6
32 N
7

C. 281.

VII D 61 f 2a

Joannes Darius libro nunc utitur Anno
Parthenope natum Virgilii ordo tenet 1530

Poſtilla elucidatiua et

magiſtralis Reuerendi patris fratris Nicolai de gorran ſacre pagine pꝛofeſſoꝛis: ac pꝛouincialis Francie oꝛdinis Pꝛedicatoꝛum ſuper epiſtolas Pauli.

Ad
- Romanos i
- Coꝛinthios ii
- Galathas i
- Epheſios i
- Philippenſes i
- Coloſſenſes i
- Theſſalonicẽſes ii
- Timotheum ii
- Titum i
- Philemonem i
- Hebꝛeos i

Adiectus eſt pꝛeterea Index alphabeticus Annotationũ pꝛincipalium ſententiarum: recenter in marginibus appoſitarũ: omnibꝰ maxime pꝛedicatoꝛibꝰ accõmodatiſſimꝰ.

Bibliothece S. Marie transpontine

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Veneunt Pariſiis apud Petrum Gaudoul.

1531

Parthenope varius sublimat nobile signũ
Lilium ac stellas uendicat ecce duas

Fr. Gratij.

Tabula ſeu index alphabeticus notabilio-rum diſtinctionum ⁊ materiarum in hoc inſigni fratris Nicolai de Goꝛram opere contentarum.

Aaron quadruplici ſigno vocatus eſt/oſtenſo in virga. fo. cclviii. co. iii. C.
Abba ⁊ pater an differant. fo. xxviii. co. ii.
Aboꝛtiuo ſe cōparat Paulus triplici ratione. fo. xcvi. co. i.
Abꝛaam filium ſolum Iſaac de libera habuit. folio. cclxxix columna ſecunda.
Abꝛaam pater fuit iudeoꝛum ſolum in carne: ſed gētium in fide. fo. clxx. co. i.
Abꝛaam pri⁹ fuit iuſtificatus quam circuncīſus. folio. cl. columna quarta.
Abꝛae deus tria promiſit. fo. cxlii. co. iiii.
Abſtinendum eſt a peccatis multiplici de cā. fo. cexxii. c. iii.
Abundare debet charitas quadrupliciter. fo. clxxii. co. iii.
Abundare ſapienter eſt difficile. fo. cciiii. co. ii.
Aceruus quid ſit. fo. ccxxxvii. co. iiii.
Achaia eſt prouincia in grecia. fo. cii. co. i.
Achaici ſeruiuerūt multiphariē. fo. lvii. co. ii.
Adam quomodo perdidit obedientiam. fo. xx. co. i.
Adam nouiſſimus chꝛiſtus dictus eſt. fo. xcix. co. ii.
Addere ad verba legis qualiter poſſit quis. fo. iii. co. i.
Adoptio duplex eſt. fo. cxliiii. co. iiii.
Adoptionis beneficium poteſt ſumi dupliciter. fo. xxx. co. ii.
Aduentus domini eſt quadruplex. fo. ccxi. co. i.
Aduentus carnalis in ſcriptura dupliciter ſumitur. folio ccxlix. co. iii.
Agnum paſchalē ſcꝫ xp̄m volenti digne ſumere multa ſunt neceſſaria. fo. lxix. co. ii.
Agnum legalem edendo apud hebreos plurima ſolebāt obſeruari. fo. lxix. co. ii.
Agonizanti ſeu pugili ſeptem ſunt neceſſaria. fo. lxxxi. columna tertia.
Amandus eſt chꝛiſtus propter quattuoꝛ. fo. cli. co. ii.
Ambulare deo digne quid ſit. fo. cc. co. ii.
Ambulare ſpiritualiter volenti ſeptem ſunt neceſſaria. fo. cl. co. ii.
Ambulare debemus ſpiritu per multas vias. folio. cxlix. columna tertia.
Ambulandum eſt caute quattuoꝛ modis. fo. clxvii. co. ii.
Amen quare non reſpondetur in eccleſia carnoteñ. fo. xciii. columna ſecunda.
Amoꝛ quid ſit. fo. xcii. co. i.
Anathema quid ſit. fo. lxxxviii. co. i.
Anathema vnde dicitur. fo. cxxxv. co. iiii.
Anathema eſſe a chꝛiſto qualiter hoc exponatur. fo. xxxii. columna pꝛima.
Ancoꝛa mentis duplex eſt. fo. cclxii. co. iii.
Angeli miniſtrant electis multipliciter fo. ccl. co. iiii.
Angeli nobis miniſtrant contra culpā tripliciter. f. ccli. c. iii
Angeli habent officium miniſtrandi in quo merentur. folio. cxiii. co. iii.
Animalis hō dupliciter intelligitur. fo. lxii. co. iiii
Anima ab inquinamentis peccatoꝝ mundatur multis modis. fo. cxvii. co. i.
Anima plura incommoda ex carne trahit. fo. xxvi. co. iii.
Anima religioſa octo officinas habet. fo. cxcii. co. iii.
Anima ⁊ angelus qualiter natura ſint pares. folio. cclii. columna ſecunda.
Anime ſedes vbi ſit. folio lxxxvii. co quarta. ⁊ fo. cclxxi. columna ſecunda.
Anime hoſpes dulcis eſt chꝛiſtus. f. cxxxiii. co. iii.
Antichꝛiſtus a quo interficietur. fo. ccxiii. co. i.
antichꝛiſtus ad fallendum quibus vtetur. fo. ccxii. co. ii.
antichꝛiſti tempus quod erit. fo. ccxi. co. iiii
apocriphoꝛum gn̄a ſunt quattuoꝛ. fo. ccxxxvi. co. iii.
apoſtolus quadrupliciter certabat. fo. clxxxix. co. i.
apoſtolus nomen dignitatis eſt. fo. ccxix. co. i.
apoſtolus nominibus multoꝝ officioꝝ pꝛelatorem deſignat fo. lxxix. co. iiii.
apoſtoli gratiam pꝛophetarum habuerunt. folio. cxc. columna pꝛima.
Apoſtoloꝛum quattuoꝛ ſunt genera. fo. xl. co. iiii. ⁊ fo. centeſi. triceſimo quinto. co. ii
Apoſtolica doctrina multipliciter fuit cōfirmata. fo. ccli. co. iii.
Apparitiones chꝛiſti duodecim legūtur poſt reſurrectionem ⁊ ante aſcenſionem. fo. xcvi. co. i
Appetibilia genera quattuoꝛ ſunt in hoc mundo. folio centeſimo decimo. co. iii.
Apud prepoſitio quid impoꝛtet. fo. lxv. co. iiii.
Aqua calefacta fortius congelatur. fo. viceſimoquarto. columna ſecunda.
Aqua expiationis quō fiebat. fo. cclxx. co. ii. ⁊ fo. cclxxi. columna tertia.
Arabia qd̄ interpꝛetatur. fo. cxlvii. co. i.
Arene comparātur mali. fo. cclxxviii. co. iii.
Arboꝛ euerſa dict⁹ eſt homo. fo. cxi. co. i.
Arboꝛ illa infelix cui⁹ radix eſt cupiditas. f. cexxviii columna pꝛima
Ardoꝛ in viris ſanctis quadruplex reperitur. fo. ccxxii. columna ſecunda
Argumentum quid ſit. fo. cclxxvii. co. iii.
Argumenti deſcriptio ⁊ acceptio. fo. iiii. co. ii.
Arma lucis indui quid ſit. fo. xviii. co. iiii.
Arma lucis dicuntur virtutes multiplici rōne. fo. xlviii columna pꝛima.
Aſiani ab aſia que eſt pars grecie. fo. clxxxiiii. co. iiii.
Auaricie large ⁊ ſtricte capte deſcriptio. fo. uii. co. i.
Auarus quare dicitur idolatra. fo. clxvi. co. i.
Aureole ſunt triplices/doctoꝛum ſcilicet virginum: et martyrum. fo. clv. co. quarta
Azyma vnde dicitur. fo. lxix. co. i.
Baptiſmus eſt triplex. fo. cclxx. co. i.
Baptiſmus ex aqua ⁊ ſpiritu cōſtat: fo. lxxxii. co. i.
Baptiſma dicitur vnum quadrupliciter. fo. clxi. c. iiii.
Baptiſmatum nouē gn̄a diſtinguuntur. f. lxxxi. co. iii.
Baptizandi potentia eſt multiplex. fo. lix. co. i.
Beatitudo quid. fo. cclxxv. co. iiii.
Beatitudo confertur per gratiam ſine operibus legis. fo. clv. co. tertia.
Beneficia generi humano gn̄aliter exhibita que ſint. fo. cliii. co. iii.
Beneficia magna ſeptem nobis contulit domin⁹. folio cliiii. columna ſecunda
Bigamia ſeptem modis contrahitur. fo. ccxl. co. iiii.
Bis aduerbium capitur dupliciter. fo. v. co. ii
Bonus ⁊ iuſtus quō differunt. fo. xviii. co. i.
Brauium quod premium dicatur eſſe fo. clxxx. co. iii.
Calix domini multiplex reperitur. fo. lxxxvii. c. i.
Candelabꝛa ſeptem ſiue lucerne in eccleſia ſeptē oꝛdines ſanctoꝛum poſſūt dici. fo. cclxix. co. i.
Canibus comparantur heretici propter quattuoꝛ. fo. clxxviii. columna quarta.
Caput eccleſie dicitur chꝛiſtus multis rationibus. fo. clvi. columna ſecunda
Carnalia oblectamenta dicuntur ſtercoꝛa. fol. clxxix. columna quarta
Carnalis ⁊ animalis idē ſunt. folio. lxiii. columna. ii
Carnalitas eſt deteſtanda ⁊ fugiēda fo. xxvii. co. ii.
Caro chꝛiſti velamen dicitur. fo. cclxxiiii. co. ii
Caro ſpiritui humano reſiſtit triplici ratione. folio. ccviii. columna tertia.
Carnis opera que ſint. fo. cxxxii. columna tertia
Caſus eſt duplex. fo. lxxxiii. co. ſecunda
Cecilia conuertit virum ſuum ad fidem. folio. lxxiii. columna quarta
Cecitas eſt duplex. fo. xxxix. co. quarta
Cecus eſt veritatis ignarus. fo. ccxxxvi. co. i.
Cena duplex commemoꝛatur. fo. octuage. ſexto. c. ter.
Cenchꝛis quid ſit. fo. ter. co. ſec. ⁊ f. liiii. co. ter.
Celum quid ⁊ vnde dr̄. fo. clxii. co. iii.
Celum coꝛpoꝛale eſt triplex fo. ccxix. co. quarta
Cephas quid interpꝛetatur. fo. lxxviii. co. iiii.
Charitas tenet pꝛimatum. fo. cl. co. pꝛima.
Charitas xp̄i vrget ſanctos ad multa. fo. cxliii. co. i.
Charitas ſpūiſancto appꝛopꝛiatur. fo. liiii. co. i.
Charitas i diuinis ſumit dupl'r. fo. clxxxvii. co. iii.

Charitas debet abundare quadruplicíter.folio .clxxii.colū na quarta.
charitas pfecta quot bona faciat.fo.cxxxi.co.iiii.
Charitas qualiter operit multitudinem peccatorum.folio. xci.columna prima.
Charitatis vinculum quod ſit.fo.cxciiij.co.ij
Charitatis vere ſigna.fo.ccxxxij.co.j.
Charitatis laudes.fo.cclxxxv.co.iij.
Charitatis priuilegium eſt multiplex.fo.ccxvj.co.ij.
Chriſtus dicitur rex iuſticie.fo.cclxiij.co.iiij.
Chriſtus omnia fecit potenter ſapienter & clementer.folio. cclvij.co.iij.
Chriſtus quadruplicíter eſt traditus.fo.cxl.co.iiij.
Chriſtus inter quem dicatur eſſe mediator.fo.cxliij.co.iij.
Chriſtus melchiſedech aſſimulatur in multis.fo .cclxiij.columna quarta.
Chriſtus paſſus eſt libenter/grauiter / turpiter/& viliter. fo.cclxxx ij.co.j.
Chriſtus dictus eſt pōtifex ſecundū ordinem melchiſedech. fo.cclix.co ij.
Chriſtus qualiter dicitur factus cā ſalutis.fo .cclix.columna tertia.
Chriſtus quomodo vocet nos.fo.ccx.co.iij.
Chriſtus deus pacis dicitur .fo.ccviij.co.j.
Chriſtus quibus coronis fuit coronatus.fo.ccli.co .quarta.
Chriſtus quare dicitur pax noſtra.fo.clviij.co.ij.
Chriſtus paſſ⁹ eſt liberaliter ſufficienter & grauiter.fo cclii. columna ſecunda.
Chriſtus a quibus fuit traditus..fo.clxx.co.ii
Chriſtus quomodo legitur eſſe in medio eccleſie.fo.cclii.columna quarta.
Chriſtus quare naturam angelicam non liberauit.folio.du centeſimoquinquageſimo tertii.co.ii.
Chriſtus dicitur caput eccleſie multis rationibus. fo.ccliii. columna ii.
Chriſtus quomodo patri fuit fidelis.fo.ccliii.co.iiii.
Chriſtus cur dictus eſt lapis.fo.xxxv.co.iii.
Chriſtus vtriuſq; teſtamenti concordiam in cena figurauit. fo.ii.co.iiii.
Chriſtus qualiter ſit dictus primogenitus. folio.triceſimo. columna ſecunda.
Chriſtus caput eſt viri:quomodo hoc intelligitur.fo.lxxxv columna prima.
Chriſtus dictus eſt nouiſſimus adam.fo.xcix.co.ii.
Chriſtus dicitur vnus ſine pari multiplicíter. folio.lxxviii. columna ſecunda.
Chriſtus propter quattuor eſt amandus.fo.cii.co.ii.
Chriſtus: patris imago ē.fo.clx.co.iiii.
Chriſtus in iudicio quomodo omnibus apparebit.folio.cxc iii.columna prima.
Chriſtus qui ſapientia dei dicitur in multiplici forma apparuit.fo.clx.co.i.
Chriſtus lucrum & merces ſanctorum ē.fo.clxxix.co.iiii.
Chriſtus dicitur primogenitus.fo.clxxx vi.co.i.
Chriſtus quorum armorum dicitur fabricator. fo.cxix.columna quarta.
Chriſtus quattuor ratiōibus liber vite dicitur . fol.clxxxii. columna prima.
chriſtus qualiter ſit locutus.fo.cxxxiii.co.i.
chriſtus permittit ſanctos ſuos mala ſuſtinere ꝓpter multas vtilitates.fo.cxxiii.co.iiii.
chriſtus per ſpiritum ſanctificationis oſtenſus eſt filius dei ſeptem modis.fo.v.co.iii.
chriſtus ſanctos ſuos magnificauit multiplicíter.folio.xxx. columna tertia.
chriſtus quomodo dicitur alius a ſpiritu ſancto.fo.xxviii.columna prima.
chriſtus paſſus eſt viliter / dignanter & ſufficienter.fō.cclxix.co.quarta.
chriſtus quare dicitur pontifex.fo.cclxx.co.i.
chriſtus quare potius dicitur natus de ſemine Dauid q̄ de abraam vel alterius.fo.v.co.i.
chriſtus multis rationibus dicitur lex pacis.folio.cclxiii.columna prima.
chriſti nomen paulus portauit in corde/in ore/& in codice.fo ii.columnā ſecunda.
chriſti aduentus ad iudicium qualis erit.fo.ccxii.co.i.
chriſti vita eſt exemplar vite chriſtianorum. fo.xxi.co.iii.
chriſti liberalitas rommendatur ex quattuor.fo.v.co.iii.
chriſto eccleſia eſt ſubiecta quadruplicíter.folio.clxvii.colūna quarta.
chriſtum amare omnia aſtringunt.fo.xxvii.co.i.
circunciſio quadruplex inuenitur.fo.cxci.co.i.
circunciſio data fuit propter ſeptem cauſas.folio.xvi.colūna prima
circunciſio qualiter differat a preputio.folio . duodecimo. columna.ii.
ciuitatem ſeptemplicem chriſtus nobis ſpiritualiter parauit.fo.cclxxix.co.i.
cogitationes hominum a nemine ſciuntur ſi ab ab animo ipſorum.fo.lxii.co.ii.
columne eccleſie fideles dicuntur. fo.cliii.co.i.
compaſſio duo importat.fo.cclviii.co.i.
communicare quibus debeant homines.fo.clxxii.co.iii.
communicare dicitur homo peccatis alienis multiplicíter. fo.ccxx vi.co.ii.
communicatio quadruplex ſit in ſanctis per fidem.folio.ccxlvi.co.iiii.
concionatoris ſeu predicatoris boni conditiones . folio.lxi. columna ſecunda.
concupiſcentia carnalis capitur duplicíter.fo.xxvi.co.iii.
concupiſcentia carnalis quomodo dicitur mala magiſtra. fo.xxvi.co.i.
confeſſio bona eſt quadruplex.fo.ccxxviii.co.iiii.
confeſſio coram multis teſtibus eſt fienda.folio.ccxxviii.columna prima.
confeſſioni laudis diuine duo inſunt.fo..i.co.iiii.
confidendum eſt in deo triplici de cauſa.fo.cclxi.co.i.
confidendum non eſt in ſapientia huius mundi.folio.cclx.columna ſecunda.
confortare & animare debent nos multa ad bellum ſpūale . folio.ci.columna quarta.
congregatio dicitur felix vbi eſt vniformitas.folio. xlv.colūna prima.
conſcientie opus duplex.fo.xi.co.ii.
conſilium ſumitur equiuoce.fo.cliii.co.iiii.
conſiliorum tria ſunt genera.fo.cxiiii.co.ii.
conſolari quomodo debemus in morte amicorum.folio.ccvi columna prima.
conſolatio eſt quadruplex.fo.clxxxix.co.ii.
conſolantur nos multa in preſentibus tribulatiōib⁹. folio ciii.co.quarta.
conſobrini qui dicuntur.fo.cxvi.co.ii.
contendere volentem multa mouent.fo.cxiii.co. ii.
contendendum non eſt in iudicio propter multa.folio .lvxi. columna tertia.
contentio multiplex eſt.fo.clxxv.co.iiii.& folio.ccxlv.columna ſecunda.
contemplationis gradus quattuor.fo.clx.co.ii.
contemplantes viſibilia male tria mouent.fo.cxi.co.iiii.
continentis ſtatus commendatur.fo.lxxv.co.iiii.
corinthus Achaie metropolis.fo.ciii.co.ii.
cor durum quid ſit.fo.ccliiii.co.iii.
cordi dominus multa bona facit.fo.ccxii.co.iii.
corona Pauli quadruplex.fo.cci.co.iii.
corpus vnum qualiter nos dicimur.fo.xliiii.co.i
corpus chriſti qualiter fuit optime aptatum.folio.cclxxii. columna quarta.
corporis xp̄i plenitudo eſt duplex.fo.clvi.co.iii.
corpora ſanctorum quare dicantur fictilia.fo.cx.co.ii.
corporalia dupliciter poſſunt conſiderari.fo.cclx.co.j
correptio qualiter eſt vtilis.fo.cii.co.ii.
correptio qualis debet eſſe.fo.ccvii.co.ii.
correptio eſt multiplex.fo.ccxxvi.co.ii.
creare ſumitur duplicíter.fo.clxxxviii.co.ii.
credere chriſto multa mouent.fo.cvi.co.iii.
credere in eum:credere ei:& credere eum:quomodo differūt fo.xv.co.iiii.
crucis inimici qui ſunt.fo.clxxxi.co.ii.
crucis virtus eſt multiplex.fo.lx. co.iii.
cruci fixi mundo qui dicantur.folio.ciii.co.ii.
culpas redimere contingit duplicíter.fo.cxx.co.ii.
curſus ſpiritualis eſt multiplex.folio.centeſimo quadrageſimo tertio,co.iii.

Damnatorum anime/an precib⁹ ſanctorum poſſint de manu inferni liberari.fo.ccv.co.iiii.
Debitum duplex eſt.fo.lv.co.ii.
Decime dande ſunt de precipuis.fo.cclxiii.co. ſecũda
Decimare debent homines vitia:non vocabula: et q̃liter.fo.xii.columna quarta.
Deficere quid ſit.fo.cclxxxii.co. ſecunda.
Delibatio quid ſit.folio.quadrageſimo.columna.iii.
Delitie ſpirituales ⁊ celeſtes que ſint.folio.duceteſimo viceſimo quarto.columna quarta.
Delitiarum tria ſunt genera.fo.ccxxiiii.columna iiii.
Demones dicuntur volucres celi.fo.clvi. columna iii
Demones peccatum contra naturam erubeſcunt.fol.viii.co.iii.
Detractorum duo ſunt genera.fo.cxlix.co.i.
Deus quomodo in ſecundo aduentu magnus veniet.fo.ducenteſimo quinquageſimotertio.columna tertia.
Deus quare Abraam Iſaac ⁊ Jacob ſe appellari voluit.folio duceteſimo ſexageſimooctauo.colum.iii.
Deus qualiter dicatur eſſe vbiq̃.fo.cxlv.colum.ii.
Deus tripliciter ſumitur.fo.cxlv. columna ſecunda.
Deus octo rationibus appellatur pater noſter ſpiritualis.fo.octuageſimoſecundo columna quarta.
Deus tria Abrahe promiſit.fo.cclxxxii.co.iiii.
Deus quot modis vocet peccatores.fo.cxxxvi.co.iiii
Deus quare dicitur magnus paſtor.fo.cclxxxvi.co.ii.
Deus cum dicitur vnus deus,poteſt accipi multipliciter.fo.ſeptuageſimo octauo columna ſecun.
Deus vult coli ⁊ diligi gratis.fo.lviii.columna tertia.
Deus pacis chriſtus dicitur.fo.ccviii.columna prima.
Deus alia ratione dicitur pater/⁊ alia ratione homo.fo.centeſimo ſexageſimo columna tertia.
Deus quos in predicatores elegit.fo.lx.co.quarta.
Deus querẽdus eſt ĩhe congruo tripliciter.fo.x.co.iii.
Deus vtitur malis ad profectum bonorum.fo.xxxiii.columna ii.
Deus quõ dicatur noſter figulus.fo.xxvii.co.iiii.
Deus qualiter ſit dñs omnium.fo.vi.co.i.
De⁹ in preſenti malos ſuſtinet diuerſis rationibus.fo.triceſimo quarto.co.iii.
Deus ſeptem modis ſe eſſe patrem chriſto oſtendit.fo.fo.ccl.co.ii.
Deus antonomaſice dicitur ſolus potens.fo.ccxxix.columna prima.
Dei bonitas erga peccatores per multos declaratur effectus.fo:ix.co.iiii.
Dei viſio multiplex.fo.lxxix.co.i.
Dei imago nunq̃ ſic apparuit in ſpecie viſibili ſicut alie perſone.fo.vii.co.iii.
Dei filius vbi ſit ingreſſus.fo.cclxxiii.co.i.
Dei eloquia magnam conferunt vtilitatem.folio.xii.columna tertia.
Deo gratias agere dignum eſt quattuor modis.folio.ctix.co.ii.
Deo digne ambulare quid ſit.fo.cc.co.ii.
Deo ſeruiendi ſeptem ſũt modi.fo.ccxxx.co.iii.
Deo gratias agere in quolibet principio nihil ſalubri⁹ fo.vi.co.i.
Dii multi ſunt/⁊ qui dicantur.fo.lxxvii.co.iii.
Dexteras dare quid ſit.fo.cxxxviii.co.iiii.
Diabolus poteſt dici adulter.fo.cclxxxiii.co.iii.
Diabolus victus eſt per infirmitatem xp̃i.fo.lx.co.ii.
Diabolus ſeduxit euã multipliciter.fo.cxxvi.co.i.
Diabolus nihil poteſt niſi per miſſus.folio.duceteſimodecimoſeptimo.co.iii.
Diacones debent vnius vxoris eſſe viri propter quattuor.fo.ccxvi.co.iii.
Dictio vnica diuerſam habet intelligentiã.fo.lxxxv.columna.i.
Dies iudicii furi comparatur.fo.cvi.co.iii.
Dies iudicii eſt dies domini.fo.ccvi.co.ii.
Dies aliqui memorandi/aliqui ordinandi/⁊ aliqui p̃uidendi.fo.cclxxv.co.iii.
Dignitas ⁊ condignitas differunt.fo.centeſimo octuageſimo ſexto.co.iii.
Diligere inuicẽ homines multa monent.fo.ccliii.co.i.
Diligere proximum nos aſtringunt ſeptem.folio.cxxxvi.columna quarta.
Dilectionis totalitas eſt duplex.fo.xlviii.co.ii.
Dilectionis plenitudo/quas vacuitates imperfectionis excludit.fo.lii.co.ii.
Diligenda ſunt quattuor ex charitate.fo.clxxxi.co.i.
Diligendus eſt chriſtus propter quattuor.fo.cii.co.ii.
Diligendus eſt proximus non verbo neq̃ lingua ſed opere ⁊ veritate.fo.xliiii.co.iii.
Diues ſeu quilibet potens quid debet tribuere.folio.xliiii.columna ſecunda.
Diuitiarum quattuor ſunt genera.fo.lviii.co.i.
Diuitiarum quattuor ſunt genera in ſacramento incarnationis.fo.cxxxviii.columna quarta.
Diuinationum quattuor genera.fo.ccxxviii.co.iiii.
Dixi multi dicunt in corde ſed diuerſimode.folio.clxxi.columna tertia.
Docere permiſſum eſt mulieri priuatim non publice.folio.centeſimoſecundo columna tertia.
Doctor qualiter predicare debeat.fo.cxcix.co.ii.
Doctori ſiue predicatori multa expediunt.fo.xxxvii.co.iii.
Dolus malus quid ſit.fo.cxxxii.co.prima.
Domin⁹ nobis loquitur multipliciter.fo.ccxlix.co.ii.
Domino ſeruiendum eſt tripliciter.fo.cxcv.columna i.
Dominus prope eſt multis modis fo.clxxxii.co.co.quarta
Dominus dicitur eſſe nobiſcum quadrupliciter.folio.duceteſimo decimoquarto.co.iiii.
Dominum ſcʒ Jeſum commendant tria.fo.xxxvii.co.i.
Domus dei in ſcriptura multipliciter ſumitur.folio.ccliiii.columna ſecunda.
Donec aduerbium quid notet.fo.xli.co.iiii.
Donũ quodlibet commendans:cauſa eſt quadruplex.folio cxx.columna quarta.
Donorum genus triplex.fo.xci.co.iii.
Dormire quid ſit.fo.lxxvvii.co.iii.
Dormitioni comparatur mors propter multa.folio.ccv.columna ſecunda.
Ebrietas eſt quadruplex.fo.ccvi.co.iiii.
Ebrietas rationis eſt ſepulcrum.fo.ccxxi.co.iii
Eccleſia eſt fidelium congregatio.fo.duceteſimo quadrageſimoſexto.co.ii.⁊ fo.liiii.co.iiii.
Eccleſia ſubiecta eſt xp̃o quadrupliciter.fo.clxvi.columna
Eccleſia domus magna dicitur.fo.ccxxxiiii.co.iiii.
Eccleſiam terra ſignat triplici ratione.fo.i.co.ii.
Eccleſia dicitur ibi eſſe vbi eſt congregatio fidelium.folio.cxcvi.co.iii.
Eccleſia vel vir iuſtus propter multa arbori comparatur.folio.xl.co.iii.
Eccleſia non poteſt deſtrui.fo.cxl.co.iiii.
Eccleſia catholica dicitur locus iſte.fo.xxxv.co.i.
Eccleſia militans dicitur ſurſum eſſe quadrupliciter.folio.cxlvii.co.iiii.
Eccleſiam militans deſignabatur per primum tabernaculum moyſi:eccleſia vero triumphans per ſecundum.folio.cclxviii.co.iii.⁊.iiii
Eccleſia militans ⁊ eccleſia triumphans.fo.cclxii.co.ii.
Eccleſie inimici quomodo proſunt eccleſie.fo.lxxxvi.co.ii.
Egeni propter culpam propriam ſiunt ſeptem genera peccatorum.fo.cxx.co.iii.Item Egeni propter culpam alienã Ibidem.
Egeſtas eſt duplex.fo.ccxv.co.i.
Elemoſina/gratia vocatur propter multos effectus gratie ⁊ elemoſyne communes.fo.cxix.co.iiii.
Elemoſyna ſemini comparatur.fo cxxii.co.iii.
Elemoſyna propter multa dicitur benedictio.folio.cxxii.columna tertia.
Elemoſyne effectus multiplex.fo.cxxiii.co.iii.
Elemoſyne quantitas ad quod meritum prodeſt.folio.cxxi columna ſecunda.
Eloquia dei magnũ conferunt vtilitatem.foli.duodecimo.columna tertia.
Emulatio eſt multiplex.fo.cxxvi.co.i.
Enoch quid interpretatur.fo.lvii.co.i.
Epheſus metropolis eſt in Aſia minori.fo.ccxxxii.co.i.
Epiſcopatus non eſt ſacramentum ſed ſacramentale.folio ccxxiiii.co.i.

Epiſcopus vnde dicitur.fo.ccxx.co.ii.
Epiſcopus qualiter debet arguere rebelles.fo.ccxii.co.ii.
Epiſcopi officium ſiue opus:eſt multiplex.folio.ccxx.colū.
ſecunda.
Epiſtolam ad romanos vbi ſcripſerit Paulus.fo.iii.co.ii.
Epiſtolas Pauli ſcribentis ordo & ordinis ratio.folio.iiii.
columna.ſecunda.
Epiſtolas quattuordecim ſcripſit paulus:vtrunq teſtamē
tum deſignantes.fo.ii.co.iiii.
Epiſtolarum pauli cauſa quadruplex.fo.ii.co.ii.
Epiſtolarum ſcriptores in tribus Paulus excellit.folio.
ii.columna iii.
Errorum confutatio:dicentium epiſtolam ad hebreos non
eſſe Pauli.fo.ii.co.iiii.
Erudire pertinet ad triplex genus hominum.folio.ccxx
ix.columna quarta.
Eruditio triplex poteſt fieri.fo.ccxxxix.co.iiii.
Eſau qualiter dictus eſt fornicator et prophanus.fo.cclx
iii.columna tertia.
Eſſe in forma dei quid ſit.fo.clxxvi.co.ii.
Eternum ſumitur dupliciter.fo.lxxxix.co.ii.
Euam ſeduxit diabolus multipliciter.fo.ccxxvi.colum.i.
Euangelium eſt dei virtus.fo.vi.co.iiii.
Euangelium chriſti multa commendant.fo.cxxxviii.co.ii.
Euangelium quare dicitur teſtamentum fo.cclxvii.co.i.
Euangelium propter multas rationes dicitur nouum teſta
mentum.fo.cclxvii.co.ii.
Euangeliſta debet facere ſeptem.fo.ccxxxviii.co.i.
Expectatio eſt duplex.fo.clxxvii.co ii.
Expoliatio eſt multiplex.fo.cxciii.co.iiii.
Expoliandus qualiter ſit homo.fo.cxciii.co.iiii.
Fermentum corrumpens:multiplex in ſcriptura reperitur
fo.lxviii.co.iiii.
Feſta ad quid ſunt inſtituta.fo.xliii.co.i.
Fetens non ſentit fetorem.fo.clxxvi.co.i.
Fides quomodo ſumitur.fo.cclx.co.iiii.
Fides in homine que bona faciat.fo.cxli.co.iiii.
Fides dicitur initium & fundamentum ſubſtantie chriſti.fo.
cclv.co.ii.
Fides in ſcriptura multipliciter ſumitur.fo.ccxxv.colū.ii.
Fides quadruplex inuenitur.fo.ccxiii.co.ii. B.
Fides eſt terminus ad quem non a quo.folio cxl. columna
quarta.
Fides eſt fundamentum omnium bonorum.folio ſexto.co
lumna prima.
Fides vnde dicitur.fo.cclxxxv.co.iiii.
Fides propter multa luci comparatur.fo.cclx.co.iii.
Fides qualiter dicatur maior charitate.fo.cxciiii.co.iiii
Fides timorē generat de malis & ſpem de bonis.fo.cclxxvii.
columna ſecunda.
Fides quomodo grano ſinapis comparatur.folio.cclx.co
lumna tertia.
Fides q̄tum ſit vtilis & neceſſaria.fo.cv.co.iii.
Fides multipliciter dicitur.fo.cclxxvi.co.quarta.
Fides certum habet teſtimonium.fo.xxxvi.co.iiii.
Fidei deſcriptio.fo.xxix.co.iii.
Fidei in fidem tranſitus ſit ſeptem modis.folio ſeptimo.
columna prima.
Fidei conditiones male ſunt ſeptem.fo.ccxxxi.co.i.
Fidei quid attribuitur.fo.cviii.co.ii.
Fidei bona.fo.lxxxviii.co.iii.
Fidei meritum in quo conſiſtit.fo.xliiii.co.iii.
Fidelis vnus debet alteri ſeptem:quemadmodum vnum
membrum alteri.fo.xc.co.i.
Fideles eccleſie columne dicuntur.fo.cliii.co.i.
Figulus noſter eſt deus.fo.xxxiii.co.quarta.
Filiatio dei qua boni dicuntur filii:eſt triplex folio.xxxiiii.
columna quarta.
Filiatio ſpiritualis eſt duplex.fo.ccvii.co.prima.
Filius quomodo poteſt dici creatura.fo.viceſimo nono.co
lumna prima.
Filii lucis dicuntur boni tam in preſenti q̄ in futuro.folio:
clxvi.co.ii.
Filiorum iſrael habitatio in egypto.folio centeſimo quadra
geſimo ſecundo.co.iiii.
Finis diuerſimode ſumitur.fo.xxxvi.co.ii.
Finis quattuor modis accipitur.fo.ccxvi.co.i.
Fluctuum genus eſt duplex.fo.clxiii.co.i.
Fornicationis nomine quid intelligitur.fo.lxxii.co.i.
Fratres in ſcripturis multipliciter accipiuntur.fo.cxxxvii.
columna ſecunda.
Frui eſt vti cum gaudio.fo.ccxlvii.co.iiii.
Fructus glorioſus eſt bonorum laborum.folio.clxxvii.co
lumna ſecunda.
Fuga duplex eſt.fo.cxxix.co.ii.
Fundamentum quid ſit.fo.lxxiii.co.ii.
Fundamentum eſt terreſtris edificii & celeſtis.folio.clviii.co
lumna.quarta.
Furi comparatur dies iudicii.fo.ccvi.co.iii.
Galli nature ſeu proprietas que ſit.fo.cxxviii.co.iiii.
Gaudent multi ſed diuerſimode.fo.clxxxiiii.co.i.
Gaudium quadruplex eſt.fo.clxxxii.co.i.
Gaudium ſpirituale ex ſpirituſancto oritur.fo.l.co.i.
Gaudium mundi quod ſit.fo.clxxxiiii.co.i.
Gaudium peccati Ibidem.
Gaudium paradiſi Ibidem.co.iii.
Gladius ſpiritus/verbum dei appellatur.folio.clxx.colū
na tertia.
Gladii genus triplex eſt fo.xlvi.co.ii.
Gloria ſeptempliciter amittitur propter ſeptem vicia.fo.
lxxx.co.prima.
Gloria corporis glorificati amictui comparatur.fo.ccl.co
lumna.tertia.
Gloriam perfecte cauſantia ſunt tria.fo.xxvi.co.quarta.
Gloriari ſolent nouem hominum genera.folio.cxiii.colum
na.quarta.
Gloriari non debet accipiens contra dantem de bene accep
to.folio.xl.columna.iiii:
Gloriandum eſt in ſolo deo propter octo.folio.centeſimo
quinto.columna tertia.
Gradus in eccleſia ſūt diuerſi.fo.lxxxviii.co.ii
Grano ſinapis quomodo fides comparatur.fo.cclx.co.ii.
Gratia quid ſit.fo.cxxiii.co.prima.
Gratia vnde dicitur.fo.xxxix.co.ii.
Gratia ad quid ſit nobis neceſſaria fo.cxxiii.co.ii.
Gratia dei multos habet effectus.fo.cclxxxviii.co.ſecūda.
Gratia ſolet alicui attribui quadruplici ratione.folio.cxx
iiii.columna tertia.
Gratia ſuperabundauit vbi &c.qualiter hic intelligitur.fo.
xx.columna ſecunda.
Gratia dei oleo comparatur.folio.ccl.columna.prima.
Gratia dei multipliciter apparuit toti humano generi.fo.
ccxliii.columna ſecunda.
Gratia cur dicatur plus abūdaſſe in Paulo q̄ in aliis apo
ſtolis.folio.ccxvii.co.i.
Gratia dei preuenit & ſequitur omne opus bonum.fo.cclx
viii.columna prima.
Gratia dei in baptiſmo quid requirit.fo.xliii.co.ii.
Gratia gratis data:& donata:quid ſit.fo.iii.co.iiii.
Gratiam dei in vacuum recipit quis quinque modis.folio.
cxiiii.columna quarta.
Gratias deo agere in oī principio nihil ſalubrius.fo.vi.co.i.
Gratias agere deo dignum eſt quattuor modis.folio.ccix.
columna.ſecunda.
Gratuitas multiplex inuenitur.fo.ccxlii.co.iiii.
Hebraicam linguam Paulus magis habuit in vſu quam
aliam.folio.tertio.columna prima.
Hebrei vnde dicti.fo.clxxix.co.ii.
Hebrei propter triplicem etymologiam dicuntur ſancti.fo.
cclii.columna.quarta.
Hebrei/iudei/& iſraelite vnde dicti.fo.xi.co.tertia.
Hereditas triplex inuenitur.fo.ccxlv.co.iiii.
Hereditatem inferni qui adquirant.fo.ccxlvi.co.i.
Hereticus quis dicatur.fo.ccxlv.columna ſecunda.& folio.
lxxxvi.columna quarta.
Heretici propter quattuor canibus comparantur.folio.
clxxviii.columna quarta.
Heretici propter multa ſunt vitandi.fo.ccxlv.co.ſecunda.
Hereſis morbus eſt contagioſus.folio ducenteſimo quadra
geſimo quinto.columna ſecunda.
Hereſum magiſtri ſunt diuerſi.folio.ducenteſimotriceſimo
ſeptimo.co.quarta.

Hierarchie ordines quattuor diſtinguuntur. folio.clv.columna.quarta.
Hypocrite quare dicuntur vulpes.fo.cxxvii.co.i.
Holocauſtum vnde dicitur.fo.cclxx ii.co.iiii
Homicidium committitur multipliciter.fo.ix.co.i
Homo ex quibus conſtat.fo.ccviii.co.ii
Homo/nomen hoc multipharium ſonat .fo.xxxiii.co.iii.
Homo quanto eſt in altiori ſtatu tanto pluribus indiget do nis.fo.ccxvi.co.quarta.
Homo ſaluatur per virtutes gratuitas.folio. ducenteſimo. viceſimo.columna.prima.
Homo multiſ eſt obligatus.fo.vi.co.quarta.
Homo ſpiritualis dicitur dupliciter.fo.lxii.co. quarta.
Homo a tribus probatur.fo.cxcix.columna.ſecunda.
Homo tria debet cognoſcere.fo.cclxxxvii.co.iii.
Homo quilibet tres ſeductores habet.fo.lvi.co.i.
Homo quilibet & precipue prelatus multa debet videre.fo. ci.columna ſecunda.
Homo quilibet eſt diligendus propter quattuor .folio.centeſimoſeptuageſimoprimo.columna ſecunda.
Homo quantum ad ſeipſum debet eſſe memor trium.folio. cxcvii. columna .prima.
Homo quomodo dicatur benefacere proximo exterius et interius.fo.xlv.columna prima.
Homo dicitur arbor euerſa.fo.cxi.co.prima.
Homo eſt temperatiſſime complexionis inter cetera animantia. fo.lxxxi.co.iiii.
Homo ad hoc vt dicatur eſſe perfectus quid requiritur fo. lxxxxix.columna ſecunda.
Hominis intellectus ſeu cor quinque modis legitur obſcurari.folio.clxiii.columna quarta.
Homines qui dicuntur infelices.fo. lxx.columna quarta
Hominis perfectio eſt quadruplex.fo.clxii. columna quar.
Hominis nouitas in quibus conſiſtit.fo.xxiiii.columna ii.
Homini permanendum non eſt in peccato octupliciter fo. viceſimo primo columna prima
Homini neceſſaria ſunt duo ad eius ſalutem.fo .triceſimo ſeptimo columna prima.
Homines quibus debeant communicare .fol.clxxii. co iii.
Homines ad miſerendum octo prouocant.fo .xxxiiii.co.i.
Hominum ſeptem genera verbo dei abutuntur. folio.centeſimonono.columna tertia.
Hominum nouem ſunt genera que ſolent gloriari.folio.centeſimo quarto.columna quarta.
Hominum ſubiectio ad deum eſt quadruplex.folio. xcvii. columna quarta.
Hominum ſex genera dicuntur eſſe extra eccleſiam. folio. cxcvi.columna prima.
Hominum quinqz genera laudantur propter que & deus laudandus eſt.fo.cclxxxi.co.iiii.
Hominum ſeptem genera ſolent admitti ad ingreſſum hoſpitii vel conuiuii.fo.cclvi.co.iii.
Hominum mutatio eſt duplex.fo.clxvi.co.iii.
Hominibus placere multa faciunt.fo.lxxxiiii.co.iiii.
Honorare patrem eſt ei exhibere reuerentiam & neceſſaria miniſtrare.fo.clxx.co.prima
Honorandi qui ſunt.fo.ccxxvii.co.ſecunda
Hoſpes dulcis anime eſt chriſtus.fo.cxxxiii.columna tertia
Hoſpitibus ſanctis multa debemus.fo.liiii .columna tertia
Hoſtia ſpiritualis eſt multiplex.fo.clxxviii.columna iiii
Hoſtias in lege chriſtus offerri inſtituit propter multas cauſas.fo.cclxxiii.columna iiii
Humilitatis cauſa eſt ſeruitus.fo.lxxiiii.co.iiii.
Humilitas eſt triplex.fo clxi.co.iii.
Idolum & ſimulacrum differunt.fo lxxvii.columna tertia.
Jeſus ſalus interpretatur.folio.lviii.columna ii.
Jeſu nominis conditio a Paulo in ſuis epiſtolis deſcribitur multiplex.folio ſecundo columna prima
Ignorantia eſt duplex.fo.xcv.co.iii
Illuminatio ſalutatoria duplex inuenitur.fo.ducenteſimo triceſimoprimo.columna ſecunda
Imago dei nunqz ſic apparuit in ſpecie viſibili ſicut alie perſone.fo.vii.co.iii
Imago dei ſpecialiter dicitur vir.fo. lxxx.co.ii.
Imago celeſtis eſt multiplex.fo.rcix.co.iiii.
Imago patris eſt Chriſtus.fo.xcix.co. iiii .
Imagines irrationalium animalium romani coluerunt.fo. viii.co.i.
Impenitentium incommoda ſunt multa.folio.cxviii.columna ſecunda.
In monu dei ſeptem dicuntur eſſe.fo.cxliiii.co.ii
Incendere quid ſit.fo.clxxi. co.ii.
Induere chriſtum qui dicuntur .fo.cxliii .co.iiii
Infantia poteſt dici poſt ſeptennium.fo.ciiii.col.ſecunda
Infelix ille dicitur qui videt deum per predicationem/ac ſcripturam: & non cognoſcit per fidem.fo.xxxviii.co.pria.
Inferiores debent ſubiici ſuperioribus ad inſtar celeſtis hierarchie.fo. xlv.co.iiii.
Infidelis quis poteſt dici dupliciter.fo.xxxviii.co.ii.
Infirmitas corporalis propter multa eſt vtilis.folio.centeſimo viceſimooctauo.co.i
Infirmitas corporalis multa bona facit.folio.centeſimo triceſimo primo.co i.
Infirmus poteſt quis dici dupliciter.fo.xlvii.co.iii
Inimicis noſtris beniuolos eſſe in multis ſacra ſcriptura nobis perſuadet.fo.xlv .co.iii
Initium bone voluntatis a nobis eſt duplex.folio.cviii.columna quarta
Inſeri malo trunco ſurculum bone arboris naturale eſt. fo.xli.co.iii
Intellectus ſeu cor hominis quinqz modis legitur obſcurari.fo.clxiii.co.iiii.
Iumidi paſſio eſt duplex.fo.ix.co.ii.
Joſeph creditur fuiſſe virgo.fo.cxxvii.co.ii
Ira quando dicatur non eſſe peccatum mortale.fo .clxv. columna ſecunda
Iracundia cuilibet bono nocet.fo.ccxlvi.co.i.
Judas machabeus tempore legis antique fuit in multis ceteris excellentior.fo.cxxix.co.iiii.
Judei dicebantur paruuli ſub lege quadrupliciter. folio. cxliii.co.iii
Judei qualiter precelluerunt gentiles in ſtatu fidei.fo .xiii. columna ſecunda
Judeorum conuiuia ſunt vitanda.fo.lxxxiiii.co.i.
Judeorum increpationes.fo.xi.co.iii
Judicabit dominus peccatores diuerſimode.folio.xi. columna ſecunda.
Judice ſedente non eſt contendendum propter multa.folio. lxxi.columna tertia.
Judicium: chriſti antecedentia: concommitantia/ & ſubſequentia.fo.ccxiii.co.i
Judicium rerum ſecularium committendum eſt his qui ſunt prudentes in temporalibus in ſpiritualibus vero ſapientes ſpiritualibus vacare debent.fo.lxx.co.ii.
Judicium quo iudicabitur mundus eſt multiplex.folio .ſeptuageſimo.co.tertia.
Judicium quod ſit reprehenſibile.fo.xlix.co.ii
Judicium dei eſt quadruplex fo.ccxxvi.co.iiii.
Judicium quattuor commendantis.fo.lxviii.co.iii.
Judicium penitentie.fo.lxxxvii.co.iiii.
Judicii expectatio propter multa eſt terribilis.folio.cclxxv.columna.i.
Jugum eſt multiplex.fo.cxxvi.co.i.
Juramentum reprehenſibile quod ſit.fo.ducenteſimo ſexageſimo columna prima.
Jurare ſimpliciter non eſt prohibitum.fo vii.co.i.
Jurare verum quando ſit peccatum .folio.xcix . columna prima.
Jurandum eſt quibuſdam de cauſis.fo.cclxii.co.i.
Juſti debent vigilare ad multa.fo.xcviii.co.ii.
Juſticia ſumitur dupliciter.fo.cl.co.i.
Juſticie generalis due ſunt partes.fo.xxxix.co.i.
Juuentus cito ad iram mouetur.fo.clxix.co.ii.
Judicium dei eſt ſumme timendum. fo.ix.iiii.& fo.lxvi.columna tertia.
Labiis alijs loqui quid ſit.fo.xciiii.co.i.
Laborare debet vt bonus prelatus miles.fo.centeſimotriceſimoſecundo.co.iii.
Laborare & operari manibus quando teneatur quis.folio: ccxv.co.ii.
Laborum bonorum glorioſus eſt fructus. folio centeſimo ſeptuageſimoſeptimo.co.ii.

Lac liquorem / candorem / et saporem habet. folio.cclix.columna quarta.
Latronum mors triplici ratione eſt ignominioſa.fo.clxxvi.columna tertia.
Lectiones ſeptem debet quis diſcere: vt perueniat ad perfectionem ſapientie.fo.xciiii.columna quarta
Legalia quare dicuntur vmbre.fo.cxci.columna quarta
Lex vetus et lex euangelii in quo differant. fo. ducenteſimo ſexageſimoquinto.co.i.
Lex predixit prophetam venturum. folio.decimoquarto.columna ſecunda.
Lex ſumitur ſex modis.folio.xx.co.ſecunda.
Lex dei quomodo ſit obſeruanda.fo.vndecimo.columna.i.
Lex Moyſi qualiter iuſtificabat.fo.cix.columna iiii
Lex noua melior eſt veteri.fo.cclxv.co.i.
Lex pacis dictus eſt chriſtus multis rationibus.fo. cclxiii.columna prima.
Lex noua in cordibus fidelium digito dei fuit ſcripta.folio.cclxvii.columna iiii.
Lex capitur tripliciter.fo.xiii.co.iiii.
Lex noſtra dicitur operari multis modis.folio.decimoſexto.columna tertia
Lex euangelii diuerſis nominibus appellatur. folio.triceſimo quinto.columna tertia
Lex ad quid data ſit.fo. ducenteſimo decimoſexto.co. iii.
Lex vetus propter multa vmbre comparatur. fol.cclxxii.columna tertia.
Lex commendatur ſeptupliciter.fo.xxv.co.i.
Legis naturalis partes que ſint.fo.xxiiii.co.ii.
Legis et euangelii differentia.fo.i.co.ii.
Legem a quo didicit Paulus.fo. vi.co.i.
Liberalitas chriſti ex quattuor commendatur.folio v.columna tertia.
Liber eſt multiplex in quo que ſcribuntur ad noſtram doctrinam ſcribuntur.fo.ii.co.ii.
Liber vite dictus eſt chriſtus quattuor rationibus. folio.clxxxii.co.i.
Liber equiuoce dicitur.fo.lxxii.co.ii.
Lignum vite eſt Ieſus in medio paradiſi.folio.ccxxx.columna ſecunda.
Linguarum donum nihil prodeſt ſine dono interpretationis.fo.cxcii.co.iii.
Linguis tribus principalibus terra eſt diſtincta.folio ſecundo.co.ii.
Litera oſtendit quid ſit.fo.cviii.co.ii.
Loquitur nobis dominus multipliciter.fo.cclix.co.ii
Lumbos quando dicimur precingere.fo.clxx.co.ii.
Luminaria duo in eccleſia qui et ad quid facta ſunt.folio.i.columna prima.
Lux odioſa eſt oculis egris.fo.clxvi.co.i.
Luci fides comparatur propter multa. folio.cclx.columna tertia.
Magdalena fuit apoſtolorum apoſtola.folio.cclxxxv.columna prima.
Maledictum qualiter ſumitur.fo.cxliii.co.ii
Maledictum eſt duplex.fo.xlv.co.iiii.et fo.cxxxvi.co.iiii
Malum alii inferre conuenit dupliciter.folio.cclxxxi.columna prima.
Malorum genera duo inter bonos habitantium.fo.ccxxxv.columna prima.
Malos in preſenti deus ſuſtinet diuerſis rationibus. folio.xxxiiii.co.iii.
Malis vtitur deus ad profectum bonorum.fo.xxxiii. co.ii
Mandata dei vbi debemus habere.fo.ccxxix.co.ii.
Mandatorum tria erant genera.folio.cxlviii.co.ii.et folio.cclxx.co.iiii.
Mandatorum dei obſeruatio que bona faciat. folio.lxxiiii columna ſecunda.
Manſuetudo laudabilis eſt fo.lxxiiii.co.ii
Manuum impoſitio in multis legitur fieri.folio.ccxxvi.columna ſecunda.
Marcus Barnabe fuit conſobrinus.folio.ccxxxviii.columna tertia.
Maria illuminatrix interpretatur.fo.lv.co.i.
Martyrem tria faciunt.fo.xxxviii.co.iii.et folio.cxl.columna tertia.
Martyrii efficacia.folio.cclxxvi.col.iii.et folio.cclxxxiii.
columna prima.
Matrimonium primum an potuit diſſolui.fo.lxxiii.co.i.
Matrimonium quattuor rationibus legitur conſultum.fo.ccxxv.co.iii
Matrimonii inſtituendi cauſe fuerunt multe.folio.lxxii.columna tertia.
Matrimonii commendatio.fo.ccxxii.co.iii.
Medicus cur aliquando permittit morbum augeri.folio.xlii.co.iii.
Medicus qualiter cognoſcit ſpiritum eſſe in homine.folio.lxxxviii.co.iiii.
Melchiſedech ſacerdotium dignius eſt ſacerdotio leuitico fo.cclxiii.co.i.
Membra honeſta et inhoneſta in eccleſia que dicantur.folio.lxxxix.co.iii.
Membra exhibentur arma iniquitatis peccato multipliciter.fo.xxii.co i.
Mendacium quid ſit.fo.cv.co.iiii.
Meretricis conditiones que ſint.fo.lxxi.co.iiii.
Militantium diuerſa ſunt genera.fo.ccxxvii.co.iiii.
Miniſterium duplex.fo.ccxlvii.co.i.
Miniſterium felix quod dicatur.fo.clxxxiii.co.iii.
Miniſter dei ſeptem habere debet conditiones.fo.lxiiii.columna tertia.
Miniſtri boni quattuor conditiones.fo.ccxxi co.iii.
Miſericordia ſiue pietas ad multa valet.fo.ccxxiii.co.i.
Miſericordia domini commendabilis.fo.xxxiii.co.quarta.
Myſterium quid ſit.fo.ccxi.co.iii.
Myſterii diuini diſpenſator quas conditiones debet habere fo.lxvi.co.i.
Moyſi lex qualiter iuſtificabat.fo.ix.co.iiii.
Mori peccato quid ſit.fo.xx.co.iiii.
mors regnat tripliciter.fo.xx.co.iii.
mors illa dicitur felix in qua culpa moritur.folio.ccxxxiii.columna.iii.
mors chriſti multis rationibus fuit conuenientiſſimus modus noſtre liberationis.fo.ix.co.iii.
mors propter multa comparatur dormitioni folio.ccv.columna ſecunda.
mors quando dicebatur regnare et per regnum mortis quid vult intelligi.fo.ix.co.i.
mortem operari quid ſit.fo.cxix.co.i.
mortem deſtruxit chriſtus ſex modis.folio.ccxxxi.columna quarta.
mortui dicuntur peccatores propter quattuor. folio.cxcl.columna.ii.
motiuum triplex ad vite honeſtatem reperitur. fo.lxxxix.columna.iii.
motus qui dicuntur eſſe in poteſtate noſtra.folio.xxii.columna prima.
mulier ſi corrupta fuerit quare non poteſt inter dei virgines conſecrari: cum vir corruptus poſſit in epiſcopum conſecrari.fo.ccxli.co.ii.
mulier ornans ſe vt videatur que mala faciat.ccxix.columna tertia.
mulier non debet ſe alteri copulare donec certa ſit de morte viri.fo.xxiii.co.iii.
mulier quid debeat viro.fo.cxcv.co.i.
mulieri permiſſum eſt priuatim docere non publice.fo.cii.co.tertia.
mulierum ſuperfluus ornatus quattuor mala facit. folio.ccxix.co.iii.
mulieribus ab apoſtolo quattuor prohibita.fo.ccxix. columna quarta.
munda ſunt omnia apud ſanctos.fo.ccxlii.co.i
mundi huius mala ſunt quattuor.fo.cxxxv.co.iii.
mundo crucifixi qui dicantur.fo.cliii.co.ii.
muri hiericho quid ſignant.folio.ducenteſimooctuageſimo columna.ii.
mutatio hominum eſt duplex.fo.cxlii co.iii.
Natiuitas multiplex inuenitur.fo.cclxxix.co.iii.
Natiuitas culpe propter multa eſt vituperabilis.fo.cclxxix columna.iii.
Natura dupliciter ſumitur.fo.xlii.co.ii.
Niſi venerit primum diſceſſio qualiter hoc intelligitur.folio.ccxi.columna.ii.
Noua omnia ſunt facta in chriſto.fo. cxiiii.co.ii.

Nouum teſtamentum quare dicitur nouum.fo.cviii.co.i.
Numerus ſeptenarius vniuerſitatẽ ſignificat.fo.xxxix.co.i.
Nuptie ad quid ſunt inſtitute.fo.lxxiii.co.i.
Obedientiam quõ perdidit adam.fo.xx.co.i.
Obedientie conditiões commendabiles quinque ſunt.fo.xxii.columna tertia.
Obedientie perfecte nouem conditiones. fo.ccxliiii. columna .i.
Obedientie quinque conditiones.fo.ccxlii.co.tertia.
Oblatio ſacerdotum legalium qualis erat.fo.ducenteſimo quinquageſimo ſexto.co.iiii.
Obligamur quaſi ex precepto ſex modis.fo.xlviii.co.iiii.
Obſecrationes/orationes/poſtulationes/⁊ gratiarumactiones/que dicuntur.fo.ccxviii.co.i.
Obſeruandũ aliquid poteſt dici dupliciter.fo.cxxxix.c.iiii.
Oculus ſpiritualis quattuor modis excecatur.fo.ccxxxv.
Oculis egris lux odioſa eſt.fo.cxlvi.co.i.
Odium duplex eſt.fo.xxxiiii.co.i.
Odor chriſti ſumitur dupliciter.fo.clxv.co.iiii.
Offendiculum ⁊ ſcandalũ in quo differant.fo.xlix. co.iiii.
Officiorum diſtinctio in eccleſia/facta eſt quadruplici ratione.fo.clxii.co.iiii.
Oleaſter quid ſit.fo.xl.co.iiii.
Omnis chriſti actio eſt noſtra inſtructio quõ hoc intelligitur.fo.cclix.co.iiii.
Opus bonum a tribus commẽdatur.fo.xlvi.co.ii.
Opus bonum facere quattuor ſolent mouere.fo.cxxxiiii.columna prima.
Opera bona ſectanda ſunt ꝑpter multa cõmoda.fo.ccxliii co.iiii.
Opera mala quare dicuntur opera tenebrarum.fo.clxvi.columna quarta.
Operari bonũ multa incitant.fo.lxvii.co.ii.
Operarii boni conditiones ſex.fo.cxxv.co.ii.
Orandum eſt multipliciter.fo.clxx.co.iiii.
Orandum eſt non omnibus horis ſed oportunis.fo.clxxxv.columna .iii.
Orandum eſt in omni loco: qualiter hoc intelligitur .folio.ccxx.columna tertia.
Orari an poſſit ꝑ excommunicatatis.fo.cclx.co.i.
Oratio eſt duplex.fo.xxxvii.co.ii.
Oratio quattuor conditiones debet habere.fo.cclx.co.ii.
Oratio exauditur propter ſex mouentia.fo.ccxlvii.co.i.
Oratio dicitur tanto melior quanto communior.fo.cxcvii.
Oratio ⁊ obſecratio differũt.fo.clxx.co.iiii.
Oratio laici dicentis pater noſter/⁊ non intelligentis quem fructum habeat.fo.cxciii.co.iii.
Oratio vocalis exterior ad quid valeat.fo.cxiii.co.ii.
Orationibus magis indigent principes ceteris quadruplici de cauſa.fo.ccxviii.co.ii.
Ordinandus an ſit quis qui ante baptiſmum vxorem habuit ⁊ poſt baptiſmum alteram.fo.ccxxi.co.i.
Ordines hierarchie quattuor diſtinguuntur.folio.clv.columna quarta.
Ordo ſeptuplex cui contraria eſt ſeptuplex inordinatio.fo.ccxxx.columna quarta.
Os prelatorum ad ſubditos debet patere ſed modis .folio.cxvi.columna prima
Oſculum quando dicitur verum ⁊ ſanctum.fo.ccviii.co.ii.
Oues occiſionis quibus comparantur.fo.xxx.co.iii.
Pacem cũ deo habere quando quis dicitur.fo.lxx.co.iiii.
Panis ⁊ aqua initium ſunt hominis de neceſſitate vite.fo.l.columna ſecunda.
Panis ſpiritualis a nobis ſumendus:eſt multiplex.fo.lxxxvii.columna ſecunda.
Pagina duplex eſt in libro vite.fo.clxxxii.co.iiii.
Paradiſus eſt multiplex.fo.cxxx.columna prima.
Parati eſſe debemus ad multa.fo.cxxii.co.ii.
Paſcha nomen vnde dicitur.fo.lxix.co i.
Paſſus eſt chriſtus libenter grauiter/turpiter/⁊ vtiliter.fo.cclxxxii.co i.
Paſſione chriſti in mundo exiſtentes fuerunt iuſtificati:⁊ in limbo detenti liberati.fo.cxl co.iii.
Paſtor magnus quare dictus eſt deus.folio.cclxxxvii.columna ſecunda.
Pater noſter ſpiritualis appellatur deus octo rationibus.fo.ccxxxxii.co.iiii.
Paternitas vnde dicatur.fo.xxxvii.co.i.
Patientia propter multa eſt neceſſaria.fo.cclxxvi.co.i.
Patiuntur multi/⁊ differenter.fo.ccii.co.i.
Paulus licet omnes linguas ſciuerit non tamen omnes modos pronunciandi.fo.cvi.co.iii.
Paulus etiam vinctus non ceſſabat predicare.folio.clix.columna .ii.
Paulus dictus eſt lupus rapax.fo.cxxxvi.co.iii.
Paulus quare ſic vocetur.fo.xl.co.iii.
Paulus omnes epiſtolarum ſcriptores in tribus excellit.fo.ii.co.iii.
Paulus duplici ratione dicitur apoſtolus.fo.lxxviii.co.iii.
Paulus eo die quo cruciſixus eſt:capite truncatus eſt folio.liiii.co.ii.
Paulus quomodo portauit chriſti imaginem/laborem et nomen.fo.i.co.iiii.
Paulus a quo legem didicit.fo.co.i.
Paulus chriſti nomem portauit in corde in ore:⁊ in codice.fo.ii.columna ſecunda.
Paulus quattuordecim ſcripſit epiſtolas vtrũque teſtamentum deſignantes.fo.ii.co.i.
Paulus hebraicam linguam magis in vſu habuit ꝙ aliam.folio tertio colũ.prima.
Paulus epiſtolã ad romanos vbi ſcripſerit fo.iii.co.ii.
Paulus manibus propriis operabatur quattuor rationibus.fo.ccxiiii.co.i.
Paulus poteſt dici angelus propter ſeptem .fo.cxlvi.co.i.
Paulus multa poterat in chriſto.fo.clxxxiii.co.ii.
Paulus in quo fuit petro excellentior.folio quinto columna prima circa ſi.
Paulus quomodo predicauit.fo.v.co.iii.
Paulus dicitur tria conſummaſſe.fo.cxcvii.co.ii.
Paulus multipliciter implebat in carne ſua in corpore ſuo ea que deerant paſſionibus xpi.fo.clxxxviii.co.iii.
Paulus in adoleſcentia fons paruus dictus:quomodo in fluuium maximum ſit conuerſus.fo.i.co.i.
Paulus in ſuis epiſtolis conditionem nominis Jeſu deſcripſit multiplicem.fo.ii.co.i.
Paulus quando fuit raptus recepit impreſſiones triplicis hierarchie.fo.i.co.iii.
Pauli ſermo triplici de cauſa vacillantes confirmabat.fo.clxxxiiii.co.iiii.
Pauli epiſtolarum cauſa quadruplex.fo.ii co.ii.
Pauli epiſtolas ſcribentis ordo ⁊ ordinis ratio.folio.xl.columna ſecunda.
Paupertas que dicatur alta/altior/⁊ altiſſima.fo.cxix.columna tertia.
Paupertatis tribulatio maior eſt prouiſio in ſpiritualibus ſed in temporalibus non.fo.cxxi.co.i.
Paupertatem xps approbauit multipliciter.fo.cxx.co.ii.
Pauperum memores eſſe debemus multipliciter.fo.cxxxviii.co.iiii.
Pauperibus multa debemus.fo.liii.co.iiii.
Pax eſt duplex.fo.clix.co.i.
Pax eſt triplex.fo.ccxiiii.co.iiii.
Pax noſtra quare xps dicitur.fo.clviii.co.ii.
Pax que bona faciat.fo.cclxxxiii.co.ii.
Peccare in chriſtum quid ſit.fo.lxxviii.co.i.
Peccator ⁊ preuaricator qualiter differant.folio cxl.columna ſecunda.
Peccator propter multas ſimilis eſt beſtie.folio.cclxxxiiii.
Peccatorem contingit liberari multipliciter ad inſtar captiui.fo.ccxxxix.co.ii.
Peccatores dicuntur mortui triplici morte.fo.cix.co.i.
Peccatores deus punit precipue ſeptem modis.folio.viii.columna tertia.
Peccatores dñs iudicabit diuerſimode.fo.xi.co.ii.
Peccatores dicuntur propter quattuor .folio cxci .columna ſecunda.
Peccatores in ſacra ſcriptura diuerſis nominibus appellantur.fo.clxxxviii.co.ii.
Peccatorum abſtinentia eſt fienda multiplici de cauſa .fo.ccxxii.co.iii.
Peccatorum genera varia.fo viii.co.iiii.
Peccatorũ ſex differẽtie qualiter diſtinguũtur.fo.lxix.co.iii.

Peccatorum fallacie.fo.cclv.co.j.
Peccans ⁊ peccator qualiter differant.fo.cxl.co.j.
Peccantium cecitas oſtenditur ex duplici ignorãtia. fo.ix.co.ii.
Peccantium tria ſunt genera.fo.x.co.j.
Peccatum quattuor mala facit.fo.cxlvii.co.iiij.
Peccatum mortale eſt actuale a tribus.fo.xxv.co.j.
Peccatum veniale qualiter dicatur animam maculare.fo.xxvij.co.iiij.
Peccatum an poſſit occultari ⁊ quando. folio.cxcv.columna tertia.
Peccatum tria mala facit.fo.xciiij.colum.ij.
Peccatum tria in anima generat.fo.ccxliiij.co.iiij.
Peccatum dicitur augmentatum per legem quadruplici ratione.fo.xxv.co.ij.
Peccatum quid facit.fo.cxxxv.co.ii.
Peccati originalis initium qualiter a muliere ſit factum.fo xix.co.iii.
Peccati effectus eſt hominem ſpiritualiter excecare. fo.xii.co.iiii.
Peccato mortali inſiſt dato.fo.iiii.co.i.
Peccato tria inſunt.fo.lxxi.co.i.
Peccata quare dicuntur opera tenebrarum. f.xlvii.columna quarta.
Peccata per elemoſynam extinguuntur quoad penã non quoad culpam.fo.cclxxxviii.co.i.
Peccatis alienis dicitur homo communicare multipliciter.fo.ccxxvj.co.ii.
Pedagogus unde dicitur.fo.lxvii.co.iii.⁊ fo.cxliii.columna tertia.
Pena in inferno eſt multiplex.fo.ccx.co.i.
Penitere mouent multa.fo.cxviii.co.i.
Penitens tria debet portare.fo.cli.co.i.
Penitentia vera que ſit.fo.cxviii.co.iii.
Penitentia quando dicatur non valere.folio.cclxxxiii. columna quarta.
Penitentie iudicium.fo.lxxxvii. co.iiii.
Penitentie vere effectus ſunt ſeptem. fo.cxviii.co.ii.
Penitentiam agere nolentium de ſuis peccatis increpatio.fo.xieo.i.
Penula quid ſit.fo.ccxxxviij.co.iiii.
Percuſſio quadruplex eſt.fo.ccxli.co.i.
Perfectio duplex eſt.fo.xxxix.co.iiii.
Perfectio eſt multiplex.fo.clxxxi.co.i.
peripſima quid ſit:⁊ vñ dicitur.fo.lxxvii. co.iii.
perſecutionẽ quadruplicem patiuntur viri ſancti. fo. ccxxxvi.co.iiii.
perſonarum acceptio nulla eſt apud deum.fol.xxxiii. columna prima.
petrus cur miſſus ad iudeos ⁊ paulus ad grecos ⁊ gentes.fo.cxxxviii.co.iiii.
petrus authoritate fuit paulo excellentior:ſed non ꝑdicatione.fo.v.co.circa fi.
petri viſionis interpretatio.fo.ii.co.i.
phares quid interpretatur.fo.ccxlviii.co.iii.
philoſophi quẽ per creaturas cognouerunt trinitatẽ. fo.viii.co.ii.
philoſophia mundana vñ ſumpſit exordium.folio.vi. columna tertia in fi.
pignus ⁊ arra differunt.fo.clv.co.i.
placere ſibi quando quis dicitur.fo.ii.co.i.
placere hominibus multa faciunt.folio.lxxxiiii.co.iii.
planetarum ſimulacra.fo.cxcviii.co.iiii.
plantationes ſunt multiplices.fo.clxxi.co.iiii.
plenitudo beatorum quadruplex. fo.clxxxvii.co.iiii.
plenitudo iuſtorum eſt triplex.fo.clxxxix.co.iii.
plenitudinis genus quadruplex inuenitur.fo.clxxxvii columna tertia.
plurale pro ſingulari quando ſumitur. folio.cclxxx.columna tertia.
pontifex duo debet facere ad inſtar ignis.fo.ccxl.co.i.
poteſtatibus ſublimioribꝰ quid debemꝰ.fo. xlvi.c.iiii
potentia in aĩa eſt triplex.fo.cxxix.co.iiii.
portare debemus multa que ſunt xpi.fo.xcix.co.iii.
precepta nature duplicia.fo.ccxiiii.co.ii.
precepta in noua lege tradita: quadruplici de cauſa ſeruanda ſunt.fo cciii.co.iiii.
Preceptorum genera in lege erant quattuor:ſola ad dilectionem reducuntur.fo.xlxii.co.ii.
Predeſtinatio ⁊ deſtinatio differunt.fo.v.co.ii.
Predicare ſeipſum/valde turpe eſt.f.cx.co.i.
Predicare qui teneantur/⁊ eorum quattuor differentie. fo. lxxx.co.iii
Predicare qualiter debeat doctor.fo.cxlix.co.iii
Predicauit paulus gratioſe/autentice/fructuoſe/ſpiritualiter. ⁊ ſapienter.fo.v.co.iii.
Predicanda ſunt ſex principalia que et antiqui predicauerunt.fo.xxxvij.co.iiii
Predicator cur dicitur bos.fo.ccxxv.co.iiii.
Predicator vt agricola bonus debet ſe habere.fo.ccxxxiii columna prima.
Predicatoris boni conditiones.fo.lxi.co.ii.⁊ fo.cvi.co.ii.
Predicatoris verbi dei conditiones.cxcv.co.iiii.
predicatori ſeu doctori multa expediunt.fo. xxxvii.co.iii.
predicatori neceſſaria ſunt tria bona.fo.cxiiii.co.iii.
predicatorem ⁊ prelatum quattuor ꝑficiũt.fo.ccxl.co.ii.
predicatorum vtilitas ex predicatione proueniens eſt multiplex.fo.lxxx.co.iii
prelatus in ſubditis tria debet portare.folio.centeſimo quinquageſimoprimo.columna ſecunda
prelatus multa debet videre.fo.cl.co.ii
prelatus reſpectu ſubditorũ quid debet eſſe.fo.ccxxiii.co.iii
prelatus dicitur malus/cui multi mali monachi obediunt. fo.xxii.co.i.
prelatus quadrupliciter in medio ſubditorum debet eſſe.fo. cxcix .columna quarta
prelatus reprehendendo ſubditum de pctõ in quo ipſe eſt: an peccet.fo.x.columna tertia
prelatus quid debeat deo pro ſubditis.fo.ccii.co.iiii
prelati officiũ ad inſtar agricole circa arbuſta:ẽ multiplex folio.lxiii.columna quarta
prelati ſeu doctoris conditiones.fo:xi.co.quarta
prelato expediunt tria.fo.ccxv.co.quarta.
prelatum ꝑficientia ſũt quinqꝫ.fo.ccxxxvii.co.iii.
prelati circa q̃ debẽt vigilare.fo.ccxxxvii.co.tertia.
prelati multis de cauſis ſunt honorandi.folio.cl.co.quarta
prelati qualiter ſe debent habere erga ſubditos. foli.cxxiii. columna prima
prelati ſupportandi ſunt a ſubditis quadrupliciter. fo.cxxv columna quarta.
prelati onera aliorum debent portare quadrupliciter.folio. clj.columna ſecunda
prelati eccleſie ſeptem generibus columnarum comparantur.fo.cxxxix.columna ſecunda
prelati quid debeant attendere.fo.ccxxiiii.co.prima
prelatorum conuerſatio qualis debeat eſſe.folio.cxcviii. columna ſecunda
prelatorum ſuorum ſubditi debent eſſe meliores quantum ad tria:fo.lxxxiiii.columna quarta
prelatorum os ad ſubditos debet patere ſex modis.fo.cxvi. columna prima
prelatos ſuos ſubditi debẽt recognoſcere.fo.ccvii.co.ſecũ.
prelatos bonos ſubditi debẽt laudare. folio.cxxxi.co.prima
premium duplex.folio.centeſimo ſeptuage.ſepti.col.prima
premium an ſit melius merito.folio.cclxv.columna quarta
premij grata conditio eſt.folio.clj.columna quarta
preſbyteri dicuntur minores ꝑlati.folio.xc.columna ij.
preſcientia dupliciter ſumitur.fo.clvij.columna ii.
preſcientia quãqꝫ ꝓ ꝑdeſtinatione ſumitur.fo.xxxviij. co.iii
preuaricatio quid ſit.fo.xvj.co.ii.⁊ fo.cclxx.co.iij.
primogenitꝰ chriſtus dictus eſt multipliciter.fo.xxx.co.ii.
principatuũ diſtinctio.fo lo.xcvij.columna tertia
princeps poteſtatis aeris cur timendus ⁊ deteſtandus.fol. clvi. columna quarta.
principem quo timore debẽt boni timere.fo.xlvi.co.quart.
principes ad quid inſtituti ſunt.f.quadrage.ſexto.co.ſecũ.
priuatũ dupliciter ſumitur.folio.centeſ.ſeptuage.tert.co.i
prologi virtus.folio.quadrageſimo columna ſecunda
promiſſiones dei acquirere quattuor nos reddunt ſollicitos fo.iiii.columna quart
prophetãdi actus multipliciter ſumitur.fo xcij.co.ſecũda.
prophetã venturũ predixit lex.fo.xiiii.co.ſecunda

Prophete quales ſint qui preceſſerunt apoſtolos .fo.xc.columna tertia.
Prophete ⁊ predicatores eiuſdem debent eſſe conditionis. fo.xcij.columna ſecunda.
Prophetie donum eſt magis appetendum ꝙ donum linguarum. fo.xcij.columne prima
Prouidentia quadruplex eſt.fo.cxxi.co.iij.
Proximum diligere aſtringunt nos ſeptem.fo.cxxxi.c.iiij.
Prudentia ⁊ ſcientia in quo differunt.fo.clix.co.ij.
Prudentia ſpiritus attenditur ⁊ cognoſcitur in multis.fo, xcvij.columna ſecunda.
Pueri conditiones.fo.xci.co.ij.
Punit deus peccatores precipue ſeptem modis.folio.octauo.columna tertia.
Quis pronomen/quid ſonat.fo.xxxvij.co.iiij.
Quis pronomen/tria importat.fo.cxxxiiij.co.iij.
Regnum dei multiphariam ſumitur.fo.cxcvj.co.ij.
Regnum dei quō adquiritur.fo.lxviij.co.ij.
Reliquie multe reperiuntur.fo.triceſ.nono.co.ij.
Reprobatio eſt duplex.fo.triceſ.quart.co.i.
Requies ſanctorum eſt quadruplex.fo.ccix.co.iiij.
Requies eterna propter multas rationes eſt deſiderabilis: ⁊ ad eam feſtinandum eſt fo.cclvij.co.iij.
Res quare ſolet diligi.fo.ccxlix.co.i.
Rerum differentie ſunt quattuor.fo.xlvij.co.i.
Reſurgere cū chriſto quō debemus.fo.cxcij.co.iiij.
Reſurrectionis cauſa eſt quadruplex.fo.xcviij.co.iij.
Reſurrectio mortuorum multipliciter ꝓbatur in nouo teſtamento.fo.xcviij.co.iiij.
Reſurrectio corporum an fiet ſubito.fo.c.co.iij.
Reſurrectionis noſtre cauſa eſt quadruplex.fo.lxxi.co.iiij.
Reſurrectiones due ſūt.fo.ccxxxiiij.co.ij.
Reuelat quedam homo deo: reuelat vero quedam deus homini: ⁊ quedam homo homini.fo.clv.co.ij.
Reuelationes ⁊ viſiones quō differunt.fo.cxxix.co.iij.
Reuereri quid ſit.fo.cclxxxij.co.iiij.
Reuerentia quando dicetur commendabilis.fo.xliiij.c.iij
Rex terrenus/quemadmodum poteſt multipliciter inhonorari: ita ⁊ rex eternus ſimiliter etiam ⁊ honorari.foli.xij. columna prima.
Rogatio ⁊ obſecratio quō differunt.fo.cciij.co.iij.
Romani imagines irrationalium animalium coluerunt.fo. viij.columna prima.
Romanorum laudes.fo.iij.co.ij.
Sabbatum ſumitur dupliciter.fo.c.co.iiij.
Sacerdotes dicuntur angeli propter multa.fo.lxxxv.co.ij.
Sacerdotium melchiſedech dignius eſt ſacerdotio leuitico fo.cclxiij.co.i.
Sacerdotium nouum vetus excellit.fo.cclxiiij.co.iij.
Sacramentum aliquod dicitur magnum quattuor modis. fo.clxviij.co.iij.
Sacramentum chriſti incarnati ſecundum quadruplicem dimenſionem dicitur magnum.fo.ccxxij.co.i.
Sacrificio ſpirituali ſeptem requirūtur.fo.xliij.co.iij.
Salem nomen eſt oppidi.fo.cclxij.co.iiij.
Sal⁹ ineſt gentib⁹/quadrupliciter.fo.xl.co.i.
Salutari oſculo quid ſit.fo.lv.co.iij.
Salutandi forma ſiue modus quis ſit.fo.lvi.co.iij.
Salutationem exhibent homines multiplici de cauſa.folio. lv.columna ſecunda.
Saluos fieri omnes vult deus per multa ſigna.fol.ccxviij. columna tertia.
Sanctificatio noſtra per que habet fieri.fo.cciiij.co.i.
Sancti dei hominibus carnalibus non placēt.fo.cxxxvi.columna ſecunda.
Sancti committuntur ſe ſibi quadrupliciter.fo.cxxv.co.i.
Sancti quemadmodum multipliciter patiuntur ita multipliciter conſolantur.fo.ciij.co.iij.
Sancti in iſto mundo octo faciunt more peregrinorum.fo. cxij.columna quarta.
Sancti propter multa mortem temporalem deſiderāt.fo. clxxiiij.columna quarta.
Sancti propter multa aſſimilantur luminaribus.fol.clxxvij.columna quarta.
Sancti pl⁹ curant de refectione ſpirituali ꝙ corporali .fo. cxviij.columna quarta
Sanctorum viſitatio frequens fit multis de cauſis.fo.cxxviij.columna prima
Sanctorum requies eſt quadruplex.fo.ccix.co.iiij.
Sanctorum facies ad videndum deſiderabilis eſt quadruplici de cauſa.fo.cci.co.iij.
Sanctorum electio eſt quadruplex.fo.cxcviij.co.ij.
Sanctorum geſta ſcripta ſunt ſeptupliciter.fo.clxx.co.ij.
Sanctorum tribulationi communicare debem⁹ quadrupliciter.fo.clxxxiij.co.ij.
Sanctorum conuerſatio dicitur eſſe in celo quadrupliciter. fo.clxxxi.co.iij.
Sanctos ſuos deus permittit mala ſuſtinere ꝓpter multas vtilitates.fo.cxxviij.co.iiij.
ſanctos ſuos confortat deus in tribulatione ſex modis.folio ccxxxix.columna prima
ſanctis xp̄o viuere eſt multis rationibus.fo.clxxiiij.co.iiij.
ſanguinis chriſti fideliter conſiderati efficacia multiplex.folio.cclxxi.columna prima.
ſapiens diuerſimode ſumitur.fo.lix.co.iiij.
ſāſon cur in catalogo ſctōrum poſitus ſit cum in pctō mortali mortuus ſit.fo.cclxxxi.co.iiij.
ſapiētis doctrina quattuor conditiones habet.f.ccxiij.c.iiij.
ſapiētes veri qui dicantur.fo.ccxxvij.co.iiij.
ſapientia dei qualiter dicitur multiformis.fo.clx.co.ij.
ſapientia eſt diuinorū cognitio.fo.xliij.co.iiij.
ſapientie opus quod ſit.fo.cclxxxi.co.iij.
ſapientia eſt quadruplex.fo.clxxxi.co.ij.
ſapientia mundi quō deſtruetur.fo.lxi.co.iiij.
ſara carbo interpretatur.fo.cxlvij.co.ij.
ſcandalū vitandum eſt ſalua triplici veritate.fo.xlv.co.i.
ſcandalū ⁊ offendiculum in quo differant.fo.xlix.co.iiij
ſcienti/vt oportet ſcire nouem ſunt neceſſaria ſcire.fo.lxxvij.columna ſecunda
ſcire dicitur dupliciter.fo.lxxvij.co.ij.
ſcie tia theologie alias ſciētias excellit ſeptem modis.folio. xliij.columna prima
ſcientiis aliis eminet Theologia.fo.clxxix.co.iij.
ſcripta ſunt multa ad noſtrā vtilitatē.fo.ij.co.iij.
ſcripture ſacre quadruplex eſt ſenſus.fo.cxlvi.co.iiij.
ſcyte populi ſunt.fo.cxciij.co.iij.
ſeculum vnde dicitur.fo.lxi.co.iiij.
ſeculum multipliciter dicitur.fo.clxi.co.ij.
ſedere pro quieſcere ſumitur.fo.cclxxiiij.co.iij.
ſeductores tres habet homo quilibet.fo.lvi.co.i.
ſemper cum dño erimus quō hoc intelligitur .fo.ccv.co.iij.
ſenſuum perfectio eſt duplex.fo.xciij.co iiij.
ſeptenarius nūerus vniuerſitatem ſignificat.fo.xxxix.co.i.
ſermo dei multipliciter debet accipi.fo.ccxxiij.co.ij.
ſermo dei qualiter dicitur currere.fo.ccxiij.co.ij.
ſermo malus eſt multiplex.fo.clxiiij.co.iiij.
ſeruiendum eſt domino tripliciter.fo.cxcv.co.i.
ſeruitus cauſa eſt humilitatis.fo.lxxiiij.co.iiij.
ſeruitus mala multiplex eſt.fo.lvi.co.ij
ſeruitus ſpiritualis duplex eſt.fo.cxxvij.co.iiij.
ſeruus quando dicatur felix fidelis/⁊ autenticus.folio.ccxvij columna prima
ſeruus quid debeat dño.fo.ccxxvij.co.i.
ſerui dei tria debent habere.fo.xliij.co.iij.
ſilentium eſt quadruplex.fo.ducenteſ.deci.iiij.co.iij.
ſimilitudo eſt appetenda.fo.octuage.primo.co.i.
ſocietas eſt duplex: ibi qn̄ dicitur Nolo autē vos ſocios fieri.fo.octuage.ter.co.iiij.
ſodoma ⁊ gomorra quid interpretatur.fo.xxxv.co.ij.
ſodome iniquitas vnde proceſſit.fo.xlviij.co.i.
ſodomiticum peccatum dēones erubeſcunt.fo.viij.co.iij.
ſollicitudo bona ⁊ mala.fo.cclxi.co.iij.
ſollicitudo bona multiplex eſt.fo.lxxvi.co.ij.
ſonus: cum ibi dicitur. Exiuit ſonus ⁊c.quid intelligitur.fo. triceſimooctauo.co.i.
ſors duplex eſt communis ſcz ⁊ ſpecialis.fo.cliiij.colū.iiij.
ſpecies in ſcriptura multiplex inuenitur.fo.ccvij.co.iiij.
ſpes quid ſit.fo.viceſimo nono.co.iij.
ſpes de bono eſſe dicitur: timor de malo.fo.cxlix.co.iiij.
ſpiritu ambulare debem⁹ per multas vias.fo.centeſ.quadrageſ.nono.co.iij.
ſpiritu hūano caro reſiſtit triplici rōne.fo.ccviij.co.iij.
ſpiritusſanctus dictus eſt digitus dei quo ſcribit legē ſuam in cordibus humanis.fo.cvi.co.ij.

ſpūs domini vbi fuerit quid ibi ſit.fo.cix.co.i.
ſpiritus huius mundi eſt ſepeſormis ſecundum ſeptē vicia in multis mundanis regnantis.fo.lxix.co.iii.
ſpiritus vite quibus modis manifeſtatur eſſe in aliquo.fo.lxxxviii.co.iii.
ſpiritusſanctus quadrupliciter extinguitur.admodum ignis materialis.fo.ccviii.co.iii.
ſpūs multipliciter ſumitur.fo.cxlix.co.iii.
ſpiritusſanct⁹ multa facit.fo.clx.co.iiii.
ſpiritusſanctus multos facit gemere multipliciter.fo.xxix.columna quarta
ſpiritusſancti miſſio duplex.fo.cxliii.c.i.
ſpiritum ſanctū quē de⁹ dedit apoſtolis ⁊ diſcipulis ſuis.fo.cciii.columna tertia
ſtadium quid.z. vnde dicatur.fo.octuage.primo.co.i.
ſtatuū trium in eccleſia diſtinctio.fo.i.co.ii.
ſtercora dicūtur oīa carnalia oblectamēta.fo.lxxix.co.iiii.
ſtigmata paſſionis domini debemus portare quadrupliciter.fo.clii.co.iiii.
ſtultitie ſigna multa ſunt.fo.ccxxxv.co.i.
ſubditi debent eſſe ſuorum prelatorum memores ꝗ̄tum ad tria.fo.octuageſ.quarto.co.iiii.
ſubditi ꝓlatos ſuos debent recognoſcere.fo.ccvii.co.ſecū.
ſubiectio duplex eſt.fo.clxvii.co.iii.
ſubiectio hominum ad deum eſt quadruplex.fo.xcvii.c.iiii.
ſur culū bone arboris trūco malo īſerē naturale ē.f.xli.c.iii.
ſurſum tendere debet quilibet ad celeſtem patriam propter ſeptem.fo.cxlvii.co.ii.
ſuſurrones qui dicuntur.fo.ix.co.i.
Tabernaculi Moyſi magnitudo.fo.cclxviii.co.iii.
Tabernaculorum quattuor genera.fo.cclxvi.co.ii.
Talentum ad quid datur.fo.lxxxviii.co.ii.
Tenebra eſt quadruplex.fo.ccvi.co.iii.
Tēplū ſpūale ad hoc vt ſit ſctificatū ꝗ̄ requirun.f.lxv.co.i.
Tēpora nouiſſima quare piculoſo erunt.fo.ccxxv.co.iiii
Tentatio q̄ſi ſit ꝑctā.fo.cxxx.co.iiii.
Terra quadruplex eſt.fo.clxix.co.i.
Terra eccleſiam ſignat triplici rōne.fo.i.co.ii.
Terra tribus linguis principalib⁹ eſt diſtincta.fo.ii.co.ii.
Teſtamentum qualiter dicitur nō valere.fo.cclxx.co.iii.
Teſtamentum nouū quare dicitur nouū.fo.cviii.co.i.
Teſtamentum nouum melius eſt veteri propter ſeptem cōditiones.fo.cclxv.co.ii
Teſtes quadruplices in ſcriptura reprehenduntur.fo.xcvi columna tertia
Teſtimoniū tria perhibēt hoī.fo.ccxxv.co.i
Theologia alias ſcientias eminet.fo.clxxix.co.iii
Theologia quattuor rationibus doctrina pietatis appellatur.fo.ducent.viceſ.ſepti.co.i.
Theologia ſcientia excellit alias ſcientias ſeptē modis.fo.xliii.columna prima
Theſauri ſapientie ⁊ ſciētie oēs ſūt in chriſto quadrupliciter.fo.cente.octuage.nono.co.iiii.
Timor bonus eſt triplex.fo.cxvii.co.iiii.
Trāſlatio iuſtorum eſt multiplex.fo.cclxxvii co.i.
Tribulationes dn̄s permittit iuſtos ſuſtinere propter multas eorum vtilitates.fo.ccix.co.iii.
Trinitatē quō cognouerunt philoſophi.fo.clxxxix.co.i.⁊ fo.viii.columna ſecunda
Triſtari oportet/ ſꝫ non cōtriſtari.fo.ccv.co.i
Triturare quid ſit.fo.ſexage.nono.co.ii
Tuba quattuor olim vſus habebat.fo.xcii.co.iii
Tube noīe quid intelligitur.fo.c.co.i
Ueſorū genera varia.fo.i.co.iii
Uelamē eſt quadruplex.fo.clvi.co.ii
Uelamē capitis qd̄ ſignum ſit.fo.octuage.qui.co.ii
Uelamē dr caro chriſti.fo.cclxxiii.co.ii
Uelocitas q̄n̄q̄ commendatur: ⁊ q̄n̄q̄ vituperatur.fo.xiii.columna tertia
Ueniale pctm̄ q̄liter dicatur aīam maculare.fo.xxvii.c.iiii
Uenialia q̄tumcunq̄ multiplicentur nunq̄ equantur mortali.fo.cente.trice.ſecū.co.iiii
Uerbum veritatis quando quis dicatur recte tractare.fo.ducenteſ.trice.iiii.co.i.
Uerbum dei annunciantium multiplex eſt intentio.fo.clxxiii.columna tertia
Uerbū dei ꝓpter multa dr verbum vite.fo.clxxvii.c.iii.
Uerbum dei multis rationibus dicitur verbum veritatis.fo.centēſ.octuage.quinto.co.iii
Uerbum dei qualiter differat a verbis hoīꝫ.fo.cc.co.iii.
Uerbum pauli verbū dei erat.fo.cc.co.iiii.
Uerbum q̄n̄q̄ comparatur gladio/aculeo/⁊ malleo dure conterenti.fo.cii.co.iiii
Uerbi dei predicatoris cōditiones.fo.cxcv.co.iiii
Uerbo dei ſeptē hominū genera abutuntur.fo.cix.co.tertia
Uerborū gña ſunt v.quibus expedit loqui.foli.cxiii.co.iiii
Uerbis inanibus ſeducuntur homines multipliciter.fo.clxvi.columna ſecunda
veritas multiplex eſt.fo.clxiii.co.ii
Ueritas an poſſit ruere.fo.ccxxii.co.i
Ueritas creata a philoſophis dupliciter cōſideratur.folio cxc.columna tertia
Ueritatem quō debemus exercitare.fo.ccxii.co.iii
Ueſtis virtutum quattuor habet conditiones.fo.cxciiii.c.i.
Uetus homo quid fo.cxciii.co.i.
Uetus homo quō ſit expoliandus.fo.cxciii.co.iiii
Uetuſtas quadruplex deponēda.fo.clxiii.co.ii
Uidue vere que ſint conditiones.fo.ccxxiii.co.iii.
Uigilare debent iuſti ad multa.fo.xcviii.co.ii
Uinculū multiplex in ſacra ſcriptura legitur.f.cclviii.c.ii.
Uinū multum multa mala facit.fo.ccxli.co.iii
Uirginitas eſt magnū bonum propter multa.fo.lxxv.co.ii
virginum victoria maior eſt ꝗ̄ angelorum.fo.lxxv.co.i
Uir iuſtus multa debet colligere ꝓ ſua ſalute.fo.cl.co.i
Uir ſpecialiter dicitur imago dei.fo.lxxxv.co.ii
Uir iuſtus vel eccleſia propter multa arbori comparatur.f.xl.co.iiii
Uir non pōt dimittere vxorem in ſeptē caſibus etiā ob cauſam fornicationis.fo.lxxiii.co.iii
Uirginibus bonū eſt vt cōtineāt propter multa.f.lxxiii.c.ii
Uir ſanctus multiplici perfectione debet eſſe perfectus.fo.ccxxvii.co.ii
Uiri ſuis vxorib⁹ debēt octo.fo.clxviii.co.iiii
Uiri perfecti dicuntur ſenes propter quattuor rationes.fo.lvii.co.iii
Uirtus quelibet cum vitio ſibi oppoſito certamē habet.fo.ccxxviii.co.ii
Uirtus neceſſaria eſt ſeptem generibus hominum.fo.cxv.columna tertia
Uirtutes dicuntur arma lucis multiplici rōne.f.xlviii.co.i
Uirtutes ſeptem ſpiritualiter nos faciunt ſtare.fo.cxlviii.columna quarta
Uirtutes ſeptem ī nobis diligit deus.fo.clxviii.co.i
Uiſio ſanctorū frequēs ſit multis cauſis.fo.cxxvii.co.i.
Uiſionis Petri interpretatio.fo.ii.co.i.
Uiſiones ⁊ reuelationes quō differunt fo.cxxix.co.iii
Uita preſens admodum vaporis ſoluitur.fo.cclxiii.co.iii
Uiā ſeq̄ deū querentibus ⁊ ad inueniendum illum quattuor ſunt attendenda.fo.x.co.iii
Uicia deſtruere quid ſit.fo.cxxxiiii.co.iii
Uitia declinare debent hoīes non vocabula: ⁊ qualiter.fol.xiii.co.iiii.
Uiuere bene in hoc ſeculo eſt difficile.fo.ccxliii.co.ii.
Uiuere ſanctis chriſt⁹ eſt multis rationib⁹.f.clxxiiii.co.iii.
Unio chriſti ex tribus commendatur.fo.v.co.ii.in me.
Unitas eſt duplex.fo.lxxxiii.co.ii.
Unitas multiplex eſt in eccleſia.fo.clxi.co.iiii.
Uocatio dei quotuplex ſit fo.lxi.co.i.⁊ fo.cclxx.co.iii
vocationes quattuor mirabiles fecit deus ad doctrinam noſtram.fo.ccxvii.co.iiii
volūtas dei q̄ñ pōt dici bona.fo.xliiii.co.iiii.
volūtas dei dicitur multipliciter/quam debemus probare ⁊ facere.fo.xliii.co.iiii
voluntatis bone initium a nobis eſt duplex.folio.cviii.columna quarta
vox dei qua nos vocat eſt multiplex.fo.cclv.co.iii
vxor triſtis in domo magna eſt amaritudo.fo.lxxvi.co.i.
vxorem tamē non habere quis dicitur.fo.lxxv.co.iii
vxorem non poteſt dimittere vir in ſeptem caſibus etiam ob cauſam fornicationis.fo.lxxiii.co.iii.

Finis

Poſtilla multũ

notabilis ⁊ elucidatiua ſuper epiſtolas Pauli Reuerẽdi patris fratris Nicolai de Gorram ſacre theologie profeſſoris ac prouincialis Francie Ordinis Predicatorum Incipit feliciter.

Procmiũ primum.

Lumina ria duo in eccleſia q̃ et ad quid facta ſũt.

Edi te in lucem gẽtium vt ſis ſalus mea vſq; ad extremũ terre Eſa. xlix. Legimus Gen̄. i. q̊ fecit deus duo lumĩaria magna vt lucerent in firmamento celi ⁊ illuminarẽt terram. Luminare maius vt preeſſet diei Luminare minus vt p̄eſſet nocti Luminare quidem maius. i. ſol allegorice ſignificat Petrũ qui princeps eſt apoſtolorũ: ſicut ſol luminarium. De quo p̄s. In ſole poſuit tabernaculũ ſuũ qui petro commiſit eccleſiam ſuam. Luminare minus ſcʒ luna ſignificat paulũ qui eſt vltimus apoſtolorũ ſicut luna planetarũ ſm illud. j. Cor. v. Ego ſum minimus apoſtolor̃ De quo (ſalua pace eius) poteſt exponi in bono illud Eccle. xxi. Stultus vt luna mutat̃. Sicut enim luna in maxima oppoſitiõe ſolis mutatur ab obſcuro in luminoſum: ſic paulus in ipſa perſecutione chriſti mutatus eſt a ſtulto in ſapientẽ. Dies ſignat ſtatum iudeorũ: lucem diuine cognitionis habentium De quo p̄s. Dies diei eructat verbum. Nox ſignat ſtatum gẽtium in tenebris idolatrie manentiũ. de q̈bus Sap. xvii. Siderũ lympidiſſime flamme illuminare non poterant noctem illam horrendã. Facta ſunt aũt hec duo luminaria vt luceant in firmamento celi. ſ. ad informationem fideliũ ⁊ celeſtiũ virorũ ⁊ illuminent terram. ſ. ad conuerſionẽ terrenorũ ⁊ infidelium. Luminare quidem maius ſcʒ petrus. vt preeſſet diei. i. conuerſioni iudeorum. Luminare vero minus. ſ. paulus: vt p̄eſſet nocti. i. eſt conuerſioni gentiũ. Iudei namq; ſigna petunt et greci ſapientiã. j. Cor. j. Ideo petrus qui precellebat in ſignis: apoſtolus factus eſt iudeorũ. Paulus vero qui in ſcientia gentium. ſm illud Gal. ii. Qui operatus eſt petro ⁊c. Hanc officiorum diſtributionem preuidens Eſaias loquitur in perſona dñi ad paulũ. Dedi inquit te in lucẽ gentium ⁊c. Paulus enĩ doctrine radijs illuminauit totum mundũ. Hic eſt enim fons paruus qui creuit in fluuiũ maximũ ⁊ in aquas plurimas redundauit: ⁊ in lucem ſoleq; conuerſus eſt Heſter. x. Fons quippe paruus ⁊ amarus fuit in adoleſcentia in ſtatu ſynagoge. ſed creuit ĩ fluuiũ maximum in ſua cõuerſione In aquas plurimas redundauit in abundanti predicatione In lucem ſolemq; conuerſus eſt in totius mũdi illuminationẽ. Sicut enim lux cãdele a viatoribus in teſta ponitur ne extinguatur: ſic paulus doctrinam ſuã in libro epiſtolarum incluſit ne morte eius extingueretur. Hec eſt lucerna poſita ſuper eccleſie cãdelabrum Lu. xi. que adhuc illuminat oẽs qui in domo ſunt per quatuor partes orbis terrarum ita vt adhuc verum ſit quod ait propheta Dedi te in lucem gentiũ ⁊c.

Paulus i adoleſcentia fons paruus dict⁹: quõ ĩ fluuiũ maximũ ſit cõuerſus.

In quibus verbis tanguntur quatuor cauſe introductorie hui⁹ operis ſcʒ autor. finis materia. forma. Epiſtolarum autor eſt Paulus. edoctus a dño ieſu chriſto Dedi te inquit. Paulus quidem adhuc paruulus: legẽ didicerat a Gamaliele in paruis ſcolis iudeorũ vt ait Act. xxii. Nutritus in ciuitate hac ſecus pedes Gamalielis. Sed poſtq̃ factus eſt vir tranſlatus eſt ad magnas ſcolas angelorum. Nã raptus eſt ad tertium celum. ii. Cor. xii. Ubi a chriſto ſummo doctore didicit euangelium Gal. i. Notum vobis facio euangeliũ q̊d euangelizatum eſt a me: quia nõ eſt ſm hoĩem. neque ab homine accepi illud. In ſcolis enĩ illis didicit ordinem hierarchie ſupercceleſtis: in diſtinctiõe diuinarum

Paulus a quo legeʒ didicit.

p̄s xviii. b

perſonarum. de qua Rom. viii. ſcripſit dicens. Quoniã eſtis filii dei: miſit ſpiritum filii ſui in corda veſtra in quo clamamus abba pater Ordine hierarchie celeſtis in diſtinctione ordinum angelor̃. de qua ſcripſit Col. i. di. Siue throni ſiue dominationes ſiue principatus ſiue poteſtates. Ordinem vero hierarchie celeſtis in diſtinctione graduum ⁊ ſtatuum eccleſiaſticor̃. de qua . i. Cor. xii. ſcribit dicens. Quoſdam poſuit in eccleſia primũ quidẽ apoſtolos ⁊c. Tres quidẽ ſtat⁹ ĩ eccleſia diſtinguntur. qui per Noe Daniel ⁊ Iob intelliguntur Ezech. xiiii. ſ. actiuor̃ prelatorum ⁊ cõtemplatiuorum Apoſtolus vero in primo celo. ſ. angelor̃ archangelorum ⁊ virtutum. didicit ordinem actiuor̃. In ſecundo celo. ſ. principatuum: poteſtatum: ⁊ dominationum ordinem p̄latorum In tertio celo. ſ. thronor̃: cherubin ⁊ ſeraphin: ordinem contẽplatiuorum. Uñ ⁊ horum regulas ordinum in epiſtolis ſuis tradidit Regulam quidẽ actiuorum. i. Cor. vii. Hoc autem dico tp̄us breue eſt Reliquũ eſt vt qui vxores habent ſint tanq̃ non habẽtes ⁊ qui hoc mundo vtuntur tanq̃ non vtentes Regulam prelatorum. i. Tim. iii. Oportet epiſcopũ ſine crimine eſſe ⁊c. Regulã cõtemplatiuor̃. ii. Cor. iii. Nos autem reuelata fa. gloriam dei ſpeculantes in eãdem imaginem. transfor. a cla. in cla. tanq̃ a dñi ſpiritu. Finis epiſtolarum eſt gentium illuminatio. In lucem inquit gentium. Hec eſt lux de qua Eſa. ix. Habitantib⁹ in regione vmbre mortis lux orta eſt eis. Huius lucis triplex eſt radius quo gentes illuminauit ſecũdũ illud Eccle. xliii. Tripliciter ſol exurens mon. radi. igne. ⁊c. Primus radius eſt potentie in miraculis. vñ. ii. Cor. xii. Signa apoſtolat⁹ mei facta ſũt ſup vos ĩ oĩ patiẽtia ⁊ prodigiis ⁊c. Secundus radius eſt ſapiẽtie in predicatione ⁊ in epiſtolis Eph. iii. Mihi autem omnium ſanctorum minimo data eſt gratia hec. illuminare oẽs que ſit diſpenſatio ſacramenti abſconditi a ſeculis ⁊c. Tertius radius eſt bonitatis in exemplis. vnde dicit . i. Cor. xi. Imitatores mei eſtote ſicut ⁊ ego chriſti. Huius autem illuminationis triplex effectus fuit in gentibus. Primus fugatio tenebrarum. i. errorũ ⁊ peccatorum per fidem in incipientibus. Ro. xiii. Abiicite inquit opera tene. ⁊ indu. ar. lucis ⁊c. Secundus eſt cõfortatio ſpiritualiũ per ſpẽ ĩ proficiẽtib⁹. vñ Eph. vi. Confortamini in dño ⁊ in potentia virtu. eius. Dulce enim lumen ⁊ delectabile eſt oculis videre ſolem. Tertius eſt inflammatio deſideriorum celeſtium per charitatem in perfectis. Col. iii. Super omnia hec charitatem habete. Materia epiſtolarum ſm glo. eſt doctrina ſaluatoris q̃ continetur in euangelio. Ut ſis inquit ſalus mea. i. ſalutis mee nuncius tripliciter. Agit enim de ſalute gratie per chriſtum in preſenti exhibita Titũ. ii. Apparuit gratia dei ſaluatoris noſtri ⁊c. De ſalute glorie animarum poſt mortẽ preparata. Rom. xiii. Nũc aũt propior eſt noſtra ſalus q̃ cũ credidimus De ſalute glorie corpor̃ in iudicio expectanda. Phil. iii. Saluatorẽ expectamus dñm ieſum qui reformabit corpus humilitatis ⁊c. Forma epiſtolarum eſt in tres partes earum diuiſio ſm diuerſas partes terrarum ad quas miſſe ſunt Uſq; inquit ad extremum terre Terra enim eccleſiam ſ̄gnat; de qua p̄s. Benedixiſti dñe ter. t. Triplici ratione. Quia ſtabilis in perſecutionib⁹ Eccle. i. Terra in eternum ſtat. Quia fecũda in bonis operibus Gen̄. i. Germinet terra herbã virentẽ. Quia irrigua gratiis celeſtibus Gen̄. ii. Fons aſcendebat de terra irrigans vniuerſam ſuperficiem terre. Hec terra habet principium: medium: ⁊ extremum. Diſtinguitur enim tribus principalibus linguis: quibus inſcriptus fuit titulus crucis. Ioh. xix. Latina ſcʒ lingua: que famoſa erat propter potentiam romanorum Greca propter ſapientiam philoſophorum. Hebrea propter legẽ iudeorum. Paul⁹ ergo vſq; ad extremum terre: in epiſtolis ſcʒ: ſalus fuit quia romanis qui ⁊ latini erant ac grecis tam eccleſiis q̃ perſonis: ⁊ hebreis ſcripſit. Et ſic nomen domini corã gentib⁹ ſcʒ grecis ⁊ regibus. ſ. romanis: ⁊ filiis iſrael ſcʒ hebreis: portauit Act. ix. Quia vero in ordine attributorum vt dicit Rich. li. de tri. prior eſt potentia. deinde ſapientia deinde bonitas Ideo recto ordine epiſtolarum: ſcripta romanis poten

Statuum triũ in eccleſia diſtinctio.

p̄s lxxxiii. a.

Terra eccleſiam ſignat triplici ratione.

tibus primo: ſcripta vero Grecis ſapientibus ſecun-
do. ſcripta vero Hebreis deum colentibus: tertio poni
debuit. Sic ergo patet qualiter Paulus in ſuis epiſto-
lis: a deo datus fuit in lucem gentium: ⁊ quomodo ſa-
lus fit vſqꝫ ad extremum terre. Cuius illuminationis
in preſenti ⁊ ſalutis in futuro: nos de gentibus ortos et
in extremo terre poſitos: participes faciat ipſe Salua-
tor. Qui cum patre ⁊ ſpiritu ſancto viuit ⁊ regnat per
infinita ſecula ſeculorum. Amen.

Secundum Proemium.

Vas electionis eſt mihi iſte
vt portet nomen meum coram gen-
tib⁹ ⁊ regib⁹ ⁊ filiis iſrael. Act. ix.
In magna autē domo vt ait apo-
ſtolus. i. Tim. ii. non ſolum ſunt va-
ſa argentea ⁊ aurea ſed lignea ⁊ fi-
ctilia: ⁊ quedam quidem in honorē
quedam autē in contumeliam Ma-
gna domus eccleſia: cuius dominus ⁊ artifex chriſtus
Heb. iii. Varia vaſorum genera varii homines Diſtin-
ctio vaſorum duplex inuenitur. Prima penes materiam
Vaſorum gña varia quia quedam aurea ⁊ argentea quedam lignea ⁊ ficti-
lia Alia penes vſum quia quedam in honorem: quedā
vero in contumeliam Vaſa aurea ⁊ argentea ſunt ele-
cti ita ꝙ aurea ſunt perfecti: argentea imperfecti. Va-
ſa lignea ⁊ fictilia ſunt reprobi Ita ꝙ lignea ſunt aper-
te mali eterno ſcꝫ incendio manifeſte parati. Fictilia
ficte boni que non ita aperte ſunt mali Et quedam qui-
dem. ſ. aurea argentea in honorem. i. in vſum honorabi-
lem ordinantur: in vſum ſcꝫ gratie in preſenti: ⁊ glorie
in futuro. Quedam ſcꝫ lignea ⁊ fictilia in contumeliam
id eſt in vſum vilem: in vſum ſcꝫ peccati in preſenti: et
ſupplicii in futuro. Si quis ergo emūdauerit ſe ab iſtis
que ſcꝫ ſunt in cōtumeliā: recedendo non ab eoꝝ ſocieta-
te: ſed ab eorum erroribus ⁊ peccatis: licet aliqñ cum
eis fuerit: erit vas In honorem. opinione magni nomi-
nis quo ad bonam famam. Sanctificatum: purificatio-
ne fidei ⁊ operum quo ad mundam conſcientiam. Uti-
le dño: cōuerſione peccatorum quo ad ſanam doctrinā
Ad omne opus bonum paratum: impletione mandato-
rum quo ad promptā obedientiā. Prouer. xxv. Aufer
rubiginem de argento et egredietur vas puriſſimum.
Tale vas fuit paulus: teſtante dño in verbis propoſi-
tis ⁊ dicente Ananie. Vas elect. eſt mihi iſte vt por.
no. meum ⁊c. In quib⁹ verbis tanguntur quatuor: vas
iſtud cōmendātia: cauſas quatuor huius operis expri-
mentia. Fuit enim vas Admirabile propter ornatum
ſubitum. Utile propter officium inclytum Amabile ꝓ-
pter bonū cōtentū. Probabile ꝓpter vſū extētū. Admi-
rabile ergo vas inuenies ſi ſubitum ornatum conſide-
res propter quod dicitur vas electionis Deſcendi inqꝫ
Hieremias in domum figuli ⁊ ecce ipſe faciebat op⁹ ſu-
per rotā: ⁊ diſſipatum eſt vas quod ipſe faciebat ex lu-
to manibus ſuis. Conuerſus fecit vas illud alterum ſi-
cut placuerat in oculis eius vt faceret Hiere. xviii. Fi-
gulus chriſtus: lutum: humanum genus: vas: paulus:
rota: preſens curſus: vaſis diſſipatio: pauli caſus in ter-
ram ⁊ excecatio. Nam cecidit in terram ⁊ apertis ocu-
lis nihil videbat Act. ix. Figuli conuerſio: chriſti allo-
cutio Saule Saule quid me perſequeris: vaſis altera-
tio pauli conuerſio ⁊ eruditio: ⁊ hoc ſicut figulo chriſto
placuit: non ſicut paulus meruit. In hoc vaſe alterato
placuit ſummo magiſtro varias inſculpere: ⁊ imprime-
re celaturas. Nā raptus ad fornacem ſummi artificis
Paul⁹ qñ fuit rapt⁹ recepit impreſſiones triplicis hierarchie. recepit impreſſiōes triplicis hierarchie: Superceleſtis
in diſtinctione trium perſonarum de qua ſcripſit Gal.
iiii. Miſit deus ſpm̄ filii ſui in corda veſtra clamātē ab-
ba pater. Celeſtis in diſtinctione: ⁊ officio: ordinū ange-
lorum: de quorum ordinibus ſcripſit ad Coloſſ. i. d. Si-
ue thronos ſiue princi. ſiue pote. De officio Heb. ii. Nō-
ne omnes ſunt adminiſtratorii ſpiritus in mini. miſ. ꝓ-
pter eos qui ⁊c. Subceleſtis vero in diſtinctiōe graduū
et ſtatuum eccleſiaſticoꝝ de qua ſcripſit. i. Coꝝ. xii. di.

Et quoſdā quidē poſuit deus in eccleſia primū apoſto-
los. ſecundo prophetas. tertio doctores ⁊c. Tres qui-
dem ſtatus in eccleſia diſtinguuntur. Actiuorum. Pre-
latorum Contemplatiuoꝝ. Apoſtolus vero raptus vſ-
qꝫ ad tertium celum In primo celo ſcꝫ angelorum ar-
changelorum ⁊ virtutum didicit ordinem actiuoꝝ. de
quo ſcribit. i. Coꝝ. vii. In ſecundo ſcꝫ principatuū po-
teſtatum ⁊ dñationum: ordinem prelatorū: de quo ſcri-
bit. i. Tim. iii. In tertio. ſ. thronorum cherubin ⁊ ſera-
phin ordinem cōtemplatiuorū: de quo ſcribit. ii. Coꝝ.
iii. Sic ergo vas admirabile: opus excelſi iuxta ideam
ſibi impreſſam: ſm̄ exemplar ſibi in monte monſtratū
potuit ⁊ debuit ſcribere ⁊ docere ſicut ſigillum: formā
quam accipit ab artifice: in cera imprimit ⁊ relinquit.
Sicut luna lumē quod a ſole mutuauit: inferioribus re-
fundit. de qua Eccleſi. xliii. Vas caſtrorum in firmamē-
to celi in excelſis: reſplendens glorioſe: ſic paulus ca-
ſtra gentium militantium in nocte ignorantie: ⁊ verbis
et epiſtolis illuminauit. Iam apparet que ſit cauſa ef-
ficiens huius operis quia vas electionis: diuine. ſ. Pau-
lus. Unde ⁊ ipſe ait. i. Coꝝ. xi. Ego enim accepi a dño
quod ⁊ tradidi vobis. Item vas vtile inuenies ſi offi-
cium eius inclytum conſideres quod notatur in porta-
tione nominis chriſti. Vas inquit chriſtus electiōis eſt
mihi iſte vt portet nomen meum Quondā ait Heliſe⁹.
iiii. Reg. ii. Afferte mihi vas nouum ⁊ mittite in illud
ſal quod cum attuliſſent: egreſſus ad fontem aquarum
miſit in illum ſal: ⁊ ait. Hec dicit dñs. Sanaui aquas
has ⁊ non erit vltra in eis mors neqꝫ ſterilitas Heliſe⁹
dei filius: vas nouum beatus paulus per gratiam inno-
uatus: ſal in vaſe nouo: ſapientia infuſa nouo apoſtolo
amaritudo aquarum: incredulitas gentilium. terra ſte-
rilis operatio inutilis: ſanatio aquarum: conuerſio ſiue
iuſtificatio gentium. Paulus ergo vas fuit quod genti-
bus portauit ſal ſapientie ſalutaris. Hic eſt iſachar ſcꝫ
dominum memorans: aſinus fortis accubans inter ter-
minos ſcꝫ Hieruſalē ⁊ Damaſci. ſynagoge ⁊ eccleſie. ſ.
quando pron⁹ cecidit in terram: vidit requiem ꝙ eſſet
optima: ſcꝫ quando raptus eſt vſqꝫ in tertium celum: ⁊
ſuppoſuit humerum ſuum ad portandum quando con-
tinuo ingreſſus ſynagogas ꝑdicabat illis Jeſum: quo-
niam hic eſt filius dei Act. ix. Unde. i. Tim. i. ait. Gra-
tias ago ei qui me confortauit in chriſto ieſu domino no-
ſtro Ecce aſinus fortis: quia fidelem me exiſtimauit: Paulus quō portauit chriſti imaginē: laborē ⁊ nomen.
ponens in miniſterio: ecce ſuppoſitio humeri ad portā-
dum. Paulus autem tanꝙ agilis curſor ⁊ fidelis nun-
cius ieſu chriſti portauit eius: imaginem: laborem: et
nomen. Imaginem in ſimilitudinem vite: laborem in
ſuſtentatione pene. Nomen in predicatione ſapientie.
ergo imaginem in opere ad exemplum: laborem in cor-
pore ad meritum: nomen in ore ad documentum. Por-
tauit ergo primo imaginem chriſti recte viuendo: vnde
dicebat Imitatores mei eſtote ſicut ⁊ ego chriſti. Sic
nuncius depictam in pyxide portat imaginem epiſco-
pi vel abbatis Ideo dicebat. i. Coꝝ. xv. Sicut porta-
uimus imaginem terreni ita portemus ⁊ imaginem ce-
leſtis ade. i. chriſti. Secundo laborem patienter ꝑ chri-
ſto ſuſtinendo. ii. Coꝝ. iiii. In omnibus tribulationem
patimur ſed non anguſtiamur Et poſt ſemper mortifi-
cationem Jeſu in corpore noſtro circunferentes vt ⁊ vi-
ta ieſu in corporibus noſtris manifeſtetur. Sic nunci⁹
portat pondus diei ⁊ eſtus pro beneplacito domini ſui
peragendo. ideo Gal. vi. Stigmata domini mei ieſu in
corpore meo porto: Unde ⁊ ad hoc hortabatur alios.
Hebreo. xiii. Exeamus ad eū extra caſtra: id eſt extra
corporum voluptates improperium eius portantes.
Non enim habemus ⁊c. Tertio nomen chriſti conſtan-
ter predicando. i. Coꝝ. i. Nos autem predicamus chri-
ſtum crucifixum ⁊c. Sic candelabrum portat lumē vt
luceat omnibus qui in domo ſunt: propter quod meri-
to dicitur Vas electionis eſt mihi iſte vt portet nomē
⁊c. Ut autem diutius portaretur: ⁊ exemplar imagi-
nis ad quod vixit: ⁊ noticia laboris quem ſuſtinuit: et
veritas nominis quam predicauit. hec in ſcriptis rede-
git. Sic lux portando ponitur in laterna: ne ſtatim ali-
quo extinguatur: vt adhuc verum ſit qđ dicitur Vas

electionis eſt michi iſte vt por. nomen me. ꝛc. Iam apparet que ſit cauſa finalis huius operis quia nominis chriſti delatio .condilatio. precipue apud gentes quod notatur in verbo portandi cum dicitur. vt portet. Item vas amabile inuenies ſi bonū in eo cōtentum conſideres vt portet inq̄t nomen meum. Nō enim eſt aliud nomen ſub celo. in q̄ .oporteat ſaluos fieri Act. iiii. Quō dam dixit Moyſes aaron. Exo. xvi. Sume vas vnum. et mitte in eo man. quantum poteſt capere gomor. ꝛ repone corā domino ad conſeruandū in generationes veſtras Uas vnū. paulus aſſumptus ad vnitatem fidei. Man. candidum. ſapidū. ꝛ rotundum: nomē chriſti cādidum decore ſctītatis. ſapidum dulcore charitatis. rotundum vigore perpetuitatis quod poſitum eſt in vaſe quantum poteſt gomor capere. id eſt q̄tū ſufficit predicationi et doctrine exercende. quod repoſitum eſt coram domino ſcʒ in ſcriptura epiſtolarum. ꝛ hoc ad conſeruandum in generationibus poſteris noticiam veritatis. Paulo enī tanq̄ʒ fideli nuncio tanq̄ʒ vaſi integro cōmiſſum eſt portādum nomen ſaluatoris qḋ portauit in corde. in ore. in codice. In corde p fidem et dilectionem Ipſe enim erat lamina aurea in fronte eccleſie portās nomen domini tetra grāmaton vt ei cōpetat qḋ dicitur. Eſa. xxvi. Anima mea deſiderauit te in nocte. et nomen tuū in deſiderio anime mee. O q̄ʒ feruentiſſime habebat in corde q̄ dicebat. Act. xxi. Ego non ſolum alligari ſed etiam mori paratus ſum pro nomine domini Ieſu Unde. Act. ix. Dicit dn̄s de eo. Ego aūt oſtēdā ei quāta oporteat eū pati p nomine meo. In ore per doctrinam et predicationem intantum vt lingua preciſo capite nomen Ieſu inſonuerit. Hic eſt ſaccus Bēiamin. in cuius ore inuētus eſt cyphus argēteus ſcʒ nomen chriſti Ieſu. Geñ. xliiii. vt ei competat qḋ dicitur in p̄s. Narrabo nomen tuum fratrib⁹ meis ꝛc. ii. Cor. ii. Deo gratias qui odorē noticie ſue manifeſtat p nos in omni loco. Uñ Act. iiii. denunciauerunt nobis ne amplius loqueremur in nomie Ieſu In codice: per ſcripturam et impreſſionem intantum vt epiſtole eius pre ceteris hoc nomine ſint refecte. Hic eſt enim leo in cuius ore iam mortui inuentus eſt fauus mellis. Iudic. xiiii. qꝛ in doctrina epiſtolaꝝ: nomen ieſu etiam poſt pauli obitum inuenitur. Scripſit enim et deſcripſit Paulus in ſuis epiſtolis nominis Ieſu multiplicem cōditionem ſcʒ Ptātē. Phil. ii. in nomie ieſu omne ge. flec. celeſt. ꝛc. Sanctitatem. ii. Tim. ii. vt diſcedat omnis ab iniquitate qui inuocat nomen domini Dignitatē Heb. i. Tanto angelis melior effectus q̄ʒto p̄ illis differentius nomē hereditauit Utilitatē Ro. x. Omnis quicunq̄ʒ inuocauerit nomen domini ſaluus erit. Iō. Col. iii. Omne q̄dcunq̄ʒ facitis in verbo aut in opere: omnia in nomine dn̄i nr̄i ieſu chriſti facite Iā apparet que ſit materia hui⁹ operis. qꝛ nomen domini de quo agitur in ſingulis epiſtolis. Ultimo vas honorabile et probabile inuenies. ſi vſum externum conſideres. qꝛ coram gentibus et regibus. et filiis iſrael. Uidit Petrus in mentis exceſſu. Act. x. celum apertum ꝛ deſcēdēs vas qḋdam velut linteum magnum: quatuor initus ſummitti de celo in terram. in quo erant omnia quadrupedia et ſerpentia terre et volatilia celi. Et facta eſt vox ad eum. Surge Petre. occide et manduca. Apertio celi: reuelatio ſacramentorū celeſtium futura populo gētili. Uas de celo deſcendēs in terram Paulus de raptu contemplationis deſcēdens ad actū predicationis. Quattuor initia: quatuor euangelia ſibi a deo reuelata. vel quattuor mundi partes ad quas ſe extendit vt euangelium predicaret. Linteum qḋ tinea non conſumit ſicut alia veſtimenta Paulus incorruptus a prauitate heretica Diuerſorum et immundorum animalium collectio diuerſorum gentium ꝛ infidelium collectio. Diuerſarum gentium et infidelium ad fidem chriſti conuerſio. Petri manducatio eſt eoꝝ in vnitate eccleſie corporis receptio. Quadrupedia romani propter virtutem potentie. Reptilia ſiue ſerpentia greci propter calliditatem ſapiētie. Uolatilia hebrei propter ſublimitatem legis diuine. Unde dominus de eo Eſa. xlix. Dedi te in lucem gentium vt ſis ſalus mea vſq̄ʒ ad extremum terre Diſtinguitur enī terra tribus p̄ncipalibus linguis quibus inſcriptus fuit titulus dn̄ice crucis Ioh. xix. que ſcʒ famoſe erant lingue. Latina famoſa propter potentiam romanorum. Greca propter ſapientiam philoſophorum. Hebrea ꝑpter legem iudeorum. Paulus ergo vſq̄ʒ ad extremum terre ſalus fuit quia latinis. ſcʒ romanis. ac grecis tāʒ eccleſiis q̄ʒ perſonis et hebreis ſcripſit. Et ſic nomen a deo coram gentibus. ſ. grecis ꝛ regibus. ſ. romanis portauit. Et filiis iſrael Quia primo in ordine attributorū vt dicit. Rich. li. de tri. prior eſt potentia: deinde ſapientia. vltimo bonitas: iō recto ordine epiſtola ſcripta romanis potentibus primo loco: ſcripta vero grecis ſapiētibus ſecundo loco: ſcripta vero hebreis deum colentibus vltimo loco debuit ordinari. Iam apparet que ſit forma huius operis. quia diuiſio epiſtolarum in diuerſas partes ſecundum diuerſas regiones ad quas miſſe ſunt qḋ notatur cū dicitur. coram gētibus et regibus et filiis iſrael. Apparet quadruplex cauſa epiſtolarum pauli Cauſa efficiens nomine vaſis electi. Uas inquit electionis eſt michi iſte. ꝛ Cauſa finalis in verbo portandi: quia vt portet Cauſa materialis in nomine chriſti. Nomen inquit Chriſtus meum. Cauſa formalis in enumeratione populi diſtincti. Quia corā gētibus: et regib⁹: et filiis iſrael. Ad exemplar ergo et exhortationē iſtius portitoris ſicut portauimus imaginem hominis terreni. Portemus imaginem et nomen celeſtis vt tandē portemus ad portū ſalutis: preſtante illo: qui peccata nr̄a portauit ſup lignū crucis Qui cū patre ꝛ ſpū ſctō viuit ꝛ reg. p oīa ſe.

¶ Hic poſtillator premittit elucidatq̄ʒ ꝓlogū gloſatoris videlicet Magiſtri ſentēciarum ſup epiſtolis pauli cuius doctrina: et expoſitione permaxime ſua in poſtillatione vtitur.

Paulus nomē chriſti portauit in corde: in ore ꝛ in codice.

Paulus i ſuis epiſtolis nominis ieſu multiplicem deſcripſit cōditionē.

Interpretatio viſionis petri.

Terra tribus liguis principalibus ē diſtincta.

Cā quadruplex epiſtolarū Pauli.

Incipit prologus epiſtolarum Pauli.

PRincipia rerum Huic operi vcʒ libro epiſtolarum premittit gloſator proemium ſiue prologum ad explanationem et notificationem ſequentium quaſi clauem quādam ad aperiendam totius materie ſēquentis domum. In quo prologo primo determinat q̄dam ad librum preambula. Secundo quedam librum cōcomitantia. ibi. Aſſignatis rōnibus operis numeri. et ordinis epiſtolarum. In prima parte quattuor determinat. Primo cauſam operis. Secundo cauſam excellentie et frequentationis. ibi. Inter omnes vero epiſtolarum ſcriptores. Tertio cauſam numeri. ibi. Sciēdū vero q̄ quattuordecī ſcripſit epiſtolas. Quarto cauſam ordinis. ibi. De ordine q̄ʒ epiſtolarum. In prima cauſam operis aſſignat duplicem. Primo fidei defenſionem. Secundo morū correctionem. ibi. Hic ſunt panni qui ad extrahendū Hieremiā de lacu ꝛc. In prima primo tangit neceſſitatem prologi ſcʒ maior ꝛ facilior noticia dicendorum. Secūdo ſubdit cauſam operis q̄ eſt defenſio fidei per ſimile in doctrina prophetarum. ibi. Sciendum itaq̄ʒ q̄ ſicut.

¶ Dicit ergo principia rerum [.i. cum res ſint et fiāt] requirenda ſunt primo vt earum rerum noticia plenior poſſit haberi. Tūc eſt demum facilius poterit cauſe [.i. negocii.]rō[.i. rōnabiliter]cā declarari ſi ei⁹ origo diſcatur (vt dicatur) Si ḡ epiſtolarum ſcripture poſt euāgelium edite modū ꝛ rōnem oſtenderimus [modū quo ad formam: rōnem q̄ ad finem] poterit videri verū qḋ dicimus [.ſ. q̄ res facilius cognoſcitur cognita cauſa.]

Sciendum itaq̄ʒ q̄ ſicut in ve. ꝛc.

¶ Hic aſſignat primam cauſam hui⁹ operis que eſt defenſio fidei Ubi Primo adducit exemplum. Secundo applicat ad propoſitum. ibi. Ita et nō. ꝛc. Dicit ergo. Sciēdum itaq̄ʒ q̄ ſicut in ve. teſtamen. poſt legis moyſaice eruditionem (vbi diuine culture mādata continebātur) prophetica doctrina fuit neceſſaria. q̄ re diuina [id eſt ſepe naſcētia] populi peccata [ſicut. capita hydre] ſuppliciorum denūciatione compeſceret. vel rediuiua [.i. frequenti ꝛ viua] denunciatione compeſceret atq̄ʒ eundem populum bonorum repromiſſionibus [.i. iteratis promiſſionibus] ad obediendum ac ſeruendū

deo viuenti cōmoneret. Ita in no. teſta. poſt euange-
lium (in quo chriſtiane religionis ordo [quo ad finē]
et perfecte ſanctitatis doctrina [quo ad mores] tradi-
tur) epiſtolarum pauli. et aliorum perutilis ſecuta eſt
doctrina vt eccleſiam dei contra hereticas premuniret
prauitates: et ſuborientia vitia reſecaret. et poſt futu-
ras queſtiones excluderet [.i. ſolueret.] Si enim non
ſcripſiſſet Paulus epiſtolas: in multis forte eſſet dubi
tatio modo et queſtio que ipſe determinauit.

Hi ſunt panni qui ad extrahendum ⁊c.

¶ Hic aſſignat aliam cauſam huius operis que eſt mo
rum correctio. Ubi primo ad hoc adducit veterem figu-
ram. Secundo adaptat eam. ibi. Epiſtolarū ſiquidem
doctrina. Dicit ergo. Hi ſunt panni qui ad extrahendū
Hieremiam de lacu: funibus circumligati ſunt [ſcilicet
ad Abdemelech ethiope Hier. xxxviii.] Epiſtolarum
ſiquidem doctrina [.i. per doctrinam:] legis et prophe
tie atq; euangelij conſonis teſtimonijs velut triplici fu
ne (Eccleſiaſtes. iiii.) circumligata de lacu ignorantie
et infidelitatis peccator ad libere gratie veritatem [.ſ. Joh.
8.] educitur (Moraliter. Per funes precepta dei. per
pannos exempla ſanctorum ſignificantur. Sz hic ali-
ter. per pannos epiſtole pauli et aliorum. per funes lex
prophete et euangelium.]

Funes. Panni.

Inter omnes vero epiſtolarū ſcripto. ⁊c.

B

¶ Hic ſubdit cauſam excellentie eius. et maioris fre
quentationis. Ubi aſſignat excellētiam triplicem. Pri
mo in operis profunditate. Secundo in fidei aſſertione
ibi. In fidei aſſertione. Tertio in gratie commendatio
ne ſiue ſpei.

Cauſa ex-cellentie epiſtolarū pauli.

¶ Dicit ergo inter omnes vero epiſtolarum ſcriptores
Paulus in tribus et pluribus forte excellit ſcilicet in
operis profunditate: et in fidei aſſertione. et in gratie
commendatione ſiue ſpei ſubleuatione. In operis pro
funditate. quia hoc opus et ceteris prolixius et ad in-
telligēdum difficilius eſt [.ij. Pe. iij. quo ad totū op⁹]
In fidei aſſertione: quia paulus et in lege et prophetis
peritus ad fidei catholice aſſertionem congrua autho-
ritatum legis et prophetie induxit teſtimonia vt eſſet
baſis [.ſ. legis teſtimonium] ſub colūna [doctrine apo
ſtolice ſiue fidei catholice ſicut in tabernaculo moyſi]
In gratie commendatione ſiue ſpei ſubleuatione. quia
contra ſuperbos et arrogantes et de ſuis operibus pre
ſumentes: pro commendanda dei gratia fortiter [non
deficiendo] prudenter [non errando] atq; acriter [nō
diſſimulando] dimicauit. Qui. ſ. iamiſ in illo euiden-
tior et clarior apparuit quia inter alia opera: vehemē-
ter eccleſiam dei perſecutus: pro quo ſummo dignus
erat ſupplicio [.i. gehēna] pro maledictione [.i. com-
mutata maledictione: quo ad culpam] conſecutus eſt
gratiam. et pro damnatione [quo ad penam] ſuſcepit
miſericordiam. in quo ipſa ſpes noſtra plurimum ſuble
uatur. Sicut enī cum audiuimus Dauid homicidam et
adulterum [.ij. Reg. xi.] per penitētiā [.ij. Reg. xij.]
ꝓphetie recuperaſſe ſpm̄ omnis venie diffidentia [pec
catorum] tollitur Ita cūm Saulum prius eccleſie perſe
cutorem: poſtea ſeruum dei. et apoſtolum [et predica
torem] aduertimus [Act. x.] non modicum ſpes no-
ſtra attollitur Inde eſt ꝙ in eccleſia he epiſtole plus ce
teris frequētant: vt pſalmi dauid magis alijs ꝓphetijs ⁊c.

Paul⁹ oēs epiſtolarū ſcriptores in trib⁹ ex-cellit.

Sciendum eſt vero ꝙ quatuordecim ⁊c.

C

¶ Habita cauſa operis. et cauſa etiā excellentie eius.
⁊ frequentationis. hic ſubdit cauſam numeri. Ubi pri-
mo docet veritatem. Secundo remouet quorundam
de epiſtola Ad hebreos errorem ibi. Quorundam in-
ſania percutitur. In prima tangit cauſam triplicem nu
meri epiſtolarum que ſunt quatuordecim. Prima eſt
perfectionis huius operis inſinuatio. Secunda eſt ca-
lumniātium repreſſio ibi. Ideo itaq; decem et quatuor
ſcripſit. Tertia eſt conuenientie duorum teſtamento-
rum ſignificatio ibi. Ideo etiam decē ⁊ quatuor. [Di-
cit ergo] Sciendum eſt vero ꝙ quatuordecim ſcripſit
epiſtolas. decem ad eccleſias. quatuor ad perſonas.
ſub huius myſterij inſinuatione vt ſcilicet in hoc opere
vtriuſq; teſtamēti ſumma cōtineri monſtraretur. Per

Cauſa numeri epiſtolarum pauli.

Paulus quatuordecim ſcripſit epiſto

denarium namq; vetus teſtamentū ſignatur [ſcilicet
propter decē mandata decalogi] quaternari⁹ vero no
ui teſtamenti: nota eſt [propter quatuor euangelia]
[Ecce Secūda cauſa vbi dicit] Ideo itaq; decem et
quatuor ſcripſit vt vtriq; legi ſe cōſentire inſinuaret
atq; emulorū calumniā dilueret: ipm̄ legis dei per mo
yſen date: deſtructorem fore calumniantium: cumq;
in odium iudeorū trahentium [Calūnia enim eſt falſi
criminis impoſitio] Quos [.ſ. iudeos] placatos habe
re volens. decem ad eccleſias ſcripſit. vt ſicut Moy
ſes [.i. dominus p moyſem] iſraelitico populo a Pha
raonis ⁊ egiptiorū ſeruitute educto. decē mandatorū
doctrinā tradidit. ita ⁊ apl's dei eccleſias a diaboli po
teſtate ⁊ idolatrie ſeruitute redemptas: decē epiſto-
larū doctrina informaret. [Ecce tertia cauſa vbi di-
cit] Ideo etiam decem ⁊ quattuor ſcripſit: vt duorū
teſtamentorum ꝯcordiā atq; ꝯuenientiam ſignificaret
quam [concordiam ſcz ⁊] moyſes in duabus tabulis
lapideis ſimul iunctis (Quibus legis decalogus ſcri-
ptus erat (oſtendit [Iunctura enī duarū tabularū
ꝯueniētiam duorū teſtamentorū ſignificabat] Moyſes
quoq; noſter. i. chriſtus [quia vnus eſt magiſter noſter
idē [.i. eandem concordiā] in cena cum diſcipulis pa-
ſcha celebrans figurauit. Ibi etenī] lapis reprobus [id
ē chriſtus per lapidē illum ſignificatus] quē geſſit [.i.
portauit] angulus [.ſ. duorū parietū templi: in quo ſigni
ficatur adunatio Iudeorū ⁊ gentiū in eandē fidem per
chriſtum] mira preſtans in oculis noſtris [hoc notatur
in pſ. Lapidē quē reprobauerunt edificātes hic fact⁹
eſt in caput anguli] panē ſupercaeleſtē [.i. ſacramētū
corporis ⁊ ſanguinis ſui] cū typico agno coniūxit [id
eſt cum agno paſchali qui paſſionē ſuam ſignificabat]
finiens vetus. inchoans nouū. Per agnum etenim qui
in veteri lege ſolēnis hoſtia erat. ⁊ per panem [.i. pa-
nis ſpeciem vel corpus ſuum ſub ſpecie panis datum]
qui noue legis ſacramenti forma eſt [In ſacramēto enī
eucharistie: ſpecies panis ⁊ vini: eſt ſacramentum et
non res. Corpus ⁊ ſanguis chriſti ſacramētum et res.
Unitas eccleſie res: ⁊ nō ſacramētum. Per illa ſcz]
duo teſtamenta figurauit. atq; duo illa coniungens: ꝓ-
dictorū teſtamentorū conſonantiam declarauit. Eſt et
rota in medio rote. ſicut vidit Ezechiel [primo ⁊ decio
capitulis. Hoc etiam ſignat numerus. ſcz decem ⁊ qua
tuor. quorū vnus eſt in alto. Nam vnum contenti in q̄-
ternario ꝯſtituunt decē preciſe] Ex predictis itaq; pz
miſterij euidētiſſima ratio quare epiſtolas quattuor-
decī ꝯſcripſit ⁊ diſtincte decē ad eccleſias. quattuor ad
perſonas dixerit.

Chriſtus vtriuſq; teſtamēti cōcordiam in cenā figurauit.

Unde quorundam inſania percutitur ⁊c

D

¶ Hic iuxta predicta remouet errorem quorūdam di-
centium epiſtolam Ad hebreos: non fuiſſe Pauli. Pri
mo erroneam eorum opinionem. Secundo apparen-
tem opinionis rationem. ibi. Quos in hunc errorem
occaſio deduxit huius. Tertio et opinionis et ratio-
nis ſolutionem. ibi. Quibus ſufficienter reſpondetur
[Dicit ergo] Unde [ſcilicet quia quatuordecim ſunt
epiſtole et debent eſſe] quorundam inſania percutitur
dicentium epiſtolam que Ad hebreos ſcribitur nō fuiſ
ſe Pauli: ſed Barnabe. vel Clementis ſecundum Ter
tullianū. vel Luce. Quos in hūc errorē occaſio dedu-
xit huiuſmodi: quia nec ſalutatio eius nole intitulata
ꝓſcribitur [ſicut conſuetū eſt in alijs epiſtolis] ⁊ longe
facūdiore. et ſplendidiore ſtilo q̄ cetere edita eſt Qui
bus ſufficienter. Reſpondetur hoc modo. q2 ſi non eſt
dicenda Pauli. q2 nomen eius in titulo non habet ergo
nec Barnabe nec alicuius predictorum. cum nullius
eorum nomine pretitulata ſit. Nec ob id quoq; Pau-
li non eſſe putanda eſt quia diligentius eſt ſcripta: cum
naturale ſit cuiq; plus valere [quo ad vſum] in ſua
lingua q̄ in peregrina. Illam enim hebraice: ceteras
vero ſcripſit grece. Nomen vero ſuum ideo premitte-
re noluit q2 hebreis odioſus erat: cum legis deſtructo-
rem arbitrantibus. Quocirca de legis atq; cerimo-
niarum abolitione tractaturus: recte nomen ſuum ſub
ticuit: ne preſcripti nominis] .i. ne ſi preſcriberetur et
preponeretur nomen ſuum in principio epiſtole] inui-
dia [ſcilicet iudeorum] vtilitatem ſequentis exclude-
ret lectōis. Eſt itaq; ⁊ illa epiſtola Pauli ſicut ⁊ alie.

Confutatio errorū dicentium epiſtolam ad hebreos non eſſe pauli.

Hic queritur. Tunc enim poterunt cauſe

faciliꝰ demonſtrari. Contra. Cauſa cauſe non debet queri: alioquin eſſet abire in infinitum. Reſ. Cauſa large accipitur pro negocio: non pro principio. ſicut accipitur in rhetoricis: non ſicut in naturalibus. Item. Poſt legis moſaice, eruditionem prophetica doctrina neceſſaria fuit. Contra. Deutero. iiij. prohibetur ne addatur quicquā ad verba legis. Reſponſio. Prohibetur additio que fit intra: non que fit extra. conſonans tñ legi: non contraria. Item epiſtolarum doctrina: legis et prophetie atqꝫ euangelij. conſonio teſtimonijs traditur veluti triplici fune circūligata. Contra. Non ſolū accipit apoſtolus teſtimonia ab euangelio et lege et prophetis ſed de libris hiſtorialibꝰ. et ps. et libris Salomonis. Reſponſio. Hec omnia intelliguntur in prophetis. Item. Hoc opus ceteris prolixius et ad intelligendum difficilius eſt. Cōtra. Prouerb. xiiij. Doctrina prudentium facilis. ergo quanto Paulꝰ prudentior Tanto doctrina eius debuit eſſe facilior. Item beatꝰ Johannes euangeliſta profundius et difficilius locutus fuit q̄ Paulus: et in principio euangelii ſui: et in principio canonice ſue. Reſponſio ad primum. Paulꝰ faciliter docebat et predicabat. ſed aliqñ difficilr̄ ſcribebat. Tum propter difficultatem materie. Tum propter calumniam hereticorum. Ad aliud dicendum. ꝙ et ſi Johannes profundius locutus eſt q̄tum ad aliqđ capitulum: non tñ quātum ad totam ſeriem operis ſui Item pro quo ſummo dignus fuit ſupplicio. Contra. Nō ſummus fuit peccator: quia ignorās fecit. j. Tim. .j. ergo nec ſummo dignus fuit ſupplicio. Reſponſio. Hoc intelligitur de ſupplicio ſummo in genere. i. de infernali: nō in ſpecie illius generis. Item. Ut ſicut moyſes populo iſraelitico mandatorum doctrinā tradidit ꝛc. Contra. Imo dominus ipſe dedit mandata: ſicut dicit Moyſes Deutero. iiij. Locutus eſt dominus ad vos de medio ignis: vocem verborum eius audiſtis: et formam penitus non vidiſtis. Et oſtendit vobis pactū ſuum quod precepit vt faceretis. et decem verba que ſcripſit in duabus tabulis lapideis. Reſponſio. Moyſes tradidit. i. a deo traditum declarauit et explanauit. Uel dominus tradidit vt principal' magiſter. Moyſes tradidit vt miniſter. Deutero. v. Mediꝰ enim fuit inter ipſos et deum. Item. Monas noſter. i. chriſtus. Contra. Monas eſt feminini generis. Reſponſio. Re uera feminini generis eſt. ſed quia equipollet huic maſculino vnus: ideo additur ei adiectiuum maſculinum: et dicitur monas noſter. Et licet ſignificet eſſentiam: tamen hic ſupponit pro perſona. Unde Mercurius trimegiſtus. Monas monadem genuit que in ſe ſuum reflectit ardorem. Item chriſtus in paſſione finiens vetus inchoans nouum. Contra. Imo in baptiſmo videtur inchoatum nouum teſtamentum. Reſponſio. Tūc dicitur inchoatum nouum teſtamentum: non in baptiſmo: quia ante paſſionem non habuit vim ſuam ex toto baptiſmus: ſed in paſſione. Item naturale eſt vnicuiqꝫ plus valere in lingua ſua quam in peregrina. Contra. Omnem linguam per ſpiritumſanctum ſciebat perfecte. j. Cor. xiiij. Gratias ago deo: quoniam veſtra lingua loquor ergo in omni lingua equeualebat. Reſponſio. Quāuis omnem linguam ſciret: tamen hebraicam magis habebat in vſu et in promptu. et ideo ſtilo facūdiore reliquis epiſtola ad Hebreos. Preterea qꝫ melius ſciebat mores gētis ſue. et etiam qꝛ nullam eum oportebat facere tranſlationem. Totum enim nouum teſtamentum preter euangelium Matthei et epiſtolam ad Hebreos ſcriptum eſt grece.

Addere ad verba legis qualiter poſſit quis.

Paulꝰ hebraicā linguam magis habuit in vſu q̄ aliā.

De ordine quoqꝫ epiſtolarum queri ꝛc.

E

Cauſa ordinis epiſtolarum pauli.

¶ Audita primo cauſa operis. Secundo cauſa excellentie eius et frequentationis. Tertio cauſa numeri. Hic quarto ponit cauſam ordinis. et Primo cauſam ordinis calumnioſam. Secundo certam. ibi. Uel potius ideo prima ponitur qꝛ primū gradū erroris deſtruit. ſcꝫ ſuperbiā. In prima Primo ſoluendo dubitationē de ordine epiſtolaꝝ ſupponit ꝙ epl'a ad Romanos de Corintho ſcripta ſit. Scđo cōtrarietates q̄ſdā ſup hoc incidētes ꝓponit et ſoluit. ibi. Haymo aūt ab Athenis apoſtolum ſcripſiſſe Romanis dicit. In prima primo veritatē affirmat ſcꝫ ꝙ epiſtole nō ſunt ſm ordinē editionis ordinate. Scđo hoc probat ꝙ epiſtola ad Coꝛ. prius fuit edita q̄ illa ad Rom. ibi. Epiſtola aūt q̄ ad Coꝛ ſcribit. Tertio rationē ordis aſſignat. ibi. Hec epiſtola ad intelligēdū ceteris difficilior eſt. Dicit ergo. De ordine qꝫ epiſtolaꝝ queri ſolet: q̄re nō eo ordīe ſunt diſpoſite quo ab apoſtolo ſūt edite? Nā cōſtat nō eſſe cū epiſtola q̄ Romanis ſcribit: prima ponat: q̄ tñ ante oēs alias nō ē ſcripta. Epiſtolā enī quā ad corinthios ſcribit ante iſtā [ſcꝫ epiſtolā ad Romanos] ſcripſiſſe videt. quia hāc de corintho euidēter ſcripſiſſe mōſtrat ex eo ꝙ dicit [Rom. vi.] Cōmēdo vobis Pheben ſorozē nraꝫ q̄ in miſterio eccleſie q̄ eſt cēchris. Cēchris eccleſie dr̄ locus corintho viciꝰ: imo portꝰ ipſiꝰ corinthi. Ex hoc ergo apparet de corintho ſcripta [ſcꝫ qꝛ mulierē corinthā eis recōmēdauit.] etiā ex eo ꝙ dr̄. Salutat vos Gaius hoſpes meꝰ ꝛc [Ro. vi. quaſi apud ipſum Gaium eſſet dū illā epiſtolā ſcriberet. Ipſe autem Gaius erat corinthꝰ. vnde ſubdit] de quo [ſcꝫ Gaio] ſcribēs corinthijs cōmemorat dicens. j. Coꝛ. j. Gras ago deo meo ꝙ neminē veſtrum baptizaui niſi Criſpū ꝛ Gaiū [Suppoſito] ergo ꝙ Paulꝰ prius ſcripſiſſet Corinthijs q̄ veniſſet ad eos: ſeq̄tur ꝙ ex q̄ ſcripſit de corintho epiſtolā ad Romanos: prius fuit ſcripta epiſtola ad Corinthios q̄ ad Romanos: et tamen epiſtola ad Romanos preponitur.

Cenchris quid ſit.

Hec epiſtola ad intelligendum ce. ꝛc.

F

¶ Hec ſubdit rationem ordinis. Ubi primo vnā implicat cauſam. ſ. ſententie ꝓfunditatē. Secundo explicat aliā ſcꝫ gentis Romane poteſtatē. ibi. Sed cauſa dignitatis romanoꝝ [Dicit ergo] Hec epiſtola ad intelligendū ceteris difficilior (in qua apoſtolꝰ videt perfectior) primatū obtinuit in corpore epiſtolaꝝ. nō ꝙ priꝰ ab apoſtolo ſit ſcripta. ſꝫ cauſa dignitatis romanorum qui tūc tpis vniuerſis gētibus impabāt. Interpretāt enī romani ſublimes ſiue tonātes. quia illo tēpore quo apoſtolus hanc epiſtolam eis ſcripſit et miſit: cunctis gētibꝰ dñabātur. Ideoqꝫ ſublimiores erāt omnibꝰ populis: ꝛ intonabāt ꝛ terribilit' precipiebāt ꝓcepta publica ꝛ priuata: eorūqꝫ fama oīm hoim reſonabat in ore.

Romanorū laudes.

Haymo autem ab Athenis apoſtolum ꝛc.

G

¶ Hic contrarietates iuxta predicta incidentes tangit. Ubi primo duas cōtrarietates ꝓponit. Scđo ꝓpoſitas ſoluit. ibi. Harū itaqꝫ authoritatū cōflictuꝫ. Prima contrarietas eſt de loco in quo Paulus epiſtolā ad romanos ſcripſit qꝛ Origenes dicit ꝙ a corintho. Haymo ꝙ ab Athenis. Scđa eſt Quis primꝰ romanis predicauit quia Hieronimus dicit ꝙ petrus Haymo dicit ꝙ alius. ibi. Quos nō ipſe petrus. Dicit ergo Haymo autem ab Athenis apoſtolū ſcripſiſſe romanis dr̄ his verbis Ab Athenis ciuitate Grecorū ſcripſit apoſtolus romanis hāc epiſtolā Quos nō ipſe: nō petrus vel aliquis. xij. apoſtoloꝝ primū inſtruxit: ſed quidā iudeorū credētiū q̄ fide chriſti ab apoſtolis percepta: venientes Romā (vbi princeps orbis reſidebat cui erant ipſi ſubiecti) q̄ apud hyeroſolymā didicerant romanis euāgelizauerunt. Attende diligēter ꝙ haymo dicit apoſtolum ab Athenis ſcripſiſſe. Origenes vero de corintho. Itē deſpice ꝙ idem haymo dicit Petrū romanis primū non predicaſſe: cū eccleſiaſtica hiſtoria ſic cōtineat. Claudij tēporibꝰ clemētia diuine prouidētie Petrum ad vrbē romā deduxit. Iſte adueniēs in vrbe romanis primꝰ euāgelij ſui clauibus ianuaꝫ celeſtis regni apperuit. Hieronimus quoqꝫ ſuper epiſtolam ad Romanos. j. ca. vbi ſcriptum eſt: vt aliquid impartiar vobis gratie ſpiritualis ait ſic. Romanos Petri predicatione fidem tenentes: confirmare ſe velle Paulus dicit: Non ꝙ minus accepiſſent a Petro ſed vt duobꝰ apoſtolis atteſtantibus atqꝫ doctoribus eorum corroboraretur fides.

Paulꝰ epiſtolam ad romanos vbi ſcripſerit declarat.

Harum itaqꝫ authoritatum cōflictum ꝛc.

H

¶ Hic propoſitas contrarietates ſoluit. Et primo ſe

cundam. Secundo pꝛimam ibi. Item dicimus Athe-nis epiſtole. Dicit ergo Harū itaqꝫ authoꝛitatum con-flictu: qui videtur: dirimentes: dicimus pꝛimum. Pe-trum pꝛedicaſſe romanis q̄tum ad alios apoſtolos ſꝫ non pꝛimum quantum ad omnes credentes [⁊ ita pꝛe-dicauit pꝛimus apoſtolorū ſm Hieronymum ſed non pꝛimus olim ſm hyamonem.] Item dicimus athenis epiſtole partem ſcripſiſſe: cozinthi vero perfeciſſe atqꝫ inde romanis deſtinaſſe.

Uel potius ideo pꝛima ponitur ⁊c.

¶ Habita cauſa calumnioſa oꝛdinis hic ſubdit cauſam certam Ad quod oſtendendum. pꝛimo altercationem romanoꝛum. ſcꝫ iudeoꝛum. ⁊ gentilium introducit. Se-cundo apoſtoli eos ad concoꝛdiam reducētis modum oſtendit. ibi. His itaqꝫ altercantibus apoſtolus ſe me-diū interpoſuit. In pꝛima pꝛimo ponit allegatiōes iu-deoꝛum. Secūdo reſpōſiones gētilium⁊ allegationes eoꝛum. ibi. Gentiles ecōtra dicebāt. Dicit ergo. Uel potiꝰ ideo pꝛima ponitur [ſcilicet epiſtola ad Roma.] quia pꝛimum gradum erroꝛis deſtruit: ſcꝫ ſuperbiam: omnium maloꝛum radicem. ſicut ſcriptū ē [Eccleſia. x.] Initiū omnis peccati ſuperbia que natione celeſtꝭ [quia in celo oꝛta eſt. ſcꝫ in lucifero] ſublimium mētes inhabitat ſub cinere ⁊ cilicio latitās [vt in hypocritis Unde glorioſa res eſt humilitas: quā palliata appetit ſuperbia ne vileſcat] q̄ [ſcilicet ſuperbia] romanos a deo occupauerat: vt inter ſe altercantes [iudei cū gen tilibus et econuerſo] et ſe ſibi inuicem pꝛeferētes: diſ ſenſiones ⁊ ſciſmata facerēt. Erant enim Romani: de iudeis ⁊ gentilibus ad chꝛiſtū conuerſi. Iudei autem pꝛopter ſanctos patres a quibus originem ducebant ⁊ pꝛopter legem quam ſoli inter ceteras gentes accepe rant [Deute. iiij] gentiles credentes deſpiciebant: di centes ꝓpter obſeruātiam legis cui ſeruierant: meru-iſſe accipere gratiam chꝛiſti [id eſt incarnationem] et fidem euangelij. ⁊ pꝛopter merita operum legis ſibi ve niſſe euangelium domini noſtri Ieſu chꝛiſti. atqꝫ ex his inflati. gētibus ſe pꝛeferebāt: dicentes. Nos de ge nere Abꝛahe ſumus: cui pꝛimum facta fuit pꝛomiſſio [ſcilicet] de chꝛiſto [Gen. xij. in te benedicentur om-nes cognationes terre] Nos populus peculiaris dei ſumus [Deutero. vij.] Nos de Egypto forti manu et mirabilibꝰ ſignis deꝰ eduxit [Exo. xij.] Nos ſicco ve ſtigio mare rubꝛum tranſire fecit [Exo. xiiij.] In de-ſerto manna pluit [Exodi. xvj.] Aquam de petra pꝛo duxit [Ibidem. xvij.] Atqꝫ alijs ſub ſilentio relictis [quaſi vt taceamus cetera] Nos ſoli digni fuimus le-gem dei accipere [Exodi. xx.] et eiꝰ [ſcilicet dei] vo-luntatem cognoſcere Ad nos quoqꝫ ſpecialiter dei fi-lius venit: vt ipſe in euangelio ait [Mathei. decimo-quinto.] Nō ſū miſſus niſi ad oues que perierāt domus iſrael. Gentiles autem econtra dicebant quanto plu-ra beneficia vobis exhibita memoꝛatis: tanto vos de-terioꝛes eſſe oſtenditis [ſcilicet pꝛopter ingratitudi-nē] E ſiē ſiquidē pedibꝰ quibus mare trāſiſtis [Exo di. xiiij.] ante idola [vitulum ſcilicet conflatilem] po ſtea ſaltatis: que ⁊ pꝛopꝛijs manibus feciſtis [Exodi. xxxij. Hi ſunt dij tui iſrael] et illo oꝛe quo paulo ante de ſummerſione Pharaonis et egyptioꝛum laudes deo perſolueratis [Exodi. xv. Cantemus dño ⁊c.] ido-la adoꝛaſtis [Exodi. xxxij.] Preterea manna celitus datum in deſerto faſtidiſtis [Nume. xj.] cupientes re dire in egyptum ⁊ ollas carnium [Nume. xiiij.] Sepe etiam deum in iram irritaſtis [ſicut habetur in pſal. et multis alijs locis.] Ad vltimum chꝛiſtum vobis le ge et pꝛophetis pꝛomiſſum occidiſtis [Mathei vice-ſimo ſeptimo] Nos itaqꝫ digniores ſumus vobis qui vt [id eſt q̄cito] de chꝛiſto audiuimꝰ: in eum credidi-mus. vnde dominꝰ per pꝛophetā ait. Populus quē nō cognoui ſeruiuit michi. [ſcilicet populus gentilis] in auditu auris obediuit: michi. Unde conſtat nos non ex induſtria: ſed ignoꝛantia deliquiſſe. ſi enim pꝛophe-tas aut apoſtolos ante habuiſſemus: idola non coluiſ-ſemus. Qꝫ autem de generis nobilitate vos iactatis ſi qua talium gloꝛia eſt [quaſi dicerent. non eſt gloꝛia. imo nobilitas ſola eſt: animum que moꝛibus oꝛnat] tūc Hyſmael ⁊ Eſau poſſūt pariter ſicut ⁊ vos gloꝛiari. cū de eiſdem parētibus ſint nati [ſcilicet de Abꝛahā. Hiſmael enī fuit filꝰ Abꝛahe ⁊ Eſau filꝰ filij eius

His itaqꝫ altercantibus apoſtolus ſe.

¶ Audita altercatione Romanoꝛum ſcilicet iudeoꝛū et gentilium: hic ſubdit apoſtoli eos reducētis ad con coꝛdiam: modum. vbi pꝛimo ponit q̄ apoſtolus eos ad concoꝛdiam reduxit. Secūdo modum reductionis oſtē dit. ibi. Pꝛo altercatione itaqꝫ pꝛedicta. [Dicit ergo] His itaqꝫ altercantibus: apoſtolus ſe medium interpo ſuit: omnes illoꝛum contentiones hincinde dirimens: et quaſi bonus concionatoꝛ [ſcilicet partes repugnan tes et diſſidentes obiurgando: et ad concoꝛdiam redu-cendo] voce ſonoꝛa illos alloquens ad vnam omnes concoꝛdiam adduxit. oſtendens nullos illoꝛum ſuis me ritis eſſe ſaluatos [vel ſaluandos. qđ eſt verum de me ritis nature: non gratie diuine] quia omnes iudei et gē tiles ſub peccato tenebantur. Sed per gratiam dei ſci-licet ſaluati ſunt. [et ideo gratie dei debet attribui ſa lus. non nationi.] Pꝛo altercatione itaqꝫ pꝛedicta ſcri-pſit romanis: confutans modo gentiles: modo iudeos: docens eos humiliari: vt omnia attribuant gratie dei et oſtendens omnibus gratis veniſſe gratiam fidei et euangelij chꝛiſti. Quam pꝛopterea et gratiam vocari oſtēdit. quia non quaſi debitum iuſticie reddita eſt ſed gratuito grata. Quid enim eſt gratia ⁊ gratis data: do-nata [id eſt munera gratis data] non reddita. Si enim tibi debebatur anteqꝫ gratiā haberes: merces tibi red-dita eſt: non gratia donata [hoc tāgitur. Rom. xj.] Me rito itaqꝫ hec epiſtola pꝛima ponitur. quia omnium ma loꝛum vt pꝛedictū eſt radicem [.ſ. ſuperbiam] pꝛimit.

Grã gra-tis data donatio quid

Aſſignatis rationibus operis. ⁊c.

¶ Superius poſuit quedam ad librum pꝛeābula. Hic ſubdit quedam ipſum opus concomitantia. Ubi tangit pꝛimo quedam in totum librum dicenda. Secundo que dam dicenda in partem libri ſcilicet in pꝛima epiſtola. ibi. Pꝛima itaqꝫ epiſtola. In pꝛima tangit pꝛimo gene-ralem totius operis materiam. Secundo generalem authoꝛis intentionem. ibi. Intētio ⁊c. [Dicit ergo: cō tinuando ſe] Aſſignatis rationibus operis: numeri. et oꝛdinis epiſtolarum. Explicato quoqꝫ vnde: et quare apoſtolus romanis ſcripſerit: ſupereſt de materia ⁊ in-tentione et modo tractandi exequi. Generalis omnium epiſtolarum materia eſt doctrina euāgelij [Unde ali-quando dicit: ſecundum euangelium meum. Non eru-beſco euangelium] Intētio monet ad obediendū euā gelice doctrine. Preter hec aūt in ſingulis [ſcꝫ epiſto lis] pꝛopꝛias intentiones et materias requirimus.

Pꝛima itaqꝫ epiſtola materiam ⁊c.

¶ Hic ſubdit cauſas pꝛime epl'e. ⁊ Pꝛimo materialem Secundo finalē. ibi. Intentio. ſ. vicia eoꝛundem incre pare. Tertio foꝛmalem. ibi. Modus tractādi talis eſt Efficiens per ſe patet [Dicit ergo] Pꝛima itaqꝫ epi ſtola materiam habet: romanoꝛū vitia atqꝫ gratie dei bona [vel dona] ad que eos hoꝛtatur. Intentio eſt vi-tia eoꝛūdem increpare et ad verā pacē ⁊ fraternā con coꝛdiam ſub manu gratie [.i. ſub potenti gratia] humi liare. Modus tractandi talis eſt. Moꝛe ſcribentium epiſtolas: ſalutationē pꝛemittit. In qua tria facit. Cō mendat enim ꝑſonam ſuam [cū dicit. Paulus ſeruus ieſu chꝛiſti: vocatus apoſtolus.] et negocium [cum di cit ſegre. in euangelium] et autoꝛē negocij [cū addit: dei. quod ante ꝓ. ꝓ ⁊c] in quibus congrue captat beni uolentiam. Poſt ſalutationē vero: vtriuſqꝫ partis vi cia arguit: oſtendens gentiles a naturali ratione: ⁊ iu-deos a lege exoꝛbitaſſe [vſqꝫ ad quintum capitulum] Deinde modis pluribus oſtendit iuſtitiam [ſcilicet in pꝛeſenti] et ſalutem [ſcꝫ in futuro:] eque vtriqꝫ eſſe: non per legem: ſed per fidem ieſu chꝛiſti. vt a lege eos tollat [ſcꝫ quo ad obſeruantiam ritus carnalis] ⁊ in ſo la fide chꝛiſti eos conſtituat [.i. firmos et ſtabiles fa-ciat vſqꝫ ad. xij. ca.] Circa finem vero moꝛalis ſubdi-tur inſtructio [a. xij. ca. vſqꝫ pꝛope ibi. Ei autem qui po. eſt ⁊c.] atqꝫ in gratiarum actione finem tenet epi-ſtola. Pꝛemittit autem ſalutationem: dicens. Paulus ſeruus ieſu chꝛiſti. ⁊c.

Hic queritur quare hāc epiſtolam a Corintho ſcripſiſſe monſtratur ex eo ꝙ dixit. Commēdo vobis phebē. Contra hoc totum de aliquo loco conuenienter ſcribere potuit. Item et ſi de Corintho eam ſcripſerit: non ex hoc ſequitur ꝙ epiſtolam ad Corinthios primo ſcripſerit. Rñſ. ad primum. Ex hoc oſtenditur de Corintho primo ſcripſiſſe. qr phebē mulierem commendauit eis in epiſtola hac quam per eam miſit: vt dicit glo. i. Cor. xvi. Uel potius per Timotheum: eius in itenere ſocium. Ad ſcdm Rñſ. Ex hoc probatur ꝙ primo epiſtolam ad Corinthios ſcripſerit. quia in hac epiſtola ca. xv. de collectis Achaie in Hieruſalem per eum deferendis mentionem facit. ad quas faciendas: primo Corinthios hortatus fuit. i. Cor. xvi. et. ii. Corinthiorum octauo. Item hec epiſtola ad intelligendum ceteris difficilior in qua etiam apoſtolus videtur perfectior. Contra. Ergo eadem ratione Hilarius doctor perfectior eſt Auguſtino. quia difficilior. Rñſ. Difficilior eſt hec epiſtola non tantū ex modo loquendi: ſed ex ſentētiarum profunditate. non ſic Hilari⁹ Auguſtino. Item. Uel potius ideo prima dicitur. quia primum gradum erroris deſtruit ſcilicet ſuperbiam. Contra. Fides eſt prima virtutū ergo infidelitas primum vicium. Rñſ. Non ſequitur. quia non eſt ordo in vicijs ſicut in virtutibus. Qd enim eſt primum in conſtruendo: vltimum eſt in deſtruendo. Item ſuperbiam omnium malorum radicem dicit. Contra. i. Tim. vlt. Radix omnium malorum cupiditas. nō ergo ſuperbia. Itē multa committuntur peccata non ex ſuperbia: ſed ex infirmitate vel ex ignorantia. Reſponſio. Ad primum

Peccato mortali in ſunt duo. Cum in peccato mortali ſint duo ſcilicet auerſio a bono incommutabili: et conuerſio ad bonum commutabile: reſpectu primi dicitur ſuperbia radix. reſpectu ſecundi cupiditas. Ad ſecundum dicendum ꝙ tam auaricia ꝙ̄ ſuperbia eſt radix omnium viciorum. Sȝ ſuperbia et auaricia generalit̄ ſumpta radix eſt omnium quo ad ſingula generum ſtricte vero ſumpta radix eſt omnium quo ad genera ſingulorum. quia nullum genus viciorū eſt quod nō aliquādo inde naſcatur. Eſt autē auaricia large ſumpta inordinatus amor cuiuſlibet boni cō-

Auaritie large et ſtricte capte deſcriptio. mutabilis. Stricte ſūpta: eſt amor pecunie. Superbia vera large ſumpta eſt contemptus boni incommutabilis. ſed ſtricte ſumpta eſt amor proprie excellētie. Itē gratia gratis data: non reddita. Contra. Cum ergo gratie augmētum cum meritis impetretur non eſt gratia. Reſponſio. Non impetratur meritis ſufficientibus ſcilicet de condigno: vnde adhuc manet gratia.

Prologus ſpecialis epiſtole ad Romanos: ſeu potius argumentum.

Romani ſūt partis Italie: Hi preuēti ſūt a falſis apoſtolis et ſub nomine domini noſtri Ieſu chriſti in legem et prophetas erant inducti.

¶ In epiſtolā ad Romanos premittit ſanctus Hieronymus preſentem prologum ſiue argumentum In quo ad breuem manifeſtationem dicendorum tangit tria. Primo enim illos deſcribit quibus ſcribit. Secundo cauſam ſubdit quare ſcribit. ibi. Hos reuocat apoſtolus. Tertio loco oſtendit a quo ſcribit. ibi. ſcribens eis a Corītho. In prīa deſcripſit eos a regione ſiue patria quia [Romani ſunt partis Italie] Secundo a religione falſa. ibi. Hi preuenti ſunt ꝛc. Ubi circa deceptionē Romanorum tangit tria. Primo authores. quia [hi preuenti ſunt a falſis apoſtolis] Secundo formam. qr [ſub nomine domini noſtri Ieſu chriſti] Tertio materiam. qr [in legē et prophetas erant inducti]. i. ad obſeruandum cerimonialia et alia legalia ſecundum ritum carnalem iudaicum.

Hos reuocat apoſtolus ad veram ꝛ euangelicam fidem: ſcribens eis a Corintho.

¶ Hic ſubdit cauſam q̄re ſcribit. et hāc duplicem. Primo reuocationem ab errore falſitatis. quia [hos reuocat apoſtolus] Secundo conuocationem ad amorem veritatis. quia vocat [ad veram ꝛ euangelicam fidem ſcribens eis a Corintho] Athenis enim epiſtolam inchoauit et apud Corinthum conſummauit et inde Romanis miſit.

Notādū eſt hic ꝙ iſte breuis plog⁹ vocaꝛ argumētū ꝛ ſic alibi in alias ep̄las: nō a natura argumenti dialectici: ſed ab aliqua ei⁹ ſimilitudie. Nā ſicut virt⁹ argumēti eſt in manifeſtādo ſeq̄ntē cōcluſionem p̄ p̄miſſas: ſic virt⁹ plogi eſt p̄miſſa in plogo. breuiꝛ ꝛ in ſūma manifeſtare intētionē ſeq̄ntis opis. Uñ notādū ꝙ argumētum appellaꝛ. Aliquando ordinatio p̄miſſaꝝ. ſic poteſt capi. Sap̄. viii. Scit verſutias ſermonū: ꝛ diſpoſitiones ſiue ſolutiones argumentorum. Prologi virtus. Argumēti deſcriptio et acceptio.

Aliq̄ſillatio cōcluſionū ex p̄miſſis. ſic dr argumētum rō rei dubie faciēs fidē. Sic pōt accipi illd Hebre. xi. Fides eſt ſubſtātia reꝝ ſperādaꝝ argumētū non apparentium. quaſi ita credit ille ſanctus ꝛ iſte ergo ita eſt. Aliqñ medium per qd infertꝛ. ſic pōt accipi illud. Act. primo. In multis argumētis p̄ dies. xl. apparēs eis. Illa eñ q̄ oſtēdit eis erāt media ꝛ certa ꝛ ſufficiētia ad inferendā ꝛ probandam reſurrectionem ſuam factam. Aliqñ ſignū euidēs factorū. ſic accipitur Geñ. xxxix. In argumētum ergo fidei retentū palliū oſtēdit marito reuerēti domū. ſic accipitꝛ Sap̄. v. Sicut auis que trāſuolat: cui⁹ in aere nullū inuenitur argumētū. ꝛc. Aliquando breuis manifeſtatio dicendorum. ſic dicitur. Incipit argumentum in epiſtolam talē vel talem.

Incipit Epiſtola Pauli ad romanos

Paulus ſeruus Ieſu chriſti: vocatus apoſtolus: ſegregatus in euangelium dei.

In principio huius operis. ſicut et aliorum operum theologie quatuor ſpecialiter ſolent inquiri que in precedenti prologo determinata ſunt. ſcilicet quis author. quia Paulus apoſtolus. que materia. quia doctrina euāgelica. quis finis: quia homines doctrine euangelice ſubdere: quis modus ſiue forma qr diuiſio libri p̄ ep̄las ſpeciales. Nam ſm tres līguas pricipales quib⁹ ſcribit diuidiꝛ liber iſte ī tres partes: Primo eñ ſcribit latinis. i. Romanis. qr p̄minebant ceteris in potentia imperij ꝛ monarchie. Scḋo grecis. qr preminebant alijs in ſapientia mundane philoſophie. Tertio hebreis. qr p̄minebant alijs bonitate ſiue iuſticia legis diuine. Prima pars continet vnā ſolam epiſtolam. Scḋa duodecim. Tertia vnā ſolam. Secunda pars per epiſtolas ſubdiuidiꝛ. qr Primo ſcribit quibuſdā eccleſijs. i. octo epiſtolas vſq ad Timotheū. Scḋo ſcribit ſpecialib⁹ pſonis. i. quatuor. duas Timotheo. vnā Tito. aliam Philemoni. In prima parte Primo quaſdā eccleſias reuocat a malo ad bonum. i. Corīthios et Galathas. Secundo quaſdā prouocat de bono ad meli⁹. ſcȝ Epheſios et Philippenſes. Tertio quaſdam confirmat in bono habito contra malum imminens. ſcȝ Coloſſenſes ꝛ Theſſalonicēſes. In prīa parte Primo reuocat Corinthios a malo ſciſmatis: qd erat contra charitatem. Secundo Galatas a malo erroris. quod erat contra fidem. In prima parte. Primo reuocat Corinthios a malo ſciſmatis quo erant diuiſi inter ſe. qr de baptiſmis contendebant in prima epiſtola: vt patet. ij. et. iij. capi. Secūdo a malo ſciſmatis quo diuiſi erant a capite ſuo. i. apoſtolo. quia eū cōtemnebant. et ei pſeudo p̄ferebant in ſcḋa ep̄la. vt patet. ij. Cor. xi. ꝛ. xij. capitulis. Galathas vero a malo erroris reuocat. qr legē cū euāgelio receperāt. vñ Gal. iij. O inſenſati galate ꝛc. De bono vero ad melius prouocat alias eccleſias Et hoc dupliciter. Primo in agendo. i. Epheſios Uñ dr ca. v. Uidete quō caute ambuletis. Secundo in patiendo. i. Philippēſes. Unde dr eis ca. i. Uobis datum eſt nō ſolum vt in eū credatis ſȝ etiam vt p̄ eo patiamini. In bono ꝯ malū ꝯfirmat alios dupl'r. Pauli ſcribentis epiſtolas ordo et ordinis ratio.

Prio cõtra malũ culpe ſcʒ Coloſſẽ. quos heretici ſedu cere volebãt. Vñ. ca. ij. Uidete ne q̃s vos ſeducat. Secundo contra malum pene. i. Theſſalonicences quos aduerſarij tribulabant. Et hoc dupliciter. Primo contra tribulationes minores iminẽtes in prima. Secundo contra maiores in fine futuras tempore antichriſti: in ſecunda. Poſtea ſcribit epiſtolas quatuor ſingularibus perſonis. Et primo his q̃ p̄minebant in ſpiritualibus: inſtruens eos de regimine eccleſiarum: vt Timotheo et Tito. Secundo his qui preminebant in temporalibus: inſtruens eos de regimine famulorum vt Philemoni. In prima parte quia prelato ſunt duo maxime neceſſaria ſcilicet pietas miſericordie ad benefacientes. et ſeueritas iuſticie ad delinquentes. Primo inſtruit Timotheum de pietate contra nimiam ſeueritatem qua vigebat. Unde. i. Timoth. iiij. Exerce te ad pietatem. Secundo inſtruit Titum de ſeueritate contra nimiam pietatem qua remiſſior erat. Vñ Titũ. ij. Argue cum omni imperio. Inſtruit autem Timotheũ de pietate ad benefacientes. Primo eos regendo: epiſtola prima. Secundo eos contra aduerſarios defendendo: epiſtola ſecunda: in qua monet eum ad martyrium. Deinde ſcribit Philemoni pro famuli benigna ſuſceptione. Ultimo hebreis pro euangelij: ſupra legẽ commendatione. Hanc autem epiſtolam primo ſcribit apoſtolus Paulus romanis qui erãt caput Italie imo totius orbis. Scripſit autem eam a corintho per Timotheum deferentem: qui forte cum Phebe corinthia muliere ditiſſima Romam ibat. Cauſa ſcribendi fuit. quia ex romanis ad fidem conuerſi: gentiles et iudei: inuicem ſe preferendo diſcordiam habebãt. Materia: eſt romanorum tam iudeorum q̃ gẽtium ſuperbia. Intentio eſt eos ad concordiam ⁊ humilitatem reducere. Modus exemplaris eſt qui patet ex diuiſione epiſtole. Diuiditur autem hec epiſtola in quatuor partes. Nam primo ponit ſalutationem. Secundo exordium ſcilicet bonis cõgratulationem. ibi. Primum quidem gratias ago. Tertio narrationẽ. ibi reuelatur enim ira dei de celo. Quarto cõcluſionem capitulo vltimo in fine. ibi. Ei autem qui potens eſt nos confirmare. In ſalutatione tria facit. Primo deſcribit perſonam ſalutantẽ. Secundo perſonas ſalutatas. ibi. Omnibus qui ſunt rome. Tertio ſalutationis formam. ibi. Gratia vobis ⁊ pax. In prima parte primo commẽdatur perſona nuncij qui mittitur. Secundo negocium pro quo mittitur. ibi. Qđ ante promiſerat. Tertio dominus a quo mittitur. ibi. qui factus eſt ei ex ſemine Dauid. Ad commendationem nuncij tria ponit que ſuo nomini adiicit ſm triplicem ſui interpretationem. vicʒ Quia ſeruus chriſti. Quia legatus dei. Quia predicator euangelij. In primo ſignificat eius ſanctitatem. quia ſeruus eterni regis. ibi. Paulus ſeruus Jeſu chriſti. In ſecũdo eiꝰ authoritatẽ. quia legatus gentis. ibi. vocatus apoſtolꝰ In tertio magiſterij generalitatẽ. quia doctor orbis. ibi. ſegregatus in euangelium. vt ſic ex tribus fidedignus nuncius quaſi configuretur ſumme trinitati: pñi per authoritatem: filio per magiſterium: ſpirituiſancto per ſanctitatem. Circa primum implicat tria. Nomen: quia Paulus. Conditionem: quia ſeruus. Conditionis nobilitatem: quia Jeſu chriſti: cui ſeruire regnare eſt.

Paulus. qoare ſic vocetur.

Dicit ergo [Paulus] nomine ſcʒ. Paulus enim ſm Bedam vocatus eſt poſt conuerſionem a virtute humilitatis reſpõdentis ex oppoſito ſuperbie nominis Saulus: quo nomine vocabatur ante conuerſionem. Secundum Hiero. Paulus dictus eſt a primo ſpolio. quia cõtulit eccleſie ſcilicet. Sergio Paulo: vt habetur Act. xiij. vnde in ſignum gratie ſibi facere nomem mutauit. ſic Papa. Scðm Aug. non eſt mutatum nomen eius ante conuerſionem et poſt. ſed ante ⁊ poſt fuit binomius. et dicebatur Paulus et Saulus. Et inducit Origene. illud. Act. xiij. Saulus qui eſt Paulus. Hoc autẽ nomen Paulus: latine a paululum dicitur. et ſic ſonat idem quod .i. modicus: ſm glo. Apud grecos autẽ interpretatur quietus. Scðm Remigium vero interpretatur os tube. Scðm Hierony. mirabilis ſiue electus. que omnia bene conueniunt Paulo. Modicus quippe fuit virtute humilitatis. i. Cor. xv. Ego ſum minimus apoſtolorum. Quietus tranſquilitate mentis et conuerſationis. ij. Theſ. iij. Non inquieti fuimus inter vos. Os tube eficatia p̄dicationis. Fuit enim vna de tubis de quibꝰ Nume. x. Fac tibi duas tubas argenteas ductiles ad cõuocãdam multitudinem. Mirabilis autem et electꝰ q̃tũ ad modũ cõuerſionis. q2 in ipſo actu pſecutore factus eſt vas electionis. Act. ix. Uas electionis eſt mihi iſte. Iſte ergo Paulus nomine [ſeruus] conditione: non ſeruitute timoris ſed amoris. Rom. viij. Non accepiſtis ſpũm ſeruitutis iterũ in timore ⁊c. [Jeſu chriſti] cui ſeruire regnare eſt ſm glo. [Jeſu] id eſt ſaluatoris: p potẽtiã deitat̃. Ipſe enim ſaluum faciet populum ſuũ a peccatis eorum [chriſti] id eſt vncti vnctione grẽ ſm naturam humanitat̃: Pſ̃. Unxit te deus a tuꝰ oleo leticie ⁊c. Et eſt Jeſus nomen eius proprium. quia cõuenit ei res. chriſtus aũt eſt nomẽ cõmune. Vñ quilibet rex populi iſraelitici dicebat̃ chriſtus pter vnctionẽ. Ipſe dico [vocatꝰ apl's] Et hoc dupliciter. Uel vocatꝰ a deo: non ſe intrudẽs. quia Nemo aſſumit ſibi honorem ſed qui vocatur a deo Hebre. v. Et Gala. ij. Qui operatꝰ eſt Petro in apoſtolatũ. Uel vocatꝰ apoſtolꝰ ab hominibꝰ autonomaſice: ſicut vrbs roma. et Uirgiliꝰ poeta. Unde cũ dicitur: apoſtolus per ſe intelligitur Paulꝰ. Uel hoc dicit ipſe ex humilitate: quaſi non ſum dignus eſſe apoſtolus: ſed tamen vocor. Secundum autem q̄ dicit Auguſtinus ad Oroſium Apoſtolus interpretatur miſſus. Et ſunt quatuor genera apoſtolorum. vt ipſe inquit. Quidem enim mittuntur a deo per ſe vt Moyſes. Exo. iij. Quidam a deo per hominem vt Joſue quem Moyſes de mandato dñi ducem populi conſtituit Nume. xxvij. Quidam per hominem tãtum. de quibus Oſee. viij. Ipſi regnauerunt ſed nõ ex me. Quidã ex ſe tñ vt pſeudo apoſtoli Hieremie. xxiij. Non mittebam eos ⁊ ipſi currebant. Preponit autem nomem humilitat̃ ⁊ ſubdit nomẽ dignitatis. quia etiam qui ſe humiliat exaltabitur Luce. xviij. Paulus inquam [ſegregatus] et hoc a grege phariſeorum ⁊ doctorum legalium corpore ⁊ mente. Galath. i. Cum autem placuit ei qui me ſegregauit ex vtero matr̃ mee. id eſt ſynagoge. Itẽ [ſegregatꝰ] a numero aliorum corpore: ſed non mente. Actuum. xiij. Segregate mihi Barnabã et Paulum ⁊c. Segregatus inquam [in euangelium] toto orbe predicandũ. Et dicit̃ euãgelium quaſi bona annunciatio. ab eu qđ eſt bonum: et angelus quod eſt nuncius. Prouer. xxv. Aqua frigida anime ſitienti et bonus nuncius de terra longinqua. Euangelium dico [dei] id eſt a deo traditũ: non humana fictione inuentum. Galathe. i. Non enim ab homine accepi illud.

Apoſtolorũ quatuor ſunt genera.

Quod autẽ promiſerat per prophetas ſuos in ſcripturis ſanctis de ſuo.

Commẽdatio negocij ex tribus.

Cõmendato nuncio qui mittitur. hic cõmendatur negocium pro quo mittitur. Primo ab antiquitate: ibi [Qđ ante] .i. ab antiquis temporibus. et hoc ad oſtendẽdũ magnificentiam p̄miſſi. Nemo enim rem vtilẽ mult̃ precurſoribus nunciat Ad intimandã voluntatẽ bene placiti qua vult omnes homines ſaluos fieri. Ad augmentum deſiderij. Deſideria enim dilata creſcũt. Secũdo a veritate authoris: ibi [promiſerat] .ſ. deus: q̃ mutari nõ poteſt. Tertio a teſtibus: ibi [p pphetas ſuos] Hiere. xxxi. Ecce dies veniunt dicit dominus ⁊ feriam domui iſrl' ⁊ domui iuda fedus nouuʒ ⁊c. [In ſcripturis] non ſolum in verbis. ad maiorem permanẽtiam contra obliuionem. Scripturi inquam [ſanctis] q2 ab authore ⁊ ſcriptore ſancto. ij. Pe. i. Spirituſctõ inſpirati locuti ſunt ſancti dei homines. Et etiam materia ſacra. vñ ſubdit. q̃ ſunt [de filio ſuo] .i. ſibi pprio et conſubſtãtiali: naturali: non adoptiuo. Ecce ſubiectũ et materia totius ſacre ſcripture.

Promiſſionis dei acq̃rendi quatuor nos reddunt ſollicitos.

Quatuor reddũt nos ſollicitos ad acq̃rẽdas promiſſiones dei. videlicet

Promittent̃ poſſibilitas. Rom. iiij. Quecunq; pmiſit deus potens eſt et facere.

Promiſſionis bonitas Numeri. x. Dominus bona promiſit Iſraeli.

Solutiõis veritas.ij. Paral.vj. Que ore promiſeras compleuiſti opere. Deus eñ verax eſt.
Recipientis vtilitas. Eph.j. Signati eſtis ſpiritu promiſſionis qui eſt pignus hereditatis.
Quinqȝ vero reddunt nos dignos ad obtinendas promiſſiones dictas: videlicet
Fides recta. Infra.iiij. Non enim per legẽ promiſſio Abrahe: ſed per iuſtitiam fidei.
Penitẽtia vera.ij. Paral.vi. Tu añt dñe ẜm bonitatẽ tuam promiſiſti penitentiam remiſſionis pec.
Humilis patientia. Hebr.vj. Abrahã lõganimiter ferens adeptus eſt repromiſſionem.
Pietas ſine mſa.j. Tim.quarto. Pietas ad oĩa vtilis eſt: promiſſionem habens ꝛc.
Finalis perſeuerantia.ij. Cor.vij. Has ergo habentes promiſſiones chariſſimi mũdemus nos ab omni inquinamento carnis et ſpiritus: perficientes ſanctificationem in timore domini.

Qui factus eſt ei ex ſemine Dauid ſecundũ carnem.

Cõmẽdatio xpi ex quinqȝ

¶ Cõmẽdato primo initio: deinde eius negocio: hic cõmendat tertio dominus q̃ miſit nũciũ. ſ. chriſtus. Ubi commendat in ipſo. Primo humanitatis originẽ. Secundo humanitatis cum deitate vnionẽ: ibi. Qui predeſtinatus eſt filius dei. Tertio vnionis operationẽ: ibi. ẜm ſpũ ſanctificationis. Quarto predictorum manifeſtationẽ. ibi. ex reſurrectione mortuorum. Quinto ipſius liberalitatem. ibi. per quem accepimus gratiam. Originem vero laudat a tribus: quia mirabilis / nobilis / et inconfuſibilis. Mirabilis quidem vbi author celeſtis. quod notat ibi: qui factus. Nobilis vbi materia regalis: quod notatur ibi. ex ſemine dauid. Incõfuſibilis. vbi ſeruatur proprietas deitatis: quod notatur ibi. ẜm carnẽ. per quod notatur impermixtio naturarum. Dicit ergo [Qui] ſcilicet filius [factus eſt] non dicit natus: vt notet ꝙ nõ naturali modo natus ẽ: ſed quaſi artificiali: quia de ſola muliere artificio ſpiritus ſancti. Matth.j. Quod enim in ea natum eſt de ſpũ ſancto eſt [ei] id eſt ad honorem eius: quia ad nomen eius clarificandum. Ioh.xvij. Pater manifeſtaui nomen tuũ hominibus: ꝛ hoc [ex ſemine dauid] q2 de maria que fuit de ſtirpe dauid. Luc.j. Dabit illi dñs ſedem d. Et dicit de ſemiẽ dauid magis q̃ de Abrahã vel alterius. Tum ad oſtendendam regie dignitatẽ excellentiam. Tum ad oſtendendã miam propter quã ſolam natus eſt. Tum ad dandam fiduciam eis pro q̃bus eſt natus: q2 ſi dignatus eſt naſci de peccatoribꝰ: non dedignatur peccatores. Dauid autem fuit rex manſuetus et peccator. Factus ſiquam [ẜm carnẽ in] non ẜm diuinitatem. per quod dat itelligere aliam in ipſo eſſe naturam contra Arrium: ẜm quam non eſt factus ſed per quam fecit oĩa.

Xpi origo laudat ex tribus.

C Xp̃s quare potius dr natꝰ de ſeĩe dauid q̃ d abrahã vł alteriꝰ?

Dubitationes.

Hic queritur ſuper illud Paulus glo. Pau

i lus hebraicum nomen eſt origie ꝛ inuentione. Contra.
Hebrei non habent literam. p. Reſponſio. habent ali-
ij quid equipollens. Item ibidem gl. Decimoquarto an
no iuxta condictum apoſtolorum: ad magiſterium gen
tium eſt electus. Contra. Gal.j. Paulus apoſtolꝰ non
ab hominibus neqȝ per hominem. Rñſ. Miſſionis illiꝰ
iij ſpũs fuit author ſed ſenatus apoſtolorum miniſter vł
executor. Actuũ decimotertio. Itẽ ſuper. illud Ser
uus ieſu chriſti. Contra. Io.xv. Iam non dicam vos
ſeruos. Rñſ. hic loqtur de ſeruitute amoris. ibi de ſer
iiij uitute timoris. Item ſuper illud. vocatus apoſtolus.
glo. excellentia et priuilegio nominis. Contra. Petrꝰ
erat excellentior. Reſponſ. Petrus authoritate / ſed
v Paulus predicatione erat excellentior. Item ſuper
illud. Segregatus in euangelium. gl. Apoſtolus pde
ſtinatus eſt predicator omnibus gentibus. Alij ſingu
lis prouinciis. Contra ij. Cor.x. nõ in aliena regula
ſed ẜm menſuram regule. glo. i. populi mei a deo men
ſurati. Rñſ. Poteſtas predicandi in paulo generalis
fuit: ſed executio ſpecialis: quia non omnibus predica
vj re potuit. Item ſuper illud de filio ſuo. glo. ecce ma
teria. qui factus eſt. ecce author. Contra. Efficiens ꝛ
materia non coincidunt in idem ẜm philoſophũ Rñſ.
verum eſt in naturalibus. ſed in ſermonibus non ẽ ve
rum. Item ſuper illud. Factus ẜm carnem. Glo. fa vij
ctus eſt. humanatus eſt deus. Contra. Non predicat
de eodem principale et ſumptum: ergo cum ſit homo:
non eſt humanatus. Rñſ. ſpeciale eſt in xp̃o: quia hu
manitas ei aduenens aduenit iã exiſtenti. vnde ha
bet modum accidentis. Aduenit etiam vt natura ſup
poſito: vnde habet modum ſubſtantie. Item ibidem viij
glo. Inconuertibilis manens: aſſumpto cõuertibili ho
mine. Contra. ergo non eſt homo: q2 aſſumens non eſt
aſſumptum. Rñſ. homo accipitur ibi pro natura.
Item ibidẽ glo. vnigenitus deus. ſecundo natus eſt: ix
ſemel de patre: ſemel de matre. Contra. ergo bis natꝰ
eſt. Reſponſio. hoc aduerbium bis poteſt accipi large
vt dicat ſolam geminationem actuum ſic concedi po
teſt: vel ſtricte vt dicat interruptionem. ſic non. Itẽ x
ibidem glo. vnde etiã ſi minor factus eſt. Contra er
go ſimiliter poteſt dici q2 eſt factus aliud a ſe. Reſpõ
ſio. non eſt ſimile: q2 ex hoc ſequeretur diuerſitas ſup
poſiti. ex illo xp̃o ſolũ diuerſitas nature. Item ibidem
glo. vtrunqȝ deus vtrunqȝ homo. Contra. ergo chriſtꝰ
eſt duo. Reſpõ. vtrunqȝ. i. in vtraqȝ natura Item ibi xj
dem glo. Xp̃s eſt deus anima rationalis ꝛ caro. Con
tra. Xp̃s non eſt anima. Rñ. eſt hoc. i. habet in ſe hoc.
Item ex ſemine dauid. Contra. cantat eccleſia. Non xij
ex virili ſemine. Rñ. Ex ſemine dicitur factus ẜm ma
teriam corpulentã ſeminis: non ẜm rõnẽ ſeminalẽ.

bis aduerbiũ capit duplicit

Qui predeſtinatus eſt filius dei in virtute ſcðm ſpiritum ſanctificationis ex reſurrectione mortuorũ ieſu chriſti domini noſtri.

Cõmẽdatio xp̃i vnionis ex tribus.

Cõmendauit chriſti originẽ ẜm carnẽ. hic cõmendat in ipſo naturarum vnionẽ. ꝛ hoc Primo ratione predeſtinationis ibi. Qui predeſtinatus eſt. Secundo ratione perfectionis. ibi. filius dei. Tanta enim ꝛ tã pfecta fuit illa vnio ꝙ fecit deum hominem ꝛ econuerſo. ẜm Aug. Tertio ratiõe inſeparabilitatis. ibi. in virtute. i. inſeparabiliter. Et hec eſt triplex laus vnionis. q2 preuiſa ab eterno: ꝙ perfecta vniendo: ꝙ indiſſolubilis pmanendo. De his tribus pſ̃. Beatus quem elegiſti ab eterno quo ad primum. ꝛ aſſumpſiſti in vnitatem pſone quo ad ſecundum. habitabit firmiter. ſcȝ manendo. quo ad tertium Dicit ergo [Qui predeſtinatus eſt] ꝛc. Legitur autem hoc quatuor modis. tribus modis de perſona. Quarto modo de natura humana ſicut videbitur. Origenes vero corrigit literam iſtam ponens loco eius quod eſt predeſtinatus. deſtinatus Dicit enim ꝙ predeſtinatio eſt nõdum entis. ſed deſtinatio eſt entis. filius autem dei ab eterno fuit ens. pſ̃. lxiiij

D Predeſtinatio ꝛ deſtinatio differunt.

Ad ſuſtinendum ergo quod noſtra litera habet ſcilicet pdeſtinatus. exponit hic glo. multipliciter. Primo modo ſic [Qui] ſcilicet filius dei ẜm ꝙ homo [predeſtinatus eſt] . i. ſola gratia non meritis preelectus: eſſe [filius dei] id ẽ vt ille homo eſſet filius dei ſcȝ naturalis non adoptiuus [in virtute] . i. in eadem potẽtia cũ patre. Hic enim filius ẜm ꝙ dicit Hilarius in originali filius eſt origine nõ adoptione. veritate. nõ nuncupatione: natiuitate: nõ creatione. Q autem ſit filius dei in eadem virtute cũ patre patet [ẜm ſpiritũ ſanctificationis] id eſt per ſpiritum ſanctificantem: quo conceptus eſt ꝛ natus. patet etiam hoc [ex reſurrectione mortuorum ieſu chriſti domini noſtri] . i. ex reſurrectiõe ſanctorum qui cum eo ſurrexerunt. Mat.xxvij. Multa corpora ſanctorum qui dormierant ſurrexerunt. Secũdo modo ſic [Qui predeſtinatus eſt fi. d. in v] hoc non mutatur. Et ꝙ ſit filius dei patet ex hoc ſcȝ [ſcðm ſpiritum ſanctificatiõis] . i. per ſpiritum ſanctũ auctorem ſanctificationis datũ ſuis fidelibus. ſanctificationis vnqȝ inchoate [ex reſurrectione mortuorum] . i. ex reſurrectione ſpirituali animarum mortuarum morte peccati. Mortuorum inqȝ q̃ ſũt [dñi nr̃i ieſu xp̃i] quaſi in eius cura: quia ipſe ſolus pt eos reſuſcitare: ſicut aliqͦ dr̃ eẽ filius medici infirmus q̃ habet curam eius Tertio mõ ſic [Qui filius dei] in carne quodãmõ latẽs [pdeſtinatꝰ ẽ] . i. pmiſſus eẽ [filiꝰ dei] . i. manifeſtari ꝙ eẽt filꝰ dei: ꝛ hoc [i virtute] . ſ. reſurrectiõis ſue.

Tunc enim maxime apparuit in eo virtus diuinitatis: et manifeſtari etiam [ſm ſpm̃ ſanctificationis] id eſt q2 dedit ſpm̃ſanctum diſcipulis. In virtute inquam. ſ. [ex reſurrectione mortuorum ieſu xp̃i] .ſ.quia ſe et alios mortuos reſuſcitauit. Quarto modo ſic. [Qui filius dei [ſm q2 homo] predeſti. eſt [.i. cui⁹ humanitas predeſtinata eſt eē fili⁹] .i.vniri in vnitate perſone filio dei: filio inquā exiſtenti [in] eadē [virtute] cū patre [ſm ſpm̃] ſanctū. hoc refertur ad illud: fact⁹ ex ſemine dauid. ſ. [ſʒ ſpiritū ſanctificationis] .i.per operationem ſpũſancti. Quod enim in ea natuʒ eſt: de ſpiritu ſancto eſt. Matt. i. Uel ad hoc qđ dixerat predeſtinatus: filius dei: qđ patet [ex reſurrectōe mor.] .i. ſcʒ oīū q̄ cū eo ſurrexerunt. Et dr̃ Ieſus ab officio ſaluationis. Ipſe enim ſaluum faciet populū ſuuʒ. Mat. i. Chriſtus ex plenitudine gr̃e ꝛ veritat̃. Ioh. i. Plenus gratie et veritatis. Dominus ex potentia creationis. Ioh. i. Omia per ipſum facta ſūt. Noſter ex beneficio incarnationis: q2 tunc nobis datus. Eſa. ix. Fili⁹ datus eſt nobis.

¶ Notandum q2 chriſtus oſtenſus eſt eſſe filius dei p ſpiritum ſanctificationis ſeptem modis. *Chriſtus p ſpm̃ ſcti ficationis oſſ⁹ ē filius dei ſeptē modiſ*

Prio q2 ↄcept⁹ p ſpm̃. Lu. i. Spirituſſanctus ſu.

Scdo q2 ſanctificatus ꝛ donis repletus. replet⁹ p ſpiritū. Eſa. xi. Requieſcet ſuper eū ſpiritus domini.

Tertio q2 demōſtrat⁹ p ſpiritū. Ioh. i. Super quē videris ſpiritum deſcentem hic eſt qui bap.

Quarto q2 clarificatus in mūdo per ſpiritū. Ioh. xvi. Ille me clarifi.

Quinto q2 apoſtolis inſufflauit ſpiritum. Io. xx. Accipite ſpiritumſanctum.

Sexto q2 poſt aſcenſionē miſit de celo ſpiritumſanctū Act. ii. Factus eſt repente.

Septimo q2 hiis q̄ ad ipſum conuertunt̃ dat ſpm̃ ſctm̃. Eph. i. In quo ſignati eſtis ſpū promiſſionis ſctō.

Per quem accepimus gratiam et apoſtolatum ad obediendum fidei in omnibus gentibus pro nomine eius: in quib⁹ eſtis et vos vocati ieſu chriſti.

Cōmēdatio xp̃i liberalitatis ex quatuor

¶ Hic primo ↄmēdat xp̃i (q̄ miſit apl̃m) liberalitatem ex quatuor q̄ ſancti ab eo accipiunt. ſ. abundantiā chariſmatis. ibi [per quē accepim⁹ gratiā] cum ceteris fidelib⁹ communē. Ioh. i. De plenitudine eius nos oēs ac. [ꝛ apoſtolatū] .i. predicādi authoritatē nobis apoſtolis ſpecialē. Et preponit grām apoſtolatui: q2 q̄ gratiam dei non habet: apoſtolatum. i. prelationis et predicationis officium ſuſcipere non debet. Luc. vl. Sedete in ciuitate donec induamini virtute ex alto. Nu. xiiii. Nolite aſcendere in montem: non enim eſt dominus vobiſcum. Accepimus inquam [apoſtolatum in omnibus gentibus] glo. ergo et in iudeis: q2 iudei cohabitatione ſunt in gentibus: vel [in omnib⁹ gentib⁹] quia non ſolum in vna gente iudeorum: ſed etiam gentilium. Eſa. xlix. Parum eſt vt ſis mihi ſeruus ad ſuſcitandas tribus Iacob: ꝛ feces iſrael conuertendas. Dedi te in lucem gētium ꝛc. Et. i. ad Timo. ii. Doctor gētium in fide et veritate. Accepimus inquam apoſtolatum in omnibus gentibus: ꝛ hoc [ad obediendū fidei] id ē vt faciam⁹ eas obedire fidei chriſti. ii. Cor. x. In captiuitatem redigentes omnem intellectum in obſequium chriſti. Accepimus inquam et hoc [pro nomine eius] .i. vice eius: quia ſumus eius vicarii et legati. ii Cor. v. Pro chriſto legatione fungimur. Uel [pro nomine eius] dilatando et predicando. ii. Cor. iiii. Non enim noſmetipſos predicamus: ſed dominum noſtrum ieſum chriſtum. Predicauit ergo apoſtolus gratioſe: quia accepit gratiā. Autentice: quia accepit apoſtolatū. Fructuoſe: q2 ad obediēdū fidei. Generalr̃: q2 in oī. g. Sapiēter: q2 p noīe xp̃i [In qb⁹] .i. inter quas gētes [eſtis ꝛ vos] romani tā iudei q̄ gētiles rome hītātes [vocati ieſu xp̃i] .i. a ieſu xp̃o. Gtīū ponit̃ p ablt̃ō more greco. Uocati dico: vl̃ interi⁹ p iſpirationē: vl̃ exteri⁹ p pdicationē. Ul̃ [vocati ieſu xp̃i] .i. vt ſitis ieſu xp̃i tā q̄ ab eo empti. i. ad Corin. vi. Empti eniſtis ꝛc. *Paulus quō pdicauit*

Omnibus qui ſunt Rome dilectis dei vocatis ſanctis.

¶ Poſt cōmēdationē ſalutantis deſcribit perſonas ſalutatas ex quatuor. Ex regiōe. ibi. Rome. Ex dilectione. ibi. dilectiſ dei. Ex vocatione. ibi. vocatiſ. Ex ſanctificatione. ibi. ſanctis. Dicit ergo [oib⁹] tā maiorib⁹ q̄ minorib⁹ [qui ſūt rome] ſup. ſcribit apl̃s [dilectiſ dei] .i. fidelib⁹: non aliis. Et dicit: dilectis dei. i. a deo. non. diligentibus deū. ad denotādū q2 ipſe prior dilexit nos i. Ioh. iiii. Dilectis inq̄ per predeſtinationē [vocatiſ] per predicationē [ſanctis] .i. in bapiiſmo ſanctificatiſ per peccatorū remiſſionem. Rect⁹ ordo. Ex dilectione quippe vocant̃: ex vocatione ſanctificant̃: non econuerſo. Rom. viii. Quos predeſtinauit: hos et vocauit: et quos vocauit: hos et iuſtificauit.

Gratia vobis et pax a deo patre: et domino noſtro Ieſu Chriſto.

¶ Poſt deſcriptionem perſone ſalutantis et etiā perſonarum ſalutatarū. Hic tertio ſubdit formam ſalutationis. Circa quam tangit tria. Bonum quod optatur. ibi. Gr̃a et pax. Authorem a quo dat̃. ibi. a deo patre. Filiuʒ ſine quo non datur: ꝛ domino ieſu chriſto. Dicit ergo [Gr̃a] .i. peccatorum remiſſio [et pax] .i. ad deū reconciliatio ꝛ tranquillitas mentis. Et preponit grāʒ paci: q2 ſine gr̃a non habetur vera pax. Eſa. xlviii. Nō eſt pax impiis dicit dominus. Gratia inquam ꝛ pax ſit [vobis a deo patre] noſtro qui poteſt dare: quia deus: et vult: quia pater noſter. Iohānis. xx. Aſcendo ad patrem meum et patrem veſtrum: deum meum ꝛ deū ꝛc. [ꝛ] etiam a [domino noſtro ieſu chriſto] ſine quo nihil datur. Ipſe enim eſt manus patris per quā pr̃ dat oīa Pſ. Emitte manum tuam. Propter quod omnes fere petitiones ꝛ orationes eccleſie in ipſo terminantur: cū dicitur Per dominum noſtrum ꝛc. *Pſ. cxliii*

Hic queritur ſuper illud qui predeſtinatus eſt glo. ille homo vt a verbo dei aſſumptus: filius dei eſſet. vnde hoc meruit. ergo homo eſt aſſumptus. Contra. Aſſumens non eſt aſſumptū. ergo verbum dei non eſt homo. Rn̄ſ. Ly homo tenetur ibi pro humana natura. Itē ibidē. Ille homo cepit eſſe filius dei Cōtra Ille homo eſt eternus. q2 proprietates filii dei conueniunt filio hominis. ergo non cepit eſſe. Rn̄ſ. Intelligendum eſt cū determinatione: ille homo incepit eſſe inq̄tum homo. Item ibidē glo. Libera voluntas in ipſo erat et tanto magis q2 peccare non poterat. Contra. Liberior ē que ē flexibilior ad vtrunq̄. Rn̄ſ. Flexibilitas ad malum nō eſt de eſſentia libertatis ſed accidens. Itē ibidē glo. Qui ſuſcipit ꝛ qđ ſuſcipit vna eſt in trinitate perſona: Contra. Ergo natura humana eſt perſona. Rn̄ſ. Exponēdum eſt: qui ſuſcipit ꝛ quod ſuſcipit. i. ex eo qui ſuſcipit et qđ ſuſcipit Item ibidē glo. Ille homo: vnigenit⁹ filius dei eſt natura: nō gratia. Contra. Per gratiam habet vt ſit filius dei. Rn̄ſ. Filius dei eſt gratia effectiue. i. per gratiam: ſed non formaliter. i. filiatione gratuita. ſicut quis verecundia dicitur rube⁹ effectiue: non formaliter. Item ibidē gloſ. Patet quomodo erit ſi nō quod in ſe eſt nature genuerit in filio? Contra. Natura non genita. Rn̄ſ. Expone genuerit. i. gignēdo dederit. Item ibidem glo. Chriſtus ſcd̃m q2 homo predeſtinatus eſt vt ſit filius dei. ergo ſm q2 homo eſt filius dei. nam illud eſt ad qđ vt ſic predeſtinatus eſt. Rn̄ſ. Cū dr̃: Chriſtus ſm q2 homo: predeſtinat⁹ eſt vt ſit filius dei: ppoſitio duplex eſt nam hec determinatio: ſm q2 homo: poteſt determinare participiū predeſtinatus: ꝛ ſic vera eſt. vel hoc verbum ſit: et ſic falſa. Itē ibidē glo. Queri ſolet vtrum chriſtus ſm q2 homo ſit perſona. ꝛ reſpondet q2 non. Contra. Chriſtus ſm q2 homo. eſt rationalis nature indiuidua ſubſtantia. ergo perſona. Rn̄ſ. Nō eſt indiuidua ſubſtātia put accipitur in diffinitione perſone. q2 et ſi habeat diſtinctionem ſingularitatis. q2 particulare. ꝛ incōicabilitatis q2 nō eſt pars alicuius totius. nō tamen dignitatis. quia non ſubſiſtit per ſe in pprio ſuppoſito. ſed cōiuncta eſt digniori ſe. ſ. nature diuine in ſuppoſito diuino. *Dubitationes.*

Item ibidem glo. Queri ſolet: vtrum ille homo ſp fu it. Et dicit q non eſt reſpondendum ſine determina‐ tione. Contra. Si queritur an ille homo ſit hõ: ſimplici ter conceditur. Rñſ. Nõ eſt ſimile: q2 in hmõi attribu‐ tis. Incipere creaturã eſſe: implicatur negatio: q̃ face‐ ret excluſionẽ alteri' nature ſi ſimpliciter conſiderek.

Item ſuper illud. In oĩbus gẽtibus. gloſ. et in iudeis cum eis habitantibus. Contra. Petrus erat apl's iude orũ: nõ Paulus ſm illud Gal. ij. qui operatus eſt Pe tro ꝛc. Rñſ. Iudeorum per ſe habitantium Petrus e‐ rat apoſtolus. ſed habitantium cum gẽtibus. Paulus ratione domicilij. Item ſuper illud A deo patre ꝛ do mino Ieſu chriſto Queritur: quare omittit ſpiritum ſanctum: cum indiuiſa ſint opera trinitatis. Rñſ. ſm glo. ſpiritusſanctus intelligitur in donis ſuis. vel intelli gitur in patre ꝛ filio vt nexus in extremis.

Primum quidem gratias ago deo meo per Ieſum chriſtum pro omnibus vobis: quia
F **fides veſtra ãnunciatur in vniuerſo mũdo.**

¶ Poſtq̃ poſuit ſalutationem. Hic ponit exordiũ ſiue congratulationem qua oſtendit ſe congaudere bonis eorum. Hoc autem oſtendit dupliciter. Primo per affe ctum. Secundo per effectum. ibi. Deſidero enim vide‐ re vos. Per effectum oſtendit ſe congaudere bonis e‐ orum tripliciter. Primo de obtentis gratias agendo. Secundo pro obtinendis orando. ibi. Teſtis eſt enim mihi deus. Tertio vt ad eos venire poſſit obſecrando ibi. Obſecrans ſi quo modo. Circa gratiarum actiões tangit quadruplicem cauſam. videlicet Efficientem. ibi. Primũ gratias ago. Formalem. ibi. per Ieſũ chri ſtum. Finalem. ibi. pro omnibus. Materialem. ibi. q2 fides veſtra. Beneficium enim diuinum eſt materia laudis Dicit ẽ [Primum] Illud dupliciter ordinatur Primo ſic [Primum quidem] .i. ante omnia. Conſue tudo enim apoſtoli erat a gratiarum actione incipere.

Gras agere deo i. ol principio nihil melius. quia hoc nihil eſt melius. Unde Aug'. Quid melius aut corde geramus: aut ore pmamus: aut calamo ex‐ primamus: q̃ deo gratias. Uel [primum quidem] .i. principaliter p vobis q2 caput mundi eſtis [gratias in plurali dicit ppter pluralitatem beneficiorũ [ago] nõ tñ dico [deo meo] qui deus eſt omnium per creatiões ſed meus p gratiam ſpecialem. Aug. in glo. Gratias deo agere eſt ſentire omnia bona a deo data eſſe ꝛ pro eo laudare corde ore ꝛ ope.

¶ Notandum autem q dominus eſt deus.

De' quali ſit dñs olm. Omnium per creationem. Malach. ij. Nunquid non vnus deus creauit nos.

Chriſtianorum per fidem. i. Timo. iiij. Qui eſt ſalua‐ tor omniũ: maxie autem fidelium.

Iuſtorum per gratiam inhabitantẽ. ij. Cor. vi. Inha‐ bitabo in illis ꝛ ero eorꝫ deus.

Apoſtolorum per ſpecialẽ electionẽ. Ioh. xx. Aſcendo ad patrem meum ꝛ patrẽ veſtrũ: deũ meũ ꝛc.

Ps. xxxij. Beatorũ p inſepabilem fruitionem. Pſ. Beata gens cuius eſt domin' deus eorum ꝛc.

Agit ergo grãs apl's Principaliter. q2 [pmumꝫ] Mul tiplicitcr. q2 [gratias] in plurali. Ueraciter. q2 [ago] non dico tantum. Sapienter. quia deo: et hoc [per Ie ſum chriſtum] per quem omnia bona dãtur nobis. Eſt enim mediator dei et hominum. Iohã. i. Gratia et ve ritas [per Ieſum chriſtum] Ago inquam gratias [p omnibus vobis] incipientibus: proficientibus: perfe‐ ctis. et hoc [quia fides veſtra annunciatur in vniuerſo mundo] ſicut a capite deriuatur ſenſus et motus i mẽ

Fides eſt fũdamentũ oĩm bonorũ. bra. Ideo autẽ precipue de fide gratias agit: q2 fides eſt fundamentum omnium bonorum: ſine qua impoſſi‐ bile eſt placere deo. Hebre. xi.

Teſtis enim mihi eſt deus cui ſeruio in ſpi ritu meo: in euangelio filii eius: q ſine inter miſſione memoriam veſtri facio ſemper in orationibus meis.

¶ Grãs egit apl's p bonis obtẽtis. Hic dicit ſe orare p obtinendis. Et vt credak ei: tria facit propter que adhibetur fides ſermoni. Primũ eſt aſſertio iuratio‐ nis. ibi. Teſtis eſt mihi deus. Scdm eſt ſctitas iuran tis. ibi. Cui ſeruio in ſpũ. Tertiũ eſt poſſibilitas ſer‐ monis. ibi. q ſp in oĩonibus meis. Qñ ergo aliqs iu‐ rat ꝛ fide dign' eſt qui iurat: et poſſibilis eſt res p qua iurat: credẽdũ eſt ei. Dicit ergo [Teſtis eñ ẽ. q. d. et vtiqꝫ credendũ eſt mihi: q2 [teſtis eſt mihi deus] quo teſte non eſt tutũ mentiri: cum ſit teſtis ꝛ iudex. Hie‐ re. xxix. Iurat aũt hic apl's ſm Aug. in quo cõfũdunk q̃ dicunt non licere iurare [cui] .ſ. deo [ſeruio in ſpiri tu meo] id eſt corde et animo. ſpũs eñ de' eſt: et eos qui adorant: in ſpũ et veritate oportet adorare. Ioh. iiij. Uel [in ſpiritu meo] .i. in ſpũalibus obſeruantijs: nõ in carnalib' vt olim. Gal. i. Cõtinuo nõ acqeui car ni et ſanguini. Seruio inquã [in euangelio filij eius] predicando: non in lege ſerui. Sicut enim ſeruus dif‐ fert et filius: ſic lex ꝛ euãgeliũ: q2 lex data per ſeruum euangeliũ p filium. Ioh. i. Lex p Moyſen data eſt: gratia et veritas p Ieſum xp̃m. Auguſtinus. Breuis differentia legis et euangelij. Timor et amor. Ecce ſeruitium. Utile. q2 deo exhibitum: qđ notak ibi. Cui. Cõmẽdabile: q2 voluñtariũ: qđ notak ibi. In ſpũ meo. Nobile: quia predicationis affectu. ibi. In euangelio fi lij. Teſtis inquam [q ſemper in orationibus meis] .i. ſemper quandocunqꝫ oro [memoriam veſtri facio] et veſtri memor ſum. vel deum memorem veſtri facio. ij. Pet. i. Dabo operam habere vos in memoria. ꝛ hoc [ſine intermiſſione] horarum certarum vel canonica‐ rum. Oratio commendabilis: q2 multiplicata. vnde di cit pluraliter: in orationibus meis. cõtra illos q̃ paruꝫ ſunt in oratiõe. q2 cõmunicata. Unde dicit. Memoriã veſtri facio. contra illos qui tñ orant pro ſe quia conti nuata. Unde dicit: ſine intermiſſione. contra illos qui intermittunt horas aliquas. Legis et euangelij differẽtia

Obſecrans ſi quo modo aliquando proſpe rum iter habeam in voluntate dei venien di ad vos.

¶ Gratias egit apl's. Primo de bonis obtentis. ora‐ uit. Secũdo p obtinendis. hic. Tertio obſecrat vt ad eos venire poſſit. Ubi primo exprimit vehementem af fectionem Secundo inquirit vie proſperitatem. ibi. ſi quo modo proſperum. Tertio apponit debitam condi‐ tionem. ibi. in voluntate dei. Dicit ergo. Ego inquam [obſecrans] .i. cuꝫ adiuratione orans. Obſecratio eſt eſt oratio cum adiuratione: ſicut per paſſionem ꝛc. In quo patet eius vehemens deſiderium. Prouerb. xviij. Cum obſecrationibus loquitur pauper. Obſecrans in quam [ſi quo modo] .i. quacunqꝫ cauſa: facili vel diffi‐ cili. Unde hac de cauſa forte inter alias ceſarem appel lauit. Act. xxv. [aliquando] hyeme vel eſtate [proſpe rum iter habeam veniendi ad vos] . Pſ. Proſperum iter faciet nobis deus ſa. et hoc [in voluntate dei] .i. ſm voluntatem: non contra voluntatem dei: ſicut mul ti proſperitatem appetunt ſm voluntatem ſuam: non dei. Prouer. i. Proſperitas ſtultorum perdet eos. Ps. lxvij.

Deſidero enim videre vos: vt aliquid im partiar vobis gratie ſpiritalis ad cõfirmã dos vos: id eſt ſimul conſolari in vobis per eam que inuicem eſt fidem veſtram atqꝫ meam.

¶ Superius oſtendit apl's per affectuꝫ ſe congaudere bonis romanorum. Hic idem oſtendit per affectum ſu‐ um. Oſtendit autem affectum tripliciter. Primo eos videndi. Secundo ad eos veniendi. ibi. Nolo autem vos ignorare. Tertio eis predicãdi. ibi. Grecis ac bar baris. Circa affectum videndi eos implicat tria: ſcilicꝫ Uidendi deſiderium. ibi. Deſidero videre. Motiuum. ibi. vt aliquid impertiar. Commodum. et hoc duplex. Primo illorum ſpecialiter. ibi. ad confirmandos vos. Secundo ſuum et aliorum communiter. ibi. et ſimul cõſolari. Dicit ergo [Deſidero enim] q. ita obſecro ve nire [eñ] quia [deſidero videre vos] Cõfert eñ mu‐ tua ſanctorum viſio. Prouer. xxvij. Ferrum ferro exa‐ cuitur: et hõ exacuit faciem amici ſui. Loquik aũt hic

Capitulum.i.

ſingulariter.q2 amicabiliter loquitur ⁊ non vtiƚ auctoritate. Uidere inquā ad hoc [vt aliquid impertiar vobis gratie ſpūalis] non carnalis.i.vt per predicationem meam pticipē vobis doctrinā gratie:nō legiſ. Prouer. xiiij. Doctrina bona dabit gratiā. Nō dicit:vt aliquid a vobis pcipiam gratie tpalis.ij. Cor.iij. Non quero veſtra ſed vos. Sed heu de modernis dr. Ipſi diſpgūƚ ad manducandū ⁊c. ps.lviij. Impertiar inq̄ ⁊ hoc [ad confirmandos vos] Luce.xxij. Et tu aliquando cōuerſus cōfirma fratres tuos. Uult autem eos confirmare ſm gloſ. nō q2 minus accepiſſent a petro. ſed vt in ore duorum teſtium ſtet omne verbū. vñ dicit ꝯfirmandos. q2 iā a petro erant firmati. a paulo autem cōfirmati.i. amplius firmati [Id eſt] quaſi deſidero videre vos [id eſt ſimiliter cōſolari i vobis p cā fidē veſtrā atq3 meam.] id eſt ꝓpter fidem rectam que vna eſt in me ⁊ in vobis Ephe.x. Unus dñs vna fides ⁊c. [que] fides [inuicem eſt] .i.cōis mihi ⁊ vobis. Uel [q̄ inuicē eſt] operās [eſt] in me ⁊ in vobis. operaƚ eñ i vobis amorē mei ⁊ in me amorē veſtri. Magnū ſolatiū debet eē plato de pfectu ſubditoꝝ.iij.ca. Io. Maiorē horū nō hēo grãz q̄ vt audiā filios meos in veritate ābulātes.

Nolo aūt vos ignorare fratres:quia ſepe propoſui venire ad vos.et prohibitus ſum vſq3 adhuc: vt aliquem fructum habeam in vobis ſicut et in ceteris gentibus.

¶ Tetigit apoſtolus affectū ſuū videndi romanos. hic ſcdo tangit affectum veniendi ad eos. vbi oſtēdit quattuor. Primo veniēdi ꝓpoſitū.ibi. Sepe ꝓpoſui. Secundo adnēctus impedimentum.ibi ⁊ phibitus ſū vſq3 adhuc. Tertio fructum intentū.ibi. vt aliquem fructū. Quarto fruct⁹ exemplū. ibi.ſicut ⁊ in ceterꝭ

¶ Dicit ergo [Nolo aūt] quaſi dī. Deſidero videre ⁊ venire ad vos:id autem non veni:quia phibitus ſum [nolo autem vos ignorare fratres] expedit eñ ſubditis:ſcire plati ſui ad eos affectū vt libentius eum audiant [quia ſepe propoſui] non ſolū volui. propoſitum eñ addit firmitatē [venire ad vos ⁊ phibitus ſum vſq3 adhuc] aliquibus impedimētis. In quo innuitur q̄ q2 cura eſt domini de ſuis apoſtolis vbi predicent ⁊ vbi nō. ⁊ forte ꝓpter peccata eoꝝ prohibitus fuit. ꝓpoſui inq̄ [vt aliquez fructū habeā in vobis] .i.vt vos fructificetis per meam predicationē:⁊ ego de vobis premium aliquod acqram. ⁊ ſic implicatur vtilitas cōis ſicut doctor de diſcipulis.j. Theſ.ij. Que eñ eſt ſpes noſtra. ⁊ corona glorie: nōne vos ante dñz. habeā inq̄ fructū [i vobis [ſicut ⁊ in ceteris gētibus] erat eñ apoſtolus gentiū. Gal.ij. in quo ꝓuocat eos exemplo aliorum.

Grecis ac barbaris. ſapientibus et inſipiētibus debitor ſum itaq3 quod in me promptum eſt:⁊ vobis qui rome eſtis euangeliſare.

¶ Poſt notificationē ſui affectus. Primo eos vidēdi. ſcdo ad eos veniendi. hic notificat deſiderium qd habet eis predicandi. Ubi oſtendit rationem quare deſiderat eis pdicare. Primo a parte ſui:q2 debitor eſt. Scdo a parte euāgelij q2 virtus dei eſt.ibi. Non eñ erubeſco euangeliū. Tertio ex pte dei.ibi. Iuſticia enim dei. Circa debitum predicationis tangit tria. Primo generalitatem debiti quia grecis ac barbarꝭ. Scdo ꝓmptitudinem ſoluēdi.ibi. quod in me ꝓmptū eſt. Tertio voluntatem amplius dilatandi.ibi. et vobis qui Rome eſtis. Dicit ergo [Grecis] q. ideo volo fructificare in omnibus: q2 [debitor ſum euangelizare] .j.j. Cor.ix. Ue mihi ſi non euangelizauero. ⁊ hoc [grecis ac barbaris] .i. aliquā et nullā legem tenentibus. Barbaras enim vocat gentes nullam legem habentes. Preponit autem grecos propter deriuationez philoſophie ab eis:q2 ſz gl. Ois mūdana philoſophia a grecis ſumpſit exordiū. Et debitor ſum etiā [ſapiētibus] de vtroq3 populo.i. eruditis in rationibus humanis [⁊ inſipientibus] .i. ineruditis [itaq3] inq̄ debitor

ſuz ex ſuſcepto officio [qd in me ꝓmptū eſt] .i. q̄ pat⁹ ſū q̄tū i me eſt [⁊ vobis q̄ Rome eſtis] .i. nō ſolū grecis iter quos hito [euāgelizare] Sp erat paratus apoſtol⁹. ſic ⁊ pdicator ſp deberet eē pat⁹ vt lingua ſua ſicut apoſtoli eſſet calam⁹ ſcribe velociter ſcribentis.

Debitor ſum Homo multis obligatus:multa debet. Debet enim deo. ſibi. ⁊ proximo. — *Hō obligaƚ multis deo vi delꝫ ſibi ⁊ proximo.*

Deo debet tria. vnum ratione delicti. Aliud rōne beneficij. Tertium ratione depoſiti. Debet ergo.

Emendā pro delictis.j. Regū.vj. Qd debetis reddite pro delicto. ideo peccata dicuntur debita Mat.vj. Dimitte nobis debita. hoc redditur in ope penitētie.

Seruitiū:pro bñficijs Ioſue.xxiiij. Eligite hodie cui potiſſime ſeruire debeatis. et reſpondiſtis. Abſit a nobis vt relinquamus dominum ⁊c.

Rationem de vniuerſis acceptis Luc.xvj. Quātum debes dño meo? Math.xviij. Miſit eū in carcerez donec reddat vniuerſum debitum.

Sibi debet tria. ſm tres partes. carnem. aīam. ⁊ cōpoſitum. Debet ergo.

Carni mortificationem Infra. Debitores ſumus non carni vt ſm cam viuamus.

Cōpoſito munditiam.iiij. Reg.v. Pater ⁊ ſi rem grandem dixiſſet tibi pro ⁊c.

Uoluntati ſenſualitatis diſplicentiā. infra.xv. Debemus nos firmiores imbecillitates infirmoꝝ ſuſtinere et non nobis. id eſt ſenſualitati noſtre placere.

Proximo debet tria ſm triplicez actum cordis. oris. ⁊ operis. Debet ergo

Dilectionem cordis.j.xiij. Nemini quicq̄ debeatis niſi vt inuicem.

Inſtructionem oris vt hic Grecis ac Barbaris debitor ſum.

Subiectionem operis: et hoc ſpecialiter in tribus que habet homo ſcilicet

In ſpūalibus.j. Io.iij. Debemus pro fratribus animas ponere.

In corporalibus Ioh.xiij. Si ego laui pedes veſtros dominus et magiſter et vos de ⁊c.

In temporalibus. Eccle.iiij. Declina pauperi aurē tuam ſine triſticia. ⁊ redde illi debitū tuū. et reſponde illi pacifice in māſuetudine.

Non enim erubeſco euangelium. Uirtus enim dei eſt in ſalutem omni credenti: Iudeo primum et greco.

¶ Hic ponitur ratio motiua ad predicandum ex parte euangelij. Ubi commendat apoſtolus euangeliū. Primo reſpectu ſui: cum dicit Non erubeſco. Secundo reſpectu dei: cum ſubdit. Uirtus enim dei eſt. Tertio reſpectu populi cum addit. In ſalutē omni. Ergo euāgeliū eſt honor apoſtoli. virtus dei. ſalus populi.

Dicit ergo [Non enim] quaſi Et vere paratus ſum [Non enim erubeſco euangelium] id eſt predicationē crucis licet ſtultitia videatur.j. Corint.j. Nos autem predicamus chriſtum crucifixum. iudeis quidem ſcandalum. gentibus autem ſtultitiam. Stultum eſt enim erubeſcere euangelium. q2 qui me erubuerit et ſermones meos:filius hominis erubeſcet euz ⁊c. Lu.ix. Nō erubeſcam inquam [enim] quia virtus dei eſt ipſum euangelium Dupliciter. Primo modo dicitur virtus dei:quia virtutem dei nunciat.j. Cor.j. Nos predicamus chriſtum dei virtutem. Secūdo modo virtus dei dicitur q2 virtutē dei habet in remiſſione pctōꝝ. Ioh. xv. Iā vos mundi eſtis ꝓpter ſermonē quē locut⁹ ſum vobis. Uirtus inq̄ valēs:in ſalutem omni credēti: ſed in condemnationem non credenti. Omni inq̄ credenti [Iudeo primum] .i. maxime et principaliter. q2 ei primo deſtinauit Eſa.ix. Uerbum miſit dño in iacob [⁊] deinde [greco] .i. gentili credenti. In greco eñ ſonat gentili vt dicit glo. Uel [iudeo primū] .i. maxīe ſuple ē neceſſariū euangelium [⁊ greco] ꝯſequēter. q2 iudei non ſolum ſeducti erant:ſed alios ſeducebant. Gētiles aūt ſeducti erant:ſed alios nō ſeducebāt. Titū.j. Sūt autem quidem vaniloqui et ſeductores: maxime qui ex circunciſione ſunt. — *Euāgeliuz eſt dei virtus.*

Juſtitia enim dei in eo reuelatur ex fide in fidem ſicut ſcriptum eſt. Juſtus autem ex fide viuit.

¶ Hic ponitur ratio motiua ad predicandum euangelium ex parte dei. ⁊ hoc quia iuſtitia dei in eo reuelatur. Legitur autem hoc dupliciter. Primo ſic. Jta euangelium virtus dei eſt in ſalutem omni credenti. [Juſtitia enim dei] qua gratis iuſtificat [reuelatur in eo] .i. in euangelio: que iuſtitia eſt omni tranſeunti [ex fide] vniuſ articuli [in fidem] alterius .i. que iuſtitia ē omni perfecte credenti. Hoc dicit propter illos qui credebāt quoſdam articulos quoſdam non. Secundo modo ſic. [Juſtitia enim dei] qua .ſ. promiſſa impleuit [reuelatur i eo] .ſ. qui credit. Juſtitia dico tendēs [ex fide] .i. ex fidelitate dei premittētis [in fidem] hoīs credentis: q2 in eo qui credit apparet de⁹ iuſtus ⁊ fidelis ſicut quaſi iuſtitia viuificans: ita eſt ex fide [ſicut ſcriptum eſt] Abachuch. ij. [Juſtus autem ex fide] .i. ille qui per fidem iuſtus eſt. Ex fide enim iuſtus eſt oīs qui iuſtus eſt. j. v. Juſtificati ex fide [viuit] vita gratie: q2 fides eſt pria virt⁹ idō ei attribuit prim⁹ act⁹ .ſ. viuere:

Fides cū ſit prima virtus ex fide in fidē ē tranſit⁹ ſeptē modis. ¶ Notandum autē hic φ ſeptē modis eſt tranſitus ex fide in fidem ſm glo. tranſitus quo trinitas colitur.
Primus eſt ex fide veteris teſtamenti in quo vnus deus colebatur in fidem noui.
Secundus ex fide primi aduentus in fidem ſecundi.
Tertius ex fide prime reſurrectionis: ſcʒ animarum in fidem ſecunde / ſcilicet corporum.
Quart⁹ ex fide promiſſionis in fidem impletionis.
Quint⁹ ex fide predicatorum in fidem populorum.
Sextus ex fide ꝓphetarum ſeminantium in fidem apoſtolorum metentium.
Septim⁹ ex fide verborū in fidē rerū ipſarum q̄ nō videntur. Haymo. Ex fide que cōcipitur corde: ꝓfertur ore: exhibetur opere: iuſtus viuit.

Hic queritur ſuper illud Primum quidem

gratias ago. glo. quāuis fidem non accepiſſent ſm regulam traditam a doctoribus veritatis. Contra Hiero. dicit φ fidem acceperant a Petro. Rñſū. qdā acceperāt a Petro / ⁊ hi erant bene edocti: qdā a iudeis diſcipulis et hi nō plene. Itē ſup illō Deo meo. Glo. Vox iſta nō pōt eē niſi ſctōrū. Cōtra. j. iij. An iudeorū de⁹ tm̄ nō ne et gētiū? Rñſ. Dim de⁹ ē ꝑ naturā: ſʒ ſctōꝝ ſolū ꝑ grāʒ. Itē ſup illō Teſtis ē mihi. Glo. ꝑmiſſa ē hic auctoritas .i. iuramētū. Cōtra Matth. v. Nolite iurare omino. Rñſ. Non prohibet iurare ſimpliciter ſed iurare paſſim et indifferenter ſine iuſta cauſa. Item ſuper illud Ut aliquid impertiar. Glo. Chriſtus conſulens

Jurare ſimplr nō ē ꝓhibitū infirmitati humane fide ſola gen⁹ humanū ſaluari decreuit. Cōtra. Fides ſine operibus non ſaluat Jac. ij. Rñſ. Loquitur de fide opante ꝑ dilectionē. Item ſuper illud. Prohibitus ſum. Glo. putetis hoc culpa vr̄a fieri vt modo vos dignos paretis. Contra. nullus poteſt ſe facere dignū Rñſ. q̄uis nō poſſit facere: tamen poteſt ſe parare vt fiat dignus a deo. Item ſuper illud Debitor ſum. glo. omnibus euangelizare. Cōtra. Nō omnibus euangelizauit ergo peccauit. Rñſ. cuʒ ſit ꝓceptū affirmatiuum nō obligat niſi ꝑ loco ⁊ tpe. ipe autem ꝓdicauit omnibus quib⁹ opportunitas ſe obtulit.
Item ſuper illud. Uirtus dei eſt. glo. virtutem dei annūciat non infirmitatem. Cōtra. Annūciat xp̄i paſſionē / laſſitudinē / famē / et hmōi. Rñſ. erāt hec infirmitatis volūtarie aſſumpte / nō cōtracte. Hec vero infirmitas eſt infirmitas ſm quid / non ſimplr. Itē ſup illud Juſtitia dei. Glo. iuſtitia dei eſt que gratis iuſtificat. Contra Imo miſericordia. Rñſ. Juſtitia dei dicit hic trāſitiue non intranſitiue / qua iuſtificat formaliter nō effectiue. Item ſuper illud Ex fide in fidem. Glo. Solet queri vtrum illa informis qualitas mentis adueniente charitate formetur et maneat. Rñſ. cōmunis opinio eſt φ manet et formatur.

Reuelatur enim ira dei de celo ſuper oēʒ impietatem et iniuſtitiam hoīm: eorū qui veritatem dei in iniuſtitiam detinent.

¶ Premiſſa ſalutatione ⁊ ꝯgratulatione ſequit̄ tertia pars huius epiſtole. q̄ ꝯtinet narrationem q̄ diuidit̄ in duas. Primo enim romanos diſcordātes ad cōcordiam reuocare intendit vſqʒ ad. xij. c. Secundo reductos ad concordiam in moribus inſtruit a xij. c. vſqʒ ibi. Ei autem q̄ potens eſt. prope finem ep̄le. Item in prima. Primo tanqʒ ap̄ls gentium ponit gentium redargutionē ſpecialem cap̄lo iſto. Secundo ne ipſos ſolos culpabiles iudicare videat̄: ſubdit iudeoꝝ ⁊ gētium increpationeʒ cōem a cap̄lo. ij. vſqʒ ad ix. Tertio ne gentibus ꝯ iudeos fauere videat̄ oñdit ſuā ad iudeos affectionē a ca. ix. vſqʒ ad. xij. In pria pte oſtendit gentiles omnes ante ꝯuerſionē fuiſſe ſub peccato. Ubi primo tāgit hoīs pctā in deū. Scđo hominis in ſeipſum ibi. Propter quod tradidit illos de⁹. Tertio hoīs i ꝓximū. Et ſicut nō ꝓbauerūt deū hi ea. Peccata vero in deū oſtēdit primo in generali. Scđo in ſpeciali. ibi. Quia cū cognouiſſent deū In prima parte primo tangit in eis offenſā diuinā. Secundo remouet excuſationem humanam ibi. Quia quod notū eſt dei: manifeſtum eſt in illis. Ad oſtendēdū de offēſaʒ tangit quattuor diuinam vindictam ibi. Ira dei. Uindicte euidētiā. ibi. Reuelat̄. Euidētie formā. ibi. De celo. Cauſam iſtoꝝ memoriaʒ ſuper oēm impietatem. Ubi tāgit peccatoꝝ multitudineʒ cū dicit. Impietatē ⁊ iniuſticiā. Peccantiuʒ peruerſitateʒ ibi. Eoꝝ q̄ veritatē dei detinent. Dicit ergo [Reuelat̄ enim] quaſi ita ex fide eſt vita ⁊ ſalus ⁊ iuſticia fideliū qđ patet ex oppoſito [Reuelatur enim ira dei] ⁊c. Hoc legit̄ dupliciter ſcđm φ hoc qđ eſt de celo poteſt dupliciter ordinari. Primo ſic [Reuelatur ira dei] .i. vindicta peccati. Nō ei ira dicit affectū vel ꝑturbationē in deo ſʒ dicit̄ vindicta pcti ſm Auguſtinum Hiere. iij. Ego ſanctus ſuʒ dicit dominus ⁊ non iraſcar in perpetuuʒ. Dei inq̄ʒ [de celo] ſupple. vētur ad iudicium Quemadmodum enim vidiſtis eū euntem in celuʒ ita veniet Actuū. j. ⁊ tūc ꝯgnoſcet̄ domin⁹ iudicia faciēs. Scđo legitur ſic [Reuelat̄ ira dei] ⁊ hoc [de celo] q2 ſicut dicit Ambro. celū eos accuſat q1 iudicauit eis creatorē pſ. In ꝯſpectu gentium reuelauit iuſticiā ſuam. pſ. xcvij. Ira dico ꝓceſſura [ſuper omnem impietatē ⁊ iniuſtitiam] Non ait ſuper omnes impios et iniuſtos: ſed qđ plus eſt ſuper omnem iniuſtitiam et impietatem .i. ſup omnes impietatis et iniuſtitie partes. Nam cuncta q̄ fiunt adducet dominus in iudicium pro omni errato. Eccl̄s. xij. Impietas hic dicitur peccatum contra fidē iniuſtitia contra mores. Uel impietas peccatum in deum / iniuſtitia in proximum [hominum] dico [eorum q̄ veritatē dei] .i. veram de deo cognitionem [detinēt] non ſibi. ſʒ impediunt ne fluat in alios. Sicut enim lux pulſat ad oculum / ſic veritas ad intellectum. Detinēt inq̄ʒ [iniuſtitiam] .i. per iniuſtam et malam vitam in qua manent. In maliuolam enim animam non introibit ſapientia ⁊c. Sap. j.

Quia quod notum eſt dei: manifeſtum eſt i illis. Deus enim illis manifeſtauit. Inuiſibilia enim ipſius a creatura mundi per ea que facta ſunt intellecta cōſpiciuntur. Sempiterna quoqʒ eius virtus: et diuinitas: ita vt ſint inexcuſabiles.

¶ Tetigit ap̄ſo i pctōrib⁹ offēſam diuinā: hic remouet excuſationē humanā. Unde ne ſe excuſarent ꝑ ignorātiā. Prio oſtēdit qđ de deo cognouerūt. Scđo quomō. ibi. De⁹ eñ illis reuelauit Tertio per qđ. ibi. Inuiſibilia eñ dei. Quarto ex his aſſerit ꝓpoſitum. ibi. Ita vt ſint inexcuſabiles. Dicit ergo [Quia quod notū] quaſi Et vere detinēt et impediunt veritatem patā de ſe fluere ⁊c. Uel ſic. Et merito ira dei ventura eſt ſuper eos non excuſante ignorantia [Quia quod notum eſt dei] .i. quod ductu rationis noſcibile eſt de deo / vt .ſ. φ deus eſt: φ deus vnus eſt: φ omniū rerum principium eſt [manifeſtū eſt in illis] .i. in ſe habent naturaleʒ rōnem ꝑ quam hoc cognoſcere pñt. Et vere manifeſtum [Deus enim illis manifeſtauit] per opera: quia non ſolum eis naturalem rōnem per quam poſſent cognoſ-

cere tribuit. Et etiam cognitionem ſui naturaliter in ſeruit ſed etiam exterius per opera ſua ad ſui cognitionem adiuuit. Unde ſubdit [Inuiſibilia enim ipſius] ꝛc. Uno mō de cognitione dei quantum ad eſſentiam et attributa eſſentialia. Alio modo quantum ad perſonas. Primo mō adhuc dupliciter ſecundum hoc ꝙ eſt [a creatura mundi] dupliciter accipitur. Primo ſic [Inuiſibilia] ꝛc. q. Et vere quod notum eſt dei manifeſtum eſt in illis. Inuiſibilia ei ipſius dei .i. natura dei inuiſibilis omnia cauſans et ad eſſe producens. Et dicit inuiſibilia i plurali: propter multiplicem eius nominationem: propter omnium rerū in ſe ſimilitudinē [intellecta] .i. intellectuali cognitione: nō ſenſibili vel imaginaria: cognita. Deus enim eſt lumē intelligibile. qđ ſolo intellectu capitur [per ea que facta ſunt] .i. p creaturas a deo factas [conſpiciuntur a creatura mūdi] .i. ab homine. q antonomaſice creatura mūdi dicitur qꝛ habet quoddā principium cū omni creatura. Participat eī Eſſe: cum lapidibꝰ. Uiuere: cū arboribus. Sentire cum animalibus. Intelligere cum angelis ſicut dicit. Gre. ſup illđ. Mar. vlt. Predicate euangelium omni creature [Sempiterna quoqꝫ virtus eiꝰ] i. potentia gubernans et portans omnia [et diuinitas] et bonitas replens omnia: ſupra conſpiciuntur per ea que facta ſunt. Scđo legitur ſicut priꝰ et nichil mutatur niſi hoc [Per ea q facta ſunt a creatura mundi] .i. a mundi creatione. Alio modo legitur de cognitiōe dei quantū ad perſonarum diſtinctionē: ſic [Inuiſibilia dei] .i. deus pater inuiſibilis: q ſpecialiter dicitur Col. i. imago dei inuiſibilis. qꝛ nunquam ſic apparuit in ſpecie viſibili ſicut alie perſone. Et etiā quodāmō magis diſtat a nobis quam alie perſone. qꝛ ipſe a nullo eſt. alie aūt ab ipſo. Et nos ſimiliter ab alio. [Sempiterna quoqꝫ virtꝰ eius] .i. eius filius qui eſt dei virtus et dei ſapiētia. i. Cor. i. [ꝛ diuinitas] ſpiritus ſanctus. Iſta inquam [intellecta cōſpiciuntur] ab hoīe [per ea que facta ſunt] A magnitudine enim creaturarū cognoſcitur potentia q appropriatur patri. Ex ſpecioſitate ꝛ pulchritudine ſapiētia q appropriatur filio. Ex vſu earum et vtilitate bonitas q appropriatur ſpiritui ſctō. Et ita per creaturas aliquo modo habetur cognitio trinitatis: quantū ad appropriata licet nō quantū ad propria. Tāgit hic ergo cognitionis obiectū inuiſibilia dei. Mediū. ſ. ea que facta ſunt. Subiectū. ſ. creatura mundi .i. hō. Talem inquā noticiam de deo habuerunt [ita vt ſint inexcuſabiles] qꝛ nō pñt ſe p ignorātiā excuſare. Aug. in glo. Eos ſcriptura inexcuſabiles dt quibꝰ nota eſt veritas: ꝛ pſeuerat iniquitas. Nam ſicut dicit Auguſtinus. in vera religione habebant ſcholas ſeparatas a populo (in quibus dicebant illos quos colebant non eſſe veros deos) ꝛ templa communia cum populo: in quibus eis ſicut diis ſacrificabant.

Dei imago nunquam ſic apparuit i ſpecie viſibili ſicut alie perſone.

R. Quod notum eſt dei ꝛc. Notandum ꝙ multis modis leguntur aliqui perueniſſe in dei cognitionem.

Ps. iiii. ¶ Per naturalem rationē. Sicut agnus cognoſcit matrem per naturalem inſtinctum. Pſalmus. Signatum eſt ſup nos lumen .i. ratio naturalis: q deus ſicut homo cognoſcitur per vultum ſecundum glo. Sed heu conqueritur dominus Eſaie. i. cognouit bos poſſeſſorem et aſinus preſepe domini ſui. Iſrael autem me non cognouit. Cuius cauſa eſt. qꝛ laborant ad mortem.

Ps. lxvi. Per gratie infuſionem. Sicut homo colores per lumē infuſum. Pſalmus. Deus miſereatur noſtri et benedicat nobis illuminet ꝛc. Sic Paulus chriſtum cognouit. Act. ix. Sꝫ heu cōqueritur dominus Eſa. xlv. Accinxi te: gratia. ſ. quantum in me fuit. Et non cognouiſti me. Cuius cauſa eſt: qꝛ claudunt oculos lumini gratie.

Per angelicam reuelationem. Sicut dominus negocia per nuncium. Geneſis. xxii. Nunc cognoui: id eſt cognoſcere te feci ꝙ timeas dominum. Dicit angelus Abrae. Sed heu cōqueritur dominus Hiere. iiii. Stultus populus me non cognouit. filii inſipientes ſunt et vecor. Cuius cauſa eſt. qꝛ nolunt audire predicationem

Ps. lxxvii. Per humanam eruditionem. Sicut diſcipulus litteras per magiſtrum. Pſalmus. Quāta audiuimꝰ et cognouimus ea: et patres noſtri narrauerunt nobis. Sed heu quibuſdam dicitur Eſa. vi. Uidete viſionem et nolite cognoſcere. Cauſa huius eſt. Quia viſis et auditis nolunt adhibere fidem.

Per creaturarum conſiderationem. Sic homo cognoſcit artificem per opus proprium Sap. xiii. A magnitudine ſpeciei et creature: cognoſcibiliter poterit horum creator videri. Sed heu qꝛ mūdus per ipſum factus eſt: et tñ mūdus eum non cognouit. Cuiꝰ cauſa eſt. qꝛ tantum diligunt effectum ꝙ non feruntur in cauſam.

Per ſcripturarum inſpectionē. Sicut alter alterum per ſpeculum. Ioh. v. Scrutamini ſcripturas. ꝛ. vii. Nunquid vere cognouerūt principes qꝛ hic eſt chriſtus. Sed heu quia dicit apoſtolus. i. Cor. ii. Sapientiam loquimur quam nemo principum huius ſeculi nouit. Cuius cauſa eſt. quia inuidia excecauit eos.

¶ Per miraculorum operationē. Sicut ſapiēs cognoſcit animam per opus potētiarum. Pſalmꝰ. Mirabilia opera tua ꝛc. vt centurio viſo terremotu. Matth. xxvii. Sed heu quia cōqueritur dominus in Ps. Quadraginta annis proximus fui genera. hu. ꝛc. Ps. cxix. Ps. xciiii.

Quia cum cognouiſſent deum: non ſicut deum glorificauerunt: aut gratias egerūt. ſed euanuerūt in cogitationibus ſuis: et obſcuratū eſt inſipiēs cor eorū. Dicētes enim ſe eſſe ſapientes: ſtulti facti ſunt.

¶ Supius tetigit pctā i deū i generali. Hic tāgit ea in ſpeciali. et Primo pctūm omiſſiōis. Secūdo pctūm cogitationis. ibi. Sed euanuerūt i cogitationibꝰ. Tertio locutiōis. ibi. Dicētes enim ſe. Quarto operatiōis. ibi. Et cōmutauerūt. Ad augmētū omiſſiōis. Primo remouet excuſationē ignorātie. qꝛ deū cognoſcebāt Scđo ſubdit omiſſiōez reuerētie ꝙ nō glorificabāt. Tertio addit ingratitudinē beneficētie. qꝛ grās nō agebāt. Dicit ergo [Quia ꝛc.] Et vere inexcuſabiles ſunt [Quia cū cognouiſſent] p naturalē rationē: p dei reuelationē: per creaturarum inſpectiōem [deū] Glo. vnū principiū: a quo oia [nō ſicut deū] .ſ. vniuerſitatis auctorē [glorificauerūt] eum. ſ. colēdo: et debitū honorem exhibēdo. i. Cor. vi. Glorificate ꝛ portate deū in corpore vr̄o [aut grās egerūt] vt ſpeciali bñficio: ſciām. ſ. ſuā ꝛ alia beneficia ab ipſo data recognoſcēdo: ſꝫ potiꝰ ſibi attribuēdo. Nō attendētes. i. Cor. iiii. Quid habes qđ nō accepiſti [Sꝫ euanuerūt i cogitationibꝰ ſuis] Hic notatur pctūm cogitationis. Ubi notantur duo. Primo preſūptionis elatio. qꝛ euaneſcebant. Secundo ſequens rationis excecatio. ideo obſcuratum eſt. Primum eſt culpa. ſecundū pena. Dicit ergo [Sed euanuerunt] Ita deo gratias non egerunt [ſed euanuerunt in cogitationibꝰ ſuis] magna de ſe exiſtimādo. Gal. vi. Siquis exiſtimat ſe aliquid eſſe cū nichil ſit ipſe ſe ſeducit. Hiere. ii. Abierūt poſt vanitatem creaturarum: ſm quas de deo iudicabant Et vani facti ſunt [et] ideo [obſcuratum eſt] tumore et ſuperbia obumbrāte: puluere vane glorie excecante [inſipiens] .i. carens ſapientia et ſapore celeſtium [cor eorum] .i. naturalis ratio: ita vt nec ſeipſos cognoſcerent. Glo. Quod curioſitate inuenerunt: per ſuperbiam perdiderunt [Dicentes enim] corde vel ore [ſe eſſe ſapientes] ſapientiam ſuam ſibi attribuendo in humanis. [ſtulti facti ſunt] in diuinis Auguſtinꝰ. Sapientes in naturis rerum ſtulti facti ſunt deo. Hiere. x. Stultus factus eſt omnis homo a ſcientia ſua.

Et mutauerunt gloriam incorruptibilis dei in ſimilitudinem imaginis corruptibilis hominis: et volucrum: et quadrupedū: et ſerpentum.

¶ Poſt peccata omiſſionis cogitationis et locutionis. Hic quarto tangit peccatum operationis. ſ. idolatrie. Dicit ergo [Et mutauerunt] .q. et intantum ſtulti facti ſunt ꝙ [mutauerunt] quantum in ſe fuit [gloriam incorruptibilis dei] .i. culturam debitam deo qui eſt incorruptibilis] in ſimilitudinem imaginis hominis corruptibilis] cum tamen dicat dominus Eſa. xlii. Gloriā meam alteri non dabo nec laudem meam ſculptilibus. Et non dicit in ſimilitudinē hoīs. ſed in ſimilitudinem imaginis. qđ peius eſt. Primo enim coluerūt imaginē hoīs. et deinde ſimilitudinē illiꝰ imaginis. Hoc fecerūt.

Romani maxime ab aduentu Enee in Italiam more grecorū. Principiū aūt huius idolatrie dupliciter tangitur Sap. xiiii. ſ. nimi⁹ amor amicoꝝ: ⁊ nimius timor tyrānorū. Nec ſolū colebant imaginē hoīs: ſed etiam [⁊ volucrū] .i. animaliū volantiū [⁊ quadrupedū] .i. animaliū greſſibiliū: vt bouis i Egypto: ⁊ etiā talpas et veſpertiliones: ſicut dicitur Eſa. ii. [⁊ ſerpentum] .i. animaliū reptiliū ⁊ venenatorū. Hec addit ad cumulum ſue hebetudinis. ſicut illi de quibus Sap. xi. Quidam errantes colebant mutos ſerpentes. Hmōi aūt imagines irrationaliū aīaliū maxime ceperunt colere Romani: ex quo Alexandria ab auguſto eſt victa. Cōſuetudo enim fuit Romanis deos gentiū ſubiugataꝝ colere: vt ſic fauorem eoꝝ acquirerent. Sciebant enim ꝙ Nabuchodonoſor exterminando deos gētium factus fuerat odioſus. Infelix ergo mutatio vere glorie in ſimilitudinē: veri dei in imaginē: vere rei incorruptibilis: in rem corruptibilē.

Romani imagines irrationalium aīaliū coluerunt.

Hic queritur ſuper illud De celo. Glo. Ex ipſa celi fabrica: deus illis iratus oſtenditur. Contra. Ex celi fabrica oſtenditur optimus. Rn̄ſ. Ex celi fabrica oſtenditur bonus bonis: ſed iratus malis. Itē ibidē glo. Per legem nature potuerunt cōprehendere: deum ſolū diligendū. Contra. Multa alia ſunt diligēda. Rn̄ſ. Solus deus diligendus eſt ꝓpter ſe. alia vero propter deū. Itē. Super illud Quod notū eſt dei: manifeſtū eſt. Glo. ductu rōnis. Contra. Fides eſt de non apparētib⁹: ergo cū de diuinis ſit fides: diuina nō ſunt apparētia rōni. Rn̄ſ. Apparētia rōni dicitur aliqua dupliciter. Uel cognitiōe aperta: ⁊ de talibus non eſt fides. Uel qualitercūqʒ: ⁊ de talib⁹ eſt fides: Itē ſup illud Deus illis manifeſtauit. Glo. Opus fecit qđ opificē manifeſtaret: vt per certū poſſet ſciri incertū. Contra. Sicut ſol materialis certior eſt inter oīa ſenſibilia ſic ſol intellectualis īter oīa intellectualia. Rn̄ſ. Certior ſimpliciter in ſui natura. ſed nō quo ad nos. Item Inuiſibilia dei. Cōtra. Totū qđ i deo eſt: vnū ſimplex eſt. Rn̄ſ. Unū eſt re: ſed plura rōne ⁊ noīatiōe. Itē ibidem glo. ꝙ eternus ſit: cognoſcit̄ ex perpetuitate creaturarū. Cōtra Ad effectū perpetuū ſufficit cauſa perpetua. Rn̄ſ. Ad effectū perpetuū nō reqrit̄ur cauſa ꝓxima perpetua: ſed cauſa pīa eterna: nā cauſam ppetuā oportet ꝙ alia cauſa p̄cedat. Itē ibidem. Ex magnitudine creaturaꝝ intelligitur deus oīpotens. Contra. Effect⁹ finitus non oñdit potentiā infinitā. Rn̄ſ. Effect⁹ iſte q̄uis i ſe ſit finit⁹: tamē quo ad nos īfinitus Uel dicendum ꝙ et ſi finit⁹ ſit per ꝯparationē ad terminū ad quē: tñ per cōparationē ad terminū a quo oñdit infinitatē magēte qʒ de nihilo. Itē ſuper illud A creatura mūdi Glo. ab hoīe nō ſolū ab angelis Cōtra hoc Bern̄. li. de cōſideratiōe Hac ſcala ciues nō indigent: ſed exules: ergo angeli nō cognoſcunt deū per creaturas. Rn̄ſ. Concedo ꝙ angeli ⁊ ſi cognoſcūt deū in creaturis: nō tñ per creaturas. Et ꝙ hoc hic dicitur Non ſolū ab angelis. reſpicit verbū hoc cōſpiciuntur: ſine determinatione hac: per ea que. ſ. Item ibidem dicit glo. Homo creatura mundi dicitur ꝓpter excellētiam qʒ excellit inter oēs alias creaturas Cōtra. Angelica excellit eam ps. Minuiſti eū paulo. Rn̄ſ. Glo. Loquitur de creaturis inferioribus. ſ. huius mūdi: nō vniuerſaliter de omnibus. Itē ſuper illud Per ea q̄ facta ſunt Glo. Per creaturas quas immenſas intellexerunt: ipſum conditorem incōparabilem mente conſpexerunt Contra Sap. xi. Oīa cōſtituta ſunt in menſura Rn̄ſ. immenſas creaturas intellexerunt non ſimpliciter: ſed quo ad nos. Item ibidem glo. Uiderunt aliquid eſſe: vbi eſſet prima ⁊ incommutabilis ſpecies ideoqʒ incōparabilis Cōtra. De⁹ eſt melior omni creatura: ergo comparabilis. Rn̄ſ. Cōparabilis eſt loquēdo cōmuniter non proprie: quia non eſt eiuſdē generis cum creatura ⁊ in infinitum excedit eam. Itē ſuper illud Intellecta cōſpiciuntur Glo. Eſt viſio corporalis imaginaria ⁊ intellectualis. de tertio genere eſt viſio iſta. Contra. Tertia viſio eſt tertium celum vt dicit glo. ii. Cor. xii. ergo philoſophi rapti fuerunt vſque ad tertium celum Rn̄ſ. Nō omnis viſio intellectualis ap

ps.viii.

b.

pellatur tertium celum: ſed qua aliquid occultū ⁊ celatum alius videt̄. Item ſuper illud: ⁊ diuinitas. Glo. i. bonitas dei quia omnia replet: ſed ex eo ꝙ infinit⁹: replet per eſſentiam: ex eo ꝙ bonus: replet per influentiā

Item ibidem glo. Per inuiſibilia pater: per virtutē filius: per diuinitatem intelligitur ſpūſſctūs: ergo philoſophi per creaturas cognouerūt trinitatē Contra. Exod. viii. glo. Aug⁹. ꝙ philoſophi nō cognouerūt tertiā perſonā in trinitate. i. ſpūm ſanctū Rn̄ſ. Nō cognouerūt propria perſonarū ſed appropriata. ſ. potentiam ⁊ ſapientiā ⁊ bonitatē ⁊ de his tribus attributis quaſi de tribus perſonis ſunt locuti. Itē cum cognouiſſent deū Cōtra Joh. i. mundus eum nō cognouit Rn̄ſ. mūdus cognouit vnū deum ſed non filium.

Philoſophi quō ꝑ creaturas cognouerunt trinitatem.

Propter quod tradidit illos deus in deſideria cordis eorū in immundiciā: vt cōtumelijs afficiant corpora ſua in ſemetipſis.

¶ Poſt peccata hoīs in deū: tangit hic pctā hoīs in ſeipſum. Et pīo turpitudinē in ſe agentiū. Secundo turpitudinē ab altero agi ſuſtinentiū. ibi. Propterea tradidit illos deus. In prima parte Primo tāgit effectū. ſ. pctīn luxurie. Secūdo cauſam. ſ. pctīn idolatrie ibi. Qui cōmutauerūt veritatē dei. Itē in prima Primo tāgit cōcupiſcentiā interiorē. ſcđo immūdiciā exteriorem. ibi. In immundiciā. Dicit ergo [Propter quod] quaſi. Quia mutauerūt gloriā dei in ſimilitudinē volucrū [Propter qđ] . ſ. pctīn idolatrie qđ eſt cauſe omīs mali. Sap. xiiii. Infandoꝝ idoloꝝ cultura: omnis malicie cauſa eſt ⁊ principiū ⁊ finis [tradidit illos deus] non excitando ſed permittēdo vnde tradi permiſit gratiam ſubtrahēdo [in deſideria cordis eorum] vt. ſ. inflammētur variis deſideriis. Et licet nō videatur eſſe pena: tñ magna pena eſt. Eccle. xviii. Si preſteo aīe tue cōcupiſcentias ſuas: faciet te in gaudiū venire inimicis tuis. ps. Dimiſi eos ſ̄m deſideria cordis eorum ps.lxxx. ibunt in ad. ſuis. Oīa horribilia. ſ. idolatria humana: que notātur ibi. Propter qđ. Et offenſa diuina: que notatur ibi. Tradidit illos deus. Et deſideria immūda: que notatur ibi. In deſideria cordis. Et etiā poſt vana deſideria interiora: tradidit illos [in immundiciā] . i. actualē turpitudinē: tantā [vt afficiāt corpa ſua] . i. applicēt et aptent corpa. naturaliter reſiſtentia [cōtumelijs] . i. actibus ipſi nature cōtumelioſis. qʒ contra naturam: que naturaliter appetit mūdiciā. Ipſi dico habentes hoc [in ſemetipſis] . i. a ſemetipſis nō a deo Uel [cōtumelijs] factis [in ſemetipſis] . i. in eodem ſexu ⁊ in eadē perſona. Oīa deteſtabilia: ⁊ tale genus qʒ īmundicia: ⁊ talis effectus qʒ vt afficiant corpora: et talis modus quia cōtumelijs in ſe.

Qui commutauerunt veritatem dei in mēdacium: et coluerunt et ſeruierunt creature potius quā creatori: qui eſt benedictus in ſecula. Amen.

¶ Hic poſt effectū tāgit cauſam. ſ. pctīn idolatrie. Et Primo in cultu īteriori. Scđo in exteriori. ibi. Et coluerūt ⁊ ſeruierūt. Dicit ergo [Qui cōmutauerunt] Ita tradidit illos de⁹ ⁊c. [Qui] . i. qʒ ipſi [cōmutauerunt veritatē dei in mendaciū] diuinitatē. ſ. q̄ deo vere cōuenit: idolis quibus non cōuenit mēdaciter attribuētes. Idolū eñ nihil eſt in medio. i. Cor. viii. maxime q̄tū ad numē qđ ibi credit̄ eſſe ab idolatris. Et vocat hoc apoſtol⁹ mēdaciū. Sicut eñ in ſignis: mēdaciū eſt falſa vocis ſignificatio. ſic in rebus: falſa rei apparitio: vt cū res apparet eſſe vel credit̄ qđ nō eſt. [Et coluerūt] creaturā ſup. diligēter eā ornādo. vt habetur Baruh. vi. [et ſeruierūt] reuerentē adorādo: thurificādo: ſacrificādo [creature] cui debebāt dn̄ari. Gene. ii. Dn̄amini piſcibus maris ⁊c. vniuerſeqʒ creature [potius q̄ creatori] cui iure creationis ſeruire tenebantur ps. Seruite dn̄o in timore [qui tamen creator licet ab eis q̄tum in ſe eſt ſuo honore priuetur [eſt benedict⁹] id eſt bonus dictus ⁊ ſup oīa exaltatus. Oīs eñ creatura naturalit̄ bñdicit eū: vt patet Dan. iii. in cātico triū puerorū. Benedictus inquā [in ſecula] . i. ſine fine: ad

differentiã idolorũ quorũ bñdictio eſt ad tp̃s [Amẽ] confirmatio eſt. quaſi hoc eſt verum.

Peccatores deus punit ſeptẽ modis.

Notandũ hic q̄ deus. vii. modis p̄cipue punit pctõres
Primo gratiã ſubtrahẽdo. Deut. . Et ait Abſcõ-
Secũdo de peccato in pctm̃ cadẽdo. [dã me ab eis
Apoca. vi. Qui in ſordibus eſt ſordeſcat adhuc.
Tertio cõſcientie remorſum immittendo. p̃s. Gladius eorum intret corda eorum.
Quarto tp̃alia ſubſidia ſubtrahẽdo. Leui. xxvi. Conſumetur incaſſum labor veſter nec terra proferet germen ſuum: nec ar. poma portabunt.
Quinto corporaliter flagellando. Exo. xii. Flagellauit deus Pharaonẽ flagris maximis.
Sexto corporaliter occidendo: vt inquit Eſa. Spiritu labiorum ſuorum interficiet impiũ.
Septimo eternaliter cruciãdo. Mat. xviii. Iratus dominus tradidit eum tortoribus.

Propterea tradidit illos deus in paſſiões ignominie. Nam femine eorum immutauerunt naturalem vſum: in eum vſum qui eſt contra naturam. Similiter autem et maſculi relicto naturali vſu femine: exarſerunt in deſideriis ſuis: in inuicẽ: maſculi in maſculos turpitudinem operantes.

¶ Poſt peccata hominum: in ſe turpitudinem agentiũ hic tangit peccata holm turpitudinẽ ab aliis ſuſtinentiũ. Et Primo cõiter in viris et feminis. Scd̃o ſpecialiter in feminis. ibi. Nã femine eorũ. Tertio ſpecialiter in viris. ibi. Similiter et maſculi. vbi Primo tãgit peccatum voluntatis. Secundo operis. ibi. Inuicẽ maſculi in maſculos. Tertio penã vtriuſq;. ibi. Et mercedem quam oportuit. Dicit ergo [Propterea] q2 ita fecerũt [tradidit illos deus] non incitando: ſed permittendo [in paſſiones ignominie] .i. in voluptates carnis contra naturam: que ſunt paſſiones nature: nec ſunt nominande. Unde Sodoma interpretatur muta. Ephe. v. Omis immũdicia nec nominetur in vobis. vnde etiam hoies hoc peccatum difficile confitẽtur. Et vere deus ſic tradidit illos: quod patet per effectum [Nã femine eorũ immutauerunt naturalem vſum] viri legitimi [in eum vſum qui eſt contra naturam] .i. contra naturalis legis inſtinctum: determinationem: et ordinationẽ: vt. ſ. femine feminas polluerunt. Quod eſt et contra naturam indiuidui: quod per hoc deturpatur. Et contra naturam ſpeciei: que per hoc deſtruitur. Et etiã cõtra naturam generis: quia nullũ animal ſic operatur. [Similiter autẽ et maſculi relicto naturali vſu femine] .i. vſu conceſſo [exarſerũt] igne vehemẽtiſſime cõcupiſcẽtie [in deſideriis ſuis] carnalib9. Ecce peccatũ volũtatis [Operantes in inuicem: maſculi in maſculos turpitudinem] Ecce peccatũ operis. Et nõ ſpecificat quã turpitudinẽ: quia licet omne peccatũ ſit deturpatio anĩe: tamen illud antonomaſice d1 turpitudo: hoc enim peccatum ipſi demones erubeſcunt: vt dicitur ſuper illud Ezech. xvi. Dabo te in aĩas paleſtinarũ etc. Legitur enim dici ſpiritus ſuperbie: ire: luxurie: ſed nunq̃ ſpũs ſodomie. Omia grauia. Et ardor libidinis. quia exarſerunt. Et genus ſceleris. q1 maſc. in maſc. Et impletio operis. quia turpitudinem operantes.

Demoẽs pctm̃ cõtra naturam erubeſcunt.

Et mercedem quã oportuit erroris ſui in ſemetipſis recipientes.

¶ Poſt culpam tangit hic penam. Circa quã implicat tria. Debitum. quia [mercedẽ quam oportuit] Meritum quia [erroris ſui] Subiectũ. quia [in ſemetipſis] Dicit ergo [Et] ita fuerũt ſup̃. [recipientes mercedẽ quam oportuit: erroris ſui] .i. pro errore ſuo. Recipientes inquã [in ſemetipſis] et in nature ſue paſſionibus Nam quia errauerunt circa naturã diuinam: puniti ſũt in natura propria: vt qui in ſordibus eſt ſordeſcat adhuc. Apoca. vlti.

Et ſicut non probauerunt deũ habere in noticia: tradidit illos deus in reprobũ ſenſum: vt faciant ea que non conueniunt.

¶ Poſt peccata hoĩs in deum: et etiam hoĩs in ſeipm̃ tertio tangit peccata hoĩs in proximũ. Et Primo tangit peccandi cauſam. ſ. dei reprobationem. Scd̃o effectum. ſ. peccatorum multiplicitatem. ibi. Repletos omi iniquitate. Tertio peccantiũ cecitatem. ibi. Qui cum iuſticiam dei cognouiſſent. ¶ Dicit ergo [Et ſicut] quoniam. Hoc dupliciter legitur. Uno mõ de noticia diuina. Alio modo de humana. Sic primo [Et ſicut nõ probauerunt] .i. nõ putauerunt [deũ habere in noticia] peccata. ſ. hominum. i. q2 non crediderunt deum cognoſcere peccata hoim: dicentes illa Iob. xxii. Circa cardines celi perambulat: nec noſtra conſiderat. etc. Secundo [Et ſicut] vel quoniam [non probauerunt] .i. non curauerunt [habere deum in noticia] .i. cognoſcere deum: cũ hoc ſit magna gloria. Hiere. ix. In hoc glorietur qui gloriatur ſcire et noſſe m. [tradidit illos deus] non impartiendo maliciam: ſed non conferendo gratiam [in reprobũ ſenſum] vt. ſ. non intelligant niſi quod p̄bitati diſſonum eſt: in quibus inſtinctus rationis naturalis quaſi deletus eſt. Soph. i. Ambulabunt vt ceci quia dño peccauerunt. Tradidit inquam ita [vt faciant] opere [ea que non conueniunt] naturaliter rationi que delectatur in bono et triſtatur in malo. Uere reprobus homo qñ incuria in effectu. quod notatur ibi. Et ſicut non probauerunt etc. Inſipientia in aſpectu. qd̃ notatur ibi. tradidit illos etc. Malicia in effectu. quod notatur ibi. vt faciãt. etc.

Repletos omni iniquitate: malicia: fornicatione: auaricia: nequicia: plenos inuidia: homicidiis: contentione: dolo: malignitate: ſuſurrones: detractores deo odibiles: cõtumelioſos: ſuperbos: elatos: inuentores malorum: parentibus non obedientes: inſipientes: incompoſitos: ſine affectiõe: abſque federe: ſine miſericordia.

¶ Hic tangit multiplicitatem peccatorũ. Ubi tangit Primo peccata generaliter: ſiue trãſgreſſionis. ſiue omiſſionis. Secundo ſpecialiter peccata trãſgreſſionis ibi. Malicia: fornicatione etc. Tertio ſpecialiter pctã omiſſionis. ibi. Parentibus non obediẽtes. In ſecũda parte pctã tranſgreſſionis tãgit Primo in facto. Secundo in verbis. ibi. cõtumelioſos. Peccata tranſgreſſionis in factis tangit tripliciter. Primo inferendo proximo nocumentum temporale. Secundo nocumentũ perſonale. ibi. Plenos inuidia. Tertio nocumentum ſpũale. ibi. Contẽtione: dolo. Nocumentũ tp̃ale tãgit Primo in affectu. ibi. Malicia. Secundo in effectu triplici. Primo in materia delectabili. ibi. Fornicatione. Secundo in materia vtili. ibi. Auaricia. Tertio in materia excellẽti. ibi. Nequitia. Nocumentum perſonale tangit Primo in cauſa. ibi. Plenos inuidia. Secundo in effectu. ibi. et homicidiis. Nocumentũ vero ſpũale. ſ. deceptionis: tangit triplex: Primo in facto aperte. ibi. Cõtentiõe. Secũdo in facto occulto. ibi. dolo. Tertio in aĩo: ibi. Malignitate. Pctm̃ vero in verbis tangit duplex. Primo occulte oblocutiõis. ibi. Suſurrones. Secundo ex parte detractiõis. ibi. Detractores deo. Nocumentũ vero ſiue in verbis ſiue in factis tangit q̃druplex. Primo aliquos dehonorando. ibi. Contumelioſos. Secundo aliis ſe p̄ferendo. ibi. Supbos. Tertio aliis non compatiendo. ibi. Elatos. Quarto alios corrumpendo. ibi. Inuentores malorũ. Poſt peccata tranſgreſſionis tangit peccata omiſſionis. Primo reſpectu ſuperiorũ. ibi. Parentibus non obedientes. Secundo reſpectu oim. ibi. Sine affectione. Reſpectu ſuperiorum tria tangit. Primo q2 parentibus rebelles. Secundo ex hoc quia inſipientes. Nam eruditionẽ parentum repellũt. ibi. Inſipientes. Tertio ex hoc quia incompoſiti. ibi. Incõpoſitos. Peccata omiſſionis reſpectu oim tangit tria. Sũt enim Primo ſine affectiõe dilectionis. Secundo ſine federe ſocietatis. Tertio ſine miſericordia compaſſionis. Dicit ergo [Repletos]

Peccatorum genera varia.

q. Ita tradidit eos deus in reprobum ſenſum. Ipſos dico [Repletos omni iniquitate] id eſt omni peccato. Omne enim peccatum eſt iniquitas. j. Johannis. iij. Eſa. ij. Repleti ſunt vt olim iniquitate [Malicia] que eſt quando aliquis dãnum molitur alteri : quia vnuſquiſqꝫ proximo ſuo inſidiatur in malis. Hiere. ix. [Fornicatione] que eſt vſus naturalis commixtionis preter legitimũ matrimonium. Hiere. quinto. Equi amatores in feminas [Auaricia] .i. cupiditate acquirendi et retinendi. Hiere. ſexto. A maiore vſqꝫ ad minorem omnes auaricie ſtudent [Nequicia] .i. temeritate: quãdo aliquis audet attẽtare quod nequit. Hiere. quadrageſimooctauo. Arrogantiam ꝛ ſuperbiam ꝛ altitudinem cordis eius ſcio ꝛc. eo ꝙ non ſit iuxta eam virtus eius: nec iuxta qð poterat conata ſit facere. [Plenos inuidia] id eſt dolore alieni boni. Hec eſt fera que deuorauit Joſeph que omne bonuꝫ deuorare nititur. Geneſis trigeſimoſeptimo. [Homicidijs] actus ꝛ voluntatis. Pſalmiſta. Veloces pedes eorum ad effundendum ſanguinem. pš. xv

Committitur homicidium multipliciter. ſ.

L Homicidium ꝯmittitur multipliciter

Voluntate ſcilicet odiendo. j. Johannis tertio. Omnis qui odit fratrem ꝛc.
Lingua perſuadendo. Sic iudei occiderunt chriſtum. Jaco. vi. Occidiſtis iuſtum ꝛc.
Scriptura mandando. Sic dauid occidit vriã. ij. Re. xij. Occidiſti Uriam gladio filiorum amon.
Manu ꝑcutiẽdo. ij. Re. j. Qui ꝑcuſſit eũ ꝛ mortuꝰ eſt.
Rapina: neceſſaria ſubtrahẽdo. Eccli. xxxiiij. Qui offert ſacrificium de ſubſtantia pauperum quaſi qui victimat filium in conſpectu patris ſui.
Immiſericordia: non ſubueniẽdo. Augu. Paſce fame morientem: ſi non paueris occidiſti.
Negligentia: nõ vindicando. Eſa. j. Juſtitia habitauit in ea: nunc autem homicide.

[Contentione] que eſt impugnatio veritatis : per cõfidentiaꝫ clamoris. j. Cor. xj. Siquis videtur inter vos contentioſus eſſe : nos talem conſuetudinem non ha. [Dolo] .i. ſimulatiõe animo decipiendi. Eccli. xix. Eſt qui nequiter ſe humiliat: ꝛ interiora eius plena ſunt dolo. [Malignitate] que eſt mala voluntas: cuiꝫ vltra nõ poteſt. Eſa. j. Auferte malum cogitationum veſtrarũ. [Suſurrones] .i. inter amicos diſcordias occulte ſeminantes. Leui. ix. Nõ eris ſuſurro in populis. Detractores] .i. aliena bona inuertentes. Hec eſt generatio que pro dentibus gladios habet. Prouerbio. xxx. Et vtroſqꝫ [deo odibiles] Hoc dicit: ne iſta duo leuia putarentur. Hec enim duo precipue impugnant charitateꝫ quam ſumme diligit deus. Prouerb. vj. Sex ſunt que odit deus ꝛc. ꝛ eum qui ſeminat inter fratres diſcordias [Contumelioſos] .i. dictis vel factis turpia inferentes vt illi. Sap. ij. Contumelia ꝛ tormento interrogemus eum. [Superbos] volentes alios ſuperare in honoribus. Pš. Neqꝫ ambulaui in magnis neqꝫ in mirabilibus ſuꝑ me. [Elatos] nolentes pati parem vel ſuperiorem. Pš. Domine non eſt exaltatum cor meũ neqꝫ elati ꝛc. Inuentores malorum [qui ſcilicet genus mali verbo vel facto inuenerunt. Eſa. iij. adinuentiones eorum contra dominum] Parentibus non obedientes Contra illud Ephe. vj. Filij obedite parentibus viſ. ꝛ ideo [inſipientes] non diſcernentes inter bonum et malum: quia eruditionem parentum repulerunt: et quia inſipientes: ideo [incompoſitos] habitu ꝛ inceſſu. Eſa. tertio. Ambulauerunt extento collo [ſine affectione] dei et proximi. Talis habet cor lapideum non carneũ Ezech. xj. [Abſqꝫ federe] ſocietatis. propter hoc percuſſit tribus Dan cunctos de lachis: quia cum nullo habebant quicqꝫ ſocietatis et negocij. [Sine miſericordia] compaſſionis reſpectu miſerorum. Jaco. ij. Judicium ſine miſericordia fiet ei qui non fecit miſe.

Suſurrones qui dicuntur.

pš. cxxx.

Ibidem.

Qui cum iuſtitiam dei cognouiſſent nõ intellexerunt : quoniam qui talia agunt : digni ſunt morte. Non ſolum qui ea faciunt: ſed etiam qui conſentiunt facientibus.

¶ Enumerauit multitudinem. Hic oſtendit cecitatem peccantium. Et hoc ex duplici ignorantia. Primo quia non auertunt penam: debitam operi. Secundo nec penam: debitam conſenſui. ibi. Non ſolum qui talia agũt In prima Primo implicat cognitionem innatam. Secundo excecationeꝫ inflictam. ibi. Non intellexerunt. Dicit ergo [Qui] tales. ſ. [cum iuſtitiam dei cognouiſſent] .i. deum eſſe iuſtum. et hoc ductu rationis. Pš. Juſtus dominus. [non intellexerunt: quoniam qui talia] predicta mala [agunt: digni ſunt morte] Stipẽdia enim peccati mors. Infra. vj. [Non ſolum qui faciunt ſed etiam qui conſentiunt facientibus] Authoritas. Agentes et conſentientes pari pena plectendi ſunt.

Peccãtiũ cecitas oſtendit ex duplici ignorãtia

pš. cxliiij

Hic ſcribitur ſuper illud propter qð tradidit.

¶ Peccatum quod ex peccato oritur non ſolum peccatum eſt ſed pena peccati. Contra. Omnis pena iuſta. eſt a deo. Rñſ. Peccatum inqꝫtum pena eſt: a deo eſt. non ſimpliciter. Uel dicendum ꝙ illud intelligitur de pena illata. non de pena acta. Item ibidem glo. Deus iuſto iudicio cor peccantis obnubilat. Contra. Deus lux eſt. effectus autem lucis eſt illuminare. non obnubilare. Rñſ. Per ſe illuminat. per accidens obnubilat ſcilicet propter ſubiecti diſpoſitionem: lucem ſubſtrahendo. Item ſuper illud Ut afficiant corpora. Glo. Manifeſtum eſt deum operari in cordibus hominum: inclinando voluntates eorũ ſiue ad bonum ſiue ad malum. Contra. Deus non eſt cauſa mali. ergo non inclinat ad malum. Rñſ. Inclinare dicitur non ꝑ ſe. ſ. efficiendo: ſed ꝑ accidens. ſ. prohibens: remouendo. ſ. gratiam. Nec remouet gratiam hominum proprie ſed homo ſibi. ſicut qui claudit feneſtram: ſubſtrahit domui lucẽ non ſol. Item ſuper illud Qui commutauerunt veritatem dei in mendacium. Glo. Ueritatem dei commutauerunt in mendacium: dum nomen dei dederunt his qui non ſunt dij. Contra. Scriptura nomen dei attribuit ſanctis. Pš. Ego dixi dij eſtis. Rñſ. Quãuis attribuat eis nomen ſm aliquam participationem. nõ tñ attribuit eis rem nominis: ſicut idolatre faciebant Itẽ ſuper illud Relicto naturali vſu femine. Contra. Si vſus femie eſt naturalis: ergo nõ ẽ culpabilis: ſicut opponit Julianꝰ hereticꝰ. Rñſ. Naturalis eſt : quia fit ꝑ inſtrumẽta naturalia ad hoc deputata: ſed non pure naturalis quia vſus eſt voluũtariꝰ. Itẽ ſuper illð. Tradidit illos in reprobũ. Glo. Quos ſua cecitas a lumine vero funditus excludit. Cõtra. In vita iſta nullꝰ ita excluditur a vero lumine quin poſſit illuminari. non ergo fũditus. Rñſ. Funditꝰ excludi a vero lumie duplr eſt. Uel quo ad illuminationẽ naturalẽ ſic nullꝰ excludit. Ul quo ad gratuitã ꝛ hoc duplr. vel actu ꝛ ſic excludũtur infideles q̃ carẽt fũdamẽto fidei. vl habitu. ſic nullus excluditur in vita pñti. Itẽ ſup illð Auaricia. gl. Auaricia eſt multa acquirere nec ſuꝑflua pauperibus erogare. Cõtra. Ergo ſi quis dat hiſtrionibus male acquiſita nihilominus remanet auarꝰ: ergo ſimul auarꝰ ꝛ ꝓdigꝰ. Rñſ. In vitio ꝓdigalitatis ꝛ auaricie duo poſſumus ꝯſiderare. ſ. maculã pcti et inclinationẽ quandã q̃ ẽ habitꝰ vitij: macula ergo vtriuſqꝫ: ſimul manere põt ſed nõ inclinatio: nã ex parte auerſionis vnde macula peccati cõtrahitur ꝯueniũt. ex parte cõuerſionis vnde habitus opponuntur. Item ſuper illud Inuidia. Glo. Duplex eſt paſſio inuidi. cum aut quod ipſe eſt: aliũ eſſe nõ vult. aut alium videns meliorem: dolet ſe nõ eẽ cõſimilẽ. Cõtra. Imperfectus põt dolere ſine pctõ de hoc ꝙ non eſt ſimilis alicui perfecto. Rñſ. Dolere ſuꝑ hoc ꝙ nõ ẽ ſilis meliori põt hõ duplr vel ꝓpter iſufficiẽtiã ſuã ꝛ hoc ẽ bonũ. vel ꝓpter alteriꝰ excellẽtiã ꝛ hoc eſt malũ. Itẽ ſuper illud Homicidijs. Gl. Pluraliter dicit: quia ſunt homicidia actus ꝛ volũtatiſ. ergo actus ꝛ volũtas faciũt duo pctã. Cõtra. Actꝰ ẽ pctm̃ ꝓpter voluntatẽ: ergo ſunt vnũ pctm̃. Rñſ. duplex ẽ volũtas occidẽdi Quedã ꝯiuncta actui: ꝛ hoc ẽ ideꝫ peccatum cũ actu. Quedam ſepata ab actu: ꝛ hoc ẽ aliud pctm̃ ab actu. Item ſuper illud Dolo. Gloſ. Dolus eſt cum aliud agitur: et aliud ſimulatur. Contra Luce vltio. Dominꝰ finxit ſe longius ire. ergo dolum commiſit. Reſponſio.

pš. lxxxj.

Inuidia duplex ẽ paſſio.

Subintelligitur animo decipiendi. Item ſuper illud. Qui conſentiunt facientibus. Gloſa. Conſentire eſt tacere cum poſſis arguere vel errorem adulando fouere. Contra. Ergo quicunq; videt peccantem et tacet peccat. Reſponſio. Loquitur de his ad quos pertinet ex officio peccantes arguere.

Capitulum ſecundum.

Propter quod inexcuſabilis es o homo omnis qui iudicas. In quo enim iudicas alterum: teipſum condemnas. Eadē enim agis que iudicas.

¶ In precedenti capitulo locutus eſt gentibus ſpecialiter eorum ſuperbiam reprimendo / hic ſm gloſam loquitur iudeis et gentibus communiter: eos de hoc q; ſe inuicem iudicando contendebant increpando. Et primo intendit remouere materiam contentionis vſq; ad capitulum quintum. Secundo exhortari ad bonum concordie et pacis a capitulo quinto vſq; ad .ix. In prima parte quia materia contentionis eorum erat q; ſe inuicem preferebant et iudicabant / oſtēdit eos pares fuiſſe et ſimiles. Primo in ſtatu culpe ante conuerſionem: vſq; ad mediam partem capituli .iii. ibi. Quid agitur? precellimus eos? Nequaq;. Secundo in ſtatu gratie poſt conuerſionē ab illo loco vſq; ad capitulum .v. In prima parte Primo oſtendit q; ante conuerſionē erāt in culpa pares et ſimiles: capitulo iſto. Secundo q; nihilominus iudei q̄tum ad aliquid erant digniores: capitulo .iii. In prima parte Primo vtroſq; de temerario iudicio increpat. Secundo vtroſq; apud deum equales eſſe demonſtrat. ibi. Non enim eſt perſonarum acceptio apud deum. Tertio iudeos tanq̄ magis preſumētes de ſe grauius accuſat. ibi. Si autem tu iudeus cognominaris. In prima parte de temerario eos increpat. Primo quia faciunt quod in alijs reprehendunt. Secundo q; iudicium dei contra ſe non pertimeſcūt. ibi. Scimus enim q; iudicium dei eſt. Tertio: q; ſuper his penitentiam agere nolunt. ibi. Secūdū duriciā tuam et cor impenitens. In prima parte ponitur Primo increpatio. Secūdo increpationis ratio. ibi. In quo enim alterum iudicas. Tertio rationis manifeſtatio. ibi. Eadē enim agis q̄ iudicas. Dicit ḡ [Propter qḋ inexcuſabilis] Hoc ſm glo. dupliciter cōtinuatur. Primo ſꝫ q; legitur de iudeis et gentilibus cōiter. ſic. Qui ois faciens predicta et conſentiens dign⁹ ē morte. [ppter qḋ inexcuſabilis es o homo ois] iudee et gētilis [qui iudicas] id eſt alterū cōdēnas: in quo ſimulas te iuſtum cū non ſis. Scḋo ſꝫ q; legitur de iudeis ſpecialiter. ſic. Ita gētiles qui predicta faciunt ſunt inexcuſabiles q: digni morte [propter quod inexcuſabilis es o homo] .i. iudee carnalis: non ſpūalis. Unde homo ſonat hic in culpam: nō in naturam. ſicut .i. Cor. iii. Nōne carnales eſtis et ſm hoīem ambulatis. [ois qui iudicas] .i. per legē inſtructus: alios cōdēnas et nonne ab his que faciunt obſeruas. Ideo dr infra .xiiii. cap. Tu quis es qui iudicas alienum ſeruum. Et Mat. vi. Nolite iudicare. Et vere inexcuſabilis [in quo enim alterū iudicas] .i. reprehendis [teipſm condēnas] q: ipſe teſtis es mee iuſte cōdēnationis. iii. Reg. xx. Tuū eſt iudiciū quod ipſe decreuiſti. Lu. xix. Ex ore tuo te iudico ſue neq;. Et vere in hoc te cōdemnas. qḋ patet. [Eadem enim] .i. ſimilia [agis que iudicas] .i. que in alijs cōdēnas. Ideo dicit Ambr. Iudicet ille de alterius errore qui non habet in ſe quod iudicet: ne cum de alio iudicat: in ſe ſententiam ferat.

Scimus enim quoniam iudicium dei eſt ſecundum veritatem in eos qui talia agunt.

¶ Hic increpat temere iudicantes: quia dei iudicium non ptimeſcūt. Ubi primo oſtēdit q; a deo iudicandi ſūt ibi. Exiſtimas autem o homo. Ubi tangit peccatum eorum triplex. Primo quia impunitatem ſibi compromittunt. Secundo quia bonitatem dei contemnunt. ibi. An diuitias bonitatis eius contemnis? Tertio quia benignitatem dei erga ſe non cognoſcunt. ibi. Ignoras q; benignitas. Dicit ergo ſic [Scimus] Dupliciter autem continuat hoc. Uno modo ſm q; non eſt ibi [ei] Alio mō ſm q; ibi eſt [enim] Primo mō ſic [Scimus] q; inexcuſabilis es o hō. Nō eñ pōt ſe excuſare aliqs: nec iudeus propter generis nobilitatem: nec gentilis per ignorantiam. Sed potius ſcimus omnes [quoniam iudicium dei eſt] Alio modo ſecundum q; eſt ibi enim ſic vere inexcuſabilis es omnis qui iudicas [Scimus enim] nos ſpirituales viri / ſcilicet apoſtoli [quoniam iudicium dei eſt ſecundum veritatem] id eſt ſecundum rei equitatem / quia in nullo poteſt danari. Iudicium autem humanum ſecundum gloſam ſepe depriuatur: vel amore vel odio: vel timore / vel nimia ſeueritate: vel nimia remiſſione: non ſic iudicium dei. Pſalm. Iuſtus es domine et rectum iudicium tuum. Eſt inquam [in eos] id eſt contra eos [qui talia agunt] qualia ſupra commemorauimus vel que in alijs condēnant. Ps. cxviii

¶ Uere timendum iudicium. Et propter euentus certitudinem quia ſcimus. Et propter iudicis poteſtatē: quia iudicium dei eſt. Et propter iudicij equitatem / quia ſecundum veritatem eſt. Et propter iudicandorum iniquitatem: quia in eos qui talia agunt. Iudicium dei eſt ſūme timendum.

Exiſtimas autem hoc o homo qui iudicas eos qui talia agunt: et facis ea: quia tu effugies iudiciū dei. An diuitias bonitatis ei⁹ et patientie et lōganimitatis contemnis. Ignoras quoniam benignitas dei ad penitentiam te adducit.

¶ Hic oſtendit q; vane impunitatem ſibi promittunt. Ubi duo facit. Tangit: penam. Implicat culpam. ibi. [Exiſtimas hoc o homo] omnis [qui iudicas] .i. condēnas [eos quia talia agunt] qualia ſupra memorauim⁹ ca. i. Nihilominus [facis ea] .i. ſimilia [q: tu effugies quocūq; mō] iudicium dei? ſiue generale reſurrectiōis ſiue particulare mortis. q. d. non debes hoc exiſtimare. q: nullo modo effugies. Ps. Quo ibo a ſpiritu tuo: et quo a facie tua fugiam. i. Thes. vi. Cum dixerint pax et ſecuritas: repentinus illis ſuperueniet interit⁹ et non effugient. Et q: aliquis poſſet querere quare ergo non ſtatim punit? Addit [An diuitias bonitatis eius] .i. copiam bonitatis que eſt reſpectu omnium peccatorum generaliter: eis multa beneficia largiendo. Ps. Aperiente manum tuam omnia implebuntur bonitate. [et patiētie] que ē reſpectu peccantium ex malicia: eos punire differendo. Ps. Deus iudex iuſtus: fortis et patiens: nunquid iraſcitur per ſingulos dies niſi conuerſi [et longanimitatis] que eſt reſpectu peccantiū ex infirmitate: eos diu ad penitentiā expectando. Eſa. xxx. Propterea expectat dominus vt miſereatur noſtri. An inquam iſta [contemnis]. q. non debes contemnere. [Ignoras q; benignitas dei] id eſt bona voluntas dei [ad pniam te adducit] quātū i ſe eſt. q. d. nō debes ignorare. Ignorās eñ ignorabitur. i. Cor. xiiii. Ps. cxxxviii. Ps. cxliiii. Ps. vii.

Notandum eſt ſuper tex. diuitias bonitatis Q; bonitas dei erga peccatores p multos declaratur effectus. Dei bonitas erga pctōres p multos declarat effectus.

Primo eos a demonib⁹ cōſeruando et ptegendo. Eſa. xxvii. Ego dñs q̄ ſeruio eam.

Secūdo ſuis bonis alēdo et nutriendo. Matth. v. Solē ſuū oriri facit ſuper bonos etc. et Ps. Ps. cxlvi.

Qui dat iumentis eſcā ipſorum

Tertio ad pniam monendo. Cant. vi. Reuertere reuertere ſunamitis.

Quarto tps et oportunitatē penitēdi impēdēdo. Apo. ii. Dedi ei tps vt peniteat ſic etc.

Quinto ſi forte penitere velint expectando. Eſa. xxx. Propterea expectat dñs vt miſereatur noſtri.

Sexto interim eos a caſu grauiori conſeruando. Ps. Ps. cxvii.

Impulſus euerſus ſum vt caderem.
Septimo cor ad penitentiam illuſtrando. ij. Cor. iiij. Deus illuxit in cordibus noſtris.
Octauo ſi penitēt benigne ſuſcipiendo. Hiere. iij. Uulgo dr. Si dimiſerit vir vxorē ſuam ꝛc. Tu aūt fornicata ꝛc. Et ſequitur. Reuertere tamen ꝛc.

Secundum autem duriciam tuam ꝛ impenitens cor theſaurizas tibi iram in die ire ꝛ reuelationis iuſti iudicij dei: qui reddet vnicuiqꝫ ſecundum opera eius.

Penitētiā agere nolētiū de ſuis pctis increpatio ¶ Increpauit ſuperi⁹ malos de temerario iudicio ꝛ ꝙ iudicium dei cōtra ſe nō ptimeſcūt. Hic increpat eos q̄ de pctis pniam agere nolūt. Ubi Prīo oſtēdit ꝙ tales iudicio diuino puniētur. Secundo qūo punientur. ibi. His qui ſm patientiā ei⁹. Circa punitionē implicātur tria. Primo eqtas punientis: q2 ſm duritiā tuā. Scdo grauitas punitionis: q2 theſaurizas tibi irā. Tertio cōtrarietas dilatiōis: q2 in die ire ꝛ tribulatiōis. Dicit ergo [Scdꝫ duriciā aūt tuā] Ita benignitas dei ad penitentiā te adduxit: tu tamē nō adduceris [aūt] ſed [ſm duriciā tuā]. i. ptinaciā tuā i pſēti malo. zacharie. vij. Poſuerunt cor ſuum vt adamantem ne audirent legē Eccleſi. iij. Cor durum male habebit in nouiſſimo. [ꝛ cor impenitens] de malo preterito. Secūdū Glo. tria

Peccātiū tria ſunt genera. ſunt genera peccantium. Sunt enim quidam quibus mala que agunt diſplicent: et ducti penitentia de eis exire laborant. Alij quibus placent: et de dei miſericordia nimis preſumentes: in eis pdurant. Alij quib⁹ mala diſplicent. ſed ꝙ gratia ſunt deſperant. Secundum hoc inquam [theſaurizas tibi iram] id eſt accumulas tibi penam. Deuterono. xxxij. Nōne hec condita ſunt apd̄ me ꝛ ſignata in theſau. m. Iram inquā exercendam [in die ire et reuelationis iuſti iudicij dei] id eſt in die iudicij generalis. Qui dicit dies ſm Glo. non pro tēporis qualitate. ſed pro occulto ꝓ reuelatiōe Dies ire q̄tum ad peccatores quibus iratus dominus apparebit. Sopho. j. Dies ire dies illa. Dies reuelationis q̄tum ad omnes. quia tunc occulta omnium reuelabuntur. j. Corinthios. iiij. Illuminabit abſcōdita tenebrarum ꝛ manifeſtabit cōſilia cordium. [qui]. ſ. de⁹ [reddet vnicuiqꝫ] paruo ꝛ magno [ſm opera eius] etiam interiora: non ſolum exteriora. vt nomine operis ꝯprehendatur cogitatio: : locutio: operatio: et omiſſio. Matth. xxj. Uoca operarios et redde illis mercedem Reddet autem ſm glo. mala pro malis: quia iuſtus. bona pro malis. ſ. paruulis: quia bonus. bona pro bonis: quia bonus ꝛ iuſtus. mala aūt pro bonis non reddet q2 non eſt iniuſtus.

His quidem qui ſecundum patientiam boni operis: gloriam et honorem et incorruptionem querentibus vitam eternam.

¶ Habito ꝙ temere iudicantes in iudicio diuino punientur. Hic oſtendit retributionem ipſorum Primo bonorum. Secundo impiorum. ibi. His autem que ſūt ex contentione Tertio ordinem retributionis iuſtorū. ibi: Gloria autem ꝛ honor ꝛ pax. Circa retributionem iuſtoꝝ īplicat tria. Meritum ibi. His quidem ꝛc. Premium. ibi. Gloriam ꝛ honorem. Motiuū ad vtrūqꝫ ibi querentibus vitam eternam. Dicit ergo. [His quidē ꝛc.] Ita reddet vnicuiqꝫ ſm opera ſua [his quidem q̄] ſunt [boni operis] actores ſup. ꝛ hoc [ſm patientiam] eius: quia in hoc bene vſi ſunt patiētia dei. reddet ſuple [gloriam] quo ad ſeipſos. Fulgebunt enim iuſti ſicut ſol Matthei vigeſimoquarto [ꝛ honorem] quo ad

pſ. cxxxviij. alios. Pſalm. Nimis autꝫ honorati ſunt. Et primi regum ſecundo. Qui honorificauerit me glorificabit eū ꝛc. [ꝛ incorruptionem] quo ad vtrumqꝫ eternitatem. Non eſt talis gloria ꝛ honor temporalis: immo corruptibilis ꝛ tranſitorius: his inquam [querentibus vitaꝫ eternam] qui propter vitam eternam operantur: non propter laudem humanam / ideo Col. iij. Que ſurſum ſunt querite: ſcilicet gloriam anime / incorruptionem corporis / honorem vtriuſqꝫ.

His aūt qui ſunt ex contentiōe: ꝛ qui nō acquieſcunt veritati: credūt aūt iniquitati: ira ꝛ indignatio: tribulatio ꝛ anguſtia.

¶ Prius poſuit retributionem iuſtorum: hic tangit retributionem impiorum. Ubi tangit in ipſis. Primo culpam. Secundo penaꝫ. Tertio punitionis ordinationē Pena. ibi. Ira ꝛ indignatio. Ordo. ibi. In omnem animam. Circa primum tangit primo peccatum oris. Secundo cordis: ꝛ hoc dupliciter. Primū in receſſu a bono. ibi. Qui non acquieſcunt. Secundum in acceſſu ad malum. ibi. Credunt autꝫ iniquitati. Dicit ergo [His autē] q. Ita reddet bonis [autem] ſed [his qui ſunt ex cōtentione] .i. qui contendunt inter ſe vel cōtra predicatores euangelij quod eſt contra conſuetudinem chriſtianam. j. Cor. xj. Si quis videtur inter vos ꝯtentioſus eſſe nos talem conſue. non ha. [Et qui non acquieſcunt veritati] cum eis predicatur. Job. xxiij. Ipſi fuerunt rebelles lumini [Credunt autꝫ iniquitati] impunitatem ſibi promittentes ꝛ de iudicio futuro diffidentes. His inquam erit [ira] poſt iudicium. ſ. pena ſenſibilis. Pſ. Peccator videbit ignem ꝛ iraſcetur dentibus ſuis ꝛc. [ꝛ indignatio] ipſorum in iudicio contra ſe ipſos. Sap. v. Nos inſenſati ꝛc. ꝛ [tribulatio] ante iudicium ꝓ preſentia mali [ꝛ anguſtia] in expectatiōe futuri mali. Sap. v. Intra ſe penitentiam agentes ꝛ anguſtia ſpūs gementes. Uel [ira]. i. oſtenſio irati iudicis. ideo Job. xiiij. Quis mihi det vt in inferno protegas me ꝛc. Pſ. Dñe ne i furore. [ꝛ īdignatio]. i. redargutio deſceptātꝭ. Mat. xxv Eſuriui ꝛ nō dediſtis. Jo Prouer. xvj. Indignatio regis. nuncij mortis [tribulatio]. i. pena exterior: ignis materialis. Mat. xxv. Ite in ignem eternum. [ꝛ anguſtia]. i. pena interior luminis ſpūalis. Eſa. vi. Ignis eorum non extinguetur ꝛc. pſ. cxj. pſ. vj.

In omnem animā hominis operantis malum. Judei primum ꝛ greci.

¶ Uētura ſūt hec prio [in oēꝫ aiam] ꝛ poſtea in oē corpus. Corp⁹ ei ſequit aiaꝫ: ſiue in penā ſiue in gloriam. Job. ix. Rurſū circūdabor pelle ꝛc. Aiam dico [hoīs operātis malum] Pſ. Odiſti oēs qui operanꝫ iniquitatē. Amb. In hoc ope nō ſolū facta ſignat ſꝫ etiā pfidie ꝓfeſſionē [iudei primū]. i. maxie ꝓpt legis ſcripte ꝑuaricationē [ꝛ greci]. i. gentiles. Greg. Ubi maius donuꝫ ſcientie: tranſgreſſor ſubiacet maiori culpe. pſ. v.

Gloria autꝫ ꝛ honor ꝛ pax omni operanti bonum: Judeo primum: ꝛ greco.

¶ Poſt tribulationē iuſtorum ꝛ malorum. Hic ſubdit ordo retributionis iuſtoruꝫ. Ubi Primo tangitur ipſa remuneratio. Secundo remunerandi ratio. ibi. Omni operanti. Tertio remunerationis ordo. ibi. Judeo primum. Dicit ergo [Gloria autꝫ] Iſto ordine fiet dānatio malorum [autem] ſed [gloria] in ſe quantū ad quatuor dotes corporis et tres anime [ꝛ honor] reſpectu aliorum [et pax]. i. vtriuſqꝫ quieta conſeruatio. Quod enim prius dixerat incorruptionem: hic dicit pacem. Eſa. xxxij. Sedebit populus me⁹ in pulchritudine pacis. Hec inquam erunt [omni operanti bonum: iudeo primuꝫ] tempore operanti bonum [ꝛ] deinde [greco. i. gentili. Uel [iudeo primum] id eſt maxime: quia enim melius inſtructus: melius operatur: et ideo melius remuneratur [et greco] id eſt gentili. Ambroſius. Judeum ſemper anteponit prerogatiua patruꝫ: vt aut coronetur primus: aut dānetur grauius. Uel gloria interius ad deum: honor exterius a proximo: pax ad vtrūqꝫ interius ad deum: exterius ad proximum.

Hic queritur ſuper illud In quo alium iudicas. Cōtra. licet cuilibet iudicare de aptꝭ. Rñſ. Licet cuilibet iudicare reprobādo factuꝫ: ſed nō cōdēnādo pſonā: maxime de eodem crimine in quo eſt. Itē ſuper illud Scim⁹ enī. gl. Ignorantia in his qui intelligere noluerūt petm̄ ē. Cōtra. Nulla ſcia ē virt⁹: ḡ nlla ignorātia petm̄. Rñſ. Ignorātia affectata iniq̄ta ...

Capitulum .i.

Prio cõtra malũ culpe ſcʒ Coloſſẽ. quos heretici ſeducere volebãt. Vñ. ca. ij. Uidete ne q̃s vos ſeducat. Secundo contra malum pene. j. Theſſalonicences quos aduerſarij tribulabant. Et hoc dupliciter. Primo contra tribulationes minores imminẽtes in prima. Secundo contra maiores in fine futuras tempore antichriſti: in ſecunda. Poſtea ſcribit epiſtolas quatuor ſingularibus perſonis. Et primo his q̃ pminebant in ſpiritualibus: inſtruens eos de regimine eccleſiarum: vt Timotheo et Tito. Secundo his qui preminebant in temporalibus: inſtruens eos de regimine famulorũ vt Philemoni. In prima parte quia prelato ſunt duo maxime neceſſaria ſcilicet pietas miſericordie ad benefacientes. et ſeueritas iuſticie ad delinquentes. Primo inſtruit Timotheum de pietate contra nimiam ſeueritatem qua vigebat. Unde. j. Timoth. iiij. Exerce te ad pietatem. Secundo inſtruit Titum de ſeueritate contra nimiam pietatem qua remiſſus erat. Vñ Tit. ij. Argue cum omni imperio. Inſtruit autem Timotheũ de pietate ad benefacientes. Primo eos regendo: epiſtola prima. Secundo eos contra aduerſarios defendendo: epiſtola ſecunda: in qua monet eum ad martyrium. Deinde ſcribit Philemoni pro famuli benigna ſuſceptione. Ultimo hebreis pro euangelij ſupra legẽ commendatione. Hanc autem epiſtolam primo ſcribit apoſtolus Paulus romanis qui erãt caput Italie imo totius orbis. Scripſit autem eam a corintho per Timotheum deferentem: qui forte cum Phebe corinthia muliere ditiſſima Romam ibat. Cauſa ſcribendi fuit. quia ex romanis ad fidem conuerſi: gentiles et iudei: inuicem ſe preferendo diſcordiam habebãt. Materia: eſt romanorum tam iudeorum q̃ gẽtium ſuperbia. Intentio eſt eos ad concordiam ⁊ humilitatem reducere. Modus exemplaris eſt qui patet ex diuiſione epiſtole. Diuiditur autem hec epiſtola in quatuor partes. Nam primo ponit ſalutationem. Secundo exordium ſcilicet bonis cõgratulationem. ibi. Primum quidem gratias ago. Tertio narrationẽ. ibi reuelatur enim ira dei de celo. Quarto cõcluſionem capitulo vltimo in fine. ibi. Ei autem qui potens eſt vos confirmare. In ſalutatione tria facit. Primo deſcribit perſonam ſalutantẽ. Secundo perſonas ſalutatas. ibi. Omnibus qui ſunt rome. Tertio ſalutationis formam. ibi. Gratia vobis ⁊ pax. In prima parte primo commẽdatur perſona nuncij qui mittitur. Secundo negocium pro quo mittitur. ibi. Q̃d ante promiſerat. Tertio dominus a quo mittitur. ibi. qui factus eſt ei ex ſemine Dauid. Ad commendationem nuncij tria ponit que ſuo nomini adijcit ſm triplicem ſui interpretationem. vicʒ Quia ſeruus chriſti. Quia legatus dei. Quia predicator euangelij. In primo ſignificat eius ſanctitatem. quia ſeruus eterni regis. ibi. Paulus ſeruus Jeſu chriſti. In ſecũdo ei⁹ authoritatẽ. quia legatus gentis. ibi. vocatus apoſtol⁹ In tertio magiſterij generalitatẽ. quia doctor orbis. ibi. ſegregatus in euangelium. vt ſic ex tribus fidedignus nuncius quaſi configuretur ſumme trinitati: prĩ per authoritatem: filio per magiſterium: ſpirituiſancto per ſanctitatem. Circa primum implicat tria. Nomen: quia Paulus. Conditionem: quia ſeruus. Conditionis nobilitatem: quia Jeſu chriſti: cui ſeruire regnare eſt. Dicit ergo [Paulus] nomine ſcʒ. Paulus enim ſm Bedam vocatus eſt poſt conuerſionem a virtute humilitatis reſpõdentis ex oppoſito ſuperbie nominis Sauli: quo nomine vocabatur ante conuerſionem. Secundum Hiero. Paulus dictus eſt a primo ſpolio. quia cõtulit eccleſie ſcilicet. Sergio Paulo: ⁊ habetur Act. xiij. vnde in ſignum gratie ſibi facere nomem mutauit. ſic Papa. Scõm Aug. non eſt mutatum nomen eius ante conuerſionem et poſt. ſed ante ⁊ poſt fuit binomius. et dicebatur Paulus et Saulus. Et inducit Orige. illud. Act. xiij. Saulus qui eſt Paulus. Hoc autẽ nomen Paulus: latine a paululum dicitur. et ſic ſonat idem quod modicus: ſm glo. Apud grecos autẽ interpretatur quietus. Scõm Remigium vero interpretatur os tube. Scõm Hierony. mirabilis ſiue electus. que omnia bene conueniunt Paulo. Modicus quippe fuit virtute humilitatis. j. Cor. xv. Ego ſum minimus

Paulus. quare ſic vocetur.

apoſtolorum. Quietus tranſquillitate mentis et conuerſationis. ij. Theſ. iij. Non inquieti fuimus inter vos. Os tube eficatia pdicationis. Fuit em̃ vna de tubis de quib⁹ Nume. x. Fac tibi duas tubas argenteas ductiles ad cõuocãdam multitudinem. Mirabilis autem et elect⁹ q̃tũ ad modũ cõuerſionis. q2 in ipſo actu pſecutore factus eſt vas electionis. Act. ix. Uas electionis eſt mihi iſte. Iſte ergo Paulus nomine [ſeruus] conditione: non ſeruitute timoris ſed amoris. Rom. viij. Non accepiſtis ſpũm ſeruitutis iterũ in timore ⁊c. [Jeſu chriſti] cui ſeruire regnare eſt ſm glo. [Jeſu] id eſt ſaluatoris: p potẽtiã deitatiſ. Ipſe em̃ ſaluum faciet populum ſuũ a peccatis eorũ. [chriſti] id eſt vncti vnctione grẽ ſm naturam humanitatiſ: Pſ. Unxit te deus tu⁹ oleo leticie ⁊c. Et eſt Jeſus nomen eius proprium. quia cõuenit ei res. chriſtus aũt eſt nomẽ cõmune. Vñ quilibet rex populi iſraelitici dicebat̃ chriſtus pꝑter vnctionẽ. Ipſe dico [vocat⁹ aplſ] Et hoc dupliciter. Uel vocat⁹ a deo: non ſe intrudẽs. quia Nemo aſſumit ſibi honorem ſed qui vocatur a deo Hebre. v. Et Gala. ij. Qui operat⁹ eſt Petro in apoſtolatũ. Uel vocat⁹ apoſtol⁹ ab hominib⁹ autonomaſice: ſicut vrbs roma. et Uirgili⁹ poeta. Unde cũ dicitur: apoſtolus per ſe intelligitur Paul⁹. Uel hoc dicit ipſe ex humilitate: quaſi non ſum dignus eſſe apoſtolus: ſed tamen vocor. Secundum autem q̃ dicit Auguſtinus ad Oroſium Apoſtolus interpretatur miſſus. Et ſunt quatuor genera apoſtolorum. vt ipſe inquit. Quidem enim mittuntur a deo per ſe vt Moyſes. Exo. iij. Quidam a deo per hominem vt Joſue quem Moyſes de mandato dñi ducem populi conſtituit Nume. xxvij. Quidam per hominem tãtum. de quibus Oſee. viij. Ipſi regnauerunt ſed nõ ex me. Quidã ex ſe tñ vt pſeudo apoſtoli Hieremie. xxiij. Non mittebam eos ⁊ ipſi currebant. Preponit autem nomem humilitatiſ ⁊ ſubdit nomẽ dignitatis. quia etiam qui ſe humiliat exaltabitur Luce. xviij. Paulus inquam [ſegregatus] et hoc a grege phariſeorum ⁊ doctorum legalium corpore ⁊ mente. Galath. j. Cum autem placuit ei qui me ſegregauit ex vtero matriſ mee. id eſt ſynagoge. Itẽ [ſegregat⁹] a numero aliorum corpore: ſed non mente. Actuum. xiij. Segregate mihi Barnabã et Paulum ⁊c. Segregatus inquam [in euangelium] toto orbe predicandũ. Et dicit̃ euãgelium quaſi bona annunciatio. ab eu q̃d eſt bonum: et angelus quod eſt nuncius. Prouer. xxv. Aqua frigida anime ſitienti et bonus nuncius de terra longinqua. Euangelium dico [dei] id eſt a deo traditũ: non humana fictione inuentum. Galathe. j. Non enim ab homine accepi illud.

pſ. xliiij.

Apoſtolorũ quatuor ſunt genera.

Quod aute promiſerat per prophetas ſuos in ſcripturis ſanctis de ſuo.

Commẽtio negocij ex tribus.

Cõmendato nuncio qui mittitur. hic cõmendatur negocium pro quo mittitur. Primo ab antiquitate: ibi [Q̃d ante] .i. ab antiquis temporibus. et hoc ad oſtendẽdũ magnificentiam pmiſſi. Nemo enim rem vtilẽ multiſ precurſoribus nunciat. Ad intimandã voluntatẽ beneplaciti qua vult omnes homines ſaluos fieri. Ad augmentum deſiderij. Deſideria enim dilata creſcũt. Secũdo a veritate authoris: ibi [promiſerat] .ſ. deus: q̃ mutari nõ poteſt. Tertio a teſtibus: ibi [p pphetas ſuos] Hiere. xxxj. Ecce dies veniunt dicit dominus ⁊ feriam domui iſrľ ⁊ domui iuda fedus nouũ ⁊c. [In ſcripturis] non ſolum in verbis. ad maiorem permanẽtiam contra obliuionem. Scripturiſ inquam [ſanctis] q2 ab authore ⁊ ſcriptore ſancto. ij. Pe. j. Spirituſcto inſpirati locuti ſunt ſancti dei homines. Et etiam materia ſacra. vñ ſubdit. q̃ ſunt [de filio ſuo] .i. ſibi pprio et conſubſtãtiali: naturali: non adoptiuo. Ecce ſubiectũ et materia totius ſacre ſcripture.

Quatuor reddunt nos ſollicitos ad acq̃rẽdas promiſſiones dei. videlicet

Promittentiſ poſſibilitas. Rom. iiij. Quecunq; pmiſit deus potens eſt et facere.

Promiſſionis bonitas Numeri. x. Dominus bona promiſit Iſraeli.

Promiſſionis dĩ acq̃rendi quatuor nos reddunt ſollicitos.

Solutiõis veritas.ij. Paral.vj. Que ore promiſeras compleuiſti opere. Deus eñ verax eſt.
Recipientis vtilitas. Eph.j. Signati eſtis ſpiritu pꝛomiſſionis qui eſt pignus hereditatis.
Quinqꝫ vero reddunt nos dignos ad obtinendas pꝛomiſſiones dictas: videlicet
Fides recta. Infra.iiij. Non enim per legẽ pꝛomiſſio Abꝛahe: ſed per iuſtitiam fidei.
Penitẽtia vera.ij. Paral.vi. Tu aũt dñe ſm bonitatẽ tuam pꝛomiſiſti penitentiam remiſſionis pec.
Humilis patientia. Hebꝛ.vj. Abꝛahã lõganimiter ferens adeptus eſt repꝛomiſſionem.
Pietas ſiue miã.j. Tim.quarto. Pietas ad oĩa vtilis eſt: pꝛomiſſionem habens ⁊c.
Finalis perſeuerantia.ij. Coꝛ.vij. Has ergo habentes pꝛomiſſiones chariſſimi mũdemus nos ab omni inquinamento carnis et ſpiritus: perficientes ſanctificationem in timoꝛe domini.

Qui factus eſt ei ex ſemine Dauid ſecundũ carnem.

Cõmẽdatio xp̄i ex quinqꝫ — ¶ Cõmẽdato pꝛimo nũcio: deinde eius negocio: hic cõmendat tertio dominus q̃ miſit nũciũ.ſ. chꝛiſtus. Ubi commendat in ipſo. Pꝛimo humanitatis originez. Secundo humanitatis cum deitate vnionez: ibi. Qui predeſtinatus eſt filius dei. Tertio vnionis operationez: ibi. ſm ſpũ ſanctificationis. Quarto predictoꝛum manifeſtationez. ibi. ex reſurrectione moꝛtuoꝛum. Quinto ipſius liberalitatem. ibi. per quem accepimus gratiam. Originem vero laudat a tribus: quia mirabilis / nobilis / et inconfuſibilis. Mirabilis quidem vbi auctoꝛ celeſtis. quod notaẽ ibi: qui factus. Nobilis vbi materia regalis: quod notatur ibi. ex ſemine dauid. In cõfuſibilis. vbi ſeruatur pꝛopꝛietas deitatis: quod notatur ibi. ſm carnez. per quod notatur impermixtio naturarum. Dicit ergo [Qui] ſcilicet filius [factus eſt] non dicit natus: vt notet ꝙ nõ naturali modo natus ẽ: ſed quaſi artificiali: quia de ſola muliere artificio ſpũs ſancti. Matth.j. Quod enim in ea natum eſt de ſpũ ſancto eſt [ei] id eſt ad honoꝛem eius: quia ad nomen eius clarificandum. Joh.xvij. Pater manifeſtaui nomen tuũ hominibus: ⁊ hoc [ex ſemine dauid] q2 de maria que fuit de ſtirpe dauid. Luc.j. Dabit illi dñs ſedem d. Et dicit de ſemĩe dauid magis q̃ de Abꝛahã vel alterius. Tum ad oſtendendam regie dignitatẽ excellentiam. Tum ad oſtendendam miam pꝛopter quã ſolam natus eſt. Tum ad dandam fiduciam eis pꝛo quibus eſt natus: q2 ſi dignatus eſt naſci de peccatoꝛib⁹: non dedignatur peccatoꝛes. Dauid autem fuit rex manſuetus et peccatoꝛ. Factus [quam] [ſm carnem] non ſm diuinitatem. per quod dat itelligere aliam in ipſo eſſe naturam contra Arrium: ſm quam non eſt factus ſed per quam fecit oĩa.

Xp̄i origo laudaẽ ex tribus.

C Xp̄o quare potius dr̃ nat⁹ de ſeie dauid q̃ d abꝛahã vel alterius?

Dubitationes.

Hic queritur ſuper illud Paulus glo. Paulus hebꝛaicum nomen eſt origie ⁊ inuentione.

j Contra. Hebꝛei non habent literam.p. Reſponſio. habent aliquid equipollens.
ij Item ibidem gl. Decimoquarto anno iuxta conductum apoſtoloꝛum: ad magiſterium gentium eſt electus. Contra. Gal.j. Paulus apoſtol⁹ non ab hominibus neqꝫ per hominem. Rñſ. Miſſionis illi⁹
iij ſpũs fuit authoꝛ ſed ſenatus apoſtoloꝛum miniſter vel executoꝛ. Actuũ decimotertio. Itẽ ſuper. illud Seruus ieſu chꝛiſti. Contra. Jo.xv. Jam non dicam vos ſeruos. Rñſ. hic loq̃tur de ſeruitute amoꝛis. ibi de ſer
iiij uitute timoꝛis. Item ſuper illud. vocatus apoſtolus. glo. excellentia et pꝛiuilegio nominis. Contra. Petr⁹ erat excellentioꝛ. Reſponſ. Petrus authoꝛitate / ſed
v Paulus predicatione erat excellentioꝛ. Item ſuper illud. Segregatus in euangelium. gl. Apoſtolus p̄deſtinatus eſt predicatoꝛ omnibus gentibus. Alij ſingulis pꝛouincijs. Contra ij. Coꝛ.x. nõ in aliena regula ſed ſm menſuram regule. glo. i. populi mei a deo menſurati. Rñſ. Poteſtas pꝛedicandi in paulo generalis fuit: ſed executio ſpecialis: quia non omnibus predica
vj re potuit. Item ſuper illud de filio ſuo. glo. ecce materia. qui factus eſt. ecce authoꝛ. Contra. Efficiens ⁊ materia non coincidunt in idem ſm philoſophũ. Rñſ. verum eſt in naturalibus. ſed in ſermonibus non ẽ verum. Item ſuper illud. Factus ſm carnem. Glo. factus eſt. humanatus eſt deus. Contra. Non predicaẽ de eodem pꝛincipale et ſumptum: ergo cum ſit homo: non eſt humanatus. Rñſ. ſpeciale eſt in xp̄o: quia humanitas et aduenĩens aduenit iã exiſtenti. vnde habet modum accidentis. Aducit etiam vt natura ſuppoſito: vnde habet modum ſubſtantie. vij
Item ibidem glo. Inconuertibilis manens: aſſumpto cõuertibili homine. Contra. ergo non eſt homo: q2 aſſumens non eſt aſſumptum. Rñſ. homo accipitur ibi pꝛo natura. viij
Item ibidez glo. vnigenitus deus. ſecundo natus eſt: ſemel de patre: ſemel de matre. Contra. ergo bis nat⁹ eſt. Reſponſio. hoc aduerbium bis poteſt accipi large vt dicat ſolam geminationem actuum ſic concedi poteſt: vel ſtricte vt dicat interruptionem. ſic non. ix — bis aduerbiũ capiẽ dupliciẽ
Item ibidem glo. vnde etiã ſi minoꝛ factus eſt. Contra ergo ſimiliter poteſt dici q2 eſt factus aliud a ſe. Reſpõſio. non eſt ſimile: q2 ex hoc ſequeretur diuerſitas ſuppoſiti. ex illo p̄o. ſolũ diuerſitas nature. x
Item ibidem glo. vtrunqꝫ deus vtrunqꝫ homo. Contra. ergo chꝛiſt⁹ eſt duo. Reſpõ. vtrunqꝫ. i. in vtraqꝫ natura. xi
Item ibidem glo. Xp̄s eſt deus anima rationalis ⁊ caro. Contra. Xp̄s non eſt anima. Rñ. eſt hoc. i. habet in ſe hoc. xij
Item ex ſemine dauid. Contra. cantat eccleſia. Non ex virili ſemine. Rñ. Ex ſemine dicitur factus ſm materiam coꝛpulentã ſeminis non ſm rõnẽ ſeminalẽ.

Qui pꝛedeſtinatus eſt filius dei in virtute ſcd̃m ſpiritum ſanctificationis ex reſurrectione moꝛtuoꝛũ ieſu chꝛiſti domini noſtri.

Cõmendauit chꝛiſti originẽ ſm carnẽ. hic cõmendat in ipſo naturarum vnionẽ. ⁊ hoc Pꝛimo ratione predeſtinationis ibi. Qui predeſtinatus eſt. Secundo ratione perfectionis. ibi. filius dei. Tanta enim ⁊ tã pfecta fuit illa vnio ꝙ fecit deum hominem ⁊ econuerſo. ſm Aug. Tertio ratiõe inſeparabilitatis. ibi. in virtute. i. inſeparabiliter. Et hec eſt triplex laus vnionis. q2 preuiſa ab eterno: ꝙ perfecta vniendo: ꝙ indiſſolubilis permanendo. De his tribus pſ̃. Beatus quem elegiſti ab eterno quo ad pꝛimum. ⁊ aſſumpſiſti in vnitatem pſone quo ad ſecundum. habitabit firmiter. ſcz manendo. quo ad tertium Dicit ergo [Qui predeſtinatus eſt] ⁊c. Legitur autem hoc quatuoꝛ modis. tribus modis de perſona. Quarto modo de natura humana ſicut videbitur. Origines vero corrigit literam iſtam ponens loco eius quod eſt predeſtinatus. deſtinatus Dicit enim ꝙ predeſtinatio eſt nõdum entis. ſed deſtinatio eſt entis. filius autem dei ab eterno fuit ens.

Cõmẽdatio xp̄i vnionis ex tribus.

pſ̃. lxiiij

D Predeſtinatio ⁊ deſtinatio differunt.

Ad ſuſtinendum ergo quod noſtra litera habet ſcilicet p̄deſtinatus. exponit hic glo. multipliciter. Pꝛio modo ſic [Qui] ſcilicet filius dei ſm ꝙ homo [predeſtinatus eſt] .i. ſola gratia non meritis preelectus: eſſe [filius dei] id ẽ vt ille homo eſſet filius dei ſcz naturalis non adoptiuus [in virtute] .i. in eadem potẽtia cũ patre. Hic enim filius ſm ꝙ dicit Hilarius in originali filius eſt origine nõ adoptione. veritate. nõ nuncupatione: natiuitate: nõ creatione. Q; autem ſit filius dei in eadem virtute cũ patre patet [ſm ſpiritũ ſanctificationis] id eſt per ſpiritum ſanctificantem: quo conceptus eſt ⁊ natus. patet etiam hoc [ex reſurrectione moꝛtuoꝛũ ieſu chꝛiſti domini noſtri] .i. ex reſurrectiõe ſanctoꝛum qui cum eo ſurrexerunt. Mat.xxvij. Multa coꝛpoꝛa ſanctoꝛum qui doꝛmierant ſurrexerunt. Secũdo modo ſic [Qui pꝛedeſtinatus eſt fi.d. in x̄] hoc non mutatur. Et ꝙ ſit filius dei patet ex hoc ſcz [ſcd̃z ſpiritum ſanctificatiõis] .i. per ſpiritum ſanctũ authoꝛem ſanctificationis datũ ſuis fidelibus. ſanctificationis inq̃ inchoate [ex reſurrectione moꝛtuoꝛum] .i. ex reſurrectione ſpiritualis animarum moꝛtuarum moꝛte peccati. Moꝛtuoꝛum inq̃ q̃ ſũt [dñi nr̃i ieſu xp̄i] quaſi in eius cura: quia ipſe ſolus p̄t eos reſuſcitare: ſicut aliq̃s dr̃ eẽ filius medici infirmus q̃ habet curam eius Tertio mõ ſic [Qui filius dei] in carne quodãmõ latẽs [p̄deſtinat⁹ ẽ] .i. p̄uiſus eẽ [fili⁹ dei] .i. manifeſtari ꝙ eẽt fili⁹ dei: ⁊ hoc [i virtute] .ſ. reſurrectiõis ſue.

Tunc enim maxie apparuit in eo virtus diuinitatis: et manifeſtari etiam [ſm ſpm ſanctificationis] id eſt q: dedit ſpmſanctum diſcipulis. In virtute inquam. ſ. [ex reſurrectione mortuorum ieſu xpi] .ſ. quia ſe et alios mortuos reſuſcitauit. Quarto modo ſic [Qui filius dei [ſm q homo] predeſti. eſt [.i. cui⁹ humanitas predeſtinata eſt ee fili⁹] .i. vniri in vnitate perſone filio dei: filio inquã exiſtenti [in] eadẽ [virtute] cũ patre [ſm ſpm] ſanctũ. hec refertur ad illud: faci⁹ ex ſemine dauid. ſ. [ſz ſpiritũ ſanctificationis] .i. per operationem ſpũſancti. Quod enim in ea natũ eſt: de ſpiritu ſancto eſt. Matt. i. Uel ad hoc qd dixerat predeſtinatus: filius dei: qd patet [ex reſurrectõe mor.] .i. ſct dñũ q cũ eo ſurrexerunt. Et dr Jeſus ab officio ſaluationis. Ipſe enim ſaluum faciet populũ ſuũ. Mat. i. Chriſtus ex plchritudine gre ⁊ veritatĩ. Joh. i. Plenus gratie et veritatis. Dominus ex potentia creationis. Joh. i. Omia per ipſum facta ſũt. Noſter ex beneficio incarnationis: q: tunc nobis datus. Eſa. ix. Fili⁹ datus eſt nobis.

Chriſtus p ſpm ſctificationis oſſ⁹ e filius dei ſepte modiſ

¶ Notandum q chriſtus oſtenſus eſt eſſe filius dei p ſpiritum ſanctificationis ſeptem modis.

Primo q: ꝯcept⁹ p ſpm. Lu. i. Spiritusſanctus ſu.

Scdo q: ſanctificatus ⁊ donis repletus. replet⁹ p ſpiritũ. Eſa. xi. Requieſcet ſuper eũ ſpiritus domini.

Tertio q: demõſtrat⁹ p ſpiritũ. Joh. i. Super quẽ videris ſpiritum deſcentem hic eſt qui bap.

Quarto q: clarificatus in mũdo per ſpiritũ. Joh. xvi. Ille me clarifi.

Quinto q: apoſtolis inſufflauit ſpiritum. Jo. xx. Accipite ſpiritumſanctum.

Sexto q: poſt aſcenſionẽ miſit de celo ſpiritumſanctũ Act. ii. Factus eſt repente.

Septimo q: hĩs q ad ipſum conuertunt dat ſpm ſctm. Eph. i. In quo ſignati eſtis ſpũ promiſſionis ſctõ.

Per quem accepimus gratiam et apoſtolatum ad obediendum fidei in omnibus gentibus pro nomine eius: in quib⁹ eſtis et vos vocati ieſu chriſti.

Cõmẽdatio xpi liberalitatis ex quatuor

¶ Hic primo ꝯmẽdat xpi q miſit aplm) liberalitatem ex quatuor q ſancti ab eo acceperunt. ſ. abundantiã charismatis. ibi [per quẽ accepim⁹ gratiã] cum ceteris fidelib⁹ communẽ. Joh. i. De plenitudine eius nos oẽs ac. [⁊ apoſtolatũ] .i. predicãdi authoritatẽ nobis apoſtolis ſpecialẽ. Et preponit grãm apoſtolatui: q: q gratiam dei non habet: apoſtolatum. i. prelationis et predicationis officium ſuſcipere non debet. Luc. vl. Sedete in ciuitate donec induamini virtute ex alto. Nu. xiiii. Nolite aſcendere in montem: non enim eſt dominus vobiſcum. Accepimus inquam [apoſtolatum in omnibus gentibus] glo. ergo et in iudeis: q: iudei cohabitatione ſunt in gentibus: vel [in omnib⁹ gentib⁹] quia non ſolam in vna gente iudeorum: ſed etiam gentilium. Eſa. xlix. Parum eſt vt ſis mihi ſeruus ad ſuſcitandas tribus Jacob: ⁊ feces iſrael conuertendas. Dedi te in lucem gẽtium ⁊c. Et. i. ad Timo. ii. Doctor gẽtium in fide et veritate. Accepimus inquam apoſtolatum in omnibus gentibus: ⁊ hoc [ad obediendũ fidei] id ẽ vt faciam⁹ eas obedire fidei chriſti. ii. Cor. x. In captiuitatem redigentes omnem intellectum in obſequium chriſti. Acc epimus inquam et hoc [pro nomine eius] .i. vice eius: quia ſumus eius vicarii et legati. ii Cor. v. Pro chriſto legatione fungimur. Uel [pro nomine eius] dilatando et predicando. ii. Cor. iiii. Non enim noſmetipſos predicamus: ſed dominum noſtrum ieſum chriſtum. Predicauit ergo apoſtolus gratioſe: quia accepit gratiã. Autentice: quia accepit apoſtolatũ. Fructuoſe: q: ad obediẽdũ fidei. Gñalr: q: in oi. g. Sapiẽter: q: p noĩe xpi [In qb⁹] .i. iter quos gẽtes [eſtĩ ⁊ vos] romani tã iudei q gẽtiles rome hñtãtes [vocati ieſu xpi] .i. a ieſu xpo. Gtĩs ponit p ablrõ more greco. Uocati dico: vl iteri⁹ p iſpirationẽ: vl exteri⁹ p pdicationẽ. Ul [vocati ieſu xpi] .i. vt ſitĩ ieſu xpi tã q ab eo empti. i. ad Corin. vi. Empti eniſtis ⁊c.

Paulus quõ pdicauit

Omnibus qui ſunt Rome dilectis dei vocatis ſanctis.

¶ Poſt cõmẽdationẽ ſalutantis deſcribit perſonas ſalutatas ex quatuor. Ex regiõe. ibi. Rome. Ex dilectione. ibi. dilectĩ dei. Ex vocatione. ibi. vocatĩ. Ex ſanctificatione. ibi. ſanctis. Dicit ergo [oib⁹] trã maiorib⁹ q minorib⁹ [qui ſũt rome] ſup. ſcribit apls [dilectĩ dei] .i. fidelib⁹: non aliis. Et dicit: dilectis dei. i. a deo. non. diligentibus deũ. ad denotãdũ q ipe prior dilexit nos i. Joh. iiii. Dilectis inq̃ per predeſtinationẽ [vocatĩ] per predicationẽ [ſanctis] .i. in bapti ſmo ſanctificatĩ per peccatorũ remiſſionem. Rect⁹ ordo. Ex dilectione quippe vocant: ex vocatione ſanctificant: non econuerſo. Rom. viii. Quos predeſtinauit: hos et vocauit: et quos vocauit: hos et iuſtificauit.

Gratia vobis et pax a deo patre: et domino noſtro Jeſu Chriſto.

¶ Poſt deſcriptionem perſone ſalutantis et etiã perſonarum ſalutatarũ. Hic tertio ſubdit formam ſalutationis. Circa quam tangit tria. Bonum quod optatur. ibi. Gfa et pax. Authorem a quo dat. ibi. a deo patre. Filiuz ſine quo non datur: ⁊ domino ieſu chriſto. Dicit ergo [Gfa] .i. peccatorum remiſſio [et pax] .i. ad deũ reconciliatio ⁊ tranquillitas mentis. Et preponit gfaz paci: q: ſine gfa non habetur vera pax. Eſa. xlviii. Nõ eſt pax impiis dicit dominus. Gratia inquam ⁊ pax ſit [vobis a deo patre] noſtro qui poteſt dare: quia deus: et vult: quia pater noſter. Johãnis. xx. Aſcendo ad patrem meum et patrem veſtrum: deum meum ⁊ deũ ⁊c. [⁊] etiam [a] [domino noſtro ieſu chriſto] ſine quo nihil datur. Ipſe enim eſt manus patris per quã pr dat oĩa Pſ. Emitte manum tuam. Propter quod omnes fere petitiones ⁊ orationes eccleſie in ipſo terminantur: cũ dicitur Per dominum noſtrum ⁊c. Pſ. cxliii

Hic queritur ſuper illud qui predeſtinatus eſt glo. ille homo vt a verbo dei aſſumptus: filius dei eſſet. vnde hoc meruit. ergo homo eſt aſſumptus. Contra. Aſſumens non eſt aſſumptũ. ergo verbum dei non eſt homo. Rñſ. Lr homo tenetur ibi pro humana natura. Itẽ ibidẽ. Ille homo cepit eſſe filius dei Cõtra Ille homo eſt eternus. q: proprietates filii dei conueniunt filio hominis. ergo non cepit eſſe. Rñſ. Intelligendum eſt cũ determinatione: ille homo incepit eſſe inq̃tum homo. Item ibidẽ glo. Libera voluntas in ipſo erat et tanto magis q peccare non poterat. Contra. Liberiorẽ que ẽ flexibilior ad vtrunq3. Rñſ. Flexibilitas ad malum nõ eſt de eſſentia libertatis ſed accidens. Itẽ ibidẽ glo. Qui ſuſcipit ⁊ qd ſuſcipit vna eſt in trinitate perſona: Contra. Ergo natura humana eſt perſona. Rñſ. Exponẽdum eſt: qui ſuſcipit ⁊ quod ſuſcipit. i. ex eo qui ſuſcipit et qd ſuſcipit Item ibidẽ glo. Ille homo: vnigenit⁹ filius dei eſt natura: nõ gratia. Contra. Per gratiam habet vt ſit filius dei. Rñſ. Filius dei eſt gratia effectiue. i. per gratiam: ſed non formaliter. i. filiatione gratuita. ſicut quis verecundia dicitur rube⁹ effectiue: non formaliter. Item ibidẽ gloſ. Pater quomodo erit ſi nõ quod in ſe eſt nature genuerit in filio? Contra. Natura non genita. Rñſ. Expone genuerit. i. gignẽdo dederit. Item ibidem glo. Chriſtus ſcdm q homo predeſtinatus eſt vt ſit filius dei. ergo ſm q homo eſt filius dei. nam illud eſt ad qd vt ſic predeſtinatus eſt. Rñſ. Cũ dr: Chriſtus ſm q homo: predeſtinat⁹ eſt vt ſit filius dei: ꝓpoſitio duplex eſt nam hec determinatio: ſm q homo: poteſt determinare participiũ predeſtinatus: ⁊ ſic vera eſt. vel hoc verbum ſit: et ſic falſa. Itẽ ibidẽ glo. Queri ſolet vtrum chriſtus ſm q homo ſit perſona. ⁊ reſpondet q non. Contra. Chriſtus ſm q homo. eſt rationalis nature indiuidua ſubſtantia. ergo perſona. Rñſ. Nõ eſt indiuidua ſubſtãtia ꝓut accipitur in diffinitione perſone. q: et ſi habeat diſtinctionem ſingularitatis. q: particulare. ⁊ incõicabilitatis q: nõ eſt pars alicuius totius. nõ tamen dignitatis. quia non ſubſiſtit per ſe in ꝓprio ſuppoſito. ſed cõiuncta eſt digniori ſc. ſ. nature diuine in ſuppoſito diuino.

Dubitationes.

Item ibidem glo. Queri ſolet: vtrum ille homo ſp fu it. Et dicit ꝙ non eſt reſpondendum ſine determinatione. Contra. Si queritur an ille homo ſit hō: ſimplici ter conceditur. Rñſ. Nō eſt ſimile: q2 in hmōi attributis. Incipere creaturā eſſe: implicatur negatio: q̄ faceret excluſionē alteri⁹ nature ſi ſimpliciter conſiderek.

Item ſuper illud. In oībus gētibus. gloſ. et in iudeis cum eis habitantibus. Contra. Petrus erat apl's iude orū: nō Paulus ſm illud Gal. ij. quioperatus eſt Petro ⁊c. Rñſ. Iudeorum per ſe habitantium Petrus erat apoſtolus. ſed habitantium cum gētibus. Paulus ratione domicilij. Item ſuper illud A deo patre ⁊ do mino Ieſu chriſto Queritur: quare omittit ſpiritum ſanctum: cum indiuiſa ſint opera trinitatis. Rñſ. ſm glo. ſpiritusſanctus intelligitur in donis ſuis. vel intelli gitur in patre ⁊ filio vt nexus in extremis.

Primum quidem gratias ago deo meo per Ieſum chriſtum pro omnibus vobis: quia
F **fides veſtra ānunciatur in vniuerſo mūdo.**

¶ Poſtꝗ̄ poſuit ſalutationem. Hic ponit exordiū ſiue congratulationem qua oſtendit ſe congaudere bonis eorum. Hoc autem oſtendit dupliciter. Primo per affe ctum. Secundo per effectum. ibi. Deſidero enim videre vos. Per effectum oſtendit ſe congaudere bonis eorum tripliciter. Primo de obtentis gratias agendo. Secundo pro obtinendis orando. ibi. Teſtis eſt enim mihi deus. Tertio vt ad eos venire poſſit obſecrando ibi. Obſecrans ſi quo modo. Circa gratiarum actiōez tangit quadruplicem cauſam. videlicet Efficientem. ibi. Primū gratias ago. Formalem. ibi. per Ieſū chri ſtum. Finalem. ibi. pro omnibus. Materialem. ibi. q2 fides veſtra. Beneficium enim diuinum eſt materia laudis Dicit ḡ [Primum] Illud dupliciter ordinatur Primo ſic [Primum quidem] .i. ante omnia. Conſue tudo enim apoſtoli erat a gratiarum actione incipere.
Grās age re deo ī oī principio nihil meli us. quia hoc nihil eſt melius. Unde Aug⁹. Quid melius aut corde geramus: aut ore pmamus: aut calamo exprimamus: ꝙ̄ deo gratias. Vel [primum quidem] .i. principaliter p vobis q2 caput mundi eſtis [gratias in plurali dicit ppter pluralitatem beneficiorū [ago] nō tm̄ dico [deo meo] qui deus eſt omnium per creatiōez ſed meus p gratiam ſpecialem. Aug. in glo. Gratias deo agere eſt ſentire omnia bona a deo data eſſe ⁊ pro eo laudare corde ore ⁊ ope.

¶ Notandum autem ꝙ dominus eſt deus.
De⁹ quali ſit dñs olm. Omnium per creationem. Malach. ij. Nunquid non vnus deus creauit nos.
Chriſtianorum per fidem. j. Timo. iiij. Qui eſt ſaluator omniū: maxīe autem fidelium.
Iuſtorum per gratiam inhabitantē. ij. Cor. vj. Inhabitabo in illis ⁊ ero eoꝝ deus.
Apoſtolorum per ſpecialē electionē. Ioh. xx. Aſcendo ad patrem meum ⁊ patrē veſtrū: deū meū ⁊c.
Ps. xxxij. Beatorū p inſeꝑabilem fruitionem. Ps. Beata gens cuius eſt domin⁹ deus eorum ⁊c.
Agit ergo grās apl's Principaliter. q2 [primuz] Mul tipliciter. q2 [gratias] in plurali. Veraciter. q2 [ago] non dico tantum. Sapienter. quia deo: et hoc [per Ie ſum chriſtum] per quem omnia bona dātur nobis. Eſt enim mediator dei et hominum. Iohā. j. Gratia et ve ritas [per Ieſum chriſtum] Ago inquam gratias [p omnibus vobis] incipientibus: proficientibus: perfectis. et hoc [quia fides veſtra annunciatur in vniuerſo mundo] ſicut a capite deriuatur ſenſus et motus ī mē bra. Ideo autē precipue de fide gratias agit: q2 fides
Fides eſt fūdamen tū oīm bo noꝝ eſt fundamentum omnium bonorum: ſine qua impoſſibile eſt placere deo. Hebre. xi.

Teſtis enim mihi eſt deus cui ſeruio in ſpi ritu meo: in euangelio filij eius: ꝙ ſine inter miſſione memoriam veſtri facio ſemper in orationibus meis.

¶ Grās egit apl's p bonis obtētis. Hic dicit ſe orare p obtinendis. Et vt credak ei: tria facit propter que adhibetur fides ſermoni. Primū eſt aſſertio iurationis. ibi. Teſtis eſt mihi deus. Scdm eſt ſctitas iuran tis. ibi. Cui ſeruio in ſpū. Tertiū eſt poſſibilitas ſermonis. ibi. ꝙ ſp in orōnibus meis. Qñ ergo aliqs iurat ⁊ fide dign⁹ eſt qui iurat: et poſſibilis eſt res p qua iurat: credēdū eſt ei. Dicit ergo [Teſtis em̄ ē. q. d. et vtiqꝫ credendū eſt mihi: q2 [teſtis eſt mihi deus] quo teſte non eſt tutū mentiri: cum ſit teſtis ⁊ iudex. Hiere. xxix. Iurat aūt hic apl's ſm Aug. in quo cōfūdunk q̄ dicunt non licere iurare [cui] .ſ. deo [ſeruio in ſpiri tu meo] id eſt corde et animo. ſpūs em̄ de⁹ eſt: et eos qui adorant: in ſpū et veritate oportet adorare. Ioh. iiij. Vel [in ſpiritu meo] .i. in ſpūalibus obſeruantijs: nō in carnalib⁹ vt olim. Gal. j. Cōtinuo nō acqeui car ni et ſanguini. Seruio inquā [in euangelio filij eius] predicando: non in lege ſerui. Sicut enim ſeruus dif
Legis et euangelij differētia fert et filius: ſic lex ⁊ euāgeliū: q2 lex data per ſeruum euangeliuz p filium. Ioh. j. Lex p Moyſen data eſt: gratia et veritas p Ieſum xp̄m. Auguſtinus. Breuis differentia legis et euangelij. Timor et amor. Ecce ſeruitium. Utile. q2 deo exhibitum: qđ notak ibi. Cui. Cōmēdabile: q2 volūtariū: qđ notak ibi. In ſpū meo. Nobile: quia predicationis affectu. ibi. In euangelio fi lij. Teſtis inquam [ꝙ ſemper in orationibus meis] .i. ſemper quandocunqꝫ oro [memoriam veſtri facio] et veſtri memor ſum. vel deum memorem veſtri facio. ij. Pet. j. Dabo operam habere vos in memoria. ⁊ hoc [ſine intermiſſione] horarum certarum vel canonicarum. Oratio commendabilis: q2 multiplicata. vnde di cit pluraliter: in orationibus meis. cōtra illos q̄ parcū ſunt in oratiōe. q2 cōmunicata. Unde dicit. Memoriā veſtri facio. contra illos qui tm̄ orant pro ſe quia conti nuata. Unde dicit: ſine intermiſſione. contra illos qui intermittunt horas aliquas.

Obſecrans ſi quo modo aliquando proſpe rum iter habeam in voluntate dei venien di ad vos.

¶ Gratias egit apl's. Primo de bonis obtentis. orauit. Secūdo p obtinendis. hic. Tertio obſecrat vt ad eos venire poſſit. Ubi primo exprimit vehementem af fectionem Secundo inquirit vie proſperitatem. ibi. ſi quo modo proſperum. Tertio apponit debitam conditionem. ibi. in voluntate dei. Dicit ergo. Ego inquam [obſecrans] .i. cuz adiuratione orans. Obſecratio eī eſt oratio cum adiuratione: ſicut per paſſionem ⁊c. In quo patet eius vehemens deſiderium. Prouerb. xviij. Cum obſecrationibus loquitur pauper. Obſecrans in quam [ſi quo modo] .i. quacunqꝫ cauſa: facili vel difficili. Unde hac de cauſa forte inter alias ceſarem appel lauit. Act. xxv. [aliquando] hyeme vel eſtate [proſpe rum iter habeam veniendi ad vos]. Ps. Proſperum
iter faciet nobis deus ſa. et hoc [in voluntate dei] .i. Ps. lxvij.
ſm voluntatem: non contra voluntatem dei: ſicut mul ti proſperitatem appetunt ſm voluntatem ſuam: non dei. Prouer. j. Proſperitas ſtultorum perdet eos.

Deſidero enim videre vos: vt aliquid im partiar vobis gratie ſpiritalis ad cōfirmā dos vos: id eſt ſimul conſolari in vobis per eam que inuicem eſt fidem veſtram atqꝫ meam.

¶ Superius oſtendit apl's per affectuz ſe congaudere bonis romanorum. Hic idem oſtendit per affectum ſuum. Oſtendit autem affectum tripliciter. Primo eos videndi. Secundo ad eos veniendi. ibi. Nolo autem vos ignorare. Tertio eis predicādi. ibi. Grecis ac bar baris. Circa affectum videndi eos implicat tria: ſcilicz Videndi deſiderium. ibi. Deſidero videre. Motiuum. ibi. vt aliquid impartiar. Commodum. et hoc duplex. Primo illorum ſpecialiter. ibi. ad confirmandos vos. Secundo ſuum et aliorum communiter. ibi. et ſimul cōſolari. Dicit ergo [Deſidero enim] q. ita obſecro ve nire [em̄] quia [deſidero videre vos] Cōfert em̄ mutua ſanctorum viſio. Prouer. xxvj. Ferrum ferro exacuitur: et hō exacuit faciem amici ſui. Loquik aūt hic

ſingulariter.qꝛ emicabſiliter loquitur ꝛ non vtitur auctoritate. Uidere n̄qua ad hoc [vt aliquid impertiar vobis gratie ſpiritalis] non carnalis.i.vt per predicationem meam pticipē vobis doctrinā gratie:nō legꝫ. Prouer. xiij. Doctrina bona dabit gratiā. Nō dicit:vt aliquid a vobis pcipiam gratie tp̄alis .ij. Coꝛ.iij. Non quero veſtra ſed vos. Sed heu de modernis dr̄. Ipſi diſpgūt ad manducandū ⁊c. ps.lviij. Impertiar in꣚ ꝛ hoc [ad confirmandos vos] Luce.xxij. Et tu aliquando cōuerſus cōfirma fratres tuos. Uult autem eos confirmare ſm gloſ.nō qꝛ minus accepiſſent a petro.ſed vt in oꝛe duoꝛum teſtium ſtet omne verbū.vñ dicit ꝯfirmandos. qꝛ iā a petro erant firmati.a paulo autem cōfirmati.i. amplius firmati [Id eſt] quaſi deſidero videre vos [id eſt ſimiliter cōſolari i vobis p eā fidē veſtrā atq̄ meam.] id eſt ꝓpter fidem rectam que vna eſt in me ꝛ in vobis Ephe.x. Unus dñs vna fides ⁊c. [que] fides [inuicem eſt].i.cōis mihi ꝛ vobis. Uel [q̄ inuicē eſt] operās [eſt] in me ꝛ in vobis.operaſ em̄ i vobis amorē mei ꝛ in me amorē veſtri. Magnū ſolatiū debet eē p̄lato de ꝓfectu ſubditoꝝ.iij.ca. Io. Maiorē hoꝝ nō hēo grāꝫ q̄ꝫ vt audiā filios meos in veritate ābulātes.

Nolo aūt vos ignoꝛare fratres:quia ſepe pꝛopoſui venire ad vos.et pꝛohibitus ſum vſq̄ adhuc: vt aliquem fructum habeam in vobis ſicut et in ceteris gentibus.

¶ Tetigit apoſtolus affectū ſuū videndi romanos. hic ſcd̄o tangit affectum veniendi ad eos.vbi oſtēdit quattuoꝛ. Pꝛimo veniēdi ꝓpoſitū.ibi. Sepe ꝓpoſui. Secundo aduētus impedimentum.ibi ꝛ ꝓhibitus ſū vſq̄ adhuc. Tertio fructum intentū.ibi.vt aliquem fructū. Quarto fruct⁹ exemplū. ibi.ſicut ꝛ in ceterꝭ

¶ Dicit ergo [Nolo aūt] quaſi di. Deſidero videre ꝛ venire ad vos:id autem non veni:quia ꝓhibitus ſum [nolo autem vos ignoꝛare fratres] expedit em̄ ſubditis:ſcire p̄lati ſui ad eos affectū vt libentius eum audiant [quia ſepe pꝛopoſui] non ſolū volui.pꝛopoſitum em̄ addit firmitatē [venire ad vos ꝛ ꝓhibitus ſum vſq̄ adhuc] aliquibus impedimētis. In quo innuitur q̄ qꝛ cura eſt domini de ſuis apoſtolis vbi predicent ꝛ vbi nō.ꝛ foꝛte ꝓpter peccata eoꝝ pꝛohibitus fuit. ꝓpoſui in꣚ [vt aliquē fructū habeā in vobis] .i.vt vos fructificetis per meam predicationē:ꝛ ego de vobis pꝛemium aliquod acq̄ram.ꝛ ſic implicatur vtilitas cōis ſicut doctoꝛ de diſcipulis.j. Theſ.ij. Que em̄ eſt ſpes noſtra.ꝛ coꝛona gloꝛie: nōne vos ante dñꝫ.habeā in꣚ fructū i vobis [ſicut ꝛ in ceteris gētibus] erat em̄ apoſtolus gentiū. Gal.ij.in quo ꝓuocat eos exemplo alioꝛum.

Grecis ac barbaris.ſapientibus et inſipiētibus debitoꝛ ſum itaq̄ quod in me pꝛomptum eſt:ꝛ vobis qui rome eſtis euangeliſare.

¶ Poſt notificationē ſui affectus. Pꝛimo eos vidēdi.ſcd̄o ad eos veniendi.hic notificat deſiderium qd̄ habet eis predicandi. Ubi oſtendit rationem quare deſiderat eis p̄dicare. Pꝛio a parte ſui:qꝛ debitoꝛ eſt Scd̄o a parte euāgelij qꝛ virtus dei eſt.ibi. Non em̄ erubeſco euangeliū. Tertio ex pte dei.ibi. Iuſticia enim dei. Circa debitum pꝛedicationis tangit tria. Pꝛimo generalitatem debiti quia grecis ac barbarꝭ Scd̄o ꝓmptitudinem ſoluēdi.ibi.quod in me ꝓmptū eſt. Tertio voluntatem amplius dilatandi.ibi.et vobis qui Rome eſtis. Dicit ergo [Grecis] q. ideo volo fructificare in omnibus: qꝛ [debitoꝛ ſum euangelizare].ſ.j.Coꝛ.ix. Ue mihi ſi non euangelizauero.ꝛ hoc [grecis ac barbaris].i. aliquā et nullā legem tenentibus. Barbaras enim vocat gentes nullam legem habentes. Pꝛeponit autem grecos pꝛopter deriuationeꝫ philoſophie ab eis:qꝛ ſꝫ gl. Ois mūdana philoſophia a grecis ſumpſit exoꝛdiū. Et debitoꝛ ſum etiā [ſapiētibus] de vtroq̄ populo.i.eruditis in rationibus humanis [ꝛ inſipientibus] ꝛ ineruditis [itaq̄] in꣚ debitoꝛ ſuꝫ ex ſuſcepto officio [qd̄ in me pꝛōptū eſt].i. q̄ pat⁹ ſū q̄tū i me eſt [ꝛ vobis q̄ Rome eſtis].i.nō ſolū grecis iter quos hito [euāgelizare] Sp erat paratus apoſtol⁹.ſic ꝛ p̄dicatoꝛ ſp deberet eē pat⁹ vt lingua ſua ſicut apoſtoli eſſet calam⁹ ſcribe velociter ſcribentis.

Debitoꝛ ſum Homo multis obligatus:multa debet. Debet enim deo.ſibi.ꝛ pꝛoximo.

H̄o obligaſ multis deo videlꝫ ſibi ꝛ pꝛoximo.

Deo debet tria.vnum ratione delicti. Aliud rōne beneficij. Tertium ratione depoſiti. Debet ergo.

Emendā pꝛo delictis.j. Regū.vj. Qd̄ debetis reddite pꝛo delicto.ideo peccata dicuntur debita Mat.vj. Dimitte nobis debita.hoc redditur in ope penitētie.

Seruitiū:pꝛo bñficijs Ioſue.xxiiij. Eligite hodie cui potiſſime ſeruire debeatis.et reſpondiſtis. Abſit a nobis vt relinquamus dominum ⁊c.

Rationem de vniuerſis acceptis Luc.xvj. Quātum debes dño meo? Matth.xviij. Mittite eū in carcereꝫ donec reddat vniuerſum debitum.

Sibi debet tria.ſm tres partes.carnem.aiam.ꝛ cōpoſitum. Debet ergo.

Carni moꝛtificationem Infra. Debitoꝛes ſumus non carni vt ſm eam viuamus.

Cōpoſito mundiciam.iiij.Reg.v. Pater ꝛ ſi rem grandem dixiſſet tibi pꝛo ⁊c.

Uoluntati ſenſualitatis diſplicentiā.infra.xv. Debemus nos firmioꝛes imbecillitates infirmoꝝ ſuſtinere et non nobis.id eſt ſenſualitati noſtre placere.

Pꝛoximo debet tria ſm tripliceꝫ actum coꝛdis.oꝛis. ꝛ operis. Debet ergo

Dilectionem coꝛdis.ſ.xiij. Nemini quicq̄ debeatis niſi vt inuicem.

Inſtructionem oꝛis vt hic Grecis ac Barbaris debitoꝛ ſum.

Subiectionem operis: et hoc ſpecialiter in tribus que habet homo ſcilicet

In ſpiritualibus.j.Io.iij. Debemus pꝛo fratribus animas ponere.

In coꝛpoꝛalibus Ioh.xiij. Si ego laui pedes veſtros dominus et magiſter et vos de ⁊c.

In tempoꝛalibus. Eccle.iiij. Declina pauperi aurē tuam ſine triſticia.ꝛ redde illi debitū tuū. et reſponde illi pacifice in māſuetudine.

Non enim erubeſco euangelium. Uirtus enim dei eſt in ſalutem omni credenti: Iudeo pꝛimum et greco.

¶ Hic ponitur ratio motiua ad predicandum ex parte euangelij. Ubi commendat apoſtolus euangeliū. Pꝛimo reſpectu ſui: cum dicit Non erubeſco. Secundo reſpectu dei:cum ſubdit. Uirtus enim dei eſt. Tertio reſpectu populi cum addit. In ſalutē omni. Ergo euāgeliū eſt honoꝛ apoſtoli. virtus dei.ſalus populi.

Dicit ergo [Non enim] quaſi Et vere paratus ſum [Non enim erubeſco euangelium] id eſt predicationē crucis licet ſtulticia videatur.j. Coꝛint.j. Nos autem predicamus chꝛiſtum crucifixum.iudeis quidem ſcandalum.gentibus autem ſtultitiam. Stultum eſt enim erubeſcere euangelium.qꝛ qui me erubuerit et ſermones meos:filius hominis erubeſcet euꝫ ⁊c. Lu.ix. Nō erubeſcam inquam [enim] quia virtus dei eſt ipſum euangelium Dupliciter. Pꝛimo modo dicitur virtus dei:quia virtutem dei nunciat.j.Coꝛ.j. Nos predicamus chꝛiſtum dei virtutem. Secūdo modo virtus dei dicitur qꝛ virtutē dei habet in remiſſione pctōꝝ. Ioh. xv. Iā vos mundi eſtis ꝓpter ſermonē quē locut⁹ ſum vobis. Uirtus in꣚ valēs:in ſalutem omni credēti: ſed in condemnationem non credenti. Omni in꣚ credenti [Iudeo pꝛimum].i.maxime et pꝛincipaliter.qꝛ ei pꝛimo deſtinauit Eſa.ix. Uerbum miſit dñs in iacob [ꝛ] deinde [greco].i.gentili credenti. In greco em̄ ſonat gentili vt dicit glo. Uel [iudeo pꝛimū].i.maxīe ſuple ē neceſſariū euangelium [ꝛ greco] ꝯſequēter. qꝛ iudei non ſolum ſeducti erant:ſed alios ſeducebant. Gētiles aūt ſeducti erant:ſed alios nō ſeducebāt. Titū.j. Sūt autem quidem vaniloqui et ſeductoꝛes: maxime qui ex circunciſione ſunt.

Euāgeliū eſt dei virtus.

Iuſtitia enim dei in eo reuelatur ex fide in fidem ſicut ſcriptum eſt. Iuſtus autem ex fide viuit.

¶ Hic ponitur ratio motiua ad predicandum euangelium ex parte dei. ⁊ hoc quia iuſtitia dei in eo reuelatur. Legitur autē hoc dupliciter. Primo ſic. Ita euangelium virtus dei eſt in ſalutem omni credēti. [Iuſtitia enim dei] qua gratis iuſtificat [reuelatur in eo] .i. in euangelio: que iuſtitia eſt omni tranſeunti [ex fide] vnius articuli [in fidem] alterius .i. que iuſtitia ē omni perfecte credenti. Hoc dicit propter illos qui credebāt quoſdam articulos quoſdam non. Secundo modo ſic. [Iuſtitia enim dei] que .ſ. promiſſa impleuit [reuelatur i eo] .ſ. qui credit. Iuſtitia dico tēdēs [ex fide] .i. ex fidelitate dei pmittētis [in fidem] hoīs credētis: qꝛ in eo qui credit apparet de⁹ iuſtus ⁊ fidelis ſicut quaſi iuſtitia viuificans: ita eſt ex fide [ſicut ſcriptum eſt] Abachuch. ij. [Iuſtus autem ex fide] .i. ille qui per fidem iuſtus eſt. Ex fide enim iuſtus eſt oīs qui iuſtus eſt. j. v. Iuſtificati ex fide [viuit] vita gratie: ⁊ qꝛ fides eſt pria virt⁹ iō ei attribuit prim⁹ act⁹ .ſ. viuere.

Fides cũ ſit prima virtus ex fide in fidē ē tranſit⁹ ſeptē modis.

¶ Notandum aūt hic φ ſeptē modis eſt tranſitus ex fide in fidem ſm glo. tranſitus quo trinitas colitur.
Primus eſt ex fide veteris teſtamenti in quo vnus deus colebatur in fidem noui.
Secundus ex fide primi aduentus in fidem ſecundi.
Tertius ex fide prime reſurrectionis: ſcꝫ animarum in fidem ſecunde / ſcilicet corporum.
Quart⁹ ex fide promiſſionis in fidem impletionis.
Quint⁹ ex fide predicatorum in fidem populorum.
Sextus ex fide ꝓphetarum ſeminantiū in fidem apoſtolorum metentium.
Septim⁹ ex fide verborū in fide rerū ipſarum q̄ nō videntur. Haymo. Ex fide que cōcipitur corde: ꝯfertur ore: exhibetur opere: iuſtus viuit.

Hic queritur ſuper illud Primum quidem

gratias ago. glo. quāuis fidem non accepiſſent ſm regulam traditā a doctoribus veritatis. Contra Hiero. dicit φ fidem acceperant a Petro. Rñſū. qdā acceperāt a Petro / ⁊ hi erant bene edocti: qdā a iudeis diſcipulis et hi nō plene. Itē ſup illō Deo meo. Glo. Vox iſta nō pōt eē niſi ſctōꝝ. Cōtra .j. iij. An iudeorū de⁹ tm̄ nō ne et gētiū? Rñſ. Oim de⁹ ē p naturā: ſꝫ ſctōꝝ ſolū p grāꝫ. Itē ſup illō Teſtis ē mihi. Glo. ꝑmiſſa ē hic authoritas .i. iuramētū. Cōtra Matth. v. Nolite iurare omino. Rñſ. Non prohibet iurare ſimpliciter ſed iurare paſſim et indifferenter ſine iuſta cauſa. Item ſuper illud Ut aliquid impartiar. Glo. Chriſtus conſulens infirmitati humane fide ſola gen⁹ humanū ſaluari decreuit. Cōtra. Fides ſine operibus non ſaluat Iac. ij. Rñſ. Loquitur de fide opāte p dilectionē. Item ſuper illud. Prohibitus ſum. Glo. puteris hoc culpa vr̄a fieri vt modo vos dignos paretis. Contra. nullus poteſt ſe facere dignū Rñſ. q̄uis nō poſſit facere: tamen poteſt ſe parare vt fiat dignus a deo. Item ſuper illud Debitor ſum. glo. omnibus euangelizare. Cōtra. Nō omnibus euangelizauit ergo peccauit. Rñſ. cū ſit p̄ceptū affirmatiuum nō obligat niſi p loco ⁊ tpe. ipſe autem p̄dicauit omnibus quib⁹ opportunitas ſe obtulit. Item ſuper illud. Virtus dei eſt. glo. virtutem dei annūciat non infirmitatem. Cōtra. Annūciat xp̄i paſſionē / laſſitudinē / famē / et hmōi. Rñſ. erāt hec infirmitatis volūtarie aſſumpte / nō cōtracte. Hec vero infirmitas eſt infirmitas ſm quid / non ſimplr̄. Itē ſup illud Iuſtitia dei. Glo. iuſtitia dei eſt que gratis iuſtificat. Contra Imo miſericordia. Rñſ. Iuſtitia dei dicit hic trāſitiue non intranſitiue / qua iuſtificat formaliter nō effectiue. Item ſuper illud Ex fide in fidem. Glo. Solet queri vtrum illa informis qualitas mentis adueniente charitate formetur et maneat. Rñſ. cōmunis opinio eſt φ manet et formatur.

Iurare ſimplr̄ nō ē ꝓhibitū

Reuelatur enim ira dei de celo ſuper oē̄ꝫ impietatem et iniuſtitiam hoim: eoꝝ qui veritatem dei in iniuſtitiam detinent.

¶ Premiſſa ſalutatione ⁊ ꝯgratulatione ſequit̄ tertia pars huius epiſtole. q̄ ꝯtinet narrationem q̄ diuidit̄ in duas. Primo enim romanos diſcordātes ad concordiam reuocare intendit vſqꝫ ad. xij. c. Secundo reductos ad concordiam in moribus inſtruit a xij. c. vſqꝫ ibi. Ei autem q̄ potens eſt. prope finem epl̄e. Item in prima. Primo tanq̄ apl̄s gentium ponit gentium redargutionē ſpecialem caplō iſto. Secundo ne ipſos ſolos culpabiles iudicare videat̄: ſubdit iudeoꝝ ⁊ gētium increpationē cōem a caplō. ij. vſqꝫ ad ix. Tertio ne gentibus ꝯ iudeos fauere videat̄ oñdit ſuā ad iudeos affectionē a ca. ix. vſqꝫ ad. xij. In prima pte oſtendit gentiles omnes ante ꝯuerſionē fuiſſe ſub peccato. Ubi primo tāgit hoīs pctā in deū. Scd̄o hominis in ſeipſum ibi. Propter quod tradidit illos de⁹. Tertio hoīs i ꝓximū. Et ſicut nō ꝓbauerūt deū hi ea Peccata vero in deū oſtēdit primo in generali. Scd̄o in ſpeciali. ibi. Quia cū cognouiſſent deū In prima pte primo tangit in eis offenſā diuinā. Secūdo remouet excuſationem humanam ibi. Quia quod notū eſt dei: manifeſtum eſt in illis. Ad oſtendēdū dei offēſaꝫ tangit quattuor diuinam vindictam ibi. Ira dei. Uindicte euidētiā. ibi. Reuelat̄. Euidētie formā. ibi. De celo. Cauſam iſtoꝝ memoriaꝫ ſuper oēm impietatem. Ubi tāgit peccatoꝝ multitudinē cū dicit. Impietatē ⁊ iniuſticiā. Peccantiū peruerſitatē ibi. Eoꝝ q̄ veritatē dei detinent. Dicit ergo [Reuelat̄ enim] quaſi ita ex fide eſt vita ⁊ ſalus ⁊ iuſticia fideliū qḋ patet ex oppoſito [Reuelatur enim ira dei] ⁊c. Hoc legit̄ dupliciter ſcd̄m φ hoc qḋ eſt de celo poteſt dupliciter ordinari. Primo ſic [Reuelatur ira dei] .i. vindicta peccati. Nō eī ira dicit affectū vel ꝑturbationē in deo ſꝫ dicit̄ vindicta pcti ſm Auguſtinum Hiere. iij. Ego ſanctus ſuꝫ dicit dominus ⁊ non iraſcar in perpetuū. Dei inq̄ [de celo] ſupple. vēturi ad iudicium Quemadmodum enim vidiſtis eū euntem in celū ita veniet Actuū. j. ⁊ tūc ꝯgnoſcet̄ domin⁹ iudicia faciēs. Scd̄o legitur ſic [Reuelat̄ ira dei] ⁊ hoc [de celo] qꝛ ſicut dicit Ambro. celū eos accuſat qꝛ iudicauit eis creatorē pō. In ꝯſpectu gentium reuelauit iuſticiā ſuam. põ. xcviij Ira dico ꝓceſſura [ſuper omnem impietatē ⁊ iniuſtitiam] Non ait ſuper omnes impios et iniuſtos: ſed qḋ plus eſt ſuper omnem iniuſtitiam et impietatem .i. ſup omnes impietatis et iniuſtitie parteſ. Nam cuncta q̄ ſunt adducet dominus in iudicium pro omni errato. Eccl̄s. xij. Impietas hic dicitur peccatum contra fidē iniuſtitia contra mores. Uel impietas peccatum in deum / iniuſtitia in proximum [hominum] dico [eorum q̄ veritatē dei] .i. veram de deo cognitionem [detinēt] non ſibi. ſꝫ impediunt ne fluat in alios. Sicut enim lux pulſat ad oculum / ſic veritas ad intellectum. Detinēt inq̄ [iniuſtitiam] .i. per iniuſtam et malam vitam in qua manent. In maliuolam enim animam non introibit ſapientia ⁊c. Sap. j.

Quia quod notum eſt dei: manifeſtum eſt in illis. Deus enim illis manifeſtauit. Inuiſibilia enim ipſius a creatura mundi per ea que facta ſunt intellecta cōſpiciuntur. Sempiterna quoqꝫ eius virtus: et diuinitas: ita vt ſint inexcuſabiles.

¶ Tetigit apl̄s i pcd̄ib⁹ offēſam diuinā; hic remouet excuſationē humanā. Unde ne ſe excuſarent p ignorātiā. Primo oſtēdit qd de deo cognouerūt. Scd̄o quomō. ibi. De⁹ eīn illis reuelauit Tertio per qd. ibi. Inuiſibilia eīn dei. Quarto ex his aſſerit ꝓpoſitum. ibi. Ita vt ſint inexcuſabiles. Dicit ergo [Quia quod notū] quaſi Et vere detinēt et impediunt veritatem paratā de ſe fluere ⁊c. Uel ſic. Et merito ira dei ventura eſt ſuper eos non excuſante ignorantia [Quia quod notum eſt dei] .i. quod ductu rationis noſcibile eſt de deo / vt .ſ. φ deus eſt: φ deus vnus eſt: φ omniū rerum principium eſt [manifeſtū eſt in illis] .i. in ſe habent naturalē rōnem p quam hoc cognoſcere pñt. Et vere manifeſtum [Deus enim illis manifeſtauit] per opera: quia non ſolum eis naturalē rōnem per quam poſſent cognoſ-

cere tribuit. Et etiam cognitionem ſui naturaliter inſeruit: ſed etiam exterius per opera ſua ad ſui cognitionem adiuuit. Unde ſubdit [Inuiſibilia eni ipſius] ꝛc. Uno mō de cognitione dei quantum ad eſſentiam et attributa eſſentialia. Alio modo quantum ad perſonas. Primo mō adhuc dupliciter ſecundum hoc ꝙ eſt [a creatura mundi] dupliciter accipit. Primo ſic [Inuiſibilia] ꝛc. q. Et vere quod notum eſt dei manifeſtum eſt in illis. Inuiſibilia ei ipſius dei .i. natura dei inuiſibil' omnia cauſans et ad eſſe producens. Et dicit inuiſibilia i plurali: propter multiplicem eius nominationem: ꝓpter omnium rerū in ſe ſimilitudinē [intellecta] .i. intellectuali cognitione: nō ſenſibili vel imaginaria: cognita. Deus eni eſt lumē intelligibile. qđ ſolo intellectu capitur [per ea que facta ſunt] .i. ꝑ creaturas a dō factas [ꝯſpiciuntur a creatura mūdi] .i. ab homie. q̄ antonomaſice creatura mūdi dicitur q: habet quoddā ꝑticipium cū omni creatura. Participat ei Eſſe: cum lapidib⁹. Uiuere: cū arboribus. Sentire cum animalibus. Intelligere cum angelis ſicut. dicit. Gre. ſup illō. Mar. vlt. Predicate euangelium omni creature [Sēpiternaq̄ʒ virtus ei⁹] i. potentia gubernans et portans omnia [et diuinitas] et bonitas replens omnia: ſupra ꝯſpiciūtur per ea que facta ſunt. Scđo legitur ſicut pri⁹ vt nichil mutet niſi hoc [Per ea q̄ facta ſunt a creatura mundi] .i. a mundi creatione. Alio modo legitur de cognitiōe dei quantū ad perſonarum diſtinctionē: ſic [Inuiſibilia dei] .i. deus pater inuiſibilis: q̄ ſpecialit̄ dicit̄ Col. i. imago dei inuiſibilis. q: nūq̄ʒ ſic apparuit in ſpecie viſibili ſicut alie perſone. Et etiā q̄dāmō magis diſtat a nobis q̄ȝ alie perſone. q: ipſe a nullo eſt. alie aūt ab ipſo. Et nos ſimilit̄ ab alio. [Sempiterna q̄ʒ virt⁹ eius] .i. eius filius qui eſt dei v̄tus et dei ſapiētia. i. Cor. i. [ꝛ diuinitas] ſpūſſanctus. Iſta inquam [intellecta cōſpiciūtur] ab hoīe [per ea que facta ſunt] A magnitudine eni creaturarū cognoſcitur potentia q̄ appropriatur patri. Ex ſpecioſitate ꝛ pulchritudie ſapīa q̄ ap ppriat̄ filio. Ex vſu earum et vtilitate bonitas q̄ appropriatur ſpūiſctō. Et ita per creaturas aliquo modo habetur cognitio trinitat̄: quātū ad appꝛiata licet nō quātū ad ppria. Tāgit hec ergo cognitionis obiectū inuiſibilia dei. Mediū. ſ. ea que facta ſunt. Subiectū. ſ. creatura mundi. i. hō. Talem inquā noticiam de deo habuerunt [ita vt ſint inexcuſabiles] q: nō pñt ſe ꝑ ignorātiā excuſare. Aug. in glo. Eos ſcriptura inexcuſabiles d̄t quib⁹ nota eſt v̄itas: ꝛ pſeuerat iniquitas. Nam ſicut dicit Auguſtinus. in vera religione habebant ſcholas ſeparatas a populo (in quibus dicebant illos quos colebant non eſſe veros deos) ꝛ templa communia cum populo: in quibus eis ſicut diis ſacrificabant.

Dei imago nunq̄ʒ ſic apparuit i ſpecie viſibili ſicut alie perſone.

R. Quod notum eſt dei ꝛc. Notandum ꝙ multis modis leguntur aliqui perueniſſe in dei cognitionem.

ps.iiii. ¶ Per naturalem rationē. Sicut agnus cognoſcit matrem per naturalem inſtinctum. Pſalmus. Signatum eſt ſup nos lumen .i. ratio naturalis: q̄ deus ſicut homo cognoſcitur per vultum ſecundum glo. Sed heu conqueritur dominus Eſaie. i. cognouit bos poſſeſſorem et aſinus preſepe domini ſui. iſrael autem me non cognouit. Cuius cauſa eſt. q: laborant ad mortem.

ps.lxvi. Per gratie infuſionem. Sicut homo colores per lumē infuſum. Pſalmus. Deus miſereatur noſtri et benedicat nobis illuminet ꝛc. Sic Paulus chriſtum cognouit. Act. ix. Sʒ heu cōqueritur dominus Eſa. xlv. Accinxi te: gratia. ſ. quantum in me fuit. Et non cognouiſti me. Cuius cauſa eſt: q: claudunt oculos luminī grē.

Per angelicam reuelationem. Sicut dominus negocia per nuncium. Geneſis. xxii. Nunc cognoui: id eſt cognoſcere te feci ꝙ timeas dominum. Dicit angelus Abꝛae. Sed heu cōqueritur dominus Iere. iiii. Stultus populus me non cognouit. filii inſipientes ſunt et vecoꝛ. Cuius cauſa eſt. q: nolunt audire predicationem

ps.lxxvii. Per humanam eruditionem. Sicut diſcipulus litteras per magiſtrum. Pſalmus. Quāta audiuim⁹ et cognouimus ea: et patres noſtri narrauerunt nobis. Sed heu quibuſdam dicitur Eſa. vi. Uidete viſionem et nolite cognoſcere. Cauſa huius eſt. Quia viſis et auditis nolunt adhibere fidem.

Per creaturarum conſiderationem. Sic homo cognoſcit artificem per opus propꝛium Sap. xiii. A magnitudine ſpeciei et creature: cognoſcibiliter poterit horum creatoꝛ videri. Sed heu q: mūdus ꝑ ipſm factus eſt: et tñ mūdus eum non cognouit. Cui⁹ cauſa eſt. q: tantum diligunt effectum ꝙ non feruntur in cauſam.

Per ſcripturaꝝ inſpectionē. Sicut alter alterum per ſpeculum. Ioh. v. Scrutamini ſcripturas. ꝛ. vii. Nunquid vere cognouerūt pꝛincipes q: hic eſt chꝛiſtus. Sed heu quia dicit apoſtolus. i. Coꝛ. ii. Sapientiam loquimur quam nemo pꝛincipum huius ſeculi nouit. Cuius cauſa eſt. quia inuidia excecauit eos.

¶ Per miraculoꝝ operationē. Sicut ſapiēs cognoſcit animam per opus potētiaꝝ. Pſalm⁹. Mirabilia opera tua ꝛc. vt centurio viſo terremotu. Matth. xxvii. Sed heu quia cōqueritur dominus in ps. Quadraginta annis proximus fui generatioⁿⁱ hu. ꝛc. ps.cxix. ps.xciiii.

Quia cum cognouiſſent deum: non ſicut deum gloꝛificauerunt: aut gratias egerūt. ſed euanuerūt in cogitationibus ſuis: et obſcuratū eſt inſipiēs coꝛ eoꝛū. Dicētes enim ſe eſſe ſapientes: ſtulti facti ſunt.

¶ Supꝛius tetigit pctā i deū i generali. Hic tāgit ea in ſpeciali. et Primo pctūm omiſſiōis. Secūdo pctūm cogitationis. ibi. Sed euanuerūt i cogitationib⁹. Tertio locutiōis. ibi. Dicētes eni ſe. Quarto opatiōis. ibi. Et cōmutauerūt. Ad augmētū omiſſiōis. Primo remouet excuſationē ignorātie. q: deū cognoſcebāt Scđo ſubdit omiſſiōeʒ reuerētie ꝙ nō gloꝛificabāt. Tertio addit ingratitudinē beneficētie. q: grās nō agebāt. Dicit ergo [Quia ꝛc.] Et vere inexcuſabiles ſunt [Quia cū cognouiſſent] ꝑ naturalē rationē: ꝑ dei reuelationē: per creaturaꝝ inſpectiōem [deū] ſolo. vnū pꝛincipiū: a q̄ oia [nō ſicut deū] .i. vniuerſitatiſ auctoꝛē [gl'ificauerūt] eum. ſ. colēdo: et debitū honoꝛem exhibēdo. i. Coꝛ. vi. Gl'ificate ꝛ poꝛtate deū in coꝛpoꝛe vr̄o [aut grās egerūt] vt ſpeciali bñficio: ſciam. ſ. ſuā ꝛ alia beneficia ab ipſo data recognoſcēdo: ſʒ poti⁹ ſibi attribuēdo. Nō attendētes. i. Coꝛ. iiii. Quid habes qđ nō accepiſti [Sʒ euanuerūt i cogitationib⁹ ſuis] Hic notatur pctūm cogitationis. Ubi notantur duo. Primo preſūptionis elatio. q: euaneſcebant. Secundo ſequens rationis excecatio. ideo obſcuratum eſt. Primum eſt culpa. ſecundū pena. Dicit ergo [Sed euanuerunt] Ita deo gratias non egerunt [ſed euanuerunt in cogitationib⁹ ſuis] magna de ſe exiſtimādo. Gal. vi. Siquis exiſtimat ſe aliquid eſſe cū nichil ſit ipſe ſe ſeducit. Iere. ii. Abierūt poſt vanitatem creaturarum: ſm̄ q̄s de deo iudicabant Et vani facti ſunt [et] ideo [obſcuratum eſt] tumoꝛe et ſuperbia obumbꝛāte: puluere vane glīe excecante [inſipiens] .i. carens ſapientia et ſapoꝛe celeſtium [coꝛ eoꝛum] .i. naturalis ratio: ita vt nec ſeipſos cognoſcerent. Glo. Quod curioſitate inuenerunt: per ſuperbiam perdiderunt [Dicentes eni] coꝛde vel oꝛe [ſe eſſe ſapientes] ſapientiam ſuam ſibi attribuendo in humanis. [ſtulti facti ſunt] in diuinis Auguſtin⁹. Sapientes in naturis reꝝ ſtulti facti ſunt deo. Iere. x. Stultus factus eſt omnis homo a ſcientia ſua.

Et mutauerunt gloꝛiam incoꝛruptibilis dei in ſimilitudinem imaginis coꝛruptibilis hominis: et volucrum: et quadꝛupedū: et ſerpentum.

¶ Poſt peccata omiſſionis cogitationis et locutionis. Hic quarto tangit peccatum operationis. ſ. idolatrie. Dicit ergo [Et mutauerunt] .q. et intantum ſtulti facti ſunt ꝙ [mutauerunt] quantum in ſe fuit [gl'iam incoꝛruptibilis dei] .i. culturam debitam deo qui eſt incoꝛruptibilis] in ſimilitudinem imaginis hominis coꝛruptibilis] cum tamen dicat dominus Eſa. xlii. Gloꝛiā meam alteri non dabo nec laudem meam ſculptilibus. Et non dicit in ſimilitudinē hoīs. ſed in ſimilitudinem imaginis. qđ peius eſt. Primo enim coluerūt imaginē hoīs. et deinde ſimilitudinē illi⁹ imaginis. Hoc fecerūt.

Romani maxime ab aduentu Enee in Italiam more
grecoꝝ. Principiũ aũt huius idolatrie dupliciter tan
gitur Sap̃.xiiii.ſ.nimi⁹ amor amicoꝝ:⁊ nimius timor
tyrannorũ Nec ſolũ colebant imaginẽ hoīs:ſed etiam
[⁊ volucrũ].i.animaliũ volantiũ[⁊ quadrupediũ].i.
animaliũ greſſibiliũ:vt bouis ī Egypto:⁊ etiã talpas
et veſpertiliones:ſicut dicitur Eſa.ii. [⁊ ſerpentum]
.i.animaliũ reptiliũ ⁊ venenatorũ. Hec addit ad cu-
mulum ſue hebetudinis. ſicut illi de quibus Sap̃.xi.
Romani imagines irrationalium aialium coluerunt. Quidam errantes colebant mutos ſerpentes. Hmõi
aũt imagines irrationaliũ aialium maxime ceperunt
colere Romani:ex quo Alexandria ab auguſto eſt vi-
cta. Cõſuetudo enim fuit Romanis deos gentiũ ſub-
iugatoꝝ colere:vt ſic fauorem eoꝝ acquirerent. Scie
bant enim ꝙ Nabuchodonoſor exterminando deos gẽ
tium factus fuerat odioſus. Infelix ergo mutatio ve-
re glorie in ſimilitudinẽ:veri dei in imaginẽ:vere rei in
corruptibilis: in rem corruptibilẽ.

Hic queritur ſuper illud De celo. Glo. Ex
ipſa celi fabrica:deus illis iratus oſtenditur. Contra.
Ex celi fabrica oſtenditur optimus. Rñſ. Ex celi fa-
brica oſtenditur bonus bonis:ſed iratus malis. Itẽ
ibidẽ glo. Per legem nature potuerunt cõprehendere:
deum ſolũ diligendũ. Contra. Multa alia ſunt diligẽ
da. Rñſ. Solus deus diligendus eſt ꝑpter ſe. alia ve
ro propter deũ. Itẽ. Super illud Quod notũ eſt dei:
manifeſtũ eſt. Glo. ductu rõnis. Contra. Fides eſt de
non apparẽtib⁹:ergo cũ de diuinis ſit fides:diuina nõ
ſunt apparẽtia rõni. Rñſ. Apparẽtia rõni dicitur ali
qua dupliciter. Uel cognitiõe aperta:⁊ de talibus non
eſt fides. Uel qualicũqꝫ:⁊ de talib⁹ eſt fides: Itẽ ſup
illud Deus illis manifeſtauit. Glo. Opus fecit qḋ opi
ficẽ manifeſtaret:vt per certũ poſſet ſciri incertũ. Con
tra. Sicut ſol materialis certior eſt inter oīa ſenſibilia
ſic ſol intellectualis īter oīa intellectualia. Rñſ. Cer
tior ſimpliciter in ſui natura. ſed nõ quo ad nos. Item
Inuiſibilia dei. Cõtra. Totũ qḋ ī deo eſt:vnũ ſimplex
eſt. Rñſ. Unũ eſt re:ſed plura rõne ⁊ ꝯnotatiõe. Itẽ ibi
dem glo. ꝙ eternus ſit:cognoſcit̃ ex perpetuitate crea
turarũ. Cõtra Ad effectũ perpetuũ ſufficit cauſa per-
petua. Rñſ. Ad effectũ perpetuũ nõ reqritur cauſa ꝓ
xima perpetua: ſed cauſa pria eterna:nã cauſam ꝑpe
tuã oportet ꝙ alia cauſa ꝑcedat. Itẽ ibidem. Ex ma
gnitudine creaturaꝝ intelligitur deus oīpotens. Con-
tra. Effect⁹ finitus non oñdit potentiã infinitã. Rñſ.
Effect⁹ iſte ꝗuis ī ſe ſit finit⁹: tamẽ quo ad nos īfini-
tus Uel dicendum ꝙ et ſi finit⁹ ſit per ꝯparationẽ ad
terminũ ad quẽ:tñ per cõparationẽ ad terminũ a quo
oñdit infinitatẽ in agẽte qꝛ de nihilo. Itẽ ſuper illud
A creatura mũdi Glo. ab hoīe nõ ſolũ ab angelis Cõ
tra hoc Bern̄.li. de cõſideratiõe Hac ſcala ciues nõ in
digent:ſed exules:ergo angeli nõ cognoſcunt deũ per
creaturas. Rñſ. Concedo ꝙ angeli ⁊ ſi cognoſcūt deũ
in creaturis:nõ tñ per creaturas. Et ꝙ hoc hic dicitur
Non ſolũ ab angelis. reſpicit verbũ hoc cõſpiciuntur:
ſine determinatione hac:per ea que.f. Item ibidem
dicit glo. Homo creatura mundi dicitur ꝑpter excellẽ
ps.viii. tiam qꝛ excellit inter oēs alias creaturas Cõtra. An
gelica excellit eam ps. Minuiſti eũ pau. Rñſ. Glo.
Loquitur de creaturis inferioribus. ſ. huius mũdi: nõ
vniuerſaliter de omnibus. Itẽ ſuper illud Per ea q̃
facta ſunt Glo. Per creaturas quas immenſas intel-
lexerunt:ipſum conditorem incõparabilem mente con
ſpexerunt Contra Sap̃.xi. Oīa cõſtituta ſunt immen
ſura Rñſ. immenſas creaturas intellexerunt non ſim
pliciter:ſed quo ad nos. Item ibidem glo. Uiderunt
aliquid eſſe:vbi eſſet prima ⁊ incommutabilis ſpecies
ideoqꝫ incõparabilis Cõtra. De⁹ eſt melior omni crea
tura:ergo comparabilis. Rñſ. Cõparabilis eſt loquẽ
do cõmuniter non proprie:quia non eſt eiuſdẽ generis
cum creatura ⁊ in infinitum excedit eam. Itẽ ſuper il
lud Intellecta cõſpiciuntur Glo. Eſt viſio corporalis
imaginaria ⁊ intellectualis. de tertio genere eſt viſio
iſta. Contra. Tertia viſio eſt tertium celum vt dicit
glo.ii. Cor.xii. ergo philoſophi rapti fuerunt vſque ad
tertium celum Rñſ. Nõ omnis viſio intellectualis ap
pellatur tertium celum:ſed qua aliquid occultũ ⁊ cela
tum aliis videt̃. Item ſuper illud:⁊ diuinitas. Glo.i.
bonitas dei quia omnia replet:ſed ex eo ꝙ infinit⁹:re-
plet per eſſentiam:ex eo ꝙ bonus:replet per influentiã
Item ibidem glo. Per inuiſibilia pater: per virtutẽ
filius:per diuinitatem intelligitur ſpũſſctũs:ergo phi- Philoſophi quõ p creaturas cognouerunt trinitatem.
loſophi per creaturas cognouerũt trinitatẽ Contra.
Exod.viii.glo. Aug⁹. ꝙ philoſophi nõ cognouerũt ter
tiã perſonã in trinitate.i.ſpm̃ ſanctũ Rñſ. Nõ cogno-
uerũt propria perſonarũ ſed appropriata. ſ. potentiam
⁊ ſapientiã ⁊ bonitatẽ ⁊ de his tribus attributis quaſi
de tribus perſonis ſunt locuti. Itẽ cum cognouiſſent
deũ Cõtra Ioh.i. mundus eum nõ cognouit Rñſ. mũ
dus cognouit vnũ deum ſed non filium.

**Propter quod tradidit illos deus in deſide
ria cordis eoꝝ in immundiciã: vt cõtume
liis afficiant corpora ſua in ſemetipſis.**

¶ Poſt peccata hoīs in deũ:tangit hic pctã hoīs in ſe-
ipſum. Et pᵒ turpitudinẽ in ſe agentiũ. Secundo tur
pitudinẽ ab altero agi ſuſtinentiũ.ibi. Propterea tra-
didit illos deus. In prima parte Primo tãgit effectũ
.ſ. pctm̃ luxurie. Secũdo cauſam.ſ. pctm̃ idolatrie ibi.
Qui cõmutauerũt veritatẽ dei. Itẽ in prima Primo
tãgit cõcupiſcentiã interiorẽ. ſcḋo immũdiciã exterio
rem.ibi. In immundiciã. Dicit ergo [Propter quod]
quaſi. Ita mutauerũt gloriã dei in ſimilitudinẽ volu-
crũ [Propter qḋ].ſ. pctm̃ idolatrie qḋ eſt cauſe omis
mali. Sap̃.xiiii. Infandoꝝ idoloꝝ cultura:omnis ma
li eſt cauſa eſt ⁊ principiũ ⁊ finis [tradidit illos deus]
non excitando ſed permittẽdo vnde tradi permiſit gra
tiam ſubtrahẽdo [in deſideria cordis eorum] vt.ſ. in-
flammẽtur variis deſideriis. Et licet nõ videatur eſſe
pena:tñ magna pena eſt. Eccle.xviii. Si preſtes aīe
tue cõcupiſcentias ſuas:faciet te in gaudiũ venire ini-
micis tuis. ps. Dimiſi eos ſḿ deſideria cordis eorum ps.lxxx.
ibunt in ad. ſuis. Oīa horribilia.ſ. idolatria humana:
que notãtur ibi. Propter qḋ. Et offenſa diuina:que no
tatur ibi. Tradidit illos deus. Et deſideria immũda:
que notatur ibi. In deſideria cordis. Et etiã poſtvana
deſideria interiora:tradidit illos [in immundiciã].i.
actualẽ turpitudinẽ:tantã [vt afficiãt corpa ſua].i.
applicẽt et aptent corpa. naturaliter reſiſtentia [cõtu
meliis].i. actibus ipſi nature cõtumelioſis. qꝛ contra
naturam:que naturaliter appetit mũdiciã. Ipſi dico
habentes hoc [in ſemetipſis].i.a ſemetipſis nõ a deo
Uel [cõtumeliis] factis [in ſemetipſis].i. in eodem
ſexu ⁊ in eadẽ perſona. Oīa deteſtabilia: ⁊ tale genus
qꝛ īmundicia: ⁊ talis effectus qꝛ vt afficiant corpora:
et talis modus quia cõtumelia in ſe.

**Qui commutauerunt veritatem dei in mẽ
dacium:et coluerunt et ſeruierunt creatu
re potius quã creatori: qui eſt benedictus
in ſecula. Amen.**

¶ Hic poſt effectũ tãgit cauſam.ſ. pctm̃ idolatrie. Et
Primo in cultu īteriori. Scḋo in exteriori.ibi. Et co-
luerũt ⁊ ſeruierũt. Dicit ergo [Qui cõmutauerunt]
Ita tradidit illos de⁹ ⁊c. [Qui].i. qꝛ ipi [cõmutaue
runt veritatẽ dei in mendaciũ] diuinitatẽ.ſ. q̃ deo ve-
re cõuenit:idolis quibus non cõuenit mẽdaciter attri-
buẽtes. Idolũ eñ nihil eſt in medio.i. Cor. viii. mari
me ꝗtũ ad numẽ qḋ ibi credit̃ eſſe ab idolatris. Et vo
cat hoc apoſtol⁹ mẽdaciũ. Sicut eñ in ſignis:mẽdaciũ
eſt falſa vocis ſignificatio. ſic in rebus:falſa rei appa-
ritio:vt cũ res apparet eſſe vel credit̃ qḋ nõ eſt. [Et co
luerũt] creaturã ſup̃. diligẽter eã ornãdo. vt habetur
Baruch.vi. [et ſeruierũt] reuerentiã adorãdo: thurificã
do:ſacrificãdo [creature] cui debebãt dñari. Gene.ii.
Dñamini piſcibus maris ⁊c. vniuerſeqꝫ creature [po-
tius q̃ creatori] cui iure creationis ſeruire tenebantur
ps. Seruite dño in timore [qui tamen creator licet ab
eis ꝗtum in ſe eſt ſuo honore priuetur [eſt benedict⁹]
id eſt bonus dictus ⁊ ſup oīa exaltatus. Oīs eñ crea
tura naturalit̃ bñdicit eũ:vt patet Dan.iii. in cãti. triũ
puerorũ. Benedictus inquã [in ſecula].i. ſine fine:ad

differentiã idolorũ quorũ bñdictio eſt ad xp̃s [Amẽ] confirmatio eſt. quaſi hoc eſt verum.

Peccatorẽ deus punit ſeptẽ modis.

Notandũ hic q̃ deus.vii.modis ꝓcipue punit pctõres
Primo gratiã ſubtrahẽdo. Deut. .Et ait Abſcõ[dã me ab eis]
Secũdo de peccato in pctm̃ cadẽdo.
Apoca.vi. Qui in ſordibus eſt ſordeſcat adhuc.
Tertio cõſcientie remorſum immitendo. ps. Gladius eorum intret corda eorum.
Quarto tp̃alia ſubſidia ſubtrahẽdo. Leui.xxvi. Conſumetur incaſſum labor veſter nec terra proferet germen ſuum:nec ar. poma portabunt.
Quinto corporaliter flagellando. Exo.xii. Flagellauit deus Pharaonẽ flagris maximis.
Sexto corporaliter occidendo: vt inquit Eſa. Spiritu labiorum ſuorum interficiet impiũ.
Septimo eternaliter cruciãdo. Mat.xviii. Iratus dominus tradidit eum tortoribus.

Propterea tradidit illos deus in paſſiões ignominie. Nam femine eorum immutauerunt naturalem vſum:in eum vſum qui eſt contra naturam. Similiter autem ⁊ maſculi relicto naturali vſu femine : exarſerunt in deſideriis ſuis:in inuicẽ : maſculi in maſculos turpitudinem operantes.

¶ Poſt peccata hominum: in ſe turpitudinem agentiũ hic tangit peccata hoim turpitudinẽ ab aliis ſuſtinentiũ. Et Primo cõiter in viris ⁊ feminis. Scdo ſpecialiter in feminis. ibi. Nã femine eoꝝ. Tertio ſpecialiter in viris. ibi. Similiter ⁊ maſculi. vbi Primo tãgit peccatum voluntatis. Secundo operis. ibi. Inuicẽ maſculi in maſculos. Tertio penã vtriuſq̃. ibi. Et mercedem quam oportuit. Dicit ergo [Propterea] q2 ita fecerũt [tradidit illos deus] non incitando:ſed permittendo [in paſſiones ignominie].i. in voluptates carnis contra naturam: que ſunt paſſiones nature: nec ſunt noiande. Unde Sodoma interpretatur muta. Ephe.v. Ois immũdicia nec nominetur in vobis. vnde etiam hoies hoc peccatum difficile confitẽtur. Et vere deus ſic tradidit illos: quod patet per effectum [Nã femine eorũ immutauerunt naturalem vſum] viri legitimi [in eum vſum qui eſt contra naturam].i. contra naturalis legis inſtinctum: determinationem : ⁊ ordinationẽ: vt.ſ. femine feminas polluerunt. Quod eſt ⁊ contra naturam indiuidui: quod per hoc deturpatur. Et contra naturam ſpeciei: que per hoc deſtruitur. Et etiã cõtra naturam generis: quia nullũ animal ſic operatur. [Similiter autẽ ⁊ maſculi relicto naturali vſu femine].i. vſu conceſſo [exarſerũt] igne vehemẽtiſſime cõcupiſcẽtie [i deſideriis ſuis] carnalib9. Ecce peccatũ volũtatis [Operantes in inuicem: maſculi in maſculos turpitudinem] Ecce peccatũ operis. Et nõ ſpecificat quã turpitudinẽ: quia licet omne peccatũ ſit deturpatio anie: tamen illud antonomaſice dr̃ turpitudo: hoc enim peccatum ipſi demones erubeſcunt: vt dicitur ſuper illud

Demoẽs pctm̃ cõtra naturam erubeſcunt.

Ezech.xvi. Dabo te in aĩas paleſtinarũ ⁊c. Legitur enim dici ſpiritus ſuperbie: ire: luxurie: ſed nunq̃ ſpũs ſodomie. Oia grauia. Et ardor libidinis. quia exarſerunt. Et genus ſceleris. q2 maſc. in maſc. Et impletio operis. quia turpitudinem operantes.

Et mercedem quã oportuit erroris ſui in ſemetipſis recipientes.

¶ Poſt culpam tangit hic penam. Circa quã implicat tria. Debitum. quia [mercedẽ quam oportuit] Meritum quia [erroris ſui] Subiectũ. quia [in ſemetipſis] Dicit ergo [Et] ita fuerũt ſup. [recipientes mercedẽ quam oportuit: erroris ſui].i. pro errore ſuo. Recipientes inquã [in ſemetipſis] et in nature ſue paſſionibus Nam quia errauerunt circa naturã diuinam: puniti ſũt in natura propria: vt qui in ſordibus eſt ſordeſcat adhuc. Apoca.vlti.

Et ſicut non probauerunt deũ habere in noticia: tradidit illos deus in reprobũ ſenſum: vt faciant ea que non conueniunt.

¶ Poſt peccata hois in deum: ⁊ etiam hois in ſeipm tertio tangit peccata hois in proximũ. Et Primo tangit peccandi cauſam.ſ. dei reprobationem. Scdo effectum.ſ. peccatorum multiplicitatem. ibi. Repletos oi iniquitate. Tertio peccantiũ cecitatem. ibi. Qui cum iuſtitiam dei cognouiſſent. ¶ Dicit ergo [Et ſicut] quoniam. Hoc dupliciter legitur. Uno mõ de noticia diuina. Alio modo de humana. Sic primo [Et ſicut nõ probauerunt].i. nõ putauerunt [deũ habere in noticia] peccata.ſ. hominum.i. q2 non crediderunt deum cognoſcere peccata hoim: dicentes illa Iob.xxii. Circa cardines celi perambulat: nec noſtra conſiderat.⁊c. Secundo [Et ſicut] vel quoniam [non probauerunt].i. non curauerunt [habere deum in noticia].i. cognoſcere deum: cũ hoc ſit magna gloria. Hiere.ix. In hoc glorietur qui gloriatur ſcire ⁊ noſſe m. [tradidit illos deus] non impartiendo maliciam: ſed non conferendo gratiam [in reprobũ ſenſum] vt.ſ. non intelligant niſi quod ꝓbitati diſſonum eſt: in quibus inſtinctus rationis naturalis quaſi deletus eſt. Soph.i. Ambulabunt vt ceci quia dño peccauerunt. Tradidit inquam ita [vt faciant] opere [ea que non conueniunt] naturaliter rationi / que delectatur in bono ⁊ triſtatur i malo. Uere reprobus homo qñ incuria in effectu. quod notatur ibi. Et ſicut non probauerunt ⁊c. Inſipientia in aſpectu. qđ notatur ibi. tradidit illos ⁊c. Malicia in effectu. quod notatur ibi. vt faciãt.⁊c.

Repletos omni iniquitate: malicia: fornicatione: auaricia: nequicia : plenos inuidia: homicidijs: contentione : dolo : malignitate: ſuſurrones: detractores deo odibiles: cõtumelioſos: ſuperbos: elatos : inuentores malorum: parentibus non obedientes : inſipientes: incompoſitos: ſine affectiõe: abſque federe: ſine miſericordia.

¶ Hic tangit multiplicitatem peccatorũ. Ubi tangit Primo peccata generaliter: ſiue trãſgreſſionis. ſiue omiſſionis. Secundo ſpecialiter peccata trãſgreſſionis ibi. Malicia: fornicatione ⁊c. Tertio ſpecialiter pctã omiſſionis. ibi. Parentibus non obediẽtes. In ſecũda parte pctã tranſgreſſionis tãgit Primo in factis. Secundo in verbis. ibi. cõtumelioſos. Peccata tranſgreſſionis in factis tangit tripliciter. Primo inferendo proximo nocumentum temporale. Secundo nocumentũ perſonale. ibi. Plenos inuidia . Tertio nocumentum ſpũale. ibi. Contẽtione: dolo. Nocumentũ tp̃ale tãgit Primo in affectu. ibi. Malicia. Secundo in effectu triplici. Primo in materia delectabili. ibi. Fornicatione. Secundo in materia vtili. ibi. Auaricia. Tertio in materia excellẽti. ibi. Nequitia. Nocumentum perſonale tangit Primo in cauſa. ibi. Plenos inuidia . Secundo in effectu. ibi. ⁊ homicidiis. Nocumentũ vero ſpũale.ſ. deceptionis: tangit triplex: Primo in facto aperte. ibi. Cõtentiõe. Secũdo in facto occulto. ibi. dolo. Tertio in aĩo: ibi. Malignitate. Pctm̃ vero in verbis tangit duplex. Primo occulte oblocutiõis. ibi. Suſurrones. Secundo ex parte detractiõis. ibi. Detractores deo. Nocumentũ vero ſiue in verbis ſiue in factis tangit q̃druplex. Primo aliquos dehonorando. ibi. Contumelioſos. Secundo aliis ſe ꝑferendo. ibi. Supbos. Tertio aliis non compatiendo. ibi. Elatos. Quarto alios corrumpendo. ibi. Inuentores malorũ. Poſt peccata tranſgreſſionis tangit peccata omiſſionis . Primo reſpectu ſuperiorũ. ibi. Parentibus non obedientes. Secundo reſpectu oim. ibi. Sine affectione. Reſpectu ſuperiorum tria tangit. Primo q2 parentibus rebelles. Secundo ex hoc quia inſipientes. Nam eruditionẽ parentum repellũt. ibi. Inſipientes. Tertio ex hoc quia incompoſiti. ibi. Incõpoſitos. Peccata omiſſionis reſpectu oim tangit tria. Sũt enim Primo ſine affectiõe dilectionis. Secundo ſine federe ſocietatis. Tertio ſine miſericordia compaſſionis. Dicit ergo [Repletos]

Peccatorum genera varia.

q. Ita tradidit eos deus in reprobum ſenſum. Ipos di co[ ] Repletos omni iniquitate] id eſt omni peccato. Omne enim peccatum eſt iniquitas. j. Johannis. iij. Eſa. ij. Repleti ſunt vt olim iniquitate [Malicia] que eſt quando aliquis dānum molitur alteri: quia vnuſquiſq; proximo ſuo inſidiatur in malis. Hiere. ix. [Fornicatione] que eſt vſus naturalis commixtionis preter legitimū matrimonium. Hiere. quinto. Equi amatores in feminas [Auaricia]. i. cupiditate acquirendi et retinendi. Hiere. ſexto. A maiore vſq; ad minorem omnes auaricie ſtudent [Nequicia]. i. temeritate: quādo aliquis audet attētare quod nequit. Hiere. quadrageſimooctauo. Arrogantiam ⁊ ſuperbiam ⁊ altitudinem cordis eius ſcio ⁊c. eo q; non ſit iuxta eam virtus eius: nec iuxta qḋ poterat conata ſit facere. [Plenos inuidia] id eſt dolore alieni boni. Hec eſt fera que deuorauit Joſeph que omne bonū deuorare nititur. Geneſis trigeſimoſeptimo. [Homicidijs] actus ⁊ voluntatis. Pſalmiſta. Veloces pedes eorum ad effundendum ſanguinem.

pſ. xv

Committitur homicidium multipliciter. ſ.

Homicidium ɔmittitur multipliciter

Voluntate ſcilicet odiendo. j. Johannis tertio. Omnis qui odit fratrem ⁊c.
Lingua perſuadendo. Sic iudei occiderunt chriſtum. Jaco. vj. Occidiſtis iuſtum ⁊c.
Scriptura mandando. Sic dauid occidit vriā. ij. Re. xj. Occidiſti Uriam gladio filiorum amon.
Manu percutiēdo. ij. Re. j. Qui pcuſſit eū ⁊ mortu⁹ eſt.
Rapina: neceſſaria ſubtrahēdo. Eccli. xxxiij. Qui offert ſacrificium de ſubſtantia pauperum quaſi qui victimat filium in conſpectu patris ſui.
Immiſericordia: non ſubueniēdo. Augu. Paſce fame morientem: ſi non paueris occidiſti.
Negligentia: nō vindicando. Eſa. j. Juſtitia habitauit in ea: nunc autem homicide.

[Contentione] que eſt impugnatio veritatis: per cōfidentiā clamoris. j. Cor. xj. Siquis videtur inter vos contentioſus eſſe: nos talem conſuetudinem non ha. [Dolo]. i. ſimulatiōe animo decipiendi. Eccli. xix. Eſt qui nequiter ſe humiliat: ⁊ interiora eius plena ſunt dolo. [Malignitate] que eſt mala voluntas: cui vltra nō poteſt. Eſa. j. Auferte malum cogitationum veſtrarū [Suſurrones]. i. inter amicos diſcordias occulte ſeminantes. Leui. ix. Non eris ſuſurro in populis. Detractores]. i. aliena bona inuertentes. Hec eſt generatio que pro dentibus gladios habet. Prouerbio. xxx. Et vtroſq; [deo odibiles] Hoc dicit: ne iſta duo leuia putarentur. Hec enim duo precipue impugnant charitatē quam ſumme diligit deus. Prouerb. vj. Sex ſunt que odit deus ⁊c. ⁊ eum qui ſeminat inter fratres diſcordias [Contumelioſos]. i. dictis vel factis turpia inferentes vt illi. Sap. ij. Contumelia ⁊ tormento interrogemus eum. [Superbos] volentes alios ſuperare in honoribus. Pſ. Neq; ambulaui in magnis neq; in mirabilibus ſup me. [Elatos] nolentes pati parem vel ſuperiorem. Pſ. Domine non eſt exaltatum cor meū neq; elati ⁊c. Inuentores malorum [qui ſcilicet genus mali verbo vel facto inueniunt. Eſa. iij. adinuentiones eorum contra dominum] Parentibus non obedientes Contra illud Ephe. vj. Filij obedite parentibus vr̄is. ⁊ ideo [inſipientes] non diſcernentes inter bonum et malum: quia eruditionem parentum repulerunt: et quia inſipientes: ideo [incompoſitos] habitu ⁊ inceſſu. Eſa. tertio. Ambulauerunt extento collo [ſine affectione] dei et proximi. Talis habet cor lapideum non carneū Ezech. xj. [Abſq; federe] ſocietatis. propter hoc periuſſit tribus Dan cuncta de lachis: quia cum nullo habebant quicq; ſocietatis et negocij. [Sine miſericordia] compaſſionis reſpectu miſerorum. Jaco. ij. Judicium ſine miſericordia fiet ei qui non fecit miſe.

Suſurrones qui dicuntur.

pſ. cxxx.

Ibidem.

Qui cum iuſtitiam dei cognouiſſent nō intellexerunt: quoniam qui talia agunt: digni ſunt morte. Non ſolum qui ea faciunt: ſed etiam qui conſentiunt facientibus.

¶ Enumerauit multitudinem. Hic oſtendit cecitatem peccantium. Et hoc ex duplici ignorantia. Primo quia non auertunt penam: debitam operi. Secundo nec penam: debitam conſenſui. ibi. Non ſolum qui talia agūt In prima. Primo implicat cognitionem innatam. Secundo excecationē inflictam. ibi. Non intellexerunt. Dicit ergo [Qui] tales. ſ. [cum iuſtitiam dei cognouiſſent]. i. deum eſſe iuſtum. et hoc ducta rationis. Pſ. Juſtus dominus. [non intellexerunt: quoniam qui talia] predicta mala [agunt: digni ſunt morte] Stipēdia enim peccati mors. Infra. vj. [Non ſolum qui faciunt ſed etiam qui conſentiunt facientibus] Authoritas. Agentes et conſentientes pari pena plectendi ſunt.

Peccātiū cecitas oſtendit ex duplici ignorātia pſ. cxliiij

Hic ſcribitur ſuper illud propter qḋ tradidit.

¶ Peccatum quod ex peccato oritur non ſolum peccatum eſt ſed pena peccati. Contra. Omnis pena iuſta. eſt a deo. Rn̄ſ. Peccatum inq̄ntum pena eſt: a deo eſt. non ſimpliciter. Uel dicendum q; illud intelligitur de pena illata. non de pena acta. Item ibidem glo. Deus iuſto iudicio cor peccantis obnubilat. Contra. Deus lux eſt. effectus autem lucis eſt illuminare. non obnubilare. Rn̄ſ. Per ſe illuminat. per accidens obnubilat ſcilicet propter ſubiecti diſpoſitionem: lucem ſubſtrahendo. Item ſuper illud Ut afficiant corpora. Glo. Manifeſtum eſt deum operari in cordibus hominum: inclinando voluntates eorū ſiue ad bonum ſiue ad malum. Contra. Deus non eſt cauſa mali. ergo non inclinat ad malum. Rn̄ſ. Inclinare dicitur non p ſe. ſ. efficiendo: ſed p accidens. ſ. prohibens: remouendo. ſ. gratiam. Nec remouet gratiam hominum proprie ſed homo ſibi. ſicut qui claudit feneſtram: ſubſtrahit domui lucē non ſol. Item ſuper illud Qui commutauerunt veritatem dei in mendacium. Glo. Ueritatem dei commutauerunt in mendacium: dum nomen dei dederunt his qui non ſunt dij. Contra. Scriptura nomen dei attribuit ſanctis. Pſ. Ego dixi dij eſtis. Rn̄ſ. Quāuis attribuat eis nomen ſm̄ aliquam participationem. nō tn̄ attribuit eis rem nominis: ſicut idolatre faciebant Itē ſuper illud Relicto naturali vſu femine. Contra. Si vſus femie eſt naturalis: ḡ nō ē culpabilis: ſicut opponit Julian⁹ heretic⁹. Rn̄ſ. Naturalis eſt: q2 fit p inſtrumēta naturalia ad hoc deputata: ſed non pure naturalis q2 vſus eſt volūtari⁹. Itē ſuper illḋ. Tradidit illos in reprobū. Glo. Quos ſua cecitas a lumine vero funditus excludit. Cōtra. In vita iſta null⁹ ita excluditur a vero lumine quin poſſit illuminari. non ergo fūditus. Rn̄ſ. Fundit⁹ excludi a vero lumie dupl̄r eſt. Uel quo ad illuminationē naturalē ſic null⁹ excludit. Ul' quo ad gratuitā ⁊ hoc dupl̄r. vel actu ⁊ ſic excludūtur infideles q̄ carēt fūdamēto fidei. vl' habitu. ſic nullus excluditur in vita p̄nti. Itē ſup illḋ Auaricia. gl. Auaricia eſt multa acquirere nec ſuperflua pauperibus erogare. Cōtra. Ergo ſi quis dat hiſtrionibus male acquiſita nihilominus remanet auar⁹: ḡ ſimul auar⁹ ⁊ pdig⁹. Rn̄ſ. In vitio pdigalitatis ⁊ auaricie duo poſſumus ɔſiderare. ſ. maculā pcti et inclinationē quandā q̄ ē habit⁹ vitij: macula ḡ vtriuſq; ſimul manere pōt ſed nō inclinatio: nā ex pte auerſionis vnde macula peccati cōtrahitur ɔueniūt. ex parte cōuerſionis vnde habitus opponuntur. Item ſuper illud Inuidia. Glo. Duplex eſt paſſio inuidi. cum aut quod ipe eſt: aliū eſſe nō vult. aut alium videns meliorem: dolet ſe nō eē cōſimilē. Cōtra. Imperfectus pōt dolere ſine pctō de hoc q; non eſt ſimilis alicui perfecto. Rn̄ſ. Dolere ſup hoc q; nō ē ſilis meliori pōt hō dupl̄r vel pp̄ter iſufficiētiā ſuā ⁊ hoc ē bonū. vel pp̄ter alteri⁹ excellētiā ⁊ hoc eſt malū. Itē ſuper illud Homicidijs. Gl. Pluraliter dicit: q2 ſunt homicidia actus ⁊ volūtatiſ. ḡ actus ⁊ volūtas faciūt duo pctā. Cōtra. Act⁹ ē pctm̄ pp̄ter voluntatē: ḡ ſunt vnū pctm̄. Rn̄ſ. duplex ē volūtas ɔcidēdi Quedā ɔiuncta actui: ⁊ hoc ē idē peccatum cū actu. Quedam ſepata ab actu: ⁊ hoc ē aliḋ pctm̄ ab actu. Item ſuper illud Dolo. Gloſ. Dolus eſt cum aliud agitur: et aliud ſimulatur. Contra Luce vltio. Domin⁹ finxit ſe longius ire. ergo dolum commiſit. Reſponſio.

pſ. lxxxj.

Inuidia duplex ē paſſio.

Subintelligitur animo decipiendi. Item ſuper illud.
Qui conſentiunt facientibus. Gloſa. Conſentire eſt
tacere cum poſſis arguere vel errorem adulando foue
re. Contra. Ergo quicūqꝫ videt peccantem ꝛ tacet pec
cat. Reſponſio. Loquitur de his ad quos pertinet ex
officio peccantes arguere.

Capitulum ſecundum.

PRopter quod inexcuſabilis
es o homo omnis qui iudi
cas. In quo enim iudicas
alterum: teipſum condem
nas. Eadē enim agis que
iudicas.

¶ In precedenti capitulo locutus eſt gentibus ſpecia
liter eorum ſuperbiam reprimendo / hic ſm gloſam lo
quitur iudeis ꝛ gentibus communiter: eos de hoc ꝙ ſe
inuicem iudicando contendebant increpando. Et pͥo
intendit remouere materiam contentionis vſqꝫ ad ca
pitulum quintum. Secundo exhortari ad bonum con
cordie et pacis a capitulo quinto vſqꝫ ad. xv. In prima
parte quia materia contentionis eorum erat ꝙ ſe in
uicem preferebant ꝛ iudicabant) oſtēdit eos pares fu
iſſe ꝛ ſimiles. Primo in ſtatu culpe ante conuerſionē:
vſqꝫ ad mediam partem capituli. iij. ibi. Quid igitur?
precellimus eos? Nequaqꝫ. Secundo in ſtatu gratie
poſt conuerſionē ab illo loco vſqꝫ ad capitulum. v. In
prima parte Primo oſtendit ꝙ ante conuerſionē erāt
in culpa pares ꝛ ſimiles: capitulo iſto. Secundo ꝙ ni
hilominus iudei quantum ad aliquid erant digniores: ca
pitulo. iij. In prima parte Primo vtroſqꝫ de temera
rio iudicio increpat. Secundo vtroſqꝫ apud deū equa
les eſſe demonſtrat. ibi. Non enim eſt perſonarū acce
ptio apud deum. Tertio iudeos tanqꝫ magis preſumē
tes de ſe grauius accuſat. ibi. Si autem tu iudeus co
gnominaris. In prima parte de temerario eos incre
pat. Primo quia faciunt quod in alijs reprehendunt.
Secundo quia iudicium dei contra ſe non pertimeſcūt.
ibi. Scimus enim ꝙ iudicium dei eſt. Tertio: quia ſuper
his penitentiam agere nolunt. ibi. Secūdū duriciā tu
am ꝛ cor impenitens. In prima parte ponitur Primo
increpatio. Secūdo increpationis ratio. ibi. In quo eī
alterū iudicas. Tertio rationis manifeſtatio. ibi. Ea
dē eīn agis q̄ iudicas. Dicit ergo [Propter qḋ inexcuſabi
lis] Hoc ſm glo. dupliciter cōtinuatur. Primo ſꝫ ꝙ le
gitur de iudeis ꝛ gentilibus cōiter. ſic. Quia oīs faciens
predicta ꝛ conſentiens dign⁹ ē morte. [ppter qḋ inex
cuſabilis es o homo oīs] iudee ꝛ gētilis [qui iudicas]
id eſt alterū cōdēnas: in quo ſummas te iuſtum cū non
ſis. Scḋo ſꝫ ꝙ legitur de iudeis ſpecialiter. ſic. Ita gē
tiles qui predicta faciunt ſunt inexcuſabiles quia digni
morte [propter quod inexcuſabilis es o homo]. i. iudee
carnalis: non ſpūalis. Unde homo ſonat hic in culpaꝫ ꝛ
nō in naturam. ſicut. j. Cor. iij. Nōne carnales eſtis et
ſm hoīem ambulatis. [oīs qui iudicas]. i. per legē in
ſtructus: alios cōdēnas ꝛ non te ab his que faciunt ob
ſeruas. Ideo dī infra. xiiij. cap. Tu quis es qui iudi
cas alienum ſeruum. Et Mat. vij. Nolite iudicare. Et
vere inexcuſabilis [in quo enim alterū iudicas]. i. rep
hendis [teipſum condēnas] quia ipſe reus es mee iuſte cō
dēnationis. ij. Reg. xx. Tuū eſt iudiciū quod ipſe de
creuiſti. Lu. xix. Ex ore tuo te iudico ſerue neq̄. Et ve
re in hoc te cōdemnas. qḋ patet. [Eadem enim]. i. ſi
milia [agis que iudicas]. i. que in alijs cōdēnas. Ideo
dicit Ambr. Iudicet ille de alterius errore qui non ha
bet in ſe quod iudicet: ne cum de alio iudicat in ſe ſen
tentiam ferat.

**Scimus enim quoniam iudicium dei eſt ſe
cundum veritatem in eos qui talia agunt.**

¶ Hic increpat temere iudicantes: quia dei iudicium
non ꝑtimeſcūt. Ubi pͥo oſtēdit ꝙ a deo iudicandi ſūt
ibi. Exiſtimas autem o homo. Ubi tangit peccatū eo
rum triplex. Primo quia impunitatem ſibi compromit
tunt. Secundo quia bonitatem dei contemnunt. ibi.
An diuitias bonitatis eius contemnis? Tertio quia
benignitatem dei erga ſe non cognoſcunt. ibi. Igno
ras ꝙ benignitas. Dicit ergo ſic [Scimus] Dupliciter
autem continuatꝰ hoc. Uno modo ſm ꝙ non eſt ibi [eī]
Alio mō ſm ꝙ ibi eſt [enim] Primo mō ſic [Scimus]
ꝙ inexcuſabilis es o hō. Nō enī pōt ſe excuſare aliqͥs:
nec iudeus propter generis nobilitatem: nec gentilis
per ignorantiam. Sed potius ſcimus omnes [quoniaꝫ
iudicium dei eſt] Alio modo ſecundum ꝙ eſt ibi enim
ſic vere inexcuſabilis es omnis qui iudicas [Scimus
enim] nos ſpirituales viri / ſcilicet apoſtoli [quoniam
iudicium dei eſt ſecundum veritatem] id eſt ſecundum
rei equitatem / quia in nullo poteſt damnari. Iudicium
autem humanum ſecundum gloſam ſepe depͣuatur:
vel amore vel odio: vel timore / vel nimia ſeueritate:
vel nimia remiſſione: non ſic iudicium dei. Pſalm. Iu — Ps. cxviij
ſtus es domine et rectum iudicium tuum. Eſt inquam
[in eos] id eſt contra eos [qui talia agunt] qualia ſu
pra commemorauimus vel que in alijs condēnant.

¶ Uere timendum iudicium. Et propter euentus cer — Iudiciū
titudinem quia ſcimus. Et propter iudicis poteſtatē: — dei eſt ſū
quia iudicium dei eſt. Et propter iudicij equitatem / — me timen
quia ſecundum veritatem eſt. Et propter iudicandoꝝ — dum.
iniquitatem: quia in eos qui talia agunt.

**Exiſtimas autem hoc o homo qui iudicas
eos qui talia agunt: ꝛ facis ea: quia tu effu
gies iudiciū dei. An diuitias bonitatis ei⁹
et patientie et lōganimitatis contemnis.
Ignoras quoniam benignitas dei ad peni
tentiam te adducit.**

¶ Hic oſtendit ꝙ vane impunitatem ſibi promittunt.
Ubi duo facit. Tangit penam. Implicat culpam. ibi.
[Exiſtimas hoc o homo] omnis [qui iudicas]. i. condē
nas [eos quia talia agunt] qualia ſupra memorauim⁹
ca. j. Nihilominus [facis ea]. i. ſimilia [quia tu effugies
quocūqꝫ mō] iudicium dei? ſiue generale reſurrectiōis
ſiue particulare mortis. q. d. non debes hoc exiſtimare.
quia nullo modo effugies. Ps. Quo ibo a ſpiritu tuo: et — Ps. cxxx
quo a facie tua fugiam. j. Theſ. v. Cum dixerint pax — viij.
ꝛ ſecuritas: repentinus illis ſuperueniet interit⁹ ꝛ non
effugient. Et quia aliquis poſſet querere quare ergo non
ſtatim punit? Addit [An diuitias bonitatis eius]. i. co
piam bonitatis que eſt reſpectu omnium peccatorum — ps. cxliiij
generaliter: eis multa beneficia largiendo. Ps. Aperi
ente manum tuam omnia implebuntur bonitate. [ꝛ pa
tiētie] que ē reſpectu peccantium ex malicia: eos pu — Ps. vij.
nire differendo. Ps. Deus iudex iuſtus: fortis ꝛ pati
ens: nunquid iraſcitur per ſingulos dies niſi cōuerſi
[et longanimitatis] que eſt reſpectu peccantiū ex in
firmitate: eos diu ad penitentiā expectando. Eſa. xxx.
Propterea expectat dominus vt miſereatꝰ noſtri. An
inquam iſta [contemnis]. q. non debes contemnere.
[Ignoras ꝙ benignitas dei] id eſt bona voluntas dei
[ad pniaꝫ te adducit] quātū ī ſe eſt. q. d. nō debes igno
rare. Ignorās enī ignorabitur. j. Cor. xiiij.

Notandum eſt ſuper tex. diuitias bonitatis Quia bonita — Dei boni
tas dei erga peccatores ꝑ multos declaratꝰ effectus — tas erga
Primo eos a demonib⁹ cōſeruando ꝛ ꝓtegendo. Eſa. — pctōres ꝑ
xxvij. Ego dn̄s q̄ ſeruo eam. — multos de
Secūdo ſuis bonis alēdo ꝛ nutriendo. Matth. v. Sol — claratꝰ
lē ſuū oriri facit ſuper bonos ꝛc. et Ps. — effectus.
Qui dat iumentis eſcā ipſorum — ps. cxlvj.
Tertio ad pniam monendo. Cant. vj. Reuertere re
uertere ſunamitis.
Quarto tp̄s ꝛ oportunitatē penitēdi impͥtiēdo. Apo.
ij. Dedi ei tp̄s vt peniteat ſic ꝛc.
Qui eos ſi forte penitere velint expectando. Eſa. xxx.
Propterea expectat dn̄s vt miſereatꝰ noſtri.
Sexto interim eos a caſu grauiori conſeruando. Ps. — ps. cxviij.

Impulſus euerſus ſum vt caderem.
Septimo cor ad penitentiam illuſtrando.ij.Cor.iiij. Deus illuxit in cordibus noſtris.
Octauo ſi penitēt benigne ſuſcipiendo.Hiere.iij.Uulgo dr.Si dimiſerit vir vxorē ſuam ꝛc.Tu aūt fornicata ꝛc.Et ſequitur.Reuertere tamen ꝛc.

Secundum autem duriciam tuam ⁊ impenitens cor theſaurizas tibi iram in die ire ⁊ reuelationis iuſti iudicii dei: qui reddet vnicuiqꝫ ſecundum opera eius.

Penitētiam agere nolētiū de ſuis pctis increpatio

¶ Increpauit ſuperiꝰ malos de temerario iudicio ꝛ ꝙ iudicium dei cōtra ſe nō ptimeſcūt.Hic increpat eos q̄ de pctis pniam agere noluīt.Ubi pͥo oſtēdit ꝙ tales iudicio diuino puniētur.Secundo quō puniētur. ibi. His qui ſm patientiā eiꝰ.Circa punitionē implicātur tria.Primo eq̄tas punientis:qꝛ ſm duritiā tuā.Scd̄o grauitas punitionis:qꝛ theſaurizas tibi irā.Tertio cōtrarietas dilatiōis:qꝛ in die ire ꝛ tribulatiōis.Dicit ergo[Scd̄ꝫ duriciā aūt tuā]Ita benignitas dei ad penitentiā te adduxit:tu tamē nō adduceris[aūt]ſed[ſm duriciā tuā].i.ptinaciā tuā i pſēti malo.zacharie.vij. Poſuerunt cor ſuum vt adamantem ne audirent legē Eccleſi.iij.Cor durum male habebit in nouiſſimo.[ꝛ cor impenitens]de malo preterito.Secūdū Glo.tria ſunt genera peccantium.Sunt enim quidam quibus mala que agunt diſplicent:et ducti penitentia de eis exire laborant.Alij quibus placent:et de dei miſericordia nimis preſumentes:in eis pdurant.Alij quibꝰ mala diſplicent.ſed ꝙ gratia ſunt deſperant.Secundum hoc inquam[theſaurizas tibi iram]id eſt accumulas tibi penam.Deuterono.xxxij.Nōne hec condita ſunt apd̄ me ꝛ ſignata in theſau.m.Iram inquā exercendam[in die ire et reuelationis iuſti iudicij dei] id eſt in die iudicij generalis.Qui dicit̄ dies ſm Glo. non pro tēporis qualitate.ſed pro occultoꝝ reuelatiōe Dies ire q̄tum ad peccatores quibus iratus dominus apparebit.Sopho.j.Dies ire dies illa.Dies reuelationis q̄tum ad omnes.quia tunc occulta omnium reuelabuntur.j.Corinthios.iiij.Illuminabit abſcōdita tenebrarum ꝛ manifeſtabit cōſilia cordium.[qui].ſ.deꝰ[reddet vnicuiqꝫ]paruo ꝛ magno[ſm opera eius]etiam interiora:non ſolum exteriora.vt nomine operis ꝯprehendatur cogitatio: : locutio:operatio:et omiſſio. Matth.xxj.Uoca operarios et redde illis mercedem Reddet autem ſm glo.mala pro malis:quia iuſtus.bona pro malis .ſ.paruulis:quia bonus.bona pro bonis: quia bonus ꝛ iuſtus.mala aūt pro bonis non reddet qꝛ non eſt iniuſtus.

Peccātiū tria ſunt genera:

His quidem qui ſecundum patientiam boni operis: gloriam et honorem et incorruptionem querentibus vitam eternam.

¶ Habito ꝙ temere iudicantes in iudicio diuino puniuntur.Hic oſtendit retributionem ipſorum Primo bonorum.Secundo impiorum.ibi.His autem que ſūt ex contentione Tertio ordinem retributionis iuſtoꝝ ibi:Gloria autem ꝛ honor ꝛ pax.Circa retributionem. iuſtoꝝ īplicat tria. Meritum ibi.His quidem ꝛc. Premium.ibi.Gloriam ꝛ honorem.Motiuū ad vtrūqꝫ ibi querentibus vitam eternam. Dicit ergo.[His quidē ꝛc.]Ita reddet vnicuiqꝫ ſm opera ſua[his quidem q̄] ſunt[boni operis]actores ſup.ꝛ hoc[ſm patientiam] eius:quia in hoc bene vſi ſunt patiētia dei.reddet ſuple[gloriam]quo ad ſeipſos.Fulgebunt enim iuſti ſicut ſol Matthei vigeſimoquarto[ꝛ honorem]quo ad alios.Pſalm.Nimis autē honorati ſunt.Et primi regum ſecundo.Qui honorificauerit me glorificabit eū ꝛc.[ꝛ incorruptionem]quo ad vtriuſqꝫ eternitatem. Non eſt talis gloria ꝛ honor temporalis:immo corruptibilis ꝛ tranſitorius:his inquam[querentibus vitā eternam]qui propter vitam eternam operantur:non propter laudem humanam/ideo Col.iij.Que ſurſum ſunt querite:ſcilicet gloriam anime / incorruptionem corporis/honorem vtriuſqꝫ.

ps. cxxxviij.

His aūt qui ſunt ex contentiōe: ⁊ qui nō acquieſcunt veritati:credūt aūt iniquitati: ira ⁊ indignatio:tribulatio ⁊ anguſtia.

¶ Primo poſuit retributionem iuſtorum: hic tangit retributionem impiorum.Ubi tangit in ipſis.Primo culpam.Secundo penaꝫ.Tertio punitionis ordinationē Pena.ibi.Ira ꝛ indignatio.Ordo.ibi.In omnem animam Circa primum tangit primo peccatum oris.Secundo cordis:ꝛ hoc dupliciter. Primū in receſſu a bono.ibi.Qui non acquieſcunt. Secundum in acceſſu ad malum.ibi.Credunt autē iniquitati.Dicit ergo[His autē]q.Ita reddet bonis[autem]ſed[his qui ſunt ex cōtentione].i.qui contendunt inter ſe vel cōtra predicatores euangelij quod eſt contra conſuetudinem chriſtianam.j.Cor.xj.Si quis videtur inter vos ꝯtentioſus eſſe nos talem conſue.non ha. [Et qui non acquieſcunt veritati]cum eis predicatur.Iob.xxiiij.Ipſi fuerunt rebelles lumini[Credunt autē iniquitati]impunitatem ſibi promittentes ꝛ de iudicio futuro diffidentes.His inquam erit[ira]poſt iudicium.ſ. pena ſenſibilis.Pſ.Peccator videbit ignem ꝛ iraſcetur dentibus ſuis ꝛc.[ꝛ indignatio]ipſorum in iudicio contra ſeipſos.Sap.v.Nos inſenſati ꝛc.ꝛ[tribulatio]ante iudicium in preſentia mali[ꝛ anguſtia]in expectatiōe futuri mali.Sap.v.Intra ſe penitentiam agentes ꝛ anguſtia ſpūs gementes.Uel[ira]. i. oſtenſio irati iudicis.ideo Iob.xiiij.Quis mihi det vt in inferno protegas me ꝛc.Pſ.Dñe ne ī furore.[ꝛ īdignatio].i.redargutio diſceptāt̄.Mat.xxv Eſuriui ꝛ nō dediſtis.Iō Prouer.xvj.Indignatio regis. nuncij mortis[tribulatio].i.pena exterior:ignis materialis. Mat.xxv. Ite in ignem eternum.[ꝛ anguſtia]. i. pena interior luminis ſpūalis.Eſa.vl.Ignis eorum non extinguetur ꝛc.

ps. cxj.

ps. vj.

In omnem animā hominis operantis malum.Iudei primum ⁊ greci.

¶ Uētura ſūt hec pͥo[in oēꝫ aīam]ꝛ poſtea in oē corpus.Corpꝰ ei ſequit̄ aīaꝫ:ſiue in penā ſiue in gloriam. Iob.ix.Rurſū circūdabor pelle ꝛc.Aīam dico[hoīs operātis malum]Pſ.Odiſti oēs qui operant̄ iniquitate.Amb.In hoc ope nō ſolū facta ſignat ſꝫ etiā pfidie ꝓfeſſionē[iudei primū].i.maxīe ꝓpt legis ſcripte ꝓuaricationē[ꝛ greci].i.gentiles.Greg.Ubi maius donuꝫ ſcientie:tranſgreſſor ſubiacet maiori culpe.

ps. v.

Gloria autē ⁊ honor ⁊ pax omni operanti bonum:Iudeo primum:⁊ greco.

¶ Poſt tribulationē iuſtorum ꝛ malorum.Hic ſubdit̄ ordo retributionis iuſtoruꝫ.Ubi Primo tangitur ipſa remuneratio.Secundo remunerandi ratio.ibi.Omni operanti.Tertio remunerationis ordo.ibi.Iudeo primum.Dicit ergo[Gloria autē]Iſto ordine fiet dānatio malorum[autem]ſed[gloria]in ſe quantū ad quatuor dotes corporis et tres anime[ꝛ honor]reſpectu aliorum[et pax].i.vtriuſqꝫ quieta conſeruatio.Quod enim prius dixerat incorruptionem: hic dicit pacem. Eſa.xxxiij.Sedebit populus meꝰ in pulchritudine pacis . Hec inquam erunt [omni operanti bonum:iudeo primuꝫ]tempore operanti bonum[ꝛ]deinde[greco.i. gentili.Uel[iudeo primum]id eſt maxime : quia enim melius inſtructus : melius operatur:et ideo melius remuneratur [et greco] id eſt gentili. Ambroſius. Iudeum ſemper anteponit prerogatiua patruꝫ: vt aut coronetur primus:aut dānetur grauius.Uel gloria interius ad deum:honor exterius a proximo:pax ad vtrūqꝫ interius ad deum:exterius ad proximum.

Hic queritur ſuper illud In quo alium iudicas.Cōtra.licet cuilibet iudicare de aptī.Rñſ.Licet cuilibet iudicare reprobādo factuꝫ:ſed nō cōdēnādo pſonā:maxime de eodem crimine in quo eſt.Itē ſuper illud Sciꝰ eni.gl.Ignorantia in his qui intelligere noluerūt pctm̄ ē.Cōtra.Nulla ſcia ē viciꝰ:ḡ nulla ignorātia pctm̄.Rñſ.Ignorātia affectata iniq̄tū ignora

rantia non eſt peccatum.ſed inductum affectata.i.ipſa affectatio neſciendi. Item ſuper illud Judiciũ dei eſt ſm veritatem.ergo cum omnis actio dei ſit noſtra inſtructio:iudicium hominis debet eſſe ſm veritatem ergo conuinctum in iudicio non debet condemnare ſi ſcit eum innocentez. Contra. Ambro.dicit ꝙ iudex de bet iudicare ſm allegata:non ſm cõſcientiam ſuã pri uatam. Rñſ. Judicandum eſt ſm veritatem manife ſtaz. id eſt probatam:non autem ſm occultam In hoc enim deum imitari non poſſumus.quia deo omnia ve ritas eſt manifeſta:non nobis. Item ſuper illd In eosqui in talia agunt.Glo.contra eos qui ea faciunt que in alios reprehendunt.ergo peccat prelatus repre hendendo ſubditum de peccato in quo eſt ipſe.Contra Tenetur ſubditum peccantem reprehendere.ergo be ne facit. Rñſ. Si prelatus eſt in eo peccato manifeſto ⁊ reprehendit in manifeſto:peccat.quia ſcandalizat. Si autem eſt in eodem occulto vel reprehendit in oc culto:non peccat. Ad obiectum Rñſ. Nec peccat tũc quia reprehendit.ſed quia īordinate reprehendit. Itẽ ſuper illud An ignoras.Glo. Grauiſſime peccat.quia ignorans. Cõtra. Ignorãtia extenuat peccatũ. Rñſ. Grauiſſime.id eſt periculoſiſſime. Item ſuper illud Scdm duriciam Glo. Sunt alij quibus malũ placet Contra. Omnia bonum exoptant:vt dicit philoſophꝰ Rñſ. Malum per ſe nulli placet.ſed per accidens in quantum habet boni apparentiam:vel honeſti:vel vtilis vel delectabilis. Item ibidem Peccatum in ſpiritũ ſanctum duobus modis committitur per obſtinatio nem vel per deſperationem. Contra. Magiſter.ij.ſen tentiarum diſt. pe.aſſignat alias ſpecies Inuidentiã fraterne gratie:impugnationez veritatis agnite. Rñſ. Iſte due ſunt ad remanẽdum in peccato:ſed ille ad pec candum Item ibidem.glo. Tanta eſt labes eius pec cati.ſ.in ſpiritum ſanctum:vt deprecandi humilitatem ſubire non poſſit Contra. Semper ante mortem põt homo penitere. Rñſ. Non poteſt.i.vix poteſt .i.raro contingit. Item ſuper illud. In die ire.Glo. Tempꝰ iudicij vocat diem.non pro temporis qualitate ſed ꝑ occultorum reuelatione.Contra Abachuch.iij.Sol ⁊ luna ſteterũt ⁊c. Ergo ſol erit in ſuperiori hemiſperio ſcz nro. Rñſ. Si dies appellaẗ / ſolis ſtatio:dies erit: ſi ſolis ſtatio ſuper terrã:dies non erit. Itẽ Iuxta ope ra ſua.Cõtra. Nihil retribuet paruulis. Rñſ. Loquiẗ de habentibus tẽpꝰ operandi. Item Deꝰ ꝑ pctõ tẽpo rali punit eternaliter:nõ ergo ſm opa ſed vltra. Rñſ. Licet actio ſic ſit tpalis:tamẽ voluntas que per pnlaz nõ mutatur ꝑpetua ẽ. Itẽ ibidẽ querit gl. Utrũ mala voluntas reproboꝝ in inferno ſit culpa vl pena tm̃. Ui detur ꝙ culpa qꝛ eſt priuata / modo.ſpecie / et ordine. Cõtra.Creſcẽte culpa debet creſcere et pena: ſed cre ſcet culpa in infinitũ ſi ita eſt:ergo et pena. Rñſ. Illa mala voluntas pena eſt non culpe : qꝛ nõ eſt libera ſed extorta. Ad obiectum Rñſ. Illa priuatio non eſt vo luntaria ſimpliciter ſed quaſi vi tormentorum extorta. Item ſuper illud Iudeo primũ.gl.qꝛ meliꝰ inſtructus melius operatur.Cõtra. Ut dicit philoſophꝰ lib.ethi. Scire aut parum aut nihil prodeſt ad virtutẽ. Reſpõ. Scire in vniuerſali parum prodeſt:ſed ſcire in particu lari ſcz applicatũ ad opus multum valet.

Notãdũ ſup illud Querentibꝰ vitã ꝙ ad querẽdũ ⁊ in ueniendũ illũ qui eſt vita.ſ.deũ attendenda ſũt quatu or.ſ. Locus / tempus / modus / et fructus. Locus autẽ in quo inuenitur eſt mundus.quietus.ſecurus.

Utrum.ſ. deũ querẽ tibꝰ : ⁊ ad īueniẽdũ illum qua tuor ſunt attẽdẽda

Queratur ergo.

Nõ in lecto quo fetet cõcupiſcẽtia carnis: qꝛ ibi non ẽ ſpeculũ ſine macula. Canti.iij. In lectulo meo queſi ui ⁊ nõ inueni illũ. Sed in lecto pnie ⁊ aſperitatis cuz paſtoribꝰ. Luc.ij. Eſa.lj. Audite me qui ſeqmini qð iuſtum eſt et queritis dominum.

Non in foro in quo feruet concupiſcentia oculorum: qꝛ non eſt negociator animalium ſed animaruz. Oſee.v. In gregibus ſuis ibunt ad querendum dominum ⁊ nõ inuenient ablatus ⁊c. Sed in domo ſecrete conſcien tie cum regibus. Matth.ij. Cãti.iij. Per plateas que ſiui et non inueni paululum ⁊c.

Nõ in põpa in qua regnat vite ſuperbia:quia in ventũ nõ vadit ille qui ſitas ẽ. Sic Lu.ij. Exiſtimãtes euz in comitatu querebant inter cognatos et notos:⁊non inuenitur. Si non inuenitur inter ſuos:quõ inuenies in ter tuos. Audi ergo filia et vide ⁊c. Sed in ſchola ve ritatis ⁊ ſapientie cum parentibus qui inuenerunt eũ in medio doctorũ. Quid eſt ꝙ me querebatis.

Tẽps querendi congruũ triplex eſt.ſ.dũ dies eſt : dum ꝓpe eſt.dum nobis ꝓdeſt. Querendꝰ eſt ergo deus.

Deꝰ q̃rẽ dus ẽ te pore con gruo tri pliciter.

Primo dũ dies eſt:qꝛ in nocte vix poteſt aliqd inueni ri. Cãt.iij. Per noctes q̃ſiui quem diligit anima mea / queſiui ⁊ nõ inueni. Et bene dicit per noctes ſiue mor tis:ſiue nature:ſiue culpe:ideo Eſa.xxj. Si queritis ⁊ querere proponitis q̃rite in mane: nõ in nocte. De qua dicit. Uenit mane et nox.

Scdo dũ ꝓpe ẽ:vl pñs ẽ. Eſa.lv. Querite dñm dũ in ueniri põt.vnde ꝓpe eſt / qꝛ ad oſtium cordis: vbi pul ſat. Aperi ergo ne recedat et non poſſis eũ inuenire cũ ſpõſa. Cãt.v. Alioquin ille declinat. Joh.viij. Ego va do et queretis me ⁊ in peccato veſtro mo. ⁊c. Et ſequi tur. Quo ego vado / vos non po.v.c.

Tertio dũ ſibi vacat ⁊ ꝓdeſt:negocijs nr̃is intendere. Nũc eñi ẽ tẽps miſerẽdi. Nunc aũt oĩs qui petit acci pit ⁊ qui q̃rit ⁊c. Joh.viij. Adhuc modicum lumen ⁊c. Item euiſdem.xiij. Adhuc modicum vo.ſum ⁊c.

Modus querendi debitus talis eſt: vt cum querimus diligenter aliquid

Lingua feſtinat ad īterrogãdũ:qð fit ꝑ deuotã orõnez ſic Can.iij. Nũ quẽ diligit aĩa mea vidiſtis? Eccl̃i.vl. Queſiui ſapientiam palam in oratione mea.

Oculus ad intuendum:quod fit per rectam intentionẽ Sap.j. In ſimplicitate ⁊c.

Pes ad ambulandum:quod fit per feruentem affectio nem. Joh.xx. Mulier quid ploras?

Manus ad palpandum : quod fit per bonam operatio nem. Pſ. Deum queſi.manibus meis

Uirtus ad continuãdum:quod fit per finalem perſeue rantiam. Pſ. Querite faciem eiꝰ ſemper. Sic queſie runt magi. Matth.ij. Pſ.xvj.

Nõ enim eſt perſonarũ acceptio apð deũ.

¶ Superiꝰ increpauit eos de temerario iudicio quo ſe inuicem preferebãt. Hic eos eq̃les apud deũ eẽ demõ ſtrat. Et primo quo ad naturam. Secundo quo ad pe nã.ibi. Quicunqꜫ eñi ſine lege pec. Tertio quo ad cul pam.ibi. Non enim auditores. Dicit ergo [Non enim] quaſi Ita omni operanti malum erit pena: et ſimiliter omni operãti bonũ gloria [Non eñi eſt perſonarũ acce ptio apud deũ] Non enim iudicat deus ſm merita pſo narum. Non enim accipit perſonam cuiuſqꜫ: q̃ dñator eſt oim In iuſtificãdo. Act.x. In veritate cõperi:quia non eſt perſonaruz acceptor deus: ſed in omni gente q̃ cunqꜫ ⁊c. In docendo. Matthei. xxij. Magiſter ſci mus quia verax es : et viam dei in veritate doces ⁊c. In premiando:vt hic. Non enim eſt perſonarum acce ptio apud deum.

Quicunqꜫ enim ſine lege peccauerũt : ſine lege peribunt : et quicunqꜫ in lege peccaue runt:per legem iudicabuntur.

¶ Hic oſidit eos equales quo ad penã. Ubi tãgit. Pri mo penã gentiliũ. Scdo iudeoꝝ.ibi. Et quicũqꜫ in le ge. Dicit ergo [Quicunqꜫ enim] quaſi Et vere non eſt acceptio ꝑſonarũ apud deũ [Quicunqꜫ enim ſine lege peccauerunt] vt gentiles [ſine lege].i. nõ ꝑpter legis ſcripte ꝑuaricationẽ [peribũt].i. damnabunẗ. Q; aũt intelligatur hic de lege ſcripta oportet:quia ſine omni lege non eſt peccatum:qꝛ ſm Ambroſiũ. Peccatum ẽ preuaricatio legis diuine ⁊ celeſtium inobedientia mã datorum. [Et quicunqꜫ in lege ſcripta peccauerunt] vt iudei preuaricatores legis: de quibus Pſalm. Tẽ pus faciendi domine diſſipauerunt legem tuam [per le gem] enim / id eſt propter legis preuaricationem [iudi cabuntur] vt pereant. Ipſa enim lex accuſabit eos. Jo hannis ſeptimo. Eſt qui accuſat vos Moyſes in quem ſperatis. Pſ.cxviij.

Non enim auditores legis iuſti ſunt apud deum.ſed factores legis iuſtificabuntur.

¶ Hic oſtendit eos equales quo ad culpam. Ubi oſten
dit inexcuſabilem culpam Primo iudeorum. Scdo gē
tium.ibi. Cum enim gentes q̄ legem non habēt. Inex
cuſabilitas oſtenditur in duobus. Primo in leg; noticia
quam habuerunt. Scdo in leg; negligentia quam non
fecerunt ibi. Sed factores Dicit ergo [Nō enim] q̄ſi
Et vere qui in legē peccauerunt per legem iudicabunt
[Non enim auditores] tātum [legis] ſcripte; [iuſti ſunt
apud deum] quāuis apud homies iuſti videant. [ſed
factores legis iuſtificabuntur.] Hoc dupliciter legitur.
Primo modo ſic [Sz factores leg;] qui ſcilicet faciūt
ea que p̄cepit lex: maxime moralia [iuſtificabunt].i.iu
ſti habebūtur per opera legis. Scdo ſic. [ſed factores
legis iuſtificabuntur] prius.ſ.a deo ad hoc φ ſint fac
tores leg;. Lex ei nō pōt ſufficienter iplen ſine gratia
Notandum φ lex dei eſt
Lex dei quō ſit obſeruāda. Primo audienda.q2 Prouer.xxviij. Qui declinat au
rem ſuam ne audiat legem: oratio eius erit execrabi
lis. Et merito; ex quo non vult audire verbum dei: nō
audiatur a deo verbum eius. Sed heu appropinqua
uerunt perſequentes me iniquitati.a lege autem ꝛc.
pſ.xxxvj Scdo retinenda. Pſ. Lex dei eius in corde ipſius: et
non ſupplantabuntur greſſus eius. Et merito: ex quo
ligant per legem deo: nō ſupplantātur ab aduerſario.
pſ.cxviij Tertio meditanda. Pſ Quomodo dilexi legē tuā do
mine.to.di.me.m. eſt ſuper ini.meos pru. Et merito
prudens efficitur qui quotidie in lege meditatur. Sed
heu Leui.xxvj. Leges meas deſpexerunt.
Ibidem Quarto diligenda Pſ Pax multa diligentibus le.tu
ꝛ non eſt illis ſcandalū. Et merito qui diligit bonum
Ibidē. euadit malum. Pſ. Iniquos odio habui. Sed heu q2
Quinto in ore habēda (abiecerūt legē dei Amos.ij.
Exo.xiij. Lex domini ſemper ſit in ore tuo: Et merito
habenda ſemper q2 requirit frequēter. Malac.vi. Le
gē requirunt de ore eius. Sed heu q2 narrauerunt mi
hi iniqui fabulationes. Sexto opere adiplenda. vt hic
Factores legis iuſtificabuntur. Et merito iuſti.q2 va
dunt ſm regulam rectam. Sed heu q2 tempus faciēdi
domine diſſipauerunt legem tuam Ideo exitus aqua
rum deduxerunt ꝛc.
Septimo contra aduerſarios defendenda .j. Mach.
ij. Nunc ergo filij: emulatores eſtote legis: et date ani
mas pro teſtamento patrum. Et merito datur tempo
rale p eterno. Sed heu Abachuch.j. Lacerata ē lex.
Octauo predicāda et docenda. Paral.xvij. Docebāt
populum: habentes librum legis in manibus. Et meri
to in manibus: quia predicator debet facere ꝛ docere.
pſ.lxxvij Sed heu q2 non cuſtodierunt teſtamentū dei: et in le
ge eius predicanda noluerunt am.ꝛc.

Cū enim gentes que legem nō hñt: naturaliter ea que legis ſūt faciūt: eiuſmodi legez non hñtes ipſi ſibi ſunt lex: qui oſtēdunt op⁹ legis ſcriptum in cordibus ſuis.

¶ Hic oſtendit inexcuſabilez culpam gentilium. Oſtē
dit enim φ non ignorabant veritatem. Primo quia ha
bebant lumen legis innate. Secundo teſtimonium cō
ſcientie. ibi. Teſtimonium reddente illis. In prima
quantum ad gentiles implicat tria. Carentiam legis
ſcripte. Preſentiam legis nature.ibi. Ipſi igitur ſunt
lex. Intelligentiam legis gratie.ibi. Opus legis ſcri
ptum in cordibus ſuis. Dicit ergo [Cum enim gentes]
q.et vere factores legis iuſtificabuntur: quia gentiles
etiam ſine lege: ea que legis ſunt operantes vel omit
tentes iuſtificabuntur vel punientur. [Cum enim gen
tes que legem] ſcriptam/ ſcilicet Moyſi [non habent]
ſicut iudei [naturaliter] id eſt naturali ratione: per gra
tiam tamen illuminata [faciunt ea que legis ſunt] di
ſcernendo: ſcilicet bonum a malo quod eſt officium le
gis: quia per legem cognitio peccati. infra.iij. Uel [ea
que legis ſunt faciunt] credendo: ſcilicz in chriſtuz: qd
docuit lex. Deut.xviij. Prophetā de gente tua ſuſcita
bit tibi dominus: ipſum ſicut me audies [Eiuſmodi le
gem] ſcriptam: ſcilicet [non habentes: ipſi ſibi ſūt lex]
id eſt valent ſibi legem [qui] ſcilicet gentiles [oſten
dunt] indicijs operum [opus legis] ſcilicet opera in le
ge precepta/ illa ſcilicet duo. Non facias alij ꝛc. Et
hoc. Facias alij ꝛc. Tob.iiij. Matth.vj. Uel [opus le
gis] id eſt fidem quam lex precepit. Quia finis legis
chriſtus ad iuſtitiam.j. Timo.j. [ſcriptum in cordibus
ſuis] id eſt rationi naturaliter infixum: vel etiam affe
ctui per gratiam impreſſum. Hiere.xxxj. Scribam le
gem meam in cordibus eorum.

Teſtimonium illis reddente conſcientia ipſorum: ꝛ inter ſe inuicem cogitationum accuſantiū aut etiā defendentiū: in die cuz iudicabit deus occulta hoim ſecundum euangelium meum per Ieſum chriſtum.

¶ Hic oſtēdit idem p teſtimonium conſcientie. Ubi no
tat duplex op⁹ conſcientie. Teſtificari quo ad omēs. Conſcientie op⁹ duplex.
Accuſare infideles.ſ.operū in ſe et cogitationū accu
ſātiū: ibi. Et inter ſe. Dicit ḡ [Teſtimoniū].q. Ita oſtē
dit op⁹ legis: et hoc [conſcientia ipſorū reddente illis
teſtimoniū] ſalutis vel dānationis in futuro. Iudica
būt eñ mortui ex his q̄ ſcripta ſūt in libris eoꝝ. Apo
ca.xx. Et non ſolū cōſcientia opeꝝ: ſed etiā [cogitatio
num: accuſantium] non credentes. Ueniēt enim in co
gitation: b⁹ pctōꝝ ſuorū timidi. Sap.iiij. [aut etiā de
fendentium] credentes. Accuſantium iniquam ꝛ defen
dentium [inter ſe inuicem] Bone cogitationes defen
dunt bonos: male accuſant malos. Uel more grecoꝝ
carentiū ablatiuis ponuntur hi genitiui p ablt'is.i.co
gitationib⁹ accuſantib⁹ ꝛc. ꝛ hoc [in die iudicij]. Qui
ſcz appellatur aliqñ dies ppter occultorū manifeſta
tionem: vt hic: ꝛ Soph.j. Dies illa dies ire. Aliquādo
media nox ppter improuiſionē. Mat.xxv. Media no
cte cla.fact⁹ eſt. Aliqñ ſero ppter terminū tpis. Mat.
xx. Cum ſero factū eſſet dix. ꝛc. Aliqñ mane ppter ini
tium eternitat;. Sopho.iij. Mane iudicium ſuum da
bit in luce ꝛ non abſcōdet. In die igr] cū iudicabit de⁹
occlta hoiz nō demonū: q2 tūc erit iudiciū diſceptatio
nis hoiz nō demonū. Iudicabit igr [p ieſū xpz]. Pr eſt
oē iudiciū dedit filio. Io.v. ꝛ hoc [ſz euāgeliuz meuz]
quod ego predico. Ergo iudicabit dominus.
Euidenter: quia ad teſtimonium conſcientiaꝝ. Danie. Iudicabit dñs equaliter.
vij. Iudicium ſedit et libri aperti ſunt.
Fideliter q2 ſz exigentiā meritoꝝ. vñ ſ't: et inuicē cogi
tationū accuſantium. Pſ. Iuſt⁹ domin⁹ et ioſt. dilex. pſ.lxxiiij
Congruēter: quia tempore congruo. vnde dicit: in die.
Pſ. Cum accepero tempus iuſt.iu. pſ.lxxiiij
Perſonaliter: quia apparente dei filio. vnde dicit domi
nus. Eſa.iij. Domin⁹ ad iudici. veniet cum ſe.
Generaliter. q2 etiam occulta hoiz. Eccls.vi. Cuncta
que fiunt adducet dominus in iudicium.
Ueraciter. quia ſm euangelium meum.
Ordinabiliter. quia per Ieſum chriſtum

Si autem tu iudeus cognominaris: et requieſcis in lege: et gloriaris in deo: et noſti voluntatem eius: et probas vtiliora: inſtructus per legem.

¶ Poſtq̄ iudeos ꝛ gētiles apd deū eē equales demō
ſtrauit. In hac tertia pte principali hui⁹ capl'i iudeos
q. magis p̄ſumētes grau⁹ redarguit. Oſtēdēs Primo
φ quoad pctī immunitatē nō valuit eis legis acceptio.
Scdo φ non valuit eis circuncīſio: ibi. Circūciſio qui
dē pdeſt. In prīa tāgit. Primo quiqz prerogatiuas iudeo
rū ſpeciales. Scdo ex illis ortas quiqz preſūptiones
ibi. Cōfidis teipſū ducē eē cecorū. Tertio quiqz eorū
increpationes. ibi. Qui ergo aliū doces. In prio tāgi
tur Primo dignitas patrum. Secundo cultus deter
minatus obſeruandorū legalium. ibi. Et requieſcis in
lege. Tertio cognitio diuinorū. ibi. Et gloriar; in deo.
Quarto reuelatio myſteriorū. ibi. Noſti voluntatem
eius. Quinto diſcretio operandorum. ibi. Et pbas vti

hebrei/iu dei/ꝛ iſra elite vnde dicti

liora. Dicit ergo [Si autem] q. Gentilis hꝫ legem naturalem tantum ſed tu plura quod patet [ſi autem tu iudeus cognominaris] a Juda patriarcha nobiliore. Dicebant hebrei ab Abrahā. iſrlite ab iſrl. iudei a iuda nobiliore tribu. Hebrei quidem. i. tranſeuntes propter ſusceptioēꝫ preceptoꝝ terrenoꝝum Jſraelite. i. deum videntes propter contemplationem celeſtium Judei. i. ꝯfitentes propter cōfeſſionem diuine laudis ꝛ ſuoꝝū peccātoꝝū [ꝛ requieſcis in lege] ꝛ in legis obſeruātia. nō vagaris per diuerſos errores ſicut gentiles. Thre. j. Habitauit inter gentes nec inuenit requiem [ꝛ gloriaris in deo]. i. in dei cognitione Hiere. ix. Jn hoc glorietur qui gloriatur ſcire et noſſe me [et noſti voluntatem eius] de redemptione generis humani ꝛ ꝑ prophetas manifeſta Baruch. iiij. Beati ſumus iſrael qꝛ q̄ placent deo manifeſta ſunt nobis [ꝛ probas vtiliora per legem inſtructus] tanq̄ ꝑ pedagogū Lex enim pedagogus noſter fuit in chriſto. Galat. quarto. Conſtructio ſuſpenſiua eſt vſque ibi. Nomen enim dei ꝑ vos blaſphematur.

Propter hanc conditionem.

Confidis te ipſum eſſe ducem cecoꝝum: lumen eoꝝum qui in tenebꝛis ſunt: eruditoꝛē inſipientium. magiſtrum infantium. habētem foꝛmam ſcientie. ꝛ veritatis in lege.

¶ Poſtq̄ poſuit v. ꝓrogatiuas. hic ſubdit v. ꝓſumptiones ex ipſis ortas qꝛ. ſ. ꝯfidit ſe eſſe. Primo ducē cecorum in fide per verbum. Secundo lumen errantiū in moribus. ꝑ exemplum. ibi. Lumen eorum. Tertio eruditorem inſipientium. in cognitione maiorū rerum ibi. Eruditorē inſipientium. Quarto magiſtrum infātium. in cognitione minorum rerum ibi. Magiſtrum. Quinto perfectum in ſcientia librorum legalium ibi. Habentē formam. Dicit ergo [Confidis] quaſi. Jta tu maxime qui cognominaris iudeus ꝛ habes tot prerogatiuas [ꝯfidis teipſum eſſe ducē: cecorum] ī fide. i. gentilium Mat. xv. Ceci ſunt ꝛ duces cecorum [ꝛ lumē eorum qui in tenebris ſunt]. i. doctorē errantium in moribus Eſa. ix. Populus qui ambulabat in tenebris. vidit lucem magnam [Eruditorem inſipientium]. i. Judeoꝝ nōdū ꝓuectoꝝ: et hoc q̄tū ad maiorē rerū cognitionē: et ad [magiſtrū infātiū]. i. iudeoꝝ minimorū: adhuc circa elemēta ſtudētiū. i. circa intellectū legis lrālē quē vocat elementa. Gal. iiij. Jta ꝛ nos cum eſſem⁹ paruuli ſub elemētiſ mundi huius eram⁹ ſeruientes. Et cōfidis te eſſe [habentē formā ſciētie ꝛ veritatis in lege]. i. ꝑfectionē ſcīe in operandis: ꝛ veritatē in credēdis. Uel: vt ſcias ſenſū legis: et illū eſſe verū.

Qui ergo aliuꝫ doces: teipſum non doces. Qui pꝛedicas non furandū: furaris. Qui dicis non mechanduꝫ: mecharis. Qui abominaris idola: ſacrilegium facis. Qui in lege gloꝛiaris per pꝛeuaricationem legis: deum inhonoꝛas. Nomen enim dei per vos blaſphematur inter gentes ſicut ſcriptū ē.

Judeorū icrepatio nes.

¶ Poſuit apoſtolus quinq̄ iudeoꝛuꝫ preſumptiones. Hic ponit quinq̄ eoꝛū increpationes. Primo qꝛ ſeipſos non inſtruūt. Scdo qꝛ verum intellectum a lege auferunt: ibi. Qui predicas non furandum. Tertio: qꝛ intellectum falſum apponunt: ibi. Qui dicis nō mechandum. Quarto quia cultum dei alteri tribuūt: ibi. Qui abominaris idola. Quinto qꝛ alios a chriſto auertunt ibi. Qui in lege. Dicit igitur [Qui ergo] q. Si hec oīa habes ſicut te habere confidis [ergo tu qui aliū doces teipſum nō doces] q. d. inordinate facis. Tibi enim debes primuꝫ intendere ſm rectum ordineꝫ charitatis. Tales ſunt de quibus Matt. xxiij. Sup cathedrā ꝛc. que dicūt facite: que aūt faciūt nolite facere [Qui ꝑdicas non furandū] ſm preceptū legis [furaris] intellectū. ſ. xp̄i a lege ſurripiēdo. Hec eſt regula aurea quā furatus eſt Achor. Joſue. vij. [Qui dicis non mechādum] Exo. xx. [mecharis] verum. ſ. ſenſum legiſ ꝑ falſum corrūpendo: ꝛ falſas traditiones miſcēdo. Mat. xv. Jrritū feciſtis mandatū dei ꝓpter traditiōes vr̄as [Qui abominaris idola] ſm ꝙ mādat lex Exo. xx. [ſacrilegium facis] cultuꝫ. ſ. dei idolis dando: ſicut patet Exo. xxxij. vel etiam xp̄m negando ꝛ ita rem ſacrā furando [Qui in lege gloriaris] qꝛ. ſ. legem accepiſti: nō ſic autem gentiles. Ps. Non fecit taliter omni nationi [ꝑ preuaricationē legis] ſenſum. ſ. legis: ad xp̄ꝫ pertinentem: vel etiam chriſtum ipſum non ſuſcipiendo: quod tamen lex mandat. Deut. xviij. [deum] legis. ſ. datorē [inhonoras] quantum in te eſt. Et vere inhonoras [Nomen enim dei]. i. chriſti de quo Phil. ij. Dedit illi nomen ꝛc. [ꝑ vos] ſup. iudeos [blaſphematur] hodie [inter gētes] quia et vos blaſphematis et ad blaſphemandum alios inducitis [ſicut ſcriptum eſt] Non dicit vbi: quia ſpecialiter loquitur iudeis qui ſcripturas nouerant. Hoc autem ſcriptum eſt. Eſa. lij. Jugiter tota die nomen meum blaſphematur: vel ſm gloſam. ſcriptum eſt Ezech. xxxvj. Jngreſſi ſunt ad gentes et polluerunt nomen ſanctum meum. Litera. lxx. habet Nomen meum per vos blaſphematum eſt in gētibus. ſic exponitur ſm gloſaꝫ magis ad literam. Patet ſenſus: quia redarguit iudeos Primo de culpa quātum ad ſe: ibi. Qui ergo aliū doces. Secundo quo ad proximum: et hoc dupliciter / quia de culpa: et quantum ad concupiſcentiam oculorum: ibi. Qui predicas non furandum furaris: et quantum ad concupiſcentiā carnis: ibi. qui dicis non mechanduꝫ. Tertio de culpa quo ad deū. ꝛ hoc dupliciter: qꝛ de culpa ꝛ cōtra fideꝫ: ibi. qui abominaris: et contra mores: ibi. qui gloriaris in lege. Sententia per ſe patet.

Ps. cxlvij

E prelati ſiue doctoris conditiones

¶ Notandum ꝙ prelatus ſiue doctor debet eſſe.
Primo dux cecoꝝ: exēplo vite. Ps. Principes iuda duces
Secundo lux errantium / claritate fame. Mat. v. Uos eſtis lux mundi.
Tertio eruditor inſipientiū / verbo doctrine. Heb. xij. Patres carnis noſtre habuimus. e.
Quarto magiſter īfātiū / ſeueritate diſcipline. Mich. vij. Paſce populū tuum in virga.
Quinto perfectus / forma ſcientie. ij. Pe. iij. Formā facti gregis. ex animo.

Circunciſio quidem pꝛodeſt ſi legem obſerues: ſi autem pꝛeuaricatoꝛ legis ſis: circunciſio tua pꝛeputium facta eſt. Si igitur pꝛeputium iuſtitias legis cuſtodiat: nonne pꝛeputium illius in circunciſionem reputabitur. Et iudicabit id quod ex natura eſt pꝛeputium legem conſūmās te: qui per literaꝫ et circūciſionem pꝛeuaricatoꝛ legis es.

¶ Hic oſdit ꝙ ad pcti imunitatē nō valuit eis circūciſio: vbi oñdit. Primo ꝙ circunciſio valet vbi eſt legiſ obſeruatio. Scdo ꝙ alr eqpollet ꝑputio: ibi. ſi aūt ꝑuaricator legiſ. Tertio ꝙ ꝑputiū eqpollet circūciſiōi legē xp̄i obſeruādo: ibi. Si ḡ preputiū. Quarto ſubdit hoꝝ ꝓbatio: ibi. Non eñ qui in manifeſto. Dicit ḡ [Circunciſio] q. ita legis doctrina ſine obſeruantia non valꝫ ad pcti immunitatem: ſꝫ nec ipſa circūciſio / qꝛ [circūciſio quidem ꝓdeſt] tibi o iudee [ſi legē obſerues] vnde cuꝫ datū eſt preceptū de circūciſione dictū eſt Abrahe / ꝛ tu ergo cuſtodies pactum meum. Geneſ. xvij. [ſi autē preuaricator ſis legiſ] nō credēdo. ſ. ī xp̄ꝫ vt lex iubet vñ Jo. Si crederetiſ moyſi crederetiſ forſitā ꝛ mihi [circūciſio tua preputiū facta eſt]. i. non pl⁹ valꝫ q̄ preputiū. Et ecōtrario [ſi ꝑputiū]. i. gētilis qlꝫ [iuſtitias legiſ]. i. mādata ſpūalia vel fidē xp̄i [cuſtodiat nōne preputiū illi⁹ ī circūciſionē reputabit]. i. nonne tm̄ valebit preputiū q̄tū circūciſio vt ſit fili⁹ per repromiſſionē: q. d. ſic. Gal. iiij. Qui ex fide ſūt: hi filij ſūt abrahe [ꝛ iudicabit id qđ ex natura eſt] ꝯparatiōe melioris facti: ſicut accipitur. Matth. xij. Uiri Niniuite ſurgent in iudicio ꝛc. [preputium]. i. gentilis [legem conſum-

mans]in chriſtum.ſ.credendo qđ eſt legis ꝯſūmatio: quod.ſ.credere in chriſtum[eſt ei ex natura]ꝑ gratiā tamen reparata q: ſine gratia nō eſt credere in xp̄m. ad Phil.j.Uobis datum eſt nō ſolum vt in eū credatꝫ Uel ꝙ[ex natura ē ꝑputiū].i.gentibus ſm legē naturalē:viuēs vł in naturali ꝑputio manēs[iudicabit te] o iudee[q̄ ꝑ literam].i.ꝑ legē ſcriptam q̄ đr litera q: ſolis literis in lapidibus impreſſa.ij Corin.iij. Litera occidit. Lex aūt noua tā cordibus q̄ꝫ literis ē īpreſſa. Hiere.xxxj.[et per circūciſionem]materialē[ꝑuaricatores leg]].ſ.nō credēdo in xp̄m:qđ lex precepit.

Rex terrenus quēadmoduꝫ pōt multipliciter inhonorari: ita et rex eternꝯ ſiłr etiā z honorari.

¶ Notandum ſuꝑ illud Deum inhonoras.ꝙ ſicut rex terrenus:ita z rex eternus poteſt inhonorari multipliciter.z ſimiliter honorari.

Primo in ſue legis ꝑuaricatiōe.ſicut inhonorat regē q̄ edictū eius nō cuſtodit.vt hic Qui in lege gloriaris Econtra honoratur in mandatorum impletione. Malach.j. Filius ho.

Secundo in familie ſue cōtēptu z abiectiōe. Judith. j.legitur ꝙ cū Nabuchodonoſor miſiſſet nuncios ſuos ad diuerſas prouincias z abieciſſent eos ſine honore: indignatus eſt Nabuchodonoſor.et reputauit ſe contemptum.ſic de familia dei ſunt q̄dam equites ſcꝫ ꝑlati Eccle.vij.Honora dñm ex tota anima tua z honorifica ſacerdotes.q̄dam pedites.ſ.paupes Jaco.ij. Nōne deus elegit paupes zc.vos aūt inhonoraſtiꝫ patrem. Econtra Prouer.xxiiij.Honorat deum qui miſeretur pauperis.

Tertio in ſue imaginis.ſ.anīe deturpatione. Multū inhonoraret deū q̄ in lutum ꝓijceret imaginē crucifixi.ſic q̄ animam ꝓijcit in pctūm. Sap.ij. Nō iudicauerunt honorem animarum ſanctarū: quoniam deus creauit zc.Ecōtra Eccleſi.x. Fili in manſuetudine ſerua aīaꝫ tuā.Quarto in regie dignitatꝫ vſurpatiōe vt ſupbi qui honorem ſoli deo debitum ſibi vſurpant. vñ.de Herode Act.xij.đr.ꝙ cū ſediſſet ꝓ tribunali.populus acclamabat voces dei z nō hoīs.et ſequitur.ꝙ ꝑcuſſit eū angelus domini:eo ꝙ non dediſſet honorē deo zc. Ubi econtra Eccleſi.iij Magna eſt potētia dei ſolius z ab humilibus honoraŧ.

Quinto ī iuſtitie remiſſione:vt q̄ñ in regno ſuo iuſtitia de malefactoribus negligitur:ſic nos de cordibus noſtris iuſtitiā non faciētes. Baruch.ij. Non mortui qui ſunt in inferno dabunt honorez z iuſtificationē domino: ſed aīa que triſtꝫ eſt ſuper magnitudine pec.zc.

Sexto in ꝓprie ꝑſone iuſtificatione vt dicto vł facto. ſic iudei Joh.viij. ꝓijcientes in eū lapides z demonia cum vocātes:quibus rñdit. Demoniū non habeo: ſed honorifico patrem meum:vos autem inhonoraſtis me Econtra honoratur laudando eum. Pſ. Sacrificium

Pſ. xlix. laudis honorificabit me.

Non enim qui in manifeſto iudeus eſt. Neq; que in manifeſto in carne eſt circunciſio. ſed qui in abſcondito iudeus eſt: et circunciſio cordis in ſpū:non litera : cuius laus nō ex hominibus:ſed ex deo eſt.

¶ Hic probat predicta triplici argumento. Primuꝫ ē. Circunciſio que eſt in abſcondito : melior eſt q̄ꝫ que in manifeſto. Secūdū eſt Circūciſio que eſt in ſpiritu melior ē q̄ꝫ q̄ in carne. Tertiū eſt Circūciſio cuiꝯ laus ē a deo:melior eſt q̄ꝫ cuius laus ab hominibus:ergo melior eſt circunciſio ſpiritualis gentilis q̄ꝫ carnalis iudei. Et hoc eſt ꝙ dicit. Non enim.q.ita bene poteſt fieri iudeus gentilis:et econuerſo.[Non enim qui in manifeſto].i.in nomine et natione vere ſup.[iudeus eſt : neq; que in manifeſto in carne eſt circunciſio]exterius.ſ. facta in ablatione cutis ſup.illa eſt vere circunciſio [ſed qui in abſcondito]ſup.cordis[iudeus eſt]id eſt vere cōfitens corde/ore/z opere/ille vere iudeus eſt[et circūciſio cordis]id eſt mundicia:de qua Hiere.iiij.Circumcidimini dño z auferte ꝑputia cordiū vroꝝ.Circunciſio enim facta[in ſpū].i.ꝑ ſpm̄ ſctm̄ [non lr̄a].i.nō lr̄alibꝯ cultris[cuius]circunciſionis interior[laus non eſt ex hominibus ſed ex deo]qui ſolus eam videt.

¶ Hic queritur ſuper illud Per legem iudicabuntur. Glo. Ignorantia eorum qui quaſi ſimpliciter neſciunt:neminem excuſat:ſic vt ſempiterno igne non ardeat:ſed vt minus ardeat : ſi propterea non credit: quia non audiuit quod credet. Cōtra. Ro.x. Fides ex auditu:ergo qui non audiuit/credere non potuit: ergo totaliter eſt excuſatꝯ. Rñſio. Gloſa loquitur in eo qui quāuis non audierit/tamen audire potuit ſi diligentiā adhibuiſſet. Item. Non auditores legis ſed factores iuſtificabuntur. Contra. Infra.iij. Arbitramur iuſtificari per fideꝫ ſine operibus legis. Rñſio. Hic loquitur de operibus moralibus:ibi de cerimonialibus.vel hic de operibus ſequentibus : ibi de precedentibꝯ fidem.

Item ibidem glo. Non aliter ſunt factores legis niſi iuſtificenŧ. Cōtra. Iniuſtꝯ poteſt ab adulterio/furto/ z ceteris abſtinere. Rñſ. Quāuis talis faciat legis literā non tamen legis intentionem. Item ſuꝑ illđ Cū enī gentes.glo. Lex naturalis eſt qua quiſq; intelligit et ꝯſciꝯ eſt quid bonum et quid malū:ergo lex naturalis eſt. Cōtra. Cōſcia dānabilis eſt. Rñ. Tā lege naturali q̄ꝫ ꝯſcīa hmōi conſciꝯ eſt:ſed lege effectiue / conſciētia formalr̄ : ſicut homo videt per lucem effectiue/ ꝑ viſum formalr̄. Item ibidem glo. In interiori hoīe innouato per gr̄am lex iuſtitie deſcribitur quā deleuerat culpa. Contra. Lex iuſtitie naturalis indelebilis eſt. Rñſ. Indelebilis ſm exiſtentiā/delebilis ſm apparentiā. Item circunciſio ꝓdeſt. Cōtra. Gal. v. Si circūcidimini/xp̄s vobis nihil ꝓderit. Rñ. Hic loquiŧ ꝓ tp̄e ante aduentū xp̄i/ibi ꝓ tp̄e poſt. Iteꝫ ſuꝑ illđ circūciſio qualis differat a ꝑputio.

Circūciſio tua ꝑputiū facta eſt. Glo. Non plꝯ valet q̄ꝫ preputiū. Contra. Plꝯ valebat:q: pctm̄ originale delebat. Rñſio. Non plꝯ valet finaliter.ſ.quo ad effectū ſalutis eterne. Item ſuper illđ. Preputiū legem cōſummans. Glo. Credēs in xp̄m:quod eſt ei ex natura. Contra. Fides donum eſt gratie.j. Corinthiorum.xij. Reſponſio. Ex natura eſt preparatiue/ex gratia completiue: quia lumen ex gratia/conſenſus ex voluntate per gratiam illuminata.

Capitulum tertium.

Quid ergo amplius iudeo ē: aut que vtilitas circunciſionis.

¶ In capitulo precedenti oſtendit ꝙ tam iudei q̄ꝫ gētiles romani fuerūt pares in moribus ante conuerſionē paritate in genere: quia vtriq; peccatores. Hic(ne videatur lex nullam vtilitateꝫ attuliſſe iudeis)oſtendit ꝙ iudei erant in aliquo maiores. Ubi primo determinat veritatem. Secundo mouet et remouet dubitationem incidentēꝫ:ibi. Quid eī ſi quidam illorum non crediderunt . Tertio excludit quorundam carnalium circa hanc errorem.ibi. Si autem iniquitas noſtra. Primo ponit queſtionem. Secūdo queſtionis ſolutionem:ibi. Multum quidem. Tertio ſolutiōis manifeſtationeꝫ:ibi. Primū quidē. Dicit ergo. Quid ē.q.ita ꝯtingit iudeū fieri gentilem z ecōuerſo. etſi ita eſt [q̄đ ergo amplꝯ]dignitatis ſup.[eſt iudeo]de legalibus obſeruantijs ſm ſtatum priorem q̄ꝫ gentili ſup.[aut que vtilitas circūciſionis]eſt ſup. iudeo. Non enim eſt veriſimile ꝙ deus inutiliter dederit legem z circunciſionem.

Multum quidem per omnem modum. Primuꝫ quidē q: credita ſunt illis eloquia dei.

¶ Hic ſoluit dicēs[Multū q̄dē].ſ.vtilitatꝫ ē iudeo plꝯ q̄ꝫ greco]ꝑ oēꝫ modū[Oīs modꝰ ſꝫ gl.ē vł ī āmīſtratiōe tp̄aliū/vł ī reuelatiōe ſpūaliū. Judeꝯ aūt ꝑplꝯ ī vtroq; plꝯ accepit q̄ꝫ gētilis:quo ad tp̄alia accepit trā lacte z melle manātē:quo ad ſpūalia non fecit talr̄ oī natiōi:et iudicia ſua nō māifeſtauit.[Primū q̄deꝫ].i. ꝑcipuū z maximū qđ accepit iudeꝯ:nō gētilis [q: eloquia].i.lex dei z prophete[credita ſunt illis]iudeis.ſ.

vt amicis. Deutero. iiij. Que eſt alia gens ſic inclyta vt habeat cerimonias: iuſtaq; iudicia: et vniuerſam legem ⁊c. Et dicit credita: quia exigenda cum vſuris. i. cum fructu: vt patet in parabola de talentis ſeruis cōmiſſis. Matth. xxv. Notabiliter autem omiſſis temporalibus beneficijs: exemplificat de ſpiritualibus. ſ. de eloquijs diuinis. Tum q2 multum meliora. Tū q2 eis durabiliora. Tum quia non eſt laus habere: ſed potius abijcere temporalia.

¶ Notandum autem ſuper textu apl'i q2 credita ſunt illis eloquia dei. Q2 eloqa dei magnā ɔferūt vtilitatē.

dei eloqa magnā cōferunt vtilitatem. Primo quia illuminant intellectum. Pſ. Declaratio ſermonum tuorum illuminat.

Scdo q2 īflāmant affectū. Pſ. Eloquia dn̄i inflā. eū.

Tertio q2 mūdāt culpam. Joh. xv. Iā vos mundi eſtiſ propter ſermonem quem locutus ſum vobis. non herba neq; malagma ſanauit eos.

Quarto q2 ɔfortant ɔ̄ triſtitiam. ij. Mach. j. Habētes ſolatio libros ſanctos qui ſūt in manibus veſtris.

Pſ. xxxij Quinto q2 roborant ad patientiam. Pſ. Uerbo domini celi firmati ſunt

Sexto q2 frangūt cordis duriciā. Hiere. xxiij. Nonne ṽba mea quaſi ignis. ⁊ quaſi malle⁹ ɔterēs petras.

Septimo quia ſtimulant ad patientiam. Eccl'. vl. verba ſapientie quaſi ſtimuli.

Octauo q2 protegūt ɔtra tētationes diabolicas. Prouer. xxx. Omnis ſermo dn̄i clypeus ignitus eſt.

Quid enim ſi quidam illorum non crediderunt. Nunquid incredulitas illorum fidem dei euacuauit. Abſit.

¶ Hic remouet dubitationem incidentem. vbi p̄lo ponit queſtionem. Scdo ſolutionem. ibi abſit. Tertio confirmationem. ibi. Eſt autem de⁹ verax. Dicit ergo [Quid enim] ꝙ ita credita ſūt iudeis eloquia dei. nec tn̄ hoc beneficium euacuat̄ per quorūdam incredulitatem: ſicut quidā forte putauerunt dicentes: ꝙ licet credita ſint illis eloquia dei: nihil tn̄ eis ɔfuerūt: q2 nō crediderunt. Hoc remouet apoſtol⁹: q2 lʒ quidam non crediderūt: tamē alij crediderunt: ⁊ hoc eſt [Quid eſt] ſup. obfuit credentib⁹ [ſi quidaʒ] ſegregantes ſe a fidei cōitate: quod notatur per ſignum particulare in canonica Jude. Hi ſunt ſegregātes ſe aīales ⁊c. Quidam inquā [illoꝝ non crediderūt] eloquijs ſibi creditiſ: Nūquid incredulitas illorum fidem dei ⁊c] Hoc dupliciter legitur ſm̄ Orige. Primo ſic. [Nunquid incredulitas illorum fidem dei] .i. de deo. i. fidem qua quidā crediderunt in deum [euacuauit] .i. minus commendabilem reddidit. Alio mō ſ legit̄ ſic [nunquid incredulitas illorū fidem] .i. fidelitatem [dei euacuauit] vt. ſ. deus non adimpleat in credentibus quod ɔmiſerat [Abſit] vt fidelitas dei euacuata ſit: vt non faciat quod promiſit. Eſa. xlv. Uerbum quod egredietur de ore meo nō reuertetur ad me vacuum.

Eſt aūt de⁹ verax: omnis autē hō mendax eſt: ſicut ſcriptuʒ eſt: vt iuſtificeris in ſermonibus tuis: et vincas cum iudicaris.

Hic ſubditur Solutionis cōfirmatio. vbi Primo ponit veritatem. Secundo confirmat per authoritatem ibi. ſicut ſcriptum eſt. Dicit ergo Ita abſit īfidelitas a deo [Eſt autem deus verax] in promiſſis. eſt enim in eſſentia imutabilis. Jac. j. Apd̄ quē nō eſt tranſmuta

pſ. cxviij tio. ⁊ in promiſſis verax ⁊ ſtabilis. Pſ. Principiū verboꝝ tuorū veritas. Nūe. xxiij. Non eſt deus quaſi hō vt mētiatur: neq; vt filius hominis vt mutetur. [Oīs autem homo] etiam iudeus ſm̄ glo. vel omnis homo incredulus: ɔmiſſis [mendax eſt] ex ſe: per vanitates

Pſ. iiij. defluens. pſ. Filij hoim vſq; quo graui corde ⁊c [ſicut ſcriptum eſt] .ſ. ad oſtendendum ꝙ deus verax eſt [vt iuſtificeris ⁊c.] Hoc legitur quadrupliciter ſecundum glo. Primo igitur modo [vt iuſtificeris] et continuat̄ ad illud qd̄ precedit in. pſ. Ego peccaui [vt] cōſecuti ac mittendo filium de ſtirpe mea ſicut ɔmiſiſti [iuſtificeris] .i. iuſtus eſſe appareas [in ſermonibus tuis] id ē implēdo ſermones tuos. Ex hoc enim ꝙ ego peccaui patet ꝙ non ɔpter merita mea: ſed ex ſola iuſtitia tua quia promiſeras. mittis filium de ſtirpe mea. ⁊ ita in hoc apparet iuſticia tua [et vincas implendo. ſ. promiſſa [cum iudicaris] .i. cum a populo diceris in me ɔpter peccatū meū nō debere implere promiſſa. Scdo legit̄ ſic. Ita dicit pſ. a peccato meo mūda me [vt iuſtificeris in ſermonibus tuis] .i. iuſtus ⁊ verax approbaris implendo ſermones de venia ingemiſcētis Ezech. xviij. Quacunq; hora ⁊c. [et vincas] mihi indulgēdo [cū iudicaris] ab omnibus dicentibus ꝙ nō debes parcere mihi quia tam grauiter peccaui. Tertio legitur ſic. Ita tibi ſoli peccaui. Tibi inquā. q2 adeo iuſtus es [vt] dum ego et omnes peccamus. tu ſolus [iuſtificeris] .i. iuſtus appareas [in] oībus [ſermonib⁹ tuis: ⁊ vincas] omnes in iuſtitia ſuperando] cū iudicaris] .i. cū alijs in iudicio compararis Job. vj Nūquid homo comparatiōe dei iuſtificabit̄. Oēs aūt iuſtitie noſtre tanq̄ pann⁹ mēſtruate Eſa. lxiiij. Quarto ſic. Ita tibi peccaui qui adeo iuſtus es [vt iuſtificeris] .i. vera comparabilis ſolus [in] omnibus [ſermonibus tuis: ⁊ vincas] .i. victoriam obtineas [cū iudicaris] .i. licet iudiceris ab homib⁹ dicētibus: ſic ⁊ ſic debuit fieri: hoc male factū ē. vl' cū iudicariſ a pilato ⁊ iudeis Jo. xviij.

Si autem iniquitas noſtra iuſtitiam dei cōmendat: quid dicemus.

¶ Sicut dictū fuit a principio hui⁹ capituli. Hic excludit quorūdā carnaliū erroreʒ ponentiū ꝙ iniquitas noſtra facit ad iuſtificationeʒ diuinā ɔpter illud quod dictū eſt in. Pſ. Tibi ſoli peccaui vt iuſtificeris ⁊c. Pri Pſ. l

mo ergo ponit iſtū errorem. Secūdo erroris improbationē. ibi. Nūquid iniqu⁹ eſt de⁹. Tertio errātiū penā. ibi. quorū dānatio iuſta. Erroreʒ aūt ponit ducēdo ad triplex inconueniēs. Primū eſt. ꝙ homo ɔ peccato nō debʒ puniri. Secundū ꝙ nec debet reputari. ibi. Si eſt veritas dei. Tertium. ꝙ vtile eſt pctā fieri. ibi. Et nō ſicut blaſphemamur. Dicit ergo. Si aūt iniquitas. q. ſic ex iniuſtitia nr̄a commendabilior apparet dei iuſtitia [Si aūt iniquitas noſtra iuſticiaʒ dei commendat] id eſt commendabilem facit] quid dicemus?

Nunquid iniquus eſt deus qui infert iram. Secunduʒ hoīem dico: abſit. Alioquin quomodo iudicabit deus hunc mundum.

¶ Ecce primum inconueniens vbi p̄lo querit. Scdo queſtionis irrōnabilitatem oſtendit. ibi. ſm̄ hoīem dico. Tertio ſoluit. ibi. abſit. Quarto ſolutionem aſtruit. ibi. Alioquin quomō. Dicit ergo [Nunquid iniqu⁹ ē deus qui infert iram] .i. penam ɔ peccatis. Aug. Quotiens ira dei legitur: non perturbatio animi intelligenda eſt: ſʒ iudiciū quo irrogat̄ pena. q. d. ex ɔſiti'opʒ hoc dicere. q2 iniquū eſt penam inferre ɔ eo ꝙ iuſtitiā dei ɔmēdat ⁊ exaltat: ſed. ij. Paral. xix. dr̄. Non eſt apd̄ deum noſtrū iniquitas. De⁹ enim iudex iuſtus. Pſ. [ſm̄ Pſ. vij

hominem dico] quaſi non eſt hec ſententia mea: ſed hominū carnaliū. ſic accipit̄ homo. j. Cor. iij. Nonne carnales eſtiſ ⁊ ſm̄ hoīem ambulatis [abſit] ꝙ de⁹ ſit iniqu⁹. Abachuch. j. Mūdi ſunt oculi tui ne videant malū ⁊ reſpicere ad iniquitatem non poteris [Alioquin] ſi de⁹ eſt iniqu⁹ [quō iudicabit de⁹ hunc mūdū] q. non poſſet iudicare. Equitas enim eſt potiſſima conditio iudicis. Sap. j. Diligite iuſtitiam qui iudicatis ter. Ipſe aūt mundū iudicabit. Eccl'ſ. vl. Cuncta que fiunt adducet de⁹ in iudiciū. ergo non eſt iniqu⁹: ergo non vult nos peccare: vt commendetur eius iuſtitia.

Si enim veritas dei in meo mendacio abūdauit in gloriam ipſius: quid adhuc et ego tanquam peccator iudicor.

¶ Ecce ſecundum inconueniens. ſ. ꝙ propter iniquitatem non debet homo peccator reputari pro eo ꝙ cedit in laudem: etſi iniquitas noſtra eſt huiuſmodi: etſi iuſtitiam dei commēdat: ergo ⁊c. Et hoc eſt qd̄ dicit] Si enim veritas] .i. iuſtitia dei [in meo mendacio] id eſt.

peccato. oē enim pctm̄ mēdaciū eſt vel ſmonis vel ope ris[abundauit in gloriā ipſius].i. ſi glorioſior eſt eius veritas ex meo peccato] qd adhuc ⁊ ego] quicūq; pec cator[tanq̄ peccator iudicor] etiam in preſenti: nō tm̄ in futuro. Uel[quid adhuc et ego] conuerſus[tanq̄ pec cator iudicor poſt conuerſionem . q. non deberet michi peccatum imputari: ex q̄ cedit in laudem et gloriā dei.

Et non ſicut blaſphemamur: ⁊ ſicut aiunt nos quidam dicere: faciamus mala vt ve niant bona quorum damnatio iuſta eſt.

¶ Ecce tertiū īconueniens. ſ. q̄ vtile eſt facere mala. Bonum eſt iuſticiā dei comēdari. ḡ ſi iniquitas noſtra commendat iuſticiam dei ſicut intelligunt illi errātes bonum eſt iniqua operari. dicere . q̄ iniquitas noſtra iuſticiam dei cōmendet cauſaliter ⁊ directe. Ita q̄ pro pter hoc deus velit nos peccare vt. ſ. in cōparatione noſtra iuſtus appareat: error eſt et ſic error eſt. et ſic ſe quitur inconuenientia dicta dicere q̄ commendat iu ſticiam dei occaſionaliter et per accidens q2 eius ordo in penam commendat eam ſic verum eſt et ſic accipit apoſtolus . Dicit ergo[et] ſi ita eſt q̄ peccatum noſtrū cedit in gloriam dei cauſaliter. cur[non facimus ſic vt blaſphemamur] id eſt ſicut a quibuſdā nobis īponitur blaſphemando[et ſicut aiunt nos quidam dicere facia mus mala vt veniant bona] ſcʒ vt deus inde glorifice tur. Ex eo enim q̄ audierunt apoſtolos predicantes il lud Infra.v. Ubi abūdauit delictum ſuperabundauit gratia . Dicebant q̄ deus volebat homines peccare et q̄ peccata deo placebant vt ſe peccantibus parcendo. et maiorem gratiam conferendo magis miſericors ap pareret[quorū dānatio iuſta eſt] et ideo non eſt eis cre dendum nam ad bonum non niſi per bonum venitur.

Hic queritur . Quare omiſſis temporalib⁹ beneficijs exemplificat de ſpiritualibus ſcilicet de elo quijs diuinis di. Primum quidem q2 credita ſunt illis eloquia dei . Rn̄ſ. patʒ tū q2 ſpiritualia meliora tū q2 durabiliora. tū q2 nō eſt laus habere ſed potius abijce re temporalia . Item ſuper illud Eſt autem deus ve rax Glo. implens promiſſa Cōtra. videtur iudeis mul ta pmiſiſſe q̄ non impleuit ſicut illud Leuit .xxvj. Po nā tabernaculum meum in medio veſtri et non abijciet vos anima mea. Rn̄ſ. Non fuit promiſſio abſoluta ſed cōditionalis ſcilicet ſi ſeruarent mandata eius. Item Omnis homo mēdax. Contra ergo xp̄s mendax. Reſ ponſio. Loquitur de puris hominibus tm̄. Item ibidē glo. Homo mendax dicitur non habens verum eſſe nature in qua cōditus eſt. Contra . Ueritas nature in omni ſtatu manet eadem. Rn̄ſ. Gloſa loquitur de eſſe ſecundo ſcʒ morali non de eſſe primo . Item ibidem. Deus apud quē nichil futurum eſt immutabilia perſe uerat. Cōtra. ergo res future non ſunt apud eum. Reſ ponſio Nō ſunt apud eum vt future ſunt in ſeipſis ſed vt vere ſunt in ipſo . Item ſuper illud Ut iuſtificeris

pſ.l. in ſermonibus tuis. Glo. Solus per omnia verum di cere potuit homo deus Contra. Quilibet ⁊ homo ſem per poteſt cauere mendacium. Reſponſio. Quis in om nibus poſſit cauere mēdaciū non tn̄ de omnib⁹ dicere verum. Item ſi iniquitas noſtra iuſticiam dei cōmen dat quid dicemus. Contra. Auguſtinus in ench. malū bene ordinatum commendat bona . Rn̄ſ . Commēdat non directe et cauſaliter ſed per accidens et occaſiona liter q2 non malum q̄tum eſt in ſe ſed ordo eius ⁊ bonū qd̄ inde elicit deus. Item ſuper illud nunquid iniquus eſt deus . Glo. Illius rei deus eſt vltor cuius non eſt actor . Contra . Ergo non eſt actor male actionis: ergo non omnis actio eſt a deo. Rn̄ſ. De⁹ non eſt actor ma le actionis inq̄tum mala ſed inq̄tum actio. vltor aūt ecōuerſo. Item ibidem. Glo. Non decet deum propi cium eſſe iniuſticie. Cōtra. Joel.ij. Preſtabilis ſuper malicia. Rn̄ſ. Propitium intelligit.i. fautorem. Item ſuper illud. Si aūt veritas dei ī meo mendacio. Glo. Si deus peccato meo iuſtus apparet: quare me iudi cat tanq̄ peccatorem. Contr . Ex peccatis hominum q̄ deus punit iuſt⁹ apparet. Rn̄ſ. Non ex peccatis ho minū eſt hoc niſi p accidēs ſed ex pena pctōꝝ per ſe.

Quid ergo: Precellimus eos: Nequaquā Cauſati enim ſumus Judeos et grecos omnes ſub peccato eſſe.

¶ A ſecundo c. vſq; huc oſtendit pares fuiſſe iudeos ⁊ gentiles in moribus paritate in genere ante conuer ſionem hic idē oſtendit poſt conuerſionem oſtendens q̄ iudei ppter pdicta non precellunt gentiles in ſtatu fidei. Hoc autem pbat dupliciter. Primo ex impfec tione legis iuſtificare nō valētis capl'o iſto. Scd̄o ex pfectione fidei ſufficienter iuſtificantis ca.iuj. In pri ma parte impfectionē legis: iuſtificare non valentis. Probat dupliciter. Primo q2 obſeruantes non iuſtifi cat. Scd̄o q2 nec ad iuſtificationē iuuat. ibi. Nūc aūt ſine lege iuſtitia eſt dei. In prima parte q̄ lex nō iuſti ficet pbat. Primo precedentium pbationum epilo gatiōe. Secūdo authoritatis īductiōe. ibi. Sicut ſcri ptum eſt. Tertio oſtendit authoritatem ad iudeos p tinere. ibi. Scimus aūt q̄m quecunq; lex. In prima p te primo ponit queſtiōēʒ. Secūdo ſolutionē. ibi. Ne quaq̄. Tertio pfirmationem. ibi. Cauſati. eīn Dicit ergo[quid ergo] quaſi ita multum p oēm modū āplı⁹ eſt iudeo. ⁊ multa vtilitas circūciſiōis. ⁊ credita ſunt ei eloquia dei[quid igitur] ſuple. ſeqtur ex his[pcelli mus eos] gentiles. ſ. nos iudei in ſtatu fidei[Nequaq̄ Gal'. iij. In xp̄o ieſu nō eſt iudeus neq; grec⁹. ⁊ vere nō precellimus[Cauſati eīn ſum⁹]. i . rationibʒ ⁊ cau ſis oſtendimus ⁊ probauimus . Orige. Aplus tanq̄ arbiter medius. inter eos tā iudeos q̄ grecos. reos eē oſtendit[oēs] ſcʒ[iudeos ⁊ grecos. ſub peccato eſſe] ante. ſ. gratiam dei. pctō eis dominiāte. q2 q̄ facit pctm̄ ſeruus eſt pcti ergo ſub pctō erant ſicut ſerui ſub dn̄o captiui ſub tyrāno ſubditi ſub plato. iudei propter trāſ greſſionem legis. ſcripte gentiles propter tranſgre ſſionē legis nature.

Judei q̄liter precelluerūt gentiles ī ſtatu fidei

Sicut ſcriptum eſt : Quia non eſt iuſtus quiſquam: nō intelligens: non eſt requirēs deum.

¶ Hic pbat q̄ lex obſeruantes non iuſtificat authori tatis inductione. In qua authoritate pmo tangit pec cata omiſſionis. Secundo peccata tranſgreſſionis. ibi. Sepulchrum patens eſt. Tertio penā vtrorumq;. ibi. Contritio ⁊ infelicitas. Peccata omiſſionis tāgit pri mo quo ad fidem . Secundo quo ad mores. ibi. Om nes declinauerunt . Quantum ad fidem tripliciter. q2 nec credunt per fidem. nec intelligunt per ſcripturam. nec requirunt per inueſtigationem. Quantum ad mo res tripliciter q2 declinant a deo. inutiles ſunt proxi mo. non faciunt bonū ſibi ipſis. Dicit ergo] Sicut ſcri ptum eſt] q. ita omnes ſub peccato ſunt et hoc[Sicut ſcriptum eſt] de iudeis de quibus minus videtur. et lo quitur de iudeis in iudaiſmo manentib⁹ non de iudeis conuerſis ad fidem chriſti. Scriptū eſt inq̄ hoc qd̄ ſe quitur[quia non eſt iuſtus quiſq̄] per fidem iuſtifica tus in chriſtū credendo. per quam fidem eſt iuſtifica tio Infra. v. Juſtificati ergo et fide. et quare non eſt iu ſtus q2[non eſt intelligens] chriſtum ſcʒ eſſe deum et hominem ſcripturas. ſ. intelligēdo. Oſee. iuj. Non eſt ſciencia dei in terra. Deute. xxxij. Utinam ſaperent et intelligerent. et quare non eſt intelligens. q2[non eſt requirens deum] diligēter veritatem inquirēdo. Eſa. xxvij. Si queritis querite ⁊c.

Omnes declinauerunt ſimul inutiles fa cti ſunt . non eſt qui faciat bonum. non eſt vſq; ad vnum.

¶[Omnes declinauerūt] a bono incōmutabili ad bo num commutabile. a gratia ad culpam. Dan. xiij. De clinauerunt oculos ſuos ne viderēt celum [ſimul inuti les facti ſunt[id eſt aliis nocivi . Mag⁹ enim dicit et plus ſignat[ſimul] q2 vnus alium adiuuat et hoc dam nabile. Matth. xxv. Seruum inutilem mittite in tene bras exteriores[Non eſt qui faciat bonum] libere. v.

Circuite vias hieruſalem et querite virum facientem iudicium ⁊ querentem fidem. ⁊ ꝓpitius ero ei. [Non ē vſq; ad vnū] dupliciter legit. Uel incluſiue q: non eſt neq; vnus: Eccleſi. vij. Non eſt homo iuſtus in terra. Uel excluſiue. i. non eſt preter vnū. id eſt xp̄m. qui vere ē Un⁹. q: vnico hoīe natus Un⁹. ſine pctō cōcept⁹ .j. Pe. ij. Qui pctm̄ nō fecit nec inuentus. Un⁹. homo deus. Eccleſi. vij. Uirum vnum e mille reperi: mulierem ex omnibus non inueni.

Ps. xiij. **Sepulcrū patens eſt guttur eoꝝ: linguis ſuis doloſe agebant. venenum aſpidū ſub labiis eorum. Quorum os maledictione ⁊ amaritudine plenum eſt veloces pedes eorū ad effundendum ſanguinem.**

¶ Hic tangit peccata commiſſionis. ⁊ Primo ad inducēdum alios in errorē. Scd̄o ad incutiendum aliis terrorem. ibi. Quorum os maledictione. Inducere in errorem intendunt tripliciter. Aperte malis verbis corrūpendo. Occulte: verbio doloſo decipiendo. ibi. Linguis ſuis doloſe. Maliciam ſuam verbis bonis palliādo. ibi. Uenenum aſpidum. Incutere terrorem intendunt tripliciter. Mala imprecando. ibi. Quorum os maledictione. Penam inſinuando. ibi. Et amaritudīe Necem perſonaliter affectando. ibi. Ueloces pedes eorum. Dicit ergo [Sepulchrū] quaſi. Et vere inutiles immo nociui facti ſunt. quia [Sepulchrū patens ē guttur eorum] alios verbis malis aperte corrūpēdo. Corrūpūt enim bonos mores mala colloquia. j. Cor. xv. Omnia vituperabilia. ⁊ Sepulchrum: quia fetore plenum. ⁊ Patens: q: nō habet ſilentij operculum ⁊ ideo immundum. ſm illud Nūe. xix. Uas qd̄ non habet operculum immundum erit. Guttur: q: ꝑpe oris hiatum ideo cito exit in actum. Hiere. v. Pharetra eorum quaſi ſepulchrum patēs [Linguis ſuis doloſe agebāt] verbꝭ malis. ſub ſpecie tñ boni. occulte decipiendo. Hiere. ix. Sagita vulnerans lingua eorum dolum locutus eſt. [Uenenū aſpidum ſub labiis eorum] odiū inſanabile in corde retinendo. Uenenū em̄ illoꝝ ſerpentū vix eſt ſanabile. Deut. xxxij. Et venenū aſpidū īſanabile. per qd̄ adulatio ſignat [Quorum os maledictiōe]. i. verbis maledicis. mala ſcꝫ īprecando. j. Corin. v. Neq; maledici regnum dei poſſidebunt [⁊ amaritudine] ſcꝫ

Ps. lxiij. comminādo ps̄ Intenderunt arcuꝫ rem amaram [plenum eſt] q: aſſidui ſunt talia ꝓferre [Ueloces pedes eorum] id eſt affectus [ad effundendū ſanguinem] xp̄ꝫ

Ps. xiij. ſcꝫ ⁊ ſuos occidere affectando. ps̄. Pedes enim eorū ad malum currunt ⁊ feſtinant vt effundant ſanguinem

Ps. xxi. Et dicit ad effundendum ſanguinem: ad denotandum vtilitatem ſanguis xp̄i ⁊ ſuorum ſm opinionē iudeorū ps̄ Sicut aqua effuſus ſum

A

Uelocitas quandoq; cōmēdat ⁊ quādoq; vituperatur. Notandū q velocitas ratione materie qñq; cōmēdat qñq; vituperat. Cōmendat: Si ſit

Ad audiendum verba edificatoria ideo Iac. j. Sit autē oīs homo velox ad audiendum.

Ad agendum oꝑa meritoria. Prouer. xxij. Uidiſti virum velocē in opere ſuo corā re ſta.

Ad reducendum impios a via deuia. Eſa. xviij. Ite āgeli veloces ad gentē conuulſam.

E contrario vitupat velocitas: Si ſit

Ad loquēdū verba dedificatoria. Prouer. xxix. Uidiſti hominem velocē ad loquēdum. ſtulticia magis ſperāda eſt q̄ illius correctio.

Ps. xiij. Ad agendum opera demeritoria. ps̄. Ueloces pedes eorum ad effundendum ſanguinem.

Ad perſequendū bona. Threñ. iiij. Ueloctiores fuerūt perſecutores noſtri aquilis celi.

Contritio ⁊ infelicitas in viis eorum.

Hic poſt culpam oſtendit penam eorum duplicē. Primo penam que eſt pena tantum non culpa. Secundo penam q̄ eſt pena ſil ⁊ culpa. ibi. Et viam pacis non cognouerunt. In primo tangit penam temporalem. ibi. Contritio. Secundo eternam. ibi. Et infelicitas. Tertio implicat cauſam meritoriam ibi. In viis eorū. Dicit ergo] Contritio] quaſi d. Hec mala ſunt in eis ⁊ propter hoc [Contritio]. i. pena temporalis captiuitatis vniuerſalis. Hiere. iiij. Contritio ſuper contritionem vocata eſt. Alie enim captiuitates non fuerunt vniuerſales q: ſemper remanſerunt reliquie. ſed captiuitas facta a romanis. ſ. Tito ⁊ Ueſpaſiano fuit ꝯtritio vniuerſalis [Et īfelicitas] eterne dānationis [in viis]. i. in operibus [eorum] que dicuntur vie q̄bus itur ad celum. vel ad infernum.

Et viam pacis non cognouerunt: non eſt timor dei ante oculos eorum.

Hic tangitur pena que eſt pena ⁊ culpa. Ubi primo tāgitur eorum excecatio. Secundo excecatorum obſtinatio ibi. Non eſt timor. Dicit ergo [Et] q. Ideo aūt ꝯtritio [et] pro quia [viam pacis non cognouerunt] id eſt chriſtum qui eſt via. Iohan. xiiij. Ego ſum via veritas ⁊ vita. Et via pacis. Iohan. xvj. In mundo preſſuram habebitis: in me autē pacem [Non eſt timor dei ante oculos eorum] id eſt nec aliquo timore a malo retrahuntur. Per timorē enim domini declinat omnis a malo. Prouerbioꝝ. xv. Gregorius Ancora mentis: pondus timoris. Ps̄. Non eſt deus in conſpectu eius inquinate ſunt vie illius in omni tempore. Ps. ix.

Scimus autem quoniam quecunq; lex loquitur: his qui in lege ſunt loquitur vt omne os obſtruatur: et ſubdit⁹ fiat omnis mūdus deo. Quia ex operibus legis non iuſtificabitur omnis caro coram illo. Per legeꝫ enim cognitio peccati.

¶ Hic oſtendit authoritatem predictam ad iudeos ꝑtinere. Ubi primo oſtēdit q hec authoritas iudeos tāgit. Secundo eorum elationem reprimit: ibi. Ut omne os obſtruatur. Tertio reprimendo: legis imperfectionem oſtendit: ibi. Quia ex operibus legis non iuſtificabitur. Dicit ergo] Scimus autem] quaſi Hoc dicit david: nos autem maiores ſcimus q ad iudeos loquitur: q: [Scimus quoniam quecunq; lex loquitur: his qui in lege ſunt]. i. iudeis qui ſunt in lege vt in rectore [loquitur] Licet autem predicta verba ſcripta ſint ī pſalmo: tamen ea dicit ſcripta eſſe in lege.

¶ Lex enim accipitur tripliciter. ſ. B Lex capit tripliciter

Large pro toto veteri teſtamento: ſic accipitur Iohā. xv. Ut impleatur ſermo qui in lege eorum ſcriptus eſt: q: odio habuerunt me gratis.

Stricte pro pentateuco ſicut luce vltimo. Oportet impleri omnia que ſcripta ſunt in lege et prophetis ⁊ pſalmis de me.

Strictiſſime pro preceptis: cerimonialibus. Infra eodem. Ex operibus legis non iuſtificabitur omnis caro coram illo.

Loquitur inq̄ ita [vt] ꝓ ea que lex dicit [omne os] nō ſolum gentilium: ſed etiam iudeoruꝫ: obſtruatur] a ſua gloriatione: et hoc quantum ad humilitatem ſermonis Ps. cvj.

Ps. Omnis iniquitas oppilabit os ſuum [et] vt etiaꝫ [omnis mundus] id eſt omnis homo: non ſolum gentilis ſed etiam iudeus [Subditus fiat deo] et hoc quantum ad humilitatem operis: totuꝫ bonum quod habꝫ Ps. lxj.

deo attribuendo. Ps̄. Nonne deo ſubiecta erit anima mea. Et debet vtiq; omnis iudeus ⁊ gentilis ſubditus eſſe deo [Q: ex operibus legis] que ſcilicet cum lege inſtituta ⁊ terminata ſunt [non iuſtificabitur omnis caro] id eſt homo quicūq;. Sic accipitur Eſa. xl. Omnis caro fenū. Uel [omnis caro]. i. homo carnaliter viuēs Non iuſtificabitur inquā] coram illo] et ſi forte coram hominibus appareat iuſtus ſicut pharisei. Matth. vj Niſi abundauerit iuſtitia veſtra plus q̄ ſcribarum et phariſeorum ⁊c. [Per legem enim] quaſi Et vere per legem non eſt iuſtitia [Per legem enim cognitio peccati] tantum: ⁊ non conſumptio. Prouerb. vj. Mandatum lucerna eſt et lex lux. Declinare debent hoīes vicia: nō vocabula: et qualiter.

Omnes declinauerunt ⁊c. Ut homines ſciant declinare: non vocabula ſed vitia.

¶ Notandum eſt ꝙ male declinant qui declinant.
Ad ſuperbiam Iob.xxxvj. Caue ne declines ad iniquitatem .i. inequalitatem.
pš.cxxiiij. Ad inuidiam. Pš. Declinantes autem in obligatiões adducet dominus cum ope.
pš.xxvj. Ad iram. Pš. Ne declines in ira a ſeruo tuo.
Ad auariciam.j. Regum.viij. Declinauerũt poſt auariciam.
pš.xvj. Pš. Oculos ſuos ſtatuerũt declinare ĩ terrã.
Ad accidiam. Pš. Omnes declinauerunt ſimul inutiles. ⁊cetera.
pš.xiij. Ad gulam ſeu caſtrimargiam. Iudic.xix. Ueni declinemus ad vrbẽ iebus que interpretatur preſepe.
Ad luxuriam. Eccle.ix. Ne altercerís cum ea ni declinet cor tuum in illam.
Ad laſciuiam. Oſee.iiij. Sicut vacca laſciuiens declinauit iſrael.
Ad propriam conſcientiam. Eſa.liij. Uniuſquiſq̄ poſt viam ſuam declinauit.

Hic queritur ſuper illud. Non eſt vſq̄ ad vnum. Glo. Nec vnus. Cõtra Aliqui ĩter iudeos erãt boni vt Gamaliel. Rñſ. Apoſtolus loquitur hic de iudeis carnalibus non de ſpiritualibus. Item Queuũq̄ lex loquitur ⁊c. Contra. Multa loquitur gentibus et de gentibus. Rñſ. Apoſtolus non intelligit generaliter. ſed de his que loquitur in hoc loco ſm gloſam. Item Ex operibus legis non iuſtificatur. Cõtra. Circuncisio iuſtificabat. Rñſ. Opera legis vocat que cũ lege inſtituta et terminata ſunt. circuncisio autẽ ante legem inſtituta. Item ibidem. Glo. Cerimonialia nõ q̄ valuerant mundare conſcientiam ⁊ ſi cum fide et deuotione fierent. Contra. Omne opus ex fide ⁊ deuotione factum meritorium eſt. Rñſ. Opus operans iuſtificabat ſed non opus operatũ. Item ſuper illud. Per legem cognitio peccati. Glo. Non conſumptio. Cõtra ſup illud Hebr.ix. Sine ſanguine non fit remiſſio. Glo. Per aquam expiationis fiebat aliquando remiſſio peccatorum. Rñſ. Loquitur de remiſſione quo ad penã legalem non quo ad culpam. Item Gen.xlij. Merito hec patimur quia peccauimus in fratrem noſtrum. ergo ante legem cognoſcebatur peccatum. Itẽ Ioſeph accuſatus de crimine miſſus fuit in carcerem. Geneſ. xxxix. Rñſ. Non intelligitur hic generaliter ſed de aliquibus vt dicit glo. Uel dicendum ꝙ parua erat cognitio ⁊ rara punitio. Per legem enim quedã cognita ſũt eſſe peccata que ante ignorabãtur. et quedam grauiora q̄ ante putarentur. Item ibidem. Glo. Cauere nõ poteſt homo peccatum niſi iuuet gratia. Contra liberum arbitrium nunq̄ poteſt cogi ad peccãdum. Rñſ. Poteſt cauere in quolibet particulari ſed non vniuerſaliter.

Nunc autem ſine lege iuſticia dei manifeſtata eſt: teſtificata a lege et prophetis. Iuſticia autem dei per fidem ieſu chriſti in omnes et ſuper omnes qui credunt in eũ. Nõ enim eſt diſtinctio. Omnes enĩ peccauerũt et egent gloria dei.

Oſtẽdit ſuperius ꝙ lex Moyſi nõ iuſtificat. Hic oſtẽdit ꝙ nec ad iuſticiam iuuat. Ubi primo oſtendit ꝙ credentes iuſtificati ſunt per fidem ſine lege. Secũdo cõcludit ꝙ non eſt gloriandũ in lege. ibi. Ubi eſt ergo gloriatio tua. In prima parte primo oſtendit ꝙ non ſunt iuſtificati ex lege. Secundo ꝙ ex fide. ibi. Iuſticia aũt dei eſt. Tertio ꝙ vniuerſaliter ſine perſonarum acceptione. ibi. Non enim eſt diſtinctio. Quarto ꝙ gratis ſine merito precedente. ibi Iuſtificati gratis. Dicit ergo [Nunc aũt] q. Ex lege nõ fuit olim iuſticia [Nũc autem] .i. tempore gratie de quo.ij. Cor.vj. Ecce nũc tẽpus acceptabile [iuſticia dei] non qua ipſe iuſtus eſt ſed qua de iniuſto facit iuſtum [ſine lege] id eſt ſine legis auxilio [manifeſtata eſt] id eſt non ſolum data, ſed manifeſte data concomitantibus ſcȝ miraculis. Mar. vlti. Iuſticia dico [teſtificata] prius [a lege et prophetis] id eſt teſtimonio legis ⁊ prophetarum prenũciata. Felix iuſtificatio quia nõ legi alligata. quia nobis manifeſte data. quia ab antiquo predicta. Predixit enim lex prophetam venturum. Deut.xviij. Prophetam de gente tua ⁊c. ⁊ Act.x. Huic omnes prophete teſtimonium perhibent remiſſionem peccatorum accipere. omnes qui credunt in eum. [Iuſticia autem] q. Hec autē [iuſticia dei] qua iuſtificamur a deo. Deus enĩ eſt qui iuſtificat. Infra.viij. [eſt per fidem ieſu chriſti] .i. qua creditur in ieſum chriſtum. Et dicit ieſu chriſti vt tangat vtranq̄ naturam. Oportet enim credere articulos ad vtranq̄ naturam pertinentes. Eſt inq̄ [in omnes] copioſe diffuſa [⁊ ſuper omnes] deſuper id eſt celitꝰ data. quia iuſticia de celo proſpexit. In omnes inq̄ [qui credunt in eum] non tantũ qui credunt ei vel eum. In quo tangit fidem formatam. Et vere in omnes [Non enim eſt diſtinctio] ſcilicet iudei ⁊ greci. Gala.iij. In chriſto ieſu non eſt ſeruus neq̄ liber [omnes enim] tã iudei q̄ gentiles [peccauerunt] ⁊ hoc vel in ſe peccatiſ actualibus: vel in adam peccatis originalibus. Infra. v. In quo omnes peccauerunt [et egent] adhuc quotidie [gloria dei] id eſt glorioſa dei iuſticia eos liberante. Deus ergo qui iuſtificat per ſe effectiue. per fidem formaliter. omnes qui credunt materialiter. ꝓpter gloriam dei finaliter. Iuſtificationis ergo cauſa efficiens eſt deus. formalis fides. materialis in qua homo. finalis gloria. Lex predixit prophetã venturum

Iuſtificati gratis per gratiã ipſius. ⁊ per redemptionem que eſt in chriſto ieſu: quem propoſuit deus propitiatorem per fidem in ſanguine ipſius ad oſtenſionem iuſtitie ſue propter remiſſionem precedentium delictorum. in ſuſtentatione dei.

¶ Hic oſtendit ꝙ iuſtificati ſunt gratis ſine merito ꝓcedente Ubi primo oſtẽdit gratuite iuſtificationis cauſam formalem. Secundo cauſam efficientem. ibi. Et ꝑ redemptionem. Tertio cauſam materialem. ibi. Propter remiſſionem. Quarto finalem. ibi. Ad oſtenſionẽ iuſticie eius. Dicit ergo [Iuſtificati] q. Ita omnes peccauerunt vnde patet ꝙ iuſtificati ſunt gratis ſine meritis precedentibus. Titũ.iij. Non ex operibus iuſticie que fecimus nos ⁊c. ⁊ hoc per gratiam ipſius dei eis infuſam tanq̄ per cauſam formalem ⁊ ꝑticularē. Ioh.j. Gratia ⁊ veritas ꝑ ieſũ xp̄m facta eſt. Uere diligendus deus. ⁊ propter talem actum quia [iuſtificati] ⁊ propter talem modum quia [gratis] ⁊ propter tale donum. quia [per gratiam ipſius. ⁊ per redemptiõē] tanq̄ per cauſam vniuerſalem ⁊ efficientem [que] redemptio [eſt in chriſto ieſu] ⁊ non ĩ alio Ipſe enim factus eſt nobis ſapientia ⁊ iuſticia ſanctificatio ⁊ redẽptio.j. Cor.j. Quem ſcilicet chriſtum [propoſuit deus] id eſt procul ante diſpoſuit. ſcilicet ab eterno] Uel [propoſuit] id eſt palam omnibus poſuit in tempore. Baruch.iij. Poſt hoc in terris viſus eſt ⁊c. Propoſuit inq̄ [propitiatorem] id eſt miſeratorem ⁊ reconciliatorem hominis ad deum.j. Iohan.j. Ipſe eſt propiciatio pro peccatis noſtris. Propiciatorē dico ⁊ hoc] per fidem in ſanguine ipſius] id eſt per fidem habitam de paſſione eius. vel per fidem ⁊ paſſionem eius. Hec aũt duo iungit quia vtrunq̄ neceſſarium eſt. ⁊ virtus paſſionis in ſacramentis. Apoca.j. Lauit nos a peccatis noſtris in ſanguine ſuo. et virtus fidei per quã diſponitur homo ad ſuſcipiendum in ſe effectũ paſſionis. Act. xv. Fide purificans corda eorum. Ecce ergo reparationis humane Cauſa proxima. chriſtus ieſus. Cauſa prima trinitas deus. Cauſa meritoria paſſio chriſti. Cauſa diſponens ex parte hominis fides paſſiõis. Omnia alliciunt ad amorem dei. Et actus reparationis qui per redemptionem in qua eſt ſolutio condigni precij. Et ꝑſona redemptoris. quia chriſtus ieſus filius dei. Et voluntas diſponentis quia a tota trinitate. Et modus redemptionis quia in chriſti ſanguine. Propoſuit inq̄ ꝓpiciatorem et hoc [Ad oſtenſionem ſue iuſticie] id eſt

vt oſtenderet ſe veracem in promiſſis. Non enĩ eſt deꝰ quaſi homo vt mentiatur. Nume. xxiij. Ad oſtenſionẽ dico que oſtenſio fuit neceſſaria [propter remiſſionem precedẽtium delictorum] Hoc dupliciter legitur. Uno modo ſic [propter remiſſionem] non ſolum preſentium [delictorum] ſed etiam [precedentium] chriſti aduentum. Delictorum dico exiſtentium [in ſuſtẽtatiõe dei] id eſt in patientia et expectatione qua peccãtes homines in mundo non ſtatim puniebat. Eſa. j. Laboraui ſuſtinens. ⁊ ſic eſt conſtructio intranſitiua. Inter hoc ꝙ eſt delictorum ⁊ precedentium. Secũdo modo legitur vt ſit conſtructio tranſitiua. ſic. Que oſtenſio iuſticie

Chriſti paſſiõe exiſtentes in mũdo fuerunt iuſtificati: ⁊ detenti ĩ limbo liberati.

neceſſaria fuit [propter remiſſionem delictorum] nõ tãtum hominũ preſentium exiſtentium in mundo. ſʒ etiã [precedentium] chriſti aduentum vt detẽtorum in limbo. Per paſſionem enim chriſti et exiſtentes in mundo ſunt iuſtificati. ⁊ detenti in limbo liberati. Hominũ dico precedentium exiſtentium [in ſuſtentatione dei [id eſt in patientia qua patres in limbo a pena ſenſus conſeruabat.

Ad oſtenſionem iuſtitie eius. vt ſit ipſe iuſtꝰ et iuſtificans eũ qui ex fide eſt ieſu chriſti.

Hic tangit iuſtificationis cauſam finalem. que eſt condecentia bonitatis diuine: parcendo malis. ⁊ euidentia veritatis: ſoluendo premiſſa. Dicit ergo [Ad oſtenſionem] ita dixi in ſuſtentatione dei que eſt [ad oſtenſione iuſtitie eius]. i. exigentie bonitatis eius. ſcilicet in parcendo malis et hoc maxime in hoc tempore gratie quod eſt tempus plenitudinis Gala. iiij. Dies ſalutis

Pſ. cj. ij. Cor. vj. Tempus miſerendi in Pſ. [vt ſit ipſe]. i. vt eſſe appareat [iuſtus] in ſe [et iuſtificans] alios Uel [iuſtus] promiſſa implendo [⁊ iuſtificans] peccata remittendo. Iuſtificans inquã [eum qui ex fide eſt ieſu chriſti] id eſt qui eſſe ſuum reputat ex fide qua credit ĩ chriſtum non ex lege. Abacuch. iij. Iuſtus ex fide viuit. Ergo iuſtificat deus benigne qui ad oſtẽſionem iuſtitie oportune quia in hoc tempore. diſcrete quia euʒ qui ſe diſponit per fidem id eſt qui credit ⁊c.

Ubi eſt ergo gloriatio tua Excluſa eſt. Per quam legem. Factorum Nõ ſed per legem fidei. Arbitramur enim iuſtificari hominem per fidem ſine operibus legis.

¶ Habito ꝙ credentes iuſtificati ſunt per fidem ſine lege: hic oſtendit ꝙ nõ eſt gloriandũ in lege. Et primo querit an ſit gloriandum in lege. Secundo oſtendit ꝙ nõ. imo ĩ fide. ibi. Excluſa eſt. Tertio ꝯfirmat hoc apoſtolica authoritate. ibi. Arbitramur enim. Quarto ꝓbat idem ratione ibi. An iudeorum deus tantum Dicit ergo [Ubi eſt ergo] Et hoc dupliciter. Primo de gloriatione vana. Secundo de gloriatione vera. Primo enim ſic. quaſi Ex fide ſine lege eſt iuſtitia [Ubi eſt ergo] o iudee gloriatio tua vana qua ſcilicet gloriaris de legalibus obſeruantijs? Unde deute. iiij. Que eſt gẽs tam inclyta vt habeat cerimonias ⁊c. Excluſa ẽ [id ẽ abolita [Per quã legem?] ſuꝑ. excluſa eſt [Factorum id eſt per legem moyſi que dicitur lex factorum quia ibi videbantur opera. ſed non dabatur gratia. quia cohibebat manum. non animũ [Non] ſuꝑ. per legem iſtã excluſa eſt [ſed ꝑ legẽ fidei] per quam adipiſcitur vera gloria in quam lex non introducebat. Secundo legitur de vera gloria ſic [Ubi eſt ergo gloriatio tua] vera. id eſt in quo debes gloriari. ſcilicet in lege an in fide [excluſa eſt] id eſt expreſſa eſt. Manifeſtum eſt enĩ in quo debes gloriari. Hinc vt ait Auguſt. Excluſores

Pſ. lxvij dicuntur quidam argentarij. Sic accipitur in Pſ. Ut excludãt eos qui probati ſũt argento] Per quã legẽ? ſuꝑ expreſſa [Factorum?] id eſt moyſi [Non] ſed per legem fidei] per quam eſt iuſticia. nõ per legem moyſi [Arbitramur enim] quaſi. Et vere per fidẽ eſt iuſtitia [arbitramur enĩ] nos apoſtoli qui ſumus a deo arbitri ⁊ iudices totius orbis conſtituti. Matth. xix. Uos qui ſecuti eſtis me ⁊c. [iuſtificari hominem] quẽcunqꝫ [ꝑ fidem ſine operibus legis] cerimonialibus. Uel etiam [ſine operibus] moralibus fidem precedentibus.

An iudeorum deus tantum Nonne ⁊ gentium Imo et gentium. Quoniam quidem vnus eſt deus. qui iuſtificat circũciſionem ex fide et preputium per fidem.

Hic probat idem ratione. Ubi primo ponit queſtionẽ. Secundo queſtionis ſolutionem. ibi. Imo ⁊ gentium. Tertio ſolutionis confirmationem. ibi. Quoniã quidẽ vnus. Quarto ſuam de legis deſtructione excuſationẽ ibi. Legem ergo deſtruimus. Dicit ergo [An iudeorum] q. Et recte hoc arbitramur [An iudeorum deꝰ tãtum? ſcilicet eſt creator. vt etiam ſit eorum tantũ iuſtificator. [Nonne et gentiũ] eſt creator ⁊ iuſtificator vt iudeorum? Unde paulus loquẽs gẽtilibus dicit Act. xvij. Genus enim ſimus dei ⁊c. [Imo ⁊ gentium] Sap. vj. Puſillum ⁊ magnũ ipſe fecit. et equaliter eſt ei cura de omnibus.] Quoniãquidẽ] quaſi Et vere eſt deꝰ gentium ⁊ iudeorum: quod patet [quoniãquidem vnus deus eſt] ſuꝑ. creator omniũ [qui] deus [iuſtificat circunciſionem] id eſt iudeos circunciſos [ex fide ⁊ preputium] id eſt gentiles incircunciſos [per fidem] Secundum glo. per hoc ꝙ dicit. ex fide: ⁊ per fidem non intendit ponere aliquam diuerſitatem in re ſed ſolum in modo ſignificandi. Poteſt tamẽ poni aliqua diuerſitas. quia in iuſtificatione iudei per fidem ieſu chriſti: eſt motus de fide in fidem. De fide ſcilicet vnius dei in fidem chriſti. per quam iuſtificatur. Ideo dicit circunciſionẽ. ex fide. vt notetur ꝙ in iuſtificatione iudei. fides eſt nõ ſolum terminus ad quem ſed etiam a quo In iuſtificatione autem gentilis eſt motus de infidelitate ad fidẽ. Unde fides eſt tantũ terminus ad quẽ. non a quo. ideo dicit. ⁊ preputium per fidem. Fides eſt terminus ad quẽ: nõ a quo.

Legem ergo deſtruimus per fidem: Abſit. ſed legem ſtatuimus.

Hic excuſat ſe a deſtructione legis. Ubi primo querit. Secundo ſoluit. ibi. Abſit. Dicit ergo [Legem]. q. quia dicimus omnes iuſtificari per fidem non per legẽ [legem ergo deſtruimus per fidem?] id eſt per fidei cõmendationem [abſit. ſed] potius [legem ſtatuimus] id eſt firmamus. Per fidem enim impleta eſt lex non deſtructa Matth. v. Non veni ſoluere legẽ. ſed implere. Ambro. Firmatur ſtatus legis per fidem quia cerimonialia ſpiritualiter implentur. ⁊ quod minus in moralibus continebatur: in euangelio additur. ⁊ quod promittebat futurum: fides aduenisse teſtatur.

Notandum ꝙ deus humano generi propoſuit chriſtuʒ.
Primo propitiatorem vt hic. j. Iohã. j. Ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris.
Secundo redemptorem Pſ. Redẽptionem miſit dominus. Iob. xix. Scio ꝙ redemptor meus. Pſ. cx.
Tertio mediatorem. j. Tim. ij. Mediator dei et hominum homo chriſtus ieſus.
Quarto doctorẽ Ioel. ij. Letamini in dño deo veſtro. quia dedit vobis doctorem iuſtum.
Quinto aduocatum ſiue interceſſorem. j. Iohã. ij. Aduocatum habemus apud patrem.
Sexto propugnatorẽ. Eſa. xix. Mittã eis ꝓpugnatorẽ.
Septimo legiſlatorem. Pſ. Benedictionem dabit legiſlator. Pſ. lxxxiij
Octauo teſtem. Apoc. iij. Hic dicit q̃ eſt teſtis fidelis
Nono iudicem. Act. x. Ipſe eſt qui cõſtitutꝰ eſt a deo iudex viuorum et mortuorum.
Decimo ſaluatorem. Philip. iij. Saluatorem expectamus dominũ ieſum chriſtum. Omnia neceſſaria reis. Propiciator. qui condonet captiuis. Redemptor qui liberet. Diuiſis: mediator qui reconciliet. Ignaris doctor qui inſtruat. Diſſolutis. legiſlator qui aſtrĩgat. Accuſatis. interceſſor qui excuſet. Obſeſſis. propugnator qui expugnet. Proclamatis. teſtis qui iuſtificet. Oppreſſis. iudex qui releuet. Electis. ſaluator qui glorificet.

Hic queritur ſuper illud. Nunc autem ſine

lege eſt iuſtitia. Glo. Juſtitia eſt quia exolutum eſt qđ pmiſſum eſt. Cōtra. Deus pmittendo non obligatur. Rñſ. Nihilominus iuſtum eſt vt faciat quod promittit: alias eſt bonitati ſue contrarium. Quis non obligetur: Item ibidem. Glo. Cum ſuſcipit confugiētes ad ſe. iuſtitia eſt. Cōtra. Jmo miſericordia. Rñſ. Juſtitia ſm Anſ. dupliciter accipitur. Primo modo exigentia diuine bonitatis. Secundo modo exigentia meritorum hominis. Primo modo iuſte facit recipiendo peccatorem.

Juſtitia ſumit̃ dupliciter.

Secundo modo miſericorditer. Item ſuper illud. Juſtitia dei per fidem. Glo. Fides impetrat: quod lex imperat. Contra. Jmo charitas impetrat quia plenitudo legis eſt dilectio. Rñſ. Loquitur de fide formata q̃ ſecum habet charitatem. Item ſuper illud. Egent gloria dei. Glo. Nullus poſſet iuſtitiā dei culpare ſi vniuerſos ſi vellet dānantis. Contra. Ergo poſſet deus iuſte dānare petrum. Rñſ. Reſpiciendo meritū cōmune. ſ. nature vitiū: poſſet. ſed reſpiciēdo ppria merita actualia: non. Item ſuper illud. Per fidem in ſanguie. Glo. Per fidem paſſionis ſue qua nihil placet deo. Contra. Act. x. Elemoſine Cornelij ſine fide paſſionis placuerunt. Rñſ. Habebat fidem paſſionis implicitam non explicitam. Credebat enim id quod patriarche ꝛ prophete crediderunt. Item ſuper illud. In ſuſtentatione dei. Glo. Illi iuſti qui preceſſerunt chriſti aduentuꝫ in inferno detinebantur. Contra. Peccata erant eis remiſſa. ergo iniuſte detinebantur. Rñſ. Remiſſa erant quo ad culpam. ſed non quo ad penam totam. Item ſuper illud. Arbitramur hominē iuſtificari per fidem ſine operibus. Contra. Jaco. ij. Fides ſine operibus mortua eſt. Rñſ. Loquitur hic apoſtolus de operibus cerimonialibus. Uel de operibus moralibꝰ precedentibus fidem. Item ibidem. Glo. Bona opera ante fidē inania ſunt. Contra. Opera Cornelij ante fidē fuerūt vtilia ꝛ accepta Act. x. Rñſ. Habebat fidem implicitam vt dictum eſt non explicitam.

Capitulum. iiij.

Quid ergo dicemus inueniſſe Abraham patrem noſtrum ſecundum carnem.

Precedenti ca. oſtendit iudeorū et gentilium paritatē ex imperfectione legis: iuſtificare iudeos non valentis. Hic oſtendit eorum paritatem poſt iuſtificationem ex perfectione fidei ſufficiēter iuſtificantis. Quod oſtendit exemplo Abrahe. Et primo oſtēdit fidei eius perfectionem in effectu ſiue i premio. Secūdo in actu ſiue in merito. ibi. Qui ꝯtra ſpeꝫ in ſpem. Perfectionem fidei eius in effectu ſuo ſiue in premio oſtendit tripliciter. Primo quia per fidem conſecutus eſt iuſtificationem: Secundo quia per fidē cōſecutus eſt gentium paternitatem. ibi. Et ſignum quidem accepit circunciſionis. Tertio quia per fidem conſecutus eſt hereditatis promiſſionem. ibi. Non eniꝫ per legem promiſſio. In prima parte ꝙ ex fide ſine operibꝰ iuſtificatus ſit abraham oſtendit. Primo ratione. Secundo authoritate Geneſeos. ibi. Quid eñ ſcriptura dicit. Tertio authoritate pſalmiſte. ibi. Sicut et Dauid dicit. In prima parte primo proponit queſtionem. Secundo probat ꝛ aſtruit veritatem ſcꝫ ꝙ Abraham non ex operibus legis: ſed ex fide conſecutus eſt iuſtificationem. ibi. Si enim Abraham. Dicit ergo. [Quid ergo] q. Deus iuſtificat preputium per fidem. ꝛ circunciſionem ex fide. vnde quia nemo niſi per fidem iuſtificatur ideo nec Abraham. ꝛ iuſtus fuit [Quid ergo dicemꝰ Abraham patrem noſtrum] in quo confidimus ꝛ quem imitari debemus ſm illud Johā. viij. Si filij Abrahe eſtis opera abrahe facite. [inueniſſe ſm carnē?]. i. ex operibus carnalibus. ſicut ex circūciſione: ꝛ ſacrificijs Nunquid diceremus eum ex operibus iſtis inueniſſe iuſtitiam? q. d. Non. Quod patet per illud quod ſequitur.

Si eñi Abrahā ex operibus legis iuſtificatus eſt habet glorīā: ſed non apud deum.

Hoc dupliciter legitur. Uno modo de iuſtitia vera ſic [Si enim Abraham ex operibus legis] id eſt ex operibus qualia lex precipiebat [nondum enim erat lex tempore abrahe] [iuſtificatus eſt] iuſtitia vera. ſi ex carnali obſeruatione vere iuſtus eſt [habet gloriam] veram et eternam. [ſed non apud deum]. i. non a deo ſed a ſe ipſo. Sed hoc eſt impoſſibile. ergo ꝛ primū ex quo ſeq̄tur ſcꝫ ꝙ ex operibus legis. vere iuſtificatus ſit. Alio modo legit̃ de iuſtitia putatiua et gloria vana ſic. [Si enim abraham ex operibus legis iuſtificatus eſt] iuſtitia putatiua id eſt iuſtus ab hominibus reputatus [habet gloriam] vanam. [Sed non apud deum] Jmo tolū apud homines. De qua Johan. xij. Dilexerunt magis gloriam hominū ſic. Augu. Auertat deus a nobis talē gloriam: ſed illud potius teneamus. Qui gloriatur in domino glorietur.

Quid eñi ſcriptura dicit. Credidit Abrahā deo: et reputatū eſt illi ad iuſtitiam.

Hic idem probat authoritate Geneſis. Ubi primo probat principaliter intentum. Secundo remouet incidēs dubium. ibi. Ei autē qui operatur. Dicit ergo [Quid enim [quaſi. Patet ꝙ non ita eſt ſcꝫ ꝙ abraham ex operibus legis iuſtificatus ſit. [Quid eniꝫ ſcriptura dicit] Scriptura ſcilicet ſacra. que ātonomaſice ſcriptura dicitur quia ſm Hiero. Neſcit litteras qui ſacras ignorat. q. d. Attende quid dicat ſcriptura Gen̄. xv. Dicit enim. [Credidit abraham deo] promittenti. Non ait. deum. vel in deum. Sic enim credebat prius [ꝛ reputatum eſt] ipſuꝫ credere [illi ad iuſtitiam] Reputatio: eſt ei ſufficiens cauſa iuſtificationis ꝛ ſalutis. Et dicit reputatum quia ſm veritatem iuſtitie noſtre ſunt quaſi pannus menſtruate. Eſaie. lxiiij.

Ei autem qui operatur: merces nō imputatur ſcđm gratiā: ſed ſecundū debitū: Ei vero qui nō operatur. credenti aūt in eū qui iuſtificat impiū: reputatur fides eius ad iuſtitiam ſecundū propoſitum gratie dei.

Hic ſoluitur dubitatio ortum habens ex eo qđ dictum eſt ꝙ Abraham iuſtificatus eſt nō ex operibus ſed ex fide. ergo ſufficit ad iuſtificationem ꝙ aliquis credat nec exigitur ꝙ operetur ad hoc. Soluit per diſtictionē q: ei qui poteſt operari non ſufficit ad ſalutem fides ſine operibꝰ. ei qui nō poteſt: ſufficit. Primo ergo oſtendit ꝙ non omnibus fides ſine operibus ſufficit. Secūdo oſtendit quibus ſufficere poſſit. ibi. Ei vero qui nō operatur. Dicit ergo [Ei aūt] hec dupliciter legit̃. Primo de operibus ſequentibus fidem. Secundo de operibus antecedentibus fidem. Primo ſic [Ei aūt] q. Licet abraham per fidem iuſtificatus ſit nō tñ ſola fides ſemper ad ſalutem ſufficit: ſed ei [qui operatur]. i. qui habet tempus operandi. ſicut eſt adultus [merces nō imputatur]. i. merces non dabitur [ſm gratiam] fidei tantum. q: Fides ſine operibus mortua eſt Jac. ij.] ſꝫ ſuꝑ. dabitur [ſm debitū] operationis ſue Juxta illud Matth. xx. Uoca operarios. ꝛ redde illis mercedem ſuam [Ei vero qui non operatur]. i. qui non habet tempus operandi. [autem] ſed tamen [credenti in eum qui iuſtificat impium]. i. in xp̄m. q. ſi ſolum credit in chriſtum licet non operetur [reputatur] ideo [eius fides] ſola [ad iuſtitiā] ſufficientem vt patet in latrone Lu. xxiij. Infra. x. Corde creditur ad iuſticiam. Reputat̃ inquam ꝛ hoc [ſm propoſitum gratie dei]. i. ſm gratiā omnibus credentibus propoſitaꝫ. In quo patet maxima virtus: ꝛ ſufficientia: fidei. Scđo legit̃ de opibus antecedentibus fidē. Et ait contra eos qui dicunt ſe p opera precedentia inueniſſe gratiam fidei q. Abrahā ex fide. non ex operibus iuſtificatus eſt. [autem] ſꝫ ei qui operatur [aliqua bona opera ante fidem] merces non imputatur ſm gratiam]. i. ſi merces datur ei propter illa opera. nō datur ei gratis.] ſed [ſm debitū] et ita gratia fidei non datur eis gratis. ſed propter merita. qđ falſum eſt. alioquin gratia non eſſet gratia [Ei

vero qui non operatur].id ē non facit aliqua bona opa ante fidem:opera ſcʒ legis carnalia[credenti autem] tantum[in eum qui iuſtificat impium]id eſt in chriſtū [reputatur fides eius ad iuſticiam]ſufficientem ⁊ hoc [ſm propoſitum gratie dei]id ſm decretum dei gratuitum quo decreuit.vt ceſſante onere legis per fidem homines ſaluaret.

Sicut et Dauid dicit beatitudinē hoīs cui deus accepto.fert iuſtitiam ſine operibus.

Hic probat hoc idem authoritate Pſalmiſte.Ubi primo ponit autoritatis ſenſum.Secundo textū.ibi. Bti quorum remiſſe ſunt.Tertio applicat ad propoſitum. ibi.Beatitudo ergo hec. Dicit ergo[Sicut ⁊ Dauid dicit]in pſ̄.[beatitudinē hominis]eſſe ſub.hic ⁊ in futuro.hic per ſpem.in futuro per ſpeciem.Hominis inq̄ illius[cui deus accepto]ſcilicet tempore.i.tēpore gratie.De quo.ij.Cor.vj.Ecce nunc tempus acceptabile Et ſic accepto ponit̄ pncipaliē.Uel accepto.i. gratis ⁊ acceptabiliē.Et ſic ponit̄ aduerbialr̄[fert iuſtitiā]id eſt confert remiſſionem peccatorum.et hoc[ſine operibus]precedentibus.ſm illud Infra.xj.Sine penitentia
Btitudo confert̄ p grām ſine operibus legis. ſunt dona dei.Ex hoc eligitur tale argumentū. Finis iuſtificationis que eſt beatitudo cōfertur ſine operibus legis per gratiam.ergo ⁊ iuſtificatio.Et bene dicit fert:quia homo peccator infirm⁹ eſt nec poteſt per ſe aſſurgere ad iuſtificationē.ſed deus eam ſibi affert. Et figuratur Iohā.v.Ubi dicit ille.Domine hominē non habeo qui mittat me in piſcinam.

Pſ̄.xxxj. **Beati quorum remiſſe ſunt iniquitates: et quorum tecta ſunt peccata.Beatus vir cui non imputauit dominus peccatum.**

Hic ſubdit verba authoritatis.Ubi ꝑponit beatitudinem hominis eſſe:Primo ex remiſſione culpe originalis.Secundo actualis mortalis.ibi. Et quorum tecta ſunt peccata. Tertio actualis venialis.ibi. Btūs vir cui non imputauit. Dicit ergo[Beati]Ita dicit Dauid homini eſſe beatitudinem dicēs ſic[Beati quorum] Hoc dupliciter legit̄.Primo ſic.[Beati]ſunt illi]quorum remiſſe ſunt]id eſt mitigate.et quo ad culpā per
Pſ̄.l. baptiſmum delete[iniquitates]id eſt peccata originalis.De quibus Pſ̄.Ecce enim in iniquitatibus conceptus ſum.Et ideo dicit remiſſe: quia fomes ꝑ baptiſmo totaliter nō tollitur ſed mitigatur ⁊ remittitur. Originale enim ſm ſanctos tranſit reatu.⁊ manet actu[et]illi[quorum tecta ſunt peccata]actualia:ne vltra videātur ad penam quod facit charitas. Uniuerſa enim peccata operit charitas.[Beatus vir cui non imputauit dñs peccatū]veniale vel originale vel actuale quo ad penam. Nam ſatiſfactio hominis non eſt alicuius ponderis niſi ſm diuinam imputationē. Secundo modo legitur ſic.[Beati quorū remiſſe ſunt iniquitates]id eſt peccata infidelitatis que dicuntur peccata antonomaſice. Iohan.xvj.Ille arguet mundū de peccato[⁊ quorum tecta ſunt peccata]grauia contra mores[Beatus vir cui non imputauit dñs peccatū]qđcunqȝ leue.

Beatitudo ergo hec in circūciſione tantū manet:an etiam in preputio:Dicimus enim quia reputata eſt fides abrahe ad iuſticiam Quomodo ergo reputata eſt In circūciſione an in preputio:Non in circunciſione ſʒ in preputio.

Hic applicat illam authoritatem ad propoſitum. Ubi primo ponit queſtionem.Secundo querendi rationē. ibi.Dicimus enim quia. Tertio queſtionis ſolutionē. ibi Non in circunciſione ſed. Dicit ergo[Beatitudo] quaſi Beatitudo per fidem eſt[Beatitudo ergo hec] ſcilicet remiſſionis peccatorum[in circūciſione]id eſt iudeis circunciſis tantū manet[an etiam in preputio] id eſt in gentibus incircunciſis?[Dicimus enim]quaſi hoc ideo quero[Dicimus enim]nos loquentes ex ſenſu legis[quoniam reputata eſt abrahe fides ad iuſtitiam]et non dicimus ꝙ circūciſio ſit ei reputata[quomodo ergo]id eſt i quo ſtatu[reputata eſt]ei fides ad iuſtitiam?[In circunciſione]id eſt poſtq̄ circunciſus fuit.quod factum eſt.Gene.xvij.an in preputio? Non in]preputij[circunciſione]hec beatitudo tātum:id eſt in iudeis[ſed in preputio]id eſt in gentibus. Et ſimiliter in ſtatu circūciſionis reputata nō eſt fides abrahe ad iuſtitiam ſed in ſtatu preputij:Ante mandatū enī de circunciſione[quod factum eſt.Gene.xvij.]dictum
eſt.Credidit abraham deo et reputatum eſt ei ad iuſtitiam.Gen̄.xv.Ex his eligitur tale argumentum. Ante eſt abraham iuſtificatus:q̄ circuncíſus.ergo iuſtitia non eſt ex circunciſione.ergo nec ex operib⁹ legis.Circunciſio enim potiſſima fuit inter opera legis. Abrahaʒ prius fuit iuſtificat⁹ q̄ circunciſus.

A

¶ Notandum ꝙ peccata dicuntur.

Aliquādo mūdari ſiue purgari quo ad maculā. Eccl. xlvij.Chriſtus purgauit peccata eius ſcilicet Dauid. Ezechiel.xxxvj. Effundam ſuper vos aquam mundam ⁊c.Pſ̄.A peccato meo munda me. Pſ̄.l.
Aliquando tegi ſiue operiri quo ad infamiam ſiue verecundiam.j.Pet.iiij.Charitas operit multitudinē peccatorum.
Aliquādo deleri quo ad notam in anima relictā.Act. iij.Penitemini et conuertimini vt deleantur peccata Ibidem.
veſtra.Pſ̄.Auerte faciē tuam a peccatis meis:⁊ omnes iniquitates meas dele.
Aliquando remitti ſiue dimitti quo ad penam debitā. Luce.vij.Dimiſſa ſunt ei peccata multa.
Aliquando non imputari ſiue obliuiſci quo ad rationē reddendam.Ezech.xviij. Omnium iniquitatum eius non recordabor.Et hic Beatus vir cui non imputauit Pſ̄.xxxj.
dominus peccatum.
Aliquando ſolui quo ad impotentiam aliquam ex peccato relictam.Mat.xvij.Quodcūqȝ ſolueris ſup terrā.
Aliquando redimi quo ad ſeruitutem diabolicā.Dan. iiij.Peccata tua elemoſynis redime.
Aliquando transferri quo ad exiſtentiam.ij.Regū.xj. Dominus tranſtulit peccatum tuum nō morieris.

Hic queritur ſuper illō Habet gloriā ⁊c.Glo.

¶ Qui fecerit legem viuet id eſt non morietur.non tñ habebit meritū ex hoc apud deum.Contra.Omne opus obedientie meritorium ē Rñſ. Loquitur de opere operato non de opere operante.Uel de his que faciunt ex timore.non ex amore Item ſuper illud Reputatum eſt ei ad iuſticiam.Glo. Ipſum credere fuit ſufficiens cauſa iuſticie ad ſalutem.Contra. Fides ſine operibus mortua eſt.Iaco.ij.Rñſ.Sine operibus ꝑcedentibus ſufficit ſed non ſine ſequentibus ſi habet facultatem operandi Item ſuper illud. Credenti in eū Credere ī
Glo. Aliud eſt credere in eum.aliud ē credere ei.aliud eū:credere ei:crede
eſt credere eum. Contra. Unus habitus debet habere re eū:quō
vnum actum .Rñſ.Actus quo creditur in eum ꝓpri differunt
us eſt fidei virtutis.Alij duo commune ſunt et ⁊ fidei que non eſt virtus Item ibidem Glo.Quid eſt credere in eum niſi credendo amare. Contra. Fides non eſt amor.ergo credere non eſt amare.Rñſ.Hoc dictū eſt per concomitantiam non per eſſentiam. Item ibidē. Glo.Sola bona opera dicenda ſūt que fiunt per dilectionem.Contra.Elemoſyna ex naturali pietate data bonum opus eſt.Rñſ.Gloſa loquitur de bono meritorio qđ eſt bonum ſimpliciter. Item ibidem glo.Opera que deus in nobis remunerat non ex nobis ſunt.ſed ex gratia.Contra.Omne meritoriū ex libero arbitrio procedit.Rñſ.Non ex nobis ſunt ſolum vel principaliter.Item ſuper illud. Beati quorum ⁊c.Glo. Per iniquitates intelligitur originale peccatum . Contra. Ergo originalia in eodem ſunt plura.Rñſ. Unum eſt in eſſentia:multiplex in effectu. Item ibidem glo.Dicit ꝙ originale eſt fomes vel concupiſcentia. Contra. Concupiſcentia manet poſt baptiſmum:originale nō. Rñſ.Originale peccatum concupiſcētia eſt materialiter ſed nuditas iuſtitie formaliter. Manet ergo peccati originalis materia. ſed non eſſentia. vnde tranſit reatu.remanet actu. Manet enim illa concupiſcentia vt inclinans ad bona cōmutabilia ſed non vt auertēs a bono incōmutabili. Item ibidem glo.Quia paren-

rum coniunctio: non eſt ſine libidine ↄcubitus: ob hoc filiorum non poteſt eſſe ſine peccato conceptus. Contra. Parentes iuſti cum cauſa prolis ſolum conueniũt non peccant. ergo ſine libidine conueniũt. Rñſ. Libido accipitur improprie. vel pro improba volũtate mẽtis ⁊ ſic eſt culpa. vel pro immoderata delectatiõe carnis. ſic eſt pena. Item ibidem glo. Peccatum originale non tranſmittit propagatio ſed libido. Contra. Tota caro humana corrupta eſt. ergo inficeret animã. ſi diuinitum etiam ſi ſine libidine conciperetur. Rñſ. ſm quoſdã libido habitualis tranſmitteret etiã ſine actua li ſm alios vero non.

Et ſignum accepit circũciſionis ſignaculũ iuſtitie fidei. que eſt in preputio: vt ſit pater omnium credentium per preputium: vt reputetur et illis ad iuſtitiam.

¶ Superius poſuit primum effectum fidei in abrahã ſcʒ iuſtificationem. Hic ponit ſcdm effectum ſcʒ credẽtium omnium paternitatem. Et hanc duplicem. Primo in fide. Secũdo in moribus. ibi. Et ſit pater circũciſionis. In prima implicantur quatuor commendabilia de Abrahã ſcilicet. Meritum obedientie quia ſignum accepit circũciſionis. Iudicium iuſtitie quia ſignaculũ iuſtitie. Exemplum credendi. quia vt ſit pater omnium credentium Commodum imitandi: quia vt reputetur et illis ad iuſtitiam. Prima duo commendant vitam. Alia duo doctrinam. Dicit ergo [Et ſignum] quaſi. Ita Abraham iuſtificatus eſt per fidem. non p circunciſionem. nec tamen ſuperflue circuncaſus eſt. quia etſi non accepit circumciſionem in cauſam iuſtificationis accepit tamen in ſignum. Et hoc eſt quod dicit. [Et ſignum accepit circũciſionis] id eſt circũciſionem accepit in ſignum iuſtitie. non in cauſam. Unde Gen. xvij. Circũcidetis carnem preputij veſtri: vt ſit ſignum federis inter me ⁊ vos. [Signaculũ] Hoc legitur dupliciter. Uno modo ſm q accipitur pro ſigno tñ. Alio modo ſm q accipitur pro ſigillo. Primo modo ſic. Signum inq̃ qd eſt [ſignaculũ iuſtitie fidei] id eſt iuſtitie q̃ eſt ex fide ⁊c. Secundo modo ſignaculum ⁊c. i. ſigillũ diuini ſecreti celatiuum ſicut Iob. ix. Stellas claudit ſub ſignaculo. Quid ſit illud ſecretũ habebitur poſtea [que] fides vel iuſtitia [ẽ in preputio] id eſt ipſi Abrahe nondum circũciſo. Uel que eſt in preputio id eſt in tempore preputij. Ante enim fuit iuſtificatus q̃ circũciſus. Et accepit inq̃ circũciſionem in ſignum. ideo [vt ſit pater] id eſt eſſe oſtendatur author et exẽplar [oĩm credentium] iudeorum ⁊ gentilium. Sit inquam pater [per preputium] id eſt etiam in tempore preputij. Per hoc q in illo ſtatu iuſtificatus fuit. Pater inquam ita [vt reputetur] ipſum credere [⁊ illis] ſcilicet credentibus [ad iuſtitiam] id eſt ad remiſſionem peccatorum. In fra. x. Corde creditur ad iuſtitiã. Unde qui imitantur et in fide iuſtificãtur ſicut ipſi tã gentiles q̃ iudei.

Et ſit pater circumciſionis: non his tantũ qui ſunt in circũciſione. ſed et his qui ſectãtur veſtigia fidei que eſt in preputio patris noſtri abrahe.

Hic tangit paternitatem eius quo ad mores. Ubi primo proponitur morum exemplaritas. Secundo exemplaritatis generalitas; ibi. Non his tantũ qui ex. Dicit ergo [Et ſit pater circũciſionis] ſcilicet ſpiritualis per exemplum. De qua Hier. iiij. Circuncidimini domino et auferte preputia cordium veſtrorum. Pater inquam [Non his tantum qui ſunt ex circunciſione] carnali [ſed ⁊ his omnibus quicunq ſunt [qui ſectant veſtigia fidei. que] fides [eſt in preputio] id eſt in tẽpore preputij. [Abrahe patris noſtri] id eſt qui ita plene credidit ſicut ipſe credidit. Abraham ergo fuit pater omnium credentiũ ſpiritualiter. generaliter. ⁊ exẽplariter.

Circũciſio data fuit propter ſeptẽ cauſas

Notandum eſt hic q circunciſio propter ſeptẽ cauſas data eſt. Quarum quinq tanguntur in gloſa.

Prima eſt propter ſignum ⁊ oſtenſionem fidei abrahe: ſicut dicitur hic.

Secunda propter meritum perfecte eius obedientie quia data ſub precepto.

Tertia propter diſtinctionem gentis iudaice.

Quarta propter documentum caſtitatis et pudicitie.

Quinta propter remedium originalis culpe ſm Auguſtinum ⁊ Gregorium.

Sexta propter ſignum generalis circũciſionis a culpa ⁊ pena que fienda eſt in octaua etate.

Septima propter exẽplũ ſpũalis circũciſionis faciende.

Non enim per legem promiſſio abrahe aut ſemini eius vt heres eſſet mundi. ſed per iuſtitiam fidei.

Hic ponit tertium effectum fidei in Abraham. ſcʒ hereditatis promiſſionem. Et primo oſtendit ſimul q hereditatis promiſſio non eſt ex lege ſed ex fide. Secundo probat ſpecialiter q non eſt ex lege ibi. Si eni qui ex lege heredes ſunt. Tertio probat ſpecialiter q eſt ex fide. ibi. Ideo ex fide. Dicit ergo [Non enim] quaſi. Per fidem eſt paternitas. nõ per legem. quod patet quia nec promiſſio eſt per legem. [Non enim per legẽ promiſſio] facta eſt ipſi [abrahe] De qua habetur Geneſis. xiij. xv. xvij. Quia nondum lex erat quando facta eſt et promiſſio. Lex enim per quadringentos quadringentatriginta annos poſtea data eſt. Abrahe inquam [et ſemini eius] id eſt ad opus ſeminis eius vel [et ſemini eius] id eſt chriſto. ad Gala. iij. Non dicit et ſeminib⁹ quaſi in multis. ſed quaſi in vno. ⁊ ſemini tuo. q eſt chriſtus. Promiſſio inquam hec [vt heres] ⁊c. Et hoc dupliciter. Primo modo ſic [vt heres eſſet mundi]. id eſt dominus ⁊ poſſeſſor aliquorum de toto mundo ſcilicet credentium. Unde et de Lazaro dicitur. Luce. xvi. q portatus eſt in ſinum Abrahe. Alio modo legit ſic [vt heres eſſet mũdi] id eſt vero domino ſcilicet ſemine ei⁹: vel ipſe in ſuo ſemine chriſto. De quo Pſ. Dabo tibi gentes hereditatem tuam ⁊c. [ſed] potius eſt ei facta promiſſio [per iuſtitiam fidei] id eſt per iuſtitiã que eſt ex fide. Eſt cõmendabilis promiſſio quia facta eſt. et Liberaliter quia nõ per legẽ onerantem. ⁊ Generaliter quia non tantũ vni perſone. ſed abrahe ⁊ ſemini ei⁹. ⁊ Utiliter: quia vt eſſet heres mundi. ⁊ Sapienter: qꝛ non cuicunq ſed credenti. vnde dicit per iuſtitiã fidei. Pſ. ij.

Si enim qui ex lege heredes ſunt: exinanita eſt fides: abolita eſt promiſſio.

¶ Hic probat ſpecialiter q ex lege non eſt hereditas. Et primo probat hoc per euacuationem promiſſionis Secundo per infirmitatem legis. ibi. Lex enĩ iram operatur: Dicit ergo. [Si enim] q. Et vere per legem nõ eſt facta promiſſio. [Si enim qui ex lege] ſup. tantum [heredes ſunt exinanita] .i. fruſtrata [eſt fides] cui⁹ merito facta eſt promiſſio. Hoc autem eſt impoſſibile cum fides innitatur prime veritati. ergo ⁊ premiũ. Et [abolita] .i. inexpleta [ẽ promiſſio] de qua Gene. xxij. In ſemine tuo benedicentur omnes gentes. Si ergo ſoli iudei p legẽ bñdicti: nõ ergo oẽs gẽtes per fidẽ. Gala. iij. Si ex lege hereditas iã non ex promiſſione.

Lex enim iram operatur: Ubi enim non eſt lex: nec preuaricatio.

Hic probat idem quod prius per infirmitatẽ legis. Et quia ad hereditatem non peruenitur ſine remiſſione pene et culpe. ideo oſtendit q remiſſio pene nõ eſt ex lege Secũdo q nec remiſſio culpe. ibi. Ubi enim nõ eſt lex. Dicit ergo [Lex enim] q. Et vere ex lege non eſt hereditas [lex enim iram operatur] id eſt penam temporalem. Ad litteram. tranſgreſſores extirpando. Uel eternam occaſionaliter: culpam tranſgreſſionis per occaſionem augendo. Lex enim ſubintrauit Ut abundaret delictum. Infra. v. [Ubi enim non eſt lex] ſcripta [nec preuaricatio] Preuaricatio proprie eſt tranſgreſſio legis ſcripte. ⁊ ita lex auget occaſionaliter culpam: quia addit preuaricationẽ. ergo per ipſam non eſt remiſſio culpe: nec pene; ergo nec iuſtificatio. Preuaricatio qd ſit.

Capitulū quartum

Jdeo ex fide vt ſecundū gratiam firma ſit promiſſio omni ſemini. Non enim qui ex lege eſt ſolum ſed et ei qui ex fide eſt abrahe.
¶ Hic probat ꝙ hereditas credentibus ſit ex fide. Primo per firmitatē promiſſionis: quia per fidem facta eſt promiſſio. Secundo per ius ſucceſſionis: quia per fidem eſt abrahe ſucceſſio et filiatio. ibi. Qui eſt pater omnium noſtrū. Tertio per beneficium vocationis: quia p fidē ē diuina vocatio. ibi. Qui viuificat mortuos. In prima infert primo veritatē intentā. Secūdo addit rationē probantē. ibi. Ut ſm gratiā. Dicit ergo [Jdeo] q. Quia hec incōuenientia ſequerentur ſi ex lege eſſēt heredes [Jdeo ex fide] ſup̄. ſūt heredes ⁊ hoc [vt ſcdm gratiā] fidei nō ſm merita operum legalium [firma ſit] id eſt firmiter cōplenda [promiſſio] de hereditate Sit inquā firma [omni ſemini]. i. oībus imitatoribus abrahe [Non enim qui ex lege eſt ſolum] hoc dupliciter legit̄. Primo modo ſic. Sit inquā omni ſemini [non ſolū eim] ei ſemini ſcʒ [qui ex lege eſt [. i. iudeo qui ex veteri lege venit ad nouā. Uel ſcdo modo ſic. Sit inquā oī ſemini [non] tamē ei [qui ſolum eſt ex lege] nō ex fide. ſcʒ qui confidit ſolū in operibus legis [ſed et] eſt firma ꝓmiſſio [qui ex fide eſt abrahe]. i. qui imitat̄ fidē abrahe ex qua habet eſſe morio ſiue grē. Gal. iij. Cognoſcite q2 q̄ ex fide ſunt. hi ſunt filij abrahe. Ex hoc elicit̄ talis ratio. Illis debet̄ hereditas quib9 facta eſt ꝓmiſſio de hereditate ſed iſti ſunt credētes. ergo ⁊c. Felix hereditas q̄ et datur liberaliter. q2 per grām. ⁊ reddit̄ infallibiliter vt ſit firma ꝓmiſſio. et cōicat̄ gnāliter. q2 omni ſemini. vnde merito rñdet fidei: que eſt bonū liberare q2 volūtariū. ſtabile q2 fundamentū gnāle q2 oīm. Non ſic lex.

Qui eſt pater oīum noſtrū ſicut ſcriptū eſt. Quia patrem multarū gētiū poſui te ante deū cui credidiſti: qui viuificat mortuos: et vocat ea que non ſunt tanquā ea que ſunt.
¶ Hic ſubditur ſecunda probatio. ſ. p ius ſucceſſionis que eſt talis. Filijs debetur hereditas patris. ſed credentes ſunt filij Abrahe per fidem. ergo ⁊c. Primo ergo proponit minorem. Secundo probat eam. ibi. Sicut ſcriptum eſt. Dicit ergo. [Qui eſt]. ſ. abraham [pater]. ſ. inſtructor ſuo exēplo [oīm noſtrū]. ſ. credentium tam maiorum q̄ꝫ minorum. Pater inq̄ꝫ [ſicut ſcriptū eſt] Gene. xvij. [q2 patrem multarum gentiū] non ſolum iudeorum [poſui te] Te inq̄ꝫ qui es [ante deum] q2 ei places Unde dicit helias de ſe. iij. Reg. xvij. Uiuit dominus ante cuius conſpectum ſto. Ante deū inq̄ꝫ [cui credidiſti]. ſ. Jubēti. Geñ. xij. Egredere de terra Promittenti. Geñ. xv. Tentāti. Geñ. xxij. Qd hic dicitur ante deum cui credidiſti: ſumitur ab eo quod precedit in Geneſi. Ambula corā me ⁊ eſto perfect9. Credidiſti inquam ei: ⁊ merito q2 ipſe eſt [qui viuificat] per fidem ⁊ gratiam [mortuos] per culpam: iudeos. ſ. peccatores. j. Reg. ij. Dominus mortificat ⁊ viuificat [⁊ vocat] p gratiam [ea que non ſunt]. i. gentiles [tanq̄ꝫ ea q̄ ſunt] id eſt iudeos. Uocat autem iudeos mortuos q2 aliquando vixerant. ſʒ negando chriſtum mortui fuerunt morte culpe. Gentiles autem vocat non ens eo: q2 ante fidem nunq̄ꝫ vixerant vita gratie. Ex hoc elicit̄ tertia ratio. Uocatis ⁊ viuificatis promittitur hereditas. ſed iſti ſunt credētes tā iudei q̄ꝫ gētiles. ergo credētib9 debet̄ hereditas ⁊ ita ex fide nō ex lege. Uocat ergo dñs ea q̄ non ſunt tāq̄ꝫ ea que ſūt. gētiles ſicut iudeos iuſtificando: non exiſtentia ſicut exiſtentia ꝯgnoſcendo.

Lex enim iram operat̄. ⁊ hoc multis modis.

Lex iram dicit̄ operari multis modis

Primo terribiliter comminando: vt patet Leui. xxvj. Unde merito dicitur lex timoris.

Secundo grauiter puniendo. Exod. xxj. Oculum pro oculo dentem pro dente.

Tertio nemini parcendo Heb. x. Irritam quis faciens legem moyſi ⁊c.

Quarto concupiſcentiā per peccati occiſionem incitādo Infra. vij. Peccatum reuixit per mandatum.

Quinto precepta ⁊ prohibitiones multiplicādo. Act. xv. Hoc eſt onus quod neq̄ꝫ vos ⁊c.

Sexto peccato preuaricationem addendo: vt hic. Ubi non eſt lex neq̄ꝫ preuaricatio.

Septimo diabolum quodāmodo ad magis tentandum prouocando. ſm illud Apoca. xij. Ueniens ad nos diabolus habens iram magnā ⁊c. Pharao enim contēpto ſurgit in ſcandala.

Hic queritur ſuper illud Signaculum iuſtitie fidei. Gloſa dicit ꝙ circuncīſio ſemper fiebat octaua die. Contra. Exo. xx. Nihil operis facietis in ſabbato. Rñſ. Loquit̄ de opere humano ⁊ ſeruili. non de opere diuino ⁊ ſpirituali vt circūciſio ⁊ ſacrificioꝝ oblatio. Item ibidē glo. dicit ꝙ primo data eſt circūciſio abrahe vt per obedientiam mandati placeret deo. Contra. Prius placebat. Rñſ. Non vt de nouo placeret: ſed vt amplius placeret. Item gloſa ibidē. Baptizat9: in filium quem carne gignit traijcit reatum originis. Contra. Nemo poteſt dare quod nō habet. Rñſ. Baptizatus licet non habeat peccatum originale in ſubiecto. habet tamē vt in cauſa: q2 q̄uiſpurgata ſit macula: tamē manet concupiſcentia. Itē ibidē gloſa. Due ſunt res huius ſacramenti ſcilicet circunciſio a peccatis in preſenti. ⁊ circunciſio ab omni corruptione in futuro. Contra. Unius ſacramenti vna debet eſſe res. Rñſ. Unius ſacramenti vna eſt res que eſt eius primo ⁊ principaliter. ſed ſecundario poſſunt eſſe plures. Circunciſionis vero res primo ⁊ principaliter eſt ablatio culpe originalis. ex conſequenti vero circunciſio a vitijs hic. et ab omni corruptione in futuro. Item ibidē glo. Idē circunciſionis ſalutifere remedium. circunciſio contra originalis peccati vulnus agebat quod nunc baptiſmus. excepto ꝙ ianuam regni celeſtis nondum intrare poterāt. Contra. Si a peccatis per circunciſionem mūdati erāt ergo iniuſte detinebantur. Rñſ. Quāuis eſſet ſolutum debitum perſone cuiuſlibet circunciſi non tamē totius generis vel nature. Item ibidem gloſa. Quod apud nos hʒ aqua baptiſmi: hoc apd veteres vel pro paruulis ſola fides: vel pro adultis virtus ſacrificij. Contra. Fides parentum modo non ſufficit. ergo imperfectior eſt q̄ꝫ tunc. Item. Sacrificia veteris legis non iuſtificabant ergo minus ante legem. Reſponſio. Ad primum ꝙ ſola fides modo nō iuſtificat paruulos: non cōtingit ex fidei debilitatiōe: ſed ex ſacramentoꝝ ſuperadditione. Ad aliud. Rñſ. Uirtus ſacrificij appellat̄ fides implicita ſignati. i. veri ſacrificij. nō efficacia ſigni. Itē ibidē glo. In circūciſione tantū pctā remittebant̄. ſed nec grā ad operandū dabat̄ nec virtutes. Cōtra. Peccatum ſine gratia nō remittit̄: nec gratia ſine virtutib9 datur. Rñſ. Nō dabatur in tāta copia ſicut ſup̄. ſicut in baptiſmo vel nō dabatur p ſe ſed quaſi per accidēs: q2 circūciſio ſignificabat ablationē mali. nō poſitionē boni. ⁊ tamē nō poterat tolli malū niſi poneretur bonū. Itē ſuper illud Patrē multaꝝ gentiū. Glo. i. authorē p fidem. Cōtra. Solus deus author fidei. Rñſ. Abrahā fuit author exēplariter ſed ſolus deus efficiēter. Itē ſuper illud. Qui vocat ea que nō ſunt. Glo. Apud deū iam factum eſt quod futurum eſt. Contra. Quod apud deum eſt: vere eſt. ergo nec factum nec futurum. Rñſ. Jam factum dicitur quia in fieri prouiſum. vel factum per cauſam non per eſſentiam.

Qui contra ſpem in ſpem credidit vt fieret pater multarū gentiū ſecundū quod dictū eſt ei. Sic erit ſemen tuū ſicut ſtelle celi. et ſicut arena que eſt in littore maris.
Superius oſtēdit perfectionē fidei Abrahe in effectu ſiue in p̄mio. hic oſtēdit in actu ſiue in merito. Ubi primo oſtēdit q̄ꝫ perfecte abrahā credidit. Scdo quid ei in ſe ⁊ in ſuis imitatoribus ꝓfuit. ibi. Jdeo reputatū eſt illi. Quāꝑfecte aūt credidit oſtēdit ꝙ nō heſitauit. Primo nec ꝓpter rei credite difficultatē. Secūdo nec propter ſuā et vxoris ineptitudinē. ibi. Et nō infirmatus eſt in fide. Tertio nec ꝓpter ꝓmiſſionis dilationē. ibi. In repromiſſione dei. In prima primo difficultatē rei credite inſinuat. Scdo inſinuatā ſpecificat. ibi. Ut fieret pa-

ter. Tertio ſpecificatā certificat.ibi. Scđ̄z ꝙ dictū ē. Dicit ḡ.[Qui ꝯtra ſpem]q. Et merito abrahā pater eſt oīm credētiū[q̄].i.q2 ipſe[ꝯ ſpē]nature[credidit] deo ꝓmittēti[in ſpem]grē. Contra ſpem nature erat vt vetul⁹ de vetula ⁊ ſterili gñaret. ⁊ tñ ꝑ fidē hoc expectauit. Credidit inquā hoc.ſ.[vt fieret pr̄ multarū gētiū].i.oīm credētiū. Paſ qđē fuit ſolū iudeoꝝ l carne.ſ3 gētiū in fide. Oīa difficultatē ſonāt:q2 Et act⁹: q̄ eſt de nō apparētib⁹.ſ.credere. Et mod⁹:q2 ꝯ ſpem in ſpem. Et fruct⁹:q2 vt fieret pr̄ multaꝝ gētiū. Credidit inquā ita ample[ſm qđ dictū eſt ei].i.ꝓmiſſū Gene.xv.xvij.⁊.xxvj.hoc.ſ.[Sic erit ſemē tuū]nō ſolū carnale ſ3 ſpūale credētiū.[ſicut ſtelle celi]innūerabiles:⁊ hoc q̄tū ad bonos.q̄ alios illumināt exēplo operis boni.q̄ ꝑparati ſūt vt ſint ornat⁹ celi empyrei. De q̄b⁹ Judi.v. Stelle manētes in curſu ⁊ ordine ſuo pugnauerūt ꝯ Syſarā[⁊ ſicut arena q̄ eſt in littore mar̄] q̄tū ad malos:q̄ more arene in oī bono ſteriles nullo charitatis glutino ſibi coherētes:vnde pctōꝝ ꝯcuſſi. ad contingendum mare eterne amaritudinis ꝑparati.

Abrahaꝫ fuit pr̄ iudeoꝝ ſolū in carne ſ3 gētium in fide.

Et nō infirmatus eſt in fide:nec conſiderauit corpus ſuum emortuū.cū iā fere centū eſſet annoꝝ.⁊ emortuā vuluam ſare.

¶ Hic oñdit ꝑfectionē fidei abrahe:q2 nō heſitauit de ꝓmiſſa ꝓle.ꝑpter ſuā ⁊ vxoris ineptitudinē. Ubi primo ꝓponit fidei firmitatem. Scđ̄o tollit ea q̄ poſſent infirmare fidē. Et p̄mo in ſe.ibi. Nec ꝯſiderauit. Scđ̄o in vxore.ibi. Et emortuā vuluā. Dicit ḡ.[Et nō eſt infirmat⁹].i.nō heſitauit[in fide]poſt ꝓmiſſionē factā de Yſaac Geñ.xvij. Infirma fides đr fides heſitantis ⁊ dubitātis. Infra.xiiij. Infirmū in fide ſuſcipite[nec ꝯſiderauit]q. Nec etiā cauſas dubitādi attendere voluit[q2 nec ꝯſiderauit corp⁹ ſuū emortuū]ab ope generādi. Et dicit emortuū:nō mortuū ſimpliciter a priuatiōe vite.ſed emortuum ab actu vite vegetabilis q̄ eſt generare[cum iam eſſet fere centū annoꝝ]⁊ ita ad generandū ineptū[⁊]etiā non conſiderauit[emortuā vuluam Sare].i.concipiendi impotentiam. Sare em̄ deſierant fieri muliebria.Gene.xviij.

In repromiſſiōe etiā dei nō heſitauit diffidentia:ſed confortatus eſt fide.dās gloriā deo:pleniſſime ſciens. quia quecunqꝫ ꝓmiſit deus:potens eſt ⁊ facere.

¶ Hic tertio ꝯmēdat fidē abrahe q2 nō heſitauit ꝑpt ꝓmiſſiōis dilationē. Ubi oñdit ꝙ credidit Cōfidenter q2 nō heſitauit diffidētia. Cōſtanter q2 ꝯfortat⁹ in fide. Gratāter q2 dans gloriā deo. Certitudinaliter q2 pleniſſime ſciēs ⁊c. Dicit ergo[In repromiſſione]q. Nō ſolū in prima ꝓmiſſione nō heſitauit.ſed[in repromiſſione etiā dei].i.in ꝓmiſſione de Yſaac ſcđ̄o facta per angelū.loquēs in ꝑſona dei.Geñ.xviij. Reuertēs veniā ⁊c.[nō heſitauit diffidētia].i.nō ſolū nō diſcredidit ſed nec heſitauit diffidētia:etſi impletio ꝓmiſſionis differret̄ in annum. Jaco.j. Poſtulet aūt in fide nihil heſitans[Sed ꝯfortatus eſt fide].i.roborat⁹ ⁊ confirmatus in fide per ſecundā promiſſionē. Uel[confortatus fide].i.de promiſſionis euentu dilato conſolat⁹ per fidem. Eſa.xl. Qui ſperāt in dño habebunt fortitudinem. Ipſe dico in hoc[dans gloriam deo]de fidei ſue conſtantia.ij.Eſdre.viij. Gaudium dñi eſt fortitudo noſtra Uel[dans gloriā deo]de promiſſione ipſam nō ſuis meritis.ſed diuine gratie attribuēs.j.Tim.j. Soli deo honor ⁊ gloria. Ipſe inqꝫ[pleniſſime ſciens] id eſt certitudinaliter credens.vel non tantū credens Conſtabat enim ei de potentia diuina per naturalem rationem:per fidem:⁊ per miracula[quia quecūqꝫ promiſit deus:potens eſt et facere]ſicut et promittere ⁊ eque dei facili. Promiſſio enim eius eſt tantū bonorū ⁊ ipſe poteſt omne bonum. Luce.j. Non eſt impoſſibile apud deum omne verbum. Et Geñ.xviij.dixit angelus. Nunquid deo quicquā eſt difficile. Et Num.xxiij Dixit ergo ⁊ non faciet? Ergo deo nihil impoſſibile.nihil difficile.nihil mutabile.

Ideo ⁊ reputatū eſt illi ad iuſtitiā. Non eſt aūt ſcriptum tātū ꝑpter ipſum:q2 reputatū eſt illi ad iuſtitiā:ſed ⁊ ꝑpter nos:quib⁹ reputabitur credētibus in eū.qui ſuſcitauit ieſum chriſtum dominū noſtrū a mortuis.

¶ Hic oſtendit quid ei ⁊ ſuis imitatoribus valuerit fides. Ubi primo oſtendit quid profuit ſibi. Secūdo q̄d imitatoribus ſuis.ibi. Non eſt autem ſcriptū. Ubi primo oſtendit ꝙ nō ſolum Abrahe ſua fides profuit. Secūdo ꝙ ⁊ imitatoribus ſuis profuit.ibi. Sed etiā propter nos. Tertio oſtendit q̄d prodeſſe potuit.ibi. Qui traditus eſt. Dicit ergo[Ideo]q. Ita firmiter credidit[Ideo ⁊ reputatum eſt illi]ipſum ſc3 credere[ad iuſtitiam]nō inchoatam tantū ſed perfectā. Jam enim iuſtus erat. Et dicit reputatum eſt q2 nullum opus hominis ſufficit hoīem iuſtificare niſi diuina reputatiōe. Eſa.lxiiij. Omnes iuſtitie noſtre quaſi pannus menſtruate.[Nō aūt ſcriptū eſt]hoc ſc3[quia reputatū eſt illi ad iuſtitiā tm̄ ꝑpter ipm̄]⁊ ꝑpter laudem ipſius. Particularia eñ facta in ſacra ſcriptura ꝯtinētur non vt particularia per actionē ſed vt vniuerſalia per exēplaritatē. ſunt eñ quaſi quedā p̄ncipia moralia [ſed ⁊].i.etiam ſcriptum eſt] ꝑpter nos]inſtruendos [quibus reputabitur]ipſum.ſ.credere ad iuſtitiam ſicut ipſi abrahe. Nobis dico.[credentibus in eum]patrē.nō tantū ei vel eum[qui ſuſcitauit ieſum chriſtū dominū noſtrum a mortuis].i.a loco mortuorum. Jeſus dicit̄ ab officio ſaluationis. Chriſtus a plenitudine vnctionis. Dñs a poteſtate creationis ⁊ precio redēptionis. Pater a beneficio incarnationis.

¶ Notandū hic ſuper textu apoſtoli Non aūt ſcriptū eſt ⁊c. Q2 geſta ſanctoꝝ ſcripta ſunt ſeptupliciter.
Primo ad dei glorificatione Exoď.xv. Cātemus dño.glorioſe enim magnificatus eſt.
Secundo ad diaboli cōfuſionē. Judith.xiiij. Una mulier hebrea fecit ꝯfu.in domo Nabuchodonoſor.
Tertio ad ſanctoꝝ laudem Eccle.xliiij. Laudem⁹ viros glorioſos ⁊c.
Quarto ad peccatoꝝ redargutionem. Pš. Filii alieni ⁊c.⁊ claudicauerunt a ſemitis ſuis ſc3 patrum.
Quinto ad pigrorum excitationem. Eſa.lj. Attendite ad petram vnde exciſi eſtis ⁊c.
Sexto ad perfectorum animationē.j.Mach.ij. Mementote operum patrum ⁊c.
Septimo ad totius eccle conſolationē. Ro.xv. Quecunqꝫ ſcripta ſūt ad nr̄am doctrinā ſcripta ſūt. vt ꝑ patientiā ⁊ ꝯſolationē ſcripturaꝝ ſpem habeamus.

Scđ̄m geſta ſcripta ſunt ſeptupliciter.

Pš.xvij.

Qui tradit⁹ eſt ꝑpter delicta nr̄a:⁊ reſurrexit ꝑpter iuſtificationem noſtram.

¶ Hic oſtendit quid fides abrahe imitatoribus ſuis ꝓdeſſe potuit quia remiſſionem peccatorū quia erat in ieſum chriſtum[qui traditus eſt]in mortem[ꝑpter delicta noſtra]tollenda.vt ſc3 peccato moriamur. vt lꝫ ꝑpter nō tm̄ dicat cauſam finalē ſed etiam exemplarem. Eſa.liij. Attritus eſt propter ſcelera noſtra.

D

¶ Traditus autem fuit chriſtus.
A patre. Infra.viij. Qui ꝓprio filio nō pepercit:ſed pro nobis omnibus tradidit illum.
A ſe.j.Pe.ij. Tradebat aūt ſe iudicāti ſe iniuſte.
A iuda. Lu.xxij. Juda oſculo filiū hominis tradis.⁊ Matth.xxvj. A iudeis. Joh.xviij. Tradiderūt illū pon.pilato ⁊c. Matth.xxvij. Sciebat.
A pilato. Luc.xxiij. Jeſum vero tradidit voluntati eorum.⁊ Mat.xxvij. Jeſum vero flagellauit.
A diabolo. Joh.xiij. Cum diabolus miſiſſet in cor iude ⁊c. Traditus eſt ergo filius dei. A patre permittēte et exponente. A ſeipſo:ſalutem hominum procurāte. A Juda:prodente et vendente. A iudeo: inuidente ⁊ emente. A pilato iudicante ⁊ reddente. A diabolo ſuggerente.[Et reſurrexit propter iuſtificationem noſtram].ſ.vt iuſte viuamus. Et notandū licet vtrūqꝫ ꝑpter vtrūqꝫ factū ſit:tamē q̄tum ad ſignificatio

Chriſt⁹ a quib⁹ fuit traditus.

nem diuidũtur: q2 mors nature reſpondet morti culpe
in nobis. reſurrectio vero nouitati vite Infra. vj. Se-
pulti ſumus cũ illo per baptiſmũ in mortẽ. Oia in aio
ponderãda. ꝛ Modus paſſionis q2 tradit⁹. ꝛ Intentio
patientis: q2 ꝑpter delicta noſtra nõ ſua. ꝛ Accelera-
tio reſurrectionis: q2 iã ſurrexit. ꝛ Utilitas accelera-
tionis q2 ꝑpter iuſtificationẽ noſtram exemplariter.

Hic queritur ſuper illud. Qui contra ſpem
in ſpem. Glo. nature contrariũ credidit. Cõtra. Sicut
natura non eſt cõtraria gratie. ita nec ſpes nature ſpei
gratie. Rñſ. Contrariũ d1: quia in materia contraria.
Itẽ ſuper illud. Nõ eſt infirmatus in fide. Cõtra. Ge
ne. xvij. dixit. Nũquid centenario naſcet puer ꝛc. Re-
ſponſio. Nõ fuit queſtio dubitationis ſed admirationis
Itẽ ſup illud. Sic erit ſemẽ tuum. Glo. Innumerabi-
les erũt boni qui ex te naſcẽtur. Cõtra. Sap. ix. Oia
in numero. Rñſ. Innumerabiles nobis. nõ ſine certo
numero in ſe. Itẽ ſuper illud Corpus emortuũ. Glo.
ab opere generãdi. Cõtra. Poſt mortẽ etiã Sare ge-
nuit filios de Cethura. Geñ. xxv. Rñſ. Emortuũ erat
ab opere generãdi de vetula: nõ de quacũq3 muliere.
Itẽ ſuper illud Emortuã vuluã. Glo. Iſaac ꝯtra natu
ram fuit ꝑmiſſus. Contra. Iſaac opere naturali fuit
ꝯceptus. Rñſ. Operatio potẽtie fuit miraculoſa: ſed
actus naturalis. Itẽ ibidẽ glo. Non ſine cauſa hec ꝛ
alia cõtra naturã fecit deus. Cõtra. Aug. Author na
ture nihil facit ꝯtra naturã. Rñſ. Ibi vocatur natura
obediẽtia nature. hic vero curſus nature. Itẽ ſuper il
lud Reſurrexit propter iuſtitiã. Glo. Mors chriſti. ꝛ
reſurrectio: debita noſtra tollunt. Cõtra Non ſunt. er
go non agunt. Rñſ. Sunt in fide credentium.

Capitulum quintum.

Iuſtificati ergo ex fide pacẽ habeamus ad deum per do minũ noſtrũ ieſum chriſtũ: per quẽ habeamus acceſſuz per fidẽ in gratiaz iſtam: in qua ſtamus. ꝛ gloriamur in ſpe glorie filiorum dei.

¶ A ſcdo caplo vſq3 huc loc⁹ eſt cõiter ad iudeos ꝛ gẽ
tiles ꝯuerſos ad chriſtũ: remouẽdo ab eis materiã cõ
tentiõis. Probauit ei ꝙ pares erãt ante ꝯuerſionem ꝛ
poſt. Hic vero loqtur ad eoſdẽ exhortãdo eos ad bonũ
ꝯcordie ꝛ pacis vſq3 ad caplm. ix. Primo allegãs recõ
ciliationẽ factã per xp̃m que debet eis eſſe cauſa con-
cordie caplo p̃nti ꝛ ſeqnti. Scdo allegãs euacuationẽ
legis factã p xp̃m q̃ olim erat cauſa diſcordie cap. vij.
ꝛ. viij. In p̃ria pte oñdit pri⁹ ꝙ p xp̃m recõciliati ſunt
ꝛ iuſtificati a pctõ caplo iſto. Scdo ꝙ nõ dñt amplius
ꝑmanere in pctõ caplo ſequenti: qd ergo manebim⁹ in
pctõ. In caplo preſenti. Prĩo oñdit ꝙ recõciliati ſunt
per xp̃m. Scdo ꝓbat illd ꝛ a minori ꝙ poterũt recõci
liari p eũ ẜm glo. ibi. Propterea ſicut p vnũ hoiez. In
p̃ria parte pri⁹ ꝓſequit recõciliatiõis effectum. Scdo.
mõ. ibi. Ut qd eiñ xp̃s. In p̃ria pte effectũ recõcilia-
tionis tãgit duplicẽ. Primũ in adeptiõe bonoꝝ ſpũa-
liũ. Scdm in ſuſtinẽtia maloꝝ tp̃aliũ. ibi. Nõ ſolũ aũt
ſed ꝛ gloriamur. In prima tãgit ꝯgruo ordine triplicẽ
effectũ in adeptiõe bonoꝝ ſpũaliũ. Prim⁹ eſt remiſſio
culpe. Scds gr̃a bone vite. ibi. Per quem ꝛ acceſſum.
Terti⁹ ſpes glie. ibi. Gliamur in ſpe. Circa remiſſio-
nẽ culpe ſplicat quadruplicẽ cauſam. ſ. Materiam in
qua. ibi. Iuſtificati. Formã p quã. ibi. Ex fide. Finez
ꝑpter quẽ. ibi. Pacẽ ad deũ. Efficiẽtẽ p quẽ. ibi. Per
dñm nr̃m. Dicit ḡ [Iuſtificati] quaſi, Ita probatũ eſt
ꝙ abrahã iuſtificat⁹ eſt ex fide. ꝛ ita ex fide eſt iuſtitia
[ergo] nos [iuſtificati ex fide] nõ ex lege ſicut iudei ſe
iactabãt. nec ex merito ꝓprio vt gẽtiles gloriabantur
Cõnumerat aũt ſe aplš eis ne indignẽtur [pacẽ habea
mus ad deũ] nõ impugnãdo eũ de cetero in nobis per
pctm̃. in ꝓximis per ſcandalũ. Unde hec pax habetur
per obſeruãtiã mãdatoꝝ dei. q2 ẜm Caſſiodoꝝ. Pacẽ

cũ deo hz q̃ aduerſus mãdata ei⁹ ꝯtraria volũtate non
litigat. Pax ei vera eſt ꝯcordare cũ bonis ꝛ ꝓbis mo
ribus: ꝛ litigare cũ vitijs. Augu. de ciuitate dei. Pax Pacẽ cũz
ad deũ eſt ordinata hoim ſub eterna lege obedientia. deo habe
Heb. xij. Pacẽ ſeqmini cũ oib⁹ ꝛ ſctimoniã. Nos dico re qñ quis
recõciliati ei [p dñm nr̃m] q̃tum ad diuinitatẽ. [ieſuz dicatur.
chriſtũ] q̃tum ad humanitatẽ. Ipſe eñ fuit legat⁹ pa
cis. Eph. iij. Ipẽ eſt pax nr̃a qui fecit vtraq3 vnum.

¶ Ipſe enim pacem.

Attulit in ſua natiuitate. Lu. ij. Et in terra pax homi A
nibus ꝛc. Pš. Orietur in diebus iuſtitia ꝛc.
Docuit in ſua predicatione Pš. Audiam quid loqua- pš. lxxj.
tur in me dñs ꝛc. Ephe. ij. p̃. lxxxiiij
Tenuit in ſua ꝯuerſatione. Pš. Cum his qui oderũt pš. cxix.
pacem. Eſa. xlj. Tranſibit in pa.
Suis indixit in ſecreta monitione. Matth. ix. Pacem
habete inter vos ꝛc.
Fecit in ſua paſſione. Ephe. ij. Ipſe eſt pax nr̃a. Eſa.
liij. Diſciplina pacis eius ſuper eum.
Obtulit i ſua reſurrectiõe Joh. xx. Pax vobis ego ſũ ꝛc.
Dedit in ſua aſcenſione Johã. xiiij. Pacem relinquo
vobis pacem meam do vobis.
Querit in conſcientie puritate. Pš. In pace in idipſũ pš. iiij.
dormiã et requieſcã. In pace factus eſt locus eius, pš. lxxv.
Rogat que pacis ſunt in peccatoris reconciliatiõe vt
hic. Eſa. xxvij. Pacem faciet mihi ꝛc.
Dabit in eterna fruitione. Eſa. vlt. Ecce ego declina
bo ſuper eam flumen pacis.
¶ [Per quẽ]. ſ. chriſtũ effectiue ꝛ [acceſſum habem⁹] B
id eſt introitũ ꝛ hoc [per fidẽ] formaliter ſiue diſpoſiti
ue Heb. xj. Accedentẽ oportet credere q2 eſt Acceſſũ
inquã [in grãm iſtã]. ſ. xp̃iane religionis. i. in vitã chri
ſtianã Et bene per xp̃m acceſſũ habem⁹ in grãm: quia
ipſe eſt clauiger regni celeſtis q̃ apit ꝛ nemo claudit: q2
ipſe ẽ oſtiũ Joh. x. Ego ſũ oſtiũ. q2 ẽ via Jo. xiiij. Ego
ſũ via: q2 ẽ ductor. p hãc viã Deut. xxxij. Dñs ſol⁹ dux
ei⁹ fuit. Grãm dico [in qua ſtam⁹] i firma ſpe erecti ad
celũ q̃ cecidim⁹ in adã in infernũ Eſa. lxiiij. Cecidim⁹
quaſi foliũ vniuerſi. Stamus inquam.
¶ Nõ cadim⁹ apoſtatãdo Eſa. x. Ne incuruemini ſub
vinculo ꝛ cum interfectis cadatis.
Non retrocedimus deficiendo. Eze. j. Non reuertebã
tur cum ambularent.
Non iacemus pigritando Joſu. vij. Surge cur iaces
pronus in terra.
¶ Non ſedemus terrena amãdo ꝛ partim eis adheren
do Pš. Surgite poſtq̃ ſede. ſed ſtamus [ꝛ gloriamur] p. cxxvij
iam [in ſpe] licet nondũ in re [glorie filioꝝ dei]. i. ange
loꝝ de quibus filijs Job. j. Cum veniſſent filij dei et
ſtarent corã dño. Uel filiorũ. i. hoim ſanctoꝝ Pš. Ego
dixi dij eſtis ꝛ filij excelſi oẽs Ergo accedim⁹: ſtam⁹: pš. lxxxj
ꝛ gloriamur. Accedere eſt inſipientiũ. ſtare proficien-
tium gloriari perfectoꝝ. Uel iuſtificari eſt penitẽtium
pacẽ habere ꝓficientiũ. accedere peruenientiuz. ſtare
perſeuerantium. gloriari comprehendentium.

Non ſolum autẽ: ſed ꝛ gloriamur in tribu lationibus. Scientes quia tribulatio patiẽ tiam operatur: patiẽtia autem probationẽ probatio vero ſpem.

¶ Hic tangit ſecũdũ effectum ſcilicet in ſuſtinẽtia ma
lorum temporalium Ubi oſtẽdit. Primo quid tolerãt.
Secundo quare tolerant. ibi. Scientes. Tertio ꝙ non
fruſtra tolerant. ibi. Spes autẽ non confundit. Dicit
ergo [Non ſolum] quaſi Ita de ſpe eterne glorie glia-
mur. [Non ſolum autẽ] de hoc gloriamur [ſed] de illi⁹
contemplatione non murmuramus in tribulationibus
multis quas pro chriſto patimur. ij. Cor. viij. [Et glo
riamur in tribulationibus] in anguſtijs ꝛc. [Sciẽtes]
gloriamur inquam in tribulationibus: et ecce quare
[quia] ſumus [ſcientes quia tribulatio patientiã ope-
ratur] ſcilicet eam exercendo. augendo. oſtendẽdo [pa
tientia aũt] operat [probationẽ]. i. purgationem ſicut
metella purgãtur ꝛ probãtur in igne Eccl. xxvij. Ua-
ſa figuli ꝓbat fornax hoies aũt receptibiles i camino

humiliatiōis [ꝓbatio vero] operať [ſpem]. i. cēne glīe certitudinē ⁊ licia ꝑlo tribulatio operať ſpem. ij. Corin. iiij. Id qđ in pñti momētaneū eſt ⁊ leue tribulatio nis noſtre ſupra modū in ſublimitate eternū glīe pondus operať in nobis. Bona ē tribulatio in qua patientia exerceť. Melior patiētia ꝑ quā patiēs ꝓbať. Optima ꝓbatio per quā ꝓbatꝰ de glīa certificať. ideo bene dicit ſanctus: q2 via dñi in principio terribilis propter paſſionē. in medio tolerabilis ꝓpter probationeꝫ in fine delectabilis: propter glorie certitudinem.

Spes autē non confundit: Quia charitas dei diffuſa eſt in cordibus noſtris: per ſpūm ſanctū: qui datus eſt nobis.

¶ Hic oñdit ꝙ nō fruſtra tolerāt patiētes ꝑ xp̄o quia gloria quā ſperāt dabiť eis. Ubi primo illud ꝓponit. Scđo propoſitū oñdit. ibi. Q2 charitas dei. Dicit ergo. [Spes aūt non ꝯfundit]. i. nō facit ſperantē erubeſcere: q2 impleť. Eccl. ij. Quis ſperauit in eo ⁊ ꝯfuſus eſt [q2 charitas dei] Hoc legitur dupliciter. Uno modo de charitate qua diligimꝰ deū. Alio mō de charitate qua deꝰ diligit nos. Primo modo ſic. Et vere ſpes nō ꝯfundit. q2 implebiť qđ patet [q2 charitas dei] qua. ſ. deū diligimꝰ [diffuſa eſt]. i. late effuſa ſicut oleum. [in cordibus nr̄is] occupādo. ſ. totū cor noſtrū vt oēs cogitationes. affectiones intentiones ⁊ actiones ordineť in deū. ⁊ ſic fiat illud Mat. xxij. Diliges dñm deū tuū ex toto corde tuo. ij. Cor. vj. Cor noſtrū dilatatū eſt. Diffuſa eſt inquā [per ſpūm ſanctū] ſine quo nō eſt charitas. nec ipſe ſine charitate [qui datus eſt nobis] ſ. artam ⁊ pinus rei ſperate Ephe. j. Dedit ſpūs nobis pignus. Alio modo legiť ſic. Et vere implebiť qđ ſperatur. qđ ptꝫ per hoc [q2 charitas dei]. i. qua deꝰ diligit nos [diffuſa eſt in cordibus noſtris]. i. clare nobis manifeſtata: ſicut lux cū diffunditur. ⁊ hoc [per ſpiritū ſanctum qui datus eſt nobis]. In hoc eni ꝙ tantū donum dedit nobis: manifeſte ptꝫ quanta ſit charitas eius ad nos. Aug. Magna miſericordia dei: donū dat equale ſibi. Cōmendabilis charitas. Et rōne obiecti: quia in deū tendit. vnde dr̄ charitas dei. Et rōne ſubiecti: qa a ſe accidit. vnde dr̄ diffuſa eſt in cordibꝰ. Et rōne principij: q2 a ſpūſancto venit. vnde diciť per ſpūm ſanctū.

Ut quid eni chriſtus: cū adhuc infirmi eſſemus ſecūdū tēpus pro impijs mortuꝰ eſt. Uix eni pro iuſto quis moritur. Nā pro bono forſitan quis audeat mori.

¶ Hic ꝓſequitur reconciliationis modū: vt ex eo probet effectum adhuc futurū. ſ. ſpei fructum. Primo beneficium nobis in morte chriſti preſtitū attollit. Scđo ex hoc alia beneficia nobis preſtanda cōcludit. ibi. Cōmendat aūt deus. Tertio illa iam in ſpe preſtita oſtendit. ibi. Non ſolum aūt ſalui erimus. In prima primo oſtēdit ꝙ chriſtꝰ pro impijs mori voluit. Scđo ꝙ hoc valde magnum fuit. ibi. Uix enim pro iuſto. Dicit ergo. [Ut quid eni] q. Et vere ſpes implebitur. [Ut qd eni] niſi ſpes eſſet iplēda [Chriſtus mortuus eſt ſcđm tp̄a] triduū ſcꝫ. Tertia eni die ſurrexit [pro impijs] nobis. i. amore impiorū: vel vice impiorū [cū adhuc infirmi eſſemus] [id eſt miſeri miſeria pene: ⁊ etiā culpe ⁊ ita egentes medico. Auguſtinꝰ. Magnus venit medicus q2 magnus vbiqꝫ iacebat egrotus. [Uix eni ꝑ iuſto] Hoc dupliciter legiť. Unō modo ſm ꝙ bonus ⁊ iuſtus idem ſunt. Alio modo ſm ꝙ differunt. Primo modo ſic. [Uix enim] q. Et vere hoc magnum fuit ꝙ chriſtus pro impijs mortuus eſt. [Uix enim] id eſt raro [ꝑ iuſto] id eſt pro amore iuſti [quis moritur] ⁊ ideo vix ſiue raro. [Nam forſitan quis]. i. aliquis poteſt inueniri qui [audeat pro bono mori] vt bonus paſtor. q anımā ſuam ponit pro ouibus ſuis. hoc tamē raro contingit. Secūdo modo legitur ſm ꝙ Iuſtus accipitur pro habente exercitium virtutū. Bonus autem pro ſimplici ⁊ innocenti. Nam vt dicit Glo. licet iuſtus ſic acceptus: ſit melior ꝗ̄ bonus. tamen cauſa innocentis eſt miſerabilior: quia non eſt huius iuſtitia ſine ſeueritate.

Bonus et iuſtꝰ quō differunt.

Dicit ergo. [Uix enim] q. Uere magnū fuit ꝙ chriſtus pro impijs mortuus eſt. [Uix enim pro iuſto] habente exercitium virtutum [quis] id eſt aliquis [moritur] Et ideo dico pro iuſto [nam forſitan] quis. i. aliqs (licet rarus) poteſt inueniri. qui [pro bono] id eſt ſimplici et innocenti [audeat mori] ſicut Dauid. ij. Reg. vit. Ego ſum qui peccaui. iſti qui oues ſunt quid fecerunt vertatur obſecro gladius ⁊c. Uel poteſt legi interrogatiue. In hoc autem ꝙ dicit: quis audeat: notat verū ꝗ̄ eſſe difficile: ſed primum difficilius ⁊ rarius. Si ergo magnum eſt mori pro bono: maius pro iuſto: maximum fuit mori pro impio.

Commendat autem deus charitatem ſuā in nobis. quoniā ſi cum adhuc peccatores eſſemus ſecundum tempus chriſtus pro nobis mortuus eſt. multo igitur magis nunc iuſtificatis in ſanguine ipſius ſalui erimus ab ira per ipſum.

¶ Hic alia nobis preſtāda beneficia concludit. Et primo ꝯcludit ꝙ eos pro quibus chriſtus mori voluit ſaluabit a pena eterna. Secundo ꝙ eos etiam iuſtificabit in gloria. ibi. Si enim cum inimici. In prima primo ponit antecedens. Secundo conſequens. ibi. Multo ergo magis. C Dicit ergo. [Cōmendat autem] q. Uere magnū eſt ꝙ chriſtus pro nobis impijs eſt mortuus. [autem] ſed [deus commendat] id eſt cōmendabilem oſtendit [charitatem ſuam in nobis] in effectu ſcilicet preterito ⁊ etiam futuro. Et in hoc laudabilior apparet charitas patris et filij in nobis [quoniam ſi cuꝫ adhuc peccatores eſſemus] id eſt in grauibus peccatis poſiti. Tales eni ſolent peccatores cōmuniter appellari [chriſtus pro nobis mortuus eſt ſecundū tempus] id eſt temporaliter. ſiue ad tempus quia ſolum in triduo. Infra. vj. Quod enim mortuus eſt: peccato mortuus eſt ſemel. Si enim maiorem hac dilectionem nemo habet vt animam ſuā ponat quis pro amicis ſuis. maxima fuit chriſti charitas qui poſuit animā ſuam ꝑ inimicis ſuis. Et ſi ita eſt [ergo multo magis] nos [nunc iuſtificati] id eſt a peccatis mundati quo ad maculam culpe. ⁊ hoc [in ſanguine ipſius.] D Sanguis eni eiꝰ vim mundificatiuam habet. Apo. vij. Lauerūt ſtolas ſuas ⁊ dealbauerunt eas in ſanguine agni. Ideo cum ſanguine exiuit aqua. Ioh. xix. Nos inquam iuſtificati [ſalui erimus ab ira] id eſt a pena eterna. quam deus creature ſue infligendo videbiť iratus: licet de eo ſcriptum ſit Hiere. iij. Non iraſcar in perpetuū. Soph. j. Dies ire dies illa ⁊c. Salui inquā. ⁊ hoc [per ipſuꝫ] nō quaſi iam mortuum ſed viuentem in eternū. Ideo merito vocatus eſt ieſus Mat. j. Uocabis nomen eius ieſus. Ipſe enim ſaluum faciet populum ſuū a peccatis eorum. Ex hoc elicitur talis ratio. Maius eſt pro peccato mori ⁊ peccatum tollere ꝗ̄ iam iuſtos ⁊ cooperātes ſaluare. Sed primū fecit pro peccatoribus. ergo multo magis ſecūdum faciet pro iam iuſtificatis. Felix ſanguis qui Et indicium precipue dilectionis: quia cōmendat deus ⁊c. Et meritum noſtre iuſtificationis quia iuſtificati nunc in ſanguine. Et precium nr̄e liberationis quia ſalui erimus ab ira per ipſum. E

¶ Notandū ꝙ fidei attribuitur. Primo remiſſio peccatorum. vt hic Iuſtificati ex fide Act. xv. Fide purificās corda e. Secundo fundamentum virtutū Heb. xj. Fides eſt ſubſtantia rerum ſperandarum.

Fidei qd attribuiť.

Tertio productio bonorum operum Iaco. ij. Oſtēdā tibi ex operibus fidem meam.

Quarto ſuſtinentia tentationū ⁊ tribulationū Ephe. vj. In omnibus ſumentes ſcutum fidei.

Quinto intelligentia ſcripturarū. Eſa. vij. ſm aliā literam Niſi credideritis: non intelligetis.

Sexto exauditio petitionum Iaco. j. Poſtulet autem in fide nihil heſitans.

Septimo operatio miraculorū. Mat. xix. Si potes credere omnia poſſibilia ſunt credenti.

Octauo ſalus aiarū. Luc. vij. Fides tua te ſaluā fecit.

Capitulum quintum

Hic queritur ſuper illud. Juſtificati ex fide ergo fides operatur iuſtificationem. Contra. Ambro. Egreſſus vitij: virtutis operaꝝ ingreſſum. Rñſ. Ambroſius loquiꝝ de egreſſu vitij ſꝫm vſum qui eſt ab ope vitij ceſſatio. ꝛ preparat ad virtutis ingreſſum. nõ ſꝫm habitũ qui eſt iuſtificatio. Jtẽ ibidẽ glo. Hoc dicit ne ipſa fides ſupba ſit. Contra. Uirtus nõ põt eſſe vitioſa. Rñſ. Fides nõ põt eſſe ſuperba formaliter ſꝫ materialiter. i. materia ſupbiendi. Jtẽ ibidẽ glo. Gratia mereꝝ augeri. Cõtra. Grã eſt qualitas ſimplex. Rñſ. Licet careat quãtitate molis nõ tamẽ virtutis: ꝛ ſꝫm hãc põt augeri. Jtẽ ſuper illud. Per dñm noſtrũ ieſum chriſtũ. Glo. Recõciliati ſum⁹ per miniſtrũ gratie id eſt ieſum chriſtũ. Cõtra. Joh. i. Gratia ꝛ veritas ꝑ ieſum chriſtũ facta eſt. ergo eſt author grẽ. Rñſ. Author eſt vt de⁹. miniſter vt homo. Jtẽ ſup illud Gloriamur in ſpe. Glo. Addita ſpei tribulatio: augmentũ premij facit. Cõtra. Quãtitas premij mẽſuratur ſꝫm quãtitatẽ charitatis. Rñſ. Glo. Loquitur de augmẽto premij accidentalis. Jtẽ tribulatio patientiã operatur. Contra. Auguſtin⁹ dicit. Uirtus eſt bona qualitas mẽtis quã de⁹ ꝛc. Rñſ. glo. Operaꝝ. i. auget vel oſtẽdit. Jtẽ patiẽtia ꝓbationẽ. Cõtra. Jaco. i. Probatio patientiã operaꝝ. Rñſ. Jbi ꝓbatio accipiꝝ pro experiẽtia vel fide publica ꝓbata. hic pro purgatiõe. Jtẽ ibidẽ glo. Quãto magis quis patitur tãto purior reddiꝝ. Cõtra. ergo Laurẽti⁹ purior fuit Johãne euãgeliſta. Rñſ. Glo. loquiꝝ ceteris parib⁹. Jtem ſup illud. Per ſpũmſctm qui datus eſt. Glo. Spũſſctũs eſt fons quẽ nõ poſſunt accipere mali. Contra. ergo mali nõ poſſunt fieri boni. Rñſ. Gloſa intelligenda eſt coniunctim. i. manentes mali. nõ diuiſim. Jtẽ ſup illud. Uix ꝓ iuſto qs moriꝝ. Glo. Eſt bon⁹ qui nõ eſt iuſtus: vt paruuli in baptiſmo mundati. Contra. ergo paruuli baptizati ſunt iniuſti. Rñſ. Paruulus eſt iuſt⁹ ſꝫm habitũ: nõ ſꝫm vſum. Jtẽ ſup illud. Salui erim⁹. Glo. Grau⁹ ẽ ꝓ pctõ mori ꝛ pctm̃ tollere q̃ iuſtos ꝛ cooperantes ſaluare. Cõtra. Mai⁹ bonũ eſt glĩa ſaluans q̃ grã iuſtificãs. Rñſ. Glo. dicit grau⁹: qꝛ difficili⁹: non qꝛ maius aut meli⁹. Jtẽ ſup illud. Chriſt⁹ ꝓ impijs mortuus eſt. Glo. quis digne eloqui poſſit quãtum diligat mẽbra vnigeniti ꝛ ꝙ magis vnigenitũ ſuũ. Cõtra. Dilectio dei eſt eſſentia diuina. ergo nõ recipit magis ꝛ minus. Rñſ. Nõ recipit magis vel minus in ſe: ſed in effectu ſuo. Jtẽ ibidẽ glo. Alius modus recõciliatiõis nr̃e fuit deo poſſibilis. Cõtra. Offenſa infinita requirit emẽdã infinitã. Rñſ. Ali⁹ fuit modus recõciliationis poſſibilis liberandi: ſꝫ nõ redimẽdi. Jtẽ ibidẽ glo. Per mortẽ chriſti: iuſtitia liberamur a diabolo. nõ potẽtia. Cõtra. Lu. xi. Si aũt fortior illo ſuperuenerit ꝛc. Rñſ. Utrũqꝫ fuit ibi. ſcꝫ iuſtitia manifeſta. ꝛ potentia occulta. Jtẽ ibidẽ glo. Modus quo tradit⁹ eſt hõ diabolo nõ ita debet intelligi tãq̃ hoc fecerit de⁹ vel miſerit ſed pmiſerit. Cõtra. Ois pena ẽ a deo. Rñſ. Permiſſio intelligiꝝ hic quo ad meritũ pene. nõ quo ad ſuppliciũ. Jtẽ ibi. gl. Jllo deſerẽte peccantẽ pcti author ilico inuaſit. Cõtra. Statim vt homo peccat: diabol⁹ inuadit: ergo pri⁹ de⁹ deſerit q̃ hõ peccet. Rñſ. Hec tria ꝗuis ſint ſil' tpe: tñ natura pri⁹ hõ peccat. deinde de⁹ deſerit. poſtremo diabolus ſuadit ad poſſidẽdũ. detinendũ ꝛ puniendũ. Jtẽ ibi. glo. Neglecta vel exoſa iuſtitia. Cõtra. Ois bonũ exoptant. ergo iuſtitiã. Rñſ. Juſtitiã per ſe: vt bonũ eſt: nullus odit. ſed ꝑ accidẽs inq̃tum ſibi ꝯrua vel diſſimilis eſt.

Si eni cũ inimici eſſemus recõciliati ſum⁹ deo: per mortẽ filij eius: multo magis recõciliati ſalui erimus in vita ipſius.

¶ Concluſit ſuperius ꝙ chriſtus eos pro quibus mori voluit multo magis ſaluabit a pena eterna: hic cõcludit ꝙ eos etiã iuſtificabit in grã. Et primo ponit antecedẽs. Scdo ꝯñs ibi. Multo magis reci. Dicit ergo [Si eni̅]q. Et vere ſalui erim⁹ per chriſtũ. ipſe eī vult ꝛ põt. [ſi eni cũ inimici eſſem⁹]. i. ſi tpe quo adhuc inimici eram⁹. cuiuſmodi inimicitie erãt ex pte nr̃a non ſua. ipm̃ eni nõ diligebam⁹. licet ipſe ſemp nos diligeret [recõciliati ſum⁹ deo] patri. ſoluto reatu culpe ꝛ pene. ꝛ hoc [ꝑ mortẽ filij ei⁹] q̃ fuit ſufficiẽs pciũ redemptiõis nr̃e [multo magis recõciliati]. i. nũc iã amici facti [ſalui erimus]. i. non modo ab ira liberi: ſed in grã ſalui. Salui inquã [in vita ipſius]. i. per vitã ei⁹ reſurgentis. Ex hoc eliciꝝ talis rõ. Si mortu⁹ ꝛ voluit. ꝛ potuit inimicos recõciliare: multo magis viuẽs poterit ꝛ volet amicos ſaluare. ſed primũ fecit ꝑ ꝛ aliud faciet. Ois gratificãt bñficiũ recõciliatiõis: ſi ꝯſiderem⁹. Quis reconciliauit: qꝛ fili⁹. Quõ: qꝛ ꝑ mortẽ. Cui: qꝛ deo. Quos: qꝛ inimicos. Ad quid: qꝛ vt ſalui eſſent.

Non ſolum autẽ ſed etiã gloriamur in deo per ieſum chriſtũ dominũ noſtrum: per quẽ nunc reconciliationem accepimus.

¶ Supra cõcluſit multa bñficia nobis per mortẽ chriſti preſtãda. Hic oſtẽdit illa iã in ſpe preſtita. Et primo. bñficiũ glorificationis in vita eterna. Scdo bñficium recõciliationis ab ira. ibi. Per quẽ nũc reconciliationem accepimus. Dicit ergo [Non ſolũ aũt] ſalui erimus in futuro. [ſed etiã gloriamur] iã in ſpe ꝛ hoc [in deo] ſcꝫ de eo ꝙ erimus idẽ in gloria cũ ipſo: non per naturã. ſed per volũtatꝭ ꝯcordiã. i. Cor. vi. Qui adheret deo vnus ſpũs eſt cũ ipſo. Uel [gloriamur] in re [in deo]. i. in dei cognitione. Hiere. ix. Jn hoc gloriet qui gloriaꝝ ſcire ꝛ noſſe me. gloriamur inq̃ non per nos [ſꝫ per dñm noſtrũ ieſum chriſtũ] Gal. vi. Michi abſit gloriari niſi in cruce dñi noſtri ieſu xp̃i. Ois appetibilia. ꝛ gloriari quis inter actus hic eſt nobilior. ꝛ in deo qꝛ inter fines hic eſt melior. ꝛ per ieſum qꝛ inter mediatores hic eſt potẽtior [per quẽ] xp̃m [accepim⁹ nũc] in pñti tpe grẽ [recõciliationẽ] ad deũ. Deus eni̅ erat in xp̃o mũdũ recõcilians ſibi. ii. Cor. vi. Ex his põt elici talis rõ. Recõciliatis ꝑ xp̃m debeꝝ gloria in deo ſꝫ nos ſum⁹ recõciliati per xp̃m. ergo debem⁹ gloriari ĩ deo.

Propterea ſicut per vnum hominẽ peccatum in hunc mundum intrauit. ꝛ per peccatum mors. ita in omnes homines mors pertrãſijt: in quo omnes peccauerunt.

¶ Oſtenſo ꝙ reconciliati ſunt hoĩes deo per chriſtum. Hic oſtendit ꝙ recõciliari poterũt per ipſum. Probat autem hoc a ſimili vel a minori ſic. Fortior eſt gratia ꝛ vita introducta per hoĩem deũ. q̃ culpa ꝛ mors a introducta per hoĩem purũ. ſed dãnari poterũt oẽs per vnum hoĩem purũ ſcꝫ Adam: ergo multo amplius reconciliari poterunt per vnũ hoĩem deum ſcꝫ chriſtum. Jn parte aũt iſta primo donũ chriſti ꝛ delictũ ade cõparat. Scdo donũ delicto ꝓponderare demõſtrat. ibi. Sed non ſicut delictum. Tertio cõgruentiam doni et delicti aſſignat. ibi. ergo ſicut per vnius delictũ mors. Jn prima parte comparando donum ꝛ delictum oſtendit. Primo peccati et mortis introductionẽ. Secundo dilatationẽ. ibi. Jta ꝛ in omnes hoĩes. Tertio virtutẽ ꝛ durationẽ. ibi. Uſqꝫ ad legem enim. Jn prima tãgit primo cauſam culpe quia per vnum hominẽ. traductionem cauſate quia in mundũ intrauit. effectum traducte qꝛ per peccatũ mortale. Dicit ergo [ꝓpterea ꝛc.] quaſi ita per xp̃m eſt iuſtitia ꝛ vita ꝛ ab ipſo procedit in oẽs ꝛ hoc dico [ꝓpterea ſicut]. i. qꝛ ſic [ꝑ vnũ hominẽ] purũ. ſ. adã [pctm̃] originale nõ actuale. Actuale eni̅ nõ per vnũ ſꝫ per plures intrat. ſ. per ſingulos peccantes [in hũc mũdũ]. i. in gen⁹ hũanũ. Joh. i. mũdus eũ nõ cognouit [intrauit] cũ pri⁹ nõ eſſet. De⁹ eni̅ fecit hoĩem rectũ. Eccl. vij. Aug. ad Julianũ querentẽ per quas rimas pctm̃ originale intraret in puulũ. dicit cur queris occultiſſimã rimã cũ habes aptiſſimã ianuã. ꝑ vnũ inqͭ hoĩem [ꝛ per pctm̃] vt per cauſã [mors] ſup. intrauit in adã qꝛ cũ pctõ ſentẽtiã mortis in oẽs introduxit. Geñ. ij. Quacunqꝫ die comederitis moriemini. Et ĩfra. vi. Stipẽdia pcti mors [ꝛ ita in oẽs hoĩes] ꝑ ꝑ eos [mors]. i. debitũ ꝛ neceſſitas moriẽdi [pertrãſijt] qꝛ ꝛ per ipm̃ tranſijt ꝛ perfecte trãſijt non ſolũ vſqꝫ ad corporis ꝛ aĩe diuiſionẽ ſed vſqꝫ ad corporis incineratio

tionē. Geñ. iij. Terra es ⁊ in terrā ibis. ij. Reg. xiiij. oēs morimur ⁊c. [In quo oēs peccauerunt] Hoc legitur dupl̄r. Primo ſic [in quo] adā vt in materia non ſolum vt in exēplo vt pelagiani dicūt [oēs peccauerūt] qui. ſ. nati ſunt ex eo ſm legē cōcupiſcentie q̄ꝛ. ſ. ab eo carnē viciatā ⁊ corruptā traxerūt vnde peccauerūt in eo ꝓpagatione nō ſolū imitatiōe. Scd̄o legit̄ ſic [In quo] pctō vt in cauſa [oēs peccauerūt] q̄ꝛ pctm̄ ipſius fuit cauſa corruptiōis nature ⁊ ita cauſa peccati originalis in oībus. Infelix generalitas. ⁊ pene q̄ꝛ mors ꝑtranſijt in omnes. ⁊ culpe q̄ꝛ in ipſo peccauerunt oēs.

Uſq₃ ad legē eñ peccatū erat in mūdo. Hic oſtēdit peccati durationē. Et primo oſtēdit duratiōis tempus. Secundo oportunitatē. ibi. peccatū autē non impu. Tertio ſignū. ibi. ſed regnauit. Dicit ergo [vſq₃ ad legem] hoc dupliciť legiť. Primo ſic [vſq₃ ⁊c.] q. vere in ipſo oēs peccauerūt: quia nec etiā lex reſiſtere potuit quin pctm̄ trāſiret in oēs [vſq₃ ad legem enim] incluſiue. i. etiā in lege [pctm̄ erat in mūdo]. i. in genere humano. Aug. Lex peccatū auferre non potuit ſed auxit. Scd̄o legiť ſic [vſq₃ ad legem] quaſi vere omes in chriſto peccauerunt: quia ante legem etiā peccatū erat licet nō cognoſceretur vſq₃ ad legē [enī]. i. etiam ante legē peccatū [erat in mūdo] q̄uis non ꝯgnoſceretur lege. ſ. non docēte vel oſtendente.

Peccatū aūt nō imputabatur: cū lex nō eēt Hic oſtendit durationis oportunitatē. Et legitur dupliciter. Primo ſic q. ita pctm̄ erat in mundo [autem] ſed [peccatū non imputabatur] ab hoībus. i. cognoſcebatur ita plene [cū lex nō eſſet] que pctm̄ ꝓhiberet et per quā pctm̄ cognoſceret. per legē eñ cognitio pcti. ſuple. iij. Scd̄o legiť ſic. Ita pctm̄ erat i mūdo. [aūt] ſed peccatū nō imputabať] apud deū. i. non imputabatur a deo iudicandum ⁊ puniendum [cū lex non eſſet] q̄ ipſum a deo puniendum oſtenderet.

S₃ regnauit mors ab adā vſq₃ ad moyſē. Hic oſtēdit durationis ſignū. Et hoc tripliciter legitur. Primo de morte gehēne. Scd̄o de morte nature. Tertio de morte culpe. Primo ſic q. ita pctm̄ nō imputabatur cum lex nō eſſet [ſed] tamē [regnauit mors] ſc₃ gehenne [ab adam vſq₃ ad moyſen]. i. vſq₃ ad legē incluſiue videlicet ꝓpter precij nondū factā ſolutionē: q̄a enim nondū ſolutū erat preciū noſtre redēptionis omneo etiā boni trahebanť ad carcerē gehēne: ⁊ ideo tūc potiſſime mors dicebať regnare. vnde Aug. Regnum mortis vult intelligi q̄ñ ita dn̄abatur in hoībus reatus pcti vt eos ad vitā eternā venire nō fineret ſed ad ſcd̄am mortē gehēne traheret. Scd̄o legitur ſic q. ita pctm̄ nō imputabať [ſed] tamē [regnauit mors] nature cōis [ab adam vſq₃ ad moyſen]. i. vſq₃ ad legem incluſiue. oēs enim ⁊ ante legē et poſt moriebātur ſicut et modo. Sed tñ diciť tunc mors regnare non modo poſt aduentū chriſti: quia tūc hoīes magis mortem timebant: q̄ꝛ reſurrectionē non nouerant. tūc eñ mors nature vitā tēporalem perimebat ⁊ ad eternā non introducebat vnde tunc erat in vigore ſuo. ſed etſi modo vitā tēporalem perimit tñ ad eternā introducit. Unde Aug. Tantā fidei deus ꝓſtitit grām vt mors quā vite conſtat eſſe cōtrariam inſtrumentū fieret quo perueniretur ad vitā. Tertio legiť ſic. q. ita pctm̄ nō imputabatur nec tradebať a deo puniēdum cū lex nō eſſet [S₃] potius [regnauit mors] culpe [ab adam vſq₃ ad moyſen] excluſiue ꝓpter inſenſatam impunitatē: q̄ꝛ enim hoīes non putabāt pctm̄ a deo puniendū ideo ſecuri peccabant: et ideo tunc ante. ſ. legē regnabat peccatū ſed nō ſic eſt modo. ſ. poſt legē: q̄ꝛ per ipſā cognouerūt pctm̄ a deo puniēdū. ⁊ ideo nō ita audacter peccauerūt.

Mors q̄ñ dicebať regnare: ⁊ ꝓ regnū mortis q̄d vult intelligi.

Etiā i eos qui nō peccauerūt in ſimilitudinē ꝑuaricatiōis ade: qui eſt forma futuri. Hic eſt triplex littera. ⁊ quadruplex lectura. Prima littera eſt Auguſti. ⁊ legiť ſic Regnauit inquam mors [etiā in eos. q̄ nō peccauerūt] ſc₃ propria voluntate [in ſimilitudinē preuaricationis ade]. i. ſicut adam qui propria volūtate peccauit. Unde glo. qui nō ꝓpria voluntate peccauerunt ſicut adam. ſed originali tñ vicio tenebanť obſtricti: ſicut ſunt paruuli. de quib⁹ minus videbatur q̄ in eos mors regnaret. Ipſi eñ fuerūt ſimiles ade preuaricatori ꝓpagatione tm̄: non imitatione. Alia littera eſt Ambroſij. et non eſt ibi non. ⁊ tunc legitur dupliciter. Primo de paruulis ſic. Regnauit inquā mors ab adam vſq₃ ad moyſen [etiā in eos qui peccauerunt in ſimilitudinē preuaricationis ade]. i. in paruulos qui ex peccatore Adam pctōres naſcūtur: ⁊ ita in pctō ſimiles ade preuaricatori propagatione ⁊ ſi non imitatione. ſicut eñ ex hoīe naſcūtur hoīes. ita ex pctōre pctōres. Scd̄o legitur de adultis ſic Regnauit inquā mors [etiā in eos qui peccauerunt] propria volūtate. i. in adultos [in ſimilitudinē preuaricationis ade] ſimilitudine. ſc₃ imitationis: q̄ꝛ tranſgreſſores fuerūt legis dei ſicut adam. Alia littera inuenitur in grecis codicibus ⁊ non eſt ibi [etiā] neq₃ [nō] ⁊ legitur ſic Regnauit inquā mors [in eos] precipue [qui peccauerunt in ſimilitudinē preuaricatiōis ade] qui ſcilicet neglecto creatore. ſeruierunt creature. vt idolatre: ſicut Adam contempto precepto creatoris ſuggeſtioni diaboli adquieuit. Adam inq₃ [qui eſt forma futuri]. i. exēplar chriſti. ⁊ hoc dicitur quattuor rōnibus ſm gloſam.

¶ Primo quia ſicut adā formatus de terra ſine humano opere. ſic chriſtus de virgine.

Secūdo quia ſicut Adam fuit principium omniu₃ hominum ſm carnem. ſic chriſtus ſm fidem.

Tertio quia ſicut adam fuit auť hoīs hūane corruptionis. ſic chriſtus humane reparationis.

Quarto: q̄a ſicut de latere ade dormiētis aſſumpta eſt coſta. vnde formata eſt Eua. ſic de latere chriſti dormientis ꝓfluxerunt ſacramēta. ſ. ſanguis ⁊ aqua. per que ſaluata eſt eccl̄ia. Ergo ſicut dictum eſt.

¶ Durationē pctō dedit defectus gr̄e. ⁊ ſic vſq₃ ad legem incluſiue pctm̄. Oportunitatem durationi dedit ignorantia. vel ſpes impuniti culpe: quia peccatū non imputabať. Signū durationis fuit duratio mortis in vigore: quia regnauit mors. Odioſum regnum Et ꝓpter regnātis exterminationē: q̄ꝛ regnauit mors. Et propter regnandi longitudinem: quia ab adam vſq₃ ad moyſen. Et propter regni latitudinem. q̄ꝛ etiā in eos qui non peccauerunt ⁊c.

Sed non ſicut delictū: ita ⁊ donū. Si enī₃ delicto multi mortui ſūt. multo magis gratia dei ⁊ donum: in gratia vnius hominis Ieſu chriſti in plures abundauit.

¶ Hic donū chriſti delicto Ade preponderare demonſtrat. Et primo per cauſam ex parte parentū. q̄a delictum ade vnū. Gratia chriſti multiplex. Scd̄o per effectū proximum ex parte filiorū. q̄ꝛ cōdemnatio ex vno pctō. iuſtificatio ex multis pctis. ibi. Et non ſicut per vnū pctm̄. Tertio per effectū vltimū ex parte ipſoru₃ q̄ꝛ per Adam preuaricatio vite. per chriſtū regnū vite cum multorū bonorū adeptione. ibi. Si enim in vnius delicto. In prima parte. Primo affirmat. Scd̄o ꝓbat ibi. Si enī vnius. Dicit ergo [Sed nō] quaſi Ita ſimiles ſunt adam ⁊ chriſtus [ſed nō] per oīa. q̄ꝛ non] ſicut delictū] ade [ita ⁊ donū] chriſti. imo multo maius eſt donum. quia delictum vnum: donū multiplex. Sapiētia enim vincit maliciā. Sap. vij. [Si enim] quaſi Et vere fortius eſt donū q̄ delictū [Si enim] vnius ſcilicet ade [delicto multi mortui ſunt]. i. pctōres cōſtituti. et ita mortui morte culpe: nature: ⁊ gehēne [multo magis gr̄a dei et donum]. i. gratuitū dei donū. vel [gratia dei] in remiſſione peccatorū [et donū] in collatiōe virtutum. [abundauit]. i. abundanter tranſijt [in plures] id eſt in multos. q̄ꝛ in oēs filios dei. ⁊ ſic plures accipitur abſolute nō ꝯparatiue ſm glo. Q̄ꝛ cōparatiue legendo nō eſſet verū. cū eñ peccatū ade in oēs per ꝓpagationē tranſierit: donū chriſti in plures tranſire nō potuit. Abūdauit inquā ⁊ hoc [in gr̄a vnius hominis] ſc₃ [ieſu chriſti]. i. per gratiam vniuerſalem chriſti de cuius plenitudine oēs accepimus Iohan. j. Hoc enim a chriſto in omnes fideles ſicut a capite i mēbra deſcē

Pctōres gr̄a dñr mortui tripliciter morte.

dit. Uel poteſt legi. i. plures comparatiue [ſi eñ] vnius ſcʒ Ade [delicto multi mortui ſunt]. i. peccatores ꝯſtituti per ipſius imitationem [multo magis gratia dei ⁊ donum] ſicut prius [abundauit in plures] comparatiue. ſ. ꝙ ſunt illi qui Adam peccatorem imitantur quia ⁊ in eos ꝗ imitantur eum vt in adultos. ⁊ in eos qui non imitantur. vt in paruulos. abūdauit inꝙ [in gratia] ⁊ hoc per gratiam vniuerſalem [vni' hominis Jeſu chriſti] qui vere eſt vnius. q2 vnico conceptus ſemine. vniens nos inuicem in fide. ipſe ē qui fecit vtraꝗ vnum. vniens nos ſibi in charitate. Ex hoc elicitur talis ratio Si culpa vna Ade potuit ſe in multos diffundere. multo magis multiplex gratia chriſti in plures poterit abundare. Donū ergo chriſti ꝯmēdat. Fortitudo. quia ſupat delictum. Multitudo. quia gratia ⁊ donum. Origo quia per Jeſum chriſtum. Magnitudo quia in plures abundauit.

Mors xpi multis rationib' fuit cōueniētiſſim' modus noſtre liberationis.

Notandum ſuper illud. Per morte filij eius. quia mors chriſti fuit conuenientiſſimus modus noſtre liberationis multis rationibus.

Primo ꝓpter mortis eterne ſententiam reuocandam. Oſee. xiij. Ero mors tua morſus ⁊c.

Scdo propter ſuſtinende mortis audaciā preſtādam. Hebre. ij. Ut per mortem liberaret eos. qui p totā vitā timore mortis erāt obnoxij ſeruituti. Tertio ꝓpter vitam gratie recuperandam. Hebre. ix. Sanguis xp̄i emūdabit ꝯſcientiam ab operibus mortuis. Quarto ꝓpter regni celeſtis ianuam aperiendam. Hebre. ix. Per proprium ſanguinem introiuit.

Quinto propter peccatorum noſtrorum grauitatē indicādum. Berñ. Agnoſce homo ꝙ grauia ſint vulnera pro quibus neceſſe fuit chriſtum dominum vulnerari.

Sexto propter nature humane dignitatem oſtendendam. Berñ Attēde te homo ex precio ne tibi vileſcas j. Corinth. vj. Empti enim eſtis ⁊c.

Septimo propter charitatem dei ad nos demonſtrandam. j. Joh. iij. In hoc cognoſcimus charitatē dei quoniam ipſe ⁊c.

Octauo propter amorem hominum ad deum inflāmādum. Berñ. Super omnia te mihi reddit amabilem bone Jeſu calix quem bibiſti opus noſtre redemptionis. j. Johā. iiij. Diligamus deum ⁊c.

Nono propter ſuperbiam diaboli decipiēdam Job. xl. Nunquid capies leuiathan hamo.

Decimo propter iuſtitiam plus ꝙ potentiā manifeſtandam. Unde Auguſtin' Per mortem chriſti: iuſtitia diabolus ſuperatur non potentia.

Hic queritur ſuper illud. Reconciliati ſum'

Glo. Qui prius iuſte tenebantur ſub poteſtate diaboli Contra. Diabolus nullū ius habebat in nobis. Rñſio. Juſte tenebamur. ſed ipſe nō iuſte tenebat. Item ſup illud. Sicut per vnū hominē. Glo. Adā Cōtra. Eccle. xxv. A muliere factū eſt initiū pcti. Rñſ. Mulier fuit initium primum ⁊ incōpletum ſed vir proximū ⁊ cōpletum. Item ſuper illud. In omnes homines mors pertrāſiuit. Cōtra. Helias ⁊ Enoch adhuc viuūt. Rñſio. In eos mors pertrāſiuit reatu: ſed nondū actu Differtur quippe mors corꝑ. non aufertur. Item In quo omnes peccauerunt. Contra Augu. Nullus peccat in eo qd vitare non poteſt. Rñſ. Illud intelligitur de peccato perſonali ſiue actuali. nō de naturali ſiue originali. Itē ſuper illud. Uſqꝫ ad legem enim Glo. Quia lex nō potuit auferre peccatū Cōtra. Circuncisio tollebat originale ſm Bedam. Rñſ. Circuncisio nō erat ex lege Moyſi. ſed ex patribus. Itē Peccatū non imputabatur ⁊c. Contra. Joſeph fuit poſitus in carcere propter adulterium ſibi impoſitū. Rñſ. Ideo dicit. Nō imputabatur. quia aliqua eſſe peccata neſciebant. aliqua: eſſe leuiora credebātur. Item ſuper illud. Cū lex non eſſet Glo. Quia nō erat: ſiue lex rationis in paruulo. ſiue lex littere in adulto qua arguente demonſtraretur. Contra. Ergo lex naturalis nō erat in paruulo. nec eſt Rñſ. Eſt in eo ſm habitum. ſed non ſm vſum. Item ſuper illud. Regnauit mors Glo. Quia trahebat ad gehennā. Contra. Ergo abrahā ⁊ paruuli circunciſi. erāt in gehennam poſt mortem. Rñſ. Gehenna large accipitur. ſiue pro pena ſenſus. ſiue damni. Item ſuper illud. In eos qui peccauerunt in ſimilitudinē preuaricationis Glo. Qui ita peccauerunt. vt ei ſimiles in peccato crearētur a deo Contra. Ergo aīe paruulorum in pctō creantur a deo. Rñſ. Uerbū creationis poteſt referri ad ſubiectum cū forma coniunctum. ⁊ ſic falſa. vel ad ſubiectū ſine forma diuiſim: ſic vera. Itē ſuper illud. Uſqꝫ ad moyſen Glo. id eſt vſqꝫ ad legem. q2 tunc datum eſt hoībus remedium quo poſſent liberari. Contra. Ergo lex Moyſi iuſtificabat. Rñſ. Quo poſſent: preparatiue: quaſi per peccati cognitionem. Nō effectiue. quaſi per gratie infuſionē. Item Qui eſt forma futuri. Contra. Tempore apoſtoli iam chriſtus natus et paſſus erat. Rñſ. Lꝫ futuri reſpicit tēpus Ade de quo fit ibi mentio. non tempus apoſtoli.

Peccī originalis initiū qualiter a muliere ſit factum

Moyſi lex qualiter iuſtificabat

Et non ſicut per vnum peccatum: ita ⁊ per donum. Nam iudicium quidem ex vno in condemnationem: gratia autem ex multis delictis in iuſtificationem.

¶ Superius probauit per cauſam. ꝙ donū chriſti ſupabundat delicto Ade. Hic ꝓbat idem per effectū proximum: quia maior iuſtificatio ꝙ condēnatio: quia per delictum Ade fuit condemnatio. ex vno peccato ꝓpagationis. vel imitationis ſolum. ſed per donum chriſti fit iuſtificatio ex oībus peccatis tā originalibus ꝙ actualibus. tam imitationis ꝙ iniūctionis. Et primo hoc affirmat. Secūdo ꝓbat ibi. Nam iudiciū ex vno. Dicit ergo [Et nō ſicut] quaſi. Non ſolū cauſe ſunt diſpares. ſed etiam effectus quia [nō ſicut per vnum peccatum] Ade fit ſupple (ꝙ illo vno corrupti ſunt oēs. ſiue tranſeat per ꝓpagationem vt in paruulos. ſiue per imitationem vt in adultos aliquos) [ita] fit [et] per [donū] Imo plus fit per donū chriſti. quia per donum: nō ſolū ab illo peccato iuſtificamur. ſed etiam ab omnibus alijs. et cum hoc etiam virtutibus informamur [Nam iudiciū] quaſi Et vere non ſicut [nam iudiciū quidem] dei id eſt diuina iuſticia [ex vno] peccato Ade ꝓcedit ſupple [in condēnationem] mortis eterne ⁊ temporalis [grā aūt] chriſti eſt procedens ſupple. non ex vno tantū. ſed [ex multis delictis] ſiue originalib' ſiue actualib' a quib' purgat. Procedit inquā [in iuſtificationē] nō tm̄ in pctōrū mūdationē. Effect' eīn doni chriſti vt dicit Glo. eſt remotis oīb' pctīs omnis iuſtificatio. ⁊ vita eterna.

Si enim vnius delicto mors regnauit per vnum: multo magis abundantiam gratie. et donationis: et iuſtitie: accipientes in vita regnabunt per vnum Jeſum chriſtum.

¶ Superius probauit ꝙ donū delicto ſuperabūdauit: ⁊ per cauſam: ⁊ per effectū proximū. Hic idem probat per effectū vltimū. Et eſt ſua ratio. Res iudicatur ex fine. ſed maius eſt premiū quod conſequitur donū: ꝙ ſupplicium qd conſequitur peccatū. ergo donū maius delicto. Primo ponit antecedēs. Secūdo conſequens. ibi. Multo magis abundantiā. Dicit ergo [Si eñ] quaſi. Non ita ſicut per delictū: fit per donū: imo amplius [ſi enī vnius delicto] ſcʒ Ade. vel originali ab ipſo per ꝓpagationē traducto: vel actuali per imitationē ab alijs in exemplum aſſumpto [mors regnabit] id eſt diſſolutio corporis et anime [per vnum] hominem ſcilicet adam [multo magis] fideles [accipientes] a chriſto: non a ſe habentes. j. Corin. iiij. Quid habes quod non accepiſti [abundantiam gratie] id eſt remiſſionis peccatorum [et donationis] id eſt donorū ſpiritualium ⁊ chariſmatum [et iuſtitie]. i. recte operationis [regnabunt in vita] eterna. vbi omnes ſunt reges Apoca. v. Feciſti nos deo noſtro regnum ⁊ ſacerdotes. Et regnabimus ſuper terram. ⁊ hoc [per vnum] hominem [Jeſum chriſtū] de quo Eccle. vij. Uirum vnum de mille repperi. et Pſ. Nō eſt qui faciat bonum: non eſt vſqꝫ ad vnum. Et vere multo magis ſi conſideremus cauſam. effectum et finem. cauſam quia ibi homo purus. hic homo deus Effectum. quia ibi vnum delictum. hic multiplex donū. Finem. quia ibi mors temporalis. hic vita eterna.

Pſ. liij.

Igitur ſicut per vnius delictum: in omnes homines: in cõdemnationem. ſic et per vnius iuſtitiam: in omnes homines: in iuſtiſtificationem vite.

¶ Superius donum chriſti delicto Ade preponderare monſtrauit. Hic cõuenientiam doni ex comparatione ad delictũ oſtendit. Et primo q̃ digne per chriſtũ tollatur peccatum per Adam introductum. Secundo q̃ etiam digne per eum tollitur peccatũ. p legẽ. Moyſi ſuperadditũ. ibi. Lex autẽ ſubintrauit. In prima p te condignitatem oſtendit. Primo comparatione effectus ad effectum. Secũdo comparatione cauſe ad cauſam. ibi. Sicut enim per inobedientiam. Et ſciendũ q̃ ab illo loco propterea ſicut per vnum: vſq̃ huc totum poteſt exponi dupliciter. vel de peccato propagatiõis principaliter. vel de peccato imitationis ſecundario. Dicit ergo [Igitur] quaſi. Quia maius eſt donum chriſti q̃ delictum Ade [Igitur ſicut]. i. q̃ digne] per vnũ. ſ. Ade [delictum] tranſiens ſuple [in omnes homines vel p propagationem vt originale. vel p imitationem vt actuale pceſſit ſuple dei ſnia [in cõdemnationem]. i. ſimul ale z corporis damnationẽ. [Sic] id eſt ita digne [z per vnius] hominis ſcz chriſti [iuſtitiam] valentem ſupple [in omnes homines] q̃tum ad ſufficientiã. licet q̃tum ad efficientiam. in ſolos electos in quos tranſit iuſtitia chriſti per imitationem Proceſſit ſupple dei ſẽtentia [in iuſtificationem vite]. ſ. cauſatiuam. Eſa. liij. In iuſtitia ſua iuſtificabit ipſe ſeruus meus multos. Dicit autem [in omnes homines] ſm glo. Non quia omnes geniti per Adam regenerentur per chriſtum. ſed quia ſicut nullius carnalis generatio eſt. niſi per Adã ita nullius ſpiritualis regeneratio. niſi per chriſtũ. omnia correſpondentia. quia Adam iniuſtus. chriſtus iuſtus. Adam condemnans. chriſtus iuſtificans. Adam mortificans. chriſtus viuificans. vt ſit chriſti iuſtitia cauſa. iuſtificatio effectus. vita finis.

Sicut enim per inobedientiam vnius hominis peccatores conſtituti ſunt multi: ita et per vnius obedientiam iuſti conſtituẽtur multi.

¶ Hic probat idem quod prius ex cõparatiõe cauſe ad cauſam Cauſa condẽnationis inobediẽtia Ade. cauſa iuſtificationis obedientia chriſti. Dicit ergo. [Sicut eñ] quaſi. Et recte ſicut p vnius delictũ zc. [ſicut enim per inobedientiam vnius hominis]. ſ. ade de qua Gene. iij. [peccatores cõſtituti ſunt multi]. Uel originaliter pctm̃ cõtrahendo. Uel actualiter pctm̃ imitãdo [ſic per vnius hois obedientiã] ſcilicet chriſti qui factus eſt obediẽs vſq̃ ad mortẽ. Phil. ij. Unde ne perderet obedientiã perdidit vitã. Adã vero p voluptate nõ p neceſſitate vite pdidit obediẽtiã. ſ. p eſu pomi. Unde ſicut inobediẽtia Ade fuit in re faciliima. ſic obediẽtia x̃pi in re difficillima [iuſti cõſtituẽtur multi]. ſ. oẽs ſui. accipiẽdo de eius plenitudine Joh. j. Dicit aũt ſm glo. [per vnius hois obedientiã] ne putes antiquos iuſtos ſolius verbi dei fide: ſine fide incarnationis liberari ſine qua nec antiqui. nec moderni liberari potuerunt.

Adã quõ pdidit obedientiam.

Lex aũt ſubintrauit: vt abundaret delictũ.

¶ Hic oſtendit q̃ digne per chriſtũ tollit etiã peccatũ per legẽ ſuperadditũ. Ubi primo oſtẽdit q̃ per legem peccatũ abũdauit. Scdo q̃ illud chriſtus abundanter deſtruxit. ibi. Ubi autem abũdauit. Dicit ergo [Lex aũt] hoc legit triplicter. Primo ſcdm q̃ in illo verbo: vt abundaret delictũ: ponitur antecedẽs p conſequente ſic. quaſi per chriſtũ facta eſt iuſtificatio [Lex aũt] poſt culpã vel legem naturalẽ [ſubintrauit]. i. latenter intrauit. Et hoc. q2 vni populo data fuit. z quia in ſecreto loco ſcz in deſerto [vt abundaret delictũ]. i. vt preceptis datis homo ſe tranſgreſſorẽ cognoſcẽs humiliaretur. Scdo legitur ſcdm q̃ ly. vt: tenetur conſecutiue ſic [Lex autẽ ſubintrauit vt abũdaret delictum]. i. ex hoc conſecutum eſt q̃ delictum abũdauit. Lex enim p hibendo oſtendebat peccata: oſtẽdendo peccata: irritabat concupiſcentiã. nec conferebat gratiã adiutricem. z ideo ex lege ſecuta eſt peccatorum multiplicatio. Tertio legitur ſcdm q̃ ly vt tenetur finaliter z precipue: ſic Lex aũt ſubintrauit vt abundaret delictũ]. i. vt abundantius cognoſceretur delictũ. Multa eñ erant peccata ante legem que non credebantur eſſe peccata. vel non eſſe tanta. ſupra. iij. Per legem cognitio peccati.

Ubi autem abundauit delictum: ſuperabũdauit gratia. Ut ſicut regnauit peccatũ in mortem. ita et gratia regnet per iuſtitiã in vitã eternã: per Jeſũ chriſtũ dñm noſtrũ.

¶ Hic oſtendit q̃ peccatum per chriſtum ſuperabundãter tollitur. Ubi tangit abundantẽ effectũ gratie chriſti. primo in remiſſione peccatorum. ſecundo in perſeuerãtia bonorum operũ. ibi. Et ſicut regnauit. Dicit ergo. [Ubi aũt] quaſi Nec tamẽ iudeus ſpernendus eſt. q2 vbi [abundauit delictum] per legem [ſuperabundauit gratia] per chriſtũ. Et hoc tripliciter. Abundauit gr̃a delendo originale et peccata ante legẽ. ſed ſuperabũdauit condonãdo peccata. etiam addita per legẽ Uel abundauit gratia. relaxando peccata preterita. ſuperabundauit muniendo contra futura. Uel abũdauit iterum peccatoribus veniã conferendo. ſuperabundauit non in ſolis his. ſed etiam iuſtis. dona augmentando. Eſa. xxxv. Que erat arida facta eſt in ſtagnum. Supabundauit inquam gratia: eo tenore: eo fine nõ vt quis de gratia confiſus ſecurius peccet. ſed [vt ſicut regnauit peccatum] in peccatoribus hoc eſt regnum tenebroſum de quo Apoca. xvj. Peccatum inquam ducens [in mortẽ] hec eñ eſt via lata que ducit ad mortem. Mathei. vij. [ita et gratia] remiſſionis peccatorũ [regnet] in iuſtificatis: et hoc [per iuſtitiam] bone operationis. ducentem eos ſupple [in vitam eternam]. Juſtitia eñ eſt via. ad vitam. quia in ſemitis iuſtitie vita. Prouerbiorum. xij. Et hoc totum gratia. iuſtitia: et vita eſt [per Jeſum chriſtum dominum noſtrum] Bonus ieſus per quem fluit gratia ad remiſſionẽ culpe Juſtitia ad meritum vite. vita ad premium glorie. Tunc enim eſt aliquod bonum opus cum remiſſio culpe precit. meritum vite concomitatur. premium glorie ſubſequitur. z hoc per Jeſum zc. vt ſit chriſtus per gratiam. dominus per iuſtitiam. noſter per gloriam.

Gr̃a ſupabũdauit vbi zc. q̃liter hic intelligitur.

¶ Notandũ eſt ſm gloſam. q̃ lex accipitur ſex modis. Primo modo pro ſcriptura totius veteris teſtamenti Joh. xv. Ut impleatur ſermo qui in lege eorum ſcriptus eſt. quia odio oderunt me gratis.

Lex ſumitur ſex modis.

Secundo pro quinq̃ libris Moyſi. Johã. vij. Nonne moyſes dedit vobis legem.

Tertio pro decalogo ſcripto in tabulis digito dei. Infra. xiij. Qui diligit proximum legem impleuit.

Quarto pro mandatis cerimonialibus. Heb. x. Umbram habens lex futurorum.

Quinto pro littere legis cum intelligentia ſpirituali. Prouer. vj. Mandatum lucerna eſt et lux in teſta. ſpiritualis intellectus in littera z lex lux.

Sexto pro aliqua ſpeciali obſeruantia Hec eſt lex hoſtie pacificorum. Leuit. iij. zc.

¶ Notandum ſm glo. q̃ lex data fuit propter ſeptem cauſas. Data enim fuit.

Primo propter ſuperborum humiliationem.
Secundo propter duorum ac rebellium flagellationẽ.
Tertio propter rudium z inſipientium eruditionem.
Quarto propter delictorum oſtenſionem.
Quinto propter humane infirmitatis manifeſtationẽ
Sexto propter gratie teſtificationem.
Septimo propter futurorum ſignificationem.

Hic queritur ſuper illud iudiciũ ex vno zc.

Glo. Effectus doni eſt remotis oĩbus pctis. oĩs iuſtificatio. ergo multiplex eſt iuſtificatio a multis pctis. Cõtra. Una eſt gr̃a iuſtificãs. ergo vna iuſtificatio. Rñſ. Una ẽ iuſtificatio p reſpectũ ad formã multiplex p reſpectũ ad materiã. Itẽ. Si in vnius delicto. Cõtra. Imo

duorum Ade et Eue. Rñſio. quia Eua ⁊ Adam: totũ
attribuitur Ade. Item ibidem glo. Plures iuſtifican
tur per chriſtũ ꝙ delicto Ade mortui ſunt. Cõtra. Nõ
omnes iuſtificãtur per chriſtũ. ſed omnes delicto Ade
mortui ſunt. Rñſio. Plures intelligit in genere. ſcilicet
adulti ⁊ paruuli. non numero. Item ſuper illud. Per
vnius hominis obediẽtiam Glo. Sine fide incarnatio
nis. nec antiqui. nec moderni liberari potuerunt. Con-
tra. Scdm Aug. Alius modus noſtre liberationis fu-
it poſſibilis. Rñſ. Alius modus fuit poſſibilis. ſed hoc
modo ſuppoſito non fuit aliter ſalus ꝙ per fidem incar
nationis. Item ibidẽ glo. Eadem eſt fides noſtra et
illorum. Contra. Alij ſunt articuli: quia illi crediderũt
venturum. nos iam veniſſe. Rñſ. Idem ſunt articuli
ſm ſubſtantiam. ſed differunt accidentaliter. Nam de-
terminata differentia temporis accidit articulo. tẽpus
vero indeterminatũ [vt chriſtum aliquando incarnari
eſt] de ſubſtantia articuli. Item ibidem glo. Per fidei
virtutem iuſtificatur adultus. Contra. Per gratiã: nõ
per virtutes culpa remittitur. Rñſ. Iuſtificatio reſpi-
cit culpe remiſſionem: ⁊ potentiarũ in bonum rectifica
tionẽ. Primũ fit per gratiam immediate. ſecundũ per
habitus virtutũ. Item ibidem glo. Auguſt. dicit pec-
catum originale ex voluntate eſſe. Cõtra. In paruulo
non eſt vſus voluntatis. Rñſ. Non ex voluntate ꝓpin
qua paruuli. ſed remota parentis primi. Item ibidem
glo. Diabolus eſt factura vel opus dei. Contra. Diabo
lus malum nominat. nõ eſt autem malum a deo. Rñſ.
Diabolus eſt opus dei ſcdm id quod eſt. non ſecundum
ꝙ diabolus eſt. Item Lex ſubintrauit vt abundaret
delictũ. Contra. Infra. vij. Lex quidẽ ſancta eſt. Re-
ſponſio. Hoc verbũ tripliciter exponitur. Nã vel poni-
tur antecedens pro conſequente. vel ly. vt: tenetur con
ſecutiue vt dictum eſt ſupra. Item ibidem glo. Iuſti-
tia legis ſuo tẽpore ei ·[illegible] vitã cõferebat eternam.
Cõtra. Omnes deſcendebant ad infernũ. Rñſ. Cõfe-
rebat in ſpe. ſed nondum in re vſqȝ ad chriſtum.

Mors re- ¶ Notandum ꝙ mors tripliciter regnat et poteſtatem
gnat tri- exercet in peccatoribus.
pliciter. Primo: ſue imaginationis horrorẽ cõcutiendo. Eccle.
I xlj. O mors ꝙ amara eſt memoria tua.
ps. xvij. Secundo. multis doloribus preãbulis affligẽdo. Ps.
Circumdederunt dolores mortis me.
Tertio: organa ſenſuum ⁊ ſenſus offuſcando. ij. Regũ
xix. Nũquid vigent ſenſus mei ad diſcernẽdum ſuaue
⁊c. vt reuertar ſeruus tuus ⁊ moriar i ciuitate mea Ec
cle. vltimo per totum. Et ſic mors tribus preambulis
nuncijs: detinet iraſcibilem. affligit cõcupiſcibilem. of
fuſcat rationabilem.
Quarto animam a corpore ſeparando. j. Eſdre. Sicci
ne ſeparat amara mors.
Quinto ab amicis lachrymabiliter diuidendo. ij. Re-
gum. xviij. Abſalon fili mi quis mihi det.
Sexto bonis temporalibus violenter ſpoliãdo. Eccle.
xj. Qui locupletatur parce agendo. Et poſt. Et neſcit
ꝙ mors appropinquet et relinquat omnia alijs et mo-
riatur. Et ſic mors tribus concomitantibus ſocijs tol-
lit hominiſ ſeipſum. ſuos. et ſua Job. xxvij. Diues cum
dormierit nihil ſecum feret.
Septimo animã in inferno demergendo. Pſal. Mors
ps. xlviij. depaſcet eos Job. xxj. Ducũt in bonis dies ſuos ⁊c.
Octauo corpus in cinerem redigendo. Gene. iij. Cinis
es et in cinerem ibis.
Nono ad hanc vitam redire non ſinendo Job. xiiij. Li
gnũ habet ſpem ſi preciſum fuerit: rurſus vireſcit. ⁊ ra
mi eius pullulãt. homo vero cũ mortuus fuerit vbi ꝙſo
eſt? ij. Reg. xiiij. Oẽs morimur ⁊ quaſi aque di. Et ſic
mors: tribus ſequentibus nũcijs animã damnat. corp⁹
incinerat. reditũ vetat. Tria ergo prima ſunt ante mor
tem. Secunda in morte. Tertia poſt mortem.

Capitulum ſextum.

Quid ergo dicemus Permanebim⁹
in pctõ: vt gratia abundet. Abſit.
Qui enim mortui ſumus peccato:
quomodo adhuc viuemus in illo.

¶ Capitulo precedenti oſtendit ꝙ per chriſtum recon
ciliati ſunt homines a peccato. Hic oſtendit ꝙ non de
bent amplius viuere in peccato. Ubi primo aſſignat
rationes quare non debent amplius in peccato viuere.
Secundo concludit ꝙ potius debent dominationi fo-
mitis reſiſtere. ibi. Non ergo regnet peccatum. Ter-
tio monet vt de cetero ſeruiant iuſtitie. ibi. Humanum
dico. Hic eſt rectus ordo Primo peccatum commiſſũ
dimittere. Secundo inſultanti reſiſtere. Tertio in o-
peribus bonis vacare. In prima parte ad hoc ꝙ non
debeant amplius in peccato viuere allegat tres rõnes
Primo propter vite preterite mortificationem. Scdo
ꝓpter vite noue conformitatẽ ibi. Si enim cõplantati
ſumus. Tertio propter vite eterne adeptionẽ. ibi. Si
autem mortui ſumus. Ergo quia mundati ſunt a pec-
cato: vt conformentur chriſto: vt habeant gloriam in
premio: non debent amplius viuere in peccato. In pri
ma parte primo querit An permanere debeãt in pec-
cato. Secundo oſtendit ꝙ non. quia mortui ſunt pecca
to. ibi. Abſit. Tertio probat eos peccato mortuos eẽ
in baptiſmo. ibi. An ignoratis. Dicit ergo [Quid er
go] quaſi. Ita vbi abundauit delictum ſuperabunda-
uit gratia [Quid ergo dicemus?] Nunquid dicemus
hoc quod ſequit? [Permanebimus in peccato vt gra-
tia abundet?] vt nobis a quibuſdam imponitur. ſ. iij.
Sicut aiunt quidam nos dicere. Faciamus mala vt
veniãt bona? [Abſit] ſcȝ vt hoc dicamus. ⁊ vt in pctõ
permaneamus Nam ſm Aug. Non peccantis merito
ſed ſubuenientis auxilio: ſuperabundauit gratia vbi
abundauit delictum. Et reuera non eſt permanendum
in peccato [Qui enim] vel [ſi enim mortui ſumus pec
cato]. i. i baptiſmo liberati a peccato. quia ſm ambro.
Mori peccato ẽ liberari a peccato [quomodo]. i. qua Mori pec
ratione peccãtes [adhuc viuemus in illo?] reddendo cato quid
vires hoſti deuicto. Eccleſi. xxxiiij Qui baptizatur a ſit.
mortuo. ⁊ iterum tangit mortuũ: quid prodeſt lauatio
eius? Sicut enim a morte in vitam non eſt regreſſ⁹. ſic
non debet eſſe a morte culpe ad vitam culpe. Hec tamẽ
miracula frequenter facit diabolus.

An ignoratis fratres: quia quicunqȝ bapti
ſati ſumus in chriſto ieſu: in morte ipſi⁹ ba
ptizati ſumus.

Hic ꝓbat eos pctõ eſſe mortuos in baptiſmo. Et hoc
tripliciter. Primo qa in baptiſmo acceperũt ſimilitu-
dinẽ mortis chriſti. Scdo qr ſimilitudinem ſepulture
chriſti. ibi. Cõſepulti eñ ſum⁹. Tertio qr ſimilitudinẽ
reſurrectiõis chriſti. ibi. Ut quõ ſurrexit. Dicit ergo
[An ignoratis] quaſi Et vtiqȝ in baptiſmo mortui ſu-
mus pctõ qd ꝓz] an ignoratis] o [fratres] quaſi ignora
re nõ debetis [qr quicũqȝ baptizati ſum⁹]. i. nos cuiuſ-
cũqȝ cõditionis ⁊ ſexus. Col. iij. In chriſto enim Ieſu
nõ eſt maſculus neqȝ femina. nõ eſt ſeruus neqȝ liber.
Nõ ſic erat circũciſio remediũ vniuerſale. ſed particu
lare viroꝝ tñ. baptiſmus vero oĩm Baptizati inquam
[in chriſto ieſu]. i. ſcdm ꝙ inſtituit chriſt⁹ ieſus. Mar.
vlt. Baptizãtes eos in noie patris ⁊ filij ⁊ ſ. ſ. Uel [in
chriſto Ieſu]. i. in operatione chriſti Ieſu. Sacerdos
eñ baptizat exterius. ſed chriſtus interi⁹. Ioh. j. Su-
per quẽ videris ſpũm deſcendentẽ hic eſt qui baptizat
[In morte ipſius]. i. in ſimilitudine mortis eius [bapti
zati ſumus] vt ſicut ſemel mortu⁹ ſemꝑ viuit. ſic ⁊ nos
ſemel mortui pctõ ſemꝑ viuamus. Trina eñ immerſio
repreſentat triduũ mortꝭ ⁊ eleuatio reſurrectionẽ poſt
triduũ. vel [in morte ipſius]. i. virtute mortis eius Ba
ptiſmus eñ habet virtutẽ a paſſione chriſti in cuius ſi-
gnũ de latere ei⁹ exiuit ſanguis ⁊ aqua. Ioh. xix. Ut ſi
gnarẽ ꝙ aqua baptiſmi habet virtutẽ a ſanguine paſ-
ſionis. Unde haymo. mors xpi cauſa eſt huius purifica
tionis. ergo circa ſacramentũ baptiſmi tãgit videlicet
Ueritatẽ. vñ dicit ignorãs. Gñalitatẽ. ibi. qcũqȝ For
mã. ibi. Baptizati ſum⁹. Inſtitutẽ. ibi. In xpo Ieſu.
virtutem vel ſimilitudinẽ. ibi. Mortẽ ipſius. Ueritatẽ
deus, credere. generalitatẽ participare. Formã ſerua-

re. Inſtituentem diligere, virtutem accipere.

¶ Notãdũ ꝙ hoĩ nõ eſt ꝑmanẽdũ in pctõ octupliciter

Homini nõ eſt per manendũ in pctõ oc tupliciter

Primo quia peccatum eſt locus immundus. Hiere. xxxviij. Poſuerunt hieremiam in lacu vbi non erat aqua ſed lutum.

Secundo quia tenebroſus Tobie.v. Quale gaudiuȝ mihi erit qui in tenebris ſedeo ⁊c.

Tertio quia anguſtus. Eſa.xxviij. Coanguſtatũ ẽ ⁊c.

Quarto quia penurioſus. Prouerb.iij. Egeſtas a domino in domo impij.

Quinto quia periculoſus.ij. Corinthior. xj. Periculis fluminum ⁊c.

p.xxxiiij. Sexto quia lubricus. Pſalm. Fiat via illorum tenebre ⁊ lubricum.

Septimo quia ſuſpectus. Geñ. xxxviij. Quam cum vidiſſet Judas ſuſpicatus eſt eſſe meretricem.

Octauo quia deſertus. Deu. xxxij. Inuenit euȝ in terra deſerta. Pro meliori intelligentia eſt

A Notandum ꝙ non libenter manent in domo immunda penurioſa: ruinoſa: tenebroſa: ſumptuoſa: anguſta: obligata: periculoſa.

Peccatum enim maculat polluendo conſciẽtiam. Eſa. lxiiij. Peccauimus ⁊ facti ſumus vt immundus.

Depauperat expellendo gratiam. Hiere.v. Peccata veſtra prohibuerunt bonum a vobis.

Debilitat vulnerando naturam. Prouer. viij. Qui peccat in me ledit animam ſuam.

Excecat obnubilando rationeȝ. Sopho.j. Ambulauerunt vt ceci: quia domino peccauerunt.

Conſumit ſubtrahendo gloriam.

Coartat tollendo redeundi facultatem. Ezech. xxiij. Peccata veſtra ſuper vos ſunt.

Obligat ligando ad gehennam. Romañ. vj. Stipendia peccati mors.

Periclitat ducendo in conſuetudinẽ. Gregorius. Peccatum quod per penitentiã non diluitur mox ⁊c. Quid ergo dicemus permanebimus in peccato ⁊ abſit.

Cõſepulti enim ſumus cum illo per baptiſmum in morteȝ. Ut quomodo ſurrexit chriſtus a mortuis per gloriã patris: ita et nos in nouitate vite ambulemus.

¶ Conſepulti enim ſumus.q. Et vere in baptiſmo aſſimilatur morti chriſti ⁊ etiam ſepulture [conſepulti enim ſumus cum illo].i. ad ſimilitudinem eius [per baptiſmum].i. in baptiſmo. vetꝰ enim homo noſter ibi ſepelitur ſicut corpus chriſti in ſepulchro. Jnteruus ſignus homo.q. ſepelitur in aqua: ⁊ immergitur: quia peccatũ ibi ſepelitur: ſic pharao in mari rubro. Exod. xiiij. Ex quo videtur ꝙ conuenientius immergendo ꝙ̃ aſpergẽdo baptizetur. ⁊ hoc in [mortem].i. peccatorum abolitionem. De hac morte pſ. Precioſa in conſpectu domini mors ⁊c. Felix ſepultura baptiſmi per quam imitamur chriſtum. per quam deſtruitur peccatum. p quã reſurgimus ad gratie ſtatum. ⁊ hoc eſt quod ſequitur. Sepulti inꝙ̃ ad hoc [vt quomodo ſurrexit Chriſtus a mortuis].i. a loco mortuorum. ſ. de ſepulchro ⁊ hoc [p gloriam patris]: quia gloria patris filius ſapiens.

Pſ.cxv.

Pſ.lvj. Unde in pſ. Exurge gloria mea: vel ad gloriam ⁊ laudem patris [ita ⁊ nos [a vicijs reſurgentes penitendo [in nouitate vite ambulemus] de bono in melius proficiendo. Ephe.iiij. Renouamini ſpiritu mentis veſtre Felix reſurrectio in qua mors chriſti tollitur: quia ſurrexit a mortuis. gloria patris oſtenditur: quia per gloriam patris nouitas vite proponitur: ita ⁊ nos in nouitate vite: exẽplar proficiẽdi datur: vñ dicit ambulemꝰ.

Si enim complantati facti ſumus ſimilitudini mortis eius: ſimul et reſurrectionis erimus.

¶ Hic oſtendit ꝙ non eſt permanendum in peccato ꝓpter noue vite conformitatẽ. Et primo oſtendit ꝙ poſſunt homines exemplo chriſti ducere vitam ſpiritualẽ Secundo probat hoc per fomitis debilitationem. ibi. Scientes: quia vetus homo. Tertio fomitem debilitatum probat per eorum iuſtificationeȝ. ibi. Qui enim mortuus eſt. Circa vitam ſpiritualem Primo implicat bonum meriti. Secundo donum premij vel firmitas boni. ibi. Simul et reſurrectionis erimus. Dicit ergo [Si enim] q. Ita in nouitate vite ambulemus ꝙ vtiꝙ̃ poſſumus [ſi enim ꝯplantati] Glo. Si prius extra plantati de terra proprie carnis Geñ. xij. Egredere de terra tua [facti ſumꝰ ꝯplantati].i. firmiter adherentes. ac ſi eſſemus plãtati [ſimilitudini mortis eius] vt. ſ. ſemel in baptiſmo perfecte moriamur peccato ꝙ̃ plus ſub. in eo non viuemus. ſed [ſimiliter].i. mox [erimus] ꝯplantati ſimilitudini [⁊ reſurrectionis eius] vt. ſ. de cetero in nouitate vite ãbulemus Hiere. xvij. Erit tanꝙ̃ lignum quod trãſplãtatur ſecus aquas. ſcȝ baptiſmi. Uel ſic. Si mortui fuerimus culpe. nunꝙ̃ rediturі ad vitam culpabilem. ſicut chriſtus pene nunꝙ̃ rediturus ad vitam penalem: participes erimus reſurrectionis eius glorioſe. Debemus ergo hoc exemplar Attendere quod proponitur: ibi. Morti eius ſm ipſũ agere quod notatur. ibi. Similitudini: Ipſi firmi adherere quod notatur. ibi. Complantati ad nouam vitam ſurgere quod notatur ibi. Similiter et reſurrectiõis erimus. ij. Tim. ij. Si commortui ſumus ⁊ vi.

Hoc ſcientes. qȝ vetus homo noſter ſimul crucifixus eſt. vt deſtruatur corpus peccati vt vltra non ſeruiamus peccato.

¶ Hic probat quod ꝓpoſuit per fomitiȝ debilitationẽ. Primo propoſuit certitudineȝ veritatis. ibi. hoc ſcientes. Secundo debilitationem fomitiȝ. ibi. Quia vetus homo noſter crucifixus. Tertio cauſam debilitatiõis. ibi. ſimul. Quarto ſequentem viciorum deſtructioneȝ ibi. Ut deſtruatur corpus. Quinto maiorem hominis libertatem. ibi. Ut vltra. Dicit ergo. Si ambulemus in nouitate vite. nos dico [hoc ſcientes] per fidem ⁊ experientiaȝ [quia vetus homo noſter].i. fomes peccati qui ex nobis eſt a veteri Adam [crucifixus eſt ſiſ] cum chriſto.i. virtute paſſionis chriſti debilitatus Uel [vetus homo noſter].i. vetꝰ ꝯuerſatio peccatrix que a nobis eſt. de qua Eph. iiij. Exuite veterem hominem [ſiſ crucifixus eſt].i. morte chriſti deleta eſt. ita. ſcȝ [vt] ratione in nobis dominante [deſtruatur corpus peccati].i. vniuerſitas peccatorũ. ⁊ omnia mẽbra peccati. ſicut econtrario. corpus dicitur ꝯgeries operum bonorum Mat. vj. Si oculus tuus fuerit ſimplex totũ corpus ⁊c. Deſtruatur inꝙ̃ ita. [vt vltra] poſt mortẽ chriſti [non ſeruiamus].i. ſeruire cogamur [peccato] Joh. viij. Qui facit peccatum ſeruus eſt peccati.

Qui enim mortuus eſt: iuſtificatus eſt a peccato.

¶ Hic probat fomitem debilitatum per hominum iuſtificationem Ubi dicit [Qui enim] quaſi. Et vere nõ cogimur ſeruire peccato [qui enim mortuus eſt] peccato ſupple.i. a peccato liberatus vt nos [iuſtificatus ẽ a peccato] id eſt iuſtus et liber factus ab eo. Joh. viij. Si filius vos liberauerit vere liberi eritis.

Si autem mortui ſumus cum chriſto: credimus quia ſimul etiam viuemus cum eo.

¶ Oſtenſo ꝙ non eſt manendum in peccato. Tum propter vite preterite mortificationem. Tum propter vite noue conformitatem. Hic tertio idem oſtendit propter vite eterne expectationem. Ubi primo oſtendit ꝙ ſi moriuntur cum chriſto: viuent vita chriſti. Secundo oſtendit qualis ſit vita chriſti. ibi. Scientes quia chriſtus reſurgens. Tertio hortatur mori ⁊ viuere exemplo Chriſti. ibi. Ita et vos exiſtimate. In primo ponit bonum meriti. ibi. Si autem mortui. Secũdo donum premij. ibi. Credimus. Dicit ergo [ſi autem mortui ſumus cum chriſto].i. mortui culpe. ſicut chriſtꝰ pene ſine reciduo [credimus quia ſimul etiam viuemꝰ] in gloriam [cum eo].j. Theſ. v. Et ſic ſemper cum domino erimus. ij. ad Timo. ij. Si commortui ſumꝰ ⁊ cõuiuemus. Bona mors. culpe. quia cum chriſto melior cognitio gratie: quia credimus. optima vita glorie: da

BIBLIOTECA NAZ. ROMA

viuemus: ſed per optima preſentia regis glorie: quia ſimul cum eo.

Scientes ꝙ chriſtus reſurgens a mortuis: iam non moritur: mors illi vltra non dominabitur.

¶ Hic oſtendit qualis ſit vita chriſti. Ubi oſtendit ꝙ chriſtus viuit veraciter. ibi. Scientes. Integraliter. ibi. Reſurgens ex mortuis. Immortaliter. ibi. Iam nõ moritur. Feliciter. ibi. Mors illi. Ultimo probat iſta. ibi. Qđ enim mortuus eſt peccato. Dicit ergo [Scientes] quaſi. Ita viuemus cum chriſto [Sciẽtes ꝙ chriſtus reſurgens]. i. iterum. ⁊ iterum ſurgens quantũ ad animam de limbo. quantum ad corpus de ſepulchro.
Pſ. xv. Pſ. Non derelinques animam meã in inferno: nec dabis ſanctum ⁊c. [a mortuis]. i. a loco mortuorum [iam] poſt hoc [non moritur] corporis ⁊ anime diſſolutione. ſicut enim ſtatutum eſt hominum ſemel mori: ita et chriſtus. ad Hebr. nono. Ideo poſt reſurrectionez apparuit ſtans in littore: non iam in mari. Ioh. xx. [mors illi vltra non dominabitur] aliqua paſſione. ſicut dãnatis non amplius morituris dominatur mors: ſicut ⁊ nobis dominatur modo. vnde corpus dicitur mortuum propter peccatum. Infra. viij.

Quod enim mortuus eſt peccato: mortuꝰ eſt ſemel. Quod autem viuit: viuit deo.

¶ Hic probat ꝙ viuit immortaliter: quia vnica mors eius ſufficiebat pro peccato tollendo pro quo mortuꝰ ergo non niſi ſemel debuit mori: ſed viuere in eternum. Primo ergo proponit mortis cauſam. Secundo ſufficientiam. ibi. Mortuus eſt ſemel. Tertio nouam vitã ibi. Qđ autem viuit. Quarto vite eternitatem. ibi. Uiuit deo. Et hoc eſt quod dicit [Qđ enim mortuꝰ ẽ peccato]. i. pro peccato tollẽdo. Eſa. liij. Uulneratus eſt propter iniquitates noſtras] mortuus eſt ſemel] quia vnica mors eius ſuffecit peccatuz tollere ſicut probat apoſtolus. Hebr. x. Uel [Qđ mortuus eſt peccato]. i. ſimilitudini peccati. hoc eſt carnis paſſibilitati [mortuus eſt ſemel] quia vlterius carnem peccatrici ſimilem non habuit: ſed glorioſam [quod autem viuit] nũc poſt reſurrectionem] viuit deo]. i. ad ſimilitudinem dei patris. ſ. eternaliter ⁊ feliciter: ita ſ. ⁊ ipſe chriſtus Apoca. j. Fui mortuus: ⁊ ecce ſum viuẽs in ſecula ſeculoꝝ.

Ita et vos exiſtimate voſ. mortuos quidẽ eſſe peccato: viuentes autem deo in chriſto Ieſu domino noſtro.

¶ Hic hortatur mori ⁊ viuere exẽplo chriſti. Ubi primo hortatur mori peccato. Secundo viuere deo. ibi. Uiuentes autem. Tertio ponitur medium ad vtrumqꝫ vel ſimilitudo. ibi. In chriſto Ieſu. Dicit ergo [Ita] ſcilicet ſicut chriſtus [⁊ vos exiſtimate vos quidem eſſe mortuos peccato] vel vlterius non recidatis: nec actu: nec affectu. hec eſt mors precioſa in conſpectu domini. Pſ. [Uiuentes autem] virtutibus ⁊ bonis operibus [deo]. i. ad honorem dei vel per gratiam dei. In chriſto enim viuimus: mouemur ⁊ ſumus. Act. xvij. et hoc totũ. ſ. mors ⁊ vita [in chriſto Ieſu domino noſtro] id eſt per chriſtum dominum noſtrum. vel ad ſimilitudinem ieſu chriſti. Infra. xiiij. Siue viuimus. domino viuimus. ſiue morimur. domino morimur.

(Margin: Pſ. cxv. — B — Xp̃i vita ẽ exẽplar vite xp̃ianorum.)

Notandum ꝙ vita chriſti exemplar eſt vite chriſtianorum. Signatur enim.
Primo in conceptione chriſti propoſitum conuertere volentium. Eſa. xxvj. A facie tua concepimus.
Secundo in natiuitate regeneratio nouiter conuerſorum. j. pe. j. Quaſi modo geniti infantes ⁊c.
Tertio in paſſione labor penitentiũ. Gal. v. Qui chriſti ſunt carnem ſuam crucifixerunt.
Quarto in ſepultura requies abſolutorum id eſt ceſſatio viciorum Iob. iij. Expectant mortem et non venit quaſi effodientes theſaurum gaudentqꝫ vehementer cum in ſe.
Quinto in reſurrectione noua vita iuſtorum. Col. iij. Si conſurrexiſtis cum chriſto ⁊c.
Sexto in aſcenſione proceſſus virtutum ⁊ meritorum. Pſ. Beatus vir cuius eſt auxilium ⁊c. Pſ. lxxxiij.
Septimo in confeſſione gloria beatorũ. Apoc. ij. Qui vicerit: faciam eum ſedere in throno meo. Iſta tangũtur in gloſa.

Uel Dicendum ꝙ ſignatur.

In ꝯceptiõe chriſti boni ꝓpoſiti cõceptio ad ingreſſũ.
In natiuitate: ꝓpoſiti inchoatio ad meritũ.
In paſſione inchoati ꝯtinuatio in quo eſt labor adverſũ.
In ſepultura continuati quieta poſſeſſio ad habitum.
In reſurrectione poſſeſſi manifeſtatio ad exemplum.
In aſcenſione manifeſtati multiplicatio ad augmẽtũ.
In confeſſione: augmentati remuneratio ad premiuz.

Hic queritur ſuper illud Quicũqꝫ baptizati ſumus in chriſto Gl. Inſtitutione chriſti Ieſu qui eſt in nomine trinitatis. ergo in primitiua eccleſia baptizabãtur in nomine trinitatis Cõtra Actuũ. ij. ⁊ vij. ⁊ xix. habetur ꝙ baptizabant Apoſtoli in nomine xp̃i. Rñſ. In vtraqꝫ poterat tunc fieri baptiſmus. ſꝫ in nomine trinitatis de iure communi ⁊ ſimpliciter. In nomine Ieſu chriſti ex diſpenſatione ⁊ ad tempus. Itẽ ſup illud. In morte ipſiꝰ baptizati ſumꝰ Glo. Mors chriſti cauſa eſt huiuſmodi purificationis. Contra. Mors chriſti fuit temporalis. purificatio vero ſpiritualis. Rñſ. Mors chriſti in comparatione ad naturam in qua moriebatur corporalis fuit in comparatione ad perſonam que moriebatur. ⁊ charitatem ex qua virtutem ſpũalem habuit fuit ſpũalis. Item ſuper illud. Si enim ꝯplãtati. Glo. Mors chriſti et reſurrectio. non tantũ res. ſed etiam ſacramẽta ſunt. Contra. Nõ ſunt niſi ſeptem ſacramenta noue legis Rñſ. Sacramẽta ſunt large. i. ſacra ſigna. non ſtricte ⁊ proprie. Item Ibidem glo. Chriſtus vixerat. vetus homo vetuſtate ex primo homine ꝯtracta. Contra. Chriſtus non contraxit paſſibilitatem. ſed aſſumpſit. Rñſ. Contracta intelligitur quo ad parentes chriſti. non quo ad ipſum Item ibidem glo. A peccatis Ita quieſcamus. vt nec eorum viſio. nec memoria habeatur. Contra. Semper eſt de peccatis ꝑteritis dolendum. Rñſ Glo. loqũtur de viſione ⁊ memoria ad delectandum ſicut prius. Item ſuper illud. Uetus homo noſter. Glo. Fomes qꝫ ex nobis eſt nõ a deo. Contra. Omnis pena a deo. Rñſ. Fomes in ratione pene a deo eſt. ſed non in ratione fomitis. ſ. inqꝫtum inclinat ad peccatum. Item ſuper illud. Ut deſtruatur corpus peccati Gl. Quid pepẽdit in ligno niſi mors domini. Contra. Mors ẽ accidẽs nõ ſubſtãtia. Rñſ. mors dñi. i. dominus mortuus. Item Ibidem glo. Per vnã diem ſepulture. ſimpla eiꝰ vetuſtas per duas noctes gemina noſtra vetuſtas ſignaſ. Contra. Eadem ĩ ſpecie fuit vetuſtas chriſti. ⁊ noſtra ergo per eandem rem ſpecie ſcꝫ per noctem debuit ſignificari. Rñſ. Eadem fuit ſpecie. ſed differens ſubiecti ⁊ cauſe nobilitate. Item Ibidem glo. Chriſtus deleuit culpam preſentem preteritam ⁊ futuram. Contra. Quod non eſt: non poteſt deleri: culpa preterita ⁊ futura non eſt. Reſponſio. Culpa preterita quãuis nõ ſit actu: eſt tamẽ reatu. Culpa vero futura quãuis nõ poſſit deleri per efficaciam. poteſt tamen per cauſe ſufficientiam. Item ſuper illud. Qđ enim mortuus ẽ peccato. Glo. A paruulo recenter nato vſqꝫ ad decrepitũ ſenem: ſicut nullus a baptiſmo prohibetur: ita nullus eſt qui non in eo peccatis moriatur. Cõtra. Ergo ficte accedentes ad baptiſmum iuſtificantur. Rñſ. Glo. intelligenda eſt cum debito modo diſpoſitionis. Ul' quãtum eſt ex virtute baptiſmi. Uel dicendum ꝙ etiam ficti moriuntur. ibi. non actu ſed potentia: quia ibi accipiunt cauſam mortis ſi poſtea peniteant. Item ibidez glo. Deus mortem non fecit contra. Eccli̅a. xj. Mors et vita a deo. Reſpon. A deo eſt mortis ſupplicium: ſꝫ non mortis meritũ. Item ibidem glo. Deo autore nõ fit homo deterior. Contra. Per dãnationem eternam fit hõ deterior: ꝗ nõ ẽ a deo authore. Rñſ. Deo authore fieri dr̃: quod fit eius voluntate antecedente: nõ cõſeq̃nte: ſicut punitio malorum.

Non ergo regnet peccatum in veſtro mortali corpore: vt obediatis concupiſcentijs eius. Sed neqꝫ exhibeatis membra veſtra arma iniquitatis peccato.

¶ Superius oſtendit ꝙ non debent amplius in peccato permanere. hic oſtendit quomodo fieri poſſit. ſ. ſi nõ permittant peccati fomitem in ſe regnare. Ubi primo monet ne permittant fomitem iterū regnare. Secundo oſtendit ꝙ poſſunt reſiſtere. ibi. Peccatum enim vobis. Tertio aſſignat rationem quare hec debeant facere. ibi. Neſcitiſ qm̄ cui exhibetiſ. In prima pte primo monet ne fomes regnet ĩ toto corpe. Scdo ne regnet ſingulis mēbriſ ibi. Sꝫ neqꝫ exhibeatiſ mēbra. Tertio ꝙ potiꝰ regnet deꝰ ꝛ iuſtitia in vtroqꝫ. ibi. Sꝫ exhibete vos deo. Dicit ergo [Non ergo] q. Ita mortui eſtis peccato [Non ergo peccatum] .i. fomes peccati qui dicit̃ peccatum quaſi per cauſam: quia inclinat ad peccatuꝫ [regnet] per conſenſuꝫ: ꝛ ſi ſic. quia ſm̄ Augu. tranſit reatu: remanet actu. Peccatum dico ens [in veſtro corpore mortali] nunc: futuro autem immortali: ſi reſiſtitis fomiti: quia mortale hoc induet immortalitateꝫ. ſ. Corinth. xv. Uel mortali. i. morituro. Non regnet inquaꝫ ita [vt obediatis ꝯcupiſcētijs eiꝰ] conſentiendo et operando. ſm̄ Ambr. Uel operando ꝛ concupiſcendo. ſm̄ Aug. [concupiſcentijs eius] Iſte eſt malus prelatꝰ cui multi mali monachi obediunt. Eccli. xviij. Poſt concupiſcentias tuas nõ eas: ꝛ a volūtate tua auertere [Sꝫ neqꝫ] quaſi. Nec ſolum non obediatis conſentiendo: et interius delectando: ſed nec [exhibeatis] aptando: ſcilicet [membra veſtra arma iniquitatis peccato] opere perpetrando. ſm̄ Amb. Uel concupiſcendo. ſm̄ Aug. quod precipue fit in peccato luxurie. Omne enim peccatum quodcunqꝫ fecerit homo: extra corpus eſt. Qui autem fornicatur: in corpus ſuuꝫ peccat. ſ. Cor. vi. Ecce peccatum vult eſſe Rex in regno anime ideo dicit. Non regnet peccatum. Uult eſſe abbas in clauſtro anime: ideo dicit. Ut obediatis cõ. Uult eſſe victor in bello anime: ideo dicit. Sꝫ neqꝫ exhibeatis membra.

Prelatus dr̃ malus cui multi mali monachi obediunt.

C Notandum ꝙ quatuor ſunt peſſimi prelati cui obediunt mali: videlicet.

Mala concupiſcentia: que ad malum ſtimulat intus. De qua hic.

Mala lingua: que malum imperat exterius. Prouer. xvij. Malus obedit lingue inique: ꝛ fallax obtemperat la. mend.

Mala pecunia: que exterius allicit. Eccls. x. Pecunie obediunt omnia.

Malicia diabolica. que interius ſuggerit. Sapient. ij. Inuidia diaboli ꝛc. Geneſis. iij. Pro eo ꝙ obediſti voci vxoris tue.

Sed exhibete vos deo: tanquam ex mortuis viuentes. Et membra veſtra arma iuſtitie deo.

¶ Hic monet ſeruire deo regnanti in nobis. Et primo monet ſeruire affectu. Secundo effectu. ibi. Et membra veſtra. In prima primo monet vt deo ſeruiamus. Secundo ꝙ poſſumus ꝛ debemus. ibi. Tanqꝫ ex mortuis. Dicit ergo [Sed exhibete] .i. habiles facite [vos deo] eius voluntati conſentiendo: ei cor interiꝰ preparando. j. Cor. iij. Templum dei ſanctum eſt quod eſtiſ vos. Et poteſtis: ꝛ debetis quia eſtis [tanqꝫ ex mortuis] morte peccati [viuentes] vita gratie ꝛ ꝟtutū. Eph. ij. Cum enim mortui eſſetis in delictis: conuiuificauit vos ꝛc. Et eſt ſua ratio. Ei debemus ſeruire qui ſuſcitauit nos a morte culpe ad vitam gratie: ſed hic eſt deus: ergo ꝛc. [ꝛ] exhibete [mēbra veſtra arma iuſtitie] vt in eis ꝛ per ea impleatur iuſtitia exterius in effectu ꝛ hoc [deo] tanqꝫ principaliter operanti.

Mēbra exhibētur arma iniqtatiſ pctõ multiplr.

Notandum ꝙ mēbra exhibentur arma iniquitatis peccato multipliciter.

Primo Cor ad male cogitandum. Prouer. vj. Cor machinans cogitationes peſſimas.

Secūdo Renes ad male concupiſcendum. Hiere. xij. Prope es tu ori eorum: ꝛ longe a renibus eorum.

Tertio Aures ad male audiendum contra illud Eccli. xxviij. Sepi aurem tuam ſpinis: et noli audire linguam detrahentem.

Quarto Oculos ad male reſpiciendum. Geñ. iij. Uidit igitur mulier ꝙ lignum eſſet pulchrum viſu.

Quinto Linguam ad male loquendum. Hiere: ix. Sagitta vulnerans lingua eorum.

Sexto Manus ad male operandum. Eſa. j. Manus enim veſtre ſanguine plene ſunt.

Septimo Pedes ad male ambulandum. Prouerb. j. Pedes eorum ad malum currunt.

Peccatum enim vobis non dominabitur. Non enim ſub lege eſtis: ſed ſub gratia.

¶ Hic oſtēdit ꝙ poſſunt regno fomitis reſiſtere. Et primo dicit ꝙ fomes non habet ſuper eos priſtinam poteſtatem. Secundo probat hoc per tranſlationem ipſorum a lege ad gratiam. ibi. Non enim ſub lege. Tertio mouet et ſoluit tacitam obiectionem. ibi. Quid ergo. Peccabimus. Dicit ergo [peccatum] q. Ita debetiſ reſiſtere peccato: ꝛ hoc vtiqꝫ facile poteritis ſi vultis [Peccatum enim vobis non dominabitur] de cetero: vt olim: quando eratis ad ſimulachra muta. prout ducebamini euntes. j. Cor. xij. Hoc petebat Dauid ĩ pſ. Non dominetur in me om. [Non enim eſtis ſub lege] ſub legiſ ſeruitute ꝛ timore q̃ mori iubebat [ſꝫ ſub grã] .i. ſub libertate euãgelij. Ecce differētia ſeruitutis iudaice ꝛ chriſtiane. ſ. timor ꝛ amor. Infra. viij. Non accepiſtis ſpiritum ſeruitutis iterum in timore: ſed accepiſtis ſpiritum adoptionis filiorum. Ps. cxviij.

Quid ergo? peccabimus? quoniam non ſumus ſub lege: ſed ſub gratia Abſit.

¶ Hic ſoluit tacitam obiectionem. Et primo queſtionem cum obiectione proponit. Secundo propoſitam ſoluit. ibi. Abſit. Dicit ergo [Quid ergo] quaſi Et qꝛ non ſumus ſub lege [quid ergo] faciemus [peccabimꝰ: quoniã non ſumus ſub lege] .i. ſub legis ſeruitute ꝛ timore: ſed ſub gratie] qꝛ etiam ſi peccauerimꝰ pctm̄ nõ dominabitur noſtri [abſit] vt propter hoc peccemus. ſ. Pe. ij. Non ſicut velamen habentes malicie libertatē ꝛc. Uel ſic [Quid ergo] q. Nõ ita eſtiſ ſub lege. ad Ga. v. Tm̄ ne libertatem noſtram in occaſionem detis carnis. Sꝫ ſub gratia nec in hoc peccamus [Quid ergo? peccauimus? qm̄ non ſumus ſub lege ſꝫ ſub gratia] .i. nunquid peccauimus transferendo nos de lege ad gratiaꝫ] abſit] Ipſa enim lex dicit Leuetici. xxvj. Nouis ſuperuenientibus vetera proijciens.

Neſcitis quoniaꝫ cui exhibetis vos ſeruos ad obediendū: ſerui eſtis eius cui obediſtis Siue peccati ad mortem ſiue obeditionis ad iuſtitiam.

¶ Hic aſſignat rationem quare nõ debent permittere peccati fomitem in ſe regnare. Primo ne fiant ſerui pctĩ Secundo qꝛ deſierũt eſſe peccati ſerui. ibi. Gratias autem ago deo. Tertio qꝛ ſerui iuſtitie ſunt effecti. ibi. Liberati autem a peccato. Prima ratio eſt hec. Cuicũqꝫ ſe prebet aliquis ad obediendum: illi ſe efficit ſeruum Ergo ſi fomitem in nos regnare permittamus vt ei obediamus et ſerui ſumus: quod ē inconueniens: qꝛ remunerat ſeruus mortem eternam. Et hoc eſt quod dicit [Neſcitis] q. Non debetis peccare: qꝛ eſtis ſub gratia ſꝫ bene operari [Neſcitis] enim [qm̄ cui exhibetis] .i. voluntarie. aliter enim non efficiemini ſerui: qꝛ ſm̄. Greg. Debilis eſt hoſtis qui non vincit niſi volentem) ꝓbetis [vos ſeruos ad obediendum] ꝯſentiendo ꝛ operando [ſerui eſtis] deinceps quadam neceſſitate cõſuetudinis peccatum iterãdo [eius cui obediſtis] .i. poſtqꝫ ei obediſtis ſm̄ voluntatem. eius operando. Eius inqꝫ [ſiue peccati] Ioh. viij. Qui facit peccatum ſeruus ē peccati. Peccati dico ducentis [ad mortem] eternam. qꝛ ſtipendia peccati mors. infra eodem. Uel [ad mortem] .i. ad aliud mortale peccatum. quia peccatum qđ

per penitētiā non diluitur. mox ſuo pondere ad aliud trahit ſm Gre. [Siue obeditionis] .i. iuſtitie. Obedientia ei pars eſt iuſtitie ducētis [ad] maiorē [iuſtitiā]

ps.lxxxiij. Pſ. Ibunt de virtute in virtutem. Apoca. vlti. Juſt⁹ iuſtificetur adhuc. Uel [ad iuſtitiam] .i. vitam eternā. In ſemita enim iuſtitie vita. Prouer. xij. Maledict⁹ ꝑlatus cuius obedientia peccatum. ſeruitus multiplicatio peccatorum. remuneratio ſupplicium eternum. et tamen multi obediunt huic prelato.

Gratias autem ago deo ꝙ fuiſtis ſerui peccati: obediſtis autem ex corde in eam formam doctrine in qua traditi eſtis.

¶ Ecce ſecunda ratio talis. Cuicunqȝ ſe prebet aliquis ad obediendum illi ſe efficit ſeruum. Sed vos exhibuiſtis vos ad obediendum iuſtitie ⁊ abrenunciaſtis peccato. Ergo de cetero ſēper debetis ſeruire iuſtitie non peccato. Dicit ergo [Gratias autem ago deo] qui ē auctor omnis boni. vt ad locum vnde exeunt flumina reuertātur. Eccleſiaſti. i. [ꝙ fuiſtis ſerui peccati] .i. quia cum aliquando .ſ. ante conuerſionem fueritis ſerui peccati [obediſtis autem] nunc [ex corde] non ſpecie ten⁹ tantum. Col. iij. Quicquid facitis ex animo operamini. Obediſtis inquam [in eam formā doctrine] .i. in doctrina que eſt forma: q̄ eſt anime perfectio. ij. Timo. iij. Formam habe ſanorum verborum [in qua] forma [traditi eſtis] id eſt per gratiam inſtituti: ſicut pueri traduntur ad ſcholas.

D Obedientie conditiones cōmendabiles quinqȝ. Tangitur ergo hic quintuplex conditio commendabilis obedientie. Debet enim obedientia eſſe

Famoſa vt ſit ad laudez dei: quod notatur. ibi. Gratias ago deo. infra. xvj. Ueſtra enim obedientia in omnem locum diuulgata eſt ⁊c.

Strenua vt ſit ad deſtructionē peccati. quod notatur ibi. Quod fuiſtis ſerui. Prouerb. xxj. Uir obediens loquetur victorias.

Feſtina vt ſit ad volūtatem domini: quod notatur ibi.

Pſ. xvij. Obediſtis. non dicit obedietis. Pſal. In auditu auris obediuit mihi.

Uoluntaria vt ſit cum deuotione animi: quod notatur ibi. Ex corde. j. Pe. j. Animas veſtras caſtificantes in obedientia charitatis.

Diſcreta vt ſit ad regulam fidei ⁊ voti: quod notatur ibi. In eam formaz doct. Act. v. Obedire oportet deo magis ꝙ̄ hominibus.

Liberati autem a peccato: ſerui facti eſtis iuſtitie.

Ecce tertia ratio quare nō debent permittere peccatum in ſe regnare: quia liberati ab eius dominio ſerui facti ſunt iuſtitie. Primo ergo proponit egreſſum vicij. Secundo ingreſſum virtutis. ibi. Serui facti. Et hoc eſt qd̄ dicit [Liberati autem a peccato] id eſt a fomite ne regnet. Lex enim ſpiritus vite liberauit nos a lege peccati et mortis. infra. viij. [ſerui facti eſtis iuſtitie] Et ideo ei ſoli debemus ſeruire conſentiendo ⁊ operando. Bene ei enim ſeruire optimū eſt. q̄ optime remunerat ſeruos ſuos. iij. Reg. x. Btī ſerui tui. ⁊c.

Humanum dico: propter infirmitatem carnis veſtre. Sicut enim exhibuiſtis membra veſtra ſeruire immundicie et iniquitati ad iniquitatem: ita nunc exhibete membra veſtra ſeruire iuſtitie in ſanctificationem.

Superius oſtendit ꝙ nō debent in peccato manere. et hoc fieri poſſe ſi non permittant peccati fomitem in ſe regnare. Hic tertio monet eos de cetero ſeruire iuſtitie allegans tria. Primo huius admonitionis facilitatem. Secundo ſeruitutis culpe incommoditatem. ibi. Cum enim ſerui eſſetis. Tertio ſeruitutis iuſtitie vtilitatē. ibi. Nunc autem liberati. In prima parte primo mandatum ſuum fore leue affirmat. Secundo qd̄ affirmauit ꝓbat. ibi. Sicut eñ exhibuiſtis. In prima primo proponit leuitatem. Secundo leuitatis opoꝛtunitatē. ibi. Propter infirmitatem. Dicit ergo [Humanū] q. Et quia liberati eſtis peccato [Humanum dico] id eſt quoddam leue vobis ꝑcipio. Onus enim iuſtitie quod vult eis imponere leue eſt Matth. xj. Iugum eñ meū ſuaue eſt ⁊c. Et hoc dico [propter infirmitatem carnis veſtre] que non poſſet grauia ſuſtinere. Spiritus enim promptus eſt. caro autem infirma Mat. xxvj. Et vere humanum [Sicut eñ exhibuiſtis] id eſt voluntate duce preparaſtis [membra veſtra ſeruire immūdicie] .i. peccatis carnalibus vt os gule. renes luxurie. oculos impudicitie [et iniquitati] id eſt peccatis ſpiritualib⁹. iniquitati dico ducenti [ad iniquitatem] id eſt ad mali conſummationem. Hec eſt vilis ſeruitus egyptiaca. ſ. in luto luxurie. latere auaricie. etiam paleis ſuperbie. Exo. j. [Ita nunc] tempore ſcilicet gratie. De quo. ij. Corin. vj. Ecce nunc tēpus acceptabile [exhibete] id eſt preparate [membra veſtra ſeruire] operando [iuſticie] ducenti [in ſanctificationem] id eſt in boni cōſummationem. Orig. Leue precepit ea menſura ſeruire deo qua prius famulabamur peccato. et Augu. Sicut tunc nullus coegit ad peccandū. ſed libido peccati ita nos modo adhuſte viuendū non ſupplicij metus vrgeat ſed delectatio. Infelix peccator qui ita ſe exponit peccato vt ibi ſeruiat.

Uoluntatis ſine coactione. vnde dicit exhibuiſtis Sapien. ij. Uenite ergo ⁊ fruamur bonis que ſunt et vtamur ⁊c. Totum corpus ſine partitione. vnde dicit mēbra veſtra pluraliter. Eſa. j. A plāta pedis vſqȝ ad verticem non eſt in eo ſanitas. E

Cuilibet peccato ſine exceptione. vnde dicit immundicie et iniquitati Oſee. x. Maledictum mendaciū homicidium et furtum et adulterium.

Cōſūmationi opeꝝ ſine correctiōe. Unde ſequit̄. ad iniquitatē Pſ. Cogitauerūt ⁊ locuti ſunt nequitiam ⁊c. ps.lxxij.

¶ Unde notandum ꝙ eſt ſeruiendum iuſtitie ſiue deo ita multipliciter ſicut ſuiebamus pctō videlicet F

Libenter ꝗ̄tum ad effectum voluntatis. exemplo apoſtoli ſupra. j. Gratias ago ⁊c. ⁊ poſt. teſtis eſt mihi deus cui ſeruio in ſpū. Pſ. Uoluntarie ſacri. ps.liij.

Letanter ꝗ̄tum ad vultum conuerſationis. Pſ. Iubilate deo omnis terra ſeruite ⁊c. Iudith vlti. Erat populus iocundus ſm faciem ſanctorum. ps.lxv.

Uigilanter quātum ad ſolicitudinem rationis. Luce. xij. Beati ſerui illi quos cum venerit dñs.

Multipliciter quātum ad diuerſitatem operis. Colo. iij. Serui obedite ꝑ oīa deo. Eccle. ix. Quodcūqȝ potes.

Celeriter quātum ad promptitudinē executiōis. Pſ. Populus quem non cognoui ſeruiuit mihi in aud. ps.xvij.

Potenter ꝗ̄tum ad conatum virtutis Ioſue vlt. Nūc ergo timete dñm et ſeruite ei perfecto corde atqȝ veriſſimo. Pſ. Uiriliter agite ⁊ confortetur cor veſtruz. ps.xxvj.

Ardenter ꝗ̄tum ad feruorem cordis. Infra. xij. Spiritu feruentes domino ſeruientes.

Singulariter quātum ad genus ſeruitutis ſcȝ latrie. j. Reg. vij. Preparate corda veſtra ⁊c.

Indeſinenter ꝗ̄tum ad indeficientiam continuationis Luce primo. Ut ſine timore de manu inimicorum noſtrorum liberati ſeruiamus illi Gala. vj. Bonum facientes non de.

Cum enī ſerui eſſetis peccati liberi fuiſtis iuſtitie. Quem ergo fructum in illis tūc habuiſtis in quibus nunc erubeſcitis. Nam finis illorum mors eſt.

¶ Hic allegat ſeruitutis culpe incommoditatem triplicem. Primo quia cum multo damno. Secūdo quia cum fructu nullo. ibi. Quem ergo fructum. Tertio quia cum fine malo. ibi. Nam finis illorum. Dicit ergo [Cum enim] .q. ideo etiam ſeruiēdum eſt iuſtitie [Cū enim ſerui eſſetis peccati liberi fuiſtis iuſtitie] id eſt a dominio iuſtitie. Damnoſa ſeruitus in qua culpa dominatur in qua iuſtitia expellitur mala libertas. Iob. xj. Uir vanus in ſuperbiam erigitur. et quaſi pullum onagri ſe liberum putat natum. hec libertas potius eſt ſeruitus. Augu. Serui addicti que poteſt eſſe libertas?

Hic oſtēdit ſeruitutem peccati eſſe ſine fructu vbi implicantur tria circa opus peccati: fructus null⁹. Unde querit [Quem fructum] delectatio preterita: vnde dicit [habuiſtis tunc in illis] confuſio preſens. vnde addit [in quibus nunc erubeſcitis] Et hoc eſt quod dicit [Quem ergo]. q. hoc malum habuiſtis ſcꝫ ſpoliationē iuſtitie ⁊ tamen nullum fructum: quem ergo fructum habuiſtis: tunc quādo eratis ſerui peccati in illis peccatis enormibus: in quibus nunc cū ſanementis facti eſtis erubeſcitis. In peccatore enim ratio ligata eſt: vt in furioſo: vt quod turpiſſimuꝫ eſt iudicet pulchruꝫ Iob. xxx. Eſſe ſub gentibus delicias cōputabāt: quaſi di. in illis nullum fructum habuiſtis: quia non poteſt arbor mala fructus bonos facere. Matth. vij. [Nam finis] quaſi de fructu quero: de fine enī certuꝫ eſt [Nā finis illorum] peccatorū [mors eſt] eterna. Eccle. xxi. Uia peccantium complantata lapidibus ⁊ in fine illorum inferi ⁊ tenebre ⁊ pene. Habemus ergo in ſeruitute peccati dānum multum: fructum nullum: finem malum.

Nunc vero liberati a peccato: ſerui autem facti deo: habetis fructuꝫ veſtrū in ſanctificationem: finem vero vitam eternam. Stipendia enim peccati mors. gratia autē dei vita eterna: in chriſto ieſu domino noſtro.

¶ Hic allegat ſeruitutis iuſtitie vtilitatem triplicem. Primam de preterito: quia iuſtificat. Secundā de preſenti: quia gratificat. ibi. Habetis fructum. Tertiam de futuro: quia glorificat. ibi. Finem vero. Ubi primo oſtendit quid ſit finis iuſtitie. Secundo probat hoc per oppoſitum finem culpe. ibi. Stipēdia peccati. Tertio probat per cauſam ſcilꝫ per donum gratie diuine. ibi. Gratia autem dei. Dicit ergo [Nūc vero] quia ita fuit vobis tunc [Nunc vero liberati a peccato] cuius tunc ſerui eratis [ſerui autē facti deo] cui ſeruire ⁊ regnare eſt quod non tunc: quia nemo poteſt duobus dominis ſeruire. Matth. vj. [habetis] iam in preſenti [fructum veſtrum] id eſt vobis congruum: vos dico ducti [in ſanctificationem] id eſt virtutum conſummationē Gal. v. Fructus autem ſpiritus pax patientia ⁊c. ⁊ ad
pſ. cxxvi Ephe. v. Fructus lucis eſt in omni veritate [finem vero] habebitis vitam eternam. Pſ. Cum dederit dilectis ſuis ſomnū ecce hereditas [Stipendia] quaſi Et vere ita eſt quod patet per oppoſitum: quia [Stipendia peccati] .i. digna retributio militū diaboli [mors] nature. Gen. ij. Quacunqꝫ die comederitis Mors gehenne. Ezech. xviij. Anima que peccauerit ipſa morietur: ⁊ dicitur ſtipendium ſm glo. a ſtipe pendenda: id eſt a ſubſtantia ponderanda; quia retributio dabatur militibus ad pondus. Gratia autem dei] id eſt per gratiam dei [vita eterna] datur: nec per hoc excludit merita: ſed hoc attribuit gratie tanqꝫ principali: ⁊ hoc ſcꝫ gratia ⁊ vita [in chriſto ieſu domino noſtro] Ioh. i. Gratia et veritas per ieſum chriſtuꝫ facta eſt. ⁊ Ioh. xiiij. Ego ſum via veritas ⁊ vita.

Hic queritur ſuper illud Non ergo regnet

Glo. Lex carnis peccatum eſt ⁊ eius remiſſio fit in baptiſmo. Contra lex carnis poſt baptiſmū manet. Rñ. Lex carnis dupliciter conſiderari poteſt Uel vt auerſio ab eternis ſic peccatum eſt: ⁊ remittitur in baptiſmo. Uel vt inclinatio ad temporalia: ſic non eſt peccatum niſi materialiter: ⁊ manet poſt baptiſmum. Item ſuper illud ſed nec exhibeatis. Glo. Non prohibet concupiſcentiam que eſt in primo motu: quia non eſt in poteſtate noſtra. Contra. Ergo primus motus nō eſt pec-
Motus q̄ dicat eſſe in p̄tāte noſtra. catum. Rñ. In poteſtate noſtra eſt quilibet motus in particulari ſed non oēs in vniuerſali. Item ibidē glo. Prohibet ne mente delecteris vel conſentias concupiſcentie carnis. Contra Ergo oīs delectatio carnalis peccatum mortale eſt. Rñ. Glo. Loquitur de delectatione moroſa ⁊ completa non de quacunqꝫ. Itē ſuper illud Serui fuiſtis eius cui obediſtis Glo. Cogimini quadā neceſſitate: Contra Null⁹ cogitur ad peccandum: quia omne peccatum eſt voluntarium. Rñſ. Non eſt coactio ſufficiens ſed efficiens vel inducens. Item ſuper illud Gratias ago deo ꝙ fuiſtis ſerui peccati. Cōtra. De malo non eſt gratiaruꝫ actio. Rñ. Nō agit gratias de hoc ꝙ peccatores fuerunt diuiſim. ſed de hoc quod fuerunt: modo non ſunt. coniunctim. Itē ſuper illud Obediſtis ex corde Glo. Per naturam nō per legem obediſtis fidei. Contra. Ergo per ſola naturalia poteſt quis credere articulos fidei. Rñ. Glo. intelligit per naturam gratia reparatam: non nudā. Itē ſuper illud Humanum dico Glo. Parco non exigens plus boni ꝗ̄ egiſtis mali. Contra. Ergo pro peccato vnius diei ſufficit penitentia vnius diei. Rñ. Quantitas peccati non tantum attenditur in duratione: ſed in deformitate: Item ibidem glo. Parum eſt vt contemnas quicquid te delectabat: cōtemne etiam quicquid te terrebat. Contra. Ergo non eſt in ſtatu ſalutis q̄ nō eſt paratus ſubire martyrium: quod falſum eſt. Rñſ. Parum eſſe intelligit ad habendam perfectam iuſtitiam: non ſimpliciter. Item ſuper illud Gratia dei vita eterna. glo. Intelligimus deum ad vitam eternam pro ſua miſericordia: non pro meritis noſtris nos ducere. Contra. Premium redditur meritis. Rñſ. Hoc dicit: quia merita nō ſunt noſtra pricipaliter ſed gratie dei.

Capitulum. vij.

An ignoratis fratres (ſcientibus enim legem loquor) quia lex in homie dominatur quanto tempore viuit.

¶ Sup. ca. v. ⁊ vi. Romanos monuit ad pacem allegando reconciliationem factam per chriſtū que debet eſſe cauſa concordie. Hic monet eos ad idem allegando ceſſationem legis factam per eundem que erat cauſa ſiue occaſio diſcordie ſcꝫ capitulo. vij. ⁊ octauo. Ubi primo oſtendit non eſſe permanendum in lege que ceſſauit capitulo iſto. Secundo oſtendit poti⁹ permanendum eſſe in chriſto qui legem euacuauerit capitulo. viij. Nihil ergo dānationis. In prima parte primo oſtenditur legis euacuatio. Secundo ne propter ei⁹ euacuationem crederetur fuiſſe mala ponitur legis excuſatio. ibi. Quid ergo dicemus. Tertio quia non ſufficit eam excuſare ponitur eius cōmendatio. Itaqꝫ lex quidem ſancta. In parte prima legem euacuatā. Primo aſſerit. Secundo ad hoc probandum ſimilitudinē de lege matrimonij inducit. ibi. Nam que ſub viro eſt. Tertio ex hac ſimilitudine legem non eſſe tenendam concludit. ibi. Itaqꝫ fratres mei. In prima primo proponit veritatis euidentiam cum querit An ignoratis. Secundo euidentie cauſam cum interſerit. Scientibus enim legem. Tertio veritatem ipſam. ibi. Quia lex in homine. Dicit ergo [An ignoratis] hoc dupliciter legitur ſm glo. Uno modo de lege moyſi ſm Augu. Alio modo de lege ciuili: id eſt de lege naturali ſm conſuetudines ⁊ ſtatuta ex ipſis elicita que nō eſt aliud ꝗ̄ lex ciuilis ſm Amb. Primo modo ſic. Ita per chriſtuꝫ eſt vita non per legem que iam vitam non habet [An eſtis ignoratis fratres] Omnes fideles vocat fratres: quia filij eiuſdem patris ſcꝫ chriſti ⁊ eiuſdem matris ſcꝫ eccleſie per fidem [quia lex] ſcꝫ moyſi [in homine dominatur] ita ſcꝫ vt homo ei obedire teneatur [quanto tēpore viuit] ipſa lex. i. ꝗ̄diu ſtatum habet ⁊ firmitatē. i. vſqꝫ ad eius euacuationem factā per chriſtum. Finis enim legis chriſtus: infra. x. Hoc enim ignorare nō debetis [ſcientibus enim legem loquor]. i. iudeis ſpecialiter non gentibus. Et vere ita eſt: vt patet in lege matrimonij. Nā que ⁊c. Secundo modo legitur ſm Am. de lege ciuili. ſic [An ignoratis fratres] q. d. non [ſciētibus enim legem] ciuilem [loquor]. i. vobis romanis qui legem condidiſtis: ⁊ ſm leges viuitis: non barbaris qui legibus non vtūtur [quia lex] ſcꝫ ciuilis [in homine dominatur] vt homo teneatur ei obedire [quanto tempore viuit] ipſa lex ciuilis ſcꝫ vſqꝫ ad ſui abrogationem. Uel per contrariā legem: vel per contrariā

conſuetudinem. Et quod ſic patet in lege ſpeciali matrimonij que eſt quedam pars legis ciuilis. Nam que ſub viro eſt ⁊c. Primo modo hoc quod dico. Nam que eſt nota argumenti a ſimili. Secundo nota argumenti a parte.

Nam que ſub viro eſt mulier viuente viro alligata eſt legi. Si autem mortuus fuerit vir eius: ſoluta eſt a lege viri.

¶ Hic ad probandum: ſimile de lege matrimonij inducit. Ubi circa legem coniugij tangit. Primo tēpus durationis. Secundo tempus ceſſationis. ibi. Si autem mortuus fuerit. Tertio effectum vtriuſqʒ temporis. ibi. Igitur viuente. Dicit ergo [Nam que] quaſi. Et vere ita eſt: vt patet per ſimile [Nam mulier que ſub viro eſt] .i. quecunqʒ coniugata [que ſub viro eſt] quia ſub poteſtate viri. Geñ. iij. Sub viri poteſtate eris [viuente viro] eius [alligata eſt legi] viri. Et hoc dupliciter. Quia tenetur ei debitum reddere. Et non poteſt ſe alteri copulare: ⁊ ideo dicit alligata non ſolū ligata. De hac lege. j. Cor. vij. Mulier ſui corporis poteſtatem non habet [Si autem mortuus fuerit vir eius] et hoc vel morte ciuili per profeſſionem ante carnalem copulam. Uel morte naturali poſt carnalem copulam [ſoluta eſt a lege viri] Simile habetur. j. Cor. vij. Mulier alligata eſt viro ⁊c. Similiter ſi lex ſtatū amittit: ſoluitur homo a vinculo legis.

Igitur viuente viro vocabitur adultera ſi fuerit cum alio viro. Si autem mortuus fuerit vir eius liberata eſt a lege viri: vt non ſit adultera ſi fuerit cum altero viro.

¶ Hic tangit effectum vtriuſqʒ. Et primo durationis. Secundo ceſſationis. ibi. Si autem mortuus fuerit. Dicit ergo [Igitur] ita viuente viro alligata eſt [Igitur viuente viro] id eſt q̄diu viuit vir [vocabitur adultera] quaſi ad alterum thorū tendens [ſi fuerit cum alio
Mulier nō debet ſe alteri copulare donec certa ſit de morte viri. viro] non enim debet ſe alteri copulare quouſqʒ certa ſit de morte viri. Matthei. decimonono. Qui dimittit vxorem facit eam mechari: ⁊ qui dimiſſaʒ duxerit adulterat [Si autem mortuus fuerit vir eius] vel morte naturali vel ciuili ante carnalem copulam [liberata eſt a lege viri] ⁊ hoc ita [vt non ſit adultera ſi fuerit cum altero viro] imo cui vult nubat tantum in domino. j. Cor. vij. Similiter lege habente ſtatum peccat qui preuaricatur legem: finita lege ⁊ euacuata per chriſtum non peccat qui ea dimiſſa venit ad chriſtum. Moraliter. Notandū q̄ lex lucerna eſt. Pſ.
Pſ. cxviij. Lucerna pedibus meis. Chriſtus ſol Malach. vltio. Timentibus nomen meum orietur ſol iuſtitie: ſed ſole orto inutilis eſt lucerna. Ergo ſimiliter chriſto nato inutilis eſt lex.

Itaqʒ fratres mei: ⁊ vos mortificati eſtis legi per corpus chriſti: vt ſitis vos alterius qui ex mortuis reſurrexit: vt fructificetis deo.

¶ Hic tertio ex dicta ſimilitudine concludit legē non eſſe tenendam. Ubi primo cōcludit q̄ non debent amplius tenere legem. Secundo confirmat per ſtatꝰ eorum ſub lege preterita conditionē. ibi. Cum enim eſſemus. Tertio confirmat idem per ſtatus preſentis cōſiderationem. ibi. Nunc autem ſoluti ſumus. Ad oſtēdendum q̄ non debent amplius tenere legem. Implicantur quatuor. Primo abſolutio ab obligatione veteris legis. ibi. mortificati legi. Secundo author abſolutionis. ibi. per corpus chriſti. Tertio debitum noue obligationis. ibi. vt ſitis vos alterius. Quarto cōmodū nouitatis. ibi. vt fructificetis deo. Dicit ergo [Itaqʒ] quaſi ita eſt inter virum ⁊ mulierem. Iuxta hanc [itaqʒ] ſimilitudinē [fratres mei: ⁊ vos] ſicut ⁊ nos apoſtoli [mortificati eſtis legi] id eſt non eſtis obligati legi: quaſi lege mortua: ⁊ hoc [per corpus chriſti] .i. p̄ incarnationis myſterium: Uel [per corpus chriſti] .i. per impletionem veritatis factam per chriſtum: cuiꝰ lex non erat niſi vmbra. Heb. x. Umbrā habēs lex ⁊c. mortificati inquā ita [vt ſitis vos alterius] q̄ legis: Moyſi: ſcʒ chriſti [qui ex mortuis reſurrexit] animaꝰ ſcʒ de limbo. corpus de ſepulchro. Mat. vlt. Quid q̄ritis viuentem cum mortuis: quaſi debetis eius eſſe qui emit vos propria morte quod implicat ibi ex mortuis nec debetis erubeſcere eius eſſe qui tante virtutis eſt q̄ ſurrexit ex mortuis. Mortificati inquā eſtis legi vos ſicut nos: ⁊ hoc [vt] vtriqʒ [fructificemꝰ deo] modo qui ſub lege morti fructificabamus: hoc eſt eſt tempus fructuū. Mat. xx. Cum autē tempus fructuum ⁊c. Ex hoc elicitur talis ratio Poſt mortem ſiue ſtatum legis cuiuſcunqʒ non tenetur quis ad legem. Sed ritus legis mortuus eſt per chriſtum: ergo āplius non tenemur ſeruire legi ſed chriſto: patet ergo trāſitus legis veteris finis tranſeuntis Inchoatio noue vtilitas inchoate.

Cum enim eſſemus in carne: paſſiones peccatorum que per legem erant operabantur in membris noſtris: vt fructificarent morti.

¶ Hic oſtendit legem non eſſe tenendā per comparationem ad ſtatum preteritum legis. Ubi primo tāgit tempus legis veteris. Secundo opus illius temporis. ibi. Paſſiones peccatorum. Tertio fructum illius operis. ibi. Ut fructificarent. Tempus malum: opera peiora: quia peccata fructus peſſimus: quia mors. Et ideo non eſt manendum ſub lege. Et hoc eſt quod dicit [Cum enim] quaſi Et vere modo non olim fructificamus deo [Cum enim eſſemus in carne] es ſcʒ que carnis ſunt operātes tempore legis. Sic accipitur caro pro carnalibus vicijs. j. Cor. xv. Caro ⁊ ſanguis regnum dei non poſſidebunt: Uel [in carne] id eſt in carnalibus obſeruantijs ſic accipitur caro. Ioh. vj. Caro non prodeſt quicq̄ [paſſiones peccatorum] id eſt concupiſcentie que ſunt cauſa culpe paſſiones nature: q̄ eam corrumpunt [que] paſſiones [per legem erant] cognite: quia per legem cognitio peccati. Uel [per legē erāt] aucte occaſionaliter: quia virtus peccati lex. j. Cor. xv. [operabantur in membris noſtris] ducendo ſcʒ ea ad mala opera vt concupiſcentia videndi ducebat oculum ad male videndū: ⁊ ſic de alijs: ita [vt fructificarent] membra veſtra [morti] .i. ſa cerent opera digna morte: hi ſunt fructus peſſimi quos facit arbor mala. ſ. caro. Gal. vj. Qui ſeminat in carne: de carne metet corruptionem.

Nunc autem ſoluti ſumus a lege mortis: in qua detinebamur: ita vt ſeruiamus in nouitate ſpūs. non in vetuſtate litere.

¶ Hic oſtendit legem non eſſe tenendam ex conſideratione ſtatus preſentis. Ubi primo ponitur: ſtatus p̄ſentis libertas. Secundo libertatis vtilitas. ibi. Ita vt ſeruiamus. Dicit ergo [Nunc autem] tempore gratie. ij. Cor. vj. Ecce nunc tempus accep. ⁊c. quo ſumꝰ chriſti [ſoluti ſumus] remiſſis. ſ. peccatis ⁊ reatu mortis [a lege mortis] id eſt que erat occaſio mortis eterne. Unde dicitur miniſtratio mortis. ij. Cor. iij. Uel [a lege mortis] quia erat cauſa mortis temporalis: q̄ peccantes iubebat interfici. Exo. xxij. Maleficos nō patieris viuere. ad Hebre. x. Irritā quis faciens legē moyſi ⁊c. [in qua detinebamur] vt captiui. Soluti inq̄ [ita vt ſeruiamus in nouitate ſpūs] in operibus noui hominis per ſpiritum ſanctum. Eph. v. Induite vos nouum hominem. Uel in nouitate ſpiritus] .i. ſpiritualis intelligentie. ij. Cor. iij. Litera occidit ſpiritꝰ viuificat [non in vetuſtate litere] .i. non in ritu obſeruantie veteris literalis que ſeruiit: q̄ ceſſauit. Heb. viij. Quod antiquatur ⁊ ſeneſcit prope interitum eſt. Ecce ergo tria contraria: ſolutio contra detentionem nouitas contra vetuſtatem: ſpiritus contra literam. Ideo debemus ſeruire libere non ſicut ſerui ſub lege:

gratioſe nõ ſicut hoſtes ſub vetuſtate culpe. ſpiritualiter non ſicut rudes ſm ſuperficiem litere: quia ſtatus preſens eſt libertatis/nouitatis/⁊ ſpiritualitatis.

Quid ergo dicemus? Lex peccatum eſt? Abſit. Sed peccatum nõ cognoui niſi per legem. Nam concupiſcentiam neſciebam eſſe peccatũ: niſi lex diceret Nõ cõcupiſces

¶ Poſita legis euacuatione. Hic agitur de legis excuſatione. Ubi primo oſtendit ꝙ lex non eſt cauſa peccati. Secundo ꝙ eſt ſolum occaſio peccandi. ibi. Occaſione autem accepta. Tertio quomodo ſit occaſio: non cauſa peccati. ibi. Sine lege enim peccatum In prima parte primo querit an per legem ſit peccati commiſſio. Secundo oſtendit ꝙ non: quia per legem eſt peccati vitandi cognitio. ibi. Abſit. Tertio probat hoc exemplo. ibi. Nam concupiſcentiam. Dicit ergo [Quid ergo dicemus] Octo dixerat apoſtolus ſuperius contra legem propter que poteſt oriri iſta queſtio

D ¶ Primum quia ex operibus legis non iuſtificabitur omnis caro.

Secundum quia vocauit eam legem factorum.

Tertium: quia dixit ꝙ lex iram operatur.

Quartum quia lex ſubintrauit vt abũdaret delictũ.

Quintum quia peccatum non dominabitur: quia nõ ſumus ſub lege.

Sextũ quia paſſiones peccatoꝝ per legem erãt.

Septimum qꝛ vocauit eam legem mortis.

Octauum quia vocauit eã vetuſtatem litere.

¶ Cauſa harum fuit vt aboleret legalia ⁊ doceret trãſire ad gratiam. non quia lex eſſet mala. Dicit ergo [Quid ergo] quaſi predicta diximus de lege. [Quid ergo dicemus] nunquid dicemus [lex peccatum eſt] id eſt docens vel faciens homines peccare? [abſit] vt hoc dicamus. Glo. vno verbo defenſa eſt veritas: quia magna eſt defendẽtis authoritas: lex enim potius docet vitare peccatuꝫ ꝙ̃ facere: propter tranſgreſſiones

Pſ. xviij. enim poſita eſt lex. Gal. iij. Pſ. Lex domini immaculata eſt. Et vere non eſt peccatum [ſed] potius bonuꝫ quia [peccatum non cognoui niſi per legem] Hoc verificatur tripliciter. Uel quia non cognouiſſem de aliquibus peccatis ꝙ eſſent peccata. Uel de aliquibus non cognouiſſem ꝙ eſſent tanta peccata ⁊ ita grauia. Uel de aliquibus non cognouiſſem ꝙ eſſent morte eterna punienda niſi per legem prohibentem. Exo. xx. Prouerb. vj. Mandatum lucerna ⁊ lex: lux. Et loquitur hic Apoſtolus non in perſona ſua ſed in perſona hoīs generaliter [Nam concupiſcentiam neſciebã eſſe peccatum] ſupple vel eſſe: vel ita graue eſſe [niſi lex diceret. Non concupiſces] Exo. xx. Exemplificat autem de concupiſcentia: que generale vitiũ eſt. Unde glo. Bona eſt lex que dum concupiſcentiam prohibet omne malum prohibet. j. Timo. vj. Radix omnium malorum cupiditas.

Occaſione autem accepta. peccatum per mandatum operatum eſt in me omnẽ concupiſcentiam.

¶ Hic oſtendit ꝙ lex occaſio eſt peccati. Ubi primo tangit occaſionis materiam ſcꝫ Mandatum. Secundo effectum. ibi. Operatum eſt in me. Dicit ergo [Occaſione autem] hoc dupliciter legitur. Uno modo ſm ꝙ ly mãdatũ: determinat hoc qđ eſt accepta. Alio modo ſm ꝙ determinat Operatum eſt. Dicit ergo [Occaſione autem] quaſi ita bona eſt lex: ſed tamen [peccatum] id eſt fomes peccati vel dyabolus author peccati [occaſione accepta per mandatuꝫ] quia ipſuꝫ mãdatum oſtendebat rem concupiſcibilem: ⁊ ſic erat occaſio concupiſcendi [operatum eſt in me ⁊c.] Unde ſicut ſol oſtendit mulierem: vnde plerunqꝫ concupiſcentia irritatꝰ: non tamen malus eſt: ſic lex mala non eſt: licet occaſionaliter irritetur concupiſcentia per ipſam. Uel [peccatum occaſione accepta] a rebus ſcꝫ viſibilibus ⁊ concupiſcibilibus [operatum eſt in me per mãdatum] hoc eſt per legem occaſionaliter: quia ſm glo. talis eſt noſtra carnalitas vt ardentius deſideret prohibita Nitimur in vetitum ſemper cupimuſqꝫ negata [omnem concupiſcentiam] id eſt omnem concupiſcentie gradum ſcꝫ cogitationem/conſenſum/⁊ opus. vel [omnem concupiſcentiam] id eſt omnem concupiſcentie effectum: id eſt omne peccatum in genere: Ante legem enim erat peccatum: ſed non omne: quia nõ erat crimen preuaricationis ſm glo. Que proprie eſt trãſgreſſio legis ſcripte Mandatum bonũ: occaſio mala: peccatũ peius: concupiſcentia peſſima.

Hic queritur ſuper illud. Lex in homine dominatur. Glo. Lex nature generalis eſt: ſed nõ omnes ſui partes ab omnibus recipiuntur. Contra. partes legis naturalis ſunt precepta moralia. Nõ occides ⁊c. Hec autem ab omnibus accipiuntur. Rñ. Sicut partes domus quedam ſunt proxime vt tectũ pa- Legis naturalis partes q̄ ſũt. ries fundamentum: quedaꝫ remote vt lapides ligna. ⁊c. Sic legis naturalis. Quedam ſunt partes prime: actuales: vt prima principia legis nature: ⁊ hec ab omnibus recipiuntur. Quedam vero ſecundarie. quaſi potentiales vt concluſiones que ex illis eliciuntur vel elici poſſunt: ⁊ he ab omnibus nõ recipiuntur. Item ſuper illud Quanto tempore viuit. glo. dicit ꝙ lex naturalis. moritur quando ſtatum amittit. Contra. Sicut ala nunꝙ̃ moritur: ita nec habitus naturalis legis ei impreſſus. Rñ. Legem naturalem appellat hic nõ ſtatuta diuina mẽti impreſſa: ſed ſtatuta humana ex illis deriuata. Item ſuper illud Paſſiones peccatorum que per legem erant. glo. note vel aucte. Contra. Nihil augetur per additionẽ contrarij: ergo malũ nõ augetur per additionẽ boni. Rñ. Contrariũ vnum nõ augetur per additionẽ cõtrarij per ſe: ſed per accidẽs aliqñ mutatur. vnde aqua calefacta fortius congelatꝰ Aqua calefacta fortiꝰ cõgelatur. Sic lex non auxit peccatũ per ſe ⁊ directe: ſed per accidens ⁊ indirecte. quia per peccati oſtentionẽ mota eſt concupiſcentia. Similiter videns diabolus ꝙ homo per legem reuocaretur a malo: grauius cepit tentare: ſicut Pharao filios iſrael. Exo. xiiij. Ideo bene dicit occaſione autem. ⁊c. Item ſuper illud Non in vetuſtate litere. glo. In gratia ſic eſt morandum vt nihil addatur de operibus legis. Contra. Ergo decimas nõ debemus ſoluere nec paſcha celebrare nec pentecoſten obſeruare. Rñ. Decimarum datio non erat ex lege: ſed ante legem: paſcha vero celebramus vt ipi nomine non re: quia paſcha eorum erat dies egreſſionis de egypto: noſtrum vero dies reſurrectionis dominice ſimiliter dicendum eſt de pẽtecoſte: illi enim celebrãt diem lationis legis que quinquageſima die egreſſiõis de egypto data fuit: nos vero diem miſſionis ſpiritusſancti. Act. ij. Item peccatum non cognoui niſi per legem. Contra. Ante legem peccatum cognoſcebatꝰ. vnde fratres Ioſeph. Geñ. xlij. Merito hec patimur: quia peccauimus in fratrem noſtrum. Rñ. ſm glo. per legem: primo cognitum peccatum dicitur. quia quedam: tunc primo cognita ſunt fore peccata: quedam grauiora fore: quedam fore a deo punienda. Item ſuper illud concupiſcentiam neſciebaꝫ. glo. bona eſt lex que dum concupiſcentiam prohibet omia mala prohibet. Contra. Ergo ſuperfluũt alie prohibitiões. Rñ. Prohibitione concupiſcentie omnia mala prohibentꝰ in vniuerſali ⁊ in radice non in particulari. Item lex non prohibet omnem concupiſcentiam: ſed quarũdaꝫ rerum. Exo. xx. Ergo non prohibet in hoc omnia mala etiam in vniuerſali: Rñ. In concupiſcentia illarũ rerum intelligit lex concupiſcentiam omnium rerum ꝓhibitarum a ſimili. Item quare dicitur lex vetuſtas litere. Rñ. Quia ſecundum ſuperficiem litere intellecta veterem facit hominem: non enim aufert peccatũ: ſed auget per occaſionem. Uel quia obſeruatur in exteriori homine qui veteraſcit ⁊ deficit. Uel quia promittit ea que veteraſcant ⁊ corrumpunt. ſ. tẽporalia.

C ¶ Notandũ ſuper illud In nouitate ſpiritus ꝙ nouitas homis in multis cõſiſtit que per gratiã habentꝰ. Hoīs nouitas i q̄bꝫ ꝯſiſtit. Primo in nouitate ſacramentorũ. Sic fit nouus miles per nouitatẽ balneorũ. Titũ. iij. Per lauacrum re

generationis ꝛ renouationis. ꝛc.
Secundo in nouitate cordium. Sic fit nouus amicus per nouitatem vnitatis voluntatū. Ezech. xi. Dabo vobis coꝛ nouum.
Tertio in nouitate linguarū. Sic dicitur noua planta ex nouitate frondium. Mar. vlti. Linguis loquētur nouis.
Quarto in nouitate operum. ſic dicitur vetus temp⁹ ex nouitate fructuum ſupra vi. In nouitate vite ambulemus.
Quinto in nouitate conuerſationis. Sic dicitur Ueſtimentum nouum. iij. Regū. xi. Occurrit ei Helias opertus pal. n.
Sexto in nouitate contēplationis. Sic dicitur alimētum nouū. Sap. xi. Illi guſtauerunt eſcam nouā.
Septimo in nouitate preceptoꝛum. Sic dicitur oꝛdo nouus. Joh. xiij. Mandatū nouum do vobis.
Octauo in nouitate carminū: Sic dicitur cantus nou⁹.
Ps. xxxix. Ps. Immiſit in os meum canticū nouum.
Nono in nouitate belloꝛum. Sic dicitur magiſterium nouum patiendo vincere. Judic. ix. Noua bella eligit dominus.
Decimo in nouitate premioꝝ. Sic dicitur noua meſſis Eſa. vlt. Ecce ego creo celos nouos ꝛ terram nouam. Felix nouitas vbi maculam originis delet regeneratio ſacramentoꝝ. Rancoꝛem charitas coꝛdium. Erroꝛem veritas linguarum. Iniquitatem equitas operū. Scandalū honeſta conuerſatio. Ocium deuota contemplatio. Rebellionem obedientia. Uaniloquium laus diuina. Bello ſuccedit victoꝛia vicioꝛum. Meritis gaudia premioꝝ. Sic renouatur arboꝛ: vt aſſimiletur pluuia rigans ſacramentis. Radix coꝛ di. folia lingue: fructus operi: flos conuerſationi: odoꝛ contemplationi: coꝛtex circūligans pceptis: ſpecies laudi: vigoꝛ bello: vtilitas premio.

Sine lege enim peccatum moꝛtuum erat. Ego autem viuebam ſine lege aliquando. Sed cum veniſſet mandatum peccatū reuixit. Ego autem moꝛtuus ſum.

¶ Superius oſtendit ꝙ lex non eſt cauſa: ſed tamē occaſio peccati. Hic tamen oſtēdit quomodo hoc fit. Ubi oſtendit primo ꝙ peccatum ante legem minus viguit. Secundo ꝙ poſt legem datā magis inualuit. ibi. Sed cum veniſſet. Tertio oſtendit vnde hoc fuerit. ibi. Et inuentū eſt mihi. In prima primo pꝛoponit veritatem intentam. Secundo declarat ppoſitam. ibi. Ego aūt viuebam. Simili modo ſecūda diuiditur. Dicit ergo [Sine lege] hoc dupliciter legitur. Uno modo ſm rē. Alio modo ſecundum cognitionem. Primo modo ſic. Ita peccatum per mandatum operatum eſt in me omnem concupiſcentiam. Et vere per mandatum legis [ſine lege enim] id eſt cum lex non erat [peccatum] id eſt fomes ſiue concupiſcētia: vel dyabolus qui eſt authoꝛ peccati. Et ad maioꝛem expꝛeſſionem dicit [peccatum moꝛtuū erat] id eſt debile: quia nec fomes ita vigebat ante legem nec etiam diabolus ita ſeuiebat. Per legem enim irritatur ꝛ pꝛouocatur concupiſcētia et diabolus videns legem datam homini in adiutoꝛiū ad vitandum peccatum: magis ſeuire cepit contra hominem [Ego autem] homo rationalis quicunqꝫ. Loquitur enim ſm glo. non in perſona ſua: ſed hominis generaliter [viuebam] cōparatione ſcꝫ moꝛtis ſubſecute poſt legem non ſimpliciter. Uiuebam inqꝫ [ſine lege aliquando] ſcꝫ ante dationem legis [ſed cum veniſſet mandatum] id eſt lex: quam vocat mandatum. qꝛ abſentibus eſt data: ꝛ per nuncium miſſa [peccatum] id eſt fomes vel diabolus [reuixit] id eſt amplius viguit ꝛ foꝛtificatum fuit ꝛ quaſi inuento obice rebellare cepit [ego autem homo] quicunqꝫ [moꝛtuus ſum] id eſt peccato occiſus: augmentato: ſcꝫ peccato per additionem pꝛeuaricationis. Quod enim prius erat peccatum ſolum: poſtea factum eſt peccatum ꝛ pꝛeuaricatio. Implicantur ergo ſex ex quibus cōcluditur ppoſitum. Abſentia legis. Debilitas fomitis. Uita hominis: ꝛ econtrario. Pꝛeſentia legis. Uigoꝛatio fomitis. Moꝛs hominis. Ergo peccatum ante legē minus viguit ꝛ poſt inualuit. Secundo modo legitur ſic. Ita peccatum non cognoui niſi per legem. Et vere qꝛ [ſine lege] id eſt cum lex non erat [peccatū] id eſt diabolus vel fomes [moꝛtuum erat] id eſt ignotum acſi eſſet moꝛtuum. ſm illud Ps. Obliuioni datus ſum tāꝙ moꝛtuus a coꝛde [ego aūt] homo quicūqꝫ [viuebā] id eſt videbar mihi viuere: quia non putabam me eſſe debitoꝛem moꝛtis. Uiuebam inquaꝫ [ſine lege aliquādo] ante ſcilicet dationem legis [Sed cuꝫ veniſſet mādatum] id eſt lex [peccatum] prius ignotum [reuixit] id eſt mihi innotuit. Et dicit reuixit. Uixit quidem in paradiſo quando iuxta pceptuꝫ ſatis apparebat cōmiſſum. Sed cum homines nati peccatoꝛes: ſine mandato viuerent: peccatum latebat. reuixit autem ꝛ apparuit dato mandato. Ps. xxx.

Et inuentum eſt mihi mandatū quod erat ad vitam: hoc eſſe ad moꝛtem. Nam peccatum occaſione accepta per mandatum ſeduxit me: et per illud occidit.

¶ Hic oſtendit vnde hoc fuit ꝙ peccatum poſt legem inualuit. Ubi dicit ꝙ hoc fuit ꝛ eſt ex vicio hominis cauſaliter quia inuentum ꝛc. et ex lege occaſionaliter: nā peccatum occaſione. Et hoc eſt quod dicit. [Et inuentum] quaſi Ita peccatum reuixit dato mandato [et] ita [inuentum eſt mihi]. i. cuicūqꝫ bene attēdenti [mādatum quod erat ad vitam] ſimpliciter: ꝛ quantū erat de intentione dantis ſm illud Deut. iiij. Et nūc iſrael audi precepta ꝛ iudicia que ego doceo te vt faciēs ea viuas [hoc eſſe] mihi non obſeruanti ſed pꝛeuaricanti [ad moꝛtem] occaſionaliter. Sicut inebꝛiato vinum non eſt in culpa ſed male vtens vino. Unde ait quidā. Non eſt culpa vini: ſed culpa bibentis. [Nam] .q. Et vere ſic eſt mandatum quod erat ad vitam: inuentum eſt mihi ad moꝛtem [nam peccatum]. i. fomes vel diabolus [occaſione accepta per mandatum] Gloſ. quia quod concupiſcitur: dulcius fit dum pꝛohibetur Pꝛouerb. ix. Aque furtiue dulcioꝛes ſunt ꝛ panis abſconditus ſuauioꝛ [ſeduxit me]. i. falſa dulcedine fefellit me. ꝛ a bono ad malum traxit [ꝛ per illud] mandatum ſcilicet [occidit] occaſionaliter quia me pꝛeuaricatoꝛem conſtituit. Uel [per illud] quod me ſeduxit [occidit] id eſt ad moꝛtem eternam traxit. Augu. Gladio quem poꝛtabas inimicus te occidit. mādato tanqꝫ gladio armatus eras vt inimicum occideres quod non valens ſi de te pꝛeſumis. Ergo peccati cauſa eſt homo. occaſio lex. effectus pꝛeuaricatio. finis moꝛs eterna.

Itaqꝫ lex quidem ſancta: ꝛ mandatū ſanctum et iuſtum ꝛ bonum.

¶ Superius excuſauit legem: oſtendēdo eam nō eſſe malam Hic cōmendat eam: oſtendēdo eam eſſe bonā. Et hoc oſtēdit tripliciter. Pꝛimo ex legis natura: bona iubentis ꝛ mala vetantis. Secundo ex teſtimonio humane nature: ea que lex pꝛohibet deteſtantis. ibi. Si autem quod nolo illud facio. Tertio ex adiutoꝛio quod lex pꝛeſtat nature in bonis operandis. ibi. Inuenio ergo legem. In prima primo aſſerit ꝙ lex in ſe bona ſit. Secundo querit ꝛ ſoluit vtrum ex lege peccatū ſit. ibi. Quod ergo bonum eſt. Tertio pꝛobat qđ ſoluendo ſuppoſuit ſcꝫ ꝙ non ex lege: ſed ex vicio hominis peccatum pꝛocedit. ibi. Scimus enim ꝙ lex ſpiritalis eſt. In prima primo cōmendat legem que pcipit Secundo id quod lex pꝛecipit. ibi. Et mandatum. Dicit ergo [Itaqꝫ] quaſi Ita lex peccatum manifeſtat ꝛ eſt ad vitam [Itaqꝫ lex quidem] eſt [ſancta] honeſta: ſcꝫ ꝛ ſancta pꝛecipiens.. Unͦ glo. i. ſane docens. Scđꝫ Iſido. Lex eſt iuſſio ſancta / honeſta iubens / pꝛohibēſqꝫ contraria [ꝛ mandatuꝫ] qđ per legem pcipitur [ſanctum] in ſe. i. honeſtum [et iuſtum] in comparatione ad facientem: quia ipſum iuſtificans [ꝛ bonū]. i. vtile in cōparatione ad finem. Et ſic eſt honeſtum: delectabile ꝛ vtile: Uel [ſanctum] qꝫtum ad cerimonialia [Juſtuꝫ]

q̄tum ad iudicialia [bonum] q̄tum ad moralia. Uel
[ſanctum]inq̄tum ordinat ad hominem ſeipſum[Ju-
ſtum]inq̄tum ordinat ad proximum [bonum]inq̄tum
ordinat ad ſummum bonum deum. Prima expoſitio
eſt ſm glo. alie ex ſuperabundanti.

D

¶ Notandum q̄ lex ſm ſeptem ſui partes ſeptuplici-
(Lex commēdatur ſeptuplr.) ter cōmendatur. Cuius partes ſunt he.
Teſtimonia veritatis : ideo cōmendatur a veritate.
(Pſ. cxviij) Pſ. Juſtitia tua iuſtitia in eternum ꝛ lex tua veritas
Mandata honeſtatis: ideo commendatur a puritate.
(Ibidem.) Pſ. Lex domini immaculata conuertens animas.
Judicia equitatis: ideo commendatur a rectitudine.
(Ibidem.) Pſ. Juſtitie dn̄i recte.
Exempla ſanctitatis: ideo commendatur a ſanctitate
vt hic. Lex quidem ſancta.
Promiſſa remunerationis: ideo commendatur a boni
tate. j. Tim. j. Scimus quoniā lex bona eſt.
Cōminationes punitionis: ideo cōmendatur a diſtri-
ctione. Deu. xxxiij. Jn dextera eius ignea lex.
Cerimonie diuini cultus ꝛ honoris: ideo commenda-
tur a religioſitate. ij. Mach. vj. Pro grauiſſimis ꝛ ſan
ctiſſimis legibus honeſta morte perfungat.

Ergo lex

Propter veritatem fuit docenda. Malach. ij. Lex ve
ritatis fuit in ore eius. Sed heu narrauerunt mihi ini
qui fabulationes.
Propter honeſtatem adimplenda. Exemplo chriſti:
qui non venit ſoluere legem: ſed adimplere. Sed heu
tempus faciendi domine.
(Pſ. cxviij.) Propter equitatem appreciāda. Pſ. Bonū mihi lex
(Ibidem) oris tui ſuper milia. Sed heu defectio tenuit me.
Propter ſctītatē imitanda. Pſ. Legē pone mihi dn̄e
(Ibidem) Propter remunerationem diligenda. Pſ. Quomodo
dilexi legem tuam domine.
Propter punitionem timenda. Un̄ dicit. Lex timoris
Propter cerimonias ſpūaliter intelligenda. Jnfra eo
dem. Lex quidem ſpiritalis eſt.

Quod ergo bonum eſt : mihi factum eſt mors. Abſit. Sed peccatum vt appareat peccatum per bonum operatum eſt mihi mortem: vt fiat ſupra modum peccans peccatum per mandatum.

¶ Hic queritur primo an peccatum ex lege ſit. Scdo
ſoluit q̄ non. ibi. Abſit. Tertio ſubdit a quo ſit: quia a
fomite vel diabolo. ibi. Sed peccatū. Dicit ergo [Qd̄
ergo] q. Jta lex eſt ſancta ꝛ bona [qd̄ ergo bonum eſt]
id eſt lex que in ſe bona eſt [mihi factum eſt] ex ſua vir
tute [mors] id eſt cauſa mortis? [Abſit]. q. d. non eſt
ita. Glo. Non ex lege eſt cauſa mortis: ſed ex vicio ho
minis: quia non lex: ſed fomes eſt efficiens cauſa mor
tis. [Sed peccatū]. i. fomes qui eſt cauſa peccati: vel
diabolꝰ qui eſt authoꝛ peccati [opatū eſt mihi mortē]
culpe. ſ. actualis: ꝛ hoc [per bonū] legis occaſionaliter
quia. ſ. dato mandato: ꝛ concupiſcētia magis inflāma
tur: ꝛ diabolus contra hoiem magis prouocat. Ope-
ratū eſt inq̄ ita [vt appareat pctm̄] in actu Uel [vt ap
pareat] ipſe fomes eſſe [peccatum]. id eſt cauſa pecca
ti. Uel [opatū eſt peccatū per bonū] ita [vt appareat
peccatum per bonum legis: non fit. Operatum inquā
in tantum [peccatum] id eſt fomes vel diabolus [fiat
peccans] id eſt peccare faciens [ſupra modum] id eſt
plus quam ante: et hoc [per mandatum] occaſiōaliter.
Gloſa. Sine quo nec tātum ardebat fomes: ꝛ per hoc
addita eſt preuaricatio. Et vt dicit alia glo. Ubi nō eſt
gratia liberatoris: auget peccandi deſiderium prohi-
bitio peccatorum.

E

Ergo peccatum mortale actuale eſt a tribus.
(Peccatū mortale eſt actuale a tribꝰ.) A diabolo vel concupiſcentia ſuggerente: quod notat
ibi. Ut fiat ſupra modum peccans peccatū.
Ab homine conſentiente. quod notatur. ibi. Mihi ope
ratum eſt mortem.
A lege peccatum oſtēdente: quod notatur ibi. Ut ap-
pareat pctm̄ per bonū. Ergo diabolus cauſa prima:
homo cauſa proxima: lex occaſio ſole.

F

¶ Notandum autem hic q̄ peccatum dicitur augmen
(Peccatū dicit augmentatū per legem quadruplici ratione) tatum per legem quadruplici ratione.
Prima eſt: quia ex prohibitione deſideriū magis in-
flammatur. Unde Seneca. Generoſus eſt animus ho
minis: ꝛ libertate gaudet: vnde ſemper tendit in diffi-
cile ꝛ arduum: ꝛ ideo nititur in vetitum.
Secunda eſt: quia ex imaginatione concupiſcentia ex
citatur: per prohibitionem autem ipſum concupiſcibi
le ad memoriam reuocatur.
Tertia eſt: quia ex inuidia diabolus amplius prouo-
catur. Uidens enim legem datam homini in adiutori-
um: magis contra hominem machinatur.
Quarta: quia ſimplici peccato p̄uaricatio addit. Pre
uaricatio em̄ proprie eſt tranſgreſſio legis ſcripte.

Scimus enim : quia lex ſpiritalis eſt.

¶ Hic probat: quod ſoluendo ſuppoſuit. ſ. q̄ pctm̄ non
ex lege: ſed ex fomite procedit. Et primo oſtēdit q̄ nō
procedit ex lege. Secundo q̄ procedit ex cōtracta pec
cādi neceſſitate. ibi. Ego autē carnalis. Tertio p effe
ctum oſtendit neceſſitatē hāc nobis ineſſe. ibi. Quod
enim operoꝛ. Quarto pbat hoc ſufficienti partiū enūe
ratione. ibi. Non enim quod volo. Dicit ergo [ſcimꝰ].
quaſi. Et vere lex bona eſt: nec ex ea procedit peccatū
[ſcimus enim: quia lex ſpiritalis eſt.] Tum: quia
(G) ſpiritum hominis alens. Deute. viij. Non in ſolo pane
viuit homo: ſed in omni verbo. Tum quia a ſpū ſancto
data. Scripta enim fuit digito dei. Exo. xxxj. Spūs
autem ſanctus vocatur digitus dei. Exo. viij. Digitꝰ
dei eſt hic. Tum q: ſpiritualiter intelligenda: quia ſpi
ritus eſt qui viuificat ꝛc.

Ego autem carnalis ſum: venūdatus ſub peccato. Quod eni operoꝛ non intelligo.

¶ Ab hoc loco vſq; ad finem capituli legatur totū du
pliciter. Primo modo de homine peccatore. Secundo
de iuſto per gratiam liberato. Tangitur autem hic ſe
cundum glo. duplex homo: ſcȝ interioꝛ. i. mens ſiue ra
tio: ꝛ exterioꝛ. i. ſenſualitas ſiue fomes. Primo ergo
legitur de peccatore ſic [Ego autem] quaſi lex ſpirita
lis eſt [ego autem] homo quicunq;: peccatoꝛ [carnalis
ſum]. i. vicio carnalis concupiſcentie aſtrictus: ne poſ
ſim reſiſtere diabolo [venundatus ſub peccato]. i. ven
ditione primoꝝ parentū ſub peccato conſtitutus: qui
pro cibo modico totum genus humanū vendiderunt.
Thrēn. j. Dederunt precioſa queq; p cibo. Uel etiā
[venundatus ſub peccato]. i. pprio actu ſub ſeruitute
peccati conſtitutus ſicut de Achab dicit. iij. Reg. xxj
Uenundatus es vt faceres malum. Et ita non a lege
ſpiritali: ſed ab homine carnali procedit peccatū. Et
vere ſub peccato quod patet per effectum [Qd̄ enim
operoꝛ] carne ꝛ deliberatiua voluntate [nō intelligo]
. i. non approbo. Uel [intelligo] non eſſe operandum ꝛ
hoc naturali voluntate: id eſt q̄ ſm hominem exterio
rem: ꝛ voluntate deliberatiua facio: eſt contra dicta-
men naturalis voluntatis.

Non enim quod volo bonum hoc ago : ſed quod odi malum: illud facio.

¶ Hic probat peccatū ex fomite nobis ineſſe per ſuf-
ficientē peccatoꝝ enumerationē dicens [Non enim]
quaſi Uere ita eſt [Non em̄ quod volo bonū]. i. quod
ſm interiorem hoiem ꝛ naturalē voluntatem appro-
bo [hoc ago]. i. facio ſm hominem exteriorem ꝛ volū-
tate deliberatiua [ſed qd̄ odi malum]. ſ. qd̄ non appro
bo voluntate naturali [illud facio] ſm hominem exte
riorem ꝛ voluntate deliberatiua. Contra inſtinctū em̄
volūtatis naturalis me trahit iclinatio fomitis. Idē
eſt ergo ac ſi diceret. Quod nolo voluntate naturali:
tractus inclinatione fomitis volo voluntate delibera
tiua. Prouerb. xiij. Uult ꝛ non vult piger.

Si autem quod nolo: illud facio conſentio legi quoniam bona eſt : Nunc autem iam non ego operoꝛ illud : ſed quod habitat in me peccatum.

Capitulum ſeptimum

¶ Superius probauit legem eſſe bonam ex legis natura: bona iubentis ⁊ mala vetantis. Hic idem pbat ex teſtimonio nature: ea que lex prohibet deteſtantis. Ubi primo oſtēdit φ homo interior legi cōſentit. Secundo φ homo exterior in ↄtrariuȝ trahit. ibi. Nūc autem iam non ego operor. Tertio probat φ homo exterior hoc facit. ibi. Scio enim: quia nō habitat. Dicit ergo [Si autem] quaſi. Quod odi malum hoc facio [ſi autem quod nolo] voluntate naturali [illud facio] lege illud prohibente [conſentio] in hoc [legi] illud prohibenti [q̄ꝛ bona eſt] Ex hoc elicitur talis ratio. Uoluntas naturalis. licet non deliberatiua: conſentit legi nolendo quod lex prohibet. ſed voluntas naturalis eſt bona: ergo ⁊ lex eſt bona [Nunc autem] ex quo: ſcȝ ſecundum interiorem hominem: ſiue mentem legi conſentio. [Iam non ego operor illud] peccatuȝ. ſ. actuale [ſed peccatū]. i. lex carnis ſiue fomes [qd̄ habitat] id eſt ſemꝑ manet: quia ab origine [in me]. i. in carne mea. Uel [in me]. i. contra me: acſi dicat. Ex quo mente conſentio legi dei: mens ſiue homo interior vel volūtas naturalis: non inclinat me ad malum: ſed carnis corruptio: ⁊ ſic reſtat φ lex bona eſt que contrariatur malo: ⁊ concordat bono. Secundo modo legit̄ de homine iuſto per gratiā liberato: ſic [ego autem] homo q̄cunq̄: iuſtus per gratiā liberatus [carnalis ſum] carnis ſcȝ motibus velim nolim: conſentiendo [venūdatus]. i. ex vēditione primoꝝ parentū poſitus] ſub peccato]. i. ſub fomitis vicio. Eſa. lij. Gratis venundati eſtis [quod enim] quaſi. Et vere ſub peccato [quod enim operor] ſcilicet ipſum concupiſcere: quod enim velim nolim facio [non intelligo]. i. non approbo. [non enim quod volo] ſ̄m interiorem hominem illud facio ſ̄m exteriorem hoīem: quia vellem non cōcupiſcere ⁊ nō poſſum non cōcupiſcere. [Si aūt quod nolo: illud facio]. i. quia contra volūtatē rationis cōcupiſco [cōſentio] mente [legi q̄ꝛ bona eſt]. i. legem in hoc eſſe bonā oſtendo: concupiſcentiā. ſ. quam ipſa prohibet reprobādo [nunc autem] quaſi. Ita quod nolo facio [aūt] ſed tamen [nunc] poſtq̄ȝ per gratiā liberatus ſum [iam nō ego operor illud] mente. i. ↄſentiendo. [ſed quod habitat in me peccatum] id eſt fomes ad hoc me inclīādo.

Hic queritur ſuper illud: ſine lege peccatū mortuum. glo. non ita ſeuiebat ad illuſionem hominis ante legem. Contra. Pauciores erant iuſti ante legē. Reſponſio. non ita ſeuiebat intenſiue ſed magis extēſiue. Item ſuper illud: peccatum ſeduxit me. glo. a bono ad malum traxit. Contra. Nullus poteſt ad malum trahi. Reſponſio. non poteſt trahi cogendo: poteſt tamen vehementer inclinando. Item ſuper illud. Occaſione accepta per mandatum. Glo. quia quod concupiſcitur dulcius fit dum vetatur. Contra. Propter vetationem iam non ſine remorſu conſcientie perpetratur. Reſponſio. Dulcius fit ſenſualitati ad faciendum: ſed amarius rationi poſt factum. Item ſuper illud. Mandatum iuſtum. glo. iuſtificans peccatores. Contra. Gal. iij. Ex operibus le[g]is non iuſtificabitur omnis caro. Rn̄ſ. Ibi loquitur de cerimonialibꝰ: hic de moralibus. Uel ibi de operibus operatis. Hic de operibus operantibus. Item Mandatum bonum. Contra. Eze. xx. Dedi eis precepta non bona ⁊ iudicia in quibus non viuent. Reſponſio. Bona erant in ſe ſed mala eis ex eorum vicio. Item ſuper illud. Carnalis ſum. glo. non potens omnino vicio reſiſtere diabolo. Contra. Greg. Debilis eſt hoſtis: qui nō poteſt vincere niſi volentem. Reſponſio. Non potens reſiſtere: id eſt vix potens. Item ſuper illud. Uenundatus ſub peccato. glo. omne ſemen ade peccato ſubiectuȝ eſt vt poteſtate ſua vti non poſſit circa obedientiam legis. Contra. Si non poteſt: ergo nō ei eſt imputādum ſi nō obedit legi. Reſponſio. Non poteſt: id eſt vix poteſt: vel non poteſt ſufficienter ſine adiutorio gratie. Itē ibidem Glo. quia continere cum poſſet noluit. inflictū eſt ei non poſſe cum velit. Contra. Si non poteſt continere: ergo non eſt ei imputandum. Reſponſio. Poteſt homo continere a ſingulis motibus concupiſcentie in particulari: ſed non ab omnibus in vniuerſali. Item ſuper illud. Non enim quod volo. Gloſa. ſubiectus peccato facit quod non vult. Contra. Ergo in hoc non peccat cum omne peccatum ſit voluntarium. Reſponſio. Facit quod non vult voluntate naturali: vult tamen voluntate deliberatiua. Item ibidem. Gloſa. velle nature per ſe impotens eſt et vincitur et trahitur a velle vicij niſi velle gratie ſubueniat. Contra. Uoluntas non poteſt cogi. Reſponſio. Non poteſt cogi coactiōe ſufficienti ſed efficienti vel inducenti.

Qualiter quis poſſit trahi de bono ad malū.

Scio enim quia non habitat in me: hoc eſt in carne mea bonum. Nam velle adiacet mihi: perficere autem bonum non inuenio Non eniȝ quod volo bonum hoc facio: ſed quod nolo malum hoc ago.

¶ Superius oſtendit φ homo interior legi conſentit et homo exterior in contrarium trahit. Hic probat φ homo exterior hoc facit. Ubi primo proponit veritatem: ſcȝ φ in carne non habitat bonum ſed malum. Secundo probat propoſitum per difficultatem ad bene operandum. ibi. Nam velle adiacet. Tertio difficultatem bene operandi probat per effectum. ibi. non enim quod volo. Quarto concludit φ bonum cauſa non eſt homo interior: ſed carnis vicium. ibi. ſi autem quod nolo. Dicit ergo [Scio enim] Sicut dictum eſt: hoc legitur dupliciter. Primo dr̄ homine peccatore. ſic. Ita ego non operor illud: ſed quod habitat in me peccatū. Et vere habitat in me [ſcio enim quia non habitat in me hoc eſt in carne mea] id eſt in homine ſenſuali [bonum] id eſt habitus inclinans ad bonuȝ: ſed potius malum vicium ſcȝ ⁊ corruptio carnis ſiue fomes inclinās ad malum. Hiero. Quocunq̄ pergo hoſtem meū porto: hic eſt domeſticus inimicus. Michee. vij. Inimici hominis domeſtici eius. Et vere non habitat in me bonum ſed malum. [nam velle] bonum ſcilicet [adiacet mihi] interiori homini: ſcilicet iuxta me iacet in natura mea debile: et non valens ſurgere ad bonum. Hoc eſt velle inſufficiens peccatorum qui ſolent dicere. Bene vellem φ deus daret mihi gratiam faciendi hoc vel illud. Unde Pſ. Concupiuit anima mea deſiderare iuſt. [perficere autem] id eſt ad effectum perducere] bonum non inuenio] in me: quia gratiam dei non habeo: quaſi dicat: naturaliter volo bonum: ſed q̄ꝛ ſine gratia ſuppreſſus ſum dominatiōe peccati: nec efficaciter volo nec perficicere valeo. Ergo ſynderesis gemit: quod notatur. ibi. velle: ſenſualitas premit: qd̄ notatur. ibi. adiacet mihi. Ideo opus bonum deficit. ibi. perficere autem. Et vere perficere bonum non valeo: quod patet per effectum [non enim quod volo bonum] naturali voluntate. que ſemper naturaliter vult bonum. Inſitus eſt enim nobis naturalis amor boni: vt ait Boe.) [hoc facio] quia ſine gratia non ſufficio. Liberum enim arbitrium eſt facultas qua bonum eligitur gratia aſſiſtente ⁊ malum gratia deſiſtēte [ſed] e contrario [quod nolo malum] voluntate naturali; [hoc ago] voluntate deliberatiua: quaſi dicat: quia ſine gratia: bona que mens dictat omitto: ⁊ mala que ꝓhibet committo. Pſ. cxviij.

Si autem quod nolo illud facio: non ego operoꝛ illud: ſed quod habitat in me peccatum.

¶ Hic concludit φ bonum cauſa non eſt homo interior ſed vicium carnis. Et eſt ſua ratio hec. Quod nolo mente: facio carne: ergo ad hoc non inſtigat me dictamen mentis: ſed vicium et corruptio carnis. Primo ergo ponit antecedens. Secundo conſequens. ibi. non ego operor: et hoc eſt quod dicit [ſi autem quod nolo] mente ⁊ ſecundum hominem interiorem [illud facio] carne [non ego] ſed homo interior [operor illud] inclinando ad illud [ſed quod habitat in me peccatū]. i. fomes vel carnalis cōcupiſcentia ad illud me trahēdo: que dr̄ habitare in hoīe: q̄ꝛ ↄdunauit homo minus pōt

finiri non poteſt. Quaſi di. ſed quod nolo mente: facio
carne: ergo ad hoc non inſtigat me dictamen mētis: ſʒ
corruptio ⁊ viciū carnis.

Inuenio igitur legem: volenti mihi facere bonū: quoniā mihi malum adiacet.

¶ Hec eſt tertia ratio qua ꝓbat legē bonā ex adiuto-
rio quod lex ꝓſtat homini in bonis faciēdis. Et primo
proponit ꝙ lex homini bonum volēti cōſentit. Secū-
do probat ꝙ mens naturaliter condelectat ei qd̓ lex
dicit. ibi. Cōdelector enim. Tertio ꝙ nihilominus eſt
alia lex que huic ꝯtradicit. ibi. Video aūt aliā. Quar
to ſuper tanta miſeria exclamationē facit. ibi. Infe-
lix ego homo. Dicit igitur. [Inuenio] q. Cum ſcd̓m ho
minem interiorē nolim malū ſed bonū [Igitur inue-
nio legem] bonā eſſe. ſup. [mihi volenti facere bonū]
Et eſt ſua ratio. Bonum eſt ⁊ quod iuuat in bono: ſed
lex eſt huiuſmodi: quia bonum ꝑcipit quod volumus:
malum prohibet quod nolumus naturaliter: ergo lex
eſt bona. [Qm̄] quaſi diceret. Et bene dico mihi volē
ti tantum ſed non facienti: ⁊ hoc ideo: quia [mihi ma-
lum adiacet] id eſt mihi inſidiatur ⁊ prope me eſt. ſ. in
carne mea ꝙ non poſſum bonum perficere. Michee.
ſeptimo. Ab ea que dormit in ſinu tuo cuſtodi clau-
ſtra oris tui.

Condelector enim legi dei ſecundum interiorem hominem.

¶ Hic probat qd̓ propoſuit. Et eſt ſua ratio talis. Il-
lud eſt bonū cui delectatur ratio recta: que non vult ni
ſi bonum: lex eſt hmōi: ergo lex eſt bona. Minorē po
nit dicens [Condelector] quaſi. Et vere lex bona eſt.
[condelector enim legi dei ſcd̓m interiorem hoīeʒ]. ſ.
ſecundum menteʒ ⁊ rectam rationē: volens. ſ. quod ip
Ps.cxviij. ſa iubet ⁊ reprobans quod ipſa prohibet. Pſ. Quam
dulcia faucibus meis eloquia tua: acſi diceret. Vere
lex eſt bona cui ꝯdelectatur recta ratio que nō vult ni
ſi bonum. Omnia bona. Et lex ſcd̓m quā eſt bonū. Et
deus a quo eſt bonū. Et homo interior cui eſt bonum.
Et delectatio que eſt bonum: ⁊ ideo bene dicit. Cōde
lector legi dei ſm̄ hominē interiorem.

Video autem aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis mee: et captiuantem me in lege peccati que eſt in membris meis.

¶ Hic deſcribit aliam legem predicte contrariā. Vbi
tangit primo eius ſubiectum: quia in membris. Secū
do eius actum. ibi. Repugnantem legi. Tertio eiꝰ do
minium. ibi. Et captiuantem. Dicit ergo [Video aūt]
quaſi. Ita condelector legi dei: ſecundum interiorem
hominem [autem] ſed [video aliam legem [. i. illi con-
trariam [in membris meis] ſcʒ fomiteʒ qui dicitur lex
quia ligat hominem ne poſſit aſſurgere ad bonum [re-
pugnantem legi mentis mee] id eſt legi naturali ⁊ le-
gi moyſi cōiunctis in vnum: quia lex moyſi data eſt in
adiutorium legis naturalis. ad Gal. v. Caro concupi-
ſcit aduerſus ſpiritum [⁊ captiuantem me] per conſen
ſum ⁊ operationem [in lege peccati]. i. in ſeipſa ſub cō
cupiſcentie dominio [que] lex peccati [eſt in membris
meis] inclinans ea ad malum. In oculis ad concupi-
ſcendū: in manibus ad operandum: in pedibus ad gra
Nota diendum: ⁊ ſic de alijs. Ergo carnalis concupiſcentia
Cōcupi- Mala magiſtra: quia aliud ꝙ̄ lex diuina dictat. Ideo
ſcētia car dicit. Video aliam legem. Mala ſocia: quia a bono di
nalis quō dr ſcordat. Ideo dicit. repugnantem legi. Mala domi-
mala ma- na: quia ſub malo captiuat. Ideo ſequitur et captiuan
giſtra. tem.

Infelix ego hō: quis me liberabit de corpore mortis huius? Gratia dei per ieſum xp̄ʒ dominum noſtrū. Igitur egoipſe mēte ſeruio legi dei: carne autem legi peccati.

¶ Hic ſuper tanta miſeria exclamationem facit. Vbi
primo miſeriam pretendit. ibi. Infelix ego homo. Se
cundo miſericordiam petit. ibi. Quis me liberabit?
Tertio liberatorem oſtendit. ibi. Gratia autem dei.
Quarto quid vel quomodo illa liberatio prodeſit. ibi.
Ergo egoipſe. Dicit ergo [Infelix] quaſi. Et quia ita
captiuus ſum. [Infelix ego homo] id eſt carnalis pro
pter peccati dominationem: quia ſine gratia: priuatꝰ
ſcilicet illa felicitate in qua primus homo conditus fu
it et in tanta miſeria poſitus. Iob. xiiij. Homo natus
de muliere ⁊c. [quis me liberabit de corpore mortis
huius] id eſt de hoc mortifero corpore et mortali: ſub
cuius dominio ſum captiuus: in quo declino ad mortē
nature: per quod inclinor ad mortem culpe: in quo hor
reo mortem gehenne. ideo Pſal. Circundederunt me Ps.xvij.
dolores mortis [Gratia dei] ſup. liberabit me vt iam
poſſim reſiſtere peccato: non lex: vel li. ar. Gratia in-
quam data [per dominum noſtrum ieſum chriſtum]
quia gratia et veritas per Ieſum chriſtum facta eſt.
Ioh. primo Ioh. octauo. Si filius vos liberauerit ve 3
re liberi eritis. Ecce triplex cauſa liberationis no-
ſtre. Deus effectiue. Gratia formaliter. Chriſtus me
ritorie. [Igitur] quia gratia liberabit me [egoipſe]
vnus et idem homo [mente] id eſt ſecundum hominē
interiorem [ſeruio] id eſt potens ſum ſeruire [legi dei:
carne autem] ſeruio ſup. velim nolim [legi peccati] id
eſt carnali concupiſcentie. Hoc figuratum fuit Gene.
xxv. dicitur quod cum concepiſſet rebecca collidebā
tur in vtero eius paruuli. Alio modo legitur hoc to-
tum de viro iuſto et ſpirituali ſic Bene dixi: quia ha-
bitat in me peccatum. [Scio enim quia non habitat in
me hoc eſt in carne mea bonum [ſed potius malum: id
eſt fomitis corruptio. Inclinans me velim nolim ad
concupiſcendum. Quod patet [nam velle] ſcilicet nō
concupiſcere [adiacet mihi] id eſt in natura mea iacet
ſecundum hominem interiorem. [perficere autem bo
num] id eſt perfecte facere omnino ſcʒ non concupiſcē
do [non inuenio] in me Et hoc patet [Non enim quod
volo bonum] ſcʒ non concupiſcere [hoc facio] non con
cupiſcendo [ſed quod nolo malum] ſcʒ ipſum concu-
piſcere [hoc ago] velim nolim. [Si autem quod nolo]
voluntate interiori. ſ. concupiſcere [hoc facio] contra
voluntatem [iam non ego] homo interior [operor illd̓]
conſentiendo. [Sed peccatum]. i. carnis corruptio
[quod habitat in me] ⁊ quaſi compellit me ad concu-
piſcendum. Bern. Si ſentis ⁊ non conſentis pena eſt
non culpa. [Igitur] cum non conſentiam malo. ſ. ipſi
cōcupiſcentie ſcd̓m hominem interiorem [inuenio le-
gem] bonam eſſe ſup. [mihi volenti facere bonum]. i.
volenti nō concupiſcere. q. d. ex hoc aperte cognoſco
ꝙ lex eſt bona: quia mihi conſentit in bono: concupiſcē
tiam. ſ. prohibendo. Et bene dico mihi volenti tantū:
quia perficere non poſſum licet velim [qm̄ mihi malum
adiacet]. i. iuxta me iacet. ſ. in carne: propter quod nō
poſſum animo non concupiſcere: quia me cogit ad con
cupiſcendum. [Condelector enim] quaſi. Et vere vo-
lo bonum [cōdelector enim lege dei ſcd̓m interiorē ho
minem]. i. ſm̄ mentē: volens. ſ. nō ꝯcupiſcere: quia lex
dicit nō ꝯcupiſcere. Et vere dico ſecūdū mētē [video
autem aliā legē] legi dei quaſi cōtrariā [in membris
meis] ſcʒ lege fomitis [repugnantē legi mentis mee]
trahēdo. ſ. ad concupiſcendū [⁊ captiuantē me in lege
peccati] ſub dñio carnalis concupiſcētie tenēdo me ca
ptiuum ita. ſ. vt velim nolim cōcupiſcā [que eſt in mē
bris meis] ſcʒ carnis corruptio. Et quia ita captꝰ ſum
[infelix] non mente: ſed corpore propter carnis rebel
lionem. quia caro non obedit ſpūi: priuatus. ſ. illa feli-
citate in qua primus homo conditus qñ caro obedie-
bat rationi [ego homo] ſpūalis ⁊ iuſtus [quis me libe-
rabit de corpore mortis huius] vt liberius vacem deo
[Gratia dei per ieſum chriſtum dominum] ſup. libera
bit me in futuro glorioſe reſuſcitando. ad Philip. iij.
Saluatorem expectamus dominum ⁊c. Igitur quia
ita liberauit me interim [egoipſe] vnus ⁊ idem [mēte].
id eſt ſm̄ interiorē hominē [ſeruio legi dei] concupiſcē
tie. ſ. non cōſentiendo. [Carne aūt ſeruio legi peccati].

motibus. ſ. concupiſcentie velim nolim conſentiendo.

Hic queritur ſuper illud. Scio quia nõ habitat in carne mea. Gloſa. Quomodo habitat in carne peccatum. Reſponſio. habitat non eſſentialiter ſed cauſaliter. Item ibidem. Glo. Carnis conſortio anima maculatur. Contra. Nobilius ab ignobiliori non patitur. Reſponſio. Hec maculatio fit non agendo: ſʒ communicando. Item ſuper illud. Velle adiacet mihi. Gloſa. Naturale eſt quodammodo velle bonuʒ per rationem: ſed tale eſt hoc velle ꝙ ſemper vi carnis ſuperatur. Contra. Fortior eſt ratio carne. Reſponſio. Qʒ ſuperatur a carne non eſt per potentiam carnis: ſed per negligentiam rationis. Item ſuper illud. Perficere non inuenio. gloſa. Etſi velit: non tamen poteſt facere bonum. Contra. Ergo non eſt ei imputandum. Reſponſio. Quamuis non poſſit per ſe ſine gratia: poteſt tamen cum adiutorio gratie: quam ſemper deus paratus eſt dare. Item ſuper illud. Quod habitat in me peccatum. glo. fomes vel carnalis concupiſcentia vnde omnia oriuntur peccata. Contra. Peccata ſpiritualia non oriuntur ex concupiſcentia carnali. Reſpõ-

Cõcupiſcẽtia carnalis capitur dupli. ſio. concupiſcentia carnalis dupliciter accipitur. Vel ſtricte que eſt de carnalibus rebus. Vel large que eſt contracta ex carne. Hoc ſecundo modo cauſa eſt omnium peccatorum non primo. Item ſuper illud. Inuenio ergo legem. glo. Ex eo probo legem eſſe bonam: quia facere volo qđ ipſa iubet. Cõtra. Aliqñ vult hõ facere quod male iubet. Rñ. Glo. loquitur de velle naturali non deliberatiuo. Item ſuper illud. Condelector legi dei. glo. In anima non habitat peccatũ ſed in carne. Contra. Magis eſt ſubiectum peccati anima ꝙ caro. Rñſ. Peccatum accipit pro cauſa peccati originalis que traducitur a parẽtibus. Item ſuper illud. Repugnantem legi mentis. glo. Legitime factum eſt: vt qui non obediret ſuo ſuperiori: non obediat ei ſuum inferius. Contra. Omne legitime factum a deo eſt: ergo et fomes peccati. Rñ. Inquantum pena a deo eſt: ſed nõ ſimpliciter. Item in alia expoſitione ſuper illud. Conſentio legi. glo. Aliter non vult lex concupiſcentiaʒ in primo motu: aliter in delectatione ⁊ conſenſu illam vero reprobat: hanc etiam prohibet. Contra. Ergo omnis delectatio concupiſcentie carnalis peccatum mortale eſt. Rñ. Glo. loquitur de delectatione perfecta ⁊ moroſa in qua voluntas delectata quieſcit.

K ¶ Notandum ꝙ anima ex carne cõtrahit plura incommoda.

Ania ex carne plura incommoda trahit. Primo peccati originalis inquinationem. Job. xiiij. Quis poteſt facere mundum de ⁊c. ps. Ecce enim in iniquitatibus ⁊c.

Secundo concupiſcentie pronitateʒ. Gal. v. Caro cõcupiſcit aduerſus ſpiritum ⁊c.

Tertio bene operandi difficultatem. Mat. xxvj. Spiritus quidem promptus eſt caro aũt infirma.

Quarto cognitionis obſcuritatem: quia corpus quod corrumpitur aggrauat animam.

Quinto curarum ſollicitudinem. ij. Cor. v. Ingemiſcimus grauati eo ꝙ nolumus expoliari corpore.

Sexto paſſionum anxietatem. ij. Macha. vj. Duros corporis mei ſuſtineo dolores.

Septimo glorie retardationem. Phil. j. Cupio diſſolui et eſſe cum chriſto. Ideo exclamat apoſtolus. Infelix ego homo. ⁊c.

A

Capitulum. viij.

Nihil ergo nunc damnationis eſt his qui in chriſto Ieſu ſunt: qui non ſecundum carnem ambulant.

¶ Precedenti in capitulo oſtendit non eſſe permanendum in lege: quia ceſſauit. Hic vero oſtendit permanendum eſſe in chriſto qui legem implendo ceſſare fecit. Et primo oſtendit quia permanendum. Secũdo quomodo permanẽdũ. ibi. Ergo fratres debitores ſum⁹. Tertio ꝙ firmiter permanendũ. ibi. quis ergo ſepabit nos. In prima primo oſtẽdit ꝙ ſit vtilitas in xp̃o manentiũ. Scd̃o quorum ſit hec vtilitas: quia ſpũaliũ non carnaliũ. ibi. Qui enim ſm carnẽ ſunt. Tertio oſtẽdit de quorum numero eos eſſe reputat: quia de numero ſpũaliũ. ibi. Vos aũt in carne nõ eſtis. In prima primo oſtẽdit ꝙ manẽtes in xp̃o a dãnatione liberi ſunt. Scd̃o oſtẽdit per quid liberati ſunt. ibi. Lex eñ ſpũs vite. Tertio quõ ⁊ per quẽ liberari potuerũt. ibi. Nam qđ impoſſibile erat. Dicit ergo. [nihil] q. d. [ergo] quia ſeruio legi dei mẽte [nihil dãnationis] quia nec cauſa ꝙ eſt culpa originalis vel actualis mortalis: nec effectus qui eſt gehẽna eſt [nũc his qui ſunt in xp̃o ieſu] per fidẽ ⁊ gratiã: his. ſ. [qui nõ ſʒ carnem]. i. carnis concupiſcentiã [ambulant]. i. his ꝙ non obediunt vicio carnis: ſed bono mentis. Gal. v. Spũ ambulate ⁊ deſideria carnis non perficietis. Ecce ergo tria perfecte cauſantia gloriã. Cauere a culpa: quod notatur. ibi. Qui non ſm carnẽ. Manere in gratia: quod notatur. ibi. his qui ſunt in xp̃o. Liberari a damnatiõe perpetua: quod notatur ibi. Nihil igitur damnationis. Gliam perfecte cauſantia ſũt tria.

Lex enim ſpũs vite in chriſto ieſu liberauit me a lege peccati ⁊ mortis.

¶ Quaſi. Vere nihil dãnationis eſt his qui nõ ſm carnem ambulãt. [Lex enim ſpũs] Vel intrãſitiue. i. ſpũs ſanctus qui dr̃ lex: qui docet q̃d agendũ: quid vitãdũ Ps: Lex dei eius. i. lex que eſt deus. Vel tranſitiue. ps. xxxvj Lex ſpũs. i. lex data a ſpũ ſancto. Lex. ſ. filij. Prouer. vlti. Lex clemẽtie fuit in ore eius. Spũs inꝙ qui eſt dator [vite liberauit me] Vbi eñ ſpũs dñi ibi libertas ij. Cor. iij. Liberauit inꝙ [a lege peccati ⁊ mortis]. i. a lege moyſi que fuit occaſio augmenti peccati: et per conſequẽs mortis. Vel [a lege peccati ⁊ mortis]. i. a dñatione fomitis que eſt cauſa peccati et per conſequens mortis. Leberauit inꝙ ⁊ hoc [in chriſto ieſu] id eſt per xp̃m ieſuʒ per quẽ gratia ⁊ veritas facta eſt Johã. j. ⁊ Joh. viij. Veritas liberauit vos. Ecce ergo tria contra tria: vt contraria contrarijs curentur. Lex cõtra legẽ. Spũs contra pctm̃. Vita ꝯtra mortẽ. Per fidẽ ergo ⁊ gratiã xp̃i lex ꝑualet legi: ſpũs peccato: vita morti. Et ſic patet ꝙ lex ſpũs vite liberauit ⁊c.

Nam quod impoſſibile erat legi in quo infirmabatur per carnem: deus filium ſuum mittens in ſimilitudinem carnis peccati ⁊ de peccato damnauit peccatum in carne vt iuſtificatio ipleretur in nobis. Qui non ſecundũ carnem ſed ſpiritum ambulamus.

¶ Hic oſtendit quõ ⁊ per quẽ liberari potuerunt. Vbi primo oñdit in liberãdo legis infirmitatẽ. Scd̃o xp̃i virtutẽ. ibi. Deus filiũ ſuum. Tertio virtutis vtilitatem. ibi. Vt iuſtificatio. Dicit ergo [Nã qđ.] q. Et vere in chriſto ieſu. [Nam quod ĩpoſſibile:] ⁊c. Hec litera ſic ordinat. [Nam deus mittens filiũ ſuũ in ſimilitudinẽ carnis peccati ⁊]. i. etiã [de peccato damnauit pctm̃ in carne vt iuſtificatio] legis [impleret nobʒ. qđ impoſſibile erat legi] dãnare. ſ. pctm̃. [in quo infirmabatur] ipſa lex [per carnẽ] hoc refertur ad iuſtificationis impletionẽ. Dicit ergo [Nam qđ impoſſibile erat legi]. ſ. dãnare peccatum. Lex enim peccatum oſtendebat: nõ delebat: quia gratiam nõ conferebat [in quo infirmabat] Ipſa lex. i. in quo infirma ⁊ impotẽs erat. ſ. in iuſtitie perfectione: quia Hebre. vij. Neminem duxit ad perfectum [infirmabatur] inꝙ [per carnẽ]. i. ꝑ carnales obſeruantias: que nõ iuſtificabant. Vel [per carnem]. i. per fomitẽ peccati amplius incitatũ per legẽ [deus] pater [filiũ ſuũ mittẽs]. i. viſibilẽ faciens carne ſumpta. Baruch. iij. Poſt hec i terris viſus eſt. Nã ſm diuinitatem ibi erat vbi miſſus eſt. Johãnis. j. In mundo erat. Sed non eodẽ modo: quia nõ per vnionẽ cum humana natura. Mittens inquã in ſimilitudinẽ carnis peccati propter nature aſſumpte paſſibilitatẽ. Phil. ij. In ſimilitudineʒ hoim̃ factus. Et nõ dicit in

carne peccati: ſed [in ſimilitudinem carnis peccati] quia ſicut dicit Aug. Cetera omnis hominũ caro peccati eſt: ſola illius non eſt caro peccati: quia non eum mater concupiſcentia ſed gratia concepit [et].i. etiam [de peccato damnauit peccatum in carne]. Hoc tripliciter legitur. Primo ſic [Damnauit peccatum] id eſt deſtruxit diabolũ qui eſt auctor peccati: & hoc [de peccato].i. pro peccato commiſſo [in carne] chriſti crucifixi qui innocens erat. Quia enim diabolus mortẽ innocentis procurauit: dominus nos ab eius dñio abſoluit. Aman enim ſuſpenſus eſt in patibulo qđ parauerat Mardocheo. Heſter. vij. Secundo legitur ſic [Dãnauit peccatum] vt dicatur peccatũ fomes.i. fomitẽ debilitauit in natura humana que eſt cauſa peccati. Peccatum dico procedẽs [de peccato] primorũ parentum. Dãnauit inq̃: & hoc [in carne] filij crucifixi: quia vetus homo noſter ſimul crucifixus eſt. S. vj. Tertio ſic [Dãnauit peccatũ].i. deleuit peccata noſtra: & hoc [de peccato].i. de peccati hoſtia.i. de ſeipſo qui fuit hoſtia ꝓ pctõ. Sic accipitur peccatũ. Oſee. iiij. Pctã ppl̃i mei comedẽt. Et hoc [in carne] filij oblata ꝓ nobis in cruce. Peccata eñ noſtra ꝑtulit in corpe ſuo ſuper lignũ. j. Pet. ij. Damnauit inq̃ ad hoc [vt iuſtificatio] legis id eſt quam lex promiſit: non exibuit: ſignificauit: non prebuit: inchoauit: non perfecit [impleretur].i. perficeretur [in nobis]. Gal. iiij. At vbi venit plenitudo tẽporis miſit deus &c. Dãnauit ergo peccatum: mala auferendo. Impleuit iuſtificationẽ: bona cõferendo. In nobis dico [qui non ſm carnẽ] que ſemper tẽdit deorſum. Corpus enim qđ corrumpit aggrauat animam. Sap. ix. [ambulamus] opera.ſ. carnis faciendo: q̃ determinantur. Gal. v. Manifeſta ſunt opera carnis &c. [ſed ſm ſpiritum] ambulamus qui naturaliter tendit ſurſum opera.ſ. ſpiritualia faciendo. Gal. v. Fructus autem ſpũs eſt charitas &c.

B
Chriſtum amare oẽs aſtrigit.

¶ Omnia aſtringunt ad amandum chriſtum quia liberauit nos.
In articulo neceſſitatis: nam impoſſibile erat legi.
In periculo infirmitatis: quia īfirmabatur per carnẽ.
Per aſſumptionem nature paſſibilis: qꝛ miſit deus filium ſuum in ſimilitudinem carnis.
Imo per paſſionẽ turpiſſime mortis: qꝛ de peccato.
Ad delectionem peccati quia damnauit peccatum.
Ad iuſtificationẽ impij: qꝛ vt iuſtificatio legis impleretur. Ergo adiuuit nos Fideliter: quia in neceſſitate. Humiliter: quia per mortem. Utiliter: quia propter ſalutem. Et ne aliquis ꝓſumat: efficaciã habet in illis qui non carnaliter ſed ſpiritualiter viuunt.

Qui enim ſecundum carnem ſunt: que carnis ſunt ſapiunt. Qui vero ſecundum ſpiritum ſunt: que ſunt ſpũs ſentiunt.

¶ Hic oſtendit quorum eſt hec vtilitas: quia ſpiritualium non carnalium. Hoc autem probat tripliciter ꝓpter triplicem defectum in carnalibus. Primo ꝓpter defectum ſapientie quia carnaliter ſapiunt. Secundo propter defectum vite: quia ſpiritualiter mortui ſunt ibi. Nam prudentia carnis mors eſt. Tertio propter defectum gratie: quia dei aduerſarij ſunt. ibi. Quoniã ſapientia carnis. In prima primo oſtendit in quibus ſit ſapientia carnalis. Secundo in quibus ſapientia ſpiritus. ibi. Qui vero ſecundum ſpiritum. Dicit ergo [Qui enim]. q. Iuſtificatio impletur in nobis qui non ſm carnem ſed ſm ſpm̃ ambulamus: aliter enim iuſtificari nõ poteramus: qꝛ [qui ſm carnem ſunt].i. ſm carnis deſideria viuunt (Uiuere eñ viuentibꝰ eſſe ſm philoſophũ ſicut illi quorũ deus vẽter eſt. Phil. iij.) [que carnis ſunt ſapiũt].i. intenti & curioſi ſũt carnalibus: carnalia pro ſummis bonis concupiſcentes: et ideo iuſti non ſunt: quia Animalis homo non percipit ea que ſunt ſpũs dei. j. Cor. ij. [Qui vero ſm ſpiritum] ſanctum ſcꝫ [ſunt] vel [ſm ſpm̃].i. ſecundũ rationem viuunt: quia rationi cõſentiunt] que ſpũs ſunt ſentiunt].i. ſoliciti & curioſi ſunt ad implenda ſpũi conſentanea: ſcꝫ opera virtutum.

Nam prudentia carnis mors eſt: prudẽtia autem ſpiritus vita & pax.

¶ Hic oſtendit defectũ vite ſpũalis in carnalibꝰ. Et primo oſtendit effectum ſapientie carnalis. Secundo iuxta hoc effectum ſapientie ſpiritualis. ibi. Prudentia autem ſpiritus. Dicit ergo [Nam prudentia]. q. Et vere qui ſapit que carnis ſunt iuſtus non eſt. [Nã prudentia carnis.] Uel in agendis: qua.ſ. quis ſtudioſe agit que carnis ſunt. Uel in credendis: qua.ſ. quis non credit niſi quod in rerum natura repit [mors eſt] id eſt cauſa mortis eterne. j. Cor. j. Prudentiã prudẽtium reprobabo. [prudẽtia autem ſpũs].ſ. ſancti qua quis agit ſpiritualia: & credit credenda [vita & pax].i. cauſa vite & pacis. Uite in futuro & pacis in preſenti. Uel vite & pacis.i. vite pacifice: hic & etiam in futuro. Fructus enim ſpũs eſt charitas pax &c. Non enim propter orationem ſed propter ventrẽ ſurgit diſcordia et mors. Prudẽtia bona que ad ſpũalia dirigit: pacem inducit: vitam adquirit: eternam. Prudentia bona: pax melior. vita optima.

Quoniam ſapiẽtia carnis inimica eſt deo Legi enim dei non eſt ſubiecta: nec eñ poteſt. Qui autem in carne ſunt deo placere non poſſunt.

¶ Hic oſtendit q̃ hec vtilitas non põt eſſe carnalium propter defectum gratie: quia dei aduerſarij ſunt. Et hoc probat primo per cauſam formalẽ. Secundo per cauſam meritoriã. ibi. Legi enim dei. Tertio per effectuꝫ. ibi. Qui autem in carne ſunt. Dicit ergo. [Qm̃] quaſi. Et vere Prudentia carnis mors eſt: [qm̃ ſapiẽtia carnis] ſiue in agendis qua ho[mo] oĩno intendit carnalibus: ſiue in credendis qua non credit niſi viſibilibus [inimica eſt deo] quia retrahit a diuinis: vnde ſtultitia eſt apud deũ. Ideo Eſa. xxix. Perdã ſapientiã. ſapientũ. Et multum inimica. [Legi eñ dei].i. bonis dei inſtitutionibus [non eſt ſubiecta] eis obediendo: imo potius contẽnit eã. Sapientes eñ predicationeꝫ crucis reputant ſtultitiã. j. Cor. j. [Nec enim põt] eſſe ſubiecta ipſa ſcꝫ ſapientia que viciũ eſt. licet homo ſapiens illa ſapientia poſſit: nõ tamen q̃diu regit illa [Qui aũt in]. q. Nec ipſa ſapiẽtia ſolũ eſt inimica deo [autem] ſed etiam [qui in carne ſunt] idem in carnalibus actibus morantur & viuunt [placere deo non poſſunt] q̃diu.ſ. in carne ſunt. Spũs enim eſt deus: & eos qui adorant in ſpiritu & veritate oportet adorare. Iohannis quarto.

C
Carnalitas fugiẽda.

Deteſtanda & fugienda carnalitas. cuius.
Uia tollit iuſtificationẽ vt dicit. ibi. vt iuſtificatio &c.
Uita impedit ſpũs ſaporẽ. vt dꝫ ibi. Qui el ſm carnẽ
Prudentia cauſat mortem eternam vt dicitur. ibi. Nã prudentia carnis.
Sapientia generat inimicitiam diuinam: vt dicitur. ibi. quoniam ſapientia carnis.
Mora tollit placẽdi gratiã vt dꝫ hic. Qui aũt in car.

D
Prudentia ſpũs attẽdit et cognoſcit in multis.

¶ Notandum q̃ prudentia ſpũs attenditur & cognoſcitur in multis.
In modeſtia verborum. Prouer. x. Qui moderatur labia ſua prudentiſſimus eſt. Hec eſt prudentia canis venatici qui non clamat ſine cauſa.
In rectitudine operum. j. Reg. xviij. Dauid quoq̃ in omnibus vijs ſuis prudenter ſe agebat. Hec eſt prudentia apis cuius fructus dulcis.
In compoſitione morum. j. Timo. iij. Oportet epm̃ eſſe prudentem ornatum &c. Hec eſt prudentia papegãdi que componit ſe.
In tolerantia aduerſariorum. Amos. v. Prudens in tempore illo tacebit: qꝛ tpo malũ eſt. Hec eſt prudentia ſyrene que cantat dum pluit.
In deteſtatione viciorum. Prouerb. xx. Uir prudens grauabitur contumelia. Hec eſt prudentia leonis qui cauda delet veſtigia: ne ab inſequentibus capiatur. Ueſtigia peccata.
In cautela periculorum. Matt. x. Eſtote prudentes

ſicut ſerpentes. Hec eſt prudentia ſerpentis qui pro capite tuendo corpus exponit.

Pſ. cxviij In meditatione mandatorum diuinorū. Pſ. Super inimicos meos prudentem. Hec eſt prudentia colūbe: de qua Meditabor vt columba. Glo. in domino. Eſa. xxxviij.

In intelligentia ſcripturarum. Eſa. iij. Prudentē eloquij myſtici. Hec eſt prudentia aquile que cognoſcit pullos ſuos in aſpectu ſolis.

In diſpenſatione bonorū preſentium. Lu. xij. Quis putas eſt fidelis diſpenſator ⁊ prudēs? Et hec eſt prudentia galli qui liberaliter dat.

In prouiſione futurorum. Lu. xvj. Laudauit dominꝰ villicum iniquitatis ꝙ prudenter egiſſet. Hec eſt prudentia formice que prouidet ſibi impoſterū.

Vos autem in carne non eſtis: ſed in ſpiritu: ſi tamen ſpiritus dei habitat in vobis ſi quis autem ſpiritum chriſti nō habet hic non eſt eius.

¶ Hic oſtendit de quorum numero eos eſſe reputat: quia de numero ſpiritualium. Ubi primo oſtendit ꝙ ſi ſpiritum chriſti habent tunc ſpirituales ſunt. Secūdo ꝙ aliter chriſti membra eſſe non poſſunt. ibi. Si quis autem ſpiritum chriſti. Tertio quam vtilitatē habēt ſi chriſti membra ſunt. ibi. Si autem chriſtꝰ in vobis eſt. Quarto quam vtilitatem in futuro habebunt. ibi. Q; ſi ſpiritus eius. In prima primo ꝓponit quod intē dit. Secundo conditionem apponit. ibi. ſi tamen ſpiritus dei. Dicit ergo [Vos] q. Qui in carne ſūt deo placere non poſſunt. [Vos autem] O romani [in carne nō eſtis] carnis. ſ. opera faciendo [ſ; in ſpiritu] romani: ſc; conſentiendo: vt per primū ſit fuga mali: per ſcōm operatio boni: ⁊ hoc [ſi tamē ſpūs dei habitat i vobis] per gratiam vt in tēplo. j. Cor. vj. Neſcitis qm̄ membra veſtra tēplum ſunt ſpūſancti: ⁊ dicit [ſi tn̄] ambigue ſc; ſm̄ Amb. q2 in legem inducti nondū erāt perfecte fidei: ſed ſpes erant ꝑficiendi. Et bene dico [ſi tn̄] ⁊c. [aūt] pro ſed [ſi ꝗs ſpm̄ chriſti]. i. ſpm̄ dei. Chriſtꝰ enim dei filius eſt. Idē autē eſt ſpūs patris ⁊ filij [nō habet] per gratiā [hic non eſt eius] membrum. ſ. Fideles enim ſunt membra chriſti. j. Cor. xij. Vos aūt eſtis corpus chriſti. Copulantur autē; et per ſpiritum: quia ſpiritus eſt qui viuificat membra. Joh. vj.

Si autem in vobis chriſtus eſt: corpus quidem mortuum eſt propter peccatum. ſpūs vero viuit propter iuſtificationem.

¶ Hic oſtendit quam vtilitatem habent ſi membra chriſti ſunt quia iuſtificationem. Ubi primo tangit iuſtificationis cauſam. Secundo indigentiam. ibi. Corpus quidem mortuum eſt. Tertia efficaciam. ibi. Spiritus vero viuit. Dicit ergo [Si autem in vobis chriſtus eſt] ſicut in apoſtolo Gal. v. Viuo ego iam non ego: viuit autem in me chriſtus [corpus quidem mortuum eſt] Hoc tripliciter legitur ſecundum ꝙ li corpus accipitur pro parte hominis. Primo ſic. [Corpus quidem mortuum eſt] id eſt neceſſitati moriendi addictū [propter] originale [peccatum] ab adam contractū. Alio modo ſic. [Corpus quidem mortuum eſt ꝓpter peccatum] vitandum. Manet enim hec mortalitas in nobis vt ſimus memores ſententie date de peccato. Gen. ij. Et ſic magis timeamus peccare. Tertio modo ſecundum ꝙ corpus accipitur pro toto homine ſic [Corpus quidem mortuum eſt propter peccatum] id eſt: ⁊ ſi homo mortuus fuerit per peccatū [ſpiritus vero] qui ante fuerat mortuꝰ [viuit] in preſenti: vita gratie [propter iuſtificationem] id eſt propter remiſſionē peccatorū que erant vulnera letalia. Quippe ſi ſpūs viuit qui coniungitur vite. Deut. xxx. Adhereas deo ipſe enim eſt vita tua.

Quod ſi ſpiritus eius qui ſuſcitauit ieſum chriſtum a mortuis viuificabit ⁊ mortalia corpora veſtra propter inhabitantem ſpiritum eius in vobis.

¶ Hic oſtendit quam vtilitatem habebunt in futuro ſi ſunt membra chriſti: quia glorioſam reſurrectionem. Ubi tangit quatuor cauſas reſurrectionis. Efficiens: quia ſpiritus eius qui. Exemplaris. ibi. Suſcitauit ieſum. Finalis. ibi. quia viuificabit. Materialis. ibi. Corpora. Dicit ergo. [Q; ſi] q. Hoc iam bonū habetis per ſpiritū. [ꝙ ſi ſpiritus eius] ſc; dei patris. Joh. xvj. Spiritus qui a patre ꝓcedit [qui ſuſcitauit ieſum chriſtum a mortuis]. i. de loco mortuorum. Advocem enim patris excitatus eſt: ſicut catulus leonis Act. ij Hunc ieſum reſuſcitauit deus: habitat in vobis finaliter ⁊ perſeueranter vt dominꝰ hoſpitij: nō vt hoſpes ſicut in preſcitis aliquando manet: qui. ſ. deus pater [viuificabit ⁊ mortalia corporalia veſtra] ſpm̄ viuificantem eis reconiungendo: quia non deceret vt ſub capite glorioſo eſſent membra non glorioſa. j. Cor. xv. Si chriſtus reſurrexit ⁊ nos reſurgemꝰ. Eſa. xxvi. Uiuent mortui ⁊c. Et notabiliter dicit [mortalia] nō mortua: quia ſic viuificabit ea: vt extunc non ſolum nō ſint mortua: ſed nec etiam mortalia: ſicut corpus ade fuit mortale. j. Cor. xv. Cum aūt mortale hoc induerit immortalitatē ⁊c. Uiuificabit inꝗ̄: ⁊ hoc [propter inhabitantem ſpm̄ in nobis]. i. propter gratiā ⁊ miſericordiam ſuā: non propter merita noſtra principaliter lz ex conſequenti ꝓpter merita: q2 cum aīa mercatur in corpore: iuſtū eſt vt remuneret in corpe: ⁊ ideo vnuſqſq; recipiet propria corporis ꝓut geſſit. ij. ad Cor. xv.

Hic queritur ſuper illud. His qui ſunt in chriſto. Gloſa. Et ſi macule ex carne ſunt non obſunt. Contra. Veniale non tollit gratiam que eſt pulchritudo anime: ergo non maculat animam. Reſponſio. Veniale non maculat animam ſimpliciter: ſed ſm̄ quid: quia diſponit ad maculam. Item ſuper illud. Qui nō ſm̄ carnem Glo. qui non obediunt carni: ⁊ ſi aliquādo cadunt. Contra. Per veniale non ꝑdit anima ſuā rectitudinem: ergo nec cadit. Rn̄. Per veniale non cadit quis a domo ſed in domo. Itē ſuper illud. A lege peccati ⁊ mortis glo. A lege moyſi que eſt cauſa mortis. Contra. Ergo lex mala eſt cum ſit cauſa mali. Rn̄ſ. Cauſa accipitur hic pro occaſione. Item ſuper illud. In ſimilitudinem carnis peccati Glo. Non in carnem peccatricem: ſed in ei ſimilem per paſſibilitatē; ⁊ mortem. Contra. Paſſibilitas mortis noſtre eſt paſſibilitas contracta: paſſibilitas vero carnis chriſti fuit paſſibilitas aſſumpta. Rn̄ſ. Similitudo hec attenditur in re habita non in modo habendi. Item ibidem Glo. Naturam quidem carnis nature habuit pollutionem: tamen peccati que ex concupiſcentie motu eſt cōtracta non habuit. Contra. Tota maſſa carnis noſtre in Adam corrupta fuit: ergo per motum concupiſcentie proximi generantis corrupta transfunditur et non pollutionem contrahit. Reſponſi. Sicut in Adam nō fuit caro noſtra niſi in potentia: ita nec ibi corrupta niſi in potentia. Et ſicut per actum generationis ad actum reducitur nature: ita per vicium generationis ad actum vicij. Item ſuper illud. De peccato damnauit peccatum. glo. Deleuit omne peccatum in morte chriſti. Contra. Non omne peccatum tunc delectum eſt. Reſponſio. Deleuit per cauſe ſufficientiam: licet non per efficientiam. Item ſuper illud. Prudentia carnis. gloſa. Dignus eſt morte eterna qui habet prudentiam carnis. Contra. Sicut potentia malorum bona: ita et ſcientia: ergo prudentia carnis bona eſt. Reſponſio. Scientia noticie ſimplicis de malis bona eſt: ſed non ſcientia approbationis Item ſuper illud. Inimica eſt deo. gloſa. Quem ſibi finem non cōſtituit: ergo quicunq; deum finem non conſtituit inimicus eſt deo. Contra. Peccans venialiter non conſtituit finem deum. Reſponſio. Non conſtituit finem deum: exponendū eſt. i. conſtituit finem deo contrarium. Unde non ponit negatio pura ſed negatio fundata ſuper contrarium. Item ſuper illud. Qui in carne ſunt deo placere non poſſunt. Contra. Ergo penitentiā non poſſunt agere.

Veniale peccatū qualiter dicat animā maculare.

Rñſio. Intelligenda eſt propoſitio coniunctim: id eſt quamdiu in carne ſunt: non diuiſim. Item ſuper illud. Si quis ſpiritum chriſti non habet Gloſa. Ecce vnde eſt ſecundum carnem ambulare: ſcilicet ex eo ꝙ quis non habet ſpiritum chriſti. Contra. Ergo defect⁹ gratie eſt cauſa peccati: non econuerſo. Reſponſio. Defectus gratie eſt cauſa ſine qua nõ: ſed peccatum eſt cauſa ſubtractionis gratie ex qua. Item ſuper illud. Si autem chriſtus in nobis eſt. Gloſa. Qui idem eſt cum ſpirituſancto. Contra. Chriſtus eſt alius a ſpirituſancto: non ergo idem. Reſponſio. Idem eſt neutraliter: non maſculine. Item ſuper illud. Qui ſuſcitauit chriſtum a mortuis. glo. Hec eſt cauſa quare ſuſcitabit alios: quia chriſtus ſuſcitatus eſt. Contra. Aliter potuit ſaluari genus humanum quam per paſſionem: et tunc nihilomin⁹ fuiſſet reſurrectio. Reſponſio. Quãuis tunc fuiſſet reſurrectio: nihilominus nunc reſurrectio chriſti eſt cauſa exemplaris reſurrectionis membrorum: ⁊ etiam quodammodo motiua. Item ſuper illud Per inhabitantem ſpiritum. Glo. Non per noſtra merita. Contra. Spes eſt ex meritis: ſancti vero ſperant reſurrectionem. Rñ. Non propter merita intelligẽdũ eſt principaliter ſed propter gratiam. Item ibidem Filius eſt non de aliqua materia nec de nihilo. Contra. Nihil eſt medium inter aliquã materiã ⁊ nullam. Rñ. Hoc quod dico de nihil non tñ priuat materiam ſed quodlibet ens. Filius autem eſt de ſubſtantia pr̃is q̃uis non ſit de aliqua materia.

Christus quõ dicit alius a ſpūſctõ.

Ergo fratres debitores ſumus non carni ſed vt ſecundum carnem viuamus. Si enim ſecundũ carnem vixeritis moriemini.

Superius autem oſtendit quare in chriſto ſit manendum. Hic quomodo ſit manendum: viuendo. ſ. ſm ſpiritum non ſcd̃m carnẽ. Ad hoc autem inducit triplicẽ rationẽ. Primo propter debitum ⁊ obligationẽ. Secũdo propter future mercedis magnitudinẽ. ibi. Exiſtimo enim ꝙ non ſunt. Tertio propter preſentẽ vtilitatem. ibi. Similiter aũt ⁊ ſpũs adiuuat infirmitatẽ. Ad oſtendendũ vero obligationẽ allegat tria. Primo quia premiſſa bona habent a ſpiritu dei. Secundo qꝛ ſunt filij dei. ibi. Quicunqꝫ enim ſpiritu dei aguntur. Tertio quia heredes dei. ibi. Si autem filij ⁊ heredes. In prima primo concludit ex bonis ꝑmiſſis ꝙ debitores ſumus ſpiritui non carni. Secundo quare non debẽt obedire carni. ibi. Si enim ſm carnem. Tertio quare debẽt obedire ſpũi. ibi. Si autẽ ſpũ. In pꝛi̇a oſtendit tria. Primo nos obligatos oẽs ſimpliciter: cũ dicit pluraliter: debitores ſumus. Secundo ꝙ nõ omnib⁹ generaliter. ibi. Quia non carni. Tertio in quo non ſumus obligati ſpecialiter. ibi. ſm carnem viuamus. In prima tangit debitores. In ſcd̃a creditores. In tertia debita. Dicit ergo [Fratres] q. Ita tot bona habemus a ſpũ: a carne autẽ non eſt niſi mors. Et quia ita eſt [ergo fratres debitores ſum⁹] ſpũiſancto ſcꝫ vel rationi. i. ſm dictamen ſpiritus vel rationis viuere debemus [non carni] ita ſcꝫ [vt ſecundum carnẽ viuamus] id eſt ſm carnis deſideria. Etſi enim debitores ſumus carni vt ei neceſſaria ꝓuideamus: non tñ vt eius deſideria faciam⁹. Infra. xiij. Curã carnis ne feceritis in deſiderijs. Eccli. xxxiij. Cibaria ⁊ virga et onus aſino: panis ⁊ diſciplina ⁊ opus ſeruo. Et vere non eſt viuendũ ſm carnẽ. [Si enim ſm carnem]. i. ſcꝫ carnis voluptates [vixeritis] vita carnali [moriemini] morte ſpirituali ⁊ etiã eterna. Vidua enim que in delitijs eſt viuens mortua eſt. j. Timo. v. Ecce ergo tangit tria. Primo actũ vite. ibi. vixerit. Secũdo modum culpe. ibi. Scd̃m carnem. Tertio ſtipendium pene. ibi. Moriemini.

Si autẽ ſpiritu facta carnis mortificaueritis viuetis.

¶ Hic tangit quare debent obedire ſpiritui. Vbi primo proponit bonum: ſi mortificaueritis facta carnis. Secundo oſtendit modum. ibi. Spiritu. Tertio ꝑmittit cõmodũ. ibi. viuetis. Dicit ergo [Si autem ſpũ] ſancto. ſ. Vel [ſpũ]. i. ratione illuminati [facta]. i. opera [carnis mortificaueritis] penitus ea abſciẽdo ⁊ fugiendo [viuetis] vita ſpũali. Spũs autem eſt qui viuificat: caro non prodeſt quicq̃. Ioh. vj.

Quicunqꝫ enim ſpiritu dei aguntur hi filij dei ſunt. Non enim accepiſtis ſpiritum ſeruitutis iterum in timore: ſed accepiſtis ſpiritũ adoptionis filiorum dei in quo clamamus abba pater. Ipſe enĩ ſpũs teſtimoniũ reddit ſpũi noſtro ꝙ ſumus filij dei.

¶ Hic allegat ꝙ debent viuere ſcd̃m ſpm̃: qꝛ ſunt filij per ſpiritumſanctum. Et hoc probat. Primo ex regimine ſpũſſancti. Secundo ex dono ſpũſſancti. ibi. Non enim accepiſtis. Tertio ex teſtimonio ſpũſſancti. ibi. Ipſe enim ſpiritus. Dicit ergo [Quicunqꝫ] quaſi: Si ſpiritu facta carnis mortificaueritis: quod vtiqꝫ facere poteſtis ⁊ debetis: quia filij dei eſtis. [quicunqꝫ enim ſpiritu dei agunt̃] dupliciter. Vel [aguntur]. i. regunt̃ ſm illud Ps. Dominus regit me. Vel [aguntur] quodam impetu ducuntur: ſicut dñs. Luce. iiij. agebatur a ſpũ in deſertum. i. ducebatur. Matt. iiij. Ductus eſt ieſus in deſertum [hi filij dei ſunt] non ſerui. ſeruiẽtes. ſ. ei ex amore filiali: non ex timore ſeruili. Iohan. xv. Iam non dicã vos ſeruos. Felix ſpũs qui ſic q̃tum in ſe eſt adoptat Generaliter: quia [quicunqꝫ] Inuiſibiliter: quia [ſpũ] Potenter: quia [dei] Sapienter: qꝛ [qui aguntur] Vtiliter: quia [hi filij dei ſunt] In primo ei⁹ liberalitas. In ſecũdo ſimplicitas. In tertio maieſtas. In quarto operatio. In quinto vtilitas implicatur. Et vere eſtis filij dei. [Non enim accepiſtis ſpiritum ſeruitutis iterũ] ſicut olim in lege [in timore] qui vos: ſcilicet timore pene iniuſtos coerceat. i. non accepiſtis ſpiritum ſeruilis timoris. Aug. Breuis differentia legis ⁊ euangelij: timor ⁊ amor: [ſed accepiſtis ſpiritũ adoptionis filiorum] id eſt ſpm̃ſanctum per quẽ eſt adoptio filiorum. i. donum timoris filialis. Aug. Caue ne diuerſum intelligas ſpiritum: cũ ſit vnus atqꝫ idẽ: ſed ꝑpter diuerſa opera diuerſimode accipit̃ [in quo] ſcꝫ per quem ſpiritum nos liberi de vtroqꝫ populo [clamam⁹] corde: ⁊ ſi non: voce. Exo. xiiij. Quid clamas ad me: dictum eſt moyſi tacenti. Clamamus inq̃ [abba] q̃tum ad hebreos [pater] q̃tum ad gentiles. Hec enim duo ſignant idem: vnũ tamen hebreum eſt: aliud latinum. Vnde Augu. Eleganter duarum linguarum verba propoſuit idem ſignificantia propter vniuerſuꝫ populum qui de iudeis ⁊ gentibus in vnitateꝫ fidei vocatus eſt. Cõmendabile donum quo deponitur timor ſeruilis: quia non accepiſtis ſpiritum ſeruitutis. On⁹ legis veteris: quia iterum in timore. Datur ſpirit⁹ amoris: ſed accepiſtis ſpiritum adoptionis filiorum. Clamor deuotionis: in quo clamamus: ſuſpirando gratias agendo. hec dantur filijs dei [Ipſe enim ſpirit⁹] quaſi et vere ſumus filij dei. [Ipſe enim ſpiritus] ſcꝫ ſanctus [teſtimonium reddit ſpiritui noſtro ꝙ filij dei ſumus] Cũ enim per ſpm̃ſanctũ ſpiritus noſter bona agit: qḋ eſt ſignum diuine filiationis hoc aũt ſigno q̃ſi quodam teſtimonio eum certificat ꝙ ſumus filij dei. Hic eſt teſtis omni acceptiõe maior. De quo Iob. xvj Ecce teſtis meus in celo: ⁊ conſcius meus in excelſis. Ad Ro. j. Teſtis eſt mihi deus. Omnia ſpiritualia: qꝛ ſpiritus eſt qui teſtificatur. Spũs eni teſtificat̃. Spũale de quo teſtificatur. Qui tale habet teſtimonium ſaluabitur non dãnabitur. Ecce ergo ſpiritus obligans agens: adoptans ⁊ teſtificans. Obligatio debitores ⁊ ſubiectos. Agitatio reddit nos obedientes ⁊ ꝓmptos Adoptio amantes ⁊ deuotos. Teſtificatio gaudẽtes et ſecuros.

Ps. xxij.

Abba ⁊ et pater an differant.

Si autem filij dei: ⁊ heredes: heredes quidem dei coheredes aũt chriſti: ſi tamẽ cõpatimur: vt ſimul ⁊ glorificemur.

¶ Hic oſtendit ꝙ debent viuere ſecundum ſpiritum: qꝛ ſũt heredes dei: ⁊ aliter amitterẽt hereditatẽ. Pat

mo oſtendit ꝙ heredes ſunt. Secundo cuius heredita
tis ſūt heredes. ibi. Heredes quidem dei. Tertio qua
conditione ſunt heredes. ibi. Si tamen compatimur.
Dicit ergo. [ſi autem] quaſi Sumus filij dei [ſi autē
filij] ſumus [et heredes] erimus euſdem: ſcilicet glo=
rie participes. Hiere. iij. Quomodo ponam te in filija
tribuam tibi hereditatē preclaram [heredes quidē]
non cuiuſcunq;: ſed [dei] cuius ſcʒ beatitudine frue=
mur. Eſa. lviij. Subſtollam te ſuper altitudinem nu=
bium: cibabo te hereditate iacob patris tui. Et etiā
[heredes dei] quia deum pro hereditate habituri. ps.
ps.xv. Dominus pars hereditatis mee. Sumus autem ſm
glo. [heredes dei] non ſecundū morem ſucceſſionis hu
mane dei. ſ. premorientis: ⁊ poſt conregnātis. Uel [he
redes dei] quaſi morientis. ſm modum cognitionis:
que nunc eſt in ſpeculo ⁊ in enigmate: tunc eī videbi=
tur facie ad faciem. j. ad Cor. xiij. Mirabilis heredi=
ps.cxxvi. tas vbi morientes poſſident hereditatem. Ps. Cum
dederit dilectis ſuis ſomnum: ecce hereditas domini.
⁊c. Ubi regnante domino ⁊ viuente poſſident heredi
tatem. Exo. xv. Plantabis eos in monte hereditatis
tue firmiſſimo habitaculo tuo quod operatus es domi
ne. Unde regnabit cum eis dominus illorum. Ubi ſin=
ps.lx. guli totā poſſident hereditatē Ps. Dediſti hereditatē
timentibus no. ⁊c. [Coheredes autē chriſti] cum quo
beati erimus. Ipſe enim eſt pricipalis heres. Matt.
xx. Hic eſt heres. Coheredes inquam erimus [ſi tamē
compatimur] id eſt ad ſimilitudinē eius patimur: hac
intentiōe: ſcʒ [vt ⁊ ſimul gloꝛificemur]. ij. Tim. ij. Si
cōmortui ſumus ⁊ conuiuemus. Exemplū de duobus
militibus ſocijs qui iuerunt ad torneamentū.

Exiſtimo enim ꝙ non ſunt condigne paſſi ones huius tempoꝛis ad futuram gloꝛiam que reuelabitur in nobis.

¶ Hic oſtendit ꝙ viuendum eſt ſecundum ſpiritū pro
pter future remunerationis magnitudinem. Hanc au
tem in ſanctis reuelandam eſſe oſtendit. Primo per
creature expectationē. Secundo per expectantis ge=
mitum ⁊ afflictionem. ibi. Scim⁹ enim ꝙ omnis crea=
tura. Tertio per expectationis certitudinē. ibi. Spe
enim ſalui. In prima parte primo oſtendit paſſiones p̄
ſentes improportionabiles gloꝛie in ſanctis reuelan=
de. Secundo reuelationem futuram probat per expe
ctationē creature. ibi. Nam expectatio creature. Ter
tio neceſſitatem expectandi ꝓpter vanitatē cui ſubia=
cet in preſenti tēpore. ibi. Uanitati enim creatura. In
prima primo proponit inequalitatē meriti ad premiū
Secundo deſcribit meritum. ibi. Paſſiones temporis
Tertio premium. ibi. Ad futuram gloꝛiā. Et vtrūq;
a tribus. A conditione: quia hic paſſio. ibi. Gloꝛia. A
tempore: quia hic preſens. ibi. Illa futura. A cognitio
ne: quia hic dubia. quod notatur in tēpore illa manife
ſta. ibi. Quia reuelabitur in nobis. Dicit ergo [Exi=
ſtimo] quaſi Patiendū eſt vt gloꝛificemur: viuendo ſe
cundū ſpiritum non ſm carnē. Et q̄uis hoc ſit diffici=
le [exiſtimo enim]. i. ſcio ego bonus eſtimator rerum.
Nam etſi imperitus ſermone ſed nō ſcientia. ij. Cor.
xj. ꝙ [non ſunt condigne]. i. ſufficiētes [paſſiones] etſi
multiplices [huius tēporis]. i. tēporales ⁊ momenta=
nee. ſm illud. ij. Cor. iiij. Illud quod momētaneū eſt ⁊
leue tribulationis. ⁊c. Etiā nō tēporis apoſtoloꝝ: mul
to minus aliorū temporū: quia tēpore apoſtoloꝝ abū
dabant paſſiones ſanctorum. Condigne inquā [ad fu=
turam gloꝛiā] ꝓmerendā [que reuelabitur] q: nūc oc
culta eſt: q: oculus non vidit ⁊c. Eſa. lxiiij. Sed reue=
labitur gloꝛia dn̄i. Eſa. xl. Reuelabitur inquam [in no
bis] in bonis: ſcʒ non in malis. Eſa. xxvi. Tollatur im
pius ne videat gloꝛiam dei. Ergo dabitur gloꝛia illa.
Opoꝛtune: quia in futuro. Manifeſte quia reuelabit
Iuſte: quia nobis: non omnibus indifferenter.
E ¶ Notandum ꝙ paſſiones tpales non ſunt condigne
ad promerandā futurā gloꝛiā propter multa. ſ. q:.
Paſſiones parue. j. Pe. vlt. In chriſto ieſu modicum
ps.xx. paſſos Gloꝛia magna eſt. Pſal. Magna eſt gloꝛia e=
ius in ſalutari tuo.
Paſſiones pauce. Sap. iij. Si coram hominibus tor=
mēta paſſi ſunt: ſpes illoꝝ ⁊c. Gloꝛia multa. prouer.
xxviij. In exultatione iuſtoꝝ gloꝛia multa.
Paſſiones breues. j. Pe. j. Modicum nūc ſi contriſta
ri opoꝛtet Gloꝛia eterna. j. Pe. vlt. Deus autem oīs
gratie qui vocauit nos in eternam gloꝛiā ſuam.
Paſſiōes mixte gaudio. ij. Cor. j. Sicut abundant
paſſiones xp̄i in nobis: ita per ieſum chriſtū abundāt
conſolatiōes noſtre ⁊c. Gloꝛia pura ſine dolore. Apo ps.cxlix.
cal. xxj. Abſterget de⁹. Ps. Exultabūt ſcti in glia.
Paſſiones obligare. Grego. Quicquid mali patimur
peccata noſtra meruerunt. Gloꝛia libera. Infra eo=
dem. In libertatem gloꝛie filioꝝ dei.
Paſſiones cōmunes bonis ⁊ malis. j. Pet. iij. Meli⁹
eſt benefacientes pati q̄ malefaci. Gloꝛia bonis pro
pria. Ps. Gloꝛia hec eſt omnibus ſctis eius. Ibidem.
Paſſiōes quaſi neceſſarie: ⁊ ideo minoris meriti. Sa
pientie. xj. Penas paſſi ſunt inimici illoꝝ a defectio
ne potus. Gloꝛia grata. Et ideo maioris p̄cij. Pſal. ps.lxxxiij.
Gratiam ⁊ gloꝛiam dabit dn̄s.
Paſſiones de ſe nec meritorie nec demeritorie quia p
ea que inſunt nobis a natura non laudamur neq; vitu
peramur: ſecundum philoſophum: quia paſſiōibus nō
meremur Gloꝛia merenda. Supra. j. Gloꝛia ⁊ honoꝛ
et pax omni operanti bonum. Auguſt. Uenale ⁊c. Si
ergo non eſt condignitas parui ad magnum: pauci ad
multum: breuis ad eternum. Mixti ad purum. obliga
ti ad liberū: communis ad propriū: neceſſarij ad gra
tuitum: paſſionis ad premium non ſunt condigne paſ=
ſiones huius temporis ad futuram gloꝛiam que reue=
labitur in nobis.

Nam expectatio creature reuelationem fi lioꝛum dei expectat.

¶ Hic reuelationem gloꝛie futuram probat per expe
ctationem creature. Et eſt ſua ratio talis. Omnis crea
tura naturaliter expectat reuelationē gloꝛie filiorum
dei. ſed nulla expectatio nature eſt fruſtra: ergo illa
expectatio implebitur. et hoc eſt quod dicit. [Nā ex=
pectatio ⁊c.] Hoc dupliciter legitur. Primo ſm ꝙ no
mine creature intelligitur homo bonus. Secundo ſm
ꝙ intelligitur homo quicunq; ſm ſtatum preſentis mi
ſerie. Primo modo ſic. [Nā] quaſi. et vere reuelabit.
[Nam expectatio creature] id eſt creatura expectās
boni: ſcʒ qui ſpecialiter dicuntur creatura: quia ſeruāt
iura creationis ⁊ in genere moris: quaſi de nihilo aliō
exiſtunt per gratiam: ſecundum illud Ps. Emitte ſpi ps.ciij.
ritum tuū ⁊ creabunt [expectat]. i. cōtinue eſt in actu
expectandi: Geminatio enim notat aſſiduitatē ſecun
dū Glo. ps. expectans expectaui dominū [reuelatio Ps.xxxix.
nem filioꝛum dei] in qua reuelabitur dei filiatio. j. Io=
han. iij. Chariſſimi filij dei ſumus: ſed nondum appa=
ret quid erimus ⁊c. Ecce ergo continuatio expecta=
tionis: quia expectatio expec. premiatio expectantis:
quia reuelationem. Ubi implicantur tria neceſſaria:
quia beatitudo. ibi. reuelatiōem. Beatificabile. ibi. fi
lioꝛū. Beatificans. ibi. dei.

Uanitati enim creatura ſubiecta eſt non volens: ſed propter eum qui ſubiecit eam in ſpe: quia et ipſa creatura liberabitur a ſeruitute coꝛruptionis in libertatem glo. rie filioꝛum dei.

¶ Hic oſtendit neceſſitatem expectationis propter va
nitatem cui ſubiacent in preſenti tempore. Ubi tā̄ ir
preſentis ſtat⁹ miſeriā. ibi. Uanitati. Miſerie p̄dn̄an
tiā. ibi. Subiecta. Dn̄ātis neceſſitatē. ibi: Sed ꝓpter
eū. Patientiū vtilitatem. ibi. In ſpe: q: ipſa creatura
Dicit ergo [Uanitati] quaſi et vere neceſſe eſt ꝙ ex
pectet: quia hic non pōt habere [Uanitati enī]. i. mu=
tabilitati ⁊ miſerie tēporali [ſubiecta eſt creatura]. i.
boni iura creationis ſeruātes. Eccles. j. Uanitas va=
nitatum ⁊c. Subiecta inquam [non volens] quia boni

non amant iſta caduca ⁊ vana[ſed]ſup. patiēter ferēs
[ppter eum]ſcilicet deum[qui ſubiecit eam]Juſte p
pter primam tranſgreſſionem. Pie propter amorē hu=
militatis ⁊ conſeruationem: ſm illud Michee. vj. Hu
miliatio tua in medio tui. Subiecit iquam nō ſine ſpe
liberationis. Sed[in hac ſpe]hac ſcʒ[quia ⁊ ipſa crea
tura]id eſt homo bonus[liberabitur]in futuro. ſicut
Pſ. xix. ⁊ chriſtus caput liberatus eſt. ſm illud Pſ. Conſcidi
ſti ſaccum meum ⁊c.[a ſeruitute corruptionis].i. cor=
poralis corporis: quādo ſcʒ corporale hoc induet icor
ruptionē. j. Cor. xv. Ipſa dico veniens[in libertatem
glorie filiorum dei]quia ſcʒ liberi erunt filij dei in glo
ria. Felix liberatio vbi. Nullum graue ſubijciens: qa
nec ſeruitus: Nulla paſſio inficiens: quia nō corruptio
Nulla arratio afficiens: quia ibi libertas. Nullum bo=
num deficiens: quia ibi gloria. Nihil malum efficiens:
quia ibi filij dei. Secūdo modo legitur ſic[Expecta=
tio creature].i. creatura expectans homo ſcʒ quicūqʒ
ſm ſtatum preſentis miſerie[reuelationem filioꝝ dei
expectat]ſicut prius. Et neceſſe eſt ꝙ expectet[Uani
tati enim ſubiecta eſt creatura]id eſt homo quicūqʒ in
ſtatu huius miſerie: qui dicitur creatura antonomaſi=
ce. Marci vlt. Predicate euangelium omni creature.
Eccl. iij. Cuncta ſub celo ſubiacent vanitati. Subie=
cta inquam[non]tamē[volens].i. non ſponte: licʒ ſpō
te peccauerit non tamē volens penam ſuſtinet. Nam
ſm Aug. pena eſt affectio inuoluntaria. Et licet nō vo=
lens tamē[ſubiecta eſt propter eum]id eſt propter iu
ſtitiam dei[qui ſubiecit eam]iuſte propter culpā ſuā
[In ſpe]hac[quia ⁊ ipſa creatura]id eſt homo ſm ſta
tum preſentis ifirmitatis[liberabitur a ſeruitute cor
ruptionis].i. a cura corruptibilis corporis que depri=
mit animam ⁊ retardat. Sapie. ix. Corpus quod cor=
rumpitur aggrauat animam. Ipſa dico veniens[in li
bertatem glorie filiorum dei]
F ¶ Notandū ꝙ iſta libertas erit a quattuor. videlicet
A peccato. Michee vlti. Deponet iniquitates ve. ⁊c.
Pſ. cxxiij. A periculo Pſ. Laqueus contritus eſt ⁊ nos libera=
ti ſumus. Ab omni incōmodo. Apocal. xxj. Abſterget
deus omnem lachrymam.
A carnis tributo. Eſa. xiiij. Quomodo ceſſauit exa=
ctor quieuit tributum.

Hic queritur ſuper illud. Debitores ſumꝰ:

non carni Glo. Caro non eſt malum: ſed creatura dei.
Contra. Supra. vij. Non habitat in carne mea bonū.
Rñſio. In carne noſtra duo ſunt. Natura carnis q̄ bo=
na eſt. Et vicium quod eſt malum. Item ſuper illud.
Qui ſpiritu dei aguntur. Glo. Impetu gratie agūtur.
Contra. Gratia non mouet niſi cum libertate ⁊ volū=
tate: non ergo impetuoſe. Rñſio. Impetus ſonat hic
in vehementem inclinationem non coactionem. Itē
ſuper illud. Sed accepiſtis ſpiritum adoptionis. Glo.
Sciendum eſt preter timorem naturalem qui omnibus
ineſt quattuor eſſe timores. ſcʒ Mundanum Seruilē
Initialem ⁊ Caſtū. Contra. Preter hec eſt aliꝰ.
G ſcʒ Timor humanus: quo homo nimis timet mortem.
Rñſio. Timor humanus comprehenditur hic ſub mū
dano: ſiue ſit de rebus mundi amittendis ſiue a rebus
mundi. Item ſuper illud. Ipſe enim ſpiritus teſtimo
nium Glo. Uere ſumus filij dei. Hoc enim cognoſcere
facit ſpiritum noſtrum ſpirituſſanctus. Qui ergo ha=
bet ſpūmſanctum ſcit ſe eſſe filium dei. Contra. Eccl.
ix. Nemo ſcit vtrum odio vel amore dignus ſit. Rñſ.
Hec cognitio non eſt per ſcientiam certitudinis ſed p
confidentiam credulitatis. Item ſuper illud idē Glo.
Spiritus viua facit mēbra non niſi que in corpore q̄d
vegetat inuenit. Contra. Ergo prius eſt quis iuſtus ⁊
de corpore eccleſie q̄ ſpirituſancto viuificetur. Rñſ.
Uiuificatio notat hic vite continuationem: nō infuſio
nem. Itē ſuper illud. Nā expectatio creature. Glo.
Filius non poteſt appellari creatura quoniā per ipm
Filiꝰ quō facta ſunt omnia. Contra. Eſt homo: ergo eſt creatu=
poteſt di= ra. Rñſio. Non debet dici creatura ſimpliciter: ſed cū
ci creatu= determinatione: inquātum homo propter negationeʒ
ra. implicitam in nomine creature. Nec eſt ſimile de hoc
termino homo. quia ibi negatio alterius nature nō im
plicatur. Item ibidem Glo. Simpliciter creatura di
cuntur boni qui manent in creatione. Contra. Imo in
ra tranſcendunt creationis. Rñſio. Non manet ibi ſi=
ſtendo ſed illud bonum conſeruando. Item ſup illud
Ipſa creatura liberabitur Glo. Homo ſignaculo ima
ginis per peccatum amiſſo remanſit tñmodo creatu=
ra. Contra. Imago incorruptibilis eſt ſicut ⁊ aīe natu
ra. ergo non deſtruitur per peccatum. Rñſio. Signa=
culum imaginis vocat non ipſam imaginis eſſentiā ſʒ
fulgorē quo fulget q̄ſi lumine gratie illuſtratur.

Scimus enim ꝙ omnis creatura ingemi ſcit ⁊ parturit vſqʒ adhuc.

¶ Superius oſtendit futuram in ſanctis glorie magni
tudinem per creature expectationem. Hic probat idē
per expectantium gemitum ⁊ afflictionem. Pilo crea
turarum generaliter. Secundo apoſtolorum ſpeciali=
ter. ibi. Non ſolum autem illa. Dicit ergo.[Scimus]
quaſi. Ita creatura ſubiecta eſt vanitati ⁊ liberabitur
a ſeruitute corruptionis. Et vere liberabitur[ſcimus
enim]nos apoſtoli. q. d. expertis credite[ꝙ oīs crea=
tura]Hoc legitur dupliciter. Uno modo de homie ſpe
cialiter. Alio modo de omni creatura generalit̄. Pri=
mo ſic[Omnis creatura.]id eſt homo qui omnis crea
tura dicitur: ſm Greg. in homel. aſcenſionis ſuper il=
lud. Predicate euangelium omni creature: quia parti
cipat cum omni creatura. Habet enim eſſe cum lapidi
bus. viuere cum plātis: ſentire cum animalibus: intel=
ligere cum angelis. Uel ſm Aug. Homo dicitur[om=
nis creatura]Omnis enī creatura vel eſt corporalis:
vel animalis: vel ſpiritualis. Et hec omnis creatura
in homine eſt[Omnis]ergo[creatura].i. homo[inge=
miſcit]affectu. Et ponit verbum inchoatiuum: q2 ſem
per in hoc noua eſt: ſm glo.[⁊ parturit]in effectu.i. cū
dolore operatur[vſqʒ adhuc]id eſt vſqʒ ad mortē. Uel
[vſqʒ adhuc].i. vſqʒ ad tempus iſtud: quia et precedē=
tes ita fecerunt. Uel[vſqʒ adhuc].i. vſqʒ ad ſuam libe
rationem: quia nondum omnes: etſi aliqui iam libera
ti ſunt. Secundo modo legitur ſic.[Omnis creatura]
ſcʒ ſeruiens et elementorum ⁊ celeſtium corporū[inge
miſcit ⁊ parturit vſqʒ adhuc].i. quaſi cum dolore ⁊ la=
bore officia ſua peragit. ⁊ continue mouetur: qui motꝰ
eſſet cauſa gemitus ⁊ parturitiōis.i. doloris in ſentiē
tibus. Unde ponitur hic ingemiſcere ⁊ parturire ſimi=
litudinarie. et ponitur conſequens pro antecedente. et
hoc[vſqʒ adhuc].i. vſqʒ poſt iudicium ⁊ hominis glo=
rificationem quando ceſſabit motus hmōi corporum.
Circa hmōi ergo gemitum tangit ipſius certitudineʒ:
quia[ſcimus]Generalitatem quia[omnis creatura]
Multiplicatem: quia[ingemiſcit ⁊ parturit] Cōtinui
tatē: quia[vſqʒ adhuc]Et eſt ſua ratio. Omnis crea=
tura: naturaliter expectat cum gemit per reuelationē
glorie future in ſanctis. ſed nō fruſtrabitur a gemitu ⁊
expectatione. ergo gloria reuelabitur in ſanctis.

Non ſolum autem illa: ſed ⁊ noſipſi primi tias ſpiritus habētes. Et ipſi intra nos ge mimus adoptionem filiorū dei: expectātes redemptionem corporis noſtri.

¶ Hic probat idem quod prius per gemitū ⁊ afflictio=
nem ipſorum apoſtolorum gloriam expectantium. Et
eſt ſua probatio talis. Nulla expectatio glorie in his
qui debite expectant eſt caſſa: ſed nos habētes primi=
tias ſpiritus expectamus reuelationem glorie filiorū
dei. ergo ipſa implebitur. Primo ergo tangit ſtatū ex=
pectantium. Secundo premium expectatum. ibi. Ado
ptionem filiorum. In prima primo tangit ſtatum expe
ctandi debitum. quia cum gratia. ibi. Primitias ſpiri
tus. Secundo expectantium laborem et deſiderium.
ibi. Et ipſi intra nos gemimus. Dicit ergo.[Non ſo=
lum autē illa]gemit ſup. ⁊ parturit[ſed ⁊ noſipſi]apo
ſtoli ceteris maiores. Primus enim gradus in eccle=
ſia dei eſt apoſtolatus: ſm illud. Eph. iiij. Et ipſe de=
dit quidem quoſdā apoſtolos ⁊c. Nos dico[primitias

ſpiritus habentes].i.ſpiritūſanctum prīuſq̄ ceteri habentes. Uel ſpiritum noſtrum primum offerentes[ꝛ] id eſt etiam[ipſi intra nos gemimus].i.non ſolum extra in carne ſed etiam intus in mente. Non ſolum extra pro miſeria aliorum: ſed etiam intra pro noſtra affligimur. Eſa.lix. Sicut columbe meditantes gememus. Nos dico[expectantes adoptionem]perfectam ſcꝫ[filiorum dei]vt ſcꝫ corpus etiam beneficium adoptionis participet. Phil.iij. Saluatorem expectamꝰ dn̄m noſtrum ieſum chriſtum qui reformabit corpꝰ ꝛc. Adoptionem dico ſcꝫ[redemptionē corporis noſtri] id eſt vt iam anima liberata etiam corpus redimatur a mortalitate et corruptione. Et dicit[redemptionē] Prius enim emptum eſt a ſeruitute culpe: ſed tūc iterum emetur a corruptiōe omnis miſerie. Uel adoptio reſpicit fruitionem anime redemptio glorificationem corporis.

Spe enim ſalui facti ſumus. Spes autem que videtur nō eſt ſpes. Nā qđ videt quis quid ſperat? Si aūt quod non videmꝰ ſperamus: per patientiam expectamus.

¶ Superius probauit gloriam in ſanctis futuram per creature expectationem: per expectantium gemitum ꝛ afflictionem. Hic probat idem per expectatiōis certitudinem. Et primo oſtendit ꝙ iam in ſpe gloriam futuram habent. Secundo ꝙ nondum tamē eam vident. ibi. Spes autem que videtur. Tertio quia ſi viderent ſperare non poſſent. ibi. Nam quod videt quis. Quarto ꝙ q̄uis non videant: patienter tamē expectant. ibi. Si autem quod non videmus. Dicit ergo. [Spe eſt] q. Ita expectamus adoptionem filiorum dei ꝛ cū certitudine. [Spe enim]etſi nōdum re[ſalui facti ſumꝰ] a deo.ſ.qui ſaluos facit ſperantes in ſe. [Spes autē]

Fidei deſcriptio.

id eſt res ſperata[que videtur].i.ſi eſſet viſibilis[nō eſt ſpes].i.non eſſet ſpei ſubiecta. Eedem enim res dicuntur ſperande ꝛ non apparentes. Hebꝛ.xj. Fides eſt ſubſtantia rerum ſperandarum argumentū non apparentium. [Nam quod videt quis quid ſperat?]quaſi dicat nullus ſperat illud quod iā videt ꝛ habet. Naꝫ

Spes qđ ſit.

ſpes eſt certa expectatio futurorum bonorum: que futura bona ſunt modo nobis inuiſibilia. Nam que vidētur temporalia ſunt: que autem non videntur eterna. ij.Corin.iiij. [Si autem quod non videmus] Nec etiā

ps.xxx.

ſic videre poſſumus. ſm illud Pſ. Quam magna multitudo dulcedinis tue domine quam abſcōdiſti ꝛc. [ſperamus per patientiam]aduerſorum ſcꝫ[expectamus] id eſt patienter non viſa expectamꝰ Abachuch.ij. Si moram fecerit expecta eum: quia veniens veniet ꝛ nō tardabit. Iaco.v. Ecce agricola patiēter expectat donec recipiat fructum temporaneum ꝛ ſerotinum terre. Ex dictis elicit̄ talis ratio. Illud quod ex meritis patienter expectatur a deo certitudinaliter habebit̄. ſed bona inuiſibilia glorie future ſunt hmōi: ergo illa certitudinaliter habebuntur. Et ſic verum eſt quod dictū eſt. ꝙ futura gloria reuelabitur in nobis.

Similiter autem ꝛ ſpiritus adiuuat infirmitatem noſtram. Nam quid oremus ſicut oportet neſcimus: ſed ipſe ſpiritus poſtulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus.

¶ Superius oſtendit ꝙ viuendum eſt ſm ſpiritū. Primo ꝓpter debitum ꝛ obligationem. Secundo propter future remunerationis magnitudinem. Hic oſtēdit hoc idem propter preſentem vtilitatem quam facit ſpiritꝰ in eis. Ubi oſtēditur multiplex vtilitas. Prima eſt quia iuuat ad orandum ꝛ impetrandum. Secunda quia omnia conuertit eis in bonum. ibi. Scimus aūt quoniā diligentibus ꝛc. Tertia quia nō poteſt eis inferri aliquod nocumētum. ibi. Quid ergo dicemus. In prima primo oſtendit ꝙ iuuat ad orandum. Secundo quō: quia docet quando ꝛ quid poſtulandum. ibi. Nam quid oremus. Tertio ꝙ etiam facit impetrare poſtulatum. ibi. Qui autem ſcrutatur corda. Dicit ergo[Similiter] q. Nec hoc ſolum eſt nobis a ſpiritu[autem] ſed[ſimiliter].i.per eandem gratiā[ꝛ ſpiritus adiuuat]ad orādum[infirmitatem noſtram] docendo ſcꝫ ignorātiam noſtram ne vel ante tempus vel contraria petamus. Pſ. Uerbo domini celi firmati ſunt: et ſpiritu oris eiꝰ

ps. xxxij.

o.v.eoꝝ. Ioh.xv. Docebit vos omnia ꝛ ſuggeret vobis o.q.d. [Nam]q. Et neceſſe ꝙ iuuet. [Nam qđ oremus]vtrum ſcilicet vtile ſit[ſicut oportet neſcimus] Sepe enim fallimur: vt ait Glo. putātes prodeſſe que poſcimus cum non proſint. Quod ꝛ Paulo contigit. ij Corinthioꝝ.xij. [ſed ipſe ſpiritus poſtulat]effectiue.i. poſtulare nos facit[pro nobis gemitibus inenarrabilibus]id eſt plus q̄ dici poſſit. Uel[gemitibus inenarrabilibus]id eſt de re inenarrabili.

Qđ ſpūſſanctus multos facit gemere multipliciter.

¶ Notandum ꝙ ſpiritusſanctus multos facit gemere multipliciter. Ad qđ notandum ꝙ quadruplex eſt cauſa gemendi. Dolor. Labor. Amor. ꝛ Timor. Dolor facit gemere penitentes. Labor proficientes. Amor ꝑfectos. Timor prelatos. Eſt ergo

Gemitus penitētium: ꝛ hic triplex ſm tres partes penitentie. videlicet

ps.xxxvij.

Contritionis. ſic gemit latro penitens de furto. Pſal. Afflictus ſum ꝛ humiliatus ſum nimis.

Confeſſionis. Sic gemit eger coram medico. Can.v. Uox turturis audita eſt in terra nr̄a. Eccl.xxxv. Nō deſpiciet preces vidue.i.peccatricis anime.ſi effundat loquelam gemitus id eſt vocem confeſſionis.

ps.vj.

Satiſfactionis. Sic gemit equus ſtringente cingulo. Pſ. Laboraui in gemitu meo: la. ꝛc.

Gemitus proficientium. Et hic triplex ſm triplicem vim anime. videlicet

Studioſe meditationis quo ad rationalem. Eſa.lix. Sicut columbe meditantes gememus.

ps. xxxvij.

Deuote orationis quo ad concupiſcibilem: vt hic. Ipſe ſpūs poſtulat. Pſ. Dn̄e ante te oē deſideriū meuꝫ.

Fraterne compaſſionis quo ad iraſcibilem. Hiere.lv. Addit dn̄s dolorem dolori meo: laboraui in gemitu meo: et requiem non inueni.

Gemitus perfectorum. Et hic triplex ſm triplex obiectum. deū. ꝓximū: et ſeipſum. videlicet

Deſiderij diuine viſionis quo ad deum. de quo ſupra. Ipſi intra nos gemimus adoptionem.

Zeli et emulationis quo ad proximum. Eze.ix. Signa thau ſuper frontes virorum dolentium ꝛ gementiū ſuper iniquitatibus domus iſrael.

ps.xj.

Tedij vite preſentis quo ad ſeipſum. Pſal. Propter miſeriam inopum ꝛ gemitum pauperum ꝛc.

Gemitus prelatorum. Et hic triplex ſcd̄m tria neceſſaria in prelato. videlicet

Solicitudinis interioris. Thren.j. Multi enī gemitus mei ꝛ cor meum merens.

Cure exterioris. Iob.xxvi. Ecce gigantes gemūt ꝛc.

Periculi diſperſi gregis. Threno.j. de ſynagoga. Ipſa autem gemens ꝛc. ſcꝫ pro filijs diſperſis.

Qui aūt ſcrutatur corda ſcit quid deſideret ſpūs: quia ſecundū deū pro ſanctis poſtulat.

¶ Hic oſtendit ꝙ ſpiritusſanctus facit impetrare poſtulata. Ubi de ſpūſancto facit tria. Sapientiam qua nouit corda. Potētiam qua implet petita. ibi. Scit qđ deſideret. Bonitatem qua petere facit bona. ibi. Quia ſm deum. Dicit ergo. [Qui autem]q. Nec ſolum poſtulat ſed etiam impetrare facit. [Qui autem]ſcilicet idem ſpiritus[ſcrutatur corda]non quaſi querens qđ neſciat: ſm glo. ſed quia nihil ita occultum eſt qđ non ſciat. Unde videt illos gemitus inenarrabiles. I deo j.Coꝛ.iij. Spiritus omnia ſcrutatur. [ſcit]enim.i. approbat ꝛ implet[quid deſideret ſpiritus]id eſt qđ deſiderare facit[quia]ipſe ſpiritus[poſtulat pro ſctis] id eſt ſanctos poſtulare facit. ſicut dicitur dies leta quia letos facit. Poſtulat inq̄[ſm deum]id eſt quod eſt ſecundū deum: non contra. ſicut ille de quo Pſalm. Ora-

ps.cviij.

tio eius fiat in peccatum. Bonus ꝛ dulcis ſpiritus qui in orationibus adiuuat infirmos. Nam ſpūs adiuuat infirmitatē. Inſtruit ignaros. Nā qđ oremꝰ ꝛc. Excitat pigros: quia poſtulat ꝓ nobis. Intuet̄ vota: quia ſcru-

tat cor. Preſtat beneficia: qꝛ ſcit quid deſideret ꝛc.

Hic queritur ſuper illud Quia omnis creatura Glo. Omnis creatura vel eſt corporalis: vel animalis: vel ſpiritualis. Contra. Nihil eſt medium inter corpus ꝛ ſpiritum. Subſtantia enim diuiditur in corporalem ꝛ ſpiritualem. Rñſio. Eadē creatura animalis ꝛ ſpiritualis eſt ſubiecto: ſed differt ratione. Nam anima inquantum viuificat corpori anima dicitur: inquantum ſeperabilis a corpore ſpiritus. Item ibidem glo. Omnis creatura ingemiſcit: ſed non tota. i. homo qui habet conuenientiam cum omni creatura. Contra. Nihil de corpore celeſti eſt in homine. cum totum corpus hominis ſit corruptibile. ergo non eſt omnis creatura per conuenientiam. Rñſio. Conuenientia hec eſt i genere non in ſpecie. Item ſuper illud. Non ſolum autē illa Glo. In homine corpus ꝛ anima ꝛ ſpiritus dolēt. Contra. Corpus per ſe non dolet. Rñſio. Loquitꝰ de his vt ſunt coniuncta in homine: id eſt homo coniunctꝰ ex his; non de ſingulis horum per ſe. Uel hec dolēt qꝛ materiam doloris miniſtrant. vt aliquando leſio corporalis. aliquando imaginatio animalis. aliquādo cōſideratio ſpiritualis. Item ſuper illud. Adoptionem filiorum expectantes Glo. Ut corpus etiam beneficiū adoptionis recipiat. Contra. Corpus non poteſt accipere ſpūm adoptionis. Rñſio. Beneficium adoptiōis dupliciter poteſt accipi. Uel tranſitiue. i. effectus adoptionis: ꝛ ſic corpus ſuſcipit illud. Uel intranſitiue: id eſt gratia adoptionis. ſic non. Item ſm aliam expoſitionem ſuper illud. Omnis creatura Glo. Omnia elementa cum labore ſua explent officia. ſicut ſol et luna non ſine labore ſua explent officia. Contra. Sol et luna ſunt corpora impaſſibilia. Rñſ. Glo. accipit conſequens pro antecedente. id eſt laborem pro motu attribuendo rebus inanimatis: que ſunt rerum animatarum: in quibus motum ſequitur labor. Item ſuper illud. Spes que videtur non eſt ſpes. Contra. Stephanus vidit gloriam dei. Act. vij. ꝛ tamē ſperauit. Rñſ. Uidit gloriam alienam ſcꝫ chriſti ꝛ ſanctorum: ſperauit autem propriam. Spes enim non eſt niſi de rebus ad ſe pertinentibus. Item ſuper illud. Spiritus poſtulat Glo. Si homo in poteſtate haberet quod poſcit nō vtiqꝫ peteret. Cōtra. Chriſtus habuit in poteſtate qđ tamen petiuit. Reſponſio. Hoc petiuit propter exemplum non propter ſuffragium.

Adoptionis bñficiū pōt ſumi dupliciter.

Scimus autem quoniam diligētibus deuꝫ omnia cooperātur in bonum: his qui ſecūdum propoſitum vocati ſunt ſancti.

¶ Superius oſtendit ꝙ viuendum eſt ſcd̄m ſpiritū ꝓponendo. Primo vtilitatem vnā ſcꝫ quia iuuat ad orādum ꝛ impetrandum. Hic idem oſtendit promittendo vtilitatem aliam. ſcꝫ quia cōuertit eis omnia in bonū. Ubi primo aſſerit ꝙ omnia conuertit electis in bonū. Secundo probat hoc per multiplex beneficiū. ibi. Nā quos preſciuit. Tria autem certificant de aliquo effectu. Auctoritas aſſerentis. Neceſſitas cauſe formalis Uoluntas primi agentis. Secundum hoc dicuntur hic quatuor circa hmōi cooperationem. Primo enim ponitur veritas autentica. ibi. Scimus. quicquid enim ſcitur eſt verum. Secundo cauſa cooperationis proxima. ibi. Diligentibus deum. Tertio cooperatio ipſa ibi. Omnia cooperantur in bonum. Quarto cauſa immutabilis prima: que eſt predeſtinatio diuina. ibi. His qui ſm propoſitum. Ueritas credenda. Charitas imitanda. Cooperatio appetēda. Predeſtinatio admirāda. Dicit ergo. [Scimus]q. Nec ſolū facit hoc ſpiritusſanctus [autē] ſed [ſcimus] nos maiores quibꝰ credendum eſt [quoniā diligentibus deum]. i. charitatem habentibus [omnia cooperantur in bonum] ꝛ hoc per ſpūmſanctū. Dei enim ſunt omnia: ꝛ gratia omnia cōmunicat: quia non querit que ſua ſunt. Et. j. Corin. iij. Omnia enim veſtra ſunt ꝛc. Diligentibus dico: nō tamen recedētibus. ſed [his qui vocati ſunt ſancti]. i. vt eſſent ſancti. Uel exterius per predicationē. Prouer. ix. Miſit ancillas ſuas vt vocarent. Uel interius per inſpirationem. Prouer. j. Uocaui ꝛ renuiſtis. Uocati inquam: ꝛ hoc [ſm propoſitum]. id eſt ſm dei predeſtinationem: nō ſm ſua merita. Infra. ix. Ut ſm electionem propoſitum dei maneret: non ex operibus ſed ex voluntate dictum eſt. Felix predeſtinatio. Et ꝓpter gratiam dantis: quia ſm propoſitum. non meritū. Et propter modum dandi. quia vocat ad dandum. Unde dicit Uocati. Et propter valorem doni: quia. vt ſintꝰ ſancti. Tales enim vt ait glo. conſolatur deus proſperis ꝛ exercet aduerſis. Nam ipſorū infirmitate exercetur humilitas. Afflictione patientia: Cōtradictione ſapiētia. Odio beniuolentia. Uerbi gratia. Talibus mundus eſt in ſpeculum. Uirtutes in adiutorium. Corpus chriſti in viaticum. Omnis ſcriptura in documentum. Proſpera in ſolatium. Aduerſa in exercitiū Juſti in exemplum. Mali in zelum ꝛ compaſſionem. Peccata propria ad humiliationē. Econtra malis omnia cooperantur in malum: quia pugnabit orbis terrarum contra inſenſatos. Sap. v.

Nam quos preſciuit hos ꝛ predeſtinauit: conformes fieri imaginis filij ſui vt ipſe ſit primogenitus in multis fratribus.

¶ Superius propoſuit ꝙ ſpiritusſanctus electis omnia conuertit in bonum. Hic probat hoc per multiplex beneficium Ponit autem quattuor magna beneficia. Primum: predeſtinationis: eternaliter diligendo. Secundum: vocationis: ad vitam adducendo. ibi. Quos autem predeſtinauit. Tertium iuſtificationis: peccata per gratiam remittēdo. ibi. Et quos vocauit Quartum: magnificationis: virtutibus ampliando ꝛ in gloria exaltando. ibi. Quos autem iuſtificauit. Dicit ergo. [Nam quos]q. Ita diligentibus deum omnia cooperantur in bonū. Et hoc patet [Nam quos]ꝛc. Hoc legitur dupliciter. Uno modo ſm ꝙ predeſtinare accipitur improprie pro effectu predeſtinationis. Alio modo ſm ꝙ accipitur proprie pro eterna predeſtinatione Primo modo ſic. [Nam predeſtinauit]id eſt per appoſitam gratiam ad credendum adduxit [illos quos preſciuit]id eſt longe ante preuenit [conformes fieri imaginis filij ſui]. i. ſimiles fieri filio ſuo qui eſt eius imago Col. j. Imago inuiſibilis dei. Similes quidem nūc ſimilitudine gratie. ſm illud Infra. xiij. Induimini dominum ieſum chriſtū. Sed in futuro ſimilitudine glorie. j. Johā. iij. Cum apparuerit ſimiles ei erimꝰ. Secundo modo legitur ſic [Nam predeſtinauit]id eſt illis gratiam in preſenti ꝛ gloriā in futuro preparauit [quos preſciuit]. i. anteꝗ̄ eſſent cognouit. non ꝙ preſcientia ſit ante predeſtinationem. vel cauſa eius: ſed ſe concomitantia. Preſciuit inqꝫ [conformes fieri imag.] ſicut prius. Conformes inqꝫ: ita tamē vt [ipſe] filiꝰ [ſit primogenitus]. i. ius primogeniture habens. Et hoc dupliciter. Uel quo ad hereditatis perceptionē et euiſdem diſtributionem. Uel etiam quo ad dignitatis ordinem: quia primus ſine peccato natus: ſm Glo. Uel [primogenitus]ſm ꝙ deus. i. ante omnia genitꝰ. Primogenitus inquā [in multis fratribꝰ]id eſt inter multos fratres ſcꝫ omnes fideles. Heb. ij. Non confunditur fratres eos vocare dicens. Narrabo nomen tuum fratribus meis.

¶ Dicitur autem chriſtus primogenitus
Inquātū deus: eternaliter genitꝰ a patre. Eccl. xxiiij
Ego ex ore altiſſimi prodij primogenita ante o. ꝛc.
Inquātum homo temporaliter natus de matre. Lu.
ij. Impleti ſunt dies marie vt pareret filium ſcꝫ primogenitum. His duobus magis intelligitur primogenitus ante quem nullus: non poſt quem alius
Inquātum homo vel deus dignitate. vt hic dicitꝰ Primogenitus in multis fratribus.
Inquantum homo reſurrectione. quia ſurrexit primꝰ. Apoca. j. Qui eſt teſtis fidelis primogenitus mortuorum. Magna dignitas hominis. qui habetur a deo in noticiam. recipitur in gratiam. admittitur ad gloriam. Magnum eſt habere regis noticiam: maius eius gratiam. maximum eius hereditatem.

Chriſtus qualr̄ ſit dictus primogenitꝰ.

Quos autem pꝛedeſtinauit hos ⁊ vocauit et quos vocauit hos ⁊ iuſtificauit: quos autem iuſtificauit illos ⁊ magnificauit.

¶ [Quos autẽ predeſtinauit] id eſt ab eterno ad gratiam preelegit [hos ⁊ vocauit] ad fidem adducendo. Et hoc vel exterius per predicationem vel interiꝰ per inſpirationem. ad Gal. j. Cum autem placuit ei qui me ſegregauit ex vtero matris mee ⁊ vocauit per gratiam ſuam [⁊ quos vocauit hos ⁊ iuſtificauit] peccatoꝝ remiſſione ⁊ bona operatione. Hec enim ſunt due partes iuſtitie. ſꝫ illõ Pſ. Declina a malo ⁊ fac bonũ. [quos
Pſ.xxx. autem iuſtificauit] peccata remittẽdo [illos et magnificauit] virtutibus amplificando: vel in gloria exaltãdo. Ex dictis elicitur talis ratio. Predeſtinatis omnia conuertuntur in bonum: ſed diligentes deum qui ſcḋm propoſitum vocati ſunt ſancti ſunt predeſtinati. ergo talibus omnia conuertuntur in bonum. Maiorem probat ſic: quia illi quos predeſtinauit ſi auertantur ⁊ fugiant vocat. ſi peccent iuſtificat. ſi moriantur reſuſci-
Pſ.xix. tat. ⁊ magnificat in gloria Pſal. In nomine dei noſtri magnificabimur ⁊c.

M Chriſtus ſctõs ſuos magnificauit multipliciter.

¶ Notandum hic ꝙ dominus ſanctos ſuos magnificauit multipliciter.
Primo per gratiam adoptando. Magnum enim eſſet alicui extraneo pauperi fieri filium regis. Unde hic. Quos iuſtificauit hos ⁊ magnificauit.
Secundo donis virtutum amplificando: ſic dicitur de homine proficiente ꝙ erit magnus. Job. j. Eratq; vir ille magnus inter omnes orientales.
Tertio miraculis illuſtrando. Sic dicit de homine potente ꝙ ſit magnꝰ homo. Exo. xj. Fuit moyſes vir magnus in omni terra egypti.
Quarto honoribus ſublimando. Sic dicitur de clerico creato epiſcopo ꝙ factus eſt magnus homo. Eccl. l. Symeon onie filius ſacerdos magnus.
Quinto bonis fortune aliquem cumulando. Sic dicitur. Hic eſt vnus magnus diues hõ. Geñ. xxvij. Ibat Iſaac proficiens atq; ſuccreſcens donec magnus vehementer effectus eſt ⁊c.
Sexto nomen eius late diuulgando. Sic dicitur. Iſte eſt magne fame. ij. Reg. vij. Feci tibi nomẽ grãde iuxta nomen magnorum.
Septimo gloria in celo exaltando. Hec magnitudo nõ habet comparationem. Matth. v. Qui fecerit et docuerit hic magnus vocabitur in regno celorum. Prima magnitudo eſt incipientium. Secunda proficientium. Tertia perfectorum. Quarta prelatorum. ⁊ hoc quo ad bona gratie. Quinta diuitum quo ad bona fortune. Sexta famoſorum quo ad bona fame. Septima beatorum quo ad bona glorie. Ideo Sap. vlti. In oĩbus magnificaſti populum tuum ⁊ honoraſti.

Quid ergo dicemus ad hec? Si deus pro nobis quis contra nos? Qui etiam filio ſuo proprio non pepercit ſed pro nobis omnibus tradidit illum. Quomodo nõ etiam cum illo nobis omnia donauit.

¶ Superius oſtendit ꝙ ſpiritusſanctus iuuat ſuos ad orandum ⁊ impetrandum. ꝙ etiam omnia facit eis cedere in bonum. Hic tertio ꝙ nihil ſunt hic eis prouenire in nocumẽtum. Oſtẽdit quippe ꝙ nullus poteſt eis nocere. Primo perſequendo. Secundo accuſando. ibi. Quis accuſabit. Tertio ꝯdẽnando. ibi. Quis eſt qui condẽnet. In prima parte primo querit. Quis eis nocere poteſt. Secundo oſtendit ꝙ nullus quia deus pro eis eſt. ibi. Qui proprio ſuo filio. Ubi oſtendit ꝙ deus pro eis eſt. Primo quia dedit eis ſaluatorem. Secundo quia ⁊ omnia neceſſaria ad ſalutem. ibi. Quomodo non etiam cum illo. Dicit ergo [Quid ergo] q. cũ tot bona faciat deꝰ electis. [Quid ergo dicemꝰ ad hec?] id eſt contra hec. Uel. ad hec beneficia. ſuþ. intuentes [ſi deus pro nobis] nos ſcꝫ adiuuans [quis ꝯtra nos] eſſe poterit. q. d. nullus. Job. xxvij. Libera me domine ⁊ pone me iuxta te: ⁊ cuiuſuis manus pugnet contra me. Ideo dicitur Luce. xij. Dico vobis amicis meis: ne terreamini ab his qui occidunt corpꝰ ⁊c. Pſ. Do- pſ.xxvi.
minꝰ illuminatio mea ⁊ ſalꝰ ⁊c. Et vere eſt pro nobis [qui] .i. quia [etiam proprio filio ſuo] ſibi conſubſtantiali: qui ſcilicet eſt ſplendor glorie ⁊ figura ſubſtantie eius. Heb. j. Hoc dicit ad differẽtiam filiorum adoptiuorum. de quibus Johan. j. Dedit eis poteſtatẽ filios dei fieri. [Non pepercit] vt nobis parceret [ſed pro nobis omnibus] etiam peccatoribus [tradidit illum] Johan. iij. Sic deus dilexit mundum vt filium ſuum vnigenitum daret. [Quomodo] q. Etſi iſtud quod maius eſt [Quomodo non etiam cum illo nobis] donato [omnia] nobis [donauit] quod minus eſt. Omnia ſcꝫ ad ſalutem neceſſaria: gratiam in preſenti ⁊ gloriam in fu- pſ.lxxxiii.
turo. quia Pſ. Gratiam et gloriã dabit dominꝰ. Uel [omnia] ſcilicet ſuperiora ad fruendum. inferiora ad vtendum. equalia ad conuiuendum. Saþ. vij. Uenerunt mihi omnia bona pariter cum illa. Omnia põderanda. quia pater tradidit: non vendidit. Filium: non ſeruum. Suum: non alienum. Proprium: nõ adoptiuũ Non parcendo: ſed ad patibulum. Pro nobis: non pro angelis. Pro omnibus: non pro vno. Nec ſolum filiũ: ſed oĩa cũ illo. Uere qui habet ruſticũ habet boues.

Quis accuſabit aduerſus electos dei? Deꝰ qui iuſtificat.

¶ Hic oſtendit ꝙ nullus poteſt nocere electis accuſando. Ubi primo querit quis eos accuſare valeat? Secundo oſtendit ꝙ nullus: quia deus eos iuſtificat. ibi. Deus qui iuſtificat. Dicit ergo. [Quis] quaſi. Et cũ hoc ita ſit [Quis accuſabit] ita ſcilicet ꝙ accuſatio ſit efficax [aduerſus electos dei] Diabolus enim etſi eos accuſet: eius tñ accuſatio nõ eſt efficax aduerſus eos Apoca. xij. Proiectus eſt accuſator fratrum. [Deus qui iuſtificat] ſuþ. accuſabit ne eos? q. d. non. Uult eñ non accuſare ſed iuſtificare. Eze. xviij. Nolo mortem peccatoris ⁊c. Nullus autem alius poteſt eos accuſare. Magnum eſt in accuſationibus habere iudicem pro ſe. maxime qui ſola voluntate iuſtificat ⁊ accuſatiões annihilat.

Quis eſt qui condemnet? Chriſtus ieſus qui mortuus eſt: imo qui et reſurrexit: qui eſt ad dexteram dei patris: qui etiam interpellat pro nobis.

¶ Hic oſtẽdit ꝙ nullus poteſt electis nocere ꝯdemnãdo. Ubi primo querit quis eos ꝯdemnare audeat. Secundo oſtendit ꝙ nullus: quia chriſtus pro eis interpellat. ibi. Chriſtus ieſus qui mortuꝰ. Dicit ergo. [Quis eſt] quaſi. Et cum nullus alius poſſit eos accuſare [quis eſt qui condẽnet] .i. morti adiudicet. Infra xiiij. Tu quis es qui iudicas alienũ ſeruum [Chriſtus ieſus] mortuus ſuþ. nunquid cõdemnabit eos? [qui] chriſtus ieſus [mortuus eſt] pro nobis reconciliandis: qḋ magnum eſt. ſ. v. Deo reconciliati ſumus per mortem filij eius [imo qui ⁊ reſurrexit] pro nobis reſuſcitandis: quod eſt maius. j. Cor. xv. Chriſtus reſurrexit primitie dormientiũ [qui eſt ad dexteram dei] pro nobis in celum eleuandis: quod maximum eſt. Et dicitur eſſe ad dexterã dei Uel ſecundũ diuinitatem. i. in ſummo pſ.cix.
honore ⁊ [patris] equalitate. pſ. Dixit dñs dño meo: ſede a dextris meis. Uel ſecundũ humanitatem. i. potioribus bonis [patris] Mar. vlt. Dominus quidẽ ieſus poſtq̃ locutus eſt eis aſſumptus eſt in celum ⁊ ſedet a dextris dei [qui etiam interpellat pro nobis]. Glo. non voce ſed vulneratione ⁊ repreſentatione humanitatis dum quotidie hominem quẽ pro nobis aſſumpſit: ⁊ graue genꝰ mortis quod pro nobis ſuſtinuit vultui paterno oſtendit. Bern. Mater oſtẽdit filio pectꝰ et vbera: filius oſtendit patri latus ⁊ vulnera poteſt eſſe repulſa vbi ſunt tot amoris inſignia. Introducit ergo chriſtus in perſona pugilis in morte. victoris in reſurrectione. domini in confeſſiõe. aduocati in interpellatione. Sapiens pugil qui moriendo mortem deſtru-

xi. Nouus victor qui reſurgendo vitā reparauit. Magnus dominus qui ad dexteram dei regnat. j. Johā. j. Fidelis aduocatus qui pro nobis interpellat. Aduocatum enim habemus apud patrē ieſum chriſtū iuſtū.

Quis ergo ſepabit nos a charitate chriſti.

¶ Hec eſt tertia pars principalis huius capituli. Superius enim oſtendit. Primo quare ſit in chriſto manendum. Secundo quomodo: quia viuendo ſm ſpiritum. Hic tertio oſtendit ꝯfirmiter: quia nullaten⁹ ab eo diſcedendum. Et hoc oſtendit. Primo de actu: quia nihil ab eo ſeparabit. Secundo de potentia: quia nihil ſeparare ab eo poterit. ibi. Certus ſum enim. Uel ſic vt eliciatur talis ratio. Omne quod poteſt nos ſeparare a deo aut ſunt paſſiones in homine: aut actiones in hominem: ſed neqꝫ paſſiones non poſſunt ſeparare nos a deo. ergo nihil poteſt nos ſeparare a deo. Primo ergo probat ꝙ paſſiones non poſſunt ſeparare nos a deo. Secundo ꝙ nec actiones. ibi. Certus ſum enim. In prima parte primo querit de ſeparatione. Secundo enumerat paſſiones que poſſent ſepare. ibi. Tribulatio an anguſtia. Tertio ſubdit ꝙ illa omnia perferunt. ibi. Sicut ſcriptum eſt. Quarto ꝙ non propter hoc ſeparantur ſed vincunt. ibi. Sed in his omnibus ſuperamus. Dicit ergo [Quis ergo] q. Hec bona predicta ſunt nobis a deo. [Quis ergo nos ſeparabit a charitate chriſti.] Ubi implicat quatuor. Separationis impoſſibilitas. cum querit quis? q. d. nullus. Impoſſibilitatis equitas. cum infert. ergo. Amantiū ſpecialitas. ibi. Nos. Amoris immenſitas. ibi. A charitate chriſti. Nihil vero poteſt hominem a chriſto ſeparare niſi peccatum. Eſa. lix. Peccata veſtra diuiſerunt inter vos ꝛ deum veſtrum.

Nullatenus diſcedendū eſt a chriſto.

Tribulatio an anguſtia: an fames: an nuditas: an perſecutio: an periculum: an gladius: ſicut ſcriptum eſt. Propter te mortificamur tota die. Eſtimati ſumus ſicut oues occiſionis. Sed in his operibus ſuperam⁹ propter eum qui dilexit nos.

¶ Nunquid ſeparabit nos? q. d. Quia certum eſt ꝙ nihil ſeparabit nos. nec [Tribulatio] .i. afflictio [aut anguſtia] .i. anxietas mentis [aut perſecutio] .i. fugatio de loco ad locum [an fames] ſcꝫ penuria cibi [an nuditas] penuria veſtimenti [an periculum] id eſt apparatus ſubitus mortis. [an gladius] id eſt ipſa mors diuiſio anime a corpore. Et hoc probat per locum a ſufficienti diuiſione. In roborationem quidem enumerat paſſiones quarum numerus ſic poteſt accipi. Omnis enim paſſio penalis aut eſt mors. aut eſt ꝑparatio ad mortem. Si mors ſic dicit̃ hic gladius. Glo. ipa mors. Si preparatio ad mortem. aut propinqua: aut remota. Si propinqua. ſic dicitur periculum. Glo. apparatus mortis. Si remota: aut contingit tantum interius aut tantum exterius. aut interius ꝛ exterius. Paſſio penalis ad mortem remota que contingit exterius et interius eſt tribulatio. Si contingit interius: aut a parte anime: ſic eſt anguſtia. aut a parte corporis: ſic eſt fames. Si contingit exterius: aut pro defectu rei neceſſarie: ſic eſt nuditas: aut per illationem rei nocue. ſic eſt perſecutio. Nunquid ergo ſeparabūt nos iſta a charitate chriſti? Non. charitas enim omnia ſuffert: omīa ſuſtinet. j. Corin. xiij. [Sicut ſcriptum eſt] q. Nihil vel ꝙ ſeparabit nos [ſicut ſcriptū eſt] ꝛc. Uel q. Hec mala iuſte enumerātur: quia talia patimur [ſicut ſcriptū eſt] in Pſ. Quoniam [propter te mortificamur tota die] id eſt varijs tormentis ducimur ad mortem quaſi continue. ij. Cor. iiij. Semper mortificationem chriſti ieſu in corpore noſtro circunferentes. Tangit ergo primo afflictionem ſanctorum. Secundo crudelitatē tyrannorum. ibi. Eſtimati ſumus. Circa primum tangit tria que ſunt in martyrio. Cauſam: quia propter te. Penam: quia mortificamur. Perſeuerantiam: quia tota die. Circa ſecundum tangitur duplex defectus tyrannorum. In iudicādo: quia [eſtimati ſumus] In exequendo [ſicut oues occiſionis] .i. ſicut oues morbide ꝙ non proſunt niſi occiſe. Johan. xvj. Uenit hora in qua omnis qui interficit vos arbitretur obſequium ſe preſtare deo [Sed] q. Hec ſuſtinemus. [ſed in omnib⁹ his operibus] poſiti [ſuperamus] id eſt vincimus et ſuperiores ſumus. Unde vincentius. Ecce iam in ſublime agor. ꝛ hoc [propter eum] id eſt eius virtutem ꝛ amorem [qui dilexit nos] non propter noſtram virtutē. Ecce ergo victoria quia ſuperamus. victorie perſeuerantia. quia in omnibus vtriuſqꝫ cauſa: quia propter eum qui dilexit nos.

pſ. xliij.

Certus ſum enim quia: neqꝫ mors: neqꝫ vita: neqꝫ angeli neqꝫ principatus: neqꝫ virtutes: neqꝫ inſtantia: neqꝫ futura: neqꝫ fortitudo: neqꝫ altitudo. neqꝫ profundum: neqꝫ creatura alia poterit nos ſepare a charitate dei que eſt in chriſto ieſu dn̄o noſtro.

¶ Oſtēſo ꝙ nulla paſſio poteſt ſeparare electos a deo Hic oſtendit ꝙ nulla actio ſiue potentia actiua. Primo ergo enumerat diuerſa actionum genera ſpecialiter. Secundo copulat oīa generaliter. ibi. Neqꝫ creatura. Numerus actionum illarum poteſt ſic accipi. quia omnis actio ſiue actiua potentia que eſt in hominem: aut eſt quo ad eſſe. Et hoc dupliciter. aut quo ad eſſe deſtruendum. ſic eſt mors. aut conſeruādum: ſic eſt vita. aut eſt quo ad bene eſſe. ꝛ hoc tripliciter. quia aut ē a creatura pure ſpirituali: aut pure corporali. aut media. Si pure ſpirituali ſic eſt actio angelica. Et ponūtur hic tres ordines īferioris hierarchie. Inferior. ibi. angeli. medius principatus. i. archāgeli. ſuperior. ibi. virtutes. Si eſt actio a creatura corporea ſiue temporali: ſic ſunt due differentie: vel reſpectu preſentis vel reſpectu futuri: quare dicuntur hic inſtantia ꝛ futura preterita non numerantur hic quia illa penitus tranſierunt. Si eſt actio a creatura partim corporali partim ſpirituali. ſic eſt actio ab homine. ꝛ ſic ſūt tres differētie ſm ꝙ tripliciter ſeparatur homo a deo. aut violentia que dicitur hic fortitudo: aut aſtutia que dicit̃ hic profundum. aut perſuaſione proſperitatis: que dicitur hic altitudo. Fortitudo reſpicit iraſcibilem: profundum rationabilem. altitudo concupiſcibilem. Dicit ergo [Certus ſum] q. Et vere ſuperamus [Certus ſum enim ꝙ neqꝫ mors] cōminata. Fortis eſt enim vt mors dilectio. Cañ. vlt. [neqꝫ vita] ꝑmiſſa. Pſ. Quoniam melior eſt miſericordia tua ſuper vitas [neqꝫ angeli] id eſt prim⁹ ꝛ infimus ordo prime hierarchie [neqꝫ principatus] id eſt medius ordo eiuſdem hierarchie. i. archangeli. archāgelus enim dicitur ab archos quod eſt princeps [neqꝫ virtutes] .i. ſupremus ordo eiuſdē hierarchie: cuius eſt facere miracula. Per hos autem conſequenter intelliguntur alij. quia his precipue commiſſum eſt regimē mundi [neqꝫ inſtantia] id eſt preſentia mala vel bona [neqꝫ futura] ſimiliter [neqꝫ fortitudo] id eſt alicuius violentia [neqꝫ altitudo] humane potētie [neqꝫ profundum] humane ſapientie. Uel ſic [neqꝫ altitudo] .i. eleuatio ſathane: etiam ſi promittat oīa regna mundi [neqꝫ profundum] .i. cōminatio inferni. Uel ſic [neqꝫ altitudo] .i. proſperitas fortune [neqꝫ ꝓfundum] id eſt aduerſitas. Primo modo exponēdo dicitur altitudo ꝛ profundum hominis. Secundo diaboli. Tertio mundi. [neqꝫ creatura alia] a predictis: vel de nouo facta vt equus bipes [poterit nos ſeparare a charitate dei] Hoc dupliciter. Uel qua deū diligimus [que eſt in chriſto Jeſu domino noſtro] id eſt per ieſuꝫ nobis adhibita. Uel qua deus dilexit nos [que eſt in chriſto ieſu] nobis oſtenſa. nam maiorem charitatē nemo habet ꝛc. Johan. xv.

pſ. lxij.

Hic queritur ſuper illud. Scimus quoniaꝫ diligentibus Glo. Si qui horum deuiāt ꝛ hoc facit eis proficere. quia humiliores redeunt. Contra. Ergo homo ſemper reſurgit in maiori humilitate. ergo in maiori charitate: quia virtutes ſunt equales. Rñſio. Nō eſt neceſſe ꝙ homo ſemper reſurgat in maiori charitate.

ſed poteſt reſurgere in minori vel equali. In maiori ve
ro humilitate reſurgit quo ad vſum: ſed non ſemꝑ quo
ad habitum. Item. Quos preſciuit ⁊ predeſtinauit.
Contra. Preſcientia ⁊ predeſtinatio ex oppoſito diui-
duntur: quia preſciētia eſt de malis: predeſtinatio de
bonis. Rñſio. Preſciētia accipitur dupliciter. Uel cō
muniter. ⁊ ſic eſt genus predeſtinationis. Uel ſtricte:
⁊ ſic eſt oppoſita ſpecies. Item ſuper illud. Quos p̄
deſtinauit hos ⁊ vocauit Glo. interior vocatio tātum
electorum eſt. Contra. Multi reprobi vocati ſunt in-
teriori vocatione. vt iudas. Rñſio. Loquitur de voca
tione finali non ſolum ad tempus. Item ſuper illud.
Illos magnificauit Glo. hoc eſt preſcitis et predeſti-
natis intelligitur: non de aliis. Cōtra. Iudas fuit ma
gnificatus: fuit enim apoſtolus. Rñſ. Loquit̃ de ma-
gnificatione finali non ad tempus. Item ſuper illud.
Quomodo non omnia nobis Glo. angeli nūc nobis ſu
periores in futuro erunt pares. Contra. Aug. de libe-
ro arbitrio. Anima et angelus natura ſunt pares: offi-
cio diſpares: ergo nunc ſunt pares ſimpliciter. Rñſio.
Pares ſunt natura mentis: ſed natura carnis ſuperio
res. Itē ſuper illud. Chriſtus ieſus qui mortuus eſt:
imo qui et reſurrexit Glo. Quod maius eſt. Contra.
Morte chriſti mundus redemptus eſt: nō reſurrectio
ne. Rñſio. Paſſio fuit maior merito: ſʒ reſurrectio ma
ior dignitate ⁊ miraculo. Item ſuper illud. Qui etiā
interpellat Glo. dum quotidie hominem quem aſſum-
pſit vultui paterno offert. Contra. Homo ille ſemꝑ eſt
coram patre. ergo offerri non oportet. Rñſio. Oblatio
hec eſt in affectu: non in effectu exteriori. Item ſuper
illud. Propter te mortificamur Glo. martyrem non fa
cit pena ſed cauſa. Contra. Ergo ſine pena pro ſola vo
luntate bona poteſt quis eſſe martyr. Rñſio. Non pe-
na tantum ſed cauſa ſimul. Itē ſuper illud. Neq̧ an-
geli Glo. minor ordo. Neq̧ principatus Glo. medio-
cris ordo. Neq̧ virtutes. Glo. maior ordo qui etiā mi
racula facit. Contra. Principatus eſt maior ordo quā
virtutes. ſm Grego. quia virtutes ſunt de vltima hie
rarchia: principatus de media. Rñſio. Principatus ac
cipitur hic pro archangelis. Itē ſuper illud. Neq̧ al-
titudo neq̧ profundū. Glo. Contra hoc opponit̃ Achā
in Eſaia. qui nolebat a domino petere ſignum neq̧ in
alto neq̧ in profundo. contra bellum aſſyriorum. Con
tra. Eſa. vij. legitur. ꝙ hoc erat contra Raſym regem
ſyrie. Rñſio. Uicio ſcriptorū aſſyrios ponit pro ſyrie.
vel, cum ſyrii erant aſſyrij. Item ſuper illud. Neq̧
creatura alia Glo. noua: cōtra naturā facta: vt equus
bipes ſicut fecerunt magi pharaonis in egypto. Con-
tra. Ergo magi poſſunt creare nouam creaturam. Re
ſponſio. Poſſunt ſm apparentiam: nō ſm exiſtentiaʒ.
Item ſuper illud. A charitate dei Glo. Charitas re-
ctiſſima: noſtra affectio eſt. Contra. Ergo charitas nō
eſt habitus ſed actus. Rñſ. Deſcribit hic habitū per
actum. Item. Certus ſum enim ⁊c. Contra. Eccl. ix
Neſcit homo an amore vel odio dignus ſit. Itē ſi cer-
tus erat quare petijt amotioneʒ ſtimuli carnis. Rñſ.
hoc dicit in perſona ſanctorum. Uel certus erat certi-
tudine ſpei. Uel petijt amoueri ſtimulum carnis non
quia timeret cadere ſed timeret predicationem impe-
diri. Uel certus erat: certitudine fidei ꝙ nulla creatu-
ra ſeparet a charitate dei: ſed ſolum peccatum quod
non eſt creatura.

Oues occiſionis q̄bus cōparantur. ¶ Notandum ſuper illud Oues occiſionis ꝙ apoſtoli
⁊ primitiui ſancti ouibus merito comparantur.
Primo propter innocētie ſimplicitatem. de qua. ij. Re
gum. vlti. Iſti qui oues ſunt quid fecerunt.
Scdo ꝑpter patiētie tranquillitatē: de qua Eſa. liij.
Sicut ouis ad occiſionē ducetur ⁊ non ⁊c.
ps. xliij. Tertio ꝑpter imolationis per martyriū idoneitateʒ.
Ps. Eſtimati ⁊c.
Quarto propter lactis. id eſt doctrine propinationeʒ.
In illa die nutriet homo duas oues: ⁊ pre vbertate
lactis comedet butyrum. Eſa. vij.
Quinto ꝑpter velleris. id eſt conuerſationis fomētū
⁊ calorē. Iob. xxxj. De velleribꝰ ouiū m. calefactus.
Sexto propter luporum. id eſt tyrannorum odiū ⁊ per
ſecutionem. Matth. x. Ecce ego mitto vos ſicut oues
inter lupos.
Septimo propter generationis in peccatorum cōuer ps. cxliij.
ſione fecunditatem. Ps. Oues eorum fetoſe. Can. vj
Omnes gemellis fetibus.
Octauo ꝑpter paſtoris eterni obedientiam ⁊ agnitio
nem. Iohan. x. Oues illum ſequūtur. Innocentia eſt
in fundamentum. patientia in triumphum: imolatio in
martyrium. doctrina in documētum. cōuerſatio in exē
plum. perſecutio in exercitium. fecunditas in augmen
tum: obediētia in meritum. talibus ouibus dat paſtor
vitam eternam.

Capitulum nonum.

Ueritatem dico in chriſto ie ſu: non mētior. teſtimoniūʒ mihi perhibente conſciētia mea in ſpūſancto. Quoniā triſtitia eſt mihi magna: et continuus dolor cordi meo Optabam enim ego ipſe anathema eſſe a chriſto pro fratribus meis.

¶ Tertia pars epiſtole in qua ponitur narratio: q̄ ibi
incipit. reuelabitur enim ira dei. capitulo primo. Di-
uiſa fuit in tres partes. quia primo locutus eſt genti-
bus ſpecialiter: eos de tranſgreſſione legis naturalis
conuincendo cap. j. Secundo ſimul iudeis ⁊ gentibus
eos ad concordiam reuocando a ſecundo caplo vſq̧
huc. Hic tertio ne videatur declinare in partem gen-
tium vt eorum apoſtolus loquit̃ iudeis ſpecialiter af-
fectum ſuum ad eos oſtendendo. Oſtendit autem hoc
tripliciter. Primo quia dolet de eorum perditione: ca
pitulo iſto. Secundo quia orat pro eorum ſalute ca. x.
Tertio quia gentiles reprimit ab eorum inſultatiōe.
cap. xj. ſm gloſam. In prima parte prio exprimit tri-
ſtitiam magnam quam habet de generali perditione
gentis ſue. Secundo aliquantam conſolationem quaʒ
habet de promiſſionū diuinarum in aliquibus ad chri
ſtum conuerſis impletione. ibi. non autem ꝙ exciderit
verbum dei. Tertio ſuper his excuſat deum ab iniuſti
tia ⁊ iniquitate. ibi. quid ergo dicemus. Quarto ponit
et ſoluit obiectionem carnalis hominis volentis deuʒ
accuſare. ibi. dicis itaq̧ mihi quid adhuc queritur. In
prima parte primo exprimit doloris magnitudinē. Se
cundo ſignum vel effectum. ibi. Optabam eni egoipſe
Tertio cauſam. ibi. qui ſūt cognati mei. In pria parte
tangit tria. Primo doloris veritatem. Secūdo magni
tudinem. ibi. quoniam triſtitia. Tertio longitudinem.
ibi. ⁊ continuus dolor. In prima ꝑmittit in verbo ſuo.
iiij. Ueritatem. ibi. veritatem dico. Ueritatis purita-
tem. ibi. ⁊ non mentior. Puritatis firmitatem. ibi. teſti
monium mihi perhibente. Firmitatis originē vel au-
thorem. ibi. in ſpirituſancto. Dicit ergo. [Ueritatem
dico] ⁊c. Hoc dupliciter legitur. Primo de triſticia cō
paſſionis pro perditione gentis ſue. Secundo de triſti
cia paſſionis pro malo proprie perſone. Primo modo
continuetur ſic. q. aſpera quidem locutus ſum contra
iudeos. hoc tamen fuit ex dilectione non ex odio [veri
tatem] enim [dico] et quo ad dicta, ⁊ quo ad dicenda.
In hoc confirmat quod dicturus eſt: ſicut dominꝰ Io-
han. iij. Amen amen dico vobis. Ego inquam exiſtēs
[in chriſto ieſu] qui eſt veritas qui eſt teſtis fidelis. ij.
Corin. xij. Scio hominem in chriſto. ⁊ [non mentior]
in aliquo falſitatem veritati miſcendo. hoc enim nō de
cet predicatorem veritatis. Matth. v. Sit autem ſer-
mo, veſter. Dico inquit veritatem [teſtimonium mihi
perhibente conſcientia mea] interius. licet forte vide
ar vobis exterius mentiri. ij. Corin. j. Gloria nr̃a hec
eſt teſtimonium conſcientie noſtre. Conſcientia dico
fundata [in ſpūſancto] Ipſe enim ſpiritus teſtimoniū
reddit ſpūi noſtro. ſupra. viij. conſcientia enim quā nō
fundat ſpūſanctus non timet mentiri: quia omne verū
a ſpūſancto eſt [quoniam triſticia magna mihi eſt]. i.

ſtupor mentis quaſi de re inopinata ⁊ magna [et conti
nuus dolor cordi meo].i.cordis anguſtia eo.ſ. q diui-
ſi ſunt a me mihi prius tã cõiuncti. dolor enĩ eſt ſenſus
diuiſionis continui. [Optabam enĩ]q. Et vere doleo
adeo quia optabam. non ait opto ſed optabam.i. opta
rem ſi eſſet poſſibile optare ſine peccato. Simile habe
tur Gal.iiij. Si poſſibile eſſet oculos veſtros eruiſſe-
tis: ⁊ mihi dediſſetis [ego ipſe] non alius [anathema
eſſe a chriſto] id eſt ſeparatꝰ ad tẽpus: vel in vita vel
etiam poſt mortẽ. ⁊ hoc [pro fratribus meis] iudeis.ſ.
adiuuandis et ſaluandis.

Anathema eſſe a xpo qualiter hoc exponatur.

Qui ſunt cognati mei ſecundum carnẽ qui ſunt iſraelite.

¶ Hic tangit cauſam doloris. Ubi primo tãgit naturã
ſcdo gratiã. ibi. Quorum adoptio. Tertio ſpecialẽ pre-
rogatiuam. ibi. quorum ſunt patres. Dicit ergo [qui]
fratres [ſunt cognati mei ſm carnem].i. ſm carnis ꝓ
pagationẽ: et ideo magis compatior eis: ⁊ magis iu
uandi ſunt. ſm illud.i. Timo.v. Siquis ſuorum ⁊ ma-
xime domeſticorum curam non habet fidẽ negauit [q
ſunt iſraelite] gñe: ⁊ ita fratres mei.ij. Cor.xj. Iſrae-
lite ſunt et ego.

Quorum adoptio eſt filiorum: et gloria et teſtamentum: et legiſlatio: ⁊ obſequium ⁊ promiſſa.

¶ Hic tangit gratiam multiplicem iudeis a deo factã
dicens. [Quorum adoptio eſt filiorum].i. ad quos pri
mo pertinet gratia adoptionis. Exo.iiij. Primogenitꝰ
meus iſrael [et] quorum eſt [gloria] eo q ipſi ſunt po-
pulus peculiaris. Deut.vij. [et] quorum etiam eſt [te
ſtamentũ] nouum. Heb.viij. Ecce dies venient dicit do
minus ⁊ conſummabo ſuper domum iſrael et ſuper do
mum iuda teſtamentũ nouum [et] quorum etiã eſt [le
gis] veteris [latio] id eſt quicquid portabat ⁊ figura-
bat lex vetus: ſolis enim iudeis data eſt lex. Exo.xx.
[et] ideo data fuit in ſolitudine. quorum etiam eſt [ob
ſequium] id eſt cultus diuinus ſpecialiter. Deute.iiij.
Que gens tam inclyta ſub celo que habet cerimonias

ps. lxxv. iuſtaq3 iudicia. ⁊ in Ps. Notus in iudea deus in iſra-
el: magnum nomen eius. [et] etiam [ꝓmiſſa] id eſt qui
bus facte ſunt promiſſiões. Gal.iij. Abrahe facte ſũt
promiſſiones ⁊ ſemini eius. Ecce ergo dignitas illius
populi ꝗtum ad ſex beneficia: que diſtinguũtur ſic. q2
aut ſunt beneficia promiſſa: ſic eſt promiſſio: aut exhi-
bita: et hec aut pertinent ad ſanctitatẽ: ſic eſt adoptio
filiorum. aut ad poteſtatẽ: ſic eſt gloria. aut ad diſcre-
tionem aut in tempore gratie: ſic eſt teſtamentum. aut
in tempore ante legem: ſic eſt legiſlatio: aut in vtroq3:
ſic eſt obſequium.

Quorum patres ⁊ ex quibus eſt chriſtus ſecundum carnem: qui eſt ſuper omnia deus benedictus in ſecula ſeculorum amen.

¶ Hic tangit tertio ſpecialem prerogatiuã populi iu-
daici. Et primo a priori. Scdo a poſteriori. ibi. Et ex
quibus eſt chriſtus. Dicit ergo. [Quorum] etiã [ſunt
patres] antiqui ſcz patriarche. Abraham Iſaac [⁊ ex
quibus] patribus: ⁊ ex ipſis [eſt chriſtus ſcdm carnẽ]
non ſm diuinitatẽ. ſic enim ex ſolo patre eſt. Nec ſm
animã. ſic enim a ſola trinitate eſt. Iohan.iiij. Salꝰ id
eſt ieſus ex iudeis eſt. ⁊ Matthei.i. Abraham genuit
Iſaac. [qui] idem in perſona ſuper omnia celeſtia ter-
reſtria ⁊ infernalia Phil.ij. In nomine ieſu omne ge-
nu flectatur celeſtium ⁊c. [eſt deus benedictus] id eſt
bonus dictus. Nemo enĩ bonus niſi ſolus deus: ⁊ hoc
[in ſecula ſe.amẽ] q. hoc verum eſt. Magna laus po-
puli iudaici: quia et ipſi ex patriarchis. et chriſtus ex
ipſis. Cuius duplex tangitur hic natura. Primo hũa-
na: quia natus eſt ex ipſis ſm carnem. Secundo diui-
na quia eſt deus benedictus ⁊c. Secundo modo legit
ſic [Ueritatem] q. Nihil me poterit ſeparare a chriſto
olim tamẽ fui ſeparatus ⁊ ab eo. vnde doleo [Ueritate
tem] enim [dico] ego exiſtens [in chriſto ieſu] q prius
non eram in eo. ⁊ [non mentior] in aliqua parte. [teſti-
monium mihi perhibente conſcientia mea in ſpũ ſan-
cto. Quoniam triſtitia mihi eſt magna].i. ſtupor mẽ-
tis. [⁊ continuus dolor cordi meo] id eſt cordis compũ
ctio ſcz de proprio peccato. Aug. Peccator ſemp do-
leat ⁊c. Et merito eſt mihi dolor: quia multum pecca-
ui. [Optabam enim ipſe ego] ante conuerſionem meã
[anathema eſſe a chriſto].i. ſeparatus ⁊ alios etiã ſe-
parans. Anathema dicitur ab ana quod eſt ſurſum: et
theſis quod eſt poſitio: quia illa que ſeparantur: ſurſũ
vel ſeorſum ponuntur [pro fratribus meis] iudeis: id
eſt pro iudeorum lege defendenda. Gala.i. Amplius
emulator legis exiſtens paternarũ mearꝫ traditionũ.
Uel [pro fratribus meis] iã conuerſis a chriſto retra-
hendis [qui ſunt cognati mei] ⁊c. Et ideo magis pecca
bam eorum ſalutem impediendo. Cetera nõ mutant:
ſed leguntur ſicut prius poſtillata ſunt.

¶ Notandum hic q triſtitia magna ineſt ſanctis mul- A
tis cauſis.
Primo ex recordatione peccatorum preteritorum.ij.
Cor.vij. Gaudeo quia triſtati eſtis ad penitentiã. hec
operatur ſalutem ſtabilem.
Secundo ex conſideratione quotidianorum incõmo-
dorum. Ps. Tota die contriſtatus ingrediebar: quo- ps. xxxvij.
niam lũ.⁊c.
Tertio ex formidine futurorum. Mat.xxiiij. At illi
ceperunt contriſtari et dicere ſigillatim. Nunquid ego
⁊c. Loquit de proditiõe. Mar.xiiij. At illi cepe. cõ.
Quarto ex aduerſitatibus amicorum: ſicut eſt mors ⁊
hmõi. Phil.ij. Dominus miſertus eſt mei ne triſtitiã
ſuper triſtitiam haberem, ſcz de morte epafroditi. Et
dñs in Ps. Suſtinui qui ⁊c. ps. lxviij.
Quinto ex incurſu malorum preſentiũ.i. Pet.i. Mo-
dicum nunc ſi contriſtari oportet in varijs tribula. ⁊c.
Sexto ex calamitatibus futuris hominum. Hiere.xv.
Quis contriſtabitur ſuper te ⁊c.
Septimo ex perditione animarũ. vt hic. Triſtitia eſt
mihi magna. Triſtitiam ergo cauſat aut culpa aut pe
na aut vtrũq3. Si culpa aut preterita: aut pñs: aut
futura. Si pena: ſimiliter aut preterita aut pñs: aut
futura. Secundum hoc diſtinguũtur dicte cauſe. vij.
triſtitie. Et ſic ordinãtur. ibi. Triſtitia talis vertetur
in gaudium. ſm q dicit dñs apoſtolis Iohã.xvj. Mũ
dus autem gaudebit: vos autem contriſtabimini ſz tri
ſtitia veſtra vertetur in gaudium.

Non autem q exciderit verbum dei. Non enim omnes qui iſrael hi ſũt iſraelite. neq3 qui ſemen ſunt Abrahe omnes filij: ſed in Iſaac vocabitur tibi ſemen.

¶ Hic oſtendit conſolationem ſuam de promiſſionum
diuinarum in aliquibus adimpletione. Ubi pmo oſten
dit in conuerſis ad chriſtum promiſſionum impletio-
nem. Secundo exẽplo. Iſaac oſtendit q ſoli electi pti
nent ad promiſſionem. ibi. Non enim omnes qui ſunt.
Et tertio exemplo Iacob et Eſau oſtendit idem. ibi.
Non ſolum autem illa. In ſecunda parte pmo authori
tate oſtendit q ſoli ſimiles Iſaac pertinent ad ꝓmiſ-
ſionem. Secundo exponit authoritatem. ibi. Id eſt: nõ
qui filij carnis. Tertio ponit promiſſionis tenorẽ. ibi.
Promiſſionis enim verbum hoc eſt. Dicit ergo. [Nõ
autem [q. Ita doleo de perditione gentis mee ſcz iu-
deorum. quia non omnes conuerſi ſunt ad chriſtũ. Nec
omnes promiſſa recipiunt. Et quis ita ſit q nõ omnes
credãt. non autem ideo verum eſt [q exciderit verbũ
dei] id eſt q inexpleta remaneat ꝓmiſſio. licet nõ oẽs
salui ſint. Eſa.lv. Uerbum quod egreditur de ore meo
non reuertetur ad me vacuum. [Non enim] q. Et vere
non eſt inexpleta dei promiſſio licet non omnes salui ſi
ant. Non enim ad omnes promiſſio pertinet [non enĩ
omnes qui ex iſrael ſunt] nati ſecũdũ carnẽ [hi iſraeli-
te ſunt].i. vere ad iſrael pertinentes: quia ſcz degene-
res ſunt moribus. Simile habetur ſupra.ij. Non enĩ
qui in manifeſto iudeus ⁊c. [neq3 qui ſemẽ ſunt abra-
he] ſm carnẽ [omnes filij ſunt] ſup. abrahe.i. heredes

eius vt filij combinarũ Gen̄.xxv.[Sed]dictũ eſt ſupra.Gene.xxj.[in Iſaac vocabitur tibi ſemẽ].i. ſimiles Iſaac reputabuntur tibi in filios ⁊ heredes. Non ſimiles hiſmael. Gal.iiij. Ejice ancillam ⁊ filium eius. Non enim erit heres filius ancille cum filio libere. Ergo promiſſio implebitur in filijs gratie: nõ in filijs nature. Et bene dicit[vocabitur]quia ſola gratia efficit quis ſemẽ abrahe: et heres promiſſionis ſibi facte. Johan.j. Dedit eis poteſtatem filios dei fieri his qui credunt ⁊c. Dulcis dominus qui equaliter non accipiẽdo perſonam nec Jacob nec Abraham liberabiliter propter ſuam gratiã dat hereditatem.

Id eſt. Non qui filij carnis hi filij dei: ſed qui filij ſunt promiſſionis eſtimantur in ſemine.

¶ Hic exponit authoritatem dicens.[Id eſt]q. Ita in Iſaac vocabitur tibi ſemẽ.id eſt[non qui ſunt filij carnis]vt eſt hiſmael qui ſm carnem natus eſt. Ad Gal.[hi filij dei].i.heredes diuinarum promiſſionũ. [Sed qui filij ſunt promiſſionis].i.ſm promiſſionem ſpũaliter nati.i.renati per gratiam.ſicut Iſaac ſm promiſſionem natus eſt.ideo etiam dicitur natus ſm ſpũm. Gal.iiij. Hi in[?][eſtimantur in ſemine].i.hi vere ſunt ſemẽ abrahe: et heredes promiſſionis ſibi facte.q.d. Nõ omnes iudei qui carnaliter nati ſunt de abraham heredes ſunt promiſſionis. Neq ad omnes pertinet promiſſio: ſed ad illos ſolum qui ſunt imitatores fidei patrũ: qui digni ſunt promiſſionis impletione. ſicut nec omnes de abraham nati fuerunt eius heredes: ſed ſolus Iſaac qui ſm promiſſionem natus eſt. Ex dictis elicitur talis ratio. Verbum quod impletur verbum dei: qui illi erunt heredes.ergo verbum dei non excidit. Et ita quamuis doleat apoſtolus de reprobatione reproborum: non tamẽ ideo dicit ꝙ promiſſio ſit euacuata: imo impletur in electis quibus facta eſt.

Promiſſionis enim verbum hoc eſt. Secundum hoc tempus veniam: et erit ſare filius.

¶ Hic ponit promiſſionis tenorem dicens.[Promiſſionis enĩ verbũ hoc eſt]ꝙ Iſaac vere fuit filius promiſſionis. Quod patet: quia prout hoc eſt Gen̄. xviij. ſecundum hoc tempus]id eſt eodem anno reuoluto[veniam]ad te o abraham. Et loquitur angelus apparẽs in perſona domini: ⁊ hoc efficiam quod[erit ⁊ ſare filius]ſcz Iſaac. Ergo Iſaac fuit filius promiſſionis que fuit ſignum diuine electionis.

Non ſolum autem illa ſed pro rebecca ex vno concubitu habẽs Iſaac patris noſtri.

¶ Hic probat ꝙ ſoli electi pertinent ad promiſſionem exemplo Eſau ⁊ Jacob. Ubi primo dicit ꝙ Jacob nõ Eſau pertinet ad promiſſionem. Secundo probat hoc per id quod dictum eſt ante eorum natiuitatẽ.ibi. Cũ enim nondum nati fuiſſent. Tertio per id quod dictum eſt poſt eorum mortem.ibi. Sicut ſcriptum eſt. Dicit ergo.[Non ſolum autem illa]ſcz ſara habuit ſuþ. promiſſionem[Sed etiam rebecca]Gen̄.xxv. Ipſa dico [habẽs]geminos.i.duos filios[ex vno cõcubitu]Hoc dicit contra mathematicos.ne ſcz ad differentiam conſtellationis putetur hoc euenſſe ꝙ vnus fuit bonus ⁊ alter malus. Concubitu dico[Iſaac patris noſtri]id eſt iuſtificatoris noſtri. Hoc dicit: ne ob differentiã parentum: quorum vnus eſſet bonus alter malus crederetur hoc fuiſſe. Iſaac enim fuit pater bonus: ⁊ rebecca mater bona: ⁊ tamen vnus filiorũ fuit bonus alter malus. Ex hoc patet ꝙ nec diſpoſitio conſtellationis: nec merita parentum ſunt cauſa promiſſionis diuine: ſed ſola electio gratuita. ⁊ ita ſoli electi pertinẽt ad promiſſionem ⁊ in illis impletur. Et ita non excidit verbum dei.

Sola electio gratuita ẽ cauſa promiſſionis diuine.

Cum enim nõdum fuiſſent: aut aliquid boni egiſſent aut mali: vt ſecundum electionẽ propoſitum dei maneret. Nõ ex operibus ſed ex vocante dictum eſt ei: quia maior ſeruiet minori.

¶ Hic probat ꝙ Jacob non Eſau pertinet ad promiſſionem ⁊ hoc non propter ſua merita ſed propter electionem diuinam. Ubi implicat quatuor ſcz Operandi in illis impotentiam: quia cum nondum nati. dei vocantis gratiam: quia ex vocante dictum eſt. Vocationis tenorem: quia maior ſeruiet minori. Predictorum rationẽ: quia vt ſm electionẽ ⁊c. Dicit ergo[Cũ ergo]q. Et vere habuit promiſſionem[cum enim nõdũ nati fuiſſent] natiuitate ex vtero licet iã concepti. Gene.xxv. [Aut aliquid boni egiſſent]quantum ad Jacob. Aut mali quantũ ad Eſau. Nondũ enim habebant vſum liberi arbitrij. Hoc autem dicit: ne colliſio in vtero videretur meritum. Non enim fuit meritum ſed futuri ſignum.[Non ex operibus]id eſt propter merita precedentia vel cõcomitantia[ſed ex vocãte]id eſt ex ſola gratia dei vocantis dictum eſt ei.ſcz rebecce Gen̄.xxv. Quia maior ſeruiet minori.ſcz Eſau. Jacob ſeruiet proſequendo ipſum. Boni enim ex afflictione malorum proficiũt: et eorum patientia exercetur. Prouerb.xj. Qui ſtultus eſt ſeruiat ſapienti. Vel quia idumei qui fuerũt de Eſau ſeruierunt iſrael tempore Dauid.ij. Regũ.viij. In hoc etiam figurabatur ꝙ populus iudeorum q̃ fuit antiquior in fide ſeruiturus erat populo chriſtiano iuniori. Sunt enim capſarij noſtri vt dicit Aug. circũferentes libros legis ad cõfirmationem fidei noſtre. Dictum eſt enim in[?] hoc antequam nati eſſent: ⁊ hoc[vt propoſitum dei].i. diuina preſcientia[ſm electionez maneret].i. intelligeretur impleri ſm ſolam gratiaz dei: non ſecundum eorum merita.

Sicut ſcriptũ eſt: Jacob dilexi: Eſau autẽ odio habui.

¶ Hic probat idem quod prius per id quod dictuz eſt poſt eorum mortem dicens[Sicut]q. Ita dictum eſt de eis naſcituris[Sicut]etiam[ſcriptũ eſt]malis idẽ de ipſis iã mortuis.[Jacob dilexi]ab eterno dilectione predeſtinationis. ⁊ ex tempore dilectione preſentis iuſtificationis.[Eſau autẽ odio habui]ab eterno odio reprobationis: ex tempore odio condemnationis. Illa enim ſeruitus fuit iudicium electionis minoris ⁊ reprobationis maioris.

Hic queritur ſuper illud. Triſtitia eſt mihi magna. Contra. Prouerb.xij. Non contriſtabit iuſtũ quicquid ei acciderit. Rñſio. Ibi loquitur de triſtitia ſm ſeculum: hic de triſtitia ſm deum. Item ſuper illud. Continuus dolor. Cõtra. Nullus poteſt dolere cõtinue. Rñſ. Cõtinuatio habitualis nõ actualis erat. Item ſuper illud. Optabam anathema eſſe a chriſto. Glo. ſeparatus. Cõtra. A chriſto non fit ſeparatio niſi per peccatum ergo propter fratres optabat peccatũ Rñſ. Loquitur de ſeparatione penali nõ culpabili: ⁊ quamuis penalis non poſſit eſſe niſi ex culpabili: tamẽ poteſt quis velle vnam preter aliam. Item ſuper illud. Qui ſunt cognati mei ſm carnem Glo. Ideo amplius iuuandi. Contra Ambro. Dicit ꝙ boni extranei malis filijs preponendi ſunt. Rñſ. Glo. hec intelligenda eſt ceteris paribus. Amb. Vero loquitur in collatione beneficiorũ eccleſiaſticoꝝ. Itez ſuper illud. Et teſtamẽtum. Glo. Nouum magis eſt gentium q̃ iudeorũ. Reſponſio. Utrorumq eſt: ſed differenter. Judeorum eſt quia eis miſſum. Gentium quia ab eis ſuſceptũ. Itẽ ſuper illud. Non ꝙ exciderit verbum dei Glo. Non eſt valde dolendum de his qui nõ ſunt predeſtinati ad vitam. Contra. Maior eſt cauſa dolendi in eis. Reſponſio. Maior eſt materia doloris ſed minor fructus. Itẽ ſuper illud. Qui ſunt filij promiſſionis Glo. Qui ſola dei promiſſione generant: vt Iſaac. Cõtra. Nec Iſaac genitus eſt ſola promiſſione: ſed cum actu cõmixtiõis carnalis. Nec ſancti regenerantur ſola gratia. ſed cuz conſenſu volũtatis. Rñſ. Li ſola excludit cauſas aliquas principales non ſecundarias. Item ſuper illud Non ſolum autem illa Glo. Propter nullum meritum vel ſuũ vel parentum aliquis eligitur ſed ſola dei gra

tia. Contra. Ergo nullus poteſt mereri alij primā gratiā. Reſponſio. Loquitur de electione eterna nō tēporali. Item ſup illud. Nō ex operibus ſed ex vocante. Glo. Bona vel mala merita nō erāt futura niſi ex gratia vel appoſita vel ſubtracta. Cōtra. Malū meritū eſt cauſa ſubtractionis gratie: nō ecōuerſo. Rñſ. Cū dicitur ex ſubtracta gratia notatur ꝯſequētia: nō cauſa. Item ſuper illud. Scriptū eſt. Jacob dilexi Glo. Eſau ſubtracta gratia per iuſtitiā reprobat⁹ eſt. Contra. Ab eterno reprobatus eſt. Rñſ. Gloſa intelligit de reprobatione tēporali non eterna. Item ſup illō. Eſau odio habui. Cōtra. Sapiētie. xj. Nihil odiſti eorum que feciſti. Rñſ. In Eſau odio habebat culpam quam nō fecit: non naturam quam fecit.

Quid ergo dicemus? Nunquid iniquitas eſt apud deum: Abſit.

¶ In prima parte huius capituli expreſſit triſtitiā magnam quā habet de generali ꝑditione ſue gentis. In ſecūda ſubdidit aliquantā conſolationē quam habet de ꝓmiſſionū diuinarū adimpletione in aliquibus ad chriſtū conuerſis. In hac tertia parte deum excuſat ab iniuſtitia ⁊ iniquitate ſup premiſſis. Ubi primo inquirit: vtrū deus iniquus ſit: ſine meritis Jacob eligēdo ⁊ Eſau reprobando. Secundo oſtendit ꝙ nō eſt iniquus eligendo. ibi. Moyſi eīm dicit. Tertio ꝙ nec eſt iniquus reprobando. ibi. Dicit enī ſcriptura pharaoni. Quarto concludit ꝙ vtrūqꝫ dependet ex dei beneplacito. ibi. Ergo cuius vult miſeretur. In prima primo querit. Secundo ſoluit. ibi. Abſit. Dicit ergo [Quid ergo] q. Ita ſine meritis Jacob elegit: Eſau reprobauit [Quid ergo dicemus?] ſuper hoc [nūqd iniquitas eſt apud deum?] hunc. ſ. ſine meritis eligendo: aliū reprobando. Augu. Iniquum enim videtur vt ſine vllis bonorū vel malorum operum meritis deus vnum diligat: alterum oderit. Hoc eīm ſm Glo. intelligitur tam de meritis actualibus ꝙ̄ de preuiſis. Abſit vt iniquitas ſit apud deum. Deut. xxxij. Deus fidelis ⁊ abſqꝫ vlla iniquitate. Et. ij. Paralip. xix. Non eſt apud dñm deum noſtrum iniquitas neqꝫ perſonaꝝ acceptio. Licet eīm hunc eligere ſine meritis ⁊ illum reprobare videatur iniquum: nō tamē eſt iniquū. quia cū dico hūc reprobare vel eligere ſine meritis: hoc quod dico ſine meritis: poteſt determinare verbum a parte ſuppoſiti vel a parte appoſiti. Primo modo reprobat ⁊ eligit ſine meritis q2 nō mouet deum ad eligendū meritū futurum: ſed ſua miſericordia. Similiter nec ad reprobandum ab eterno mouet eum futurum peccatum: ſed ſua iuſtitia. Scđo mō nō reprobat nec elegit ſine meritis. null⁹ enī eligiť ad gloriā vel reprobať ad penā niſi habitur⁹ effectū electiōis vel reprobatiōis ꝓcedētia.

Perſonarū acceptio nulla ē apđ deū.

Moyſi enī dicit. Miſerebor cui miſereor: ⁊ miſericordiam preſtabo cui miſerebor.

¶ Hic oſtendit ꝙ nō eſt iniquus de⁹ in eligendo. Ubi primo authoritatem proponit. Secundo ex authoritate propoſitum ſuum concludit. ibi. Igitur non eſt volētis. Dicit ergo [Moyſi] q. Uere nō eſt iniquitas in dei electione: ſed potius miſericordia. [Moyſi enī dicit] ipſe dominus Exo. xxxiij. (Litera non eſt omnino eadem ibi enim habetur ſic. Miſerebor cui voluero ⁊ clemens ero in quem mihi placuerit. ſed eſt eadem ſententia. Dicit inquam [Miſerebor] Hoc dupliciter legitur. Primo modo ſic [Miſerebor] in tempore grām apponendo [cui miſereor] in preſcientia ab eterno predeſtinando. [⁊ miſericordiam preſtabo] in futuro gloriam conferendo [cuius miſereor] hic in preſenti gratiam apponendo. Et' eſt ſenſus. Conferam gratiam in preſenti ei quem ab eterno predeſtinaui et conferā gloriam in futuro ei cui gratiam contulero in preſenti. Dulcis miſericordia dei que homines predeſtinat. predeſtinatos gratificat. gratificatos glorificat. Predeſtinat ab eterno. gratificat in preſenti. glorificat in futuro. Secundo modo legitur ſic. [Miſerebor] in preſenti vocando ad gratiam [cuius miſerebor] id eſt quē ab eterno preſciui ad me eſſe conuertendum. [⁊ miſericordiam preſtabo] in tempore peccata remittendo ei. ſcilicet [cuius miſerebor]. i. quem ſcio poſt errorē ad me conuertendum. Et hoc modo ſecundum eſt quaſi expoſitio primi. Aliqui textus habent. Miſertus ſum ⁊ miſertus ero ſm Glo. magiſtri ſententiarum ſuper epiſtolas Pauli. quam videas diligenter ſi placet.

Igitur non eſt volentis neqꝫ currentis ſed dei eſt miſerentis.

¶ Hic ex authoritate dicta concludit ſuum propoſitū Ubi tangit meritum interius in actu volendi. Meritū exterius in actu currēdi. Cauſa prima vtriuſqꝫ in actu miſerendi. Dicit ergo. [Igitur] quia ex miſericordia quos vult vocat: non ex meritis [non eſt volentis] hominis ſupple. velle bonum meritorie: quia non ſumus ſufficientes aliquid cogitare ex nobis tanquā a nobis. ij. Corinth. iij. Et Eſa. xxvj. Omnia opera noſtra operatus es in nobis domine. [neqꝫ currentis] ſuþ. currere id eſt operari bonum. j. ad Corinth. xv. Non ego ſed gratia dei mecum. Et ad Philip. ij. Qui operatur in nobis velle ⁊ perficere pro bona volūtate ſua [ſed dei miſerentis eſt.] Augu. Hoc ſi attenderes Juliane non extenderes contra gratiam merita voluntatis. Pſal. Uiam mandatorum tuorum cucurri cum dilataſti cor meum. Ex his poteſt haberi talis ratio Apud illū qui ex mera gratia ⁊ miſericordia preſtat alicui bonū: ex hoc non eſt ei iniquitas. ſed deus Jacob ⁊ quemcunqꝫ alium electum elegit ex mera gratia miſericordia. ergo ex hoc apud deum non eſt iniquitas. Minor patet. quia non eſt volentis neqꝫ currentis ⁊c.

pš. cxviij

Dicit enim ſcriptura pharaoni. Quia in hoc ipſum excitaui te vt oſtendam in te virtutem meam: ⁊ annuncietur nomē meum in vniuerſa terra.

¶ Hic oſtendit ꝙ deus non eſt iniquus, Eſau reprobādo. Ubi tria tangit. Primo flagellationē pharaonis. Secundo vtilitatem flagellationis. Et hāc duplicem Prima eſt eruditio humana. ibi. Ut oſtendam. Secunda laus diuina. ibi. Et vt annūcietur. Dicit ergo [Dicit enim] Hoc tripliciter cōtinuatur ſm Glo. Primo ſic. q. Non eſt iniquus deus ſine meritis eligendo. ſed nec etiā iniquus eſt ſine meritis reprobando. [Dicit enim ſcriptura] Secundo modo ſic. q. Ita ex miſericordia eſt velle bonum: et facere. Quod patet: q2 cōtrarium eſt ex iuſtitia. [Dicit enim] Tertio modo ſic. q. Ita ex miſericordia eſt velle bonum in bonis. Qđ patet in alijs qui ſunt ex eadem maſſa in quibus nō eſt velle bonum vt in Pharaone. [Dicit eī ſcriptura pharaoni]. i. deus in ſcriptura Exo. ix. [Quia] ſuperfluit more hebrei idiomatis [in hoc ipſum excitaui te] Triplex eſt hic lectura. Uno modo eſt ibi. Excitaui. Alio modo Suſcitaui Tertio modo Seruaui. Primo modo legitur ſic. [In hoc ipſum] id eſt in eādē maliciā. ſ. vt de malo deterior fieres. ſm illud Apoca. vlť. Qui in ſordibus eſt ſordeſcat adhuc. Et intelligitur hoc nō finaliter ſed conſecutiue [excitaui te] quaſi ſopitū in malicia. q. d. Malus eras ⁊ quaſi ſopitus: ſed ego oſtēdens ſigna per Moyſen' fui occaſio tue excitationis: quibus viſis non es conuerſus ſed peior effectus. Secundo modo ſic. [ſuſcitaui te]. i. iam mortuū apđ deū viuere permiſi. Tertio modo ſic. [ſeruaui te] q. Iam reum ⁊ morti adiudicatum. Excitaui inquam [vt] hoc [oſtendam] bonis ſcꝫ. Deus enim vtitur malis ad profectum bonorum. Et intelligitur hoc nō ſolum conſecutiue ſed finaliter. Oſtendā inquam [in te] indurato. vel [in te]. i. contra te [virtutē meā]. i. potentiā meaꝫ cōpletam. in ſignis. ſ. egypti. Exo. v. vj. vſqꝫ ad. xiiij. ad profeca. Et per virtutis oſtēſionē [annūcietur nomē meum in vniuerſa terra.] Eſa. xij. Cantate dño qm̄ magnifice fecit: annūciate hoc in vniuerſa terra. q. d. Hoc nō permiſi nec feci ſine rōne nec iniuſte. Ex his pōt elici talis ratio: Apud eū qui oīa facit iuſto iudicio non eſt iniquitas. ſed deus Eſau ⁊ quēlibet reprobū reprobat iuſto iudicio. ergo apud deum nō eſt iniquitas.

Deus vtitur malis ad profectum bonorum.

Ergo cuius vult miſeretur: et quem vult indurat.

¶ Hic quarto concludit ꝙ vtrūq; tam electio q̄ reprobatio dependet ex dei beneplacito: dicens. [Ergo] q. Quia Jacob gratis dilexit: Eſau aūt reprobauit [cuius vult miſeretur] gratiam apponendo [et quem vult indurat] non impertiendo maliciam: ſed non apponendo gratiam. Unde Aug. Sicut ſol in elongatione ſui a terra indurat glaciem: non impertiendo frigiditatem ſed non apponendo calorem.

Dicis itaq; mihi. Quid adhuc queritur? Voluntati ei cuius quis reſiſtit? O homo tu quis es qui reſpondeas deo?

¶ Hec eſt quarta pars principalis huiꝰ capituli i qua ponit et reuellit obiectionem carnalis: volentis deū de iniuſtitia accuſare. Ubi primo oſtendit ꝙ non eſt iniuſtitia in electione ſiue reprobatione paruulorum. Secundo ꝙ nec in electione vel reprobatione adultorum ibi. Qd ſi deus volens oſtendere. In prima parte primo ponit carnalis oppoſitionē. Secūdo arguit opponentē. ibi. O homo tu quis es. Tertio oſtendit ſtultā eſſe oppoſitionē. ibi. Nunquid dicit figmētum. Quarto exemplo innuit ſolutionem. ibi. An non habet poteſtatem figulus. Dicit ergo [Dicis] q. Ita cuius vult miſeretur et quem vult indurat. Et quia ita eſt [dicis itaq; mihi] O hō carnalis [quid adhuc queritur] Hoc tripliciter legitur: ſm ꝙ hoc verbū: Queritur: poteſt accipi impersonaliter. vel paſſiue: vel actiue. Primo ſic. [Quid adhuc queritur] .i. inquiritur: quare .ſ. vnꝰ eſt bonus / et alter eſt malus. Hoc videt eſſe ex ſola dei voluntate: qui quem vult indurat. et cuius vult miſeretur. Secundo modo ſic. [Quid adhuc queritur] ab homine .i. quare querit aliquis benefacere cū hoc non ſit ab ipſo ſed a deo. Tertio modo ſic. [Quid adhue queritur] .i. conqueritur deus ꝙ homo peccat poſtq̄ conſtat ex dei volūtate eſſe indurationem. [Voluntati enī eiꝰ quis reſiſtit?] q. d. nullus q. d. carnalis. Ex quo voluntati eius nullus poteſt reſiſtere et obduratio eſt ex eius voluntate: non videtur imputandum eſſe homini: nec debet deus conqueri ſi faciat homo malū. Sed male opponit. licet enim ſine voluntate dei nō ſit aliquis bonus vel malus: tamen ꝙ ſit bonus eſt ex voluntate dei vt efficiente principaliter. et ex voluntate hominis vt efficiente ſecundario. Qd autem ſi malus: ex volūtate hominis ſola eſt vt efficiente. ex voluntate autē dei vt permittente ſolum: non vt efficiente. [O homo] q. Hoc dicis: ſed noli hoc dicere. q. [o homo] carnalis [tu quis es?] id eſt cuius valoris es: puluis enī es Gene. iij. [Qui reſpondeas deo. Hoc dupliciter legitur. Primo ſic [qui reſpondeas deo] id eſt qui intelligas q̄ deus facit. Eccle. viij. Intellexi ꝙ omniū operum que fecit deus nullam poſſit homo inuenire rationem. Secundo modo ſic [qui reſpondeas deo] id eſt qui rationibus deum arguas. Job. ix. Nō poteſtis reſpōdere vnū pro mille. Ambro. Magna preſumptio hominē reſpōdere deo: iniquum iuſto: malum bono. imperfectū perfecto. infirmum fortiſſimo. mortalē immortali. ſeruū domino. creaturam creatori. Reſpondentis enī eſt intelligere que dicuntur ab opponente: et rationibus cōtradicere. Quis ergo homo hebes eſt nō poteſt iudicia dei intelligere. Quia infirmus et fragilis nō poteſt eiꝰ voluntati contraire.

¶ Et notandum ꝙ hoc nomen homo

B Aliquando ſonat in naturam. Gene. j. Faciamus hominem ad imaginem et c.

Hō nomē hoc multipharia ſonat. Aliquando in prudentiam. Prouer. xxviij. Qui corripit hominē .i. prudentē: gratiam poſtea inueniet apud eum. Econtra. Prouer. ix. Noli arguere deriſorem.

Aliqn̄ in dignitatē. Eze. j. Facies hoīs facies leonis a dextris et c. In quo ſignificat dignitatē euāgeliſtarū.

Aliquando in ignominiam et contumeliam. ſicut dictū eſt de dn̄o portante ſpineam coronā. Johan. xix. Ecce homo. Glo. Exiit non clarus imperio.

Aliquando in infirmitatem et miſeriam. Job. xiiij. Homo natus de muliere breui viuens tempore et c.

Aliqn̄ i culpā. vt hic. O hō tu q̄s es q̄ reſpōdeas deo.

Nunquid dicit figmentum ei qui ſe finxit. Quid me feciſti ſic?

¶ Hic oſtendit ſtultā eſſe predictam oppoſitionem dicens. [Nunquid dicit] q. d. Et vere nō poteſt deum arguere. [Nunquid enim dicit figmētum ei qui ſe finxit] id eſt figulo. [Quid me feciſti ſic?] q. d. non. Nec ſic debet homo dicere deo. Deus ei figulus noſter eſt. Qui nos fecit de luto in formatione. Multiplicat in gubernatione. Reformabit in reſurrectione. Sicut oſtēditur Hiere. xviij. in ſimilitudine de figulo. Huic ergo figulo non debet dicere homo. Quare me ſic feciſti? Quare hunc elegiſti: illum reprobaſti? Aug. Non poteſt contra factorem ſuum opus conqueri. Si enim pecus loqui poſſet: et dicere deo. Quare me pecudem feciſti cum iſtum hominem feceris: non iuſte diceris. O pecus: tu quis es qui reſpondeas deo. Eccles. viij. Omne quod voluerit facit. et ſermo eius poteſtate plenus eſt. Nec dicere ei quiſq̄ poteſt. Quare ita facis? Ergo ſumus ex materia fragiles. Ex authore nobiles. Ex nobis ignorantes. Figulꝰ noſter ē deꝰ.

An non habet poteſtatē figulus luti ex eadem maſſa facere: aliud quidem vas in honorem: aliud vero in contumeliam.

¶ Hic exemplo ad predicta innuit ſolutionē. Ubi ſub ſimilitudine tangit quatuor cauſas. Hominis authorē ibi. Figulus. Materiam. ibi. Ex eadem maſſa. Formā ibi. Aliud vas. Finem ibi. In honorem. in cōtumeliā.

Dicit ergo [An non] q. Et vere non poteſt hoc dicere figmentum figulo. quia [an non habet poteſtatem figulus luti] id eſt qui operatur de luto [ex eadē maſſa] lutea [facere aliud quidem vas in honorem] et in vſus honeſtos: vt ad ponendum ſuper menſam. [aliud vero in contumeliam] id eſt in vſus contumelioſos et viles. vt ad ponendum in latrina? q. d. poteſt hoc facere. nec vas quod factum eſt in honorem poteſt de ſeipſo gloriari cū de ſe non ſit niſi lutum. Sed de induſtria artificis nec vas factū in cōtumeliam poteſt conqueri de artifice cum ſit de materia vili: et ad vile opus aptū. Sic cum tota maſſa humani generis vilis ſit et dānationi ſubiecta propter peccatum primi parentis: ꝙ de maſſa illa perditionis: quedā vaſa in honorem: predeſtinando quoſdā ad gloriā: hoc eſt ex gratia artificis: nec ex hoc poteſt homo gloriari in ſe. Sz in artifice cui placuit de tam vili maſſa tam nobile opus facere. Similiter ſi ex eadem maſſa faciat quedam in contumeliam ſcz quoſdam reprobando: non poteſt conqueri de deo quia hoc eſt ex vicio maſſe corrupte q̄ de ſe apta eſt ad hoc vt ex ea fiant talia vaſa. Ergo in primis apparet gratia: in aliis iuſtitia conditoris. De his vaſis. ij. Timot. ij. In magna domo ſunt vaſa: quedā in honorem: quedam in contumeliam.

C

¶ Notandū ſuper illud Miſerebor et c. ꝙ miſericordia dn̄i cōmendabilis eſt. quia Mīa dn̄i ſit cōmendabilis.

Nec obliuione deletur. Ps. Nunquid obliuiſcetur miſereri deus. q. d. non. ps. xxxvj.

Nec contrarietate corrumpitur. Abachuch. iij. Cum iratus fueris miſericordie recordaberis.

Nec tēpore terminatur. quia miſericordia dn̄i ab eterno vſq; in eternum.

Nec loco includitur: quia Miſericordia domini plena eſt terra: imo celum.

Nec coactione artatur: quia cuius vult miſeretur: et quem vult indurat. Hic. ix. ca.

Nec multitudine laſſatur: quia miſericordia eius a progenie in progenies. Luce. j.

Nec inopia impeditur. Ephe. ij. Deus qui diues eſt in miſericordia et c.

Nec maiore ſuperatur: quia miſerationes eius ſuper omnia opera eius. Ps. ps. cxliij.

Nec a deo ſeparatur: quia proprium eius eſt miſereri ſemper et parcere.

Nec indiſcrete communicatur: quia quibuſdam miſe-

retur:quibuſdā nō:loquendo de miſericordia ſoluāte.
¶ Notandum ergo ꝙ ſpecialiter miſericordiā preſtat viij.generibus hominū. Miſeretur enim.
Primo ſe metuentium.ſicut pater filij timoroſi. Pſ.
pſ.cij. Quō miſeref pater filiorꝝ miſertus eſt ⁊c.
Scdo ſe diligētiū:ſicut homo cōpatriote ſui.Exo.xx.
Qui facit miam in milia his qui diligunt eum.
Tertio ſe expectantium. ſicut diues expectantis ad oſtium egeni. Eſaie.xxxiij. Miſerere noſtri domine te enim expectamus.
Quarto ſe deuote ſequentium. ſicut diues ſequentis egeni. Mat.viij. Miſereor ſuper turbam ⁊c.
Quinto humiliter ſibi ſupplicantiū.ſicut leo hoīs proſtrati. Mat.xviij. Miſtus dñs ſerui illius di.ij.
Sexto ſibi ſeruiētiū.ſicut miles equi ſui. Deut.xxxij
Et in ſeruis ſuis dñs miſerebitur.
Septimo vere penitentium.ſicut pater filij prodigi.
Eccl.xij. Altiſſimus odio habet peccatores:⁊ miſertus eſt penitentibus.
Octauo miſericordiū:ſicut quilibet ſimilis ſui. Mat.v.Beati miſericordes quoniā ipſi miſe. cōſequentur.
Hoſe ad miſerēdū octo prouocāt. Hec ſunt enim octo que plane prouocant homines ad miſerendum ſcʒ Timor metuentium. Amor diligentium. Languor expectantium. Feruor inſequentium. Clamor ſupplicantium. Labor ſeruiētum. Dolor penitentium. Dolor miſerantium.

Hic queritur ſuper illud. Quid ergo dicemus Glo. Sine vllo merito hunc deus elegit:illum reprobat. Contra. Reprobare hominē ſine merito iniuſtum eſt. Reſpōſio. Duplex eſt reprobatio dei. Quedam tēporalis.ſ.nō appoſitio gratie. Quedā eterna.ſ. voluntas non apponendi. Reprobatione tēporali nullum reprobat ſine merito Aut actuali peccato ſ adultis:Aut originali ſ paruulis. Reprobatiōe eterna deus reprobat ſine merito:vel exiſtenti vel preſcito futuro ita ꝙ ponatur hec determinatio:ſine merito: circa verbum reprobandi ex parte ſuppoſiti. Non enim ad hoc mouent deum peccata preuiſa:ſed ſua iuſtitia. Sʒ nō ex parte appoſiti. Non enim reprobatur niſi habitus peccata:effectum reprobationis precedentia. Item ſuper illud. Nunquid iniquitas Glo. Iniquum videt vt ſine vllis meritis vnum diligat:alterum oderit. Sʒ Gloſa conſequenter addit:ꝙ non etiam propter meri-
Reprobatio duplex eſt.
Odium eſt duplex. ta preuiſa odit vel diligit.ergo inique agit. Rñſ. Duplex eſt odium ſicut et reprobatio:ſcilicet temporale. ⁊ illud ex merito procedit. Et eternū:⁊ de hoc diſtinguendum vt prius.quia ſi hec determinatio: ſine meritis vllis:determinet verbum odiendi: ex parte ſuppoſiti vera eſt:ſi ex parte appoſiti falſa. Item ſuper illud Abſit Glo. Iacob per miſericordiaʒ elegit: Eſau per iuſtitiam reprobauit. Contra. Sine vllis meritis reprobauit:non ergo per iuſtitiam. Reſponſio. Eſt duplex reprobatio ſicut prius. Item ſuper illud. Miſericordiam preſtabo Glo. Illi miſericordiam preſtabo quem ſcio ad me conuertendum. hoc eſt dare cui dandum eſt. Contra. Ergo preſcientia meritorum eſt cauſa electionis. Reſponſio. Hoc participium:dandū; nō notat hic cauſam:ſed quandam congruentiam et concomitantiam. Item ſuper illud. Non eſt volētis Glo. Non ex libero arbitrio hominis bonum volentis eſt ipſa bona voluntas vel operatio. Contra. Omne opus meritorium ex voluntate procedit. Reſponſio. Intelligendum eſt non ex libero arbitrio primo ⁊ principaliter vt a cauſa primaria:ſed conſequenter vt a cauſa ſecundaria. Item ſuper illud. Dicit ei ſcriptura pharaoni. Glo. Gratia ſubtracta fuit mala. Contra. Malum eſt cauſa ſubtractionis gratie:non econuerſo. Reſponſio. Ablatiuus hic non notat cauſam ſed cōſequentiam ſiue concomitantiam. Item ſuper illud. In hoc ipſum excitaui te. Glo. In hanc eandem malitiā. Cōtra. Deus non incitat ad malum. Reſponſio. Excitaſſe dicitur ad malitiam conſecutiue nō finaliter: vel occaſionaliter:non directe. Item ſuper illud. Quē vult indurat Glo. Obdurationis meritum inuenimus. Cōtra. Supra eodem. Non ex operibus ⁊c. Glo. Hic dicunt ꝙ deus reprobat ſine vllo merito. Reſpōſio. Nō eſt ſimile:quia obduratio tantū tēporalis eſt.id eſt nō appoſitio gratie.reprobatio vero temporalis ⁊ eterna. Item ſuper illud. Tu quis es qui reſpōdeas deo. Cōtra. Iob.xiij. Vocabis me ⁊ ego reſpōdebo tibi. Reſponſio. Debet homo deo reſpondere obediēdo ſed nō contradicendo. Item. An nō habet poteſtatem figulus ⁊c. Contra. Deus non eſt author mali. ergo nō poteſt aliquod vas facere in contumeliā. Reſponſio. Cū dicitur ꝙ deus poteſt facere quedam vaſa in contumeliam:poteſt intelligi propoſitio coniunctim: ita ꝙ factio reſpiciat ſubiectum cum forma:⁊ ſic eſt falſa Vel diuiſim:ſubiectum ſine forma.⁊ ſic eſt vera. Item ibidem Glo. Quantum pertinet ad originale peccatum omnes pares erant. Contra. Concupiſcentia que ſm Auguſti.eſt peccatū originale.non eſt equalis in omnibus. Reſponſio. Inquantum ex Adam traducitur equalis eſt.⁊ ſic eſt originale peccatum Ex qualitate vero ſubiecti habet vt in altero ſit maior:in altero minor. Sed hec pena eſt.non culpa. Vel ex parte auerſionis.ſcʒ inqtum culpa:equalis eſt. Ex parte vero conuerſionis inquātum pena inequalis eſt.

Quod ſi deus volens oſtendere iram:⁊ notam facere potentiam ſuā:ſuſtinuit in multa patientia vaſa ire apta in interitum: vt oſtēderet diuitias glorie ſue in vaſa miſericordie que preparauit in gloriam.

¶ Superius probauit ꝙ iniuſtitia non eſt in electione ſeu reprobatione paruulorum. Hic oſtendit ꝙ nec in electione ſiue reprobatione adultorum : quia multa beneficia confert eis:et multa mala eorum ſuſtinet Ubi primo oſtendit effectus miſericordie dei reſpectu omnium. Secundo ſpecialiter in vocatione gentium. ibi. Quos ⁊ vocauit non ſolū ex iudeis. Tertio:in particulari conuerſione iudeorum ibi Eſaias autem clamat pro iſrael. Quarto inquirit generalem rationem vocationis gentium et reprobationis iudeorum. ibi. Quid ergo dicemus. In prima parte primo tangit affectum miſericordie reſpectu reproborum. Secundo reſpectu ſaluandorum. ibi. Ut oſtenderet diuitias.
Dicit ergo[Qd ſi deus]Hoc dupliciter legitur. Uno modo de oſtentione ire in preſenti. Alio modo in futuro. Primo modo ſic.q. Iam oſtenſum eſt ꝙ deus non eſſet iniquus:etiamſi nihil boni daret homini. Dat autem multa etiam iniquis[Qd]pro ſed:quid dices ſupple. Vel ſi eſt ibi. Quid: ſupplendum eſt. dices. quaſi dicat. Non poteſt dicere[ꝙ]deus iniuſte agat[ſi deus volens oſtendere]reprobis[iram]ſcilicet penam eternam quam eis reſeruat. Quam quidem oſtendit eis vel ipſos puniendo:vel alios:coram eis:ſicut oſtendit in egypto pharaoni multis plagis[et notam facere potentiam ſuam]qua mala eorum ad bonum electorum ordinat. Si enim eſt magne potentie bona facere maxime potentie eſt mala ad bonum ordinare[ſuſtinuit] in preſenti tempore[in multa patiētia]Supra.ij. An ignoras quia benignitas dei ⁊c. expectādo ſcilicet ad penitentiam[vaſa:ire]id eſt offenſe diuine contentiua:ipſos ſcilicet reprobos:qui ſunt vaſa ſuper que effundetur ira dei:ſecundum illud Pſalm. Effunde irā p̄.lxxviij.
tuam in gentes que te nō nouerunt[apta]proprio merito[in interitum]damnationis eterne. Phillip̄.iij. Quorum finis interitus.
Eſt ergo ſua ratio. Deus reprobis penam oſtendit vt corrigat mala eorum. In bonum ordinat eos. Diu ad penitentiam expectat. Ergo miſericorditer agit cum eis:non iniuſte.etſi non corriguntur iuſte damnat.
Suſtinuit inquam[vt oſtenderet]in preſenti per miſericordiā quā facit reprobis[diuitias glorie ſue] id eſt copioſam et glorioſam miſericordiam ſuam[in vaſa:miſericordie]contentiua id eſt in electos ipſos. ſcilicet in preſenti per malorum perſecutiones purgando[que]vaſa[p̄parauit]id eſt ab eterno elegit[in gloriam]eternam habendam.non in contumeliam. Felices electi quos preuenit electio diuina. vnde dicūtur

vaſa miſericordie. Concomitatur multa miſericordia quod notatur ibi. vt oſtenderet diuitias ⁊c. Sequitur gloria eterna. vnde addit que preparauit in gloriam. Ø q̄ bonū predeſtinari ab eterno gratificari in preſenti. glorificari in futuro. Secundo modo legit̄ ſic [q̄ſi deus]. i. quid dices ſi deus [volens oſtendere] in futuro [iram] id eſt penā eternam in perituros quos male vſos patientia ſua eternaliter dānauit [⁊] volens [notam facere] in futuro [potentiā ſuā] in ſaluādis quos tunc per potentiam ſuam glorificauit [ſuſtinuit] in preſenti [in multa patiētia vaſa ire]. i. reprobos [apta in interitū]. i. gehenne. Suſtinuit inq̄ [vt oſtenderet] in futuro [diuitias glorie ſue]. i. copioſam ⁊ glorioſā miſericordiā ſuam in electione ⁊ glorificatione. Diuitias dico reponēdas [in vaſa miſericordie] id eſt in electos [que] vaſa [preparauit in gloriam] eternā habendam nō in cōtumeliā Magna differentia inter reprobos ⁊ electos. quia illis oſtenditur ira. iſtis gloria. illi dicūtur vaſa ire. iſti vaſa miſericordie. illi apti in gehennā iſti preparati in gloriam eternam.

¶ Notandum q̄ deus in preſciti malos ſuſtinet. propter multas rationes.

D De⁹ ī pſciti malos ſuſtinet diuerſis rōnibus. Primo vt ipſos prouocet ad penitentiā Sap. xi. Diſſimulans peccata hominū propter penitentiā.
Secundo. vt poſtea iuſtius inferre mōſtretur penam. Eſa. xxx. Propterea expectat dominus vt miſereatur noſtri. Ideo exiſtimabitur parcens nobis.
Tertio. vt nos informet ad ſimilē patientiā. Sapien. xij. Docuiſti populum tuum per talia opera. q̄m oportet iuſtum eſſe ⁊ humanū.
Quarto. vt purget bonos per eorum malitias Eſa. x. Ve aſſur virga furoris mei: ⁊ baculus ipſe eſt.
Quinto. vt in hoc oſtendat immenſam clementiā ſuā. vnde hic ſuſtinuit in multa patientia ⁊c.
Sexto. vt in futuro augeat ſpem noſtrā Eccl. viij. Verumtamē ex hoc q̄ peccator per patientiam ſuſtētatur: ego cognoui quod erit bonum timentibus eum.
Ps̄. cxvij. Septimo. vt prouocet ad laudem ſuam Ps̄. Confitemini dn̄o quoniā bonus quoniam in ſeculū miſericordia eius. id eſt in omnibus peccatoribus.

Quos ⁊ vocauit. Non ſoluz ex iudeis ſed etiam ex gentibus. ſicut in Oſee dicit Vocabo non plebē meā: plebē meam: ⁊ nō dilectam meam: dilectā meam: ⁊ nō miſericordiā cōſecutam: miſericordiam conſecutam

¶ Hic oſtendit effectū miſericordie ſpecialiter ī vocatione gentiū. Primo quo ad exiſtentiā. Secundo quo ad euidentiā. ibi. Erit in loco. In prima implicat effectum miſericordie: quia attrahit curialiter. quia vocat. Generaliter: q2 non ſolum iudeos. ſed gentiles. Veraciter. quia ſicut in Oſee dicit. Dicit ergo. [Quos] ſcilicet. Electos [⁊ vocauit] in tempore. per predicationem exterius. per inſpirationē interius [non ſolum ex iudeis. ſed etiam ex gentibus] vnde Matth. xij. Exi cito in vicos ⁊ plateas ciuitatis. per vicos iudei: per plateas latiores gētiles intelligūtur. Vocauit inquā ex gētibus [ſicut dn̄s] dicit [in Oſee ꝓpheta] Oſee. j. [Vocabo non plebem meā] id eſt gentilitatem legib⁹ meis non ſubditam [plebē meam] vt me per fidem cognoſcant. qui prius non cognoſcebant [⁊ non dilectam meā dilectam meā] vt ſcilicet per charitatem ſeruiāt. qui prius non ſeruiebāt. ⁊ ſic qui prius dilecti nō erāt dilecti fiant [⁊ nō miſericordiam conſecutam. miſericordiam conſecutam] vt ſcilicet ad gloriam ꝑueniāt. qui in miſeria erant. Felix vocatio cuius impletionē fides inchoat. charitas informat gloria ꝯſūmat. Vocabo ergo non plebem meam. plebem meam per fidē. non dilectam meam. dilectam meam per charitatem. non miſericordiam conſecutam. miſericordiam conſecutam per glorificationem.

Et erit in loco vbi dictum eſt eis Nō plebs mea vos. ibi vocabuntur filij dei viui.

¶ Hic oſādit effectū dicte miſericordie. quo ad manifeſtationem. Vbi primo implicat opprobrium temporale gentiū. Secūdo mutationem opprobrij per chriſtū ibi. Vocabuntur filij. Dicit ergo [Et erit] hoc q̄d dicam [in loco] id eſt in toto mundo. vel in iudea vbi gentiles ſpecialiter habebantur in opprobrio [vbi dictuz eſt eis] gentibus ſcilicet. ex ꝑſona domini [Nō plebs mea vos. ibi vocabuntur] a toto mundo. vel ab ipſis iudeis [filij dei viui] ad differentiam idolorum. Ecce mutatio magna. vt qui prius non erant ſubditi ſint etiam filij.

E Filiatio dei qua bo ni dr̄r filij eſt triplex. ¶ Notādū q̄ triplex eſt filiatio dei qua dr̄r boni filij.
Prima Per naturalem generationem In hac eſt vn⁹ filius Qui eſt
Ps̄. ij. A patre eternaliter genitus Ps̄. Dominꝰ dixit ad me filius meus es tu. po. ⁊c.
A propheta prenunciatus Eſa. vij. Ecce virgo concipiet ⁊ pariet filiū. ⁊c.
Ab angelo ꝓmiſſus Lu. j. Ecce ꝯcipiet ⁊ pariet filiū.
De virgine natus Matth. j. Peperit filium ſuum primogenitum.
Ab hominibus occiſus Matth. xx. Ecce aſcendimus Hieroſolymā. ⁊ filius hoīs tradetur principib⁹ ⁊c. ad illudendū ⁊ flagellandum ⁊ crucifigendū ⁊c.
In regno dominans cum ſuis fidelibus Matth. xix. Cum ſederit filius hominis in ſede maieſtatis ſue ſedebitis ⁊c. Heb. j. Nouiſſime locutus eſt nobis in filio quem conſtituit heredem.

Secūda filiatio eſt per tēporalem adoptionē. In hac ſunt multi filij qui adoptantur per imitationem.
Veritatis in credēdo Gal. iij. Omnes em̄ filij dei eſtiſ per fidem in chriſto Ieſu Ioh. j. Dedit eis poteſtatez filios dei fieri. his qui credunt in nomine eius.
Charitatiſ in diligendo Ephe. v. Eſtote imitatores dei ſicut filij chariſſimi: et ambulate in dilectione ſicut et chriſtus ⁊c.
Subiectiōis in obediēdo Eccl. iij. Filij ſapiētie eccleſia iuſtorum ⁊ natio illorum obedientia ⁊ dilectio.
Pacis in conuerſando Mat. v. Beati pacifici: q̄m filij dei vocabuntur ⁊ nunc ⁊ ſemper.
Patientie in ſuſtinendo Heb. penul. Q2 ſi extra diſciplinam eſtis. cuius participes facti ſunt omnes ergo adulteri ⁊ non filij.
Miſericordie in compatiendo Lu. vi. Eritis filij altiſſimi. quia ipſe benignus eſt ſuper ingratos ⁊ malos Primi ſunt filij lucis Ephe. v. Secūdi filij ſponſi Luce. v. Tertij obedientie. j. Pet. ij. Quarti pacis Luce. x. Quinti ſanctorum Tob. ij. f. Sexti olei. Eſa. v. Filij enim debent patres recognoſcere: diligere: obedire: concordare: corrigi: imitari.

Tertia filiatio eſt per gratuitam predeſtinationē. In hac ſunt pauci filij. ſcz beati. quia.
Coheredes in eodem regno cuz filio. Supra. viij. Q2 ſi filij ⁊ heredes. Heredes quidem dei.
Cantores in eodem choro cum ipſo Pſalm̄. Hymn⁹ omnibus ſanctis eius. filijs iſrael populo appropinquanti ſibi. P̄s. cxlviij.
Conuiue in eadem menſa cum domino Ps̄. Filij tui ſicut nouelle oliuarum Luce. xij. Precinget ſe ⁊ faciet illos diſcumbere. Ps. cxxvij
Conuiuncti in eodem cubili cum ſponſo Luce. xi. Pueri mei mecum ſunt in cubili.
Inſigniti eodē nomine cum deo Ps̄. Ego dixi dij eſtiſ ⁊ filij excelſi omnes. Ps̄. lxxxi.

Eſaias autem clamat pro iſrael Si fuerit numerus filiorum iſrael: tāquā arena maris Reliquie ſalue fient.

¶ Hic oſtendit ſpecialiter effectū miſericordie. in particulari conuerſione aliquorum iudeorum vbi ſcilicet oſtendit Primo q̄ aliqui ex iudeis conuertentur ⁊ ſaluabuntur. Secundo per quid ſaluabuntur. ibi. Verbū enim conſummans. Tertio q̄ aliter damnarentur. ibi. Et ſicut predixit Eſaias. In prima implicat tria Salutis aliquorum certitudinem. q2 Eſaias clamat. Dānandorum multitudinem. quia ſi fuerit numerus. ⁊c.

Paucitatem ſaluandoꝝ. quia reliquie ſalue fiēt. Dicit ergo [Eſaias] quaſi. Ita dicit Oſee de gentibus [Eſaias autem clamat] id eſt aperte ⁊ publice predicat [pro iſrael]. i. pro iudeis [ſi] pro quãuis [fuerit numerus filiorum iſrael] id eſt totius gentis iudeoꝝ [tãꝙ arena maris] id eſt innumerabiles ſicut arena maris. Uel admodum arene ſteriles ab humore gratie. ⁊ fructu boni operis: tamen [reliquie] id eſt pauci quos dominus reliquit cum alios reprobauit. Uel reliquie. id eſt qui ab alijs relinquũtur. quaſi viles ⁊ pauci] ſalue fient] vt pauci patriarcharũ imitatores. Eſa. xvij. Et erit ſicut colligens ſpicas in valle raphaim ⁊c.

Uerbum enim conſummans ⁊ abbreuiãs in equitate. Quia verbum breuiatũ faciet dominus ſuper terram.

¶ Hic oſtendit per quid ſaluabuntur: quia per conuerſionem ad fidem chriſti in predicatione euãgelij. Ubi cõmendat euangelium: reſpectu legis. quia perfecti⁹ ibi. Conſũmans. Cõpendioſius ibi. Abbreuians. Cõmunius. ibi. In equitate. Nobilius. ibi. Faciet dominus ſuper terram. perfectius virtute. cõpendioſi⁹ breuitate. Cõmunius. quia omni creature datum. Nobilius. quia a chriſto immediate editum. non ſic lex vetus. Dicit ergo [verbum enim] quaſi. Et vere] ſalue fient [verbum enim]. i. euangelium [conſũmans] q: perfectionem conſiliorum addens Mat. xix. Si vis perfectus eſſe quia ad perfectionem glorie ducẽs. Mar. vlti. Qui crediderit et baptizatus fuerit ſaluus erit. [Et abbreuians] quia omnia legalia in chriſto terminans facit ſupple dñs [in equitate] id eſt in equalitate quia equale priori. verbo ſcilicet legi exiſtit in virtute. licet minus ſit mole. Eſt enim rota in rota Eze. i. Uetus teſtamẽtum in nouo. vel [abbreuiãs in equitate] quia quod equum eſt. et eque cõmune omnib⁹ retinet. ſcilicet precepta moralia. quod autẽ figuratiuũ reſcindit. ſcꝫ cerimonia [quia dominus ſuper terrã] exiſtens id eſt chriſtus Baruch. iij. Poſt hoc in terris viſus eſt. qui prius per Moyſen dedit verbũ legis prolixum [faciet verbum breuiatum] ſcilicet euangelij qđ vere eſt verbũ abbreuiatũ: q2 quicqd in lege precipiebatur totum in vno ſermone cõplebitur. Gal. v. Omnis ſeu tota lex in vno ſermone cõpletur Diliges proximum ⁊c.

Eccleſia catholica ē locus iſte.
¶ Notandum ſuper illud. Et erit in loco. ꝙ eccleſia catholica. eſt locus iſte. qui eſt locus venerandun. et viſitandus. quia eſt locus adoptionis et receptionis quo ad peccatores. Locus recordatiõis ⁊ adoptionis quo ad penitentes. Locus imolationis ⁊ recreationis quo ad perfectos.

¶ Eſt ergo eccleſia catholica.

Primo Locus adoptiõis quo ad paruulos: qui per baptiſmũ de filijs peti: fiũt filij dei. De porta inferi transferunt ad palatium paradiſi. Gen. xlviij. Iſti ſunt filij mei quos donauit mihi dñs in loco iſto.

Scđo Locus receptionis quo ad adultos: ſi ſaluantur ibi homicide corpales. ⁊ qđ plus eſt ſpũales p ſacramentũ penitentie. Exod. xxi. Conſtituã tibi locum ad quem confugere debet homicida. Pſ. eſto.

Tertio Locus recordatiõis penitentibus bñficia dei recolẽtibus vt paſſionẽ. vnde ibi cernũt crux ⁊ alia ſigna Eſa. xxij. Figã illum paxillũ in domo fideli ⁊c.

Quarto Locus adoratiõis ⁊ bñdictionis in gratiarũ actionib⁹. ſicut pauperes veniũt ad hoſpitia diuitum.

pſ. cxxxi. vt grãs agant ⁊ facilius alia impetrent Pſ. Introibimus in tabernaculo Pſ. In omni loco.

Quinto Locus immolationis perfectis. vt ſacerdotibus qui ibi immolant et offerunt hoſtiã dei patri Gene. xxij. Pergentes venerunt pariter ad locum quem oſtenderat eis dñs.

Sexto Locus recreationis et refectionis quo ad omnes. Ibi enim exponit ſe chriſtus: in cibum: in ſolatiũ. vt oſtendat extreme dilectionis ſignum Pſ. Domin⁹

Ps. xxij. regit me ⁊ nihil deerit. vere enim dominus eſt in loco iſto Gene. xxviij. Ibi enim tenet conſilium. preſtat cõſilium. agit colloquium. prebet ſolatium. mittit auxilium. parat conuiuium. Et ideo eccleſiam libentius debemus frequentare.

Et ſicut predixit Eſaias. Niſi dominus ſabaoth reliquiſſet nobis ſemen: ſicut ſodoma facti eſſemus. et ſicut gomorra ſimiles fuiſſemus.

¶ Hic oſtendit ꝙ aliter damnarentur iudei: ſcilicet niſi conuerterentur ad fidem chriſti per euangelium diuulgatum. Ubi tangit euangelij Authorem. dominus ſabaoth. Materiam ſemen Finem triplicem. ſcilicet. triplicem liberationem. Primo a peccato contra fidem. ibi. Sicut ſodoma. Secundo a peccato contra mores. ibi. Et ſicut gomorra. Tertio a pena vtriuſqꝫ. ibi. Similes ⁊ ſicut. Dicit ergo [Et ſicut] quaſi. Et vere hoc verbum erat neceſſariũ. quia [ſicut predixit Eſaias] Eſaie primo [Niſi domin⁹ ſabaoth] id eſt virtutum vel exercituum. Subduntur autem et exercitus Angelorum. Hominum. ⁊ Demonum. Ideo dicitur Eſaie. vj. Sanctus. Sanctus. Sanctus dominus deus ſabaoth [reliquiſſet nobis ſemen] id eſt verbum euangelij Luce. viij. Uel [ſemen] id ē chriſtũ. de quo Gene. xv. In ſemine tuo benedicentur omnes gentes Uel [ſemen] id eſt reliquias ſaluandas. vt apoſtolos Eſaie. lxi. Iſti ſunt ſemen cui benedixit dominus [facti eſſemus ſicut ſodoma] que interpretaƒ muta. id eſt muti ad confeſſionem fidei et laudem dei. Sap. xviij. Dum medium ſilentium tenerent omnia ⁊ nox ⁊c. [et ſicut gomorra] que interpretatur aſpera [ſimiles fuiſſemus] Aſperi ſcilicet ſpinis et tribulis viciorum. q2 terra noſtra inculta. nihil aliud quã ſpinas ⁊ tribulos id eſt peccata minora et maiora pullulabat Gene. iij. Spinas et tribulos germinabit tibi. Dicit autem. ſicut et ſimiles. vt oſtendatur ſimilitudo culpe et pene ſcđm gloſam magiſtri. — Sodoma ⁊ gomorra qd interpretatur.

Quid ergo dicemus? Quod gentes que nõ ſectabantur iuſtitiam: iuſtitiam apprehenderunt Iuſtitiam autem que ex fide eſt:

¶ Hic inquirit rationem generalis reprobationis Iudeorum. et vocationis gentium. Et primo vocationis gentium. Secundo reprobationis iudeorum. ibi. Iſrael vero ſectando legem iuſtitie. In prima parte Primo querit premiſſarum authoritatum intelligentiaꝫ. Secundo oſtendit intellectum prime authoritatis. ſcilicet. ꝙ gentes apprehenderunt iuſtitiam. ibi. Qꝫ gentes que non ſectabantur iuſtitiam. Tertio quam iuſtitiam quia veram. ibi. Iuſticiam autem que ex fide eſt. Dicit ergo [Quid ergo dicemus?] quaſi. Ita dicunt prophete [Quid ergo dicemus?] qualiter. ſcilicet. intelligemus hoc? Quaſi diceret. vtiqꝫ dicemus [ꝙ gentes que non ſectabantur iuſtitiam] legaleꝫ per opera legis. quia ex legalibus non credebant iuſtificari [apprehenderunt] firmiter ⁊ ſubito [iuſtitiam] euangelicam. Uſi enim ſunt conſilio pſalmiſte. Apprehendite diſciplinam [Iuſtitiam autem] non qualemcunqꝫ ſed veram ſcilicet [que ex fide eſt] de qua Matth. vj. Primum querite regnum dei: ⁊ iuſtitiam eius.

Iſrael vero ſectando legem iuſtitie: in legẽ iuſtitie non peruenit. Quare? Quia nõ ex fide: ſed quaſi ex operibus.

¶ Hic ponit generalis reprobationis iudeorum rationem. Ubi primo oſtendit ꝙ iſrael non peruenit ad veram iuſtitiam. Secundo reddit cauſam. ibi. Quia nõ ex fide. ſed ex operibus. Tertio ꝙ potius excecati ſũt per perfidiam. ibi. Offenderunt in lapidem. Dicit ergo [Iſrael] quaſi. Ita gentes apprehenderunt veram iuſtitiam [Iſrael vero] id eſt multitudo ex Iſrael [ſectando] quaſi a dorſo: q2 literam ſequebatur non ſpiritum [legem iuſtitie] id eſt legẽ Moyſi. que ſi bene intelligatur eſt lex iuſtitie. ſed imperfecte. Uel legẽ iuſtitie. id eſt legis iuſtitiam ſuperficialẽ non certã [in legem iuſtitie] vere ⁊ perfecte. i. in fide chriſtiane. gratiam [nõ peruenit] Et bene dicit ſectando: q2 ſequẽdo

nunq̄ attigit verā iuſtitiam[Quare?] ſupple nō peruenit[q2 non ex fide] ſupple querebat iuſtificari] Sed quaſi ex operibus] legis credebat iuſtitiā habere. non eñ querebat fidē ſacramētoꝝ latentiū: ſed exteriorē ſuperficiē ꝑceptoꝝ. Corticem nō nucleū comedebat.

Offenderunt enim in lapidem offenſionis ſicut ſcriptum eſt. Ecce pono in ſion lapidē offenſionis: ⁊ petrā ſcandali: ⁊ omnis qui crediderit in eum: non confundetur.

¶ Hic oſtendit ꝙ iudei excecati ſunt per perfidiā. Ubi oſtendit. Primo ꝙ chriſtus eſt offenſio malis. Secundo iuxta hoc ꝙ eſt remuneratio bonis. ibi. Et omnis q̄ crediderit in eum. In prima primo proponit veritatē. ſcilicet. ꝙ iudei infideles offenderunt in chriſtum. Secundo confirmat hoc per authoritatem. ibi. Sicut ſcriptum eſt. Dicit ergo[Offenderunt enim] q. Non per
Chriſtus quare dictus eſt lapis. uenerunt in veram iuſtitiā ſed potius[offenderunt eñ in lapidem offenſionis[id eſt in chriſtum. Qui dicitur lapis propter virtutem ⁊ firmitatem. Sed offenſionis propter aduentus ſui occultationem ⁊ humilitatē: que fuit occaſio offenſionis. Credebant enim chriſtum venturum: ſed non in tam humili ſtatu: propter quod in ipſum excecationem paſſi ſunt. ſicut in paruum lapidē. Excecauit enim eos cauſaliter malicia eorū. Sapiē. ij. Et ſic in eum ſicut in lapidem impegerūt. hic eſt la
pſ. cxvij. pis de quo Pſalm̄. Quem reprobauerunt edificantes Lapidem inquam offenſionis[ſicut ſcriptuꝫ eſt] Eſa. xxviij. [Ecce] in euidenti[pono[id eſt naſci facio] in ſion]. i. in iudeos[lapidem offenſionis]. i. chriſtum ad quem offendunt mali in preſenti per culpam[⁊ petrā ſcandali] malis ſcilicet in futuro per penam. quando ſcilicet vt petra magna conteret iudeos. j. Corin. x. Petra autem erat chriſtus Uel. quia lapis dicitur politus. Petra impolita. ideo chriſtus dicitur Petra ante politionem. ante ſcilicet ſtatum paſſionis. ⁊ glorificationis. lapis poſt politionem paſſionis. ſm glo. Et in vtroq; ſtatu fuit iudeis occaſio offenſionis[Et omnis] ſiue iudeus: ſiue gentilis[qui crediderit in eum]
pſ. xxiiij. fide formata. non tantum eivel eum[non cōfundetur] in futuro Pſalm̄. Uniuerſi qui expectant te non confundētur.

Lex euāgelij diuerſis noībus appellatur.

¶ Notandum ſuper illud. Legem iuſtitie ꝙ lex euangelij his nominibus appellaẜ ſcꝫ
Lex fidei ⁊ hoc. quia illuminat intellectū per fidem. Supra. iij. Excluſa eſt gloriatio tua per legem fidei.
Lex ſpiritus vite ⁊ hoc: quia viuificat affectum per amorem. Supra. viij. Lex ſpiritus vite: liberauit me a lege pec. ⁊ mortis.
Lex clementie ⁊ hoc. quia predicat indulgentiā Prouer. xxxi. Lex clementie in lingua eius.
Lex libertatis et hoc. quia tollit peccati ſeruitutē Jaco. j. Qui autem perſpexerit in lege per li.
Lex iuſtitie ⁊ hoc. quia ordinat operationē. vt hic Ad legem iuſtitie non peruenit.

Hic queritur ſup illud. Uaſa miſericordie

Glo. Quanto magis boni tribulationibus a malis exercentur. tanto puriores ⁊ meliores redduntur Cōtra Ergo Laurentius fuit melior ⁊ purior Johanne euāgeliſta. Reſponſio. Loquitur ceteris paribus. Item ibidem glo. Quibus deus infert gratiā quaſi coactis vt Paulo. Cōtra. Deus nō vult coacta ſeruitia. Rñſ. Non fuit coactio ſufficiens. ſed inducens. Item ibidē glo. Preſciens deus aliquos male volūtatis futuros. non habuit eos in numero bonoꝝ. ergo preſcientia peccatorum fuit cauſa reprobationis. Contra. Supra eodem. ⁊ in glo. Ibidem. Rñſio. Hoc participiū preſciēs non notat hic cauſam. ſed concomitantiam. Item ibidem glo. Juſtitia dei non preſcientia cauſa eſt quare aliquis apud deum ſit dignus vite. Contra. Predeſtinatio cauſat gratiam ⁊ gloriam. Rñſio. Loquitur de preſcientia ſimplicis cognitionis: non approbationis que eſt predeſtinatio. Item ſuper illud. Quos ⁊ vocauit Glo. Paruulos quoꝝ nulla merita dici poſſunt. Contra. Paruulis baptizatis debetur premium vite eterne. ergo habēt aliquod meritū. Rñſ. Non habent aliquod meritū ꝓprium. ſed alienum chriſti. Itē ſup illud. Si fuerit numerꝰ Glo. Licet ſit innumerabiles Cōtra. Oīa conſiſtunt in numero Sap. xj. Rñſ. Numerabiles ſunt in ſe. ſed innumerabiles nobis vel difficile numerabiles. Itē ſuper illud. Uerbū abbreuiās Glo. Ut cōpendio fidei per gratiā ſaluetur. Cōtra. Fides ſola nō ſaluat ſine operibus. Jac. ij. Rñſ. Hic loquiẜ de fide formata que operatur ꝑ dilectionē. Itē ſuper illud. In equitate Glo. Q2 moralia retinet: figuras reſcindit Cōtra. Eccleſia retinuit decimas. primitias. thurificationē. Rñſ. Nō retinuit hec vt figuralia. ſed vt cōuenientia ritui nouo. Itē ſuper illud. Uerbū breuiatū faciet. Glo. contra verbū antiquum qđ fecit deus. ergo euangeliū eſt legi contrariū. Contra. Eze. j. Rota in rota. i. nouum teſtamentū in veteri. Rñſ. Obſeruantia carnalis cōtraria eſt euāgelio. intelligentia ſpūalis cōuenit. Item ſuper illud. Niſi dñs exercituum Glo. Niſi per apoſtolos ⁊ alios bonos predicatū eſſet verbū dei. gentes periſſent Contra. Predeſtinati erāt. ergo nō periſſent. Rñſ. Predeſtinati erant ſic ſaluandi. vnde aliter periſſent ſuppoſito ꝙ deus aliter nō prouidiſſet. Item ibidē glo. Niſi dñs reliquiſſet nobis ſemen quando alios excecauit Contra. Johā. j. Illuminat oēm hominē Rñſ. Excecaſſe dicitur permiſſiue nō effectiue: quia non appoſuit lumē gratie. eo ꝙ indigni erant. Item ſuper illud. Iſrael ſectando legē iuſtitie Glo. Judeus nunq̄ attigit ſpūalem intelligentiam Contra. In iudeis multi fuerunt viri perfecti. Rñſ. Loquitur de iudeo ſecundum carnē. nō ſm ſpūm. Item ſuper illud. In lapidē offenſionis Glo. Chriſtus latēs in humilitate. habilis fuit offendere. ergo prebuit ſcandalū actiuum nō paſſiuum Rñſ. Actiua hec reſoluēda eſt in paſſiuam vt ſit ſenſus. Nō ꝙ habilis fuerit. vt ipſe eos ſcādalizaret ſed vt ipſi ſuo vicio ſcandalizarentur in eo.

Capitulum decimum.

FRatres: volūtas quidē cordis mei: ⁊ obſecratio ad deū fit pro illis in ſalutem.

¶ Superius a principio precedentis capituli oſtendit apoſtolus affectū ad iudeos. in hoc ꝙ dolet de eorum perditione. Hic oſtēdit idē in hoc ꝙ orat pro eoꝝ ſalute. et prio orat vt relinquāt errorem. Secundo ſubdit erroris manifeſtationē. ibi. Finis enim legis Chriſtus. Tertio hortatur ad fidē. ibi. Sed quid dicit ſcriptura. Quarto oſtendit nō credentiū inexcuſabilitatem. ibi. Quomodo ergo inuocabunt eum. In prima primo dicit ꝙ orat pro eorum ſalute. Secūdo oſtendit ꝙ iuſtum eſt orare. ibi. Teſtimoniū enim perhibeo. Tertio ꝙ etiam eſt neceſſe. ibi. Ignorantes eñ dei iuſtitiam. In prima oñdit cōpaſſionem ſuam in quatuor In affatu ibi. Fratres. In affectu ibi. Uoluntas quidem cordis. In effectu. ibi. Et obſecratio. In fructu. ibi In ſalutem. Dicit ergo[Fratres] quaſi. Ita dixi ꝙ iudei offenderunt in lapidē ⁊c. Hoc autem dico non ad eorum exacerbationem ſed ad eorum correctionem. Nam[fratres quidem voluntas cordis mei] id eſt voluntas vera et non ficta. id eſt verum deſiderium de intimo cordis procedens[⁊ obſecratio] vocis que eſt potiſſima ſpecies orationis. que [ad deum fit] pro rebus difficilibus Eſt enim Obſecratio: oratio cum adiuratione. Fit a me[pro illis] iudeis[in ſalutem] id eſt vt credant ⁊ ſaluentur. Tāgit autem hic duplex genus orationis ſcilicet mentalem ⁊ vocalem. De pria Matth. vj. Tu autem cum oraueris: intra in cubiculum: Et de vocali Matth. v. Cū oratis dicite ⁊c. ⁊ preponit mentalem vocali tanq̄ meliorem. j. Corin. xiiij. Orabo ſpiritu orabo et mente.

Teſtimonium enim perhibeo illis: ꝙ emulationem quidem dei habent ſed non ſecundum ſcientiam.

¶ Hic oſtendit ꝙ iuſtum eſt pro illis orare. Et eſt ſua ratio talis. Pro illis qui erant zelando iuſtitiã dei: iuſtum eſt orare. ſed tales ſunt iudei: q2 putant benefacere ⁊ credere. qđ non faciunt. Ergo pro illis iuſtũ eſt orare. Et hoc eſt qđ dicit [Teſtimoniũ] q. Iuſtũ eſt vt ore [teſtimonium eni perhibeo illis] ego olim eis conſimilis [ꝙ emulationem quidem dei habent] .i. zelum dei [ſed nõ ſm ſcientiã] .i. non diſcretam. perſequẽdo enim chriſtũ .i. chriſtianos. arbitrant ſe obſequiũ preſtare deo. Ioh. xvi. Talem emulationem etiã ipſe habebat ſicut Gal. i. Amplius emulor exiſtens paternarum mearũ traditionum ſiđaymo. Stultũ eſt eni legẽ venerari: ⁊ dñm legis perſequi.

Ignorantes enim dei iuſtitiam: ⁊ ſuã querentes ſtatuere iuſtitie dei nõ ſunt ſubiecti.

¶ Hic oſtendit ꝙ neceſſe eſt pro eis orare. Ubi tangũtur tria adiutorio indigẽtia. Cecitas in intellectu: q2 ignorantes ⁊c. Mala voluntas in affectu: quia ſuã ſtatuere querũt. Inobediẽtia in effectu: quia iuſtitie dei non ſunt ſubiecti. Dicit ergo [Ignorantes] q. Et vere non ſcđm ſcientiam quod patet [Ignorantes eĩ dei iuſtitiam] non qua ipſe iuſtus eſt. ſed qua deus per fidem iuſtificat [⁊ ſuam querẽtes ſtatuere] que eſt in obſeruantiis carnalibus Heb. ix. Solũmodo in cibis et potibus. ⁊ in variis baptiſmatibus. Et dicit ſuam nõ quia lex ab eis inſtituta ſit: ſed quia ſuis viribus attribuebant eius impletionem [iuſtitie dei] id eſt dei per fidem iuſtificant [non ſunt ſubiecti] cum tamen deberent ſm illud. ii. Cor. x. In captiuitatem redigentes omnẽ intellectum obſequium chriſti. Infelix anima cuius rationalis excecatur per ignorãtiam dei cõcupiſcibilis deprauat per malitiã ſubiecti: propriis iraſcibilis eleuatur contra obedientiam fidei.

A ¶ Notãdũ ẽ hic ꝙ eſt triplex ad pñs iuſtitia vez eſt.
Hominis. De qua Eſa. lxiiii. Oẽs iuſtitie noſtre quaſi pãnus mẽſtruate. Et hec eſt Modica. vana. nulla.
Modica in virtute. Ideo Apocal. vlt. Iuſtus iuſtificetur adhuc. ⁊ i. Pet. iiii. Et ſi iuſtus quidem vix ſaluabitur: quia iuſtitia hominis non ſufficit ſine gratia.
Uana in intentione. Ideo pš. Cum accepero tempus
P. lxxiiii. ego iuſticia iudicabo.
Nulla in comparatione Iob. xiiii. Nunquid iuſtificari poterit homo comparatus.
Littere legalis. Et hec eſt. Infirma. diminuta. imperfecta: infirma: reſpectu gratie quam non cõferebat ſupra cap. ix. Iſrael ſectando legem iuſtitie. in legem iuſtitie. i. iuſtificãtis gratie non peruenit.
Diminuta: reſpectu iuſtitie euangelice a qua deficiebat. Ideo Matth. v. Niſi abundauerit iuſtitia veſtra pluſq̃ ſcribarum ⁊c.
Imperfecta: reſpectu glorie ad quam non perducebat ſicut dicit Glo. ſuper illud Moyſes enim ſcripſit. q̃m iuſtitia que ex lege.
Dei que iuſtificat. Et hec in multis conſiſtit que requiruntur ad hoc. ꝙ homo ſit iuſtus apud deũ q̃ ſũt octo.
Primo: mortificatio carnis Eſa. xi. Erit iuſtitia cingulum lumborum.
Secũdo virtus perfecte humilitatis Mat. iii. Sic decet nos implere omnẽ iuſtitiam.
Tertio. ſctitas ꝯuerſatiõis exterioris Lu. i. In ſctitate ⁊ iuſtitia. Quarto puritas conſcientie interioris. Lu. i. Erant ambo iuſti apud dñm.
Quinto: zelus ⁊ emulatio rectitudinis ⁊ veritatis: Eccle. iiii. Pro iuſtitia agonizare pro anima tua ⁊ vſq̃ ad mortem certa pro iuſtitia.
Sexto inflexibilis conſtãtia mentis. Prouer. xii. Nõ contriſtabit iuſtum quicquid ei acciderit.
Septimo cõfidentia ſecuritatis. Prouer. xxiii. Iuſtus quaſi leo confidens abſq̃ terrore erit.
Octauo ꝓpoſitum perſeuerantie finalis Eccl. ii. Fili accẽdens ad ſeruitutem dei ſta in iuſtitia ⁊c.

Finis enĩ legis xp̃s ad iuſtitiã oĩ credenti.

¶ Hic manifeſtat eoꝝ errorẽ q2 ex fide chriſti eſt iuſtitia. nõ ex lege ⁊ ipſi credũt totũ cõtrarium ergo errãt Ubi hoc oſtendit. Primo: q2 chriſtus terminauit legẽ Secđo q2 lex nõ dabat eternam ſalutem. ibi. Moyſes eni ſcripſit. Tertio q2 fides ſaluat fidelẽ. ⁊ dãnat infidelẽ. ibi. Que aũt ex fide eſt iuſtitia. Dicit ergo. [Finis eni] q. Et vere nõ ſũt iuſtitie dei ſubiecti. imo ignorant eã: q2 ignorãt chriſtũ qui eſt finis: ⁊ ignorato fine ignorãtur ea q̃ ſũt ad finẽ. vñ dicit. [Finis eni legis xp̃s] finis nõ ꝯſũptiõis ſicut finit cãdela. ſꝫ ꝯſũmationis Mat. v. Nõ veni ſoluere legẽ ſꝫ adimplere. vñ ſicut finis: melior ẽ his q̃ ſunt ad finẽ. ita xp̃o lege. xp̃o dico valens [ad iuſtitiã] .i. iuſtificationẽ [oĩ credẽti] tã iudeoꝝ q̃ gentiũ. Tãgit ergo legis veteris ꝯſummatorẽ: quia finis legis chriſtus. Cõſummatoris vtilitatẽ: q2 ad iuſtitiã: vtilitatis generalitatem: q2 omni credẽti.

¶ Finis ergo chriſtus. B Finis diuerſimode ſumit.
Quia finit ⁊ terminat quo ad cerimonialia: ⁊ quedam alia. ſic dicitur finis terminus vt punctus linee. Gal. v. Si circũcidimini chriſtus nihil vobis pro.
Q2 impleri facit ⁊ precipit quo ad moralia: ſic dicitur finis impletio intenta. i. Timo. i. Finis p̃cepti charitas Infra. xiii. Qui diligit primum legem impleuit.
Q2 ꝓmiſſa ex lege: in ſeipſo ſoluit. ſic đr finis cauſa finalis. Uñ plures pſalmoꝝ intitulant in finẽ. i. xp̃m.
Quia omnia impleuit: perfecit. ſic dicitur finis ꝯſummatio. Mat. v. Non veni ſoluere legem. ⁊c. Si ergo finis dicitur terminus operis: intentio implẽtis: ſolutio promiſſionis. conſummatio perfectionis. merito chriſtus dicitur finis legis.

Moyſes enĩ ſcripſit. Quoniaꝫ iuſtitiã que ex lege eſt: qui fecerit hõ viuet in ea.

¶ Hic oñdit ꝙ lex non dabit eternã ſalutẽ. Et eſt ſua ratio. Q đ meretur vitã p̃ñtem tantũ: nõ dat eternaꝫ: ſed lex erat hmõi ⁊c. ⁊ hoc eſt quod dicit [Moyſes eĩ] q. Ita chriſtus valet ad iuſtitiã ⁊ ſalutẽ lex non valet Moyſes eni ſcripſit] Leuit. xviii. ⁊ Num. iii. [Quia hõ qui fecerit] q. per ſe ⁊ ſine gratia [iuſtitiã que ex lege eſt] que ꝯſiſtit in carnalib9 obſeruãtiis [viuet ĩ ea] vita nature. i. nõ occidetur: qui enĩ tranſgrediebat ea occidebat. Heb. x. Irritam quis faciens legẽ Moyſi abſq̃ vlla miſeratiõe ⁊c. Nõ aũt dabat vitã gr̃e: qa ex operibus legis non iuſtificabit oĩs caro ſupra. iii. Nec vitã glie: q2 lex irã operat. Supra. iiii.

Que autem ex fide eſt iuſtitia: ſic dicit. Ne dixeris in corde tuo: quis aſcendet in celũ: id eſt chriſtum deducere.

¶ Hic oſtendit ꝙ fides ſaluat fidelem: ⁊ dãnat infidelem. Ubi primo oſtendit ꝙ ſaluat credentem. Secũdo ꝙ dãnat non credentẽ. ibi. Aut quis deſcẽdet in abyſſum. In prima primo excludit errorem negantiũ glorie premium. Secundo oſtendit inconueniens ſic errãtium. ibi. Id eſt chriſtũ deducere. Dicit ergo. [Que autẽ ex] q. Ita dicit Moyſes. de legis iuſtitia de [iuſtitia autem que ex fide eſt dicit ſic] Deute. xxx. Uel ipſa [iuſtitia que ex fide eſt dicit ſic] in corde hominis ne dixeris ⁊c. Hoc dupliciter legit. Uno modo de quocunq̃ homine generaliter. Secundo modo de chriſto ſpecialiter. Pãio modo ſic [Ne dixeris] o homo [in corde tuo] .i. nec ſaltem cogites: quia peruerſe cogitationes ſeparant a deo. Sap. i. [Quis aſcendit in celuꝫ] pro iuſtitia: ſcꝫ fidei obſeruata: quaſi nullus: noli hoc dicere ꝙ nullus aſcendit in celum: pro iuſtitia fidei obſeruata: quinimo fides ſaluat fideles quia [id] .i. hoc dicere [eſt chriſtum deducere] .i. deorſum ducere. id ẽ dicere chriſtũ non aſcendiſſe in celum: ſi eniꝫ membra non aſcendunt: nec caput aſcendit. mẽbra enim ſequũtur caput. ſed hoc eſt inconueniens dicere. ſ. ꝙ chriſt9 non aſcendit. ergo ⁊ primum.

Aut quis deſcendit in abyſſum: hoc eſt ex mortuis chriſtum reuocare.

¶ Hic oſtendit ꝙ iuſtitia fidei dãnat nõ credentẽ. Ubi ſicut pri9. Primo dehortat errorẽ negantiũ malorum ſuppliciũ. Secđo oñdit incõueniens ſic errantium. ibi. Hoc eſt xp̃m ex mortuis. Dicit ergo [Aut q̃s deſcẽdit] quaſi [aut] Ne dixeris ſilr [quis deſcendit ĩ abyſſum

id eſt in infernum pro iuſtitia non obſeruata. quaſi nõ
dicas ꝙ nullus. quinimo iuſtitia fidei infideles dãnat:
quia [hoc] ſcz dicere [eſt chriſtuz a mortuis reuocare]
id eſt credere chriſtũ non fuiſſe mortuum: nec ad infe-
ros deſcendiſſe propter captiuorum liberationẽ. ſi eñ
nullus ibi deſcẽdit. nõ fuit neceſſe chriſtũ mori: et ad
inferos deſcendere ꝑpter captiuorum liberationẽ. ſed
hoc eſt manifeſte falſum ergo ⁊ primũ. In pſona vero
hoꝝ infirmorum queruntur occaſiones Eccl. v. Quis
ſcit. Si ſpiritus filioꝝ Adam aſcendit ſurſum: et ſpũs
iumentorũ deſcendit deorſum. Hic ſciebat q̃ dicebat.
Mat. xxv. Ibunt hi in ſupplicium eternum. iuſti autem
in vitã eternam. ⁊ tãgit hic articulos de remuneratio-
ne: q: per hoc precipue mouetur homo ad bonum. Se-
cundo modo legitur ſic. Et quaſi in idem redit. Ne di-
xeris in corde tuo ſic credẽdo [quis aſcendit in celum]
quaſi nullus homo: nec etiã ipſe chriſtus de quo vos p̃
dicatis ꝙ aſcẽdit [id] dicere [eſt chriſtũ deducere] de-
orſum. ſ. ducere. i. dicere chriſtum nõ aſcẽdiſſe ꝙ fal-
pſ.lxvij. ſum eſt ſm illud Pſ. Aſcendẽs in altum captiuã du-
xit captiuitatẽ Pſ. A ſummo celo egreſſio eius: et oc
curſus eius ⁊c. [aut] ne dixeris [quis deſcendit i abyſ
ſum] quaſi nullus: nec etiam chriſtus [hoc] dicere [eſt
chriſtũ a mortuis reuocare]. i. chriſtũ mortuũ nõ fuiſ
ſe. quia mortuus deſcẽdit ad inferos quod dicere fal
ſum eſt ſm illd. Oſee. xiij. Ero mors tua o mors mor
ſus tuus ero inferne. Uera fides chriſti ⁊ amãda que.
⁊ de gloria rectificat. vnde dicit. Hoc eſt chriſtum ex
mortuis. Ergo non deſperes quia dabitur gloria. Non
dubites. quia chriſtus ineſt in illis. Non preſumas: q:
infligetur gehẽna. Nec dubites: quia chriſtus fuit in il
la quo ad locum. non quo ad penam.

Sed quid dicit ſcriptura: prope eſt verbuz in ore tuo: et in corde tuo: hoc eſt verbum fi dei quod predicamus.

¶ Hec eſt tertia pars principalis hui⁹ capi. Ubi hor-
tatur ad fidem. ⁊ primo tãgit credendi rõnem. Secun
do credentiũ vtilitatem. ibi. Et ſi ꝯfitearis ore. Ter
tio vtilitatis certitudinẽ. ibi. Dicit enim ſcriptura. In
prima parte primo ad propoſitum authoritatem indu-
cit. Scđo inductam exponit. ibi. Hoc eſt verbũ fidei.
Dicit ergo [Sed quid dicit] quaſi ne hoc dixeris. Sz
potius crede de verbo qđ dicit ſcriptura [ſed quid di-
cit ſcriptura] Deut. xxx. [ꝓpe eſt verbũ]. i. chriſtus q
eſt verbum Iohã. j. Uel [verbũ]. i. doctrina fidei [ꝓpe
eſt]. i. vtile ⁊ adiuuans. vel ꝓpe. i. nature conſonũ: q
in eo nihil eſt incõueniens. ꝓpe inq̃ [in ore tuo] ad cõ-
fitendum [⁊ in corde tuo] ad credendũ Pſ. Teſtimo-
p.lxxxxij nia tua credibilia facta ſunt nimis. Ergo q: ſcriptura
dicit debes credere. Quia prope eſt verbũ in corde po
tes credere. Quia ꝓpe in ore potes defendere et do-
cere ⁊ [hoc eſt verbũ fidei]. i. de quo eſt fides. i. chriſtũ
vel verbum fidei id eſt de fide [qđ predicamus]. Nul-
la ergo excuſatio infidelium. quia verbũ fidei ſcriptu-
ra certificat. q: vſq; ad cor appropinquat: quia nunci⁹
dei predicat: ergo ſcriptura refert verbũ ſe offert. apo
ſtolus ꝓfert.] ideo tali verbo credendum eſt.

Quia ſi confitearis in ore tuo dominũ ie ſum: ⁊ in corde tuo credideris: ꝙ deus exci tauit illum a mortuis ſaluus eris.

¶ Hic oſtendit credentium vtilitatem. vbi primo oſtẽ
dit ꝙ credulitas cordis ſaluat cum oris confeſſione.
Secundo oſtendit ꝙ requiritur vtrunq;. ibi. Corde eñ
creditur. In prima implicantur tria confeſſio oris. q̃
ſi confitearis. credulitas cordis ⁊ in corde tuo. ⁊ affecta
tio ſalutis. ſaluus eris: per primum docetur ⁊ defendi
tur. per ſecundũ ſuſcipitur ⁊ habetur. per tertiũ remu
neratur fides. ∴ Dicit ergo. [quia ſi] quaſi. ita eſt pro-
pe verbum in corde ⁊ in ore ⁊ ita debet eſſe [quia ſi cõ-
fitearis in ore tuo dñm]. i. chriſtum cum aliquis fidez
eius negat et impugnat. Uel confitearis dominũ eſſe
[ieſum] id eſt ſaluatorem [⁊ in corde tuo credideris] fi
de formata: quia informis cum ſit mortua non ſaluat
Nam ⁊ demones credunt Iaco. ij. [ꝙ deus] pater [ex
citauit illum a mortuis] id eſt tam facile ſuſcitauit ſi-
cut quis a ſomno excitatur. Pſ. Ego dormiui ⁊ ſopo- pſ.iij.
ratus. [ſaluus eris] Ecce magna laus fidei quia ſi cre
didens ſaluus eris. Exprimit autẽ fidem reſurrectio-
nis ſpecialiter: quia reſurrectio magis dubitabilis ar
ticulus eſt circa chriſti humanitatem. quia etiam pre
ſuppoſuit multos alios articulos: reſurrectio eñ p̃ſup
ponit mortem mors natiuitatem temporalem.
¶ Et notandum eſt hic quadruplex genus hominũ di
uerſimode ſe habentium. .C
Quidam enim nec credunt corde nec ꝯfitẽtur ore. Io
han. iij. Qui autem non credit iam iudicatus eſt. Pſ. pſ.lxxvij
Non crediderunt in deo.
Quidam credunt corde ſed non confitẽtur ore: vno ti-
more negant vel tacent vt Petrus Matth. xxvj. Au
gu. in glo. Nihil prodeſt hoc eſſe in corde quod verum
eſt ſi hoc dicitur ore quod falſum eſt.
Quidam econuerſo confitẽtur ore ſed nõ credunt cor
de. quibus Titũ. j. confitentur ſe noſſe deũ: factis aũt
negant tales ſunt heretici.
Quidam credunt corde ⁊ confitentur ore: de quibus
hic dicitur. Primi ſunt ſimpliciter infideles: vt pagani
iudei. Secundi puſillanimes. vt Nicodemus ⁊ in fide
infirmi. Tertij falſi chriſtiani: vt heretici. Quarti ve
ri chriſtiani. tres primi pereunt niſi peniteant. Quar-
ti ſaluabuntur.

Corde enim creditur ad iuſtitiam: ore autẽ confeſſio fit ad ſalutem.

¶ Hic oſtẽdit ꝙ credulitas cordis ⁊ confeſſio oris req̃
runtur ad ſalutem. Ubi circa fidem tangit tria: modũ
debitum: quia creditur ⁊ confitetur. Preſentem fru-
ctum: quia. ibi. ad iuſtitiam. Sequens premium: quia
ibi. ad ſalutem. Bona fides que cor illuminat. os recti
ficat. in preſenti iuſtificat. in futuro ſaluat. Dicit er-
go [Corde enim] q. Et vere credere dat ſalutem quia
dat iuſtitiam. [Corde enim creditur ad iuſtitiam] id ẽ
ad iuſtificationem habendam: per miſericordiam eñ
⁊ fidem purgantur peccata Prouerb. xv. Domin⁹ eñ
acceptat ſeruum quando recognoſcitur a ſeruo de cor
de [ore autem] Gloſ. Poſt fidem cordis. aliter eñ nõ
valet [confeſſio fit ad ſalutem] id eſt ad ſalutis perfe-
ctionem. Ubi enim periclitatur vel inquirit̃ fides: ne-
ceſſe eſt confiteri. Pro tempore enim illo dicitur Lu.
xij. Qui me confeſſus fuerit ⁊c. Augu. Non incaſſum
dictum eſt. Ore fit confeſſio ad ſalutem. Nã pene oẽs
qui chriſtum coram perſecutoribus negauerunt: quod
de illo credebant corde tenuerunt.

Dicit enim ſcriptura Omnis qui credit in eum: non confundetur.

¶ Hic ſubdit vtilitatis predicte certitudinẽ. vbi Pri-
mo oſtẽdit per authoritatẽ ꝙ fides ſaluat credentem
Scđo ꝙ ſaluat cõfitentem. ibi. Ois eñ quicunq; inuo.
In prima parte Prīo ponit authoritatẽ. Scđo autho
ritatis ꝑ pte expoſitionẽ. ibi. Nõ eñ eſt diſtinctio. Ter
tio expoſitionis ꝯfirmationẽ. ibi. Nã idem dñs. Dicit
ergo [Dicit eñ ſcriptura] q. Et vere corde creditur ad
iuſtitiam. [Dicit eñ ſcriptura] ſacra: que antonomaſi
ce dicit̃ ſcriptura Eſa. xxviij. Scđm aliã litterã [om-
nis] ſiue iudeus ſiue gentilis [qui credit in eum] nõ tã
tum ei vel eũ [nõ ꝯfundet̃] in futuro iudicio. licet in p̃-
ſenti corã tyrãnis videat̃ ꝯfundi. Ergo dicit ſcriptura
veraciter. q: [oĩs] gñaliter [qui credit in eũ] totaliter
[non confundet̃] eternaliter. Fides enim habet certũ Fides certum hz teſtimoniũ.
teſtimoniũ: quia dicit ſcriptura. Generale ſubiectuz:
quia ois. Difficilẽ actũ: q: credere. Amabile obiectũ:
quia eũ deum. Deſiderabile premiũ: q: non cõfundet̃.
Uobis igitur honor credentibus. j. Pet. ij.

Non enim eſt diſtinctio iudei ⁊ greci. Naz idem dominus oĩm: diues in omnes qui in uocant illũ: Omnis enim quicunq; inuoca uerit nomen domini ſaluus erit.

rinti.i.filij: ſed filij gratie / pitti per mittam in tis / dignatus eſt de fu / [m].i.contra gen / am diuinorum / ola. Ex his / bono altes / lerũt gẽ / lio. / im

¶ Quaſi. Et bene dicit: Omnis [Nõ enim eſt diſtinctio] q̃tum ad ſalutem [iudei ⁊ greci].i.gentilis. Act. x. In veritate cõperi ꝙ non eſt perſonarum acceptor deus: ſed in omni ⁊c. Et hoc patet [Nam idez dñs omnium] iudeorum ⁊ gentilium. Eph. iiij. Unus dominꝰ vna fides. Dñs inquã [diues in omnes].i. ſufficienter ditans [omnes qui inuocant illum].i. fide ⁊ opere intꝰ in corde vocant illum. Prouerb. viij. Mecum ſunt diuitie ⁊ gloria. Dicit inquã [illum] nõ alios qui nõ participant eius diuitias. [Omnis enim] ſiue iudeus ſiue grecus [quicunq̧ inuocauerit] nõ ſolum extra: ſed in intimo cordis vocauerit. Nõ ſicut illi de quibꝰ Mat. vij. Non omnis qui dicit mihi domine do. ⁊c. [nomẽ domini].id eſt filium patris: per quem ſicut per nomen manifeſtatur. [ſaluus erit] in eterna beatitudine. Prouerb. xviij. Turris fortiſſima nomẽ dñi: ad ipſam curret iuſtus et ſaluabitur. Iſtum dominum cõmendant

Dñm cõmẽdant tria.

tria. Potentia: quia idem dñs omnium. Clementia: qꝛ diues in omnes. Sapientia quia in illos qui inuocãt: ergo potentia excellit: clementia diſtribuit: ſapientia diſcernit. Excellentiam potentie oſtendunt tria. Dominantis vnitas: quia idem ſine dominij diuiſiõe. Dominandi poteſtas: quia dñs ſine ſeruili conditiõe. Dominationis generalitas: quia omniũ: ſine alicuius exceptione. Uel [Omnis enim] ſiue iudeus ſiue grecus nullo excepto [quicũq̧ inuocauerit] non verbo tenus ſed corde intimo [nomen domini] id eſt filium patris: in quo ſicut per nomen eſt patris notificatio [ſaluus erit] ab eterno ſupplicio. Prouer. xviij. Turris fortiſſima nomen dñi: ad ipſum curret iuſtus ⁊ ſaluabitur.

Corde creditur ad iuſticiã: ore aũt confeſſio fit ad ſalutem. Thema in feſto alicuius martyris. Duobus indiget homo ad ſalutem. Bona vita: quo ad ſeipſuz. Sana doctrina: quo ad proximum. Primum habetur per fidem formatam in corde. Secundum per fidei cõfeſſionem in ore. Ab his duobus cõmendatur iſte ſanctꝰ in verbis propoſitis. Primum eſt credulitas interior cordis. Secundum confeſſio exterior oris. ibi. Ore autem ⁊c. Primum cõmendant tria. Motus liberi arbitrij: quia corde. Actus fidei: qđ eſt credere. Effectus credendi: quia ad iuſticiaz. Motus precedit: actus cõcomitatur: effectus ſequitur fidem. Secundum principale cõmendãt tria. Inſtrumentũ. Documentũ. ⁊ Premium. Inſtrumentũ in ore: documentũ in ↄfeſſiõe: premium in ſalute notatur. Procede ſicut vis.

Hol ad eius ſalutẽ duo ſũt neceſſaria

Hic queritur ſuper illud. Uoluntas cordis

mei pro illis. Glo. vt ſaluentur. Contra. Sciebat eos reprobos. Rñſ. Sciebat in generali de populo: nõ in particulari de perſonis ſingulis. Item ſuper illud. Et obſecratio. glo. Uoluntas vt ad vera credẽda moueatur nõ ſibi ſufficit niſi per gratiam. Contra. Multa vera etiam ad fidem catholicam pertinẽtia creduntur ſine gratia: nam demones credunt. Iac. ij. Rñſio. Loquitur de credulitate meritoria ⁊ ſalutifera. Itez ſuper illud Sed nõ ſm ſcientiam. glo. Stultum eſt patrem cõfiteri ⁊ filium negare: ergo iudei cõfitebantur patrem. Cõtra. Non confitebantur diſtinctiõem perſonarum aliquam in deo. Rñſ. glo. accipit patrem eſſentialiter: nõ notionaliter. Sed cõtra. Pater ſic non dicitur ad filium: ſed ad creaturam: ergo ſic nõ eſt ſtultum patrem ↄfiteri ⁊ filium negare. Rñſ. Imo qꝛ omnis paternitas a prima paternitate nominatur ſm apoſtolũ Eph. iij. Unde ſi nõ eſſet paternitas notionalis: nõ eſſet eſſentialis. Item ſuper illud Finalis legis chriſtꝰ Cõtra. j. Tim. j. Finis precepti charitas. Rñſ. Charitas eſt finis primus: ſed chriſtus finis vltimus. Ibidem glo. Ois natura humana iuſtificari nullo mõ poteſt niſi per fidem ⁊ ſacramẽtum ſanguinis chriſti. Cõtra. Paruuli antiquorum ſaluabantur ſola fide ſine ſacramento. Rñſ. Iuſtificabantur ſine ſigno ſacramenti ſed nõ ſine ſignato. Item ſuper illud. Qui fecerit viuet. Contra. Ezech. xx. Dedi eis precepta nõ bona et iudicia in quibus nõ viuent. Rñſ. Hic loquitur de vita temporali. Ibi de eterna. Item ibidem glo. Nõ eſt magna iuſtitia timere: nec habet meritũ. Cõtra. Ec-

Paternitas vñ, dr

cleſi. j. Timor dñi expellit peccatũ. Rñſ. Loquitur de timore initiali vel filiali: hic de ſeruili. Item ſuper illud Quis aſcendit in celum. glo. Ne [...] chriſtum ſpoliaſſe infernum: ⁊ cum animas [...] aſcendiſſe. Contra. Math. xxviij. Multa corpora ſanctorum cum eo ſurrexerunt: ergo ⁊ aſcenderunt: nõ ſolum anime. Rñ. An corpora aſcenderunt dubium eſt: ſed de animabus certum eſt. glo. vero de corporibus nõ negat: ſed de animabus aſſerit. Item ſuper illud. Prope eſt verbum. glo. Nõ longe a natura animorum et loquendi ratione: qđ nobis dicitur vt credamꝰ. Cõtra. Supra naturam ⁊ ſupra rationem eſt partus virginis ⁊ huiuſmodi. Rñſ. Loquitur de natura ⁊ rationе partis ſuperioris: ſcz mentis que conſulit eterna: non inferioris que reſpicit temporalia. Item ſuper illud. Hoc eſt verbum fidei. glo. Nõ quia dicitur: ſed quia creditur. Cõtra. Ad hoc ꝙ fiat ſacramentum nõ ſufficit credere niſi dicatur. Rñſio. Non quia dicitur ſolum ⁊ principaliter: ſed quia creditur. Item ſup illud Ore confeſſio fit. glo. Aliter non valet. Cõtra. Ergo muto credenti non valet fides. Reſpon. Hoc intelligitur in eo qui habet facultatem: cum adeſt opportunitas aut neceſſitas. Item ſuper illud. Omnium quicunq̧ inuocauerit. glo. Ab authoritate Eſaie probat quod dixerat. Contra. Hec authoritas nõ habetur in Eſaia. ſed Ioel. ij. Reſp. Quis verba non habeantur in Eſaia. ſenſus tamen verborum habetur Eſa. xlij. Omnis qui inuocauerit nomen domini in gloriam meam ego creaui eum. Item. Omnis qui credit in eum non confundetur. Contra. Chriſtiani mali confunduntur. Reſpon. Credere in eum proprie non contingit niſi fide formata. Item. Non eſt diſtinctio iudei ⁊ greci. Contra. Sup. j. Iudeo primũ ⁊ greco. Reſponſio. Non eſt diſtinctio quo ad bona gratie: eſt tñ quo ad prerogatiuam ſcientie: quia iudei melius erant inſtructi per legem. Item ſuper illud Omnis qui inuocauerit glo. Oratio neceſſaria eſt. Contra. Ergo mutus nõ poteſt ſaluari. Reſpõ. Duplex eſt oratio. Mẽtalis ⁊ Uocalis: mutus mentaliter poteſt orare.

Oratio eſt duplex

Quomodo ergo inuocabunt in quem non crediderunt? Aut quomodo credent ei quẽ non audierunt? Quomodo aũt audient ſine predicante? Quomodo vero predicabũt niſi mittantur?

¶ Superius hortatus eſt eos ad fidem. Hic ponit nõ credentium inexcuſabilitatem. ⁊ Primo cõiter omnium. Secundo ſpecialiter iudeorum. ibi. Sed dico: nũquid iſrael non cognouit. In prima parte Primo oſtẽdit ꝙ auditus ꝑdicationis eſt neceſſarius ad credẽdũ et confitendum. Secundo oſtendit ꝙ non eſt defectꝰ a parte predicantium. ibi. Sicut ſcriptuz eſt q̃ʒ ſpecioſi. Tertio ꝙ eſt defectus a parte audiẽtium. ibi. Sed non omnes obediunt euangelio. Quarto oſtendit inexcuſabilem eſſe defectum. ibi. Sed dico: nunquid nõ audierunt. In prima parte tangit quatuor per ordinẽ neceſſaria ad confitendum vel inuocandum. Primum fides. Secundum auditus. Tertiũ predicatio. Quartum miſſio. Prima duo requirũtur in auditore. Fides quo ad conſenſum. Auditus quo ad intellectum. Credere enim eſt intelligere cum aſſenſu. Alia duo in predicatore. ſ. Actus ⁊ Officium: actus notatur in predicatione: officium in miſſione. Dicit ergo. [Quomodo ergo] Continuatur hoc dupliciter. Uno modo ſecũdũ ꝙ eſt ibi ergo. Alio modo ſecundum ꝙ eſt ibi autem. Primo modo ſic. q. Inuocatio ſaluat ergo oportet credere. [Quõ ergo inuocabunt ⁊c.] Secundo modo. q. Omnis quicunq̧ inuocauerit ſaluus erit. [Quomodo autem inuocabunt] eum [in quem non crediderunt] q. dicat nullo modo: ergo ad inuocandum oportet credere. Grego. Non enim ab eo peteret ſalutem quem non crederet ſaluatorem. Inuocatio enim debet fieri in fide. Iaco. j. Poſtulet autem in fide nihil heſitans. Et Matth. xvij. Si habueritis fidem ſicut granum ſinapis ⁊c. et nihil impoſſibile erit vobis. q. d. quodcũq̧ vo

ſed poteſt reſurgere in minori vel equali. In maiori vero humilitate reſurgit quo ad vſum: ſed non ſemꝑ quo ad habitum. Item. Quos preſciuit ⁊ predeſtinauit. Contra. Preſcientia ⁊ predeſtinatio ex oppoſito diuiduntur: quia preſciētia eſt de malis: predeſtinatio de bonis. Rñſio. Preſciētia accipitur dupliciter. Uel cōmuniter. ⁊ ſic eſt genus predeſtinationis. Uel ſtricte: ⁊ ſic eſt oppoſita ſpecies. Item ſuper illud. Quos p̄deſtinauit hos ⁊ vocauit Glo. interior vocatio tātum electorum eſt. Contra. Multi reprobi vocati ſunt interiori vocatione. vt iudas. Rñſio. Loquitur de vocatione finali non ſolum ad tempus. Item ſuper illud. Illos magnificauit Glo. hoc eſt preſcitis et predeſtinatis intelligitur: non de aliis. Cōtra. Iudas fuit magnificatus: fuit enim apoſtolus. Rñſ. Loquit̄ de magnificatione finali non ad tempus. Item ſuper illud. Quomodo non omnia nobis Glo. angeli nūc nobis ſuperiores in futuro erunt pares. Contra. Aug. de libero arbitrio. Anima et angelus natura ſunt pares: officio diſpares: ergo nunc ſunt pares ſimpliciter. Rñſio. Pares ſunt natura mentis: ſed natura carnis ſuperiores. Itē ſuper illud. Chriſtus ieſus qui mortuus eſt: imo qui et reſurrexit Glo. Quod maius eſt. Contra. Morte chriſti mundus redemptus eſt: nō reſurrectione. Rñſio. Paſſio fuit maior merito: ſꝫ reſurrectio maior dignitate ⁊ miraculo. Item ſuper illud. Qui etiā interpellat Glo. dum quotidie hominem quem aſſumpſit vultui paterno offert. Contra. Homo ille ſemꝑ eſt coram patre. ergo offerri non oportet. Rñſio. Oblatio hec eſt in affectu: non in effectu exteriori. Item ſuper illud. Propter te mortificamur Glo. martyrem non facit pena ſed cauſa. Contra. Ergo ſine pena pro ſola voluntate bona poteſt quis eſſe martyr. Rñſio. Non pena tantum ſed cauſa ſimul. Itē ſuper illud. Neqꝫ angeli Glo. minor ordo. Neqꝫ principatus Glo. mediocris ordo. Neqꝫ virtutes. Glo. maior ordo qui etiā miracula facit. Contra. Principatus eſt maior ordo quā virtutes. ſm Grego. quia virtutes ſunt de vltima hierarchia: principatus de media. Rñſio. Principatus accipitur hic pro archangelis. Itē ſuper illud. Neqꝫ altitudo neqꝫ profundū: Glo. Contra hoc opponit̄ Achā in Eſaia. qui nolebat a domino petere ſignum neqꝫ in alto neqꝫ in profundo. contra bellum aſſyriorum. Contra. Eſa. vij. legitur. ꝙ hoc erat contra Raſym regem ſyrie. Rñſio. Uicio ſcriptorū aſſyrios ponit pro ſyris. vel cum ſyris erant aſſyrij. Item ſuper illud. Neqꝫ creatura alia Glo. noua: cōtra naturā facta: vt equus bipes ſicut fecerunt magi pharaonis in egypto. Contra. Ergo magi poſſunt creare nouam creaturam. Reſponſio. Poſſunt ſm apparentiam: nō ſm exiſtentiaꝫ. Item ſuper illud. A charitate dei Glo. Charitas rectiſſima: noſtra affectio eſt. Contra. Ergo charitas nō eſt habitus ſed actus. Rñſ. Deſcribit hic habitū per actum. Item. Certus ſum enim ⁊c. Contra. Eccl̄. ix. Neſcit homo an amore vel odio dignus ſit. Itē ſi certus erat quare petijt amotioneꝫ ſtimuli carnis. Rñſ. hoc dicit in perſona ſanctorum. Uel certus erat certitudine ſpei. Uel petijt amoueri ſtimulum carnis non quia timeret cadere ſed timeret predicationem impediri. Uel certus erat: certitudine fidei ꝙ nulla creatura ſepararet a charitate dei: ſed ſolum peccatum quod non eſt creatura.

Nota Oues occiſionis q̄bus cōparantur.

¶ Notandum ſuper illud Oues occiſionis ꝙ apoſtoli ⁊ primitiui ſancti ouibus merito comparantur.

Primo propter innocētie ſimplicitatem. de qua. ij. Regum. vlti. Iſti qui oues ſunt quid fecerunt.

Scdo ꝑpter patiētie tranquillitatē: de qua Eſa. liij. Sicut ouis ad occiſionē ducetur ⁊ non ⁊c.

pſ. xliij. Tertio ꝑpter immolationis per martyriū idoneitateꝫ. Pſ. Eſtimati ⁊c.

Quarto propter lactis. id eſt doctrine propinationeꝫ. In illa die nutriet homo duas oues: ⁊ pre vbertate lactis comedet butyrum. Eſa. vij.

Quinto ꝑpter velleris. id eſt conuerſationis fomētū ⁊ calorē. Iob. xxxi. De velleribꝰ ouiū m. calefactus.

Sexto propter luporum. id eſt tyrannorum odiū ⁊ perſecutionem. Matth. x. Ecce ego mitto vos ſicut oues inter lupos.

Septimo propter generationis in peccatorum cōuerſione fecunditatem. Pſ. Oues eorum fetoſe. Cañ. vj. Omnes gemellis fetibus. pſ. cxliij.

Octauo ꝑpter paſtoris eterni obedientiam ⁊ agnitionem. Iohan. x. Oues illum ſequuntur. Innocentia eſt in fundamentum. patientia in triumphum: immolatio in martyrium. doctrina in documētum. cōuerſatio in exēplum. perſecutio in exercitium. fecunditas in augmentum: obediētia in meritum. talibus ouibus dat paſtor vitam eternam.

Capitulum nonum.

Veritatem dico in chriſto ieſu: non mētior. teſtimoniuꝫ mihi perhibente conſciētia mea in ſpūſancto. Quoniā triſtitia eſt mihi magna: et continuus dolor cordi meo Optabam enim ego ipſe anathema eſſe a chriſto pro fratribus meis.

¶ Tertia pars epiſtole in qua ponitur narratio: q̄ ibi incipit. reuelabitur enim ira dei. capitulo primo. Diuiſa fuit in tres partes. quia primo locutus eſt gentibus ſpecialiter: eos de tranſgreſſione legis naturalis conuincendo cap̄. i. Secundo ſimul iudeis ⁊ gentibus eos ad concordiam reuocando a ſecundo cap̄lo vſqꝫ huc. Hic tertio ne videatur declinare in partem gentium vt eorum apoſtolus loquit̄ iudeis ſpecialiter affectum ſuum ad eos oſtendendo. Oſtendit autem hoc tripliciter. Primo quia dolet de eorum perditione: capitulo iſto. Secundo quia orat pro eorum ſalute ca. x. Tertio quia gentiles reprimit ab eorum inſultatiōe. cap̄. xi. ſm gloſam. In prima parte primo exprimit triſtitiam magnam quam habet de generali perditione gentis ſue. Secundo aliquantam conſolationem quaꝫ habet de promiſſionū diuinarum in aliquibus ad chriſtum conuerſis impletione. ibi. non autem ꝙ exciderit verbum dei. Tertio ſuper his excuſat deum ab iniuſtitia ⁊ iniquitate. ibi. quid ergo dicemus. Quarto ponit et ſoluit obiectionem carnalis hominis volentis deuꝫ accuſare. ibi. dicis itaqꝫ mihi quid adhuc queritur. In prima parte primo exprimit doloris magnitudinē. Secundo ſignum vel effectum. ibi. Optabam enī ego ipſe Tertio cauſam. ibi. qui ſūt cognati mei. In prīa parte tangit tria. Primo doloris veritatem. Secūdo magnitudinem. ibi. quoniam triſtitia. Tertio longitudinem. ibi. ⁊ continuus dolor. In prima ꝑmittit in verbo ſuo. iiij. Ueritatem. ibi. veritatem dico. Ueritatis puritatem. ibi. ⁊ non mentior. Puritatis firmitatem. ibi. teſtimonium mihi perhibente. Firmitatis originē vel auctorem. ibi. in ſpirituſancto. Dicit ergo. [Ueritatem dico] ⁊c. Hoc dupliciter legitur. Primo de triſticia cōpaſſionis pro perditione gentis ſue. Secundo de triſticia paſſionis pro malo proprie perſone. Primo modo continuetur ſic. q. aſpera quidem locutus ſum contra iudeos. hoc tamen fuit ex dilectione non ex odio [veritatem] enim [dico] et quo ad dicta, ⁊ quo ad dicenda. In hoc confirmat quod dicturus eſt: ſicut dominꝰ Iohan. iij. Amen amen dico vobis. Ego inquam triſtēs [in chriſto ieſu] qui eſt veritas qui eſt teſtis fidelis. ij. Corin. xij. Scio hominem in chriſto. ⁊ [non mentior] in aliquo falſitatem veritati miſcendo. hoc enim nō decet predicatorem veritatis. Matth. v. Sit autem ſermo veſter. Dico inquit veritatem [teſtimonium mihi perhibente conſcientia mea] interius. licet forte videar vobis exterius mentiri. ij. Corin. i. Gloria nr̄a hec eſt teſtimonium conſcientie noſtre. Conſcientia dico fundata [in ſpū ſancto] Ipſe enim ſpiritus teſtimoniū reddit ſpūi noſtro. ſupra. viij. conſcientia enim quā nō fundat ſpūſſanctus non timet mentiri: quia omne verū a ſpūſancto eſt [quoniam triſticia magna mihi eſt]. i.

ſtupor mentis quaſi de re inopinata ꝛ magna [et conti nuus dolor cordi meo].i. cordis anguſtia eo. ſ ꝙ diuiſi ſunt a me mihi prius in cõiuncti. dolor em̃ eſt ſenſus diuiſionis continui. [Optabam em̃]q. Et vere doleo adeo quia optabam. non ait opto ſed optabam. i. optarem ſi eſſet poſſibile optare ſine peccato. Simile habetur Gal. iiij. Si poſſibile eſſet oculos veſtros eruiſſetis: ꝛ mihi dediſſetis [ego ipſe] non alius [anathema

Anathema eſſe a xpo qualiter hoc exponatur.

eſſe a chriſto]id eſt ſeparatꝰ ad tẽpus: vel in vita vel etiam poſt mortẽ. ꝛ hoc [pro fratribus meis] iudeis. ſ. adiuuandis et ſaluandis.

Qui ſunt cognati mei ſecundum carnẽ qui ſunt iſraelite.

¶ Hic tangit cauſam doloris. Ubi primo tãgit naturã ſcḋo gratiã. ibi. Quoꝝ adoptio. Tertio ſpecialẽ prerogatiuam. ibi. quorum ſunt patres. Dicit ergo [qui] fratres [ſunt cognati mei ſm carnem].i. ſm carnis ꝓpagationem: et ideo magis compatior eis: ꝛ magis iuuandi ſunt. ſm illud. j. Timo. v. Siquis ſuorum ꝛ maxime domeſticorum curam non habet fidẽ negauit [q̃ ſunt iſraelite] gñe: ꝛ ita fratres mei. ij. Cor. xj. Iſraelite ſunt et ego.

Quorum adoptio eſt filiorum: et gloria et teſtamentum: et legiſlatio: ꝛ obſequium ꝛ promiſſa.

¶ Hic tangit gratiam multiplicem iudeis a deo factã dicens. [Quorum adoptio eſt filiorum].i. ad quos primo pertinet gratia adoptionis. Exo. iiij. Primogenitꝰ meus iſrael [et] quorum eſt [gloria] eo ꝙ ipſi ſunt populus peculiaris. Deut. vij. [et] quorum etiam eſt [teſtamentũ] nouum. Heb. viij. Ecce dies veniẽt dicit dominus ꝛ conſummabo ſuper domum iſrael et ſuper domum iuda teſtamentũ nouum [et] quorum etiã eſt [legis] veteris [latio] id eſt quicquid portabat ꝛ figurabat lex vetus: ſolis enim iudeis data eſt lex. Exo. xx. [et] ideo data fuit in ſolitudine. quorum etiam eſt [obſequium] id eſt cultus diuinus ſpecialiter. Deute. iiij. Que gens tam inclyta ſub celo que habet cerimonias

pſ. lxxv. iuſtaqꝫ iudicia. ꝛ in Pſ. Notus in iudea deus in iſrael magnum nomen eius. [et] etiam [ꝓmiſſa] id eſt quibus facte ſunt promiſſiões. Gal. iij. Abrahe facte ſũt promiſſiones ꝛ ſemini eius. Ecce ergo dignitas illius populi q̃tum ad ſex beneficia: que diſtinguũtur ſic. q2 aut ſunt beneficia promiſſa: ſic eſt promiſſio: aut exhibita: et hec aut pertinent ad ſanctitatẽ: ſic eſt adoptio filiorum. aut ad poteſtatẽ: ſic eſt gloria. aut ad diſcretionem aut in tempore gratie: ſic eſt teſtamentum. aut in tempore ante legem: ſic eſt legiſlatio: aut in vtroqꝫ: ſic eſt obſequium.

Quorum patres ꝛ ex quibus eſt chriſtus ſecundum carnem: qui eſt ſuper omnia deus benedictus in ſecula ſeculorum amen.

¶ Hic tangit tertio ſpecialem prerogatiuã populi iudaici. Et primo a priori. Scḋo a poſteriori. ibi. Et ex quibus eſt chriſtus. Dicit ergo. [Quorum] etiã [ſunt patres] antiqui ſcꝫ patriarche. Abraham Iſaac [ꝛ ex quibus] patribus: ꝛ ex ipſis [eſt chriſtus ſcḋm carnẽ] non ſm diuinitatẽ. ſic enim ex ſolo patre eſt. Nec ſm animã. ſic enim a ſola trinitate eſt. Iohan. iiij. Salꝰ id eſt ieſus ex iudeis eſt. ꝛ Matthei. j. Abraham genuit Iſaac. [qui] idem in perſona ſuper omnia celeſtia terreſtria ꝛ infernalia. Phil. ij. In nomine ieſu omne genu flectatur celeſtium ꝛc. [eſt deus benedictus] id eſt bonus dictus. Nemo enĩ bonus niſi ſolus deus: ꝛ hoc [in ſecula ſe. amẽ] q. hoc verum eſt. Magna laus populi iudaici: quia et ipſi ex patriarchis. et chriſtus ex ipſis. Cuius duplex tangitur hic natura. Primo hũana: quia natus eſt ex ipſisꝰ ſm carnem. Secundo diuina quia eſt deus benedictus ꝛc. Secundo modo legitur ſic [Ueritatem] q. Nihil me poterit ſeparare a chriſto olim tamẽ fui ſeparatus ꝛ ab eo. vnde doleo [Ueritatem] enim [dico] ego exiſtens [in chriſto ieſu] q̃ prius non eram in eo. ꝛ [non mentior] in aliqua parte. [teſtimonium mihi perhibente conſcientia mea in ſpũſancto. Quoniam triſtitia mihi eſt magna].i. ſtupor mẽtis. [ꝛ continuus dolor cordi meo] id eſt cordis compũctio ſcꝫ de proprio peccato. Aug. Peccator ſemꝑ doleat ꝛc. Et merito eſt mihi dolor: quia multum peccaui. [Optabam enim ipſe ego] ante conuerſionem meã [anathema eſſe a chriſto].i. ſeparatus ꝛ alios etiã ſeparana. Anathema dicitur ab ana quod eſt ſurſum: et theſis quod eſt poſitio: quia illa que ſeparantur: ſurſũ vel ſeorſum ponuntur [pro fratribus meis] iudeis: id eſt pro iudeorum lege defendenda. Gala. j. Amplius emulator legis exiſtens paternarũ meaꝝ traditionũ. Uel [pro fratribus meis] iã conuerſis a chriſto retrahendis [qui ſunt cognati mei] ꝛc. Et ideo magis peccabam eorum ſalutem impediendo. Cetera nõ mutantᷣ: ſed leguntur ſicut prius poſtillata ſunt.

¶ Notandum hic ꝙ triſtitia magna ineſt ſanctis multis cauſis. A

Primo ex recordatione peccatorum preteritorum. ij. Cor. vij. Gaudeo quia triſtati eſtis ad penitentiã. hec operatur ſalutem ſtabilem.

Secundo ex conſideratione quotidianorum incõmodorum. Pſ. Tota die contriſtatus ingrediebar: quoniam illi. ꝛc. pſ. xxxvij.

Tertio ex formidine futurorum. Mat. xxvij. At illi ceperunt contriſtari et dicere ſigillatim. Nunquid ego ꝛc. Loquitᷣ de proditiõe. Mar. xiiij. At illi cepe. cõ.

Quarto ex aduerſitatibus amicorum: ſicut eſt mors ꝛ hmõi. Phil. ij. Dominus miſertus eſt mei ne triſtitiã ſuper triſtitiam haberem, ſcꝫ de morte epafroditi. Et dñs in Pſ. Suſtinui qui ꝛc. pſ. lxviij.

Quinto ex incurſu malorum preſentiũ. j. Pet. j. Modicum nunc ſi contriſtari oportet in varijs tribula. ꝛc.

Sexto ex calamitatibus futuris hominum. Hiere. xv. Quis contriſtabitur ſuper te ꝛc.

Septimo ex perditione animarũ. vt hic. Triſtitia eſt mihi magna. Triſtitiam ergo cauſat aut culpa aut pena aut vtrũqꝫ. Si culpa aut preterita: aut ꝑſens: aut futura. Si pena: ſimiliter aut preterita aut ꝑſens: aut futura. Secundum hoc diſtinguũtur dicte cauſe. vij. triſtitie. Et ſic ordinãtur. ibi. Triſtitia talis vertetur in gaudium. ſm ꝙ dicit dñs apoſtolis Iohã. xvj. Mũdus autem gaudebit: vos autem contriſtabimini ſꝫ triſtitia veſtra vertetur in gaudium.

Non autem ꝙ exciderit verbum dei. Non enim omnes qui iſrael hi ſũt iſraelite. neqꝫ qui ſemen ſunt Abrahe omnes filij: ſed in Iſaac vocabitur tibi ſemen.

¶ Hic oſtendit conſolationem ſuam de promiſſionum diuinarum in aliquibus adimpletione. Ubi primo oſtendit in conuerſis ad chriſtum promiſſionum impletionem. Secundo exẽplo. Iſaac oſtendit ꝙ ſoli electi pertinent ad promiſſionem. ibi. Non enim omnes qui ſunt. Ex tertio exemplo Iacob et Eſau oſtendit idem. ibi. Non ſolum autem illa. In ſecunda parte primo authoritate oſtendit ꝙ ſoli ſimiles Iſaac pertinent ad ꝓmiſſionem. Secundo exponit authoritatem. ibi. Id eſt: nõ qui filij carnis. Tertio ponit promiſſionis tenorẽ. ibi. Promiſſionis enim verbum hoc eſt. Dicit ergo. [Nõ autem] q. Ita doleo de perditione gentis mee ſcꝫ iudeorum. quia non omnes conuerſi ſunt ad chriſtũ. Nec omnes promiſſa recipiunt. Et q̃uis ita ſit ꝙ nõ omnes credãt. non autem ideo verum eſt [ꝙ exciderit verbũ dei] id eſt ꝙ inexpleta remaneat ꝓmiſſio. licet nõ oẽs ſalui ſint. Eſa. lv. Uerbum quod egreditur de ore meo non reuertetur ad me vacuum. [Non enim] q. Et vere non eſt inexpleta dei promiſſio licet non omnes ſalui fiant. Non enim ad omnes promiſſio pertinet [non enim omnes qui ex iſrael ſunt] nati ſecũdũ carnẽ [hi iſraelite ſunt].i. vere ad iſrael pertinentes: quia ſcꝫ degeneres ſunt moribus. Simile habetur ſupra. ij. Non enĩ qui in manifeſto iudeus ꝛc. [neqꝫ qui ſemẽ ſunt abrahe] ſm carnẽ [omnes filij ſunt] ſup. abrahe. i. heredes

eius vt filij combinarū Gen. xxv. [Sed] dictū eſt ſupra. Gene. xxi. [in Iſaac vocabitur tibi ſemē]. i. ſimiles Iſaac reputabuntur tibi in filios ⁊ heredes. Non ſimiles hiſmael. Gal. iiij. Eijce ancillam ⁊ filium eius. Non enim erit heres filius ancille cum filio libere. Ergo promiſſio implebitur in filijs gratie: nō in filijs nature. Et bene dicit [vocabitur] quia ſola gratia efficit quis ſemē abrahe: et heres promiſſionis ſibi facte. Iohan. i. Dedit eis poteſtatem filios dei fieri his qui credunt ⁊c. Dulcis dominus qui equaliter non acceptē do perſonam nec Iacob nec Abraham liberabiliter propter ſuam gratiā dat hereditatem.

Id eſt. Non qui filij carnis hi filij dei: ſed qui filij ſunt promiſſionis eſtimantur in ſemine.

¶ Hic exponit authoritatem dicens. [Id eſt] q. Ita in Iſaac vocabitur tibi ſemē. id eſt [non qui ſunt filij carnis] vt eſt hiſmael qui ſm carnem natus eſt. Ad Gal. [hi filij dei]. i. herodes diuinarum promiſſionū, Sed qui filij ſunt promiſſionis]. i. ſm promiſſionem ſpūaliter nati. i. renati per gratiam. ſicut Iſaac ſm promiſſionem natus eſt. ideo etiam dicitur natus ſm ſpūm. Gal. iiij. Hi inq̄ [eſtimantur in ſemine]. i. hi vere ſunt ſemē abrahe: et heredes pmiſſionis ſibi facte. q. d. Nō omnes iudei qui carnaliter nati ſunt de abraham heredes ſunt promiſſionis. Neq̄ ad omnes pertinet pmiſſio: ſed ad illos ſolum qui ſunt imitatores fidei patrū: qui digni ſunt promiſſionis impletione. ſicut nec omnes de abraham nati fuerunt eius heredes: ſed ſolus Iſaac qui ſm promiſſionem natus eſt. Ex dictis elicitur talis ratio. Uerbum quod impletur verbum dei: q2 illi erunt heredes. ergo verbum dei non excidit. Et ita q̄uis doleat apoſtolus de reprobatione reproborū: non tamē ideo dicit q̄ promiſſio ſit euacuata: imo impletur in electis quibus facta eſt.

Promiſſionis enim verbum hoc eſt. Secundum hoc tempus veniam: et erit ſare filius.

¶ Hic ponit promiſſionis tenorem dicens. [Promiſſionis em̄ verbū hoc eſt] q̄ Iſaac vere fuit filius promiſſionis. Quod patet: quia prout hoc eſt Gen. xviij. [ſecundum hoc tempus] id eſt eodem anno reuoluto [veniam] ad te o abraham. Et loquitur angelus apparēs in perſona domini: ⁊ hoc efficiam quod [erit ⁊ ſare filius] ſcʒ Iſaac. Ergo Iſaac fuit filius pmiſſionis que fuit ſignum diuine electionis.

Non ſolum autem illa ſed pro rebecca ex vno concubitu habēs Iſaac patris noſtri.

¶ Hic probat q̄ ſoli electi pertinent ad promiſſionem exemplo Eſau ⁊ Iacob. Ubi primo dicit q̄ Iacob nō Eſau pertinet ad promiſſionem. Secundo probat hoc per id quod dictum eſt ante eorum natiuitatē. ibi. Cū enim nondum nati fuiſſent. Tertio per id quod dictuʒ eſt poſt eorum mortem. ibi. Sicut ſcriptum eſt. Dicit ergo. [Non ſolum autem illa] ſcʒ ſara habuit ſup. promiſſionem [Sed etiam rebecca] Gen. xxv. Ipſa dico [habēs] geminos. i. duos filios [ex vno cōcubitu] Hoc dicit contra mathematicos. ne ſcʒ ad differentiam conſtellationis putetur hoc eueniſſe q̄ vnus fuit bonus ⁊ alter malus. [Concubitu dico [Iſaac patris noſtri] id eſt iuſtificatoris noſtri. Hoc dicit: ne ob differentiā parentum: quorum vnus eſſet bonus alter malus crederetur hoc fuiſſe. Iſaac enim fuit pater bonus: ⁊ rebecca mater bona: ⁊ tamen vnus filiorū fuit bonus alter malus. Ex hoc patet q̄ nec diſpoſitio conſtellationis: nec merita parentum ſunt cauſa promiſſionis diuine: ſed ſola electio gratuita. ⁊ ita ſoli electi pertinēt ad promiſſionem ⁊ in illis impletur. Et ita non excidit verbum dei.

Sola electio gratuita ē cauſa pmiſſionis diuine.

Cum enim nōdum fuiſſent: aut aliquid boni egiſſent aut mali: vt ſecundum electionē propoſitum dei maneret. Nō ex operibus ſed ex vocante dictum eſt ei: quia maior ſeruiet minori.

¶ Hic probat q̄ Iacob non Eſau pertinet ad promiſſionem ⁊ hoc non ppter ſua merita ſed ppter electionem diuinam. Ubi implicat quatuor ſcʒ Operandi in illis impotentiam: quia cum nondum nati. dei vocātis gratiam: quia ex vocante dictum eſt. Uocationis tenorem: quia maior ſeruiet minori. Predictorum rationē: q2 vt ſm electionē ⁊c. Dicit ergo [Cū ergo] q. Et vere habuit promiſſionem [cum enim nōdū nati fuiſſent] natiuitate ex vtero licet iā concepti. Gene. xxv. [Aut aliquid boni egiſſent] q̄tum ad Iacob. Aut mali q̄tū ad Eſau. Nondū enim habebant vſum liberi arbitrij. Hoc autem dicit: ne colliſio in vtero videretur meritum. Non enim fuit meritum ſed futuri ſignum. [Non ex operibus] id eſt propter merita precedentia vel cōcomitantia [ſed ex vocāte] id eſt ex ſola gratia dei vocantis dictum eſt ei. ſcʒ rebecce Gen. xxv. Quia maior ſeruiet minori. ſcʒ Eſau. Iacob ſeruiet pſequendo ipſum. Boni enim ex afflictione malorum proficiūt: et eorum patientia exercetur. Prouerb. xi. Qui ſtultus eſt ſeruiat ſapienti. Uel quia idumei qui fuerūt de Eſau ſeruierunt iſrael tempore Dauid. ij. Regū. viij. In hoc etiam figurabatur q̄ populus iudeorum q̄ fuit antiquior in fide ſeruiturus erat populo chriſtiano iuniori. Sunt enim capſarij noſtri vt dicit Aug. circūferentes libros legis ad cōfirmationem fidei noſtre. Dictum eſt enim inq̄ hoc anteq̄ nati eſſent: ⁊ hoc [vt propoſitum dei]. i. diuina preſcientia [ſm electioneʒ maneret]. i. intelligeretur impleri ſm ſolam gratiaʒ dei: non ſecundum eorum merita.

Sicut ſcriptū eſt: Iacob dilexi: Eſau autē odio habui.

¶ Hic probat idem quod prius per id quod dictuʒ eſt poſt eorum mortem dicens [Sicut] q. Ita dictum eſt de eis naſcituris [Sicut] etiam [ſcriptū eſt] malis idē de ipſis iā mortuis. [Iacob dilexi] ab eterno dilectione predeſtinationis. ⁊ ex tempore dilectione preſentis iuſtificationis. [Eſau autē odio habui] ab eterno odio reprobationis: ex tempore odio condemnationis. Illa enim ſeruitus fuit iudicium electionis minoris ⁊ reprobationis maioris.

Hic queritur ſuper illud. Triſtitia eſt mihi magna. Contra. Prouerb. xij. Non contriſtabit iuſtū quicquid ei acciderit. Rñſio. Ibi loquitur de triſtitia ſm ſeculum: hic de triſtitia ſm deum. Item ſuper illud. Continuus dolor. Cōtra. Nullus poteſt dolere cōtinue. Rñſ. Cōtinuatio habitualis nō actualis erat. Item ſuper illud. Optabam anathema eſſe a chriſto. Glo. ſeparatus. Cōtra. A chriſto non fit ſeparatio niſi per peccatum ergo propter fratres optabat peccatū Rñſ. Loquitur de ſeparatione penali nō culpabili: ⁊ q̄uis penalis non poſſit eſſe niſi ex culpabili: tamē poteſt quis velle vnam preter aliam. Item ſuper illud. Qui ſunt cognati mei ſm carnem Glo. Ideo amplius iuuandi. Contra Ambro. Dicit q̄ boni extranei malis filijs preponendi ſunt. Rñſ. Glo. hec intelligenda eſt ceteris paribus. Amb. Uero loquitur in collatione beneficiorū eccleſiaſticorum. Iteʒ ſuper illud. Et teſtamētum. Glo. Nouum magis eſt gentium q̄ iudeorū. Reſponſio. Utrorumq̄ eſt: ſed differenter. Iudeorum eſt quia eis miſſum. Gentium quia ab eis ſuſceptū. Itē ſuper illud. Non q̄ exciderit verbum dei Glo. Non eſt valde dolendum de his qui nō ſunt predeſtinati ad vitam. Contra. Maior eſt cauſa dolendi in eis. Reſponſio. Maior eſt materia doloris ſed minor fructus. Itē ſuper illud. Qui ſunt filij promiſſionis Glo. Qui ſola dei pmiſſione generant: vt Iſaac. Cōtra. Nec Iſaac genitus eſt ſola promiſſione: ſed cum actu cōmixtiōis carnalis. Nec ſancti regenerantur ſola gratia. ſed cuʒ conſenſu volūtatis. Rñſ. Li ſola excludit cauſas aliquas principales non ſecundarias. Item ſuper illud Non ſolum autem illa Glo. Propter nullum meritum vel ſuū vel parentum aliquis eligitur ſed ſola dei gra

tia. Contra. Ergo nullus poteſt mereri ahſ primã gratiã. Reſponſio. Loquitur de electione eterna nõ tẽporali. Item ſup illud. Nõ ex operibus ſed ex vocante. Glo. Bona vel mala merita nõ erãt futura niſi ex gratia vel appoſita vel ſubtracta. Cõtra. Malũ meritum eſt cauſa ſubtractionis gratie: nõ ecõuerſo. Rñſ. Cũ dicitur ex ſubtracta gratia notatur ↄſequẽtia: nõ cauſa. Item ſuper illud. Scriptũ eſt. Jacob dilexi Glo. Eſau ſubtracta gratia per iuſtitiã reprobatꝰ eſt. Contra. Ab eterno reprobatus eſt. Rñſ. Gloſa intelligit de reprobatione tẽporali non eterna. Item ſup illõ. Eſau odio habui. Cõtra. Sapiẽtie. xi. Nihil odiſti eorum que feciſti. Rñſ. In Eſau odio habebat culpam quam nõ fecit: non naturam quam fecit.

Quid ergo dicemus? Nunquid iniquitas eſt apud deum? Abſit.

¶ In prima parte huius capituli expreſſit triſtitiã magnam quã habet de generali ꝑditione ſue gentis. In ſecũda ſubdidit aliquantã conſolationem quam habet de ꝓmiſſionũ diuinarũ adimpletione in aliquibus ad chriſtũ conuerſis. In hac tertia parte deum excuſat ab iniuſtitia ⁊ iniquitate ſup premiſſis. Ubi primo inquirit: vtrũ deus iniquus ſit: ſine merito Jacob eligẽdo ⁊ Eſau reprobando. Secundo oſtendit ꝙ nõ eſt iniquus eligendo. ibi. Moyſi eñ dicit. Tertio ꝙ nec eſt iniquus reprobando. ibi. Dicit enĩ ſcriptura pharaoni. Quarto concludit ꝙ vtrũqꝫ dependet ex dei beneplacito. ibi. Ergo cuius vult miſeretur. In prima primo querit. Secundo ſoluit. ibi. Abſit. Dicit ergo [Quid ergo] q. Ita ſine meritis Jacob elegit: Eſau reprobauit [Quid ergo dicemus?] ſuper hoc [nũqd iniquitas eſt apud deum?] hunc. ſ. ſine meritis eligendo: aliũ reprobando. Augu. Iniquum enim videtur vt ſine vllis bonorũ vel malorum operum meritis deus vnum diligat: alterum oderit. Hoc eñ ſm Glo. intelligitur tam de meritis actualibus ꝗ̃ de preciſis. Abſit vt iniquitas ſit apud deum. Deut. xxxij. Deus fidelis ⁊ abſqꝫ vlla iniquitate. Et. ij. Paraliꝑ. xix. Non eſt apud dñm deum noſtrum iniquitas neqꝫ perſonaꝝ acceptio. Licet eñ hunc eligere ſine meritis ⁊ illum reprobare videatur iniquum: nõ tamẽ eſt iniquũ. quia cũ dico hũc reprobare vel eligere ſine meritis: hoc quod dico ſine meritis: poteſt determinare verbum a parte ſuppoſiti vel a parte appoſiti. Primo modo reprobat ⁊ eligit ſine meritis qꝛ nõ mouet deum ad eligendũ meritũ futurum: ſed ſua miſericordia. Similiter nec ad reprobandum ab eterno mouet eum futurum peccatum: ſed ſua iuſtitia. Scđo mõ nõ reprobat nec eligit ſine meritis. nullꝰ enĩ eligit ad gloriã vel reprobat ad penã niſi habiturꝰ effectũ electiõis vel reprobatiõis ꝓcedẽtia.

Perſonarũ acceptio nulla ẽ apud deũ.

Moyſi enĩ dicit. Miſerebor cui miſereor: ⁊ miſericordiam preſtabo cui miſerebor.

¶ Hic oſtendit ꝙ nõ eſt iniquus deꝰ in eligendo. Ubi primo authoritatem proponit. Secundo ex authoritate propoſitum ſuum concludit. ibi. Igitur non eſt volẽtis. Dicit ergo [Moyſi] q. Uere nõ eſt iniquitas in dei electione: ſed potius miſericordia. [Moyſi enĩ dicit] ipſe dominus Exo. xxxiij. (Litera non eſt omnino eadem ibi enim habetur ſic. Miſerebor cui voluero ⁊ clemens ero in quem mihi placuerit. ſed eſt eadem ſententia. Dicit inquam [Miſerebor] Hoc dupliciter legitur. Primo modo ſic [Miſerebor] in tempore grãm apponendo [cui miſereor] in preſcientia ab eterno predeſtinando. [⁊ miſericordiam preſtabo] in futuro gloriam conferendo [cuius miſereor] hic in preſenti gratiam apponendo. Et eſt ſenſus. Conferam gratiam in preſenti ei quem ab eterno predeſtinaui et conferã gloriam in futuro ei cui gratiam contulero in preſenti.

Dulcis miſericordia dei que homines predeſtinat. predeſtinatos gratificat. gratificatos glorificat. Predeſtinat ab eterno. gratificat in preſenti. glorificat in futuro. Secundo modo legitur ſic. [Miſerebor] in preſenti vocando ad gratiam [cuius miſerebor] id eſt quẽ ab eterno preſciui ad me eſſe conuertendum. [⁊ miſericordiam preſtabo] in tempore peccata remittendo ei. ſcilicet [cuius miſerebor]. i. quem ſcio poſt errorẽ ad me conuertendum. Et hoc modo ſecundum eſt quaſi expoſitio primi. Aliqui textus habent. Miſertus ſum ⁊ miſertus ero ſm Glo. magiſtri ſententiarum ſuper epiſtolis Pauli. quam videas diligenter ſi placet.

Igitur non eſt volentis neqꝫ currentis ſed dei eſt miſerentis.

¶ Hic ex authoritate dicta concludit ſuum propoſitũ Ubi tangit meritum interius in actu volendi. Meritũ exterius in actu currẽdi. Cauſa prima vtriuſqꝫ in actu miſerendi. Dicit ergo. [Igitur] quia ex miſericordia quos vult vocat: non ex meritis [non eſt volentis] hominis ſupple. velle bonum meritorie: quia non ſumus ſufficientes aliquid cogitare ex nobis tanquã a nobis. ij. Corinth. iij. Et Eſa. xxvj. Omnia opera noſtra operatus es in nobis domine. [neqꝫ currentis] ſuꝑ. currere id eſt operari bonum. j. ad Corinth. xv. Non ego ſed gratia dei mecum. Et ad Philip. ij. Qui operatur in nobis velle ⁊ perficere pro bona volũtate ſua [ſed dei miſerentis eſt.] Augu. Hoc ſi attenderes Juliane non extenderes contra gratiam merita voluntatis. Pſal. Uiam mandatorum tuorum cucurri cum dilataſti cor meum. Ex his poteſt haberi talis ratio Apud illũ qui ex mera gratia ⁊ miſericordia preſtat alicui bonum: ex hoc non eſt ei iniquitas. ſed deus Jacob ⁊ quemcunqꝫ alium electum elegit ex mera gratia miſericordia. ergo ex hoc apud deum non eſt iniquitas. Minor patet. quia non eſt volentis neqꝫ currentis ⁊c.

pſ. cxviij

Dicit enim ſcriptura pharaoni. Quia in hoc ipſum excitaui te vt oſtendam in te virtutem meam: ⁊ annuncietur nomẽ meum in vniuerſa terra.

¶ Hic oſtendit ꝙ deus non eſt iniquus Eſau reprobãdo. Ubi tria tangit. Primo flagellationẽ pharaonis. Secundo vtilitatem flagellationis. Et hãc duplicem Prima eſt eruditio humana. ibi. Ut oſtendam. Secunda laus diuina. ibi. Et vt annũcietur. Dicit ergo [Dicit enim] Hoc tripliciter cõtinuatur ſm Glo. Primo ſic. q. Non eſt iniquus deus ſine meritis eligendo. ſed nec etiã iniquus eſt ſine meritis reprobando. [Dicit enim ſcriptura] Secundo modo ſic. q. Ita ex miſericordia eſt velle bonum: et facere. Quod patet: qꝛ cõtrarium eſt ex iuſtitia. [Dicit enim] Tertio modo ſic. q. Ita ex miſericordia eſt velle bonum in bonis. Qđ patet in alijs qui ſunt ex eadem maſſa in quibus nõ eſt velle bonum vt in Pharaone. [Dicit ei ſcriptura pharaoni]. i. deus in ſcriptura Exo. ix. [Quia] ſuperfluit more hebrei idiomatis [in hoc ipſum excitaui te] Triplex eſt hic lectura. Uno modo eſt ibi. Excitaui. Alio modo Suſcitaui Tertio modo Seruaui. Primo modo legitur ſic. [In hoc ipſum] id eſt in eãdẽ maliciã. ſ. vt de malo deterior fieres. ſm illud Apoca. vlt. Qui in ſordibus eſt ſordeſcat adhuc. Et itelligitur hoc nõ finaliter ſed conſecutiue [excitaui te] quaſi ſopitũ in malicia. q. d. Malus eras ⁊ quaſi ſopitus: ſed ego oſtẽdens ſigna per Moyſen' fui occaſio tue excitationis: quibus viſis non es conuerſus ſed peior effectus. Secundo modo ſic. [ſuſcitaui te]. i. iam mortuũ apđ deũ viuere permiſi. Tertio modo ſic. [ſeruaui te] q. Jam reum ⁊ morti adiudicatum. Excitaui inquam [vt] hoc [oſtendam] bonis ſcꝫ. Deus enim vtitur malis ad ꝓfectum bonorum. Et intelligitur hoc nõ ſolum conſecutiue ſed finaliter. Oſtendã inquam [in te] indurato. vel [in te]. i. contra te [virtutẽ meã]. i. potentiã meam cõpletam. in ſignis. ſ. egypti. Exo. v. vj. vſqꝫ ad. xiiij. Et per virtutis oſtẽſionẽ [annũcietur nomẽ meum in vniuerſa terra.] Eſa. xij. Cantate dño qm magnifice fecit: annũciate hoc in vniuerſa terra. q. d. Hoc nõ permiſi nec feci ſine rõne nec iniuſte. Ex his põt elici talis ratio: Apud eũ qui oĩa facit iuſto iudicio non eſt iniquitas. ſed deus Eſau ⁊ quẽlibet reprobũ reprobat iuſto iudicio. ergo apud deum nõ eſt iniquitas.

Deus vtitur malis ad profectum bonorum.

s

Ergo cuius vult miſeretur: et quem vult indurat.

¶ Hic quarto concludit ꝙ vtrūqꝫ tam electio ꝗ̄ reprobatio dependet ex dei beneplacito: dicens. [Ergo] q. Quia Jacob gratis dilexit: Eſau aūt reprobauit [cuius vult miſeretur] gratiam apponendo] ꝛ quem vult indurat] non impertiendo maliciam: ſed non apponendo gratiam. Unde Aug. Sicut ſol in elongatione ſui a terra indurat glaciem: non impertiendo frigiditatem ſed non apponendo calorem.

Dicis itaqꝫ mihi. Quid adhuc queritur? Uolūtati ei eius quis reſiſtit? O homo tu quis es qui reſpondeas deo?

¶ Hec eſt quarta pars principalis hui⁹ capituli [qua ponit ꝛ reuellit obiectionem carnalis: volentis deū de iniuſtitia accuſare. Ubi primo oſtendit ꝙ non eſt iniuſtitia in electione ſiue reprobatione paruulorum. Secundo ꝙ nec in electione vel reprobatione adultorum ibi. Qꝫ ſi deus volens oſtendere. Jn prima parte primo ponit carnalis oppoſitionē. Secūdo arguit opponentē. ibi. O homo tu quis es. Tertio oſtendit ſtultā eſſe oppoſitionē. ibi. Nunquid dicit figmētum. Quarto exemplo innuit ſolutionem. ibi. An non habet poteſtatem figulus. Dicit ergo [Dicis] q. Jta cuius vult miſeretur ꝛ quem vult indurat. Et quia ita eſt [dicis itaqꝫ mihi] O hō carnalis [quid adhuc queritur] Hoc tripliciter legitur: ſm ꝙ hoc verbuꝫ: Queritur: poteſt accipi imperſonaliter. vel paſſiue: vel actiue. Primo ſic. [Quid adhuc queritur]. i. inquiritur: quare. ſ., vn⁹ eſt bonus / ꝛ alter eſt malus. Hoc videt̄ eſſe ex ſola dei voluntate: qui quem vult indurat. ꝛ cuius vult miſeretur. Secundo modo ſic. [Quid adhuc queritur] ab homine. i. quare querit aliquis benefacere cū hoc non ſit ab ipſo ſed a deo. Tertio modo ſic. [Quid adhuc queritur]. i. conqueritur deus ꝙ homo peccat poſtꝗ̄ conſtat ex dei volūtate eſſe indurationem. [Uolūtati eiꝰ ei⁹ quis reſiſtit?] q. d. nullus q. d. carnalis. Ex quo voluntati eius nullus poteſt reſiſtere ꝛ obduratio eſt ex eius voluntate: non videtur imputandum eſſe homini: nec debet deus conqueri ſi faciat homo malū. Sed male opponit. licet enim ſine voluntate dei nō ſit aliquis bonus vel malus: tamen ꝙ ſit bonus eſt ex voluntate dei vt efficiente principaliter. ꝛ ex voluntate hominis vt efficiente ſecundario. Qꝫ autem ſi malus: ex volūtate hominis ſola eſt vt efficiente. ex voluntate autem dei vt permittente ſolum: non vt efficiente. [O homo] q. Hoc dicis: ſed noli hoc dicere. q2 [o homo] carnalis [tu quis es?] id eſt cuius valoris es: puluis eni es Gene. iij. [Qui reſpondeas deo. Hoc dupliciter legitur. Primo ſic [qui reſpondeas deo] id eſt qui intelligas ꝗ̄ deus facit. Eccle. viij. Jntellexi ꝙ omniū operum que fecit deus nullam poſſit homo inuenire rationem. Secundo modo ſic [qui reſpondeas deo] id eſt qui rationibus deum arguas. Job. ix. Nō poteſtis reſpōdere vnū pro mille. Ambro. Magna preſumptio hominē reſpōdere deo: iniquum iuſto: malum bono. imperfectū perfecto. infirmum fortiſſimo. mortaleꝫ immortali. ſeruū domino. creaturam creatori. Reſpondentis eni eſt intelligere que dicuntur ab opponente: ꝛ rationibus cōtradicere. Quia ergo homo hebes eſt nō poteſt iudicia dei intelligere. Quia infirmus ꝛ fragilis nō poteſt ei⁹ voluntati contraire.

¶ Et notandum ꝙ hoc nomen homo

B Hō nomē hoc multipharia ſonat. Aliquando ſonat in naturam. Gene. j. Faciamus hominem ad imaginem ꝛc.

Aliquando in prudentiam. Prouer. xxviij. Qui corripit hominē. i. prudentē: gratiam poſtea inueniet apud eum. Econtra. Prouer. ix. Noli arguere deriſorem.

Aliqn̄ in dignitatē. Eze. j. Facies hois facies leonis a dextriſ ꝛc. Jn quo ſignificat dignitatē euāgeliſtarū.

Aliquando in ignominiam ꝛ contumeliam. ſicut dictū eſt de dn̄o portante ſpineam coronā. Johan. xix. Ecce homo. Glo. Exijt non clarus imperio.

Aliquando in infirmitatem ꝛ miſeriam. Job. xiij. Homo natus de muliere breui viuens tempore ꝛc.

Aliqn̄ i culpā. vt hic. O hō tu qs es q̄ reſpōdeas deo.

Nunquid dicit figmentum ei qui ſe finxit. Quid me feciſti ſic?

¶ Hic oſtendit ſtultā eſſe predictam oppoſitionem dicens. [Nunquid dicit] q. d. Et vere nō poteſt deum arguere. [Nunquid enim dicit figmētum ei qui ſe finxit] id eſt figulo. [Quid me feciſti ſic?] q. d. non. Nec ſic debet homo dicere deo. Deus ei figulus noſter eſt. Qui nos fecit de luto in formatione. Multiplicat in gubernatione. Reformabit in reſurrectione. Sicut oſtēditur Hiere. xviij. in ſimilitudine de figulo. Huic ergo figulo non debet dicere homo. Quare me ſic feciſti? Quare hunc elegiſti: illum reprobaſti? Aug. Non poteſt contra factorem ſuum opus conqueri. Si enim pecus loqui poſſet: ꝛ dicere deo. Quare me pecudem feciſti cum iſtum hominem feceris: non iuſte diceris. O pecus: tu quis es qui reſpondeas deo. Eccleſ. viij. Omne quod voluerit facit. ꝛ ſermo eius poteſtate plenus eſt. Nec dicere ei quiſꝗ̄ poteſt. Quare ita facis? Ergo ſumus ex materia fragiles. Ex authore nobiles. Ex nobis ignorantes. Figul⁹ noſter ē de⁹.

An non habet poteſtatē figulus luti ex eadem maſſa facere: aliud quidem vas in honorem: aliud vero in contumeliam.

¶ Hic exemplo ad predicta innuit ſolutionē. Ubi ſub ſimilitudine tangit quatuor cauſas. Hominis authorē ibi. Figulus. Materiam. ibi. Ex eadem maſſa. Formā ibi. Aliud vas. Finem ibi. Jn honorem. in cōtumeliā.

Dicit ergo [An non] q. Et vere non poteſt hoc dicere figmentum figulo. quia [an non habet poteſtatem figulus luti] id eſt qui operatur de luto [ex eadē maſſa] lutea [facere aliud quidem vas in honorem] ꝛ in vſus honeſtos: vt ad ponendum ſuper menſam. [aliud vero in contumeliam] id eſt in vſus contumelioſos et viles. vt ad ponendum in latrina? q. d. poteſt hoc facere. nec vas quod factum eſt in honorem poteſt de ſeipſo gloriari cū de ſe non ſit niſi lutum. Sed de induſtria artificis nec vas factū in cōtumeliam poteſt conqueri de artifice cum ſit de materia vili: ꝛ ad vile opus aptuꝫ. Sic cum tota maſſa humani generis vilis ſit et dānationi ſubiecta propter peccatum primi parentis: ꝙ de maſſa illa perditionis: quedā vaſa in honorem: predeſtinando quoſdā ad gloriā: hoc eſt ex gratia artificis: nec ex hoc poteſt homo gloriari in ſe. Sꝫ in artifice cui placuit de tam vili maſſa tam nobile opus facere. Similiter ſi ex eadem maſſa faciat quedam in contumeliam ſcꝫ quoſdam reprobando: non poteſt conqueri de deo quia hoc eſt ex vicio maſſe corrupte ꝗ̄ de ſe apta eſt ad hoc vt ex ea fiant talia vaſa. Ergo in primis apparet gratia: in alijs iuſtitia conditoris. De his vaſis. ij. Timot. ij. Jn magna domo ſunt vaſa: quedā in honorem: quedam in contumeliam.

C Mīa dn̄i ſit cōmendabilis. ¶ Notandū ſuper illud Miſerebor ꝛc. ꝙ miſericordia dn̄i cōmendabilis eſt. quia

Nec obliuione deletur. Ps̄. Nunquid obliuiſcetur miſereri deus. q. d. non. ps. xxxvi.

Nec contrarietate corrumpitur. Abachuch. iij. Cum iratus fueris miſericordie recordaberis.

Nec tēpore terminatur. quia miſericordia dn̄i ab eterno vſqꝫ in eternum.

Nec loco includitur: quia Miſericordia domini plena eſt terra: imo celum.

Nec coactione artatur: quia cuius vult miſeretur: et quem vult indurat. Hic. ix. ca.

Nec multitudine laſſatur: quia miſericordia eius a ꝓgenie in progenies. Luce. j.

Nec inopia impeditur. Ephe. ij. Deus qui diues eſt in miſericordia ꝛc.

Nec imaiore ſuperatur: quia miſerationes eius ſuper omnia opera eius. Ps̄. p̄s. cxliiij.

Nec a deo ſeparatur: quia proprium eius eſt miſereri ſemper ꝛ parcere.

Nec indiſcrete communicatur: quia quibuſdam miſe-

retur:quibuſdã nõ:loquendo de miſericordia ſaluãte.
¶ Notandum ergo ꝙ ſpecialiter miſericordiã preſtat
viij.generibus hominũ. Miſeretur enim.
Primo ſe metuentium.ſicut pater filij timoroſi. Pſ.
ps.cij. Quõ miſeretur pater filiorum miſertus eſt ꝛc.
Scdo ſe diligẽtiũ:ſicut homo cõpatriote ſui.Exo.xx.
Qui facis miam in milia his qui diligunt eum.
Tertio ſe expectantium. ſicut diues expectantis ad
oſtium egeni. Eſaie.xxxiij. Miſerere noſtri domine te
enim expectamus.
Quarto ſe deuote ſequentium. ſicut diues ſequentis
egeni. Mat.viij. Miſereor ſuper turbam ꝛc.
Quinto humiliter ſibi ſupplicantiũ.ſicut leo hoſs pro
ſtrati. Mat.xviij. Miſtus dñs ſerui illius di.il.
Sexto ſibi ſeruiẽtiũ.ſicut miles equi ſui. Deut.xxxij
Et in ſeruis ſuis dñs miſerebitur.
Septimo vere penitentium.ſicut pater filij prodigi.
Eccl.xij. Altiſſimus odio habet peccatores: ꝛ miſer-
tus eſt penitentibus.
Octauo miſericordiũ:ſicut quilibet ſimilis ſui. Mat.
v. Beati miſericordes quoniã ipſi miſe. cõſequentur.
Hoc eſ ad miſerẽdũ octo puocãt. Hec ſunt enim octo que plane prouocant homines ad
miſerendum ſcȝ Timor metuentium. Amor diligen-
tium. Languor expectantium. Feruor inſequentium.
Clamor ſupplicantium. Labor ſeruiẽtium. Dolor pe
nitentium. Dolor miſerantium.

Hic queritur ſuper illud. Quid ergo dice-

mus Glo. Sine vllo merito hunc deus elegit:illum re
probat. Contra. Reprobare hominẽ ſine merito iniu-
ſtum eſt. Reſpõſio. Duplex eſt reprobatio dei. Que-
dam tẽporalis.ſ.nõ appoſitio gratie. Quedã eterna.ſ.
Reprobatio duplex eſt. voluntas non apponendi. Reprobatione tẽporali nul
lum reprobat ſine merito Aut actuali peccato ſ adul
tis: Aut originali ſ paruulis. Reprobatiõe eterna de⁹
reprobat ſine merito:vel exiſtenti vel preſcito futuro
ita ꝙ ponatur hec determinatio:ſine merito: circa ver
bum reprobandi ex parte ſuppoſiti. Non enim ad hoc
mouent deum peccata preuiſa:ſed ſua iuſtitia. Sȝ nõ
ex parte appoſiti. Non enim reprobatur niſi habitur⁹
peccata:effectum reprobationis precedentia. Item
ſuper illud. Nunquid iniquitas Glo. Iniquum videt
vt ſine vllis meritis vnum diligat:alterum oderit. Sȝ
Gloſa conſequenter addit:ꝙ non etiam propter meri-
Odium eſt duplex. ta preuiſa odit vel diligit.ergo inique agit. Rñſ. Du-
plex eſt odium ſicut et reprobatio:ſcilicet temporale.
ꝛ illud ex merito procedit. Et eternũ:ꝛ de hoc diſtin-
guendum vt primo.quia ſi hec determinatio: ſine meri
tis vllis:determinet verbum odiendi: ex parte ſuppo
ſiti vera eſt:ſi ex parte appoſiti falſa. Item ſuper il-
lud Abſit Glo. Iacob per miſericordiaȝ elegit: Eſau
per iuſtitiam reprobauit. Contra. Sine vllis meritis
reprobauit:non ergo per iuſtitiam. Reſponſio. Eſt du
plex reprobatio ſicut primo. Item ſuper illud. Miſe-
ricordiam preſtabo Glo. Illi miſericordiam preſtabo
quem ſcio ad me conuertendum.hoc eſt dare cui dan-
dum eſt. Contra. Ergo preſcientia meritorum eſt cau-
ſa electionis. Reſponſio. Hoc participium:dandũ: nõ
notat hic cauſam: ſed quandam congruentiam et con-
comitantiam. Item ſuper illud. Non eſt volẽtis Glo.
Non ex libero arbitrio hominis bonum volentis eſt ip
ſa bona voluntas vel operatio. Contra. Omne opus
meritorium ex voluntate procedit. Reſponſio. Intel-
ligendum eſt non ex libero arbitrio primo ꝛ principa-
liter vt a cauſa primaria: ſed conſequenter vt a cauſa
ſecundaria. Item ſuper illud. Dicit ei ſcriptura pha-
raoni. Glo. Gratia ſubtracta fuit mala. Contra. Ma
lum eſt cauſa ſubtractionis gratie:non econuerſo. Re
ſponſio. Ablatiuus hic non notat cauſam ſed cõſequẽ
tiam ſiue concomitantiam. Item ſuper illud. In hoc
ipſum excitaui te. Glo. In hanc eandem malitiã. Cõ-
tra. Deus non incitat ad malum. Reſponſio. Excitaſ-
ſe dicitur ad malitiam conſecutiue nõ finaliter: vel oc
caſionaliter:non directe. Item ſuper illud. Quẽ vult
indurat Glo. Obdurationis meritum inuenimus. Cõ
tra. Supra eodem. Non ex operibus ꝛc. Glo. Hic di-
cunt ꝙ deus reprobat ſine vllo merito. Reſpõſio. Nõ
eſt ſimile:quia obduratio tantũ tẽporalis eſt.id eſt nõ
appoſitio gratie.reprobatio vero temporalis ꝛ eter-
na. Item ſuper illud. Tu quis es qui reſpõdeas deo.
Cõtra. Iob.xij. Vocabis me ꝛ ego reſpõdebo tibi. Re
ſponſio. Debet homo deo reſpondere obediẽdo ſed nõ
contradicendo. Item. An nõ habet poteſtatem figu
lus ꝛc. Contra. Deus non eſt author mali. ergo nõ po
teſt aliquod vas facere in contumeliã. Reſponſio. Cũ
dicitur ꝙ deus poteſt facere quedam vaſa in contume
liam:poteſt intelligi propoſitio coniunctim : ita ꝙ fa-
ctio reſpiciat ſubiectum cum forma:ꝛ ſic eſt falſa Vel
diuiſim:ſubiectum ſine forma.ꝛ ſic eſt vera. Item ibi-
dem Glo. Quantum pertinet ad originale peccatum
omnes pares erant. Contra. Concupiſcentia que ſm
Auguſti.eſt peccatũ originale.non eſt equalis in om
nibus. Reſponſio. Inquantum ex Adam traducitur
equalis eſt.ꝛ ſic eſt originale peccatum Ex qualitate
vero ſubiecti habet vt in altero ſit maior:in altero mi-
nor. Sed hec pena eſt.non culpa. Vel ex parte auerſio
nis.ſcȝ inquantum culpa:equalis eſt. Ex parte vero con
uerſionis inquãtum pena inequalis eſt.

**Quod ſi deus volens oſtendere iram: ꝛ no
tam facere potentiam ſuã:ſuſtinuit in mul
ta patientia vaſa ire apta in interitum: vt
oſtẽderet diuitias glorie ſue in vaſa miſeri
cordie que preparauit in gloriam.**

¶ Superius probauit ꝙ iniuſtitia non eſt in electio-
ne ſeu reprobatione paruulorum . Hic oſtendit ꝙ nec
in electione ſiue reprobatione adultorum : quia mul-
ta beneficia confert eis:et multa mala eorum ſuſtinet
Ubi primo oſtendit effectus miſericordie dei reſpectu
omnium. Secundo ſpecialiter in vocatione gentium.
ibi. Quos ꝛ vocauit non ſolũ ex iudeis. Tertio:in par
ticulari conuerſione iudeorum ibi Eſaias autem cla-
mat pro iſrael. Quarto inquirit generalem rationem
vocationis gentium et reprobationis iudeorum. ibi.
Quid ergo dicemus. In prima parte primo tangit af
fectum miſericordie reſpectu reproborum. Secundo
reſpectu ſaluandorum. ibi. Ut oſtenderet diuitias.
Dicit ergo[Qd ſi deus]Hoc dupliciter legitur . Uno
modo de oſtentione ire in preſenti. Alio modo in futu
ro. Primo modo ſic.q. Iam oſtenſum eſt ꝙ deus non
eſſet iniquus:etiamſi nihil boni daret homini. Dat au
tem multa etiam iniquis[Qd]pro ſed:quid dices ſu-
ple. Vel ſi eſt ibi. Quid: ſuppleendum eſt. dices. quaſi
dicat. Non poteſt dicere[ꝙ]deus iniuſte agat[ſi deus
volens oſtendere]reprobis[iram]ſcilicet penam eter
nam quam eis reſeruat. Quam quidem oſtendit eis
vel ipſos puniendo:vel alios:coram eis:ſicut oſtendit
in egypto pharaoni multis plagis[et notam facere po
tentiam ſuam]qua mala eorum ad bonum electorum
ordinat. Si enim eſt magne potentie bona facere ma
xime potentie eſt mala ad bonum ordinare[ſuſtinuit]
in preſenti tempore[in multa patiẽtia] Supra.ij. An
ignoras quia benignitas dei ꝛc. expectãdo ſcilicet ad
penitentiam[vaſa:ire]id eſt offenſe diuine contenti-
na:ipſos ſcilicet reprobos:qui ſunt vaſa ſuper que ef
fundetur ira dei:ſecundum illud Pſalm. Effunde irã p̄.lxxviij.
tuam in gentes que te nõ nouerunt[apta]proprio me
rito[in interitum]damnationis eterne. Philip̄.iij.
Quorum finis interitus.
Eſt ergo ſua ratio. Deus reprobis penam oſtendit vt
corrigat mala eorum. In bonum ordinat eos. Dum ad
penitentiam expectatſ. Ergo miſericorditer agit cum
eis:non iniuſte.etſi non corriguntur iuſte damnat.
Suſtinuit inquam[vt oſtenderet]in preſenti per mi-
ſericordiã quã facit reprobis[diuitias glorie ſue] id
eſt copioſam et glorioſam miſericordiam ſuam[in va-
ſa :miſericordie]contentiua id eſt in electos ipſos. ſci
licet in preſenti per malorum perſecutiones purgan-
do[que]vaſa[p̄parauit]id eſt ab eterno elegit[in glo
riam]eternam habendam.non in contumeliam. Feli-
ces electi quos preuenit electio diuina. vnde dicũtur

vaſa miſericordie. Concomitatur multa miſericordia quod notatur ibi. vt oſtenderet diuitias ꝛc. Sequitur gloria eterna. vnde addit que preparauit in gloriam. Q ꝙ bonū predeſtinari ab eterno gratificari in preſenti. glorificari in futuro. Secundo modo legit̄ ſic [q̄ſi deus]. i. quid dices ſi deus [volens oſtendere] in futuro [iram] id eſt penā eternam in perituros quos male vſos patientia ſua eternaliter dānauit [ꝛ] volens [notam facere] in futuro [potentiā ſuā] in ſaluādis quos tunc per potentiam ſuam glorificauit [ſuſtinuit] in preſenti [in multa patiētia vaſa ire]. i. reprobos [apta in interitū]. i. gehenne. Suſtinuit inq̄ꝫ [vt oſtenderet] in futuro [diuitias glorie ſue]. i. copioſam ꝛ glorioſā miſericordiā ſuā in electione ꝛ glorificatione. Diuitias dico reponēdas [in vaſa miſericordie] id eſt in electos [que] vaſa [preparauit in gloriam] eternā habendam nō in cōtumeliā. Magna differentia inter reprobos ꝛ electos. quia illis oſtenditur ira. iſtis gloria. illi dicūtur vaſa ire. iſti vaſa miſericordie. illi apti in gehennā iſti preparati in gloriam eternam.

¶ Notandumq̄ꝫ ꝙ deus in preſenti malos ſuſtinet. propter multas rationes.

D De⁹ i pñ=ti malos ſuſtinet diuerſis rō=nibus. Primo vt ipſos prouocet ad penitentiā Sap. xi. Diſſimulans peccata hominū propter penitentiā.

Secundo. vt poſtea iuſtius inferre mōſtretur penam. Eſa. xxxij. Propterea expectat dominus vt miſereatur noſtri. Ideo exiſtimabitur parcens nobis.

Tertio. vt nos informet ad ſimilē patientiā. Sapien. xij. Docuiſti populum tuum per talia opera. q̄m oportet iuſtum eſſe ꝛ humanū.

Quarto. vt purget bonos per eorum malitias Eſa. x. Ve aſſur virga furoris mei: ꝛ baculus ipſe eſt.

Quinto. vt in hoc oſtendat immenſam clementiā ſuā. vnde hic ſuſtinuit in multa patientia ꝛc.

Sexto. vt in futuro augeat ſpem noſtrā Eccl. viij. Veruntamē ex hoc ꝙ peccator per patientiam ſuſtētatur: ego cognoui quod erit bonum timentibus eum.

pš. cxvij. Septimo. vt prouocet ad laudem ſuam Pš. Confitemini dn̄o quoniā bonus quoniam in ſeculū miſericordia eius. id eſt in omnibus peccatoribus.

Quos ꝛ vocauit. Non ſoluꝫ ex iudeis ſed etiam ex gentibus. ſicut in Oſee dicit Vocabo non plebē meā: plebē meam: ꝛ nō dilectam meam: dilectā meam: ꝛ nō miſericordiā cōſecutam: miſericordiam conſecutam

¶ Hic oſtendit effectū miſericordie ſpecialiter i vocatione gentiū. Primo quo ad exiſtentiā. Secundo quo ad euidentiā. ibi. Erit in loco. In prima implicat effectum miſericordie: quia attrahit curialiter. quia vocat. Generaliter: q2 non ſolum iudeos. ſed gentiles. Veraciter. quia ſicut in Oſee dicit. Dicit ergo. [Quos] ſcilicet. Electos [ꝛ vocauit] in tempore. per predicationem exterius. per inſpirationē interius [non ſolum ex iudeis. ſed etiam ex gentibus] vnde Matth. xij. Exito in vicos ꝛ plateas ciuitatis. per vicos iudei: per plateas latiores gētiles intelligūtur. Vocauit inquā ex gētibus [ſicut dn̄s] dicit [in Oſee ꝓpheta] Oſee. j. [Vocabo non plebem meā] id eſt gentilitatem legib⁹ meis non ſubditam [plebē meam] vt me per fidem cognoſcant. qui prius non cognoſcebant [ꝛ non dilectam meā dilectam meā] vt ſcilicet per charitatem ſeruiāt. qui prius non ſeruiebāt. ꝛ ſic qui prius dilecti nō erāt dilecti fiant [ꝛ nō miſericordiam conſecutam. miſericordiam conſecutam] vt ſcilicet ad gloriam ꝑueniāt. qui in miſeria erant. Felix vocatio cuius impletionē fides inchoat. charitas informat gloria ꝯſūmat. Vocabo ergo non plebem meam. plebem meam per fidē. non dilectam meam. dilectam meam per charitatem. non miſericordiam conſecutam. miſericordiam conſecutam per glorificationem.

Et erit in loco vbi dictum eſt eis Nō plebs mea vos. ibi vocabuntur filij dei viui.

¶ Hic oſ̄dit effectū dicte miſericordie. quo ad manifeſtationem. Vbi primo implicat opprobrium temporale gentiū. Secūdo mutationem opprobrij per chriſtū ibi. Vocabuntur filij. Dicit ergo [Et erit] hoc q̄ꝺ dicam [in loco] id eſt in toto mundo. vel in iudea vbi gentiles ſpecialiter habebantur in opprobrio [vbi dictuꝫ eſt eis] gentibus ſcilicet. ex ꝑſona domini [Nō plebs mea vos. ibi vocabuntur] a toto mundo. vel ab ipſis iudeis [filij dei viui] ad differentiam idolorum. Ecce mutatio magna. vt qui prius non erant ſubditi ſint etiam filij.

E Filiatio dei qua boni dñr filij eſt triplex pš. ij.

¶ Notādū ꝙ triplex eſt filiatio dei qua dn̄r boni filij.

Prima Per naturalem generationem In hac eſt vn⁹ filius Qui eſt

A patre eternaliter genitus Pš. Domin⁹ dixit ad me filius meus es tu. po. ꝛc.

A propheta prenunciatus Eſa. vij. Ecce virgo concipiet ꝛ pariet filiū. ꝛc.

Ab angelo ꝓmiſſus Lu. j. Ecce ꝯcipiet ꝛ pariet filiū.

De virgine natus Matth. j. Peperit filium ſuum primogenitum.

Ab hominibus occiſus Matth. xx. Ecce aſcendimus Hieroſolymā. ꝛ filius hoīs tradetur principib⁹ ꝛc. ad illudendū ꝛ flagellandum ꝛ crucifigendū ꝛc.

In regno dominans cum ſuis fidelibus Matth. xix. Cum ſederit filius hominis in ſede maieſtatis ſue ſedebitis ꝛc. Heb. j. Nouiſſime locutus eſt nobis in filio quem conſtituit heredem.

Secūda filiatio eſt per tēporalem adoptionē. In hac ſunt multi filij qui adoptantur per imitationem.

Veritatis in credēdo Gal. iij. Omnes eñ filij dei eſtiꝫ per fidem in chriſto Ieſu Ioh. j. Dedit eis poteſtateꝫ filios dei fieri. his qui credunt in nomine eius.

Charitatiꝫ in diligendo Ephe. v. Eſtote imitatores dei ſicut filij chariſſimi: et ambulate in dilectione ſicut et chriſtus ꝛc.

Subiectiōis in obediēdo Eccl. iij. Filij ſapiētie eccleſia iuſtoꝝ ꝛ natio illorum obedientia ꝛ dilectio.

Pacis in conuerſando Mat. v. Beati pacifici: q̄m filij dei vocabuntur ꝛ nunc ꝛ ſemper.

Patientie in ſuſtinendo Heb. penul. Q ſi extra diſciplinam eſtis. cuius participes facti ſunt omnes ergo adulteri ꝛ non filij.

Miſericordie in compatiendo Lu. vj. Eritis filij altiſſimi. quia ipſe benignus eſt ſuper ingratos ꝛ malos Primi ſunt filij lucis Ephe. v. Secūdi filij ſponſi Luce. v. Tertij obedientie. j. Pet. ij. Quarti pacis Luce. x. Quinti ſanctorum Tob. ij. f. Sexti olei. Eſa. v. Filij enim debent patres recognoſcere: diligere: obedire: concordare: corrigi: imitari.

Tertia filiatio eſt per gratuitam predeſtinationē. In hac ſunt pauci filij. ſcꝫ beati. quia.

Coheredes in eodem regno cuꝫ filio. Supra. viij. Q ſi filij ꝛ heredes. Heredes quidem dei.

Cantores in eodem choro cum ipſo Pſalm. Hymn⁹ omnibus ſanctis eius. filijs iſrael populo appropinquanti ſibi. p. cxlviij.

Conuiue in eadem menſa cum domino Pš. Filij tui ſicut nouelle oliuarum Luce. xij. Precinget ſe ꝛ faciat illos diſcumbere. ps. cxxvij

Coniuncti in eodem cubili cum ſponſo Luce. xx. Pueri mei mecum ſunt in cubili.

Inſigniti eodē nomine cum deo Pš. Ego dixi dij eſtiꝫ ꝛ filij excelſi omnes. pš. lxxxj.

Eſaias autem clamat pro iſrael Si fuerit numerus filiorum iſrael: tāquā arena maris Reliquie ſalue fient.

¶ Hic oſtendit ſpecialiter effectū miſericordie. in particulari conuerſione aliquorum iudeorum vbi ſcilicet oſtendit Primo ꝙ aliqui ex iudeis conuertentur ꝛ ſaluabuntur. Secundo per quid ſaluabuntur. ibi. Verbū enim conſummans. Tertio ꝙ alter dānarentur. ibi. Et ſicut predixit Eſaias. In prima implicat tria Salutis aliquorum certitudinem. q2 Eſaias clamat. Dānandorum multitudinem. quia ſi fuerit numerus. ꝛc.

Paucitatem ſaluandoꝝ. quia reliquie ſalue fiẽt. Dicit ergo [Eſaias] quaſi. Ita dicit Oſee de gentibus [Eſaias autem clamat] id eſt aperte ⁊ publice predicat [pro iſrael]. i. pro iudeis [ſi] pro quãtis [fuerit numerus filioꝝ iſrael] id eſt totius gentis iudeoꝝ [tã ꝙ arena maris] id eſt innumerabiles ſicut arena maris. Uel admodum arene ſteriles ab humore gratie. ⁊ fructu boni operis: tamen [reliquie] id eſt pauci quos dominus reliquit cum alios reprobauit. Uel reliquie. id eſt qui ab alijs relinquũtur. quaſi viles ⁊ pauci] ſalue fient] vt pauci patriarcharũ imitatores. Eſa. xvij. Et erit ſicut colligens ſpicas in valle raphaim ⁊c.

Uerbum enim conſummans ⁊ abbreuiãs in equitate. Quia verbum breuiatũ faciet dominus ſuper terram.

¶ Hic oſtendit per quid ſaluabuntur: quia per conuerſionem ad fidem chriſti in predicatione euãgelij. Ubi cõmendat euangelium: reſpectu legis. quia perfecti⁹ ibi. Conſũmans. Cõpendioſius ibi. Abbreuians. Cõmunius. ibi. In equitate. Nobilius. ibi. Faciet dominus ſuper terram. perfectius virtute. cõpendioſi⁹ breuitate. Cõmunius. quia omni creature datum. Nobilius. quia a chriſto immediate editum. non ſic lex vetus. Dicit ergo [verbum enim] quaſi. Et vere ſalue fient [verbum enim]. i. euangelium [conſũmans] q2 perfectionem conſiliorum addens Mat. xix. Si vis perfectus eſſe quia ad perfectionem glorie ducẽs. Mar. vlti. Qui crediderit et baptizatus fuerit ſaluus erit. [Et abbreuians] quia omnia legalia in chriſto terminans facit ſupple dñs [in equitate] id eſt in equalitate quia equale priori. verbo ſcilicet legi exiſtit in virtute. licet minus ſit mole. Eſt enim rota in rota Eze. j. Uetus teſtamẽtum in nouo. vel [abbreuiãs in equitate] quia quod equum eſt. et eque cõmune omnib⁹ retinet. ſcilicet precepta moralia. quod autẽ figuratiuũ reſcindit. ſcȝ cerimonia [quia dominus ſuper terrã] exiſtens id eſt chriſtus Baruch. iij. Poſt hoc in terris viſus eſt. qui prius per Moyſen dedit verbũ legis prolixum [faciet verbum breuiatum] ſcilicet euangelij qđ vere eſt verbũ abbreuiatũ: ꝗa quicq̃d in lege precipiebatur totum in vno ſermone cõplebitur. Gal. v. Omnis ſeu tota lex in vno ſermone cõpletur Diliges proximum ⁊c.

F Eccl'ia catholica di locus iſte. ¶ Notandum ſuper illud. Et erit in loco. ꝙ eccleſia catholica. eſt locus iſte. qui eſt locus venerandus. et viſitandus. quia eſt locus adoptionis et receptionis quo ad peccatores. Locus recordatiõis ⁊ adoptionis quo ad penitentes. Locus imolationis ⁊ recreationis quo ad perfectos.

¶ Eſt ergo eccleſia catholica.

Primo Locus adoptiõis quo ad paruulos: qui per baptiſmũ de filijs pctĩ: fiũt filij dei. De porta inferi transferunt ad palatium paradiſi. Geñ. xlviij. Iſti ſunt filij mei quos donauit mihi dñs in loco iſto.

Scđo Locus receptionis quo ad adultos: ſi ſaluantur ibi homicide corpales. ⁊ qđ plus eſt ſpũales ꝑ ſacramentũ penitentie. Exoð. xxj. Conſtituã tibi locum ad quem confugere debet homicida. Pſ. eſto.

Tertio Locus recordatiõis penitentibus bñficia dei recolẽtibus vt paſſionẽ. vnde ibi cernit crux ⁊ alia ſigna Eſa. xxij. Figã illum paxillũ in domo fideli ⁊c.

Quarto Locus adoratiõis ⁊ bñdictionis in gratiarũ actionib⁹. ſicut pauperes veniũt ad hoſpitia diuitum.
pſ. cxxxj. vt grãs agant ⁊ facilius alia impetrent Pſ. Introibimus in tabernaculo Pſ. In omni loco.

Quinto Locus immolationis perfectis. vt ſacerdotibus qui ibi immolant et offerunt hoſtiã dei patri Gene. xxij. Pergentes venerunt pariter ad locum quem oſtenderat eis dñs.

Sexto Locus recreationis et refectionis quo ad omnes. Ibi enim exponit ſe chriſtus: in cibum: in ſolatiũ. vt oſtendat extreme dilectionis ſignum Pſ. Domin⁹
Ps. xxij. regit me ⁊ nihil deerit. vere enim dominus eſt in loco iſto Gene. xxviij. Ibi enim tenet conſilium. preſtat cõſilium. agit colloquium. prebet ſolatium. mittit auxilium. parat conuiuium. Et ideo eccleſiam libentius debemus frequentare.

Et ſicut predixit Eſaias. Niſi dominus ſabaoth reliquiſſet nobis ſemen: ſicut ſodoma facti eſſemus. et ſicut gomorra ſimiles fuiſſemus.

¶ Hic oſtendit ꝙ aliter damnarentur iudei: ſcilicet niſi conuerterentur ad fidem chriſti per euangelium diuulgatum. Ubi tangit euangelij Authorem. dominus ſabaoth. Materiam ſemen Finem triplicem. ſcilicet. triplicem liberationem. Primo a peccato contra fidem. ibi. Sicut ſodoma. Secundo a peccato contra mores. ibi. Et ſicut gomorra. Tertio a pena vtriuſqȝ. ibi. Similes ⁊ ſicut. Dicit ergo [Et ſicut] quaſi. Et vere hoc verbum erat neceſſariũ. quia [ſicut predixit Eſaias] Eſaie primo [Niſi domin⁹ ſabaoth] id eſt virtutum vel exercituum. Subduntur autem et exercitus Angelorum. Hominum. ⁊ Demonum. Ideo dicitur Eſaie. vj. Sanctus. Sanctus. Sanctus dominus deus ſabaoth [reliquiſſet nobis ſemen] id eſt verbum euangelij Luce. viij. Uel [ſemen] id ẽ chriſtũ. de quo Gene. xv. In ſemine tuo benedicentur omnes gentes Uel [ſemen] id eſt reliquias ſaluandas. vt apoſtolos Eſaie. lxj. Iſti ſunt ſemen cui benedixit dominus [facti eſſemus ſicut ſodoma] que interpretatur muta. id eſt muti ad confeſſionem fidei et laudem dei. Sap. xviij. Dum medium ſilentium tenerent omnia ⁊ nox ⁊c. [et ſicut gomorra] que interpretatur aſpera [ſimiles fuiſſemus] Aſperi ſcilicet ſpinis et tribulis viciorum. ꝗa terra noſtra inculta. nihil aliud quã ſpinas ⁊ tribulos id eſt peccata minora et maiora pullulabat Gene. iij. Spinas et tribulos germinabit tibi. Dicit autem. ſicut et ſimiles. vt oſtendatur ſimilitudo culpe et pene ſcđm gloſam magiſtri. Sodomo ⁊ gomorra qđ interpretatur.

Quid ergo dicemus? Quod gentes que nõ ſectabantur iuſtitiam: iuſtitiam apprehenderunt Iuſtitiam autem que ex fide eſt:

¶ Hic inquirit rationem generalis reprobationis Iudeorum. et vocationis gentium. Et primo vocationis gentium. Secundo reprobationis iudeorum. ibi. Iſrael vero ſectando legem iuſtitie. In prima parte Primo querit premiſſarum authoritatum intelligentiaȝ. Secundo oſtendit intellectum prime authoritatis. ſcilicet. ꝙ gentes apprehenderunt iuſtitiam. ibi. Quod gentes que non ſectabantur iuſtitiam. Tertio quam iuſtitiam quia veram. ibi. Juſticiam autem que ex fide eſt. Dicit ergo [Quid ergo dicemus?] quaſi. Ita dicunt prophete [Quid ergo dicemus?] qualiter. ſcilicet. intelligemus hoc? Quaſi diceret. vtiqȝ dicemus [ꝙ gentes que non ſectabantur iuſtitiam] legaleȝ per opera legis. quia ex legalibus non credebant iuſtificari [apprehenderunt] firmiter ⁊ ſubito [iuſtitiam] euangelicam. Uſi enim ſunt conſilio pſalmiſte. Apprehendite diſciplinam [Juſtitiam autem] non qualemcunqȝ ſed veram ſcilicet [que ex fide eſt] de qua Matth. vj. Primum querite regnum dei: ⁊ iuſtitiam eius.

Iſrael vero ſectando legem iuſtitie: in legẽ iuſtitie non peruenit. Quare? Quia nõ ex fide: ſed quaſi ex operibus.

¶ Hic ponit generalis reprobationis iudeorum rationem. Ubi primo oſtendit ꝙ iſrael non peruenit ad veram iuſtitiam. Secundo reddit cauſam. ibi. Quia nõ ex fide. ſed ex operibus. Tertio ꝙ potius excecati ſũt per perfidiam. ibi. Offenderunt in lapidem. Dicit ergo [Iſrael] quaſi. Ita gentes apprehenderunt veram iuſtitiam [Iſrael vero] id eſt multitudo ex Iſrael [ſectando] quaſi a dorſo: q2 literam ſequebatur non ſpiritum [legem iuſtitie] id eſt legẽ Moyſi. que ſi bene intelligatur eſt lex iuſtitie. ſed imperfecte. Uel legẽ iuſtitie. id eſt legis iuſtitiam ſuperficialẽ non certã [in legem iuſtitie] vere ⁊ perfecte. i. in fide chriſtiane. gratiam [nõ peruenit] Et bene dicit ſectando: q2 ſequẽdo

nunq̃ attigit verã iuſtitiam[Quare?] ſupple nõ per-
uenit[q: non ex fide]ſupple querebat iuſtificari]Sed
quaſi ex operibus]legis credebat iuſtitiã habere. non
eñ querebat fidẽ ſacramẽtoꝝ latentiũ: ſed exteriorẽ
ſuperficiẽ ꝓceptoꝝ. Corticem nõ nucleũ comedebat.

Offenderunt enim in lapidem offenſionis ſicut ſcriptum eſt. Ecce pono in ſion lapidẽ offenſionis: ⁊ petrã ſcandali: ⁊ omnis qui crediderit in eum: non confundetur.

¶ Hic oſtendit q̃ iudei excecati ſunt per perfidiã. Ubi
oſtendit. Primo q̃ chriſtus eſt offenſio malis. Secun-
do iuxta hoc q̃ eſt remuneratio bonis. ibi. Et omnis q̃
crediderit in eum. In prima primo proponit veritatẽ.
ſcilicet. q̃ iudei infideles offenderunt in chriſtum. Se
cundo confirmat hoc per authoritatem. ibi. Sicut ſcri
ptum eſt. Dicit ergo[Offenderunt enim]q. Non per
Chriſtus quare dictus eſt lapis. uenerunt in veram iuſtitiã ſed potius[offenderunt eñ
in lapidem offenſionis[id eſt in chriſtum. Qui dicitur
lapis propter virtutem ⁊ firmitatem. Sed offenſionis
propter aduentus ſui occultationem ⁊ humilitatẽ: que
fuit occaſio offenſionis. Credebant enim chriſtum ven-
turum: ſed non in tam humili ſtatu: propter quod in ip
ſum excecationem paſſi ſunt. ſicut in paruum lapidẽ.
Excecauit enim eos cauſaliter malicia eorũ. Sapiẽ.
ij. Et ſic in eum ſicut in lapidem impegerũt. hic eſt la
pſ. cxvij. pis de quo Pſalm. Quem reprobauerunt edificantes
Lapidem in quam offenſionis[ſicut ſcriptũ eſt]Eſa.
xxviij. [Ecce]in euidenti[pono[id eſt naſci facio]in
ſion].i. in iudeos[lapidem offenſionis].i. chriſtum ad
quem offendunt mali in preſenti per culpam[⁊ petrã
ſcandali]malis ſcilicet in futuro per penam. quando
ſcilicet vt petra magna conteret iudeos. j. Corin. x.
Petra autem erat chriſtus Uel. quia lapis dicitur po
litus. Petra impolita. ideo chriſtus dicitur Petra an-
te politionem. ante ſcilicet ſtatum paſſionis. ⁊ glorifi-
cationis. lapis poſt politionem paſſionis. ſm glo. Et
in vtroq̃ ſtatu fuit iudeis occaſio offenſionis[Et om-
nis]ſiue iudeus: ſiue gentilis[qui crediderit in eum]
pſ. xxiiij. b fide formata. non tantum credit eum[non cõfundetur]
in futuro Pſalm. Uniuerſi qui expectant te non con-
Lex euãgelij diuerſis nominibus appellatur. fundẽtur.
¶ Notandum ſuper illud. Legem iuſtitie q̃ lex euan-
gelij his nominibus appellat̃ ſcꝫ
Lex fidei ⁊ hoc. quia illuminat intellectũ per fidem.
Supra. iij. Excluſa eſt gloriatio tua per legem fidei.
Lex ſpiritus vite ⁊ hoc: quia viuificat affectum per
amorem. Supra. viij. Lex ſpiritus vite: liberauit me
a lege pec. ⁊ mortis.
Lex clementie ⁊ hoc. quia predicat indulgentiã Pro-
uer. xxxj. Lex clementie in lingua eius.
Lex libertatis et hoc. quia tollit peccati ſeruitutẽ Ja
co. j. Qui autem perſpexerit in lege per li.
Lex iuſtitie ⁊ hoc. quia ordinat operationẽ. vt hic Ad
legem iuſtitie non peruenit.

Hic queritur ſup illud. Uaſa miſericordie

Glo. Quanto magis boni tribulationibus a malis ex
ercentur. tanto puriores ⁊ meliores redduntur Cõtra
Ergo Laurentius fuit melior ⁊ purior Johanne euã
geliſta. Reſponſio. Loquitur ceteris paribus. Item
ibidem glo. Quibus deus infert gratiã quaſi coactis
vt Paulo. Cõtra. Deus nõ vult coacta ſeruitia. Rñſ.
Non fuit coactio ſufficiens. ſed inducens. Item ibidẽ
glo. Preſciens deus aliquos male volũtatis futuros.
non habuit eos in numero bonoꝝ. ergo preſcientia pec
catorum fuit cauſa reprobationis. Contra. Supra eo
dem. ⁊ in glo. Ibidem. Rñſio. Hoc participiũ preſciẽs
non notat hic cauſam. ſed concomitantiam. Item ibi
dem glo. Juſtitia dei non preſcientia cauſa eſt quare
aliquis apud deum ſit dignus vite. Contra. Predeſti-
natio cauſat gratiam ⁊ gloriam. Rñſio. Loquitur de
preſcientia ſimplicis cognitionis: non approbationis
que eſt predeſtinatio. Item ſuper illud. Quos ⁊ vo-
cauit Glo. Paruulos quoꝝ nulla merita dici poſſunt.
Contra. Paruulis baptizatis debetur premium vite
eterne. ergo habẽt aliquod meritũ. Rñſ. Non habent
aliquod meritũ ꝓprium. ſed alienum chriſti. Itẽ ſup
illud. Si fuerit numer⁹ Glo. Licet ſit innumerabiles
Cõtra. Oĩa conſiſtunt in numero Sap. xj. Rñſ. Nu-
merabiles ſunt in ſe. ſed innumerabiles nobis vel dif-
ficile numerabiles. Itẽ ſuper illud. Uerbũ abbreuiãs
Glo. Ut cõpendio fidei per gratiã ſaluetur. Cõtra. Fi
des ſola nõ ſaluat ſine operibus. Jac. ij. Rñſ. Hic lo-
quit̃ de fide formata que operatur ꝑ dilectionẽ. Itẽ
ſuper illud. In equitate Glo. Q: moralia retinet: fi-
guras reſcindit Cõtra. Eccleſia retinuit decimas. pri
mitias. thurificationẽ. Rñſ. Nõ retinuit hec vt figu-
ralia. ſed vt cõuenientia ritui nouo. Itẽ ſuper illud.
Uerbũ breuiatũ faciet. Glo. contra verbũ antiquum
qđ fecit deus. ergo euangeliũ eſt legi contrariũ. Con-
tra. Eze. j. Rota in rota. i. nouum teſtamentũ in vete-
ri. Rñſ. Obſeruantia carnalis cõtraria eſt euãgelio.
intelligentia ſpũalis cõuenit. Item ſuper illud. Ni-
ſi dñs exercituum Glo Niſi per apoſtolos ⁊ alios bo-
nos predicatũ eſſet verbũ dei. gentes periſſent Con-
tra. Predeſtinati erãt. ergo nõ periſſent. Rñſ. Prede
ſtinati erant ſic ſaluandi. vnde aliter periſſent ſuppo-
ſito q̃ deus aliter nõ prouidiſſet. Item ibidẽ glo. Ni
ſi dñs reliquiſſet nobis ſemen quando alios excecauit
Contra. Johã. j. Illuminat oẽm hominẽ Rñſ. Exce-
caſſe dicitur permiſſiue nõ effectiue: quia non appoſu-
it lumẽ gratie. eo q̃ indigni erant. Item ſuper illud.
Iſrael ſectando legẽ iuſtitie Glo. Judeus nunq̃ atti-
git ſpũalem intelligentiam Contra. In iudeis multi
fuerant viri perfecti. Rñſ. Loquitur de iudeo ſecun-
dum carnẽ. nõ ſm ſpũm. Item ſuper illud. In lapidẽ
offenſionis Glo. Chriſtus latẽs in humilitate. habilis
fuit offendere. ergo prebuit ſcandalũ actiuum nõ paſ-
ſiuum Rñſ. Actiua hec reſoluẽda eſt in paſſiuam vt
ſit ſenſus. Nõ q̃ habilis fuerit. vt ipſe eos ſcãdalizaret
ſed vt ipſi ſuo vicio ſcandalizarentur in eo.

Capitulum decimum.

FRatres: volũtas quidẽ cor
dis mei: ⁊ obſecratio ad deũ
fit pro illis in ſalutem.

¶ Superius a principio preceden-
tis capituli oſtendit apoſtolus af-
fectũ ad iudeos. in hoc q̃ dolet de
eorum perditione. Hic oſtẽdit idẽ
in hoc q̃ orat pro eoꝝ ſalute. et prio orat vt relinquãt
errorem. Secundo ſubdit erroris manifeſtationẽ. ibi.
Finis enim legis Chriſtus. Tertio hortatur ad fidẽ.
ibi. Sed quid dicit ſcriptura. Quarto oſtendit nõ cre-
dentiũ inexcuſabilitatem. ibi. Quomodo ergo inuoca-
bunt eum. In prima primo dicit q̃ orat pro eorum ſa
lute. Secũdo oſtendit q̃ iuſtum eſt orare. ibi. Teſti-
moniũ enim perhibeo. Tertio q̃ etiam eſt neceſſe. ibi.
Ignorantes eñ dei iuſtitiam. In prima oñdit cõpaſ-
ſionem ſuam in quatuor In affatu ibi. Fratres. In af
fectu ibi. Uoluntas quidem cordis. In effectu. ibi. Et
obſecratio. In fructu. ibi In ſalutem. Dicit ergo[Fra-
tres]quaſi. Ita dixi q̃ iudei offenderunt in lapidẽ ⁊c.
Hoc autem dico non ad eorum exacerbationem ſed ad
eorum correctionem. Nam[fratres quidem voluntas
cordis mei]id eſt voluntas vera et non ficta. id eſt ve
rum deſiderium de intimo cordis procedens[⁊ obſe-
cratio]vocis que eſt potiſſima ſpecies orationis. que
[ad deum fit]pro rebus difficilibus Eſt enim Obſe-
cratio: oratio cum adiuratione. Fit a me[pro illis]iu-
deis[in ſalutem]id eſt vt credant ⁊ ſaluentur. Tãgit
autem hic duplex genus orationis ſcilicet mentalem
⁊ vocalem. De prĩa Math. vj. Tu autem cum ora-
ueris: intra in cubiculum: Et de vocali Math. v. Cũ
oratis dicite ⁊c. ⁊ preponit mentalem vocali tanq̃ me
liorem. j. Corin. xiiij. Orabo ſpiritu orabo et mente.

**Teſtimonium enim perhibeo illis: q̃ emu
lationem quidem dei habent ſed non ſecun
dum ſcientiam.**

¶ Hic oſtendit ꝙ iuſtum eſt pro illis orare. Et eſt ſua ratio talis. Pro illis qui erant zelando iuſtitiā dei: iuſtum eſt orare. ſed tales ſunt iudei: q̄ putant benefacere ꝛ credere. qđ non faciunt. Ergo pro illis iuſtū eſt orare. Et hoc eſt qđ dicit [Teſtimoniū] q. Juſtū eſt vt orē [teſtimonium enim perhibeo illis] ego olim eis conſimilis [ꝙ emulationem quidem dei habent] .i. zelum dei [ſed nō ſm ſcientiā] .i. non diſcretam. perſequēdo enim chriſtū .i. chriſtianos. arbitranē ſe obſequiū preſtare deo. Joh. xvi. Talem emulationem etiā ipſe habebat ſicut Gal. i. Amplius emulor exiſtens paternarum mearū traditionum Haymo. Stultū eſt enim legē venerari: ꝛ dn̄m legis perſequi.

Ignorantes enim dei iuſtitiam: ꝛ ſuā querentes ſtatuere iuſtitie dei nō ſunt ſubiecti.

¶ Hic oſtendit ꝙ neceſſe eſt pro eis orare. Ubi tanguntur tria adiutorio indigētia. Cecitas in intellectu: q̄ ignorantes ꝛc. Mala voluntas in affectu: quia ſuā ſtatuere querūt. Jnobediētia in effectu: quia iuſtitie dei non ſunt ſubiecti. Dicit ergo [Jgnorantes] q. Et vere non ſcd̄m ſcientiam quod patet [Jgnorantes enī dei iuſtitiam] non qua ipſe iuſtus eſt. ſed qua deus per fidem iuſtificat [ꝛ ſuam querētes ſtatuere] que eſt in obſeruantijs carnalibus Heb. ix. Solūmodo in cibis et potibus. ꝛ in varijs baptiſmatibus. Et dicit ſuam nō quia lex ab eis inſtituta ſit: ſed quia ſuis viribus attribuebant eius impletionem [iuſtitie dei] id eſt dei per fidem iuſtificantis [non ſunt ſubiecti] cum tamen debe rent ſm illud. ij. Corin. x. Jncaptiuitatem redigentes omnē intellectum obſequium chriſti. Jnfelix anima cuius rationalis excecatur per ignorātiam dei cōcupiſcibilis depraua︤ per malitiā ſubiecti: propter iraſcibilis eleuatur contra obedientiam fidei.

A ¶ Notādū ē hic ꝙ eſt triplex ad p̄ns iuſtitia vȝ eſt.
Hominis. De qua Eſa. lxiiij. Oēs iuſtitie noſtre quaſi pānus mēſtruate. Et hec eſt Modica. vana. nulla.
Modica in virtute. Jdeo Apocal. vlt. Juſtus iuſtificetur adhuc. ꝛ. i. Pet. iiij. Et ſi iuſtus quidem vix ſaluabitur: quia iuſticia hominis non ſufficit ſine gratia.
Uana in intentione. Jdeo p̄s. Cum accepero tempus
p̄s. lxxiiij. ego iuſticia iudicabo.
Nulla in comparatione Job. xiiij. Nunquid iuſtificari poterit homo comparatus.
Littere legalis. Et hec eſt. Jnfirma. diminuta. imperfecta: infirma: reſpectu gratie quam non cōferebat ſupra cap. ix. Jſrael ſectando legem iuſtitie. in legem iuſtitie .i. iuſtificātis gratie non peruenit.
Diminuta: reſpectu iuſtitie euangelice a qua deficiebat. Jdeo Matth. v. Niſi abundauerit iuſtitia veſtra pluſq̄ ſcribarum ꝛc.
Jmperfecta: reſpectu glorie ad quam non perducebat ſicut dicit Glo. ſuper illud Moyſes enim ſcripſit. q̄ſi iuſtitia que ex lege.
Dei que iuſtificat. Et hec in multis conſiſtit que requiruntur ad hoc. ꝙ homo ſit iuſtus apud deū q̄ ſūt octo.
Primo: mortificatio carnis Eſa. xi. Erit iuſtitia cingulum lumborum.
Secūdo virtus perfecte humilitatis Mat. iij. Sic decet nos implere omnē iuſtitiam.
Tertio. ſcitas ꝯuerſatiōis exterioris Lu. i. Jn ſctitate ꝛ iuſtitia. Quarto puritas conſcientie interioris. Lu. i. Erant ambo iuſti apud dn̄m.
Quinto zelus ꝛ emulatio rectitudinis ꝛ veritatis: Eccle. iiij. Pro iuſtitia agoniȝare pro anima tua ꝛ vſq̄ ad mortem certa pro iuſtitia.
Sexto inflexibilis conſtātia mentis. Prouer. xij. Nō contriſtabit iuſtum quicquid ei acciderit.
Septimo cōfidentia ſecuritatis. Prouer. xxviij. Juſtus quaſi leo confidens abſq̄ terrore erit.
Octauo ꝓpoſitum perſeuerantie finalis Eccl. ij. Fili accēdens ad ſeruitutem dei ſta in iuſtitia ꝛc.

Finis eni legis xp̄s ad iuſtitiā oī credenti.

¶ Hic manifeſtat eorū errorē q̄ ex fide chriſti eſt iuſtitia. nō ex lege ꝛ ipſi credūt totū cōtrarium ergo errāt Ubi hoc oſtendit. Primo: q̄ chriſtus terminauit legē Scđo q̄ lex nō dabat eternam ſalutem. ibi. Moyſes enim ſcripſit. Tertio q̄ fides ſaluat fidelē. ꝛ dānat infidelē. ibi. Que aūt ex fide eſt iuſtitia. Dicit ergo. [Finis enim] q. Et vere nō ſūt iuſtitie dei ſubiecti. imo ignorant eā: q̄ ignorāt chriſtū qui eſt finis: ꝛ ignorato fine ignorātur ea q̄ ſūt ad finē. vn̄ dicit. [Finis enim legis xp̄s] finis nō ꝯſūptiōis ſicut finiē cādela. ſȝ ꝯſūmationis Mat. v. Nō veni ſoluere legē ſȝ adimplere. vn̄ ſicut finis: melior ē his q̄ ſunt ad finē. ita xp̄s lege. xp̄s dico valens [ad iuſtitiā] .i. iuſtificationē [oī credēti] tā iudeorū q̄ gentili. Tāgit ergo legis veteris ꝯſummatorē: quia finis legis chriſtus. Cōſummatoris vtilitatē: q̄ ad iuſtitiā: vtilitatis generalitatem: q̄ omni credēti.

¶ Finis ergo chriſtus. B

Quia finit ꝛ terminat quo ad cerimonialia: ꝛ quedam alia. ſic dicitur finis terminus vt punctus linee. Gal. v. Si circūcidimini chriſtus nihil vobis pro. — Finis diuerſimode ſumitē.
Q̄ impleri facit ꝛ precipit quo ad moralia: ſic dicitur finis impletio intenta. i. Timo. i. Finis p̄cepti charitas Jnfra. xiij. Qui diligit proximum legem impleuit.
Q̄ ꝓmiſſa ex lege: in ſeipſo ſoluit. ſic đr finis cauſa finalis. Un̄ plures pſalmorū intitulanē in finē .i. xp̄m.
Quia omnia impleuit: perfecit. ſic dicitur finis ꝯſummatio. Mat. v. Non veni ſoluere legem. ꝛc. Si ergo finis dicitur terminus operis: intentio implētis: ſolutio promiſſionis. conſummatio perfectionis. merito chriſtus dicitur finis legis.

Moyſes eni ſcripſit. Quoniā iuſtitiā que ex lege eſt: qui fecerit hō viuet in ea.

¶ Hic oñdit ꝙ lex non dabit eternā ſalutē. Et eſt ſua ratio. Q̄ð meretur vitā p̄ntem tantū: nō dat eternā ſed lex erat hmōi ꝛc. ꝛ hoc eſt quod dicit [Moyſes eni] q. Jta chriſtus valet ad iuſtitiā ꝛ ſalutē lex non valet Moyſes enim ſcripſit] Leuitē. xviij. ꝛ Num. iiij. [Q̄m hō qui fecerit] q. per ſe ꝛ ſine gratia [iuſtitiā que ex lege eſt] que ꝯſiſtit in carnalibꝰ obſeruātijs [viuet ī ea] vita nature .i. nō occidetur: qui enī tranſgrediebaē ea occidebaē. Heb. x. Jrritam quis faciens legē Moyſi abſq̄ vlla miſeratiōe ꝛc. Nō aūt dabat vitā grē: q̄a ex operibus legis non iuſtificabiē oīs caro ſupra. iij. Nec vitā glīe: q̄ lex irā operaē. Supra. iiij.

Que autem ex fide eſt iuſtitia: ſic dicit. Ne dixeris in corde tuo: quis aſcendet in celū: id eſt chriſtum deducere.

¶ Hic oſtendit ꝙ fides ſaluat fidelem: ꝛ dānat infidelem. Ubi primo oſtendit ꝙ ſaluat credentem. Secūdo ꝙ dānat non credentē. ibi. Aut quis deſcēdet in abyſſum. Jn prima primo excludit errorem negantiū glorie premium. Secundo oſtendit inconueniens ſic errātium. ibi. Jd eſt chriſtū deducere. Dicit ergo. [Que autē ex] q. Jta dicit Moyſes. de legis iuſtitia de iuſtitia autem que ex fide eſt dicit ſic] Deute. xxx. Uel ipſa [iuſtitia que ex fide eſt dicit ſic] in corde hominis ne dixeris ꝛc. Hoc dupliciter legiē. Uno modo de quocunq̄ homine generaliter. Secundo modo de chriſto ſpecialiter. Primo modo ſic [Ne dixeris] o homo [in corde tuo] .i. nec ſaltem cogites: quia peruerſe cogitationes ſeparant a deo. Sap. i. [Quis aſcendit in celū] pro iuſtitia ſcȝ fidei obſeruata: quaſi nullus nolí hoc dicere ꝙ nullus aſcendit in celum: pro iuſtitia fidei obſeruata: quinimo fides ſaluat fideles quia [id] .i. hoc dicere [eſt chriſtum deducere] .i. deorſum ducere. id ē dicere chriſtū non aſcendiſſe in celum: ſi enīȝ membra non aſcendunt: nec caput aſcendit. mēbra enim ſequūtur caput. ſed hoc eſt inconueniens dicere. ſ. ꝙ chriſtꝰ non aſcendit. ergo ꝛ primum.

Aut quis deſcendit in abyſſum: hoc eſt ex mortuis chriſtum reuocare.

¶ Hic oſtendit ꝙ iuſtitia fidei dānat nō credentē. Ubi ſicut priꝰ. Primo dehortaē errorē negantiū malorum ſupplicij. Scđo oñdit incōueniens ſic errantium ibi. Hoc eſt xp̄m ex mortuis. Dicit ergo [Aut q̄s deſcēdit quaſi [aut] Ne dixeris ſilr [quis deſcendit ī abyſſum

id eſt in infernum pro iuſtitia non obſeruata. quaſi nō dicas ꝙ nullus. quinimo iuſtitia fidei infideles dānat: quia [hoc] ſcʒ dicere [eſt chriſtuʒ a mortuis reuocare] id eſt credere chriſtū non fuiſſe mortuum: nec ad inferos deſcendiſſe propter captiuorum liberationē. ſi eñ nullus ibi deſcēdit. nō fuit neceſſe chriſtū mori: et ad inferos deſcendere ꝓpter captiuorum liberationē. ſed hoc eſt manifeſte falſum ergo ⁊ primū. In pſona vero hoꝝ iuſtitiorum queruntur occaſiones Eccl. v. Quis ſcit. Si ſpiritus filioꝝ Adam aſcendit ſurſum: et ſpūs iumentorū deſcendit deorſum. Hic ſciebat ꝗ dicebat. Mat. xxv. Ibunt hi in ſuppliciū eternum. iuſti autem in vitā eternam. ⁊ tāgit hic articulos de remuneratione: q2 per hoc precipue mouetur homo ad bonum. Secundo modo legitur ſic. Et quaſi in idem redit. Ne dixeris in corde tuo ſic credēdo [quis aſcendit in celum] quaſi nullus homo: nec etiā ipſe chriſtus de quo vos ꝑdicatis ꝙ aſcēdit [id] dicere [eſt chriſtū deducere] deorſum. ſ. ducere. i. dicere chriſtum nō aſcēdiſſe ꝙ fal-
pſ.xxvij. ſum eſt ſm illud Pſ. Aſcendēs in altum captiuā duxit captiuitatē Pſ. A ſummo celo egreſſio eius: et occurſus eius ⁊c. [aut] ne dixeris [quis deſcendit [abyſſum] quaſi nullus: nec etiam chriſtus [hoc] dicere [eſt chriſtū a mortuis reuocare]. i. chriſtū mortuū nō fuiſſe. quia mortuus deſcēdit ad inferos quod dicere' falſum eſt ſm illō. Oſee. xiij. Ero mors tua o mors morſus tuus ero inferne. Vera fides chriſti ⁊ amēda que. ⁊ de gloria rectificat. vnde dicit. Hoc eſt chriſtum ex mortuis. Ergo non deſperes quia dabitur gloria. Non dubites. quia chriſtus ineſt in illa. Non preſumas: q2 infligetur gehēna. Nec dubites: quia chriſtus fuit in illa quo ad locum. non quo ad penam.

Sed quid dicit ſcriptura: ꝓpe eſt verbuʒ in ore tuo: et in corde tuo: hoc eſt verbum fidei quod ꝓdicamus.

¶ Hec eſt tertia pars principalis hui9 capl'i. Ubi hortatur ad fidem. ⁊ primo tāgit credendi rōnem. Secundo credentiū vtilitatem. ibi. Et ſi ꝯfitearis ore. Tertio vtilitatis certitudinē. ibi. Dicit enim ſcriptura. In prima parte primo ad propoſitum authoritatem inducit. Scdo inductam exponit. ibi. Hoc eſt verbū fidei. Dicit ergo [Sed quid dicit] quaſi ne hoc dixeris. Sʒ potius crede de verbo qđ dicit ſcriptura [ſed quid dicit ſcriptura] Deut. xxx. [ꝓpe eſt verbū]. i. chriſtus ꝗ eſt verbum Iohā. i. Uel [verbū]. i. doctrina fidei [ꝓpe eſt]. i. vtile ⁊ adiuuans. vel ꝓpe. i. nature conſonū: q2 in eo nihil eſt incōueniens. ꝓpe inqȝ [in ore tuo] ad cōfitendum [⁊ in corde tuo] ad credendū Pſ. Teſtimo-
p.lxxxxij nia tua credibilia facta ſunt nimis. Ergo q2 ſcriptura dicit debes credere. Quia prope eſt verbū in corde potes credere. Quia ꝓpe in ore potes defendere et docere ⁊ [hoc eſt verbū fidei]. i. de quo eſt fides. i. chriſtū vel verbum fidei id eſt de fide [qđ predicamus]. Nulla ergo excuſatio infidelium. quia verbū fidei ſcriptura certificat. q2 vſqȝ ad cor appropinquat: quia nunci9 dei predicat: ergo ſcriptura refert verbū ſe offert. apoſtolus ꝓfert.] ideo tali verbo credendum eſt.

Quia ſi confitearis in ore tuo dominū ieſum: ⁊ in corde tuo credideris: ꝙ deus excitauit illum a mortuis ſaluus eris.

¶ Hic oſtendit credentium vtilitatem. vbi primo oſtēdit ꝙ credulitas cordis ſaluat cum oris confeſſione. Secundo oſtendit ꝙ requiritur vtrumqȝ. ibi. Corde ei creditur. In prima implicantur tria confeſſio oris. qa ſi confitearis. credulitas cordis ⁊ in corde tuo. ⁊ aſſecutio ſalutis. ſaluus eris: per primum docetur ⁊ defenditur. per ſecundū ſuſcipitur ⁊ habetur. per tertiū remuneratur fides. Dicit ergo. [quia ſi] quaſi. ita eſt prope verbum in corde ⁊ in ore ⁊ ita debet eſſe [quia ſi cōfitearis in ore tuo dñm]. i. chriſtum cum aliquis fidez eius negat et impugnat. Uel confitearis dominū eſſe [ieſum] id eſt ſaluatorem [⁊ in corde tuo credideris] fide formata: quia informis cum ſit mortua non ſaluat. Nam ⁊ demones credunt Iaco. ij. [ꝙ deus] pater [excitauit illum a mortuis] id eſt tam facile ſuſcitauit ſicut quis a ſomno excitatur. Pſ. Ego dormiui ⁊ ſopo- pſ.iij.
ratus. [ſaluus eris] Ecce magna laus fidei quia ſi credideris ſaluus eris. Exprimit autē fidem reſurrectionis ſpecialiter: quia reſurrectio magis dubitabilis articulus eſt circa chriſti humanitatem. quia etiam preſuppoit multos alios articulos: reſurrectio eñ ꝓſupponit mortem mors natiuitatem temporalem.

¶ Et notandum eſt hic quadruplex genus hominū diuerſimode ſe habentium. .C

Quidam enim nec credunt corde nec ꝯfitētur ore. Iohan. iij. Qui autem non credit iam iudicatus eſt. Pſ. pſ.lxxvij
Non crediderunt in deo.

Quidam credunt corde ſed non confitētur ore: imo timore negant vel tacent vt Petrus Matth. xxvj. Augu. in glo. Nihil prodeſt hoc eſſe in corde quod verum eſt ſi hoc dicitur ore quod falſum eſt.

Quidam econuerſo confitētur ore ſed nō credunt corde, quibus Titū. i. confitentur ſe noſſe deū: factis autē negant' tales ſunt heretici.

Quidam credunt corde ⁊ confitentur ore: de quibus hic dicitur. Primi ſunt ſimpliciter infideles: vt pagani iudei. Secundi puſillanimes. vt Nicodemus ⁊ in fide infirmi. Tertij falſi chriſtiani: vt heretici. Quarti veri chriſtiani. tres primi pereunt niſi peniteant. Quarti ſaluabuntur.

Corde enim creditur ad iuſtitiam: ore autē confeſſio fit ad ſalutem.

¶ Hic oſtēdit ꝙ credulitas cordis ⁊ confeſſio oris requiruntur ad ſalutem. Ubi circa fidem tangit tria: modū debitum: quia creditur ⁊ confitetur. Preſentem fructum: quia. ibi. ad iuſtitiam. Sequens premium: quia ibi. ad ſalutem. Bona fides que cor illuminat. os rectificat. in preſenti iuſtificat. in futuro ſaluat. Dicit ergo [Corde enim] q. Et vere credere dat ſalutem quia dat iuſtitiam. [Corde enim creditur ad iuſtitiam] id ē ad iuſtificationem habendam: per miſericordiam enī ⁊ fidem purgantur peccata Prouerb. xv. Domin9 eñ acceptat ſeruum quando recognoſcitur a ſeruo de corde [ore autem] Gloſſ. Poſt fidem cordis. aliter eñ nō valet [confeſſio fit ad ſalutem] id eſt ad ſalutis perfectionem. Ubi enim periclitatur vel inquirit' fides: neceſſe eſt confiteri. Pro tempore enim illo dicitur Lu. xij. Qui me confeſſus fuerit ⁊c. Augu. Non incaſſum dictum eſt. Ore fit confeſſio ad ſalutem. Nā pene oēs qui chriſtum corā perſecutoribus negauerunt: quod de illo credebant corde tenuerunt.

Dicit enim ſcriptura Omnis qui credit in eum: non confundetur.

¶ Hic ſubdit vtilitatis predicte certitudinē. vbi Primo oſtēdit per authoritatē ꝙ fides ſaluat credentem Scdo ꝙ ſaluat cōfitentem. ibi. Oīs eñ quicūqȝ inuo. In prima parte Proponit authoritatē. Scdo authoritatis ꝑ pte expoſitionē. ibi. Nō eſt eſt diſtinctio. Tertio expoſitionis ꝯfirmationē. ibi. Nā idem dñs. Dicit ergo [Dicit eñ ſcriptura] q. Et vere corde creditur ad iuſtitiam. [Dicit eñ ſcriptura] ſacra: que antonomaſtice dicit' ſcriptura Eſa. xxviij. Scdm aliā litterā [omnis] ſiue iudeus ſiue gentilis [qui credit in eum] nō tātum ei vel eū [nō ꝯfundet'] in futuro iudicio. licet in ꝑſenti corā tyrānis videat' ꝯfundi. Ergo dicit ſcriptura veraciter. q2 [oīs] gñaliter [qui credit in eū] totaliter [non confundet'] eternaliter. Fides enim habet certū teſtimoniū: quia dicit ſcriptura. Generale ſubiectuʒ: quia oīs. Difficilē actū: q2 credere. Amabile obiectū: quia eū deum. Deſiderabile premiū: q2 non cōfundet'. Uobis igitur honor credentibus. i. Pet. ij. Fides certum hʒ teſtimoniū.

Non enim eſt diſtinctio iudei ⁊ greci. Naʒ idem dominus oīm: diues in omnes qui inuocant illū: Omnis enim quicunqȝ inuocauerit nomen domini ſaluus erit.

¶ Quaſi. Et bene dicit: Omnis [Nõ enim eſt diſtinctio] ꝗtum ad ſalutem [iudei ꝛ greci] .i. gentilis. Act. .x. In veritate cõperi ꝙ non eſt perſonarum acceptor deus: ſed in omni ꝛc. Et hoc patet [Nam idẽ dñs omnium] iudeorum ꝛ gentilium. Eph. iiij. Unus dominꝰ vna fides. Dñs inquã [diues in omnes] .i. ſufficienter ditans [omnes qui inuocant illum] .i. fide ꝛ opere intꝰ in corde vocant illum. Prouerb. viij. Mecum ſunt diuitie ꝛ gloria. Dicit inquã [illum] nõ alios qui nõ participant eius diuitias. [Omnis enim] ſiue iudeus ſiue grecus [quicunqꝫ inuocauerit] nõ ſolum extra: ſed in intimo cordis vocauerit. Nõ ſicut illi de quibꝰ Mat. vij. Non omnis qui dicit mihi domĩe do. ꝛc. [nomẽ domini] .id eſt filium patris: per quem ſicut per nomen manifeſtatur. [ſaluus erit] in eterna beatitudine. Prouerb. xviij. Turris fortiſſima nomẽ dñi: ad ipſam curret iuſtus et ſaluabitur. Iſtum dominum cõmendant tria. Potentia: quia idem dñs omnium. Clementia: quia diues in omnes. Sapientia quia in illos qui inuocãt: ergo potentia excellit: clementia diſtribuit: ſapientia diſcernit. Excellentiam potentie oſtendunt tria. Dominantis vnitas: quia idem ſine dominij diuiſiõe. Dominandi poteſtas: quia dñs ſine ſeruili conditiõe. Dominationis generalitas: quia omniũ: ſine alicuius exceptione. Uel [Omnis enim] ſiue iudeus ſiue grecus nullo excepto [quicũqꝫ inuocauerit] non verbo tenus ſed corde intimo [nomen domini] id eſt filium patris: in quo ſicut per nomen eſt patris notificatio [ſaluus erit] ab eterno ſupplicio. Prouer. xviij. Turris fortiſſima nomen dñi: ad ipſum curret iuſtus ꝛ ſaluabitur.

Dñm cõmẽdant tria.

Corde creditur a iuſticiã: ore aũt confeſſio fit ad ſalutem. Thema in feſto alicuius martyris. Duobus indiget homo ad ſalutem. Bona vita: quo ad ſeipſuʒ. Sana doctrina: quo ad proximum. Primum habetur per fidem formatam in corde. Secundum per fidei cõfeſſionem in ore. Ab his duobus cõmendatur iſte ſanctꝰ in verbis propoſitis. Primum eſt credulitas interior cordis. Secundum confeſſio exterior oris. ibi. Ore autem ꝛc. Primum cõmendant tria. Motus liberi arbitrij: quia corde. Actus fidei: qđ eſt credere. Effectus credendi: quia ad iuſticiaʒ. Motus precedit: actus cõcomitatur: effectus ſequitur fidem. Secundum principale cõmendãt tria. Inſtrumentũ. Documentũ. ꝛ Premium. Inſtrumentũ in ore: documentũ in ꝯfeſſiõe: premium in ſalute notatur. Procede ſicut vis.

Hol ad eius ſalutẽ duo ſũtꝰ neceſſaria

Hic queritur ſuper illud. Uoluntas cordis

mei pro illis. Glo. vt ſaluentur. Contra. Sciebat eos reprobos. Rñſ. Sciebat in generali de populo: nõ in particulari de perſonis ſingulis. Item ſuper illud. Et obſecratio. glo. Uoluntas vt ad vera credẽda moueatur nõ ſibi ſufficit niſi per gratiam. Contra. Multa vera etiam ad fidem catholicam pertinẽtia creduntur ſine gratia: nam demones credunt. Jac. ij. Rñſio. Loquitur de credulitate meritoria ꝛ ſalutifera. Iteʒ ſuper illud Sed nõ ſm ſcientiam. glo. Stultum eſt patrem cõfiteri ꝛ filium negare: ergo iudei cõfitebantur patrem. Cõtra. Non confitebantur diſtinctiõem perſonarum aliquam in deo. Rñſ. glo. accipit patrem eſſentialiter: nõ notionaliter. Sed cõtra. Pater ſic non dicitur ad filium: ſed ad creaturam: ergo ſic nõ eſt ſtultum patrem ꝯfiteri ꝛ filium negare. Rñſ. Imo quia omnis paternitas a prima paternitate nominatur ſm apoſtolũ Eph. iij. Unde ſi nõ eſſet paternitas notionalis: nõ eſſet eſſentialis. Item ſuper illud Finalis legis chriſtꝰ Cõtra. i. Tim. i. Finis precepti charitas. Rñſ. Charitas eſt finis primus: ſed chriſtus finis vltimus. Ibidem glo. Õis natura humana iuſtificari nullo mõ poteſt niſi per fidem ꝛ ſacramẽtum ſanguinis chriſti. Cõtra. Paruuli antiquorum ſaluabantur ſola fide ſine ſacramento. Rñſ. Iuſtificabantur ſine ſigno ſacramenti ſed nõ ſine ſignato. Item ſuper illud. Qui fecerit viuet. Contra. Ezech. xx. Dedi eis precepta nõ bona et iudicia in quibus nõ viuent. Rñſ. Hic loquitur de vita temporali. Ibi de eterna. Item ibidem glo. Nõ eſt magna iuſtitia timere: nec habet meritũ. Cõtra. Eccleſi. i. Timor dñi expellit peccatum. Rñ. Ibi loquitur de timore initiali vel filiali: hic de ſeruili. Itẽ ſup illud Quis aſcendit in celum. glo. Ne diffidat homo chriſtum ſpoliaſſe infernum: ꝛ cum animabus in celũ aſcendiſſe. Contra. Math. xxviij. Multa corpora ſanctorum cum eo ſurrexerunt: ergo ꝛ aſcenderunt: ergo nõ ſolum anime. Rñ. An corpora aſcenderunt dubiuʒ eſt: ſed de animabus certum eſt. glo. vero de corporibꝫ nõ negat: ſed de animabus aſſerit. Item ſuper illud. Prope eſt verbum. glo. Nõ longe a natura animorum et loquendi ratione: qđ nobis dicitur vt credamꝰ. Cõtra. Supra naturam ꝛ ſupra rationem eſt partus virginis ꝛ huiuſmodi. Rñſ. Loquitur de natura ꝛ ratione partis ſuperioris: ſcʒ mentis que conſulit eterna: non inferioris que reſpicit temporalia. Item ſuper illud. Hoc eſt verbum fidei. glo. Nõ quia dicitur: ſed quia creditur. Cõtra. Ad hoc ꝙ fiat ſacramentum nõ ſufficit credere niſi dicatur. Rñſio. Non quia dicitur ſolum ꝛ principaliter: ſed quia creditur. Item ſup illud Ore confeſſio fit. glo. Aliter non valet. Cõtra. Ergo muto credenti non valet fides. Reſpon. Hoc intelligitur in eo qui habet facultatem: cum adeſt oportunitas aut neceſſitas. Item ſuper illud. Omnis enim quicunqꝫ inuocauerit. glo. Ab authoritate Eſaie probat quod dixerat. Contra. Hec authoritas nõ habetur in Eſaia. ſed Joel. ij. Reſp. Quis verba non habeantur in Eſaia. ſenſus tamen verborum habetur Eſa. xliij. Omnis qui inuocauerit nomen domini in gloriam meam ego creaui eum. Item. Omnis qui credit in eum non confundetur. Contra. Chriſtiani mali confunduntur. Reſpon. Credere in eum proprie non contingit niſi fide formata. Item. Non eſt diſtinctio iudei ꝛ greci. Contra. Sup. i. Judeo primũ ꝛ greco. Reſponſio. Non eſt diſtinctio quo ad bona gratie: eſt tñ quo ad prerogatiuam ſcientie: quia iudei melius erant inſtructi per legem. Item ſuper illud Omnis qui inuocauerit glo. Oratio neceſſaria eſt. Contra. Ergo mutus nõ poteſt ſaluari. Reſpõ. Duplex eſt oratio. Mẽtalis ꝛ Uocalis: mutus mentaliter poteſt orare. Oratio eſt duplex

Quomodo ergo inuocabunt in quem non crediderunt? Aut quomodo credent ei quẽ non audierunt? Quomodo aũt audient ſine predicante? Quomodo vero predicabũt niſi mittantur?

¶ Superius hortatus eſt eos ad fidem. Hic ponit nõ credentium inexcuſabilitatem. ꝛ Primo cõiter omnium. Secundo ſpecialiter iudeorum. ibi. Sed dico: nunquid iſrael non cognouit. In prima parte Primo oſtẽdit ꝙ auditus p̃dicationis eſt neceſſarius ad credẽdũ et confitendum. Secundo oſtendit ꝙ non eſt defectꝰ a parte predicantium. ibi. Sicut ſcriptuʒ eſt ꝙ̃ ſpecioſi. Tertio ꝙ eſt defectus a parte audiẽtium. ibi. Sed non omnes obediunt euangelio. Quarto oſtendit inexcuſabilem eſſe defectum. ibi. Sed dico: nunquid nõ audierunt. In prima parte tangit quatuor per ordinẽ neceſſaria ad confitendum vel inuocandum. Primum fides. Secundum auditus. Tertiũ predicatio. Quartum miſſio. Prima duo requirũtur in auditore. Fides quo ad conſenſum. Auditus quo ad intellectum. Credere enim eſt intelligere cum aſſenſu. Alia duo in predicatore. ſ. Actus ꝛ Officium: actus notatur in predicatione: officium in miſſione. Dicit ergo. [Quomodo ergo] Continuatur hoc dupliciter. Uno modo ſecũdũ ꝙ eſt ibi ergo. Alio modo ſecundum ꝙ eſt ibi autem. Primo modo ſic. q. Inuocatio ſaluat ergo oportet credere. [Quõ ergo inuocabunt ꝛc.] Secundo modo. q. Omnis quicunqꝫ inuocauerit ſaluus erit. [Quomodo autem inuocabunt] eum [in quem non crediderunt] q. dicat nullo modo: ergo ad inuocandum oportet credere. Grego. Non enim ab eo peteret ſalutem quem non crederet ſaluatorem. Inuocatio enim debet fieri in fide. Jaco. i. Poſtulet autem in fide nihil heſitans. Et Matth. xvij. Si habueritis fidem ſicut granum ſinapis ꝛc. et nihil impoſſibile erit vobis. q. d. quodcũqꝫ vo

lueritis petite ⁊ fiet vobis. [Aut quomodo credẽt ei quem non audierunt] Dupliciter. Aut quem non audierunt intus per inſpirationem. Joh.xv. Si non veniſſem ⁊ locutus eis non fuiſſem: peccatum non habe, Uel exterius per obeditiõem. ſm illud Bern. Putas ne filium dei eſſe credit ieſum quiſquis nec eius ꝓmiſſis allicitur nec terretur cõminationibus: nec preceptis obtemperat: nec conſilijs adquieſcit. [quomodo autem audient eum ſine predicante] .i. niſi predicantem audiãt. Predicator enĩ os domini eſt. Hiere.xv. Si ſeparaueris immundum a vili quaſi os meũ eris. Uel [quomodo audient ſine ꝑdicante] .i. ſi predicanti reſiſtũt. Oſee.iiij. Populus tuus ſicut hi qui reſiſtũt ſacerdoti [quomodo vero predicabunt niſi mittãtur] a deo: aliter nanq̃ non eſt predicandum: ſicut nec ipſe filius predicare voluit niſi miſſus Eſa.lxi. Spũs dñi ſuper me eo ꝙ vnxerit me ad annunciandum manſuetis miſit me ⁊c. Felices nuncij predicatores: ⁊ ratiõe domini: quia mittuntur a deo: ⁊ ratione officij quod eſt predicare populo: ⁊ ratione commodi quod eſt in deũ credere: ⁊ ratione finis debiti quod eſt deum colere et inuocare ⁊ ratiõe premij quod eſt ſaluus eſſe: ergo nõ eſt ſalus ſine inuocatione: nec inuocatio ſine fide: nec fides ſine auditione: nec auditio ſine predicatione: nec predicatio ſine miſſione.

D Predicatori ſeu doctori multa expediunt. ¶ Notandum eſt hic ꝙ multa expediunt predicatori ſiue doctori catholice veritatis vicẽ.

Sancta vita.. vñde Apls infra.xv. Non audeo aliqd eorum loqui ⁊c. Jdeo ſup.ij. Qui predicas nõ furãdũ furaris. Joh.j. Uita erat lux hoim.

Bona fama. Jdeo apls.j.Cor.ix. Caſtigo corp⁹ meum ⁊ in ſeruitutem redigo ne.c. Et.ij.Cor.ij. Chriſti bonus odor ſumus deo.

Sufficiens ſcientia. Gal.ij. Et contuli cum illis euangelium quod predico in gentibus. Malach.ij. Labia ſacerdotis cuſtodiunt ſcientiam.

Jntentio recta.j.Cor.ix. Ut euangelium ꝑdicans ſine ſumptu ponã euangelium: ⁊.ij.Cor.iiij. Non enim noſmetipſos predicamus: ſed ieſũ xp̃m dñm noſtrum.

Sana doctrina. Prouer.viij. Aperientur labia mea vt recta predicent.

Euidens eloquentia. Apo.v. Uidi angelũ fortem ⁊ ꝑdicantem voce magna. Ob cuius defectuꝫ ſe excuſat moyſes. Exo.xiij. Obſecro dñe: non ſum eloquens.

Authoritas debita: vt hic. Quõ vero predicabunt niſi mi. Eſa.lxj. Spirit⁹ domini ſuper me ⁊c. ⁊ Jo.x.

ps.lxxij. Quotquot venerunt per ſe fures ſunt ⁊ latrones.

Spei audacia. Pſ . Mihi aũt adherere deo bonum eſt ⁊c. Act.viii. Predicans regnum dei ⁊ docens que ſunt de domino ieſu chriſto.

Charitatis feruor ſiue inſtantia.ij.Tim.iiij. Predica verbũ inſta opor. importune ꝓpter qꝺ diſcipulis an teq̃ irẽt ad ꝑdicandũ miſit eis ſpm̃ ſctm̃ in ſpẽ ignis.

Sicut ſcriptum eſt: Quam ſpecioſi pedes euangelizantium pacem. euangelizantium bona.

¶ Hic oſtendit ꝙ non eſt defectus a ꝑte predicantiuꝫ. Ubi cõmendat predicatores. Primo a prenunciatiõe prophete. ibi. Sicut ſcriptuꝫ eſt: ab honeſtate vite. ibi Specioſi pedes: ab vtilitate doctrine. ibi. Euangelizantium. Ubi tangitur duplex bonuꝫ quod debẽt predicare. ſ. pacem in preſenti: ⁊ bonum in futuro. Primũ pertinet ad meritum. Secundum ad ꝑmium. Dicit ergo [Sicut ſcriptum eſt] ꝙ non debent predicare niſi mittantur: ſed miſſi ſunt ſicut ſcriptum eſt Eſa.lij. vbi habentur: q̃ pulchri ſuper montes pedes annunciantis ⁊ predicantis pacem annunciantis bonum: predicantis ſalutem. Scriptum eſt in quã hoc [q̃ ſpecioſi] id eſt bene formati [pedes] id eſt affectus apoſtoloruꝫ Ezech.j. Pedes eorum pedes recti [euangelizantium pacem] .i. reconciliationem hominis ad proximum: hominis ad deum. Luc.x. Jn quãcunq̃ domum intraueritis: primum dicite. Pax huic domui. [euangelizantiuꝫ bona] futura. Et bene dicit bona pluraliter: quia ibi erunt bona quaſi infinita. Luc.xix. Quia in pauca fuiſti fidelis: ſupra multa te conſtituã. Et Thob.iiij. Multa bona habebimus ſi timuerimus deũ. ps. Replebimur in bonis domus tue. Jmitandi ⁊ ſequendi ꝑdicatores qui ⁊ a propheta ſunt preconizati: ⁊ in vita ſpecioſi: ⁊ in doctrina fructuoſi. ps.lxxiij

E Predicanda ſũt ſex principalia q̃ ⁊ antiqui ꝑdicauerũt. Sex enim principalia predicauerunt antiqui que ⁊ ꝑdicanda ſunt.

Ueritas euangelij. Mar.xvj. Euntes in mundum vniuerſum predicate euangelium.

Benignitas chriſti.j.Cor.j. Nos autem predicamus chriſtum crucifixum.

Deformitas culpe. Jone.j. Uade in Niniuem ⁊ ꝑdica in ea: quia aſcendit malicia eius corã me ⁊c.

Formoſitas gratie. Eſa.lij. Quã pulchri ſuper montes pedes annunciantis ⁊ ꝑdicantis pacem.

Premium beatoꝝ. Actu.xx. dicit Paulus. Per vos tranſiui predicans regnum dei.

Supplicium dãnatoꝝ. Hiere.l. Predicate: nolite celare. Dicite Capta eſt Babylon: confuſus eſt Bel: victus eſt ⁊c. De his dañ.iij. Placuit ergo mihi predicare eius ſigna quia magna ſunt ⁊c. Predicandum eſt: ergo euangelium: vt credatur. Chriſtus: vt diligatur. Culpa: vt fugiatur. Gratia: vt eligatur. Gloria: vt appetatur. Pena: vt horreatur.

Sed non omnes obediunt euangelio. Eſaias autem dicit. Domine: quis credidit auditui noſtro.

¶ Hic oſtendit ꝙ defectus eſt ex parte auditoruꝫ: vbi Primo aſſerit ꝙ non omnes credunt euãgelio. Scd̃o probat hoc Eſaie teſtimonio. ibi. Eſaias enim dicit Tertio ex authoritate concludit ꝙ ad fidem neceſſaria eſt euangelij predicatio. ibi. Ergo fides ex auditu. Dicit ergo [Sed non omnes] .q.d. Omnes quideꝫ audiunt: [ſed non omnes obediunt euangelio] ſicut pꝫ in parabola de ſemine. quia ſolum quartum granũ cecidit in terram bonam ⁊ fructificauit. Luc.viij. Gẽtiles enim ⁊ iudei ⁊ heretici non obediunt: ſed ſolum boni chriſtiani. [Eſaias enim dicit] .liij. Signãs aliquos obedire: non omnes. [Domine quis credidit auditui noſtro?] quod a nobis. ſ. audiuit. Uel quod a deo audiuimus. q. aliquis credidit: ſed non omnes. Baruch.j. Opus factum eſt in diebus noſtris quod nemo credet cum enarrabitur: ergo inuocatio domini ſignuꝫ eſt admirationis. Pronomen Quis: nota paucitatis. Credere: actus virtutis: Auditus: diffuſio veritatis. Jnfelix qui nec trahitur ad fidem auditu veritatis: nec actu virtutis: nec terrore ammirationis.

F Quis pronoīe quid ſonat. ¶ Notandum ꝙ Quis: aliqñ ſonat.

Jn interrogationem veritatis. Joh.ix. Quis eſt domine vt credam in eum?

Jn ammirationem nouitatis. Eſa.lxiij. Quis eſt iſte qui venit de Edom ⁊c.

Jn cõmendationẽ virtutis. Prouer.xxxi. Mulierem fortẽ quis inueniet? ps. Quis deus magn⁹ ſicut deus noſter? ps.lxxvj.

Jn vituperationem ꝑſumptionis. Joh.viij. Dicebant iudei Tu quis es? Eccl.xiij. Pauper locutus eſt: ⁊ dicunt. Quis eſt hic?

Jn raritatem ſanctitatis. Prouer.xx. Quis poteſt dicere. Mundum eſt cor m. Eccleſi. Beatus diues qui inuentus eſt ſine macula.

Jn difficultatem cognitionis. Eccleſ.iij. Quis nouit ſi ſpũs filiorum Adam aſcendit ſurſum?

Jn ſingularitatem poteſtatis. Job.xiiij. Quis poteſt facere mundum de immundo conceptum ſemine?

Ergo fides ex auditu: Auditus autem per verbum chriſti.

¶ Hec ex dicta authoritate concludit ꝙ ad fidem neceſſaria eſt euãgelij predicatio. Ubi repetit tres act⁹ Credere. Audire. Predicare. Ubi arguendo a primo ad vltimum: ſupponit connexionem extremorum: dicẽs [Ergo] quia aliquis credidit auditui noſtro [fides ex auditu] etſi deus intus doceat: tamen ꝑco exterius nunciat. [Auditus autem per verbum chriſti] loquens

tis in apoſtolis. Luc. deci. Qui vos audit: me audit. Et.ij. Corinth.vlti. An experimentum queritis eius qui in me loquitur chriſtus?

Sed dico Nunquid non audierunt. Et quidem in omnem terram exiuit ſonus eorum: et in fines orbis terre verba eorum.

¶ Hec eſt quarta pars In qua oſtendit defectū fidei in illis eſſe inexcuſabilem. vbi primo querit Utrū qui non obediunt fidei per ignorantiā ſe excuſare poſſūt Secundo probat ꝙ non poterunt. ibi. Et quidem in omnem terram. Dicit ergo [Sed dico]. q. Non om̄es obediunt. [Sed dico: nunquid non audierunt] illi ſcilʒ qui non obediunt. q.d. imo audierunt. [Et quidem]. i. certe: vel Equidem. i. vtiqꝫ [in omnem terram] ꝙ̄tum ad terras medias [exiuit]. i. exibit: ponit preteritum pro futuro pro certitudine: nondum enim erat impletum hoc totaliter. [ſonus]. i. fama [eorū: ⁊ in fines orbis terre]. i. in terras extremas [verba eorū]. i. predicatio vel auditus predicationis eorū. Sonus etiā poteſt dici ꝙ̄tum ad non intelligentes ⁊ non credentes. Sonus enim de ſe nihil ſignat. Uerba ꝙ̄tum ad intelligentes ⁊ credentes. Uerba enim impoſita ſunt ad ſignandum. Apoſtoli enim fuerunt equi varij ⁊ fortes: qui querebant diſcurrere per totam terram. zacha. vj. Felices apoſtoli quorum fama egreſſa eſt ad exēplū ſanctitatis. Doctrina diffuſa ad documentum veritatis. Fama ergo egreſſa eſt Generaliter: quia in omnē terram. Euidenter quia exiuit ſonus eorum. Doctrina diffuſa eſt generaliter: quia in fines orbis. Euidenter: quia verba eorum. Mar. vlti. Illi autem profecti predicauerunt vbiqꝫ dn̄o cooperante ⁊c.

Son⁹: cū ibi dr̄ exiuit ſonus ⁊c. qđ intelligit.

Sed dico Nunquid iſrael non cognouit?

¶ Hic oſtendit inexcuſabilitatem iudeorum ſpecialr̄ vbi Primo querit An iudei cognouerunt predicationem apoſtolorum. Secundo probat ꝙ non: per inuidiam excitatam in eis occaſione predicationis illorum ibi. Primus Moyſes dicit. Tertio oſtendit materiā inuidie. ſ. vocationem gentium ibi. Eſaias autem audet ⁊ dicit. Quarto oſtendit effectum. ſ. obſtinationē iudeorum. ibi. Ad iſrael autem dicit. Dicit ergo [ſed dico]. q. Audierunt quidem [ſed dico]. i. quero de iudeis ſpecialiter [Nunquid iſrael. i. totus populus iudeorum qui a nomine patris Iſrael appellatur [nō cognouit] Dicitur autem cognouiſſe vt dicit gloſa. doctrinā euangelij ⁊ aduentum chriſti: quia contradicere non poterant ratione vel authoritate: ſed non vere cognouerunt vt menti eorum bene ſederet. Infelix ꝗ videt deum per predicationem: per ſcripturam: ⁊ non cognoſcit per fidem.

Infelix ſile dr̄ qui videt deū per ꝑdicatione: ac ſcripturā et non cognoſcit ꝑ fidem.

Primus Moyſes dicit. Ego ad emulationem vos adducam in non gentē in gētem inſipiētem: in iram vos mittam.

¶ Hic probat ꝙ iudei cognouerunt: ſed tamen non approbauerunt inuidia excitati. vbi Primo commendat legiſlatorem Secūdo ponit eius authoritatem. ibi. Ego ad emulationem. Ubi tangit triplicem culpam iudeorum Inuidiā qua gentibus conuerſis inuidebāt ibi. Ego ad emulationem. Contemptum: quia eas viles reputabant. ibi. In non gentem. Iram: quia indignationem ⁊ rancorem ad eos habebant. ibi. In iram vos mittam. Dicit ergo [Primus]. q. Cognouit vtiqꝫ quia [primus Moyſes]. i. maximus inter iudeos: quia legiſlator Deut. vlti. Non ſurrexit vltra propheta in iſrael ſicut Moyſes. Uel [prim⁹ dicit] hoc id eſt anteꝗ̄ alij dicerent. Deut. xxxij. Ego prouocabo eos in eo qui non eſt populus ⁊c. [Ego] loquitur in perſona domini [ad emulationem]. i. inuidiā [vos adducā] id eſt adduci permittam. Emulationem dico habitam [in non gentem] veſtra reputatione. i. contra gentiles qui non reputabantur ab eis gens. quia non habebāt legem imo potius canes. Matth. xv. Non eſt bonum ſumere panem filiorum ⁊ mittere canibus. Uel [in nō gentem]. i. qui modo non ſunt gens: quia non viuunt gentiliter: nec ſunt quales genti. i. filij: ſed filij gratie et [mittam vos in iram] id eſt mitti permittam in indignationem: ſicut filius ſenior indignatus eſt de ſuſceptione iunioris. Luc. xv. [in gentem]. i. contra gentem [inſipientem] in rei veritate. i. nullam diuinorum cognitionem habentem: quia colebant idola. Ex his poteſt elici talis ratio. Inuidia cum ſit de bono alterius ſed ſolum de bono cognito: ſed iudei inuiderūt gētibus: ſicut dr̄ in authoritate Moyſi: ergo de bono. Bonum aūt illud fuit ſuſceptio euangelij per verbum chriſti: ergo iudei cognouerunt hoc. Et ſic reſtat ꝙ nō poſſunt excuſari per ignorantiā.

Eſaias autē audet et dicit. Inuentus ſum a non querentibus me: palam apparui his qui me non interrogabant.

¶ Hic tertio oſtendit materiam inuidie. ſ. vocationem gentium. vbi ponit Primo cōmendationem eſaie. Secundo veritatem ſue ꝓphetie. ibi. Inuentus ſum. In qua tangit duplicem modum querendi ⁊ inueniēdi deum. Per proprium ſtudium: cū dicit Inuentus ſum a non querentibus. Per alienum documentum: cū addit. Palā apparui ⁊c. Dicit ergo [Eſaias autem]. q. Nō ſolū Moyſes dicit hoc [aūt] ſʒ [Eſaias audet]. i. audacter loquitur: etſi ex hoc preuideret ſibi imminere penam. Unde dicit eſa. lxij. Propter ſion non tacebo ⁊c. Nam propter hmōi verba: ſerra lignea a Manaſſe ſecatus dicitur. [et dicit] in perſona chriſti eſa. lxv. Secundum ſeptuaginta. vbi nos habemus queſierunt me: qui autem non interrogabant inuenerunt qui non queſierunt me. Dicit inquā ſic [Inuentus ſuʒ a nō querentibus me] per ſe inueſtigādo. i. a gentibus [palam]. i. in manifeſto [apparui his qui me non interrogabant] ab alijs inquirendo populus quem non cognoui ſeruiuit mihi ⁊c. Inuentio dei proprie fit in preſenti. Eſa. lv. Querite dominum dum inueniri poteſt. Sed manifeſta apparitio proprie in futuro. ſ. Ioh. iij. Scimus quia cum apparuerit ſi. ⁊c. Magna negligentia humana que non querit deum affectu: nec interrogat intellectu: ſed maior miſericordia diuina: quia inuenitur per amorem a non querētibus: apparet per fidem non interrogantibus.

Ad iſrael autem dicit Tota die expandi manus meas ad populum non credentem ſed contradicentem mihi.

¶ Hic oſtendit obſtinationem iudeorū. vbi implicatur triplex peccatum ipſorum. Primū ingratitudinis: cū dicit. Tota die expandi. Secundum infidelitatis: cū addit: non credentem. Tertium pertinacie in iſtis: cū ſubdit. Sed contradicentem mihi. Dicit ergo [Ad iſrael]. q. Primum pertinet ad gentes [Ad iſrael autē dicit] idem eſa. lxv. [tota die]. i. toto tempore quo cū illis moratus ſum [expādi manus meas] beneficia largiendo: eos. ſ. quaſi per manū ſiniſtram a malo protegendo ⁊ quaſi per dextram bona tribuendo [ad populum non credentem] corde [ſed contradicentem mihi] ore contra illa duo: ꝗ̄ eoꝝ. Corde creditur ad iuſtitiā ⁊c. Hec duo reprehendebat in eis Moyſes Nūe. xx. Audite rebelles ⁊ increduli. Uel exponitur hoc de expaſſione manuum in cruce: ⁊ ponitur ibidem totum ꝓ parte [Tota die]. i. parte diei qua in cruce pepēdi [expandi manus meas] in cruce pendendo [ad populū nō credentem] corde [ſed contradicentem] ore blaſphemando. ſ. Proue. v. Expandi manus meas ⁊ nō fuit ꝗ aſpiceret ad cōpatiendū ſed ad illudendū.

Hic queritur ſup illud. Quomodo credēt ei quem non audierūt. Glo. Quomodo creditur ei cui obedientia negatur. Contra. Ergo omnis peccator infidelis eſt. Rn̄ſ. Peccator credit ꝙ̄uis non perfecte. Uel infidelis poteſt aliquis dici dupliciter. Uel a priuatione fidei formate. Uel a priuatiōe fidei informis Primo modo loquēdo de fide intelligitur glo. Item ſuper illud. Quomodo audient ſine predicante. Glo. Quibus non eſt predicatum: nō eſt imputandum ſi nō

Infidelis quis pōt dici dupl̄r.

credunt. Contra. Ergo infideles qui non audierūt predicatores euangelij non dānantur. Rñſ. Etſi non audierunt auditu exteriori predicantem hoīem: audire potuerunt interius loquentē deum. Item ſuper illō Quomodo predicabunt niſi mittantur. glo. Nulla ſigna virtutū in eis perhibent teſtimoniū. Cōtra. Lu. v. Vidimus quendam in noīe tuo eiſcientem demonia prohibuimus eum: quia non ſequitur te nobiſcū. Rñ. Loquitur de ſignis certis virtutū animi: non miraculorum. Item ibidem glo. Pſeudo bene nunciantes miſit deus. Contra. Ergo quicunq̧ bene predicat: a deo miſſus eſt. Rñ. Loquitur de miſſione permiſſiōis non cōmiſſionis. Item ſuper illud euangelizantium bona. Glo. Bene nunciant qui quod ore nunciant: opere complent. Contra. Ergo omnis homo bonus poteſt bene predicare. Rñſ. Loquitur de miſſis ad predicādum: non de quibuſlibet. Item ſuper illud. Non omnes obediunt euangelio. glo. Cum ex gratia ſit auditus: neceſſaria eſt aliqua gratia que cor moueat. Cōtra. Sine gratia poteſt audiri falſitas: ergo ꝛ veritas. Rñ. Glo. loquitur de auditu verbi dei per predicatores miſſos. Hic enim auditus eſt ex gratia predicatoribus data non ipſis auditoribus: vel de auditu interiori: non exteriori. Item Fides ex auditu. Contra. Fides ex infuſione diuina dat. Rñſ. Ex auditu ē p̄paratiue: ſed ex deo effectiue. Item ſuper illud Nunquid Iſrael non cognouit. glo. Cognouit vtiq̧. Contra. i. Cor. ij. Si cognouiſſent: nunq̄ dñm glorie crucifixiſſent. Rñſ. Quāuis perſonam chriſti predicātis non cognouerūt oēs ſed ſolum maiores: tamen veritatem predicationis oēs cognouerunt: quia contradicere non potuerunt. Item ſuper illud. Tota die expādi. Glo. quia nullum beneficium eis negauit. Contra. Lu. iiij. Noluit in Capharnaū facere miracula. Rñ. Nullum beneficium eis negauit. i. nullum genus beneficiorum: quia tam corporalia q̄ ſpiritualia eis p̄ſtitit.

¶ Tota die expandi manus meas ꝛc. Thema eſt in
5 Paraſceue. ꝛ in feſto beati Andree: ꝛ in paſſione apo
Martyrē ſtoli Petri. Tria faciunt martyrem Pena. Perſeue
tria faciūt rantia: ꝛ Cauſa. Que tria notantur hic. Pena voluntaria: quia expandi manus. Finalis perſeuerantia: q2 tota die Cauſa debita: quia ad populum non credentē. Pena voluntaria eſt in exemplum patientie. Perſeuerantia finalis in exemplum conſtantie. Cauſa debita in exemplū intentionis recte. Circa primū notātur duo: Voluntas patiētis: cū dicit Expandi. q. Ego: nō alius coegit. Genus paſſionis: cum addit: manus meas: in cruce. ſ. pendendo. Circa cauſam paſſionis implicat tria. Malorum pluralitatem: cū dicit: populū. Infidelitatem: cum ſubdit: non credentem. Pertinaciam: cum addit: ſed cōtradicē tem mihi. Scdm q̧ exponitur de xp̄o cum dicitur Tota die: accipitur totum pro parte. i. parte diei.

Capitulum. xj.

Dico ergo Nunquid deus repulit populum ſuum? Abſit.

¶ Superius oſtendit cap̄. ix. affectū compaſſionis ad iudeos in hoc q̧ dolet de eoꝝ perditione et poſtmodum cap̄. x. in hoc q̧ orat deum pro eoꝝ ſalute. Hic oſtendit idē in comparatione ad hoīes: in hoc q̧ gentiles reprimit ab eorum inſultatiōe ꝛ deſpectione. Hoc autem facit Primo ratiōibus ſumptis ex parte caſus iudeorum. Secundo ex parte aſſumptionis gentium. ibi. q̧ ſi aliqui ex ramis fracti ſunt. Tertio rationibus ſumptis ex parte diuinoꝝ iudiciorum: hos aſſumentium: illos reprobantium. ibi. Nolo autē vos ignorare fratres. In pria parte triplicē aſſignat rationem. Prima. quia caſus iudeorum non eſt vniuerſalis. Secundo: quia caſus eorum non inutilis. ibi. Dico ergo: nunquid ſic offenderant. Tertio: quia caſus eorum non eſt irreparabilis. ibi. Vobis dico gentibus. In prima parte Primo exemplo ſui oſtendit q̧ nō oēs iudei ſunt repulſi. Secundo exemplo Helie oſtendit q̧ multi ſunt aſſumpti. ibi. An neſcitis in Helia. Tertio oſtendit qui ſint aſſumpti ꝛ qui repulſi. ibi. Quid ergo q̧ querebat iſrael. In prima parte Primo querit An deus plebem iudeorum repulerit. Secundo oſtendit q̧ non: quia ipſuꝫ qui iudeus eſt elegit. ibi. Nā et ego iſraelita. Tertio concludit q̧ non totaliter gēs iudeorū repulſa ſit. ibi. Non repulit deus plebem ſuā. Dicit ergo [Dico] q. Ita dixi iſrael eſſe populum incredulum. Sed ne aliquis ideo credat populum iſrael a deo eſſe repulſum [ergo dico] ſic [Nūquid deus reppulit] totaliter ꝛ vniuerſaliter [populum ſuum]. i. populum iudaicum? qui olim fuit populus eius peculiaris. Deut. vij. Nam ſm Tulliū populus eſt cetus multitudinis rationalis iuris: conſenſu ꝛ vtilitatis cōione ſociatus. Talis erat enim populus iudaicus [Abſit] vt totaliter repulerit. Pš. Quoniā n̄ repellit dominꝰ Pa. xciij.
plebem ſuam. et. xciiij.

Nam et ego Iſraelita ſum ex ſemine Abraham de tribu Beniamin: Non reppulit deus plebem ſuā quam preſciuit.

¶ Hic ne gentiles improperent iudeis vniuerſaleꝫ reprobationem ꝛ ſic contenderent Oſtendit q̧ deus plebem iudeorum vniuerſaliter non reppulit. Et eſt ſua ratio. Ego ſum naturaliter iudeus: q2 de radice procedens patriarcharum: ꝛ non ſum repulſus: ſed electus a deo: ergo non vniuerſaliter eſt repulſus populus iudeorum. Tangit ergo hic tres perſonas quibus facta eſt promiſſio Iacob: cum dicit. Iſraelita. Abraham: cum dicit. Ex ſemine Abrahā: Iſaac: cum dicit: de tribu beniamin. Per hoc innuens q̧ deſcendit ab Abraham per bonos: non per malos. Dicit [Nam ꝛ ego] quem deus elegit: non reppulit [iſraelita ſum]. i. iudeus videns deum cultu. ij. Cor. xj. Iſraelite ſunt ꝛ ego Iſraelita inquā non proſelitus: ſed natiuitate: quia nō ex quocunq̧ ſemine Abrahe: quia non ex Iſmael: ſꝫ [ex tribu beniamin] Phil. iij. Ex genere iſrael de tribu beniamin. Alludit genus operi ſequenti. Nam legitur Geñ. xxxv. q̧ Rachel mortua eſt ī ortu beniamin ſic ꝛ ſynagoga in partu Pauli. Item Geñ. xliij. Cyphus Ioſeph inuentus eſt in ore ſacci beniamin: ſic verbum chriſti in ore pauli. Item. Geñ. xlix. Beniamin lupus rapax mane comedet predaꝫ ꝛ veſpere diuidet ſpolia. Sic paulus in ſpoliatione ſynagoge ꝛ conuerſione populi iudaici [non reppulit]. q. Ex hoc manifeſtum eſt q̧ [non reppulit deus] totaliter [plebem ſuaꝫ quam preſciuit]. i. ſaluandā predeſtinauit. Unde accipit hic preſciētia pro predeſtinatione. Felix plebs dei Preſcien
que eſt ſua per gratiā: non eſt repulſa in gehennā ſed p̄ tia q̄nq̧ p̄
ſcita ad gloriam: ergo p̄ſcita ab eterno. Sua in p̄ſenti p̄deſtina-
non repulſa in futuro. tiōe ſumit

An neſcitis: in Helia quid dicit ſcriptura quemadmodum interpellat deum aduerſus iſrael? Domine prophetas tuos occiderunt: altaria tua ſuffoderunt. Et ego relictus ſum ſolus: ꝛ querunt animam meam

¶ Hic oſtendit exemplo Helie q̧ multi ſunt aſſumpti vbi Primo oſtendit quod helias putabaꝫ ſe ſolum relictum cultorem dei. Secundo quod multi erant alij. ibi. Sed quid dicit illi reſponſum. Tertio oſtendit q̄d ſimiliter modo multi ſunt ad chriſtū conuerſi ibi. Sic ergo et in hoc tempore. Quarto oſtendit per quid: q2 per ſolam gratiam dei. ibi. Si autem gratia dei iam non ex operibus. In prima primo inuitat eos ad conſiderationem ſcripture. Secūdo ponit verba Helie. ibi. Domine prophetas tuos. Dicit ergo [An neſcitis]. q. Non reppulit deus populum ſuū: ꝛ hoc patet. nā ita factum eſt nunc ſicut tempore Helie [An neſcitis q̄d dicit ſcriptura in Helia]. i. vbi loquit̄ de helia. iij. Regū. xix. Scriptura inquam oſtendens [quemadmoduꝫ interpellat] ipſe Helias [deum aduerſus iſrael]. i. iudicem aduocat inter ſe ꝛ illos. dicens ſup̄. dño [Domine prophetas tuos occiderunt] tempore Iezabel. iij. Reg. xix. [Altaria tua ſuffoderunt]. i. a fundamento

uerterunt ⁊ edificauerunt altaria Baal. [et ego relictus ſum ſolus] in cultu diuino a perſecutione. ſ. Jezabel que comminata fuerat ei mortem. iij. Reg. xix. [et querunt animam meam]. i. vitam temporalem: vt auferant eam. Tangit Helias in verbis ſuis quadruplicem conditionem aggrauantem perſecutiones iniquorum: videlicet cum perſequuntur Immiſericorditer: quia prophetas occiderunt. Irreparabiliter: quia altaria ſuffoderunt. Generaliter: quia vix vnũ relinquũt Indeſinenter: quia adhuc animam eius querũt. Multi ſunt in mundo ſimiles qui prophetas dei. i. predicatores verbi dei loquentes occidunt: famam perimẽdo Altaria ſuffodiunt: fundum paupertatis diruendo Solos relinquunt eos: a familiaribus ſeparando: animas querunt eorum: mortem ⁊ deſtructionem eorum appetendo. Intendit ergo apoſtolus talem rationem inducere. Si tempore legis multi fuerunt qui nõ erãt idolatre: quãuis Helias omnes crederet idolatras preter ſe: multo fortius tempore gratie aliqui relicti ſũt qui non manebunt in infidelitate. Si ergo tempore legis non fuit vniuerſalis incredulitas: multo forti⁹ nec tẽpore gratie. Sic ergo poſuit opiniõem Helie ⁊ poſtmodum ſubiungit alia.

¶ Ego relictus ſum ſolus: ⁊ querunt animam meam. Thema in paſſiõe dominica: vt dicat ea chriſt⁹. Due ſunt partes iuſticie generalis. Malum fugere: ⁊ Bonum facere. ſm illud Pſ. Declina a malo ⁊ fac bonũ. Ex quo apparet ab oppoſitis ꝙ tota humana conſiſtit iniuſticia in derelictione boni ⁊ operatione mali. Ab his duobus potuit totum genus humanũ excepta beata virgine cum filio in paſſione eiuſdem filij vituperari. Primo quia a bono. ſ. chriſto ſunt auerſi per errorẽ. Secundo q2 ad malũ. ſ. diabolũ ſunt cõuerſi ꝑ amorẽ In primo notatur diſcipulorum infidelitas: quia eo relicto omnes fugerunt: quod notatur. ibi. Ego relictus ſum. In ſecundo iudeorum peruerſitas: quia mortem chriſti procurauerunt: quod notatur ibi. Et querunt. animam. Primũ aggrauãt tria. Dignitas perſone: q2 ego. Antiquitas amicitie: quia relictus. Generalis fuge: quia ſolus. Dicat ergo chriſtus. Ego dei filius relictus ſum a meis familiaribus ſolus: quia mecum remanſit nullus. Proprie relinqui eſt a ſibi prius adherentibus. Secundum principale aggrauant duo. Perſequentium inſtantia: quia querunt. Perſecuti innocẽtia: quia animam meam.

Iuſticie gñal' due partes. ps. xxx.

Sed quid dicit illi diuinum reſpõſum. Reliqui mihi ſeptẽmilia virorum qui non curuauerunt genua ante Baal.

Poſuit opinionem Helie qui putabat ſe ſolum cultorem dei. Hic oſtendit ꝙ multi erant dei cultores alij. vbi Primo oſtendit veritatis reuelatorem. ſcz deum. Secũdo ipſam veritatem reuelatam. ibi. Reliqui mihi. Ubi cõmendat dñs ſanctos ſuos a tribus. Ab electione gratie. ibi. Reliqui mihi. A ꝑfectione vite. ibi. Septẽmilia virorum. A fidei integritate. ibi. Qui nõ curuauerunt genua. Dicit ergo [Sed quid dicit illi] .q. Ita Helias putauit ſe ſolum[. Sed quid dicit illi diuinum rñſum:] In ſpelunca. iij. Reg. xix. Dicit inquã ſic [Reliqui]. i. per gratiam reſeruaui [mihi ſeptẽmilia virorum]. i. omnes bonos qui deſignantur per numerum ſeptenarium q̃tum ad vniuerſitatem: et per mille q̃tum ad perfectionem. Septem enim diebus vniuerſa a deo completa ſunt. Septem etiam diebus vniuerſitas rerum menſuratur: et ideo ſeptenari⁹ vniuerſitatem ſignificat. Mille vero eſt vltim⁹ limes numerorum: ⁊ ideo perfectionem ſignat. ideo viri perfecti eccleſiaſtici mille clypeis cõparantur. Canti. iiij. Mille clypei pendent ex ea [qui non curauerunt genua ſua] nec cordis nec corporis [ante baal] deũ Achab et Jezabel: id eſt qui non adorauerunt idolum Baal. Felix vniuerſitas que a deo electa. In vita perfecta In fide firma.

Septenarius nũerꝰ vniuerſitatem ſignificat.

Sic ergo et in hoc tempore: reliquie ſecundum electionem gratie dei ſalue facte ſunt

¶ Hic concludit ꝙ ſimiliter modo multi ſunt ad chriſtum conuerſi. Ubi circa hoc implicat. Tẽporis opportunitatem: quia in hoc tempore. Conuerſorum conditionem: quia reliquie. Conuerſionis cauſam: quia electio gratie. Predictorum finem: q2 ſalus glorie. Dicit ergo [Sic ergo]. i. ita latenter vel per conſimilem gratiam [⁊ in hoc tempore] gratie: quod eſt oportun⁹ ad ſalutem magis q̃ aliud. ij. Cor. vj. Ecce nunc temp⁹ acceptabile. [reliquie] et pauci reſpectu totius gẽtis ſm illud Math. xxij. Multi vocati ſũt: pauci electi. Uel [reliquie]. i. viles eorum reputatione. Infirma enim ⁊ ignobilia elegit deus. j. Cor. j. [ſm electionẽ gratie dei] non ſm eorum merita [ſalue facte ſunt] iã in ſpe. Titũ. iij. Nõ ex operibus iuſticie que fecimus nos: ſz ſm ſuam miſericordiã ⁊c. Et ſup. iiij. Spe ſalui facti ſumus: non in re.

¶ Notandum ꝙ multe leguntur reliquie Quedã bone. Quedam male. Sunt enim reliquie. — A Reliquie multe reperiuntur

Prime ſanctorum. Eſa. xxxvij. Leua orationem pro reliquijs q̃ reperte. Et he reliq̃e facte ſunt ſicut relinquitur granũ excuſſa palea.

Secunde econtra impiorum. Pſ. Reliquie impiorũ ſimul interibunt. Et alibi. Dimiſerunt reliquias ſuas paruulis ſuis: ſic relinquitur fex in dolio vt proijciat et vinum defecatur. — ps. xxxvj. ps. xvj. ps. xxxvj.

Tertie virtutum. ps. Cuſtodi innocentiam ⁊ vide equitatem: qm̃ ſunt reliquie homini pacifico. Sic relinquitur claritas in aere a ſole expulſis nebulis.

Quarte econtra viciorum. Eſa. xiiij. Perdam Babylonis reliquias ⁊ germen. Sic relinquitur fetor ex corruptione.

Quinte premiorũ. Hiere. xv. Si non reliquie tue i bonum. Thob. vi. Beatus ero ſi fuerit reliquie ſeminis mei ad videndum claritatem hieruſm. Sic relinquitur fructus ex flore: delectatio ex amore.

Sexte econtra ſuppliciorum. Pſ. In reliquijs tuis ꝑparabis vultum eorũ. Sic relinquitur patibulũ latroni: ſepulchrum mortuo. — ps. xx.

Septime cogitationum ſpũalium. Pſ. Reliquie cogitationis di. f. agent tibi. — ps. lxxv.

Octaue econtra ciborũ. De quibus. Iudi. j. Septuaginta reges amputatis manuum ⁊ pedũ ſummitatib⁹ colligebant ſub menſa mea ciborũ reliquias.

Si autem gratia dei iam non ex operibus Alioquin gratia dei iam non eſt gratia.

¶ Habito ꝙ aliqui de iudeis conuerſi ſunt. Hic oſtendit per quid conuerſi ſunt: q2 per gratiam dei. Ubi primo proponit veritatem. Secundo probat propoſitam ibi. Alioquin gratia. Dicit ergo [Si aũt]. q. Ita dixi per gratiam reliquias ſaluari [ſi aũt gratia dei] ſaluãtur [iam non ex operibus] nam ex operibus legis nõ iuſtificabitur omnis caro coram illo. Sup. iij. [Alioquin] ſi ex operibus [gratia iam non eſt gratia] ſed debitum. Gratia enim dicitur eo ꝙ gratis datur. ſup. iiij Ei autem qui operatur: merces non imputatur ſcdm gratiam: ſed ſm debitum. Ex hoc elicitur ratio ducens ad impoſſibile talis. Salus eſt ex gratia: non ergo ex operibus. Si non ſequitur: da oppoſitum. ſ. ꝙ ſalus eſt ex gratia] ex operibus. Sed quod redditur ex operibus: non datur ex gratia: ergo ſalus eſt ex gratia et non eſt ex gratia: ergo gratia non eſt gratia: ſed hoc eſt impoſſibile: ergo ex gratia: non ex operibus eſt ſalus. Appetenda eſt gratia dei ex qua habetur ſalus: ſine qua non prodeſt humanũ opus ad ſalutem. — Gratia vñ de dicit.

Quid ergo? Quod querebat iſrael hoc nõ eſt conſecutus: electio aũt conſecuta eſt.

¶ Hic oſtendit qui ſunt aſſumpti ⁊ qui repulſi. Et primo ꝙ ſoli electi ſunt aſſumpti. Secundo authoritate Eſaie probat ꝙ ceteri ſunt excecati. ibi. Ceteri vero excecati ſunt. Tertio per authoritatem Pſal. oſtẽdit cauſam ⁊ modum excecandi. ibi. Et Dauid dicit Fiat. Primo ergo ponit talem rationem. Iſrael querẽs ex operibus legis ſalutem: non inuenit ſalutem. Electi aũt ex iſrael inuenerunt: ergo ſalus ex electione eſt: nõ

ex operibus. Primo ergo ponit maiorem. Secũdo mi norem.ibi.Electio autem conſecuta eſt. Dicit ergo [Quid ergo] ſup.dicendum eſt in hoc.ſ.q: [qđ querebat iſrael] iuſticiam.ſ.ex operibus legis [hoc non eſt conſecutus] quod debito modo non querebat. ſup.ix. Iſrael ſectando legem iuſticie: in legem iuſticie nõ ꝑuenit. [Electio aũt].i.vniuerſitas fideliũ per gratiaꝫ electa [conſecuta eſt] iuſticiam fidei ⁊ ſalutẽ: licet nõ ſequerentur opera legis.ſup.ix.Gentes que non ſectabantur iuſticiam apprehenderunt iuſticiam. Et vocat electos electionem: abſtractum ponens ꝓ cõcreto: ad ſignificandũ ꝙ quicqđ boni in eis eſt: gratie ⁊ electionis diuine eſt. Ps. Beatus quẽ elegiſti ⁊ aſſumpſiſti: inhabitabit in atrijs tuis. Ps.lxiiij.

Ceteri vero execati ſunt.

¶ Hic probat authoritate execationẽ aliorũ. vbi Primo ponit veritatem. Secundo ſubdit authoritatẽ.ibi Sicut ſcriptum eſt. Dicit ergo [Ceteri vero] alij ab electis [excecati ſunt] non ſolum non ſunt iuſtitiã conſecuti Sap.ij.Execauit eos malicia eoꝝ. Matt.xv. Ceci ſunt ⁊ duces cecorum.

Sicut ſcriptum eſt Dedit illis deus ſpiritum compunctionis: oculos vt non videãt et aures vt non audiant vſque in hodiernum diem.

¶ Hic adducit authoritatem Eſaie In qua tangunt tria mala de iudeis. Primũ eſt Inuidia in affectu: q͂a dedit illis ⁊c. Secundũ eſt Ignorantia in aſpectu.ibi. Et oculos vt non videant. Tertium eſt Pertinacia in effectu.ibi. Uſqꝫ in hodiernum. Ergo oderunt veritatem fidei: ex inuidia: non cognouerunt: ex ignorantia: pertinaces ſunt: ex malicia. Circa ſecundũ notat defectus in intellectu quo ad duos ſenſus diſciplinabiles: quorũ Oculos valet ad ſcientiam inueniendã per ſeipſum. Auris ad diſciplinã capiendã per aliũ. Dicit ergo. Ita ceteri execati ſunt [ſicut ſcriptum eſt] Eſa. vi. vbi habemus. Uade ⁊ dices populo huic: audite audientes ⁊ nolite intelligere: ⁊ videte viſiones: ⁊ nolite cognoſcere: execa cor populi huius ⁊c. Scriptum inq͂ ſic [Dedit illis dñs ſpiritum cõpunctionis] male.i. inuidie: quia compungũtur ⁊ dolent de ꝑdicatione chriſti ⁊ fide credentium in eum. Haymo. Spũm compunctiõis appellat mentẽ inuidentẽ.q: inuiderũt doctrine chriſti: ⁊ dedit illis [oculos] interiores [vt] conſecutiue non finaliter [non videant].i.per ſe veritatem non intelligant. [et aures] interiores [vt non audiant].i. ab alio veritatem non accipiant. Uocat enim rationẽ oculos inq͂ntum per ſe conſpicit: aures inquantuꝫ alio docente diſcit: ⁊ hoc durat [vſqꝫ in hodiernum diem] ij. Coꝛ.iij. Uſqꝫ in hodiernum diem cuꝫ legitur Moyſes: velamen manet ſuper cor eorum. Infelices iudei qui mentem habent ⁊ inuident. Oculos habent ⁊ non vident. Aures habẽt ⁊ non audiunt. Tempus habẽt et experimentum non accipiunt. Ergo de bono dolẽt: verum nõ vident. Magiſtris veritatis non credunt Tempus gratie non attendunt.

Ps.lxviij. Et Dauid dicit. Fiat menſa eorum coram ipſis in laqueum: et in captionem ⁊ in ſcãdalum et in retributionem ipſis Obſcurentur oculi eorum ne videant: et dorſum eorum ſemper incurua.

¶ Hic dicit cauſam ⁊ modum excecationis iudeorũ authoritate Pſalmiſte. Ubi primo tangit excecatiõis cauſam. Secundo excecationem ipſam.ibi. Obſcurentur oculi. Tertio excecatoꝝ pertinaciam.ibi. Et dorſum eorum. Cauſa excecationis fuit eoꝛuꝫ malicia. Circa quam primo tangit ipſam maliciã.ibi. Menſa. Scđo malicie euidentiaꝫ.ibi. Coram ipſis. Tertio vtriuſqꝫ effectum multiplicẽ.ibi. In laqueum. Dicit ergo [Et dauid].q. Ita dixit Eſa iudeos in parte fore excecãdos: ſed [⁊ dauid dicit] in pſ. Non optantis voto: ſed predicantis officio [Fiat menſa] ⁊c. Et hoc legitur dupliciter. Primo ſic [fiat menſa eorũ].i.malicia ab eis orta in qua delectantur. Ps. Quid gloriaris in malicia. Menſa inquã que eſt [coram ipſis] quia iniquitatem cognoſcunt nec vitant: fiat inquam [in laqueũ] vt eos a bono impediat [⁊ in captionẽ] vt eos in malo detineat [⁊ in ſcandalum] vt eos de peccato in peccatũ ruere faciat [⁊ in retributionem ipſis] vt eos in dãnationem mittat. Secundo modo exponitur ſic [fiat menſa].i.ſacra ſcriptura.de qua ps. Poſuiſti in conſpectu meo menſam [eorum] quia eis ſpecialiter data. menſa dico poſita [coram ipſis] ⁊ quo ad intelligentiã carnalem: quia in eius obſeruantijs carnalibus delectantur: ⁊ quo ad ſpiritualem quia intelligere poſſent ſi conarentur: fiat inquam ipſis [in laqueum] erroris vt ipſa.ſ.male intellecta eos illaqueet vt occidant chriſtũ quod ⁊ factum eſt cum dicebant. Joh. xviij. Nos habemus legem ⁊ ſcđm legem noſtram debet mori [⁊ in captionem] vt.ſ.ſit eis cauſa captiuitatis per Romanos [et in ſcandalum] vt ipſis iam in captiuitate poſitis ſit cauſa ſcandali ⁊ opprobrij. Titus enim eorum nobiliores ducebat ſecum ⁊ faciebat de eis ſpectaculum [⁊ in retributionem] vt ſit eis cauſa eterne dãnationis [Obſcurentur oculi eorum] interioris rationis [ne videant] lucem euangelice veritatis. Ps. Obſcurati ſunt: quia repleti ſunt terre do. iniqui. [et dorſum eorum].i. voluntatem. vñ glo. li. ar. quo onera diuinorum preceptorum debent portari [ſemper incurua].i. peccatis aggraua: ne ſurgant ad libertatem gratie ſynagoga enim eſt multum incuruata. de qua habetur Luc.xiij. Primum.ſ.oculorum obſcuratio reſpicit errorem in fide. Scđꝫ.ſ. dorſi incuruatio errorẽ in moribus. Infelix et incuruata nimis iudea incidit In laqueum erroris. In captionem captiuitatis. In ſcandaluꝫ confuſionis. In retributionem dãnationis. Uel in laqueo reatus. In captione ſeruitus. In ſcandalo ruina In retributione pena notatur.

Ps.lj.

Ps.xxij.

Ps.lxxiij.

Hic queritur ſuper illud Nunquid reppulit deus.

Gloſa. Deus reppulit eos ex parte. Contra. Joh.vj. Eum qui venit ad me non eijciam foras: ergo nullum repellit. Rñſ. Repellere dicitur gratiam venientibus non impertiendo: non aũt venientes abijciendo. Itẽ. Interpellat deũ aduerſus iſrael. Cõtra. Matt. vj. Orate pro perſequentibus ⁊ calumniantibus vos. Reſpon. Interpellatio hec fiebat zelo iuſtitie vt corrigerentur: non appetitu vindicte vt punirentur. Itẽ. Relictus ſum ego ſolus. Cõtra. Uidetur ꝙ fuerit mẽtitus: quia Abdias iam nunciauerat ei quomodo pauiſſet prophetas. iij. Reg. xviij. Rñſ. Relictum ſe ſolum dicit: non ſolum dei cultorem: ſed apertum cultorem ⁊ defenſorem. Item ſuper illud Reliqui mihi ſeptẽmilia. Glo.i. oẽs bonos; quia per ſeptem vniuerſitas: per mille perfectio deſignatur. Contra. Non oẽs boni ſunt perfecti. Rñ. Duplex eſt perfectio. Sufficiẽtie: quam habent oẽs boni: ⁊ Abũdantie: quam nõ habent omnes. Item. Si aũt ex gratia: non ex operibus Contra. Ergo nullus poteſt mereri alteri primaꝫ gratiam: nec ſibi augmentum gratie. Item. Uita eterna habetur ex operibus: ⁊ tamen ex gratia. Rñſio. Põt aliquis mereri alij primam gratiam: ſibi augmentum gratie ⁊ etiam gloriam: ſed illud meritum eſt principaliter a gratia. Unde gratia ex gr̃a potius eſt q̃ ex meritis: ⁊ tamen bene cõpatitur ⁊ facit merita. Uel dicẽdum ſm Origenẽ. ꝙ opera de quibus apoſtolus facit multotiens mentionem nõ ſunt opera iuſtitie que mãdantur in lege: ſed circũciſio carnalis: ritus ſacrificiorum: ⁊ obſeruantia ſabbatorũ. Item ſuper illud Ceteri excecati ſunt. Glo. quia credere noluerũt. Cõtra. Cecitas eſt cauſa quare non crediderunt: non ergo e conuerſo. Rñ. Duplex eſt cecitas. Culpe: ⁊ hec eſt cauſa infidelitatis: ⁊ Pene: ⁊ huius cauſa eſt infidelitas. Item ibidẽ glo. Quicunqꝫ quod intelligit noluit credere: id debet conſequi: vt quod vult: de cetero nõ poſſit credere. Contra. Auguſt. Poſſe credere natura eſt oim. Reſpõ. Non poſſit.i. vit poſſe. Itẽ ſuper illđ Dedit ei ſpm̃ cõpunctionis. Glo. malum. Contra. Deus

Perfectio duplex ẽ.

Cecitas ẽ duplex.

non eſt author mali. Añſ. Datio hec permiſſiue intelligitur: non effectiue.

Dico ergo. Nunquid ſic offenderunt vt caderent.

¶ Superius oſtendit q̄ caſus iudeorum nō eſt vniuerſalis. Hic oſtendit q̄ non eſt inutilis. vbi Primo querit vtrum omnino ſit inutilis caſus iudeorum. Secundo probat q̄ non: quia eſt occaſio ſalutis gētium. ibi. Abſit. Tertio concludit q̄ multo plus vtilis eſt finalis conuerſio ipſorum. ibi. Quod ſi delictum illorum. Dicit ergo [Dico ergo] q̄ſi. Sic dicit ſcriptura de iudeis ꝛ caſu eorum. Ne aūt videar dicere q̄ eorum caſus ſit omnino inutilis [Dico ergo Nunquid ſic offenderunt vt caderent] tantū ſupra. i. vt eorū caſus eſſet omnino inutilis. Hoc dicit ne propter pdicta deſpiciant a gētib⁹ Mich. vij. a Ne leteris inimica quia cecidi: conſurgā Pō. Nunquid qui do.

¶.x.l. **Abſit. Sed illorū delicto ſalus eſt gētibus vt illos emulentur.**

¶ Hic oſtendit q̄ caſus iudeorum eſt occaſio ſalutis gentium. Ubi ponit queſtionis propoſite ſolutionem. Secundo ſolutionis verificationem. ibi. Sed illoꝝ delicto. Tertio ſequentem ex hoc emulationē. ibi. Ut illos emulentur. Dicit ergo [Abſit] vt iudeorum caſ⁹ ſit omnino inutilis: ſed potius vtilis: quia deus omnipotens non ſinit mala fieri: niſi adeo eſſet oīpotens vt ex malis bona eliceret. [ſed illoꝝ delicto] quo excecati chriſtum occiderunt [ſalus eſt gentibus] occaſionaliter. i. eorum peccatū fuit occaſio ſalutis gentium: qd̄ enim fuit eis peccatū: hoc fuit fructus ꝛ vtilitas gentium. ſ. occaſio chriſti. Uel [illoꝝ delicto] quo poſtmodum pdicationem apoſtolorum reppulerūt [ſalus eſt gentibus] Tum quia per paſſionem chriſti gentes redempte ſunt. Tum quia apoſtoli a iudeis repulſi: ad gentes conuerſi ſunt. Act. xiij. Uobis oportebat pmū predicare verbum dei: ſed quia reppuliſtis illud ꝛ indignos vos iudicaſtis vite eterne: ecce cōuertimur ad gentes. Eccle. j. Oritur ſol in gentibus ꝛ occidit in iudeis. [Ut illos emulentur] Hoc quadrupliciter legiṫ. Uno modo ſm̄ q̄ illos: refertur ad gētiles. Alio modo prout refertur ad iudeos. Et vtroq̄ modo dupliciter. Primo modo ſic. ita [delicto illorum eſt ſalus gētib⁹] ita [vt] iudei ad chriſtum nondum conuerſi: illos gentiles ſimiliter ad chriſtum conuerſos [emulētur illos] inuidendo eis. Job. v. Paruulum occidit inuidia. Secundo legitur ſic [vt] iudei ad chriſtum cōuerſi [illos] gentiles ſimiliter ad chriſtum conuerſos [emulētur] eos imitando: quia gentiles facti ſunt in caput: iudei in caudam. Deut. xxviij. Faciet te dñs in caudam: nō in caput. Tertio modo ſic [vt] gentiles [illos]. ſ. iudeos credentes [emulentur] imitando eos in credendo. Quarto modo ſic: ita [vt] gētiles [illos] iudeos [emulentur] eorum peccatis indignando. Salus ergo ineſt

Sal⁹ ineſt gentibus quintupliciter

gentibus Effectiue a deo. Meritorie a paſſione chriſti. Formaliter a gratia. Manifeſtatiue ab operibus Occaſionaliter a peccato iudeorū: quo chriſtum occiderunt ꝛ verbum dei reppulerunt.

Quod ſi delictum eorum diuitie ſunt mundi. et diminutio eorum diuitie gentiuꝫ: quāto magis plenitudo eorum.

¶ Oſtenſo q̄ caſus iudeorum non fuit inutilis. Hic concludit q̄ multo magis finalis conuerſio eorūꝫ erit vtilis. vbi Primo ad hoc probandū innuit duo argumenta. Secundo concluſionem. Primū argumentum ibi. Quod ſi delictum. Scd̄m. ibi. Et diminutio eorum. Concluſio. ibi. Quanto magis. Primum argumentū eſt tale. Deus magis ordinat bona q̄ mala: ſed caſuꝫ iudeorum ordinauit ad vtilitatem gentiū: ergo multo plus ſalutem iudeorū ordinabit ad vtilitatem gentiū

Aliud argumentū tale eſt. Plura bona paucioꝛib⁹ vtilioꝛa: ſed conuerſio paucorum iudeorum vt apoſtolorum vtilis fuit ad ſalutem gentiuꝫ: ergo multo plus plenitudo conuerſionis eorum. Et hoc eſt quod dicit, [Quod ſi delictum] i. infidelitas eorū diuitie ſunt mūdi] per occaſionem: non per cauſam. Malū enim non eſt cauſa boni: ſed ex malo bonum eliciens qui omnia predeſtinatis facit cooperari in bonum. Sup. viij. Diuitie dico ſpūales: non corporales. De quibus Eſa. xxxiij. Diuitie ſalutis ſapientia ꝛ ſcientia. [et diminutio eorum] id eſt abiectio vt apoſtoli pauci ꝛ parui: ſecundum illud Non multos ſapientes elegit deus ꝛc. j. ad Coꝛ. j. qui dicuntur diminutio: quia per eorū cōuerſionem diminutus eſt numerus iudeorum. Si inquam huiuſmodi diminutio [diuitie gentium] ſunt ſuple: per cauſam: non ſolum per occaſioneꝫ. Ipſi enim apoſtoli ditauerunt gentes diuitijs ſpiritualib⁹ [quāto magis plenitudo eorum] id eſt plena eorum conuerſio que fiet in fine mundi. q. d. Si paucorum conuerſio eſt vtilis: quanto magis cōuerſio oīm erit vtilis.

Uobis enim dico gentibus: quandiu quidē ego ſum gentium apoſtolus: miniſterium meum honorificabo. Si quo modo ad emulandum prouocē carnem meam: et ſaluos faciam aliquos ex illis.

¶ Oſtēſum eſt ſuperius q̄ caſus iudeoꝝ non eſt vniuerſalis: ꝛ q̄ non eſt inutilis. Hic tertio oſtendit q̄ nō eſt irreparabilis. ꝛ Primo ratione ſumpta ab expectatione ſpei. Secundo a natura ſpei. ibi. Quod ſi deliberatio eſt ſancta. Prima ratio talis poteſt elici. Quod ſubeſt ſpei eſt poſſibile: ſed reparatio iudeorū ſubeſt ſpei apoſtoli: quia aliter non laboraret ad eorum ſalutem: ergo reparatio iudeorum eſt poſſibilis. Primo ergo dicit q̄ laborat ad conuerſionem iudeorum. Secundo oſtendit quare: quia valde eſſet vtilis conuerſio eoꝝ. ibi. Si enim amiſſio eorum. In prima tangit apoſtolus quatuor de ſe ſcilicet Propriam legationem: quia gentium apoſtolus. Generalem laborem. ibi. miniſterium meum honorificabo. Laborantis intentionem. ibi. Si quo modo. Laboris vtilitatem. ibi. Ut ſaluos

Dicit ergo [Uobis enim] quaſi. Ita vtilis erit plena conuerſio iudeorum. Et quia aliquis quereret. Poterūt ne conuerti? Reſpondet. Poterūt vtiq̄ [Uobis enim dico gentibus] qui mihi eſtis proprij [quandiu quideꝫ ego ſum gentium apoſtolus] quod erit ſemper. Gala. ij. Qui operatus eſt Petro in apoſtolatum: operatus eſt ꝛ mihi inter gentes. pꝛlo Timo. ſecundo. Doctor gentium in fide et veritate [miniſterium] non dominium [meum] id eſt apoſtolatus mei. j. Corinth. quarto. Sic nos exiſtimet homo vt miniſtros dei [honorificabo] amplificando ꝛ vltra debitum ſuperaddendo: ſcilicet laborando ad conuerſionem iudeorum. ij. Corint. ſexto. Ut non vituperetur miniſterium noſtrum. Honorificabo inquam tentando [ſi quo] id eſt aliquo [modo prouocem] id eſt prouocare valeam [carnem meā] id eſt iudeos de quibus natus ſum: qui ſunt cognati mei ſecundum carnem. Supra. ix. [ad emulandum] id eſt imitandum me. j. Corinth. quarto. Imitatores mei eſtote [et] ſic [ſaluos faciam aliquos ex illis] ſaltem ꝛ ſi non omnes Felix qui habet predicationis officium diligenter exequiṫ miniſterium: ponit ſe in exemplum virtutis: perducit ad finem ſalutis.

Si enim amiſſio eorum recōciliatio eſt mūdi: que aſſumptio niſi vita ex mortuis.

¶ Hic oſtendit quod valde vtilis eſſet iudeorum conuerſio et probat hoc a minori. vbi Primo ponit antecedens. Secundo conſequens. ibi. Que aſſumptio.

Dicit ergo. [Si enim amiſſio] quaſi. et ideo laboro quia eorum conuerſio vtilis eſſet ad informationem gentium. [Si enim amiſſio] id eſt infidelitas [eorum] per quam perditi ſunt Hiere. l. Grex perditus factus eſt populus meus [reconciliatio eſt mundi] id eſt occaſio reconciliationis gentium de vniuerſo mundo [que aſſumptio] id eſt cuius valoris erit aſſumptio reliquorum iudeorum [niſi vita] id eſt iuſtificatio gentiuꝫ per verbum doctrine et exemplum vite: vita inquam [ex mortuis] id eſt ex morte qua gentes erant prius mor

tue. Hoc dicit quia iudei apti erant ad alios conuertẽdos propter noticiã ſcripturarũ: vt tangitur de Apollo Act. xviij. Auge. Abſurdum videretur ſi offenſio illorum reconciliationem mundo donauerit: ſi aſſumptio eorum mundo non maius aliquid largiretur: bonum enim eſt cauſa boni per ſe: ſed malum non niſi per accidens.

Quod ſi delibatio ſancta ⁊ maſſa: et radix ſancta ⁊ rami.

¶ Hic oſtendit caſum iudeorum reparabilem per naturã ſpeciei. Et primo ex ſanctitate apoſtolorũ ⁊ aliorum ex iudeis credentium. Secundo ex ſanctitate patrum antiquorũ. ibi. Et ſi radix ſancta. Et ſm hoc ponit duas ſimilitudines: vnã delibationis ⁊ maſſe: aliam radicis ⁊ ramorũ. Prima ꝓpter apoſtolos. Scđa propter prophetas ⁊ patriarchas. Dicit ergo [Qđ ſi delibatio]. q. ⁊ patet ꝙ poſſibilis eſt eorum aſſumptio ad ſalutem [ꝙ] pro quia [ſi delibatio eſt ſancta]. i. pauci de illis aſſumpti ſanctificati ſunt vt apoſtoli ⁊ alij diſcipuli: ⁊ dicitur delibatio illud modicũ qđ de aliqua maſſa ſumitur ad guſtandum ⁊ experiendũ ſicut modicum vini de dolio. Vñ illi pauci de iudeis ad deũ conuerſi vocantur delibatio Oſee. ix. Quaſi vuas in deſerto inueni iſrael ⁊ quaſi prima poma ficulnee. i. in cacumine vidi patres eorum. Si ergo iſti pauci ſanctificati ſunt [⁊ maſſa]. i. totum genus poterit ſanctificari Eſt ergo ratio talis. Si pars alicuius totius eſt ſancta ⁊ munda ⁊ totũ poteſt eſſe ſanctum ⁊ mundũ. Sed aliqua pars de populo iudeorum eſt ſancta ⁊ munda: vt apoſtoli: ergo ⁊ iudei poſſunt ſanctificari ⁊ mundari [et] ſi [radix ſancta] vt patriarche a quibus humorẽ fidei trahunt [et rami] poterunt ſanctificari. i. qui de genere eorum excreuerunt: ⁊ in eorũ fide fundati ſũt Oſee. xiiij. Erumpet radix eius vt libani ibunt rami eius. Eſt ergo ratio talis Si radix arboris eſt bona et rami poſſunt eſſe boni. Sed radix populi iudeorum in patriarchis ⁊ prophetis fuit ſancta ⁊ bona: ergo ipſi iudei qui ſunt ſicut rami procedentes poſſunt eſſe ſancti ⁊ boni: ⁊ ſic reſtat principale propoſitum ꝙ gentiles non debent contemnere iudeos propter caſum eorum. Tum quia caſus eſt particularis: tum quia vtilis: tum quia reparabilis.

Delibatio qđ eſt;

¶ Notandum eſt hic ꝙ eccleſia vel vir iuſtus arbori comparatur propter multa.

B

Eccl'a vel vir iuſtus propter multa arbori comparatur.

Primo propter pedis. i. fidei immobilitatẽ. vnde hic de gentili inſerto arbori credentium dicitur. Tu autẽ fide ſtas. ij. Theſ. ij. Nõ cito moueamini a veſtro ſenſu. Non ſic illi de quibus Sap. iiij. Adulterine plantationes non dabunt ra. nec ⁊c.

Secundo propter ſtipitis. i. ſpei erectionem ⁊ ꝓceritatem. Dañ. iiij. Arbor alta ⁊ magna ⁊ ꝓceritas eius tangẽs celũ. Nec ſic ille de quo Job. xix. Quaſi auulſe arbo. abſtulit ſpem m.

Tertio propter radicis ⁊ charitatis humorẽ. Eph. iiij. In charitate radicati ⁊ fundati. Sed heu Oſee ix. Percuſſus ẽ Ephraim vento. ſ. tentatiõis: radix eorum exiccata eſt.

Quarto ꝓpter ramorum. i. propter virtutum cardinalium expaſſionẽ. Oſee. vi. Erũpet radix eius vt libani ibunt rami eius. Sed heu quia in multis confringuntur rami inconſummati.

Quinto propter florum. i. morum pulchritudinẽ ⁊ honeſtatem. Eccle. xxiiij. Flores mei fruct⁹ honoris et honeſtatis. Sed heu Eſa. xl. Exiccatum eſt fenum et cecidit flos.

Sexto propter foliorum. id eſt verborum ſuauitatem ſeu ſanitatem. Apocalipſis vltimo. Folia eius in medicinam.

Pſ. j.

Septimo proter fructuũ. i. operum vtilitatem. Mat. vij. Arbor bona fruct⁹ bonos fa. ⁊ econtra. Pſ. Erit tanꝗ lignum quod plantatum eſt ⁊c.

Octauo propter vmbre. i. miſericordie protectionem. Oſee. vi. Conuertentur ſedẽtes in vmbra eius. Sed heu de multis dicitur canonica Jude. Arbores autumnales infructuoſe. ⁊c.

Quod ſi aliqui ex ramis fracti ſunt: tu autẽ cum oleaſter eſſes: inſertus es in illis: et ſocius radicis et pinguedinis oliue factus es noli gloriari aduerſus ramos.

¶ Superius oſtendit apoſtolus ꝙ non debent gentiles inſultare iudeis: nec eos contẽnere: rationib⁹ ſumptis ex parte caſus iudeorum. Hic oſtẽdit idem rationibus ſumptis ex parte vocationis gentium. Ubi primo oſtendit ꝙ non debent contra iudeos gloriari. Secundo ponit ⁊ deſtruit cauſam vnde poterant gloriari ibi. Dicis ergo fracti ſunt rami. Tertio ſubdit cauſaz quare debent a gloriatione reprimi. ibi. Uide ergo bonitatem. In prima parte ꝙ non debent contra iudeos gloriari: oſtendit Primo quia boni iudeorum participes facti ſunt. Secundo ꝙ iudei nihil boni ab eis habuerunt. ibi. Qđ ſi gloriaris. In prima parte: ad oſtendendum propoſitum. Primo ponit rationem ſumptã ex ſtatu gentium ante conuerſionem. Secundo aliam ſumptã ex ſtatu gẽtiũ poſt cõuerſionẽ. ibi. Et ſoci⁹ radicis. Tertio ſubdit principalem intentionem. ibi. Noli gloriari. Dicit ergo [Qđ ſi aliqui]. q. Si radix ſctã: et rami [ꝙ] pro ſed [ſi aliqui ex ramis fracti ſunt] vento: ſcilicet infidelitatis ⁊ iniquitatis a dei promiſſione et fide patrum excisi [Tu autem cum oleaſter eſſes] ideſt naturaliter ſterilis ⁊ amarus. Oleaſter enim eſt oliua ſilueſtris: ſterilis: et amara naturaliter: quod et ipſe gentes erant ante conuerſionem. Naturalis eñ erat malicia eorum. Sap. xij. Et ad Eph. ij. Eramus naturaliter filij ire [inſertus es] aliena operatione nõ tua ⁊ contra etiam legem inſertionis: quia ramus bonus in mala arbore inſeritur non econtra [in illis]. id eſt loco ipſorum. q. d. Ramus amarus aliunde inſertus bono trunco non debet gloriari contra ramũ proprium trũci. Sed ſic ſe habet gentilis ad iudeũ: quia inſertus eſt fidei patriarcharum: ergo non debet gloriari contra eum nec contẽnere eũ [⁊ factus es ſocius radicis oliue]. i. particeps humoris ⁊ viriditatis fidei patriarcharũ qui fuerunt radix oliue. i. populi iudaici olim fructiferi. ſm illud Hiere. xj. Oliuã vberẽ pulchram fructiferam ſpecioſam vocauit dñs nomen tuum [et] etiam factus es ſocius [pinguedinis oliue]. i. charitatis apoſtolorum qui pre ceteris pinguedinem charitatis: habuerunt. Si inquã ita eſt [noli gloriari] inſultando [aduerſus ramos] fractos. Prouer. xvij. Qui in ruina letatur alterius nõ erit impunitus. Uel [aduerſus ramos] ſtantes. i. iudeos ad chriſtũ cõuerſos: eos contẽnendo. q. d. Accipiens non debet gloriari contra dãtem de bono accepto. Sed gẽtiles habuerunt a iudeis. ſ. ab apoſtolis congnitionẽ fidei ⁊ dilectionem dei: ergo contra iudeos non debent gloriari. Ideo Ephe. ij. Jam non eſtis hoſpites ⁊ aduene: ſed eſtis ⁊c. ſupedificati ſuper fundamentũ apoſtolorum et prophetarũ ⁊c. Ramus ergo fractus dicit̃ iudeus infidelis. Oleaſter incredulus gentilis. Radix fides patriarcharũ. Pinguedo charitas apoſtolorũ. Oliua gens iudeorum.

Oleaſter qd ſit.

Gloriari nõ debet accipiens cõtra dãtẽ de bono accepto.

Quod ſi gloriaris: non tu radicem portas ſed radix te.

¶ Hic oſtendit ꝙ gentiles contra iudeos non debent gloriari: quia iudei nihil boni ab eis acceperunt: ſꝫ potius econuerſo. Ubi primo ſupponit gloriationem. ibi Quod ſi gloriaris. Secundo deſtruit talis glorie rationem. ibi. Non tu radicem portas. Dicit ergo [ꝙ ſi gloriaris] contra ramos attende ſuple: dignitatem eorum in radice: quia [non tu radicem portas]: id eſt ſuſtentas [ſed radix te] portat ſuple: quaſi dicat. Nullus debet gloriari aduerſum illum cui nihil preſtat: ſed gens iudea nihil habet a gentili: ſed gentilis ab illa habet fidei humorem ad nutriendum patrũ exempla: ad viuendum legis et prophetarum teſtimonia diuina miracula et promiſſa ergo non debet contra eam gloriari.

Dicis ergo Fracti ſunt rami: vt ego inſe-

rar: Bene: propter incredulitatem fracti ſunt: tu autem fide ſtas.

¶ Habito ꝙ gentiles non debent contra iudeos gloriari: hic ponit ⁊ deſtruit occaſionem vnde poterant gloriari. Et primo occaſionem qua poterant gloriari ponit. Scdo poſitam deſtruit. ibi. Bene: propter incredulitatem. Tertio a gloriatione retrahit. ibi. Noli altū ſapere. Dicit ergo. [Dices ergo] q. Ita reſpondes mihi tu gentilis [fracti ſunt rami]. i. iudei vento infidelitatis [vt ego inſerar] loco ramorum. Eſt ergo talis eorum ratio. Iudei repulſi ſunt propter me vt ego ad fidem inſerar: ergo ſum prelectus illis: et ita poſſum gloriari contra illos vnde etſi non contra radicem cui inſertus ſum: tamen contra ramos fractos poſſum gloriari: et reſpondet Apoſtolus [Bene] quaſi. Pro prima parte bene dicis: ſcilicet in hoc quod dicis ꝙ rami fracti ſunt: ſed in parte male dicis: ſcilicet in hoc ꝙ addis vt ego inſerar non enim propter hoc fracti ſunt rami: ſed potius [propter incredulitatem fracti ſunt] non vt tu inſeraris. Item non debes gloriari: quia ſtas inſertus: quia hoc non habes ex tuis meritis: ſed ex gratia fidei. Et hoc eſt quod dicit [tu autem fide ſtas] non tuo merito es inſertus. ij. Corinth. j. Fide ſtatis.

Noli altum ſapere: ſed time. Si enim deus naturalibus ramis nō pepercit: ne forte nec tibi parcat.

¶ Hic a gloriatiōe retrahit. Ubi hortatur fugere malum: Noli altum ſapere. Docet fugiēdi modum: Sed time. Addit ad hoc motiuum. Si enim deus ⁊c. ergo dehortatur malum: hortatur bonum: commiuatur periculū. Dicit ergo [Noli altum ſapere] ne et tu vento ſuperbie frangaris. Perflant enim altiſſima venti [ſed] potius [time] caſto timore: ſcilicet deum offendere. Eccles. viii. Deum time. Eccle. xxviij. Beatus homo qui ſemper eſt pauidus. [Si enim]. quaſi. Et debes vtiq; timere [ſi enim deus naturalibus ramis nō pepercit]. i. iudeis: quaſi per ſucceſſionē ⁊ iure hereditario fidem habentibus: ſm illud de Noe Heb. xj. Iuſtitie que per fidem eſt heres eſt inſtitutus. Uide ſup. [ne forte nec tibi parcat] Simile Luce. xxij. Si in viridi ligno hec fiunt: in arido quid fiet. Prouerbiorum ſexto. zelus et furor viri nō parcet in die vindicte

Hic queritur ſuper illud Nunquid ſic offenderunt vt caderent. Glo. Imo caſus eorum prodeſt. Contra. Malum non eſt bonum: ergo non eſt vtile: ergo non prodeſt. Reſponſio. Non prodeſt per ſe: ſed ꝑ accidens: ſcilicet per occaſionem. Item ſuper illud Quod ſi delictum illorum diuitie. Gloſa. Delicto illorū ditatus eſt mundus. Contra. Ergo peccatum eorum fuit de perfectione mundi. Reſpon. Delicto iudeorū ditatus eſt mundus per occaſionem: non per cauſam. Item ſuper illud. Apoſtolus gentium. Glo. non iudeorum. Contra. Erat apoſtolus Romanorum credentiū quibus ſcribit: in quibus vna pars erat iudeorum altera gentium. Rñſ. Primo ⁊ principaliter apoſtolus erat gentium. Secundario ⁊ per accidens apoſtolus iudeorum gentibus cohabitantium. Item ſuper illud Miniſterium meum honorificabo. glo. ſupra illud qđ debeo ſuperaddendo: vt etiam pro iudeis laborē. Cōtra. Aut iudei erant de populo ſibi commiſſo: ⁊ ita eis predicare debebat. Aut non: ⁊ ita predicando eis: in alieno edificabat. Reſponſio. Iudei per ſe habitātes in terra promiſſionis ad Petrum pertinebant. Habitantes vero cum gentibus ratione domicilij per accidens ad Paulum: vnde non erat debitor eorum niſi ꝑ accidens. Itē ſuper illud Quod ſi delibatio ſancta. glo. Cum delibatio vnius ſubſtantie ſit cum maſſa: nō poteſt eſſe delibatio ſancta ⁊ maſſa immunda. Contra. Licet aliqui de maſſa humani generis ſint mundi: tamen maſſa eſt immunda. Reſponſio. Glo. intelligit de immundicia quaſi connaturali ⁊ inſeparabili. Itē. Si radix ſancta: et rami. Contra. Patriarche fuerunt ſancti: et tamen multi eorum filij fuerunt mali. Reſponſio. Mali cum ſint quaſi rami aridi: non ſunt rami ſimpliciter: ſed ſecundum quid. Item ſuper illud Tu autem cum oleaſter eſſes. Glo. Sterilis naturaliter ⁊ amarus. Contra. Similiter ⁊ iudei ſecundum illud Epheſ. ij. Eramus natura filij ire ſicut ⁊c. Reſponſio Naturam vocat initium conſuetudinis a parentibus traducte: non vitium originis nature. Item ſuper illud Noli gloriari. Gloſa. Iſti per ſuperbiam fregit: iſti per humilitatem inſeri meruerunt. Contra. Titū. iij. Non ex operibus iuſtitie que fecimus nos ⁊c. Reſponſio. Gloſa loquitur de merito congrui: non condigni. Item ſuper illud Non tu radicem portas. Gloſa. Gens ſancta nil a te habet. Contra Philoſophiam a gentibus habent iudei. Rñ. Loquitur de pertinentibus ad ſalutem. Item ſuper illud Noli altum ſapere: ſed time. glo. Time caſte. Non: ne incidas in ſupplicium: ſed ne amittas tante gratie beneficium. Contra. Bonum eſt timere ſupplicium inferni. Rñ. Nō debes timere ſupplicium tantum nec principaliter: ſed amiſſionem gratie diuine.

Uide ergo bonitatem et ſeueritatem dei. In eos quidem qui ceciderunt ſeueritatem in te autem bonitatem: ſi permanſeris in bonitate. Alioquin et tu excideris.

¶ Superius oſtendit ꝙ non debent gentiles cōtra iudeos gloriari ⁊ poſuit ac remouit rationem gloriandi. Hic tertio ponit ea per que poſſunt ⁊ debent a gloriatione reprimi. Ubi ponit tria. Primum eſt cōſideratio in vtriſq; iuſtitie ac miſe dei. Scdm in ſeipſis cadendi poſſibilitas. ibi. Alioquin ⁊ tu excideris. Tertium in iudeis poſſibilitas reſurgendi. ibi. Sed ⁊ illi ſi nō permanſerint. In prima primo hortatur ad conſiderationem miſericordie ⁊ iuſtitie. Secundo ſubdit equitatē iuſtitie. ibi. In eos quidem qui ceciderunt. Tertio liberalitatem miſericordie. ibi. In te autem bonitatem Eſt ergo ſumma ſententie. Gentilis conſiderando ſeueritatem dei in iudeis qui peccauerunt ⁊ excecati ſūt debet ſibi timere ne ſimiliter ſibi accidat. Conſiderando gratuitā bonitatē dei: quia vocatus eſt non ſuis meritis: non debet ſuperbire: ⁊ ſic nullo modo debet gloriari cōtra iudeos. Et hoc eſt quod dicit. [Uide ergo] quaſi. Propter incredulitatem fracti ſunt: tu aūt ſtas [vide ergo]. i. diligenter attende [bonitatē ⁊ ſeueritatem dei] bonitatē miſericordie: ſeueritatē iuſtitie: quia hec duo bonitas ⁊ ſeueritas ſimul in deo ſunt ſm Pſ.
Miſericordia ⁊ veritas obuiauerunt ſibi: quia miſeri- Ps.lxxx
cors ⁊ miſerator ⁊ iuſtus dñs. Uide ergo vtrunq; cū iiij.
Dauid dicente. Miſericordiam ⁊ iudiciū cātabo tibi Ps.c.
domine ergo nec ſeueritas eſt ſine miſericordia ne vergat in crudelitatē: nec miſericordia ſine ſeueritate ne vergat in remiſſionem: ſed ſeueritas cū miſericordia vt ſonet in equitatem [in eos quidem qui ceciderunt] iudeos: ſcilicet incredulos. vide ſuple ſeueritatem. [In te autem] gentili credente [bonitatem] hac tamē conditione [ſi permanſeris in bonitate] vt ſcilicet totum quod habes bonitati eius attribuas. Cor. iiij. Quid habes quod non accepiſti? Aliter enim in damnum tibi conuertetur: ſm illud. ij. Pe. ij. Melius erat illis viam veritatis non agnoſcere ꝙ poſt agnitam retrorſum conuerti. Ideo ſubdidit [alioquin] niſi ꝑmanſeris in bonitate [et tu excideris] ſicut ⁊ illi et ſenties ſeueritatem. Matth. iij. Iam ſecuris ad radicem arboris poſita eſt: omnis ergo arbor que nō facit fructū excidetur? Luc. xiij. Succide ergo eam vt quid etiam terram occupat? Non eſt ergo locus gloriationis propter vbi ſeueritas iuſtitie damnat. vbi bonitas dei nō proprium meritum iuſtificat: vbi iuſtus de facili recidiuat.

Sed et illi ſi non permanſerint in incredulitate inſerentur. Potens eſt enim deus iterum inſerere illos.

Capitulum vndecimum

¶ Hic oſtendit in iudeis poſſibilitatē reſurgendi. Ubi Primo hoc proponit. Secundo probat a cauſa efficiēte. ibi: Potens eſt enim deus. Tertio probat idem a minori. ibi. Nam ſi tu ex naturali. Dicit ergo. [Sed ⁊ illi] iudei qui ſunt naturales rami [ſi non permāſerint in incredulitate] Frigus enim incredulitatis impedit effectum inſertionis [inſerentur] in bona oliua: ſcilicet in fide patrum ⁊ eccleſie. Inſerentur inquam quod vtique fieri poteſt [Potens eſt enim deus iterum inſerere illos] tanquam bonus agricola. Joh. xiiij. Ego ſum vitis vera et pater meus agricola eſt. Job. xiiij. Lignum habet ſpem quod ſi preciſum fuerit: rurſum vireſcit. Matth. iij. Potens eſt deus de lapidibus iſtis ſuſcitare filios Abrahe.

Nam ſi tu ex naturali excīſus es oleaſtro. et contra naturam inſertus es in bonam oliuam. Quanto magis hi qui ſecundum naturam inſerentur ſue oliue?

¶ Hic probat a minori quod iudei poſſūt reſurgere ab infidelitate ⁊ ſaluari. Et eſt ſua ratio talis ſm Origeñ. Facilius videtur proprie arboris ramos ſue radici reddere quam inſerere alienos. Si ergo gentiles inſerti ſunt fidei apoſtolorū ⁊ patrum: multo facilius iudei poſſūt inſeri: cum ſint eiuſdem generis. Et ita non ſunt contēnendi quaſi non poſſint ſaluari. Et hoc eſt quod dicit. [Nam]. q. Et vtique inſerentur [nam ſi tu] gentilis [ex naturali oleaſtro]. i. oliua ſilueſtri. i. ſterili ⁊ amaro ritu gentilium in quo natus es [excīſus es] ſecuri verbi dei. [et contra naturam]. i. contra conſuetū curſum nature. Naturale enim eſt ſurculum bone arboris malo trunco inſeri: non econuerſo: tu autem cum eſſes malus ſurculus [inſertus es] bone oliue. i. inſertus es per fidem [in bonam oliuam] ⁊ in conſortium fidei ſanctorū patriarcharum ⁊ prophetarum [quāto magis hi qui] ſunt [ſm naturam] rami oliue. ſ. iudei nati in cultu dei et fide patrum [inſerentur ſue oliue] non aliene ſicut tu: id eſt populo ſuo antiquorum patrum fidelium. q. d. multo magis inſerentur ⁊ poſſunt inſeri. Iſid. Olea grece oleon dr: ex quo in latinum tractū eſt vt oliua dicatur. olea autem ipſa eſt arbor: oliua fructus: oleum ſuccus. Eſt autem arbor pacis.

Inſeri malo trunco ſurculum bone colonis naturale ē. Olea qd ſit.

Nolo enim vos ignorare fratres myſterium hoc.

¶ Hec eſt tertia pars principalis huius capituli. Primo enim oſtendit apoſtolus quod non debēt inſultare iudeis rationibus ſumptis ex parte caſus iudeorū. Secundo ex parte vocationis gentiū. Hic Tertio oſtendit idem ex parte profunditatis diuinorū iudiciorum. Ubi primo oſtendit quod diuino iudicio iudei Prio ſunt excecati ⁊ poſtmodū illuminādi. Secundo oſtendit quō excecati ⁊ quō illuminandi. i. ibi ſm euangelium quidē. Tertio miratur ⁊ laudat profunditatē iudiciorū dei. ibi. O altitudo diui. In prima parte Primo proponit eis reuelare quoddā myſteriū. Secūdo oſtēdit quod eſt illud: quia excecatio pñs: ⁊ illuminatio futura iudeorū. ibi. Quia cecitas ex parte. Tertio probat hoc per ſcripture teſtimoniū. ibi. Sicut ſcriptum eſt. In prima Primo proponit. Secundo cauſam propoſiti ſubdit. ibi. Ut non vobiſipſis. Dicit ergo. [Nolo enim] q. Et vtique iudei inſerentur iterū ſue oliue quia interim quidam inſerentur. In fine vero omnes. [Nolo enim vos ignorare fratres] Doctor ei veſter ſum: ideo debeo vos docere. j. Tim. ij. Doctor gentium in fide et veritate [myſterium hoc]. i. occultum dei iudicium Simile habetur. j. Cor. xv. Ecce myſte. vo. dico.

Ut non ſitis vobiſipſis ſapientes.

¶ Nolo inquam vos ignorare. [Ut nō ſitis vobiſipſis ſapiētes]. i. ne putetis vos veſtro ingenio cōprehēdere et preſumatis de vro ſenſu. Eccle. vij. Alta profunditas quis inueniet eā. Et infra. xij. Nolite eſſe prudētes apud voſmetipſos. Eſa. v: Qui ſapiētes eſtis in oculis veſtris

Quia cecitas ex parte contigit in iſrael donec plenitudo gentium intraret: et ſic omnis iſrael ſaluus fieret.

¶ Hic exprimit illud myſterium quoad tria. Primū quorum: eſt preſens iudeorum excecatio. Secundum eſt gentilium illuminatio. ibi. Donec plenitudo. Tertium eſt futura iudeorum cōuerſio. ibi. Et ſic oīs iſrael Dicit ergo [quia] quaſi hoc eſt myſterium [quia cecitas contigit]. i. contingenter euenit non ex neceſſitate vel natura: ſed ex electione liberi arbitrij vel ex culpa [in iſrael]. i. in populo iudeorum: ⁊ hoc [ex parte] quia in quibuſdam nō in omnibus. Eſa. vj. Exceca cor populi huius. Cecitas inquam duratura [donec plenitudo gentium intraret] per fidem in ouile gratie. Et ſecundum gloſam aduerbium donec: notat ⁊ cauſam. i. occaſionem excecationis: quia ex hoc quod gentes ad fidem intrauerunt: occaſionaliter iudei excecati ſunt: et etiam terminum: quia poſtquam plenitudo gentium intrauerit illuminabuntur iudei: nunc autem adhuc expectant cum aſino reditum abrahe: id eſt cum ſenſu aſinino. Geñ. xxij. j. Regū. ij. donec ſterilis peperit plurimos: et que multos habebat filios infirmata eſt. Oſee iij. Dies multos expectabitis: et non fornicaberis: et non eris viro ⁊c. [et ſic] poſtquam plenitudo gentium intrauerit [omnis iſrael ſaluus fieret] in fine mundi predicante Enoch ⁊ Helia: vt habetur Apoca. xj. Et dabo duobus teſtibus meis et prophetabunt diebus mille ducentis ſexaginta: amicti ſaccis. Et Malachie vlt. per totum.

Donec aduerbium qd notet.

Sicut ſcriptum eſt. Ueniet ex ſion qui eripiat: et auertat impietatem ab Jacob. Et hoc illis a me teſtamentum cū abſtulero peccata eorum.

¶ Hic probat dictum miſteriū authoritate. Eſa. Ubi primo exprimitur promiſſio conuerſionis. Secundo tēpus implende conuerſionis. ibi. Et hoc illis a me. Promittitur autem duplex conuerſio iudeorum. Una quaſi violenta ante finem. Alia voluntaria in fine. ibi. Et auertat impietatem. Dicit ergo. [Sicut]. q. Omnis iſrael ſaluus fiet [Sicut ſcriptum eſt.] Eſa. lix. ſecundum interpretationem. lxx. Litera autem noſtra ſic habet. Timebunt qui ab occidente nomen domini: ⁊ qui ab ortu gloriam eius: cum venerit quaſi torrens violentus quem ſpiritus domini cogit. et venerit ſion redemptor ⁊ eis qui redeunt ab iniquitate in Jacob. Scriptum eſt inquam ſic [Ueniet] ſm carnem [ex ſion]. i. de iudeis ex quibus eſt chriſtus. Joh. iiij. Salus ex iudeis eſt. Nūe. xxiiij. Orietur ſtella ex iacob. et in Pſ. Nunquid ſion dicet homo: ⁊ homo natus eſt in ea [qui eripiat] etiam modo. q. violenter: quia nunc aliquis iudeorum vix conuertitur. [et auertat] in finem quaſi de facili: quia tunc voluntarie conuertentur [impietatem]. i. infidelitatem de chriſto [ab Jacob]. i. a iudeis. Uel [impietatem]. i. cultum legalis obſeruantie qui poſt aduentum chriſti eſt impietas: ſm glo. [Et hoc teſtamentum]. i. firma promiſſio eterne hereditatis complebitur ſuple. [illis a me: cum abſtulero peccata eorum]. i. in fine mundi: quia tunc implebitur in iudeis illud Mich. vlt. deponet omnes iniquitates noſtras: ⁊ proijciet in profundū maris oīa peccata noſtra. ecce ergo Aduentus: quia veniet Genus: quia ex ſion. Fructus: quia vt eripiat ⁊ auertat. Tps. quia cum abſtulero peccata eorum. Imitanda aduenientis humilitas. Appetenda aduentus vtilitas. Admiranda temporis opportunitas.

¶ Notandum quod effectus peccati eſt homines ſpiritualiter excecare ſecundum illud Soph. j. Ambulabunt vt ceci quia dño peccauerunt. Sūt ergo. vij. cecitates ſm ſeptem genera peccatorum.

Pcti effectus eſt holez ſpũaliter excecare.

Prima eſt ſuperbie que eſt regina viciorum. Eſa. lvj Speculatores qui. ſ. in alto poſiti ſunt ceci oēs: quia reſpiciunt excellentiā ſuam: ⁊ excellētie ſenſatorum corrūpunt ſenſus. Mat. xv. Ceci ſunt ⁊ duces cecorum. Scda inuidie: Sap. ij. Excecauit eos malicia eorum

Johā.ix. Ut qui vident ceci fiant: hoc enim prouenit ex viſa felicitate aliena: quippe quia mundi non reſpiciunt altum niſi prout eſt in tenebris mali: et res in tenebris non videtur. Tertia iracundie. Deute. xxviij. Percutiet te dñs cecitate ⁊ amentia. Sunt eñ quaſi furioſi. Et in pſ. Supercecidit ignis: ⁊ non viderunt ⁊c. Res enim in turbulento vt in aqua vel huiuſmodi non videtur. Ira enim turbulentia quedam eſt.
Quarta acidie. ij. Pe. j. Cui non preſto ſunt hec: cecus eſt et manu tentās. Acidioſus enim tentat ⁊ ſtatim pigricia deſerit inceptum: quippe ex quo non aperit oculos non ſic videt. Mar. x. Cecus ſedebat iuxta viam mendicans.
Quinta auaricie. Deut. xvj. Munera excecant oculos iudicum: quippe ſi ſtercus in oculum ceciderit excecat eum. Sic Tobias excecatus eſt. Sic vrſi excecantur. Et ſedechias legitur excecatus in Rebbatha quod interpretatur multa. iiij. Reg. xxv.
Sexta caſtrimargie ſiue gule. Prouerb. xxiij. Cui ſuffoſſio oculorum: nonne his qui morantur in vino. Eſa. lix. Palpauimus quaſi ceci parietē.
Septima luxurie. Gen. xix. Eos qui erant foris percuſſerunt cecitate. Et Sap. xix. Percuſſi ſunt cecitate ſicut illi in foribus iuſti.

Secundum euangelium quidem inimici propter vos: ſecundum electionem autem chariſſimi propter patres.

¶ Hic oſtendit quomodo excecati ſunt ⁊ quomodo illuminabuntur. Et primo oſtendit ꝙ per euangelium excecati ſunt: ſed per gratiam illuminabuntur. Scdo oſtendit vnde certū eſt ꝙ illuminabunt. ibi. Sine penitentia enim. Tertio per ſimile ꝓbat ꝙ potuerūt illuminari. ibi. Sicut enim ⁊ vos. Quarto oſtendit quare prius permiſſi ſunt excecari. ibi. Concluſit enim deus. In prima parte Primo tangit cauſam excecatiōis duplicem. Unam euangelice predicationis odium. Aliam inuidiam conuerſionis gentium. Secundo cauſam illuminationis duplicem. Unaʒ diuinē electionē. Aliam promiſſionem patribus factam. ibi. Secundū electionem autem. Dicit ergo [Secundum euangelium] q. Tunc quidem conuertētur oēs: ſed modo multi aduerſarij ſunt [ſm euāgeliū quidē]. i. propter euāgelium cui cōtradicunt: quod videtur eis legis deſtructiuum: qđ falſum eſt. Sup. iij. Legem ergo deſtruimus per fidem? Abſit. [Inimici ſunt] ſuþ. dei ⁊ eccle quia deo non placent: ⁊ omnibus hoībus aduerſantur j. Theſ. iij. Inimici in quā: ⁊ hoc [propter vos]. i. propter conuerſionē veſtrā: vel ad vtilitatē veſtrā. Act. xiij. Uidentes turbas iudei repleti ſunt zelo ⁊ contradicebant his que a Paulo dicebantur blaſphemātes [ſm electionem aūt]. i. per gratiam electionis: q2 alij qui eorum eliguntur [chariſſimi] quidam .ſ. eorum. i. conuerſi chariores etiam gentibus q2 vtiliores ſupra .j. Iudeo primum ⁊ greco. Electionem inquā que eſt eis [propter patres]. i. propter ꝓmiſſiones patribꝰ factas. Lu. j. Ad faciendā miſericordiā cum patribus noſtris ⁊c. Nā ſm glo. que de eiſdem loquitur inimici ⁊ dilecti: quia vna gens erat olim illorum: alij tamē ſunt inimici dei: alij dilecti ⁊ chariſſimi.

Sine penitentia enim ſunt dona et vocatio dei.

¶ Hic oſtendit vnde certum eſt ꝙ iudei illuminabuntur quia ex imutabilitate diuine ꝓmiſſionis. Dicit ergo [Sine penitētia] hoc tripliciter legit. Uno mō de penitētia dei. Alio mō de pnīa hoīs interiori ſiue exteriori. Tertio mō de pnīa homis exteriori tm̄. Dona vero ⁊ vocatio dei: Primo mō important bñficium diuine predeſtinatiōis. Secundo mō diuine inſpirationis. Tertio mō gratie baptiſmalis. Primo mō legit ſic [Sine penitentia] quaſi Ita in fine ſaluabuntur ꝓpter patres quibus facta eſt promiſſio [ſine penitentia eñ]. i. ſine diuini conſilij mutatione [ſunt dona]. i. promiſſiones [et vocatio]. i. electio [dei] eterna. Non enim penitet deū de eo quod ꝓmittit vel facit. Nūe. xxiij. Non eſt deus vt homo vt mutetur: neqꝫ vt filius hominis vt mentiatur. Uñ Malach. iij. Ego dñs ⁊ nō mutor. Scdo modo legitur ſic vt cōtinuetur ad illud quod ꝓceſſit: ſm electionē chariſſimi: ⁊ bene dico: ſm electionē: nō ſm merita. [Sine penitētia eñ] hoīs. ſ. ꝓcedente [ſunt dona]. i. gratie infuſio [et vocatio dei]. i. fidei interior inſpiratio. ſupra. viij. Quos predeſtinauit: hos ⁊ vocauit. Tertio modo legitur ſic: vt continuetur ad illud qđ preceſſit: cum abſtulero peccata eorum: q. Uere et auferentur etſi modo non plangant ea [ſine pnīa enim] exteriori etſi non ſine interiori] ſūt dona dei]. i. gratia baptiſmalis [et vocatio] ad fidem. Ut enim ait Ambro. gratia dei in baptiſmo non requirit gemitum neqꝫ planctum vel opus aliquod: ſed ſolam fidem et cordis contritionem: et omnia gratis condonat. Gr̄a dei in baptiſmo quid requirit.

Hic queritur ſuper illud In eos qui ceciderunt ſeueritatem: in te autem bonitatem. Contra. In omni opere domini miſericordia et veritas: ergo male diſtinguuntur ab inuiceʒ. Rñſ. Quamuis in omni opere domini ſit vtrumqꝫ: tamen in vno magis apparet miſericordia: in alio iuſtitia. Item ſuper illud Si permanſeris. glo. hac conditione. Contra. Etſi non ꝑmanſerit: nihilominus bonitas dei apparebit. Rñ. Apparebit: ſed non ita: imo tunc ſeueritas. Item ſuper illud Inſertus es in bonam oliuā. glo. i. per fidem inſertus patriarchis ⁊ ꝓphetis. Contra. Charitas ſm Dioñ. eſt virtus vnitiua nō fides. Rñ. Loquitur de fide formata que non eſt ſine charitate. Item ſuper illud Cōtra naturam. glo. Deus conditor omnium creaturarū nihil facit contra naturam: id enim cuilibet rei naturale eſt quod facit. Contra. Ergo ſuſcitatio mortui non eſt miraculum ſed naturale. Rñſ. Loquitur de natura naturante: non de natura naturata. Uel dicendum ꝙ natura dupliciter accipitur. Uel paſſiue. ſ. lex obedientie naturalis ad ſuum creatorem. Uel actiue: id eſt curſus ordinis naturalis. Primo modo miracula ſunt naturalia: ſed hec eſt natura ſecunduʒ quid dicta. Secundo modo non: ſed contra naturam. Item ibidem Gloſa contra illam nature legem a noticia remotiua ⁊c. Contra. Illaʒ legem ſiue ſit creata ſiue increata multi nouerunt. Reſponſio. Nouerunt eam multi non tamen noticia plena: ſed ſemiplena. vnde remota eſt a plena noticia. Item ſuper illud Qui auertat impietatem. Glo. Cultus iudeorum ab aduentu chriſti eſt impietas. Contra. Paulus poſt aduentum chriſti obſeruauit cultum iudeorum: ſcilicet votum nazareorum. Act. xij. ergo impie egit. Reſ. Gloſa. loquitur deponentibus ſpem in cultu illo vel poſt aduentū vbique diuulgatum. Item ſuper illud Secundum euangelium inimici. Gloſa. etiam nobis. Contra. Euāgelium precipit inimicos diligere. Mat. v. ergo ſecūdum euangelium non ſunt inimici. Reſponſio. Secundum euāgeliū. i. ꝓpter euangeliū inimici ſunt actiue: quia oderunt: non paſſiue: quia non oduntur. Item ibidem glo. Per euangelium quod contra legem eorum eſt: ergo euangelium eſt contrarium legi. Cōtra. Eze. j. Rota erat in rota. i. teſtamentum vnum in altero. Reſponſio. Carnalis intelligentia legis euangelio cōtrariatur: ſed ſpiritualis conuenit. Item ibidem glo. Ut homines mala faciant non eſt in eorum poteſtate. Contra. ergo non eſt eis imputandum. Reſponſio. Non eſt in eorum poteſtate libera ad perficienduʒ qđ volunt: ſed permiſſiua. Item ſuper illud Sine pnīa ſunt dona. glo. id eſt ſine mutatione diuini cōſilij. Cōtra. Ille qui predeſtinatus eſt diuino conſilio poteſt damnari. Rñ. Diuiſim eſt vera: coniunctim eſt falſa. Item ibidem glo. Gratia dei in baptiſmo non requirit gemitum neqꝫ planctum. Contra. Augu. Adultus niſi peniteat eum veteris vite: nouam inchoare nō poteſt. Rñ. Gloſa loquitur hic de gemitu ⁊ potentia exteriori: non de interiori.

Sicut enim aliquando et vos non credidiſtis deo: nunc autem miſericordiā conſecu

ti eſtis propter illorum incredulitatem: ita et iſti nunc non crediderunt in veſtram miſericordiam: vt et ipſi miſericordiam cõſequantur.

¶ Oſtenſo ꝙ iudei per euangelium ſunt excecati: ſed per gratiam illuminabuntur ⁊ etiam vnde certum eſt ꝙ illuminabuntur. Hic tertio oſtendit per ſimile ꝙ potuerunt ⁊ poterunt illuminari ⁊ eſt ſuum ſimile tale. Incredulitatem gentium conſecuta eſt miſericordia generaliter: ergo ⁊ incredulitatẽ iudeorum conſequetur miſericordia vniuerſaliter. i. gratia fidei que eſt ex miſericordia dei. Primo ergo ꝓponit ſimilitudinẽ. Secundo adaptat propoſitũ. ibi. Ita ⁊ iſti nunc. In ſimilitudine implicat duplicẽ ſtatũ gentilium. ſ. ſtatũ erroris precedentẽ: ſtatum fidei ſubſequentẽ. ibi. Nũc aũt miſericordiam cõſecuti. Similiter in ſecundo tangit duplicẽ ſtatũ iudeorũ: ſtatũ erroris ꝑſentẽ. ibi. Ita ⁊ iſti nunc nõ. Statũ fidei futurũ. ibi. Ut ⁊ ipſi. Dicit ergo. [Sicut] q. Et vtiq; iudei ſalui fient [ſicut em̃ ⁊ vos] o gentiles [aliqñ] longo tempore plus ꝙ̃ iudei [non crediduſtis deo] Eratis enim ſicut oues errantes. j. Pe. ij. glo. qua ratione vos olim permiſit deus non credere: ſcz ne cauſam ſuperbie haberetis poſtea conuerſi [nunc autem] tempore gratie. ij. Cor. vj. Ecce nunc tempus accepta. ⁊c. [miſericordiã]. i. peccatorum remiſſionem ⁊ fidei gratiam [cõſecuti eſtis] Sup. x. Uocabulo non plebem meam plebem meam: ⁊ non miſericordiã conſecutã: miſecordiã conſecutam. Conſecuti inquam [propter illorum]. i. iudeorum [incredulitatem] occaſionaliter: quia chriſtum occiderũt ⁊ apoſtolorum predicationẽ repulerunt: ⁊ ideo apoſtoli cõuerſi ſunt ad gentes [ita ⁊ iſti] iudei. ſ. [nunc non crediderunt] Glo. ne poſtea conuerſi materiã in lege gloriandi habeant [in veſtram miſericordiam]. i. in fidei ⁊ reconciliationis gratiã: que in nobis eſt ex dei miſericordia. Et dicit veſtra propter efficientiam: ſed olm quo ad ſufficientiam. Non crediderunt inquam [vt et ipſi] humiliati poſtmodũ [miſericordiam]. i. fidei gratiam [conſequantur] vobiſcum: ſicut aliqñ medicus ꝑmittit augeri morbum vt infirmus timeat: ⁊ magis obediens medico fiat ⁊ ſic ſanetur. Conuerſionis ergo gentilium tangit tẽpus: quia nunc in aduentu chriſti: efficientem cauſam miſericordia dei: occaſionẽ: incredulitas populi iudaici. Similiter conuerſionis iudeorũ tangit tp̃a: quia conſequentur in futuro: efficientem cauſã: qr miſericordiã: occaſionẽ qr credulitas gẽtiũ

Medicus cur aliqñ ꝑmittit morbũ augeri.

Concluſit enim deus omnia in icredulitate: vt omnium miſereatur.

¶ Habito ꝙ iudei poterunt accuſari: hic oſtendit quare permiſſi ſunt prius excecari. Ubi implicantur tria. ſcz excecatio: ibi. In incredulitate: excecationis ꝑmiſſio. ibi. Concludit deus: ꝑmiſſionis ratio. ibi. Ut olm. Dicit ergo. [Concluſit] q. Ideo aũt de iudeis ⁊ gentibus ita factum eſt [enim] quia [deus concluſit] ⁊ cõcludi ꝑmiſit [oĩa]. i. iudeos ⁊ gentiles: ſic accipitur oĩa Ioh. xij. Cũ exaltatus fuero a terra oĩa trahã ad me ipſum. [In icredulitate] Gloſ. quia aliter ex ſuperbia ruerent [vt oĩm miſereatur] Ambr. Concludit deus oĩa in infidelitate vt de amaritudine ſue infidelitatis penitendo confuſi ad dulcedinem miſericordie credẽdo conuerſi humiliores ꝑmanerent.

O altitudo diuitiarum ſapientie ⁊ ſcientie dei quam incomprehenſibilia ſunt iudicia eius: et inueſtigabiles vie eius.

¶ Hic admiratur ⁊ laudat profunditatẽ iudiciorũ dei. Ubi primo tangit diuinorum iudiciorum incõprehenſibilitatẽ. Secundo probat per humani ſenſus imbecilitatem. ibi. Quis enim cognouit. Tertio confirmat idem per humani meriti imperfectionem. ibi. Aut quis prior dedit. Quarto prorũpit in dei laudẽ. ibi. Ipſi honor ⁊ gloria. In prima ammiratur tria a nobis incomprehenſibilia. Primo ꝑſcientiam. ibi. O altitudo diuitiarum ſapientie. Secundo diſpoſitionẽ. ibi. ꝙ̃ incomprehenſibilia ſunt iudicia. Tertio operationẽ. ibi. Et inueſtigabiles: ergo nec ſcientia dei põt attingi ꝓpter altitudinẽ: nec diſpoſitio cõprehendi ꝓpter ſubtilitatem: nec vie inueſtigari propter multiplicitatẽ. Dicit ergo [O altitudo] q. Ita excecauit deus tã gentiles ꝙ̃ iudeos vt oĩm miſereretur: ⁊ hoc eſt incomprehenſibile. [O] ergo [altitudo]. i. profunditas. Eadem enim eſt dimenſio altum ⁊ profundum. [diuitiarum]. i. abundãtie ⁊ copioſitatis [ſapientie] que eſt de diuinis. qr ſm Aug. ſapientia eſt rerum diuinarum cognitio. [⁊ ſciẽtie dei] que eſt de humanis. Eſt enim ſcientia cognitio rerum humanarũ: ſm eundẽ ſanctum Aug. In ip̃o enim ſunt theſauri oĩs ſapientie ⁊ ſcientie. Col. ij. De iſtis diuitijs Eſa. xxxiij. Diuitie ſalutis ſapientia ⁊ ſciẽtia. Prouer. viij. Mecũ ſunt diuitie ⁊ gloria ⁊ opes ⁊c. Ecce ergo in deo noticia. Noticie ſufficientia. Sufficientie eminentia. In altitudine vides eminentiam In diuitijs ſufficientiam. In ſapientia et ſcientia noticiam [ꝙ̃ incõprehẽſibilia ſunt iudicia eius]. i. diſpoſitiones eius de rebus. Pſ. Iudicia tua abyſſus multa. Ps. xxxv. Philoſophus. Sicut ſe habet oculus noctue ad lumen ſolis: ſic intellectus noſter ad nature manifeſtiſſima: multo magis ad ea que ſunt ſuper naturã occultiſſima. [et ꝙ̃ inueſtigabiles vie eius]. i. impletiones diſpoſitionis: in quib⁹ oĩbus eſt miſericordia et veritas. Pſ. Uniuerſe vie dñi ⁊c. Eccles. viij. Intellexi quod oĩm operũ dñi nullã poſſit hõ inuenire rationẽ. Ps. xxiiij.

Quis enim cognouit ſenſum domini: aut quis conſiliarius eius fuit?

¶ Hic probat predicta per imbecillitatem ſenſus humani: querens [Quis enim]. q. Et vere magna eſt hec altitudo. [Quis enim cognouit ſenſum dñi?] de re. ſ. facta: vel etiã de diſpoſitione rerum. Eccle. j. Sapiẽtiam dei precedentem oĩa quis inueſtigauit? [Aut quis conſiliarius eius fuit?] de re fienda: vel in executiõe eius quod diſpoſuit. Iob. xxvj. Cui dediſti conſilium. forſitan illi qui non habet ſapientiam? Gloſa. Patris conſiliarius vnigenitus filius eſt qui et angel⁹ magni conſilij dicitur Eſa. ix. Secundum ſeptuaginta nõ aliquis homo vel angelus.

Aut quis prior dedit illi: et retribuetur ei? quoniam ex ipſo: et per ipſum: et in ipſo ſunt omnia: ipſi gloria in ſecula ſeculorum. Amen.

¶ Hic confirmat idẽ quod prius per humani meriti imperfectionem. vbi Primo querit innuendo partem negatiuam. Secundo reddit huius rationẽ. ibi. Qm̃ ex ipſo. Dicit ergo [Aut quis]. q. Et ſi nõ eſſent ſupra ſenſum: ſunt tñ ſupra meritũ [quis] enim [prior dedit illi] fidem. ſ. ⁊ bona opera: vt eius merito faceret de⁹ quod facit [et retribuetur ei] merces ex debito non ex gratia: quaſi nullus prior dedit ei. j. Paral. vlti. Tua ſunt oĩa ⁊ que de manu tua ſuſcepimus dedimus tibi. Iac. j. Oẽ datum op. ⁊ oẽ ⁊c. et. j. Cor. iij. Quid hẽs quod non. [Qm̃] Et vere nullus prior dedit ei [quoniam ex ipſo] tanꝙ̃ cauſa efficiẽte per potentiã que appropriatur patri. [et per ipſum] tanꝙ̃ cauſam exẽplarem ⁊ diſponentem per ſapientiam que appropriatur filio. [et in ipſo] tanꝙ̃ cauſa finali ⁊ conſeruante per bonitatem que appropriatur ſpirituiſancto [ſunt oĩa] ſuperiora: iſeriora: ⁊ media ſpũalia ⁊ corporalia: ⁊ ex vtriſq; compoſita. In hoc ergo ꝙ dicit Ex ipſo ⁊c. innuit trinitatem perſonarũ. [ex ipſo] enim refertur ad patrem. [per ipſum] ad filiũ. [in ipſo] ad ſpiritumſanctum. In hoc autem ꝙ ſubdit: ipſi non ipſis: notat eſſẽtie vnitatem. Eſt enim vnus deus in tribus perſonis ipſi inquam [gloria]. i. laus ⁊ fama perpetua [in ſecula] [conſecutiua [ſeculorum]. i. ſemper [Amen] confirmatio eſt. j. ad Tim̃. j. Regi ſeclorũ immortali ⁊ inuiſibili: ſoli deo honor ⁊ gl̃ia. Ex ip̃o: ⁊ p ip̃m: ⁊ i ip̃o ſunt oĩa: ipſi honor ⁊ gloria in ſecula. Thema eſt in feſto trinitatiſ. Duplici de cã iſtituta ſũt feſta; ⁊ dei: ⁊ ſctõꝝ

Feſta ad quid ſũt inſtituta.

Propter humanam edificationem. Propter diuinam honorificationem. Propter primum recitat apoſtol⁹ diuina beneficia: vt in ipſo edificemur: cũ dicat Ex ip ſo ⁊c. Propter ſecundum extolit preconia: vt a nobis deus honorificetur: cum addit: honor ⁊ gloria in ſecula. Circa primum Primo recitat perſonarum trinitatem. Secundo eſſentie vnitatem. ibi. Ipſi. In prima Primo notificat trinitatem vt creatricem. Secundo creationis generalitatẽ. ibi. ſunt omnia. Diſtinctio perſonarum patet in legendo.

Hic queritur ſuper illud Conſecuti eſtis miſericordiam. Glo. Probato ꝙ deficit natura: ⁊ ꝙ per li. arb. iuuari non poteſtis. Contra. Ergo eis non eſt imputandum ſi damnentur. Rñſio. Per liberum arbitrium ſolum ſine gratie non poteſt homo iuuari ſufficienter. Item ſuper illud Ut omniuꝫ miſeratur. glo. Contra. Non omnes ſaluantur. Rñſ. Omnium miſeratur quãtum eſt de ſe. Uel ſic diſtributio pro generibus ſingulorum: non pro ſingulis generũ. Item ſuper illũ O altitudo. glo. Solus deus omnia ſicut ſunt intuet. Contra. Ergo aĩa chriſti non videt oĩa. Rñſ. Solus deus intuetur oĩa per ſeipſuꝫ: ſed aĩa chriſti videt oĩa per verbum ſibi vnitum. Item ſuper illud Quis conſiliarius eius fuit. Glo. Patris eſt conſiliarius vnigenitus filius. Contra. Pater non habet opus conſilio. Rñſ. Conſiliarius accipitur hic pro ſecretario. Item ſuper illud Ex ipſo. glo. Sola dilectione creauit oĩa. Contra. Imo potentia ⁊ ſapientia. Rñſ. Sola dilectione mouente: ſed tñ potentia exequente ⁊ ſapiẽtia diſponente. Item ibidẽ glo. Cum audimus: oĩa omnes naturas debemus intelligere: non enim ex ipſo ſũt peccata. Contra. Mala actio eſt pctm̃: ergo non eſt a deo ergo nõ omnis actio eſt a deo. Rñſ. Mala actio inquãtum actio: eſt a deo: ſed non inquãtum mala. Item ibidẽ glo. Nõ omne quod ex ipſo eſt põt dici de ipſo. qꝛ non eſt de ſubſtantia ſua: ſm hoc ergo videtur ꝙ non põt dici chriſtus cõceptus de ſpũ ſancto: ſed ex. Rñ. Hec prepoſitio de: aliqñ accipitur effectiue pro ex: aliquãdo materialiter. Item ibidẽ glo. Inter mentem nr̃am et veritatem primã nulla interpoſita eſt creatura. Contra. Natura angelica ſuperior eſt nobis ⁊ veritate inferior: ergo eſt media. Rñſ. Dignior eſt vt nunc: non tamen immediatior. Item ibidẽ glo. He res quibus fruendum eſt: eademq; trinitas quedã ſumma res eſt. Contra. Tres res et vna res faciunt quaternitatem. Rñſ. Una res non connumeratur cum tribus: qꝛ idẽ cum qualibet illarum. Item ibidem glo. Si tñ res dici põt ⁊ non oĩm rerum cauſa: ſi tamen ⁊ cauſa: querit quare ⁊ non conuenienter põt dici res ⁊ cauſa. Rñ. qꝛ res dr̃ a reor reris: deus aũt non cadit ſub opinione: ⁊ Cauſa eſt: cuius eſſe ſequitur aliud: deum aũt nihil ſequitur ex neceſſitate. Item ibidẽ glo. Unum oĩa: propter patrem: equalia: propter filium: cõnexa: propter ſpũm ſctm̃. Cõtra. Hec tria ſunt eſſentialia: ergo cõueniunt cõmuniter tribus. Rñ. Hec dicunt per appropriationẽ: nõ per ꝓprietatẽ. Patri eñ (quia eſt principiũ totius diuinitatis vt dicit Aug.) appropriat vnitas Filio (qꝛ imago) equalitas. Spũiſctõ (qꝛ amor) cõnexio. Item ibidẽ glo. Ubi deus nouit oĩa que fecit ꝑ ipſuꝫ: ergo pater nouit in filio. Cõtra. Pater nõ eſt ſapiens ſapiẽtia genita. Rñ. Nouit oĩa in eo ſm ꝙ hec determinatio vbi vel in eo: determinat verbũ a parte appoſiti: nõ tñ put determiat verbũ a parte ſuppoſiti

Theologic ſcientia excellit alias ſciẽtias ſeptẽ modiſ

¶ Notandũ eſt hic ꝙ ſcientia theologie que eſt ſciẽtia dei excellit alias ſeptem modis.

Primo ſubiecti nobilitate: quia de deo. Prouer. viii. Audite me quia de rebus magnis locutura ſum. Unde in principio de anima. Nobilior dicitur ſcientia que eſt de ſubiecto nobiliori.

Secundo authoris dignitate. ii. Pe. i. Spũſancto inſpirati locuti ſunt ſancti dei hoĩes.

Tertio verborum ſuauitate. Cant. iiii. Fauus diſtillans labia tua ſponſa.

Quarto ſententiarũ firmitate. Prouer. xii. Labiuꝫ veritatis firmũ erit in ꝑpetuum.

Quinto dictorum aptione. Prouerb. xxvii. Apta ſūt prata ⁊ apparuerunt herbe virentes.

Sexto ſenſuum multiplicitate. Iob. xi. Utinam deus loquereẽ tecum vt oſtenderet tibi ſecreta ſapiẽtie ſue et ꝙ multiplex ſit lex eius.

Septimo finis vtilitate. ii. Tim. ii. Ab infantia ſacras literas noſti que te poſſunt inſtruere ad ſalutẽ.

Capitulum. xii.

Obſecro itaq; vos fratres per miſericordiam dei.

¶ Ab illa parte capituli primi vĩ. Reuelatẽ eñ ira dei ⁊c. Romanos cõuerſos de iudeis ⁊ gẽtib⁹ diſcordantes ad concordiã reduxit. Hic vero eos ad concordiaꝫ reductos in moribus inſtruit: quos Primo intẽdit inſtruere verbo predicationis. Secundo exemplo imitatiõis: quaſdam perſonas imitabiles proponẽdo: cap. vlt. ibi. Cõmẽdo aũt vobis. In pria pte Prio inſtruit oẽs gñalr: ca. iſto. Secũdo minores ⁊ inferiores ſpecialiter: ca. xiii. Omnis anima. Tertio maiores et perfectiores principaliter. ca. xiiii. ⁊. xv. In prima parte Primo inſtruit quomodo ſe habeant ad deuꝫ. Secundo quomodo ad proximum. ibi. Sicut enim in vno corpore multa membra. Itẽ in prima parte Primo iſtruit quomodo ſe habeant ad deum. Secundo quomodo ad proximum. ibi. Sicut in vno corpore. Item in prima parte Primo inſtruit quomodo ſe habeant ad deum ex parte corporis. Secundo quomodo ex parte anime. ibi. Et nolite conformari. Bene ſe habere ad deuꝫ ex parte corporis docet dupliciter. Primo vicia carnis mortificando. Secundo naturam conſeruando. ibi. Rationabile ſit obſequiũ. Tria vero ſolent inducere ad adquieſcendum exhortanti. ſ. Affectio amoris. Adiuratio rei excellentis. Utilitas exhortationis. Ideo apoſtol⁹ hec tria facit. Rogat amicabiliter: Obſecro fratres. Adiurat fortiter: per miſericordiaꝫ dei. Inſtruit vtiliter: quia vt exhibeatis. Dicit ergo [Obſecro]. q. Ex ipſo ⁊ per ipſum ⁊ in ipſo ſunt oĩa: ⁊ qꝛ in ipſo ſunt oĩa: ⁊ [obſecro itaq; vos] non ꝓcipio: ad Philẽm. Fiduciã multam habens imperandi tibi: propter charitatem aũt magis obſecro o [fratres] glo. Fratres eos vocat qꝛ quod rogat fraternitas exigit: obſecro inquã [per miſericordiã dei] vel mihi impenſam. i. per apoſtolatum miſericorditer mihi commiſſum. Uel vobis impenſam. i. per remiſſionẽ peccatorũ a deo vobis factã. Magna eſt hec adiuratio qꝛ per rem maxime charam ⁊ maxime neceſſariam.

Ut exhibeatis corpora veſtra: hoſtiam viuentem ſanctam: deo placentem rationabile obſequium veſtrum.

¶ Hic ponitur vtilis inſtructio. ſ. vt corpus propriũ deo offeratur ſicut hoſtia: vbi huius ſacrificij tanguntẽ quatuor cauſe. Efficiens que eſt penitẽs deuotus. ibi Exhibeatis. Materia que eſt propriũ corpus. ibi. Corpora veſtra Forma que eſt in bono ꝑſeuerare. ibi Uiuẽtem ſanctam. Finis qui eſt deo placere. ibi. Deo placere. Dicit ergo. [Obſecro inquam vt exhibeatis] id eſt ſponte offeratis. Sup. vi. Sicut exhibuiſtis membra veſtra ſeruire ⁊c. In tabernaculo enim domini nullus offert niſi vltroneus Exo. xxvi. [Corpora veſtra [non tantũ animas vel decimas [hoſtiam] in mortificationẽ vitiorum. Col. iij. Mortificate membra veſtra que ſunt ſuper terram [viuentem] per exhibitionem bonorũ operũ: ſignum enim eſt ꝙ homo mortuus eſt quando nõ mouet membra. Ps. Sacrificate ſacrificium iuſticie [ſanctã] ſcilicet per firmam in deo perſeuerantiam. Cauda eñ cum capite ꝓcipitur offerri. Leui. iij. [Deo placentem] per rectã intentionem: non ſicut hypocrite qui immolant demonijs ⁊ non deo Exterminant enim facies ſuas vt ab hoĩbus videanẽ Deut. xxxij. Amb. Tunc enim corpora noſtra ſunt ho Ps. L.

Sacrifi- ſtia deo acceptabilio ſi ipſa incōtaminata ſeruemus. cio ſpūali ergo in ſacrificio ſpūali debet eſſe volūtatis deuotio. ſeptē req- Integra oblatio: vitiorum mortificatio: bonorum ope runtur. rum exhibitio: exhibitionis continuatio: intentionis rectitudo: rationis diſcretio. Unde ſubdit. [Rationa nabile] in his omnibus ſit [obſequium veſtrum] Ut ſic mortificentur vitia: vt ſeruetur natura. In omni e- Serui dei rum ſacrificio precipitur offerri ſal. Leuit. ij. Et vide tria debēt tria in ſeruis dei: humilitatem cum dicit Obſequium. habere. A Concordiam cum addit Ueſtrum. Diſcretionem cum ſubdit rationabile.

Et nolite conformari huic ſeculo.

¶ Hic inſtruit habere ſe bene ad deum ex parte ani- me et Primo quo ad affectum. Secundo quo ad intel- lectum. ibi. Dico enim per gratiam. In prima tria fa cit. Dehortatur malum. ibi. Nolite conformari. Hor- tatur bonum. ibi. Sed reformamini. Subiungit com- modum. ibi. Ut probetis. Si enim recte ordinat affe- ctus noſter ad deum in declinatione mali: in operatio ne boni in experientia diuini beneplaciti. Dicit ergo [Et nolite] q. Ita exhibeatis corpora veſtra ec. [Et nolite] concupiſcendo [conformari] imitando [huic ſe- culo] fugiendo. Circa opus malum ergo implicat ho- minis Libertatem cum dicit [nolite] q. In voluntate veſtra eſt. Facilitatē cum dicit [conformari] Anima autem naturam ſpeculi habet quod ſtatim induit for- mam rei ad quā conuertitur. Exēplaritatē cum addit huic ſeculo. j. Joh. ij. Nolite diligere mundum nec ea que in mundo ſunt: quia omne qđ eſt in mundo ec.

Sed reformamini in nouitate ſenſus ve- ſtri: vt probetis que ſit voluntas dei bo na et beneplacens et perfecta.

¶ Hic hortatur ad bonum reformationis per gratiam vbi implicat Culpe deformitatē: propter qđ dicit Re formamini. Gratie formoſitatē: cum addit. In nouita te. Utriuſq; ſubiectum. ſ. mentem: cum ſubdit. Senſꝰ veſtri: Dicit ergo [Sed reformamini]. q. Nolite con formari huic ſeculo [ſed reformamini]. i. iterū forma mini: quia in Adā fuiſtis deformati. Uel [reformami ni]. i. iterū et iterū formamini de die in diē ad imaginem diuine formoſitatis ad quā formati eſtis. Gēn. j. Re- formamini inquā [in nouitate ſenſus veſtri]. i. ſic vt ſenſus veſter ſpūalis innouetur. Ephe. iiij. Renoua- mini ſpū mentis ve. Homo enim

B Formatus eſt per creationē. Geñ. ij. Formauit dñs deus hominem ec.

Difformatus per culpam. Deut. xv. Si autem habue- rit maculam aut claudus fuerit aut in aliqua parte de forme: non immolabitur.

Reformatꝰ per gratiā: vt hic dicit. Reformamini ſpū

Informatus per doctrinā. j. Tim. j. Miſericordiam conſecutus ſum: vt in me chriſtus oſtenderet oēm pa- tientiam ad informationem eorum qui ec.

Conformatus per aſſimilationem: ſup. viij. Predeſti nauit conformes fieri.

Trāſformatus per cōtēplationē. ij. Cor. iij. Nos aūt reuelata facie gloriā dei ſpeculantes in eādē i. t.

Reformaturꝰ per gloriam Phil. iij. Saluatorē expe ctamus dñm noſtrum Jeſum chriſtum.

Reformamini inquā ad hoc [vt probetis]. i. experimen to diſcatis in vobis. j. Theſ. vl. Omnia probate: quod Uoluntas bonum eſt tenete [que ſit voluntas dei]. i. quod deus dei qñ pōt vult. Uoluntas inquam [bona] in ſe: quia non vult niſi dici bona. bonum [et beneplacens] aliis conſiderantibus [et per fecta] in nullo diminuta. Notandum etiam q̄ volun- tas dei poteſt dici [bona] in probationibus [benepla- cens] in preceptis [et perfecta] in cōſiliis. Uel [bona] propter bonum nature [et beneplacēs] propter bonū gratie [et perfecta] propter bonū glorie. Uel [bona] quantum ad ſtatū incipientiū [beneplacens] quantum ad ſta tum pficientium [perfecta] quantum ad ſtatū perfectorū Uel [bona] in his qui habent fructū triceſimū: vt i ſta tu coniugali. [beneplacens] in his qui ſexageſimum. [perfecta] in his qui centeſimum: vt in ſtatu virginali

De hoc triplici fructu habetur. Lu. viij. Tangit ergo apoſtolus Experientie actum. ibi. vt probetis. Actꝰ obiectū. ibi. que ſit voluntas dei. Obiecti effectū. Et hunc triplicē. Bona. Beneplacens: et Perfecta.

¶ Notandum eſt hic q̄ multipliciter dicitur volūtas dei quam debemus probare et facere. C Uoluntas

Prima pctōꝝ ad pniam conuerſio. Ezech. xviij. Nolo dei quam mortē peccatoris ſed vt magis ꝯuertat et viuat. debemus

Secunda conuerſorꝝ a peccatis mundatio. Mat. viij probare et Tetigit eum dicens. Uolo mundare. facere

Tertia mūdatorū per bona opera ſctificatio. j. The. multipli- iiij. Hec eſt voluntas dei ſanctificatio nr̄a. citer dicit

Quarta ſanctificatorꝝ ad veritatis agnitionē illumina tio. j. Timo. j. Qui vult omnes homines ſaluos fieri, et ad agnitionem veritatis venire.

Quinta illuminatorum ad amorem inflāmatio. Lu. xij. Ignem veni mittere in terram.

Sexta inflāmatorꝝ per tribulationes pbatio. Heb. x Patientia vobis neceſſaria eſt vt voluntatē dei facien tes reportetis pmiſſionem.

Septima tribulatorū pfecta concordia et vnio Mat. xxiij. Quotiens volui congregare filios tuos.

Octaua vnitorū perſeuerantia finalis in pposito. Jo. xxj. Sic eum volo manere donec veniam.

Nona perſeuerantiū retributio et glorificatio. Joh. xvij Uolo pater vt vbi ego ſum: illic ſit et miniſter meus.

Dico enim per gratiam que data eſt mihi omnibus qui ſunt inter vos.

¶ Hic docet eos bene ſe habere ad deum quo ad intel lectum. Et primo docet vt ſobrie ſapiant. Secundo quomodo ſobrie ſapere valeant. ibi. Unicuique ſicut deus. In prima implicat tria Imperantis authorita- tem. ibi. Dico ec. Eorum quibus fit imperium pſum- ptionem. ibi. Omnibus qui ſunt inter vos. Imperij for maz. ibi. Non plus ſapere. Dicit ergo. [Dico enim] q. Illud obſecro: ſed iſtud prohibeo [Dico enim per gra- tiā que data eſt mihi]. i. authoritate apoſtolica. Gal. ij. Qui operatus eſt Petro in apoſtolatum operatꝰ eſt et mihi ec. Et cognouerunt gratiaz dei que data eſt mi hi. [omnibus qui ſunt inter vos] tales ſcilicet. Unde non dicit omnibus vobis: quia non erant omnes tales ſed aliqui eorum ſm glo.

Non plus ſapere quam oportet ſapere: ſed ſapere ad ſobrietatem.

Hic ponit forma imperij in qua prohibet quod eſt ma- lum. Scđo precipit quod eſt bonū. ibi. Sed ſapere ad ſobrietatē. Et hoc eſt quod dicit [Nō plus ſapere]. i. Sapiētia de diuinis myſteriis inueſtigare. Sapientia eīm eſt cō eſt diuino gnitio diuinorū [q̄ oportet ſapere] Damī. Omino nō au rū cogni- dendum eſt de deo dicere vltra hec que tradita ſunt no tio. bis a ſanctis apoſtolis et pphetis [ſed ſapere ad ſobrie tatem] ſine pſumptione. Prouerb. xxv. Sicut qui mel multū comedit et non eſt ei bonum: ſic pſcrutator maie ſtatis opprimet a gloria. Eccle. iij. Altiora te ne quęſie ris et fortiora te ne ſcrutatus fueris: ſed que precepit tibi deus cogita illa ſemper. Felix qui nec excedit per preſumptionem: nec deficit per ignorantiam: ſed ſuffi cit per temperantiam: vt nec ſuperbus nec remiſſus: ſed modeſtus ſit in inquirendo.

Et vnicuiq; ſicut deus diuiſit menſuram fidei.

¶ Hic docet quomodo ſobrie ſapere valeant: quia ſi ſeruant menſuram ſibi a deo traditam: Unde dicit. [et vnicuiq;] precipio ſcire ſuple: [ſicut deus diuiſit menſuram fidei] Hoc legitur dupliciter. Primo ſic. Sicut deus ec. id eſt ſecundum menſuram donorum datorum merito fidei vt ſic intelligatur menſura fidei cauſaliter. Spiritus enim ſanctus mēſurate dedit do- na. j. Corinth. duodecimo. Diuiſiones enim gratia- rum ſunt ec. Et qui magis eſt illuminatꝰ in fide et gra- tia magis poteſt inquirere. Secundo modo ſic Sicut deus ec. i. ſecundum fidem menſurate datam: vnicuiq; enim data eſt gratia ſm menſuram donationis chriſti

Ephe.iiij.Omnia obligāt ad amorem dei. Et dantis immenſitas: quia deus. Et danai liberalitas: quia diuiſit menſuram. Et doni ꝓcioſitas: quia fidei. Et ſuſcipientium generalitas: quia vnicuiqꝫ.

Sicut enim in vno corpore multa membra habemus: omnia autem membra non eundem actum habent: ita multi vnum corpus ſumus in chriſto: ſinguli autem alter alterius membra.

¶ Hec eſt ſecunda pars capituli. Ubi oſtendit quō ſe habeant ad ꝓximū: ⁊ Primo quō ad proximū bonum qui eſt de corpore eccleſie. Scḋo quō ad proximū malum: etſi non ſit de corpore eccleſie.ibi. Benedicite ꝑſequentibus. In prima ꝑte Primo oſtendit ꝙ fideles debēt ſibi mutuo miniſtrare ſm dona ſibi collata. Secundo oſtendit modū ſumminiſtrādi quo ad dona quedam ſpūalia.ibi. Habentes donationes. Tertio oſtēdit idem quo ad dona magis cōia.ibi. Dilectio ſine ſimulatione. In prima parte ad oſtendendum ꝙ ſumminiſtrare debent. Primo ponit exemplum de corpore naturali. Secundo adaptat in corꝑe myſtico.ibi. Ita multi vnum corpus. Exemplum aūt ꝓponit q̄tum ad tria.ſ.q̄tum ad corporis vnitatē: vñ dicit: in vno corpore. Membrorū pluralitatē: vñ dicit: multa mēbra. Mutuam ſumminiſtrationem. vñ addit. Oīa autem membra ⁊c. Similiter adaptat tria. Dicit ergo [Sicut].q. Ita vnicuiqꝫ diuiſit deus menſuram fidei. Et vere ita eſt [ſicut enim in vno corpore] naturali [multa membra habemus] diſtincta. [Oīa autē membra non eundem actū habent] vt patet ex diuerſitate inſtrumentorum. Nam ſm Ariſto.in li. de animalibus. Natura dat inſtrumenta ſm operationē qua indiget. [Ita multi] per diuerſa dona .ſ. nos catholici [vnum corpus ſumus] vnitate ſpūs ⁊ charitatis colligati in vna eccleſia: ⁊ hoc [in chriſto] capite. *(Corpus vnū qualr nos dicimur.)* Ipſum enim dedit caput ſuper omnem eccleſiam. Ephe.ſ. [Singuli aūt aleter alterius mēbra] inuicem ſumminiſtrando: et alterius officio indigendo. Ephe.iiij. Qm̄ ſumus inuicem membra. Eandem ſimilitudinē ponit apoſtolꝰ ſ.Cor.xij. Ergo corpꝰ eccleſia. Caput chriſtus. Mēbra fideles. Anima viuificans: ſpūſſanctus. Uita grā. Felix membrum qḋ viuit In hoc corpore. Sub hoc capite. Tali anima. Tali vita.

Habentes autem donationes ſecundum gratiā que data eſt nobis differentes Siue prophetiam ſecundum rationem fidei: ſiue miniſterium: in miniſtrādo: ſiue qui docet in doctrina. Qui exhortatur: in exhortando. Qui tribuit: in ſimplicitate. Qui preeſt in ſollicitudine. Qui miſeretur: in hilaritate.

¶ Hic oſtendit modum ſumminiſtrandi quo ad dona quedā ſpūalia. Ubi primo tangit generaliter differentiam donorū. Scḋo exprimit dona pertinētia ad ſumminiſtrationē ſpūalium.ibi. Siue prophetiam ſm rationem fidei. Tertio ꝑtinentia ad ſumminiſtrationem temporalium.ibi. Qui tribuit in ſimplicitate. Donorū pertinentiū ad ſumminiſtrationē ſpūaliū tangit quatuor differentias.ſ. Officiū prophetandi: ſacramenta eccleſie miniſtrandi: docēdi: ⁊ exhortandi. Que diſtinguūtur ſic. Donatio gratie Aut eſt de his q̄ ſunt ſupra poteſtatē li.ar. Aut de his que ſunt in poteſtate li.ar. Primo modo aut ꝑtinet ad cognitionem: ſic eſt ꝓphetia: aut ad operationē: ſic eſt gratia ſacramentalis ꝑ miniſterium collata. Scḋo modo aut pertinet ad cognitionē veritatis: ſic eſt qui docet ⁊c. aut ad amorem bonitatis: ſic eſt qui exhortatur ⁊c. Quantū ad ſumminiſtrationē temporaliū tangit tres differentias.ſ. Largiendi: principādi: ⁊ miſerendi: que diſtinguūtur ſm tres vires aīe. Quantū ad vim rationalē: ſimplicitas tribuendi. Quantū ad iraſcibilem: ſollicitudo principandi. Quantū ad cōcupiſcibilē: hilaritas compatiendi. Dicit ergo [Habentes].q. Ita ſumꝰ alter alterius mēbra inuicem ſumminiſtrando. Ad hoc aūt ſumus habentes donationes ⁊c. Uel ſic. Ita ſumus alter alterius mēbra: ergo indifferētibus donis: hoc agatur vt alter alterius ſit mēbrū [Habētes autem donationes differentes ſm gratiā] differentē [que data eſt nobis] hoc ſup. agamus vt ſimus alter alterius membra. Diligendus xp̄s qui dat Ueraciter: ita vt habeamus: vnde dicit. Habētes. Liberaliter: vt gratis habeamus: vnde dicit: donationes. Multipliciter: vt diuerſimode habeamus: vnde addit. differentes. Utiliter: vt habita miniſtremus: vnde dicit: ſm gratiā ⁊c. Et hoc [ſiue] habentes [prophetiā].i. reuelationē futurorum vel etiā quorūlibet occultorū. Eſt enim prophetia ⁊ de preteritis: ⁊ de preſentibus: ⁊ de futuris. Habentes inquā hoc vt ſimꝰ mēbra aliorū: vt.ſ. eis ꝓphetet. Habētes inq̄ ꝓphetiā [ſm rationē fidei] id eſt ſm ꝙ exigit fides eorū quibus deſeruire debemꝰ: vel ſm ꝙ exigit fides noſtra. Prophetia enim eſt ad informationē fidei: vt patet in Eſaia ⁊ multis aliis [ſiue] habentes [miniſterium] eccleſiaſticum.i. diſpenſationem ſacramentorū: ſimus ſup. membra aliorū [in miniſtrando].i. ſacramēta diſpenſando.ſ.Cor.iiij. Sic nos exiſtimet hō vt miniſtros chriſti ⁊ diſpē.⁊c. [ſiue q̄ docet].i. qui gratiam docendi habet: ſit ſup. mēbrum alterius [in doctrina] alios.ſ. docendo. Tali enim dr̄. ſ.Timo.iiij. Attēde tibi ⁊ doctrine. [qui exhortatur] id eſt gratiam exhortandi habet: ſit ſuple: alterius mēbrum [in exhortando].ſ.Theſ.v. Conſolamini et edificate alterutrum. Timo.ij. Hec loquere et exhortare [Qui tribuit] ſuple: elemoſynas: tribuat [in ſimplicitate].id eſt ſimplici intentione: ſcilicet ſola intentione vite eterne: vt neſciat ſiniſtra quid faciat dextra Matth.vj. Prouerbi.xj. Simplicitas iuſtorum diriget eos.

Debet autē quilibet potens ſiuē diues tribuere *(D Diues ſeu potēs quilibet quid debet tribuere.)*
Abundanter quo ad materiam. Tob.iiij. Si multum tibi fuerit: abundanter tribue.
Frequenter quo ad formam. Prouer.xj. Qui iuſtus eſt tribuet ⁊ non ⁊c.
Libenter quo ad efficientē.ſ.Timo.vi. Diuitibꝰ huius ſeculi ꝓcipe facile tribuere.
Simpliciter quo ad finem: vt hic. Qui tribuit: in ſimplicitate.

[Qui ꝓeſt] vt princeps ⁊ ꝓlatus: preſit.ſ. [in ſollicitudine] vt Paulus.ij.Cor.xj. Preter ea que extrinſecus ſunt inſtantia mea quotidiana ſollicitudo oīm eccleſiarum [Qui miſeretur].i. gratiā miſerendi ⁊ compatiendi aliis habet [in hilaritate] hoc faciat. Eccle.xxxv. In omni dato hilarē fac vultum tuum.

Hic queritur ſuper illud. Hoſtiam viuentē.

Glo. Non enim nunc ſicut tunc corpora ꝓ corporibus immolantur. Contra. Pro ſalute corporis ⁊ aīe corpus chriſti offertur. Rñſ. Non immolatur in ſe ſed in ſacramento. Non enim occiditur: ſed eius occiſio repreſentatur. Itē ſuper illud. Nolite cōformari huic ſeculo. Glo. In manu enim noſtra eſt. Contra.ij.Cor.iij. Non ſumus ſufficientes cogitare ex nobis: ergo multo minus facere. Reſponſio. In manu noſtra eſt: ſed non totaliter: niſi cum adiutorio gratie. Item ſuper illud. Sed reformamini. Gloſa. qui in Adam fuiſtis deformati: quia in eo partim amiſſa eſt imago dei. Cōtra. Imago ſimplex eſt et incorruptibilis. Reſpōſio. Glo. Loquitur de amiſſione quo ad fulgorem imaginis quam habet a gratia: non quo ad eſſentiam imaginis quam habet a natura. Item ſuper illud. Ut ꝓbetis que ſit voluntas dei bona. Glo. Quicquid deus vult fieri bonum eſt. Contra. Amos.iij. Si erit malū in ciuitate quod non faciat dominus. Rñſ. Loquitur Amos de malo pene quod eſt bonum ſimpliciter: licet ſit malum ſuſtinenti. Item ſuper illud Bene placens. Glo. Deus non vult mala fieri: nec tamen vult mala nō fieri. Cōtra. De q̄libet affirmatio vl̄ negatio

Aut ergo vult mala fieri: aut non vult. Rñſ. Illa non ſe habent ſicut affirmatio ⁊ negatio: cum vtraqȝ ſit affirmatiua: ſed vult fieri ⁊ non vult fieri: contradictorie opponitur: vnde altera pars vera eſt. ſ. non vult fieri. Item ſuper illud Sicut deus diuiſit menſuram fidei. Glo. dona menſurata que fides meretur. Contra. Unum donũ non meret alia dona. Rñſ. Meritũ fidei non cõſiſtit in habitu fidei: ſed in vſu. Item ibidẽ glo. Chriſto qui eſt dei filius non ad menſurã datus eſt ſpiritus. Contra. Sap. xi. Oia in numero: põdere: ⁊ mẽſura diſ. Rñſ. Ad menſurã datus eſt ſimpliciter ⁊ abſolute: ſed non ad menſuram alioꝝ comparatione. Itẽ ſuper illud. Siue miniſterium in miniſtrando. Glo. aſſidue. Contra. Nullus poteſt miniſtrare aſſidue. Rñſ. Aſſidue. i. horis oportunis: con cõtinue.

Fidei meritũ i quo conſiſtit.

Dilectio ſine ſimulatione: odiẽtes malum adherentes bono: charitatem fraternitatis inuicem diligentes.

¶ Poſtq̃ oſtendit modum ſumminiſtrandi quo ad dona quedã ſpecialia. Hic oſtẽdit quo ad dona cõmunia. Et primo in affectu interiori. Scdo in effectu exteriori. ibi. Honore inuicẽ preuenientes. In prima monet proximum fidelem diligere. Primo veraciter. Scdo ſapienter. ibi. Odientes malum. Tertio firmiter. ibi Adherentes bono. Quarto vniuerſaliter. ibi. Charitatem fraternitatis. Felix amor vbi eſt Ueritas ſine ſimulatione. vbi eſt Puritas ſine iniquitate. vbi eſt firmitas ſine ſeparatione. vbi eſt Cõitas ſine perſonarũ acceptione. Dicit ergo [Dilectio] q. Preter ꝓdicta etiam ſit in vobis dilectio qua diuerſa dona vniuntur et hoc ſine ſimulatione. i. non ficta: ſed vera. j. Ioh. iij Filioli: non diligamus verbo neqȝ lingua: ſed opere et veritate. Et hoc quia ſimulatio

E Diligẽdꝰ eſt proximꝰ nõ verbo: neqȝ lingua: ſȝ opere et veritate.

Diſplicet deo. Iob. xxxvj. Simulatores ⁊ callidi prouocant iram dei.

Nocet proximo. Prouer. xi. Simulator ore decipit amicum ſuum.

Derogat honori proprio. ij. Macha. vj. Dixit Eleazarus ne ipſi propter meã ſimulationem decipiant ⁊ per hoc maculam mee ſenectuti conquiram.

[Odientes malum] In proximo dilectio q. ita ſapienter diligatis proximum vt nihilominꝰ odiatis eius vicium: quia ſm pſ. qui diligit iniquita. odit animã: et ſitis etiam [adherentes] firmiter [bono] Gal. iiij. Bonũ emulamini in bono ſemp. Sitis etiã [charitatẽ fraternitatis inuicẽ diligẽtes] Hoc legit duplicit: vel [charitatẽ fraternitatis]. i. qua fr̃es ſe inuicẽ diligũt: hoc enĩ eſt vnũ de his que placent deo. ſ. cõcordia fratrũ Prouer. vj. Uel [charitatẽ fraternitatis inuicẽ diligẽtes] vt. ſ. velitis a fratribus rediligi. j. Pe. iij. Eſtote inuicẽ benigni fraternitatis amatores. Heb. xiij. Charitas fraternitatis manet in vobis.

Honore inuicem preuenientes.

¶ Hic oſtendit modũ ſumminiſtrandi in effectu exteriori. Ubi primo monet ad exhibitionem honoris. Secundo ad procurationem ſue vtilitatis. ibi. Sollicitudine non pigri. Tertio ad tolerantiam aduerſorum. ibi. In tribulatione patientes. Quarto ad communicãtiam bonorum. ibi. Neceſſitatibus ſanctorum. Iſta quatuor diſtinguuntur ſic. Summiniſtratio in effectu exteriori: aut eſt propter bonum honeſtum: ſic eſt preuentio honoris: aut propter bonum vtile: ſic eſt ſollicitudo operis aut propter bonum delectabile: quod commendatur in duobus: ſcilicet ſuſtinendo in aduerſis et largiẽdo in proſperis. Utrunqȝ enim debet fieri hilariter. Dicit ergo [Honore] quaſi. ſitis etiam preuenientes vos [honore inuicem]. i. reuerentia mutua. j. Pe. ij. Omnes honorate. Commendabilis reuerentia quando eſt Gratuita: vnde. dicit [preuenientes] quando mutua. Unde dicit inuicem: contra illos qui volunt honorari et non honorare Manifeſta vndi dicit honore. Honor enim eſt exhibitio reuerentie in teſtimonium virtutis.

Reuerentia eſt cõmẽdabil.

Sollicitudine non pigri. Spiritu feruentes: domino ſeruientes: ſpe gaudentes.

¶ Hic monet ad procurationem vtilitatis chriſti et hoc monet procurare Primo diligenter. Secundo feruenter. ibi. Spiritu feruentes. Tertio ſimpliciter. ibi Domino ſeruientes. Quarto hilariter. ibi. Spe gaudentes. Iſta quatuor diſtinguuntur ſic: Ad recte procurandum vtilitatem ſuam vel alterius: exigitur q̃ Agens conſideret finem. Ex parte agentis exigunt duo: ſollicitudo in effectu: feruor in affectu. Naȝ alter defectꝰ feruoris īducit tepiditatẽ: tepiditas pigriciã pigricia īpedit opꝰ. Ex parte finis exigunt duo. Cõſideratio remuneratoris: cui ſeruiendum. Expectatio remunerationis: de qua gaudendum. Sit ergo ſollicitudo in opere: feruor in voluntate ſimplicitas in intentione: hilaritas de mercede. Et hoc eſt quod dicit. Sitis etiam [ſollicitudine] in corde [non pigri] in opere. Prouerb. vj. Uade ad formicã o piger ⁊c. ne dicatur tibi illud Matth. xxv. Serue male ⁊ piger ⁊c. ſitis etiam [feruentes ſpiritu] id eſt caritate vt frigus temporis ⁊ pigricie a vobis pellatur. Apoc. iij. Utinaȝ frigidus eſſes aut calidus: ſed quia tepidus es incipiam te euomere ex ore meo. Et in his omnibus ſitis [dño ſeruientes] id eſt ſeruire intendentes per rectam intẽtionem. Pſ. Seruite domino in timore. j. Cor. vij. Domino chriſto ſeruite. Uel ſecundũ aliã literam [tẽpore ſeruientes]. i. oportunitate tẽporis facientes. ſ. vnũquodqȝ ſm q̃ tẽpus exigit. Oia enim tps habẽt. Eccle. iij. Sitis etiã [ſpe gaudẽtes] vt. ſ. ꝓpter bona predicta ſperetis eterna cum gaudio. Phil. iij. Gaudete in dño ſemper. Mat. v. Gaudete ⁊ exultate: qm̃ merces veſtra coploſa eſt in celis. Et ſ̃. v. Gloriamur in ſpe glorie filiorum dei. Pſ. ij.

In tribulatione patientes: orationi inſtantes.

¶ Monuit prius primo ad exhibitiõem honoris. Secundo ad vtilitatis procurationem. Hic tertio monet ad aduerſorum patientiam. vbi Primo monet ad patientiam. Secundo oſtendit per quid adquirent eam. ibi. Orationi inſtantes. Dicit ergo ſitis etiam [in tribulatione] ſi mala. ſ. predictorum occaſione occurrerint [patientes]. i. ex confidentia ſpei patienter ſuſtinentes. Heb. x. Patientia vobis neceſſaria eſt ⁊c. Et vt pati poſſitis ſitis [orationi inſtantes] Oratio enim impetrat patientiam. Lu. xviij. Oportet ſemper orare ⁊ non deficere. j. Pe. iiij. Uigilate in orationibus.

Neceſſitatibus ſanctorum communicãtes hoſpitalitatem ſectantes.

¶ Monuit ad honoris exhibitionem. Ad vtilitatis ꝓcurationem. Ad aduerſorum ſuſtinentiam. Hic quarto monet Ad bonorum communicantiam. Ubi monet communicare bona ſua. Primo commanentibus. Secundo tranſeuntibus. ibi. Hoſpitalitatem ſectantes.

Dicit ergo: ſitis etiam [neceſſitatibus] id eſt penuriis [ſanctorum] commorantium [communicantes] bona veſtra. Hebre. vlti. Beneficientie ⁊ communionis nolite obliuiſci. Omnia debent allicere ad dandum. Et compaſſio neceſſitatis: ideo dicit [Neceſſitatibꝰ] Et dilectio ſanctitatis: ideo addit [ſanctorum] Et liberalitas communitatis: ideo ſubdit [cõicantes] Neceſſitas facit debitum. Sanctitas auget meritũ. Cõicatio reddit bonũ inclytũ. Sitis etiaȝ [hoſpitalitatẽ] reſpectu tranſeuntiũ [ſectantes] quaſi aſſidue. Ponit enim verbũ frequentatiuũ vt notet aſſiduitatẽ: ne frequentia hoſpitiuȝ fiat oneroſa. j. Pet. iiij. Hoſpitales inuicem ſine murmuratione.

Benedicite perſequentibus vos: benedicite et nolite maledicere.

¶ Oſtendit apoſtolus quomodo ſe debent habere ad proximũ bonũ. Hic oſtendit quõ ad proximũ malum. Ubi oſtendit q̃ tripliciter. Primo vt eis benefaciant. Secundo vt eis malum nõ inferant. ibi. Non alta ſapientes. Tertio vt malum ab eis illatũ ſufferant. ibi. Si fieri poteſt qđ ex vobis eſt. Bñfacere ꝑſequẽtibꝰ

Bñ quõ bñfacit ꝓximo exterius ⁊ interius

monet quadrupliciter. Primo benedicendo. Secũdo congratulando: ibi. Gaudere cũ gaudẽtibus. Tertio compatiendo. ibi. Flere cum flentibus. Quarto conſentiendo. ibi. idipſum inuicẽ. Iſta quatuor diſtinguũtur ſic. Homo benefacit proximo Aut exterius benedicendo. Aut interius congratulando in proſperis. ſic eſt gaudere cum gaudentibus. Aut cõpatiendo in aduerſis. ſic eſt flere. Aut conformando in vtriſq;. ſic eſt idipſum inuicem ⁊c. In prima Primo hortatur bonũ. Secũdo dehortatur malum. ibi. Et nolite maledicere vt ſit bonum ſine malo purum. Dicit ergo. [Bñdicite perſequentib⁹ vos]. i. bona eis orate. Prouer. xi. Anima que benedicit impinguabit. Simile habet. Mat. v. Benedicite inquã [⁊ nolite maledicere] id eſt verba maledictionis intermiſcere. i. Cor. vi. Neq; maledici regnum dei poſſidebunt. Iaco. iii. Nunqd fons de eodem foramine emanat dulcem ⁊ amaram aquam. Et dicit bis Benedicite: quia optanda ſunt eis bona vie ⁊ patrie ſiue bona corporis et anime. Vel debem⁹ eis orare bona corde et ore. Non maledicere. perfectum. quia qui non offendit in lingua hic perfect⁹ eſt vir. Benedicere perfectius: ſed bñdicere perſecutoribus ſuis perfectiſſimum. quod fecit chriſtus: Stephanus: Petrus martyr.

Gaudere cum gaudentibus: flere cum flentibus: idipſum inuicem ſentientes.

¶ Hic monet congratulari bono proximorum etiã inimicorum dicens [Gaudere] debetis ſuþ. [cum gaudentibus] cõgratulando eis. Luce. xv. Cõgratulamini mihi ⁊c. [Flere cum flentibus] eis cõpatiẽdo. Iob. xxx. Flebam quondam ſuper eo qui afflictus erat. [Idipſum inuicem] cum alijs fratribus [ſentientes] ſiue dolorem ſiue gaudium: vt ſcʒ non ſitis diſcholi. ii. Corin. vlti. Idem ſapite. Felix congregatio vbi informitas:

Cõgregatio dr felix vbi eſt vniformitas.

vnde dicit Idipſum. Vniformitatis generalitas: vnde addit. inuicẽ. Vtriuſq; veritas: vñ ſubdit. ſentiẽtes.

Non alta ſapientes: ſed humilibus conſentientes. Nolite eſſe prudẽtes apud voſmet ipſos: nulli malum pro malo reddentes: ꝓuidentes bona: non tantũ coram deo: ſed etiam coram omnibus hominibus.

¶ Monuit apoſtolus vt inimicis bñfaciant. Hic monet eos vt mala eis non inferant. Et hoc quadrupliciter. Primo contra eos ſuperbiendo. Secundo beneficium ſubtrahendo. ibi. Nolite eſſe prudentes. Tertio iniuriam vindicando. ibi. Nulli malũ pro malo. Quarto ſcandalum ponendo. ibi. Prouidentes bona. Iſta quatuor diſtinguũtur ſic Malum enim: aut eſt in voluntate. aut in opere. Si in voluntate. aut pertinet ad vitam. ſic eſt preſumptio ſuperbie. aut ad doctrinam. ſic eſt auaricia ſcientie. Si in opere. aut in facto. ſic eſt vindicta iniurie. aut in exemplo. ſic eſt occultatio ſanctimonie. In prima primo dehortatur ſuperbie malũ. Scdo hortatur bonum oppoſitum. ibi. Sed humilib⁹ conſentientes. Dicit ergo [Non alta] q. Sitis etiam [non alta ſapientes]. i. ꝓ bonis premiſſis cõtra alios ſuperbientes. ſupra. xi. Noli altum ſapere: ſed time. exemplo Pſalm. Domine nõ eſt exaltatũ cor. ⁊c. [ſʒ] potius ſitis [humilibus conſentientes] corde. non tantum ore. i. humiliũ imitatores idem cum eis ſentiẽtes

Ps. cxxx.

Deus enim ſuperbis reſiſtit. humilibus autẽ dat gratiam. Iaco. iiii. [Nolite] etiam [eſſe prudentes apud voſmetipſos]. i. ne prudentiam veſtram apud vos tãtum. ſed apud proximos exerceatis. Prouerb. iii. Ne ſis ſapiens apud temetipſum. Et Prouer. v. Deriuẽtur fontes tui foras. [Nulli] etiam ſitis [malũ ꝓ malo reddentes] multo minus malum pro bono. ſicut illi qui retribuunt mala pro bonis. Prouerb. xx. Ne dicas: reddam malum pro malo. Sitis etiam [prouidentes bona nõ tm̃ corã deo] in ſecreto. ſ. cordis: vbi deus intuetur. i. Reg. xvi. [ſed etiam coram omnibus hominibus] in manifeſto ſcʒ operis ne proximus ſcandalizetur. Quia ſcandalum vitare debemus quãtum poſſumus ſalua triplici veritate. Vite: iuſticie: ⁊ doctrine quia qui ſcãdalizauerit vnũ de puſillis iſtis ⁊c. Mat. xviii. Omnia ponderanda. Prouidentia contra negligentiam ſtultorũ. ſed prouidentia boni contra malitiã peccatorum: ſed coram deo contra ſimulationẽ hypocritarum. Et coram hominibus cõtra leuitatem imperfectorum. Contingit enim prouidere coram hominibus: non coram deo. Sic faciunt hypocrite coram deo: non coram hominibus. Sic faciũt imperfecti aliqui nec coram deo: nec coram hominibus. Sic faciunt peccatores notorij coram deo ⁊ hominibus. Sic faciunt boni famoſi: de quibus erat apoſtolus ⁊ ſui ſimiles. ii. Corin. viii. Prouidemus bona non tãtum coram deo: ſed etiam coram omnibus hominibus.

Scãdalũ eſt vitãdũ ſalua triplici veritate.

Si fieri poteſt quod ex vobis: cum omnib⁹ hominibus pacem habentes: Non voſmet ipſos defendentes chariſſimi: ſed date locũ ire. Scriptum eſt enim. Mihi vindictam: et ego retribuam dicit dominus.

¶ Monuit apoſtolus inimicis benefacere: eis malum non inferre. Hic monet malum ab eis illatum ſuſtinere. Et hoc quadrupliciter. Primo pacem eorum ſeruãdo. Secundo non ſe defendendo. ibi. Nõ voſmetipſos. Tertio eos beneficijs attrahendo. ibi. Sed ſi eſurierit. Quarto ſi nõ attrahũtur: ſaltem per patientiã vincendo. ibi. Noli vinci a malo. Iſta quatuor diſtinguũtur ſic. Proximus aut deficit in bono gratie: mouendo diſcordiam. Aut in bono nature: inferendo iniuriam. Aut in bono fortune: ſuſtinendo penuriam. Aut in bono perſeuerãtie: continuãdo maliciam. Contra diſcordiam monet ad pacem. Contra iniuriam ad indulgentiam. Contra penuriam ad erogandum. Contra pertinatiam ad patiendum. Dicit ergo [Si fieri poteſt] q. Et ſitis [ſi fieri poteſt quod ex vobis eſt]. i. quantum eſt ex parte veſtra. licet forte non poſſitis malorũ iniquitate cogente: cum omnibus hominibus pacem habentes] Heb. xii. Pacem habete cum omnibus. Vel [ſi fieri poteſt] q. Et hoc poteſt [quod ex vobis eſt]. i. in poteſtate veſtra eſt habere pacem: licet ſit difficile. Ps. Cum his qui oderũt pacem eram pacificus. Implicantur ergo tria circa pacem habendam. Difficultas. vnde dicit. Si fieri poteſt. Poſſibilitas: vnde addit. Qđ ex vobis eſt. Generalitas: vnde ſubdit. Cum oĩbus hominibus pacem habentes. [Non] ſitis o chariſſimi defendentes voſmetipſos] inimicum repercutiendo. Mat. v. Si quis percuſſerit te in vnam maxillam: prebe et ⁊ aliam. [Sed] potius [date locum ire] id eſt dei vindicte vel [ire] aduerſarij. Poeta. Duʒ furor in curſu eſt: currenti cede furori. [Scriptũ eſt eñi] q. debetis dare locũ ire. Scriptum eſt eñ [Mihi vindictam] reſeruauit [dicit dñs] Vel vos reſeruate mihi [⁊ ego retribuam]. i. vindicabo melius ꝙ aliquis poſſet vindicare. Horrendum eſt enim incidere in manus dei viuentis. Sumũtur autem verba iſta Deut. xxxii. vbi habemus. Mea eſt vltio ⁊ ego retribuam ⁊c. Vel ſm quoſdam Ezc. ix. vbi habemus. Appropinquauerunt viſiones vrbis. Ibi Septuaginta habent ſic Mihi vindictam ⁊c. Primo ergo proponit ꝙ non eſt propulſanda iniuria. ibi. Non voſmetipſos defendentes. Secundo ꝙ eſt ſuſtinenda. ibi. Sed date locum. Tertio probat iſta. ibi. Scriptum eſt enim.

Ps. cxix.

Sed ſi eſurierit inimicus tuus ciba illum. Si ſitit: potum da illi. Hoc autem faciens: carbones ignis congeres ſuper caput ei⁹.

¶ Hic hortat̃ attrahere inimicos beneficijs. vbi hortatur. Primo ad beneficentiam. Scdo ſubdit beneficentie ſequelam. ibi. Hoc autem faciens. In prima implicat duo. Primo tangit inimici penuriam. Scdo hortatur ad miſericordiam. ibi. Ciba illum. Dicit ergo. Sed etſi. q. Mihi vindictam ſeruate: ne vos vindicetis [ſed] ⁊ [ſi eſurierit ⁊c. Vel ſic. q. Non ſolum nõ vos defendatis [ſed] et [ſi eſurierit inimicus tuus] actiue

ſcʒ qui odit te:nõ quem tu odis[ciba illum.]Mat.vi. Benefacite his qui oderunt vos.[Si ſitit: potum da illi]q.d. In neceſſarijs vite eius ſubueni.[Hoc auteʒ faciens]cibando.ſ.illum ꝛ potando[congeres ſup caput].i.ſuper mentem eius[carbones ignis].i.feruorẽ charitatis:eũ ſcilicet ad amorem per beneficia attrahendo. Uel[carbones ignis]eum ſcʒ ad penitentiã inducendo. Uel[carbones ignis].i.penam gehẽne et ſcʒ ſi non conuertitur penam occaſionaliter cumulando.

F

Inimicis nr̃is beniuolos eſſe in multis ſacra ſcriptura nobis pſuadet.

¶ Notandum ꝙ ſcriptura ſacra perſuadet nobis erga inimicos eſſe beniuolos in multis.

Primo eos diligendo per charitatem. Mat.v. Diligite inimicos veſtros. exẽplo chriſti Rom.v. Sicut ini. Scđo eoꝝ ꝯuerſionẽ pcurãdo ad fidem. Prouer.xvi. Cũ aũt placuerint deo vie hoĩs: inimicos eius cõuertet ad pacẽ.exemplo Jacob ꝛ Sichem Gene.xxxiiij. Si eſſe volueritis ſimiles noſtri.

pſ.cviij.

Tertio pro eis orando ſeu eos bñdicẽdo. Pſ. Pro eo ꝙ vt me diligerent de.ꝛc. exemplo Stephani ꝛ iudeorum Act.vij. Lu.vi. Orate pro perſequẽtibꝰ vos ꝛc. Benedicite perſequẽtibus vos.vt hic.

Quarto occaſiones offenſe precauendo ſiue eis bene faciendo per prudentiam. Eccl.vi. Ab inimi.tu.ſeparare ꝛ ab inimicis tuis attende. Exemplum de Jacob ꝛ Eſau Gene ſ.xxviij. Benefacite his qui oderũt vos Luce ſexto.

Quinto eorum moleſtias per fortitudinem patiendo.

ps.liiij. Pſ. Si inimicus meus maledixiſſet mihi ſuſt.ꝛc. Exemplo apoſtoloꝝ Act.v.

Sexto cũ eis manſuete loquẽdo p tẽperantiã. Eccl.vi. Uerbũ dulce ꝛc. Exẽplo Abigail ꝛ Dauid.j.Reg.xxv

Septimo neceſſaria miniſtrando ſeu indigentes iuuãdo per iuſticiam. Prouerb.xxv. Si eſurierit inimicus tuus:ciba illum. Exemplo Heliſei ꝛ ſeruoꝝ regis Syrie quos fecit refici ꝛ liberari.iiij.Reg.vi. Exo.xxiij. Si videris aſinum odientis te iacere ſub onere:nõ pertranſibis ſed ſubleuabis cum eo.

Octauo malis eorum condolendo per miam. Prouer. xxiiij. Cuʒ ceciderit inimicus tuus ne gaudeas Eccl. viij. Noli de mortuo inimico tuo gaudere. Exẽplo Dauid ſaule mortuo.ij.Reg.j.

Nono penitẽtibus indulgendo. Luc.xviij. Si reuerſus fuerit di. Penitet me:dimitte illi. Eccleſ. xxviij. Memento nouiſſimoꝝ t.ꝛ deſine inimicari. Exemplo. Joſeph qui fratribus indulſit. Geñ.xlv.

Noli vinci a malo ſed vince in bono malũ.

¶ Hic docet vincere inimicum per patientiam:etſi nõ penitet ꝓpter beneficia. Ubi primo dehortatur malũ impatientie. Scđo hortatur ad bonum patientie.ibi. Sed vince. In prima implicat tria. Uoluntatis humane libertatem:cum dicit. Noli.quaſi. in voluntate tua eſt. Impatientis confuſionem:cum ſubdit. Uinci. Impatientie materiam vel occaſionem:cum addit. A malo. In ſcđa.ſimiliter circa patientiam implicat tria. Actum.ibi. Uince. Modum.ibi. In bono. Obiectum ibi. Malum. Dicit ergo[Noli]q. Etſi non penitet: tu tamẽ[noli vinci a malo]homine:perdendo ſcʒ patientiam. Nã ſolus patiens vincit. Jdeo Prouer.xvi. Melior eſt patiens viro forti.[ſed vince in bono]patientie [malum]hominẽ. Nobile enim vincendi genus eſt patientia. Glo. Bonitate contende contra illum. Bona contentioꝝ ſalubre certamẽ vt ſis bonus contra malum. Nobile eſt vincere. Nobilius vincere in bono.ſed Nobiliſſimũ i bono vicere malũ. Nõ vt ſint duo mali.

Hic queritur ſuper illud. Honore inuicem

preuenientes. Glo. In qualibet reuerẽtia. Cõtra. Subditi tenẽtur reuereri prelatos:nõ econuerſo. Reſponſio. Jmo.ſed ſubditus prelatum vt dei vicarium: prelatꝰ ſubditum vt dei imaginem. Itẽ ibidẽ Glo. Aliter nõ eſt fraternꝰ amor niſi mutuis ſe preueniãt obſequijs. Contra. Multos diligimus vt fratres quibus non obſequimur. Rñſ. Intelligẽdum eſt vbi eſt facultas ex parte noſtra:ꝛ neceſſitas ex parte illorum. Item ſup illud. Sollicitudine non pigri. Glo. Piger in conuerſione diuina ſine ſpe eſt. Contra. Ergo pigritia omnis in diuinis auferet ſpem.ergo ꝛ charitatem:ergo eſt peccatum mortale. Rñſ. Loquitur de pigritia que retrahit a neceſſarijs:nõ de qualibet. Itẽ ſup illud. Spe gaudentes. Glo. Ut non niſi eterna ſperantes. Cõtra. Ergo non licet ſperare a deo temporalia:ergo nec petere Rñſ. Sola eterna a deo ſperanda ſunt principaliter.

Maledictum duplex

Item ſuper illud. Nolite maledicere. Cõtra. Act.xi. Percutiat te deus ꝛc. Rñſ. Duplex eſt maledictũ ſm Greg. Unum quod fit liuore vindicte. ꝛ hoc eſt malũ. Aliud qđ fit zelo iuſtitie:ꝛ hoc eſt bonum. Item. Nulli malũ pro malo reddẽtes. Cõtra. Leuit.xxiiij. Oculum pro oculo.ꝛc. Rñſ. Quod iudex reddit nõ eſt malum ſed bonum:qꝛ eſt opus iuſtitie. Item ſuper illđ. Si poteſt fieri. Glo. In poteſtate noſtra eſt cum omnibus hominibus pacem habere. Contra. Non eſt in poteſtate bonoꝝ ꝙ nulli eis bella moueant. Rñſ. Glo. Loquitur de pace pectoris:nõ temporis. Item. Cũ omnibus hominibus. Contra. Ergo eccleſia debet habere pacem cum hereticis. Rñſ. Cum hoĩbus pax habenda:bellum cum vicijs. Itẽ ſuper illud. Date locũ ire. Glo. Ille dat locũ ire qui permittit aduerſario facere qđ vult. Contra. Bonum eſt impedire malũ. Reſponſio. Bonum eſt impedire:precauendo per prudentiam:ſed non vindicando per violentiam. Item ſuper illud glo. Scriptum eſt in Prouer. Contra. Nuſꝗ̃ hoc legitur in Prouer.ſed Deut.xxxij. Mea eſt vltio. Reſponſio. Magiſter refert intellectum ſuum ad ea que ſequitur. Si eſurierit inimicus tuus ꝛc.que habẽtur. Prouer.xv. Item ſuper illud. Mihi vindictam ꝛc. Glo. Qui hoc non facit deum contẽnit. Contra. Ergo quicũꝗ ob vindictam aliqđ facit: peccat mortaliter. Rñſ. Intelligitur de vindicta graui non leui.

Capitulum xiij.

Omnis anima poteſtatibus ſublimioribꝰ ſubdita ſit.

¶ A principio precedentis capituli inſtruxit in moribꝰ omnes generaliter. Hic inferiores quõ ſe habeant reſpectu ſuperioꝝ inſtruit ſpecialiter. Et Primo monet vt ſuperioribus ſubiaceant ꝛ obediant. Secundo vt eis ꝛ alijs debita reddant.ibi. Reddite ergo omnibus debita. Tertio vt dilectionis debitum ad omnes ꝛ ſemper retineãt.ibi. Nemini quicꝗ̃ debeatis. Ad primũ obligat diſciplina. Ad ſecundum iuſtitia. Ad tertium charitas. In pria parte ſubiacere ſuperioribꝰ monet eos triplici ratione. Primo propter ordinationem diuinã Scđo ꝓpter vtilitatem ſuam.ibi. Nam principes nõ ſunt timori. Tertio ꝓpter conſcientiã.ibi. Jdeoꝗ neceſſitati ſubditi. In prima parte Primo monet eos ſuperioribus ſubijci. Scđo ex ordinatione diuina ꝓbat eadem ꝙ bonum eſt ſubijci.ibi. Non enim eſt poteſtas Tertio probat ꝙ malum eſt nõ ſubijci.ibi. Itaꝗ qui poteſtati reſiſtit.ꝛc. Dicit ergo.[Omnis anima].q. Ita ſe debent habere omnes cõmuniter: ſed inferiores ſic reſpectu ſuperiorum.[Omnis anima].i. oĩs homo ſynecdochice vt accipiatur pars pro toto. ſicut ij.Pe.ij. In qua pauci.i.octo anime:ꝛ ponitur anima pro homine:vbi fit mentio de ſubiectione ſuperiorum. ſubiectorum dico:vt notetur ꝙ debet eſſe voluntaria ſubiectio non tantũ corpore ſed etiam animo[poteſtatibus ſublimioribus].i.quia ſublimiores ſunt. Pſal. ps.lxv. Poſuiſti homines ſuper capita noſtra. Uel[poteſtatibus ſublimioribus].i.in eo ꝙ ſublimiores ſunt. ſcilicet in terrenis[ſubdita ſit]etiã malis ſm glo. Si enĩ bonus fuerit qui tibi preeſt: nutritor tuꝰ eſt: ſi malus fuerit:tentator tuus eſt:ꝛ nutrimenta libenter accipere.ꝛ in tentatione approbare.j.Pet.ij. Non tantũ bonis:ſed ꝛ diſcholis. Heb.xij. Obedite prepoſitis vr̃is ꝛ ſubiacete eis. Sicut enim in celeſti hierarchia inferiores ſubduntur ſuperioribus:ſic debet eſſe in eccleſia Exo.xxv. Inſpice ꝛ fac ſicut tibi in monte monſtratum eſt. Spiritualiter implicãtur hic tria que debẽt eſſe in obedientia. videlicet Ut ſit voluntaria ſine coactione.quod notatur ibi. Omnis anima: cõtra quoſ

Inferiores debẽt ſubijci ſuperioribꝰ: ad iſtar celeſtis hierarchie.

dam qui habent corpus in religione. ſed nõ voluntatẽ. Ut ſit diſcreta: ſine errore quod notatur ibi. Poteſtatibus ſublimioribus: contra quoſdam qui magis obediunt ſue voluntati ꝙ̃ ſuo prelato. Ut ſit humilis: ſine murmure. contra quoſdam qui ſemper rebellãt ⁊ murmurant contra precepta ſuperiorum.

Non eſt enim poteſtas niſi a deo. Que aũt ſunt a deo: ordinata ſunt.

¶ Hic probat ꝙ bonum eſt ſubijci. ⁊ Primo ex bonitate ordinantis. Secundo ex bonitate ordinationis. ibi. Que autem ſunt a deo. Dicit ergo. [Non eſt enĩ] q. Et vere debet eſſe ſubdita [non enĩ eſt poteſtas niſi a deo] quia ſicut dicit Aug. Nocendi voluntas poteſt eſſe ab hoĩs animo. ſed poteſtas non niſi a deo. Dan. iiij. Dominetur excelſus ſuper regnum hominũ. ⁊ cuicũq; voluerit det illud. Sap. vj. Data ẽ poteſtas a domino nobis et virtus ab altiſſimo. [Que autem ſunt a deo: ordinata ſunt]. i. rationabiliter inſtituta. Omnia enim diſpoſuit deus in numero: pondere ⁊ mẽſura. Eſt ergo ſua ratio talis. Omne quod eſt a deo: ordinatum eſt: omnis poteſtas eſt a deo: ergo omnis poteſtas ordinata eſt. ſed poteſtati ordinate obediendum eſt: ergo omni ⁊c.

Itaq; qui reſiſtit poteſtati: dei ordinationi reſiſtit. Qui autem reſiſtunt: ipſi ſibi dãnationem acquirunt.

¶ Hic probat ꝙ malum eſt non ſubijci ptãti ſublimiori. Primo quia eſt malum culpe. Secundo qꝛ eſt malum pene. ibi. Qui autem reſiſtunt. Dicit ergo [Itaq; qui reſiſtit] vi vel dolo [ptãti]. i. homini poteſtatem habenti. Nomẽ enim poteſtatis accipitur hic aliquando pro accidente. aliquãdo ꝓ ſubiecto accidẽtis. [dei ordinationi reſiſtit] quãdo ſcʒ reſiſtit in his que ad poteſtatem pertinent. Ideo dixit dominus ad ſamuelẽ. j. Reg. ix. Non te abiecerunt ſed me. Eccl. iiij. Noli reſiſtere contra faciem potentis. Eſt ergo ſua ratio talis. Quicũq; reſiſtit dei ordinationi: peccat. ſed qui reſiſtit poteſtati: reſiſtit dei ordinationi: ergo qui reſiſtit poteſtati: peccat. [Qui aũt reſiſtunt] q. Hoc nõ eſt leue: ſed graue intantum: quia qui reſiſtunt ordinationi diuine [ipſi ſibi damnationem] a deo eternam [adquirunt] vt patet in Dathan ⁊ Abiron ꝗ reſtiterũt. Moyſi Nume. xvj. Uel [dãnationem] temporalẽ a principe. Prouer. xvj. Indignatio regis nũcius mortis. Eſt ergo ſua ratio talis. Quicunq; dei ordinationi reſiſtit: mereretur penam: ſed qui poteſtati reſiſtit eſt hmõi. ergo qui poteſtati ſublimiori reſiſtit meretur penam: ergo reſtat primũ ſcʒ ꝙ omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubijci debet.

Nam principes non ſunt timori boni operis ſed mali.

¶ Monuit apoſtolus vt ſubijciantur propter ordinationem diuinam. Hic monet vt ſubijciantur ꝑpter vtilitatem ſuam. vbi Primo ꝑponit ꝙ principes inſtituti ſunt ad terrorem malorum: nõ bonorum. Secũdo ꝓbat ꝙ non ad terrorẽ bonorum. ibi. Uis autẽ nõ timere. Tertio probat ꝙ ad terrorem maloꝝ. ibi. Si autẽ malefeceris: time. Dicit ergo [Nã principes]. q. Qui reſiſtunt ptãti dãnationẽ ſibi adquirunt. ⁊ merito [nã principes non ſunt timori boni operis]. i. his qui ſunt boni operis [ſed mali]. i. his ꝗ ſunt mali operis. Glo. Principes inſtituti ſunt vt mala puniãt. Et eſt ſua ratio talis. Utile eſt malum puniri ⁊ timere non bonum. Sed ad hoc inſtituti ſunt principes: ergo vtile eſt eis ſubijci ſiue faciat ſubditus bonum ſiue malum. Ideo Prouer. xx. Diſſipat impios rex ſapiens. Ideo dictuʒ eſt Gene. ij. Dñamini piſcibus maris ⁊c. Non dicit: hominibus id eſt ratione vtentibus. ſed pecoribus. i. beſtialiter viuentibus: ſicut ſunt aues celi. i. ſuperbi. et piſces maris id eſt luxurioſi. et reptilia terre. i. auari. Appetendum eſt bonũ: quia non indiget principe: non premitur timore: aduerſatur malicie. Ideo bene dicit Nam principes ⁊c.

Uis autem non timere poteſtatem: bonum fac: ⁊ laudem habebis ex illa. Dei enim miniſter eſt tibi in bonum.

¶ Hic oſtendit ꝙ principes non ſunt inſtituti ad terrorem bonorum: ſed ad laudem. Ubi cõmendat bonum opus a tribus: quia ſcilicet reddit hominẽ ſecurum: famoſum ⁊ firmum. Securum a malo. vnde dicit Uis nõ timere ⁊c. Famoſum proximo. vnde ſubdit: Et habebis laudem. Firmum in bono. vnde addit. Dei enĩ miniſter. Et hoc eſt quod dicit [Uis autem nõ timere poteſtatem] timore ſeruili. i. prelatum vel principem ſiue bonum ſiue malum [Bonum fac ⁊ habebis laudem ex illa] poteſtate. ⁊ hoc vel occaſionaliter ſi mala eſt: dum eſt tibi cauſa maioris corone per exercitiũ patiẽtie [Uel ex illa]. i. ab illa cauſaliter ſi bona eſt. Inſtituta eſt enim ad vindictam malorum: laudem vero bonorum. j. Pe. ij. [Dei enim] q. Et vere habebis laudẽ [dei enim miniſter eſt] ipſa ſcʒ poteſtas id eſt homo poteſtatem habens [tibi] a deo datus [in bonum] tuũ ſcilicet vt te tueatur ſm Glo. Lu. xxij. Qui poteſtatem exercent in eis benefici vocãtur.

Opus bonum a tribus cõmẽdatur.

Si autem malefeceris time: Non eniʒ ſine cauſa gladium portat. Dei enĩ miniſter eſt vindex in iram: ei qui malum agit.

¶ Hic oñdit ꝙ principes inſtituti ſunt ad terrorẽ malorum. Ubi primo tangit timendi rationem. Secundo rationis equitatem. ibi. Non enim ſine cauſa. Tertio equitatis probationem. ibi. Dei enim miniſter eſt. ergo malum opus reddit timidum. ſubiectum. afflictuʒ. Timidum prelato / ſubiectũ gladio / afflictum ſupplicio. Et hoc eſt quod dicit. [Si autem] q. bono nõ eſt timendum [ſi autem malefeceris time] malo enĩ timor eſt annexus quia malo debetur pena: Non enĩ q. ⁊ debes timere [Non enim ſine cauſa gladium portat]. i. iudiciariam ptãtem habet que per gladium intelligitur. Unde ante imperatores nudus enſis portaẽ. Bernar. Non enim ſine cauſa gladium portat euaginãduʒ ad nutum ſacerdotis ⁊ iuſſum imperatoris. [Dei enĩ] q. Et vere non ſine cauſa [dei enim miniſter eſt] Ideo etiam principes vocãtur dij quia dei miniſtri. Exod. xxij. Dijs non detrahes ⁊c. Miniſter inquam [vindex in iram]. i. in offenſam dei vindicãdam. Uel [in iram] dei in futuro oſtendendam: quia per penam preſenteʒ que infligitur a principe tẽporali ſignificatur pena infligenda in futuro a deo. Uindex inquã eſt [ei]. i. ad penam eius [qui malefacit]. i. ad ipſum puniendum. Eſt ergo ſua ratio talis. Utile ⁊ iuſtum eſt mala puniri: ſʒ ad hoc inſtituti ſunt principes: ergo vtile ⁊ iuſtum eſt principibus ſubijci. Felix prelatus qui terribilem ſe reddit malo ſubdito. non diſſimulatorem cõtra nimiã remiſſionem. Rationabiliter vtitur gladio non precipitanter contra nimiam ſeueritatẽ. Deo miniſtrat nõ mundo contra munerum cupiditatem. Peccatũ vindicat non palpat contra perſonarum acceptionem vt ſic ſit reuerendus ſubdito: ſtrenue vtens gladio. ſubditꝰ deo. contrarius peccato.

Principes ad qd inſtituti ſunt.

¶ Notandum ſuper illud. Non ſine cauſa gladiũ portat ꝙ gladio ſolent vti malignantes. militantes. dominantes. Spiritualiter. Malignantes ſunt mali. militantes iuſti. dominãtes prelati. Sm hoc diſtinguiẽ triplex genus gladij. Gladius ſcʒ.

A Gladij genꝰ triplex.

Peccatorum ⁊ hic triplex: videlicet

Rancoris in corde: Pſ. Gladius eorum intret in corda quippe ſi mortuus eſt qui habet gladium in corde Ben. xxxvij. Gladio viues. Pſ. xxxvj.

Detractionis in ore. Pſ. Filij hominũ dentes eorum ar. ⁊ ſa. ⁊c. Pſ. Et gladius in labijs eoꝝ qm̃ quis ⁊c. Pſ. lvj. Pſ. lviij.

Perſecutionis in opere. Exo. xv. Euaginabo gladiũ meum ⁊c. Pſalm. De his omnibus gladium euaginauerunt peccatores. Pſ. xxxvj.

¶ Iuſtorum. ⁊ hic triplex. videlicet

Doctrina veritatis ad impugnandum aſtutias demonis Heb. iiij. Uiuus eſt ſermo dei ⁊ efficax ⁊ penetras

bilior omni gladio ꝛc. Ephe. vj. Aſſumite gladium ſpiritus quod eſt ꝛc.
Mortificatio carnis ad reſecandum ſpurcicias carnis Exo. xxxij. Ponat vir gladium ſuper femur ſuum: hic eſt gladi⁹ Gedeonis ↄtra Madian Judicū. vij.
Compaſſio charitatis: ad radēdum crudelitatem miſdi. Eze. v. Fili hominis ſume tibi gladium acutum et radentem pilos. Lu. ij. Tuam ipſius animam pertrāſibit gladius. De his omnibus Cant. iij. Omnes tenētes gladios ꝛ ad bella doctiſſimi.
¶ Prelatorum. Et hic triplex.
Uindicte ad terrorem ꝛ deiectionem malorū. ij. Macha. xv. Accipe gladium ſanctum munus a deo datum
Ps. cxliij. in quo deijcies aduerſarios populi tui. Pſ. Et gladij ancipites.
Tutele ad protectionem bonorum. j. Macha. iij. Judas protegebat caſtra gladio. Pſ. Accingere gladio
Ps. xliiij. tuo ſuper femur tuum potentiſſime.
Authoritatis ad executionem iſtorum: de quo hic. Nō enim ſine cauſa gladium portat.
Sed ad iſtos ſequitur gladius mirabilis extreme ſcilicet retributionis quem dominus
Ps. vij. Uibrabit ad cōminationem malorū. Pſ. Gladiū ſuū vibrabit: arcum ſuum ꝛc.
Exacuet ad interfectionem dānatorum Deut. xxxij. Si acuero vt fulgur gl.
Eleuabit ad gloriam victorie bonorum. Deut. xxxiij. Scutum auxilij ꝛ gladius glorie tue.

Ideoqꝫ neceſſitati ſubditi eſtote. non ſoluꝫ propter iram. ſed ꝛ propter conſcientiam. Ideo enim ꝛ tributa preſtatis. miniſtri enī dei ſunt: in hoc ipſum ſeruientes.

¶ Superi⁹ monuit inferiores ſuperiorib⁹ ſubijci. Primo propter ordinationem diuinam. Secundo propter vtilitatem propriā. hic Tertio monet idem facere propter conſcientiā. Et primo monet ꝙ ſubijciātur ꝑpter conſcientiam. Secundo oſtēdit ꝙ debent: quia ſoluūt tributa propter ſubiectionem monſtrandam. ibi. Ideo enim ꝛ tributa preſtatis. Tertio ſubdit iuſtam ſoluendi cauſam ſcꝫ ꝑpter rēpublicam defendendā. ibi. Miniſtri enim dei ſunt. Dicit ergo [Ideoqꝫ] q. Et qꝛ miniſtri dei ſunt [ideoqꝫ neceſſitati] diuine diſpoſitionis [ſubditi eſtote] poteſtatibus ſublimioribus: nihilominus tamē voluntate vt faciatis de neceſſitate virtutē. Subiecti inquam [non ſolū ꝑpter iram] principis ſcilicet vel dei vitandam [ſed]. i. etiam] ꝛ ꝑpter conſciētiam] mundam ſeruandā. q. hoc non ſolum eſt conſiliū ſed preceptum. Exo. xx. Honora patrem tuum ꝛc. Eſt ergo ſua ratio talis. Recte conſcientie debemus obedire. ſed recta conſcientia dictat ſubijci ſuperioribus: ergo eis debemus ſubijci. Ergo debem⁹ ſubijci. Propter diſpoſitiōeꝫ dei tenendam. Propter irā principis vitandam. Propter conſcientiā rectam ſectandā. Primum facit honeſtum. Secundū vtile. Tertium delectabile. [Ideo enim] q. Et vere debetis eſſe ſubditi [Ideo enim] ad oſtendēdam ſubiectionem [ꝛ tributa preſtatis] ipſis principibus. Non dicit: datis. ſed preſtatis. quaſi ſcꝫ reddituris vos tuendo ꝛ defēdēdo. vnde ſi non faciunt: ſine cauſa tributa recipiunt. Ita preſtatis. ꝛ vtiqꝫ preſtare debetis [miniſtri enim dei ſūt] Sap. vj. Cum eſſetis miniſtri regni eius non recte iudicaſtis. [In hoc ipſum ſeruientes] Hoc dupliciter legitur. Primo ſic. q. tributa preſtatis vos dico [in hoc ipſum]. i. preſtando tributa [ſeruientes deo] cuius miniſtri ſunt. Secūdo modo ſic. Miniſtri dei ſunt ipſi dico ſeruientes vobis [in hoc ipſum]. i. propter tributa. vnde ꝛ de tributis ipſi principes ſerui pauperum ſunt: non domini. vnde ſtulti erant iudei volentes ſe eximere a tributo vt dicit glo. Mat. xxij.

Reddite ergo omnibus debita.

¶ Hec eſt ſecūda pars principalis hui⁹ capituli. Superius monuit vt principibus ſubiaceant ꝛ obediant. Hic monet vt eis ꝛ alijs debita reddant. Et Primo monet reddere debita in generali. Secūdo exemplificat in ſpeciali. ibi. Cui tributum. Dicit ergo [Reddite ergo]. q. Et quia debetis: [ergo reddite omnibus debita] Hoc enim eſt iuſtitie qꝛ iuſtitia eſt conſtans ꝛ perpetua voluntas: ius ſuum vnicuiqꝫ tribuens Matth. xij. Reddite que ſunt ceſaris ceſari. ꝛ q̄ ſunt dei deo.

Cui tributum: tributum. Cui vectigal: vectigal.

¶ Hic exemplificat in ſpeciali. Et primo in debito tēporali. Secundo in debito ſpirituali. ibi. Cui timorem timorem. Item in debito ſpirituali exemplificat. Primo in debito quod ſoluit patria: quod dicitur tributuꝫ. Secundo in debito: quod ſoluit ſingularis perſona. qđ dicitur vectigal. Dicit ergo. [Cui tributum] debetis [tributum] ſoluite. ſicut dominus propter exemplum ſoluit Mat. xvij. ꝛ Maria ꝛ Joſeph. Luce. ij. Exijt edictum a ꝛc. [Cui vectigal] debetis [vectigal] ſoluite. Et dicitur tributum quod ſoluit regio. Uectigal qđ ſoluit ſingularis perſona. vt mercator qui ſoluit pedagia ꝛ vecturas rerum ſuarum. Uel tributum dicit̄ qđ domi ſoluitur. Uectigal quod domino defertur in domum ipſius domini.

Cui timorē: timorem. Cui honorē honorē.

¶ Hic exemplificat in debito ſpirituali. Et Primo interiori. Secundo exteriori ibi. Cui honorē. Dicit ergo [Cui timorem] interioris reuerentie debetis [timorem] reddite. Prouerb. xxiiij. Time dominū fili mi. ꝛ regem [cui honorem] exterioris reuerētie debetis: vt aſſurgere ꝛ huiuſmodi [honorem] reddite. Malach. j. Si ergo dominus vbi honor meus. j. Pet. ij. Deum timete: regem honorificate.
¶ Notandum hic ꝙ poteſtatibus ſublimioribus debemus multa. B Ptātibus ſublimiorib⁹ q̄d debemus.
Primo ſubiectionem. j. Petr. ij. Eſtote ſubiecti humane creature ꝑpter deum: ſiue regi quaſi precellenti.
Secundo honorem. j. Pet. ij. Deum timete ꝛ regē honorate.
Tertio timorem. Prouer. xxiiij. Time deum fili mi ꝛ regem.
Quarto fidelitatem. ij. Reg. xv. Oſtendiſti gratiam ꝛ fidem. Et. j. Reg. xxij. In omnibus ſeruis tuis ſicut Dauid fidelis.
Quinto tributorum ſolutionem. Mat. xxij. Reddite ergo que ſunt ceſaris ceſari ꝛc.
Sexto obedientie promptitudinem. Joſue. j. Sicut in cunctis obediuimus Moyſi: ita ꝛ obediemus tibi ꝛc. Et alibi apl's. Obedite prepoſitis veſtris.
Septimo orationum aſſiduitatem. j. ad Timo. ij. Obſecro primo fieri orationes pro regibus: et his qui in ſublimitate ſunt. Baruth. j. Orate pro vita Nabuchodonoſor.

Hic queritur ſuper illud. Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus.

Glo. etiam malis. Contra. Grego. In quo nō delinquimus: pares ſumus. ergo boni malis ſuperiores ſunt. ergo eis obedire non tenentur. Rñſio. In merito ſuperiores ſunt. ſed non in officio. Item ibidem glo. In hoc ꝙ ſunt ſublimiores ſcꝫ in mundanis. Contra. Ergo ſi precipit mihi alicui dare centum: debeo obedire. Rñſ. Hoc intelligendū eſt de his ſolum que pertinent ad regimē reipublice. Itē Non eſt ptās niſi a deo. Contra. Oſee. viij. Ipſi regnauerunt ꝛ non ex me. Rñſio. Poteſtas a deo eſt. Abuſus poteſtatis nō. Uel ibi loquitur de poteſtate vſurpata. hic de legitima. Itē. Qui poteſtati reſiſtit ꝛc. Contra. Ergo qui reſiſtit tentationi diaboli: peccat. quia diabolus habet a deo poteſtatem tentādi. Rñſ. Poteſtas hec eſt promiſſionis: non ↄmiſſionis. Uel dicendum ꝙ ptās a deo eſt. ſed non abuſus. ꝛ ideo reſiſtendum eſt. Itē ſuper illud. Principes nō ſūt timori ꝛc. Glo. Non ſunt ad timorem his qui bene operantur ſed malis. Contra. Boni non debent timere principē. Rñſio. Timere debent timore reuerentie: non ſeruili. Item. Uindex in iram. Contra. Supra. xij. Mihi vindictam. Rñſ. Quod facit princeps miniſter dei: deus facit. Item ſuper illud. In hoc ipſum ſeruiētes Glo. Principē quo timore debent timere boni.

propter tributum. Contra. Ergo premium principis eſt temporale. Rñſ. Tributum non eſt premium laboris. ſed ſtipendium laborantis.

Nemini quicquā debeatis: niſi vt inuicem diligatis.

¶ Hec eſt tertia pars principalis huius capituli. Monuit enim inferiores. Primo vt ſuperioribus ſuis obediant. Secundo vt eis ⁊ alijs debita reddant. hic Tertio monet vt debitum dilectionis ſemper ⁊ ad omnes retineant. Ubi cōmendat dilectionem dupliciter. Primo. quia per ipſam eſt impletio legis dei. Secundo q2 per ipſam eſt oportunitas bene operandi. ibi. Et hoc ſcientes quia hora eſt. In prima primo hortatur ad diligendum. Secundo allicit ad hoc ponendo cōmodum ibi. Qui enim diligit. In prima implicat duplex gen⁹ debiti. Primum vnum quod ſolutum non debetur. De quo dicit Nemini quicꝙ debeatis. Secundo aliud qđ ſolutum: ſicut prius debetur. De quo ſubdit Niſi vt inuicem diligatis. Dicit ergo [Nemini] q. Omnib⁹ reddite debita: ita ſcilicet vt [nemini qcꝙ debeatis] Soluendum eſt ergo veraciter vt non debeatis ꝯtra illos qui credūt ſatiſfacere extra charitatem. Integraliter vt non debeatis quicꝙ contra illos qui credunt ſatiſfacere de vno alio retento. Generaliter vt nemini debeatis: contra illos qui credunt ſatiſfacere deo de offenſa ⁊ non proximo de iniuria [niſi vt inuicem diligatis] quaſi cetera omnia ſoluite vt non debeatis aliqđ Charitatem vero ita ſoluite vt ſemper debeatis. Tangit ergo apl's charitatis priuilegiū cū excipit illam ab alijs debitis. ibi. [niſi] modū cū dicit [inuicē] actū cū addit [diligatis] ergo actus eſt diligere mod⁹ eſt mutuo diligere. Priuilegiū ē ꝯtinue diligere ⁊ a dilectione nō abſolui. Augu. Sola illa charitas eſt q̄ reddita ſemper detinet debitorem: Iohan. xv. Mādatū nouū do vobis vt diligatis inuicem. i. Cor. iij. Filioli nō diligatis verbo neꝙ lingua. ſed opere ⁊ veritate.

¶ Notandum eſt hic ꝙ quatuor ſunt rerum differētie. Sunt enim.

Rer quatuor differentie.

Quedam que cum pluribus cōmunicant̄ minuunt̄ nō augentur vt terrena: ſicut patet per ſe.

Quedam que cum pluribus cōmunicant̄. augētur nō minuuntur vt ſpiritualia. charitas ⁊ ſcientia.

Quedam que cum pluribus cōmunicātur nec augent̄ nec minuuntur: vt lux vox ⁊c.

Quedā que cū plurib⁹ cōicant̄. augentur ⁊ minuūtur.

Qui enim diligit ꝓximū: legem impleuit.

¶ Hic ponit dilectionis cōmodū quod eſt impletio legis dei. Ubi primo proponit veritatem. Secundo probat propoſitum. ibi. Nam nō adulterabis. Tertio cōcludit probatam. ibi. Plenitudo ergo legis eſt. Dicit ergo [Qui enim] q. Et vere debetis diligere [qui enī diligit proximum] ſuum. in quo continetur dilectio dei vt finis [legē impleuit] In dilectione enī dei implētur mandata prime tabule que ordinant hominē in deum. In dilectione proximi mandata ſecunde que ordinant hominē ad proximum: ⁊ ita in dilectione impletur lex. Mat. xxij. In his duobus mandatis tota lex pēdet et prophete. Tangit ergo apoſtolus charitatis actū. ibi. [Qui diligit] obiectum. ibi. [Proximum] ſuum. effectum. ibi [Legem impleuit.]

Nam non adulterabis. non occides. nō furaberis. non falſum teſtimonium dices. nō concupiſces. Etſi quod eſt aliud mandatū: in hoc verbo inſtauratur: diliges proximū tuum ſicut teipſum. Dilectio proximi malum non operatur. Plenitudo ergo legis eſt dilectio.

¶ Hic probat ꝙ dilectio eſt legis impletio. Primo q2 per ipſam eſt operatio omnis boni. Secundo quia per ipſam eſt declinatio omnis mali. ibi. Dilectio proximi Dicit ergo [Nam non] q. Et vere ita eſt quod patet per inductionem. Nam hoc preceptum [non adulterabis] in quo prohibetur nocumentum proximi in perſona ſibi coniuncta [Non occides] in quo prohibetur nocumentum proximi in perſona propria. [Non furaberis] in quo prohibetur nocumentum proximi in rebus ſuis facto. [Non falſum teſtimonium dices] in quo ꝓhibetur nocumētum proximi verbo. [Nō cōcupiſces] in quo prohibetur nocumētum proximi in propoſito et hoc ſiue quantum ad perſonam coniunctam ſiue quantum ad rem exteriorem. [etſi quod eſt aliud mādatū] ſcz primum ſecūde tabule Honora patrē ⁊c. ⁊ tria prime tabule. quodlibet inquā horum preceptorū [in hoc verbo]. i. in mandato charitatis: quod habetur Leui. xix. [inſtauratur]. i. impletur [Diliges proximū tuum ſicut teipſum]. i. ſicut debes diligere teipſum: in bono ſcz et non in malo. Qui enim diligit iniquitatem: odit animā ſuam. Qui autem ſibi nequā cui bonus? Eccl. xiiij. [Dilectio proximi] q. Et vere per dilectionem ꝓximi eſt mandatorum impletio. quod patet. quia [dilectio proximi malum non operatur] aliquod ſcz mortale. i. Cor. xiiij. Non agit perperam. non inflatur. imo potius operit multitudinem peccatorum. Prouerb. x. Uniuerſa delicta operit charitas. Ex dictis concludit [Plenitudo ergo legis]. i. cauſa plenarie impletionis [eſt dilectio]. i. Timo. i. Finis precepti eſt charitas. non finis cōſumptionis ſed cōſummationis.

C

¶ Notandum ꝙ in lege erant quatuor genera preceptorum que omnia ad dilectionem reducūtur.

Precepto⁊ quatuor in lege erāt genera q̄ oia ad dilectionē reducūtur.

Moralia: in quibus dilectio precipitur.

Cerimonialia in quibus figuratur.

Iudicialia per que conſeruatur.

Precepta diſcipline per que exponitur.

¶ Notandum eſt ſuper illud Inuicem diligatis: ꝙ debemus ordinari inuicem ſm triplicem actum. cordis ſcilicet oris. ⁊ operis. Et hoc propter triplex bonum. Delectabile. Utile. ⁊ Honeſtum.

D

¶ Quantum ergo ad actum cordis debemus inuicem Diligere propter bonum delectabile. Iohā. xv. Mādatum nouum do vobis vt diligatis inui.

Condonare ꝓpter bonū vtile. Ephe. v. Eſtote inuicē benigni: miſericordes: donātes inuicē ſicut ⁊ chriſt⁹.

Sentire ꝓpter bonum honeſtum. ſupra. xij. Gaudere cum gaudentibus: flere cum flentibus: idipſum inuicem ſentiētes. Ratio horū aſſignatur Ephe. iiij. Quī ſumus inuicem membra.

¶ Quantum ad actum oris debemus inuicem.

Conſolari ꝓpter bonum delectabile. i. Theſ. iiij. Itaꝙ conſolamini inuicem in verbis iſtis.

Orare propter bonum vtile. Iaco. vlti. Orate pro inuicem vt ſaluemini.

Colloqui ꝓpter bonum honeſtū. Lu. ij. Paſtores loquebātur ad inuicē. Mar. vl. Et dicebant ad inuicem Quis reuoluet ⁊c. Ratio horum aſſignatur.

¶ Quantum ad actum operis debemus inuicem Supportare ꝓpter bonū delectabile. Ephe. iiij. Supportantes inuicem in charitate.

Suſcipere ꝓpter bonū vtile. Infra. xv. Suſcipite inuicem ſicut et chriſtus.

Honorare propter bonum honeſtum. ſupra. ij. Honore inuicem preuenientes.

Et hoc ſcientes tempus: quia hora eſt iam nos de ſomno ſurgere.

¶ Hic cōmendat charitatem: eo ꝙ per ipſam eſt oportunitas bene operādi. Ubi Primo proponit ꝙ per dilectionem eſt oportunitas ad bene operandum. Secundo hortatur ad opus bonum. ibi. Abijciamus ergo opera. Tertio docet bene operandi modum. ibi. Non in comeſſationibus ⁊ ebrietatibus. In pria parte Primo proponit ꝙ hora eſt bene operandi. Secundo probat hoc ex ꝓpinquitate premij. ibi. Nunc enim ꝓpior eſt. Tertio oſtendit idem ex ſtatu merendi. ibi. Nox ꝓceſſit Omnia mouent ad bene operandum Et oportunum tempus quod non erit poſt mortem. Et ꝓpinqua ſalus que non fuit ante legem. Et merendi ſtatus qui eſt per gratiam preſentem. In prima parte primo red

dit attentos ad credendum.ibi.Hoc ſcientes.Secundo beniuolos ad operandum.ibi. Quia hora eſt iam. Dicit ergo.[Et hoc ſcientes] Hic eſt duplex litera et ideo duplex lectura. Uno modo non eſt ibi tempus: et tunc legitur ſic[⁊ hoc ſcientes]q. Non ſolum hoc facit charitas:ſed etiã nos ſumus hoc ſcientes[quia hora eſt]⁊c. Alio modo eſt ibi tempus:⁊ tunc legitur ſic.q. Plenitudo legis eſt dilectio[⁊ nos ſciẽtes hoc tẽpus] abijciamus opera ⁊c.[quia hora eſt]⁊c. Dicit ergo. [Et hoc ſcientes tempus]gratie ſcʒ.Ecce enim tempus acceptabile ⁊c.ij.Cor.vj.[quia hora eſt].i.oportunitas:ſed breuis.j.Cor.vj.Tẽpus breue eſt.j.Johã.ij. Filioli nouiſſima hora eſt iam ex quo temp⁹ dilectionis aduenit.Eccl.iij.Tempus dilectionis ⁊ tẽpus odij[nos de ſomno ſurgere]de ſomno ſcʒ peccati. Ephe.v.Surge qui dormis ⁊ exurge a mortuis. Uel de ſomno torporis ⁊ negligentie. Prouer.vj.Uſqquo piger dormis.Attendamus ergo curſus preſentis vite Mutabilitatem:quod notatur.ibi.Tẽpus. Eſt eñ tempus menſura motus. rerum mutabilium Breuitatẽ.ibi.Hora.Preſentialitatẽ.ibi.Eſt.Oportunitatẽ. ibi.Jam Utilitatẽ.ibi.Nos de ſomno ſurgere.Et notandum ꝙ turpe eſt in luto cadere contra qꝺ dicit ſurgere.Turpius diu iacere contra quod ſubdit de ſõno. Turpiſſimum in via diu iacere cõtra qꝺ addit. Nos: viatores ſcilicet.Tẽporis mutabilitas debet nos reddere attentos.breuitas feſtinos:preſentialitas paratos.oportunitas obligatos.vtilitas beniuolos.via lõga ſollicitos.

Nunc enim prioꝛ eſt ſalus noſtra quã cum credidimus.

¶Hic probat ꝙ hora eſt bene operandi ex propinquitate premij dicens.[Nunc enim]q.Et debemus ſurgere[nunc enim propior eſt noſtra ſalus].i.magis nobis debita per opera bona[ꝗ̃ cum credidim⁹]id eſt ꝗ̃ olim cum fidem recepimus:nõdum ſcʒ habentes bona opera.Agendo enim penitẽtiam appropinquat regnũ celorum Mat.iiij. Omnia placent circa ſalutem. Et preſens tempus quia nunc.Et propinquus aduentus: quia ꝓpior.Et ipſa ſalus.ibi.Salus. Et ſalutis poſſeſſio:quia noſtra.Et poſſeſſionis inchoatio qꝛ ꝗ̃ cum credidim⁹ Uel[Nunc propior eſt noſtra ſalus]id eſt ꝓximior tempore:quia mors ꝓpior eſt ꝗ̃ cũ credidim⁹. Jaco.vlt.Ecce iudex ante ianuã aſſiſtit.Et eſt ſua ratio talis.Debet quilibet ad hoc vt appropiet ſua ſal⁹ ſurgere.ſed nũc per bona opera ꝓpior eſt noſtra ſalus ergo hora eſt nunc ad bona opera ſurgere.

Nox pꝛeceſſit dies autem appꝛopinquauit

¶Hic probat ꝙ hora eſt bene operandi ex ſtatu merẽdi ſub metaphora dormientis. Et eſt ſua ratio talis. Recedente nocte ⁊ appropinquãte die cũ in nocte dormierit homo ſurgit ad operãdũ: ſed nox preceſſit:dies appropinquauit.ergo ſurgendum eſt ad operandum. Primo ergo tangit erroris tranſitum.Secũdo veritatis aduentum.ibi.Dies autem appropinquauit. Dicit ergo[Nox]q.Surgendum eſt: quia[nox]infidelitatis ⁊ ignorantie[preceſſit].i.non fuit quidem ſed receſſit. Sapie.xvij.Solum aũt illis ſuperpoſita erat grauis nox imago tenebrarꝫ que ſupuentura erat illis. Ipſi ergo ſibi grauiores erãt tenebris ⁊c.[dies aũt]id eſt btitudo eterna[appropinqͣuit]aduenietẽ.ſ.fidei luce.

E Hui⁹ diei poſſunt aſſignari.xij.hore ſcʒ tres dotes anime quatuor corporis.⁊ refectio quiqꝫ ſenſuũ.Uel ſic[Nox].i.vetus homo:fomes pctĩ:ſiue peccatũ originale[preceſſit].i.fuit: ſed receſſit in baptiſmo. Job iij. Sic nox illa ſolitaria nec laude digna[dies autẽ] id eſt chriſtus[appropinquauit]per fidem. Jaco. iiij. Appropinquate deo ⁊ appropinquabit vobis.Bonus receſſus.ſed melior acceſſus. Primum conſiſtit in declinatione mali. Scꝺm in operatione boni.

Abijciam⁹ ergo opa tenebꝛarꝫ ⁊ induamur arma lucis:ſic vt in die honeſte ambulem⁹.

¶Hic monet bene ⁊ virtuoſe operari. Ubi monet tria ſm triplicem actum virtutis.Uirtus enĩ expellit oppoſitum.Protegit ⁊ ornat ſubiectum ꝓprium. Elicit actum honeſtum. Propter primum dicit: Abijciamus opera. Propter ſecundum. Induamur arma. Propter tertium: Sic vt in die ⁊c. Hec eſt enim Sũma iuſtitie Deteſtatio mali. Dilectio boni. Executio boni dilecti.

Dicit ergo[Abijciamus]q.Ex quo hora eſt iam nos de ſomno ſurgere.⁊ nox preceſſit ⁊c.[ergo abijciam⁹] id eſt procul a nobis iaciamus[opa tenebrarꝫ].i.peccata que dicũtur opa tenebrarum ſm glo. F

¶Quia in ſe tenebre.j.Johã.ij. Tenebre tranſierũt ⁊ verum lumẽ iam lucet. Pctã q̃re dicuntur opa tenebrarum.

Quia ex tenebris ignorãtie venerũt. Job.xxxvij. Nos quippe inuoluimur tenebris.qꝛ ſm philoſophũ Omnis malus ignorans ſeu errans.

Quia tenebras amãt. Johan.iij. Qui male agit odit lucem.

Quia ad tenebras ducũt.Mat.xxij. Ligatis manib⁹ ⁊ pedibus ⁊c.Ergo in abiectione vilitas. In operib⁹ multiplicitas.In tenebris cecitas intelligitur.Peccatum enim Affectum deprauat. Intellectum excecat. Opus malum multiplicat[Et induamur arma lucis] id eſt virtutes que ſunt arma ornantia et illuminantia animã.De quibus in libro de conſolatione.Talia tibi contuleramus arma que niſi prior abieciſſes: inuicta te firmitate tuerẽtur. Apoſtolus enim videns nos hic eſſe in ſpectaculo.in prelio.in exemplo: monet nos ad tria. Quia turpe eſt eſſe nudum in ſpectaculo: monet vt induamur. Quia fatuum eſt eſſe inermẽ in ꝑlio: monet vt induamur arma. Quia parum eſt nõ lucere exẽplo:monet vt induamur arma lucis.[Induamur ergo]hoc exigit honeſtas ambulãdi.]induamur arma] quia hoc exigit neceſſitas pugnãdi. ſed]induamur arma lucis]quia hoc exigit vtilitas edificandi.Et ſic induti virtutibus[ambulemus honeſte]proficiendo de bono in melius. Apoca.xvj.Beatus qui vigilat ⁊ cuſ. ve.ſua:ne nudus ambulet. Honeſte inquam[ſic vt]decet[in die]fidei ⁊ gratie ambulare.j.Theſ.v.Omnes vos filij lu.eſtis ⁊ fi.dei.Uel[ſicut in die]vadunt homines. Ad honeſte ergo viuendum tangit motiuũ:modum:⁊ actum. Motiuum eſt edificatio proximi Modus eſt honeſtas facti. Actus eſt profectus rei.Ergo [ambulemus]vt perueniamus. ſed[honeſte]vt recipiamur.ſed[ſicut in die]vt edificemus. Arma lucis induit quid ſit.

¶Notandum ꝙ armatos in acie virtutum appropriate loquendo. G

Prudentia inſtruit Deut.j.Cũqꝫ inſtructi pergeretis in montem ⁊c.

Temperantia ſuccingit.j.Mach.iij.Succinxit ſe Judas arma bellica in prelium.

Juſtitia induit.Ephe.vj.Induite vos armaturã dei. ij.Cor.vj.Per arma iuſtitie:a dextris ⁊ a ſiniſtris.

Fortitudo roborat.Ephe.vj.Accipite armaturã dei vt poſſitis reſiſtere. Cant.iiij.Mille clypei pendent ex ea:⁊ omnis armatura fortium.

Fides illuminando preambulat.ij. Mach.xj. Judas primus ſumptis armis ceteros exhortatus eſt

Spes confidendo animat.j. Mach.viij.Illi quidẽ in armis confidunt ⁊ audacia.

Charitas hoſtes fugãdo debellat.j.Mach.vj.Fugatus ẽ lyſias a facie iudeorꝫ ⁊ lualuerũt armis ⁊ virib⁹.

Non in comeſſationibus ⁊ ebꝛietatib⁹: nõ in cubilibus.⁊ impudicitijs.

¶Hic docet modum bene operandi. Ubi primo remouet peccata carnalia.Secundo ſpũalia.ibi.Nõ in cõtentione.Tertio ponit his contraria.ibi. Sed induimini. In prima primo diſſuadet peccata gule quo ad cibum ⁊ quo ad potum.Secundo peccata luxurie.ibi. Non in cubilibus ⁊ im. Et primo tangit carnis pigritiam. Secundo incontinentiam.ibi.Impudicitijs. Dicit ergo.[Non in comeſſationibus]q.Ambulemus honeſte.[non]vtiqꝫ[in comeſſationibus].i.luxurioſis conuiuijs. Prouer.xxiij.Noli eſſe in conuiuijs potatorũ[⁊ ebrietatibus].i.potationibus imoderatis. Luce.xxj.Attendite ne grauentur corda veſtra in crapula ⁊ ebrietate.[Non in cubilibus]id eſt pigricijs dor

miētium. Amos. vi. Qui dormitis in lectis eburneis ꝛ iacetis in ſtratis veſtris. Prouer. xxvi. Sicut oſtium vertitur in cardine ſuo: ita piger in lectulo ſuo. Jacob ſuppoſuit lapidem capiti ſuo ꝛ vidit viſionem angelorum. Geñ. xxviii. [ꝛ impudicitiis] .i. luxurioſis actibꝰ qui oriūtur ex predictis. ſcȝ ex ſupfluitate cibi ꝛ potꝰ ꝛ ſomni. Eze. xvi. Hec fuit iniquitas Sodome. ſaturitas panis. ꝛ abundantia ꝛ ocium.

Sodome iniquitas vnde pceſſit

Non in contentione ꝛ emulatione.

¶ Hic remouet peccata ſpūalia. ꝛ Primo in verbo. Secundo in facto vel animo. ibi. Et emulatione. Dicit ergo. [Non in contentione] qua ſcȝ vnus contendit contra alterum. i. Cor. xii. Si quis videtur inter vos contentioſus eſſe nos talem conſuetudinem non habemꝰ. Hoc eñ eſt contra naturā hominis qui eſt animal māſuetum natura [ꝛ emulatiōe] qua vnus alii inuidet de ſua promotione. Prouer. xiiii. Putredo oſſium inuidia. Hoc enīȝ eſt natura boni ꝙ leticiam generat in ſui diffuſione.

Sed induimini dominū noſtrū ieſum xp̄m ꝛ carnis curam ne feceritis in deſideriis.

¶ Hic hortatur ad contraria predictis peccatis. ꝛ primo ad contrarium peccatis ſpūalibus. Secūdo ad cōtrarium peccatis carnalibus. ibi. Et curā carnis. Dicit ergo. Non in comeſſationibus ꝛc. ſed potius cōtra peccata ſpūalia [induimini dominū noſtrū ieſum chriſtum] .i. formam patris: ipſum ſcȝ imitando. Ephe. iiii. Induite nouum hominē qui ſcdm deum creatus eſt. Hec eſt veſtis nuptialis ſine qua nullus poteſt ingredi ad nuptias agni. Matth. xxii. Amice quomodo huc intraſti non habēs veſtem nuptialem. In dño potētia. In chriſto ſapiētia. In ieſu clementia intelligitur. Induimini ergo dominum potenter diruēpendo. Sed chriſtum prudenter ignorantes inſtruēdo. Sed ieſum clementer penitentibus indulgendo. [Et curam carnis] quo ad peccata carnalia [ne feceritis in deſideriis] ſed tantum neceſſariis. i. Timo. vi. Habentes alimenta ꝛ quibus tegamur his contenti ſimus. Sicut enīȝ dicit Augu. in glo. Sumēda ſunt alimenta ſicut medicamēta. Gal. v. Spiritu ambulate ꝛ deſideria carnis ne pficiatis. Omnia grauia Et ſollicitudo que notatꝰ in cura. Et talis ſollicitudo que notatur in cura carnis. Et ſollicitudinis impletio que prohibetur. ibi. Ne feceritis. Et ſolliciti mala intētio que notatꝰ in deſideriis.

h

Arma lucis dicūtꝰ virtutes: multiplici ratione.

¶ Notandum ꝙ virtutes dicuntur arma lucis multiplici ratione.

Primo ꝑpter celeſtem originem. Jaco. i. Omne datū ꝛc. Ephe. vi. Accipite armaturam dei. i. a deo datam vt poſſitis reſiſtere in die malo ꝛ in omnibus ꝛc.

Scdo ꝑpter impaſſibilitatem. ii. Mach. x. Apparuerunt quinqꝫ viri quoꝝ duo medium Machabeū habētes: armis ſuis circūſeptū incolumē conſeruabant.

Tertio ꝑpter leuitatē ſiue agilitatē. Judith. vii. Accipiat vnuſquiſqꝫ arma ſua ꝛ exite cuȝ impetu. Mat. xi. Jugum enim meū ſuaue eſt ꝛ onus ꝛc.

Quarto ꝑpter ſubtilitatem ſiue propter penetrabilitatē. ii. Cor. x. Arma militie noſtre non ſunt carnalia ſed potentia deo ad deſtructionem munitionum.

Quinto ꝑpter ſplendorem ſiue claritatem. i. Mach. vi. Refulſit ſol in clypeos aureos.

Sexto propter pulchritudinem. ii. Macha. xi. Apparuit equeſter precedēs eos in veſte candida: armis aureis: haſtam vibrās ꝛc. Eccle. xliiii. Hoīes diuites in virtute pulchritudinis ſtudium habentes.

Septimo ꝑpter hoſtiū excecationē. ii. Macha. x. Vñ et illi confuſi cecitate ꝛ repleti perturbatiōe cadebāt. Eccl. xliii. Radiis ſuis obcecat oculos.

Ps. xxxiiii

Octauo ꝑpter precioſitatem. Pŝ. Apprehende arma. Sap. vii. quibus nihil eſt vtilius.

Hic queritur ſuper illud. Nemini quicquā debeatis.

Glo. Nullum tempus eſt in quo charitas impendenda non ſit. Contra. Non poteſt impendi ſemp in affectu neqꝫ effectu. Rñſ. Semp īpendi debet actu vel habitu. Item ſuper illud. Qui diligit proximum legem impleuit. Contra. Impletio legis conſiſtit non tantū in affectu. ſed in effectu exteriori. Rñſ. Qui diligit proximum legem implere dicitur per cauſam. quia dilectio mouet eum ad implendum totam legē. Itē ſuper illud. In hoc verbo inſtauratur. Glo. continetur ꝛ impletur. Contra. Nec implicite nec explicite videtur in dilectione proximi omnia contineri. Rñſ. Contineri dicunꝰ non actu ſed potentia ſcilicet vt in cauſa. Item ſuper illud. Diliges proximum. Glo. Hec regula dilectionis diuinitus inſtituta eſt: vt diligas proximum propter deum. Deum vero ꝑpter deum ex toto corde ꝛc. Contra. Hoc eſt omni in via impoſſibile. Reſponſio. Duplex totalitas dilectionis. Vna vie que excludit contrariam dilectionem. Altera patrie q̄ excludit etiam diuerſam. Item ſuper illud. Dilectio proximi malum non operatur. Glo. Qui aliter ſe diligit iniuſte ſe diligit: quia ad hoc ſe diligit vt ſit iniuſtꝰ. Cōtra. Omnis homo bonum naturaliter diligit. malum odit: nō ergo ad hoc ſe diligit vt ſit iniuſtus. Rñſ. Ly vt: accipitur conſecutiue: non finaliter. Item ſuper illud. Plenitudo legis. Glo. Quanto minus ineſt virtꝰ: tanto magis ineſt vicium. Contra. Ergo cui nulla virtus ineſt: ei ineſt omne viciū. Rñſ. Glo. vocat hic virtutem ꝛ vicium non habitus completos ſed inclinationes. quanto enim quis minus diſpoſitus eſt ad virtutem aliquam: tanto magis diſpoſitus eſt ad oppoſitū vicium. Item ſuper illud. Propior eſt noſtra ſalus. Glo. Bona vita ſignum eſt ꝛ cauſa ſalutis. Cōtra. Ergo eſt ſacramētum. Rñſ. Non ſequitur: quia nō eſt ſignum inſtitutum. Itē ibidem glo. Baptiſmus eſt ad veniam. vita bona ad coronam. Contra. Ergo paruuli baptizati decedentes non habent coronam vite eterne. Rñſ. Vitam eternam habēt. ſed non in ratione corone: quia ex dono non ex debito.

Dilectionis totalitas eſt duplex.

Capitulum. xiiii.

Infirmum autem in fide aſſumite: non in diſceptationibus cogitationum.

¶ Superiꝰ inſtruxit apoſtolus de modo ſe habendi. Primo generaliter omnes cap̄. xii. Secundo ſpecialiter inferiores. cap̄. xiii. Hic inſtruit ſpecialiter maiores ꝛ perfectiores quomodo ſe habebāt ad minores. Primo in declinatione mali ſcȝ eos non ſpernendo neqꝫ ſcandalizando. cap̄. iſto. Secūdo quomodo in operatione boni ſcȝ eos fouendo ꝛ ſuſtinendo. ca. xv. In prima parte Primo monet vt maiores inferiores non iudicent ſiue contēnant. Secundo vt eos non ſcandalizent ſiue offendant. ibi. Non ergo amplius inuicem iudicemꝰ. In prima parte Primo monet vt eos curandos aſſumant Secundo vt non cōtemnāt. ibi. Is qui mādücat. Tertio ſubdit rationes quare ſcȝ facere debeant. ibi. Tu quis es qui iudicas. In prima parte Primo docet qui ſunt aſſumendi: quia infirmi in fide. Secundo qualiter debent aſſumi: quia non in diſceptatiōe. ibi. Nō in diſceptationibus. Tertio oſtēdit ꝙ poſſunt aſſumere alii qui ſcȝ qui ſunt perfecti. ibi. Alius enim credit. Quarto ꝙ aliqui ſunt qui indigent aſſumi. ibi. Qui autem infirmus eſt. Dicit ergo [Infirmum] q. d. Ita in cōuerſione honeſti ſitis ꝛ perfecti vt dictum eſt. [Infirmū aūt in fide] qui ſcȝ nondum perfecte credit. (Erant eñ quidam inter Romanos de iudeis conuerſi qui diſcernebant cibos ſicut lex precipiebāt: ꝛ hi erāt infirmi in fide Leui. xi. Alii erant perfectiores qui non diſcernebant cibos) [aſſumite] vos perfecti: ſicut medicus infirmum ad ſanandum. i. Theſ. v. Suſcipite infirmos. quia qui ſuſcipit animas ſapiens eſt Prouer. xi. Aſſumite inquam [non in diſceptationibus cogitationum] id eſt non diſceptando vel iudicando de cogitationibꝰ eius. Solus enim deus ſcit corda hominū. Act. i. Tu ſolus noſti corda.

Alius enim credit manducare ſe omnia.

¶ Hic oſtendit ꝙ ſunt quidam qui non poſſunt aſſumere infirmos: dicens. [Alius enim] inter vos perfectos.

in fide[credit manducare ſe]poſſe licite[omnia]humano vſui apta. ſm illud.i.Timo.iiii. Omnia munda mundis hic habet rectam fidem de cibis.

Qui autem infirmus eſt: olus manducet.

Infirmus pót ds dici dupl'r. ¶ Hoc legitur dupliciter. Uno modo de infirmo in fide. Alio modo de infirmo in moribus. Primo mó ſic. [Qui autem infirmus eſt]in fide ſcz cibos, diſcernẽdo[olus manducet]ad literam: de quo nulla eſt dubitatio quin licitum ſit comedere. Gene.ix. Quaſi olera virẽtia dedi vobis omnia. Secundo modo ſic[Qui autem infirmus eſt]in morib⁹ſcz pronus ad caſum libidinis[olus manducet]id eſt cibos aridos per quos non prouocetur libido. Hunc ſuo iudicio relinquendum dicit apls: ne cum ſcrupulo cõtra cõſcientiam edat. ſm glo.

Is qui manducat: non manducantem non ſpernat.

¶ Hic monet maiores vt non contẽnant minores. Et primo monet non ſpernere abſtinentem. Secundo non iudicare comedentẽ. ibi. Et qui non mãducat. Tertio ſubdit vtriuſq3 rationẽ. ibi. Deus enim illum. Dicit ergo[Is qui manducat]q. Et cum hoc ita ſit [is]ſcz pfectus in fide[qui manducat]omnia ſcilicet indifferẽter non diſcernendo cibos. [non manducantẽ]id eſt a quibuſdam cibis abſtinentem⁹ẑ inter cibos diſcernentem [non ſpernat]vtpote dicendo q infidelis eſt vel hypocrita. Eſa.xxxiii. Ue q ſpernis: nõne ẑ ipſe ſperneris.

Et qui non manducat: manducantem nõ iudicet. Deus enim illum aſſumpſit.

[Et qui non manducat]omnia ſcilicet ſed inter cibos diſcernit[mãducantẽ nõ iudicet]tanq3 ex hoc reũ vel guloſum ſicut multi vtroſq3 iudicant. Lu.vii. Uenit Iohãnes baptiſta non manducans neq3 bibẽs ẑ dicitis: quia demonium habet. Uenit filius hominis mãducans ẑ bibens. ẑ dicitis. Ecce hõ vorator ẑc. [Deus enim]q. Et vere neuter debet alterũ iudicare vel ſpernere[Deus enim illum]manducãtem ſcz ẑ non mãducantem[aſſumpſit]ad fidem. Pſ. Quia domini eſt aſ
p.lxxxviii sumptio noſtra ẑ ſancti ẑc.

Tu quis es qui iudicas alienum ſeruum. Suo domino ſtat: aut cadit.

¶ Superius monuit perfectiores vt infirmos in fide ſuſcipiant ẑ non contẽnant. Hic ponit rationes quare hoc facere debeant. Prima ratio ſumitur a parte eius qui iudicatur. Secunda a parte rei de qua iudiciũ agitur. ibi. Nam ali⁹ iudicat. Tertia a parte eius ad quẽ iudicium ſpectat. ibi. Nemo enim veſtrum. Quarta a parte eius qui temere iudicat. ibi. Tu autem qui iudicas fratrem tuum. In prima parte: non eſſe iudicãdũ infirmum dicit. Primo. quia alterius ſeru⁹ exiſtit. Secundo. quia alteri ſtat vel cadit. ibi. Suo domino ſtat aut cadit. Tertio. quia ſtare poterit. ibi. Stabit autẽ.

Dicit ergo[Tu quis es]id eſt cui⁹ authoritatis vel valoris[qui iudicas]id eſt cõdẽnandũ affirmas[alienum ſeruum]quaſi diceret. temerarium eſt iudicium: cum in illo nullam iuriſdictionem habeas. Obiurgat ergo preſumptuoſum: cũ dicit[Tu quis es]Preſumptionis actum[qui iudicas]Preſumendi argumẽtum [alienum ſeruum]Mat.vii. Nolite iudicare ẑ non iudicabimini[Suo domino]quaſi diceret. Nõ debes iudicare ſeruum alienum. ſed ſuus dominus. qui[ſuo domino ſtat aut cadit]id eſt ad cõmodum vel incõmodum domini ſui pertinet ſi[ſtat aut cadit]non ad tuũ. Uel [ſuo domino]id eſt iudicio domini ſui[ſtat aut cadit] id eſt ad ipſum pertinet ſi ſtat aut cadit iudicare. Eſt ergo ſua ratio talis. Nullus ſeruus iudicandus eſt niſi a dño ſuo. ſed frater ſeruus eſt dñi: qui aſſumpſit illũ non tuus. ergo nõ a te ſed a dño eſt iudicandus.

Stabit aũt: potẽs eſt enĩ de⁹ ſtatuere illũ.

¶ Hic dicit q frater poterit ſtare. ẑ ideo de eo debemus in bono preſumere. Primo ergo proponit q poterit in bono ſtare. Secundo oſtendit a quo habet poſſe ibi. Potens eſt enim. Dicit ergo[Stabit autẽ]id eſt ſtare poterit. etiãſi diſcernit cibos: quia eſus nihil facit ad rem. Non enim regnum dei eſca ẑ potus. Infra eodem. [Potens eſt enim deus ſtatuere illum]id eſt in bono ſtabilire Pſ. Et ſtatuit ſupra petrã pedes meos ẑ direxit greſſus meos. In hoc autem quod dicit domino ſuo ſtat aut cadit: innuit q contingenter peccat ẑ q poteſt ſtare aut cadere. In hoc autem q addit: ſtabit autem. innuit q preſumẽdum eſt ſemper in melius Eſt ergo talis ſua ratio. Dubia ſunt in meliorem partem interp̄tanda. Sed deus poteſt iſtũ ſtatuere in bono. ẑ iſte põt facere qđ facit bona intentione: ergo debemus de ipſo bonũ preſumere. nõ male iudicare. ps.xxxix.

Nam alius iudicat diem inter diem. alius iudicat omnem diem. Unuſquiſq3 in ſuo ſenſu abundet.

¶ Hic oſtendit q non debent iudicare infirmos ratione ſumpta ex parte rei de qua iudiciũ agitur. Ubi primo dicitur q diuerſe ſunt obſeruantie in edendo. Secũdo monet vt quilibet pficiat in modo ſuo. ibi. Unuſquiſq3 in ſuo ſenſu. Tertio oſtendit q poteſt proficere quia totum poteſt fieri ſine peccato. ibi. Qui ſapit diẽ. In prima tangit duplicem differentiam abſtinẽtium. Primo iudicantium certis diebus abſtinendum eſſe. Secundo iudicantium abſtinendum eſſe in omni tempore. ibi. Alius iudicat. Dicit ergo[Nã alius]q. Et vere nullus condẽnandus eſt propter eſum[Nam ali⁹ iudicat]eligendum eſſe ſup.ad abſtinentiam[diem inter diem].i. diem interpoſitum inter diẽ.i. iudicat vno die abſtinendum ẑ alio comedendum vt phariſe⁹ Luce.xviii. Ieiuno bis in ſabbato[Alius iudicat omnẽ diem]ſup. eligendum eſſe in abſtinentia. Glo. Quidã certis diebus. quidam omni tempore putant abſtinẽdum eſſe. Hiero. Utinam omni tempore ieiunare poſſemus. Sic faciebat Iudith.viii. Que ieiunabat cunctis diebus preter ſabbata ẑ neomenias ẑ feſta dom⁹ iſrael. [Unuſquiſq3]eorum[in ſuo ſenſu].i. ſm ſuã cõſcientiam[abundet]in melius continue proficiendo. Uel[vnuſquiſq3 in ſuo ſenſu abundet].i. ſuo cõſilio dimittatur quantum ad huiuſmodi ad quorum neutram partem eſt aliqua ratio.

¶ Notandum eſt hic q obligamur ſex modis quaſi ex precepto. — Nota. Obligamur qđ ĩ ex p̃cepto ſex modis

Lege nature de qua ſatis habitum eſt ſupra.vii.

Diuina authoritate: ſicut Adam Gene.ii. De omni ligno. ẑ ſub lege preceptis cerimonialibus.

Uoti obligatione. Si quid vouiſti ne moreris reddere. Pſ. Uouete ẑ reddite. ps.lxxv.

Patrũ vel principum decretis et ſtatutis ẑ conſuctudinibus humanis. Mat.xxii. Reddite que ſunt ceſaris ceſari. Supra.xi. Cui tributũ, tributũ ẑc.

Superiorum precepto in his que pertinent ad cathedram Mat.xxiii. Que dicunt facite.

Conſcientie dictamine. Infra.i. Quod non eſt ex fide peccatum eſt. Glo.i. ex conſcientia.

Qui ſapit diem: domino ſapit: qui manducat domino manducat.

¶ Hic oſtendit q tã eſus q̃ abſtinentia poteſt ſine peccato fieri. Ubi primo oſtendit q non peccat qui diem in abſtinendo diſcernit. Secundo q nec ille qui indifferenter omnes cibos comedit. ibi. Et qui manducat. Tertio q nec ille qui ab aliquibus cibis abſtinentiam facit. ibi. Et qui non manducat. Primus diſcernit tempus: non genus cibi. Secundus nec tempus nec gen⁹ cibi. Tertius nec tempus. ſed genus cibi. Dicit ergo. [Qui ſapit diem]q. Et poteſt vtiq3 fieri ſine peccato. quia[qui ſapit diem]id eſt diſcernit diem abſtinentie [domino ſapit]id eſt ad honorem domini diſcernit: quia in hoc placere domino intendit.

Et qui manducat: domino manducat. Gratias enim agit deo. ẑ qui non mãducat: domino nõ manducat ẑ gratias agit deo.

¶ Hic tangit differentiam illorum qui nec diſcernunt

tempus neqȝ genus. Ubi primo ꝓponit qđ eſt licitum.
Et qui mãducat. Scđo apponit quod eſt debitũ: qꝛ do
mino manducat. Tertio ꝓbat qđ eſt appoſitũ. qꝛ gra
tias agit. Dicit ergo. [Et qui mãducat] omnia indif
ferẽter nõ diſcernẽdo [dño] ad laudẽ ꝛ gloriã dñi [mã
ducat] ſm illud. i. Cor. x. Siue mãducatis: ſiue bibi
tis: oĩa in gloriã dei facite. [Gratias] quia Et vere ad
honorem dñi [Gratias enim agit deo] pro bonis crea
tis ſibi in vſum datis. Debet eñ quilibet reddere gra
tias exemplo domini. Johã. vi. Accepit Jeſus panes
ꝛ gratias agens benedixit ꝛc. ad Col. iii. Grati eſto
te. [Et qui non manducat] id eſt abſtinet a quibuſdaȝ
cibis [dño]. i. ad honorem domini [non manducat] id ẽ
abſtinet: volens ſcȝ corpus ſuũ offerre domino hoſtiã
viuẽtem. ſupra. xii. Et vere dño abſtinet [et] ꝓ qꝛ [gra
tias agit deo] pro collato ſibi dono abſtinentie. Sicut
eñ non poteſt eſſe homo ↄtinens niſi deus det: ſic nec
perfecte abſtinens Sa p. viii.

Nemo enim veſtrum ſibi viuit ꝛ nemo ſibi moritur. Siue enim viuimus: domino viui mus: ſiue morimur: domino morimur: ſiue viuimus: ſiue morimur: domini ſumus.

¶ Hic oſtendit ꝙ perfectiores non debẽt iudicare in
firmos ratione ſumpta ex parte eius ad quem ſpectat
iudicium. Et eſt ſua ratio talis. Ad dñm viuoꝝ ꝛ mor
tuoꝝ pertinet iudicium eoꝝ: ſed chriſtus eſt dñs viuo
rum ꝛ mortuoꝝ: ergo ad eũ pertinet iudiciũ eoꝝ: ergo
ab ipſo: nõ ab inuicẽ iudicandi ſumus. Primo ergo di
cit ꝙ nullus ſibi viuit aut morit̃. Scđo ꝓbat qꝛ oẽs
chriſto viuimus aut morimur. ibi. Siue eñ viuimus.
Tertio concludit ꝙ in vtroqȝ ſtatu chriſti ſumus. ibi.
Siue ergo viuimus. Quarto confirmat quia propter
hoc chriſt⁹ mortuus eſt ꝛ reſuſcitatus. ibi. In hoc eñ
chriſtus mortuus eſt ꝛ reſuſcitatus. Dicit ergo [Ne
mo enim] q. Et debemus edere vel abſtinere dño [Ne
mo enĩ veſtrum ꝛc.] Legitur autẽ hoc totum duplici
ter. Primo modo de vita ꝛ morte ſpirituali. Scđo mo
do de vita ꝛ morte naturali. Primo ſic [Nemo veſtꝝ]
ſcȝ fideliũ [ſibi]. i. ſue voluntati vel iudicio relict⁹ [vi
uit] ſcȝ vita gratie aut virtutibus: ſed potius ad hono
rem dei. [Et nemo ſibi morit̃] vicijs in baptiſmo. imo
potius ad honorẽ dei ꝛ ſub eius iudicio. ſupra. vi. Con
ſepulti ſumus cum illo per baptiſmũ in morte. [Siue
enim viuimus] virtutibus [domino viuimus]. i. ad lau
dem eius vel ſub iudicio eius Gal. ii. Uiuo ego iam nõ
ego: viuit autẽ in me chriſtus. [Siue morimur] vicijs
[domino morimur] id eſt ad laudem eius vel ſub iudi
cio eius. Apoc. xiiii. Beati mortui qui in domino mo
riuntur. Bern. Cui mihi iuſtius viuendum eſt q̃ ei qui
niſi pro me moreretur non viuerem: iure ſibi vendicat
vitam meã qui ꝓ mea dedit ſuã. [Siue ergo viuim⁹]
virtutib⁹ [ſiue morimur] vicijs [domini] ſerui vel ſub
domini iudicio [ſumus.]

In hoc enim chriſtus mortuus eſt ꝛ reſurre xit: vt viuorum et mortuorum dominetur.

¶ Hic confirmat ꝙ chriſti ſumus ꝛ mortui ꝛ viuentes.
quia propter hoc chriſtus mortuus eſt ꝛ reſurrexit Et
eſt ſua ratio talis. Chriſt⁹ mortuus eſt ꝛ reſurrexit vt
manifeſtetur ei⁹ dominiũ ſuper mortuos ꝛ viuos: ſed
non eſt mortuus fruſtra: ergo habet dominiũ ſuper vi
uos ꝛ mortuos. Et hoc eſt quod dicit. [In hoc enim]
q. Et vere ſiue morimur ſiue viuimus domini ſumus.
[In hoc enĩ chriſtus mortuus eſt ꝛ reſurrexit: vt mor
tuorum] morte culpe [ꝛ viuorum] vita gratie [domine
tur]. i. dominari intelligatur ꝛ oſtẽdatur. vnde poſt re
ſurrectionem dixit Mat. vlti. Data eſt mihi omnis po
teſtas ꝛc. Et ſic reſtat ꝙ nõ ab inuicẽ: ſed a chriſto ſũt
fratres iudicãdi. Secundo modo legit̃ ſic. [Nemo eñ
veſtrũ] fidelium [ſibi]. i. ſue laudi vel ſuo iudicio [vi
uit] vita nature. [ꝛ nemo morit̃ ſibi] morte nature. ſed
potius ad honorem dei. Pſ. Quoniam ꝓpter te mor
Ho. xliii. tificamur tota die. [Siue enim viuimus] tota die vi
ta nature [domino]. i. eius laudi: vel [viuim⁹] iudicio.
Act. xvii. In ipſo enim viuimus: mouemur ꝛ ſumus.
[Siue morimur] morte naturali [domino morimur] qꝛ
precioſa in conſpectu dñi mors ſanctorum eius. Pſal. Ho. cxv.
[Siue ergo viuimus ſiue morimur] corporaliter [do
mini ſumus] Uita enim ꝛ mors ei famulãtur. i. Regũ.
ii. Dñs mortificat ꝛ viuificat. Et vere ita eſt [In hoc
enim chriſtus mortuus eſt ꝛ reſurrexit: vt viuorum] vi
ta nature [ꝛ mortuoꝝ] morte nature [dñetur] id eſt do
minari oſtendatur. Ipſe eñ eſt conſtitutus a deo iudex
viuorum ꝛ mortuoꝝ. Act. x. Uel ſic. Nec actiões que
ſunt ad ſuſtentationẽ vite: q̃ notant̃ in hoc qđ eſt viue
re: nec actiões q̃ ſunt ad mortificationẽ carnis: que no
tãtur in hoc qđ eſt mori. Primũ dicit̃ ꝓpter illos q̃ iu
dicãt oĩa eſſe mãducãda. Scđm ꝓpt illos q̃ iudicãt nõ
oĩa eſſe mãducãda debetis iudicare qꝛ ſiue viuim⁹ ꝛc.

Tu autẽ: quid iudicas fratrẽ tuum? aut tu quare ſpernis fratrẽ tuum? Omnes enĩ ſta bimus ante tribunal chriſti.

¶ Hic oſtendit ꝙ non debent iudicare infirmos ratio
ne ſumpta ex parte eius qui temerarie iudicat. et Pri
mo quia fratrem ſuuȝ ſibi parem contẽnit. Scđo quia
cõmune chriſti iudicium preuenit. ibi. Omnes eñ ſta
bimus. Tertio quia actus eius in iudicio latere nõ po
terit. ibi. Scriptum eſt enim. Quarto quia pro ſe rõnẽ
reddere oportebit ibi. Itaqȝ vnuſquiſqȝ veſtrũ. In pri
ma Primo redarguit de iudicio manducantes. Secun
do abſtinẽtes. ibi. Aut tu quare. Dicit ergo. [Tu au
tem] q. Cum ſolus chriſtus omniũ dominetur ꝛ ad ip
ſum pertineat iudicium omniũ [tu] qui manducas om
nia indifferenter [quid iudicas fratrem tuum?] contẽ
nendo vel irridendo ipſum non mãducantem. [aut tu]
non manducãs ſed cibos diſcernẽo [quare ſpernis fra
trem tuum] omnia indifferenter manducantem. q. di.
male facis. Malach. i. Quare deſpicit vnuſquiſqȝ ꝓ
ximum ſuum. [Omnes enim] q. Et vere nõ debes ita
facere [omnes enim] generaliter [ſtabimus] corpora
liter [ante tribunal chriſti] euidenter: ergo omnes taȝ
magni q̃ parui ſtabimus iudicandi ante tribunal chri
id eſt ante chriſtũ iudicẽ mundi. qꝛ Joh. v. Oẽ iudiciũ
dedit filio. Tribunal enim eſt ſedes iudiciaria in alto
ꝛ euidenti poſita in qua ſedet iudex vt ab oĩb⁹ videat̃
ſic ꝛ chriſtus ab oĩbus videbit̃. ii. Cor. iiii. Oẽs nos
manifeſtari oportet ante tribunal chriſti.

Scriptum eſt enim: viuo ego: dicit domin⁹ quoniam mihi flectetur omne genu: ꝛ om nis lingua confitebitur deo.

¶ Hic oſtendit ꝙ actus aliquis in iudicio latere nõ po
terit. Ubi implicat tria in iudice. Eternitatem vite cũ
dicit. Uiuo ego. Generalitatem potentie: cum ſubdit
Quoniam mihi flectetur. Infallibilitatẽ noticie. cũ
addit. Et omnis lingua. Dicit ergo [Scriptum eſt] q.
Et vere omnes ſtabimus ante tribunal chriſti. [Scri
ptum eſt enim] Eſa. xlv. [Uiuo ego dicit domin⁹] qui
olim mortuus fui ꝛ ecce ſum viuens: ꝛ eſt quedam ſpe
cies iuramenti. q. d. Per me viuentem iuro [quoniam
mihi flectet̃] in iudicio [omne genu]. i. omnis poteſtas
inimicoꝝ. Pſ. Adorabũt eum oẽs reges [ꝛ omnis lin
gua] interior ſcȝ conſciẽtia: que eadem eſt apđ oẽs. Ho. lxxi.
exterior vero lingua diuiſa eſt. Geñ. xi. [confitebitur
deo]. i. mihi qui ſum deus actus ſuos. ſupra. i. Teſti
monium reddente illis ↄſciẽtia ꝛc.

Itaqȝ vnuſquiſqȝ noſtrum pro ſe reddet ra tionem deo.

¶ Hic concludit ꝙ vnũquẽqȝ pro ſe rationem reddere
oportebit. Dicit igit̃ [Itaqȝ] quia ſcriptura ita dicit
[Unuſquiſqȝ veſtꝝ pro ſe] nõ pro altero [reddet rõnẽ
deo] Cuilibet eñ dicetur illud Lu. xvi. Redde rõneȝ
villicationis tue. Unde ſeipſum deberet q̃libet iudica
re: non alium. Nã ſi noſmetipſos iudicarem⁹: nõ vtiqȝ Judiciuȝ
iudicaremur. i. Cor. xi. Quidã eniȝ habent naturam qđ ſit rep
oculi qui videt maculam in alijs ꝛ non in ſeipſo. henſibile.
¶ Notãdũ ꝙ reprehenſibile eſt iudiciũ male iudicare. B

Primo de occultis. prime Cor. iiij. Nolite ante tēpus iudicare ⁊c.
Secundo de dubijs. Matth. vij. Nolite iudicare. Glo. de dubijs.
Tertio de ſoli notis: quia in ore duorum vel triū ſtabit omne verbum Deut. xvij. Iohā. vij. Nunquid lex noſtra iudicat niſi prius.
Quarto a parte cōtrarij Act. xxiij. Tu ſedens ſm legem me iudicas ⁊ contra legē me iubes percuti. Eſa. v. Ve qui dicitis malum bonum ⁊c.
Quinto de impertinētibus. Exod. ij. Quis te conſtituit iudicem ſuper nos. Supra eodem capło. Tu quis es qui alienum ſeruum iudicas.
Sexto de conſimilibus. ſupra. ij. In quo aliū iudicas: teipſum condēnas.
Septimo de futuris. Lu. vj. Nolite iudicare ⁊ non iudicabimini. nolite condēnare ⁊ non con.

Hic queritur ſuper illud. Infirmum autē

in fide aſſumite. Glo. Perfecte fidei eſt nullum cibum diſcernere ⁊ immundum reputare. Contra. Etiam in fide perfecti multos cibos reputant immundos vt lacertas. Rñſio. Glo. Loquitur hic de immūditia ſpirituali ſcʒ peccati: non de corporali. Item ſuper illud. Non in diſceptationibus cogitationum. Glo. Non eſt dānandus cuiꝰ cogitatio non eſt aperta. vel de quo neſcitur qualis poſt futurus ſit: ergo cum nullius cogitatio ſit aperta: nullus eſt dānandus. Rñſ. Aperte mali q̄uis cogitatio non ſit aperta in ſe: eſt tamen aperta in ſigno ſuo ſcʒ in maleficio exteriori. Item ſuper illud. Olus manducet. Glo. in quo omnis ſecta conſentit. Cōtra. Sūt quidā heretici qui ꝯtradicunt: q̄ etiam in oleribus aīas morientiū tranſcēdi credunt. Rñſio. Ois ſecta intelligit hic: nō hereticoꝝ: ſed credentium tam iudeorū q̄ chriſtianoꝝ. Itē ibidem glo. Infirmꝰ eſt qui cibos diſcernit: quem iudicio ſuo relinquēdum eſſe dicit apoſtolus. Contra. Diſcernere cibos hereſis eſt. de qua. ij. Timo. iiij. Abſtinere a cibis ⁊c. Rñſio. Pro tēpore illo ſcʒ nōdum diuulgate veritatis euāgelice non erat hereſis ſed modo eſſet. Item ſuper illō. Non manducantē non ſpernat. Glo. Voluntas eſt edere vel non edere. Cōtra. Imo neceſſitas eſt edere. Reſpō. Edere ſimpliciter eſt neceſſitas: ſed edere hoc vł illud eſt voluntatis. Itē ſuper illud. Stabit aūt. Glo. Hic oſtendit q̄ ambigua debemus in meliorem partē conuertere. Cōtra. Facilius eſt peccare q̄ bene facere. Rñſ. Quis facilius. bonū tamē rationi et nature ꝯuenientius. Item. Qui ſapit diē dño ſapit. Contra. Gal. iiij. reprehēdit apłs Galathas quia dies obſeruabant ⁊ annos. Rñſ. Obſeruātia dierum ac tēporū duplex eſt. Quedā ſuperſtitionis: ⁊ hec mala. Quedam deuotionis: ⁊ hec bona. Itē ſup illud. Ut viuorū ⁊ mortuoꝝ dñetur. Contra. Mat. xxij. Non eſt deus mortuoꝝ ſed viuentiū. Rñſ. Loquit ibi de morte vniuerſali corporis: ⁊ aīe ſimul: quā credebant ſaducei. hic vero de morte corporis ſolum. Itē ſuper illō. Oēs ſtabimꝰ ante tribunal chriſti. Glo. iudicādi. Cōtra. Apoſtoli iudicabūt ⁊ nō iudicabūtur. Rñſ. Iudicio retributionis oēs iudicabunt. ſed nō iudicio diſceptatiōis. Itē. Unuſquiſq̄ in ſuo ſenſu abūdet. Cōtra. Prouer. xxij. Ne innitaris prudentie tue. Item Tob. iiij. Superbiā in tuo ſenſu nunq̄ dñari permittas. Itē Eccł. xx. Melior eſt homo qui minuitur ſapiētia ⁊ deficiēs ſenſu in timore dei q̄ qui abundat ſenſu ⁊ tranſgreditur legem altiſſimi. Rñſ. Senſus ſumit equiuoce ſcʒ pro ꝯſciētia vera: vel pro opinione ꝓſumptuoſa. Primo modo intelligit apłs. ſcđo mō ꝓcedūt obiectiones.

Non ergo amplius inuicē iudicemus. ſed hoc iudicate magis: ne ponatis offendiculum fratri vel ſcandalum.

¶ Hec eſt pars ſcđa principalis huius capłi. Poſtq̄ eīm monuit vt infirmoꝝ facta nō iudicant aut ꝯtēnant Hic monet ne eos factis ſuis ſcādalizēt vel offendāt. Et primo monet vt eos nō ſcādalizent in edendo. Secundo vt magis edificent in abſtinēdo. Itaq̄ que pacis ſunt ſectemur. In prima parte Primo ponit monitionē ad faciendū. Scđo rationem ad ſuadendum. ibi. Si enim propter cibum frater tuus. In admonitione. Primo monet vt in cibo caueāt fratris ſcandalū. Secundo oñdit q̄ hoc nō dicit ꝓpter cibū ipſuʒ. ibi. Scio ⁊ confido. In prima Primo ꝯcludēdo dehortatur malum. Scđo ex oppoſito hortatur bonū. ibi. Sed hoc iudicate. Dicit ergo. [Nō ergo] q. Ex quo vnuſq̄ſq̄ pro ſe: non pro altero debet rōnem reddere [ergo non amplius] ſicut actenus [inuicē iudicemus] Mat. vij. Nolite iudicare. [Sed hoc iudicate magis] .i. hoc magis obſeruandum decernite [ne ponatis fratri offendiculum] .i. cauſam periculi [vel ſcandalum] .i. cauſam triſtitie in edendo. Quātum enim poſſumus ſalua triplici veritate. ſcʒ vite. doctrine. ⁊ iuſtitie: ſcandalū fratris vitare debemus. Nam qui ſcandalizauerit vnum ex puſillis: expedit ei vt ſuſpendatur mola aſinaria in collo ⁊c. Matth. xviij. Felix qui ſic diſcretus eſt in iudicando. Sic honeſtus in operando. Sic manſuetꝰ in conuerſando. Sic diſcretus vt nihil male iudicet. Sic honeſtus vt nulli exemplum malum preſtet. Sic manſuetus vt neminē contriſtet. vt ſic tollatur a corde temerarium iudicium. ab opere offendiculum: a cōuictu ſcandalum. Pſal. Pax multa diligentibus legem tuā ⁊c. Dicitur ergo hic offendiculum occaſio culpe Scandalum occaſio pene. Vel offendiculū poteſt dici dictū vel factum minus rectum: prebens occaſionem ruine mortalis. Scandalum ruine venialis. Ps. cxviij. Offēdiculū ⁊ ſcādalū in quo differant.

Scio ⁊ confido in domino Ieſu: quia nihil cōmune per ipſuʒ niſi ei qui exiſtimat quid commune eſſe: commune eſt illi.

¶ Hic oſtendit q̄ hoc non dicit ꝓpter cibum ipſm. Ubi primo certificat de dicenda veritate. Secundo proponit veritatē. ſ. q̄ ad diſcernendū inter cibos non tenemur ex legis ligamine. ibi. Quia nihil cōmune. Tertio q2 ligari poſſumus ex ꝯſcientie dictamine. ibi. Niſi eīm qui exiſtimat. Dicit ergo [Scio] .q.d. Nō dico offendiculū in eſu: eo q̄ cibus ſit imūdus ⁊ diſcernēdus [ſcio ⁊ confido in dño Ieſu] qui abſoluit nos a lege et obſeruātijs legalibus. [quia nihil cōmune] .i. imūdū. Sic accipit cōmune Act. x. Oē cōe ⁊ imūdū nō edi. Cōmune inquā [per ipſum] Hoc dupliciter legitur. Vel [per ipſum] .i. poſt eius aduentū: q2 per eius aduētum ſoluta eſt lex de ciboꝝ diſcretione Heb. xi. ſm illud. ſ. ad Tim. iiij. Omis creatura dei bona. Vel [per ipſum] .i. ex eius creatione: cōtra Manicheū: q2 omia valde bona Geñ. ſ. Nihil inquā [niſi ei q̄ exiſtimat q̄d] id eſt aliq̄d [cōe eſſe] .i. imundū cui ſcʒ ꝯſciētia dictat cibos eſſe diſcernēdos. [Illi] inquā [cōmune eſt] ꝓpt ꝯſcientiā: manēte ſcʒ tali ꝯſcientia. Ponitur antē cōmune pro immundo: ⁊ eſt tractum a vaſis vel a iudeis Dicebātur eīm vaſa cōmunia: non ſanctificata ⁊ dedicata cultui diuino. Iudei etiā anteq̄ a deo eligerētur erant populus cōmunis ⁊ immūdus. per electionē vero diuinam factus eſt peculiaris ⁊ ſanctus.

Si enim propter cibum frater tuus contriſtatur iam nō ſecundū charitatē ambulas.

¶ Hic ponit rationes ad perſuadendū. Et primo ſumptas ex parte fratris infirmi in fide qui non eſt ſcandalizandus in cibo. Secundo ex parte fratris firmioris in fide qui nihil perdit: propter fratrem a cibis aliquibus abſtinendo. ibi. Non enim eſt regnum dei. Rationes vero ex parte fratris infirmi. tangit tres. Prima ne charitas ledatur. Secūda ne chriſtus cōtemnatur ibi. Noli cibo tuo. Tertia ne bonum vituperetur. ibi. Non ergo blaſphemetur. Prima ratio talis eſt. Qui plus diligit quod eſt minus diligendum ⁊ e conuerſo. non ambulat ſm charitatē. ſed hoc facit qui ꝓpter cibum contriſtat proximum: ergo talis non ambulat ſm charitatē. Et hoc eſt quod dicit [Si enim] q. Ideo caue ne ponas offendiculum fratri [Si enim propter cibum] tuum [frater] id eſt proximus [tuus cōtriſtatur] nō dico ſcandalizatur: qđ maius ⁊ grauius eſt. [iā non ſm charitatē ambulas] Minus dicit ⁊ plus ſignificat

id eſt ꝯtra charitatē facis que omnino cauet offenſam fratris. ſupra. xiij. Dilectio ꝓximi malū non operatur. Infelix qui ⁊ cibum nimis captat: qui ⁊ ꝓximū nimis contriſtat. q̄z ⁊ a via charitatis deuiat.

Noli cibo tuo illū perdere pro quo chriſtus mortuus eſt.

¶ Hic ponit̄ ſcd̄a ratio talis. Q̄d charo ꝓcio ē emptū nō eſt ꝓ modico perdēdū. Sed frater tuus charo ꝓcio eſt emptus ſcʒ morte chriſti. ergo pro cibo qui eſt res modica non eſt perdendus. Et hoc eſt quod dicit [Noli cibo tuo illum perdere] quod plus eſt q̄ꝫ contriſtare [ꝓ quo chriſtus mortuus eſt] ex cuius. ſ. morte potes cognoſcere quātuʒ valet ſalus fratris ſm̄ illud. Ber. Attende te homo ex precio ne vileſcas. Res enī̄ que charius emitur charius poſſidetur.

Non ergo blaſphemetur bonum noſtrum.

¶ Hic ponitur ratio tertia talis. Q̄d eſt bonū in ſe: ex malo vſu nō debet reddi vituperabile: ſed cibus bonꝰ eſt in ſe. ergo ipſo non debemus male vti. ſcʒ comedēdo cum ſcandalo proximi ne reddat̄ vituperabilis. Et hoc eſt quod dicit. [Non ergo blaſphemet̄ bonum noſtrum] id eſt comeſtio que in ſe eſt bona non fiat blaſphemabilis alij nocendo. Uel ſic. [Non ergo blaſphemetur bonū noſtrū] id eſt bonum nomen ⁊ bona fama. Nam melius eſt nomē bonū q̄ꝫ vngenta precioſa. Prouerbiorum. xxij. blaſphemaretur autē ſi pro vili ⁊ modico cibo perderetur vel ſcandalizaretur proximus.

Non eſt enim regnum dei eſca ⁊ potus ſed iuſtitia ⁊ pax ⁊ gaudium in ſpiritu ſancto.

¶ Hic ponit rationes ſumptas ex parte fratris firmioris in fide. Ubi ad oſtēdendum ꝙ tali nihil deperit abſtinendo. Primo dicit ꝙ regnū in cibo non cōſiſtit. Secundo oſtendit in quibus conſiſtit. ibi. Sed iuſtitia. Tertio probat ꝙ in his conſiſtit. ibi. Qui enim in hoc ſeruit. Dicit ergo. [Non eſt] q. Et ideo etiam abſtine quia per hoc nihil deperit ſaluti. [Non eſt enim regnū dei] per cauſam id eſt non eſt cauſa regni eterni habendi [eſca ⁊ potus]. j. Cor. viij. Eſca non cōmendat nos deo. Eſt ergo ſua ratio talis. Omne quod non eſt cauſa adipiſcendi regnum dei: eſt dimittendum ꝓpter ſcādalum: ſed eſca ⁊ potus ſunt huiuſmodi. ergo ſunt propter futurum ſcandalum dimittenda. Et quia oppoſita iuxta ſe poſita magis eluceſcunt. Ideo conſequenter oſtendit que ſunt cauſa regni [ſed iuſtitia] in faciendo bonum: faciendo ſcilicet fratri quod ſibi vellet fieri. ſm̄ illud Matth. vij. Quecūq̄ꝫ vultis vt faciant vobis homines et vos eadem facite illis. [⁊ pax] que oritur ex iuſtitia in cauendo malum. non faciendo, ſcʒ fratri q̄d ſibi nollet fieri. Tob. iiij. Q̄d tibi oderis fieri caue ne alij facias. Eſa. xxxij. Erit opus iuſtitie pax [et gaudium in ſpiritu ſancto] id eſt gaudiuʒ ſpirituale q̄d oritur ex pace quia qui pacis ineunt conſilia ſequetur eos gaudium. In his inquam. vel ex his. eſt regnū

Gaudiuʒ ſpūale ex ſpūſancto oritur.

dei. Bernar. O delicate. qui delitijs ⁊ diuitijs circūfuſus confuſionem expectas ⁊ mortem: non eſt regnuʒ dei eſca et potꝰ. nec purpura ⁊ byſſus quia diues vtroq̄ꝫ circūfuſus in puncto ad inferna deſcendit. Lu. xvj.

Qui enim in hoc ſeruit chriſto: placet deo: et probatus eſt hominibus.

¶ Hic probat ꝙ in his conſiſtit regnum dei. Et eſt ſua ratio talis. Quicunq̄ꝫ placet deo: ⁊ probatus eſt hominibus: meretur regnū eternū. ſed qui ſeruit chriſto in iuſtitia pace ⁊ gaudio eſt huiuſmodi. ergo talis meretur regnum eternū. Et hoc eſt q̄d dicit [Qui enim]. q. Et vere in his eſt regnum dei [Qui enim in hoc ſeruit chriſto: placet deo] per gaudium. Hilarem enim datorem diligit deus [⁊ probatus eſt hominibus] per iuſtitiam ⁊ pacem. Nam iuſtitia cauet ab vſurpando bona proximi. Pax ab inferēdo mala ſibi. Et ſic talis prouidet bona non tm̄ coram deo ſed etiam coram omnibus hominibus ſicut habet̄ ſupra. xij. ⁊ ij. Cor. viij.

Itaq̄ꝫ que pacis ſunt ſectemur: ⁊ que edificationis ſunt inuicem cuſtodiamus.

¶ Monuit vt non ſcandalizent comedendo ſeu edendo. Hic monet vt potius edificent abſtinendo. Et primo ponit admonitionem ad faciendum. Secundo rationes ad perſuadendum. ibi. Bonum eſt non manducare. In prima parte primo monet vt ſtudeant paci et edificationi. Secundo declarat in quo ſcilicet in abſtinētia cibi ſuſpecti. ibi. Noli ꝓpter eſcā. Tertio oñdit quare ſcilicet non propter cibi immundiciam ſed propter conſcientiam infirmi. ibi. Omnia quidem munda ſunt. In prima primo hortatur ad cauendum malum. Secundo ad faciendum bonum. ibi. Et que edificationis ſunt. Dicit ergo [Itaq̄ꝫ] quaſi. Et quia diſceptatio diſcordiam parit [Itaq̄ꝫ que pacis ſunt ſectemur] abſtinēdo: ſcilicet a malo: dimiſſis temerarijs iudicijs Heb. xij. Pacem ſequimini ⁊ ſanctimoniam [⁊ que edificationis ſunt inuicem] iudeus erga gentilem. ⁊ ecōuerſo ⁊ perfectus in fide erga imperfectum [cuſtodiamus] proficiēdo in bono. j. Theſ. Edificate alterutrū ſicut ⁊ facitis. Felix ſocietas in qua eſt Pax ad concordandum. Edificatio ad proficiendum. Edificationis cuſtodia ad perſeuerandum.

Noli propter eſcam deſtruere opus dei.

¶ Hic declarat in quo ſeruāda eſt pax ⁊ edificatio. ſcilicet in abſtinentia cibi ſuſpecti dicens. [Noli] quaſi. Ut pacem ſerues. [Noli propter eſcam] ſumptam vel non ſumptam [deſtruere opus dei] in proximo. id eſt fidem ⁊ alias virtutes quas deꝰ in nobis ſine nobis operatur ſcd̄ʒ Auguſtinū. Eſt ergo ſua ratio talis. Opus dei preponendum eſt operi hominis. ſed infuſio gratie ⁊ virtutum eſt opus dei. Comedere hoc vel illud opus hominis. ergo gratia ⁊ virtutes in proximo preponende ſunt cibo proprio ⁊ ita abſtinendū eſt a ſcādalo fratris in eſu ne deſtruatur pax ⁊ cōcordia ad proximos.

Omnia quidē munda ſunt: ſed malū eſt homini: qui per offendiculum manducat.

¶ Hic oſtendit ꝙ predicta monet non propter immūdiciam cibi: ſed propter conſcientiam infirmi. Ubi implicat tria. Bonum nature quia omnia munda. Malū culpe: quia malum eſt homini. Rationem malitie: q̄a per offendiculum manducat. Dicit ergo [Omnia quidem] quaſi. Hoc quod dico non propter eſcam quia immūda ſit: quia [Omnia quidē munda ſunt] in ſe. Act. x. Quod deꝰ purificauit tu ne cōmune dixeris [Sed] hoc potius dico: quia [malum eſt homini qui per offendiculum] dei. vel aliorum hominum [manducat] id eſt qui propter eſcam ſuam deum offendit vel proximum ſcandalizat. Sic fuit malum pomum Ade. Gene. iij. Lenticula Eſau Geneſ. xxvj. Carnes in deſerto iudeis. Exo. xvj. Non ſic eſt in eſca iuſtorum. quia Uia iuſtorum abſq̄ꝫ offendiculo. Prouer. xv.

Bonum eſt non manducare carnem ⁊ non bibere vinum: neq̄ꝫ in quo frater tuus offēditur: aut ſcandalizatur: aut infirmatur.

¶ Poſuit admonitiones ad faciēdum. hic ponit rationes ad perſuadendum: ⁊ primo ex parte rei quam perſuadet quia bona. Secundo ex parte eius cui ſuadet cui ſufficit de cibis edendis credulitas recta. ibi. Tu fidē habes penes teipm̄. Tertio ex p̄te infirmi ꝓ quo ſuadet: qui peccaret comedēdo que credit illicita. ibi. Qui autem diſcernit. In prima primo tangit tria a q̄bus abſtinendum. Secundo tria propter que abſtinēdum. ibi. Offendit aut ſcandalizatur ⁊c. Dicit ergo. [Bonum eſt] q. Et quia malum eſt manducare cuʒ offendiculo. [Bonum eſt non manducare carnem] aliq̄ꝫ [⁊ non bibere vinum] Hec duo ponit tanq̄ꝫ non exiſtētia de neceſſitate vite. quia Initium vite hoīs aqua ⁊ panis. Eccl. xxix. ⁊ xxxix. [Neq̄ꝫ] aliq̄d facere [in quo frater tuus offendit̄]. i. perturbat̄ neſciēs quid teneat vnde a fide diſcedat. Uel ſm̄ Gilbertum perturbatur vt tardius credat [aut ſcandalizatur]. i. contriſtatur mala triſtitia ſeculi que mortē operatur. ij. Cor. vij.

Panis et aqua ſunt initiū hominis de neceſſitate vite.

[Aut infirmatur].i.heſitat τ dubi⁹ in fide efficiť Glo. Infirmať q̄ nō recedit.ſed dubitare incipit.Ergo īfirmari eſt in aſpectu heſitāre.In fide ſcādalizari.in affectu ɔtriſtāre male offēdere ĩ effectu a fide apoſtatāre.

Tu fidem habes penes temetipſum: habe coram deo.Beatus qui nō iudicat ſemetipſum in eo quod probat.

¶ Hic ponit rationem ſumptā ex parte ei⁹ cui ſuadet cui ſufficit de cibis edendis bene credere. Ubi primo oſtendit φ fratri firmiori ſufficit de cibis bonā credulitatem habere. Secundo φ non oportet eum corā infirmo cibos illi ſuſpectos edere.ibi. Beatus qui nō iudicat. Dicit ergo.[Tu fidem]q.bonum eſt non manducare τc.Et hoc potes bene facere[Tu fidē habes] quia omnia credis eſſe munda[penes temetipſuz]id ē in corde.Corde enim creditur ad iuſtitiā[Habe corā deo]tantū non coram abſtinente ne ei noceas id eſt in occulto non in manifeſto.j.Reg.xvj.Homo videt que parent:deus autem intuetur cor.Ex hoc elicitur talis ratio.Nihil deperit fidei tue vel bono tuo ſi abſtinueris.ſed deperit bono proximi ſi comederis cum ſcādaloſus .ergo debes abſtinere coram primo.[Beatus qui non iudicat ſemetipſum]id eſt condēnabilē ſe non reddit nocendo aliis[in eo quod probat]id eſt in eo qđ bonum iudicat in ſe.Uel ſic.[Beatus qui non iudicat ſemetipſum]id eſt iudicio aliorum ſe exponit. Ipſe dico permanēs[in eo qđ probat].i.approbat nihil aliud faciens q̄ quod bonum exiſtimat.

¶ Notandum eſt hic φ circa manducationē multa ſūt cauenda.

C

ho.cxxvij Modus illicitus adquiſitionis.Pſ.Labores manuū tuarum q2 manducabis.Tob.ij.Uidete ne forte furtiuus ſit.non enim licet nobis de furto edere.

Materia puocatiua libidinis.ſupra eodem Qui infirmus eſt olus manducet .i.qui pronus eſt ad caſum libidinis manducet cibos aridos.

ho.xvij. Superfluitatis ſaturitas.Pſ.Manducauerūt et ſaturati ſunt nimis.

Periculum ſocietatis Tob.iiij. Noli manducare τ bibere cum peccatoribus.

Oppreſſio ſiue hebetatio ſenſus τ rationis.Eccl.xxxj Utere quaſi homo frugi his que tibi apponūtur vt nō cum manducas multum odio habearis.Lu.xxj.Attēdite ne grauentur corda veſtra.

Curioſitas ꝑparationis Mat.vj.Ne ſolliciti ſitis aīe veſtre quid manducetis.contra quod de filiis heli dicentibus.j.Regū.ij.Non accipiam a te carnem coctā ſed crudam ſcz vt lautius preparent.

Scandalum fratris.j.Cor.viij. Si eſca ſcandalizat fratrem meum non manducabo.

Inepta leticia diſſolutionis.j.Cor.x.Sedit populus manducare τ bibere τ ſurrexerunt ludere.Hier.j.Effuſi eſtis ſicut vituli ſuper herbam.

Auiditas epulationis Eccl.xxxvij.Noli eſſe auidus in omni epulatiōe.Sic eſau nimis auidus fuit māducādo lenticulam ꝑ qua dedit primogeniturā Gen.xxv.

Anticipatio hore ſiue temporis.Eccls.x.Ue tibi terra cui⁹ rex puer eſt cui⁹ pricipes mane comedunt.

Qui autē diſcernit ſi manducauerit dānatus eſt:quia non ex fide.Omne autē quod non eſt ex fide peccatum eſt.

¶ Hic ponit rationem ſumptā ex parte infirmi ꝑ quo ſuadet.Ubi primo dicit φ infirmus peccaret cōtra cōſcientiam manducando. Secundo probat φ hoc non eſſet ſine peccato.ibi.Omne aūt quod non eſt ex fide. Ubi implicatiue notantur quatuor mala. Erronea cōſcientia.ibi. Qui autem diſcernit. operatio conſciētie contraria.ibi.ſi manducauerit: ſequens pena.ibi. dānatus eſt. Pene cauſa.ibi.quia non ex fide eſt. Dicit ergo[Qui aūt]quaſi Ille quidem beatus eſt qui non iudicat τc.] Qui autē diſcernit]cibos id eſt credit diſcernendos[ſi manducauerit]cum tali conſcientia cibos quos reputat immūdos[damnatus eſt]id eſt dānationem incurrit.non propter cibum.ſed propter conſcientiam[quia non ex fide]id eſt quia contra conſcientiam manducat ſupple.Uel[quia non ex fide]id eſt q2 non fideliter egit diſcernendo cibos[Omne autem qđ non eſt ex fide]id eſt qđ fit cōtra credulitatem conſciētie[peccatum eſt]etiāſi in ſe ſit bonum.Uel[omē qđ non eſt ex fide]eſt omnis vita infidelium[peccatū eſt] ſm glo.inq̄tū infideles ſūt.Uel[pctm̄ eſt].i.cū pctō.

Hic queritur ſuper illud.Non ergo āplius iudicemus. Temerarium iudicium eſt quando incertum eſt quo animo quicquid factum ſit.vel cum incertum ſit qualis quiſqȝ futurus ſit.Contra. Utrunqȝ eſt incertum ſemper.ergo ſemper eſt iudicium temerarium.Rñſ. Cuius animus faciētis in ſpeciali ſit incertus.i.qua intentione facit.In generali tamen aliquādo eſt quia certum eſt de quibuſdam factis φ ea bona intentione facere non potuit. Item ſuper illud.Nihil cōmune per ipſum Glo.immundū.Contra. multi cibi ſunt immundi chriſtiano vt lacerte τ cetera huiuſmodi.Rñſio.Loquitur de immundicia ſpirituali.nō corporali. Item ſuper illud.Illi cōmune eſt Glo.ꝑ conſcientiam qua hoc exiſtimat.ergo conſcientia erronea ligat.Contra.Fortior eſt veritas falſitate ergo nō ligat cum ſit contra veritatem.Rñſio. Non ligat ſimpliciter ſed vt nunc.nec ligat vt falſitas ſed inquantū creditur veritas. Item ſi propter cibum frater tuus ſcādalizatur iam non ſm charitatem ambu.Contra.Ergo ſi frater meus ſcandalizatur quia comedo panē debeo abſtinere.Rñſ. Secus eſt in cibis neceſſariis nō ſuſpectis vt eſt panis:τ in cibis non neceſſariis et ſuſpectis.quia in lege diuina quidam cibi erant prohibiti.Leuit.xj.Nec veritas illi͂ te prohibitionis adhuc omnibus nota erat. Item ſuper illud. Regnū dei nō eſt eſca τ potus.Glo . Non vſus ciborum ſed concupiſcentia eſt refrenanda.Contra. Ergo non eſt abſtinendum a carnibus.ſed ſolum moderate vtēdū eſt eis Rñſio.Non vſus ꝑpter ſe quia in ſe malus:ſed ꝑpter ɔcupiſcētiā cuius eſt occaſio eſt refrenandus. Itez ſuper illud.Qui in hoc chriſto ſeruit.glo.qui nulli ſcandalum fecit.Contra.Matth.xvj. Audito hoc verbo ſcandalizati ſunt.Rñſ.Non ipſe illud fecit.ſed tñ q2 nō fuit ſcandalū actiuū.ſed paſſiuum. Itē.omnia quidem munda ſunt.Cōtra.Act.xv. Abſtineatis a ſanguine τ ſuffocato.Rñſ.Cum illa tam eſſēt mūda tamē ad tēpus ꝑpter ſcandalū iudeoꝝ fuerūt ꝓhibita. Item ſuper illud.Omne qđ nō eſt ex fide.Glo. Omē quod ad ɔſciētiam pertinet ſi aliter fiat dicit eſſe pctm̄ ergo ɔſciētia etiā erronea ſequēda eſt.Cōtra. Nullus teneť ſequi errantē.Rñſ. Cōſciētia erronea ligat vt cōſcientia.non vt erronea.vnde eā tenetur quis ſequi.non ſimpliciter:ſed q̄diu manet: quā vero ſcit errare nullus teneť ſequi . ſi vero neſcit teneť aliqñ eam ſequi. Itē ibidem.Glo.Omnis vita infideliū pctm̄. Contra .Ergo infidelis dando elemoſynā peccat. Reſpon.Intelligendū eſt hoc verbū per ſe infidelium.ſcz inq̄tum infideles ſunt.Uel dictū eſt per cōcomitātiā. Item ibidē Glo. Nihil bonū eſt hominis ſine ſūmo bono.Cōtra.Multa bona ſunt in pctōribus.Rñſ. Glo. Loquiť de bono ſufficiēti τ meritorio.Itē ibidē Glo. vbi non eſt agnitio incōmutabilis veritatis falſa virtus eſt etiam in optimis moribus.Contra. Ergo philoſophi non habuerūt veras virtutes politicas.Rñſ. Falſam vocat imꝑfectā q2 caret forma τ fine debito. id eſt charitate.nō falſam.i.ſimulatā cū habeāt verā naturā virtutis vt denarius argenteus ſi nō ſit bñ monetatus aut figuratus poteſt dici falſus.

Capitulum decimiquintum.

DEbemus autē nos firmiores imbecillitates infirmorum ſuſtinere: τ non nobis placere.

¶ Inſtruxit capitulo precedenti maiores τ perfectos quomodo ſe habeant ad infirmos in declinatione mali. ſcilicet eos non ſpernēdo neqȝ ſcandalizando. Hic in-

ſtruit quomodo ſe habeant ad eoſdem in operatiõe bo
ni ſcʒ eos ſuſtinẽdo ꝛ ꝓmouendo. Et primo ponit eoꝝ
exhortationem. Scd̃o ſuam erga eos excuſationẽ. ibi
Certus ſum autem fratres. In prima primo monet vt
eoꝝ infirma ſuſtineãt. ſcd̃o vt eos ſanando ſuſcipiãt ꝛ
ad meliora ꝓmoueãt. ibi. Propter qđ ſuſcipite inuicẽ.
In prima parte ad ſuſtinendũ eos. Primo allegat de-
bitum. Scd̃o proponit exemplũ. ibi. Etenĩ chriſtꝰ nõ
ſibi placuit. Tertio addit orationis ſuffragiũ. ibi. Deꝰ
autem patientie. In prima parte primo ponit rõnem.
Scd̃o exhortationem. ibi. Unuſquiſqꝫ veſtrũ. In pri
ma parte primo ponit rõnem boni faciendi. Scd̃o ma
li fugiendi. ibi. ꝛ non nobis placere. Dicit ergo. [De-
bemus] q. Infirmus in fide ſi edit contra conſciẽtiam
dãnatur. ideo [Debemꝰ aũt nos firmiores] in fide qui
ſumus q. firmum fundamẽtũ eccleſiaſtici edificij. De
quo. ij. Tim. ij. Firmũ fundamentũ [imbecillitates]
id eſt defectus ꝛ infirmitates [infirmoꝝ] in fide [ſuſti-
nere] non contẽnere vel prouocare Gal. vlt. Alter al-
terius onera portate. nullus enim eſt qui nõ habeat in
ſe aliquid ad ſupportandum [ꝛ non nobis placere] id ẽ
non omo ſcd̃m placitum noſtrum facere non attenden
do quid proximo expediat vel placeat. Ambro. Ille di-
citur ſibi placere qui ita facit quod ſibi bonum videtur
vt non curet ſiue placeat ſiue non placeat proximo: er
go vbi eſt potentia vnius ſiue firmitas in agendo: pni-
tas alterius in cadendo: debet eſſe voluntas in ſuſti- Placere ſibi qñ dicitur.
nendo ꝛ zelus in adiuuando.

Unuſquiſqꝫ veſtrum proximo ſuo placeat in bonum ad edificationem.

¶ Hic ponit exhortationem. vbi ponit tria cõmenda-
bilia. Amabile ſtudium ibi. proximo placeat. Actũ bo-
num. ibi. In bonum finẽ. Finem debitum. ibi. Ad edi-
ficationẽ. Dicit ergo [Unuſquiſqꝫ]. q. debemus non
placere nobis. ſed potius [vnuſquiſqꝫ veſtrũ charita-
ti ſtudens [proximo ſuo placeat] id eſt placere ſtudeat
ꝛ intendat [in bonũ] non in malũ. j. Coꝝ. x. Sine offen
ſione eſtote iudeis ꝛ gentibus ꝛ eccleſie dei ſicut ego
per omnia vobis placeo. Et hoc [ad edificationeʒ]. i.
tali fine vt edificetur proximus.

Etenim chriſtus non ſibi placuit: ſed ſicut ſcriptum eſt improperia improperantium ti bi ceciderunt ſuper me.

¶ Hic ponit exẽplũ in xp̃o. Ubi primo ꝓponit exẽplũ
Scd̃o ꝯfirmat p authoritatis teſtimoniũ. ibi. Sʒ ſicut
ſcriptũ eſt. Tertio oñdit q̃ authoritas pertinet ad in-
ſtructionẽ eoꝝ. ibi. Quecũqꝫ enĩ ſcripta ſũt. Dicit ꝗ.
[Eteni] q. Et vere nõ debemꝰ nobis placere [Etenĩʒ
xp̃s nõ ſibi placuit] .i. nõ fecit qđ placeret ſue ſenſua-
litati. ſed potius qđ placuit patri. Mat. xxvj. Uerũta
mẽ nõ ſicut ego volo ſed ſicut tu vis [Sed ſicut ſcriptũ
eſt] in Pſ. [Improperia] iudeoꝝ [improperãtiũ tibi ce-
ciderunt ſuper me] o pater. Sunt enĩ verba filij ad pa
trem. Sicut enim pater glorificatur in filio ſic dehono
ratur in filio ſm̃ illud Ioh. viij. Qui me odit ꝛ patreʒ
meũ odit. Ceciderũt itaqꝫ [ſup me] ad me. ſ. opprimẽ
dum. i. fuerũt cauſa oppreſſionis mee corꝑalis. Sap.
ij. Contumelia ꝛ tormẽto interrogemus eum.

Quecũqꝫ enĩ ſcripta ſunt: ad noſtrã doctri nam ſcripta ſunt: vt per patientiã ꝛ conſo lationẽ ſcripturarũ ſpem habeamus.

¶ Hic oñdit q̃ authoritas pertinet ad inſtructionẽ eo
rũ. Ubi tãgit quadruplex vtilitas ſacre ſcripture. ſcʒ
Doctrina ꝯtra cecitatẽ ignorantie. Patiẽtia ꝯtra an-
guſtias malicie. ibi. vt per patientiã. Cõſolatio cõtra
incolatũ huiꝰ miſerie. ibi. ꝛ cõſolationẽ ſcripturarum.
Spes ꝯtra dilationẽ patrie. ibi. Spem habemꝰ. Di-
cit ergo [Quecũqꝫ] q. Hoc qđ dicit pſ. de xp̃o ad nr̃aʒ
vtilitatẽ pertinet [Quecũqꝫ enĩ ſcripta ſunt] de chri-
ſto in libris ſacris. nõ enĩ determinat apl̃s cuiuſmodi
ſcriptura. q2 ſacra ſcriptura antonomaſice ſcriptura di
citur. Hiero. Neſcit literas q̃ ſacras ignorat. [Ad no-
ſtram doctrinã ſcripta ſunt] Omnis enim ſcriptura di

uinitus inſpirata vtilis eſt ad docendum. ij. Timo. iij.
Ad noſtram doctrinam dico [vt per patientiam] aduer-
ſorũ edoctã ex libris in quibus ſcribũtur exẽpla patiẽ
tie ꝛ eius vtilitas. Iaco. vlt. Exẽplũ accipite fratres
exitus mali. longanimitatis. laboris. ꝛ patiẽtie ꝓphe
tarum ꝛc. [Et ꝯſolationẽ ſcripturaꝝ] Conſolãtur enĩ
nos in incolatu huius miſerie. j. Mach. xij. Nullo ho-
rum indigemus habẽtes ſolatio libros ſctõs ꝛc. [ſpem
habeamus] ſpes enĩ ex promiſſionibus ſcripturarum
concipitur. Pſ. Memor eſto verbi tui ſeruo tuo i. quo ps. cxviij.
mihi ſpem dediſti. A
¶ Notandũ q̃ ea que ſcribũtur: ſcribunt ad aſtruẽdũ.
Aliqñ fidẽ Iohã. xx. Hec aũt ſcripta ſunt vt credatis
Apoca. xxij. Scribe hec verba fideliſſima.
Aliqñ charitatẽ. j. Mach. xiiij. Scripſerunt ad eũ ta-
bulis eneis ꝛ renouauerunt amicitiã.
Aliqñ ſpem vt hic. Ut per patientiã ꝛ conſolationem
ſcripturarum ſpem habeamus.
Aliqñ prudẽtiã. Eccl. xxxviij. Sapientiã ſcribe in tẽ-
pore vacuitatis ꝛ q̃ minoratꝰ actu ſapiẽtiã percipiet.
Aliqñ tẽperãtiã Act. xv. ſcripſerũt apl̃i ꝯuerſis ad fi
dem vt abſtinerẽt ab immolatis ſimulacroꝝ ꝛ ſangui-
ne ꝛ fornicatione vnde dicitꝰ. ibi. tũc placuit apl̃is ꝛ ſe-
nioribus cum omni eccleſia.
Aliqñ fortitudinẽ. j. Iohan. ij. Scribo vobis iuuenes
q2 fortes eſtis ꝛ verbum dei in vobis manet ꝛ viciſtis
malignũ. Eſa. viij. Sume tibi librũ grandẽ ꝛc.
Aliqñ iuſticiã. Hiet. xxxvj. Tolle volumẽ libri ꝛ ſcri-
bes in eo oĩa verba que locutus ſuʒ aduerſus iſrael ꝛ
iudã Ibi vero cõminatꝰ niſi iuſte viuant q̃ puniantur.
j. Iohã. ij. Filioli hec ſcribo vobis vt nõ peccetis.
¶ Notãdũ hic q̃ multiplex eſt liber in quo que ſcribũ Liber eſt multiplex
tur ad noſtrã doctrinam ſcribũtur. in quo que
Primus p̃deſtinationis eterne. in quo ſcripta ſũt pre- ſcribũtur
mia electoꝝ Apo. xx. Alius liber aptus eſt q̃ eſt vite. ad nr̃am
Secundus preſentis iuſtitie in quo ſcripta ſunt nomi- doctrinaʒ
na vocatoꝝ. de quo Lu. x. Gaudete quia noĩa vr̃a ſcri ſcribũtur.
pta ſunt in libro vite.
Tertius humana in chriſto natura in quo ſcripta ſunt
ſtigmata paſſionum ꝛ clauoꝝ. Eſa. viij. Sume tibi li-
brum grandẽ. ꝛ ſcribe in eo ſtilo hoĩs.
Quartꝰ liber virginis glorioſe. In quo ſcripta ſũt exẽ
pla moꝝ. de quo Mat. j. Liber gñationis ieſu chriſti.
Quintus totius creature. in quo ſcripta ſunt veſtigia
rerum inuiſibilium. Eſa. xxix. Erit viſio hominũ ſicut
verba libri ſignati ꝛc.
Sextꝰ ſcripture ſacre. i quo ſũt ſcripta verba diuinoꝝ
mãdatoꝝ. Baruch. iiij. Hic liber mãdatorũ dei.
Septimus cõſcientie in quo ſcripte ſunt note pctõrũ
Dañ. vij. Iudiciũ ſedit: ꝛ libri aperti ſunt.

Deus autem patientie ꝛ ſolacij det vobis idipſum ſapere in alterutrum ſecundũ Ie ſum chriſtum.

¶ Ad ſupportandum infirmos allegauit debitum: p-
poſuit exemplum. Hic addit orationis ſuffragiũ. Ubi
circa patientiam quam implorat tangit quatuor cau-
ſas Authorem. ibi. deus patientie ꝛ ſolacij. Materiã
ibi. det vobis idipſum. Formã. ibi. ſm̃ ieſum chriſtuʒ.
Finem. ibi. vt vnanimes. Dicit ergo. [Deus autẽ] q.
Scriptura eſt ad hoc. [Deꝰ aũt: patiẽtie] dator. Phil.
j. Uobis donatũ eſt nõ ſolũ vt in ipſum credatis ſed ꝛ
vt pro illo patiamini. [Et ſolacij]. ij. Coꝝ. j. Qui con-
ſolatur nos in omni tribulatione noſtra [det vobis ſa-
pere]. i. ſentire [idipſum] indifferenter [in alterutruʒ]
id eſt cõformiter vt quod vnus ſentit alter ſentiat. ij.
Coꝝ. vlt. Exhortamini idem ſapite. Et Rom. xij. Id
ipſum inuicem ſentientes. ꝛ hoc] ſm̃ ieſum chriſtũ]. i.
ſm̃ doctrinam chriſti. nõ ſm̃ doctrinã hereticoꝝ que
falſa ꝛ per diuerſos errores diffuſa eſt.

Ut vnanimes: vno ore honorificetis deum ꝛ patrem domini noſtri ieſu chriſti.

¶ Hic tangit finẽ patientie. vbi notatꝰ triplex idẽtitas
ſcʒ cordis. ibi. Unanimes. Oris. ibi Uno ore. Operis
ibi. Honorificetis ꝛc. Dicit ꝗ. [Ut vnanimes]. i. eadẽ

voluntāte ſicut in eccleſia primitiua habebāt cor vnū
⁊ animā vnā in dño[vno in ore].i.eadē vocis ꝯfeſſio-
ps.cxvij. ne. Pſ. Cōfitemini.i.ſimul fatemini dño qm̄ bon⁹ ⁊c.
[honorificetis deū].i.illū qui eſt de⁹ eſſentie veritate.
[Et patrē].i.illū qui eſt pater pſonali ꝓprietate. Pa
trem inquā[dñi noſtri]ꝙtum ad diuinitatē[ieſu chri-
ſti]ꝙtum ad humanitatē. Eſt enim dñs ptāte creatio
nis. noſter cōuocatione incarnationis. ieſus officio ſalua
tionis. Chriſtus plenitudine vnctionis.
B Scripta ſūt multa ad noſtrā vtilitatē. ¶ Notandū ꝙ multa ſcripta ſunt ad noſtrā vtilitatez.
Ueritas catholica ad credendum Iohā.xx. Hec autē
ſcripta ſunt vt creda.
Precepta diuina ad operandū. Exo.xx.⁊.xxi. vbi agi
tur de tabulis ſcriptis. Deut.xi. Scribes ea ſuper po
ps.ci. ſtes ⁊ ianuas domus.
Beneficia diuina ad laudandum. Pſ. Scribātur hec
in ḡnatione altera ⁊ populus qui crea. lau. d.
Iudicia diſcreta ad timēdū. Dan.v. Uidit daniel ma-
num ſcribentē in pariete mane thethel phares.
Pctā humana ad erubeſcendū. Ioh.viij. Ieſus autez
inclinās ſe digito ſcribebat in terra. Et dicit ꝙ pecca-
ta ⁊ adulteria accuſantium mulierē ſcribebat.
Gratie preſidia ad appetendū Apo.iij. Scribā ſuper
eū nomē dei mei. Apoca.ij. Dabo illis calculum candi
dum ⁊ in calculo nomen nouum ſcri.
Sanctorū exempla ad imitandū.iij. Reg.xi. Reliquū
autē verbor̄ ſalomonis ⁊ oīa que fecit. Nōne hec ſcri
pta ſunt in libro verborū ſalomonis. Exo.xxviij. No-
mina filiorū iſrael ſcripta.
Glorie premia ad adquirendū Apoca.xiiij. Scribe bti
mortui qui in dño moriuntur.
Gehenne ſupplicia ad deteſtādum Iob.xiij. Scribis
enim contra me amaritudines.
Obligatiōes ſubditorū ad obediendū.i. Reg.x. Lo-
cutus eſt ſamuel ad ppl̄m legē regni ⁊ ſcripſit ī libro.
Documēta iuſtor̄ ad intelligendū Iob.xix. Quis mi-
hi det vt ſcribantur ſermones mei.

Propter quod ſuſcipite inuicē ſicut ⁊ chri ſtus ſuſcepit vos in honorem dei.

¶ Hic monet vt ſanandos ſuſcipiant ⁊ ad meliora ꝓ-
moueant. Ubi primo proponit ad hoc exemplū chriſti
de ſuſceptione tam iudeor̄ ꝙ gentilium. Scdo ꝓbat
ſuſceptionē iudeor̄. ibi. Dico em̄ chriſtum. Tertio ſu-
ſceptionē gentium. ibi. Gētes autem ſuper miſericor
dia. Quarto pro eis vt hoc faciant orat deū. ibi. De⁹
aūt ſpei repleat vos. In prima notātur tria expedien
tia cuilibet operi ad hoc vt ſit meritorium ſcz quid
agendū: qualiter ⁊ quo fine. Primo ergo notat opis ge
nus cū dicit. ſuſcipite inuicē. Scdo operādi modus cū
ſubdit. Sicut ⁊ chriſtus. Tertio finis debitus cuz ad-
dit. in honorem dei. Dicit ergo[ꝓpter qd̄]q. ita vna-
nimes honorificetis deū[propter quod]ſcz vt deū ho
noretis[ſuſcipite inuicem]infirmos ad ſanandum[ſi-
cut ⁊ chriſtus ſuſcepit vos]infirmos. Magnus eni ve
nit medicus quia magnus vbiq; iacebat egrotus. ſicut
ps.xxix. dicit Aug. Pſ. Exaltabo te dñe qm̄ ſuſcepiſti me. Lu
ce.i. Suſcepit iſrael puer̄ ſuū. Suſcepit mō ⁊ hoc[in
honorē dei].i. vt in nobis honoraretur deus.

Dico enim Ieſum chriſtum miniſtruz fuiſ ſe circunciſionis propter veritatem dei:ad confirmandas promiſſiones patrum.

¶ Hic probat ſuſceptionem iudeorum a chriſto. Ubi
ꝯponitur chriſtus miniſter humilis. quia miniſter cir
cunciſionis. magiſter vtilis. quia propter veritatē dei.
Amicus ſtabilis: quia ad confirmandas promiſſiōes.
Dicit ergo. [Dico] ꝙ vtiq; ſuſcepit nos tam iudeos
ꝙ gentiles. Quod patet primo de iudeis. [Dico enim
chriſtum Ieſum miniſtrum]id eſt apoſtolum ⁊ predi-
catorem[fuiſſe circunciſionis]id eſt propter circunci-
ſionem id eſt iudeorū ad quos corporaliter ⁊ principa
liter miſſus fuit. Matth.xv. Non ſum miſſus niſi ad
oues que perierunt domus iſrael. Et hoc[propter ve
ritatem dei]predicandam ⁊ oſtendendam in promiſſo
rum impletione Eſt em̄ deus verax. Supra.iij.[Pro
pter veritatem dei]dico[ad confirmandas promiſſio
nes patrū] quas factas perhibet Luce.i. Sicut locu
tus eſt ad patres noſtros abraham ⁊c. Ad Gala.iij.
Abrahe dicte ſunt promiſſiones ⁊c.

Gentes autem ſuper miſericordia honora re deum:ſicut ſcriptum eſt. Propterea con fitebor tibi in gentibus domine ⁊ nomini tuo cantabo.

¶ Hic probat ſuſceptionem gentium. Ubi primo po-
nit eam. Secundo probat propoſitum: ⁊ hoc per qua-
tuor authoritates. Prima. ibi. propterea confitebor.
Secunda. ibi. Et iterum dicit. Letamini. Tertia. ibi.
Et iterum laudate. Quarta. ibi. Et rurſus Eſaias.
Dicit ergo[Gentes autem]dico ſuſ.[ſuper miſeri-
cordia]exhibita ſibi ſine precedenti promiſſione debe
re. ſcilicet [honorare deum] Pſalm. Miſericordia do ps.xxxij.
mini plena eſt terra. Gentium enim aſſumptio fuit ex
miſericordia quia ſine promiſſione. Sed iudeorum aſ-
ſumptio fuit ex debito poſt promiſſionem. ergo peni-
tens vnum recipit, ⁊ aliud exoluit. Recipit miſericor-
diam. exoluit honorem. aliter eſſet ingratus. Super
miſericordia dico[ſicut ſcriptum eſt]de gentium aſ-
ſumptione ⁊ [Propterea]⁊c. Ubi notantur duo circa Confeſſio
confeſſionem laudis diuine: ſcilicet euidentia ⁊ leticia ni laudis
Confiteri ergo expedit Euidenter. vnde dicit. Confi- diuine duo
tebor tibi in gentibus. Letanter vnde ſubdit. Et no- inſunt.
mini tuo. Dicit ergo[Propterea]illud continuat ad
illud quod precedit in Pſalm. Deus qui das vindi-
ctas mihi ⁊ ſubdis populos quaſi dicat. O deus pater
qui das mihi vindictas de iudeis Et ſubdis popu. id
eſt gentes ſub me. Tu dico liberator meus de inimi-
cis id eſt iudeis iracundis in paſſione clamantibus.
Crucifige crucifige. Et ab inſurgentib⁹ in me patiētē
exaltabis me reſurgentem vel aſcendentem. Et a vi-
ro id eſt a regno eorum iniquo eripies me[propterea
confitebor tibi in gentibus]id eſt faciā tibi gentes cō
fiteri voce, laudādo. Loquitur enim chriſtus vt caput
in membris ſuis. O [domine]pater confiteantur tibi
populi deus[⁊ nomini tuo cantabo]corde exultando. p.xcvij.
id eſt faciam tibi cantari cantico laudis. Pſ. Canta-
te domino canticum nouum ⁊c. Confiteri vero ꝓpie
ad diuinitatem pertinet. cantare nomini domini ad hu
manitatē: quia nomē eſt illud quo res eſt nota. Et di-
uinitas innotuit hominibus per hūanitatē aſſumptā.
Et ſic tangit apoſtolus articulos pertinentes ad diui
nitatem et humanitatem.

Et iterū dicit: letamini gētes cū plebe ei⁹.

¶ Hec eſt ſecunda authoritas ad confirmādum ſuſce
ptionem gentium. Ubi implicantur duo videlicet de-
bita leticia cum dicit Letamini. Letantium concor-
dia cum addit: gentes cū plebe. Dicit ergo.[Et ite-
rum dicit]ſcriptura Eſa.lxv. vbi habemus. Exulta-
bo in hieruſalem ⁊ gaudebo in populo meo. Uel Eſa.
xxxv. vbi habemus Letabitur deſerta ⁊ inuia. Uel ſe
cundū Bedam ſumptum eſt de cantico. Deute.xxxij.
vbi dicitur. Laudate gentes populum eius. Dicit in-
quā[Letamini gentes]aſſumpte ⁊ ad chriſtū conuer
ſe[cum plebe eius]id eſt cum iudeis. Factum eſt enīz
vnū ouile de gētib⁹ ⁊ iudeis Ioh.x. Fiet vnū ouile ⁊c.

Et iterum: laudate omnes gētes dominū, ⁊ magnificate eum omnes populi.

¶ Hec eſt tertia authoritas ad idē. Ubi primo horta
tur gentiles ad laudādū deū. Scdo ppl̄m iudaicū. ibi.
Et magnificate. Dicit ergo[Et iterum]Dauid dicit
[laudate dñm oēs gētes]barbare ⁊ grece ⁊ latine.
Malachie.i. Ab ortu ſolis vſq; ad occaſum magnum
eſt nomē meū in gentibus[⁊ magnificate eum oēs po
puli]Glo. Duodecim tribus. Oēs em̄ iudei ſpeciali-
ter ppl̄s. qi ſm̄ Tulliū. Populus eſt cetus multitudi
nis rationabilis: iuris conſenſu. ⁊ vtilitatis cōmunio-
ne ſociatus. Iudei autem tales erant. Ideo in Pſal.
Nos aūt populus eius ⁊ oues paſcue eius. ps.xciiij.

Et rurſus eſaias ait. Et qui exurget regere gentes: in eum gentes ſperabunt.

¶ Hec eſt quarta authoritas ad idez. in qua inducitur chriſtus gentes ſuſcipiens. Ut ſocius per aſſumptionem nature noſtre. quia erit radix dauid. Ut dñs p regimē potentie. quia exurget regere gentes Ut de⁹ per expectationem glorie q2 in eum gentes ſperabunt. Dicit ergo. [Et rurſus Eſaias ait] cap. xi. Erit radix ieſſe. qui ꝛ Iſai. pater. ſcilicet Dauid. primi. Reg. xvi. Erit radix genealogie regalis. Et dicitur radix: qa ſicut radix latet ſub terra ꝛ non apparet ſuper terrā ſed quod ex radice procedit apparet ſuper terrā. Sic Ieſſe quaſi latuit ſub terra quia non fuit rex. ſed homo popularis. ſed ex ipſo reges proceſſerunt. Huius radicis arbor dauid fuit. quia per ramum beate virginis fructum protulit chriſtum [Et] de hac radice erit ſup. ille [qui exurget] id eſt extra ſepulchrum ſurget a morte ꝛ extra infernū [regere gentes] in fide ꝛ bonis operibus: ꝛ ideo [in eum gentes ſperabunt] Gene. penul. Ipſe erit expectatio gentium. Aggei. i. Ueniet deſideratus cunctis gentibus.

Deus autez ſpei repleat vos omni gaudio ꝛ pace in credendo: vt abundetis in ſpe et virtute ſpiritusſancti.

¶ Hic orat pro eis vt predicta faciāt ſcz ſuſcipiāt adinuicem ꝛ gaudeant. Ubi orat quadruplicem plenitudinem Gaudii quo ad nos. Pacis quo ad proximum. Spei quo ad deum. Uirtutis quo ad opus meritoriū. Dicit ergo [Deus autem] q. moneo vos inuicem ſuſcipere [Deus aūt ſpei] dator vel in quo ſperandus. Pſ.
ps.lxi Sperate in eo omnis congregatio populi. [Repleat vos omni gaudio]. i. ſpirituali expectatiōe futuri gaudii. Phil. vlt. Gaudete in domino ſemper. Et quia ſine pace non eſt gaudium ideo addit [Et pace] habita ſup. [in credendo] iſtis tribus replet anima. Gaudio concupiſcibilis. Pace iraſcibilis. Fide rationalis. Repleat inquam ad hoc [Ut] per iſta habita [abūdetis in ſpe] id eſt certiores ſitis de vita habenda. Spes enim eſt certa expectatio future beatitudinis. [Et virtute ſpiritusſancti] id eſt fortitudine bone operationis quā
ps.xxxii. dat ſpiritusſanct⁹. Pſ. Uerbo domini celi firmati ſunt et ſpiritu oris ꝛc. In omnibus eſt plenitudo. ꝛ in dante. quia deus replet. ꝛ in munere. q2 oi gaudio. ꝛ pace replet. ꝛ in vtilitate quia vt abūdetis in ſpe ꝛ in opere. quia in virtute ſpiritusſancti. In primo ꝯmendatur plenitudinis author. In ſecundo materia. In tertio finis. In quarto forma. Felix anima que ſic repleta eſt.

Hic queritur ſuper illud. Et non nobis placere. Glo. Quia inuicem curam agere debemus. Cōtra. Soli prelati habent curam ſubditorum. Reſpon. Glo. Loquit̃ de cura charitatis ex zelo non de cura p̄lationis ex officio. Item vnuſquiſq3 proximo ſuo placeat. Contra. Gal. i. Si omnibus placerem chriſti ſeruus non eſſem. Rñſio. Non eſt querendum placere hominibus propter ſe: ſed propter deum vnde addit l bonum. Item ſuper illud. Quecunq3 ſcripta ſunt. Glo. Chriſti vita vite noſtre ꝛ morum eſt diſciplina. Contra. Uita chriſti fuit in infinitum excedens vitam noſtram ſicut eius gratia noſtrā gratiam. Rñſio. Cuius in infinitum melior fuerit. ſimilis tamē noſtre fuit inquātum vita hominis. Item ſuper illud. Idipſum ſapere in alterutrum. Glo. i. indifferēter vt quod vn⁹ ſentit alter ſentiat. Cōtra. Quod ſentit infidelis vel infirmus non debet ſentire fidelis vel perfectus. Rñſ. Id ipſum ſm ieſum chriſtū. nō generaliter. Item ſuper illud honorificetis deū ꝛ patrem. Contra. Idē eſt omnino deus ꝛ pater ergo male cōnumerant̃. Rñſ. Idez ſunt re ſed differunt ratione. quia vnum dicitur abſolute. alterum relatiue. Item ibidē glo. Niſi idem ſapiatis deum honorare non poteſtis. Contra. Ergo qui habent opiniones contrarias peccant. Rñſio. Glo. intelligit de neceſſariis ad ſalutem ſiue in fide ſiue in moribus. non de aliis. Item Ieſum chriſtum miniſtrum circūciſionis. Contra. imo dominū. Hiere. xxxi. Dominus iuſtus noſter. Rñſio. Dñs authoritate ſed miniſter humilitate. Item Gentes autē ſuper miſericordia honorare deū. Cōtra. Similiter ꝛ iudeos q2 ſimiliter facta eſt eis miſericordia. Rñſ. Cuis vtrobiq3 ſit miſericordia tamē euidentius apparet in conuerſione gentium quibus non fuerat facta promiſſio ſpecialis. Item ibidem Glo. ſuper miſericordia exhibita ſine p̄miſſione. Contra. Eſa. liiii. Letare ſterilis ꝛc. ꝛ ĩ multis locis promittitur conuerſio gentium. Rñſ. Cuius ꝓmiſſio eſſet facta de eis. non tamē eis.

Certus ſum autem fratres mei ꝛ ego ipſe de vobis: quoniā ꝛ ipſi pleni eſtis dilectione: Repleti omni ſcientia: ita vt poteſtis alterutrum monere.

¶ A principio huius capituli poſuit eorū exhortationem hic ſubdit ſuam erga eos excuſationē. Et primo excuſat ſe de hoc ꝙ taliter. q. arguendo eis per epiſtolam ſcripſit. Secundo de hoc ꝙ nondum eos per p̄ſentiam viſitauit. ibi. Propter quod impediebar plurimū venire ad vos. In prima parte ad excuſationem ſuam ꝓponit primo ſuam de eis bonam opinionem. Secundo officii ſui authoritatem. ibi. Audacius autē ſcripſi vobis. Tertio authoritatis debitum vſuz. ibi. Habeo ergo gloriam. Quarto vtendi temperamentū. ibi. Sic autem predicaui euangelium hoc. In prima notantur duo prelato ꝛ predicatori neceſſaria Primo: bona opinio ad alium. Scdo: anime perfectio ad ſeipſum. ibi. Quoniā et ipſi pleni. Dicit ergo [Certus ſum] quaſi. ꝛ ſic moneo vos non tamē omnes indigetis. [Certus ſum aūt fratres mei] in fide [ꝛ ego ipſe] qui ita loquor [de vobis quoniā et ipſi] Hic notatur anime p̄fectio. vbi notantur tria. Primo plenitudo dilectiōis quo ad effectum. Secūdo plenitudo cognitionis quo ad intellectum. ibi. Repleti omni ſcientia. Tertio ſufficientia ex his ſequens ad edificādum. ibi. Ita vt poſſitis. Felix qui ſic plenus eſt dilectione vt diligat omnia diligēda. ſic repletus cognitione vt cognoſcat omnia cognoſcenda. ſic ſufficiens in vtroq3 vt doceat que ſunt docēda. Dicit ergo. [Min] q. Certus ſum de hoc ſcz [quoniam ꝛ ipſi] non ſolum ego [pleni] eſtis dilectione] qa ſcz vultis ꝛ diligitis deum. Glo. per hanc laudem prouocat eos ad meliora more exhortantis. Poeta. Laudataq3 virtus creſcit ꝛ immenſuz gloria calcar habet. ꝛ eſtis etiā [repleti omni ſcientia] qua cognoſcere deū poteſtis. Sciētia inq̃ ſcz veteris ꝛ noue legis ſine qua nulla: quia ſm Hiero. Neſcit literas qui ſacras ignorat. Repleti inquā [vt poſſitis alterutrum monere] niſi culpa veſtra impediat. Hec enim duo ſufficiunt ad monendum. Plenitudo charitatis ſeu gratie ꝛ ſcientie: vt edificet exemplo et predicet verbo. Tangitur autē hic duplex anime perfectio ſcilicet plenitudo dilectionis quo ad affectum. Et plenitudo ſcientie quo ad intellectum. Eſt autem plenus dilectione qui diligit oia diligenda: et plenus ſciētia qui ſcit oia ſciēda.

¶ Notandum ꝙ plenitudo dilectionis q̃plurimas vacuitates excludit imperfectiōis videlz.

C Dilectionis plenitudo quas vacuitates imperfectionis excludit. po.v.

Ignorantie a rationali. Eccl. ii. Qui timetis dominū diligite illum ꝛ il. i. Ioh. ii. Qui dilec.
Triſtitie ab iraſcibili. Eccl. xl. Uinum ꝛ muſica letificant cor ꝛ ſuper vtrūq3 dilectio ſapientie. Pſ. Gloriabuntur in te omnes.
Concupiſcentie male a concupiſcibili. Math. vi. Nemo poteſt duobus dñis ſeruire aut enim vnum diliget ꝛ alterum odio hab.
Ingratitudinis. i. Ioh. iiii. Diligamus deum quoniam ipſe prior dilexit nos.
Timoris ſeruilis. ii. Tim. i. Non dedit nobis domin⁹ ſpūm timoris: ſed virtutis ꝛ dilectionis. i. Ioh. iii. Perfecta charitas foras mittit timorem.
Inſtabilitatis ſeu amoris carnalis. Canti. viii. Fortis eſt vt m.
Pigricie ꝛ rebellionis. Sapie. iii. Fideles in dilectione adquieſcet ei.

Inuidie ⁊ rancoris.j.Corin.iij. Perfecta charitas foras mit.ti.
Pigricie ⁊ torporis Ioh.vlt. Currebāt duo ſimul ſed Iohānes cucurrit citi⁹ petro. Greg.dicit. Qui amat ardentius currat velocius ⁊ perueniet citius.
Simulatiōis. Iohā.iij. Filioli nō diliga. verbo ſiue liñg.
Mercenarie cupiditatiſ.j.Co.xiij.Cha.nō q̄rit ſua ſt
Elatiōis ⁊ inflatiōis.j.Cor.xiij.Charitas nō eſt am.
Ergo dilectio reddit doctum.letum.purū.gratum ſecurum ⁊ firmum ſubditum in bono. pium feruidum verum largum ⁊ humilem Doctū.euacuando ignorantiā Letum.euacuādo triſtitiā. Purum. tollendo cōcupiſcentiam.Gratū.fugiēdo ingratitudinē. Secur.emittendo timorē ſeruilem. Firmū.roborando inſtabilitatem. Subditum.deteſtando rebellionē. Pium.excludendo rancorem. Feruidum.negligendo pigritiā. Uerum.annullando ſimulationem. Largū. enodando cupiditatem. ⁊ humilem.extirpando inflationē.Et hec habentur de charitate.j.Cor.xiij.

Audacius aūt ſcripſi vobis fratres:ex parte tanquā in memoriā vos reducens.

¶ Hic tangit officij ſui authoritatē. Poſſent enim querere.ex quo tales ſumus.non indigemus admonitione tua quare ergo auſus es nos per epiſtolam admonere Ad hoc respondet aſſignās cauſam audacie ſcribēdi. authoritatē apoſtolicam. Primo ergo proponit ſcribēdi audaciam. Scdo audacie cauſam.ibi. Propter gratiam que data eſt mihi. Dicit ergo[Audacius]q.Et pleni eſtis dilectione ⁊ ſciētia[autē]pro ſed.tamē[audacius].i.audacter[ſcripſi vobis]o[fratres].ij.Cor.xi. In quo quis audet audeo ⁊ ego.[Ex parte]Hoc tripliciter exponitur. Primo modo ſic. Scripſi vobis audacius[ex parte]ſcʒ perfectorꝫ.nam quātum ad alios ſcribere nō eſſet audacia. Scdo modo ſic. Scripſi vobis audacius[ex parte]eccleſie dei ſcʒ nō tantū ex pte mea. Tertio modo ſic. Scripſi vobis audaci⁹[ex parte]aliqua ſcʒ huius eplē Scripſi inquā[tanq̄ vos reducens in memoriā eorum]ſcʒ que prius didiceratis. non tanq̄ de nouo.vos inſtruentes quaſi inſipientes. In hoc aūt ſm glo.eos q.oblitos ⁊ negligentes laten ter inſtruit Heb.x. Rememoramini dies priſtinos ⁊c. Felix prelatus qui ſic audax eſt in corrigendo: qa audacius ſcribit: Benignus in alloquēdo vnde vocat fratres. Sapiens in ſcribendo quia ex parte . Sollicitus in perſuadendo:quia in memoriam reducēs.Ergo audacter contra tumidos. Benigne contra preſumptuoſos. Sapienter contra indiſcretos. Sollicite. cōtra pigros:ſcripſit eis Apoſtolus. Orige. Nullus ſub ſcientie titulo inflatus incedat tanq̄ vniuerſa cognouerit: cum ipſe Paulus a quo ſcientie ſermo nobis tranſfuſus eſt ex parte dicat ſe ſcribere ⁊ ex pte cognoſcere.

Propter gratiā que data eſt mihi a deo: vt ſim miniſter chriſti ieſu in gentibus.

¶ Hic ſubdit rationem audacter eis ſcribendi.ſcilicet authoritatem apoſtolatus ſui que erat in omnib⁹ gentibus.⁊ ideo ad ipſuʒ pertinebat omnes monere. Deſcribit autem gratiam ſui apoſtolatus. Primo tāgēs datam ſibi authoritatem. Secundo authoritatis executionem debitam.ibi. Sanctificans euangeliū.Circa authoritatē tangit quatuor.ſcilicet cuius eſt.a quo eſt.ad quid eſt.quanta eſt.Cuius quia ſuiſpſius. Unde dicit.que data eſt mihi. A quo:quia a deo. Ad qd: quis vt ſit miniſter chriſti. Quanta: quia in gentibus Ergo dator potens:quia deus. Suſcipiens dignus qa Paulus. Finis debit⁹:quia vt ſit chriſti ſeruus. Terminus largus:quia in gentibus. Et hoc eſt quod dicit [propter gratiam]q. Audacter ſcripſi:ſed non temere [propter gratiam]apoſtolatus ſcʒ Gal.ij. Cognouerunt gratiam[que data eſt mihi]que grā data eſt mihi[a deo].j.Cor.j. Paulus apoſtolus ieſu chriſti per voluntatem dei.quia Nemo aſſumit ſibi honorem.ſed qui vocatur a deo tanq̄ Aaron Heb.v. Data inquā ad hoc[vt ſim miniſter chriſti ieſu]a chriſto ſcilicet ſe ſu inſtructus.Gal.j. Neq̄ enī ab homine accepi illud ⁊ eius exemplo miniſtrans.ij.Cor.xi. Miniſtri chriſti ſunt ⁊ ego. Miniſter inquā[in gentibus] ſpecialiter j.Timo.ij. Doctor gentium in fide ⁊ veritate.

Sctificās euāgeliū dei: vt fiat oblatio gentiū accepta ⁊ ſctificata in ſpiritusancto.

¶ Hic tāgit authoritatis executionem debitam. Ubi Primo tangit euangelij diuulgationem. Secundo diuulgatiōis vtilitatem.ibi. Ut fiat oblatio. Tertio vtilitatis datorem.ibi. In ſpiritusancto. Dicit ergo]Sāctificans]q. Miniſter inquam ſim[ſanctificans]id eſt ſanctum oſtendens ⁊ affirmans bona operatione ⁊ miraculis[euangelium dei] Matth.vlti. Ipſi autem profecti predicauerunt vbiq̄ ⁊c. ⁊ hoc[vt oblatio gētiū] id eſt gentilitas per me oblata deo. de qua Malach. j. In omni loco offertur nomini meo oblatio munda[fiat accepta]id eſt grata deo fidei perfectione ſine qua impoſſibile eſt placere deo. Heb.xi.[⁊ ſanctificata]bona operatiōe. Supra.xij. Offeratis corpora veſtra hoſtiam viuentem ſanctam.quo ad mores.⁊ hoc[in ſpiritusancto.]a quo fides ⁊ bonum opus. Orig. Sanctificationis fons eſt ſpiritusſanctus:⁊ ideo oblatio gētiuʒ que Paulo ſanctitate offertur non per obſeruātias legis: ſed per ſpiritū accepta fieri deo dicitur.

Habeo igitur gloriaʒ in xpo ieſu ad deum.

¶ Hic tangit debitum vſum officij ſui. Ubi primo tangit debitum premij. Secundo meritū debiti.ibi. Non enim audeo. Dicit ergo.[Habeo]q. Et quia ſic ago igitur[habeo gloriam]id eſt meritum dignum gloria [in chriſto ieſu]non in me Gal.ij. Uiuo ego iā nō ego: viuit autem in me chriſtus. Gloriam inquam referendam[ad deum] Soli enim deo honor ⁊ gloria.j. Tim. ij. Felix qui ſperat dei gloriam:qui ſeruat chriſti gratiam.qui refert hoc in deum tanq̄ in finem.

Non enim audeo aliquid loqui eorum que per me non efficit chriſtus.

¶ Supra poſuit debitum premij hic oſtendit meritū debiti. Ubi primo remouet a ſe falſam iactātiam. Secundo oſtendit operum prerogatiuam.ibi. In obediētiam gentium. Ubi ponit tria genera operum in quib⁹ oſtenditur prerogatiua ſapientie.potentie ⁊ gratie.
Prerogatiua ſapientie oſtenditur in verbo. prerogatiua potentie in factis.prerogatiua gratie in virtute ſpiritusſancti. Tertio ſubdit prerogatiue operum euidētiam.ibi. Ut ab hieruſalem. Dicit ergo.[Non enim audeo].q.Et recte habeo gloriam[nō enim audeo aliquid loqui eorū que per me]id eſt meo miniſterio[nō efficit chriſtus]non ſicut pſeudo qui falſo iactāt ſe. Dicunt enim ⁊ non faciunt Mat.xxiij. Iactabant auteʒ ſe de miraculis que non fecerant ⁊ predicabant ſanctitatem quam non tenebāt. Felix predicator qui loquitur bonum vt predicet verbo.operatur bonum vt edificet exemplo.deo attribuit totum ne careat futuro pmio.Et dicit que per me efficit chriſtus:non dicit que ego facio.totum enim attribuitur chriſto.ſcdm illud. Iohā.xv. Sine me nihil poteſtis facere. Huic concordat Eſa.xxvi. Oīa opa nr̄a operatus es in nobis dn̄e.

In obedientiam gētium in verbo ⁊ factis in virtute ſignorum.⁊ prodigiorum in virtute ſpiritusſancti.

¶ Hic tāgit prerogatiuā operꝫ ſapiētie.potētie ⁊ grē vt dictū eſt dicēs[In obedientiā]q. Que loquor efficit xp̄s per me[in obedientiā gentiū].i.vt gentes obediant. Efficit inq̄[in verbo predicatiōis[⁊ factis]bone operationis[in virtute ſignorū].i.miraculorū minorꝫ[⁊ pdigiorꝫ].i.miraculorꝫ maiorꝫ:ſicut dicit Act. vij.de ſancto Stephano. Faciebat ſigna ⁊ pdigia magna in populo. Predicabat eñ vbiq̄ apoſtolus domino cooperāte ⁊ ſermonē cōfirmante ſequētib⁹ ſignis. Prodigiorꝫ inquā factorum[in virtute ſpūſſancti]non ſicut illi qui operantur in virtute ſathane.ij.Theſ.ij. Cuius aduentus eſt ſm operationem ſathane in omni virtute ⁊ ſignis ⁊ prodigijs mendacibus.

Ita vt ab hieruſalem per circuitum vſque ad illiricum repleuerim euangeliū xp̄i

¶ Hic ſubdit euidentiam prerogatiue operis predicationis que patet in latitudine terminorum ſue predicationis. Ubi tangit terminum initialem ab hieruſalem: terminum finalem: mare illiricum: motuʒ mediū: repleuerim per circuitum. Dicit ergo [Ita] q. Per me efficit christus [ita vt ab hieruſalem] incipiendo. Ibi enim incepit predicatio apoſtolorū: ſm illud Eſa.ij. Ex ſion exibit lex ⁊ verbum dn̄i de hieruſalem. [Per circuitum circunquaqʒ vſqʒ ad illiricū] mare grecie. ſ. [repleuerim] .i. plene predicauerim [euangeliuʒ xp̄i]
Fo.cxlvij. Unde de ſeipſo poteſt dici illud Pſ. Uelociter currit ſermo eius. Replere euangelium eſt ipſum perfecte p̄dicare. Unde de ipſo poteſt dici illud Eſa.lx. Qui ſūt qui vt nubes volant.

Sic autem predicaui euangelium hoc non vbi nominatus eſt chriſtus: ne ſuper alienum fundamentum edificarem.

¶ Superius poſuit authoritatis ſue vſum debitum: hic tangit vtendi temperamentum. Ubi primo determinat quomodo predicauit. Secundo quare ita fecit. ibi. Ne ſuper alienum. Tertio oſtendit authoritate q̄ ita facere debuit. ibi. Sed ſicut ſcriptum eſt. Dicit ergo. [Sic autem] .i. in tali loco [predicaui euangelium hoc] .i. chriſti [non vbi nominatus eſt chriſtus] ⁊c. Hoc dupliciter legitur. Primo modo ſic [non vbi nominatus eſt chriſtus] .i. prius predicatus a pſeudo apoſtolis: ⁊ hoc feci [ne ſuper alienum fundamentum] id eſt ſuper doctrinam alienam a recta fide edificarem Ambro. Non ſine cauſa hoc apoſtolus fecit: quia ſciebat pſeudo apoſtolos ſub nomine chriſti falſa docere quod poſtea corrigere maximi laboris eſſet: ideo ſollicitus erat eos preuenire ⁊ veritatem integre tradere: vt in recta linea ſuperficies ordinata incolume fundamenti robur haberet. Secundo modo legitur ſic [Non vbi nominatus eſt chriſtus] .i. prius predicatus a bonis apoſtolis ⁊ hoc feci [ne ſuper alienum fundamentum .i. ſuper gentem ab aliis apoſtolis conuerſaʒ [edificarem] Nolebat enim in aliena regula gloriari. ij. Cor. x. Huius autem ratio fuit quia multi erāt de nouo conuertendi quibus magis neceſſariū erat predicare q̄ȝ iam conuerſis.

Sed ſicut ſcriptum eſt. Quoniam quibus non eſt annunciatum de eo videbunt. Et qui non audierunt de eo: intelligent.

¶ Hic confirmat authoritate q̄ ita facere debuit. In qua authoritate tangitur duplex fructus predicationis. Conuerſio infidelium que notatur in viſu. Cognitio credendorum que notatur in intellectu. Dicit ergo [Sed] Ita feci [ſicut ſcriptuʒ eſt] Eſa.lij. [qm̄ illi quibus non eſt annunciatum] prius [de eo] .i. chriſto [videbunt] .i. credent. Credere ei eſt videre q̄dam .ſ. p̄ ſpeculum in enigmate. j. Cor. xiij. Uidemus nunc ⁊c. [Et qui non audierunt] prius predicationeʒ alicuius [de eo] id eſt chriſto [intelligēt] mee predicationis veritatem. Ambroſius. Ut verus eſſet et inuiolabilis intellectus de verbo dei feſtinauit Apoſtolus gentes imbuere.

Hic queritur ſuper illud Certus ſum autē q̄ pleni eſtis dilectione. Contra. Nullꝰ poteſt eſſe certus de ſeipſo. ſm illud Eccleſ. ix. Nemo ſcit ⁊c. ergo minꝰ de alio. R̄nſ. Haberi poteſt tam de ſe q̄ȝ de alio certitudo confidentie: non ſcientie. Item. Repleti omni ſcientia. Contra. j. Cor. viij. Scientia inflat. non ergo replet. R̄nſ. Sciētia cum charitate replet ſine charitate inflat. Item ſuper illud Ut poſſitis alterutrum monere. Glo. Per hanc laudem prouocat ad meliora. Contra. Eccle. xj. Ne laudes hominem ante mortem ⁊c. Reſpon. Ubi ex laude ſperatur profectus virtutis laudandus eſt homo: vbi timetur occaſio elatiōis nō. Item ſuper illud Habeo ergo gloriam. glo. Meritum dignum gloria. Contra. ſupra. vj. Non ſunt condigne paſſiones huius temporis ⁊c. R̄nſ. Quamuis nō ſint condigne ſunt tamen digne: quia dignum vocat meriti ſufficientiam: ſed condignum eius ad premium equiparantiam. Item ſuper illud. Ne ſuper alienum fundamentum. glo. Ne predicarem iam per alios conuerſis. Contra. Scripſit epiſtolam hebreis. R̄nſ. Aliud eſt epiſtolam in abſentia ad exhortationem ſcribere quod poteſt quilibet etiam alienis ſubditis facere. aliud in preſentia predicare ⁊ docere. Item ibidem gloſa. Non q̄ hoc tantuʒ faceret ſi contigiſſet. Contra. ij. Cor. x. Non in aliena regula. R̄n. Si contigiſſet. i. ſi opus fuiſſet. Tunc enim propter ſupplenduʒ defectū licitum ⁊ vtile foret.

Propter quod impediebar plurimū venire ad vos: et prohibitus ſum vſqʒ adhuc.

¶ Superius excuſauit ſe q̄ taliter. q. arguēdo eis epiſtolam ſcripſit: hic ſecūdo excuſat ſe: quia nondū ad eos per p̄ſentiam venit. Ubi primo allegat impedimentum. Secundo oſtendit ad eos veniendi propoſitum. ibi. Nunc vero vlterius. Tertio propoſiti implendi ordinem ⁊ fructū. ibi. Nunc ergo proficiſcar. Quarto petit orationis ſuffragium ad implendum. ibi. Obſecro vos ergo fratres. Dicit ergo. [Propter quod] q. Ita a hieruſalem vſqʒ ad illiricum repleui euangelium [propter quod impediebar plurimum venire ad vos] Cauſa quare impeditus fuit ſm Ambro. eſt vt excluderet praua commenta pſeudo apoſtolorum. Supra. j. Sepe volui venire ad vos [ſed prohibitꝰ ſuʒ vſqʒ adhuc]

Nunc vero vlterius locum non habemus in his regionibus: Cupiditatem autem habens veniendi ad vos ex multis iam precedentibus annis:

¶ Hic oſtendit veniendi ad eos propoſitum ſuū. Ubi primo notatur venturi effectus. Secundo veniendi tēpus. ibi. Cum in hiſpaniam proficiſci. In prima primo excluſit cauſam vlterius morandi. Secundo deſiderium veniendi quod ſignificatur ex duobus. Primo q̄ intenſum. ibi. Cupiditatem autem. Secūdo quia diutinum. ibi. Ex multis iam precedentibus. Dicit ergo [Nunc vero] quaſi Prius impediebar venire ad vos ſed nō nunc. [Nunc vero vlterius locuʒ non habemꝰ] id eſt cauſam morandi [in his regiōibus] Grecie [Cupiditatem autem habemus] id eſt deſiderium vehemēs [veniendi ad vos] Supra. j. Deſidero videre vos: ſed hoc [ex multis iam precedentibꝰ ānis] Commendabilis zelus animarum Quia vehemens ⁊ intēſus vnde dicit cupiditatem habens. Quia vtilis et rectus. Unde dicit veniendi ad vos. Quia ſtabilis ⁊ firmus. Unde addit ex multis iam precedentibus. vt cōpetat Apoſtolo illud quod dicitur. iij. Regū. xix. zelo zelatus ſum pro domo iſrael ⁊c.

Cum in hiſpaniam proficiſci cepero: ſpero q̄ preteriens videam vos et a vobis deducar illuc.

¶ Hic determinat quo tempore ſit venturus. Ubi primo determinat quando ſit venturus. Secundo quantum apud eos ſit moraturus: quia breui tempore. ibi. Spero q̄ preteriens. Tertio ne de breuitate moleſtētur dicit q̄ ponet moram in eorum arbitrio. ibi. Et a vobis deducar. Quarto q̄ congaudebit eorum commodo. ibi. Si vobis primum ex parte. Dicit ergo [Cū in hiſpaniam proficiſci cepero] ad quos tantum venire tardauit: quia ad illos difficile iter fuit pſeudo apoſtolis. Hoc autem ideo dicit vt ait Ambr. quia ⁊ hos preoccupare feſtinat [ſpero] de dei miſericordia] q̄ [preteriens] quia longa mora nō indigetis [videam vos] vnde interim vos p̄paretis ne me a ceteris retardetis Diuge. Non eſt accipiendum q̄ tam paruo amore erga eos afficeretur q̄ eos in tranſitu iudicaret ſe videre: ſed vt deſiderabilius ſuſciperent bonum quod cito premorarentur auferendum. Nam ſecurius negligit

quod retenturum diutius creditur [Et a vobis deducar illuc] in hiſpaniam. Romani enim erant domini orbis et habebant hiſpaniam tributariam vt habetur. j. Macha. viij. Orige. Intantum ergo ſe romanoꝝ nutrit affectu: ⁊ moram ſuo arbitrio collocat: vt dicat ſe ab eis deducendum ⁊ tunc reducendum cum animo eorum ſatiſfecerit.

Si vobis primum ex parte fruitus fuero.

¶ Hic dicit ꝙ congaudebit eoꝝ fructui: nec recedet quouſqꝫ ſatiſfecerit eoꝝ deſiderio. Et hoc eſt qđ dicit Ita deducar [ſi] tamen [primum] anteqꝫ recedã [vobis ex parte] veſtri illa. ſcꝫ que modo diſcors eſt. Uel [ex parte] temporis. i. aliqādiu vel [ex parte] ſatiſfactionis: quia ex integro tanto amori non poſſet ſatiſfacere [fruitus fuero]. i. de fructu veſtro letatus.

Nunc igitur proficiſcar Hieruſalem miniſtrare ſanctis.

¶ Hic oſtendit propoſiti ſui implendi: id eſt veniendi ad eos ordinem ⁊ fructum. Et primo dicit Hieruſalem prius iturum. Secundo ſe poſtmodum ad eos venturum. ibi. Hoc ergo cum conſummauero. In prima parte oſtendit ꝙ ad miniſtrandũ ſanctis in Hieruſalẽ ibit. Secundo quid eis miniſtrabit. ibi. Probauerunt enim Macedones. Tertio probat ꝙ ita erit. ibi. Placuit enim eis. Quarto oſtendit ꝙ ita eſſe congruit. ibi Nam ſi ſpiritualium. Dicit ergo [Nunc igitur] q. Et quia deſidero vos videre ⁊ locum non habeo in regionibus his. [Igitur nunc]. i. in breui [proficiſcar Hieruſalem miniſtrare ſanctis] pauperibus qui omnia ad pedes apoſtoloꝝ poſuerunt. Act. iiij. Ideo ſancti dicuntur: quia ſine terra. Hi enim vt ait Amb. totos ſe dederant obſequijs diuinis: ⁊ nihil mundanũ curãtes exemplum bone conuerſationis prebebant credentibus: de his rogatus fuerat Paulus ab alijs apoſtolis Gal. ij. Tm̃ vt pauperum memores eſſemus. Talib⁹ autem ſanctis pauperibus ꝓcipue bene faciendũ eſt. Eccle. xij. Benefac iuſto ⁊ inuenies retributionẽ: da bono ⁊ ne dederis peccatori. Ecce exemplar miſericordie: quia erga pauperes fuit ſollicitus. Hieruſalẽ proficiſcendo: benignus eis miniſtrando: diſcret⁹ ſanctos preeligendo. Hec hiſtoria habetur Act. xx. ſ. qualiter a Macedonia profectus eſt Hieruſalem.

Probauerunt enim Macedonia ⁊ Achaia collationem aliquam facere in pauperes ſanctorum qui ſunt in hieruſalem.

¶ Hic oſtendit quid eis miniſtrabit quia de bonis datis a grecis ad ſuſtentationem dictoꝝ pauperũ: vbi oſtendit ꝙ greci dederunt libenter: quia probauerunt: vnanimiter: quia collationem faciendo Miſericorditer: quia in pauperes. Utiliter: quia ſanctoꝝ qui ſũt Hieruſalem. Dicit ergo. [Probauerunt]. q. Aliquis quereret de quo miniſtrabis eis. Rñdet. [ꝓbauerũt enim]. i. approbauerunt: non ego coegi eos. [Macedonia ⁊ Achaia] prouincie Grecie. Macedonia enim eſt pars Grecie: vbi metropolis eſt Philippis ⁊ Theſſalonica. Achaia pars Grecie vbi metropolis eſt Corinthus [aliquã collationẽ facere]. i. collectam: a conferendo: quia quilibet ibi contulerat ſicut in ſymbolõ [In pauperes ſanctoꝝ] id eſt exiſtentes in numero ſanctoꝝ [qui ſunt in Hieruſalem] vnde multa patiebantur ab alijs iudeis: et ideo omnes apoſtoli curam habebant eoꝝ.

Placuit enim eis: ⁊ debitores ſunt eorum.

¶ Hic oſtendit ꝙ ita ſicut dictum eſt erit. Ubi primo dicit ꝙ Grecis placet dare. Secundo ꝙ debent dare. ibi. Et debitores. Dicit ergo [Placuit] quaſi. Et bene dicunt probauerunt [Placuit enim eis] vnde dederunt non ex triſtitia aut ex neceſſitate. ij. Cor. ix. [Et debitores ſunt eoꝝ] pauperum propter rationem dati et accepti: quia enim ab eis acceperunt ſpiritualia vt doctrinam fidei ⁊ ſacramenta: debent eis miniſtrare tẽporalia. Eccle. iiij. Declina pauperi ſine triſtitia aurem tuam ⁊ redde illi debitum.

Nam ſi ſpiritualium eorum participes facti ſunt gentiles: debent ⁊ in carnalibus miniſtrare eis.

¶ Hic quarto oſtendit ꝙ ita eſſe congruit. Et eſt ſua ratio talis. Qui recipit ſpiritualia debet pauperibus a quibus recipit miniſtrare carnalia: ſed gẽtiles a pauperibus ſanctis qui erant in Hieruſalem receperunt ſpiritualia. i. predicationem ⁊ ſacramenta: ergo debẽt eis miniſtrare temporalia. Primo ergo tãgit beneficium impenſum. Secundo debitum exoluendum. ibi. Debent ⁊ in carnalibus. Dicit ergo [Spiritualium] quaſi. Et vere debitores eoꝝ ſunt. [Nam ſi ſpũalium]. ſ. predicationis ⁊ ſacramentoꝝ [eoꝝ]. i. iudeoꝝ [participes facti ſunt gẽtiles.] miſſi enim fuerunt predicatores ad gentiles de Hieroſolymis: ſm̃ illud Eſa. ij. De ſion exibit lex ⁊ verbum dñi de Hieruſalem [Debent ⁊ in carnalibus] bonis [miniſtrare eis] ſcꝫ iudeis. j. Cor. ix. Si vobis ſpũalia ſeminauimus: magnum eſt ſi carnalia veſtra metamus? q. d. non eſt magnũ. Gal. vj. Cõmunicet autem is qui cathezizat verbo ei qui ſe cathezizat oĩbus bonis.

¶ Notandum eſt hic ꝙ pauperibus multa debemus. — D Pauperibus multa debemus.

Primo diligere quo ad affectum cordis. Eccle. xxij. Fidẽ poſſide cum amico in paupertate ſcilicet. Sed heu. Prouerb. xix. Fratres hominis pauperis oderũt illum. Luc. xvj. Facite vobis amicos de mammona iniquitatis.

Secundo dulciloquium eſſe quo ad affatũ oris Eccle. iiij. Congregationi pauperum affabilem te facito. Sed heu. Eccle. xiij. dicitur. Pauper locutus eſt ⁊ dicunt quis eſt hic.

Tertio honorare quo ad effectum operis Eccle. iiij. Animã eſurientẽ ne deſpexeris ⁊ non exaſperes pauperem in inopia ſua. Sed heu Iaco. ij. Nõne deus elegit pauperes: dicitur diuitibus vos autem exhonoraſtis pauperes.

Quarto fouere in bono. Iob. xxix. Pater eram pauperum. Sed heu in Pſ. Inſidiatur vt rapiat pauperem: rapere pau. dũ attra. eum. — Pſ. ix.

Quinto defendere a malo. Pſ. Iudicate egeno ⁊ pupillo humilem ⁊ pauperem iuſt. Sed heu. Iac. ij. dicitur pauperibus. Nonne diuites per potentiam opprimunt vos ⁊ ipſi trahunt vos ad. — Ibidem.

Sexto exaudire clamantes. Eccle. iiij. Declina pauperi ſine triſtitia aurem tuam. Sed heu. Eccle. xiij. dicitur. Sicut abominatio ſuperbo humilitas: ſic execratio diuitis pauper.

Septimo liberare patientes. Pſ. Eripite pauperem et egenum. Iob. xxix. Auris audiens beatificabat me eo ꝙ liberaſſem pau. vociferantem. Sed heu quia ſi offenderit ſubuertunt illum. Eccle. xiij. — Pſ. lxxxiij.

Octauo ſuſtentare impotentes: vt hic. Prouerbioꝝ. xxxj. De muliere forti manus ſuas extendit ad pauperem. Prouerbioꝝ. iij. De primitijs frugum tuarum da pauperibus. Sed heu quia paſcua diuitum ſũt pauperes. Eccle. xiij.

Hoc igitur cum conſummauero et aſſignauero eis fructum hunc: proficiſcar per vos in Hiſpaniam.

¶ Hic dicit ſe poſtmodum ad eos venturum: vbi primo dicit ꝙ veniet. Secundo ꝙ non inutiliter veniet. ibi. Scio autem quoniam veniens. Dicit ergo. [Hoc igitur]. q. Sic placuit illis collationem facere ⁊c. [Hoc igitur cũ conſummauero]. i. cum perfecero opus miniſtrationis [⁊ aſſignauero eis] q. ſub ſigno ⁊ ſigillo eccleſie cuiuſcũqꝫ offerẽdo eis [fructũ hunc]. i. elemoſynã que eſt fructus arboris pietatis ⁊ bone voluntatis. Mat. vij. Arbor bona fruct⁹ bonos facit [proficiſcar per vos in Hiſpaniã] ⁊ idcirco vos interim corrigite. Felix ꝓlatus qui ſubditis ꝓuidet efficaciter: ſubditos paſcit etiam temporaliter: ſubditos viſitat vtiliter: vt elemoſynas colligat a diuitibus: diſtribuat pauperibus: diſcurrat diuerſis ꝑtibus.

Scio autem quoniam veniens ad vos: in abundantia benedictionis chriſti veniam.

¶ Hic oſtendit q non inutiliter veniet: vbi tangit veniendi propoſitum: cum dicit Veniens. Ipſum aduentum cum addit Veniam. Aduentus cõmodum cum dicit In abundantia. Dicit ergo [Scio autem quoniam ego veniens ad vos] iam diu ex voto et deſiderio [veniam] facto [in abundantia benedictionis chriſti]: id eſt ita q multũ vobis prodero per benedictionẽ chriſti. Cuius eſt dare benedictionem. Pſ. Etenim benedictionem dabit legiſlator. Hominis autem eſt inuocare. Nũe. vi. Inuocabunt nomen meũ ſuper filios iſrael: et ego bñdicã eis. q.d. licet veniam in tranſitu nõ tamen ſine fructu. Sancti veniunt in abundantia benedictionis. ſicut Iacob dixit ad Laban. Benedixit tibi dominus ad introitum meum. Gene. xxx. Sed mali in abundantia maledictionis. Quorũ os maled. et amaritu. Pſ.

Fo.cxiij.

Obſecro ergo vos fratres per dominũ noſtrum ieſum xpm: et per charitatem ſancti ſpiritus: vt adiuuetis me in orationibus veſtris ad deum.

¶ Superius primo oſtendit aduentus ſui impedimentum. Secundo veniendi deſiderium. Tertio veniẽtis ordinem et fructum. Hic quarto petit orationis ſuffragium ad implendum propoſitum. Ubi primo ſe eorũ orationibus recõmendat. Secundo orat pro eis vt facilius quod petit obtineat. ibi. Deus aũt pacis. In prima primo adiurando rogat. Secundo petitionem explicat. ibi. Ut adiuuetis me. Tertio petitionis cauſã indicat. ibi. Ut liberer ab infidelibus. Et ſic petit humiliter: euidenter ſapienter. Duo autem implicat in ſua adiuratione. Fidem chriſti et charitatem ſpũſſancti: quia per hec duo vniuntur membra in corpore myſtico vt ſibi inuicem ſeruiant. Dicit ergo [Obſecro] q. Et quia venturus ſũ ad vos [obſecro vos] o [fratres per dñm noſtrum ieſum chriſtum] Si in eum creditis fortiſſima eſt hec adiuratio [et per charitatem ſpũſſancti]. i. ſi charitas ſpũſſancti eſt in vobis. Appropriatur autem charitas ſpirituiſancto: quia excellentius eſt inter omnia dona. i. Cor. xiij. Ut adiuuetis me in orationibus veſtris. Ecce tam perfectus petit ſe minorum orationibus adiuuari. Simile habetur Hebre. vlti. Orate pro me. Et. j. Theſ. vlti. Fratres orate pro nobis. Amb. Non ideo hoc dicit q ipſe minus mereatur q̃ illi minores: ſed ordinem ſeruat vt ab eccleſia pro rectore ſuo fiat oratio. Et bene rogat Apoſtolus multos (licet minores) orare pro ſe: quia impoſſibile eſt preces multorũ non exaudiri.

Charitas ſpũiſctõ appropriatur.

Ut liberer ab infidelibus: qui ſunt in iudea et obſequij mei oblatio recepta fiat in Hieruſalem ſanctis.

¶ Hic cauſam petitionis implicat et hanc triplicem. Prima eſt euaſio periculi. Secunda impletio miniſterij inchoati. ibi. Et obſequij mei. Tertia proſperitas ad eos veniendi. ibi. Ut veniam ad vos. Dicit ergo. [Ut liberer] quaſi Adiuuetis me [vt]. ſ. [liberer ab infidelibus qui ſunt in iudea] ne quod defero auferant. Hi enim precipue inſidiabãtur ei [et] ſic [obſequij mei oblatio] mihi. ſ. et ab apoſtolis iniuncti: Gal. ij. Tantum vt pauperum memores eſſemus [fiat accepta ſanctis in Hieruſalem]. i. ſufficiens eorũ indigentie ſupplende. Uel [fiat accepta]. i. eis grata: ita q per hoc charitatem meam erga ſe intelligãt. Ambroſius Magnus pfectus eſt ei cuius miniſterij multi deũ laudãt.

Ut veniam ad vos in gaudio: per voluntatem dei: et refrigerer vobiſcum.

¶ Hic optat debitam proſperitatem ad vos veniendi Tunc enim eſt opus quodcunq; debitum: quando debite ordinatur Ad authorem proprium. Ad deum: et Ad proximum. Ut fiat cum authoris gaudio qd notatur. ibi. Ut veniam et c. Cum beneplacito diuino quod notatur. ibi. Per voluntatem dei. Cum proximi cõmodo quod notatur. ibi. Et refrigerer. Dicit ergo [vt veniam] quaſi: orate [vt] hoc facto [veniam ad vos in gaudio] gaudens de bono veſtro: et hoc [per voluntatem dei] nam aliter nollem venire. Iac. iiij. Pro eo vt dicatis ſi dominus voluerit [et refrigerer vobiſcum] vos ſcz in malo et in aduerſitate cõſolando quod vtiq; fiet vobis pacatis. Urebatur enim in diſcordia eorũ. ij. Cor. xj. Quis ſcandalizatur et ego non vror. Et ideo econtrario refrigeratur in concordia eorum.

Deus aũt pacis ſit cum oĩbus vobis. Amẽ.

¶ Hic orat pro eis id quod optat in eis. ſ. pacẽ dicẽs [Deus aũt] quaſi ſiue veniã ſiue non [deus pacis]. i. chriſtus qui eſt princeps pacis Eſa. ix. [ſit cum omnibus vobis] et incipientibus et proficiẽtibus et pfectis [Amen] Confirmatio eſt ſui deſiderij.

Hic queritur ſuper illud Nunc autem locum non habemus. Glo. i. cauſam morandi. Contra. Adhuc multi erant ibi conuertendi. Rñſ. Quamuis haberet cauſam vtilem: non tamen ita neceſſariam vt prius: cum iam pro maiori parte eſſent conuerſi et per eos alij poſſent conuerti. Item ſuper illud Si primũ vobis fruitus fuero. Contra. ſm Aug. Solo deo fruẽdum eſt. Rñſ. Frui non accipitur hic proprie: ſed improprie ſcz de fructu letari. Item ſuper illud Nunc ergo proficiſcar hieruſalem miniſtrare ſanctis. Contra. videtur q male faceret predicationem propter miniſtrationem temporaliũ dimittendo iuxta illud. Actu. vj. Non eſt equum nos relinquere verbum dei et miniſtrare menſis. Rñſ. Non licet predicationem ppter miniſtrationem temporalem dimittere generaliter: ſz in caſu et ad tempus. Item ſuper illud. In pauperes ſanctorũ. Glo. Hi totos ſe dederunt diuinis obſequijs nihil mundanũ curantes. Cõtra. Apoſtolus. ij. Thes. ij. reprehendit quoſdam: quia nihil operabantur: ergo iſti male faciebant. Reſponſio. Apoſtolus reprehendit illos qui diuinis intenti non erant: et tamen a labore humano vacabant. Item. Debent et in carnalibus miniſtrare eis. Cõtra. Soli prelati poſſunt a ſubditis carnalia exigere: ergo illis ſolis debentur. Reſponſio. Duplex eſt debitum. Quoddam ciuile: ex quo naſcitur actio. Tale eſt reſpectu prelatorum. Quoddam naturale: ex quo nõ naſcitur actio: et tale eſt etiaz reſpectu eorum qui gratis ſeminant ſpiritualia. Itẽ Proficiſcar per vos in Hiſpaniam: ergo Paulus fuit in Hiſpania. Unde Iſidorus. de ortu et obitu ſanctorum: Ita incipiens inquit. Paulus a Hieroſolymis vſq; ad Illiricum. Italiam et Hiſpaniam proceſſit. Unde et Uiennenſis eccleſia ab eo fundata dicitur. Unde et verſus ibi deſcriptus habetur. Paulus preco crucis tibi dat primordia lucis. Ad idem eſt illud Hieronymi de viris illuſtribus. Poſt paſſionem inquit dñi viceſimo. v. anno. Neronis ſecundo Paulus Romam vinctus mittitur et per biennium in libera manſit cuſtodia. Sciendum autem poſtea Paulum in prima ſatiſfactione a Nerone dimiſſum vt euangelium chriſti in occidentis quoq; ptibus pdicaret: qrtodecimo aũt Neron. ãno eodẽ die quo xps crucifixus eſt capite trũcatur. Cõtra. In decretis di. xj. ca. Qui neſciãt et c. dicit Innocẽ. q nullus alius apls niſi Petrus in his puincijs. ſ. Italia. Gallijs. Hiſpania. Africa atq; Sicelia et in inſulis interiacẽtibus pdicauit Rñſ. Circa hoc eſt duplex opinio. Quidã enim dicunt q iuit ad Hiſpanos. Quidã q non iuit ſed ire pppoſuit

Debitũ ẽ duplex.

Paulus eo die quo xps crucifixus eſt capite trũcatus ẽ.

Capitulum. xvj.

COmmendo autem vobis Phebem ſororem noſtram que eſt in miniſterio eccleſie que eſt Cenchris: vt eam ſuſcipiatis in domino digne

ſanctis: ⁊ aſſiſtatis ei in quocunqꝫ negocio veſtri indiguerit. Etenim ipſa quoqꝫ aſſitit multis et mihi.

¶ A duodecimo capitulo inſtruxit eos moraliter apoſtolus verbo. Hic inſtruit exemplo proponens eis pſonas cōmendabiles ⁊ imitabiles. Ubi primo ponit exempla ad bene operandum. Secundo exempla ad malum vitandum. ibi. Rogo autem vos fratres vt obſeruetis eos. Tertio exempla ad perſeuerandum: ſm glo .ibi. Salutat vos Timoteꝰ. Exempla vero bene operandi proponit primo magis ſpecialia in perſonis magis familiaribus ⁊ magis notis. Secundo exempla minus ſpecialia in minus familiaribus ⁊ minus notis. ibi. Salutate Appellē probum in chriſto. Tertio exempla generalia in perſonis non nominatis. ibi. Salutate inuicem in oſculo ſancto. Exempla vero in perſonis magis familiaribus ⁊ notis. ponit Primo pſonas tangendo magis notas ratione temporalis beneficij. Secundo ratione ſpiritualis meriti ſiue preconij. ibi. Salutate Ephenetū dilectū. Tertio ratiōe familiaris conſortij. ibi. Salutate Ampliatum. In prima parte perſonas notas ratione beneficij tangit dupliciter. Primo ratione beneficij impenſi ſibi ⁊ alijs generaliter. Secundo ratione beneficij impenſi ſibi ſpecialiter. ibi. ſalutate Priſcam. In prima primo deſcribit perſonam pro qua rogat. Secundo negocium de quo rogat. ibi. Ut eam ſuſcipiatis. Tertio cauſam quare rogat. ibi. Etenim ipſa quoqꝫ aſſitit. In prima deſcribit perſonam pro qua rogat a nomīe. ibi. Phebem. A religione. ibi. Sororem noſtram. Ab hoſpitalitate. ibi. Que in miniſterio. Dicit ergo. [Cōmendo] quaſi. Ita facite vt docui ⁊ in his imitamini hos quos nomino. [Cōmendo aūt vobis] .i. commendabile predico: [Phebem ſororē noſtram] in fide [que eſt in miniſterio eccleſie que eſt Cenchris] Cenchris proprium nomē eſt loci qui eſt portus Corinthi. Illā aūt eccleſiam de ſua ſubſtantia ſuſtentabat erat aūt mulier ditiſſima In hoc nobis innuitur ꝙ intercedendū eſt pro benefactoribus apud eos qui poſſunt iuuare. Exēplū huius habemus. iiij. Reg. iiij. de Heliſeo qui mandauit ſunamiti. ecce ſedule in omnibus miniſtraſti nobis quid vis vt faciam tibi: nunquid habes negociū ⁊ vis vt loquar regi pro te ſiue principi militie. Commendo inquam [vt eam ſuſcipiatis in domino] .i. pro domino tunc enim profecta erat Romam ob aliud negocium et per eam forte hanc epiſtolam miſit. Suſcipiatis inquam [digne ſanctis] .i. vt dignum eſt ſanctos ſuſcipere: vel a ſanctis ſuſcipi. Uel ſm aliam literam [digne ſatis] .i. valde digne honorifice ⁊ honeſte. Circa hoſpitalitatem ergo notantur quatuor ipſam perficiētia. Actus proprius. ibi. Suſcipiatis. Finis debitus. ibi. In domino. Modus congruus. ibi. Digne ſanctis: zelus affectuoſus: vnde addit [et aſſiſtatis ei] .i. auxiliemini ei [in quocunqꝫ negocio veſtri indiguerit] quia Prouer. xiij. Frater qui adiuuatur a fratre. q. ciuitas firma [Etenim. q. Et hoc iuſtum eſt. [Eteni ipſa quoqꝫ aſſitit multis] ſactis. ſ. [⁊ mihi] ipſi neceſſaria. ſ. miniſtrando. Mat. vij. in qua menſura menſi fueritis: remetietur vobis Gallice bonte autre requiert: belle la me foi. belle la te ferai.

Cēchris quid ſit.

¶ Notandum eſt hic ꝙ ſanctis hoſpitibus debemus multa.

A hoſpitibꝰ ſanctis multa debemus.

Primo affectuoſam inuitationē exemplo diſcipulorū. Luc. vlt. Mane nobiſcum ⁊c. ⁊ coegerunt.

Secundo letam ſuſceptionem exēplo zachei. Lu. xix. Excepit illum gaudens in domum ſuā.

Tertio largam procurationem exemplo abrahe. Geneſis. xviij. At ille cucurrit ad armentum ⁊ tulit vitulum te. ⁊ optimum.

Quarto humilem pedū lotionem. j. Timo. v. Si ſanctorum pedes lauit: ſi hoſpitio recepit ⁊c.

Quinto quieſcendi oportunitatem exemplo Laban. Gen. xxiiij. Preparaui domum ⁊ locum camelis. Sic ſunamitis recepit. Heliſeum. iiij. Regum. iiij. Animaduerto ꝙ ſanctus dei eſt vir. Gene. xviij. Requieſcite ſub arbore.

Sexto ſecuritatē ⁊ protectionē exēplo Loth Ge. xix. Tm̄ vt nihil viris iſtis faciatis mali ⁊c.

Septimo in receſſu amicabilem deductionem: exemplo Abrahe. Gene. xviij. Abraham ſimul egrediebatur deducens eos.

Salutate Priſcam ⁊ Aquilam:

¶ Hic tangit perſonas notas ratione beneficij ſpecialiter ſibi impenſi. Ubi primo monet perſonas principales ſalutari. Secundo oſtendit ꝙ merito ſunt ſalutandi ibi. Adiutores meos. Tertio monet etiam eorum familiam ſalutari ibi. Et domeſticam eccleſiam eoꝝ. Dicit ergo [Salutate priſcā] mulierē que Act. xviij. Priſcilla dicitur [Et aquilam] virum eius de quibus Act. xviij. Preponit aūt mulierē viro qꝛ forte priꝰ credidit ⁊ ordo gratie preiudicat ordini nature. Uel forte qꝛ feruentior erat in fide. hi Rome non ocioſe: ſꝫ ad confirmationem fratrū venerant.

Adiutores meos in chriſto ieſu: qui pro anima mea ſuas ceruices ſuppoſuerunt. Quibus non ſolus ego gratias ago: ſed et cuncte eccleſie gentium: et domeſticam eorum eccleſiam.

¶ Hic oſtendit ꝙ merito ſunt ſalutandi. Ubi commendat eos. Primo ratione adiutorij in predicatione. Secundo ratione beneficij in neceſſitate. ibi. Qui pro anima mea. Tertio ratione debiti in gratiarum actione ibi. Quibus non ſolum ego. Dicit ergo. Salutate inquam illos [adiutores meos in chriſto ieſu] in predicatione chriſti ieſu: non in malo: ſicut illi de quibus zachar. j. Ipſi autē adiuuerunt in malum: vnde ⁊ cuꝫ eis mortuus fuit [qui pro anima mea] liberanda [ſuas ceruices ſuppoſuerunt] miniſtrando: ſcꝫ mihi vincto cum mortis periculo: hi veram charitatem habuerunt ad apoſtolum. Maiorē enim charitatē nemo habet vt animam ſuam ponat quis ⁊c. [Quibus] enim [non ſolus ego gratias ago] q. ego inqꝫ gratias ago: tanqꝫ gratus eorum beneficijs [ſed non ego ſolus ſed ⁊ cūcte eccleſie gentium] debent eis gratias agere quia ad profectum gentium laborant miniſtrando apoſtolo gentium. Coloſ. iij. Grati eſtote ⁊c. Et etiā ſalutate [domeſticam eorum eccleſiam] id eſt familiam eorum chriſtianam. Congregatio enim fidelium eccleſia eſt: non a ceruus lapidum licet hodie reputetur ſm illud Michee. iij. Sion quaſi ager arabitur ⁊ hieruſalem. q. aceruus lapidum erit.

Eccl'ia eſt fideliū cōgregatio.

Salutate ephenetum: dilectum mihi qui eſt primitiuus aſie: in chriſto ieſu.

¶ Hic proponit exemplum bene operandi in perſonis magis notis ratione ſpecialis meriti ſiue preconij. Et hoc tripliciter. Primo ratione meriti in credendo. Secundo in operando. ibi. Salutate mariam. Tertio in predicando. ibi. ſalutate Andronicum. Et ſumuntur hec iuxta triplicē actum. ſ. cordis: operis ⁊ oris que cōſequenter ſe habent quia ad fidem ſequitur opus: ad opus debet ſequi doctrina Ephenetū vero commēdat a duobus. A familiaritate ſpeciali. A promptitudine credendi. ibi. Qui eſt primitiuus: ⁊ ideo dignus eſt ſalutari. Et hoc eſt quod dicit [Salutate ephenetum dilectum mihi] amore ſpirituali ⁊ ſpeciali [qui eſt primitiuus Aſie in chriſto ieſu] id eſt primus de aſia credēs in chriſtum. Tales honorandi ſunt tanqꝫ primo geniti ſicut apoſtolus ratione tarde conuerſionis dicit de ſeipſo. j. Cor. xv. Ego ſum minimus apoſtolorum.

Salutate Mariam: que multum laborauit in vobis.

¶ Hic tangit meritum perſone in operando. Primo ergo hortatur ad ſalutandum. Secundo ſubdit ſalutandi debitum. ibi. Que multum laborauit. Dicit ergo [Salutate Mariam que multum laborauit in vobis] ad concordiam reducēdis. Ipſa enim diſcordiam eoꝝ

retulit ad apoſtolum vt ipſe eos ad concordiam reduceret. Et ſi iſta maria ſalutanda erat quia multum laborauit in nobis quanto magis virgo Maria exēplo angeli qui ſalutauit eā. Luc. j. Aue gratia plena.

Salutate mariam que multum laborauit in vobis Prothema in quocūꝗ ſermone. Thema de beata virgine. Ad obtinendum de facili illud quod petitur exiguntur tria que hic notantur. Humilitas in petente: que notatur ibi. Salutate. Facultas in dante que notatur. ibi. Mariā que interpretatur illūinatrix. Quippe ſi poteſt illuminare que eſt mater luminis increati Charitas mutua in vtroꝗ que notatur. ibi. Que multum laborauit: probatio enim dilectiōis exhibitio eſt operis: ergo ſalutate cum humilitate: mariam cum fecunditate que multum laborauit ex charitate. Charitatem marie oſtendunt hic tria. Actus quia laborauit Modus: quia multum laborauit. Fructus: quia in vobis laborauit. Omnia commendabilia. Et actus expediens et modus ſufficiens et fructus conueniens. Salutemus ergo matrem gratie: vt ad ſalutez impetret gratiam ꝛc.

Maria illuminatrix interpretatur.

Salutate andronicum et Juliam cognatos et concaptiuos meos: qui ſunt nobiles in apoſtolis: qui ꝛ ante me fuerunt in xp̄o.

¶ Hic tangit meritum quorundam in predicando. vbi Primo hortatur ad quorundam ſalutationē. Secundo ſubdit ſalutationis rationem. ibi. Cognatos et concaptiuos. Ubi commendat ſalutandos ab generis dignitate. ibi. Cognatos. A fidei perfectione. ibi. Et cōcaptiuos. A fama predicationis. ibi. Qui ſunt nobiles. Ab antiquitate ſue conuerſionis. ibi. Qui ꝛ ante me. Dicit ergo. [Salutate Andronicū ꝛ Juliam cognatos] quia ſcꝫ fuerunt iudei [Et cōcaptiuos meos] quia propter fidem captiuitatem paſſi [qui ſunt nobiles in apoſtolis] quia inter predicatores famoſi: accipiendo large nomen apoſtoli. [qui et ante me fuerunt in chriſto] id eſt in fide chriſti. Iſti enim forte conuerſi fuerunt ante paſſionem. Paulus autem poſt aſcenſionem. Origen. Poteſt fieri vt iſti cognati eſſent ſm carnē ꝛ ante ipſum crediderunt in xp̄m. Ubi ex ſeptuaginta fuerunt: qui ꝛ ipſi apoſtoli nominati ſunt: ꝛ ideo nobiles in apoſtolis.

Salutate ampliatum dilectiſſimum mihi in domino. Salutate vrbanuꝫ adiutorem noſtrum in chriſto: et ſtachim dilectū meū.

¶ Hic ponit exemplūꝫ in perſonis notis ſpecialiter ratione conſortij. Et hoc tripliciter. Primo vinculo amicitie ſpecialis. Secundo in officio predicationis. ibi. Salutate Urbanum. Tertio in affectu fraterne charitatis. ibi. Et ſtachim dilectum meuꝫ. Dicit ergo. [Salutate Ampliatum dilectiſſimum mihi in domino.] Aliter nulla amicitia eſt niſi ſit in domino. Et dicit [dilectiſſimum] quia ſpecialis amicus eiꝰ erat. Unde poſuit eum in ſuperlatiuo gradu reſpectu aliorum quos hic ſalutat. Felix qui tantum diligitur: quia in gradu ſuperlatiuo. Qui a tali diligit: quia ab apoſtolo. Qui taliter diligitur: quia in dñō. Cōmendatur ergo amoris gradus: quia dilectiſſimus. Amoris ſocius qꝛ mihi Amoris modus qꝛ in dñō. [Salutate Urbanum: noſtrum adiutorem in chriſto] ieſu. i. in predicatione fidelium ꝛ exhortatione. [Et ſalutate ſtachim dilectum meum] dilectione ſpūali.

Salutate Appellē probū in chriſto. Salutate eos qui ſunt ex ariſtoboli domo. Salutate herodionē cognatū meuꝫ. Salutate eos qui ſunt ex narciſci domo: qui ſūt i dñō

¶ Hic proponit exempla minus ſpecialia in perſonis ſibi minus familiaribus ꝛ notis. Et primo exempla fidei. Secundo exempla bone operationis. ibi. Salutate triphenam. Tertio exempla concordie ꝛ vnitatiſ. ibi. Salutate Aſincritum. In prima parte proponit quatuor ſalutationes. In ſecūda tres. In tertia duas In prima ergo proponit primo exempla pugnantium pro fide. Secundo exempla concordantium in fide. ibi Salutate eos qui ſunt ex ariſtoboli. Tertio exempla proficientium in fide. ibi. Salutate herodionē. Quarto confirmantium alios in fide. ibi. Salutate eos qui ſunt ex narciſci. Felix chriſtianus qui infideles impugnat qui fideles congregat: qui congregatos edificat qui edificatos cōfirmat. Dicit ergo [Salutate Appellem probum in chriſto]. i. probatum per tentationes. Eccl. xxvij. Uaſa figuli probat fornax. [Salutate qui ſunt ex Ariſtoboli domo]. i. de eius familia vel de fidelium congregatione. Iſte Ariſtobolus ſolitus erat congregare fratres in chriſto. [Salutate Herodionē cognatum meum]. i. iudeum ſicut ſupra. ix. Qui ſunt cognati mei ſm carnem. Uel cognatuꝫ vocat propter profectum fidei ſicut Phebem dixit ſororem propter perfectionem fidei [Salutate eos qui ſunt ex narciſci domo] Hic narciſcus erat quidā p̄ſbyter qui peregrinando confirmabat fratres. Tunc autem aberat. vnde eum non ſalutat ſed eius familiā [qui ſunt in domino] et ita digni ſunt ſalutatione. In hoc innuens ꝙ qui non ſunt in dñō non ſunt ſalutandi.

Salutate triphenā et triphoſaꝫ: que laborant in dño. Salutate perſidā chariſſimā: que multū laborauit in dño.

¶ Hic ponit exempla bone operationis vbi tangit bonum opus quorundam. Primo in adminiſtratione temporalium. Secundo in adminiſtratione ſpiritualium. ibi. Salutate Rufum. In prima primo proponit bonū opus ſimpliciter. Secundo bonum opus excellenter. ibi. ſalutate perſidam. Dicit ergo [ſalutate Triphenā et triphoſam que laborant in domino] miniſtrando ſanctis ꝛ multa ſuſtinendo. Felix qui laborat contra pigriciam: ſed qui in domino contra ſtultitiam. Eccles. x. Labor ſtultorum affliget eos qui neſciūt in vr. [Salutate Perſidam chariſſimā que multum laborauit in domino] plus ꝙ̄ predicte. Laborauit enim in exhortatione ꝛ miniſterio ſanctorum et in preſſura et egeſtate propter deum. Felix que eſt in tali gradu Dilectionis quia chariſſima. Operationis quia multum laborauit Intentionis quia in dñō non in mundo.

Salutate rufum: electuꝫ: in domino: ꝛ matrem eius: et meam.

¶ Hic cōmendat opus bonum adminiſtratione ſpiritualium. Ubi primo tangit exhibitionez officij ſpiritualis: propter quod ſalutat Rufum. Secundo iuxta hoc exhibitionem obſequij pietatis: propter quod ſalutat eius matrem. ibi. Et matrem eius. Dicit ergo. [ſalutate Rufum electum in domino] id eſt ad ſacerdotiū aſſumptum. Sacerdotium enim nouum ſecundum electionem dei eſt. j. Pe. ij. Uos eſtis genus electum regale ſacerdotium ꝛc. [Et matrem eius] carne [et meam] beneficijs ꝛ ſanctitate. Eius naturaliter. Meam ſpiritualiter.

B

¶ Notandum ꝙ ſalutationem exhibent homines multiplici de cauſa.

Salutationē exhibēt homines multiplici de cauſa.

Primo ad captandum beniuolentiam: ſic indigens ſalutat potētem. j. Reg. xxv. Dixit Dauid ad ſeruos ſuos venietis ad nabal ſalutabitis eū ex noīe meo.

Secundo ad fouendum amicitiam: ſic amicus ſalutat amicū. vt hic Luc. j. Ut facta eſt vox ſalutatiōis tue

Tertio ad exhibendum reuerentiā. Sic ſeruus ſalutat dominum. Hanc amant ſuperbi. Matthei. xxiij. Amant primas cathedras in ſynagogis et ſalutationes in foro.

Quarto ad excitandum leticiam: ſicut bonus nuncius exhilarando alium. j. Reg. xxx. Accedens ad populuꝫ ſalutauit Dauid eum: victis ſcꝫ Amalechitis. Thob. v. Ingreſſus angelus ſalutauit To. d. ga.

Quinto ad velandum fraudulentiam. Sic doloſus ſalutat ſimplicem Judicum. xviij. Ingreſſi ſunt nuncij in domum adoleſcentis leuite et ſalutauerunt eum verbis pacificis.

Sexto ad exprimendum deriſionem: ſic iudei ſaluta-

lam notat primo modum deceptorius. Secundo actus adulatorius. ibi. Et benedictiones. Tertio ſequẽs effect⁹. ibi Seducunt corda. Dicit ergo. [Et per dulces ſermones] de rebus ſcz quas perſuadẽt. Prouer. viij. Fauus diſtillans labia meretricis. i. hereſis. [Et benedictiones] de perſonis ſcz quibus perſuadent. De quorum benedictionibus dicit dominus. Malach. ij. Maledicã benedictionib⁹ veſtris. [ſeducunt]. i. ſeorſum a veritate ducunt [corda innocentium] verbis ſcz compoſitis ſuas traditiones falſas ornando. Sic accipitur innocens Prouer. xiiij. Innocens credit oĩ verbo

D Seductores tres habz hõ quibet ¶ Notandum eſt hic ꝙ homo habet tres ſeductores ſcz ſeipſum: mundũ ⁊ diabolum.
Seducitur ergo homo a ſeipſo tripliciter.
Primo per errorem rationalis. ſ. qñ iudicat verum eſſe qđ falſum eſt vel econuerſo. j. Joh. j. Si dixerimus quoniam peccatum non ⁊c.
Secundo per imperfectionem concupiſcibilis quando: ſcilicet appetit tanquam bonum quod malum eſt. Supra. vij. Peccatum occaſione accepta per mandatum ſeduxit me ⁊c.
Tertio per pſumptionẽ iraſcibilis qñ preſumit aliqđ eſſe quod nihil eſt. Gal. vj. Si quis exiſtimat ſe aliqđ eſſe cum nihil ſit: ipſe ſe ſedu.
Seducitur iterum homo a mundo tripliciter ꝑ mria que ſunt in mundo: videlicet.
Primo per diuitiarum cupiditatem: in vacuo querendo plenitudinem Oſee. vij. Ephraim quaſi columba ſeducta non habẽs cor. Ephraim interpretat̃ frugifer
Secundo per delitiarum voluptatẽ: in vitio querẽdo virtutẽ Prouer v. Quare ſeduceris fili mi ab aliena. i. a carnali concupiſcentia que alienat a deo.
Tertio per honorum vanitatem: in vano querens veritatem. Nee. j. Ego ⁊ pater meus seducti ſumus vanitate: nemo vos ſeducat inanibus verbis.
Seducitur iterum homo a diabolo tripliciter: ſub malo ꝓtendens bonum ⁊ econuerſo.
Primo per facta bonis ſimilia. Mat. xxiiij. Venient in nomine meo dicentes quia ego ſum chriſtus ⁊ multos ſeducent. ſ. in antichriſto fingentes xp̃m.
Secũdo per ꝓmiſſa fallacia. j. Ti. ij. Mulier ſeducta eſt ſcz a diabolo.
Tertio per ſigna mendacia. ij. Theſ. ij. Reuelabitur ille iniquus cuius aduentus in ſignis ⁊ prodigijs mẽdacibus in omni ſeductione iniquitatis. Apoca. j. Exibit ſathanas ⁊ ſeducet gentes. Et ideo indiget homo multiplici cautela.

Veſtra enim obedientia in omnem locum diuulgata eſt.

¶ Hec eſt ſecunda ratio ſumpta ex parte vitantiũ malos: que eſt talis. Subditi vere fidei ⁊ veris apoſtolis debent declinare falſam doctrinã ⁊ pſeudo apoſtolos ſed vos eſtis tales qꝛ veſtra obediẽtia ⁊c. ergo ⁊c. Primo ergo cõmendat eos ab obedientia. Secũdo ab obedientie fama. ibi. In omnem locum. Dicit ergo [Veſtra obedientia] q. ideo vos ſpecialiter moneo hos vitare. [veſtra enim] ⁊c. Vel ſic. q. ⁊ ſecure vos rogo [veſtra enim obedientia]. i. perfectio ⁊ facilitas obedientie [in omnem locum diuulgata eſt] qꝛ eſtis in capite mundi vñ ſicut a capite eſt deriuatio ſenſus ⁊ motus in membra ita a Roma tunc in totũ orbem deriuatio ſenſus ⁊ motus ſpiritualis. Supra. j. Fides veſtra annunciatur in vniuerſo mundo.

Gaudeo ergo in vobis. ſed volo vos ſapientes eſſe in bono et ſimplices in malo.

¶ Hec eſt tertia ratio ſumpta ex parte ipſius apoſtoli monentis: quia enim eos monet de hoc: debent hoc facere. Ubi primo tangit ſuam congratulatiõem. Scđo ponit monitionẽ. Et primo de bono faciendo. ibi. Sed volo vos. Secundo de malo fugiendo. ibi. Et ſimplices i malo. Dicit ergo [Gaudeo] q. ⁊ qꝛ ita ẽ [Gaudeo ergo in vobis] Gaudium enim prelati eſt obedientia ſubditorum. iij. Canonica Joh. Maiorem horum non habeo gratiam ꝙ̃ vt audiam filios meos in veritate ambulare [ſed volo vos ſapientes eſſe: in bono] diſcernendo et faciendo [et ſimplices: in malo] fugiendo vt ſitis ſine aliqua plica ⁊ ſine aliqua parte mali. Matt. decimo. Eſtote prudentes ſicut ſerpentes ⁊ ſimplices ſicut columbe.

¶ Notandum eſt ſuper illud Chriſto dño non ſeruiũt ſed ventri ꝙ multiplex eſt ſeruitus mala ⁊ fugienda. Prima legis moyſaice. Gal. iiij. Sina mons eſt in arabia qui coniunctus eſt ei qui nunc eſt hieruſalem ⁊ ſeruit cum fi. ſ. E Seruitus mala eſt multiplex
Secunda infidelitatis et idolatrie. Supra. j. Seruierunt creature potius ꝙ̃ creatori.
Tertia voluptatis ⁊ immũdicie ſupra. vj. ſicut exhibuiſtis mẽbra veſtra ſeruire immũdicie ⁊ iniquitati ⁊c.
Quarta guloſitatis ⁊ caſtrimargie: de qua hic chriſto domino huiuſmodi chriſto non ſeruiunt ſed potius ſuo ventri.
Quinta cupiditatis et auaricie Matth. vj. Non poteſtis deo ſeruire ⁊ mammone.
Sexta vanitatis mundane. Deut. v. Ego dñs qui eduxi te de egypto de domo ſeruitutis.
Septima preſentis miſerie. Eſa. xiiij. Et erit in die illa cum requiem dederit tibi dominus a ſeruitute tua dura ⁊c.

Deus autem pacis conterat ſathanã ſub pedibus veſtris velociter.

¶ Hec eſt quarta ratio ſumpta ex parte dei iuuantis. Debemus enim obtemperare deo iuuanti nos ad vitandum errores. Ideo dicit [Deus autem pacis] author ⁊ amator: cui clamat eccleſia Da pacem domine in diebꝫ noſtris [conteret]. i. totaliter teret [ſathanã] id eſt falſos predicatores qui ſaluti veſtre aduerſant̃ Pſ. Deus conteret dentes eorum in ore ipſorum Vel [ſathanam]. i. quemlibet ſaluti noſtre aduerſantem ſiue hominem ſiue demonem. [ſub pedibus veſtris] vt vos ſcz ledere non valeat. Pſ. Super aſpidem ⁊ baſiliſcum ambulabis ⁊c. Conteret inꝗ̃ [velociter]. i. in aduentu meo Ideo dicit Mathatias. j. Mach. ij. Hodie extollitur et cras non inuenietur. Diligendus deus Et ratione reconciliationis: quia dat pacem. Et ratione defenſionis: quia conterit ſathan. Et ratione oportunitatis: quia velociter. Ps. lviij. Ps. xc.

Gratia domini noſtri ieſu chriſti vobiſcum

¶ Admonuit ſuperius malos vitari. Poſuit rationes quare ſunt vitandi: hic tertio ad hoc faciendum optat eis gratiam dei di. [Gratia] q. Hoc autẽ vt fiat [Gratia] ⁊c. Vel deus conteret ⁊c. ⁊ interim [grã dñi nr̃i ieſu chriſti] ſit ſup. [vobiſcũ] ſine qua nihil poteſtis bene facere. j. Cor. xv. Non ego ſed gratia dei mecum. Orige. Gratie eſt quicqđ habet: qui eſt ⁊ qui non fuit: accipiens ab eo qui eſt ⁊ fuit.

Salutat vos Timotheus adiutor meus: ⁊ Lucius. et Jaſo. et Soſipater cognati mei

¶ Poſuit exemplum ad bene operandum ⁊ malum declinandum. Hic ponit exempla ad bene perſeuerandũ ſecundum. glo. Et primo ponit nomina eos ſalutantiũ alienigenarum: Secundo indigenarum. ibi. Salutat vos Eraſtus. Tertio ponit formam ſalutationis ſiue modum. ibi. Gratia domini noſtri ieſu chriſti. In prima primo ponit coadiutores in doctrina. Secũdo adiutorem in ſcriptura ſcz. Tertium. ibi. Saluto vos ego tertius. Tertio adiutores in ſuſtentanda vita. ibi. Salutat vos Gaius. Dicit ergo [Salutat vos] id eſt ſalutem ⁊ gratiam vobis optat. [Tim. adiutor me⁹] coepiſcopus. ſ. cui ſcripſit apl̃s duas epiſtolas. [Et Lucius ⁊ Jaſon] De quo Actuum. xvij. [Et ſoſipater] de quo Actuum viceſimo. [Cognati mei] vel genere: quia iudei: vel fide: quia chriſtiani. Ambroſius. Ecce tot ⁊ tanti gaudent cepto noſtro vnde perſeuerare nos docet.

Saluto vos ego Tertius: qui ſcripſi epiſtolam in domino: ſalutat vos Gaius hoſpes meus: et vniuerſa eccleſia.

¶ Saluto vos ego. Tertius]nomine non numero[qui ſcripſi epiſtolam]Iſte enim erat notariꝰ apoſtoli cui conceſſit apoſtolus eos ſub nomine ſuo ſalutare. Ego inq̃ꝫ exiſtens [in domino] quia fidelis et xp̄ianus[ſalutat vos Gaius hoſpes meꝰ] . Hic eſt ille gaius cui Iohannes ſcripſit tertiam canonicā ſenior gaio ⁊c. apud quem aliqñ hoſpitabatur paulus[Et etiam ſalutat vos vniuerſa eccleſia] alterius prouincie de qua gaius erat. Nam vt ait glo. cū ſupra dixerit : ſalutant oēs eccleſie xp̄i. Tantus autē vir nihil ſuperfluū poſuit. Hoc quod dicitur hic:refertur ad eccleſiā alteriꝰ prouincie alioquin ſupfluerer,

Salutat vos Eraſtus arcarius ciuitatis: et Quartus frater.

¶ Hic ponit noīa indigenarū ⁊ ponit duas ſalutationes dicens[Salutat vos Eraſtus archarius].i.princeps ab archos ciuitatis athenienſiū. Uel[arcarius] ab arca quia cuſtos erat arce publice vbi ponebātur cenſus tributorum. Uel[arcarius].i. diſpenſator ciuitatis eorum ſcꝫ que de repub.diſpenſabantur in ciuitate ⁊ ſalutat etiam vos ⁊ Quartus frater noīe non numero frater in fide.

Gratia domini noſtri ieſu chriſti cum omnibus vobis Amen.

Salutādi forma ſiue modꝰ. ¶ Hic poſt ſalutationes ponit formam ſiue modū ſalutandi. vbi mandatur gratie donum Utiliter quia gratia dn̄i noſtri ieſu chriſti.Generaliter quia cum oībus vobis. Infallibiliter.amen. Dicit ergo [Gratia]quaſi Iſti inq̃ꝫ ſalutant vos ⁊ ſic[gratia domini ⁊c.] Uel ſic quaſi iſti ſalutant vos et ego ipſe ſubſcribo ſic. [Gratia dn̄i noſtri ieſu chriſti]ſit ſup.[cum omnibꝰ vobis] maioribus minoribus et mediocribus. [Amen]confirmatio eſt.

Ei autem qui potens eſt vos confirmare iuxta euangelium meū:et predicationem Ieſu chriſti:ſecundum reuelationem myſterij temporibus eternis taciti quod nunc patefactum eſt per ſcripturas prophetarū; ſecundū preceptū eterni dei:ad obeditionē fidei in cunctis gentibus.

¶ Tota iſta epiſtola diuiſa fuit a pricipio in quatuor partes. In ſalutationem. Exordium. Narrationem et concluſionem. Terminatis tribus primis partibus. Hic incipit quarta ⁊ vltima:in qua epiſtolamꝰ terminat ⁊ concludit in laude dei. Ad cuius laudem tangit tria. Primo poteſtatem eiꝰ in credentiū confirmatione. Secundo bonitatem in myſterij ſui reuelatione. ibi.ſm reuelationem myſterij. Tertio ſapientie profunditatem in myſterij reuelati perfecta ⁊ ſingulari cognitione.ibi. Cogniti ſoli ſapienti deo. Quarto ex his conducit epiſtolam in diuina laude.ibi. Cui eſt honor et gloria. In prima primo innuit in deo poteſtatem ad eos confirmandum. Secundo confirmationis materiam ſiue modū.ibi. Iuxta euangeliū:vbi tangit primo euangelij miniſtrū. Secundo euangelij magiſtrū.ibi. Et predicationem ieſu chriſti. Dicit ergo.[Ei aūt qui]Hoc totum legitur tripliciter , Uno modo in litera ſequenti eſt cui:⁊ tunc legiꝫ dupliciter. Uno modo ſm ꝙ hoc eſt per ieſum xp̄m determinat hoc participiū potens . Alio modo ſm ꝙ determinat hoc verbū ſit ſubintellectū. Tertio modo ſm ꝙ nō eſt ibi.cui. Primo modo legiꝫ ſic[Ei aūt].q.ego quidem vos ſic moneo[ei aūt]ſcilꝫ toti trinitati vel deo patri [qui potens eſt cōfirmare vos]in fide perfecta.i. Pe. vlti. Ipſe pficiet cōfirmabit ſolidabitq;. Uñ Pſ. Cō-

pſa.lxvij. firma hoc deus ⁊c. Ei inq̃ꝫ ſit honor ⁊ gloria . Confirmare inq̃ꝫ[iuxta euangelium meum]id eſt predicationem meam [⁊ predicationē ieſu chriſti]que duo nō diſcordant: ſed potius idem ſunt. vnde.ij. Cor.vlti. An experimentum queritis eius qui in me loquitur chriſtus.quod euangelium ⁊ predicatio eſt [ſm reuelationem myſterij].i.mihi reuelatū de occulto dei myſterio ⁊ conſilio. Ephe.iij. Scdꝫ reuelationē notū factū eſt mihi ſacramentū. Uel quod euangeliuꝫ eſt [ſm reuelationem myſterij].i.reuelans ipſum myſteriū de redemptione humani generis. Myſterij dico [temporibus eternis taciti].i.ante mundi exordium in diuina diſpoſitione abſconditi ⁊ ſic accipitur tempus improprie pro duratione eternitatis. Uñ glo.tempora eterna dicit que preceſſerunt mundi exordiū. Uel[tēporibus eternis taciti].i.a mundi exordio nondū plene manifeſti quia vt ait glo. Licet ex aliqua parte antiquis patribus cognita fuiſſent:plene tamen a nullo fuere preſcita quouſq; ſuo tēpore per chriſtum ſunt reuelata. Myſterij dico[quod nunc patefactū eſt] per ieſum chriſtū. Ipſe enim habet clauem Dauid qui aperit ⁊ nemo claudit. Apo.iij. Et hoc[per ſcripturas prophetarum]ab ipſo xp̄o reſeratas ⁊ manifeſtatas Luc.vlti. Aperuit illis ſenſum vt intelligerent ſcripturas Patefactū inq̃ꝫ[ſm preceptū].i. diſpoſitionē [eterni dei]ſic accipitur eternum proprie per carentiam principij finis ⁊ mutationis. Patefactum dico[ad obeditionem fidei in cunctis gentibus]id eſt vt cūcte gentes obediant fidei credendo ⁊ bene operando.i. Timo.iij. Predicatum eſt gentibus:creditum eſt mūdo. Ecce ergo quadruplex cauſa euangelij. Efficiens chriſtus predicans. Materia myſterium quondam latens. Forma ſcripturarum patefactio. Finis gentiuꝫ obeditio ſiue conuerſio.

Cogniti ſoli ſapienti deo:per ieſum xp̄m: cui honor ⁊ gloria in ſecula ſeculorū Amē.

¶ Oſtenſa dei Poteſtate:in fidelium confirmatione. Bonitate in myſterij reuelatione. Hic oſtendiꝫ Sapientia in perfecta ⁊ ſingulari myſterij cognitione. Dicit ergo. Myſterij dico[Cogniti]perfecte [ſoli deo]ꝗ ſolus eſt ſapiens per eſſentiam. Alij vero per participationem[cui]deo[per]quem id eſt [ieſum chriſtum] patefactum eſt[honor et gloria]id eſt clara fama cuꝫ laude. [In ſecula]conſecutiua[ſeculorum].i. in preſenti ſeculo ⁊ in futuro. [Amen]Cōfirmatio eſt.i. Timo.i. Soli deo honor ⁊ gloria . Alio modo legitur ſic. ſecundum ꝙ ly per ieſum chriſtum determinat hoc verbum ſit et qui potens eſt ⁊c. ſit ſuple[honor et gloria] hoc[per ieſum chriſtum cui ieſu chriſto eſt honor ⁊ gloria] Tertio modo legitur ſecundum ꝙ non eſt ibi cui ſit ei qui potens eſt ⁊c. ſit honor et gloria et tunc plana eſt lectura : ſed ſecundum Auguſtinum debet ibi apponi cui.

Hic queritur ſuper illud Sapientes in bono ⁊ ſimplices in malo.

Contra .contrariorum eadem eſt diſciplina ergo ſi ſunt ſapientes in bono erunt ⁊ in malo. Reſponſio. Eadem eſt diſciplina contrariorum in cognoſcendo:non in operando . Item ſuper illud. Deus conteret ſathan. Gloſa. Primos motus ſenſualitatis. Contra. Primi motus neceſſario ſurgunt ergo non poſſunt conteri. Reſponſio. Poſſunt conteri ne procedant:non tamen omnino ne ſurgant . Item ſuper illud. ei honor et gloria . Gloſa.a quo ſolo omnia bona ſunt .Contra. multa bona ſunt a creaturis . Reſponſio. A ſolo deo ſunt omnia primo et principaliter A creaturis vero ſunt aliqua bona ſecundario. Item ſuper illud Temporibus eternis.gloſa. Eterna tempora dicit que preceſſerunt mundi exordium. Contra Tempus incipit cum mundo. Reſponſio. Tempus eternum accipitur ibi Improprie pro. eterna duratione. Item ſoli ſapienti deo. Contra. multi ſunt ſapientes homines. Reſponſio. Solus deus ſapiens eſt per eſſentiam ceteri participatiue. Item ibidem. Gloſa. Si dixiſſet ſoli patri non inde ſeparaſſet filium. Contra. Ergo ſimiliter ſi dicatur ſolus pater generans nō inde ſeparatur filius. Reſponſio. Non eſt ſimile : quia in ſapientia ſunt vnum:in generatione diſtinguuntur. Item ſuper illud Ieſum chriſtum. Gloſa. Potius eſt ſubſtantia filij per gignentē patrem ꝙ econuerſo. Cōtra. Subſtātia filij eſt eſſentia diuina que per nullū eſt Rñſ. Exponendum eſt ſubſtantia filij.i.filius qui eſt

ſubſtantia Et dicendū ꝙ ſubſtantia filij in ſe conſiderata nō eſt per aliquod ꝙ cū ipſa ſit in filio: hoc eſt per ipſum.

Explicit Poſtilla ſuper epiſtolam ad Romanos.

¶ Incipit prologus Poſtillatoris ſuper epiſtolam ad Corinthios.

Enoch placuit deo et tranſlatus eſt i paradiſū. vt det gētib⁹ ſapiētiā Eccl. xliiij. In verbis ppoſitis ſignificat̄ tripl'r apl'i ꝓrogatiua. ſ. in labore ꝑdicationis cuȝ dicitur placuit. In excellentia contemplationis cum ſubditur. Et tranſlatus eſt in paradiſū In gratia reconciliationis cum additur. Ut daret gentibus ſapientiam. Et ideo conuenienter appellatur Enoch.
Enoch qd interptaf. Interpretatur enim Enoch edificās vel cum deo ambulans vel edificatio. Apoſtolus autem fuit edificās in labore predicationis: cum deo ambulans in excellētia contemplationis: ſed dedicās in gratia reconciliationis. Fuit ergo apoſtolus edificans in labore predicationis. Ab ipſo enim templi altitudo fundata eſt .i. diuerſi clericorum ordines inſtituti: ꝛ duplex edificatio. ſ. continentiū ꝛ coniugatorū ꝛ excelſi parietes .i. perfecti in vtroꝙ gradu: ſicut dicitur de ſymeone ad literam. Eccle. l. Et ideo placuit deo: quia qui in hoc ſeruit chriſto placet deo ꝛ probatus eſt hoībus. Ro. xiiij. Item ambulauit cum deo in excellentia contemplationis qñ raptus eſt vſꝙ ad tertium celum ꝛ vidit arcana verba: que nō licet homini loqui: vbi hauſit aude: quod poſtea effudit abunde. Ideo dicitur in propoſito verbo ꝙ tranſlatus eſt in paradiſum. Hoc aūt factum eſt vt edificaret tabernaculum in terra: ad exēplar eius quod ei monſtratum eſt in monte. Exo. xxvj. Item fuit dedicans in gratia reconciliationis: ꝛ hoc ꝓcipue in eccleſia eorum qui de gentilitate ad fidem cōuerſi ſunt: qui inter ſe diuiſi erant vt dicit gloſa. Unitatem eccleſie ſcindentes ꝛ ſacramentorum virtutem et vſum ex miniſtrorū meritis iudicantes. Ideo dicit̄ hic vt daret gentibus ſapientiam. vnde ei competit il-
ps. xxxvj. lud. Pš. Os iuſti meditabitur ſapientiam: ꝛ lingua eius loquetur iudicium lex dei ꝛc.

¶ Hanc epiſtolam ſecundam in ordine poſt epiſtolam ad Romanos ſcribit Paulus apoſtolus eccleſie Corinthiorum: que erat metropolis Achaie. hi per apoſtolum conuerſi erant qui ſedit ibi per annum predicādo cum dimidio Act. xviij. Poſtmodum vero per quoſdam pſeudo prophetas. i. predicatores decepti. ī multos errores: ꝛ ſciſmata: ac contentiones inciderant: ita ergo ſubuerſi erant ſecundum gloſaȝ. vt ſcilicet de baptiſmis ſe iactarent. Unitatem eccleſie ſcindentes: et ſacramentorum virtutem: ꝛ vſum ex miniſtrorū meritis iudicarent. Putabant enim ſacramenta maioris eſſe vſus: ſi per bonos tractarentur. Maioris autem vel minoris eſſe vſus: ſi per magis vel minus bonos darentur: et contempto apoſtolo: de ſapientibus ſeculi ſe iactarent: quoꝝ eloquentia ꝛ terrena philoſophia delectarentur: vt ſub nomine chriſti his imbuerentur que contraria ſunt fidei. Inflati quoꝙ erant eo ꝙ non iret ad eos apoſtolus. Fornicatorem quoꝙ qui vxorē patris tenebat inter ſe eſſe patiebantur. Scribit igitur apoſtolus eis. Aliquando cōmonens. Aliqñ blandiens. Aliquando arguens. ij. Tim. iiij. Argue: obſecra increpa ꝛc. Ex dictis patet que ſit huius epiſtole cauſa efficiens quia beatus Paulus qui per Enoch ſignificat̄: que cauſa materialis: qꝛ corinthij qui per gētes intelligūtur: que cauſa finalis quia inſtructio Corinthiorum. In vnitate fidei ꝛ morum quod ſignificatur cum dicitur: vt daret gentibus ſapientiam. Ideo dicit glo. ꝙ intentio huius epiſtole eſt Corinthios ab erroribus ad veritatem ꝛ ſciſmatibus ad vnitatem reuocare ſicut etiā dicitur in prologo. Hos reuocat apoſtolus ad veram euangelicam doctrinam Cauſa formalis pȝ in diuiſiōe ſeq̄nti illi⁹ ep'le ꝛ modo agendi.

Incipit argumentū in epiſtolam ad Corinthios.

Corinthij ſunt Achaici: ꝛ hi ſimiliter audierunt verbū veritatis.

¶ Huic epiſtole ꝓmittit gloſator prologum in quo notificat corinthios quibus ſcribit primo a regione quia Achaici ſunt. Secundo a religione: quia per apoſtolum ad veritatem cōuerſi ſūt ibi. Et hi ſimiliter ab apoſtolo. A ſubuerſione qꝛ per pſeudo predicatores poſtmodum decepti ſunt. ibi. Et ſubuerſi ſunt multifarie. A reuocatione quia ab erroribus ad veritatem: a ſciſmatibus ad vnitatem reuocati ſunt. ibi. Hos reuocat apoſtolus. Primo implicat ſtatum nature. Secundo ſtatum gratie. Tertio ſtatuȝ culpe. Quarto ſtatum penitentie: ꝛ hoc eſt quod dicit Corinthij ſunt Achaici ſicut pariſiēſes gallici Corinthus enim eſt metropolis achaie. Achaia vero eſt quedam pars grecie: ꝛ hi ſimiliter ſicut ꝛ alij ab apoſtolo audierunt verbum veritatis.

Achaici ſūt ſubuerſi multipharie.

Et ſubuerſi ſunt multifarie a falſis apoſtolis. Quidaȝ a philoſophie verboſa eloquētia: alij ſecta legis iudaice inducti ſunt.

¶ Hic tangit eorum ſubuerſionem. vbi Primo tangit ſubuerſionem. Secundo ſubuerſionis cauſam multiplicē. ibi. Quidam a philoſophie verboſa eloquentia.

Hos reuocat apoſtolus ad veram fidem: et euangelicam ſapientiam ſcribens eis ab epheſeo per Timotheum.

¶ Hic tangit eorum reuocationem. Ubi Primo tangit cauſam quare ſcribit vt eos reuocet. Secundo locum a quo ſcribit: quia ab Epheſeo. Tertio nuncium per quem ſcribit quia per Tim. diſcipulum ſuum. Et hoc eſt quod dicit.

¶ Incipit prima epiſtola Pauli ad Corinthios.

Capitulum primum.

Paulus vocatus apoſtolus ieſu chriſti per voluntatem dei et ſoſtenes frater.

¶ Preſens epiſtola quam primā ſcribit apoſtolus corinthijs tota diuiditur in partes quatuor principales. In prima ponitur ſalutatio. In ſecunda de bonis eorum gratiarum actio. ibi. Gratias ago deo meo. In tertia eoruȝ a malis varijs reuocatio. ibi. Obſecro ergo vos fratres per nomen domini noſtri ieſu chriſti vſꝙ ad vltimum capitulum. In quarta que eſt concluſio epiſtole ponitur ad bonum exhortatio capitulo vltimo. In prima primo tangit perſonas ſalutantes. Secundo ſalutatas. ibi. Eccleſie dei que eſt. Tertio modum ſalutationis. ibi. Gratia vobis ꝛ pax. Duplex perſona ſalutans tangitur. Primo principalis: ſcilicet Paulus. Secundo adiūcta: ſcilicet ſoſtenes Perſona vero principalis deſcribitur. Primo a nomie quia Paulus. Secundo a dignitate quia vocatus apoſtolus. Dignitas autem commendatur: ꝛ ratione officij diuini: quia apoſtolus chriſti: ꝛ ratione modi intrandi quia vocatus ſecundum voluntatem. Dicit ergo [Paulus] a paululū dict⁹ quia qui ſe humiliat exaltabitur. Preſcribit aūt nomen ſuū tanꝗ celebre cunctis gētibus ꝺm glo. [Uocatus apoſtolus] ꝛ hoc vel a xpo. Act. ix. Uas electionis eſt mihi iſte ꝛc. vel ab hominibus antonomaſice: ſicut enim roma antonomaſice dicitur ciuitas: ſic Paulus antonomaſice apoſtolus. Et non dicit ſeruus vt in epiſtola ad romanos. qꝛ ꝺm Amb. Opus erat hic cōmendatione ꝛ authoritate potius ꝗ hūilitate ꝯtra ſuperbiā Corinthiorū quib⁹ vilis erat. Apl's inꝗ [ieſu x̄pi] nō ātixp̄i: ꝛ hoc [ꝑ volūtatē dī] nō ꝯ ſicut pſeudo

de quibus Hierem. xxiij. Non mittebam eos et ipſi currebant [Et ſoſtenes frater] Hunc adiungit: quia pro eis ſolicitus erat et de eis Apoſtolo nunciauerat ergo ſoſtenes ex nomine. Frater ex fide et amore appellatur.

Eccleſie dei que eſt corinthi: ſanctificatis in chriſto ieſu vocatis ſanctis.

¶ Hic deſcribuntur ſalutati. Et primo tanguntur ſalutati principaliter Corinthij. Secūdo ſalutati ex adiuncto. ſ. Corinthiorum ſuffraganei. ibi. cum oīb⁹ qui inuocant. Salutatos principaliter commendat a tribus. A congregatione. A ſanctificatione. A vocatione. Ergo congregati ad cetum fidelium. Sanctificati ab inquinamento vitiorum. Vocati ad ſanctitatem virtutum. Et hoc eſt quod dicit [eccleſie] q. iſti ſcribunt [eccleſie dei] non hominum contra eos qui de baptizatis et doctoribus contendebant [que] eccleſia [eſt corinthi] Eccleſie dico [ſanctificatis] et mūdatis in baptiſmo ab inquinamētis vitioꝝ: ſanctificatis inq̄ꝫ [in chriſto ieſu]. i. per operationem xp̄i: non hoīm principaliter. Solus enim xp̄s baptizat. Joh. j. Hic eſt qui baptizat. ſ. iterius [vocatis ſanctis]. i. vocatis ad ſanctitatem virtutū: et hoc ſiue a predicatoribus vocatione tēporali. Prouer. ix. Miſit ancillas ſuas vt vocarēt ad arcē. Uel [vocatis] a deo. i. electis [ſāctis] ad ſanctitatē vocatione. ſ. eterna. Ro. iiij. Qui vocat ea que non ſunt tanq̄ꝫ ea que ſunt.

Cum oībus qui inuocant nomē domini noſtri ieſu xp̄i: in omni loco ipſorum et noſtro

¶ Hic deſcribuntur ſalutati ſecundario quos deſcribit. Primo a fidei virtute cum dicit: cum omnibus qui inuocant. Secundo a loci cohabitatione cum ſubdit. In omni loco. Tertio a debita ſubiectione cum addit Et noſtro. Dicit ergo [cum omnibus] quaſi illis ſcribit [cuꝫ omnibus] id eſt ꝛ omnibus ſuffraganeis corinthiorum [qui inuocant] id eſt intus vocānt quod non poſſent niſi crederent. Ro. x. Quomodo inuocabunt in quem non crediderunt. Inuocāt inq̄ꝫ [nomē dn̄i noſtri ieſu chriſti] in quo ſolo eſt ſalus. Act. Non eſt aliud nomen in quo oporteat nos ſaluos fieri. Inuocant inq̄ꝫ [in omni loco ipſorum]. i. qui eſt in prouincia corinthiorum [et noſtro]. i. nobis primitus cōceſſo ꝛ cōmiſſo. In hoc oſtendit ꝙ non ſolum Corinthij: ſed ꝛ eoꝝ viſcini erant cure apoſtoli a dn̄o cōmiſſi.

Gratia vobis et pax: a deo patre noſtro et domino ieſu chriſto.

¶ Hic tangit modum ſalutationis. Ubi circa illud qđ eis optatur tangit tria. Primo quid eſt: quia gratia et pax. Secundo a quo eſt quia a deo patre. Tertio per quem eſt: quia per dominum noſtrum ieſum chriſtum. Dicit ergo. [Gratia vobis] ſit ſup. i. peccatorū remiſſio [ꝛ pax] id eſt mentis tranquillitas ꝛ ad deum reconciliatio. Et bene preponit gratiaꝫ paci: quia non eſt pax impijs. Eſa. xlix. [a deo patre noſtro] qui eſt pater vnigeniti per proprietatem: ſed noſter ꝑ appropriationem. Matth. vj. Pater noſter qui es ꝛc. a quo eſt omne bonum. Jaco. j. Omne donuꝫ optimum ꝛc. [Et domino ieſu xp̄o] per quem pater dat omnia ſicut per manum. Ps. Emitte manum tuam de alto. Hic vero inſinuatur trinitas diuina: perſona patris cum dicitur: a deo patre: perſona filij cum additur. Et domino ieſu: perſona ſpiritusſancti in donis ſuis cuꝫ dicitur: gratia ꝛ pax.

A ¶ Notandum vero hic ꝙ perfecti viri maxime dicunt
Uiri ꝑfe- ſancti propter quatuor rationes.
cti dicunt Primo quia mundi per conſcientie puritatem. Job.
ſancti pro xvij. Tenebit iuſtus viam ſuam: ꝛ mundis manibus
pter q̄tuor addet fortitudinem.
rationes. Secundo q꞉ ſine terra per terrenorum abiectionē: ad
Colloſ. tertio Que ſurſum ſunt querite nō que ſuper
terram.
Ps. xxxij. Tertio quia firmi per perſeuerātie longanimitatem.
Ps. Uerbo dn̄i celi firmati ſunt.

Quarto quia ſanguine tincti per paſſionis xp̄i imitationem. Apoc. vij. Lauerunt ſtolas ſuas in ſanguine agni ꝛc.

¶ Notandum eſt ſuper illud ſanctificatis in chriſto ꝙ ſeptem ſolent aſſignari rationes propter quas debemus ſanctificari: precipue nos predicatores ꝛ prelati propter quod etiam in ſcriptura inuenitur ſepties dictum ſanctificamini.

Prima eſt ſanctitas dn̄i cui ſeruimus. Leui. xx. Sanctificamini et eſtote ſancti q꞉ ego ſum ſanctus dn̄s deus veſter. Sed heu q꞉ perijt ſanctus de terra: ꝛ rect⁹ in hoībus non eſt. Mich. vij.

Secunda eſt ſanctitas patrum quos adoptamus. ij.
Paral. xxix. Sanctificamini et mundate domuꝫ domini dei patrum veſtrorum. Rom. xj. Si radix ſancta et
rami. Sed heu quia clamat. Ps. Saluum me fac do- Ps. xj.
mine quoniam defecit ſanctus q̄m diminute ſunt ve.
ſcꝫ a priori ſtatu. j. Reg. viij. Ecce tu ſeruiſti ꝛ filij tui
non am. in vi.

Tertia eſt ſanctitas ſanctorū ꝛ hoīm ꝛ angelorum qđ
habemus. j. Reg. xvj. Sanctificamini ꝛ venite mecū
vt immolem. Ps. Cum ſancto ſanctus eris. Sed heu Ps. xvij.
ꝛc. Eſa. vlti. Sanctificabantur ꝛ mundos ſe reputabant. ſ. inter alios ꝛ mortis poſt ianuā intrinſecus comedebant car. ſu.

Quarta eſt ſanctitas ſcripture quam docemus. j. Paral. xv. Uos qui eſtis principes familiarum leuiticarum ſanctificamini. Rom. xv. In gentibus ſanctificans euangelium dei. Gloſa. Sanctum oſtendens bona operatione. Sed heu Matth. xxiij. dicitur. Dicunt enim ꝛ non faciunt. Ideo Ezech. xxviij. Secundum multitudinem iniquitatū tuarum polluiſti ſanctificationem. i. ſanctū ſermonē.

Quinta eſt ſanctitas corporis cui communicamus. Num. xj. Sāctificamini cras comedetis carnes Ideo dicit Dauid. j. Regū. xxj. Continuimus nos ab heri ꝛ nudiuſtertius et ſunt vaſa puerorum facta. Sed heu quia multi dant panem filiorum ſanctū canibus quod prohibetur. Mat. vij.

Sexta eſt ſanctitas iudicis quem expectamus. Joſue. vij. Sanctificamini in diem craſtinaꝫ hoc enim dicit dominus deus iſrael: anathema in medio tui iſrael eſt. Ideo. j. Theſ. v. Deus pacis ſanctificet vos per omnia vt integer ꝛc. ſed heu quia viri mali non cogitant iudicium. Prouerbiorum. xxviij. Daniel. xiij. Euerterunt ſenſum ſuum et decli. o. ſcilicet vt non vi. ce. nec re. iuſti.

Septima eſt ſanctitas ciuitatis quam deſideramus Joſue. iij. Sanctificamini cras enim faciet dominus inter vos mirabilia. Eccle. xxiiij. In ciuitate ſanctificata ſimiliter. Sed heu quia dicunt multi illud Num. xxij. Poſſideant filij iſrael hereditatem ſuam nihil q̄rimus trans iordanem.

Gratias ago deo meo ſemper pro vobis.

¶ Hec eſt ſecunda pars principalis huius epiſtole in qua poſt ſalutationem ponit gratiarū actionem. Ubi tangit quatuor. Primo donorum vniuerſoruꝫ a deo factam eis collationem. Secundo collatorum ſufficientiam ꝛ perfectionē. ibi. Sicut teſtimoniū chriſti. Tertio collationis confirmationē. ibi. Qui ꝛ confirmabit vos. Quarto confirmationis certitudinē. ibi. Fidelis deus. Circa primū quatuor implicat cauſas actionis gratiarum. ſ. efficientem. ibi. Gratias ago. Formalem ibi. Semper. Finalem. ibi. Pro vobis materialem. ibi In gratia dei. Dicit ergo [Gratias ago] non dico ſolū ſed [ago] Glo. Corde ore et opere. Hic eſt mos apoſtoli quia fere vbiq꞉ incipit a gratiarum actione: ꝛ hic. Et Rom. j. [deo meo] qui ſecundū Aug. Deus eſt omnium poteſtate quia creat omnia: ſed illorum proprie dicitur deus qui illum poſſident. Exo. iij. Ego ſum deus abraham [ſemper]. ſ. horis determinatis ꝛ ſit diſtributio accommoda. Ago inquam [pro vobis] non ꝑ ſua preſumpta iuſtitia ſicut ille phariſeus. Luce. decimooctauo. Gratias ago tibi deus quia non ſum ſicut cete. ꝛc.

Jn gratia dei que data eſt vobis in chꝛiſto ieſu: quia in omnibus diuites facti eſtis in illo: in omni verbo ⁊ in omni ſcientia.

¶ Hic tangit cauſam materialem gratiarum actionis Ubi tangit pꝛimo beneficium gratie in generali. Secundo ſpecificat in particulari. ibi. Quia in omnibus diuites. Ubi tangit donum eloquentie. ibi. Jn omni verbo. Donum intelligentie. ibi. Jn omni ſcientia. Abundantiam in vtroqȝ. ibi. Diuites facti eſtis. Dicit ergo [Jn gratia] quaſi gratias ago pꝛo vobis ⁊ hoc [in gratia dei] id eſt in conſideratione gratie dei: non in gratia ſeculi carnali de qua Prouer. vlt. Fallax gratia et vana eſt pul. [que data eſt vobis in chꝛiſto ieſu] id eſt per chꝛiſtum ieſum non veſtris meritis reddita. Johan. j. Gratia ⁊ veritas per ieſum chꝛiſtum facta eſt que multiplex eſt [quia in omnibus] donis: ſcilicet ſpiritualib⁹ [diuites facti eſtis in illo] id eſt in chꝛiſto qui ideo egenus factus eſt vt illius inopia ditaremur. ij. Coꝛ. viij. Diuites inquam [in omni verbo] id eſt in omni genere linguarum quantum ad perfectos qui l eis erant. Uel [in omni verbo]. i. in omni modo pꝛedicandi. ſ. maioꝛibus minoꝛibus ⁊ mediocribus [⁊ in omni ſcientia]. i. in omni ſcripturarum intellectu. ſ. hiſtoꝛico / moꝛali / allegoꝛico / et anagogico. Eſa. xxxiij. Diuitie ſalutis ſapientia ⁊ ſcientia.

B ¶ Notandum ſuper illud. diuites facti eſtis ꝙ quatuoꝛ ſunt genera diuitiarum.

Diuitiarū quatuoꝛ ſunt gña. Pꝛime carnales de quibus in Ps. Diuitie ſi afflu.
Secunde ſpirituales de quibus. Eſa. xxxiij. Diuitie ſalutis ſapientia ⁊ ſcientia.
ps. cxj. Tertie celeſtes de quibus Prouer. viij. Mecum ſunt diuitie et gloꝛia Ps. Gloꝛia ⁊ diuitie.
Quarte ſupercéleſtes de quibus Ro. xj. O altitudo diuitiarum ſapientie ⁊ ſcientie dei.

Sicut teſtimonium chꝛiſti confirmatum eſt in vobis: ita vt nihil vobis deſit in vlla gratia expectantibus reuelationem domini noſtri ieſu chꝛiſti.

¶ Hic tangit donoꝛum collatā ſufficientiam ⁊ perfectionem. Ubi tangit in donis habitis tria: perſeuerantiam / ſufficientiam / ⁊ efficientiam. Perſeuerantiā in confirmatione. ibi. Sicut teſtimonio ⁊c. Sufficientiā: in perfectione gratie. ibi. Jta vt vobis nihil deſit. Efficientiam in expectatione gloꝛie. ibi. Expectantibus. Talis enim poteſt expectare gloꝛiam qui ⁊ firmus et perfectus in gratia eſt. Dicit ergo [Sicut teſtimoniū] q. diuites facti eſtis l iſtis ⁊ habita tenetis [ſicut teſtimoniū xpi]. i. teſtimoniuȝ nrm de chꝛiſto [confirmatū eſt in vobis. i. a me coꝛroboꝛatum verbis. ſ. pꝛophetarum. Uel [confirmatuȝ]. i. a vobis firmiter retentum. Confirmatū inquā [ita vt nihil vobis] Loquitur de ſanctis ſpecialiter [Deſit in vlla gratia] ad ſalutem neceſſaria. Hec eſt perfectio ſufficientie quia perfectum eſt cui nihil deeſt. Matth. vj. Eſtote pfecti ⁊c. Uobis dico [expectantibus] deſiderio ⁊ amoꝛe. Luc. xij. Uos ſimiles hominibus expectantibus ⁊c. Reuelationē domini noſtri ieſu xpi. i. eius viſionē ⁊ agnitionem apertam que viſio eſt vita eterna. Joh. xvij. Hec eſt vita eterna vt cognoſcant te deū ⁊c. Felix qui expectat per ſpem cui reuelatur per ſpeciē. Dñs noſter quantum ad diuinitatem Jeſus xps quantum ad humanitatem vt ſic reficiatur vterqȝ oculus: ſcȝ et mentis in diuinitate et carnis in humanitate. Uel [reuelationē domini noſtri ieſu xpi]. i. eius in iudicio manifeſtationē Abachuch. ij. Apparebit in finem ⁊ non mentietur.

Qui et cōfirmabit vos vſqȝ in finē ſine crimine in die aduētus domini noſtri ieſu xpi

¶ Tetigit donoꝛum a deo factam collationem: collatoꝛum perfectionem. Hic tangit collatoꝛum confirmationem. Dicens [qui] dominus noſter [confirmabit] in donis. ſ. collatis [vos] ſingulos. Uel [vos]. i. totā eccleſiam ⁊ hoc [vſqȝ in finem] cuiuſlibet. i. vſqȝ ad moꝛtem. j. Pet. vlt. Jpſe perficiet confirmabit ſolidabitqȝ Uel [vſqȝ in finē] generalē ſeculi. Matth. xxviij. Ecce ego vobiſcū ſum vſqȝ ad cōſummationē ſeculi. Confirmabit inquā ita vt ſitis [ſine crimine] Nō dicit ſine peccato quoniam ſi dixerimus quia peccatū non habemus ⁊c. Sȝ [ſine crimine]. i. ſine graui ⁊ moꝛtali peccato. Crimē enim eſt pctm̄ accuſatiōe ⁊ dānatiōe digniſſimū. Uos dico tendentes [in diē aduētus dñi noſtri ieſu xpi]. i. in diē iudicii qui ſic dico quia tūc manifeſte veniet. Apo. j. Ecce veniet cum nubibus ⁊ videbit eū oīs oculus. Pꝛimus aduentus fuit de nocte. Sap. xviij. Dum medium ſilentiū tenerent oīa ⁊c. Oīa alliciunt ad amandum deum quia ab ipſo ⁊ vite ſanctitas qđ notat̄. ibi. Sine crimie. Sanctitatis firmitas: quod notatur. ibi Confirmabit. Firmitatis perpetuitas quod notat̄. ibi Uſqȝ in finem: perpetuitatis vtilitas quod notat̄. ibi. Jn die in aduentus qñ. ſ. remunerabuntur qui pſeuerauerit vſqȝ in finem ſaluus erit. Mar. vj.

Fidelis deus per quē vocati eſtis in ſocietatem filii eius domini noſtri ieſu chꝛiſti.

¶ Tetigit pꝛimo donoꝛum collationem. Secundo collatoꝛum ſufficientiam. Tertio collationis confirmationem. Hic quarto ſubdit confirmationis certitudinē vbi commendat deum. Cōmendat Certitudinaliter quia fidelis eſt. Curialiter quia vocat. Utiliter quia in ſocietatem filij. Omnia commendabilia: ⁊ fidelitas dantis: et modus dandi: ⁊ vtilitas doni. Et hoc eſt qđ dicit Fidelis: quaſi Et vere confirmabit vos. [Fidelis] enim [deus]. i. in pꝛomiſſis verax. Ps. Fidelis dominus in omnibus verbis. ſ. [per quem vocati eſtis] ps. cxliiij.
cum eſſetis ab eo auerſi. Uocati inquaȝ [in ſocietatē] gratie ⁊ gloꝛie [filij eius] non ſolum in ſeruitutē ſed in ſocietatem: non ſolum in ſocietatem angeloꝛuȝ vel patriarcharum: ſed filij dei ieſu chꝛiſti domini noſtri]. j. Joh. j. Et ſocietas noſtra ſit cum deo patre ⁊ domino noſtro ieſu chꝛiſto. Felix ſocietas in qua habemus ſalutem: quia ibi ieſus. i. ſaluatoꝛ Suauitatem: quia ibi xps. i. vnctus. Securitatē quia noſter.

Obſecro autem vos fratres per nomen domini noſtri ieſu chꝛiſti.

¶ Terminata pꝛima parte epiſtole in qua ponit̄ ſalutatio ⁊ etiā ſecunda in qua ponitur de bonis eoꝝ gratiarū actio. Hic incipit tertia in qua ponit̄ eoꝝ a malis reuocatio: vbi Pꝛimo reuocat eos ab erroꝛibus circa ea que a deo p hominem facta ſunt in ipſis vſqȝ ad capitulum quintū. Secūdo circa ea que fiunt ab ipſis a capitulo quinto vſqȝ ad duodecimū. Tertio circa ea q̄ fienda ſunt a deo immediate in ipſis a capitu. xij. vſqȝ ad. xvj. Jn pꝛima parte pꝛimo reuocat eos ab erroꝛe circa baptiſmū qui eſt collatiuus ſalutis. Secūdo circa euangelium qđ eſt pmotiuum ſalutis. ibi. Nō in ſapientia verbi vt non euacuet̄ crux xpi. Jn pꝛima pꝛimo monet eos ad fidei ⁊ charitatis vnitatem. Secundo oſtendit monitionis neceſſitatē. ſ. eoꝝ erroꝛem. ibi Significatum eſt enim mihi. Tertio ponit erroꝛis deſtructionem. ibi. Diuiſus eſt xps Jn pꝛima pꝛimo expꝛimit ſuam affectionem. Secundo explicat rem affectatam. ſ. eoꝛum vnitatem in fide ⁊ charitateȝ. ibi. Ut idipſum dicatis. Affectum vero ſuum expꝛimit tripliciter. ſ. humilitate obſecrationis cum dicit. Obſecro. Amoꝛe fraternitatis cum ſubdit: fratres. Uirtute adiurationis: cum addit: per nomē dñi. Dicit ergo. [Obſecro] q. Jta pꝛo bonis gratias ago [obſecro aūt vos] alios o [fratres] Non dicit impero Ad Philem. Fiduciam multam habens imperandi tibi: pꝛopter charitatem magis obſecro. Obſecro inquā [per nomen dñi noſtri ieſu xpi]. i. ſi vultis eius eſſe pticipes. ſ. participes ſalutis. Jeſus enim interpꝛetatur ſalus. Actuum iiij. Nō eſt aliud nomen ſub celo in quo opteat nos ſaluos fieri. Jeſus ſal⁹ interpꝛetatur.

Ut idipſum dicatis oēs: et non ſint in vobis ſciſmata: ſitis autem perfecti in eodem ſenſu: et in eadem ſcientia.

¶ Hic explicat rem affectatam: ſcʒ eorum vnitatem. Ubi implicat quadruplicem differentiam vnitatis: ſcilicet in ſermone. ibi. Ut idipſum dicatis. In opere. ibi Et non ſint in vobis. In affectu. ibi. Sitis perfecti in eodem ſenſu. In aſpectu. ibi. In eadem ſcientia. Prima duo pertinent ad actum exteriorem. Alia ad interiorem. Dicit ergo. Ita obſecro [vt] ſcilicet [idipſuʒ] quod predicti boni quo ad fidem [dicatis omnes] dictione exterioꝛi vocis: et etiam interiori cordis. Ro. xv. Unanimes vno oꝛe honorificetis deum. [Et non ſint in vobis ſciſmata] id eſt diuiſiones. Ad Ephe. iiij. Solliciti ſeruare fidem ſpiritus ⁊c. quo ad opera charitatis: non enim eſt ſcindenda tunica domini. Joh. xix. Non ſcindamus eam. [Sitis autem perfecti] perfectione ſufficientie [in eodem ſenſu]. i. in eadem voluntate cum predictis. Act. iiij. Multitudinis credentiū erat cor vnum ⁊ anima vna [⁊ in eadē ſcientia]. i. intelligentia. Ro. xij. Idipſum ſentientes. Et. ij. Coꝛ. vl. Idem ſapite.

Hic queritur ſuper illud Paulus vocatus

⁊c. Glo. Putabant ſacramenta maioꝛis vſus ſi per bonos tractarentur. Uidetur ꝙ ita ſit quia ſpūſſanctus dabatur per impoſitionem manuum apoſtolorum nō alioꝛuʒ. Act. viij. Rñ. Hoc non erat ratione meriti eorum: ſed potius ratione officij: quia epiſcopi erāt: ⁊ ratione ſtatus eccleſie primitiue in quo viſibiliter dabatur ſpūſſanctus. Item ibidem glo. Fornicatorē quoqꝫ qui vxorem patris tenebat inter ſe eſſe ferebant. Uidetur ꝙ non male facerent: quia mali tolerandi ſunt a bonis. Rñ. Mali occulti tolerandi ſunt. Mali vero aperti ab his qui poſſunt corrigere corrigendi. Item ſuper illud Uocatis ſanctis. Glo. Hoc ideo dicit vt oſtēdatur nihil boni eſſe ex homine ſed totum ex deo. Contra. Matth. xij. Bonus homo de bono theſauro cordis ſui profert bona. Reſpon. Totum ex deo primo ⁊ principaliter. Item ſuper illud Qui inuocant nomen domini. gloſa. Gratis ſe vult deus coli ⁊ diligi. Contra. ergo qui diligit deum propter beneficia ſua peccat. Reſponſio. Non debet diligi pꝛincipaliter propter bñficia: ſed acceſſorie poteſt. Item ſuper illud. A deo patre noſtro ⁊ domīo ieſu. Contra. Indiuiſa ſunt opera trinitatis: ergo debuit addere: ⁊ ſpiritu ſancto. Reſpon. Spūſſanctus intelligitur in donis ſuis vel in patre ⁊ filio quorum eſt nexus. Item cum dicitur a deo patre: ly patre aut ſtat pro eſſentia ⁊ ſic male additur et domino ieſu: quia eſſentia non copulatur perſone cū non faciat numerum cum illa: aut ſtat ꝓ perſona et ſic male additur noſtro. Tota enim trinitas eſt pater noſter. Rñſ. Eſſentialiter ſumitur: ⁊ ſumitur ꝓ tota trinitate que eſt pater noſter ꝑ creationem: qꝛ tamen auctoritas penes patrē eſt ſupponit ꝓ perſona patris et ſic poteſt copulatio intercipi. Item. Ut nihil vobis deſit in vlla gratia. Contra. In ſolo chriſto fuit vniuerſaliter omnis gratia. Rñſ. Hic loquitur de gratia ad ſalutem neceſſaria: non de quacunqꝫ. Item ſuper illud. Expectantibus reuelationem. gloſa. Cum deſiderio. Contra. Amos. v. Ue deſiderantibus diem aduentus domini. Rñſ. Deſiderare ex preſumptione meritorū ſuorum malum eſt: ſed ex ſpe diuine miſericordie non eſt malum. Item ſuper illud. Per quem vocati eſtis. Glo. Qui auerſos vocauit facilius iam conuerſos confirmabit. Contra. Deo nihil eſt difficile: nec magis et minus facile. Rñ. Facilitas maioꝛ non refertur ad agentem: ſed ad materiam ſᵐ ſe conſideratā. Juſtus enim non habet contrarietatē ad confirmationem: ſed impius habet ad iuſtificationem vñ ex parte materie facilius eſt confirmari ꝙ iuſtificari.

De⁹ vult coli ⁊ diligi gratis.

Significatum eſt enim mihi de vobis fratres mei: ab his qui ſunt Cloes quia contentiones ſint inter vos.

¶ Superius monuit eos ad fidei ⁊ charitatis vnitatē. Hic oſtendit monendi neceſſitatem. ſ. eorum errorem qui contendebant de preeminentia baptiſtarum. Ubi primo proponit ꝙ inter eos eſt diſſenſio. Secundo oſtendit de quo eſt diſſenſio. ibi. Hoc autem dico ꝙ vnuſquiſqꝫ veſtrum dicit. Ad oſtendendum diſſenſionē eorum loquitur cum eis Primo amicabiliter. Secundo certitudinaliter. ibi. Ab his qui ſunt Cloes. Tertio vtiliter qꝛ contētiones. Dicit ergo [Significatum] q. Ita moneo vt ſitis in eodē ſēſu ⁊c. Hoc aūt dico ideo quia [ſignificatum eſt enim mihi de vobis] per literas o [fratres mei] licet errantes vocat eos fratres vt charitatis verbis attrahat ⁊ reuocet ad veritatē. Eccle. vj. Uerbū dulce multiplicat amicos. Significatū inꝙ [ab his qui ſunt Cloes]. i. in illo loco: vel [qui ſunt Cloes]. i. illius matrone que ſic appellabat qꝛ contētiones ſunt inter vos de diſciplina dñica quod eſt contra conſuetudinem ſanctorum. Infra. xj. Si quis videtur eſſe inter vos contentioſus nos talem conſuetu. non habemus: quod eſt contra ſtabilimentum bonorū operū: quia vbi zelus ⁊ contētio: ibi inconſtantia ⁊c. Jac. iij. quod eſt contra meritū glorie beatoꝝ. Ro. ij. His autem qui ſunt ex cōtentiōe qui non adqeſcūt veritati: credūt aūt iniqtati ira ⁊ idignatio ⁊ tribulatio.

Hoc autem dico vobis quod vnuſquiſqꝫ veſtrum dicit. Ego quidē ſum Pauli: Ego autē Apollō: Ego vero Cephe: Ego aūt xpi.

¶ Hic oſtendit de quo erat inter eos diſſenſio: quia de melioribus baptiſtis. Aſcribebant enī virtuteʒ baptiſmi baptiſtis. Et vnde tangit hic quatuoꝛ ꝑſonas ſᵐ ꝙ aliqui eorum in aliquo gloriabantur dicens: hoc autem dico quod nec ſolum ſcio: qꝛ diſſenſiones ſunt īter vos: ſed etiā ſcio verba que dicitis [Hoc autē dico ꝙ vnuſquiſqꝫ veſtrum dicit] alius. ſ. dicit [ego quidē ſuʒ Pauli] diſcipulus. ſ. vel filius: quia ab eo baptizatus [ego autem] dicit alius [ſum Apollo] quia fuit eorum epiſcopus conſtitutus. de quo Act. xix. [ego autem] dicit alius [ſum Cephe]. i. petri. Jo. j. Tu vocaberis cephas [ego autem] dicit alius [ſum chriſti] quia baptiſmo chriſti baptizatus. Hi ſoli bene dicebant. Et ſciendum ꝙ ſicut dicit Amb. ſub nomine ſuo ⁊ bonorum apoſtolorum notat pſeudo ne ſi eos nominaret videretur eis inuidere: vnde oſtendebat ꝙ ſi in nomine iſtorum bonorum non eſt gloriandum: multo minus illorum.

Diuiſus eſt chriſtus.

¶ Hic ſubdit erroris deſtructionē: contendebant enim de preeminentia baptiſtarum ad quod remouendum primo oſtendit ꝙ nullus ſiue ipſe ſiue alius homo baptizat interius. Secundo etiam ꝙ ipſe paucos baptizauit exterius. ibi. Gratias ago deo meo. In prima parte ꝙ nullus nec ipſe nec alius baptizet interius: ꝓbat tripliciter. Primo a cauſa efficiente. Secundo a cauſa meritoria. ibi. Nunquid Paulus crucifix⁹. Tertio a cauſa formali. ibi. Aut in nomine Pauli. Prima ratio talis eſt. Solus chriſtus eſt datoꝛ gratiarum: ſʒ ſᵐ vos diuerſi ſunt datores gratie baptiſmalis: ergo ſᵐ vos diuiſus eſt chriſtus: quod falſum eſt. Et hoc eſt quod dicit ergo [diuiſus eſt chriſtus] Hoc poteſt exponi tripliciter ſecundum gloſam. Primo ſic quaſi ita dicit vnus ego ſum Pauli. Alius ego ſum Cephe ⁊c. et ſic ſecundum vos [diuiſus eſt chriſtus] quia ſecundum vos multi datores gratiarum et ita multi chriſti et ita plura oſtia ⁊ plura fundamenta quod falſum eſt: quia fundamentum aliud nemo poteſt ponere ⁊c. Infra. iij. Secundo modo ſic [diuiſus eſt chriſtus] quia ſecundum vos diuerſimode operatur per diuerſos baptiſtas quia diſcernitis inter baptiſtas ⁊ bonitatem baptiſmatū: quaſi ſint diuerſa baptiſmata et ita diuiditis chriſtuʒ. Ephe. iiij. Unus dominus: vna fides vnum baptiſma. Tertio modo ſic [diuiſus eſt chriſt⁹] a vobis ꝓpter peccata veſtra quia talia dicitis. Eſa. lix. Iniqtates vr̄e diuiſerūt inter vos ⁊ deū veſtꝝ ⁊c.

Nūquid Paulus crucifixus eſt pro vobis.

¶ Ecce ſecunda ratio talis. Uirtus baptiſmi eſt a virtute paſſionis illius qui crucifixus eſt pro nobis: ſed hic eſt chriſtus nō alius: ergo virt⁹ baptiſmi eſt ſolius

chriſti:nō Petri vel Pauli. Et hoc eſt qđ dicit. Ita di citis. Ego ſum Pauli ⁊c. ſed male [numquid crucifixus eſt] Paulus crucifixus eſt pro vobis] vt ſit vobis author ſalutis. Similiter: nūqđ Apollo aut Cephas: q.d. nō: ſed ſolus chriſtus. Eſa. lxiij. Torcular calcaui ſolus.

Aut in nomine Pauli baptizati eſtis?

¶ Ecce tertia ratio talis. Illius eſt baptiſmus in cuius nomine vel virtute datur: ſed ſolū in noīe xp̄i vel trinitatis datur baptiſmus: ergo ſolius xp̄i eſt: non Pauli vel Petri. Et hoc eſt quod dicit [aut] numquid [in noīe Pauli].i. in inuocatione noīs Pauli [baptizati eſtis] q.d. non: ſed in nomine trinitatis. Mat. vlti. Baptizā tes eos in nomine patris et filij et ſpiritusſancti. Uel in nomine chriſti: ſic etiam baptizabant in primitiua eccleſia. Actu. xix. Iuſſit eos baptizari in nomine domini ieſu chriſti.

Gratias ago deo meo ꝙ neminem veſtrum baptizaui: niſi Criſpum ⁊ Gaium: ne quis dicat: in nomine meo baptizati ſitis. Baptizaui autem ⁊ Stephane domum.

¶ Hic oſtendit ꝙ paucos etiam baptizauit exterius. vbi primo exprimit quoſdam quos baptizauit. Scđo dicit ꝙ nullū de contentioſis ſe baptizaſſe recolit. ibi. Ceterum neſcio ſiquē aliū. Tertio ſubdit rationē quare tam paucos baptizauit. ibi. Non eñ miſit me xp̄s. In prima primo exprimit quaſdā pſonas maiores .ſ. Criſpum et Gaium. Secūdo quaſdā minores. ſ. Stephane domum. In prima primo de paucitate baptizatorum a ſe reddit gratiarumactionem. Secundo preuenit dubitationē. ibi. Nequis dicat. Dicit ergo [Gratias] q. Et quia de baptiſtis contendatis ⁊ gloriamini [gratias ago deo meo ꝙ neminē veſtrū] contendētiū .ſ. [baptizaui niſi] non ponitur exceptiue imo ponitur pro ſe: ſed [Criſpum] baptizaui qui erat princeps ſynagoge: de quo Act. xviij. Criſpus archiſynagogus credidit domino [et Gaium] cui forte Iohannes ſcripſit epiſtolam tertiam Iſti autem de contentione nō erāt [Nequis] q. Ideo gratias ago: non quia baptizere ſit malum: ſed [nequis dicat ꝙ in nomine meo].i. in vocatione nominis mei [baptizati ſitis] de quo magis gloriaremini: hanc autem poteſtatē vt ait Aug. potuit deus dare homini vt ſcʒ in noīe eius daretur baptiſmus ſicut in nomine chriſti: vel in nomine trinitatis: ſed noluit ne ſpes in homine poneretur [Baptizaui autē] q. Nec ſolum illos duos baptizaui: ſed etiam baptizaui [et domum].i. familiam [Stephane] illius matrone que non eſt de hac contentione.

C Baptizādi potētia eſt multiplex.

¶ Notandum ꝙ multiplex eſt potentia baptizandi. Prima eſt authoritatis: quam deus nulli dare potuit de qua. Ioh. j. vbi loquitur de chriſto. Hic eſt qui baptizat in ſpūſancto.

Secunda ſubauthoritatis ſiue cooperationis quā vt dicit gloſator dare potuit homini ſed noluit: ſecundū alios non potuit quia poteſtas creandi ſcilicet gratiā in ea implicatur.

Tertia inuocationis: vt in nomine Petri vel Pauli baptiſmus fieret quaʒ dare potuit: ſed noluit ne ſpes poneretur in homine: de qua dicitur hic: aut in nomine pauli baptizati eſtis.

Quarta excellentie vt vnus alio excellentius baptizaret: hanc ſimiliter dare potuit ſed noluit. De hac contendebant vnde hic dicitur nequis dicat ꝙ in nomine pauli ⁊c.

Quinta miniſterij exterioris. Hāc dare potuit ⁊ dedit Math. vltimo. Baptizate eos in nomīe patris ⁊ filij et ſpiritusſancti.

Sexta inſtitutionis. Hanc ſolo chriſto dedit ſed tamē eccleſie dare potuit. Inſtituit eñ chriſtus baptiſma materialiter qñ baptizatus aſcendit de aqua Mat. iij ſed formaliter. Mat. vlt.

Septimo p̄parationis. Hanc Iohanni baptiſte dedit Ioh. j. Propterea ego veni in aqua baptizans.

Ceterum neſcio ſiquem alium veſtrum baptizauerim. Non enim me miſit chriſtus baptizare: ſed euangelizare.

¶ Hic dicit ꝙ multum de contentioſis ſe baptizaſſe recolit dicens. [Ceterum] quaſi certus ſuʒ: ꝙ iſtos baptizaui [ceterum neſcio ſiquem alium veſtrum] qui ſit de contentioſis [baptizauerim] Et ſubdit rationē quare tam paucos baptizauerit. [Non enim miſit me chriſtus baptizare] quod a minoribus fieri pōt ⁊ hoc ne p̄dicatio retardaretur [ſed euangelizare] qđ ſolū a maioribus fieri poteſt.

Non in ſapientia verbi: vt non euacuetur crux chriſti.

Superius reuocauit eos ab errore circa baptiſmum. Hic reuocat eos ab errore circa euangelium. Errabant enim quia propter ſimplicitatem verborū et predicationem apoſtoli ⁊ predicatorem cōtennebāt. Ubi oſtendit primo ꝙ non debent contēnere ſimplicē predicationem vſqȝ ad capitulū quartum. Secundo ꝙ nec ſimplicem predicatorem ca. iiij. Qđ aūt non debeant contennere ſimplicē predicationē oſtendit tribus rationibus. Prima ſumitur ex parte mittentis. ſ. dei capitulo iſto. Secunda ex parte p̄dicantis. ſ. apoſtoli capitulo. ij. Tertia ex parte audiētis. ſ. eorum capit. iij. In prima parte primo oſtendit ꝙ deus eum ad p̄dicā dum ſimpliciter ſine ſapiētia mundana miſit. Secundo ꝙ potius in ſuis p̄dicatoribus mundi ſapientiā reprobauit. ibi. Ubi ſapiens vbi ſcriba. Tertio per exēplum in ſeipſis hoc oſtendit. ibi. Uidete eñ vocationē veſtrā. In prima parte primo modū ⁊ cauſam huius miſſionis aſſignat. Scđo cauſam manifeſtat. ibi. Verbum eñ crucis. Tertio vtrūqȝ per authoritatē confirmat. ibi. Scriptū eſt enim. In prima primo aſſignat modū miſſionis. Scđo cauſaʒ. ibi. vt non euacuetur.

Dicit ergo [Non in ſapientia] q. Ita me miſit deus euangelizare ⁊ hoc [non in ſapientia verbi] tripliciter Primo modo ſic [nō in ſapiētia verbi].i. nō in ſapientia philoſophica ⁊ mundana.i. verbalis. Cōpata eñ ad ſapientiā diuinā nominalis eſt eñ nō realis vñ per ſiliquas porcoꝝ ſonoras itelligit̃. Lu. xv. Scđo modo ſic [non in ſapiētia verbi].i. non in philoſophia verboſa que facit hoīes verboſos. vñ philoſophi cōpantur ranis ſm glo. Exo. viij. Prouer. xiiij. Ubi plurima verba ibi frequēter egeſtas. Tertio mō ſic. [Nō in ſapientia verbi].i. ſcientia q̄ eſt in ornatu verboꝝ ⁊ hoc [vt non euacuet̃ crux xp̄i].i. crucis veritas quā negāt philoſophi dum deus mori poſſe a philoſophis negat̃. vel [vt nō euacuet̃ crux xp̄i].i. crucis vtilitas dū a philoſophis ſalus poſſe eſſe ſine cruce arguit̃ dicunt eñ ꝙ homo per liberū arbitriū ſine virtute paſſionis pōt ſaluari: ⁊ ſi ſic eſſet: fruſtra xp̄s crucifixus eſſet: ⁊ ſic crux chriſti euacuaret̃. Uel [vt nō euacuetur crux xp̄i].i. laus crucis predicate: dum predicator propter ornatum verborum laudatur: non ipſa crux que predicat̃.

Verbum enim crucis pereūtibus quidem ſtultitia eſt. His autem qui ſalui fiūt: id eſt nobis virtus dei eſt.

¶ Hic cauſam dicte miſſionis manifeſtat. Ubi circa p̄dicationem crucis Primo tangit falſam opinionem reproborum. Secundo veram poſitionem electorū. ibi. His aūt qui ſalui. Dicit ergo. [Verbum eñ] q. Et vere euacuaretur crux chriſti [verbuʒ enim crucis] id eſt predicatio [pereuntibus quidem]: id eſt ſapientibus huius ſeculi quorum ſapientia perit ⁊ perire facit: et ideo pereuntes pro ſapientibus poſuit. Sapiētia eñ ſeculi illaqueat ad multa pericula [ſtultitia eſt].i. eſſe videtur. Cuius ratio eſt: q2 non recipiunt niſi ea quibus eorū ratio naturalis conſentit: ſm illud Prouer. xviij Non recipit ſtultus verba prudentie: niſi ea dixeris q̄ verſantur in corde ſuo. Omnia notabilia: q2 ⁊ materia debita loquendi. ſ. crux chriſti: ⁊ occaſio aperta errandi quia pereuntibus: ⁊ opinio erronea mūdi: quia ſtultitia eſt [His autem qui ſalui fiunt: id eſt nobis]. ſ. credentibus [virtus dei eſt] Uel formaliter.i. eſſe intel-

quod retenturum diutius creditur [Et a vobis deducar illuc] in hiſpaniam. Romani enim erant domini orbis et habebant hiſpaniam tributariam vt habetur.j. Macha.viij. Orige. Intantum erga ſe romanoꝝ merit affectuz: ꝛ moꝛam ſuo arbitrio collocat: vt dicat ſe ab eis deducendum ꝛ tunc reducendum cum animo eorum ſatiſfecerit.

Si vobis pꝛimum ex parte fruitus fuero.

¶ Hic dicit ꝙ congaudebit eoꝛuz fructui: nec recedet quouſqꝫ ſatiſfecerit eoꝝ deſiderio. Et hoc eſt qđ dicit Ita deducar [ſi] tamen [pꝛimum] anteqꝫ recedā [vobis ex parte] veſtri illa. ſcꝫ que modo diſcoꝛs eſt. Uel [ex parte] tempoꝛis.i. aliqᷣdiu vel [ex parte] ſatiſfactionis: quia ex integro tanto amoꝛi non poſſet ſatiſfacere [fruitus fuero].i. de fructu veſtro letatus.

Nunc igitur pꝛoficiſcar Hieruſalem miniſtrare ſanctis.

¶ Hic oſtendit propoſiti ſui implendi: id eſt veniendi ad eos oꝛdinem ꝛ fructum. Et pꝛimo dicit Hieruſalem pꝛius iturum. Secundo ſe poſtmodum ad eos ventur um.ibi. Hoc ergo cum conſummauero. In pꝛima parte oſtendit ꝙ ad miniſtrandū ſanctis in Hieruſalē ibit. Secundo quid eis miniſtrabit.ibi. Pꝛobauerunt enim Macedones. Tertio pꝛobat ꝙ ita erit.ibi. Placuit enim eis. Quarto oſtendit ꝙ ita eſſe congruit.ibi Nam ſi ſpiritualium. Dicit ergo [Nunc igitur] q. Et quia deſidero vos videre ꝛ locum non habeo in regionibus his. [Igitur nunc].i. in breui [pꝛoficiſcar Hieruſalem miniſtrare ſanctis] pauperibus qui omnia ad pedes apoſtoloꝛuz poſuerunt. Act.iiij. Ideo ſancti dicuntur: quia ſine terra. Ibi enim vt ait Amb. totos ſe dederant obſequijs diuinis: ꝛ nihil mundanū curātes exemplum bone conuerſationis pꝛebebant credentibus: de his rogatus fuerat Paulus ab alijs apoſtolis Gal.ij. Tm̄ vt pauperum memoꝛes eſſemus. Talib⁹ autem ſanctis pauperibus ꝓcipue bene faciendū eſt. Eccle.xij. Benefac iuſto ꝛ inuenies retributionez: da bono ꝛ ne dederis peccatoꝛi. Ecce exemplar miſericoꝛdie: quia erga pauperes fuit ſollicitus. Hieruſalē pꝛoficiſcendo: benignus eis miniſtrando: diſcret⁹ ſanctos pꝛeeligendo. Hec hiſtoꝛia habetur Act.xx.ſ.qualiter a Macedonia pꝛofectus eſt Hieruſalem.

Pꝛobauerunt enim Macedonia ꝛ Achaia collationem aliquam facere in pauperes ſanctoꝛum qui ſunt in hieruſalem.

¶ Hic oſtendit quid eis miniſtrabit quia de bonis datis a grecis ad ſuſtentationem dictoꝛum pauperū: vbi oſtendit ꝙ greci dederunt libenter: quia pꝛobauerunt: vnanimiter: quia collationem faciendo Miſericoꝛditer: quia in pauperes. Utiliter: quia ſanctoꝛuz qui ſūt Hieruſalem. Dicit ergo. [Pꝛobauerunt].q. Aliquis quereret de quo miniſtrabis eis. Rñdet. [ꝓbauerūt enim].i. appꝛobauerunt: non ego coegi eos. [Macedonia ꝛ Achaia] pꝛouincia Grecie. Macedonia enim eſt pars Grecie: vbi metropolis eſt Philippis ꝛ Theſſalonica. Achaia pars Grecie vbi metropolis eſt Coꝛinthus [aliquā collationē facere].i. collectam: a conferendo: quia quilibet ibi contulerat ſicut in ſymbolō [In pauperes ſanctoꝛum] id eſt exiſtentes in numero ſanctoꝛum [qui ſunt in Hieruſalem] vnde multa patiebantur ab alijs iudeis: et ideo omnes apoſtoli curam habebant eoꝛum.

Placuit enim eis: ꝛ debitoꝛes ſunt eoꝛum.

¶ Hic oſtendit ꝙ ita ſicut dictum eſt erit. Ubi pꝛimo dicit ꝙ Grecis placet dare. Secundo ꝙ debent dare. ibi. Et debitoꝛes. Dicit ergo [Placuit] quaſi. Et bene dicunt pꝛobauerunt [Placuit enim eis] vnde dederunt non ex triſtitia aut ex neceſſitate. ij. Coꝛ.ix. [Et debitoꝛes ſunt eoꝝ] pauperum pꝛopter rationem dati et accepti: quia enim ab eis acceperunt ſpiritualia vt doctrinam fidei ꝛ ſacramenta: debent eis miniſtrare tēpoꝛalia. Eccle.iiij. Declina pauperi ſine triſtitia aurem tuam ꝛ redde illi debitum.

Nam ſi ſpiritualium eoꝛum participes facti ſunt gentiles: debent ꝛ in carnalibus miniſtrare eis.

¶ Hic quarto oſtendit ꝙ ita eſſe congruit. Et eſt ſua ratio talis. Qui recipit ſpiritualia debet pauperibus a quibus recipit miniſtrare carnalia: ſed gētiles a pauperibus ſanctis qui erant in Hieruſalem receperunt ſpiritualia.i. pꝛedicationem ꝛ ſacramenta: ergo debēt eis miniſtrare tempoꝛalia. Pꝛimo ergo tāgit beneficium impenſum. Secundo debitum exoluendum.ibi. Debent ꝛ in carnalibus. Dicit ergo [Spiritualium] quaſi. Et vere debitoꝛes eoꝛum ſunt. [Nam ſi ſpūalium].ſ. pꝛedicationis ꝛ ſacramentoꝛum [eoꝛum].i. iudeoꝛum [participes facti ſunt gētiles.] miſſi enim fuerunt pꝛedicatoꝛes ad gentiles de Hieroſolymis: ſm̄ illud Eſa.ij. De ſion exibit lex ꝛ verbum dñi de Hieruſalem [Debent ꝛ in carnalibus] bonis [miniſtrare eis] ſcꝫ iudeis.j. Coꝝ.ix. Si vobis ſpūalia ſeminauimus: magnum eſt ſi carnalia veſtra metamus? q.d. non eſt magnū. Gal.vj. Cōmunicet autem is qui cathezizatur verbo ei qui ſe cathezizat oībus bonis.

¶ Notandum eſt hic ꝙ pauperibus multa debemus. Pꝛimo diligere quo ad affectum coꝛdis. Eccle.xxij. Fidē poſſide cum amico: in paupertate ſcilicet. Sed heu. Pꝛouerb.xix. Fratres hominis pauperis oderūt illum. Luc.xvj. Facite vobis amicos de mammona iniquitatis. — Pauperibus multa debemus.

Secundo dulciloquum eſſe quo ad affatū oꝛis Eccle. iiij. Congregationi pauperum affabilem te facito. Sed heu. Eccle.xiij. dicitur. Pauper locutus eſt ꝛ dicunt quis eſt hic.

Tertio honoꝛare quo ad effectum operis Eccle. iiij. Animā eſurientē ne deſpexeris ꝛ non exaſperes pauperem in inopia ſua. Sed heu Iaco.ij. Nōne deus elegit pauperes: dicitur diuitibus vos autem exhonoꝛaſtis pauperes.

Quarto fouere in bono. Iob.xxix. Pater eram pauperum. Sed heu in Pſ. Inſidiatur vt rapiat pauperem: rapere pau. dū attra. eum. — Pſ.ix.

Quinto defendere a malo. Pſ. Iudicate egeno ꝛ pupillo humilem ꝛ pauperem iuſt. Sed heu. Iac.ij. dicitur pauperibus. Nonne diuites per potentiam oppꝛimunt vos ꝛ ipſi trahunt vos ad. — Ibidem.

Sexto exaudire clamantes. Eccle.iiij. Declina pauperi ſine triſtitia aurem tuam. Sed heu. Eccle.xiij. dicitur. Sicut abominatio ſuperbo humilitas: ſic execratio diuitis pauper.

Septimo liberare patientes. Pſ. Eripite pauperem et egenum. Iob.xxix. Auris audiens beatificabat me eo ꝙ liberaſſem pau. vociferantem. Sed heu quia ſi offenderit ſubuertunt illum. Eccle.xiij. — Pſ. lxxxiij.

Octauo ſuſtentare impotentes: vt hic. Pꝛouerbioꝝ. xxxj. De muliere foꝛti manus ſuas extendit ad pauperem. Pꝛouerbioꝛum.iij. De pꝛimitijs frugum tuarum da pauperibus. Sed heu quia paſcua diuitum ſūt pauperes. Eccle.xiij.

Hoc igitur cum conſummauero et aſſignauero eis fructuz hunc: pꝛoficiſcar per vos in Hiſpaniam.

¶ Hic dicit ſe poſtmodum ad eos venturum: vbi pꝛio dicit ꝙ veniet. Secundo ꝙ non inutiliter veniet.ibi. Scio autem quoniam veniens. Dicit ergo. [Hoc igitur].q. Sic placuit illis collationem facere ꝛc. [Hoc igitur cū conſummauero].i. cum perfecero opus miniſtratiōis [ꝛ aſſignauero eis] q. ſub ſigno ꝛ ſigillo eccleſie cuiuſcūqꝫ offerēdo eis [fructū hunc].i. elemoſynā que eſt fructus arboꝛis pietatis ꝛ bone voluntatis. Mat.vij. Arboꝛ bona fruct⁹ bonos facit [pꝛoficiſcar per vos in Hiſpaniā] ꝛ idcirco vos interim coꝛrigite. Felix pꝛelatus qui ſubditis pꝛuidet efficaciter: ſubditos paſcit etiam tempoꝛaliter: ſubditos viſitat vtiliter: vt elemoſynas colligat a diuitibus: diſtribuat pauperibus: diſcurrat diuerſis ꝑtibus.

Scio autem quoniam veniens ad vos: in abundantia benedictionis chriſti veniam.

¶ Hic oſtendit ꝙ non inutiliter veniet: vbi tangit veniendi propoſitum: cum dicat Veniens. Ipſum aduentum cum addit Veniam. Aduentus cõmodum cum dicit In abundantia. Dicit ergo [Scio autem quoniam ego veniens ad vos] iam diu ex voto et deſiderio [veniam] facto [in abundantia benedictionis chriſti]: id eſt ita ꝙ multuꝫ vobis prodero per benedictionẽ chriſti. Cuius eſt dare benedictionem. Pſ. Etenim benedictionem dabit legiſlator. Hois autem eſt inuocare. Nũe. vi. Inuocabunt nomen meũ ſuper filios iſrael: ⁊ ego bñdicã eis. q. d. licet veniam in tranſitu nõ tamen ſine fructu. Sancti veniunt in abundantia benedictionis. ſicut Iacob dixit ad Laban. Benedixit tibi dominus ad introitum meum. Gene. xxx. Sed mali
Fo.cxiij. in abundantia maledictionis. Quoruꝫ os maledͨ. ⁊ amaritus. Pſ.

Obſecro ergo vos fratres per dominũ noſtrum ieſum xp̃m: et per charitatem ſancti ſpiritus: vt adiuuetis me in orationibus veſtris ad deum.

¶ Superius primo oſtendit aduentus ſui impedimentum. Secundo veniendi deſiderium. Tertio veniẽtis ordinem ⁊ fructum. Hic quarto petit orationis ſuffragium ad implendum propoſitum. Ubi primo ſe eoruꝫ orationibus recõmendat. Secundo orat pro eis vt facilius quod petit obtineat. ibi. Deus aũt pacis. In prima primo adiurando rogat. Secundo petitionem explicat. ibi. Ut adiuuetis me. Tertio petitionis cauſaꝫ indicat. ibi. Ut liberer ab infidelibus. Et ſic petit humiliter: euidenter ſapienter. Duo autem implicat in ſua adiuratione. Fidem chriſti ⁊ charitatem ſpũſſancti: quia per hec duo vniuntur membra in corpore myſtico vt ſibi inuicem ſeruiant. Dicit ergo [Obſecro] q. Et quia venturus ſuꝫ ad vos [obſecro vos] o [fratres per dñm noſtrum ieſum chriſtum] Si in eum creditis fortiſſima eſt hec adiuratio [et per charitatem ſpũſſancti]. i. ſi charitas ſpũſſancti eſt in vobis. Appropriatur autem charitas ſpiritui ſancto: quia excellentius eſt inter omnia dona. i. Cor. xiij. Ut adiuuetis me in orationibus veſtris. Ecce tam perfectus petit ſe minorum orationibus adiuuari. Simile habetur Hebre. vlti. Orate pro me. Et. i. Theſ. vlti. Fratres orate pro nobis. Amb. Non ideo hoc dicit ꝙ ipſe minus mereatur ꝙ̃ illi minores: ſed ordinem ſeruat vt ab eccleſia pro rectore ſuo fiat oratio. Et bene rogat Apoſtolus multos (licet minores) orare pro ſe: quia impoſſibile eſt preces multoꝝ non exaudiri.

Charitas ſpũſctõ appropriatur.

Ut liberer ab infidelibus: qui ſunt in iudea et obſequiꝫ mei oblatio accepta fiat in Hieruſalem ſanctis.

¶ Hic cauſam petitionis implicat ⁊ hanc triplicem. Prima eſt euaſio periculi. Secunda impletio miniſterij inchoati. ibi. Et obſequij mei. Tertia proſperitas ad eos veniendi. ibi. Ut veniam ad vos. Dicit ergo. [Ut liberer] quaſi Adiuuetis me [vt]. ſ. [liberer ab infidelibus qui ſunt in iudea] ne quod defero auferant. Hi enim precipue inſidiabãtur ei [et] ſic [obſequij mei oblatio] mihi. ſ. et ab apoſtolis iniuncti: Gal. ij. Tantum vt pauperum memores eſſemus [fiat accepta ſanctis in Hieruſalem]. i. ſufficiens eoruꝫ indigentie ſupplende. Uel [fiat accepta]. i. eis grata: ita ꝙ per hoc charitatem meam erga ſe intelligãt. Ambroſius Magnus profectus eſt ei cuius miniſterij multi deũ laudãt.

Ut veniam ad vos in gaudio: per voluntatem dei: et refrigerer vobiſcum.

¶ Hic optat debitam proſperitatem ad vos veniendi Tunc enim eſt opus quodcunqꝫ debitum: quando debite ordinatur Ad authorem proprium. Ad deum: ⁊ Ad proximum. Ut fiat cum authoris gaudio qd notatur. ibi. Ut veniam ⁊c. Cum beneplacito diuino quod notatur. ibi. Per voluntatem dei. Cum proximi cõmodo quod notaꝛ. ibi. Et refrigerer. Dicit ergo [vt veniam] quaſi: orate [vt] hoc facto [veniam ad vos in gaudio] gaudens de bono veſtro: ⁊ hoc [per voluntatem dei] nam aliter nollem venire. Iac. iiij. Pro eo vt dicatis ſi dominus voluerit [et refrigerer vobiſcum] vos ſcꝫ in malo ⁊ in aduerſitate cõſolando quod vtiqꝫ fiet vobis pacatis. Urebatur enim in diſcordia eorũ. ij. Cor. xi. Quis ſcandalizaꝛ ⁊ ego non vror. Et ideo econtrario refrigeratur in concordia eorum.

Deus aũt pacis ſit cum oĩbus vobis. Amẽ.

¶ Hic orat pro eis id quod optat in eis. ſ. pacẽ dicẽs [Deus aũt] quaſi ſiue veniã ſiue non [deus pacis]. i. chriſtus qui eſt princeps pacis Eſa. ix. [ſit cum omnibus vobis] et incipientibus ⁊ proficiẽtibus ⁊ perfectis [Amen] Confirmatio eſt ſui deſiderij.

Hic queritur ſuper illud Nunc autem locum non habemus. Glo. i. cauſam morandi. Contra. Adhuc multi erant ibi conuertendi. Rñſ. Quamuis haberet cauſam vtilem: non tamen ita neceſſariam vt prius: cum iam pro maiori parte eſſent conuerſi ⁊ per eos alij poſſent conuerti. Item ſuper illud Si primũ vobis fruitus fuero. Contra. ſm Aug. Solo deo fruẽdum eſt. Rñſ. Frui non accipitur hic proprie: ſed improprie ſcꝫ de fructu letari. Item ſuper illud Nunc ergo proficiſcar hieruſalem miniſtrare ſanctis. Contra. videtur ꝙ male faceret predicationem propter miniſtrationem temporaliũ dimittendo iuxta illud. Actu. vi. Non eſt equum nos relinquere verbum dei ⁊ miniſtrare menſis. Rñſ. Non licet predicationem ꝑpter miniſtrationem temporalem dimittere generaliter: ſꝫ in caſu ⁊ ad tempus. Item ſuper illud. In pauperes ſanctorũ. Glo. Hi totos ſe dederunt diuinis obſequijs nihil mundanũ curantes. Cõtra. Apoſtolus. ij. Theſ. ij. reprehendit quoſdam: quia nihil operabantur: ergo iſti male faciebant. Reſponſio. Apoſtolus reprehendit illos qui diuinis intenti non erant: ⁊ tamen a labore humano vacabant. Item. Debent et in carnalibus miniſtrare eis. Cõtra. Soli prelati poſſunt a ſubditis carnalia exigere: ergo illis ſolis debentur. Reſponſio. Duplex eſt debitum. Quoddam ciuile: ex quo naſcitur actio. Tale eſt reſpectu prelatorum. Quoddam naturale: ex quo nõ naſciꝛ actio: et tale eſt etiaꝫ reſpectu eorum qui gratis ſeminant ſpiritualia. Itẽ Proficiſcar per vos in Hiſpaniam: ergo Paulus fuit in Hiſpania. Unde Iſidorus. de ortu et obitu ſanctorum: Ita incipiens inquit. Paulus a Hieroſolymis vſque ad Illiricum. Italiam et Hiſpaniam proceſſit. Unde et Uienenſis eccleſia ab eo fundata dicitur. Unde et verſus ibi deſcriptus habetur. Paulus preco crucis tibi dat primordia lucis. Ad idem eſt illud Hieronymi de viris illuſtribus. Poſt paſſionem inquit dñi viceſimo. v. anno. Neronis ſecundo Paulus Romam vinctus mittitur ⁊ per biennium in libera manſit cuſtodia. Sciendum autem poſtea Paulum in prima ſatiſfactione a Nerone dimiſſum vt euangelium chriſti in occidentis quoqꝫ ꝑtibus ꝓdicaret: q̃rtodecimo aũt Neron. ãno eodẽ die quo xp̃s crucifixus eſt capite trũcaꝛ. Cõtra. In decretis di. xi. ca. Quis neſciãt ⁊c. dicit Innocẽ. ꝙ nullꝰ aliusꝰ apl's niſi Petrus in his ꝓuincijs. ſ. Italia. Gallijs. Hiſpania. Africa atqꝫ Sicilia ⁊ in inſulis interiacẽtibus ꝓdicauit Rñſ. Circa hoc eſt duplex opinio. Quidã em dicunt ꝙ iuit ad Hiſpanos. Quidã ꝙ non iuit ſed ire ꝑpoſuit

Debitũ ẽ duplex.

Paulus eo die quo xp̃s crucifixus eſt capite trũcatꝰ ẽ.

Capitulum. xvj.

Commendo autem vobis Phebem ſororem noſtram que eſt in miniſterio eccleſie que eſt Cenchris: vt eam ſuſcipiatis in domino digne

**ſanctis:⁊ aſſiſtatis ei in quocunqȝ negocio
veſtri indiguerit. Etenim ipſa quoqȝ aſſi-
tit multis et mihi.**

¶ A duodecimo capitulo inſtruxit eos moraliter apo
ſtolus verbo. Hic inſtruit exemplo proponens eis ꝑ-
ſonas cõmendabiles ⁊ imitabiles. Ubi primo ꝓponit
exempla ad bene operandum. Secundo exempla ad
malum vitandum. ibi. Rogo autem vos fratres vt ob
ſeruetis eos. Tertio exempla ad perſeuerandum: ſm
glo. ibi. Salutat vos Timoteꝰ. Exempla vero bene o-
perandi proponit primo magis ſpecialia in perſonis
magis familiaribus ⁊ magis notis. Secundo exem-
pla minus ſpecialia in minus familiaribus ⁊ minus
notis. ibi. Salutate Appellē probum in chriſto. Ter
tio exempla generalia in perſonis non nominatis. ibi.
Salutate inuicem in oſculo ſancto. Exempla vero in
perſonis magis familiaribus ⁊ notis. ponit Primo ꝑ
ſonas tangendo magis notas ratione temporalis be-
neficij. Secundo ratione ſpiritualis meriti ſiue preco
nij. ibi. Salutate Ephenetū dilectū. Tertio ratiõe fa
miliaris conſortij. ibi. Salutate Ampliatum. In pri-
ma parte perſonas notas ratione beneficij tangit du-
pliciter. Primo ratione beneficij impenſi ſibi ⁊ alijs
generaliter. Secundo ratione beneficij impenſi ſibi
ſpecialiter. ibi. ſalutate Priſcam. In prima primo de
ſcribit perſonam pro qua rogat. Secundo negocium
de quo rogat. ibi. Ut eam ſuſcipiatis. Tertio cauſam
quare rogat. ibi. Etenim ipſa quoqȝ aſſiſtit. In prima
deſcribit perſonam pro qua rogat a nomīe. ibi. Phe-
bem. A religione. ibi. Sororem noſtram. Ab hoſpita
litate. ibi. Que in miniſterio. Dicit ergo. [Cõmendo]
quaſi. Ita facite vt docui ⁊ in his imitamini hos quos
nomino. [Cõmendo aūt vobis]. i. commendabilē pre
dico: [Phebem ſororeȝ noſtram] in fide [que eſt in mi
niſterio eccleſie que eſt Cenchris] Cenchris propriuȝ
nomē eſt loci qui eſt portus Corinthi. Illā aūt eccle-
ſiam de ſua ſubſtantia ſuſtentabat erat aūt mulier di-
tiſſima In hoc nobis innuitur ꝙ intercedendū eſt pro
benefactoribus apud eos qui poſſunt iuuare. Exēplū
huius habemus. iiij. Reg. iiij. de Heliſeo qui manda-
uit ſunamiti. ecce ſedule in omnibus miniſtraſti nobis
quid vis vt faciam tibi: nunquid habes negociuȝ ⁊ vis
vt loquar regi pro te ſiue principi militie. Commendo
inquam [vt eam ſuſcipiatis in domino]. i. pro domino
tunc enim profecta erat Romam ob aliud negocium
et per eam forte hanc epiſtolam miſit. Suſcipiatis in
quam [digne ſanctis]. i. vt dignum eſt ſanctos ſuſcipe
re: vel a ſanctis ſuſcipi. Uel ſm aliam literam [digne
ſatis]. i. valde digne honorifice ⁊ honeſte. Circa ho-
ſpitalitatem ergo notantur quatuor ipſam perficiētia.
Actus proprius. ibi. Suſcipiatis. Finis debitus. ibi.
In domino. Modus congruus. ibi. Digne ſanctis: ze
lus affectuoſus: vnde addit [et aſſiſtatis ei]. i. auxilie
mini ei [in quocunqȝ negocio veſtri indiguerit] quia
Prouer. xiij. Frater qui adiuuatur a fratre. q. ciuitas
firma [Etenim. q. Et hoc iuſtum eſt. [Eteni ipſa quo-
qȝ aſſitit multis] ſcꝫ. [⁊ mihi] ipſi neceſſaria. ſ. mi
niſtrando. Mat. vij. in qua menſura menſi fueritis: re
metietur vobis. Gallice bonte autre requiert: belle la
me foi. belle la te ferai.

Cēchris quid ſit.

¶ Notandum eſt hic ꝙ ſanctis hoſpitibus debemus
multa.

A hoſpitibꝰ ſanctis multa de-bemus.

Primo affectuoſam inuitationē exemplo diſcipulorū.
Luc. vlt. Mane nobiſcum ⁊c. ⁊ coegerunt.
Secundo letam ſuſceptionem exēplo zachei. Lu. xix.
Excepit illum gaudens in domum ſuā.
Tertio largam procurationem exemplo abrahe. Ge-
neſis. xviij. At ille cucurrit ad armentum ⁊ tulit vitu
lum te. ⁊ optimum.
Quarto humilem peduȝ lotionem. j. Tim. v. Si ſan-
ctorum pedes lauit: ſi hoſpitio recepit ⁊c.
Quinto quieſcendi opportunitatem exemplo Laban.
Gen. xxiiij. Preparaui domum ⁊ locum camelis. Sic
ſunamitis recepit. Heliſeum. iiij. Regum. iiij. Ani-
maduerto ꝙ ſanctus dei eſt vir. Gene. xviij. Requie-
ſcite ſub arbore.
Sexto ſecuritatē ⁊ protectionē exēplo Loth Ge. xix.
Tm̄ vt nihil viris iſtis faciatis mali ⁊c.
Septimo in receſſu amicabilem deductionem: exem-
plo Abrahe. Gene. xviij. Abrahem ſimul egrediebatur
deducens eos.

Salutate Priſcam ⁊ Aquilam:

¶ Hic tangit perſonas notas ratione beneficij ſpecia
liter ſibi impenſi. Ubi primo monet perſonas princi-
pales ſalutari. Secundo oſtendit ꝙ merito ſunt ſalutā
di ibi. Adiutores meos. Tertio monet etiam eorum
familiam ſalutari ibi. Et domeſticam eccleſiam eoꝝ.
Dicit ergo [Salutate priſcā] mulierē que Act. xviij.
Priſcilla dicitur [Et aquilam] virum eius de quibus
Act. xviij. Preponit aūt mulierē viro q2 forte priꝰ cre
didit ⁊ ordo gratie preiudicat ordini nature. Uel for-
te q2 feruentior erat in fide. hi Rome non ocioſe: ſꝫ ad
confirmationem fratrū venerant.

**Adiutores meos in chriſto ieſu: qui pro ani
ma mea ſuas ceruices ſuppoſuerunt. Qui
bus non ſolus ego gratias ago: ſed et cun-
cte eccleſie gentium: et domeſticam eorum
eccleſiam.**

¶ Hic oſtendit ꝙ merito ſunt ſalutandi. Ubi commen
dat eos. Primo ratione adiutorij in predicatione. Se
cundo ratione beneficij in neceſſitate. ibi. Qui pro a-
nima mea. Tertio ratione debiti in gratiarum actione
ibi. Quibus non ſolum ego. Dicit ergo. Salutate in-
quam illos [adiutores meos in chriſto ieſu] in predica
tione chriſti ieſu: non in malo: ſicut illi de quibus za-
chei. j. Ipſi autē adiuuerunt in malum: vnde ⁊ cuȝ eis
moratus fuit [qui pro anima mea] liberanda [ſuas cer
uices ſuppoſuerunt] miniſtrando: ſcꝫ mihi vincto cum
mortis periculo: hi veram charitatem habuerunt ad
apoſtolum. Maiorē enim charitatē nemo habet vt a-
nimam ſuam ponat quis ⁊c. [Quibus] enim [non ſo-
lus ego gratias ago] q. ego inqꝫ gratias ago: tanqꝫ gra
tus eorum beneficijs [ſed non ego ſolus ſed ⁊ cūcte ec
cleſie gentium] debent eis gratias agere quia ad pro-
fectum gentium laborant miniſtrando apoſtolo genti
um. Coloſ. iij. Grati eſtote ⁊c. Et etiā ſalutate [dome
ſticam eorum eccleſiam] id eſt familiam eorum chri-
ſtianam. Congregatio enim fidelium eccleſia eſt: non
aceruus lapidum licet hodie reputetur ſm illud Mi
chee. iij. Sion quaſi ager arabitur ⁊ hieruſalem. q. a-
ceruus lapidum erit.

Eccl'ia eſt fideliū cõgregatio.

**Salutate ephenetum: dilectum mihi qui
eſt primitiuus aſie: in chriſto ieſu.**

¶ Hic proponit exemplum bene operandi in perſonis
magis notis ratione ſpecialis meriti ſiue preconij. Et
hoc tripliciter. Primo ratione meriti in credendo. Se
cundo in operando. ibi. Salutate mariam. Tertio in
predicando. ibi. ſalutate Andronicum. Et ſumuntur
hec iuxta triplicē actum. ſ. cordis: operis ⁊ oris que cõ
ſequenter ſe habent quia ad fidem ſequitur opus: ad
opus debet ſequi doctrina Ephenetū vero commēdat
a duobus. A familiaritate ſpeciali. A promptitudine
credendi. ibi. Qui eſt primitiuus: ⁊ ideo dignus eſt ſa-
lutari. Et hoc eſt quod dicit [Salutate ephenetum di
lectum mihi] amore ſpirituali ⁊ ſpeciali [qui eſt primi
tiuus Aſie in chriſto ieſu] id eſt primus de aſia credēs
in chriſtum. Tales honorandi ſunt tanqꝫ primo geniti
ſicut apoſtolus ratione tarde conuerſionis dicit de ſe-
ipſo. j. Coꝝ. xv. Ego ſum minimus apoſtolorum.

**Salutate Mariam: que multum labora-
uit in vobis.**

¶ Hic tangit meritum perſone in operando. Primo er
go hortatur ad ſalutandum. Secundo ſubdit ſalutan
di debitum. ibi. Que multum laborauit. Dicit ergo
[Salutate Mariam que multum laborauit in vobis]
ad concordiam reducēdis. Ipſa enim diſcordiam eoꝝ

retulit ad apoſtolum vt ipſe eos ad concordiam reduceret. Etſi iſta maria ſalutanda erat quia multum laborauit in nobis quanto magis virgo Maria exēplo angeli qui ſalutauit eā. Luc.j. Aue gratia plena.
Salutate mariam que multum laborauit in vobis Prothema in quocūq ſermone. Thema de beata virgine. Ad obtinendum de facili illud quod petitur exiguntur tria que hic notantur. Humilitas in petente: que notatur ibi. Salutate. Facultas in dante que notatur. ibi. Mariā que interpretatur illūinatrix. Quippe ſi poteſt illuminare que eſt mater luminis increati Charitas mutua in vtroq que notatur. ibi. Que multum laborauit: probatio enim dilectiōis exhibitio eſt operis: ergo ſalutate cum humilitate: mariam cum fecunditate que multum laborauit ex charitate. Charitatem marie oſtendunt hic tria. Actus quia laborauit Modus: quia multum laborauit. Fructus: quia in vobis laborauit. Omnia commendabilia. Et actus expediens et modus ſufficiens et fructus conueniens. Salutemus ergo matrem gratie: vt ad ſalutez impetret gratiam ⁊c.

Maria illuminatrix interpretatur.

Salutate andronicum et Juliam cognatos et concaptiuos meos: qui ſunt nobiles in apoſtolis: qui ⁊ ante me fuerunt in xp̄o.

¶ Hic tangit meritum quorundam in predicando. vbi Primo hortatur ad quorundam ſalutationē. Secundo ſubdit ſalutationis rationem. ibi. Cognatos et concaptiuos. Ubi commendat ſalutandos ab generis dignitate. ibi. Cognatos. A fidei perfectione. ibi. Et cōcaptiuos. A fama predicationis. ibi. Qui ſunt nobiles. Ab antiquitate ſue conuerſionis. ibi. Qui ⁊ ante me. Dicit ergo. [Salutate Andronicū ⁊ Juliam cognatos] quia ſcʒ fuerunt iudei [Et cōcaptiuos meos] quia propter fidem captiuitatem paſſi [qui ſunt nobiles in apoſtolis] quia inter predicatores famoſi: accipiendo large nomen apoſtoli. [qui et ante me fuerunt in chriſto] id eſt in fide chriſti. Iſti enim forte conuerſi fuerunt ante paſſionem. Paulus autem poſt aſcenſionem. Origen. Poteſt fieri vt iſti cognati eſſent ſ̄m carnē ⁊ ante ipſum crediderunt in xp̄m. Ubi ex ſeptuaginta fuerunt: qui ⁊ ipſi apoſtoli nominati ſunt: ⁊ ideo nobiles in apoſtolis.

Salutate ampliatum dilectiſſimum mihi in domino. Salutate vrbanuʒ adiutorem noſtrum in chriſto: et ſtachim dilectū meū.

¶ Hic ponit exempluʒ in perſonis notis ſpecialiter ratione conſortij. Et hoc tripliciter. Primo vinculo amicitie ſpecialis. Secundo in officio predicationis. ibi. Salutate Urbanum. Tertio in affectu fraterne charitatis. ibi. Et ſtachim dilectum meuʒ. Dicit ergo. [Salutate Ampliatum dilectiſſimum mihi in domino.] Aliter nulla amicitia eſt niſi ſit in domino. Et dicit [dilectiſſimum] quia ſpecialis amicus ei⁹ erat. Unde poſuit eum in ſuperlatiuo gradu reſpectu aliorum quos hic ſalutat. Felix qui tantum diligitur: quia in gradu ſuperlatiuo. Qui a tali diligit: quia ab apoſtolo. Qui taliter diligitur: quia in dn̄o. Cōmendatur ergo amoris gradus: quia dilectiſſimus. Amoris ſocius q: mihi Amoris modus q: in dn̄o. [Salutate Urbanum: noſtrum adiutorem in chriſto] ieſu .i. in predicatione fidelium ⁊ exhortatione. [Et ſalutate ſtachim dilectum meum] dilectione ſp̄ali.

Salutate Appellē probū in chriſto. Salutate eos qui ſunt ex ariſtoboli domo. Salutate herodionē cognatū meuʒ. Salutate eos qui ſunt ex narciſci domo: qui ſūt i dn̄o

¶ Hic proponit exempla minus ſpecialis in perſonis ſibi minus familiaribus ⁊ notis. Et primo exempla fidei. Secundo exempla bone operationis. ibi. Salutate triphenam. Tertio exempla concordie ⁊ vnitatiſ. ibi. Salutate Aſincritum. In prima parte proponit quatuor ſalutationes. In ſecūda tres. In tertia duas In prima ergo proponit primo exempla pugnantium pro fide. Secundo exempla concordantium in fide. ibi Salutate eos qui ſunt ex ariſtoboli. Tertio exempla proficientium in fide. ibi. Salutate herodionē. Quarto confirmantium alios in fide. ibi. Salutate eos qui ſunt ex narciſci. Felix chriſtianus qui infideles impugnat qui fideles congregat: qui congregatos edificat qui edificatos cōfirmat. Dicit ergo [Salutate Appellem probum in chriſto] .i. probatum per tentationes. Eccl. xxvij. Uaſa figuli probat fornax. [Salutate qui ſunt ex Ariſtoboli domo] .i. de eius familia vel de fidelium congregatione. Iſte Ariſtobolus ſolitus erat congregare fratres in chriſto. [Salutate Herodionē cognatum meum] .i. iudeum ſicut ſupra. ix. Qui ſunt cognati mei ſ̄m carnem. Uel cognatuʒ vocat propter profectum fidei ſicut Phebem dixit ſororem propter perfectionem fidei [Salutate eos qui ſunt ex narciſci domo] Hic narciſcus erat quidā p̄ſbyter qui peregrinando confirmabat fratres. Tunc autem aberat. vnde eum non ſalutat ſed eius familiā [qui ſunt in domino] et ita digni ſunt ſalutatione. In hoc innuens ꝙ qui non ſunt in dn̄o non ſunt ſalutandi.

Salutate triphenā et triphoſaʒ: que laborant in dn̄o. Salutate perſidā chariſſimā: que multū laborauit in dn̄o.

¶ Hic ponit exempla bone operationis vbi tangit bonum opus quorundam. Primo in adminiſtratione temporalium. Secundo in adminiſtratione ſpiritualium. ibi. Salutate Rufum. In prima primo proponit bonū opus ſimpliciter. Secundo bonum opus excellenter. ibi. ſalutate perſidam. Dicit ergo [ſalutate Triphenā et triphoſam que laborant in domino] miniſtrando ſanctis ⁊ multa ſuſtinendo. Felix qui laborat contra pigriciam: ſed qui in domino contra ſtultitiam. Eccles. x. Labor ſtultorum affliget eos qui neſciūt in vr. [Salutate Perſidam chariſſimā que multum laborauit in domino] plus ꝙ̄ predicte. Laborauit enim in exhortatione ⁊ miniſterio ſanctorum et in preſſura et egeſtate propter deum. Felix que eſt in tali gradu Dilectionis quia chariſſima. Operationis quia multum laborauit Intentionis quia in dn̄o non in mundo.

Salutate rufum: electuʒ: in domino: ⁊ matrem eius: et meam.

¶ Hic cōmendat opus bonum adminiſtratione ſpiritualium. Ubi primo tangit exhibitionez officij ſpiritualis: propter quod ſalutat Rufum. Secundo iuxta hoc exhibitionem obſequij pietatis: propter quod ſalutat eius matrem. ibi. Et matrem eius. Dicit ergo. [ſalutate Rufum electum in domino] id eſt ad ſacerdotiū aſſumptum. Sacerdotium enim nouum ſecundum electionem dei eſt. j. Pe. ij. Uos eſtis genus electum regale ſacerdotium ⁊c. [Et matrem eius] carne [et meam] beneficijs ⁊ ſanctitate. Eius naturaliter. Meam ſpiritualiter.

B Salutationē exhibēt homines multiplici de cauſa.

¶ Notandum ꝙ ſalutationem exhibent homines multiplici de cauſa.
Primo ad captandum beniuolentiam: ſic indigens ſalutat potētem. j. Reg. xxv. Dixit Dauid ad ſeruos ſuos venietis ad nabal ſalutabitis eū ex noīe meo.
Secundo ad fouendum amicitiam: ſic amicus ſalutat amicū. vt hic Luc. j. Ut facta eſt vox ſalutatiōis tue
Tertio ad exhibendum reuerentiā. Sic ſeruus ſalutat dominum. Hanc amant ſuperbi. Mathei. xxiij. Amant primas cathedras in ſynagogis et ſalutationes in foro.
Quarto ad excitandum leticiam: ſicut bonus nuncius exhilarando alium. j. Reg. xxx. Accedens ad populuʒ ſalutauit Dauid cum: victis ſcʒ Amalechitis. Thob. v. Ingreſſus angelus ſalutauit To. d. ga.
Quinto ad vela ndum fraudulantiam. Sic doloſus ſalutat ſimplicem Iudicum. xviij. Ingreſſi ſunt nuncij in domum adoleſcentis leuite et ſalutauerunt eum verbis pacificis.
Sexto ad exprimendum deriſionem: ſic iudei ſaluta-

bant chriſtum. Marc. xv. Salutabant eum dicentes: Aue rex iudeorum. Alibi. Aue rabbi.
Septimo ad placendum per adulationem. j. Macha. xv. rex Antiochus ſimoni magno ſacerdoti ⁊ genti iudeorum ſalutē. Sic vetule ſalutant diuites. Mouent ergo ad ſalutandū beniuolentia / amicitia / reuerētia / leticia / fraudulentia. Deriſio ⁊ adulatio.

Salutate Aſincretum: Phlegontiam hermem: patrobam Hermam: et qui cum eis ſunt fratres ſalutate philologum et Juliā Nereum et ſororem eius et Olimpiadem et omnes qui cum eis ſunt ſanctos.

¶ Poſuit primo exempla fidei. Secūdo exempla bone operationis. Tertio hic ponit exempla concordie et vnitatis. Ubi primo ponit in exemplum vnanimes in cognitione veritatis vnde eos vocat fratres. Secūdo vnanimes in dilectione bonitatis. Unde eos vocat ſanctos. ibi. Salutate Philologum. Dicit ergo [Salutate Aſincretum phlegontiā. Hermen. Patrobam, Hermā et qui cum eis ſunt fratres] Hos autem ſimul ſalutat quia ſimul ſciebat eos vinctos in amicitia ⁊ fide Chriſtiana. [Salutate Philologum ⁊ iuliam Nereum ⁊ ſororem eius Olimpiadē ⁊ oēs qui cū eis ſūt ſanctos] Hos oēs ſimul ſalutat quia ſimul erant vnanimes in amore charitatis. Tales enim ſunt precipue ſalutandi et venerandi qui habitant in vnum fidei ⁊ amoris.

Salutate inuicē in oſculo ſancto: ſalutant vos omnes eccleſie chriſti.

¶ Poſitis exemplis ſpecialibus in perſonis nominatis: hic ponit exempla generalia in perſonis non nominatis. Et primo in eis ipſis. Secundo in alijs. ibi. Salutant vos omnes eccleſie chriſti. Dicit ergo. [Salutate inuicem] omnes vos [in oſculo ſancto] Et bene dicit ſancto.

C Salutari oſculo quid ſit.

¶ Non oſculo adulatorio quo abſalō oſculabat populum. ij. Reg. xv. Apprehendens oſculabatur eum.
Non oſculo ſimulatorio quo Joab oſculabatur Amaſam. ij. Regum. xx. Tenuit mentum Amaſe quaſi oſculans eum.
Non oſculo nefario quo iudas oſculabat ieſuz. Mat. xxvj. Quēcunqȝ oſculatus fuero ipſe eſt te.
Non oſculo impudico quo mulier oſculabatur iuuenē irretitum. Prouer. vij. Apprehenſum deoſculat. Sed oſculo ſancto quod fit in pacis ⁊ charitatis fomentū. De quo habetur. j. Theſ. vlt. Salutate oēs fratres in oſculo ſācto. Mos eñ erat in primitiua eccleſia ꝙ recipiētes epiſtolas apoſtoli ſe mutuo ſalutabāt ⁊ oſculabantur in ſignū concordis ſuſceptionis ⁊ adimpletionis admonitionum [Salutāt vos oēs eccleſie chriſti] horum ſcȝ locoꝝ in quibus ego ſum. ij. Coꝛ. vlt. Salutant vos omnes ſancti.

Hic queritur ſuper illud Cōmendo vobis phebem. Gloſa. Phebe mulier ditiſſima per quā hāc epiſtolam forſitan miſit. Contra. Hiero. dicit ꝙ ꝑ Timotheum eam miſit. Rñſ. Timotheus iuit cū ea. Uel propter pericula viarum epiſtolam duplicauit. Item ſuper illud. Qui pro anima mea ceruices ſuas ſuppoſuerunt. Glo. Pro vita ſuſtinenda. Cōtra. Magis debet homo diligere vitam ſuam ꝙ̄ alterius. Rñſ. Magis debet homo diligere vitam ſuam ꝙ̄ vitam corporalem alterius ſed vita apoſtoli erat vita multorū ſpiritualis. Item ſuper illud: quibus non ſolum ego gratias ago: ſed ⁊ cuncte eccleſie. Glo. vnde ⁊ romani eis obedire debent. Contra. Obediētia debetur prelatis Rñſ. Debent de honeſtate: non de neceſſitate: vel debent de mādato apoſtoli. Item ſuper illud. Que multum laborauit in vobis. glo. quia diſcordiam eorū pertulit ad apoſtolū. Contra. Ergo diffamauit eos. Rñ. Non diffamauit quia denunciauit ei qui poterat ꝓdeſſe ⁊ non debebat obeſſe. Item ſuper illud. Salutate Appellem probum. glo. Quē ſalutauit: etſi nō amicus ſuus eſſet. Contra. Diligebat eum. Rñſ. Non erat amicus ſuus amicitia ſpeciali. Item ſuper illud ſalutate Perſidā que multū laborauit. Glo. Labor iſte fuit in exhortatione ⁊ miniſterio ſanctorum. Contra. j. Tim. iij. Docere mulieri non ꝑmitto. Rñſ. Loquitur hic de exhortatione priuata nō publica. Itē ſuper illud Salutate Ruſum ⁊ matrem eius Glo. matri filiū preponit pro eccleſiaſtico officio. Cōtra. Exo. xx. Honora patrem ⁊ matreȝ: ergo maior honor debetur matri ꝙ̄ filio. Rñſ. mater debet honorari a filio etiā ſublimato non tamen propter hoc ab alijs quia nō eſt mater eorum. Ipſa etiam debet honorare filium ratione prelationis. Item ſalutant vos omnes eccleſie chriſti Sed nōne in vna eccleſia poſitus hoc ſcribit: qualiter ergo dicit ꝙ omnes eccleſie ſalutant? Rñ. hoc dicit vel quia vnus ſpūs erat in paulo ⁊ in oībus eccleſijs: vel intelligit de eccleſijs aliquibus in quibus erat: vt ſit diſtributio accōmoda.

Rogo autem vos fratres: vt obſeruetis eos: qui diſſenſiones et offendicula preter doctrinam quam vos didiciſtis faciunt: et declinate ab illis.

¶ Superius propoſuit exempla ad bene operandum hic proponit exemplū ad malum vitandū: monens vitari homines ſeditioſos. Ubi primo admonet tales vitari. Secundo oſtendit rationem quare ſunt vitandi. ibi. Huiuſmodi enim chriſto domino. Tertio ad hoc faciendum optat eis gratiam dei. ibi. Gratia domini noſtri ieſu chriſti. In prima primo rogat vt corruptores fidei diſcernant. Secundo vt ab eis cognitis declinent. ibi. Et declinate ab eis. In prima primo eorum beniuolentiam captat cum dicit. Rogo autem vos fratres. Secundo attentionem ſuſcitat. ibi. Ut obſeruetis eos. Tertio maliciam quorūdā explicat. ibi. Qui diſſenſiones ⁊ offendicula. Dicit ergo [Rogo autem vos] q. predictos ſalutate ſed hos deuitate. [Rogo autem voȝ fratres] non impero Philem. Fiduciā multam habens imperandi tibi: propter charitatem magis obſecro [vt obſeruetis eos] eorum ſcȝ peruerſitatem diſcernendo ⁊ cognoſcendo [qui diſſenſiones] in fide [⁊ offendicula] in moribus [faciunt] Econtra dicit de primis credentibus ꝙ multitudinis credentiū erat cor vnum ⁊ anima vna. Ipſi dico exiſtentes [preter doctrinā] veritatis ⁊ pacis [quaȝ vos didiciſtis] a veris apoſtolis [Et declinate ab illis] eorum ſocietatem vitando: quia qui tetigerit picem inquinabitur ab ea. Eccle. xiij. ij. Joh. j. Si quis venit ad vos ⁊ hanc doctrinā non affert nolite eū recipere in domo ⁊c. Et ij. me Theſ. iiij. Nunciamus vobis vt ſubtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinate.

Huiuſmodi enim chriſto domino noſtro nō ſeruiunt: ſed ſuo ventri.

¶ Hic ponit rationes quare tales vitandi ſunt. Et primo aſſignat rationem ex parte ipſorum vitandorum. Secundo ex parte vitantium. ibi. Noſtra enim obediencia. Tertio ex parte ſui monentis. ibi. Gaudeo igitur. Quarto ex parte dei iuuantis. ibi. Deus autē pacis conteret. Ut aūt qui vitandi ſunt poſſint diſcerni notificat eos. Primo ex factis. Secūdo ex verbis. ibi Et per dulces ſermōes. In prima p̄lo notificat eoꝝ facta ex omiſſiōe boni. Scdo ex cōmiſſiōe mali. ibi. ſȝ ventri ſuo. Dicit ergo [Hmōi ei] q. declinate ab eis ⁊ debetis [Hmōi el] homines [non ſeruiunt chriſto] cui ſeruienduȝ eſt ratione bonitatis. Chriſtus enim interpretatur vnctus [dño noſtro] cui ſeruiendum eſt ratione poteſtatis. Dñs enim nomen eſt poteſtatis. [ſed] potius [ſeruiunt ſuo ventri] alijs enim adulātur: alijs detrahunt vt poſſint ventrē ſuum implere. Philip. iij. Quorum deus venter eſt.

Et per dulces ſermones: et benedictiones ſeducunt corda innocentium.

¶ Hic notificat eos ex verbis. Ubi circa taliū loque

lam notaꝛ primo modus deceptorum. Secundo actus adulatorius. ibi. Et benedictiones. Tertio ſequẽs effect9. ibi Seducunt corda. Dicit ergo. [Et per dulces ſermones] de rebus ſcꝫ quas perſuadẽt. Prouer. vij. Fauus diſtillans labia meretricis. i. hereſis. [Et benedictiones] de perſonis ſcꝫ quibus perſuadent. De quorum benedictionibus dicit dominus. Malach. ij. Maledicã benedictionib9 veſtris. [ſeducunt]. i. ſeorſum a veritate ducunt [corda innocentiuꝫ] verbis ſcꝫ compoſitis ſuas traditiones falſas ornando. Sic accipitur innocens Prouer. xiiij. Innocens credit oĩ vbo.

D Seductores tres habꝫ hõ quibet ¶ Notandum eſt hic ꝙ homo habet tres ſeductores ſcꝫ ſeipſum: mundũ ꝛ diabolum.

Seducitur ergo homo a ſeipſo tripliciter.

Primo per errorem rationalis. ſ. q̃ñ iudicat verum eſſe qđ falſum eſt vel econuerſo. j. Joh. j. Si dixerimus quoniam peccatum non ꝛc.

Secundo per imperfectionem concupiſcibilis quando: ſcilicet appetit tanquam bonum quod malum eſt. Supra. iij. Peccatum occaſione accepta per mandatum ſeduxit me ꝛc.

Tertio per p̃ſumptionẽ iraſcibilis q̃ñ preſumit aliqđ eſſe quod nihil eſt. Gal. vj. Si quis exiſtimat ſe aliqđ eſſe cum nihil ſit: ipſe ſe ſedu.

Seducitur iterum homo a mundo tripliciter p̃ mtria que ſunt in mundo: videlicet.

Primo per diuitiarum cupiditatem: in vacuo querendo plenitudinem Oſee. vij. Ephraim quaſi columba ſeducta non habẽs cor. Ephraim interpretaꝛ frugifer

Secundo per deliciarum voluptatẽ: in vitio querẽdo virtutẽ Prouer v. Quare ſeduceris fili mi ab aliena. i. a carnali concupiſcentia que alienat a deo.

Tertio per honorum vanitatem: in vano querens veritatem. Nee. j. Ego ꝛ pater meus ſeducti ſumus vanitate: nemo vos ſeducat inanibus verbis.

Seducitur iterum homo a diabolo tripliciter: ſub malo p̃tendens bonum ꝛ econuerſo.

Primo per facta bonis ſimilia. Mat. xxiiij. Uenient in nomine meo dicentes quia ego ſum chriſtus ꝛ multos ſeducent. ſ. in antichriſto fingentes xp̃m.

Secũdo per p̄miſſa fallacia. j. Ti. ij. Mulier ſeducta eſt ſcꝫ a diabolo.

Tertio per ſigna mendacia. ij. Theſ. ij. Reuelabitur ille iniquus cuius aduentus in ſignis ꝛ prodigijs mẽdacibus in omni ſeductione iniquitatis. Apoca. j. Exibit ſathanas ꝛ ſeducet gentes. Et ideo indiget homo multiplici cautela.

Ueſtra enim obediẽtia in omnem locum diuulgata eſt.

¶ Hec eſt ſecunda ratio ſumpta ex parte vitãtiũ malos: que eſt talis. Subditi vere fidei ꝛ veris apoſtolis debent declinare falſam doctrinaꝫ ꝛ pſeudo apoſtolos ſed vos eſtis tales q2 veſtra obediẽtia ꝛc. ergo ꝛc. Primo ergo cõmendat eos ab obedientia. Secũdo ab obedientie fama. ibi. In omnem locum. Dicit ergo [Ueſtra obedientia] q. ideo vos ſpecialiter moneo hos vitare. [veſtra enim] ꝛc. Uel ſic. q. ꝛ ſecure vos rogo [veſtra enim obedientia]. i. perfectio ꝛ facultas obedientie [in omnem locum diuulgata eſt] q2 eſtis in capite mundi vñ ſicut a capite eſt deriuatio ſenſus ꝛ motus in membra ita a Roma tunc in totuꝫ orbem deriuatio ſenſus ꝛ motus ſpiritualis. Supra. j. Fides veſtra annunciatur in vniuerſo mundo.

Gaudeo ergo in vobis. ſed volo vos ſapientes eſſe in bono et ſimplices in malo.

¶ Hec eſt tertia ratio ſumpta ex parte ipſius apoſtoli monentis: quia enim eos monet de hoc: debent hoc facere. Ubi primo tangit ſuam congratulatiõem. Secũdo ponit monitionẽ. Et primo de bono faciendo. ibi. Sed volo vos. Secundo de malo fugiendo. ibi. Et ſimplices i malo. Dicit ergo [Gaudeo] q. ꝛ q2 ita ẽ [Gaudeo ergo in vobis] Gaudium enim prelati eſt obedientia ſubditorum. iij. Canonica Joh. Maiorem horum non habeo gratiam q̃ꝫ vt audiam filios meos in veritate ambulare [ſed volo vos ſapientes eſſe: in bono] diſcernendo et faciendo [et ſimplices: in malo] fugiendo vt ſitis ſine aliqua plica ꝛ ſine aliqua parte mali. Matt. decimo. Eſtote prudentes ſicut ſerpentes ꝛ ſimplices ſicut columbe.

E Seruitus mala eſt multiplex ¶ Notandum eſt ſuper illud Chriſto dño non ſeruiũt ſed ventri ꝙ multiplex eſt ſeruitus mala ꝛ fugienda.

Prima legis moyſaice. Gal. iiij. Sina mons eſt in arabia qui coniunctus eſt ei qui nunc eſt hieruſalem ꝛ ſeruit cum fi. ſ.

Secunda infidelitatis et idolatrie. Supra. j. Seruierunt creature potius q̃ꝫ creatori.

Tertia voluptatis ꝛ imũdicie ſupra. vj. ſicut exhibuiſtis mẽbra veſtra ſeruire immũdicie ꝛ iniquitati ꝛc.

Quarta guloſitatis ꝛ caſtrimargie: de qua hic chriſto domino huiuſmodi chriſto non ſeruiunt ſed potius ſuo ventri.

Quinta cupiditatis et auaricie Matth. vj. Non poteſtis deo ſeruire ꝛ mammone.

Sexta vanitatis mundane. Deut. v. Ego dñs qui eduxi te de egypto de domo ſeruitutis.

Septima preſentis miſerie. Eſa. xiiij. Et erit in die illa cum requiem dederit tibi dominus a ſeruitute tua dura ꝛc.

Deus autem pacis conterat ſathanaꝫ ſub pedibus veſtris velociter.

¶ Hec eſt quarta ratio ſumpta ex parte dei iuuantis. Debemus enim obtemperare deo iuuanti nos ad vitandum errores. Ideo dicit [Deus autem pacis] author ꝛ amator: cui clamat eccleſia Da pacem domine in diebꝫ noſtris [conteret]. i. totaliter teret [ſathanã] id eſt falſos predicatores qui ſaluti veſtre aduerſanꝭ Pſ. Deus conteret dentes eorum in ore ipſorum Uel [ſathanam]. i. quemlibet ſaluti noſtre aduerſantem ſiue hominem ſiue demonem. [ſub pedibus veſtris] vt vos ſcꝫ ledere non valeat. Pſ. Super aſpidem ꝛ baſiliſcum ambulabis ꝛc. Conteret inq̃ [velociter]. i. in aduentu meo Ideo dicit Mathatias. j. Mach. ij. Hodie extollitur et cras non inuenietur. Diligendus deus Et ratione reconciliationis: quia dat pacem. Et ratione defenſionis: quia conterit ſathan. Et ratione oportunitatis: quia velociter. Ps. lviij. Ps. xc.

Gratia domini noſtri ieſu chriſti vobiſcum

¶ Admonuit ſuperius malos vitari. Poſuit rationes quare ſunt vitandi: hic tertio ad hoc faciendum optat eis gratiam dei di. [Gratia] q. Hoc autẽ vt fiat [Gratia] ꝛc. Uel deus conteret ꝛc. ꝛ interim [gr̃a dñi nr̃i ieſu chriſti] ſit ſup. [vobiſcũ] ſine qua nihil poteſtis bene facere. j. Cor. xv. Non ego ſed gratia dei mecum. Orige. Gratie eſt quicq̃d habet: qui eſt ꝛ qui non fuit accipiens ab eo qui eſt ꝛ fuit.

Salutat vos Timotheus adiutor meus: ꝛ Lucius. et Jaſõ. et Soſipater cognati mei

¶ Poſuit exemplum ad bene operandum ꝛ malum declinandum. Hic ponit exempla ad bene perſeuerandũ ſecundum glo. Et primo ponit nomina eos ſalutantiũ alienigenarum: Secundo indigenarum. ibi. Salutat vos Eraſtus. Tertio ponit formam ſalutationis ſiue modum. ibi. Gratia domini noſtri ieſu chriſti. In prima primo ponit coadiutores in doctrina. Secũdo adiutorem in ſcriptura ſcꝫ. Tertium. ibi. Saluto vos ego tertius. Tertio adiutores in ſuſtentandã vita. ibi. Salutat vos Gaius. Dicit ergo [Salutat vos] id eſt ſalutem ꝛ gratiam vobis optat. [Tim. adiutor me9] coepiſcopus. ſ. cui ſcripſit apl̃s duas epiſtolas. [Et Lucius ꝛ Jaſon] De quo Actuum. xvij. [Et ſoſipater] de quo Actuum viceſimo. [Cognati mei] vel genere: quia iudei: vel fide: quia chriſtiani. Ambroſius. Ecce tot ꝛ tanti gaudent cepto noſtro vnde perſeuerare nos docet.

Saluto vos ego Tertius: qui ſcripſi epiſtolam in domino: ſalutat vos Gaius hoſpes meus: et vniuerſa eccleſia.

¶ Saluto vos ego. Tertius] nomine non numero [qui ſcripſi epiſtolam] Iſte enim erat notari⁹ apoſtoli cui conceſſit apoſtolus eos ſub nomine ſuo ſalutare. Ego inq̃ʒ exiſtens [in domino] quia fidelis et xp̄ianus [ſalutat vos Gaius hoſpes me⁹] . Hic eſt ille gaius cui Iohannes ſcripſit tertiam canonicā ſenior gaio ꝛc. apud quem aliqñ hoſpitabatur paulus [Et etiam ſalutat vos vniuerſa eccleſia] alterius prouincie de qua gaius erat. Nam vt ait glo. cū ſupra dixerit : ſalutant oēs eccleſie xp̄i. Tantus autē vir nihil ſuperfluū poſuit. Hoc quod dicitur hic: refertur ad eccleſiā alteri⁹ prouincie alioquin ſupflueret.

Salutat vos Eraſtus arcarius ciuitatis: et Quartus frater.

¶ Hic ponit noīa indigenarū ꝛ ponit duas ſalutationes dicens [Salutat vos Eraſtus archarius].i. princeps ab archos ciuitatis athenienſiū. Vel [arcarius] ab arca quia cuſtos erat arce publice vbi ponebātur cenſus tributorum. Vel [arcarius].i. diſpenſator ciuitatis eorum ſcʒ que de repub. diſpenſabantur in ciuitate ꝛ ſalutat etiam vos ꝛ Quartus frater noīe non numero frater in fide.

Gratia domini noſtri ieſu chriſti cum omnibus vobis Amen.

Salutādi forma ſiue mod⁹. ¶ Hic poſt ſalutationes ponit formam ſiue modū ſalutandi. vbi mandatur gratie donum Utiliter quia gratia dn̄i noſtri ieſu chriſti. Generaliter quia cum oībus vobis. Infallibiliter. amen. Dicit ergo [Gratia] quaſi Iſti inq̃ʒ ſalutant vos ꝛ ſic [gratia domini ꝛc.] Vel ſic quaſi iſti ſalutant vos et ego ipſe ſubſcribo ſic. [Gratia dn̄i noſtri ieſu chriſti] ſit ſup. [cum omnib⁹ vobis] maioribus minoribus et mediocribus. [Amen] confirmatio eſt.

Ei autem qui potens eſt vos confirmare iuxta euangelium meū: et predicationem Ieſu chriſti: ſecundum reuelationem myſterij temporibus eternis taciti quod nunc patefactum eſt per ſcripturas prophetarū, ſecundū preceptū eterni dei: ad obeditionē fidei in cunctis gentibus.

¶ Tota iſta epiſtola diuiſa fuit a principio in quatuor partes. In ſalutationem. Exordium. Narrationem et concluſionem. Terminatis tribus primis partibus. Hic incipit quarta ꝛ vltima: in qua epiſtolam⁹ terminat ꝛ concludit in laude dei. Ad cuius laudem tangit tria. Primo poteſtatem ei⁹ in credentiū confirmatione. Secundo bonitatem in myſterij ſui reuelatione. ibi. ſm̄ reuelationem myſterij. Tertio ſapientie profunditatem in myſterij reuelati perfecta ꝛ ſingulari cognitione. ibi. Cogniti ſoli ſapienti deo. Quarto ex his conducit epiſtolam in diuina laude. ibi. Cui eſt honor et gloria. In prima primo innuit in deo poteſtatem ad eos confirmandam. Secundo confirmationis materiam ſiue modū. ibi. Iuxta euangeliū: vbi tangit primo euangelij miniſtrū. Secundo euangelij magiſtrū. ibi. Et predicationem ieſu chriſti. Dicit ergo. [Ei aūt qui] Hoc totum legitur tripliciter. Uno modo in litera ſequenti eſt cui: ꝛ tunc legit̄ dupliciter. Uno modo ſm̄ ꝙ hoc eſt per ieſum xp̄m determinat hoc participiū potens. Alio modo ſm̄ ꝙ determinat hoc verbū ſit ſubintellectū. Tertio modo ſm̄ ꝙ nō eſt ibi. cui. Primo modo legit̄ ſic [Ei aūt].q. ego quidem vos ſic moneo [ei aūt] ſcilʒ toti trinitati vel deo patri [qui potens eſt cōfirmare vos] in fide perfecta.j. Pe. vlti. Ipſe pficiet cōfirmabit ſolidabitq̄ʒ. Un̄ Pſ. Cō-

ps.lxvij. firma hoc deus ꝛc. Ei inq̃ʒ ſit honor ꝛ gloria. Confirmare inq̃ʒ [iuxta euangelium meum] id eſt predicationem meam [ꝛ predicationē ieſu chriſti] que duo nō diſcordant: ſed potius idem ſunt. vnde.ij. Cor. vlti. An experimentum queritis eius qui in me loquitur chriſtus. quod euangelium ꝛ predicatio eſt [ſm̄ reuelationem myſterij].i. mihi reuelatū de occulto dei myſterio ꝛ conſilio. Ephe. iij. Scd̄ʒ reuelationē notū factū eſt mihi ſacramentū. Vel quod euangeliuʒ eſt [ſm̄ reuelationem myſterij].i. reuelans ipſum myſteriū de redemptione humani generis. Myſterij dico [temporibus eternis taciti].i. ante mundi exordium in diuina diſpoſitione abſconditi ꝛ ſic accipitur tempus impropie pro duratione eternitatis. Un̄ glo. tempora eterna dicit que preceſſerunt mundi exordiū. Vel [tēporibus eternis taciti].i. a mundi exordio nondū plene manifeſti quia vt ait glo. Licet ex aliqua parte antiquis patribus cognita fuiſſent: plene tamen a nullo fuere preſcita quouſq̄ʒ ſuo tēpore per chriſtum ſunt reuelata. Myſterij dico [quod nunc patefactū eſt] per ieſum chriſtū. Ipſe enim habet clauem Dauid qui aperit ꝛ nemo claudit. Apo. iij. Et hoc [per ſcripturas prophetarum] ab ipſo xp̄o reſeratas ꝛ manifeſtatas Luc. vlti. Aperuit illis ſenſum vt intelligerent ſcripturas Patefactū inq̃ʒ [ſm̄ preceptū].i. diſpoſitionē [eterni dei] ſic accipitur eternum proprie per carentiam principij finis ꝛ mutationis. Patefactum dico [ad obeditionem fidei in cunctis gentibus] id eſt vt cūcte gentes obediant fidei credendo ꝛ bene operando.j. Timo. iij. Predicatum eſt gentibus: creditum eſt mūdo. Ecce ergo quadruplex cauſa euangelij. Efficiens chriſtus predicans. Materia myſterium quondam latens. Forma ſcripturarum patefactio. Finis gentiuʒ obeditio ſiue conuerſio.

Cogniti ſoli ſapienti deo: per ieſum xp̄m: cui honor ꝛ gloria in ſecula ſeculorū Amē.

¶ Oſtenſa dei Poteſtate: in fidelium confirmatione. Bonitate in myſterij reuelatione. Hic oſtendit Sapientia in perfecta ꝛ ſingulari myſterij cognitione. Dicit ergo. Myſterij dico [Cogniti] perfecte [ſoli deo] ꝗ ſolus eſt ſapiens per eſſentiam. Alij vero per participationem [cui] deo [per] quem id eſt [ieſum chriſtum] patefactum eſt [honor et gloria] id eſt clara fama cuʒ laude. [In ſecula] conſecutiua [ſeculorum].i. in preſenti ſeculo ꝛ in futuro. [Amen] Cōfirmatio eſt.j. Timo.j. Soli deo honor ꝛ gloria. Alio modo legitur ſic ſecundum ꝙ ly per ieſum chriſtum determinat hoc verbum ſit ei qui potens eſt ꝛc. ſit ſuple [honor et gloria] hoc [per ieſum chriſtum cui ieſu chriſto eſt honor ꝛ gloria] Tertio modo legitur ſecundum ꝙ non eſt ibi cui ſit ei qui potens eſt ꝛc. ſit honor et gloria et tunc plana eſt lectura : ſed ſecundum Auguſtinum debet ibi. apponi cui.

Hic queritur ſuper illud Sapientes in bono ꝛ ſimplices in malo. Contra. contrariorum eadem eſt diſciplina ergo ſi ſunt ſapientes in bono erunt ꝛ in malo. Reſponſio. Eadem eſt diſciplina contrariorum in cognoſcendo: non in operando. Item ſuper illud. Deus conteret ſathan. Gloſa. Primos motus ſenſualitatis. Contra. Primi motus neceſſario ſurgunt ergo non poſſunt conteri. Reſponſio. Poſſunt conteri ne procedant: non tamen omnino ne ſurgant. Item ſuper illud, et honor et gloria. Gloſa. a quo ſolo omnia bona ſunt. Contra, multa bona ſunt a creaturis. Reſponſio. A ſolo deo ſunt omnia primo et principaliter A creaturis vero ſunt aliqua bona ſecundario. Item ſuper illud Temporibus eternis. gloſa. Eterna tempora dicit que preceſſerunt mundi exordium. Contra Tempus incipit cum mundo. Reſponſio. Tempus eternum accipitur ibi Improprie pro eterna duratione. Item ſoli ſapienti deo. Contra. multi ſunt ſapientes homines. Reſponſio. Solus deus ſapiens eſt per eſſentiam ceteri participatiue. Item ibidem. Gloſa. Si dixiſſet ſoli patri non inde ſeparaſſet filium. Contra. Ergo ſimiliter ſi dicatur ſolus pater generans nō inde ſeparatur filius. Reſponſio. Non eſt ſimile : quia in ſapientia ſunt vnum: in generatione diſtinguuntur. Item ſuper illud Ieſum chriſtum. Gloſa. Potius eſt ſubſtantia filij per gignentē patrem ꝗ econuerſo. Cōtra. Subſtātia filij eſt eſſentia diuina que per nullū eſt. Rn̄ſ. Exponendum eſt ſubſtantia filij.i. filius qui eſt

ſubſtantia Et dicendū ꝙ ſubſtantia filij in ſe conſiderata nō eſt per aliquod ꝙ tñ ipſa ſit in filio: hoc eſt per ipſum.

Explicit Poſtilla ſuper epiſtolam ad Romanos.

¶ Incipit prologus Poſtillatoris ſuper epiſtolam ad Corinthios.

Enoch placuit deo et tranſlatus eſt i padiſū. vt det gētib⁹ ſapiētiā Eccl. xliiij. In verbis ppoſitis ſignificaẜ tripl'r apl'i ꝓrogatiua. ſ. in labore ꝑdicationis cuꝫ dicitur placuit. In excellentia contemplationis cum ſubditur. Et tranſlatus eſt in paradiſū In gratia reconciliationis cum additur. Ut daret gentibus ſapientiam. Et ideo conuenienter appellatur Enoch.
Enoch qd interp̃taẜ. Interpretatur enim Enoch edificās vel cum deo ambulans vel edificatio. Apoſtolus autem fuit edificās in labore predicationis: cum deo ambulans in excellētia contemplationis: ſed dedicās in gratia reconciliationis. Fuit ergo apoſtolus edificans in labore predicationis. Ab ipſo enim templi altitudo fundata eſt. i. diuerſi clericorum ordines inſtituti: ⁊ duplex edificatio. ſ. continentiū ⁊ coniugatorū ⁊ excelſi parietes. i. perfecti in vtroqꝫ gradu: ſicut dicitur de ſymeone ad literam. Eccle. l. Et ideo placuit deo: quia qui in hoc ſeruit chriſto placet deo ⁊ probatus eſt hoībus. Ro. xiiij. Item ambulauit cum deo in excellentia contemplationis qñ raptus eſt vſqꝫ ad tertium celum ⁊ vidit arcana verba: que nō licet homini loqui: vbi hauſit unde: quod poſtea effudit abunde. Ideo dicitur in propoſito verbo ꝙ tranſlatus eſt in paradiſum. Hoc aūt factum eſt vt edificaret tabernaculum in terra: ad exēplar eius quod ei monſtratum eſt in monte. Exo. xxvj. Item fuit dedicans in gratia reconciliationis: ⁊ hoc ꝓcipue in eccleſia eorum qui de gentilitate ad fidem cōuerſi fuit: qui inter ſe diuiſi erant vt dicit gloſa. Unitatem eccleſie ſcindentes ⁊ ſacramentorum virtutem et vſum ex miniſtrorū meritis iudicantes. Ideo dicit hic vt daret gentibus ſapientiam. vnde ei competit il-
Ps. xxxvi. lud. Ps̄. Os iuſti meditabitur ſapientiam: ⁊ lingua eius loquetur iudicium lex dei ⁊c.

¶ Hanc epiſtolam ſecundam in ordine poſt epiſtolam ad Romanos ſcribit Paulus apoſtolus eccleſie Corinthiorum: que erat metropolis Achaie. hi per apoſtolum conuerſi erant qui ſedit ibi per annum predicādo cum dimidio Act. xviij. Poſtmodum vero per quoſdam pſeudo prophetas. i. predicatores decepti. i. in multos errores: ⁊ ſciſmata: ac contentiones inciderant: ita ergo ſubuerſi erant ſecundum gloſaꝫ. vt ſcilicet de baptiſmo ſe iactarent. Unitatem eccleſie ſcindentes: et ſacramentorum virtutem: ⁊ vſum ex miniſtrorū meritis iudicarent. Putabant enim ſacramenta maioris eſſe vſus: ſi per bonos tractarentur. Maioris autem vel minoris eſſe vſus: ſi per magis vel minus bonos darentur: et contempto apoſtolo: de ſapientibus ſeculi ſe iactarent: quoꝝ eloquentia ⁊ terrena philoſophia delectarentur: vt ſub nomine chriſti his imbuerentur que contraria ſunt fidei. Inflati quoqꝫ erant eo ꝙ non iret ad eos apoſtolus. Fornicatorem quoqꝫ qui vxorē patris tenebat inter ſe eſſe patiebantur. Scribit igitur apoſtolus eis. Aliquando cōmonens. Aliqñ blandiens. Aliquando arguens. ij. Tim. iiij. Argue: obſecra: increpa ⁊c. Ex dictis patet que ſit huius epiſtole cauſa efficiens quia beatus Paulus qui per Enoch ſignificaẜ: que cauſa materialis: qꝛ corinthij qui per gētes intelligūtur: que cauſa finalis quia inſtructio Corinthiorum. In vnitate fidei ⁊ morum quod ſignificatur cum dicitur: vt daret gentibus ſapientiam. Ideo dicit glo. ꝙ intentio huius epiſtole eſt Corinthios ab erroribus ad veritatem ⁊ ſciſmatibus ad vnitatem reuocare ſicut etiā dicitur in prologo. Hos reuocat apoſtolus ad veram euangelicam doctrinam Cauſa formalis pꝫ in diuiſiōe ſeq̄nti illi⁹ ep'le ⁊ modo agendi.

Incipit argumentū in epiſtolam ad Corinthios.

Corinthij ſunt Achaici: ⁊ hi ſimiliter audierunt verbū veritatis.

¶ Huic epiſtole ꝑmittit gloſator prologum in quo notificat corinthios quibus ſcribit primo a regione quia Achaici ſunt. Secundo a religione: quia per apoſtolum ad veritatem cōuerſi ſūt ibi. Et hi ſimiliter ab apoſtolo. A ſubuerſione qꝛ per pſeudo predicatores poſtmodum decepti ſunt. ibi. Et ſubuerſi ſunt multifarie. A reuocatione quia ab erroribus ad veritatem: a ſciſmatibus ad vnitatem reuocati ſunt. ibi. Hos reuocat apoſtolus. Primo implicat ſtatum nature. Secundo ſtatum gratie. Tertio ſtatuꝫ culpe. Quarto ſtatum penitentie: ⁊ hoc eſt quod dicit Corinthij ſunt Achaici ſicut pariſiēſes gallici Corinthus enim eſt metropolis achaie. Achaia vero eſt quedam pars grecie: ⁊ hi ſimiliter ſicut ⁊ alij ab apoſtolo audierunt verbum veritatis.

Achaici ſūt ſubuerſi multipharie.

Et ſubuerſi ſunt multifarie a falſis apoſtolis. Quidaꝫ a philoſophie verboſa eloquētia: alij ſecta legis iudaice inducti ſunt.

¶ Hic tangit eorum ſubuerſionem. vbi Primo tangit ſubuerſionem. Secundo ſubuerſionis cauſam multiplicē. ibi. Quidam a philoſophie verboſa eloquentia.

Hos reuocat apoſtolus ad veram fidem: et euangelicam ſapientiam ſcribens eis ab epheſo per Timotheum.

¶ Hic tangit eorum reuocationem. Ubi Primo tangit cauſam quare ſcribit vt eos reuocet. Secundo locum a quo ſcribit: quia ab Epheſo. Tertio nuncium per quem ſcribit quia per Tim. diſcipulum ſuum. Et hoc eſt quod dicit.

¶ Incipit prima epiſtola Pauli ad Corinthios.

Capitulum primum.

Paulus vocatus apoſtolus ieſu chriſti per voluntatem dei et ſoſtenes frater.

¶ Preſens epiſtola quam primā ſcribit apoſtolus corinthijs tota diuiditur in partes quatuor principales. In prima ponitur ſalutatio. In ſecunda de bonis eorum gratiarum actio. ibi. Gratias ago deo meo. In tertia eoruꝫ a malis varijs reuocatio. ibi. Obſecro ergo vos fratres per nomen domini noſtri ieſu chriſti vſqꝫ ad vltimum capitulum. In quarta que eſt concluſio epiſtole ponitur ad bonum exhortatio capitulo vltimo. In prima primo tangit perſonas ſalutantes. Secundo ſalutatas. ibi. Eccleſie dei que eſt. Tertio modum ſalutationis. ibi. Gratia vobis ⁊ pax. Duplex perſona ſalutans tangitur. Primo principalis: ſcilicet Paulus. Secundo adiūcta: ſcilicet ſoſtenes Perſona vero principalis deſcribitur. Primo a nomie quia Paulus. Secundo a dignitate quia vocatus apoſtolus. Dignitas autem commendatur: ⁊ ratione officij diuini: quia apoſtolus chriſti: ⁊ ratione modi intrandi quia vocatus ſecundum voluntatem. Dicit ergo [Paulus] a paululū dict⁹ quia qui ſe humiliat exaltabitur. Preſcribit aūt nomen ſuū tanqꝫ celebre cunctis gētibus ſm glo. [Uocatus apoſtolus] ⁊ hoc vel a xp̄o. Act. ix. Uas electionis eſt mihi iſte ⁊c. vel ab hominibus antonomaſice: ſicut enim roma antonomaſice dicitur ciuitas: ſic Paulus antonomaſice apoſtolus. Et non dicit ſeruus vt in epiſtola ad romanos. qꝛ ſm Amb. Opus erat hic cōmendatione ⁊ authoritate potius ꝙ hūilitate contra ſuperbiā Corinthiorū quib⁹ vilis erat. Ap'ls inqꝫ [ieſu xp̄i] nō āti xp̄i: ⁊ hoc [ꝑ voluntatē dei] nō ꝯ ſicut pſeudo

de quibus Hierem. xxiij. Non mittebam eos et ipſi currebant [Et ſoſtenes frater] Hunc adiungit: quia pꝛo eis ſolicitus erat et de eis Apoſtolo nunciauerat ergo ſoſtenes ex nomine. Frater ex fide et amoꝛe appellatur.

Eccleſie dei que eſt coꝛinthi: ſanctificatis in chꝛiſto ieſu vocatis ſanctis.

¶ Hic deſcribuntur ſalutati. Et pꝛimo tanguntur ſalutati principaliter Coꝛinthij. Secūdo ſalutati ex adiuncto. ſ. Coꝛinthioꝛum ſuffraganei. ibi. cum oīb⁹ qui inuocant. Salutatos pꝛincipaliter commendat a tribus. A congregatione. A ſanctificatione. A vocatione. Ergo congregati ad cetum fidelium. Sanctificati ab inquinamento vitioꝛum. Uocati ad ſanctitatem virtutum. Et hoc eſt quod dicit [eccleſie] q. iſti ſcribunt [eccleſie dei] non hominum contra eos qui de baptizatis et doctoꝛibus contendebant [que] eccleſia [eſt coꝛinthi] Eccleſie dico [ſanctificatis] et mūdatis in baptiſmo ab inquinamētis vitioꝝ: ſanctificatis inq̄ [in chꝛiſto ieſu]. i. per operationem xp̄i: non hoīm pꝛincipaliter. Solus enim xp̄s baptizat. Joh. j. Hic eſt qui baptizat. ſ. Iterius [vocatis ſanctis]. i. vocatis ad ſanctitatem virtutū: et hoc ſine a pꝛedicatoꝛibus vocatione tēpoꝛali. Pꝛouer. ix. Miſit ancillas ſuas vt vocarēt ad arcē. Uel [vocatis] a deo. i. pelectis [ſāctis] ad ſanctitatē vocatione. ſ. eterna. Ro. iiij. Qui vocat ea que non ſunt tanq̄ ea que ſunt.

Cum oībus qui inuocant nomē domini noſtri ieſu xp̄i: in omni loco ipſoꝛum et noſtro

¶ Hic deſcribuntur ſalutati ſecundario quos deſcribit. Pꝛimo a fidei vnitate cum dicit: cum omnibus qui inuocant. Secundo a loci cohabitatione cum ſubdit. In omni loco. Tertio a debita ſubiectione cum addit Et noſtro. Dicit ergo [cum omnibus] quaſi illis ſcribit [cuꝫ omnibus] id eſt ⁊ omnibus ſuffraganeis coꝛinthioꝛum [qui inuocant] id eſt intus vocānt quod non poſſent niſi crederent. Ro. x. Quomodo inuocabunt in quem non crediderunt. Inuocāt inq̄ [nomē dn̄i noſtri ieſu chꝛiſti] in quo ſolo eſt ſalus. Act. Non eſt aliud nomen in quo opoꝛteat nos ſaluos fieri. Inuocant inq̄ [in omni loco ipſoꝛum]. i. qui eſt in pꝛouincia coꝛinthioꝛum [et noſtro]. i. nobis pꝛimitus cōceſſo ⁊ cōmiſſo. In hoc oſtendit q͂ non ſolum Coꝛinthij: ſed ⁊ eoꝝ vicini erant cure apoſtoli a dn̄o cōmiſſi.

Gꝛatia vobis et pax: a deo patre noſtro et domino ieſu chꝛiſto.

¶ Hic tangit modum ſalutationis. Ubi circa illud qd̄ eis optatur tangit tria. Pꝛimo quid eſt: quia gratia et pax. Secundo a quo eſt quia a deo patre. Tertio per quem eſt: quia per dominum noſtrum ieſum chꝛiſtum. Dicit ergo. [Gꝛatia vobis] ſit ſup. i. peccatoꝝ remiſſio [⁊ pax] id eſt mentis tranquillitas ⁊ ad deum reconciliatio. Et bene pꝛeponit gratiaꝫ paci: quia non eſt pax impijs. Eſa. xlix. [a deo patre noſtro] qui eſt pater vnigeniti per pꝛopꝛietatem: ſed noſter p appꝛopꝛiationem. Matth. vj. Pater noſter qui es ⁊c. a quo eſt omne bonum. Jaco. j. Omne donuꝫ optimum ⁊c. [Et domino ieſu xp̄o] per quem pater dat omnia ſicut per manum. Ps. Emitte manum tuam de alto. Hic vero inſinuatur trinitas diuina: perſona patris cum dicitur: a deo patre: perſona filij cum additur. Et domino ieſu: perſona ſpiritusſancti in donis ſuis cuꝫ dicitur: gratia ⁊ pax.

A|nim pfe|cti dicunt|ſancti pro|pter q̄tuoꝛ|rationes. ¶ Notandum vero hic q͂ perfecti viri maxime dicunt ſancti pꝛopter quatuoꝛ rationes.

Pꝛimo quia mundi per conſcientie puritatem. Job. xvij. Tenebit iuſtus viam ſuam: ⁊ mundis manibus addet foꝛtitudinem.

Secundo q2 ſine terra per terrenoꝛum abiectionē: ad Colloſ. tertio Que ſurſum ſunt querite nō que ſuper terram.

Ps. xxxij. Tertio quia firmi per perſeuerātie longanimitatem. Ps. Uerbo dn̄i celi firmati ſunt.

Quarto quia ſanguine tincti per paſſionis xp̄i imitationem. Apoc. vij. Lauerunt ſtolas ſuas in ſanguine agni ⁊c.

¶ Notandum eſt ſuper illud ſanctificatis in chꝛiſto q͂ ſeptem ſolent aſſignari rationes pꝛopter quas debemus ſanctificari: pꝛecipue nos pꝛedicatoꝛes ⁊ pꝛelati pꝛopter quod etiam in ſcriptura inuenitur ſepties dictum ſanctificamini.

Pꝛima eſt ſanctitas dn̄i cui ſeruimus. Leui. xx. Sanctificamini et eſtote ſancti q2 ego ſum ſanctus dn̄s deus veſter. Sed heu q2 periit ſanctus de terra: ⁊ rect⁹ in hoībus non eſt. Mich. vij.

Secunda eſt ſanctitas patrum quos adoptamus. ij. Paral. xxix. Sanctificamini et mundate domuꝫ domini dei patrum veſtroꝛum. Rom. xj. Si radix ſancta et rami. Sed heu quia clamat. Ps. Saluum me fac domine quoniam defecit ſanctus qm̄ diminute ſunt ve. ſcꝫ a pꝛioꝛi ſtatu. j. Reg. viij. Ecce tu ſeniuiſti ⁊ filij tui non am. in vi. Ps. xj.

Tertia eſt ſanctitas ſanctoꝝ ⁊ hoīm ⁊ angeloꝛum qd̄ habemus. j. Reg. xvj. Sanctificamini ⁊ venite mecū vt immolem. Ps. Cum ſancto ſanctus eris. Sed heu ⁊c. Eſa. vlti. Sanctificabantur ⁊ mundos ſe reputabant. ſ. inter alios ⁊ moꝛtis poſt ianuā intrinſecus comedebant car. ſu. Ps. xvij.

Quarta eſt ſanctitas ſcripture quam docemus. j. Paral. xv. Uos qui eſtis pꝛincipes a familiarum leuiticarum ſanctificamini. Rom. xv. In gentibus ſanctificans euangelium dei. Gloſa. Sanctum oſtendens bona operatione. Sed heu Matth. xxiij. dicitur. Dicunt enim ⁊ non faciunt. Ideo Ezech. xxviij. Secundum multitudinem iniquitatū tuarum polluiſti ſanctificationem. i. ſanctū ſermonē.

Quinta eſt ſanctitas coꝛpoꝛis cui communicamus. Num. xj. Sāctificamini cras comedetis carnes Ideo dicit Dauid. j. Regū. xxj. Continuimus nos ab heri ⁊ nudiuſtertius et ſunt vaſa pueroꝛum facta. Sed heu quia multi dant panem filioꝛum ſanctū canibus quod pꝛohibetur. Mat. vij.

Sexta eſt ſanctitas iudicis quem expectamus. Joſue. vij. Sanctificamini in diem craſtinaꝫ hoc enim dicit dominus deus iſrael: anathema in medio tui iſrael eſt. Ideo. j. Theſ. v. Deus pacis ſanctificet vos per omnia vt integer ⁊c. ſed heu quia viri mali non cogitant iudicium. Pꝛouerbioꝛum. xxviij. Daniel. xiij. Euerterunt ſenſum ſuum et decli. o. ſcilicet vt non vi. ce. nec re. iuſti.

Septima eſt ſanctitas ciuitatis quam deſideramus Joſue. iij. Sanctificamini cras enim faciet dominus inter vos mirabilia. Eccle. xxiiij. In ciuitate ſanctificata ſimiliter. Sed heu quia dicunt multi illud Num. xxij. Poſſideant filij iſrael hereditatem ſuam nihil q̄rimus trans ioꝛdanem.

Gꝛatias ago deo meo ſemper pꝛo vobis.

¶ Hec eſt ſecunda pars pꝛincipalis huius epiſtole in qua poſt ſalutationem ponit gratiarūactionem. Ubi tangit quatuoꝛ. Pꝛimo donoꝛum vniuerſoꝛuꝫ a deo factam eis collationem. Secundo collatoꝛum ſufficientiam ⁊ perfectionē. ibi. Sicut teſtimoniū chꝛiſti. Tertio collationis confirmationē. ibi. Qui ⁊ confirmabit vos. Quarto confirmationis certitudinē. ibi. Fidelis deus. Circa pꝛimū quatuoꝛ implicat cauſas actionis gratiarum. ſ. efficientem. ibi. Gꝛatias ago. Foꝛmalem ibi. Semper. Finalem. ibi. Pꝛo vobis materialem. ibi In gratia dei. Dicit ergo [Gꝛatias ago] non dico ſolū ſed [ago] Glo. Coꝛde oꝛe et opere. Hic eſt mos apoſtoli quia fere vbiq; incipit a gratiarumactione: ⁊ hic. Et Rom. j. [deo meo] qui ſecundū Aug. Deus eſt omnium poteſtate qua creat omnia: ſed illoꝛum pꝛopꝛie dicitur deus qui illum poſſident. Exo. iij. Ego ſum deus abꝛaham [ſemper]. ſ. hoꝛis determinatis ⁊ ſit diſtributio accommoda. Ago inquam [pꝛo vobis] non pꝛo ſua pꝛeſumpta iuſtitia ſicut ille phariſeus. Luce. decimooctauo. Gꝛatias ago tibi deus quia non ſum ſicut cete. ⁊c.

In gratia dei que data eſt vobis in chriſto ieſu: quia in omnibus diuites facti eſtis in illo: in omni verbo ⁊ in omni ſcientia.

¶ Hic tangit cauſam materialem gratiarum actionis Ubi tangit primo beneficium gratie in generali. Secundo ſpecificat in particulari. ibi. Quia in omnibus diuites. Ubi tangit donum eloquentie. ibi. In omni verbo. Donum intelligentie. ibi. In omni ſcientia. Abundantiam in vtroqꝫ. ibi. Diuites facti eſtis. Dicit ergo [In gratia] quaſi gratias ago pro vobis ⁊ hoc [in gratia dei] id eſt in conſideratione grãtie dei: non in gratia ſeculi carnali de qua Prouer. vlt. Fallax gratia et vana eſt pul. [ſiue data eſt vobis in chriſto ieſu] id eſt per chriſtum ieſum non veſtris meritis reddita. Johan. j. Gratia ⁊ veritas per ieſum chriſtum facta eſt que multiplex eſt [quia in omnibus] donis: ſcilicet ſpiritualibꝰ [diuites facti eſtis in illo] id eſt in chriſto qui ideo egenus factus eſt vt illius inopia ditaremur. ij. Cor. viij. Diuites inquam [in omni verbo] id eſt in omni genere linguarum q̃tum ad perfectos qui leis erant. Uel [in omni verbo]. i. in omni modo predicandi. ſ. maioribus minoribus ⁊ mediocribus [⁊ in omni ſcientia]. i. in omni ſcripturarum intellectu. ſ. hiſtorico / morali / allegorico / et anagogico. Eſa. xxxiij. Diuitie ſalutis ſapientia ⁊ ſcientia.

B ¶ Notandum ſuper illud. diuites facti eſtis ꝙ quattuor ſunt genera diuitiarum.

Diuitiarū quatuor ſunt gña. Prime carnales de quibus in Pſ. Diuitie ſi afflu.

Secunde ſpirituales de quibus. Eſa. xxxiij. Diuitie ſalutis ſapientia ⁊ ſcientia.

Ps. cxj. Tertie celeſtes de quibus Prouer. viij. Mecum ſunt diuitie et gloria Pſ. Gloria ⁊ diuitie.

Quarte ſuperceleſtes de quibus Ro. xj. O altitudo diuitiarum ſapientie ⁊ ſcientie dei.

Sicut teſtimonium chriſti confirmatum eſt in vobis: ita vt nihil vobis deſit in vlla gratia expectantibus reuelationem domini noſtri ieſu chriſti.

¶ Hic tangit donorum collatã ſufficientiam ⁊ perfectionem. Ubi tangit in donis habitis tria: perſeuerantiam / ſufficientiam / ⁊ efficientiam. Perſeuerantiã in confirmatione. ibi. Sicut teſtimonio ⁊c. Sufficientiã: in perfectione gratie. ibi. Ita vt vobis nihil deſit. Efficientiam in expectatione glorie. ibi. Expectantibus. Talis enim poteſt expectare gloriam qui ⁊ firmus et perfectus in gratia eſt. Dicit ergo [Sicut teſtimoniū] q. diuites facti eſtis i iſtis ⁊ habita tenetis [ſicut teſtimoniū xp̄i]. i. teſtimonium nr̃m de chriſto [confirmatū eſt in vobis. i. a me corroboratum verbis. ſ. prophetarum. Uel [confirmatum]. i. a vobis firmiter retentum. Confirmatū inq̃ [ita vt nihil vobis] Loquitur de ſanctis ſpecialiter [Deſit in vlla gratia] ad ſalutem neceſſaria. Hec eſt perfectio ſufficientie quia perfectum eſt cui nihil deeſt. Math. v. Eſtote ꝑfecti ⁊c. Uobis dico [expectantibus] deſiderio ⁊ amore. Luc. xij. Uos ſimiles hominibus expectantibus ⁊c. Reuelationē domini noſtri ieſu xp̄i. i. eius viſionē ⁊ agnitionem apertam que viſio eſt vita eterna. Joh. xvij. Hec eſt vita eterna vt cognoſcant te deū ⁊c. Felix qui expectat per ſpem cui reuelatur per ſpeciē. Dñs noſter q̃tum ad diuinitatem Jeſus xp̄s q̃tum ad humanitatem vt ſic reficiatur vterqꝫ oculus: ſcꝫ et mentis in diuinitate et carnis in humanitate. Uel [reuelationē domini noſtri ieſu xp̄i]. i. eius in iudicio manifeſtationē Abachuch. ij. Apparebit in finem ⁊ non mentietur.

Qui et cōfirmabit vos vſqꝫ in finē ſine crimine in die aduẽtus domini noſtri ieſu xp̄i

¶ Tetigit donorum a deo factam collationem: collatorum perfectionem. Hic tangit collatorum confirmationem. Dicens [qui] dominus noſter [confirmabit] in bono. ſ. collatis [vos] ſingulos. Uel [vos]. i. totã eccleſiam ⁊ hoc [vſqꝫ in finem] cuiuſlibet. i. vſqꝫ ad mortem. j. Pet. vlt. Ipſe perficiet confirmabit ſolidabitqꝫ Uel [vſqꝫ in finē] generalē ſeculi. Math. xxviij. Ecce vobiſcū ſum vſqꝫ ad cōſummationē ſeculi. Confirmabit inq̃ ita vt ſitis [ſine crimine] Nō dicit ſine peccato qm̄ ſi dixerimus qꝛ peccatū non habemus ⁊c. Sꝫ [ſine crimine]. i. ſine graui ⁊ mortali peccato. Crimē enim eſt pctm̄ accuſatiōe ⁊ dãnatiōe digniſſimū. Uos dico tendentes [in diē aduẽtus dñi noſtri ieſu xp̄i]. i. in diē iudicii qui dꝛ dies qꝛ tūc manifeſte veniet. Apo. j. Ecce veniet cum nubibus ⁊ videbit eū oı̄s oculus. Primus aduentus fuit de nocte. Sap. xviij. Dum medium ſilentiū tenerent oı̄a ⁊c. Oı̄a alliciunt ad amandum deum quia ab ipſo ⁊ vite ſanctitas qđ notaꝛ. ibi. Sine crimie. Sanctitatis firmitas: quod notatur. ibi Confirmabit. Firmitatis perpetuitas quod notaꝛ. ibi Uſqꝫ in finem: perpetuitatis vtilitas quod notaꝛ. ibi. In diem aduentus qñ. ſ. remunerabuntur qui ꝑſeuerauerit vſqꝫ in finem ſaluus erit. Mar. vj.

Fidelis deus per quē vocati eſtis in ſocietatem filii eius domini noſtri ieſu chriſti.

¶ Tetigit primo donorum collationem. Secundo collatorum ſufficientiam. Tertio collationis confirmationem. Hic quarto ſubdit confirmationis certitudinē vbi commendat deum. Cōmendat Certitudinaliter quia fidelis eſt. Curialiter quia vocat. Utiliter quia in ſocietatem filij. Omnia commendabilia: ⁊ fidelitas dantis: et modus dandi: ⁊ vtilitas doni. Et hoc eſt qđ dicit Fidelis: quaſi Et vere confirmabit vos. [Fidelis] enim [deus]. i. in promiſſis verax. Pſ. Fidelis dominus in omnibus verbis. ſ. [per quem vocati eſtis] cum eſſetis ab eo auerſi. Uocati inquã [in ſocietatē] gratie ⁊ glorie [filij eius] non ſolum in ſeruiturē ſed in ſocietatem: non ſolum in ſocietatem angelorum vel patriarcharum: ſed filij dei ieſu chriſti domini noſtri]. j. Joh. j. Et ſocietas noſtra ſit cum deo patre ⁊ domino noſtro ieſu chriſto. Felix ſocietas in qua habemus ſalutem: quia ibi ieſus. i. ſaluator Suauitatem: quia ibi xp̄s. i. vnctus. Securitatē quia noſter. Ps. cxliiij.

Obſecro autem vos fratres per nomen domini noſtri ieſu chriſti.

¶ Terminata prima parte epiſtole in qua ponitur ſalutatio ⁊ etiã ſecunda in qua ponitur de bonis eorū gratiarūactio. Hic icipit tertia in qua ponitur eorꝫ a malis reuocatio: vbi Primo reuocat eos ab erroribus circa ea que a deo ꝑ hominem facta ſunt in ipſis vſqꝫ ad capitulum quintū. Secūdo circa ea que fiunt ab ipſis a capitulo quinto vſqꝫ ad duodecimū. Tertio circa ea q̃ fienda ſunt a deo immediate in ipſis a capitu. xij. vſqꝫ ad. xvj. In prima parte primo reuocat eos ab errore circa baptiſmū qui eſt collatiuus ſalutis. Secūdo circa euangelium qđ eſt ꝓmotiuum ſalutis. ibi. Nō in ſapientia verbi vt non euacueꝛ crux xp̄i. In prima primo monet eos ad fidei ⁊ charitatis vnitatem. Secundo oſtendit monitionis neceſſitatē. ſ. eorꝫ errorem. ibi Significatum eſt enim mihi. Tertio ponit erroris deſtructionem. ibi. Diuiſus eſt xp̄s In prima primo exprimit ſuam affectionem. Secundo explicat rem affectatam. ſ. eorum vnitatem in fide ⁊ charitatẽ. ibi. Ut idipſum dicatis. Affectum vero ſuum exprimit tripliciter. ſ. humilitate obſecrationis cum dicit. Obſecro. Amore fraternitatis cum ſubdit: fratres. Uirtute adiurationis: cum addit: per nomē dñi. Dicit ergo. [Obſecro] q. Ita pro bonis gratias ago [obſecro aūt vos] alios o [fratres] Non dicit impero Ad Philem. Fiduciam multam habens imperandi tibi: propter charitatem magis obſecro. Obſecro inq̃ [per nomen dñi noſtri ieſu xp̄i]. i. ſi vultis eius eſſe ꝑticipes. ſ. participes ſalutis. Jeſus enim interpretatur ſalus. Actuum Jeſus ſalꝰ interꝑtatur. iiij. Nō eſt aliud nomen ſub celo in quo oporteat nos ſaluos fieri.

Ut idipſum dicatis oēs: et non ſint in vobis ſciſmata: ſitis autem perfecti in eodem ſenſu: et in eadem ſcientia.

¶ Hic explicat rem affectatam: ſcʒ eorum vnitatem. Ubi implicat quadruplicem differentiam vnitatis: ſcilicet in ſermone. ibi. Ut idipſum dicatis. In opere. ibi Et non ſint in vobis. In affectu. ibi. Sitis perfecti in eodem ſenſu. In aſpectu. ibi. In eadem ſcientia. Prima duo pertinent ad actum exterioꝛem. Alia ad interioꝛem. Dicit ergo. Ita obſecro [vt] ſcilicet [idipſuʒ] quod predicti bonu quo ad fidem [dicatis omnes] dictione exterioꝛi vocis: et etiam interioꝛi cordis. Ro. xv. Unanimes vno oꝛe honoꝛificetis deum. [Et non ſint in vobis ſciſmata] id eſt diuiſiones. Ad Ephe. iiij. Solliciti ſeruare fidem ſpiritus ⁊c. quo ad opera charitatis: non enim eſt ſcindenda tunica domini. Joh. xix. Non ſcindamus eam. [Sitis autem perfecti] perfectione ſufficientie [in eodem ſenſu]. i. in eadem voluntate cum predictis. Act. iiij. Multitudinis credentiū erat coꝛ vnum ⁊ anima vna [⁊ in eadē ſcientia]. i. intelligentia. Ro. xij. Idipſum ſentientes. Et. ij. Coꝛ. vi. Idem ſapite.

Hic queritur ſuper illud Paulus vocatus

⁊c. Glo. Putabant ſacramenta maioris vſus ſi per bonos tractarentur. Uidetur ꝙ ita ſit quia ſpūſſanctus dabatur per impoſitionem manuum apoſtoloꝛum nō alioꝛuʒ. Act. viij. Rñ. Hoc non erat ratione meriti eorum: ſed potius ratione officij: quia epiſcopi erāt: ⁊ ratione ſtatus eccleſie primitiue in quo viſibiliter dabatur ſpūſſanctus. Item ibidem glo. Foꝛnicatorē quoqʒ qui vxoꝛem patris tenebat inter ſe eſſe ferebant. Uidetur ꝙ non male facerent: quia mali tolerandi ſunt a bonis. Rñ. Mali occulti tolerandi ſunt. Mali vero aperti ab his qui poſſunt corrigere corrigendi. Item ſuper illud Uocatis ſanctis. Glo. Hoc ideo dicit vt oſtēdatur nihil boni eſſe ex homine ſed totum ex deo. Cōtra. Math. xij. Bonus homo de bono theſauro coꝛdis ſui pꝛofert bona. Reſpon. Totum ex deo pꝛimo ⁊ pꝛincipaliter. Item ſuper illud Qui inuocant nomen

De⁹ vult coli ⁊ dili gi gratis.

domini. gloſa. Gratis ſe vult deus coli ⁊ diligi. Contra. ergo qui diligit deum pꝛopter beneficia ſua peccat. Reſponſio. Non debet diligi pꝛincipaliter pꝛopter bñficia: ſed acceſſoꝛie poteſt. Item ſuper illud. A deo patre noſtro ⁊ domino ieſu. Contra. Indiuiſa ſunt opera trinitatis: ergo debuit addere: ⁊ ſpiritu ſancto. Reſpon. Spūſſanctus intelligitur in donis ſuis vel in patre ⁊ filio quoꝛum eſt nexus. Item cum dicitur a deo patre: ly patre aut ſtat pꝛo eſſentia ⁊ ſic male additur et domino ieſu: quia eſſentia non copulatur perſone cū non faciat numerum cum illa: aut ſtat ꝓ perſona et ſic male additur noſtro. Tota enim trinitas eſt pater noſter. Rñſ. Eſſentialiter ſumitur: ⁊ ſumitur ꝓ tota trinitate que eſt pater noſter ꝑ creationem: q̄ꝛ tamen auctoꝛitas petes patrē eſt ſupponit ꝓ perſona patris et ſic poteſt copulatio intercipi. Item. Ut nihil vobis deſit in vlla gratia. Contra. In ſolo chꝛiſto fuit vniuerſaliter omnis gratia. Rñſ. Hic loquitur de gratia ad ſalutem neceſſaria: non de quacunqʒ. Item ſuper illud. Expectantibus reuelationem. gloſa. Cum deſiderio. Contra. Amos. v. Ue deſiderantibus diem aduentus domini. Rñſ. Deſiderare ex pꝛeſumptione meritoꝛū ſuoꝛum malum eſt: ſed ex ſpe diuine miſericoꝛdie non eſt malum. Item ſuper illud. Per quem vocati eſtis. Glo. Qui auerſos vocauit facilius iam conuerſos confirmabit. Contra. Deo nihil eſt difficile: nec magis et minus facile. Rñ. Facilitas maioꝛ non refertur ad agentem: ſed ad materiam ſʒm ſe conſideratā. Juſtus enim non habet contrarietatē ad confirmationem: ſed impius habet ad iuſtificationem vñ ex parte materie facilius eſt confirmari q̄ʒ iuſtificari.

Significatum eſt enim mihi de vobis fratres mei: ab his qui ſunt Cloes quia contentiones ſint inter vos.

¶ Superius monuit eos ad fidei ⁊ charitatis vnitatē. Hic oſtendit monendi neceſſitatem. ſ. eoꝛum erroꝛem qui contendebant de pꝛeeminentia baptiſtarum. Ubi pꝛimo pꝛoponit ꝙ inter eos eſt diſſenſio. Secundo oſtendit de quo eſt diſſenſio. ibi. Hoc autem dico ꝙ vnuſquiſqʒ veſtrum dicit. Ad oſtendendum diſſenſionē eoꝛum loquitur cum eis Pꝛimo amicabiliter. Secundo certitudinaliter. ibi. Ab his qui ſunt Cloes. Tertio vtiliter q̄ꝛ contētiones. Dicit ergo [Significatum] q. Ita moneo vt ſitis in eodē ſēſu ⁊c. Hoc aūt dico ideo quia [ſignificatum eſt enim mihi de vobis] per literas o [fratres mei] licet errantes vocat eos fratres vt charitatis verbis attrahat ⁊ reuocet ad veritatē. Eccle. vj. Uerbū dulce multiplicat amicos. Significatū inq̄ʒ [ab his qui ſunt Cloes]. i. in illo loco: vel [qui ſunt Cloes]. i. illius matrone que ſic appellabat q̄ꝛ contētiones ſunt inter vos de diſciplina dñica quod eſt contra conſuetudinem ſanctoꝛum. Infra. xij. Si quis videtur eſſe inter vos contentioſus nos talem conſuetu. non habemus: quod eſt contra ſtabilimentum bonoꝛū operū: quia vbi zelus ⁊ contētio: ibi inconſtantia ⁊c. Jac. iij. quod eſt contra meritū gloꝛie beatoꝝ. Ro. ij. His autem qui ſunt ex cōtentiōe qui non adq̄eſcūt veritati: credūt aūt iniq̄tati ira ⁊ idignatio ⁊ tribulatio.

Hoc autem dico vobis quod vnuſquiſqʒ veſtrum dicit. Ego quidē ſum Pauli: Ego autē Apollō: Ego vero Cephe: Ego aūt xp̄i.

¶ Hic oſtendit de quo erat inter eos diſſenſio: quia de melioꝛibus baptiſtis. Aſcribebant enī virtuteʒ baptiſmi baptiſtis. Et vnde tangit hic quatuoꝛ ꝑſonas ſʒm ꝙ aliqui eoꝛum in aliquo gloꝛiabantur dicens: hoc autem dico quod nec ſolum ſcio: q̄ꝛ diſſenſiones ſunt īter vos: ſed etiā ſcio verba que dicitis [Hoc autē dico q̄ꝺ vnuſquiſqʒ veſtrum dicit] alius. ſ. dicit [ego quidē ſuʒ Pauli] diſcipulus. ſ. vel filius: quia ab eo baptizatus [ego autem] dicit alius [ſum Apollo] quia fuit eoꝛum epiſcopus conſtitutus. de quo Act. xix. [ego autem] dicit alius [ſum Cephe]. i. petri. Jo. j. Tu vocaberis cephas [ego autem] dicit alius [ſum chꝛiſti] quia baptiſmo chꝛiſti baptizatus. Hi ſoli bene dicebant. Et ſciendum ꝙ ſicut dicit Amb. ſub nomine ſuo ⁊ bonoꝛum apoſtoloꝛum notat pſeudo ne ſi eos nominaret videretur eis inuidere: vnde oſtendebat ꝙ ſi in nomine iſtoꝛum bonoꝛum non eſt gloꝛiandum: multo minus illoꝛum.

Diuiſus eſt chꝛiſtus.

¶ Hic ſubdit erroꝛis deſtructionē: contendebant enim de pꝛeeminentia baptiſtarum ad quod remouendum pꝛimo oſtendit ꝙ nullus ſiue ipſe ſiue alius homo baptizat interius. Secundo etiam ꝙ ipſe paucos baptizauit exterius. ibi. Gratias ago deo meo. In pꝛima parte ꝙ nullus nec ipſe nec alius baptizet interius: pꝛobat tripliciter. Pꝛimo a cauſa efficiente. Secundo a cauſa meritoꝛia. ibi. Nunquid Paulus crucifix⁹. Tertio a cauſa foꝛmali. ibi. Aut in nomine Pauli. Pꝛima ratio talis eſt. Solus chꝛiſtus eſt datoꝛ gratiarum: ſʒ ſʒm vos diuerſi ſunt datoꝛes gratie baptiſmalis: ergo ſʒm vos diuiſus eſt chꝛiſtus: quod falſum eſt. Et hoc eſt quod dicit ergo [diuiſus eſt chꝛiſtus] Hoc poteſt exponi tripliciter ſecundum gloſam. Pꝛimo ſic quaſi ita dicit vnus ego ſum Pauli. Alius ego ſum Cephe ⁊c. et ſic ſecundum vos [diuiſus eſt chꝛiſtus] quia ſecundum vos multi datoꝛes gratiarum et ita multi chꝛiſti et ita plura oſtia ⁊ plura fundamenta quod falſum eſt: quia fundamentum aliud nemo poteſt ponere ⁊c. Infra. iij. Secundo modo ſic [diuiſus eſt chꝛiſtus] quia ſecundum vos diuerſimode operatur per diuerſos baptiſtas quia diſcernitis inter baptiſtas ⁊ bonitatem baptiſmatū: quaſi ſunt diuerſa baptiſmata et ita diuiditis chꝛiſtuʒ. Ephe. iiij. Unus dominus: vna fides vnum baptiſma. Tertio modo ſic [diuiſus eſt chꝛiſt⁹] a vobis ꝓpter peccata veſtra quia talia dicitis. Eſa. lix. Iniq̄tates vr̄e diuiſerūt inter vos ⁊ deū veſtꝝ ⁊c.

Nūquid Paulus crucifixus eſt pꝛo vobis.

¶ Ecce ſecunda ratio talis. Uirtus baptiſmi eſt a virtute paſſionis illius qui crucifixus eſt pꝛo nobis: ſed hic eſt chꝛiſtus nō alius: ergo virt⁹ baptiſmi eſt ſolius

chriſti: nõ Petri vel Pauli. Et hoc eſt qđ dicit. Ita dicitis. Ego ſum Pauli ⁊c. ſed male [nunquid cñ] Paulus crucifixus eſt pro vobis] vt ſit vobis author ſalutis. Similiter: nũqđ Apollo aut Cephas? q.d. nõ: ſed ſolus chriſtus. Eſa. lxiij. Torcular calcaui ſolus.

Aut in nomine Pauli baptizati eſtis?

¶ Ecce tertia ratio talis. Illius eſt baptiſmus in cuiꝰ nomine vel virtute datur: ſed ſolũ in noĩe xp̃i vel trinitatis datur baptiſmus: ergo ſolius xp̃i eſt: non Pauli vel Petri. Et hoc eſt quod dicit [aut] nunquid [in noĩe Pauli]. i. in inuocatione noĩs Pauli [baptizati eſtis] q.d. non: ſed in nomine trinitatis. Mat. vlti. Baptizãtes eos in nomine patris et filij et ſpiritſancti. Uel in nomine chriſti: ſic etiam baptizabant in primitiua eccleſia. Actu. xix. Iuſſit eos baptizari in nomine domini ieſu chriſti.

Gratias ago deo meo ꝙ neminem veſtrum baptizaui: niſi Criſpum ⁊ Gaium: ne quis dicat: in nomine meo baptizati ſitis. Baptizaui autem ⁊ Stephane domum.

¶ Hic oſtendit ꝙ paucos etiam baptizauit exterius. vbi primo exprimit quoſdam quos baptizauit. Scđo dicit ꝙ nullũ de contentioſis ſe baptizaſſe recolit. ibi. Ceterum neſcio ſiquẽ aliũ. Tertio ſubdit rationẽ quare tam paucos baptizauit. ibi. Non enĩ miſit me xp̃s. In prima primo exprimit quaſdã pſonas maiores. ſ. Criſpum et Gaium. Secũdo quaſdã minores. ſ. Stephane domum. In prima primo de paucitate baptizatorum a ſe reddit gratiarumactionem. Secundo preuenit dubitationẽ. ibi. Nequis dicat. Dicit ergo [Gratias] q. Et quia de baptiſtis contenditis ⁊ gloriamini [gratias ago deo meo ꝙ neminẽ veſtrũ] contendẽtiũ. ſ. [baptizaui niſi] non ponitur exceptiue imo ponitur pro ſe: ſed [Criſpum] baptizaui qui erat princeps ſynagoge: de quo Act. xviij. Criſpus archiſynagogꝰ credidit domino [et Gaium] cui forte Iohannes ſcripſit epiſtolam tertiam Iſti autem de contentione nõ erãt [Nequis] q. Ideo gratias ago: non quia baptizare ſit malum: ſed [nequis dicat ꝙ in nomine meo]. i. in vocatione nomis mei [baptizati ſitis] de quo magis gloriaremini: hanc autem poteſtatẽ vt ait Aug. potuit deus dare homini vt ſcz in noĩe eius daretur baptiſmus ſicut in nomine chriſti: vel in nomine trinitatis: ſed noluit ne ſpes in homine poneretur [Baptizaui autẽ] q. Nec ſolum illos duos baptizaui: ſed etiam baptizaui [et domum]. i. familiam [Stephane] illius matrone que non eſt de hac contentione.

C Baptizãdi potẽtia eſt multiplex.

¶ Notandum ꝙ multiplex eſt potentia baptizandi. Prima eſt authoritatis: quam deus nulli dare potuit de qua. Ioh. j. vbi loquitur de chriſto. Hic eſt qui baptizat in ſpũſancto.

Secunda ſubauthoritatis ſiue cooperationis quã vt dicit gloſator dare potuit homini ſed noluit: ſecundũ alios non potuit quia poteſtas creandi ſcilicet gratiã in ea implicatur.

Tertia inuocationis: vt in nomine Petri vel Pauli baptiſmus fieret quaz dare potuit: ſed noluit ne ſpes poneretur in homine: de qua dicitur hic: aut in nomine pauli baptizati eſtis.

Quarta excellentie vt vnus alio excellentius baptizaret: hanc ſimiliter dare potuit ſed noluit. De hac contendebant vnde hic dicitur nequis dicat ꝙ in nomine pauli ⁊c.

Quinta miniſterij exterioris. Hãc dare potuit ⁊ dedit Math. vltimo. Baptizate eos in nomĩe patris ⁊ filij et ſpiritusſancti.

Sexta inſtitutionis. Hanc ſolo chriſto dedit ſed tamẽ eccleſie dare potuit. Inſtituit enĩ chriſtus baptiſma materialiter qñ baptizatus aſcendit de aqua Mat. iij ſed formaliter. Mat. vlt.

Septimo pparationis. Hanc Iohanni baptiſte dedit Ioh. j. Propterea ego veni in aqua baptizans.

Ceterum neſcio ſiquem alium veſtrum baptizauerim. Non enim me miſit chriſtus baptizare: ſed euangelizare.

¶ Hic dicit ꝙ nullum de contentioſis ſe baptizaſſe recolit dicens. [Ceterum] quaſi certus ſuz: ꝙ iſtos baptizaui [ceterum neſcio ſiquem alium veſtrum] qui ſit de contentioſis [baptizauerim] Et ſubdit rationẽ quare tam paucos baptizauerit. [Non enim miſit me chriſtus baptizare] quod a minoribus fieri põt ⁊ hoc ne pdicatio retardaretur [ſed euangelizare] qđ ſolũ a maioribus fieri poteſt.

Non in ſapientia verbi: vt non euacuetur crux chriſti.

Superius reuocauit eos ab errore circa baptiſmum. Hic reuocat eos ab errore circa euangelium. Errabant enim quia propter ſimplicitatem verborũ et predicationem apoſtoli ⁊ predicatorem cõtennebãt. Ubi oſtendit primo ꝙ non debent contẽnere ſimplicẽ predicationem vſq3 ad capitulũ quartum. Secundo ꝙ nec ſimplicem predicatorem ca. iiij. Qꝙ aũt non debeant contennere ſimplicẽ predicationẽ oſtendit tribus rationibus. Prima ſumitur ex parte mittentis. ſ. dei capitulo iſto. Secunda ex parte pdicantis. ſ. apoſtoli capitulo. ij. Tertia ex parte audiẽtis. ſ. eorum capit. iij. In prima parte primo oſtendit ꝙ deus eum ad pdicãdum ſimpliciter ſine ſapiẽtia mundana miſit. Secundo ꝙ potius in ſuis pdicatoribus mundi ſapientiã reprobauit. ibi. Ubi ſapiens vbi ſcriba. Tertio per exẽplum in ſeipſis hoc oſtendit. ibi. Uidete enĩ vocationẽ veſtrã. In prima parte primo modũ ⁊ cauſam huiꝰ miſſionis aſſignat. Scđo cauſam manifeſtat. ibi. Uerbum enĩ crucis. Tertio vtrũq3 per authoritatẽ confirmat. ibi. Scriptũ eſt enim. In prima primo aſſignat modũ miſſionis. Scđo cauſaz. ibi. vt non euacuetur.

Dicit ergo [Non in ſapientia] q. Ita me miſit deꝰ euangelizare ⁊ hoc [non in ſapientia verbi] impliciter Primo modo ſic [nõ in ſapiẽtia verbi]. i. nõ in ſapientia philoſophica ⁊ mundana. i. verbalis. Cõpata enĩ ad ſapientiã diuinã nõ alis eſt tñ nõ realis vñ per ſiliquas porcoꝝ ſonoras itelligit. Lu. xv. Scđo modo ſic [non in ſapiẽtia verbi]. i. non in philoſophia verboſa que facit hoĩes verboſos. vñ philoſophi cõpantur ranis ſm glo. Exo. viij. Prouer. xiiij. Ubi plurima verba ibi frequẽter egeſtas. Tertio mõ ſic. [Nõ in ſapientia verbi]. i. ſcientia q̃ eſt inornata verboꝝ ⁊ hoc [vt non euacuet crux xp̃i]. i. crucis veritas quã negãt philoſophi dum deus mori poſſe a philoſophis negat. vel [vt nõ euacuet crux xp̃i]. i. crucis vtilitas dũ a philoſophis ſalus poſſe eſſe ſine cruce arguit dicunt enĩ ꝙ homo per liberũ arbitriũ ſine virtute paſſionis põt ſaluari: ⁊ ſi ſic eſſet: fruſtra xp̃s crucifixus eſſet: ⁊ ſic crux chriſti euacuaret. Uel [vt nõ euacuetur crux xp̃i]. i. laus crucis predicate: dum predicator propter ornatum verborum laudatur: non ipſa crux que predicat.

Uerbum enim crucis pereũtibus quidem ſtultitia eſt. His autem qui ſalui fiũt: id eſt nobis virtus dei eſt.

¶ Hic cauſam dicte miſſionis manifeſtat. Ubi circa pdicationem crucis Primo tangit falſam opinionem reproborum. Secundo veram poſitionem electorũ. ibi. His aũt qui ſalui. Dicit ergo. [Uerbum enĩ] q. Et vere euacuaretur crux chriſti [verbuz enim crucis] id eſt predicatio [pereuntibus quidem]: id eſt ſapientibus huius ſeculi quorum ſapientia perit ⁊ perire facit: et ideo pereuntes pro ſapientibus poſuit. Sapiẽtia enĩ ſeculi illaqueat ad multa pericula [ſtultitia eſt]. i. eſſe videtur. Cuius ratio eſt: qꝛ non recipiunt niſi ea quibꝰ eorũ ratio naturalis conſentit: ſm illud Prouer. xviij. Non recipit ſtultus verba prudentie: niſi ea dixeris q̃ verſantur in corde ſuo. Omnia notabilia: qꝛ ⁊ materia debita loquendi. ſ. crux chriſti: ⁊ occaſio aperta errandi quia pereuntibus: ⁊ opinio erronea mũdi: quia ſtultitia eſt [His autem qui ſalui fiunt: id eſt nobis]. ſ. credentibus [virtus dei eſt] Uel formaliter. i. eſſe intel-

ligatur. Ibi enim confregit potentias quia deuicit fortem. Luc. xi. Cuius poteſtas incõparabilis Iob. xli. Uel [virtus dei] effectiue. i. dans virtutem credẽtibꝰ. Theſ. iii. Dabis eis ſcutum cordis laborem tuum. Ex his elicitur talis ratio. Sapientes mundi plus adquieſcunt naturali rationi ꝙ̃ occulte virtuti: ſi ergo ꝑdicatio crucis in ſapientia rationem fieret: eius fructꝰ magis attribueretur ſapientie verborũ: ꝙ̃ virtuti crucis: et ideo vt non euacuetur crux chriſti: non in ſapientia verbi miſit dominus apoſtolum predicare: ſed in ſimplici veritate.

Scriptum eſt enim. Perdam ſapientiam ſapientium: et prudentiam prudentium reprobabo.

¶ Hic predicta per authoritatem confirmat. Ubi primo tangit errorem mundanorum philoſophorũ circa diuina. Secundo circa humana. ibi. Et prudentiam. Dicit ergo. [Scriptum eſt enim] quaſi. Ideo autem non miſit me euangelizare in ſapiẽtia verbi: quia ſcriptum erat ꝙ tales in collegio predicatorum non reciperet [Scriptum eſt enim] ⁊c. Uel ſic: pereuntibus dico quia ſcriptum eſt quod eorum ſapientiam perderet [Scriptum eſt enim] in Arabia ſcḋm quoſdam vbi habetur: Perdam ſapientes de Idumea ⁊ prudentiam de monte Ephraim. Uel. Eſa. xxix. ſcḋm alios vbi habetur. Peribit ſapientia a ſapientibus ⁊ intellectus prudentium abſcondetur [perdã] in chriſto: ſcꝫ [ſapientiã ſapientium] huius ſeculi quam ſe exiſtimant habere de diuinis [et prudentiam prudentium] quam ſe reputant habere de humanis vel mundanis [reprobabo] faciendo contra ſolitum nature curſũ in chriſto. In his enim que infirmitatis fuerunt in chriſto: vt in incarnatione: paſſione perit eorũ ſapientia: quia nihil tale de deo exiſtimare poterant. In his autem que virtutis et miracula fuerunt periit eorum prudentia que eſt de humanis: quia nihil tale de homine cogitare valebant.

D
Crucis virtus eſt multiplex.

¶ Notandum eſt hic ꝙ multiplex eſt virtus crucis. Comparatur enim.

Primo ligno vite in medio paradiſi ꝓpter vite reparationem. Gen. ii. Lignũ eſt vite in medio paradiſi.

Secundo arce Noe propter mundi ſaluationẽ. Gen. vi. Fac tibi arcam de lignis leuigatis.

Tertio virge Moyſi propter miraculorum operationem. Exod. iiii. Sume tibi virgam in qua facturus es ſigna.

Quarto ligno dulcoranti aquas propter tribulationum alleuiationem ſiue conſolationeꝫ. Exo. xv. Oſtẽdit et lignum.

Quinto palo ſerpentem eneum geſtanti propter tentationum liberationem. Ioh. iii. Sicut Moyſes exaltauit ſerpentem in heremo.

Sexto claui domus Dauid propter celi apertionem. Eſa. xxii. Dabo clauem domus Dauid ſuper hu. ⁊c.

Septimo ſceptro aureo Aſſueri: propter clementie diuine demonſtrationem. Heſter. viii. At ille ⁊c.

Octauo vehiculo Salomonis: propter credentium ad ſuperna euectionem. Canti. iii. Ferculũ ſibi fecit Salomon de lignis libani.

Hic queritur ſuper illud Ego autem chriſti. Gloſa. Hoc nomen oſtium ſibi chriſtus proprie retinuit. Contra. Canti. vlt. Si oſtium eſt ⁊c ergo beata virgo eſt oſtium ſine ianua. Reſponſio. Solus chriſtꝰ eſt oſtium principale: ſed beata virgo ſecundarium. Item ſuper illud Diuiſus eſt chriſtus. Gloſa. Uehementer iſti errabant: quia fundamenta diuerſa facere preſumebant cum vnum ſit fundamentum eccleſie ſcilicet chriſtus. Contra. Apoca. penul. Fundamenta ciuitatis. xii. Reſponſio. Fundamentum primum et principale vnum eſt: ſed fundamenta ſecundaria multa. Item ibidem glo. Poteſtatem baptiſmi poterat chriſtus ſeruis dare vt tantam vim haberet baptiſmꝰ ſerui quantam vim habet baptiſmus a domino datus ſed noluit. Contra. Ergo potuit ſeruo dare poteſtatẽ gratiam in anima creandi: quod videtur impoſſibile cum poteſtas creandi ſit infinita. Rñ. Gloſator concedit ꝙ potuit deus dare homini poteſtatẽ: tñ ipſo principaliter creante gratiã creandi: nec iſta poteſtas ſub authoritatis eſt infinita ſed poteſtas authoritatis. Alii vero dicunt ꝙ nõ potuit: ſed poteſtatẽ diſponẽdi animam ad gratie ſuſceptionẽ (ſicut nature dedit poteſtatem corpus organizandi dare potuit. Item ibidẽ glo. Chriſtus potuit dare ſeruis poteſtatẽ remittendi peccata quam habet. Cõtra. Illa poteſtas aut eſt authoritatis aut miniſterii. Si authoritatis. Contra. Illa in ſolo deo eſt. Si miniſterii. Contra illam dedit. Rñ. Glo. Loquit̃ de poteſtate ſubauthoritatꝭ .i. cooperationis interioris quã vt magiſter dicit xp̃s ſeruis dare potuit: ſcḋm alios vero nõ potuit: ſed poteſtatẽ excellẽtie vel inuocationis. Itẽ ibidem glo. Nemo nouit patreꝫ niſi filius ⁊c. Cõtra non ergo ſpũſſanctus. Rñſ. Dictio excluſiua vel exceptiua addita vni perſone nõ excludit aliã ab attributis eſſentialibus in quibus vnũ ſunt: ſed a ꝑſonalibus. Itẽ ſuper illud Nũquid Paulus ⁊c. glo. Peccata dimittunt̃ per nomẽ eiꝰ non per nomẽ hoĩs alicuius. Contra. Hoc nomẽ ieſus xp̃s nomen eius eſt in ꝙ̃tum homo eſt. Rñ. glo. intendit dicere nõ per nomen hoĩs alicuius puri. Itẽ. Nõ miſit me dñs baptizare. Cõtra. Matt. vlt. Euntes in mundũ ⁊c. Non miſit ad baptizandũ principaliter: ſꝫ ſecundario. Item ibidẽ glo. Hoc a minoribus fieri poteſt. Contra. Ergo minus eſt officiũ baptizãdi ꝙ̃ euãgelizandi: ergo Iohães baptiſta minor eſt Mattheo euangeliſta: cum tamẽ dñs dicat Mat. xi. Inter natos mulierꝫ ⁊c. Rñ. Officium baptizandi generaliter minus eſt: ſed officium baptizãdi chriſtum maius eſt. Item. Non in ſapientia verbi. Contra ſcḋm Auguſt. de doct. chriſtiana. Sicut ab egyptiis vaſa aurea ⁊ argentea abſtulerunt filii iſrael: ita ſi qua vera dixerunt philoſophi ab eis tollenda ſunt. Rñſ. Predicatio vel doctrina euangelica non debet fieri in ſapientia verbi veluti principaliter dominante: ſed vt adminiculante et ſeruiente. Item ibidem glo. Sapientia philoſophorum que dicitur ſapientia: ⁊ ſi non ſit. Cõtra. Imo philoſophia vera vere eſt ſapientia. Rñ. glo. loquitur de philoſophia mũdana ꝯparata ſiue applicata diuinis. Item ſuper illud Ut nõ euacuetur. glo. Per illam ſapientiam impoſſibile iudicat̃ vt deus immortalis moreretur. Contra. Hoc eſt impoſſibile vt diuina eſſentia moriat̃. Rñſ. Quamuis diuina eſſentia non poſſit mori: tamen diuina perſona mori poteſt: non vt diuina ſed vt humana. Item ibidem glo. Qui fidem xp̃i verbis exornat: obſcurat illam ſplendore virtutum. Cõtra. Sancti de fide chriſti verbis valde ornatis locuti ſunt. Rñſ. Hoc faciebant: non vt fidem ornarent: ſed vt auditores ⁊ lectores ad libentius audiendum et legendum allicerent.

Ubi ſapiens? vbi ſcriba? vbi conquiſitor huius ſeculi? Nonne ſtultam fecit deus ſapientiam huius mundi.

¶ Superius oſtendit ꝙ deus eum ad ꝑdicandũ ſimpliciter ſine ſapientia mundi miſit. Hic oſtendit ꝙ potius in ſuis predicatoribus mundi ſapientiam reprobauit. Et primo oſtendit ꝙ in predicatoribus primis eccleſie non fuit ſapientia mundana. Secundo ꝙ potius eoꝝ predicatio videtur mundo ſtulticia. ibi. Naꝫ quia in dei ſapientia. Tertio ꝙ ab eis predicatur vera ſapientia. ibi. Nos autem predicamus. In prima parte primo a predicatoribus primis excludit mundanam ſapientiam. Secundo oſtendit eã merito remouẽdam. ibi. Nõne ſtultã fecit. In prima primo excludit ſapientiã mundanam in generali. Secundo diuidit ꝑ partes in ſpeciali. ibi. Ubi ſcriba. Dicit ergo [Ubi ſapiens] q. Ita dictũ eſt Perdã ſapientiã ⁊c. ⁊ ſic factũ eſt [Ubi] eſt enim [ſapiens]. ſ. inter primos predicatores eccleſie. q. d. Nullus inter eos eſt ſapiens ſapientia mũdana ſiue in moralibus: ſiue in naturalibꝰ. Ponitur eſt ſapiens ꝓ genere ad ſapientiã naturalem et moralẽ. Et ſubdiuidit ꝑ partes cũ dicit [vbi ſcriba] Sapiens diuerſimode ſumit̃.

id eſt doctor moralis[vbi conquiſitor huius ſeculi].i. philoſoph9 naturalis: inquirens: ſcꝫ de rerum naturalium huius ſeculi proprietatibus.q.d.nullus talis eſt inter primos predicatores Sumuntur autem hec tria verba Eſa.xxxiij. Ubi eſt literatus? vbi eſt verba legis ponderans? vbi doctor paruulorum? Alio modo legitur ſic[vbi ſapiens] ſiue ſapientia naturali ſiue rationali: ſiue morali: quaſi dicat. Nuſqꝫ eſt qui cum deo non eſt[Ubi ſcriba?] id eſt doctor iudaicus qui filium dei incarnatum non credit eſſe prophetatum[Ubi conquiſitor huius ſeculi] id eſt doctor gentilis qui dicere deum incarnatum fuiſſe ſtultum reputat: quaſi dicat. Nuſquam ſunt ſi cum deo(qui vtiqꝫ eſt)non ſunt[Nōne ſtultam fecit deus ſapientiam huius mundi] declarando ſcilicet fore poſſibile quod illa impoſſibile iudicabat: ſicut virginem parere ⁊ huiuſmodi. Per huiuſmodi enim: argumenta Logicalia ſtultificauit: ſicut eſt. Peperit: ergo cum viro concubuit. Et rationes naturales deſtruxit: opera ſupernaturalia faciendo. Et etiam rationes Morales: hominem ſcilicet ſubito iuſtificando: quod Moralis ex frequenti bene agere dicit fieri. Hiere.x. Stultus factus eſt oīs hō a ſapiētia ſua. Et īfra.iij. Sapiētia hu9 mūdi ſtultitia ē apd deū

Nam quia in dei ſapientia: non cognouit mundus deum per ſapientiā: placuit deo per ſtultitiam predicationis: ſaluos facere credentes.

¶ Hic oſtendit ꝙ predicatio eorum videtur mundo ſtultitia. Ubi primo oſtendit ꝙ ſecundum mundum eorum predicatio reputatur ſtultitia. Secundo ꝙ ſecundum deum ſtatuitur ſalutis via.ibi. Placuit deo. Tertio aſſignatur cauſa.ibi. quoniam iudei ſigna. Dicit ergo[Nam] quaſi. Et vere deus ſapiētiam huius mūdi ſtultiam fecit[Nam quia mundus] id eſt mundani homines[non cognouit per ſapientiam deum]: quia ea que de deo predicabantur: videbantur contraria mundane ſapientie: vt Uirginem parere. Deum mori ⁊c. Johan.j. Mundus per ipſum factus eſt et mundus eum non cognouit Non cognouit inquam et hoc [in dei ſapientia] id eſt in dei filio incarnato. Licet enim alio modo deum cognouerit: non tamen in filio incarnato deum cognouit. Uel[non cognouit in dei ſapientia]: id eſt quod non cognouit: factum eſt in dei ſapientia.i. in alto dei conſilio[placuit deo per ſtultitiam predicationis]: id eſt per predicatores imperitos et idiotas. ſicut habetur Actuum quarto. Uidentes principes ſacerdotum Petri et Johannis conſtantiam comperto ꝙ homines ſine literis eſſent ⁊ idiote admirabantur. Uel[per ſtultitiā predicatiōis].i. per rem predicatā que ſtulta videbat mundanis[ſaluos facere credentes.

Quoniam et iudei ſigna querunt: et greci ſapientiam querunt.

¶ Hic aſſignat cauſam dictorum dicens.[Quoniaꝫ] quaſi. Et ideo non cognouit ⁊c. Uel[quoniam] quaſi ita predicatio eorū videtur mundanis ſtultitia. ⁊ hoc ideo[quoniam iudei ſigna petunt].ſ. ſigna poteſtatis neſcientes dei humilitatem. Luce vndecimo. Generatio hec ſignum querit. Conſueti erant iudei ſigna petere vt Abraham. Gene. decimoquinto. Domine deus vnde ſcire poſſum quod poſſeſſurus ſum terrā hāc. Similiter Gedeon Judicum ſexto. Et dictum eſt Achab Eſa. ſexto. Pete tibi ſignuꝫ a dño. Et Math. duodecimo. Magiſter volumus a te ſignum videre. Et Johan. quarto. Niſi ſigna et prodigia videritis nō creditis[Et greci ſapientiam querunt] que eſt ſecundum humanas rationes Baruch. tertio. Filij quoque agar qui exquirunt prudentiam que de terra eſt ⁊c. Ideo Paulus qui preeminebat in ſapientia miſſus eſt ad grecos. Petrus qui in ſignis ad iudeos. Ex his elici poteſt talis ratio. Querētes ſigna exteriora ⁊ rationes humanas non cognoſcunt myſteria dei ſupernaturalia: ſed mundani tam iudei ꝙ̄ greci ſunt huiuſmodi: ergo non cognoſcunt myſteria dei de incarnatione paſſione ⁊ huiuſmodi.

Nos autem predicamus chriſtum crucifixum Judeis quidem ſcandalum: gentibus autem ſtultitiam. Ipſis autem vocatis iudeis atqꝫ grecis: chriſtum dei virtutem et dei ſapientiam:

¶ Hic oſtendit ꝙ ab eis predicatur vera ſapientia. Ubi primo oſtendit ꝙ apoſtoli predicant ſapientiam. Secundo ꝙ predicant ſapientiam veram.ibi. Quia quod ſtultuꝫ eſt dei. In prima parte implicantur tria circa predicationē. Primum eſt materia predicatiōis debita: quia predicamus chriſtum. Secundū eſt occaſio erroris aſſumpta.ibi. Judeis quidē Tertiū eſt cauſa ſalutis meritoria.ibi. Ipſis autē vocatis. Dicit ergo.[Nos aūt] q. Judei ſigna petunt: ⁊ greci ſapientiam[nos aūt] apoſtoli[predicamus xp̄m crucifixum.] Ecce bona materia predicationis.ij. Cor.iiij. Non noſmetipſos predicamus: ſed ieſum chriſtuꝫ. Chriſtū inquā exiſtentem[iudeis quidem ſcandalum] Scādalizabantur enim q2 eis imponebatur crucifixio innocētis viri ⁊ iraſcebantur predicatoribus xp̄i. Act.v. Ecce repleſtis hieruſalē doctrina veſtra ⁊ vultis ſup nos inducere ſanguinē hoīs iſtius[gentibus aūt] exiſtentem ſcꝫ. ſtultitiā] ſm eorum reputationē. Gētiles autem reputabant ſtultitiā credere in mortuū. vn̄ Act. xxvj. dixit Feſtus ad Paulū. Inſanis o Paule ⁊c. [Ipſis aūt vocatis].i. predeſtinatis. Quos em̄ predeſtinauit hos ⁊ vocauit. Ro.viij. Et intelligit ſm glo. de vocatione ſpeciali per gratiam nō de generali. Uocatis inquā[iudeis atqꝫ grecis. Ex duobus enim parietibus conſtat eccleſia. Hos enim duos condidit in ſemetipſo. Eph.ij. Iſtis inquam predicamus[xp̄m].i. chriſti crucifixionem[dei virtutem ⁊ dei ſapientiam] In ipſa enim oſtenditur dei virtus ⁊ dei ſapientia. Uirtus quia per ipſam diabolum ſuperauit. Sapientia q2 eius aſtutiam decepit occultando.ſ. ferrum diuinitatis ſub verme humanitatis. vnde quādo credidit mordere in verme humanitatis: captus eſt hamo diuinitatis: et ſic captus eſt Leuiathan hamo. Alio modo legitur ſic[Nos predicamus chriſtum] id eſt chriſti fidē et paſſionem eſſe[dei virtutē] in operando: quia per ipſam: ⁊ peccata remittuntur ⁊ miracula fiunt[et dei ſapientiam] in cognoſcendo: q2 per ipſam deus cognoſcitur. Ex his elicitur talis ratio. Nos predicamus fidem ⁊ paſſionem xp̄i: ſed hoc eſt dei virtus ⁊ ſapientia ergo nos predicamus ſapientiam.

Quia quod ſtultum eſt dei: ſapientius eſt hominibus. Et quod infirmum eſt dei: fortius eſt hominibus.

¶ Hic oſtendit ꝙ apoſtoli predicant ſapientiam verā Et eſt ſua ratio talis. Illud quod excedit omnem ſapientiam ⁊ virtutem humanam: eſt vera ſapientia. Sed nos predicamus illud quod excedit omnem ſapientiā et virtutem humanam ſcꝫ paſſionem ⁊ mortem filij dei ergo predicamus veram ſapientiam. Primo ergo oſtendit excellentiam ſapientie diuine. Secundo potentie.ibi. Et quod infirmum. Dicit ergo[Quia qđ] quaſi. Et vere in crucifixione dei eſt virtus et ſapientia.[quia quod ſtultum eſt dei].i. quod de deo videtur ſtultum ſapientibus mundi vt voluntarie crucifigi[ſapientius eſt hominibus].i. ꝙ̄ homines poſſent eſſe vel intelligere. Amb. Sine dubio celeſtia vincunt terrena. Sicut enim oculus noctue ad lumē ſolis: ita intellectus noſter ad diuina. Un̄ idem eſt acſi diceret ſolē obſcurū: q2 noctua non pōt eū videre. Noctē vero claram[et quod infirmū eſt dei] ſicut mori[fortius eſt hominibus] glo. q2 moriendo mortē vicit quā nullus gigas euaſit Uirtus em̄ xp̄i in infirmitate pfecta fuit.ij. Cor.xij. Per infirmitatē etiam xp̄i victus eſt diabolus qui fortior eſt oībus hoībus. Non em̄ eſt poteſtas ſuper terrā que ei valeat compari. Job.xlj.

Diabolus victus eſt per firmitatē xp̄i.

Uidete enim vocationem veſtram fratres: quia non multi ſapientes ſecundum carnem: non multi potētes: nō multi nobiles.

¶ Hic oſtendit per exemplum in ſeipſis ꝙ ſapientia mundi in primis predicatoribꝰ reprobata ſit. Ubi primo oſtendit ꝙ per magnos mundanos non fuit facta eorū vocatio. Secundo ꝙ potius per modicos in hoc mundo. ibi. Sed que ſtulta ſunt mundi. Tertio ꝙ totum debet attribui nō homini: ſed deo. ibi. Ex ipſo autem vos eſtis. In prima prio excitat eos ad conſiderationem ſue vocationis. Secundo ſubdit materiam conſiderationis. ibi. Quia non multi. Ubi ponitur triplex differentia in qua conſtituitur excellentia huius mūdi. Sapientia ex parte anime. Nobilitas ex parte corporis. Potentia ex parte compoſiti ex anima ⁊ corpore. Sapientia eſt excellentia ad alium. Potētia ſupra alium Nobilitas ex alio proueniens. Dicit ergo [Uidete] q. Ita qđ infirmū eſt dei ⁊c. Et hoc in vobis experiri poteſtis [Uidete enim vocationem veſtrā fratres] id eſt per quos vocati eſtis [quia non multi] id eſt nulli inter primos apoſtolos [ſapientes] profunda cognitione [ſm carnem] .i. ſm humanam ſapientiam. Nam ſm Greg. Non elegit deus rhetores et philoſophos: ſed piſcatores ſimplices et literalis ſcientie prorſus ignaros. Uel [non multi] id eſt pauci inter primos credentes. Hoc dicit propter ſe ſm glo. Ipſe enim fuit ſapiens in ſcripturis [non multi potentes] lata dominatione. Miſit enim ancillas ſuas vocare ad arcē. Prouerb. ix. id eſt predicatores infirmos et viles [non multi nobiles] generis claritate: in ſignum ꝙ nihil ad deum in generis claritate. Unus enim eſt pater omnium noſtrum. Malach. j. Sunt ſuple: inter eos qui vos vocauerunt.

Que ſtulta ſunt mundi elegit deus: vt confundat ſapientes. Et infirma mundi elegit vt fortia confundat.

¶ Hic oſtendit ꝙ per modicos in hoc mūdo vocati fuerunt Ubi primo tangit vocantium modicitatem. Secundo huius medicitatis rationem. ibi. Ut non glorietur. In prima tangit tria modica contra tria magna ſ:dicta. Primo ſtultitiam contra ſapientiam. Secundo infirmitatem contra potentiam. ibi. Et infirma. Tertio ignobilitatem contra nobilitatem. ibi. Et ignobilia mundi. Dicit ergo: ſed potius [Que ſtulta ſunt mūdi] . id eſt imperitos mundane ſapientie ignaros [elegit deus] Act. iiij. Mirabantur comperto ꝙ homines idiote eſſent [vt confundat] id eſt erubeſcere faciat [ſapientes] philoſophos. Hec ſunt noua bella que elegit deus. Judicū. v. Hec victoria figurata fuit in illa victoria que facta eſt per pediſſequos principum prouinciarum. iij. Reg. xx. [Et infirma elegit deus] id eſt impotentes [vt ꝯfundat fortia] .i. reges ⁊ potētes. Aug. Uenit humilis deus: querens humiles: quare primū elegit pauperes: indoctos ⁊ infirmos. Nō enim requirit ſapientes diuites ⁊ nobiles: ne ſi eos primo eligeret: merito talium rerum viderentur ſibi eligi atqꝫ inſtari. De his rebus ſalutem humilitatis non reciperēt Ideoqꝫ nō elegit reges: vel ſenatores vel philoſophos vel oratores / imo elegit plebeios / pauperes / Idoctos piſcatores. Niſi enim fideliter precederet piſcator: nō humiliter ſequeretur orator. Mirabilis venator fuit chriſtus qui agnos ⁊ oues elegit vt caperent lupos. Matth. decimo. Mitto vos ſicut oues in medio luporum.

Et ignobilia mundi: et contemptibilia elegit deus et ea que non ſunt: vt ea que ſunt deſtrueret: vt non glorietur omnis caro in conſpectu eius.

¶ Hic tangit tertiam differentiam conditionis primorum p̄dicatorum. Ubi implicantur tria per que mūdi claritas eliminatur. Ineſt enim claritas homini Ex genere vt nobilitas. Ex proſperitate vt fortuna. Ex opiniōe vt fama. Excluditur ergo primo nobilitas cū dicitur. Et ignobilia. Secundo proſperitas cum additur. Et contemptibilia. Tertio fama cum ſubditur. Et ea que nō ſunt. Dicit ergo [Et ignobilia mūdi] quo ad proſapiam. [⁊ contemptibilia] quo ad fortunam quod plus eſt [elegit deus] Ja. ij. Nonne deus elegit pauperes in hoc mundo ⁊c. [Et ea que nō ſūt] quia nihil eſſe videbantur quo ad famā. Rom. iiij. Uocat ea que non ſunt [vt ea que ſunt] id eſt que aliquid eſſe videntur [deſtrueret] id eſt vincendo humiliaret: quia per piſcatores humiliauit imperatores: quaſi diceret. Tales elegit deus in predicatores qui nec clari erant ſcientia / nec potentia / nec genere / nec fortuna / nec fama. Et hoc ideo fecit [vt non glorietur] tanꝗ ſcꝫ ex ſuo merito aliquid habens [Omnis caro] .i. aliquis homo peccator vel iuſtus. Sic accipitur caro Eſa. xl. Omnis caro fenum. [in conſpectu eius] id eſt in conſpectu dei vel ſui. Et dicit caro / non omnis anima vt per hoc etiam exprimat rationem non gloriandi. Hiere. ix. Non glorietur ſapiens in ſapiētia ſua et non glorietur fortis in fortitudine ſua: ⁊ non glorietur diues in diuitijs ſuis.

Deus q̄s in p̄dicatores elegit

Ex ipſo autem vos eſtis in chriſto Jeſu: qui factus eſt nobis ſapiētia et iuſtitia ſanctificatio et redemptio: vt quemadmodum ſcriptum eſt: Qui gloriatur in domino glorietur.

¶ Hic oſtendit ꝙ totum debet attribui non homini ſꝫ deo: vbi ad oſtendendum primo proponit beneficiū impenſum a xp̄o. Secundo debitum glorie exhibendum chriſto. ibi. Ut quemadmodum ſcriptum eſt. In prima primo proponit beneficiū. Secundo declarat ꝑpoſitum. ibi. Qui factus eſt. Dicit ergo [ex ipſo] q. tales elegit deus [aūt] ſed [vos eſtis] Uel ſic Ita non debꝫ gloriari omnis caro. Eſt tamē alia gloria bona qua gloriandum eſt in chriſto ieſu. Nam [vos eſtis in chriſto ieſu] .i. in fide chriſti ieſu [ex ipſo] .i. per ipſum chriſtū. Actu. xvij. In ipſo viuimus mouemur ⁊ ſumus [qui] chriſtus [factus eſt nobis] a deo [ſapiētia] illuminās ad cognitionē veritatis [et iuſtitia] primo per gratiam bone perationis [⁊ ſanctificatio] adhuc prius ꝑ mūdationē baptiſmatis [et redēptio] adhuc prius per virtutem paſſionis Hec aūt quatuor ponunt ordine retrogrado. Primo enim eſt redemptio virtute paſſionis. Secundo mundatio baptiſmatis. Tertio gratia bone operationis. Quarto congnitio veritatis. Itē ſapientia in verbo p̄dicationis. Juſtitia in exemplo bone operationis. Sanctificatio in domo totius ſanctitatis. Redēptio in p̄cio noſtre liberationis. Itē ſapiētia intellectui: iuſtitia effectui: ſanctificatio affectui: redemptio defectui. Itē poſſunt hec quatuor referri ad quatuor nobis inflicta ex peccato ſm Bedā. Ut ſit ſapiētia cōtra ignorantiā: iuſticia ꝯtra maliciā: ſanctificatio contra concupiſcentiā: redēptio contra impotentiā. et hoc totum ideo ſic factū eſt [vt quēadmodum ſcriptum eſt] Hiere. ix. [Qui gloriaꝛ: in dn̄o glorieꝛ] nō in ſe vel alio. Hiere. ix. In hoc glorietur qui gloriatur ſcire et noſſe me. Et . ij . Cor. x. Qui gloriatur in domino glorietur.

Hic queritur ſuper illud Ubi ſapiens: vbi ſcriba. Gloſa. Non inter predicatores. Contra Mat. xxiij. Ecce ego mitto ad vos prophetas et ſapientes et ſcribas. Reſponſio Hic loquitur de ſapientis mundana: ibi de diuina. Item ſuper illud. Ubi conquiſitor huius ſeculi. Gloſa. Conquiſitor eſt qui nature ſecreta rimatur. Tales non recipit deus inter predicatores. Contra. Recipit Dionyſium Ariopagitam qui aſtronomus erat. Reſponſio. Propoſitio intelligēda eſt coniunctim: non diuiſim. Nam quando recipiuntur tam talia curioſa non amplius rimantur. Item ſuper illud. Nonne ſtultam. Glo. Sapientia mūdi eſt que impoſſibile iudicat que in naturis rerum nō

videt. Contra. Quod non eſt poſſibile ſm naturā: ſimpliciter eſt impoſſibile. Rñſ. Licet̄ ſimpliciter ſit impoſſibile: poſſibile eſt tamē deo: qd̄ illi negabāt. Itez ibidem gloſa. Hanc ſtultā facit deus poſſibile fore declarando quod illa iudicat impoſſibile. Contra. Ergo virginem parere erat poſſibile: ergo non eſt impoſſibile. Rñſ. Poſſibile fore declarauit ſibi; nō ſimpliciter Item ſuper illud. Chriſtum dei virtutem et dei ſapientiam. Glo. Si filius ſolus ibi intelligeret ad illam rediretur abſurditatem vt ſapientia ſapientiam non genuerit. Contra. Sapientia idem eſt quod eſſentia que nec generat nec generatur. Rñſ. Licet̄ idem ſint re. differunt tamē modo ſignificandi, vnde facilius trahitur ſapientia ad ſupponendum pro perſona q̄ eſſentia Item ſuper illud. Non multi ſapientes. Glo. Ipſe ſolus inter apoſtolos literarum ſecularium perit⁹. et terrenarum opum diueſ et Romane dignitatis parentela conſpicuus fuit. Cōtra. Parens eius Tharſenſis fuit non Romanus. Rñſ. Licet̄ non eſſet Romanus gñe erat tamē Romanus dignitate et libertate: quia ciuilitatem Romanā conſecutus fuerat pater eius.

Vocatio dei ē multiplex.

¶ Notādum eſt ſuper illud. Videte vocationē quia multiplex eſt dei vocatio.

Prima ad fidei cognitionem: ſic vocat ad ſcholas magiſter diſcipulum. j. Pet. ij. Qui de tenebris nos vocauit in admirabile lumen ſuum.

Secunda ad penitentiā et cōuerſionem. Sic vocat ad emendam iudex reum Matth. ix. Non veni vocare iuſtos ſed peccatores ad penitentiam.

Tertia ad ſanctam conuerſationem. Sic vocat mater filiam ad ornandum. j. Theſ. iiij. Non ei vocauit nos deus in immūditiam: ſed in ſanctificationem.

Quarta ad religionis perfectionem. Sic vocat miles volucrem ad reclinatorium. Eſa. xlj. Quis vocauit ab oriente iuſtum vt ſequeretur ſe.

Quinta ad prelationis officium ſiue dignitatem. Sic vocat epūs clericum ad ordinandum Mat. iiij. Ambulans Ieſus iuxta mare galilee vidit ꝛc.

Sexta ad donorū diſtributionē. Sic vocat diues pauperem ad erogādū Mat. xxv. Homo quidam peregre proficiſcens vocauit ſeruos ſuos.

Septima ad reddendam rationem. Sic dñs vocat procuratorem ad compotum Lu. xvj. Vocauit illū: et ait Redde rationem villicationis tue.

Octaua ad eternam remunerationē. Sic procurator vocat operarium ad ſoluendum. Mat. xx. Voca operarios et redde illis mercedem.

Capitulum ſecundum.

Et ego cū veniſſem ad vos fratres: non per ſublimitatem ſermonis: aut ſapiētie annuncians vobis teſtimonium chriſti.

¶ Superius oſtendit q̄ nō debēt contēnere ſimplicem predicationē ratione ſumpta ex parte dei mittentis: quia ſimplices ad predicandū elegit et miſit. Hic oſtendit idem rōne ſumpta ex parte pdicantis ſcz ſui: quia eis in ſimplicitate pdicauit. Ubi primo oſtendit q̄ predicauit eis in ſimplicitate: non in ſublimitate. Secūdo oſtēdit q̄ hoc fecit nō ex defectu ſapientie. ibi. Sapientiā aūt loquimur. Tertio oſtendit vnde habet hanc ſapiētiam: quia ex dei reuelatione. ibi. Nobis autem reuelauit deus per ſpūm ſanctū In prima parte q̄ in ſimplicitate predicauerit oſtēdit dupliciter. Primo quia humilis fuit apud eos predicatio ſua. Secūdo qꝛ humilis fuit perſona ſua. ibi. Et ego in infirmitate ꝛc. In prima parte q̄ humilis fuerit predicatio ſua oſtendit dupliciter. Primo ex modo quo predicauit. Secundo ex re quam predicauit. ibi. Non enim iudicaui. Dicit ergo. [Et ego] q. Ita ſimplices non ſapientes huius mundi elegit deus ad apoſtolatum [et] etiam [ego] qui ſapiens eram fui quaſi nō eſſem ſapiens hoc eſt quod dicit [et] pro etiam [ego cū veniſſem ad vos] o [fratres veni nō in ſublimitate ſermonis] predicationem ſcz meam confirmando per ratiocinationes logicas et hoc q̄ntum ad ſcientiā ſermocinalem. [Aut ſapientie] confirmando ſcz per rationes phiſicas: et hoc q̄ntum ad ſciētiam naturalem. Pſ. Diſperdet dominus vniuerſa labia doloſa et linguam magniloquā. et Eſa. xxxiij. Populum alti ſermonis nō videbis. Sed potius veni [annūcians vobis teſtimoniū chriſti] i. teſtimonium ꝓphetarum de chriſto Act. x. Huic omnes ꝓphete teſtimonium perhibent. Omnia ꝯmendabilia in apoſtolo et aduētus: et modus et actus. Aduētus vtilis: modus humilis: qꝛ non ī ſublimitate. Actus ſalubris: quia annūciās teſtimoniū chriſti predicauit ergo vtiliter. humiliter. ſalubriter. Pſ. xj

¶ Notandum eſt ſuper illud. Non in ſublimitate ſermonis: q̄ in ſermone ſeptem ſunt precipue vitanda et fugienda.

A In ſmōe ſunt ſeptē vitenda et fugienda.

Primo ſermonis pompa ſiue ſublimitas. Eſa. xxxiij. Populū prudentē nō videbis ibi. Populū alti ſermonis. Ideo. j. Reg. ij. Nolite multiplicare loq̄ ſubli. glo. Secundo curioſitas ſiue ſubtilitas. Infra eodē. Sermo meus et predicatio mea nō in perſuaſibilibus hūane ſapiētie verbis. Eſa. xix. Cōfundētur qui operabātur linū plectentes et texentes ſubtilia.

Tertio falſitas ſiue duplicitas. ij. Cor. j. Sermo me⁹ et predicatio mea non fuit in illo: eſt et non. Eccl'. xlij. Non duplices ſermonē auditus ꝛc.

Quarto obſcuritas. Cōtra qd̄ Ephe. vj. Ut detur mihi ſermo in apertione oris mei. Sap. ij. A detractione parcite lingue: qꝛ ſmo obſcur⁹ in vacuū non ibit.

Quinto prolixitas. Job. xxxij. Plenus ēm ſum ſmonib⁹ et ſpūs vteri mei coartat me. ꝯtra qd̄ Eſa. x. Verbum abbreuiatum faciet dñs ſuper terram.

Sexto iactātie vanitas. talis fuit ſermo Heliu. Job. xxxiij. Audi Job eloquia mea: et oēs ſermones meos auſculta. Contra qd̄. ij. Cor. iiij. Non noſmetipſos pdicamus: ſed Ieſum chriſtum.

Septimo diſſoluta ſcurrilitas. Pſ. Molliti ſunt ſmones eius ſup oleum. Eccl'. x. In riſu faciunt panē. propter hoc Ephe. iiij. Ois ſermo mal⁹ nō ꝓcedat ex ore veſtro: ſed ſiquis bonus eſt ad edificationem. Pſ. liiij.

Non enim iudicaui me ſcire aliquid inter vos niſi xp̄m ieſum: et hunc crucifixum.

¶ Hic oſtēdit q̄ humilis fuit ſua predicatio ex re quā predicauit. Ubi primo excludit oſtentationem ſubtilitatis. Secūdo excipit predicationem ſimplicis veritatis. ibi. Niſi ieſum chriſtum. Dicit ergo. [Nō enim] q. Et vere ſic feci [non eīm iudicaui me ſcire]. i. iudicaui me neſcire [aliquid inter vos] minus capaces [niſi ieſum chriſtū] Hec eſt ſumma ſapientia ſcz legere in libro grandi in quo ſcripta ſunt omnia Eſa. viij. Sume tibi librum grandem. hunc librum noſſe eſt vita eterna Joh. xvij. [Et hunc] ſcz chriſtum [crucifixum] Primum pertinet ad gratie in ipſo plenitudinem. Chriſt⁹ enim interpretatur vnctus. vnxit enim eum dominus oleo leticie. Secundum ſcilicet eius crucifixio ad noſtram redemptionem. Supra. j. Nos autem predicamus chriſtum crucifixum ꝛc.

Et ego in infirmitate: et timore et tremore multo fui apud vos.

¶ Hic oſtendit q̄ inter eos humilis fuit perſona ſua. Ubi primo oſtendit quātum apud eos fuerit afflict⁹. Secūdo q̄ efficax tamē fuit ſermo eius. ibi. Et ſermo meus. In prima tangit tria affligentia anxietatem in mente que notatur in timore. Penalitatem in corpore que notatur in tremore. Tribulationem in vtroq̄ que notatur in infirmitate. Dicit ergo. [Et ego] q. Humilis fuit inter vos predicatio mea. humilis etiam conuerſatio mea [et] pro etiam [ego] fui apud vos [in infirmitate]. i. in tribulatione. de qua. ij. Cor. xij. Libenter gloriabor in infirmi. meis. i. in tribulationib⁹ [et timore] animi qui eſt naturalis horror penarum: non timore humano: de quo Mat. x. Nolite timere eos qui occidunt corpus. Prouerb. xxviij. Iuſt⁹ quaſi leo cō-

fidens abſq; terrore erit[Et tremore multo]corporis [fui apud vos.

Et ſermo meus: et predicatio mea non in perſuaſibilibus humane ſapientie verbis: ſed in oſtenſione ſpiritus ⁊ virtutis: vt fides veſtra non ſit in ſapientia hominum: ſed in virtute dei.

¶ Hic oſtendit q̃ efficax fuerit ſermo eius. Vbi implicantur tria cõmendantia apoſtoli predicationẽ: videlicet Simplicitas in ſermone: quia non in pſuaſibilib⁹ ⁊c. Efficacia in virtute: quia in oſtenſione ſpirit⁹. Vtilitas in vtroq;: quia vt fides veſtra ⁊c. Dicit ergo. [Et ſermo]quaſi. Fui apud vos. Fui in hũilitate. [et] tamẽ[ſermo meus]priuatus[⁊ predicatio mea]communis ⁊ publica fuit: ſcʒ[non in perſuaſibilibus hũane ſapientie verbis].i.nõ in perſuaſione humana: ſed tantũ diuina[ſed]fuit ſupple[in oſtenſione ſpirit⁹]nõ cuiuſcũq;: ſed potius ſpũſſancti.i.in collatione donoꝝ [et]in oſtenſione[virtutis]dei.id eſt in operatiõe mi-
ps.lxvij. raculoꝝ. Pſ. Dabit voci ſue vocem virtutis. Et alibi Dominus dabit verbum euãgelizantibus virtute multa. Et hoc ideo feci[vt fides veſtra non ſit in ſapientia hominũ]fundata. ſupple[ſed in virtute dei]id eſt non attribuatur humane ſapientie quod vos crediſtis. ſʒ potẽtie diuine. Nam vt ait Greg. Fides nõ habet meritum cui humana ratio prebet experimentum. Felix predicatio que habet in ſermone humilitatem: in ſententia poteſtatem: in effectu vtilitatem.

Sapientiã autẽ loquimur inter perfectos.

¶ Habito q̃ apoſtolus pdicauit eis in ſimplicitate nõ in ſublimitate. Hic oſtendit q̃ hoc fecit nõ ex defectu ſapientie. Vbi primo dicit q̃ inter perfectos loquitur ſapientiam. Secũdo oſtendit q̃ non loquimur ſapientiam mundanã a deo reprobatam. ibi. Sapientiã vero non huius ſeculi. Tertio q̃ potius loquitur dei ſapientiam mundo abſcõditã .ibi. Sed loquimur dei ſapientiam. Quarto probat eam mundo fore abſconditam. ibi. Si enim cognouiſſent. Dicit ergo[Sapientiam autem]q. Ita inter vos minus capaces ſimpliciter locutus ſum[autem]ſed[Sapientiam]que eſt de ſecretis dei[loquimur inter pfectos].i.inſ auditores capaces Hebre.v. Perfectorũ eſt ſolidus cibus. Et eſt argumentum q̃ ſecreta que nouit aliciu reuelauit. ⁊ dicit q̃ Timotheo. Felix qui loquit q̃ expedit: de ſapientiam. Et vbi expedit: quia inter perfectos.

Sapientiam vero non huius ſeculi: neq; principum huius ſeculi: qui deſtruuntur.

¶ Hic oſtendit q̃ non loquitur ſapientiam mundanã Cuius tangit triplicẽ conditionem. Principiũ. Vſum ⁊ Terminum. Principium: quia per rationes adquiritur. Vſum: quia mundani ea vtuntur. Terminũ: quia infine deſtruetur. Et hoc eſt quod dicit[Sapientiam vero] ſupple loquimur[non huius ſeculi]que adquiritur ⁊ innititur humanis rationibus[neq;] ſapientiam [principum huius ſeculi]id eſt demonum. Johan.xij. Princeps mundi eijcietur foras. Vel[principum huius ſeculi]id eſt phariſeorum Johan.vij. Nunqd aliquis ex principibus credidit in eum[qui deſtruuntur] id eſt quorum principum ſapientia deſtruitur. ſupra.j. Perdam ſapientiam ſapientum ⁊c.

Sed loquitur dei ſapientiam in myſterio que abſcondita eſt: quam predeſtinauit de⁹ ante ſecula: in gloriam noſtram.

¶ Hic oſtẽdit apoſtolus q̃ loquitur ſapientiã dei mũdo abſconditam. quam deſcribit ⁊ cõmendat a quatuor. A ſublimitate: quia ſapientia dei abſcondita. Ab eternitate: quia predeſtinata ante ſecula. Ab vtilitate: quia in gloriam noſtram. A puritate: quia non intrat in ſecularium noticiam. Dicit ergo. [Sed loquimur dei ſapientiam]id eſt chriſtũ predicamus: in quo oſtẽſa eſt dei ſapientia: loquimur inquam[in myſterio]exponendo myſteria veteris teſtamenti ad ipſum pertinentia[que]ſapientia[abſcondita eſt]a pſeudo ⁊ a ſapientibus huius ſeculi. Coll.j. Myſterium chriſti q̃ abſconditum eſt a ſeculis. Et ſequitur. Nunc aũt manifeſtum eſt ſanctis. Ideo Luce.x. Abſcondiſti hec a ſapientibus ⁊ prudentibus: ⁊ reuelaſti ea paruulis. id eſt humilibus/hoc eſt ſanctis ⁊c. [quam] ſapiẽtiã[predeſtinauit].i.preparauit[deus ante ſecula]id eſt an-
teꝗ mundus eſſet. Seculum enim a ſequendo dicitur Seculum vnde dicat
Vnde quando incepit duratio ſucceſſiua: incepit ſeculum. Hoc autem fuit quando mundus incepit. predeſtinauit inquam [in gloriam noſtram] Vel ſpecialẽ ſcʒ apoſtolorum: qui eam predicamus. Vel generalẽ ſcilicet omniũ credentiũ qui eam cognoſcimus. Ergo chriſtus dei ſapientia predicatus eſt ab apoſtolis: abſconditus in myſterijs vt in hoſtia Abel ⁊ Abrahe ſignificabat chriſtus: preordinatus eſt in ſalutem hominis.

Quã nemo principũ hui⁹ ſeculi cognouit.

¶ Hic oſtendit eius puritatem: quia ſuperbis non admiſcetur nec ab eis cognoſcitur. Vnde dicit[Quã nemo]q. Et bene dico abſcondita[Quam]id eſt quia eã [nemo principum huius ſeculi]id eſt demonum cognouit. Excecauit enim eos malicia eoꝝ. Vel[nemo principum].i.philoſophoꝝ. Hiero. Hoc doctus Plato neſciuit Hoc demoſthenes ignorauit Hoc gñaliter ſchole ⁊ ſtoicorum/⁊ epicureoꝝ vna: ⁊ peripateticorũ non intellexerũt. Vel[nemo principum].i.doctorum in le-
ge Eſa.xxix. Dabitur liber ſcienti literas ⁊c. Pſ. De- ps. cxviij
claratio ſermonum ⁊c.

Hic queritur ſuper illud. Veni non in ſublimitate ſmonis ⁊c. Vt logicis rõnibus vterer. aut phyſicis ſpeculationibus confirmarem. Cõtra Infra.xv. probat reſurrectionem exemplis naturalibus. Reſpõſio. Cõfirmabat quidem aliquãdo naturalibus exemplis ſiue ſimilitudinibus. Sed non argumẽtis aut demonſtrationibus. Item ibidem Glo. Que duo in pſeudo laudatis ꝯtra deũ. Contra Vtraq; ſcientia bona eſt a deo. Rñſ. Scientia bona eſt: ſed abuſus ſcientie non eſt bonus. Item Nihil iudicaui me ſcire niſi ieſũ chriſtum ⁊c. Contra Aliquando predicauit eis de pertinẽtibus ad mores vt de matrimonio. infra.vij. Rñſ. In chriſto crucifixo intelligit ſm glo. predicationeʒ fidei ⁊ morum. Item Aliquid predicare ⁊ annũciare ieſuʒ chriſtum eſt de ſublimiorib⁹. Rñſ. Humilia ſacre ſcripture dicuntur ea que chriſtus geſſit in humanitate: q2 magis ſunt intelligibilia ⁊ ſenſibilia paruulis. Itẽ In timore ⁊ tremore. Contra. Hoc eſt contra illud. Mat. x. Nolite timere eos qui occidunt corpus. Item Prouerb.xxviij. Juſtus quaſi leo confidens abſq; terrore erit. Rñſ. Hic loquitur de timore naturali: ibi de culpabili ſcʒ humano ⁊ mundano quando ſcʒ homo nimis timet pelli ſue vel rebus ſuis/vel timebat ne pſeudo apoſtoli ſubuerterent conuerſos ſuos. Item Non in perſuaſibilibus humane ſapientie verbis. Contra.ij. Coꝝ.v. Hominibus quidem ſuademus deo autẽ manifeſti ſumus. Rñſ. Suademus diuinis non humanis rationibus. Sed contra Act.xvij. In ipſo viuimus mouemur ⁊ ſumus. Ergo perſuaſit athenienſibus humana ratione. Rñſ. Et ſi illud fuit humanum ſm viã ra-
tionis: tamẽ fuit diuinum ſm viam fidei. Itẽ Qui de- Sapiẽtia
ſtruũt ꝗrit quõ ſapiẽtia mũdi deſtruet. Rñ. In ſapien- mũdi quõ
tia mũdi duo ſũt.ſ.cognitio ⁊ abuſio/cognitio remane- deſtruet.
bit: abuſio deſtruet. Sed videt q̃ deſtruat ſciẽtia etiã bonorum. infra.xiij. ſiue ſcientia deſtruetur. Itẽ Ex parte eſt: ergo euacuabitur. Contra Eſt perfectio anime: ergo nec deſtruetur ſed proficietur. Rñſ. Deſtruetur ſm id quod habet imperfectionis ⁊ pmanebit ſm id quod habet perfectionis ⁊ ſtatui iperfectionis ſuccedet perfectio. Item Quam nemo principũ cognouit Glo. Demonum vel philoſophoꝝ vel doctorum in lege. Contra. Luc.iiij. Exibant demonia clamantia: quia tu es filius dei. Item Philoſophi locuti ſunt de ſapientia dei. Item Doctores iudeorum cognouerũt ipſum eſſe meſſiam in lege promiſſum vt dicit glo. infra eodem. Rñſio. Ad primum demones non cognouerũt

ſapientiam dei incarnatam certitudinaliter: ſed coniecturando. Ad ſm dicendũ ꝙ philoſophi locuti ſunt de ſapientia dei eterna que eſt eſſentia nõ de ſapiẽtia incarnata. Ad tertiũ dicendũ ꝙ doctores iudeoꝝ q̃uis cognouerũt eũ eſſe meſſiam nõ tamẽ filium dei.

Si eniz cognouiſſent: nunquã dominũ glorie crucifixiſſent.

¶ Superius propoſuit Apoſtolus ſapientiã quam p̃dicat fuiſſe mundo incognitam. Hic probat dictam ſapientiam mundo fuiſſe incognitã. Et probat hoc Primo per rationem. Scdo per auctoritatem. ibi. Sed ſicut ſcriptum eſt. Ratio quam ponit eſt hec. Si demones vel iudei cognouiſſent chriſtum quem predicam⁹ eſſe dei filium: nunq̃ ipſum crucifigi procuraſſent: ſed procurauerunt: ergo ipſum non cognouerunt. Et hoc eſt quod dicit [Si enim] q. Ita: predicamus dei ſapientiam quam nemo principum huius ſeculi cognouit qđ patet [Si enim cognouiſſent ꝛc.] Hoc dupliciter legitur. Uno modo de noticia ſimplicis cognitionis. Alio modo de noticia approbationis. Primo modo poteſt legi vel de demonibus. Uel de iudeis tam maioribus q̃ minoribus. Primo modo ſic. [Si eñ cognouiſſent] demones ſcʒ chriſtum per mortem eſſe glorificandũ. ꝛ hominẽ per hoc eſſe redimendum [nunq̃ dominuʒ glorie]. i. dñm glorioſum. qꝛ Dñs virtutũ ipſe eſt rex glorie Pſ. [crucifixiſſent]. i. crucifigi ſuggeſſiſſent. Secũdo modo legitur de iudeis ſic [Si enim cognouiſſent] minores iudeorum ipſum ſcʒ eſſe meſſiam. Uel [Si cognouiſſent] maiores iudeorum ipſum eſſe dei filiũ [nũq̃ dominũ glorie crucifixiſſent] id eſt crucifigi ꝓcuraſſent Act. iij. Et nunc fratres ſcio ꝙ per ignorantiam feciſtis ſicut principes veſtri. Alio modo legitur de noticia approbatiõis ſic. [Si eñ cognouiſſent] noticia. ſ. approbationis. i. Si in eum credidiſſent [nunq̃ ꝛc.

Ps.xxiij.

Sed ſicut ſcriptũ eſt. Quod oculus non vidit nec auris audiuit: nec in coꝛ hoĩs aſcendit: que p̃parauit de⁹ his qui diligunt illũ.

¶ Hic probat idem qđ primo per authoritatẽ. Ex qua poteſt elici talis ratio. Sapientia quã predicamus eſt quam preparauit deus diligentibus ſe: ſed oculus non vidit que preparauit deus diligentibus ſe: ergo illa ſapientia eſt incognita. Primo ergo excludit ab eis cognitionem experimentalẽ. Secũdo intellectualẽ. ibi Nec in coꝛ hominis. Tertio excluſionis rõnẽ. ibi. Que preparauit deus. Dicit ergo. [Sed] nõn cognouerũt ſup̃. [ſicut ſcriptum eſt] Eſaie. lxiiij. [quod oculus non vidit] quia non eſt coloꝛ. j. Joh. iiij. Deum nemo vidit vnq̃ [nec auris audiuit] qꝛ non eſt ſonus Baruch. iij. Non eſt audita in theman neq̃ viſa in chanaan [nec ĩ coꝛ hominis aſcendit] Uel quia non eſt res terrena humano coꝛ de inferioꝛ. imo potius eo ſuperioꝛ: ꝛ ideo dicit non aſcendere in coꝛ hominis imo potius deſcendere. Quis deſurſum venit ꝛc. Uel [in coꝛ hominis nõ aſcẽdit]. i. in coꝛ carnalis / ſed ſolius ſpũalis. Uel [in coꝛ hominis non aſcendit] quia eam coꝛ humanũ plene nõ capit: ea ſcʒ [que p̃parauit deus] ab eterno [his qui diligunt illum] ſcʒ ipſum deum. Uel dei ſapientiam quã deus ſanctis p̃parauit in p̃mium Prouer. viij. Lignũ enim vite eſt his qui apprehenderint eam.

Nobis aũt reuelauit deus per ſpũm ſuum.

¶ Poſtq̃ oſtendit ꝙ non ex defectu ſapientie eis ſimpliciter predicauit. Hic oſtendit vnde illam ſapientiã habuit: qꝛ ex dei reuelatione. Ubi primo oſtendit ꝙ de⁹ ſapientiam ſuam veris apoſtolis reuelauit. Secundo ꝙ eam a pſeudo abſcondit. ibi. Animalis autẽ homo non percipit. In prima primo oſtendit per quid eis reuelauit / quia per ſpũmſanctum. Secũdo quare eis reuelauit: quia habent ſpũm dei non ſpiritum mundanũ ibi. Nos autem non ſpũm huius mundi. In prima primo oſtendit ꝙ ſpiritus eis reuelauit. Secundo ꝙ reuelare potuit. ibi. Spũs enim oĩa ſcrutatur. Tertio ad hoc ꝓbandum ſimile in minoꝛi inducit. ibi. Quis eniʒ ſcit hominũ. Quarto ex primo ꝓpoſitũ elicit. ibi. Ita ꝛ que dei ſunt. Dicit ergo [Nobis aũt] q. Illi non cognouerũt: quia oculus nõ vidit ꝛc. [autem] ſed [nobis] apoſtolis ſpiritualibus [reuelauit deus] ea ſcʒ que p̃parauit his qui diligunt illum Mat. xvj. Caro ꝛ ſanguis nõ reuelauit tibi: ſed pater meus Dañ. ij. Eſt de⁹ in celo reuelans myſteria Reuelauit inquã [p ſpirituʒ ſuum] Intelligimus eñ per ſpũm domini p̃paratũ ſanctis in premium. Geñ. xv. Ego protectoꝛ tuus ꝛ merces tua magna nimis. Non per rõnes mundanas. Res enim cognoſcitur guſtu. ſancti vero aliquõ modo p̃guſtant celeſtia deſiderio amoꝛis ſpũalis: vnde ꝛ per ſpiritum cognoſcunt. Omnia notanda. quia Deus eſt qui reuelat vt ab eo ſapientiã petamus. Sancti ſunt qbus reuelat vt in ſanctitate viuamus. Spiritusſanctus eſt per quem reuelat vt non rationibus humanis: ſed veritati diuine credamus.

Spũs eni omnia ſcrutatur: etiã ꝓfũda dei

¶ Hic oſtendit ꝙ ſpiritusſanctus reuelare poteſt. Et eſt ſua ratio talis. Qui nouit omnia ꝛ creata ꝛ increata poteſt que vult reuelare: ſed ſpiritusſanctus eſt huiuſmodi. ergo poteſt reuelare. Et hoc eſt qđ dicit [Spiritus eñ] q. Per ſpiritũſanctum reuelauit ꝛ potuit vt q̃ [Spiritus eni] ꝛ non alius [omnia ſcrutatur] dupliciter. Uel formaliter. id eſt omnia cognoſcit ac ſi ſcrutaretur Sap̃. vij. Eſt enim in illa ſpũs intelligentia ſanctus omne habens virtutem omnia ꝓſpiciens. Uel effectiue [oĩa ſcrutatur] id eſt ſcrutari nos facit] etiam profunda dei]. i. diuina ꝛ ſecreta myſteria vt de eſſentia diuina: ꝛ huiuſmodi.

Quis enim ſcit hominũ: que ſunt hominis niſi ſpũs hominis qui in ipſo eſt? Itaqʒ ꝛ q̃ dei ſunt nemo cognouit niſi ſpiritus dei.

¶ Hic ad ꝓbandum quod modo dixit. Inducit ſimile in minoꝛi dicens [Quis enim] q. Et vere omnia ſcrutatur. Et hoc patet a minoꝛi [Quis eni hominũ ſcit que ſunt hominis]. i. ſecreta ꝛ voluntates et cogitationes [niſi ſpiritus hominis] ipſius non alteri⁹ [qui eſt in ipſo] q. d. Hiere. x. Prauum eſt coꝛ hominis ꝛ inſcrutabile / ꝛ quis cognoſcet illud. Ambꝛo. Manifeſtum eſt cogitationes noſtras a nullo ſciri niſi ab alo noſtro. Hic eſt etiam ꝙ per id qđ deus cogitationes videbat de⁹ eſſe ꝓbabatur. Dicitur autem hic ſpirit⁹ hominis ſm glo. Uel ipſius anima. Uel ipſius anime potentia rationalis. [Itaq̃ ꝛ que dei ſunt]. i. ſecreta diuina [nemo]. i. nullus [cognouit] Roñ. xj. O altitudo diuitiarum ſapientie ꝛ ſcientie dei [niſi ſpiritus dei] qui reuelat ea ſanctis. Job. xxxij. Inſpiratio omnipotẽtis dat intelligentiam. q. d. Sicut ea que ſunt hominis nõ poteſt ſcire niſi ſpiritus hominis ita que ſunt dei non poteſt ſcire niſi ſpũs dei.

Cogitationes hoiʒ a nemine ſciunt̃ niſi ab animo ipſoꝝ.

Nos autem nõ ſpũm huius mundi accepimus: ſed ſpiritum qui ex deo eſt. Ut ſciam⁹ que a deo donata ſunt nobis.

¶ Habito ꝙ deus eis reuelauit. Hic oſtẽdit quare eis reuelauit ſcʒ quia ſpũmſanctum habent non ſpiritum mundanum. Ubi primo oſtẽdit ꝙ ipſe cum ceteris ſpiritũſanctum accepit. Secũdo ad quid accepit. ibi. Ut ſciam⁹ que a deo. Tertio ꝙ per euʒ ſibi reuelata aliis tradidit. ibi. Que ꝛ loquimur non indoctis. Quarto q̃bus hoc innoteſcit. ibi. Spũalibus ſpũalia. Dicit ergo [Nos aũt] q. Ita nemo nouit que ſunt dei niſi ſpiritus dei. Spũm autem illum nos habemus. [Nos aũt non ſpiritum huius mundi accepimus]. i. ſpũm phitonicum per coniecturas diuinitatem vt habẽt diuini ſicut Sibylla. Uel [ſpiritum huius mundi]. i. ſpũm elationis ſm ſapientiam mundi qualem habent phariſei [ſed accepimus ſpũm qui ex deo eſt]. i. ſpũmſanctum qui a patre ꝓcedit Joh. xvj. Accepimus inquã ad hoc [vt ſciamus] per eum [que a deo donata ſunt nobis] ꝛ ſic de bonis ſuis ei gratias agamus ꝛ ea non nobiſipſis attribuamus Grego. Qui dona accepta ſibi arrogat ſuis contra deum donis pugnat. Augu. Multi habent dei dona ꝛ neſcientes vnde habeant impia vani

tate iactantur. Appetendus ſpūſſanctus qui mundi ſpūm expellit vnde nos aūt non ſpūm ⁊c. qui a deo ꝓcedit: vnde ſpūm qui ex deo eſt: per quē origo boni innoteſcit vnde vt ſciamus ⁊c.

Que ⁊ loquimur non indoctis humane ſapientie verbis: ſed in doctrina ſpiritus: ſpiritualibus ſpiritualia comparentes.

¶ Hic oſtendit ꝙ per ſpiritū dei ſibi reuelata aliis tradidit. Ubi implicatur triplex conditio que in recta doctrina debet attēdi ſcʒ Quid dr̄ quo ad materiā. Quō dicitur quo ad formā. Ad quid dicitur quo ad finem.

Dicit ḡ [Que] ſcʒ dona [⁊ loquimur] .i. aliis ꝑdicamus: loqmur lquā [nō ī doctis hūane ſapiētie verbis] id eſt non in verbis prudentibus humana ſapientia: ⁊ hoc vel ratione vel ornatu verborum compoſitis [ſed] loquimur [in doctrina ſpūs] ſancti ſcilicet qui docet interius auditores ad vtilitatem Mat. x. Non enīʒ vos eſtis qui loquimini: ſed ſpiritus patris. Nos dico [cōparentes] .i. coaptantes ⁊ tradētes [ſpūalia] documēta [ſpiritualibus] auditorib⁹ Mat. vii. Nolite ſpargere margaritas ante porcos. Eccl. xxii. Cum dormiēte loquitur qui narrat ſtulto ſapientiam.

D Spūs huius mūdi eſt ſeptiformis ſʒ ſeptem vitia in multis mūdanis regnā tia.

¶ Notandum eſt ſuper illud. Nos autem nō ſpiritū huius mundi: ꝙ ſpūs hui⁹ mūdi ꝗ malus eſt: ſeptiformis eſt ſm ſeptē vicia in multis mūdanis regnātia.

Primus eſt luxurie: de quo Oſee. v. Non dabunt cogitationes ſuas vt reuertātur ad deum ſuum quia ſpiritus fornicationis in medio eorū. Iſte agitabat ſenes in Suſannam.

Secūdus eſt gule: de quo Apoca. xvi. Uidi de ore beſtie ⁊ de ore pſeudo ꝓphete exire ſpiritum in modū ranarum. Rana magnam gulam habet. Iſte agitabat iudeos ad carnes.

Terti⁹ eſt auaricie ſiue anguſtie. de quo Exo. vi. Narrauit moyſes ⁊c. Qui non adquieuerunt ꝓpter anguſtiā ſpūs. Iſte agitabat iudā ad vendendū chriſtum.

Quart⁹ eſt iracūdie Iud. ix. Immiſit dn̄s ſpūm inter habitatores ſichen. Iſte agitabat puerum qui percuſſit fratrē ſuum ⁊ occidit. ii. Reg. xiiii.

Quintus eſt inuidie: de quo. i. Reg. xviii. Inuaſit ſpiritus dei malus Saul aduerſus Dauid. Iſte agitabat Cayn aduerſus Abel ⁊ iudeos ſupra chriſtum.

Sextus eſt mēdacii ſiue ſuperbie: de quo. iii. Reg. vl. Ero ſpūs mendax in ore ꝓphetarum ad decipiendum Achab. Iſte agitabat luciferū aduerſus deum.

Septimus eſt infirmitatis ſiue accidie. de quo Lu. x. dicitur ꝙ mulier habebat ſpūm infirmitatis. Iſte agitabat filios iſrael contra moyſen: ne irent in terram ꝓmiſſionis Numeri. xiii. Felix qui non habet ſpiritū huius mundi.

E ¶ Notādum ſuper textu. In doctrina ſpiritus: ſancti acceperūt ſeptēplicem ſpiritum: qui a deo eſt ſm ſeptē dona ſpiritusſancti.

Primo ſpūm ſapiētie in ꝯguſtatiōe eternoꝝ. Prouer. xxvii. Hō ſapiens in ſapiētia manet ſicut ſol.

Scdo ſpūm intelligentie in penetratione ſecretorum. Dan. ii. Porro his dedit deus ⁊c.

Tertio ſpūm conſilii in diſcretione agendorum. Iob xxxi. Intenti taccbant ad ꝯſilium meum.

Quarto ſpūm fortitudinis in perpeſſione difficilium. Hebre. xi. Fortes facti ſunt in bello.

Quinto ſpūm ſcientie in vſu rerum temporalium Sapiētie. x. Dedit illi ſcientiā ſanctorum. Phil. iiii. Scio abundare ⁊c.

Sexto ſpūm pietatis in compaſſione afflictoꝝ. Eccl. xliiii. Hi ſunt viri miſericordie.

Septimo ſpūm timoris dn̄i: in conſideratione diuinorum iudiciorum. Iob. xxxi. Quaſi tumētes ſuper me fluctus timui dominū.

Animalis autem homo nō percipit ea que ſpiritus dei ſunt.

¶ Habito ꝙ deus ſapientiam veris apoſtolis reuelauit. Hic oſtendit ꝙ eam a pſeudo abſcōdit. Ubi primo dicit ꝙ homo beſtialis ſpūalia non capit. Secūdo reddit cauſam: quia ſcʒ ea nō intelligit. ibi. Stulticia enī eſt illi. Tertio ꝓbat a contrario ꝙ ſpūalis homo omnia cognoſcat. ibi. Spūalis aūt iudicat omnia. Quarto ad idem probandum authoritatem inducit. ibi. Sicut ſcriptū eſt quis enī cognouit. Dicit ergo [Animalis] q. Ita nobis ſpiritualibus deus reuelauit [autē] ſed [Animalis homo] vt ſunt pſeudo [non percipit] .i. non perfecte capit [ea que ſunt ſpiritus dei] vt partuʒ virginis: reſurrectionem mortuorū ⁊c. Sap. i. In maliuolam animā non introibit ſpiritus ſapiētie. Et intelligitur hic animalis homo dupliciter ſm gloſam. Uel animalis in vita qui irrationabiliter ad modum beſtie viuit. Ioel. i. Computruerūt iumenta in ſtercore ſuo. Uel animalis in ſenſu qui irrationabiliter de deo ſentit Canonice Iude Animales ſpūm non habētes. Auguſtin⁹. Homo dicitur aīalis vita / vl̄ ſenſu. Uita dicit̄ aīalis qui fert̄ diſſoluta laſciuia aīe ſue. Sēſu dicitur aīalis qui de deo iuxta corporū phantaſiam: vel legis literā / vel rationem phiſicam iudicat.

Aīalis homo dupli͛ intelligit̄.

Stulticia enim eſt illi: ⁊ non poteſt intelligere quia ſpiritualiter examinatur.

¶ Hic reddit cauſam quare aīalis ſpūalia non intelligit ex duplici defectu. Un⁹ eſt ex parte affectus: qꝛ diuina ſapiunt ei ſtulticiam. Alius eſt ex parte intellectus: qꝛ non apprehendit niſi per ſenſibilium experiētiam. ibi. Et non poteſt intelligere. Dicit ergo [Stulticia] q. Ita animalis nō percipit ea que ſunt ſpiritus dei quod patet [Stulticia eſt enīʒ illi] ſm reputationem ſuam ⁊ ſenſum humanū Eccl. i. Execratio autē peccatoribus ſapiētia Prouer. xviii. Non recipit ſtultus verba prudentie [⁊ non poteſt intelligere] ſpūalia ſicut nec ſenſus carnalis apprehēdit intelligibilia [qꝛ ſpūaliter examinatur] Hoc dupliciter exponit̄. Uno modo ſm ꝙ verbū accipitur impersonaliter. Alio modo ſm ꝙ accipitur paſſiue. Primo modo ſic [quia ſpiritualiter examinatur] .i. ſpūaliter fit examinatio ſpiritualium. Secundo modo ſic [quia ſpiritualiter examinatur] id eſt probat̄ eius animalitas Prouer. xviii. Non recipit ſtultus verba prudentia niſi ea dixeris ꝗ verſantur in corde ſuo.

Spiritualis autem iudicat omnia ⁊ ipſe a nemine iudicatur.

¶ Hic probat ꝙ ſpūalis homo oīa cognoſcit. Et primo quia cognoſcit ⁊ iudicat ſufficienter. Secūdo quia irreprehenſibiliter. ibi. Et ipſe a nemine iudicat̄. Dicit ergo [Spūalis] q. Ita aīalis nō percipit ⁊c. [Spiritualis autem omnia] iudicanda [iudicat] .i. diſcernit ⁊ intelligit. Non omnia vt ait Augu. que continet diuina ſcientia: ſed que ad vitam ⁊ iuſtitiam ſufficiunt. Dicitur autem homo ſpiritualis dupliciter. Uel vita qui ſcʒ ſpūm dei rectorem habens ſm ipſum viuit: qꝛ animā regit. Uel ſenſu: qui ſcʒ de deo nō ſm imagines corporꝝ / vel legis litterā / vel humanā philoſophiā ſapit [⁊ ipſe a nemine] .i. a nullo homine carnali [iudicatur] .i. intelligit̄ an bene vel male iudicet. vel [non iudicat̄] .i. non reprehendit̄ ſicut ſcribit̄ Eſa. xl.

Hō ſpūal̄ dr̄ dupl͛.

Sicut ſcriptum eſt. Quis enim cognouit ſenſum domini: aut quis inſtruxit eū: Nos autem ſenſum chriſti habemus.

¶ Hic ad ꝓbandum quod dixit authoritatem inducit. In qua oſtendit duo. Primo ꝙ aīales non poſſunt intelligere facta a deo. Secundo ꝙ nec facienda ab eo. ibi. Aut quis iſtruxit. Dicit ergo. [Sicut] q. Ita animalis homo non poteſt intelligere que ſūt [Sicut ſcriptum eſt] Eſa. xl. ⁊ habetur ſimile Rom. xi. Quis audiuit ſpūm domini ⁊c. [Quis enim] animalis hō [cognouit ſenſum dn̄i] de iam factis: qui ſcʒ hoc fecit que ſapientia mundi ſtulta iudicat [aut quis inſtruxit eū] de faciendis ſcʒ qualiter ea faceret. Ex his elicit̄ talis ratio. Qui non habet ſenſum dn̄i non intelligit ea que ſunt dei. Aīalis homo non habet ſenſum dn̄i. ergo non intelligit ea que ſunt dei. Eccl. i. Sapientiam dei precedētem omnia: quis inueſtigauit [Nos autem] q.

Etſi ſenſum dñi intelligere non poſſunt: nec noſtrũ: q̃a [nos ſenſus chriſti habemus] certa fide tenentes que chriſti ſunt: ſicut diſcipulus bene edoctus dicitur habere ſenſum magiſtri ſui. Unde ꝛ in eis loquebať chriſtus. ij. Coꝛ. xiij. An experimentum queritis eius qui in me loquitur chriſtus.

Hic queritur ſuper illud. Si eniꝫ cognouiſſent. Glo. Demones. Contra Luce. iiij. Exibat demonia ꝛc. Ergo cognouerunt ipſum eſſe filium dei. Rñſio ſm glo. Illud dixerunt ex ſuſpitione non ex certitudine. Item ſup illud. Dñm glorie Glo. Talis fuit illa ſuſceptio que deum faceret hominẽ: ꝛ hominem deuꝫ. Cõtra. Nulla factio eſt in deo. Rñſ. Supplendum eſt eſſe. i. facere deũ eſſe hominẽ factione ſcꝫ humane nature non diuine perſone. Sicut homo fit alteri dexter aliquando factione que eſt in altero tranſmutãte locũ non que eſt in ipſo. Item ſuper illud. Nec auris audiuit Glo. Uiſu corpoꝛis vel auditu nõ poteſt cognoſci. Contra. Cognoſcitur fide: fides autem ex auditu. Roma. x. Rñſ. Fides ex auditu exterioꝛi eſt occaſionaliter ꝛ excitatiue: ſed ex iteriori cauſaliter. Loquiť aũt de cognitiõe imediata nõ mediata. Itẽ ſup illď. Spiritus omnia ſcrutatur etiam profunda dei Glo. id eſt ſcrutari facit. Contra Prouer. xxv. Qui perſcrutatoꝛ eſt maieſtatis opprimetur a gloꝛia. Rñſ. Ibi loquitur de perſcrutatione temeraria: hic de modeſta. Itẽ ſuper illud. Quis enim ſcit hominum ꝛc. Glo. Manifeſtum eſt cogitationes noſtras a nullo ſciri niſi ab animo noſtro. Cõtra Augu. ſuper Geñ. xij. ad lrãm. Manifeſtũ eſt cogitationes hominũ ſepe a demonibꝰ enũciatas. Rñſ. Hoc fit non quia ſciant: ſed quia ꝑ ſigna quedam coniecturant. Item Ita que dei ſunt nemo cognouit niſi ſpũs dei. Contra. Non ergo pater aut filꝰ Rñſ. Dictio excluſiua addita vni perſone non excludit aliam ab attributis eſſentialibus: ſed a perſonalibus. Item ſuper illud Nos autem non ſpiritum huꝰ mũdi accepimus Glo. id eſt ſpũm phitonicum qui per Sibyllam locutus eſt. Cõtra Sibylla de myſterio incarnationis multa vera predixit quod tamẽ vt ſupra eodem dictum eſt demones latuit. Rñſ. Perſona eos latuit. Sed factum ex ſcripturis noſſe poterãt: vel reuelationibus bonoꝝ angeloꝝ. Item ſuper illud. Sed ſpiritum qui ex deo eſt. Glo. Spũſſanctus dicitur ſpiritus patris ꝛ filij ꝛ ſpũs noſter. Contra. Non bene dicitur: filius noſter: ergo nec ſpiritus noſter. Rñſ. Non eſt ſimile: quia filius expreſſius dicit relationem oꝛiginis paſſiue q̃ ſpũs: vnde per illud videretur filꝰ a nobis generari. Sed per hoc non ſic videtur ſpũſſanctꝰ a nobis procedere. Item ſpũalis omnia iudicat. Contra Dicit Aug. in libꝛo de vera religiõe ꝙ de lege eterna. nulli anime iudicare permiſſum eſt. Rñſio. Glo. ſoluit dicens ꝙ iudicat omnia ſcilicet iudicanda. Nõ enĩ iudicat omnia que pertinent ad ſcientiam diuinam ſed que ad ſalutem humanam.

Capitulum tertium.

Et ego fratres nõ potui vobis loqui quaſi ſpiritualibus: ſed quaſi carnalibus. Tanq̃ uã paruulis in chriſto lac vobis potũ dedi nõ eſcam.

¶ Superius oſtendit ꝙ ſimplicitas predicationis eiꝰ contẽnenda non erat. Primo ex parte dei mittentis. Secundo ex parte ſui predicantis. hic Tertio oſtẽdit idem ex parte auditoꝛis ſcꝫ ex parte ipſoꝝ ꝓpter eorum incapacitatem. Et primo eos carnales tunc fuiſſe: ꝛ adhuc foꝛe oſtendit. Secundo eorum carnalẽ ſenſum quaſi erroneũ redarguit. ibi. Quid ergo eſt apollo. Tertio ad deponẽdum hmõi erroꝛem ꝛ permanendum in fide hoꝛtatur: et inducit. ibi. Neſcitis quia templum dei eſtis vos. In prima ꝑte excuſando ſe de ſimplicitate predicationis ſue. Primo oſtendit ꝙ tũc erãt carnales. Secũdo ꝙ etiam adhuc ſunt tales. ibi. Adhuc carnales eſtis. In prima primo oſtendit ꝙ ꝓpter eorum carnalitatẽ. ſimpliciter eis predicare opoꝛtuit. Scďo ꝙ hoc diligenter fecit. ibi. Tanq̃ paruulis in chriſto. Tertio ꝙ ita facere neceſſe fuit. ibi. Nondum eniꝫ poteratis. Dicit ergo [Et ego] q. Ita ſenſum chr̃i habemus [et] tamẽ [ego fratres] qui vtiqꝫ poſſem q̃tum in me eſt ſi vellem [non potui] impotentia ex parte veſtri. i. non debui. Eccľ. xxxij. Ubi non eſt auditus non effundas ſermonẽ [vobis loqui quaſi ſpũalibus] id eſt ſicut ſoleo loqui ſpũalibus ſcꝫ ſpũalia [ſed quaſi carnalibus] id eſt groſſa ꝛ hiſtoꝛica ſicut de incarnatione ꝛ paſſione chriſti/ ꝛ hoc diligenter feci: quia [dedi vobis lac potum] ad facile incoꝛpoꝛãdum. id eſt doctrinã mundam dulcem ꝛ facilem ꝛ bene nutrientẽ [nõ eſcã] id eſt doctrinam altioꝛem ꝛ difficilioꝛem ad maſticandum que perfectoꝛum eſt Hebꝛe. v. Perfectoꝛum eſt ſolidus cibus. ꝛ hoc [Tanq̃ paruulis] in chriſto: id eſt in chriſti cognitione. j. Theſ. ij. Facti ſumus paruuli in medio veſtri tanq̃ ſi nutrix foueat filios ſuos. Eſt ergo ſua ratio talis. Unicuiqꝫ ſm ſuam capacitatem ꝑdicandum eſt. Sed paruuli carnales non ſunt capaces rationum ſpũalis ſapientie dei. ergo non eſt predicanda. Ideo dicit Apoſtolus. Licet ſenſum chriſti habeamus tamẽ groſſioꝛa ꝛ facilioꝛa ſm capacitatẽ veſtrã vobis predicauimus.

Nondum eni poteritis capere: ſed nec nũc quidem poteſtis.

¶ Hic oſtẽdit ꝙ ita docere neceſſe fuit. Ubi primo tãgit ruditatem ſtatus preteriti. Secũdo preſentis. ibi. Sed necdum quidem poteſtis. Dicit ergo. [Nõdum enim] q. Et merito hoc feci [Nondum enim] q̃diu vobiſcum eram [poteratis capere eſcam]. i. altioꝛem doctrinam vt ſpũales Ioh. xvj. Multa habeo vobis dicere: ſed nõ poteſtis poꝛtare modo [ſed nec nunc quidem poteſtis] qꝛ in eadẽ diſpoſitione ꝑmanetis. vnde Lu. xviij. Cũ ꝓdixiſſet dñs diſcipulis paſſionẽ ſuã: dicitur ꝙ ipſi nihil hoꝛum intellexerunt.

Adhuc enim carnales eſtis.

¶ Hic oſtdit ꝙ adhuc carnales ſunt. Ubi primo ꝓponit ꝙ carnales ſunt. Secũdo ꝓbat ꝓpoſitum eo ꝙ inuicem contendũt. ibi. Cum enim ſint inter vos. Tertio oſtendit de quo contẽdunt. ibi. Cum enim quis dicit. Dicit ergo [Adhuc enim] q. Nondum enim poteratis ſed nec nũc poteſtis [Adhuc eñ carnales eſtis] vita ꝛ ſenſu: idem autem eſt carnalis ꝛ animalis. Sed carnalis dicif a carne animalis ab anima ſm glo. Carnalis ꝛ aiaľ idẽ ſunt.

Cum enim inter vos ſit zelus ꝛ cõntentio: nonne carnales eſtis ꝛ ſecũdum hominem ambulatis?

¶ Hic ꝓbat eoꝛum carnalem animum. Ubi implicantur quatuoꝛ mala ſcꝫ Inuidia in coꝛde cum dicit zelꝰ. Iurgia in oꝛe cum addit. Et ꝯtentio. Superbia in ſenſu cum ſubdit. Nonne carnales. Defectus in progreſſu. ibi. Et ſm hominẽ. Duo vltima ſequũtur ex duobꝰ primis: imo illa quatuoꝛ conſequẽter ſe habent. Dicit ergo [Cum enim] q. Et vere ita eſt. [Cum enim ſit inter vos zelus] in coꝛde ſcꝫ inuidia de baptiſtis [et contẽtio] in verbis ſcꝫ de ꝑeminentia baptiſtarum [nõne carnales eſtis] carnaliter ſentiendo: eo ꝙ aliqd ab homine eſſe putatis [ꝛ ſm hominem ambulatis] id eſt in peius proficitis aſſidue deficiendo: ſicut homo continue deficit/ qꝛ vetus homo coꝛrũpitur de die in diem. Ideo. ij. Coꝛ. iiij. Et Iaco. iij. Ubi zelus ꝛ contẽtio. ibi inconſtantia ꝛ omne opus prauum.

Cũ eni quis dicit: ego quidẽ ſum pauli: alíqui aũt ego apollo Nõne homines eſtis?

¶ Hic oſtendit de quo contendũt Ubi primo tãgit cõtentionis materiam. Secundo redarguit contendẽtiũ inſipientiam. ibi. Nonne homines eſtis. Dicit ergo. [Cum enim quis] veſtrum [dicit: ego quidem ſuꝫ pauli] filius ſcꝫ quia ab eo baptiſatus [ego autẽ ſuꝫ apol-

lo]ſimiliter filius qui fuit epus Corinthiorum[nonne homines eſtis]id eſt carnales ſperantes in hominib⁹ non in ſolo deo. Contra illud Hiere.xvij. Maledict⁹ homo qui confidit in homine. Sicut eñ qui ſperant in deo dicūtur dij Pſ. Ego dixi dij eſtis Ita qui ſperant in hominibus:dicendi ſunt homines.

Pſ.lxxxj. **Quid eſt ergo apollo:quid vero paul⁹:mi niſtri eius cui credidiſtis : et vnicuiqꝫ ſicut dominus dedit.**

¶ Hec eſt ſecunda pars capituli. Primo enim eos car nales eſſe probauit. Hic ſenſum eorum carnalem tanꝗ erroneum redarguit:quia ſcȝ doctores eccleſie ꝛ prela ti:non ſunt authores gratie vt videbātur opinari: ſed ſolum miniſtri. ꝛ hoc oſtendit. Primo exēplo ſui ꝛ alio rum conſequenter. Secundo exemplo ſui qui ceteris maior erat ſpecialiter.ibi. Secūdum gratiam dei que data eſt mihi. In prima parte primo oſtendit ꝙ docto res ꝛ prelati eccleſie non ſunt authores gratie: ſed mi niſtri. Secūdo oſtendit ꝙ nullam habent poteſtatem gratiā conferēdi.ibi.Ego plātaui. Tertio ꝙ nihilomi nus differenter remunerabuntur pro menſura laboris ſui.ibi.Vnuſquiſqꝫ autem propriam mercedē. In pri ma primo querit quid poſſunt doctores eccleſie ꝛ pre lati. Secundo reſpondet ꝙ ſolum ſunt dei miniſtri.ibi Miniſtri eius cui. Tertio ꝙ diuerſa habent officia mi niſterij.ibi.Et vnicuiqꝫ ſicut dñs. Dicit ergo[Quid] q. Et quoniā quidem in his gloriamini[Quid ergo eſt apollo]qui minor eſt[quid vero paulus] qui maior eſt miniſtri eius cui credidiſtis]ſcȝ chriſti non authores gratie ſicut chriſtus Eſa.lxj. Vos autē ſacerdotes vo cabimini:miniſtri dei noſtri dicetur vobis. ad Hebre. iij. Moyſes fidelis in domo eius:tanꝗ famulus. Eſt ergo ſua ratio talis Principali danti non miniſtro de bet attribui donum. Sed paulus ꝛ alij non ſunt ꝗ dant gratiam ſacramentalem/ſed miniſtri dei dantis:ergo eis non eſt attribuendum donum baptiſmi ſed deo. Si militer nec donū alterius gratie[Et vnicuiqꝫ]q. Ita miniſtri ſunt nec miniſtrant vno ꝛ eodem modo:ſed mi niſtrant[ſicut dominus dedit vnicuiqꝫ]id eſt ſicut de⁹ diuiſit ſingulis officia Ephe.iiij.Dedit i eccleſia quoſ dam quidem apoſtolos ꝛc.

A Miniſter dei ſeptē debet ha bere ꝯdi tiones.

¶ Notandum ſuper illud miniſtri eius:quia ſicut dici tur Eccl.x. ſm iudicem populi/ſic ꝛ miniſtri eius. Et dominus noſter ſit Sapiens Mundus. Honeſtus. Fi delis ꝛ Patiens/ꝛ modeſtus. Ideo vult miniſtrū ſuū has ſeptem habere conditiones: Oportet ergo ꝙ mi niſter dei ſit.

Primo intelligens ꝛ diſcretus in cognitione: non eniꝫ conſonant ſapiens ꝛ ſtultus Prouerb.xiiij. Acceptus eſt regi miniſter intelligens : id eſt intus legens quid placeat domino.

Secundo purus ꝛ mundus in affectione. Non enī de cet immundis manibus ꝛ īmundo vaſe tanto dño ſerui re. Pſ. Ambulans in vis īmaculata hic mihi miniſtra

Pſ.c. bat.j.Reg.ij.de ſamuele.

Tertio potens ꝛ ſtrenuus in operatione: negligēs enī ꝛ piger ſeru⁹ nō libēter ꝯducitur.j. Timo.ij. Tu vero vigila in oībus ꝛc.exemplū in martha Luce.x.

Quarto compoſitus ꝛ honeſtus in cōuerſatione. Non enī decet ſanctū principem habere ſeruū dātem alijs malum exemplū.ij.Cor.vj. Nemini dantes vllam of fen.vt nō vituperet miniſterium veſtrum.Exemplum in ſeruio Salomonis.iij.Reg.x.

Quinto fidelis ꝛ prouidus in diſpenſatione. Non eniꝫ placent furtiui ꝛ diſſipatores ſerui. Ideo paulus.j. Ti mo.j.Gratias ago deo meo:qui fidelē me exiſtimauit ponēs in miniſterio.exēplum in Ioſeph Geñ.xxxix.

Sexto mitis ꝛ patiens in aduerſis Non enī placet ſer uitium cum murmure ꝛ turbatione.ij.Cor.vj. In om nibus exhibeamus noſmetipſos ſicut dei miniſtros in multa patientia Exemplum habemus in angelo thya tire eccleſie Apoca.ij.

Septimo ſobrius ꝛ modeſtus in proſperis. Non enim placent guloſi ꝛ ebrioſi ſerui. Ideo Act.xviij.De pau lo ꝛ barnaba.Miniſtrantibus autem illis ſcilicet diſci pulis:ꝛ ieiunātibus dixit.ſ.ſ. Segregate mihi ꝛc. Exē plum in petro Act.vj. Non eſt equum nos relinquere verbum dei ꝛ miniſtrare menſis.

Ego plantaui:Apollo rigauit:deus autē incrementum dedit.

¶ Habito ꝙ doctores eccleſie ꝛ prelati nō ſunt autho res gratie:ſed miniſtri. Hic oſtendit ꝙ nullam habent poteſtatem gratiam conferendi.Ubi primo oñdit quid in hominū conuerſione operetur homo:ꝛ quid de⁹. Se cundo cōcludit ꝙ hō nihil operatur interius.ibi. Itaqꝫ neqꝫ qui plantat. Tertio ꝙ eque bene operatur vn⁹ ſi cut alius.ibi.Qui plantat autē. Dicit ergo[Ego plā taui]q. Ita vnuſquiſqꝫ miniſtret ſicut deus dedit vni cuiqꝫ quod patet[Ego enim plantaui]per predicatio nem ſcȝ ad fidem cōuertendo Hiere.ij. Ego plantaui te vineam electam[apollo rigauit]iam a me cōuerſos baptizando Eccl.xxiiij.Dixi rigabo hortum plātatio num mearum[deus autem]non vos[incrementū de dit]gratiam interius infundendo. Ideo Gene.xxviij. Creſcere te faciat dñs.q.d. Nullus alius poteſt. Ex his elicitur talis rō. Fructus agri nō eſt attribuendus agricole:ſed incremētum danti. Sȝ Paulus ꝛ Apollo ſunt vt agricole.de⁹ aūt dat incrementū:ergo deo non homini attribuendus eſt fructus gratie.

Itaqꝫ neqꝫ qui plātat eſt aliquid: neqꝫ qui rigat:ſed qui incrementum dat deus.

¶ Hic concludit ꝙ homo nihil operatur interius. Ubi primo hanc operationem excludit. Secundo eam deo attribuit.ibi. Sed qui incremētum. Dicit ergo[Ita qꝫ]quaſi ſcȝ deus ſolus incremētum dat[neqꝫ qui plā tat]predicando vt paulus: neqꝫ[qui rigat]baptizādo vt apollo[eſt aliquid].i.alicuius virtutis infundendo ex ſe gratiam[ſed qui incrementū dat]gratiam intrin ſecus creando eſt aliquid ſcȝ deus. Ideo ꝓprie ſolus deus agricola dicitur Ioh.xv. Pater meus agricola eſt:apoſtoli vero operarij. Augu. Fruſtra operarius om nia moliretur extrinſecus:niſi creator intrinſecus latē ter operetur. Donum incrementi eſt gratia.ij. Cor. ix. Implicabit ſemen noſtrum : ꝛ augebit incrementa frugum iuſtitie noſtre.

Qui plantat autem ꝛ qui rigat vnū ſunt.

¶ Hic tertio oſtendit ꝙ eque bene operatur vn⁹ ſicut alius dicens[Qui plantat autem]predicādo ſcȝ pau lus[ꝛ qui rigat]ſcȝ baptizando ſcȝ apollo[vnum ſūt] id eſt indifferenter in operando: qꝛ extrinſecus tm̄ ope rantur/ꝗuis alter ſit magis altero Augu. vnum ſunt:ſi cut genere nature/ſic miniſterij rōne. Nā deus equa liter operatur per diuerſitatem miniſtrorum.

¶ Notandum eſt hic ꝙ officium prelati ſicut agricole circa arbuſta eſt multiplex. B Prelati officiū ad inſtar agri cole circa arbuſta: ē multiplex

Primo euellendi:vicia extirpando. Hiere.j. Ut euel las ꝛ deſtruas.

Secūdo plantādi: virtutes inſerendo. Eſa.lj. Ut plā tes celos,ꝛ plantes terram.

Tertio fodiēdi.terrena ab eis euacuādo. Iob.xxxix. Terram vngula fodit.

Quarto ſtercora mittendi. defectus ꝛ peccata ſua eis oſtendēdo Luce.xiij. Dimitte eam ꝛ hoc anno vſqꝫ dū fodiam circa eam ꝛ mittam ſtercora ꝛc.

Quinto rigandi.cōpatiendo flendo ꝛ orādo Iob.xxx. Flebam quondā ſuper eū qui afflictus erat.

Sexto putandi.corrigendo ꝛ emendando Cañ.ij. Tē pus putationis aduenit.

Septimo cuſtodiendi diligentem curam adhibendo. Cañ.vlti. Poſuerunt me cuſtodem in vineis vineam meam non cuſtodiui ꝛc.

Octauo fructus colligendi frequēter viſitando ꝛ īqui rendo. Luce.xiij. Uenit querens fructum ꝛc.

Vnuſquiſqꝫ autem propriam mercedeꝫ ac cipiet:ſecundum ſuum laborem. Dei enim ſumus adiutores:dei agricultura eſtis:dei edificatio eſtis.

¶ Habito ꝙ prelati non habent poteſtatem gratiā cōferendi: ſed vnum ſunt in operando exterius. Hic oſtēdit ꝙ nihilominus differenter remunerabūtur pro mēſura laboris ſui. Ubi primo oſtendit ꝙ ſm menſuram laboris ſunt remunerandi. Secundo oſtendit ꝙ merito: quia ſunt coadiutores dei. ibi. Dei enim ſumus adiutores. Tertio oſtendit in quo: quia in effectu duplici. ibi. De agricultura eſtis. Dicit ergo [Unuſquiſqʒ] q. Jta operando ⁊ dando non differunt. ſed tamē in labore ⁊ mercede [Unuſquiſqʒ autem propriam mercedem accipiet ſm ſuum laborem]. i. ſm menſurā laboris ſui quo laborauit operando extrinſecus. Ps. Labores manuum tuarū ⁊c. Et alibi Deut. xxv. Scdm menſuram delicti erit plagarum modus Et Mat. vij. Jn qua mēſura menſi fueritis ⁊c. Mat. xx. Uoca operarios ⁊ redde illis mercedē ſuam. Ergo [Unuſqſqʒ] generaliter ſine exceptione [propriam mercedem] ſpecialiter ſine cōfuſione [accipiet] veraciter ſine defraudatione [ſm laborem ſuum] ꝓportionaliter ſine diminutione. [Dei enim] q. Et bene dixi mercedē [dei enim adiutores ſumus] Jn colenda ſcʒ vinea dñi: nō quidē depriuatores ſm glo. non ꝓpter ſuam indigentiā. ſed propter noſtrā vtilitatē: ⁊ hoc hinc patet q: [dei agricultura eſtis] i. amotione viciorum Johā. xv. Omnē palmitem in me non ferentem fructum purgabit eum ⁊c. [dei edificatio eſtis] in poſitione virtutū Mat. vij. Qui audit verba mea ⁊ facit ea ſimilis eſt viro ſapiēti qui edificauit domuʒ ſuā ſupra petram. Hec duo ad ſolum deum pertinent. vel Agricultura pertinet ad vitam actiuam. Edificatio ad contemplatiuam.

ps.cxxvij

Secundum gratiam que data eſt mihi vt ſapiens architectus fundamentum poſui alius autem ſuperedificat.

¶ Hic oſtendit ꝙ doctores ⁊ prelati eccleſie non ſunt authores: ſed miniſtri gratie tantū: exemplo ſui: ſpecialiter. Ubi primo oſtendit ſe fundamētum fidei propoſuiſſe eos ad fidem conuertēdo. Secundo monet cauere quid ſuperedificēt ſuper fundamētum operando. ibi. Unuſquiſqʒ autem videat. Tertio reddit rationeʒ cauēdi: quia ſcʒ fiet operum manifeſtatio. ibi. Siquis autem ſuperedificat. Quarto oſtēdit quomodo ⁊ quādo: quia per ignem in iudicio. ibi. Dies enim dñi declarabit. Dicit ergo [Secundū gratiam] q. Jta vos eſtis dei edificatio Jn qua ego [Secundū gratiam] apoſtolatus [que data eſt mihi] a deo Supra. j. Per quē accepimus gratiā ⁊ apoſtolatū [vt ſapiens] id eſt diſcretione vtens [architectus] id eſt princepo edificij ſpūalis. Ps. Conſtitues eos principes ⁊c. [fundamentum

Po.xliiij.

poſui] fidē ſcʒ chriſti que dicitur fundamētum apoſtolorum Ephe. Apoca. xxj. Fundamētum primū iaſpis qui ſuo viroꝛe fidem deſignat. Mat. xvj. Super hanc petram edificabo eccleſiam meam [Alius autem ſuperedificat] ſuper hoc fundamētum ſcʒ bona opera. j. Petri. ij. Superedificamini domos ſpūales ⁊c. Omia cōmendant apoſtolū: ⁊ ſanctitas vite: q: ſm gratiā dei: ⁊ claritas intelligentie: q: vt ſapiēs archi. ⁊ ſtabilitas doctrine: quia fundamentum poſui: ⁊ vtilitas efficacie: quia alius ſuperedificat.

Unuſquiſqʒ autem videat quomodo ſuper edificet. Fundamentum enim aliud nemo poteſt ponere: preter id quod poſitū eſt qui eſt chriſtus Jeſus.

¶ Hic monet cauere qd ſuperedificēt. Ubi primo hortatur ad cautelam ſuperedificandi. Secundo oſtendit ꝙ curauit de ſtabilitate debiti fundamēti. ibi. Fundamentum enim aliud. Dicit ergo [Unuſquiſqʒ] q. Alius ſuperedificat [Unuſquiſqʒ autem videat] id eſt attendat [quomodo]. i. cuiuſmodi opera [ſuꝑedificet] an ſcʒ more ſtulti an more ſapiētis. Mat. vij. Unuſquiſqʒ ergo generaliter / attendat diligēter / quomodo ſuperedificet vtiliter. Nā in via dei alius ſic alius ſic ibat [Fūdamentum enim] q. De ſuperedificatione tantū videndum eſt [Fundamētum enim aliud nemo ponere pōt] ad quod tamē nitūtur pſeudo [preter id quod poſitum eſt] a me ſcʒ [qui eſt chriſtus ieſus]. i. fides chriſti per dilectionē operans Eſa. xxviij. Ecce ego mitto in fundamentis ſion lapidem angularem. i. chriſtum: in ſpirituali enim edificio fundamentum ſupremum eſt: qa ſm Augu. Fundamētum eſt illud ad quod tendit ponendus edificij. Eſt autem pondus quoddā inclinans deorſum ſcʒ corporale / quoddam inclinans ſurſum ſcilicet ſpirituale. Ecce ergo fundamentum neceſſarium: quia aliud non poteſt poni ſolidum: quia poſitum a magiſtro prudenti: ſalutiferū / quia fides ieſu chriſti. Omnia cōmendant fundamentum tale ⁊ neceſſitas ⁊ ſoliditas / ⁊ vtilitas. Fūdamētū qd ſit.

Siquis autem ſuperedificat ſupra fundamentum hoc: aurum: argentū: lapides precioſos: ligna: fenum ſtipulam: vniuſcuiuſqʒ opus manifeſtum erit.

¶ Hic oſtendit quare debēt attendere quid ſuperedificent / ꝓcioſa ſcʒ an ruinoſa: quia opera manifeſtabūtur. Ubi primo tangit opera precioſa. Secundo addit opera vana. ibi. Ligna fenum. Tertio oſtēdit vtraqʒ in fine manifeſtāda. ibi. Uniuſcuiuſqʒ opus manifeſtū.

Dicit ergo [Siquis autem] q. Jdeo aūt videat quiſqʒ quid ſuperedificet: quia vniuſcuiuſqʒ opꝰ quale ſit manifeſtabitur qđ patet [Siquis auteʒ] Hoc legitur dupliciter. Uno modo de vita. Alio modo de doctrina. De vita ſic [Siquis autem ſuperedificat ſupra fundamentum hoc] fidei catholice [aurum: argentum: lapides precioſos] id eſt opera perfectionis [aurum] in cōtemplatione ⁊ amore dei [argentum] in dilectione proximi [lapides precioſos] in operatione boni ſm Hug. Uel ſi ſuperedificat [lignum fenū ⁊ ſtipulā] id eſt peccata venialia: vel opera imperfectionis: que non deſtruunt fundamētum. Unde non dicit ſm Grego. ferrum. es. plūbum: ſed [lignum] id eſt venialia maiora [fenum id eſt mediocria [ſtipulam] id eſt minora. Unde ſm Hug. per [lignum] intelligitur affectus cognationis qui magis adheret: per [fenum] affectus poſſeſſionis qui minus adheret: per [ſtipulam] affectꝰ familiaritatis qui minime. Dicūtur autem edificari hec [ſuper]. i. iuxta. ſicut in Ps. Qui firmauit terram ſuper aquas. id eſt iuxta. Siquis inquam hec vel illa ſuꝑedificauit [vniuſcuiuſqʒ opus] quale ſit [manifeſtū erit] ſcʒ in fine. etſi non modo. quando ſcʒ dominus illuminabit abſcondita tenebrarū. infra. iiij. Alio modo de doctrina legitur ſic. [Siquis autem ſuperedificat ſupra fundamētum hoc aurum argentum ⁊ lapides precioſos] id eſt doctrinam ſanam. Ut intelligatur in auro intellectus veritatis. Jn argento ſonoro eloquium veritatis. Jn lapide precioſo exemplum veritatis. Et ſic tangitur actus / cordis / oris / ⁊ operis. Uel ſi ſuper edificat [ligna fenum ſtipulam]. i. doctrinam vanaʒ ⁊ friuolam: vt intelligatur in ligno falſitas ignorāter dicta Jn feno ſuꝑfluitas Jn ſtipula curioſitas. ſm Hugo. [vniuſcuiuſqʒ opus] qđ ſuꝑedificauerit [manifeſtum erit] in fine Uel Lignum pertinet ad amorē diuitiarum. de quo ligno Num. xv. Lapidatus eſt colligens ligna in ſabbato. Fenum ad amorem delitiaruʒ. Eſa. xl. Omnis caro fenum. Stipula ad amorem honorum. Exo. v. de filijs iſrael. Uadant ipſi ⁊ colligant ſtipulā. Uel ſm gloſam Alius [ſuꝑedificat ſupra fundamentum hoc: aurum argentum lapides precioſos] videlicet qui cogitat tantū que dei ſunt ſcilicet precipue ⁊ principaliter. infra. vij. quō placeat deo. Alius edificat ſuꝑ hoc fundamētū ligna fenū ſtipulā. is vcʒ qui cogitat que mūdi ſunt ſcʒ nō ponēdo ibi finem ⁊c.

ps.cxxxv.

Hic queritur ſuper illud. Non potui vobis loqui quaſi ſpūalibus. Glo. Eadem predicabat carnalibus ⁊ ſpūalibus. Contra Supra. ij. Sapientiam loquimur inter perfectos. Rñſ. Glo. intelligit de neceſſarijs ad vitam. Jtem ſuper illud. Tanqȝ paruulis in chriſto Glo. Jn chriſti cognitione. Contra. Paruitas ad quātitatem pertinet. cognitio ad qualitateʒ. Rñſ. Quātitas virtutis qualitas eſt. Jtē ſuper illud. Lac

potum dedi vobis Glo. Nõ eſt neceſſe vt aliqua ſecre
ta taceãtur paruulis dicendo perfectis. Contra. Non
poſſunt oĩa capere paruuli que capiũt perfecti. Rñſ.
Hoc intelligendum puto ſolum in neceſſarijs ad ſalu-
tem. Item ſuper illud. Adhuc carnales eſtis Gloſ.
Carnales ijdem ſunt qui ⁊ animales Contra. Caro ⁊
anima eſſentialiter differunt. Rñſ. Caro ⁊ anima pro
vt hic accipitur idem ſunt ſcꝫ ſenſualitas. ſed caro no-
minat eam ex parte materie: anima vero ex parte for-
me. Item ſuper illud. Cum enim quis dicit: ego ſum
pauli. Glo. Non eſt hoc peccatum minus a gentilita-
te. Contra. Maius peccatum eſt errare in omnibꝰ ꝗ̃
in aliquo. Rñſio. Non eſt minus peccatum in genere:
quia vtrũqꝫ eſt infidelitas. Sed in ſpecie minus eſt.
Item ſuper illud. Miniſter eius cui crediditis. Glo.
Nec magis per meliores dat in baptiſmo ꝗ̃ per minꝰ
bonos. Contra. Per melius inſtrumentum fit melior
actio: miniſter vero vel ſeruus eſt inſtrumẽtũ anima-
tum ſm philoſophũ libro ethicoꝝ. Rñſ. Per melius
inſtrumẽtum fit melior actio inſtrumenti ſed nõ actio
que eſt ſolius agẽtis per inſtrumẽtum. Item ſuper il
lud. Qui plantat ⁊ qui rigat vnum ſunt Glo. Sicut ge
nere nature ita miniſterij ratiõe. Cõtra. Alterius ſpe
ciei eſt miniſterium plantandi: alterius rigandi. Rñſ.
Glo. intelligit de ratione miniſterij generali non ſpe-
ciali: quia ſcꝫ exterius operantur ambo ſed tamẽ diffe
renter. Item Unuſquiſqꝫ mercedem ꝓpriam accipi-
et ſm laborem ſuum. Cõtra. Merces menſuratur ſm
eſſentiam charitatis: non ergo ſm laborem. Rñ. Apo
ſtolus loquitur hic de mercede accidentali non eſſen-
ps.xv. tiali. Item dei adiutores ſumus. Cõtra Pſ. Bono-
rum meoꝝ non eges. Rñſ. Dei adiutores ſumꝰ ex par
te operis operati non operis operãtis. Item ſuper il
lud. Quod eſt chriſtus ieſus. Glo. i. fides ieſu chriſti.
Contra Edificium ſpirituale manebit fides non mane
bit. Rñſ. Non eſt fundamentum ſpũalis generale ſed
in ſtatu vie ſpecialiter. Item ibidẽ Fides que per di
lectionem operatur in fundamento poſita neminẽ per-
ire ſinit. Contra. Ergo fides formata ſemel habita nõ
poteſt amitti. Rñſ. Glo. intelligenda eſt ꝯiunctim ſcꝫ
ꝗ̃diu fides manet non diuiſim. Itẽ ſuper illud Ligna
fenum ſtipulam. Glo. Hec tria non de malis operibus
accipienda ſunt. Contra. Statim dicit ꝙ ſunt imode-
rate cupiditates rerum ſecularũ. Rñſio. Hec tria ſup
ponunt pro venialibus non pro mortalibus que dicun
tur mala opera ſimpliciter Item Cũ ſtipula ſit groſ-
ſior feno: videtur ꝙ per ſtipulam intelligãtur groſſio-
ra venialia ꝗ̃ per fenum. Rñſ. Non ſequitur qꝛ fenuꝫ
habet humorem aliquem per quem tenacius ⁊ fortius
eſt ꝗ̃ ſtipula: et ideo ſtipula ſignificat venialia minime
adherentia.

Dies enĩ domini declarabit: quia in igne reuelabitur: ⁊ vniuſcuiuſqꝫ opus quale ſit ignis probabit.

¶ Superius oſtendit ꝙ cauere debent quid ſuperedifi
cent: quia fiet operum manifeſtatio. Hic oñdit quomo
do fiet ⁊ quãdo: quia per igneꝫ ⁊ in iudicio. Ubi primo
dicit ꝙ dñs in igne iudicabit. Secũdo quia per ignem
opera ſinguloꝝ examinabit. ibi. Et vniuſcuiuſqꝫ opꝰ.
Tertio ꝙ opera perfecta ſtatim remunerabit. ibi. Si
cuius opus mãſerit. Quarto ꝙ omnia imperfecta per
ignem purgabit. ibi. Si cuius opus arſerit. Dicit er-
go [Dies enim] q. Ita vniuſcuiuſqꝫ opus manifeſtum
erit / ⁊ vere. dies enim dñi ⁊c. hoc legiꝉ tripliciter. Pri
mo modo de die iudicij generalis. Secundo de die iu-
dicij particularis. id eſt mortis. Tertio modo de die ꝓ
ſentis tribulationis. Primo modo ſic [Dies enĩ dñi]
id eſt dies iudicij generalis. Nunc enim eſt dies homi
nis pro ſua voluntate agentis. Sed tunc erit dies do-
ps.lxxiiij. mini pro ſua equitate iudicantis. Pſ. Cum accepero
tempus ego iuſtitias iudicabo [declarabit] opꝰ cuiuſli
bet quale ſit [quia in igne] precedente faciem iudicis
ps.xcix. [reuelabiꝉ: id eſt manifeſtabitur] dies dñi. Pſ. Ignis
ante ipſuꝫ ꝓcedet. Terribilis dies ⁊ ratiõe iudicis do
minantis vnde dicitur [dies dñi] ⁊ ratione operis emi

nentis. vnde additur [declarabit] ⁊ ratione ignis con-
flagrantis [quia in igne reuelabitur] Et vniuſcuiuſqꝫ
opus quale ſit] vtrum firmum vel ſolubile [ignis] ſcili
cet futuri iudicij [probabit] id eſt examinabit. In igne
enim probatur aurum. Eccl. ij. Si enim fuerit opꝰ fir-
mum ⁊ perfectum non nocebit. Si imperfectum ignis
ipſum cremabit: ⁊ ſic purgabit. Felix qui poterit dice-
re. Igne me examinaſti ⁊ non eſt inuenta in me iniqui
tas. Si eñ fuerit opus firmũ ⁊ ꝑfectũ. ignis nõ noce-
bit: ſi imꝑfectũ ignis cremabit ipſum: ⁊ ſic purgabit.

Si cuius opus mãſerit: quod ſuperedificauit: mercedem accipiet.

¶ Hic oñdit ꝙ opera perfecta ſtatim remunerabit di-
cens [Si cuius opus manſerit] incõſumptũ ſcilicet ab
igne: vt opus factum ex charitate que nunꝗ̃ excidit.
Infra. xiij. Opus inꝗ̃ [quod ſuperedificauit] ſuꝑ fun-
damẽtum fidei [mercedem accipiet] quia nihil de ope
re ſuo perdet ⁊ quod amauit inueniet. Felix opꝰ quod
eſt formatũ charitate: fundatũ in fide: premiandũ ſine
fine. Mat. x. Nemo eſt qui reliquit domũ: aut fratres
aut ſorores: qui nõ accipiet centies tantũ.

Si cuius opus arſerit detrimentum patietur. Ipſe autem ſaluus erit: ſic tamen quaſi per ignem.

¶ Hic oſtendit ꝙ opera imperfecta purgabit. Ubi im
plicantur tria Imperfectio operis cum dicit. Si cuiꝰ
opus arſerit Sequens dilatio mercedis. cũ addit. De
trimẽtum patietur. Digna afflictio operantis: cũ ſub-
dit. Ipſe autem ſaluus. Dicit ergo [Si cuius opꝰ ar-
ſerit]. i. cremabilis ab illo igne fuerit: vt opus imper-
fectionis. Eccl. xxiiij. Omne opus corruptibile in fi-
ne deficiet [detrimẽtuꝫ patietur] minoris glorie: quia
non ita cito glorificabitur Uel etiam [detrimentum]
id eſt ſupplicium alicuius pene [patietur. ipſe autem]
edificans [ſaluus erit] q. Et licet detrimẽtum patiaꝉ.
tamẽ ſaluabitur propter fundamentum quod ſtat fir-
mum ſcilicet fidem per dilectionem operãtẽ. Saluus
inꝗ̃ erit [ſic tamen quaſi per ignem] quia ab illo affli-
getur tanꝗ̃ rem cremabilem ſecum ferẽs Num. xxxi.
Omne quod poteſt tranſire per flãmã o igne purgabi-
tur Augu. Quia dicitꝉ ſaluus erit contẽnitur ille ignis
grauior tamẽ erit ille ignis ꝗ̃ quicquid homo pati po-
teſt in hac vita. Secũdo modo legitur de die mortis
ſic [Dies dñi] id eſt dies mortis vniuſcuiuſqꝫ ĩ qua de
ficit dies hominis [declarabit] opus cuiuſlibet quale
ſit [quia in igne] ſcilicet purgatorio [reuelabitur] Iob
xxviij. Auro locus eſt in quo conflaꝉ. Malach. iij. Erit
quaſi ignis conflans: ⁊ emũdans argentum: ⁊ purga-
bit filios leui [⁊ vniuſcuiuſqꝫ opus quale ſit] ſolidũ ſci
licet aut ſolubile: modicũ vel multũ cremabile [ignis]
ſcꝫ purgatorius [probabit] ⁊ ecce quomodo [Si cuius
opus manſerit] inconſumptũ a purgatorio igne: opus
inꝗ̃ [quod ſuperedificauit mercedẽ accipiet] ſtatim qꝛ
ſtatim euolabit quaſi nihil habens purgãdum. [Si cu
ius opus arſerit]. i. cremabile fuerit ab igne purgato-
rio [detrimẽtum patietur] quia minoris glorie: ⁊ alicu
ius pene: quia ⁊ tardius glorificabitur: ⁊ in purgato-
rio cruciabitur [Ipſe autem ſaluus erit] tandem [ſic
tamẽ quaſi per ignem] purgatorium per quem tranſi-
bit. Tertio modo legitur ſic [dies dñi] id eſt dies ꝓſen
tis tribulationis in qua facit dominus quod vult etiã
contra hominis voluntatem [declarabit] opus cuiuſli
bet quale ſit [quia in igne] id eſt in ꝓſentis tribulatio-
nis ardore [reuelabitur] Opus enim patientie vel im
patientie in tribulatiõe reuelatur [⁊ vniuſcuiuſqꝫ opꝰ
quale ſit: ignis] id eſt ardor preſentis tribulatiõis [ꝓ
babit] Eccl. xxvij. Uaſa figuli probat fornax. Augu.
Si aurum es in fornace purior exibis. Si plumbũ es
liquefies [ſi cuius opus manſerit] incõſumptũ ab igne
tribulationis: ſicut opera Iob ⁊ Tobie. Opus inquã
[quod ſuperedificauit] ſuꝑ fundamẽtũ fidei: ipſe [mer-
cedem accipiet] pro illo opere [Si cuius opus arſerit]
in ardore preſentis tribulationis conſũptũ fuerit [de-
trimentũ patietur] Uel minoris glorie. Uel alicuiꝰ pe

ne[ipſe aũt ſaluus erit]in fine[ſic tamẽ quaſi per ignẽ]
ps.lxvij. id eſt ardorẽ pñtis tribulationis Pſ. Tranſiuim⁹ per ignem ⁊ aquam: ⁊ eduxiſti nos in refrigerium ⁊c.

Neſcitis quia templum dei eſtis vos: ⁊ ſpiritus dei habitat in vobis.

¶ Superius eorum carnalem ſenſum tanꝗ erroneum redarguit. Hic ſenſum carnalem: ⁊ erroneum deponere monet eos ⁊ inducit. Ubi primo eos inducit ne ſpũale edificium in ſe deſtruant. Secundo oſtendit quõ nõ deſtruent. ſcʒ ſi errorem deponant. ibi. Nemo vos ſeducat. Tertio vt poſſint deponere monet vt in hominib⁹ amplius ſpem non ponant. ibi. Itaqꝫ nemo glorietˀ in hominibus. In prima parte Primo oſtendit ꝙ ipſi ſũt templum ſpiritusſancti. Secundo ꝙ tale templum non debet violari. ibi. Siquis autem templũ dei. Tertio probat hoc per ſanctitatem ipſius templi. ibi. Tẽplũ enim dei ſanctum eſt. In prima primo proponit ꝙ ſunt dei templũ. Secũdo probat hoc per inhabitantẽ deũ. ibi. Et ſpiritus dei. Dicit ergo[Neſcitis]q. Et debetis cauere quod ſuperedificetis: quia debetis eſſe templum dei[Neſcitis]enim[quia templũ dei eſtis vos] Infra. vj. An neſcitis quia membra veſtra: templum ſunt ſpiritusſancti. Leuit. xxvj. Ponam tabernaculuʒ in medio veſtri ſcilicet in corde[⁊]pro quia[ſpirit⁹ dei
ps.x habitat in vobis]vt in templo Pſ. Dominus in templo ſancto ſuo ⁊c.

Siquis autem templum dei violauerit diſperdet illum deus: Templũ enim dei ſanctum eſt quod eſtis vos.

¶ Hic oſtendit ꝙ tale templum nõ debet violari. Ubi primo implicat violantium culpam. Secundo penam multiplicẽ. ibi. Diſperdet. Dicit ergo[Siquis autem templũ dei violauerit]vel in ſe vel in alijs ſicut pſeudo: qui fundamentum huius templi nituntur ſubuertere[diſperdet illum deus]id eſt in corpore ⁊ aĩa perdet ſicut ſacrilegum. Hoc eſt ꝯtra ſollicitatores monialiũ vel ſanctarum virginũ. De quibus poteſt intelligi illud. Pſ. Polluerunt templum ſanctum tuum. Et merito diſperdet illum deus. [Templum enim dei ſanctũ eſt]a tempore baptiſmatis Pſ. Domum tuam dñe de
ps.lxxviij. cet ſanctitudo[quod eſtis vos]ſm animã: ⁊ ſm corp⁹ Sicut enim tabernaculum legale diuidebatur in duas partes. vna pars dicebatˀ ſancta: altera ſancta ſanctorum Heb. x. Sic templum ſpirituale: vt ſcʒ anima dicatur ſancta ſanctorum. corpus ſancta.

D Que requirunt ad ſãctificationẽ templi ſpũalis. ps.cxxij.

¶ Notandum eſt hic ꝙ ad ſanctificationem tẽpli ſpũalis requirũtur multa que ſolent fieri in ſanctificatione templi materialis. Debent enim.

Primo Oſſa mortuorum infidelium eijci: id eſt peccata per confeſſionem Ihiere. viij. Eijcient oſſa Regum Iuda ⁊ principum. De hac ſanctificatione Pſal. Facta eſt Iudea ſanctificatio.

Scđo Cineres in pauimento ſpargi: per cordis humilitatem Sic Abrahã Geneſ. xviij. Loquar ad dominũ meum cũ ſim puluis. De hac ſanctificatione. Eccl. ij. Qui timẽt dñm preparabunt corda ſua: ⁊ in conſpectu illius ſanctificabunt animas ſuas.

Tertio Omnes litere alphabeti inſcribi. per legis ſtudium ⁊ meditationem Pſ. Quoniã dilexi legem tuã.
ps.cxviij De hac ſanctificatione Eſa. xxix. Sanctificabũt ſemẽ Iude ⁊ deum iſrael predicabunt ⁊c.

Quarto Aqua benedicta abundanter aſpergi. per lachrymarũ aſſiduam vbertatem Pſ. Lauabo per ſingulas noctes. Judicũ. j. Terram arentem dediſti mihi. De hac ſanctificatione Leuit. viij. Cumqꝫ ſanctificans aſperſiſſet altare ſeptẽ vicibus vnxit illud ⁊ omnia vaſa eius.

Quinto Cruces in parietib⁹ depingi: per carnis ⁊ ſenſuum mortificationem Gal. vj. Stigmata domini Jeſu in corpe meo porto. De hac ſãctificatiõe. j. Theſ. iiij. Hec eſt voluntas dei ſanctificatio veſtra: vt abſtineatis vos a fornicatione: vt ſciat vnuſquiſqꝫ vas ſuũ poſſidere in ſanctitate.

Sexto Depictas chriſmate inungi: per mentis ſanctã leticiam ac alacritatem Matthei. vj. Tu autem cum ieiunas Ecce crux Unge caput tuum oleo. Ecce chriſma De hac ſanctificatione Leuit. viij. Sanctificauit oleo caput aaron.

Septimo luminaria vbiqꝫ accendi: per ſplendidam cõuerſationem Luce. xij. Sint lumbi veſtri precincti et lucerne ⁊c. De hac ſanctificatione Apoca. vlt. Sanctus ſanctificatur adhuc.

Octauo Circũire pluries circa eccleſiam: per multaʒ diligentiam ⁊ circũſpectionem Canticũ. iij. Surgam ⁊ circũibo ciuitatem De hac ſanctificatiõe Joſue. vij. Surge et ſanctifica populum. Et dic eis Sanctificamini in craſtinum ⁊c.

Nono Nomen ſancti alicuius intitulare per ſanctorũ imitationem. j. Macha. ij. Mementote operum que fecerũt in generationibus ſuis. De hac ſanctificatiõe. j. Cor. vij. Sanctificatus eſt vir infidelis per mulierẽ fidelem: id eſt per eius imitationem.

Decimo Miſſa celebrari per aſſiduam dei laudem et gratiarum actionem Pſ. Immola deo ſacrificiũ laudis De hac ſanctificatione. j. Pet. iij. Dominũ chriſtũ ſanctificate in cordibus veſtris. ps.xlix.

Nemo ſe ſeducat. Siquis videtur inter vos ſapiens eſſe in hoc ſeculo: ſtultus fiat vt ſit ſapiens. Sapientia enim huius mũdi: ſtulticia eſt apud deum.

¶ Hic oſtendit quomodo non violabunt: nec deſtruẽt edificiũ ſpũale ſcʒ ſi errorem deponant. Et primo monet vt caueãt decipi. Scđo oñdit modum cauendi. ſ. ſi deponãt ſapiẽtiam mundi. ibi. Siquis videtˀ inter vos Tertio oſtendit per rationem ꝙ talis ſapientia debet deponi. ibi. Sapientia enim huius mundi. Quarto cõfirmat hoc authoritate duplici. ibi. Scriptum eſt eniʒ Comprehendam. Dicit ergo[Nemo]q. Et quia violans tẽplũ dei perdetur[nemo ſe ſeducat]Jac. j. Fallentes voſmetipſos ⁊c. Qui enim ſeipſum ſeducit: libẽter alium ſeduceret Gal. vj. Qui ſe exiſtimat aliquid eſſe cũ nihil ſit: ipſe ſe ſeducit. Sed potius[ſiquis inter vos videtur]⁊ non eſt: talis eñi ſapiens: potius eſt apparens ꝗ exiſtens. [Sapiens eſſe in hoc ſeculo]id eſt ſecũdum ſapientiam huius ſeculi[ſtultus fiat]apꝰ ſc. ſenſum ſcʒ fidei contrariũ deponendo. Infra. iiij. Nos ſtulti propter chriſtum Et hoc[vt ſit ſapiens]ſapientia diuina: vere ſcilicet credendo Luce. xix. Legitur ꝙ zacheus aſcẽdit ſuper ficum fatuam. vt videret Jeſum id eſt factus eſt ſtultus ſcđm mundum vt eſſet ſapiens ſm deum[Sapientia enim]q. Et merito hoc faciendum eſt[ſapientia enim huius mundi]de qua Jaco. iij. Non eſt iſta ſapientia deſurſum: que potius debet dici aſtucia Augu. Sapientia aliquando ponitur pro aſtutia abuſione verbi: non proprietate[ſtulticia eſt apud deum]quia deus facit cõtrarium iudicio mũdane ſapientie Uidetur ſapiẽtia dilatare horrea ad capiendos fructus: et tamen diuiti hoc proponenti dictũ eſt. Luce. xij. Stulte hac nocte repetent animã tuam ⁊c. Eſaie. xix Stulti principes thaneos ſapientes conſiliarij pharaonis ⁊c.

Scriptũ eſt eñi. Cõprehendam ſapiẽtes in aſtutia eorũ. Et iterũ. Domin⁹ nouit cogitationes ſapientũ: quoniam vane ſunt. ps.xciij.

¶ Hic probat ꝙ ſapientia mũdi ſtulticia eſt apud deũ duplici authoritate. Ubi oñdit. Primo ꝙ ſit falſa quantum ad intellectum per authoritatem Job. v. Secundo ꝙ vana quantum ad affectum per authoritatẽ pſalmiſte. ibi. Et iterũ Dominus nouit cogitationes. Dicit ergo[Scriptũ eſt enim]Job. v. Ubi habem⁹ Qui apprehendit ſapientes in aſtutia eorum: ⁊ conſilium prauorum diſſipat[Cõprehendam]id eſt falſos oſtendam[ſapientes]huius mundi[in aſtutia eorꝝ]faciẽdo ſcʒ aliter ꝗ ipſi credant poſſe fieri Eſa. xliiij. Conuertens ſapiẽtes retrorſum ⁊ ſcientiã eorꝝ ſtultam faciẽs Et iterũ. Scriptũ eſt in pſ[Nouit dominus cogitationes ſapientum]licet eas a domino velint abſcondere

ligatur. Ibi enim confregit potentias quia deuicit for
tem. Luc. xi. Cuius poteſtas incõparabilis Iob. xli.
Uel [virtus dei] effectiue .i. dans virtutem credẽtibꝰ.
Theſſ. iii. Dabis eis ſcutum cordis laborem tuum.
Ex his elicitur talis ratio. Sapientes mundi plus ad
quieſcunt naturali rationi ꝙ occulte virtuti: ſi ergo ꝑ-
dicatio crucis in ſapientia rationem fieret: eius fructꝰ
magis attribueretur ſapientie verborũ: ꝙ virtuti cru
cis: et ideo vt non euacuetur crux chriſti: non in ſapi-
entia verbi miſit dominus apoſtolum predicare: ſed
in ſimplici veritate.

Scriptum eſt enim. Perdam ſapientiam ſapientium: et prudentiam prudentium re probabo.

¶ Hic predicta per authoritatem confirmat. Ubi pri
mo tangit errorem mundanorum philoſophorũ circa
diuina. Secundo circa humana. ibi. Et prudentiam.
Dicit ergo. [Scriptum eſt enim] quaſi. Ideo autem
non miſit me euangelizare in ſapiẽtia verbi: quia ſcri-
ptum erat ꝙ tales in collegio predicatorum non reci-
peret [Scriptum eſt enim] ꝛc. Uel ſic: pereuntibus di
co quia ſcriptum eſt quod eorum ſapientiam perderet
[Scriptum eſt enim] in Arabia ſm quoſdam vbi ha-
betur: Perdam ſapientes de Idumea ꝛ prudentiam
de monte Ephraim. Uel. Eſa. xxix. ſm alios vbi habe
tur. Peribit ſapientia a ſapientibus ꝛ intellectus pru
dentum abſcondetur [perdã] in chriſto: ſcʒ [ſapientiã
ſapientium] huius ſeculi quam ſe exiſtimant habere
de diuinis [et prudentiam prudentium] quam ſe repu
tant habere de humanis vel mundanis [reprobabo] fa
ciendo contra ſolitum nature curſuʒ in chriſto. In his
enim que infirmitatis fuerunt in chriſto: vt in incarna
tione: paſſione periit eorũ ſapientia: quia nihil tale de
deo exiſtimare poterant. In his autem que virtutis
et miraculi fuerunt periit eorum prudentia que eſt
de humanis: quia nihil tale de homine cogitare va-
lebant.

D
Cruc; vir tꝰ eſt mul tiplex.

¶ Notandum eſt hic ꝙ multiplex eſt virtus crucis.
Comparatur enim.
Primo ligno vite in medio paradiſi ꝓpter vite repa-
rationem. Gen. ii. Lignũ eſt vite in medio paradiſi.
Secundo arce Noe propter mundi ſaluationẽ. Gen.
vi. Fac tibi arcam de lignis leuigatis.
Tertio virge Moyſi propter miraculorum operatio-
nem. Exod. iiii. Sume tibi virgam in qua facturus
es ſigna.
Quarto ligno dulcoranti aquas propter tribulatio-
num alleuiationem ſiue conſolationeʒ. Exo. xv. Oſtẽ
dit ei lignum.
Quinto palo ſerpentem eneum geſtanti propter ten-
tationum liberationem. Ioh. iii. Sicut Moyſes exal
tauit ſerpentem in heremo.
Sexto claui domus Dauid propter celi apertionem.
Eſa. xxii. Dabo clauem domus Dauid ſuper hu. ꝛc.
Septimo ſceptro aureo Aſſueri: propter clementie di
uine demonſtrationem. Heſter. viii. At ille ꝛc.
Octauo vehiculo Salomonis: propter credentium
ad ſuperna euectionem. Canti. iii. Ferculuʒ ſibi fecit
Salomon de lignis libani.

Hic queritur ſuper illud Ego autem chri
ſti. Gloſa. Hoc nomen oſtium ſibi chriſtus proprie reti
nuit. Contra. Canti. vlt. Si oſtium eſt ꝛc. ergo beata
virgo eſt oſtium ſine ianua. Reſponſio. Solus chriſtꝰ
eſt oſtium principale: ſed beata virgo ſecundarium.
Item ſuper illud Diuiſus eſt chriſtus. Gloſa. Uehe-
menter iſti errabant: quia fundamenta diuerſa face-
re preſumebant cum vnum ſit fundamentum eccleſie
ſcilicet chriſtus. Contra. Apoca. penul. Fundamenta
ciuitatis. xii. Reſponſio. Fundamentum primum et
principale vnum eſt: ſed fundamenta ſecundaria mul-
ta. Item ibidem glo. Poteſtatem baptiſmi poterat
chriſtus ſeruis dare vt tantam vim haberet baptiſmꝰ
ſerui quantam vim habet baptiſmus a domino datus
ſed noluit. Contra. Ergo potuit ſeruo dare poteſtatẽ
gratiam in anima creandi: quod videtur impoſſibile
cum poteſtas creandi ſit infinita. Rñ. Gloſator conce
dit ꝙ potuit deus dare homini poteſtatẽ: tñ ipſo prin
cipaliter creante gratiã creandi: nec iſta poteſtas ſub
authoritatis eſt infinita ſed poteſtas authoritatis.
Alij vero dicunt ꝙ nõ potuit: ſed poteſtatẽ diſponẽdi
animam ad gratie ſuſceptionẽ (ſicut nature dedit pote
ſtatem corpus organizandi) dare potuit. Item ibidẽ
glo. Chriſtus potuit dare ſeruis poteſtatẽ remittendi
peccata quam habet. Cõtra. Illa poteſtas aut eſt au
thoritatis aut miniſterij. Si authoritatis. Contra.
Illa in ſolo deo eſt. Si miniſterij. Contra illam
dedit. Rñ. Glo. Loquiť de poteſtate ſubauthoritatiſ
.i. cooperatiõis interioris quaʒ vt magiſter dicit xp̃s
ſeruis dare potuit: ſm alios vero nõ potuit: ſed pote-
ſtatẽ excellẽtie vel inuocationis. Itẽ ibidem glo. Ne
mo nouit patreʒ niſi filius ꝛc. Cõtra non ergo ſpũſſan
ctus. Rñſ. Dictio excluſiua vel exceptiua addita vni
perſone nõ excludit aliã ab attributiſ eſſentialibus in
quibus vnũ ſunt: ſed a pſonalibus. Itẽ ſuper illud Nũ
quid Paulus ꝛc. glo. Peccata dimittunť per nomẽ eiꝰ
non per nomẽ hoīs alicuius. Contra. Hoc nomẽ ieſus
xp̃o nomen eius eſt in ꝙtum homo eſt. Rñ. glo. inten-
dit dicere nõ per nomen hoīs alicuius puri. Itẽ. Nõ
miſit me dñs baptizare. Cõtra. Matt. vlt. Euntes in
mundũ ꝛc. Non miſit ad baptizandũ principaliter: ſʒ
ſecundario. Item ibidẽ glo. Hoc a minoribus fieri po
teſt. Contra. Ergo minus eſt officiũ baptizãdi ꝙ euã-
gelizandi: ergo Iohães baptiſta minor eſt Mattheo
euangeliſta: cum tamẽ dñs dicat Mat. xi. Inter na-
tos mulierꝝ ꝛc. Rñ. Officium baptizandi generaliter
minus eſt: ſed officium baptizãdi chriſtum maius eſt.
Item. Non in ſapientia verbi. Contra ſm Auguſt. de
doct. chriſtiana. Sicut ab egyptijs vaſa aurea ꝛ ar-
gentea abſtulerunt filij iſrael: ita ſiqua vera dixerunt
philoſophi ab eis tollenda ſunt. Rñſ. Predicatio vel
doctrina euangelica non debet fieri in ſapientia verbi
veluti principaliter dominante: ſed vt adminiculante
et ſeruiente. Item ibidem glo. Sapientia philoſopho
rum que dicitur ſapientia: ꝛ ſi non ſit. Cõtra. Imo phi
loſophia vera vere eſt ſapientia. Rñ. glo. loquitur de
philoſophia mũdana ꝑparata ſiue applicata diuinis.
Item ſuper illud Ut nõ euacuetur. glo. Per illam ſa-
pientiam impoſſibile iudicať vt deus immortalis mo
reretur. Contra. Hoc eſt impoſſibile vt diuina eſſen-
tia moriať. Rñſ. Quamuis diuina eſſentia non poſſit
mori: tamen diuina perſona mori poteſt: non vt diuina
ſed vt humana. Item ibidem glo. Qui fidem xp̃i ver
bis exornat: obſcurat illam ſplendore virtutum. Cõ-
tra. Sancti de fide chriſti verbis valde ornatis locu-
ti ſunt. Rñſ. Hoc faciebant: non vt fidem ornarent:
ſed vt auditores ꝛ lectores ad libentius audiendum
et legendum allicerent.

Ubi ſapiens? vbi ſcriba? vbi conquiſitor huius ſeculi? Nonne ſtultam fecit deus ſapientiam huius mundi.

¶ Superius oſtendit ꝙ deus eum ad ꝑdicandũ ſim-
pliciter ſine ſapientia mundi miſit. Hic oſtendit ꝙ po
tius in ſuis predicatoribus mundi ſapientiam repro-
bauit. Et primo oſtendit ꝙ in predicatoribus primis
eccleſie non fuit ſapientia mundana. Secundo ꝙ po
tius eoꝝ predicatio videtur mundo ſtulticia. ibi. Naʒ
quia in dei ſapientia. Tertio ꝙ ab eis predicatur ve-
ra ſapientia. ibi. Nos autem predicamus. In prima
parte primo a predicatoribus primis excludit munda
nam ſapientiam. Secundo oſtendit eã merito remouẽ
dam. ibi. Nõne ſtultã fecit. In prima primo excludit
ſapientiã mundanam in generali. Secundo diuidit ꝑ
partes in ſpeciali. ibi. Ubi ſcriba. Dicit ergo [Ubi ſa-
piens] q. Ita dictũ eſt Perdã ſapientiã ꝛc. ꝛ ſic factũ
eſt [Ubi] eſt enim [ſapiens] .ſ. inter primos predica- Sapiens
tores eccleſie. q. d. Nullus inter eos eſt ſapiens ſapien diuerſimo
tia mũdana ſiue in moralibus: ſiue in naturalibꝰ. Po de ſumiť.
nitur eñ ſapiens ꝓ genere ad ſapientiã naturalem et
moralẽ. Et ſubdiuidit ꝑ partes cũ dicit [vbi ſcriba]

id eſt doctor moralis [vbi conquiſitor huius ſeculi]. i. philoſoph⁹ naturalis: inquirens: ſcʒ de rerum natura lium huius ſeculi proprietatibus. q. d. nullus talis eſt inter primos predicatores Sumuntur autem hec tria verba Eſa. xxxiij. Ubi eſt literatus? vbi eſt verba legis ponderans? vbi doctor paruulorum? Alio modo legitur ſic [vbi ſapiens] ſiue ſapientia naturali ſiue rationali: ſiue morali: quaſi dicat. Nuſq̃ eſt qui cum deo non eſt [Ubi ſcriba?] id eſt doctor iudaicus qui filium dei incarnatum non credit eſſe prophetatum [Ubi conquiſitor huius ſeculi] id eſt doctor gentilis qui dicere deum incarnatum fuiſſe ſtultum reputat: quaſi dicat. Nuſquam ſunt ſi cum deo (qui vtiq; eſt) non ſunt [Nõne ſtultam fecit deus ſapientiam huius mundi] declarando ſcilicet fore poſſibile quod illa impoſſibile iudicabat: ſicut virginem parere ꝛ huiuſmodi. Per huiuſmodi enim: argumenta Logicalia ſtultificauit: ſicut eſt. Peperit: ergo cum viro concubuit. Et rationes naturales deſtruxit: opera ſupernaturalia faciendo. Et etiam rationes Morales: hominem ſcilicet ſubito iuſtificando: quod Moralis ex frequenti bene agere dicit fieri Hiere. x. Stultus factus eſt oĩs hõ a ſapiẽtia ſua. Et ĩfra. iij. Sapiẽtia hu⁹ mũdi ſtultitia ẽ apͦd deũ.

Nam quia in dei ſapientia: non cognouit mundus deum per ſapientiaʒ: placuit deo per ſtultitiam predicationis: ſaluos facere credentes.

¶ Hic oſtendit ꝙ predicatio eorum videtur mundo ſtultitia. Ubi primo oſtendit ꝙ ſecundum mundum eorum predicatio reputatur ſtultitia. Secundo ꝙ ſecundum deum ſtatuitur ſalutis via. ibi. Placuit deo. Tertio aſſignatur cauſa. ibi. quoniam iudei ſigna. Dicit ergo [Nam] quaſi. Et vere deus ſapiẽtiam huius mũdi ſtultam fecit [Nam quia mundus] id eſt mundani homines [non cognouit per ſapientiam deum]: quia ea que de deo predicabantur: videbantur contraria mundane ſapientie: vt Uirginem parere. Deum mori ꝛc. Johan. j. Mundus per ipſum factus eſt et mundus eum non cognouit Non cognouit inquam et hoc [in dei ſapientia] id eſt in dei filio incarnato. Licet enim alio modo deum cognouerit: non tamen in filio incarnato deum cognouit. Uel [non cognouit in dei ſapientia]: id eſt quod non cognouit: factum eſt in dei ſapientia. i. in alto dei conſilio [placuit deo per ſtultitiam predicationis]: id eſt per predicatores imperitos et idiotas. ſicut habetur Actuum quarto. Uidentes principes ſacerdotum Petri et Johannis conſtantiam comperto ꝙ homines ſine literis eſſent ꝛ idiote admirabantur. Uel [per ſtultitiã predicatiõis]. i. per rem predicatã que ſtulta videbaẽ mundanis [ſaluos facere credentes.

Quoniam et iudei ſigna querunt: et greci ſapientiam querunt.

¶ Hic aſſignat cauſam dictorum dicens. [Quoniaʒ] quaſi. Et ideo non cognouit ꝛc. Uel [quoniam] quaſi ita predicatio eorũʒ videtur mundanis ſtultitia. ꝛ hoc ideo [quoniam iudei ſigna petunt]. ſ. ſigna poteſtatis neſcientes dei humilitatem. Luce vndecimo. Generatio hec ſignum querit. Conſueti erant iudei ſigna petere vt Abraham. Gene. decimoquinto. Domine deus vnde ſcire poſſum quod poſſeſſurus ſum terrã hãc. Similiter Gedeon Judicum ſexto. Et dictum eſt Achab Eſa. ſexto. Pete tibi ſignuʒ a dño. Et Math. duodecimo. Magiſter volumus a te ſignum videre. Et Johan. quarto. Niſi ſigna et prodigia videritis nõ creditis [Et greci ſapientiam querunt] que eſt ſecundum humanas rationes Baruth. tertio. Filij quoque agar qui exquirunt prudentiam que de terra eſt ꝛc. Ideo Paulus qui preeminebat in ſapientia miſſus eſt ad grecos. Petrus qui in ſignis ad iudeos. Ex his elici poteſt talis ratio. Querẽtes ſigna exteriora ꝛ rationes humanas non cognoſcunt myſteria dei ſupernaturalia: ſed mundani tam iudei q̃ greci ſunt huiuſmodi: ergo non cognoſcunt myſteria dei de incarnatione paſſione ꝛ huiuſmodi.

Nos autem predicamus chriſtum crucifixum Judeis quidem ſcandalum: gentibus autem ſtultitiam. Ipſis autem vocatis iudeis atq; grecis: chriſtum dei virtutem et dei ſapientiam:

¶ Hic oſtendit ꝙ ab eis predicatur vera ſapientia. Ubi primo oſtendit ꝙ apoſtoli predicant ſapientiam. Secundo ꝙ predicant ſapientiam veram. ibi. Quia quod ſtultuʒ eſt dei. In prima parte implicantur tria circa predicationẽ. Primum eſt materia predicatiõis debita: quia predicamus chriſtum. Secundũ eſt occaſio erroris aſſumpta. ibi. Judeis quidẽ Tertiũ eſt cauſa ſalutis meritoria. ibi. Ipſis autẽ vocatis. Dicit ergo. [Nos aũt] q. Judei ſigna petunt: ꝛ greci ſapientiam [nos aũt] apoſtoli [predicamus xp̃m crucifixum.] Ecce bona materia predicationis. ij. Cor. iiij. Non noſmetipſos predicamus: ſed ieſum chriſtuʒ. Chriſtũ inquã exiſtentem [iudeis quidem ſcandalum] Scãdalizabantur enim q2 eis imponebatur crucifixio innocẽtis vñ ꝛ iraſcebantur predicatoribus xp̃i. Act. v. Ecce repleſtis hieruſalẽ doctrina veſtra ꝛ vultis ſup̃ nos inducere ſanguinẽ hoĩs iſtius [gentibus aũt] exiſtentem ſup̃. ſtultitiã] ſm eorum reputationẽ. Gẽtiles autem reputabant ſtultitiã credere in mortuũ. vñ Act. xxvj. dixit Feſtus ad Paulũ. Inſanis o Paule ꝛc. [Ipſis aũt vocatis]. i. predeſtinatis. Quos eñ predeſtinauit hos ꝛ vocauit. Ro. viij. Et intelligiẽ ſm glo. de vocatione ſpeciali per gratiam nõ de generali. Uocatis inquã [iudeis atq; grecis. Ex duobus enim parietibus conſtat eccleſia. Hos enim duos condidit in ſemetipſo. Eph. j. Iſtis inquam predicamus [xp̃m]. i. chriſti crucifixionem [dei virtutem ꝛ dei ſapientiam] In ipſa enim oſtenditur dei virtus ꝛ dei ſapientia. Uirtus quia per ipſam diabolum ſuperauit. Sapientia q2 eius aſtutiam decepit occultando. ſ. ferrum diuinitatis ſub verme humanitatis. vnde quãdo credidit mordere in verme humanitatis: captus eſt hamo diuinitatis: et ſic captus eſt Leuiathan hamo. Alio modo legitur ſic [Nos predicamus chriſtum] id eſt chriſti fidẽ et paſſionem eſſe [dei virtutẽ] in operando: quia per ipſam: ꝛ peccata remittuntur ꝛ miracula fiunt [et dei ſapientiam] in cognoſcendo: q2 per ipſam deus cognoſcitur. Ex his elicitur talis ratio. Nos predicamus fidem ꝛ paſſionem xp̃i: ſed hoc eſt dei virtus ꝛ ſapientia ergo nos predicamus ſapientiam.

Quia quod ſtultum eſt dei: ſapientius eſt hominibus. Et quod infirmum eſt dei: fortius eſt hominibus.

¶ Hic oſtendit ꝙ apoſtoli predicant ſapientiam verã Et eſt ſua ratio talis. Illud quod excedit omnem ſapientiam ꝛ virtutem humanam: eſt vera ſapientia. Sed nos predicamus illud quod excedit omnem ſapientiã et virtutem humanam ſcʒ paſſionem ꝛ mortem filij dei ergo predicamus veram ſapientiam. Primo ergo oſtendit excellentiam ſapientie diuine. Secundo potentie. ibi. Et quod infirmum. Dicit ergo [Quia qđ] quaſi. Et vere in crucifixione dei eſt virtus et ſapientia. [quia quod ſtultum eſt dei]. i. quod de deo videtur ſtultum ſapientibus mundi vt voluntarie crucifigi [ſapientius eſt hominibus]. i. q̃ homines poſſent eſſe vel intelligere. Amb. Sine dubio celeſtia vincunt terrena. Sicut enim oculus noctue ad lumẽ ſolis: ita intellectus noſter ad diuina. Uñ idem eſt ac ſi diceret ſolẽ obſcurũ: q2 noctua non põt eũ videre. Noctẽ vero claram [et quod infirmũ eſt dei] ſicut mori [fortius eſt hominibus] glo. q2 moriendo mortẽ vicit quã nullus gigas euaſit Uirtus eñ xp̃i in infirmitate ꝑfecta fuit. ij. Cor. xij. Per infirmitatẽ etiam xp̃i victus eſt diabolus qui fortior eſt oĩbus hoĩbus. Non eñ eſt poteſtas ſuper terrã que ei valeat compari. Job. xlj.

Diabolus victus eſt per firmitatẽ xp̃i.

Uidete enim vocationem veſtram fratres: quia non multi ſapientes ſecundum carnem: non multi potẽtes: nõ multi nobiles.

¶ Hic oſtendit per exemplum in ſeipſis ꝙ ſapientia mundi in primis predicatoribꝰ reprobata ſit. Ubi primo oſtendit ꝙ per magnos mundanos non fuit facta eorũ vocatio. Secundo ꝙ potius per modicos in hoc mundo. ibi. Sed que ſtulta ſunt mundi. Tertio ꝙ totum debet attribui nõ homini: ſed deo. ibi. Ex ipſo autem vos eſtis. In prima prio excitat eos ad conſiderationem ſue vocationis. Secundo ſubdit materiam conſiderationis. ibi. Quia non multi. Ubi ponitur triplex differentia in qua conſtituitur excellentia huius mũdi Sapientia ex parte anime. Nobilitas ex parte corporis. Potentia ex parte compoſiti ex anima ⁊ corpore. Sapientia eſt excellentia ad aliũm. Potẽtia ſupra alium Nobilitas ex alio proueniens. Dicit ergo [Uidete] q. Ita qḋ infirmũ eſt dei ⁊c. Et hoc in vobis experiri poteſtis [Uidete enim vocationem veſtrã fratres] id eſt per quos vocati eſtis [quia non multi] id eſt nulli inter primos apoſtolos [ſapientes] profunda cognitione [ſm carnem] .i. ſm humanam ſapientiam. Nam ſm Greg. Non elegit deus rhetores et philoſophos: ſed piſcatores ſimplices et literalis ſcientie prorſus ignaros. Uel [non multi] id eſt pauci inter primos credentes. Hoc dicit propter ſe ſm glo. Ipſe enim fuit ſapiens in ſcripturis [non multi potentes] lata dominatione. Miſit enim ancillas ſuas vocare ad arcẽ. Prouerb. ix. id eſt predicatores infirmos et viles [non multi nobiles] generis claritate: in ſignum ꝙ nihil ad deum in generis claritate. Unus enim eſt pater omnium noſtrum. Malach. i. Sunt ſuple: inter eos qui vos vocauerunt.

Que ſtulta ſunt mundi elegit deus: vt confundat ſapientes. Et infirma mundi elegit vt fortia confundat.

¶ Hic oſtendit ꝙ per modicos in hoc mũdo vocati fuerunt Ubi primo tangit vocantium modicitatem Secundo huius medicitatis rationem. ibi. Ut non glorietur. In prima tangit tria modica contra tria magna ꝑdicta. Primo ſtultitiam contra ſapientiam. Secundo infirmitatem contra potentiam. ibi. Et infirma. Tertio ignobilitatem contra nobilitatem. ibi. Et ignobilia mundi. Dicit ergo: ſed potius [Que ſtulta ſunt mũdi] .id eſt imperitos mundane ſapientie ignaros [elegit deus] Act. iiij. Mirabantur comperto ꝙ homines idiote eſſent [vt confundat] id eſt erubeſcere faciat [ſapientes] philoſophos. Hec ſunt noua bella que elegit deus. Iudicũ. v. Hec victoria figurata fuit in illa victoria que facta eſt per pediſſequos principum prouinciarum. iij. Reg. xx. [Et infirma elegit deus] id eſt impotentes [vt ꝯfundat fortia] .i. reges ⁊ potẽtes. Aug. Uenit humilis deus: querens humiles: quare primũ elegit pauperes: indoctos ⁊ infirmos. Nõ enim requirit ſapientes diuites ⁊ nobiles: ne ſi eos primo elegeret: merito talium rerum viderentur ſibi eligi atqꝫ inflari. De his rebus ſalutem humilitatis non reciperẽt Ideoqꝫ nõ elegit reges: vel ſenatores vel philoſophos vel oratores / imo elegit plebeios / pauperes / indoctos piſcatores. Niſi enim fideliter precederet piſcator: nõ humiliter ſequeretur orator. Mirabilis venator fuit chriſtus qui agnos ⁊ oues elegit vt caperent lupos. Matth. decimo. Mitto vos ſicut oues in medio luporum.

Et ignobilia mundi: et contemptibilia elegit deus et ea que non ſunt: vt ea que ſunt deſtrueret: vt non glorietur omnis caro in conſpectu eius.

¶ Hic tangit tertiam differentiam conditionis primorum ꝑdicatorum. Ubi implicantur tria per que mũdi claritas eliminatur. Ineſt enim claritas homini Ex genere vt nobilitas. Ex proſperitate vt fortuna. Ex opinione vt fama. Excluditur ergo primo nobilitas cũ dicitur. Et ignobilia. Secundo proſperitas cum additur. Et contemptibilia. Tertio fama cum ſubditur. Et ea que nõ ſunt. Dicit ergo [Et ignobilia mũdi] quo ad proſapiam. [⁊ contemptibilia] quo ad fortunam quod plus eſt [elegit deus] Ia. ij. Nonne deus elegit pauperes in hoc mundo ⁊c. [Et ea que nõ ſũt] quia nihil eſſe videbantur quo ad famã. Rom. iiij. Uocat ea que non ſunt [vt ea que ſunt] id eſt que aliquid eſſe videntur [deſtrueret] id eſt vincendo humiliaret: quia per piſcatores humiliauit imperatores: quaſi diceret. Tales elegit deus in predicatores qui nec clari erant ſcientia / nec potentia / nec genere / nec fortuna / nec fama. Et hoc ideo fecit [vt non glorietur] tanꝙ ſcꝫ ex ſuo merito aliquid habens [Omnis caro] .i. aliquis homo peccator vel iuſtus. Sic accipitur caro Eſa. xl. Omnis caro fenum. [in conſpectu eius] id eſt in conſpectu dei vel ſui. Et dicit caro / non omnis anima vt per hoc etiam exprimat rationem non gloriandi. Hiere. ix. Non glorietur ſapiens in ſapiẽtia ſua et non glorietur fortis in fortitudine ſua: ⁊ non glorietur diues in diuitijs ſuis. Deus qꝛ in ꝑdicatores elegit

Ex ipſo autem vos eſtis in chriſto Ieſu: qui factus eſt nobis ſapiẽtia et iuſtitia ſanctificatio et redemptio: vt quemadmodum ſcriptum eſt: Qui gloriatur in domino glorietur.

¶ Hic oſtendit ꝙ totum debet attribui non homini ſꝫ deo: vbi ad oſtendendum primo proponit beneficiũ impenſum a xpo. Secundo debitum glorie exhibendum chriſto. ibi. Ut quemadmodum ſcriptum eſt. In prima primo proponit beneficiũ. Secundo declarat ꝓpoſitum. ibi. Qui factus eſt. Dicit ergo [ex ipſo] q. tales elegit deus] autẽ] ſed [vos eſtis] Uel ſic Ita non debꝫ gloriari omnis caro. Eſt tamẽ alia gloria bona qua gloriandum eſt in chriſto ieſu. Nam [vos eſtis in chriſto ieſu] .i. in fide chriſti ieſu [ex ipſo] .i. per ipſum chriſtũ Actu. xvij. In ipſo viuimus mouemur ⁊ ſumus [qui] chriſtus [factus eſt nobis] a deo [ſapiẽtia] illuminãs ad cognitionẽ veritatis [et iuſtitia] prius per gratiam bone operationis [⁊ ſanctificatio] adhuc prius ꝑ mũdationẽ baptiſmatis [et redẽptio] adhuc prius per virtutem paſſionis Hec autẽ quatuor ponunt ordine retrogrado. Primo enim eſt redemptio virtute paſſionis. Secundo mundatio baptiſmatis. Tertio gratia bone operationis. Quarto cognitio veritatis. Itẽ ſapientia in verbo ꝑdicationis. Iuſtitia in exemplo bone operationis. Sanctificatio in domo totius ſanctitatis. Redẽptio in ꝑcio noſtre liberationis. Itẽ ſapiẽtia intellectui: iuſtitia effectui: ſanctificatio affectui: redemptio defectui. Itẽ poſſunt hec quatuor referri ad quatuor nobis inflicta ex peccato ſm Bedã. Ut ſit ſapiẽtia cõtra ignorantiã: iuſticia ꝯtra maliciã: ſanctificatio contra concupiſcentiã: redẽptio contra impotentiã et hoc totum ideo ſic factũ eſt [vt quẽadmodum ſcriptum eſt] Hiere. ix. [Qui gloriat᷑: in dño glorietur] nõ in ſe vel alio. Hiere. ix. In hoc glorietur qui gloriatur ſcire et noſſe me. Et. ij. Cor. x. Qui gloriatur in domino glorietur.

Hic queritur ſuper illud Ubi ſapiens: vbi ſcriba. Gloſa. Non inter predicatores. Contra Mat. xxiij. Ecce ego mitto ad vos prophetas et ſapientes et ſcribas. Reſponſio Hic loquitur de ſapientia mundana: ibi de diuina. Item ſuper illud. Ubi conquiſitor huius ſeculi. Gloſa. Conquiſitor eſt qui nature ſecreta rimatur. Tales non recipit deus inter predicatores. Contra. Recipit Dionyſium Areopagitam qui aſtronomus erat. Reſponſio. Propoſitio intelligẽda eſt coniunctim: non diuiſim. Nam quando recipiuntur iam talia curioſa non amplius rimantur. Item ſuper illud. Nonne ſtultam. Glo. Sapientia mũdi eſt que impoſſibile iudicat que in naturis rerum nõ

videt. Contra. Quod non eſt poſſibile ſm naturã: ſimpliciter eſt impoſſibile. Rñſ. Q̃uis ſimpliciter ſit impoſſibile: poſſibile eſt tamẽ deo: qḋ illi negabãt. Item ibidem gloſa. Hanc ſtultã facit deus poſſibile fore declarando quod illa iudicat impoſſibile. Contra. Ergo virginem parere erat poſſibile: ergo non eſt impoſſibile. Rñſ. Poſſibile fore declarauit ſibi; nõ ſimpliciter Item ſuper illud. Chriſtum dei virtutem ⁊ dei ſapientiam. Glo. Si filius ſolus ibi intelligeretur ad illam redirетur abſurditatem vt ſapientia ſapientiam non genuerit. Contra. Sapientia idem eſt quod eſſentia que nec generat nec generatur. Rñſ. Q̃uis idem ſint rẽ. differunt tamẽ modo ſignificandi, vnde facilius trahitur ſapientia ad ſupponendum pro perſona q̃ eſſentia Item ſuper illud. Non multi ſapientes. Glo. Ipſe ſolus inter apoſtolos literarum ſecularium perit⁹. ⁊ terrenarum opum diues ⁊ Romane dignitatis parentelã conſpicuus fuit. Cõtra. Parens eius Tharſenſis fuit non Romanus. Rñſ. Q̃uis non eſſet Romanus gñe erat tamẽ Romanus dignitate ⁊ libertate: quia ciuilitatem Romanã conſecutus fuerat pater eius.

Vocatio dei ē multiplex.

¶ Notãdum eſt ſuper illud. Videte vocationem quia multiplex eſt dei vocatio.

Prima ad fidei cognitionem: ſic vocat ad ſcholas magiſter diſcipulum. j. Pet. ij. Qui de tenebris nos vocauit in admirabile lumen ſuum.

Secunda ad penitentiã ⁊ cõuerſionem. Sic vocat ad emendandam iudex reum Matth. ix. Non veni vocare iuſtos ſed peccatores ad penitentiam.

Tertia ad ſanctam conuerſationem. Sic vocat mater filiam ad ornandum. j. Theſ. iiij. Non eñ vocauit nos deus in immũdiciam: ſed in ſanctificationem.

Quarta ad religionis perfectionem. Sic vocat miles volucrem ad reclinatorium. Eſa. xlj. Quis vocauit ab oriente iuſtum vt ſequeretur ſe.

Quinta ad prelationis officium ſiue dignitatem. Sic vocat epũs clericum ad ordinandum Mat. iiij. Ambulans Ieſus iuxta mare galilee vidit ⁊c.

Sexta ad donorũ diſtributionẽ. Sic vocat diues pauperem ad erogãdũ Mat. xxv. Homo quidam peregre proficiſcens vocauit ſeruos ſuos.

Septima ad reddendam rationem. Sic dñs vocat procuratorem ad compotum Lu. xvj. Vocauit illũ: ⁊ ait: Redde rationem villicationis tue.

Octaua ad eternam remunerationẽ. Sic procurator vocat operarium ad ſoluendum. Mat. xx. Voca operarios ⁊ redde illis mercedem.

Capitulum ſecundum.

Et ego cũ veniſſem ad vos fratres: non per ſublimitatẽ ſermonis: aut ſapiẽtie annuncians vobis teſtimonium chriſti.

¶ Superius oſtendit q̃ nõ debẽt contẽnere ſimplicem predicationẽ ratione ſumpta ex parte dei mittentis: quia ſimplices ad predicandũ elegit ⁊ miſit. Hic oſtendit idem rõne ſumpta ex parte p̃dicantis ſcʒ ſui: quia eis in ſimplicitate p̃dicauit. Ubi primo oſtendit q̃ predicauit eis in ſimplicitate: non in ſublimitate. Secũdo oſtẽdit q̃ hoc fecit nõ ex defectu ſapientie. ibi. Sapientiã aũt loquimur. Tertio oſtendit vnde habet hanc ſapiẽtiam: quia ex dei reuelatione. ibi. Nobis autem reuelauit deus per ſpũm ſanctũ. In prima parte q̃ in ſimplicitate predicauerit oſtẽdit dupliciter. Primo quia humilis fuit apud eos predicatio ſua. Secũdo q: humilis fuit perſona ſua. ibi. Et ego in infirmitate ⁊c. In prima parte q̃ humilis fuerit predicatio ſua oſtendit dupliciter. Primo ex modo quo predicauit. Secundo ex re quam predicauit. ibi. Non enim iudicaui. Dicit ergo. [Et ego] q. Ita ſimplices non ſapientes huius mundi elegit deus ad apoſtolatum [⁊] etiam [ego] qui ſapiens eram fui quaſi nõ eſſem ſapiens hoc eſt quod dicit [et] pro etiam [ego cũ veniſſem ad vos] o [fratres veni nõ in ſublimitate ſermonis] predicationem ſcʒ meam confirmando per ratiocinationes logicas ⁊ hoc q̃tum ad ſcientiã ſermocinalem. [Aut ſapientie] confirmando ſcʒ per rationes phiſicas: ⁊ hoc q̃tum ad ſciẽtiam naturalem. Pſ. Diſperdet dominus vniuerſa labia doloſa ⁊ linguam magniloquã. ⁊ Eſa. xxxiij. Populum alti ſermonis nõ videbis. Sed potius veni [annũcians vobis teſtimoniũ chriſti]. i. teſtimonium p̃phetarum de chriſto Act. x. Huic omnes p̃phete teſtimonium perhibent. Omnia commendabilia in apoſtolo ⁊ aduẽtus: ⁊ modus ⁊ actus. Aduẽtus vtilis: modus humilis: q: non i ſublimitate. Actus ſalubris: quia annũciãs teſtimoniũ chriſti predicauit ergo vtiliter. humiliter. ſalubriter. ps.xi

¶ Notandum eſt ſuper illud. Non in ſublimitate ſermonis q̃ in ſermone ſeptem ſunt precipue vitanda et fugienda.

A In ſmõe ſunt ſeptẽ vitenda ⁊ fugienda.

Primo ſermonis pompa ſiue ſublimitas. Eſa. xxxiij. Populũ prudenté nõ videbis ibi. Populũ alti ſermonis. Ideo. j. Reg. ij. Nolite multiplicare loq̃ ſublimia. Secundo curioſitas ſiue ſubtilitas. Infra eodẽ. Sermo meus ⁊ predicatio mea nõ in perſuaſibilibus humane ſapiẽtie verbis. Eſa. xix. Cõfundẽtur qui operabantur linũ plectentes ⁊ texentes ſubtilia.

Tertio falſitas ſiue duplicitas. ij. Cor. j. Sermo me⁹ ⁊ predicatio mea non fuit in illo: eſt ⁊ non. Eccli. xlij. Non duplices ſermonẽ auditus ⁊c.

Quarto obſcuritas. Cõtra qḋ Ephe. vj. Ut detur mihi ſermo in apertione oris mei. Sap. ij. A detractione parcite lingue: q: ſmo obſcur⁹ in vacuũ non ibit.

Quinto prolixitas. Job. xxxij. Plenus eñ ſum ſmonib⁹ ⁊ ſpũs vteri mei coartat me. ꝯtra qḋ Eſa. x. Verbum abbreuiatum faciet dñs ſuper terram.

Sexto iactãtie vanitas. talis fuit ſermo Helui. Job. xxxiij. Audi Job eloquia mea: ⁊ oẽs ſermones meos auſculta. Contra qḋ. ij. Cor. iiij. Non noſmetipſos p̃dicamus: ſed Ieſum chriſtum.

Septimo diſſoluta ſcurrilitas. Pſ. Molliti ſunt ſmones eius ſup oleum. Eccl. x. In riſu faciunt panẽ. propter hoc Ephe. iiij. Ois ſermo mal⁹ nõ p̃cedat ex ore veſtro: ſed ſiquis bonus eſt ad edificationem. ps.liiij.

Non enim iudicaui me ſcire aliquid inter vos niſi xp̃m ieſum: et hunc crucifixum.

¶ Hic oſtẽdit q̃ humilis fuit ſua predicatio ex re quã predicauit. Ubi primo excludit oſtentationem ſubtilitatis. Secũdo excipit predicationem ſimplicis veritatis. ibi. Niſi ieſum chriſtum. Dicit ergo. [Nõ enim] q. Et vere ſic feci [non eñ iudicaui me ſcire]. i. iudicaui me neſcire [aliquid inter vos] minus capaces [niſi ieſum chriſtũ] Hec eſt ſumma ſapientia ſcʒ legere in libro grandi in quo ſcripta ſunt omnia Eſa. viij. Sume tibi librum grandem. hunc librum noſſe eſt vita eterna Joh. xvij. [Et hunc] ſcʒ chriſtum [crucifixum] Primum pertinet ad gratie in ipſo plenitudinem. Chriſt⁹ enim interpretatur vnctus. vnxit enim eum dominus oleo leticie. Secundum ſcilicet eius crucifixio ad noſtram redemptionem. Supra. j. Nos autem predicamus chriſtum crucifixum ⁊c.

Et ego in infirmitate: et timore et tremore multo fui apud vos.

¶ Hic oſtendit q̃ inter eos humilis fuit perſona ſua. Ubi primo oſtendit quãtum apud eos fuerit afflict⁹. Secũdo q̃ efficax tamẽ fuit ſermo eius. ibi. Et ſermo meus. In prima tangit tria affligentia anxietatem in mente que notatur in timore. Penalitatem in corpore que notatur in tremore. Tribulationem in vtroq̃ que notatur in infirmitate. Dicit ergo. [Et ego] q. Humilis fuit inter vos predicatio mea. humilis etiam conuerſatio mea [⁊] pro etiam [ego] fui apud vos [in infirmitate]. i. in tribulatione. de qua. ij. Cor. xij. Libenter gloriabor in infirmi. meis. i. in tribulationib⁹ [⁊ timore] animi qui eſt naturalis horror penarum: non timore humano: de quo Mat. x. Nolite timere eos qui occidunt corpus. Prouerb. xxviij. Juſt⁹ quaſi leo cõ

fidens abſq̧ terrore erit [Et tremore multo] corporis [fui apud vos.

Et ſermo meus: et predicatio mea non in perſuaſibilibus humane ſapientie verbis: ſed in oſtenſione ſpiritus ⁊ virtutis: vt fides veſtra non ſit in ſapientia hominum: ſed in virtute dei.

¶ Hic oſtendit ꝙ efficax fuerit ſermo eius. Ubi implicantur tria cōmendantia apoſtoli predicationē: videlicet Simplicitas in ſermone: quia non in pſuaſibilib⁹ ⁊c. Efficacia in virtute: quia in oſtenſione ſpirit⁹. Utilitas in vtroq̧: quia vt fides veſtra ⁊c. Dicit ergo. [Et ſermo] quaſi. Fui apud vos. Fui in hūilitate. [et] tamē [ſermo meus] priuatus [⁊ predicatio mea] communis ⁊ publica fuit: ſcȝ [non in perſuaſibilibus hūane ſapientie verbis] .i. nō in perſuaſione humana: ſed tantū diuina [ſed] fuit ſupple [in oſtenſione ſpirit⁹] nō cuiuſcūq̧: ſed potius ſpūſſancti .i. in collatione donoꝝ [et] in oſtenſione [virtutis] dei. id eſt in operatiōe mi-
Ps. lxvij. raculoꝝ. Ps. Dabit voci ſue vocem virtutis. Et alibi Dominus dabit verbum euāgelizantibus virtute multa. Et hoc ideo feci [vt fides veſtra non ſit in ſapientia hominū] fundata. ſupple [ſed in virtute dei] id eſt non attribuatur humane ſapientie quod vos crediditis. ſȝ potētie diuine. Nam vt ait Greg. Fides nō habet meritum cui humana ratio prebet experimentum. Felix predicatio que habet in ſermone humilitatem: in ſententiis poteſtatem: in effectu vtilitatem.

Sapientiā autē loquimur inter perfectos.

¶ Habito ꝙ apoſtolus pdicauit eis in ſimplicitate nō in ſublimitate. Hic oſtendit ꝙ hoc fecit nō ex defectu ſapientie. Ubi primo dicit ꝙ inter perfectos loquitur ſapientiam. Secūdo oſtendit ꝙ non loquimur ſapientiam mundanā a deo reprobatam. ibi. Sapientiā vero non huius ſeculi. Tertio ꝙ potius loquitur dei ſapientiam mundo abſcōditā. ibi. Sed loquimur dei ſapientiam. Quarto probat eam mundo fore abſconditam. ibi. Si enim cognouiſſent. Dicit ergo [Sapientiam autem] q. Ita inter vos minus capaces ſimpliciter locutus ſum [autem] ſed [Sapientiam] que eſt de ſecretis dei [loquimur inter pfectos] .i. int̄ auditores capaces Hebre. v. Perfectoꝝ eſt ſolidus cibus. Et eſt argumentum ꝙ ſecreta que nouit alicui reuelauit. ⁊ dicit ꝙ Timotheo. Felix qui loquit̄ qđ expedit: da ſapientiam. Et vbi expedit: quia inter perfectos.

Sapientiam vero non huius ſeculi: neq̧ principum huius ſeculi: qui deſtruuntur.

¶ Hic oſtendit ꝙ non loquitur ſapientiam mundanaȝ Cuius tangit triplicē conditionem. Principiū. Uſum ⁊ Terminum. Principium: quia per ratiōes adquiritur. Uſum: quia mundani ea vtuntur. Terminū: quia in fine deſtruetur. Et hoc eſt quod dicit [Sapientiam vero] ſupple loquimur [non huius ſeculi] que adquiritur ⁊ innititur humanis rationibus [neq̧] [ſapientiam] [principum huius ſeculi] id eſt demonum. Iohan. xij. Princeps mundi eiicietur foras. Uel [principum huius ſeculi] id eſt phariſeorum Iohan. vij. Nunqđ aliquis ex principibus credidit in eum [qui deſtruuntur] id eſt quorum principum ſapientia deſtruitur. ſupra. j. Perdam ſapientiam ſapientum ⁊c.

Sed loquitur dei ſapientiam in myſterio que abſcondita eſt: quam predeſtinauit de⁹ ante ſecula: in gloriam noſtram.

¶ Hic oſtēdit apoſtolus ꝙ loquitur ſapientiā dei mūdo abſconditam. quam deſcribit ⁊ cōmendat a quatuor. A ſublimitate: quia ſapientia dei abſcondita. Ab eternitate: quia predeſtinata ante ſecula. Ab vtilitate: quia in gloriam noſtram. A puritate: quia non intrat in ſecularium noticiam. Dicit ergo. [Sed loquimur dei ſapientiam] id eſt chriſtū predicamus: in quo oſtēſa eſt dei ſapientia: loquimur inquam [in myſterio] exponendo myſteria veteris teſtamenti ad ipſum pertinentia [que] ſapientia [abſcondita eſt] a pſeudo ⁊ a ſapientibus huius ſeculi. Coll. j. Myſterium chriſti qđ abſconditum eſt a ſeculis. Et ſequitur. Nunc aūt manifeſtum eſt ſanctis. Ideo Luce. x. Abſcondiſti hec a ſapientibus ⁊ prudentibus: ⁊ reuelaſti ea paruulis. id eſt humilibus / hoc eſt ſanctis ⁊c. [quam] ſapiētiā [predeſtinauit] .i. preparauit [deus ante ſecula] id eſt antequā mundus eſſet. Seculum enim a ſequendo dicitur Seculum vnde dicit̄
Unde quando incepit duratio ſucceſſiua: incepit ſeculum. Hoc autem fuit quando mundus incepit. predeſtinauit inquam [in gloriam noſtram] Uel ſpecialē ſcȝ apoſtolorum: qui eam predicamus. Uel generalē ſcilicet omniū credentiū qui eam cognoſcimus. Ergo chriſtus dei ſapientia predicatus eſt ab apoſtolis: abſconditus in myſteriis vt in hoſtia Abel ⁊ Abrahe ſignificabat̄ chriſtus: preordinatus eſt in ſalutem hominis.

Quā nemo principū hui⁹ ſeculi cognouit.

¶ Hic oſtendit eius puritatem: quia ſuperbis non admiſcetur nec ab eis cognoſcitur. Unde dicit [Quaȝ nemo] q. Et bene dico abſcondita [Quam] id eſt quia eā [nemo principum huius ſeculi] id eſt demonum cognouit. Excecauit enim eos malicia eoꝝ. Uel] nemo principum] .i. philoſophoꝝ. Hiero. Hoc doctus Plato neſciuit Hoc demoſthenes ignorauit Hoc gnāliter ſcholė ⁊ ſtoicorum / ⁊ epicureoꝝ vna: ⁊ peripateticorū non intellexerūt. Uel [nemo principum] .i. doctorum in lege Eſa. xxix. Dabitur liber ſcienti literas ⁊c. Ps. Declaratio ſermonum ⁊c. Ps. cxviij.

Hic queritur ſuper illud. Ueni non in ſublimitate ſmonis ⁊c. Ut logicis rōnibus vterer. aut phiſicis ſpeculationibus confirmarem. Cōtra Infra. xv. probat reſurrectionem exemplis naturalibus. Rñſio. Cōfirmabat quidem aliquādo naturalibus exemplis ſiue ſimilitudinibus. Sed non argumētis aut demonſtrationibus. Item ibidem Glo. Que duo in pſeudo laudatis ꝯtra deū. Contra Utraq̧ ſcientia bona eſt a deo. Rñſ. Scientia bona eſt: ſed abuſus ſcientie non eſt bonus. Item Nihil iudicaui me ſcire niſi ieſū chriſtum ⁊c. Contra Aliquando predicauit eis de pertinētibus ad mores vt de matrimonio. infra. vij. Rñſ. In chriſto crucifixo intelligit ſm glo. predicationeȝ fidei ⁊ morum. Item Nūquid predicare ⁊ annūciare ieſuȝ chriſtum eſt de ſublimiorib⁹. Rñſ. Humilia ſacre ſcripture dicuntur ea que chriſtus geſſit in humanitate: q͞ magis ſunt intelligibilia ⁊ ſenſibilia paruulis. Itē In timore ⁊ tremore. Contra. Hoc eſt contra illud. Mat. x. Nolite timere eos qui occidunt corpus. Item Prouerb. xxviij. Iuſtus quaſi leo confidens abſq̧ terrore erit. Rñſ. Hic loquitur de timore naturali: ibi de culpabili ſcȝ humano ⁊ mundano quando ſcȝ homo nimis timet pelli ſue vel rebus ſuis / vel timebat ne pſeudo apoſtoli ſubuerterent conuerſos ſuos. Item Non in perſuaſibilibus humane ſapientie verbis. Contra. ij. Coꝛ. v. Hominibus quidem ſuademus deo autē manifeſti ſumus. Rñſ. Suademus diuinis non humanis rationibus. Sed contra Act. xvij. In ipſo viuimus mouemur ⁊ ſumus. Ergo perſuaſit athenienſibus humana ratione. Rñſ. Etſi illud fuit humanum ſm viā rationis: tamē fuit diuinum ſm viam fidei. Itē Qui deſtruunt̄ q̄rit̄ quō ſapiētia mūdi deſtruet̄. Rñ. In ſapientia mūdi duo ſūt. ſ. cognitio ⁊ abuſio / cognitio remanebit: abuſio deſtruet̄. Sed videt̄ ꝙ deſtruat̄ ſciētia etiā bonorum. infra. xiij. ſiue ſcientia deſtruetur. Itē Ex parte eſt: ergo euacuabitur. Contra Eſt perfectio anime: ergo nec deſtruetur ſed proficietur. Rñſ. Deſtruetur ſm id quod habet imperfectionis ⁊ pmanebit ſm id quod habet perfectionis ⁊ ſtatui iperfectionis ſuccedet perfectio. Item Quam nemo principū cognouit Glo. Demonum vel philoſophoꝝ vel doctorum in lege. Contra. Luc. iiij. Exibant demonia clamantia: quia tu es filius dei. Item Philoſophi locuti ſunt de ſapientia dei. Item Doctores iudeorum cognouerūt ipſum eſſe meſſiam in lege promiſſum vt dicit glo. īfra eodem. Rñſio. Ad primum demones non cognouerūt

Sapiētia mūdi quō deſtruet̄.

ſapientiam dei incarnatam certitudinaliter:ſed conie cturando. Ad ſm dicendū ꝙ philoſophi locuti ſunt de ſapientia dei eterna que eſt eſſentia nō de ſapiētia in= carnata. Ad tertiū dicendū ꝙ doctores iudeoꝝ ꝗuis cognouerūt eū eſſe meſſiam nō tamē filium dei.

Si eniꝫ cognouiſſent:nunquā dominū glo rie crucifixiſſent.

¶ Superius propoſuit Apoſtolus ſapientiā quam p̄= dicat fuiſſe mundo incognitam. Hic probat dictam ſa pientiam mundo fuiſſe incognitā. Et probat hoc Pri= mo per rationem. Scđo per auctoritatem.ibi. Sed ſi= cut ſcriptum eſt. Ratio quam ponit eſt hec. Si demo nes vel iudei cognouiſſent chriſtum quem predicam⁹ eſſe dei filium:nunꝗ̄ ipſum crucifigi procuraſſent : ſed procurauerunt:ergo ipſum non cognouerunt . Et hoc eſt quod dicit[Si enim]q. Ita predicamus dei ſapien tiam quam nemo principum huius ſeculi cognouit qđ patet[Si enim cognouiſſent ⁊c.]Hoc dupliciter legi= tur. Uno modo de noticia ſimplicis cognitionis. Alio modo de noticia approbationis . Primo modo poteſt legi vel de demonibus. Uel de iudeis tam maioribus ꝗ̄ minoribus. Primo modo ſic.[Si eñ cognouiſſent] demones ſcꝫ chriſtum per mortem eſſe glorificandū.⁊ hominē per hoc eſſe redimendum[nunꝗ̄ dominū glo rie].i.dñm glorioſum.q: Dñs virtutū ipſe eſt rex glo=
Fo.xxiij. rie Pš.[crucifixiſſent].i.crucifigi ſuggeſſiſſent. Secū do modo legitur de iudeis ſic[Si enim cognouiſſent] minores iudeorum ipſum ſcꝫ eſſe meſſiam. Uel[Si co gnouiſſent]maiores iudeorum ipſum eſſe dei filiū[nūꝗ̄ dominū glorie crucifixiſſent]id eſt crucifigi pcuraſ= ſent Act.iij. Et nunc fratres ſcio ꝙ per ignorantiam feciſtis ſicut principes veſtri. Alio modo legitur de no ticia approbatiōis ſic.[Si eñ cognouiſſent]noticia.ſ. approbationis.i. Si in eum credidiſſent[nunꝗ̄ ⁊c.

Sed ſicut ſcriptū eſt. Quod oculus non vi dit nec auris audiuit: nec in coꝛ hoīs aſcen dit:que p̄parauit de⁹ his qui diligunt illū.

¶ Hic probat idem qđ prius per authoritatē. Ex qua poteſt elici talis ratio. Sapientia quā predicamus eſt quam preparauit deus diligentibus ſe: ſed oculus non vidit que preparauit deus diligentibus ſe:ergo illa ſa pientia eſt incognita. Primo ergo excludit ab eis co= gnitionem experimentalē. Secūdo intellectualē.ibi Nec in coꝛ hominis. Tertio excluſionis rōnē.ibi. Que preparauit deus. Dicit ergo.[Sed]nō cognouerūt ſup̄.[ſicut ſcriptum eſt] Eſaie.lxiiij.[quod oculus non vidit]quia non eſt color.j.Joh.iiij. Deum nemo vidit vnꝗ̄[nec auris audiuit]q: non eſt ſonus Baruth.iij. Non eſt audita in theman necviſa in chanaan[nec ī coꝛ hominis aſcendit]Uel quia non eſt res terrena huma= no corde inferioꝛ.imo potius eo ſuperioꝛ : ⁊ ideo dicit non aſcendere in coꝛ hominis imo potius deſcendere. Quia deſurſum venit ⁊c. Uel[in coꝛ hominis nō aſcē dit].i. in coꝛ carnalis/ſed ſolius ſpūalis. Uel[in coꝛ hominis non aſcendit]quia eam coꝛ humanū plene nō capit:ea ſcꝫ[que p̄parauit deus]ab eterno[his qui di ligunt illum]ſcꝫ ipſum deum. Uel dei ſapientiam quā deus ſanctis p̄parauit in p̄mium Prouer.viij. Lignū enim vite eſt his qui apprehenderint eam.

Nobis aūt reuelauit deus per ſpūm ſuum.

¶ Poſtꝗ̄ oſtendit ꝙ non ex defectu ſapientie eis ſim= pliciter predicauit. Hic oſtendit vnde illam ſapientiā habuit:q: ex dei reuelatione. Ubi p̄io oſtendit ꝙ de⁹ ſapientiam ſuam veris apoſtolis reuelauit. Secundo ꝙ eam a pſeudo abſcondit.ibi. Animalis autēꝫ homo non percipit. In prima primo oſtendit per quid eis re= uelauit/quia per ſpūmſanctum. Secūdo quare eis re uelauit:quia habent ſpūm dei non ſpiritum mundanū ibi. Nos autem non ſpūm huius mundi. In prima pri= mo oſtendit ꝙ ſpiritus eis reuelauit. Secundo ꝙ reue lare potuit.ibi. Spūs enim oīa ſcrutatur. Tertio ad hoc p̄bandum ſimile in minori inducit.ibi. Quis enīꝫ ſcit hominū. Quarto ex primo p̄poſitū elicit.ibi. Ita ⁊ que dei ſunt. Dicit ergo[Nobis aūt]q. Illi non co= gnouerūt:quia oculus nō vidit ⁊c.[autem]ſed[nobis] apoſtolis ſpiritualibus[reuelauit deus]ea ſcꝫ que p̄= parauit his qui diligunt illum Mat.xvj. Caro ⁊ ſan= guis nō reuelauit tibi:ſed pater meus Deū.ij. Eſt de⁹ in celo reuelans myſteria Reuelauit inquā[p ſpiritū ſuum] Intelligimus eū per ſpūm domini p̄paratū ſan ctis in premium. Geñ.xv. Ego protectoꝛ tuus ⁊ mer= ces tua magna nimis. Non per rōnes mundanas. Res enim cognoſcitur guſtu. ſancti vero aliquo modo p̄gu= ſtant celeſtia deſiderio amoris ſpūalis:vnde ⁊ per ſpi ritum cognoſcunt. Omnia notanda. quia Deus eſt qui reuelat vt ab eo ſapientiā petamus. Sancti ſunt ꝗbus reuelat vt in ſanctitate viuamus. Spiritusſanctus eſt per quem reuelat vt non rationibus humanis:ſed veri tati diuine credamus.

Spūs eñi omnia ſcrutatur:etiā p̄fūda dei

¶ Hic oſtendit ꝙ ſpiritusſanctus reuelare poteſt . Et eſt ſua ratio talis. Qui nouit omnia ⁊ creata ⁊ increa= ta poteſt que vult reuelare:ſed ſpiritusſanctus eſt hu= iuſmodi.ergo poteſt reuelare. Et hoc eſt qđ dicit[Spi ritus eñ]q. Per ſpiritūſanctum reuelauit ⁊ potuit vel q;[Spiritus eīn]⁊ non alius[omnia ſcrutatur]dupli= citer. Uel formaliter.id eſt omnia cognoſcit acſi ſcruta retur Sap̄.vij. Eſt enim in illa ſpūs intelligentie ſan ctus omne habens virtutem omnia p̄ſpiciens. Uel ef fectiue[oīa ſcrutatur]id eſt ſcrutari nos facit]etiam profunda dei].i.diuina ⁊ ſecreta myſteria vt de eſſen= tia diuina:⁊ huiuſmodi.

Quis enim ſcit hominū:que ſunt hominis niſi ſpūs hominis qui in ip̄o eſt: Itaqꝫ ⁊ q̄ dei ſunt nemo cognouit niſi ſpiritus dei.

¶ Hic ad p̄bandum quod modo dixit. Inducit ſimile in minori dicens[Quis enim]q. Et vere omnia ſcruta tur. Et hoc patet a minori[Quis eñi hominū ſcit que ſunt hominis].i.ſecreta ⁊ voluntates et cogitationes [niſi ſpiritus hominis]ipſius non alteri⁹[qui eſt in ip ſo]q.d. Hiere.x. Prauum eſt coꝛ hominis ⁊ inſcrutabi le/⁊ quis cognoſcet illud. Ambro. Manifeſtum eſt co gitationes noſtras a nullo ſcari niſi ab aīo noſtro. Hic eſt etiam ꝙ per id qđ deus cogitationes videbat de⁹ eſſe p̄babatur. Dicitur autem hic ſpirit⁹ hominis ſm glo. Uel ipſius anima. Uel ipſius anime potentia ra= tionalis.[Itaqꝫ ⁊ que dei ſunt].i.ſecreta diuina[ne= mo].i.nullus[cognouit]Roñ.xj. O altitudo diuitia= rum ſapientie ⁊ ſcientie dei[niſi ſpiritus dei]qui reue lat ea ſanctis. Job.xxxij. Inſpiratio omnipotētis dat intelligentiam.q.d. Sicut ea que ſunt hominis nō po teſt ſcire niſi ſpiritus hominis ita que ſunt dei non po teſt ſcire niſi ſpūs dei.

Cogitati= ones hoīꝫ a nemine ſciunt niſi ab animo ipſoꝝ.

Nos autem nō ſpūm huius mundi accepi mus:ſed ſpiritum qui ex deo eſt. Ut ſciam⁹ que a deo donata ſunt nobis.

¶ Habito ꝙ deus eis reuelauit. Hic oſtēdit quare eis reuelauit ſcꝫ quia ſpūmſanctum habent non ſpiritum mundanum. Ubi primo oſtēdit ꝙ ipſe cum ceteris ſpi ritūſanctum accepit. Secūdo ad quid accepit.ibi. Ut ſciam⁹ que a deo. Tertio ꝙ per euꝫ ſibi reuelata aliis tradidit.ibi. Que ⁊ loquimur non indoctis. Quarto ꝗ bus hoc innoteſcit.ibi. Spūalibus ſpūalia. Dicit er= go[Nos aūt]q. Ita nemo nouit que ſunt dei niſi ſpiri= tus dei. Spūm autem illum nos habemus.[Nos aūt non ſpiritum huius mundi accepimus].i.ſpūm phito= nicum per coniecturas diuinitatem vt habēt diuini ſi= cut Sibylla. Uel[ſpiritum huius mundi].i.ſpūm ela= tionis ſm ſapientiam mundi qualem habent phariſei [ſed accepimus ſpūm qui ex deo eſt].i. ſpūmſanctum qui a patre p̄cedit Joh.xvj. Accepimus inquā ad hoc [vt ſciamus]per eum[que a deo donata ſunt nobis]⁊ ſic de bonis ſuis ei gratias agamus ⁊ ea non nobiſip= ſis attribuamus Grego. Qui dona accepta ſibi arro= gat ſuis contra deum donis pugnat. Augu. Multi ha= bent dei dona ⁊ neſcientes vnde habeant impia vani=

tate iactantur. Appetendus ſpūſſanctus qui mundi ſpūm expellit vnde non aūt non ſpūm ꝛc. qui a deo ꝓcedit: vnde ſpūm qui ex deo eſt: per quē origo boni innoteſcit vnde vt ſciamus ꝛc.

Que ⁊ loquimur non indoctis humane ſapientie verbis: ſed in doctrina ſpiritus: ſpiritualibus ſpiritualia comparentes.

¶ Hic oſtendit ꝙ per ſpiritū dei ſibi reuelata alijs tradidit. Ubi implicatur triplex conditio que in recta doctrina debet attēdi ſcȝ Quid dr̄ quo ad materiā. Quō dicitur quo ad formā. Ad quid dicitur quo ad finem.

Dicit ergo [Que] ſcȝ dona [⁊ loquimur] .i. alijs pdicamus: loqmur iquā [nō i doctis hūane ſapiētie verbis] idest non in verbis prudentibus humana ſapientia: ⁊ hoc vel ratione vel ornatu verborum compoſitis [ſed] loquimur [in doctrina ſpūs] ſancti ſcilicet qui docet interius auditores ad vtilitatem Mat. x. Non enim vos eſtis qui loquimini: ſed ſpiritus patris. Nos dico [cōparentes] .i. coaptantes ⁊ tradētes [ſpūalia] documēta [ſpiritualibus] auditorib' Mat. vij. Nolite ſpargere margaritas ante porcos. Eccl. xxij. Cum dormiēte loquitur qui narrat ſtulto ſapientiam.

D Spūs huius mūdi eſt ſeptiformis ſm ſeptem vicia in multis mūdanis regnātia.

¶ Notandum eſt ſuper illud. Nos autem nō ſpiritū huius mundi: ꝙ ſpūs hui' mūdi q̄ malus eſt: ſeptiformis eſt ſm ſeptē vicia in multis mūdanis regnātia.

Primus eſt luxurie: de quo Oſee. v. Non dabunt cogitationes ſuas vt reuertātur ad deum ſuum quia ſpiritus fornicationis in medio eorū. Iſte agitabat ſenes in Suſannam.

Secūdus eſt gule: de quo Apoca. xvj. Uidi de ore beſtie ⁊ de ore pſeudo ꝓphete exire ſpiritum in modū ranarum. Rana magnam gulam habet. Iſte agitabat iudeos ad carnes.

Terti' eſt auaricie ſiue anguſtie. de quo Exo. vj. Narrauit moyſes ꝛc. Qui non adquieuerunt ꝓpter anguſtiā ſpūs. Iſte agitabat iudā ad vendendū chriſtum.

Quart' eſt iracūdie Iud. ix. Immiſit dn̄s ſpūm inter habitatores ſichen. Iſte agitabat puerum qui percuſſit fratrē ſuum ⁊ occidit. ij. Reg. xiiij.

Quintus eſt inuidie: de quo. j. Reg. xviij. Inuaſit ſpiritus dei malus Saul aduerſus Dauid. Iſte agitabat Cayn aduerſus Abel, ⁊ iudeos ſupra chriſtum.

Sextus eſt mēdacij ſiue ſuperbie: de quo. iij. Reg. vl. Ero ſpūs mendax in ore ꝓphetarum ad decipiendum Achab. Iſte agitabat luciferū aduerſus deum.

Septimus eſt infirmitatis ſiue accidie. de quo Lu. x. dicitur ꝙ mulier habebat ſpūm infirmitatis. Iſte agitabat filios iſrael contra moyſen: ne irent in terram promiſſionis Numeri. xiij. Felix qui non habet ſpiritū huius mundi.

E ¶ Notādum ſuper textu. In doctrina ſpiritus: ſancti accipiūt ſeptēplicem ſpiritum: qui a deo eſt ſm ſeptē dona ſpiritusſancti.

Primo ſpūm ſapiētie in ꝑguſtatiōe eternoꝝ. Prouer. xxvij. Hō ſapiens in ſapiētia manet ſicut ſol.

Scdō ſpūm intelligentie in penetratione ſecretorum. Dan. ij. Porro his dedit deus ꝛc.

Tertio ſpūm conſilij in diſcretione agendorum. Iob xxix. Intenti tacebant ad ꝯſilium meum.

Quarto ſpūm fortitudinis in perpeſſione difficilium. Hebre. xj. Fortes facti ſunt in bello.

Quinto ſpūm ſcientie in vſu rerum temporalium Sapiētie. x. Dedit illi ſcientiā ſanctorum. Phil. iiij. Scio abundare ꝛc.

Sexto ſpūm pietatis in compaſſione afflictoꝝ. Eccl. xliiij. Hi ſunt viri miſericordie.

Septimo ſpūm timoris dn̄i: in conſideratione diuinorum iudiciorum. Iob. xxxj. Quaſi tumētes ſuper me fluctus timui dominū.

Animalis autem homo nō percipit ea que ſpiritus dei ſunt.

¶ Habito ꝙ deus ſapientiam veris apoſtolis reuelauit. Hic oſtendit ꝙ eam a pſeudo abſcōdit. Ubi primo dicit ꝙ homo beſtialis ſpūalia non capit. Secūdo reddit cauſam: quia ſcȝ ea nō intelligit. ibi. Stulticia enim eſt illi. Tertio ꝓbat a contrarijs ꝙ ſpūalis homo omnia cognoſcat. ibi. Spūalis aūt iudicat omnia. Quarto ad idem probandum authoritatem inducit. ibi. Sicut ſcriptū eſt quis enī cognouit. Dicit ergo [Animalis] q. Ita nobis ſpiritualibus deus reuelauit [autem] ſed [Animalis homo] vt ſunt pſeudo [non percipit] .i. non perfecte capit [ea que ſunt ſpiritus dei] vt partus virginis: reſurrectionem mortuorū ꝛc. Sap. j. In maliuolam animā non introibit ſpiritus ſapiētie. Et intelligitur hic animalis homo dupliciter ſm gloſam. Uel animalis in vita qui irrationabiliter ad modum beſtie viuit. Ioel. j. Computruerūt iumenta in ſtercore ſuo. — Aīalis homo dupl'r intelligit'.

Uel animalis in ſenſu qui irrationabiliter de deo ſentit Canonica Iude Animales ſpūm non habētes. Auguſtin'. Homo dicitur aīalis vita / vl' ſenſu. Uita dicit' aīalis qui fert' diſſoluta laſciuia aīe ſue. Sēſu dicitur aīalis qui de deo iuxta corporū phantaſiam: vel legis literā / vel rationem phiſicam iudicat.

Stulticia enim eſt illi: ⁊ non poteſt intelligere quia ſpiritualiter examinatur.

¶ Hic reddit cauſam quare aīalis ſpūalia non intelligit ex duplici defectu. Un' eſt ex parte affectus: qꝛ diuina ſapiunt ei ſtulticiam. Alius eſt ex parte intellectus: qꝛ non apprehendit niſi per ſenſibilium experiētiam. ibi. Et non poteſt intelligere. Dicit ergo [Stulticia] q. Ita animalis nō percipit ea que ſunt ſpiritus dei quod patet [Stulticia eſt enim illi] ſm reputationem ſuam ⁊ ſenſum humanū Eccl. j. Execratio autem peccatoribus ſapiētia Prouer. xviij. Non recipit ſtultus verba prudentie [⁊ non poteſt intelligere] ſpūalia ſicut nec ſenſus carnalis apprehēdit intelligibilia [qꝛ ſpūaliter examinatur] Hoc dupliciter exponit'. Uno modo ſm ꝙ verbū accipitur impersonaliter. Alio modo ſm ꝙ accipitur paſſiue. Primo modo ſic [quia ſpiritualiter examinatur] .i. ſpūaliter fit examinatio ſpiritualium. Secundo modo ſic [quia ſpiritualiter examinatur] id eſt probat' eius animalitas Prouer. xviij. Non recipit ſtultus verba prudentia niſi ea dixeris q̄ verſantur in corde ſuo.

Spiritualis autem iudicat omnia ⁊ ipſe a nemine iudicatur.

¶ Hic probat ꝙ ſpūalis homo oīa cognoſcit. Et primo quia cognoſcit ⁊ iudicat ſufficienter. Secūdo quia irreprehenſibiliter. ibi. Et ipſe a nemine iudicat'. Dicit ergo [Spūalis] q. Ita aīalis nō percipit ꝛc. [Spiritualis autem omnia] iudicanda [iudicat] .i. diſcernit ⁊ intelligit. Non omnia vt ait Augu. que continet diuina ſcientia: ſed que ad vitam ⁊ iuſtitiam ſufficiunt. Dicitur autem homo ſpiritualis dupliciter. Uel vita qui ſcȝ ſpūm dei rectorem habens ſm ipſum viuit: qꝛ animā regit. Uel ſenſu: qui ſcȝ de deo nō ſm imagines — Hō ſpūal' dr̄ dupl'r.

corpoꝝ / vel legis litterā / vel humanā philoſophiā ſapit [⁊ ipſe a nemine] .i. a nullo homine carnali [iudicatur] .i. intelligit' an bene vel male iudicet. vel [non iudicat'] .i. non reprehendit' ſicut ſcribit' Eſa. xl.

Sicut ſcriptum eſt. Quis enim cognouit ſenſum domini: aut quis inſtruxit eū: Nos autem ſenſum chriſti habemus.

¶ Hic ad ꝓbandum quod dixit authoritatem inducit. In qua oſtendit duo. Primo ꝙ aīales non poſſunt intelligere facta a deo. Secundo ꝙ nec facienda ab eo. ibi. Aut quis iſtruxit. Dicit ergo. [Sicut] q. Ita animalis homo non poteſt intelligere que ſūt [Sicut ſcriptum eſt] Eſa. xl. ⁊ habetur ſimile Rom. xj. Quis audiuit ſpūm domini ꝛc. [Quis enim] animalis hō [cognouit ſenſum dn̄i] de iam factis: qui ſcȝ hoc fecit que ſapientia mundi ſtulta iudicat [aut quis inſtruxit eū] de faciendis ſcȝ qualiter ea faceret. Ex his elicit' talis ratio. Qui non habet ſenſum dn̄i non intelligit ea que ſunt dei. Aīalis homo non habet ſenſum dn̄i. ergo non intelligit ea que ſunt dei. Eccl. j. Sapientiam dei precedētem omnia: quis inueſtigauit [Nos autem] q.

Etſi ſenſum dñi intelligere non poſſunt: nec noſtrũ: q̄a [nos ſenſus chriſti habemus] certa fide tenentes que chriſti ſunt: ſicut diſcipulus bene edoctus dicitur habere ſenſum magiſtri ſui. Unde ⁊ in eis loquebat̃ chriſtus. ij. Cor. vlt. An experimentum queritis eius qui in me loquitur chriſtus.

Hic queritur ſuper illud. Si eni3 cognouiſſent. Glo. Demones. Contra Luce. iiij. Exibat demonia ⁊c. Ergo cognouerunt ipſum eſſe filium dei. Rñſio ſm glo. Illud dixerunt ex ſuſpitione non ex certitudine. Item ſup illud. Dñm glorie Glo. Talis fuit illa ſuſceptio que deum faceret hominẽ: ⁊ hominem, deu3. Cõtra. Nulla factio eſt in deo. Rñſ. Supplendum eſt eſſe. i. facere deũ eſſe hominẽ factione ſc3 humane nature non diuine perſone. Sicut homo fit alteri dexter aliquando factione que eſt in altero tranſmutãte locũ non que eſt in ipſo. Item ſuper illud. Nec auris audiuit Glo. Uiſu corporis vel auditu nõ poteſt cognoſci. Contra. Cognoſcitur fide: fides autem ex auditu. Roma. x. Rñſ. Fides ex auditu exteriori eſt occaſionaliter ⁊ excitatiue: ſed ex iteriori cauſaliter. Loquit̃ aũt de cognitiõe imediata nõ mediata. Itẽ ſup illd. Spiritus omnia ſcrutatur etiam profunda dei Glo. id eſt ſcrutari facit. Contra Prouer. xxv. Qui perſcrutator eſt maieſtatis opprimetur a gloria. Rñſ. Ibi loquitur de perſcrutatione temeraria: hic de modeſta. Itẽ ſuper illud. Quis enim ſcit hominum ⁊c. Glo. Manifeſtum eſt cogitationes noſtras a nullo ſciri niſi ab animo noſtro. Cõtra Augu. ſuper Geñ. xij. ad lrãm. Manifeſtũ eſt cogitationes hominũ ſepe a demonib' enũciatas. Rñſ. Hoc fit non quia ſciant: ſed quia ꝑ ſigna quedam coniecturant. Item Ita que dei ſunt nemo cognouit niſi ſpũs dei. Contra. Non ergo pater aut fili' Rñſ. Dictio excluſiua addita vni perſone non excludit aliam ab attributis eſſentialibus: ſed a perſonalibus. Item ſuper illud Nos autem non ſpiritum hui' mũdi accepimus Glo. id eſt ſpũm phitonicum qui per Sibyllam locutus eſt. Cõtra Sibylla de myſterio incarnationis multa vera predixit quod tamẽ vt ſupra eodem dictum eſt demones latuit. Rñſ. Perſona eos latuit. Sed factum ex ſcripturis noſſe poterãt: vel reuelationibus bonoꝝ angeloꝝ. Item ſuper illud. Sed ſpiritum qui ex deo eſt. Glo. Spũſſanctus dicitur ſpiritus patris ⁊ filij ⁊ ſpũs noſter. Contra. Non bene dicitur: filius noſter: ergo nec ſpiritus noſter. Rñſ. Non eſt ſimile: quia filius expreſſius dicit relationem originis paſſiue q̄3 ſpũs: vnde per illud videretur fili' a nobis generari. Sed per hoc non ſic videtur ſpũſſanct' a nobis procedere. Item ſpũalis omnia iudicat. Contra Dicit Aug. in libro de vera religiõe ꝙ de lege eterna. nulli anime iudicare permiſſum eſt. Rñſio. Glo. ſoluit dicens ꝙ iudicat omnia ſcilicet iudicanda. Nõ enĩ iudicat omnia que pertinent ad ſcientiam diuinam ſed que ad ſalutem humanam.

Capitulum tertium.

Et ego fratres nõ potui vobis loqui quaſi ſpirituali. bus: ſed quaſi carnalibus. Tanquã paruulis in chriſto lac vobis potũ dedi nõ eſcam.

¶ Superius oſtendit ꝙ ſimplicitas predicationis ei' contẽnenda non erat. Primo ex parte dei mittentis. Secundo ex parte ſui predicantis. hic Tertio oſtẽdit idem ex parte auditoris ſc3 ex parte ipſoꝝ ꝑpter eorum incapacitatem. Et primo eos carnales tunc fuiſſe: ⁊ adhuc fore oſtendit. Secundo eorum carnalẽ ſenſum quaſi erroneũ redarguit. ibi. Quid ergo eſt apollo. Tertio ad deponẽdum hmõi errorem ⁊ permanendum in fide hortatur: et inducit. ibi. Neſcitis quia templum dei eſtis vos. In prima ꝑte excuſando ſe de ſimplicitate predicationis ſue. Primo oſtendit ꝙ tũc erãt carnales. Secũdo ꝙ etiam adhuc ſunt tales. ibi. Adhuc carnales eſtis. In prima primo oſtendit ꝙ ꝑpter eorum carnalitatẽ. ſimpliciter eis predicare oportuit. Scđo ꝙ hoc diligenter fecit. ibi. Tanq̄3 paruulis in chriſto. Tertio ꝙ ita facere neceſſe fuit. ibi. Nondum eni3 poteratis. Dicit ergo [Et ego] q. Ita ſenſum chrĩ habemus [et] tamẽ [ego fratres] qui vtiq3 poſſem q̄tum in me eſt ſi vellem [non potui] impotentia ex parte veſtri. i. non debui. Eccl. xxxij. Ubi non eſt auditus non effundas ſermonẽ [vobis loqui quaſi ſpũalibus] id eſt ſicut ſoleo loqui ſpũalibus ſc3 ſpũalia [ſed quaſi carnalibus] id eſt groſſa ⁊ hiſtorica ſicut de incarnatione ⁊ paſſione chriſti / ⁊ hoc diligenter feci: quia [dedi vobis lac potum] ad facile incorporãdum. id eſt doctrinã mundam dulcem ⁊ facilem ⁊ bene nutrientẽ [nõ eſcã] id eſt doctrinam altiorem ⁊ difficiliorem ad maſticandum que perfectorum eſt Hebre. v. Perfectorum eſt ſolidus cibus. ⁊ hoc [Tanq̄3 paruulis] in chriſto: id eſt in chriſti cognitione. j. Theſ. ij. Facti ſumus paruuli in medio veſtri tãq̄3 ſi nutrix foueat filios ſuos. Eſt ergo ſua ratio talis. Unicuiq3 ſm ſuam capacitatem ꝑdicandum eſt. Sed paruuli carnales non ſunt capaces rationum ſpũalis ſapientie dei. ergo non eſt predicanda. Ideo dicit Apoſtolus. Licet ſenſum chriſti habeamus tamẽ groſſiora ⁊ faciliora ſm capacitatẽ veſtrã vobis predicauimus.

Nondum eni poteritis capere: ſed nec nũc quidem poteſtis.

¶ Hic oſtẽdit ꝙ ita docere neceſſe fuit. Ubi primo tãgit ruditatem ſtatus preteriti. Secũdo preſentis. ibi. Sed necdum quidem poteſtis. Dicit ergo. [Nõdum enim] q. Et merito hoc feci [Nondum enim] q̄diu vobiſcum eram [poteratis capere eſcam]. i. altiorem doctrinam vt ſpũales Ioh. xvj. Multa habeo vobis dicere: ſed nõ poteſtis portare modo [ſed nec nunc quidem poteſtis] q2 in eadẽ diſpoſitione ꝑmanetis. vnde Lu. xviij. Cũ ꝑdixiſſet dñs diſcipulis paſſionẽ ſuã: dicitur ꝙ ipſi nihil horum intellexerunt.

Adhuc enim carnales eſtis.

¶ Hic oñdit ꝙ adhuc carnales ſunt. Ubi primo ꝑponit ꝙ carnales ſunt. Secũdo ꝓbat ꝑpoſitum eo ꝙ inuicem contendũt. ibi. Cum enim ſint inter vos. Tertio oſtendit de quo contẽndunt. ibi. Cum enim quis dicit. Dicit ergo [Adhuc enim] q. Nondum enim poteratis ſed nec nũc poteſtis [Adhuc eñ carnales eſtis] vita ⁊ ſenſu: idem autem eſt carnalis ⁊ animalis. Sed carnalis dicit̃ a carne animalis ab anima ſm glo. Carnalis ⁊ aial idẽ ſunt.

Cum enim inter vos ſit zelus ⁊ cõntentio: nonne carnales eſtis ⁊ ſecũdum hominem ambulatis?

¶ Hic ꝓbat eorum carnalem animum. Ubi implicantur quatuor mala ſc3 Inuidia in corde cum dicit zel'. Iurgia in ore cum addit. Et ꝯtentio. Superbia in ſenſu cum ſubdit. Nonne carnales. Defectus in progreſſu. ibi. Et ſm hominẽ. Duo vltima ſequũtur ex duob' primis: imo illa quatuor conſequẽter ſe habent. Dicit ergo [Cum enim] q. Et vere ita eſt. [Cum enim ſit inter vos zelus] in corde ſc3 inuidia de baptiſtis [et con tẽtio] in verbis ſc3 de ꝑeminentia baptiſtarum [nõne carnales eſtis] carnaliter ſentiendo: eo ꝙ aliq̄d ab homine eſſe putatis [⁊ ſm hominem ambulatis] id eſt in peius proficitis aſſidue deficiendo: ſicut homo continue deficit / q2 vetus homo corrũpitur de die in diem. Ideo. ij. Cor. iiij. Et Iaco. iij. Ubi zelus ⁊ contẽtio. ibi inconſtantia ⁊ omne opus prauum.

Cũ eni quis dicit: ego quidẽ ſum pauli: alĩ qui aũt ego apollo Nõne homines eſtis?

¶ Hic oſtendit de quo contendũt Ubi primo tãgit cõtentionis materiam. Secundo redarguit contendẽtiũ inſipientiam. ibi. Nonne homines eſtis. Dicit ergo. [Cum enim quis] veſtrum [dicit: ego quidem ſu3 pauli] filius ſc3 quia ab eo baptiſatus [ego autẽ ſu3 apol

lo]ſimiliter filius qui fuit eplus Corinthiorum[nonne homines eſtis]id eſt carnales ſperantes in hominib⁹ non in ſolo deo. Contra illud Hiere.xvij. Maledict⁹ homo qui confidit in homine. Sicut em̄ qui ſperant in deo dicūtur dij Pſ. Ego dixi dij eſtis Ita qui ſperant
Ps.lxxxi. in hominibus:dicendi ſunt homines.

Quid eſt ergo apollo?quid vero paul⁹?mi niſtri eius cui credidiſtis: et vnicuiqʒ ſicut dominus dedit.

¶ Hec eſt ſecunda pars capituli. Primo enim eos car nales eſſe probauit. Hic ſenſum eorum carnalem tanq̄ erroneum redarguit:quia ſcʒ doctores eccleſie ⁊ prela ti:non ſunt authores gratie vt videbātur opinari: ſed ſolum miniſtri. ⁊ hoc oſtendit. Primo exēplo ſui ⁊ alio rum conſequenter. Secundo exemplo ſui qui ceteris maior erat ſpecialiter.ibi. Secūdum gratiam dei que data eſt mihi. In prima parte primo oſtendit ꝙ docto res ⁊ prelati eccleſie non ſunt authores gratie: ſed mi niſtri. Secūdo oſtendit ꝙ nullam habent poteſtatem gratiā conferēdi.ibi. Ego plātaui. Tertio ꝙ nihilomi nus differenter remunerabuntur pro menſura laboris ſui.ibi. Vnuſquiſqʒ autem propriam mercedē. In pri ma primo querit quid poſſunt doctores eccleſie ⁊ pre lati. Secundo reſpondet ꝙ ſolum ſunt dei miniſtri.ibi Miniſtri eius cui. Tertio ꝙ diuerſa habent officia mi niſterij.ibi. Et vnicuiqʒ ſicut dñs. Dicit ergo[Quid] q. Et quoniāquidem in his gloriamini[Quid ergo eſt apollo]qui minor eſt[quid vero paulus]qui maior eſt miniſtri eius cui credidiſtis]ſcʒ chriſti non authores gratie ſicut chriſtus Eſa.lxj. Vos autē ſacerdotes vo cabimini:miniſtri dei noſtri dicetur vobis. ad Hebre. iij. Moyſes fidelis in domo eius:tanq̄ famulus. Eſt ergo ſua ratio talis Principali danti non miniſtro de bet attribui donum. Sed paulus ⁊ alij non ſunt q̄ dant gratiam ſacramentalem/ſed miniſtri dei dantis:ergo eis non eſt attribuendum donum baptiſmi ſed deo. Si militer nec donū alterius gratie[Et vnicuiqʒ]q. Ita miniſtri ſunt nec miniſtrant vno ⁊ eodem modo:ſed mi niſtrant[ſicut dominus dedit vnicuiqʒ]id eſt ſicut de⁹ diuiſit ſingulis officia Ephe.iiij. Dedit i eccleſia quoſ dam quidem apoſtolos ⁊c.

A Miniſter dei ſeptē debet habere ꝯditiones.

¶ Notandum ſuper illud miniſtri eius:quia ſicut dici tur Eccl.x. ſm iudicem populi/ſic ⁊ miniſtri eius. Et dominus noſter ſit Sapiens Mundus. Honeſtus. Fi delis ⁊ Patiens/⁊ modeſtus. Ideo vult miniſtrū ſuū has ſeptem habere conditiones: Oportet ergo ꝙ mi niſter dei ſit.

Primo intelligens ⁊ diſcretus in cognitione: non enī conſonant ſapiens ⁊ ſtultus Prouerb.xiiij. Acceptus eſt regi miniſter intelligens : id eſt intus legens quid placeat domino.

Secundo purus ⁊ mundus in affectione. Non enī de cet;īmundis manibus ⁊ īmundo vaſe tanto dño ſerui re. Pſ. Ambulans in via īmaculata hic mihi miniſtra
Ps.c. bat.j.Reg.ij.de ſamuele.

Tertio potens ⁊ ſtrenuus in operatione: negligēs enī ⁊ piger ſeru⁹ nō libēter ꝯducitur.j.Timo.ij. Tu vero vigila in oīb⁹ ⁊c.exemplū in martha Luce.x.

Quarto compoſitus ⁊ honeſtus in cōuerſatione. Non em̄ decet ſanctū principem habere ſeruū dātem alijs malum exemplū.ij.Cor.vj. Nemini dantes vllam of fen.vt nō vituperet̄ miniſterium veſtrum.Exemplum in ſeruis Salomonis.iij.Reg.x.

Quinto fidelis ⁊ prouidus in diſpenſatione. Non enī placent furtiui ⁊ diſſipatores ſerui. Ideo paulus.j.Ti mo.j. Gratias ago deo meo:qui fidelē me exiſtimauit ponēs in miniſterio.exēplum in Ioſeph Gen̄.xxxix.

Sexto mitis ⁊ patiens in aduerſis Non enī placet ſer uitium cum murmure ⁊ turbatione.ij.Cor.vj. In om nibus exhibeamus noſmetipſos ſicut dei miniſtros in multa patientia Exemplum habemus in angelo thya tire eccleſie Apoca.ij.

Septimo ſobrius ⁊ modeſtus in proſperis. Non enim placent guloſi ⁊ ebrioſi ſerui. Ideo Act.xviij. De pau lo ⁊ barnaba. Miniſtrantibus autem illis ſcilicet diſci pulis:⁊ ieiunātibus dixit.ſ.ſ. Segregate mihi ⁊c. Exē plum in petro Act.vj. Non eſt equum nos relinquere verbum dei ⁊ miniſtrare menſis.

Ego plantaui:Apollo rigauit:deus autē incrementum dedit.

¶ Habito ꝙ doctores eccleſie ⁊ prelati nō ſunt autho res gratie:ſed miniſtri. Hic oſtendit ꝙ nullam habent poteſtatem gratiam conferendi. Vbi primo oſ̄dit quid in hominū conuerſione operetur homo:⁊ quid de⁹. Se cundo cōcludit ꝙ hō nihil operatur interius.ibi. Itaqʒ neqʒ qui plantat. Tertio ꝙ eque bene operatur vn⁹ ſi cut alius.ibi. Qui plantat autē. Dicit ergo[Ego plā taui]q. Ita vnuſquiſqʒ miniſtret ſicut deus dedit vni cuiqʒ quod patet[Ego enim plantaui]per predicatio nem ſcʒ ad fidem cōuertendo Hiere.ij. Ego plantaui te vineam electam[apollo rigauit]iam a me cōuerſos baptizando Eccl.xxiiij. Dixi rigabo hortum plātatio num mearum[deus autem]non vos[incrementū de dit]gratiam interius infundendo. Ideo Gene.xxviij. Creſcere te faciat dñs.q.d. Nullus alius poteſt. Ex his elicitur talis rō. Fructus agri nō eſt attribuendus agricole:ſed incremētum danti. Sʒ Paulus ⁊ Apollo ſunt vt agricole.de⁹ aūt dat incrementū:ergo deo non homini attribuendus eſt fructus gratie.

Itaqʒ neqʒ qui plātat eſt aliquid: neqʒ qui rigat:ſed qui incrementum dat deus.

¶ Hic concludit ꝙ homo nihil operatur interius. Vbi primo hanc operationem excludit. Secundo eam deo attribuit.ibi. Sed qui incremētum. Dicit ergo[Ita qʒ]quaſi ſcʒ deus ſolus incremētum dat[neqʒ qui plā tat]predicando vt paulus: neqʒ[qui rigat]baptizādo vt apollo[eſt aliquid].i.alicuius virtutis infundendo ex ſe gratiam[ſed qui incrementū dat]gratiam intrin ſecus creando eſt aliquid ſcʒ deus. Ideo ꝓprie ſolus deus agricola dicitur Ioh.xv. Pater meus agricola eſt:apoſtoli vero operarij. Augu. Fruſtra operarius om nia moliretur extrinſecus:niſi creator intrinſecus latē ter operetur. Donum incrementi eſt gratia.ij. Cor. ix. Implicabit ſemen noſtrum : ⁊ augebit incrementa frugum iuſtitie noſtre.

Qui plantat autem ⁊ qui rigat vnū ſunt.

¶ Hic tertio oſtendit ꝙ eque bene operatur vn⁹ ſicut alius dicens[Qui plantat autem]predicādo ſcʒ pau lus[⁊ qui rigat]ſcʒ baptizando ſcʒ apollo[vnum ſūt] id eſt indifferenter in operando: q2 extrinſecus tm̄ ope rant̄/q̄uis alter ſit magis altero Augu. vnum ſunt:ſi cut genere nature/ſic miniſterij rōne. Nā deus equa liter operat̄ per diuerſitatem miniſtroꝝ.

¶ Notandum eſt hic ꝙ officium prelati ſicut agricole circa arbuſta eſt multiplex. — B Prelati officiū ad inſtar agricole circa arbuſta: ē multiplex

Primo euellendi:vicia extirpando. Hiere.j. Vt euel las ⁊ deſtruas.

Secūdo plantādi:virtutes inſerendo. Eſa.lj. Vt plā tes celos,⁊ plantes terram.

Tertio fodiēdi,terrena ab eis euacuādo. Iob.xxxix. Terram vngula fodit.

Quarto ſtercora mittendi.defectus ⁊ peccata ſua eis oſtendēdo Luce.xiij. Dimitte eam ⁊ hoc anno vſqʒ dū fodiam circa eam ⁊ mittam ſtercora ⁊c.

Quinto rigandi.cōpatiendo flendo ⁊ orādo Iob.xxx. Flebam quondā ſuper eū qui afflictus erat.

Sexto putandi.corrigendo:⁊ emendando Can̄.ij. Tē pus putationis aduenit.

Septimo cuſtodiendi diligentem curam adhibendo. Can̄.viij. Poſuerunt me cuſtodem in vineis vineam meam non cuſtodiui ⁊c.

Octauo fructus colligendi frequēter viſitando ⁊ requi rendo. Luce.xiij. Venit querens fructum ⁊c.

Vnuſquiſqʒ autem propriam mercedē ac cipiet:ſecundum ſuum laborem. Dei enim ſumus adiutores:dei agricultura eſtis:dei edificatio eſtis.

¶ Habito ꝙ prelati non habent poteſtatem gratiā cō ferendi: ſed vnum ſunt in operando exterius. Hic oſtē dit ꝙ nihilominus differenter remunerabūtur pro mē ſura laboris ſui. Ubi primo oſtendit ꝙ ſm menſuram laboris ſunt remunerandi. Secundo oſtendit ꝙ merito: quia ſunt coadiutores dei. ibi. Dei enim ſumus adiutores. Tertio oſtendit in quo: quia in effectu duplici. ibi. Dei agricultura eſtis. Dicit ergo [Unuſquiſqꝫ] q. Ita operando ⁊ dando non differunt. ſed tamē in labore ⁊ mercede [Unuſquiſqꝫ autem propriam mercedem accipiet ſm ſuum laborem] .i. ſm menſurā laboris ſui quo laborauit operando extrinſecus. Ps. Labores manuum tuarū ⁊c. Et alibi Deut. xxv. Scdm menſuram delicti erit plagarum modus Et Mat. vij. In qua mēſura menſi fueritis ⁊c. Mat. xx. Uoca operarios ⁊ redde illis mercedē ſuam. Ergo [Unuſqſqꝫ] generaliter ſine exceptione [propriam mercedem] ſpecialiter ſine cōfuſione [accipiet] veraciter ſine defraudatione [ſm laborem ſuum] ꝓportionaliter ſine diminutione. [Dei enim] q. Et bene dixi mercedē [dei enim adiutores ſumus] In colenda ſcꝫ vinea dñi: nō quidē depravatores ſm glo. non ꝓpter ſuam indigentiā. ſed propter noſtrā vtilitatē: ⁊ hoc hinc patet q2 [dei agricultura eſtis] ꝯ amotione viciorum Johā. xv. Omnē palmitem in me non ferentem fructum purgabit eum ⁊c. [dei edificatio eſtis] in poſitione virtutū Mat. vij. Qui audit verba mea ⁊ facit ea ſimilis eſt viro ſapiēti qui edificauit domū ſuā ſupra petram. Hec duo ad ſolum deum pertinent. vel Agricultura pertinet ad vitam actiuam. Edificatio ad contemplatiuam.

Ps.cxxvij. (margin)

Secundum gratiam que data eſt mihi vt ſapiens architectus fundamentum poſui alius autem ſuperedificat.

¶ Hic oſtendit ꝙ doctores ⁊ prelati eccleſie non ſunt authores: ſed miniſtri gratie tantū: exemplo ſui: ſpecialiter. Ubi primo oſtendit ſe fundametum fidei poſuiſſe eos ad fidem conuertēdo. Secundo monet cauere quid ſuperedificēt ſuper fundamētum operando. ibi. Unuſquiſqꝫ autem videat. Tertio reddit rationē cauēdi: quia ſcꝫ fiet operum manifeſtatio. ibi. Siquis autem ſuperedificat. Quarto oſtēdit quomodo ⁊ quādo: quia per ignem in iudicio. ibi. Dies enim dñi declarabit. Dicit ergo [Secundū gratiam] q. Ita vos eſtis dei edificatio In qua ego [Secundū gratiam] apoſtolatus [que data eſt mihi] a deo Supra. j. Per quē accepimus gratiā ⁊ apoſtolatū [vt ſapiens] id eſt diſcretione vtens [architectus] id eſt princeps edificij ſpūalis. Ps. Conſtitues eos principes ⁊c. [fundamentum poſui] fidē ſcꝫ chriſti que dicitur fundamētum apoſtolorum Ephe. Apoca. xxj. Fundamētum primū iaſpis qui ſuo virore fidem deſignat. Mat. xvj. Super hanc petram edificabo eccleſiam meam [Alius autem ſuperedificat] ſuper hoc fundamētum ſcꝫ bona opera. j. Petri. ij. Superedificamini domos ſpūales ⁊c. Omnia cōmendant apoſtolū: ⁊ ſanctitas vite: q2 ſm gratiā dei: ⁊ claritas intelligentie: q2. vt ſapiēs archi. ⁊ ſtabilitas doctrine: quia. fundamentum poſui: ⁊ vtilitas efficacie: quia alius ſuperedificat.

Ps.xliiij. (margin)

Unuſquiſqꝫ autem videat quomodo ſuperedificet. Fundamentum enim aliud nemo poteſt ponere: preter id quod poſitū eſt qui eſt chriſtus Jeſus.

¶ Hic monet cauere qd ſuperedificēt. Ubi primo hortatur ad cautelam ſuperedificandi. Secundo oſtendit ꝙ curauit de ſtabilitate debiti fundamēti. ibi. Fundamentum enim aliud. Dicit ergo [Unuſquiſqꝫ] q. Alius ſuperedificat [Unuſquiſqꝫ autem videat] id eſt attendat [quomodo] .i. cuiuſmodi opera [ſuꝑedificet] an ſcꝫ more ſtulti an more ſapiētis. Mat. vij. Unuſquiſqꝫ ergo generaliter / attendat diligēter / quomodo ſuperedificet vtiliter. Nā in via dei alius ſic alius ſic ibat [Fūdamentum enim] q. De ſuperedificatione tantū videndum eſt [Fundamētum enim aliud nemo ponere pōt] ad quod tamē nitūtur pſeudo [preter id quod poſitum eſt] a me ſcꝫ [qui eſt chriſtus ieſus] .i. fides chriſti per dilectionē operans Eſa. xxviij. Ecce ego mitto in fundamentis ſion lapidem angularem. i. chriſtum: ut ſpirituali enim edificio fundamentum ſupremum eſt: qꝛ ſm Augu. Fundamētum eſt illud ad quod tendit pondus edificij. Eſt autem pondus quoddā inclinans deorſum ſcꝫ corporale / quoddam inclinans ſurſum ſcilicet ſpirituale. Ecce ergo fundamentum neceſſarium: quia aliud non poteſt poni ſolidum: quia poſitum a magiſtro prudenti: ſalutiferū / quia fides ieſu chriſti. Omnia cōmendant fundamentum tale ⁊ neceſſitas ⁊ ſoliditas / ⁊ vtilitas.

Fūdamētū qd ſit. (margin)

Siquis autem ſuperedificat ſupra fundamentum hoc: aurum: argentū: lapides precioſos: ligna: fenum ſtipulam: vniuſcuiuſqꝫ opus manifeſtum erit.

¶ Hic oſtendit quare debēt attendere quid ſuperedificent / ꝓcioſa ſcꝫ an ruinoſa: quia opera manifeſtabūtur. Ubi primo tangit opera precioſa. Secundo addit opera vana. ibi. Ligna fenum. Tertio oſtēdit vtraqꝫ in fine manifeſtāda. ibi. Uniuſcuiuſqꝫ opus manifeſtū.
Dicit ergo [Siquis autem] q. Ideo aūt videat quiſqꝫ quid ſuperedificet: quia vniuſcuiuſqꝫ opꝰ quale ſit manifeſtabitur qꝺ patet [Siquis autē] Hoc legitur dupliciter. Uno modo de vita. Alio modo de doctrina. De vita ſic [Siquis autem ſuperedificat ſupra fundamentum hoc] fidei catholice [aurum: argentum: lapides precioſos] id eſt opera perfectionis [aurum] in cōtemplatione ⁊ amore dei [argentum] in dilectione proximi [lapides precioſos] in operatione boni ſm Hug. Uel ſi ſuperedificat [lignum fenū ⁊ ſtipulā] id eſt peccata venialia: vel opera imperfectionis: que non deſtruunt fundamētum. Unde non dicit ſm Grego. ferrum. es. plūbum: ſed [lignum] id eſt venialia maiora [fenum id eſt mediocria [ſtipulam] id eſt minora. Unde ſm Hug. per [lignum] intelligitur affectus cognationis qui magis adheret: per [fenum] affectus poſſeſſionis qui minus adheret: per [ſtipulam] affectꝰ familiaritatis qui minime. Dicūtur autem edificari hec [ſuper] .i. iuxta. ſicut in Ps. Qui firmauit terram ſuper aquas. id eſt iuxta. Siquis inquam hec vel illa ſuꝑedificauit [vniuſcuiuſqꝫ opus] quale ſit [manifeſtū erit] ſcꝫ in fine. etſi non modo. quando ſcꝫ dominus illuminabit abſcondita tenebrarū. infra. iiij. Alio modo de doctrina legitur ſic. [Siquis autem ſuperedificat ſupra fundamētum hoc aurum argentum ⁊ lapides precioſos] id eſt doctrinam ſanam. Ut intelligatur in auro intellectus veritatis. In argento ſonoro eloquium veritatis. In lapide precioſo exemplum veritatis. Et ſic tangitur actus / cordis / oris / ⁊ operis. Uel ſi ſuperedificat [ligna fenum ſtipulam] .i. doctrinam vanā ⁊ friuolam: vt intelligatur in ligno falſitas ignorāter dicta In feno ſuꝑfluitas In ſtipula curioſitas. ſm Hugo. [vniuſcuiuſqꝫ opus] qꝺ ſuꝑedificauerit [manifeſtum erit] in fine Uel Lignum pertinet ad amorē diuitiarum. de quo ligno Num. xv. Lapidatus eſt colligens ligna in ſabbato. Fenum ad amorem delitiarū. Eſa. xl. Omnis caro fenum. Stipula ad amorem honorum. Exo. v. de filijs iſrael. Uadant ipſi ⁊ colligant ſtipulā. Uel ſm gloſam Alius [ſuꝑedificat ſupra fundamentum hoc: aurum argentum lapides precioſos] videlicet qui cogitat tantū que dei ſunt ſcilicet precipue ⁊ principaliter. infra. vij. quō placeat deo. Alius edificat ſuꝑ hoc fundamētū ligna fenū ſtipulā. is vcꝫ qui cogitat que mūdi ſunt ſcꝫ nō ponēdo ibi finem ⁊c.

Ps.cxxxv. (margin)

Hic queritur ſuper illud. Non potui vobis

loqui quaſi ſpūalibus. Glo. Eadem predicabat carnalibus ⁊ ſpūalibus. Contra Supra. ij. Sapientiam loquimur inter perfectos. Rñſ. Glo. intelligit de neceſſarijs ad vitam. Item ſuper illud. Tanqꝫ paruulis in chriſto Glo. In chriſti cognitione. Contra. Paruitas ad quātitatem pertinet. cognitio ad qualitatē. Rñſ. Quātitas virtutis qualitas eſt. Itē ſuper illud. Lac

potum dedi vobis Glo. Nõ eſt neceſſe vt aliqua ſecreta taceãtur paruulis dicendo perfectis. Contra. Non poſſunt oĩa capere paruuli que capiũt perfecti. Rñſ. Hoc intelligendum puto ſolum in neceſſarijs ad ſalutem. Item ſuper illud. Adhuc carnales eſtis Gloſ. Carnales iidem ſunt qui ⁊ animales Contra. Caro ⁊ anima eſſentialiter differunt. Rñſ. Caro ⁊ anima pro vt hic accipitur idem ſunt ſcʒ ſenſualitas. ſed caro nominat eam ex parte materie: anima vero ex parte forme. Item ſuper illud. Cum enim quis dicit: ego ſum pauli. Glo. Non eſt hoc peccatum minus a gentilitate. Contra. Maius peccatum eſt errare in omnib⁹ ꝙ̃ in aliquo. Rñſio. Non eſt minus peccatum in genere: quia vtrũꝗ eſt infidelitas. Sed in ſpecie minus eſt. Item ſuper illud. Miniſter eius cui crediditis. Glo. Nec magis per meliores dat in baptiſmo ꝙ̃ per min⁹ bonos. Contra. Per melius inſtrumentum fit melior actio: miniſter vero vel ſeruus eſt inſtrumẽtũ animatum ſm philoſophũ libro ethicoꝝ. Rñſ. Per melius inſtrumẽtum fit melior actio inſtrumenti ſed nõ actio que eſt ſolius agẽtis per inſtrumẽtum. Item ſuper illud. Qui plantat ⁊ qui rigat vnum ſunt Glo. Sicut genere nature ita miniſterij ratiõe. Cõtra. Alterius ſpeciei eſt miniſterium plantandi: alterius rigandi. Rñſ. Glo. intelligit de ratione miniſterij generali non ſpeciali: quia ſcʒ exterius operantur ambo ſed tamẽ differenter. Item Unuſquiſꝗ mercedem ꝓpriam accipiat ſm laborem ſuum. Cõtra. Merces menſuratur ſm eſſentiam charitatis: non ergo ſm laborem. Rñ. Apoſtolus loquitur hic de mercede accidentali non eſſen-
ps.xv. tiali. Item dei adiutores ſumus. Cõtra Ps. Bonorum meoꝝ non eges. Rñſ. Dei adiutores ſum⁹ ex parte operis operati non operis operãtis. Item ſuper illud. Quod eſt chriſtus ieſus. Glo. i. fides ieſu chriſti. Contra Edificium ſpirituale manebit fides non manebit. Rñſ. Non eſt fundamentum ſpũalis generale ſed in ſtatu vie ſpecialiter. Item ibidẽ Fides que per dilectionem operatur in fundamento poſita neminẽ perire ſinit. Contra. Ergo fides formata ſemel habita nõ poteſt amitti. Rñſ. Glo. intelligenda eſt ꝯiunctim ſcʒ ꝗdiu fides manet non diuiſim. Itẽ ſuper illud Ligna fenum ſtipulam. Glo. Hec tria non de malis operibus accipienda ſunt. Contra. Statim dicit ꝙ ſunt imoderate cupiditates rerum ſeculariũ. Rñſio. Hec tria ſupponunt pro venialibus non pro moꝛtalibus que dicuntur mala opera ſimpliciter Item Cũ ſtipula ſit groſſior feno: videtur ꝙ per ſtipulam intelligãtur groſſiora venialia ꝙ̃ per fenum. Rñſ. Non ſequitur qꝛ fenuʒ habet humorem aliquem per quem tenacius ⁊ fortius eſt ꝙ̃ ſtipula: et ideo ſtipula ſignificat venialia minime adherentia.

Dies eniʒ domini declarabit: quia in igne reuelabitur: ⁊ vniuſcuiuſqʒ opus quale ſit ignis pꝛobabit.

¶ Superius oſtendit ꝙ cauere debent quid ſuperedificent: quia fiet operum manifeſtatio. Hic oñdit quomodo fiet ⁊ quãdo: quia per igneʒ ⁊ in iudicio. Ubi primo dicit ꝙ dñs in igne iudicabit. Secũdo quia per ignem opera ſingulorũ examinabit. ibi. Et vniuſcuiuſꝗ op⁹. Tertio ꝙ opera perfecta ſtatim remunerabit. ibi. Si cuius opus mãſerit. Quarto ꝙ omnia imperfecta per ignem purgabit. ibi. Si cuius opus arſerit. Dicit ergo [Dies enim] q. Ita vniuſcuiuſꝗ opus manifeſtum erit / ⁊ vere. dies enim dñi ⁊c. hoc legiẗ tripliciter. Primo modo de die iudicij generalis. Secundo de die iudicij particularis. id eſt mortis. Tertio modo de die ꝑ̃ſentis tribulationis. Primo modo ſic [Dies eniʒ dñi] id eſt dies iudicij generalis. Nunc enim eſt dies hominis pro ſua voluntate agentis. Sed tunc erit dies do-
ps.lxxiiij. mini pro ſua equitate iudicantis. Ps. Cum accepero tempus ego iuſtitias iudicabo [declarabit] op⁹ cuiuſlibet quale ſit [quia in igne] precedente faciem iudicis
ps.xcix. [reuelabiẗ: id eſt manifeſtabitur] dies dñi. Ps. Ignis ante ipſuʒ ꝓcedet. Terribilis dies ⁊ ratiõe iudicis dominantis vnde dicitur [dies dñi] ⁊ ratione operis eminentis. vnde additur [declarabit] ⁊ ratione ignis conflagrantis [quia in igne reuelabitur] Et vniuſcuiuſꝗ opus quale ſit] vtrum firmum vel ſolubile [ignis] ſcilicet futuri iudicij [probabit] id eſt examinabit. In igne enim probatur aurum. Eccl. ij. Si enim fuerit op⁹ firmum ⁊ perfectum non nocebit. Si imperfectum ignis ipſum cremabit: ⁊ ſic purgabit. Felix qui poterit dicere. Igne me examinaſti ⁊ non eſt inuenta in me iniquitas. Si em̃ fuerit opus firmũ ⁊ ꝑfectũ. ignis nõ nocebit: ſi impfectũ ignis cremabit ipſum: ⁊ ſic purgabit.

Si cuius opus mãſerit: quod ſuperedificauit: mercedem accipiet.

¶ Hic oñdit ꝙ opera perfecta ſtatim remunerabit dicens [Si cuius opus manſerit] incõſumptũ ſcilicet ab igne: vt opus factum ex charitate que nunꝗ̃ excidit. Infra. xiij. Opus inꝗ̃ [quod ſuperedificauit] ſup fundamẽtum fidei [mercedem accipiet] quia nihil de opere ſuo perdet ⁊ quod amauit inueniet. Felix op⁹ quod eſt formatũ charitate: fundatũ in fide: premiandũ ſine fine. Mat. x. Nemo eſt qui reliquit domũ: aut fratres aut ſorores: qui nõ accipiet centies tantũ.

Si cuius opus arſerit detrimentum patietur. Ipſe autem ſaluus erit: ſic tamen quaſi per ignem.

¶ Hic oſtendit ꝙ opera imperfecta purgabit. Ubi implicantur tria Imperfectio operis cum dicit. Si cui⁹ opus arſerit Sequens dilatio mercedis. cũ addit. Detrimẽtum patietur. Digna afflictio operantis: cũ ſubdit. Ipſe autem ſaluus. Dicit ergo [Si cuius op⁹ arſerit]. i. cremabilis ab illo igne fuerit: vt opus imperfectionis. Eccl. xxiiij. Omne opus corruptibile in fine deficiet [detrimẽtuʒ patietur] minoris glorie: quia non ita cito glorificabitur Uel etiam [detrimentum] id eſt ſupplicium alicuius pene [patietur. ipſe autem] edificans [ſaluus erit] q. Et licet detrimẽtum patiaẗ. tamẽ ſaluabitur propter fundamentum quod ſtat firmum ſcilicet fidem per dilectionem operãtẽ. Saluus inꝗ̃ erit [ſic tamen quaſi per ignem] quia ab illo affligetur tanꝗ̃ rem cremabilem ſecum ferẽs Num. xxxi. Omne quod poteſt tranſire per flãmas igne purgabitur Augu. Quia dicit ſaluus erit contẽnitur ille ignis grauior tamẽ erit ille ignis ꝙ̃ quicquid homo pati poteſt in hac vita. Secũdo modo legitur de die mortis ſic [Dies dñi] id eſt dies mortis vniuſcuiuſꝗ i. qua deficit dies hominis [declarabit] opus cuiuſlibet quale ſit [quia in igne] ſcilicet purgatorio [reuelabitur] Job xxviij. Auro locus eſt in quo conflaẗ. Malach. iij. Erit quaſi ignis conflans: ⁊ emũdans argentum: ⁊ purgabit filios leui [⁊ vniuſcuiuſꝗ opus quale ſit] ſolidũ ſcilicet aut ſolubile: modicũ vel multũ cremabile [ignis] ſcʒ purgatorius [probabit] ⁊ ecce quomodo [Si cuius opus manſerit] inconſumptũ a purgatorio igne: opus inꝗ̃ [quod ſuperedificauit mercedẽ accipiet] ſtatim qꝛ ſtatim euolabit quaſi nihil habens purgãdum. [Si cuius opus arſerit]. i. cremabile fuerit ab igne purgatorio [detrimẽtum patietur] quia minoris glorie: ⁊ alicuius pene: quia ⁊ tardius glorificabitur: ⁊ in purgatorio cruciabitur [Ipſe autem ſaluus erit] tandem [ſic tamẽ quaſi per ignem] purgatorium per quem tranſibit. Tertio modo legitur ſic [dies dñi] id eſt dies ꝑ̃ſentis tribulationis in qua facit dominus quod vult etiã contra hominis voluntatem [declarabit] opus cuiuſlibet quale ſit [quia in igne] id eſt in ꝑ̃ſentis tribulationis ardore [reuelabitur] Opus enim patientie vel impatientie in tribulatiõe reuelatur [⁊ vniuſcuiuſꝗ op⁹ quale ſit: ignis] id eſt ardor preſentis tribulatiõis [probabit] Eccl. xxvij. Uaſa figuli probat fornax. Augu. Si aurum es: in fornace purior exibis. Si plumbũ es liquefies [ſi cuius opus manſerit] incõſumptũ ab igne tribulationis: ſicut opera Job ⁊ Tobie. Opus inquã [quod ſuperedificauit] ſup fundamẽtũ fidei: ipſe [mercedem accipiet] pro illo opere [Si cuius opus arſerit] in ardore preſentis tribulationis conſũptũ fuerit [detrimentũ patietur] Uel minoris glorie. Uel alicui⁹ pe

ne[ipſe aūt ſaluus erit]in fine[ſic tamē quaſi p ignē]
Ps.lxvij. id eſt ardorē pñtis tribulationis Pš. Tranſiuim⁹ per
ignem ꝛ aquam: ꝛ eduxiſti nos in refrigerium ꝛc.

**Neſcitis quia templum dei eſtis vos: ꝛ ſpi
ritus dei habitat in vobis.**

¶ Superius eorum carnalem ſenſum tanꝙ erroneum
redarguit. Hic ſenſum carnalem: ꝛ erroneum depone-
re monet eos ꝛ inducit. Ubi primo eos inducit ne ſpūa
le edificium in ſe deſtruant. Secundo oſtendit: quō nō
deſtruent. ſcʒ ſi errorem deponant. ibi. Nemo vos ſedu
cat. Tertio vt poſſint deponere monet vt in hominib⁹
amplius ſpem non ponant. ibi. Itaqꝫ nemo glorietur in
hominibus. In prima parte Primo oſtendit ꝙ ipſi ſūt
templum ſpiritusſancti. Secundo ꝙ tale templum non
debet violari. ibi. Siquis autem templū dei. Tertio
probat hoc per ſanctitatem ipſius templi. ibi. Tēpluʒ
enim dei ſanctum eſt. In prima primo proponit ꝙ ſunt
dei templū. Secūdo probat hoc per inhabitantē deū.
ibi. Et ſpiritus dei. Dicit ergo[Neſcitis]q. Et debe
tis cauere quod ſuperedificetis: quia debetis eſſe tem
plum dei[Neſcitis]enim[quia templū dei eſtis vos]
Infra.vj. An neſcitis quia membra veſtra: templum
ſunt ſpiritusſancti. Leuit.xxvj. Ponam tabernaculuʒ
in medio veſtri ſcilicet in corde[ꝛ]pro quia[ſpirit⁹ dei
Ps.x habitat in vobis]vt in templo Pš. Dominus in tem-
plo ſancto ſuo ꝛc.

**Siquis autem templum dei violauerit di
ſperdet illum deus: Templū enim dei ſan
ctum eſt quod eſtis vos.**

¶ Hic oſtendit ꝙ tale templum nō debet violari. Ubi
primo implicat violantium culpam. Secundo penam
multiplicē. ibi. Diſperdet. Dicit ergo[Siquis autem
templū dei violauerit]vel in ſe vel in alijs ſicut pſeu-
do: qui fundamentum huius templi nituntur ſubuerte
re[diſperdet illum deus]id eſt in corpore ꝛ aīa perdet
ſicut ſacrilegum. Hoc eſt ꝯtra ſolicitatores monialiū
vel ſanctarum virginū. De quibus poteſt intelligi il-
lud. Pš. Polluerunt templum ſanctum tuum. Et me-
rito diſperdet illum deus. [Templum enim dei ſanctū
eſt]a tempore baptiſmatis. Pš. Domum tuam dñe de
P.lxxviij. cet ſanctitudo[quod eſtis vos]ſm animā: ꝛ ſm corp⁹
Sicut enim tabernaculum legale diuidebatur in duas
partes. vna pars dicebatur ſancta: altera ſancta ſancto-
rum Heb.x. Sic templum ſpirituale: vt ſcʒ anima di-
catur ſancta ſanctorum. corpus ſancta.

D
Que req̄-
runt ad ſā
ctificatio-
nē templi
ſpūalis.
Ps.cxiij.

¶ Notandum eſt hic ꝙ ad ſanctificationem tēpli ſpūa
lis requirūtur multa que ſolent fieri in ſanctificatione
templi materialis. Debent enim.
Primo Oſſa mortuorum infidelium eijci: id eſt pecca-
ta per confeſſionem Hiere.viij. Eijcient oſſa Regum
Iuda ꝛ principum. De hac ſanctificatione Pſal. Fa-
cta eſt Iudea ſanctificatio.
Scdo Cineres in pauimento ſpargi: per cordis humi-
litatem Sic Abrahā Geneſ.xviij. Loquar ad domi-
nū meum cū ſim puluis. De hac ſanctificatione. Eccl.
ij. Qui timēt dñm preparabunt corda ſua: ꝛ in conſpe
ctu illius ſanctificabunt animas ſuas.
Tertio Omnes litere alphabeti inſcribi. per legis ſtu
dium ꝛ meditationem Pš. Quoniā dilexi legem tuā.
Ps.cxviij De hac ſanctificatione Eſa.xxix. Sanctificabūt ſemē
Iude ꝛ deum iſrael predicabunt ꝛc.
Quarto Aqua benedicta abundanter aſpergi. per la-
chrymarū aſſiduam vbertatem Pš. Lauabo per ſin-
gulas noctes. Iudicū.j. Terram arentem dediſti mi
hi. De hac ſanctificatione Leuit.viij. Cunqꝫ ſanctifi-
cans aſperſiſſet altare ſeptē vicibus vnxit illud ꝛ om-
nia vaſa eius.
Quinto Cruces in parietib⁹ depingi: per carnis ꝛ ſen
ſuum mortificationem Gal.vj. Stigmata domini Ie
ſu in corpe meo porto. De hac ſāctificatiōe.j. Theſ.
iiij. Hec eſt voluntas dei ſanctificatio veſtra: vt abſti
neatis vos a fornicatione: vt ſciat vnuſquiſqꝫ vas ſuū
poſſidere in ſanctitate.
Sexto Depictas chriſmate inungi: per mentis ſanctā
leticiam ac alacritatem Mathei.vj. Tu autem cum
ieiunas Ecce crux Unge caput tuum oleo. Ecce chriſ
ma De hac ſanctificatione Leuit.viij. Sanctificauit
oleo caput aaron.
Septimo luminaria vbiqꝫ accendi: per ſplendidam cō
uerſationem Luce.xij. Sint lumbi veſtri precincti et
lucerne ꝛc. De hac ſanctificatione Apoca.vlt. San-
ctus ſanctificatur adhuc.
Octauo Circūire pluries circa eccleſiam: per multaʒ
diligentiam ꝛ circūſpectionem Canticū.iij. Surgam
ꝛ circūibo ciuitatem De hac ſanctificatiōe Ioſue.vij.
Surge et ſanctifica populum. Et dic eis Sanctifica-
mini in craſtinum ꝛc.
Nono Nomen ſancti alicuius intitulare per ſanctorū
imitationem.j.Macha.ij. Memētote operum que fe
cerūt in generationibus ſuis. De hac ſanctificatiōe.j.
Cor.vij. Sanctificatus eſt vir infidelis per mulierē fi
delem: id eſt per eius imitationem.
Decimo Miſſa celebrari per aſſiduam dei laudem et
gratiarum actionem Pš. Immola deo ſacrificiū lau- Ps.xlix.
dis De hac ſanctificatione.j.Pet.iij. Dominū chriſtū
ſanctificate in cordibus veſtris.

**Nemo ſe ſeducat. Siquis videtur iter vos
ſapiens eſſe in hoc ſeculo: ſtultus fiat vt ſit
ſapiens. Sapientia enim huius mūdi: ſtul
ticia eſt apud deum.**

¶ Hic oſtendit quomodo non violabunt: nec deſtruēt
edificiū ſpūale ſcʒ ſi errorem deponant. Et primo mo-
net vt caueāt decipi. Scdo oñdit modum cauendi. ſ. ſi
deponāt ſapiētiam mundi. ibi. Siquis videtur inter vos
Tertio oſtendit per rationem ꝙ talis ſapientia debet
deponi. ibi. Sapientia enim huius mundi. Quarto cō
firmat hoc authoritate duplici. ibi. Scriptum eſt eniʒ
Comprehendam. Dicit ergo[Nemo]q. Et quia vio
lans tēplū dei perdetur[nemo ſe ſeducat]Iac.j. Fal-
lentes voſmetipſos ꝛc. Qui enim ſeipſum ſeducit: libē
ter alium ſeduceret Gal.vj. Qui ſe exiſtimat aliquid
eſſe cū nihil ſit: ipſe ſe ſeducit. Sed potius[ſiquis iter
vos videtur]ꝛ non eſt: talis enī ſapiens: potius eſt ap
parens ꝙ̄ exiſtens.[Sapiens eſſe in hoc ſeculo]id eſt
ſecūdum ſapientiam huius ſeculi[ſtultus fiat]aprō. ſc.
ſenſum ſcʒ fidei contrariū deponendo. Infra.iiij. Nos
ſtulti propter chriſtum Et hoc[vt ſit ſapiens]ſapien-
tia diuina: vere ſcilicet credendo Luce.xix. Legitur
ꝙ zacheus aſcēdit ſuper ficum fatuam. vt videret Ie
ſum id eſt factus eſt ſtultus ſcdm mundum vt eſſet ſa-
piens ſm deum[Sapientia enim]q. Et merito hoc fa
ciendum eſt[ſapientia enim huius mundi]de qua Ia-
co.iij. Non eſt iſta ſapientia deſurſum: que potius de-
bet dici aſtucia Augu. Sapientia aliquando ponitur
pro aſtutia abuſione verbi: non proprietate[ſtulticia
eſt apud deum]quia deus facit cōtrarium iudicio mū
dane ſapientie Uidetur ſapiētia dilatare horrea ad ca
piendos fructus: et tamen diuiti hoc proponenti dictū
eſt. Luce.xij. Stulte hac nocte repetent animā tuam
ꝛc. Eſaie.xix. Stulti principes thaneos ſapientes con
ſiliarij pharaonis ꝛc.

**Scriptū eſt enī. Cōprehendam ſapiētes in
aſtutia eorū. Et iterū. Domin⁹ nouit cogi** Ps.xciij.
tationes ſapientū: quoniam vane ſunt.

¶ Hic probat ꝙ ſapientia mūdi ſtulticia eſt apud deū
duplici authoritate. Ubi oñdit Primo ꝙ ſit falſa quā-
tum ad intellectum per authoritatem Iob.v. Secun-
do ꝙ vana quantum ad affectum per authoritatē pſal
miſte. ibi. Et iterū Dominus nouit cogitationes. Di-
cit ergo[Scriptū eſt enim]Iob.v. Ubi habem⁹ Qui
apprehendit ſapientes in aſtutia eorum: ꝛ conſilium
prauorum diſſipat[Cōprehendam]id eſt falſos oſten
dam[ſapientes]huius mundi[in aſtutia eorū]faciēdo
ſcʒ aliter ꝙ̄ ipſi credant poſſe fieri Eſa.xliiij. Conuer-
tens ſapiētes retrorſum ꝛ ſcientiā eorū ſtultam faciēs
Et iterū. Scriptū eſt in pš[Nouit dominus cogitatio
nes ſapientum]licet eas a domino velint abſcondere

Eſa.xxix. Ue qui ꝓfundi eſtis corde: vt a dño abſcondaris ꝯſiliũ. Et ponit hic ſapientũ loco eiꝰ qḋ eſt hoiꝫ. qꝛ hõ eſt aial rõnale diſcretũ [qm̃ vane ſunt] ideo Sapie.i. Aufert ſe a cogitationibus q̃ ſũt ſine intellectu.

Itaqꝫ nemo glorietur in hominibus.

¶ Hic ad deponẽdum errorem monet: vt de cetero in hominibus ſpem non ponant. Ubi primo ponit admonitionem. Secundo admonitionis rationem. ibi. Omnia enim veſtra ſunt. Tertio rationis recapitulationẽ vt addat. ibi. Omnia enim veſtra ſunt: vos autẽ chri.

Dicit ergo [Itaqꝫ] q. Et quia mundi ſapientia ſtulticia eſt apud deum [Itaqꝫ nemo glorietur in hominibꝰ] vt in baptiſtis vel doctoribus: quia ſcꝫ ſit baptizatus a Paulo vel ab Apollo. Sed i ſolo deo qui eſt author gratie homo autem miniſter ſolum.

Omnia enim veſtra ſunt. ſiue Paulus ſiue Apollo. ſiue Cephas. ſiue mũdus: ſiue vita ſiue mors. ſiue pñtia. ſiue futura. Oĩa eniꝫ veſtra ſũt vos aũt chriſti: chriſtus aũt dei.

¶ Hic ponit rationem admonitionis que talis eſt. Nõ eſt gloriandũ: niſi in rebus excellentioribus nobis: ſed que data ſunt nobis in ſeruitiũ non ſunt excellentiora nobis: ergo in talibus non eſt gloriandum: ſed chriſtus eſt nobis excellentior: ⁊ ideo in eo gloriandum eſt. Et hoc eſt qḋ dicit [Omnia] q. nec debetis gloriari [omnia enim veſtra ſunt] ad ſeruiendum ſcꝫ vobis data. Rom. viij. Diligẽtibꝰ deum omnia cooperantur in bonum. omnia inqꝫ ⁊ hoc [ſiue paulus] qui eſt de maioribus [ſiue apollo] qui minor eſt paulo [ſiue cephas] qui maximus eſt omniũ [ſiue mundus] ad vtendũ. Uel elementa mundi ad ſeruiendum [ſiue vita] preſens ad merendum [ſiue mors] id eſt finis vite preſentis ad recipiendum. Eccl. xlj. O mors bonum eſt iudicium tuum vel vita: id eſt doctorum conuerſatio ad imitandum [ſiue mors] eorundem ad recolendum. Uel [vita] id eſt boni angeli in auxilium [Mors] id eſt mali angeli ad exercitium Apoca. vj. Nomẽ illi mors [ſiue preſentia.] ad ſuſtentãdũ Can. ij. Leua eius ſub capite meo [ſiue futura] ad ſperandum Matt. xxv. Uenite benedicti patris mei ⁊c. Ponit ergo Apoſtolus octo differentias que diſtinguũtur ſic. Omnia enim que ſunt. Aut ſunt ad ſalutem inſtructiua. Aut ſalutis meritoria. Aut ad ſalutem incitatiua. Si inſtructiua: aut per auditũ: aut per viſum. Si per auditum ſic ſunt doctores. Aut igitur principales: authoritate ſic Cephas qui fuit princeps aliorum. Aut miniſterio. aut ergo miniſterio generali ſic Paulus. aut particulari quo ad aliquos ſic Apollo. Si ſint inſtructiua per viſum ſic eſt mundus Roma.i. Inuiſibilia enim dei per ea que facta ſũt ⁊c. Si autem ſunt meritoria ſalutis / aut agẽdo / ſic eſt vita. Tunc enim eſt vita noſtra: quando bonum operamur per quod ſalutem meremur. Aut patiendo: ſic eſt mors. Tunc enim eſt mors noſtra. quando ſuſtinendo mortem: meremur vitam. Si autem ſunt incitatiua ad ſalutem: ſic ſunt dei beneficia: aut ergo exhibita in preſenti: ſic ſunt preſentia: aut exhibẽda in futuro: ſic ſũt futura [Omnia enim veſtra ſunt] Gloſ. quotquot ſũt

Ps.viij. in mundo. Pſ. Omnia ſubiecisti ſub pedibꝰ eiꝰ. Ideo poſt omnia conditus eſt homo Geneſ.i. [Uos autẽ] eſtis [chriſti] non puri hominis: ideo non in homine debetis gloriari. Sed in chriſto a quo redempti eſtis In

Ps.ij. fra. vj. Empti eſtis precio magno [chriſtus autẽ dei] patris filius. Pſalm. Dominus dixit ad me filius meꝰ es tu. Gloriandum eſt ergo in chriſto. Quia creator vniuerſitatis. Quia redemptor hominis. Quia filius dei patris.

Hic queritur ſuper illud. In igne reuelabitur Glo. Duos ignes futuros legimus Unum eternũ qui ſequetur iudicium. alterum qui precedet Contra. Eſa. vlt. Dominus in igne veniet Glo. Ignis eternus erit qui malos inuoluet: ⁊ quo primo purgabitur quod in bonis purgãdum eſt: ergo idem ignis eſt. Rñ. Quidam dicunt ꝙ duo ſunt per eſſentiã. Et ꝙ in glo. Eſa. vlt. ſit relatio ſimplex: nõ perſonalis Sicut ſi dicatur. Mulier que dãnauit ſaluauit. Alij dicunt ꝙ duo ſunt per effectũ: non per eſſentiam. Item ſuper illud. Detrimẽtum patietur Glo. Glorie minoris Cõtra. Per venialia charitas nõ minuitur: alioquin ꝑ ea multiplicata totaliter deſtrueretur: ergo nec gloria Rñſ. Glo. Loquitur de minoratione glorie quo ad extenſionem durationis: quia differtur: nõ quo ad intentionẽ. Item ſuper illud. Saluus erit quaſi per ignẽ Glo. Poſt iſtiꝰ corporis mortẽ defuncti qui edificauerũt lignũ ⁊ ſtipulam: hũc ignem dicũtur perpeti quẽ alij nõ ſentiẽt. Non redarguo: qꝛ forſitan hoc verũ eſt ergo dubiũ eſt. Contra. Fides noſtra ſupponit eſſe purgatoriũ. Rñſ. Indubitanter hoc verum eſt. ſed ideo forſitan addit: quia in ſcriptura ſacra expreſſum non eſt. Item ibidẽ Glo. Grauior eſt ignis ille q̃ quicquid homo pati poſſet in hac vita. Contra. Uenialia ſufficienter ⁊ condigne puniuntur aliqua preſenti pena: ergo vltra condignum puniuntur pena purgatoria. Rñ. Si vtraqꝫ eſſet in eodem foro bene concluderet: ſed mutato foro: mutatur pena. Et merito. Illa enim etſi ſit maior pondere: non tamen valore: quia minus habet de voluntario. Item ibidem Gloſ. De minimis peccatis illic nihil purgationis obtinebit: niſi qui in hac vita meruit: ergo in damnato veniale eternaliter punietur. Contra. Differunt mortale ⁊ veniale in hoc ꝙ illi debetur pena eterna. iſti temporalis. Rñſio. Per ſe debet veniali pena temporalis: per accidens tamẽ ratione adiuncti mortalis: debetur ei pena eterna: improportionabilis tamẽ pene peccati mortalis. Item ibidẽ glo. Opus quod ardere dicitur: mala doctrina eſt. Cõtra. Mala doctrina peccatum mortale eſt: ergo damnat: ergo falſum eſt quod ſequitur: ſaluus erit. Rñſio. Mala doctrina dupliciter eſt. Uel errans in neceſſarijs: ⁊ ex obſtinatione: hoc peccatum mortale eſt. Uel non in neceſſarijs: ⁊ ex ſurreptione: hoc peccatũ veniale eſt.

Item ibidem gloſ. Cum perfidi in eternum pereant: prodeſt illis vel ex parte chriſtum crediſſe. Contra. ij. Pet. ij. Melius erat illis viam veritatis non agnoſcere q̃ ⁊c. Rñſio. Melius erat ſecundũ quid: quia ſcilicet de apoſtaſia punientur: non melius ſimpliciter. Item ſuper illud. Templũ dei ſanctum eſt Glo. Quomodo ſpũiſancto ſubtrahitur conſeſſus ille. quaſi ſedere cum patre ⁊ filio non ſit dignus ſpirituſſanctus qui nos eadẽ ſede facit dignos? Cõtra Sedes illa quies increata eſt. Rñſ. Eadem id eſt ſimili. Item ibidem glo. Deus habitat apud ſe. Contra. Iohan.i. Uerbuꝫ erat apud deũ Glo. Ut alius apud alium ergo prepoſito Apud: importat diſtinctionem perſonar. Rñſio. apud ſe: hic exponendum eſt potius priuatiue q̃ poſitiue. Apud propoſitio quod importet. Item ſuper illud. Stultus fiat Gloſ. Et deum contra naturam credat poſſe. Contra. Augu. Author nature nihil facit contra naturam. Rñſio. Facit cõtra nature curſum: non cõtra nature obedientiã. Itẽ Nemo glorietur in hoibus. Contra. ij. Cor. i. Gloria veſtra ſumus. Rñſio. Non eſt gloriandum in hoibꝰ principaliter ſed in deo ſolo. Item ſuper illud. Siue Cephas. Glo. Qui maximus eſt. Cõtra. In faciem reſtiti ei Glo. Tanq̃ par. Rñſ. Pares erant officio predicationis: ſed non prelationis. Item ſuper illud. Chriſtus aũt dei Glo. Chriſtꝰ ſubditur deo patri: nõ tanq̃ diſſimilis: aut alteriꝰ nature: ſed filius patri. Contra. Ergo ſubdit patri ſm diuinã naturã: ergo nõ eſt equalis patri. Rñſ. Quia ipſe habẽs diuinã naturã ſubdit ei: non tamẽ ſm eam: ſed ſm humanam.

Capitulum Quartum.

Sic nos exiſtimet homo: vt miniſtros chriſti: ⁊ diſpenſatores miniſterio: um dei.

¶ Ab illo loco primi capituli. Nõ in ſapientia verbi: arguit eos quia contẽnebãt ſimplicem predicationem. Hic arguit eos: quia contẽnebant predicatorem. Ubi primo ponitur increpatio. Se

cundo increpantis oſtenditur affectio. ibi. Non vt confundam vos hec ſcribo. In prima parte Primo increpat: quia veros apoſtolos contēnebant. Secundo q̄a de falſis gloriabantur ⁊ contendebant. ibi. Hec autē fratres transfiguraui in me. Tertio quia de ſe nimis preſumebant. ibi. Iam ſaturati eſtis In primo primo agit de contēptu ſui: ⁊ aliorum cōmuniter. Secūdo de contēptu ſui ſpecialiter. ibi. Mihi autem pro minimo eſt. In prima Primo monet vt bene de veris apoſtolis ſentiant. Secundo oſtendit ꝙ male ſentiebant. ibi. Hic iam querit̄ inter diſpenſatores. Dicit ergo [Sic nos] quaſi. Oſtenſum eſt ꝙ ſolus deus eſt author gratie: nos autem quaſi adiutores ⁊ miniſtri: ⁊ ideo [Sic nos exiſtimet homo] quilibet. Hominis enim eſt de homine bona ſentire [vt miniſtros] non vt dominos: quo ad officium. j. Pet. v. Non vt dominātes in clero ⁊c. Miniſtros inquā [chriſti] non antichriſti vt pſeudo. ij. Corinth. xj. Non mirum ſi miniſtri ſathane transfigurantur ſicut miniſtri iuſticie [⁊ diſpenſatores] id eſt diſtributores quo ad vſum [miniſteriorum dei] id eſt ſacramentorum diuinorum. Uel eccleſiaſticorum officiorum. Felix qui habet Et nomē bonū. vnde dicit [Sic nos exiſtimet] Et officium honeſtū. vnde addit [vt miniſtros chriſti] Et vſū officij debitum. vnde ſubdit [Et diſpenſatores] Ut ſit famoſus in ſanctitate: autentic⁹ in poteſtate. ſtrenuus in executione.

Hic iam queritur inter diſpenſatores: vt fidelis quis inueniatur.

¶ Hic oſtendit ꝙ de veris apoſtolis male ſentiebant: quia putabant eos diſpenſatores infideles. Et hoc eſt quod dicit [Hic iam] quaſi. Sic de nobis exiſtimandū eſt: ſed tamen [hic] id eſt inter vos corinthios [iam] id eſt in preſenti cum expectandum eſſet diuinum iudiciū ſm glo. [queritur] a vobis [quis inueniatur inter diſpenſatores vt fidelis] cui ſcilicet poſſet credi ꝙ bene diſpendet. Quaſi diceret. Uos non creditis aliquem talem: nec me nec aliū. Prouer. xx. Multi homines miſericordes vocantur: virum autem fidelem quis inueniet Luce. xij. Quis putas eſt fidelis diſpenſator ⁊c.

A Myſterij diuini diſpenſator quas conditiones debet habere.

¶ Notādū eſt hic ꝙ diſpēſator diuini miſterij dꝫ eſſe. Primo prudens in intellectu per prouidentiam Luce. xij. Quis putas eſt fidelis diſpēſator ⁊ prudēs quē conſtituit dn̄s ſuper familiam ſuam. vt det.
Secundo Mundus in affectu per ſanctimoniam Titum. j. Oportet epiſcopū ſine crimine eſſe ſicut dei diſpenſatorem: non ſuperbum: non vinolentum: non iracundum: non percuſſorem.
Tertio Strenuus in effectu per diligentiam. j. Pet. iiij. Sicut boni diſpenſatores multiformis gratie dei. ſiquis loquitur quaſi ſermones dei ⁊c.
Quarto Fidelis in intentione per diſtributionem rectam. Unde hic Hic iam querit̄ inter diſpenſatores.
Quinto Famoſus in vita per bonam opinionem. Unde hic. Sic nos exiſtimet.

B ¶ Sed heu quia hodie multi ſunt infideles diſpenſatores Qui male diſpenſant.
Eccleſie ſtipendia: quia que pauperum ſunt expēdūt in ſuperfluis Mat. xv. Non eſt bonum ſumere.
Eccleſie beneficia: que dant ꝯſanguineis ſuis Mich. iij. Ue qui edificatis ſion in ſanguinibus.
Eccleſie ſacramenta qui miniſtrant notorijs peccatoribus ⁊ vſurarijs Mat. vij. Nolite ſanctum.
Eccleſie documenta: q2 nō predicant tēporibus opportunis Eſaie. lvj. Canes muti nō valentes latrare.
Eccleſie iudicia: quia non ſubueniunt oppreſſis Eſaie j. Pupillo non iudicant: ⁊ cauſe vidue ⁊c. non ingredietur ad eos.
Eccleſie officia: quia conſtituunt ordines ⁊ curas indignis ꝯtra illud Deut. j. Date ex vobis viros ſapiētes.
Eccleſie vaſa que tractant manibus pollutis: cōtra illud Eſa. lij. Mundamini qui fertis vaſa dn̄i.

Mihi autem pro minimo eſt: vt a vobis iudicer: aut ab humano die.

¶ Hic agit de contēptu ſui ſpiritualiter, oſtendens ꝙ non debent eum iudicare: propter quatuor rationes. Primo. quia non timet iudicium eorum. Secundo: q̄a ipſe non audet iudicare ſeipſum. ibi. Sed neqꝫ meipſum Tertio: quia ad deum ſolum pertinet eius iudicium. ibi. Qui autem iudicat me. Quarto: quia nondum eſt tempus ad iudicandum. ibi. Itaqꝫ nolite ante tēpus. Dicit ergo [Mihi autem] quaſi. Ita queritur inter diſpenſatores ⁊c. Sed quicquid ſit de alijs [autem] ſed [mihi pro minimo eſt] id eſt minimum reputo: ⁊ paruꝫ curo. propter teſtimonium conſcientie [vt a vobis iudicer] quaſi infidelis diſpēſator. Pro magno quidē eſſet mihi: ſi a viris ſpiritualibus: ſed ꝓ minimo: ſi a vobis carnalib⁹ [aut ab humano die] dupliciter. Primo modo [ab humano die] id eſt ab intellectu humano q̄ non videt occulta. j. Regum. xvj. Homo videt ea que parent ⁊c. Secundo modo [ab humano die] id eſt ab homine: dū eſt in ſuo die id eſt in preſenti vita Iob. xiiij. Breues dies hominis ſunt. Ex his elicitur talis ratio. Illi non debent iudicare: de quorum iudicio nō eſt curandum: ſed de iudicio corinthiorꝫ non curabat apoſtolus: ergo non debebant ipſum iudicare.

Sed neqꝫ meipſum iudico. Nihil enim mihi conſcius ſum: ſed nō in hoc iuſtificat⁹ ſū.

¶ Hic ponit apoſtolus ſecundā rationem quare nō debent eū iudicare ⁊ dicit [Sed neqꝫ] ego: qui meli⁹ noui q̄ alij. Tanta enī eſt ꝓfunditas cordis humani: vt lateat etiam ipſum hominē Hiere. xvij. Prauū eſt cor hominis ⁊ inſcrutabile: quis cognoſcet illud? Eſt ergo ſua ratio a minori talis. Nemo poteſt me meli⁹ cognoſcere: vel iudicare q̄ egoipſe: ſed nec meipſum iudico: quia nō poſſum certo iudicio: ergo nec alius debet me iudicare. Primo ergo proponit minorem. Scdo ꝓbat eam. ibi. Nihil mihi conſcius ſum. Dicit ergo. Sꝫ neqꝫ meipſum iudico Et recte [Nihil enim mihi cōſcius ſum] cōſcientia remordēte [ſed non in hoc iuſtificatus ſum]. i. non ideo me iuſtum reputo: q2 poteſt eſſe aliquod delictū qd̄ neſcio Delicta eni q̄s itelligit? Eccl. ix. Nemo ſcit an amore vel odio dignus ſit?

Qui autem iudicat me: dominus eſt.

¶ Hic ponit tertiam rationē ⁊ dicit. Nec vtiqꝫ debeo me iudicare: nec vos debetis [qui autē iudicat] id eſt q̄ poteſt ⁊ debet iudicare [me dominus eſt] qui ſol⁹ omnia nouit Pſ. Deus iudex iuſtus ⁊c. Eſt ergo ſua ratio talis. Nullus debet me iudicare: niſi habeat authoritatem iudicandi me: ſed ſolus deus eſt hmōi: ergo ali⁹ non debet me iudicare: ergo nec vos. ps. vij.

Itaqꝫ nolite ante tempus iudicare: quoadusqꝫ veniat dominus: qui ⁊ illuminabit abſcondita tenebrarum: ⁊ manifeſtabit conſilia cordiū: ⁊ tunc erit laus vnicuiqꝫ a deo.

¶ Hic ponitur quarta ratio talis. Nullus debet ante tempus iudicare: ſed modo non eſt tempus iudicandi: ergo temerariū eſt modo de occultis iudicare. Et ꝓhibent hic tria vituperabilia in malo iudice. ſ. Auiditas q̄ iudicare alios nimis captat: cōtra quod dicit. Nolite Importunitas: q̄ tēpus iudicandi nō ſeruat Ideo addit Ante tp̄s. Dubietas q̄ cauſam ignorat. Ideo ſubdit quoadusqꝫ veniat. Dicit ergo [Itaqꝫ] q. Ita ſolus deus debet me iudicare [Itaqꝫ nolite ante tēpus] iudicij [iudicare] Matthei. vij. Nolite iudicare [quoadusqꝫ veniat dominus] ad iudicādum. Eſaias. iij. capitulo. Dominus ad iudicandum veniet cum ſenioribus populi⁹ ſui [qui ⁊ illuminabit] id eſt aperta faciet [abſcondita tenebrarum] id eſt peccata occulta. Matthei. x. Nihil opertum quod non reueletur. Pſ. Reuelabit condenſa [⁊ manifeſtabit conſilia cordium] id eſt cogitata: quia tunc libri conſcientiarū aperientur. Daniel. vij. Iudicium ſedit ⁊ libri aperti ſunt [⁊ tūc erit] a deo [laus] ⁊ remuneratio ſecundum merita [vnicuiqꝫ] bene agenti et bene cogitanti. Hic autē vt ait Ambro. Neſcitur quis ſit laude dignus Eccl. xj. Ne laudes hominē in vita ſua. Prouerb. vlti. Laudent illum in portis opera eius. ps. xxviij

Judicium dei timendum.

Timendum iudicium in quo chriſtus.
Judicabit in ꝓpria perſona:q2 veniet.non mittet.
Propalabit omnia peccata:q2 illuminabit abſcondita
Reuelabit bona abſcondita:quia ⁊ manifeſtabit.
Remunerabit omnia:quia tunc laus erit ⁊c.

Hec autem fratres transfiguraui in me et Apollo propter vos: vt in nobis diſcatis: ne ſupra quã ſcriptum eſt: vnus aduerſus alterum infletur pro alio.

¶ Hic ſecundo arguit eos q̃ de pſeudo gloriabantur. ⁊ contendebant. Ubi primo arguit.oſtendens q̃ in hominibus gloriari non debeant. Secundo q̃ in ſolo deo gloriari debent.ibi.Quis enim te diſcernit. In prima primo exprimit modum loquendi transfigurando. Secundo ſubditur transfigurationis ratio. ibi. Propter vos vt in nobis. Dicit ergo[Hec autem]q. Ita dixi ſupple non eſſe gloriandum in nobis: ⁊ poſui exemplũ de me ⁊ Apollo[hec autem]o[fratres transfiguraui] id eſt figurate dixi[i me ⁊]in[Apollo]quaſi dicat. In me ⁊ in Apollo propoſui figuram pro omnibus. Ac ſi diceret. Nõ monui vt non gloriaremini in me ⁊ i Apollo.Ideo quia in nobis gloriaremini:ſed potius in pſeudo:ſed figuratiue loco pſeudo poſui me ⁊ Apollo Ambro.Sũmatim illos deſignat:non ſigillatim.ne maior naſceretur diſcordia. Nemo enim audiens nomẽ ſuũ: vel eius cui fauet:contentus eſt tacere. Tacito vero nomine:audiens aliquid de ſe dictũ diſſimulat. Et hoc feci[propter vos]id eſt propter vtilitatem veſtrã hãc ſcilicet[vt in nobis]qui maiores ſumus[diſcatis ne ſupra q̃ ſcriptum eſt]ſapere.⁊c. Ubi in ſolo deo gloriari precipimur[vnus aduerſus alium infletur pro alio]id eſt pro ſe:tanq̃ ſit alius:id eſt melior alio. Uel p alio. ſcʒ doctore:vel baptiſta tanq̃ ſit a meliore baptizatꝰ. vel edoctus. Si ergo homo in maioribus gloriari non debet:ſi ſcriptura gloriationẽ in homine prohibet.non eſt gloriandum in hominibus:ſed in deo.

Quis enim te diſcernit?

¶ Hic oſtendit q̃ in ſolo deo gloriari debent. Primo quia ſolus a malo liberat. Secundo quia ſolus bonis fecundat.ibi.Quid autem habes. Prima ratio talis eſt. In eo eſt gloriandum.qui diſcernit nos a maſſa ꝑditionis:ſed hoc eſt ſolus deus:ergo in ſolo deo eſt gloriãdum. Et hoc eſt q̃ dicit[Quis enim]quaſi. Nec debes gloriari:niſi a deo[quis enim te diſcernit]a maſſa ſcilicet perditorum.niſi deus?Quaſi diceret. Nullus aliꝰ.Actu.xv. Nihil diſcreuit inter vos ⁊ illos:fide purificans corda eorum.

Quid autem habes boni quod non accepiſti. Si autem accepiſti:quid gloriaris quaſi non acceperis.

¶ Hic ponitur alia ratio talis In nullo eſt gloriãdum niſi in eo a quo bona cuncta procedunt:que habemus: ſed hic eſt deus.ergo ⁊c. Primo ergo ſub interrogatione implicat liberalitatem diuinam. Secundo redarguit preſumptionem humanam.ibi. Si autem accepiſti. Dicit ergo.[Quid autem]⁊ hoc dupliciter. Uno modo ſic.q. Si dicis: meritũ meũ me diſcernit[Quid habes]boni[quod non accepiſti]a deo?quaſi diceret. Nihil Jaco.j.Omne datum optimum:⁊ omne donum perfectum deſurſum eſt[Si autẽ accepiſti]a deo[qd gloriaris]in te vel alijs[quaſi non acceperis]a deo?
Ps.cxiij. Pſalm. Non nobis domine nõ nobis. Sed nomini tuo da gloriã. Alio modo legitur ſic.vt formetur ratio tali modo. Nihil habes a pſeudo apoſtolis quod non acceperis a nobis:ergo non eſt magis gloriandum in eis quã in nobis. Dicit ergo[Quid autem habes]boni: a pſeudo ſcilicet[quod non accepiſti]a nobis?quaſi diceret. Nihil boni habes a pſeudo quod non acceperis prius a nobis[Si autem accepiſti]a nobis.[Quid gloriaris]contra nos[quaſi non acceperis]a nobis.

Jam ſaturati eſtis. Jam diuites facti eſtis

¶ Superius arguit eos. Primo quia veros apoſtolos contemnebant. Secundo quia de pſeudo gloriabãtur: ⁊ contendebãt. Hic tertio arguit eos quia de ſe nimis preſumebant. Oſtendens Ironice primo preſumptã eorum perfectionem. Secundo apoſtolorum imperfectionem.ibi. Puto enim q̃ deus. Preſumptam eorum imperfectionem:deſcribit in tribus. Primo in ſpiritualibus delitijs. Secundo in ſpiritualibus diuitijs. ibi. Jam diuites. Tertio in ſpiritualibus honoribus. ibi. Sine nobis regnatis. Dicit ergo[Jam ſaturati] q. Increpo quidem vos Sed non recte videor hoc facere. Et eſt Ironia quia[iã ſaturati eſtis].i.pleni ſpiritualibus delitijs ſm reputationem veſtrã. Prouer. xxvij.Anima ſaturata calcabit fauum[Jam diuites facti eſtis]quaſi.⁊ alios ſaturare poteſtis. Apocal. iij. Tu dicis:quia diues ſum ⁊ nullius egeo: ⁊ neſcis: q2 miſer es ⁊ miſerabilis ⁊ pauper.

Sine nobis regnatis: ⁊ vtinam regnetis: vt et nos vobiſcum regnemus.

¶ Hic tangit eorum preſumptam perfectionem in honoribus. Ubi primo implicat eorum arrogantiam Secundo ſuam beniuolentiam.ibi. Et vtinam regnetis. Tertio quandam Ironiam.ibi. Ut ⁊ nos vobiſcum. Dicit ergo[Sine nobis regnatis].i.regitis vos. Apoca.j. Fecit nos deo noſtro regnum ⁊ ſacerdotes[⁊ vtinam regnetis]vere.id eſt bene vos regatis. Seneca. Dabo tibi magnum imperium impera tibi[Ut ⁊ nos vobiſcum regnemus] Non dico vos nobiſcum: q2 nos ſequi dedignamini.

Puto enim: q̃ deus nos apoſtolos nouiſſimos oſtendit: tanquam morti deſtinatos: quia ſpectaculum facti ſumus mundo: et angelis:et hominibus.

¶ Hic oſtendit preſumptam imperfectionem apoſtolorum. Et primo ſcḋm reputationem diuinam. Secũdo quo ad eſtimationem humanã.ibi. Nos ſtulti. Tertio quo ad veritatis exiſtentiam.ibi. Uſq; in hanc horam. In comparatione ad deum videbantur apoſtoli imperfecti:⁊ contemptibiles triplici ratione. Primo quia deus videbatur eos reputare viliſſimos Secundo quia omnibus paſſionibus exponebat eos.ibi. Tanquã morti deſtinatos. Tertio quia videbatur eos reputare ſtultos.ibi. Quia ſpectaculum. Uidebant ergo a deo contẽni.quia Uiles. Infirmi ⁊ Stulti. Dicit ergo[Puto enĩ]quaſi. Ita dixi q̃ ſine nobis regnatis[Puto enim]Ironia eſt[q̃ deus nos apoſtolos nouiſſimos]id eſt viliſſimos de quibus non curetur[oſtẽdit:tanquã morti deſtinatos]id eſt ad nihil valentes: Ps.xliij.
ſed ad mortem reſeruatos Pſalm. Eſtimati ſumus ſicut oues occiſiõis. Uel poteſt legi ſine Ironia ſic[Puto enim q̃]ideo nobiſcum regnare deberetis:q2[Puto enim]id eſt certus ſum q̃[deus nos apoſtolos nouiſſimos oſtendit]id eſt ſimiles nouiſſimis ſanctis in tribulationibꝰ ſcilicet Enoch ⁊ Helie[tanq̃ morti deſtinatos]id eſt reſeruatos[quia ſpectaculum facti ſumus mundo]q2 ois ad videndum nos: concurrit vt ad monſtra Gloſ. Ita fit nobis vt illis qui a victoribus: morti ſeruabantur ad quod ſpectaculum conueniebat populus Job.xij.Deridetur iuſti ſimplicitas]⁊ angelis et hominibus]Glo. Quid nomine mundi intelligit ſubdit[⁊ angelis ⁊ hominibus]tam malis quam bonis. Bonis vt confortent ⁊ laudent. Malis vt inſultẽt ⁊ irrideant.

Nos ſtulti ꝑpter chriſtũ Uos autẽ prudentes in chriſto. Nos infirmi. Uos autem fortes. Uos nobiles. Nos aũt ignobiles.

¶ Hic tangit imperfectionẽ apoſtolorũ ſm eſtimationem humanã:⁊ hanc in tribus Primo in ſapientia. Secundo in potentia.ibi. Nos infirmi. Tertio in reuerentia.ibi. Uos nobiles. Et e cõtrario tangit per antitheſim triplicem eorum perfectionem. Dicit ergo.[Nos ſtulti propter chriſtum]cuius crucem predicamus:que a gentibus reputatur ſtulticia[vos autem prudentes

in chriſto]reputamini ſcʒ tacendo ſm gloſ. Prouerb. xvij. Stultus vero ſi tacuerit ſapiens reputabit[Nos infirmi].i. afflicti.ij.Cor.xij. Libenter gloriabor in infirmitatibus[vos autem fortes]id eſt potentes ⁊ ſecuri[Uos nobiles].i.reuerendi nobilitate carnis.nō ſpiritus[Nos autem ignobiles].i.deſpecti contra illud.j.Reg.ij.Qui contēnunt me erunt ignobiles Hieronymus. Malo eſſe ruſticus chriſtianus ꝙ vrbanus hereticus.Augu.Dic te ſapientem ⁊ fies ſtultus.Dic te ſtultum ⁊ ſapiens eris.

Hic queritur ſuper illud. Mihi ꝓ minimo eſt.vt a vobis iudicer. Contra.Eccl.xlj.Curam habe de bono nomine. Rñſ. De iudicio bonorum curādum eſt:ſed non multum de iudicio malorum. Item Sʒ neqꝫ meipſum iudico. Cōtra.j.Cor.xj.Si noſmetipſos iudicaremus ⁊c.ergo bonū eſt homini ſe iudicare.Reſpōſ. Uerum eſt de iudicio diſcuſſionis:ſed non diffinitionis.Uel accuſando ſe:non iuſtificando. Item Nihil mihi conſcius ſum.Contra. Nullus eſt ſine peccato in vita iſta.j.Johā.j. Si dixerimus:quia peccatum non habemus ⁊c.Rñſ.Remorſus cōſciētie:de quo loquit eſt proprie de mortalibus: ſed punctura de venialibus. Item ſuper illud.Nolite ante tempus iudicare Glo. Suſpitiones vitare non poſſumus:quia homines ſumus. Contra Aug. Nullus peccat in eo qđ vitare non poteſt.Rñſio. Non poſſumus. id eſt vix poſſumus Uel in particulari poſſumus quēlibet:ſed nō omnes in vniuerſali. Item ſuper illud. Manifeſtabit cōſilia cordium Glo. Tunc erunt omnia omnibus nota.

Ps.xxxj. Contra Pſ. Beati quoꝝ tecta ſunt peccata ergo peccata penitētium non erunt nota.Rñſ. Non erunt nota ad eorum verecūdiam: erunt tamē ad dei gloriam. Item ſuper illud.Hoc autē transfiguraui in me Glo. Cum nullus forſitā hoc dixerit.Contra. Ergo Paulꝰ mentitus fuit.ſupra.j. Aliꝰ quidē dicit. Ego ſū pauli.Rñſio. Non dixit illud aſſerendo:ſed exemplificando. Item ſuper illud.Quid habes quod nō accepiſti. Glo. Sciendum ꝙ nullus poteſt diſcerni a maſſa perditionis:niſi ꝗ hoc credit. Contra. Paruulus baptizatus non credit: ergo dānabitur.Rñſ. Credit habitu: etſi non actu.Uel glo. loquitur de habentibus vſuʒ rationis.Itēʒ ſuper illud. Puto enī ꝙ deus Glo. Quod nullo modo putandū eſt.Contra. Ergo male putabat apoſtolus.Rñſ.Ironice dixit.non aſſertiue.

Uſqꝫ ad hanc horam:et eſurimus:⁊ ſitimꝰ et nudi ſumus.

¶ Superius tetigit imperfectionem apoſtolorum ſm eſtimationem humanam:hic oſtendit eorum imperfectionem:ſiue defectum non ſpiritualem:ſed corporalē ſm veritatis exiſtentiam.Et hoc in tribus. Primo qꝛ bono priuātur. Secūdo quia malis afficiunt.ibi. Maledicimur ⁊ benedicimus. Tertio quia viliſſimi reputantur.ibi. Tanqꝫ purgamēta. In prima parte primo oſtendit ꝙ priuantur bonis tribus neceſſariꝭ:ſcʒ cibo potu/indumento. Secundo ꝙ priuātur bonis vtilibus tribus/ſcʒ pace/ſtabilitate ⁊ quiete.ibi. Et colaphis cedimur. Dicit ergo[vſqꝫ in hanc horam]id eſt continue vſqꝫ ad hec tempora[⁊ eſurimus]carentes neceſſario cibo[⁊ ſitimus]carentes potu neceſſario[⁊ nudi ſumus]carentes indumento.ij.Cor.xj.In fame ⁊ ſiti.in frigore ⁊ nuditate Heb.xj. Egētes anguſtiati afflicti. Rationem autem huius aſſignat Amb.dicens. Libere enim ⁊ ſine adulatione veritatē predicantes. ⁊ geſta praue vite arguentes: gratiam nō habēt apud homines. Secundum enim Tullꝰ hoc tempore Obſequium amicos Ueritas odium parit.

Et colaphis cedimur:et inſtabiles ſumus: ⁊ laboramus operantes manibus noſtris.

¶ Hic tangit tria bona vtilia:quibus priuātur ſcilicet pax.ſtabilitas ⁊ quies. Pacem tollit pena illata:ſcilicet colaphi. Stabilitatē pena innata ſcʒ inſtabilitas. Quietē pena aſſumpta.ſcilicet labor. Dicit ergo[Et colaphis cedimur]exemplo chriſti Matthei.xxvj.Colaphis ceciderunt eum Actuū.xxiij. Princeps ſacerdotum iuſſit Paulū percuti[Et inſtabiles ſumus]de loco ad locum fugientes ſecūdum illud Matth.x. Si vos perſecuti fuerint in vnam ciuitatem fugite in aliā [Et laboramus operātes manibus noſtris]vt adquiramus nobis neceſſaria:quia nemo dat nobis.Actuū. xx. Ad ea que mihi neceſſaria erant: ⁊ his qui mecum ſunt miniſtrauerunt manus iſte.j.Ad Theſſaloñ.ij.Nocte ⁊ die operantes manibus noſtris:ne quē grauaremus Pſalm̄.Labores manuum tuarum:quia manducabis ⁊c. Ps.cxxvij.

Maledicimur:⁊ benedicimus. Perſecutionem patimur:et ſuſtinemus Blaſphemamur:et obſecramus.

¶ Hic oſtendit ꝙ afficiuntur malis. Et primo ꝙ malo maledictionis. Secundo ꝙ malo ꝑſecutionis.ibi. Perſecutionem patimur. Tertio ꝙ malo vituperationis. ibi.Blaſphemamur. Primū reſpicit verba mala. Secundum verbera. Tertium verba peſſima. Primū eſt malum. Secundum peius. Tertium peſſimum. Dicit ergo[Maledicimur]quia malum nobis imprecat[et benedicimus]hortando ⁊ optando bonum:his qui nobis maledicunt exemplo chriſti: qui cum malediceretur non maledicebat. prime Petri.ij.Roma.xij. Benedicite perſequentibus vos:benedicite ⁊ nolite maledicere[Perſecutionem patimur]id eſt diuerſa tormēta:⁊[ſuſtinemus]patienter:imo etiā gaudenter. Act. iiij. Ibant apoſtoli gaudentes a conſpectu conſilij ⁊c. [Blaſphemamur]id eſt quaſi malefici vituperamur. Apoca.ij. Blaſphemamur ab his qui dicunt ſe iudeos eſſe ⁊ non ſunt[Et obſecramus]deū pro illis blaſphemantibus Matthei.v.Orate pro calūniātibus ⁊ perſequentibus vos Uel[obſecramus]eos ſcʒ vt deſiſtant:quia hoc faciendo peccant.

¶ Notandum eſt ſuper illud. Operantes manibus ꝙ multa excitant ad bonum opus. — Operari bonū multa incitant.

Primo ordinatio dei Geneſ.ij. Tulit dominus deus hominem:⁊ poſuit illū in paradiſo voluptatis vt operaretur. ſic elementa/luminaria/⁊ alia operantur ſecundū dei ordinationeʒ.Pſalm̄.Ordinatione tua perſeuerent dies. Ps.cxviij.

Secundo punitio peccati Geneſ.iij.Emiſit dñs deus Adam de paradiſo voluptatis: vt operaretur terram de qua ſumptus eſt: ſic ignis purgatorius in animam peccatricem.

Tertio adeptio premij: ſic agricola propter mercedē Matthei.xx.Uoca operarios ⁊ redde Pſal. Domine quis habitabit in tabernaculo tuo ⁊c.Et ſequit. Qui operatur iuſticiam. Ps.xiiij.

Quarto euitatio ſupplicij. ſic Joſeph ⁊ egyptij ne incurrerēt famē.Eccl.ix.Quodcūqꝫ pōt manꝰ tua inſtanter opare.qꝛ nec Mat.xxv.ſeruū inutilem ꝓijcite ⁊c.

Quinto ꝯſideratio iudicij.ſic latro timēs furti reuelationē. Pſ.A iudicijs enī tuis timui feci iudiciū.S.iij. Uniuſcuiuſqꝫ opus manifeſtum erit.dies enim. Ps.cxviij.

Sexto tempus oportunū: ſic formica in eſtate Johā. ix.Operamini dū dies eſt.veniet nox.i.mors ergo ⁊c. dum tempus habemus operemus bonum.

Septimo mortificatio viciorum: ſic pugil ꝯtra aliū Apoca.ij. Memor eſto itaqꝫ.vnde excideris ⁊ age penitentiam:⁊ prima opera fac.Gregorius.Semper aliquid operis facito.

Octauo educatio virtutum: ſic dieta ad ſanitatem et exercitatio Jaco.ij.Sicut corpus ſine ſpiritu mortuū eſt:ſic fides ſine operibus. Uide ergo.Cōtra te imperium quod contēnis In te peccatum quod nō punis Supra te.premium quod amittis Infra te.ſupplicium quod incurris.Ante te.iudicium ad quod tēdis. Iuxta te.tempus quod diſſipas Infra te:vicia que educas Extra te.virtutes quas mortificas:niſi bonuʒ operetis. E

Tanquā purgamenta huius mūdi:Facti ſumus omni peripſima vſqꝫ adhuc.

¶ Hic oſtendit ꝙ viliſſimi reputantur. Ubi tāgit tria. Ipſorū vilitatē:qꝛ tanqꝫ purgamēta Utilitatis imen-

ſitatem: quia omniū periſiſma Immēſitatis continui tatem: quia vſq; adhuc. Dicit ergo[Tanq̄ purgamē ta huius mundi]quibus ſcȝ mundus purgari debeat. ⁊ quibus in mundo manētibus inquinetur mundus[fa cti ſumus].i.reputati Cū e ɔtrario dicat. Apoſtolus. Heb.xj. Quib⁹ dign⁹ non erat mūdus Et[facti ſum⁹

Periſiſma qd ſit: ⁊ vnde dr. oim periſiſma].i.purgamēta. Periſiſma dicunt purgamenta.pomi: illud ſcȝ quod tollitur a pomo vt paratura. Periſiſma dicit a peron qđ eſt circū. ⁊ ſima qđ eſt figura: quaſi circularis figura Glo. dicit ꝙ eſt purgamentum pomi vel ferri: vel cuiuſcūq; materie[Uſq; adhuc]id eſt continue vſq; ad hoc tempus.

Non vt confundam vos hec ſcribo: ſed vt filios meos chariſſimos moneo.

¶ Poſt increpationē ponit increpātis ad eos affectionem. Ubi oñdit ꝙ predicta non ſcripſit eis: vt confundantur: ſed vt corrigantur. Et primo vtitur monitione oſtendendo paternū affectum. Secūdo rogatione oſtēdendo ſe in exemplū.ibi. Rogo ergo vos fratres. Tertio cōminatione predicendo aduētum ſuū. ibi. Ueniā autem ad vos cito. In parte prima tanq̄ filios primo monet eos. Secūdo oñdit eos vere filios.ibi. Nam ſi decē milia. Tertio ꝓbat hoc: quia per euangelium genuit ipſos.ibi. Nam in chriſto ieſu. In prima primo extirpat quod eſt malum. Secūdo inſerit qđ eſt bonum. ibi. Sed vt filios. Dicit ergo[Non vt confundam]q. Etſi dixerim vos inflatos eſſe: ⁊ dure vos increpauerim[non]tamē ſcribo hec[vt confundam vos].i. erubeſcere faciam: ſed potius vt vos corrigā. Amb. Aſpera blandis mitigat: vt ſalutaris medicus. Primo enim infudit vinum: modo infundit oleū. Luce.x. [Sed moneo vos: vt filios meos chariſſimos]pro quib⁹ tot mala paſſus ſum. Felix prelatus qui in cura ſolicitus. vnde ⁊ ſcribit. In intentione rectus. vnde ſcribit non vt confundam. In allocutiōe manſuetus. vnde monet vt filios. In amore feruidus. vnde monet vt filios chariſſimos. Et vere chariſſimos. Charos. q: dilectos pl⁹ q̄ ſua. Chariores: quia dilectos plus q̄ ſuos. Chariſſimos: quia dilectos plus q̄ corpus proprium.

f Omnia quippe ſua dimiſerat propter euangelium Matth.xix. Ecce nos reliquimus omnia. Item omnes ſuos dimiſerat Gal.j. Continuo non adquieui carni ⁊ ſan. Item corpus propriū expoſuerat. ij. Cor.xij. Superimpēdar pro animabus veſtris ⁊c.

Nam ſi decē milia pedagogorum habeatis in chriſto: ſed nō multos patres. Nā ego in chriſto Jeſu per euangelium vos genui.

¶ Hic oñdit ꝙ vere ſunt filij ſui: quia ipſe eſt pater eorum ⁊ non alius. Dicit ergo[Nam]q. bene dico filios meos[Nam ſi decem milia].i. q̄tamlibet multitudine finitum pro infinito[pedagogoꝝ].i. erudientiū. Pedagogus eſt enim doctor pueri. a pedos quod eſt puer et

Pedagogus vñ dr gogos dictio[habeatis in chriſto].i. in fide chriſti[ſed non]habeatis ſuþ.[multos patres].i. multos genitores in fide chriſti: ſicut enī in generatione carnali vni⁹ generationis eſt vnus pater: ſic in ſpirituali. ſupra.iij. Ego plātaui[Nam]q. Et vere nō multos patres[Nā ego]ſolus ⁊ non alius[genui vos in chriſto ieſu]nō in me Gal iiij. Filioli mei quos iterum parturio: donec formetur chriſtus in vobis. Genui inq̄[per euangelium]id per predicationem meam: verbū enī dei ſemē eſt ſpiritualis generationis Luce. viij. Semen eſt verbum: tangitur ergo generatiōis actus: quia genui: modus: quia per euangelium /genus/ quia in chriſto. Jaco.j. Uoluntarie genuit nos verbo veritatis.

Rogo ergo vos fratres. Imitatores mei eſtote: ſicut ⁊ ego chriſti.

¶ Hic vtitur rogatione ꝓponens ſe in exemplum. Et primo rogat vt imitent eū. Scđo dicit ꝙ ꝓpter hoc miſit ad eos timotheū.ibi. Ideo miſi ad vos Tertio oſtēdit ꝙ oportuit mitti ipſum.ibi. Tanq̄ nō vēturus ſim. In prima eos alloquit amicabiliter: cum dicit. Rogo ergo vos Hortat ſubtiliter cum ſubdit. Imitatores mei. Exēplificat ſapienter: cū addit: ſicut ego chriſti. Dicit ergo[Rogo ergo]q. Et quia vos genui in fide ieſu chriſti[ergo rogo vos fratres]verbū eſt charitatis nō authoritatis: phyle fiduciam multam habēs imperādi: ꝓpter charitatem aūt magis obſecro[Imitatores mei eſtote]nō pſeudo: ſimile habet Phil.iij. ⁊ infra.xj. Imitatores inq̄[ſicut ⁊ ego chriſti]imitator ſum vnde me imitādo errare non poteritis: ſic aūt erat expreſſus imitator chriſti: vt diceret non ſe viuere: ſed chriſtū in ipſo Gal.ij. Uiuo ego iā nō ego: viuit autē in me xp̄s. Nō ſe loq. ſed chriſtū in ipſo.ij. Cor. xiij. An experimētū queritis ei⁹ q̇ in me loquit chr̄s.

Ideo miſi ad vos timotheū: qui eſt fili⁹ me⁹ chariſſimus: ⁊ fidelis in domino.

¶ Hic dicit ꝙ ꝓpter hoc miſit ad eos timotheū. Ubi primo cōmendat ipſum miſſum. Secūdo declarat miſſionis fructum.ibi. Qui vos cōmonefaciat. Cōmēdat autē ipſum a triplici actu. ſ. cordis. oris. operis. A fide cordis. quia fili⁹ meus. A bonitate operis ideo chariſſimus A predicatione oris: quia fidelis in dño. Dicit ergo[Ideo]. ſ. vt me imitemini[miſi ad vos timotheū]per quem miſit epiſtolam qui erat eius imitator tanq̄ exemplar ab eo ſcriptuꝫ. Unde ait[qui eſt filius meus]imitatione ⁊ fide[chariſſimus]Agēdo bene[et fidelis in dño].i. in diuina predicatione Luce.xj. quis putas eſt fidelis ſeruus ⁊ prudens ⁊c.

Qui vos commonefaciat vias meas q̄ ſūt in chriſto Jeſu: ſicut vbiq; in omni eccleſia doceo.

¶ Hic declarat miſſionis fructum qui eſt inſtructio eorum. Ubi implicat tria. Inſtructionis actum.ibi. Cōmonefaciat materiā.ibi. Uias meas. modum.ibi. Sicut vbiq;. Dicit ergo[Qui]timotheus. ſ.[cōmonefaciat vos].i. cōmonēdo vos doceat[vias meas].i. vitam ⁊ doctrinā. he vie ducunt ad vitā Prouer.iij. Uie eius vie pulcre[que]vie[ſunt in chriſto Jeſu]Et ideo tenende: quia in ipſo non contingit deuiare Johā.xiiij. Ego ſum via veritas ⁊ vita. Ita ſcilicet[ſicut vbiq;] terrarum in omni eccleſia doceo]eas tanq̄ autēticas. erat enim doctor vniuerſalis. Pſ. In omnem terram ps.xviij. exiuit ſonus eorum ⁊c.

Tanquā non vēturus ſim ad vos: ſic inflati ſunt quidam.

¶ Hic oſtendit ꝙ oportuit timotheū mitti dicēs.[Tāquā]quaſi. Et opus erat eum mitti quia[quidam]ex vobis[ſic inflati ſunt]vt de phiſica mūdana q̄ eſt quaſi ventus. Unde Colloſ.ij. Inflatus ſenſu carnis ſue [tanquā non venturus ſim ad vos]cum tamen reuera ſim venturus.

Ueniā aūt ad vos cito: ſi domin⁹ voluerit.

¶ Hic terret eos predicendo aduentū ſuū ad corrigendum. Et primo ſe venturū predicit. Scđo veniēdi cauſam oſtendit.ibi. Et cognoſcā non ſermonē. Tertio veniendi modum inquirit ibi. Quid vultis in virga. Dicit ergo[Ueniam]q. Ita inflati ſunt quidam quaſi nō ſim venturus[veniam aūt ad vos cito ſi dominus voluerit]ſcȝ niſi veſtra culpa impediat. Jaco.iiij. Proinde vt dicatis ſi dñs voluerit ⁊c. Laudanda promiſſio. In qua vtilitas quia veniam ad vos. Uelocitas: quia cito Ueritas: quia ſi dñs voluerit.

Et cognoſcam non ſermonem eorū qui inflati ſunt ſed virtutem. Nō enim in ſermone eſt regnum dei: ſed in virtute.

¶ Hic cauſam veniendi oſtendit. Ubi primo oſtendit ad quid veniet quia ad inquirendum de vita non de ſapientia mundana. Secundo quare ad hoc veniet: quia per vitam bonam habetur gloria.ibi. Non enim in ſermone. Dicit ergo ſic veniam[et cognoſcam]id eſt ꝓbabo ⁊ inquiram[non ſermonem]humane ſapiētie[eorum qui inflati ſunt]mundana ſcientia que inflat. Infra.viij.[ſed virtutem]eorum in fide ſcȝ ⁊ operatiōe:

[Non enim]q. ⁊ merito non inquirã de ſermone: quia [non in ſermone]ſolum[eſt regnum dei]id eſt cauſa regni dei[ſed in virtute]boni operis. Mat. vij. Nõ omnis qui dicit mihi dñe domine / intrabit in regnum celorũ. Simile habetur Rom. xiiij. Nõ eſt regnum dei eſca et potus ſed iuſticia ⁊c.

Quid vultis: In virga veniã ad vos: an in charitate ⁊ ſpiritu manſuetudinis.

¶ Hic modum veniendi inquirit. Ubi primo modum ſupponit eorum arbitrio. Secundo ſpecificat de modo. ibi. In virga. Dicit ergo[Quid vultis]q. ego quidem veniam. Sed[quid vultis]horũ duorum ſcilicet [an in virga veniam ad vos]id eſt in virtute correctionis. vbi etſi ſit charitas interius quia virga ſanctorũ egreditur de radice ieſſe id eſt de incendio charitatis. Eſa. xj. Non tamẽ ita apparet exterius qꝛ omnis diſciplina in preſenti videtur eſſe non gaudij ſed meroris. Hebre. xij. Michee. vij. Paſce populum tuum in virga tua[an in charitate]id eſt in manifeſta dilectiõe vt bona ſuppleam[⁊ ſpiritu manſuetudinis]vt peccatis
Ps. lxxxix. parcam. Ps. Superuenit manſuetudo ⁊ cor. Aduentus in manſuetudine eſt preoptãdus. Sed in virga nõ eſt recuſandus. Augu. Abſit vt pij filij dicerẽt ſi in virga venturus es noli venire. Melius eni eſt erudiri in virga patris ꝙ perire in blandimento predonis.

Hic queritur ſuper illud. Uſqꝫ in hãc horã.

Glo. Libere ⁊ ſine adulatione veritatem predicãtes gratiam non habent hominũ. Contra. Infra. x. Sicut ego per omnia omnibus placeo ergo quis libere predicaret: tamẽ gratiam hominũ habebat. Rñſ. Tales non habent gratiã apud malos ſed apud bonos. Item laborãtes manibus operamur. Et hoc videtur ꝙ apoſtolorum imitatores: vt predicatores debeant laborare manibus ſuis. Rñſio. Glo. ſoluit dicens quia nemo dat nobis. In caſu quidem tali omnes tenentur. Itẽ vt non confundã vos / hec ſcribo. Contra. Eccl. xxiiij. Eſt confuſio adducens gloriam. Rñſio. Non debet intendi principaliter confuſio ſed correctio. Itẽ in chriſto enim ieſu ⁊c. Contra Matth. xxiij. Patrem nolite vocare ſuper terram. Rñſio. Solus deus pater eſt authoritate: ſed homo miniſterio. Item ſicut ego vbiqꝫ in omni eccleſia doceo. Contra. Nullus debet docere in eccleſia aliena. Rñſio. Diſtributio eſt accommoda pro eccleſijs gentium ad quas miſſus erat que omnes eius erant: erat enim apoſtolus gentium.

B ¶ Notandum eſt ſuper illud. Non enim in ſermone eſt regnum dei. Quod quedam ſunt ad habendum regnũ dei ſufficientia: ſcilicet opera meritoria: quedam repugnantia ſcꝫ peccata. Quedam inſufficientia nec tamẽ repugnantia ⁊ iſta ſunt multa.

Primum eſt vita nature ſine vita gratie ⁊ hoc quia ſumus filij dei per gratiam non per naturam. Ro. xiiij. Non eſt regnum dei eſca ⁊ potus: ſed iuſticia et pax ⁊ gaudium.

Secundum eſt apparentia exempli ſine exiſtentia meriti: ⁊ hoc quia apparentia non facit filium regis: ſed res Matthei. xxiij. Ue vobis ſcribe ⁊ phariſei hypocrite quia clauditis.

Tertium eſt ſonus orationis ſine efficacia opis. opus enim plus facit ad eſſe filij ꝙ vox. Matthei. vij. Non omnis qui dicit domine domine. intrabit in regnum celorum: ſed qui facit.

Quartum eſt effectus operis ſine rectitudine intẽtionis: ⁊ hoc quia intentio precipue dirigit in finẽ. Mat. v. Niſi abundauerit iuſticia veſtra plus ꝙ ſcribarum ⁊ phariſeorum.

Quintum eſt ſermo ſapientie ſine factorum virtute ⁊ hoc quia loqui ⁊ non pugnare nõ expugnat hereditatẽ vnde non in ſermone eſt regnũ dei ſed in virtute Ideo Matthei. v. Qui fecerit ⁊ docuerit hic m. v.

Sextum eſt inchoatio bone vite ſine perſeuerantia inchoate qui eni regredit a media via non peruenit ad terminũ vie Luce. ix. Nemo mittẽs manum ſuam ad aratrũ ⁊ aſpiciẽs retro apt' eſt regno dei. Ideo Matthei. viij. Filij aũt regni eijciẽt i tenebras exteriores

¶ Notandum etiam ꝙ regnum dei per multas virtutes adquiri inuenitur. — lb Regnum dei quõ acquiritur.

Primo per virtutem penitentie ⁊ ſatiſfactionis Matthei. iij. Agite penitentiam.

Secundo per virtutem voluntarie paupertatis. Matthei. v. Beati pauperes ſpiritu ⁊c.

Tertio per virtutem patientie in aduerſis Matth. v. Beati qui perſecutionem ⁊c.

Quarto per virtutẽ innocentie ⁊ ſimplicitatis Mat. xix. Sinite paruulos venire ad me ⁊c.

Quinto per virtutem vere humilitatis Lu. xij. Nolite timere puſillus grex ⁊c.

Sexto per virtutem affectuoſe ſupplicationis. Luce. xxiij. Memento mei domine ⁊c.

Septimo per virtutem laborioſe cõuerſationis Matthei. xj. Regnum celorum vim patitur.

Octauo per virtutem doctrine ⁊ ſancte predicatiõis. Matth. v. Qui fecerit ⁊ docuerit ⁊c.

Nono per virtutem perſeuerantie finalis. Luce. xxij. Uos eſtis qui permanſiſtis mecum ⁊c.

Capitulum Quintum.

OMnino auditur inter vos fornicatio: ⁊ talis fornicatio qualis nec inter gentes ita vt vxorẽ patris ſui aliquis habeat.

¶ Superius reuocauit eos ab erroribus circa ea que fiunt eis ab alijs vt eſt baptiſm'. doctrina. Hic reuocat eos ab erroribus circa ea q̃ fiũt ab ipſis. Et primo reuocat eos ab errore circa emẽdationem delictorum / ⁊ delinquẽtium. caplo iſto ⁊ ſequẽti. Secundo ab errore circa copulam matrimonij ⁊ virginitatis ſtatum. cap. vij. Tertio ab errore circa eſum ⁊ abſtinentiam cibor. cap. viij. ix. x. Quarto ab errore circa orandi ⁊ cõmunicandi modũ. ca. xj. Primũ ordinat hominẽ ad proximũ. Secundũ ⁊ tertium ad ſeipſ. Sed ſm reſpicit generatiuũ. Tertiũ nutritiuũ. Quartum ordinat ad deum. In prima primo reuocat eos ab errore circa emendationẽ faciendã Per ſeipſos: quia publicũ fornicatorẽ ſuſtinebãt de quo ipſi deberẽt corrigere. caplo iſto. Scdo Per alios qꝛ fratres ad iudicia infidelium trahebant. cap. vj. In prima primo arguit eos de ſuſtinẽtia publici fornicatoris. Secundo oſtendit ꝙ de hoc alias ſcripſit eis. ibi. Scripſi vobis in epiſtola. In prima primo arguit eos quia publicum fornicatorem ſuſtinebant. Secũdo quia cum hoc facerent: nihilominus ſeipſos iuſtos eſſe iactabãt. ibi. Nõ eſt bona gloriatio veſtra. In prima primo exprimit illius culpam notoriam. Secundo arguit eorum in corrigendo negligentiam. ibi. Et vos inflati eſtis. Tertio ipſe in eum profert ſententiam. ibi. Ego quidẽ abſens corpore. In prima exaggerat culpam fornicarij ⁊ per conſequens corinthiorum qui eam ſuſtinebãt. primo ratione infamie. ſecundo ratione generis culpe. ibi Ita vt vxorem patris. Infamiam vero aggrauat. Ex vniuerſalis. ibi. Omnino auditur. Quia enormis. ibi. Et talis fornicatio. Quia intolerabilis. ibi. Qualis nec inter gentes. Dicit ergo[Omnino]quaſi. Ita quero an in virga veniam ad vos an in ſpiritu manſuetudinis: ⁊ tamen opus eſt vt in virga veniam niſi vos corrigatis quia[omnino]id eſt ab omnibus[auditur inter vos]eſſe[fornicatio]res vtiqꝫ infamis. Nam ſecũdũ Grego. Peccata carnalia minoris ſunt culpe ⁊ maioris infamie: ⁊ non quecunqꝫ fornicatio[ſed talis fornicatio qualis nec inter gentes]id eſt gentiles qui deũ neſciunt. Eſaie. xxiij. Erubeſce ſydon ait mare. Matthei. xij. Uiri niniuite ſurgent in iudicio cum generatione iſta ⁊ condẽnabis. Talis inquã[ita vt aliqs habeat]id eſt publice teneat[vxorem patris ſui]id ẽ nouercam ſuam quod eſt inceſtus. Genes. xlix. Non creſcas: quia aſcendiſti cubile patris tui. Leuit. xx. Qui dormierit cũ nouerca ſua morte moriat ⁊c. Et Deut. xxiij. Non accipiet homo vxorem patris ſui.

Et vos inflati eſtis ⁊ non magis luctū habuiſtis: vt tollatur de medio veſtrum qui hoc opus fecit.

¶ Hic arguit eorum negligentiam. Ubi implicat tria in eis redarguenda. Primum eſt preſumptio de bonis proprijs. Secundum eſt compaſſio de malis alienis. ibi. Et non magis luctum. Tertium eſt defectus iuſticie ⁊ correctionis. ibi. Ut tollatur. Dicit ergo. [Et vos] cum ſit inter vos tantum ſcelus [inflati eſtis] vento ſuperbie preſumentes de bonis proprijs dū videtis aliena peccata. vnde perflant altiſſima venti [⁊ nō habuiſtis luctum] id eſt dolorē pro peccatis illius [magis] ꝙ̄ inflationem. Auguſtinus. Plangis mortuum: magis plange viuum: an non ſunt in te viſcera chriſtiane miſericordie vt plangas corpus a quo receſſit anima: et non plangas animam a qua receſſit deus. Non habuiſtis inquam luctū ita ſcilicet [vt tollatur de medio veſtrum qui hoc opus fecit] id eſt vt ſepararetur a communione veſtra quia omēs eſtis participes quodāmodo / minores fouendo / maiores tolerādo. Deut. xxiiij. Auferes malum de medio tui. Et Numeri. xvj. Recedite a tabernaculis hominum impiorum.

Ego quidem abſens corpore: preſens autē ſpiritu: iam iudicaui vt preſens: eū qui ſic operatus eſt. In nomine domini noſtri Jeſu Chriſti cōgregatis vobis: ⁊ meo ſpiritu cum virtute domini noſtri ieſu chriſti.

¶ Hic in eum profert ſententiam. Ubi primo oſtendit ſuam ſollicitudinem. Secundo ſuam authoritatē. ibi. In nomine domini. Tertio ſuam intentionem. ibi. In interitum carnis. In prima implicat tria. Sollicitudinem quia preſens ſcilicet. Sententie lationem: quia iam iudicaui. Rationis rationem: quia eum qui ſic operatus eſt. Dicit ergo [Ego quidem] quaſi Uos non tuliſtis eum qui preſentes eratis. Sed [ego quidem] qui eram abſens corpore: [preſens autē ſpiritu] id eſt mentis ſollicitudine. Colloſ. ij. Nam etſi corpore abſens ſum: ſed ſpiritu vobiſcum ſum. Simile habetur de Heliſeo. iiij. Regum. v. [iam] id eſt ſine mora [iudicaui vt preſens] id eſt acſi eſſem preſens [eum qui ſic operatus eſt] ⁊ hoc propter famam publicā: quia ſicut dicit Auguſtinus. Euidentia perpetrati ſceleris non indiget clamore accuſatoris. Judicaui inquam [In nomine domini noſtri ieſu chriſti] id eſt vice eius tanꝙ̄ eius legatus ſecundum illud. ij. Cor. v. Pro chriſto enim legatione fungimur. Uel iudicaui huiuſmodi tradere ⁊c. [In nomine domini noſtri ieſu chriſti] id eſt ad honorem domini [congregatis vobis] ſine aliqua diſſentione id eſt congregata eccleſia [et meo ſpiritu] exiſtente vobiſcū id eſt mea authoritate [cum virtute domini ieſu chriſti] ſuffragāte [tradere] ⁊c. quaſi dicat iudicaui vt vos cōgregati vnanimiter mea authoritate ⁊ virtute chriſti ſuffragante tradatis huiuſmodi ſathane. Ecce ergo quatuor commendantia iudicium. Judicantis authoritas quod notatur in nomine chriſti. Conſiſtentium vnanimitas quod notatur in congregatione illorum. Et ſui ſuffragantis dei poteſtas quod notatur. ibi. Cum virtute. Sententie equitas: quod notatur. ibi. Tradere huiuſmodi.

Judicium quatuor cōmēdantia.

Tradere huiuſmodi hominem ſathane: in interitum carnis vt ſpiritus ſaluus ſit in die domini noſtri ieſu chriſti.

¶ Hoc dupliciter legitur. Primo modo de traditione corporali. Secundo modo de ſpirituali. Primo modo ſic Judicaui [Tradere huiuſmodi hominem] fornicatorem [ſathane] corporaliter vexandum: ⁊ hoc [in interitum carnis] id eſt vt ſathanas eum corporaliter vexaret ⁊ ſic reſipiſcat. Hanc enim poteſtatē dicitur apoſtolus habuiſſe vt quem a peccato non poſſet euellere traderet eum ſathane vexandum corporaliter quouſqꝫ peniteret. Secūdo modo ſic. Judicaui [tradere huiuſmodi ſathane] ſpiritualiter ſcilicet ipſum excōmunicādo: ⁊ hoc [in interitum carnis] id eſt ita vt libere poſſit exercere interitum carnis. i. peccatum carnis [vt ſpiritus ſaluus ſit] Hoc dupliciter legitur. de ſpiritu creato ⁊ increato. Primo modo ſic. tradere inquā non vt caro intereat finaliter: ſed [vt ſpiritus ſaluus ſit] ſic dominus tradidit Job ſathane. Job. ij. Uerūtamē animā illius ſerua. [ſaluus tamē in die dñi noſtri ieſu chriſti]. i. in die gratie in preſenti: vel in die iudicij in futuro: qui dicitur dies domini quia exaltabitur dñs ſolus in die illa Eſa. ij. Felix intentio iudicantis que eſt correctio perſone: quod notatur ibi. Tradere hmōi. Deſtructio culpe: quod notatur ibi. Ut ſpiritus. Secūdo modo legitur ſic. [vt ſpūs] increatus. i. ſpūs [ſaluus ſit] in eo. i. vt ipſe non fruſtretur. ſſ. [in die ⁊c.

Nō eſt bona gloriatio vrā. Neſcitis enī ꝙ modicū fermētū totā maſſam corrumpit.

¶ Hic arguit eos quia ſe iuſtos eſſe iactabant. Et primo oſtendit ꝙ fruſtra ſe iactant ꝙ̄diu illum tolerent. Secundo monet vt illum abijciāt. ibi. Expurgate vetus fermētum. Tertio ſubdit cauſam quare hoc facere debeant. ibi. Etenim paſcha noſtrum. In prima primo oſtendit ꝙ fruſtra ſe iactant. Secundo quare quia cōmunicādo illi fornicatori corrupti erant. ibi. Neſcitis quia modicum. Dicit ergo [Non eſt] q. d. quia talē fornicatorem ſuſtinetis. [Non eſt bona gloriatio veſtra.] quia ſcilicet vos iuſtos eſſe iactatis. Ps. Quid gloriaris in malicia ⁊c. [Neſcitis] q. d. vere non eſt bona. Ps. li.
[neſcitis enim quia modicum fermentum]. i. conſenſus tanti peccati [totam maſſam corrumpit]. i. omnes vos cōtaminat. Uel [modicum fermentum]. i. iſte vnicus peccator ⁊ fornicator [totam maſſā corrumpit] id eſt exēplo ſuo oēs inficit: ſimile habetur Gal. v. Eccl. xiij. Qui tetigerit picem inquinabitur ab ea.

¶ Notandum eſt hic ꝙ in ſcriptura reperitur multiplex fermētum corrumpens.

A Fermētū corrūpens multiplex in ſcriptura reperit.

Primo originalis culpa vt hic. Nā in fermento veteri Illud corrūpit totam maſſam humane nature. vnde Eccl. viij. Memēto qm̄ oēs in corruptione ſumus. Secundo doctrina praua Mat. xvj. Non dixit cauendum a fermento panis. ſed a doctrina phariſeorum Hoc corrumpit fidem. contra quod. j. Cor. vij. Neminē leſimus neminē corrupimus.

Tertio legalis obſeruantia Gal. v. Qui in lege iuſtificamini a gratia excidiſtis: ⁊ poſt modum fermentum ⁊c. hoc corrūpit euangelicam traditionem. Ps. Corrupti ſunt ⁊ abominabiles f. ſ. in ſtudijs ſuis. Ps. xiij.
Quarto hypocriſis Mat. xxiij. Attendite a fermento phariſeorum: hoc corrūpit intētionem. Soph. iij. Surgentes diluculo corruperunt cogitationes ſuas.
Quinto intentio praua. Exod. xxiij. Non immolabis ſuper fermēto ſanguinem vie tue. Hoc corrūpit actionē. Prouer. xv. Fōs turbatus pede ⁊ vena corrupta.

Expurgate vetus fermentum: vt ſitis noua conſperſio ſicut eſtis azymi.

¶ Hic monet vt abijciant fornicatorem ſub ſimilitudine fermenti. Ubi notantur tria quare debent fornicatorem abijcere. Primum eſt contagium culpe vitāde. Ideo dicit Expurgate vetus fermentum. Secundū eſt puritas noue vite. Ideo dicit. Ut ſitis noua cōſperſio. Tertium eſt cuſtodia baptiſmalis gratie. ideo addit ſicut eſtis azymi. Dicit ergo [Expurgate] q. d. quia modicum fermentum corrumpit [expurgate vetus fermentū]. i. purgate vos extra eijciendo illū veterem peccatorē qui vos corrūpit qui eſt mēbrū veteris hois vetuſtate pctī corruptum. Mat. v. Si oculus tuus ſcandalizat te erue eum ⁊ proijce abs te. Omnia aggrauāt hmōi peccatum: quia fedum ideo abominabilius ob hoc dicit. [expurgate] quia antiquū. ideo tenacius ob hoc dicit. [vetus] quia contagioſum ideo multiplicabilius ob hoc dicit [fermentum] ideo Exo. xij. Quicunqꝫ comederit fermentatū peribit. Expurgate tamē ita [vt ſitis noua conſperſio]. i. pura congregatio: innouati. ſ. virtutibus per penitentiam: vt noui

tas tollat vetuſtatem: conſperſio fermentum. Conſperſio enim eſt farina per aquam conglutinata: ſine fermento: ſicut leguntur tuliſſe filij iſrael. Exod.xij. [ſicut eſtis] facti in baptiſmo per gratiam [azymi] .i. ſine fermento corruptionis peccati. Dicitur enim azy-

Azyma ū dicit.

ma ab a quod eſt ſine ⁊ zyma grece quod eſt fermentū latine.q. vos tenemini eſſe noua conſperſio quia facti eſtis azymi in baptiſmo. Ergo culpa vitanda: puritas habenda: gratia cuſtodienda: debent nos monere ad expurgandum vetus fermentum.

Etenim paſcha noſtrum immolatus eſt chriſtus. Itaqȝ epulemur.

¶ Hic ſubdit cauſam qualiter predicta facere debeāt ſcȝ debita comeſtio agni paſchalis.i.euchariſtie. Ubi primo oſtendit ꝙ chriſtus pro eis immolatus eſt in quo proponit eſum. Secundo inuitat ad edendum.ibi. Itaqȝ epulemur. Tertio docet edendi modum. ibi. Nō in fermento veteri. Dicit ergo [Etenim] quaſi vtique puri eſſe debetis [etenim chriſtus immolatus eſt] pro nobis in paſſione. Eſa.liij. Sicut ouis ad occiſionem ductus eſt. chriſtus inquam qui eſt [paſcha noſtrum] id eſt agnus pachalis: quem edere debemus Johā.j. Ecce agnus dei. Apoc.v. Dignus eſt agnus qui occiſus eſt. Super omnia amandus chriſtus qui datus eſt viaticum noſtre peregrinationis. vnde dicitur [paſcha noſtrum] In precium noſtre redemptionis. Unde ſubditur [immolatus eſt] In premium noſtre ſalutis. Unde dicitur [chriſtus] id eſt vnctus. Unget enim nos oleo letitie in celis. Hoc nomen paſcha ſm glo. nomen grecum non eſt vt quidam putant ſed hebreum: eſt tamen ibi quedam conuenietia vtriuſqȝ lingue. quia ſm grecos paſcha dicit a paſchin quod eſt pati. vnde eſt idem quod paſſio. ſm hebreos a phaſe quod eſt tranſitus quia tunc primo celebrauerunt paſcha quando fugientes egyptios mare rubrum tranſierunt.

Paſcha nomē vnde dicitur

¶ Notandum eſt hic ꝙ homo libentius epulatur quādo cibus eſt ſanus / ſuus / paratus / ⁊ ſapidus. Talis eſt cibus altaris ſm ꝙ implicatur hic. Eſt enim.

Sanus: vnde dicitur paſcha.i.trāſitus: quia facit trāſire de bono in melius: de meliori in optimum. Pſ.

Pſ.xli. Tranſierunt in locum ⁊c.

Tuus. Unde dicitur: noſtrum non tm̄ diuitum: ſed omnium bonorum.

Paratus. Unde dicitur immolatus eſt: menſa fuit poſita die iouis in cena. Agnus occiſus die veneris. Miniſtratur die dñica.

Sapidus. Unde dicitur vnctus. [Itaqȝ epulemur] ſcȝ non timentes Thob.ij. Uade ⁊ adduc aliquos de tribu Juda timentes deum: vt epulentur nobiſcū ⁊c. Penitentes Luc.xv. Epulari autem ⁊ gaudere oportebat ⁊c. Credentes Deut.xxvj. Adorato domino deo et epulaberis in omnibus bonis tuis. [itaqȝ] quia ſcilicet eſt paſcha noſtrum [epulemur] nos ipſi incorporādo ſecundum illud Auguſtini. Nec tu me mutabis in te ſicut cibum carnis tue: ſed tu mutaberis in me Creſce et manducabis me. Luce.xv. Epulari et gaudere oportebat.

Non in fermento veteri neqȝ in fermento malicie et nequitie: ſed in azymis ſinceritatis et veritatis.

¶ Hic docet modum edendi legitimum qui cōſiſtit in duobus. In expulſione feditatis culpe propter quod dicit non in fermento. In adeptione puritatis gratie propter quod addit ſed in azymis. In prima dehortatur triplicem culpam. Primo originalē cum dicit Nō in fermento veteri. Secundo actualem in deum cum ſubdit Neqȝ in fermento malicie. Tertio actualem in proximum cum addit ⁊ nequitie. In ſecunda econtra hortatur triplicē puritatem. Gratie baptiſmalis: cōtra originale quod notatur in azymis Conſcientie pure: contra actuale in deum quod notatur in ſinceritate. Operationis iuſte contra actuale in proximum quod notatur in veritate. Ut ſit azyma contra vetus fermētum. Puritas contra maliciam. Ueritas contra nequiciam. Dicit ergo [Non in fermento.] quaſi. Epulemur in eō [non in fermento] .i. in corruptione [veteri] originalis.ſ.culpe. vnde ſolis circunciſis precipiebatᷓ edi agnus paſchalis. Exo.xij. Fermentum enim peccatum eſt. Oſee.vij. Quieuit ciuitas pauliſper a commixtione fermenti ⁊c. [neqȝ in fermento malicie] id eſt culpe actualis in deum [et nequitie] .i. culpe actualis in proximum [ſed in azymis] .i. in puritate [ſinceritatis] ad deū [et veritatis] ad proximū. Uel [ſinceritatis] quo ad declinationem mali [et veritatis] quo ad operationē boni. Uel [ſinceritatis] .i. noue vite quo ad conuerſationem [et veritatis] contra hypocriſim et ſimulationē. Uel [ſinceritatis] in affectu per ſtudiū amorem. [veritatis] in intellectu per veritatis cognitionem.

E In eſu agni legalia apō hebreos plurima ſolebāt obſeruari.

¶ Notandū ſuper illud Itaqȝ epulemur ꝙ in eſu agni legalis plurima ſolebant obſeruari apud hebreos De quo Exod.vndecimo. Decima die ⁊c. Et illa nos ſimiliter ſpiritualiter obſeruare debemus vt digne comedamus.

Primo enim neceſſariū eſt vt carnes agni aſſemus.ſ. per deuotionis interne flāmam.ij.Paral.xxxv. Aſſauerunt phaſe ſuper ignem ⁊c.

Secundo vt panes azymos edamus per conſcientiā puram. Tulit vitulum tenerrimum ⁊ coxit illū. Geñ. xix. Ingreſſuſqȝ domum eius fecit conuiuium: coxit azyma ⁊ comederunt.

Tertio vt lactucas agreſtes adhibeamus: per peccatorum amaritudinem ⁊ penitentiā. Hiere.vj. Luctum vnigeniti fac tibi planctū amarum.

Quarto vt renes accingamus per carnis continētiā. Luc.xij. Sint lumbi veſtri.

Quinto vt calciamenta habeamus in pedibus p ſanctorum imitationē ⁊ vitā. Cañ.vij. Quāpulcri pedes tui in calciamentis filia principis.

Sexto vt baculos in manibus teneamus per cuſtodiam ⁊ cautelam: contra canes infernales. Geñ. xxxij. In baculo meo tranſiui iordanem iſtū. Deut.iiij. Cuſtodi teipſum ⁊ aīam tuam ſollicite.

Septimo vt feſtinanter comedamus per bonorum operum ſtrenuitatē: ⁊ diligentiā Heb.iiij. Feſtinemus ingredi in illam requiē. Eccle.xxxix. In omnibus operibus eius eſto velox.

Octauo vt nihil ex eo incomeſtū relinquamus per fidem integrā. Cantic.v. Comedite amici ⁊ bibite: ⁊ inebriamini chariſſimi.

D Agnū paſchalē ſcȝ xp̄m volēti digne ſumere multa ſūt neceſſaria.

Nono vt poſtes noſtros ſanguine tingam⁹ per iugem paſſionis chriſti memoriam: ſic faciebat ſpecioſa. Cā.j. Faſciculus myrrhe dilectus meus mihi ⁊c.

¶ Notandum etiam quod multa ſunt neceſſaria volenti digne ſumere agnum paſchalem ſcilicet chriſtū. Debent enim tria antecedere epulationem: tria cōcomitari. tria ſequi.

Primū antecedentiū eſt humilitas penitentie. Deut. xvj. Epulaberis coram dño deo tuo: ⁊ poſt recordaberis quoniā ſeruus fueris in egypto: hoc ſignificatur in lactucis agreſtibus.

Secundum eſt ardor deuotionis intime. Eccle.xxx. Splendidum cor bonū in epulis. Epule eñ illius diligenter fiunt. Hoc notatur in aſſatura carnium.

Tertium eſt puritas conſcientie bone. Unde hic Itaqȝ epulemur non in fermento malicie ⁊ nequitie ſed in azymis ⁊c. Hoc notatᷓ in azymis panibus.

Primum concomitantium eſt humilitas fidei integre Deute.xxvj. Adorato domino deo tuo epulaberis. Hoc notatur in hoc quod nihil incomeſtū relinquebāt

Scdm eſt memoria paſſionis dñice. Num.x. Si qñ habetis epulas ⁊ dies feſtos ⁊c. ⁊ poſt: vt ſint vobis in recordationem dñi dei. Hoc notatur in tinctis ſanguine poſtibus.

Tertium eſt hilaritas ſpiritualis letitie. Pſ. Juſti epulentur ⁊ exultent in cōſpectu dei. Quod notatur in feſtinatione comeſtionis. Pſ.lxvij.

Primum ſubſequentium eſt gratiarum actio. Thob. vij. Epulati ſunt benedicentes deum. Hoc notatur in monimēto anime celebrationis vel in voratiōe pedū.

Secundum eſt bonorū operum robūr continuatio. Deu.xvj. Epulaberis in feſtiuitate tua: ⁊ poſt. benedi cet te tibi dominus in opere manuum tuarum. Hoc no tatur in portandis baculis.

Tertium eſt ad patriam promiſſam perambulatio.
Pſ.xlj. Pſ. Quoniam tranſibo in locum. Hoc notatur in calciatis pedibus.

Scripſi vobis in epiſtola: ne commiſceamini fornicarijs.

¶ Superius arguit eos de ſufferentia publici fornicatoris. Hic oſtendit ꝙ de hoc alias ſcripſit eis. Ubi primo oſtendit ꝙ alias eis ſcripſit. Secundo ꝙ nunc expreſſius ſcribit. ibi. Nunc autem ſcripſi. In prima primo oſtendit quod ſcripſit. Secūdo qualiter intellexit ibi. Non vtiqꝫ fornicarijs. Tertio ꝙ ita intelligi debuit. ibi. Alioquin debueratis. Dicit ergo [Scripſi] q. ita moneo vos expurgare vetus fermentum ⁊ ſine hoc debueratis hoc facere. Nam [ſcripſi vobis in epiſtola] alia que non habetur. Scripſi inꝗ̄ hoc [ne commiſceamini fornicarijs] cohabitatione et familiaritate: ſcꝫ cum eis luxuriando. ij. Cor. vj. Que ſocietas luci
Pſ.cv. ad tenebras? Pſ. Cōmixti ſunt inter gentes ⁊ didice
Pſ.xvij. runt opera eorum. ideo Pſ. Cū peruerſo puerteris.

Non vtiqꝫ fornicarijs huius mundi: aut auaris: aut rapacibus: aut idolis ſeruientibus. Alioquin debueratis de hoc mundo exiſſe.

¶ Hic oſtendit qualiter intellexit quod ſcripſerāt: qꝛ non intelligit de gētibus: ſed de chriſtianis. Et tangit quatuor differentias peccatorum: que de facili alios corrumpunt. Fornicarios qui de proprio. ſ. vxore faciunt commune. Auaros qui de comuni faciunt ꝓpriū. Rapaces qui de proprio vnius faciunt proprium alterius per violentiam ⁊ hi peccant in moribus. Idolis ſeruientes peccant contra fidem. Dicit ergo [Non vtiqꝫ fornicarijs huius mundi]. i. gentilibus qui fornicā
Pſ.lxxij. tur a deo. Pſ. Perdiſti omnes qui fornicantur abs te Mundum vocat hic eos qui non ſunt in eccleſia. Ioh. xvij. De mundo non eſtis: ſicut ego non ſum de mundo: acſi diceret non intellexi vt nō commiſceremini cū gentilibus: ſed cum fornicatoribus chriſtianis [aut auaris] in retinendo [aut rapacibus] in adꝗ̄rendo. [aut idolis ſeruientibus] idola colendo [Alioquin] ſi precepiſſem gentilibus non commiſceri [debueratis de hoc mundo exiſſe]. i. oporteret vos de mundo exire cū vbiqꝫ ſint tales. Uel [alioquin] ſi commiſceamini [debueratis de hoc mundo exiſſe]. i. melius eſſet vobis mori. Amb. Compendium eſt male agentibus: ſi citi⁹ moriantur: ꝙ̄ diutius in peccatis verſentur.

Nunc autē ſcripſi vobis non commiſceri fornicarijs.

¶ Hic oſtendit ꝙ nunc expreſſius ſcribit. Ubi primo oſtendit ſe ſcribere vt euitent fratrem publice peccantem. Secundo oſtendit ꝙ de fratribus hoc dicit qꝛ de infidelibus non habet dare legem. ibi. Quid enim eſt mihi. Tertio ſpecialiter monet abijcere illum fornicatorem. ibi. Auferte malum. In prima primo proponit ſe ſcripſiſſe. Secundo ſubiūgit tenorem ſcripture. ibi. Si is qui frater nominatur. Dicit ergo [nunc autem] quaſi Tunc ſcripſi ⁊ non bene intellexiſtis. [nūc autē ſcripſi vobis] determinate [non commiſceri] talibus [fornicarijs] Ideo Baruth. iij. Coinquinatus es cum mortuis deputatus es cum deſcendentibus in infernū

Si is qui frater nominatur inter vos et eſt fornicator: aut auarus: aut idolis ſeruiens: aut maledic⁹: aut ebrioſus: aut rapax cum huiuſmodi nec cibum ſumere.

Pctōꝝ diff ¶ Hic ſubiungit tenorē ſcripture. Ubi ponit ſex diffe
ferētie ſex rentias peccatorū: que ſic diſtinguuntur. Omne pec
qualiter catum vel eſt in contemptum dei vel in detrimentum
diſtiguūt. ſubiecti proprij: vel in nocumentum proximi. Si i cōtemptū dei. hoc ſit tripliciter. Aut enī homo querit in creatura ſumme delectabile: ſic eſt fornicator. aut ſūme vtile: ſic eſt auarus. aut ſumme honorabile: ſic eſt idolis ſeruiens. Hec enim propria ſūt dei: nec debent queri in creaturis. Si ſit in detrimētum ſubiecti ſic ē ebrioſus. Si aūt in nocumentū proximi. Hoc ꝯtingit dupliciter. Uel in verbo: ſic eſt maledicus. Uel in facto: ſic ē rapax. Dicit ḡ [ſi is] q. nunc ſcripſi vobis: hoc modo videlicet [ſi is qui frater nominatur inter vos] et non eſt vere: ſed eſt de illis de quibus. ij. Tim. iij. Habentes quidē ſpeciem pietatis virtutē aūt eius abnegantes [et eſt fornicator] notorius ⁊ per ſententiā condemnatus [aut auarus] in retinēdo [aut idolis ſeruiens] idola colendo [aut maledic⁹]. i. detractor [aut ebrioſus aut rapax cum huiuſmodi] iuſſi et iubeo [nec cibum ſumere]. ij. Theſ. vltimo. Denunciamus vobis fratres in nomine domini vt ſubtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinate. In hoc ꝙ dicit frater oſtendit ꝙ cum infidelibus non prohibuit cibū ſumere. In hoc autem ꝙ dicit nominatur: oſtendit non temere: ſed per iudiciū eccleſie auferendos malos ab eccleſie communione: etſi per iudicium auferri non poſſunt potius tolerandi ſunt.

Quid enim eſt mihi de his qui foris ſunt iudicare? Nonne de his qui intus ſunt vos iudicatis? Nam eos qui foris ſunt: deus iudicabit. Auferte malum ex vobis ipſis.

¶ Hic oſtendit ꝙ de infidelibus non habet dare legem. Et primo dicit ꝙ ad eum non pertinet iudiciū infidelium. Secundo hoc oſtendit exemplo eorum. ibi. Nonne de his qui intus. Tertio hoc oſtendit ratione: quia hoc pertinet ad ſolum deum. ibi. Nam eos qui foris ſunt. Dicit ergo [Quid enim] q. de fratribus ſcripſi nō de alijs [quid enī mihi de his qui foris ſunt]. i. de his qui ſunt extra eccleſiam ⁊ merito ⁊ numero. ſ. infidelibus. [iudicare?] q. d. ad me non pertinet: ſed poti⁹ eſt eis blandiendum vt conuertantur: ſic etiam voluit dominus. Luc. xij. O homo quis me conſtituit iudicem aut diuiſorem ſuper vos. Non enim erat de diſcipulis eius. [Nonne de his qui intus ſūt]. i. in eccleſia numero: etſi non merito non de alijs [vos] maiores [iudicatis?] q. d. ſic. et non de alijs [nam eos qui foris ſunt] id eſt extra eccleſiam. ſ. infideles [deus iudicabit] in iudicio condemnationis non diſceptationis: vnde non nobis iudicium eorum commiſit. Prouer. xx. Iudiciū a domino egredietur. [Auferte] q. quia ergo ſcripſi vobis non commiſceri talibus [auferte malum] hominē publicum. ſ. fornicatorem [ex vobis ipſis] quia ex eius ſocietate inquinamini. Deut. xix. Auferes malum de medio tui vt ceteri timorem habeant.

Hic queritur ſuper illud. Omnino auditur inter vos Glo. erant et ipſi participes dum paterētur reum tam ingentis peccati incorrectum ſecum conuenire. Cōtra. Ergo qcūqꝫ patiē pctōrē notoriū ſecum ꝯuenire in eccleſia peccat. Reſ. Qui patiē diſſimulādo cum poſſit corrigere peccat. Uel glo. loquitur in caſu in quo prelatus eccleſie talem vitari mādauerat. Itē in interitum carnis. Contra. Excommunicatio debet eſſe medicinalis non mortifera. Reſ. mortificat ad tēpus vt poſtea viuificet. Item ibidem. Glo. Omnis carnalis voluptas a diabolo eſt. Contra. Duplex eſt tentatio quedam a carne: quedam ab hoſte. Reſ. A carne eſt vt a cauſa proxima. a diabolo vt a cauſa remota quia eius ſuggeſtione in primis parentibus corrupta eſt natura. Item ſuper illud. Modicuꝫ fermenti. glo. Iudicis non eſt ſine accuſatione damnare. Contra. Ergo non licet iudici ex officio inquirere et corrigere. Reſ. In manifeſtis non requiritur accuſatio. ſed in occultis. Item ſuper illud paſcha noſtrum. Glo. Paſcha nomen eſt non grecum ſicut quidam eſtimant. Cōtra. Exod. xij. Phaſe nomen hebraicum eſt: paſcha grecuꝫ. Reſ. Utrūqꝫ ⁊ cum vtroqꝫ participat. Dicitur enim vel a paſchim quod eſt pati grece vel a phaſe quod eſt tranſire hebraice. Item ſuper illud ſcripſi vobis. glo.

Tentatio eſt duplex

Significat ſe primo ſcripſiſſe aliam epiſtolam. Cōtra. Ergo hec non eſt prima ad Corinthios. Rñſ. Prima eſt non quam miſit: ſed reſpectu earum quas in corpore epiſtolarum eccleſia ſibi retinuit. Item ſuper illud non vtiq; fornicarijs huius mundi. Gloſa. gentibus. Contra. Ergo modo licet cum gentibus vel iudeis habitare. Rñ. Non licet quia modo ſunt pauciores ⁊ magis obſtinati. vnde non eſt ſpes conuerſionis. Item cū huiuſmodi nec cibum ſumere: ergo quilibet publicus peccator debet vitari. Cōtra. Non omnes ſunt excōicati. Rñ. Apoſtolus loquitur de eo qui nominatus eſt per ſententiam eccleſie. Item eos qui foris ſunt deus iudicabit. Contra. Joh. iij. Qui non credit iam iudicatus eſt. Rñ. Judicatus eſt per preſcientiā: ſed nō per vltimam ſententiam.

Capitulum. vj.

Audet aliquis veſtrū habēs negocium aduerſus alterū iudicari apud iniquos: et non apud ſanctos.

¶ Superius reuocauit ab errore: circa emendationem delinquentiū faciendam per ſeipſos quia publicum fornicatorem ſuſtinebant. Hic reuocat ab errore circa emendationem factam per alios: quia. ſ. fratres ad iudicia infidelium ire cogebant. Et primo arguit eos: quia contendunt in iudicio: ⁊ maxime infidelium pro rerum repetitione. Secundo oſtendit ꝙ hoc non dicit qui liceat ſua in iudicio repetere. ibi. Omnia mihi licent In prima primo arguit quia ad iudices infideles ibant. Secundo quia iudices inſufficientes i eccleſia inſtituebāt. ibi. Secularia ergo iudicia. Tertio quia inuicem contendebant ⁊ fraudabant. ibi. Jā quidem omnino delictum eſt. In prima primo arguit q; iudices infideles non ſanctos requirunt. Secūdo oſtē dit ꝙ non debent facere: quia ſancti de toto mundo iudicabunt. ibi. An neſcitis quoniam ſancti. Tertio oſtē dit ꝙ etiā angelos iudicare habebūt. ibi. Neſcitis qm̄ āgelos. Dicit ḡ [Audet] q. Dixi ꝙ de his q̄ intus ſunt tm̄ iudicandū eſt: ⁊ tamē [audet] audacia. ſ. temeritatis. [aliquis veſtrum] fidelium Neminem nominat q: qui nominatim notatur potius irritatur q̄ȝ corrigatur [habens negocium] quod eſt materia iudicij. Negocium q. negans ocium [aduerſus alterum] fidelem [iudicari apud iniquos] .i. iudiciū petere ab iniquis. glo. infideles. Qui iniqui ſūt chriſtiani qui leges diuinas aut omnino ſpernunt: aut falſa expoſitione interp̄tantur. vt ait Amb. [non apud ſanctos] fideles. Glo. Qui deum timentes iuſticiam ſeruarēt: ⁊ legis veritati ſalua veritate iudicando ſeruirent Hoc erat infirmis occaſio redeundi ad idolatriā Et cauſa oppreſſionis fratrum. Et ideo conſtitutū fuit in lege vt alienigena nō eſſet princeps. Deut. vij. ⁊ Deut. j. Date ex vobis viros ſapientes ⁊c. Felix prelatus qui ſic ſubditorū reprimit preſumptioneȝ [Audet aliquis] ſic arguit contentionem. [habens aliquid aduerſus] ſic explicat temeritatem iudicari apud iniquos.

An neſcitis quoniam ſancti de hoc mundo iudicabūt? Et ſi in vobis iudicabitur mundus: indigni eſtis qui de minimis iudicetis?

¶ Hic oſtendit ꝙ ſancti de mundo iudicabunt: ⁊ ideo ab ipſis nō ab alijs petendum eſt iudiciuȝ. Ubi primo ponit qđ minus videtur. Secūdo concludit qđ magis videtur. ibi. Si in vobis iudicabitur. Et eſt ſua ratio talis. Si illud quod minus videtur ineſſe ineſt ⁊ illud quod magis: ſed ſancti iudicabunt totuȝ mundū: ergo poſſūt iudicare de negocijs quotidianis de quo magis videt ꝙ poſſint. Dicit ergo [an neſcitis] q. Et vtiq; ſācti debent de huiuſmodi iudicare. [An neſcitis quoniam ſancti de hoc mundo] inferiori: nō de ſuperiori. Johan. xviij. Regnum meū nō eſt de hoc mūdo. Glo. Autoritate ⁊ poteſtate. [iudicabunt] q̄tum ad maiores et perfectos. Mat. xix. Sedebitis ſuper ſedes. xij. iudicantes. xij. tribus iſrael. [et ſi in vobis] Glo. per aliquos ſanctos ex vobis [iudicabitur mundus: indigni eſtis qui de minimis] .ſ. negocijs quotidie emergentibus [iudicetis?] q. d. non Minima ſm̄ Auguſti. ſunt bona fortune: magna bona nature / maxima bona gratie et glorie.

Neſcitis quoniam angelos iudicabimus: quanto magis ſecularia.

¶ Hic oſtendit ꝙ etiam angelos iudicabunt. Ubi primo proponit quod minus videtur. Secundo concludit quod magis videtur. ibi. Quāto magis ſecularia. Et eſt ſua Si ratio talis. Illud quod minus videtur ineſſe ineſt: ⁊ illud quod magis: ſed ſancti digni ſūt iudicare āgelos: ergo multo magis ſecularia negocia. Dicit ergo [Neſcitis] quaſi Et vere poteſtis iudicare de iſtis minimis. Nam [neſcitis quoniam angelos] apoſtatas ſcȝ [iudicabimus] comparatione melioris facti [quanto magis ſecularia] poſſumus ſuple: iudicare .i. de rebus huius ſeculi? quaſi dicat multo magis: nam vt ait Aug. de vera religione Omne id de quo quis iudicat minus eſt eo qui iudicat ſupra. ij. Spiritualis homo omnia iudicat.

Secularia igitur iudicia: ſi habueritis: qui ſunt contemptibiles in eccleſia illos conſtituite ad iudicandum Ad verecundiam veſtram dico.

¶ Superius arguit quia ad iudices infideles ibant. Hic ſecundo arguit: quia iudices inſufficientes in eccleſia ꝯſtituebant. Ubi primo eos ironice arguit. Scđo ironice ſe loq̄ exprimit. ibi. Ad verecūdiā veſtrā. Tertio merito arguēdos oñdit. ibi. Sic nō eſt inter vos ſapiēs. In prima īplicant tria Judicis indigētia. ibi. Secularia ergo. Perſona idonea. ibi. Contēptibiles. Electio debita. ibi. Illos conſtituite. Dicit ergo [Secularia] quaſi Et quia iudicare debetis [igitur ſi ſecularia iudicia habueritis] Gloſa. hoc dicit quia nec habenda ſunt: non quia nullo modo liceat: ſed non expedit propter periuria teſtium et falſas aduocationes [Cōtemptibiles] ⁊c. Hoc dupliciter legitur. Uno modo ironice. Alio modo ſine ironia. Primo ſic [Contemptibiles] id eſt indiſcretos ⁊ viles [qui ſunt in eccleſia conſtituite ad iudicādum] .q. d. ita facitis ⁊ male: quia ex hoc compellūtur recurrere fratres ad iudicium infidelium [ad verecundiam veſtram dico] hoc vt inde erubeſcatis. Exo. xviij. Prouide de omni plebe viros potentes ⁊c. Secundo modo legitur ſine ironia ſic. [contemptibiles] .i. minus ſapientes in ſpiritualibus: ſed prudentes in temporalibus. [illos conſtituite ad iudicandum] talibus enim debet cōmitti iudicium rerum ſecularium.

Judiciū reꝝ ſecularū cōmittendū eſt his qui ſunt prudentes in t̄palibus: in ſpūalibus vero ſapientes ſpūalibus vacare debent.

¶ Sapientes autem in ſpiritualibus qui ſunt nobiliores debent vacare ſpiritualibus. Unde debent fugere ſecularia deſideria. Titum iij. Apparuit gratia dei ⁊ ſaluatoris noſtri omnibus hominibus erudiens nos vt abnegantes ſecularia deſideria. Item ſecularia iudicia: vt hic. Secularia ergo iudicia ⁊c. Item ſecularia negocia. ij. Tim. ij. Nemo militans deo implicat ſe ſecularibus negocijs. Deſideria ſunt in corde / iudicia in ore / negocia in opere. [Ad verecundiam veſtram dico] .i. in hoc reuerentiam impendendā viris ſpiritualibus ſignifico ne implicentur circa ſecularia. Eccle. xxxij. Ante verecundiam precibit gratia: ⁊ pro reuerē tia dabitur tibi bona gratia.

Sic non eſt inter vos ſapiens quiſquā qui poſſit iudicare inter fratrem ſuum.

¶ Hic eos merito arguendos oſtendit. Et primo quia inſipientes ſe oſtendebant. Secūdo quia apud infideles contendebant. ibi. Sed frater cum fratre. Dicit ergo [Sic non eſt] quaſi Et vere debetis erubeſcere: ſi tales iudices conſtituiſtis Nam [ſic non eſt ⁊c. Uel ſic quaſi ⁊ vere non debetis iudicari apud infideles. nam [ſic non eſt inter vos ſapiens quiſq̄ȝ] .i. non eſt aliquis de vobis fidelibus adeo ſapiens in temporalibus [qui

poſſit iudicare inter fratrem ſuum]et fratrem. Tales enim ſcʒ ſapientes in temporalibus conſtituendi ſunt iudices. Unde Grego. In terrenis cauſas examinent qui rerum exteriorum ſapientiam perceperunt: qui autem ſpiritualibus donis ditati ſunt terrenis non debent negocijs implicari. Auguſti. Chriſtum teſtem inuoco quoniam mallem per ſingulos dies aliquid manibus operari ꝙ tumultuoſiſſimas cauſarum perplexitates pati.

Sed frater cum fratre in iudicio cōtendit et hoc apud infideles.

¶ Hic arguit quia apud infideles contendebant. Ubi implicat quatuor aggrauantia contentionem: ſcʒ Statum quia frater. Nexum quia cum fratre. Scandalū quia in iudicio. Forum quia apud īfideles Aggrauat enim contentionē Status: vt ſi religioſus eſt qui cōtendat. ij. Tim. ij. Seruum dei non oportet litigare. Nexus vt ſi frater cum fratre contendat. Actuū. vij. Uiri fratres eſtis: vt quid nocetis: alterutrum Ideo dixit Abraham. Ne queſo ſit iurgium inter me et te: fratres enim ſumus. Scandalum vt ſi in publico contendat. Mat. v. Ei qui vult tecum in iudicio contēdere et tunicam tuam tollere dimitte ei. Forum vt ſi in curia infidelium contendat. j. Tim. vj. Ne nomen dñi et doctrina blaſph. Et hoc eſt quod dicit[ſed frater cū fratre in iudicio contendit]quod malum eſt. Aug. Nihil in hoc mundo ſimilius eſt actibus demonum ꝙ lites exercere. [Et hoc apud infideles]qḋ peius eſt qꝛ ſunt ſuſpecti iudices.

B Iudicium quo iudicabit mūdus eſt multiplex

Notandum ſuper illud Sancti de hoc mundo iudicabunt ꝙ multiplex eſt iudicium quo iudicabit mundus.
Primo iudicium principalis authoritatis: quo iudicabit tota trinitas. Ps. Cum accepero tempus ego iuſtitias iudicabo.
Secundo iudicium diffinitionis ſiue prolationis ſententie: quo iudicabit chriſtus homo. Johan. v. Pater omne iudiciū dedit filio.
Tertio iudicium aſſeſſorie dignitatis quo iudicabunt perfecti. Sap. iij. Iudicabunt ſancti nationes et dominabunt populis.
Quarto iudicium comparationis: quo iudicabunt etiam imperfecti et aliqui etiam minus mali. Matth. xij. Uiri niniuite ſurgēt in iudicio ⁊c. Regina auſtri ⁊c.
Quinto iudicium diſceptationis quo iudicabuntur ſoli fideles imperfecti. Mat. xxv. Et. j. Pet. iiij. Tēpꝰ eſt vt iudicium incipiat a domo dei. Si autem primū quis finis.
Sextum iudicium remunerationis quo iudicabuntur omnes boni ⁊ mali. Eccles. vlt. Cuncta que fiunt adducet dñs in iudicio pro omni errato ſiue bonum ſiue malum ſit ⁊c. Et. ij. Cor. v. Omnes nos manifeſtari oportet ante tribunal xpi.
Septimo iudicium diſpoſitionis quo iam iudicati ſūt increduli. Joh. iij. Qui non credit iā iudicatus eſt.

Iam quidem omnino delictum eſt in vobis ꝙ iudicia habetis inter vos.

¶ Superius arguit eos. Primo quia ad iudices infideles ibant. Secundo quia iudices inſufficientes ī eccleſia conſtituebant. Hic tertio arguit quia inuicē contendebant ⁊ fraudabant. Ubi primo arguit culpam. Secundo predicit penam. ibi. An neſcitis quia iniqui In prima arguit in eis culpam. Primā diſcordie. Secundo culpam impatientie. ibi. Quare non magis iniuriam. Tertio culpam iniuſtitie. ibi. Sed vos iniuriā facitis. In prima proponit culpe magnitudinem. Secundo magnitudinis originem quia iudicia habetis. Dicit ergo[Iam quidem]Et quaſi: quia in iudicio contentioſe apud infideles veſtra repetitis[Iam quidem omnino].i. perfecte[delictum eſt in vobis] homo enī concipit delictum in cogitatione / parit in conſenſu / perficit in opere. ſm illud Jac. j. Cōcupiſcentia cū conceperit parit peccatū ⁊c. Delictum inqꝫ[ꝙ].i. ex eo ꝙ[iudicia habetis inter vos]Augu. Ex hoc apparet ꝙ iudicia habere contra aliquem peccatum eſt. Eſaie. lviij.

Ecce ad lites et contentiones ieiunatis ⁊ omnes debitores veſtros repetitis.

Quare non magis iniuriā accipitis? Quare non magis fraudē patimini.

¶ Hic arguit culpam impatientie. Et primo circa violentiam apertaʒ. Secundo circa machinationē occultam. ibi. Quare non magis fraudem. Dicit ergo [quare non]q. ita iudicia contētioſa habetis[quare nō magis iniuriam].i. apertam violentiam [accipitis?]ꝙ alios ad iudicia trahatis. Ideo dñs ait Matth. v. Si quis voluerit in iudicio tecum contendere: ⁊ tunicā tuam tollere dimitte ei ⁊ palliū[quare non magis fraudē].i. violentiā vel machinationē occultā [patimini] ꝙ ſcʒ fideles trahatis ad iudicia infidelium. Hoc enī ſm glo. Apoſtolus terribiliter prohibet. Sed coram fidelibus iudicari permittit infirmis.

Sed vos iniuriam facitis et fraudatis et hoc fratribus.

¶ Hic arguit culpaʒ iniuſtitie. Ubi primo oſtendit iniuſtitie multitudinem. Secundo magnitudinem. ibi. Et hoc fratribus. Dicit ergo[ſed vos]quaſi hoc facere debetis[Sed vos potius iniuriam facitis].i. apertam violentiam dū in iudicio contenditis[et fraudatis]occulte corrūpendo iudices donis[⁊ hoc fratribus] facitis ſcienter quod peius eſt: ipſos enim potius iuuarē deberetis. Infelices homines qui ⁊ contentioſi in iudicijs: et iracundi in iniurijs: ⁊ īpatientes in fraudibꝰ illatis: ⁊ iniurioſi in aperto: ⁊ fraudulenti in occulto: ⁊ inmiſericordes in proximo. Ergo rane ſunt voce querulosa. Canes iracūdia. Bufones īpatientia. Lupi violentia. Uulpes fraudulentia. — C Homi[n]es qui dicunt infelices.

An neſcitis quia iniqui regnum dei non poſſidebunt?

Oſtenſa culpa. Hic cōminatur penā. Ubi primo predicit iniquos omnes puniendos generaliter. Secūdo exprimit varias differentias iniquorūʒ ſpecialiter. ibi Nolite errare. Tertio oſtendit ꝙ tales fuerunt. Sed mundati ſunt miſericorditer. ibi. Et hoc quidem aliquando fuiſtis. Dicit ergo[An neſcitis] quaſi non deberetis ita facere[An neſcitis quia iniqui] quicunqꝫ [regnum dei non poſſidebunt]Juſtorum enim eſt regnum celorum non iniquorum. Apoc. xxj. Non intrabit aliquid coinquinatum in eam ⁊ faciens abominationem ⁊ mendacium.

Nolite errare neqꝫ fornicarij: neque idolis ſeruientes: neqꝫ adulteri: neqꝫ molles: neqꝫ maſculorum concubitores: neqꝫ fures: neqꝫ auari: neqꝫ ebrioſi: neqꝫ maledici: neque rapaces regnum dei poſſidebunt.

¶ Hic exprimit varias differētias peccatorū. ſ. xj. qui ſic diſtinguūtur. Omne peccatum vel eſt contra fideʒ. ſic ſunt idolis ſeruientes. Uel contra mores: ⁊ hoc vel in verbo. ſic maledici: vel in facto. Et hoc aut eſt ſpūale. aut carnale. Si ſpiritualē aut perpetratur male retinendo: ſic ſunt auari: aut male adquirēdo. Et hoc vel latenter: ſic ſunt fures / aut patenter / ſic ſunt rapaces Si carnale / aut pertinet ad gulam / ſic ſunt ebrioſi / aut ad luxuriam. Et tunc aut eſt cum muliere aut nō. Si ſic aut cū ſoluta: ſic ſunt fornicarij. Aut ligata: ſic ſunt adulteri. Aut non eſt cum muliere et tunc eſt hominis. Uel in ſe ipſum: ſic ſunt molles aut in alium ſic ſunt maſculorum concubitores. Dicit ergo[nolite] q. neſcitis quia iniqui ⁊c. [Nolite errare].i. nimia de miſericordia dei preſumere. Gal. vj. Nolite errare deus non irridetur. Dico enim vobis: quia[neqꝫ fornicarij] id eſt opus luxurie cum ſoluta exercentes[neqꝫ idolis ſeruientes]quod aliquando contingit ex fornicatione Num. xxv. Fornicatus eſt populus cum filiabus moab qui vocauerunt eos ad ſacrificia ſua[neqꝫ adulteri]cum ligata opus luxurie exercentes[neqꝫ molles] in ſe ipſos opus luxurie operantes[neqꝫ maſculorum

concubitores]contra naturam in conſimilem ſexū peccantes[neq; fures]aliena inuito domino per fraudes adquirentes[neq; auari]ſua nimis tenaciter ꝛ cupide retinentes[neq; ebrioſi]peccato gule vacantes[neq; maledici]aliorum famam denigrantes et eis detrahētes[neq; rapaces]per apertam violentiam aliena rapientes. Nulli inquam iſtorum [regnum dei poſſidebunt] Singula enim horum ſufficerent ad regnum tollendum. Simile habetur Gal.v. Manifeſta ſunt opera carnis ꝛc. Infra.xv. Caro ꝛ ſanguis regnum dei nō poſſidebunt. Et ponit hic apoſtolus decalogum viciorum quo peccator vel in deū per idolatriā vel in ſeipſum per fornicationem /mollicię /ſodomiam: ebrietatem. Uel in proximū per alia quinq; ꝛc.

Et hec aliquando quidem fuiſtis:ſed abluti eſtis: ſed ſanctificati eſtis ſed iuſtificati eſtis in nomine domini noſtri ieſu chriſti: in ſpiritu dei noſtri.

¶ Hic oſtendit ꝙ tales fuerunt:ſed mundati ſunt.vbi primo tangit ſtatuꝫ culpe preteriti. Secundo collationem preſentis gratie.ibi. Sed abluti eſtis. Tertio cauſam gratie collate.ibi. In nomine domini. Dicit ergo[Et hec]quaſi. Iſti regnum dei non poſſidebunt. [Et hec quidem].i.tales[aliquando fuiſtis] ſcꝫ ante conuerſionem. Infra.xij. Scitis quoniam cum gentes eſſetis ad ſimulacra muta ꝛc. [ſed abluti eſtis] in baptiſmo quantum ad emundationem viciorū. zach.xiij.Erit fons patens domui Dauid in ablutione peccatoris: ꝛ menſtruate Nec tantum abluti[ſed ſanctificati eſtis].i. ſpiritu ad bene operandum confirmati. Pſ. Cōfirma hoc deus qđ operatus es.[ſed iuſtificati eſtis] .i.in bono opere exercitati.Ro.viij.Quos et vocauit illos ꝛ iuſtificauit ꝛ hoc totum [in nomine] .i. in inuocatione[dñi noſtri ieſu xpi] Sic enim fiebat baptiſmus in primitiua eccleſia. Act.ij.ꝛ.iij. [et in ſpiritu dei noſtri].i.in operatione ſpiritusſancti. Nomē enim chriſti inuocabatur exterius: ꝛ ſpūſſanctus operabatur interius. Ioh.iij. Niſi quis renatus fuerit ex aqua et ſpiritu ſancto.

Peccō inſunt tria. ¶ Et notandū ꝙ tria dixit contra tria que ſunt in peccō

Eſt enim in peccato.

Macula qua anima deformatur: contra quam dicit: ſed abluti eſtis.

Offenſa qua a deo ſeparatur contra quam dicit. Sanctificati eſtis.

Reatus quo ẜ: gehenne obligatur contra quem dicit. Sed iuſtificati eſtis. Hec enim tria facit in anima gratia. Abluit a macula:recōciliat ab offenſa: abſoluit a pena eterna.

Hic queritur ſuper illud An neſcitis quoniam ſancti iudicabunt. Contra. Ioh.v. Pater omne iudicium dedit filio. Rñſ. Illud intelligitur de iudicio diffinitionis.i. prolationis ſententie de omnibus iudicandis. Illud de iudicio aſſeſſorie dignitatis. Item Glo. Ibidem iudicabūt ſancti authoritate ꝛ poteſtate. Cōtra. Apud ſolum deum reſidet authoritas iudicandi. Rñſ. Iudicabunt authoritate aſſeſſoria non principali. Item ſuper illud Angelos iudicabimus. Glo. Apoſtatas, Contra. Iam iudicati ſunt ſm illud Iohā.xij. Princeps huius mundi iam iudicatus eſt. Rñſ. De primo peccato in deuꝫ commiſſo iam iudicati ſunt:de quotidianis que in noſtro exercitio cōmittunt iudicandi ſunt a ſanctis. Item ſuper illud Iudicia ſecularia ſi habueritis. Glo.que nec habenda ſunt . Contra ergo male facit eccleſia habendo iudicia. Rñ. hoc dicit quia non expedit habere:non quia non liceat. Itē Ad verecundiam veſtram dico. Contra.ſupra.iiij. Non vt confundā vos hec ſcripſi. Rñ. intendebat in eis inducere confuſionem que ex penitentia oritur.non que ex ſuperbia. Item ſuper illud Contemptibiles qui ſūt in eccleſia. Glo. Illos qui ſunt minoris meriti. Contra. ergo non debent Epiſcopi de cauſis audiendis ſe intromittere. Rñ. Uerum eſt niſi ſpiritualia agendi iis ſtent ꝛ niſi ex quadam neceſſitate. Item Glo.ibidem. Qui ſpūalibus donis dotati ſunt nō debent terrenis negocijs implicari. Contra. ergo religioſis non debēt temporalium adminiſtrationes:aut cauſe committi. Rñ. pro neceſſitate eccleſie debent:alias non oportet. Item ſuper illud Iam quidem omnino delictum.glo. Ex hoc apparet ꝙ peccatum eſt iudicia habere. Contra.ergo nulli licet in iudicio ſua repetere. Rñſ. Glo. Loquitur de iudicijs litigioſis non de modeſtis iuſtis: ſcꝫ ius ſuum proſequendo. Item ſuper illud quare nō magis fraudem patimini. Glo. perfectis licet repetere ſua ſimpliciter ſine cauſa ꝛ lite ꝛ ſine iudicio. Cōtra Ergo religioſis non licet ſua in iudicio repetere. Rñ. Non licet vt ſua ſed vt communia. Item ibidem Glo. Infirmis vero licet repetere ſua mouendo cauſam: ſꝫ non contentioſe nec fraudulenter nec apud iudices infideles. Contra. Ergo fideles qui ſunt in terris infidelium non poſſunt apud eos res ſuas repetere. Reſpōſio. Gloſa intelligit vbi per fideles poſſunt habere ius ſuum.

Omnia mihi licent ſed non omnia expediunt. Omnia mihi licēt ſed ego ſub nullius redigar poteſtate Eſca ventri ꝛ venter eſcis Deus autem ꝛ hunc ꝛ has deſtruet.

¶ Superius arguit eos: quia in iudicio contendebant apud infideles pro rerum ſuarum repetitione. Hic oſtendit ꝙ hoc non dixit quia non liceat:ſed quia nō expedit ſua in iudicio repetere. vbi Primo oſtendit ꝙ pro corpore ſuſtentando in ſeruitio dei non in luxuria licet ſua repetere. Secundo oſtendit ꝙ corpus non debet fornicationi:ſed deo ſeruire.ibi. Neſcitis quoniam corpora veſtra. Tertio monet fornicationem ſiue luxuriā fugere.ibi. Fugite fornicationem. In prima Primo oſtendit ꝙ licet;non expedit ſua in iudicio repetere. Secundo oſtendit quare licet.ſ.pro corporis ſuſtentatione. ibi. Eſca ventri ꝛ venter eſcis. Tertio oſtendit ad qđ ſit ſuſtentandum corpus:quia vt ſeruiat deo non luxurie.ibi. Corpus autem non fornicationem. In prima. Primo proponit ꝙ licet ſed non expedit. Secundo oſtendit quare non expedit.ibi. Omnia mihi licent. Similiter in ſecunda parte Primo dicit ꝙ eſca neceſſaria eſt ventri. Secundo oſtendit ꝙ non tamē propter hoc oportꝫ ſua repeti.ibi. De⁹ aūt ꝛ hūc ꝛ has deſtruet. Dicit ergo[Oīa mihi licent ꝛc.]ſm glo. Hoc legitur quadrupliciter. Primo modo de rebus ſuis in iudicio repetendis ſic[Omnia]ꝛc.q. Non eſt contendendū in iudicio pro rerum repetitione:tamē[omnia]mea.ſ. [mihi licent]repeti.i.omnia mea mihi licitum eſt repetere in iudicio[ſed]tamen[non omnia expediunt].i.non expedit vt omnia mea repetam in iudicio:vnde qꝛ non expedit:non repetam:licet licitum ſit[omnia mihi licent].i.omnium bonorum meorum repetitio mihi licꝫ Et bis dicit:quia hoc eſt licitum ꝛ in lege naturali et in lege ſcripta.[Sed ego ſub nullius].ſ.hominis iudicis:vel ſub nullius rei temporalis[redigar poteſtate] quod tamen fieret ſi mea in iudicio repeterem: redigerer enim ſub poteſtate iudicis:vnde repetaꝫ[Eſca]q. Et vere omnia mea licet mihi repetere:ꝛ hoc propter vite neceſſitatem :quia[eſca]debetur[ventri]ad eius ſuſtentationem[et venter eſcis]ad corporis neceſſitatem: ſed tamen non repetaꝫ: quia[deus autem ꝛ hūc] ventrem[ꝛ has]eſcas[deſtruet]ſecundum ſtatū ſm quem modo ſunt:quando ſcꝫ mortale hoc induerit immortalitatem. Secundo modo legitur de cibis diſcernendis:ſic q. Non tm̄ in iudicijs ꝛ predictis offendistis: ſed etiam in cibis diſcernendo. [Nam omnia mihi licent].i.omnium comeſtio mihi licet.ad Roṁ.xiiij. Omnia munda mundis. [Sed] tamē[non omnia expediunt].i.non expedit omnium comeſtio:propter cōſcientiam infirmorum [omnia mihi licent].i.omnium ciboꝝ comeſtio[Sꝫ ego ſub nulli⁹]eſce.ſ. [redigar poteſtate]comedendo cū alterius ſcandalo[Eſca]q. Et vere omnia mihi licent:quia[eſca]debetur[ventri]et venter debetur[eſcas autem]ſed tamen non edam cū alterius ſcandalo:quia[deus et hunc]ventrē[ꝛ has].

eſcas [deſtruet] ſicut prius. Tertio modo legitur de ſumptibus accipiẽdis. ſic [Omnia] quaſi vos me contemnitis: quia ſumptus non accipio cum tamen poſſez accipere: quia [omnia mihi licent] que licent cõapoſtolis meis: vnde licet mihi licut eis ſũptus ſumere] [ſed] tamen [non omnia expediunt] Non enim expedit ſumptus ab eis accipere propter eorum auariciã [omnia mihi licent] que ⁊ alijs apoſtolis [ſed ſub nullius hominis redigar poteſtate [accipiendo ſcʒ munera ⁊ per hoc arguendi libertatem amittẽdo. Amb. Non poteſt inſtanter argui a quo accipitur eſca: quaſi Et vere licet mihi accipere ſumptus propter corporis ſuſtentationem: quia [eſca] debetur [ventri ⁊ venter] debetur [eſcis] Sed non propter hoc tamen accipiã: quia ⁊c. Quarto modo legitur de ſupradictis peccatis vitandis ſic. q. Ita [omnia] predicta mala vitanda ſunt: q2 [omnia mihi licent] .i. ſuppoſito ꝙ omĩa predicta mihi liceant vt videtur: eo ꝙ in lege non puniuntur quedam illorum: [ſed tamen non omnia expediũt] quia ꝑ ſe mala ⁊ vitanda ſunt [omnia mihi licent] .i. ⁊ ſi liceret oĩa predicta cum non puniantur pena temporali. [Sed] tamen [ego ſub nullius] rei: ſcʒ concupite [redigar poteſtate] et vere ſub nullius poteſtate volo redigi: q2 nec etiã ꝓ eſca: etſi debeatur [eſca vẽtri ⁊ vẽter eſcis] id eſt etſi debeat eſca ventri et vẽter eſcis [aũt] ſed [deus ⁊ hunc ⁊ has deſtruet.]

E In iudicio nõ licz cõtendere ꝓpter multa.

¶ Notandum ꝙ non expedit in iudicio contendere ꝓpter multa.

Primo propter conſeruandum honorem noſtruʒ. Prouerbio. xx. Honor eſt homini qui ſeparat ſe a contentionibus ⁊c.

Secundo propter maioris boni impedimentũ. Mat. v. Si quis vult tecum in iudicio contendere.

Tertio ꝓpter periculũ iurgiorum. Eccle. viij. Nõ cõtendas cũ viro locuplete: ne forte conſtituat litẽ tibi. Geñ. xiij. Ne queſo ſit iurgiũ inter me ⁊

Quarto propter fallaciam aduocatorum: de quibus. Pſ. Tota die iniuſtitiam cogi. Eſaie. xxiiij. Tranſgreſſi ſunt leges: mutauerunt ius diſſipauerunt fedus ſem.

Quinto propter auariciã iudicũ. Eſa. j. Pricipes tui infideles ſocij furum omnes diligunt munera ſe. re. pupillo non iudicãt ⁊ cauſa vidue.

Sexto propter multiplicationem peccatorum. Unde ſupra e. Iam quidem omnino delictum eſt in vobis. Ideo Iob. vj. Reſpondete obſecro abſqȝ contentione et loquentes id qđ iuſtuʒ eſt iudicate ⁊ non inuenietis in linguis meis iniquitatẽ. ideo Luc. vj. Qui aufert q̃ tua ſunt ne re.

Septimo propter nimiam ſollicitudinem ⁊ anguſtiam animarum. Oſee. x. Ferietis fedus cum mendacio: ⁊ germinabit quaſi amaritudo iudicium. Eſaie quinquageſimooctauo. Ecce ad contentiones et lites ieiunatis In ieiunio ſollicitudo notatur. Mat. vj. Nolite ſollicitã eſſe ⁊c.

Corpus autem non fornicationi ſed domino: et dominus corpori. Deus vero et dominum ſuſcitauit: et nos ſuſcitabit per virtutem ſuam.

¶ Hic oſtendit ꝙ corpus non debet ſeruire fornicationi ſed deo. vbi Primo ponit debitum ſeruitium. Secũdo promittit futurum premium. ibi. Et dominus corpori. vbi Primo promittit premium corporum. Scđo ſubdit premiandi modum. ibi. Deus vero ⁊ dominum Dicit ergo [Corpus autem] q. Ita eſca debetur ventri ⁊c. [corpus autem non fornicationi] debetur ſuꝑ. Hic enim eſſet vas contumelie: imo potius debet poſſideri in ſanctificatione ⁊ honore. j. Theſ. iiij. Ut ſciat vnuſquiſqȝ vas ſuum: ſed potius debetur domino ad ſeruiendum. Roñ. xij. Exhibete corpora veſtra hoſtiam viuentem ſanctam ⁊c. [et dñs] debetur [corpori] ad illud glorificandum. Phil. iij. Saluatorem expectamus dominum ieſum chriſtum ⁊c. [Deus vero] q. Et vtiqȝ ſoluet debitum [deus enim] pater vel tota trinitas [et dominum] .ſ. ieſum chriſtum qui eſt rex regum ⁊ dominus dominantium Apoc. j. [ſuſcitauit] a mortuis [et nos ſuſcitabit] in futuro. Roñ. viij. Qui ſuſcitauit ieſum chriſtum a mortuis ſuſcitabit ⁊ mortalia corpora noſtra. ⁊ hoc per [virtutem ſuaʒ] nõ per naturam noſtrã: quia dñs virtutum ipſe eſt rex glorie Pſ. Ecce ergo quadruplex cauſa noſtre reſurrectiõis Efficiens diuina virtus. Formalis exemplaris reſurgẽs chriſtus. Materialis corpora noſtra. Finalis glorificatio futura. Pſ. xxiij. Reſurrectionis noſtre cauſa eſt q̃druplex.

Neſcitis enim quoniam corpora veſtra membra ſunt chriſti. Tollẽs ergo membra chriſti faciam membra meretricis Abſit.

¶ Superius oſtendit ꝙ pro corpore ſuſtentando i ſeruitio dei: non in luxuria licet ſua repetere. Hic oſtẽdit ꝙ corpus non debet luxurie ſed deo ſeruire. Et primo quia corpora noſtra membra ſunt xp̃i. Secundo quia non debent membra meretricis fieri. ibi. Tollens ergo membra xp̃i. Tertio oſtendit ꝙ membra meretricis fierent ſi iungerent meretrici. ibi. An neſcitis quoniam qui adheret. Dicit ergo [Neſcitis] q. Et patet ꝙ corpus non debetur fornicatiõi: ſed domino [Neſcitis enim quoniam corpora veſtra] non tantum anime membra ſunt chriſti tanq̃ capitis ſm Aug. quia chriſtus naturam noſtram totam aſſumpſit: ſm eam totã caput noſtrum eſt: qui ex corpore ⁊ anima conſtamus. Eſt ergo ſua ratio talis. Membra debent ſeruire capiti ſuo: ſʒ corpora noſtra membra ſunt chriſti: ergo ⁊c. ad Eph. vj. Membra ſumus corporis eius. [Tollens ergo] a ſeruitio dei [membra chriſti faciam membra meretricis] vt. ſ. eius ſeruiaʒ volũtati: ſicut membra eius [abſit] hoc enim eſſet ſacrilegium: ſicut dehoneſtare mẽbra reliquiarum ſanctorum. ij. Cor. vj. Que conuentio chriſti ad belial. Eſt ergo ſua ratio talis. Nõ eſt faciendũ de membro chriſti mẽbrũ meretricis: ſed hoc facit qui ſeruit luxurie ⁊ non deo: ergo non eſt ſeruiendum luxurie ſed deo.

An neſcitis quoniam qui adheret meretrici: vnum corpus efficitur.

¶ Hic oſtendit ꝙ membra meretricis fierent ſi iungerentur ei. vbi Primo proponit ꝙ qui iungitur meretrici: vnum efficitur cum meretrice. Secundo probat hoc teſtimonio ſcripture. ibi. Erunt enim inquit duo. Tertio oſtendit ꝙ melius eſt deo adherere. ibi. Qui autem adheret deo. Dicit ergo [An neſcitis] q. Et vere non debet hoc fieri [An neſcitis quoniam qui adheret meretrici] corde ⁊ carne cum ea carnaliter cõmiſcendo. [vnum corpus efficitur] vnum. ſ. ſicut in natura: ita in macula. Ambro. Fornicatio ambos vnũ facit. vt quomodo in natura ſic in macula vnum ſint: ⁊ nõ ait vnus ſpiritus: quia ibi totus homo caro efficitur ſecundum Auguſt.

G Meretricis cõditiones.

¶ Nota ꝙ meretrix eſt.

Mendax litigando. Exemplum de duabus meretricibus q̃ venerunt ad Salomonẽ. iij. Reg. iij. c.

Fallax in blandiendo. Prouer. v. Fauus diſtillans labia meretricis: ⁊ ni.

Uorax in cõſumendo; vnde filius prodigus cõſumpſit ſubſtantiã cum meretricibus. Luc. xv.

Tenax illaqueando. Prou. xxiij. Fouea ꝓfunda meretrix ⁊ puteus anguſtus aliena ⁊c.

Faſtidioſa frequentãdo Eze. xvj. Facta es quaſi meretrix faſtidio augens preciũ.

Curioſa ſe ornando. Prouerb. vij. Occurrit ei mulier ornatu meretricio.

Cauteloſa in negocijs. Exemplum de Raab ⁊ exploratoribus Ioſu. ij.

Damnoſa in extremis. Apoc. xvij. Ueni oſtendaʒ tibi damnationem meretricis Tollens ergo membra chriſti faciã membra meretricis. Abſit.

Erunt enim inquit duo in carne vna. Qui autem adheret deo: vnus ſpiritus eſt.

¶ Erunt enim inquit ſcriptura] Geñ. ij. loquens de le

gitime coniunctis. [Duo carne vna] .i. in vno carnali opere: ſi ergo legitime coniuncti efficiuntur vna caro: et hoc in actu carnali: multo magis illegitime coniuncti [Qui autẽ] quaſi Adheret meretrici ꝛc. Sed [qui adheret deo] ſemper eius voluntatem faciendo [vnus ſpiritus eſt] participatione beatitudinis in futuro. Hanc vnitatem petijt Jeſus diſcipulis. Joh. xvij. Ut ſint conſummati in vnum ꝛc. Uel [vnus ſpiritus] copula dilectionis in preſenti. Aug. Humilitas nos deo ſubijcit Puritas iungit. Charitas vnit. ideo Pſ. Mihi
Pſ. lxxij. autẽ adherere deo bonũ eſt. Et dicit vnus ſpiritus ſimpliciter quia in vnum ſpirans per concordiam gratie: non vnus ſimpliciter per identitatem ſubſtantie.

Fugite fornicationem Omne enim peccatum quodcũqʒ fecerit homo: extra corpus eſt. Qui autem fornicatur: in corpus ſuum peccat.

¶ Hic tertio monet luxuriam fugere: ꝛ hoc triplici ratione. Prima ſumitur ab effectu fornicationis. Secũda ex dignitate corporis. ibi. An neſcitis qm̃ membra Tertio ex debito diuine ſeruitutis. ibi. Et non eſtis veſtri. Ubi primo allegat diuine ſeruitutis debitum. Secundo probat per emptionis preciuʒ. ibi. Empti. Tertio monet ẽptori ipendere debitũ obſequiũ. ibi. Glorificate Prima ratio talis eſt Quãto maior macula pctĩ tanto magis fugienda: ſed maior eſt macula luxurie ꝙ aliorum: quo ad hoc ꝙ maculat corpus ꝛ animam: ergo maxime eſt fugienda. Primo ergo dehortatur illud peccatum. Secundo deteſtatur per effectum. ibi. Omne enim peccatum. Ubi primo innuit effectum aliorũ. Secundo iſtius exceſſum. ibi. Qui autem fornicatur.
Fornicationis nomine quid intelligit. Dicit ergo [Fugite fornicationem] Nomine fornicationis intelligitur oĩs illicitus vſus femine. Quantũ ad alia peccata dicitur. Jac. iiij. Reſiſtite diabolo et fugiet a vobis. Quãtum ad illud dicitur [fugite]. q. d. cum alijs vitijs poteſt expectari conflict⁹: ſed hanc fugite ne approximetis: quia aliter melius non poteſtis vincere. vñ verſus Cede: venus cedit: iuſta magis prona ledit. Qua ſpecie martis cedit victoria parthis. Cyprus ea marte vel ea deluditur arte. Parthi vincũt fugiendo et tela mittẽdo. Uenus dicitur Cypris a cypro inſula: vbi colebatur. [Omne peccatum] q. Et debetis hoc peccatuʒ ſpecialiter fugere: quia [omne peccatum] cordis / oris / operis. In deum / in ſeipſum / in proximum [quodcunqʒ fecerit homo] excepta fornicatione [extra corpus eſt] tripliciter. Primo modo [extra corpus] .i. ſine corporis contaminatiõe: poteſt enim ꝛ peccatum gule ſine cõtaminatione committi: hoc autem nunqʒ. [Qui aũt fornicatur: in corpus ſuum peccat] illud. ſ. maculando ꝛ cõtaminando. Scdo modo ſic [extra corpus eſt] .i. extra ſeruitutem corporis. In alijs autem vitijs corpus non dominatur anime [qui autem fornicatur. in corpus ſuũ peccat] in eius. ſ. ſeruitutem ſe redigendo: quia vt ait Aug. in glo. Totus homo caro efficitur vt nihil aliud illo momẽto valeat cogitare quia ratio abſorbetur. Tertio modo ſic [extra corp⁹ eſt] .i. extra coniugis offenſaʒ que corpus viri dicitur Ephe. v. Uiri debent diligere vxores ſuas: vt corpora ſua [qui autem fornicatur in corpus ſuum peccat] id eſt vxorem ſuam fidem. ſ. et non ſeruando. Infelix adulter. Qui ꝛ maculat carnem. Et abſorbet rationem. Et violat fidẽ. De quodã ſancto moriente dicit ꝙ mulier tangebat eum: ꝛ dixit. Adhuc igniculus in me viuit: paleam tolle. Fugite ergo fornicationem.

An neſcitis quoniam membra veſtra templum ſunt ſpiritusſancti: qui in vobis eſt quem habetis a deo?

¶ Ecce ſecunda ratio que ſumitur ex dignitate corporis: que talis eſt. Omne templum ſpiritusſancti cuſtodiendum eſt impollutum. Sed membra veſtra ſunt tẽplum ſpũſſancti: ergo cuſtodienda ſunt ipolluta. Oſtẽdit ergo de ſpũſancto. Quomodo: ꝛ in quib⁹: ꝛ a quo habet eſſe. Quomodo. Quia vt deus in templo. In quib⁹. Quia in vobis. A quo. Quia a deo. Et hec eſt quod dicit. [an neſcitis] quaſi Uere fugienda eſt fornicatio. [An neſcitis quoniam membra veſtra templum eſt ſpiritusſancti] id eſt delicata operi ſpiritusſã cti in baptiſmo. [Qui] ſpiritusſanctus [in vobis eſt] quia deus templi eſt. Ex hoc patet ꝙ ſpiritusſanctus eſt deus. Non enim habet templum: niſi deus. [quem habetis a deo] patre ꝛ filio Johannis decimoſexto. Quem ego mittam vobis a patre dicitur de ſpiritusſancto.

Et non eſtis veſtri. Empti enim eſtis precio magno: glorificate et portate deum in corpore veſtro.

Ecce tertia ratio que ſumitur ex debito diuine ſeruitutis que talis eſt. Quilibet alterius poteſtati iure deditus debet eum glorificare. Sed vos eſtis poteſtati dei: iure redemptionis dediti: non veſtre. Ergo debetis ipſum glorificare: ergo ꝛ fornicationem fugere. Primo ergo allegat diuine ſeruitutis debitum. Secũdo probat illud per redemptionis preciuʒ. ibi. Empti enim eſtis. Tertio ex hoc concludit emptori obſequium impendendum. ibi. Glorificate ꝛ portate. Dicit ergo. [Et non eſtis] quaſi Et iterum debetis fugere fornicationeʒ. Quia [non eſtis veſtri] iuris: ſcilicet: quia ſiue viuimus ſiue morimur domini ſumus. Rom. xiiij. Et ideo contra licentiam domini non poteſtis vos cõcedere alijs. Et vere non eſtis veſtri. [Empti enim eſtis precio magno] ſcilicet ſanguine chriſti. j. Petri. j. Non corruptibilibus auro vel argento redempti eſtis Auguſtinus. Attende te homo ex precio ne vileſcas: ꝛ quia ita eſt [glorificate] bene operando [et portate deum in corpore veſtro] carnis tribulationes et moleſtias patienter ſuſtinẽdo. Gal. vltimo. Stigmata domini noſtri ieſu in corpore meo porto.

Hic queritur ſuper illud Omnia mihi licẽt

Glo. Omnia mea licet mihi repetere. Contra. Lu. vj Qui aufert que tua ſunt ne repetas. Rñſ. Conſilium eſt non preceptum: vel licet repetere ſine ſcandalo: ſʒ non cum ſcãdalo. Item ibidem gloſa. Omnibus eſcis licet veſci. Contra. Act. xv. Ut abſtineatis vos a ſanguine ꝛ ſuffocato. Reſponſio. Illud ſtatutum fuit ad tempus propter vitandum ſcandalum iudeorum. Itẽ ſuper illud. Sed non omnia expediunt. Gloſa. Tanto magis gratiora: quanto magis indebita. Contra. Ergo votum religionis diminuit meritum operum religionis. Rñſ. Gloſ. loquitur de his que debita ſunt ex neceſſitate: non que ex voluntaria obligatione: hec eñ magis grata ſunt: quia ſimul offert homo deo ꝛ opus ipſum ꝛ libertatem operandi oppoſitum. Item ſuper illud Tollẽs mẽbra xpĩ. Glo. Nec iſti dicẽdi ſũt mãducare corp⁹ xpĩ q̃ ſunt mẽbra meretricis. Cõtra. Ergo mali nõ ſumũt ſub ſpẽ panis verũ corp⁹ xpĩ. Rñ. Mali corpus chriſti mãducant aliquãdo ſacramẽtalr̃: ſed nunqʒ ſpiritualiter. Item ſuper illud. Erunt duo in carne vna. Glo. In vno opere carnali quod inter coniuges fieri poteſt ſine peccato. Contra. Aug. Sine libi- Libido
dine non eſt parentum concubitus: libido vero peccatum eſt. Rñ. Libido equiuoce dicitur. Uel ꝓ prurітu equiuoce dicitur.
carnis: ſic eſt pena: vel pro improbitate voluntatis: ſic eſt culpa. Item ſuper illud Omne peccatum quodcũqʒ fecerit. Gloſ. Cetera peccata animam maculant. Contra. Crapula ꝛ ebrietas etiam corpus maculant. Rñſ. Hoc accidit: non enim ſemper hoc faciũt: ſed aliquando fornicatio ſemper maculat.

Capitulum vij.

De quibus autẽ ſcripſiſtis mihi: bonum eſt homini mulierem non tangere. Propter fornicationem autem vnuſquiſque ſuam vxorem habeat: et vnaqueqʒ virum ſuum habeat.

¶ Superius reuocauit ab errore circa correctionẽ delinquentium ⁊ delictorum duobus ſcilicet capitulis precedentibus. Hic reuocat ab errore circa matrimonium et virginitatem ſuper quo queſierunt Corinthij ab Apoſtolo. Utrum ſcilicet copula coniugalis eſſet approbanda vel reprobanda. vbi Primo oſtendit copulam coniugalem eſſe bonam. Secundo continentiam virginalem eſſe meliorem. ibi. De virginibus autem preceptum domini non habeo. In prima primo determinat de matrimonio quantum ad copulam carnalem. Secundo quantum ad inſeparabilitatem. ibi. His autem qui in matrimonio iuncti ſunt. In prima primo concedit matrimonium contrahere. Secundo poſt contractum monet debitum redere. ibi. Uxori vir debitum. Tertio oſtendit ꝙ conceſſio de matrimonio indulgentiam continet non preceptum. ibi. Hoc autẽ dico ſecundum indulgentiam. Quarto hortatur ad cõtinentie propoſitum. ibi. Dico autem non nuptis ⁊ viduis. In primo dicit ꝙ bonum eſt continere. Secundo ꝙ nihilominus licet contrahere. ibi. Propter fornicationem autem. Dicit ergo [De quibus autem] quaſi. Ita dictum eſt ꝙ fornicatio fugiẽda eſt: ſed licet nubere. [de quibus autem ſcripſiſtis mihi]. ſ. vtrum liceat nubere. Glo. Cum enim pſeudo vt ceteris puriores viderentur nuptias reprobarent: quia hoc non placuit Corinthijs hoc ſolum per epiſtolã queſierunt. De hoc ergo ſic dico ſeu reſpondeo [bonum eſt homini mulierem non tangere] Sũt enim eunuchi qui caſtrauerũt ſe propter regnum celorum. Mat. xix. Huiuſmodi eunuchis promittit dominus ſe daturum melius nomen a filijs ⁊ filiabus. Eſa. lvj. [Propter fornicationẽ autem] q. Et licet hoc ſit bonum [aũt] ſed [propter fornicationem] vitandam non committendam vt gloſant heretici [vnuſquiſqꝫ habeat ſuam] non alienam. Nã Si vir cum vxore ꝓximi ſui dormierit: vtercꝫ morientur. Deut. xxij. Uxorem non concubinã [vxorẽ] non vxores. Geñ. ij. Erunt duo nõ plures in carne vna: ex hoc enim reprehenditur Lamech Geñ. iiij. Et vnaquecꝫ mulier [virum ſuum] legitimum [habeat] et tangitur hic vna cauſa inſtitutionis matrimonij. ſ. propter fornicationem vitandam.

¶ Notandum eſt hic ꝙ multe fuerunt cauſe matrimonij inſtituendi.

A Matrimonij inſtituendi cauſe fuerũt multe

Una eſt multiplicatio ⁊ conſeruatio humani generis.
Alia impletio numeri ſupne ciuitatis.
Tertia eſt vinculum humane amicitie ⁊ ſocietatis.
Quarta vitatio fornicationis.
Quita ſignificatio future xp̄i et eccleſie ꝯiũctiõis.
Sexta diligens inſtructio ⁊ educatio ꝓlis.

Uxori vir debitum reddat. Similiter autem ⁊ vxor viro.

¶ Hic poſt tractatum matrimonium monet debitum reddere. vbi Primo monet debitum inuicem reddere. Secundo aſſignat cauſam quia vtercꝫ poteſtatem habet in alterius corpore. ibi. Mulier ſui corporis poteſtatem habet. Tertio oſtendit ꝙ non niſi ex conſenſu debent debitum ſubtrahere. ibi. Nolite fraudare inuicem. Dicit ergo [Uxori] quaſi vnuſquiſqꝫ ſuam habeat ⁊c. et poſtqꝫ coniuncti ſunt per matrimonium [vxori vir debitum reddat] Nam iuſticia hoc exigit que reddit vnicuiqꝫ quod ſuum eſt. Rom. xij. Reddite omnibus debita [Similiter autem ⁊ vxor viro] In hoc eñ ſibi inuicem ſubiecti ſunt ⁊ pares: quantum ad alia vir preſit: quia caput eſt mulieris Infra. xi. Et hoc intelligendum eſt niſi legitima cauſa impediat: vt cauſa infirmitatis: vel locus vel indebitum tempus.

Mulier ſui corporis poteſtatem nõ habet ſed vir. Similiter autem et vir ſui corporis poteſtatem non habet: ſed mulier.

¶ Hic aſſignat rationem quare mutuo debent debitũ reddere: ſcilicet quia vtercꝫ habet poteſtatem in alterius corpore. Et primo hoc oſtendit de viro. Secundo de muliere. ibi. Similiter autem et vir. Dicit ergo. [Mulier] quaſi. Hoc enim precipio: quia [mulier ſui corporis non habet poteſtatem] ſcilicet ad alium virum recipiendum: vel ad corpus ſuum viro negandum [ſed vir] habet eius poteſtatem [Similiter autem et vir ſui corporis non habet poteſtatem] ad aliam vxorem recipiendam: vel ad corpus ſuum mulieri negandum [ſed mulier] habet eius poteſtatem. In hoc enim ſunt pares ⁊ debitores mutue ſeruitutis.

Nolite fraudare inuicem: niſi forte ex conſenſu ad tempus vt vacetis orationi.

¶ Hic oſtendit ꝙ non niſi ex conſenſu debet debitum ſubtrahere. vbi Primo oſtendit ꝙ licet aliquando cõtinere. Secundo ꝙ non oportet continue. ibi. Et iterũ reuertimini. In prima Primo oſtendit quomodo licet abſtinere: quia ex communi conſenſu. Secundo quantum quia ad tempus. Tertio quare: quia propter bonum maius. Dicit ergo [Nolite] quaſi. Quia neuter habet poteſtatem ſui corporis [Nolite fraudare inuicem] ſubtrahendo debitum [niſi ex conſenſu] communi [forte]. i. ex condicto: ⁊ hoc [ad tempus] Tempus enim amplexandi ⁊ tempus longe fieri ab amplexibꝰ. Eccles. iij. ⁊ hoc [vt vacetis] expeditius [orationi] q̃ exigit ſpiritum a carne abſtrahi Ioelis. ij. Egrediatur ſponſus de cubili ſuo. Thob. viij. Tunc hortatus eſt virginem Tobias. dixitqꝫ ei. Sara exurge ⁊ deprecemur dominum hodie ⁊ cras: quia his tribus noctibus deo iũgimur: tertia autem nocte tranſacta in noſtro erimus coniugio.

Et iterum reuertimini in idipſum: ne tentet vos ſathanas propter incontinentiam veſtram.

¶ Hic oſtendit ꝙ non oportet abſtinere a copula continue. Ubi primo concedit copule exactionem. Secũdo ſubdit exigendi rationem. ibi. Ne tentet vos. Tertio rationis declarationem. ibi. Propter incontinentiam. Dicit ergo [Reuertimini iteruꝫ] poſt tempus orationis [in idipſum]. i. in naturalem vſum [ne tentet vos ſathanas] de adulterio vel fornicatione. Ephe. iiij. Nolite locum dare diabolo. Tentet inquam [propter incontinentiam veſtram] Senſus enim et cogitatio hominis prona ſunt in malum ab adoleſcentia ſua. Gene. viij.

Hoc aũt dico ſecundum indulgentiã: non ſecundum imperium. Uolo autem omnes homines eſſe ſicut meipſum.

¶ Hic oſtendit ꝙ conceſſio de matrimonio indulgentiam habet non preceptum. vbi Primo dicit ꝙ contrahere conceſſit ſecundum indulgentiam. Secundo ꝙ nihilominus magis optat eorum continentiam. ibi. Uolo autem omnes homines. Tertio ꝙ nullum aſtringit ad eam. ibi. Sed vnuſquiſqꝫ propriũ. Dicit ergo [Hoc autem] totum. ſ. quod dixi de matrimonio contrahendo non de debito reddẽdo. [hoc] enim neceſſitatis eſt [dico ſecundum indulgentiam non ſm imperium]. i. concedo non precipio. Et loquitur hic de indulgentia conceſſionis que eſt de minori bono: nõ ꝑmiſſionis vel remiſſionis que eſt de malo [Uolo aũt] q. Hoc indulgeo [aũt] ſed tamẽ [volo]. i. vellẽ ſi eſſet poſſibile [omnes hoies] generaliter: ſine exceptione [eſſe ſicut meipſum] id eſt caſtos abſqꝫ vxore. Ipſe enim fuit virgo vnde ſup illud Act. ix. Uas electiõis eſt mihi iſte ⁊c. Glo. quia integer carne.

Sed vnuſquiſqꝫ proprium habet donum ex deo: alius quidem ſic: alius vero ſic.

¶ Hic dicit ꝙ nullum aſtringit ad continentiam: quia aliter poteſt eſſe ſaluus. Unus enim ſaluaẗ continẽdo: alius contrahẽdo. Primo ergo tangit dõis dei prouidentiã. Scdo bonorũ diuerſitatẽ. ibi. Alius quidẽ ſic. Dicit ergo [Sed] licet ita vellẽ [vnuſquiſqꝫ ꝓpriũ donum] ſibi cõpetens [habet] Utrũqꝫ enim tã coniugiũ qꝫ continentia [ex deo] Infra. xij. Diuiſiões aũt graꝝ ſunt. idem aũt ſpũs. Dedit eñ vnicuiqꝫ ſm propriã vir

tutem. Matth.xxv. [alius quidem ſic] ſcilicet in coniugio [alius vero ſic] ſcʒ in continentia viduali vel virginali: ſaluari poteſt. Aug.lib.confeſ. Inuis dei ī qua alius ſic: alius ſic ibat. Amādus ſuper oīa deus q̄ dat generaľr: quia vnicuiqʒ. Cōpetenter q: propriū. Gratanter quia donum. Ueraciter q: habet ex deo. Differenter quia alius ſic ⁊ alius ſic.

Dico autem non nuptis et viduis: Bonū eſt illis ſi ſic permaneāt ſicut et ego. Quod ſi non ſe continent nubant. Melius eſt enim nubere quam vri.

¶ Hec eſt quarta pars in qua hortatur ad continētie propoſitum. Ubi primo non nuptis ſuadet continere. Secundo ſi non continent permittit contrahere.ibi. Qď ſi ſe non continent. Tertio ſubdit rationem quare ibi. Melius enim eſt nubere. Dicit ergo [Dico autē] q. ita coniugati debituʒ reddant. [autem] ſed [dico nō nuptis].i.virginibus que nunq̄ nupte fuerunt [⁊ viduis] que a viris deſtitute ſunt. Dico inq̄ hoc [bonum eſt illis] bonum: ſcʒ ſupererogationis: non neceſſitatis [ſi ſic permaneant] caſte ſcilʒ [ſicut ⁊ ego] Infra.xi. Imitatores mei eſtote ⁊c. Et ad Gal. Eſtote ſicut ego quia ego ſicut vos [quod ſi non ſe continent] ab opere carnali. [nubant] legitime. Nuptie enim inſtitute ſūt. Primo in officium in paradiſo ante peccatum. Gen. ij. Deinde vero in remedium poſt peccatum [Melius enim eſt nubere q̄ vri] id eſt ardere libidine: nō q᷑ hoc ſit bonum: ſed comparatio eſt abuſiua. Luxuria enim eſt ignis vſque ad conſummationem deuorans. Job. trigeſimoprimo.

Nuptie ad qď ſūt inſtitute.

Hic queritur ſuper illud De quibus autem ⁊c. Glo. Matrimonium eſt coniunctio maris ⁊ femine maritalis inter legitimas perſonas indiuiduam vite conſuetudinem retinens. Contra. Matrimonium initiatum ⁊ matrimonium infidelium: vtrunqʒ diuiſibile eſt. Reſponſio. Deſcriptio datur non de quocunqʒ matrimonio generaliter: ſed de matrimonio perfecto: ſcʒ rato ⁊ conſummato. Item ibidem glo. Matrimonij cauſa efficiens: eſt conſenſus per verba de preſenti expreſſus. Cōtra ergo diſſenſus eſt cā destructiua matrimonij quia contrariorum contrarie ſunt cauſe. Rn̄ſ. Sicut conſenſus eſt cauſa ſtructiua matrimonij fiendi non facti: ita diſſenſus eſt cauſa deſtructiua. Item ibidem gloſa. Bona coniugij tria ſunt / fides / proles / et ſacramentum. Contra. Coniugium eſt ſacramentū nihil autem eſt bonum ſui ipſius. Reſponſio. Matrimonium ſacramentum dicitur quaſi materialiter: ſed indiuiſibilitas matrimonij quaſi formaliter ſicut imago dicitur tabula ⁊ pictura tabule. Item ibidem gloſ. Debent ſeparari cauſa fornicationis. Contra. Ergo male facit qui retinet coniugem fornicantem. Rn̄. debent ſeparari ſi innocens petit ſuꝑ.non aliter. Iteʒ ſuper illud Unaqueqʒ virum ſuum habeat glo. Magnuʒ itaqʒ bonum eſt mulierem nō tangere quod debet omnis fidelis principaliter obſeruare. Contra. ergo quilibet fidelis debet cōtinere. Rn̄. debet debito honeſtatis non neceſſitatis. Item ſuper illud. ſimiliter ⁊ vir non habet poteſtatē. glo. Reddere debitum coniugale nullius eſt criminis. Contra. Gre. dicit q᷑ legitima coniunctio viri ⁊ mulieris nō fit ſine voluptate nec voluptas ſine peccato. Rn̄. Greg. loquiť de cōmixtione cauſa incontinētie. Item ſuꝑ illud. Reuertimini in id ipſum. Glo. In naturalem vſum. Contra. Si eſt naturalis non eſt culpabilis. Rn̄. Uſus cauſa incontinentie naturalis eſt a natura corrupta vnde nihilominus peccatū habet. Item ſuper illud. Hoc autem dico ſ᷑m indulgentiam. Glo. Peccat qui ſic agit. Contra. Ergo peccat qui contrahit. Rn̄. Gloſa loquitur de eo qui cōtrahit cauſa incontinentie: hic enim peccat venialiter Item ibidem glo. Cōcubitus neceſſarius cauſa generandi inculpabilis eſt: ⁊ ipſe ſolus eſt nuptialis. Contra. ergo concubitus cauſa incontinentie fornicarius eſt. Rn̄. Uterqʒ nuptialis eſt: ſed ille a prima inſtitutione nuptiarum: hic ex cōſequēti. Item. Uolo omnes homines eſſe ſicut me. Contra. Nullus ſapiens vult impoſſibile: ſed cum multi eſſent corrupti: impoſſibile erat eos virgines eſſe. Rn̄. Uoluntas rationalis abſoluta non eſt de impoſſibili: ſed conditionalis: id eſt vellem ſi poſſet fieri. Item ibidem opponitur. Ergo volebat numerum electorum incōpletum manere. Reſpō. Non eſt veruʒ: quia ſi omnes boni eſſent forſitan tunc numerus electorum eſſet completus. Item ſuper illď. Melius eſt nubere q᷑ vri. Gloſa. Deſiderijs angi vel vinci. Contra. Melius eſt virginitatem ſeruando de luxuria tentari q̄ contrahere matrimonium. Reſponſio. Loquitur de deſiderijs cum conſenſu delectationis vel operis.

B

¶ Notandum eſt q᷑ bonum eſt virginibus vt contineant propter multa.

Uirginib⁹ bonum eſt vt contineāt propter mlta

Primo propter maiorem puritatem. De talibus enim dicitur Apoc.xiiij. Sine macula ſunt ante.

Secundo propter maiorem libertatem. In eodē. Qui matrimonio iungit virgines bene facit: ⁊ qui non iungit melius facit. Mulier enim alligata eſt viro quamdiu vir eius viuit.

Tertio propter maiorem pacē. Infra eodē. Si nupſerit virgo non peccauit tribulationem tn̄ carnis habebit. Ideo coniugati dicuntur eſſe in mola.i.in cōtinuo labore vite huius. Luc.xxi. Duo in mola.

Quarto propter maiorē ſanctitatē. Infra eodē. Que autē innupta eſt virgo cogitat que ſunt dei vt ſit.

Quinto propter maiorem vtilitatem. Luc.viij. Aliď attulit fructū centeſimum.

Sexto propter maioreʒ xp̄i conformitatē. Apoc.xiiij Uirgines eñ ſunt ⁊ ſequuntur agnum.

His autem qui matrimonio iuncti ſunt precipio: non ego ſed dominus: vxorem a viro non diſcedere. Quod ſi diſceſſerit manere innuptam: aut viro ſuo reconciliari: et vir vxorem non dimittat.

¶ Superius egit de matrimonio quantum ad carnalem copulam. Hic agit de ipſo quantum ad inſeparabilitatem. Et primo inter perſonas eiuſdem cultus.ſ. quarum vterqʒ eſt fidelis. Secundo inter perſonas diſparis cultus.ſ. quarum alter eſt fidelis: alter infidelis.ibi. Nam ceteris dico ego. In prima primo precipit vxori virum non dimittere. Secundo ſi dimiſerit ob cauſam fornicationis oſtendit q᷑ non debet ſe alteri copulare.ibi. Qď ſi diſceſſerit. Tertio ſimiliter viro precipit idem ſeruare.ibi. Et vir vxorem. Dicit ergo [His autem] quaſi. Hoc conſulo his qui non ſunt coniuncti matrimonialiter [his autem qui in matrimonio iuncti ſunt] quaſi: quodam vinculo. Matrimonium enim eſt legitima coniunctio maris ⁊ femīe. His inquā [precipio non ego] quaſi ſcilicet hoc preceptum ex me adinuenerim [ſed dominus] in propria perſona precipit Matth.xix. Quod deus coniunxit homo non ſeparet. Precipio inquam [vxorem a viro non diſcedere] et ſubintelligendum eſt excepta cauſa fornicationis. Unde Auguſtinus. Cauſa fornicationis quam chriſtus excepit hic tacetur quia notiſſima eſt. Hanc ſolam excepit dominus: ceteras omnes moleſtias iubet pro fide coniugij fortiter ſuſtineri. Matth.decimonono. Quicunque dimiſerit vxorem ſuam et aliam duxerit excepta cauſa fornicationis mechatur. Hoc autem quod dicitur hic ſecundum gloſam Auguſti. intelligitur de coniunctis matrimonialiter quorum vterque fidelis eſt [Quod ſi diſceſſerit] propter cauſam: ſcilicet fornicationis Precipio inquam [manere] viuente [inuptam] marito: quia etſi ſoluitur matrimonium quo ad thorum non tamen quoad vinculum [aut viro ſuo reconciliari] ſcilicet ſi vir non continet: ſimiliter [vir vxorem non dimittat] niſi ob cauſam fornicationis. Auguſtinus. Similis forma ſeruatur in viro et in muliere: vnde ſupplenduʒ eſt quod de vxore premiſit: ſcilicet quod ſi eam dimiſerit non ducat aliam vel reconcilietur vxori. Sed cōtrarium videtur dicere Ambro. Unde dicit Ideo non

ſubdit de viro ſicut de muliere: quia licet viro aliam ducere: quia inferior non omnino hac lege vtitur qua et ſuperior: ſed magiſter dicit hoc a falſariis eſſe appoſitum: et ideo nullatenus eſt tenendum.

C Caſus ſeptem in quibus vir nō pōt vxorē dimittere etiam ob cauſaʒ fornicatiōis.

¶ Notandū eſt hic ꝙ ſeptē ſunt caſus in quibus etiam ob cauſam fornicationis vir non pōt vxoreʒ dimittere

Primus qñ ipſemet eam pſtituit.

Secundus qñ ipſe cum alia fornicatus fuerit.

Tertius qñ ipſe ei occaſionem fornicandi dedit: vt qr non vult reddere debitum.

Quartus quando ipſa credens probabiliter virū mortuum alteri nupſit.

Quintus qñ violenter ab aliquo oppreſſa fuit.

Sextus quando ſub ſpecie viri ſui fuit ab altero ignoranter cognita.

Septimus quando fuit a viro poſt adulterium manifeſte deſ̄hensum nihilominus retenta.

Nam ceteris dico ego: non dominus Si quis frater vxorem habet infidelem et hec quidem conſentit habitare cum illo non dimittat illam.

¶ Hic agit de inſeparabilitate matrimonij perſonarū diſparis cultus: ſcilicet cum alter eſt fidelis: alter nō. Ubi primo dicit ꝙ fidelis non dimittat infidelem volentem ſine contumelia creatoris cohabitare. Secundo ꝙ ſi non vult: fidelis non tenetur eum ſequi: ſed poteſt alteri nubere. ibi. Qꝫ ſi infidelis diſcedit. Tertio ꝙ niſi infidelis prior recedat fidelis debet patienter commanere. ibi. Unde ei ſcis mulier ſi virū ſaluū. In prima primo ponit ammonitionem. Secundo ammonitionis rationem. ibi. Sanctificatus eſt enim. In prima primo loquitur generaliter tam viris ꝙ feminis. Secundo ſpecialiter viris. ibi. Siquis frater. Tertio ſpecialiter feminis. ibi. Et ſiqua mulier. Dicit ergo [Nam ceteris] quaſi Ubi vterqꝫ fidelis eſt: hoc preceptum domini dedi [Nam ceteris] vbi: ſcʒ non eſt vterqꝫ fidelis: ſed alter fidelis alter infidelis [dico ego] cōſulendo non precipiendo [non dominus] dicit hoc ore proprio: acſi dicat. Et hoc dico ex deo licet ipſe nō dicat ore proprio. Dico inquam hoc [ſiquis frater] fidelis: conuerſus: ſcʒ ad fidem in coniugio. Intelligitur enim hoc de his qui in infidelitate contraxerunt non de his qui in diſpari cultu: tunc enim nullum eſſet matrimonium: ſed eſſent ſeparandi: ſicut fecit Eſdras .j. Eſdre .x. Siquis inquam talis [habet vxorem infidelem et hec quidem conſentit habitare cum illo] ſine contumelia ſcilicet creatoris [non dimittat illam] conſilium eſt non preceptum vt qui contrariū agit non ſit tranſgreſſor ſm glo.

Et ſiqua mulier habet virum infidelem: et hic conſentit habitare cum illa: non dimittat virum.

¶ Hic loquitur ſpecialiter feminis: vbi Primo ſupponit fidem in alio cum dicit. Et ſiqua mulier. Secundo infidelitatem in altero: cum addit. Uirum infidelem. Tertio in infideli voluntatem cohabitādi. ibi. Et hic conſentit. Quarto conſulit fideli commanere illi. ibi. Nō dimittat. Dicit ergo [Et] ſimiliter [ſiqua mulier] fidelis [habet virum infidelem [et hic conſentit habitare cum illa] ſine contumelia creatoris. Nam ſi nollet cohabitare ſine contumelia nominis chriſti: debet euʒ fidelis dimittere. Et contumelia creatoris ſoluit ius matrimonij ſm glo. Et poteſt fidelis contrahere. Si inquam ita eſt [non dimittat virum] conſilium eſt non preceptum. Licet enim fideli infidelem dimittere: ſʒ tunc non expediebat.

Sanctificatꝰ eſt enim vir infidelis per mulierem fidelem: et ſanctificata eſt mulier infidelis per virum fidelem.

¶ Poſita admonitione. Hic ponit admonitionis rationem. Ubi primo allegat exemplum. Secundo periculum. ibi. Alioquin filij. Tertio fructuʒ. ibi. Nūc aūt ſancti ſunt. In prima primo exemplificat de viro infideli. Secundo de muliere. ibi. Et ſanctificata eſt mulier. Dicit ergo [ſanctificatus eſt] quaſi Ita fidelis infidelem volentem cohabitare non dimittat. Hoc autē dico [ſanctificatus eſt enim] et c. Hoc dupliciter legitur Primo modo ſic [ſanctificatus eſt enim vir [fidelis aliquando per mulierem fidelem]. i. aliqñ contingit ꝙ vnus per alium conuertitur ad fidem et ſic ſanctificat et hoc iam forte contigerat: ſicut Siſinniꝰ per Theodorā Rome tempore Clemētis cōuerſus eſt [et] ſimiliter [ſanctificata eſt mulier infidelis per virū fidelem] ſcʒ per ipſius admonitionem et doctrinam. Secundo modo legitur ſic. Ita infidelis fidelē non dimittat [ſanctificatus enim eſt vir et c.]. i. nullam immundiciaʒ cōtrahit fidelis ex cohabitatione vel ex commixtione cū infideli: ſed ſeruat veram pudicitiam etiā cum infideli coniuge ſm Aug.

Alioquin filij veſtri immundi eſſent nunc autem ſancti ſunt.

¶ Hoc legitur dupliciter. Uno modo de filijs naſcituris. Alio modo de iam natis. Primo modo ſic] Alioquin] ſcʒ ſi diſceditis et vos alijs copulatis [filij vrī] qui de hac copula naſcerentur [immundi eſſent] ſcilicet ſpurij: quia non de legitimo matrimonio [Nunc autem] ſi permanetis [ſancti ſunt]: id eſt mundi: quia de licitis coniugijs nati. Secūdo modo legitur ſic. [Alioquin] ſcilicet ſi diſceditis [filij veſtri] iam nati [immundi eſſent] id eſt in infidelitate remanerent: ſequentes: ſcilicet maiorem partem que tunc erat infidelium. [Nunc autem] ſi permanetis [ſancti ſunt] id eſt chriſtiani ſunt.

D Cecilia conuertit virū ſuū ad fidem. Pſ. xvij.

¶ Sanctificatus eſt vir fidelis per mulierem fidelem Thema in feſto beate Cecilie: que conuertit virum ſuum ad fidem Inter oīa que regunt hominem in via ſalutis precipuum eſt ſequi ſocietatem ſanctorum: hoc oſtendit. Pſ. verbo. Cum ſancto ſanctus eris et c. Hoc oſtendit Cecilia facto: ſm quod dicitur. Sanctificatꝰ eſt vir et c. In quibus verbis tria commendant ipſam. Natura gratia: et doctrina. Natura humana que notatur in muliere. Gratia diuina ꝙ notatur in viri ſanctificatione. Ut ſic ſit in ſe nobilis per naturam. Deo humilis per fidem. Proximo vtilis per doctrinā. Doctrine eius redditur cōmendabilior conſideranti. Actum: Obiectum: et Oppoſitū. Actus eſt ſanctificare obiectū eſt vir: oppoſitū infidelitas. Infidelitas eſt culpa tenacior. Uirilitas ſexus robuſtior. Sanctificare actꝰ difficilior: et tamen cū eſſet mulier per doctrinā ſuam conuertit incredulū. Emolliuit robuſtum. Mundauit immundū: et ſic ſanctificauit infidelē virū. Multe vero ſunt proprietates mulieris commendabiles que huic cōuenerūt. Ut ſint tres ꝓprietates quo ad actū cordis Tres quo ad actū oris. Tres quo ad actū operis.

Tres prime ſunt

Sapientia ex parte rationalis. Prouer. xiiij. Sapiēs mulier edificat ſibi domum.

Mundicia ex parte cōcupiſcibilis. Eccle. xl. Edificatio ciuitatis confirmabit nomen et ſuper hanc mulier immaculata computabitur.

Conſtantia ex parte iraſcibilis. Ruth. iij. Scit omnis populus qui habitat intra portas vrbis mee te eſſe mulierem virtutis et c.

Tres ſecunde ſunt

Modeſtia contra multiloquiuʒ. Eccle. xxvj. Mulier ſenſata et tacita non eſt immutatio ale erudite.

Ueritas contra mendacium Iudith. viij. Oīa que locutus es vera ſunt.

Diſcretio contra ſtultiloquiuʒ. j. Regū. xxv. Erat mulier prudentiſſima et ſpecioſa. Iudith. xj. Nō eſt talis mulier ſuper terram in aſpectu in pulcritudine: et ſenſu verborum.

Tres vltime ſunt

Sanctimonia in facto Iudith. viij. Ora pro populo: qui mulier ſancta es. Prouer. vlti.

Uerecundia in ſigno. Eccle. xxvj. Gratia ſuper gratiā mulier ſancta et pudorata.

Gratia in cōuerſando. Prouer.xi. Mulier gratioſa inueniet gloriaȝ propter eminentiā bonorū dicitur de beata virgine. Bñdicta tu in mulieribus.

Quod ſi infidelis diſcedit: diſcedat. Non eſt enim ſeruituti ſubiectus frater aut ſoror in eiuſmodi In pace autem vocauit nos deus.

¶ Superius oſtendit ꝙ fidelis non debet dimittere infidelem cohabitare volentem. Hic dicit ꝙ ſi nō vult cohabitare: non tenetur fidelis eum ſequi: ſed poteſt alteri nubere. Ubi primo ponitur ipſa conceſſio. Secundo conceſſionis ratio duplex. Prima eſt gratie libertas. ibi. Nō eſt enim ſeruituti. Secunda eſt pacis tranquillitas. ibi. In pace autem. Dicit ergo [ꝙ ſi infidelis] q. Fidelis non dimittat infidelem volentē cohabitare [ꝙ] pro ſed [ſi infidelis] vir vel mulier [diſcedit] a fideli odio fidei [diſcedat] nō pro eo fidelis fidē deſerat: ⁊ tunc poteſt fidelis que dimittitur contrahere. Primum enim matrimonium diſſolubile erat: quia nunq̄ fuit ratum [Non enim ſeruituti] coniugali [ſubiectus eſt frater aut ſoror] fidelis [in huiuſmodi] .i. in cohabitatione ⁊ huiuſmodi fidelis nō cogitur ſequi infidelem odio fidei diſcedentem. Sicut dicit glo. Iohā. viij. Si filius vos liberauerit vere liberi eritis. [In pace autem] quaſi Ideo diſcedat fidelis: quia [in pace vocauit nos deus] Ideo non debemus litigare cuȝ eo qui odio fidei diſcedit. Uel ſic quaſi ita fidelis non eſt ſubiectus ſeruituti ⁊c. Nihilominus tamen non debet occaſionem diſcordie ⁊ diſſidij prebere: ſed pacem ſeruare [in pace aūt vocauit nos deus] non eīn eſt deus diſſenſionis ſed pacis. Infra.xiiij.

Matrimoniū primū fuit diſſolubile.

Unde enim ſcis mulier: ſi virum ſaluum facies. Aut vnde ſcis vir: ſi mulierem ſaluam facies. Niſi vnicuique ſicut diuiſit dominus.

¶ Hic dicit ꝙ ſi infidelis nō diſcedat: fidelis debet patienter commanere. Ad quod allegat Primo ſpem aliene conuerſionis. Secundo permanentiaȝ in ſtatu proprie vocationis. ibi. Unumquemqȝ ſicut vocauit deus Tertio exemplum in ritu conuerſationis. ibi. Circumciſus aliquis. Quarto exemplum in ſtatu conditionis ibi Seruus vocatus eſt. In prima primo innuit ꝙ mulier fidelis commanendo: virum infidelem poteſt conuertere. Secundo ꝙ ſimiliter vir fidelis mulierem infideleȝ poteſt ſaluare. ibi. Aut vnde ſcis hoc vir. Tertio ꝙ ideo debent patienter commanere. ibi. Niſi vnicuiqȝ ſicut diuiſit. Dicit ergo [Unde enim ſcis] q. Et vere debet fidelis manere cuȝ infideli [enim] quia [vnde ſcis] id eſt ſcire potes o tu [mulier] fidelis [ſi virū] infidelem [ſaluum facies] cum ſcȝ commonendo ⁊ cōuertendo ad fidem: quaſi dicat hoc poteſt contingere. Ambro. Hoc ideo dicit: quia forſan poſſunt credere q̄ horrent nomen chriſti [Aut vnde ſcis] id eſt ſcire potes o tu [vir] fidelis [ſi mulierem] infidelem [ſaluā facies] eam ad fidem conuertendo quaſi hoc ſperare debes. [Niſi vnicuiqȝ] Hoc dupliciter legitur. Uno modo ſic quaſi vnde ſcis hoc [niſi] ita habeas te ſup̄ ad tuum comparem [ſicut dominus diuiſit vnicuiqȝ] ſcilicet viro preeſſe: et mulieri ſubeſſe. Secundo modo ſic quaſi vnde ſcis hoc [niſi] ſuple: patienter expectes fieri [ſicut diuiſit dominus vnicuiqȝ] .i. ordinauit de vnoquoqȝ quando credat ⁊ q̄ſi ſaluetur. Ergo tu debes expectare ⁊ cōmanere. Ro.xij. Unicuiqȝ ſicut diuiſit deꝰ

Unumquemqȝ ſicut vocauit deus: ita ambulet: et ſicut in omnibus eccleſijs doceo.

¶ Hic oſtendit ꝙ debet fidelis manere cum infideli coniuge allegans permanentiam in ſtatu proprie vocationis. Primo ergo allegat diuinam vocationem. Secundo ſuam authoritatem. ibi. Sicut in omnibus eccleſijs. Dicit ergo. [Unumquemque] quaſi Et quomodo ſcis hoc o vir vel mulier niſi quiſqȝ [ābulet] perſeueranter [ita ſicut deus vocauit vnumquemqȝ] .i. in eo ſtatu in quo deus vocauit vnumquemqȝ pona quo Sicut quaſi ⁊ hoc ita predico in eccleſia noſtra [ſicut in omnibus eccleſijs doceo] Unde debemus nos conformare eccleſie. Turpis enim eſt pars que ſuo toti non conuenit. Eſt ergo ſua ratio talis. Unuſquiſqȝ debet manere in eo ſtatu in quem vocauit deus: ergo ſi vocauit aliquos in coniugium debent manere in ipſo. Heymo. Si habes vxorem maneas cum ea: ſi nō habes: ducere non cōcupiſcas.

Circunciſus aliquis vocatus eſt: non adducat preputium. In preputio aliquis vocatus eſt: non circūcidatur.

¶ Hic ponit exemplum: vbi Primo ponit ipſum exemplum. Secundo exempli rationeȝ. ibi. Circunciſio enim nihil eſt. Tertio regulam generalem. ibi. Unuſquiſqȝ in qua vocatione. Ponit autem exemplum in ritu viuendi. Primo iudeorum. Secundo gentium. ibi. In preputio aliquis vocatus eſt. Dicit ergo [Circunciſus] quaſi Unuſquiſqȝ ambulet in eo ſtatu in quo vocatus eſt: vt verbi gratia. [Circunciſus quis vocatus eſt] id eſt in ritu iudaico [non adducat] id eſt non cogatur adducere [preputium] id eſt ritum gentilium. [In preputio] id eſt in ritu gentili [aliquis vocatus eſt non circuncidatur] id eſt non cogatur ad ritus iudaicos. Auguſtinus. Seruat vbiqȝ apoſtolus quod congruere videt eccleſijs ſiue iudeorum ſiue gentilium: nunq̄ enim aufert conſuetudinem que ſeruata non impedit ſalutem: ergo ſi coniugium non impediat dn̄t vocati in coniugio commanere.

Circunciſio nihil eſt ⁊ preputium nihil eſt: ſed obſeruatio mandatorum dei.

¶ Hic ſubdit rationem exempli. Que eſt talis. Ritus non impediens ſalutem: non debet mutari propter vocationem ad fidem. Sed ritus tam iudaicus q̄ gentilis eſt huiuſmodi: ergo ⁊c. A ſimili ergo arguit in matrimonio. Primo ergo tāgit quod eſt ad ſalutem indifferens. Secundo qđ eſt neceſſarium et expediens. ibi. Sed obſeruatio mandatorum. Dicit ergo [Circunciſio nihil eſt .i. nihil prodeſt [et preputiū nihil eſt] .i. nihil prodeſt vel obeſt. q.d. talis vel talis ritus viuendi nihil proficit ad ſalutem Gal.vi. In chriſto ieſu nec circunciſio aliquid valet nec preputium: ſed noua creatura. Ambro. Ad ſalutem nec prodeſt nec obeſt iudaicus aut gentilis ritus: ſed obſeruatio mandatoruȝ dei aliquid prodeſt. Sap̄.vj. Cuſtoditio legum conſummatio eſt incorruptionis.

Unuſquiſqȝ in qua vocatione vocatus eſt: in ea permaneat.

¶ Hic concludit regulam generalem dicens [Unuſquiſqȝ] q. Ita gentilis non inducat circunciſionē vel e conuerſo: ſed potius [vnuſquiſqȝ in qua vocatione vocatꝰ eſt] .i. in ea conditione vocationi non repugnante [in ea permaneat] Et dicit in qua non a qua. Glo. Augu. Hoc enim ad eas conditiones: vel conſuetudines vite retulit: que nihil obſunt fidei boniſqȝ moribus. Sicut enim coniunx ſic ⁊ latro ad fidem vocatur: ſed ille in coniugio non a coniugio: iſte vero non in latrocinio: ſȝ a latrocinio. Non enim neceſſe eſt vt coniuges deſināt eſſe coniuges: propter chriſti fidem: ſicut neceſſe eſt vt latrones deſinant eſſe latrones.

¶ Notandum hic ꝙ obſeruatio mandatorum dei eſt aliquid ꝙ multa bona facit.

Mādatorū dei obſeruatio q̄ bona faciat.

Primo enim illuminat intellectum. Pſ. A mandatis tuis intellexi.

Secundo declarat affectum. Eccle.xxiij. Nihil dulcius q̄ reſpicere in mandatis dei. Quia gloria magna eſt ſequi dominum.

Tertio a malo liberat. Eccleſ.viij. Qui cuſtodit preceptum non experietur quicq̄ mali.

Quarto in bono conſeruat. Eccle.xv. Si volueris mādata conſeruare conſeruabunt te.

Quinto impetrant gratiam Ioh.xvj. Si diligitis me

mandata mea ſeruate: ⁊ ego rogabo patrẽ ⁊c.
Sexto adquirit ſapientiam. Eccle. i. Fons ſapientie verbũ dei in excelſis: ⁊ ingreſſus illꝰ mãdata eterna. Septimo facit cũ deo pacem. Eſa. xlviii. Utinã attẽdiſſes ad mãdata mea ſctã fuiſſꝫ ſicut flumẽ pax tua. Octauo ad vitam introducit. Mat. xix. Si vis ad vitam ingredi: ſerua mandata dei.

Hic queritur ſuper illud Uxorẽ a viro nõ diſcedere. Gloſ. Solam cauſam fornicationis dñs excepit: ceteras vero omnes moleſtias iubet fortiter ſuſtineri. Contra. Leuit. xiiii. Precipit lex leproſum extra caſtra eiicere. Ergo pro lepra debet vxor a viro diſcedere. Rñ. Licet poſſit ob lepram diſcedere a cohabitatione non tamen a thoro quin aliquando teneatur reddere debitum prope eam manendo. Itẽ Aut viro ſuo reconſiliari. Contra. Deut. xxiiii. Dicitur ꝙ ſemel repudiata non poteſt amplius reconciliari. Rñ. Illud habebat locum in repudio legali: illud vero in adiutorio euangelico. Lex enim erat ſeueritatis: ſed euangelium pietatis. Item ſuper illud. Uir vxorem non dimittat. Gloſa. Ideo non ſubdit de viro ſicut de muliere: quia licet viro aliam ducere. Contra. Augu. dicit hic: ꝙ ſimilis forma debet ſeruari in viro et muliere. Reſponſio. Illud primum in libris Ambroſii a falſariis creditur additum. Uel dicenduꝫ ꝙ illud Ambro. intelligitur in repudio: hoc in diuortio. Nam in repudio legali licebat viro contrahere non vxori quia licebat antiquitus vni viro habere plures vxores: non e conuerſo: per repudium autem non ſoluebatur matrimonium. Item ſuper illud Nam ceteris ego dico non dominus. Contra. Matt. xiiii. Qui vos audit me audit. Rñ. Non dominus dicit ore proprio: ſed inſpirando. Item ſuper illud. Si quis frater habet vxorem. glo. Coniunx fidelis licite poteſt dimittere infidelem. Contra. Ergo eccleſia catholica non põt dimittere hereticuꝫ. Rñ. Glo. loquitur de infideli qui caret ſacramento fidei non ſolum habitu. Item ibidem. Glo. Non eſt reputandum matrimonium quod extra decretum dei factum eſt. Contra. Ergo matrimonium contractum cauſa voluptetis non eſt matrimonium. Rñ. Extra decretum dei matrimonium contrahi dicitur: quando contrahitur inter perſonas lege diuina prohibitas. Item ſuper illud Si qua mulier habet virum infidelem ⁊c. Contra. Ergo iudea cõuerſa non debet dimittere virum iudeum cohabitare volentem. Reſpõ. Secus eſt hodie quam tempore primitiue eccleſie: quia tunc erat ſpes conuerſionis nunc autẽ potius eſt ſpes ſubuerſionis: propter obſtinationem infidelium. Itẽ ſuper illud Qꝫ ſi infidelis diſ. Gloſa. Recte dimittitur mulier ſi dicat viro. Non ero vxor tua: niſi mihi de latrocinio diuitias aggeras. Contra. Matth. xix. Excipitur ſola cauſa fornicationis. Reſponſio. Tunc debet dimitti vt ſcandalum ad tempus: non vt ſcortum ſcilicet in perpetuum. Item ſuper illud. Non eſt ſeruituti ſubiectus. Gloſa. Contumelia creatoris ſoluit ius matrimonii in eo qui relinquitur. Contra. Matrimonium ſemper eſt inter duos: ergo in vtroque ſoluitur vel in nullo. Reſponſio. Matrimonium ſoluitur in vtroqꝫ: ſed impedimentum ex matrimonio reſultans manet in diſcedente ſoluꝫ. Item ſuper illud Circunciſio nihil eſt. Contra. Circunciſio prodeſt ſi legẽ obſerues. Reſponſio. Ante chriſtum proderat: ſed nõ poſt. Item ſuper illud Unuſquiſqꝫ in qua vocatione. Gloſa. Ad ſalutem nihil prodeſt vel obeſt iudaicꝰ vel gentilis ritus. Contra. Gal. v. Si circuncidimini chriſtus vobis nihil proderit. Reſponſio. Gloſa Loquitur de ritu conuerſandi inter homines: non de ritu deum colendi.

Seruus vocatus es: non ſit tibi cure: ſed ſi potes fieri liber magis vtere.

¶ Superius oſtendit Qꝫ ſi infidelis cõiunx non diſcedat fidelis debet pariẽter commanere. Primo ad hoc allegando ſpem conuerſionis infidelis. Secundo per manentiam in ſtatu proprie vocationis. Tertio exemplum in ritu conuerſationis. Hic quarto allegat exemplum in ſtatu conditionis. Ubi primo ipſum exempluꝫ ponit. Secundo rationem exempli ſubdit. ibi. Qui eſt in domino. Tertio ex hoc regulam generalem concludit. ibi. Unuſquiſqꝫ ergo. In prima ergo proponit i aliquo ſtatum ſeruilem. Secũdo ſupponit libertatis poſſibilitatem. ibi. Sed etſi potes. Tertio horum preeminentiam ad ſalutem. ibi. Magis vtere. Dicit ergo [Seruus] q. Unuſquiſqꝫ in qua vocatione vocatus eſt in ea permaneat: verbi gratia [Seruus vocatus es] ad fidem ſcꝫ chriſti [non ſit tibi cure] vt ſcꝫ velis ſeruitutẽ effugere. Uñ Oneſimuꝫ ſuũ Philemonis qui ad eum confugerat cum precibus remittit ad dñm Ut patet in epiſtola ad Philem. [ſed potius ſi potes fieri liber magis vtere] ſeruitute: quia cauſa eſt humilitatis Seruitus
Et ſicut ait Ambro. Quanto quis deſpectior eſt i hoc eſt cauſa
ſeculo propter dñm: tanto magis exaltabitur in futuro. hũilitatis
Grego. Tanto quis deo ꝓcioſior: tanto propter eũ vilior. Boetius. Cum omnis fortuna timenda ſit: magis tamen ꝓſpera ꝙ̃ aduerſa.

Qui enim in domino vocatus eſt ſeruus: libertus eſt domini.

¶ Hic ſubdit rationem exempli. Et primo ponit rationem ex parte ſeruorum. Secundo ex parte liberorum. ibi. Similiter qui liber. Et eſt ratio talis In generali ſeruitus ⁊ libertas ſunt indifferentia ad ſalutem Sed ſolum debemus eſſe ſoliciti de pertinentibus ad ſalutem: ergo pro indifferenti debet eſſe nobis ſeruitus et libertas. Dicit ergo [Qui enim in domino] q. Et vere non debes curare: enim [quia qui in domino] .i. in fide domini [vocatus eſt ſeruus] ſeruitute corporali [libertus eſt domini] q. a domino manumiſſus libertate ſpirituali. Eſt autem libertus a ſeruitute liberatꝰ: ⁊ talis a ſeruitute peccati a domino eſt liberatus ideo domini libertus: Ioh. viii. Si filius vos liberauerit: vere liberi eritis. ad Rom. vi. Nunc vero liberati a peccato: ſerui aũt facti deo.

Similiter qui liber vocatus eſt: ſeruus eſt chriſti. Precio empti eſtis: nolite fieri ſerui hominum: Unuſquiſque ergo in quo vocatus eſt frater: in hoc permaneat apud deum.

¶ Hic ponit rationem ex parte liberorum. Ubi primo tangit in liberis conuerſis debitam ſeruitutem. Secũdo ſeruitutis rationem. ibi. Precio empti. Tertio ſeruitutis obligationem. ibi. Nolite. Dicit ergo [Similiter ⁊ qui liber vocatus eſt] libertate corporali [ſeruus eſt chriſti] ſeruitute ſpirituali. Rom. i. Paulus ſeruus chriſti ieſu ⁊c. [Precio] q. Siue ſeruus ſiue liber: oẽs tamen ſerui chriſti: et hoc iuſtum eſt [precio empti eſtis] Non dicitur quo precio: quia precio ineſtimabili ſanguine ſcilicet chriſti. i. Pet. i. Non corruptibilibus auro vel argento redempti eſtis: de veſtra vana conuerſatione: ſed precioſo ſanguine ⁊c. Et quia tanto ꝓcio empti eſtis [nolite fieri ſerui hominum] poſtponendo ſeruitium dei ⁊ vos humanis ſuperſtitionibus occupando. Hoc enim faciebant iſti. vnde ſupra. i. Ego ſum pauli: ego autem apollo [Unuſquiſqꝫ ergo] et circunciſus: et preputiatus ſeruus: ⁊ liber [in quo] ſtatu [vocatus eſt frater] id eſt fidelis [i hoc permaneat apud deum] id eſt obſeruando diuina mandata. Qui enim perſeuerauerit vſqꝫ in finem: hic ſaluꝰ erit. Mat. xxiiii. Ergo ſi coniugatus vocatus eſt ad fidem: maneat coniugatus ſeruando fidem.

De virginibus aũt preceptũ domini non habeo conſiliũ aũt do tanquã miſericordiã conſecutus a dño vt ſim fidelis.

¶ A principio huius capituli egit de matrimonio. Hic incipit pars ſecunda in qua agit de virginitate. Ubi primo agit de virginibus. Secundo de virginum cuſtodibus. ibi. Si quis autem turpẽ ſe videri exiſti-

mat. In prima primo dat virginibus permanendi in virginitate conſilium. Secundo nubentibus dat bene viuendi modum.ibi. Hoc itaqꝫ dico fratres Tertio oſtendit ꝙ magis expedit eis ſeruare continentie propoſitum.ibi. Nolo autem vos ſine ſollicitudine eſſe. In prima primo virginitatem cõſulit ⁊ laudat. Secũdo matrimonium iam contractum concedit et approbat.ibi. Alligatus es vxori. Tertio matrimonium cõtrahendum defendit: ⁊ a peccato excuſat.ibi. Si autem acceperis vxorẽ. In prima dicit duo de virginitate. Primo ꝙ non eſt ſeruanda ex precepto. Secundo ꝙ eſt ſeruanda ex conſilio.ibi. Conſiliuꝫ autem do. Ubi ponit duplicem rationem: quare iſtud conſilium eſt ſeruandum. Prima eſt conſiliarij authoritas. Secunda rei conſulte dignitas.ibi. Exiſtimo ergo hoc bonum. Dicit ergo [De virginibus] quia de coniugatis non ſeparandis preceptum dei eſt [De virginibus autem preceptum domini non habeo] vt ſcilicet contineant. vel vt nubant. Quod enim de hoc dixit dominus. Matt.xix. dixit conſulendo. Qui poteſt inquit capere capiat. Uirginitas enim ſecundum Auguſtinum. Res eſt voti non precepti: ſuaderi poteſt: imperari nõ poteſt [conſilium autem do] de continendo: conſilium ſcilicet mihi a ſpiritu ſancto inſpiratum. Tobie.quar. Conſilium ſemper a ſapiente perquire. Conſilium inquam do: et hoc [tanquam conſecutus a domino miſericordiam] id eſt apoſtolatum mihi miſericorditer conceſſum.j. Timoth.j. Miſericordiam dei conſecutus ſum: quia ignorans feci in incredulitate ⁊c. Conſecutus inquam ad hoc [vt ſim fidelis] in diſpenſatione mihi credita. Unde credendum eſt mihi in cõſilijs. Luc. decimoquinto. Quis putas eſt fidelis ſeruus. Haymo quia ex miſericordia datum fuit vt eſſet fidelis conſiliator: non debuit conſilium indigentibus abſcondere. Et eſt argumentum Quod eſt adquieſcendum conſilio prelati.

Exiſtimo enim hoc bonum eſſe propter inſtantem neceſſitatem quoniam bonum eſt homini ſic eſſe.

¶ Hic tangit dignitas eius quod cõſulitur. Et hoc dupliciter. Prima quia expediens bonum. Secunda quia honeſtum.ibi. Quoniam bonum eſt. Dicit ergo [Exiſtimo] quaſi Et quia fidelis cõſiliarius ſum [Exiſtimo enim hoc bonum eſſe] manere ſcilicet in virginitate. Et hoc [propter inſtantem neceſſitatem] coniugium ſcilicet vitandam quibus multe neceſſitates inſtant. Unde dicuntur eſſe in mola. Matth.xxi. Unde vulgariter dicitur ꝙ matrimonium habet magnum os Exiſtimo inquam et vere [quoniam bonum eſt homini ſic eſſe] ſcilicet in virginitate Bonum ſcilicet honeſtũ propter puritatem. Delectabile propter libertatem. Utile propter mercedem. Quia ei debetur aureola et fructus centeſimus. Luc.viij. Aug.in glo. Supergreditur virginitas conditionem humane nature: per quã homines angelis aſſimulantur: maior eſt tamen victoria virginum ꝙ̃ angelorũ. Angeli enim ſine carne viuunt: virgines aũt in carne triumphant.

Uirginuꝫ victoria maior eſt ꝙ̃ ãgelorũ

Alligatus es vxori: noli querere ſolutionẽ ſolutus es ab vxore: noli querere vxorem.

¶ Hic matrimonium contractum concedit ⁊ approbat Ubi primo dicit ꝙ cõiugatus nõ debet querere diuortium. Secundo conſulit ꝙ ſolutus non querat coniugium.ibi. Solutus es ab vxore. Dicit ergo [Alligatus] q. Et licet continere ſit bonum: tamen ſi [Alligatus es vxori: noli querere ſolutionem] maxime ſi bona eſt. Eccle.vij. Noli diſcedere a muliere ſenſata. Et dicit Alligatus.q. duplici vinculo ligatus ſcꝫ conſenſu per matrimonium initiatum: et copula carnali per matrimonium conſummatum. Si enim tantum vno vinculo ſcꝫ ſolo conſenſu ligatus eſſet: poſſet querere ſolutionem ſcꝫ intrando religionem [ſolutus es ab vxore noli querere vxorem] ſi potes continere: quia ſicut dicunt apoſtoli. Mat.xix. Si ita eſt cauſa hoĩs cum vxore non expedit nubere.

Si autem acceperis vxorem non peccaſti. Etſi nupſerit virgo: non peccauit. Tribulationem tamen carnis habebunt huiuſmõi. Ego autem vobis parco.

¶ Hic matrimonium iam excuſat contrahẽdum a peccato. Ubi primo oſtendit ꝙ matrimonium poteſt cõtrahi ſine peccato. Secundo ꝙ leuius eſt eſſe ſine coniugio.ibi. Tribulationem tamen. In prima primo proponit veritatem de non virgine. Secundo de virgine. ibi. Etſi nupſerit virgo. Dicit ergo [Si autem] quaſi. Si ſolutus es noli querere vxorem [autem] ſed tamẽ [ſi acceperis vxorem] bono ſcilicet fine: non ad expletionem libidinis [non peccaſti] Hoc eſt argumentum euidens contra hereticos qui condemnant matrimonium: de quibus.j. Timoth.iiij. Prohibentes nubere [et] ſimiliter [ſi nupſerit virgo] non virgo deo dicata. quia ſecundum Hiero. Uouentibus virginitatem non ſolum nubere: ſed etiam velle nubere damnabile eſt [non peccauit] nubendo. Alioquin peccaſſet beata virgo cum deſponſata eſſet Joſeph [Tribulationem tamen carnis habebunt huiuſmodi] ſcꝫ coniugati: id eſt afflictionem pro rebus neceſſarijs procurandis ⁊ ſibi ⁊ filijs ſuis. Unde leuius eſt eſſe ſine coniugio [ego autẽ vobis parco] quaſi. Conſulo euitare coniugium quod tñ concedo ꝯcẽdo in hoc infirmitati veſtre: ſupra eodeꝫ. Ego autem dico: ſecundum indulgentiã. Uel ſic [Ego autem vobis parco] in hoc ꝙ conſulo cauere tribulationes carnis.

¶ Notandum eſt hic ꝙ ſancta virginitas magnum bonum eſt propter multa.

Uirginitas eſt magnũ bonũ propter multa

¶ Primo quia carnis mundiciã cõſeruat Apoca.xiiij. Hi ſunt qui cum mulieribus non ſunt coinquinati ⁊c. Sic bonũ eſt ſal conſeruans a corruptione.

Secundo quia animam decorat ⁊ ornat. Unde frequẽter in ſcriptura iungitur virgo pulchra. Sap.iiij. O ꝙ̃ pulcra eſt caſta generatio. Cañ.iiij. Tota pulcra es et macula non eſt in te.

Tertio quia ãgelis celi aſſimilat. Sicut dicit hic glo. Et Mat.xxij. In reſurrectione neqꝫ nubẽt neqꝫ nubẽtur: ſed erunt ſicut angeli dei. Hiero. In carne preter carnem viuere non hu.⁊c.

Quarto q: chriſto deſpõſat.ij. Cor.xj. Deſpondi enĩ vos vni viro virginẽ caſtam ⁊c.

Quinto q: deo iungit ⁊ approximat. Pſ. Adducẽtur regi virgines poſt. Sap.vj. Incorruptio facit proximũ deo. Hiere.iij. Dux virginitatis mee tu es. Pſ.xliiij

Sexto quia ceteris ſtatibus prepõderat. Eccle.xxvj Non eſt digna ponderatio aĩe continẽtis. Infra eodẽ Qui matrimonio iungit virginem bene facit: ⁊ qui nõ iungit melius facit.

Septimo q: odorem bone fame ſpirat. Luc.j. dicitur Et nomen virginis maria. Cañ.ij. ſicut liliũ inter ſpinas: ſic amica mea inter filias.

Octauo quia ad nuptias eternas inuitat. Matth.xxv. Que parate erant intrauerunt ⁊c. ſed heu quia ad cõſeruandum difficilis. Ideo Eccle.xlij. Filia patris abſcondita eſt ⁊c. Et hoc: quia diabolus ſuggerit contrarium. Corruptio inclinat ad actum. Pulcritudo allicit ad conſenſum.

Hoc itaqꝫ dico fratres. Tempus breue eſt: reliquum eſt: vt qui habent vxores tanquã non habentes ſint: et qui flent tanquam non flentes: et qui gaudent tanquam non gaudentes.

¶ Hec eſt ſecunda pars. Ubi nubentibus ſiue nuptis oſtendit bene viuendi modum. Docens primo qualiter vtantur vxoribus. Secundo qualiter fortune caſibus ſiue euentibus.ibi. Et qui flent. Tertio qualiter mundi rebus ſiue poſſeſſionibus.ibi. Et qui emunt tãꝙ̃. Quarto ſubdit rõnem in his admonitionibus.ibi. Preterit enim figura. In prima implicat tria. Authoritatẽ cõſiliarij: hoc itaqꝫ dico. Neceſſitatẽ ꝯſulẽdi.ibi

Tēpus breue eſt. Formā cōſilij. ibi. Reliquū eſt ꝛc. Dicit ergo [Hoc itaqꝫ] quaſi Ita non eſt peccatum nubere [hoc itaqꝫ dico] o [fratres] ſi coniungimini [tempus breue eſt] quo ſcilicet non generatione carnali propagandus eſt populus dei: ſed regeneratione ſpirituali colligendus: ſecundum gloſam. Et quia tempus breue eſt [Reliquum eſt] id eſt hoc ſolum reſtat agendū [vt qui habent vxores ſint tanquam non habentes] ſtudendo ſeruitio dei: non operi carnali: reddendo debitum ſcilicet non exigendo Unde dicitur [ſint tanquam non habentes] non dicit tanquam non habiti: ſicut erant antiqui patres. Propter quod dicit Aug. ꝙ celibatus Johannis non prefertur coniugio Abrahe. Sed heu hodie faciunt econuerſo. quia qui non habēt ſunt tanqꝫ habentes.

F

Uxoré tã͂qꝫ non habere quis dicitur. ¶ Et notandum ꝙ tanqꝫ non habens vxorē eſt: qui vel vxori debitum reddit nec exigit.
Uel propter infirmitatem vxorem ducit dolens ꝙ ſine ea eſſe nequit.
Uel pari affectu continentiam cuſtodit.
Uel cauſa generādе prolis ad cultum dei vxorem propriam cognoſcit [et qui flent] pro caſibus coniugij vel pro aliqua triſticia ſeculi ſint [tanquam non flentes] conſolati ſcilicet ſpe appropinquantis boni futuri Prouer. xij. Non contriſtabit iuſtum quicquid ei acciderit. et .ij. Corinth. vj. Quaſi triſtes: ſemper autem gaudētes [et qui gaudent] pro aliqua proſperitate ſeculi [tanqꝫ non gaudentes] Sed ſemper in timore exiſtentes imminentis mali ꝛ periculi. Eccle. xj. In die bonorum non īmemor ſis maloꝝ ꝛ ecōuerſo.

Et qui emunt tanquam non poſſidentes. Et qui vtuntur hoc modo: tanquam non vtantur.

¶ Hic oſtendit qualiter vtantur mundi rebus ſiue poſſeſſionibus. Et primo qualiter vti debeant adquirendis. Secundo qualiter adquiſitis. ibi. Et qui vtuntur. Tertio ſubdit ratio cōmunis. ibi. Preterit figura huius mundi. Dicit ergo [Et qui emunt] vt faciunt coniugati ad prouidendum filijs: ſint [tanqꝫ non poſſiden

Ps. lxj. tes] id eſt poſt hec terrena ſedentes. Sed ſupra Non apponendo cor rebus periturus. Ps. Diuitie ſi affluant nolite cor apponere. Ezech. vij. Qui emit non letetur: et qui vendit non lugeat. Et vt vniuerſaliter colligam [qui vtuntur hoc mūdo] id eſt rebus mundanis: non dico fruuntur: vt mali qui de via faciūt finem: qui dicūt. Sap. ij. Fruamur bonis que ſunt: id eſt preſentibus. Sed [qui vtuntur] ea ad finem debitum referēdo: ſint [tanquam non vtantur] id eſt non adhereāt eis nimia delectatione. j. Timot. vj. Habentes alimenta ꝛ quibus tegamur: his contenti ſumus. Preter actum ergo coniugalem ponit quatuor differentias actuum circa ſolicitudinem mundanorum Flere Gaudere Emere. Uti. Duo primi pertinent ad affectum: duo alij ad effectum. Ex humana eni ſolicitudine generatur duplex affectus: ſcilicet triſtitie circa aduerſa: letitie circa proſpera. Itez ex ea generatur duplex effectus ſcꝫ emendi reſpectu non habitorum: ꝛ vtendi reſpectu habitorum: ꝛ ſecundum hoc ponit Apoſtolus conſilium temperantie in his quatuor actibus.

Preterit enim figura huius mundi.

¶ Hic ſubdit rationem dictarum admonitionum Que talis eſt Tranſitoria ſunt reputanda quaſi non ſint: ſed talia ſunt mundana peritura. Ergo quaſi nō ſint: ſunt reputanda. Et hoc eſt quod dicit [Preterit] quaſi Ideo mundana. quaſi non ſint eſtimanda: quia [preterit figura] id eſt exterior pulcritudo non ſubſtantia huius mundi. Uel [figura] .i. quod eſt ibi fictile conueniens ſtatui fragilitatis Tranſibunt eni qualitates mortales: ꝛ remanebunt immortales. j. Johā. ij. Tranſit mundus ꝛ concupiſcentia eius Gloſa notanda quia Figura: nō ſubſtātia. Mūdi: nō paradiſi Preterit nō ſiſtit.

Hic queritur ſuper illud Si potes fieri liber. Gloſa. Quanto quis propter deum deſpectior eſt in hoc ſeculo: tanto magis exaltabitur in futuro.

Contra. Ergo magis exaltabitur bonus ſubditus: quam bonus prelatus. Reſponſio. Gloſa intelligenda eſt ceteris paribus. Item ſuper illud Uniuſquiſque in quo vocatus eſt. Gloſa. Statu. Contra. Ergo qui vocat⁹ eſt in ſtatu ſeculari non debet intrare religionem. Reſponſio. Apoſtolus loquitur de ſtatibus promouentibus ad ſalutem: non de impedientibus. Item ſuper illud Exiſtimo hoc bonum eſſe. Gloſa. Maior eſt victoria virginum quam angelorum. Contra. Ergo maior corona. Ergo homines erunt maiores angelis non ſolum equales. Reſponſio. Maior extenſiue: id eſt multiplicior quia habebunt aureolam non ſolum auream. Item ſuper illud. Bonuꝫ eſt homini ſic eſſe. gloſa. In virginitate. Contra. Gen. j. Creſcite ꝛ multiplicamini: virginitas autem contraria eſt huic precepto. Reſponſio. Illud preceptum non eſt perpetuum: ſed datum vſque ad tempus ſufficientis multiplicationis humani generis. Item ſuper illud. Qui habent vxores. Gloſa. Beatiora coniugia iudicanda ſunt qui prole contempta: pari conſenſu continentiam ſeruare potuerunt. Contra. Tantum vnumquodque beatius eſt quanto magis contingit fini ſuo: finis autem coniugij eſt generatio prolis. Reſponſio. Expone coniugia: id eſt coniuges. Uel dicendum eſt ꝙ ille non eſt vltimus finis coniugij: ſed adimpletio numeri electorum: qui citius impleretur ſi omnes continerent. Item ſuper illud. Preterit figura huius mundi. Gloſa. In iudicio: mundanorum ignium conflagratione huius mundi peribit non ſubſtantia: ſed figura. Contra. ij. Petri. ij. Per quem celi magno impetu tranſient. Reſponſio. Ille tranſitus et illa ſolutio accidentalis eſt non ſubſtantialis: id eſt ſecundum qualitates .i. figuram non ſm ſubſtantiam.

Uolo autem vos ſine ſolicitudine eſſe Qui autem ſine vxore eſt: ſolicitus eſt que domini ſunt: quomodo placeat deo.

¶ Superius dedit primo virginibus conſilium continendi. Secundo nubentibus documentum bñ viuendi ¶ Hic tertio oſtendit ꝙ magis expedit ſtatus continendi. Et hoc oſtendit primo ratione maioris trāquillitatis. Secundo ratione maioris ſanctitatis. ibi. Et mulier innupta. Tertio rōne maioris vtilitatꝫ. ibi. Porro hoc ad vtilitatem veſtram. Prima ratio talis eſt Tranquillitas in amore ſolius dei: preferenda eſt ſollicitudini mundanorum. Hanc ſupponit. Sed continētes habent tranquillitatem: coniugati ſollicitudinem mundi. Ergo ſtatus continentium preferendus eſt ſtatui coniugatorum. Primo ergo dehortatur ſollicitudinem ſeculi. Secundo ſubdit ꝙ continentes non ſunt ſolliciti niſi in his que ſunt dei. ibi. Qui ſine vxore. Tertio oſtendit ꝙ coniugatos oportet eſſe ſollicitos in his que ſunt mundi. ibi. Qui autem cum vxore. Dicit ergo [Uolo autem] quaſi. Si nubitis predicta facere conſulo [autem] ſed magis [volo vos eſſe ſine ſollicitudine] rei vxorie. Philip. iiij. Nihil ſolliciti ſitis ꝛc. Dehortatur nos ſcriptura a ſollicitudine triplici ſcilicet. G Cōtinentie ſtatus cōmēdat.
Circa mulierem vt hic Uolo vos ſine ſollicitudine.
Circa ventrē Mat. vj. Ne ſolliciti ſitis aie. ꝛc.
Circa burſā. Prouer. x. Expectatio iuſtoꝝ letitia ſpes autem .i. ſollicitudo impiorū peribit. Et recte hoc volo: quia [qui ſine vxore eſt ſollicit⁹ eſt que domini ſūt] vt cōplaceat ei Non enim habet excuſationem illorū qui dicunt. Luc. xiiij. Uxorem duxi ꝛ non poſſum venire. Sollicitus inquam ſcꝫ [quomodo placeat deo] interiori ſcꝫ pulchritudine. de qua in Ps. Specie tua Ps. xliiij. et pulcritudine tua. Felix Cuius votum eſt vxorez fugere. Cuius ſollicitudo domino ſeruire. Cuius intentio deo placere.

Qui autem cuꝫ vxore eſt: ſollicitus eſt que ſunt mundi: quomodo placeat vxori et diuiſus eſt.

¶ Hic oſtendit ꝙ coniugatos oportet eſſe ſollicitos in his que ſunt mundi. Ubi implicantur quatuor grauia. Uinculum coniugale. ibi. Qui cum vxore. Studium mundiale. ibi. Sollicitus eſt. Subiectio vxoris. ibi. Quomodo placeat. Diuiſio operis. ibi. Et diuiſus eſt. Dicit ergo [Qui autem cum vxore eſt] in matrimonio [ſollicitus eſt que ſunt mūdi] vt de regimine familie et huiuſmodi. Unde Jacob acceptis vxoribus ait Geñ. xxx. Juſtum eſt igitur vt aliquando prouideam domui mee Sollicitus inquam [quomodo placeat vxori] vnde hoc ſine poteſt ſe licite ornare. Nam ſecundum Gloſam. Magna amaritudo in domo vxor triſtis [et] talis [diuiſus eſt] non natura: ſed actu: diuiſione ſcꝫ officij: non intentionis principalis. Unde glo. Partim ſeruit deo partim mundo.

Uxor triſtis in domo magna eſt amaritudo

Et mulier innupta: et virgo cogitat que domini ſunt: vt ſit ſancta corpore et ſpū.

¶ Hic ponitur ſecunda ratio probans ꝙ magis expedit ſeruare continentie propoſitum: quam nubere ratiōe maioris ſanctitatis. Et eſt ratio ſua talis Studēs ſanctitati ⁊ amori dei preferenda eſt cogitāti que ſūt mundi. Mulier innupta ſtudet ſanctitati ⁊ amori dei nupta mundo. Ergo illa preferenda iſti. Primo ergo tangit ſtudium innupte: quia cogitat totaliter placere deo. Secundo ſtudium nupte: quia cogitat partim placere mundo. ibi. Que autem nupta eſt. In prima implicat tria: continentium ſtatum: cogitatum ⁊ fructuꝫ Statum honeſtum: quia innupta ⁊ virgo. Cogitatum rectum: quia cogitat que domini ſunt. Multiplicē fructum: quia vt ſit ſancta ⁊c. Dicit ergo [Et] ſimiliter [mulier innupta] id eſt vidua [et virgo cogitat] id eſt maiorem habet facultateꝫ cogitandi [que domini ſūt] id eſt ſpiritualia et eterna. Cogitat inquam [vt ſit ſancta] magis quam nupte: multe enim nupte ſunt ſancte Auguſtinus. Ampliorem non nuptarum: ⁊ in corpore et in ſpiritu ſanctificationem intelligi voluit. Non tamen corpus nuptarum omnino ſanctificatione priuauit. Sancta inquam [corpore] id eſt corporalibus actionibus [et ſpiritu] id eſt ſpiritualibus actionibus. Uel [ſancta corpore] contra vicia carnalia [⁊ ſpiritu] contra ſpiritualia.

Que autem nupta eſt: cogitat que ſūt mūdi: quomodo placeat viro.

¶ Hic tangit ſollicitudinem nuptarum. Ubi implicat duo. Primo coniugium. Secundo coniugum ſtudium. ibi. Cogitat que ſunt mundi. Primo quo ad domum. Secundo quo ad ſponſum. ibi. Quomodo placeat. Dicit ergo [Que autem nupta eſt cogitat que mundi ſunt] ſcilicet de cura filiorum. De regimine domus. De amore mariti: ⁊ huiuſmodi. Unde parētes monuerunt Saram honorare ſoceros Diligere maritū. Regere familiam. Gubernare domum. Et ſeipſam irreprehenſibilem exhibere Tobie. x. Cogitat inquam [quomodo placeat viro] Unde hoc ſine ornantes ſe non peccant. Uerumtamen magis debet ſtudere placere ei ornatu morum quam veſtimentorum. j. Timo. ij. Mulieres in habitu ornato cum verecundia et ſobrietate ornantes ſe: non in tortis crinibus auro aut margaritis.

Porro hoc ad vtilitatem veſtraꝫ: non vt laqueum vobis inijciam: ſed ad id quod honeſtum eſt: et quod facultateꝫ prebeat: ſine impedimento domino obſeruandi.

¶ Hic allegat tertiam rationem ſcilicet maiorem vtilitatem. Et ē ratio talis. Illud quod eſt vtilius magis expedit eligere. Sed continere vtilius eſt quam nubere. Ergo magis expedit eligere continentiam quam nuptias. Primo ergo oſtendit ꝙ vtile eſt continere. Secundo ꝙ honeſtum eſt. ibi. Sed ad id quod honeſtum eſt. Tertio ꝙ facile. ibi. Et ꝙ facultatem. Dicit ergo. [Porro] quaſi Conſulo non nubere [Porro hoc ad vtilitatem veſtram] maiorem ſcilicet dico vt expeditius deo ſeruiatis. Mat. xix. Si ita eſt cauſa hominis cum vxore non expedit nubere. Quia ſic mortificatur caro: que eſt inimica ſpiritus. Auguſtinus. Sicut inimicus occiſus non facit tibi iniuriam: ſic caro mortificata non turbat animam. Dico inquam [non vt laqueum] fornicationis ſcilicet ſi incontinentes eſtis [vobis iniiciam] aliquid difficile ſuper hoc ſtatuendo: imo potius laqueus poneretur ſi conſuleret nubere: q2 de muliere dicitur Eccles. vij. ꝙ laqueus venatorum eſt ⁊ ſagena cor eius [ſed] potius intendens ⁊ monens [ad id quod honeſtum eſt] ſcilicet ad ſanctitatem corporis et anime. Non quia coniugalis ſtatus non ſit honeſtus: ſed quia minus honeſtus. Auguſtinus. Nō matrimonium turpe eſſe monſtrauit: ſed quod honeſtius erat: generalis honeſti nomine commendauit [et] monens ad illud [quod facultatem prebeat] alicui [obſeruandi] ſe [domino] id eſt ad ſeruitium domini: et hoc [ſine impedimento] quod eſt in coniugio. ij. Corinthio. xi. Deſpondi vos vni viro virginem caſtam exhibere chriſto. Uere eligendus ſtatus continentie. Ubi maiꝰ commodum: quia [hoc ad vtilitatem] Minus periculum: quia [non vt laqueum] Maior honeſtas: q2 [ad id quod honeſtum] Liberior facultas ſeruiendi deo: quia [facultatem prebet.]

ij
Sollicitudo bona ⁊ multiplex

¶ Notandum eſt hic ꝙ multiplex eſt ſollicitudo bona Prima prelationis Sic nauta ſollicitus eſt de regimine nauis. pater de filijs. Rom. xij. Qui preeſt in ſollicitudine.

Secunda predicationis ſic pedagogus eſt ſollicitus de puero: doctor de diſcipulis. j. Theſſal. ij. Fiduciaꝫ habuimus in deo noſtro loqui ad vos euangeliū dei in multa ſolicitudine.

Tertia dilectiōis: ſic amicꝰ verꝰ ſollicitꝰ eſt de conſeruatione amoris. Ephe. iiij. Solliciti ſeruare vnitatē ſpiritus in vinculo pacis.

Quarta compaſſionis: ſic vir miſericors ſollicitus eſt de egenis ⁊ afflictis. ij. Timot. j. Cū veniſſem romam ſollicite me queſiuit ⁊ inuenit.

Quinta deuotionis: ſic ſeruus ſollicitus eſt de placendo dño: religioſus deo. Mich. vj. Indicabo tibi o homo quid ſit bonum ⁊c. Et ſequitur. Sollicite ambulare cum deo tuo.

Sexta circumſpectionis: ſic ſpeculator de caſtro cuſtodiendo Deut. iiij. Cuſtodi igitur temetipſum ⁊ animam tuam ſollicite Corpus enim cum organis Ais cum potentijs quoddam caſtrum eſt.

Septima actionis Sic agricola ſollicitus eſt de opere perficiendo. Luc. x. Martha martha ſollicita es. ij. Timoth. ij. Sollicite cura teipſum probabilem exhibere deo.

Octaua prouiſionis: ſic diſpenſator de domo: de compoto. Pauper de pane querendo: Ro. xij. Sollicitudine non pigri.

Si quis autem turpem ſe videri exiſtimat ſuper virgine ſua: quod ſit ſuperadulta: Et ita oportet fieri: quod vult faciat.

¶ Superius egit de virginibus. Hic agit de virginū cuſtodibus. Oſtendens primo quod licet eis virgines ſuas coniugio copulari. Secundo ꝙ non ſimiliter: nuptas licet niſi poſt mortem viri contrahere. ibi. Mulier alligata eſt. In prima primo oſtendit ꝙ cuſtos poteſt dare virginem ſuam in coniugio. Secundo ꝙ non peccat hoc faciendo. ibi. Nec peccat ſi nubat. Tertio ꝙ etiam bene facit ſeruando. ibi. Nam qui ſtatuit. Quarto ꝙ licet vtrumqꝫ ſit bonum: tamen hoc eſt melius illo. ibi. Igitur ⁊ qui matrimonio iungit. In prima primo ſupponit in virgine etatem nubilem. Secūdo nubendi voluntatem. ibi. Et ita oportet fieri. Tertio dat nubendi licētiam. ibi. Quod vult faciat. Dicit ergo [Si quis autē] q. Eſſe ſine coniugio honeſtiꝰ eſt et expeditius [autem] ſed tamen [ſiquis turpem ſe videri exiſtimat] apud iudicium hominum] ſuper virgine ſua [timens ne corrumperetur. Uel ideo eo [ꝙ ſit ſuperadulta]. i. vltra pubertatē iā in ānis nubilibus [⁊ ita

oportet fieri] vt nubat. quia non vult continere [quod vult] virgo [faciat] cuſtos Eccle. vij. Trade filiam et grande opus feceris ⁊ homini ſenſato da illam. Nec peccat cuſtos ſi nubat virgo. hoc ideo dicit ſecundum Glo. Ne etſi virgo non peccat cuſtos videatur peccare Aug. De bono coniugio. Que ſe non cõtinet nubat Que non cepit deliberet. Que egreſſa eſt perſeueret. Nulla aduerſario detur occaſio: ſꝫ falſa retrahatur oblatio.

Nam qui ſtatuit in corde ſuo firmus non habens neceſſitatem: poteſtatem autem habens ſue voluntatis: et hoc iudicabit in corde ſuo: ſeruare virginem ſuam bene facit.

¶ Hic oſtendit ꝙ cuſtos virginis bene facit eam in ſtatu virginali ſeruando. Ubi implicatur quadruplex cõditio ad hoc expediens. Prima ꝙ cuſtos firmus ſit in propoſito eam virginem cuſtodiendi. Secunda ꝙ non timeat de caſu virginali. ibi. Non habens neceſſitatẽ. Tertia ꝙ cognoſcat in virgine propoſitum continendi. ibi. Poteſtatem autem habens. Quarta ꝙ hoc faciat ex deliberatione animi. ibi. Et hoc iudicauit. Dicit ergo [Nam qui ſtatuit] quaſi Ideo autem dico ꝙ nõ peccat qui tradit virginem. nam de alio qui ſeruat eam patet ꝙ bene facit [Naꝫ qui ſtatuit in corde ſuo] ſeruare virginem ſuam [firmus] in propoſito ſuo non curans ſobolem vel aliud huiuſmodi [non habens neceſſitatem] tradendi eam cum virgo velit continere [poteſtatem autem habens] ſecundum alumne continentiaꝫ [voluntatis ſue] perficiende [et hoc iudicauit in corde ſuo] id eſt ex iudicio rationis: non ex leuitate mentis decreuit eſſe bonum. j. Timo. v. Sine preiudicio nihil facias. Iudicauit inquam [ſeruare virginem ſuam] Ambro. Non ingerens ei fomitem nuptiarum. Eccle. vij. Filie tibi ſunt ſerua corpus illarum. Qui ſtatuit inquam ſic [bene facit].

Igitur ⁊ qui matrimonio iũgit virginem ſuã bene facit: ⁊ qui nõ iungit meliꝰ facit.

¶ Hic oſtendit ꝙ licet vtrumqꝫ ſit bonum: tamen virginitas eſt melior matrimonio. Ubi primo approbat ſtatum coniugalem. Secundo preponit ſtatum virginalem. ibi. Et qui non iungit. Dicit ergo [Igitur] quaſi. Et quia oportet fieri vt diximus [ergo ⁊ qui matrimonio iungit virginem ſuam bene facit] quia licitum eſt quod facit [et qui non iungit]; cum virgo adquieſcat continere [melius facit] Glo. [melius facit.] qui apud deum meritum ſibi collocat: et a ſeculi ſollicitudine liberat illam. Melius eſt enim quod licet et expedit: quam quod licet et non expedit. Hic enim bene vtitur homo malo. ibi bene vtitur bono. Bene vtitur quis bono continentiam dedicans deo. Male vtitur quis bono continentiam dedicans idolo. Male vtitur quis malo concupiſcentiam relaxans adulterio. Bene vtitur malo concupiſcentiam reſtringens connubio. Bonum eſt pudicitia coniugalis. Sed melius eſt continentia virginalis vel vidualis ſecundum Gloſam. Auguſtinus.

Mulier alligata eſt legi: quanto tempore vir eius viuit.

¶ Hic oſtendit ꝙ non ſimiliter cõiugata niſi viro mortuo poteſt contrahere. Ubi primo dicit ꝙ coniugata non poteſt nubere viro viuente. Secundo ꝙ mortuo viro poteſt alij nubere. ibi. Quod ſi dormierit. Tertio ꝙ melius eſt illi continere. ibi. Beatior autẽ erit. Quarto ꝙ debent conſilio eiꝰ credere. ibi. Puto autẽ ꝙ ego Dicit ergo [Mulier] quaſi. Qui non iungit virginẽ ſuam meliꝰ. Et vere meliꝰ: quia [mulier alligata eſt] ⁊c. Uel ſic. q. Ita virgo quocunqꝫ tẽpore poteſt nubere. Sed vxorata nõ: quia [mulier alligata eſt legi] ita vt non poſſit alteri nubere [quanto tẽpore vir eius viuit] Rom. vij. Que autem ſub viro eſt mulier viuente viro alligata eſt legi viri.

Quod ſi dormierit vir eius liberata eſt a lege: cui vult nubat: tantum in domino:

¶ Quod ſi dormierit] De qua dormitione Io. xj. Lazarus amicus noſter dormit [vir eius.] Augu. Non dicit primus: vel ſecundus: vel tertiꝰ: vel quotuſlibet. Nec nobis diffiniendum eſt quod non diffinit apoſtolus: vnde nec vllas nuptias debeo damnare: nec eis verecundiam numeroſitatis auferre. Si dormierit inquam [liberata eſt a lege] viri. vnde permittitur ei nubere. Hinc patet ꝙ reſurgenti non tenetur copulari. [Cui autem vult nubat] Inuite enim nuptie ſolent habere malos prouentus. Ideo dicitur Geñ. xxiiij. Uocemus puellã et queramus voluntatem eius. Et nubat inquam [tñ in domino] id eſt viro ſue religionis. Nam in diſpari cultu prohibitum eſt in lege matrimonium. Deut. vij. Non ſociabis cum eis coniugia. Filiam tuam non dabis filio eius: nec filiã eius accipies filio tuo. Per hãc licentiam apoſtoli: reuocate ſunt omnes pene et infamie que ſm leges humanas infligebantur olim mulieri: ſecundo nubenti, infra tempus luctus: ſcꝫ infra annum: ergo in nuptijs exigitur perſonarũ legitimitas vnde dicit Liberata eſt. Conſenſus libertas vnde addit: cui vult nubat. Cultus paritas vnde ſubdit [tantum in domino.] Innuptaſ qd agit.

Beatior autem erit ſi ſic permãſerit ſecundum meum conſilium.

¶ Beatior erit] quaſi Et quamuis liceat ei nubere: tamẽ [beatior erit ſi ſic permanſerit] ſcilicet innupta: ⁊ hoc [ſecundum conſilium meum] ſupra eodem datũ. Habebit enim fructum ſexageſimum qui debetur viduis Luc. viij. Aug. Satis oſtendit beatam eſſe poſt mortem viri: ſecundo nubentẽ: ſed beatiorẽ non nubentẽ.

Puto aũt ꝙ ⁊ ego ſpiritũ dei habeam.

¶ Hic vltimo oſtendit ꝙ debẽt conſilio eius credere. quia inſpirante ſpiritu ſancto hoc conſulit. Et hoc eſt quod dicit [Puto autem] quaſi Faciendum eſt ſm cõſilium meum: quia [puto ꝙ et ego] ſicut ceteri apoſtoli [ſpiritum dei habeam] Rom. viij. Sed ⁊ nosipſi primitias ſpũs habentes ⁊c. Ergo hoc cõſilium debet impleri. Et propter fructum ſequentem: quia beatior erit. Et propter conſulentis auctoritatem: quia ſecundum conſilium meum. Et propter ſpiritum dei inſpirantem: quia puto ⁊c.

Hic queritur ſuper illud Uolo vos ſine ſollicitudine eſſe. Contra. Rom. xij. Sollicitudine non pigri. Rñ. Ibi loquitur de ſollicitudine ſpirituali: hic de temporali. Item ſuper illud Et diuiſus eſt. Cõtra. Oſee. x. Diuiſum eſt cor eorum nunc interibunt. Rñ. Ibi loquitur de diuiſione intentionis principalis: hic de diuiſione actionis. Item ibidem Glo. Partim ſeruit deo: partim mũdo. Contra. Mat. vj. Nemo poteſt duobus dominis ſeruire. Reſponſio. Uerum eſt ita ꝙ equaliter vtriqꝫ. vel in eo ꝙ duo ſunt: id eſt contrarij ſunt. Item ſuper illud Mulier innupta cogitat que dei ſunt. Glo. Iam non cogitat ne damnetur a deo. Contra. Damnari poteſt: vt patet in parabola de fatuis virginibus. Rñ. Non cogitat hoc ſolum: ſed cum hoc etiam ne offendat ſponſum. Item ſuper illud Ut ſit ſancta corpore ⁊ ſpiritu. Glo. Non poteſt fieri vt non ſit ſanctum corpus quo ſanctificatus vtitur ſpiritus. Cõtra. Spiritus ſanctus vſus eſt lingua Caiphe non ſancta. Ioh. xj. Rñ. Utebatur ea vt ſpiritus non vt ſanctꝰ Item ſuper illud Ad id quod honeſtum eſt. Contra. Ergo matrimonium turpe. Reſponſio. ſecundum glo. Poſitiuum poſuit pro comparatiuo. Item ſuper illud Qui non iungit: melius facit Glo. Hic etiam ſcilicet in coniugio bene vtitur homo malo. Contra. Cuius vſus bonus eſt: ipſum quoqꝫ bonuꝫ eſt. Topicalis maxima Rñ. Illud intelligitur de vſu rei per ſe ſcꝫ ad quem ordinata eſt non per accidens ſcilicet ad quem prudẽtia vtentis ordinatur. Item ibidem glo. Melius eſt bene vti bono quam bene vti malo. Contra. Hoc difficilius illo. Reſpon. Loquitur hic de malo vicij non ſupplicij.

Item ſuper illud Cui vult nubat Glo. Prime nuptie tantum ſunt a dño inſtitute. Secūde permiſſe. Cōtra Ergo ſecūde nuptie non ſunt a deo nec bone. Rñ. In eo ꝙ nuptie ſunt: inſtitute ſunt a deo: ſed non ex eo ꝙ ſecunde: niſi ex conſequenti. Item ſuper illud Si dormierit vir quid dicendum eſt ſi reſuſcitatur. Reſpon. Requiritur conſenſus nouus ad hoc ꝙ ſit matrimonium. Item ſuper illud Puto qđ ſpiritum dei habeam. Contra. Rom. viij. Certus ſum qđ neqz mors neqz vita ⁊c. Rñ. ſm glo. Non dicit hoc dubitando: ſed quaſi increpando.

Capitulum. viij.

De his autem que idolis ſacrificantur: ſcimus quoniaz omnes ſcientiam habemus.

¶ Excluſo errore circa correctionez criminum caplo. v. et. vj. Item circa virginitatem et matrimonium caplo. vij. Hic excludit errorem circa cſum ⁊ abſtinentiā ciborum. caplo. iſto. et. ix. et. x. Loquēs de his que idolis immolabantur a quib⁹ (quis in ſe licitis) abſtinere monet. Primo allegando eis ſcandalū fratrum infirmorum. caplo iſto. Scđo exemplū ſui qui propter alios abſtinet a receptione ſumptuū licitorum. caplo. ix. Tertio exemplum pene iudeorum poſt tanta dei beneficia in deſerto proſtratorum. caplo. x. Ergo. Propter ſcandalū proximi. Propter exemplum apoſtoli. Propter timorē ſupplicij. Debem⁹ abſtinere a cibis: ⁊ aliquando licitis. In prima primo oſtendit ꝙ in ſe licita eſt comeſtio idolothitorum ſeu idol' immolatorū. Secūdo monet nihilo minus abſtinere propter ſcandalū fratrū infirmorum. ibi. Videte autem ne forte. In prima primo proponit ꝙ maiores eorum habent ſcientiā de idolothitis. Secundo oſtendit qualem ſcientiā habent de eis. ibi. De eſcis autez que idolis immolātur. Tertio ꝙ quidam infirmi hac ſcientia carēt. ibi. Sed non in omnibus eſt ſcientia. Quarto ꝙ alij coram eis idolothita edere non debent. ibi. Eſca autem nos non cōmendat deo. In prima primo dicit ꝙ de idolothitis ſcientiam habent. Secundo ꝙ ſine charitate inutiliter habent. ibi. Scientia autē inflat. Tertio oſtendit a qđbus habeatur hec ſcientia inſufficienter. ibi. Si quis autē exiſtimat. Quarto a quib⁹ ſufficiēter. ibi. Si qđs autem diligit deum. Dicit ergo [De his autem] q. Ita de predictis ſcripſiſtis ⁊ queſiuiſtis a me ſcz de ptinē tibus ad matrimonium. De alijs autem vt de immolatis idolo: non fuit neceſſe querere: quia omnes ſcitis ſuper hoc veritatē. Et hoc eſt quod dicit [De his autē que idolis ſacrificantur] an liceat edere vel nō [ſcim⁹] ego et vos ꝙ licet ea comedere ſecundū illud Titū. j. Omnia munda mundis. Non tamen in veneratiōe idoli nec cum ſcandalo proximi ſeu fratris. Et vere ſcim⁹ [quoniā omnes ſcientiam habem⁹] ego ſcz et vos perfecti inter alios ſcientiam ſcilicet de creatore ⁊ creaturis et ideo minus excuſabiles ſi male facimus.

Scientia aūt inflat charitas vero edificat

¶ Hic oſtendit ꝙ ſine charitate ſcientiaz inutiliter habent. Quaſi diceret. Habetis quidem ſcientiam. ſed non valet vobis. quia inde ſuperbitis contra ignaros [Scientia autem] ſi ſola eſt [inflat] Eccle. j. In multa ſapientia multa eſt indignatio Actu. xxvj. Multe littere te faciunt infamre. Hec enim fuit plaga egyptiorum. id eſt ſapientum huius mundi veſice turgentes Exod. ix. [charitas vero edificat] infirmos que quod eis obeſſe poteſt dimittit: quia non querit que ſua ſunt Infra. xiij. Unde addenda eſt ſcientie charitas. Auguſt. Addite ergo ſcientie charitatem ⁊ vtilis erit ſciētia. Per ſe enim inutilis: ex charitate vtilis Philoſoph⁹. Scire aut nihil aut parum ꝓdeſt ad virtutem.

Si quis autem ſe exiſtimat ſcire aliquid nōdum cognouit quemadmodum oportea t eum ſcire.

¶ Hic oſtendit a quibus hec ſcientia habetur inſufficienter. quia ab illis qui ea vtuntur in nocumentum proximi. Et eſt ſua ratio talis. Quicunqz habet ſciētiam et non modum vtendi ea: habet ſcientiam inſufficientē Sed qui habet ſcientiam ſine charitate eſt huiuſmodi Ergo qui habet ſcientiam ſine charitate habet inſufficientem ſcientiam. Primo ergo ſupponit ſcientiaz ſine charitate. Secundo oſtendit inſufficientiā talis ſciētie ibi. Nondū cognouit. Tertio rationē inſufficientie. ibi Quēadmodū oporteat. Dicit ergo [Si quis aūt] quaſi. Habetis ſcientiā. ſed non ſufficientez: quia [ſi quis] veſtrum [ſe exiſtimat ſcire] habens ſcz ſcientiam ſine charitate [aliquid] vt ſcz ꝙ liceat edere idolothita [nōdum] tamen [cognouit] quia non ſe cognoſcere facto oſtendit [quemadmodum oporteat euz ſcire] id eſt qualiter debeat vti ſcientia: quia in edificationem non in nocumentum aliorum. Scire enim dicitur dupliciter: ſcilicet habere ſcientiam et vti ſcientia. ſicut videre habere viſum et vti viſu. Bern. Non probat apoſtolus multa ſcientem. ſi modum ſciendi neſcierit. Modus enim ſciendi eſt: vt ſcias quo ordine: quo ſtudio: quo fine noſcere queqz oporteat. Quo ordine vt id prius quod maturius eſt ad ſalutem. Quo ſtudio vt id ardentius quod efficacius eſt ad amorez. Quo fine vt non ad inanem gloriam: vel curioſitatē. vel aliquid ſimile: ſed ad edificationez tui et proximi. Sunt nāqz qui ſcire volunt eo fine tantum vt ſciant et turpis curioſitas eſt. Quidam vt ſciantur ⁊ vanitas eſt. Quidā vt ſcientiam vēdāt: ⁊ turpis queſt⁹ eſt. Quidā vt edificentur et prudētia eſt. Quidā vt edificēt: ⁊ charitas eſt.

A
Scire dr duplr.

Si quis autem diligit deum: hic cognitus eſt ab eo.

¶ Hic oſtendit a quibus hec ſcientia habetur ſufficiēter: quia ab illis qui vtuntur ea ex charitate. Primo ergo ſupponit ſcientiam cuz charitate. Secundo oſtēdit ſufficientiam talis ſcientie. ibi. Hic cognitus eſt. Dicit ergo [Si quis] quaſi Hic non perfecte ſcit: qđ neſcit quemadmodum oporteat eum ſcire [autem] ſed [ſi quis diligit deum] et ita cum ſcientia habet charitatem [hic cognitus] id eſt approbatus [eſt ab eo] Nouit enim dominus qui ſunt eius. ij. Timo. iij. Tu autē aſſecutus es doctrinā meam: id eſt ſcientiam / inſtitutionem / propoſituz / fidem ⁊c. Unde talis vere ſcit deo approbante: quia bene vtitur ſcientia propter charitatem annexam.

¶ Notādū eſt hic ꝙ ad hoc ꝙ aliqđs ſciat quēadmodū oportet ſcire: nouem ſunt neceſſaria ſcire.

B
Scienti: vt oportet ſcire nouē ſūt neceſſaria ſcire.

Primo humiliter ſine inflatione Philip. iij. Scio et humiliari ꝓs. Si non humiliter ſentiebam.
Secundo ſobrie ſine preſumptione. ſupra. j. Non iudicaui me ſcire Roma. xij. Non plus ſapere quam oportet ſapere.
Tertio certitudinaliter ſine heſitatione. ij. Timot. j. Scio cui credidi ⁊ certus ſum.
Quarto veraciter ſine errore. ij. Timot. iij. Semper diſcentes ⁊ nunquam ad ſcientiam veritatis peruenientes.
Quinto ſimpliciter ſine deceptione. j. Timot. vj. Oppoſitiones falſi nominis ſcientie quam quidā promittentes circa fidem ⁊c.
Sexto ſalubriter cum charitate Infra. xiij. Si habuero omnem ſcientiam / charitatem autem non ⁊c.
Septimo vtiliter cum proximorum edificatione. Infra. xij. Alteri ſermo ſcientie in eodem ſpiritu.
Octauo liberaliter cuz gratuita cōmunicatiōe Sap. vj. Ponam in lucem ſcientiam eius nec ⁊c.
Nono efficaciter cum bona operatione Scienti enim bonum et non facienti peccatum eſt illi Jac. iiij. Primum ſcz Humilitas ſcientie: arguit ſapientes ſuperbos Sobrietas curioſos / certitudo dubios / veritas hereticos / ſimplicitas aduocatos / ſalubritas magos / vtilitas iniquos / liberalitas auaros / efficacia ocioſos.

De eſcis autem que idolis immolantur ſcimus quia nihil eſt idolum in mundo: et ꝙ

nullus deus niſi vnus.

¶ Hic oſtendit qualem ſcientiam habent de idolothitis. Oſtendens primo ꝙ ſciunt idolum nihil eſſe. Secundo ꝙ ſciunt omnia a deo eſſe. ibi. Naȝ etſi ſunt qui dicantur eſſe dij. In prima primo dicit idolū nihil eſſe Secundo iuxta hoc ad declarationē oſtendit deū non niſi vnum eſſe. ibi. Et ꝙ nullus deus. Dicit ergo [De eſcis autem] quaſi Predictis modis non valet ſciētia [autem] ſed tamen [de eſcis que idolis immolanꝭ ſcimus] ſciētia vera ſcilicet ꝙ in ſe ſunt licite: nec ꝓpter idolum ſunt immunde. et hoc [quia idolum nihil eſt in mundo] Hoc tripliciter exponiꝭ. Primo modo ſic [idolum nihil eſt in mundo] id eſt inter creaturas mundi ꝗ̄tum ad formam idoli. licet enim materia idoli ſit aliquid ſcilicet aurum vel cuprum: vel huiuſmodi. forma tamen nihil eſt. forma ſcilicet que creditur ibi eſſe ab idolatris: que credunt idoluȝ eſſe deum Eſa. xlj. Ecce vos eſtis ex nihilo. ⁊ opus veſtruȝ ex eo quod non eſt. Secundo modo ſic [idolum nihil eſt in mundo] id eſt ipſum quod putatur idolum nihil eſt ſcilicet ꝑſona ſubſiſtens ex ſimulacro. ⁊ ſpiritu preſidente. Ex illis eniȝ duobus nihil fit ſicut putaꝭ ab idolatris Hiere. x. Cōfuſus eſt omnis artifex in ſculptili. quia falſum eſt qđ ſufflauit. ⁊ non eſt ſpiritus in eo. Tertio modo ſic [idolum nihil eſt in mundo] id eſt nullius rei que ſit in mundo habet ſimilitudinem. Eſt enim differētia inter idolum ⁊ ſimulacrum. quia ſimulacrū dicitur quod fit ad ſimilitudinem rei alicuius naturalis. Idoluȝ quod ad nullius rei fit ſimilitudinem vt ſi corpori humano addatur caput equinum Eſa. xl. Cui ſimilē feciſtis deū: aut quam imaginem ponetis ei ⁊c. Et ſcimus etiaȝ ꝙ nullus deus niſi vnus Deut. vj. Audi iſrael dñs deus tuus deus vnus eſt.

[Margin: Idolū ⁊ ſimulacruȝ differunt.]

Nam etſi ſunt qui dicantur dij: ſiue in celo ſiue in terra: ſiquidē ſunt dij multi: ⁊ domini multi: nobis tamen vnus deus pater ex quo omnia: ⁊ nos in illo: ⁊ vnus dominus ieſus chriſtus per quē oīa ⁊ nos per ipſuȝ.

¶ Hic oſtendit ꝙ ſciunt omnia a deo eſſe: nō a dijs nūcupatiuis: vel adoptiuis: vt ſunt idola: vel ſancti. ſed ab vno ſummo. Primo ergo dicit ꝙ pōt intelligi deorum pluralitas ſcilicet per adoptionem vel nuncupationem. Secundo ꝙ eſt deitatis vnitas ſcilicet ꝑ eſſentiam. ibi. Nobis tamen vnus deus Ubi primo tangit vnitatem in patre. Secundo in filio. ibi. Et vnus dñs. In prima tāgit tria ſcilicet Eſſentiam. quis vnus deꝰ. Perſonam. quia pater ex quo omnia Clementiam. quia et nos in illo Simuliter iſta tangit in filio. Dicit ergo [Nam] ⁊ hoc dupliciter legitur. Primo modo de dijs dictis per adoptionem. Alio modo de his qui dicuntur dij ſola nuncupatione. Primo modo ſic [Nā etſi ſunt] quaſi Et vere non eſt niſi vnus deus [Nam etſi ſunt q̄ dicātur dij] vere participatione deitatis. vt Pſ. Ego dixi dij eſtis [ſiue in celo] vt ſancti comprehenſores [ſiue in terra] vt ſancti viatores [ſiquidē ſunt dij multi] vere participatiōe deitatis. vt ſancti [⁊ domini multi] vt apoſtoli ⁊ prelati [nobis tamen ⁊c.] Alio modo legitur ſic [Nam etſi ſunt qui dicantur dij] a gentilibꝰ ſcilicet falſa nuncupatione [ſiue in celo] vt ſol et luna [ſiue in terra] vt mercuriꝰ ⁊ Diana ſeu Apollo [ſiquidem ſunt dij multi] ſola ſcilicet nuncupatione ſecundum gentiles Pſ. Omnes dij gentium demonia Hiere. x. Dij qui celos ⁊ terram non fecerunt: pereant de terra. [⁊ domini multi] qui alijs preſunt [nobis tamē vnus] eſt tantum [deus] eſſentialiter ſcilicet [pater ex quo omnia] ſecundum naturam per primam auctoritatem Ro. xj. Ex quo omnia [⁊ nos in illo] per gratiā. Act. xvij. In ipſo viuimus mouemur ⁊ ſumus [⁊ vnꝰ] cum patre deus [dominus ieſus chriſtus] Joh. x. Ego ⁊ pater vnum ſumus [per quem omnia] creata ſunt ſecundum naturam Johan. j. Omnia per ipſum facta ſunt [⁊ nos per ipſum] ſumus in deo per gratiaȝ Ro. j. Per quem accepimus gratiam ⁊c. Ergo vnus eſt altiſſimus creator omnium omnipotens. Ex his eliciꝭ talis ratio. Non eſt niſi vnus deus q̄ fecit omnia. Sed multa ſunt idola. Ergo non ſunt deus qui fecit omnia Nec creduntur aliud. ergo nihil.

[Margin: C. Dij ſunt multi ⁊ q̄ dicanꝭ — Pſ. lxxxj — Pſ. xcv.]

Sed non in omnibus eſt ſcientia Quidam autem cum conſcientia vſqȝ nūc idoli: quaſi idolothitum manducant ⁊ cōſcientia ipſorum cum ſit infirma polluitur.

¶ Habito ꝙ maiores illorum habent ſcientiaȝ de idolothitis. Hic oſtēdit ꝙ minores hac ſciētia carēt. Ubi primo oſtendit ꝙ in quibuſdam deficit predicta de idolothitis ſcientia. Secundo ꝙ propter hoc eſu idolorum polluitur eorum conſcientia. ibi. Quidam autem cum conſcientia. Ubi primo tangit pollute conſcientie rationem. Secundo ipſam pollutionem. ibi. Et conſcientia ipſorum. Dicit ergo [Sed non in omnibus] quaſi Hoc ſcimus nos ꝙ ſcilicet idolum nihil eſt [Sed non in omnibus] vt in infirmis [eſt ſciētia] hec. Et vere nō in omnibus [Quidaȝ autem ⁊c.] Uel ſic. Nos ſcimus ꝙ idolum nihil eſt in mundo [Quidam autem cum conſcientia idoli] quia ſcilicet putant idolum aliquid diuinum eſſe [vſqȝ nunc] id eſt poſt conuerſionem ſicut ante [manducant idolothitum] id eſt de ſacrificatis idolis: hoc non quaſi cibum ſimpliciter. [ſed quaſi idolothitum] ſcilicet in reuerentia idoli. Omnia deponēda Et conſciētia infirmi Et comeſtio idolothiti. Et reuerentia idoli [⁊ conſciētia ipſorū cum ſit infirma polluitur] per illos ſcȝ qui habēt rectam ſciētiam. ſed nō cū charitate. per quos in hunc errorē infirmi inducuntur Deut. xxvij. Maledictus qui errare facit cecum in itinere. Hic innuit ꝙ non cibus: ſed conſcientia polluitur per peccatum: comedendo ad exemplum maiorū.

Eſca autem nos non commendat deo.

¶ Hic quarto oſtendit ꝙ coram eis idolothita comedere non debent Ubi primo oſtendit ꝙ huiuſmodi comeſtio nihil prodeſt apud deum. Secundo probat ꝙ non preſtat aliquod boni augmentum. ibi. Neqȝ enim ſi nō man. Dicit ergo [Eſca autem] quaſi Illis nocet veſtra comeſtio. vobis autem non prodeſt [Eſca autem nos non commendat deo] ſed recta fides in edendo. Nam nec Eſau eſu lenticule iuſtificatus. Nec Helias eſu carnium pollutus eſt Roma. xiiij. Non eſt regnum dei eſca ⁊ potus Heb. vlt. Bonum eſt gratia ſtabilire cor non eſcis.

Neqȝ enim ſi non manducauerimus deficiemus: neqȝ ſi manducauerimus abundabimus.

¶ Hic probat quod ꝓpoſuit. Eſt enim ſua ratio talis. Non comedere idolothitum: non diminuit bonum: comedere nō auget. Ergo talis eſca ſumpta vel nō ſumpta nihil prodeſt apud deuȝ. Et hoc eſt quod dicit [Neqȝ enim ſi non manducauerimus deficiemus] id eſt minus de bono habebimus [neqȝ ſi mādu cauerimus abūdabimus] in virtutibus. quia eſca ventri non menti ꝓficit. Sup. vj. Ideo. Romanos. xiiij. Qui manducat: non manducantem: non ſpernat Et ita cum non ſit de veritate / vite / iuſticie / et doctrine / dimittenda eſt propter ſcandalum.

Uidete autem ne forte hec licentia veſtra offendiculum fiat infirmis.

¶ Hec eſt ſecunda pars capituli. Superius enim oſtēdit ꝙ in ſe licita eſt comeſtio idolothitorum. Hic monet abſtinere ab ea propter ſcandalum infirmorū Ubi primo monet ne offendant fratres ſua comeſtione. Secundo quomodo poſſunt offendere. ibi. Si enim quis viderit. Tertio oſtendit malum quod inde poteſt accidere. ibi. Et peribit infirmus. Quarto proponit ſe in exemplum abſtinentie. ibi. Quapropter ſi eſca ſcandalizat. Dicit ergo [Uidete] quaſi Quantum ad vos nihil prodeſt vel obeſt eſca ipſa [autem] ſed tamē [Uidete ne forte hec licentia veſtra] qua ſcitis licere vobis comedere de idolothitis [offendiculum fiat]

fratribus[infirmis]in fide qui nondum ſciunt idolum nihil eſſe.i.Pe.ij.Non quaſi velamen habentes: malicie libertatem. Leuit.xix. Coram ceco non pones offendiculum.

Si enim quis viderit eum: qui habet ſcientia in idolio recumbentem. nonne cõſcientiam eius cum ſit infirma: edificabitur ad manducandum idolothita?

¶ Hic oſtendit quomodo poſſunt offendere. quia comedendo idolothitum coraȝ infirmis. Ubi implicat quattuor concurrentia ad ſcandalum. Primo maiorũ ſcientia. Secundo comeſtio idolothiti publica. ibi. In idolio recumbentem. Tertio occaſio ſcandali accepta. ibi. Nonne conſcientia eius. Dicit ergo[Si cũ quis] quaſi Et poteſt eſſe offendiculum[Si enim quis]infirmus[viderit eum qui habet ſcientiam recumbentem in idolio]id eſt in preſentia idoli[nonne ↄſcientia eius cum ſit infirma]per ſe[edificabitur] per factum tuum [ad manducãdum idolothita?]id eſt carnes ſacrificiorum in reuerentia idoli. Quaſi diceret ſic Leuit.xix. Coram ceco non ꝛc. Videns enim quis fratrem peritum: in idolio ſacrificata edere: incipit ipſe edere. Non illa conſcientia qua ille: ſcilicet peritie cauſa. Sed ibi putat eſſe numen: in cuius reuerentia hoc fiat.

Et peribit infirmus in tua ſcientia frater: propter quem chriſtus mortuus eſt. Sic autem peccantes in fratres: et percutientes cõſciẽtiã eorũ infirmã: in chriſto peccatis.

¶ Hic oſtendit malum quod inde poteſt accidere. Et hoc duplex. Primo ſcandalum proximi. Secũdo offenſam chriſti. ibi. Si autem peccantes. In prima implicantur tria. Peccantis conditio. quia infirmus. Peccãdi occaſio. quia in tua ſcientia. Peccati exaggeratio. quia propter quem chriſtus mortuus eſt. Dicit ergo [Et ita peribit infirmus]in fide [in tua ſcientia frater]id eſt occaſione accepta a tua ſcientia. quia te ſapientem videt comedere. putans ꝙ ſub idoli veneratione comedas[propter quem] ſaluandum [chriſtus mortuus eſt] ꝛ ita grauiter peccas Ro.xiiij. Noli cibo perdere illum pro quo mortuus eſt chriſtus.[Sic autem peccantes in fratres]peccandi ſcandali[ꝛ percutientes conſcientiam eorum infirmam] gladio mali exempli. Amos.ix. Percute cardinem. id eſt conſcientiam. ꝛ commouebuntur ſuperliminaria. id eſt intellectus ꝛ affectus[in chriſto peccatis]cuius mẽbra ſunt. Non aũt in chriſtum ſm gloſam. quia in chriſtum peccare eſt chriſtum negare. id eſt peccare in fide. In chriſto peccare eſt in his que chriſti ſunt peccare ſcȝ in moribus. Sicut is qui in lege eſt. dicit in lege peccare. qui autem in lege non eſt dicit peccare in legem.

Peccare in chriſtũ quid ſit.

Quapropter ſi eſca ſcandalizat fratrem meum: non manducabo carnem ineternũ: ne fratrem meũ ſcandalizem.

¶ Hic vltimo proponit ſe in exemplũ abſtinentie Ubi primo implicat ſcandalum. Secundo ex hoc explicat abſtinentie propoſitum. ibi Non manducabo. Tertio preuenit dubium. ibi. Ne fratrem meum. Dicit ergo[Quapropter]ne ſcilicet peccẽ in chriſtum[ſi eſca ſcandalizat fratrem meum: non manducabo carnem] aliquam. non ſolum idolothita [in eternũ] Si ergo propter ſcandalum fratrem abſtinendum eſt a quaſi neceſſariis vite. Multo magis a ſuperfluis. ꝛ hoc ideo non ꝙ eſca in ſe mala ſit. ſed[ne ſcãdalizem fratrem meũ] Nam qui ſcandalizauerit vnum de puſillis iſtis: expedit vt ſuſpendatur in collo eius mola ꝛc. Matt.xviij. Ro.xiiij. Omnia munda mundis. Sed malum eſt homini qui per offendiculum manducat.

Hic queritur ſuper illud ſcientia inflat

Gloſſa. Scientia per ſe inutilis eſt. Contra. Scientia per ſe bona eſt. ergo et vtilis. Reſponſio. Inutilis eſt ad ſalutem. Utilis eſt tamen ad multa alia. Itẽ ſuper illud Charitas edificat. Contra Sicut ſcientia inflat non per cauſam. ſed per occaſionem: ſic ꝛ charitas. Rñ. Non eſt ſimile. quia ſcientia habenti ſe manifeſtat ſe. nõ ſic charitas. quia nemo certus eſt de charitate. Item ſuper illud Idolum nihil eſt. Glo. Materiam deus formauit. Sed ſtulticia hominum formam dedit. Contra. Omne eſſe eſt a deo. ergo ꝛ omnis forma Rñ. Glo. loquitur de forma putatiua. non de vera Item ibidem. Glo. Forma hominis in idolo non eſt facta ꝑ verbũ. Contra Joh.i. Oĩa per ipſuȝ facta ſunt. Rñ. Quãuis forma hominis in materia illa ſit facta per verbum non tamen in idolo. id eſt ad colendum. Item ibidem Glo. Idolum nihil eſt. quia nullius rei q̃lis in mundo ſimilitudinem habet. Contra Non poteſt artifex cogitare vel formare niſi qualia vidit. Rñ. Nõ habet ſimilitudinem in toto ſed in partibus. Item ſuper illud Nullus deus niſi vnus. Glo. Hoc dicit ne putetur eſſe deus in idolo. Contra Deus licet ſit vnus tamen eſt vbiqȝ. Rñ. In idolo eſt per preſentiam nõ per preſidentiam vel vnionem: vt putabant gentiles. Itẽ ibidem Glo. Pars trinitatis eſſe non poteſt vnus. Cõtra. Cuiuſlibet numeri pars eſt vnitas. Rñ. Trinitas non eſt numerus ſimpliciter. ſed numerus perſonarũ. Item ſuper illud Et ſi ſunt qui dicantur dij Glo. Participatione deitatis. Contra Deitas eſt impertibilis. Rñ. Participatio hec per cauſaȝ eſt. non per eſſentiã. Item ibidem Glo. Queritur vtrũ angeli vocandi ſint dij. Rñ. Quamuis participent deitatem. tamen ſecũdum gloſam non ſunt dicẽdi dij: propter periculũ adorationis. Item ſuper illud Nobis tamen vnus deus pater Glo. Trinitas eſt nobis vnus pater. non tamen ille qui eſt tertia in trinitate perſona nec alius. Cõtra Idem ꝛ diuerſum immediate diuidunt ens. Rñ. Quãuis idem ꝛ diuerſum diuidant ens creatum nõ tamen increatum. quia ibi eſt idẽtitas in eſſentia cum diuerſitate in perſonis. Item ſuper illud Non in omnibus eſt ſcientia. Contra ſupra eodem. Omnes ſcientiam habemus. Rñ. Illud non intelligitur vniuerſaliter. ſed de maioribus ſm glo. Item ſuper illud Eſca non commendat nos deo Glo. Sumpta vel non ſumpta. Contra. Ergo abſtinentia nihil meretur. Rñ. Non virtus eſce. ſed virtus abſtinentie prodeſt. Item ſuper illud Si eſca ſcandalizat ꝛc. Contra. Ergo pro ſcãdalo fratris pane ꝛ vino abſtinendum eſt in perpetuum. Rñ. Non eſt ſimile de neceſſariis ꝛ ſuperfluis. Uel loquit hic de ſcandalo actiuo non paſſiuo. Uel ꝑfectionis eſt hoc non neceſſitatis.

Notandum eſt hic ſuper illud. Unus deus. ꝙ deus poteſt accipi multipliciter.

Falſa nũcupatione Sic idola dicuntur dij. Pſ. Omnes dij gentium demonia. Hiere.x. Dij qui celũ ꝛ terram non fecerunt pereunt de terra ꝛc.

Uera adoptione Sic ſancti dicuntur dij. Pſ. Ego dixi dij eſtis ꝛ filij ex.ꝛc.

Mundana prelatione Sic prelati dicuntur dij Exod. xxij. Diis non detrahes: ꝛ principi populi tui ne maledices Joh.xij. Sic illos dicimus deos ad quos ſermo dei factus eſt ꝛc.

Eſſentie proprietate Sic trinitas dicitur deus Deut. vi. Audi iſrael dñs deus vnus eſt.

D Deus cũ dr vnꝰ deꝰ põt accipi multipliciter.

Item notandum ꝙ chriſtus vnus ſine pari multipliciter dicitur.

Primo vnus deus propter naturam deitatis. Unde hoc Nullus eſt deus niſi vnus.

Secũdo vnꝰ creator ꝑpter infinitatẽ ꝑtãtis. Eccli.i. Unus eſt altiſſimus creator omnium omnipotens ꝛc.

Tertio vnus homo ꝑpter ſingularem eminentiã ſanctitatis Pſ. Non eſt qui faciat bonũ ꝛc. Joh.xi. Expedit vt vnus moriatur homo.

Quarto vnus dominus propter generalitatẽ prelationis Epheſios.iiij. Unus dominꝰ vna fides ꝛc. Et hic. Unus dominus ieſus chriſtus.

Quinto vnus magiſter propter infuſionem cognitiõis Matthei.xxiij. Non vocemini magiſtri quia magiſter veſter vnus eſt chriſtus.

E Chriſtus dicit vnꝰ ſine pari multipliciter. Pſ.xiij.

Sexto vnus pater propter productionem vniuerſitatis Mat.xxiij. Unus eſt enim pater veſter qui eſt. Septimo Unus paſtor propter generalem refectionē populi fidelis Joh.x. Fiet vnum ouile ⁊ vnus paſtor. Octauo Una hoſtia propter ſingulare precium noſtre redemptionis Heb.x. Una enim oblatione cōſummauit in ſempiternum ſanctificatos.

Capitulum. ix.

NOn ſum liber? nō ſum apoſtolus?

¶ Superi⁹ monuit cauere ab edē do idolothita coram infirmis propter ſcandalum fratruꝫ infirmoꝝ. Hic proponit ſe in exemplum / qꝛ propter alios abſtinet ſe a ſibi licitis ſcilicet ab acceptione ſumptuum. Ubi primo oſtē ſit multipliciter ꝙ licitum eſt ſumptus accipere. Secundo ꝙ nihilominus non vult accipere. ibi. Ego autē nullo eoꝝ vſus ſum. In prima parte ꝙ licitum ſit ſumptus accipere probat tripliciter. Primo per auctoritatem. Secundo per rationem. ibi. Si nos vobis ſpiritualia ſeminauimus. Tertio per exemplorum ſimilitudinem. ibi. Neſcitis ꝙ hi qui ſunt in ſacrario. In prima primo probat hoc per auctoritatem apoſtolice dignitatis. Secundo per auctoritatem humane conſuetudinis. ibi. Quis militat ſuis ſtipendijs. Tertio per auctoritatem diuine legis. ibi. Nunquid ſecundū hominem hoc dico. an lex ⁊c. In prima primo probat ꝙ ſit apoſtolus generaliter. Secundo ꝙ ſit apoſtolus eorum ſpecialiter. ibi. Si alijs non ſum apoſtolus. Tertio ꝙ poteſt accipere ſumptus licenter. ibi. Nunquid non habemus poteſtatem. In prima primo querit an habeat libertatem accipiendi ſumptus. Secundo an ſit apoſtolus. ibi. Non ſum apoſtolus. Tertio probat duplici ratione ꝙ ſit liber ⁊ apoſtolus. ibi. Nonne dominum ieſum. Dicit ergo [Non ſum liber] q. Abſtinete ab hoc licito. ſ. ab eſu idolothitorū quia etiam ego abſtineo a ſtipendijs: cum tamen habeam libertatem accipiendi: nunquid enim [non ſum liber] accipere ſtipendia. q. dicat Sic Et vere ſuꝫ liber. Nunquid enim [nō ſum apoſtolus?] imo vere ſum apoſtolus. Gal. ij. Qui operatus eſt petro in apoſtolatum operatus eſt ⁊ mihi inter gentes. Eſt ergo ſua ratio talis. Omnis apoſtolus ratione apoſtolatus habet libertatem accipiendi ſumptus. Sed ego ſum apoſtolus. Utrāqꝫ probat poſtea Ergo ⁊c.

Nonne ieſum chriſtū dominū noſtrū vidi? Nonne opus meū vos eſtis in domino?

¶ Hic ꝓbat duplici ratione ꝙ ſit apoſtolus. Primo ꝑ cauſam. Secundo per effectum. ibi. Nonne opus meū Prima ratio ſumitur ex parte chriſti mittentis. Secūda ex parte eorum quibus mittiť. Prima ratio talis
A eſt Ego vidi dominum qui me miſit ad predicādum. Ergo ſum apoſtolus. Et hoc eſt ꝙ dicit] Nonne] q. Et vere ſum apoſtolus. [Nonne ieſum chriſtum dominuꝫ noſtrum vidi?] Hoc dicit propter pſeudo qui dicebant ipſum non eſſe apoſtolum: qꝛ nō fuerat in ſocietate domini: ſicut ceteri apoſtoli. Ipſe autem vidit eum iam immortalem ſecundum Glo. Uel in via Act. ix. Uel in templo Act. xxij. Unde Act. ix. Barnabas apprehenſum illum duxit ad apoſtolos: ⁊ narrauit eis quomodo in via vidiſſet dominum. Infra. xvj. Nouiſſime omnium tanqꝫ abortiuo viſus eſt ⁊ mihi [Nonne opus meum?] Ecce ſecunda ratio talis Uos eſtis conuerſi ad fidem per me miſſum ad hoc. Ergo ſum apoſtolus Et hoc eſt [Nonne] q. Et patet ꝙ ego ſum apoſtolus [Nonne opus meum vos eſtis?] O Corinthij. ſicut templum opus architecti. Sup. iij. Ut ſapiens architect⁹ fundamentū poſui. Itē vt filius opus genitoris Sup. iiij. In chriſto ieſu per euangeliū ego vos genui. Op⁹ inquam meū. ⁊ hoc [in domino] id eſt domino cooperāte. Uel [in domino] id eſt ad gloriam dn̄i q. d. ſic eſtis.

Paul⁹ duplici rōne dicit apoſtolus.

Etſi alijs non ſum apoſtolus: ſed tamē vobis ſum. Nam ſignaculum apoſtolat⁹ mei vos eſtis in domino Mea defenſio ad eos qui me interrogant hoc eſt.

¶ Hic probat ꝙ eſt apoſtolus eorum ſpecialiter. Ubi primo proponit ꝙ eſt apoſtolus eorum. Secundo probat hoc per effectum. ibi. Nam ſignaculum apoſtolat⁹ Tertio oſtendit ꝙ per effectum illum defendit ſe eſſe apoſtolū. ibi. Mea defēſio apd̄ eos. Dicit ergo [Etſi] q. Et vere opus meū eſtis. quia [Etſi alijs] ſcꝫ iudeis quorum legē euacuo [non ſum] id eſt videor eſſe [apoſtolus: ſed tamen vobis ſum] qui per me conuerſi eſtis ſpecialiter Ro. xj. Quandiu gentiū ſum apoſtolus miniſterium meum honorificabo. Et vere vobis ſuꝫ apoſtolus [Nam vos eſtis ſignaculum apoſtolatus mei] id eſt forma ⁊ ſigillum: quia apoſtolatus meus impreſſus eſt in vobis. Sicut forma ſigilli in cera Gloſſa. In vobis apparet ꝙ ſum apoſtolus dum habetis per me: que alij per alios apoſtolos. ij. Corin. xij. Signa apoſtolatus mei facta ſunt ſuper vos in omni patientia ſignis prodigijs ⁊ virtutibus. Eſtis inquaꝫ [in domino] id eſt domino principali auctore. Et vere ita eſt: quia [mea defenſio ad eos qui me interrogant] vtrum ſcilicet ſim apoſtolus [hoc eſt] vos: ſcilicet per vos oſtēdo me eſſe apoſtolum.

Nunquid non habemus poteſtatem manducandi ⁊ bibendi? Nunquid non habem⁹ poteſtatem mulierculā ſororē circunducendi ſicut ceteri apoſtoli ⁊ fratres domini et Cephas. Aut ſolus ego: aut barnabas: nō habemus poteſtatem hoc operandi.

¶ Hic oſtendit ꝙ poteſt accipere ſumpt⁹ licēter. Ubi primo querit an habeat hanc poteſtatem generaliter. Secūdo qꝛtum ad perſonas determinatas ſpecialiter. ibi. Nunquid non habemus poteſtatem mulierē. Tertio an ipſe ⁊ Barnabas ſint a poteſtate priuati ſingulariter. ibi. Aut ego ſolus. Dicit ergo [Nunquid] quaſi Et cum ſim apoſtolus [Nunquid non habemus] ego ⁊ mei [poteſtatem manducandi ⁊ bibendi] veſtra id eſt viuendi ſtipendijs veſtris. Auguſt. Permiſit dominus non iuſſit apoſtolis accipere neceſſaria a ſubditis [Nunquid non habemus poteſtatem mulierem ſororem] in fide [circunducendi] nobiſcum propter ſumptus miniſtrandos. Mulieres deſiderio audiēdi verbū dei apoſtolos ſequebantur: ⁊ miniſtrabant eis ſumptus ⁊ ſeruitia: ⁊ ſimiliter chriſtuꝫ ſecute ſunt Luce. viij. ⁊ xij. [ſicut ceteri apoſtoli] vt habeť Act. vj. [⁊] ſicut [fratres] id eſt cognati [domini] qui maiores ſunt Gal. ij. Jacobus ⁊ Johannes qui videbātur columne eſſe ⁊c. [et] ſicut [Cephas] id eſt petrus qui maximus eſt inter apoſtolos. vnde Cephas interpretatur caput Ambro. Non hos reprehendit apoſtolus. Sed eorum mores ſibi probat licere Idcirco autem vt ait Aug⁹. dominus mulieres miniſtraturas ſequi voluit oſtendēs ꝙ debetur a plebibus euangelicis. Ideo etiam: ne viderentur aliene a ſalute [aut nunquid ego ſolus ⁊ barnabas] iſti enim fuerunt coniuncti ad predicandū gentibus Act. xiij. Segregate mihi Barnabam ⁊ Paulū in opus ad quod aſſumpſi eos [Non habemus] ſecundum opinionem veſtram [poteſtatem hoc operādi] ſcilicet mulieres circunducendi ⁊ ſumptus accipiēdi? q. d. Imo habemus ſicut alij: ſed omnes alij licite accipiunt. ergo ⁊ nobis licet. B

Cephas quid interpretatur.

Quis militat ſuis ſtipendijs vnquā. Quis plantat vineam ⁊ de fructu eius non edit. Quis paſcit gregem ⁊ de lacte gregis non manducat.

¶ Hic ſecundo probat ꝙ licet accipere ſumptus ꝑ auctoritatem humane conſuetudinis. Et primo in ſtatu militis. Secundo agricole. ibi. Qui plantat vineam. Tertio paſtoris. ibi. Qui paſcit gre. Militi compara- C

tur prelatus propter ſubſidium. Agricole p̄pter ver-
bum Paſtoꝝ propter exemplum. Debet enim ſubdi-
tos defendere ſuffragio. Plātare verbo. Paſcere exē
plo. Primum reſpicit extra eccleſiam exiſtentes. Se-
cundum eccleſiam intrantes. Tertium in eccleſia cō-
morantes. Dicit ergo [Quis militat] quia ⁊ vtiq; ha-
bemus poteſtatē accipiēdi ſumptus ⁊ merito. [Quis
enim militat ſuis ſtipendijs vnq̄?] q.d. nullus. Dabā
tur enim militibus ſtipendia de republica. vnde Johā
nes dicit Luc.iij. Contenti eſtote ſtipendijs veſtris.
Sic predicatores ⁊ prelati accipere poſſunt a ſubdi-
tis. j. Timot. j. Vtinam milites in illis militiam bonā
[Quis] enim [plantauit vineam ⁊ de fructu eius non
edit?] Vinea dn̄i eſt eccleſia Eſa.v. Vinea domini ſa
baoth domus iſrael eſt. Apoſtoli autem fuerunt plan
tatores huius vinee. Sup. iij. Ego plantaui apollo ri-
gauit [Quis etiam paſcit gregē ⁊ de lacte gregis non
manducat?] q. dicat, nullus Grex dn̄i ſunt fideles ec-
cleſie. Ezech. xxxiiij. Vos greges paſcue mee. Et Lu
ce. xij. Nolite timere puſillus grex. Huius gregis pa-
ſtores ſunt prelati ⁊ predicatores. Unde primo prela
to dictum eſt Paſce oues meas Joh. xxj. Tales poſ-
ſunt paſci de lacte gregis. quia poſſunt accipere ſum-
ptus a ſubditis. Si ergo defendimus plantamus ⁊ pa
ſcimus more boni militis boni agricole: boni paſtoris
licet nobis ſumpt⁹ accipere. Sed heu quia hodie mul
ti ſunt qui ſtipendia accipiunt ⁊ non militant. Et edūt
fructum vinee ⁊ non plantant. Lac comedunt ⁊ gregē
non paſcunt. Ezech. xxxiiij. Lac comedebatis: gregē
autem meum non paſcebatis.

D Notandum ſuper illud Nonne dn̄m ieſum chriſtū vi-
Dei viſio di q̄ multiplicem dn̄i legimus viſionem.
multiplex Unam corporalem que preteriijt. de qua Baruch. iij.
Poſt hec in terris viſus eſt ⁊ cum hoīb⁹ cōuerſat⁹.
Ps. xlv. Secundam ſpiritualem que preſens eſt. de qua Ps.
Uacate ⁊ videte quoniam ego ſum deus ⁊c.
Tertiam eternalē que futura eſt de qua Johan. xvij.
Uolo vt vbi ego ſum ⁊ illi ſint mecum. vt videāt clari
tatem meam Job. xix. In carne mea videbo deum.
Quartam momētaneam que etiam futura eſt. de qua
Luc. xxj. Tunc videbunt filium hominis venientem
cum poteſtate magna. Prima fuit in mundo. Secūda
in animo. Tertia erit in celo. Quarta in iudicio. Pri-
ma viſio dat exemplum viuendi. Secunda adiutoriū
proficiendi. Tertia deſiderium perueniendi. Quarta
odium peccandi.
Prima dat exēplū viuēdi tripliciter. Quia viſus eſt.
Pauper ⁊ pannoſus vt refrenetur cupiditas diuitia-
Ps. lxviij. rum Ps. Ego ſum pauper ⁊ dolēs ⁊c. Et poſt Videāt
pauperes ⁊ letentur. Sic viderunt paſtores Luc. ij.
Uilis ⁊ abiectus vt refrenetur ambitio honoris Eſa.
liij. Uidimus eum ⁊ nō erat aſpectus ⁊ deſiderauim⁹
eum virum deſpectum. Ideo dicit, Diſcite a me. Et ſe
quitur. Jugum enim meum ⁊c.
Afflictus ⁊ paſſus vt refrenetur concupiſcentia volu-
ptatum Threnorum. i. O vos homines qui tranſitis
per viam videte ⁊c.
Secunda viſio dat adiutorium proficiendi tripliciter
quia dat.
Robur penitentibus: culpas ⁊ penas oſtendendo Si-
cut ſol atomos Dan. v. Uidit balthaſar manum ſcri-
bentis ⁊c. Et ſequit̄ Mane. thetel. phares. Job. xlij.
Nunc oculus meus videt te.
Spem certantibus: mercedem manifeſtādo Sicut do
minus operanti. Act. vij. Ecce video celos apertos.
Leticiam contemplantibus: pregustationem conferē
Ps. xxxiij do. ſicut tabernarius modicum vini. Ps. Guſtate ⁊ vi
dete quoniam ſuauis eſt dominus. Gen. xxxij. Uidi do
minum facie ad faciem. Sic paulus hic.
Tertia viſio ſcilicet eternalis dat deſiderium perue-
niendi propter tria. videlicet
Propter veram iocunditatem Eſa. vlt. Uidebitis et
gaudebit cor veſtrum. Quippe: quia dulce lumen ⁊ de
lectabile ⁊c. Hoc ſignificatum eſt Joh. xx. Gauiſi ſunt
diſcipuli viſo domino.
Propter iocunditatis multiplicitatem ſiue puritatē.
Eſa. lx. Tunc videbis ⁊ afflues ⁊c. Quippe quia Ui-
debimus eum ſicuti eſt ⁊ ipſe erit omnia in omnibus.
Erit enim Rationi plenitudo lucis. Uoluntati multi-
tudo pacis. Memorie continuatio eternitatis.
Propter puritatis eternitatem Apoc. vlt. Serui ei⁹
ſeruient illi ⁊ videbunt faciem eius ⁊ regnabunt in ſe-
cula ſeculorum. Ps. Adimplebis me leticia ⁊c. Ps. xv.
Quarta viſio dat odium ſiue terrorem peccandi pro-
pter tria. videlicet
Propter futuram peccatorum manifeſtationem. Uix
enim aliquis furtum committeret. ſi furtum propalā-
dum coram iudice videret. Malach. iij. Ecce veniet
dicit dominus exercituū. Et ſequitur. Et quis ſtabit
ad videndum eum. ipſe ⁊c.
Propter manifeſtatorum ſeueram vltionē Latro vi-
dens ſocium ſuſpēdi plus timet furari. Iere. vij. Ite
ad locum meum in ſylo ⁊ videte quid fecerim. ibi. Sy
lo interpretatur analiſis Apoc. j. Uidi ſimilem filio ho
minis ⁊ ex ore eius. quaſi gladi⁹ ex vtraq; parte acu⁹.
Propter viſam bonorum premiationem. Uidens cle-
ricus aliū prebendari. quia bonus cauet a malo. Ps. Ps. cxj.
Uidebunt iuſti ⁊ letabuntur ⁊ omnis iniquitas oppi-
labit ⁊c.

Nunquid ſecundū hominem hoc dico: an ⁊ lex hec non dicit. Scriptū eſt enim in lege moyſi. Non alligabis os boui triturāti.

¶ Hic probat tertio quod licet ſumptus accipere per
auctoritatem diuine legis. Ubi primo proponit q̄ lex
hoc dicit. Secundo verbum legis ponit. ibi. Scriptū
eſt enim. Tertio qualiter intelligendum ſit oſtendit.
ibi. Nunquid de bobus cura eſt. Dicit ergo [Nunquid]
q. Ita probaui ratione humane conſuetudinis: q̄ licet
nobis ſumptus accipere. ſed [Nunquid ſecundum ho-
minem] id eſt ſecundum humanam conſuetudinē vel
ſimilitudinem tantū [hec dico: an ⁊ lex] moyſi: diuini
tus promulgata [hoc non dicit?] q.d. Imo dicit] Scri-
ptum eſt enim in lege moyſi] Deut. xxv. ⁊ habetur idē
j. Timo. v. [Non alligabis os boui trituranti] ne ſcili-
cet poſſit de labore ſuo viuere. i. non prohibebis predi
catorem viuere de euangelio Triturare enim eſt ſepa Triturare qd ſit.
rare granum a paleis: qd facit predicator abſtrahēdo
animas a terrenis: diſcernendo virtutes a vitijs. Se-
parando vtilia a vanis Iere. xv. Si ſeparaueris pre
cioſum a vili quaſi os meum eris.

Nūquid de bobus cura eſt deo: an propter nos vtiq; hoc dicit. Nam p̄pter nos vtiq; ſcripta ſunt: quoniam debet in ſpe qui arat arare: ⁊ qui triturat in ſpe p̄cipiēdi fruct⁹.

¶ Hic oſtendit qualiter dicta auctoritas intelligenda
ſit. Ubi primo querit an intelligēda ſit literaliter de
bobus. Secundo q̄ non tantū: ſed ſpiritualiter de pre
dicatoribus: ibi. An p̄pter nos vtiq;. Tertio replicat
q̄ licet accipere ſumptus. ibi. Nam propter nos vtiq;
ſcripta. Dicit ergo [Nunquid] quaſi Hoc autem de bo
bus ſpiritualibus. i. predicatoribus intelligitur [Nun
quid] enim [de bobus] materialibus [cura eſt deo] vt
de eis in lege precipiat [an p̄pter nos vtiq; hoc dicit]
q.d. Hoc vtiq; propter nos dicit [Nam p̄pter nos ſcri
pta ſunt] hec ⁊ ſimilia Ro. xv. Quecunq; ſcripta ſunt
⁊c. Propter nos inquam idcirco [quoniā qui arat]. i.
predicator qui corda aperit ad fidem [debet arare in
ſpe] ſtipendiorum temporaliū. Non tamen p̄pter ſpē
hanc. Debet enim Primum querere regnū dei Mat.
v. [⁊ qui triturat] id eſt bonos a malis quaſi grana a
paleis diſcernit predicando ſcilicet ad mores: debet
hoc facere [in ſpe fructus p̄cipiendi] ij. Timot. ij. La
borantem agricolam oportet primū de fructibus ede
re ſeu accipere Eccl. vj. Quaſi is qui arat ⁊ qui ſemi-
nat accede ad illam ⁊ ſuſtine bonos fructus illius.

Si nos vobis ſpiritualia ſeminauim⁹: magnum eſt ſi nos carnalia veſtra metamus.

¶ Superius ꝓbauit per auctoritatē ꝙ licet accipere ſumptus. Hic probat idem ꝑ rationem. Et primo probat hoc ex eorum obligatione. Secundo ex pſeudo accipientiū ab eis comparatione. ibi. Si alij poteſtatis veſtre. Tertio dicit ꝙ nihilominus noluit vti hac poteſtate. ibi. Sed non vſi ſumus. Prima ratio eſt talis. Maius eſt dare ſpiritualia ꝗ̄ accipere tēporalia. Ergo ſi apoſtolus dat ſpiritualia: licet ei accipere tēporalia Primo ergo implicat beneficium impenſum. Secundo explicat ſtipendium exhibendū. ibi. Magnū eſt ſi nos. Dicit ergo [Si nos] quaſi Et vere habem⁹ poteſtatem accipiendi ſumptus a vobis [ſi] enim [nos ſeminauim⁹ vobis ſpiritualia] fidem ſcilicet ⁊ ſacramēta ſpiritū alentia: a ſpiritu ſancto miniſtrata [Magnū eſt ſi nos metamus] ad ſuſtentationē noſtram [veſtra carnalia?] id eſt temporalia ad carnis ſuſtentationem cōceſſa. q. d. Non eſt magnū. ad Gal. vj. Communicet is qui cathezizatur verbo ei qui ſe cathezizat in omnibus bonis. Roma. xv. Si ſpiritualium eorum participes facti ſunt gentiles: debent ⁊ in carnalibus miniſtrare eis.

Si autem alij poteſtatis veſtre participes ſunt quare non potius nos.

¶ Ecce ſecunda ratio ad idem talis. Veri apoſtoli licentius participant bona ſubditorum ꝗ̄ pſeudo. Sed pſeudo participāt. Ergo multo plus veri apoſtoli participare debent. Primo ergo ponit antecedens. Secundo conſequens. ibi. Quare non potius nos. Dicit ergo [Si autem alij] pſeudo ſcȝ quos nō exprimit ex nomine ne confundant̄ Vocat autem eos alios. q. a conſortio eccleſie alienos. Omnes eīm catholici vnū ſunt. Joh. xvij. Ut ſint vnum ſicut ⁊ nos. Si inquā [alij poteſtatis veſtre participes ſunt] id eſt tam potēter vtūtur bonis veſtris [quare nō potius nos apoſtoli] q̄ cauſa ſalutis veſtre laboramus? Eccli. xij. Da bono et ne receperis peccatorem.

Sed non vſi ſumus hac poteſtate Sed omnia ſuſtinemus: ne quod offendiculū dem⁹ euangelio chriſti.

¶ Hic oſtendit ꝙ noluit vti hac poteſtate. Ubi dicit primo ſe ſumptus non accepiſſe. Secundo dicit ſe nihilominus indiguiſſe. ibi. Sed omnia ſuſtinemus. Tertio reddit rationeȝ vtriuſqȝ. ibi. Ne quod offendiculū. Dicit ergo [Sed non] q. Ecce patet ꝙ licet nobis ſumptus accipere [ſed] tamen [non vſi ſumus hac poteſtate.] Supra. vj. Omnia mihi licēt. ſed non omnia expediunt. Non ſumus inquam vſi. nō quia non indigebamus [ſed omnia ſuſtinemus] quia etſi penuriā patiamur: tamen patienter ſuſtinemus. ij. Corin. xij. Cum eſſem apud vos ⁊ egerem nulli oneroſus fui. Et hoc feci ideo [ne quod offendiculum demus euangelio chriſti] hoc autem poſſet. Uel quia pſeudo daret exemplū accipiendi. Uel quia Corinthij erant auari ⁊ ſcandalizarent̄: ſi ab eis acciperet. Uel forte putarent ſe emiſſe licentiam peccādi ⁊ diminueretur in apoſtolo auctoritas arguendi. Et his modis daret offendiculum euāgelio xpī. Prouer. xv. Uia iuſtorū abſqȝ offendiculo.

Neſcitis quoniam qui in ſacrario operantur que de ſacrario ſunt edunt. Et qui altario deſeruiūt: cum altario participāt. Ita ⁊ dominus ordinauit his qui euangelium annunciant: de euangelio viuere.

¶ Probauit ꝙ licet ſumptus accipere. Primo per auctoritatem. Secundo per rationem. Hic tertio idem probat exemplorum ſimilitudinem. Ubi primo inducit ſimilitudinem eorū que templa reparant. Secūdo eorum qui in templo miniſtrant. ibi. Et qui altario deſeruiunt. Tertio adaptat ſimilitudinem his qui predicant. ibi. Ita ⁊ dominus ordinauit. Dicit ergo [Neſcitis] q. Et vere licet mihi accipere ſumptus [Neſcitis. quoniam qui in ſacrario] id eſt in templo. iudeorū Uel gentilium operantur vt artifices [que de ſacrario ſunt edunt] Suſtentabātur enim artifices de denarijs qui in gazophylatio templi offerebant̄. vt patet tempore Joas. iiij. Reg. xij. [Et qui altario] templi Hieroſolymitani: vel etiam ipſi templo vt ſacerdotes [deſeruiunt] id eſt deuote ſeruiunt. vna enim de. xij. abuſionibus. eſt irreuerentia coram altari [cum altari participant] quia partem habent de his que offerūtur in altari. vt patet per totum Leuiticū. ⁊ maxime. vj. ⁊ vij. capitulo. Et ſicut hic ſit [ita ⁊ domin⁹ ordinauit] id eſt rationabiliter diſpoſuit [his qui euāgelium annunciāt de euangelio viuere] Hoc ordinauit Matt. x. ⁊ Luc. x. Dignus eſt operarius mercede ſua. Secūdū Mat. vt ſupra Dignus ⁊c. cibo ſuo.

Notandū eſt hic ꝙ apoſtolus nominibus multorū officiorum predicatorem hic deſignat q̄ȝ vocat eum. — C. Apoſtol⁹ nolb⁹ mlⁱ torum officio℞ predicatorē deſignat.

Primo Militem propter officium: eccleſiam cōtra aduerſarios defendēdi. ij. Corin. x Arma militie noſtre non carnalia ⁊c. ij. Timot. ij. Labora ſicut bonus miles chriſti ieſu.

Secundo vinitorem propter officium: palmites ſuperfluos. i. malos reſecandi. Oſee. ij. Dabo eis vinitoreȝ ex eodem loco. Sed heu Canti. j. Uineam meam non cuſtodiui.

Tertio paſtorem propter officium: ſubditos bono exemplo paſcendi. j. Pet. v. Paſcite qui in vobis eſt gregem Sed heu q̄ȝ hodie impletur illud zach. xj. O paſtor ⁊ idolum derelinquens legem.

Quarto bouem propter officium: maturitatē in omnibus pretendendi Prouer. xiiij. Ubi nō ſunt boues preſepe vacuum eſt. Job. j. Boues arabant ⁊ aſine paſcebantur iuxta eos.

Quinto aratorem propter officiū: corda ad fidem ⁊ penitentiam aperiendi. Oſee. x. Arabit iudas cōfringet ſibi ſulcos Jacob ⁊c.

Sexto Trituratorem propter off. eiuȝ: malos a bonis diſcernendi. Eſa. xlj. Ego poſui te quaſi plauſtrum triturans nouum ⁊ triturabis montes.

Septimo ſeminatorem propter officium: frequenter ⁊ vtiliter predicandi Luc. viij. Exijt qui ſeminat ſeminare ſemen ſuum. Pō. Euntes ibant ⁊c. — ꝓ. cxxv.

Octauo templi architectum propter officiū: eccleſiaȝ conſtruendi ⁊ reparandi Sup. iij. Ut ſapiens architectus fundamentum poſui ⁊c.

Nono altaris miniſtrum propter officium: deo deuotū officium impendendi. Supra. iiij. Sic nos exiſtimet homo ⁊c.

Hic queritur ſuper illud non ſum liber.

Glo. Ipſe enim apoſtolica dignitate poteſtatē habēs non operari manibus. ſed de euangelio viuere. Cōtra ergo qui predicant non habentes apoſtolicam dignitatem. non poſſunt ſine opere manuum de euāgelio viuere. Rñ. Glo. loquitur de poteſtate qua poteſt inuitos ad hoc cogere non de ſpontanea qua poteſt a voluntarie dantibus petere ⁊ accipere. Item ex dicta gloſ. Uidetur ꝙ prelati non teneantur manib⁹ operari. Cōtra Gen. iij. In ſudore vult⁹ tui veſceris pane tuo. ipſi non ſunt exempti ab hac maledictione. Ergo ⁊c. Rñ. Tenētur ad laborem ſpiritualem non corporalem. tñ bene facerent ſi occuparent ſe in honeſtis anteꝗ̄ vacarent. Item ſuper illud Nonne opus meū Glo. Perfectum. Contra Ipſi erant imperfecti Rñ. Opus perfectum dicebantur. quia eis ante alios predicauerat. Uel quia eos perfecte docuerat quantum in ſe erat. Item ſuper illud. Nunquid habemus poteſtatem mā ducandi. Contra Mat. x. Gratis accepiſtis gratis date. Rñ. Gratis. i. ſine precio. ſed non ſine ſtipēdio. Itē ſuper illud Qui paſcit gregem Glo. Ex euangelio viuentes: panem gratuitum māducabāt. Contra. Subditi tenebantur dare. Rñ. Gratuitus erat ex parte recipientium q̄ȝ humiliter non poteſtatiue recipiebāt. Licet debitus ex parte dantium. Item ſuper illud Nunquid de bobus cura eſt deo. q. d. Non. Contra Sapiē tie. vj. Cura eſt illi de omnibus. Rñſ. Ibi loquitur de cura generali ſcilicet prouidentie. hic de ſpeciali ſcȝ

diſcipline. Item ſuper illud Debet in ſpe qui arat arare. Contra Spes nō eſt niſi de inuiſibilibus ⁊ eternis Rñ. Spes accipitur equiuoce. Itē ſuper illud In ſpe fructus percipiendi. Contra Non debet poni lucerna predicationis ſub modio rei temporalis. Rñ. Predicare in ſpe rei temporalis non eſt ponere lucernaꝫ ſub modio. ſed predicare propter ſpem. Item ſuper illud. Si nos vobis ſpiritualia ſeminauim⁹ ⁊c. Cōtra Gal. vj. Que ſeminauerit homo hec ⁊ metet Ergo q̄ ſeminat ſpiritualia. debet metere ſpiritualia: non carnalia. Rñ. Ibi loquitur de meſſione mercedis. Hic de meſſione ſtipendij.

Ego autem nullo horum vſus ſum. Non ſcripſi autem hec vt ita fiant in me.

¶ Superius multipliciter probauit ꝙ ſibi licet accipere ſumptus. Hic oſtēdit ꝙ nihilominus non vult accipere ſed abſtinere tribus rationib⁹. Primo propter intentionem premij. Secundo propter dilectionē euangelij. ibi. Nam cum liber eſſem ex omnibus. Tertio propter expeditionem curſus. ibi. Neſcitis ꝙ hi qui in ſtadio currunt. In prima primo dicit quare non vult accipere ſcilicet ne gloria ſua euacuetur. Secundo oſtendit ꝙ accipiendo euacuaretur. ibi. Nam ſi euangelizauero non eſt mihi gloria. Tertio ꝙ non accipiendo conſeruabitur. ibi. Que eſt ergo merces mea. In prima primo oſtendit ꝙ poteſtate accipiendi vti noluit. Secūdo ꝙ nec vti intendit. ibi. Non autē ſcripſi hec ⁊c. Tertio quare hoc facit. ibi. Bonum eſt enim mihi. Dicit ergo [Ego autem] q. Tot modis cōſtat ꝙ licet mihi ſumptus accipere [autem] ſed tamen [ego nullo horū] auctoritate: ratione: exemplo: ad accipiendū [vſus ſum] ipſe enim vel ab alijs eccleſijs accipiebat. vt. ij. Corin. ij. Alias eccleſias ſpoliaui ⁊c. vł manib⁹ operabat Act. xxj [Non autem] q. Non ſum vſum. ſed nec vti volo [nō autem ſcripſi hec] ſcꝫ ꝙ liceat mihi accipere [vt ita fiant in me] ſicut ſcripſi. i. vt ego accipiam, quia nō quero datum ſed fructuꝫ. ij. Corin. xij. Non eīn quero que veſtra ſunt ſed vos.

Bonum eſt enim mihi magis mori quaꝫ vt gloriam meam quis euacuet.

¶ Hic oſtendit quare hoc facit ſcꝫ ne gloria ſua euacuetur. Ubi primo implicat afflictionem corporalem. Secundo ſupponit ei glorie diminutionē. ibi. q̄ vt gloria. Dicit ergo [Bonum eſt] q. Et vere hec non ſcripſi vt accipiam. nam ſi acciperem perderem gloriaꝫ meā quod nullatenus facerem [bonum eſt enim mihi mori] non ſolum ſumptuum egeſtate affligi [magis q̄ vt gloriam meam] quam habeo De gratuita ſinceritate predicationis. De premio ſupererogationis: abſtinendo a licitis [quis euacuet] ab aliquo importune accipiendo. vel propter ſumptus euangelizando Multi tamē

F moderni doctores gloriam iſtam euacuant Uel propter intentionem ſumptuum. Uel propter fauorem humanum docendo Iob. xij. Ducit ſacerdotes ingloríos.

Gloria ſeptempliciter amittitur propter ſeptē vicia. Notandū eſt hic ꝙ gloria amittitur ſeptempliciter propter ſeptem vicia.

Gloria Guloſorum euacuatur. vnde hic dicitur. Bonum eſt enim mihi magis ⁊c.

Gloria Luxurioſorum maculatur Eccli. xlvij. Inclinaſti femora tua mul. dediſti maculam.

Gloria Superborum captiuatur. j. Machab. ij. Uaſa glorie eius captiua adducta ſunt.

pſ. vij. Gloria iracundorum incineratur Pſ. Si reddidi retribuentibus mihi mala: perſequatur inimicus aīam meam ⁊ gloriam meam in puluerem deducat.

Gloria inuidorum excluditur Ro. iij. Ubi eſt gloriatio tua excluſa eſt per quam.

pſ. xlviij. Gloria Auarorum annihilatur Pſ. Ne timueris cuꝫ diues factus fuerit ⁊c.

Gloria Accidioſorū culpatur. j. Mach. ix. Moriamur in virtute propter fratres noſtros ⁊ nō inferamus crimen glorie noſtre Eccli. xxxiij. Precellens eſto in operibus tuis. ⁊ ne dederis maculam in gloria tua. Ergo per gulam euacuatur gloria ſobrietatis. Per luxuriaꝫ maculatur gloria caſtitatis. Per ſuperbiam captiuat̄ gloria humilitatis. Per iracundiam incineratur gloria manſuetudinis. Per inuidiam excludit̄ gloria charitatis. Per auariciam annihilatur gloria liberalitatis. Per accidiā culpatur gloria ſtrenuitatis. De iſtis Oſee. viij. Gloriam eorū in ignominiam cōmutabo. De primo exemplum in Eſau Geñ. xxv. In Holoferne Judith. xiij. De ſecundo in Salomone. iij. Reg. xj. De tertio in lucifero Eſa. xiiij. De quarto in Achitofel. ij. Reg. xvj. De quinto in Cain Geñ. iiij. De ſexto in Giezi. iiij. Regū. v. De ſeptimo in exploratoribus Nume. xiij. ⁊ xiiij.

Naꝫ etſi euangelizauero: non eſt mihi gloria. Neceſſitas enim mihi incūbit Ue enim mihi eſt ſi non euangelizauero. Si autem volens hoc ago. mercedem habeo. Si autē inuitus: diſpenſatio mihi credita eſt.

¶ Hic oſtendit ꝙ accipiendo ſumptus: euacuaret̄ gloria eius. quia non ſupererogaret. Et eſt ſua ratio talis Gloria que eſt premium ſupererogationis non debet̄ operibus neceſſitatis ad q̄ tenemur ex precepto. Sed euangelizare tenebatur ex precepto. Ergo ex hoc non habebat gloriam ſupererogationis. ſed potius ex hoc ꝙ non accipiebat ſumptus. Primo ergo tangit glorie euacuationem. Secundo euacuationis rationem. ibi. Neceſſitas enim mihi. Tertio rationis declarationeꝫ ibi. Ue enim mihi eſt ſi. Quarto recte euangelizantiū mercedem. ibi. Si autem volens hoc ago. Dicit ergo [Nam ſi euangelizauero] q. Uere euacuatur gl̄ia mea [Nam ſi euangelizauero] ita ꝙ ſumptus accipiam [non eſt mihi gloria] id eſt ſupererogationis premium [Neceſſitas eniꝫ] precepti [mihi incumbit] Act. xxij. Uade quoniam ad nationes longe mittam te Et vere neceſſitas [Ue enim mihi] eſt. id eſt pena tranſgreſſionis me manet [ſi non euangelizauero] Eſa. vj. Ue mihi quia tacui. Aliter legitur ſecundum glo. ⁊ hoc dupliciter. Primo modo ſic [Naꝫ ſi] quaſi. Utiꝗ euacuaretur gloria mea celeſtis: ſcilicet ſi ideo predicarem. vt ſumptus acciperem. [Nam ſi euangelizauero] tantuꝫ ita ꝙ non ex dilectione dei ⁊ proximi hoc faciaꝫ. Nec ex libera voluntate [nō eſt mihi gloria] apud deū [Neceſſitas enim] precepti quod non audeo omittere [mihi incumbit] vnde ſolo timore ſeruili predico [Ue eīm] id eſt eterna dānatio [mihi eſt ſi non euangelizauero] ſicut mihi iniunctum eſt [Si autem volens] quaſi. Si neceſſitate hoc facio. non eſt mihi gloria [ſi autem volens hoc ago] id eſt ſi voluntatem adiungo neceſſitati [mercedem] eternam [habeo] Ideo pſ. Uoluntarie ſacrificabo tibi ⁊ confitebor [Si autem inuitus] id eſt ſolo precepto coactus euāgelizo [diſpenſatio mihi credita eſt] ſicut ſeruo. vt ſcilicet diſpenſam ad aliorū vtilitatem ⁊ non meam: quaſi diceret. Alijs proficio mihi non. Intelligit enim hoc de diſpenſatione ſeruili. nō filiali ſm glo. Auguſt. Nemo inuitus bene facit. etiaꝫ ſi bonum eſt quod facit Infra. xiij. Si charitatem nō habuero. factus ſum velut es ⁊c. Secundo modo legitur ſic [Nam ſi euāgelizauero] pro ſumptibus accipiēdis [non eſt mihi gloria] de ſupererogatione in predicando. pecco enim contra illud Matth. x. Gratis accepiſtis: gratis date [Neceſſitas enim] vite ſuſtentande [mihi incumbit] quia pro neceſſitate vite predico [ve enim mihi eſt] id eſt famis cruciatio [ſi nō euangelizauero. Si autem volens] id eſt ſi non pro victus neceſſitate. ſed pro charitate [hoc ago. mercedē] eternā [habeo. ſi autem inuitus] id eſt neceſſitate vite coactus ſup. euangelizauero [diſpenſatio mihi credita eſt] ſicut ſeruo. pſ. liij.

Que eſt ergo merces mea? vt euangelium predicans: ſine ſumptu ponam euangeliū vt non abutar poteſtate mea in euāgelio.

¶ Hic oſtendit ꝙ non accipiendo ſumptus gloria eius conſeruatur. Ubi primo querit. Secūdo ſoluit. ibi. Ut euāgeliū predicās. Dicit ergo [Que eſt ergo merces

mea] id eſt quid faciẽdo mercedẽ accipiaʒ. ⁊ rñdet [vt euangeliũ] quaſi. Hoc modo mercedẽ accipiã: q2 hoc eſt meritũ mercedis [vt] ſcʒ ego [predicans euangeliũ ſine ſumptu ponã] .i. ſtabiliã [euangeliuʒ] Eſa. xxviij. Ponet triticum per ordinẽ ⁊c. Hoc aũt faciebat. ſm gͦ. Ne euangeliũ venale putaretur. Sine ſumptu inq̃ ⁊ hic [vt nõ abutar poteſtate mea] id eſt mihi commiſſa [in euangelio] predicando. quod eſſet ſi acciperẽ indiſcrete. q2 perderem autoritatẽ libere arguendi vt Eccli. xx. Exenia ⁊ dona excecant oculos iudicum: et quaſi mutus in ore auertit correctiones. Ecce ergo duplex vtilitas implicatur in dicta ſolutione ſcʒ. Confirmatio boni: quia vt euangelium ponam Et declinatio mali: quia ne abutar poteſtate.

G Predicare q̃ teneãtur ⁊ eoꝝ quatuoꝛ differẽtie

Et notandũ ꝙ quatuoꝛ tetigit differentias eorũ qui tenentur predicare.

Quidam enim tenentur. ſed non euangelizant. Hi merentur penam.

Quidam tenentur ⁊ euangelizant: ſed coacti: hĩ nõ merentur mercedem: ſed vitant penam.

Quidã tenent̃ ⁊ euãgelizant voluntarie: ſed accipiũt ſumptus. Et hi merentur mercedem ⁊ vitant penam. Sed non habent ſupererogationis gloꝛiam.

Quidam tenentur ⁊ euangelizant volũtarie: nec accipiunt ſumptus: ⁊ hi merentur mercedem ⁊ vitant penam. ⁊ habent ſupererogationis gloꝛiam. Primũ ſtatum tangit. ibi. Ue mihi eſt ⁊c. Secundum. ibi. Nam ſi inuitus. Tertium. ibi. Si autem volens. Quartum. ibi. Que eſt ergo merces.

H Predicatoꝝ vtilitas ex predicatione pueniens eſt multiplex.

Notandum ꝙ multiplex eſt vtilitas predicatoꝛum ex predicatione prouueniens.

Prima Auget eius cõſcientiam Prouerb. xj. Anima que benedicit impinguabitur: ⁊ qui inebriat: ipſe quoq; inebriabitur.

Secunda Confert peccatoꝛum veniam Iacobi. xxiij. Si nota feciſſent populo meo verba mea: auertiſſem eos a via ſua mala.

Tertia impetrat gratie abundantiam Prouerb. xiij. Doctrina bona dabit gratiam.

Quarta Excitat in eo deuotionem internam. Nonne verba mea ſunt quaſi ignis ⁊c.

Quinta Auditores obligat ad honoꝛem: ⁊ reuerentiam. i. Tim. v. Qui bene preſunt preſbiteri duplici honoꝛe digni habeantur maxime qui laboꝛant in verbo ⁊ doctrina.

Sexta Adquirit in eccleſia famã ⁊ laudẽ Eccli. xxx. Splendidũ coꝛ bonũ in epulis eſt: epule eñ illius diligenter fiunt. Et certe labia multoꝝ benedicunt.

Septima Lucrat̃ mercedem eternã Prouerb. xj. Seminanti iuſticiam merces fidelis.

Octaua Promeretur ſpecialem gloꝛiam ſcilicet aureolam. Dañ. xij. Qui ad iuſticiam erudiunt: multos fulgebunt.

Nam cum liber eſſem ex omnibus: omniũ me ſeruum feci: vt plures lucri facerem.

¶ Superius oſtendit ꝙ non vult ſumptus accipere: ⁊ hoc propter intentionem ⁊ ſpem premij. Hic oſtendit ꝙ idem facit propter amoꝛem euãgelij. Ubi primo dicit ꝙ omnium ſe ſeruum fecit. Secundo ꝙ omnibus in ſe cõtẽperare ſtuduit. ibi. Et factus ſum iudeis. Tertio ſubdit cauſam quare hoc fecit. ibi. Omnia autẽ facio propter euangeliũ. In prima implicat triplicẽ conditionem commendabilẽ in ſeruitio que ſunt. Liberalitas Generalitas. Utilitas. ſeruiuit ergo gratis ſiue liberaliter. ibi. Cum eſſeʒ liber. Generaliter. ibi. Omniũ me Utiliter. ibi. Ut plures lucri facerem Dicit ergo [Nam] quaſi. Sine ſumptu ponaʒ euangeliũ [Nã] ⁊ maius feci ſcilicet [cum liber eſſem ex omnibus] id eſt nullius meritis obnoxius [omnium me ſeruũ feci] omnibus me contemperando per humilitatem: ⁊ quaſi debitoꝛem conſtituẽdo Rom. i. Grecis ac barbaris ⁊c. debitoꝛ ſum. i. Coꝛinth. vij. Nos autem ſeruos veſtros per Jeſum ⁊ hoc [vt plures lucrifacerem] id eſt lucrum mee predicationis ⁊ ſeruitutis facerem: querebat enim non res: ſed animas. ij. Coꝛinth. xij. Non quero veſtra: ſed vos. Si commendabile eſt ſeruire in tempoꝛalibus propter lucrum tempoꝛale: quãto plus in ſpiritualibus. propter lucrum ſpirituale?

Et factus ſum iudeis: tanquam iudeus: vt iudeos lucrarer.

¶ Hic oſtendit ꝙ omnibus ſe contẽperare ſtuduit. Et primo dicit ꝙ contẽperauit ſe nondũ conuerſis. Secũdo ꝙ etiam iam conuerſis. ibi. Factus ſum infirmis. Tertio ꝙ etiam generaliter vniuerſis. ibi. Omnib⁹ omnia factus ſum. In prima primo dicit ꝙ contemperauit ſe iudeis. Secundo ꝙ ſamaritanis. ibi. Et his q̃ ſub lege. Tertio ꝙ gentilibus. ibi. His qui ſine lege erant In prima primo tangit contẽperationem. Secũdo contẽperationis rationem. ibi. Ut iudeos. Dicit ergo [Et factus ſuʒ iudeis tanq̃ iudeus] ſcilicet aliqua legalia ſeruando ſicut in diſcretione ciboꝛum: in circũciſiõe Timothei. Act. xv. In purificatiõe legali. Act. xxij. Poteſt autẽ hoc intelligi dupliciter. Uno modo ſm Hiero. [factus ſum iudeis tanq̃ iudeus] per ſimulatoꝛiam diſpenſationem. Simulabat enim ſe ſeruare legalia. ſed non ſeruabat. Alio modo ſm Aug. Fact⁹ iudeus ⁊c. Uere enim condeſcendebat eis in obſeruatione aliquoꝛum legalium propter piam compaſſionẽ ⁊ hoc feci [vt iudeos lucrarer] chꝛiſto: id eſt eos ad fidem chꝛiſti conuerterem.

Et his q̃ ſub lege ſunt: quaſi ſub lege eſſem cum ipſe non eſſem ſub lege: vt eos qui ſub lege erant lucrifacerem.

¶ Hic dicit ꝙ cõtẽperauit ſe ſamaritanis Ubi notantur tria de ipſo Primo ei⁹ ſagacitas: in hoc ꝙ contẽperabat. Secũdo eius libertas: in hoc ꝙ ſub lege nõ erat. Tertio eius vtilitas. in hoc ꝙ lucrifaciebat. Dicit ergo [Et] fact⁹ ſum etiã [his q̃ ſub lege] moyſi [ſunt] .i. Samaritanis q̃ nõ ſunt iudei. ſed aſſyrij qui fuerunt adducti ad inhabitandũ terrã iſrael. iiij. Re. xvij. Iſti erant ſub lege Moyſi: q2 tñ quinq; libros moyſi recipiebãt. His ergo factus ſum [quaſi ſub lege eſſem] approbando ſcʒ legem ⁊ ex ea docendo chꝛiſtum [cũ] tñ [ipſe ſub lege] moyſi [non eſſem] ſm literalem obſeruantiam: vel ſeruiliter: quia iuſto non eſt lex poſita. i. Timo. i. Et hoc ideo feci [vt eos qui ſub lege erant] ſcilicet ipſos ſamaritanos [lucrifacerem] eos ad fideʒ chꝛiſti conuertendo.

His qui ſine lege erant: tanquam ſine lege eſſem: cum ſine lege dei non eſſem ſed in lege eſſem chꝛiſti: vt lucrifacereʒ eos qui ſine lege erant.

¶ Hic dicit ꝙ cõtemperauit ſe gentilibus. Ubi primo tangit ſuam cõfoꝛmitatẽ. Secũdo ſue fidei veritatẽ ibi. Cum ſine lege ⁊c. Tertio ſue intẽtionis rectitudinem ibi. Ut lucrifacerẽ eos. Et hoc eſt qđ dicit. Et factus ſum [his qui ſine lege erant] id eſt gẽtilibus Ro. ij. Cũ eñ gentes qui legẽ non habent [tanq̃ ſine lege eſſem] aſſentiendo rationib⁹ eorũ ⁊ bonis poſitionibus Philoſophoꝝ. vt patet Act. xvij. [Cum] tamen [ſine lege dei non eſſem] Ro. vij. Mente ſeruio legi dei [ſed in lege eſſem] non iudaica ſed [chꝛiſti] qui deus eſt. Nã ſic moyſes. De quo Gal. vj. Alter alterius onera poꝛtate ⁊ ſic ⁊c. Et hoc ideo feci [vt lucrifacerem eos qui ſine lege erant] ſcʒ gentiles ad fidem conuertendo. Felix zelatoꝛ Grego. Nullum deo tale ſacrificium quale zelus animarum.

Factus ſuʒ infirmis infirmus: vt infirmos lucrifacerem. Omnibus omnia factus ſuʒ vt omnes ſaluos facerem.

¶ Hic oñdit ꝙ ꝯtẽperauit ſe iam cõuerſis. vbi Primo ponit modũ boniũ. Secũdo finẽ debitũ. ibi. Ut infirmos. Dicit ergo [Factus ſum] etiã [infirmis] in fide [infirmus] a licitis abſtinẽdo. ij. Coꝛ. xj. Quis infirmat̃ et ego nõ infirmoꝛ. Sic facit bonus medic⁹: comedit cibũ

infirmi: vt eū prouocet ad comedendū: ꝛ ſic ſanet. Et hoc feci [vt infirmos lucrifacerem] eos in fide roborā do. Et breuiter [oībus oīa facta ſum]. q. eſſem oīm ſe ctarum. Ideo dr̄ infra. x. Per oīa oībus placeo. ꝛ hoc [vt oēs facerem ſaluos] Sap. xviij. In veſtimēto po deris qḋ habebat Aaron: totus orbis terrarū erat de ſcriptus. Et. iiij. Reg. iiij. Heliſeus cōtraxit ſe ad mo dum pueri. ꝛ ſic ſuſcitauit illum. Et qꝛ ſm̄ Boetium. Oīs alteritas diſcors. Similitudo vero appetenda eſt. Ideo viri ſpūales ſalua vite ꝛ religionis ſue obſer uantia: omnibus ſe debent conformare.

Similitu do eſt ap petenda.

Omnia autem facio propter euangelium: vt particeps eius efficiar.

¶ Superius oſtendit ꝙ omnibus cōtemperare ſe ſtu duit. Hic ſubdit ratonē quare hoc fecit. Et hāc dupli cem Unā ex parte euāgelij. ſ. vt curſuꝫ liberū habeat Aliam ex parte ſui. ſ. vt pmiſſuꝫ premiū obtineat. ibi. Ut particeps. Et hoc eſt qḋ dicit [Omnia autē facio propter euangelium] ſine impedimēto predicandū [vt particeps eius]. i. pmiſſionum que in eo continentur [efficiar] Matt. v. Qui fecerit ꝛ docuerit: hic magn⁹ vocabitur in regno celorum.

Neſcitis ꝙ hi qui in ſtadio currūt: omnes quidem currunt: ſed vnus accipit brauiuꝫ.

¶ Superius oſtēdit ꝙ proponit a ſumptibus abſtine re. Primo propter intētionē premij. Scḋo ppter amo rem euangelij. Hic tertio propter expeditionē curſus ꝛ agonis ſui. Ubi oſtendit Primo ꝙ oportet in ſtadio expedite currere. Scḋo ꝙ ſimiliter oportet in agone expedite certare. ibi. Oīs eñ qui in agone contendit. Tertio ꝙ ipſe facit vtrūqꝫ. ibi. Ego ergo ſic curro. In prima Primo ponit exemplū expedite currentiū. Se cundo monet eos ad ſimiliter currendū. ibi. Sic curri te. In prima Primo tangit currendi exercitiū. Secū do conuenientiam currētium. ibi. Oēs quidē currunt. Tertio differentiā peruenientiū. ibi. Sed vnus acci pit. In primo notaṫ conditio viatoꝝ. In ſecundo mul titudo vocatorum. In tertio paucitas electorū. Mat. xx. Multi vocati: pauci vero electi. Conditionē vero viatorum deſcribit a tribus. A certitudine: cuꝫ querit. Neſcitis. A breuitate: cū addit. In ſtadio. A labore. cum ſubdit. Currunt. Dicit ergo [Neſcitis] Quod tri pliciter cōtinuaṫ. Primo modo ſic. q. recte abſtineo a ſumptibus ſumendis: vt particeps euangelij efficiar. Nam ſi non abſtinerē a contrarijs euangelij: nō eſſeꝫ eius particeps [Neſcitis enim ꝙ hi ꝛc.] Secūdo mo do ſic [Neſcitis]. q. Hoc facio vt particeps euangelij efficiar: ꝛ vtiqꝫ poſſum eſſe particeps. Nam non ſic eſt de euangelij premio. ꝛ de curſus brauio: quia hic vn⁹ accipit brauium. ibi vero omnes accipere poſſunt [Ne ſcitis enim ꝛc.] Tertio modo ſic [Neſcitis eñ]. q. Nō autem ſic inſto: quia licet multi currētes: pauci tamē peruenientes [Neſcitis] enim [ꝙ hi qui in ſtadio cur runt: omnes quidem currunt]. i. in labore pares ſunt [ſed vnus] tantum [accipit brauium] id eſt premium curſus. Stadium enim eſt ſpacium in quo pedites cur runt. quod Hercules dicitur ſtatuiſſe. Perficiunt autē ſtadium. cxxv. paſſus. Et dicitur ſtadium a ſtando. qꝛ Hercules tot paſſus currebat ꝛ poſtea ſtabat ꝛ reſpi rabat. In fine huius ſpacij ponebaṫ aliquid quod erat premium curſus. vt equus vel pannus purpureus. Et hoc dicitur brauium. Et licet omnes in hoc ſtadio cur rerent: vnus tamen ſolus accipiebat hoc brauium: ſcꝫ qui citius perueniebat. Sic in curſu ſpirituali vnus tā tum: ſcilicet perſeuerans: accipit brauium: quia qui p ſeuerauerit vſqꝫ in finē ſaluus erit Matth. xxiiij.

Stadium quid ꝛ vn de dicitur

Sic currite vt comprehendatis.

¶ Hic monet eos ad currendum. Ubi implicat tria. Actum ſtrenuū. Currite. Modum debitum. Sic. Fi nem optatum. Ut comprehendatis. Dicit ergo [Sic] q. Et quia vnus accipit brauium [Sic currite] p viaꝫ charitatis perſeuerantes [vt comprehendatis] bra uium vite eterne. Heb. xij. Per patientiam curramus ad propoſitum nobis certamen.

Omnis enim qui in agone cōtendit: ab om nibus ſe abſtinet.

¶ Hic oſtendit ꝙ in agone oportet expedite certare. vbi Primo tangit agonizantium pugnam. Secundo pugnandi formam ſtrenuam. ibi. Ab omnibus ſe abſti net. Tertio pugnantium mercedem debitam. ibi. Et il li quidem vt corruptibilem. Primum eſt neceſſitatis. Pugnare. Secundum virtutis. Abſtinere. Tertium felicitatis. Coronam accipere. Dicit ergo [Oīs]. q. Et vere ſic incedendum eſt: quod patet exēplo [Om nis eñ qui in agone contendit: ab omnibus] impedien tibus [ſe abſtinet] Unde etiam nudi agonizabāt in pa leſtina. Attende ait Auguſtinus ꝙ de rebus nō laudā dis: multe trahuntur ſimilitudines.

Et illi quidem vt corruptibilem coronam accipiant: nos autem incorruptam.

¶ Hic tangit pugnantiuꝫ mercedē. Et Primo pugnā tium materialiter. Secundo pugnantium ſpiritualiter ibi. Nos autem incorruptā. Dicit ergo [Et illi quidē] abſtinent [vt corruptibilem coronam accipiant] quod modicum eſt. [Nos autem] abſtinere debemus vt ac cipiamus [incorruptam] ſcilicet coronā vite. De qua Jaco. j. Beatus vir qui ſuffert tentationem: qm̄ cū p batus fuerit ꝛc. Amb. Nobis non terrenis ꝛ marceſcē tibus floribus: ſed eternis cōſerta gēmis in modū re galis diadematis: ſpiritualis corona ſeruatur.

Ego igitur ſic curro: non quaſi in incertū: ſic pugno: non quaſi aerem verberans.

¶ Hic ponit ſe in exemplum vtriuſqꝫ. ſ. Et currendi. ꝛ pugnandi. Ubi Primo tangit curſum ſuum in profe ctu boni. Secundo pugnam ſuam in victoria mali. ibi. Sic pugno. Tertio rationem vtriuſqꝫ facti. ibi. Sed caſtigo. Dicit ergo [Ego igiṫ]. q. Et quia talis corona ſeruatur [igiṫ ego ſic curro] bonū opando [nō quaſi in incertū]. i. vt ſim incert⁹ de pmio. In incertū currit q̄ talia facit: vt ex qbuſdā ſperare: ꝛ ex alijs poſſit deſpa re. Oīa inſtruūt ad bonū Et pſona aplica: que notaṫ ibi. Ego. Et forma ſplicita: q̄ notaṫ ibi. Sic. Et actio ſtrenua: q̄ notaṫ ibi. Nō quaſi in incertū. Phil. ij. Non in vacuū cucurri nec in vacuū laboraui [ſic pugno] cō tra hoſtes declinādo malū [nō quaſi aerē pberās]. i. nō verbis tm̄: ſed factis. Nō eñ in ſermone regnū dei: ſed virtute. ſupra. iiij. Uel [nō quaſi aera pberans]. i. nō inaniter me fatigādo: ꝛ aduerſariū nō ledēdo. Sic erit perfectus homo: ſi ſic ſe habeat vt ſit.

Homo ad hoc vt ſit pfect⁹ qd requiriṫ.

Intentus in cōfeſſione. Eſa. xxxviij. Recogitabo tibi oēs annos meos in amaritudine a. m.

Deuotus in oratione. Mat. vj. Sic ergo orabitis Pa ter noſter qui es in celis ꝛc.

Efficax in pdicatione. Jac. ij. Sic loqmini ꝛ ſic facite. Hec tria ptinēt ad actū oris. Ita ꝙ Confeſſio dirigiṫ deo ꝛ primo. Orō ſoli deo. Predicatio ſoli proximo.

Strenuus in pugnādo. Uñ hic Sic pugno. Apoca. iij. Qui vicerit ſic veſtieṫ veſtimētis albis ꝛc.

Patiens in ſuſtinēdo. Judith. viij. Sic Iſaac. ſic Ja cob. ſic Moyſes. ꝛ oēs q̄ placuerunt deo.

Cautus: in ſe ſeruādo⁹ Joſue. ij. Ad mōtana cōſcendi te ne forte occurrāt vobis reuertētes: ibiqꝫ latere trib⁹ diebus: donec redeāt. ꝛ ſic ibitis p viam veſtrā. Pri mum propter malū culpe. ſ. Pugna Scḋm cōtra malū pene. ſ. Patiētia. Tertiū ꝯ malū tētationis. ſ. Cautela

Benignus in cōdonando. Matth. xviij. Sic nō eſt vo luntas ante patrem veſtrum ꝛc.

Inutilis ſe reputādo. Lu. xvij. Sic ꝛ vos cum feceri tis omnia que precepta ꝛc.

Sollicitus ſe diſcutiēdo. j. Coꝛ. xj. Probet aūt ſeipm̄ homo: ꝛ ſic de pane ꝛc. Primū reſpicit maliciam proxi mi. Secundum bonitatem dei. Tertium dubietatem ſtatus proprij.

Humilis in obſequendo. Matt. iij. Sic decet nos im plere omnem iuſticiam.

Agilis in proficiendo. vnde hic. Sic currite. ſ. proficia te in bono vt comprehendatis.

Conſtans in perſeuerando. Phil. iiij. Sic ſtate in domino chariſſimi.
Famoſus in conuerſando. j. Cor. iiij. Sic nos exiſtimet homo ꝛc. Primum reſpicit Incipientes. Secundum proficientes. Tertium perſeuerantes. Quartū perfectos.

Sed caſtigo corpus meum et in ſeruitutē redigo: ne forte cū alijs pꝛedicauerim: ipſe reprobus efficiar.

¶ Hic tangit rationē vtriuſq; predictorū. Vbi primo tangit auſteritatē vite. Secundo cōdicationē doctrine ibi. Ne forte. Tertio rationem cōcordie vtriuſq; ibi. Ipſe reprobus. Ergo implet facto qđ docet verbo: ne ſe damnet ore proprio. Et hoc eſt qđ dicit [Sed caſtigo corpus meum] per declinationē mali: motus carnis illicitos reprimēdo. Pſ. lxxij. Caſtigatio mea in matutinis. Et dicit ergo [Caſtigo] nō occido [corpus meum] non tm̄ alienum. Ro. xij. Exhibeatis corpora veſtra ſanctam hoſtiā: viuam: deo placentē: rationabile ſit obſequium veſtrum. [ꝛ in ſeruitutē redigo] per operationē boni: corpus. ſ. ſpiritui ſeruire cogendo ꝛ ſenſualitatē rationi ſubijciendo. Sicut de beato Martino legitur carnem ſpiritui ſeruire cogebat. Et hoc facio [ne forte cum alijs predicauerim] Augu. Suo timore nos terruit Apl̄us Quid em̄ faciet agnus vbi aries timet et tremit [Ipſe reprobus] .i. a deo reprobatus [efficiar] quod turpe eſſet. Ro. ij. Quare predicas non furandū furaris. De huiuſmodi poſſet vere dici illud Iob. iiij. Ecce docuiſti plurimos ꝛc. Nunc autē venit ſuper te plaga ꝛ defeciſti.

Notandū ꝙ agonizanti ſeu pugili vij. ſunt neceſſaria.
Agonizā Primo em̄ oportet capillos tondere Per tpaliū abie
ti ſeu pu ctionem. Hiere. vij. Tonde capillū tuū ꝛ proijce.
gili ſeptē Scđo iniungi oleo Per mētis alacritatē. Pſ. Vnxit
ſunt neceſ te deus deus tuus oleo letitie.
ſaria. Tertio baculū cornutū tenere Per crucis aſſiduā memoriā ꝛ recordationē: vt poſſet dici illud Abachuch. iij. Cornua in manibus eius. j. Reg. xvij. Tulitq; baculum quē ſemper habebat in manibus.
Quarto ſcutū geſtare Per fidei fortitudinē. Eph. vj. In omnibus geſtantes ſcutū fidei: in quo poſſitis oia tela nequiſſimi ignea extinguere.
Quinto tunica rubea indutū eſſe Per charitatē Apocalip. xix. Veſtitus erat veſte aſperſa ſanguine.
Sexto artē pugnandi noſſe per diſcretionem. Mat. x. Eſtote prudentes ſicut ſerpentes ꝛc.
Septimo audacem fore Per fidei animoſitatē. Pſ.
Pſ. xxx. Viriliter agite ꝛ confortetur cor veſtrum: omnes qui ſperatis in domino.

Hic queritur ſuper illud Melius eſt mihi mori ꝛc. Contra. Gloria non euacuatur niſi per peccatum. ergo accipere eſſet et peccatum: non ergo licitum Rñſ. Gloria eſſentialis per hoc non euacuaretur: ſed gloria accidentalis de hoc opere ſupererogationis. Itē ſuper illud. Si euangelizauero nō eſt mihi gloria. Cōtra. Euangelizanti ꝛ ſumptus accipienti debet: ꝛ aurea: ꝛ aureola. Rñſ. Glo. exponit: qñ euangelizamur ex neceſſitate timoris: vel ex cupiditate mercedis tēporalis. Item ſuper illud Diſpēſatio mihi credita eſt. Glo. Non debemus euangelizare vt manducem⁹. Cōtra. Ergo predicatores queſtuarij peccāt mortaliter: qꝛ faciunt quod non debēt Rñſ. Si propter queſtum principaliter predicant: peccant: ſi propter fructū ſpiritualem inde prouenientē: bene faciunt. Item ibidē glo. Propter regnum dei debemus operari oia nō ſolum: vel cum regno dei mercedem tēporalem meditari. Contra. Ergo qui vadit ad eccleſiam pro diſtributionibus: peccat. Rñſ. Verum eſt: ſi ſolum vel principaliter propter hoc vadit. Item ſup illud. Vt nō abutar poteſtate. Glo. Qđ eſſet ſi acciperet. Cōtra. Probauit. ſ. eodē ꝙ ei licet accipere. Rñſ. Intelligendū eſt ſi acciperet indiſcrete ꝛ immoderate. Itē ſuper illud Olm ſeruū me feci. Cōtra. ſup. vj. Nolite ſerui effici hoīum. Rñſ. Hic loquitur de ſeruitute charitatis ſcꝫ de bono. ibi de ſeruitute iniquitatis. ſ. in malo. Itē ſuper illud. Factus ſum iudeis iudeus. Glo. In cibis accipiendis vel nō accipiendis. Contra. Ergo iniuſte reprehendit Petrum de diſcretione ciboꝝ Gal. ij. Rñſ. Imo bene: qꝛ Petrus diſcernebat cū ſcandalo gentiū ſcꝫ in locis gētilium. Paulus aūt nō Item ibidē gloſ. Propter ſcādalū iudeoꝝ circūcidit Timotheū Act. xvj. Contra. Veritas doctrine vite ꝛ iuſticie nō debet dimitti propter ſcandalū. Rñſ. Vſq; ad diuulgationē euāgelij nō erat de veritate doctrine ſiue vite ne homines circūciderent: ſed ne ſpem ponerēt in circūciſione. Item ſup illud. Vt oēs facerē ſaluos. Contra. Sciebat nō oēs ſaluādos. Rñſ. Volebat oēs in particulari: id eſt quēlibet per ſe. nō omnes in vñ. Itē ſuper illud Oēs quidē currūt. Glo. In ſpirituali agone quotquot quidē currūt: ſi ſpiritualiter currūt: accipiūt: ꝛ ꝙ prior venerit: expectat vt coronetur cum poſteriori. Cōtra. Vnuſquiſq; in morte coronatur. Rñſ. Hoc intelligit de glīa corporis: nō aīe. Itē ſuper illud. Ne forte cū alijs predicauerim. Glo. Suo timore nos terret apoſtolus. Cōtra. j. Ioh. iiij. Perfecta charitas foras mittit timorem. Rñſ. Verum eſt timorem pene. ſed nō timorem ſeparationis ſiue offenſe.

Capitulum. x.

Volo eniꝫ vos ignorare fratres: quoniā oēs patres noſtri ſub nube fuerunt: ꝛ omnes mare tranſierūt: ꝛ omnes in Moyſe baptizati ſunt: in nube et in mari.

¶ Superius monuit abſtinere ab idolothitis Primo propter vitandū ſcandalū fratrū infirmoꝝ. ca. viij. Secundo propter exēplum ſuū: ꝙ abſtinet propter alios ab acceptione ſumptuū. Hic tertio monet ad idē ex conſideratione pene iudeoꝝ in deſerto idola venerantium. Vbi exēplo pene illoꝝ Primo monet abſtinere a perpetratione pctoꝝ ſimiliū. Scđo ſpecialr̄ a comeſtiōe idolis immolatorū. ibi. Propter qđ chariſſimi fugite ab idoloꝝ cultura. In prima Primo oſtēdit qđ antiquis iudeis cōtigit. Scđo propter qđ. qꝛ nō propter ſe tm̄: ſed propter nos corrigēdos ita euenit. ibi. Hec aūt in figura facta ſunt noſtri. Tertio vt exēplo eoꝝ caueāt: cōcludit. ibi. Itaq; ꝙ ſe exiſtimat ſtare. Ergo Pena timenda. Cauſa memoranda. Cautela adhibēda. In prima Primo tangit bñficia gratie eis impenſa. Scđo flagella propter ingratitudinē inflicta. ibi. Sed nō in pluribus eoꝝ In prima tangit bñficia Primo preſtita in egreſſu de Egypto. Scđo. preſtita in deſerto. ibi. Et oēs eandē eſcā. In prima tangit tria bñficia. Primū in protectione nubis. Secundū in tranſitu rubri maris. ibi. Et oēs mare tranſierūt. Tertiū in purgatione baptiſmatis. ibi. Et oēs in Moyſe. Dicit ergo [Nolo] q. Sic agendū eſt ſicut monui: nō em̄ ſufficiūt ſacramenta eccleſie ſuſcepta: nobis poſtea peccantib⁹. ſicut nec iudeis dei beneficia: quin poſtea punirent. [Nolo eniꝫ vos ignorare ꝛc.] Hoc dupliciter legit. Vno modo de bonis ꝛ malis communiter. Alio modo de bonis ſpecialiter. Primo modo ſic. [Nolo vos ignorare fratres qm̄ patres noſtri] inſtitutores fidei noſtre [oēs] tā bonū ꝙ mali [ſub nube] protegēte [fuerūt.] Exo. xiij. Dñs precedebat eos ad oſtendendū viam per diē in columna nubis ꝛc. Vel [ſub nube] id eſt ſub figura ꝛ vmbra. Heb. x. Vmbram hñs lex futuroꝝ bonorum ꝛc. [ꝛ omnes mare] rubrum ſummerſis hoſtibus [tranſierunt] non de vna ripa ad ripam ſibi oppoſitam ſed ad eandē Vnde tranſierunt quēdam ſinū maris [ꝛ oēs in Moyſe] id eſt in ducatu Moyſi [baptizati ſunt in nube ꝛ in mari] id eſt per viſa ſigna illa purgari ab ignorantia: vel a vicijs: ſcilicet per fidem. Act. xv. Fide purificans corda eorum. Exo. xiiij. Timuit populus dominum ꝛ crediderunt domino ꝛ Moyſi ſeruo ſuo: ſummerſis egyptijs. Vel [baptizati ſunt] id eſt ſignum

Baptiſmus ex aq̄ et ſpiritu conſtat.

baptiſmi receperunt. Nā baptiſmus cōſtat ex aqua et ſpū. Joh.iij. Niſi quis renatus fuerit ⁊c. Nubes autē ſymbolū erat ſpūs: mare vero aque: vt dicit Damaſc.

Et omnes eandem eſcam ſpiritalem manducauerunt: et omnes eundem potum ſpiritalem biberunt. Bibebant autem de ſpirituali: conſequente eos petra: Petra autē erat chriſtus.

¶ Poſt bñficia exhibita in exitu iſrael de Egypto. Hic tangit bñficia exhibita in deſerto. ⁊ Primo Beneficiū manne. Scđo Beneficiū potus aque. ibi. Et oēs eundem potū. Tertio Potus originē mirabilē. ibi. Bibebant aūt. Quarto Ouginis ſignificationē. ibi. Petra aūt. Dicit ergo [Et oēs eandē eſcam ſpiritalē manducauerūt] māna. ſ. de celo. Uocat aūt eam ſpiritalē: nō q2 eſſet corporalis. ſed q2 miraculoſe fuit data. De hoc habet̃ Exod. xvj. ⁊ Sap. xvj. Panē de celo preſtitiſti eis. [⁊ omnes eundē potum ſpiritalē biberūt]. i. aquā de petra: nō nature lege: ſed miraculoſe veniente de petra. Nūeri. xx. Loquimini ad petrā ⁊ ipſa dabit vo-
pſ̄.lxxvij bis aquas. Pſ̄. Percuſſit petrā ⁊ fluxerūt aque. [Bibebant aūt de petra ſpiritali] que dicit̃ ſpiritalis: propter effectum miraculoſum: propter futuri ſignū [Petra] dico [conſequente eos] Et hoc dupliciter. Uel [cōſequente]. i. ſatiſfaciente voluntati eorum. Pſ̄. Deſiderium eorum attulit eis: aque enim vbiqꝫ ſequebant̃ eos. Eſa. xlviij. Aquam de petra produxit eis ſedem ⁊c. Uel [conſequente eos]. i. veritatē futuram ſignificante [Petra aūt erat chriſtus] nō per ſubſtantiā: ſed per ſignificationem. Hic eſt lapis quē reprobauerunt ⁊c. pſ̄. Alio modo legitur de bonis ſpecialiter: breuiter ſic [Nolo vos ignorare fratres: qm̄ patres noſtri] inſtitutores fidei noſtre [omnes] boni ſpecialiter. Unde dicit [patres noſtri] nō illorū [ſub nube fuerūt ⁊c.] ſicut prius. [Et omnes eandē eſcam ſpiritalē manducauerunt]. i. corpus chriſti in ſigno ſpiritualiter intellecto. Unde [eandem eſcam ſpiritalē manducauerūt] idem. ſ. quod nos: ſed aliam eſcam corporalē q̄ꝫ nos. Et hoc q̄ꝫtum ad maiores q̄ credētes chriſtū manducabāt xp̄m ſpiritualiter: ſm̄ illud Auguſtini Crede et manducaſti. [Et oēs eundē potū ſpiritalē biberūt]. ſ. chriſti ſanguinem: in ſigno. Sic loquit̃ de ſigno ⁊ potu ſpūali per fidem: nō de corporali. [Bibebant autē de ſpiritali ⁊c.] ſicut prius. Appetendus cibus ⁊ potus: q2 ſufficiens: vnde dicit. Oēs man. Indeficiens: quia eundem. Utilis: q2 cibus ⁊ potus ſpiritualis: qđ notatur in ipſo nomine Spiritalem.

Sed non in pluribus eorum beneplacitū eſt deo: nam proſtrati ſunt in deſerto.

¶ Hic poſt beneficia tāgit flagella. Et primo offenſā. Scđo penā. ibi. Nā pſtrati ſunt. Dicit ergo [Sed nō in pluribus]. q. His oibus bñficijs vſi ſunt iudei [ſed nō in pluribus eorū beneplacitum eſt deo] In illis. ſ. qui deum offenderūt: ſed tm̄ in duobus. ſ. Caleph ⁊ Joſue: quibus ſolum cōceſſum eſt terram pmiſſionis obtinere. Nūe. xiiij. ⁊ Malach. j. Non eſt mihi voluntas in vobis dicit dñs exercituum.

Hec autem in figura facta ſunt noſtri: vt non ſimus concupiſcentes malorum ſicut et illi concupierunt.

¶ Superius oſtēdit qđ antiquis iudeis cōtingit. Hic oſtendit ꝙ nō ꝓpter ſe tm̄: ſed propter nos corrigēdos ita euenit. Ubi primo oſtdit ꝙ propter nos corrigēdos a peccato: predicta facta ſunt. Scđo ꝙ ꝓpter hec etiā ſcripta ſunt. ibi. Hec aūt oia in figura. In prima oſtendit ꝙ ideo facta ſunt vt cohibeamur a peccato. ⁊ Primo a peccato cordis. Secundo a peccato operis. ibi. Neqꝫ idolatre efficiamini. Tertio a peccato oris. ibi. Neqꝫ murmuraueritis ſicut quidā. In prima Primo determinat per penā. Scđo ex hoc dehortat̃ culpam. ibi. Ut nō ſimus ꝯcupiſcentes. Tertio malos reducit ad memoriam. ibi. Sicut illi concupierunt. Dicit ergo [Hec aūt in figura facta ſunt noſtri] nō ficta: ſed vere facta. Infra eodem. Oia em̄ in figura cōtingebāt illis. In figura inquā ideo. ſ. [vt] nos conſiderantes illorum ſupplicia [nō ſimus cōcupiſcentes maloꝝ ſicut et illi concupierunt] de quibus Pſ̄. Cōcupierūt concupiſcentiā in deſerto. Et Num. xj. Ubi ꝙ vulgus promiſcuum qđ aſcēderat cū eis flagrauit deſiderio carniū. Pſ̄.cv.
Et Notādū ꝙ ſicut in bonis longe melius eſt qđ figuratur q̄ꝫ ipſa figura: vt regnū celoꝝ q̄ꝫ terra pmiſſiois ita in malis longe peius eſt qđ figurat̃ q̄ꝫ figura ſignificans. Scđm Aug. Illa ſupplicia q̄ ſuſtinuerūt: figura gehēne fuerūt: q̄ omni pena maior eſt. Hec aūt pertinēt ad ſapientes inter Corinthios: q̄ deſiderio carnium comedebāt in idolio. ⁊ ſcandalizabāt infirmos. Unde ſimiles erāt iudeis carnes deſiderātibus in deſerto: vnde digni erant ſimili pena.

Neqꝫ idolatre efficiamini ſicut quidam ex ipſis: quemadmodum ſcriptum eſt. Sedit populus manducare et bibere: et ſurrexerunt ludere.

¶ Hic dehortat̃ peccatū operis. Ubi tāgit tria peccata. Primo idolatrie. Scđo fornicationis. ibi. Neqꝫ fornicemur. Tertio diuine tētationis. ibi. Neqꝫ tētemus. In prima Primo diſſuadet idolatrie viciū. Scđo determinat p exemplū. ibi. Sicut quidā ex ipſis. Tertio explicat exemplū implicitū. ibi. Quēadmodū ſcriptū eſt. Dicit [Neqꝫ idolatre efficiamini] idolothitis veſcēdo in venerationē idoli. vel in ſcandalū infirmorū [ſicut quidā illoꝝ] ſuþ. idolatre fuerūt. Exo. xxxij. ⁊ pſ̄. Pſ̄.cv.
Et fecerunt vitulum in Oreb: ⁊ adorauerunt ſculptile [quemadmodum ſcriptū eſt] Exo. xxxij. Sedit populus]. i. quidā de pplo [manducare ⁊ bibere] coram idolo. Cui ſimiles ſunt qui comedūt in idolio: idola venerando [⁊ ſurrexerunt ludere] id eſt ludos facere: ſicut choreas ⁊ hmōi: in venerationem idoli. Uel [ſurrexerunt ludere]. i. idolum adorare: quod eſt ſimile ludo puerorum qui faciunt imagines luteas.

Neqꝫ fornicemur ſicut quidam ex ipſis fornicati ſunt: et ceciderunt vna die viginti tria milia.

¶ Hic tangit peccatum fornicationis. Ubi Primo diſſuadet tale peccatum. Secūdo determinat per exemplum. ibi. Sicut quidam. vbi Primo tangit exemplū culpe. Secundo pene. ibi. Et ceciderunt. Dicit ergo [Neqꝫ fornicemur ſicut quidā ex ipſis] Suþ. v. Omnino auditur fornicatio inter vos. [Sicut quidam ex ipſis fornicati ſunt] cū Madianitis Nume. xxv. [Et] ideo [ceciderunt vna die viginti tria milia] imo viginti quatuor ſed maior numerus non excludit minorē. Unde non dicitur hoc cum preciſione. vel forte viciū ſcriptorum eſt.

Neqꝫ tentemus chriſtum ſicut quidam eorum tentauerūt: ⁊ a ſerpentibus perierūt.

¶ Hic tangit peccatū tētationis: qđ diſſuadet Primo verbo. Scđo exemplo. ibi. Et a ſerpentibus. Dicit ergo [Neqꝫ tentemus chriſtū] diffidēdo de eius potētia: ſicut illi qui in vobis deſperant de reſurrectione [ſicut quidam eorum tentauerūt] deum vel chriſtū in Moyſe: dicentes. Nunquid poterit parare menſā in deſerto [et] ideo [a ſerpentibus perierunt] donec. ſ. ſerpens eneus erectus eſt: ad cuius aſpectum ſanabantur. De hoc habetur Nume. xxj. Deut. vij. Non tentabis dominum deum tuum.

Neqꝫ murmurauerit is ſicut q̄dā eorū murmurauerūt: ⁊ perierūt ab exterminatore.

¶ Hic poſt peccatū cordis ⁊ operis dehortat̃ peccatū oris. Ubi primo diſſuadet murmurationis vicium. Secundo adducit quoſdam in exemplū. ⁊ Primo offenſe. Secundo culpe. ibi. Sicut quidam. Tertio pene. ibi. Et perierunt ab. Dicit ergo [Neqꝫ murmurauerit is] cōtra me. Uel maiores cōtra maiores Sap. j. Cuſto-

dite vos a murmuratione[ſicut quidã eorum murmurauerunt]cõtra Moyſen Num.xvj.ꝛ Exo.xvj. Murmurauit omnis cõgregatio filiorũ iſrael cõtra Moyſen.[Et]ideo[perierunt ab exterminatore]ab angelo.ſ.q̃ extra terminos terre ꝓmiſſe eos percuſſit. Baruch.iij. Exterminati ſunt ꝛ ad inferos deſcenderunt.

A Notandum ſup illud. In Moyſe baptizati ſunt.ꝙ Damaſc.li.iiij.ca. de baptiſmo.diſtinguit nouẽ genera baptiſmatum accipiendo baptiſmata large.

baptiſmatũ nouem gñã diſtinguuntur.

Primum eſt Aqua diluuij.Geñ.vij.

Secundum Mare rubrum.de quo Exo.xiiij.

Tertium Aqua expiationis.de quo Nume.xix.

Quartum Baptiſmus Johannis.de quo Matth.iij.

Quintum Baptiſmus quo chriſtus baptizatus fuit. Luc.iij.

Sextũ Baptiſm⁹ ſpiritusſancti ſup diſcipulos veniẽtis. Act.j. Vos aũt baptizabimini ſpiritusſancto.

Septimum Baptiſm⁹ penitẽtie ꝛ cõtritionis.de quo Eccli.xxiij. Qui baptizatur a mortuo ꝛc.

Octauum Baptiſmus ſanguinis.de quo Lu.xij. Baptiſmo habeo baptizari ꝛ quomodo coartor vſq3 dum perficiatur.

Nonum Baptiſmus aque ꝛ ſpiritus.de quo Johã.iij. Niſi quis renat⁹ fuerit ex aqua ꝛ ſpiritusſancto. Mat.vlt. Baptizãtes eos in noĩe patris ꝛ filij ꝛ ſpũſſancti.

Hec autẽ oĩa in figura contingebant illis.

¶ Habito ꝙ propter nos predicta facta ſunt. Hic oſtẽdit ꝙ propter hoc etiã ſcripta ſunt. Et primo ꝙ in ſignificationem. Secundo ꝙ in correctionem.ibi. Scripta ſunt autem. Dicit ergo[Hec autem].q. Iſta contigerunt illis ꝛ hoc non tm̃ propter ſua peccata[autẽ] ſed[hec omnia in figura] noſtri ſcʒ[contingebãt illis] Erat enim tunc tempus figurarum.

Scripta ſunt aũt ad correptionez noſtrã: in quos fines ſeculorũ deuenerunt.

¶ Hic tangit ꝙ ſcripta ſunt in correptionem noſtram. Ubi implicantur tria incitantia ad correptionem. Primo antiquorum exempla q̃ notant in ſcriptura. Secũdo exẽplorꝫ cauſa:q̃ eſt correctio noſtra. Tertio etas nouiſſima:q̃ eſt finis ſeculorꝫ. Dicit ergo[Scripta ſũt autẽ ad correptionẽ noſtrã]q2 Quecunq3 ſcripta ſunt ad noſtram doctrinã ſcripta ſunt Ro.xv. Nos dico[in quos fines ſeculorum deuenerũt]Sexta etas que eſt vltima etas laborantiũ.j.Joh.ij. Filioli nouiſſima hora eſt. Quia ergo in vltima ſeculi etate ſumus:tot exẽplis priorũ corrigi debemus. Uel[in quos fines ſeculorum deuenerunt].i.in quibus per fidẽ ꝛ amorẽ chriſti finita eſt ſecularitas-q2 Phil.iij. Conuerſatio noſtra in celis eſt. Unde tẽporalia non ꝓmittunt tẽpore gratie ſicut tpe legis.vnde nec in pactum deducũtur. ſed adijciuntur. Matth.vij. Primũ querite regnũ dei ꝛc. Sed antiquitus erant in pactũ. Eſa.j. Si volueritis ꝛ audieritis ꝛc. Ecce ergo exempla Certa:q2 ſcripta ſunt. Utilia:q2 ad correptionem noſtram. Durabilia:q2 in quos fines ꝛc.

Itaq3 q̃ ſe exiſtimat ſtare: videat ne cadat.

¶ Habita primo iudeorum punitione. Secundo punitionis ratione:hic Tertio concludit ꝙ exemplo eorũ debent a malo cauere. Ubi primo monet vt caueãt caſum. Secundo docet cauendi modum.ibi. Tentatio vos non apprehendat. Tertio ꝓmittit firmũ adiutorium.ibi. Fidelis autem deus eſt. In prima implicat quatuor ſollicitantia ſapientem. Multitudinẽ cadentium.cum dicit. Itaq3. Incertitudinem ſtantium.cum ſubdit. Qui ſe exiſtimat ſtare. Neceſſitatem cautele. cum addit. Videat. Facilitatem ruine.cum dicit. Ne cadat. Dicit ergo[Itaq3].q. Illi etſi beneficijs dei vſi ſunt:nihilominus propter peccata perierunt [Itaq3] ex eorum conſideratione[qui exiſtimat]aliqua coniecturatiõe[ſe ſtare]quaſi rectũ in gr̃a ꝛ charitate. Sic ſtabat Johan.ſm Aug. Stabat Johannes q2 credebat chriſto. Et dicit Exiſtimat Nullus enim ſcire põt. Eccli.ix. Nemo ſcit vtrum odio vel ꝛc.[videat] diligenti attentione[ne cadat]peccando.vel alios facien do peccare. Eſa.xiiij. Quomodo cecidiſti lucifer. Et Pſ. Cadent a latere tuo mille. Ideo Eph.iiij. Uidete quomodo caute ambuletis. Pſ.xc.

Tẽtatio vos nõ apprehẽdat niſi humana.

¶ Hic docet modum cauẽdi caſum.ſ.cauendo tẽtationem. Ubi primo docet aliquã tentationem fugiendã. Scđo aliquã ſuſtinendã.ibi. Niſi humana. In prima Primo notificat:q2 pulſat vt introeat.vnde di Tẽtatio. Scđo q2 impugnat vt preualeat.vnde ſubdit. Nõ vos apprehendat. Dicit ergo[Tentatio]quaſi. Et ne cadatis[Tentatio].i.peccati delectatio[nõ vos apprehendat]trahẽdo rationẽ in cõſenſum peccati[Niſi humana]Hoc duplr̃ exponit. Uno modo de tẽtatione interiori mala. Et tũc eſt permiſſio.q.d. Nulla peccati delectatio[vos apprehendat]niſi forte venialis ſine qua vita humana nõ ducit Non eñ eſt homo ſemp qui facit bonũ ꝛ nõ peccet.iij.Reg.vj.ꝛ.j.Joh.j. Si dixerimus q2 peccatũ nõ habemus ꝛc. Alio modo exponit de tẽtatione exteriori bona. Et tũc eſt exhortatio:ſic [Tentatio nõ vos apprehendat niſi humana] ſed humana vos apprehendat.ſ.tribulationũ preſentiũ propter chriſtũ tolerantia. Augu. Propter chriſtum pati humana tentatio eſt. Tob.xij. Quia accept⁹ eras deo neceſſe fuit vt tentatio probaret te. *Tentatio ſumitur dupliciter.*

Fidelis autẽ deus eſt qui non patietur vos tentari ſupra id quod poteſtis ſed faciet cũ tentatione etiam prouentum: vt poſſitis ſuſtinere.

¶ Hic oſtendit paratũ adiutoriũ in tẽtatione. Ubi cõmendat deũ adiutorẽ:q2 dat nobis reſiſtere Potẽter. qđ notat ibi. Qui nõ patiet ꝛc. Utiliter:qđ notat ibi. Sed faciet cũ tentatione. Perſeueranter qđ notatur ibi. Ut poſſitis ſuſtinere. Uere fidelis deus q̃ dat Poſtentiar. ne vincamur. Gratiam vt mereamur Cõſtãtiaʒ vt vincamus Dicit ergo[Fidelis].q. Uos ad hoc hortor ꝛ moneo qđ poteſtis[Fidelis autez de⁹ eſt].i. verax in promiſſis. Pſ. Fidelis dñs in omnibus verbis ſuis. pſ. cxliiij [qui nõ patietur vos tentari ſupra id qđ poteſtis]quod vtiq3 poſſet diabolus ſi permitteret. quia nõ eſt poteſtas ſuper terraʒ q̃ ei cõparet Job.xl.[ſed faciet cum tentatione etiã ꝓuentum].i.virtutis augmentũ. Eſa.xl. Dat laſſo virtutẽ. Ideo Jaco.j. Omne gaudiũ exiſtimate fratres cũ in varias tentationes incideritis. Aug. Qui dat tentanti diabolo licentiã:ipſe dat tentatis miſericordiã. Prouentũ inquã ita]vt poſſitis ſuſtinere]ne deficiatis in lucta ſed vincatis.quod fit per humilitatem:vt dicit Aug. Illi enim nõ crepãt in fornace qui nõ habent ventum ſuperbie.

Notãdũ eſt ſuper illud Qui ſe exiſtimat ſtare ꝛc. Qꝫ ad caſum impellunt nos ad preſens octo. B

Primo Debilitas viriũ. Sic cadunt pueri: decrepiti: infirmi. Eſa.xl. Iuuenes in infirmitate cadunt : quod cõtingit per tepiditatẽ bene operandi. Et Eſa.xxxv. Confortate manus diſſolutas. ꝛ genua ꝛc.

Secundo Onus petõꝝ. Sic cadit aſina ſub onere nimio. Pſ. Ibi ceciderunt qui operant iniquitatẽ. Qđ Pſ.xxxv contingit per negligentiam penitendi.q2 Peccatũ qđ per penitentiam nõ diluitur ꝛc.vt inquit Grego. Pſ. pſ.xxxvij Sicut onus graue grauate ꝛc.

Tertio Multitudo trahentiũ. Sic arbor vel domus multis trahentibus deorſum cadit. Supra eodẽ. Neq3 fornicemur ꝛc. Quod contingit per impulſum hoſtium. Prouer.xxiiij. Erue eos qui ducuntur ad mortem ꝛ qui trahuntur ꝛc.

Quarto Lubricitas viarum. Sic incauti cadunt in lubrico. Eccli.xxviij. Attẽde ne forte labaris in lingua ꝛ cadas in conſpectu. Quod contingit per incuriã cuſtodie ſenſuum. Threñ.iiij. Lubricauerunt veſtigia noſtra in itinere ꝛc.

Quinto Uarietas offendiculorum ſeu laqueorꝫ. Sic auis capta in medio laqueorũ. Pſ. Hi in curribus ꝛc. Pſ.xc. ꝛc. Prouer.xxiiij. Septies in die cadit iuſtus. Quod cõtingit per corruptionem creaturarum.

Sexto ignorantia agendorum. Sic ceci cadunt de fa-

cii. Mat.xv. Si cecus ceco ducatū preſtet ⁊c. Quod cõtingit per negligentiā addiſcendi neceſſaria.
Septimo Exempla cadentiū. Sic angeli ad exemplū
Pſ.xc. luciferi. Pſ. Cadēt a latere tuo ⁊c. Prouer.xxv. Fōs turbatus ⁊ vena corrupta iuſtus ca. Quod contingit per imitationem malorum.
Octauo Ponderoſitas corporꝫ. Sap.ix. Corpus enim qđ corrumpiť. aggrauat animam. Sicut lapis in collo natantis. Job.xxxvi. Mons cadens defluit. Quod cõtingit per carnis fomentum ſuperfluum.

Propter quod chariſſimi mihi: fugite ab idolorum cultura.

¶ Hec eſt ſecunda pars capituli. Superius ex conſideratione pene iudeorꝫ monuit abſtinere a perpetratione peccatorꝫ ſimiliū. Hic ſpecialiter monet cauere a comeſtione idolis immolatorꝫ. Ubi primo ponit monitionē cauendi ab idolothitis. Scđo ſubdit cauſam monitionis. ibi. Quid ergo dico. Tertio docet modū cauendi a dictis. ibi. Omne qđ in macello venit manducate. In prima parte cauere ab idolothitorꝫ comeſtione monet Primo ex timore pene cõſimilis. Secundo ex cõmunione ſacramenti altaris. ibi. Ut prudentibus loquor. Tertio ex ſimilitudine ſacrificii legalis. ibi. Uidete iſrael ſm carnem. In prima vt eius obediant dictis Primo Arguit inferendo: cuꝫ dicit. Propter quod. Allicit blandiendo: cum ſubdit. Chariſſimi mihi. Inſtruit exhortando: cuꝫ addit. Fugite ⁊c. Dicit ergo [Propter qđ]. q. Et qui ſacramenta ſola nō ſaluant. ⁊ qui cadit punit. ⁊ auxilium dei nō deeſt [Propter quod chariſſimi mihi fugite ab idolorū cultura] id eſt ab omni idoli veneratione. Hec eſt enim ſpiritualis fornicatio. ſup̄. vi. Fugite fornicationē. Glo. Ideo hos apoſtolus hortať fugere ab idolatrie ſuperſtitione. Uel ne comedant ſapientes idolothita cum offendiculo infirmorum: quibus idolatrare viderentur Uel ne ipſi infirmi idolatre ſint: edendo ſub idoli veneratione. [Fugite] ergo [ab idolorum cultura] vel putatiua: quo ad eſum ſapientū. vel vera: quo ad eſuꝫ infirmorꝫ.

Ut prudentibus loquor: voſipſi iudicate quod dico. Calix benedictionis cui benedicimus: nonne cõmunicatio ſanguinis chriſti eſt? Et panis quem frangimus: nonne participatio corporis domini eſt?

¶ Hic monet cauere ab idolothitorum comeſtione ex communione ſacramenti altaris. Ubi primo qđ dicturus eſt ſupponit eorꝫ iudicio. Secundo oſtēdit quid eſt illud. ſ. ꝙ per cõmunionem eucharistie efficimur vnum cum chriſto. ibi. Calix benedictionis. Tertio pbat ꝙ ita eſt: qꝛ oēs ſumus vnū in corpore eius myſtico. ibi. Quoniaꝫ vnus panis. Dicit ergo [Ut prudētibus]. q. Et vt fugiatis [loquor] vobis [vt prudentibus]. i. loquor vobis altum quid. ſ. illud quod ſequiť [vt prudentibus] Uel ſic [loquor] infirmis. ſ. q̄ ſunt inter vos [vt] ſupra locutus ſum [prudētibus] Et ideo [voſipſi] maiores [iudicate quod dico] Job. xxxi. Si contempſi ſubire iudicium cum ſeruo meo. Iudicate inquā hoc qđ ſequitur [Calix benedictionis]. i. potus calicis p quē participantes benedicuntur. Luc. xxii. Similiter et calicem poſtq̄ cenauit dicens. Hic calix ⁊c. [cui benedicimus]. i. quem nos fideles exaltamus credendo et gratias agendo. Uel [cui benedicimus]. i. quem nos ſacerdotes conſecramus. [Nonne communicatio ſanguinis chriſti eſt?] faciens nos vnum cum ipſo: ſm illud Aug. Nec tu me mutabis in te ſicut cibum carnis tue: ſed tu mutaberis in me. Eſt ergo ſua ratio talis. Sicut participans calicem dñi fit vnū cum eo. ſic participans calicem demoniorum fit vnum cum eis. Sed demonum vnitas eſt maxime fugienda: ergo ⁊ participatio idolothitorꝫ in eorum venerationē. Et ideo fugite ab idolorum cultura. [Et panis quem frangimus] id eſt ſumptio panis fracti in altari [nonne participatio corporis dñi eſt?] faciēs nos vnum cum chriſto: qꝛ ſub ſpecie panis ſumitur corpus chriſti.

Quoniam vnus panis ⁊ vnū corpus multi ſumus: omnes qui de vno pane ⁊ de vno calice participamus.

¶ Hic oſtendit ꝙ omnes ſumus vnum in corpore eius myſtico. Ubi primo proponit vnitatem. Secundo ſubdit vnitatis rationem. ibi. Omnes qui de vno. In prima tangit duplicem vnitatem. Prima incorporationis qua in chriſtum transformamur: cum dicit. Unus panis. Alia vite ⁊ ſenſus quaꝫ a chriſto capite accipim⁹ cum addit. Et vnum corpus. Dicit ergo [Quoniā]. q. Et per hoc patet ꝙ vnum ſumus cum chriſto [quoniā vnus panis] vnione fidei: ſpei: ⁊ charitatis [⁊ vnū corpus multi ſumus] per ſubminiſtrationem operum charitatis. corpus. ſ. illius capitis qui eſt chriſtus. Multi dico ſcꝫ [omnes qui de vno pane]. i. corpore chriſti [et de vno calice]. i. ſanguine [participamus] digne participatione. ſ. ſpiritualis: nō tm̄ ſacramentali. Aug. Typice vnus panis ⁊ vnum corpus eccleſia chriſti dicitur: pro eo [qꝛ] ſicut vnus panis ex multis granis: ⁊ vnum corpus ex multis membris componitur. Sic eccleſia chriſti ex multis fidelibus charitate copulans connectitur. De iſta vnitate corporis myſtici ſatis habetur infra. xii.

Unitas ē duplex.

Hic queritur ſuper illud Omnes in Moyſe baptizati. Glo. Per viſa illa purgati. Contra. Legalia non iuſtificabant. Rñſ. Iuſtificabant diſpoſitiue a remotis: non completiue: quia per moduꝫ ſigni: nō per modum cauſe. Item ſuper illud Petra autem erat chriſtus. Glo. Non petra dedit aquas ſed chriſt⁹. Cōtra. Nūe. xx. Loquimini ad petraꝫ: ⁊ ipſa dabit vobis aquas. Rñſ. Petra dabat originaliter: ſeu effectiue. Item ſuper illud Omnes eandem eſcam. Glo. Si quis manducauerit ex hoc pane non morietur in eternum: ſcilicet qui manducat corde: non qui premit ore. Contra. Ergo non oportet ſacramētaliter mādūcare. Rñ. Non qui premit ore ſolum ſcilicet. Item ſuper illud. Eundem potum ſpiritaleꝫ. Glo. Idem eſt effectus in illis ſacramentis: ſed non tantum quantum in noſtris. Contra. Sacramenta vetera non efficiebant quod figurabant. Rñſ. Idem effectus: ſed alter. Nam illorꝫ per modum ſigni: noſtrorum per modum cauſe. Item ſuper illud. Hoc autem in figura facta ſunt. Glo. Omnes pene minores ſunt gehenna. Contra. Carentia viſionis dei maior pena eſt q̄ gehenna. ſm Chryſ. Rñ. Glo. loquitur de penis temporalibus. Item ſuper illud. Ceciderunt trigintatria milia. Contra. Nūe. xxv. enumeranť q̄ plures ⁊ nō tm̄ trigintatria milia. Rñſ. Maior numerus non excludit minorem: ſed includit: vnde vtrūq; verum eſt: vel vicium ſcriptorū eſt. Itē ſuper illud. Qui ſtat videat ne cadat. Gloſ. Non ꝙ ſit aliquis penitus ſine caſu. Cōtra Multi ſunt ſine mortali. Rñ. Duplex eſt caſus Unus a domo per mortale. Alter in domo per veniale. Item ſuper illud. Fidelis deus ⁊c. Glo. Qui dat tentanti diabolo licentiā: dat tentatis miſericordiam. Contra. Quod fit de licentia licite fit: ergo licet diabolo tentare. Rñſ. Licentia accipitur hic p permiſſione: non pro cõceſſione. Item ſuper illud. Voſipſi iudicate. Contra. Non eſt inferiorū iudicare de factis ſuperiorum. Rñſ. Non debent iudicare iudicio ſuperordinationis: ſed licet iudicio diſcretionis. Item ſuper illud Cui benedicimus Glo. nos ſacerdotes. Contra. Heb. vi. Quod minus eſt a maiori benedicif. Rñſ. In ſacramento altaris benedictio ſacerdotis fertur ſup terminū a quo. i. ſuper panē: nō ſuper terminū ad quem. i. ſuper corpus chriſti. Itē ſup illud. Panis quē frangimus. Contra. Iam tunc non eſt ibi panis. Rñſ. Ponitur ſignatum p ſigno. i. panis p ſpecie panis. Item ſuper illud. Nonne participatio. Glo. Per partes manducaf in ſacramento: ⁊ manet totus integer in celo. Contra. Chriſtus ſub ſacramento eſt impartibilis. Rñſ. Māducaf p partes ſacramenti: non ſui. Itē ibidem Glo. In illo ſacramēto corp⁹ ſuuꝫ ⁊ ſanguinē cõmendauit: qđ ⁊ fecit noſipſos. Contra. Non fecit nos corpus chriſti verū. Rñſ. Quod. i. cu-

Caſus eſt duplex.

tas ſignatum. Unde relatio eſt ſimplex.

Uidete iſrael ſecundum carnem Nonne qui edunt hoſtias: participes ſunt altaris.

¶ Superius monuit abſtinere a comeſtione idolothitorum Primo ex timore pene cõſimilis. Scdo ex cõmunione altaris. hic Tertio monet ad idē ex ſimilitudine ſacrificij legalis. Ubi primo excitat attētionē. Secundo ꝓponit intentionē. ibi. Nonne q̄ edunt hoſtias. Dicit ergo [Uidete] Hoc dupliciter legit. Uno modo de ſacrificijs iudeoꝝ. Alio modo de ritu gentiliū Primo modo hoc qd̄ dico Iſrael: eſt accuſatiui caſus. Secundo modo vocatiui caſus. Primo modo ſic. q. Multi vnū corpus ſumus q̄ de vno pane ⁊ calice participamus. Et hoc patet ꝑ hanc ſimilitudinē [Uidete iſrael ſm carnē meā] ambulantē ſuꝑ. i. carnalib⁹ ſacrificijs deſeruientē. Hoc dicit ad differentiā iſrael ſm ſpūm. De vtroq̄ Ro. ij. Nō eñ q̄ in manifeſto iude⁹ eſt ⁊c. [Nōne q̄ edunt hoſtias] legales [participes ſunt altaris] legalis. Sicut qui edunt carnē chriſti ⁊ ſanguinē participes ſunt corporis chriſti. Secūdo modo legit ſic [Uidete] o [iſrael] i. o vos q̄ eſtis iſrael ſpiritualis vidētes penit⁹. ſ. deū. Uidete inquā ea q̄ ſūt [ſm carnē] i. in idolatrie ritu carnali [Nōne q̄ edunt hoſtias] idolis. ſ. immolatas [participes ſunt altaris?] demonum ⁊ idoloꝝ. q. d. ſic. Eſt ergo ſua rō talis. Qui edūt hoſtias oblatas altari: participes ſunt altaris: ergo a ſimili qui edunt hoſtias idolis immolatas: participes ſunt idolorum ſiue demoniorum.

Quid ergo? Dico ꝙ idolis immolatum ſit aliquid: aut quod idolum ſit aliquid? Sed que immolant gentes: demonijs immolāt: et non deo.

¶ Superius poſuit monitionē cauēdi ab idolothitorū comeſtione. Hic ponit cām admonitionis. Ponit autē quattuor cauſas quare debēt ab idolothitis abſtinere Primo propter vitandā demonū ſocietatē. Secundo ꝓpter vitandā ſacre cōionis excluſionē. ibi. Quia nō poteſtis calicē dñi bibere. Tertio ꝓpter vitādam dei indignationē. ibi. An emulamur dñm. Quarto ꝓpter vitandam fratrū leſionē. ibi. Oīa mihi licēt In prima Primo oſtēdit ꝙ hoc nō dicit eo ꝙ alicuius virtutis reputet idolū vel idolothitū. Scdo ꝙ potius ideo: q2 demonibus eſt immolatū. ibi. Sed q̄ immolāt. Tertio ꝙ nō vult eos eſſe ſocios demonū. ibi. Nolo aūt vos ſocios. Dicit ergo [Quid ergo]. q. Ita moneo cauere ab idolothitis [Quid ergo dico]. i. quid dicere videor hoc monēdo: nūquid hoc ſuꝑ. ſ. [ꝙ idolis immolatū ſit aliquid] magnū: vel alicuius virtutis vt noceat. [aut ꝙ idolū ſit aliqd] veneratione dignū. q. d. nō Suꝑ. viij. Pſ. cxxxiij. Idolū nihil eſt in mūdo. Pſ. Neq̄ eñ eſt ſpūs in ore ipſoꝝ [Sed]. q. Hoc nō dico [ſed] hoc ꝓpri⁹ dico ꝙ [q̄ immolāt gentes] idolo [demonijs immolant ⁊ nō deo] Pſ. xcv. Pſ. Oēs dij gentium demonia Deut. xxxij. Immolauerunt demonijs ⁊ non deo.

Nolo autem vos ſocios fieri demonioꝝ.

¶ Hic oſtendit ꝙ nō vult eos fieri ſocios demonū: qd̄ fieret ſi communicarēt mēſe idoloꝝ. Et hoc eſt qd̄ dicit [Nolo autem vos] qui fideles eſtis [ſocios fieri demoniorum] edēdo. ſ. de his que idolis immolant. ij. Coꝝ. v. Que ſocietas lucis ad tenebras: aut que conuentio chriſti ad belial.

Non poteſtis calicem domini bibere ⁊ calicem demonioꝝ. Non poteſtis menſe domini participes eſſe et menſe demonioꝝ.

¶ Ecce ſcda ratio talis: quare abſtinendū eſt ab idolothitis q̄ eſt talis Omne qd̄ excludit a cōione ſanguinis ⁊ corporis xp̄i vitandū eſt. Comeſtio idolothitorum eſt hmōi ergo vitāda eſt. Primo ergo oſtēdit ꝙ hmōi comeſtio excludit a cōione ſanguinis chriſti. Scdo ꝙ etiā a cōione corporis chriſti. ibi. Nō poteſtatis mēſe. Dicit ergo [Nō poteſtis] quaſi nolo vos fieri ſocios demonioꝝ: hoc aūt ideo dico: q2 [non poteſtis calicē dñi bibere] potu ſpirituali nō ſacramentali tm̄ Pſ. Calicem ſalutaris accipiam [⁊ calicē demoniorū] ſil. ⁊ hoc quo ad ſacramentū ſanguinis. [Non poteſtis mēſe dñi participes eſſe] quo ad ſacrm̄ corporis [⁊ menſe demoniorū] Matth. vj. Nemo pōt duobus dñis ſeruire. Ecce ergo Calix fructuoſus. q2 ad bibendum Spiritualiter. Precioſus q2 domini Specialiter: Purus ⁊ mundus: q2 nō datur immundis Utiliter. Similiter poteſt dici de menſa. Pſ. cxv.

An emulamur dominum? Nunquid fortiores illo ſumus.

¶ Ecce tertia ratio talis. Omne illud qd̄ ꝓuocat iraꝫ dei vitandū eſt. Comeſtio idolothitorū eſt hmōi: ergo vitanda eſt. Primo ergo oñdit ꝙ deus ꝓuocat ex tali comeſtione. Scdo ꝙ ſtultū eſt eū ꝓuocare. ibi. Nunquid fortiores illo. Dicit ergo [An emulamur] id ē ad iram prouocare volumus? [dñm] comedendo idolothita. Uel ſic [an emulamur dñm] id eſt inuidemus ne ei vt quaſi in cōtēptum eius hoc faciamus. Deut. xxxij. Prouocauerunt eum in dijs [Nunquid] quaſi non debemus eum prouocare [Nunquid] enim [fortiores illo ſumus?] quaſi diceret non. Job. ix. Si fortitudo querit robuſtiſſimus eſt. Fatuum eſt prouocare fortiorem ſe. Notandum eſt ſuper illud. Nolo autem vos ſocios fieri: ꝙ duplex eſt ſocietas. Bona et Mala: Et vtraq̄ quadruplex.

¶ Societas duplex eſt ibi qſi dicit Nolo aūt vos ſocios fieri ⁊c.

Eſt ergo ſocietas bona quadruplex.

Prima perſonarum diuinarum: de qua. j. Johā. j. Ut ſocietatem habeamus cum deo: ⁊ ſocietas noſtra ſit cum patre ⁊ ſpirituſancto. Et hoc exigit ſumma iocunditas: q2 nullius rei ſine ſocio iocunda eſt poſſeſſio.

Secunda angelorum ſanctorum: de qua. Tob. v. Credo ꝙ angelus bonus dei comitetur nobiſcum. Et hoc exigit hominis dignitas. Hiero. Magna eſt dignitas animarum ⁊c.

Tertia virorum iuſtoruꝫ. de qua Gal. ij. Jacobus Cephas ⁊ Johannes dextras dederunt mihi ⁊ Barnabe ſocietatis. Et hoc exigit nr̄a vtilitas. Eccl. iiij. Melius eſt duos ſimul eſſe q̄ vnum.

Quarta bonorum ſeu beatorum apoſtolorum. de qua Apocal. j. Ego Johannes frater veſter et ſocius in tribulatione ⁊ regno: ⁊ hoc exigit communis felicitas: quia ſi ſocij ſumus paſſionum: erimus et conſo. ⁊c. ij. Corin. j.

Societas vero mala quadruplex.

Prima aperte malorum: de qua Eſa. j. Principes tui infideles ſocij furꝫ. Hec eſt ſocietas Herodis ⁊ Pilati in crucifixione chriſti.

Secunda hypocritarum. de qua Job. xxx. Frater fui draconum ⁊ ſocius ſtruthionum. que alas habere videtur ⁊ volare nō poteſt ⁊ hypocritaꝫ ſignificat. Hec eſt ſocietas vulpis ⁊ lupi.

Tertia demonum. de qua Job. xviij. Habitent in tabernaculo eius ſocij eius qui non eſt. Hec eſt ſocietas catti ⁊ muris: carnificis ⁊ bouis.

Quarta damnatorum. de qua. ij. Coꝝ. vj. Que ſocietas lucis ad tenebras. Hec eſt ſocietas incarceratorū ⁊ carbonum in igne.

Omnia mihi licent ſed non omnia expediunt. Omnia mihi licent ſed non omnia edificant. Nemo quod ſuū eſt querat: ſed quod alterius.

¶ Ecce quarta ratio talis. Omne illud quod ledit ſalutem proximorum vitandum eſt: ſed comeſtio idolothitorum eſt huiuſmodi. ergo vitanda eſt. Primo ergo oſtendit ꝙ talis comeſtio comedenti non proficit. Secundo ꝙ alterum ledat. ibi. Omnia mihi licent. Dicit ergo [Omnia]. q. Etſi illos peccare dicam qui comedunt idolothita. non tamen dico cibos illicitos. q2 [omnia] que ad eſcam pertinent [mihi licent] Uel etſi [omnia mihi licent: ſed nō oīa expediunt]. i. adiuuant me in curſu meo. Simile ſuꝑ. vj. [Oīa mihi licent]. i. ſi omnia mihi licerent [ſed non omnia edificant]. pxi

moꝝ: ſed ea que charitatis ſunt. Sup̄. viij. Scia inflat Charitas edificat. Et q2 nō oīa edificāt [Nemo quod ſuū eſt querat] tm̄. Charitas em̄ nō q̄ ſua ſunt querit. Infra. xiij. [ſed qđ alterius] .i. qđ alteri proſit. Sed heu Phil. ij. 62. Omnes q̄ ſua ſunt querūt. Audiēdus ergo apoſtolus q̄ ꝛ docet Verū ꝛ monet Bonū. Docet verū duplex. ꝛ Expediētie ſibi. q2 oīa licent: ſed nō expediunt. ꝛ Edificationis alij: q2 oīa licent: ſed nō edificāt. Monet bonū duplex. ꝛ Expediētie ſibi. Nemo qđ ſuū eſt querat. ꝛ Edificationis alij. Sed qđ alterius.

Omne quod in macello venit manducate: nihil interrogantes propter conſcientiaꝫ. Domini eſt terra et plenitudo eius.

¶ Superius monuit cauere ab idolothitis. Scđo poſuit ratiōnē quadruplicē ſue monitionis. Hic tertio docet modū cauēdi a predictis: oſtēdēdo qñ liceat edere. ꝛ qñ nō. Primo ergo oſtēdit an liceat edere. Secūdo qñ non licet edere. ibi. Siquis aūt dixerit. Tertio quid in vtroq3 debēt attendere. ibi. Siue ergo māducatis. In prima parte ponit duos caſus: in quib9 licet idolothita comedere. Primus: qñ comedūt p ſe. Secūdus: qñ cum alijs. ibi. Siqs aūt infideliū. Uel primus: qñ veſcit̄ idolis immolatū. Scđs: qñ nō eſt in ꝑximi ſcandalū. In primo caſu Primo: tāgit comedēdi licentiā. Scđo licentie rationē. ibi. Dñi eſt terra. In prima Primo comeſtionē innuit licitā. Scđo comedēti preſtat cautelā. ibi Nihil interrogantes. Dicit ergo [Omne] q. Et q2 oīa licet edere: ſed tñ nō expedit aliquādo ideo ſic edite [omne qđ in macello venit] .i. vēditur [māducate] ſi vultis. Omnis em̄ creatura dei bona ꝛ nihil reijciendū ꝛc. j. Tim. iiij. Uos dico [nihil interrogātes] .ſ. an ſit idolis immolatum vel nō. Et hoc [ꝑpter conſciam] aſtantis infirmi [Dñi] .q. Et hoc ſecure poteſtis facere: q2 [dñi eſt terra ꝛ plenitudo ei9]
Pſ. xlix. id eſt oīa quibus terra implet̄. Pſ. Qm̄ mee ſunt oēs fere ſiluaꝝ ꝛc. Ambro. Nō pōt eſſe immūdū qđ dñi eſt Sed oēs carnes ſunt dñi: ergo de ſe mūde ſunt ꝛ licite.

Siquis autem infidelium vos vocat ad cenam: ꝛ vultis ire. Omne quod vobis apponitur manducate: nihil interrogantes propter conſcientiam.

¶ Hic oſtendit ꝙ l3 comedere idolothita cū alijs: qñ ſc3 dant̄ in cōuiuio: ꝛ ignorat̄ ab infirmis ꝙ ſint idolis immolata. Ubi implicāt̄ quatuor expediētia cuilibet cōuiue. ſ. Quod nō ſit impudēs ſe ingerēdo. qđ notat̄ ibi. Siqs vocat vos. Qđ nō ſit offendēs ſemꝑ reſpuēdo: qđ notat̄ ibi. Et vultis ire. Qđ non ſit onerosus in petēdo: qđ notat̄ ibi. Qđ vobis apponit̄. Qđ nō ſit indiſcretus in loquēdo. ibi. Nihil interrogātes. Dicit er
Judeoꝝ conuiuia ſunt vitanda. go [Siqs aūt infideliū] .i. gētiliū. Nam cū iudeis edere ꝑhibitū eſt. xxviij. q. j. Oēs deinceps ſiue clerici ſiue laici: iudeoꝝ cōuiuia vitēt: nec eos ad conuiuiū qſq3 recipiat: q2 cum apud chriſtianos cibis cōib9 nō vtant̄ indignū atq3 ſacrilegū eſt eoꝝ cibos a chriſtianis ſumi. [Siquis aūt infideliū] .i. gētiliū [vocat vos ad cenam ꝛ vultis ire] .i. placet vobis inuitatio [omne] comeſtibile [qđ vobis apponit̄ māducate] ꝯceſſio eſt: nō iuſſio. Lu. x. Māducate q̄ vobis apponunt̄. Et Auguſtin9 in regula. Uos dico [nihil interrogātes] an ſit immolatū idolis vel nō. Et hoc [ꝑpter ꝯſciaꝫ] infirmoꝝ.

Siquis autem dixerit Hoc immolatum eſt idolis. Nolite manducare propter illū qui iudicauit ꝛ propter conſcientiam. Conſciētiam autem dico: non tuam: ſed alterius.

¶ Hic oſtēdit qñ nō licet comedere. Ubi aſſignat triplicē cām quare nō l3 comedere. Primo alterius cōſciētiam. Scđo dānationē ꝓpriā. ibi. Ut qd em̄ libertas mea. Tertio imperitoꝝ blaſphemiā. ibi. Si ego cum gratia participo. Prima rō talis. Nō faciendū eſt ſciēter qđ ledat cōſciam ꝑximi: ſed comeſtio idolothiti coram infirmo ledit ꝯſciam eius: ergo nihil tale eſt faciēdum. Primo ergo ponit idolothiti cognitioneꝫ. Scđo diſſuadet ei9 comeſtionē. ibi. Nolite māducare. Tertio ſubdit huius rationē. ibi. Propter illū q̄ iudicauit. Dicit ergo [Siqs aūt dixerit] etiā nō interrogat9 [hoc immolatū eſt idolis: nolite māducare] Et hoc [ꝑpter illū q̄ iudicauit] illud eſſe immolatū idolis: ne ſc3 credat te māducare ſub veneratione idoli: nō q2 cibus de ſe ſit immūdus. Ro. xiiij. Scio ꝛ ꝯfido in dñe ꝙ nihil cōmune ꝑ ipſum: niſi q̄ exiſtimat aliqd commune eſſe [Et] etiā [ꝑpter cōſcientiā] alioꝝ infirmoꝝ [Conſciētiam aūt dico nō tuā] q̄ firma eſt [ſed alterius] .ſ. infirmi ij. Coꝝ. ij. Nemini dantes vllam offenſionem.

Ut quid enim libertas mea iudicatur ab aliena conſcientia?

¶ Ecce ſcđa rō talis. Illud qđ facit ad iudiciū dānationis ꝓprie eſt vitandū. ſed comeſtio idolothiti cum ſcādalo ꝑximi eſt hmōi. ergo talis comeſtio vitāda eſt Et hoc eſt qđ dicit [Ut qd] .q. Nolite māducare propter cōſcientiā infirmi [Ut qd em̄ libertas mea] .i. qđ liberū mihi eſt [iudicat̄ ab aliena cōſciētia] .i. mihi ſit dānabile ꝑpter alienā ꝯſciam ratione ſcādali. q. d. Si comedo cū alteri9 ſcādalo: ſic ago vt reddā me dānabilem. Matt. xviij. Qui ſcādalizauerit vnum de puſillis iſtis: expedit ei vt ſuſpendat̄ mola aſinaria ꝛc. Ut quid ergo ſic ago? q. d. male ago.

Si ergo cū gratia participo: quid blaſphemor pro eo ꝙ gratias ago.

¶ Ecce tertia ratio talis. Cauēdus eſt caſus in blaſphemiā ꝛ vituperiū alioꝝ: ſed comedēdo idolothitum cum ſcandalo ſic cado. ergo ꝛc. Ubi Primo tāgit modum edendi debitū. Scđo nihilominus blaſphemiam inſpiciētiū. ibi Quid blaſphemor. Dicit ergo [Si ergo cū gratia] .i. cum gratiarūactione [participo] id eſt comedo: ſic em̄ ſemꝑ ſumēdus eſt cibus. j. Coꝝ. xj. Gratias agēs benedixit ꝛ fregit [quid blaſphemor] ab imperitis dicentibus me idolatrare Blaſphemor inquaꝫ [pro eo ꝙ gratias ago] id eſt ꝙ gratias agendo participo. Roma. xiiij. Non ergo blaſphemetur bonum nomen veſtrum.

Siue ergo manducatis: ſiue bibitis vel aliquod quid facitis: oīa in gloriā dei facite.

¶ Habito quando licet de idolothitis edere ꝛ qñ non. Hic oſtendit quid in vtroq3 debent attendere. Et Primo quid reſpectu dei: q2 debēt querere ei9 gloriā. Secundo qd reſpectu ꝑximi: q2 debent cauere eius offenſam. ibi. Sine offenſione eſtote. In prima Primo inducit actum multiplicē. Secundo perſuadet actuū intentionē debitā. ibi. Oīa in gliam dei. Dicit ergo [Siue ergo] .q. Et q2 hec mala contingunt [ergo ſiue manducatis ſiue bibitis] que ſunt opera neceſſitatis [vel aliud quid facitis: omnia in gloriam dei facite] id eſt cum inuocatione creatoris: ea intentione vt deus laudetur ꝛ glorificet̄. Matth. v. Sic luceat lux veſtra coram hominibus ꝛc. Col. iij. Omnia quecunq3 facitis in verbo aut in opere: omnia in gloriam dei facite. Auguſtinus. Hec ſi recte fiunt laudes dei ſunt. Non ſolū ergo vox tua ſonet laudem dei: ſed etiam opera tua cōcordēt cum voce tua. Cum enim deus laudatur de bono opere tuo deum laudas. Et cum blaſphematur de9 de malo opere tuo: deum blaſphemas.

Sine offenſione eſtote iudeis et gentibus: et eccleſie dei: ſicut et ego omnibus per omnia omnibus placeo non querens quod mihi vtile eſt: ſed quod multis: vt ſalui fiant.

¶ Hic monet vt caueant ab offenſa aliorum. Et perſuadet hoc Primo verbo. Secundo exemplo. ibi. Sicut ego per omnia. Ubi ponit ſe in exemplum Primo pacifice conuerſationis. Secundo fructuoſe operationis. ibi. Non querens quod mihi vtile. Tertio recte intentionis. ibi. Ut ſalui fiant. Felix cuius Conuerſatio amabilis. Operatio vtilis. Intētio ſalu

bus. Dicit ergo[Sine offenſione]q. Et vt oīa in glo‑rias dei fiant[ſine offenſione eſtote iudeis] qui nō ado‑rant idola. ⁊ ideo in tali comeſtione ſcandalizantur.[⁊ gentibus]que adorant idola. ⁊ ideo per huiuſmodi co‑meſtionem in errore confirmantur[⁊ eccleſie dei]quā‑tum ad infirmos in fide qui inde ſcandalizantur ⁊ offen‑dunt. Sunt iudei ſub lege: ſed non in fide. Gentes nec ſub lege nec in fide. ⁊ eccleſia dei ⁊ ſub lege ⁊ in fide. Ro. xij. Si fieri poteſt quod ex vobis eſt: cum omnib⁹ pacem habentes[ſicut ⁊ ego per omnia omnibus pla‑ceo]ſine ſcandalo cuiuſcunqꝫ: conuerſans. Ego inquā [nō querens quod mihi vtile eſt]tantū[ſed quod mul‑tis] Ecce optimus modus placēdi omnibus ſi omniū vtilitas nō priuatum commodū procuretur Charitas enim non querit que ſua ſunt. Infra. xiij. Quod eſt vti‑le inquam multis. Et hoc non ad aliquod commodum tēporale ſed ad hoc[vt ſalui fiant] Phil. vlt. Non que‑ro datum ſed fructum.

Notandum ꝙ multa ſunt que merito placere faciunt hominibus.

D Placere hominib⁹ multa faciunt.

Primum prudētia in cōſilijs. ſic aduocatus clienti. diſpenſator principi placet. Gen. xlj. Placuit Pharao‑ni cōſilium ⁊ omnibus ſeruis ſuis. Eccleſiaſti. xx. Vir prudens placebit magnatis.

Secundum. Mundicia in factis. Sic coniunx cōiugi. Inſtrumentum vtenti placet. j. Reg. ij. Puer aūt. Sa‑muel creſcebat ⁊ proficiebat placens tam deo ꝙ ho‑minibus. Non ſic filij Heli.

Tertium Pietas in ſuffragijs ſic medicus infirmanti baculus ſeni placet. Unde de ſepultura Abner dicit. ij. Reg. iij. Placuerunt populo oīa que fecit Dauid.

Quartum Sapientia in verbis. ſic lumen viatori. vi‑ror viſui placet Joſu. xxij. Placuit ſermo cunctis au‑dientibus. Eccle. xx. Sapiens in verbis ſeipſum ama‑bilem facit.

Quintum clementia in reſponſis: ſic ſapor guſtui. me‑lodia auri placet. ij. Paral. x. Si placueris ꝑplo huic ⁊ lenieris eos verbis clemētib⁹ ſeruiēt tibi omni tpe.

Sextum Fortitudo in bellis: ſic pugil conductori: mi‑les principi placet. j. Reg. xviij. Dixerunt ſerui Saul ad Dauid. Ecce places regi ⁊ oēs ſerui ei⁹ diligūt te.

Septimū Largitas in beneficijs: ſic pluuia terre arē‑ti: ſic fons ſitiēti placet. j. Machab. xiiij. De Simone queſiuit bona genti ſue ⁊ placuit illis poteſtas eius.

Hic queritur ſuper illud Nolo vos eſſe ſo‑cios demoniorum. Gloſ. Ad hoc genus pertinent que fiunt in quibuſdam rebus ſuſpendendis vel alligādis. Contra. Ergo ſuſpenſio herbarum ad collum vel char‑tularum que fieri ſolet ad idolatriam pertinet. Rñ. Aut herbe habent aliquam vim naturalez ad effectū illum aut non. In primo caſu nō pertinet ad idolatriā ſed in ſecundo. Similiter cedule aut cōtinēt ſolū ver‑ba ſacra. ⁊ ex hoc credunt habere vim aut nō. In pri‑mo caſu nō pertinet ad idolatriam: ſed in ſecūdo. Itez ſuper illud Omnia mihi licent. Glo. Poteſtate liberi arbitrij ⁊ doctrina legis naturalis. Contra. Secundū legē naturalem multa ſunt illicita. Rñ. Hic loquit de cibis ſpecialiter. Item ibidē glo. Precepto dñi nullo prohibentur Contra. Leuit. iij. ⁊ Act. xv. Aliqua ꝓ‑hibentur. Rñ Illa precepta ad tēpus fuerunt ⁊ reuo‑cata ſunt. Itē ſuper illud Nihil interrogātes. Cōtra Tob. ij. Uidete ne forte furtiuus ſit. Rñ. Non eſt ſimi‑le q̄ furtiuum cibum comedere nō eſt licituz in ſe: ſed idolo immolato licet: niſi propter ſcandaluz alterius. Item ſuper illud. Omnia in gloriā dei facite. Cōtra. Ergo nullus actus eſt indifferens. Rñ. Imo q̄ rela‑tio hec in gloriam intelligitur. vel in actu vel in apti‑tudine referendi: que non eſt ſolum in bonis: ſed etiam in indifferentibus. Itē ſuper illud. Dñi eſt terra ⁊ ple‑nitudo eius. Contra. Eadem ratio fuit ſub lege: ergo ſi omnia ſunt modo munda(q̄ dñi ſunt)⁊ tunc fuerunt Rñ. Reputatione legis immunda dicta ſunt: ſed nō ſui natura. Item ſuper illud. Sicut ego ꝑ omnia om‑nibus placeo. Contra. Gal. j. Si hominibus placerē: chriſti ſeruus nō eſſem. Item. Quomodo placebat ꝑ ſecutoribus ſuis. Rñ. Ad primum. Placere volebat hominibus propter deum: non propter ſe. Ad ſecūdū. Intelligitur hoc nō de omnibus generaliter: ſed de ec‑cleſiaſticis viris ſm Glo.

Capitulum. xj.

Imitatores mei eſtote: ſicut ⁊ ego chriſti.

Excluſo errore circa correctionē deli‑ctorum ⁊ delinquentiū Caplis. v. et. vj. Circa virginitatē ⁊ matrimonium Ca. vij. Circa eſum ⁊ abſtinentiam ci‑borum Capitulis. viij. ix. ⁊. x. Hic excludit errorē cir‑ca orandi in eccleſia: ⁊ communicandi modum. Et pri‑mo circa modum orandi. Secundo circa modū cōmu‑nicandi. ibi. Primum quidē conuenientibus vobis in vnū. In prima parte reprehēdit ꝙ tam viri ꝙ mulie‑res nō in conuenienti habitu orabant Oſtendēs ꝙ vi‑ri non debent habere velamina: ſed mulieres: quatuor rationibus. Primo ex cōparatione mulieris ad virū. Secundo ex comparatione viri ad deū. ibi. Vir quidē non debet velare caput ſuum. Tertio ex naturali iudi‑cio cōſcientie ipſoꝝ. ibi. Uoſipſi iudicate. Quarto ex conſuetudine aliarum eccleſiarū. ibi. Siquis autē vi‑detur contentioſus eſſe. In prima Primo hortat eos ad tenendum ſuam traditionē. Secundo explicat tra‑ditionis ſeriem. ibi. Uolo autem vos ſcire. In prima primo hortatur expreſſe. Secundo tacite. ſ. ſub tropo ironie. ibi. Laudo autem vos. In prima primo horta‑tur eos ad ſui imitationem. Secundo ponit imitatio‑nis formam ſiue finem. ibi. Sicut ⁊ ego chriſti. Dicit ergo[Imitatores]q. Ita ſitis ſine offenſione iudeis ſi‑cut ⁊ ego: ⁊ propter hoc[eſtote imitatores mei ſicut ⁊ ego xpi] Acſi di. Si eſtis imitatores mei nō errabitis: q̄ me ſequendo: xpm ſequimini. Stigmata enī dñi ieſu in corpe meo porto. Gal. vj. Simile. ſ. iij. Phil. iiij.

Laudo autem vos fratres ꝙ ꝑ omnia mei memores eſtis: et ſicut tradidi vobis prece‑pta mea tenetis.

¶ Hic hortatur eos tacite arguendo ſub tropo ironie Ubi Primo eos arguit. Secundo cauſam argutionis innuit. Et hanc duplicem. Primo autoritatis apoſto‑lice obliuionem. Secundo precepti eius tranſgreſſio‑nem. Prima ibi. Quod per omnia mei memores. Se‑cunda ibi. Et ſicut tradidi. Dicit ergo[Laudo]q. De alijs vos culpaui: ſed de hoc [laudo vos] o [fratres] ſcilicet[ꝙ eſtis memores mei] id eſt mee autoritatis [per omnia]⁊ eſt ironia: ſecundum Ambroſium. Non enim ita erat. Per omnia debent ſubditi eſſe memo‑res prelatorum ſuorum: ſcilicet quantum ad Prece‑pta: Conſilia: et Exempla. Precepta reſpiciunt po‑tentiam. Conſilia ſapientiam. Exempla bonitatem. Precepta adimplēda. Conſilia vero ſupererogānda. exempla imitanda. Heb. vlt. Mementote prepoſito‑rum veſtrorū[⁊ tenetis precepta mea ſicut tradidi vo‑bis]. i. ita perfecte ironice loquit. q. d. Nō ita ſeruatis precepta mea ſicut tradidi vobis. Ergo prelati ſunt. Imitādi vt ſequamur bonitatē. Memorādi vt timea‑mus autoritatē. Audiēdi vt impleamus iuſſionē. Fe‑lix prelatus cuius vita imitanda. Doctrina memorā‑da. Iuſſio tenēda. Felix ⁊ ſubditus qui hec facit.

Prelatoꝝ ſuoꝝ ſubditi debēt eē memores ꝙtum ad tria.

Uolo autem vos ſcire: ꝙ omnis viri caput chriſtus eſt. Caput autem mulieris vir. Ca‑put vero chriſti deus.

¶ Hic exemplificat traditionis ſue ſeriem. vbi oſten‑dit primo ꝙ mulier immediate ordinat in virum: ⁊ vir in deum. Secundo ꝙ ideo: nō vir ſed mulier debet ve‑lare caput ſuum. ibi. Omnis vir orans. Tertio probat hoc per incōueniens manifeſtum. ibi. Unū eſt enī ac ſi decaluetur. Dicit ergo[Uolo autem]quaſi Ita nō te‑netis precepta mea[autem]ſed[tamen volo vos ſci‑re]hoc quod ſequitur vtile. ſ. ad ſequētia[ꝙ omnis vi‑ri caput chriſt⁹ eſt]hoc dupliciter legitur. Uno modo

Chriſtus caput eſt viri: quõ hoc ītelligitur.

proprie. Alio modo metaphorice. Primo modo ſic [chriſtus eſt caput].i.author vel dominus [omnis viri] quia vir per eum immediate creatus eſt. [caput autem mulieris].i.principium ſiue rector [vir] quia mulier de viro formata eſt. Geñ.ij. Ephe.v. Caput mulieris vir [caput vero chriſti].i. principium [deus] pater quia ab eo genitus eſt. Vel [Caput chriſti] ſecundum ꝙ homo [deus] trinitas.

B Dictio vnica diuerſã habet intelligētiã.

¶ Et notandum ſm glo. ꝙ vnica dictio diuerſaꝫ habet intelligentiam. Aliter enim eſt viri caput chriſtus. Aliter mulieris vir. Aliter chriſti deus: quia chriſtus eſt caput viri per creationem: vir mulieris per formationem: deus chriſti per generationem. Alio modo legitur ſic [omnis viri] id eſt rationis interioris hominis que nomine viri intelligitur [caput].i. rector eſt [chriſtus] quia per chriſtum dei ſapientiam regitur ſpiritus hominis [vir autem].i. ratio [eſt caput] .i. rector [mulieris] .i. ſenſualitatis que nomine mulieris intelligitur [Caput vero xpi deus: ſicut prius.

Omnis vir orans aut prophetans: velato capite: deturpat caput ſuum. Omnis autem mulier orans aut prophetans: non velato capite: deturpat caput ſuum.

¶ Hic oſtendit ꝙ non vir ſed mulier debet velare caput ſuum. Et primo oſtendit ꝙ vir non debet caput ſuum velare. Secundo oſtendit ꝙ mulier debet velare. ibi. Omnis autem mulier. Dicit ergo. [Omnis vir] q. Ita chriſtus eſt immediate caput viri ⁊ vir immediate ſubiectus chriſto. Et ideo in ſignum huius immediationis [omnis vir] ſiue magnus ſiue paruus ſiue mediocris [orans] id eſt aliquid a deo petens publice ⁊ ſolenniter. Unde non intelligitur de oratione priuata [aut prophetans].i. ſcripturas referēs ſolēniter in eccleſia: non alibi [velato capite] quaſi non ſit libere mētis: nec immediate ſubiectus chriſto [deturpat caput ſuum].i. turpiter ⁊ indecenter agit contra caput ſuũ. In ſignum huius amplioris libertatis ⁊ immediationis clerici habent coronas. Ideo etiam Eps deponit mitrã cum vult orare. [Omnis autem mulier] natura inferior eſt ſubiecta viro [orans].i. aliquid a deo petens [aut prophetãs].i. deum in eccleſia laudans. Nã docere non permittebat eas. j. Tim.ij. Sic accipitur prophetare. j. Paral.xxv. Idithũ in cithara ꝓphetabat [non velato capite] ſine ſigno ſubiectionis reſpectu viri: quaſi mihi ſit medium inter ipſam et chriſtuꝫ [deturpat caput ſuum] Ex his formatur talis ratio. Sicut deus eſt caput chriſti: ⁊ chriſtus viri: ſic vir caput ē mulieris. Sed vir debet ſubijci chriſto: ergo et mulier viro: ergo conueniens eſt vt in viro appareat ſignum primatus libertatis reſpectu mulieris: ⁊ immediationis reſpectu chriſti. Et in muliere ſignum ſubiectionis et mediationis. Sed non velare caput ſignũ eſt primatus et immediationis. Velare oppoſiti: ergo ⁊c.

Unum eſt enim acſi decaluetur: nam ſi nõ velatur mulier tondeatur. Si vero turpe eſt mulieri tonderi vel decaluari: velet caput ſuum.

¶ Hic probat ꝙ mulier debet velare caput per inconueniens manifeſtum. Et eſt ſua ratio talis. Unum eſt mulieri decaluari: tonderi: ⁊ non velari. Sed indecēs eſt mulieri decaluari vel tonderi: ergo ⁊ non velari. Primo ergo dicit ꝙ ſi mulier nõ velatur: debet tonderi. Secũdo ꝙ ſi non vult tonderi debet velari. Ibi. Si vero turpe eſt tonderi. Dicit ergo [Unum eſt] q. Ita mulier orans non velato cãpite deturpat caput ſuum [Unum eſt enim].i. tmendum eſt ad turpitudinem: ⁊ ita indecens eſt nõ velare caput [acſi decaluet] [Nã] q. Et patet ꝙ ita indecens eſt [Nam ſi nõ velatur mulier: tondeatur. q.d. Oportet alterꝫ iſtorum: ſi non velatur. ſ. Vel ꝙ decaluetur. Vel ꝙ tondeatur: vt exquo non vult velum veſtium: non habeat velum capillorꝫ exquo. ſ. vult habere caput liberum: non tectuꝫ ſeu obumbratum. [Si vero turpe eſt].i. verecundum [mulieri tonderi vel decaluari] hoc enim ſolent mulieres reputare turpe: vnde quando tondentur mutuant capillos alienos [velet caput ſuum] in ſignum ſubiectionis reſpectu viri.

Vir quidem non debet velare caput ſuum: quoniaꝫ imago ⁊ gloria dei eſt. Mulier autem gloria viri eſt.

¶ Hec eſt ſecunda ratio ſumpta ex comparatione viri ad deum: que talis eſt: ſm Amb. Imago ⁊ gloria dei non debet abſcondi. Sed vir eſt imago ⁊ gloria dei: nõ ſic mulier: ergo vir non debet velari. Vel ſic velamen capitis eſt ſignum ſubiectionis ⁊ mediationis: ſed vir eſt immediata imago dei: mulier mediata: quia mediante viro: mediante quo facta eſt: ergo vir non debet velare caput: ſed mulier. Primo ergo oſtendit ꝙ vir: non mulier: eſt imago immediata dei. Secundo ꝓbat hoc: quia vir eſt cauſa producende mulieris: non mulier viri. ibi. Non enim vir ex muliere. Tertio oſtendit ꝙ licet in prima conditione ita fuerit: in quotidiana tamen vterqꝫ cauſa eſt alteri. ibi. Uerumtamen neqꝫ vir ſine muliere. In prĩa parte. Primo dicit ꝙ vir eſt gloria dei. Secũdo ꝙ mulier viri. ibi. Mulier autem gloria. Dicit ergo [Vir quidem] Hoc dupliciter legitur: Uno modo proprie. Alio modo metaphorice. Primo modo ſic. [Vir quidem] qui immediate ſubiectus eſt deo non debet velare caput ſuum] id eſt ſignum ſubiectionis et mediationis habere. Et hoc [quoniam imago ⁊ gloria domini eſt] in hoc ꝙ ipſum principaliter repreſentat. Imago autem ⁊ gloria dei non debet abſcondi. Amb. Incongruuꝫ eſt ꝙ imago ⁊ gloria dei celetur: que videtur in viro. Dicitur autem vir ſpecialiter imago dei ſecundum glo. Quia ab vno homine ſunt omnes hoies: ſicut a deo oĩa. Item: quia de latere Ade dormientis formata eſt Eua: ſicut de latere chriſti dormientis in cruce formata eſt eccleſia. Item quia ĩ viro magis viget ratio q̃ ĩ muliere [Mulier autem gloria viri eſt] quia facta in adiutoriũ eius. Geñ. ij. Faciamus ei adiutoriũ ſimile ſibi.

Velamen capitis q̃d ſignũ ſit.

B Vir ſpēaliter dicit imago dei

Non enim vir ex muliere: ſed mulier ex viro. Etenim non eſt creatus vir propter mulierem: ſed mulier propter virum. Ideo debet mulier habere velamen ſuper caput ſuum propter angelos.

¶ Hic oſtendit ꝙ vir eſt cauſa mulieris producende non mulier viri. Et primo proponit ꝙ vir eſt cauſa mulieris: non mulier viri. Secundo probat hoc: quia mulier facta eſt in adiutoriuꝫ viri. ibi. Etē nõ eſt creatus vir. Tertio ꝙ ideo caput mulieris in ſignum ſubiectionis debet velari. ibi. Ideo debet mulier. Dicit ergo: [Non enim vir].i. Adã [ex muliere] eſt formatus: [ſed mulier]. ſ. Eua [ex viro] Adam formata eſt. [Etenim non eſt creatus vir] Adam. ſ. [propter mulierem].i. in auxilium Eue ſed e conuerſo [mulier propter virum] ſcꝫ in eius adiutorium. Finis autem nobilior eſt his q̃ ſunt ad fineꝫ. [Ideo] q. Et quia mulier eſt ſubiecta viro [Ideo] ſcꝫ ad hoc oſtendendũ ꝙ mulier eſt inferior et ſubiecta viro [mulier debet habere velamen ſuper caput ſuum] vt non habeat in eccleſia liberum caput ſed velamine tectum. Geñ. xx. Hoc erit tibi in velamē oculorum. Et hoc [propter angelos] .i. ſacerdotes qui ſunt dei nuncij. vt ſic coram dei vicario oſtendat ſe ſubiectam viro. Vel ne ſacerdotes irritentur ad concupiſcentiã. Vel [propter angelos] .i. propter pñtiam angelorũ qui aſſunt diuinis officijs: vt dicit hic glo.

Sacerdotes angeli dicuntur.

Primo propter ſcientiam diuinorum ſecretorum. Malach. j. Labia ſacerdotis cuſtodiunt ſcientiam ⁊c.

Secundo propter annunciationem diuinorum mandatorum. Pſ. Qui facit angelos ſuos ſpũs.

Tertio propter munditiam caſtitatis. Mat. xxij. In

C Sacerdotes dicũt angeli ꝓpter multa Pſ. cuiſ.

reſurrectione non nubent neq ⁊c. Et ſequit. Sed ſūt ſicut angeli dei.
Quarta propter exemplum ſplendide conuerſationis. Actuum ſeptimo. Intuebantur vultum eius ſicut vultum angeli.
Quinto propter cuſtodiam dominici gregis. Pſ. Angelis ſuis mandauit de te ⁊c.
Sexto propter obedientiā dominice voluntatis. Pſ.
Pſ.ciij. Benedicite domino oēs angeli eius miniſtri eius qui facitis voluntatem eius.
Septimo propter gratiam ſancte contemplationis. Mat.xviij. Angeli eoꝝ ſemper vident faciem.
Octauo propter aſſiduitatem diuine laudis. Eſa.vj. Clamabat alter ad alterum. Sanctus ⁊c. Et idem. lxij. Super muros tuos hieruſalem cōſtitui cuſtodes.
Nono propter conſtantiam benignitatis.ij. Reg.xiiij Sicut enim angelus dñi ſic dñs ⁊c.
Decimo propter miſterium in conſpectum diuine maieſtatis. Dan.vij. Milia milium miniſtrabant ei ⁊c.
Alio modo legitur ſic [vir quidem].i. vis ſuperior anime.ſ. ratio ſuperior que nomine viri intelligitur: q: debet regere inferiorem ſicut vir mulierem [non debꝫ velare caput ſuum] in ſignū ꝙ immediata eſt deo: nō ſic ſenſualitas [quoniam imago ⁊ gloria domini eſt] q: ſcꝫ inheret cōtemplande incōmutabili veritati. [Mulier autem].i. ſenſualitas ſiue vis inferior que regit tēporalia [gloria viri].i. rationis [eſt] quia ab ea regitur: et in adiutorium eius facta eſt [Non enim vir].i. ratio [ex muliere eſt].i. a ſenſualitate regitur. [ſed mulier] id eſt ſenſualitas [ex viro].i. per rationem regi debet [Etenim non eſt creatus vir].i. ratio [propter mulierem].i. ſenſualitatē vt ei ſeruiat [ſed mulier].i. ſenſualitas [propter virū].i. rationē: vt ei ſeruiat [Ideo] q. Et q: ſenſualitas debet ſubeſſe rationi [Ideo] ad hoc ſignificandū [debet mulier habere velamen ſuper caput ſuum propter angelos] in ſignum.ſ. ꝙ ſenſualitas non eſt ſubiecta deo immediate: ſed rationi. Felix ordo vbi Senſualitas a ratione regitur. Ratio deo ſubijcitur: vnde ⁊ angeli letantur.

Hic queritur ſuper illud Sicut ego chriſti.

Glo. qui nullum offendit. Contra. Ro.xi. Lapidē offenſionis et petram ſcandali. Rñſ. Chriſtus dicitur petra offenſionis paſſiue: non actiue. Item ſuper illud Caput chriſti deus. Glo. genitor. Contra. Ergo inq̄ntum genitor: eſt caput: ergo inq̄ntum genitor: eſt ſuperior genito. Rñſ. Inquantum genitor: eſt caput ſimilitudine originis: non poſitionis. Item ibidem Gloſa. Spiritus ſola eſt anime maritus. Contra. Spiritus et anima idem ſunt: ſm Aug. Rñſ. Prout noiant ſubſtantiam: idem ſunt: put potentias: differunt. Itē ibidem glo. In chriſto ſunt omnes ſpūales ſenſus. Contra. Non eſt in eo fides nec ſpes. Rñ. Quamuis in eo non ſit fides et ſpes: eſt tamē in eo id qđ ſuccedit loco vtriuſq. Item ibidem. glo. Filius debet patri qđ eſt pater vero nulli. Contra. Ergo pater liberior eſt filio. Rñſ. Debitum non importat hic vinculum obligationis: ſed exigentiam originis naturalis qua filius eſt ex patre: non autem e conuerſo. Item ſuper illud. Omis vir orans aut prophetans ⁊c. Contra. Ergo non licet orare vel legere: niſi capite nudo. Rñſ. Hoc intelligitur de oratione ⁊ lectione publica ⁊ ſolēni in eccleſia. Item ſuper illud. Non debet velare caput. Contra. Ergo peccat qui ſtat in eccleſia operto capite. Reſpō. ſm glo. Hoc intelligitur non de quocunq velamine: ſꝫ de quodam conſueto quo vtebantur antiqui ſimili velaminibus mulierum. Item ſuper illud. Vir eſt imago dei. Glo. Vir eſt ad imaginem dei factus: non mulier Contra. Geñ.j. Ad imaginem dei fecit illos. Reſpon. Mulier imago dei eſt ſicut vir: ſed nō ita expreſſa quo ad aliquas conditiones: tam ex parte corporis: q: vir principium eſt omnium hominum: q̄ ex parte anime: quia magis viget ratio in viro. Item ſuper illud Mulier gloria viri. glo. Non habebant tunc corpora corruptibilia anteq̄ mortalitas eos inuaderet. Contra. Aug. Concubitus non niſi mortalium eſſe poteſt: ergo habebant primi parentes corpora corruptibilia ⁊ mortalia. Rñſ. Corruptibile dicitur dupliciter: ſimiliter ⁊ mortale. Vel a neceſſitate. Vel a poſſibilitate. Item ſuper illđ Vir eſt imago ⁊ gloria. glo. Ex ea parte qua intendit inferiora eſt imago dei. Contra. Augu. Cum imaginem dei in anima querimus in tota querimus. Rñſ. Anima tota ſm ſubſtantiā eſt imago dei: ſed nō tota ſm officium. Imago enim ſm officium contēplationis eternorum: non ſm officium adminiſtrationis temporalium.

Veruntamen neque vir ſine muliere: neqꝫ mulier ſine viro in domino. Nam ſicut mulier de viro. ita et vir per mulierem. Omnia autem ex deo.

¶ Superius oſtendit ꝙ vir: non mulier: eſt imago immediata dei. Et probauit hoc quia vir in creatione prima: fuit cauſa producende mulieris: non mulier viri. Hic oſtendit ꝙ ſm naturam vterque eſt cauſa alteri. Et primo ꝙ vere in quotidiana generatione vnus non eſt ſine altero. Secundo ꝙ potius vnus eſt ex altero. ibi. Nam ſicut mulier de viro. Tertio ꝙ vterq ex deo ibi. Omnia autem ex. Dicit ergo [Verūtamen] quaſi Quamuis in prima conditione non ſit vir de femina ſed e conuerſo [verūtamen] in ſubſequenti generatiōe [neq vir ſine muliere] eſt [nec mulier ſine viro] ⁊ hoc [in domino].i. ſm operationem domini: quia Geñ.ij. Erunt duo in carne vna.ſ. gignendo. Vel ſic. [Veruntamen] q. et licet viro mulier ſubiecta ſit ⁊ per ipſā preuaricatio ceperit [Verūtamen neq vir ſine muliere: neq mulier ſine viro eſt in domino].i. in fide domini q. Equaliter ſe habent in eſſe gratie: licet non ita fuerit in formatiōe nature [Nam ſicut mulier de viro] in prima conditione producta fuit [ita ⁊ vir per mulierem] in quotidiana generatione procedit [Omnia autem] ⁊ vir et mulier: ⁊ corpus ⁊ anima [ex deo ſunt] quod eſt contra Manicheum qui corpus ponit eſſe a principe tenebrarum. Pſ. Oia in ſapientia feciſti. ad Ro. xj. Pſ.ciiij. Ex ipſo ⁊ per ipſum: ⁊ in ipſo ſunt omnia.

Voſipſi iudicate. Decet mulierem non velatā: orare deū? Nec ipſa natura docet nos

¶ Ecce tertia ratio ſumpta ex naturali iudicio ipſorū que eſt talis. Documentum naturale ⁊ decentia naturalis approbanda ſunt ⁊ tenenda. Sed velamen capitis in muliere: non in viro: docet naturalis decentia. Cuius ſignum eſt honor: multe ⁊ longe capillature in muliere. Ergo illud approbandum ⁊ tenendū eſt. Primo ergo hoc committit naturali iudicio conſcientie ipſorum. Secundo oſtendit ꝙ hoc eſt nature conſonum. ibi. Nec ipſa natura. Tertio probat hoc per ſignū capillorum. ibi. Quia vir quidem ſi comam. Dicit ergo [Voſipſi] q. Et hec ita probata ſūt [voſipſi iudicate] illud quod ſequitur Simile habetur ſup.vj. Iob.xxi. Si contempſi ſubire iudicium cum ſeruo meo. Iudicate inquam hoc [decet mulierem non velatam orare deū]? q.d. non. Hic non eſt conſiderandum quid libeat tantum ſed quid debeat: ſed quid liceat ⁊ quid expediat [Nec ipſa natura [.i. conſuetudo vetus. q. natura inolita. Vel ipſa natura.i. honeſta nature congruentia [docet nos] hoc ſup̄.ſ. mulierem non velatam orare ſed potius contrarium.

Quod vir quidem ſi comam nutriat ignominia eſt illi. Mulier vero ſi comam nutriat gloria eſt illi quoniam capilli pro velamine ei dati ſunt.

¶ Hic manifeſtat quod ꝑpoſuit. Ubi prima oſtdit nutrire comam in viro indecentiam. Secūdo in muliere decorē. ibi. Mulier vero ſi comā. Tertio ſubdit decoris cauſam. ibi. Quoniam capilli. Dicit ergo [Quia vir].q. Et vere natura non docet hoc ſꝫ potius contrariū. Quod probat: q: [vir quidē ſi comam nutriat: ignominia eſt illi] ſm legem q̄ hoc prohibet. Ezech.xliiij. Caput nō

radent neq; comam nutrient. [Mulier vero ſi comam nutriat: gloria eſt illi] quia hoc naturaliter habet. Et dicit: nutriat: non ornet: quia nec etiam decet auro velatā orare. j. Pe. iij. Non ſit extrinſecus capillatura: aut circundatio auri: quia capilli pro velamine ei dati ſunt. Coma enim indiciū eſt velaminis: ideo hoc naturaliter honeſtū eſt vt velata ſit mulier ⁊ erubeſcat: vt nature voluntas addatur: q̄ ad hoc velamen dedit vt ream ſe cognoſcat ⁊ ſubditam.

Si quis autem videtur contentioſus eſſe: nos talem conſuetudinem non habemus: neque eccleſia dei.

¶ Ecce quarta ratio. Illa que ſunt ſumpta ex conſuetudine aliarum eccleſiarum: talis conſuetudo eccleſie eſt ſeruanda: ſed q̄ vir oret non velato capite: mulier autem velato: conſuetudo eſt eccleſie: ergo ⁊c. Primo ergo oſtendit quid alie eccleſie obſeruant. Secundo p̄cipit vt ita faciant. ibi. Hoc autem precipio. Dicit ergo [Siquis] q. etiam natura docet traditionem meam [Siquis autem videtur contentioſus eſſe] nolens adquieſcere noſtre traditioni [nos [apoſtoli de Iudeis conuerſi [talem conſuetudinem non habemus] qualez vos de orando ⁊ cōueniendo ad eccleſiam: [neq; eccleſia dei] de gentibus ad fidem chriſti vocata. q. d. Nec Moyſes nec chriſtus ſic docuit. Implicatur ergo triplex contra rebellio: quia Rationi hoc dictanti. Et p̄babili conſuetudini. Et eccleſie dei.

Hoc autem precipio: nō laudans q̄ non in melius ſed in deterius conuenitis.

¶ Hic precipit vt ita faciant vt oſtenſum eſt. Et primo authoritatem precepti exprimit. Secūdo modū eorū inhoneſtū arguit. ibi. Non laudans. Dicit ergo [Hoc autem] q. Siquis non vult adquieſcere propter rationes predictas: propter hoc non contendo: [autem] ſed [hoc precipio] authoritate apoſtolica. ſ. quod dictū eſt de velaminibus. Precipio inquam [non laudans q̄ cōuenitis] ad dn̄icam cenā [nō in melius]. i. ad vſum p̄fectionis vt deceret [ſed in deterius]. i. in detrimentū dānationis. Et notandum q̄ contra contēptores vtitur authoritate. Contra ſimplices hūilitate. Vn̄ ad Philemo. Multam fiduciā habens imperādi tibi: propter charitatem aūt magis obſecro.

Primum quidem conuenientibus vobis in eccleſiam: audio ſciſſuras eſſe inter vos: et ex parte credo.

¶ Hec eſt ſecunda pars principalis huius capituli. Ubi excluſo primo errore circa modum orandi. Excludit errorem circa modum cōicandi. Et primo rep̄hendit modum indebitum. Secundo perſuadet modū debitum. ibi. Probet autem ſeipſū homo. Primo modū indebitum rep̄hendit. Primo ratione ſumpta ex cōicantiū indeuotione. Secundo ratione ſumpta ex dn̄i īſtitutiōe. ibi. Quid dicā vobiſ. Tertio rōe ſūpta ex ipſius ſacramenti ſignificatione. ibi. Quotienſcunq; eīm manducabitis. In prima parte indeuotionem cōicantium oſtendit ⁊ redarguit. Primo ex peruerſitate ſtatus. Secundo ex ordine temporis. ibi. Conuenientib⁹ ergo vobis. Tertio ex irreuerentia loci. ibi. Nunquid domos non ha. In prima primo oſtendit q̄ ſciſmata ſunt inter eos. Secundo quare deus homo permittat fieri: quia propter bonos. ibi. Nam oportet hereſes. Dicit ergo [Primum quidem] q. Non laudo q̄ in deterius conuenitis. Quod patet multipliciter. [Primum quidem] patet. ſ. ex hoc q̄. ſ. [conuenientibus vobis in eccleſiam] vbi ſicut conueniunt corporaliter: ita deberent cōuenire ſpūaliter. Hugo de ſancto Victo. Quid prodeſt ſi nos contineat vna domus ⁊ ſeparet diuerſa voluntas [audio ſciſſuras eſſe]. i. diſcordias inter vos Gloſ. Nota q̄ dicendo [primum] oſtendit q̄ primum malum diſſenſio eſt vnde cetera mala oriuntur. Ubi enim diſſenſio: ibi nihil eſt rectum: ſm̄ illud Iac. iij. vbi zelus ⁊ contentio ibi inconſtantia ⁊ omne opus prauū [et ex parte credo]. i. in quibuſdam veſtrum credo ita eſſe graue ſciſma. Tum quia fidelium. vnde dicit conuenientibus ⁊c. Tum q̄ notorium. Unde ſubdit: Audio ſciſſuras: Tum quia plurimum: vnde ſequitur ⁊ ex parte credo.

Nam oportet hereſes eſſe: vt ⁊ qui probati ſunt: manifeſti fiant in vobis.

¶ Hic oſtendit q̄ deus permittit hoc fieri. Ubi primo ponit ſciſmatum oportunitatem. Secundo oportunitatis rationem. ibi. Ut qui probati ſunt. Dicit ergo [Nam oportet] q. hoc non eſt inutile bonis [Naz oportet]. i. vtile eſt [hereſes eſſe]. i. ſciſſuras ⁊ diſſenſioēs: ſimile habetur Mat. xviij. Neceſſe eſt vt veniant ſcādala Oportet inquā [vt ⁊ qui probati ſunt ī vobis]. i. approbati a deo inter vos [manifeſti fiant] hominibus Augu. Si deo probati ſunt qui poſſūt bene docere: ſz hominibus manifeſti eſſe non poſſunt niſi qui docent. Idem Aug. Omnes inimici eccleſie vel errore cecati vel malicia deprauati proſunt eccleſie. Quia ſi accipiunt poteſtatem corporaliter affligendi exercent patiē tiam eius. Si vero male ſentiendo aduerſantur: exercent eius ſapientiam. Ab aduerſario enim mota queſtio: diſcendi eſt occaſio. Eccleſie inimici quō proſūt eccleſie

Conuenientibus ergo vobis in vnum iam non eſt dn̄icam cenam manducare.

¶ Hic indeuotionem cōicantium oſtendit ⁊ redarguit ex ordine temporis. vbi Primo oſtendit q̄ non licz eis ſic manducare dominicam cenam. Secundo aſſignat cauſam. ibi. Unuſquiſq;. Dicit ergo [Conuenientib⁹] q. Et quia in vobis ſciſſure ſunt [ergo conuenientibus vobis in vnum] quod fieri debet tam corporum cōſortio q̄ȝ cordium glutino. glo. Ad ſacramentum charitatis ſine concordia non eſt accedendū [Iam]. i. ex hoc ſolo malo diſcordie. Uel [iam]. i. in preſenti hoc dānū habetis q̄ [non eſt]. i. non licet vobis [dominicam cenam manducare]. i. euchariſtiam. Aug. Dn̄icam cenā dicit acceptionem euchariſtie. Hec eſt cena de q̄ Lu. xiiij. Homo quidam fecit cenam magnam. Implicatur hic ergo triplex conuentio ſiue vnitas: que debz eſſe in communicantibus: videlicet: loci: animi: ⁊ cibi. Ut ſit vnus locus: quantum ad congregationem eccleſie: quod notatur ibi. Conuenientibus vobis in vnum Unus animus quantum ad communitatem concordie: quod notatur. ibi. Iam. Unus cibus quantum ad communionem euchariſtie quod notatur ibi. Dominicam cenam. Huiuſmodi cibus deſcribitur hic. Et ab authore inſtituente. ibi. Dominicam. Et ab inſtitutionis tempore. ibi. Cenam. Et a fine ſiue vtilitate. ibi. Manducare. D

Unuſquiſq; enim ſuam cenam preſumit ad manducandum. Et alius quidem eſurit Alius autem ebrius eſt.

¶ Hic aſſignat cauſam monitionis dicte. Ubi tangit tria redarguenda. Primo Inordinationem ſumendi corpus dominicum quod pranſi ſumebant. Secundo Immiſericordiam ad proximum: quia pauperibus nihil dabant. ibi. Et alius quidem. Tertio Crapulam quo ad ſeipſos: quia ſuperflue accipiebant. ibi. Et alius ebrius eſt. Dicit ergo [Unuſquiſq;] Hoc dupliciter legitur. Uno modo de cena non conſecrata. Alio modo de cena conſecrata. Primo modo ſic [Unuſquiſq;] q. Et vere non licet [vnuſquiſq; enim] veſtrum cōtendentium [cenam ſuam] non cōſecratam [p̄ſumit] id eſt ante dominicam cenam ſumit: quam tamen ieiuni ſumere deberent [ad manducandum] non ad erogādum pauperibus. Secundo modo ſic: [Unuſquiſque enim cenam ſuam] conſecratam. i. panem oblatum ad conſecrandum [p̄ſumit]. i. poſt conſecrationem totum reſumit anteq̄ȝ aliis cōmunicetur. Et hoc [ad manducandum] non ad cōmunicandum non habentib⁹. [Et alius quidem eſurit] cui. ſ. nihil datur: nec ipſe habet quid offerat ad conſecrandum. [Alius autem ebrius eſt] cū tamē equaliter deberet diſtribui. ij. Cor. viij.

Ut fiat equalitas vt ſcriptum eſt ꝛc. Hec autez ebrie tas poteſt intelligi de cibo non ſacro quem ante commu nionem euchariſtie ſumebant. Uel de ſpeciebus ci bi ſacri: ſecundum Ambro. de quibus tantum ſume bant ꝙ inebriabantur. Communicantes: ergo debent eſſe Cõcordes: non cõtentioſi Miſericordes: nõ aua ri. Sobrij: non ebrioſi.

E Cena duplex commemoratur. ¶ Notandū ꝙ duplex cena hic commemoratur. Una bona. Et alia mala.

Bona quadruplex eſt

Prima corporalis. In qua pauperes reficiuntur. de qua. Luc. xiiij. Cum facis prandium aut cenam voca pauperes.
Secunda ſpiritualis In qua donis dei anime ſatiant Apoc. iij. Ego ſto ad oſtium ꝛ pul. ꝛc.
Tertia ſacramentalis In qua fideles in altari paſcū tur. Matth. xxvj. Cenantibus autem illis: accepit ie ſus panem ꝛc.
Quarta celeſtis in qua beati fruuntur. Apoc. xix. Be ati qui ad cenam nuptiarum agni vo. Prima fit Infe rius in valle huius miſerie. Secunda Interius in tha lamo conſcientie. Tertia Exterius In tabernaculo eccleſie. Quarta Superius In palatio glorie.

Cena vero mala quadruplex eſt

Primo voluptatis: in qua hoīes inebriantur. Judith xii. Holofernes fecit ſeruis ſuis cenam.
Secūda Crudelitatis: in qua iuſti opprimunt. Mar. vj. Cū dies oportun⁹ accidiſſet: Herodes natalis ſui cenā fecit ꝛ in ea Johannē interfecit.
Tertia ambitionis: in qua ſuperbi extollūtur. Mat. xxiij. Amant primos accubitus in cenis.
Quarta ſuperſtitionis et erroris: in qua demones co luntur. Supra decimo. Siquis infidelium vocat vos ad cenam.

Nunquid domos non habetis ad manducandum et bibendum: Aut eccleſiam dei cõtemnitis: ꝛ funditis eos qui non habent.

¶ Hic reprehendit indeuotionem eorum ex irreueren tia loci. ſ. quia tales inordinationes faciunt Primo in loco non priuato. Secundo qꝛ in loco ſacro. ibi. Aut eccleſiā dei. Tertio qꝛ in loco publico. ibi. Et confun ditis. Ergo eos arguit qꝛ domos ꝓprias habebant: qꝛ ſacrum locū contēnebant: qꝛ pauperes confundebant Dicit ergo. [Nunquid] q. Hoc facitis que ſaltē facien da eſſent in domibus veſtris. [Nunquid eīn domos nõ habetis ad manducandum ꝛ bibendum] non dicit ad inebriandum [aut eccleſiam dei] domum. ſ. orationis [contēnitis] talia. ſ. in eccleſia faciendo. Eccleſia ali quando dr congregatio fideliū. Aliqñ ipſa domus de qua ſm glo. hic loquit cū reuerentia magna debetur ſm illud Pſ. Dñe dilexi decorem domus tue [et con
Ps. xxv. funditis]. i. erubeſcere facitis [eos qui nõ hñt] Eccle. iiij. Eſt confuſio adducens pctm̄.

Quid dicam vobis? laudo vos: in hoc non laudo.

¶ Hec eſt ratio ſecunda ſumpta ex domini inſtitutio ne: vbi primo eos reprehendit. Secundo ex inſtitutio ne euchariſtie in forma panis eos reprehenſibiles fo re oſtendit. ibi. Ego enim accepi. Tertio ex inſtitutio ne in forma vini idem aſtruit. ibi. Similiter ꝛ calicem In prima parte primo querit. Secundo reſpondet. ibi Laudo vos. Dicit ergo [Quid dicam vobis] quaſi. Non inuenio quid dignum dicam vobis: hoc tamen di co vobis [laudo vos] in alijs [in hoc tñ non laudo] Ul' ſic [laudo vos: in hoc non laudo.

Ego enim accepi a domino: quod et tradidi vobis: quoniam dominus ieſus in qua nocte tradebatur: accepit panem et grati as agens fregit et dixit.

¶ Hic circa inſtitutionem in forma panis oſtendit. Primo quid dominus fecerit. Secundo quid dixerit. ibi. Accipite ꝛ manducate. Circa factum dñi oſtendit quatuor videlicet. Certitudinē: quia a dño accepit. Di uulgationē: qꝛ eis tradidit. Faciendi tpȳs ſiue oportu nitatē: quia nocte qua traditus fuit. Facti modū ſiue ſeriē qꝛ accepit ꝛc. Dicit ergo [Ego enim] q. Ideo nõ laudo vos qꝛ corpus dñi eſt quod idigne ſumitis [Ego enim accepi]. i. didici a dño. Gal. j. Non eīn ab homie accepi illud neq; didici [qđ ꝛ tradidi vobis] non abſcondi. Sapientia enim abſcondita ꝛ theſaurus inuiſus ꝗ vtilitas in vtriſq;. Eccle. xx. Accepi tñ hoc. ſ. [qm̄ dñs ieſus in qua nocte tradebatur]. i. imminente paſſione cuius nocte traditio facta eſt in veſpere noctis. ſ. xiiij. lune ſm ꝓceptū. Exo. xij. [Accepit panē] Mat. xxvj. [et gratias agens] de reparatiõe hominū ſic futura [fregit]. Fractio illa fuit non in corpore chriſti: ſed in ſpecie panis ꝛ fuit vera non phantaſtica: vt quidam dixerunt qꝛ nihil ibi ſimile ſit preſtigijs magorum ſm Amb. [et dixit.]

Accipite et manducate. Hoc eſt corpus meum: quod pro vobis tradetur: Hoc facite in meam commemorationem.

¶ Hic circa illud quod dixit dominus tanguntur verba. Primo pertinentia ad vſum euchariſtie ꝛ diſpēſationem. ibi. Accipite ꝛ manducate. Secundo pertinē tia ad conſecrationem. ibi. Hoc eſt corpus meuz. Tertio pertinentia ad ſignificationem. ibi. Hoc facite.
Dicit ergo [Accipite et manducate] Quidam dicunt ꝙ hoc dicendo tranſſubſtantiauit ſua ſecreta virtute. Alij dicūt ꝙ pri⁹ trāſſubſtātiauit ꝛ poſtea dixit [Accipite ꝛc. Hoc]. i. ſub hac ſpecie contentū [eſt corpus meum] ſubſtantiale [quod pro vobis tradet] licet ſub alia ſpecie [Hoc facite]. i. corpus meum accipite [in meaz commemorationem]. i. in memoriam mee mortis et paſſionis.

Hic queritur ſuper illud. Uir quidem ſi comam nutriat. Contra. Nume. vj. Nazarei iubentur nutrire comam. Rñſ. Illud in figurā tempore teſtamenti veteris obtinebat locū: hoc in nouo teſtamento obtinet: quia nunc tpȳs eſt reuelate gratie: quod tunc non erat. Itē ſuper illud. Mulier ſi comam nutriat. Glo. Quia naturaliter hoc habet. Contra. Similiter viro coma naturaliter creſcit. Rñ. Mulier habere dicitur naturaliter: quia ex ordine naturali quo debet eſſe ſub iecta viro: hoc ei conuenit: vel ex naturali honeſtate ꝗ debet eſſe magis pudorata ꝗ vir. Item ſuper illud. Qm̄ capilli pro velamine. Glo. Ideo vir non eſt natu raliter comatus: quia non eſt velandus. Cõtra. Sicut mulieri: ita et viro coma naturaliter creſcit. Rñſ. vt primo. Item ibidem Glo. Lex prohibet hominem eſſe comatum. Contra. Non inuenitur hoc in lege Moyſi Reſpon. Lex accipitur hic pro toto teſtamēto veteri Hoc autem inuenitur Ezech. xliiij. Comā non nutriēt et caput non radent. Itez ſuper illud. Primum audio ſciſſuras eſſe. Glo. Primuz malū diſſenſio eſt. Cõtra. Eccle. x. Initium oīs peccati ſuperbia. Reſpõ. Loquitur hic de peccato multitudinis: nõ perſone. Et primum quidē pctm̄ interius eſt ſuperbia. Primū vero exterius eſt diſſenſio. Itē ſuper illud. Oportet hereſes eſſe. Glo. Utile eſt. Contra. Non eſt bonū: ergo nõ eſt vtile. Rñſ. Utile eſt per occaſionē nõ per cauſaz. Itē ibidem glo. Hereticus eſt qui alicuius tēporalis com modi ꝛ maxime: glorie principatus: (qꝛ ſui gratia falſas ac nouas opiniones vel gignit: vel ſequitur. Contra. Ergo oīs falſa opinio ad vanā gloriā inuenta: hereſis eſt. Rñ. Glo. loquit ſpecialiter in materia fidei. Heretic⁹ quis dr
Item ſuper illud. Iam nõ eſt dñicam cenā. glo. Licet chriſtus poſt cenā dederit diſcipulis corpus ꝛ ſanguinem ſuū: non ideo tñ calūniandū eſt vniuerſe eccle ꝙ a ieiunis ſumit. Cõtra. Oīs xpī actio nr̄a eſt īſtructio Rñ. Duplex eſt inſtructio. Uel ad credendū: vel ad operandū. Itē ſuper illud. Alius ebrius eſt. glo. Alij non cõicantes: ſoli ſumebā t vt inebriarentur. Cõtra. Sola ſubſtātia inebriare põt: nõ ergo ſpēs q̄ ſūt accidētia. Rñ. Lʒ ſint accñs: tñ hñt modū ꝛ vigorē ſubſtātie

Similiter et calicem poſtquam cenauit dicens. Hic calix nouum teſtamentum eſt in meo ſanguine: hoc facite quotienſcunqꝫ bibetis in meam commemorationem.

¶ Superius oſtendit eos reprehenſibiles quia corpus domini indigne ſumebant: ⁊ hoc ex inſtitutione in forma panis. Hic idem oſtendit ex inſtitutione in forma vini. Ubi ponit Primo quod pertinet ad diſpenſationem. Secundo quod pertinet ad conſecrationem. ibi. Hic calix nouum. Tertio quod pertinet ad ſuſceptionem ſiue frequentationem. ibi. Hoc facite. Dicit ergo [Similiter] q. Ita fecit in inſtitutione huius ſacramēti in forma panis [ſimiliter]. ſ. pro noſtra exhortatiōe et ſalute [et calicem] accepit [poſtqꝫ cenauit] iam finito veteri paſcha. Ex hoc patet ꝙ iam ſumpſerant diſcipuli corpus: ⁊ ſic patet ꝙ tranſſubſtantiationes nō ſe expectant ſicut dixerunt quidam. Accepit inquam [dicens: hic calix]. i. contentum in hoc calice [nouum teſtamentum eſt]. i. noui teſtamenti ſiue noue doctrine affirmatiuus ſiue noue promiſſionis] in meo ſanguine] effuſo. i. ſanguis meus contentus in hoc calice confirmatiuus eſt noui teſtamenti. Teſtamentum enī in mortuis confirmatur [hoc facite]. ſ. accipite ⁊ bibite [quotienſcunqꝫ bibetis]. ſ. ſanguinem meum in ſpecie vini. Et hoc [in meam cōmemorationem]. i. in memoriam mee paſſionis.

Quotienſcunqꝫ enim manducabitis panē hunc: et calicem bibetis: mortē domini annunciabitis donec veniat.

¶ Hec eſt tertia ratio ſumpta ex ſacramenti ſignificatione. vbi primo oſtendit ꝙ ſacramentum eucharistie ſumitur in mortis chriſti commemoratione. Secundo concludit ꝙ reus eſt mortis qui ſumit indigne. ibi. Itaqꝫ quicunqꝫ manducat. In prima parte tangit tria. Primo huius ſacramenti vſum. Secundo ſignum. ibi Mortem domini. Tertio terminum. ibi. Donec veniat. Dicit ergo [Quotienſcunqꝫ] quaſi ideo autem ſumere debetis in memoriam mei [enim] quia [quotienſcunqꝫ manducabitis panem hunc] ſic conſecratum qui eſt panis ſingularis: de quo Sap. xvi. Panem de celo preſtitiſti eis [et calicem]. i. contentum in calice [bibetis mortē domini] pro vobis factam [annunciabitis]. i. repñtabitis. Voluit enim dominus tantum beneficium non obliuiſci: ſm illud Eccle. xxix. Gratiam fideiuſſoris ne obliuiſcaris: dedit enim pro te animā ſuam. Annunciabitis inquam quod vtiqꝫ faciendum eſt [donec veniat] dominus ad iudiciū. Mat. vlti. Ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus vſqꝫ ad conſummationem ſeculi.

F Calix dñi multiplex reperitur. ¶ Notandum ſuper illud Et calicem bibetis. Multiplex inuenitur calix dñi. Eſt enī calix quadruplex.
Materialis qui debet ſumi parce. Dari large. Primū Contra guloſos. Scdm. Contra auaros.
Sumi parce contra immoderantiam: quia Prouerbi. xxiij. dicitur. Cuive. cui vulnera ⁊c. Nonne his que morantur in vino ⁊ ſtudent calicibus epotandis. i. extra potandis.
Dari large: contra auariciam. quia Matth. decimo dicitur. Quicunque potum dederit vni ex minimis iſtis calicem aque frigide in nomie diſcipuli: amen dico vobis non ⁊c.
Sacramentalis qui debet ſumi innocenter: tractari reuerenter. Debet ergo calix dñi.
Sumi innocenter. ſ. ſine pctō mortali. q: Infra eodem dicit. Quicūqꝫ calicē dñi biberit.
Tractari reuerenter. q: Infra eodem. Quotienſcunque calicem domini bibetis mortem domini annunciabitis. Ideo. Pſ. Impinguaſti in oleo caput meum.
Pſ. xxij. et calix.
Spiritualis: ſcilicet paſſionis vel penitentie qui debꝫ Sumi libenter ⁊ ſuſtineri letanter.
Sumi libenter: exemplo chriſti ⁊ martyrum ſicut medicina ſalutifera. Pſ. Calicē ſalutaris accipiā. Pſ. cxv.
Suſtineri letanter ſicut onus meritoriū. Threñ. iiij Gaude ⁊ letare filia Edom que habitas in terra Hus ad te quoqꝫ perueniet calix m.d.
Uituperabilis: ſcilicet Culpe: qui debet effundi ſimpliciter.

Itaqꝫ quicunque manducauerit panē: vel biberit ſanguinem indigne: reus erit corporis et ſanguinis domini.

¶ Hic concludit ꝙ reus eſt mortis qui ſumit indigne. Ubi implicat tria. Primo eucharistie communē vſū Secundo modum indebitum. ibi. Indigne. Tertio ſequentem reatum. ibi. Reus erit. Dicit ergo [Itaqꝫ] q. Et quia in commemoratione mortis chriſti debet ſumi [Itaqꝫ quicunqꝫ manducauerit panem vel biberit calicem domini indigne] Ambro. Indignus eſt qui celebrat aliter myſterium ꝙ a chriſto inſtitutū eſt. Aut qui non deuota mente accedit. Aut in voluntate peccandi manens. Talis inquam [reus erit corporis ⁊ ſāguinis domini] quia beneficium chriſti irritum ducit. Uel [reus erit ⁊c.] id eſt acſi chriſtum occideret punietur. Uel [reus erit ⁊c.]. i. de bono male ſumpto maculam contrahet.

G Panis ſpūalis a nobis ſumendus: eſt multiplex. ¶ Notandum vero ꝙ multiplex eſt panis ſpiritualis a nobis ſumendus
Primus panis intelligentie. De quo Eccle. xv. Cibauit illum pane vite ⁊ intellectus.
Secundus Doctrine. Threñ. iiij. Paruuli petierunt panem ⁊c.
Tertius Penitentie. De quo Pſ. Cinerem tanquā panem manducabam. Pſ. ciij.
Quartus Eucharistie. de quo Joha. vi. Ego ſum panis viuus ⁊c.
Quintus Conſolationis diuine. De quo Pſ. Panis cor hominis confirmet.
Sextus deuotionis. Geneſis. xlix. Aſſer pinguis panis eius.
Septimus Refectionis eterne. Lu. xiiij. Beatus qui manducabit panem in regno dei.

Probet autē ſeipſum homo: et ſic de pane illo edat et de calice bibat.

¶ Poſtqꝫ reprehendit modum communicandi indebitū Hic docet modum debitum Et hoc in duobus. Primo ante horam cōmunionis ſe probando. Secundo in hora cōionis ordinate accedendo. ibi. Itaqꝫ cū cōuenitis In prima probare ſe ante horam cōionis monet Primo propter ſacramenti dignitatem. Secūdo propter indigne ſumentis dānationem. ibi. Qui enim manducat ⁊ bi. Tertio propter temporalem in preſenti punitionē. ibi. Ideo inter vos multi infirmi. In prima Primo monet ad preparationem debitam. Secūdo ad cōmunionem ſecuram. ibi. Et ſic de pane. Dicit ergo. [Probet autem] q. Qui ſumit indigne: reus eſt corporis ⁊ ſanguinis. Et ideo ne hoc contingat [probet ſeipſum homo]. i. examinet ⁊ purget. Gal. vi. Opus ſuū probet vnuſquiſqꝫ [et ſic] ſecurus accedens [de pane illo] celeſti [edat] Joh. v. Ego ſum panis viuus qui de celo de. [et de calice bibat]. Pſ. Calicem ſalutaris accipiam. Pſ. cxv.

Qui enim manducat et bibit indigne: iudicium ſibi manducat et bibit: non dijudicās corpus domini.

¶ Hic ſubdit indigne ſumentis dānationem. Ubi primo implicat indignam ſumptionem. Secundo explicat dignam dānationem. ibi. Iudicium ſibi manducat Tertio explicat huius rationem. ibi. Non dijudicans Dicit ergo. [Qui enim] q. Et vere neceſſe eſt ſe prius probare. [Qui enim manducat ⁊ bibit indigne] ſcꝫ irreuerenter: Uel exiſtens in crimine [iudicium]. i. damnationem [ſibi manducat ⁊ bibit]. i. manducando ⁊ bibendo ſibi adquirit. Nam etſi digne accipienti eſt antidotum: tamen indigne ſumenti eſt venenum. Job. xx. Panis eius in vtero illius vertetur in fel aſpidum in

trinſecus. Ipſe dico[non diiudicans]id eſt ab aliis ci
bis diſcernens[corpus domini]ſed potius ſine vene⸗
ratione ſumens ſicut cibos communes. Auguſtinus
Contemptum non vult iſte cibus ſicut nec manna fa⸗
ſtidium.

Ideo inter vos multi infirmi et imbecilles et dormiunt multi. Quod ſi noſmetipſos diiudicaremus:non vtiqꝫ iudicaremur.

¶ Hic addit indigne ſumentium temporalem punitio
nem. Ubi primo tangit preſens dei flagellum. Secun
do valens contra hoc remediū.ibi. Qꝫ ſi noſmet. Ter
tio ſequens inde commodum.ibi. Dum iudicamur. Di
cit ergo.[Ideo]ſcꝫ quia indigne ſumunt aliqui [inter
vos multi infirmi]febribus ⁊ aliis infirmitatibus.[et
imbecilles].ſ.longa inualitudine[⁊ dormiunt multi]
Dormire quid ſit. id eſt moriuntur corporali morte:quia cibus vite ſu⸗
mentibus male:fit cibus mortis. De hac dormitione.
Ioh.xi. Lazar⁹ amicus noſter dormit. [Qꝫ ſi] quaſi
Hec mala indiſcreta ⁊ indigna ſumptione prouenunt
[ꝙ]pro ſed:id eſt[ſi noſmetipſos iudicaremus] men⸗
tis noſtre tribunal aſcendentes Accuſante cogitatio
ne. Teſte conſcientia. Timore carnifice:vt dicit Gre
gorius. Sic faciebat Iob. xxiij. Ponam coram deo
iudicium meum:et os meum replebo increpationibus
[non vtiqꝫ iudicaremur] .id eſt a domino puniremur.
quia non iudicabit bis in idipſum Naum.i.

Dum iudicamur autem a domino corripimur:vt non cum hoc mundo dānaremur.

¶ Hic tāgit pene tēporalis cōmodum. Ubi tāgit tria
Primo penam:quia Dum iudicamur. Secundo pene
efficaciam:quia A domino corripimur. Tertio effica
cie finem:quia Ne cum hoc mundo. Dicit ergo [Dum
iudicamur]q. Ita ſi nos iudicaremus non iudicare⸗
mur Nihilominus tamen iudicium pene temporalis
vtile eſt[Dum autem iudicamur]penis temporalib⁹
[a dño corripimur] Aliis exemplo noſtri: ſm illud pro
uerb.xix. Peſtilente flagellato ſtultus ſapientior e⸗
rit. Et eſt hec ſecunda regula Chyconii. Uel[a domi
no corripimur]noſipſi[vt non cū hoc mundo].i.cū in⸗
fidelibus:de quibus. Ps. In labore holm nō ſunt ⁊c.
Ps.lxxij. [dānemur]eternaliter. Ideo Iob.v. Beatus qui cor⸗
ripitur a domino.

Itaqꝫ fratres mei cum conuenitis ad manducandum inuicem expectate. Siquis autem eſurit domi manducet:et non in iudicium conueniatis. Cetera autem cum venero diſponam.

¶ Superius docuit modum debitum ante horam cō⸗
munionis ſe probando. Hic docet idem in hora cōiōis
ordinate accedendo. Et primo monet vt ſimul conue⸗
niant. Secundo vt ſi eſurierint non in eccleſia ſed do
mi manducent.ibi. Siquis eſurit. Tertio vt aliorum
diſpoſitionem vſqꝫ ad aduentum ſuum expectent.ibi.
Cetera vero cum venero diſponam. Dicit ergo[Ita
qꝫ]ne.ſ.ſimilis pena vobis cōtingat[fratres mei]ver
bum eſt charitatis non authoritatis [cum cōuenitis]
quod debetis facere non tantum localiter ſed menta⸗
liter:quia ſacramentum eſt charitatis ⁊ vnitatis. Cō
uenitis inquam [ad manducandum]corp⁹ domini[in⸗
uicem expectate]⁊ ieiuni:vt multorum oblatio ſimul
celebretur. Quia vbi duo vel tres congregati fuerint
in nomine meo ⁊c. Mat.xviii. Ergo in manducantib⁹
euchariſtiam debet eſſe Fidei fraternitas:quod nota
tur.ibi. Fratres mei. Amoris vnitas:quod notat.ibi.
Cum conuenitis. Reuerentie honeſtas:quod notatur
ibi. Inuicem expectate[autem]pro ſed[ſiquis eſurit]
et impatiens famis:non vult expectare:[domi mandu
cet]terrenos.ſ.cibos:nec poſtea ſumat euchariſtiā.
et hoc facite[et non in iudicium]dannationis:ſicut hi
Ps.ij. de quibus pſal. Principes conuenerunt in vnum ad⸗
uerſus dominum ⁊ aduerſus chriſtum eius.[conuenia

tis. Cetera autem]ad huius ſacramenti ordinem per
tinentia[cum venero ad vos diſponam] Sed his que
dixi ad preſens carere non poteſtis:que maiora ſunt
Eſa.triceſimooctauo. Diſpone domui tue quia morie⸗
ris ⁊c.

Hic queritur ſuper illud Similiter et calicem poſtqꝫ cenauit. Contra. Omis chriſti actio noſtra
eſt inſtructio:ergo poſt cenam debemus communica⸗
re. Reſpō. Omnis chriſti actio noſtra eſt īſtructio. Uł
ad credendum:vt opera miraculorum ⁊ huiuſmodi.
Uel ad imitandum. Item ſuper illud. Hoc facite i me
am commemorationem. Glo. Inter noue legis ſacra⸗
menta excellit euchariſtie ſacramentum. Contra. Ba
ptiſmus regenerat quod non euchariſtia. Reſpō. Ba⸗
ptiſmus excellit in efficiendo:euchariſtia in continen
do. Item ibidem Glo. Inter veteris legis ſacramen
ta precipuum erat ſacramentum agni paſchalis. Cō⸗
tra. Circunciſio mundabat ab originali:⁊ nullum aliō
Rñſ. Circunciſio non erat ſacramentum legale pro⸗
prie:ſcꝫ per inſtitutionem:ſed per ſolam approbatio⸗
nem. Uel. Circunciſio maior erat in efficiendo:agnus
in ſignificando. Item ibidem. Glo. Uinum operatur
ſanguinem:in quo ſedes anime a phyſicis eſſe dicitur.
Contra. Hiero. dicit ꝙ ſedes anime eſt in capite vł in cerebro. Reſpo. In ſanguine eſt quo ad operationes Aie ſedes vbi ſit.
vitales:in cerebro quo ad animales. Item ibidē. glo.
Huic contrarium quod veritas ait. Non hoc corpus
quod videtis manducaturi eſtis ⁊c. Contra. Nuſqꝫ le
gitur hoc in euangelio. Rñſ. Uerba non leguntur ſed
vis ⁊ ſententia verborum. Ioh.vi. Spiritus eſt qui vi
uificat caro non prodeſt quicquaꝫ. Item ibidem Gloſ.
Dicimus ꝙ accidentia illa potius ſunt ſine ſubiectoꝝ
in ſubiecto. Contra. Accidētis eſſe eſt ineſſe. Reſpō.
Illud intelligitur de eſſe naturali: eſſe autem hoc eſt
ſupernaturale. Item ibidem Gloſa. Sciendum ꝙ a
brutis corpus chriſti non ſumitur. Contra. Quicunqꝫ
ſumit ſpecies continentes ſumit corpus contentum.
Reſponſio. Bruta non ſumunt ſpecies vt ſpecies. ſcꝫ
ſm ordinem quem habent ad contentuꝫ:ſed ſm ſe ab
ſolute. Item ſuper illud. Itaqꝫ quicunqꝫ manducaue⸗
rit ⁊c. Glo. Indignus eſt qui nō deuota mēte accedit.
Contra. Ergo qui ſine deuotiōe accedit peccat morta
liter. Rñ. Peccat qui accedit ſine deuotiōe vel actua
li vel habituali.i.cum oppoſito deuotiōis. Iteꝫ ſuper
illud. Sic de pane illo edat. Glo. Si non dimittis debi
toribus mentiris. Contra. Ergo qui nō dimittit pec⸗
cat dicendo Pater noſter. Reſpō. Si dicit in perſona
ſua ⁊ intelligit quid dicit:peccat:ſed non in perſona ec
cleſie. Itē ſuper illud. Qui enim manducat. Glo. Nō
poteſt inquinare te malus. Cōtra.i.Cor.v. Modicū
fermenti totā maſſam corrūpit. Reſpō. Non poteſt ꝑ
ſe ſine conſenſu tuo.

¶ Notandum ꝙ in iudicio penitentie. Penitentie iudiciū
Iudex eſt hō. Oſee.ii. Iudicate matrem veſtram.
Tribunal ſiue ſoliū eſt ratio. Prouerb.xx. Rex qui ſe
det in ſolio iudicii ⁊c.
Carnifex eſt timor. Ps. Confige timore tuo carnes Ps.cxviij.
meas a iudiciis.
Accuſatrix eſt cogitatio. Romañ.ſecundo. Inter ſe
inuicem cogitationum accuſantum aut etiam defen⸗
tium in die cuꝫ iudicabit deus occulta hominum ſecū
dum euangelium ⁊c.
Teſtis eſt conſcientia. Roñ.ii. Teſtimonium redden
te illis conſcientia ipſorum.
Sanguis lachryme. Geñ.xlix. Lauabit in vino ſtolā
ſuam:et in ſanguine vue pallium ſuum. Amos quin⸗ Ps.cxviij.
to. Reuelabitur quaſi aqua iudicium. Ps. Exitus a⸗ Ibidem.
quarum.
Sententia eſt abſolutio peccatorum. Eſa.quarto. Si
abluerit dominus ſordes filiarum ſion in ſpiritu iudi⸗
cii et ſpiritu ar. Ideo ps. Feci iudicium ⁊ iuſtitiam
non tradas me ⁊c.

Capitulum xii.

De ſpiritualibus autem nolo vos ignorare fratres. Scitis enim quoniam cum gentes eſſetis ad ſimulacra muta prout ducebamini eũtes.

¶ Hec eſt tertia pars tertie partis principalis huius epiſtole.ſ.narrationis:que incipit ibi. Obſecro ergo vos. Primo enim excluſit errores circa ea que facta ſunt per homines in eis. Secundo circa ea que fiũt ab eis. Hic incipit excludere errores circa ea que facienda ſunt a deo immediate in eis. Et primo circa dona gratie in preſenti vſqʒ ad.xv.capitulum. Secundo circa dona glorie in futuro ca.xv. In prima primo excludit errorem generaliter circa dona gratie ſiue gratum facientis ſiue gratis date.ca.iſto. Secundo ſpecialiter circa dona gratie gratum facientis. cap. xiij. Tertio circa dona gratie gratis date:vt circa prophetiã ꝛ donum linguarum.cap̃.xiiij. In prima excludit errorem primo circa cauſam efficientem donorum. Secundo circa ordinem ipſorum.ibi. Et quoſdam quidem poſuit deus. In prima primo oſtendit ꝙ omia dona ab vno fonte manant.ſ.a ſpirituſancto. Secundo ꝙ nihilominus multiplex eſt donorũ diuiſio.ibi. Diuiſiones gratiarum ſunt. Tertio aſſignat que ſit huius diuiſionis ratio.ibi. Sicut enim corpus vnum eſt. In prima prio aſſerit ꝙ vult eos docere de donis ſpiritualibus. Secundo per ſimile in contrarium probat ꝙ omnium donorum author ſit ſpirituſſanctus.ibi. Scitis enim cuʒ gentes. Tertio manifeſtat idem per effect⁹.ibi.ideo notum. Dicit ergo[De ſpiritualibus autem].q. Ita cetera cum venero diſponã [autẽ] ſcʒ interim[De ſpiritualibus]donis ſcʒ[nolo vos ignorare] veritateʒ o [fratres] Hoc dicit quia multipliciter errabant. Primo quia maiores de donis habitis contra minores ſuperbiebant. Secundo quia minores pro ipſis non habitis: maioribus inuidebant. Tertio quia minora dona ꝓ maioribus optabant: vt donum linguarum charitati. Quarto quia ea ſpirituiſancto non attribuebant [Scitis enim]tanqȝ experti[quoniam cuʒ gentes].i. gentiliter viuẽtes[eſſetis:euntes]quaſi aſſidue[ad ſimulacra muta]de ſe:ꝗuis diabolus quãdoqȝ reſponſa in eis daret. Euntes inquam [prout ducebamini]
Ps.xxxi. ſcʒ a maligno ſpũ:ſicut.ſ.equus ꝛ mulus quib⁹ nõ eſt intellectus.

Ideo notum vobis facio ꝙ nemo in ſpiritu dei loquens dicit anathema ieſu. Et nemo poteſt dicere dominus ieſus niſi in ſpirituſancto.

¶ Hic oſtendit per ſimile in contrarium ꝙ omniuʒ donorum author ſit ſpũſſanctus. Ubi oſtendit primo ꝙ per ipſum deſpicitur omne malum. Secundo ꝙ per ipſum efficitur omne bonum.ibi. Et nemo poteſt dicere dominus ieſus. Dicit ergo.[Ideo]q. Hoc ſcitis ꝙ. ſcʒ per malignum ſpiritum itur ad omne malum. [Ideo] ꝙ per ſimile in contrariũ[notũ vobis facio]ſcilʒ ꝙ per ſpiritũ ſanctuʒ abſtinetur ab omni malo ꝛ fit omne bonum. Et hoc eſt quod ſubdit[ideo notum vobis facio] ſcʒ[ꝙ nemo in ſpiritu dei] mouente ipſum[Loquẽs] locutione perfecta.ſ.corde ore ꝛ opere.[Dicit anathema ieſu]Hoc exponitur dupliciter. Uel dicit[anathema ieſu]id eſt facit aliquod peccatum ſeparans a ieſu
Anathema qd ſit. Anathema enim idem eſt quod ſeparatio. Et ſic ieſu eſt ablatiui caſ⁹. Uel dicit[Anathema ieſu].i.aliquã blaſphemiam ieſu. Et ſic ieſu eſt datiui caſus.[Et nemo poteſt dicere]dictione perfecta:corde.ſ.ore ꝛ opere[dominus ieſus]confitendo.ſ.ipſum fore ſaluatorẽ et dominatorem[niſi in ſpirituſancto]id eſt per ſpiritumſanctum a quo eſt omne verum. Et ſecunduʒ Ambroſium. Omne verum a quocunque dicatur a ſpiritu ſancto eſt.

Diuiſiones gratiarum ſunt: idem autem ſpiritus. Et diuiſiones miniſtrationum ſunt: idem autem dominus. Et diuiſiones operationum ſunt: idem autem deus qui operatur omnia in omnibus.

¶ Hec eſt ſecunda pars prime partis. Ubi oſtendit ꝙ multiplex eſt donorum diuiſio:quam tãgit. Primo communiter ꝛ in generali. Secundo per partes ꝛ in ſpeciali.ibi. Unicuiqȝ autem datur. In prima circa diuiſionẽ donorum in generali tangit. Primo habitus donorum gratuitorum. Secundo effectus ad alterum.ibi. Et diuiſiones miniſtrationum. Tertio effectus hominis ad ſeipſum.ibi. Et diuiſiones operationum. Quarto authorem omnium.ibi. Hec autem omĩa. Dicit ergo[Diuiſiones]q. Hoc eſt commune omnibus ꝙ nemo põt vitare malum ꝛ facere bonum niſi per ſpiritumſanctũ
Sed tamen nihilominus[diuiſiones gratiarum ſunt] Gradus
id eſt graduum eccleſiaſticorum. Diuerſi enim gradus ſunt diuer
ſunt in eccleſia. [idem autem ſpiritus]diſtributor gra ſi i eccleſia.
duum ꝛ ordinum. Uel[diuiſiones gratiarum ſunt] .i. diuerſorum donorum gratuitorum. Rom̃.xij. Habentes donationes ꝛc.[idem autem ſpiritus] dator oĩm donorum:quia ipſe eſt primum donum in quo omĩa dona donantur.[Et diuiſiones miniſtrationum ſunt] .i. diuerſi effectus gratie reſpectu aliorum[idem autẽ dominus]filius dans ſingulis pro arbitrio ſuo ad quem pertinet miniſtratio. Luce.xxij. Non venit miniſtrari ſed miniſtrare.[Et diuiſiones operationuʒ ſunt]ideſt diuerſi effectus gratie ꝗtum ad ſe [idem vero deus] pater dator omnium qui eſt principium ꝛ origo totius diuinitatis. Et cui appropriatur potentia a qua exit operatio . Dat autem hic intelligere apoſtolus. Et vnitatem in eſſentia in hoc ꝙ dicit. Idem ſpiritus dominus deus. Et trinitatem in perſonis in hoc ꝙ tribus nominibus vocat eos[qui deus operatur omnia in omnibus]non omnia in ſingulis :quia non omnia ſunt in ſingulis ſed oĩa ſunt in omnibus:vt quod non habet quis in ſe:habeat in alijs.

Unicuique auteʒ datur manifeſtatio ſpiritus ad vtilitatem.

¶ Hic ſubdit diuiſionem donorum in ſpeciali . Circa quam diuiſionem tangit . Primo cauſam finalem pro qua dentur. Secundo modum quo diuidũtur.ibi. Alij quidem datur per ſpirituʒ. Tertio authorem a quo diuiduntur.ibi. Hec autem omnia operatur . Dicit ergo. [Unicuiqȝ].q. Dona ſunt diuerſa quod eſt quia dãtur non ſolum ad meritum ſingulare hominis: ſed ad communem vtilitatem eccleſie.[Unicuiqȝ enim datur manifeſtatio ſpiritus]id eſt gratia que manifeſtat ſpiritũ ineſſe[ad vtilitatem eccleſie.] Datur enim talentum
non vt reponatur:ſicut fecit ſeruus piger. Luc.xix.ſʒ Talentũ
vt commodetur.vt.ſ.vnuſquiſqȝ ſicut accepit gratiaʒ ad qd dat
illam ãminiſtret.j.Pe.iiij. Ergo confert deus Cõmuniter ſine perſonarum acceptione:quia vnicuiqȝ. Liberaliter ſine venditione:quia datur. Euidenter ſine ſimulatione:quia manifeſtatio ſpũs. Utiliter ſine inordinatione:quia ad vtilitatẽ.

Alij quidẽ per ſpirituʒ datur ſermo ſapientie. Alij autẽ ſermo ſcientie ſecunduʒ eundem ſpiritum.

¶ Hic ſubdit modum quo dona diuiduntur. Ubi tãgit dona. Primo pertinentia ad noue vite regimen. Secũdo pertinentia ad fidei confirmationem. ibi. Alteri fides. Tertio pertinentia ad vtrunqȝ.ibi. Alij prophetia. In prima tangit dona pertinentia ad regimen. Primo vite contemplatiue. Secundo vite actiue.ibi. Alij ſermo ſcientie. Dicit.ergo.[Alij quidem datur] gratis [per ſpiritum]non per meritum[ſermo ſapientie]loquendi.ſ.de cõtemplatione celeſtium quod pertinet ad contemplatiuaʒ. [Alij autem datur ſermo ſcientie]loquendi.ſ.de actione temporaliuʒ. Et hoc[ſm eundem ſpiritum]Hec ſunt duo luminaria magna:vt ſapientia ſit ſicut ſol. ſcientia ſicut luna.

Alteri fides in eodez ſpiritu. Alij gratia ſanitatū i vno ſpiritu. Alij operatio virtutū.

¶ Hic tanguntur dona pertinentia ad fidei confirmationem. Et hec tria. Fidei conſtans eloquentia. Ubi
Fidei dona. nota mirabilia vel miracula. ibi. Alij gratia ſanitatū Maiora miracula. ibi. Alij operatio. Dicit ergo. [Alteri fides]. i. conſtantia vel ſermo fidei datur ſup. [in eodem ſpū] Fides enim donum eſt ſpūſſancti. Augu. Poſſe credere natura eſt omniū: ſed credere gratia eſt fidelium. [Alij gratia ſanitatum]. i. curandi infirmos datur [in vno ſpū. Alij operatio virtutū]. i. miraculorum que ſunt contra naturam.

Alij prophetia: alij diſcretio ſpūum: alij genera linguarum: alij iterpretatio ſermonū

¶ Hic tanguntur dona pertinentia ad vtrūqꝫ. Que ſic diſtinguuntur. Res difficilis eſt ad cognoſcendū. Aut ratione tēporis: quia eſt de futuro ad quod datur prophetia. Aut ratione occultationis: qꝛ eſt in alteriꝰ aio ad qđ datur diſcretio ſpirituū. Aut ratione loquele: qꝛ eſt in aliena lingua: ad qđ dantur genera linguarum. Aut ratiōe difficultatis rei dicte: quia eſt obſcura: ad quod datur interpretatio ſermonū. Dicit ergo [Alij ꝓphetia]. i. ꝑdictio futurorum. Alij diſcretio ſpirituū] id eſt gratia diſcernendi: quo ſpiritu dicuntur que dicuntur. [Alij genera linguarum] id eſt loqui diuerſis linguis. [Alij interpretatio ſermonum] id eſt ſcientia interpretandi diuerſas linguas. Uel [iterpretatio ſermonum] id eſt viſionum ꝛ ſomniorūꝫ: ſicut Joſeph Geneſis. xl. Uel [interpretatio ſermonum]: id eſt obſcuritatum ſcripture.

Hec autem oīa operatur vnus atqꝫ idem ſpūs: diuidens ſingulis prout vult.

¶ Hic ſubdit authorē a quo dona diuiduntur. In quo tangit tria. Poteſtatem. Simplicitatem: ꝛ Liberalitatem. Generalem poteſtatem in operādo: qꝛ hec omnia operatur. Sūmam ſimplicitatem in eſſendo: quia vnus atqꝫ idem ſpūs. Gratuitam liberalitatē in dando: qꝛ diuidēo ſingulis. Et hoc eſt quod dicit [Hec autem omnia] licet diuerſa ſint [operatur vnus] in ſubſtātia cum patre ꝛ filio [atqꝫ idem] inuariabilis [ſpiritus diuidens ſingulis] manens tñ indiuiſus [ꝓut vult]. i. gratis. Et ſicut cuiqꝫ ſcit expedire. Joh. iij. Spiritus
B vbi vult ſpirat.

Spūs vite: quibus modis manifeſtatur eſſe in aliquo. ¶ Notandum ꝙ ſpūs vite manifeſtatur eſſe in aliquo multis modis.

Primo per ſenſum prouide diſcretiōis. Sic ſpūs ſcitꝰ eſſe in infirmo quando ſentit leſionē. Sup. ij. Spūalis homo iudicat oīa ꝛ ipſe a nemine iudicatur. Sap. j. Spūſſanctus diſcipline effu. ꝛc.

Secundo per motum bone operationis. Sic ſpūs ſcitꝰ eſſe in puero qñ mouetur in vtero. Gal. Si ſpū viuimus ſpū ꝛ ambulemus.

Tertio per verbum recte locutionis. Sic homo quando amittit verbum ſignum eſt ꝙ ſpiritus eſt prope exitum. Johan. tertio. Spiritus vbi vult ſpirat ꝛ vocem eius audis. Sic apoſtoli repleti ſunt ſpirituſancto et ceperunt ꝛc.

Quarto per gemitum interne compunctionis. Sicut q̄zdiu aſinus gemit habet ſpiritum. Rom. viij. Spiritus poſtulat pro nobis. i. poſtulare nos facit gemitibꝰ inenarrabilibus.

Quinto per flatum ſiue ſuſpirium ſancte meditatio-
Ps. cxviij. nis. Sic percipitur ſpūs in moriente ad flatum ſtupe poſite ante os et nares. Ps. Os meum aperui et attraxi ſpiritum.

Sexto per aſpectum ſiue colorem pulchre conuerſationis. Sic q̄zdiu eſt rubeus et gratus color in homie videtur habere ſpiritum vite. Joh. xx. Palpate ꝛ videte qm̄ ſpiritus carnem ꝛ oſſa ꝛc. ſic Stephanus plenus ſpū habebat vultū angeli.

Septimo per guſtum diuine dulcedinis. ſic animal q̄zdiu manducat ſpiritum habet. Unde dominus Johā. vlti. vt oſtenderet ſe viuere dixit. Habetis hic aliqđ quod manducetur. Ideo Rom. viij. Qui enim ſecundum carnem ſunt que carnis ſunt ſapiūt. Qui vero ſecundum ſpm̄ ſunt que ſunt ſpiritus ſapiunt. Romañ. v. Charitas ꝛc.

Octāuo per tactū probationis aduerſis. Sic medicꝰ Medicus
ad tactum pulſus noſcit ſi ſpūs eſt in homine. Job. ij. qualiter
Tange os eius ꝛ carnem ꝛc. Quando homo firmꝰ eſt cognoſcit
in impulſu aduerſitatis habet ſpiritum. Nam ſpiritus ſpm̄ eſſe
adiuuat infirmitatem noſtram. in homine

Nono per auditum diuini ſermonis. Res enim carens ſpiritu non audit. Ideo Actuum. x. Adhuc loquente Petro cecidit ſpirituſſanctus ſuper omnes qui audiebant verbum.

Sicut enim corpus vnum eſt: et membra habet multa: omnia autem membra corporis cum ſint multa: vnum tamen corpus ſunt: ita et chriſtus.

¶ Superius oſtendit primo ꝙ omnia dona manant a ſpirituſancto. Secundo ꝙ multiplex eſt donoꝝ diuiſio. Hic tertio oſtendit que ſit huius diuiſionis ratio. quam oſtendit per ſimilitudinez diuerſitatis membrorum in corpore humano. Ubi tangitur triplex ratio. Prima eſt propter officiorum ꝛ operationū diuerſaꝝ neceſſitatem. Secunda propter corporis integritatē. ibi. Nunc autem poſuit deus mēbra. Tertia propter membrorū inuicem mutuā indigentiam ꝛ ſubuentionem. ibi. Non poteſt autem dicere oculus manui. In prima primo dicit ꝙ diuerſa membra ſunt in corpore vno. Secundo ꝙ ſingula ſunt neceſſaria in corpore ipſo. ibi. Nam ꝛ corpus non eſt vnum membrum. Tertio ꝙ aliter non eſſet officiorum ꝛ operationum ſufficiens diſtinctio. ibi. Si totum corpus oculus. Ubi i prima dicit. Primo ꝙ ſicut multa mēbra ſunt in vno corpore naturali: ſic multi fideles in vno corpore myſtico Secundo oſtendit per quid conſtat hec vnio. ibi Etenim in vno ſpiritu. In prima ponit primo ſimilitudinē Secundo adaptationem. ibi. Ita et chriſtus. In ſimilitudine tangit tria ſcilicet Corporis vnitatem. Membrorum pluritatem. ibi. Et habet multa. Plurium cōnexionem. ibi. Omnia autem membra corporis. Dicit ergo. [Sicut] quaſi. Ideo quidem dantur diuerſis diuerſa dona. [ſicut enim corpus] humanum: ſcilicet [vnum eſt] coniunctione membrorum [et membra multa habet] diuerſa [omnia autem mēbra corporis cum ſint multa] in ſe [vnum corpus ſunt] per mutuam ſumminiſtrationem [ita et chriſtus] caput: ſcilicet cum membris eſt vnum corpus ſupple. Hec eadem ſimilitudo ponitur. Rom. xij. ibi. Sicut in vno corpore ꝛc.

Etenim in vno ſpiritu omnes nos in vnūz corpus baptizati ſumus: ſiue iudei: ſiue gētiles: ſiue ſerui: ſiue liberi: ꝛ omnes in vno ſpiritu potati ſumus.

¶ Hic ſubdit per quid conſtat fidelium vnio: quia per vnum ſpm̄ſanctum. Ubi tangit primo vnionis principium. Secundo vniendi modum. ibi. Et in vnum corpus baptizati. Tertio vnitatis conſeruatiuūz. ibi. Et omnes vno ſpiritu potati. Dicit ergo. [Etenim] quaſi Per hoc autem vnūz ſumus. [Etenim]. i. quia [in vno ſpiritu: ſcꝫ viuente [omnes nos] ꝛ omnes [ſiue iudei: ſiue gentiles] q̄ꝫtum ad diuerſitatem nationūz [ſiue ſerui ſiue liberi] q̄ꝫtum ad diuerſitatem conditionum [baptizati ſumus]. i. abluti a peccatis [in vnum corpus] eccleſie ſuꝑ. ducti per hoc. Sicut enim vna anima facit diuerſa membra eſſe vnum corpus: ita vnus ſpūs in eccleſia facit omnia membra. i. oēs fideles eſſe corpus vnum [et omnes] etiam [vno ſpū potati ſumus] tanqꝫ fonte vite. Psal. Qm̄ apud te eſt fons vite ꝛc.
Et dicit Baptizati ſumus: q̄ꝫtum ad remiſſionem pec Ps. xxxv.
catorum. Sed potati q̄ꝫtum ad acceptionem diuerſorum donorum.

Nam ꝛ corpus nō eſt vnū mēbꝛū ſꝫ multa

¶ Hic oſtendit ꝙ ſingula membra ſunt neceſſaria in corpore ipſo. Et primo oſtendit hoc generaliter de membris omnibus. Secundo ſpecialiter de membris inferioribus. ibi. Etſi dixerit pes. Tertio ſpecialiter de membris ſuperioribus. ibi. Etſi dixerit auris. Dicit ergo [Nam] q. Et vere omnes fideles: licet multi ſunt vnum corpus. [Nam et corpus] humanum: cui corpus eccleſie ſimile ē [non eſt vnū membrum ſʒ multa] Sic in eccleſia multa membra et differentia ſunt vnum corpus.

Si dixerit pes quoniam non ſum manus: non ſum de corpore: num ideo non eſt de corpore? Etſi dixerit auris quoniam non ſum oculus: non ſum de corpore: num ideo non eſt de corpore?

¶ Hic idem oſtendit de membris inferioribus. Ubi primo falſaʒ allegationē pedis fingit. Secūdo deſtruit. ibi. Num ideo non eſt de. Dicit ergo [Si dixerit.] quaſi. Et vere corpus eſt multa membra: quia nulluʒ membrum poteſt ſe abſecare ab hac vnitate: quia [ſi dixerit pes] per quem intelligitur aliquis habens donum inferius [quoniam non ſum manus]. i. non ſū tā dignus vt ille cui operatio virtutum datur: et ideo [nō ſum de corpore. Num ideo non eſt de corpore?]. i. de corporis itegritate: et corpori neceſſari⁹? q. d. Imo eſt de corpore. [Etſi dixerit auris]. i. aliquis habens donum ſcientie [quoniam non ſum oculus]. i. tam dignus ſicut ille qui habet donum ſapientie [non ſuʒ de corpore]. i. corpori neceſſarius [Num ideo non eſt de corpore?] q. d. Imo eſt de corpore.

Si totum corpus oculus vbi auditus? ſi totum auditus vbi odoratus?

¶ Superius oſtendit ꝙ in corpore vno ſunt diuerſa membra ipſi corpori neceſſaria. Hic oſtendit ꝙ aliter non eſſet in corpore officiorum diſtinctio congrua. Et primo per exemplum viſus qui eſt ſenſus diſciplinabilis per inuentionem. Secundo per exemplum audit⁹ qui eſt ſenſus diſciplinabilis per eruditionem. ibi. Si totum auditus. Dicit ergo. [Si totū] q. Patet ꝙ quodlibet membrum requiritur ad corporis integritatem. Nam [ſi totum corpus eſſet] ſup. [oculus vbi audit⁹] id eſt auris. [Etſi totum auditus vbi eſſet odorat⁹?] id eſt naris: per quod intelligitur habens diſcretioneʒ ſpirituum. Ergo ſicut varietas mēbrorū per diuerſa officia: et robur corporis ſeruat et pulchritudinē repſentat: ita varietas perſonarū per diuerſa officia diſtributa: et fortitudinē et venuſtatē ſancte eccleſie repreſentat. Et ſicut indecorum eſt vt in corpore humano alterum membrū alterius officio fungatur: ita noxium ſimulꝙ turpiſſimū eſt ſi ſingula rerū miſteria perſonis totidem non fuerint diſtributa.

Hic queritur ſuper illud. Nemo poteſt di- cere dominus ieſus niſi in ſpirituſancto. Cōtra. Mathei. vij. Non omnis qui dicit mihi domine domine intrabit etc. Rñſ. Hic loquitur de dictione perfecta: ſcʒ cordis oris et operis: ibi vero de imperfecta: ſcʒ ſoli⁹ oris. Item ibidem Glo. Oſtendit apoſtolus nulluʒ beneficium eſſe humanum: ſed donum dei. Contra. Multa beneficia preſtantur ab hoibus Rñſ. Glo. Loquit̃ de beneficijs ſpiritualibus non de temporalibus. Itē ibidem glo. Omne verum a quocunꝙ dicatur a ſpirituſancto eſt. Contra. Iſtum fornicari eſt verum: ergo iſtum fornicari eſt a ſpūſancto. Reſponſio. Fallacia cōpoſitionis et diuiſionis eſt. Fit enim proceſſus de dicto ad rem. Sicut ſi dicatur. Audio angelos canere: ergo audio cantum angelorum. Quamuis enim audiam ab aliquibus ꝙ angeli aliquando cantant: nunꝙ tñ audio cantū eorum. Audio enim dictum non rem. Item ſuper illud. Diuiſiones gratiarum. Glo. Nemo poteſt vitare malum nec facere bonum niſi per ſpmſā ctum. Contra. Nullus pōt cogi ad maluʒ: ergo ſolo libero arbitrio pōt vitare malū. Rñſio. Quāuis non ſit coactio ſufficiens: eſt tamen inclinatio vehemens. Uel nemo poteſt vitare meritorie. Item ſuper illud. Alij ſermo ſapientie. Glo. In eternis non eſt niſi deus. Cōtra. Aug. in ij. ſoliloquiorum. Nihil tā eternum ꝙ ratio circuli et duo et tria eſſe quinꝙ. Rñſ. Hic accipitur eternum proprie pro re que caret principio durationis ibi. pro re que caret fine. Item ſuper illud. Alij operatio virtutum. Glo. Miraculorum cōtra naturam. Cōtra. Auguſtinus. Deus author nature nihil facit contra naturam. Reſponſio. Nihil facit contra nature obedientiam: facit tamen contra ſolitum curſum nature. Item ſuper illud. Hec omnia operatur vnus atꝙ idem ſpiritus. Glo. In tantum donum dei eſt in quantum operatur. Contra. Ergo non eſt donum niſi ex tēpore. Reſpon. Donum accipitur aliquādo ab actu donandi: et ſic ex tēpore: aliquando ab aptitudine. Item ibidem Glo. Ita datur ſicut dei donum vt etiam ſeipſum det ſicut deus. Contra. Diſtinctio requiritur inter dantem et datum. Reſponſio. Datum vno modo importat emanationem ab alio. Alio modo ſolam communicationem. Primo modo requirit diſtinctionem inter dantem et datum. Alio mō non. Item ſuper illud. Omnes vnum ſumus in chriſto. Glo. Que omia dona ad vnum efficiendum dirigit. Contra. Singula dona habent proprios effect⁹. Rñ. Effectus primi diuerſi ſūt In effectibus vltimis conueniunt.

Eternum ſumit̃ dupliciter.

Nunc autem poſuit deus membra vnum quodque eorum in corpore ſicut voluit. quod ſi eſſent omnia vnuʒ membrum: vbi corp⁹? Nunc autem multa quideʒ membra: vnuʒ autem corpus.

¶ Poſita prima ratione: hic ſubditur ſecunda: quare ſcilicet oportuit diuerſa membra et officia eſſe in corpore eccleſie: ſcilicet propter corporis integritatem. Ubi oſtendit primo ꝙ deus aptauit multa mēbra ad corpus vnum conſtituenduʒ. Secundo ꝙ aliter ſi vnū deficeret non eſſet corpus integrum. ibi. Quod ſi omnia eſſent vnum. Tertio ꝙ ꝓpter hoc neceſſario facta eſt in corpore diuerſitas mēbrorum. ibi. Nunc autē multa. Dicit ergo. [Nunc autem] q. Si totum corpus oculus vbi auditus? q. d. Ubi eſſet membrorū diuerſitas multa incōuenientia ſequerentur. [Nunc aūt] Propter hec incōuenientia vitanda [poſuit]. i. ꝓuide et rationabiliter aptauit [deus mēbra.] Ipſe enim eſt qui format homis natiuitatē. ij. Macha. vij. [et vnūquodꝙ eorum] poſuit ſup. [in corpore]. i. in corporis conſtitutione [ſicut voluit] Apparet ergo diuina Sapientia in ordinatione: quia poſuit. Potentia in formatione: quia vnūquodꝙ in corpore. Clemētia in voluntate: quia ſicut voluit. Ergo facit opera Sapienter ſufficienter Liberaliter. [Quod ſi eſſent omnia]. i. omnia membra [vnum membrū] tantū [vbi] eſſet ſup. [corpus] quaſi diceret. Non ſolum multitudo ſenſuū periret: ſed etiā corporis integritas: quia corpus organicum requirit diuerſitatē organorum. [Nunc autē] ſcʒ ne corpus periret [multa quidem membra] ſunt [vnum autem corp⁹] ex omnibus conſtitutum.

Non poteſt autem dicere oculus manui: opera tua non indigeo: aut iterum caput pedibus: non eſtis mihi neceſſarij: ſed multo magis que videntur membra corporis infirmiora eſſe neceſſaria ſunt.

¶ Hic ponitur tertia ratio diuiſionis donorum. ſ. propter mutuam membrorū indigentiā et ſubuentionem Ubi oſtendit primo ꝙ membra nobiliora indigent vilioribus. Secundo ꝙ ideo non debent contemni ſʒ honorari viliora a nobilioribus. ibi. Et que putamus ignobiliora. Tertio oſtendit ꝙ ita ordinauit deus. ibi. Sed deus temperauit. In primis oſtendit primo ꝙ mēbra nobiliora non poſſunt carere vilioribus. Se-

cundo ꝙ aliqua viliora ſunt magis neceſſaria nobilioribus.ibi. Sed multo magis que videntur ignobiliora Dicit ergo[Non poteſt]quaſi. Multa quidem ſunt membra in corpore:et tamen nullū ſuperfluum:imo omnia omnibus neceſſaria.[Non autē poteſt dicere oculus]qui eſt membrum nobilius[manui opera]: id eſt operatione[tua non indigeo]quia quod oculus preuidet manus operatur.[aut iterum non poteſt]ſupple dicere[caput pedibus:non eſtis mihi neceſſarij]quod enim preuidet caput ad hoc ducunt pedes. Oculus contemplatiuos ſignificat. Manus actiuos:et cōtemplatiui indigent actiuis et econuerſo. Similiter per caput ſignificantur prelati:per pedes ſubditi. Et prelati indigent ſubditis ⁊ e conuerſo. Gloſa. In eccleſia non poteſt dicere potior inferiori. Non es mihi neceſſarius. Poteſt enim humilis quod non ſublimis: poteſt ferrum quod non poteſt aurum [ſed multo magis que videntur membra corporis infirmiora]id eſt viliora[eſſe:neceſſaria ſunt]aliquā. Sic maioribus neceſſarij ſunt minores. Et quodāmodo magis quam e conuerſo:quia ſine eorum labore nec viuerent: quod eſt prime neceſſitatis.

Et que putamus ignobiliora membra eſſe corporis:his honorem abundantiorem circundamus. Et que inhoneſta ſunt noſtra: abundantiorem honeſtatem habent. Honeſta autem noſtra nullius egent.

¶ Hic oſtendit ꝙ non debent cōtemni:ſed honorari viliora membra a nobilioribus. Et primo exemplo humani corporis oſtendit ꝙ membra viliora magis honorari debent. Secundo oſtendit quare: quia ſcilicet nobiliora membra honore non idigent.ibi. Honeſta autem noſtra. In prima oſtendit primo ꝙ membra ignobiliora magis honoramus ornando. Secundo ꝙ magis honeſtamus celando. ibi. Et que inhoneſta ſunt membra. Dicit ergo.[Et que putamus ignobiliora eſſe membra corporis] vt pudenda que per naturam non ſunt ignobiliora:ſed ſecundum reputationem noſtram. Unde dicit[putamus]et propter motus illicitos qui magis in membris illis regnant: [his honorē abundantiorem]veſtimentorum.ſ.et huiuſmodi[circundamus] Magis enim tegimus veſtimentis huiuſmodi membra quam alia: Ita ⁊ minoribus abundantius ſpiritualia miniſtranda ſunt a maioribus:quia indigent ampliori doctrina ⁊ exhortatione. [Et que inhoneſta ſunt mēbra]vt pudēda:que dicunt̄ inhoneſta propter vſum:non ꝓpter naturam. Augu. Abſit vt in membris ſanctorū ſit aliqua turpitudo:ſed dicunt̄ inhoneſta:quia nō habent eam ſpeciem decoris quā habent ea que in ꝓmptu ſunt. Uel propter legem mēbrorum que de peccato venit. Huiuſmodi inquam inhoneſta membra[abundantiorem honeſtatem habent]extrinſecus a nobis celantibus ea. Uel membra dicunt̄ inhoneſta in eccleſia:egeni fratres qui exterius ſūt minoris honeſtatis:⁊ tamen interius ſunt mundioris vite et honeſtioris. Honeſta membra dicuntur potentes ⁊ prelati ſecundum illud Eccle.xi. Paupertas et honeſtas a deo ſunt.[Honeſta autem noſtra]que.ſcʒ de ſe ſatis honeſtatis habent: vt facies[nullius egēt] ad ſui honeſtatem:eorum: ſcʒ que in membris honeſtis ſunt.

Mēbra honeſta et inhoneſta in eccleſia que dicāt

¶ Notandum ſuper illud Honeſta noſtra: ꝙ omiſſa honeſtate:quam facit natura de qua dicitur hic Honeſta ⁊c. quā dat Fortuna. De qua Eccle. vndec. Paupertas et honeſtas a deo ſunt. Circa honeſtatem quā facit Gratia videamus tria ſcilicet Motiuum Modum et Commodum.

Motiuū triplex ad honeſtatem vite reperitur.

Primum eſt claritas temporis in quo ſumus. Maior enim honeſtas requiritur de die quam de nocte. Rom. xiij. Nox preceſſit dies autem appropinquauit. Abijciamus ergo opera tenebrarum ⁊ induamur arma lucis ſic vt in die.

Ad vite honeſtatē motiuum triplex reperitur.

Secundum eſt honeſtas regiocui ſeruimus. Dominū honeſtum decet honeſta familia. Chriſtus honeſtus dominus ſicut ait mater ſua. Eccle.xxiiij. Flores mei fructus honoris ⁊c. Ideo Sap. vij. Uenerūt mihi omnia bona pariter cum illa: ⁊ innumerabilis honeſtas ꝑ manus illius.

Tertium eſt vtilitas quam ex honeſtate adquirimus Ideo philoſophus Quid eſt ſummū bonum in vita? honeſtas. Sap. vij. Honeſtatem illius non abſcondo. Infinitus enim eſt theſaurus illius quo qui vſi ſunt.

Modus vere honeſtatis triplex reperitur.

Primus eſt mali declinatio. Sicut enim macula vel cecitas dehoneſtat faciem : ſic culpa mentem. Ideo Sap. x. In fraude circūuenientium illi affuit : ſcilʒ ne peccaret: ⁊ ſic honeſtum fecit illum.

Secūdus eſt boni operatio. Opus enim arduum honeſtat artificem. Ideo Sap. viij. In operibus manuum eius honeſtas ſine defectione.

Tertius eſt exterior morum compoſitio. Uenuſta enī diſpoſitio tabernaculi honeſtat illud.j. Theſ.iiij. Honeſte ambuletis ad eos qui foris ſunt.j.ad Cor. xiiij. Omnia honeſte ⁊c.

Commodum honeſtatis triplex reperitur.

Primum eſt carnalis concupiſcentie repreſſio: ſicut diſciplina reprimit laſciuiā pueri. Eccli. xxxi. Uigilia honeſtatis tabefaciet car.

Secundum eſt aliorum ad bonum promotio: ſicut cortina trahit cortinam. ij. Macha. vj. Dixit Eleazarus adoleſcentibus. Exemplum forte relinquam ſi prompto animo ac fortiter pro ſanctiſſimis legibus honeſta morte perfungar.

Tertium eſt eterne glorie adeptio. Sicut ſimile diligit ſimile. Sap. x. Oſtendit illi regnum dei. Sic honeſtauit illum in laboribus ⁊c.

Sed deus temperauit corpus ei cui deerat abundantiorem tribuendo honorē: vt nō ſit ſciſma in corpore:ſed in idipſum pro inuicem ſolicita ſint membra.

¶ Hic oſtendit quare deus ita ordinauit. Ubi primo aſſignat duplicem rationem ordinationis membrorū. Secundo oſtendit ꝙ ad eos pertinet huius ordinationis exemplum.ibi. Uos autem eſtis corpus chriſti. In prima aſſignat duplicem rationem. Primo mutuā comitantiam in agendo. Secundo mutuā comitantiam in patiendo.ibi. Et ſiquid patitur. In prima tangit tria. Primo ordinem congruū. Secundo ordinis effectum.ibi. Ut non ſit ſciſma. Tertio finem debitū. ibi. Sed in idipſum. Dicit ergo[Sed deus]q. Ita quedam ſunt honeſta membra:quedā ſunt inhoneſta [ſed deus tēperauit corpus]humanum:quia temperatiſſime complexionis eſt homo inter cetera animātia: ſm Ariſto.et ideo prudentior. Temperauit inquam[ei] mēbro[cui deerat]honor ex ſe ipſo[abundantiorē tribuendo honorem]per membra digniora:ita[vt non ſit ſciſma]id eſt diſcordia[in corpore] humano:vel etiam myſtico[ſed in idipſum]id eſt differenter [pro inuicē] ita pro alijs ſicut pro ſe[ſolicita ſint membra] Roma. xij. Sollicitudine non pigri. Felix corpus hominis cuius deus Author ſpecialior. Complexio temperatior Ordo abundantior Concordia maior. Sollicitudo amplior.

Homo eſt tēperatiſſime cōplexionis inter cetera animātia.

Et ſiquid patitur vnum membrū compatiuntur omnia membra. Siue gloriatur vnum mēbrū congaudent oīa membra.

¶ Hic ſubdit mutuam concomitantiam in patiendo. Ubi primo tangit affectiones cōmunes reſpectu mali Scdo reſpectu boni.ibi. Siue gloriat̄ vnum membrū Dicit ergo[Et ſiquid patitur vnū membrū]aliquid.ſ. mali ſuſtinendo[compatiuntur]id eſt compati debent [oīa mēbra] Sic paulꝰ qui dicebat.ij. Cor. xj. Quis infirmatur ⁊ ego non infirmor: quis ⁊c.[ſiue gloriat̄] id eſt de bonis letatur [vnū membrum congaudent] id eſt congaudere debent[omnia membra] ſm illud apoſtoli. Rom. xij. Gaudere cum gaudentibus.

Vos autem eſtis corpus chriſti: et membra de membro.

¶ Hic oſtendit quod ad eos pertinet huius ordinationis exemplum. Et primo quo ad corpus. Secundo quo ad membra: Dicit ergo [Vos autē] quaſi. Quis quereret. Quid ad nos pertinent hec? reſpondet [Vos autem eſtis corpus chriſti] tanquam capitis. Ipſum enim dedit caput ſuper omnem eccleſiam. Col. primo. [et membra] dependentia [de mēbro] Et hoc dupliciter. Vel [de membro] principali: id eſt capite chriſto: qui eſt caput et membrum. Caput excellentia gratie Commembrum conformitate nature. Vel [de membro] non principali: id eſt de me ipſo cuius predicatione conuerſi eſtis.

Fidelis vnus alteri debet ſeptem. Quemadmodum vnum membrum alteri.

¶ Notandum: quod ſicut vnum membrum alteri. Ita vnus fidelis alteri debet ſeptem.

Primo inſeparabiliter coherere: per concordiam et amorem. Ephe. iiij. Solliciti ſeruare vnitatem ſpiritus in vinculo pacis.

Secundo Prouidere in neceſſariis: per curam et ſollicitudinem. Eccle. xvij. Mandauit illis vnicuique de proximo.

Tertio Iuuare in bonis per cooperationem. Prouer. decimooctauo. Frater qui adiuuatur a fratre quaſi ciuitas firma.

Quarto Protegere a malis: per defenſionem. Eſa. j. Defendite viduam. Exo. ij. Surrexit moyſes et defenſis puellis adaquauit gregem.

Quinto Congaudere in proſperis: per congratulationem. Ro. xij. Gaudere cum gaudentibus.

Sexto Dolere in aduerſis: per compaſſionem. Iob. triceſimo. Flebam quondam ſuper eo: qui afflictus erat.

Septimo ſubminiſtrare per ſubuentionem: et communicationem. j. Pet. iiij. Vnuſquiſque ſicut accepit gratiam.

Et quoſdam quidem poſuit deus in eccleſia: primum apoſtolos: ſecundo prophetas tertio doctores.

¶ Hec eſt ſecunda pars capituli. Superius enim exclusit errorem circa cauſam efficientem donorum. Hic excludit errorem circa ordinem. Vbi tangit primo ordinem donorum ad inuicem. Secundo ordinis neceſſitatem. ibi. Nunquid enim omnes apoſtoli. Tertio monet ad appetitum meliorum. ibi. Emulamini chariſmata. Quarto promittit oſtendere quid inter illa ſit optimum. ibi. Adhuc excellentiorem. In prima. Primo tangit dona prima. Secundo media. ibi. Deinde virtutes. Tertio poſtreme. ibi. Opitulationes. Circa dona prima tangit. Primo maiora ſcilicet in apoſtolis. Secundo mediocria ſcilicet in prophetis. Tertio minora ſcilicet in doctoribus. Dicit ergo [Et quoſdam] quaſi. Vos eſtis vnum corpus: et membra diuerſa quia [quoſdam quidem] diuerſos [poſuit deus in eccleſia: primum] dignitate et tēpore [apoſtolos] Ephe. ſe. quinto. Ipſe dedit in eccleſia quoſdam quidem apoſtolos etc. [ſecundo prophetas] myſteria ſcripturarum reuelantes: vel futura predicētes [Tertio doctores] precepta viuendi docentes: vt predicatores. Vel [doctores] pueros imbuentes.

Deinde virtutes: exinde gratias curationum.

¶ Hic tangit dona media ſcilicet faciendi miracula. Et primo faciendi miracula maiora. Secundo faciendi minora. ibi. Exinde gratias. Dicit ergo. [Deinde virtutes] id eſt eos qui miracula faciunt contra naturam: vt mortuos ſuſcitare et huiuſmodi [exinde gratias curationum] id eſt eos qui infirmos curant ſecundum naturam curabiles.

Opitulationes: gubernationes: genera linguarum: alias: interpretationes ſermonū

¶ Hic tangit dona poſtrema. Et primo in prelatis. Secundo in linguis. ibi genera linguarum. Dicit ergo [Opitulationes] id eſt eos qui maioribus ferunt opem. Vt archidiaconi: epiſcopis [Gubernationes] id eſt minores prelatos: vt ſunt preſbyteri [Genera linguarum] id eſt habentes ſcientiam diuerſarum linguarum. Et nota quod iſtud: ſcilicet genera linguarum ponit vltimum ſecundum gloſam: quia ipſi putabant illud primum.

Preſbyteri dicuntur minores prelati.

Nunquid omnes apoſtoli? Nunquid omnes prophete? Nunquid omnes virtutes. Nunquid omnes doctores? Nunquid omnes gratiam habent curationum? Nunquid omnes linguis loquuntur? Nunquid omnes interpretantur.

¶ Hic ſubdit ordinis neceſſitatem per hoc quod non ſinguli habent omnia. Et hoc oſtendit inductiue in omnibus per ordinem dicens [Nunquid] quaſi diuerſis hec dantur: et recte quia Non omnibus omnia danda ſunt [Nunquid] enim [omnes apoſtoli?] vere Non: ſed ſolum illi qui a deo fuerunt electi. Luce. vj. Elegit duodecim quos apoſtolos nominauit [Nunquid omnes prophete?] quaſi diceret: non Imo pauci. Nume. xj. Quis mihi det vt omnis populus prophetet [Nunquid omnes doctores?] Non. Imo plures indocti quia Stultorum infinitus eſt numerus. Eccles. primo. [nunquid omnes virtutes]: id eſt miracula contra naturam facientes. Non. Imo valde pauci [nunquid omnes gratiam habent curationum?] id eſt infirmitates curandi: naturaliter curabiles: non. Diuiſiones enim miniſtrationum ſunt. Supra eodem [Nunquid omnes linguis loquuntur?] id eſt habent ſcientiam linguarum: patet quod non. [Nunquid omnes interpretantur] [ſcripturas: vel linguas: quaſi dicat. Non. Et ideo neceſſaria eſt donorum diſtinctio ordinata.

Emulamini autem chariſmata meliora.

¶ Hic hortatur ad appetitum meliorum dicēs [Emulamini] id eſt deſiderate et appetite: quaſi. Quia diuerſa ſunt dona de his [Emulamini chariſmata meliora] id eſt dona vtiliora. Si enim bonum eſt deſiderandum: magis bonum eſt magis deſiderandum. Romanos duodecimo. Bonum emulamini in bono ſemper Quod enim melius eſt: magis eſt eligendum ſecundum philoſophum. Implicat ergo donorum Vtilitatem: quia emulanda. Pluralitatem quia chariſmata Inequalitatem: quia meliora.

Et adhuc excellentiorem viam vobis demonſtro.

¶ Hic promittit oſtendere quid inter illa ſit optimū quia charitas. Vbi implicat Charitatis efficaciam: quia viam. Efficacie excellentiam: quia excellentior via. Excellentie euidentiam: quia demonſtrabilis via. Dicit ergo. [Et adhuc] preter dicta dona [excellentiorem viam] eundi ad deum: ſcilicet charitatem que eſt via qua deus venit ad nos et nos ad ipſum [vobis demonſtro] ſcilicet in capitulo ſequenti. Prouerbiorum tertio. Viam ſapientie monſtrabo tibi.

Hic queritur ſuper illud. Non poteſt dicere caput. Gloſa. Poteſt aliquis humilis quod non poteſt ſublimis. Contra. Boetius. Quod poteſt virtus inferior: poteſt ſuperior: et non conuertitur. Reſponſio. Hoc intelligitur in viribus coordinatis ad eundem finem et ſuper eandem materiam Aliter non. Item ibidem Gloſa. Ipſa enim dignitas ſine ſubiectis cōtemptibilis eſt. Contra. Epiſcopus qui reſignauit honorandus eſt vt epiſcopus. Reſponſio. Contemptibilis eſt de facto non de iure. Item ſuper illud. Que videntur membra corporis infirmiora. Gloſa. Ipſa inferiora a ſuperioribus non debent ſperni: ſed

amplius honorari. Contra. Superiora ſunt magis digna honore. Reſpon. In honore duo intelliguntur ſm Glo. Exo. xx. Reuerentie ſcȝ exhibitio. Et neceſſariorum ſuſtentatio. Quo ad primum ſuperiora ſunt magis honoranda quia magis digna. Quo ad ſecunduȝ Inferiora quia magis indigent. Iteȝ ſuper illud. Sed in idipſum pro inuicem. Glo. vt non minus pro aliꝗ̃ pro ſe ſint ſollicita. Contra. magis debet quilibet ſe diligere: et effectu ꝛ affectu quam alterum. Reſponſio. Non minus id eſt non diſſimiliter non tamen equaliter. Item ſuper illud. Primum apoſtolos. Glo. dignitate ꝛ tẽpore. Contra. Pprophete p̃ceſſerunt apoſtolos. Rñſ. ſm glo. Loquitur de prophetis hic noui teſtamenti nõ veteris. Item ſuper illud. Adhuc excellentiorem viam Glo. Charitas maius omnibus donũ eſt. Contra. Sapientia donum ſupremũ eſt. Rñ. Sapientia non eſt ſine charitate. Importat enim cognitionem ꝛ affectionem: ꝛ maior eſt ex parte affectionis quam cognitionis.

Prophete quales ſint qui p̃ceſſerunt apoſtolos

Capitulum. xiij.

Si linguis hominũ loquar: et angelorum: charitatem autem non habeam: factus ſum velut es ſonãs: et cymbalum tinniens.

¶ Superius egit de donis gratie tam gratis date ꝗ̃ gratũ facientis. Hic agit de donis gratie gratum facientis. ſ. de excellẽtia charitatis ſpecialiter Oſtendit autem excellentiam charitatis inter cetera dona Dupliciter Primo qꝛ vtilior. Secũdo qꝛ diuturnior. ibi. Charitas nũꝗ̃ excidit. In prima ꝙ ſit vtilior oſtendit Dupliciter. Primo quia cetera bona non valent ſine charitate. Secundo quia ipſa multum valet per ſe Ibi. charitas patiens eſt. In prima ꝙ cetera bona non valeant ſine charitate: oſtendit in trib⁹ Primo I i pertinentibus ad locutionem. Secundo in pertinentibus ad cognitionem. ibi. Etſi habuero omnem prophetiam. Tertio in pertinentibus ad operationem. ibi. Etſi diſtribuero facultates. Ergo Nec elegans locutio. Nec eminens cognitio: nec excellens operatio merentur gloriã ſine charitate In prima tria facit. Proponit facundie elegantiam. Supponit charitatis abſentiam. ibi. Charitatem autem non apponit facundie inefficaciam. ibi. Factus ſum velut. Dicit ergo [Si linguis hominum] quaſi. Adhuc excellentiorem viam demonſtro vobis: hec autem eſt charitas ſine qua nihil valent alia bona. Nam [ſi linguis hominum loquar ꝛ angelorum] ꝛc. Hoc tripliciter exponitur. Primo modo ſic [ſi linguis hominum] ſcilicet minus perfectorum ꝛ minus ſcientiũ [loquar et] linguis [angelorum] id eſt hominum magis perfectorum ꝛ ſapientum qui dicuntur angeli. Malach. i. Angelus enim domini exercituũ eſt. Dicitur de ſacerdote. [Charitatem autem non habeam] ſine qua lingue poſſunt haberi. [factus ſum velut es ſonans] aliis: ſcilicet ſignans et ſibi inutile: et ſe deſtruens [aut cymbalum tinniens] alios ſcilicet delectans ꝛ ſeipſum conſumẽs Luce decimo. Ex ore tuo te iudico ſerue nequam. ergo talis etſi alios inſtruat quo ad aſpectum: ſi alios mulceat: quo ad affectum: tamen ſeipſuȝ deſtruit: propter charitatis defectum. Secundo modo exponitur ſic [Si linguis hominum] omnium ſcilicet [loquar: et angelorum] ſcilicet nutibus angelorum: quibus angeli loqui dicuntur ad angelos [charitatem autem ꝛc. ſicut primo. Tertio modo ſic [Si loquar linguis hominum] quibus: ſcilicet homines loquuntur ad homines [et] linguis [angelorum] id eſt reuelationibus quibus angeli loquuntur ad homines [Charitatẽ autem ꝛc.] ſicut primo.

Etſi habuero omnem prophetiam et nouerim myſteria omnia: et omnem ſcientiam: Etſi habuero omnem fidem: ita vt montes transferam: charitatem autem nõ habuero: nihil ſum.

¶ Hic oſtendit excellentiam charitatis in pertinentibus ad cognitionem. Ubi facit tria. Primo proponit cognitionis multiplicis eminentiam. Secundo ſupponit charitatis abſentiam. ibi. Charitatem autem non habuero. Tertio apponit cognitionis inefficaciã. ibi. nihil ſum. In prima tangit Cognitionem duplicem. Primo cognitionem vtilem ad ſciendum. Secundo cognitionem neceſſariam ad merendum. ibi. Etſi habuero omnem fidem. In prima proponit cognitionem triplicem. Primam de ſecretis futurorum. Ut eſt prophetis Secundam de occultis ſcripturarum. Ut ſunt myſteria Tertiam generaliter de ſcibilibus creatoris ꝛ creaturarum Ut eſt omnis ſcientia. Dicit ergo [Etſi habuero omnem prophetiaȝ]: id eſt futurorum cognitionem quam etiam habuerunt mali: vt Balaã. Nume. xxiij. Et caiphas. Iohan. xj. [et nouerim omnia myſteria] id eſt occulta veteris et noui teſtamenti. Ut ſcribe De quibus dicitur. Matth. xxiij. Ue vobis ſcribe qui tuliſtis clauem ſcientie [et omnem ſcientiam] diuinam ſcilicet ꝛ humanam que poteſt haberi ſine charitate: vt patet in demonibus Quia ſcientia demones appellantur [Etſi habuero omnem fidem] id eſt fidem de omni re credenda Quorum quedam ſunt preterita. Quedam preſentia. Quedam futura. Fidem inquam [ita] perfectam [vt mõtes transferam] virtute fidei dupliciter: Uel montes corporales ad litteram ſecundum illud. Math. xiuj. Si habueritis fidem ſicut granum ſinapis: ꝛ diceritis monti huic Tranſi hinc et tranſibit. Uel [ita vt montes] ſpirituales ſcilicet demones [transferam] id eſt ab obſeſſis expellam [charitatem autem non habuero nihil ſum] quantum ad eſſe moris. De quo Boetius Eſſe eſt quod ordinem retinet: ſeruatꝗ; naturam: id eſt nihil mihi prodeſt ad vitam eternam: etſi proſit ad aliqua alia.

Etſi diſtribuero in cibos pauperum omẽs facultates meas. Etſi tradidero corpus meum ita vt ardeam: charitatem autem non habuero nihil mihi prodeſt.

¶ Hic oſtendit excellentiam charitatis in bonis pertinentibus ad operationem. Ubi tangitur primo duplex elegans opus. Secundo charitatis defectus. ibi. Charitatem non habuero. Tertio Nullus ſequens fruct⁹. ibi. nihil prodeſt. In prima multiplicat duplex excellens opus. Primum miſericordie. Secundum Patientie. ibi. Etſi tradidero. Dicit ergo [Etſi diſtribuero] id eſt diſcrete tribuero [in cibos pauperum] nõ in conuiuia diuitum [omnes] non reliquas tantum [facultates meas] proprias non alienas. Ecce ergo dandi Forma. Finis. Materia. Forma eſt vt liberaliter. Ideo dicit diſtribuero. Finis vtiliter Ideo ſubdit: in cibos pauperum. Materia vt de ſua: Ideo addit: omnes facultates meas [etſi tradidero corpus meum] ad martyrium [ita vt ardeam] id eſt ad comburenduȝ ſicut beatus Laurentius: quod iactaliter fieri poteſt: ſicut patet in hereticis [charitatem non habuero] ſine qua poſſunt hec fieri [nihil mihi prodeſt] ad vitam. Etſi prodeſt: ad tolerabilius eternũ ſupplicium ſuſtinendum ſm Auguſtinum.

Charitas patiens eſt: benigna eſt.

¶ Habito ꝙ cetera ſine charitate non valent. Hic oſtendit ꝙ charitas per ſe multum valet. Et hoc tripliciter Primo bonum faciendo. Secundo malum cauẽdo. ibi. Charitas non emulatur. Tertio in vtroꝗ; perſeuerando. ibi. Omnia ſuffert. In prima commendat charitatem. Primo a bono interiori: quia patiens eſt. Secundo a bono exteriori: quia benigna eſt. Dicit ergo [Charitas patiens eſt] ꝗ̃tum ad habitum patiẽtie in anima [Benigna eſt]. i. larga egenis.

Charitas non emulatur: non agit perperam: non inflatur: non eſt ambitioſa: non querit que ſua ſunt: non irritatur: non cogitat malum: non gaudet ſuper iniquitate congaudet autem veritati.

¶ Hic oſtendit ꝙ charitas cauet malum. Et hoc quadruplicitèr. Primo: quia non abutitur bonis alienis. Nec corde: quia non emulatur. Nec opere quia non agit perperam. Secundo: quia nec abutitur bonis proprijs. Nec ſigno: quia non inflatur de habitis. Nec animo: quia non eſt ambitioſa de habēdis. Nec facto: qꝛ non querit que ſua ſunt triſtando de amiſſis. Tertio quia nec abutitur malis proprijs: nec quo ad ſe quia non irritatur: nec quo ad proximum: quia non cogitat malum. Quarto quia nec abutitur malis alienis: qd̄ oſtendit in propoſito quia non gaudet ſuper iniquitate. Et in oppoſito: quia congaudet veritati. Et hoc eſt quod dicit [Charitas non emulatur] id eſt non inuidet vel triſtatur ſuper aliena felicitate [non agit perperam] id eſt peruerſe: impediendo ne bona fiant [Non inflatur] ſuperbiendo de bonis. Vel [non inflatur] cō tra proximum: etiāſi proſpere cedat ſibi. Supra. viij. Scientia inflat. Charitas edificat [Non eſt ambitioſa] id eſt non vult aliis preponi. [Non querit que ſua ſunt] tantum: ſed que aliorum ſunt procurat. Vel [nō querit que ſua ſunt] id eſt ſibi ablata non repetit ſcilicet cum ſcandalo [non irritatur] id eſt non prouocatur ad iram vel vindictam pro iniuria ſibi facta [non cogitat malum] facere alteri nec facit etiamſi prouocetur [non gaudet ſuper iniquitate] ſed potius dolet ſi videt aliquem peccare. ſecunde Corinthiorum vndecimo. Quis ſcandalizatur et ego non vror [Congaudet autem veritati] id eſt verbis veritatis. Vel [veritati] in operibus iuſtitie.

A
Charitas qualiter operiemultitudinez peccōrum.

Ecce charitas operit multitudinem peccatorum.
Expellendo inuidiam ⁊ a corde: quia non emulatur: ⁊ ab opere: quia non agit perperam.
Expellendo ſuperbiā. Et a corde quia non inflatur: ⁊ ab opere quia non eſt ambitioſa.
Expellendo auaritiam quia non querit que ſua ſunt.
Expellendo iram quia non irritatur.
Expellendo acidiam: quia non cogitat malum.
Expellendo cetera omnia quia non gaudet ſuper iniquitate.

Omnia ſuffert omnia credit: omia ſperat omnia ſuſtinet.

¶ Hic oſtendit ꝙ charitas valet ad perſeuerandū in bono. Ad quod valēt quatuor que facit charitas que ſunt. Fortitudo ad patiendum: propter quod dicit omnia ſuffert. Promptitudo ad adquieſcendum: propter quod ſubdit Omnia credit. Certitudo in confitendo: propter quod addit Omnia ſperat. Longitudo in expectando: propter quod ſequitur omnia ſuſtinet. Primum reſpicit Malum quo ad iraſcibilem. Secundum Verum quo ad rationalem. Tertium Bonum quoad concupiſcibilem. Quartum Vtrumqꝫ quo ad vim cō munem. Dicit ergo [Omnia] aduerſa [ſuffert] actu pro veritate [omnia credit] que veritas ſuadet: nec dicit omnibus quia ſoli veritati credit [omnia ſperat] que veritas promittit [omnia ſuſtinet] id eſt omnia ꝓmiſſa patienter expectat. Ponit ergo hic quindecim fructus charitatis quaſi quindecim gradus aſcendendi in celum.

Charitas nunquam excidit.

¶ Habito ꝙ charitas eſt vtilior: hic commendat eam quia diuturnior. Vbi oſtendit Primo ꝙ charitas manebit: cetera dona euacuabuntur. Secūdo quare euacuabuntur. ibi. Ex parte enim cognoſcimus. Tertio probat per ſimile ꝙ euacuabuntur. ibi. Cum eſſem paruulus. Quarto ex ſimili oſtendit modum quo euacuabuntur. ibi. Videmus nunc per ſpeculum. In prima oſtendit primo Charitatis durationem. Secundo ceterorū euacuationem. ibi. Siue prophetie euacuabuntur. Dicit ergo [Charitas] quaſi. Ita commendabilis eſt charitas quia ceteris vtilior: ⁊ etiā quia diuturnior [Charitas enim nunquam excidit] nec in hoc ſeculo nec in futuro: ſed potius augmentabitur. Eſa. xxxj. Viuit dominus cuius ignis in ſion ⁊ caminus in hieruſalem.

Siue prophetie euacuabūtur: ſiue lingue ceſſabunt: ſiue ſcientia deſtruetur.

¶ Hic oſtendit ꝙ cetera dona euacuabuntur. Vbi tangit triplex genus donorum. Vnum pertinens ad reuelationem futurorum: ſcilicet prophetiam Aliud pertinens ad diuerſitatem dicendorum: ſcilicet linguas. Tertium pertinens ad adquiſitionem ignotorum: ſcilicet ſcientiā. Dicit ergo. Ita charitas nunꝗ̄ excidit [Siue] pro quamuis [prophetie] futurorum [euacuabuntur] in futuro: ſcilicet quando omnia erunt preſentia ita vt poſſit dici tunc illud Iam non eſt propheta [ſiue lingue ceſſabunt] in futuro. ſcilicet quando omnes ſcient eadem [ſiue ſcientia deſtruetur] quantum ad actum qui eſt ratiocinari: ſiue quantum ad diſcurſum. Vel quantum ad ſcientiam adquiſitam. Vel etiam [ſcientia] donum quantum ad actum qui eſt cauere pericula. Donorū genus triplex.

Ex parte enim cognoſcimus: et ex parte prophetamus. Cū autē venerit quod perfectum eſt: euacuabitur quod ex parte eſt.

¶ Hic oſtendit quare cetera dona euacuabuntur. Vbi notantur tria Primo euacuabilis ſtatus. Secundo euacuandi tempus. ibi. Cum autem venerit quod per. Tertio euacuationis actus. ibi. Euacuabitur quod. Dicit ergo [Ex parte enim]: id eſt imperfecte [cognoſcimus] deum propter imperfectionem intellectus: et tenebroſitatem preſentis ſtatus [et ex parte prophetamus] id eſt imperfecte futura predicimus [Cum autem venerit quod perfectum eſt]. i. futura beatitudo: que eſt ſtatus omnium bonorum aggregatione perfectus ſm Boetium [euacuabitur quod ex parte eſt]. i. quod imperfectum eſt. ſ. ſciētia: ꝓphetia: ⁊ fides ⁊ hoc propter imperfectionē ſuam.

Cum eſſem paruulus: loquebar vt paruulus: ſapiebam vt paruulus: cogitabam vt paruulus. Quando autem factus ſum vir: euacuaui que erant paruuli.

¶ Hic oſtendit per ſimile ꝙ imperfecta euacuabuntur. Vbi proponit ſimile Primo in ſtatu etatis imperfecte: ſecundo in ſtatu etatis perfecte. ibi. Quando autem factus ſum vir In prima tangit triplicem imperfectionem in paruulis Primo locutionis. Secundo affectionis. ibi. Sapiebam. Tertio cognitionis. ibi. Cogitabam. Locutio debilis. Affectio inanis. Cogitatio inutilis. Dicit ergo [Cum eſſem] quaſi. Predicta dona euacuabuntur: quod patet per ſimile quia [cum eſſem paruulus] etate [loquebar vt paruulus] imperfecte: ſcilicet more pueri balbutientis. Hiere. j. A. a. a domine deus neſcio loqui quia puer ego ſum [ſapiebam vt paruulus] res ſcilicet humanas. Paruuli enim ſapiunt friuola: vt poma quam vtilia [cogitabam vt paruulus] ſcilicet de minimis et preſentibꝰ [Quando autem factus ſum vir] id eſt perfecte etatis [euacuaui ea que erant paruuli]: id eſt omnia illa poſtpoſui quia Maledictus puer centum annorum. Eſa. vltimo.

¶ Notandum ꝙ ea que ſunt paruuli multa ſunt. Quedam que euacuare debemus.

C
Pueri cō ditiones.

Primo Quia bonum a malo non diſcernunt. Deuter. primo. Paruuli qui hodie boni ac mali ignorant diſtantiam.

Secundo quia falſum pro vero facile credunt. Ephe. iiij. Non efficiamini ſicut paruuli fluctuantes. Et ſequitur: omni vento doctrine.

Tertio Quia vtilibus inutilia preferunt. Prouer. j.

Uſquequo paruuli diligitis infantiam ⁊ ſtulti ea que ſibi ſunt noxia.

Quarto. Quia ludis aſſidue intendũt. Job. xxi. Par uuli eorum exultant luſibus ⁊c.

Quinto. Quia libenter dormiunt: ⁊ vix ſuſcitari poſſunt. Amos. vii. Quis ſuſcitabit iacob quia paruulus eſt.

Sexto. Quia erga compares ſuos inuidiam gerunt. Job. v. Paruulum occidit inuidia.

Septimo. Quia ſolidos cibos capere non poſſunt. j. Corinth. iij. Tanquam paruulis in chriſto lac potum dedi vobis non eſcam ⁊c.

Octauo. Quia laborez ſuſtinere nequnt. Gen. xxxiij. Habeo paruulos tenellos quos ſi plus in ambulando fecero laborare deficient ⁊c.

Nono. Quia libenter comedere volunt. Thren. iiij. Paruuli petierunt panem.

Decimo. Quia quaſi ſeruiliter ſub timore viuunt. Gala. iiij. Quanto tempore heres paruulus eſt nihil differt a ſeruo: ſed eſt ⁊c.

Alia ſunt in paruulis imitanda.

Decor innocentie ideo. j. Corinth. xiiij. Malicia paruuli eſtote.

Dulcor mũdicie. Cant. vltimo. Soror noſtra paruula eſt et vbera non habet.

Tenor amicitie. Eſa. ix. Paruulus natus eſt nobis: et filius datus eſt nobis.

Tunor obedientie. Matth. xviij. Quicunque humiliauerit ſe ſicut paruulus iſte hic maior eſt in regno celorum.

Etas diſcipline. Prouerb. ix. Siquis eſt paruulus veniat ad me: loquitur ſapientia.

Uidemus nunc per ſpeculum in enigmate tunc autem facie ad faciem.

¶ Hic ſubdit modum quo euacuabuntur. Ubi primo oſtendit ꝙ ſanctorum obſcura cognitio in apertaꝫ mutabitur. Secundo oſtendit exemplo ſui ꝙ tunc deuoꝝ fecte cognoſcetur. ibi. Nunc cognoſco. Tertio oſtendit per quas virtutes ad illum ſtatum peruenietur. ibi. Nunc autem manent fides. Quarto oſtendit ꝙ inter illas charitas maior habetur. ibi. Maior autẽ horum eſt In prima tangit. Primo ſtatum viatorum. Ubi implicat tria Statum imperfectionis: quia nunc Imperfectionem cognitionis: quia videmus per ſpeculum Rationem imperfectionis quia in enigmate. Secundo ſubdit ſtatum comprehenſorum. Ubi tangit Et tempus perfectionis: quia tunc. Et perfectionem cognitionis: quia facie. Dicit ergo [Uidimus] quaſi. Ita quando factus ſum vir euacuaui que erant paruuli: ſimiliter ⁊ nos tunc euacuabimus quod eſt imperfectionis hoc modo [Uidemus nunc] deum: ſcilicet [per ſpeculum] id eſt obſcuram ſimilitudinem creaturaruꝫ et [in enigmate] id eſt per obſcuram allegoriam ⁊ tropos ſcripturarum. Uel [per ſpeculum]. i. per animã in qua relucet imago dei: ⁊ [in enigmate]. i. obſcure [tũc autem] in futura beatitudine videbimus [facie ad faciem] id eſt manifeſte: videbimus enim eum ſicut eſt. j. Johan. iij.

Nunc cognoſco ex parte: tunc autem cognoſcam ſicut et cognitus ſum.

¶ Hic ſubdit ad hoc exemplum ſui. Et primo quo ad imperfectionem congnitionis moderne. Secundo quo ad perfectionem future. ibi. Tunc cognoſcam. Dicit ergo [Nunc] q. Nec ſolum in alijs ita eſt: ſed etiaꝫ ego [Nũc cognoſco ex parte]. i. obſcure ⁊ imperfecte [tũc autem]. i. in futuro [cognoſcam ſicut ⁊ cognitus ſum] id eſt perfecte ⁊ p̃ntialiter: vel [ſicut cognitus ſuꝫ]. i. preuiſus cognoſcere.

Nunc autem manent fides ſpes charitas: hec tria. Maior autem horũ eſt charitas.

¶ Hic oſtendit per quas virtutes ad illum ſtatum ꝑ ueniretur dicens [Nunc aũt] q. Tunc cognoſcã aperte Interim aũt vt ad illud perueniã [nunc manent fides ſpes charitas] Fides in rationali Spes in iraſcibili. Charitas in concupiſcibili [tria hec] pauca ſed vtilia. Hic eſt funiculus triplex qui difficile rumpitur. Eccle. iij. Hi ſunt tres panes [Maior aũt horũ eſt charitas] que ceteris decedentibus permanebit.

Hic queritur ſuper illud. Si linguis hominum loquar ⁊ angel. Glo. Quibus angeli ꝓpoſiti: ſignificant minoribus quid de voluntate dei intelligunt. Contra. Non ſolum ſuperiores angeli loquuntur: ſed etiam inferiores. Rñſ. Superiores loquuntur inferioribus reuelando: ſed inferiores ſuperioribus de maioribus conſulendo. Item ſuper illud. Sicut es ſonans. Glo. Reſpice ad munera eccleſie: ⁊ vniuerſis excellẽtius charitatis munus eſſe cognoſce. Contra. Sapientia eſt donum ſupremum. Rñſ. Ex ſit donũ ſupremũ hoc habet ex perfecta charitate ſibi coniuncta: nõ per ſe. Item ibidem Charitas eſt fons ꝓprius bonorum cui non cõicat alienus. Contra. Judas aliquando habuit charitatem. Reſpõ. Non cõicat finaliter: vel non cõmunicat manens alienus. Item ibidez glo. Aliena munera ſine charitate nihil proſunt. Contra. In ſe bona ſunt. Rñſ. Nihil proſunt ad premium vite eterne: ſed ad multa alia valent. Item ſuper illud. Si tradidero corpus meum. Glo. Opera bona non ex quantitate ſui: ſed ex charitate plus vel minus proſunt. Cõtra. Ergo tantum valet ex eadem charitate dare vnũ obolum quantum dare mille marcas. Reſpon. Gloſs Intelligit quo ad premium eſſentiale: non quo ad alia Item ſuper illum. Non querit que ſua ſunt. Gloſa. Sibi ablata non repetit. Contra. Ergo qui repetit: cõtra charitatem facit. Reſponſio. Non repetit ſcꝫ cum ſcandalo ⁊ contentione. Item ſuper illud. Omnia credit. Glo. Non dicit omnibꝰ: quia tantũ deo credit. Cõtra. Jmo credit viris bonis. Rñ. Illis nõ niſi propter deum credit. Item ſuper illud. Siue prophetie ceſſabunt. Glo. In futuro qñ omnia erunt p̃ſentia. Contra In ſanctis affectiones: ⁊ cogitationes aliqñ erunt que modo non ſunt. Reſpõ. Omnia de quibus eſt prophetia tunc erũt preſentia. Item ſuper illud. Siue lingue ceſſabunt. Gloſa. Quid enim alicui diceretur vbi omnes eadem ſcient. Contra. Secundum quoſdam laus vocalis erit in patria. Reſpon. Ceſſabunt lingue quo ad officium inſtruendi intellectum: etſi non quo ad officium excitandi affectum. Item ſuper illud. Siue ſcientia deſtruetur. Contra. Scientia non opponitur viſioni. Reſponſio. Hoc intelligitur quo ad vſum ſcientie qui nunc eſt ſcilicet ratiocinando. Non quo ad habitum. Item ſuper illud. Cum venerit quod perfectũ eſt: euacuabitur quod ex parte eſt. Contra. Charitas eſt ex parte: quia imperfecte diligimus in preſenti. Rñ. Imperfectio illa ex parte diligentis eſt. Non ex parte cheritatis. Item ſuper illud. Tunc facie ad faciem. Contra. Jmo videtur ꝙ etiam nunc aliqui viderunt facie ad faciem. Geneſis. xxxij. Uidi dominum facie ad faciem. Reſponſio. Uiſio illa non fuit in propria natura: ſed in aſſumpta creatura. Item ſuper illud. Tunc cognoſcam ſicut et cognitus ſum. Contra. Ergo comprehendet deum. Reſponſio ſimilitudo attenditur in genere non in ſpecie cognoſcet eum perfecte: ſed non cognitione comprehenſionis. Item ſuper illud Manent fides / ſpes / charitas. Gloſa. Fides non eſt pia ſine charitate. Contra. Bona eſt et donuꝫ dei. Reſponſio. Quamuis bona non tamen meritoria vel pia eſt in ſe non tamen in effectu: quia non facit ſubiectum ſuum pium.

Capitulum xiiij.

Sectamini charitatem: emulamini ſpiritualia. Magis autem vt prophetetis.

¶ Superius egit Primo de donis gratie tam gratis date: ꝙ gratũ facientis cõiter. ca. xij. Scdo de do

nis gratie gratum facientis: ſcilicet de preeminentia charitatis: inter alias virtutes ſpecialiter capi.xiij. Hic tertio agit de donis quibuſdam gratie gratis date: ſcilicet de dono prophetie ⁊ dono linguarum ſpecialiter Excludens circa hoc duplicem errorem eorū Primo Circa eorum appetitum oſtendens quod eorū ſit magis appetendum. Secundo Circa eoruȝ vſum oſtendens quomodo vtroqȝ ſit vtendum. ibi. Quid ergo eſt fratres cum conuenitis vnuſquiſqȝ veſtrū pſal. habet. In primo oſtendit ꝙ donum ꝓphetie eſt magis appetendū ꝙ̄ donū linguarū Tripliciter Primo: per vtriuſqȝ doni inuicem cōparationē. Secundo. per doni linguarum per ſe cōſiderati inutilitatē. ibi. Nūc autem ſi venero Tertio. per exempli ſui ſimilitudinē. ibi. Primo gratias ago deo meo ꝙ omnium veſtrū lingua loquor In prima donum prophetie oſtendit precellere donuȝ linguarū. Primo Ratiōe maioris inſtructionis. Secundo Ratione maioris efficacitatis. ibi. Qui loquitur lingua. Tertio ratione maioris dignitatis. ibi. Nolo autem vos loqui linguis In prima Primo monet preoptare donum prophetie magis quam donum linguarum. Secundo ſubdit rationem: ſcilicet quia magis inſtruit intellectum. ibi. Qui enim loquitur lingua. In prima Primo monet vt principaliter appetant charitatem. Scdo vt ſecūdario appetant ꝓphetiā. ibi Emulamini mag. Dicit ergo [Sectamini] quaſi. Ita maius donum inter omnia eſt charitas. Et quia ita eſt [Sectamini] toto deſiderio [charitatem] ei enim competit illud Johan. viij. Qui ſequitur me non ambulat in tenebris. Auguſt. Charitas eſt dulce ⁊ ſalubre vinculum mentium ſine qua diues pauper eſt: ⁊ cū qua pauper diues ē [Emulamini] q. Et nihilominus poſt charitatem Emulamini: id eſt deſiderate ſpiritualia: id eſt alia dona ſpiritusſancti. Supra. xij. Emulamini chariſmata meliora. Magis auteȝ [Emulamini vt prophetetis]: id eſt donum prophetie quam ſeȝ donum linguarum.

Propheſie donum eſt magis appetendū ꝙ̄ donū liguaꝝ

Qui enim loquitur lingua: non hominib⁹ loquitur: ſed deo. Nemo enim audit: ſpūs autem loquitur myſteria.

¶ Hic oſtendit ꝙ donū prophetie magis inſtruit intellectum ꝙ̄ donum lingue. Ubi oſtendit primo ꝙ donū linguarum per ſe non inſtruit intellectum. Secundo ꝙ donum prophetie per ſe inſtruit eum. ibi. Nam qui prophetat. In prima tangit quatuor Primo linguarum actum. Secundo Effectum nullum ad inſtruendum. ibi. Non hominibus loquitur. Tertio Huius rationem. ibi. Nemo enim audit. Quarto Rationis preciſionem. ibi. Spiritus autem loquitur myſteria. Dicit ergo [Qui enim loquitur lingua] Ignota: ſm Amb. et peregrina. i. idiomate extraneo Uel [qui loquitur lingua] nota ſine intellectu. i. qui profert ſigna que non intelligit Ut pharao de vaccis. Gen. xli. [Nō hominibus] id eſt non intelligentie vel profectui hominum: niſi eorum in quorum lingua [loquitur: ſed] loquitur [deo] cuius laude dicit [Nemo enim audit] .i. intelligit. Luce. viij. Qui habet aures audiendi audiat [ſpiritus autem] ſanctus per eum: ſed non ipſe cū nullus eum intelligat: Uel [ſpiritus] id eſt vis anime inferior In qua reruȝ imagines imprimuntur [loqtur myſteria] .i. occulta.

Nam qui prophetat: hominibus loquitur ad edificationem: et exhortationem: et conſolationem.

¶ Hic oſtendit ꝙ donum prophetie per ſe inſtruit intellectum. Ubi tangit Primo prophetie actum. Secūdo actus effectuȝ. ibi. Hominibus loquitur Tertio affectus commodum Et hoc triplex ſcȝ. Edificationem quo ad Incipientes Exhortationem quo ad Proficiētes Conſolationem quo ad Perfectos. Dicit ergo. [Nam] quaſi De iſto qui loquitur linguis: bene dico ꝙ non hominibus loquitur. [Nam qui prophetat] id eſt ſcripturas exponit [hominibus loquitur] id eſt intelligentie hominum Loquitur inquaȝ [ad edificationē] incipientium [et exhortationem] proficientium [et conſolationem] deſolatorum. ij. Tim. iij. Omnis ſcriptura diuinitus inſpirata vtilis eſt ad docendum ⁊ ad arguendum ⁊ corripiendum.

Qui loquitur lingua: ſemetipſum edificat Qui aūt prophetat: eccleſiam dei edificat.

¶ Oſtenſo ꝙ donum prophetie excellit ratione maioris inſtructionis. Hic oſtendit ꝙ excellit ratione maioris edificationis. Ubi oſtendit primo ꝙ donum linguarum non edificat niſi loquentem. Secundo ꝙ donū prophetie edificat eccleſiam generalē. ibi. Qui aūt prophetat. Dicit ergo [Qui loquitur] q. Ideo etiam melius eſt prophetare ꝙ̄ loqui linguis: quia [qui loquitur lingua edificat ſemetipſum] ad plus ſi tamen intelligit quod eſt loqui ſpiritu [qui auteȝ prophetat] id eſt ſcripturas exponit: quod eſt loqui mente Uel [qui prophetat] .id eſt futura predicit aperte [eccleſiaȝ dei edificat] ꝙ̄tum in ſe eſt. Prouerb. xxix. Cum prophetia defecerit diſſipabitur.

¶ Notandum ꝙ actus prophetandi multipliciter accipitur.

A Prophetādi act⁹ multiplr ſumitur.

Aliquando pro actu futura predicendi Ezechie. duodecimo. In tempora longa iſte prophetat. Sed heu iam non eſt propheta.

Aliqñ pro actu occulta preterita narrandi. vt Moyſes Gen. i. Joh. iiij. Dñe video quia propheta es tu. Mat. xxvi. Prophetiza.

Aliqñ pro actu preſentia remota cernendi. iiij. Reg. v Dixit Heliſeus nonne cor meum in pñti erat quando reuerſus eſt homo de curru. iiij. Reg. vi. Heliſeus propheta: qui eſt in iſrael indicat regi oīa verba quecūqȝ locutus fueris in conclaui.

Aliquando pro actu prophetias recitandi .i. Paral. xxvi. Qui prophetarent in citharis: et pſalterijs: et cymbalis.

Aliqñ pro actu laudes deo canēdi. i. Reg. xix Prophetauit ſaul nudus tota die illa ⁊ nocte ⁊c.

Aliqñ pro actu ſcripturas exponendi vt hic.

Aliqñ pro actu verba pro alio proponendi. Exo. vij. Aaron erit propheta tuus: tu loqueris ei: ⁊ ille loquitur pharaoni.

Aliquando pro actu aliquid futurum exemplo ſuo ꝓfigurandi. Eccle. xlvi. Joſue ſucceſſor Moyſi in prophetis ⁊c.

B Prophete et pdicatores eius dē debent eſſe conditionis.

Notandum ꝙ in prophetis ſic et in predicatoribus debet eſſe.

Authoritas ne vſurpent officium. Matt. xxiiij. Ecce ego mitto ad vos prophetas ⁊c: quia quomodo predicabunt niſi mittantur: ſed heu Hiere. xxiij. Conqueritur dñs dicens: non mittebā prophetas: ⁊ ipſi currebant non loquebar ad eos ⁊ ipſi ꝓ.

Ueritas ne decipiant populum. Hiere. viceſimotert. Propheta qui habet ſomnium: narret ſomnium: et qui habet ſermonem meum: loquatur ſermonem meum vere. Sed heu. Hiere. xiiij. Conqueritur dominus dicens falſi prophete vaticinantur in nomine meo viſionem mendacem ⁊c.

Sanctitas ne ſint alijs in ſcandaluȝ. Hiere. i. Anteꝙ̄ exires de ventre ſanctificaui te: ⁊ prophetam in gentibus dedi te. Sed heu Hiere. xxiij. dicit dominus A ꝓphetis hieruſalem eſt egreſſa malicia ſuper omnē terram. Hec dicit dñs exer. ⁊c.

Humilitas ne preſumant propter magnitudinem reuelationum: exemplum de Johanne Luc. i. Tu puer propheta altiſſimi. Unde et cum quereretur ab eo ſi eſſet propheta: reſpondit ꝙ non Sed heu. iij. Regū. xxij. Dicitur ꝙ ſedechias fecit ſibi cornua ferrea: ⁊ ait his ven.

Magnanimitas ne deſiſtant propter incurſum tribulationum Exemplum in heliſeo de quo. Eccle. xlviij. In diebus ſuis non pertimuit principem: et nemo potentia vicit illum: et mortuum prophetauit corpus eius. Sed heu quidam ſunt ſicut Jonas qui fugit a facie domini.

Paupertas ne corrumpantur cupiditate munerum. Eccle.xlvj. Dilectus a domino deo ſamuel propheta et poſt: pecunias et vſqꝫ ad calciamenta ex omni carne non accepit. Sed heu Mich.iij. Hec dicit dominus ſuper prophetas qui ſeducunt populum meum: et ſiquis non dederit in ore eorum quippiam ſanctificant ſuper eum prelium. Hieremie ſexto. A maiore vſque ꝛc.

Uolo autem omnes vos loqui linguis: magis autẽ prophetare. Nam maior eſt qui prophetat quam qui loquitur linguis: niſi forte interpretetur: vt eccleſia edificationem accipiat.

¶ Habito ꝙ donũ prophetie precellit. Cũ ratiõe maioris inſtructionis. Cum rõne maioris edificationis. Hic oſtendit ꝙ precellit ratione maioris dignitatis. Ubi primo donũ ꝓphetie magis appetendũ ꝓponit. Secũdo rationẽ ſubdit.ibi. Nam maior eſt qui ꝓphetat. Tertio excipit.ibi. Niſi forte interpretatꝰ. Dicit ergo.[Uolo aũt]q. Licet ſic preferam donũ ꝓphetie [volo]tñ non ꝓhibeo[autẽ]pro ſed[volo oẽs vos loqui linguis]diuerſis[magis autem]volo vos[prophetare].i.ſcripturas exponere. Uel futura ꝓdicere[nã maior].i.dignior[eſt qui prophetat].i.qui ſcripturas exponit: vel futura predicit[quã qui loquitur linguis] diuerſis ꝛ ignotis ſicut dignior eſt actus intelligere ꝙ̃ loqui. Maior niꝙ̃[niſi forte]ille loquitur linguis[interpretetur]id eſt exponere valeat quod loquitur: qđ raro contingit Interpretetur inꝙ̃ ad hoc [vt eccleſia accipiat edificationem.

Nunc autem fratres: ſi venero ad vos linguis loquens quid vobis prodero: niſi vobis loquar: aut in reuelatione: aut in ſcientia: aut in prophetia: aut ĩ doctrina.

¶ Superius oſtendit ꝙ donum prophetie ſit magis appetendum ꝙ donũ linguarum per vtriuſqꝫ inuicem comparationem. Hic idem per donũ linguarum ſine interpretatione inutilitatẽ. Ubi primo oſtendit per exemplum in ſeipſo: ꝙ nihil ꝓdeſt donum linguarũ ſine dono interpretationis. Secundo probat idem per exemplum in rebus inaiatis.ibi. Nam que ſine anima ſunt vocem dantia. Tertio monet vt petant a deo donum interpretationis.ibi. Sic ꝛ vos qñ emulatores eſtis In prima oſtendit primo ꝙ donum linguarum nõ prodeſt per ſe. Secundo ꝙ ad hoc ꝙ valeat indiget aliqua interpretatione.ibi. Niſi vobis loquar. Dicit ergo. [Nunc autem]q. Et vere maior eſt qui prophetat ꝙ̃ qui loquitur linguis: ꝛ hoc in meipſo videre poteſtis: quia autem pro ſed o[fratres]in fide. [Si nunc]quando iam fideles eſtis[venero ad vos linguis] diuerſis et ignotis[loquens quid prodero]q.d. Nihil ſicut qui loquiꝰ in latino laicis nihil prodeſt: niſi exponat in gallico: multo minus aũt[prodero]infidelibꝰ. Debet enĩ doctor loqui non linguis ſed facile ꝛ plane. Prouerb. xiiij. Doctrina prudentiũ facilis.j. Eſdre.xvj. Attulit Eſdras librum legis: ꝛ legit in eo diſtincte: ꝛ aperte ad intelligendum. Nihil inquam prodero[niſi vobis loquar in reuelatione].i.exponendo reuelationem que eſt vbi per figuras aliqua oſtenduntꝰ [aut in ſcientia] ſcꝫ exponendo ea que ad illuminationẽ fidei pertinẽt [aut prophetia]exponẽdo ſcripturã que de futuris agit[aut ĩ doctrina]exponendo ſcripturas que mores informant In reuelatione ergo exponendo myſtica: in ſcientia demonſtrando eterna: in prophetia predicando futura: in doctrina docendo moralia. Uel in reuelatione narrando ſubito per ſpiritum oſtenſa: in ſcientia oſtendendo per ſe inueſtigata: in prophetia notificando paulatim per ſpiritum reuelata: in doctrina loquendo ab altero edocta.

Linguarũ donũ nihil ꝓdeſt ſine dono interꝓtatiõis.

Tamẽ que ſine anima ſunt vocem dantia ſiue tibia: ſiue cithara: niſi diſtinctionem ſonituũ dederint: quomodo ſcietur id quod canitur: aut quod citharizatur?

¶ Hic probat idem per exemplum in rebus inaiatis Et primo per ſimilitudinẽ inſtrumẽtoꝝ muſicoꝝ que fiunt ad delectandũ. Secundo per ſimilitudinẽ eorũ que fiũt ad ſignificãdũ.ibi. Etenim ſi incertã det. Tertio adaptat ad ꝓpoſitũ.ibi. Ita ꝛ vos per linguam In prima ꝓponitur primo ſonus muſicꝰ. Secũdo ſupponitur indiſtinctio ſonitus.ibi. Niſi diſtinctionẽ. Tertio infertur ſequens intelligendi defectus.ibi. Quõ ſcietur. Dicit ergo[Tamen]q. Per me qui rõnalis ſuꝫ: ꝓbo quod dixi: tñ ꝛ per inaiata: põt idem oſtendi. Nam que ſine aĩa ſunt ꝛc. Uel ſic Quamuis linguas appetatis[Tamen que ſine aĩa ſunt vocẽ].i.ſonum[dantia] Nam vox ꝓprie ſolꝰ aĩantis eſt[ſiue tibia]que ſonat flatu oris[ſiue cithara]que ſonat tactu manus[niſi diſtinctionem ſonituũ].i.ſonos diſtinctos [dederint quõ ſcietur id quod canitꝰ tibia: aut qđ citharizatur].i.quõ poterit quis iudicare modos vel conſonantias cantilene. Sic nec incerta locutio de diuinis delectabit audientem que tamen diuina habent alios delectare. Eccle.xl. Tibia ꝛ pſalterium ſuauem faciunt melodiam: et ſuper vtraqꝫ lingua ſuauis.

Etenim ſi incertam vocem det tuba: quis parabit ſe ad bellum.

¶ Hic ſubdit ſimilitudinẽ Inſtrumentorum que ſunt ad ſignãdum. Ubi primo implicat incertitudinẽ ſigni. Secundo Infert inutilitatem ex defectu intelligẽdi. ibi. Quis preparabit ſe. Dicit ergo[Etenĩ].q.et vere iſtis neſcitur quid canitur: vt patet etiam in tuba [etenim ſi incertam vocem].i.ſonũ [det tuba] que bellũ ꝓficet[qs parabit ſe ad bellũ?]q.d. Nullꝰ qꝛ nullꝰ ĩtelligit eam. Differẽter enim apud iudeos reſonabant: in feſtis ꝛ bellis. Tuba enim habebat quatuor vſus: ꝛ ſecundum hoc quatuor diſtinctos modos ſonandi: vt patet Num.x. Erat enim Ad mouendum caſtra. Ad exhortandum ad bella. Ad indicandum feſta. Ad conuocandum ad conuiuia.

Tuba olim quatuor vſus habebat.

Ita et vos per linguam: niſi manifeſtum ſermonem dederitis: quomodo ſcietur id quod dicitur?

¶ Hic adaptat ad ſimilitudines dictas ad ꝓpoſitum. Et primo in quolibet alio. Secundo in ſeipſo. ibi. Si ergo neſciero. In prima implicat primo vſum loquendi linguis. Secundo defectum interꝓtationis.ibi. Niſi manifeſtum ſermonẽ. Tertio inutilitatẽ ſermonis. ibi. Quomõ ſcietur. Quarto exꝓſitionem inutilitatis. ibi. Eritis enim in aera loquentes. Dicit ergo[Ita et vos]loquentes[per linguam.i.per quorũlibet ſignoꝝ ꝓlationem: in linguã nota. Uel per linguã ignotam: et peregrinam[niſi manifeſtũ ſermonẽ dederitis] Manifeſtum .ſ.per interꝓtationem[quõ ſcietur]ab aliis [id quod dicitꝰ]a vobis.q.d. Nullo modo. Legere enĩ et nõ intelligere negligere eſt. Ut inquit Cato.

Eritis enim in aera loquentes. Tam multa vt puta genera lingarum ſũt in hoc mũdo: et nihil ſine voce eſt.

¶ Hic exprimit Inutilitatem. Ubi facit tria Ponit eñ primo ſermonũ talium inutilitatem. Secundo Superfluitatẽ.ibi. Tam multa vt puta. Tertio Rõnem. ibi Et nihil ſine voce. Dicit ergo.[Eritis enim in aera].i. in aeris ictu ſcꝫ ſine fructu[loquentes]q.ad aureꝫ nõ ad intellectum[Tam multa vero]ſcꝫ[vt puta genera linguarum]multa ſcilicet[ſunt in hoc mũdo] Sunt enim ſeptuagintaduo. Ut probat Aug. Super gcñ.x.ꝛ xi. Et ideo dñs ad predicandũ vbiqꝫ elegit ſeptuagintaduo. Luc.x. Quaſi diceret apoſtolus Idem erit ac ſi loqueremini linguis omnibus: quas nullus intelligeret[et nihil ſine voce eſt].i.nulla res eſt ſine ſua voce in vnaquaqꝫ lingua. Uel ſibi propria Uel equiuoca vnde ſuperfluit loqui in aliena.

Si ergo neſciero virtutem vocis: ero ei cui loquar barbarus et qui loquitur mihi barbarus.

¶ Hic concludit dictam ſimilitudinem de ſeipſo Ubi primo ſupponit in ſe linguagij ignorantiam. Secūdo prolati inutilitatem. ibi. Ero ei cui loquor. Tertio inutilitatis generalitatem. ibi. Et qui loquitur mihi. Dicit ergo[Si ergo].q. Etſi alij ſine alia interpretatione non intelligerent[Si ergo neſciero virtutē vocis] id eſt ſignificationē vel ſignificationis interpretationem. Nam dictio ſignificatiua habet vocem quaſi loco corporis. Significationem quaſi loco anime[ero ei cui loquor]quem ſcilicet inſtruere debeo[barbarus] id eſt non intellectus ab eo. Et loquitur ſecundū communem vſum quo barbarum dicimus quod non intelligimus[⁊ qui loquitur mihi].i. qui me inſtruit vel audit ſecundū aliam literam erit ſuꝑ.[mihi barbarus] id eſt non intellectus.

Sic ⁊ vos quoniā emulatores ſpirituum eſtis: ad edificationem eccleſie: querite vt abundetis.

¶ Habito ꝙ nihil valet donum linguarum ſine dono interpretationis. Hic monet vt petant a deo donum interpretationis. Ubi primo monet vt querant abundare donis potioribus ad edificationē. Secundo ideo monet ꝙ habens donum linguarū querat a deo interpretationem. ibi. Et ideo qui loquitur lingua. Dicit ergo[ſic et vos].q. Sicut dico de me. ita dico de vobis [⁊ ideo vos quoniam emulatores eſtis]⁊c. Uel ſic Si neſciero virtutem vocis ero ei cui loquar barbarus.i. [ſic ⁊ vos]ne ſitis barbari[quoniam emulatores eſtis ſpirituum].i. ſpiritualium donorum Sic accipit Eſa. xi. Replebit eum ſpiritu ſapientie[querite]a deo ⁊ nō improperat qui dat omnibus affluenter. Jac.i.[Ut abundetis]donis.ſ. ſpiritualibus. Et hoc[ad edificationem eccleſie]quod eſt per interpretationem. Tangit ergo circa petitionem Autorem: quia emulatores ſpirituum Materiam quia abundantia donorū Formā: quia inquiſitio Finem: q2 edificatio.

Et iō q̄ loquitur lingua: oret vt interꝑtetur.

¶ Hic monet ꝙ habens donum linguarū querat a deo interpretationem. Et primo monet querere interpretationem Secundo ſubdit Triplicem huius vtilitatē ſiue neceſſitatem. Prima eſt propter ſui ipſius inſtructionē. ibi. Nam ſi orem lingua. Secūda propter aſtātis reſponſionem. ibi. Ceterum ſi bene dixeris. Tertia propter aliorum edificationem. ibi. Nam tu quidē bene gratias agis. Dicit ergo[Et ideo]qui ſcilicet edificare debetis[qui loquitur lingua oret] deum[vt interpretetur]id eſt interpretandi gratia ſibi detur Uel [oret]id eſt ſic loquatur[vt interpretetur]id eſt exponat quod loquitur vt ſic intelligatur.

Nā ſi orē lingua: ſpiritus meus orat: mēs autem mea ſine fructu eſt. Quid ergo eſt? Orabo ſpiritu: orabo ⁊ mente: pſallā ſpiritu pſallam et mente.

¶ Ecce prima neceſſitas interpretationis.ſ. intelligētia verborum Ubi primo docet inutile factum Secūdo Utile faciendum. ibi. Quid ergo orabo. In prima primo proponit vſum ſolius lingue. Secundo oſtēdit inutilitatem ſcilicet defectum intelligentie. ibi. Mēs aūt mea. Dicit ergo[Nā].q. Et neceſſe eſt vt interpretetur[nam ſi orem lingua].i. ſi loquar ſine interpretatione[ſpiritus meus orat].i. ſpiritusſanctus mihi datus facit me loqui. Uel[ſpirit⁹ meus]id eſt ratio mea Uel[ſpiritus meus].i. vis inferior anime vbi rerū corporalium imagines imprimuntur[Mens autē mea] id eſt intelligentia[ſine fructu eſt] q2 ſine intellectu. [Quid ergo eſt]faciendum ſupple hoc.ſ.[orabo].i. loquar[ſpiritu]id eſt voluntate Uel[ſpiritu].i. lingua a ſpiritusſancto data Uel[ſpiritu]id eſt in imaginatiua ſigna formando[orabo ⁊ mente]id eſt intelligentia mētis[⁊ pſallam ſpiritu]id eſt melodia cantus quod minus eſt[pſallam ⁊ mente]id eſt ſpirituali intelligentia mentis quod maius eſt.

Notandū hic ꝙ oro vocalis exterior ad multa valet. Primo Ad peccatorum ſatiſfactionem Eccli.iij. Qui diligit deum exorabit pro peccatis ⁊ abſtinebit ſe ab illis ⁊c. ¶ Oratio vocalis exterior ad qd valeat.

Secundo Ad defunctorum abſolutionem.ij. Mach. xij. Sancta ⁊ ſalubris eſt cogitatio pro defunctis exorare vt.

Tertio Ad proximorum edificationem: vnde domin⁹ Joh.xi. Ego ſciebam quoniam ſemper me audis Sed propter populum qui circunſtat dixi: vnde ⁊ iudei letificati ſunt audientes a iuda ꝙ Onias ⁊ Hieremias protenſis manibus orarent ⁊c.

Quarto Ad demonum expulſionem quaſi virtute verborum. ij. Mach.xij. Incipiens patria voce ⁊ cū hymnis clamorem extollens: fugam gorgie militibus incuſſit Mar.ix. Hoc genus demoniorum non eijcietur: niſi oratione ⁊c.

Quinto ad deuotionis ⁊ mentis excitationem. Unde de domino in ſignum huius legitur Luc. Facta eſt dū oraret ſpecies eius altera.

Sexto Ad rerum benedicendarum ſanctificationē.j. Tim.iiij. Nihil reijciendum quod cum gratiarūactione percipitur Sanctificatur enim per verbum dei et orationem.

Septimo Ad dei laudem ⁊ confeſſionem Eccli.xxix. Ipſe tanq̄ imbres mittet eloquia ſapientie ⁊ in oratione confitebitur domino.

Ceterum ſi bene dixeris ſpiritu: quis ſupplet locum idiote? Quomodo dicet Amen. ſuper tuam benedictionem? Quoniā quid dicas neſcit.

¶ Ecce ſecunda vtilitas ſiue neceſſitas interpretationis ſcʒ Atteſtatio benedictionis. Ubi ponit. Primo Actum ignote locutionis. Secundo Defectum atteſtationis. ibi. Quis ſupplet locum. Tertio Euidentiā rationis. ibi. Quoniam quid dicas neſcit. Dicit ergo [Ceterum].q. Ita orandum eſt: ⁊ pſallendum vt dixi [ceterum ſi bene dixeris].i. bona aliqua dixeris[ſpiritu]id eſt lingua per ſpiritum data[quis ſupplet locum idiote].i. illiterati: ⁊ rudis: atteſtando ſcilicet veritati dictorum. Quaſi diceret. Nullus. Etiā ſapiens: quia non intelligit. Idem eſt acſi reſpondens in ſcholis: nō intelligat opponentem[quomodo dicet] aliquis multum intentus[Amen]id eſt verum eſt [ſuper benedictionē tuam?]q.d. non poterit dicere. Ex hoc loco forte ſumpſit eccleſia Carnotēſ. ꝙ non reſpōdetur amē. ad ſignificandum ꝙ in principio viris prudentibus ornata fuit: ita ꝙ nullus erat ibi idiota. Uel ad litteram ſi benedicas alicui in lingua ignota non dicet[amē ſuper benedictionem tuam quoniam quid dicas neſcit] id eſt non intelligit. Amē quare non reſpōdet in eccleſia Carnotē.

Nam tu quidem bene gratias agis: ſed alter non edificatur.

¶ Ecce tertia vtilitas interpretationis: ſcilicet edificatio aliorum. Ubi tangitur Primo talis locutionis vſus Secundo edificationis defectus. ibi. Sed alter non Dicit ergo[Nam tu].q. Ideo dico ſuper tuam benedictionem[Nam tu quidē bene gratias agis] Uel ſic [Nam tu].q. Hoc noto ꝙ idiota non habet locum [Nam tu quidem bene] quo ad deum] gratias agis] deo qui intelligit omnem linguā[Sed alter]id eſt proximus[non edificatur]⁊ ideo non ſufficit Ro.xij. Prouidentes bona nō ſolum coram deo: ſed etiā corā omnibus hominibus. Sic ergo loqui linguis ignotis ſine interpretatione. Nec valet ad inſtructionem ſui. Nec ad commendationem verbi. Nec ad edificationem proximi Non ad inſtructionem: quia non intelligitur: ſi verum eſt vel falſum quod dicitur. Non ad commendationem: quia non intelligitur: ſi bonum eſt, vel malum.

Non ad edificationem: quia non intelligitur: ſi licitum eſt vel illicitum.

Hic queritur ſup illud. Sectamini charitatem. Glo. Toto corde Contra ſm Augu. In preſenti non poteſt deus diligi toto corde Rñſ. Non poteſt impleri preceptum de diligendo deo ex toto corde: ſcilicet totalitate patrie. Sed põt totalitate vie: vt ſcilicet nihil fiat contrarium. Item Ibidem gloſ. Charitas eſt dulce ⁊ ſalubre vinculum mentiũ Cõtra. Imo pax Eph. iiij. Solliciti ſeruare vnitatẽ ſpiritus in vinculo pacis Rñſ. Utrunq́ eſt vinculum: ſed vnum per alterum. Nam charitas vt cauſa prima: pax cauſa ſecũdaria: quia eſt effectus charitatis. Item ſuper illud Aut in ſcientia Glo. Ut exponam ea que ad ſciendum pertinent de natura diuinitatis Contra. Omnia pertinent ad ſapientiam. Rñſ. Ut guſtanda in ſe pertinẽt ad ſapientiam. Ut perſcrutanda per rationes humanas ad ſciẽtiã Item ſuper illud. Aut in doctrina Glo. Prophetia eſt. vt Eſaie ⁊ ceterorum quam ſine induſtria humana ſpiritusſanctus paulatim reuelat Contra. Spiritusſanctus ſubito operatur ſm glo. Act. ij. Neſcit tarda molimina ſpiritusſancti gratia Rñ. Singulas viſiones ſubito reuelat: ſed diuerſam paulatim: id eſt vnam poſt aliam. Item quantum eſt de ſe ſubito reuelat. aliquando tamen paulatim propter diſpoſitionem ſuſcipiẽtis Item ſuper illud. Que ſine anima ſunt vocem dantia. Contra. Uox eſt ſonus ab ore animalis prolatus Rñſio. Species accipitur pro genere vox pro ſono. Item ſuper illud Nihil ſine voce Gloſ. Nulla res eſt ſine ſua voce in quacunq́ lingua Contra. Plures ſunt res q̃ voces. ſm philoſophum. Rñſ. Glo. loquitur de rebus notis. Sed adhuc opponitur. Quia multe res diuerſe eadem habẽt vocabula equiuoca. Non ergo vnaqueq́ res habet ſuam vocẽ Rñſ. Sua vox dicitur dupliciter: vel propria: vel cõmunis. Item ſuper illud. Mens mea ſine fructu eſt Contra. Ergo infructuoſa eſt oratio laici dicẽtis Pater noſter qui non intelligit quod dicit Rñſ. Mens ſupponit hic pro parte intellectiua ſolum: non pro affectiua: nã talis oratio caret fructu cognitionis: ſed nõ deuotionis.

Oratio laici dicẽtis pater noſter ⁊ non intelligentis quem fructũ habeat.

Gratias ago deo meo q̈ omnium veſtrum lingua loquor.

¶ A principio capituli oſtendit q̈ donum prophetie magis eſt optandum quam donum linguarum. Primo per vtriuſq́ doni inuicem operationem Secundo per doni linguarum per ſe conſiderati inutilitatẽ. Hic tertio oſtendit idem per exempli ſui ſimilitudinem. Et primo inducit exemplum. Secundo adducit autoritatem. ibi. In lege enim ſcriptum eſt. Tertio ſuperinducit rationem. ibi. Si ergo conueniat vniuerſa eccleſia. In prima oſtendit Primo ſe habere donum linguarũ. Secundo q̈ nihilominus magis vult loqui ad intellectum. ibi. Sed in eccleſia volo Tertio monet eos ad ſimiliter faciẽdum. ibi. Fratres nolite pueri effici. In prima Primo impendit preconium debitum Secundo oſtendit beneficium acceptum. ibi. Quod omnium veſtrum. Dicit ergo [Gratias]. q. Ita dixi preoptandum eſſe donum prophetie dono linguarum: hoc autem non dixi ex inuidia quaſi deprimens in aliis quod in me nõ habeo [gratias enim ago deo meo] de hoc [q̈ omnium veſtrum lingua loquor] id eſt lingua qua quicunq́ veſtrũ loquitur. Ex hoc videtur plane: q̈ loquetur omnium lingua. Secundum illud Act. ij. Audiuimus vnuſquiſq́ lingua ſua illos loquentes. Aliqui tamen dicunt q̈ loquebatur lingua materna: que tñ videbatur omnibus propria quod non eſt probabile.

Sed in eccleſia volo quinq́ verba ſenſu meo loqui: vt et alios inſtruam quam decẽ milia verborum in lingua.

¶ Hic oſtendit q̈ magis vult loqui ad intellectũ. Ubi circa locutionem tangit Primo quod eſt magis eligendum. Secundo quod minus. ibi. Quam decem milia. In prima Implicantur quatuor conditiones commendabiles in locutione Opportunitas: q3 in eccleſia Paucitas: quia quinq́ verba Intelligibilitas: quia ſenſu meo Utilitas: quia vt alios inſtruã. Dicit ergo [Sed] quaſi. Ita omnium lingua loquor [Sed] tamen volo magis ſcilicet [in eccleſia] cuius vtilitatẽ querere debeo loqui [quinq́ vba] id eſt pauca [ſenſu meo] id eſt ita vt ſentiam ⁊ efficiar Et hoc [vt ⁊ alios inſtruam] de fide ſcilicet ⁊ moribus [q̃ decem milia verborum] id eſt infinita verba: finitum pro infinito In lingua tm̃ ſine intellectu. Ideo dicit dominus Mat. vj. Orãtes nolite multum loqui Per iſta [quinq́ verba] poteſt intelligi doctrina quinq́ librorum Moyſi Uel [quinq́ verba] ſunt que loqui debemus. ſcilicet.

Quid Credendum: quia ſcilicet duodecim fidei articuli Titum. ij. Tu autem loquere que decent ſanam doctrinam Pſ. Qui loquitur veritatem in corde ⁊c. Pſ. xiiij.

Quid Faciendum: quia precepta decalogi Pſ. Loquebar de teſtimoniis tuis in conſpectu regum: ⁊ non confundebar: ⁊ meditabar in. pſ. cxviij

Quid Fugiẽdum: quia ſeptem peccata Hiere. j. Quecunq́ mandauero tibi loqueris ad eos ſc3 ⁊ peccatores Job. x. Loquar in amaritudine anime.

Quid Appetẽdũ: quia paradiſi gaudia. Sic chriſtus apparens apoſtolis ⁊ loquens de regno dei.

Quid Timendum: quia inferni ſupplicia Ezech. xxj. Loquere gladius: gladius exacutus eſt: ⁊ limatus vt cedat victimas exacutus eſt ⁊c.

Uel quinq́ verba ſunt: quinq́ genera verborũ quibus expedit loqui. videlicet

Verborũ gñā ſunt quinq́ quibus expedit loqui.

In confeſſione triſtanter Job. x. Loquar in amaritudine anime mee Pſ. Recogitabo tibi omnes annos.

In oratione ſilenter. j. Reg. j. Porro anna loquebatur in corde ſuo. tantumq́ labia eius mouebantur ⁊ vox illius penitus non audiebatur Matth. vj. Orantes nolite multum loqui.

In diſputatione conſtanter Act. vj. Non poterant reſiſtere ſapientie ⁊ ſpiritui qui loquebatur.

In predicatione inſtanter. Titum. ij. Hec loquere et exhortare ⁊ argue cum omni imperio.

In quacunq́ etiam neceſſitate breuiter Eccli. xxxij. Adoleſcens loquere in cauſa tua vix cum neceſſe fuerit In multiloquio enim non deerit peccatum.

Fratres: nolite pueri effici ſenſibus ſed malicia paruuli eſtote: ſenſibus autem perfecti eſtote.

¶ Hic monet eos ad ſimiliter faciendum. Ubi primo dehortatur malum imperitie. Secundo hortatur Ad bonum innocentie. Tertio hortatur Ad augmentum intelligentie. Dicit ergo O [fratres]. q. Sic facio et vos ſimiliter facere debetis. Et ideo o [fratres nolite pueri effici ſenſibus] per imperitiam qui ſcilicet verba exprimunt que non intelligunt Eſa. penul. Maledictꝰ puer centum annorum [ſed malicia paruuli eſtote] p innocentiam. j. Pet. ij. Quaſi modo geniti infantes ſine dolo ⁊c. [Senſibus autem perfecti ſitis] vt intelligatis: quid dicitis: ⁊ attendatis: quid facitis Ro. xvj. Uolo vos ſapientes eſſe in bono: ſimplices autem in malo. Felix In cuius intellectu non eſt imperitia. In cuius affectu non eſt malicia In cuius actu non eſt imperfectio aliqua. Quis eſt hic ⁊ laudabimus eum.

Notandum q̈ perfectio ſenſuum duplex eſt. Una ſenſuum carnalium. Altera ſpiritualium De primis Gene. viij. Senſus ⁊ cogitatio humani cordis prona eſt ad malum. De ſecundis Sapien. iiij. Cani ſunt, ſenſus hominis.

E Senſuum perfectio eſt duplex

Perfectio carnalium ſenſuum quintuplex.

Prima perfectio viſus retrahendo oculos a ſpectaculi vanitate Cañ. vj. Auerte oculos tuos ipſe me auolare fecerunt Pſ. Auerte oculos meos ne videant vanitatem. pſ. cxviij.

Secunda Auditus: retrahendo aures a verborum detractione Eccli. xxviij. Sepi aures tuas ſpinis: ⁊ noli audire linguam detrahentem.

Tertia Odoratus: retrahendo olfatum: ab odorum ſuauitate propter illud Eſa. iij. Erit pro ſuaui odo

re fetor.
Quarta Guſtus:retrahendo vos a ciborum ⁊ ſaporũ delectatione Job.vi. Aut guſtare poterit aliquis: q̄d guſtatum aufert mortem.
Quinta Tactus:retrahendo membra a carnali volu ptate Col.ij. Ne tetigeritis neq̧ guſtaueritis: neq̧ cō trectaueritis que ſunt omnia in interitũ ipſo vſu.
F Perfectio quoq̧ ſenſuũ ſpiritualium quintuplex eſt. Prima Viſus applicando mentem:ad videndum dei claritatem:ſicut ille Gene.xxij. Vidi dominum facie ad faciem:⁊ ſal ⁊c.
Secunda Auditus:applicando mentem: ad audien-
Ps.lxxx-iiij. dam dei vocem Ps. Audiam quid loquatur in me do minus deus ⁊ ps. Hodie ſi vocem eius audieritis ⁊c.
Tertia Odoratus applicando mentem.ad ſentiendũ diuine pietatis odorem Cañ.j. Trahe me poſt te cur. in odo. vng.
Quarta Guſtus:ad guſtandum diuine bonitatis dul cedinem Prouerb.vij. Guſtauit ⁊ vidit:quoniam bo na eſt negociatio eius.
Quinto Tactus:ad experiendam diuinã ſuauitatē. j.Johan.j. Quod audiuimus:quod vidimus quod ma nus ⁊c.

In lege enim ſcriptum eſt: quoniã in alijs linguis: ⁊ labijs alijs loquar populo huic: ⁊ nec ſic exaudient me dicit dominus.

¶ Hic adducit autoritatē. Ubi primo ponit verba au toritatis. Secundo concludit ex eis.ibi. Itaq̧ lingue ſignum ſunt. In autoritate tangit duo Primo Admi rabilem dei benignitatem Secundo Deteſtabilē ho minis malignitatem.ibi. Et nec ſic audient me. Dicit ergo[In lege].q. Ideo autem non queratis loqui lin guis[enim]quia[in lege ſcriptuʒ eſt]Eſa.xxviij. Uel [in lege ſcriptum eſt]hoc ſcilicet [quoniam in alijs lin guis]id eſt diuerſis generibus linguarum[⁊ alijs la bijs]id eſt alio idiomate Uel[in labijs alijs]id ē alio modo loquendi q̄ in veteri teſtamento:ſcilicet verbis
Labijs alijs loqui quid ſit. Ps.xviij ſpiritualibus Uel[in labijs alijs].i.aliter q̄ fidelibꝰ: ſcilicet obſcure ⁊ parabolice.[loquar populo huic].i. iudaico quod factuʒ eſt Act.ij. Ps. Non ſunt loquele neq̧ ſermones:quorum non audiantur voces eorũ[et nec ſic exaudient me dicit dominus]in ſigno ſcilicet tã mirabili. In quo notat linguas eſſe datas:in ſignũ mi rabile infidelibus.

Itaq̧ lingue in ſignũ ſunt non fidelibus: ſed infidelibus:prophetie autem non infi delibus:ſed fidelibus.

¶ Hic concludit ex predictis Ubi concludit veritatē Primo de datione linguarum Secundo de reuelatio ne prophetiaꝝ.ibi Prophetie aũt. Dicit ergo[Itaq̧] quia ſcilicet diuerſis linguis locutus eſt: vt hoc ſigno crederent[Lingue in ſignũ ſunt]date[non fidelibus] quia deum omnia poſſe credunt. Unde miraculo non indigent[ſed infidelibus]vt ſcilicet moueantur ad fi dem per miraculi nouitatem. Sicut factum eſt in ali quibus. Act.ij.[Prophetie autē] date ſunt ſuþ.] non infidelibus]ne ſanctum daretur canibus Matth.vij. [ſed fidelibus]vt edificentur.

C **Si ergo cōueniat vniuerſa eccleſia in vnũ et omnes linguis loquantur intrent auteʒ idiote aut infideles: nonne dicent quid in ſanitis?**

¶ Hic ſuperinducit rationem oſtendens Primo incon ueniens quod ſequitur ex inordinata linguarum locu tione. Secundo: duplex bonum quod ſequitur ex vſu prophetie.ibi. Si autem omnes prophetent. In pri ma facit quatuor. Primo proponit conuentuʒ fideliũ. Secundo Ignotam linguam loquentium.ibi. Et om nes linguis. Tertio. Ingreſſum infideliũ.ibi. Intrēt autem idiote. Quarto. Sequens incōmodum.ibi. Nō ne dicent. Dicit ergo.[Si ergo].q. Et q: lingue ſunt in ſignum non in edificationē.[Si ergo conueniat vni uerſa eccleſia]id eſt omnes fideles de eccleſia[in vnũ ⁊ omnes linguis loquantur]ſine interprete [Intrent autem idiote]qui non intelligant[aut infideles] q̄ nō credant[nonne dicent]corde vel ore [quid inſanitis] Arrepticij nanq̧ videbuntur ꝓpter verborum tumul tum ſine intelligentia.

Si autem omnes prophetent:intret auteʒ quis infidelis vel idiota:cōuincitur ab om nibus:dijudicatur ab omnibus. Occulta enim cordis eius manifeſta fiunt:et ita ca dens in faciem adorabit deum:pronũciãs: q̧ vere deus in vobis ſit.

¶ Hic ſubdit bonum quod ſequitur ex vſu prophetie. Et hoc duplex. Primum eſt reuelationis. Secundum conuerſionis.ibi. Et ita cadens in faciem. In prima implicat tria. Primo prophetandi actum. Secundo peccatoris aduentum.ibi. Intret autē infidelis. Ter tio. Sequens commodum.ibi. Conuincitur ab. Dicit ergo[Si autem omnes prophetent].i.ſcripturas ex ponant[intret autem quis infidelis vel idiota conuin citur ab omnibus]de aliquo ſuo errore[dijudicatur] id eſt condēnabilis oſtenditur[ab omnibus]de aliquo ſuo peccato. Spiritualis enim homo iudicat omnia. Suþ.vij. [Occulta enim cordis eius]id eſt peccata ſua que neſciebat eſſe peccata[manifeſta fiunt]ei per eorũ expoſitiones. Prouerb.xx. Lucerna domini ſpi raculum hominis que inueſtigat omnia ſecreta ven tris. Peccatum enim tria mala facit. Facit enim re- G
bellem propter offenſam quam generat. Condēnabi- Peccatũ
lem propter penam ad quam obligat. Cecum ⁊ vilem tria mala
propter maculam que deformat. Econtra ſcriptura ſa facit.
cra conuincit rebellem. Dijudicat condēnabilem. Il luminat cecum ⁊ ignoranteʒ[Et ita cadens in faciē] id eſt ſeſe humilians:non cadens retrorſum.ſicut He li.j.Regum.iiij.[adorabit deum]qui ſe ei per vos no tificauit[pronunciãs]ore quod habet in corde:hoc ſci licet] q̧ deus vere]non ficte. Sicut in hypocritis. Sa pien.j. Spiritusſanctus diſcipline effugiet fictum [in vobis ſit] Habitat enim deus in celis.i.in viris ſan ctis.zach.viij. Ibimus vobiſcum:audiuimus enim q̧ deus vobiſcum eſt.

Hic queritur ſuper illud Senſibus perfe cti eſtote. Gloſ. Salomone dicente Scire legē ſenſus eſt optimus. Contra. Hoc habetur. Saþ.vj. Secun dum aliam literam. Cogitare de illa ſenſus eſt cōſum matus:qui liber non eſt ſalomonis. Rñſ. Quãuis non ſit editus a ſalomone:eſt tamen editus in perſona ſa lomonis. Item ſuper illud in lege enim ſcriptum eſt. Cō tra. imo Eſa.xxvij. Rñſ. Lex hic accipitur large ꝓ ve teri teſtamento non ſtricte pro pētateuco. Item ſuper illud In linguis alijs. Glo. Lingue in ſignum ſunt nō ad edificationem. Contra. Nullum donum ſpiritusſan cti eſt quod non ſit ad edificationem. Unde ſupra.xij. Unicuiq̧ datur manifeſtatio ſpiritus ad vtilitatem. Rñſ. Donum linguarum. Primo et immediate eſt ad admirationem. Sed ſecundario ⁊ ex conſequenti eſt ad edificationem. Item ſuper illud Lingue in ſignum ſunt infidelibus. Glo. Ne eis reueletur veritas. Con tra. Per officium linguarum reuelatur veritas Item ſuper illud Infidelibus non velanda. ſed reuelãda eſt veritas aliter non conuerterentur:nec ſcirent quid cre dendum eſſet. Rñſ. Loquitur de linguis per ſe ſine in terpretatione. Ad aliud dicendum q̧ reuelanda eſt ve ritas audire volentibus ſed hoc fit per donum lingua rum ſine interpretatione. Item occulta cordis eiꝰ ma nifeſta fiunt. Contra. Solus deus nouit abſcondita cordis. Rñſ. Manifeſta fiunt ipſi peccatori vt ea que neſciebat eſſe erronea per doctrinã cognoſcat eſſe er ronea per peccata.

Quid ergo eſt fratres? Cum conuenitis: vnuſquiſq̧ veſtrũ pſalmũ habet: doctrinã

habet: apocalypſim habet: linguam habet interpꝛetationem habet: omnia ad edificationem fiant.

¶ Excluſo erroꝛe circa appetitum predictoꝛum donorum hic excludit erroꝛem circa vſum eoꝛum: oſtendẽs quomodo vtroqꝫ ſit vtendum. Et pꝛimo oſtendit qualiter illis donis ſit vtendum. Secundo a quibus perſonis eſt vtendũ. ibi. Mulieres in eccleſia taceant. Tertio ꝙ debent tenere modum iſtum. ibi. An a vobis verbum dei proceſſit. In pꝛima oſtendit Pꝛimo qualiter ſit vtendum communiter vtroqꝫ iſtoꝛum donoꝛũ. Secundo ſpecialiter qualiter dono linguaꝝ. ibi. Siue lingua quis vtatur. Tertio qualiter dono pꝛophetie. ibi. Pꝛophete autem duo vel. In pꝛima pꝛimo querit de vſu donoꝛum. Secundo ſubdit facultatem ipſoꝛũ. ibi. Cum conuenitis. Tertio finem vtẽdi debitũ. ibi. Omnia ad edificationem fiant. Dicit ergo [quid ergo]. q. hec quidẽ cueniunt de locutionibus linguarũ. [Quid ergo eſt fratres] agendum ſcꝫ? [cum conuenitis] ſimul [vnuſquiſqꝫ veſtrum] ita ꝙ nullus poteſt ſe excuſare a mutua edificatione. [Pſalmum habet] id eſt laudeꝫ dei cum cantico. Uel pſalmum: id eſt intellectum pſalmoꝛum [Doctrinam habet] ſpecialeꝫ de moꝛibus. Uel [doctrinam] id eſt pꝛudentiam docẽdi. [Apocalypſiꝫ habet] id eſt reuelationem [linguam habet] id eſt gratiam linguarum. [Interpꝛetationem habet] id eſt gratiam exponendi linguas vel ſcripturas. Hec ſunt illa quinqꝫ verba que ſupꝛa voluit loqui Apoſtolus. que diſtinguuntur ſic. Omnis cognitio habetur. Aut p adquiſitionem humanaꝫ. Aut per reuelationem diuinã. Si per adquiſitionem humanam: aut fertur in deum. Sic eſt pſalmus: aut in pꝛoximum: ſic eſt doctrina. Si per reuelationem diuinam aut datur pꝛincipaliter ad cognoſcendum: ſic eſt apocalypſis: aut ad loquenduꝫ. ſic eſt lingua aut vtrũqꝫ: ſic eſt interpꝛetatio ⁊ cũ hec habeatis omnia ⁊ hec ⁊ alia ad edificationem eccleſie fiant. Debet enim hieruſalẽ. i. eccleſia edificari vt ciuitas vt quilibet laboꝛet ad eius edificationeꝫ. Unus enim edificans ⁊ alius deſtruens ꝗ vtilitas? nulla niſi laboꝛ. Eccli. xxxiiij.

Siue quis lingua loquitur ſecunduꝫ duos aut vt multum tres: ⁊ per partes: et vnus interpꝛetetur. Si aũt non fuerit interpꝛes taceat in eccleſia: ſibi aũt loquatur ⁊ deo.

¶ Hic oſtendit ſpecialiter. Qualiter ſit vtendum dono linguarum. Et pꝛimo qualiter ſit vtendum cum interpꝛete. Secundo qualiter ſit ſine interpꝛete. ibi. Si autem non interpꝛes. In pꝛima pꝛimo ſupponit locutionis linguarum diuerſitatem. Secundo diſſuadet loquendi pꝛolixitatem. ibi. Secundo duos. Tertio ſuadet ad locutionis expoſitionem. ibi. Et vnus interpꝛetetur. Dicit ergo [Siue]. q. cuncta ad edificationẽ ſuis modis agenda ſunt. Dono vero linguarum ſic vtendũ eſt [ſiue quis] id eſt ſi aliquis [lingua]. i. ſꝫm linguam [loquitur] id eſt ſecundum diuerſitatem linguarũ [ſꝫm duos] fiat ſup̃. locutio [ant vt multum tres] ne totum diem detineant [⁊ per partes] id eſt diuerſis tempoꝛibus. Uel [per partes] populi. i. interciſe [et] quandocũqꝫ aliquis loquitur [vnus] ille idem. ſ. vel alius [interpꝛetetur] id eſt exponat quid loquitur vt intelligatur [Si autem non fuerit interpꝛes in eccleſia: taceat] ille qui linguis loquitur ne ſcilicet barbarus videatur [ſibi autem] id eſt ad ſui edificationem pꝛiuatim [loquatur ⁊ deo] ipſum pꝛiuatim oꝛando Uel [deo] id eſt ad honoꝛem dei ⁊ laudem.

Pꝛophete autem duo aut tres dicant: ⁊ ceteri dijudicent. Quod ſi aliquid reuelatuꝫ fuerit ſedenti: pꝛioꝛ taceat. Poteſtis enim omnes per ſingulos ꝓphetare: vt omnes diſcant et omnes exhoꝛtentur.

¶ Hic oſtendit qualiter vtendum ſit dono pꝛophetie vbi determinat pꝛimo pꝛophetantium numerum Secundo pꝛophetandi oꝛdinem. ibi. Quod ſi aliquid reuelatum. Tertio oꝛdinis poſſibilitatem. ibi. Et ſpiritus pꝛophetarum. Quarto oꝛdinis ſiue poſſibilitatis rationem. ibi. Non enim diſſenſionis eſt deus. Dicit ergo [Pꝛophete] quaſi Sic vtendum eſt dono linguarũ vt dixi ⁊ dono pꝛophetie ſic [pꝛophete autem duo vel tres dicant] ſigillatim quia tot ſufficiunt In oꝛe enim duoꝛum vel trium teſtium ſtabit omne verbũ. Matt. xviij. Et Deut. xix. [⁊ ceteri] tacite [dijudicent] quod dicunt ſcilicet an bonum ſit vel non. j. Joh. iiij. Nolite omni ſpiritui credere: ſed pꝛobate ſpiritus ſi ex deo ſunt [Quod ſi aliquid] melius [reuelatum fuerit ſedẽti] qui audiebat reuelatur enim aliquando minoꝛi ꝙ̃ non maioꝛi. Matth. xj. Confitebor tibi pater domine celi ⁊ terre quia abſcondiſti hec a ſapientibus ⁊ pꝛudẽtibus ⁊ reuelaſti ea paruulis [pꝛioꝛ] ꝓphetãs [taceat] dans illi locum [Poteſtis enim] quaſi Ideo det ei locum [enim] quia [poteſtis omnes per ſingulos. i. ſigillatim [pꝛophetare] ne pertubatio fiat. Ita ſcꝫ [vt] ex oꝛdinato vſu pꝛophetie [omnes diſcant] etiam maioꝛes a minoꝛibus [Et omnes exhoꝛtentur] alios etiam ipſi minoꝛes. Ecce ergo oꝛdo pꝛophetandi Congruus: vt ſcilicet melioꝛ pꝛeponatur. Debitus qꝛ poſſunt omnes pꝛophetare. Pꝛoficuus: quia vt omnes diſcant. D

Notandum ſuper illud diſcant omnes ꝙ ſeptem lectiones debet quis diſcere: vt perueniat ad perfectionem ſapientie.

Lectiones ſeptẽ dꝫ quis diſcere: vt ꝓueniat ad perfectionem ſapiẽtie.

Pꝛimam. De maloꝛuꝫ extirpatione. Sicut qui habet inire bellum diſcit pugnare a ſtrenuis Judicuꝫ. ij. Hec ſunt gentes quas deus dereliquit: vt erudiret in eis hieruſalem: ⁊ omnes qui nouerant bella chananeoꝛũ: vt poſtea diſcerent filij eoꝛum certare cum hoſtibus ⁊ habere conſuetudinem pꝛeliandi.

Secundam. De bonoꝛũ imitatione ſicut pictoꝛ vel ſcriptoꝛ diſcit imitari magiſtrum Hiere. xij. dicitur de talibus. Si eruditi didicerint vias populi mei edificabũtur ſcilicet in gloꝛia.

Tertiam. De omnium dilectione: ſicut cocus guſtando diſcit ſapoꝛem ciboꝛum. j. Theſ. iiij. De amoꝛe inquit apoſtolus fraternitatis Non habeo neceſſe ſcribere vobis: ipſi enim didiciſtis vt diligatis inuicẽ ⁊c.

Quartam. De egenoꝛum compaſſione ⁊ ſubuentione: ſicut homo experiendo diſcit rem. Eſaie. j. Diſcite benefacere. ſubue. oppꝛeſſo. Judicate pu. ⁊c.

Quintam. De timendo deo: et mandatoꝛum obeditione Sicut Nouicius operando diſcit ſtatuta ſua et oꝛdinem Deute. iiij. Congrega ad me populum vt audiat ſermones meos et diſcat timere omni tempoꝛe quo viuit in terra Deut. v. Audi iſrael cerimonias atqꝫ iudicia que ego loquoꝛ in auribus tuis hodie diſcite et opere complete. Deut. xxxj. Leges verba legis huius ⁊c.

Sextam. De coꝛdis humilitate et moꝛum manſuetudine Sicut pullus ad imitationem aquile diſcit moueri ⁊ volare. Matth. xj. Diſcite a me quia mitis.

Septimam. De veritate ſalutaris ſapientie. Sicut Clericus diſcit ſibi vtilia. Sapien. vij. Ubi loquitur de ſapientia dicit quam ſine fictione didici ⁊ ſine inuidia communico. I

Item notandum ꝙ ſeptem ſunt per que diſcit homo quid eſt ſibi bonum ⁊ vtile.

Pꝛimum eſt diuina reuelatio: ſic didicerunt multi ſancti vt patriarche pꝛophete et apoſtoli. Ideo paulus Gal. j. Notum vobis facio euangelium quod euangelizatum eſt a me: quia non eſt ſecundum hominem: neqꝫ enim ab homine accepi illud neqꝫ didici: ſed per reuelationẽ ieſu chꝛiſti Joh. vj. Omnis qui audit a patre et didicit.

Secundum eſt diligens creaturarum etiam irrationabiliũ inſpectio. Uidens homo ꝙ creatura irrationalis ita ſolicita eſt de ꝓfectu ſuo pꝛocurando: ad exemplũ pꝛouidere ſibi diſcit. Ideo Pꝛouerb. vj. Uade ad foꝛ-

micam o piger: ⁊ conſidera vias eius: et diſce ſapientiam que cum non habeat ducem ⁊c.
Tertio eſt ſtultorum ⁊ negligentium hominum conſideratio. Ex hoc enim ꝙ eorum bona deperire videt p negligentiam diſcit ſapientiam Prouerb.xxiiij. Per agrum pigri hominis tranſiui ⁊ per vineam viri ſtulti ⁊ ſic totum ⁊c. ⁊ ſequitur. Quod cum vidiſſem poſui in corde meo ⁊ exemplo didiſci diſciplinam.
Quartum eſt doctorum humilis auditio. Eccli.vi. Fili ſi attenderis mihi diſces eam.ſ. ſapientiam. Sap. vi. Audite reges et diſcite. Eccli.viij. Ne deſpicias narrationem preſbyterorum ⁊c.
Quintum eſt diligens ſtudium. Eccle.i. Mens mea contemplata eſt multa ſapienter: ⁊ didici ⁊c.
Sextum eſt verax experimentum. Qui enim non eſt expertus pauca recognoſcit. Hinc eſt ꝙ Laban dixit ad Jacob Gen.xxx. Experimento didici ꝙ benedixerit mihi deus propter te: ſic ⁊ de chriſto dicitur Heb. v. Et quidem cum eſſet filius dei didicit ex his que paſſus eſt obedientiam.
Septimum eſt conuictus ſiue conſortium. Ex hoc enim ꝙ homo cum alio ſepe moratur mores eius diſcit ⁊ imitatur. Unde non debemus cum malis commorari. Prouerb.xxij. Noli eſſe amicus homini iracundo: neqꝫ ambules cum homine furioſo: ne forte diſcas ſemitas eius ⁊ ſumas ſcandalum anime tue. Sed heu Ezech.xix. dicitur Incedebat inter leones ⁊ factus eſt leo didicitqꝫ predaſ capere ⁊ homines deuorare. Ps. Commixti
Ps.cv. ſunt inter gentes ⁊ didicerunt opera eorum: quia qui cum lupis eſt oportet eum cum lupis vlulare. Et hoc valde eſt periculoſum quia ſicut dicitur Hiere.xiij. Si mutare poteſt ethiops pellem ſuam: ⁊ pardus varietates ſuas et vos poteritis benefacere cum didiceritis malum.

Et ſpiritus prophetarum prophetis ſubiecti ſunt. Non enim diſſenſionis eſt deus: ſed pacis: ſicut et in omnibus eccleſijs ſanctorum doceo.

¶ Hic ſubdit dicti ordinis poſſibilitatem. Et deinde poſſibilitatis rationem dicens. [Et ſpiritus].q. ⁊ vtiqꝫ debet prior cedere ⁊ poteſt quia [ſpiritus prophetarum] id eſt ſpiritusſanctus qui in ſe vnus eſt: ſed pluraliter dicitur [ſpiritus] propter plures prophetas quos replet. Uel propter plura dicta [prophetis].i. prophetarum voluntati [ſubiecti ſunt] quia non cogit eos loqui vt ſpiritus phitonicus Job.xxxij. Coartat me ſpiritus vteri mei. Uel [prophetis] id eſt rationi prophetarum [ſubiecti ſunt] qꝛ ſubminiſtrat eis. Johã.xiiij. Suggeret vobis omnia quecunqꝫ dixero vobis [Non enim].q. Et vere eſt ſubiectus ſpiritus prophetarum ipſis prophetis. [Non enim diſſenſionis].i. diſcordie [eſt deus] vt prophetas quos replet vel loqui compellat nec permittat vnum alteri cedere [ſed pacis] Ro. xvi. Deus autem pacis ſit cum omnibus vobis [ſicut in omnibus eccleſijs] maioribus minoribus: ⁊ mediocribus. Patriarchis. metropolitanis ⁊ epiſcopalibus. Eccleſijs inquã [ſanctorum] ad differentiã eccleſie malignantium [Doceo] vnde tenere debetis qꝛ non eſt nouum neqꝫ ſingulare quod dico.

Mulieres in eccleſijs taceant. Non enim permittitur eis loqui: ſꝫ ſubditas eſſe ſicut et lex dicit.

¶ Habito quomodo ſit vtendum huiuſmodi donis. Hic oſtendit a quibus perſonis ſit vtendum illis. Ubi primo indicit mulieribus taciturnitatem. Secundo ſubdit huius rationem.ibi. Non enim permittitur eis. Tertio remouet dubitationem.ibi. Siquid autem volunt diſcere. Dicit ergo [Mulieres].q. Ita dixi ꝙ omnes poteſtis prophetare nihilominus tamen [mulieres in eccleſijs taceant] vt nec loquantur linguis: nec prophetent [non enim permittitur eis] aliqua autoritate [loqui] in eccleſia [ſed ſubditas eſſe] viris quod velum innuit Supra.xi. Subditas inquã [ſicut lex dicit] Gene. iij. Sub viri poteſtate eris.

Siquid autem volunt diſcere: domi viros ſuos interrogent. Turpe eſt enim mulieri loqui in eccleſia.

¶ Hic remouet dubitationem: quis enim poſſet dubitare ex quo non licet eis loqui quomodo addiſcent quod ignorant. Ideo primo dicit ꝙ domi poſſunt viros interrogare. Secundo ſubdit cauſam quare domi ⁊ non publice.ibi. Turpe eſt enim. Dicit ergo. [Siquid autem volunt diſcere: domi] tantum [viros ſuos interrogent] Unde ⁊ primum preceptum per virum datum eſt mulieri. Gen.ij. De omni ligno ⁊c. A capite enim fluit ſenſus ⁊ motus. Uir autem eſt caput mulieris. Sup.xi. [Turpe eſt] ⁊ quaſi Bene dico domi [turpe eſt enim] quia ſcilicet contra eccleſiaſticam diſciplinam ⁊ contra verecundiam que debet mulieribus ineſſe ob preuaricationem. [Mulieri loqui in eccleſia.] Idem preceptum habetur.j. Tim.ij. Mulier cum ſilentio diſcat. Nam ſicut dicit Chryſ. Semel docuit ⁊ omnia ſubuerſa ſunt.

An a vobis verbum dei proceſſit: aut in vos ſolus peruenit?

¶ Habito qualiter ⁊ a quibus huiuſmodi donis ſit vtendum. Hic oſtendit ꝙ debent ſeruare modum iſtum. Ubi oſtendit primo quare ſeruare debent. Secundo repetit quid ſeruare debent.ibi. Itaqꝫ fratres enim. In prima oſtendit ꝙ ſeruare debent propter tria. Primo propter aliorum obſeruantium conformitatem. Secundo propter domini precipientis auctoritatem.ibi. Siqꝫ videtur eſſe propheta. Tertio propter contemnentium reprobationem.ibi. Siquis autem ignorat. Prima ratio eſt hec. Quod boni ⁊ ſapientes tenent: illud eſt tenendum: ſed boni alij tenent modum quem eis tradidi: ergo ⁊ vos tenere debetis. Et hoc eſt quod dicit [an a vobis].q. nec debetis mutare quod tradidi [an a vobis verbum dei proceſſit] ad vos ſcilicet et non poſtius econuerſo a nobis ad nos. Eſa.ij. De ſion exibit lex ⁊ verbum domini de hieruſalem [aut in vos ſolus peruenit] ipſum verbum.q.d. Non. imo ad plures alios: Ps.xviij
vnde quod alij tenent: ⁊ vos debetis tenere. Ps. In omnem terram exiuit ſonus ⁊c.

Siquis videtur propheta eſſe: aut ſpiritualis cognoſcat que ſcribo vobis: quia domini ſunt mandata.

¶ Ecce ſecunda ratio talis. Precepta diuina tenenda ſunt. Sed ea que ſcribo ſunt precepta diuina. Ergo ea ſunt tenenda. Primo ſuſcitat audientium attentionem. Secundo ſubdit ſcripture ſue auctoritatem.ibi. Quia domini ſunt mandata. Dicit ergo [Siquis] Hoc dupliciter legitur. Primo modo ſic. Ita debetis tenere quod dixi. [Siquis enim videtur propheta eſſe].i. predicens futura. [Aut ſpiritualis] noſcens occulta [cognoſcat] hec ſcilicet [que ſcribo vobis quia domini ſunt mandata] non mea.ij. Cor.xiij. An experimentum queritis eius qui in me loquitur chriſtus. Secundo modo ſic [ſiquis] quaſi. Tenete quod dixi ⁊ ſpiritualiter intelligite [ſiquis enim videtur propheta eſſe] inter vos [aut ſpiritualis cognoſcat].i. ſpiritualiter intelligat [que ſcribo vobis quia domini mandata ſunt]

Siquis autem ignorat ignorabitur.

¶ Ecce tertia ratio ad idem. talis. Quilibet debet cauere ne a deo ignoretur: ſed qui non tenet hanc doctrinam non cauet. Ergo quilibet debet tenere hanc doctrinam. Primo ergo implicat contemptum doctrine. Secundo comminatur ſupplicium pene.ibi. Ignorabitur. Et hoc eſt quod dicit [ſiquis autem ignorat] hec eſſe domini mandata ⁊ non vult mihi adquieſcere [ignorabitur] a deo in futuro.i. reprobabitur. Matt.xv. Amen dico vobis non noui vos. Et loquitur de ignorantia affectata.i. voluntate adquieſcendi.

Itaqꝫ fratres emulamini prophetare: ⁊ lo

qui linguis nolite prohibere. Omnia autē honeſte: et ſecundum ordinē fiant in vobis.

¶ Hic repetit quid obſeruare debent. Ubi monet primo prophetie donum appetere. Secundo donum linguarum non reprobare. ibi. Et loqui linguis. Tertio omnia ordinate facere. ibi. Omnia autem honeſte. Dicit ergo [Itaq] quia: ſcilicet prophetia edificat linguā non [Itaq fratres] in fide [emulamini]. i. deſiderate [prophetare] id eſt futura predicere: vel ſcripturas exponere [et] tamen [loqui linguis] diuerſis [nolite prohibere] tanq̄ ſit malū ⁊c. ſ. fiat diſſenſio [omnia aūt] ſiue locutio linguarum ſiue prophetia [honeſte] cū pace [⁊ ſecundum ordinem] predictū [fiant in vobis] Judicum. v. Stelle manētes in curſu ⁊ ordine ſuo pugnauerunt contra ſyſaram. Uel ab homine [omnia fiant] contra ocium reſpectu ſui [honeſte] contra ſcandalū reſpectu proximi. Ordinate contra deuium reſpectu dei: vt facere dicat actum honeſte modum: ordo finem debitum: omnia materiam ſiue obiectum.

Hic queritur ſuper illud Spiritus prophetarū prophetis ſubiecti ſunt. Contra. Eccſi. viij. Non eſt in hominis poteſtate ſpiritū prohibere. Rñſ. Ibi loquitur de ſpiritu vite. hic de ſpiritu prophetie. Item Ibidem. Glo. Spiritusſanctus qui vnus eſt. Contra. Spiritusſanctus nulli ſubiectus eſt. Rñſ. Autor doni ponitur hic pro vſu doni ſicut cauſa pro effectu. Itē Ibidem Glo. Spiritusſanctus non cogit prophetas vt loquantur vel taceant. Contra. Hierem. xx. Factꝰ eſt in corde meo quaſi ignis eſtuās: ⁊ defeci: ferre nō ſuſtinens Rñſ. Non cogit coactione ſufficiente: ſed inducente per vehementiam amoris. Item ſuper illud. Non eſt deus diſſenſionis ſed pacis. Contra. Matth. x. Non veni pacem mittere in terram: ſed gladiū. Reſpon. Ibi loquitur de concordia in malo: hic de cōcordia in bono. Item ſuper illud. Non permittitur eis loqui. Glo. Aliqua autoritate. Contra. Delbora fuit prophetiſſa in veteri teſtamēto. Judic. v. Et Anna in nouo Lu. ij. Rñſ. Priuilegia paucorum non faciunt legem cōmunē. Item ſuper illud. Siquis ignorat ignorabitur. Glo. A deo reprobabitur. Contra. Ignorantia eſt in intellectu: peccatū vero in affectu. Itē Ignorantia excuſat peccatum. Rñſ. Duplex eſt ignorātia. Quedam ſimplex ⁊ hec nō eſt peccatum. Quedā affectata ⁊ hec peccatum eſt. Non tamen inq̄ſtum ignorātia: ſed inq̄ſtū affectata. Similiter etſi inq̄ſtū ignorantia excuſat peccatum: non tamen inq̄ſtum affectata. Notandum ſuper illud. Loqui linguis nolite prohibere q̄ natura ſagax in opere (que non deficit in neceſſariis) Clauſtrum lingue condidit ne in humido poſita laberetur: ⁊ deflueret ad nociua. Ipſam quaſi monialē recludens inter dentes tanq̄ inter colūnas clauſtrales. Et quaſi clauſuram labia ſuperaddens. Sed quia nec ope nature ligata: frequēter exit ad illicita: clauſtrum ſpirituale ſtatuamus eidem.

Ignorantia eſt duplex.

Capitulum. xv.

Notum autē vobis facio fratres euangelium quod predicaui vobis quod et accepiſtis.

¶ Superiꝰ excluſit errorē eorū: circa dona gratie. Hic excludit errorem eorum circa dona glorie Agit enim hic de reſurrectione chriſti ⁊ ſanctorum. Ubi probat reſurrectionē ⁊ conuincit negantes eam. Primo per rationes fidei. Secundo per exempla nature. ibi. Sed dicet aliquis Quomodo reſurgent mortui. In prima primo oſtēdit chriſti reſurrectionem iam factam. Secundo per eam probat noſtram reſurrectionem futuram. ibi. Si autē chriſtus predicatur. Tertio oſtendit reſurrectionis noſtre future poſſibilitatem ⁊ cauſam efficientē. ibi. Nūc autem chriſtus reſurrexit. Quarto ſubdit inconueniētia que ſequuntur negantes reſurrectionem. ibi. Alioquin quid facient. In prima reſurrectionem chriſti iā factam aſtruit multis teſtimoniis. Primo teſtimonio ſcripture ⁊ ſue traditionis. Secundo teſtimonio dominice apparitionis. ibi. Et quia viſus eſt cephe. Tertio teſtimonio proprie viſionis. ibi. Nouiſſimo omnium. Quarto teſtimonio apoſtolice predicationis. ibi. Siue enim ego ſiue illi ſic predicamus. In prima teſtimonium ſue traditionis eis ad memoriam reducit. Primo in generali. Secundo in ſpeciali. ibi. Tradidi enim vobis. In prima circa ſuam traditionem implicat quatuor digna memoria. Primo eius bonitatem cum dicit. Euangelium. Secundo. Immutabilitatem cū ſubdit. Quod predicaui. Tertio. Ueritatem cum addit. Quod ⁊ accepiſtis. Quarto virtutem cum ſequit̄ In quo ſtatis ⁊c. Dicit ergo [Notum] quaſi. de ſpiritualibus hucuſq docui ſed modo o [fratres notum vobis facio euangelium]. ſ. de reſurrectione mortuorum: id eſt bonam nunciationem. Euangelium enī proprie bona nunciatio dicitur per quam proprie ad regnum dei ⁊ ad remiſſionem peccatorum peruenitur: ſicut dicit Glo. Mathee prima. [quod predicaui vobis] nō alias Unde non eſt nouum nec variabile quod dico [quod] euangelium [et accepiſtis] id eſt dignum acceptione iudicaſtis.

In quo ⁊ ſtatis: per quod ⁊ ſaluamini qua ratione predicauerim vobis ſi tenetis: niſi fruſtra credidiſtis.

¶ Hic tangit ſue traditionis virtutem. Et primo quo ad preſens commodum. Secundo quoad futurū premium. ibi. Per quod ⁊ ſaluamini. Tertio addit conditionem ⁊ ex parte ipſorum. ibi Si tenetis qua ratione Dicit ergo [In quo] ſcilicet euangelio [⁊ ſtatis] id eſt per quod in bono ſtatu eſtis ⁊ ſine quo caderetis. Nā fide ſtatis. ij. Cor. i. [per quod ⁊ ſaluamini] iā in ſpe tandem in re: hoc enim eſt verbum quod poteſt ſaluare animas. Si autē inquam [ſi tenetis] id eſt retinetis illud euangelium de reſurrectione [qua ratione predicauerim vobis] ſcilicet p chriſti reſurrectionē aſtruē do veſtram [niſi]. q. Tenetis autem [niſi] et [fruſtra credidiſtis] id eſt ſine aliqua vtilitate. Uel ſaluamini inquam [niſi] ſcilicet [fruſtra credidiſtis] quantum ſcilicet ad conſequēdum finem vltimum ⁊ optimum. Et ſic non eſt contrarium quod ait Amb. Prodeſt damnatis fidem vel ex parte tenuiſſe.

Tradidi enim vobis in primis: quod ⁊ accepi: quoniam chriſtus mortuus eſt pro peccatis noſtris ſecundum ſcripturas: ⁊ quia ſepultus eſt: ⁊ quia reſurrexit tertia die: ſecundum ſcripturas.

¶ Hic ſpecificat teſtimonium ſue traditionis. Ubi implicat tria. Primo ſuam predicationem: quia Tradidi Secundo predicantis auctoritatem quia Quod ⁊ accepi. Tertio predicationis materiam. Quoniam chriſtus mortuus eſt. Dicit ergo [Tradidi enim vobis in primis] id eſt inter prima ⁊ maxima [quod ⁊ accepi] a ſpiritusſancto: non ego finxi a me. Supra. xi. Accepi a domino quod ⁊ tradidi vobis [quoniam chriſtus mortuus eſt pro peccatis noſtris] non pro ſua neceſſitate. Mortuus inquā ſic [ſecundū ſcripturas] que hec predixerunt. Eſa. liij. Tanq̄ ouis ad occiſionem ductus eſt ⁊c. Ecce ergo diuinitatis ſublimitas [q2 chriſtus] Sublimitatis vtilitas: q2 [pro peccatis noſtris] Utilitatis veritas [Et quia ſepultus eſt] ſimiliter [ſecundum ſcripturas] Eſa. liij. Dabit impios pro ſepultura ⁊ Eſa. xi. Erit ſepulchrum eius glorioſum [⁊ quia reſurrexit tertia die] ⁊ conſimili poteſtate credatur nos ſuſcitare poſſe ⁊ hoc [ſecundum ſcripturas] Oſee. vi. Uiuificauit nos poſt duos dies et tertia die ſuſcitabit nos.

Et quia viſus eſt cephe: et poſt hec vndecim Deinde viſus eſt plus quam quingētis fra

tribus ſimul: ex quibus multi manent vſqz adhuc quidam autez dormierunt. Deinde viſus eſt iacobo. Deinde apoſtolis oībus.

¶ Hic probat hoc idem teſtimonio dominice apparitionis. Et ponit quintuplex teſtimonium per ordinem dicens. [Et quia viſus eſt cephe] id eſt Petro prius ꝙ alijs viris quibus apparuiſſe legitur in euangelio. De hoc Luc. vlti. Et Johā. xx. [& poſt hoc vndecim] apoſtolis in conclaui Thoma preſente. Joh. xx. Alij habent .xij. quod per ſynecdochen intelligitur. Quia matthias nondum loco inde erat conſtitutus. Sicut dicitur iudicium dari a .xij. paribus francie quamuis vnus deeſſet [Deinde viſus eſt plus ꝙ quingentis fratribus ſimul] de hoc non legitur in euangelio [ex quibus multi manent adhuc] qui teſtes ſunt hui⁹ ſi ab eis requiratur [quidam autem dormierunt] id eſt mortui ſunt: in hoc teſtimonio permanētes [Deinde viſus eſt Jacobo] ſingulariter. Jacobo ſcꝫ Alphei qui dictus eſt frater domini qui fuit epiſcopus hieroſolymitan⁹. Quia enim ſicut dicit Haymo: vouerat ſe non mãducaturum quouſqz dominum poſt reſurrectionem vidiſſet. Ideo chriſtus ei apparuit. Hoc tamen non legitur in euangelio [Deinde apoſtolis omnibus] viſus eſt in aſcenſione. Luc. vlti. Et Act. j.

Nouiſſime autem omnium: tanquam abortiuo: viſus eſt et mihi.

¶ Hic probat idem teſtimonio proprie viſionis. Ubi primo dicit ꝙ chriſtus ſibi apparuit vltimo. Secundo quare quia indignus erat nomine apoſtolico. ibi. Ego enim ſum minimus apoſtolorum. Tertio ſubdit per quid factus eſt apoſtolus quia ſolo munere diuino. ibi Gratia autem dei ſum. Quarto oſtendit ꝙ bene vſus eſt dono ſibi collato. ibi. Et gratia ei⁹. Dicit ergo [Nouiſſime autem omnium] ſcilicet poſt aſcenſionem [tanꝙ abortiuo] id eſt ſimili abortiuo [viſus eſt et mihi] Primuꝫ in via Act. ix. Poſtea oranti in templo. Act. xxij. Comparat autem ſe abortiuo triplici ratione.

A Abortiuo ſe cõparat Paul⁹ triplici rõne.

Primo Quia ſicut abortiuum per coactionem quandam naſcitur: ſic ipſe quaſi per coactionem quandam eſt in chriſto renatus. Act. ix.

Secundo Quia ad modum abortiui extra tempus ꝓprium eſt renatus ſcilicet chriſto iam regnante. Ideo in bulla pape ponitur a dextris.

Tertio Quia ad modum abortiui minor fuit alijs ſicut ipſe dicit hic.

Notandum ꝙ duodecim leguntur apparitiones domini poſt reſurrectionem & ante aſcenſionem.

B Apparitiones xp̄i duodecim legūẗ poſt reſurrectionē & ante aſcēſionē.

Prima Qua apparuit ſoli magdalene ad monumentum ploranti. Joh. xx.

Secunda Qua apparuit alijs mulieribus cum eadem redeuntibus a monumento. Jo. xx.

Tertia Qua apparuit ſimoni Petro. Luce vltimo. Surrexit dominus vere & apparuit ſimoni.

Quarta Qua apparuit duobus diſcipulis euntib⁹ in Emaus. Luc. vltimo. Cognouerunt.

Quinta Qua apparuit decem apoſtolis abſente thoma Joh. xx. Stetit ieſus in medio.

Sexta Qua apparuit octaua die Thoma p̄ſente Johan. xx. Dominus meus & deus meus.

Septima Qua apparuit Petro piſcanti & ſocijs eius ad mare tyberiadis: de quo dicitur Joh. xxj.

Octaua Qua apparuit vndecim diſcipulis in monte galilee. Matth. vltimo.

Nona Qua apparuit diſcipulis ſuis in cenaculo ſion recumbentibus in die aſcenſionis Marci vltimo. Et nouiſſime &c.

Decima Qua apparuit eis eadem die in monte oliueti aſcendēs in celuꝫ Act. j. Uidentibus illis eleuat⁹.

Undecima Qua apparuit Jacobo alphei ep̄o hieroſolymitano: vt hic apoſtolus exprimit.

Duodecima Qua apparuit plus ꝙ quingentis fratribus ſimul vt hic commemorat.

Decimatertia Ponit euangelium Nicodemi dicēs eū apparuiſſe primo Joſeph. ab arimathia: poſito ꝓpter ſepulturam eius in carcere: ſed euangelium eius non eſt autenticum.

Ego enim ſum minimus apoſtolorum qui non ſum dignus vocari apoſtolus: quoniã perſecutus ſum eccleſiam dei.

¶ Hic oſtendit ſe indignū nomine apoſtolico. Ubi primo tangit ſuam inferioritatem. Secundo inferioritatis expreſſionem. ibi. Qui non ſum dignus. Tertio vtriuſqz cauſam. ibi. Quoniam perſecutus. Dicit ergo [Ego]. q. Et recte poſt omnes mihi apparuit [Ego enim ſum minimus apoſtolorum] ſcilicet ſi conſiderentur preterita: vel etiam quia vltimus tempore [qui nõ ſum dignus vocari apoſtolus] ſi mea precedentia merita attendantur: aliter mentiretur cauſa humilitatis Augu. Qui cauſa humilitatis mentiẗ: mentiendo efficitur quod vitaret. Non ſum dignus inꝙ [quoniã perſecutus ſum eccleſiam dei] Act. ix. j. Timo. j. Prius fui blaſphemus & perſecutor. Ex his elicitur talis ratio. Qui videtur viuere poſt mortem reſurrexit. Sed chriſtus viſus eſt mihi apoſtolo licet indigno viuens poſt mortem. Ergo chriſtus reſurrexit.

Gratia dei ſum id quod ſum.

¶ Hic oſtendit per quid factus eſt apoſtolus: quia ſolo munere diuino. Et hoc eſt quod dicit [Gratia]. q. licet non ſum dignus [autem] ſed tamen [gratia dei ſuꝫ id quod ſum] ſcilicet apoſtolus. Sine gratia em̄ homo nihil eſt. Sup. xiij. Felix eſſe: & ratione Generis q2 eſſe apoſtolicum. Et ratione Originis: quia deo Et ratione Modi ſine medij quia per gratiam.

Et gratia ei⁹ in me vacua non fuit ſed abūdantius illis omnibus laboraui: non ego autem ſed gratia dei mecum.

¶ Hic oſtendit ꝙ bene vſus eſt dono ſibi collato. Ubi primo hoc proponit. Secundo per opus hoc oſtendit ibi. Sed abundantius. Tertio iuxta hoc principium ſufficiēs boni operis exprimit. ibi. Non ego ſed. In primo remouet a ſe negligentiam. In ſecundo pigritiam. In tertio iactantiaꝫ. Dicit ergo [Et gratia eius] id eſt apoſtolatus mihi gratis datus [in me vacua non fuit] id eſt ocioſa. ij. Cor. vj. Hortamur vos ne gratiaꝫ dei in vacuum recipiatis [ſed] potius [abundantius omnibus illis] ſingillatim [laboraui] Et hoc & Intēſiue q2 ſine ſumptuum acceptatione. Supra. ix. & Extenſiue quia in pluribus eccleſijs. ij. Cor. ix. In laborib⁹ plurimis [Non ego autem] ſolus [laboraui ſed gratia dei mecū] cum libero arbitrio. ij. Cor. iij. Non ꝙ ſufficientes ſimus cogitare aliquid ex nobis quaſi ex nobis ſꝫ ſufficientia noſtra ex deo eſt. Felix qui operatur Utiliter. quod notatur in labore. Excellenter. quod notatur in abundantia laboris. Utiliter quod notatur in ſocietate gratie.

Siue enim ego ſiue illi: ſic predicauimus: et ſic credidiſtis.

¶ Hic quarto probat idem quod prius apoſtolica predicatione. Ubi primo tangit predicationem apoſtolorum. Secundo fidem auditorum. ibi. Et ſic credidiſtis Dicit ergo [Siue enim ego]. q. chriſtus reſurrexit. Et vere [Siue enim ego ſiue illi] alij. ſ. apoſtoli [ſic predicauimus] vbiqꝫ chriſtum ſcꝫ reſurrexiſſe [& ſic credidiſtis] vnde turpe eſt relinquere veritatem traditam et receptam. Uel ſic Laboraui ego & alij in hac predicatione [ſiue em̄ ego ſiue illi] &c. ſicut primo. Uel ſic. Ego laboraui non tamen ſolus ſed gratia dei mecū. Et vere ita eſt [ſiue enim ego ſiue illi ſic predicauimus] ſcilicet per gratiam [& ſic credidiſtis]. ſ. per gratiam Ex his elicitur talis ratio. Apoſtoli predicauerunt chriſtum reſurrexiſſe: ergo chriſtus reſurrexit: per locum ab autoritate.

Si autez chriſtus predicatur ꝙ a mortuis reſurrexit: quomodo quidam dicunt in vobis: quoniam reſurrectio mortuorū nõ eſt?

¶ Superius probauit reſurrectionē chriſtiam factā hic per eam ꝓbat reſurrectionē noſtram futurā. Ubi primo per reſurrectionem chriſti noſtram aſtruit. Secundo negantes chriſti reſurrectionē per multa incōuenientia cōuincit. ibi. Si aūt chriſtus nō reſurrexit. In prima Primo arguit ā poſitione antecedētis. Secundo a deſtructione conſequentis. ibi. Si aūt reſurrectio mortuorum nō eſt. In prima primo ponit antecedens. ſ. chriſtū ſurrexiſſe. Scdo ammiraẗ quomodo negatur Conſequens: ſcꝫ reſurrectionē noſtraz fore. ibi. Quomodo quidā dicunt Dicit ergo [Si autē]. q. Ita conſtat chriſtum ſurrexiſſe [ſi autem chriſtus] qui eſt cauſa efficiens reſurrectionis [predicatur] ab omnib⁹ veris apoſtolis [ꝙ reſurrexit a mortuis]. i. de loco ⁊ de numero mortuoruꝫ [quomodo quidā in vobis] narrantes diuiſi ab alijs] dicunt qm̄ reſurrectio mortuorum non eſt?] q. diceret Male dicunt. Et eſt hic argumentum: ⁊ ā cauſa efficiente: q2 chriſtus eſt efficiens cauſa noſtre reſurrectionis. Ā ſimili Quia ſi chriſtus eo ꝙ filius dei per gratiam glorioſe reſurrexit. Ergo a ſimili omnes filij dei reſurgent.

Si aūt reſurrectio mortuorū non eſt: neqꝫ chriſtus reſurrexit.

¶ Hic arguit a deſtructione conſequentis. Ubi primo negat conſequēs. Secundo antecedēs. ibi. Neqꝫ chriſtus Dicit ergo [Si autem]. q. Ita dicunt quidā [autem] ſed [Si reſurrectio mortuorum non eſt: nec chriſtus reſurrexit] quia omnia propter ſuos fecit. Reſurrexit enim: vt daret ſpem reſurgendi. Et poteſt eſſe argumentum. Uel a cauſa. Uel a ſimili.

Si autē chriſtus non reſurrexit: inanis eſt predicatio noſtra: inanis eſt fides noſtra.

¶ Hic hereticos negantes reſurrectionem chriſti ad ſex inconuenientia ducit. Primū eſt inutilitas predicationis apoſtolice. Secundum Inutilitas fidei chriſtiane. ibi. Inanis eſt fides. Tertium eſt Falſitas teſtimonij apoſtolorū. ibi. Inuenimur aūt ⁊ falſi. Quartum eſt falſitas ipſorum Corinthiorum. ibi. Quod ſi chriſtus non reſurrexit. Quintum eſt Damnatio omnium in fide chriſti defunctorū. ibi. Ergo qui dormierunt in chriſto. Sextum eſt miſerabilior ceteris: conditio ſanctorum chriſtianorum. ibi. Si in hac vita tantū in chriſto. Dicit ergo [Si autem] chriſtus non reſurrexit] ſequuntur multa inconuenientia. Primum eſt q2 [Inanis eſt predicatio noſtra]. i. inutilis q2 ſine mercede. Secundum q2 [inanis]. i. inutilis. [eſt fides noſtra] quia ſine remuneratione.

Inuenimur autem et falſi teſtes dei.

¶ Hic tangit tertium incōueniens. Quod eſt falſitas teſtimonij apoſtoloꝝ. Ubi primo proponit teſtimonij falſitatē. Scdo probat ⁊ ſpecificat eam. ibi. Qm̄ teſtimonium diximus Tertio ex hypotheſi arguit ad mediam probandā. ibi. Nam ſi mortui non reſurgūt. Dicit ergo [Inuenimur]. q. Nec ſolum dicta inconueniētia ſequūtur [autem] ſed [inuenimur ⁊ falſi teſtes dei] qui tamen de falſa laude iraſcitur. Teſtes em̄ erant apoſtoli Act. j. ſed non falſi.

¶ Et notandum ꝙ quadruplex teſtis in ſcriptura reprehenditur.

Teſtes quadruplices in ſcriptura reprehenduntur.

Falſus quia aperta mendacia confingit. Prouer. xix. Teſtis falſus non erit impunitus.

Fraudulentus Qui vera cōtra ſcientiam negat ⁊ abſcondit. Prouerb. xij. Qui mentitur teſtis eſt fraudulentus.

Repentinus qui dubia pro certis aſſerit. Prouer. xij. Qui teſtis eſt repentinus concinnat linguam mendacij. Dolus in corde ⁊c.

Iniquus qui bona in malum cōuertit. Pſ. Teſtes iniqui inſurrexerunt in me ⁊c. Glo. Et ſuper ſynagoga.

Quoniam teſtimoniuꝫ diximus aduerſus deum ꝙ ſuſcitauit chriſtum: quomodo nō ſuſcitauit ſi mortui non reſurgunt. Nam ſi mortui non reſurgunt neqꝫ chriſtus reſurrexit.

¶ Hic probat falſitatē dicēs [Qm̄ teſtimonium diximus aduerſus deuꝫ] hoc ſcꝫ [ꝙ ſuſcitauit chriſtū quē] tamen [nō ſuſcitauit ſi mortui nō reſurgunt] Auguſt. Perhorrendū eſt aliquid falſi de deo dicere etiā ſi ad laudem eius videaẗ pertinere. q2 Non minori ſed maiori fortaſſis ſcelere in deo laudatur falſitas: ꝗ̄ vituperatur veritas [Nam ſi]. q. Et patet ꝙ falſum eſt ꝙ deus ſuſcitauit chriſtum ſi mortui nō reſurgunt. [Nā ſi mortui non reſurgūt neqꝫ chriſtus reſurrexit] Et eſt argumentuꝫ a ſimili. Sicut ſi anima Socratis nō eſt immortalis: nec anima Platonis. Nam conſimilis ratio eſt vtrobiqꝫ ſcꝫ iuſticia retributionis integre: in anima ⁊ corpore ſicut homo meruit in anima ⁊ corpore. Uel eſt argumentuꝫ a cauſa quia reſurrectio chriſti vt capitis eſt cauſa reſurrectionis membrorum ⁊ exemplaris: ⁊ motiua.

Quod ſi chriſtus non reſurrexit: vana eſt fides veſtra. Adhuc enim eſtis in peccatis veſtris.

¶ Hic tangit quartū incōueniens qd̄ eſt falſitas ipſorum Corinthioꝝ. Ubi primo reſurrectionē chriſti non factam ſupponit. Scdo ex hoc falſitatē fidei illorū ꝓponit. ibi. Uana eſt fides. Tertio probat quod propoſuit. ibi. Adhuc em̄ in. Dicit ergo [ꝙ ſi chriſtus non reſurrexit vana eſt fides veſtra]. i. falſa: nō tantum inutilis [Adhuc]. q. Et vere falſa [adhuc enim] poſt baptiſmum [eſtis in peccatis veſtris] que per fidem chriſti in baptiſmo remiſſa credebatis. Baptiſmus enim gerit typum mortis ⁊ reſurrectionis. Ro. vj. Si falſum autem eſt ſignum: non habet virtutem in remiſſione peccatorum.

Ergo ⁊ qui dormierūt in chriſto: perierūt.

¶ Hic tangit quintum inconueniens quod eſt damnatio omnium in fide chriſti defunctorum. Ubi tāgit tria Primo: mortis actum. Secundo conditionem morientium. ibi. In chriſto. Tertio: damnationem ipſoꝝ. ibi. Perierūt. Et hoc eſt quod dicit [Ergo] quaſi Et quia vos adhuc eſtis in peccatis [Ergo ⁊ qui dormierūt in chriſto] ſcꝫ in fide chriſti mortui ſunt [perierunt] q2 et ipſi erant in peccatis. Contra illud apocal. xiiij. Beati mortui qui in domino moriuntur.

Si in hac vita tantum in chriſto ſperantes ſumus: miſerabiliores ſumus omnib⁹ hominibus.

¶ Hic tangit ſextū incōueniens ꝙ eſt miſerabilior ceteris cōditio ſanctorū chriſtianorū. Ubi primo ſub cōditione excludit ſpem reſurrectionis future per chriſtum. Secundo ex hoc infert inconueniēs ꝙ eſt maior miſeria ſanctorū. ibi. Miſerabiliores. Dicit ergo [Si in hac vita]. q. Iterum ſi chriſtus non reſurrexit hoc inconueniens ſequiẗ. q2 [ſi in chriſto] id eſt in fide chriſti [ſperantes ſumus in hac vita tantum] ita vt futurā vitam non ſperemus [miſerabiliores omnibus hominibus ſumus] quia ⁊ miſeri in corpore in quo maiores miſerias ſuſtinemus. Supra eodem. iiij. Puto ꝙ deus nos nouiſſimos apoſtolos ⁊c. Et miſeri in anima per errorem: ⁊ ita miſerabiliores ceteris: qui ſaltem hoc ſeculo fruuntur.

Nunc autez chriſtus reſurrexit a mortuis primitie dormientium Quoniam quidem per hominem mors: et per hominem reſurrectio mortuorum.

¶ Hec eſt tertia pars prime partis principalis. Probauit em̄ primo reſurrectionem iam factā. Scdo ꝑ eā reſurrectionē noſtram futurā. Hic tertio oſtendit reſurrectionis future poſſibilitatē: ſiue cauſam efficientem. Ubi primo oſtēditur poteſtas chriſti in mortuis ſuſcitandis. Scdo poteſtas eiuſdē in reſuſcitatis. ibi.

Deinde finis cum tradiderit ⁊c. In prima primo dicit ꝙ chriſtꝰ primo reſurrexit. Scḋo ꝙ alios ſuſcitare poterit. ibi. Quoniã quidẽ per hominẽ mors. Tertio ꝙ oẽs ſuſcitabit. ibi. Et ſicut in adam omnes. Quarto quo ordine ſuſcitatio erit. ibi. Unuſquiſqȝ autem in ſuo ordine. Dicit ergo [Nunc aũt]. q. Hec inconueniẽtia ſequerentur: ſi chriſtus nõ reſurrexiſſet: et ſi reſurrectio nõ foret [Nunc autem] patet ꝙ [chriſtus reſurrexit a mortuis]. i. a loco mortuorũ ⁊ numero. Ipſe dico [primitie]. i. primus tempore: ⁊ maximus dignitate [dormientium]. i. morientium qui de facili ⁊ integri more dormientium ſurrecturi ſunt. Coloſ. j. Qui eſt primo genitus mortuorum [Quoniamquidem] ⁊ patet ꝙ per ipſum poterunt reſurgere [quoniãquidẽ per hominẽ] purum [mors] venit. Sap. j. Deus mortem non fecit. Et ſi hoc eſt ergo [per hominẽ] deum [reſurrectio mortuorum] erit. Et licet in aliis terminis non valeret argumentum qꝛ facilius eſt deſtruere q̃ conſtruere: tñ in his valet. Et põt ſic formari ratio. Potẽtior eſt homo deus in conſtruendo q̃ homo purus in deſtruendo. Si ergo homo purus potuit omnes morti tradere: et homo deus poteſt viuificare ⁊ ita poſſibilis eſt reſurrectio mortuorum.

Et ſicut in adam omnes moriuntur: ita et in chriſto omnes viuificabũtur. Unuſquiſqȝ autem in ſuo ordine: primitie chriſtus. Deinde hi qui ſunt chriſti: qui in aduentũ eius crediderunt.

¶ Hic oſtendit ꝙ chriſtus omnes ſuſcitabit. Ubi primo tangitur mors antecedens reſurrectionem. Secũdo reſurrectio ſequẽs mortẽ. ibi. Ita ⁊ in chriſto. In prima primo tangit cauſam mortis meritoriam. cũ dicit. In adam. Secundo generalitatẽ. ibi. Omnes moriuntur. Similiter in ſecunda. Primo tãgit reſurrectionis cauſam cum dicit. In chriſto. Secundo generalitatem. ibi. Omnes viuificabuntur. Dicit ergo [Et ſicut in adam omnes] quia eius filij ſunt [moriuntur] morte corporali. quia hoc iudicium a domino omni carni. Eccli. xlj. [ita ⁊ in chriſto omnes viuificabũtur] quia filij ſunt regeneratione ſpirituali [Unuſquiſqȝ]. quaſi Omnes communiter reſurgent [aũt] ſed tamen [vnuſquiſqȝ] reſurget [in ſuo ordine]. i. in ſua dignitate: vt martyr in ordine martyrum ⁊c. Nam in domo patris mei manſiones multe ſunt. Joh. xiiij. Uel poteſt referri ad illos quatuor ordines qui erũt in iudicio. De qui-
Pſ. j. bus in glo. ſuper illud Pſ. Ideo non reſurgunt impij in iudicio [Primitie]. q. talis erit ordo ille quia [primitie] id eſt primus tempore et maximus dignitate erit [chriſtus] Tunc enim mors reddit primitias de ſpoliis ſuis. Sed decimas reddet in fine eiuſdem etatis [deĩde] in fine ſeculi [hi qui ſunt chriſti] ſcȝ fideles ſuſcitabuntur: non prius ordine temporis: quia in momẽto ⁊c. ſed ordine dignitatis [qui in aduentum eius crediderunt]. i. in chriſtum ad iudicium venturum. Alia litera non habet: crediderunt: ſed [in aduentum eius] ſuþ. reſurgent. Commendat ergo reſurgentium ordinem: quia vnuſquiſqȝ ⁊c. Ordinis illius priorem: quia primitie chriſtus: ſubditorum dignitatem quia hi ſunt chriſti. Dignitatis rationem: quia crediderunt ⁊c.

Hic queritur ſuper illud Niſi fruſtra credidiſtis. Glo. Fides non accipitur niſi ſpe reſurrectiõis Contra. Fides naturaliter precedit ſpem: non e conuerſo. Rñſ. Spes infuſa ſequitur fidem infuſam: ſed ſpes ex auditu adquiſita antecedit fidem infuſam. Item ſuper illud Tanq̃ abortiuo. Glo. Qui coactus eſt ad deum conuerti. Contra. Deus non vult coacta ſeruitia. Rñſ. Coactus fuit coactione inducente: non trahente ſiue ſufficiẽte. Item ſuper illud Ego ſum minimus apoſtolorum. Contra. Gal. ij. In faciẽ ei reſti ti. Glo. ſicut par. Reſpon. Non erat minimus ſimpliciter ſed ſecundum quid qꝛ ſcilicet ex perſecutorẽ conuerſus: ⁊ vltimo conuerſus. Item ſuper illud. Qui nõ ſum dignus vocari apoſtolus. Contra. Ergo male facit vocando ſe apoſtolum in principio epiſtolarũ ſuarum. Rñſ. Dignus erat dignitate gratie preſentis: nõ dignitate meritorum precedentium. Item ſuper illud Non ego ſed gratia dei mecum. Glo. Si gratia ſe ſubtraxerit cadet homo. Contra. Per ſolum liberum arbitrium poteſt homo peccato non cõſentire. Rñſ. Poteſt diſpoſitiue qꝛ poteſt facere ꝙ gratia aſſit: ſed non poteſt completiue ſine gratia. Item ſuper illud. Si autẽ predicatur chriſtus ꝙ reſurrectio. Glo. Quod eſt cauſa efficiens noſtre reſurrectionis Contra. Dama. Crede reſurrectionem futuram diuina virtute nutu ⁊ poteſtate. Rñſ. Reſurrectio chriſti eſt cauſa efficiens diſpoſitiue: ſed virtus diuina completiue: reſurrectio enim chriſti eſt nobis cauſa motiua ad credendum reſurrectionem noſtram glorioſam. Fides autem reſurrectionis eſt nobis cauſa meritoria ad glorioſe reſurgendum. Item ſuper illud Si reſurrectio mortuorum non eſt neqȝ chriſtus reſurrexit. Contra. Reſurrectionem chriſti impoſſibile eſt non fuiſſe. Ergo reſurrectionem noſtram neceſſe eſt fore. Rñſ. Neceſſe eſt neceſſitate conſequẽte ſcȝ ſuppoſita ordinatione diuina nõ neceſſitate antecedente. Item ſuper illud Inanis eſt fides noſtra. Glo. i. inutilis cũ nulla remuneratio ſit futura. Cõtra. Nihilominus eſſet remuneratio animarum. Rñſ. Remuneratio animarũ cõpleta nõ eſſet ſine remuneratione corporꝝ: qꝛ non merent̃ ſine corporibus. Item ſuper illud Inuenimur falſi teſtes. Gloſ. Non minori ſed maiori fortaſſis ſcelere in deo laudat̃ falſitas q̃ vituperatur veritas. Contra. Illud fit ex beniuolẽtia ad deum hoc ex maliuolentia. Rñſ. Puto hoc intelligendum vbi falſitas laudatur ſcienter: ⁊ vbi veritas vituperat̃ ignoranter nõ generaliter. Itẽ ſuper illud. Miſerabiliores ſumus. Cõtra. Aug. dicit ꝙ maior eſt delectatio in virtutibus q̃ in vicijs. Et
Pſ. dicit. In cuſtodiẽdis illis retributio multa. Rñ. Pſ. xviij
Hoc contingit ex ſpe futuri premij: ſecus ſi nullũ premium ſperaret̃. Item ſuper illud. Primitie dormientium. Glo. Primus tẽpore ⁊ dignitate. Contra. Mat. xxvij. Multa corpora ſanctorum cum eo ſurrexerunt. Rñſ. Non ſurrexerunt ſm quoſdã reſurrectione glorioſa: ſed ad tẽpus. Uel forte eo reſuſcitato prius: ſtatim ſurrexerunt. Uel expone prius ante quem nullus: non poſt quẽ omnes alij. Item ſuper illud. Sicut per hominem mors. Contra. Facilius eſt deſtruere q̃ conſtruere. Rñſ. Argumentum non tenet ſimpliciter: ſed in his terminis vt dictum eſt ſuþ. Quia quamuis ſimpliciter facilius ſit deſtruere q̃ cõſtruere: homo deus potẽtior eſt ad cõſtruendũ q̃ homo purus ad deſtruẽdum. Item ſuper illud Sicut in adã oẽs moriunt̃ ⁊c. Contra. Dãnati nõ viuificabunt̃ in chriſto q̃ tñ in adã moriunt̃. Rñſ. Omnes in ipſo viuificant̃ quoad ſufficientiam. Uel omnes eius ſcȝ filij per gratiam.

Deinde finis cum tradiderit regnum deo et patri: cum euacuauerit omnẽ principatum et poteſtatem et virtutem.

¶ Superius oſtendit poſſibilitatem chriſti in mortuis ſuſcitandis. Hic oſtendit poſſibilitatem in ſuſcitatis. Et primo dicit ꝙ reſurrectione completa chriſtus totum regnum eccleſie patri tradet. Secundo ꝙ iñe inimicos ſuos plene ſibi ſubijciet. ibi. Oportet autẽ illũ regnare. Tertio autoritate probat ꝙ omnia preter patrem ſubijcient̃ ei. ibi. Omnia enim ſubiecit. Quarto oſtẽdit ꝙ ipſe filius erit ſubiectus patri. ibi. Cum autẽ ſubiecta fuerint illi. In prima tangit tria. Primo creaturarum cõſummationẽ. Secundo manifeſtam creatoris dominationẽ. ibi. Cum tradiderint. Tertio alteriꝰ dominationis euacuationem. ibi. Cum euacuauerit. Tũc ergo ꝺñabit̃ generaliter: euidenter ſingulariter. Dicit ergo [Deinde]. q. Ita primitie chriſtus deinde hi q̃ ſunt chriſti ſuſcitabunt̃ [deinde]. ſ. cõpleta reſurrectione [erit finis]. i. cõſummatio. Aug. Impleta reſurrectione finis erit mundi ⁊ conſummatio omnium. Ezech. vij. Finis venit: venit finis ſuper quatuor plagas terre [cũ tradiderit] Hoc dupliciter legitur. Uno

modo ſm rem. Alio modo ſecundum manifeſtationē. Primo modo ſic ſiue inquam [cum tradiderit].i. preſentauerit ipſe chriſtus [regnum].i. totam eccleſiam: quā in preſenti regit [deo ꝛ patri].i. viſioni ꝛ preſentie dei patris: qui eſt deus ꝛ pater ipſius ſm ꝙ homo. Pater euſdē ſm ꝙ deus Ioh. xx. Aſcendo ad patrē meum ꝛc. Alio modo ſic [cum] ipſe chriſtus [tradiderit regnum deo ꝛ patri].i. deum patrē regnare manifeſtauerit in regno: ꝛ in fidelib9 de eccleſia. Modo enī creditur in eis regnare: ſed tūc manifeſte videbiꝶ. [cū euacuauerit] Hoc dupliciter legiꝶ. Uno modo ſic [cū euacuauerit] quaſi. Et tunc erit finis [cum euacuauerit] id eſt abſtulerit [omnem principatum] tam angelorum ꝙ hominum ꝛ etiam demonum [ꝛ omnem poteſtatem ꝛ virtutem] Dum enim durat mundus. angeli angelis demones demonibus: ꝛ homines hominibus preſunt: ſed omnibus collectis iam oīs prelatio ceſſabit ſm Glo. Tūc enim implebitur illud Eſa. vij. Exaltabitur dominus ſolus in die illa. Alio modo legiꝶ ſic [cum euacuauerit].i. cuꝫ in ſolo deo fuiſſe monſtrauerit [omnem principatum ꝛc.] Et diſtinguuntur iſta tria ꝛ in angelis ꝛ in hominibus. In angelis. Per principatus intelliguntur ſuperiores. Per poteſtates medij. Per virtutes inferiores. In hominibus autē per principatus intelliguntur prelati maiores ſiue principes. Per poteſtates prelati minores. Per virtutes homines fortes priuata fortitudine: vel naturali vel adquiſita.

Principatuum diſtinctio.

Oportet autē illum regnare: donec ponat inimicos ſub pedibus eius. Nouiſſime autē inimica deſtruetur mors.

¶ Hic oſtendit ꝙ tunc chriſtus inimicos ſuos ſibi plene ſubijciet. Et primo oſtendit ꝙ ſubijciet ea: que aduerſantur ſibi. Secūdo ꝙ ſubijciet ea que aduerſantur ſuis. ibi. Nouiſſima autem. In prima primo tangit cōditionem regnandi in preſenti. Secundo regnandi in futuro. ibi. Donec ponat. Dicit ergo. [Oportet] quaſi Tunc aperte regnabit [autem] ſed interim [oportet illum regnare] occulte per fidem [donec] in futuro [ponat] potenter omnes [inimicos] generaliter [ſub pedibus eius] euidenter.i. eos plena ſubiectione ſibi ſubijciat. Uel [ſub pedib9 eius].i. ſub humanitate: que eſt inferior natura in eo: ſicut pes: inferior pars eſt corporis. Accipitur autem hic donec: incluſiue: non excluſiue: non ꝙ tunc regnaturus non ſit. Nam poteſtas ei9 poteſtas eterna que non auferetur Dan. vij. Unde accipitur donec hic ſicut Matth. i. Donec peperit filiū ſuum primogenitum. Alio modo legitur ſic [oportet] quaſi. Ita tradet regnū deo ꝛ patri [autem] ſed [oportet illum] interim [regnare].i. regnum eius manifeſtari [donec po. ꝛc.] id eſt donec eum fateantur regnare omnes inimici eius. Uel in preſenti voluntarij vel in futuro coacti. [Nouiſſime autem].q. nūc regnat chriſtus ꝛ tunc regnabit [autē] ſed: nouiſſime deſtruetur inimica mors] Quādo enim mortale hoc induerit immortalitatem tunc nihil erit mortale: vel corruptibile. Et ita [deſtrueꝶ mors] Eſa. xxv. Precipitabit mortem in ſempiternum. Et dicitur [mors inimica] qꝛ inimicatur ꝛ contrariatur ſanctis ꝛ eorum deſiderio naturali ꝛ ſancti ei. Ideo poſt ceteros inimicos ipſa ſubijcietur.

Oīa enim ſubiecit ſub pedibus eius. Cum autē dicat: omnia ſubiecta ſunt ei: ſine dubio preter eum qui ſubiecit ei omnia.

¶ Hic tertio auctoritate probat ꝙ omnia preter patrem ſubijcientur ei. Ubi primo ponit auctoritatem. Secundo auctoritatis determinationem. ibi. Cum autem dicat. Ubi primo replicat ſubiectionis generalitatem. Secundo excipit inde ſubiectionis autorem ſcilicet patrem. ibi. Preter eum qui ſubiecit. Dicit ergo [Omnia].q. Ponet inimicos ſub pedibus eius ꝛ hoc vtiqꝫ poterit [enī] qꝛ [oīa] celeſtia terreſtria ꝛ infernalia [ſubiecit] deus pater [ſub pedibus eius].i. chriſti Phil. ij. In nomine ieſu omne genu flectaꝶ ꝛc. [Cum autē dicat] ſcriptura. ſ. illud. Oīa ſubiecit ꝛc. eius autoritate cōſtat ꝙ [oīa ſubiecta ſunt ei].ſ. chriſto [ſine dubio preter eum qui ſubiecit ei oīa].ſ. deum patrem.

Cum autē ſubiecta fuerint illi omnia tunc ꝛ ipſe filius ſubiectus erit illi qui ſibi ſubiecit omnia: vt ſit deus omnia in omnibus.

¶ Hic quarto oſtēdit ꝙ filius erit ſubiectus patri vbi Primo replicat ꝙ omnis creatura ſubiecta erit xp̄o. Secundo oſtendit ꝙ tunc chriſtus ſubiectus erit patri: ſm ꝙ homo. ibi. Tunc ipſe filius. Tertio ꝙ manebit equalis ſm ꝙ deus. ibi. Ut ſit de9. Quarto ꝙ erit omnium appetituū termin9. ibi. Omnia in omnibus. ¶ Dicit ergo [Cum autē].q. Pater nō eſt chriſto ſubiectus: [autem] ſed potius e conuerſo erit: quia [cū ſubiecta fuerint].i. eſſe innotuerint [illi] filio [oīa] Augu. Tunc res fieri dicitur quando innoteſcit [tunc ꝛ ipſe filius [ſm ꝙ homo cum corpore ſuo myſtico. ſ. eccleſia [ſubiectus erit illi qui ſibi ſubiecit omnia].i. ſubiectus eſſe manifeſtabitur deo patri. Licet enim modo ſubiect9 ſit tunc tamen manifeſtabitur: ita tñ [vt] ipſe [ſit deus] ipſe dico eius [omnia] que deſiderari poſſunt [in omnibus] membris: qꝛ nihil aliud preter ipſum deſiderabunt vel deſiderare poterūt. Aug. Premiū virtutuꝫ erit ipſe qui dat virtutem. Uel ſic [Tunc ꝛ ipſe filius] ſm ꝙ deus [ſubiectus erit illi ꝛc.] id eſt ab ipſo ſe eſſe oſtendet. Ita tñ [vt] ipſe [ſit deus] vnus cū patre [in omnibus].i. in omniū cōfeſſione Ipſe dico eius [omnia].i. oīm cauſa. Uel ſm vtrāqꝫ expoſitionē [vt ſit deus ꝛc.] id eſt [vt] ipſe fili9 [ſit deus] eius [oīa] voluta [in omnibus] volētibus.i. in omnibus ſanctis qui nihil volent preter eum.

¶ Notandum eſt hic ꝙ quadruplex eſt ſubiectio hominum ad deum.

Subiectio hominum ad deū eſt q̄druplex

Una Occulta ꝛ voluntaria Qua modo boni ſubijciuntur ei.

Alia Occulta ꝛ inuoluntaria Qua modo mali ſubijciuntur ei.

Tertia Aperta ꝛ voluntaria Qua in futuro boni ſubijcientur ei.

Quarta Aperta ꝛ inuoluntaria Qua in futuro mali ſubijcientur ei.

Prima hꝫ meritum ratione volūtarij. Ideo Eccli. vj. Subijce humerū tuū ꝛ porta illam. Dicitur de ſapiētia increata. ſ. filio dei.

Secunda hꝫ peccatū ratione inuolūtarij Ro. iij. Queцunqꝫ lex loquiꝶ his q̄ in lege ſunt loquiꝶ: vt omne os obſtruaꝶ ꝛ ſubiectus fiat oīs mundus deo.

Tertia habet premiū. P̄ſ. Nonne deo ſubiecta erit anima mea. Ab ipſo enim ꝛc.

Quarta habet ſupplicium. ij. Mach. ix. Dixit Antiochus. Iuſtum eſt ſubiectum eſſe deo: ꝛ etiaꝫ demones ſubijciuntur ei.

Alioquin quid facient: qui baptizantur pro mortuis: ſi omnino mortui non reſurgunt vt quid ꝛ baptizantur pro illis?

¶ Hec eſt quarta pars prime partis principalis. Probauit enī primo reſurrectionē chriſti iam eſſe factam. Secundo per eā ꝓbauit noſtram eſſe futurā. Tertio oſ̄dit incōuenientia que ſequunꝶ negātes reſurrectionem generalē. vbi Primo manifeſtat talium errorē. Scd̄o monet cauere eundē. ibi. Nolite ſeduci. In prima ponit inconuenientia quatuor ſequentia illum errorem. Primum eſt a parte baptiſmi. ſ. ꝙ baptiſmus fruſtra delet peccata. Secundū a parte apoſtoloꝝ ſcꝫ ꝙ fruſtra ſuſtinēt tot mala. ibi. Ut qd̄ ꝛ nos periclitamur. Tertium a parte ſui ſpecialr̄. ſ. ꝙ inutilis eſt contra aduerſarios reſurrectionem negātes eius pugna. ibi. Si ſecundū hominē ad beſtias pugnaui. Quartuꝫ a parte oīm credentiū. ſ. ꝙ potius manendū eſt in vita voluptuoſa. ibi. Comedamus ꝛ. In prima Primo oſtendit ꝙ ſi reſurrectio mortuorum non eſt: baptizati decipiuntur. Secundo probat hoc: quia ſcꝫ ꝓ nihilo

baptizantur.ibi.Si omnino mortui Dicit ergo[Alioquin].q.Jta mortui reſurgēt.[alioquin]ſi reſurrectio mortuorum non eſt[quid facient]cum non ſint habituri vitam quaz intendunt[qui baptizantur p̄ mortuis] ⁊ hoc tripliciter.Uel[qui baptizātur pro mortuis].i.pro peccatis delendis.q.d.fruſtra baptizatur a mortuo.Eccli.xxxiiij.Qui baptizatur a mortuo ⁊c.Uel[Qui baptizantur pro mortuis].i.pro ſeipſis mortificandis.Rom.vj.Conſepulti ſumus per baptiſmū in mortem.Uel tangit errorem quorundam qui baptizabantur pro amicis ſuis ſine baptiſmo defunctis:acſi poſſet eis prodeſſe baptiſmus.Non q: Apoſtolus illū errorē approbet:ſed poti⁹ reprobet.q.d.Si ſtulti ita certi videntur de reſurrectione vt pro amicis ſuis defunctis baptizantur:vt baptiſmus eorum proſit eis poſt mortem.Multo magis vos non debetis de reſurrectione dubitare.[Si omnino mortui non reſurgunt] ita vt nec etiam chriſtus reſurrexit[vt quid ⁊ baptizātur pro illis].i.pro peccatis ſuis delendis.Uel[pro illis].i.pro ſeipſis mortificandis.q.d.fruſtra Uel[pro illis].i.pro amicis iam ante defunctis.Gloſa.Non factum illorum probat ſed fixam fidem reſurrectionis oſtendit.Eſt ergo ratio hec.Peccata dimittuntur in baptiſmo:vt baptizati aſſequentur glorioſam reſurrectionem.Ergo ſi reſurrectio non eſt futura:fruſtra in baptiſmo remittuntur peccata.

Ut quid et nos periclitamur omni hora?

¶Hic ponitur ſecundū incōueniens.ſ.q̄ apoſtoli fruſtra ſuſtinēt tot mala.vbi Primo querit.Sc̄do p̄bat qđ querendo ſuppoſuit.ibi.Quotidie morior.Dicit ergo.[Ut quid].q.Etſi ita eſt[vt quid ⁊ nos periclitamur].i.pericula patimur[omni hora?]quaſi dicat fruſtra.ij.Cor.xj.Periculis fluminum ⁊c.Eſt ergo ratio ſua talis.Nos ſuſtinemus mala preſentia vt aſſequamus futuram reſurrectionē glorioſam.Ergo ſi reſurrectio non eſt futura fruſtra ſuſtinemus ea.Similiter poteſt formari precedens ratio.Peccata dimittūtur in baptiſmo vt ſupra.

Quotidie morior propter gloriam veſtraz fratres:quaz habeo in chriſto ieſu domino noſtro.

¶Hic oſtendit quot mala ſuſtinent.Ubi deſcribitur eoruz pena:q: Jugis.ibi.Quotidie:quia Grauis.ibi.Morior.quia Utilis.ibi Propter gloriaz Ubi primo tangit vtilitatem.Secundo vtilitatis certitudinem.ibi.Quam habeo.Tertio certitudinis rationem.ibi.Jn chriſto.Dicit ergo[Quotidie]quaſi.Et q̄ ita ſit patet.[quotidie enim morior]id eſt pericula mortis ſubeo.Cor.iiij.Semper nos qui viuimus in mortē tradimur propter ieſum.Morior inquam[propter gloriam veſtram]vt ſcilicet eternam gloriam conſequamini o[fratres]Uel[propter gloriam veſtram]viuo ſcilicet[quam]gloriam[habeo]iam in ſpe[in chriſto ieſu domino noſtro]id eſt dum conſidero eum per paſſionem glorificatum.

Si ſecundum hominem ad beſtias pugnaui Epheſi:quid mihi prodeſt ſi mortui non reſurgunt:Manducemus et bibam⁹:cras enim moriemur.

¶Hic ponitur tertium inconueniens:ſcilicet inutilis pugna contra negantes reſurrectionem.Et eſt ſua ratio talis.Ego pugno contra infideles aſtruendo reſurrectionem futuram.Ergo ſi reſurrectio non eſt futura inutilis eſt pugna mea.Tangit ergo pugne actum.ibi.Pugnaui.Modum.ibi.Secundum hominē.Obiectū.ibi.Cōtra beſtias Ep.Jncōmodū ſi reſurrectio non eſt.ibi.Quid mihi.Dicit ergo.[Si ſecundum]q̄ reſurrectio non eſt.[Si ego ſecundum hominez]agēs ſcilicet id eſt rationabiliter(quia humanus eſt credere hominem non mori vt beſtiam)[pugnaui]id eſt diſputaui[ad beſtias Epheſi]id eſt ſupra Epheſios beſtialiter viuentes[quid mihi prodeſt]talis pugna[ſi mortui non reſurgunt]quaſi diceret:Nihil.ſed tm̄ hoc reſtat[vt manducemus ⁊ bibamus:cras enim]id eſt in proximo[moriemur]Sumptum eſt enim de Eſa.xxij.Eccli.ij.Non melius eſt comedere ⁊ bibere ⁊c.Et eſt quartum inconueniens:ſcilicet viuere voluptuoſe.Auguſtinus.Hoc dicit propter eos qui quaſi nihil futurū ſit poſt mortem:ventri tantum ſtudent vt pecora:qui fidem aſſerentium reſurrectionem irrident:dicentes.Quis inde venit?Quibus reſpondendum eſt.Si pater tuus reſurgeret:crederes.Deus omnium ſurrexit ⁊ non credis.Crederes patri iterum morituro:⁊ non credis iam immortali.

Nolite ſeduci.Corrumpunt bonos mores colloquia mala.

¶Manifeſtato errore:hic monet cuz cauere.vbi Primo monet vt caueant ſeduci.Secundo docet modum ſeducendi.ibi.Corrumpunt enim bonos.Tertio determinat modum cauendi.ibi.Euigilate iuſti.Quarto oſtendit neceſſitatem predicta faciendi.ibi.Jgnorantiam enim dei.Dicit ergo[Nolite]quaſi.Cum hec inconuenientia contingerent:ſi reſurrectio non eſſet[Nolite ſeduci]per pſeudo Ephe.v.Nemo vos ſeducat inanibus verbis[Corrumpunt]quaſi.Et vt non ſeducamini:cauete eorum collegia[Corrumpunt em̄ bonos mores colloquia mala]hereticorum.Uirtutes enim necant dum reſurrectionem inſtrimunt.ij.Tim.ij.Sermo eoruz vt cancer ſerpit.Ambro.Aſſiduitas enim praui colloquij viciat mentem.

Euigilate iuſti et nolite peccare.

¶Hic determinat modū cauendi errorem:vbi primo monet ad diligentiam iuſticie.Secundo ad fugam iniuſticie.ibi.Et nolite peccare.Dicit ergo[Euigilate] quaſi.Ad cauendum vero ſeductionem[Euigilate]a torpore mentem excutiendo.Et hoc vt ſitis[iuſti.et nolite peccare]illis conſentiēdo.Mar.xiij.Quod vni dico omnibus dico.Uigilate.

Jgnorantiam enim dei quidam habēt.Ad reuerentiam vobis loquor.

¶Hic neceſſitatem oſtendit predicta faciēdi.vbi Primo tangit quorundam errorem.Secundo cognoſcendi talem vtilitatem.ibi.Ad reuerentiam.Dicit ergo [Jgnorantiā]quaſi.Nec debetis eis cōſentire[Jgnorantiam enim dei quidam habent]ſcilicet pſeudo:et ideo non eſt eis credendum[Ad reuerentiam vobis loquor]Hoc tripliciter legitur.Uel[Ad reuerentiā] id eſt vt reuereamini illis credere.Uel[Ad reuerentiam]id eſt verecundemini credere ignaris.Uel[ad reuerentiam].i.ad vtilitatem veſtram ⁊ honorem.

¶Notandum ſuper illud Euigilate q̄ ad multa iuſti vigilare debent.

E Uigilare debēt iuſti ad multa.

Primo:vt inſidias diaboli caueant.Sic vigilant ſpeculatores in caſtris.ſ.contra inſidias hoſtium.j.Pet.v.Uigilate quia aduerſarius.

Secundo:Ut mala mundi euadāt.Sic vigilent fabri de nocte contra calorem diei Matth.xxvj.Uigilate ⁊ orate vt non intretis.

Tertio:vt vitam a malis corrigant.Sic vigilent cuſtodes infirmorum:vt eos regant.Apocalipſis.iij.Eſto vigilans ⁊ confirma cetera que ⁊c.

Quarto:vt imperfecta bona ſua perficiant.Sic contemplans clericus in ſtudio:figulus in opere ſuo.Eccleſiaſti.triceſimooctauo.Uigilia ſua ornabit imperfectionem ⁊c.

Quinto:vt deum digne deprecari valeant.Sic vigilat aduocatus:vt efficaciter peroret.Eccleſiaſti.triceſimonono.Juſtus cor ſuum tradet ad vigilandum ⁊c.

Sexto:vt ſapientiam diſcant.Sic vigilat ſcholaris:Prouerb.viij.Qui mane vigilauerint ad me:inuenient me.

Septimo:vt aduentum domini preuideant.Sic vigilat ſeruus expectans dominum.Luc.xij.Hoc autem ſcitote quoniam ſi ſciret pater ⁊c.

Octauo: vel benedictionem eternam a deo accipiant. Sic agricola vt colligat meſſem. Eccli. xxiij. Qui vigilauerint accipient benedictionem a deo.

Sed dicet aliquis. Quomodo reſurgent mortui? Quali autem corpore venient?

¶ Hec eſt ſecunda pars principalis totius capituli. Probauit enim reſurrectionem futuram per rationes fidei. Hic probat per exempla nature. Et primo oſtendit reſurrectionis poſſibilitatem. Secundo reſurgentium diuerſitatem. ibi. Non omnis caro eadem caro. Tertio reſurgendi modum ⁊ ordinem. ibi. Ecce myſterium vobis dico. Quarto: que futura ſunt poſt reſurrectionem. ibi. Cum autē mortale hoc induerit immortalitatem. In prima. Primo ponit duplicem inſipientis queſtionem. Secundo ſuam ad vtranqꝫ reſponſionem. ibi. Inſipiēs tu quod ſeminas. Prima queſtio eſt de veritate reſurrectionis. Secunda de qualitate corporis reſurgentis. ibi. Aut quali corpore. Dicit ergo [Sed dicet]. q. Per hec predicta probatur reſurrectio mortuorum [ſed] tamen [dicet aliquis] ignorantium deum. [Quomodo reſurgent mortui?] quaſi diceret. Quomodo poteſt hoc eſſe ſm opinionem illoꝝ. Sap. ij. De nihilo nati ſumus: ⁊ poſt hoc erimus quaſi non fuerimus [aut quali corpore venient?] quaſi diceret. Non poteſt eſſe niſi in corpore paſſibili: ſicut Lazarus Johan. x.

Inſipiens tu quod ſeminas: non viuificatur niſi prius moriatur. Et quod ſeminas: non corpus: quod futurū eſt ſeminas: ſed nudum granum: vt puta tritici aut alicuius ceterorum. Deus autē dat illi corpus ſicut vult: et vnicuiqꝫ ſeminum proprium corpus.

¶ Hic reſpondet Et primo ad primam queſtionē ſcilicet de veritate reſurrectionis. Secundo ad ſecundā ſcilicet de qualitate corporis reſurgētis. ibi. Et quod ſeminas. Et primo quantum ad ſtatum immortalitatis. Scđo quantū ad ſtatum reſurrectionis. ibi. Deus autē dat illi. Dicit ergo [Inſipiens tu] Qui ſcꝫ nō attendis quod quotidie vides [Quod ſeminas] ſcꝫ granum [non viuificatur] vita vegetabili [niſi prius moriatur]. i. putreſcat. Joh. xij. Niſi granum frumenti ⁊c. [⁊ quod ſeminas: nō corpus quod futurum eſt]. i. quale futurū eſt qualitate accidentali: non qualitate ſubſtantiali [ſeminas: ſed] ſeminas [nudum granū: vt puta] granum [tritici aut alicuius ceterorum] ſeminum [Deus autē dat illi] grano [corpus ſicut vult] palea et ariſta veſtitum. Ex his poteſt elici talis ratio. Nobilioris corporis: nobilior eſt conditio. Sed corpus minus nobile vt granum reſurgit nobilioris conditionis ꝙ fuerit ſeminatum. Ergo multo magis corpus nobilius ſcꝫ humanum [⁊ vnicuiqꝫ ſeminū] dat deus: ſuþ. [proprium corpus] quod naturaliter debet habere ſcilicet ſpeciei ſue conueniens. Vel [propriū corpus] id eſt ex eadem materia ex qua fuit prius: vnde ex eiſdē puluerib⁹ fiet reſurrectio. Ecce ergo quadruplex cauſa reſurrectionis. Formalis que eſt viuificatio mortuorum. ibi. Quod ſeminas non viuificatur. Finalis ꝙ eſt melioratio ſiue glorificatio corporum. ibi. Et quod ſeminas: non corpus quod futurū eſt. Efficiens que eſt virtus diuina. ibi. Deus autem dat illi corpus ſicut. Materialis que eſt ſemen ſiue puluis corporum. ibi. Et vnicuiqꝫ ſeminum corpus proprium.

Reſurrectionis cā ē quadruplex.

Non omnis caro eadem caro: ſed alia hominum. Alia autem pecorum. Alia autem volucrum. Alia autem piſciū. Et corpora celeſtia. Et corpa terreſtria. Sed alia quidem celeſtium gloria. Alia autē terreſtriū. Alia claritas ſolis: ⁊ alia claritas lune: et alia claritas ſtellarum. Stella enim a ſtella differt in claritate: ſic et reſurrectio mortuorum.

¶ Hec eſt ſecunda pars ſecūde partis principalis. In qua oſtendit reſurgentiū diuerſitatē. Et primo oſtendit beatoꝝ in gradu glorioſe reſurrectionis differētiā. Scđo eorū in ſpecie glorie conuenientiā. ibi. Seminatur in corruptione. In prima differētiā beatorū in gloria reſurrectionis oſtendit quadruplici exemplo. Primo rerum terreſtriū tm̄. Scđo celeſtium ſimul ⁊ terreſtrium Ibi. Et ſunt corpora celeſtia. Tertio planetarum ⁊ ſtellarū ſimul. Ibi. Alia claritas ſolis. Quarto: ſtellarum ſolum. Ibi. Stella em̄ a ſtella. In prima Primo proponitur corpoꝝ terreſtrium differentia. Secundo oſtenditur per exempla. Ibi. Sed alia hominū. Dicit ergo [Non omnis]. q. Ita eadem corpora reſurgent de eadem materia. Sed erit differentia in dignitate ⁊ gloria. Sicut [non omnis caro eadem caro] eſt id eſt eiuſdē dignitatis. Maioris em̄ dignitatis eſt caro humana cum ſit finis aliarum. Quia alie date ſunt ſibi in eſcam. Gene. ix. ꝙ alia caro [ſed alia] eſt caro [hominum] que eſt nobilior ornatus terre [alia pecorum] mediocris ornatus terre [alia volucrum] ornat⁹ aeris [Alia aūt piſcium] ornatus aque. Unde ſicut genera carnis que ſunt mortalia nunc diſtant dignitate: ita tunc caro humana immortalis diſtabit in gloria. Et etiā ſunt [corpora celeſtia] vt volatilia Mat. xiij. Uolucres celi comederūt illud. Uel ipſa corpora celeſtia ſol ⁊ luna ⁊c. Uel ipſa corpora humana reſurgētia [et] ſunt [corpora terreſtria] vt terre naſcentia. Uel hec corpora inferiora: ⁊ corpora humana adhuc mortalia [Sed alia]. q. Nec ſolum terreſtria inter ſe differunt: ſed etiam a celeſtibus [alia quidem eſt gloria] id eſt dignitas ⁊ pulcritudo [celeſtiū alia aūt terreſtriū] Et etiam celeſtia inter ſe differunt: quia [alia eſt claritas ſolis alia claritas lune: alia claritas ſtellarū.] Similiter ⁊ alia claritas chriſti: alia beate virginis: alia ſanctorum aliorū. Uel per ſolē intelligunt illi quibus debetur fructus centeſimus Per lunam quibus ſexageſimus: per ſtellas quibus triceſimus. [Stella em̄] Nec ſolum ſtelle differunt a predictis in claritate ſed etiā inter ſe [ſtella em̄ differt a ſtella in claritate ſic et reſurrectio mortuoꝝ] erit ſuþ. in corporibus cōſimilibus genere: ſed differentibus glorijs ⁊ dignitate.

¶ Notandum ꝙ reſurrectio mortuoꝝ in nouo teſtamēto multipliciter probatur.

Primo autoritatibus ſcripturarū Matth. xxij. De reſurrectione mortuorum non legiſtis.

Secundo ſimilitudinibus exemplorum naturaliū: vt hic. Inſipiens tu ⁊c.

Tertio exemplo chriſti. j. Theſ. v. Si em̄ credimus ꝙ ieſus mortuus eſt et reſurrexit.

Quarto omnipotentia dei. Matth. xxij. Erratis: neſcientes ſcripturas neqꝫ virtutem dei.

Reſurrectio mortuoꝝ multipliciter probaf in nouo teſtamento.

Hic queritur ſuper illud Cū euacuauerit.

Gloſ. Dum durat mundus angeli angelis: demones demonibus: homines hominibus preſunt. Contra. ij. Pe. j. Non ſeruauerunt ſuum principatum ſuper angelos: ſed ſuper demones acceperunt. Item ibidem gloſ. Tunc ceſſabit omnis prelatio in angelis ⁊ hominib⁹. Contra. Non euacuabitur ordo poteſtatum: dominationum ⁊ principatuum. Reſponſio. Manebit prelatio dignitatis: non officij vel iuriſdictionis. Item ibidem gloſa. Ceſſabit timor: regnabit charitas. Contra Pſ. Timor domini ſanctus permanet in ſeculum. Reſponſio. Ceſſabit timor pene: manebit timor reuerentie. Item ſuper illud. Ut ſit deus omnia in omnibus. Gloſa. In quibuſdam eternis poteſt eſſe aliqua diſtantia. Ipſa autem eternitas abſqꝫ diuerſitate menſure eſt. Contra. Eternitas menſura eſt eternorum: ergo in eternis nulla poteſt eſſe diſtantia. Reſpon. Eterna accipiuntur hic improprie pro perpetuis. Item ibidem glo. Erit in diſpari claritate par gaudium. Contra. Non erit equale omnium ſanctorum premiū. Rń.

Par id eſt commune vel ſimile non equale. Item ſuper illud. Propter gloriam veſtram. Gloſa. Uerum iurare non eſt peccatum. Contra. Uerum iurat: qui verum ſine cauſa iurat. Sed qui ſine cauſa iurat aſſumit nomen dei in vanum. Rñ. Uerum iurare inquantū huiuſmodi non eſt peccatum. ſed per accidēs poteſt eſſe peccatum: vt quia ſine cauſa iuratur. Item ibidem gloſa. Falſum iurare grauiſſimum peccatum eſt. Contra Multa ſunt alia grauiora vt homicidium. Reſponſi. Expone grauiſſimum: id eſt valde graue. Item ſuper illud. Ignorantiam dei quidem habent. Cōtra. Dam. Omnibus cognoſcendi deum cognitio ab ipſo naturaliter inſerta eſt. Reſpōſi. Apoſtolus loquitur de ignorantia que eſt priuatio cognitionis gratuite: non naturalis. Item ſuper illud. Aut quali corpore venient. Gloſa. Quaſi dicant. Illi deum ignorantes non poterit aliud eſſe quam modo. Contra. Uerum in hoc dicunt. Rñſ. Aliud accipitur hic pro alterō: alterū enim erit non aliud. Item ſuper illud. Unicuiqȝ ſeminum proprium corpus. Glo. Quia non eſt de quo pullulat granum niſi de eo quod ſeminatum eſt. Contra. De pluuia pullulat. Reſponſio. Non de alio grano pullulat ſed de alia materia. In grano enim ſeminato eſt tota ratio ſeminalis granorum futurorum: ſed non tota materia. Item ſuper illud Sic et reſurrectio mortuorum. Contra. Quodlibet corpus glorioſum erit omnino obſcuritati impermixtum: ergo clariſſimum: ergo omnia eque clara. Reſponſio. Quātitas claritatis nō tantum menſuratur penes receſſum a termino a quo ſiue a ſuo contrario: ſed penes acceſſum ad terminum ad quam: ſcȝ ad ſupremum in ſuo genere.

Iurare verū quādo ſit peccatum.

Seminatur in corruptiōe: ſurget in incorruptiōe. ſeminatur in ignobilitate: ſurget in gloria: ſeminatur in infirmitate: ſurget in virtute: ſeminatur corpus animale: ſurget corpus ſpirituale.

¶ Superius oſtendit corporum in gradu glorie differentiam. Hic oſtendit eorundem in ſpecie glorie conuenientiam. vbi Primo oſtendit ꝙ omnia corpora glorioſa reſurgent a miſeria in gloriaȝ. Secundo probat mutationem hanc futuram. Ibi. Si eſt corpus animale. Tertio oſtendit mutationis huius ordinem ꝛ conuenientiam. ibi. Sed nō prius qđ ſpirituale eſt. Quarto oſtendit modum perueniendi ad mutationem illam beatam. ibi. Ergo ſicut portauimus. In prima tangit conuenientiam. Primo in proprietate incorruptionis. Secundo in proprietate nobilitatis. ibi. Seminatur in ignominia. Tertio in proprietate virtutis. ibi. Seminatur in infirmitate. Quarto in proprietate ſpiritualitatis. ibi. Seminatur corpus animale. Dicit ergo [Seminatur] Quia ita reſurgent in differenti gloria: hoc tamen erit eis commune: ſcilicet incorruptibilitas ſeu impaſſibilitas: nobilitas: ſeu claritas virtus ſeu agilitas: ꝛ ſpiritualitas ſeu ſubtilitas [Seminatur enim] id eſt ſepelitur ꝛ in terram proijcitur [in corruptione] id eſt vt corrumpatur Uel [ſeminatur in corruptione] id eſt concipitur corruptibile [ſurget in incorruptione] id eſt incorruptibile et immortale. Ecce impaſſibilitas [ſeminatur] id eſt ſepelitur [in ignobilitate] id eſt ſine honore ꝛ cum multa vilitate [ſurget in gloria] id eſt glorioſum ꝛ clarum. Ecce claritas [ſeminatur] id eſt concipitur [in infirmitate] id eſt fragilitate patiendi [ſurget in virtute] id eſt tale vt nihil nocere poſſit. Uel [ſeminatur in infirmitate] id eſt ſepelitur in impotentia ſe mouendi [ſurget in virtute] id eſt viuum ꝛ agile. Ecce agilitas. Et vt totum complectar [ſeminatur] id eſt concipitur [corpus animale] id eſt alimonijs egens ꝛ animatum ſolum: non glorificatum [ſurget corpus ſpirituale] id eſt ſubtile ſimile ſpiritui in aliquibus proprietatibus. Ecce ſubtilitas: nō tamen ſpiritus ſicut videtur dicere. Orige. cuius opinionem repulit dominus Iohan. xx. dicens. Palpate ꝛ videte quoniam ſpiritus carnem ꝛ oſſa non habet ꝛc. Iſte quatuor dotes: ſcilicet impaſſibilitas: claritas: ſubtilitas: agilitas notantur Sapien. iij. Fulgebunt iuſti ꝛ tanquam ſcintille ꝛc. Infelix qui non vult corpus ſuum exponere ſeruitio dei ꝛ labori penitentie. Corpus inquam corruptibile: opacum: groſſum ꝛ ponderoſum: cum deus in futuro reddat pro corruptibili incorruptibile: pro opaco clarum: pro groſſo ſubtile: pro ponderoſo agile.

Si eſt corpus animale: eſt et ſpirituale. Sicut ſcriptum eſt. Factus eſt primus homo Adam in animam viuentem. Nouiſſimus Adam in ſpiritum viuificantem.

¶ Hic probat hanc mutationem futuram. et Primo proponit ꝙ corpora mutabuntur ab animali proprietate in ſpiritualem. Secundo probat hoc per autoritatem. ibi. Sic ſcriptum eſt. Dicit ergo [Si eſt] quaſi. Et vere reſurget ſpirituale: quia [ſi eſt] modo [corpus animale eſt] id eſt conſtat quādoqȝ eſſe [ꝛ ſpirituale] quaſi ab oppoſitis: quia omnia fecit deus duplicia vnum contra vnum. Eccli. xlij. Sicut ergo carnales ſumus quia pater noſter [primus homo Adaȝ factus eſt] carnalis [in animam viuentem] ſic erimus ſpirituales in reſurrectione: quia pater noſter chriſtus factus eſt ſpiritualis in ſua reſurrectione [ſicut ſcriptū eſt] ꝛc. Uel ſic eſt [ꝛ ſpirituale] ad differentiam animalis: quod patet a relatione que eſt ad aliud ſe habere: quia fruſtra diceretur animale niſi ad differentiam ſpiritualis: animale dico [ſicut ſcriptum eſt] Gene. ij. Factus eſt primus homo: ecce autoritas. In qua primo tangit vitaȝ animalem hominis primi in conditione. Secundo vitam ſpiritualem chriſti in reſurrectione. ibi. Nouiſſimus Adam. A primo habemus primam. Et a ſecundo habebimus ſecundam. Et ita etſi eſt modo corpus animale erit tamen poſtea ſpirituale. Et hoc eſt quod dicit [factus eſt homo primus Adam] ex quo omnes alij nati ſunt [in animam viuentem] id eſt vitam dantem per nutrimenta ciborum: id eſt in vitam animalem cibis egentem: ſcilicet ligno vite ꝛ alijs lignis paradiſi. Geneſ. ij. [Nouiſſimus Adam] id eſt chriſtus qui creatus eſt innocens vt Adam ex cuius latere formata eſt eccleſia: qui etiam conſtitutus eſt dominus omnium: qui etiam eſt omnium ſpirituale principium qui dicitur [nouiſſimus] qꝛ nullus futurus ſimilis poſt ipſum. Eccli. iij. Unus eſt ꝛ ſecundum non habet Iſte inquam factus eſt [in ſpiritus viuificantem]. i. viuificare potentem. i. in vitam ſpiritualem cibis non egentem ſcȝ in ſua reſurrectione.

Chriſtꝰ dictꝰ eſt nouiſſimus adam.

Sed nō prius quod ſpirituale eſt: ſed quod animale. Deinde quod ſpirituale eſt.

¶ Hic oſtendit huius mutationis ordinem ꝛ conueniē tiam. Et primo oſtendit ꝙ prius debet eſſe corpus animale ꝙ̄ ſpirituale. Secundo oſtēdit in adam ꝛ in chriſto ita fuiſſe. ibi. Primus homo de terra. Tertio oſtendit in nobis ita futurū eſſe. ibi. qualis terrenꝰ Dicit ergo [Sed non prius]. q. ita chriſtus factus eſt in ſpiritū viuificantē [ſed] tñ [nō prius] fuit in xp̄o [qđ ſpirituale eſt ſed qđ alale] prius fuit [deinde qđ ſpūale eſt] qꝛ prius habuit corpus paſſibile deinde impaſſibile. Natura enim ſemꝑ nobiliorē formam ſuperordinat. In ſignum cuius deus primo ſtatuȝ mundi: informiter deinde formauit ꝛ diſtinxit. Geñ. j.

Primus homo de terra: terrenus Secūdus homo de celo celeſtis.

¶ Hic oſtendit in adam ꝛ in chriſto ita fuiſſe. Et primo oſtendit in adam principium vite mortalis. Secūdo principium vite immortalis. ibi. Secundus homo. Dicit ergo [Primus homo] quaſi. Et vere primus adā factus eſt in animā viuentem. [primus homo] principium. ſ. ſolum corporale [de terra]. q. de puluere terre ex quo per admixtionē humidi fit limus: ꝛ ideoqȝ terrenus]. i. aliquis ꝛ paſſibilis ex natura. Geñ. iij. Terra es ꝛ in terrā ibis. Et ita primus originaliter: de terra materialiter: terrenus viuendo mortaliter. [Se

Octauo:vel benedictionem eternam a deo accipiant. Sic agricola vt colligat meſſem. Eccli. xxiij. Qui vigilauerint accipient benedictionem a deo.

Sed dicet aliquis. Quomodo reſurgent mortui? Quali autem corpore venient?

¶ Hec eſt ſecunda pars principalis totius capituli. Probauit enim reſurrectionem futuram per rationes ſ.d.i. Hic probat per exempla nature. Et primo oſtendit reſurrectionis poſſibilitatem. Secundo reſurgentium diuerſitatem. ibi. Non omnis caro eadem caro. Tertio reſurgendi modum ⁊ ordinem. ibi. Ecce myſterium vobis dico. Quarto: que futura ſunt poſt reſurrectionem. ibi. Cum autẽ mortale hoc induerit immortalitatem. In prima primo ponit duplicem inſipientis queſtionem. Secundo ſoluit ad vtranqʒ reſpõſionem. ibi. Inſipiẽs tu quod ſeminas. Prima queſtio eſt de veritate reſurrectionis. Secunda de qualitate corporis reſurgentis. ibi. Aut quali corpore. Dicit ergo [Sed dicet]. q. Per hec predicta probatur reſurrectio mortuorum [ſed] tamen [dicet aliquis] ignorantium deum. [Quomodo reſurgent mortui?] quaſi diceret. Quomodo poteſt hoc eſſe ſm opinionem illorum. Sap. ij. De nihilo nati ſumus: ⁊ poſt hoc erimus quaſi non fuerimus [aut quali corpore venient?] quaſi diceret. Non poteſt eſſe niſi in corpore paſſibili: ſicut Lazarus Johan. xj.

Inſipiens tu quod ſeminas: non viuificatur niſi prius moriatur. Et quod ſeminas: non corpus: quod futurum eſt ſeminas: ſed nudum granum: vt puta tritici aut alicuius ceterorum. Deus autem dat illi corpus ſicut vult: et vnicuiqʒ ſeminum proprium corpus.

¶ Hic reſpondet Et primo ad primam queſtionẽ ſcilicet de veritate reſurrectionis. Secundo ad ſecundam ſcilicet de qualitate corporis reſurgẽtis. ibi. Et quod ſeminas. Et primo quantum ad ſtatum immortalitatis. Scdo quantũ ad ſtatum reſurrectionis. ibi. Deus autẽ dat illi. Dicit ergo [Inſipiens tu] Qui ſcʒ nõ attendis quod quotidie vides [Quod ſeminas] ſcʒ granum [non viuificatur] vita vegetabili [niſi prius moriatur]. i. putreſcat. Joh. xij. Niſi granum frumenti ⁊c. [⁊ quod ſeminas: nõ corpus quod futurum eſt]. i. quale futurũ eſt qualitate accidentali: non qualitate ſubſtantiali [ſeminas: ſed] ſeminas [nudum granũ: vt puta] granum [tritici aut alicuius ceterorum] ſeminum [Deus autẽ dat illi] grano [corpus ſicut vult] palea et ariſta veſtitum. Ex his poteſt elici talis ratio. Nobilioris corporis: nobilior eſt conditio. Sed corpus minus nobile vt granum reſurgit nobilioris conditionis quam fuerit ſeminatum. Ergo multo magis corpus nobilius ſcʒ humanum [⁊ vnicuiqʒ ſeminũ] dat deus: ſup. [proprium corpus] quod naturaliter debet habere ſcilicet ſpeciei ſue conueniens. Vel [propriũ corpus] id eſt ex eadem materia ex qua fuit prius: vnde ex eiſdẽ puluerib⁹ fiet reſurrectio. Ecce ergo quadruplex cauſa reſurrectionis. Formalis que eſt viuificatio mortuorum. ibi. Quod ſeminas non viuificatur. Finalis que eſt melioratio ſiue glorificatio corporum. ibi. Et quod ſeminas: non corpus quod futurum eſt. Efficiens que eſt virtus diuina. ibi. Deus autem dat illi corpus ſicut. Materialis que eſt ſemen ſiue puluis corporum. ibi. Et vnicuiqʒ ſeminum corpus proprium.

Reſurrectionis cã ẽ quadruplex.

Non omnis caro eadem caro: ſed alia hominum. Alia autem pecorum. Alia autem volucrum. Alia autem piſcium. Et corpora celeſtia. Et corpora terreſtria. Sed alia quidem celeſtium gloria. Alia autẽ terreſtriũ. Alia claritas ſolis: ⁊ alia claritas lune: et alia claritas ſtellarum. Stella enim a ſtella differt in claritate: ſic et reſurrectio mortuorum.

¶ Hec eſt ſecunda pars ſecũde partis principalis. In qua oſtendit reſurgentiũ diuerſitatẽ. Et primo oſtendit beatorum in gradu glorioſe reſurrectionis differẽtiã. Scdo eorũ in ſpecie glorie conuenientiã. ibi. Seminatur in corruptione. In prima differẽtiã beatorũ in gloria reſurrectionis oſtendit quadruplici exemplo. Primo rerum terreſtriũ tm̃. Scdo celeſtium ſimul ⁊ terreſtrium Ibi. Et ſunt corpora celeſtia. Tertio planetarum ⁊ ſtellarũ ſimul. Ibi. Alia claritas ſolis. Quarto: ſtellarum ſolum. Ibi. Stella enim a ſtella. In prima primo proponitur corporum terreſtrium differentia. Secundo oſtenditur per exempla. Ibi. Sed alia hominũ. Dicit ergo [Non omnis]. q. Ita eadem corpora reſurgent de eadem materia. Sed erit differentia in dignitate ⁊ gloria. Sicut [non omnis caro eadem caro] eſt id eſt eiuſdẽ dignitatis. Maioris enim dignitatis eſt caro humana cum ſit finis aliarum. Quia alie date ſunt ſibi in eſcam. Gene. ix. quia alia caro [ſed alia] eſt caro [hominum] que eſt nobilior ornatus terre [alia pecorum] mediocris ornatus terre [alia volucrum] ornat⁹ aeris [Alia autẽ piſcium] ornatus aque. Unde ſicut genera carnis que ſunt mortalia nunc diſtant dignitate: ita tunc caro humana immortalis diſtabit in gloria. Et etiã ſunt [corpora celeſtia] vt volatilia Mat. xiij. Volucres celi comedent illud. Vel ipſa corpora celeſtia ſol ⁊ luna ⁊c. Vel ipſa corpora humana reſurgẽtia [et] ſunt [corpora terreſtria] vt terre naſcentia. Vel hec corpora inferiora: vel corpora humana adhuc mortalia [Sed alia]. q. Nec ſolum terreſtria inter ſe differunt: ſed etiam a celeſtibus [alia quidem eſt gloria] id eſt dignitas ⁊ pulcritudo [celeſtiũ alia autẽ terreſtriũ] Et etiam celeſtia inter ſe differunt: quia [alia eſt claritas ſolis alia claritas lune: alia claritas ſtellarũ.] Similiter ⁊ alia claritas chriſti: alia beate virginis: alia ſanctorum aliorũ. Vel per ſolẽ intelliguntur illi quibus debetur fructus centeſimus Per lunam quibus ſexageſimus: per ſtellas quibus triceſimus. [Stella enim] Nec ſolum ſtelle differunt a predictis in claritate ſed etiã inter ſe [ſtella enim differt a ſtella in claritate ſic et reſurrectio mortuorum] erit ſup. in corporibus cõſimilibus genere: ſed differentibus gloria ⁊ dignitate.

¶ Notandum quod reſurrectio mortuorum in nouo teſtamẽto multipliciter probatur. — Reſurrectio mortuorum multipliciter probatur in nouo teſtamento.

Primo autoritatibus ſcripturarũ Matth. xxij. De reſurrectione mortuorum non legiſtis.

Secundo ſimilitudinibus exemplorum naturaliũ: vt hic. Inſipiens tu ⁊c.

Tertio exemplo chriſti. j. Theſ. iiij. Si enim credimus quod ieſus mortuus eſt et reſurrexit.

Quarto omnipotentia dei. Matth. xxij. Erratis: neſcientes ſcripturas neqʒ virtutem dei.

Hic queritur ſuper illud Cum euacuauerit.

Gloſ. Dum durat mundus angeli angelis: demones demonibus: homines hominibus preſunt. Contra. ij. Pe. ij. Non ſeruauerunt ſuum principatum ſuper angelos: ſed ſuper demones acceperunt. Item ibidem glo. Tunc ceſſabit omnis prelatio in angelis ⁊ hominib⁹. Contra. Non euacuabitur ordo poteſtatum: dominationum ⁊ principatuum. Reſponſio. Manebit prelatio dignitatis: non officij vel iuriſdictionis. Item ibidem gloſa. Ceſſabit timor: regnabit charitas. Contra Pſ. Timor domini ſanctus permanet in ſeculum. Reſponſio. Ceſſabit timor pene: manebit timor reuerentie. Item ſuper illud. Ut ſit deus omnia in omnibus. Gloſa. In quibuſdam eternis poteſt eſſe aliqua diſtantia. Ipſa autem eternitas abſqʒ diuerſitate menſure eſt. Contra. Eternitas menſura eſt eternorum: ergo in eternis nulla poteſt eſſe diſtantia. Reſpon. Eterna accipiuntur hic improprie pro perpetuis. Item ibidem glo. Erit in diſpari claritate par gaudium. Contra. Non erit equale omnium ſanctorum premiũ. Rñ.

Par id eſt commune vel ſimile non equale. Item ſuper illud. Propter gloꝛiam veſtram. Gloſa. Verum iurare non eſt peccatum. Contra. Verum iurat: qui verum ſine cauſa iurat. Sed qui ſine cauſa iurat aſſumit nomen dei in vanum. Rñ. Verum iurare inquantũ huiuſmodi non eſt peccatum. ſed per accidẽs poteſt eſſe peccatum: vt quia ſine cauſa iuratur. Item ibidem gloſa. Falſum iurare grauiſſimum peccatum eſt. Contra Multa ſunt alia grauioꝛa vt homicidium. Reſponſi. Expone grauiſſimum: id eſt valde graue. Item ſuper illud. Ignoꝛantiam dei quidem habent. Cõtra. Dam. Omnibus cognoſcendi deum cognitio ab ipſo naturaliter inſerta eſt. Reſpõſi. Apoſtolus loquitur de ignorantia que eſt priuatio cognitionis gratuite: non naturalis. Item ſuper illud. Aut quali coꝛpoꝛe venient. Gloſa. Quaſi dicant. Illi deum ignoꝛantes non poterit aliud eſſe quam modo. Contra. Verum in hoc dicunt. Rñſ. Aliud accipitur hic pꝛo alteꝛo: alterũ enim erit non aliud. Item ſuper illud. Unicuiqꝫ ſeminum pꝛopꝛium coꝛpus. Glo. Quia non eſt de quo pullulat granum niſi de eo quod ſeminatum eſt. Contra. De pluribus pullulat. Reſponſio. Non de alio grano pullulat ſed de alia materia. In grano enim ſeminata eſt tota ratio ſeminalis granoꝛum futuroꝛum: ſed non tota materia. Item ſuper illud Sic et reſurrectio moꝛtuoꝛum. Contra. Quodlibet coꝛpus glorioſum erit omnino obſcuritati impermixtum: ergo clariſſimum: ergo omnia eque clara. Reſponſio. Quãtitas claritatis nõ tantum menſuratur penes receſſum a termino a quo ſiue a ſuo contrario: ſed penes acceſſum ad terminum ad quam: ſcꝫ ad ſupꝛemum in ſuo genere.

Iurare verũ quãdo ſit peccatum.

Seminatur in coꝛruptiõe: ſurget in incoꝛruptiõe. ſeminatur in ignobilitate: ſurget in gloꝛia: ſeminatur in infirmitate: ſurget in virtute: ſeminatur coꝛpus animale: ſurget coꝛpus ſpirituale.

¶ Superius oſtendit coꝛpoꝛum in gradu gloꝛie differentiam. Hic oſtendit eoꝛundem in ſpecie gloꝛie conuenientiam. vbi Pꝛimo oſtendit ꝙ omnia coꝛpoꝛa glorioſa reſurgent a miſeria in gloꝛiaꝫ. Secundo pꝛobat mutationem hanc futuram. Ibi. Si eſt coꝛpus animale. Tertio oſtendit mutationis huius oꝛdinem ⁊ conuenientiam. ibi. Sed nõ pꝛius qñ ſpirituale eſt. Quarto oſtendit modum perueniendi ad mutationem illam beatam. ibi. Ergo ſicut poꝛtauimus. In pꝛima tangit conuenientiam. Pꝛimo in pꝛopꝛietate incoꝛruptionis. Secundo in pꝛopꝛietate nobilitatis. ibi. Seminatur in ignominia. Tertio in pꝛopꝛietate virtutis. ibi. Seminatur in infirmitate. Quarto in pꝛopꝛietate ſpiritualitatis. ibi. Seminatur coꝛpus animale. Dicit ergo [Seminatur] Quia ita reſurgent in differenti gloria: hoc tamen erit eis commune: ſcilicet incoꝛruptibilitas ſeu impaſſibilitas: nobilitas: ſeu claritas virtus ſeu agilitas: ⁊ ſpiritualitas ſeu ſubtilitas [Seminatur enim] id eſt ſepelitur ⁊ in terram pꝛoiicitur [in coꝛruptione] id eſt vt coꝛrumpatur Vel [ſeminatur in coꝛruptione] id eſt concipitur coꝛruptibile [ſurget in incoꝛruptione] id eſt incoꝛruptibile et immoꝛtale. Ecce impaſſibilitas [ſeminatur] id eſt ſepelitur [in ignobilitate] id eſt ſine honoꝛe ⁊ cum multa vilitate [ſurget in gloꝛia] id eſt glorioſum ⁊ clarum. Ecce claritas [ſeminatur] id eſt concipitur [in infirmitate] id eſt fragilitate patiendi [ſurget in virtute] id eſt tale vt nihil nocere poſſit. Vel [ſeminatur in infirmitate] id eſt ſepelitur in impotentia ſe mouendi [ſurget in virtute] id eſt viuum ⁊ agile. Ecce agilitas. Et vt totum complectar [ſeminatur] id eſt concipitur [coꝛpus animale] id eſt alimoniiſ egens ⁊ animatum ſolum: non gloꝛificatum [ſurget coꝛpus ſpirituale] id eſt ſubtile ſimile ſpiritui in aliquibus pꝛopꝛietatibus. Ecce ſubtilitas: nõ tamen ſpiritus ſicut videtur dicere. Oꝛige. cuius opinionem repulit dominus Iohan. xx. dicens. Palpate ⁊ videte quoniam ſpiritus carnem ⁊ oſſa non habet ⁊c. Iſte quatuoꝛ dotes: ſcilicet impaſſibilitas: claritas: ſubtilitas: agilitas notantur Sapien. iij. Fulgebunt iuſti ⁊ tanquam ſcintille ⁊c. Infelix qui non vult coꝛpus ſuum exponere ſeruitio dei ⁊ laboꝛi penitentie. Coꝛpus inquam coꝛruptibile: opacum: groſſum ⁊ ponderoſum: cum deus in futuro reddat pꝛo coꝛruptibili incoꝛruptibile: pꝛo opaco clarum: pꝛo groſſo ſubtile: pꝛo ponderoſo agile.

Si eſt coꝛpus animale: eſt et ſpirituale. Sicut ſcriptum eſt. Factus eſt pꝛimus homo Adam in animam viuentem. Nouiſſimus Adam in ſpiritum viuificantem.

¶ Hic pꝛobat hanc mutationem futuram. et Pꝛimo pꝛoponit ꝙ coꝛpoꝛa mutabuntur ab animali pꝛopꝛietate in ſpiritualem. Secundo pꝛobat hoc per autoꝛitatem. ibi. Sic ſcriptum eſt. Dicit ergo [Si eſt] quaſi. Et vere reſurget ſpirituale: quia [ſi eſt] modo [coꝛpus animale eſt] id eſt conſtat quãdoqꝫ eſſe [⁊ ſpirituale] quaſi ab oppoſitis: quia omnia fecit deus duplicia vnum contra vnum. Eccl. xliij. Sicut ergo carnales ſumus quia pater noſter [pꝛimus homo Adaꝫ factus eſt] carnalis [in animam viuentem] ſic erimus ſpirituales in reſurrectione: quia pater noſter chꝛiſtus factus eſt ſpiritualis in ſua reſurrectione [ſicut ſcriptũ eſt] ⁊c. Vel ſic eſt [⁊ ſpirituale] ad differentiam animalis: quod patet a relatione que eſt ad aliud ſe habere: quia fruſtra diceretur animale niſi ad differentiam ſpiritualis: animale dico [ſicut ſcriptum eſt] Gene. ij. Factus eſt pꝛimus homo: ecce autoꝛitas. In qua pꝛimo tangit vitaꝫ animalem hominis pꝛimi in conditione. Secundo vitam ſpiritualem chꝛiſti in reſurrectione. ibi. Nouiſſimus Adam. A pꝛimo habemus pꝛimam. Et a ſecundo habebimus ſecundam. Et ita etſi eſt modo coꝛpus animale erit tamen poſtea ſpirituale. Et hoc eſt quod dicit [factus eſt homo pꝛimus Adam] ex quo omnes alij nati ſunt [in animam viuentem] id eſt vitam dantem per nutrimenta ciboꝛum: id eſt in vitam animalem cibis egentem: ſcilicet ligno vite ⁊ aliis lignis paradiſi. Genes. ij. [Nouiſſimus Adam] id eſt chꝛiſtus qui creatus eſt innocens vt Adam ex cuius latere foꝛmata eſt eccleſia: qui etiam conſtitutus eſt dominus omnium: qui etiam eſt omnium ſpirituale pꝛincipium qui dicitur [nouiſſimus] qꝛ nullus futurus ſimilis poſt ipſum. Eccl. iiij. Unus eſt ⁊ ſecundum non habet Iſte inquam factus eſt [in ſpiritus viuificantem]. i. viuificare potentem. i. in vitam ſpiritualem cibis non egentem ſcꝫ in ſua reſurrectione.

Chꝛiſtꝰ dictꝰ eſt nouiſſimus adam.

Sed nõ pꝛius quod ſpirituale eſt: ſed quod animale. Deinde quod ſpirituale eſt.

¶ Hic oſtendit huius mutationis oꝛdinem ⁊ conueniẽtiam. Et pꝛimo oſtendit ꝙ pꝛius debet eſſe coꝛpus animale ꝙ̃ ſpirituale. Secundo oſtẽdit in adam ⁊ in chꝛiſto ita fuiſſe. ibi. Pꝛimus homo de terra. Tertio oſtendit in nobis ita futurũ eſſe. ibi. qualis terrenꝰ Dicit ergo [Sed non pꝛius]. q. ita chꝛiſtus factus eſt in ſpiritũ viuificantẽ [ſed] tñ [nõ pꝛius] fuit in xpo [qđ ſpirituale eſt ſed qđ aíale] pꝛius fuit [deinde qđ ſpũale eſt] qꝛ pꝛius habuit coꝛpus paſſibile deinde impaſſibile. Natura enĩ ſemꝑ nobilioꝛẽ foꝛmam ſuperoꝛdinat. In ſignum aũt huius deus pꝛimo ſtatuꝫ mundi: infoꝛmiter deinde foꝛmauit ⁊ diſtinxit. Geñ. j.

Pꝛimus homo de terra: terrenus Secũdus homo de celo celeſtis.

¶ Hic oſtendit in adam ⁊ in chꝛiſto ita fuiſſe. Et pꝛimo oſtendit in adam pꝛincipium vite moꝛtalis. Secũdo pꝛincipium vite immoꝛtalis. ibi. Secundus homo. Dicit ergo [Pꝛimus homo] quaſi. Et vere pꝛimus adã factus eſt in animã viuentem. [pꝛimus homo] pꝛincipium. ſ. ſolum coꝛpoꝛale [de terra]. q. de puluere terre ex quo per admixtionẽ humidi fit limus: ⁊ ideo [terrenus]. i. aliquis ⁊ paſſibilis ex natura. Geñ. iiij. Terra es ⁊ in terrã ibis. Et ita pꝛimus oꝛiginaliter: de terra materialiter: terrenus viuendo moꝛtaliter. [Se-

cundus homo] chriſtus principiũ oĩm ſpirituale [de celo]. i. virtus nature celeſti. Johã. iij. Nemo aſcẽdit in celũ niſi q̃ deſcẽdit de ⁊c. Vel [de celo] q: celeſti modo cõceptus. Luc. j. Spiritusſanct⁹ ſuperueniet ⁊c. ⁊ iõ [celeſtis]. i. ſpũalis in reſurrectione eſt factus.

Qualis terrenus: tales et terreni. Et qualis celeſtis: tales et celeſtes.

¶ Hic oſtendit in nobis ita futuꝝ eſſe. Ubi primo oſtẽdit in corpore humano prius ab adã eſſe paſſibilitatẽ. Scđo in futuro a chriſto ineſſe impaſſibilitatẽ. ibi. Et qualis. Dicit ergo [Qualis terrenus] pater. i. aĩalis ⁊ mortalis [tales] ſunt [⁊ terreni] q̃ modo viuũt: hñtes ſcȝ terre ꝓprietates q̃ opponũt ꝓprietatibus corporum glorificatorum. ſ. animales ⁊ mortales: generat eñ adã ad imaginẽ ⁊ ſimilitudinẽ ſuam. Geñ. iiij. [et qualis celeſtis] pater ſpũalis. ſ. ⁊ immortalis [tales ⁊ celeſtes] erũt. i. clari agiles impaſſibiles ⁊ ſubtiles.

Igitur ſicut portauimus imaginem terreni: portemus ⁊ imaginem celeſtis.

¶ Hic oſtendit modũ perueniẽdi ad illam glorioſam mutationẽ. Et primo monet vt exẽplo chriſti celeſtes efficiamur. Scđo ꝙ aliter illã gloriam nõ aſſequemur ibi. Hoc aũt dico fratres. In prima primo ponit exemplum veteris vite. Scđo monet ad amplexũ noue. ibi. Portemus ⁊ imaginem. Dicit ergo [Igitur]. q. q: tales erũt celeſtes [Igitur] vt poſſimus eſſe celeſtes [ſicut portauimus] ante baptiſmum [imaginem terreni] id eſt expreſſam vite ſimilitudinẽ terreni: q: ad eius ſimilitudinem terrena dileximus. Ita poſt baptiſmum [portemus imaginem celeſtis] ſectando iuſticiã ⁊ veritatem. Ro. xiij. Induimini dominum noſtrum ieſum chriſtum Gal. vj. Stigmata domini ie. in cor. m. p.

Hoc aũt dico fratres: quia caro ⁊ ſanguis regnũ dei poſſidere non poſſunt. Neq; corruptio incorruptelam poſſidebit.

¶ Hic oſtendit ꝙ aliter illã gloriam non aſſequemur. vbi Primo oñdit ꝙ terreni ⁊ carnales non aſſequẽtur gloriam. Secundo ſubdit cauſam. ibi. Neq; corruptio Dicit ergo. [Hoc autem] quaſi. Et neceſſe eſt vt portemus ſi volumus fieri celeſtes [hoc aũt dico quoniã caro ⁊ ſanguis] ⁊c. Hoc tripliciter exponitur. Primo modo ſic [caro ⁊ ſanguis]. i. homines dediti vitijs: qui de carne ⁊ ſanguine oriuntur [regnum dei poſſidere non poſſunt. Supra. vj. Nolite errare neq; fornicarij neq; molles ⁊c. Secundo modo ſic. [caro ⁊ ſanguis [⁊c. i. opera carnalia in celo non erũt ſicut erat opinio iudeorum. de qua Mat. xxij. Tertio modo ſic. [caro ⁊ ſanguis]. i. infirmitas carnis: ⁊ ſanguinis ⁊ corruptio in celo non erunt [Neq;] quaſi. Et vere [neq; enim corruptio] ⁊c. Tripliciter exponitur Primo modo ſic [neq; corruptio] id eſt homo ſeruiens corruptioni que eſt effectus carnis ⁊ ſanguinis [incorruptelam]. i. regnuȝ incorruptibile [poſſidebit] Secundo modo ſic [Neq; corruptio] carnis: ob quam ſcȝ neceſſaria ſunt opera carnalia [incorruptelam poſſidebit]. i. in celo nõ erit. Tertio modo ſic [Neq; corruptio]. i. corruptibilitas ⁊ mortalitas [incorruptelam poſſidebit]. i. in celo non erit: vbi eſt omnimoda incorruptio.

G ¶ Notandum ſuper illud. Portemus imaginẽ ꝙ portare debemus multa que ſunt chriſti.

[margin: Portare debemus multa que ſunt xpi.]

Primo Jugum: ſicut viator de nocte lucem: eius mandatis obediendo. Threñ. iij. Bonum eſt viro cũ portauerit iugum dñi ab adoleſcentia.

Secundo Iram ſicut clericus diſciplinandus virgaȝ. eius flagella patiendo. Mich. vij. Iram domini portabo: quia peccaui ei ⁊c.

Tertio Nomen. ſicut clamator vinum: eius veritatẽ predicando Act. ix. Vas electionis eſt mihi.

Quarto Stigmata. ſicut miles regis vexillum: eius paſſionibus configurando. Gal. vlt. Stigmata domini mei ieſu in corpore.

Quinto Improperium. ſicut membrorũ dolorem capitis: ipſi patienti cõpatiendo. Heb. xiij. Exeamus ad eum extra caſtra improperium eius.

Sexto. Imaginem ſicut ſcriptor exemplar: eius operibus conformando: vt hic.

Septimo Ipſum deum: ſicut pauper beneficium: pro redemptione noſtra glorificando. Supra. vj. Glorificate ⁊ portate deum.

Notandum hic ꝙ imaginẽ chriſti. i. expreſſam ſimilitudinem portare debemus in multis. H

Primo in humilitate cordis. Matth. xj. Diſcite a me quia mitis ſum ⁊c.

Secundo in puritate conuerſationis. j. Pe. ij. Sequamini veſtigia eius qui peccatum non fecit.

Tertio in viciſſitudine mutue dilectionis. Johan. xv. Hoc eſt preceptum meum.

Quarto. in tolerantia perſecutionis. Joh. xv. Sufficit diſcipulo vt ſit ſicut magiſter eius. Si me perſecuti ſunt ⁊c.

Quinto in obedientia diuinorum mandatorum. Ad Phil. ij. Hoc ſentite in vobis ⁊c. Et ſequitur. Factus obediens.

Sexto in beniuolentia inimicoꝝ. Matth. v. Diligite inimicos veſtros ⁊c.

Septimo in inſtantia orationũ. Matth. xxvj. Non potuiſtis vna hora vigilare mecum.

Octauo in exhibitione mutuorũ obſequiorũ. Jo. xiij. Exemplum eñ dedi vobis ⁊c.

Et Notandum eſt hic ꝙ multiplex eſt imago celeſtis I

[margin: Imago celeſtis eſt multiplex]

Prima Nature: que ſemꝑ quaſi cõcreta portat. Pſ. Verũtamen in imagine pertranſit homo.

Secunda Gratie que a deo infundit. ij. Coꝛ. iij. Nos autem reuelata facie ⁊c.

Tertia. Vite que per meritum adquiritur Mat. xxij. Cuius eſt imago hec ⁊ ſuperſcriptio.

Quarta. Glorie que in premiũ datur. Sap. vij. Emanatio eſt claritatis ⁊ imago bonitatis illius. Prima ꝑ peccatum obnubilatur. Secunda annihilatur. Tertia mortificatur. Quarta impeditur.

Ecce myſterium vobis dico: omnes quidẽ reſurgemus: ſed non oẽs immutabimur.

¶ Hec eſt tertia pars ſecunde partis principalis. Primo enim probauit reſurrectionis poſſibilitatem. Secundo reſurgentium diuerſitatem. Hic tertio oſtendit reſurgendi modum et ordinem. Et primo oſtendit in quibus reſurrectio glorioſa fiet. Secundo quãcito fiet. ibi. In momento ⁊c. Tertio quomodo fiet. ibi. Canet enim tuba. Quarto quare fiet. ibi. Oportet enim corruptibile. Ergo electi reſurgent Feliciter: quia immutati. Celeriter: quia in momento. Euidenter: quia canet tuba. Eternaliter: quia incorruptione induti. In prima Primo tangit reſurgentium generalitatem. Secundo diuerſitatem. ibi. Sed non omnes immutabimur. Dicit ergo [Ecce myſterium] id eſt quoddam vobis occultum [vobis dico] id eſt aperio hoc: ſcilicet [omnes quidem reſurgemus] tam mali: ſcilicet ꝙ boni ſi dixerimus ſanctos vltimo morituros. Vel [omnes] qui in aduentu domini mortui inuenientur [ſed non omnes immutabimur] id eſt in meliorem ſtatum mutabimur: imo ſoli ſancti. Pſ. Hec mutatio dextre excelſi. Pſ. lxxvj

In momento in ictu oculi: in nouiſſima tuba.

¶ Hic oſtendit quamcito fiet. Ubi circa tempus illud dicit tria ſcilicet. Quod erit breue: quia in momento. Quod celere: quia in ictu oculi. Quod finale: quia in nouiſſima: ergo ibi erit Breue tempus. Celere opus. Finis vltimus. Et hoc eſt quod dicit [In momento] quaſi. Ita reſurgemus: et hoc [in momento] id eſt in breuiſſimo temporis ſpacio [in ictu oculi] id eſt q̃cito oculus ictu percutit viſa et tranſit ad ea. Vel q̃cito percutitur a palpebris et hoc fiet [in nouiſſima tuba] id eſt per magnam vocem et vltimam: poſt quam non erit alia.

Canet enim tuba ⁊ mortui reſurgēt incorrupti: et nos immutabimur.

¶ Hic oſtendit quomodo fiet reſurrectio. Ubi tanguntur quatuor que erunt ibi. Signum manifeſtum: quia canet tuba. Uiuificatio mortuorū: quia reſurgent mortui. Perfectio membrorum: quia incorrupti. Glorificatio electorum: q2 nos immutabimur ergo reſurgent mortui: euidenter: mirabiliter: integraliter: differēter. Et hoc eſt qđ dicit. [canet enim tuba]

Tube nomine qđ intelligit.

Nomine tube: aliquod euidens ⁊ preclarū ſignum intelligitur. Quod

Quandoq3 dicit vox archāgeli. i. chriſti q̄ eſt princeps angeloꝝ ⁊ hoc ꝓpter myſteriū humanitatis. j. Theſ. iiij. Uel erit vox ad literā alicuius angeli.

K Quandoq3 vox filij dei propter autoritatem mittentis Johan. v.

Quandoq3 tuba dei propter vehementiam terroris vt dicitur hic.

Quandoq3 clamor propter euidentiam operis. Mathei. xxv. Media nocte [Et mortui] i. peccatores. Uel generaliter omnes [reſurgent] ad vocem illam. Pſ. Dabit voci ſue vocem vt [incorrupti] id eſt ſine vlla diminutione membrorum: accedēt enim oſſa ad oſſa ⁊c. Eze. xxxvij. [⁊ nos] ſancti [immutabimur] id eſt gloriam mutabimur.

Oportet enim corruptibile hoc induere incorruptionem: et mortale hoc induere immortalitatem.

¶ Hic oſtendit quare fiet reſurrectio. ſ. propter remuneratione hominū. vbi Primo tangit ſufficientiā glorie. Secundo: eternitatem ſufficientie. ibi. Et mortale hoc. In prima oſtendit ꝙ premiabit Infallibiliter: quia oportet. Perſonaliter: quia corruptibile hoc. Decenter: q2 induet. Sufficienter: q2 incorruptionem. Et hoc eſt [oportet]. q. Et vere ita erit [oportet enī] propter bonum ſeruitiū noſtrū ꝓpter verum dei ꝓmiſſum [corruptibile hoc] corpus idē numero. Job. xix. Quē viſurus ſum ego ipſe ⁊ nō alius. [Induere] tanq̄3 ornamentum [incorruptionem] vt vltra nō eſuriat ⁊ ſitiat. Apoc. vij. Non eſurient neq3 ſitiēt amplius ⁊c. [⁊ mortale hoc induere immortalitatez] vt vltra nō diſſoluatur hec ſunt indumenta ſalutis. Eſa. lxi. Gaudēs gaudebo in domino ⁊ exultabit anima mea in deo meo: q2 induit me veſtimentis ſalutis. Eccli. xv. Stola glorie induet eum.

Cum autem mortale hoc induerit immortalitatem: tunc fiet ſermo qui ſcriptus eſt. Abſorpta eſt mors in victoria.

¶ Hec eſt quarta pars ſecūde partis principalis vbi oſtendit ea que futura ſunt poſt reſurrectionē. Et primo oſtendit in ſanctis mortis deſtructionē. Secundo ſanctoꝝ inſultationē cōtra mortem ibi. Ubi eſt mors victoria. Tertio ꝓ his omnibus ſubdit gratiarūactionem. ibi. Deo aūt gratias. Quarto hortat eos ad tenēdum de cetero reſurrectionis fidem. ibi. Itaq3 fratres mei dilecti. Circa deſtructionez mortis tangunt tria. Primo tēpus qñ deſtruet. ibi. Cum aūt mortale. Secundo certitudo ꝙ deſtruetur. ibi. Tunc fiet ſermo q̄. Tertio modus quo deſtruet. ibi. Abſorpta eſt mors. Dicit ergo. [Cum autē]. q. Ita hoc mortale induet immortalitatem [cum aūt mortale hoc] idem numero viſu demonſtrabile [induerit immortalitatem tunc fiet] id eſt implebitur [ſermo q̄ ſcriptus eſt] Eſa. xxvj. Uiuēt mortui interfectiq3 mei reſurgēt. ⁊ Eſa. xxv. Precipitabit mortem in eternum. ⁊ Oſee. xiij. Ero mors tua o mors ⁊c. Scđm. lxx. Abſorpta eſt ⁊c. Hoc tripliciter legitur Primo modo ſic [Abſorpta eſt] id eſt deſtructa [eſt mors] Et hoc [in victoria] chriſti ſc3 in eiꝰ reſurrectione. Secūdo modo ſic [Abſorpta eſt mors] id eſt diabolus deuictus iam in parte: tunc totaliter. Et hoc [in victoria] id eſt in eo ꝙ modum vincendi homines exceſſit chriſtum aggrediendo: in quo nihil habebat. Tertio modo ſic. [Abſorpta eſt mors] id eſt carnalis conſuetudo peccandi. Et hoc [in victoria] id eſt in hoc ꝙ ſancti vincunt concupiſcentias in preſenti. Primo modo accipitur mors pro morte nature. Secundo pro morte culpe. Tertio pro autore vtriuſq3.

L Et notandum ꝙ mors dicitur.

Quādoq3 occidēda. Oſee. xiij. Ero mors tua o mors.
Quandoq3 deſtruenda. Supra eodem. Nouiſſime omnium inimica deſtruetur mors.
Quandoq3 precipitanda Eſa. xxv. precipitabit mortem in ſempiternum.
Quandoq3 abſorbenda vt hic abſorpta eſt mors.

Ubi eſt mors victoria tua? Ubi eſt mors ſtimulus tuus. Stimulus autē mortis peccatū eſt: virtus autē peccati lex.

¶ Hic ponit ſanctorum contra mortem inſultationes. Et primo inſultando querit. Ubi eſt victoria mortis. Secūdo querit vbi ſit cauſa mortis. ibi. Ubi eſt mors ſtimulus. Tertio oſtendit quid ſit cauſa mortis. ibi. Stimulus mortis. Quarto oſtendit ꝙ per legem aucta non ablata ſit cauſa mortis. ibi. Uirtus vero peccati: Dicit ergo loquens in perſona reſurgentiū. [Ubi eſt mors victoria tua] quia ſcilicet omnes vincebas. Eſa. xiiij. In die illa cum requiem dederit tibi dominus a labore tuo et a concuſſione tua dura ſumes parabolam iſtam dicens. Quomodo ceſſauit exactor. Ubi eſt mors ſtimulus tuus] id eſt originale peccatū quod fuit cauſa mortis quo ſtimulo puncti et venenati omnes ſumus. Uel ſic [vbi eſt mors] id eſt o diabole [ſtimulus tuus] id eſt actuale peccatum quod diabolus facit. De quo ſtimulo. ij. Corin. xij. Datus eſt mihi ſtimulus carnis mee angelꝰ ſathane ⁊c. Uel ſic [vbi eſt mors] id eſt carnalis conſuetudinis delectatio [ſtimulus tuus] id eſt peccatum: quo facta eſt delectatio carnalis conſuetudinis [Stimulus autem mortis] naturalis peccatum eſt originale. Romanos. vj. Stipendia peccati mors Uel ſic ſtimulus autem peccati: id eſt diaboli peccatum eſt actuale quod: ſcilicet diabolus fecit. Uel ſic. [Stimulus autez mortis] id eſt praue conſuetudinis [peccatum] id eſt vſus peccādi. [virtus vero] id eſt augmentum peccati [lex] per occaſionem quia vbi non eſt lex nec preuaricatio. Roma. iiij. Hoc autem dicit ne credatur ꝙ homo ſufficiens adiutorium contra peccatum habuit a lege.

Deo autem gratias qui dedit nobis victoriā per dominū noſtrū ieſum chriſtū.

¶ Hic pro predictis omnibus ſubdit gratiarumactionem. Ubi tangit tria. Primo preconium impendendum. Secundo beneficium exhibitum. ibi. Qui dedit nobis. Tertio exhibitionis modum. ibi. Per dominum noſtrum. Et hoc eſt quod dicit. [Deo autem gratias ago qui dedit nobis] propter ſe enim non indigebat: nec pugna nec victoria [victoriam] peccati: mortis: et diaboli. Et hoc [per dominum noſtrum ieſum chriſtum non per legem. Ipſe enim vicit hec omnia ꝑ obedientiam patris ſecundum illud Prouerb. xxi. Uir obediens loquetur victorias. Ideo Abachuch vocat eum victorē Abach. iij. Et ſuper excelſa deducet me victor in pſ. ca.

Itaq3 fratres mei dilecti ſtabiles eſtote et immobiles: abundantes in omni opere domini ſemper.

¶ Hic vltimo hortatur eos ad tenendum reſurrectionis fidem: vbi primo inſtruit eos verbo. Secundo allicit premio. ibi. Scientes quod labor veſter. In prima Primo hortatur ad conſtantiam fidei reſurrectionis. Secundo ad bonum opus in ſpe reſurrectionis. ibi. Abundantes in opere. Dicit ergo [Itaq3] quaſi. Et quia per chriſtum vincimus [Itaq3 fratres mei] per fidem [dilecti] per charitatem [ſtabiles eſtote] in fide: ſcilicet reſurrectionis Per fidem enim eſt

ſtare cum ſit fundamentum. ij. Coꝛ. i. Nam fide ſtatis. Supꝛa. x. Qui ſtat videat ne cadat. [Et immobiles] ne. ſ. moueamini ad erroꝛez a pſeudo. ij. Theſ. ij. Neqꝫ moueamini a veſtro ſenſu: ⁊ ita ſtabiles in vobiſ ipſis ſed immobiles ab alijs. Vos dico [abũdãtes in omni opere domini ſemper]. i. in omni opere bono in ſpe. ſ. future reſurrectionis. i. Theſ. iiij. Rogo vt abũdetis magis. Ergo Abundetis cõtra remiſſos. In opere contra ocioſos. Domini non mundi contra cupidos. Semper non ad tempus.

Scientes ꝙ laboꝛ veſter non eſt inanis in domino.

¶ Hic allicit eos pꝛemio boni operis: vbi tangit premij certitudinem. ibi. Scientes. Equitatem. ibi. Laboꝛ veſter in domino. Plenitudinem. ibi. Non eſt inanis. Dicit ergo [Scientes]. i. firmiter ſperantes [ꝙ laboꝛ veſter in domino]. i. habitus in ſeruitio domini [nõ eſt inanis] id eſt infructuoſus. Imo potius Bonoꝛum laboꝛum glorioſus eſt fructus. Sapien. iij. Et ſup. iij. Vnuſquiſqꝫ pꝛopꝛiam mercedem accipiet ſecundum laboꝛem ſuum.

Hic queritur ſuper illud Surget coꝛpus ſpirituale. Glo. Naturam ſpiritus habens Cõtra. Ergo erit ſpiritus. Rñ. i. naturam ſimilem ſpiritui. Similitudine accidentali: non eſſentiali. Item ſuper illud. Omnes quidem reſurgemus. Glo. Tam boni ꝙ̃ mali Contra Ps. Non reſurgunt impij in iudicio. Rñ. Nõ reſurgunt in iudicio actiuo vt iudicent: ſed paſſiuo vt iudicentur. Item. In momento. Glo. In minimo temporis ſpacio. Contra. Reſurrectio fiet diuino miraculo: ergo ſubito. Rñ. Puluerum collectio fiet in tempore cum ſit motus coꝛpoꝛum: ſed coꝛpoꝛum formatio et viuificatio fiet ſubito. Item ſuper illud. In ictu oculi. Glo. ꝙ̃ cito radius tranſit ad remota ⁊ tranſuolat media acſi ibi ſit pꝛius ⁊ poſterius: cum quaſi totuz ſimul ſit. Contra. Aug. Radius oculi nõ peruenit citius ad pꝛopinqua ꝙ̃ ad remota loca: ergo ſimul. Rñ. Aug. loquitur ſm apparentiam. Item ſuper illud. In nouiſſima tuba. Gloſ. Id eſt per vocem magnam ⁊ vltimam poſt quam non erit alia. Contra. Poſtea erit diſceptatio iudicij ⁊ laus ſanctoꝛum in patria vocalis ſecundũ quoſdam. Rñ. Non erit alia poſt. Verum eſt ad ſimile officium. Item ſuper illud. Moꝛtui reſurgent incoꝛrupti. Glo. Sine diminutione membꝛoꝛum. Contra. Alij qui ſunt diminuti membꝛis a natura. Rñſ. Non eſt natura inſtituta: ſed defectus qui tolletur ⁊ ſupplebitur virtute diuina. Item ſuper illud. Opoꝛtet enim coꝛruptibile hoc. Gloſ. Vel quia ſeruiuimus: vel quia pꝛomiſſum eſt. Contra. Deus non obligatur homini. Rñ. Non ligat eum pꝛomiſſio ſed bonitas ſua. Item ſuper illud. Stimulus moꝛtis peccatum eſt. Glo. Paulatim ſurrepens delectatio venandi moꝛtificat animã. Contra. Ergo venari eſt peccatum moꝛtale. Rñſ. Verum eſt his quibus venatio ꝓhibita eſt. Vel quando omiſſio eoꝛum ad que homo tenetur eſt anneꝛa. Item ſuper illud. Virtus peccati lex. Gloſ. Lex pꝛohibendo auget concupiſcentiam. Contra. Si auget malum: ergo mala. Rñ. Auget per occaſionem: non per cauſam.

Ps. i.

Reſurrectio coꝛpoꝛũ an fiet ſubito.

Capitulum. xvj.

De collectis autez que fiunt in ſanctos: ſicut oꝛdinaui eccleſijs Galathie: ita et vos facite per vnam ſabbati.

¶ Hec eſt quarta pars pꝛincipalis huius epiſtole ſcꝫ Cõcluſio. Nam pꝛimo poſita eſt ſalutatio. Deinde Scdo gratiarũ actio. Tertio narratio vbi ponit᷑ eoꝝ a malis reuocatio. Hic quarto In cõcluſione ponit᷑ eoꝝ ad bonũ exhoꝛtatio. Vbi pꝛimo hoꝛtatur eos ad benefaciendũ alijs. Scdo ad benefaciẽdũ in ſeipſis. ibi. Vigilate ſtate in fide. Tertio perſonas imitabiles ꝓponit eis in exemplũ. ibi Obſecro autez vos fratres. Quarto oſtendit ſuũ ⁊ alioꝛum ſanctoꝛũ de eoꝛum ꝓfectu deſiderium. ibi. Salutãt vos eccleſie. In pꝛima pꝛimo monet vt oꝛdinẽt collectas fieri ante aduentũ ſuum. Secundo pꝛomittit ſe venturũ ibi. Veniam autẽ ad vos. Tertio monet vt digne intetim tractent Timotheũ ab eo pꝛemiſſum. ibi. Si autẽ venerit Timotheus In pꝛima parte circa collectas determinat. Pꝛimo modum faciendi. Secundo modũ cõſeruandi. ibi. Vnuſquiſqꝫ veſtrum. Tertio modum mittendi. ibi. Cum autẽ pꝛeſens fuero. Circa modũ faciendi elemoſynas implicat quatuoꝛ cauſas. Materialem. ibi. De collectis. Finalẽ. ibi. Que fiunt in ſanctos. Formalem. ibi. Sicut oꝛdinaui. Efficientez. ibi. Et vos facite. Dicit ergo [De collectis] quaſi de alijs ſupꝛa vos monui [autem] pꝛo ſed [de collectis ꝙ̃ fiunt in ſanctos]. i. in viſus ſanctoꝛum. ſ. pauperũ ſcꝫ fideliũ qui erant in Hieruſalem qui ſancti erant qꝛ ſine terra: quia omnia ſua ad pedes apoſtoloꝛũ poſuerant. Act. iiij. Hoꝛum curam commendauerunt apoſtoli Paulo Gal. ij. Tm̃. vt pauperum ⁊c. [ſicut oꝛdinaui] in [eccleſijs Galathie] eſt faciendum ⁊ tenẽdum [ita ⁊ vos facite] huiuſmodi collectas: ⁊ hoc [per vnam ſabbati] Dupliciter legitur. Vel [per vnã ſabbati]. i. ꝑ vnã diẽ ſeptimane vt ſabbatum accipiat᷑ pꝛo tota ſeptimana: ſicut Luc. xviij. Ieiuno bis in ſabbato. i. in ſeptimana Vel [per vnã ſabbati]. i. per vnam diẽ poſt ſabbatũ. i. diem dominicã. ſic accipit᷑ Ioh. xx. Vna ſabbati Maria magdalena ⁊c.

Sabbatũ ſumit᷑ dupliciter.

Vnuſquiſqꝫ veſtrum: apud ſe reponat recondens quod ei bene placuerit: vt non cũ venero tunc collecte fiant.

¶ Hic docet modum conſeruandi collectas dicens. [Vnuſquiſqꝫ] quaſi. Sic autem facietis [vnuſquiſqꝫ veſtrum apud ſe reponat] ne excuſationem habeatis de depoſitarij vel miniſtri infidelitate [recondens] ne iterum illud ad vſum recipiatis. Sic decima ad vſus pauperum reponebatur intra ianuas Deut. xiiij. Recondens inquam in ſpiritu [quod ei bene placuerit] nõ ꝙ grauet eum. ij. Coꝛ. viij. Non vt vobis ſit tribulatio: alijs autem remiſſio. Exod. xxv. Ab omni ꝙ̃ offert ſpontaneus ⁊c. [vt non] quaſi Ideo pꝛeparate [vt nõ cum venero tunc collecte fiant] Pꝛimo: quia grauaret eos ſi ſubito totum darent: ſecundum glo. Item ne cõuenirent fideles aliarum eccleſiarum cuꝫ paulo eſſet confuſus de pꝛeparatione eoꝛum. ij. Coꝛ. ix. Ecce ergo ꝙ dandum eſt Generaliter. ibi. Vnuſquiſqꝫ. Diligẽter. ibi. Apud ſe reponat. Hilariter. ibi. Quod ei placuerit. Feſtinanter. ibi. Vt non cum venero ⁊c. Generalitas dantium dona multiplicat. Diligentia conſeruat. Hilaritas gratificat. Feſtinantia duplicat. Quia qui cito dat bis dat.

Cum autez pꝛeſens fuero quos pꝛobaueritis per epiſtolas hos mittam perferre gratiam veſtram in Hieruſalem. Quod ſi dignum fuerit: vt ego eam: mecum ibunt.

¶ Hic determinat modum mittendi: vbi determinat. Pꝛimo de nuncijs mittendis. Secundo de modo miſſionis. ibi. Per epiſtolas hos. Tertio de ratione mittendi. ibi. Perferre gratiam. Quarto de ſecuritate cõſoꝛtij. ibi. Quod ſi dignum fuerit. Dicit ergo. [Cum autem pꝛeſens fuero] apud vos [quos pꝛobaueritis] id eſt idoneos iudicaueritis [hos mittam per epiſtolas] id eſt cum epiſtolis meis ⁊ veſtris commendaticijs deferentium. Mittam inquam [perferre] id eſt ad perferendum [in Hieruſalem] pauperibus: ſcilicet fidelibus [gratiam veſtram] id eſt donum a vobis gratis impenſum [Quod ſi dignum fuerit vt ego eam] vt pote ſi quantitas donoꝛum hoc exegerit In quo tacite inuitat eos ad large dandum. Ad quod inuitat expꝛeſſius. ij. Coꝛ. ix. Qui parce ſeminat parce ⁊c. [mecum ibunt] deferentes. Non dicit eis deferam ad tollendam ſuſpitionem de collectis in vſum ſuum recipiendis.

A ¶ Notandum eſt hic de collectis: colligere enī debet vir iuſtus multa.

Vir iuſtus multa debet colligere pro ſua ſalute

Primo peccata ſua ad confitendum. Sicut ancilla im mundicias domus ad eijciendum. Nume.xix. Colliget autem vir mundus cinere a vacce: ⁊ eijciet eos extra caſtra. Sed heu. Hiere.vij. dicitur. Filij colligunt ligna et patres ſuccendunt ignem ⁊ mu.conſpe.

Secundo: ſpiritualia dona ad poſſidendum: ſicut formica grana in eſtate. Pſ. Dante te illis colligent. Sʒ heu quia plus vacant temporalibus. Hiere.xi. Colligite vindemiam meſ.

Tertio: bona opera ad merendum. Sicut apis flores ad mellificandum. Eccles.iij. Tempus diſpergendi lapides ⁊ tempus colligendi. Sed heu. Mat.vij. Nū quid colligunt de ſpinis.

Quarto temporalia ad erogandum. Sicut agricola ſemen ad ſeminandum iterum: vt hic Joh.vi. Colligite que ſupra. Sed heu quia cupidi colligunt paleas ad reponendum in luto. Exod.v.

Quinto pauperes ad hoſpitandum: ſicut gallina pullos ſub alis. Mat.xxv. Pauper fui ⁊ collegiſtis. Sed heu. Johānis.xi. Collegerunt pōtifices conſilium vt Jeſum.

Sexto affectiones in deum: ſicut homo membra in lectum. Gene.xlix. Collegit Jacob pedes ſuper lectulum. Ideo. Luce.vndecimo. Qui non colligit mecum diſperget.

Septimo Eterna gaudia in premium: ſicut virgo flores in ſertum. Can.vi. Dilectus meus deſcendit ī hortum vt lilia coll. Sed heu. Luc.xij. Colligite ʒi.

Veniam autē ad vos cum Macedoniam pertranſiero. naʒ macedoniam pertrāſibo

¶ Hic promittit ſe ad eos venturum. Ubi oſtendit. Primo tempus ad eos veniendi. Secundo propoſitū apud eos morandi. ibi. Apud vos auteʒ forſitan. Tertio rationem huius propoſiti. ibi. Nolo enim vos modo. Quarto cauſam aduentum ſuum retardandi. ibi. Permanebo autem Epheſi. In prima Primo promittit aduentum ſuum. Secundo aduentus ſui terminum ibi. Cum macedoniam. Tertio termini breue ſpacium et certum. ibi. Nam macedoniaʒ. Dicit ergo [Veniā] quaſi. Ita faciam cum venero [veniam autem ad vos cum macedoniam ptranſiero] id eſt cum omīa loca vſqʒ ad macedoniam tranſiero [nam macedoniam pertranſibo] faciliter: non contrahendo ibi moram: quia opus non erat ibi morari. Apparuerat enim ei in viſione vir Macedo dicens. Tranſiens in macedoniā adiuua nos. Act.xvj.

Apud vos autem forſitam manebo vel etiam hyemabo vt vos me deducatis quocunque iero.

¶ Hic oſtendit propoſitum apud eos morandi. Ubi Primo tangit propoſitum morandi. Secundo rationē propoſiti. ibi. Ut et vos me deducatis. Dicit ergo [Apud vos autem forſitan manebo] diu [vel etiā hyemabo] quia multa erant ibi corrigenda. Sicut medicus vbi ſunt multi egroti diutius manet. Manebo inquam ita. ſ. [vt ⁊ vos me deducatis quocunqʒ iero] In quo captat beniuolentiam eorum: oſtendens ſuam ad eos familiaritatem.

Nolo enim vos modo in tranſitu videre. Spero enim me aliquantulum temporis manere apud vos: ſi dominus permiſerit.

¶ Hic oſtendit rationem ſui propoſiti. vbi Primo tāgit viſitandi eos diligentiam. Secundo morandi propter hoc apud eos voluntatem. ibi. Spero enim me. Tertio voluntatis ſue debitam conditionem. ibi. Si dominus permi. Dicit ergo [Nolo] quaſi. Manebo inquam apud vos [Nolo enim vos modo in tranſitu videre] talis enim viſitatio parum proficit. Johā.xiiij. Ad eum veniemus ⁊c. [ſpero enim me aliquantulum temporis manere apud vos] Manſit autem apud eos in conuerſione eorum per annuʒ ⁊ dimidiū. Act.xviij. Et hoc [ſi dominus permiſerit] que conditio ſemper eſt apponenda vel ſubintelligenda. Jaco.iiij. Pro eo vt dicatis. Si dominus voluerit. Et ſi vixerimus: faciemus hoc vel illud.

Permanebo autem Epheſi vſque ad pentecoſten. Oſtium enim mihi apertum eſt magnum et euidens: et aduerſarij multi.

¶ Hic tangit cauſam retardandi aduentum ſuum in mora interim contrahenda apud Epheſios: vbi Primo tangit moram. Secundo more prolixitatem. ibi. Uſqʒ ad penteco. Tertio vtriuſqʒ rationem. ibi. Hoſtium enim mihi. Dicit ergo. [Permanebo autē Epheſi vſqʒ ad penteco.] Ab epheſo enim miſit hanc epiſtolam vbi docuit per bienniuʒ. Act.xix. Permanebo inquam: quia [hoſtium enim mihi apertum eſt] .i. ingreſſus ad corda hominum: quaſi diceret. Multa corda parata ſunt ad credendum. Hoſtium inquam [magnum] propter credentium multitudinem [et euidēs] propter credendi facilitatem ⁊ promptitudinem: quia non contradicunt predicationi [et] tamen [aduerſarij multi] qui conantur impedire: vnde neceſſe habeo ibi morari. Non enim timebat apoſtolus ſolus morari cū aduerſarijs. Hie.i. Ne timeas a facie eoꝝ. Cōtra aliquos predicatores qui propter aduerſitatem vel diuiciam temporalium dimittunt proſperitatem ⁊ vtilitatem ſpiritualium. Tangit ergo vtilitatis Quiditatē: quia hoſtium apertum. Quantitatem: quia magnum. Qualitatem quia euidens Impugnationem: quia aduerſarij multi.

B ¶ Notandum ſuper illud In tranſitu videre qꝫ homo et precipue prelatus debet videre multa: ſcilicet Infra ſe. Intra ſe. Extra ſe. Iuxta ſe vt tandem poſſit videre Supra ſe.

Prelatus multa debet videre

Infra ſe. Anguſtias dānatorum vt timeat: ſicut latro patibulum: viator malum paſſum vt reſiliat. Hiere.i. Quid tu vides Hieremia. Ollam ſuccenſam. Apoc. xviij. Qui viderunt fumum incendij.

Intra ſe maculas vitiorum vt pudeat et tergat: ſicut mulier ſordes in ſpeculo. Hieremie.iij. Leua oculos tuos in directuʒ: ⁊ vi. vbi proſtra. Hiere.ij. Uide vias tuas. Non dicit alienas. Quidam more oculi non vident ſe ſed alios. Mat.vij. Quid auteʒ vides feſtucā

Extra ſe Breuitatem dominantium: vt non preſumat. Arbor enim multis annis creſcit: ſed ſubito fulguris ictu corruit. Pſ. Uidi impium ſuperexaltatum ⁊c. ps.xxxvi. Qui enim videt combuſtionem domus vicine debet de ſua timere. Joſu.v. Uidit virum ſtantem contra ſe euaginatum ⁊c.

Iuxta ſe Iniquitates ſubditorum vt corrigat vt hic. Sicut medicus infirmum. magiſter diſcipulum inquietum. Mat.viij. Uidete / vigilate / orate. Ezec.xxxiiij. ſicut paſtor viſitat.

Supra ſe gaudia beatorum vt appetat: ſicut oculus ſolē. accipiter predam: agricola meſſem. Pſ. Guſtate et videte. ps.xxxiij.

Si autem venerit Timotheus: videte vt ſine timore ſit apud vos. Opus enim domini operatur ſicut et ego. Nequis ergo illum ſpernat.

¶ Hic monet vt digne tractent Timotheum ab eo miſſum. Et habeant eum de Apollo non miſſo excuſatum. Primo ergo rogat eos de Timotheo. Secundo excuſat ſe de Apollo. ibi. de Apollo autem fratre. In prima primo monet: vt digne ſuſcipiant ⁊ tractent Timotheum. Secundo vt cum ad ipſum venire voluerit deducāt eū. ibi. Deducite aūt illum. Tertio qꝫ expectat eius aduentū. ibi. Expecto eñ illū. In prima primo monet eos vt dent ei ſecuritatē. Scđo vt exhibeant honorem. ibi. Nequis ergo illum ſpernat. In prima Primo monet vt ſuſcipiant in ſecuro ipſum venientem. Secundo tangit aduentus ſui vtilitatem. ibi. Opus enim domini. Tertio vtilitatis ſpē. ibi. Sicut

et ego. Dicit ergo[Si autem venerit Timotheus] ad vos:interim[videte].i.diligēter et cauete[vt ſine timore ſit apud vos] Forſitan iam ſibi timuerat propter cōmotionē pſeudo. Ex hoc patet ꝙ legati dñi pape debent cuſtodiri vt ſint ſecuri:⁊ a fidelibus deduci [Opus enim domini operatur ſicut et ego].ſ.apoſtolus euangelizandi. Ad quod dñs venit. Luc.iiij. Qz et alijs ciuitatibus oportet me euāgelizare. [ſicut et ego].i.ita fideliter.ij. Tim.iiij.Opus fac euangeliſte Et quia ſic facit [neqꝫ ergo illū ſpernat] Lu.x. Qui vos ſpernit:me ſpernit.

Deducite autē illū in paceḃt veniat ad me Expecto enim illum cū fratribus.

¶ Hic monet vt deducant eum ad ipſum. Et Primo vt deducant eum ſecure. Secundo vt perfecte.ibi. Ut veniat. Dicit ergo[Deducite illum in pace]id eſt cū ſecuritate[vt veniat ad me Expecto enim illum cum fratribus] qui ſecum ſunt. Uel ſecundum alios qui mecum ſunt.

De apollo autem fratre notū vobis facio quoniam multū rogaui eū vt veniret ad vos cum fratribus; et vtique non fuit voluntas eius vt nunc veniret:veniet autem cum ei vacuum fuerit.

¶ Hic excuſat ſe de Apollo. Hic Apollo erat eis ab apoſtolo epiſcopus ordinatus. De quo ſupra.iij.Ego plantaui Apollo rigauit. Et Actu.xviij.dicitur:ꝙ erat vir eloquens potens in ſcripturis:⁊ feruens ſpiritu loquebatur. Hic enim non valens eos ſedare:venit ad apoſtolum ad Epheſum. Hunc requiſierant vt eis remitteretur. Et reſpondet eis apoſtolus ꝙ ipſe venire noluit. Et hoc:quia nondū erāt perfecte ſedati. Primo ergo dicit apoſtolus ꝙ Apollo noluit venire modo. Secundo ꝙ veniet tempore oportuno.ibi. Ueniet autem cum ei. In prima Primo notificat precum ſuarum inſtantiam. Secundo oſtendit ꝙ paſſus eſt repulſam.ibi.Et vtiqꝫ non fuit voluntas. Dicit ergo[De Apollo autem fratre notum vobis facio:quoniā multum rogaui eum vt veniret ad vos cum fratribus]qui ſecum ſunt:vel quos mittebam cum eo[et vtiqꝫ non fuit voluntas eius vt veniret nunc]quia timet vos nōdum eſſe correctos:nec ego volui eum cogere. [veniet autem cum ei vacuum fuerit]id eſt oportunum:cū nullum habebit impedimentum : ſcilicet : correcti
C fueritis.

¶ Notandum ſuper illud. Deducite illum. Qꝫ debemus peccatores verbo ⁊ exemplo Educere: Adducere: Deducere: Conducere: Inducere: Perducere : In
Pſ.cvj. troducere. Et hoc exemplo chriſti qui nos
Pſ.cxlj. Primo Educit de tenebris culpe. Pſ. Educit eos de tenebris et vmbra. Pſalm. Educ de carcere animam meam.

Secundo Adducit ad ſtatum penitentie. Rom.ij. An ignoras qm̄ benignitas dei ⁊c. Geñ.xlij. Fratrem veſtrum minimum adducite ad me.

Pſ.xxij. Tertio deducit per ſemitas iuſtitie. Pſ. Deduxit me ſuper ſemitas iuſtitie. Sap.x. Iuſtum deduxit dominus per vias ⁊c.

Quarto Conducit ad meritum glorie. Matthei.xx. Exijt primo mane conducere operarios.

Quinto Inducit in montem perfectionis. Pſ. Induxit eos ad montem ſanctificationis.

Sexto Perducit ad finem laboris. Tob.x. Angelus domini ſanctus ſit in itinere veſtro perducatque vos incolumes.

Septimo Introducit in patriam eternitatis. Ubi ſcꝫ In patria celeſti eſt.

Iocunditas ſine fletu. Canti.j. Introduxit me rex in cellaria ſua:exultabimus ⁊c.

Securitas ſine metu. Exo.xv. Introduces eos ⁊ plātabis in monte hereditatis tue.

Satietas ſine eſurie. Luce.xiiij. Pauperes ⁊ debiles introduc huc.

Eternitas ſine fine. Pſ. Iuſticia eius manet in ſec. D

¶ Notandum ꝙ prelati non ſunt ſpernendi ſed valde honorandi ꝓpter multas rationes. Pſ.cxj. Prelati multis de cauſis ſūt honorādi.

Primo:quia ſunt dei in terra vicarij ⁊ miniſtri. Rom.xiij. Miniſter dei ⁊ vindex in iram ⁊c.

Secundo quia chriſti in mundo legati.ij. Corint.v. Pro xp̄o legatione fungimur ⁊c. E

Tertio quia diſpenſatores in domo dei.j.Corint.iiij. Sic nos exiſtimet homo ⁊c.

Quarto quia angeli domini. Mala.j. Angelus domini exercituum eſt.

Quinto quia patres noſtri. Exod.xx. Honora patrem tuum.

Sexto:quia columne celi. Iob.xxvj. Columne celi contremiſcunt.

Septimo:quia luminaria mundi. Matthe.v. Uos eſtis lux mundi. Philip.ij. Inter vos lucēs ſicut luminaria in mundo.

Octauo:quia iudices ſeculi.j. Corinth.vj. Neſcitis quia angelos iudicabitis.

Uigilate:ſtate in fide.

¶ Hec eſt ſecunda pars principalis huius capituli. Ubi hortatur ad benefaciendum in ſeipſis. Et primo ad bonum fidei. Secundo ad bonum morum.ibi. Uiriliter agite:vt ſcꝫ ſint firmi in fide:⁊ ornati in moribus In prima primo monet ad vigilantiam contra aſtutias demonum. Secundo ad conſtantiam oſtendit impulſum pſeudo apoſtolorum.ibi. State in fide. Dicit ergo[Uigilate]quaſi. Ita veniet cum oportunum fuerit:vos autem[Uigilate]oculis mentis contra aſtutias diaboli.j. Pe.v. Sobrij eſtote ⁊ vigilate: quia aduerſarius.[ſtate in fide]cōtra pſeudo. Eccle.xj. Sta in teſtamento tuo ⁊c. Et ſupra.xv. Stabiles eſtote.

¶ Notandum ꝙ ad bellum ſpirituale confortare ⁊ animare nos multa debent.

Primo. Ducis noſtri exēm.j. Pe.iiij. Chriſto in carne paſſo:⁊ vos eadem cogitatione armamini. Cōfortare ⁊ aīare debēt nos multa ad bellum ſpūale.

Secundo Geſta ſanctorum.j. Mach.ij. Mementote operum patrum.

Tertio debilitas hoſtium nos ſine noſtro cōſenſu vincere non valentium. Eſa.lj. Dixerunt anime tue incuruare vt tranſeamus.

Quarto Multitudo adiutorum.iiij.Reg.vj. Noli timere plures ſunt nobiſcum ꝙ̄ cum illis.

Quinto informatio poſteriorum.ij. Mach.vj. Adoleſcentibus exēm forte relinquam.

Sexto Magnitudo premiorum. Apoc.ij. Qui vicerit dabo illi.

Septimo Iuſtitia cauſe pro qua pugnandum. Ephe.vj. Contra ſpiritualia nequitie in celeſtibꝰ: id eſt pro celeſtibus.

Octauo. Auxilium diuinum paratū. Eph.vj. Confortamini in domino ⁊ potentia virtutis eius.

Uiriliter agite et confortamini: omnia veſtra in charitate fiant.

¶ Hic hortatur ad bonum morum. Ubi primo monet agere viriliter. Secundo letanter.ibi. Et confortamini. Tertio vtiliter.ibi. Omnia veſtra. Uiriliter:contra aduerſarium. Letanter:quo ad deum. Utilit:quo ad ſeipſum. Uiriliter in fide. Letanter in ſpe. Utiliter in charitate. Dicit ergo[Uiriliter agite]per conſtantiam. Mulierum enim eſt inconſtantia. Pſ. Uiriliter Pſ.xxvj.
agite ⁊ confortetur ⁊c.[et cōfortamini]ſcꝫ in dño: ſm Glo. vt in virtute veſtra ſit profectus. Ephe.vj. Confortamini in domino ⁊c.[Oīa veſtra]etiam correctio [in charitate fiant]et non cauſa inanis glorie : qꝛ ſm Grego. Nihil viriditatis habet ramus boni operis: niſi maneat in radice charitatis.

Obſecro autem vos fratres : noſtis domū Stephane et Fortunati : quoniā ſunt primitie Achaie:et in miniſteriū ſanctorū or

dinauerunt ſeipſos: vt et vos ſubditi ſitis eiuſmodi: et omni cooperanti ꝛ laborāti.

¶ Hec eſt tertia pars principalis huius capituli. Ubi proponit eis quaſdam perſonas in exemplum. Ubi cō mendat quaſdam ex bono. Primo quod fecerunt ſanctis cōmuniter. Secundo quod fecerunt eis ſpecialiter ibi. Gaudeo autem in preſentia. In prima Primo proponit perſonarum meritū. Secundo hortatur ad imitandum ꝛ reuerendum. ibi. Ut ꝛ vos ſubditi. In prima deſcribit perſonas quatuor. A forma. ibi. Noſtis domum. A nomine. ibi. Stephane ꝛc. Ab antiquitate conuerſionis. ibi. Quoniam ſunt primitie. A ſanctitate conuerſionis. ibi. Et miniſterium ſanctorum. Dicit ergo [Obſecro] q. Predicta facite vt dixi: hos autem qui ſequuntur imitamini [Obſecro autē vos fratres] qui. ſ. [noſtis domum Stephane] illius matrone. De qua ſupra. j. Baptizaui autem ꝛ Stephane domuz [ꝛ Fortunati] et achaici: hi cum apoſtolo fuerunt in predicatione Corinthiorum. Obſecro inquam [vt ſubditi ſitis eiuſmodi] reuerendo / adquieſcendo / et imitando. Et debetis [quoniam ſunt primitie] .i. qui primo crediderunt [achaie] Achaia eſt prouincia in grecia: cuius metropolis eſt Corinthus [et ordinauerunt ſeipſos in miniſterium ſanctorum] id eſt vt miniſtrēt ſanctis. Eiuſmodi inquam [et omni cooperanti] ſecundario alij principaliter ordinanti [et laboranti] principaliter per ſe. Glo. in vobis.

Achaia eſt prouincia in grecia.

Gaudeo autez in preſentia Stephane et Fortunati et Achaici: quoniā id quod vobis deerat: ipſi ſuppleuerunt. Refecerunt enim et ſpiritū meū et veſtrū. Cognoſcite ergo que eiuſmodi ſunt.

¶ Hic proponit eos qui ei fecerunt bonum ſpecialiter Ubi. Primo proponit perſonarum meritum. Secundo hortatur ad honorandum. ibi. Cognoſcite ergo Meritum autem eorum deſcribit a quatuor que debent eſſe in viro perfecto. Utilis preſentia. ibi. Gaudeo. Spiritualis doctrina. ibi Quoniam id quod vobis. Refectio iocunditatis. ibi. Refecerunt. Exhibitio charitatis. ibi. Et veſtrum. Dicit ergo. [Gaudeo autem in preſentia Stephane ꝛ Fortunati ꝛ Achaici] .i. quia preſentes vobis ſunt ad imitandum. Stephanam autem preponit licet mulierē: quia forte prior crediderat [quoniam id quod vobis deerat] in ſpūali doctrina ꝛ inſtitutione [ipſi ſuppleuerunt] docendo [Refecerunt enim ꝛ meum ſpiritū] letitia [et veſtrū] charitate. Uel quia me vobis ſeruauerunt. Totū hoc poteſt legi de beneficio temporalium ſic. [Gaudeo autem in preſentia Stephane ꝛ Fortunati ꝛ Achaici] id eſt quia mihi venerunt preſentialiter pro vobis miniſtrare [quoniam id quod vobis deerat] in meo miniſterio [ſuppleuerunt] mihi miniſtrando [Refecerunt enim ſpiritum meum] mihi neceſſarie miniſtrando [et veſtrum] me vobis ſeruando [Cognoſcite' ergo] id eſt honorate [qui eiuſmodi ſunt] id eſt beneficij noſtri et veſtri.

Salutant vos eccleſie Aſie. Salutant in domino multum Aquilla et Priſca cum domeſtica ſua eccleſia: apud quos ꝛ hoſpitor. ſalutant vos omnes fratres.

¶ Hec eſt quarta pars principalis huius capituli In qua oſtendit ſuum ꝛ aliorum ſanctorum de eorum profectu ꝛ ſalute deſiderium. Ubi ſalutez eis optat. Primo ex parte aliorum. Secundo ex parte ſuā. ibi. Salutate inuicem. In prima Primo ſalutat eos ex parte omnium eccleſiarum Secundo ex parte quarundā ſpiritualium perſonarum. ibi. Salutant vos in domino. Tertio ex parte ſingulorum fratrū. ibi. Salutant vos fratres. Dicit ergo [ſalutant vos] .i. ſalutem vobis optant [eccleſie Aſie] minoris cuius metropolis eſt epheſus. Unde ſcribit [ſalutant vos in domino multum Aquila] vir [ꝛ Priſca] vxor eius. Alibi conſueuit premittere vxorem Priſcam propter feruorem fidei. Rom. vlti. Sed aliter facit hic ne videatur facere cōtra doctrinam traditam in hac eadem epiſtola. Supra xi. Caput mulieris eſt vir. [cum domeſtica ſua eccleſia] id eſt fratrum congregatione que eſt in domo eorum: que ſimiliter ſalutant vos [apud quos ꝛ hoſpitor] Actuum. xviij. [Salutant vos omnes fratres] ſingulatim.

Salutate inuicē in oſculo ſancto.

¶ Hic optat ſalutem ex parte ſua. Ubi Primo monet eos ad ſalutationem mutuam. Secundo ꝙ ipſe per ſe mandat ſalutem. ibi. Salutatio mea. Tertio ſubdit ſalutationis formam. ibi. Gratia dñi noſtri Jeſu. In prima Mandat primo vt ſalutent ſe generaliter. Secundo vt veraciter. ibi. In oſculo. Dicit ergo [Salutate inuicem] .i. vnus alium [in oſculo ſancto] .i. vero corde: in ſignum pacis ꝛ concordie. Sicut mos erat cum recipiebāt epiſtolas Pauli. Simile habeſ. Ro. vlt. ij. Theſ. vi. ꝛ Eph. vi.

Salutatio mea: manu pauli. ſiquis non amat dominū noſtruz Jeſum chriſtum: ſit anathema maranatha.

¶ Hic ſubdit ꝙ ipſe per ſe ſalutat. Et Primo ꝙ fideles. Secundo ꝙ non infideles. ibi. Siquis non amat dominum. Dicit ergo [ſalutatio mea] ſcripta eſt ſubſ. [manu Pauli] hoc erat ſignum in omni epiſtola ꝙ mādaret eam: vt habetur. ij. Theſ. vlt. [ſiquis non] quaſi. Fideles ſaluto. Nam [ſiquis non amat dominū noſtrum ieſum chriſtum] Dominuz iure creationis. Noſtrum beneficio incarnationis. Jeſum Officio ſaluationis. Chriſtum Plenitudine vnctiōis. Propter hec enim quatuor eſt amā dus. [ſit anathema] id eſt ſeparatus vel condemnatus a deo. Sola enim charitas nos deo coniungit ꝛ vnit: ſm Auguſt. Anathema inquam [maranatha] .i. in aduentu domini. Uel vſq; ad aduentuz domini. Nā maranatha interpretatur: deus venit. Tunc enim percutiet malos anathemate: quādo dicet. Ite maledicti in ignem eternum. Malach. viti. Ne forte veniā ꝛ pcutiā terrā anathemate.

Xps propter quatuor eſt amādus.

Gratia dñi noſtri Jeſu chriſti vobiſcū.

¶ Hic ſubdit ſalutationis formam. Ubi Primo imprecatur eis gratiam quo ad deum. Secundo charitatem quo ad proximum. ibi. Charitas mea. Dicit ergo [Gratia domini noſtri Jeſu chriſti vobiſcuz] ſit. Ecce optima ſocietas gratie et anime. Et implicantur ibi quatuor quorum ſolet optari gratia: Potentum. Propinquorum: Proficuorum. ꝛ Sanctorum. Propter potentiam optabat Jacob gratiam Eſau. Propter propinquitatem Ruth gratiam Booz. Propter profectū Laban gratiam Jacob. Propter ſanctitatem Anna gratiam Heli. Si ergo xps eſt ſumme potens: ppinquus / proficu' / ꝛ ſanct' / ſumme eius optari debz gratia. Potens: quia dño. Propinquus: q2 noſter. Proficuus: quia Jeſus. i. ſaluator. Sanctus: quia chriſtus: id eſt vnctus.

Charitas mea cuz omnibus in chriſto Jeſu Amen.

¶ Hic optat eis charitatem ad proximum. Ubi optat eis charitatem Ueram. ibi. Charitas mea. Mutuam ibi. Sit cum omnibus. Meritoriam. ibi. In ieſu chriſto. Dicit ergo [Charitas mea cum omnibus vobis] maioribus] mediocribus: ꝛ minoribus. Uel cum incipientibus: proficientibus: et perfectis: id eſt ea charitate vos inuicem ꝛ deum diligite: qua vos ꝛ deum diligo. Optat enim eis in finem charitatem: que venit ꝛ viuit contra ſciſmata ꝛ diſcordias: que tunc erant in eis. De quibus ſupra. v. et. xi. Et etiam q2 charitas eſt conſummatio ſpiritualis edificij. Eſt eñ cubitus in quo conſummatur arca. Gen. vi. Charitas inquā et hec non in amore ſeculi: ſed [in] dño noſtro [xpo Jeſu]. Et ponit hic ter: quaſi cōtinue Jeſum xpm. Q2 ſm Bern. Jeſus Mel eſt in ore. Melos in aure. Jubilus

in corde. (Amen) Benedictionis eſt confirmatio et totius epiſtole concluſio.

Hic queritur ſuper illud. De collectis ⁊c.

Contra Matth. vi. Nolite cogitare de craſtino. Reſponſi. Ibi prohibetur cogitatio diffidentie: non prouidentie. Item ſuper illud. Que fiũt in ſanctos. Glo. Non in quoſlibet. Ergo danda eſt elemoſyna ſanctis: non alijs. Contra. Dicit Chryſoſt. Non eſt diſtinguẽdum in pauperibus. Reſpõ. Utriſq; dandum eſt: ſanctis et non ſanctis: ſed maxime ſanctis. Item ſuper illud. Unuſquiſq; reponat apud ſe. Contra. Quod cõmune eſt in cõmuni debet reponi. Rñ. Nondũ erat cõmune traditione ſiue poſſeſſione: ſed intentione et deſtinatione. Item ſuper illud. Perferre gratiaz veſtrã Glo. donum. Contra. Debitum erat ſm illud Ro. xv. Si ſpiritualium eorum participes facti ſũt ⁊c. Reſpõſio. Non erat debituz neceſſitatis preciſe ſed honeſtatis. Item ſuper illud. Si dignum fuerit vt ego vadã. Contra. Act. v. Non eſt equum non relinquere verbũ dei ⁊c. Reſponſio. Non propter hoc reliquiſſet: q2 eundo per illa loca predicaſſet. Item ſuper illud. Opus dei operatur ſicut et ego. Contra. Non erat apoſtolus ſicut erat ipſe. Rñ. Loquitur de ſimilitudine operis: non authoritatis. Item ſuper illud. De Apollo autẽ. Glo. Hic erat eorum epiſcopus qui cum nõ poſſet eos ſedare: venit ad apoſtolum. Contra. Videtur ꝙ male fecit dimittendo gregem. Rñſ. Non dimiſit corũ curam: quia propter eam venit ad apoſtolum. Item ſuꝑ illud. Veniet cum ei vacuum fuerit. Glo. Cum correcti fueritis. Contra. Luce. v. Non egent qui ſani ſunt medico: ſed qui male habent. Rñſio. Cum fueritis correcti: id eſt ad correctionem parati. Item ſuper illũ. State in fide. Glo. quia ſtanti non obrepit ſomnus. Contra. Prouerb. xxiiij. Septies in die cadit iuſtus. Reſponſio. Loquitur hic de ſomno mortalis culpe. Item ſuper illud. Omñia veſtra in charitate fiant. Cõtra. Nullus poteſt in omnibus ſemper cogitare de deo Reſponſio. Poteſt habitu: non actu. Itẽ ſuper illud. Ut et vos ſubditi ſitis. Contra. Non erant eorum ꝓlati. Reſponſio. Loquitur de ſubiectione reuerentie: non obedientie. Item ſuper illud. Ordinauerunt ſeipſos. Contra. Hebre. v. Nemo autem ſumit ſibi honorem. Reſponſio. Miniſterium hoc erat obſequium ſeruitutis: non officiuz honoris. Item ſuper illud. Quod nobis deerat suppleuerunt. Glo. docendo. Contra. Stephana erat mulier: mulieri autem docere nõ permittitur. i. Tim. ij. Reſponſio. Mulier docere poteſt priuatim: non publice. Item ſuper illud. Sit anathema. Contra. Rom. xij. Nolite maledicere. Rñ. Ibi ꝓhibetur maledictio cum fit liuore vindicte: non que fit amore iuſtitie. Vel hoc dicit: non iprecando ꝙ contingat: ſed predicẽdo vt muniat.

Mulieri ꝑmiſſum eſt priuatim docere non publice,

Sequitur Epiſtola ſecunda ad Corinthios.

Incipit prologus poſtillatoris in ſecundam epiſtolã ad Corinthios.

Conuertimini ad correctionem meam: en proferam vobis ſpiritum meuz: et oſtendã verba mea Prouerb. i. Secundũ philoſophuz Unũquodq; recipitur in alio ꝑ modum recipientis: et non per modum rei recepte. Species enim intelligibiles recipiuntur in anima modo ſimplici: in re extra modo cõpoſito. Cibus receptus ab ape vertitur in mel: receptus ab aranea vertitur in venenum. Sic audientium verba correptionis. Alij conuertuntur: vt obediẽtes. Alij peruertuntur vt pote pertinaces. Hec idcirco dixerim quia per primam apoſtoli epiſtolam corinthij fuerũt cõtriſtati. Et eoꝝ quidã correcti: alij incorrecti. Ideo ſecundã eiſdem epiſtolã ſcribit: vt correctos promoueat: ſed principaliter vt corrigat incorrectos. Et hoc eſt quod in perſona apoſtoli dicit Sapientia in verbis propoſitis Conuertimini ad ⁊c. In quibus tria facit Inuitat ad vtilia cum dicit Conuertimini ad cor. Promittit ſpiritualia cuz ſubdit. En proferam vobis ſpiritum. Pretendit facilia cum addit. Et oſtendam verba mea. In primo Finis. In ſecundo Materia In Tertio forma huius epiſtole deſignatur. Efficiẽs vero in perſona loquente intelligitur. Finis ergo ſiue vtilitas nomine correptionis intelligitur.

Utilis enim eſt correptio

Ad corrigendum negligentes: ſapientiam tribuendo Prouerb. xxix. Uirga atq; correctio tribuit ſapientiã puer autem qui dimittitur voluntati ſue confundet matrem ſuam. — A Correctio qualiter eſt vtilis.

Ad promouendum ſapientes: in melius excitando. Prouerb. xvij. Plus proficit correctio apud prudentem ꝙ centum plage apud ſtultum.

Ad increpandum pertinaces: ipſos ſigno ⁊ verbo obiurgãdo. Eccli. vij. Melior ira riſu quia per triſtitiaz vultus: corrigitur animus delinquẽtis propter hoc dicitur Prouerb. xxvij. Melior eſt manifeſta correctio ꝙ amor abſconditus. Hec enim tria intendit apoſtolus In hac epiſtola. Corrigere peccantes. Promouere penitentes. Increpare pertinaces: ſicut patebit in proſequendo. Conuertimini ergo ad correctionẽ meã: en proferam vobis ſpiritum meum. Hic ſpiritualia documenta ꝓmittit. Et vt finis imponat neceſſitatem materie profert apoſtolus hic

Spiritum Rectum: peccantes dirigendo. Hunc ſpũ petit pſalmiſta. Cor mundum crea in me deus ⁊c. — B

Spiritum Dulcem: penitentes promouendo Hic eſt ſpiritus de quo. Eccle. xxiiij. A generationibus meis implemini ⁊c. — Pſ. l.

Spiritum Fortem pertinaces increpãdo. iij. Reg. xix Spiritus grandis ⁊ fortis ſubuertens montes: ⁊ conterens petras ante dominum. Felix ſpiritus ſiue ſpiritualis doctrina qui eſt Et rectus quo ad rationalem Et dulcis: quo ad cõcupiſcibilez. Et fortis quo ad iraſcibilem. Quia rectus: dirigit errãtes: quia dulcis attrahit ſapientes. Quia fortis: arguit pertinaces. Sic proferam ſpiritum meum. Non dialecticum: quia non eſt rectus. Non mundanũ: quia non eſt dulcis. Non carnalem: quia non ẽ fortis. Et oſtendam verba mea. Hic pretendit facilia: ſcz in oſtenſione. Et vt forma aptetur ſm exigentiam materie. Ex triplici ſpũ oſtendit tria verba. Ex ſpũ recto Verbuz equitatis. Ex ſpiritu dulci Verbũ exhortaticius. Ex ſpiritu forti Verbum obiurgationis. Primo ergo profert verbum eq̃tatis In correctione errantium. vt ei competat illud Hiere. i. Dedi verba mea in ore tuo ⁊c. vt deſtruas. ſ. vicia: ⁊ edifices. ſ. virtutes. De hoc verbo Eccleſi. v. Proſequatur te verbum pacis ⁊ iuſtitie. Secundo ꝓfert verbum exhortationis In promotione correctorum. Hic eſt ordo bonus Primo Errantes corrigere. Secundo correctos in melius promouere. De hoc verbo. Eccle. vj. Uerbum dulce multiplicat amicos: ⁊ talis eſt lingua eucharis in bono homine. Prouerb. xvj Fauus mellis verba compoſita. Tertio profert verbum obiurgationis in Increpatione pertinacium. De hoc verbo. ij. Tim. iiij. Predica verbum: inſta oportune importune: argue: ob. Increpa propter hec tria Eccle. iiij. Senſus ⁊ ſcientia ⁊ doctrina in verbo ſenſati. Propter correctionem comparatur verbum gladio: vicia ſcindenti. Ephe. v. Gladium ſpiritus quod eſt verbum dei.

Propter ꝓmotionẽ aculeo: ad melius incitãti. Eccli. viij. Uerba ſapientum quaſi ſtimuli.

Propter increpationem malleo dura conterenti. Hiere. xxiij. Nunquid non verba mea ſunt quaſi ignis: et quaſi malleus conterens petras. Secundũ igitur gloſam precipit correctuz recipi (quod infra patebit) quẽ ſathane tradiderat ſupra in prima epiſtola. Et quia ibi etiam boni tribulantur: ſe eis in exemplum patientie proponit: docens eos non debere egreferre: cuz ipſe pro aliorum ſalute periculis quotidie ⁊ morti ſubiaceat. Eſt igitur intentio eius in hac epiſtola: incorre-

C Verbum quare cõparatur gladio: aculeo: ⁊ malleo dura conterẽti.

ctos corrigere:et correctos ad vtiliora prouocare: et pſeudo apoſtolos cum ſui commendatione deprimere. Modus igitur tractandi talis eſt. More ſolito ſalutationem premittit. Deinde de bonis per gratiam collatis gratias deo agit: loquens per tectis. Poſt ad paſſionis tolerantiam inuitat ſuo exemplo. Poſtea pſeudo redarguit deprimendo: detegens verſutias eorum et ſe multis modis cōmendat. Hec glo. Prima pars: ſcʒ de correctione ptendit A principio vſqʒ ad.vj. ca. Secunda.ſ. de pmotione in melius A.vj. vſqʒ ad.x. Tertia: ſcʒ de increpatione A.x. vſqʒ verſus finem. Et ſic apparet forma ſiue modus agendi.

Incipit argumentū in ſecundam epiſtolam ad Corinthios.

Poſt actā a Corinthijs penitentiam: conſolatoriam ſcribit eis epiſtolam Apoſtolus: a Troade per Titum: ⁊ collaudans eos: hortatur ad meliora contriſtat os quidem eos: ſed emēdatos oſtendens.

¶ Hic vero epiſtole premittit beatus Hiero. argumētum ſiue prologuʒ. Ubi tangit quatuor cauſas operis ſcʒ Materiam. ibi. Conſolatoriam epiſtolā. Authorē ibi. Scribit eis. Finē. ibi. Et collaudās eos hortatᷓ ad meliora. Formā. ibi. Cōtriſtatos ſʒ emēdatos oſidēs

Explicit prologus ſiue argumentum.

Incipit Epiſtola Pauli ad corinthios ſecunda.

Capitulum Primum.

Paulus Apoſtolus Jeſu chriſti per volūtatem dei et Timotheus frater ecclesie dei que eſt Corinthi cum omnibus ſanctis qui ſunt in vniuerſa Achaia

¶ Hanc ſecundam epiſtolam ſcribit Apoſtolus Corinthijs Et vt dictum eſt cauſa ſcribēdi fuit: quia per primam epiſtolam fuerant contriſtati: ⁊ eorum aliqui correcti: aliqui nō Scribit autem apoſtolus vtriſqʒ: ſʒ incorrectis principaliter. Intētio eius eſt incorrectos iterum corrigere: et correctos ad vtiliora prouocare. Modus agendi talis eſt. Diuiditur enim hec epiſtola in quatuor partes. Primo enim ponitur ſalutatio. Secundo gratiarumactio. ibi. Benedictus deus ⁊ pater. Tertio principalis narratio. ibi. Non enim volumus vos ignorare fratres: vſqʒ verſus finē epiſtole. Quarto concluſio circa finem. ibi. De cetero fratres gaudete: perfecti eſtote ⁊c. In prima parte. ſ. in ſalutatione. Primo ponuntur perſone ſalutantes. Secundo perſone ſalutate. ibi. Eccleſie dei. Tertio forma ſalutationis. ibi. Gratia vobis. In prima Primo tangitur principalis perſona. Secundo adiuncta. ibi. Et Timotheus frater. In prima deſcribitur perſona principaliter ſalutans a Nomine: quia Paulus: ab Authoritate: qr apoſtolus Jeſu. ab Electione ſiue Uocatione: qr per voluntatem dei. Dicit ergo [Paulus] nomen eſt humilitatis. [Apoſtolus] nomen eſt authoritatis. Humilitas enim eſt meritum exaltationis. quia Qui ſe humiliat exaltabitᷓ, Luc. xiiij. [Jeſu. i. ſaluatoris: quantum ad diuinitatem [Chriſti]. i. vncti: quantum ad humanitatem [per voluntatem dei] que ſemper eſt rationabilis: non per voluntatem hominum ad differentiā pſeudo. [et Timotheus frater] Hunc adiungit: qr primam eis epiſtolam detulerat ad ſignandum: quia per eum de ſtatu eorum certificatus erat. Iſti inquaʒ ſcri Corinthus buit [eccleſie dei]. i. congregationi fidelium [que eſt Achaie metropolis Corinthi] hec eſt metropolis Achaie [cum omnibus ſanctis] presbyteris: qui maxime debent eſſe ſancti. Uel [ſanctis] id eſt in baptiſmo ſanctificatis [qui ſunt in vniuerſa Achaia] cuius metropolis eſt Corinthus

Gratia vobis et pax a deo patre noſtro et domino Jeſu chriſto.

¶ Hic deſcribitur forma ſalutationis. Ubi optat eis donum quod magnificant tria. Precioſitas muneris: quia gratia et pax. Authoritas dantis: quia a deo patre. Benignitas mediantis: quia a domino Jeſu chriſto. Dicit ergo [Gratia]. i. remiſſio peccatoruʒ: qui eſt primus effectus gratie. ſit ſub. [vobis ⁊ pax]. i. tranquillitas mentis. Rectus ordo [gratia et pax] quia nō eſt impijs pax: dicit dominus. Eſa. lvij. Sit inquā [a deo patre noſtro] a quo omne bonū datur. Jac. j. Omne datum optimum. [et domino Jeſu chriſto] per quem omnia bona dantur. Propter quod fere omnes orationes eccleſie terminantur. Per dominum noſtrū Jeſum chriſtum ⁊c.

Benedictus deus: et pater domini noſtri ieſu chriſti pater miſericordiarum: et deus totius conſolationis: qui conſolatur nos in omni tribulatione noſtra.

¶ Hec eſt ſecunda pars principalis. ſ. Gratiarūactio vbi Primo de conſolatione diuina in ſuis tribulationibus gratias agit. Secundo hoc ſibi pro vtilitate eorum prouenire oſtendit. ibi. Siue autē tribulamur. In prima Primo tangit conſolationis efficientem cauſam. Secundo efficaciā. ibi. Ut poſſimus ⁊ ipſi conſolari. Tertio abundantiam. ibi. Quoniam ſicut abundant paſſiōes. In prīa Primo ꝓ beneficio gratias agit. ibi Benedictus. Secundo beneficium deſcribit. ibi. Deus et pater. Tertio beneficium exprimit. ibi. Qui conſolatur nos. Et ſic tangit tria. Preconium exhibendum Beneficiuʒ attollendum. Beneficium oportunū. Circa beneficium tanguntᷓ tria. Eſſentia. ibi. Deus. Perſona. ibi. Pater. Domini attributa. ibi. Pater miſericordiarum ⁊c. Dicit ergo. [Benedictus]. i. in ſuis exaltatus ſit: qui in ſe exaltari non poteſt. Ps. Accedet homo ad cor altum ⁊ exaltabitur deus [deus ⁊ pater domini noſtri ieſu chriſti deus]. ſ. eſſentia deitatis [pater] proprietate generationis Pater inquam [miſericordiarum]. i. pater miſericorie intranſitiue. Et hoc ꝓcipue quantum ad liberationem a malo culpe. Et dicit miſericordiarum: pluraliter: propter plures effectus miſericordie: que tamen in ſe vnica eſt [et deus totius] id eſt perfecte [conſolationis] dator: non qualis eſt cōſolatio mundi imperfecta ⁊ vana: ⁊ hoc quantum ad liberationem a malo pene. Benedictus inquaʒ [qui]. i. quia ipſe [cōſolatur nos] ſuos ſpecialiter [in omni tribulatione noſtra] Glo. i. in tribulatiōe corporis ⁊ anime. Propter quod dicitur bis Conſolamini. Eſa. xl. Conſolamini cōſolamini popule meus. Ergo conſolatur dominus Diſcrete: quia nos. i. ſuos. Integre: qr in omni Oportune: quia in tribulatione noſtra. Ps. lxiij.

Benedictus deus

Qui creauit omia. Judith. xiij. Benedictus dominus. A qui creauit celūm ⁊ terram.

Qui recreauit hominem carne ſumpta. Luc. j. Benedictus dominus deus iſrael quia vi. ⁊ fe. ⁊c. Lu. j. Benedictus fructus ventris.

Qui eruit nos a culpa. Ps. Benedictus dominus qui non dedit nos in cap. den. Ps. cxxiij.

Qui adiuuat nos in pugna. Ps. Benedictus dñs deus meus qui docet manus meas. Ps. cxliij.

Qui nos inſtruit ſcientia. Ps. Benedictus qui venit in nomine dñi: deus dñs ⁊ illu. Ps. cxvij.

Qui nos roborat conſtantia. Ps. Ipſe dabit virtutē et fortitudinem p. ſ. b. Ps. lxvij.

Qui nos ditat multiplici gratia. zach. xj. Benedictus

dominus diuites facti ſumus. Eph.i. Benedictus d. Qui nos coronat in gloria. T b.xiij. Benedict⁹ dñs qui exaltauit eã.ſ.eccleſiã vt ſit regnũ eius in ſe.ſe. Super eam magna conſolatio Nõ exiſtenti: vt ꝓducať. Deformato vt reformetur. Deo vt iuſtificetur. Pugnanti vt adiuuetur. Ignoranti vt inſtruatur. Infirmo vt roboretur. Pauperi vt diteť. Miſero vt glorificetur. Et ideo bñdictus deus qui cõſolať nos: oĩa iſta conferendo vt patet in ſequenti diſtinctione.

Ut poſſimus ꝛ ipſi conſolari eos qui in omni preſſura ſunt per exhoꝛtationeꝫ qua exhoꝛtamur et ipſi a deo.

¶ Hic tangit cõſolationis efficaciã. Ubi primo tangit eius Uirtutẽ in cõſolatis. Secũdo eius Oportunitatẽ in cõſolandis. ibi. Eos qui in oĩ preſſura. Tertio eius Formã in mõ conſolatiõis. ibi. Per exhortationẽ Dicit ergo [Ut poſſimus]. q. Ita conſolať nos [vt poſſimus ꝛ ipſi cõſolari] Qui eñ non eſt conſolatus neſcit conſolari. Eccli. xxxiiij. Qui nõ eſt tentatus qualia ſcit? Conſolari inquam [eos qui in omni]. ſ. in quacunqꝫ [preſſura ſunt] Uñ accipitur ibi signũ diſtributiue: nõ collectiue. Cõſolari inquã [per exhortationẽ: qua exhortamur et ipſi a deo]. i. per conſolationẽ de preteritis q̃ eſt exhortatio ad futura ſuſtinenda.

Quoniam ſicut abundant paſſiones chꝛiſti in nobis: ita et per chꝛiſtum abundat cõſolatio noſtra.

Hic tangit conſolationis abundantiam. Ubi primo tãgit paſſiones corporales tanqꝫ conſolationis meritũ Secundo conſolationes ſpirituales tanquam paſſionum prouentum. Ita ꝛ per chriſtũ. Dicit ergo [Quõ] quaſi. Et poſſumus alios conſolari [Quõ ſicut abundant paſſiones chriſti]. i. pro noĩe xp̃i vel exẽplo xp̃i [in nobis] qui ſumus quaſi earum locus. [Ita et per
Ps. xciij. chriſtum abundat cõſolatio noſtra] Pſ. Secũdũ multitudinem doloꝝ meorum in corde ꝛc. Infra. vij. Repletus ſum conſolatione ſupabundo gaudio. Quantũ enim fuit de aqua in hydrijs: tantum fuit de vino. Tota
Sancti q̃ ta eiuſ aqua cõuerſa eſt in vinum. Joh. ij. Ergo ſicut
ad nodum ſancti patiuntur Multipliciter quia abundant paſſio
multiplr nes. Uiliter: quia paſſiones chriſti. Specialiter: quia
patiuntur in nobis. Ita conſolantur multipliciter: quia abundat
ita multi- conſolatio. Uiliter: quia per xp̃m. Specialiter: quia
pliciter cõ noſtra: vt proportionatiue rñdeat Numerus numero.
ſolantur. Cauſa cauſe. Subiectum ſubiecto.

Siue aũt tribulamur: ꝓ vr̃a exhoꝛtatione et ſalute: ſiue conſolamur: ꝓ vr̃a ꝯſolatiõe

¶ Hic oſtendit hec ſibi prouenire pro eorum vtilitate Ubi Primo oſtendit vtilitatem ſue tribulationis. Secundo vtilitatem ſue conſolationis. ibi. Siue conſolamur. Tertio vtilitatem ſue exhortationis. ibi. Siue exhortãmur. Dicit ergo [Siue autẽ tribulamur] Preſẽs ponit quia tribulatio ſemper erat ei preſens: hoc contingit [pro veſtra exhortatione] in pñti: vt ſimiliter ꝓ chriſto patiamini [ꝛ ſalute] in futuro. j. Coꝛ. xv. Quotidie morior propter gloriam veſtram fratres. [Siue conſolamur] hoc contingit [pro veſtra cõſolatione] vt ſcꝫ conſolemini de noſtra liberatione ſicut credentes de liberatione Petri. Act. xij. Uel [pro veſtra cõſolatiõe]. i. vt ſimilem ſperetis conſolationem.

Siue exhoꝛtamur: pꝛo veſtra exhoꝛtatione et ſalute.

¶ Hic tangit vtilitatem ſue exhortationis. Ubi oſtendit Primo in eis patientie ſue fructum. Secundo preſentem effectum. ibi. Qui operatur tolerantiam. Tertio futurum pmium. ibi. Scientes quoniam ſicut ſocij Dicit ergo [Siue exhortamur] ad maiora ſuſtinẽda: hoc fit [pro veſtra exhortatione] in preſenti ad ſimilia ſuſtinenda [et ſalute] eterna. Ecce ergo tria. Tribulatio. Conſolatio. Exhortatio. Tribulatio eſt materia patientie. Conſolatio forma patientie. Exhortatio ꝑfectus patientie. Et ſequitur vnum ad aliud ordinate in electis. Quarum. ſ. ſalus q̃ eſt finis predictorum. Tob. xiij. Tu flagellas ꝛ ſaluas.

Que operatur tolerantiaꝫ earundem paſſionum: quas ꝛ nos patimur vt ſpes noſtra firma ſit pꝛo vobis.

¶ Hic tangit patientie ſue pſentem effectuꝫ. vbi Primo tangitur eorum animatio ad patiendum. Secũdo patiẽtie eoꝝ ſequens opinio. ibi. Ut ſpes noſtra firma Dicit ergo. [Que] exhortatio: ſcilicet ꝛ ſalus ſperata [operatur] in vobis: ſcilicet tolerantiam] id eſt facultatem qua toleratis [earundem paſſionum] id eſt ſimiliũ licet non equaliũ [quas ꝛ nos patimur] Operatur inquã in tantum [vt ſpes noſtra firma ſit pro vobis]. i. pro conſtãtia ꝛ ſalute veſtra. Greg. Tãto ſpes in deum ſolidior ſurgit: quanto quis grauiora pro nomine eius pertulerit.

¶ Notandum eſt hic q̃ multa ſunt q̃ in preſentib⁹ tribulationibus nos conſolantur. B

Conſolantur enim nos Primo Cõſolanť
Exempla ſanctorum patrũ. Sicut bona ſocietas ſoli- nos multa
tarium viatorem. Hebre. xij. Habentes tantã nubem in pſentibus tribu
teſtium per patientiã curramus ꝛc. lationib⁹.

Secundo Documenta ſcripturarum. Sicut herba virens oculum intuentẽ. Rom. xv. Per patientiam conſolationem ſcripturarum.

Tertio ſpes pmiſſoꝝ: ſicut ſpes mercedis agricolam laborantẽ. Pſ. Memor eſto verbi tui ſer. t. Ps. cxviij.

Quarto. Penſata vtilitas ꝛ breuitas tribulationum Sicut mercimonia lucroſa mercatorẽ. Pſ. Scdõ multitudinẽ doloꝝ. Et hic. j. Pe. ij. Modicum nunc ſi oportet contriſtari. Ps. xciij.

Quinto: Memoria dñice crucis ꝛ paſſionis: ſicut arma triumphalia militem pugnantem. Pſ. Uirga tua et baculus tuus ipſa me conſo. ſ. Ps. xxij.

Sexto Pregustatio celeſtis dulcedinis: ſicut mãma vel lac puerũ lachrymantẽ. Eſa. lxvj. Sugatis et repleamini ab vberibus conſolatiõis eius. iiij. Reg. iiij. Afferte inquit Heliſeus farinã ꝛ miſit in ollã.

Septimo. Conſideratio diuine pietatis nos adiuuantis: ſicut flatus venti pſperi nauigãtem. Judith. viij. Expectemus humiles cõſolationẽ eius. Eccli. vij Reſpiciens eram in adiutoriũ hoĩm ꝛ non erat.

Octauo Dulcedo fraterne exhortationis: ſicut ſalutaris remedia infirmũ. Ruth. ij. Conſolatus es me et locutus es ad cor ancille tue.

Nono Spes remiſſionis culpe mortalis: ſicut euaſio carceris captiuũ. Pſ. In cõuertẽdo do. c. ſ. ſ. ꝛc.

Scientes quoniam ſicut ſocij paſſionum eſtis: ſic eritis et conſolationis. Ps. cxxv.

¶ Hic tangit patientie futurũ premiũ. Ubi de habendo ſimili pmio tangit Certitudinẽ: ſcientes. Rationẽ: qm̃ ſicut ſocij. Equalitatẽ: ſicut eritꝫ. Qualitatẽ: ꝛ cõſolatiõis. Dicit ergo [Sciẽtes] q. Spes inqꝫ nr̃a firma ſit: ꝛ hoc qr ſum⁹ [ſciẽtes qm̃ ſicut ſocij paſſionũ]. i. tribulationũ [eſtis] in pñti [ſic eritis] in futuro [ꝛ cõſolationis] eterne. Glo. qr equa gloria laboꝝ vr̃o retribueť. ij. Tim. ij. Si ſuſtinem⁹ ꝛ ꝯregnabim⁹. Apo. j. Particeps in tribulatiõe ꝛ regno. Felix ſocietas q̃ inchoat gratia ꝛ conſummat gloria. Ubi tranſit tribulatio ꝛ manet conſolatio. Et põt eſſe thema martyrũ ſociorum: vt Mauricij ꝛ ſociorum eius: ꝛ huiuſmodi. Quos cõmendant tria. Concordia In ſocietate. Patientia In paſſione. Gloria In cõſolatione. C

Non enim volumus ignoꝛare vos fratres de tribulatione noſtra que facta eſt in Aſia

¶ Hec eſt tertia pars pꝛincipalis epiſtole hui⁹. ſ. Narratio: que diuidiť in quatuor partes. Primo enim loquitur correctione nõ indigentib⁹: ſe eis in exemplum patientie ꝓponendo. Scdo fictis ſiue pigris: corrigit incipientibus ſed negligentibus: eos corripiendo. ibi.

Cum autem hoc voluiſſem nunquid leuitate vſuo ſū⸗ vſqꝫ ad Caplm.vi. Tertio iam correctis ⁊ penitenti⸗ bus:eos ad meliora prouocando: A caplo.vi. vſqꝫ ad x. Quarto Incorrectis in ſua malicia perſeuerantibꝰ eos increpando A ca.x. vſqꝫ verſus finem epiſtole.ibi De cetero fratres gaudete perfecti eſtote. Felix do⸗ ctor qui ſic inſtruit patientiam. Corripit negligentiā. Prouocat ad vite eminentiam. Increpat pertinaciā. In prima vbi proponit ſe perfectis in exemplum pa⸗ tientie. Primo oſtendit quāta ſuſtinuit. Secūdo qua⸗ re deus eum tanta ſuſtinere permiſit.ibi. Sed ipſi in nobiſipſis. Tertio ꝙ magnifice eū liberauit .ibi. Qui de tantis periculis eripuit. Quarto vnde hec patien⸗ tia in eo ſurgat.ibi. Nam gloria noſtra hec eſt ⁊c. In prima oſtendit Magnitudinem ſue afflictionis ex tri bus. Primo ex notificandi voluntate. Nō enim fit mē tio de minimis. Secundo ex tribulationis ſpecie. ibi. De tribulatione noſtra que. Tertio ex grauaminum pondere.ibi. Quoniam ſupra modum grauati. Dicit ergo[Non enim]q. Sicut ſocij eſtiſ paſſionum ⁊c. Re uera enim paſſiones ſuſtinemus[Non enim volumus vos ignorare fratres] Vocando enim ſe fratrem ſub⸗ ditorum:charitatem ⁊ humilitatem prelatis inſinuat Eccli.xxxij. Rectorem te poſuerunt:noli extolli: eſto in illis ⁊c. [De tribulatiōe noſtra que eſt facta ī Aſia] ſcʒ Epheſi. De qua habetur. Act.xix. Amb. Ideo pꝛeſ⸗ ſuram tribulationum indicat:vt oſtendat que mala ſa lutis eorum cauſa patiebatur. Item:vt cū ſe compara⸗ tione magiſtri ſui parua pati cognouerint: accepta cō ſolatione:a dolore deſiſtant:ſm glo.

Quoniam ſupra modum grauati ſumus: ſupra virtutem: ita vt tederet nos etiam viuere.

¶ Hic tangit pondus grauaminum. Ubi oſtendit gra uamen illius tribulationis. Tripliciter. Primo quia alias excellit. Secundo quia virtutem humanam ex⸗ cellit.ibi. Et ſupra virtutem. Tertio quia ſuſtinētem faſtidit.ibi. Ita vt tederet nos. Dicit ergo[Quoniam ſupra modum]conſuetum precedentiū paſſionū[gra uati ſumus] Eccli.xxi. Prudens grauabitur cōtume lia:et[ſupra virtutem]nature nō gratie . Grauati in⸗ quā[ita vt tederet nos]quodā tedio naturali. Amb. Ut deſperaremus quadam naturali diffidentia [etiā viuere]quod maxime eſt optabile.

Sed ipſi in nobiſipſis reſponſum mortis habuimus:vt non ſimus fidentes in nobis ſed in deo qui ſuſcitat mortuos.

¶ Hic oſtendit quare deus eum tanta ſuſtinere pmi⸗ ſit:ſcʒ vt non confideret in ſeipſo: ſed in deo:qui potēs eſt ſolus in liberando. Ubi tangit Primo in ſe vite pre ſentis diffidentiā. Secundo diffidentie cauſā.ibi. Ut non ſimus fidentes. Tertio cauſe euidentiā.ibi. Qui ſuſcitat. Dicit ergo[Sed ipſi] .q. Nec ſolum tedebat viuere[ſed ipſi in nobiſmetipſis reſpōſū mortis habui mus].i.certitudinem moriendi:ſm ꝙ dictabat nobis mens noſtra[Ut non]q. Ita autem permiſit deus[vt non ſimus ⁊c.] Uel ſic: Ita habuimus reſponſū mor⸗ tis hoc.ſ.[vt non ſimus fidentes in nobis] quia ipſa mors imminens nos docuit:in nobis non confidere. Hiere.xvij. Maledictus homo qui confidit in homīe. [ſed in deo] In deo inquam in quo confidendum[qui] id eſt quia ipſe[ſuſcitat mortuos] Ad litteram:morte corporali. Uel etiam morte ſpirituali . Uel morte re⸗ putatiua:id eſt eos qui pre miſeria mortui reputan⸗ tur:vt hic dicitur.

Qui de tantis periculis nos eripuit et eru it : in quem ſperamus : quoniam et adhuc eripiet: adiuuantibus et vobis in oratio⸗ ne pro nobis.

¶ Hic oſtendit ꝙ magnifice deus eum liberauit . Ubi Primo tangit liberationem a multiplici periculo. Se cundo diſponens ad liberationem quod eſt oratio .ibi Adiuuantibus ⁊ vobis. Tertio conſequens quod eſt gratiarum actio.ibi. Ut ex multarum perſonis. In pri ma Primo tangit liberationem a preteritis . Secūdo a preſentibus.ibi. Et eruit. Tertio ſpem ꝙ ⁊ a futu⸗ ris.ibi. In quem ſperamus. Dicit ergo[Qui de tātis periculis eripuit nos] in preterito. Infra.xi. Pericu⸗ lis fluminum ⁊c.[et eruit]quotidie [In quem ſpera⸗ Pſ.lxv.
mus: quoniam ⁊ adhuc eripiet]in futuro. Pſ. Spera te in eo oīs congregatio populi eſ.coram ⁊c. Eripiet in quam[et]hoc [adiuuantibus vobis] non ſolum nobis [in oratione] facta[pro nobis]ſicut Petrus eſt de car cere liberatus orationibꝰ eccleſie. Act.xij.

Ut ex multarum perſonis facierū eiꝰ:que in nobis eſt donationis per multos gratie agantur pro nobis.

¶ Hic tangit gratiarum actionem Ubi implicat tria. A quibus. Quare.⁊ Quomodo agende ſunt . A qui⸗ bꝰ:quia a diuerſis ⁊ multis ſanctis:quod notatur ibi. Ex multarum perſonis facierum. Quare:quia de bo⸗ na ſibi impenſis:quod notatur.ibi Eius que in nobis eſt donationis. Quomodo:quia non tantum verbis:ſʒ et operibus bonis.ibi. Gratie agantur. Dicit ergo[vt ex multarū]Hoc tripliciter legitur. Primo modo ſic Eripiet inquam ad hoc[vt ex perſonis] .i. a perſonis [multarum facierum].i.diuerſarum etatum: vt puero rum:iuuenum ⁊c.[per multos]participes[eius dona tionis que in nobis eſt agantur gratie] deo.ſ. pro no⸗ ſtra liberatione. Secundo modo ſic [Ut ex perſonis multarū facierum].i.a perſonis diuerſarum virtutū et meritorum. Sancti enim cognoſcuntur in eccleſia per ſuas virtutes ⁊ merita ſicut homo per faciem. Si cut Iob per patientiam. Moyſes per manſuetudinē [per multos]amicos[agantur gratie pro nobis]Gra tie inquam[eius donatiōis que in nobis eſt].i. pro no ſtra liberatione facta diuino munere. Tertio modo le gitur ſic ſcdm literam Ambroſij : que talis eſt [Ut in multorum facie].i.in conſpectu multorum: vt in cō uentu vel eccleſia cōgregata[gratie agantur pro no⸗ bis].i.pro noſtra liberatione.

Hic queritur ſuper illud . A deo patre no⸗ ſtro. Contra. Pater: Aut accipitur eſſentialiter:et ita male copulatur:et domino Ieſu chriſto. Aut perſona liter:et ita male additur:noſtro. Rñ. Eſſentialiter po nitur quo ad ſignificationē:et ideo additur:noſtro. Per ſonaliter tamen quoad ſuppoſitionem appropriatam et ideo copulatur:⁊ domino ⁊c. Item ſuper illud. Et domino Ieſu chriſto. Contra. Indiuiſa ſunt opera tri nitatis:ergo debuit addere:⁊ ſpirituſancto. Rñ. Spi rituſſanctus intelligitur in donis ſuis. Uel in patre et filio tanꝗ amborum nexus. Item ſuper illud . Sicut ſocij paſſionum. Glo. Equa gloria dabitur labori. Cō tra. Deus remunerat ſemper ſupra condignum. Rñſ. Glo. loquitur de equalitate iuſtitie que attenditur in proportione non ponderis quantitate. Item ſuper il⸗ lud. De tribulatiōe que facta eſt in Aſia. Cōtra. Act. xvij. Uocati ſunt a ſpirituſancto loqui verbū in Aſia Ergo tribulatio non impediuit predicationem. Rñſ. Primo tribulati:ſed poſtea permiſſi ſunt. Item. Su⸗ per virtutem grauati. Contra.i. Corinth.x. Fidelis deus qui non patietur vos tentari ſupra id quod pote ſtis. Reſponſio. Loquitur hic de virtute nature : non de virtute per gratiam adiunctam. Item ſuper illud. Ut tederet nos etiam viuere. Contra . Infra .xij. Pro pter quod placeo mihi in tribulationibus. Reſpō. Te dium erat ſenſualitatis: placentia rationis. Item ſup illud. Ex multarum perſonis facierum. Gloſ. Facies dicit infantum puerorum ⁊c. Contra. Per īfantes nō poſſunt agi gratie. Reſpon. Infantes vocat poſt ſeptē Infantia pōt dici poſt ſeptē nium.
nium:nonante.

Nam gloria noſtra hec eſt:teſtimonium cō ſcientie noſtre

Superius vbi propoſuit ſe perfectis in exemplum pa

tientie. Primo oſtendit quanta ſic ſuſtinuit. Secundo quare deus eum tanta ſuſtinere permiſit. Tertio qualiter euȝ liberauit. hic Quarto oſtendit qualiter hec patientia vel liberationis confidentia in eo ſurgit. Ubi primo dicit ꝙ conſcientia ſua dat ei teſtimonium bonum. Secundo ꝙ conſonat conſcientie eorum. ibi. Non enim alia ſcribimus. Tertio ꝙ ſemper etiam cōſonabit. ibi. Spero autem ꝙ vſqȝ in fi. Quarto ꝙ ex hac confidentia ad eos venire voluit. ibi. Et hac confidentia volui. In prima Primo tangit ſuam confidētiam ſiue gloriam. Secundo glorie cauſam. ibi. Teſtimonium. Tertio ſpecificat cauſaȝ propoſiteȝ. ibi. Qȝ in ſimplicitate. Dicit ergo [Nam gloria] Triplex eſt hic continuatio ſm glo. Primo modo ſic quaſi. Adiuuantibus vobis ꝛc. et debetis orare pro nobis [Nam gloria noſtra ꝛc.] Uel ſic. Et orationes veſtre poteſtrunt nos iuuare [Nam gloria noſtra ꝛc.] Uel ſic. Ita eripuit nos et adhuc eripiet. Non enim diffido de dei auxilio: quia pura eſt conſcientia vnde glorior. [Nam gloria noſtra hec eſt] id eſt illud vnde gloriamur [teſtimonium conſcientie noſtre] Prouer. xv. Secura mēs quaſi iuge conuiuium.

Quod in ſimplicitate cordis: et ſinceritate dei: et non in ſapientia carnali: ſed in gratia dei conuerſati ſumus in hoc mundo: abundantius autem ad vos.

¶ Hic ſpecificat teſtimonium bone conſcientie a quatuor. A ſimplicitate intentionis A puritate veritatis ibi. Et ſinceritate A fuga voluptatis. ibi. Et non in ſapientia A ſupererogatione operis. ibi. Abundentiꝰ autem. Ergo conuerſatus eſt Simpliciter cōtra ſimulationem hypocritarum Sincériter. contra permixtionem errorum. Spiritualiter: contra ſenſum mundanorum. Supererogando: contra cupiditatem pſeudo predicatorum. Dicit ergo. [Qȝ] q. Gloria noſtra eſt teſtimonium conſcientie noſtre Teſtimonium inquam hoc [ꝙ in ſimplicitate] intentionis recte: contra duplicitatem hypocriſis. Eccli. i. Ne duplici corde [et ſinceritate dei] que eſt a deo veritatis: ſcȝ pure ꝛ falſo impermixte. i. Cor. v. Non in fermento veteri ꝛc. [et non in ſapientia carnali] predicando iuxta ſenſum mundi vt pſeudo: ne aliquos offenderent. Uel predicando legalia. Uel queſtus cauſa. Iac. iii. Non eſt iſta ſapientia deſurſum. i. Theſ. ii. Non fuimus aliquando in ſermone adulationis contra ſimplicitatem: Nec in occaſione auaricie contra ſinceritatem: nec querentes ab hominibus gloriam contra ſapientiam carnalem [ſed in gratia dei]. i. ſecundum dictamen ſpiritus gratis dati Hec eſt enim vnctio que docet de omnibus. i. Ioh. ii. Hec eſt lux dirigens in viam pacis. Luc. i. [conuerſati ſumus in hoc mundo] quod eſt difficile quia totus mundus in maligno poſitus eſt. i. Ioh. v. [abundantius autem ad vos] quibus ceſſimus de iure noſtro quia non ſolum a vobis indebita non extorſimus ſed debita dimiſimus. ſ. ſumptus pdicationis. Infra. xi. Alias eccleſias expoliaui ꝛc.

Non enim alia ſcribimus vobis quam que legiſtis et cognouiſtis.

¶ Hic adducit teſtimonium conſcientie ipſorum Cuiuſmodi teſtimonium: bonum reddūt duo Primo Sinceritas ſcripture vtriuſqȝ epiſtole. Secundo Euidentia conuerſationis ſancte. ibi. Et cognouiſtis. Dicit ergo [Non enim] quaſi. Ad vos abundantius ſeruaui ſimplicitatem quia inſtruxi verbo et exemplo: nec exegi aliquid nec in hac epiſtola nec in prima ſicut et ipſi ſcitis [Non enim alia] id eſt contraria [ſcribimus vobis quam que legiſtis] inſpiciendo primam epiſtolam [et cognouiſtis] videndo inter vos conuerſationeȝ noſtraȝ Atteſtatur enim in eo opus doctrine et conuerſo. Romanos. xv. Non audeo aliquid loqui eorum ꝛc. Ambroſius. Ea ſe dicit ſcribere que non ſolum literis cernerent: ſed etiam operibus eius manifeſta haberent.

Spero autem ꝙ vſqȝ in finem cognoſcetis ſicut et cognouiſtis nos ex parte: quia gloria veſtra ſumus ſicut et vos noſtra: in die domini noſtri Ieſu chriſti.

¶ Hic oſtendit ꝙ tali teſtimonio ſemper cōſonabit cōſcientia eorum. Ubi circa opera ſua bona tangit quatuor. Primo Perſeuerantiam. ibi. vſqȝ in finem. Secūdo euidentiam. ibi. Cognoſcetis. Tertio Affectum ſiue radicem. ibi. Sicut ꝛ cognouiſtis. Quarto Efficaciam. ibi. Quia gloria noſtra ꝛc. Sic enim debet homo operari bonum. ſ. Perſeueranter: propter premiū Euidenter: propter exemplū. Affectuoſe: propter deum. Efficaciter: propter meritum. Dicit ergo [Spero autem] q. Ita de me cognouiſtis [Spero autem ꝙ vſqȝ in finem]. i. deinceps [cognoſcetis] quia non mutabo propoſitum. Eccli. xxvii. Homo ſanctus in ſapientia manet ſicut ſol. [ſicut ꝛ cognouiſtis ex parte] qȝ cognouiſtis opera: ſed non radicem. Scitis enim qȝ abſtinui: ſed non quanta dilectione hec feci. Cognoſcetiſ tunquam hoc. ſ. [quoniam gloria veſtra] eterna [ſumus ſicut ꝛ vos noſtra]. i. per nos exequi debetis vitam eternā ꝛ nos per vos bene inſtructos. i. Theſ. ii. Que enim eſt ſpes noſtra aut corona glorie nōne vos ꝛc. Eccle. xxiii. Qui audit me nō confundetᷣ ꝛ qui operantur in me nō pec. et qui elu. ꝛc. Gloria inqȝ reuelanda [in die dñi noſtri Ieſu chriſti]. i. in die iudicii: que dicitur dies: quia ſol iuſtitie omnia illuminabit ꝛ manifeſtabit. Sed dies domini noſtri: quia tunc ceſſabit omnis principatus: et exaltabitur ſolus in die illa. Eſa. ii. Nunc autem eſt dies noſtra. Lu. xviii. Et quidem in hac die tua. Exercendū ꝛ amandū officiū pdicationis. Ad qḋ ſequitur Gloria: quia gloria noſtra. Gloria multa: quia et doctoris ꝛ auditoris. ibi. Sicut ꝛ vos noſtra. Gloria eterna: quia in die dñi noſtri Ieſu xp̄i.

Et hac confidentia volui prius venire ad vos: vt ſecundam gratiam haberetis: et per vos tranſirem in Macedoniam: et iterum a Macedonia venire ad vos: et a vobis deduci in Iudeam.

¶ Hic oſtendit ꝙ ex hac confidentia ad eos venire voluit. Ubi primo tangit veniendi voluntatem. Secūdo aduentus vtilitatem intentam. ibi. Ut ſecundam gratiam. Tertio futurorum poſtmodum ordinem. ibi. Et per vos tranſire. Dicit ergo [Et hac] quaſi. Teſtimonio veſtro bene conuerſatus ſum apud vos [Et hac cōfidentia ꝛc.] Uel ſic [Et hac confidentia] quia: ſcilicet gloria veſtra ſumus ſicut et vos noſtra. Uel ſic [Et hac confidentia] quia ſcilicet quidam veſtrum iam correcti ſunt [volui] ſed non feci: per quod vult intelligi aliquos inter eos quorum cauſa dimiſit [prius venire ad vos] qȝ in macedoniam [vt] per meam preſentiam ſecundam gratiam haberetis]. ſ. confirmationeȝ fidei que fides eſt prima gratia. Rom. i. Deſidero videre vos vt aliquid impartiar gratie ſpiritualis [et per vos] prius confirmatos. i. veſtro ductu [tranſire in macedoniam: et iterum a Macedonia venire ad vos [vt multipliciter vos cōfirmarē [ꝛ a vobis deduci in Iudeā] ad deferendum collectas.

¶ Notandū ꝙ. ix. genera hoīm ſolēt gloriari videlicet — D hoīm genera nouē ſūt que ſolent gloriari.

Mater In promotione filiorum.
Princeps In ſubiugatione hoſtiū.
Colonus In vbertate ſegetum.
Clericus In cognitione ſubtilium.
Uiator In rectitudine ſemitarū.
Miles In triumphalibus armis.
Mercator In lucroſis mercimoniis.
Nauta In tutis nauigiis.
Infirmus In ſalutaribus remediis.

Sic ſancti ſpiritualiter gloriantur.

Primo in profectu aliorū. Sicut mater ī promotiōe filiorum. i. Theſſalo. ii. Que eſt ſpes mea aut corona

glorie nonne vos ante dñm. j. Cor. xv. Si gloriatur vnum membrum.
Secundo In conuerſiõe pctõꝝ Sicut princeps in ſubiugatione hoſtiū. Eccli. xlviij. Quis põt ſimiliter gloriari tibi qui ſuſtuliſti mortuū ab inferis.
Tertio In expectatione premiorum: ſicut colonus in vbertate ſegetum. Roñ. v. Non ſolum autem ſed et gloriamur in ſpe glorie filiorum dei Similiter hic gloria veſtra ſumus.
Quarto In reuelatione myſteriorum celeſtiū Sicut clericus in cognitione ſubtiliū Infra. xij. Si gloriari oportet non expedit quidem veniam ad viſiones. Hiere. ix. In hoc glorietur.
Quinto In recta intentione operꝫ Sicut viator in rectitudine viarū. Ps. Letamini in dño ⁊ exultate iuſti et gloriamini oẽs recti corde.
Ps. xxxi. Sexto In memoria crucis chriſti et ſuarum paſſionum Sicut miles in triumphalibus armis parentum Gal. ſexto. Mihi autem abſit gloriari niſi in cruce ⁊c.
Septimo In contemptu terrenorũ Sicut mercator in lucroſis mercimonijs Paupertate enim emitur regnum ſm Aug. Eccli. x. Qui gloriatur in paupertate quanto magis in diuitijs. Prouer. xx. Malum eſt malum eſt dicit oīs emptor.
Octauo In puritate conſcientiaꝝ Sicut nauta in tutis nauigijs Sicut pauo in ſpecie caude. Supra eodem Gloria noſtra hec eſt teſtimonium conſcientie noſtre.
Nono in tolerantia tribulationum Sicut infirmus in ſalutaribus remedijs. Infra. xij. G oriamur in tribulationibus in anguſtijs pro xpo.

Cum autem hoc voluiſſem: nunquid leuitate vſus ſum? Aut que cogito ſecundum carnem cogito: vt ſit apud me: eſt ⁊ non.

¶ Hec eſt ſecunda pars tertie partis principalis: ſcilꝫ narrationis. Primo enim locutus eſt correctione non indigentibus: ſe eis in exemplum patientie proponēdo. Hic ſecundo loquitur fictis ſiue pigris corrigi inchoantibus ⁊ negligentibus eos corripiendo: illi enim quedam mala: ſcilicet mendacium ⁊ carnalitatē Paulo imponebant Et ei in bonis multis pſeudo preferebant et ideo impediebantur conuerti. Paulus ergo primo ſe excuſat de malis que ſibi imponebant Capitulo preſenti et ſequenti. Secundo commendat ſe de bonis in quibus ei pſeudo preferebant. Capitulo. iij. iiij. et. v. In prima quia imponebant ei mendacium ⁊ carnalitatem eo ꝙ cum dixiſſet ſe venturum ad eos nō venerat: vacans maiori temporalium commodo. Primo remouet cauſas falſas q̃s ei imponebant: propter quas eum non veniſſe putabant. Capitulo preſenti. Secundo aſſignat cauſas veras que eum detinuerāt Capitulo ſequenti. In prima cauſas falſas quas ei imponebant. Primo querendo exprimit. Secundo expreſſas deſtruit. ibi. Fidelis autem deus Tertio iuramento confirmat quod pro bono eorum venire dimiſit. ibi. ego autem teſtem deum inuoco In prima parte In queſtione implicat tria Primo querit ſi vſus eſt leuitate. Secundo ſi cupiditate. ibi. Aut que cogito. Tertio ſi mendacio predicta ſequente. ibi. Ut ſit apud me. Dicit ergo [Cum autem hoc] quaſi. Ita volui prius venire ad vos ⁊ non veni [cum autem hoc voluiſſem] facere ⁊ non feci [nunquid leuitate vſus ſum?] ſine cauſa rationabili mutando: quaſi dicat. Non. Heſter. xvj. Ne putare debetis: ſi diuerſa iubemus ex animi noſtri leuitate venire. Ps. In populo graui laudabo te [Aut que cogito ſecundum carnem] id eſt ſecūdum carnalem voluptatem [cogito] vt ſcꝫ remaneam alibi cauſa maioris lucri. q. d. Nõ. Infra. xiiij. In carne ambulantes non ſm carnem militamus. Leuitate inquem ita. ſ. [vt ſit apud me] . i . intentione mea ſicut apud homines carnales ⁊ leues [eſt ⁊ non eſt]. i. affirmatio in ore [et non] negatio in corde: vt ſim duplex. Ita ꝙ affirmatio ſit in promiſſione ⁊ negatio in impletione. Uel ſic [apud me eſt et non] id eſt vt aliud agā quam ſcio agendum et vtile: ita ꝙ aliud ſit in ratione dictante: aliud in voluntate exequente: quaſi dicat. Non. excuſat ergo apoſtolus tria / Propoſitum / Studium / ⁊ Uerbum. Propoſitum a leuitate. Studium a cupiditate. Uerbum a duplicitate. Fuit enim Apoſtolus in propoſito grauis. In ſtudio ſpiritualis. In verbo ſimplex.

Fidelis autem deus quia ſermo noſter qui fuit apud vos: non eſt in illo eſt et non: ſed eſt in illo eſt.

¶ Hic cauſas falſas quas ei imponebāt deſtruit. vbi Primo ſe veracem oſtendit. Secundo probat per hoc ꝙ chriſtus cuius predicator eſt: verax fuit. ibi. Dei enim filius. Tertio oſtendit ꝙ chriſtus verax ſit. ibi. Quotquot enim promiſſiones dei ſunt. Quarto bonū quod dixerat deo: non ſibi attribuit. ibi. Qui autem confirmat nos. In prima Primo propoſuit fidelitatē in domino. Secundo ex hoc oſtendit veritatem in ſermo. ibi. Quia ſermo. Non enim eſſet fidelis dominus ſi mitteret mendaces nuncios ſibi notos. Dicit ergo [Fidelis]. q. Et vere non eſt in me eſt ⁊ non: quod patet [Fidelis autem]. i. verax eſt [deus] qui miſit nos. Actuū. xiiij. Ps. Fidelis dominus in oībus verbis ſuis [quia ſermo noſter]. i. noſtre ꝑdicationis [qui fuit apud vos nō eſt in illo eſt ⁊ non]. i. affirmatio ⁊ negatio de eodem: vt aliud ſit in ore: aliud in corde: vel aliud in ratione: aliō in voluntate. Mat. v. Sit ſermo veſter eſt eſt: non non. Ps. cxliiii. Affirmatio ⁊ negatio de eodem

Dei enim filius ieſus chriſtus qui in vobis per nos predicatus eſt per me et Syluanū et Timotheum: non fuit in illo eſt et non: ſed eſt in illo fuit.

¶ Hic ſe probat veracem per hoc ꝙ chriſtus (cuius ꝑdicator eſt) verax fuit. Occaſione cuius tangunt̄ tria. chriſtum commendantia Poteſtas Bonitas ⁊ Ueritas. Poteſtas diuina: quia dei filius. Bonitas diffuſiua: quia ieſus chriſtus qui ⁊c. Ueritas ſincera: quia non fuit in illo eſt ⁊ non. Dicit ergo [Dei enim] quaſi. Et patet ꝙ in nobis non fuit eſt ⁊ non: quia in magiſtro quem ſequimur non fuit. [Enim] quia [in illo] qui eſt [dei filius ieſus chriſtus] id eſt in predicatione filij dei pro quo legatiōe fungimur. Infra. v. [non fuit eſt et non] id eſt contradictio falſitatis: vel mendacij vt aliud eſſet in ore aliud in corde [ſed eſt i illo fuit] id eſt ſimplex, veritas. Johan. xiiij. Ego ſum via veritas ⁊ vita. Uel [non fuit in illo eſt ⁊ non] id eſt aliud in ratione: aliud in voluntate: vt aliud vellet quam ſciret vtile [ſed eſt in illo fuit] quia nihil aliud voluit quā quod vtile fuit. Jeſus chriſtus inquāꝫ [qui in vobis per nos predicatus eſt]. j. Cor. j. Nos autem predicam⁹ chriſtum crucifixum ⁊c. Per nos inquam: ſcilicet [per me et Syluanum] Ipſe eſt Sylas. De quo. Act. xv. ſecundum Heb. [Et Timotheum] ob quam cauſam et poſuit eū in ſalutatione.

Quotquot enim promiſſiones dei ſunt: in illo eſt. Ideo et per ipſum amen deo gloriam noſtram.

¶ Hic oſtendit ꝙ chriſtus verax ſit Et primo probat hoc per locum ab effectu. Secundo per locū ab authoritate. ibi. Ideo per ipſuꝫ amē. Dicit ergo [quotquot] quaſi. Patet ꝙ ſit verax. Non eñ credendum eſt ꝙ ſit mendax per quē pater verax apparuit: per xp̄m autē apparuit verax [quotquot eñ promiſſiones dei] pr̄is [ſunt in illo]. i. per illum [eſt] veritas ⁊ impletio: quia per ipſuꝫ oēs ꝑmiſſiões patris ſūt adimplete [Ideo] quia per ipſum adimplete ſunt [⁊ per ipm] xp̄m dicimus ſuḃ. [amen deo] qđ eſt atteſtatio veritatis. i. dicimus eū eſſe veracem. Et hoc [ad gloriam noſtraꝫ] qui hoc ꝑdicam⁹: ⁊ per quos hoc manifeſtat̄ quia ſm glo. per hoc ꝓbamur vera ꝑdicare.

Qui autem confirmat nos vobiſcum in

chriſto et qui vnxit nos deus et qui ſigna uit nos et dedit pignus ſpiritus in cordi- bus noſtris.

¶ Hic bonum quod dixerat: deo non ſibi attribuit. Ubi tãgit quatuor bona que operatur deus in nobis. Primo ꝙ confirmat in bono gratie. Secundo ꝙ ſanat a plaga culpe. ibi. Et qui vnxit nos. Tertio ꝙ aſcribit libro vite. ibi. Et qui ſignauit. Quarto ꝙ certificat de aſcriptione. ibi. Et dedit pignus. Dicit ergo. [Qui autem] quaſi. Hoc non attribuo mihi ſed deo [autem] pro ſed [qui confirmat nos vobiſcum]. id eſt vos et nos ſimiliter [in chriſto] id eſt in fide chriſti ſtabiliendo. Felix ſocietas: quia nos vobiſcum: ſocietatis Stabilitas: quia confirmat: ſtabilitatis Utilitas: quia in chriſto. [Et qui vnxit nos] vnctione ſpiritusſancti tanꝗ reges et ſacerdotes in baptiſmo. j. Joh. ij. Uos vnctionem habetis. Apoc. j. Fecit nos deo noſtro regnum et ſacerdotes etc. [deus] eſt ſup. [et qui ſignauit nos]. i. in libro vite ſcripſit. Luce. x. Gaudete qm̄ noīa veſtra ſcripta etc. Uel [ſignauit]. i. ab infidelibus ſigno crucis diſtinxit. Ezech. ix. Signa thau etc. [Et dedit pignus ſpiritus] intranſitiue. i. ſpiritum ſanctum in pignus et certitudinem habende hereditatis. Eph. primo. In quo credentes ſignati eſtis ſpiritu promiſſionis ſancto: qui eſt pignus hereditatis noſtre. Uel [pignus ſpiritus] tranſitiue: id eſt dona quaſi in pignus ipſius ſpiritus. Dedit inquam [in cordibus noſtris.

Amandus dominus qui operatur in nobis
Tam potenter: quia confirmat nos
Tam ſuauiter: quia vngit nos
Tam prudenter: quia ſignat nos
Tam certitudinaliter: quia dat pignus in cordibus noſtris. Tria vltima fiunt ad literam in baptiſmo. Primum in confirmatione.

Ego autem teſtem deum inuoco in animã meam ꝙ parcẽs vobis non veni vltra Corinthum: non quia dominamur fidei veſtre: ſed adiutores ſumus gaudij veſtri. Nam fide ſtatis.

¶ Hic iuramento confirmat ꝙ pro bono eorum venire dimiſit. Et primo dicit ꝙ ĩ hoc eis parcere voluit. Secundo parcendi modum determinat et exponit. ibi. Nõ quia dñamur. Tertio expoſitionis determinationem cauſam reddit. ibi. Nam fide ſtatis. Dicit ergo. [Ego autem deum teſtem inuoco in animam meam]. i. cõtra animam meam: ſi mentior [ꝙ parcens vobis] id eſt ne vos offenderem vel contriſtarem aſpere corripiendo. Parcendum enim eſt multitudini. Timebat enim propter quorũdam incorrectionem diſſenſionẽ cõcitari [non veni vltra]. i. poſt primã vicem. Uel poſtꝗ diſceſſi vltimo [Corinthum] parcens dico [non] ideo [q2 dñamur fidei veſtre] vt fides veſtra coactionẽ dñij patiatur. Non enim ſumus dñi gregis. In eo enim ĩ quo non delinquimus pares ſumus. j. Pe. v. Non quaſi dominantes in clero [ſed adiutores ſumus] corripiendo et docendo vos [gaudij veſtri] eterni: vel correctionis de qua gaudebitis [Nam] q. Et bene dixi fidei veſtre [Nam fide ſtatis] et ſine ea caderetis: ſicut domus ſine fũdamẽto. j. Cor. xv. Stabiles eſtote et imobiles

F

Fides ꝙ tam ſit vtilis et neceſſaria. ¶ Notãdũ ꝙ Fides eſt neceſſaria: q2 multa bona facit Primo a peccatis purgat ſeu hominẽ iuſtificat. Act. xv. Fide purificans corda eorum. Et certe in quo nõ fuerit fides: eſt ſicut Cauſidicus ſine iuſtitia.

Secũdo vitam preſtat. Abachuch. ij. Juſtus ex fide viuit. Et certe in quo defuerit eſt ſicut corpꝰ ſine vita Tertio in nobis chriſto habitaculum parat. Eph. iij. Habitare chriſtum per fidem in cordibus veſtris. Et certe vbi abfuerit eſt ſicut heres ſine bonorum inueſtiõe. Quarto A diaboli iaculis et tentationibꝰ conſeruat. Eph vi. In omnibus ſumẽtes ſcutũ fidei. Et certe ꝗ caret fide: eſt ſicut pugil ſine ſcuto.

Quinto de mundo triumphat. j. Joh. v. Hec eſt victoria que vincit mundũ: fides noſtra. Et certe qui neglexerit: eſt ſicut miles ſine victoria.

Sexto Miracula perpetrat. Mat. xvij. Si habueritis fidem ſicut granũ ſinapis etc. Et certe ſi deficit in hoīe fides: eſt ſicut domus ſine fundamẽto. Nã fides eſt fundamentũ. ad Heb. xj. Fides eſt ſperandarum rerum argumentum non apparentiũ.

Septimo orationes impetrat. Jac. j. Poſtulet in fide nihil heſitans. Et certe ſi caruerit homo fide: eſt ſicut mendicus ſine elemoſyna.

Octauo animas ſaluat. Mar. x. Fides tua te ſaluum fecit. Et vere ſi homo non habet fidem: eſt ſicut cauſa abſ3 effectu.

Hic queritur ſuper illud. Nam gloria noſtra hec eſt: teſtimonium cõ. n. Cõtra. Eccles. ix. Nullus ſcit vtrũ amore etc. Ergo non eſt in incerto conſciẽtie teſtimonio gloriandum. Rñ. Quãuis non poſſit ſciri: poteſt probabiliter cõiecturari. Item ſuper illud. Non enim alia ſcribimus ꝗ que legiſtis. Contra. Ergo hec epiſtola ſuperfluit. Rñ. Non ſcribimus alia. i. contraria: ſicut Gal. ij. Siquis aliud predicauerit. i. contrarium. Item ſuper illud. In die dñi noſtri Jeſu chriſti. Glo. Quando omnia erunt aperta. Cõtra. pſ. Beati quorum tecta ſunt peccata. Rñ. Aperta erunt Ps. xxxj. iuſtorum peccata ad dei laudem: ſed tecta ad eorum confuſionem. Item ſuper illud. Ut ſit apud me eſt et nõ. glo. Mendacium eſt falſa vocis ſignificatio cum intentione fallendi. Contra. In mendacio ioco ſo aperto non eſt intentio fallendi. Rñ. Imo habitu licet non actu. Eſt enim intentio dicere id quod aptum natum eſt fallere: licet non fallat. Item ſuper illud. Fidelis eſt deꝰ Glo. Si mendax eſſem qui ſum doctor eius: fidelis nõ eſſet. Contra. Chriſtus habet doctores mẽdaces multos. Rñ. Inquantum mendaces ſunt: non ſunt doctores eius: ſed antichriſti. Item ſuper illud. Non fuit in illo eſt et non. Glo. Nunꝗ aliud voluit ꝗ qđ vtile fuit Contra. Uoluit et petiit transferri calicẽ. Mat. xxvj Rñ. Glo. loquitur de voluntate rationis: non ſenſualitatis. Item ſuper illud. Quotquot promiſſiones dei. Glo. Inuiſibilis veritas per ſpiritum animam: et per animam corpus ſuſcepit. Contra. Ergo quatuor ſubſtantie fuerunt in chriſto. ſ. deitas / ſpiritus / anima / et corpus. Rñ. Spũs et aĩa idẽ ſũt ſubiecto ſed differũt ratione. Nã ſpiritus dicitur ſm vires intellectiuas a corpore ſeparabiles: aĩa ſm vires inferiores quibus corpori vnit. Item ſuper illud Pignꝰ ſpũs. Glo. Spiritus in arrã future glorie. Contra. Differt pignus et arra: q2 qñ ſoluitur preciũ: pignus recuperatur: arra non. Ergo male exponit pignus per arrã. Rñ. Spũſſanctus vtrũ3 eſt: ſed pignus quo ad dona que euacuantur vt fides ſpes. Arra vero ad dona que perficiunt vt charitas. Item ſuper illud. Teſtem deum inuoco. Contra. Mat. xij. Non iurare omnino. Rñ. Non iurare omnino eſt non iurare indifferenter ex qualibet cauſa. Unde non eſt idem quod nullo modo iurare. Negatio enim cadit ſuper diſtributionẽ non econuerſo.

Mendacium ꝗd ſit.

Capitulum ſecundũ.

STatui ei autem hocipſum apud me ne iterum in triſticia venirem ad vos.

¶ Superius remouit cauſas falſas ob quas eũ non veniſſe putabant. Hic aſſignat cauſas veras ꝗ eum detinuerant. Ubi oſtendit primo ꝙ eorum culpa ſuũ aduentum apud eos retardauit. Secundo ꝙ per retardationem Titi ſuũ profectũ apud eos impediuit. ibi. Cum veniſſem aũt troadem. In prima oſtendit Primo ꝙ ideo nõ venit: q2 nolebat eos adhuc incorrectos amplius offendere. Secundo ꝙ potius vult his qui offendunt parcere. ibi. Si quis autem contriſtauit me. In prima Primo oſtendit ꝙ eos veniendo amplius contriſtari noluit. Secundo ꝑ

bat:q2 eoꝝ correctionē non contriſtationē voluit.ibi. Si em̄ ego contriſto. Tertio confirmat per hoc: quia ideo vt corrigantur non vt contriſtent̄ eis modo ſcripſit.ibi. Et hocipſum ſcripſi vobis. Quarto vt corrigantur nō contriſtentur affectū ſuū eis exprimit. ibi. Nam ex multa tribulatione. In prima Primo tangit propoſiti ſui firmitatē. Secundo firmitatis rationem. ibi. Ne iterum. Dicit ergo. [Statui] q. Parcens vobis non veni ſed potius [autem] pro ſed [ſtatui apud me].i. firmiter diſpoſui in corde. Nam bonū propoſitum viri ſancti debet eſſe.q.ſtatutum. Pſ. Iuraui et

Ro.cxviij. ſtatui cuſtodire ⁊c. [hoc ipſum] .ſ. qđ propoſui ex quo primā epiſtolā miſi ne.ſ.iterū in triſticia veſtra venirē ad vos.q.d.contriſtaui vos per primā epiſtolā ⁊ nolui iterum vos contriſtare per meam preſentiam. Uel [ne iterum in triſtitia]mea[venirem ad vos] Triſtitia.ſ. de incorrigibilitate veſtra.q.d. Contriſtaui a fui p2imo audiendo culpam veſtrā: ſed amplius cōtriſtarer ſi veniſſem videndo incorrigibilitatē veſtram.

Si enim ego contriſto vos et quis eſt qui me letificet:niſi qui contriſtatur ex me?

¶ Hic probat qđ propoſuit:q2 eorum correctionē: nō contriſtationē intendit. Ubi primo dicit ꝙ dolet ſi cōtriſtent̄. Secundo excipit videlicet niſi corrigant̄.ibi Niſi qui contriſtatur. Dicit ergo [Si em̄] q. Et vere de peccatis veſtris eſt mihi triſtitia:q2 de correctione eſt mihi leticia. [Si enim contriſto vos] corripiēdo ⁊ increpādo:⁊ vos ſuꝑ.contriſtatis. [⁊ quis eſt qui me] peccatis veſtris contriſtatum [letificet:niſi qui contriſtatur]ſalubriter ad correctionem[ex me] .i. ex mea correctione.q.d. Qꝛ contriſto vos hoc non eſt niſi vt corrigendo vos:letificetis me. Et idcirco etiam quia correctionem veſtram deſidero.

Et hocipſum ſcripſi vobis vt non cum venero triſtitiam ſuper triſtitiaꝫ habeam: de quibus oportebat me gaudere: confidens in omnibus vobis:quia meuꝫ gaudium omnium veſtrum eſt.

¶ Hic confirmat quod dixit:quia propter hoc eis mō ſcripſit. Ubi primo ꝓponit ſcripture materiam. Secūdo ſcribendi cauſam.ibi. Ut non cum venero. Tertio ſcriptoris fiduciā.ibi. Confidens in omnibus. Dicit ergo[Et hocipſuꝫ]q.[Et]etiam ego qui correctionē veſtrā deſidero[hoc ipſum].ſ. ꝙ nemo letificat niſi q̄ contriſtatur ex me[ſcripſi vobis]vt vos correctos inueniam[vt non cum venero]ad vos[habeaꝫ triſtitiā] de incorrectione veſtra[ſuper triſtitiam]de culpa veſtra[de quibus].ſ. vobis iam correctis [oportebat] non ſolum nunc oportet[me gaudere]et non contriſtari. Filius em̄ ſapiens letificat patreꝫ. Prouer.x. Dia aggrauant triſtitiā. Et triſtitie ratio (que eſt iniqtas) cauſat. Rationis duplicatio:que eſt incorrigibilitas: ideo dicit:triſtitiā ſuper triſtitiam. Et contriſtantium conditio:de quibus deberet eſſe iocūditas:ideo addit de quibus oportuerat me gaudere. Scripſi dico[confidens]nihilominus[in oībus vobis.q2 gaudium meū oīm veſtrum eſt].i.veſtrū reputatis. Fraterna enim charitas cōicat:⁊ gaudia:⁊ dolores. Rom.xij. Gaudere cū gaudētibus ⁊c. Et ideo debetis laborare ad hoc quod ad gaudium meum ſpectat.

Nam ex multa tribulatione et anguſtia cordis ſcripſi vobis per multas lachrymas non vt contriſtemini: ſed vt ſciatis quam charitatem habeā abundantius in vobis.

¶ Hic affectum ſuum exprimit. Et hoc non vt contriſtentur:ſed vt corrigantur. Ubi tangit tria. Suam ſollicitudinem. Suam intentionem. Suam affectionem. Sollicitudo laborioſa. Nam ex multa tribulatione ⁊c. Intentio benigna:quia non vt contriſtemini. Affectio charitatiua:quia vt ſciatis quam charitatem ⁊c. Circa ſollicitudineꝫ tangit duo. Primo laborem multum. Secundo laboris indicium.ibi. Per multas lachrymas. Dicit ergo[Nam]q. Et reuera triſticiā habui[nam ex multa tribulatione] exteriori in corpore [et anguſtia cordis]interiori in mente. Infra.vij. Foris pugne:intus timores [ſcripſi vobis] quod patet quia[per multas lachrymas]id eſt cū multis lachrymis ſcripſi. Hiere.ix. Quis dabit capiti meo aquam et oculis meis fontem lachrymarum ⁊ plorabo ⁊c. Et dico[non vt cōtriſtemini]rememorādo cauſam triſtitie mee[ſed vt ſciatis quam charitatem]id eſt quantum deſiderium veſtre correctionis[habeam abundātius in vobis]quam in ceteris. Uel abundantius quā putatis:quia vobis de iure meo dimiſi.ſ.non accipiēdo de vobis ſumptus. Infra.xij. Alias eccleſias ſpoliaui ⁊c. Infra.vj. Os noſtrum patet ad vos o Corinthij:cor noſtrum dilatatum eſt. Felix predicator et prelatus cuius Emulatio bona. Sollicitudo effectuoſa. Compaſſio lachrymoſa. Intentio recta. Affectio charitatiua. Supererogatio diſcreta. Emulatio in anguſtia. Sollicitudo in ſcriptura. Compaſſio in lachrymis. Intentio in non triſtatis. Affectio in charitate. Supererogatio in abūdantiori charitate notat̄. Predicatoris ſeu plati boni cōditiōes.

Siquis autem contriſtauit me:non me contriſtauit:ſed ex parte: vt non onerem omnes vos.

¶ Superius oſtendit ꝙ ideo non venit quia volebat eos adhuc incorrectos amplius offendere. Hic oſtendit ꝙ potius vult his qui ipſum offendūt parcere. vbi Primo latenter tangit publici fornicatoris offenſam. Secundo dicit ſufficere penam excommunicationis ei impoſitam.ibi. Sufficit illi qui huiuſmodi eſt. Tertio monet eos vt prebeant ei veniam.ibi. Propter qđ obſecro vos. Quarto oſtendit ſe propter eos ei feciſſe indulgentiam .ibi. Cui autem aliquid donaſtis et ego. In prima Primo oſtendit ꝙ ille fornicator contriſtauerat eum. Secundo ꝙ ⁊ aliquos illorum.ibi. Sed ex parte. Dicit ergo [Siquis] quaſi. Ita ſcripſi vobis vt non contriſtemini:licet autem aliquis veſtrum me contriſtauerit:non facio vim. [Siquis enim contriſtauit me]vt ſcilicet ille publicus fornicator: quem non nominat:ne confundat[non me contriſtauit]ſoluꝫ ſuppl[ſed]etiam vos[ex parte]id eſt aliquos veſtrū non omnes bonos: ſcilicet Hoc auteꝫ dico[vt non onerem vos omnes.]Dupliciter legitur. Uel onere pene. Et tunc legitur ironice:id eſt vt non imponam vobis omnibus hoc onus ꝙ dolueritis de peccato eius: qđ vtiqꝫ debuiſſetis. Uel onere culpe:ſic [vt non onerem vos oēs]onere.ſ.culpe/dicēdo nullū veſtrum doluiſſe de peccato eius:quod vtiqꝫ culpa eſſet.q.d. Nolo hoc ponere ſuper oēs:boni em̄ doluerunt.

Sufficit illi qui eiuſmodi eſt obiurgatio hec que fit a pluribus:ita vt ecōtrario magis donetis et conſolemini.

¶ Hic dicit ſufficere penam excōmunicationis ei impoſitam. Ubi primo oſtēdit ꝙ pena ei illata debet ſufficere. Secundo ſubdit rationem quare.ibi. Ne forte. In prima implicat quatuor. Grauitatem culpe. ibi. Qui eiuſmodi eſt Illationem pene.ibi. Obiurgatio hec. Formā illationis.ibi. Que fit a pluribus. Effectum emundationis.ibi. Ita vt econtra. Dicit ergo. [Sufficit]q. Licet autem me ⁊ vos contriſtauerit: tn̄ [ſufficit illi qui eiuſmodi eſt].i.qui tm̄ deliquit [obiurgatio hec].i.excōicatio ⁊ increpatio[que fit a pluribꝰ] congregatis:traditus eſt ſathane.j. Cor.v. Ambro. Magnum dolorē patitur qui delictū ſuū videt plures horrere. Sufficit dico[ita vt econtrario magis donetis].i.quanto plus obiurgaſtis:tanto magis condonetis offenſam remittendo. Ephe.iiij. Donantes inuicē ⁊c.[et conſolemini]de ſpe venie exhortādo. Conſolemini inquit Amb.per exemplum Dauid ⁊ aliorū quibus indulta eſt venia. Et per verba domini dicentis: Nolo mortem peccatoris ⁊c. Ezech.xviij.

Ne fortē abundantiori triſtitia abſorbea-

tur qui eiuſmodi eſt.

¶ Hic ſubdit rationem quare debet ſufficere obiurgatio dicta: ſcʒ ne cadat in deſperationem per nimis aſperam penitentiam. Ubi implicat tria. Deſperandi libertatem. ibi. Forte. Deſperationis cauſam inductiuam. ibi. Abundantiori triſticia. Ipſam deſperationē ibi. Abſorbeatur. Dicit ergo [Ne] q. Conſolemini inquam [ne forte qui eiuſmodi eſt abundātiori triſticia] quam opus ſit [abſorbeatur] a diabolo cadendo in deſperationem: cum videt tamdiu ſe ſeparatum a communione eccleſie. Amb. Abſorberi eſt deſperantē ad peccata conuerti. ij. Reg. ij. An ignoras ꝙ periculoſa eſt deſperatio.

Propter quod obſecro vos vt confirmetis in illum charitatem.

¶ Hic monet eos vt prebeant ei veniā. Et primo monet vt illi remittant. Secundo oſtēdit ꝙ remittere debent: quia ideo ſcripſit illis. ibi. Ideo enim hec ſcripſi. Dicit ergo. [Propter quod] ne abſorbeatur [obſecro vos vt confirmetis in illum charitatem] quaſi concuſſam: vt ſcilicet charitatem quam inchoaſtis corrigendo: confirmetis condonando ⁊ cōſolando ⁊ in cōmunionem aliorum recipiendo.

A — Lachrymādi origo ⁊ ratio multiplex inuenitur.

¶ Notandum ſuper illud Per multas lachrymas. Quia multiplex inuenitur origo: et ratio lachrymandi.

Prima eſt Naturalis affectio. Exemplum in Joſeph. Geñ. xliij. Commota ſunt viſcera eius ſuper fratre ſuo et ⁊c.

Secunda eſt Gratuita dilectio. Exēplū in xp̄o. Joh. xj. ⁊ ij. Ti. j. Memor lachrymarum t. vt gau. im. ⁊c.

Pſ. vi — Tertia eſt amara cōpunctio. Pſ. Lachrymis meis ſtratum meum rigabo. Exemplū in Magdalena Luce. vij. Lachrymis cepit rigare.

Pſ. xlj. — Quarta eſt Interna deuotio. Pſ. Fuerunt mihi lachryme mee panes die ac nocte. Exēplū in Tob. xij. Cū orabas cū lachrymis: ego ob. ⁊c.

Quinta eſt Temporalis afflictio. Threñ. j. Plorans plorauit in nocte: ⁊ lachryme eius in maxillis. Exemplū in xp̄o. Heb. v. Cum clamore valido ⁊ la. ⁊c.

Sexta eſt Pietas humana. Exemplum in Antiocho. ij. Mach. iiij. De quo dicitur ꝙ flexus ad miſericordiam lachrymas fudit. Hiere. xiij. Plorans plorabit et deducet ocu. m. la. ⁊c.

Septima eſt Cōpaſſio diuina. Hiere. ix. Quis dabit capiti meo aquam et oculis meis fontem lachrymarum et plo. ⁊c. dicit chriſtus. Exemplum in chriſto. Luce. xix. Uidens Jeſus ciuitatē hierlem ⁊c.

Octaua eſt neceſſitas magna. ij. Mach. xj. Machabeus ⁊ qui cum illo erant cum fletu ⁊ lachrymis ro. dominū vt bonum angelū m. Exemplū in Judith. xiij. Stetit ante lectum Holofernis o. cū. la.

Noua eſt erubeſcentia multa. Tobie tertio. dicitur de Sara confuſa ad vocem ancille ꝙ in oratione perſiſtens cum lachrymis dep̄cabatur deum vt ab iſto improperio liberaret eam.

Ideo enim et ſcripſi vobis vt cognoſcam experimentum veſtrum: an in omnibus obedientes ſitis.

¶ Hic oſtendit ꝙ remittere debent: quia ideo ſcripſit illis. Ubi primo tangit ſcribendi cauſaʒ. Scdo frequētem obedientie experientiam. ibi. Ut cognoſcā. Dicit ergo [Ideo enī et ſcripſi vobis vt cognoſcā experimentum veſtrū]. i. experientiā veſtri cognoſcā. ſ. [an in omnibus obedientes ſitis] vt ſicut obediſtis mihi in eiiciēdo fornicatorē: ita ⁊ in recipiendo. Heb. vlt. Obedite p̄poſitis veſtris: ⁊ ſubiacete eis.

Cui autem aliquid donaſtis et ego.

¶ Hic oſtendit ſe propter eos ei feciſſe indulgentiam Ubi oſtendit Primo ꝙ iam ei propter ipſos remiſit. Secundo qua authoritate. ibi. Nam et ego quod donaui. Tertio. Qua intentione remiſit. ibi. Ut non circumueniamur. Dicit ergo [Cui autem] quaſi. Et donare debetis [autem] quia [cui aliquid donaſtis: et ego] donaui. Unde et debetis donare: ex quo [et ego] dono.

Nam et ego quod donaui: ſiquid donaui: propter vos in perſona chriſti.

¶ Hic oſtendit qua authoritate remiſit. Ubi tangit in remittendo ſuam diſcretionem: cum dicit. Siquid donaui. Suam curialitatem: cum ſubdit. Propter vos. Suam autoritatem cum addit. ⁊ In perſona Chriſti Dicit ergo [Nam] quaſi. Et vere ita eſt [Nam et ego quod donaui]. id eſt remiſi [ſiquid donaui] hoc dicit: quia non temere facta eſt huiuſmodi donatio. Nō enī paſſim faciebat ſuas indulgentias: hoc feci [propter vos] Unde multo magis vos propter mē debetis donare. Amb. Si magiſter diſcipulorum amore donauit multo magis diſcipuli p̄ce magiſtri illud debent facere. Donaui inquam ⁊ hoc [in perſona xp̄i]. i. vice chriſti acſi xp̄s donaſſet. Infra. v. Pro chriſto legatione fungimur. Hoc autem dicit: vt ratam ſuā donationem apud deum oſtendat.

Ut non circumueniamur a ſathana. Non enim ignoramus cogitationes eius.

¶ Hic oſtendit qua intentione remiſit. ſ. ne deſperādo a ſathana tentaretur. Ubi circa ſathan tangit tria ſollicite attendenda. Primo eius aſtutiam ad decipiendum. ibi. Circumueniamur. Secūdo eius nequitiā ad aduerſandum. ibi. A ſathana. Tertio eius vigilantiā ad nocendum. ibi. Non enim ignoramus. Dicit ergo [Ut non] quaſi. Et donare debemus [vt non circumueniamur]. i. decipiamur [a ſathana] conſentientes eius occulte ſuggeſtioni: ne. ſ. ſub zelo ſeueritatis mittam⁹ fratrem in deſperationem [Non enim]. q. Et metuendum eſt circūueniri] Non enim ignoramus cogitationes eius] Glo. Qui quos conſentiendo nequit decipere: facit nimis aſperos. Job. xlj. Reuelabit faciem indumenti eius.

Cum veniſſem autem troadē propter euāgelium chriſti: et oſtium mihi apertum eſſet in domino: non habui requiem ſpiritui meo: eo ꝙ non inuenerim Titum fratrem meum: ſed valefaciens eis profectus ſuʒ in macedoniam.

¶ Superius oſtendit ꝙ eorum culpa retardauit ſuum ad eos aduentum. Hic oſtendit ꝙ ⁊ impediuit ſuuʒ apud eos profectum: retardando. Titum. Ubi primo oſtendit ꝙ Titi retardatio apud eos ſue predicationi impedimentum preſtitit. Secundo ꝙ nihilominus impedimentum non inutile fuit. ibi. Deo autem gratias. In prima Primo oſtendit ꝙ propter abſentiam Titi apud troadē proficere non potuit. Secundo qđ idcirco in macedoniā tranſiuit. ibi. Sed valefaciens eis. In prima īplicantur quinqʒ. Primo Diſcurſus apoſtoli. ibi. Cum veniſſem: in quo ſollicitudo bona. Secundo Cauſa diſcurrendi. ibi. Propter euangeliū. In quo intentio recta. Tertio Obedientia populi. ibi. Et oſtiū mihi ⁊c. In quo virtus diuina. Quarto Impedimentū p̄dicandi. ibi. Non habui requiem. In quo doctoris anguſtia. Quinto Cauſa impedimenti. ibi. Eo ꝙ non inuenero. In quo ſocietatis efficacia. Et hoc eſt quod dicit [Cum veniſſem] quaſi. Parcens vobis non veni Corinthum [autem] pro ſed potius [Cum veniſſem troadem propter euangelium chriſti] predicādū. Diſcurrebat enim predicando vbiqʒ. Et hoc iuſte. Qui erat De illis nubibus. Eſa. vj. Qui ſunt iſti qui vt nubes volant. De illis Equis zach. vj. Qui querebant exire et diſcurrere per omnem terram. De illis celis. Pſ. In omnem terram exiuit ſon⁹ ⁊c. [Et oſtiū mihi apertum eſſet]. i. corda auditorū parata ad recipiendum euangeliū. Et hoc [in domino] id eſt in deo hoc faciente [non habui requiem ſpiritui meo] id eſt non potui ſatiſfacere voluntati mee de predicando [eo quod

B — Paulus predicando diſcurrebat vbique. Pſ. xviij.

non inuenerim Titum] Non enim potuit eis plene
tradere euangelium: quia ſolus non poterat: et fide-
les inſtruere: et infidelibus repugnare. Titum dico
[fratrem meum] Filius erat: ſed fratrem vocat ex hu
militate. Titus enim retentus apud Corinthios: non
venit apud troadem: licet apoſtolus et ipſe hoc con-
dixiſſent. [ſed valefaciens eis] credentibus: ſcilicet
quibus oſtium apertum erat [profectus ſum in mace-
doniam] Actuum.xvj. Cum autem pertrāſiſſent My
ſiam: deſcenderunt Troadem. Et viſio per noctem
Paulo oſtenſa eſt. Vir Macedo quidam erat ſtans et
deprecans eum ꝛ dicens. Tranſiens in macedoniam
adiuua nos ꝛc.

Deo autē gratias qui ſemper triumphat nos in chriſto ieſu: et odorem noticie ſue manifeſtat per nos in omni loco.

¶ Hic oſtendit ꝙ impedimentum nō fuit inutile. Ubi
primo oſtendit ſue predicationis in macedonia vtili-
tatem. Secundo ſui ad predicandū idoneitatem. ibi
Et ad hoc quis tam idoneus. In prima Primo oſten-
dit predicationis vtilitatem. Secundo auditorū di-
uerſitatem. ibi. Quia chriſti bonus odor. Utilitatem
vero tangit duplicem. Prima eſt deſtructio falſitatis
Secunda eſt diuulgatio veritatis. ibi. Et odorem no
ticie. Dicit ergo [Deo autem] quaſi. Ita profectus ſū
in Macedoniam: et hoc non inutiliter [autem] pro ſꝫ
potius [deo gratias qui triumphat nos] id eſt qui tri-
umphare nos facit quantum ad victoriam inimicorū
[in chriſto ieſu] id eſt in euangelio chriſti Ieſu. Ecce
ergo Preconium debitū: quia deo gratias. Benefici
um exhibitum: quia triumphat nos. Beneficium opti
mum: quia in chriſto ieſu [Et odorē noticie ſue] id eſt
chriſtum per quem tanquam ꝑ odorem notificatur pa
ter. Uel [odorem noticie ſue] .i. miracula eius ꝛ predi
cationem [manifeſtat per nos] .i. per miracula ꝛ pre-
dicationem. Et hoc [in omni loco] vbiqꝫ enim predica
bant: ſicut dr̄ Mar.vlti.

Quia chriſti bonus odor ſumus: deo in his qui ſalui fiunt: et in his qui pereunt. Alijs quidem odor mortis in mortem: alijs autē odor vite in vitam.

¶ Hic tangit auditorum diuerſitatem. Ubi implicat
tria. Primo noticiam fidei chriſtiane. Secundo effica
ciam noticie. ibi. In his qui ſalui. Tertio differentiā
efficacie. ibi. Alijs quidem odor. Dicit ergo [Quia]
quaſi. Et vere ꝑ nos manifeſtat odorē noticie ſue [q:
chriſti bonus odor ſumus] quia in nobis chriſtus bonꝰ
apparet in predicatione ꝛ in moribus: ſpirat enim per
nos veritatem. Cant.vij. Odor oris tui ſicut malorū
pu. Bonus inquam [deo] .i. placens: ſm ꝙ dictum eſt
iuxta ritum legalis hoſtie. Leui.j. In odorem ſuauita
tis domino. Et hoc [in his qui ſalui fiunt] qui bono o-
dore recreantur [et in his qui pereunt] qui bonum o-
dorem abominantur: ſicut bufones odorem vinee flo-
rentis. Felix predicator qui ſic predicat Euidenter:
vt ſit odor. Sapienter: vt ſit bonus odor. Ueraciter:
vt ſit odor chriſti: non fetor antichriſti. Grataanter: vt
ſit bonus odor deo. Salubriter in his qui ſalui fiunt.
Sufficienter autem in his qui pereūt. Sumus inquā
bonus odor [aliſ quidem] ſumus [odor mortis] cul-
pe tendentis [in mortem] gehenne. Et hoc per acci-
dens: non per ſe. Occaſionaliter: non ex intentione: ſi-
cut dominus petra ſcandali. ij. Cor.j. [Aliſ autem
odor vite] gratie tendentis [in vitam] glorie. Et hoc
cauſaliter et ex intentione. Uerum dixit philoſophus
quia Actus actiuorū ſunt in patiēte ꝑdiſpoſito. Ue-
rum dixit dominus quia ſemen quod cecidit in terram
bonam attulit fructum. Non enim quod ſuper lapides
et in ſpinas. Et hoc eſt quod dicit apoſtolus: q: aliſ
ſumus odor mortis ꝛc.

C Predicator vt dicatur felix quid ꝑdicare debeat.

Et ad hoc quis tam idoneus?

¶ Hic oſtendit ſui ad predicandum idoneitatem. Ubi
Primo idoneitatem proponit. Secundo probat quod
propoſuit. ibi. Non enim ſumus ſicut plurimi. Dicit er
go [Et ad hoc] .ſ. ad eſſendum bonus odor xp̄i in pre-
dicatione [quis] de pſeudo [tam idoneꝰ] ſicut ego ſup
ple. q.d. nullus.

Non enim ſumus ſicut plurimi adulterantes verbum dei: ſed ex ſinceritate ſicut ex deo coram deo in xp̄o loquimur.

¶ Hic probat quod propoſuit. Et eſt ſua ratio talis.
Idoneus eſt ad operandum qui in opere ſuo attendit
omnes cauſas debitas: ſed hoc facit apoſtolus ſua ꝑ-
dicatione: ergo idoneus eſt predicator. Primo ergo tā
git cauſam formalem. Secundo efficientem principa
lem. ibi. Sed ſicut ex. Tertio finalem. ibi. Coram deo
Quarto materialem. ibi. In chriſto loquimur. Dicit
ergo [Non enim] quaſi. Ad predicandū nullꝰ eſt ita
idoneus: non enim ſumus [ſicut plurimi] pſeudo [adul
terantes verbum dei] carnalem .ſ. ſenſum euangelij ꝑ
dicationi miſcentes. Eſa.j. ſm ſeptuagīta. Caupones
tui vino aquam miſcent [Sed] loquimur verbum dei
[ex ſinceritate] id eſt ſincera veritate ꝛ intentione [ſi-
cut ex deo] mouente. Mat.x. Non enim vos eſtis qui
loquimini: ſed ꝛc. [coram deo] inſpectore: intentione
ſcilicet ei placendi. Et hoc [in chriſto] tanquam tota
materia predicationis. Idoneus predicator qui habꝫ
pro forma veritatis regulam. pro Efficiente deū mo-
uentem: pro Fine diuinum beneplacitum: pro Mate-
ria chriſtum.

¶ Notandum ꝙ in nobis multa reddunt bonum odo-
rem exemplo aromatum.

D Odorem bonum in nobis multa reddūt exemplo aromatū.

Primo Humilitas: ſicut aroma qn̄ conteritur. Can.j.
Dum eſſet rex in accubitu ſuo: nardus mea que eſt her
ba humilis dedit odorem ꝛc.
Secūdo Caſtitas: ſic aroma qn̄ deſiccatur. Eccli.xxiiij
Quaſi myrrha electa dedi ſuauitatem odoris. Eccli.
xxxix. Florete flores quaſi liliū ꝛc.
Tertio Deuotio: ſic aroma qn̄ incenditur. Leui.j. Ho-
locauſtum eſt ꝛ oblatio ſuauiſſimi odoris dn̄o. Eccle.
xxiiij. Ego quaſi vitis ꝛc.
Quarto Pietas: ſic aroma qn̄ diffūditur. Can.j. Cur
remus in odore vnguentorum tuorum. Job.xiiij. Ad
odorem aque germinabit.
Quinto Oratio: ſic fumus aromatis qn̄ eleuatur. Apo.
v. Habentes phialas plenas odoramentorū que ſunt
orationes ſanctorum. Judith.xvj. Ignis ꝛc.
Sexto Predicatio. ſic vnguentum qn̄ recte cōponitur.
Ut hic. Et odorē noticie ſue manifeſtat per nos. Cāt.
vij. Odor oris tui.
Septimo Cōuerſatio: ſicut roſa qn̄ floret. Gen̄.xxvij
Statim vt ſenſit veſtimentorū ꝛc. Ecce odor filij mei
Cant.iiij. Ecce odor veſtimentorum.
Octauo Opinio: ſic vas aromaticum qn̄ aperitur. Ec
cle.xlix. Memoria Joſie in cōpoſitiōe odoris. Sic er
go apoſtoli Attriti hūilitate. Deſiccati caſtitate. In-
cenſi deuotione. Diffuſi pietate. Eleuati oratione Re
cti predicatione. Florentes conuerſatione. Aperti o-
pinione. Chriſti bonus odor merito dicuntur.

Hic queritur ſuper illud. Ne iterum in triſticia venirem. Glo. vos contriſtans. Contra. Contri-
ſtare peccatores ad penitentiam eſt bonū. Rn̄. Tri-
ſticia moderata bona eſt. Immoderata nocet. Itē ſup
illud. Quis eſt qui me letificet. Glo. Nullus me letifi
cat niſi qui contriſtatur ex me. Contra. Boni perfecti
letificabant eum qui tamen non contriſtabantur ab eo
Rn̄. Loquitur ſpecialiter de indigentibus correctiōe
et contriſtatione. Item ſuper illud. Sufficit illi qui e-
iuſmodi eſt. Contra. Poſt abſolutionē ab excōicatio
ne requirebatur ſatiſfactio. Rn̄. Sufficiebat hoc ad
emendā publicam: ſed forte non ad priuatam. Itē ſu-
per illud. Ut econtrario magis donetis. Gloſa. Uera
penitentia eſt ceſſare a peccato. Contra. Oportet do
lere de ꝑteritis. Rn̄. Ceſſare a peccato nō tm̄ actu: ſꝫ
habitu in quo includitur dolor de ꝑteritis: vera peni-
tentia eſt. Item ſuper illud. Cui in omnibꝰ obediētes

ſtris. Contra. Nō tenentur ſubditi plãtis in omnibus obedire. Reſponſio. Imo in omnibus pertinentibus ad cathedram. Item ſuper illud. In perſona chriſti ſcīl chriſtus donaſſet. Contra. Ergo prelatus pōt relaxare totam penam: ſicut τ xp̄s. Rñ. Ex hoc non ſeq̄tur ꝙ poſſit tantum ſed quatenus ſe extēdit poteſtas clauium limitata a deo. Uel dicendū ꝙ pōt ex cauſa claue non errante. Item ſuper illud. Non em̄ ignoramus cogitationes eius. Cōtra. Ipſe ignorat cogitationes noſtras q: ſolus deus nouit eas. Rñ. Nouim⁹ cogitationes diaboli in vniuerſali non in particulari. Item ſuper illud. Eo ꝙ nō inuenerim. Titū. Glo. Si ne quo non poterat pficere: q: lingua eorum. Titus expreſſius loqui poterat. Contra Paulus per ſpiritū ſciebat omnes linguas. Rñ. Quāuis ſciret omnes linguas Non tamen omnes modos pronunciandi. Item ſuper illud. Qui ſemper triumphat nos. Contra. Nō ſemper obtinebat propoſitum. Rñ. Imo ſemper obtinebat finem in ſe licet non ſemper finem in alio. Item ſuper illud Chriſti bonus odor ſumus τc. Contra. Illi qui pereunt reputabant eos malos. Rñ. Quantum in ſe bonus odor erant etiam illis: ſed illi non participabant. Item ſuper illud. Et ad hoc quis tam idoneus. Contra. i. Corin. xv. Ego ſum minimus apoſtolorum: ergo non reputabat ſe maxime idoneum. Item ſuper illud. Alij ſancti reputabant ſe indignos. Hiere. i. Rñ. Comparatio hec refertur ad apoſtolos eorū falſos: ſcʒ pſeudo non ad apoſtolos veros. Ad obiectum dicendum ꝙ illi reputant ſe indignos ex humilitate: hic vero dicit ſe idoneum ex charitate propter pſeudo repellendos.

Paulus licet oēs linguas ſciuerit non tñ oēs modos pnūciandi.

Capitulum. iij.

Incipimus iterum noſmetipſos commendare? Aut nunquid egemus ſicut quidam commēdaticijs epiſtolis ad vos: aut ex vobis?

¶ Superius ab illo loco primi capituli. Cum ergo hoc voluiſſem τc. Excuſauit ſe Apoſtolus de malis: que ſibi imponebāt. Hic aūt cōmendat ſe de bonis in quibus ei pſeudo preferebant. Hec enim erant duo impedimenta: quare non corrigebant per epiſtolam pmiſſam. Et iſta pars diuiditur in tres. Primo enim cōmendat ſe a dignitate officij. Capitulo preſenti. Secundo ex modo adminiſtrandi. Cap. ſequenti. Tertio ex pmio miniſterij. Cap. v. In prima. Primo oſtēdit cōmendandi ſe rectam intentionē. Secundo ſubiūgit cōmēdationē. ibi. Qui τ idoneos nos In prima Primo proponit duplicē queſtionē. Scdo reſpondet ad ſcdam. ibi. Epiſtola nr̄a vos eſtis. Tertio ad primā. ibi. Fiduciā aūt talē habem⁹. Prima q̄ſtio eſt de ppue cōmendationis freq̄ntia. Secūda de frequentande cōmendationis indigentia. ibi. Aut nūquid egemus. Dicit ergo [Incipimus] q. Diximus ꝙ ſumus bonus odor xp̄i: ſed hoc dicendo nunquid [Incipimus] Glo. q. Semper in hoc noui ſumus [iterum] ſicut in epiſtola precedente. i. Cor. vij. Uolo vos homines eſſe ſicut me. etenim melius eſt mihi mori: quā vt gloriam meā quis euacuet [cōmendare noſmetipſos?] τ nō potius xp̄m. q. d. Nō Prouerbi. xvij. Laudet te alienus τ non os t. Eſt ne ergo pmptitudo in cōmēdante quod notat. ibi. Incipim⁹ Frequentia in cōmendato quod notat. Iterum Replicatio cōmendationis in ſe quod notatur. ibi. Noſmetipſos. q. d. Non enim qui ſeipſum cōmendat ille pbatus eſt [aut] pro et Nam ſi eſſet diſiunctiua propoſitio: ſufficeret alteram partem eſſe veram vel falſam [nunquid egemus ſicut quidam] Gloſ. Sicut pſeudo quos nulla virtus commēdat. Signo autem particulari ſine proprio nomine deſignantur quaſi ſe ab vnitate eccleſie ſegregātes. Canonica Jude ibi ſunt qui ſegregant ſemetipſos [commendaticijs epiſtolis ad vos] miſſis ab alijs [aut ex vobis] ad alios: quaſi hoc non querimus: nec a vobis: nec ab alijs.

Epiſtola noſtra vos eſtis: ſcripta in cordibus noſtris.

¶ Hic reſpondet ad ſecundam queſtionem. Et eſt ſua ratio talis. Non indigemus eo qđ habem⁹. Sʒ habemus cōmēdaticiā epiſtolā in vobiſipſis: in quib⁹ ſciēntia τ vita noſtra repreſentatur alijs. Ergo cōmendaticijs epiſtolis non egemus. Tangit autem huius epiſtole ſpūalis cauſam quadruplicē. Primo formalē Secundo finalem. ibi. Que ſcitur τ legitur. Tertio efficientem. ibi. Manifeſtati qm̄ epiſtola. Quarto materialem. ibi. Et ſcripta non atramēto. Formalis cauſa Eſt vite τ doctrine apoſtolice repreſentatio. Finalis Repreſentate cognitio τ imitatio. Efficiens Chriſtus cum apoſtolo Materia. Uirtutes in animo humano. Et hoc eſt quod dicit [Epiſtola] quaſi. Uere nō indigemus epiſtola commendaticia: quia [vos eſtis epiſtola noſtra] Gloſ. Inſtitutio noſtra: quia in vobis ſufficienter vita et ſcientia noſtra repreſentatur. Sicut prudētia magiſtri in diſcipulo [ſcripta in cordib⁹ nr̄is] per aſſiduā curā τ memoriā. Subdit enim ſemper debent eſſe in corde prelati. In huius ſignum Nomina filiorum Iſrael portare debeat ſummus pontifex in pectore deſcripta in rationali. Exo. xxviij.

Que ſcitur et legitur ab omnibus hoībus.

¶ Hic tangit Finis ſiue vtilitas. Et hec duplex. Prima eſt imitandorum Cognitio. Secunda eſt cognitorum Imitatio. ibi. Et legitur ab. Dicit ergo [Que] epiſtola [ſcitur] et hoc ad cognoſcendum [et legitur] ad imitandum Uel [ſcitur] corde Uel intellectu [legitur] aſpectu [ab omnibus hominibus] inſpicientibus: vt ſit accōmoda diſtributio.

Manifeſtati quoniam epiſtola eſtis chriſti miniſtrata a nobis.

¶ Hic tangitur cauſa Efficiens. Et hec duplex. Prima eſt principalis magiſter. ſ. Chriſtus. Secunda eſt magiſtri miniſter. ſ. Apl̄us. ibi. Miniſtrata a nobis. Dicit ergo [Manifeſtati] q. Uos eſtis epiſtola τc. vos inq̄ [manifeſtati] per fideʒ τ opera exteriora [quoniā eſtis epiſtola chriſti]. i. a chriſto principaliter ſcripta. Unde. ij. Cor. vlti. An experimentū queritis eius qui in me loquitur xp̄s: dico inq̄ [xp̄i]. i. ad exēplar chriſti. Gal. iiij. Filioli mei: quos iterum parturio: donec formetur xp̄s in vobis [miniſtrata a nobis]. i. miniſterio noſtro ſcripta ſicut calamo. Ps. Lingua mea calam⁹ ſcribe velociter. Ps. xliiij

Et ſcripta non atramento: ſed ſpiritu dei viui. Non in tabulis lapideis ſed tabulis cordis carnalibus.

¶ Hic tangitur cauſa Materialis. Et primo tāgitur Materia ex qua. Secundo Materia in qua ibi. Non in tabulis lapideis Fit enim ſcriptura ex literis: τ in tabulis. Dicit ergo [Et ſcripta non atramento] Glo. id eſt delebili: Uel terris literis heretice prauitatis ij. c. Joh. Nolui per chartam τ atramentum ſcribere vobis [ſed ſpiritu dei viui] ad differentiam idolorum. Spiritus enim ſanctus digitus dei eſt quo ſcribit legem ſuam in cordibus humanis. De quo Lu. xj. Si digito dei eiicio demonia. Et de quo poteſt exponi illud Joh. viij. Digito ſcribebat in terra [non in tabulis lapideis] Sicut lex moyſi. Exo. xxxj. Quod factū eſt ad ſignandum eorum. (quibus lex dabatur) duriciam [ſed in tabulis cordis] Latis per charitatē. Planis per manſuetudinem. [Carnalibus]. id eſt mollibus τ ad impreſſiones recipiendas aptis: per obedientie promptitudinem. Ezechie. xj. Auferam a vobis cor lapideum: τ dabo vobis carneum. Hec tabule cordis poſſunt dici tres potentie anime Memoria Intelligentia Uoluntas. Prouerb. tertio. Miſericordia et veritas non te deſerant. Deſcribe ea in tabulis cordis tui. Epiſtola non peccat in materia. vbi ſcribitur non

A Spiritus ſanct⁹ eſt digit⁹ dei quo ſcribit legem ſuā in cordib⁹ humanis.

atramento falſitatis:ſed ſpiritu veritatis. Non in lapide pertinacie:ſed in coꝛde obediētie. Felix. Qui ſcit de coꝛde obedientie Tabulam. De gratia viuificante Literam. De paulo Miniſtrum. De chꝛiſto Magiſtrum. De ſana ſcientia ⁊ bona vita Finem De virtutum idea Foꝛmam exemplarem:vt ſic ſit epiſtola apoſtolica.

Fiduciam autem talem habemus per chꝛiſtum ad deum.

¶ Hic reſpondet ad pꝛimam queſtionē. Et eſt ſua ratio talis. Qui cōmendat opera ſua bona:ponens illorum deum pꝛincipium ⁊ finem non cōmendat ſe ꝓpꝛie ſed deum. Sed hoc facimus dicendo predicta. Ergo non cōmendamus nos ꝓpꝛie:ſed potius deum. Pꝛimo ergo pꝛoponit veritatē intentam. Secundo explanat pꝛopoſitam.ibi. Nō ꝙ ſufficientes. In pꝛima Pꝛimo tangit cōmendationis operū fiduciā. Secundo autoꝛem.ibi. Per chꝛiſtum. Tertio finem.ibi. Ad deum. Et hoc eſt quod dicit [Fiduciam]q. Non volumus noſmetipſos cōmendare[autem]ſed potius xp̄m:q2 [Fiduciam talem].i.talia bona dicendi de nobis [habemus per chꝛiſtum]autoꝛem omnium bonoꝛum:nō per confidentiam noſtroꝛum meritoꝛū. Titū.iij. Non ex operibus iuſtitie que fe.[ad deū]referendo ſcꝫ totū quod laudando nos dicimus. Hiere.xvij. Maledictꝰ qui confidit in homine.

Non ꝙ ſufficiētes ſimus cogitare aliquid a nobis quaſi ex nobis:ſed ſufficientia noſtra ex deo eſt.

¶ Hic explanat dictam veritatem. Ubi tangit duo. Pꝛimo indigentiam humanam. Secundo Plenitudinem diuinam.ibi. Sed ſufficientia. Dicit ergo[Nō ꝙ] quaſi. Ita fiduciam habemus[non ꝙ ſufficientes ſimus].i.eſſe nos reputemus [cogitare] multo minus velle vel facere[aliquid].i.rem alicuius valoꝛis.i.aliquod magnum bonum[a nobis quaſi ex nobis] pꝛincipaliter pꝛocedat:quia ꝗuis omne quod agimus ſit a nobis:vt a cauſa ſecundaria:non tamen ex nobis quaſi ex cauſa pꝛimaria ſed ex deo. Deus eīm eſt qui operatur in nobis velle ⁊ perficere. Phil.ij.[ſed ſufficientia noſtra]ſcꝫ cogitandi: volendi faciendi bonum [ex deo eſt]quia ſufficientia:bonum perfectum eſt. Omne vero bonum optimum et datum perfectum de ſurſum eſt. Jaco.pꝛimo. Defectus quidem omnis ex nobis eſt:oppoſita vero non ſunt ex eodem pꝛincipio ergo ſufficiētia non eſt ex nobis. Ideo.j.Coꝛ.x. Nō ego ſed gratia dei mecum.

Qui et idoneos nos fecit miniſtros noui teſtamenti. Non litera ſed ſpiritu Litera eni occidit:ſpūs autem viuificat.

¶ Poſtꝗ̄ oſtendit cōmendandi ſe rectā rationem:vel intentionem. Hic ſubiungit cōmendationē cōmendando miniſterium euangelij ſupꝛa miniſteriū legis. Pꝛimo ab Efficacia. Secundo a Gloꝛia.ibi. Qꝫ ſi miniſtratio moꝛtis. Tertio ab euidentia.ibi. Habētes igitur talem ſpem. Ad efficaciā vero miniſterij quatuoꝛ. Pꝛimo miniſtroꝛum Idoneitatem Secundo miniſterij Dignitatem.ibi. Noui teſtamenti. Tertio miniſtrādi Modum.ibi. Non litera Quarto adminiſtrationis Fructum.ibi. Litera autem occidit. Dicit ergo [Qui et]q. Sufficientia noſtra ex deo eſt[Qui ⁊ idoneos]Glo. Perfectos ſcientia ⁊ vita [miniſtros nos fecit noui teſtamenti].i.euangelij.

B

Nouū teſtamentū quare dicit nouū.

Dicitur autem nouum teſtamentum.

Pꝛimo:pꝛopter nouas oꝛdinationes ſiue noua mandata. Joh.xiij. Mandatum nouum.

Secundo:pꝛopter nouam hereditatem:ſiue noua pꝛomiſſa. Apoca.xxj. Dixit qui ſedebat in thꝛono Ecce noua facio omnia.

Tertio:pꝛopter nouū pactum:ſiue noua federa. Hiere.xxxj. Feriam domui iſrael ⁊ domui iuda:fedus nouum:non ſm̄ pactum quod pepigi.

Quarto:pꝛopter noua relicta ſiue legata. Eſaie.xlij. Noua quoqꝫ ego annuncio antequam oꝛiantur audire ⁊c. Johan.xv. Pacem relinquo vobis non quemodo mundus dat ⁊c.ex cuius teſtamentis frequenter lites et diſcoꝛdie oꝛiuntur.

Quinto:pꝛopter noua teſtimonia ſiue ſigilla. Eccle.xxxvj. Innoua ſigna ⁊ imuta ⁊c.

[Non litera]docente tantum ſicut faciebat lex Moyſi[ſed ſpiritu]viuificante. Erant enim apoſtoli miniſtri non tantum litere docentis:ſed etiam ſpūs viuificantis qui eoꝝ miniſterio dabatur in ſacramentis. Act.viij. Tunc imponebant manus ſuꝑ il.⁊c. [litera enim]ſine ſpū docens ⁊ ſpm̄ adiuuantē non conferens qualis erat litera legis veteris[occidit]cum ſit in ſe moꝛtua. Occidit quidem per occaſionem moꝛte ſpūali tripliciter:ſm̄ glo. Peccatum per ſcientiā augendo Peccato ſimplici ꝑuaricationem legis ſcripte addēdo. Concupiſcentiam rei vetite irritando[ſpūs autē] gratie qui miniſterio noſtro datur in ſacramentis euāgelicis[viuificat]Joh.vj. Spiritus qui viuificat.

C

Litera oſtendit: quid ſit

Myſtice litera occidit

Incaute ferentem.ij.Reg.xj. De Uria qui tulit litteras moꝛtis ſcꝫ.

Male ⁊ nimie intelligentem. Ut hic:litera occidit

Extranee ꝓferentem Judic.xij. De effrateo qui dicebat thebboleth.eadem litera ſpicam exprimere nō valens ⁊ occiſus eſt.

Literis abutentem Heſter.viij. Obſecro vt nouis epiſtolis:veteres Aman litere inſidiatoꝛis ⁊ hoſtis iudeoꝛum ⁊c.coꝛrigantur.

Pꝛincipi repugnantem.iij.Reg.xxj. De Naboth Literarum autem iſta erat ſententia Pꝛedicate ieiuniū et ſedere facite Naboth.

Quod ſi miniſterio moꝛtis literis defoꝛmata in lapidibus fuit in gloꝛia. Ita vt nō poſſent intendere filij iſrael in faciem moyſi:pꝛopter gloꝛiā vultus eius que euacuatur Quomodo nō magis miniſtratio ſpiritus erit in gloꝛia?

¶ Hic euangelizantium miniſterium pꝛeponit legali ex gloꝛia oſtendens pꝛimo:ꝙ gloꝛia eſt maioꝛ. Secundo ꝙ incomparabiliter maioꝛ.ibi. Nam nec gloꝛificatum eſt. In pꝛima:pꝛimo Querendo pꝛoponit veritatem intentam. Secundo Aſſerendo aſtruit pꝛopoſitā.ibi. Nam ſi miniſtratio. In pꝛima Innuit argumentū a minoꝛi tale. Si illud quod minus:videtur ineſſe:et illud quod magis. Sed lex vetus que fuit occaſio moꝛtis habuit gloꝛiam in miniſtro ſuo ſcilicet Moyſe. Ergo multo plus lex noua que eſt cauſa vite: habebit gloꝛiam in miniſtris ſuis. Pꝛimo ergo pꝛoponit quod minus eſt:ſcilicet gloꝛiam veteris teſtamenti. Secū do quod maius eſt:ſcilicet gloꝛiam noui.ibi. Quomodo non magis In pꝛima pꝛimo Implicat minoꝛitatē legalis miniſterij. Secundo Claritatem miniſtri.ibi. Fuit in gloꝛia. Dicit ergo[Qꝫ]id eſt ſcilicet[ſi miniſtratio moꝛtis].i.legis Moyſaice : moꝛtem inferentis:ſiue Tempoꝛalem tranſgreſſoꝛibus:ſm̄ illud Hebꝛe.x. Irritam quis faciens legem moyſi ⁊c. Uel ſpiritualem infirmioꝛibus tripliciter vt dictum eſt[literis defoꝛmata]id eſt defoꝛmiter ſcripta:quo ad quedam ſuperficialiter inhoneſta. vt de purgationibus ſeminifluoꝛum: et menſtruoꝛum:⁊ huiuſmodi. Leui.xv. Uel de foꝛis foꝛmata[in lapidibus] : id eſt in tabulis lapideis[fuit in gloꝛia] Moyſi quo ad claritatē vultus eius[ita vt non poſſent intendere filij iſrael in faciem moyſi]ad literam[pꝛopter gloꝛiam].i.claritatē [vultus eius]ſcꝫ quando de monte deſcendit. Exod.xxxiiij.[que euacuatur]quia iſta claritas nec in Moyſe permanſit:nec in eius ſucceſſoꝛibus. Ecce ergo Claritas.ibi. Gloꝛia.claritatis Immenſitas.ibi. Ita vt nō poſſent:immenſitatis Breuitas.ibi Que euacuatur. Uel[Non poterant in faciem].i.in intellectum legis ſpiritualem[pꝛopter gloꝛiam vultus eius].i.ꝓpter ſi

gurarum legalium ſoperpoſitionem [que euacuatur] quia aduenientе veritate ceſſant figure [quomodo nõ magis miniſtratio ſpiritus] id eſt legis in qua confertur ſpiritus. Actuum tertio. Adhuc loquente Petro cecidit ſpiritus ꝛc. [erit] miniſtris ſuis [in gloria ꝛ] eterna.

Nam ſi miniſtratio damnatiõis in gloria eſt: multo magis abundat miniſterium iuſtitie in gloria.

¶ Hic qḋ querendo ꝓpoſuit aſſerẽdo aſtruit. Ubi primo ponit antecedens. Secundo cõſequens. ibi. Multo magis. Dicit ergo [Nam ſi miniſtratio dãnationis] id eſt legis: mortẽ temporalem cauſaliter: vel ſpũalẽ occaſionaliter tranſgreſſoribus inferẽtis. Rom. xiij. Ipſi ſibi dãnationẽ adquirunt [in gloria eſt] vt prius [multo magis abundat miniſteriũ iuſtitie] .i. euangelij iuſtificãtis [in gloria] eterna .ſ. miniſtri. Eccle. xv. Stola glorie induit eũ. Dan. xij. Qui ad iuſticiã erudiunt plurimos quaſi ſtelle in perpetuas eternitates: quippe qꝛ Doctrina bona dabit gratiam. Prouer. xiij Uel [in gloria] .i. in laude dei: cuius maior eſt laus: in peccatorũ ſalute ꝙ in morte ſm glo.

Nam nec glorificatum eſt quod claruit in hac parte: propter excellentem gloriam.

¶ Habito ꝙ gloria euãgelici miniſterij eſt maior. Hic oſtendit quod eſt incomparabiliter maior. Ubi primo proponit excellentiam euangelici miniſterij. Secundo probat eam a minori. ibi. Si enim quod euacuatur Dicit ergo [Nã quod claruit in hac parte] id eſt Moyſes qui claruit in facie: non in toto corpore [nec eſt glorificatum] id eſt glorioſum comparatiuе [propter excellentem gloriam] miniſtrorum noui teſtamenti: quia incomparabiliter maior eſt gloria chriſti et diſcipulorum eius quam Moyſi. Uel ſic [Nam quod claruit] id eſt moyſes [non eſt glorificatus in hac parte] id eſt reſpectu huius partis noſtre non eſt glorioſus [propter excellentem gloriam] noſtram: ſcilicet reſpectu ſoe Sicut claritas ſtelle: quamuis magna de nocte: non tamen apparet in die propter excellentiam claritatis ſolis ſm Ambro.

Si enim quod euacuatur per gloriam eſt: multo magis quod manet in gloria eſt.

¶ Hic probat a minori quod propoſuit. Et eſt ratio talis. Glorioſius eſt bonuꝫ quod manet quã quod non Sed vetus lex non manet: noua manet. Ergo glorioſior eſt noua veteri. Primo ergo ꝓponit antecedens. Secundo infert conſequens. ibi. Multo magis quod manet. Dicit ergo. [Si enim quod euacuatur] .i. vetꝰ teſtamentũ. Heb. vij. Tranſlato ſacerdotio ꝛc. [gloria eſt] aliquanta [multo magis quod manet] .i. nouũ teſtamentum. Mat. xxiiij. Celum ꝛ terra tranſibunt: verba autem mea non tranſibunt [in gloria eſt] .ſ. maiore: id eſt eterna.

Hic queritur ſuper illud. Aut nunquid egemus ſicut quidam Glo. pſeudo. Contra. Etiam boni viri aliquando talibus indigent. Unde Paulus commendat Timotheũ. i. Cor. xv. Et marcum. Col. iij. Reſponſio. Hoc non eſt: quia indigeãt propter ſe: ſed propter alios quibus ignoti ſũt. Item ſuper illud. Nõ atramento. Glo. delebiliter. Contra. Ergo charitas ꝑ ſpiritum ſemel cordi inſcripta non poteſt deleri. Rñ. Non eſt delebilis ſcriptura .ſ. ex parte eius quod ſcribitur: ſed ex parte eius in quo ſcribitur. Item ſuꝑ illud. Sed in tabulis cordis. Dicit ğ ꝙ lex vetus nõ fuit ſcriptaꝰ in cordibus. Contra. Decalogus ſcriptus eſt in corde. Rñ. Illud intelligitur quo ad ea que ſunt ꝓpria legis moyſaice: nõ quo ad illa que ſunt cõmunia omni legi: vt moralia. Item ſuper illud. Fiduciã habemus. glo Dicit ꝙ veteres non habuerunt eã. Contra. Multi fuerunt ꝑfecti in veteri teſtamento: vt ꝓphete. Rñ. Licet eſſent in veteri teſtamento: non tñ erant veteris: ſed noui: ꝛ ad nouũ teſtamentũ pertinẽ tes cũ ſeruirent ex amore: nõ ex timore. Itẽ de eo ꝙ dicit. Non ſumus ſufficientes cogitare. Contra. Eze. viij. Super illud aperui os meum glo. dicit Initia bone voluntatis a nobis. Rñ. Duplex eſt initium. Quoddam materiale: ſcꝫ inclinatio naturalis: ꝛ actualis adratio a bonum: ꝛ hoc eſt a nobis Quoddaꝫ formale: quod eſt bis eſt pars boni operis: ꝛ hoc eſt a deo. Itẽ ſuper illud. Sufficientia noſtra ex deo eſt. Ergo non poteſt homo de genere bonorum facere per ſe: ergo nec dare elemoſynam pauperi ex naturali pietate. Ergo deterioris conditionis eſt ꝙ eſt brutum. Rñ. Ex naturali pietate poteſt: ſed ex chriſtiana pietate nõ poteſt ſine aliqua gratia. Iteꝫ ſuper illud. Litera occidit. Contra. ergo mala eſt. Rñ. Occidere dr morte ſpũali que mala: ſed ꝑ occaſionẽ: non per cauſam. Itẽ de hoc ꝙ dicit propter excellentẽ gloriam. Contra. Si intelligitur de eterna hanc ꝛ Moyſes habuit Si de temporali hanc habuit maiorem. Rñ. De eterna intelligitur ſm glo. Et ꝙuis Moyſes hãc habuerit: non tñ ex vi legis: ſed euangelij. Iteꝫ de hoc ꝙ dicit qḋ euacuatur. Cõtra. Mat. v. Nõ veni ſoluere legẽ: ſed adimplere. Rñ. Euacuatur quo ad intelligentiaꝫ carnalem: ſed impletur ꝛ manet quo ad ſpiritualem.

Initiũ bo ne volun= no du plex.

Habentes igitur talem ſpem: multa fiducia vtimur. Et non ſicut Moyſes ponebat velamen ſuper faciem ſuã: vt non intẽderẽt filij iſrael in faciẽ eius qḋ euacuatur

¶ Superius ꝓpoſuit miniſteriũ euangelicũ in legali. Primo oſtendens ſic eſſe ab efficacia. Scḋo a gloria. Hic tertio idẽ oſtendit ab Euidentia Ubi oſtendit primo veteris reſpectu noui obſcuritatẽ. Scḋo obſcuritatis illius in iudeis vſqꝫ nunc durationeꝫ. ibi. Sed obtuſi ſunt Tertio eius in conuerſis ad chriſtuꝫ futuram amotionẽ. ibi. Cum autẽ conuerſus fuerit iſrael. Quarto eius in credentibus iam factã reuelationem. ibi. Nos vero oẽs reuelata facie. In prima implicat quatuor: euangelij Claritatem Legis Uelamen. ibi. Et nõ ſicut Moyſes. Uelaminis obſcuritatẽ. ibi. Ut non intenderent: obſcuritatis Ceſſationẽ particularẽ ibi Quod euocuaſ. Dicit ergo [Miniſtro] q. Nos miniſtri noui teſtamenti certi ſumus de tanta gloria [habẽtes igitur talem ſpem] videndi .ſ. deũ in gloria .i. Ioh. iiij. Uidebimus eum ſicuti eſt [multa fiducia vtimur] Fiducialiter veritatẽ predicando Bene conuerſando Aduerſa ſuſtinẽdo. Deut. xxxiij. Amãtiſſimus dñi habitabit confidenter [et non] ſuꝑ. ponimus velamen ſuper faciem .i. non celamus ſenſum [ſicut Moyſes ponebat velamen] ad literam. Exod. xxxiij. Spũaliter vero [ponebat velamẽ] .i. legaliũ figurarũ obſcuritatem [ſuꝑ faciem ſuã] .i. ſuper ſpũalem legis intellectũ [vt non intenderent filij iſrael] .i. in ſpiritualem intelligentiã [in faciẽ eius] qꝛ non poterant pati cauſa peccati ſm glo. [qḋ] velamẽ figurarũ [euacuatur] doctrinis noſtris ꝛ exhortationibꝰ vt patet. Heb. ix. Tabernaculum factum eſt primum.

Sed obtuſi ſunt ſenſus eorum.

¶ Hic oſtendit obſcurationis durationẽ in iudeis. Ubi tangit huius durationis cauſam triplicẽ. Prima eſt hebetudo rationis. Secunda Obſcuritas lectionis. ibi. Uſqꝫ i hodiernũ. Tertiũ Cecitas cordis. ibi. Sed vſqꝫ in hodiernũ. Dicit ergo [Sed obtuſi] .i. hebetati [ſunt ſenſus eoꝝ] ſpũales .ſ. ratio ꝛ intellectus. Ro. i. Obſcuratũ eſt inſipiens cor eoꝝ. Pſ. Obſcurẽtur oculi eorum ne videant. Pſ. lxviij.

Uſqꝫ in hodiernum diem: idipſum velamẽ in lectione veteris teſtamenti manet nõ reuelatum quod in chriſto euacuatur.

¶ Ecce Secunda ratio obſcurationis. Ubi implicant tria exaggerãtia obſcuritatẽ infidelitati Iudeorum Primum eſt claritas veritatis. ibi. Uſqꝫ in hodiernũ. Secundũ expoſitio teſtamenti veteris. ibi. In lectione veteris. Tertium euacuatio legis. ibi. Qḋ in xpo.

Ergo Quia modo veritas eſt clara. Quia ſcriptura ſpiritualiter expoſita. Quia lex per chriſtum euacua⸗ta: aggrauatur cecitas Iudeorum. Dicit ergo [Uſq⸗ in hodiernum] enim [diem] quando nox tranſijt ⁊ cla⸗ret veritas Ro.xiij. Nox preceſſit [idipſum velamen] quia non aliter intelligunt modo q̄ prius [in lectione veteris teſtamēti]. ſ. legis ⁊ prophetiarum [manet nō reuelatū quod] velamen [in chriſto]. i. in fide chriſti ⁊ doctrina [euacuatur] Unde in eius paſſione Uelū tem⸗pli ſciſſum eſt Mat.xxvij. Ideo Luce.vlt. Tunc ape⸗ruit illis ſenſum vt.

Sed vſq⸗ in hodiernum diem cum legitur Moyſes velamē poſitū eſt ſuper cor eorū.

¶ Ecce tertia ratio. ſ. Cecitas cordis. Dicit ergo [Sz vſq⸗ in hodiernum diem] quando iam veritas per ver⸗ba: per exempla: per miracula: per martyria probata eſt [cum legitur Moyſes]. i. quis legatur ⁊ exponat lex Moyſi Act.xv. Moyſes per omne ſabbatum ha⸗bet qui eum legat [velamen poſitum eſt ſuper cor eo⸗rum]. i. cecitas deprimens cor eorum ⁊ rationem.

Cum autem conuerſi fuerint ad deum: au⸗feretur velamen Dominus autez ſpiritus eſt. Ubi autez ſpiritus domini ibi libertas.

¶ Hic oſtendit in conuerſis: obſcuritatis amotionem. Ubi tangit quatuor. Tempus indeterminatum: quia cum conuerſus Effectum: quia auferetur Cauſaz: quia dominus Modum q̄: vbi ſpiritus domini Dicit ergo [Cum autem conuerſus fuerit ad deum]. ſ. chriſtū ali⸗quis ſup̄. eorum Nec dicit quis: quia pauci vere cōuer⸗tuntur [auferetur velamen] de corde eius per ſpiritū⸗ſanctum [autem]. i. quia [ſpiritus eſt] dominus Unde poteſt illuminare quos vult Ioh.iij. Spirit⁹ vbi vult ſpirat. [Ubi autem ſpiritus domini]. i. ſpiritusſanctus inhabitans [ibi libertas] intelligendi: ⁊ operandi: quia Qui ſpiritu dei aguntur hi filij dei ſunt Ro.viij. Filij autem ſunt liberi Matth.xvij. Uel ſic [Cum conuer⸗ſus fuerit ad dominum] chriſtum [auferetur velamē] ſcilicet quia [dominus] chriſtus [ſpiritus eſt]. i. ſpiri⸗tualis eſſentia Ioh.iiij. Spirit⁹ eſt deus Et ideo dat legem ⁊ intellectum ſpiritualem [vbi autem ſpiritus domini] id eſt lex ſpiritus ⁊ intellectus ſpiritualis [ibi libertas]

D Spūs dñi vbi fuerit q̄d ibi in⸗eſt.

¶ Notandum q̄ vbi ſpiritus domini.

Ibi rectitudo ſcientie in Rationali Sap̄.ix. Senſum autem tuum quis ſcit: niſi tu dederis ſapientiam ⁊ mi⸗ſeris ſſ. tuum Ioh.xiiij. Spiritusſanctus quem mittet pater in nomine meo.

Ibi Sanctitudo gratie in Concupiſcibili Ro.v. Cha⸗ritas dei diffuſa eſt Gal.v. Fructus ſpirit⁹ charitas.

Ibi Manſuetudo modeſtie in Iraſcibili Eccl.xxiiij. Spiritus meus ſuper mel d. Nume.xi. Dabo ſeniori⸗bus de ſpiritu qui eſt in te. Spiritus Moyſi fuit man⸗ſuetudinis.

Ibi Solicitudo in predicatione nam Ezechie.j. Ubi erat ſpiritus impetus Act.ij. Repleti ſunt omnes ⁊c.

Ibi Promptitudo in Operatione ſancta Ezech.xxx⸗vj. Spiritum meum ponam in medio veſtri: ⁊ faciam vt in pre.m.

Ibi Fortitudo in Afflictione ſuſtinenda Pſ. Uerbo domini celi firmati ſunt ⁊c. Ephe.iij. Det vobis robo⸗rari per ſpiritum eius.

Pſ.cxlij. Ibi Longitudo in perſeuerantia Pſ. Spiritus tuus bonus deducet me ⁊c.

Nos vero omnes reuelata facie gloriā do⸗mini ſpeculantes: in eandem imaginem transformamur a claritate in claritatem: tanquam a domini ſpiritu.

¶ Hic oſtendit iam factam in credentibus reuelatio⸗nem. Ubi primo tangit reuelationis euidentiam. Se⸗cundo ordinem. ibi. In eadem imaginem. Tertio cau⸗ſam. ibi. Tanq̄ a domini ſpiritu. Dicit ergo [Nos ve⸗ro]. q. Iudei adhuc habent velamen [Nos vero] chri⸗ſtiani [omnes] etiam minores: non ſolum maiores aut mediocres [reuelata facie]. i. expedita mente remoto velamine [gloriam domini] intranſitiue. i. deum glo⸗rioſum [ſpeculantes] a ſpeculo: non a ſpecula: ſm glo. id eſt deum. per ſimilitudinem ſiue imaginem eius mē⸗ti impreſſam contemplantes ſm illud. j. Cor.xiij. Ui⸗demus nunc per ſpeculum in enigmate [in eādem ima⸗ginem]. ſ. diuinam quam ſpeculamur. i. dei conformi⸗tatem: vt de hominibus dij facti: audire poſſumus il⸗lud Pſ. Ego dixi dij eſtis [transformamur] a forma Pſ.lxxxj obſcura culpe vel ignorantie in formam lucidam veri⸗tatis ⁊ gratie Nos dico euntes [a claritate] fidei [in claritatem] ſpeciei Uel [a claritate] creationis [in cla⸗ritatē] iuſtificationis Uel [a claritate] Moyſi [in cla⸗ritatem] chriſti [tanq̄ a domini ſpiritu] ducti qui cum ſit omnipotens facit quod vult. j. Cor.xij. Non a ſpiri⸗tu angelico. vel humano Uel [a claritate] tanta quan⸗tam decet dare ſpiritum dei. Alio modo exponitur ſic [gloriam domini] perſonaliter. i. filiū patris Pſ. Ex⸗ Pſ.xliij. urge gloria mea [in eandē imaginem]. i. filium qui eſt imago patris eiuſdem ſubſtantie [transformamur]. i. per conformitatem chriſti: a forma obſcura in lucidaz tranſimus [a claritate] minoris conditionis [in clarita⸗tem] maioris [tanq̄ a ſpiritu domini] ducti. Ergo vi⸗demus clarius: quia reuelata facie. Eleuamur altius quia in gloriam domini. Aſſimilamur expreſſius: quia in eandem imaginem Proficimus amplius: quia clari⸗tate in claritatem. Obedimus humilius: quia tanq̄ a domini ſpiritu.

Tanguntur autem hic quatuor gradus contemplatio⸗nis Quorum.

E Contemplationis grad⁹ quatuor.

Primus faciei reuelatio.

Secundus eſt glorie dei ſpeculatio.

Tertius in eandem imaginem transformatio.

Quartus de claritate in claritatem tranſlatio Pri⸗mo enim oculus expeditur. Secundo in obiectum di⸗rigitur. Tertio illi aſſimilatur. Quarto amplius ad cognoſcendū clarificatur. De primo dicitur Gen.xx. Ecce dedi tibi mille argenteos hoc erit tibi in velamē oculorum. De ſecundo Pſ. Reuela oculos meos: et ps.cxviij conſiderabo ⁊c. De tertio Pſ. Ego dixi dij eſtis. De Pſ.lxxxj Quarto Pſ. Ibunt de virtute in virtutem.

Hic queritur ſuper illud Ut non intende⸗rent. Contra ergo inuidebat eis ſenſum ſpiritualem. Rñ. Non occultabat ex inuidia: ſed ex cautela: quia oculos ſpirituales habebant valde debiles Unde inci⸗diſſent in multos errores. Sicut ex eo q̄ Moyſes di⸗xit ſe vidiſſe poſteriora domini Exo.xxxij. dicunt deū habere lineamenta corporea. Item ſuper illud. Mul⸗ta fiducia Glo. Tantum videbimus q̄tum credimus. Contra. Ergo non eſt maior gloria q̄ gratia. Rñ. Cō⸗paratio illa debet intelligi in genere non precise. Itez ſuper illud. Reuelata facie. Contra. j. Cor.xiij. Ui⸗demus nunc in enigmate. Rñ. Enigma quod eſt ex im⸗perfectione oculi non remouet: ſed illud quod eſt ex in⸗terpoſitione medij. ſ. obſcuritas figurarum. Item in eandem imaginem Glo. Filius eſt imago patris eadē cum patre. Contra. Aut imago accipitur perſonaliter ⁊ ſic eſt eadem perſona. Aut eſſentialiter Ergo simili⸗ter pater eſt imago filij. Rñ. Perſonaliter accipitur. ⁊ quod dicitur. eadem exponendum eſt eiuſdem ſub⸗ſtantie.

Capitulum. iiij.

IDeo habentes hanc miniſtra⸗tionem, iuxta q̄ miſericordiā conſecuti ſumus nō deficim⁹: ſed abdicam⁹ occulta dedeco⸗ris nō ambulantes in aſtutia.

¶ Superius commendauit ſe apoſtolus ex dignitate officij adminiſtrati. Hic commendat ſe ex debito mo⸗do adminiſtrandi. Et primo: quia miniſtrat euidēter. Secundo: quia humiliter. ibi. Non enim noſmetipſos predicamus. Tertio: quia patiēter. ibi. Habemus aūt

theſaurum iſtum. Quarto: quia fideliter. ibi. Haben-
tes autem eundem ſpiritũ fidei In prima oſtendit pri
mo ꝙ non eſt impedimentũ obſcuritatis in miniſtrãdo
a parte predicantiũ. Secũdo ꝙ ſi eſt: hoc ex parte au
dientium. ibi. Quod ſi etiã opertum eſt euangeliũ In
prima oſtendit ꝙ non eſt impedimentũ a parte predi-
cantiũ. Primo ꝙ nec quo ad fidem Secũdo ꝙ nec quo
ad doctrinã. ibi. Neq; adulterãtes. Tertio ꝙ nec quo
ad famã. ibi. Cõmendãtes noſmet In prima implicã-
tur quatuor expediẽtia in predicatore fidei. Primũ eſt
Autoritas miniſtri. Secundum Stabilitas fidei. ibi.
Non deficimus Tertiũ eſt Immunitas peccati. ibi.
Sed abdicam⁹. Quartũ Simplicitas animi. ibi. Nõ
ambulãtes Felix predicator qui habet Autoritatẽ in
predicatione Stabilitatẽ in perſecutione Puritatem
in voluntate Simplicitatẽ in intentione Dicit ergo
[Ideo] Quia tantã claritatẽ habemus a ſpiritu [nos
habẽtes hanc miniſtrati onẽ] .i. hãc dignitatẽ miniſtrã
di .ſ. aliiis .ſſ. Sicut patet Act. viij. Et hoc nõ meritis
noſtris [ſed iuxta ꝙ miſericordiã cõſecuti ſumus] .i. ꝑ
dei miſericordiã .j. Tim. .j. Miſericordiã ꝯſecut⁹ ſum.
qꝛ ignorãs feci ꝛc. [nõ deficimus] ꝓpter aliquã .ſ. ad-
uerſitatẽ: ſed magis ꝓficimus Gal. vj. Bonum faciẽ-
tes nõ deficiamus [ſed abdicamus] .i. procul a nobis
abijciam⁹ [occulta dedecoris] intrãſitiue .i. occulta de
decoroſa .i. peccata operis [occulta] nõ ſolum aperta
mala. Nõ ſic illi de quib⁹ Eph. v. Que in occulto fiũt
ab eis turpe eſt dicere Uel [occulta dedecoris] .i. pec
cata cordis: nõ ſolũ operis Hiere. iiij. Laua a malicia
cor tuũ Nos dico [nõ ambulãtes] quo ad vitã [in aſtu
tia] .i. calliditate hypocriſis Uel doloſitate intẽtionis
que occulta dedecoris nõ abdicat qꝛ Iob. xxxvj. Si-
mulatores ꝛ callidi prouocant iram dei.

Neq; adulterantes verbum dei: ſed in ma nifeſtatione veritatis.

¶ Hic oſtendit ꝙ non eſt impedimentum a parte pre-
dicantium quo ad doctrinã. Et primo: quia predicat
vere ſine falſitate. Scđo: qꝛ lucide ſine inuolutiõe. ibi.
Sed in manifeſtatiõe. Dicit ergo [Neq; adulterãtes]
quo ad doctrinam [verbum dei] per falſitatis admix-
tionem: vel pro queſtu predicantes Eſa. j. Uinũ tuum
mixtum eſt aqua. Adulteratur qui miſcetur vxori alie
ne. Sic ſermo dei qñ miſcetur falſitati Supra. ij. Nõ
ſumus ſicut plurimi adulterantes verbũ dei [ſed] am-
bulemus ſup. [in manifeſtatione veritatis] quo ad vi-
tam ꝛ doctrinam. Ideo Apoſtoli dicunt lux Matth.
v. Uos eſtis lux mundi. Eccli. iiij. Non abſcondas ſa-
pientiam in decore ſuo.

A verbo dei ſeptẽ hominũ gña abutunt. ¶ Notandum ꝙ ſeptem genẽra hominum verbo dei
abutuntur. Uerbum enim dei.
Quidã Ignorant propter clauſionẽ oculi interioris.
Sicut ceci ignorant colores Hiere. viij. Uerbum eñi
dñi proiecerunt: ꝛ ſapientia eius nulla eſt in eis Ioh.
viij. Qui ex deo eſt: verba ꝛc. Hi ſunt iudei.
Alij Adulterant ꝓpter admixtionẽ falſitatis. Sicut
alienis vxoribus ſe miſcẽtes. Hi ſunt pſeudo apoſtoli
De quibus hic. Et Supra. ij. Nõ ſumus ſicut pluri. ꝛc.
Tertij impugnant ꝓpter opinionis ſue defenſionem.
Sicut cornix: pullorum ſpeciẽ. Hi ſunt tyranni Hier.
vj. Ecce verbum domini: factum eſt in opprobrium il-
lis: ꝛ non ſuſcipient illud.
Quarti Suffocant ꝓpter fructus extinctionẽ. Sicut
ſpine ſemen. Hi ſunt cupidi mundani totaliter intẽti
Matth. xiij. Fallacia diuitiarũ ſuffocat verbũ.
Quinti Repellunt ꝓpter male volũtatis obſtinatio-
nem Sicut infirm⁹ ſectionẽ vel medicinã. Hi ſunt in-
grati Act. xiij. Uobis oportebat primũ loqui verbũ.
Sexti Fugiunt ꝓpter delictorũ reuelationem. Sicut
adulter lucẽ latro iudicẽ. Hi ſunt mali chriſtiani Eccl.
xxj. Uerbum ſapiens quodcũq; audierit iuſtus lauda
bit: audiuit luxurioſus ꝛ diſplicebit ei.
Septimi Negligunt ꝓpter alienam occupationẽ Si-
cut puer opus bonũ propter ludũ. Hi ſunt Epicuri. vel
imperfecti Act. vj. Non eſt equum nos relinquere ver
bum dei ꝛ mi. ꝛc.

Commendantes noſmetipſos ad omnem conſcientiam hominum coram deo.

¶ Hic oſtendit ꝙ nõ eſt impedimẽtũ a parte predican
tiũ quo ad famã. Ubi primo ꝓponit in ſe famã cõmen
dabilẽ. Scđo Rectã ꝯmendationis intẽtionẽ. ibi. Co
ram deo Dicit ergo [Cõmendãtes] .q. Sic ambulan-
tes [cõmendantes noſmetipſos] .i. cõmendabiles red
dentes aperte [ad omnẽ conſciam hominũ] non ſolum
exteriorẽ apparentiã .j. Reg. xvj. Homines vidẽt ea que
parẽt Sed ad conſciam interiorẽ que nõ ita facile er-
rat ſicut oculus exterior. Infra. v. Spero in ꝯſciẽtijs
veſtris manifeſtatos nos eẽ. Et hoc [corã deo] .i. intẽ
tione manẽte corã deo Uel [corã deo] .i. teſte deo Et
in hoc ſm glo. Oñdit ſe implere duplex preceptũ euã
gelicũ. Ait eñi [Cõmẽdãtes noſmet. ꝛc.] Ut impleat
illud. Mat. v. Sic luceat lux veſtra ꝛc. Sed addit [co
ram deo] vt impleat illud Mat. vj. Attendite ne iuſti
ciam veſtram faciatis coram hominibus: vt videami-
ni ab eis Ergo ſm Greg. Sic opus fiat in publico: vt
intentio maneat in occulto.

Quod ſi etiam opertum eſt euãgelium no ſtrum: in his qui pereunt opertum eſt.

¶ Hic oſtẽdit ꝙ ſi eſt impedimẽtũ: hoc eſt a parte au-
dientiũ. Et primo oſtẽdit In quibus eſt impedimẽtũ.
Scđo Per qđ eſt. ibi. In quibus deus huius ſeculi.
Tertio Ad qđ eſt. ibi. Ut nõ fulgeat. Dicit ergo [Q
ſi] quaſi. Ita ambulamus in manifeſto veritatis. Et
quo ad vitã. Et quo ad doctrinam. Et quo ad famam
[Quod] .i. ſed [ſi etiã opertum eſt euangeliũ noſtrũ]
id eſt ſi predicatio noſtra eſt occulta nõ manifeſta [in
his qui pereunt eſt opertũ] quaſi diceret. Hoc non eſt
culpa noſtra: ſed pereuntiũ qui nõ credunt: qꝛ Uerbũ
crucis pereuntibus quidẽ ſtulticia eſt .j. Cor. .j. Sicut
ſi oſtendat aliquis alicui ſolẽ: ꝛ ille nõ videat: cõqueri
debet de lippitudine oculi ſui non de oſtendente: vt di
cit Auguſtinus.

In quibus deus huius ſeculi: excecauit mẽ tes infidelium.

¶ Hoc exponitur quadrupliciter. Dupliciter de bono
dei. Dupliciter de malo. Primo modo ſic [In quibus]
ſcꝫ pereũtibus [deus huius ſeculi] creator Geñ. j. In
principio creauit deus celũ ꝛ terrã [excecauit] .i. exce
cari permiſit [mẽtes infideliũ] Scđo modo ſic [In q-
bus deus] bonus [excecauit] ꝑmiſſiue [mẽtes infide-
lium huius ſeculi] .i. ſeculariter viuentiũ. Tertio mo
do ſic [deus hui⁹ ſeculi] .i. diabolus q ſecularib⁹ prin-
cipatur Iohã. xij. Princeps mũdi huius eijciet foras
[excecauit] ſuggeſtione ꝛc. Quarto modo ſic [de⁹ hu-
ius ſeculi] .i. peccatũ vt ſuperbia. Gula: Luxuria: q
ſeculares tanq; deum colunt Phil. iij. Quorum deus
venter eſt [excecauit] effectuoſe [mentes infidelium]
Sap̃. ij. Excecauit eos malicia eorum. Ergo deus ꝑ-
mittendo Diabolus ſuggerendo Peccatum efficiẽdo
reprobos excecauit.

Ut non fulgeat illuminatio euangelij glo rie chriſti: qui eſt imago dei.

¶ Hic oſtendit ad quid eſt impedimentũ: qꝛ vt nõ illu
minent luce euangelice veritatis. Sicut nec cecus lu-
ce ſolis. Ubi primo tangit impedimentũ fulgoris euã
gelici Secundo iuxta hoc materiã euangelij. ibi. Glo
rie chriſti. Dicit ergo [Ut non] quaſi. Ita excecauit in
tantum ſcilicet [vt non fulgeat] in mentibus illorum
[illuminatio euangelij] id eſt doctrina euangelij que
lucerna eſt. Pſ. Lucerna pedibus meis verbum tuũ pſ. cxviij
ꝛc. Hoc eſt enim luminare maius quod fecit deus in
firmamento eccleſie vt preeſſet diei gratie Geneſis. i.
Euangelij dico [glorie chriſti] id eſt in quo predica-
tur gloria chriſti Iohannis primo. Uidimus gloriam B
eius: gloriam quaſi vnigeniti a patre [qui] ſcilicet chri Imago
ſtus ſecundum diuinitatem [eſt imago dei] ſcilicet patris eſt
patris. Chriſtus eſt imago patris. Quia illi E- Chriſtus.
qualis Similis. Et ab illo Que tria requiruntur

ad perfectam rationem imaginis. Differunt enim. ſm gloſam Iſta tria. Similitudo Equalitas et Imago. Poteſt enim eſſe ſimilitudo ꝛ imago. vbi non eſt equalitas. Sicut in imagine in ſpeculo reſultante Poteſt etiaȝ eſſe, Similitudo ꝛ Equalitas vbi non eſt imago. Ut in duobus paribus quorum vnum non eſt ab alio. Imago autem cuius generatio eſt per imitationem ſecundum Philoſophum. libro Topicorum. Aliquãdo autem ſimul illa tria concurrunt ſed non perfecte Ut ſit ſimilitudo Et equalitas Et imago Ut in filio: reſpectu parentis eſt ſimilitudo ꝛ imago ꝛ aliquando equalitas: quando tam peruenit ad perfectionem patris: excepto tempore quo precedunt parentes. In chriſto autem ſunt perfectiſſime iſta tria: quia ab ipſo patre genitus: per omnia ſimilis ꝛ equalis: ꝛ ideo propriiſſime eſt imago patris.

Non enim noſmetipſos predicamus ſed Jeſum chriſtum dominum noſtrum.

¶ Habito ꝙ adminiſtrat euidenter Hic oſtendit ꝙ adminiſtrat humiliter. Et primo ex materia predicationis quia non ſe predicat Secundo ex officio: quia non ſe ſuper eos quibus predicat magnificat. ibi. Nos autem ſeruos veſtros Tertio ex autore: quia ſcientiam ꝛ officiũ predicandi non ſibi: ſed deo arrogat. ibi. Quoniam deus qui dixit. Dicit ergo [Non enim]. q. Bene dico euangelium glorie chriſti: id eſt in quo gloria chriſti predicatur: non noſtra [non enim noſmetipſos predicamus]. i. predicatio noſtra non tendit ad gloriam: vel ad lucrum noſtrum. Turpe eſt enim valde ſeipſum predicare. Thema enim valde ſterile: ꝛ pauca bona dici poſſunt de iſto themate Infra. xi. Non eñ qui ſeipſum commendat ille probatus eſt [ſed Jeſum chriſtum dominum noſtrum]. i. predicatio noſtra tendit ad gloriam chriſti quem predicamus ſaluatorem eſſe et dominum noſtrum Felix predicatio In qua predicatur. Portus ſalutis Nauigantibꝰ: quia Jeſus. i. ſalus Unctio ſanitatis Infirmantibus quia chriſtus. i. vnctus refugium fortitudinis Exulibus: quia dominus. Stipendium beatitudinis: dei Militibus: qꝛ noſter.

C Predicare ſeipſuȝ valde turpe eſt.

Nos autem ſeruos veſtros per Jeſum.

¶ Hic oſtendit ꝙ adminiſtrat humiliter: quia non ſe magnificat: ſed ſeruum reputat eorum quibus predicat. Ubi primo proponit ſe miniſtruȝ. Secundo addit miniſtrandi debitum. ibi per Jeſum. Dicit ergo [Nos autem] dicimus [ſeruos veſtros]. i. miniſtros. j. Cor. ix. Cum liber eſſem ex omnibus omnium me ſeruũ feci Et hoc [per Jeſum] qui nobis hoc iniunxit. Luce. xxij. Reges gentium dominantur eorum ꝛc. Uos aũt non ſic: ſed qui maior eſt in vobis fiat ſicut minor: ꝛ qui preceſſor eſt ſicut miniſtrator Gene. xxv. Maior ſeruiet. m.

Quoniam deus qui dixit de tenebris luceȝ ſplendeſcere: illuxit in cordibus noſtris ad illuminationem ſcientie claritatis dei: in faciem chriſti Jeſu.

¶ Hic oſtendit ꝙ adminiſtrat humiliter: quia ſcientiã ꝛ officium predicandi deo attribuit. Ubi gratia huius tangit Triplex beneficium nobis a deo impenſum. ſ. Nature Gratie. ꝛ Scientie. Nature in creatione Gratie in iuſtificatione. ibi. Ipſe illuxit Scientie in predicatione. ibi. Ad illuminationem Dicit ergo [Quoniam]. q. Ita ſumus ſerui veſtri [quoniam deus q̃ dixit]. i. verbo fecit Pſ. Ipſe dixit ꝛ facta ſunt [de tenebris]. i. de materia tenebroſã ꝛ informi. Et ſic ly de: tenetur materialiter Uel [de tenebris]. i. poſt tenebras Ut ly. de. teneatur ordinaliter Ut de mane fit meridies [Lucem ſplendeſcere] Geñ. j. Fiat lux. Et notãter dicit ſplendeſcere quod eſt verbum inchoatiuum: quia illa lux non erat lux perfecta ꝛ conſummata: ſed quedam nubecula lucida: vnde propter eius inſufficiẽtiam Poſtea quarto die factus eſt ſol [ipſe illuxit] ſcȝ per lumen fidei [in cordibus noſtris] Pſ. Deus dñs ꝛ illuxit nobis. Et hoc [ad illuminationem ſcientie claritatis dei]. i. vt nos alios illuminemus [ſcientia claritatis dei]. i. que eſt de claritate dei Et ſic legitur illuminatio Actiue Uel ſic Paſſiue [ad illuminationẽ] id eſt vt nos illuminemur [ſciẽtia claritatis dei] Apocalip. v. Benedictio ꝛ claritas ꝛ ſapientia ꝛc. Et hoc [in faciem chriſti Jeſu]. i. per Jeſum chriſtum qui eſt facies patris per quem ſicut homo per faciem: cognoſcitur De qua facie Heſter. xv. Facies tua plena eſt gratiarum.

Ps. cxlviij

Pſ. cxvij

Habemus autem theſauruȝ iſtum in vaſis fictilibus: vt ſublimitas ſit virtutis dei et non ex nobis.

¶ Habito ꝙ adminiſtrat euidenter: et humiliter Hic oſtendit ꝙ adminiſtrat patienter. Oſtendens magnitudinem patientie ſue. Primo Ex carnis fragilitate. Secundo Ex paſſionum quas in cruce ſuſtinet multiplicitate. ibi. In omnibus tribulationẽ patimur. Tertio ex patiẽdi diuturnitate. ibi. Semper mortificationem Jeſu In prima implicat tria. Donorum dei precioſitatem: in theſauro. Recipientium fragilitateȝ: in vaſe fictili Horum rationabilem ordinationẽ. In manifeſtatione virtutis dei. Dicit ergo [Habemus]. q. Deus illuxit nobis ad illuminationem ſcientie [autẽ] pro ſed [habemus theſaurum iſtum]. ſ. ſciẽtie dei quã alios dictamus Prouerb. xxi. Theſaurus deſiderabilis. ꝛ oleum in habitaculo iuſti. Et Mat. xiij. Omnis ſcriba doctus in regno celorum: ſimilis eſt homini patrifamilias. qui profert de theſauro ſuo noua ꝛ vetera [in vaſis fictilibus]. i. in corporibus fragilibꝰ Et hec [vt ſublimitas] id eſt tota altitudo dandi ꝛ conſeruandi [ſit virtutis dei ꝛ non ex nobis]. i. ſit dei ꝛ nõ noſtra Eph. ij. Dei enim donuȝ eſt: ꝛ non ex operibus nequis glorietur Pſ. Non nobis domine non nobis Sed nomini tuo da gloriam.

¶ Notandum ſuper illud. In vaſis fictilibus Dicũt autem corpora ſanctorum fictilia.

D Corpora ſanctoruȝ quare dicantur fictilia.

Primo propter nature remote communitateȝ: quia de terra Eccñ. xvij. Deus de terra creauit hominem.

Secundo propter materie propinque vilitatem: quia de luto Job. xxxiij. Ecce me ſicut te fecit deus: et de eodem luto ego quoqȝ formatus ſum.

Tertio propter artificis gratuitam: ꝛ variam formationem Hiere. xviij. Sicut lutũ in manu figuli: ſic vos in manu mea Eſa. lxiiij. Nunc domine pater noſter es tu. nos vero lutum.

Quarto propter vſus vtilitatem. ij. Tim. ij. In magna autem domo ſunt vaſa fictilia ꝛc.

Quinto propter nature fragilitatem Pſ. Aruit tanꝙ teſta virtus mea. Pſ. xxi.

Sexto propter reparationis difficultatẽ Phil. iij. Reformabit corpus humilitatis ꝛc.

In omnibus tribulationem patimur: ſed non anguſtiamur.

¶ Hic oſtendit magnitudinem patientie ſue ex paſſionum quas in carne ſuſtinet multiplicitate Ubi primo implicat omne genus tribulationum in generali. Secundo enumerat quaſdã tribulationes in ſpeciali. ibi. Aporiamur In prima Primo tangit paſſionẽ in corpore. Secundo patientiam in corde. ibi. Sed non anguſtiamur. Dicit ergo [In omnibus]. q. Uaſa ſunt fragilia. Et vere quia] In omnibus patimur tribulationem] id eſt nullus modus tribulationis abeſt. Infra vij. Omnem tribulationem paſſi ſumus [ſed nõ anguſtiamur] in anima: quia non contriſtabit iuſtum quicquid ei acciderit Prouerb. xij. Imo potius dilatamur ſicut aurum ſub malleo Pſal. In tribulatione dilataſti mihi. Aug. Quod fornax auro quod lima ferro: qđ flagellum grano hoc tribulatio viro iuſto. Pſ. iiij.

Aporiamur: ſed non deſtituimur: perſecutionem patimur: ſed non derelinquimur Humiliamur: ſed nõ confundimur Deijcimur ſed non perimus.

¶ Hic enumerat quaſdā tribulationes in ſpeciali. Et
tangit quatuoꝛ genera tribulationum que diſtinguunt
ſic. Omnis tribulatio. Aut eſt ex ablatione boni ſic eſt
aporia. Aut ex illatione mali. Et hoc tripliciter: quia
Aut eſt malum inquietans quo ad locum: ſic eſt perſe
cutio, Aut viliſicatio quo ad ſamaꝫ ſic eſt humiliatio.
Aut periclitans quo ad vitam: ſic eſt deiectio Dicit
ergo [Apoꝛiamur].i. depauperamur Aporos grece.i.
pauper latine Eccli.xxvij. Apoꝛia hominis in cogita
tu illius [ſed non deſtituimur] a theſauro noſtro: vel a
pſ.xxxvj. deo: quia deus ſuſtentat nos Pſ. Non vidi iuſtum de
relictum Mat.vj. Nolite ſoliciti eſſe ꝛc. [perſecutio-
nem patimur] de loco ad locum Hebꝛeo.xj. In ſolitu-
dinibus errantes Matthei.x. Perſequentur vos de ci
uitate in ciuitatē [ſed non derelinquimur] a deo in ma
nus peccatoꝛum Joſue.j. Non dimittam te. neqꝫ dere
linquā te Sap.x. Hic venditum iuſtuꝫ non dereliquit
[Humiliamur].i. affligimur ꝯtumelijs ꝛ viliſicamur
Thre.ij. Repleuit in filiis ſion humiliatum ꝛ humilia
tam [ſed non confundimur].i. erubeſcimus Jmo po-
tius glorianiur Eccli.iiij. Eſt confuſio adducēs glo-
riam Actu.v. Ibant apoſtoli gaudentes. Aliqui tñ
libri non habent dictam clauſulam [Deijcimur] in di-
uerſa pericula etiam in pericula moꝛtis [ſed non peri
mus] id eſt a bono ceſſamus Job.xj. Quaſi meridia-
nus fulgoꝛ conſurget tibi. ad veſperam: ꝛ cum te con-
ſumptū putaueris: oꝛieris vt lucifer. Et videte Qua
Appetibi- tuoꝛ ſunt appetibilia genera naturaliter in hoc mūdo.
lia gña na Abundantia Quies Honoꝛ. ꝛ Securitas. Sed apo-
turalr in ſtoli: ꝛ apoſtolici viri contra ſuſtinent contra Abun-
hoc mūdo dantiam apoꝛiam paupertatis. Contra Quietem in
quattuoꝛ quietudinem perſecutionis. Contra Honoꝛem vilita
ſunt. tem humiliationis. Contra Securitatem deiectioneꝫ
periclitationis. Omnia mirabilia. Tribulatio ſi-
ne anguſtia. Paupertas ſine penuria. Perſecutio ſine
aſſecutione. Humiliatio ſine confuſione. Deiectio ſine
leſione. Sed tamen poſſibilia: quia in diuerſis: qꝛ vnū
affirmatur de coꝛpoꝛe. Aliud negatur ab anima. Unū
affirmat de ſenſualitate. Aliud negatur de ratione.

Hic queritur ſuper illud. In manifeſtatio
ne veritatis Contra.j Pet.vlt. De quibus frater no-
ſter chariſſimus Paulus ſcripſit nobis in quibus ſunt
quedam difficilia intellectu. Rñſ. Aperte predicabat
obſcure ſcribebat: propter bꝛeuitateꝫ: ꝛ pſeudo dicta
eius peruertentium exclusionem Item ſuper illud.
Deus excecauit Contra. Idem non eſt cauſa oppoſi-
toꝛum: deꝰ bonus eſt cauſa illuminationis: non ergo ex
cecationis Rñ. Excecauit dicitur permiſſiue non effe
ctiue. Itē ſuper illud. Ut nō fulgeat illuminatio. Con
tra. Job.xxv. Super quem non fulget lumen illiꝰ Jo
han.j. Illuminat omnem ho. Rñ. Illud intelligit de
lumine nature: hoc de lumine gratie gratū facientis.
Item ſuper illud. Qui eſt imago Glo. quia de illo eſt
ꝛ illi equalis. Contra. Ergo ſpiritusſanctus ſimiliter
eſt imago. Rñſ. Quod dicit: de illo: intelligitur preci
ſe: ita ꝙ eſt de ſolo illo: quod non ſpiritusſanctus qui a
duobus procedit. Ideo neutrius eſt imago quia neu-
trius eſt expreſſiua ſimilitudo Item de hoc. Non an-
guſtiamur. Contra. Infra.xij. In anguſtijs pro chꝛi-
ſto. Rñ. Anguſtie erant in ſenſualitate non in mente.

Semper moꝛtificationem Jeſu chꝛiſti in coꝛpoꝛe noſtro circunferentes: vt et vita Jeſu in coꝛpoꝛibus noſtris manifeſtetur.

¶ Superius oſtendit magnitudinē patientie ſue. Pri
mo ex carnis fragilitate. Secundo ex paſſionum mul-
tiplicitate Hic tertio oſtendit idem ex paſſionum diu
turnitate. Et vere patientia neceſſaria eſt Ubi fragi-
lis caro. Multiplex paſſio. Diuturna tribulatio Oſtē
dit autem hic Diuturnitatem paſſionum Primo volū
tarie aſſumptarum. Secundo aliunde illatarum. ibi.
Semper enim nos qui viuimus. Tertio vtriuſqꝫ effe-
ctum. ibi. Ergo moꝛs in nobis. In primo oſtēdit ꝙ pa
titur Aſſidue: quia ſemper Acerbe: quia moꝛtificatio
nem Jeſu. Aperte: qꝛ in coꝛpoꝛe noſtro cir. Fructuoſe
quia vt ꝛ vita Jeſu ꝛc. Et hoc eſt quod dicit [Sempꝰ]
quaſi. In omnibus tribulationem patimur nos dico
[ſemper circunferentes].i. vbiqꝫ ad exemplum alio-
rum ferentes [moꝛtificationem Jeſu chꝛiſti].i. ſimilē
moꝛtificationem. quam Jeſus ſuſtinuit Job.xxiij. Ue
ſtigia eius ſecutus eſt pes meus Uel [moꝛtificationeꝫ
Jeſu chꝛiſti] id eſt pꝛo chꝛiſto Jeſu Pſ.xliij. Propter
te moꝛtificamur tota die ꝛc. [in coꝛpoꝛe noſtro] non ſo
lum mente Gal.vlt. Stigmata domini Jeſu in coꝛpo
re meo poꝛto. Hoc autem facimus [vt ꝛ vita Jeſu].i.
vita gratie quam Jeſus dat. Uel vita glorie per quaꝫ
Jeſus per paſſiones intrat Luc.xxiiij. Nōne opoꝛtuit
chꝛiſtum pati: ꝛ ita intrare in gloꝛiam ſuam [manife-
ſtetur].i. manifeſte appareat: etiaꝫ inimicis dicit glo.
in futura. ſ. reſurrectione Uel etiam nunc vita gratie
[in coꝛpoꝛibus noſtris] non tantum in animabus Ju-
dic.vij. Fractis laguunculis apparuerunt lucerne. Et
idcirco vt dicit Ambꝛo. Non timuerunt moꝛi propter
rationem promiſſam.
¶ Notandum ꝙ ſuſtinentium tribulationes pro chꝛi-
ſto deus eſt.
In Remedium culpe. Sic medicus per potionē ama
ram ſanat apoſtema Eccli.ij. Miſericoꝛs eſt dominus
ꝛ remittet in die tribulationis peccata.
In ſolacium pene. Sic medicus poſt ſectionem linit
vulnus vnguēto Pſ. Quantas oſtendiſti mi. tri. mul. Pſ.lxx.
et malas: ꝛ conuerſus. ij. Coꝛinthioꝛū.j. Benedictus
deus ꝛ pater.
In preſidium pugne Nullus enim pugilem ſuum vult
ſuperari: ſed honoꝛari Pſ. Inuoca me in die tribula- Pſ.lxxx.
tionis eripiam te. Pſ. Ad dominum cum tri. cla. ꝛc. Pſ.cxix.
In Refugium vite Eger enim fugit ad medicum: op
preſſus ad caſtrum Oſee.vj. In tribulatione mane cō
ſurgent ad me Pſ. Factus eſt dominus refu. pau. ꝛc. Pſ.ix.
In augmentum gratie Solet enim poſt nubem obſcu
ram dilatare ſe claritas ſolis Pſ. In tribulatione di- Pſ.iiij.
lataſti mihi. Seruus enim ſuſtinens pro domino gra-
tioꝛ eſt ei.
In Euaſionem gehenne Infirmus patitur mēbꝛi mu
tilationem vt vitet moꝛtem. Et mater verberat latrū
culum ne incurrat ſuſpendium Naū.j. Non conſurget
duplex tribulatio.
In adeptionem glorie. Miles poſt victoꝛiam in cam-
po: honoꝛatur in palatio Pſ. Cum ipſo ſum in tribula Pſ.xci.
tione ꝛc. Infra eodem. Id quod momentaneum Act.
xiiij. Per multas tribula. ꝛc. Et iudith.viij. Per mul-
tas tribulationes tranſierunt fideles.

Semper enim nos qui viuimus: in moꝛtē tradimur pꝛopter ieſum: vt et vita ieſu manifeſtetur in carne noſtra moꝛtali.

¶ Hic tangit diuturnitatem paſſionum ab alijs illata
rum. Ad cuius exaggerationem tangit Primo patien
tium innocentiam: quia Nos qui viuimus. Paſſio-
num illationem: quia In moꝛtem tradimur. Illatio-
nis cauſam quia propter chꝛiſtum. Illatoꝛum diutur
nitatem: quia ſemper. Suſtinentium mercedem: quia
Ut ꝛ vita ieſu ꝛc. q.d. Non timemus moꝛi pro chꝛiſto
propter futuram reſurrectionem. Et hoc eſt quod di-
cit [Semper enim].q. Moꝛtificationem ieſu circunfe
rimus. Et vere [Semper enim nos qui viuimus] vita
Spirituali fidei. De qua abachuch.ij. Juſtus ex fide
viuit. Uel licet viuamus vita Naturali. De qua Ge-
ne.ij. Factus eſt homo in.a.v. [in moꝛtem].i. pericula
moꝛtis [tradimur] ab alijs Pſ. Eſtimati ſumus ſicut Pſ.xliij.
o. Et hoc [propter ieſum].i. propter fidem: ꝛ amoꝛem
chꝛiſti. Omnes eñ qui pie volunt viuere in chꝛiſto pſe.
pati.ij. Timo.iij. Hec autem ſuſtinemus: hoc fine [vt
ꝛ vita ieſu].i. impaſſibilis ꝛ immoꝛtalis qualis eſt vi-
ta ieſu.j. Johā.iij. Cum apparuerit ſimiles ei erimus
[manifeſtetur].i. manifeſte appareat [in carne noſtra
moꝛtali] adhuc exiſtente: quod vtiqꝫ fiet qñ immoꝛta
le hoc induet immoꝛtalitatem.j. Coꝛ.xv.

Ergo moꝛs in nobis operatur: vita auteꝫ in vobis.

¶ Hic tangit paſſionum predictarum effectum dicēs [ergo] Hoc dupliciter legiẗ Actiue ⁊ paſſiue. Paſſiue ſic. Et q2 hec patimur [ergo mors operaẗ] .i. fit a pſecutoribus [in nobis: vita autem in vobis] .i. per hoc fit vita ſpiritualis in vobis. q. d. Fides per quam viuitis plantatur in vobis. Actiue dupliciter Primo modo ſic. Hec patimur [ergo mors operatur] id eſt dominiū ſuū exercet [in nobis] Uita autē] .ſ. voluptuoſa [operatur] .i. dominatur [in vobis] quia ſine paſſionibus et tribulationibus viuitis. Alio modo ſic. Ita per mortem vitam ieſu conſequimur [Ergo mors] non eſt nobis inutilis ſed [operatur] aliquid magnum [in nobis] Uita aūt] voluptuoſa qua ī terreno delectamini operatur [in vobis] .ſ. mortē eternā: ergo verū dixit Philoſophus quia Melius eſt bene mori q̄ꝫ male viuere.

F ¶ Et notādum ꝙ tetigit apoſtolus octo que ſuſtinuit. Primo omne genus Tribulationum. ibi. In omnibus tribulationibus patimur ⁊c. Secundo paupertatē rerum. ibi. Aporiamur Tertio perſecutioneꝫ de loco ad locum. ibi. Perſecutionem ⁊c. Quarto Uilificationeꝫ contumeliarum. ibi. Humiliamur ⁊c. Quinto multitudinem periculorum. ibi Deijcimur glo. In diuerſa pericula. Sexto Tolerantiam diuerſarum penalitatum ibi. Semper mortificationem ⁊c. Septimo Suſtinentiam multorum martyriorum. ibi. Semper enim nos qui. Octauo Continuum mortis conflictum. ibi. Ergo mors in n. ⁊c.

Habentes autem eundem ſpiritum fidei: ſicut ſcriptuꝫ eſt. Credidi propter quod locutus ſum: ⁊ nos credimus: ꝓpter quod ⁊ loquimur. Scientes quoniam qui ſuſcitauit ieſum: ⁊ nos cum ieſu ſuſcitabit: ⁊ conſtituet vobiſcum.

¶ Habito primo ꝙ miniſtrat euidenter. Secundo: ꝙ humiliter. Tertio ꝙ patienter. Hic quarto oſtendit ꝙ miniſtrat fideliter Ubi oſtēdit fidelitatem ſuam. Primo in predicando. Secundo in ſuſtinēdo. ibi. Propter quod non deficimus. In predicando vero oſtendit fidelitatem ſuam. Primo ad deum. Secundo ad proximum. ibi. Omnia enim propter vos. In prima tangit tria. Primo fidei datorem. Secundo fidei confeſſionē ibi. Et nos credimus. Tertio fidelium certaꝫ expectationem. ibi. Sciētes quoniam qui ſuſcitauit. Dicit ergo. [Habentes] .q. Hec patimur nec propter hoc tamen a predicatione deſiſtimus [autē] pro ſed nos [habentes eundem ſpiritum fidei] datorem. ſ. quem ⁊ ſancti antiqui habuerunt] .i. Cor. xij. Alteri fides in eodem ſpiritu [ſicut ſcriptum eſt] de quodam antiquorū ſcilicet dauid [Credidi propter quod locutus ſuꝫ] Aliter autem non eſſet perfecta fides [⁊ nos] exemplo eorum [credimus] fide perfecta [ꝓpter quod ⁊ loq̄mur] aliter non eſſet perfecta credulitas. quia Ex abundantia cordis os loquitur Math. xij. Ro. x. Corde creditur ad iuſticiam ore auteꝫ ⁊c. Act. iiij. Non poſſumus que audiuimus ⁊ vidimus non loqui. Loquimur dico ſecure non timentes mala [ſcientes] certitudine ſpei vel reuelationis [quoniam qui ſuſcitauit ieſum] a morte [⁊ nos ſuſcitabit] Ro. viij. Qui ieſum ſuſcitauit ſuſcitabit ⁊ mortalia corpora noſtra. Et hoc [cum ieſu] id eſt ad ſimilitudinem ieſu. Uel vt ſimus in eadē gloria cum ieſu. Ut ly Cum: non dicat ſimilitatem temporis ſed ſimilitudinem reſurrectionis Col. iij. Cum autem chriſtus apparuerit vita noſtra tunc ⁊c. Hoc autē ſm Ambroſium dicitur propter quoſdam negātes reſurrectionē quos in prima epiſtola arguit. j. Cor. xv. [Et conſtituet] nos [vobiſcum] in eadem domo: quia ſm Ambro. in gloſ. Omnes vnius fidei participes in vna domo pacis erunt. De qua Joh. xiiij. In domo patris mei manſiones ⁊c. Gloſ. Non dico vos nobiſcum: ſed nos vobiſcum non vt inferiores ſed pares nobis ſitis ſi volueritis. Et vere ſm philoſophum Homo eſt arbor euerſa. Felix arbor Predicator. Cuius.

Homo dicitur euerſa.

Agricola ſpiritus dei: quia habemus eundē ſpirituꝫ.
Radix fides chriſti quia credimus.
Folia ſermones fidei q2 propter hoc loquimur.
Flores reſurrectio glorie: q2 qui ſuſcitauit ⁊c.
Fructus ſacietas vite eterne q2 conſtituet nos in gloria vobiſcum.

Omnia enim propter vos: vt gratia abundans per multos gratiarum actione abundet in gloriam dei.

¶ Hic oſtendit fidelitatem ſuam ad proximū Ubi tangit. Primo operum ſuorum motiuum: q2 propter vos. Secundo effectum quia vt gratia abundans ⁊c. Tertio finem vltimum: quia in gloriam dei. Et hoc eſt q̄ꝺ dicit [Omnia] .q. Bene dico nos vobiſcum [Oīa enī] ſup̄. que facimus [propter vos] inſtruēdos exemplo facimus. j. Cor. iij. Omnia veſtra ſunt. Ita. ſ. [vt gratia abundans] in nobis: abundet in vobis: ⁊ per vos in aliis: ⁊ ita per multos [abundet] in [gratiarū actione] facta [per multos] vt. ſ. ⁊ vos ⁊ illi gratias referatis. Supra. j. Ex multarum perſonis facieruꝫ eius que in nobis eſt donationis: per multos gratie agantur deo. Et hoc [in gloriam dei] .i. ad oſtendendum deū glorioſum. j. Cor. x. Omnia in gloriam dei facite.

Propter quod non deficimus.

¶ Hic oſtendit fidelitatem ſuam in ſuſtinendo. Et primo oſtendit fidelitatem ad proximum. quia ſuſtinet ꝓ aliorum vtilitate. Secundo fidelitatem ad deum quia ſuſtinet celeſtis premij conſideratione. ibi. Id enī q̄ꝺ in preſenti. In prima oſtendit propter quod ſuſtinet. Secundo in quo ſuſtinet. ibi. Sed licet is qui. Dicit ergo. [propter quod] .i. quia omnia facimus ad inſtructionem veſtram [non deficimus] in tribulationib⁹ ſed magis proficimus vt nos imitemini Heb. xij. Recogitate eum ⁊c. vt non fatigemini animis veſtris deficientes.

Sed licet is qui foris eſt noſter homo corrumpatur: tamē is qui intus eſt renouatur de die in diem.

¶ Hic oſtendit in quo ſuſtinet. Ubi oſtendit Primo ꝙ tribulatio quam ſuſtinet operatur defectum in corpore exterius. Secundo ꝙ operatur profectum in mente interi⁹. ibi. Tamē is q̄ intus eſt. Dicit ergo. [Sed licet homo noſter] .i. caro [is qui foris eſt] malis exponitur [corrumpatur] Unde Sap̄. ix. Corpus quod corrumpitur aggrauat animaꝫ [tamen is qui intus eſt] .i. ſpiritus ad imaginem dei factus. Non tamen ſunt duo homines: ſed vterq̄ꝫ vnus homo ⁊ ab eodem fact⁹] renouatur de die in diem] .i. aſſidue in preſenti purior efficitur. ſ per tribulationes. Sicut aurum per ignem Ephe. v. Renouamini ſpiritu mentis veſtre. Duplicē autem vetuſtatem ab adam contraximus. ſ. Culpe q̄ renouatur per gratiam. ⁊ Miſerie que per gloriā. In reſurrectione autem homo exterior renouabitur Pſ. Ps. cij.
Renouabitur vt aquile ⁊c. Apocal. vlti. Ecce noua facio omnia.

Id enim quod in preſenti momentaneum et leue tribulationis noſtre: ſupra modum in ſublimitate eternum glorie pondus operatur in nobis.

¶ Hic oſtendit fidelitatem ſuam ad deum: quia. ſ. ſuſtinet conſideratione celeſtis premij. Ubi oſtendit primo: quantum ſit premium. Secundo quorum. ibi. Nō contemplantibus. Tertio qualium rerum. ibi. Que enim videntur. Quantū ſit premiū oſtendit ex Quinq̄ꝫ: que ſunt. Magnitudo. Altitudo. Eternitas. Iocūditas. Multitudo. Et econtra tangit conditiones tribulationis oppoſitas. Dicit ergo [Id enim] .q. Et merito non deficimus in tribulationibus [Id enim] modicum. ſ. ij. Mach. vij. Fratres mei modico nunc dolore iam ſuſtentato ſub teſtamento vite eterne effecti ſunt [quod in preſenti eſt] ⁊ ita ſucceſſiuum non totum ſimul. Preſens enī eſt cuius pars preterit pars que fu-

tura eſt[momentaneū].i.cito trāſiens. Aug. Aut enī
per nos trāſeunt tribulationes: aut nos per illas: aut
tranſeunt nobis viuētibus: aut deſinunt nobis morien
tibus Eſa.liiij. In momēto indignationis abſcōdi pa
rumper faciem meā a te[z leue].i.parum affligēs cō
paratiue[tribulationis]nō tribulationū multarū[no-
ſtre].i.noſtris culpis debite. Uel[noſtre].i.nobis vti-
lis[operatꝛ in nobis ſupra modū.]Ecce magnitudo cō
tra modicum[in ſublimitate]Ecce altitudo cōtra hoc
ꝙ dixi. In preſenti Ezech.xxxiiij. In paſcuis vberri
mis paſcam eas in montibus excelſis[Eternum con-
tra momētaneum[Glorie] cōtra tribulationis[pon-
Pſ.xxx. dus]cōtra leue. Ideo Pſ. Quam magna multitudo.
¶ Notantꝛ aūt hic ſex cōditionē preſentis tribulatio-
nis: p quas diſtinguūtꝛ a futura infernali. Tāgit enī.
G Primo Tribulationis preſentis paruitatem ibi. Id
enim.j. Petꝛ.j. Modicum nunc ſi oportet in va.ten.
Secundo. Succeſſionē.ibi. In preſenti Sap.xij. Par
tibus iudicans das penitentie locum. Supra eodem.
In omnibus tribulationem patimur.
Tertio. Breuitatem.ibi. Momentaneum Eſa.xxvj.
Uade popule meus abſcondere modicum ad momen-
Pſ.cxix. tum donec pertranſeat indignatio mea Pſ. Ad domi
num cum tribularer.
Pſ.xxij. Quarto Tolerabilitatem.ibi. Leue. Pſ. Paraſti in
conſpectu meo menſam ꝛc. Job.ix. Auferat virgā ſuā
a me. Uirga tolerabilis eſt.
Quinto. Paucitatem.ibi. Tribulationis. Non dicit
tribulationuꝫ pluraliter Sap.iij. In paucis vexati in
multis bene diſ.
Sexto. Utilitatem.ibi. Noſtra Eſa.xlvj. Factus eſt
ſaluator eorum in omni tri.e. Augu. Quod fornax au-
ro.ꝛc.
H Econtra. Tribulatio infernalis habet oppoſitas con
ditiones.
Primo Magnitudinē contra paruitatē Soph.j. Uox
diei dn̄i amara tribulabitꝛ ibi fortis. Threno.ij. Ma-
gna ſicut mare contritio tua.
Secundo Stabilitatem Apocal.xx. Pars illorum in
ſtagno ardente. Stagnum dicitur a ſtando.
Tertio interminabilitatē Eſa.xxij. Coronās corona
bit te tribulatione. In corona eternitas Eſa.vlt. Uer
mis eorum non morietur ꝛ ig.non extinguetur.
Quarto Importabilitatē Apocal.vj. Dicēt mōtibus
ca. Libentius portarent montes qui tn̄ ſunt importa-
biles Eſa.viij. Ecce tribulatio ꝛ tenebre ꝛ de ꝛc.
Pſ.x. Quinto multiplicitatem Pſ. Ignis ſulphur ꝛc. Si
tot in parte: quot in toto Soph.j. Dies illa dies ire di
es tribulationis ꝛ anguſtie.
Sexto Inutilitatem Prouerb.j. Quādo venerit ſu-
per vos tribulatio ꝛ anguſtia tunc inuocabunt ꝛ ego
non exaudiam Abachuch.ij. Laborabunt populi in
multo igne ꝛc.

Non contemplantibus que videntur ſed que non videntur.

¶ Habito quantum eſt premium. Hic oſtendit quorū
eſt: qꝛ electorūquos deſcribit a duobus. Primo a fu-
ga periculi. Secundo ab amore boni.ibi. Sed que nō
videntur. Dicit ergo.[Non contemplantibus].i.nō in
tendentibus vel appetentibus[que videntur].ſ.tēpo
Pſ.xvj. ralia. Sicut illi de quibꝫ Pſ. Oculos ſuos ſtatuerūt
declinare in terram[ſed que non videntur]oculo.ſ.cor
porali Eſa.lxiiij Oculus non vidit deus abs te ꝙ̄ pre
paraſti expectantibus te. Sancti enim in preſenti ſo-
la inuiſibilia intuentur. In cuius ſignum in tranſfigu-
ratione domini legitur Matt.xvij. Leuantes oculos
neminem viderunt niſi ſolum ieſum.

Que enim vidētur temporalia ſunt. Que autem non videntur: eterna ſunt.

¶ Hic tangit in quibus rebus eſt premium. Ubi oſten
dit Primo ꝙ non eſt in viſibilibus tranſitoriis Secun
do ꝙ eſt in inuiſibilibus eternis.ibi. Que aūt nō vidē
tur. Et hoc eſt qꝺ dicit[Que enim vidētur]oculo cor
nali[tpalia ſunt]ꝛ ita vana ꝛ mutabilia ſunt Eccle.j.
Uiderūt iis que ſub ſole ſunt ꝛc. vniuerſa vanitas: qꝛ
Tempus eſt menſura motus rerum mutabilium[que
autem non videntur eterna ſunt] Ideo Col.iij. Que
ſurſum ſunt querite nō que ſuper terram. Et notandū
ꝙ contra multitudinem tribulationum quas ſuperius
enumerauit ſubiungit multa que ipſum ꝯſolabantur.
Primum eſt feruor fidei.ibi. Habentes autem eundē
ſpi. Secundum eſt Spes premij.ibi. Sciētes quoniā
qui ſuſti. Tertium eſt. Edificatio proximi.ibi. Omnia
enim propter vos Quartum eſt gloria dei.ibi. Ut gra
tia abundans ꝛc. Quintuꝫ eſt Renouatio mentis.ibi.
Sed licet is qui de. Sextum eſt Comparatio glorie ꝛ
tribulationis.ibi. Id enim ꝙ in. Septimum contēpla Contem-
tio celeſtis.ibi. non contemplantibus. plantes vi
¶ Notandum ꝙ Male contemplantes viſibilia mo- ſibilia ma
uent Tria ſecundum glo.j. Johan.ij. Omne quod eſt le tria mo
in mundo ꝛc. uent.
Primum eſt voluptas carnalis. Dan.xiij. Non erat
ibi quiſꝗ̄ preter duos ſenes abſconditos contemplā
tes eam. Et hec eſt contēplatio Luxurioſorum.
Secundum eſt Cupiditas temporalis Geñ.xlij. Con
templatus pecuniam in ore ſacculi ſui dixit ꝛc. Et hec
eſt contemplatio Auarorum.
Tertium eſt Curioſitas inutilis Eccle.j. Mens mea
contemplata eſt multa ꝛc. Et.viij. Omnia hec tracta
ui vt intelligerem curioſe Et hec eſt contemplatio ſu
perborum.
Contemplantes vero Inuiſibilia mouent tria appe-
tibilia.
Primum eſt perfectio beatitudinis Job.xxxix. Delō
ge contemplatur eſcam.
Secundum eſt Amenitas regionis celeſtis Numeri.
vigeſimoſeptimo. Aſcende in montem iſtum abarim ꝛ
contemplare: vide terram quam daturus ſum filijs
iſrael.
Tertium eſt Eternitas iocunditatis Ut hic. Non con
templantibus nobis.

Hic queritur ſuper illud. Ergo mors ope

ratur ꝛc. Glo. Per hoc patet ꝙ nos habemus eundem
ſpiritum: quem prophete habuerunt Contra Ergo ſi-
militer heretici qui occiduntur Reſponſio. Quamuis
occidantur non tamē pro fide ſed pro infidelitate Pro
phete autem occidebātur ſicut apoſtoli pro fide ꝛ pre
dicatione veritatis. Item ſuper illud Nos credimus
ꝛc. Gloſa. Non perfecte credunt qui loqui nolunt Er-
go non perfecte credit qui non predicat fidem Reſpon
ſio. Non intelligit ſemper de locutione predicationis:
ſed confeſſionis: ꝛ hoc non quandocunꝙ : ſed tempore
neceſſitatis. Item ſuper illud Habentes eundem ſpi
ritum fidei. Gloſa. Tempora variata ſunt non fides
Contra Enunciabilia ſunt variata: quia illi credebāt
chriſtum paſſurum: non paſſum Nos e conuerſo ergo
enunciabilia non ſunt articuli Sed contra Quamuis
imaginatio ſiue formatio ſit de incomplexis tamē cre
dulitas ſemper eſt de complexis: quia Credulitas ſe-
cundum philoſophos eſt actus intellectus componen
tis vel diuidentis Reſponſio. Quidam vt Cancella-
rij dixerunt ꝙ res per ſe et ſemper ſunt articuli. Enun
ciabilia vero per accidens ꝛ vt nūc. Alij vt Guil. altiſ
ſiod. ꝙ enunciabilia determinata ſunt articuli. et ꝗ̄-
uis ſint variata tamen hec variatio eſt accidentalis
non eſſentialis. Idem enim eſt eſſentiale ſecundum
ſubſtantiam Paſſurum eſſe. Pati. et Paſſum eſſe.
Alij dicunt melius ꝙ enunciabilia indeterminata: vt
chriſtum pati aliquando: vel naſci: ſunt articuli ſim-
pliciter et ſemper: enunciabilia vero determinata vt
paſſurum fore: vel paſſum eſſe: ſunt articuli ſecundum
quid: et vt nunc Et mutatio hec eſt accidentalis non
eſſentialis Item Super illud. Conſtituet nos vo-
biſcum Gloſa. Ut non inferiores ſed pares nobis ſi-
tis ſi volueritis Contra. Ergo poterant ſi volebant
eſſe apoſtoli Reſponſio. Intelligit quo ad premi-
um eſſentiale non accidentale. Uel quo ad meritum
non quo ad ſtatum ſiue officium. Item Super illud.

Jn gloriam dei Gloſ. Cuius contumelia eſt ſi veniāt pauci Contra. Ergo pōt inferri deo contumelia. Rñ. Contumelia eſt ſecundum apparentiam non ſm exiſtē tiam. Vel quantum in eis eſt: non in ſe. Jtem. Jbidem Glo. qui a munere ſuo nullum vult eſſe alienum. Contra Ergo nullus eſt alienus quia omnia quecunqꝫ voluit fecit. Rñ. Nullum vult volūtate antecedēte ſed non voluntate conſequente. Sicut vult omnes homines ſaluos fieri.

Capitulum. v.

SCimus enim: quoniā ſi terreſtris domus noſtra huius habitatiōis diſſoluatur: ꝙ edificationem ex deo habemus domum non manufactam eternam in celis.

¶ Superius commendauit ſe apoſtolus Primo ex dignitate officij adminiſtrati Capitulo.iij. Secūdo ex debito modo adminiſtrandi Capſo.iiij. Hic commendat ſe Tertio ex premio adminiſtrationis. Ubi primo oſtendit ꝙ certus eſt de premio Secundo oſtendit ꝙ efficax ſit in eo hec certitudo.ibi. Audentes ergo ſemper. Certitudinem de premio oſtēdit Tripliciter. Primo Ex merito patientie. Secundo Ex deſiderio glorie.ibi. Nam et in hoc inge. Tertio Ex dono gratie ibi. Qui autem efficit nos. Jn prima primo tāgit tres conditiones corporis adhuc mortalis.id eſt Vilitatez ibi. Terreſtris domus. Jnquietudinem.ibi. Huiꝰ habitationis Corruptibilitatez.ini. Diſſoluatur. Patet enim Vilitas in ingreſſu. Jnquietudo in ꝓgreſſu Corruptibilitas in egreſſu Job.xiiij. Homo natus ⁊c. Secundo tangit tres conditiones oppoſitas corporis glorificati.ſ. Nobilitatem contra vilitatem.ibi. Edificationem ex deo Jncorruptibilitatem contra corruptionem ibi. Domum ⁊c. Tranquillitatem contra inquietudinem.ibi. Jn celis. Dicit ergo [Scimus].q. Vere operatur pondus glorie quia nō ſolū in anima ſed etiā in corpore [eīm] quia [Scimus] certitudine ſpei [ꝙ edificationem].i. manſionem edificatam [ex deo] opifice Heb.xi. Expectabat fundamenta habentem ciuitatez cuius artifex ⁊ conditor deus [habemus] Jn preſenti loquitur propter certitudinem Glo. Jam habemus in ſpe quod habituri ſumus in re [domum].i. corpꝰ in quo habitat anima [non manufactam].i. nō humane generationis opere productam ⁊ formatā [ſed] diuino opere reformatam Phil.iij. Saluatorez expectamus ⁊c. [eternam] id eſt ab eterno predeſtinatam. Et ſic eternum accipitur proprie Vel [eternam].i. perpetuam ſine fine duraturam. Luc.xvi. Facite vobis amicos de mammona iniquitatis ⁊c. in eterna tabernacula [in celis].i. inter celeſtes incolas: vbi perpetua quies Eſa. xxxij. Sedebit populus meus in pulchritudine pacis in tab. fi. in requi.o.⁊c. Habemus inꝗ [quoniam ſi domus noſtra].i. caro mortalis in qua aīa habitat [terreſtris] id eſt de terra facta: vel ꝓcliuis ad terrena Job. iiij. Qui habitant domos luteas ⁊ terrenū habēt fundamentum [huius habitationis] vbi ſemper inquietatur anima Caro enim concupiſcit aduerſus ſpiritum Gal.v. Prouerb.xix. Tecta iugiter perſtillantia ⁊ litigioſa mulier: ſcꝫ caro [diſſoluatur].i. pro chriſto deſtruatur per tribulatiōes quas pro eo patimur Et bene dicit diſſoluatur vt notetur ſimul cauſa ⁊ conditio: aliter eīm ly quoniam ſuperflueret.

Nam et in hoc ingemiſcimus habitationē noſtram que de celo eſt: ſuperindui cupientes ſi tamen veſtiti inueniamur.

¶ Hic oſtendit certitudinē de premio ex deſiderio glorie Et primo ex deſiderio perfectorum Secundo imperfectorū.ibi. Nam ⁊ qui ſumus Jn prima tāgit tria ſcꝫ. Quantum Quid ⁊ Quomodo deſiderent Jn primo notatur Quantitas deſiderij. Naꝫ in hoc in. Jn ſecundo Quiditas deſiderati.ibi. Habitationez eīm ⁊c. Jn tertio cauſalitas obtinendi.ibi. Si tamen veſtiti. Dicit ergo [Nam ⁊].q. Revera habebimus domū ⁊c. [Nam ⁊ in hoc ingemiſcimus].i. intus in corde non ſolum extra in ore gemimus Ro.viij. Jpſi intra nos gemimus ⁊c. Eſa.lix. Quaſi colūbe meditantes gememus. Et notabiliter dicit [ingemiſcimꝰ] quod eſt verbum Jnchoatiuū quia ſemper gemere incipimus Jn figura huius duplici gemitus.ſ. pro incommodo preſentis habitatiōis ⁊ pro deſiderio celeſtis: petijt Axa a patre duplex irriguum.ſ. ſuperius ⁊ inferius Judic. j. Jngemiſcimus ⁊ hoc [habitationem noſtram].i. corpus in quo habitat anima [que de celo eſt].i. celeſtibꝰ ſimilem.ſcꝫ. Jmpaſſibilem Claram Subtilē ⁊ agilē. Mat.xiij. Ful. iuſti ſicut ſol [ſuperindui].ſ. ſuper indumentum anime quod eſt indumentum virtutum indui [cupientes] quod vtiqꝫ fiet [ſi tamen veſtiti] charitate ⁊ alijs virtutibus ⁊ non nudi [inueniamur] Apoc.xvi. Beatus qui cuſtodit veſtimenta ſua ne nudus ambulet Jdeo Mat.xxij. Quomodo huc intraſti nō habēs veſtem. Vel ſic Jta cupimus [ſuperindui] corpore in reſurrectione [ſi tamen veſtiti] ſtola glorie premiſſe.j. Cor.xv. Cum mortale hoc induerit immortalitatem nō nudi [inueniamur].i. alieni a gloria promiſſa cū malis De quibus Eſa.lix. Tele eorum nō erunt eis in veſtimentum Quare? quia telas aranee texuerunt: ſic dicitur ibidem Ergo induti gratia: cupimus ſuperindui gloria Jnduti ſtola prima: cupimus ſuperindui ſcḋa.

Nam et qui ſumus in hoc tabernaculo: ingemiſcimus grauati eo quod nolumus expoliari ſed ſuperueſtiri: vt abſorbeatur quod mortale eſt a vita.

¶ Hic tangit deſiderium imperfectorum Ubi implicat tria Primo qꝫtum deſiderent Secundo quid.ibi. eo ꝙ nolumus Tertio qualiter.ibi. vt abſorbeatꝰ Dicit ergo [Nam] ⁊c. Hoc tripliciter legiꝰ Primo de gemitu deſiderij imperfectorum reſpectu habitationis celeſtis. Et ſic ly eo: accipitur pronominaliter ⁊ ly qḋ nominaliter ſic Jta perfecti gemunt pro deſiderio celeſtis habitationis Nec mirum [Nam ⁊] nos minus ꝑfecti cum quibus ſe numerat apoſtolus vt alios prouocet ad minus ſentiendum de ſe Deut.iij. Sicut aquila prouocans ad volandum [qui ſumus].i. adhuc eſſe volumus [in hoc tabernaculo].ſ. corporis [ingemiſcimꝰ] deſiderio celeſtis habitationis [grauati eo] corpore.ſ. quia corpus quod corrumpitur aggrauat animā Sap. ix. [quod] corpus licet eo grauati ſimus [nolumus expoliari] quo ad naturam corporis licet quo ad corruptionez bene vellemus expoliari [ſed ſuperueſtiri].i. ſuper veſtem nature corporio: ſtola glorie ⁊ immortalitatis indui Eccli.xv. Stola glorie induit eum Jta tamen [vt abſorbeatur quod mortale eſt a vita] vt ſcꝫ nō fiat iniuria veſtimento celeſti: vt ſub incorruptione maneat corruptio: ſed mortalitas ⁊ corruptio abſorbeatur: vt nuſquam ſit.j. Cor.xv. Abſorpta eſt mors in victoria. Ergo ſine morte volumus gloriam. Sine corruptione transferri ad immortalitatem. Secundo modo exponitur de gemitu timoris naturalis etiaꝫ perfectorum pro exitione corporis. Et ſic ly eo accipitur aduerbialiter pro ideo: ⁊ ly ꝙ conditionaliter ſic [Nam].q. De dilatione beatitudinis gemimꝰ: nec mirum quia de eo quod minus eſt gemimus pro corporis ſcilicet exitione. Dicit ergo. [Nam ⁊ qui ſumus in hoc tabernaculo].i. in corpore in quo ſicut in tabernaculo militamus De quo.ij. Pet.j. Et Job.vij. Militia eſt vita hominis ſuper terram. Scio quoniā velox eſt depoſitio tabernaculi mei [ingemiſcimus] timore depoſitionis corporis [grauati].i. quamuis depreſſi [eo].i. ꝓpter hoc [ꝙ nolumus expoliari ⁊c.] id eſt nolemꝰ ſi fieri poſſet [ſed ſuperueſtiri] ſuꝑ.ſic. Tertio modo exponitur de gemitu orationis: pro vitanda exitione veſtis ſpiritualis ⁊ ly eo ꝙ accipitur ſicut ſecūdo modo. Sic bene dico. Si inueniemur veſtiti virtutibus ⁊ non nudi [Nam ⁊ qui ſumus in hoc tabernaculo grauati] paſſionibus ⁊ tribulationibꝰ [ingemiſcimꝰ].i. ingemiſcē-

do oramus[eo ꝙ nolumus expoliari] veſte.ſ.virtutuȝ ⁊ gratie[ſed ſuperueſtiri].i.ſuper veſtem gratie: veſte glorie indui[vt]ſic[abſorbeatur]qđ mortale eſt a vita. Tunc enim ſecundum glo. ſuperindui promiſſa gloria poterimus: ſi exuti corpore: non deſpoliati a ſpiritusancto fuerimus.

Qui autem efficit nos in hoc ipſum deus qui dedit nobis pignus ſpiritum.

¶ Hic oſtendit certitudinem de premio ex dono gratie Ubi primo tangit donum dei Secundo certitudinem doni.ibi. Qui dedit Dicit ergo[qui autē] hoc tripliciter: exponitur: ⁊ continuatur ſecundū triplicē precedentem expoſitionē Primo,modo ſic Nos gemim⁹ deſiderio,celeſtis habitationis[qui autē efficit nos in hoc ipſum]vt.ſ.ideo gemam⁹,⁊ eā deſideremus[de⁹] eſt. Secūdo modo,ſic Nolumus expoliari corpore ſed ſuperueſtiri immortalitate[qui aūt efficit nos in hoc ipſum]vt ſcȝ immortalitatē capiam⁹[deus]eſt. Tertio modo ſic Ita nolum⁹ expoliari veſte ſpūali [Qui aūt efficit nos in hoc ipſum].i.qui hoc in nobis perficit vt ſcȝ nō ſpoliemur[deus]eſt[qui] deus in certitudinem huius rei conſequende[dedit nobis pignus ſpiritus].i.ſpiritumſanctū in pignus Qui enī nō vult ſoluere: nō dat pignus tanchairum. Haymo Tantum eſt pignus quanta eſt hereditas Supra.ſecundo. Dedit nobis pignus ſpiritus Et Ephe.i. Signati eſtis ſpiritū ꝓmiſſionis ſancto: qui eſt pignus hereditatis ⁊c.

A ¶ Notandum ꝙ ſancti gemunt vel plorant in preſenti viii.rationibus.

Pſ. cxix. Primo ꝓ incolatu huius miſerie. Pſ. Heu mihi quia incolatus.

Secundo pro dilatiōe patrie Roma.viii. Nos ipſi primitias ſpiritus habentes gemimus adoptionem filiorum dei ex.

Tertio pro proximorū calamitatibus Iob.xxx. Flebam quondam ſuper eo: quia afflictus erat ⁊c.

Quarto pro tribulationibus Thre.i. Poſtq̄ in captiuitatem redactus eſt iſrael.ſedit hieremias flens.

Quinto pro dei iniuriis. Phi.iii. Nunc autē flens dico inimicos crucis chriſti.

Sexto pro mundi peccatis Hiere.ix. Quis dabit capiti meo aquam ⁊ oculis.

Septimo pro infirmorum ſcandalis.i.Cor.xi. Quis ſcandalizatur ⁊ ego non vror.

Pſ. vi. Octauo pro peccatis propriis Pſ. Lauabo per ſingulas noctes ⁊c.

Hic queritur ſuper illud. Scimus autē ⁊c,

Contra. Eccle.ix. Nemo ſcit ⁊c. Rn̄ſ. Hic loquitur de certitudine ſpei.ibi de certitudine aperte cognitionis. Uel apoſtolus ſciebat reuelatione ſibi facta in raptu. Infra.xii. Non communi ſtatu. Item ſuper illud. Nō manufactam Glo. Non complexione hominum factā. Contra. Idem erit corpus: et eiuſdem complexionis Iob.xix. In carne mea ⁊c. Rn̄. Idē erit ſecundū ſubſtantiam: ſed alio modo reformatum: q̄ formatuȝ fuit prius. Item ſuper illud. Ex deo Glo. tantuȝ. Contra Angeli colligent electos a quatuor plagis Mat.xiii. Rn̄ſ. Quo ad formationē ſolus deus erit artifex: ſed quo ad puluerum collectionem miniſtrabunt angeli. Item ſuper illud. Si tamen veſtiti. Gloſ. Gloria promiſſa. Contra. Ergo damnati qui non ſunt eam habituri non deſiderant corpore reindui: ergo huiuſmodi appetitus non eſt naturalis. Reſpō. Mali deſiderant corpore reindui appetitu naturali: ſed non deliberatiuo. Boni vtroq̄ modo. Item Dicit nolumus expoliari. Contra. Phil.i. Cupio diſſolui. Rn̄ſ. voluntate naturali nolumus: deliberatiua volumus Uel imperfecti nolunt: perfecti volunt. Item ſuper illud. Ut abſorbeatur glo. Non omnia vicia ſunt a carne. Cōtra. Ro. vii. Quod habitat in me pec. Glo. Fomes ſiue carnalis concupiſcētia ex qua oīa mala oriuntur Rn̄ſ. Ibi fit diſtributio pro generibus ſingulorum hic pro ſingulis generum. Uel accipitur carnalis cōcupiſcentia large pro omni corruptione anime que prouenit et ex contactu carnis infecte: hic ſtricte pro inordinato amore rerum carnalium. Item. Ibidem Glo. Non caro corruptibilis animam peccatricem fecit: ſed peccatrix anima carnem corruptibilem. Contra. Ante peccatum caro Ade poterat corrumpi.ergo. Reſpon. Corruptibilis erat a poſſibilitate: nō a neceſſitate corrumpēdi.

Audentes igitur ſemper et ſcientes quoniam dum ſumus in hoc corpore peregrinamur a domino.

¶ Superius oſtendit ꝙ certus eſt de adminiſtrationis premio. Hic oſtendit ꝙ efficax fit in eo hec certitudo. Hoc autem oſtendit per effectum triplicem. Quorum Primus eſt. Audacia bone operationis. Secundus Inſtantia predicationis.ibi. Scientes autem timorē. Tertius. Contemptus totius carnalitatis ibi. Itaq̄ nos ex hoc neminem nouimus. In prima primo oſtendit audaciam quam habet dum a deo peregrinatur in corpore. Secundo oſtendit ꝙ potius vellet a corpore q̄ a deo peregrinus eſſe.ibi. Audemus autē. Tertio ꝙ propter hoc ſemper nititur bene operando deo placere.ibi. Et ideo contendimus ⁊c. In prima tāgit tria Primo. Audaciam ſolitam Secundo. Audacie cōfirmationem.ibi. Et ſcientes. Tertio confirmationis declarationem.ibi. Per fidem Dicit ergo. Quia.ſ.deus facit nos certos de immortalitate: ⁊ per ſpiritumſanctum datum in pignus[Igitur ſemper]ſumus[audentes].i.audacter bene operantes non dimittentes propter mortem corporis Prouerb.xxviii. Iuſtus quaſi leo confidens abſq̄ terrore erit.[⁊ ſcientes]hoc: quod ꝯfirmat in nobis audaciā: vt morti chriſto nō timeam⁹[q̄m dum ſumus in hoc corpore]mortali. Ro.vii. Infelix ego homo quis liberabit ⁊c.[peregrinamur].i.remoti ſumus[a dn̄o]⁊ ſemꝑ tendētes in eū: vt peregrini ad patriā Heb.xi. Peregrini ⁊ hoſpites ſunt ſuꝑ terram.i.Pet.iii. Obſecro vos tanquam aduenas ⁊ peregrinos ⁊c.

Per fidem enim ambulamus et non ꝑ ſpē.

¶ Hic declarat peregrinationeȝ noſtrā: q̄ .ſ.ſumus in via ⁊ nondum in patria[per fidem eī̄]inuiſibilium: q̄ quidem fides eſt: vie ⁊ peregrinationis Infideles enī ſunt extra viam. Beati in patria: ⁊ Fideles ſolū in ſtatu vie Per fidem inquam[ambulamus] ad deuȝ Pſ. Ibunt de virtute[⁊ non per ſpem]id eſt apertam viſionem que erit in patria.i.Cor.xiii. Uidemus nunc per ſpe.⁊c.fideles ſunt in via nō in patria. Apoſtolus ergo ambulabat. Uiam ſecuram: ⁊ ideo audenter. Uiam expeditam: ⁊ ideo ſemper. Uiam notaȝ: quia ſcientes. Uiam rectam: quia per fidem Adhuc remotam: q̄ nōdum per ſpeciem.

Audemus autem ⁊ bonam voluntateȝ habemus magis peregrinari a corpore ⁊ preſentes eſſe ad deum.

¶ Hic oſtendit ꝙ potius vellet a corpore q̄ a deo peregrinus eſſe. Ubi oſtendit ꝙ hoc eligit Confidenter.ibi. Audemus. Libenter ibi. Et bonam voluntatem. Sapiēter.ibi.⁊ preſentes. Dicit ergo[Audemus].q. Non propter timorem mortis deſiſtimus[autem] pro ſed[audemus].i.fiducia multa in operando vtimur[⁊ bonam voluntatem habemus]non murmurando in tribulationibus Luc.i. Et in terra pax hominibus bone voluntatis: cupientes ſuꝑ.[magis]q̄ hic morari[peregrinari a corpore]id eſt remoueri a corpore: cuȝ ſpe tamen iterate coniunctionis que implicatur nomine peregrinationis Phil.i. Deſiderium habens diſſolui ⁊c. Pſ. Educ de carcere animam meam ⁊c.⁊ preſentes eſſe] Pſ. Sitiuit anima mea[ad dominum.] Pſ. cxli. Pſ. xli.

¶ Nota Sancti more peregrinorum in mundo iſto octo faciunt. Sancti in iſto mūdo octo faciunt more peregrinorum.

Primo De ſufficiente viatico ſibi prouidere Prouerbiorum.vlti. Facta eſt quaſi nauis inſtitoris delonge portans panem ſuum.

Secundo manſionem in via non edificare vel querere.

Heb.xi. Non habemus hic manentem ciuitatem.

Tertio. Neceſſaria non ſuperflua portare.i.ad Tim.

vi.Habentes alimenta:⁊ quibus tegamur his conten ti ſimus.
Quarto. Uiam meliorem eligere. Hiere.vi. Interro gate de ſemitis antiquis que ſit bona via.
Quinto. Bone ſocietati ſe coniungere. Gen. ij. Non eſt bonum homini eſſe ſolū. Et alibi. Ue ſoli ⁊c.
Sexto. Alienis negocijs:ſe non implicare.ij. Timo.ij Nemo militans deo implicat ſe ſecularib9 negocijs.
Septimo. Pecuniam ſuam celare nō oſtētare. Greg. Deprēdari deſiderat qui theſaurum publice in via portat.
Octauo. De patria ſua libenter loqui:⁊ cogitare Hie re.lj. Hieruſalem aſcendat ſuper cor tuum.

Et ideo contendimus ſiue abſentes ſiue preſentes:placere illi.

¶ Hic oſtendit ꝙ ideo ſemper nititur bene operando deo placere. Ubi primo oſtendit ꝙ deo placere inten dit. Secundo ꝙ ei placere bene operandi expedit.ibi. Omnes enim nos manifeſtari. Dicit ergo [Et ideo] vt ſcilicet aliquando preſentes ſimus. [contendim9] id eſt: omnibus modis tendimus Talis erat conten tio martyrum. Unde de Mauricio ⁊ eius ſocijs:dici tur ꝙ ſola erat inter eos de glorioſe mortis accelera tione contentio. Econtra De quibuſdam .ij. Machab. iiij. Patrios quidem honores nihil habentes grecas glorias optimas arbitrabantur quarum gloria peri culoſa eos contentio habebat. Contendimus dico [ſiue abſentes] deo ſcilicet nunc:quo ad viſionem: quamuis vbiꝗ ſit preſens per eſſentiam [ſiue preſen tes] vt tunc quando ei preſentabimur [placere illi.]

Omnes enim nos manifeſtari oportet an te tribunal chriſti: vt referat vnuſquiſꝗ propria corporis prout geſſit ſiue bonum ſi ue malum.

¶ Hic oſtendit ꝙ ſic expedit quia ab eo iudicabimur. Ubi circa iudicium futurum tangit tria. Primo. Iudi candorum conditionem. Secundo Iudicis dignita tem.ibi. Ante tribunal. Iudicandi rationem. ibi. Ut referat. Dicit ergo [Omnes] quaſi. Et vere ſic expe dit. Uel ſic preſentes erimus. [Oēs enim nos.] tam bonos quam malos. Apocal.i. Uidebit eum omnis oculus [manifeſtari oportet] quia nihil ibi abſconde tur.i. Ad Corinthios. iiij. Illuminabit abſcondita tenebrarum [ante tribunal chriſti] Tribunal dicitur ſedes iudicij. Rom.xiiij. Omnes ſtabimus ante trib. chriſti. Et Apocal.xx. Uide mortuos magnos ⁊ pu ſillos ſtātes in cōſpectu throni Ergo: Omnes nos ge neraliter ſine exceptione. Manifeſtari:euidenter ſine abſconſione. Oportet:inexcuſabiliter ſine euaſione. Ante tribunal:preſentialiter:ſine procuratore [vt re
Pſ.cxxv ferat] ad modum meſſorum. Pſ. Uenientes autem venient cum exultatione por.⁊c. [vnuſquiſꝗ propria corporis] id eſt: que ſunt geſta in ſtatu corporis: qui ſo lus eſt ſtatus merendi:quia nullus meretur niſi dum eſt in corpore [prout geſſit] glo. ſiue plus ſiue minus. Et dicit prout:quia non tantum pro facto : ſed etiam pro modo: iudicabuntur homines Joſue.vij. Peccaui ⁊ ſic ⁊ ſic [ſiue bonū ſiue malū] Eccle.vi. Cuncta que fiunt adducet deus in iudicium pro omni errato ſiue bonum ſiue malum ſit.

Scientes ergo timorem domini hominib9 ſuademus.

¶ Habito primo effectu certitudinis premij : qui eſt audacia bone operationis . Hic ponit ſecundum qui eſt inſtantia predicationis. Ubi primo oſtendit ꝙ pro pter dictam certitudinem non ceſſat a predicādo. Se cundo ꝙ hoc dicit propter eos non ſe commendando. ibi. Nō iterum nos commendamus. Tertio ꝙ ad hoc vrget eum chriſti dilectio. ibi . Charitas enim chriſti vrget. In prima primo oſtendit ꝙ predicat propter ho minum ſalutem. Secundo ꝙ non propter ſuam oſten tationē.ibi. Deo autem manifeſtati. Dicit ergo [Sci entes ergo timorem domini] id eſt: qualiter: ⁊ quantū propter predicta timendus eſt deus [hominibus ſua
demus] vt deum: ſcilicet credant ⁊ timeant. Pſ. Ue nite filij audite me timorem domini docebo vos. Ec cle.vlt. Deum time. Pſ.xxxiij

Deo autē manifeſtati ſumus. Spero au tem et in conſcientijs veſtris manifeſtos nos eſſe.

¶ Hic oſtendit ꝙ non predicat propter propriam oſtē tationem Cuius rei veritatem primo ſubijcit appro bationi diuine. Secundo ipſorum cōſcientie.ibi. Spe ro autem. Dicit ergo [Deo autem] in hoc ipſo:ſcilicet [manifeſtati ſumus] id eſt a deo approbati ſicut amici Joh.xv. Iam non dicam vos ſeruos ⁊c. Non ſic pſeu do quibus dicetur illud Matthei. vij. Non noui vos: nec ſolum deo ſumus manifeſti [autem] pro ſed [ſpe ro nos manifeſtos] id eſt:approbatos [eſſe in conſci entijs veſtris] etſi non ore hoc confiteamini. Supra. iij. Commendantes noſmetipſos ad omnem conſcien tiam hominum.

Non iterum nos cōmendamus vobis :ſed occaſionem damus vobis gloriādi pro no bis vt habeatis ad eos qui in facie glorian tur et non in corde.

¶ Hic oſtendit ꝙ dicit propter eos ſe non commendā do. Et primo oſtendit ꝙ hic dicit propter pſeudo re preſſionem. Secundo ꝙ ⁊ ad dei honorem. ibi. Siue enim mente. Tertio ꝙ ad ipſorum edificationem.ibi. Siue ſobrij. Dicit ergo [Non iterum] quaſi. Ita au daces ſumus ⁊ bene operando:⁊ predicando. Hoc au tem dicendo [non iterum] ſicut in precedenti epiſtola [nos commendamus vobis] arrogāter [ſed damus vo bis occaſionē]:id eſt materiam [gloriandi] cōtra pſeu do qui gloriabātur ſe edoctos ab his qui cum domino fuerunt. Me vero ab Anania. Act.ix. Gloriandi dico [pro nobis.] Supra.i. Gloria veſtra ſumus: ⁊ vos no ſtra Prouerb.xvij. Gloria filiorum patres eorum. Et hoc vtiꝗ neceſſe eſt [vt habeatis] quid ſupple dicere poſſitis [ad eos] ſcilicet reprimendos [qui in facie glo riantur] Hoc dupliciter legitur. Primo modo ſic [qui in facie] id eſt: in oſtentatione exteriori ad homines [gloriantur ⁊ non in corde] id eſt:interius ad deū qui intuetur cor. Joh.xij. Dilexerunt gloriam hominū ma gis quam dei. Contra illud Pſ. Omnis gloria e ius filie regis ab intus. Secūdo modo ſic [qui in facie gloriantur] id eſt in exteriori ⁊ carnali legis obſeruan tia ⁊ intelligentia [et non in corde] id eſt non in ſpiri tuali ⁊ interiori legis intelligentia Ergo: predicabat apoſtolus non ad ſuam gloriationem: ſed ad ſubiecto rum inſtructionem:⁊ fraudulentorum reuelationem.
¶ Notandum ſuper illud. Et ideo contēdimus Q ad contendendum mouent multa. C Cōtende re volentem multa mouēt.
Preſumptionis inſania que mouet blaſphemos ad di cendum de deo quod non dicerēt de ſocio. Job.xxxix. Nunquid qui contēdit cum deo requieſcit? Eccli.viij. Non contendas cum viro locuplete.
Liuoris inuidia. Prouer.iij. Ne contendas aduerſus hominem fruſtra:cum ipſe tibi nihil mali fecerit. Sūt enim quidam ſicut diabolus:qui contendunt denigra re bonum alterius.
Rācoris iracūdia. Prouer.xx. Honor eſt homini qui ſe ſeparat a contionibus: ſtulti miſcentur contumelijs.
Quidā ei ſūt ſicut equi ⁊ griphes :q̄ ſe ſemꝑ īpugnāt. Pſ.cvi.
Contrarietas ſenſuū. Pſ. Effuſa eſt contentio ſuper principes ⁊ errare fecit. Gloſ. exponit de hominibus diuerſi cultus. Sic enim elementa pugnant: ꝓpter cō trarietatem qualitatum.
Cupiditas temporalium. Matt.v. Qui vult aduerſū te contendere ⁊ tollere tunicam: dimitte ei ⁊ pallium. Sic canes contendunt propter cadauera .i. Cor.iij. Cum enim ſit inter vos.
Utilitas meriti.i. Cor.ix. Oīs qui in agone cōtēdit.

Sic pugil contendit contra aduerſarium.
Delectabilitas premij. Sicut hic. Sic pauperes con
tendunt intrare ianuā diuitis. Matt. vij. Contendite
intrare per anguſtam portam Prime quiq; male: due
alie bone. ſed heu Ultimo contendet deus contra ma
los contentioſos. Hiere. ij. Ecce ego in iudicio conten
dam tecum ꝛc. Job. xxiij. Nolo multa fortitudine cō-
tendat mecum.

Siue enim mente excedimus deo: ſiue ſo brij ſumus vobis.

¶ Hoc exponitur dupliciter: ſcʒ de exceſſu contēpla-
tionis. Et de exceſſu cōmendatiōis. Primo modo ſic:
Ita damus vobis occaſionē gloriandi pro nobis ꝛ po
teſtis vtiq; [enim] q: [ſiue mente]. i. contēplatione ra
tionis [excedim⁹] tēporalia. ſ. a tēporalibus ad eter-
Pſ. lxviij na per contēplatiōem nos eleuādo [deo] conſcio. ſ. nō
vobis. Pſ. Ibi Beniamin adoleſcentulus in mentis
exceſſu. infra. xij. Scio hominē ꝛc. raptū huiuſmodi vſ
q; ad tertium celū [ſiue ſobrij ſumus] cōdeſcendēdo:
ꝛ ſermonē noſtrum infirmitati veſtre contemperando
[vobis] q. hoc eſt ad vtilitatē veſtram ꝛ edificationem
ſcʒ vt poſſitis capere ſublimia. j. Cor. iij. Tanquam
paruulis in chriſto lac potum dedi vobis non eſcā. Sā
cti enim doctores excedunt in contemplatione. So-
brij ſunt in predicatione. Primum ad deum. Secun-
dum ad homines. Hi ſunt angeli aſcendentes ꝛ deſcē
dentes per ſcalam. Gen. xxviij. Joh. j. Uidebitis filiū
hominis ꝛ angelos aſcendentes ꝛ deſcendentes. Se-
cundo modo exponitur ſic [ſiue enim mente excedi-
mus] commendando nos: ꝛ ſublimia de nobis dicēdo.
Intantum vt mente exceſſiſſe putemus. infra. xij. Fa
ctus ſum inſipiens: vos me coegiſtis [deo] id eſt: ad ho
norem dei: ſiue [deo] dimittendum eſt non ab homine
iudicandum [ſiue ſobrij ſumus] humilia ſcʒ de nobis
ſentiendo ꝛ dicendo [vobis] id eſt: hoc facimus ad vti-
litatem veſtram.

Hic queritur primo de hoc: Peregrinamur a domino. Contra. Act. xvij. In ipſo viuimus moue-
mur: ꝛ ſumus. Rñſ. Preſens eſt nobis per eſſentiam
vt cauſa nos conſeruans: ſed non per ſpeciem vt obie
ctum nos beatificans. Sicut lux oculo ceco p̄ſens eſt
per eſſentiam: non per apprehenſionē. Item ſuper il-
lud. Per fidem ambulamus. Contra. Imo per chari-
tatem que eſt via excellentior. j. Cor. xij. Rñ. In fide
formata de qua loquitur: intelligitur charitas. Uel di
cendum q̄ ambulamus per fidem: vt oſtendentē viā:
per charitatem: vt mouentem. Sicut homo ambulat
per lucem ꝛ pedē. Item ſupra dicitur Fide ſtatis: nō
ergo fide ambulatur. Rñſ. Statio opponitur caſui et
ambulationi ſiue motui. Primo modo accipitur ibi.
Non ſecundo. Item ſuper illud. Non per ſpeciē glo.
Homini vitam iſtam agenti non poteſt contingere vt
ſine nebula phātaſmatum corporaliū: ſereniſſima im
mutabilis veritatis luce potiatur. Contra. Paulus in
raptu vidit deum ſecundū glo. Infra. xij. Nec tamen
mortuus erat. Rñ. Hoc intelligitur de agente viā iſtā
actu ſecundo: qui eſt ſentire vel moueri: non actu pri-
mo qui eſt viuere. Item Omnes nos ꝛc. Cōtra. Per-
fecti non iudicabuntur vt dicit gloſa ſuper illud Pſ.
Ideo non reſurgēt impij ꝛc. Rñ. Licet non iudicent
iudicio generali: tamen iudicantur iudicio particulari
in morte. Uel melius. Quāuis non iudicentur iudicio
diſceptationis tamen iudicantur iudicio retributionis
premiorum. Item ſuper illud: Propria corporis. Glo.
Nullus meretur niſi in corpore. Contra. Ergo ſancti
non merentur in celo: ergo pro nihilo eos inuocamus.
Item Angeli merentur quare non ſimiliter anime?
Rñ. Poſt hanc vitam non eſt locus merendi ſibi: ſed
Angeli of alijs: ꝛ ſancti merentur nobis non ſibi. Ad obiectum
ficium ha dicendum q̄ angeli habent actum contemplandi in
bent mini quo non merentur ꝛ officium miniſtrandi in quo meren
ſtrandi in tur. Anime vero habent actum contēplandi non mini
quo me- ſtrandi. Item ſuper illud prout geſſit. Contra. Ergo
rentur. peccata omiſſiōis non puniunt. Rñ. Gerere accipitur
large ſicut in glo. ſuper illud. Rom. vij. Non ego ope-
ror illud: operor ꝛ nō operor ſūt partes ad operor. Itē
Paruuli nihil geſſerunt ergo nihil referent. Rñ. Li-
cet nihil geſſerint per ſe tamen geſſerūt per alium: vt
dicit glo. Sicut homo gerit p procuratorē ꝛ per ſe geſ
ſiſſe videtur qui per aliuʒ geſſit. Item ibidē dicit glo.
Quibus proſunt ſuffragia: ad hoc proſunt vt tolera-
bilior ſit damnatio. Contra. Ergo ſuffragia proſunt
damnatis. Rñ. Damnatio accipitur hic non pro pena
eterna infernali ſed pro temporali purgatorio. Item
ſuper illud. Siue mente excedimus Glo. Solus deus
exceſſum nouit mentis. Contra. Imo ꝛ angelus nouit
Rñſ Solus facit hic excluſionem accōmodam homi
num ſcilicet non angelorum.

Charitas enim chriſti vrget nos. Eſtimantes hoc quoniam ſi vnus pro omnib⁹ mortuus eſt: ergo omnes mortui ſūt: ꝛ pro omnibus mortuus eſt chriſtus.

¶ Superius oſtendit q̄ ſupradicta dixit non ſe cōmen
dando. Hic oſtendit q̄ potius ad hoc vrget eum chriſti
dilectio. Ubi primo proponit q̄ chriſti charitas eum
vrget. Secundo oſtēdit q̄ eum vrgere debet. ibi. Eſti
mantes. Ubi circa paſſionem chriſti que fuit ex maxi
ma charitate tangit tria. Primo vtilitatem. Secundo
veritatem. ibi. Et pro omnibus. Tertio obligatiōem.
ibi. vt ꝛ qui viuunt dicit ergo [Charitas]. quaſi. To-
tum pro vobis eſt: ꝛ pro veſtra vtilitate. [Charitas e-
nim chriſti]. i. charitas quam chriſtus erga nos exhi-
buit vobis condeſcendendo [vrget nos] vt ſcilicet om-
nia pro vobis faciamus. Charitas enim eſt ſtimulus.
de quo Act. ix. Durum eſt tibi contra ſtimulum calci-
trare. [Eſtimantes ꝛc.] Hoc tripliciter exponitur: ſcʒ
de morte culpe Gratie ꝛ Nature. Primo modo ſic. nos
dico [eſtimantes hoc quoniam ſi vnus] ſcilicet ſolus
iuſtus ꝛ ſine peccato. De quo Pſ. Non eſt qui faciat Pſ. lij.
bonum non eſt vſq; ad vnum [pro omnibus] ſcʒ iuſtifi-
candis ſeu viuificandis [mortuus eſt]. j. Cor. xv. Si-
cut in adam omnes moriuntur. Ita ꝛ in chriſto omnes
viuificabuntur [ergo omnes mortui ſūt] id eſt: mortui
fuerunt morte culpe in Adam alioquin non indigerēt
iuſtificatione ſeu viuificatione Rom. v. In quo omnes
peccauerunt ꝛ egent gloria dei. Ecce ergo patientis
innocentia: quia vnus. Paſſionis ſufficentia: quia pro
omnibus Suſtinentis anguſtia: quia mortuus eſt pec
catoris indigentia: quia omnes. Secundo modo ſic [ſi
vnus] per ſe ſcilicet ſufficiens ſine legalibus [pro om-
nibus mortu⁹ eſt: ergo omnes mortui ſunt] id eſt: mo
ri poſſunt vetuſtati per eum nec egent legalibus Ter
tio modo ſic [ſi vnus] ſolus non plures [pro omnibus]
id eſt: vice omnium [mortuus eſt] ſcilicet chriſtus [er-
go omnes mortui ſunt] id eſt: mori debent pro chriſto
morte nature. Pſ. Quid retribuam domino pro ꝛc. Pſ. cxv.
Calicē ꝛc. [Et pro omnibus] quaſi. Ita dixi ſub cōdi
tione [et] reuera ita eſt q̄: ſcilicet [pro omnibus mor-
tuus eſt chriſtus] Joh. xj. Jeſus erat moritur⁹ pro gē
te ꝛ non tantum pro gente ſed vt filios dei qui erāt di
ſperſi congregaret in vnum Rom. viij. Pro omnibus
nobis tradidit illum.

Ut ꝛ qui viuunt: iam ſibi non viuant ſed ei qui pro ipſis mortuus eſt ꝛ reſurrexit.

¶ Hoc poteſt exponi dupliciter: ſcilicet De vita natu
re ꝛ gratie Primo modo ſic. Ita pro omnibus mortu⁹
eſt chriſtus ad hoc: ſcʒ [vt ꝛ qui viuunt] vita: ſcʒ ſpiri-
tuali gratie [iam non ſibi viuant] hoc: ſcilicet ſibi attri
buendo Oſee. xiij. Perditio tua: iſrael: tantummodo
in me auxilium tuum [ſed ei] ſcilicet chriſto attribuāt
[qui pro ipſis mortuus eſt] vt morerentur culpe ſeu
peccato [ꝛ reſurrexit] vt reſurgant nouitate vite Ro.
iiij. Traditus eſt propter peccata noſtra ꝛ ſurrexit p
pter iuſtificationem noſtram: ꝛ ita attribuendū eſt ei
q̄ viuimus ſpiritualiter Scd̄o modo exponitur ſic [vt

⁊ qui viuunt] vita.ſ.naturali ipſius corporis [iam non ſibi].i.ſue voluntati [viuant] Ro.xiij. Curam carnis ne feceritis in deſiderijs [ſed ei].i.voluntati ⁊ honori eius [qui pro ipſis mortuus eſt ⁊ reſurrexit] vt ſcilicet nõ in ſpe terrenoꝝ: ſed in ſpe reſurrectionis viuāt Ro.xiiij. Nemo noſtrū ſibi viuit aut ſibi moritur.

D ¶ Notandum Super hoc ꝙ dicit Charitas chriſti vrget nos: ꝙ charitas chriſti vrget ſanctos ad multa.

Charitas xp̄i vrget ſactos ad multa.

Primo ad mundum relinquendum Matt.iiij. At illi continuo relictis omnibus ⁊c.

Secundo ad chriſtū ſequendū Matth.xix. Ecce nos reliquimus omnia ⁊ ſecuti ſumus te ⁊c.

Tertio ad mortis appetitū Phil.j. Cupio diſſol.

Ps̄.xlj. Quarto ad diuine viſionis deſideriū. Ps̄. Sitiuit anima mea ad deum fontem ⁊c.

Quinto ad ſubeundū martyriū Luc.xxij. Tecum paratus ſum ⁊ in carcerē: ⁊ in mortem ire.

Sexto ad contemplationem celeſtium quia ignis ſemper eſt tendens ſurſum Cant.viii. Lampades eius lāpades ignis.

Septimo ad edificationem proximorum vt hic Charitas chriſti vrget nos.

Octauo ad compaſſionez miſerorum.j.Cor.xj. Quis infirmatur ⁊ ego non infirmor.

Nono ad correctionē delinquentiū Eſa.xj. Egredietur virga.i.correctio de radice Ieſſe.i.de incendio charitatis Ieſſe enī interpretatur incendium.

Itaqꝫ nos ex hoc neminem nouimus ſecūdum carnem. Etſi cognouimus ſecundum carnem chriſtum: ſed nunc iam nō nouim⁹ Siqua ergo in chriſto noua creatura eſt: vetera trāſierūt. Ecce facta ſunt oīa noua.

¶ Superius oſtendit ꝙ efficax ſit in eo certitudo premij: per triplicem effectum Quorum primus eſt audacia boni operis Scḋa inſtātia predicationis. Hic ſubditur tertius qui eſt contemptus totius carnalitatis. Ubi primo oſtendit: ꝙ pro certitudine future glorie eſſe carnale ſibi vileſcit Secūdo oſtendit ꝙ merito q꞉ chriſtus oīa renouauit.ibi. Si qua ergo Tertio oſtendit quomodo omnia renouauit: q꞉ deo patri mundū reconciliauit.ibi. Omnia aūt ex deo. Quarto oſtendit ꝙ huius reconciliationis nūcios apoſtolos fecit.ibi. Et poſuit in nobis Tangit ergo per ordinē renouationis Fructum. Actum. Modum. ⁊ Nuncium In prima primo oſtendit ꝙ omne carnale vileſcit eius affectui. Secundo ꝙ ⁊ eius intellectui.ibi. Etſi cognouimus. Dicit ergo [Itaqꝫ] Hoc totum vſqꝫ ibi. Omnia autez ex deo: legitur tripliciter. Primo modo ſic: prout hoc ꝙ eſt: ſecūdū carnem: accipitur pro carnis appetitu Sic [Itaqꝫ].q. Ex hoc ꝙ chriſtus mortuus eſt pro nobis omnibus [nos] adeo certi ſumus de gloria ꝙ [ex hoc] id eſt ammodo [neminē nouimus].i.laudamus [ſecūdum carnem].i.ſm̄ carnis appetitum viuentem ⁊ carnalia querentem: nec hoc debet aliquis facere [et] q꞉ [ſi cognouimus] in ſtatu ſcꝫ infidelitatis [chriſtum ſecundum carnem].i.in carnis infirmitate: putantes ſcꝫ eum purum hominē: nec valentem retribuere [ſed nūc iam] ſcꝫ in ſtatu fidei [nō nouimus] q꞉ credimus eum verum deum potētem retribuere [Siqua ergo in chriſto noua creatura].i.ſiquis in chriſto renatus [eſt] nouus [vetera tranſierunt] ei.i.vetus cōuerſatio carnalis [⁊ ecce facta ſunt omnia noua] ei: quia iam in ſpe. ⁊ tandem in re tranſijt vetuſta mortalitas ⁊ dabitur noua immortalitas. Apoca.xxj. Ecce noua facio omnia Secundo modo exponitur prout hoc ꝙ eſt: ſecundum carnem: accipitur pro carnis corruptione penali Sic [Itaqꝫ] q꞉ ſcꝫ chriſtus reſurrexit [nos] autez [ex hoc] tempore [neminem] fidelium [nouimus ſm̄ carnez].i. in carnis mortalis corruptione viuentem: ſed potius in ſtatu immortalitatis.q. Ita certi ſumus de gloria ꝙ eam conſideramus quaſi iam omnibus fidelib⁹ preſentem Et merito: q꞉ [etſi cognouimus].ſ.ante reſurrectionem [chriſtum ſm̄ carnem].i.chriſtum in mortali carne viuentem: anteꝗ̄ reſurgeret [ſed nunciam] ſcilicet poſt eius reſurrectionem [non nouimus] quia chriſtus reſurgens ex mortuis iam non moritur. Rom.vj. ergo q꞉ reſurrectionem: exemplo chriſti iam in ſpe certam habemus quia in chriſto ſumus ſpe etſi non re ſm̄ glo. [ſiqua ergo in chriſto noua creatura].i.fidꝰ [eſt] ſcilicet in chriſto per gratiam renouatus [vetera trāſierunt] ei.i.vetuſtas mortalitatis in ſpe [⁊ ecce facta ſunt ei].ſ.iam in ſpe etſi non in re [omnia noua].i.nouitas immortalitatis. Tertio modo exponitur prout ſm̄ carnem: accipitur pro carnali ritu ſic [itaqꝫ] q꞉ ſcꝫ vnus.ſ.chriſtus pro omnibus mortuus eſt ⁊ ſine legalibus ſufficit ad ſalutem [nos ex hoc] ſcilicet tempore [neminem nouimus].i.neminem approbamus [ſecundum carnem].i.ſm̄ carnales legis obſeruantias viuētem imo potius reprobamus Gal.v. Si circūcidimini chriſtus nihil vobis proderit. Et recte: quia [ſi cognouimus] ante.ſ.conuerſionem ⁊ fidem ſuſceptam [chriſtum ſecundum carnem].i.ſm̄ carnales obſeruantias venturum ⁊ in lege promiſſum credimus vt ſcꝫ legalia obſeruaret: ⁊ obſeruanda preciperet [ſed nunciā] poſt ſuſceptam fidei veritatem [nō nouimus].i.nou credimus: imo potius credimus ꝙ aduenıente veritate debet vmbra ceſſare: ergo etſi apoſtolus carnaliter intellexit non tamen modo: ergo q꞉.ſ.carnales obſeruantie ceſſare debent per chriſtuz [ſiqua ergo in chriſto noua creatura].i.ſiquis in chriſto renouatus [eſt] per fidez [vetera].i.vetus ſtatus obſeruantiarum carnalium [tranſierunt] ei [⁊ ecce facta ſunt ei omnia noua] id eſt obſeruantie noui teſtamenti. Ecce ergo Integra nouitas: quia collatio nouitatis. Depoſitio vetuſtatis. Ratio vtriuſqꝫ.

¶ [N]otandū ꝙ oīa noua facta ſunt in chriſto q꞉.

E Noua oīa facta ſunt in xp̄o.

Nouus rex Exo.j. Surrexit nouus rex ſuper egyptuz Matth.ij. Ubi eſt qui natus eſt rex.

Nouum teſtamentum Sup̄.iij. Qui idoneos nos fecit miniſtros noui teſtamenti.

Nouum ſacramentum Luc.xxij. Non bibam amodo de genimine vitis donec.

Nouus ſpiritus Ezech.xxxvj. Dabo vobis cor nouū ⁊ ſpiritum nouum.

Nouum mādatū Joh.xiij. Mandatū nouū do vobis.

Noua vita Ro vj. In nouitate vite amb.

Noua hereditas Apoc.xxj. Uidi celū nouū ⁊ terram.

Omnia autem ex deo: qui nos reconciliauit ſibi per chriſtum: et dedit nobis miniſterium reconciliationis. Quoniāquidē deus erat in chriſto: mundum reconcilians ſibi non reputans illis delicta ipſorum.

¶ Hic oſtendit quomodo oīa renouauit chriſtus q꞉.ſ. deo patri reconciliauit mundū. Ubi tāgit quinqꝫ. Primo reconciliationis autorē ſcꝫ patrē deum. Scḋo mediatorem ſcꝫ chriſtum.ibi. Per chriſtum. Tertio predicatorem ſiue preconē ſcꝫ apoſtolū.ibi. Et dedit nobis. Quarto poteſtatē recōciliatoris.ibi. Quoniāquidem deus. Quinto modum recōciliationis.ibi. Nō reputans illis. Dicit ergo.q. Ita dixi per chriſtū oīa vetera tranſire ⁊ noua fieri [autem] ſed [oīa] tn̄ ſunt [ex deo] a quo omne datū optimū. Iaco.j. [qui nos [natura eramus filij ire Eph.ij. [recōciliauit ſibi p chriſtū] Eccli.xliiij. In tempore iracundie factus eſt reconciliatio Ro.v. Cum enī inimici eſſemus: reconciliati ſumus deo per mortem filij eius Ipſe enī pax eſt noſtra qui fecit vtraqꝫ vnum Eph.ij. [⁊ dedit nobis].i.apoſtolis xp̄i vicarijs [miniſterium recōciliationis] vt ſcꝫ per predicationē noſtram ⁊ vos alij ſibi recōcilientur Abdie.j. Legatus ad gētes miſſus eſt ꝓ pace.ſ.reformanda. Quod ſpecialiter cōuenit paulo. Gal.j. Qui operatus eſt petro ⁊c. [Quīquidē] quaſi ita recōciliauit per chriſtū. Et hoc vtiqꝫ potuit [quoniāquidē de⁹] pater qui oīa pōt [erat in xp̄o] Ioh.xiiij. Ego in patre ⁊ pater in me eſt. Et dico per chriſtū fieri potuit recōciliatio [mundū].i.electos de mundo [reconcilians ſibi] per chriſtum Iohannis.iij. Sic deus dilexit ⁊c. Recancilians dico hoc modo [non reputans illis

delicta ipſorum].i.nõ puniẽs eos eternaliter acſi deli cta nõ reputaret. Et hoc ꝓprie in baptiſmo in quo ſi-
Pſ.xxxj. mul remittit culpa ⁊ pena. Pſ. Beatus vir cui nõ im putabit dominus peccatum ⁊c. Michee.vij. Deponet omnes iniquitates noſtras: ⁊ proijciet in profundum maris omnia peccata noſtra.

Et poſuit in nobis verbum reconciliatio nis: pro chriſto ergo legatione fungimur.

¶ Hic oſtendit ꝙ huius recõciliationis nũcios apoſto los fecit. Ubi primo oſtẽdit officiũ recõciliationis ſi bi cõmiſſum. Scḋo hortat̃ ad reconciliandũ. ibi. Tan ꝙ̃ deo exhortante. Tertio inducit rationẽ ad perſua dendũ. ibi. Eum q̃ nõ nouerat. In prima primo oñdit officiũ ſibi a deo cõmiſſum. Scḋo infert debitũ officij vſuz. ibi. Pro xp̃o ergo. Dicit ergo [Et poſuit].q. Ita deus ꝑ chriſtũ mũdum ſibi recõciliauit ⁊ nobis dedit miniſteriũ recõciliationis [et] vt recõciliatio oib⁹ no ta ſit [poſuit] nõ vſurpauim⁹ [in nobis] apoſtolis: nõ in pſeudo [verbũ recõciliationis].i. predicationẽ fidei ꝑ quã fit recõciliatio Eccli.vj. Verbũ dulce multiplicat amicos ⁊ mitigat inimicos. Ecce ergo tria bona pre-
Predica- dicatori neceſſaria Autoritas. ibi. Poſuit. Idoneitas
torũ tria ibi. In nobis Utilitas. ibi. Uerbum reconciliationis
bona ſunt Et quia ſic poſuit [ergo pro chriſto].i. vice chriſti ⁊ ad
neceſſaria honorem chriſti [legatione fungimur] Ephe.vj. Pro quo legatione fungor.
F ¶ Et notandum ꝙ Apoſtolus habebat.
Mandatum legationis Gal.ij. Qui operatus eſt Pe tro in apoſto. ⁊c.
Literas legationis ſcʒ euangelium. Gal.j. Neqꝫ eñ ab homine didici.
Signa legationis. Gal.vj. Stigmata dñi ieſu ⁊c.

Tanquam deo exhortãte per nos: obſecra mus pro chriſto: reconciliamini deo.

¶ Hic hortat̃ ad recõciliandũ dicens [Tanꝙ̃ deo].q. Ita fungimur legatione ⁊ ideo [obſecram⁹ ꝑ xp̃o].i. vice xp̃i. vl' [obſecram⁹ recõciliamini deo] pñ [ꝑ xp̃o] id eſt amore chriſti. Obſecram⁹ inꝙ̃ [tanꝙ̃ deo exhor tãte ꝑ nos] Mat.x. Nõ eñ vos eſtis q̃ loquimini. Et infra.xiij. An experimẽtũ queritis eius qui in me lo quitur chriſtus. Sic debet predicator loqui dei formi ter tanꝙ̃ deo exhortante: humiliter obſecramus. Affe ctuoſe pro chriſto Fructoſe reconciliamini deo.

Eum qui non nouerat peccatum: pro no bis peccatum fecit: vt nos efficeremur iuſti tia dei in ipſo.

¶ Hic inducit rationẽ ad perſuadẽdũ que põt ſic for mari. Nõ debem⁹ contẽnere beneficiũ eius q̃ paſſus eſt nõ ꝑ ſe ſed ꝑ nobis. Sed niſi deo recõciliemur cõ tẽnimus: ergo debem⁹ recõciliari. Primo ergo tangit xp̃i patiẽtis innocẽtiã. Scḋo innocẽtis patientiã. ibi. Pro nobis peccatũ. Tertio paſſionis efficaciã. ibi. Ut nos efficeremur. Dicit ergo [Eũ].q. Ita obſecram⁹ vt recõciliamini. Et vere debetis ⁊ poteſtis qr de⁹ pater [eũ q̃ nõ nouerat peccatũ] ſciẽtia experimẽtali. ſ. chri ſtum. j. Pe.j. Qui peccatũ nõ fecit ⁊c. [ꝑ nobis pec catũ fecit] Hoc tripl'r legit̃. Primo modo ſic [pctm̃ fe cit].i. hoſtiã peccati. Solet eñ peccatũ vocari hoſtia ꝑ pctõ. Oſee.iiij. Peccata ppl'i mei comedẽt.i. obla ta ꝑ peccatis. Scḋo mõ ſic [peccatũ fecit].i. hoiem mortalẽ: peccatori in pena ſimilẽ Ro.viij. Filiũ ſuum mittẽs in ſimilitudinẽ carnis peccati de peccato dãna uit peccatũ ⁊c. Tertio mõ ſic [fecit pctm̃].i. peccato rẽ reputari ⁊ nõ ſolũ peccatorẽ: immo peccatũ empha tice.i. maximũ peccatorẽ Eſa.liij. Cũ iniquis reputa tus eſt. Fecit inꝙ̃ ad hoc [vt nos]. ſ. apoſtoli [efficere mur iuſticia dei].i. nõ ſolũ iuſti ſed ⁊ iuſticia alios iu ſtificantes miniſterio [in ipſo]. ſ. xp̃o. Uel [vt nos] om nes rei [efficeremur iuſticia dei].i. iuſtificati a deo. Et ponit abſtractũ ꝑ cõcreto ad maiorẽ expreſſionez [in ipſo].i. ꝑ ipſum chriſtũ Ecce ergo vnũ cõtra vnum: et duo cõtra duo. Ipſe innocẽs ⁊ nos pctõres. Ipſe fact⁹ pctm̃ ⁊ nos facti iuſticia: ipſe ꝑ nobis ⁊ nos in ipſo.

Hic queritur de eo ꝙ dicit. Charitas chriſti vrget nos. Glo. Ut oĩa ꝑ vobis faciam⁹ Cõtra. Ergo omni motu merebat̃. Itẽ multa faciebat alijs de cau ſis. Rñ. Diſtributio eſt accõmoda ꝑ his de quib⁹ lo quebat̃. Item ſuper illud. Et ſi nouim⁹ ſm carnẽ chri ſtum Glo. Non poteſtis capere ſpiritũſanctũ ꝙ̃diu me ſm carnẽ noſſe perſiſtitis. Cõtra. Ergo ante paſſionẽ nõ habuerũt ſpiritumſanctũ. Rñ. Non poterãt cape re in tanta. ſ. abũdantia vt poſt: ⁊ tam manifeſte. Itez ſuper illud Deus erat in chriſto. Glo. Ibi vnitas ⁊ nul la diuerſitas. Contra. Alius pater alius filius. Rñ. Diſtinctio eſt perſone: ſed nõ diuerſitas ſubſtantie in ter patrẽ ⁊ filium. Item ibidẽ Glo. Imago eoꝝ ⁊ ſimi litudo vna eſt. Contra. Aut imago ⁊ ſimilitudo accipi tur perſonaliter ⁊ ſic ſunt vna perſona qḋ eſt hereticũ Aut eſſentialiter ⁊ ſic eſſentia refert̃ ad patrẽ ⁊ filiũ: ergo ab vtroqꝫ diſtinguitur. Rñ. Imago ⁊ ſimilitu do hic nec pure accipit̃ perſonaliter nec pure eſſentia liter: ſed mixtim. Supponit eñ pro eſſentia in qua fi lius imitatur patrem ⁊ eſt ei ſimilis.

Capitulum. vj.

Adiuuantes autem exhorta mur: ne in vacuum gratiaz dei recipiatis.

¶ Locut⁹ eſt apoſtolus Primo ꝑ fectis: correctione nõ indigẽtibus. Scḋo corrigi volẽtibus ſed tardã tibus. Hic incipit tertia pars prin cipalis narrationis in qua loquit̃ iam correctis: ⁊ peni tentibus q̃ durat vſqꝫ ad cap.x. In parte ergo iſta cor rectos hortat̃ ad profectũ. Et primo quo ad opera iu ſticie ⁊ neceſſitatis capitulo preſenti ⁊ ſequẽti. Scḋo quo ad opera miſericordie ⁊ pietatis ca.viij. ⁊.ix. In prima monẽdo eos ad opa iuſticie ⁊ neceſſitatis. Pri mo hortatur eos ratione ſumpta ex parte gratie exhi bite. Secũdo ex parte gratie ꝓmiſſe capi.vij. In pri ma primo hortat̃ eos principal'r ad operationez boni. Secundo ad declinationẽ mali. ibi. Nolite iugũ duce re. Iſte eñ ſunt due partes iuſticie: declinare a malo ⁊ facere bonum In prima primo hortat̃ eos ad gratie ſuſcepte vſuz ſiue exercitationẽ. Secũdo ad eius oſtẽ ſionem. ibi. Nemini dãtes Tertio ad eius cõſeruatio nẽ. ibi. Per arma iuſticie. Quarto ad' ei⁹ multitudinẽ ibi. Os nr̃m patʒ ad vos Debet eñ hõ gr̃a Uti ad meri tũ Oñdere ad exẽplũ Cõſeruare ad pmiũ. Multipli care ad ꝑfectũ. In prĩa prio hortat̃ ad gr̃e bonũ vſuz Scḋo allegat tp̃s opportunũ. ibi. Ait eñ ipſe. Dicit er go [Adiuuãtes].q. Ita xp̃s recõciliauit ⁊ recõciliatio nis miniſtros nos fecit. Et iḋ [nos adiuuãtes] vos Uer bo: exẽplo ⁊ orõnis ſuffragio. Iſtis eñ trib⁹ modis ad iuuabat eos. Magnũ adiutoriũ eſt ꝟbũ: maius exem plũ: maximũ ſuffragiũ [exhortamur] vos [ne in vacuũ gratiã dei recipiatis].i. remiſſionẽ pctõrum q̃ ex pura gr̃a nõ ex operib⁹ dimittunt̃. Que ſm glo. inuacuũ re cipit̃ qñ hõ poſt pctõꝝ dimiſſionẽ: ſe nõ exercet in bo nis actib⁹. j. Coꝛ.v. Gr̃a dei i me vacua nõ fuit. Heb. xij. Cõtemplãtes ne quis deſit gratie dei.
¶ Notãdũ ꝙ qnqꝫ mõis q̃s gr̃az dei in vacuũ recipit. A
Primo mõ qñ gr̃as nõ agit qr ſm Ber. Ingratitudo Gratiam
eſt vẽt⁹ vrẽs exiccãs ſibi venam mĩe ⁊ fontẽ pietatis. dei in va-
Scḋo: qñ bonũ qḋ hʒ ex gr̃a: ſibi attribuit. Contra il- cuũ reci-
lud. j. Coꝛ.iiij. Noli negligere gratiam dei. pit q̃s qn-
Tertio: qñ gratiã collatã non ꝑſeuerando reijcit: ſm qꝫ modis.
illud Oſee.viij. Proiecit iſrael bonum ⁊c.
Quarto: qñ gratiã ſine lege nõ ſufficere credit: vt in quit apl's. Si circũcidimini xp̃s nihil vobis ꝓderit.
Quinto: qñ gratie in alijs inuidus exiſtit. Iob.v. Par uulum occidit inuidia ⁊c.

Ait enim Tempore accepto exaudiui te ⁊ in die ſalutis adiuui te.

¶ Hic allegat tp̃s opportunũ. ſ. tp̃s gr̃e. Ubi primo ad hoc ꝓphetiã ponit. Scḋo poſitã exponit. ibi. Ecce nũc tp̃s. In ꝓphetia tãgit duo. Prio opportunitatẽ ad ſpe-

trandũ petita. Secundo ad operandũ meritoria. ibi. Et in die ſalutis. Dicit ergo [Ait]. q. Non recipiatis in vacuum gratiam quã vtiq; recepiſtis. [ait enim] dñs Eſa. xlix. loquens de tẽpore gratie. O homo [Tempore accepto] mihi ad miſericordiam. vel tibi ad ſalutez [exaudiui te] a malis liberãdo. Gal. iiij. At vbi venit plenitudo tẽporis [⁊ in die ſalutis] qua ſcz ſalus nota eſt mũdo. ſ. ieſus. Vocabis nomẽ eius ieſum. Matt. j. Vel [in die ſalutis] in qua ſ. homo põt ſuã ſalutẽ operari [adiuui te] ad bonum gratiam adiutricem conferẽdo. Pſ. Adiutorium noſtrum in nomine domini.

Ecce nunc tempus acceptabile ecce nunc dies ſalutis.

¶ Hic exponit prophetiam. Ubi primo tangit oportunitatẽ recedẽdi a malo. Scdo pficiẽdi in bono. ibi. Ecce nũc dies. Dicit ergo [Ecce]. q. Ita dixit dñs Tẽpore accepto ⁊c. Et [ecce nũc tẽpus acceptabile] ad liberandũ a malis. Glo. Quo morbis ſpiritualibus medicina ſalutaris infundit᷑ Eccli. iiij. Cõſerua tẽpus et declina a malo [ecce nũc dies ſalutis] ad adiuuandu; in bonis Itẽ [Ecce nunc tp̃s acceptabile] ꝓpter oportunitatem merẽdi [ecce nũ dies ſalutis] ꝓpter oportunitatẽ premiandi qr nũc ſtatim poſt obitũ fidelibus ſalus dat᷑ nõ in craſtinũ differt᷑. Luc. xxiij. Hodie mecũ eris in paradiſo: ſed in lege ⁊ añ legẽ differebat᷑ in craſtinũ. Unde Jacob Geñ. xxx. Cras rñdebit mihi iuſticia mea Tangit ergo Tẽporis facultatẽ: Ecce breuitatẽ: Nunc. irremeabilitatẽ Tempus: vtilitatem acceptabile. Similr̃ põt diſtingui. Ecce nũc dies ſalutis.

Nemini dantes vllam offenſionem: vt nõ vituperetur miniſterium noſtrum.

¶ Hic monet ad gratie collate manifeſtationem ſiue oſtentationẽ. Et hoc quadrupliciter. Primo ſcandala vitãdo. Scdo aduerſa ſuſtinẽdo. ibi. Sed in omnibus Tertio bona opera faciẽdo. ibi. In laboribus. Quarto ad alios bene ſe habẽdo. ibi. In ſuauitate. In prima primo monet vitare ſcandalũ. Secũdo cõminatur periculũ. ibi. Ut nõ vituperet᷑. Dicit ergo [Nemini]. q. Ita exhortamur vos dico [Nemini dãtes vllam offenſionem]. i. neminẽ verbo vel facto ſcandalizantes Et hoc [vt miniſterium noſtruz]. ſ. noſtri apoſtolatus [nõ vituperet᷑] Amb. Uituperaret᷑ eoꝝ miniſteriũ ſi ea q̃ verbis docebãt: operibus ſuis vt ſierẽt: exẽpla nõ darẽt. Vel ſic [Nemini]. q. Non in vacuũ gratiã dei recipiatis. Vos dico [Nemini dãtes vllam offenſionẽ]. j. Coꝛ. x. Sine offenſa eſtote. Et hoc [vt nõ vituperet᷑] per vos [miniſteriũ noſtrũ] qđ vtiq; fieret ſi male vos haberetis Eccli. xxij. Confuſio patris eſt de filio indiſciplinato.

Sed in omnibus exhibeam⁹ noſmetipſos ſicut dei miniſtros. In multa patientia.

¶ Hic monet aduerſa ſuſtinere qđ fit per patientiã: q̃ ꝓponitur nobis Continua. ibi. In omnibus. Uoluntaria. ibi. Exhibeam⁹. Edificatoria. ibi. Sicut dei. Multa. ibi. In multa patientia. Oportuna. ibi. In tribulationibus Dicit ergo. [Sed in]. q. Neminẽ offendam⁹ [ſed] potius [exhibeamus noſmetipſos]. i. voluntarie offeramus [in omnibus ſicut dei miniſtros] Etiãſi nõ oẽs ſimus miniſtri dei Eccli. x. Secundum iudicẽ populi ſic ⁊ miniſtri eius. Et hoc [in multa patientia] ſcz cordis: oris: ⁊ operis: qr doctrina viri per patientiam noſcitur Prouerb. xix.

In tribulationibus in neceſſitatibus in anguſtijs: i plagis in carcerib⁹ in ſeditionib⁹.

¶ Hic tangit oportunitatẽ ſiue materiã patiẽtie: q̃ eſt tribulatio. Ubi primo tangit tribulationẽ in generali. Scdo ſubdit in particulari. ibi. In neceſſitatib⁹. Ubi tangit quintuplex genus tribulatiõis. Tribulatio eñ prouenit: aut ex defectu boni: ſic eſt neceſſitas. Aut illatione mali. ⁊ hoc Aut in anima ſic eſt anguſtia. Aut in corpore ſic eſt plaga. Aut in cõpoſito ſic eſt carcer. Aut in cauſa: ſic eſt ſeditio. Dicit ergo Aut [In tribulationibus]. q. In multa patientia: habita ſuþ. [in tribulationibus] quibuſcũq;. Deinde ſubdiuidit [In neceſſitatibus] hoc eſt in defectu neceſſarioꝝ. ſ. victus ⁊ veſtitus. j. Coꝛ. iiij. Uſq; in hãc horã eſurimus ⁊ ſitimus ⁊c. [In anguſtijs]. i. cura animi ⁊ timore. Infra. xj. Inſtantia mea quotidiana ſollicitudo omniũ eccleſiarũ [In plagis]. i. corpoꝝ verberibus. Infra. xj A iudeis quinquiẽs quadra. vna minus accepi [In carceribus] Act. xvj. Qui cũ tale preceptũ accepiſſet miſit eos in carcerẽ [In ſeditionibus]. i. cõmotionib⁹ ꝓpli contra ſe. Sicut pꝫ Act. xvij. ⁊ xix. Et ſic miniſtrare debem⁹ deo Generalr̃. ibi. In oibus. Libẽter. ibi. Exhibeam⁹. Perſonalr̃. ibi. Noſmetipſos. Fideliter. ibi. Sicut dei miniſtros. Humiliter. ibi. In multa patientia. Conſtanter. ibi. In tribulationibus ⁊c.

In laboribus: in vigilijs: in ieiunijs: in caſtitate: in ſcientia: in longanimitate.

¶ Hic monet ad bona opera. Ubi tangit ſex conditiones boni operarij ſcz q̃ ſit. B Operarij boni cõditiones ſex

Operoſus contra ocioſos. ibi. In laboribus.
Sollicitus contra ſomnolẽtos. ibi. In vigilijs.
Sobrius contra guloſos. ibi. In ieiunijs.
Mundus cõtra voluptuoſos. ibi. In caſtitate.
Diſcretus contra fatuos. ibi. In ſcientia.
Conſtans cõtra fugitiuos. ibi. In longanimitate. Et hec diſtinguunt᷑ ſic. Oẽ meritoriũ opus intendit tria.
Facere bonum ad quod exigitur. Executio in quo labor. Et attentio in quo vigilia.
Fugere malum. Vel gule ſic eſt ieiuniuz. Vel luxurie ſic eſt caſtitas.
Expectare premium Ad quod dirigit ſcientia: perducit longanimitas. Et hoc eſt qđ dicit [In laboribus] ſcz manuũ. ij. Theſ. iij. Nocte ⁊ die operãtes ⁊c. Laborabant apoſtoli manibus ne quẽq; grauarent. Et hoc qr Corinthi adhuc nouelli erant in fide ⁊ pro modico reputabant ſe grauatos. Item qr edocti erant a ſpiritusancto. Ideo non indigebant ſtudio ⁊ poterant vacare labori manuali [In vigilijs] nocte laborando in officio ſibi delegato. Amb. Sollicitus erat circa officium ſibi cõmiſſuz vt nec nocte ceſſaret Act. xx. Protraxit ſermonem vſq; ad mediã noctẽ [in ieiunijs] ſpõtaneis vel coactis. j. Coꝛ. iiij. Uſq; in hanc horaz ⁊c. [in caſtitate] mentis ⁊ corporis [In ſcientia] ſcripturarum Prouerb. xvj. Acceptus eſt regi magiſter intelligens. Vel [in caſtitate in ſcientia] Glo. Ut nihil adulterine opinionis admiſceant Ro. xij. Non plus ſapere q̃ oportet ſapere [In longanimitate] expectationis premij. Jac. v. Ecce agricola patienter ex. ⁊c.

In ſuauitate. In ſpirituſancto In charitate non ficta: in verbo veritatis: in virtute dei.

¶ Hic hortat᷑: bene ad alios ſe habere. Et hoc q̃tum ad quadruplicem actũ. Cõuerſationis: dulciter ſe gerẽdo. ibi. In ſuauitate. Cordis: fideliter diligẽdo. ibi. In charitate. Oris: veraciter docẽdo. ibi. In verbo. Operis: vtiliter agendo. ibi. In virtute dei. Dicit ergo [In ſuauitate] affabilitatis ⁊ ſocietatis. Suauitate dico habita [in ſpirituſancto] nõ ſicut qui p dulces ſermones ſeducũt corda innocẽtiũ Ro. xvj. Eccli. xlv. In fide et lenitate ipſius ſanctũ fecit illũ [In charitate non ficta]. i. fragili ⁊ ſimulata. j. Joh. iij. Non diligamus verbo neq; lingua ſed opere ⁊c. [In verbo veritatis] predicando ⁊ loquendo Eccli. xxxiij. Ante omnia verbum verax: precedat te. [In virtute dei]. i. in deum nõ in vobis ſperãdo ⁊ confidendo. Eſa. xl. Qui ſperant in domino mutabunt fortitudinem ⁊c. Vel [in virtute dei] faciẽdo miracula vt ea faciamus ad vtilitatem nõ ad iactantiam. Quia ergo deus eſt dñs ſuauis. in Pſ. Amicus fidelis. Eccli. vj. Magiſter veritatis. Mat. xxij. Uirtus dei patris. j. Coꝛ. ij. Ad hoc vt appareamus dei miniſtri oportet nos habere Suauitatem in conuerſatione Charitatem in corde. Ueritatem in ſermone. Uirtutem in opere.

C ¶ Notandum ſuper illud In virtute dei φ virtus ne-
Uirtꝰ ne- ceſſaria eſt ſeptē generibus hominum.
ceſſaria ē Primo preſidentibus virtus directionis vt corrigāt.
ſeptē gñi- Eccli.vij. Noli querere fieri iudex niſi valeas virtute
bus hoim rumpere iniquitates.
Secundo Predicantibus virtus diſcretionis vt quod
Pſ. lxvij dicunt faciant. Pſ. Dominus dabit verbum euange-
lizantibus vir. multa.
Tertio Jubilantibus virtus deuotionis vt quod can-
tant ſentiant Eccli.xliij. Exaltantes dominum reple-
mini virtute Maior eſt eñ omni laude.j. Paral.xvj.
Dauid ⁊ omnis populus.
Quarto pugnantibus virtus fortitudinis vt quod li-
Pſ. xvij. pugnant vincant Pſ. Precinxiſti me virtute.
Quinto Penitentibus virtus conſtantie ne recidiuēt
iiij.Reg.xxiij. de Joſia dr̄ φ reuerſus ad dñm in omni
corde ſuo ⁊ in tota aīa ſua: ⁊ in vniuerſa virtute ſua.
Sexto Proficiētibus virtus ſtrenuitatis vt aſcendāt
Pſ.cxxxvij. Pſ. Multiplicabis in anima mea virtu. Alibi. Ibūt
de virtu. ⁊c.
Septimo Laborātibus virtus charitatis ne deficiāt
Ephe.iij. Det vobis deus ſm diuitias glorie ſue virtu-
tem corroborari per ſpiritū eius in charitate. Chari-
tas eñ omnia ſuſtinet. vt Sup.j.Cor.xiij.

Per arma iuſticie a dextris ⁊ a ſiniſtris.

¶ Hic ad gratie ſuſcepte cōuerſationē monet. Et hoc tripli̇r. Primo tenēdo iuſticiā. Scḋo tolerādo hominū vituperationē. ibi. Per gloriā. Tertio cōtēnendo eorꝫ de aliis opinionē falſam. ibi. vt ſeductores ⁊ ve. Dicit ergo [Per arma]. q. Exhibeamus nos ſicut dei miniſtros. Et hoc [per arma iuſticie]. i. per iuſticiā q̄ more armorꝫ protegit Ephe.v. Induite loricam iuſticie. Arma milicie nr̄e nō ſunt Infra.x. Arma dico ptegētia [a dextris] pſperitatis ne ſcꝫ eleuemur in pſperis [⁊ a ſiniſtris] aduerſitatis ne frangamur. Sic accipit̄

Pſ.xc. dextra in Pſ. Cadent a latere tuo mille ⁊c.

Per gloriam et ignobilitatem: per infamiā et bonam famam.

¶ Hic monet tolerare hominū vituperia q̄ tāgit Primo put ſonant in defectū pene. Scḋo in defectū culpe. ibi. Per infamiā. Dicit ergo [Per gloriā] hoim nō appetendā [⁊ p ignobilitatē] nō timendā. i. vt nō curemus de glia hoim vel ignobilitate. Tullius. Glia eſt frequens fama cū laude. Uel [p gloriā]. i. vt glorioſa de chriſto: ⁊ etiā que vident̄ ignobilia predicemus. j. Cor.j. Nos aūt predicamus chriſtū crucifixū [per infamiam ⁊ bonā famā] ſiue infamemur ſiue ⁊ bonam famam habeamus: nec de fama extollamur: nec de falſa infamia doleamus. Sunt eñ iuſti aliis odor vite in vitam: aliis odor mortis. Sup.ij.

Ut ſeductores et veraces: ſicut qui ignoti et cogniti.

¶ Hic monet cōtēnere de eis oēm reputationē falſaꝫ. Et primo circa defectū bonorꝫ ſpūalium. Secūdo corporaliū. ibi. Quaſi moriētes. Tertio tēporaliū exteriorum. ibi. Sicut egētes. In prima primo tāgit defectum reputatiuū reſpectu pximi: qui eſt ſeductio. Secūdo reſpectu dei qui eſt reprobatio. ibi. Sicut q̄ ignoti. Dicit ergo [vt]. q. Exhibeamꝰ nos ⁊c. Nos dico reputati [vt ſeductores ⁊] tñ [veraces]. ſ. exiſtētes ſimpliciter. Glo. [vt ſeductores] apud quoſdā qḋ falſum eſt. Et ideo non dico ſimpliciter ſeductores: ſed addo [vt] ⁊ apud alios habiti veraces nō vt veraces ſꝫ ſimpliciter veraces ſine [vt] qꝛ ſeductores nominant̄ ſm reputationē falſaꝫ: ſed veraces ſm veritatē. Dñs eñ qui eſt veritas: reputatus ⁊ dictus eſt ſeductor Mat. xxvij. [Sicut qui ignoti]. i. a deo reprobati [et] tñ [cogniti]. i. deo approbati ⁊ ei familiares Eph.ij. Ciues ſanctorum ⁊ domeſtici dei.

Quaſi morientes ⁊ ecce viuimus. Ut caſtigati ⁊ non mortificati. Quaſi triſtes: ſemper autem gaudentes.

¶ Hic tangit defectū reputatiuū bonorꝫ corporaliūꝫ: Ubi tāgit triplices gradū afflictionis corporalis. Eſt eñ afflictio magna ſcꝫ Triſticia: maior ſcꝫ Flagellū maxima ſcꝫ Mors. Et preponit qḋ maius eſt. Dicēs [Quaſi moriētes] corporaliter ⁊ ſpūaliter reputatione hominū. Pſ. Propter te mortificamur tota die ⁊c. Act.xiiij. Exiſtimātes eū mortuū ⁊c. ⁊ ecce viuimꝰ] cum viuamus corporaliter. ⁊ etiā ſpiritualiter [Ut caſtigati] ſcꝫ flagellis ⁊ preſſuris vt ſcꝫ ceſſaremꝰ a predicatione. Act.v. Ceſis denūciauerunt ne omnino loquerentur in nomine ieſu [et] tamen] non mortificati] ſcꝫ deſiſtendo a predicatione. Uel etiā moriēdo corporaliter [Quaſi triſtes] de tribulationibus reputatiōe hominū [ſemꝑ autē gaudētes Act.v. Ibant apoſtoli gaudentes. Phil.iiij. Gaudete in dño ſemꝑ iterū. ſm Glo. Gaudium non habet quaſi. Quare ? Quia gaudium certa res eſt: triſticia vero ſicut ſomnus tranſit. Siquis eñ ſomniū dicit addit: quaſi: Dicens. Quaſi ſedebam: Quaſi loquebar: Quaſi equitabam ⁊c. Nota ſm Glo. quibuſdā addi vel Ut: vel Quaſi: vel Sicut: vel Tanquam: qꝛ hec: ſicut in ſomniis tranſeunt: ſed contraria ponunt̄ ſine quaſi.

Sicut egentes multos autem locupletantes: tanquam nihil habentes et omnia poſſidentes.

¶ Hic tangit defectum reputatiuū bonorum temporalium Et primo in vtendo. Secundo in poſſidendo. ibi. Tanq̄ꝫ nihil. Dicit ergo [Sicut egentes] tēporalibus ſiue bonis terrenis Heb.xj. Egentes anguſtiati: afflicti ⁊c. Uel ſic [egentes] ſcꝫ ſpiritualibus reputatione hominum [multos autem locupletantes] bonis ſpiritualibus Erant enim diuites in virtute Eccli.xliiij. Unde ſibi illa in paupertate ſeminabant diuitias [Tanq̄ꝫ nihil habentes] boni terreni vel etiā ſpiritualis reputatiue [et] tamen [omnia poſſidētes]. i. poſt omnia ſedentes ſm etymologiam nominis Phil.iij. Poſteriora oblitus ad anteriora me extēdo. Gloſ. Hec fuit eñ gloria apoſtolorum. Nihil omnino poſſidere: ⁊ tamen res verius q̄ꝫ dñi earū poſſidere: qꝛ omnia ad pedes eorum mittebantur Act.v.

Hic queritur ſuper illud. Ne in vacuū gratiam.

Glo. Gratia dei eſt remiſſio peccatorum. Contra Per gratiam fit remiſſio peccatorum. Rñſ. Sumitur gratia p effectu gratie nō pro habitu Uel Deſcriptio data eſt per cauſam nō per eſſentiam: Sicut Dies: ſol lucens ſuper terram. Item ibidem Glo. Gratiam dei in vacuum recipit qui poſt: non ſe exercet in bonis operationibus. Contra. Ergo qui in articulo mortis penitet vel baptizatur nihil ei proficit. Rñſ. Loquitur in habentibus tempus operādi. Item ſuper illud. Ecce nunc dies ſalutis Glo. Statim in obitu fidelibus dat̄ ſalus. Contra. Non omnes fideles euolant quādo moriuntur. Rñſ. Quantum eſt ex ratione tēporis gratie ſtatim dat̄. Sed aliquādo ex ſtatu ſpeciali perſone impeditur. Item ſuper illud. Ut nō vituperet̄. Glo. Uituperaret̄ ſi qḋ verbo predicamus: exēplo nō exhiberemus. Contra. Ergo qui predicat tenet̄ facere qḋ predicat: ergo qui predicat ingreſſum religionis: tenetur ingredi. Rñſ. Quilibet tenet̄ facere: qḋ predicat faciendū ex debito: nō ex cōſilio. ⁊ ex debito cōmuni: nō ſpeciali alicuius ſtatus vel perſone Non eñ ſecularis qui predicat religioſis abdicare proprium: tenet̄ abdicare. Item ſuper illud. In multa patientia. Gloſ. Ut nō moueamur. Contra. Nullus eſt: etiaꝫ chriſtus: qui paſſionibus non moueat̄. Rñſ. Loquit̄ de motu vicij ſcilicet impatiētie: nō nature ſiue naturalis anguſtie. Item ſuper illud. In laboribus. Contra Matth.xj. Uenite ad me oēs qui laboratis. Ergo qui cōuertitur ad chriſtum venit de labore ad requiē: cum tamen contrarium appareat. Rñſ. Labor eſt exterius in corpore quia ex difficultate operis. Sed requies interius in corde: in ſpe ⁊ amore mercedis. Item ſuper illud. In charitate nō ficta. Gloſ. Ficta charitas eſt in his q̄ in aduerſitate deſerunt fratres. Ergo vera charitas non

eſt que poſtea amittitur. Rñſ. Ficta accipitur hic pro fragili nõ ꝓ falſa. Itẽ ſuper illud In virtute dei. Glo. Qui predicta habet facit miracula ad cõuerſionẽ infidelium. Contra. Multa ſancti miracula: nõ faciũt ad cõuerſionẽ infideliũ. Rñſ. Glo. loquitur ex hypotheſi. i. ex ſuppoſitione. Si eñ facit miracula propter cõuerſionem infidelium: nõ propter iactantiam. Uel dicendum ꝙ facit miracula. i. facere poteſt: q̃rum eſt de merito vite. Item ſuper illud. Per infamiam Ergo nõ eſt curandum de fama. Contra Hieronymus Crudelis eſt qui famaȝ negligit. Rñſ. Curandũ eſt de fama propter aliorum edificationem: nõ ꝓpter ſuam laudẽ. Ita tñ ꝙ ſi ſeruari non põt ſufficiat homini bona conſcientia. Item ſuper illud. Quaſi triſtes. Contra Supra eodẽ ca. i. Ut tederet nos etiã viuere. Ergo erant vere triſtes. Rñſ. Ibi loquitur de tedio ſiue triſticia nature. Hic de triſticia vicij.

Os noſtrum patet ad vos o Coꝛinthi. Coꝛ noſtrum dilatatum eſt. Non anguſtiamini in nobis: anguſtiamini autẽ in viſceribus veſtris.

¶ Superius monuit apoſtolus ad gratie ſuſcepte Exercitationem Oſtẽſionem Conſeruationẽ. Hic monet ad eiuſdẽ gratie Multiplicationẽ. Et hoc dupliciter. Primo proponendo ſe eis in exemplum. Secũdo adiungendo premium. ibi. Eandem aũt habẽtes. In prima tãgit quatuoꝛ. Primo: exẽplaris euidentiã in oꝛe. Secundo abundantiã in coꝛde. ibi. Coꝛ noſtrum. Tertio ſufficientiã in opere. ibi. Non anguſtiamini. Quarto quoꝛundã duritiam in hebetudine. ibi. Anguſtiamini aũt Dicit ergo [Os]. q. Multa de vobis diximus. In quoꝛum dictoꝛum multiplicitate ⁊ veritate [os noſtruȝ] quo tãta diximus [patet]. i. apertũ eſt: [ad vos] coꝛrigendos. ſ. ⁊ inſtruendos [o Coꝛinthi] Matth. v. Aperiens os ſuũ docebat eos dicẽs ⁊c. Prouerb. vlt. Os ſuum aperuit ſapiẽtie Et merito: qꝛ [coꝛ noſtrũ dilatatum eſt]. i. plenũ bonis ſpũalibus. Et ſic dilatatũ ſicut ſaccus plenus dilatat̃. Et ponit̃ cõſequẽs pro antecedente vnde qꝛ ſic dilatatũ ⁊ plenũ bonis ſpũalib᷒ Ideo non erubeſco ea dicere Math. xij. Ex abundãtia coꝛdis os loquitur.

¶ Nota hic ꝙ os prelatoꝛum debet patere ad ſubditos ad ſex. — *Os prelatoꝝ ad ſubditos debet patere ſex modis.*

Primo ad docendum Matth. vltimo. Euntes docete omnes gentes.

Secundo ad arguendum. ij. Tim. iiij. Argue obſecra. increpa.

Tertio ad exhoꝛtãdum. ij. Mach. xij. Foꝛtiſſim᷒ Iudas hoꝛtabat̃ populum ſe conſeruare ſine peccato.

Quarto ad confoꝛtandum Iob. iiij. Uacillantes confirmauerunt ſermonem tuũ.

Quinto ad defendendũ. iiij. Reg. iiij. Aliquid habes negocium ⁊ vis vt loquar ꝓ te regi aut prin. ⁊c.

Sexto: ad oꝛandũ Ro. j. Memoꝛiã veſtri facio ſemꝑ in oꝛationibus meis [Nõ anguſtiamini]. q. Ita coꝛ noſtrum dilatatũ eſt: ⁊ diuitijs ſpiritualibus repletũ. Et ideo [nõ anguſtiamini i nobis]. i. ſiquas anguſtias ſcĩe vel boni patimini: hoc nõ eſt ex defectu nr̃o: ſed potius ex veſtro [aũt] ꝑ ſed [anguſtiamini in viſceribus veſtris]. i. in veſtris coꝛdib᷒ duris q̃ ꝓpter duriciam non poſſunt ad bona dilatari ⁊ bonis repleri.

Eandem autem habentes remunerationẽ tanquam filijs dico: dilatamini ⁊ vos.

¶ Hic adiungit premiũ Ubi vt efficax ſit monitio: ꝑcedit Promittẽdo. ibi. Eandẽ aũt ⁊c. Blandiendo ibi Tanq̃ filijs. Exhoꝛtando. ibi. Dilatamini ⁊c. Dicit ergo [aũt] pro ſed [dico] vobis [tanq̃ filijs]. j. Coꝛ. iiij. Tanq̃ filios chariſſimos moneo [dilatamini ⁊]. i. etiã [vos] abundantia ſcientie ⁊ virtutum. Pſ. Dilata os tuum ⁊ implebo illud. Deus enim ſemper paratus eſt dare dummodo coꝛ latum ad capiẽdũ inueniat. Iac. j. Qui dat omnibus affluenter. Eſa. liiij. Dilata locum tentoꝛij tui. Solum enim deficientibus vaſis ſtat oleũ — Pſ. lxxx.

Eliſei. iiij. Reg. iiij. Uos dico [habentes]. i. vos habituros ſperantes [eandem remunerationem] quã nos: licet foꝛte non tãtam. Unus enim eſt denarius: ſcȝ dei viſio Mat. xx. Dedit illis ſingulos denarios.

Nolite iugum ducere cum infidelibus.

¶ Superius monuit ad operationẽ boni. Hic monet ad declinationẽ mali. Et primo ꝓponit ſimplicẽ admonitionẽ. Scdo ꝓbat ꝑ multiplicẽ rationẽ. ibi. Que eñ participatio. Tertio cõfirmat ꝑ autoꝛitatẽ. ibi. Sicut dicit deus. Quarto infert ſuã cõcluſionẽ. ibi. Propter qđ exite. Dicit ergo [Nolite]. q. Ita monui vos ad dilatationẽ vt dilatamini [nolite iugum ducere cum infidelibus] ꝑ cõſenſum in malũ. Eſa. v. Ue q̃ trahitis iniquitatẽ in funiculis vanitatis: ⁊ quaſi vinculũ plauſtri pctĩ. Tales eñ arant cũ boue ⁊ aſino qđ eſt ꝓhibitũ Deut. xxij. Eſa. x. Cõputreſcet iugum a facie olei.

Que enim participatio iuſticie cum iniquitate: Aut q̃ ſocietas luci ad tenebꝛas? Que autem conuentio chꝛiſti ad belial? Aut que pars fidelis cum infideli? Qui autẽ cõſenſus templo dei cum idolis? Uos enim eſtis templum dei viui.

¶ Hic ponit ad hoc perſuadẽdũ quinq̃ rationes. Prima eſt qꝛ ipſi ſunt iuſti. Illi iniqui. Scda quia ipſi ſciẽtes. Illi ignoꝛãtes. ibi. Aut q̃ ſocietas. Tertia qꝛ ipſi membꝛa xpi. Illi mẽbꝛa diaboli. ibi. Que aũt ꝯuẽtio. Quarta qꝛ ipſi ſunt fideles. Illi infideles. ibi. Aut q̃ pars. Quinta qꝛ ipſi tẽpla chꝛiſti. Illi idoloꝛum. ibi. Quis aũt cõſenſus. Dicit ergo [Que eñ]. q. Ita dixi nolite iugum ⁊c. Nec debetis [eñ] pro qꝛ [que participatio iuſticie cũ iniquitate?]. q. d. Nulla: ſic nec iuſti ad iniquum. Uos aũt eſtis iuſti ipſi iniqui. Eccli. xiij. Que cõicatio ſancti hominis ad canes? Hiere. xxiij. Quid paleis ad triticum? [Aut que ſocietas luci ad tenebꝛas?] q. d. Nulla. Diuiſit enim deus lucem a tenebꝛis Geñ. j. Uos eſtis lux ꝑ cognitionẽ dei: illi aũt tenebꝛe ꝑ ignoꝛãtiam. j. Theſ. v. Oẽs vos filij lucis eſtis. Eph. v. Nũc aũt lux i dño [Que aũt ꝯuẽtio xpi] cuius. ſ. mẽbꝛa eſtis [ad belial]. i. ad diabolũ: cui᷒ ipſi mẽbꝛa ſunt. Belial eñ interpꝛetat̃ apoſtata ⁊ ſignificat diabolum q̃ ab illo celeſti oꝛdine apoſtatauit. q. d. Nulla eſt conuẽtio: qꝛ ſcḋm Glo. Chꝛiſtus oĩa bñ agit: diabol᷒ oĩa male. Mat. vj. Nõ poteſtis deo ſuire ⁊ mãmone. j. Coꝝ. x. Nõ poteſtis calicẽ dñi bibere: ⁊ calicẽ demonioꝝ. [Aut q̃ pars fidelis cũ infideli]. q. d. Uos aũt eſtis fideles: ipſi infideles Gal. iiij. Nõ erit heres filius ancille cũ filio libere. j. Eſdre. iiij. Non eſt nobis ⁊ vobis edificare domũ deo nr̃o. [Qui aũt conſenſus tẽplo dei cũ idolis]. q. d. Nullus tẽplũ eñ dei ſanctuȝ eſt. Pſ. Adoꝛabo ad templũ ſanctũ tuũ templũ vero idoloꝝ ꝓphanũ eſt. [Uos eñ eſtis tẽplum dei viui]. j. Coꝝ. iij. Templũ eñ dei ſanctũ eſt qđ eſtis vos. Et vj. Neſcitis q̃m mẽbꝛa vr̃a tẽplũ ſpũſſancti ſunt. Ipſi ergo ſunt tẽpla ⁊ phana idoloꝝ: ergo nullus cõſenſus. — Pſ. v.

¶ Notandum ſuper illud Nolite iugum ducere ⁊c. ꝙ multiplex eſt iugum videlicet. — *E Iugũ eſt multiplex*

Legis Moyſaice qđ eſt deponẽdũ: ſic teſta vt habeatur nucleus. Pſ. Dirũpamus vincula eoꝛum ⁊ ꝓijciamus a nobis iugum ipſoꝝ. Glo. Legem Gal. v. Nolite iterum iugo ſeruitutis contineri. — Pſ. ij.

Perfectionis euangelice qđ eſt deferendũ: ſicut leue onus vt habeatur merces Matth. xj. Tollite iugum meũ ſuꝑ vos ⁊ de. ⁊c. Et inuenietꝭ requiẽ a. v. Et ibidem Iugum enim meum ſuaue eſt.

Preſentis Miſerie quod eſt ſuſtinendũ: qꝛ domat carnis laſciuiam: ſicut quartana leonem: ⁊ frenum equuȝ Eccli. xxiij. Iugum illoꝛum curuat collum durum: et ſeruum operationes aſſidue. Eccli. xl. Iugum graue ſuper filios ade.

Auſteritatis ⁊ ſuperbie: quod eſt moderandum ne faciat ſubditum fugitiuum: ſicut crudelitas magiſtri diſcipulum. ij. Paral. x. Pater meus graue iugum ſuper vos impoſuit.

Societatis inique quod eſt euitandum propter conta
gium: ſicut ſanus vitat leproſum. Unde hic Nolite iu
gum ducere ⁊c. Sola enim lingua inficit Eccli. xxviij.
Beatus qui tectus eſt a lingua nequam: ⁊ qui in iracū
dia illius non tranſiuit: ⁊ qui non attraxit iugū eiꝰ ⁊c.
Cupiditatis ⁊ auaricie quod eſt abhorrēdum propter
diabolum: qui imponit illud tanq̄ſ ſuo boui: volens il
lud nunq̄ deponēdum libere. xxvij. Quicunq̄ nō cur
uauerit col. ſu. ſub iugo regis ba. Luc. xiiij. Juga bo-
um emi. v.
Male lingue Eccli. xxviij. Jugum illius iugū ferreū
eſt: ⁊ vinculum illius vinculum ereum eſt.
Diſcipline Eccli. xxxiij. Jugum ⁊ lorum curuant col-
lum durum Carnalis voluptatis Eccli. xxvj. Sicut
iugum boum quod mouetur ſic mulier neq̄.
Damnationis eterne quod eſt ſummopere fugiendū:
quia affliget in eternum. Oſee. ij. Jugum imponetur
eis quod non auferetur.

Sicut dicit deus. Quoniam inhabitabo in illis: et inambulabo: et ero illorum deus et ipſi erunt mihi populus.

¶ Hic probat per autoritatem quod dixit. ſ. q̄ ſunt tē
plum dei. Et poteſt exponi autoritas dupliciter. De
aduentu dei in mentem. Uel in carnem. Primo modo
promittit quatuor. ſ. Gratie infuſionem. ibi. Inhabita
bo. Infuſe augmentationē. ibi. Et inambulabo. Aug
mentate cōſeruationem. ibi. Et ero illorum Conſerua
te efficaciam. ibi. Et ipſi erunt. Dicit ergo [ſicut dicit
deus]. q. Non eſt hoc a me: ⁊ quid? [q̄m inhabitabo in
illis], infundēdo gratiam. Apoc. xxj. Ecce tabernacu-
lum dei cum hominibus ⁊ habitabit cū eis. Joh. xiiij.
Ad eum veniemus ⁊ man. apud eum fa. ⁊c. [⁊ inambu
labo] inter eos: illos de bono in melius promouendo.
Deut. xxiij. Deus ambulat in medio caſtrorum tuorū.
pſ. lxxxiij Pſ. Ibunt de virtute in virtutem. [⁊ ero illorū deus]
eos fouendo ⁊ protegēdo. Geñ. xv. Ego protector tuus
⁊ merces tua magna nimis [⁊ ipſi erūt mihi populus]
pſ. xxxij ſcꝫ prompte obediendo. Pſ. Beata gens cuius eſt do
minus deus eius populus quem eleg. ⁊c. Secūdo mo
do ſic promittit quatuor. Aduentum in carnem. Con-
uerſationem corporalem. ibi. Et inambulabo. Effica-
cem eruditionē. ibi. Et ero. promptam obedientiā. ibi.
Et ipſi. Dicit ergo [inhabitabo in illis] carnē aſſumen
do Joh. j. Uerbum caro factum eſt ⁊ ha. [⁊ inambula-
bo inter ipſos] corporaliter conuerſando Baruch. iij.
Poſt hec in terris viſus eſt: ⁊ cum hominibus conuer-
ſatus eſt [⁊ ero illorum deus] eos ad fidē meam ⁊ cul-
tum conuertendo [⁊ ipſi erunt mihi populus] mihi inſe
pſ. xvij. parabiliter adherēdo Pſ. Populus quē non cogno-
ui ſeruiuit mihi in ⁊c. Pōt aūt hec autoritas ſumi de
Ezech. xxxvij. vbi dicit ſic. Fundabo eos ⁊ multipli-
cabo: ⁊ dabo ſanctificationem in medio eorū in perpe-
tuum: ⁊ erit tabernaculū meū eis: ⁊ ero eis deus ⁊ ipſi
erunt mihi populus. Uel pōt ſumi. Leuit. xxvj. vbi di
citur ſic. Ponam tabernaculum meum in medio veſtri
⁊ nō abijciet vos anima mea. Ambulabo inter vos: et
ero deus veſter voſq̄ eritis populus meus.

Propter quod exite de medio eorum: et ſeparamini ab eis dicit dominus et immundum ne tetigeritis.

¶ Hic infert ex premiſſis ſuam intētionē. Et adducit
verba dñi. Primo dehortantis malū. Secundo pmit
tentis bonū. ibi. Et ego recipiam. Declinat autē ma-
lum ſi Arguatur ore. Impugnatur opere. Deteſtetur
duplici corde. Et ideo monet Exire arguendo. Sepa
rari: impugnando. Non tangere: deteſtando Dicit er-
go [propter quod] Quia. ſ. templum dei eſtis. Uel q̄
ſpecialiter vos elegit ſibi dñs in populum [dicit dñs]
Eſa. lij. [exite] non corporaliter quia ſm Glo. ſic non
poſſunt boni a malis ſeparari totaliter in preſenti: ſed
exite ſpiritualiter [de medio eorum] eos ⁊ peccata eo
rum arguendo [⁊ ſeparamini ab eis] cōtra eos ſtando:
⁊ vos opponendo. Unde Glo. [ſeparamini ab eis]. i.
ſeorſum ſitis parati contra eos. Et hec [dicit dñs]. ſ.
vobis [⁊ immundū ne tetigeritis] volūtate eis cōſen
tiendo. Et poſſunt iſta tria aptari illis tribus que in li
teris communicatorū ponunt. q. d. Non prebeatis eis
conſilium: vel auxilium: vel fauorem: ſed potius dit cō
ſulatis: impediatis: ⁊ deteſtamini.

Et ego recipiam vos: et ero vobis in patrē et vos eritis mihi in filios: et filias. Dicit dominus omnipotens.

¶ Hic promittit bonum. Et primo remiſſionem culpe.
Secundo adoptationem gratie. ibi. Et ero. Tertio de
bitum obedientie. ibi. Et vos. Dicit ergo [⁊ ego reci-
piam vos] ab eis. ſ. expulſos: peccata. ſ. remittendo
Joh. vj. Eum qui venit ad me nō eijciam: foras [⁊ ero
vobis in patrem] per gratiam: adoptionis: vel per cu-
ram ſpiritualem Mat. vj. Pater noſter ⁊c. [⁊ vos eri-
tis mihi in filios] quo ad perfectos [⁊ filias] quo ad in
firmos mihi. ſ. obediendo. Oſee. j. In loco vbi dicetur
eis. Non populus meus vos: dicetur eis filij dei viuē
tis [dicit dominus] qui ſcilicet non mentitur. Nume.
xxiij. Non eſt deus. q. homo vt mentiatur nec vt filius
hominis vt mutetur [omnipotens] et ſic poteſt: quod
promittit facere. Sapien. xij. Subeſt et cum volue-
rit poſſe. Eſa. lix. Non eſt abbreuiata manus domini:
vt ſal. ⁊c.

Hic queritur ſuper illud. Os patet noſtrum
ad vos. Cōtra. Num. xix. Uas quod nō habuerit oper
culum immundū erit. Rñ. Os debet patere ad vtilia:
operiri ad inutilia. Item ſuper illud. Anguſtiamini.
Glo. Dura corda habētes vnde mihi pſeudo preferūt
Ergo mali erāt. Cōtra. Statim vocat eos mēbra xp̄i
⁊ templū ſpiritusſancti: ergo boni erāt. Rñ. ſm regu-
lam Ticonij loquit diuerſis perſonis eiuſdē multitu-
dinis. Primo malis: deinde bonis. Pſ. Cum occide- pſ. lxxvij
ret eos querebāt eū ⁊c. Item ſuper illud. Que parti-
cipatio iuſticie ad iniquitatē. q. d. Nulla. Cōtra. Eſa.
xj. Habitabit lupus cū agno Rñ. Hoc intelligit diuiſ
ſim de lupo cōuerſo in agnū nō coniūctim de lupo ma
nente lupo. Item ſuper illud. Que cōuentio xp̄i ad be
lial. Glo. Chriſtus oīa bene: diabolus oīa male. Con-
tra. Ergo chriſtus motu ſenſualitatis meruit quo paſ
ſionē trāſire orauit. Item ergo diabolus omni motu
peccat. Cōtra Jaco. ij. Demones credūt ⁊ contremi-
ſcūt. Hoc autem eſt bonū. Item de corporibꝰ obſeſſis
ad preceptū dñi exeūt qd̄ ſimilr bonū eſt. Rñ. Chri-
ſtus meruit omni motu volūtatis deliberatiue: ſed nō
naturalis ſiue ſenſualitatis. Uel dicēdū q̄ meruit etiā
motu ſenſualitatis inq̄tū erat a rōne imperatꝰ ⁊ ordi
natus: nō inquātū a ſenſualitate elicitus. Ad ſecundū
dicēdū q̄ in diabolo quaſi triplex eſt motus. Natura-
lis quo nec meret nec demeret pure. Uolūtarius quo
ſemp demeret. Et coactus ſiue extortus quo ſm ſub-
ſtantiā actus nō demeret ſed in eo demeret ſm circū
ſtantiā qua remurmurādo hoc facit. Item ſuper illud
Ne tetigeritis. Glo. Tactus. i. delectatio: eſt primus
motus mortalis peccati. Ergo delectatio eſt mortale
pctm̄. Rñ. Primus motus peccati mortalis dicit q̄
primo ducit ad mortale: nō q̄ ſit primū in genere mor
talis. Item ibidē. Glo. Si corporaliter recedit: ſuper
bus eſt ⁊ ſciſmaticus. Cōtra. Licet ⁊ expedit a malis
aliquādo etiā corporaliter recedere Rñ. Duplex eſt
corporalis cohabitatio. ſ. publica ⁊ priuata. Primam
propter malos nō licet deſerere: nec eccleſiam vel clau
ſtrum ſuum: ſed ſecundam licet.

Capitulum. vij.

HAs igitur habentes promiſſiones chariſſimi mundemꝰ nos ab omni inquinamēto carnis ⁊ ſpiritus: perficientes ſanctificationem in timore domini.

¶ Superius monuit eos ad profectum: consideratione gratie exhibite. Hic monet ad idem consideratione gratie promisse. Ubi primo ponit exhortationem ad proficiendum in bono. Secundo ostendit suam cõsolationem de eorum correctione a malo .ibi. Multa mihi fiducia apud vos. In prima primo monet ad sanctitatis profectum. Secundo proponit se eis in exemplum.ibi. Capite nos. Tertio excusando ostendit suum affectum.ibi. Non ad condẽnationem. In prima vt magis moneat ad profectum sanctitatis. Primo replicat promissum premium: quod inde expectamus. Secundo presens incõmodum quod in contrario sentimus.ibi. Ab omni inquinamento. Tertio reuerentiam domini cui seruimus.ibi. In timore domini. Dicit ergo [Has igitur] q. Ita promittit se deus futurũ nobis in patrem [ergo] o [charissimi habentes has promissiones] q sc; de⁹ habitabit in nobis ꝛ recipiet nos [mundemus nos] ꝛc. Hoc legitur tripliciter. Uno modo ẜm q est.ibi. Et. Sic [ꝛ mundem⁹ nos ab omni inquinamento carnis] quo ad peccata carnalia. Ut sunt luxuria ꝛ gula. Rom.xiij. Curam carnis ne feceritis in desiderijs [et spiritus] quo ad peccata spiritualia. Ut sunt Inuidia Ira ꝛc. Mat.xv. Que de corde exeunt illa inquinant hominem. Nos dico [perficientes] bonis sc; operibus [sanctificationem] inchoatam: sc; in baptismo. j. Thes.iiij. Hec est voluntas dei sanctificatio vestra. Et hoc [in timore domini.] Quia sicut dicit Glo Qui sine timore domini hec agit: sanct⁹ mũdi est ꝛ non dei. Eccli.ij. Qui timent dominum preparabunt corda sua: ꝛ in conspectu illius sanctificabunt animas suas. Duobus modis legitur secundum q non est ibi [et] Uno modo secundum q inquinamentum carnis accipitur pro peccatis carnalibus. Sic [mundem⁹ nos ab omni inquinamento carnis].i.a peccatis carnalibus. Nos dico [perficientes sanctificationem spiritus].i.anime [in timore domini] sicut pri⁹. Alio modo ẜz q caro accipitur pro carnalibus obseruantijs: ꝛ spiritus pro spũalibus. Sic [mundemus nos ab omni inquinamento carnis] .i. carnalium obseruantiarum qui omni tempore inquinant corporaliter. Tunc autẽ inquinabant etiam spũaliter: sc; post euangelium diuulgatum. Nos dico [pficientes sanctificationẽ spũs] .i.spũalium obseruantiarũ que sanctificant. Et hoc [in timore domini] Joh.vj. Spũs est qui viuificat caro autẽ non prodest quicq̃.

A

Anima ab inquinamentis peccatorum mũdatur multis modis.

¶ Notandum q mundatur anima ab inquinamentis peccatorũ multis modis.
Primo Per passionẽ xpi sicut lepra per innocẽtis sanguinem. Heb.ix. Oia mundantur in sanguine. Apoc. j. Dilexit nos ꝛ lauit ꝛc.
Secundo Per virtutem verbi diuini: sicut granũ per ventilationẽ. Joh.xv. Jam vos mundi estis ꝛc.
Tertio Per ablutionem baptismi: sicut eger per medicinã. Ephe.v. Mundans eã lauacro aque.

B

Quarto Per fidem sicut aera nebula per lucem. Act. xv. Fide puri. Mat.viij.
Quinto Per contritionem: sicut vestis per lixiuium.

ps.l. Ps Cor mundum crea in me deus. Et iterum Lauabo per singulas ꝛc.

Ibidem. Sexto Per confessionem: sicut domus per scopã. Ps Amplius laua me. Alibi. Ante est.m. Et iteruz. Facta iudea.i.confessio sanctificatio eius.
Septimo Per tribulationem: sicut aurum per ignem Mal.iij. Sedebit conflans et emundans argentũ ꝛc.
Octauo Per elemosynarum largitionem sicut vitis per putationem. Matthei vndecimo. Quod superest date elemosynam.
Nono Per eucharistie perceptionem. Grego. Sit ablutio scelerum ꝛc.

Capite nos: neminem lesimus: neminem corrupimus neminem circumuenimus.

¶ Hic proponit se in exemplum sanctitatis. Ubi primo offert se in exemplum. Secundo subdit in quo est imitandum.ibi. Neminem lesimus. Ubi ostendit q nulli nocuit. Nec in bono Nature.ibi. Neminem le. Nec in bono Gratie.ibi. Neminem cor. Nec in bono Fortune.ibi. Neminem circumuenimus. Dicit ergo [Capite] q. Ita dixi. Mundemus nos ꝛc. Et vt hoc melius faciatis si ad hoc faciendum exemplo indigetis [capite nos] in exemplum. j. Cor.x. Imitatores mei estote ꝛc. Judic.ix. Quod me videritis facere cito facite. Et hoc vtiq; debetis facere quia [neminem lesimus] per violentiam siue quamlibet iniuriaz [neminem corrupimus] per falsam doctrinã: admixtione.s. falsitatis sicut fermenti. j. Cor.v. Corrumpunt bonos mores. j. Cor.xv. [Neminem circumuenim⁹] per verborum fraudulentiam siue astutiã. Infra.xij. Nunquid p aliquem eorum quos misi ad vos circũueni vos: j. Thes. iiij. Nequis supergrediatur neq; circumueniat in negocio fratrem suum.

Non ad condemnationem dico. Predixi enim q in cordibus nostris estis ad commoriendum: ꝛ ad conuiuendum.

¶ Hic excusando se ostendit suum affectum. Ubi primo ostendit suam rectam intentionem. Secundo suaz intimã affectionẽ.ibi. Predixi enim. Dicit ergo [Nõ] quasi. Hec dixi [non] autem hec dico [ad condẽnationem] vestram Glo. vt abijciã vos qui peccastis: s; vt corrigantis vos moneo [predixi enim q in cordibus nostris estis] per curam.s.ꝛ affectionem. Sup.iij. Epistola nostra vos estis scripta in cordib⁹ nostris. Estis dico [ad commoriendum ꝛ ad conuiuendum].i. in tantum afficior ad vos: vt vestram mortem in peccatis: reputem q.meam ꝛ vestram vitam in virtutibus quasi meam [ad commoriendum] ꝛc.id est vt paratus sim vobiscum pati ꝛ regnare. Apoc. j. Particeps in tribulatione ꝛ regno.

Multa mihi fiducia est apud vos multa mihi gloriatio pro vobis. Repletus sum cõsolatione superabundo gaudio in omni tribulatione nostra.

¶ Hic ostendit gaudium suum ꝛ consolationem de correptione eorum. Et primo tangit consolationis abundantiam. Secundo consolationis indigentiam .ibi. Nam ꝛ cum venissemus. Tertio consolationis multiplicem causam.ibi. Sed qui consolatur. In prima notantur quatuor que generant abundantem consolationem in ipso. Primum de bonis futuris fiducia. Secũdum de bonis presentib⁹ gloria.ibi. Multa mihi gloriatio. Tertium de correctione malorum.ibi. Repletus sum. Quartum preponderatio gaudij respectu tribulationum suarum.ibi. Superabundo gaudio. Dicit ergo [Multa] ꝛc. q: Ita dixi hec non ad condẽnationẽ sed ad correctionem vestram. Et hoc ideo quia [multa mihi fiducia est].i. multa spes de bono futuro [apud vos].i. dum considero bona que sunt apud vos .i. correctionem vestram. Hebre.vj. Confidimus de vobis meliora ꝛ viciniora saluti [multa mihi gloriatio p vobis].s.ad alios.i.multa exultatio de bono presenti qd video in vobis: quia Gloria patris fili⁹ sapiens. Prouerb.x. ẜm aliam translationem. Uidete dicit. Glosa. Ne vana sit [Repletus sum consolatione] tradita: sc; correctione vestra. Ps. Secundum multitudinem dolorum meorum ꝛc. Nec hoc tantum Imo [superabundo gaudio in omni tribulatione nostra].i. gaudium de correctione vestra superabundat tribulationi.s. quam habeo in animo pro peccatis vestris: ꝛ alijs afflictionibus vestris. Dum videt proficere eos pro quibus patitur: gaudet. Ps. In conuertendo dñs captiuitatem ꝛc. Luc.vj. Mensuram bonam ꝛ confertam: ꝛ coagitatam ꝛ supereffluentem dabunt ꝛc.

ps.xciij. ps.cxxv.

Nam et cum venissemus Macedoniam nullam requiem habuit caro nostra: sed omnem tribulationem passi: foris pugne: intus timores.

¶ Audita consolationis abundantia. Hic tangit eius

dem indigentiā: que eſt tribulatio multa. Ubi primo tangit inquietudinem corporis. Secundo rationem inquietudinis corporis. ibi. Sed omnem tribulationem Tertio declarationem rationis. ibi. Foris pugne. Dicit ergo [Nam] q. Ita ſuperabundo gaudio in omni tribulatione. Que tribulatio vere magna fuit [nam ⁊ cū veniſſemus Macedoniā] id eſt Philippis que eſt prima pars Macedonie admoniti ſcʒ per viſionem ſicut habetur Act. xvj. [nullā requiem habuit caro noſtra] licet anima in deo ſemper haberet quietem ſecundum Gloſ. ij. Machа. vj. Diros alias duros corporis mei ſuſtineo dolores. ſecundum animam vero propter timorem tuum libenter hec patior [ſed omnem tribulationem] Gloſ. ſecundum corpus et animam [paſſi ſumus] Supra. iiij. In omnibus tribulationeʒ patimur [Foris pugne] Hoc exponitur dupliciter. Uno modo ſic [foris] id eſt exterius in corpore [pugne] ſcʒ tribulationum. Supra. iiij. Licet is qui de foris eſt noſter homo corrumpatur ⁊c. [Intus] ſcʒ in anima [timores] ne eccleſie deficerem. Sicut dicit Glo. Secundo modo ſic [Foris pugne] ſcʒ ab his qui foris ſunt: ſcʒ infidelibus qui ſūt extra eccleſiā. Sic accipitur. j. Cor. v. Quid mihi de his qui foris ſunt iudicare? [Intꝰ] ideſt ab his qui ſunt intra eccleſiā. ſ. fidelibus [timores] ſcʒ ne deficerent ⁊ moueretur. Uel [intus] id eſt ab his qui ſunt intra eccleſiam numero: non merito [timores] quia magis timendus eſt familiaris inimicus j. Joh. ij. Ex nobis prodierunt: ſed non erant ex nobis Deute. xxxij. Foris vaſtabit eos gladius et intus pauor. Threñ. j. Foris interficit gladius ⁊ domi mors ſimilis eſt.

Sed qui conſolatur humiles conſolatus eſt et nos deus: in aduentu Titi.

¶ Hic oſtendit conſolationis ſue cauſam multipliceʒ Prima eſt Titi reuerſio. Secunda ipſorum correctio ibi. Non ſolum autem in aduētu. Tertia propoſiti ſui adimpletio ⁊ manifeſtatio. ibi. Igitur ⁊ ſcripſi vobis. Quarto ipſius nuncij miſſi gaudium ⁊ conſolatio. ibi. In conſolatione autem noſtra. Dicit ergo [ſed qui] q. Ita grauiter paſſi ſumus. Sed [deus qui conſolatur humiles] .ſ. qui habent virtutē humilitatis [conſolatꝰ eſt ⁊ nos.] Jac. iiij. Deus ſuperbis reſiſtit: humilibus autē dat gratiam. Uel [qui conſolatur hūiles] .i. abie-
ps. cxlvj. ctos ⁊ afflictos. Pſ. Qui ſanat ꝯtritos corde. Judith. viij. Expectemus humiles cōſolationē eius. Conſolatus dico [in aduentu Titi] de cuius. ſ. abſentia triſtes eramus. Supra. ij. Nō habui requiem ſpūi meo eo ꝙ non inuenirem Titū fratrē meum.

Non ſolum in aduentu eius: ſed et in conſolatione qua conſolatus eſt in vobis.

¶ Hic ponit ſecundam cauſam ſue cōſolationis. Ubi primo oſtendit ſe gaudere quia eos correctos audiuit Secundo ꝙ ideo iam non penitet ſi eos contriſtauit. ibi. Qm̄ ⁊ ſi cōtriſtaui. Tertio quare nō penitet q̄ .ſ. illa triſtitia fuit valde vtilis. ibi. Contriſtati enī̄ eſtis ſm deū. Quarto ſubdit vtilitates quas illa triſtitia attulit. ibi. Ecce enī hoc ipſum ſm deū. In prima primo tangit ſuā ⁊ Titi cōſolationē. Secundo cōſolationis materiā. ibi. Referens nobis veſtrum. Tertio cōſolationis abundantiā. ibi. Ita vt magis gauderem. Dicit ergo [Non ſolum aūt] Reſpondet q. obiectioni tacite. Poſſent enī̄ dicere. Non gaudetis propter nos vel ꝓpter correctionē noſtram Imo ꝓpter amici preſentiā. Cui queſtioni rñdet dicens [Non ſolū] q. d. Uerum eſt ꝙ conſolatus ſum ꝓpter aduentū eius [non ſolum aūt in aduentu eius] ſup. cōſolatus ſum [ſed ⁊ in conſolatione qua cōſolatus eſt] paſſiue ipſe Titus [in vobis] .i. in correctiōe vr̄a .i. q̄ vidi ipſum in vr̄a correctiōe ꝯſolatū. Rom. xij. Gaudere cum gaudentibꝰ.

Referens nobis veſtrum deſiderium: veſtrum fletum: veſtram emulationeʒ ꝓ me: ita vt magis gauderem.

¶ Hic tangit conſolatiōis materiā que eſt relatio correctionis eoꝝ dicens [referens] Titus. ſ. [nobis vr̄m deſideriū] .i. propoſitū cauendi a malis futuris [vr̄m fletum] de p̄teritis malis cōmiſſis [veſtrā emulationem] .i. indignationem contra pſeudo [pro me] .i. ꝓ defenſione mea. Uidentes enim charitatem apoſtoli erga ſe ceperunt eum defendere: cōtra aduerſarios ſm Glo. Sic enī̄ perfecte corrigitur homo. De cōmiſſis p̄teritis dolendo. A futuris cauendo. Cōtra p̄ſētia indignādo. [Ita vt magis gauderē] de bonis veſtris .ſ. mihi relatis q̄ꝫ dolerē de tribulatiōe mea. iij. ca. Joh. Maiorem horum non habeo gratiā q̄ꝫ vt audiā filios meos in veritate ambulantes.

Quoniam etſi contriſtaui vos in epiſtola non me penitet etſi peniteret et videns ꝙ epiſtola illa etſi ad horā vos contriſtauit nūc gaudeo. Non q̄ contriſtati eſtis: ſed quia contriſtati eſtis ad penitentiā.

¶ Hic oſtendit ꝙ iam non penitet ſi eos contriſtauit. Ubi primo oſtendit ꝙ contriſtauit eos occaſionaliter. Secundo ꝙ eum non penitet. ibi. Non me modo penitet. Tertio ꝙ imo inde gaudet. ibi. Uidēs Ubi implicantur tria. Conſideratio bona quia videns ⁊c. Affectio leta: quia nunc gaudeo. Intentio recta. ibi. Non quia contriſtati. Dicit ergo [Qm̄] q. Ex hoc patet ꝙ gaudeo de correctione veſtra [qm̄ etſi cōtriſtaui vos] dure corripiendo [in epiſtola] .ſ. prima ca. v. maxime [me nō penitet] modo [etſi] .i. q̄uis [peniteret] prius quando indignati eratis. Hoc dicit ſm glo. Ne videatur inhumanus qui de triſtitia aliorum gaudet [vidēs ꝙ epiſtola illa etſi ad horam] .i. q̄uis modico tēpore [vos contriſtauit] .j. Pe. j. Modicum nunc ſi oportet contriſtari. Momentanea enim eſt triſtitia penitētiū ſed impenitentium erit eterna. [Nunc gaudeo non q̄ contriſtati eſtis] ſcʒ contra me quia hoc eſt peccatum [ſed q̄ contriſtati eſtis] .ſ. ad penitentiā] perpeudentes. ſ. errorem veſtrū. Eccli. vij. Per triſtitiam vultus corrigitur animus delinquentis.

Hic queritur ſuper illud. Inquinamento ſpiritus. Glo. vt ira. Contra. Gal. v. Apoſtolus numerat iram inter opera carnis. Reſpon. Inquinamentū carnis dupliciter accipitur: vel Materialiter: quia inquinat carnem. Uel originaliter: quia oritur a carnis corruptione. Primo modo accipitur hic: et ſic. Ira nō eſt inquinamentum carnis. Secundo modo. Ira dicitur opus carnis. Item ſuper illud. Perficientes ſanctificationem. Gloſa. In baptiſmo inchoatam. Contra. In baptiſmo fit perfecta ab omnibꝰ peccatis ſanctificatio et mundatio. Reſponſio. Sanctificatio aliquando dicitur mundatio a peccatis. Aliquando exercitatio in bonis operibus. Secundo modo accipitur hic: Non primo modo. Item ſuper illud. In timore domini. Contra. Timor nō perficit: imo perfecta charitas foras mittit timorem. j. Johan. iiij. Reſponſio. Triplex eſt timor bonus: ſcilicet Offenſe: id eſt filialis et Pene: id eſt ſeruilis. et Mixtus: qui eſt tam offenſe quam pene: id eſt initialis. Primus ſtat cum perfecta charitate. Secundus et Tertius non. Item ſuper illud. Nullam requiem ⁊c. Glo. Anima etiaʒ in aduerſis ſpe futuri requieſcit. Contra. Gal. v. Caro concupiſcit ⁊c. Reſponſio. Requieſcere dicitur a motu vitij impatientie: non a motu naturalis deſiderij. Item ſuper illud. Omnem tribulationem. Gloſa. Secundum corpus et animam. Contra. Statim dixerat ꝙ ſecundum carnem tantum ⁊ ꝙ anima requieſcebat. Rñſ. Secundum partem rationis ſuperiorem quieſcebat: ſm inferiorem dolebat: ſicut in chriſto. Uel requieſcebat in habitu: dolebat in actu. Uel requieſcebat in ſpe: dolebat in re. Item ſuper illud. Etſi peniteret. Contra. Aut bene fecit contriſtando eos et ſic nunq̄ꝫ debuit penitere. Aut male ⁊ ſic nunq̄ꝫ debuit gaudere. Rñſ. Quantum in ſe erat bene fecit: ſꝫ illi malum ſuū inde a principio fecerant ⁊ ſcādalizati

Timor bonus eſt triplex.

fuerunt:ſed poſtmodum correpti ſunt et penituerunt: ſicut patet.

B
Penitere mouent multa.

¶ Notandum ſuper illud Ad penitentiam Qz ad penitentiam mouent nos multa.
Primo. Tempus ad hoc impenſum Formica enim laborat in eſtate. Apoca.ij. Dedi iſti tempus vt penitentiam ageret et noluit penitere a fornicatione ſua.
Secundo Documentum ſapientum: Conſilio enim ꝓbi viri adquieſcendum eſt Hoc enim conſulit probior in lege nature. Job.xxi. Audite q̃ſo ſermões meos et agetis penitentiam. In lege ſcripta Moyſes. Leuit. v. Anima que intellexerit pec.ſ.agat penitentiã. In lege gratie Petrus. Act.ij. Penitentiã agite. Mat. iiij. Penitentiam agite.
Tertio. Exemplum ſanctorum. vt Niniuitarum: magnitudine peccati Jone.iij. Quod enim eligit vir bonus et ſapiens illud eſt eligendum. Job.xlij. Idcirco me reprehendo ⁊c.
Quarto. Preſens commodum: ſi pro lucro temporali laborat quis quanto plus pro ſpirituali. Eccli.xij. Altiſſimus odio habet peccatores ⁊ miſertus eſt pe.
Quinto: Futurum premium. Si pro premio tranſitorio ſeruit quis quanto plus pro eterno. Matt.iij. Penitentiam agite: appropinquabit enim regnum celorum ⁊c. Et ſequitur. Facite fructus dignos penitentie
Sexto Incommodũ impenitentium. Sicut iſte fideliter agit videns furem ſuſpenſum. Apoca.ij. In tribulatione maxima erunt niſi penitentiam egerint ab o.ſ.
Septimo. Naturale dictamentum. Rationabile eſt: vt qui male facit peniteat. Ideo admirando dicitur. Hiere.viij. Attende nullus eſt qui agat penitentiam ſuper peccato dicens. Quid feci.

Contriſtati enim eſtis ſecundum deum: vt in nullo detrimentum patiamini ex nobis

¶ Superius oſtendit apoſtolus ꝙ non penitet eum ſi eos contriſtauit. Hic oſtendit quare non penitet eum: quia triſtitia illa bona ⁊ vtilis fuit. et Primo: quia ſine vllo damno. Secundo: quia cum magno lucro. ibi. Que enim ſecundum deum. In prima Primo tangit triſtitie motiuum debitum. Secundo modum bonum. ibi. Vt in nullo. Dicit ergo [Contriſtati eſtis] Ita ad penitentiam ⁊ vere ad penitentiam [contriſtati enim ⁊c.] Vel ſic. Ita dixi ꝙ non penitet me de hoc ꝙ contriſtaui vos: imo gaudeo Debeo et merito [enim] quia [contriſtati eſtis ſecundum deum] id eſt ſecundũ dei voluntatem. ſ. pro peccatis veſtris. Hec eſt bona triſtitia. De qua Ps. Tota die contriſtat⁹ ingrediebar. Ps.xxxvij
Contriſtati dico: ita [vt in nullo detrimentum patiamini ex nobis] id eſt vt noſtra contriſtatio in nullo nocuerit. Imo magis profuerit. Non enim debent ſubditi a prelatis pati detrimentum Imo magis emolumẽtum: quia poteſtatem dedit eis deus in edificationem non in deſtructionem. Infra.x. Sed quia facilius eſt deſtruere quam conſtruere. Ideo plures deſtruunt quam conſtruant. Eſa.xlix. Venerunt ſtructores tui deſtruentes te.

Que enim ſecundum deum triſtitia eſt: penitentiam in ſalutem ſtabilem operatur. Seculi autem triſtitia mortem operatur.

¶ Hic oſtendit ꝙ illa triſtitia vtilis fuit: quia cum magno lucro. vbi Primo tangit lucrum bone triſtitie. Secũdo iuxta hoc dãnum male.ſ.triſtitie.ibi. Seculi autem triſtitia. In prima circa bonam triſtitiam tangit tria. Motiuum debitum. ibi. Secundum deum. Effectum fructuoſum. ibi. Penitentiam. Finem vltimum. ibi. In ſalutem ſtabilez. Dicit ergo [Que enim] q. Et vere non nocuit illa triſtitia ſed profuit [triſtitia enim que ſecundum deum eſt] dum. ſ. peccator triſtis eſt: q2 fecit que deus odit. [operatur penitentiam]. i. ſatiſfactionem [in ſalutem]. i. que valet vel ordinatur in ſalutem [ſtabilem]. i. eternam. Preſens enim ſalus non eſt ſtabilis. Jaco.iiij. Que eſt vita veſtra: vapor eſt ad modicum parens ſed futura eſt ſtabilis. vnde Stephanus vidit Jeſum. ſ. ſalutem ſtantem. Act.vij. Eſa. xlv. Iſrael ſaluatus eſt in domino ſalute eterna. Hãc autem operatur triſtitia ſecundum deum. Johã.xvi. Triſtitia veſtra vertetur in gaudium. [Seculi autem triſtitia] que non eſt ad correctionem. ſ. dum peccator dolet ſe eſſe deiectum [mortem] ſpiritualem et etiam corporalem [operatur] Et ideo cauete eam dicit glo. Prouer.xvij. Spirit⁹ triſtis exiccat oſſa. Eccli.xxxviij. A triſtitia feſtinat mors.

C
Impenitentiũ incõmoda ſũt multa

¶ Notandum ꝙ incommoda impenitentium ſunt multa. Impenitens enim Gloriam amittit. Apocalip.ii. Memor eſto vnde excideris ⁊ age penitentiam: ſinautem venũ cito et mouebo candelabrum de loco ſuo niſi penitentiam ege.
Gratiam contemnit. Ro.ij. An diuitias bonitatis ei⁹ et patientie ⁊ longanimitatis contẽnis? Ignoras qm̃ benignitas dei ad penitentiam te adducit?
Miſeriã incurrit. Exemplum de Manaſſe qui cum vidiſſet ſe captum ⁊ catenatum penituit ⁊ orauit dominum. ij. Paral.xxxiij. Greg. peccatum quod per penitentiam non diluitur mox ſuo pondere ad aliud trahit Hierem. tertio. pro verbis penitentie blaſphemaſti ſuperbe.
Sententiam contra ſe expectat. Ideo Matt.iij. Genimina viperarum quis vos docebit fugere a ventura ira? facite dignos fructus penitentie. Rom.ij. Secundum duriciam.
Gehennam ſibi vendicat. Luce.xiij. Dico vobis: niſi penitentiam egeritis: omnes ſimul peribitis. Vide ergo o peccator Supra te gloriam quaz amittis. Juxta te gratiam quam contemnis. Intra te: miſeriam quaz incurris. Contra te ſententiaz quam expectas. Infra te: gehennam ad quam properas ⁊ age penitentiam vt tot incõmoda euadas.

Ecce enim hoc ipſum ſecundum deum contriſtari: quantã in vobis operatur ſollicitudinem ſed defenſionẽ: ſed indignationem: ſed timorem: ſed deſiderium: ſed emulationem: ſed vindictam.

¶ Hic oſtendit vtilitates quas illa triſtitia attulit et Primo in ſpeciali. Secundo in generali. ibi. In omnibus vos exhibuiſtis. In prima tãgit vtilitatem ſeptẽplicem triſtitie penitentialis contra ſeptem incommoda que facit peccatũ. Cauſat enĩ pctm̃.
Offenſam ad deum. Contra quod ponitur hic ſollicitudo de emenda.
Obligationem ad ſupplicium Contra quod ponitur defenſio a gehenna.
Maculam ad ſubiectum proprium: contra quod ponitur Indignatio de macula.
Pronitatem ad malum: contra quod ponitur timor de caſu.
Difficultatem ad bonum: contra quod ponitur deſiderium de profectu Exemplum malum ad proximum: contra quod ponitur bonorum emulatio.
Delectationem voluptatum: contra quod eſt corporis punitio.

D
pniſe vere effect⁹ ſũt ſeptem.

¶ Notandum ꝙ ex dilectis eliciuntur ſeptem effect⁹ vere penitentie.
Primus eſt ſollicitudo emendandi. prouer. vj. Diſcurre / feſtina / ſuſcita amicum tuum.
Secundus: defenſio contra tẽtationes ⁊ inſultus diaboli. Ephe.vj. Induite vos armaturã dei.
Tertius: indignatio contra feditatem ſtatus preteriti. Eſa.lxiij. Indignatio mea ipſa auxiliata eſt mihi.
Quartus: timor recidiui. Eccleſiaſti. xxvij. Si non in timore domini inſtanter tenueris te: cito ſubuertetur do. Ps.cxviij.
Quintus: deſiderium perficiendi. Ps. Concupiuit aĩa mea deſiderare iuſtific. ⁊c.
Sextus: emulatio boni exempli. Gal.iiij. Bonũ emulamini in bono ſemper.
Septim⁹: vindicta in caſtigatiõe corporis ſui. ſ. Cor.

ix. Caſtigo corpus meum ⁊c.

Dicit ergo[Ecce]q. Triſtitia apud deum operatur ſalutem:⁊ hocipſum experti eſtis in vobis [Ecce enim hocipſum]ſcʒ[contriſtari vos ſecundum deum quantam ſollicitudinem]emendandi ꝙ deliquiſtis [operatur in vobis].q.d. valde magnam. Mich.vi. Quid dignum offeram deo. In.iiij.ſnia᷑. Penitentia eſt virtus qua commiſſa mala cum emendationis propoſito plangimus ⁊ odimus:nec hoc ſolum[ſed]etiam operatur[defenſionem]veſtri a gehenna:quia ſecundū glo. Penitere eſt defendere ſe a gehenna:nec ſolum hoc [ſed]etiam[indignationem] contra voſmetipſos pro ſtatu preterito. Job.vij. Factus ſum mihimetipſi grauis. Amb. Penitentia vera eſt dolor cordis ⁊ anime pro malis que quiſquis commiſit. Nec ſolum hoc [ſʒ] etiam[timorem] reſpectu recidiui:ne de cetero aliquid tale vobis contingat. Prouerb. xxviij. Beatus homo qui ſemper eſt pauid⁹. Aug. Penitētia eſt peccata non committere ⁊ commiſſa deflere. Nec hoc ſolum[ſed]etiam[deſiderium] in melius proficiendi. Dam. Penitentia eſt ab eo quod eſt ꝑter naturam ad id quod eſt ſm naturā reuerſio certa. Nec ſolum hoc [ſed]etiam[emulationem].i.bonorum imitationē et zelum. Apoc.iij. Emulare ergo ⁊ penitentiā age. Nec ſolum hoc[ſed]etiam[vindictam]:id eſt punitionem pro peccatis veſtris. Auguſtinus. Penitentia eſt quedam dolentis vindicta puniens in ſe quod dolet commiſiſſe. Hieremi.xxx. Poſtꝙ oſtendiſti mihi percuſſi femur meum.

Penitentia vera que ſit.

In omnibus exibuiſtis vos incontaminatos eſſe negocio.

¶ Hic tangit vtilitates dicte triſtitie in generali. Et poteſt hoc legi dupliciter. Unomodo de omni negotio vniuerſaliter ſic[In omnibus]q. Ita per iſta bona ꝙ operata eſt in vobis illa triſtitia:apparet ꝙ contriſtati eſtis ſecundum deum. Et vt hoc in vniuerſali pateat[In omnibus] ſcilicet rebus[exhibuiſtis] id eſt feciſtis[vos]penitendo[incontaminatos eſſe]:id eſt vt ſitis incontaminati[negocio]quocunꝙ:ſcʒ chriſtiano Secundo modo legitur de quodam negocio particulariter:Sic.[In omnibus exhibuiſtis vos].i.oſtēdiſtis vos.ſ.puniendo fornicatorē[incontaminatos eſſe negocio]id eſt graui illius peccato cui prius conſentiendo vel non arguendo contaminati eratis. Modicum enim fermentum totam maſſam corrumpet.j.Corint.v.et Gal.v.

Igitur etſi ſcripſi vobis:non propter eum qui fecit iniuriam:nec propter eum qui paſſus eſt: ſed ad manifeſtandam ſollicitudinem noſtrā ; quam pro vobis habemus coram deo. Ideo conſolati ſumus.

¶ Hic ponitur tertia cauſa conſolatiōis eius.ſ.impletio propoſiti ſui.vbi Primo oſtendit quare et ſcripſit. Secundo ꝙ de adeptione propoſiti ſui gauiſus fuit. ibi. Ideo ⁊ conſolati. In prima Primo excludit precisionem duplicis cauſe. Secundo innuit principalē intentionem ſcripture.ibi. Sed ad manifeſtandam. Dicit ergo[Igitur]quia.ſ.ita correcti eſtis [etſi ſcripſi vobis ⁊c.]Hoc poteſt legi dupliciter ſicut precedens. Primo modo ſic[non propter eum qui fecit iniuriaʒ] id eſt fornicatorem. De quo.j.Cor.v.ſuꝑ. ſcripſi vobis[nec propter eum qui paſſus eſt].ſ.patrem cui rapta fuerat vxor.q.d.non eſt in epiſtola iſta āmonitio pſonalis:ſʒ gnālis.Lu.xi. Q̄ vni dico oīb⁹ dico. Secundo mō ſic[non propter eum qui fecit iniuriaʒ]quācunꝙ[nec propter eum qui paſſus eſt] quēcunꝙ generaliter ſuꝑ.[ſcripſi vobis]Ambr. Oſtēdit non tam cauſa eorum qui peccauerunt ſcripſiſſe quam toti⁹ eccleſie[ſed]ſuꝑ.ſcripſi vobis[ad manifeſtandam ſollicitudinem noſtram. Col.ij. Uolo vos ſcire qualem ſollicitudinem habeam pro vobis. Infra.xi. Propter ea que extrinſecus ſunt:inſtantia mea quotidiana ſollicitudo omnium eccleſiarum. Sollicitudinem dico [quā habemus pro vobis]emendandis. Amb. Totius populi ſollicitudinem ſe habere oſtendit. vt.ſ. iniſti emendentur:polluti ſanctificentur:⁊ eccleſie reconciliētur. Habemus dico[coram deo]id eſt teſte deo Similiter enim coram xp̄o loquimur. Phil.j. Teſtis mihi eſt deus quomodo cupiā vos omnes ⁊c. Et [ideo] q᷑.ſ. hoc intendi et euenit[conſolati ſumus] Prouer.xiij. Deſiderium ſi compleatur delectat animam. Et ibidē. Lignum vite deſiderium veniens ⁊c. Felix prelatus qui ſic ſcribit. Diligenter quia cum ſollicitudine. Utiliter quia pro vobis. Simpliciter:quia coram deo. Diligēter contra negligentes. Utiliter cōtra carnales. Simpliciter contra fallaces.

In conſolatione autem noſtra abundantius magis gauiſi ſumus ſuper gaudio Titi:quia refectus eſt ſpiritus eius ab omnibus vobis.

¶ Hic ponitur quarta cauſa ſue conſolationis.ſ. gaudium nuncij ad eos miſſi. Ubi primo oſtendit quantū Titus in eis gauiſus ſit. Secundo quomodo per hoc ſua in eis cōmendatio verificata ſit.ibi. Et ſiquid apud illum. Tertio quantum propter hoc ipſe de eis confidit.ibi. Gaudeo ꝙ in omnibus In prima primo tangit letitie abundantiā. Secundo ſuperabundantiā ibi. Magis gauiſi. Tertio ſuperabūdantie cauſā.ibi. Quia refectus eſt. Dicit ergo[in conſolatione] Ita conſolati ſumus[autem]pro ſed [in conſolatione noſtra]habita.ſ.de veſtra correctione:⁊ gaudio Titi[abundantius gauiſi ſumus]quam ſuꝑ. doleremus de tribulatione. Sed adhuc ſuꝑ. [gauiſi ſumus magis ſuper gaudio Titi]quia Titus ſecundum Gloſ. Non ſolū gaudebat de correctis ſed etiam de his quos ſperabat corrigi. Et maius bonum eſt correctio aliquorū cum ſpe correctionis aliorum ꝙ correctio aliquorum ſine ſpe correctionis aliorum. Et ideo maior materia gaudij[quia refectus eſt ſpiritus eius]non dicit caro Sancti enim plus curant de refectione ſpirituali quā corporali[ab omnibus vobis]q᷑.ſ.quidam iam correcti ſunt ⁊ de aliis ſperat correctionē.

Sancti pl⁹ curāt de refectione ſpūali ꝙ corporali.

Et ſiquid apud illum de vobis gloriatus ſum non ſuʒ confuſus.

Hic oſtendit quomodo ſua cōmendatio de eis verificata ſit. Ubi primo oſtendit ꝙ cōmendauit ſe de eis apud Titum. Secundo Titi ideo ad eos affectum.ibi. Et viſcera eius. In prima per correctionem ⁊ profectuʒ eorum oſtendit veritatem ſuam. Primo eos commendando. Secundo eis predicando.ibi. Sed ſicut omnia. Tertio de eis gloriando.ibi. Et gloriatio.q.d. Ueritatem habuit commēdatio/predicatio/gloriatio mea de eis:quia correcti ſunt ⁊ proficiunt. Dicit ergo[Et ſiquid]q.[et]ideo quia ita refectus eſt. [ſiquid apō illum de vobis gloriatus ſum]cō mendando:ſcʒ vos ei Supra.eodem. Multa mihi gloriatio pro vobis[non ſum confuſus].i.non erubeſco me falſum dixiſſe. De mendacio enim confunditur hō. Eccli.xiij. De mendacio ineruditionis tue confundere.

Sed ſicut omnia vobis in veritate locuti ſumus:ita et gloriatio noſtra que fuit ad Titum veritas facta eſt.

¶ Sed ſicut omnia vob is]ſcilicet corrigendo vos[locuti ſumus in veritate]ſicut apparet in correctione veſtra:quia ſecundum Glo. Ueritas arguentis apparet in correctione eorum qui arguuntur. Ipſi enim dum corriguntur teſtimoniū perhibent arguenti. Supra.j. Sermonem qui fuit apud vos:nunc eſt in illo eſt ⁊ nō [Ita et gloriatio noſtra que fuit ad Titum]ſcilicet de vobis[veritas facta eſt]:id eſt apparuit et eſſe vera. Tunc enim dicitur res fieri ſecundum Auguſtinum: quando innoteſcit.

Et viſcera eius abundantius in vobis ſūt

reminiſcentis omnium veſtrum obedientiam quomodo cum timore et tremore excepiſtis illum. Gaudeo: ꝙ in omnibus confido in vobis.

¶ Hic oſtendit affectum Titi ad eos. ⁊ Primo ex eorum ampliori dilectione. Secundo ex eorum commẽdatione quos commendat. Primo ab obedientia: ſcʒ reminiſcentis omniũ. Secundo a reuerẽtia. ibi. Quomodo cum timore. Dicit ergo [Et] ideo quia .ſ. videt profectum veſtrum [viſcera eius]. i. intima charitas. Sic accipitur Luc. j. Per viſcera miſericordie dei noſtri [in vobis ſunt abundantius] ſuþ. ꝙ anteꝗ vidiſſet profectum veſtrum. Vel [abundantius] ꝙ in aliis Eius dico [reminiſcentis omnium veſtrum obedientiam] In quo vt dicit glo oſtendit Titũ laudaſſe eos quia .ſ. ſolliciti erant obedire ei. Heb. vlt. Obedite prepoſitis veſtris ⁊c. Obedientiam dico .ſ. [quomodo]. i. ꝙ deuote [cum timore]. ſ. cordis [⁊ tremore] corporis [excepiſtis illum]. Et eſt hic argumẽtum ꝙ cum multa reuerentia Legati domini Pape recipiendi ſunt. j. Mach. xiiij. Placuit populo excipere viros glorioſe ⁊c. Qui enim eos recipit: recipit eum qui eos miſit. Mat. x. Et quia ſic in illo egiſtis quem ego miſeram [gaudeo ꝙ] id eſt quia [in omnibus] ſcilicet rebus non tantum in bona voluntate ſed etiam in bonis operib⁹ [confido in vobis ⁊c.] Heb. vj. Confidimus de vobis dilectiſſimi ⁊c.

Hic queritur ſuper illud. Ut in nullo detrimentum patiamini. Glo. Omnia noſtra vobis profuẽt. Contra a principio fuerunt de epiſtola ſcandalizati: ergo nocuit eis. Rñſ. Etſi a principio nocuit ad tempus: tamen ſimpliciter ⁊ finaliter profuit: quia fuit occaſio corrigendi. Vel illud nocumentum non ex eo ſed ex ipſis fuit. Item ſuper illud. Que ſecundum deum triſtitia eſt. Glo. dum peccator triſtis eſt: quia fecit quod deus odit. Contra. Triſtitia eſt penitentia: quia eſt dolor contritionis: ergo non operatur peniam. Reſpon. Hec triſtitia eſt pars penitentie interioris. Eſt autem cauſa penitentie exterioris. Unde dicit. Glo. Penitentiam. i. ſatiſfactionem. Item ſuper illud Seculi triſtitia. Glo. Qua peccator dolet ſe detectuʒ ergo talis dolor mal⁹ eſt. Cõtra. De ſua diffamatiõe homo dolere debet. Rñ. Peccatum poteſt dupliciter detegi: vel ad diffamationem: ⁊ ſic malum eſt. Vel ad correctionem: ⁊ ſic bonum: nec eſt ſuper hoc dolendum. Item ſuper illud. Mortem operatur: ergo omis talis triſtitia mortalis et nulla venialis quod factum
Mortem operari quid ſit. eſt. Reſponſio. Operari mortem dupliciter eſt: vel ꝑ cauſam: vel per occaſionem Primo modo: mortem operatur peccatum mortale. Secundo modo veniale quantum in ſe eſt. Item ſuper illud. In omnibus exhibuiſtis vos incontaminatos. Contra. In aliquo deliquerant et contaminati fuerant. Reſponſio. Loquitur de incontaminatione que eſt per penitentiam: nõ que eſt per innocentiam. Item. Magis gauiſus ſum Gloſa. Magis gauiſus fuit ſuper gaudio Titi quam ſuper correctione eorum. Contra. Maius bonum et communius erat correctio eorum quam gaudium Titi. Reſponſio. Non intendit Gloſa preciſe comparare alterum alteri: ſed duo vni. Nam in Titi gaudio intelligit materiam gaudij duplicem: ſcilicet correctioneʒ quorundam et ſpem de aliorum correctione que duo magis bonum ſunt quam ſolum quorundam correctio Item ſuper illud. Confido in vobis. Contra. Hieremie decimoſeptimo. Maledictus qui confidit in homine. Reſponſio. In ſolo deo principaliter. In homine conſequenter: ſcilicet cum diuino adiutorio poteſt confidi.

Capitulum octauum.

Notam autem vobis facim⁹ fratres gratiam dei que data eſt in eccleſijs Macedonie: et ꝙ in multo experimẽto tribulationis noſtre abũdantia gaudij ipſoruʒ fuit.

¶ Superius egit de operibus iuſtitie ⁊ neceſſitatis. Hic incipit agere de operibus miſericordie ⁊ pietatis ſcʒ de elemoſynis que valent ad ſatiſfactionem ꝓ peccatis preteritis. Et Primo monet ad collectas faciẽdas. Secundo determinat modum faciendi eas ca. ix. In prima monet ad collectas faciendas quadruplici conſideratione: eos ad hoc prouocante Primo allegãdo Macedonum liberalitatem. Secundo chriſti charitatem. ibi. Scitis enim gratiam domini noſtri ieſu. Tertio ipſorum vtilitatem. ibi. Et conſilium in hoc do. ibi hoc enim. Quarto nunciorũ ad hoc miſſorũ ſollicitudinem. ibi. Gratias autem deo qui dedit. In prima Primo proponit exemplum Macedonum. Secũdo hortatur ad eos imitandum. ibi. Sed ſicut in omnibus. Exemplum Macedonum oſtendit imitatiõe dignum in quinqꝫ. Primo: quia dederunt gaudẽter. Secundo quia ſimpliciter. ibi. Et altiſſima paupertas. Tertio quia abundanter. ibi. Quia ſecundum virtutẽ Quarto quia feruenter. ibi. Cum multa exhortatiõe Quinto quia ordinabiliter. ibi. Et non ſicut ſperauimus. In prima primo notificat donum. Secundo modum. ibi. Qꝫ in multo. Dicit ergo [Notam] q. Ita de veſtro profectu confido: ⁊ ideo vt amplius proficiatis propono vobis exemplum Macedonum. Et hoc eſt quod dicit [Notam autem vobis facim⁹ fratres] glo. Fratres eos vocat quia correctis loquitur: non incorrectis [gratiam dei]. i. donum dei gratuitum. i. dationem elemoſynarum. Eccleſ. v. Uir cui deus dedit diuitias ⁊ ſubſtantiam ⁊ poteſtatem tribuit ei vt comedat ex eis ⁊ fruatur parte ſua: hoc donum dei eſt. Gratiam dico [que data eſt in eccleſijs Macedonie] mihi ſcilicet vel illis Macedonibus. Corinthus vero erat metropolis Achaie [⁊ ꝙ in multo experimento tribulationis] quam: ſcʒ ſuſtinuerunt [abundantia gaudij ipſorum fuit]. i. in ſuſtinentia tribulationum ⁊ paupertatis gauiſi ſunt. Vel. [in multo experimento tribulationis noſtre]. ſ. quam ibi ſuſtinuimus. Sicut dicitur. Act. xvj. Ibi enim poſitus fuit in carcerem ⁊ Sylas cum eo [abundantia gaudij ipſorum fuit]. i. in noſtris tribulationibus non ſunt ſcandalizati: ſed gaudenter dederunt cum eſſent pauperes. Jac. j. Omne gaudiuʒ exiſtimate fratres mei cum in varias tentationes incideritis. Romanos duodecimo. In tribulatione gaudentes.

Et altiſſima paupertas eorum abundauit in diuitias ſimplicitatis eorum.

¶ Hic oſtendit ꝙ dederunt ſimpliciter. Ubi implicat duo gratificantia donum. Primuʒ: quia de ſubſtantia neceſſaria: non ſuperflua. ibi. Altiſſima paupertas. Secundum quia intentione ſimplici et recta non mercẽnaria. ibi. Abundauit ⁊c. Dicit ergo [Et altiſſima paupertas eorum] Et vere altiſſima quia de terra attingit ad celum. Mat. v. Beati pauperes ſpiritu ⁊c. Glo. Magna vel nobiliſſima benignitate mẽtis [abũdauit in diuitias ſimplicitatis eorum] id eſt maior facta eſt dum ex ſimplici animo ⁊ recta intentiõe de ſua paupertate volunt alios ditare. Vel [abundauit in diuitias ⁊c.] quia licet eſſent pauperes in habendo: tamen diuites fuerunt in dando: quia ſcʒ ſimplici animo et conſcientia pura dederunt ſecundum Glo. Luc. xj. Si oculus tuus fuerit ſimplex: totum corpus lucidũ erit. Alij enim diuidunt propria ⁊ ditiores fiunt. Alij rapiunt non ſua ⁊ ſemper in egeſtate ſunt. Felix qui amat ⁊ habet paupertatem in cenſu Liberalitateʒ in affectu. Abundantiam in munere. Simplicitatem in intentione: vt ſit Pauper in poſſidendo. Abundans in

compatiendo. Diues in dando. Simplex cogitando.

A ¶ Notandum eſt hic q

Pauperſtas q̄ dicitur alta: altior et altiſſima. Alta eſt paupertas eorum qui paupertatem ſuam equanimiter ſuſcipiunt dicentes illud. Tob. iiij. Pauperem quidem vitam gerimus: ſed multa bona habebimus ſi ti. deum.

Altior eorum qui paupertatem quaſi diuitias letanter amplexantur et diligūt. Supra. vj. Tanq̄ nihil habentes et omnia poſſidentes: dicentes illud Sufficiebat nobis paupertas noſtra ꝛc. Tob. v.

Altiſſima eorum qui de ſua paupertate etiā aliis ſubueniūt. Sicut hi et ſicut Tobias faciebat. Tob. j. Itē Alta eſt eorum qui diuitias in proprio habent ſed non amant.

Altior eorum qui ſolum in communi habent nec tamen amant.

Altiſſima eorum qui nec in proprio nec etiam in communi habent nec amant.

Quia ſecundum virtutem teſtimonium illis reddo: et ſupra virtutem voluntarij fuerunt.

¶ Hic oſtendit q dederunt abundanter. Primo quia dederunt ſuperflua. Secundo quia etiam neceſſaria. ibi. Et ſupra virtutē. Dicit ergo [quia] q. Reuera ita fuit [quia] ego [illis teſtimonium reddo] q. ſ. [ſm virtutem] .i. prout poterant. ſ. Superflua dando. Eccli. xiiij. Secundum vires tuas exporrigens da pauperi [et ſupra virtutem] rerum. ſ. ſuarum Neceſſaria dando: ita etiam vt poſt egerent [voluntarij fuerunt] ad dandum. ſ. quia nemine cogente. Tob. iiij. Si multū tibi fuerit abundāter tribue. Si exiguū fuerit etiam illud libenter impertiri ſtude.

B ¶ Notandum eſt hic q Altiſſima eſt voluntaria paupertas pro chriſto aſſumpta: quod patet in. v. cap. Mat. chriſtus pauperes.

Primo eligit In familiam tanq̄ magis expeditos et alienis negocijs minus occupatos. Nemo enim poteſt duobus dominis ſeruire. Eſa. xlviij. In camino paupertatis elegi te ꝛc.

Secundo pauperes ſuſcipit In cuſtodiam tanquam magis egenos et miſerabiles. Sicut iudex dat pauperi defenſorem et aduocatum. Pſ. Tibi derelictus eſt

Pſ. ix. pauper: et factus eſt dominus refugium pauperi.

Tertio pauperes colligit In amicitiā: ſicut omne animal diligit ſibi ſimile: chriſtus vero pauper. Thren. iij. Recordare paupertatis mee. Et vere in tantum diligit q ſemper habet p̄ oculis. Ubi amor: ibi oculus. Pſ. Oculi eius in pauperem reſpiciunt. Eſa. vltimo. Ad quem reſpiciā et ſuper quem requieſcet ſpūs meus niſi ſuper pauperē et humilem ꝛc.

Quarto pauperes erigit ad excellentiam et honorem ſicut dñs ſeruū: amicus amicū: ſocius ſociū Job. xxxvj. Non ſaluat dñs impium et iudiciū pauperibus tribuit et merito ex quo non diligunt munera terrena. j. Reg. ij. Suſcitans de puluere et de ſter. e. p. vt ſe. cū prin.

Quinto quia beneficijs pauperum promittit gloriam Sicut pater diligit Epiſcopum qui prebendat filium Prouer. xiij. Qui miſeretur pauperi beatus erit.

Quia ergo electi de familia regis ad veſtem et menſam non ſunt contēnēdi. Jac. ij. In principio capituli per totum. A.

Quia ſuſcepti in cuſtodiam non ſunt ledēdi. Prouer. xxij. Ne facias violentiam pauperi quia pauper eſt.

Quia collecti in amicitiam non ſunt odiendi qui me amat et canem meum.

Quia erecti ad honorē non ſunt ꝑuipēdēdi: ſicut nec pauper ſi crederetur futurus papa. De his duobus. Eccle. iiij. Congregationi pauperum affabilem te facito. Quia benefici ſuis beneficijs n̄ ſunt reuellendi.

Pſ. xl. Pſ. Beatus qui intelligit ſuper. Ideo Eccli. iiij. Fili elemoſynam pauperis ne defraudes et oculos tuos ne auertas a paupere.

Cum multa exhortatione obſecrātes nos gratiam et communicationem miniſterij quod fit in ſanctos.

¶ Hic oſtendit q dederunt feruenter: quia exhortando: obſecrando: omnia cōmunicando. Dicit ergo [Cū multa] q. Uoluntarij fuerunt ipſi dico [cum multis exhortatione obſecrantes nos] Amb. vt vel lachrymis cogerent a ſe accipi quod accipiendum non videbatur: quia plus erat quam poterat eorum ſubſtantia ne forte egeſtas penitentiam boni operis ſuaderet [gratiā] id eſt vt eos permitteremus habere gratiam largitionis elemoſynarum [et cōmunicationem miniſterij] .i. miniſtrationis elemoſynarū Uolebant enim ſua dare quaſi cōmunia ſm Glo. Heb. vlt. Beneficentie et cōmunionis nolite obliuiſci. Miniſterij dico [quod fit in ſanctos] .i. in pauperes chriſtianos qui erant i Hieruſalem qui omnia ſua dimiſerant: et ad pedes apoſtolorum poſuerant vt habetur. Act. v. Sed heu illi exhortantes et obſecrantes dabant: ſed hodie exhortati et obſecrati dare nolunt. Illi de paupertate dabant: hodie de diuitijs dare nolunt. Et hoc eſt quia charitas hodie refrigeſcit.

C ¶ Notandum q elemoſyna appellatur hic gratia propter multos effectus gratie et elemoſyne cōmunes. Elemoſyna: gr̄a vocatur propter multos effectus gr̄e et elemoſyne cōes

Primus: quia iuſtificat a peccatis Rom. iij. Iuſtificati gratis per gratiam ipſius. Rom. j. Gratia vobis a deo patre Sic elemoſyna. Tobie. xij. Ipſa eſt que purgat peccata.

Secundus: quia ſufficit contra ardorem tentationis. ij. Cor. xij. Sufficit ti. gr̄a mea. Sic elemoſyna. Eccli. iij. Ignē ardentem extinguit aqua et elemoſyna reſiſtit peccatis.

Tertius: quia a morte eterna defendit Prouer. xxv. Gratia et amicitia liberant quas tibi ſerua ne exprobrabilis fias Sic elemoſyna. Tob. xij. Elemoſyna ab omni peccato et a morte liberat et non patietur animā ire in te. ꝛc.

Quartus: quia vitam eternam adquirit. Ro. vj. Gratia dei vita eterna. Sic elemoſyna. Tob. xij. Ipſa eſt que facit inuenire vitam eternam.

Quintus: quia deo acceptabilē reddit. Ephe. j. Qua gratificauit nos dilecto filio ſuo. Pſ. Diffuſa eſt gratia in labijs tuis ꝛc. Sic elemoſyna. Tob. iiij. Fiducia erit co. ſum. deo elemoſyna.

Sextus: quia hominibus gratum facit. Luce. ij. Jeſus proficiebat ſapientia etate et gratia apud deum et ho. Sic elemoſyna. Eccleſi. xvij. et. xxix. Elemoſina viri quaſi ſacculus cum illo: et gratiam hominis: id eſt humanam et non ſolum diuinam quaſi pupillam conſeruabit.

Septimus: quia augmentum virtutum tribuit. Eccli. xl. Gratia ſicut paradiſus in benedictionibus. Sic elemoſyna. Eccli. iij. Elemoſyna patris non erit in obliuione non pro peccato matris reſtituetur tibi bonum: et in iuſtitia edificabitur Infra. ix. Augebit incrementa frugum iuſtitie veſtre.

Et non ſicut ſperauimus ſed ſemetipſos dederunt: primum domino: deinde nobis per voluntatem dei: ita vt rogaremus Titum vt quemadmodum cepit: ita et perficiat in vobis etiam gratiam iſtam.

¶ Hic oſtendit q dederunt ordinabiliter: et hoc Primo quia propoſuerunt ſibi debitum finem. Secundo quia ſeruauerunt rectum ordinem. ibi. Sed ſemetipſos dederunt. Tertio: quia mouerunt apoſtolum ad ſimilē de alijs confidentiam. ibi. Ita vt rogaremus. In primo Intentio. In ſecundo: Actio In tertio affectio cōmendatur. Dicit ergo [Et non] ſup. dederunt ſua [ſicut ſperauimus]: id eſt ea intentione qua ſperauimus: id eſt timuimus: vt accipiatur ſperare improprie. Spes enim eſt de bono: timor de malo: nō enim dederūt ſua pro culpis defendendis ne arguerentur a nobis. Sciētes quoniam munera excecant oculos iudicū. Exod. Spes de bono eſſe dicitur: timor de malo.

xxiij. [ſed ſemetipſos dederunt domino:primū] emē dātes.ſ.errores priſtinos ꝛ deo obedientes. Aliter cū munera eorū deo nō placerēt Geñ.iiij. Reſpexit dñs ad Abel ꝛ ad munera eiꝰ [deinde] dederūt ſe [nobis] ad obediendum.ꝛ hoc [per voluntatē dei] qui vult om nes homines ſubdi ſuis vicarijs Qui aūt poteſtati re ſiſtit ordinationi dei reſiſtit Rom.xij. Et Luc.x. Qui vos audit me au. [Ita].i.in tantum inſtituerūt nobis [vt] exemplo eorum prouocati cōfidentes vos ſimili ter acturos [rogemus Titum vt quēadmodum cepit] in vobis.ſ.benefacere.i.exhortatio ſua habuerit fru ctum in vobis in ceteris rebus: [ita vt perficiat in vo bis] nō tantum alia bona que incepit ſed [etiam gra tiam iſtam].ſ.largitionem elemoſinarū in ſanctos.

Sed ſicut in omnibus abūdatis: fide ꝛ ſer mone ꝛ ſcientia ꝛ omni ſollicitudine inſu per ꝛ charitate veſtra in nos: vt in hac gra tia abundetis.

¶ Superius propoſuit exēplū Macedonum. hic hor tatur ad imitandū predictū exemplum: duplici ratio ne Primo enim allegat eorū in alijs bonis perfectio nem. Secūdo aliorum in hoc bono ſollicitudinem ibi. Nō quaſi imperās dico. In prima Primo tangit quin qꝫ bona eorum:quorū tria pertinent ad cognitiuā.duo ad motiuā in quibus abundant. Secundo hortatur vt ſimiliter in erogationis gratia abundent.ibi. Ita ꝛ in hac gratia. Illa autem quinqꝫ bona ſic diſtinguuntur quia Bonū hominis Aut pertinet ad cognitiuā Aut ad motiuam:ſi ad cognitiuam Aut eſt neceſſariū ho mini propter ſeipſum.ſic fides. Aut propter proximū ſic ſermo Aut propter vtrūqꝫ.ſic ſcientia. Uel fides or dinat in deum ſermo in proximum.ſcientia in ſeipſum. Si ad motiuā Aut eſt neceſſarium ad opus ipſum per ducendum.ſic eſt ſollicitudo Aut ad operis meritum. ſic eſt charitas. Dicit ergo [Sed] q. Ita rogaui Titū vt perficiat in vobis iſtā gratiam ꝛ non quocūqꝫ mo do [ſed] ſic perficiat vt [ſicut in omnibus].ſ. alijs bo nis [abundatis].j.Cor.j. In oībus diuites facti eſtis in illo. In omnibus dico.ſ.fide ꝛ ſermone] id eſt gratia loquendi [ꝛ ſcientia] ſcripturarum [ꝛ omni ſollicitudi ne] bene operandi [inſuper ꝛ charitate veſtra].i. dile ctione ſpirituali habita [in nos] Inter hec autem bo na vltimo ponit charitatem tanqꝫ conſummationē om nis.j.Timo.j. Finis precepti eſt charitas. Charitate dico habita in nos. Ita [vt in hac gratia].i. largitione
elemoſynarum [abundetis] abundanter.ſ.dando. In
Pſ.cxj. fra.ix. Qui parce ſeminat parce ꝛ metet. Pſ. Diſper ſit dedit pauperibus.

Non quaſi imperans dico:ſed per aliorum ſollicitudinem: etiam veſtre charitatis in genium bonum comprobans.

¶ Hic allegat aliorum in hoc bono ſollicitudinē. Ubi Primo oſtēdit ſe procedere non imperando ſed ſuadē do ibi. Non quaſi. Secundo non cogendo ſed per exē pla alliciendo.ibi. Sed per aliorum ſolli. Tertio non obiurgando ſed commendando.ibi. Etiam veſtre cha ritatis ingenium bonum comprobans. Dicit ergo [Nō quaſi] Ita dico vt abundetis in gratia dandi [Non] ta men [dico] hoc [quaſi imperans] ne ſitis trāſgreſſores Hic eſt argumentum qꝫ prelati raro debent vti impe rio. Eze.xxxiiij. Cum auſteritate imperabatis eis ꝛ cū potentia.ꝛ diſperſe ſunt oues mee Sene. Generoſus eſt animus hominis facilius ducitur qꝫ trahatur [ſed] ſup.dico [comprobans] .i. cōprobare volens ꝛ ſua dere vobis vt largi ſitis in elemoſynis [bonum inge niū charitatis veſtre] charitas valde ingenioſa in bo nis: vt patet.j. Cor.xiij [etiā p aliorū ſollicitudinē] id eſt exēplo Macedonum vel commemoratione pau perum. de quibus debetis eſſe ſolliciti.

Hic queritur ſuper illud. Notam vobis fa cimus fratres. Glo. Ab alijs non querit (niſi a corre ctis) quibus ſua dare non prodeſt. Ex hoc innuit qꝫ pec catori non prodeſt dare elemoſynam. Contra Grego. Interim fac quicquid boni potes vt deus cor tuum il luſtret ad penitentiā. Rñ. Non prodeſt elemoſyna pec catori ad meritū vite eterne: ſed prodeſt ad multa alia bona tā tēporalia qꝫ ſpūalia. Itē ſup illud Supra vir tutē. Gloſ. Ut etiam poſt egerēt. Cōtra. Qui ieiunat vel orat ſupra virtutem vt poſtmodum ſe reddat impo tētem ad hec malefacit. Ergo ſimiliter qui dat elemo ſynas. Rñ. Dare ſupra virtutem rerum ſuarum. dupli citer eſt Aut cum ſpe aliquo modo neceſſaria habendi ꝛ procurandi Aut preter ſpem vt in deſerto. In primo caſu nō eſt peccatum ſed perfectionis conſilium. Un de laudatur vidua que obtulit totū victum ſuū Mat. xij. In ſecundo caſu peccatum eſſet. Item ſuper illud Non ſicut ſperauimus. Glo. Pro culpis redimendis.
Contra. Culpas elemoſynis redimere bonū eſt. Dañ. Culpas re
iiij. Peccata tua elemoſynis redime. Rñ. Culpas re dimere cō
dimere contingit dupliciter. Uel apud deum ſatiſfaciē tingit du
do vel apud homines.q. muneribus impunitatē a pre pliciter.
latis emēdo. Primum bonum eſt. Secundum malum. Item ſuper illud. Dederunt ſe primum deo. Glo. Ali ter non erat accipiendū ab eis. Contra a peccatoribus licet accipere:non tamē a peccatoribus volentibus p elemoſynas.q. per quedā munera impunitatē emere ꝛ iudicis oculos excecare. Item ſuper illud. Non quaſi imperans dico. Glo. Ne ſitis tranſgreſſores Contra. Dare elemoſynas ꝛ collectas facere: aut erat neceſſi tatis: ꝛ ita ſine imperio nihilominus omittendo eſſent tranſgreſſores. Aut ſupererogationis: ꝛ ita non pote rat eis imperare. Rñ. Quāuis eſſet opus ſupererога tionis: tamen pro communi vtilitate ꝛ neceſſitate po terat eis imperare: maxime quia ipſi iam anno priore in hoc conſenſerant.

Scitis enim gratiā domini noſtri ieſu chri ſti quoniam propter nos egenus factus eſt cum eſſet diues: vt illius inopia vos diui tes eſſetis.

¶ Superius prouocauit eos ad elemoſynas faciēdas Allegando Macedonū liberalitatē Hic proponit eis in exēplū chriſti charitatem.ꝛ Primo charitatis affe ctum. Secundo effectum.ibi. Quoniam propter nos egenus. Tertio fructū.ibi. Ut illius inopia. Dicit er go [Scitis enim] q. Ita monui vos ad elemoſynarum largitionem et hoc debetis facere exemplo chriſti [ſci tis enim] certitudine fidei que eſt argumentum nō ap parentium Heb.xj. [gratiam].i.charitatem que gra tia dicit antonomaſice [domini noſtri ieſu chriſti] Do minum propter bonum creationis. Noſtri propter bonū recreationis. Ieſu propter beneficium glorificatio nis. Chriſti propter eminentiam dignitatis. Gratiam inquam hanc [qm̄ propter nos egenus factus eſt.
¶ Chriſtus inquam egenus factus eſt. D
In carnis aſſumptione. Pſ. Egenus ꝛ paup ego ſum. Pſ. lxx
In ſua conuerſatione.zach.ix. Ipſe pauper ſedens ſu vij.
per aſinam ꝛc.
In ſua paſſione. Thren.iij. Recordare paupertatis mee ꝛc. [cum eſſet diues] non dicit fuiſſet quia pauper tatem aſſumpſit ꝛ diuitias non amiſit. Unde Aug. In tus diues. Foris pauper. Latēs deus in diuitijs. Ap
parens homo in paupertate. vnde Pſ. Simul in vnū Pſ. lxx
diues et pauper [vt illius inopia vos diuites eſſetis] viij.
Ambro. Omnes diuites facti ſunt in pauperem chri ſtum credentes. Nemo ergo ſe contemnat Pauper in cella. diues in conſcientia: ſecurior dormit in terra qꝫ diues in auro ꝛ purpura. non ergo paueſcas cū tua mē dicitate ad illū accedere q̇ indutus eſt noſtra pauper tate. vbi ſe depauperauit nos ditauit.
¶ Nota qꝫ Chriſtus paupertatē multipliciter appro E
bauit ꝛ perſuaſit. Paupta
Primo de matre paupere naſcendo Luc.ij. tē xp̄s ap
Secundo paupertatis ſigna in natiuitate monſtran probauit
do. Luc.ij. Hoc vobis ſignum: inuenietis infantē ꝛc. multiplici
Tertio in paupertate inter hoīes cōuerſando Mat. ter.
viij. Uulpes foueas habent ꝛc.

compatiendo. Diues in dando. Simplex cogitando.

A ¶ Notandum eſt hic ꝙ

Pauper⸗taſ q̄ dica⸗tur alta: altior ⁊ al⸗tiſſima.

Alta eſt paupertas eorum qui paupertatem ſuam equanimiter ſuſcipiunt dicentes illud. Tob. iiij. Pauperem quidem vitam gerimus: ſed multa bona habebimus ſi ti. deum.
Altior eorum qui paupertatem quaſi diuitias letanter amplexantur ⁊ diligūt. Supra. vj. Tanq̄ nihil habentes ⁊ omnia poſſidentes: dicentes illud Sufficiebat nobis paupertas noſtra ⁊c. Tob. v.
Altiſſima eorum qui de ſua paupertate etiā aliis ſubueniūt. Sicut hi ⁊ ſicut Tobias faciebat. Tob. j. Itē
Alta eſt eorum qui diuitias in proprio habent ſed non amant.
Altior eorum qui ſolum in communi habent nec tamen amant.
Altiſſima eorum qui nec in proprio nec etiam in communi habent nec amant.

Quia ſecundum virtutem teſtimonium illis reddo: ⁊ ſupra virtutem voluntarij fuerunt.

¶ Hic oſtendit ꝙ dederunt abundanter. Primo quia dederunt ſuperflua. Secundo quia etiam neceſſaria. ibi. Et ſupra virtutē. Dicit ergo [quia] q. Reuera ita fuit [quia] ego [illis teſtimonium reddo] ꝙ. ſ. [ſm virtutem]. i. prout poterant. ſ. Superflua dando. Eccli. xiiij. Secundum vires tuas exporrigens da pauperi [et ſupra virtutem] rerum. ſ. ſuarum Neceſſaria dando: ita etiam vt poſt egerent [voluntarij fuerunt] ad dandum. ſ. quia nemine cogente. Tob. iiij. Si multū tibi fuerit abundāter tribue. Si exiguū fuerit etiam illud libenter impertiri ſtude.

B ¶ Notandum eſt hic ꝙ Altiſſima eſt voluntaria paupertas pro chriſto aſſumpta: quod patet in. v. cap. Quia chriſtus pauperes.
Primo eligit In familiam tanq̄ magis expeditos et alienis negocijs min⁹ occupatos. Nemo enim poteſt duobus dominis ſeruire. Eſa. xlviij. In camino paupertatis elegi te ⁊c.
Secundo pauperes ſuſcipit In cuſtodiam tanquam magis egenos ⁊ miſerabiles. Sicut iudex dat pauperi defenſorem ⁊ aduocatum. Pſ̄. Tibi derelictus eſt
Pſ̄. ix. pauper: et factus eſt dominus refugium pauperi.
Tertio pauperes colligit In amicitiā: ſicut omne animal diligit ſibi ſimile: chriſtus vero pauper. Thren. iij. Recordare paupertatis mee. Et vere in tantum diligit ꝙ ſemper habet ꝑ oculis. Ubi amor: ibi ocul⁹. Pſ̄. Oculi eius in pauperem reſpiciunt. Eſa. vltimo. Ad quem reſpiciā ⁊ ſuper quem requieſcet ſpūs me⁹ niſi ſuper pauperē ⁊ humilem ⁊c.
Quarto pauperes erigit ad excellentiam ⁊ honorem ſicut dn̄o ſeruū: amic⁹ amicū: ſoci⁹ ſociū Iob. xxxvj. Non ſaluat dn̄s impium ⁊ iudiciū pauperibus tribuit et merito ex quo non diligunt munera terrena. j. Reg. ij. Suſcitans de puluere et de ſter. e. p. vt ſe. cū prin.
Quinto quia beneficijs pauperum promittit gloriam Sicut pater diligit Epiſcopum qn̄ prebendat filium Prouer. xiiij. Qui miſeretur pauperi beatus erit.
Quia ergo electi de familia regis ad veſtem et menſam non ſunt contēnēdi. Iac. ij. In principio capituli per totum. A.
Noia ſuſcepti in cuſtodiam non ſunt ledēdi. Prouer. xxij. Ne facias violentiam pauperi q2 pauper eſt.
Quia collecti in amicitiam non ſunt odiendi qui me amat ⁊ canem meum.
Quia erecti ad honorē non ſunt ꝑuipēdēdi: ſicut nec pauper ſi crederetur futurus papa. De his duobus. Eccle. iiij. Congregationi pauperum affabilem te facito. Quia beneficij ſuis beneficijs n̄ ſunt reuellendi.
Pſ̄. xl. Pſ̄. Beatus qui intelligit ſuper. Ideo Eccli. iiij. Fili elemoſynam pauperis ne defraudes ⁊ oculos tuos ne auertas a paupere.

Cum multa exhortatione obſecrātes nos gratiam et communicationem miniſterij quod fit in ſanctos.

¶ Hic oſtendit ꝙ dederunt feruenter: quia exhortando: obſecrando: omnia cōmunicando. Dicit ergo [Cū multa] q. Voluntarij fuerunt ipſi dico [cum multa exhortatione obſecrantes nos] Amb. vt vel lachrymis cogerent a ſe accipi quod accipiendum non videbatur: quia plus erat quam poterat eorum ſubſtantia ne forte egeſtas penitentiam boni operis ſuaderet [gratiā] id eſt vt eos permitteremus habere gratiam largitionis elemoſynarum [⁊ cōmunicationem miniſterij]. i. miniſtrationis elemoſynaruz Volebant enim ſua dare quaſi cōmunia ſm Glo. Heb. vlt. Beneficentie et cōmunionis nolite obliuiſci. Miniſterij dico [quod fit in ſanctos]. i. in pauperes chriſtianos qui erant i Hieruſalem qui omnia ſua dimiſerant: ⁊ ad pedes apoſtolorum poſuerant vt habetur. Act. v. Sed heu illi exhortantes ⁊ obſecrantes dabant: ſed hodie exhortati et obſecrati dare nolunt. Illi de paupertate dabant: hodie de diuitijs dare nolunt. Et hoc eſt quia charitas hodie refrigeſcit.

¶ Notandum ꝙ elemoſyna appellatur hic gratia propter multos effectus gratie et elemoſyne cōmunes. C Elemoſyna: gr̄a vocatur propter multos effectus gr̄e et elemoſyne cōes
Primus: quia iuſtificat a peccatis Rom. iij. Iuſtificati gratis per gratiam ipſius. Rom. j. Gratia vobis a deo patre Sic elemoſyna. Tobie. xij. Ipſa eſt que purgat peccata.
Secundus: quia ſufficit contra ardorem tentationis. ij. Cor. xij. Sufficit ti. gr̄a mea. Sic elemoſyna. Eccli. iij. Ignē ardentem extinguit aqua ⁊ elemoſyna reſiſtit peccatis.
Tertius: quia a morte eterna defendit Prouer. xxv. Gratia ⁊ amicitia liberant quas tibi ſerua ne exprobrabilis fias Sic elemoſyna. Tob. xij. Elemoſyna ab omni peccato ⁊ a morte liberat ⁊ non patietur animā ire in te. ⁊c.
Quartus: quia vitam eternam adquirit. Ro. vj. Gratia dei vita eterna. Sic elemoſyna. Tob. xij. Ipſa eſt que facit inuenire vitam eternam.
Quintus: quia deo acceptabilē reddit. Ephe. j. Qui gratificauit nos dilecto filio ſuo. Pſ̄. Diffuſa eſt gratia in labijs tuis ⁊c. Sic elemoſyna. Tob. iiij. Fiducia erit co. ſum. deo elemoſyna.
Sextus: quia hominibus gratum facit. Luce. ij. Ieſ⁹ proficiebat ſapientia etate ⁊ gratia apud deum ⁊ ho. Sic elemoſyna. Eccleſi. xvij. ⁊. xxix. Elemoſina viri quaſi ſacculus cum illo: ⁊ gratiam hominis: id eſt humanam ⁊ non ſolum diuinam quaſi pupillam conſeruabit.
Septimus: quia augmentum virtutum tribuit. Eccli. xl. Gratia ſicut paradiſus in benedictionibus. Sic elemoſyna. Eccli. iij. Elemoſyna patris non erit in obliuione non pro peccato matris reſtituetur tibi bonum: et in iuſtitia edificabitur Infra. ix. Augebit incrementa frugum iuſtitie veſtre.

Et non ſicut ſperauimus ſed ſemetipſos dederunt: primum domino: deinde nobis per voluntatem dei: ita vt rogaremus Titum vt quemadmodum cepit: ita et perficiat in vobis etiam gratiam iſtam.

¶ Hic oſtendit ꝙ dederunt ordinabiliter: ⁊ hoc Primo quia propoſuerunt ſibi debitum finem. Secundo quia ſeruauerunt rectum ordinem. ibi. Sed ſemetipſos dederunt. Tertio: quia mouerunt apoſtolum ad ſimilē de alijs confidentiam. ibi. Ita vt rogaremus. In primo Intentio. In ſecundo: Actio In tertio affectio cōmendatur. Dicit ergo [Et non] ſup. dederunt ſua [ſicut ſperauimus]: id eſt ea intentione qua ſperauim⁹: id eſt timuim⁹: vt accipiatur ſperare improprie. Spes enim eſt de bono: timor de malo: nō enim dederūt ſua pro culpis defendendis ne arguerentur a nobis. Sciētes quoniam munera excecant oculos iudicuz. Exod. Spes de bono eſſe dicitur: timor de malo.

xxiij. [ſed ſemetipſos dederunt domino: primū] emū dātes. ſ. errores priſtinos ⁊ deo obediētes. Aliter cū munera eorū deo nō placerēt Geñ. iiij. Reſpexit dñs ad Abel ⁊ ad munera eiꝰ [deinde] dederūt ſe [nobis] ad obediendum. ⁊ hoc [per voluntatē dei] qui vult om nes homines ſubdi ſuis vicariis Qui aūt poteſtati re ſiſtit ordinationi dei reſiſtit Rom. xiij: Et Luc. x. Qui vos audit me au. [Ita]. i. in tantum inſtituerūt nobis [vt] exemplo eorum prouocati cōfidentes vos ſimili ter acturos [rogemus Titum vt quēadmodum cepit] in vobis. ſ. benefacere. i. exhortatio ſua habuerit fru ctum in vobis in ceteris rebus: [ita vt perficiat in vo bis] nō tantum alia bona que incepit ſed [etiam gra tiam iſtam]. ſ. largitionem elemoſinarū in ſanctos.

Sed ſicut in omnibus abūdatis: fide ⁊ ſer mone ⁊ ſcientia ⁊ omni ſollicitudine inſu per ⁊ charitate veſtra in nos: vt in hac gra tia abundetis.

¶ Superius propoſuit exēplū Macedonum. hic hor tatur ad imitandū predictū exemplum: duplici ratio ne Primo enim allegat eorū in aliis bonis perfectio nem. Secūdo aliorum in hoc bono ſollicitudinem ibi. Nō quaſi imperās dico. In prima Primo tangit quin ꝙ bona eorum: quorū tria pertinent ad cognitiuā. duo ad motiuā in quibus abundant. Secundo hortatur vt ſimiliter in erogationis gratia abundent. ibi. Ita ⁊ in hac gratia. Illa autem quinꝙ bona ſic diſtinguuntur quia Bonū hominis Aut pertinet ad cognitiuā Aut ad motiuam: ſi ad cognitiuam Aut eſt neceſſariū ho mini propter ſeipſum. ſic fides. Aut propter proximū ſic ſermo Aut propter vtrūꝙ. ſic ſcientia. Uel fides or dinat in deum ſermo in proximum. ſcientia in ſeipſum. Si ad motiuā Aut eſt neceſſarium ad opus ipſum per ducendum. ſic eſt ſollicitudo Aut ad operis meritum. ſic eſt charitas. Dicit ergo [Sed] q. Ita rogaui Titū vt perficiat in vobis iſtā gratiam ⁊ non quocunꝙ mo do [ſed] ſic perficiat vt [ſicut in omnibus]. ſ. aliis bo nis [abundatis]. j. Cor. j. In oībus diuites facti eſtis in illo. In omnibus dico. ſ. fide ⁊ ſermone] id eſt gratia loquendi [⁊ ſcientia] ſcripturarum [⁊ omni ſollicitudi ne] bene operandi [inſuper ⁊ charitate veſtra]. i. dile ctione ſpirituali habita [in nos] Inter hec autem bo na vltimo ponit charitatem tanꝙ conſummationē om nis. j. Timo. j. Finis precepti eſt charitas. Charitate dico habita in nos. Ita [vt in hac gratia]. i. largitione elemoſynarum [abundetis] abundanter. ſ. dando. In fra. ix. Qui parce ſeminat parce ⁊ metet. Pſ. Diſper ſit dedit pauperibus. Pſ. cxj.

Non quaſi imperans dico: ſed per aliorum ſollicitudinem: etiam veſtre charitatis in genium bonum comprobans.

¶ Hic allegat aliorum in hoc bono ſollicitudinē. Ubi Primo oſtēdit ſe procedere non imperando ſed ſuadē do ibi. Non quaſi. Secundo non cogendo ſed per exē pla alliciendo. ibi. Sed per aliorum ſolli. Tertio non obiurgando ſed commendando. ibi. Etiam veſtre cha ritatis ingenium bonum comprobans. Dicit ergo [Nō quaſi] Ita dico vt abundetis in gratia dandi [Non] ta men [dico] hoc [quaſi imperans] ne ſitis trāſgreſſores Hic eſt argumentum ꝙ prelati raro debent vti impe rio. Eze. xxxiiij. Cum auſteritate imperabatis eis ⁊ cū potentia. ⁊ diſperſe ſunt oues mee Sene. Generoſus eſt animus hominis facilius ducitur ꝙ trahatur [ſed] ſup. dico [comprobans]. i. comprobare volens ⁊ ſua dere vobis vt largi ſitis in elemoſynis [bonum inge niū charitatis veſtre] charitas valde ingenioſa in bo nis: vt patet. j. Cor. xiij [etiā p aliorū ſollicitudinē] id eſt exēplo Macedonum vel commemoratione pau perum. de quibus debetis eſſe ſolliciti.

Hic queritur ſuper illud. Notam vobis fa cimus fratres. Glo. Ab aliis non querit (niſi a corre ctis) quibus ſua dare non prodeſt. Ex hoc innuit ꝙ pec catori non prodeſt dare elemoſynam. Contra Grego. Interim fac quicquid boni potes vt deus cor tuum il luſtret ad penitentiā. Rñ. Non prodeſt elemoſyna pec catori ad meritū vite eterne: ſed prodeſt ad multa alia bona tā tēporalia ꝙ ſpūalia. Itē ſup illud Supra vir tutē. Gloſ. Ut etiam poſt egerēt. Cōtra. Qui ieiunat vel orat ſupra virtutem vt poſtmodum ſe reddat impo tētem ad hec malefacit. Ergo ſimiliter qui dat elemo ſynas. Rñ. Dare ſupra virtutem rerum ſuarum. dupli citer eſt Aut cum ſpe aliquo modo neceſſaria habendi ⁊ procurandi Aut preter ſpem vt in deſerto. In primo caſu nō eſt peccatum ſed perfectionis conſilium. Un de laudatur vidua que obtulit totū victum ſuū Mat. xij. In ſecundo caſu peccatum eſſet. Item ſuper illud Non ſicut ſperauimus. Glo. Pro culpis redimendis. Contra. Culpas elemoſynis redimere bonū eſt. Dan. iiij. Peccata tua elemoſynis redime. Rñ. Culpas re dimere contingit dupliciter. Uel apud deum ſatiſfaciē do vel apud homines. q. muneribus impunitatē a pre latis emēdo. Primum bonum eſt. Secundum malum. Item ſuper illud Dederunt ſe primum deo. Glo. Ali ter non erat accipiendū ab eis. Contra a peccatoribus licet accipere: non tamē a peccatoribus volentibus p elemoſynas. q. per quedā munera impunitatē emere ⁊ iudicis oculos excecare. Item ſuper illud. Non quaſi imperans dico. Glo. Ne ſitis tranſgreſſores Contra. Dare elemoſynas ⁊ collectas facere: aut erat neceſſi tatis: ⁊ ita ſine imperio nihilominus omittendo eſſent tranſgreſſores. Aut ſupererogationis: ⁊ ita non pote rat eis imperare. Rñ. Quāuis eſſet opus ſupereroga tionis: tamen pro communi vtilitate ⁊ neceſſitate po terat eis imperare: maxime quia ipſi iam anno priore in hoc conſenſerant.

Culpas re dimere cō tingit du pliciter.

Scitis enim gratiā domini noſtri ieſu chri ſti quoniam propter nos egenus factus eſt cum eſſet diues: vt illius inopia vos diui tes eſſetis.

¶ Superius prouocauit eos ad elemoſynas faciēdas Allegando Macedonū liberalitatē Hic proponit eis in exēplū chriſti charitatem. ⁊ Primo charitatis affe ctum. Secundo effectum. ibi. Quoniam propter nos egenus. Tertio fructū. ibi. Ut illius inopia. Dicit er go [Scitis enim] q. Ita monui vos ad elemoſynarum largitionem et hoc debetis facere exemplo chriſti [ſci tis enim] certitudine fidei que eſt argumentum nō ap parentium Heb. xj. [gratiam]. i. charitatem que gra tia dicit antonomaſice [domini noſtri ieſu chriſti] Do mini propter bonum creationis. Noſtri propter bonū recreationis. Ieſu propter beneficium glorificatio nis. Chriſti propter eminentiam dignitatis. Gratiam inquam hanc [qm propter nos egenus factus eſt.

¶ Chriſtus inquam egenus factus eſt.

In carnis aſſumptione. Pſ. Egenus ⁊ paup ego ſum. Pſ. lxxxvij.

In ſua conuerſatione. zach. ix. Ipſe pauper ſedens ſu per aſinam ⁊c.

In ſua paſſione. Thren. iij. Recordare paupertatis mee ⁊c. [cum eſſet diues] non dicit fuiſſet quia pauper tatem aſſumpſit ⁊ diuitias non amiſit. Unde Aug. In tus diues Foris pauper. Latēs deus in diuitiis. Ap parens homo in paupertate. vnde Pſ. Simul in vnū diues et pauper [vt illius inopia vos diuites eſſetis] Pſ. lxxxviij.

Ambro. Omnes diuites facti ſunt in pauperem chri ſtum credentes. Nemo ergo ſe contemnat Pauper in cella. diues in conſcientia: ſecurior dormit in terra ꝙ diues in auro ⁊ purpura. non ergo paueſcas cū tua mē dicitate ad illū accedere q indutus eſt noſtra pauper tate. vbi ſe depauperauit nos ditauit.

¶ Nota ꝙ Chriſtus paupertatē multipliciter appro bauit ⁊ perſuaſit.

Primo de matre paupere naſcendo Luc. ij.

Secundo paupertatis ſigna in natiuitate monſtran do. Luc. ij. Hoc vobis ſignum: inuenietis infantē ⁊c.

Tertio in paupertate inter homines cōuerſando Mat. viij. Ulpes foueas habent ⁊c.

E Paupertatē xp̄s ap probauit multipliciter.

Quarto pauperes diſcipulos eligẽdo Jac. ij. Nonne deus elegit pauperes ꝛc.
Quinto pauperes ſpiritu beatificando Matthei. v. Beati pauperes ſpiritu.
Sexto paupertatem conſulendo. Mat. xix. Si vis pfectus eſſe vade ꝛ vẽde omnia que habes ꝛc.
Septimo pauperibus libenter pdicando Lu. iiij. Euangelizare pauperibus miſit me ꝛc.

Et conſilium in hoc do. hoc enim vobis vtile eſt: qui non ſolum facere: ſed ⁊ velle cepiſtis ab anno priore.

¶ Superius ad hoc vt darẽt elemoſynas Primo allegauit Macedonum liberalitatẽ. Secundo chriſti charitatem. Hic allegat ipſorum vtilitatem. vbi Primo proponit ꝙ congruum ꝛ vtile eſt eis hoc conſilium Secundo hortatur ad illud perficiendum. ibi. Nunc vero ꝛ facto perficite. Tertio oſtendit rationabilem perficiendi modum. ibi. Si em̄ voluntas prompta eſt. Quarto modi illius fructum. ibi. Non enim vt alijs ſit remiſſio. Dicit ergo [Et conſilium] q. Ita chriſtus p nobis egenus factus eſt. Et ideo [in hoc]. i. in conſideratiõe tanti beneficij [do] conſilium vt elemoſynas faciatis Tob. iiij. Conſilium ſemper a ſapiente pquire [Hoc enim]. ſ. facere elemoſynas [vobis eſt vtile] Plus em̄ eſt vtile facienti ꝙ ei cui fit ſm Auguſti. Act. xx. Beatius eſt magis: dare ꝙ accipere Uobis dico [ꝗ non ſolum facere ſʒ ꝛ velle] qḋ plus eſt ꝙ facere [cepiſtis: ab anno priore] Uel poſſũt hec duo. ſ. velle ꝛ facere referri ad diuerſos ſic Uobis dico [eſt vtile qui cepiſtis facere] ꝛ non ſolum vobis [ſed etiam] his [qui velle ceperunt ab anno priore] vnde non ſolũ dare ſed etiam velle eſt vtile. Ecce ergo tria excitãtia ad dandũ: Conſilium apl̄i. Cõmodum doni. Propoſitum dandi. Bonũ
f em̄ ppoſitum debet compleri.

¶ Notandum ſuper illud Egenus factus eſt Qꝫ quidam fiunt egeni propter culpam propriam. Quidam propter alienam.

Propter culpam propriam fiunt egeni ſeptem genera peccatorum.

Quidam Egeſtate replẽtur. ſ. Accidioſi. Pro. xij. Qui
Egeni p- ſectatur ocium replebitur egeſtate. Et. x. Egeſtatem
pter cul- operata eſt.
pã pprĩã Alij in egeſtate morantur. ſ. Auari. Prouer. xi. Alij di
fiunt ſep- uidunt propria ꝛ ditiores fiunt: alij rapiunt non ſua.
tem gña Tertij Egeſtatem hoſpitantur. ſ. iracundi. Prouer. iij.
peccatorũ Egeſtas a domino in domo impij. ſ. iracundi.

Quarti Egeſtate atterunt. ſ. ſupbi Job. xx. Ultra nõ intuebitur eum. ſ. hypocritam ſuperbum. locus eiꝰ ꝛ filij eius. ſ. per imitationem atterentur egeſtate.

Quinti Egeſtate moriunt. ſ. Inuidi Prouerb. x. Qui indocti ſunt in corde egeſtate morientur Indocti ſunt inuidi. ꝛ vere qꝛ de nullo letantur ꝛ econtra ꝛc.

Sexti Egeſtate confunduntur. ſ. luxurioſi. Exemplũ de filio prodigo Pro. xiij. Egeſtas ꝛ ignominia ei qui deſerit diſciplinam. Iſte eſt q. precipue luxurioſus.

Septimi Egeſtatem obliuiſcuntur. ſ. Ebrioſi. Prouer. vltimo. Bibant ꝛ obliuiſcantur egeſtatis ꝛ dolores nõ recordentur amplius. In egeſtate eſt

Accidioſus: qꝛ viuit ſine merito: ꝛ ideo nihil colligit.
Auarꝰ. qꝛ accipit ſine termino ꝛ ideo nihil ei ſufficit.
Superbꝰ. qꝛ totũ exponit vento: ꝛ ideo totum diſpgit.
Iracundus. quia totum obligat pro nihilo: ꝛ ideo totũ amittit.
Inuidus. quia nullo bene vtitur ꝛ ideo nihil ei pficit:
Luxurioſus. quia totum ponit in igne: ꝛ ideo totum cõſumit.
Guloſus qꝛ totum ponit ĩ ſacco ptuſo. ſ. in vẽtre ꝛ ideo totum cadit.

Egeni p- Alij egeni propter culpam alienam ſicut chriſtꝰ vt hic
peer cul- dicatur. Iſta egeſtas voluntarie aſſumpta ad exẽplar
pã alienã chriſti commendabilis eſt propter quinqꝫ ꝗ ſupra eoſdez dicta ſunt de paupꝑtate voluntaria.

Nunc vero et facto perficite vt quemadmodum promptus eſt animus voluntatis: ita ſit et perficiendi ex eo quod habetis.

¶ Hic hortatur ad perficiedũ dictum ꝯſilium. Ubi primo monet vt illud perficiant. Secundo replicat quod iam inceperant vnde turpe eſt niſi compleant. ibi. Ut quemadmodum Dicit ergo [Nũc vero ꝛ facto pficite] illud. ſ. quod incepiſtis ꝛ velle ꝛ facere. Perficite dico ita [vt quẽadmodum promptus eſt animus voluntatis]. i. prompta diſcretio [ita ſit ꝛ perficiendi] vt voluntas ꝗ latet in corde appareat in opere. Perficiendi dico [ex eo]. i. ſm illud [quod habetis]. i. ſm plꝰ ꝛ minꝰ put facultas permittit Baruch. i. Miſerunt eis ꝗ erant ĩ hieruſalem vnuſquiſqꝫ ſm qḋ potuit inuenire Tob. iiij. Si multum tibi fuerit abundanter tribue.

Si enim voluntas prompta eſt ſecundum quod id quod habet: accepta eſt: non ſecundum id quod non habet.

¶ Hic oſtendit rationabilem perficiendi modum dicẽs [Si enim] q. Bene dico ex eo quod habetis] Si em̄ voluntas prompta eſt] ad dandũ [. ſ ſm id quod habet accepta eſt] deo: vt ſ. neceſſaria retineantur [non] tãtum. ſ. dando [ſm id quod non habet]. i. vltra vires: ſufficit enim ad meritum ꝙ detur ſecundum facultatẽ non ſecundũ poſſibilitatẽ. Ecce ergo quadruplex cauſa ꝯmendans quodlibet donum: videlicet. ſi detur libenter quo ad efficientem. ibi Uoluntas. Feſtinãter: quo ad formam. ibi Prompta eſt. Abundanter: quo ad materiam. ibi. Secundum id quod habet. Utiliter quo ad finem ibi. Accepta eſt deo. Donũ qḋ libet ꝯmẽdans: cauſa eſt quadruplex

Non enim vt alijs ſit remiſſio vobis autẽ tribulatio: ſed ex equalitate in preſenti tẽpore. veſtra abundantia illorum inopiam ſuppleat.

¶ Hic oſtendit illius modi fructum. vbi Primo a ſiniſtra intentione ſe excuſat. Secundo rectã intentionem iudicat. ibi. Sed ex equalitate. Tertio finẽ debitũ explicat. ibi. Ut ꝛ illorum. Quarto p ſignum predicta cõfirmat. ibi. Ut fiat equalitas ſicut ſcriptum. Dicit ergo [Non enim] q. Secundum illud quod habetis: vos dare moneo non enim vos moneo ad dandum [vt alijs ſit remiſſio]. i. ocium ab operando. vt. ſ. ocioſe de veſtro viuant [vobis autem tribulatio]. i. afflictio ex nimia paupertate. Ro. xij Rationabile obſequiũ veſtrũ [ſed] potius volo vel moneo [vt veſtra abundantia] in bonis. ſ. temporalibus [illorum inopiam] in eiſdem temporalibus [ſuppleat in preſenti tempore] modico. ſ. ꝛ ad bene faciendum apto. Sup. vj. Ecce nunc tempus acceptabile. Et hoc [ex equalitate] quod poteſt intelligi tripliciter. Primo ſic [ex equalitate]. ſ. dationis ꝛ retentionis vt quantum vobis retinetis tantum detis ꝛ e cõuerſo Sicut Zacheus Luc. xix. Dimidium bonorum meorum do pauperibus. Secũdo modo ſic [ex equalitate] equalis ſuſtentationis: vt. ſ. ſuſtententur de bonis veſtris ſicut vos. Tertio modo ſic [ex equalitate] dationis mutue ꝛ acceptionis. vt. ſ. detis carnalia ꝛ ipſi vobis ſpiritualia. j. Cor. ix. Si ſeminauimus vobis ſpiritualia magnum eſt: ſi carnalia veſtra metamus: q. d. non.

Ut illorum abundantia veſtre inopie ſit ſupplementum vt fiat equalitas Sicut ſcriptum eſt. Qui multum habuit non abundauit. ⁊ qui modicum non minorauit.

¶ Hic tãgit finem ſiue fructum ꝛ poſtea confirmat vt dictum eſt. dicit ergo [Ut ꝛ] q. Ita veſtra abundantia in temporalibus ſuppleat illorum inopiam [vt] e conuerſo [illorum abundatia] in bonis ſpiritualibus [veſtre inopie] in eiſdem ſpiritualibus [ſit ſupplementũ] ꝛ hoc [vt fiat equalitas] Qḋ poteſt ſimiliter intelligi tripliciter. Primo modo De equalitate remunerationis ſic [vt fiat equalitas] dantium. ſ. ꝛ accipientiũ ĩ eadem remuneratione licet nõ tanta Secundo modo De

equalitate recompenſationis ſic[vt fiat equalitas]in datis.ſ. ⁊ acceptis:vt ſicut datis eis temporalia : ita dent vobis ſpūalia. Tertio modo De equalitate volū tatis in dando licet non operis ſic [vt fiat equalitas] in voluntate dantiū ſiue pauperū ſiue diuitū ⁊ per cō ſequens p̄miorū:licet non ſit equalitas in opere[ſicut ſcriptū eſt]in ſignum.ſ.huius rei. Exo.xvj. Ubi dicit nec qui plus collegerat habuit plus:nec qui minus col legerat habuit minus. Et hoc eſt qđ dicitur hic alijs verbis[Qui multū].ſ.collegerat de māna .ſ. plus q̄ gomor[non abundauit].i.nō habuit plus [Et qui mo dicum]collegerat minus.ſ.q̄ gomor[non minorauit] id eſt:nō habuit min⁹ Nec intelligendū eſt ꝙ hoc fie ret per miraculū:ſed ſicut d̄r.Exod.xvj.Qn̄ totū col legerāt ponebāt ſimul ⁊ metiebant ad mēſurā gomor et dabatur cuilibet mēſura gomor ⁊ ſic fiebat eq̄litas

Hic queritur ſuper illud. Hoc vobis vtile.

Glo. Plus eſt vtile facienti q̄ cui fit. Ad idē. Act.xx. Beati⁹ eſt dare q̄ accipere. Contra. Melius eſt pro chriſto pauperē fieri ⁊ mendicare cū ſit opus perfe ctionis:q̄ proximo dare elemoſynā diuitias retinen do vel recipiēdo. Rn̄. Si accipere accipiatur p̄cīſe ſeu nude:melius eſt dare q̄ accipere. Si vero cū hac cir cunſtantia que eſt ꝓpter deū ſua reliquiſſe ⁊ mendica re:ſic melius eſt hoc modo accipere. Item ſuper illud. Sed etiam velle. Glo.quod plus eſt q̄ facere . Con tra. Imo magis eſt facere q̄ velle:ergo ⁊ in bonis me lius. Rn̄. Si comparetur motus interior exteriori p̄ ciſe:melius eſt velle q̄ facere : quia facere poteſt eſſe ſine merito. Si aūt motui exteriori coniuncto cū inte riori:melius eſt facere vt pote facere voluntarie quā ſolum velle. Item ſuper illud. Secundū id quod ha bet. Gloſa. Ut neceſſaria tantū retineat: ergo non eſt accepta niſi vbi dat oīa ſuperflua. Rn̄. Sicut aliquid eſt ſuperfluū capiti propter ſe:qđ tamen neceſſarium eſt ei propter membra iniūctum mēbrum demandans: ita aliquid eſt ſuperfluum alicui perſone ꝓpter ſe: qđ tamen alios quibus habet diſpenſare non eſt ſuperflu um. Item ſuper illud. Secundum id quod non habet. Glo. Non tantū eſt accepta dando vltra vires. Con tra. Supra eodem. Laudauit Macedones quia dede runt vltra vires. Reſpon. Tantū accipitur hic cōiun ctionaliter ⁊ excluſiue nō nolaliter ⁊ cōparatiue. Uel dare ſupra vires indiſcrete.ſ.cum periculo ſui ⁊ aliorū non eſt tantum laudabile ſed dare diſcrete ſic . Item ſuper illud. Non vt alijs ſit remiſſio. Gloſ. Ut alij de veſtris ocioſe viuant:ergo viuere de alienis ſine labo re manuū malum eſt. Rn̄. Non ſolum labor manualis excludit ocium ſed etiam labor ſpūalis. Nam melius negocium eſt operari cibū qui non perit q̄ qui perit. ſ̄m quod monet dn̄s. Joh.v. Operamini cibū qui nō perit ⁊c. Item ſuper illud . Uobis autem tribulatio. Glo. Id eſt anguſtia pauptatis nō hoc dicit quin me lius eſſet:ſed infirmis timet. Contra. Melius eſt pui dere ſibi q̄ alij:q̄a magis ſ̄m ordinē charitatis. Rn̄. Prouidere ſibi neceſſaria melius eſt q̄ alteri:ſed pre ter neceſſaria melius eſt prouidere alteri. Uel dicendū ꝙ paupertatis tribulatio:maior eſt ꝓpulſio in ſpūali bus:ſed in tēporalibus non. Item ſup illud. Ex equa litate.glo. Hoc ideo dicit vt quantū quis habet diui dat cū ſanctis:q: non plus exigit q̄ ſibi retinere debz ſicut zacheus:ergo oportet ſaltē tantū dare quantum ſibi retinet homo. Cōtra. Dimidiū eius qđ homo ha bet aliqn̄ eſt ei parū:⁊ tūc oportet plus detinere q̄ da re. Aliqn̄ nimiū:⁊ tūc ecōuerſo. Rn̄. Plus ⁊ minus di cunt hic cōparationē in genere nō p̄ciſam.i.ſi multū: multum:ſi parū :parum. Itē ſuper illud. Ueſtre īopie ſit ſupplementū.glo. Qui enim viuunt in hoc ſeculo nō habēt merita ſufficientia ad vitā eternā. Cōtra. Mul ti viuētes in ſeculo habent charitatē. Rn̄. Loquitur de viuentibus in hoc ſeculo non tantū actu:ſed etiam affectu ſeculari qui ſecularia diligunt:⁊ ideo niſi iuuē tur orationib⁹ ſanctorū de facili cadunt . Item ſuper illud. Non minorauit. Gloſ. In quo figurabatur ꝙ qui maiora haberēt merita:⁊ qui minora in eterno conui

Paupertatis tribulatio maior eſt propulſio in ſpiritualib⁹: ſed in tēporalibus non.

uio eandem habituri ſunt refectionem. Contra. Non habebunt equalem fruitionem. Reſpō. Habebunt eā dem in ſpecie ſed non equalē. Item ibidem glo. Qui multum dat ⁊ qui parum ſi equa voluntas eſt equalē habebit mercedem : ergo quantitas elemoſyne nihil prodeſt ad meritum. Rn̄. Quis in equali voluntate ni hil proſit ad meritū eſſentiale vite eterne: prodeſt ta men ad meritum accidentale:dimiſſionis pene per mo dum ſatiſfactionis ⁊ per modum orationis: quia ma gis obligat recipientes ad orandum pro ſe.

Elemoſyne q̄ntitas ad qđ meritū p̄deſt.

Gratias aūt ago deo qui dedit eandem ſol licitudinem pro vobis in corde Titi : quo niam exhortationem quidem ſuſcepit:ſed cum ſollicitior eſſet ſua voluntate : profe ctus eſt ad vos.

¶ Superius monuit ad collectas faciendas quadru plici conſideratione. Primo allegando Macedonum liberalitatem. Secundo chriſti charitatem . Tertio ipſorum vtilitatem. Quarto nunciorum ad hoc miſſo rum ſollicitudinem ⁊ authoritatem quam hic allegat. Ubi Primo commendat Titum : quaſi principalem nuncium. Secundo Lucam ſiue Barnabam ſocium ſuum.ibi. Miſimus etiam cū illo. Tertio Apollo eo rum epiſcopum.ibi. Miſimus etiam cū illis ⁊ fratrē noſtrum Quarto hortatur ad dignam ſuſceptionē eo rum.ibi. Oſtenſionem ergo que eſt charitatis veſtre. Ad cōmendationem Titi tangit quatuor. Primo ei⁹ ſollicitudinem. Secundo ſollicitudinis rationem. ibi. Pro vobis. Tertio quantitatem.ibi. Sed cum ſollici tior. Quarto euidentiā.ibi. Profectus eſt. Dicit er go[Gratias]q. Ita ⁊ rogamus Titum vt proficiat in vobis iſtam gratiā [Gratias autem ago] Uel ſic:ita conſilium do[Gratias autē ago]ſup.deo a quo omne datum optimum. Jac.j.[qui dedit in corde Titi ean dem ſollicitudinem]quam ego ipſe habeo[pro vobis] ad elemoſynarum.ſ.largitionem exhortandi. Et reue ra ita eſt [quoniam exhortationem quidem] ſupple : a nobis ſuper hoc ſibi factam[ſuſcepit: ſed cum ſollici tior eſſet de vobis ſua voluntate] quam ſupple : mea exhortatione audita:ſcilicet de correctiōe veſtra[p̄ fectus eſt ad vos]qui tamen primum rogatus excuſa bat ſe propter incorrigibilitatē veſtram. Ro.xij. Qui preeſt in ſollicitudine.

Miſimus etiam cum illo fratrem noſtrum cui laus eſt in euangelio per omnes eccle ſias. Non ſolum autem ſed ⁊ ordinat⁹ eſt ab eccleſijs comes peregrinationis noſtre in hanc gratiā que miniſtratur a nobis ad do mini gloriā ⁊ deſtinatā volūtatē noſtram.

¶ Hic cōmendat Barnabam ſiue Lucam . Incertum eſt enim quis illorū duorum fuerit miſſus cum Tito. vbi primo cōmendat perſonā miſſi. Secundo aſſignat rationem mittendi.ibi. Deuitantes hoc nequis nos vi tuperet. Perſonā vero cōmendat a tribus. A vita cū dicit Fratrē. A fama cū ſubdit Cui⁹ laus eſt Ab offi cio ſiue doctrina cum addit. Non ſolum autē ſed ordi natus. Dicit ergo[Miſimus]q. Non ſolus Titus pro fect⁹ eſt ad vos: ſed[etiā]cū eo miſim⁹[fratrē nr̄ū].ſ. Lucā vel Barnabā[cui⁹] Luce[laus eſt ī euāgelio] ſcripto qđ.ſ.ipēmet ſcripſit. Uel[cui⁹] Barnabe[laus eſt ī euāgelio]p̄dicato. Laus dico [per oēs eccleſias Nō ſolū autē]laus eius eſt in euāgelio [ſed ordinat⁹ eſt ab eccleſijs]iudee[comes peregrinationis noſtre] id eſt:p̄dicationis qua mundū tanq̄ pegrini circuim⁹. De Barnaba patz hic. Act.xiij. Segregate mihi Bar nabam ⁊ Paulum in opus ad quod aſſumpſit eos. De Luca autem dicit Hiero.in prologo Luce. ꝙ vſq̄ ad confeſſionē eius Paulum ſecutus eſt[In hanc grati am] Hoc legit̄ dupliciter. Primo mō de gratia largi tionis elemoſynarū:ſic. Ita ordinat⁹ eſt comes in hoc [in hanc gratiam].ſ.elemoſynarum largitionem [que

miniſtratur a nobis].i.cuius nos miniſtri ſum⁹. Ro. xv. Nunc proficiſcar Hieruſalem miniſtrare ſanctis. Miniſtratur dico[ad dñi gloriam]quia deus inde glorificatur: vel vt deus inde glorificetur[et]ad[voluntatem noſtram]cōplendā.ſ.qua volumus vt detis elemoſynas. Voluntatem dico[deſtinatam].i.predeſtinataʒ a deo. Secundo modo legitur de gratia predeſtinationis gentium ſic. Ita[ordinatus eſt comes in hanc gratiam]predicationis.ſ.gentium[que miniſtratur a nobis].i.cuius miniſtri ſumus. Gal.ij. Qui operatus eſt Petro in apoſtolatuʒ: operatus eſt ⁊ mihi inter gentes: ⁊ cognouerunt gratiam ⁊c. Miniſtratur dico[ad dñi gloriam]ſicut prius[Et]etiā ordinatus eſt comes[ad deſtinatam voluntatem noſtrā].i. ad cōplenda m predicationē gentiuʒ quā volo ⁊ cui deſtinatus ſum ⁊ a deo ordinat⁹. Felix cui dat deus Officium predicandi: quod ibi notatur. In hanc gratiam Uſum debituʒ officij: quod notatur.ibi. Que miniſtratur a nobis. Intentionem rectam miniſterij: que notatur.ibi. Ad domini gloriam. Stabile deſideriuʒ miniſtrandi: quod notatur.ibi. Et deſtinatā vol.n.

Deuitantes hos, ne quis nos vituperet in hac plenitudine que miniſtratur a nobis in domini gloriam. Prouidemus enim bona non ſolum coram deo: ſed etiam coram hominibus.

¶ Hic aſſignat rationē mittendi. Et hanc triplicem. Prima eſt excluſio vituperij. Secunda eſt glorificatio dei.ibi. Que miniſtratur ⁊c. Tertia eſt oſtēſio boni exempli.ibi. Prouidemus enim bona. Dicit ergo. [Deuitantes]quaſi[hos]miſimus[deuitātes: ne quis nos vituperet]ſupra.vj. Ut non vituperet miniſteriū noſtrum. Uituperet dico[in hac plenitudine].ſ. largitionis elemoſynarum: dicens nos pauperes defraudare ⁊ elemoſynas in vſum noſtrū conuertere[Que] ſcʒ plenitudo elemoſynarum [miniſtratur a nobis in gloriam dñi].i.vt deus glorificet̄. Ambro. tamē hoc non ponit. Uel ſic[Deuitantes ne quis nos vituperet in hac plenitudine].ſ.doctrine ⁊ miraculorum: dicens nos negligentes eſſe in cura pauperuʒ: vt dicatur Bene quidem predicat.ſed non eſt memor ſanctoruʒ pauperum ſicut alij apoſtoli. De hoc enim inter ſe apoſtoli contradixerunt ⁊ Paulum rogauerunt. Gal.ij Tantū vt pauperū memores eſſemus. Ut ergo oſtenderet ſuam ſollicitudineʒ pro pauperibus: miſit tales nūcios. Plenitudine dico[que miniſtrat̄ a nobis ad domini gloriā].i.vt deus glorificet̄ in doctrina noſtra. Et bene dico deuitantes[ꝓuidemus enim bona].i.vt opera noſtra ſint bona[nō ſolū coraʒ deo]vt.ſ. dei placeant ad remunerandū. Mat.vj. Pater tuus qui videt in abſcōdito reddet tibi[ſed etiā coram hoībus] vt eis placeant ad imitandū. Mat.v. Sic luceat lux veſtra coram hominibus vt videant opera veſtra bona ⁊c. Eccli.xlj. Curam habe de bono nomine. Rom. xij. Prouidentes bona non ſolum coram deo ſed etiaʒ coram omnibus hominibus. Glo. Propter nos cōſcientia noſtra ſufficit nobis: propter vos autem fama noſtra non pollui: ſed pollere debet In nobis due ſūt res: cōſcientia ⁊ fama. Cōſciētia tibi. Fama proximo ꝓdeſt. Qui eñ bone ꝯſciētie fidēs famā negligit crudel̄ eſt.

G Prouidētia eſt q̄druplex. ¶ Notandū ꝙ quadruplex eſt ꝓuidentia.

Prima ſecularis: in multiplicatiōe rerum tēporaliū. Luc.xvj. Filij huius ſeculi prudentiores ſunt filijs lucis in generatione ſua.

Secunda carnalis in ꝓcuratione carnalium delitiaꝝ De qua Ro.viij. Prudentia carnis mors eſt.

Tertia naturalis in ꝓuiſione neceſſarioꝝ. Geñ.xxx. Juſtum eſt vt aliqñ prouideā domui mee.

Quarta ſpūalis in cura reꝝ ſpūaliū. Deut.xxxij. Utinam ſaperēt ⁊ intelligerent ac nouiſſima ꝓuiderent.

¶ Notandū ꝙ ſolent ſibi prouidere ſapientes.

Primo de propria ſalute. Joſue.ix. Timuimus ergo valde ⁊ ꝓuidim⁹ a iabus noſtris nimio terrore cōpulſi.ſed heu quia cogitat⁹ impioꝝ incerte ꝓuidētie ſūt

Secundo de quiete ⁊ pace. Ruth.iij. Filia mea queraʒ tibi requiē ⁊ prouidebo vt bene ſit tibi.ij. Mach. iiij. Uidebis ſine regali prouidētia impoſſibile eſſe pacem dari rebus.

Tertio de bono noīe. Ro.xij. Prouidentes bona ⁊c.

Quarto de benigna dñatione. Exod.xviij. Prouide ex omni plebe viros ſapiētes ⁊c. Nu.xxvij. Prouideat dñs deus exercituum hoīem qui ⁊c.

Quinto de ſecura habitatiōe. Deut.x. Arca federis dñi precedebat eos prouidens caſtroꝝ locum.

Sexto de conſeruatiōe ſue reipublice. Geñ.xxx. Juſtum eſt igitur vt aliqñ prouideam etiam domui mee. Judic.xxi. Magna nobis cura ingentiq; ſtudio prouidendum eſt.

Septimo de ꝓuido diſpenſatore. Geñ.xlj. Nunc ergo prouideat rex virū ſapientē ⁊ induſtriū ⁊ p̄ſ.e.t.er.e. Si ergo in celis habent̄ oīa illa: p̄cipue debet q̄libet ſibi ꝓuidere de celis. Deu.xxxij. Utinam ſaperēt ⁊c. Pſ̄. Prouidebā dominum in conſpectu meo ſemꝑ ⁊c. Pſ. xv.

Miſimus autem cum illis ⁊ fratrem noſtrum quem probauimus in multis ſepe ſollicitum eſſe:

¶ Hic cōmendat Apollo eorum Epiſcopū. vbi tangit Primo ſollicitudinē eius exhibitam ipſis. Secundo augmentū ſollicitudinis.ibi. Nunc autē multo ſollicitiorem. Tertio cauſam triplicem ſollicitudinis amplioris.ibi. Confidentia multa. Dicit ergo [Miſim⁹] q. Ita miſimus illos nec ſolum illos[autem]ſed[miſimus cum illis fratrem noſtrum].ſ.Apollo. De quo.j.Coꝛ.iij. Ego plantaui Apollo rigauit[quem probauimus]experimento[in multis ſepe ſollicitum eſſe] de ſalute.ſ.veſtra. Felix prelat⁹ qui Ueraciter: vt nō fingat. Potenter: vt non deficiat. Frequenter: vt non torpeat. Ardēter: vt eos moneat: cogitat de ſalute aliorum Iſta quatuor notantur in quatuor dictis verbis probauimus in multis ⁊c.

Nunc autē multo ſollicitior eſt: confidentia multa in vos: ſiue pro Tito qui eſt ſocius meus ⁊ in vobis adiutor: ſiue fratres noſtri apoſtoli eccleſiarum glorie xp̄i.

¶ Superius cōmendauit Apollo Ep̄m eoꝝ ⁊ ſollicitudinē eius ipſis exhibitā. Hic oſtendit Apoſtol⁹ augmentū ſollicitudinis. Ubi duo facit. Primo oſtendit eum eſſe ſollicitiorē. Secundo ſubiungit triplicē cauſam amplioris ſollicitudinis.ibi. Confidentia. Prima eſt ſperata correctio eorum. Secunda ſocietas alioꝝ. ibi.ſiue pro Tito. Tertia deprecatio apoſtoloꝝ.ibi. ſiue fratres noſtri. Dicit ergo[Nunc autem]q. probauimus ſup.ipſum eſſe ⁊ vere ſollicitū[autem]ſed[nūc multo ſollicitiorē].ſ.ipſum eſſe q̄ prius: cum audiuit vos.ſ.correctos. ſollicitior inquam fuit: ⁊ hoc[confidentia]id eſt pro confidentia[multa]habita[in vos] ſcilicet de veſtra correctione ſollicitiori[ſiue]ſcʒ[pro Tito]qui de vobis multa bona ei retulit ⁊ cum quo libenter ibat[qui]Titus: ſcilicet[eſt ſocius meus] qui ſcilicet epiſcopus. Uel quia aſſumpſerat eum in ſociuʒ [et in vobis]id eſt: in veſtra conuerſione[adiutor] Felix qui ſemper eſt ſocius Contra diſcordiā. Qui ſemper adiutor Contra ignauiā. Uel ſocius vt nō velit dominari. Adiutor vt nō velit girouagari.[ſiue fratres noſtri]Deficit hec litera ⁊ ſupplendum eſt[ſiue]pro illis id eſt: alijs qui ſunt[fratres noſtri apoſtoli eccleſiarum]a quibus: ſcilicet rogatus fuerat. Litera Ambroſij eſt[ſiue per fratres noſtros Apoſtolos eccleſiarum]quia miniſtri aliarum eccleſiarum illius ꝓuincie rogauerant eum. Apoſtoli dico[glorie chriſti].i.ꝙ ipſi ſunt miniſtri eccleſiarum hoc[glorie chriſti]datiui caſus: id eſt: ad gloriam chriſti.

Oſtenſioneʒ ergo que eſt charitatis veſtre et noſtre glorie pro vobis in illos oſtēdite

in faciem eccleſiarum.

¶ Hic hortatur ad dignã eorum ſuſceptionē. Et Primo quia hec eſt probatio dilectionis. Secundo quia ſignum correctionis. ibi. Et noſtre glorie. Tertio per exemplum bonum aliis. ibi. In faciē. Dicit ergo [Oſtēſionem] q. Et quia tales miſimus ad vos [ergo oſtenſionē que eſt charitatis veſtre] quã. ſ. aliis oſtenditis [et noſtre glorie pro vobis]. i. quã habem⁹ pro vobis id eſt: propter correctionē veſtrã [in illos oſtendite] eos. ſ. charitatiue z bene recipiendo. Greg. Probatio dilectiõis exhibitio eſt operis. Et hoc [in faciē eccleſiarum]. i. aperte z manifeſte: vt alie eccleſie agnoſcãt vera eſſe que de vobis audierũt bona: z etiam a vobis exemplũ accipiãt. Hic põt accipi argumentũ ꝙ Legati domini Pape recipiendi ſunt cum proceſſiõe: ex hoc ꝙ dicit in faciem eccleſiarum.

Hic queritur ſuper illud. Sua volũtate profectus eſt. glo. Qui proprio deſiderio ad proſpera cũ imperantur anhelat: virtutem obediẽtie ſibi euacuat ergo cum Titus officium legationis ſpõte ſuſceperit: virtutem obedientie ſibi euacuauit: ergo de hoc ab apoſtolo cõmendandus non erat. Rñ. In officio iſto pl⁹ erat oneris ꝙ honoris: z plus miniſterij ꝙ iuriſdictionis. Item ſuper illud. Miſimus z cum illo zc. Contra. Omnis chriſti actio: noſtra eſt inſtructio. Chriſt⁹ diſpenſatorem temporalium furem habuit: ergo apoſtolus in miniſtris elemoſynarum colligendarum tantam vim facere non debuit. Rñ. Chriſtus furem non elegit: ſed electum quia occulte malus erat toleravit In quo nos docuit malos non eligere: ſed occultos tolerare. Sed nunquid in diſpenſatione rerum noſtrarũ malum etiam occultum debemus tolerare? Rñ. Aut habet diſpenſationem publicam ex poteſtate ordinaria. Aut priuatam ex poteſtate cõmiſſa. In primo caſu non poteſt nec debet deponi propter crimen occultum. In ſecundo poteſt. Ad illud quod obijcitur Omnis chriſti actio: noſtra eſt inſtructio. Rñ. Verum eſt i vel quãtum ad ſubſtantiam actionis: vel quãtum ad aliquam circunſtantiam eius. In hoc autem chriſtus nos docuit non fures diſpenſatores ponere: ſed de rebus temporalibus non multum curare. Item ſuper illud. Prouideamus bona. Glo. Qui conſcientie fidẽs: famam negligit: crudelis eſt. Contra. j. Cor. iiij. Mihi pro minimo eſt vt a vobis iudicer zc. Reſpon. Quãtũ in ſe eſt ſemper debet homo curare de bona fama: ſed cum propter aduerſariorum maliciam non preualet: debet paruipendere: et conſcientia cõtentus eſſe. Item ſuper illud. Sed etiam coram hominibus. Contra. Mat. vj. Attẽdite ne iuſtitiã veſtrã faciatis corã hominibus. Reſpõ. Coram hominibus fieri bonũ: dupliciter eſt. Aut propter eorum edificationem: qđ eſt bonum. Aut propter propriã oſtentationem z laudẽ: quod eſt malum. Unde dominus addit. Matt. vj. Ut videamini ab hominibus.

Capitulum ix.

Nam de miniſterio quod fit in ſanctos ex abundãti eſt mihi ſcribere vobis. Scio enim promptum animũ veſtrũ: pro quo de vobis glorior apud macedones: quoniam et Achaia parata eſt ab anno preterito: et vrã emulatio prouocauit plurimos.

¶ Superius monuit ad collectas faciẽdas. Hic determinat modũ faciendi eas. ſ. Abundanter z Liberaliter. Ad hoc aũt eos inducit quadrupliciter. Primo ex promptitudinis eorũ cõmendatione. Secundo ex nunciorũ ad hoc premiſſione. ibi. Miſimus autẽ fratres. Tertio ex futura retributiõe. ibi. Hoc autẽ dico ꝙ qui parce ſeminat. Quarto ex preſenti vtilitate. ibi Potens eſt aũt deus omnẽ gratiam. In prima prouocat eos: promptitudinẽ eorũ cõmendãdo dupliciter. Primo i ſe. Scđo i aliorũ cõparatiõe. ibi. Quia z Achaia. In prima cõmendat eos Primo qr dant liberaliter ſine ſimulatione. Scđo quia feſtinãter ſine dilatiõe. ibi Scio enĩ promptum. Tertio quia abundanter ſine cõfuſiõe. ibi. Pro quo de vobis glorior. Dicit ergo [Nã] q. Ita de receptione eorum vos moneo [Nam de miniſterio]. ſ. elemoſynarũ [quod fit in ſanctos]. i. ad ſuſtentationẽ pauperũ qui ſunt in hieruſalẽ. j. Cor. xvj. De collectis aũt que fiũt in ſanctos ſicut ordinaui zc. [ex abundanti]. ſ. ſuperfluũ [eſt mihi ſcribere vobis] ad id. ſ. vos amplius exhortando: z vere ſuperfluum [Scio enim promptum animũ veſtrum] ad hoc faciẽdum. Supra. viij. Non ſolum facere ſed z velle cepiſtis ex priore ãno [pro quo]. ſ. animo prompto [de vobis glorior apud Macedones] dicens ſup. hoc [qm̃ et Achaia] cuius metropolis eſt Corinthus cuius ſicut capitis exemplo alij prouocati ſunt [parata eſt] emulatione. ſ. Macedonum dicta [ab anno preterito] Ro. xv. Probauerunt Macedonia z Achaia collectionem aliquam facere in pauperes ſanctorum qui ſunt in hieruſalem [et veſtra emulatio]. ſ. amor z ſtudiũ imitandi vos. qr audierũt vos bene correctiõe proficere [prouocauit plurimos] ad proficiendũ. Prouerb. xxvij. Ferrum ferro exacuitur: z homo exacuit faciẽ proximi ſui.

Miſimus autẽ fratres: vt ne ꝙ gloriamur de vobis euacuetur in hac parte: vt quẽadmodum dixi parati ſitis: ne cum venerint Macedones mecum et inuenerint vos imparatos: erubeſcamus nos: vt non dicamus vos in hac ſubſtantia.

¶ Hic inducit eos ex nunciorũ premiſſione. Ubi primo oſtendit ſe premiſiſſe nuncios Primo ad preparandum. Scđo ad large preparandũ. ibi. Neceſſarium ergo exiſtimaui. In prima primo tangit fratrum miſſionem Secũdo miſſiõis rationẽ. ibi. Ut ne ꝙ gloriamur. Tertio rõnis declarationẽ. ibi. Ut quẽadmodũ dixi. Dicit ergo [Miſimus] q. Ita ſuperfluum eſt mihi ſcribere vobis. Poſſet aliquis dicere. Ex quo ſuperfluũ eſt vobis ſcribere: ad quid ergo miſiſti fratres? Rñdet dicens [Miſimus aũt fratres] non vt hortentur vos ad hoc: ſz vt parati ſitis [vt ne ꝙ gloriamur de vobis euacuetur in hac parte]. ſ. ſi inuenti fueritis imparati [vt quẽadmodum dixi] illis. ſ. quibus gloriabar de vobis vos eſſe paratos [parati ſitis] et ideo debetis eſſe parati [ne cum venerint Macedones mecum] ad vos: ſcz [et inuenerint vos imparatos: erubeſcamus nos] qui de vobis gloriabamur: ſcz ſi inuenti eſſemus mendaces. Eccli. iiij. De mendacio ineruditionis tue confundere Nos dico [vt non dicamus vos] id eſt: vt de vobis taceamus: de quibus verum eſt ꝙ multo' magis erubeſceretis z erubeſcere debetis [in hac ſubſtantia]: ideſt in hac datione elemoſynarũ Que ſubſtantia dicit: qz ea pauperes ſuſtentantur.

¶ Notandum ſup illud Parati ſitis. Qz debemus eſſe parati ad multa: videlicet. — N Parati eſſe debem⁹ ad multa.

Primo Ad largiendũ temporalia: quia Qui cito dat: bis dat. Geñ. xliij. Parabant fratres Joſeph munera donec ingrederetur ad eos.

Scđo Ad emendandũ delicta. Hoc enim cõſonat omni iuri vt maleficus puniat. Pſ. Quoniam ego in flagella paratus ſum: z dolor meus zc. Ergo parat⁹ ſum in flagella quoad ſatiſfactionẽ: z dolor meus quo ad contritionẽ. Iniquitatẽ ego cognoſco quo ad confeſſionem. — Pſ. xxxvij

Tertio Ad exequendũ mandata Non ſicut quadriga male vincta que dum mouet garrit. Pſ. Paratus ſum et non ſum turbatus. Boni enim habent agilitatem angelicam. Tob. v. Iuuenem ſtantẽ zc. — Pſ. cxviij.

Quarto Ad reſiſtendũ in pugna: ſicut hoies in obſidione poſiti quos diabolus obſidet cum exercitu magno. ij. Mach. viij. Aſpicientes Iudã z ſocios eius in campo paratos ad prelium: timuerũt z fugerunt oẽs.

Quinto Ad ſuſtinendum in pena. Fruſtra enim eſt in

bello et cito reddit ſe qui non vult ictus ſuſtinere. ij. Mach. vij. Dixit vnus de ſeptem fratrib⁹. Parati ſumus magis mori q̄ dei leges preuaricari. Luc. xxij. Domine paratus ſum tecum ⁊c.

Sexto ad ſuſcipiendum dominū in animā indecēs eſt enim regem recipi in ſtabulo vel loco obſcuro. Pſ. Paratum cor meum deus. Alibi. Paraui lucernam chriſto meo.

Septimo Ad ipſum comitandū in gloria: ſicut Domine que vadunt ad feſtum. Mat. xxv. Que parate erāt intrauerunt cū eo ad nuptias. Mc. xxiij. Et vos eſtote parati: regnum enim paratū eſt. Mat. xxv. Venite benedicti patris mei percipite regnum ⁊c.

Neceſſarium ergo exiſtimaui rogare fratres vt preueniant ad vos: ⁊ preparent repromiſſam benedictionem hanc paratam eſſe: Sic quaſi benedictionem: non quaſi auariciam.

¶ Hic oſtendit q̄ premiſit nuncios ad large preparandum. Ubi Primo implicat ſuam prouidentiā in mittēdo. Secundo replicat miſſorū diligentiā in pparando. ibi. Et preparent. Tertio rogat Corinthiorū largitatem in dando. ibi. Sic quaſi benedictionē. Dicit ergo [Neceſſariū] q. Et ne cōfuſio accidat ſicut dixi [neceſſarium ergo exiſtimaui rogare fratres]. ſ. Lucā ⁊ Titum et Apollo [vt preueniant] me. ſ. eundo [ad vos: ⁊ preparent]. i. preparando faciant [paratam eſſe]. ſ. qñ venerimus [hanc benedictionem]. i. elemoſynarū largitionem [repromiſſam]. i. ſepe promiſſam. Rom. xv. Placuit eis ⁊ debitores ſunt eorum. Paratam dico [ſic quaſi benedictionem]. quaſi opus largitatis ⁊ charitatis dignum benedictione [non quaſi auariciā] vt. ſ. parum ⁊ dolenti animo detur.

B Elemoſyna ppter multa dicitur benedictio. ¶ Et Notandum q̄ Elemoſyna benedictio dicitur.
Primo propter benedictionē accipientis. Job. xxix. Benedictio perituri ſuper me veniebat.
Scd̄o propter benedictionem populi videntis. Eccli. xxxj. Splēdidū in panib⁹ bñdicēt labia multorū ⁊c.
Tertio propter benedictionē iudicis retribuentis. Mat. xxv. Venite benedicti patris mei. Dicitur hic propter opera miſericordie premiſſa.
Quarto propter benedictionē heredis ſiue ſeminis poſtus dantis. Pſ. Tota die miſeretur ⁊ cōmodat: ⁊ ſemen eius in benedictione erit. ps. xxxvj.

Hoc autem dico: quia Qui parce ſeminat: parce ⁊ metet: ⁊ qui ſeminat in benedictionibus: de benedictionibus ⁊ metet.

¶ Hic inducit eos ex futura retributione. Et Primo ad dandū abundanter. Scd̄o ad dādum hilariter. In primo largitas dati. In ſecundo largitas animi ſuadetur. ibi. Unuſquiſq̄ prout deſtinauit. In prima proportionando premiū merito Primo tangit hec circa parcos. Secundo circa largos. ibi. Et qui ſeminat. In prima tangit tria circa donum. Actū. ibi. Seminat. Modum. ibi. Parce. Premium ibi. Metet. Similiter procedit l ſcd̄a. Dicit ergo [Hoc aūt dico]. ſ. q̄ illi pparēt vel q̄ vos large detis: quia [Qui parce ſeminat] dando. ſ. paruā elemoſynā [parce ⁊ metet] in retributiōe. Gal. vj. Que ſeminauerit hō: hec ⁊ metet. [Et qui ſeminat in benedictionibus]. i. large ⁊ charitatiue [de bñdictionib⁹ ⁊ metet] largā. ſ. retributionē. Job. iiij. Qui metit: mercedē accipit. Prouer. xj Seminanti iuſtitiā merces fidelis. Ideo Oſee. x. Seminate vobis in veritate iuſtitiā: ⁊ metite in ore miſecordie.

C Elemoſyna ſemini cōparat. ps. cxj. ¶ Notandū hic q̄ elemoſyna cōparat ſemini: ⁊ elemoſynarū lagitio ſeminationi: propter. vij. rationes.
Primo ppter largā plena manu effuſionem. Tob. iiij. ſi multum tibi fuerit: abundanter tribue.
Secundo propter diſcretā diſtributionem. Pſ. Diſp ſit dedit pauperibus.
Tertio propter ſecretā occultationē. Eccli. xxix. Cōclude elemoſynam in ſinu pauperis.
Quarto propter receptam irrigationē. Jeb. xxx. Flebam quondam ſuper eo qui afflictus erat: ⁊ anima mea compatiebatur pauperi.
Quinto propter rei ad tps̄ amiſſionem. Eccle. xxix. Perde pecuniam propter fratrem.
Sexto propter fructus expectationē ſeu dilationem. Eccle. xj. Mitte panē tuum ſuper tranſeuntes aquas et poſt multa tempora inuenies eum.
Septimo propter fructus multiplicationem. Infra eodem Multiplicabit ſemen veſtrum ⁊c.

Unuſquiſq̄ prout deſtinauit in corde ſuo non ex triſtitia: aut ex neceſſitate. Hilarem enim datorē diligit deus.

¶ Hic hortatur ad dandū hilariter. Ubi Primo hortatur ad dādi hilaritatē. Secundo ſubdit vtilitatē. ibi. Hilarem. Dicit ergo [Unuſquiſq̄]. q. Quia ſm̄ q̄ ſeminauerit homo: ſm̄ hoc metet. Ideo [vnuſquiſq̄] ſup. det vel ſeminet [prout deſtinauit in corde ſuo]. i. put ordinauit ſe velle dare. Et hoc [non ex triſtitia] gloſ. Qui enim dat vt careat tedio interpellantis: nō vt reficiat viſcera indigētis: ⁊ rē ⁊ meritū perdit. Quicqd ergo boni facis: cū hilaritate fac. ⁊ tūc bñ facis: ſi autē cū triſtitia facis: de te fit. nō tu facis. Eccle. iiij. Declina pauperi ſine triſtitia aurē tuā: ⁊ redde illi debitū tuum [Aut ex neceſſitate]. i. coactus: ſed ſponte ⁊ hilariter. [Hilarē enim datorē diligit deus]. i. approbat et remunerat. Ideo. Eccle. xxxv. In omni dato hilarem fac vultum. Ro. xij. Qui miſeretur in hilaritate Sic ergo debet dare quilibet Diſcrete. Iocūde. Voluntarie. Diſcrete: quia prout deſtinauit. Iocūde: q̄ non ex triſtitia. Uoluntarie: q̄ non ex neceſſitate. Diſcrete q̄tum ad rōnabilē. Iocūde q̄tum ad iraſcibilē Uoluntarie q̄tum ad concupiſcibilē.

Hic queritur ſuper illud Ex abundanti.

Glo. Superfluū. Cōtra. ergo peccatū. Nam ſicut ſermo ſupfluus platus peccatū eſt: ita ſupflue ſcriptus. Rñ. Superfluū eſſet ſcribere inducēdo eos ad volendum ſed nō ad pficiendū. Item ſuper illud. Scio promptum aīni. Cōtra. ergo pro nihilo mittit nūcios ad parandū: ergo parati erant. Rñ. Parati erant affectu ſ; non effectu q̄ nondū facte erant collecte. Itē ſuper illud. Parce metet. Glo. Retributionē. Contra. Deus ſemper largiſſime retribuit ⁊ ſupra condignum. Rñſ. Non parce ſimpliciter ſed reſpectu ſeminatiū in benedictionibus. Item ſuper illud Qui ſeminat in benedictionibus. glo. Ut plus pēſetur animus q̄ cenſus. Cōtra. Plus eſt dare q̄ velle dare. Rñ. Plus pēſatur animus per ſe q̄ cēſus per ſe. Uoluntas enim multum facit ſed tamē minus q̄ cenſus cū animo. Item ſup illud. Nō ex triſtitia. glo Si ex triſtitia facis: de te fit. tu non facis. Contra. Multi naturaliter ad auaricias proni ſunt nec ſine triſtitia pecuniā dare poſſunt: ergo non merētur. Rñ. Hoc quod hic dicitur intelligitur de triſtitia rationis non ſenſualitatis.

Potens eſt autem deus omnem gratiam abundare facere in vobis: vt in omnibus ſemper omnē ſufficientiā habentes: abundetis in omne opus bonū: ſicut ſcriptū eſt: Diſperſit dedit pauperibus iuſtitia eius manet in eternum.

¶ Superius monuit eos ad collectas faciēdas inducēs eos ad hoc. Primo ex pmptitudinis eorū cōmēdatione. Scd̄o ex nūciorū ad hoc pmiſſiōe. Tertio ex futura retributiōe. Hic q̄rto monet ad idē ex pñtis vtilitatis cōſideratiōe. ⁊ Primo ex vtilitate in ſeipſis. Scd̄o ex vtilitate in alijs. ibi. Qm̄ miniſteriū hui⁹ officij. Utilitatē in ſeipſis oñdit Primo in bonis ſpūalib⁹. Scd̄o etiā in bonis tpalib⁹. ibi. Qui aūt adminiſtrat ſemē. Tertio in bonis opibus. ibi. Et augebit incremēta. Quarto gñaliter in bonis oībus. ibi. Ut in oībus locupletati. In prīa tāgit Primo bonorū ſpūaliū authorē. ibi.

Quia potens eſt deus. Secundo formā. ibi. Quia omnem gratiā a. Tertio finem. ibi. Ut in omnibus ſemp. Quarto materiam. ibi. In omne opus. Quinto dictorum cōfirmationē. ibi. Sicut ſcriptū eſt. Dicit ergo. [Potens eſt ꝛc.] Et poteſt hec litera dupliciter cōtinuari: quia quidā libri habēt / aūt / quidē / enim. Primo modo ſic. Ita vos moneo [aūt] ſed [potens eſt deus] ꝛc. q. d. ego ſolū monere vos poſſum ſed deus pōt facere. Secundo modo ſic. Ita vos moneo ad large ꝛ hilariter dandū ꝛ nolite diffidere [Potens eſt enī deꝰ omnem gratiā] nō ſolū hanc gratiā largitionis elemoſynarum ſed etiā ꝗcunꝗ aliā [abundare facere in vobis] vel in cordibus veſtris ſm aliquos libros. Jac. j. Qui dat oībus affluenter ꝛ non improperat: ergo deꝰ dat Potenter: quia potēs eſt. Multipliciter: quia omnem gratiā. Abundanter qꝛ abundare facit. Abūdare dico [vt in oībus]. i. in omni ſtatu veſtro [omnē]. i. perfectam [ſufficientiā habentes]. i. vos habere reputantes. Phil. iiij. Ego didici in quibus ſum ſufficiens. Et ſupra. iij. Sufficiētia noſtra ex deo eſt [abūdetis in omne opus bonum]. i. in datiōe elemoſynarū ꝛ in aliis bonis. Abundetis dico [ſicut ſcriptum eſt] de viro iu-

Ps. cxj. ſto. Ps. Diſperſit dedit pauperibꝰ iuſtitia ꝛc. Ubi notantur quatuor cōditiones boni elemoſynarii: videlicet quia dat abundanter. ibi. Diſperſit. Liberaliter. ibi. Dedit. Sapienter. ibi. Quia pauperibus. Utiliter ibi. Quia iuſtitia eius ꝛc. Ergo [diſperſit]. i. diuerſis ſparſit: ſicut ſemē. Eſa. xxxij. Beati qui ſeminatis ſuper oēs aquas. [dedit] gratis: nō vendidit. Matth. x. Gratis accepiſtis: gratis date [pauperibus] non diuitibus. Luc. xiiij. Cum facis cōuiuium: noli vocare amicos ꝛc. Uoca autem debiles ꝛ pauperes ꝛc. Eſaie. lviij. Frange eſurienti panem tuum ꝛc. Ideo qꝛ diſperſit dedit pauperibus [iuſtitia eius]. i. merces iuſtitie [manet in ſeculum ſeculi]. i. in eternum. Sap. j. Juſtitia perpetua eſt ꝛ immortalis.

D

Gratia ad qd ſit. ¶ Notandū eſt ſuper illud Potens eſt deus omnē gratiam ꝛc. Qꝛ Gratia neceſſaria eſt: quia eſt

Infantie nutrimentū. Sap. xvj. Omni nutrici gratie tue deſeruiebant. Sicut enim corpus ſine cibo nō viuit corporaliter: nec anima ſine gratia ſpiritualiter.

Ignorātie documentū. Titū. ij. Apparuit gratia dei erudiens nos vt abnegantes. Sicut enim oculus dirigitur mediante luce. ita affectus mediāte gratia.

Indecentie ornamentū. Eccli. xxvij. Ornamentū gratie accipias. Sicut enim decens habitus ornat corpꝰ et reddit gratū: ſic gratie habitus ſpūm.

Inconſtantie ſtabilimentū. Hebre. vlt. Optimum eſt gratia ſtabilire cor. Sicut enim vinculum ligat edificium: ſic gratia ligat deo ſpūm.

Inſufficientie ſupplementū. ij. Cor. xij. Sufficit tibi gratia mea. Sicut enim fortis amicus ſufficit ad adiuuandum infirmū: ſic gratia attentatum.

Malicie purgamentū. Rom. iij. Gratis iuſtificati per gratiam ipſius. Sicut enim radius ſolis purgat aerē a nebulis: ſic gratia animam a peccatis.

Eloquentie condimentū. Ps. Diffuſa eſt gr̄a. Sicut

Ps. xliiij. ſal ꝛ oleū cōdit cibū: ſic gratia verbū. Col. iiij. Sit ſermo veſter in gratia ſemper ſale con.

Huius vie tutamentū. Eccli. xxxiiij. Periclitatus ſū horū cauſa ꝛ liberatus ſum gratia dei. Sicut amor domini reddit ſeruum tutū: ſic gratia iuſtum.

Moleſtie delectamentū. ij. Tim. ij. Tu aūt fili mi cōfor. in gr̄a. Sicut gr̄a mulieris virū: ſic merelꝰ egenū.

Amicitie fundamentū. Prouer. xxij. Qui diligit cordis mundiciā ꝓpter gr̄am la. ſu. ha. amicum regē. Sicut ingratitudo tollit amicitiā: ſic gratia fundat.

Miſericordie incitamentū. Sap. iiij. Gratia dei ꝛ miſericordia in ſanctos eius: ꝛ reſpectus in electos illiꝰ. Sicut diues ex gratia liberalitatis miſeretur alteriꝰ.

Miſerie decrementū. Rom. vij. Infelix ego hō: quis me liberabit de corpore mortis huius: gr̄a dei per Jeſum xp̄m. Sicut litera regis liberat captiuū. Prouer.

Ps. lxxxiij. xxv. Gratia ꝛ amicitia liberant.

Glorie argumentū. Ps. Gratiā ꝛ gloriā dabit dn̄s. Prouer. xj. Mulier gratioſa inueniet gratiā. Sicut meritum argumentū eſt p̄mij: ꝛ maxime apud iuſtū dn̄z.

¶ Nota Neceſſaria nobis eſt gratia

E

Gratia ad quid ſit nobis neceſſaria.

Primo Ad cognoſcendū. ad Gal. j. Uocauit per gratiam ſuam vt reuelaret filium ſuum in me.

Secundo Ad bonū volendū. Augu. Gratia preparat voluntatē vt velit: ꝛ ſubſequit̄ ne fruſtra velit.

Tertio ad agendū. j. Cor. xv. Plus omnibus laboraui: non ego. ſed gratia dei mecum.

Quarto Ad loquendū. Col. iiij. Sermo vḡr ſemp in gr̄a ſit ſale ꝯditꝰ.

Quinto Ad pficiēdū. j. Cor. xv. Gratia dei in me vacua nō fuit.

Sexto ad perſeuerandum. Heb. vlt. Optimū eſt gratia ſtabilire cor.

Septimo: ad conuerſandum. Supra. j. In gratia conuerſati ſumus ꝛc.

Qui aūt adminiſtrat ſemē ſemināti ꝛ panē ad māducādū p̄ſtabit ꝛ multiplicabit ſemē vr̄m: ꝛ augebit icremēta frugū iuſtitie vr̄e.

¶ Hic oſtēdit elemoſyne vtilitatē in bonis tēpalibus: et hanc duplicē. Prima eſt ſufficiētia tēpaliū ad viuēdum. Scd̄a abūdantia eorūdem ad erogandū. ibi. Et multiplicabit. Dicit ergo [Qui aūt] q. Nō ſolū merces vite eterne dabit̄ [aūt] p ſedetiā deus [qui adminiſtrat ſemē] vn̄ fit elemoſyna [ſeminānti]. i. elemoſynas faciēti [ꝛ panē]. i. neceſſaria vite. Sic accipit̄ panis. Gen̄. xxviij. Dixit Jacob ſi dederis mihi panē ꝛc. [ad māducandū] nō ad luxuriandū [p̄ſtabit] Nō dicit dabit: qꝛ pro ipo pane tenemur ei ſeruire ꝛ requirit ſeruitiū noſtrum. q. d. Apoſtolꝰ ſicut deus dat vn̄ poſſitis elemoſinas facere ſic dabit vn̄ ſuſtentemini ꝛ ideo iſto timore nō debetis ab elemoſynis ceſſare. Mat. vj. Nolite ſolliciti eſſe ꝗd manducetis ꝛc. Ps. Eſcam dedit Ps. cx. timentibus ſe. Ergo Deus eſt principalis bonorū auctor qꝛ ſemē adminiſtrat. Homo ē diſ̄ ēſator qꝛ ſeminat. Deus itez eſt remunerator: qꝛ neceſſaria preſtat. Et nō ſolum panē ad māducandū preſtabit: ſed [ꝛ multiplicabit ſemē veſtrū] vt poſſitis plures elemoſynas facere. Eſa. xxx. Dabit̄ pluuia ſemini tuo. Leui. xxv. Dabo benedictionē meā anno ſexto ꝛ faciet fructus trium annorū. Prouer. xj. Quidā diuidunt ꝓpria ꝛ ditiores fiunt [et augebit incrementa]. i. voluntatē ꝛ facultatem dādi elemoſynas [frugū iuſtitie veſtre]. i. meritorū ꝛ premiorꝫ ex iuſtitia ꝓuenientiū. Jac. iij. Fructus iuſtitie in pace ſeminat̄ facientibꝰ pacē. Juſtitia ergo eſt Radix erumpēs. Incrementū frugū eſt opus excreſcēs: vt elemoſyne ꝛ hmōi q̄s ipat iuſtitia. Augmētū icremēti ē ꝓfectꝰ meritorꝫ p̄mia multiplicās.

Ut in omnibus locupletati: abundetis in omnem ſimplicitatem: que operatur per nos gratiarum actionem deo.

¶ Hic tangit vtilitatez in bonis oībus. Ubi implicat tria ex elemoſyna ꝓuenientia. Primo abundantiam generalem. Secūdo: diſpenſationē liberalē. ibi. Abūdetis in omnem. Tertio diuinam commendationem. ibi. Que operatur. Dicit ergo [Ut in omnibus] quaſi. Ita augebit incrementa frugum iuſtitiū [Ut in omnibꝰ] id eſt: in omni ſtatu veſtro [locupletati] ſm veſtrā reputationem [abundetis in omnem ſimplicitatez]. i. imperfectam largitionem ſimplici animo factam. Uel [in omnem ſimplicitatem]. ſ. cordis / oris / ꝛ operis: vt In Corde ſit promptitudo. In ore māſuetudo In opere multitudo doni Ut. ſ. detis Prompte. Manſuete ꝛ Abunde [que] largitio. ſ. ſimplici animo facta [operatur per nos] qui ſumus miniſtri huius largitiōis [gratiarum actionē deo] quia ſuper hoc agimus gratias deo: ꝛ ideo facienda eſt:

Quoniam miniſteriū huius officij: non ſolum ſupplet ea que deſunt ſanctis: ſed etiam abundat per multos gratiarum actiones in domino: per probationem miniſterij huius: glorificantes deum in obedie͂tia

confeſſionis veſtre in euangelio chꝛiſti: et ſimplicitate cõmunicationis veſtre in illos et in ões: ꝛ in ipſoꝛum obſecratione pꝛo vobis: deſiderantiũ vos pꝛopter eminentẽ gratiam dei in vobis.

¶ Superius monuit eos ad elemoſynas faciendas ex vtilitate in ſeipſis. Hic monet ad idem oſtendens fructum ꝛ vtilitatem in alijs. Ubi Pꝛimo oſtendit multiplicitatem fructuum. Secundo ſuper hoc laudat deũ. ibi. Gratias deo. In pꝛima oſtendit fructum quadruplicem largitionis elemoſynarum. Pꝛimo quia ſanctorum vitam ſuſtentat. Secũdo quia gratiarũ actionez pꝛouocat. ibi. Sed etiam abundat per multos. Tertio ad gloꝛificandũ deum ꝛ exoꝛandũ pꝛo dantibus inuitat. ibi. Gloꝛificantes deum. Quarto ad diligendũ eos inflãmat. ibi. Deſiderantiũ vos ꝓpter eminentẽ.

Dicit ergo [Quoniã miniſteriũ] q. Ita aguntur grãe deo: ꝛ hoc ideo [qm̃ miniſterium huius officij]. ſ. largitionis elemoſynarũ [non ſolũ ſupplet ea que deſũt ſanctis]. ſ. pauperibus. Infra. xi. Quod mihi deerat ſuppleuerunt fratres qui venerunt a Macedonia [ſed etiam abundat in gratiarũ actiõe] que fit ſup. [per multos] qui multi tñ agunt grãs deo. Et hoc [in dño] mouente. ſ. ad gratiarũ actiones. Per multos inquã [per pꝛobationẽ miniſterij huius]. i. qui appꝛobant ꝛ laudant hanc miniſtrationẽ veſtrã. Multos inquã [gloꝛificantes deũ] non ſolũ in veſtra largitate ſed inde accepta occaſione [in obedientia cõfeſſionis veſtre]. q. ſcʒ fidez confitemini. Rom. x. Coꝛde creditur ad iuſtitiam. Oꝛe aũt confeſſio fit ad ſalutẽ. Obedientia dico habita [in euangelio xp̃i]. i. quia obediſtis euangelio xp̃i [et] gloꝛificantes. ſ. deum [in ſimplicitate cõicationis veſtre]. i. quia veſtra ſimplici animo cõicaſtis. Uel quia alij exẽplo veſtro ſua cõicant. Heb. xiij. Beneficentie ꝛ cõionis nolite obliuiſci. Cõicationis dico facte [in illos]. ſ. ſanctos pauperes pꝛedictos [ꝛ in omnes] egẽtes ſup. [et] gloꝛificantes deũ [ipſoꝛũ]. ſ. pauperum [obſecratione pꝛo vobis] facta. ſ. ab ipſis ad deum Ipſoꝛũ dico [deſiderantium vos] videre vel hic vel in eterna beatitudine: ꝛ hoc [pꝛopter gratiam dei]. i. charitatẽ [eminentem in vobis]

Miniſteriũ felix quod dicatur.

Felix miniſterium
Quo ſancti pauperes ſuſtentãtur: qꝛ ſupplet ea q̃ ſanctis deſunt.
Quo multiplices gratie deo aguntur: quia abundat p multos in gratiarũ actꝫ.
Quo alij videntes edificantur: quia pꝛobant miniſterium illud.
Quo deus gloꝛificatur: qꝛ gloꝛificantes deum.
Quo obedientia notificatur: quia in obedientia cõ.
Quo tempoꝛalia recte cõmunicantur: quia in ſimplicitate cõmunicationis.
Quo oꝛationes redduntur: quia ꝛ in ipſoꝛum.
Quo amoꝛ mutuus inflãmatur: qꝛ deſiderantiũ vos.
Quo gratia dei in homine cõiecturatur: qꝛ pꝛopter eminẽtẽ grãꝫ ꝛc. Oĩa ei facit diſtributio elemoſynaꝝ.

Elemoſine effectꝰ multiplex.

¶ Nota hic multiplicẽ effectum elemoſyne in pñſenti
Pꝛimo enĩ Tẽpoꝛalia bona multiplicat. Pꝛouer. iij. Honoꝛa dñm de tua ſubſtãtia: iplebunꝛ hoꝛrea.
Secũdo Uitã dãtis ꝓlongat. j. Tim. iiij. Pietas ad oĩa vtilis eſt: ꝓmiſſionẽ habẽs vite q̃ nũc eſt ꝛ future.
Tertio Sanctoꝛũ neceſſitates ſuſtentat. Uñ ad Philemonẽ Uiſcera ſanctoꝛũ requieuerunt pꝛo te.
Quarto: quia Bonoꝛũ ſuffragia impetrat. Eccli. xxix Concludit elemoſynam in ſinu pauperis ꝛ ipſa exoꝛabit pꝛo te.
Quinto Inimicos expugnat In eodem. Super ſcutũ ꝛ lanceã aduerſus inimicũ tuum pugnabit.
Sexto Bona ſpiritualia conſeruat. In eodẽ. Elemoſyna viri quaſi ſacculus cum illo.
Septimo amicos multiplicat. Lu. xvj. Facite vobis amicos de mãmona iniquitatis ꝛc.

Gꝛatias ago deo ſup ĩenarrabili dono eiꝰ.

¶ Hic ſuper pꝛedictis laudat deũ dicens [Gratias aũt ago deo ſup dono eiꝰ]. ſ. charitatis. Dono inquã [inenarrabili]. i. quod nõ poteſt ſufficienter narrari. Eph. iij. Qui potens eſt facere oĩa ſuperabundãter magis quam petimus vel intelligimus. Uel [enarrabili]. i. digno enarrari. Tob. xij. Uos autem benedicite deum ꝛ narrate omnia mirabilia eius.

Hic queritur ſuper illud. Iuſtitia eius manet in ſeculum ſeculi. Contra. Elemoſina eſt opus miſericoꝛdie: vnde numeratur inter opera miſericoꝛdie. Mat. xxv. Rñſ. Opus iuſtitie eſt in neceſſitate Opꝰ miſericoꝛdie preter neceſſitatẽ. Uel Opus iuſtitie eſt qñ fit de ſuperfluo. Miſericoꝛdie qñ fit de neceſſario. Uel opus iuſtitie generalis: non ſpecialis. Itẽ ibidẽ. Glo. Iuſtus eſt qui bona mundi ſiue eterni pmij cõia reputat. Contra. Ergo qui pꝛopꝛia reputat non eſt iuſtꝰ. Rñſ. Glo. loquiꝛ in articulo neceſſitatis: vel non ſimpliciter: vel de iuſtitia ꝑfecta: nõ de ſimplici. Item ſuper illud. Frugũ iuſtitie veſtre. Glo. Iuſtitia eſt ſanctitas ꝛ bona vita. Contra. Hi ſunt effectus iuſtitie. Rñſ. Deſcribit iuſtitiã non per eſſentiã ſed per cauſã. Itẽ ſanctitas ꝛ bona vita idẽ ſũt: ergo alterũ ſupfluiꝛ Rñ. Sãctitas accipiꝛ hic ſtricte pꝛo declinatiõe a malo. Bona vita pꝛo operatiõe boni q̃ ſunt due partes iuſtitie. Aliqñ vero vtrũqꝫ pꝛo vtroqꝫ poniꝛ. Itez ſuper illud. Que deſunt ſanctis. Cõtra. Pſ. Nihil deeſt timentibus deũ. Et alibi. Non vidi iuſtum derelictum: nec ſe. eius q̃. pa. Rñ. Nihil deeſt bonoꝛũ ſpiritualiũ ad ſalutẽ neceſſarioꝛũ ſed tẽpoꝛaliũ aliqd deeſt. Uel dicendũ ꝙ aliquotiẽs aliqd eis deeſt in re: ſed nihil eoꝛum reputatione: quia cõtenti ſunt eo quod habent. Ps. xxxiij.

Capitulum x.

Ipſe autẽ ego Paulus obſecro vos per manſuetudinẽ et modeſtiã chꝛiſti: qui in faciem quidẽ chꝛiſti humilis ſum inter vos: abſens aũt confido in vobis.

¶ Hec eſt quarta pars pꝛincipalis narrationis. Poſtq̃ enim locutus eſt Pꝛimo perfectis: correctiõe nõ indigentibus: Scdõ corrigi volentibus ſed negligẽtibꝰ. Tertio iam correctis ꝛ penitẽtibus. Hic quarto incipit loqui incoꝛrectis ꝛ adhuc in ſua obſtinatione permanentibus: quos Pꝛimo redarguit: quia ipſum ꝛ eiꝰ doctrinã repꝛehendebãt Capitulo iſto. Scdõ qꝛ ei pſeudo pꝛeponebãt Cap. xi. ꝛ. xij. Tertio tacite hoꝛtatur vt ſe corrigant Cap. vi. In pꝛima Pꝛimo agit contra repꝛehendentes ipſum de carnalitate. Secũdo cõtra repꝛehendentes de poteſtatis vſurpatione. ibi. Nõ enim audemus inſerere aut cõparare. In pꝛima ꝓcedit quadrupliciter. Pꝛimo monẽdo. Scdõ ſe abſolute cõmendãdo. ibi. In carne enĩ ambulemꝰ. Tertio pſeudo quos ipſi cõmendabãt ſe ꝑponendo. ibi. Que autẽ ſm faciẽ ſunt videte. Quarto eos terrendo ꝛ cõminãdo. ibi. Ut autem non exiſtimer terrere In pꝛima Pꝛimo obſecrat. Secundo rogat. ibi. Rogo autem ne pꝛeſens. In pꝛima implicat tria. ſ. Obſecrãtis authoꝛitatem. ibi. Ipſe ego Paulus. Obſecrationis formã. ibi. Et per manſuetudinẽ. Obſecratoꝛũ malignitatẽ. ibi. Qui in faciẽ. Dicit ergo [Ipſe aũt] q. Ita ago gratias pꝛo coꝛrectis ꝛ ipſos ad elemoſynã inuito: vos aũt alios qui me depꝛimitis: [ego ipſe Paulꝰ] cuius authoꝛitas nõ eſt cõtẽnenda [obſecro]. i. adiuro [vos] qui tamen poſſem ꝑcipere [per mãſuetudinẽ] in factis [ꝛ modeſtiã xp̃i] in verbis Fuit enĩ chꝛiſtus mãſuetus In ingreſſu. Mat. xxi Ecce rex tuus. In pꝛogreſſu. Pſ. Pꝛopter veritatẽ: in intellectu: ꝛ manſuetudinẽ: in affectu. In egreſſu. Hiere. xj. Ego quaſi agnus mãſuetus qui poꝛtatur ad vict. Ego quidẽ [qui in facie quidẽ]. i. exterius vt dicitis [humilis ſum] Eccli. xix. Eſt qui nequiter ſe humiliat: ꝛ interioꝛa eius plena ſunt dolo. A Ps. xliiij.

dum illis inquam [inter vos].i. dum ſum inter vos preſens vobis [abſens aũt] dum non timeo mihi aliquid mali fieri vt dicitis [confido in vobis].i. cõfidenter ago in vos: aſpere vos redarguendo.

Rogo autem vos ne preſens audeam per eam confidentiam qua exiſtimor audere in quoſdã qui arbitrantur nos tanquã ſecundũ carnẽ ambulemus.

¶ Superius obſecrauit. Hic rogat. Ubi Primo exhortatur penitentiam ſiue emendam. Secundo comminatur penam. ibi. Ne preſens audeam. Tertio deteſtatur culpam. ibi. In quoſdam qui arbitrantur. Dicit ergo. [Rogo vos] quaſi. Ita obſecro: ⁊ non ſolum hoc [autem] pro ſed [rogo vos] vt ſcilicet tales vos exhibeatis [ne preſens] ſcilicet cum venero [audeam].i. audacter puniam: ſecundum illud Prouer. xxviii. Juſtus quaſi leo confidens abſque terrore. Infra. xi. In quo quis audet: audeo ⁊ ego. Audeam inquam [per eam confidentiam qua exiſtimor] ſcilicet a vobis audere cum abſens ſum. q.d. Audebo in preſenti: ſicut dicitis me audere in abſenti. Audeam inquam [in quoſdã qui arbitrantur nos tanq̃ ſm carnem ambulemus].i. more carnalium querentes carnale commodum. Supra eodem. Cum ergo hoc voluiſſem: nunquid leuitate vſus ſum? aut que cogito ſm carnẽ cogito: quod tamen non querimus: ſed ſpirituale.

In carne eni ambulantes: non ſecundum carnẽ militamus.

¶ Superius monuit eos. Hic cõmendat ſe. Et Primo oſtendendo puritatẽ intentionis ⁊ cõſcientie. Secundo veritatẽ doctrine. ibi. Nã arma militie. Tertio zelum iuſtitie. ibi. Et in promptu habentes. Dicit ergo [In carne] quaſi. Ita quidam arbitrantur ⁊ male [In carne eñ ambulãtes].i. in carne ſeu corpore fragili degentes. Et bene dicit [ambulantes] Nõ ſtãtes per torporẽ ⁊ pigriciã. Mat. xx. Quid hic ſtatis tota die ocioſi. Nõ cadẽtes per maliciã.i. accuſationẽ malam. Ps. ẽ. Ibi ceciderũt qui operant iniquitatẽ. Contra
Ps.xxxv. (margin)
vtrũq dr Baruch. iiii. Ambulate filij ambulate [Nõ ſm carnẽ militamus].i. non pro carnali cõmodo militiam ꝑdicationis a deo datã exercemus. Uocatur aũt officiũ predicationis militia. ij. Tim. ij. Nemo militãs deo implicat ſe ſecularibus negotijs. Felix homo cui⁹ etſi ſit in carne fragilitas: tamen in mẽte virilitas. In intentione puritas. In opere ſtrenuitas.

Nam arma militie noſtre: non carnalia: ſed potentia deo: ad deſtructionem munitionũ: conſilia deſtruentes: ⁊ omnẽ altitudinẽ extollentẽ ſe aduerſus ſcientiam dei.

¶ Hic oſtendit veritatem doctrine ſue in quatuor. Primo calliditatibus obuiando. Secundo conſilia ꝑuerſa deſtruendo. ibi. Conſilia deſtruentes. Tertio argumentis reſiſtendo. ibi. Et omnem altitudinẽ. Quarto ad fidem conuertendo. ibi. Et in captiuitatem redigentes. Dicit ergo [Nam arma] q. Ita non militam⁹ ſm carnẽ [Nam arma militie noſtre].i. virtutes ⁊ miracula per q̃ in predicatiõe militamus [non carnalia] id eſt debilia [ſunt] Uel [nõ carnalia] intẽtione: q̃ nõ eis vtimur intẽtione carnalis cõmodi [ſed potẽtia].i. fortia [deo].i. per deum. Eph. vi. Accipite armaturã dei. Boetius. Talia tibi cõtuleramus arma que niſi prior abieciſſes: inuicta te firmitate tuerentur. Potentiam dico et hoc [ad deſtructionem munitionuz] id eſt calliditatum hominum: vel demonum qui ſe diuerſis calliditatibus muniunt contra eccleſiam. Eccle. ix. Ciuitas parua: id eſt eccleſia: ⁊ pauci i ea viri: ſcilicet alicuius valoris: venit contra eam rex magnus: id eſt diabolus ⁊ vallauit eam: extruxitq munitiones: inuẽtus eſt in ea vir pauper ⁊c.i. chriſtus cum exercitu apoſtolorum: deſtruens munitionem ipſius. Imitand⁹ apoſtolus. Nam in agone huius mundi apparuit eius ſpiritualis Promptitudo: quia armatus. Aptitudo: q̃ milesa. Rectitudo: quia non carnalis. Caro enim naturaliter cũrus eſt ſibi. Fortitudo: q̃ potens. Ualitudo: quia deſtruẽs munitiões inimicorum. Ergo Ualitudo in opere. Fortitudo in voluntate. Rectitudo in intentione. Aptitudo in ratiõe. Prõptitudo in corpore fuit. Militamus inquã [deſtruentes cõſilia] mala. ſ. hoim vel demonũ: et [deſtruentes oẽm altitudinẽ].i. intellectus ꝓfunditatẽ: tam legiſperitorũ q̃ philoſophorũ Ro. viii. Neq altitudo neq ꝓfundũ ⁊c. Altitudinem dico [extollentẽ ſe aduerſus ſciẽtiã dei].i. fidẽ q̃ eſt ſciẽtia de deo: dum. ſ. impugnant partũ virginis: paſſionẽ filij dei. Eſa. xi. Repleta eſt terra ſciẽtia dñi.

Et in captiuitatẽ redigentes omnẽ intellectum in obſequium chriſti.

¶ Hic oſtendit virtutẽ doctrine ſue: conuertẽdo rebelles ad fidem. Ubi implicat triplex cõditio cõmendabilis conuerſionis ſue obediẽtie. ſ. vt ſit Uera. ibi. In captiuitatẽ. Integra. ibi. Omnẽ itellectũ. Recta. ibi. In obſequium chriſti. Dicit ergo [Et in captiuitatẽ] quaſi. Ita militamus: deſtruentes omnẽ altitudinem ⁊c. [et] etiam [redigentes in captiuitatem]. ſ. per victoriã fidei. quia hec eſt victoria que vincit mundũ fides noſtra. j. Joh. v. [Omnẽ intellectũ] ſuperbũ ⁊ cõtradicentẽ prius ſup. ducentes [in obſequiũ chriſti] vt ſcz cui ſuperbe repugnauerãt: humiliter obediant. Felix predicator qui malos impugnat Potẽter: quia redigit in captiuitatem. Generaliter: quia omnem intellectum. Utiliter: quia in obſequium chriſti.

Et in promptu habentes vlciſci omnem inobedientiam: cum impleta fuerit veſtra obedientia.

¶ Superius cõmendauit ſe apoſtolus ex puritate cõſciẽtie: ex virtute doctrine. Hic cõmendat ſe ex zelo iuſtitie. Ubi tangit tria. ſ. Juſtitie Prõptitudinẽ. Rectitudinẽ. ibi. Ulciſci omnẽ inobediẽtiã. Ordinem. ibi. Cum impleta. Dicit ergo [Et in promptu habentes] quia. ſ. nihil nos remordet quod retrahat. j. cor. iiij. Nihil mihi conſcius ſum. [vlciſci]. ſ. puniendo [omnẽ inobediẽtiã]. ſ. minorum: maiorũ: ⁊ mediocrium. Uel [omnem inobedientiam]. ſ. facti: verbi: ⁊ omiſſionis. Rom. xiij. Si male feceris time. Non enim ſine cauſa gladium portat. Quod vtiq faciem⁹ [cũ impleta fuerit obedientia veſtra] Hec eſt digna vltio ſm gloſam. vt perfidia ab his que defenditur damnetur. Rectus ordo. Prius enim confirmandi ſunt boni quam puniendi mali. Apocal. vij. Nolite nocere terre ⁊ mari neque arboribus: quoad vſque ſignemus ſeruos dei noſtri in frontibus eorum.

¶ Notãdum ſuper illud Conſilia deſtruẽtes. Q̃ tria ſunt genera conſiliorum. B Conſiliorum tria ſunt gñã.
Quedã deſtruenda quia aperte mala. De quib⁹ hic.
Quedã adimplẽda: quia aperte bona. De quib⁹. Prouerb. xij. Qui ſapiens eſt audit conſilium.
Quedam examinanda: quia dubia. Senece. Propriũ prudẽtis eſt examinare conſiliũ: ⁊ non cito facili credulitate ad falſa prolabi ⁊c.
Cõſiliorũ malorũ tria ſũt gñã. ſ. carnis: mũdi: ⁊ diaboli Primum eſt voluptatis ⁊ immundicie: ⁊ delitiarũ cõgregatione: que cõſulit caro. ij. Reg. xvi. dixit Abſalon. Inite conſilium quid agere debeam? et ait Achitophel. Ingredere ad concubinas patris tui. Hoc eſt conſilium Epicurorũ Eccles. v. Hoc itaq mihi viſum eſt bonum: vt comedat quis ⁊ bibat.
Secundum eſt Contentionis ⁊ vindicte ⁊ diuitiarum congregatione que conſulit mũdus. Gen. xlix. Symeon et Leui fratres arma iniquitatis bellantia: in conſilium eorũ non veniat anima mea ⁊c. Hoc eſt cõſiliũ aduocatorũ. iij. Reg. xxi. Surge poſſide vineam Naboth. De diuitiarum congregatiõe ſcribit. Luce. xij. Deſtruam horrea mea.
Tertium eſt Elationis ⁊ ſuperbie ⁊ dignitatum ambitione. Que conſulit diabolus. iij. Reg. xij. Roboam accepto conſilio afflixit populum iſrael. Hoc eſt

Pſ. xx. conſilium tyrannorum. Pſ. Cogitauerunt cõſilia. Et iij. Reg. vl. Aſcẽde in ramoth galaad: ⁊ pſperaberis. Conſiliorum bonorum tria ſunt genera per oppoſitũ malis correſpondentia.

D Primum eſt Caſtitatis ⁊ tẽperantie. j. Cor. vij. De virginibus autẽ domini preceptum non habeo: cõſiliũ do. Hoc eſt cõſiliũ eunuchorũ xp̄i qui ſe caſtrauerũt. Secundum eſt pacis ⁊ concordie. Prouerb. xij. Qui pacis ineunt conſilia ſequatur eos gau. Hoc eſt conſilium Manſuetorum. iij. Re. xij. Quod mihi datis conſilium vt reſpondeã populo ⁊c.

Tertium eſt Humilitatis ⁊ obediẽtie. Tob. iiij. Omnia conſilia tua in ipſo permaneant. Ipſe autem conſulit. Mat. xvj. Qui vult venire poſt me ⁊c. Hoc eſt conſilium Religioſorum.

Cõſiliorũ dubiorũ examinatio neceſſaria ꝑpter tria. Primo propter hypocritarũ fraudulentiã. Ideo Eccle. xxxviij. A cõſiliario malo ſerua animã tuã. Ratio huius redditur. Prouerb. xij. Conſilia impiorum fraudulenta.

Secundo propter carnalium ſtultitiam. ideo Eccli. viij. Cum fatuis nõ habeas cõſiliũ. Rõ huius reddit Eſa. xix. Cõſiliarij pharaonis dederũt ꝯſiliũ iſipiẽs. Tertio propter amoris incertitudinem. Ideo Eccli. xxxviij. Cor boni conſilij ſtatue tecum. Ratio huius redditur Eccli. viij. Coram extraneis ne facias cõſilium: neſcis enim quod tibi craſtina pariat dies.

Item preter ſupradicta Conſilia: adhuc ſunt quedã: et ſunt appetenda. Et ſunt conſilia euangelica: ⁊ illa ſunt ſimpliciter perfectionis: ⁊ ſunt chriſti. Mat. xix. Si vis perfectus eſſe: vade vẽde que habes ⁊ da pauperibus. Et illud eſt optimum. Et alibi. Ecce nos reliquimus omnia ⁊ ſecuti ſumus te. Et ſequitur. Vos qui ſecuti eſtis me ⁊c.

Que ſecũdum faciem ſunt videte. Si quis confidit ſibi chriſti ſe eſſe: hoc cogitet iterũ apud ſe: quia ſicut ipſe chriſti eſt: ita ⁊ nos.

¶ Hic tangit contra reprehendentes ſe de carnalitate pſeudo: quos ipſi cõmendabant ſe preponendo: vbi oſtendit. Primo ſe non eſſe eis inferiorẽ. Secũdo ſe eſſe ſuperiorem. ibi. Nam etſi aliquid amplius. In prima Primo hortatur eos vt attendant rerum veritatẽ. Secundo quorundã reputationẽ. ibi. Siquis confidit. Tertio equalem in ſe dignitatem. ibi. Hec cogitet iterũ. Dicit ergo. [Que ſꝫm] q. Ita dixi ad cõmendationẽ meã: ſed vos ipſi [videte que ſꝫm faciem]. i. ſꝫm apertam veritatẽ [ſunt] ſup. in vobis. Vel [que ſꝫm faciẽ] id eſt: ſꝫm ſuperficialẽ apparẽtiã [ſunt] ſup. in pſeudo cum aliter ſit interius [ſiquis] ſcilꝫ pſeudo vel preſumens de ſe [confidit] per aliquid quod in ſe habet: ſcꝫ fidem vel aliud donum [ſibi: chriſti ſe eſſe] amicũ ſi vel diſcipulum [hoc cogitet iterum apud ſe quoniam ſicut ipſe chriſti eſt ita ⁊ nos] quia eadem dona habem⁹ que ipſe. Job. xij. Mihi eſt cor ſicut ⁊ vobis nec inferior vobis ſum.

Nam etſi amplius aliquid gloriatus fuero de poteſtate noſtra quã nobis dedit dominus in edificationẽ ⁊ non in deſtructionem veſtram non erubeſcam.

¶ Hic oſtendit ſe eis ſuperiorem quia habebat poteſtatem apoſtolicam a deo quã non ipſi. Vbi tangit huius poteſtatis quadruplicẽ conditionẽ. ſ. ꝙ eſt Delectabilis. ibi. Gloriatus fuero. Sublimis. ibi. Quam dedit dñs Vtilis. ibi. In edificationẽ. Venerabilis. ibi: Non erubeſcã. Dicit ergo [Nam etſi] q. Ita ſum⁹ nos chriſti: ſicut ipſe eſt: nec ſolum ita: imo amplius [Nam etſi amplius aliquid gloriatus fuero] ſup. ꝙ ipſi [de poteſtate noſtra]. ſ. apoſtolica [quã nobis dedit dominus] ⁊ non illis. Act. ix. Vas electionis eſt mihi iſte ⁊c. Gal. ij. Qui operatus eſt Petro in apoſtolatum operatus eſt mihi inter gẽtes. Actuum decimotertio. Segregate mihi Barnabam et Paulũ. Dedit inquam [in edificationem ⁊ non in deſtructionem] id eſt: vt vos doctrina et exemplo edificemus: non vt erroribus ⁊ prauis moribus corrumpamus vt pſeudo. Si inquam gloriatus fuero [non erubeſcam] Tum ꝓpter rei veritatem. Tum propter hoc quia nõ dico ad iactantiam meam ſed vtilitatem veſtram. Erubeſcere enim debet qui ſe impudenter iactat: quia Omnis laus in ore proprio ſordeſcit.

Vt autẽ non exiſtimer tanquã terrere vos per epiſtolas: quoniã quidẽ epiſtole inquiunt graues ſunt ⁊ fortes. Preſentia autẽ corporis infirma ⁊ ſermo contemptibilis. Hoc cogitet qui eiuſmodi eſt: quia quales ſumus verbo per epiſtolas abſentes: tales preſentes ⁊ in facto.

¶ Hic procedit contra reprehendentes ſe: eos deterrendo. Vbi Primo oſtendit qualem eũ reputant. Secundo qualem ſe eis exhibebit. ibi. Hoc cogitet qui eiuſmodi eſt. In prima Primo tangit quorundã eſtimationem. Secundo ipſorum relationẽ. ibi. Quoniã quidem epiſtole. Dicit ergo [vt autẽ]. q. Ita promptus ſum omnẽ inobedientiam vlciſci [Vt autẽ non exiſtimer] a vobis [tanq̃ terrere vos ꝑ epiſtolas] ſicut quidam exiſtimant [quoniam quidem inquiunt epiſtole graues ſunt] ad intelligendum [et fortes] ad terrendum [Preſentia autem corporis infirma] contra fortitudinem. Et hoc propter timiditatem [et ſermo contemptibilis] contra grauitatem: quia ſine argumentis et rationibus. j. Cor. ij. Et ego cum veniſſem ad vos fratres: veni non in ſublimitate ſermonis. Vt inquam talis non exiſtimer. [Hoc cogitet qui eiuſmodi eſt] qui: ſcilicet talia exiſtimat de nobis [quia quales ſumus] id eſt: quam aſperi [verbo per epiſtolas abſentes] id eſt: aſpere comminando [tales preſentes ⁊ in facto] ſup. erimus Cameleon enim animal trãſmutãs colores immundum eſt. Leuit. xj. Ideo ſancti noluit eſſe diſcolores. Hier. xij. Nunquid auis diſcolor hereditas mea mihi? Nunquid auis tincta per totum? Imponebant ergo quidam apoſtolo quatuor: ſcilicet ꝙ abſentia erat audax. Scribendo grauia ad intelligendum. Comminando fortia ad ſuſtinendum. In preſentia non audebat loqui ardua ſed humilia. Exercere ſeueritatem ſed remiſſionem. Contra iſtos dicit Apoſtolus ꝙ illud quod comminatur verbis: adimplebit factis.

Hic queritur ſuper illud. Per modeſtiam. Glo. Si vultis vt cum modo puniam vos. Cõtra. Excedere modum ſemper malum eſt. Reſponſio. Ly modo hic ſupponit pro modo leui ſiue pro manſuetudine: non pro debita menſura puniendi: ſicut oppoſitio. Itẽ ſuper illud. Rogo autẽ. Glo. Non ſolum obſecro. Contra. Plus eſt obſecrare quam rogare. Rñſ. quanuis plus ſit in ſe apud aliquos: tamen plus eſt: ſimpliciter et humiliter rogare quam fortiter adiurare. Item ſuper illud. In carne ambulantes. Contra. Rom. viij. Qui in carne ſunt: deo placere non poſſunt. Rñſ. Ibi caro ſonat in vicium: hic in naturam fragilem. Item ſuper illud. Cum impleta fuerit obedientia. Contra. Prius eſt extirpare vicia quam virtutes plantare. Hiere. j. Vt euellas ⁊ deſtruas ⁊ edifices ⁊c. Rñ. Verum eſt in perſonis eiuſdem conditionis: ſed in perſonis varie conditiõis non. Nam primo debet confirmari pars bona: ⁊ ſic eius adiutorio deſtrui pars aduerſa. Item ſuper illud. Que ſꝫm faciem ſunt videte. Cõtra. Johan. vij. Nolite ſꝫm faciẽ iudicare. Rñſ. Hic facies vocat veritas aperta. ibi. Veritatis apparentia. Itẽ ſuper illud. Non in deſtructionẽ. Contra. Hiere. j. Vt euellas ⁊ deſtruas. Rñ. Deſtruere vitia non eſt ſimpliciter deſtruere ſed ſꝫm quid: magis autẽ cõſtruere: ſicut negare negationẽ eſt affirmare. Item ſuper illud. Epiſtole graues ſunt. Videt ꝙ verũ dicerent. ij. Pe. iij. In quibus ſunt quedã difficilia intelle

ctu. Rñ. In hoc verũ dicebãt: ſed in hoc qđ ſequit̃ cõtẽptibilis ſmo ꝛc. non verũ dicebãt. Itẽ querit̃ quare ita difficulter ſcribebat Cum ſcriptũ ſit. Prouer. xiiij. Doctrina prudentum facilis. Rñſ. Hoc faciebat duplici rõne. Una ratio eſt ꝑpter breuitatẽ. Alia q̄ nolebat ꝙ pſeudo epl̃as intelligerent ne eas deprauarẽt: ſ; in preſentia ſatis faciliter loquebatur quia potens erat ↄtradicentes reuincere.

Non enim audemus inſerere aut cõparare nos quibuſdam qui ſeipſos commendãt ſed ipſi in nobis noſmetipſos metientes ꝛ comparantes noſmetipſos nobis.

¶ Superius egit contra reprehẽdentes ipſum de carnalitate Hic agit cõtra reprehẽdẽtes ipſum de poteſtatis non conceſſe ſibi vſurpatione: hanc autem vſurpationem a ſe tripliciter excludit. Primo: q̄ poteſtatem non commiſſam nequaꝗ̄ ſibi aſſumit. Secundo: q̄ poteſtatis commiſſe vſum nequaꝗ̄ ſuperexcedit .ibi. Nos autem non in immẽſum. Tertio: q̄ gloriam poteſtatis ꝛ vſus nequaꝗ̄ ſibi attribuit .ibi. Qui autem gloriatur. In prima Primo dicit ꝙ non aſſumit poteſtatem non conceſſam. Scđo ꝙ potius attendit ꝛ ſeruat commiſſionis mẽſurã .ibi. S; ipſi in nobis Dicit ergo [Nõ eñ] q. Ita dixi ꝙ tales erimus facto quales verbo. nõ eñ ſumus ſimiles pſeudo qui poteſtatem ſibi vſurpãt ꝛ vitia palpant. Et hoc eſt qđ dicit [non eñ audemus nos inſerere] ponendo nos in eorum numero ꝑtãtem aplicam: ſicut illi vſurpando [aut comparare] .i. imitari eos. vitia veſtra ſicut illi palpando ꝛ adulando [quibuſdam] .ſ. pſeudo qui ſingulares ſunt Canonica Iude. Hi ſunt qui ſegregant ſemetipſos animales ſpiritum non habentes [qui ſeipſos commendant] vſurpãdo .ſ. ſibi poteſtatem a deo non conceſſam: de quibus Hiere. xxiij. Non mittebam eos ꝛ ipſi currebant [ſed] potius ſum⁹ [metientes noſmetipſos in nobis .i. in cõſcientijs nr̃is: q̄ tanta poteſtate vtimur quanta conceſſa eſt nobis: ꝛ hoc ſm dictamen conſcientie [ꝛ] ſup. ſumus [comparãtes noſmetipſos nobis] cõparãdo .ſ. vſum debitum poteſtati commiſſe: q̄ ſm ꝙ poteſtas ꝛ officium nobis commiſſum exigit facimus.

Sãcti cõmetiũtur ſe ſibi quadrupliciter.

¶ Notandum ꝙ commetiuntur ſe ſibi ſancti quadrupliciter.

Primo: quia actum ſermoni q̄ dicunt ꝛ faciunt Rom. xv. Non eñ audeo aliquid loqui eorum que per me nõ efficit chriſtus. Non ſicut illi qui habent linguam agilem ꝛ manus remiſſas.

Secũdo quia ſermonẽ cordi: quia dicũt ſecũdũ qđ credunt. Supra .j. Sermo noſter non eſt in illo eſt ꝛ non.

Pſ. cxv. Pſ. Credidi propter quod locutus ſum. Non ſicut mẽdaces qui excedunt fidem.

Pſ. c. Tertio q̄ voluntatem rationi: q̄ ſolum qđ rationabile eſt volunt. Pſ. Adheſit mihi cor prauum ꝛc. Nõ ſicut voluptuoſi quoꝝ voluptas excedit rõnẽ. de quibus Sap. ij. Dixerunt impij cogitantes apud ſe non recte Ad Gal. vj. Opus ſuum ꝑbet vnuſquiſq;.

Quarto q̄ vſum poteſtati. q̄ ſm ꝑtãtem commiſſam agunt: ſm ꝙ hic dicit apoſtol⁹ de ſe ipſo. Non ſicut ꝑſumptuoſi quorũ opus excedit autoritatem.

Nos autem non in immenſum gloriabimur ſed ſecundum menſuram regule qua menſus eſt nobis deus menſuram pertingendi vſque ad vos. Non enim quaſi non pertingentes ad vos ſuperextendimus nos. Uſque ad vos enim peruenimus in euãgelio chriſti: non in immenſum gloriantes.

¶ Hic oſtendit ꝙ commiſſe poteſtatis vſum non excedit Ubi Primo oſtendit generaliter ꝙ non excedit mẽſurã debitã. Scđo ſpecialiter ꝙ in eis nõ exceſſit eã. ibi. Non enim quaſi non pertingentes. Tertio probat ꝙ ipſi pertinent ad menſuram ſibi delegatam. ibi. Uſꝗ̄ enim ad vos peruenimus. Quarto oſtendit ꝙ etiã vult eos excedere poſt predicationẽ ſuam. ibi. Spem autem habentes In prima quatuor facit. Primo tollit exceſſum menſure. Scđo ponit ꝓceſſum menſure. ibi. Sed ſm menſuram regule. Tertio authorem mẽſure. ibi. Quoniam menſis eſt. Quarto latitudinẽ mẽſure. ibi. Pertingendi vſq;. Dicit ergo [Nos autem] .q. Ita commetimur nobis noſmetipſos [nos autẽ] ſup. hoc facientes [nõ gloriabimur] .i. gloriando poteſtatẽ noſtram exercebimus [in immenſum] .i. vltra menſurã noſtram. Deut. xix. Non aſſumes ꝛ transferes terminos ꝛc. [ſed] ſup. [gloriabimur] ꝛ poteſtatem noſtram exercebimus [ſm menſuram regule qua menſ⁹ eſt nobis deus] .i. ſm menſuratum mihi a deo populum cuius ego ſum regula dirigens. Ephe. iiij. Unicuiq; noſtrum data eſt gratia ſm menſuram donationis chriſti. Menſuram dico [pertingendi] .i. q̄ pertingit [vſq; ad vos] Dei eñ nutu ſicut dicit Ambro. monit⁹ eſt Corinthijs euangelizare. Et vere deus menſus eſt nobis menſuram q̄ pertingit vſq; ad vos [Non eñ] ꝑdicãdo vobis [q̄ſi non ꝑtingentes ad vos ſuperextẽdim⁹ nos] .i. vltra poteſtatem nobis commiſſam ꝑdicationẽ noſtram extẽdimus quia ſecundum Glo. Superextendi eſt vltra q̄ conceditur extendi. [Uſq; eñ ad vos peruenimus] id eſt poteſtas nobis commiſſa extendit ſe vſq; ad vos [in euangelio chriſti] id eſt in predicatione euãgelij chriſti. Et etiam vltra peruenit eius ꝑdicatio. q̄ vſq; ad Illiricum mare ꝑ circuitum repleuit euangelium Rom. xv. Nos dico [non in immenſum gloriantes] id eſt vltra menſuram debitam in alienis laboribus: vbi ſcilicet alius fundamentum poſuiſſet.

Spem autem habentes creſcentis fidei veſtre in vobis magnificari.

¶ Hic oſtendit ꝙ etiam vult eos: excedere poſt predicationem ſuam. Ubi primo implicat illius predicationis ſue efficaciam. Secundo alijs predicandi poteſtatem ꝛ voluntatem. ibi. Secundum regulam noſtram. Tertio poteſtatis debitam ꝛ non excedentem executionem. ibi. Non aliena regula. Dicit ergo [ſpem autem] .q. Ita non extendimus nos [autem] pro ſed. ſumus ſup. [habẽtes ſpem creſcentis fidei veſtre] .i. ſperamus per fidem veſtram creſcentẽ de virtute ad virtutem: ſecundum Glo. [in vobis] .i. per vos [magnificari] apud alios. quia per vos correctos ꝛ bonos factos viri aplici probabimur.

Secundum regulam noſtram in abundantia: etiam in illa que vltra vos ſunt euãgelizare: non in aliena regula: in his que preparata ſunt gloriari

¶ [Secundum regulam] .q. Et iterum ſup. ſumus habentes ſpem euangelizare [ſecũdum regulam noſtrã] .i. ſecundum ꝙ a deo nobis iniunctum eſt. Gal. ij. Qui operatus eſt Petro in aplatum: operatus eſt ꝛ mihi inter gentes ꝛc. Et hoc [in abundantia] .i. in multis locis [etiam in illa] ſup. loca [q̄ vltra vos ſunt euangelizare] q̄ vltra vos ſe extẽdit poteſtas nobis commiſſa. [Non] tñ ſumus ſperantes [gloriari in aliena regula] .i. in his q̄ ad aliorum regimẽ pertinent. ſ. [in his q̄ ꝑparata ſunt] ſup. ab alijs. Ro. xv. Sic autem predicaui euangelium hoc: non vbi nominatus eſt chriſtus.

Qui autem gloriatur: ĩ domino glorietur Non enim qui ſeipſum commendat ille ꝓbatus eſt. quem deus commendat.

¶ Habito ꝙ poteſtatem non commiſſam nequaꝗ̄ ſibi aſſumit. Hic oſtendit ꝙ poteſtatis ꝛ vſus gloriam non ſibi: ſed deo attribuit. Et Primo ꝙ nõ aſſumit ſibi gloriam interi⁹ in corde. Secundo ꝙ nec exterius in ſermone. ibi. Non enim qui ſeipſum cõmendat. Circa gloriam interiorem implicantur tria. ſ. Affectio. ibi. Gloriatur. Conceſſio. ibi. Glorietur. Rectitudo. ibi. In domino. Pſ. xxxi. Dicit ergo [Qui autem] .q. Ita nolumus gloriari in aliena regula ſ; ſup. ĩ noſtra. hoc tñ totum in do

mino q[Qui gloriatur in domino glorietur] ſiue ego
Pſ. xxx. ſiue alius. Pſ. Letamini in domino ⁊ exultate iuſti: ⁊ gloriamini omnes recti cor. Et vere in deo gloriandū eſt [non enim qui ſe ipſum cōmendat ille probatꝰ eſt] .i. approbatꝰ a deo vel ab hoībus. Ideo Prouer. xxvij. Laudet te alienus ⁊ non os tuum. Iohā. v. Si ego teſtimonium perhibeo de me ipſo: teſtimonium meū nō eſt verum. [ſed] ſup. ille approbatus eſt [quem deꝰ cō mendat] .i. commendabilem facit. Sicut commendauit Petrum Math. xxj. Btūo es Simō bariona. Et etiam Paulum Act. ix. Vas electiōis eſt mihi ⁊c. Tāgit ergo Glorie humane vanitatem. ibi. Qui ſeipſum commendat. Glorie diuine veritatem. ibi. Quem deꝰ commendat. Utriuſq rationem. ibi. Ille probatꝰ eſt.

Gloriandū eſt in ſolo deo ppter octo. ¶ Notandum q in ſolo deo gloriandū eſt ppter octo.
Primo quia ſibi ſoli retinuit gloriam. Eſa. xlij. Gloriā meam alteri non dabo.
Secundo q in ſe ſolo dedit gloriandi licentiam. Hie. ix. Non glorietur ſapiens in ſapiētia ſua. ſed in hoc glorietur qui gloriatur: ſcire ⁊ noſſe me.
Tertio quia ab ipſo ſolo habemus gloriandi materiā. .j. Cor. iiij. Quid habes qd non accepiſti. et ſi accepiſti: quid gloriaris quaſi non acceperis?
Quarto quia ipſe ſolꝰ nobis erit in gloriam eternam. Eſa. xxviij. Erit dominus corona glorie. ⁊ ſertum exultationis reſiduo populi ſui.
Quinto q extra ipſum nullam inuenimus gloriam veram. Eſa. xl. Omnis caro fenum ⁊ omnis gloria, eiꝰ q̄ſi flos agri exiccatum eſt.
Sexto quia ipſe ſolus ex ſe ⁊ in ſe habet gloriam perfectam. .j. Timo. .j. Soli deo honor ⁊ gloria in ſecula ſeculorum.
Septimo quia preter ipſum gloriari confuſionem habet ⁊ culpam. Phil. iij. Gloria in confuſione eorū qui terrena ſapiunt ⁊c. Propter hoc dicebat Pſ. Tu autē
Pſ. iij. domine ſuſceptor meus es: gloria mea.
Octauo quia non in preſenti: ſed in futuro dat gloriā. Eſa. xlvi. Dabo in ſion ſalutem: ⁊ in hieruſalem gloriā meam. Augu. Difficile eſt vt quis preſentibus bonis fruatur ⁊ futuris. vt hic ventrem: ibi mentem impleat ⁊ vt de delitijs ad delitias tranſeat. vt i vtroq ſeculo: primus in celo: ⁊ in terra appareat glorioſus.

Hic queritur ſuper illud Non audemꝰ nos inſerere aut comparare quibuſdam Contra. Comparat ſe eis Infra. xi. Miniſtri chriſti ſunt ⁊ ego. ergo cōparat ſe eis. Rn̄ſ. Non ſe comparat imitando: ſed conferendo. Item ſuper illud. Comparantes noſmetipſos nobis. Contra. Idem non eſt ſibiipſi comparabile: ſed alterum alteri. Rn̄ſ. Idem non eſt ſibiipſi cōparabile ſecundum idem: ſed ſecundum diuerſa. ſicut idē ſecundum longitudinem: ſibipſi ſecundum latitudinē. In apoſtolo vero erant diuerſa Poteſtas commiſſa. ⁊ Uſus poteſtatis. Item ſuper illud. Secundum menſuram regule. Glo. ſecundum menſuratū mihi a deo populum. Contra. Gal. ij. Qui operatus eſt Petro ⁊c. Ergo ipſe erat vniuerſalis doctor gētiū. Rn̄ſ. Quāuis non eſſet ei menſuratus populus q̄ntum ad predicandi officiū: erat tn̄ q̄ntum ad actum. quia licet ad hos miſſus ſit: non tamen ad omnes iuit. Et licet haberet poteſtatem: non tamen congruum erat eum ſuperuenire populis qui iam ab alijs apoſtolis conuerſi erant: cū adhuc multi alij conuertendi reſtarent. Item ſup illd Jn alienis laboribus. Contra. Ioh. iiij. Ego miſi vos metere vbi non laboraſtis. alij laborauerūt ⁊ vos ⁊c. Rn̄ſ. Ibi loquit de his apoſtolis q̄ erāt miſſi ad iudeos in prima miſſione: vbi prophete multum laborauerūt. ſed Apoſtolus fuit miſſus ad gentes quibus nullꝰ p̄dicauerat adhuc. Item ſuper illud. In aliena regula. Glo. In alio regimine. Contra. Paulus p̄dicabat Rome vbi Petrus primo predicauerat. Reſpōſio. Paulꝰ etiam ibi predicauerat per epiſtolam: licet non per preſentiam. Uel predicauit Rome cum Petro: non vt principalis predicator. ſed vt Petri coadiutor. Item ſuper illud. Non enim qui ſeipſum commendat ille probatus eſt. Contra. Supra. iij. Commendantes noſmetipſos ⁊c. Reſponſio. Commendare ſe propter ſe: eſt commēdare ſeipſum. ſed commendare ſe propter deum: eſt potius deum commendare q̄ ſeipſū. Item ibidem Glo. Qui predicat non miſſus: non eſt idoneus: ſed preſumptor. ergo quicunq predicat non miſſus: peccat. Rn̄ſ. Quāuis dicant quidam q q̄cunq eſt idoneus poteſt p̄dicare non miſſus: tn̄ nullus debet predicare niſi miſſus: vel miſſione generali: vel ſpeciali: aut diuina per inſpirationem: aut humana p delegationem: ſiue ordinariam inſtitutionem.

Capitulum. xi.

VTinam ſuſtineretis modicum quid inſipientie mee: ſed ⁊ ſupportate me.

¶ Superius egit contra eos: ſup eo q ei malaq̄ imponebant: de quibus cum arguebāt. Hic agit contra eos ſuper eo q ei pſeudo in bonis preferebant. probans eos non eſſe ſibi preferendos. Primo per bona communia. Secundo p priuilegia gratie ſpecialia Caplo. xij. In prima Primo oſtendit ſe non eſſe eis inferiorem. vn̄ non debent preferri. Secundo oſtēdit ſe eis ſuperiorem. vn̄ debet eis preferri. ibi Miniſtri chriſti ſunt ⁊ ego. In prima oſtēdit ſe non eſſe eis inferiorem Primo in ſpiritualibus. ſicut eſt predicatio: ſpūſſancti collatio. Scdo q nec in his q̄ annexa ſunt ſpūalibus. ſicut ſunt ſumptus per p̄dicationem ibi. Aut nunquid peccatum feci meipſum humilians: vt vos exaltemini? Tertio q nec in carnalibus ſicut eſt nobilitas carnis vel generiſ. ibi. Iterum dico nequis me putet inſipientem. In prima Primo hortatur eos ad patienter audiendum. Scdo vt libētius audiant: oſtendit ſuum ad eos affectum. ibi. Emulor enim vos. Tertio aggreditur propoſitum ſuum. ibi Nam ſi is qui venit. In prima hortatur dupliciter. Primo volūtatem ſuam inſinuando. Secundo expreſſe p̄cipiendo. ibi. Sed ⁊ ſupportate. In prima implicantur tria motiua ad audiendum patienter. Uoluntas ſuperioris. ibi. Utinam modicitas petitionis ibi. Modicum quid. Materia ſuſtentationis. ibi. Inſipientie mee. Dicit ergo [Utinam]. quaſi. Ita glorior de regimine. ſed [vtinam ſuſtineretis ⁊c.] Hoc exponit dupliciter ſecundum Glo. Primo modo ſic [Utinam ſuſtineretis modicum quid inſipientie mee] id eſt q modicum gloriarer de regimine. q reuera plus poſſē gloriari. qd tn̄ a vobis reputatur inſipientia. Secūdo modo ſic [Utinam ſuſtineretis ⁊c.] .i. q gloriarer ſecūdū carnē: q̄ gloriatio modica eſt: ⁊ videtur inſipientia. Nec ſolum hoc opto. ſed etiam p̄cipio. hoc eſt. ſupportate me .i. patienter audite: ſicut ſubditi prelatum: etiamſi grauaret vos.

¶ Notandum q ſupportandi ſunt prelati a ſubditis quadrupliciter. Prelati ſunt ſupportandi a ſubditis quadrupliciter.
Primo enim debent eos ſupportare: eis neceſſaria miniſtrando. Gal. vj. Communicet is qui cathezizat verbo ei qui ſe cathizizat in omnibus bonis.
Secundo defectus eorum tolerando. Pro. xxx. Oculum qui ſubſannat patrē ⁊c.
Tertio onera ab eis ſibi impoſita equa mente ſuſcipiendo. Hebr. vltimo. Obedite prepoſitis v. ⁊ ſubiacete eis.
Quarto pro eis iugiter orando. .j. Tim. ij. Opto primo omnium fieri obſecrationes ⁊c. pro his qui in ſublimitate ſunt.

Emulor enī vos emulatione dei.

¶ Hic vt libentius audiant: ſuum ad vos affectum oſtendit. Et primo affectum amoris. Secundo timoris ibi. Timeo autem ne ſicut ſerpens. In prima Primo tangit ſanctam dilectionem. Secundo dilectionis probationem. ibi. Deſpondi. Circa dilectionem tāgit tria Motum. ibi. Emulor. Obiectum. ibi. Uos. Modum. ibi. Dei emulatione. Dicit ergo [Emulor]. q. Ita debe

tis ſupportare me. Et vere [Emulor ei].i. diligo [vos emulatione dei] in qua ipſe deus emulaẗ vos. Naũ. .j. Deus emulator. Et Exod. xix. Ego ſum deus zelotes. q2 eñ amicus ſpõſi erat: zelabat ſponſam non ſibi ſed ſpõſo. Uel [dei emulatione].i. emulatione bona que eſt a deo. ſ. amoris: nõ liuoris. ad honorem dei: nõ cõfuſionẽ ꝓximi. Eſt autẽ emulatio ẽm glo. ꝑpter alienum ſtatum motus mentis: ſiue in bonũ ſiue in malũ.

B ¶ Et Notãdum ꝙ eſt multiplex emulatio.

Emulatio eſt multiplex. Prima Indignationis. Ezech. viij. Ibi erat idolum zeli ad prouocandum emulationem.

Secunda Liuoris. Roma. xiij. Non in contentione ꝛ emulatione ꝛc.

Tertia deſiderij. j. Cor. xij. Emulamini charismata meliora.

Quarta Charitatis. Cantico. viij. Fortis ẽ vt mors dilectio. dura ſicut infernus emulatio.

Quinta Peruerſi amoris. Gala. iiij. Emulantur vos non bene.

ſo.xxxvj. Sexta Imitationis. Pſ. Noli emulari in malignantibus ꝛc.

Deſpondi enim vos vni viro virginem caſtam exhibere chriſto.

¶ Hic oſtendit dilectionis probationem. ſ. per effectũ conuerſionis eorum ad fidem chriſti. Ubi implicat quadruplicem conditionem perfecte cõuerſionis. ſ. Ut homo conuertatur Inſeparabiliter. ibi. Deſpondi. Singulariter. ibi Uni viro. Integraliter. ibi. Uirginem caſtam. Utiliter. ibi. Exhibere chriſto. Dicit ergo [Deſpõdi].q. Ita emulor vos. Et vere [Deſpõdi enĩ vos] ãnulo. ſ. fidei. Oſee. ij. Spõſabo te mihi ĩ fide [vni] nõ multis [viro] non adultero [virginem caſtam.i. mente incorruptam: licet nõ carne [exhibere].i. ad exhibendum vos [chriſto] in die. ſ. iudicij: quando chriſtus traducet eccleſiam ſponſam ſuam in domum ſuam. ſ. in eccleſiam triumphantem. Eph. v. Ut exhiberet ſibi glorioſam.

C ¶ Et notandum ꝙ poteſt eſſe Thema in conſecratione virginum. Uel in feſto alicuius virginis: cuius deſponſatio cum chriſto Inchoatur per gratiam. Ratificatur per conſtantiam. Conſummatur per gloriã. Uñ poſſunt eſſe verba: vel epiſcopi cõſecrãtis. vel dei glorificantis. Ubi ſpecialiter oſtẽduntur quatuor. Deſpõſantis autoritas. ibi. Deſpondi. Deſponſati nobilitas. ibi. Uni viro. Deſponſate integritas. ibi. Uirginem caſtam. Deſponſationis voluntas ibi. Exhibere chriſto.

Timeo autem ne ſicut ſerpens Euam ſeduxit aſtutia ſua: ita corrumpantur ſenſ⁹ veſtri: ꝛ excidant a ſimplicitate que eſt in chriſto.

¶ Hic tangit affectum timoris. Ubi implicantur quatuor incutientia timorẽ. Peruerſitas inimici. ibi. Serpens. Immenſitas dãni. ibi. Seduxit. Fragilitas ſubiecti proprij. ibi. Euam. Doloſitas aſtuti. ibi. Aſtutia. Dicit ergo [Timeo autem] q. Tales vos deſponſaui [autem] ſed [timeo ne ſicut ſerpens].i. diabolus per ſerpentem Geñ. iij. [Euam] q̃. ſ. erat virgo [ſeduxit] .i. ſeorſum duxit a paradiſo. j. Tim. ij. Adam non eſt ſeductus ſed mulier. Seduxit inquam [aſtutia ſua]. ſ. falſa promittendo. Geñ. iij. Eritis ſicut dij. [Ita]. ſ. per ſimiles deceptiones hereticorum [corrumpantur ſenſus veſtri] errores ſuſcipiendo [ꝛ excidant] fidei veritatem obijciendo [a ſimplicitate q̃ ẽ in chriſto ieſu] .i. a ſimplicis fidei chriſti ꝑadiſo: Hec eſt ſimplicitas de qua Math. vj. Si oculus tuus ſimplex fuerit: totũ corpus tuum lucidum erit.

D ¶ Notandum hic ꝙ diabolus ſeduxit Euam multipliciter Sic ꝛ ſeduxit multos.

Euã ſeduxit diabolus multipliciter. Primo debiliorem ſexum inuadendo vt facilius vinceret. Uñ ait. ad mulierem non ad virum.

Scdo. Sub queſtione alloquendo: vt ex datis procederet. Geñ. iij. Cur precepit vobis dominus?

Tertio Blanda ſuggerẽdo vt ad hoc alliceret. Ibidẽ. De ligno paradiſi quod erat pulchrum. Oſee. iiij. Spiritus fornicationis decepit eos.

Quarto mendacia fingendo. Ibidem. Nequaquã morte mo. iij. Reg. xxij. Egrediar ꝛ ero ſpiritus mẽdax in ore prophetarum eius.

Quinto. de dicendis certitudinẽ pretendẽdo. Ibidem Scit eñ deus ꝙ quecunq3 die.

Sexto. Alta ſeu blanda promittendo. Ibidem. Eritis ſicut dij ſcientes bonum Geñ. iij.

Septimo in angelum lucis ſe transfigurando. Infra eodem Ipſe enim ſathanas transfigurat ſe in angelum lucis.

Octauo Sub ſpecie boni mala ſuadendo: vt patebit Infra. Et. j. Ioh. iiij. Nolite omni ſpiritui credere.

Nam ſi is qui venit alium chriſtum predicat quem nos non predicamus: aut alium ſpiritũ accipitis quem non accepiſtis: aut aliud euangeliũ quod non recepiſtis recte pateremini. Exiſtimo enim nihil me min⁹ feciſſe a magnis apoſtolis.

¶ Hic aggreditur propoſitum ſuum oſtendens ſe non eſſe eis inferiorem in ſpiritualibus. Et primo oſtendit ꝙ non eſt inferior pſeudo apoſtolis. Secũdo quod nec etiam veris. ibi. Exiſtimo enĩ nihil. Tertio ꝓbat verũ que. ibi. Nam ꝛ ſi imperitus In prima implicat quatuor cauſas predicationis. Efficientem. q2 debet eſſe nuncius dei. ibi Nam ſi is qui venit. Materiam: q2 debet eſſe notificatio chriſti. ibi. Chriſtum predicat Finem: quia debet eſſe acceptio ſpiritusſãcti. ibi. Aut alium ſpiritum. Formam que debet eſſe annunciatio verbi. ibi. Aut aliud euangeliũ. Et eſt ratio apoſtoli. Nihil potentius predicant pſeudo. q2 non maiorem auctoritatem habent. Nihil excellentius: q2 non alium chriſtum predicant. Nihil vtilius: q2 non alium ſpiritum preſtant. Nihil verius: q2 non aliud euangelium indicant. Ergo non ſũ inferior eis. Et hoc eſt ꝙ dicit. [Nã ſi] q. Ita timeo ne per pſeudo corrumpantur ſenſ⁹ veſtri quod tamen pati non debetis [Nã ſi is]. ſ. pſeudo [qui venit] ſuꝑ. non miſſus. Ioh. x. Quotquot venerũt fures ſunt ꝛ latrones. Uel [qui venit].i. venditur pro queſtu temporali predicando, [alium]. ſ. excellentiorẽ [chriſtum predicat quem nos non predicamus] dũ tñ reuera non ſit alius Eph. iiij. Unus deus ꝛ vna fides [aut alium]. ſ. meliorem [ſpiritum accipitis] ſup. per illum [quem non accepiſtis] per nos quod eſſe non poteſt. Omnia enim operatur vnus atque idem ſpiritus j. Cor. xij. [aut aliud]. ſ. verius [euangelium quod nõ recepiſtis] ſcʒ a nobis. Si ita inquam eſſent quod eſt impoſſibile [recte pateremini].i. recte ſuſtineretis hũc quia Ex impoſſibili ſequitur quodlibet. Sed reuera ita non eſt. [Exiſtimo enim nihil me minus feciſſe] in predictis. ſ. in predicatione: ꝛ ſpiritusſancti collatione [a magnis apoſtolis].i. q̃ magni apoſtoli.i. veri quos magnos reputatis Ergo multo magis nihil minus feci a pſeudo Infra. xij. Nihil enim minus feci ab his q̃ ſupra modum ſũt apoſtoli. Uel ſic [exiſtimo ꝛc.] me remotũ a magnis apoſtolis quos ſcʒ dicitis magnos nihil min⁹ feciſſe. In hoc enim notat eos ꝙ contẽnebãt eum: quia non fuerat in ſocietate domini cum alijs apoſtolis: vnde reputabant eum quaſi paruum apoſtolum reſpectu aliorum. j. Cor. xv. Ego ſum minimus apoſtolorum.

Nam etſi iperitus ſermone: ſed non ſcientia. In oĩbus autẽ manifeſtus ſũ vobis.

¶ Hic probat predicta. Et primo per ſuam ſufficiẽtiã Secundo per eorum teſtimonium. ibi. In omnib⁹ autem. Dicit ergo [Nam etſi] q. Ita vere nihil minus feci quod ꝓʒ. [Nam etſi imperitus] ſum [ſermone] q2 ſcilicet non orno verba mea. j. Cor. ij. Non in doctis humane ſapientie verbis. Uel [imperitus ſermone] quia impedite lingue ſicut moyſes Exo. iiij. [ſed non ſcientia] ſũ imperitus ſuꝑ. Et hoc ſcitis [In omnib⁹ autẽ]

his.ſup.[manifeſtus ſum vobis]qꝛ experti eſtis ea q̄ per me fiunt. Sup.v. Spero in conſcientijs veſtris manifeſtos nos eſſe ꝛc.

Aut nunquid peccatum feci me ipſum humilians: vt vos exaltemini? Quoniam gratis euangelium dei euangelizaui vobis alias eccleſias expoliaui accipiens ſtipendiū ad miniſterium veſtrum.

¶ Hic oſtendit ſe non eſſe minorem pſeudo. aut etiam veris apoſtolis. in his que annexa ſunt ſpiritualibus. ſicut ſunt. Sumptus debiti pro predicatione. Ubi primo excuſat ſe. qꝛ ſumptus ab eorum eccleſia communiter non accepit. Secundo oſtendit φ nec aliquē eorum ſpecialiter accipiendo grauauit. ibi. Et cum eſſē apud vos Tertio dicit φ ſicut fecit. ita de cetero facere proponit. ibi. Et in omnibus ſine onere. Quarto oſtendit cauſam quare hoc fecit. ibi. Quare? quia nō diligo vos. In prima Primo excuſat ſe quare non accepit ab eis ſumptus. Secundo oſtendit φ etiam accepta ab alijs expendit in eorum vſus. ibi. Alias eccleſias. Dicit ergo [Aut] q. ſcȝ Non min⁹ feci eis [aut] ſi minus feciſſe videor. qꝛ ſumptus non accepi. [nunquid peccatum feci q̄m gratis] .i. ſine ſumptu [euangelium dei euangelizaui vobis] in hoc [meipſum humilians] proprijs ſcȝ manibus operando. j. Cor. ix. Cum eſſem liber ex omnibus: omnium me ſeruum feci Humiliās dico Et hoc [vt vos exaltemini] in fide. ſ. ꝛ cōuerſatione proficiendo. Felix predicator ſiue doctor. qui docet Liberaliter. quia gratis. Ueraciter. qꝛ euāgelium dei. Humiliter: qꝛ ipſum humilians. Utiliter: qꝛ vt vos exaltemini. Non ſolum gratis euangelizaui vobis. imo etiā [alias eccleſias expoliaui] Hoc dicendo multa ſe in eis expendiſſe ſignificat ſecundum glo. [accipiens ſtipendium] ab eis ſcȝ. j. Cor. ix. Quis militat ſuis ſtipendijs vnquam. Et hoc ad miniſteriū veſtrum] ſcȝ vt vobis predicarem.

Et cum eſſem apud vos ꝛ egerem nulli oneroſ⁹ fui. Nam quod mihi deerat: ſuppleuerunt fratres qui venerūt a Macedonia.

¶ Hic oſtendit φ nullum eorum grauauit ſpecialiter accipiendo. Ubi oſtendit tria. Primo quod apud eos eguit. Secundo φ nihilo minus a nullo quicquam accepit. ibi. Nulli oneroſus. Tertio: φ alium de ſumpt⁹ neceſſarios habuit. ibi. Nam qd̄ mihi deerat. Dicit ergo [Et cum eſſem] q. [Et] non accepi ab aliquo veſtrum. Nam [cum eſſem apud vos] preſens [ꝛ egerē: nulli] veſtrum. ſ. [oneroſus fui] ab eo aliquid accipiēdo. Et bene potui abſtinere. licet egerem [non qd̄ mihi deerat] poſt ſpolia. ſ. eccleſiarum [ſuppleuerunt fratres qui venerunt a Macedonia] Ab ipſis enim tanquam bene correctis accepit ne priuarentur fructu elemoſyne: ꝛ ne ſcandalizarentur niſi acciperet.

Et in omnibus ſine onere me vobis ſeruaui: ꝛ ſeruabo. Eſt veritas chriſti in me quoniam hec gloriatio non infringetur in me in regionibus Achaie.

¶ Hic oſtendit φ ſicut fecit: ita de cetero facere propoſuit. ꝛ Primo hoc ſimpliciter affirmat. Secundo aſſertionem confirmat. ibi. Eſt veritas chriſti. Dicit ergo [Et in omnibus] q. Et alias eccleſias ſpoliaui: ꝛ ita nullum inter vos grauaui [Et] vt vniuerſaliter dicam [in omnibus ſine onere me vobis ſeruaui] non accipiēdo ſumptus: nec alia grauia inferendo [ꝛ ſeruabo] de cetero. Et reuera ſeruabo qꝛ [eſt veritas chriſti i me] ꝛ chriſtus verax: qui in me hoc loquitur. Infra xl. An experimentum queritis eius qui in me loquitur chriſtus [quoniam hec gloriatio] .ſ. φ gratis predico ꝛ alicitis abſtineo propter ſalutem veſtram [non infringetur in me] contrarium faciendo. j Cor. ix. Bonum eſt mihi magis mori q̄ vt gloriam meam quis euacuet.

Non infringetur inquam non ſolum in vobis: ſed etiā [in regionibus Achaie] cuius Metropolis erat Corinthus.

Hic queritur ſuper illud Utinam ſuſtineretis modicum quid in. Contra. Suſtinere inſipientiam malum eſt. Rñ. Inſipientiam vocat ſecundum apparentiam: non ſecundum exiſtentiam. Item ſup illd̄ Supportate me. Contra. Job. ix. ſup illud. Sub quo curuantur qui ꝛc. Glo. dicit φ principes grece dicunt baſileos qꝛ portant populum. non ergo ab eis portandi ſunt. Rñ. Prelati debēt portare ſubditos cura ꝛ ſollicitudine. ſubditi prelatos obedientia ꝛ ſuſtentatiōe.

Item ſuper illud. Uirginem caſtam. Gloſ. Uirginitas eſt fides incorrupta. Contra. Ergo cum habuiſſēt fidem corruptam non poterat eos exhibere virginem caſtam. Rñ. Quamuis corrupti eſſent: tamen corruptio cordis reparabilis eſt per penitentiam. ſcd̄ nō corruptio carnis. Item ſuper illud. Serpens Euam ſeduxit. Contra. Uidebat φ ille erat animal irrationale quomō ergo per illud ſeduci potuit. Rñ. Quamuis ſciret habitu: non tamen conſuluit actu. Item ſuper illud Recte pateremini. Cont. Gal. j. Si quis aliud euāgelizauerit vobis anathema ſit. Rñ. Ibi aliud. vocat cōtrariū. Hic: aliud: vocat melius Itē ſup illud Imperit⁹ ſermōe. Cōtra. j. Cor. xiiij. Oīȝ veſtrū lī gua loquor. ergo nouerat omnē ſermonē. Rñ. Quāuis noſceret omnem linguam non tamen ornate loquebatur. ne virtus videretur eſſe in humana perſuaſione non in diuina inſpiratione. Item ſuper illud Quoniam gratis euangelizaui. Contra Mat. x. Gratis accepiſtis. gratis date. Ergo ad hoc tenebatur. non ergo hoc erat magnum aut ſingulare. Rñ. Gratis predicare dupliciter eſt. Aut quia ſine precio ꝛ mercede predicationis ꝛ hoc eſt neceſſitatis. Aut quia ſine ſtipendio ꝛ ſumptu predicationis. ꝛ hoc eſt ſupererrogationis. Item ſuper illud Alias eccleſias expoliaui. ergo videtur φ plati ab alijs eccleſijs quas non perſonaliter viſitant poſſunt procurrationem accipere. Cōtra Procuratio debetur cauſa viſitationis. Rñ. Prelati debent procuratiōes accipere regulariter: ſolum ab eccleſijs q̄s viſitant. ſed ex cauſa ſpeciali. ſi ille quas viſitant ad ſumptus moderatos non ſufficiant poſſūt alias in ſūptibus ſoluendis adiungere. Sicut quotidie faciunt tā Prelati q̄ Legati. Uel dicendū φ ab alijs eccleſijs ſponte offerentibus accepit non exegit.

Quare? Quia non diligo vos? De⁹ ſcit.

¶ Superius oſtendit φ nec ſumptus ab eis accepit. Nec de cetero accipere proponit. Hic ponit cauſā quare hoc facit. Et primo concludit cauſam falſā. Secundo oſtendit cauſam veram. ibi. Quod autem facio ꝛ faciam. Tertio oſtendit cauſam vtilem eſſe ꝛ neceſſariam. ibi. Nam eiuſmodi pſeudo. Dicit ergo [Quare] quaſi. Ita dixi quod ſine onere me vobis ſeruaui ꝛ ſeruabo nihil a vobis accipiendo. ſed [Quare] hoc ſup̄. facio Reddit cauſam ſui facti. qꝛ nihil in terra ſine cauſa fit Job. v. Nunquid ſup̄. hoc facio [qꝛ non diligo vos?] .i. Nunquid dimitto accipere ſumpt⁹ a vobis ex odio quod habeo ad vos vt dicitis ꝛ vt dicunt pſeudo? Argumentum eſt φ accipere: aliquando ſignum eſt dilectionis [Deus ſcit] ſup. φ diligo vos. ꝛ φ hoc non facio ex odio. Jurat autem deum teſtem inuocans vt ſibi credatur Phil. j. Teſtis eſt mihi deus quomodo cupiam vos omnes.

Quod autem facio. ꝛ faciam: vt amputem occaſionem eorum qui volunt occaſionem vt in quo gloriantur inueniantur ſicut ꝛ nos.

¶ Hic ſubdit cauſam veram Ubi tangit quatuor. Primo Factum ſuum Secundo Continuandi propoſitum. ibi. Et faciam Tertio iſtorum rationē. ibi. Ut amputem. Quarto Rationis finem. ibi. vt in quo gloriantur. Dicit ergo [Quod autem facio] q. Et hoc vere: qꝛ diligo vos. ꝛ hoc non ex odio facio [autem] ſȝ [φ

facio]nunc[⁊ faciam]in futuro. Et hoc[vt]non accipi
endo ſumptus[amputem occaſionem] accipiendi ve-
ſtra [eorum[ſcꝫ pſeudo[qui volunt]in eo exemplo ha
bere[occaſionem]accipiendi veſtra Sciebat ſecundū
Ambro.ꝙ ſi non acciperent non diu predicarent [vt in
quo ⁊c.]Hoc legitur tripliciter Primo modo ſic[vt in
ueniantur]tales ſup.[ſicut ⁊ nos]ſcꝫ non accipiendo
ſicut nec nos accepimꝰ:⁊ per conſequens a predicatio
ne ceſſando[in quo]ſcꝫ ineſſe tales [ſicut ⁊ nos gloriā
tur]Cōtendebāt enim ſimiles eſſe veris aplis. Scdo
modo ſic[vt]in eo[in quo gloriantur] ſcꝫ in accipien
do: quia hoc ſolum querebant[inueniantur ſicut ⁊ nos]
id eſt ſimiles nobis:ceſſando.ſ.⁊ deſiſtēdo ab acceptio
ne vt nobis aſſimilētur. Tertio modo ſic (vt]in eo[in
quo gloriantor].ſ.in non accipiendo. Dicunt eñ ſe ni-
hil accipere[inueniantur ſicut ⁊ nos].i.non meliores
nobis.quod videretur:ſi nos acciperemus ⁊ ipſi non.
⁊ ita in hoc poſſent nobis preferri.

Nam eiuſmodi pſeudoapoſtoli ſunt opera rii ſubdoli:transfigurantes ſe in apoſtolos chriſti. Et non mirum. Ipſe enim ſathanas transfigurat ſe in angelum lucis. Nō eſt ergo magnū ſi miniſtri eius trāſfigurātur velut miniſtri iuſticie: quorum finis erit ſecundum opera ipſorum.

¶ Hic oſtendit cauſam dictam eſſe neceſſariam. vide
licet propter pſeudo excludendos.quorum peruerſita
tem deſcribit in ſex conditionibus. Primo:qꝛ in offi-
cio falſi ſunt ⁊ non veri apoſtoli. Secundo:qꝛ in facto
doloſi. ibi. Operarij ſubdoli. Tertio:qꝛ ī exteriori cō
uerſatione hypocrite fraudulenti.ibi. Transfiguran-
tes ſe. Quarto.qꝛ imitatores diaboli.ibi: Et non mi-
rum. Quinto qꝛ ſathane miniſtri.ibi. Non eſt ergo ma
gnum. Sexto:qꝛ in fine perdēdi ibi. Quorum finis e-
rit. Dicit ergo[Nam eiuſmodi]Hoc ↄtinuatur tripli
citer. Primo ſic. Ita gloriantur ⁊ contendunt eſſe ſi-
cut nos[Nam eiuſmodi ⁊c.]Scdo mō ſic. Et vere de
ſiſtent accipere vt nobis aſſimilentur [Nam eiuſmo-
di ⁊c.] Tertio modo ſic. Ita in non accipiendo gloriā
tur vt nobis ſimiles videantur.[Nam eiuſmodi pſeu-
do apoſtoli].i.falſi apoſtoli non a deo miſſi.[ſunt ope-
rarij ſubdoli].i. doloſi callidi ſub ſpecie religionis de
cipientes.ij. Tim.iij. Habentes quidem ſpeciem pie-
tatis ſed virtutem eius abnegantes. Hi ſunt vulpes
q̄ deteſtātur Cant.ij. Capite nobis vulpes paruulas
que demoliuntur vineas. Hypocrite dicuntur vulpes
qꝛ doloſi Uulpes ſimulant ſe mortuos trahendo lin-
guam: vt aues capiant ⁊ decipiant. Sic hypocrite ſi-
mulantes ſe mortuos ꝑ penitentiam vt aliquid.ſ.hbē
das accipiant. Ezec.xiij. Prophete tui iſrael q̄ſi vul-
pes in deſerto[tranſfigurantes ſe in apoſtolos chriſti]
oſtendendo.ſ.ſanctitatem exterius:vt videantur eſſe
apoſtoli chriſti Mat.xxiiij. Surgēt enim pſeudo chri
ſti ⁊ pſeudo prophete ⁊ dabunt ſigna magna ⁊ prodi-
gia:ita vt in errorem ducantur.ſi fieri poteſt:etiaꝫ e-
lecti[⁊ non mirum]ſup.ſi ita tranſfigurāt ſe[Ipſe e-
nim ſathanas]qui eſt caput eorum [tranſfigurat ſe]vt
alios.ſ.decipiat [in angelum lucis]oſtendens ſe in ſpe
cie chriſti vel boni angeli Sicut beato Martino pur-
puratum ſe oſtendit in ſpecie chriſti. Ideo quibuſlibet
phantaſijs non eſt credēdum. Ideo queſiuit Joſue.v.
ab āgelo. Noſter es an aduerſariorū:ſ. Joh.iiij. Pro
bate ſpiritus an ex deo ſint[Non eſt ergo magnū ſi mi-
niſtri eius].ſ.pſeudo[transfigurentur]quantum ad ex
teriorem apparentiam[velut miniſtri iuſticie] Et di-
cit: transfigurentur: quia alia eſt operatio eorum exte
rior in occulto.alia in aperto:qꝛ q̄ occulte fiunt ad eis
turpe eſt dicere. Eph.v. [quorum].ſ.tam miniſtrorū
ſathaneq̄ꝫ miniſtrorum iuſticie[finis erit ſecundū ope
ra ipſorum] Sup.v. Omnes nos manifeſtari oportet
ante tribunal xp̄i:vt recipiat vnuſq̄ſq̄ꝫ prout geſſit:ſi-
ue bonum quantum ad bonos ſiue malum quantum
ad malos. Opera enim illorum ſequuntur illos Apo.

Hypocrite quare dicuntur vulpes.

xiiij. Phil.iij. Quorum finis interitus.

Iterum dico ne quis me putet inſipientem eſſe. Alioquin velut īſipientem accipite me vt ⁊ ego modicum quid glorier. Quod loquor non loquor ſecundum deum:ſed quaſi in inſipientia in hac ſubſtantia glorie.

¶ Hic oſtendit ſe non eſſe eis inferiorem in carnalibꝰ.
ſicut eſt nobilitas carnis ⁊ generis Ubi primo innuit
ꝙ ſic gloriari videtur eſſe inſipientia. Secundo oſten
dit ꝙ tñ ſubeſt ſic gloriādi cauſa legitima.ibi. Quo
niam multi gloriantur. Tertio oſtendit quanta ſit in
eo ſic gloriandi fiducia.ibi. Secundum ignobilitatem
dico. Quarto q̄ ſit in eo carnaliter gloriandi materia.
ibi. Hebrei ſunt ⁊ ego. In prima primo oſtendit ꝙ ſic
gloriari videtur eſſe inſipientia quo ad homines. Se-
cundo quod etiam quo ad deum.ibi. Quod loquor non
loquor ſm deum. In prima primo tangit Inſipientie
apparentiam. Secundo Apparentie cauſam.ibi. Ut
⁊ ego modicum. Dicit ergo[Iterum]q. Ita dixi qd̄
ſupportetis inſipientiā meam[Iterum dico]hoc ſcꝫ
[ne quis me putet inſipientem]gloriando ſcꝫ in ſpiritu
alibus.qꝛ pro bono facio[alioquin]ſcꝫ ſi in ſpirituali
bus gloriando reputatis me īſipientem multo magis
[velut]inſipientē[accipite]id eſt accipietis [me]glo
riantem ſcꝫ in carnalibus Inſipientem dico in hoc ſcꝫ
[vt ⁊ ego]ſup.ſicut ⁊ illi pſeudo[modicum quid glo-
rier]id eſt ſm carnem que gloriatio modica eſt Eccl.
x. Paruaq̄ꝫ gloria:ad tempus ſtulticia eſt. Et nota ꝙ
ait:velut inſipientem:ſm glo.qꝛ nec in hoc quis inſi-
piens eſt licet videatur.quia pro bono facit. Accipie-
tis inquam velut inſipientem.quia[qd̄ loquor in hac
ſubſtantia glorie]id eſt in hac gloria carnis. Quā qui
dam magnum quid reputant.cum tamen nō ſit ſubſtā
tia.ſed vanitas Oſee.xij. Effraim paſcit ventum[nō
loquor]id eſt loqui non videor ſm ſpeciem verborum
[ſm deum]Glo. Apud quem non ſurgit de carne glo
ria. Sed apud deū humilitas eſt glorioſa[ſed]ſup.lo-
quor[quaſi in inſipientia]q.d.qꝛ non eſt vere inſipien
tia.qꝛ ꝓ bono facit. In inſipientia enim ſecūdum glo.
eſt aliquem laudare propter ſe.ſed quia hoc Apoſtolꝰ
non facit propter ſe ſed propter deum.
¶ Notandū ſup illud In hac ſubſtantia glorie. Quia
ſuperbi gloriando faciunt ſtupenda ⁊ ꝑuerſa Faciūt
enim.
Quidam de Creatura Creatorem.quia finem ſue de
lectationis ponunt in creatura Hiere.ij. Populꝰ meꝰ
mutauit gloriam ſuam in idolum obſtupeſcite omnes
ſuper hoc.
Alij de accidente ſubſtantiam.qꝛ gloriam trāſitoriam
reputant quid magnum ⁊ ꝑmanens De quibus hic In
hac ſubſtantia glorie ⁊c.
Tertij de ſimilitudine.veritatem. qꝛ ſimilitudinē rei
credunt rem. Ps. Mutauerunt gloriam ſuam in ſimi Ps.cv.
litudinem vituli comedentis fenum.
Quarti de ignominia pompam Sicut qui de materia
ſtercorum ⁊ vermium ſcꝫ conuiuijs ⁊ generis nobilita
te ſe iactant.j. Machab.ij. A verbis viri peccatoris
ne timueritis.quia gloria eius ſtercus.
Quinti de triſticia:leticiam vt qui de morte culpe le
tantur. Ps. Quid gloriaris in malicia. Ps.li.

Quoniam multi gloriantur ſecundum carnem ⁊ ego gloriabor.

¶ Hic oſtendit ꝙ ſubeſt ei gloriandi cauſa legitima.
vbi Primo oſtendit ꝙ vna cauſa eſt ex parte pſeudo
apoſtolorum. Secundo.ꝙ alia eſt ex parte ipſorum.
ibi. Libenter ſuffertis In prima Primo tangit cauſā
motiuam. Secūdo effectum ſequentē.ibi. Et ego glo
riabor. Dicit ergo[Qm̄ multi]q. Ita gloriari: videtur
eſſe inſipientia:ideo tamen glorior[quoniaꝫ multi].ſ.
pſeudo qui multi dicuntur:quia diuiſi. Catholici aūt
doctores ſunt quaſi vnus. Jaco.iij. Nolite plures ma
giſtri fieri ⁊c.[gloriantur ſm carnem]id eſt: ſm ea q̄

ad carnem pertinent: ſicut eſt Nobilitas generis [et ego] ſup. ſicut illi [gloriabor] ſecundum carnem, ne reputer illis inferior. et ſic eorum predicatio non preponatur mee.

Libenter enim ſuffertis inſipientes cum ſitis ipſi ſapientes.

¶ Hic ſubditur alia cauſa ex parte ipſorum Corinthiorum. ſ. quia ſuſtinent ſic gloriantes. vbi oſtendit Primo hoc in generali. Secundo in ſpeciali. ibi. Suſtinetis enim ſiquis In prima Primo arguit Inſipiẽtie effectum. Secundo. Sapientie defectum. ibi. Cum ſitis ipſi. Dicit ergo [Libenter] q. Ita illi gloriantur ſm carnem. Nec eſt mirum [Libenter enim ſuffertis inſipientes]. i. gloriantes in carne que eſt inſipientia. Hic non addit velut. quia inſipienter gloriabantur. quod ſupple, nõ deberetis facere [cum ipſi ſitis]. i. eſſe debeatis [ſapientes] Ironice loquitur illis.

Suſtinetis enim ſiquis vos in ſeruitutem redigit: ſiquis deuorat: ſiquis accipi: ſiquis extollitur: ſiquis in faciem vos cedit.

B ¶ Hic oſtendit in quibus ſufferunt in ſpeciali. Ubi quinque mala tangit que ſuſtinebant a pſeudo que ſunt ſeruitus. Exactio. Acceptio. Iactantia. Uituperium. Et diſtinguuntur ſic. Omnis leſio aut eſt in ſpiritualibus. ſic dicitur ſeruitus. Aut eſt in temporalibus et ſic. Aut eſt aperta. ibi. Si quis deuorat. Aut occulta. ibi. Si quis accipit. Aut eſt in carnalibus. et hoc. Aut ſe ſuper alios extollendo: ibi. Si quis extollitur Aut alios deprimendo. ibi. Siquis in faciem. Dicit ergo [Suſtinetis] quaſi. Ita ſuffertis hanc iniuriam [Suſtinetis enim ſiquis]. ſ. pſeudo apoſtolorũ [vos in ſeruitutem redigit]. i. ex libertate chriſti. que eſt in charitate redigit in ſeruitutem legis. Uel [in ſeruitutem] ipſorum pſeudo: vt faciatis ipſis: quod refertur ad leſionem in ſpiritualibus [ſiquis quaſi de poteſtate preſumens [deuorat] veſtra aperte pſumendo: quod refertur ad leſionem in temporalibus [ſiquis accipit]. i. dolo vos capit. occulte vos ſeducẽdo: vt aliquid a vobis accipiat [ſiquis extollitur]. i. de nobilitate vel poteſtate ſe iactando: hoc refertur ad leſionem in carnalibus [ſiquis in faciem]. i. in penitentia [vos cedit]. i. vos vituperat improperando. ſ. vobis genus: quod ſitis gentiles. Amb. In faciem ceditur in cuius os iniuria irrogatur Prouerbi. xiiij. In ore ſtulti virga ſuperbie.

Secundum ignobilitatem dico: quaſi nos infirmi fuerimus in hac parte. In quo quis audet in inſapientia dico: audeo et ego.

¶ Hic oſtendit quanta ſit in eo gloriandi confidentia. Et primo ex hoc quod non eſt inferior pſeudo in nobilitate. Secũdo quod equalis per omnia. ibi. In quo quis audet. Dicit ergo [Secundum] q. Ita ſuſtinetis ſiquis et c. Hoc autem [dico ſm ignobilitate] quam vobis obijciunt quidã iudei: de ſemine Abrahe ſe iactantes: quos tamen prefertis mihi et libenter ſuffertis [quaſi nos infirmi fuerimus in hac parte. ſ. glorie] i. impotentes gloriari de generis nobilitate. Sed non ſumus ſcʒ infirmi: quia [in quo quis] illorum ſcʒ [audet] audacia temeritatis ſcʒ ſe iactare. audet [dico quia inſipientia] eſt ſic ſe iactare [audeo]. i. audere poſſum ſine temeritate [et ego] Ergo Iactare ſe eſt preſumptionis. quo ad iraſcibilẽ Unde dicit: audet. Fatuitatis quo ad rationabilem. Unde dicit [in inſipientia] Oſtentationis quo ad concupiſcibilem. Unde dicit [audeo et ego] ſed nolo ad oſtentationem.

Hebrei ſunt et ego. Iſraelite ſunt: et ego. Semen abrae ſunt: et ego.

¶ Hic oſtendit quarto quanta ſit in eo carnaliter gloriandi materia. Ubi ponit tria in quibus eſt eis ſimilis ſcilicet. Nationem generalem. quia hebreus. Cultum ſingularem. quia iſraelita Originẽ ſpecialem. quia ſemẽ abrae. Dicit ergo [Hebrei ſunt] q. Ita audeo ſicut illi quod patet [hebrei ſunt] lingua et natione [et ego. Iſraelite ſunt] ritu et fide [et ego. Semen abrae ſunt] origine. non proſeliti [et ego.] Phil. iij. Si quis illorũ videtur confidere in carne. ego magis circuncíſus ſeptima die de genere iſrael hebreus ex hebreis.

¶ Notandum ſuper illud Cum ſitis ipſi ſapiẽtes. Quod Quidam videntur eẽ ſapientes et non ſunt Ut prouidi in terrenis: negligentes diuina Hiere. iiij. Stultus populus meus non cognouit filij inſipientes ſunt et vecordes. ſapientes vt faciant mala Ro. j. Dicentes ſe eſſe ſapientes ſtulti facti ſunt Tales ſunt hypocrite. b

Alij non videntur eſſe ſapientes et ſunt Ut prouidi in diuinis. negligentes terrena. j. Cor. iij. Si quis videtur inter vos ſapiens fiat ſtultus vt ſit ſapiens. Sapientia enim huius mundi et c.

Tertij nec videntur eſſe ſapientes nec ſunt vt peccatores notorij. Iob. xlij. Utinam taceretis vt putaremini ſapiẽtes eſſe. Loquela enim manifeſtat eos.

Quarti vidẽtur eſſe ſapientes et ſunt Ut doctores ſancti De quibus Prouer. iij. Gloriam ſapientes poſſidebunt. Prouerbio. In facie prudentis lucet ſapientia. Ueri autem ſapientetes ſunt qui vtuntur actibus virtutum quod patet inductiue. Sapiẽtes veri qui dicantur.

Primo in fide Eccleſia. xxxiij. Homo ſenſatus credit legi dei. Rom. xij. Non plus ſapere quam oportet ſapere et c.

Secũdo In charitate Prouer. ix. Argue ſapiẽtẽ et diliget te. Ecc. j. Dilectio dei honorabilis ſapientia eſt.

Tertio In ſpe. Prouerbio. xxiiij. Sapientiam cum inueneris habebis in nouiſſimo ſpem. et ſpes tua nõ peribit. Et eodem. xxiij. Habebis ſpem in nouiſſimo. et conſolatio tua non auferetur. Sapientis enim eſt dominum Recognoſcere Diligere Expectare. Primum fidei Secundum charitatis. Tertium ſpei De his tribus Eccl. xxiiij. Ego mater pulchre dilectionis et timoris et c.

Quarto In prudentia Prouer. x. Sapientia eſt viro prudentia Prouer. xvj. Qui ſapiens eſt corde appellabitur prudens Sapientis enim et c.

Quinto In temperantia. Eccli. xxj. Fatuus in riſu exaltat vocem ſuam. vir autem ſapiens vix tacite ridebit. Prouer. xxix. Totum ſpiritum ſuum profert ſtultus. ſapiens differt et reſeruat in poſterum.

Sexto. In fortitudine Prouer. xxiiij. Uir ſapiens fortis eſt. et vir doctus robuſtus.

Septimo In iuſticia. Prouer. xxj. Diſſipat impios rex ſapiens De his quatuor Sap. viij. Sobrietatem enim et ſapientiam docet et iuſticiam et virtutem.

¶ Notandum ſuper illud. Si quis vos in ſeruitutem redigit. et c. Seruitus ſpũalis ẽ duplex.

Quod duplex eſt ſeruitus ſpiritualis. ſ. bona et mala.

Seruitus Bona triplex

Prima. Gratie Ro. vj. Sicut exhibuiſtis mẽbra veſtra et c.

Secunda Conuerſionis ſancte. Luc. j. Seruiamus illi in ſanctitate et iuſtitia.

Tertia glorie. iij. Reg. x. Beati ſerui tui et beati viri tui qui aſſiſtunt coram te ſemper.

Seruitus Mala triplex.

Prima peccati Ioh. viij. Qui facit peccatum: ſeruus eſt peccati.

Secunda Miſerie Ro. viij. Ipſa creatura liberabitur a ſeruitute corruptionis.

Tertia Pene eterne. Hiere. xvj. Seruietis dijs alienis die ac nocte qui non dabunt vobis requiem.

Miniſtri chriſti ſunt. et ego. Ut minus ſapiens dico: plus ego.

¶ Poſtquam oſtendit ſe nõ eſſe minorem pſeudo. Ut ſi non debeant ei preferri. Hic oſtẽdit ſe eſſe ſuperiorẽ et ſic debet eis preferri: Et Primo preeminentias ſuas oſtẽdit in generali. Secundo. enumerat in ſpeciali. ibi In laboribus plurimis. Tertio oſtendit ſe velle in ſolis ibus gloriari. ibi. Si gloriari oportet que infirmitatis In prima Primo tangit miniſterij cõitatem. Secundo propriam eminentiam. ibi. Ut minus ſapiens dico. Dicit ergo [Miniſtri chriſti]. q. Ita non ſum eis infe-

rioꝛ imo etiam maioꝛ.qꝺ patet ſic. [Miniſtri chriſti ſunt.ꝛ ego]ſimiliter ſum miniſter chriſti.j. Coꝛ.iiij. Sic nos exiſtimet homo vt miniſtros chriſti. Nec ſolū ſicut illi.imo[plus ego]ſum miniſter chriſti.Hoc autē [dico vt minus ſapiens] q̃ deberem.ſ.reputatiue.In quo ſm glo.oſtendit ſe coactum ad hoc dicendū. quia non eſt hominis ſeipſum laudare ꝓuer.xxvij.Laudet te alienus ꝛc. Infra.xij.Factus ſum inſipiēs vos me coegiſtis.

In laboꝛibus plurimis:in carceribus abūdantius in plagis ſupꝛa modum in moꝛtibus frequenter.

¶ Hic enumerat ſuas preeminētias in ſpeciali.ꝛ Primo preterita grauamina que ſepe plus q̃ pſeudo ſuſtinuit. Secūdo:pericula que ſepe futura timuit.ibi.Periculis fluminū. Tertio afflictiones coꝛpoꝛis in quibus iugiter vixit.ibi.In laboꝛe ꝛ erumna.Quarto āguſtias animi quas aſſidue ſenſit.ibi. Preter illa que extrinſecus ſunt.In prima Primo enumerat grauamina ſine numero determinato.Secundo. ſub aliquo numero.ibi.A iudeis quīquies quadragenas.In prima Primo ponit grauamina aſſumpta. Secundo.illata:ſed ſatis tolerabilia.ibi.In carceribus .Tertio:illata ꝛ impoꝛtabilia.ibi.In plagis.Quarto:in ſummo hoꝛribilia.ibi.In moꝛtibꝰ. Dicit ergo[In laboꝛibus]q.Ita dixi ꝙ ſum plus miniſter chriſti q̃ ipſi:qꝺ patet.quia oſtenſus ſum miniſter chriſti[In laboꝛibus plurimis]q̃ ipſi:ſed etiam q̃ veri apoſtoli.j.Co.xv.Abundantius omnibus laboꝛaui[in carceribus abundātius]q̃ illi.De eiꝰ incarceratione Act.xvj.Cū multas plagas ei intuliſſēt[ſupꝛa modū]ſcʒ vltra mēſurā alioꝛū. Vel[ſupꝛa modū]virtutis noſtre . ſupꝛa modū grauati ſumꝰ.ꝛ ſupꝛa virtutē [ī moꝛtibus].i.in periculis moꝛtis[frequēter]ſup.fuit.Sap.iij.Semper nos qui viuimus in moꝛtem tradimur propter ieſum.

Hic queritur ſuper illud Ut amputem occaſionem: Contra Phil.j.Siue p occaſionem ſiue per veritatem chriſtꝰ annūcietur in hoc gaudeo.Rñ.Ibi loquitur de occaſione p̄dicandi hic de occaſione accipiendi.Uel melius.Ibi loquitur de p̄dicantibꝰ vera.hic intermiſcentibus falſa.Item ſuper illud.Trāſfigurat ſe.Glo.Ad decipiendum quoſdam ſicut iuſtū eſt.Contra.Non eſt iuſtū ꝙ aliquis peccet.Rñ.Quāuis non ſit iuſtum ꝙ diabolus aliquem decipiat:aut ꝙ hō conſentiat:tamen iuſtum eſt ꝙ deus hoc permittit. Item Ibidem Glo.Cum diabolus bonum ſe fingens dicat aut facit ea que congruunt bonis angelis:non eſt erroꝛ periculoſus.Contra.Ergo a ſimili.ſi chriſtum ſe fingēs facit ea que chriſto congruunt iubens ſe adorari non eſt erroꝛ periculoſus.Rñ.Chriſto nō cōgruit iubere ſe falſo adoꝛari.Quidā tamen dicunt ꝙ in hoc caſu qui adoꝛaret excuſaṫ.Alij dicunt ꝙ non debet adoꝛare niſi ſub conditione tacita vel expreſſa.ſ.Si tu es chriſtus.aliter non excuſatur. Item ſuper illꝺ Nō loquoꝛ ſm deum.Glo.Apud quem non ſurgit de carne gloꝛia.Contra.ſancti commendantur a carnis nobilitate.Rñ.Non commendātur ab ea propter ſe:ſed propter aliud vt ſcʒ alioꝛū comparatiōe appareāt humilioꝛes. Itē ſuper illud Q̄m multi gloꝛiantur.Contra.Exo.xxiij.Non ſequeris turbam ad faciendū malum.Rñ. Quamuis apoſtolus gloꝛietur in eadē materia.non tamen eodem fine.vnde non ſequebatur turbam ad faciendum malum. Item ſuper illud Ut minus ſapiens.Glo.q̃ deberem.Contra Commendando ſe aut bene faciebat aut male.ſi bene.ergo non erat ex hoc minꝰ ſapiens.ſi male.ergo peccabat . Rñ. Loquitur hic de minoꝛi ſapientia ſm apparētiam nō ſm exiſtentiam.Item ſuper illud In laboꝛibus plurimis.Glo.Plus q̃ illi etiam plus quam veri apoſtoli laboꝛaui. Contra Luc.xvij.Si omnia bona fecerimus.dicamus ſemper. ſerui inutiles ſumus.Reſpon. Apoſtolus hoc fecit ne in ipſo videretur minoꝛ gratia.non in ſui iactantiā.

A iudeis quinquies quadragenas vna minus accepi.Ter virgis ceſus ſū:ſemel lapidatus ſum:ter naufragium feci.Nocte et die in pꝛofundum maris fui.In itineribus ſepe:

¶ Superius enumerauit grauamina ſine determinato numero.Hic enumerat grauamina ſub aliquo nūero.Et primo grauamina ex ꝓpoſito alieno illata.Secundo aliunde preter propoſitū contingentia.ibi.Ter naufragium feci.Tertio ex propoſito ſuo voluntarie aſſumpta .ibi.In itineribus ſepe.In prima tangit grauamina ſecundum gradus grauaminū grauioꝛes Primo grauia. Secundo grauioꝛa.ibi.Ter virgis.Tertio grauiſſima.ibi.ſemel lapidatus . Dicit ergo[A iudeis]q.Ita dixi ꝙ in plagis ſupꝛa modū.Et vere ita eſt:qꝛ [a iudeis quinquies].i.quinqꝫ vicibus[quadragenas]ſup.ꝑcuſſiones vel plagas[vna minus]hoc eſt trigintanouem[accepi.]Preceptum enim erat in lege Deut.xxv. Si eum qui peccauerat dignum viderent plagis:proſternerent eum ante ſe ꝛ coꝛam ſe facerent verberari:pꝛo menſura peccati erit ꝛ plagarum modꝰ Ita duntaxat vt quadragenarium numerum non excedant.Ne ergo immiſericoꝛdes viderentur ſubſtrahebant minus qꝺ poterant.ſ.vnam tantum.[ter virgis ceſus ſum]hoc a gentibꝰ paſſus eſt Act.xvj. Magiſtratus iuſſit eum virgis cedi.Et.xxij.Tribunꝰ iuſſit eum flagellis cedi[ſemel lapidatus ſum].ſ.a iudeis in ciuitate Lycaonia Act.xiiij.Lapidantes Paulum traxerunt extra ciuitatem eſtimantes eum moꝛtuū eſſe [ter naufragiū feci].i.ptuli.De vno habetur. Act.xxvij.Qñ nauis in qua erat.fracta eſt [nocte ꝛ die in profundo maris fui].i.in alto mari tempeſtate detentus ſicut dicitur Act.xxvij.Uel[in ꝓfūdo maris]ad literam ſicut Ionas.Ioñ.ij.[In itineribus ſepe] ſcilicet ſum oſtenſus miniſter chriſti de inſidijs q̄ parabantur ei in itinere Act.xxiij.

Periculis fluminum:periculis latronum: periculis ex genere: periculis ex gētibus: periculis in ciuitate : periculis in ſolitudine : periculis in mari : periculis in falſis fratribus.

¶ Enumerauit grauamina preteritā q̄ ſuſtinuit.Hic enūerat pericula que ſepe futura timuit.Et hec octo Primo enim tāgit pericula ex parte viarum īminētia p quas ibat ſiue ab elementoꝛum natura ibi.periculis fluminum.ſiue ab hominum malicia.ibi.Periculis latronum.Secundo pericula imminentia ex parte infidelium quibus p̄dicabat.ſiue iudeoꝛum.ibi. periculis ex genere.ſiue gētilium.ibi.periculis ex gentibus Tertio pericula imminentia ex parte locoꝛum in quibus erat:ſiue communia.ibi. periculis in ciuitate.ſiue ſolitaria.ibi. Periculis in ſolitudine.ſiue indifferentia.ibi.Periculis in mari.Quarto pericula imminentia ex parte falſoꝛum fratrum cum quibus habitabat.ibi Periculis ī falſis.Dicit ergo] Periculis fluminum]q.Et vere miniſter chriſti ſum ſupꝛa modum cum nihil poterit me ſeparare a charitate chriſti:ꝛ ab eius miniſterio retardare.qꝛ[periculis fluminū]ſup. fui qꝛ ſm Ambroſi.Hyeme iter faciens:qꝛ vbiqꝫ imbres aſſidui ſunt:egredientibus fluminibus:incurrebat periculum[Periculis latronū]quos diabolus nō valens eum occidere in ciuitate excitabat ei in via cum tamen nihil ferret quod latrones cuperent. ſecūdum glo.[periculis ex genere]ſup.in eo.i.a iudeis:qꝛ lege eoꝛū deſerta ad chriſtum ſe cōuertit. Mich.vij. Inimici hominis domeſtici eius.Etenim huius Act. xiij.[periculis ꝛ gentibus propter vnius dei ꝛ etiā crucis predicationem que gētibus ſtulticia eſt.j.Coꝛ. .j.[periculis in ciuitate].i.in commotione ciuium cōtra me Act.xxj.Commota eſt ciuitas contra eum ꝛ clamabant magna Diana Epheſioꝛum[periculis in

ſolitudine] ⁊ hoc: Uel a ſerpentibus ⁊ beſtijs Act. vl. de vipera que adheſit manui eius. Uel a penuria neceſſariorum. Uel quod ibi parate erant inſidie a iudeis Act. xxiij. Heb. xij. In ſolitudinibus errantes ⁊c. [Periculis in mari] ſcilicet a pyratis. Non ex mari. quia illa ſuperius enumerauit. Uel quando milites voluerunt interficere vt euaderent Act. xxvij. [Periculis in fratribus] id eſt hereticis ⁊ pſeudo Galat. ij. Propter ſubintroductos falſos fratres qui ſubintroierunt explorare noſtram liberalitatem.

¶ Notandum ſuper illud Ter virgis ceſus ſum. quod quatuor genera hominum virgis vtuntur ſcilicet Rectores Tor-
K
tores Cultores Negociatores ⁊ Incantatores.

Primo Rectores ad corrigendum. de qua Prouerbi. xxix. Uirga atque correctio tribuit ſapientiam. In huiuſmodi virge vſu notandum.

Primo quia vtitur. quia Sapiens Gladius vel virga in
pſ. lxxxviij. manu ſtulti periculoſus eſt. Ideo Nume. xxiiij. Orietur ſtella ex iacob ⁊ virga conſurget de iſrael.

Secundo Qua intentione vtitur Uirga enim male radicata vix fructificat Eſa. xi. Egredietur virga de radice Ieſſe. Ieſſe interpretatur incendium In quo charitas.

Tertio Quomodo vtitur Non enim carnifices ſed paſtores inſtituuntur. Pſ. Uiſitabo in virga ⁊c.

Quarto In quibus vtitur Qui enim plus bibit plus ſoluere debet. Sic qui plus deliquit Eſa. xxviij. In virga excutietur gith. quod eſt minus. ⁊ ciminum quod eſt maius in baculo. Et licet diſpliceat tamen proficit. Ideo Deut. xiij. Noli abſtrahere ⁊c. Hiere. j. Uirgam vigilantem ego video.

Secundo Tortores ad flagellandum. vt hic Ter virgis ceſus. Sic chriſtus virga crucis De qua Heſter v. Aſſuerus rex habebat virgam auream. In qua charitas vel precioſitas circa quam quatuor Nota

Primo Quia fortificatiua ad pugnandum. Canis enim
pſ. cix. percuſſus timet virgam. Eſa. xxx. Pauebit aſſur virga percuſſus Aſſur negociator. Pſ. Uirgam virtutis ſue.
pſ. xxij. Secundo Quia confortatiua ad pacificandum Maior enim dolor facit obliuiſci minorem. Pſ. Uirga tua ⁊ baculus tuus ⁊c.

Tertio quia illuminatiua ad cognoſcendum. Qui videt tantum ſolui pro tanto vini: ſcit quantum debent ſoluere Luc. vlti. Sic oportuit chriſtum pati. j. Reg. xiiij. Ionathas virga quam tenebat in manu tetigit fauum. in quo cera ⁊ mel ⁊ illuminati ſunt oculi eius.

Quarto Quia inflammatiua ad diligendum Non eſt lignum ita frigidum vel humidum quin accendatur ſi ponatur in fornacem. Sic cor ſi ponatur ad cogitandum paſſionis charitatem Iudi. vj. dicitur quod ad tactum virge. i. crucis: ignis feruoris de petra elicitur conſumens carnes. i. carnales amores.

Tertio Cultores ad plantandum Sic deus pater produxit virgam in qua inſeruit filium ſuum. Unde dicitur
L
verbum inſitum. Iſta virga ſcilicet virgo Maria fuit. Nobilis naſcendo. Quia de regali proſapia. Eſa. xi. Egredietur virga de radice Ieſſe.

Mirabilis fructificando. quia fructificauit arida Nu. xvij. Inuenit virgam aaron germinaſſe, in domo leui.

Gracilis Humilitate obedientie Can. iij. Que eſt iſta que aſcendit ſicut virga fumi.

pſ. xliiij. Imitabilis Rectitudine vite. Pſ. Uirga directionis virga regni tui. Hec eſt virga ſpecioſa. de qua Zach. xi. Aſſumpſit mihi duas virgas. vnam vocaui decorem.
M

Quarto negociatores ad lucrandum: ⁊ iſti in ſumma vtuntur ad quatuor. Ad veſtes: bladum: pannos ⁊ terras.

Quidam ad excutiendum: vt veſtes vel bladum. Eſa. xxviij. In virga excutietur gith. Iſti ſunt penitentes qui virga penitentie excutiunt ſordes peccatorum.

Alij ad mettendum: vt pannos vel terras

Quinto: incantatores vtuntur virga ad diuinandum. Hoc patet de magis Pharaonis qui preſente Moyſe cum virgis fecerunt miracula. poſuerunt ſinguli virgas ſuas ⁊ verſe ſunt in dracones. Exo. vij. Item. Exo. viij. Ubi verſe ſunt in ranas. demum in ſcynipheſ.

Nota hic quatuor genera diuinationum ex huiuſmodi incantationibus prouenientia: ſecundum quatuor elementa. diuinationum quatuor genera.

Primum genus dicitur Geomantia. eſt diuinatio que fit in terra. vt puta quando in rebus inanimatis apparent in aliquo corpore terreſtri: figure vel ſigna: puta vngue vel ferro: aut lapide polito ⁊c. vt hic.

Secundum genus Aeromantia Et eſt diuinatio que fit in aere ⁊c. quaſi aſſumpto corpore aereo modo phitoniſſarum demones inuocantur.

Tertium genus Hydromantia. Et eſt que fit in aqua que fit in aque inſpectione. vmbras demonum inuocare: ⁊ imagines ⁊ ludificantes eorum videre ⁊c. quod genus a Perſis fertur illatum.

Quartum genus dicitur Pyromantia Et eſt que fit in aſtris ⁊ igne. ⁊ in ſcintillationibus ignis ⁊c. Digito igitur mediante de illa non valens deduci in finem. quod patet in magis Pharaonis dicentibus: Ecce digitus dei eſt hic.

In labore ⁊ erumna: in vigilijs multis.

¶ Hic determinat afflictiones corporis in quibus quotidie vixit. ⁊ Primo quo ad motum Secundo quo ad ſenſum. ibi. In vigilijs. Tertio quo ad victum. ibi. In fame Quarto. quo ad veſtitum. ibi. In frigore. In prima Primo tangit afflictionem actionum. Secundo paſſionum. ibi. Et erumna. Dicit ergo [In labore] quaſi. Quia ita probatus ſum miniſter chriſti in quotidianis exercitijs [In labore] ſupple oſtenſus ſum miniſter chriſti operando. ſcilicet manibus. j. Theſſ. ij. Nocte ⁊ die operantes ne quem veſtrum grauaremus ⁊] erumna] morborum ⁊ huiuſmodi. Infra. xij. Stimulus carnis mee angelus ſathane qui ⁊c. [in vigilijs multis]. ſcilicet pro operatione. predicatione ⁊ huiuſmodi Act. xx. Protraxit ſermonem vſque ad mediam noctem.

In fame ⁊ ſiti: in ieiunijs multis: in frigore ⁊ nuditate.

¶ Hic tangit afflictionem quo ad victum. Ubi tangit Primo victualium egeſtatem. Secundo. egeſtatis diuturnitatem. ibi. In ieiunijs. Dicit ergo [In fame] quaſi. Probatus ſum miniſter chriſti in victu. Et hoc vere [In fame ⁊ ſiti]. j. Cor. iiij. Uſque in hanc horam eſurimus ⁊ ſitimus ⁊c. [in ieiunijs multis] ſpontaneis vel coactis. Act. xiiij. Ieiunauerunt. xiiij. diebus in naui [in frigore ⁊ nuditate] Frigus dicit illationem nocui. Nuditas defectum remedij Act. xxviij. Barbari accenſa pyra reficiebant nos propter imbrem qui imminebat ⁊ frigus. N

¶ Notandum quod dominus ſanctos tot mala ſuſtinere permittit propter multas vtilitates.

Primo. propter purgationem tribulationum. Mal. vlt. Colabit eos quaſi aurum ⁊ argentum ⁊ purgabit filios leui.

Secundo Propter mundanorum ſeparationem. Exo. xij. Urgebant egypti filios iſrael exire ⁊c. Ergo contendendus eſſet mundus etiam ſi blandiretur Cum enim tot aduerſitatibus pulſat: tot calamitates ingeminat quid aliud quam vt non diligatur clamat.

Tertio Propter celeſtium accelerationem. Igitur mala que hic premunt ad deum nos ire compellunt vt dicit Grego.

Quarto ne propter proſperorum corrumpantur ſucceſſionem. Prouerbio. j. Proſperitas ſtultorum perdet eos.

Quinto propter humilitatis conſeruationem. Infra. xij. Ne magnitudo reuelationum extollat me ⁊c.

Sexto propter charitatis augmentationem Sicuti flamma ignis ⁊ cetera. j. Cor. x. Faciet cum tentatione prouentum. i. gratie augmentum.

Septimo propter patientie roborationem. Ro. v. Tribulatio patientiam operatur.

Octauo propter impiorum correctionem. quod prima xle patet eorum exemplis vt mali terreantur. Luc. xxiij. Si in viridi hec faciunt in arido quid fiet.

Preter illa que extrinſecus ſunt: inſtantia mea quotidiana: ſollicitudo omnium eccleſiarum.

¶ Hic enumerat anguſtias animi quas aſſidue ſenſit dupliciter. Primo pro communi ſtatu omnium eccleſiarum. Secundo pro ſpeciali ſtatu aliquarum perſonarum. ibi. Quis infirmatur In prima Implicat quinq conditiones laboris ſpiritualis in bono prelato: ſcʒ ꝙ laboret inſtanter. ibi Inſtantia. Perſonaliter. ibi. In ea. Perſeuerantер. ibi. Quotidiana. Ardenter. ibi Solicitudo. Generaliter. ibi. Omnium eccleſiarum.

Dicit ergo [Preter illa] q. Ita nec dicta ſolum ſuſtinui: ſed [preter illa que extrinſecus ſunt] in corpore: ſcilicet angit me ſupple: [inſtantia mea quotidiana] que nec vna hora remittitur ſecundum glo. ij. Tim. iiij. Inſta oportune &c. Inſtantia dico: ſcʒ [ſolicitudo omnium eccleſiarum] non aliquarum tantum. Ro. xij. Qui preeſt in ſolicitudine.

Quis infirmatur: et ego non infirmor? Quis ſcandalizatur & ego non vror.

¶ Hic tangit anguſtias quas ſenſit pro ſpeciali ſtatu aliquarum perſonarum. Ubi oſtendit compaſſionem ſuam. Primo propter difficultatem ad bonum. Scd'o propter pronitatem ad malū. ibi. Quis ſcandalizat.

Dicit ergo [Quis infirmatur] q. Ita me angit iſta ſolicitudo. Et vere quia [quis] fidelium [infirmatur] in fide: vel in alia virtute [et ego non infirmor] dolendo: ſcʒ mente acſi infirmarer. j. Cor. ix. Factus ſum infirmis quaſi infirmus [quis ſcādalizatur] aliqua ſcʒ moleſtia tribulationum: ruendo ſcʒ in peccatum [et ego non vror] igne ſcʒ charitatis qua ei compatior. Ps.

Ps.cſ. Oſſa mea ſicut cremium aruerunt. Hoc eſt contra inuidos qui gaudent de malis aliorum.

Si gloriari oportet que infirmitatis mee ſunt: gloriabor.

¶ Poſtꝙ oſtendit ea in quibus preeminet pſeudo: et in generali: & in ſpeciali. Hic oſtendit ſe velle in talibus gloriari. Et primo dicit ꝙ gloriabitur in p̄miſſis. Secundo oſtendit ꝙ vere poteſt gloriari in iſtis. ibi. Deus et pater dn̄i. Tertio oſtendit ꝙ adhuc habet ampliorem materiam gloriationis. ibi. Damaſci p̄poſitus. In prima primo tangit gloriandi oportunitatem. Scd'o materiam. ibi. Que infirmitatis. Dicit ergo [Si gloriari] q. Cum illa ſint in me [ſi gloriari oportet] ſicut oportet pro vobis [in his que infirmitatis mee ſunt gloriabor] licet in his videatur potius abiectio. Iac. j. Glorietur frater humilis in exaltatione ſua.

Deus & pater dn̄i noſtri ieſu xp̄i ſcit qui eſt benedictus in ſecula ꝙ non mentior.

¶ Hic oſtendit ꝙ vere poteſt gloriari in p̄dictis. Ubi ad hoc confirmandum inducit teſtimonium. & Primo implicat teſtis immenſitatem. Secundo rei teſtificate veritatem. ibi. Scit quia non mentior. Teſtem vero notificat a tribus Ab eſſentia diuinitatis: quia deus A proprietate generationis: quia pater domini noſtri A cauſalitate vniuerſitatis: quia eſt benedictus in.

Dicit ergo [Deus & pater] q. Ita vere poſſum gloriari: quia [deus] ſcʒ pater. i. ille qui eſt deus per eſſentiā [& pater dn̄i noſtri ieſu xp̄i] per proprietatem. Uel [deus] eius ſm ꝙ homo [& pater] eius ſm ꝙ deus [qui eſt benedictus]. i. laudatus a fidelibus [in ſecula: ſcit ꝙ nō mētior] de dictis: vel etiā de dicēdis: ſm glo. Iuramēto cōfirmat qđ dixit vel qđ dicturus eſt vt ſibi credat.

Damaſci p̄poſitus gētis Arethe Regis: cuſtodiebat ciuitatē Damaſcenorū vt me cōprehēderet Et per feneſtrā in ſporta demiſſus ſuʒ per murū: & ſic effugi manus eius.

¶ Hic tangit ampliorē materiē gloriationis q̄ eſt perſecutio ſpecialis. Ubi tāgit quatuor. Primo pſonā perſecutoris. Secundo formam perſecutionis. ibi. Cuſtodiebat ciuitatem. iii Tertio modum euaſionis. ibi. Et per feneſtram. Quarto euidentiam liberationis. ibi. Et ſic effugi. Dicit ergo [Damaſci] quaſi. In illa ciuitate hoc mihi accidit [prepoſitus gentis Arethe. Reg.]. i. qui ſub Aretha Rege illi genti p̄erat [cuſtodiebat ciuitatem Damaſcenorū] admonitione. ſ. & p̄cibus iudeorū volens. ſ. placere iudeis: & videri ſollicitus de officio ſuo: cōprehendendo quē turbatorē audierat: vt dicit Amb. Cuſtodiebat inquā [vt me comprehenderet] ne amplius predicarē [& per feneſtrā in ſporta]. i. in calato quodā [demiſſus ſum] a fratribus [per murū] ciuitatis [et ſic effugi manus eius] De hoc habet. Act. ix. Cuſtodiebant portas ciuitatis die ac nocte vt eū interficerent: accipiētes autē eū diſcipuli nocte demiſerunt illū. ſic Michol Dauid per feneſtrā ij. Reg. vj. ſic Raab exploratores Joſue. ij.

¶ Notandum ſuper illud: Et ſic effugi Quod eſt duplex fuga. Una bona. Alia mala. — O Fuga duplex eſt.

Fuga bona eſt Triplex.

Prima eſt Humilitatis: qua fugiuntur honores. Johan. vj. Jeſus ergo cum cognouiſſet quia ven. eſſent vt rape. & fac. eum re. fugit &c. Et. j. Reg. x. Cecidit ſors ſuper tri Ben. Et ſequitur. Supercecidit ſors in Saul & abſcon. ſe. Et reuelatum eſt a dn̄o. Ecce abſconditus eſt domi.

Secunda fuga Uenie: qua chriſtus fugit peccatores: videns ne amplius peccarent in ipſuʒ. Mat. ij. Fugit do. in egy. propter Hero. Hec habentur. Joh. viij. & tertiam. x. de chriſto.

Tertia cautele Mat. x. Si perſecuti vos fue. in vna ciuita. fug. in aliaʒ &c. Et. iij. Reg. xix. de Helia fugiente Jeſabel.

Fuga mala eſt etiam triplex

Prima eſt ſuperbie & inanis glorie. Joh. j. Uenerunt ab Hieroſoly. ſacer. & leui. miſſi a iudeis ad Joh. &c.

Secunda eſt fuga Mundani timoris. Joh. xi. Mercēnarius videt lupū venientem fugit.

Tertia eſt fuga Humani terroris. de qua Prouerbio. xxviij. Fugit impius ne. perſe. Ps. Trepi. ti. v. n. e. ti. Ps.xiiſ.

Hic queritur ſuper illud. In itineribus ſe.

pe. Contra. Prouerb. xiiij. Itinera tua in pace producuntur. Reſponſio. Itinera iuſti ſemper producuntur in pace cordis: licet non corporis. Item ſuper illud. Periculis latronum. Gloſa. Cum tamen nihil portaret quod latrones caperent. Contra. j. Corinth. vlti. Quod ſi dignum fuerit vt ego eam: mecuʒ ibunt: ergo pecunia collectarum aliquando portabatur cum eo. Reſponſio. Quamuis alius cum eo portaret pecuniam: non tamen ipſe: vel alia vice fuit hoc alia vice fuit illud Item ſuper illud. In fame et ſiti. Contra. Prouerb. x. Non affligit dominus fame animam iuſti. Reſpon. Quamuis non affligat animam iuſti: quia inquantum iuſtus patienter ſuſtinet: affligit tamen permittit corpus. Item ſuper illud. In frigore & nuditate. Contra. Mat. vj. Primum querite regnum dei: & oīa hec adijcientur vobis. Rn̄. Eis adijciuntur quādo ad vtilitatem eorum dantur: alias non. Nouit enim deus dare quando expedit: & abſtrahere prout expedit. Itē ſuper illud ſollicitudo omniuʒ eccleſiarum. Contra. Nō omnes eccleſie erant ſub cura ſua. Rn̄. Quod ait oīm eccleſiarum: facit diſtributionē accōmodā pro eccleſiis ſub cura ſua exiſtentibus: non generalē. Uel dicendū ꝙ oēs erant ſub cura ſua q̄tum ad zelum charitatis: licet non q̄tum ad officiū prelationis. Item ſuper illud. Inſtantia mea quotidiana. glo. Que nec vna hora remittit. Cōtra. Nō omni hora cogitabat de hoc. Rn̄. Nunq̄ remittebatur habitu licet aliq̄n cogitatu & actu. Item ſuper illud. Quis infirmatur. gloſa. In fide vel aliqua virtute. Cōtra. Uirtus per mortale morit: per veniale nō minuit: ergo nunq̄ infirmat. Rn̄. Quāuis per veniale non minuatur ſm eſſentiam: minuit tn̄ ſm radicationē & feruorē. Item ſuper illud. In ſporta demiſſus ſum. glo. Non eſt neceſſariū diuinum ſuffragium quandiu ſuppetit humanum. Nec debet quis implorare diuinū auxilium dū habet quid faciat. Cō

tra. Semper eſt neceſſarium ⁊ implorandū diuinū au xiliū: quia ſine eo nihil poſſumus facere. Ioh. xv. Rñ. Loquitur glo. de adiutorio miraculoſo: quod facit deus per ſeipſum ſolū: non de cōmuni: quod facit coope rando nobiſcū. Item ſuper illud. Et ſic effugi. Contra. Bonus paſtor non dimittit oues ⁊ fugit: ſed mercēnarius. Ioh. x. Rñ. Quando queritur perſona paſtoris: fugere licet: quādo aūt ſtatus totius gregis non. Itē Contra hoc opponit̄. Ioh. xviij. Querebatur perſona dñi: nec tamen fugit. Item Thomas Cantuarienſ. Quāuis perſona quereret̄ non tamen fugit. Rñ. Quāuis tunc liceat fugere non tamen eſt neceſſe: ſed ſtare tunc: eſt ſupererogationis: non neceſſitatis. Vel dicē dum ꝙ aut cōſcientia dictat paſtori ꝙ magis expediat gregi ⁊ honori diuino eū ſtare: aut contrariū. In primo caſu debet ſtare. In ſecundo caſu non.

Capitulum. xij.

SI gloriari oportet: non expedit quidem: veniam aūt ad viſiones et reuelatiōes domini.

¶ Superius oſtēdit ꝙ pſeudo nō ſunt ſibi ꝑferendi per bona cōmunia. Hic idem oſtendit per priuilegia gratie ſpecialia. Ubi primo ponit ſuam de Reuelationum ſublimitate cōmendationem. Secundo: ſuā poſt huiuſmodi viſiones humiliationeʒ. ibi. Et ne magnitudo reuelationū. Tertio: Cōmendatiōis excuſationem. ibi. Factus ſū inſipiens. Quarto excuſationis cauſam rationabilē. ibi. Olim putatis ꝙ excuſemus nos. In prima primo tangit cōmendandi ſe cauſam. Secundo Materiam. ibi. Scio hominem. Tertio. Congruitatē. ibi Pro huiuſmodi gloriabor. Quarto. Veritatē. ibi. Naʒ etſi voluero. Quinto. ſobrietatē. ibi. Parco aūt nequis. In prima primo implicat cauſam bonā. Secundo excludit cauſam falſam. ibi. Non expedit. Tertio promittit gloriandi materiam ſpecialem. ibi. Veniam autē. Dicit ergo. [Si gloriari] q. Ita in predictis poſſum gloriari: ideo ſi ī ꝑdictis [gloriari oportet] quod oportet propter pſeudo [non expedit quidē] propter ſe: licet expediat propter veſtram vtilitatē [aūt] ſed: quia gloriari oportet [veniā] narrando [ad viſiones ⁊ reuelationes.] Differunt iſta duo. Huiuſmodi enim manifeſtationes ſolent fieri mediantibus aliquibus ſignis. Unde ibi ſunt duo ſigna ⁊ ſignata. Viſiones referuntur ad ſigna. Reuelationes ad ſignata vnde contingit viſiones fieri ſine reuelationibus. i. ſigna aliqua apparere ſine cognitione rerū que per illa demonſtrantur vel intelliguntur: ſicut Pharao vidit ſpicas ⁊ vaccas: ſed non intellexit. Geñ. xlj. Et Balthaſar digitos ſcribentes in pariete Mane. thetel. phares. Dan. v. Reuelationes dico [domini] vel effectiue: quia facte a domino: Vel materialiter: quia facte de domino.

B Viſiones et reuelatiōes quō differunt.

Scio hominem in chriſto ante annos quatuordecim: ſiue in corpore: ſiue extra corpꝰ neſcio: deus ſcit: raptum huiuſmodi vſque ad tertium celum.

¶ Hic tangit cōmendationis materiam ſcʒ duplicem raptum ⁊ viſionem arcanorū. Primo vſqʒ ad tertium celum. Secundo vſqʒ ad paradiſum. ibi. Scio huiuſmodi. Tertio ſubdit ſublimitatē arcanorū. ibi. Et audiuit. Primus raptus magis pertinet ad contēplationem intellectus. Secundus ad delectationē affectus. Celum enim dicitur a celando Paradiſus ſonat in locum delitiarum. Litera ſic ordinatur ⁊ legitur [Scio hominē] De ſe: tanquā de alio loquitur in ſui cōmendatione: vt vitet iactantiam. Conſuetudo erat eorū ſecundū. Aug. aurelium qui ſacras nobis literas miniſtrauerunt vt qñ ab aliquo eorum narrabatur hiſtoria cum ad ſeipſuʒ veniret tanquam de alio loquerētur.

B Hec glo. Sic fecit Mattheus. Mat. ix. Vidit hominē ⁊c. ſic Iohannes Ioh. vlt. Hic eſt diſcipulus ille ⁊c. ſic Moyſes Nume. xij. Erat moyſes mitiſſi. ⁊c. ſic Paulus hic ſm Aug. Nihil deperit veritati quando res ipſa dicitur ⁊ dicendi iactantia quodammodo euitatur. Hoc idem patet in libris confeſſionū Aug. Et etiam. xxij. de ciui. dei. Hominem dico [in chriſto] manentem per gratiaʒ ⁊ chriſto conformen. Aliter enim ad viſionem glorioſam aſcendere non potuiſſet: ſi in chriſto per gratiam non manſiſſet. Iohā. iij. Nemo aſcē. in ce. ni. ⁊c. [Ante annos. xiiij] id eſt: quatuordecim annis ante preſentem narrationem. Tot enim anni fluxerunt inter viſionē ⁊ narrationeʒ. Ex quo apparet eum hoc narrare non ex iactantia: ſed magis ex neceſſitate cum tantum hoc tacuerit. Eccle. xx. Sapiēs tacebit vſqʒ ad tempus. Creditur aūt iſte raptus fuiſſe in ſua cōuerſione: qñ fuit tribus diebus ⁊ tribꝫ noctibus nec comedēs nec bibens. Act. ix. [ſiue in corpore] manente anima: viuificante quidē corpus ſed corporeis organis non vtente [ſiue extra corpus] ſcʒ aſſumpta ⁊ ſeparata a corpore: ⁊ corpore manente mortuo poſtmodum a deo reſuſcitato [neſcio: Deus ſcit] qui vtrūqʒ pōt facere [raptum huiuſmodi vſqʒ ad tertium celū] vltra legē nature ſubito ⁊ quaſi violenter per gratiā eleuatum. Intelligitur aūt iſte raptus ſic Licet enim neſciret an in corpore vel extra ꝓbabiliter tamen credit̄ ꝙ manente aīa in corpore ſpūs eius contra legē nature fuit ſupra ſe eleuatus.

Triplex enim potentia eſt in anima.

Vegetatiua: que corpus viuificat.

Senſitiua: que corpus mouet ⁊ ſenſificat.

Intellectiua: qua anima intelligit ⁊ conſiderat.

Potentia in aīa eſt triplex.

In raptu ergo iſto anima Pauli quantum ad vegetatiuam potētiam viuificabat corpus. Ab operibus aūt ſenſitiue ſcʒ ſenſu ⁊ motu membrorum: omnino abſtracta erat. Intellectualis aūt vſqʒ ad vltimum poſſibilitatis ſue eleuata erat.

Triplex enim eſt gradus poſſibilitatis intellectus humani Habet enim poſſibilitatem ad intelligendū tria ſcʒ Illa que infra ſe ſunt vt omnia corporalia per formas ſuas.

Item ſe ⁊ que iuxta ſe ſunt ſibi ſimilia vt angelos.

Item ea que ſupra ſe ſunt ſcʒ diuinaʒ eſſentiam ⁊ perſonas: ⁊ huiuſmodi vltime cognitionis.

Adhuc triplex eſt gradus. Poteſt enim anima cognoſcere.

Cognitione naturali. Sicut cognouerunt philoſophi. Omnibus enim ſcdm Boetium cognitio dei naturaliter eſt inſerta.

Cognitione fidei: ſicut cognoſcunt fideles in preſenti.

Cognitione glorie ſcʒ eius eſſentiam. ſicut vident ſancti in patria.

Et hic eſt vltimus gradus ad quem ſecunduʒ ſtatum vie: impoſſibile eſt attingere niſi diuina virtute mirabiliter eleuante ⁊ rapiente Uſque ergo ad hunc gradum eleuata eſt anima pauli. Et ſic intelligitur raptꝰ vſqʒ ad tertium celum. Hoc exponitur quadrupliciter: ſecundum ꝙ iſti tres celi poſſunt diſtingui quadrupliciter. Primo modo ſm diſtinctionem locorum: ſic intelligitur celum corporale qđ triplex.

Primum eſt celum Aereum in quo ſunt aues. de quo Mat. xiij. Aues celi comederunt illud.

Secundū eſt ſidereū: ſcʒ firmamentū in quo ſunt ſtelle. Geñ. j. Vocauit deus firmamentum celum.

Tertium eſt Empyreū in quo ſunt beati angeli ⁊ ſancte anime vbi fruuntur dei contemplatione.

C Celū corporale eſt triplex.

Quod dicitur empireum non a calore: ſed a ſplēdore. Dicitur etiam ſpūale: quia locus eſt ſpirituū cū tamē reuera ſit corpus. De hoc. Geñ. j. In principio creauit deus ce. ⁊ ter. Ad hoc celū dicit ſe raptū Paulus: quia deum vidit per eſſentiā ſicut in illo celo videt̄. Secundo modo exponitur ſm triplicē modū videndi. Eſt enim triplex viſio ſm Aug. Quarū quelibet dicitur celū. Corporalis Imaginaria ⁊ Intellectualis. Corporalis dicitur cū quedā corporaliter vident̄ dei munere que aliqui preſentes videre non poſſunt. Et

ideo dicitur celum quia in eo aliquid reuelatur qđ aliquibus celaſ: ſicut Heliſeus currus igneos. iiij. Reg. v. Sicut Balthaſar vidit manum. Dan. v.

Imaginaria dicitur qua quis videt in extaſi. vel in ſōno non corpora: ſed imagines corporū diuina reuelatione. Sicut petrus vigilans vidit diſcum plenū quadrupedibus ⁊ ſerpentibus. Actu. x. Et pharao dormiens vaccas ⁊ ſpicas. Geñ. xlj.

Intellectualis dicitur quando nec corpus nec imagines corporum videntur: ſed intuitus mentis in corporeis ſubſtantijs mira dei potentia figitur. Ad hanc viſionem raptus eſt Paulus. Vidit enim deum in ſe per eſſentiam: non in aliqua figura ſecundum glo. Hoc genere videntur res que non habent imagines ſui ſimiles que non ſunt ipſe. Iſto triplici modo poterit deus videri. Primo modo vidit deum Moyſes in figura ſcilicet corporali. Exoď. xxxiij. Vidi dominum. Secundo modo Eſaias. Eſa. vj. Vidi dominum ſedentem.

Tertio modo Paulus: ſcilicet per eſſentiaȝ non per ſimilitudinem aliquam. Tertio modo exponitur ſecundum ꝙ iſti tres celi diſtinguuntur ſecunduȝ diſtinctionem videntiū. Ut per primū intelligatur Infima hierarchia angelorū. ſ. angeli / archangeli / virtutes. Per ſecundū celum Media hierarchia. ſ. principatus / poteſtates / dñationes. Per tertiū ſuprema hierarchiaȝ ſcȝ Throni / cherubin / ſeraphin. Lympidius autem vident illi deum de ſuprema hierarchia. Unde illuminānt illos de media: deinde illi de media illuminant illos de infima. Raptus eſt ergo Paulus vſqȝ ad tertiū celum: vt ſcȝ ita lympide deum videret ſiue eſſentiaȝ diuinam: ſicut illi de ſuprema hierarchia. Quarto modo exponitur ſecundum ꝙ iſti tres celi diſtinguuntur ſm diſtinctionem rerum viſarum. Ut primum celum vocetur cognitio celeſtiū corporuȝ. Scdm cognitio celeſtium ſpirituum. Tertiū cognitio ſupcaeleſtium perſonarū in trinitate. Uſqȝ ergo ad tertiū celū rapt⁹ eſt Paulus. i. vſqȝ ad viſionem dei per eſſentiam.

Et ſcio huiuſmodi hominē: ſiue in corpore ſiue extra corpus: neſcio: deus ſcit: quoniā raptus eſt in paradiſum ⁊ audiuit arcana verba que nō licet hoi loqui. Pro hmōi gloriabor: pro me aūt nihil: niſi in infirmitatibus meis. Naȝ etſi voluero gloriari nō ero inſipiens: veritatem enim dicam.

¶ Hic exponit ꝙ dixit tertium celum cum tamen ſit alius raptus. Quia ſm Ambroſi. dicit ſe eſſe bis raptum. Dicit ergo [Et ſcio] q. Ita neſcio verum in corpore vel extra corpus: tamen [ſcio huiuſmodi hominē ſiue in corpore] manente anima [ſiue extra corpus] aſſumpta [neſcio] quo iſtorum modorum [deus ſcit] qui vtrumqȝ facere potuit. Scio inquam [quoniam rapt⁹ eſt in paradiſuȝ] glorie: in eam tranquillitatem qua fruuntur illi qui ſunt in celeſti hieruſalem. Apoca. ſecundo. Uincenti dabo edere de ligno vite quod eſt in paradiſo dei mei.

¶ Notandum ſuper illud Raptus eſt in paradiſū ꝙ multiplex eſt paradiſus.

P Paradi[ſus] eſt mu[lti]plex.

Primus Beatitudo increata. Eccle. xxiiij. Ego quaſi aqueductus exiui de paradiſo.

Secundus eſt Beatitudo creata. Luce. xxiij. Hodie mecum eris in paradiſo.

Tertius eſt Eccleſia triumphans. Apoca. ij. Uincenti dabo edere de ligno vite.

Quartus eſt Eccleſia militans. Ezech. xxxj. Cedri non fuerunt altiores illo in paradiſo dei.

Quint⁹ eſt Gratia diuina. Eccle. xl. Gratia ſicut paradiſus in benedictionibus.

Sextus eſt Pura conſcientia. Cañ. iiij. Emiſſiōes tue paradiſus malorū punicorū.

Septimus eſt locus voluntatis. Geñ. ij. Plātauerat dñs paradiſum voluptatis principio.

Octauus eſt Regio vbertatis. Geñ. xiij. Uidit omnem regioneȝ iordanis que vniuerſa irrigabatur ſicut paradiſus domini.

[Et audiuit] id eſt percepit quaſi per [verba arcana] ſcȝ de dei eſſentia. Eſa. xxiiij. Secretum meum mihi [que non licet] id eſt: non eſt poſſibile: non quia illicitū eſſet narrare ſi eſſet poſſibile [homini loqui] id eſt: verbis explicare: quia animalis homo nō percipit ea que dei ſunt. j. Cor. ij. Creditur autem Paulus raptus fuiſſe in hieruſalem in templo. Unde. Act. xxij. Factuȝ eſt reuertente me in hieruſalem ⁊ orante me in templo fieri in exceſſu mentis ⁊c. [Pro huiuſmodi] viſionib⁹ [gloriabor pro me autem] id eſt: pro mea nobilitate ſm carnem: quia ſcȝ ſum de genere abrahe [nihil] ſupra. x. Qui gloriatur in domino glorietur. Et Hiere. ix. Non glorietur potens ⁊c. Nihil inquam pro me [niſi in infirmitatibus meis] id eſt: in tribulationib⁹ quas patior: Non quia in ſe ſunt glorioſe: ſed quia ſunt materia glorie adquirende. Luce. xxiiij. Nonne oportuit chriſtum pati: Et ita intrare in gloriam ſuam. Gloriabor inquam ⁊ recte [Nam etſi voluero] quod reuelationibus vel tribulationibus [gloriari non ero inſipiens] licet forte videar [enim] quia [veritatem dicam] et gloriabor de vero.

¶ Inſipiētia quādo eſt gl'ari De falſo De malo De vano

De falſo Boetius Qui falſo laudatur ſuis neceſſe eſt laudibus erubeſcat.

De malo. Pſ. Quid gloriaris in malicia ⁊c.

De vano. Eſa. xl. Omnis caro fenum ⁊ oīs gloria ei⁹ Pſ. lj.
quaſi flos feni.

Parco autem ne quis me exiſtimet ſupra id quod videt i me: aut audit aliquid ex me.

¶ Hic tangit commendandi ſe ſobrietatem. Ubi primo tangit commendationis ſue parcitatem. Secundo parcitatis rationem. ibi. Nequis me exiſtimet. Dicit ergo [Parco] quaſi. Poſſem de pluribus alijs ⁊ etiaȝ de his diffuſius gloriari [autem] ſed [parco] id eſt: parce que ad commendationem ⁊ gloriationem meā ſunt refero. Seneca. Lauda parce: vitupera parcius [nequis] infirmus: beniuolus tamē [exiſtimet me] eſſe aliquid [ſupra illud quod videt in me] eſſe [aut audit] ab alijs dici [aliquid ex me] id eſt: de me: id eſt: ne aliquis putet me eſſe immortalem vel angelum: ſicut lycaonie crediderunt ipſum et Barnabam eſſe deos: et voluerunt eis immolare. Act. xiiij. Uel [nequis] maliuolus ⁊ detractor [exiſtimet me] ſup. tendere per elationem ⁊ iactantiā [ſupra illud quod videt in me: aut audit aliquid ex me]. i. ſupra limitem meritoruȝ meorum que vidit vel audiuit.

Hic queritur ſuper illud. Si gloriari oportet: non expedit. Contra. Ergo malefacit gloriando. Reſponſio. Licet non expediat gloriari propter ſe: expedit tamen propter alia: ſcilicet vtilitatem aliquam conſequentem. Item ſuper illud. Scio hominem raptuȝ. Aut homo accipitur pro toto cōiuncto: ⁊ ita ſciebat ꝙ in corpore erat. Aut ſynecdochice pro parte: et ita ſciebat ꝙ erat extra corpus. Reſponſio. Si loquatur de homine pro tempore narrationis: ſic ſupponit pro compoſito. Si pro tempore reuelatiōis: ſic pro tēpore: ſcȝ anima quā raptam ſciebat: non tamen ſequit ꝙ ſciret an extra corpus: quia extra corpus: vel in corpore rapi poterat. Item ſuper illud. In chriſto. Gloſ. in conformitate chriſti. Contra. Ergo ſciebat ſe eſſe in gratia. Reſponſio. Licet hoc communiter ſciri non poſſit: hoc tamen per reuelationem ſciebat. Item ſuper illud. Siue in corpore. Contra. Exoď. xxxiij. Non videbit me homo ⁊ viuet: ergo ſciebat ſe non viuere cum videret deum. Reſponſio. Hominem viuere dupliciter eſt. Uel actu primo vite: ſic ne ſciebat. Uel actu ſecundo qui eſt ſenſus et motus: ſic ſciebat ſe non viuere. Unde non viuebat: vt homo ſcilȝ humanis ſenſibus vtendo. Item ſuper illud. Neſcio. Deus ſcit. Contra. Quid eſt ꝙ neſciant qui ſcientem omnia ſciunt vt inquit Grego. Cum ergo deum ſciuerit: hoc neſcire non potuit. Reſponſio. Uerbum Grego. intelligitur de ptinentibus ad beatitudinem. Non de oībus vniuerſaliter. Item ſuper illud. Uſqȝ ad tertium celū

Gloſa. Viſio intellectualis eſt qua dilectio ipſa in mẽte videtur. Contra. Ergo habens charitatem ſcit ſe habere eam. Reſponſio. Quanuis quis poſſit ſcire ſe habere dilectionem: non tamen ſcit charitatis dilectionem propter ſimilitudinem quam habet cum dilectione naturali. Item Ibidem. Gloſa. Viſio intellectualis continet eas res que non habent ſimilitudines alias que non ſunt. Contra. Auguſtinus. Angelus videt angelum viſione intellectuali: nec tamẽ per eſſentiam: quia vnus angelus non eſt in alio: ergo per ſimilitudinem. Rñſ. Auguſt. Loquitur de viſione intellectuali non generaliter: ſed ſpecialiter de ſpecie viſionis intellectualis qua videntur que per eſſentiaꝫ ſunt in anima. Vel dicendum ꝙ ly ipſe: facit relationem ſimplicem: ſcilicet eiuſdem generis: id eſt: intelligibiles: ad differentiam ſimilitudinum corporalium que non ſunt eiuſdem ſpeciei cum corporibus ipſis.

Item Ibidẽ alia. Glo. Non aliter videtur dilectio preſens in ſpecie que eſt aliter in imagine ſui ſimili: ſed quantum mente cerni poteſt ipſa cernitur. Contra. Qui non habet charitatem non cernit ipſam per eſſentiaꝫ: qui vero habet cernit ipſam per eſſentiam: ergo aliter Reſponſio. Non aliter cernitur. i. alio genere viſionis quia vtrobiqꝫ videtur viſione intellectuali: ſed preſens per eſſentiam: abſens per ſpeciem: non que ſit alterius generis: ſicut imago corporis: ſed eiuſdem. Vel pro tanto dicitur ꝙ non aliter preſens: aliter abſens cernitur: quia vtrobiqꝫ per eſſentiã vel propriam ſi preſens eſt: vel ſibi ſimilẽ que eſt dilectio innata ſi abſẽs eſt: que eſt ſimilis charitati non ſimilitudine intẽtionis: ſicut imago corporis: ſed ſimilitudine nature vt homo hominis. Item Ibidem. Glo. Ibi virtutes anime nõ ſunt operoſe: ergo virtutes in patria ſunt ocioſe: ergo fruſtra. Rñ. Loquitur de operationibus virtutum exterioribus circa materiã exteriorem vt circa delectationes ⁊ triſtitias: non de interioribus. Itẽ Ibidẽ alia. Glo. Ibi vna ⁊ tota virtus eſt: amare quod videas: ⁊ ſumma felicitas habere quod amas. Contra. Ergo ſola charitas ⁊ nulla virtus eſt in patria: ergo male dicitur Sap. i. Iuſtitia perpetua eſt ⁊ immortalis. Itẽ ſm Auguſt. Viſio eſt tota merces: non ergo ſũma merces eſt amare: ſed videre. Rñ. Ad primum. Glo. accipit amorem generaliter: ⁊ ſic cõplectitur omnem virtutẽ: non ſpecialiter pro amore qui eſt charitas. Vel dicendũ ꝙ vna ⁊ tota dicitur: quia precipua: non quia ſola. Ad ſecũdum dicendum ꝙ in habere quod amas: intelligitur videre ⁊ econuerſo: nam modus habendi eſt per viſionem apertam. Item Ibideꝫ alia. glo. ſm Diony. In prima hierarchia ponit angelos: archangelos principat⁹. In ſecũda virtutes/poteſtates/dominationes/vt patet libro celeſtis hierarchie capitulo. vj. Rñ. Diony. accipit principatus pro virtutib⁹ et e conuerſo. Similiter. glo. magiſtri. Item ſuper illud Que non licet homini loqui. Contra. Licet loqui de trinitate ⁊ vnitate qua nihil ſuperius ⁊ ineffabilius. Rñſ. Quanuis hoc poſſit homo loqui de trinitate prout videtur per ſpeculum ⁊ in enigmate: non tamẽ prout videtur facie ad faciem. Item Queritur aut Paulus retinuerat quod vidit aut non. Si retinuerat: ergo dicere poterat. Si non: ergo ei iniuria facta erat: quia ſine culpa beata viſio ei ablata erat. Reſponſio. Retinuerat quo ad rem ſcitam: ſed non quo ad modum ſciendi. Nec tamen narrare poterat: quia multa poſſunt ſciri que nõ poſſunt dici. Sicut patet in iubilo. Nec iniuria fuit ei facta: quia viſio fuerat ei ex gratia ſpeciali conceſſa in actu ad guſtandum: non in habitu ad habendum in premium. Item Qualiter retinuit. Aut enim per eſſentiam: Aut per ſimilitudinem. Si per eſſentiam: ergo adhuc per eſſentiam deum videbat. Si per ſimilitudinem. Contra. Non per ſimilitudinẽ deum viderat. Reſponſio. Retinuit per ſimilitudinem: non tamen habitam quando res preſens erat: quia tunc neceſſaria non erat: ſed in receſſu viſionis infuſam ⁊ relictam.

Et ne magnitudo reuelationum extollat me: datus eſt mihi ſtimulus carnis mee angelus ſathane: vt me colaphizet.

¶ Superius poſuit ſuam commendationem. Hic ponit poſt reuelationes huiuſmodi ſuum a deo humiliationem. Vbi oſtendit primo quantum huiuſmodi humiliatio ſit neceſſaria. Secundo quaꝫ vtilis ⁊ fructuoſa. ibi. Propter quod dominum ter rogaui. Tertio ꝙ ſibi grata ⁊ accepta. ibi. Libenter ergo gloriabor. In prima primo tangit elationis periculum. Secundo humilitatis remedium. ibi. Datus eſt mihi ſtimulus.

Dicit ergo [Et ne] quaſi. Talia vidi: et talia mihi reuelata ſunt [Et ne magnitudo reuelationum] ſcilicet: huiuſmodi. Reuelationum dicit pluraliter propter duplicem eius raptum: ſcilicet vſque ad tertium celum: et in paradiſum. Magnitudo dicit: quia in huiuſmodi reuelatiõib⁹ vidit Altitudinẽ diuine potẽtie. Profunditatem diuine ſapientie. Latitudinem bonitatis. Et longitudinem eternitatis. Secundum illud. Eph. iij. Vt poſſitis comprehendere cum omnibus ſanctis que ſit longitudo latitudo ſublimitas ⁊ profundum. Ne ergo magnitudo reuelationum [extollat me] occaſionaliter in ſuperbiam. Auguſtinus. Cetera vicia in malefactis valent: ſuperbia ſola in beneficijs cauenda eſt [datus eſt mihi] a deo ſcilicet [ſtimulus carnis mee] grauis afflictio ſcilicet: dolor. Vel lateris iliaca paſſio ſecundum quoſdam. Vel capitis. Vel [ſtimulus carnis] id eſt: tentio libidinis: ſcilicet de Teda virgine carnem ſuaꝫ ſtimulans. Stimulus dico: ſcilicet [angelus ſathane] id eſt: angelus malignus miſſus a ſathana ad meam ſubmerſionem. Sed a deo ad humilitatis conſeruationem. In hoc autem ꝙ dicitur [angelus ſathane] innuitur ꝙ etſi ille ſtimulus ſit tentatio libidinis: non tamen erat peccatum: quia eſt tentatio ab hoſte non a carne. Tentatio enim exterior cui non conſentitur non eſt peccatum: licet interior ſecundum Gregorium: ſit peccatum veniale etiã ſi non conſentiatur: ſtimulus dico [vt me colaphizet] id eſt: ad hoc datus eſt vt me affligat ⁊ ſic reprimat omnẽ motũ ſuperbie. Sic ⁊ Iob probatus eſt: permiſſus eſt ad eũ probandum ſathanas: ⁊ percuſſit eum vlcere. Iob. ij. Immũdus permittebatur ſed ſanctus probatur. Sic ergo angelus ille ſathane permiſſus eſt: ⁊ quaſi libenter venit colaphiſare apoſtolũ: ſed apoſtol⁹ curabat. Tentatio qñ ſit peccatum.

Propter quod ter dominum rogaui: vt diſcederet a me.

¶ Hic oſtendit quam vtilis ſit humiliatio ⁊ fructuoſa quia Virtus in infirmitate perficitur. Vbi narrat apoſtolus occaſionem huius orationis ſue. Primo frequẽtiam: quia ter dominum rogaui. Secundo materiam: quia vt diſcederet ⁊c. Tertio reſponſionem. ibi. Et dixit mihi. Quarto reſponſionis cauſam. ibi. Nam virt⁹ ⁊c. Dicit ergo [Propter quod] quia ſcilicet grauiter affligebar ego ſup. timens timore humano [ter] id eſt: multotiens Finitum pro infinito [dominum rogaui.] Luc. xviij. Oportet ſemper orare: ⁊ non deficere. Et i. Theſſal. v. Sine intermiſſione orate [vt diſcederet a me] ſtimulus ille. ſicut infirmus cuius plage ſuperponitur emplaſtrum mordax: rogat medicum vt amoueat illud.

Et dixit mihi Sufficit tibi gratia mea. Nã virtus in infirmitate perficitur.

¶ Ecce grata reſpõſio. Tum propter reſpondentẽ: quia dixit mihi. Tũ propter rñſionẽ. ibi. ſufficit. Vbi innuitur quadruplex cõditio diuini adiutorij ſcꝫ Quia ſufficiens. ibi. ſufficit. Quia expediens. ibi. Tibi ſcꝫ colaphizato. Quia placens. ibi. Gratia. Quia excellens. ibi. Mea. Dicit ergo [Et dixit mihi] dñs ſcꝫ ſicut bonus medic⁹ melius mihi prudens [ſufficit tibi gratia mea] quã. ſ. in tanta abundantia dedi tibi: vt per eam poſſis: ⁊ Viſiones videre: ⁊ Tribulationes tolerare. Aug. Nimis eſt auarus cui nõ ſufficit deus. ſupra. iij. Sufficientia nr̃a a deo eſt [Nã] q. Non dabo qđ petis. quia nõ eſſet tibi vtile [Nã virtus in infirmitate pficit]

quia dum certat ⁊ vincit: roboratur ⁊ augetur. Jaco. j. Tribulatio patientiam operatur: patientia autem opus perfectum habet.

Libenter igitur gloriabor in infirmitatibus meis: vt inhabitet in me virtus chriſti.

¶ Hic oſtendit quam grata ſibi ſit humiliatio ⁊ acceptia. Primo: quia in ea gloriatur. Scd'o quia in ea cõdelectatur. ibi. Propter quod placeo. Tertio: quia per eam roboratur. ibi. Cum enim infirmor. Gloriatio reſpicit proximum. Delectatio ſeipſum. Roboratio deũ. In prima circa tribulationes tangit tria. Suſtinendi modum: quia libenter. Obiectum: quia in infirmitatibus. Commodum: quia vt inhabitet. Dicit ergo [Libenter igitur] q. Quia ſcilicet virtus in infirmitate perficitur [Libenter igitur] non inuitus [gloriabor in infirmitatibus meis] non vna tantum ſed pluribus vt ſic ſuſtineamus Voluntarie. Jocunde Et integre. Ro. v. Non ſolum aũt: ſed ⁊ gloriamur in tribulationibus. In infirmitatibus dico ad hoc mihi datis [vt] ſic [inhabitet in me virtus chriſti]. i. gratia in me conſumetur et perficiatur ſcz chriſti.

Propter quod placeo mihi in infirmitatibus meis: in contumelijs: in neceſſitatibus: in perſecutionibus: in anguſtijs pro Chriſto Cum enim infirmor tunc potens ſum.

¶ Hic oſtendit ꝙ in tribulatione delectatur. Ubi tangit patiẽtie ſue cauſam quadruplicem. Formam. ibi. Placeo. Efficientem. ibi. Mihi. Materiam. ibi. In infirmitatibus. Finem. ibi. Pro chriſto. Circa materiã tangit quinq; genera tribulationum: que ſic diſtinguũtur. Omnis tribulatio oritur. Aut ex defectu boni: ſiue corporalis ſic eſt infirmitas: ſiue temporalis: ſic eſt neceſſitas: ſiue mentalis: ſic eſt anguſtia. Aut ex effectu malorum: ſiue verborum: ſic contumelia. ſiue factorum: ſic perſecutio. Dicit ergo [Propter quod] q. Quia ſcilicet tanta eſt vtilitas tribulationum [propter quod placeo mihi] id eſt: mecum delector non ſolum apud alios glorior [in infirmitatibus meis] ſcilz corporum [in contumelijs] id eſt: verborum [in neceſſitatibus] id eſt: penurijs rerum [in perſecutionibus] id eſt: in fugationibus de loco ad locũ. Mat. v. Beati qui perſecutionem patiuntur ⁊c. [in anguſtijs] animorum [pro chriſto] ſcilicet illatis ⁊ toleratis. Glo. Joh. v. Si me perſecuti ſunt ⁊ vos perſequentur. Felix iniuria cuius deus eſt cauſa. Et recte in his glorior ⁊ delector [Cum enim infirmor] exterius in corpore [tunc potens ſum] interius in mente. Sicut debilitatio vnius hoſtis: eſt fortificatio alterius: caro autem eſt hoſtis ſpiritus. Gal. v. Caro concupiſcit ⁊c. Supra. iiij. Licet qui foris videtur homo corrumpatur: tamẽ is qui intus eſt: renouatur de die in diem.

Factus ſum inſipiẽs: vos me coegiſtis Ego enim a vobis debui cõmendari.

¶ Hic poſt ſuam commendationem ⁊ humiliationem. Ponit commendationis ſue humane excuſationem. Ubi primo oſtendit ꝙ ab eis commendari debuit. Secundo probat hoc per hoc ꝙ nihil minus eis quam ceteri apoſtoli fecit. ibi. Nihil enim minus feci. Tertio ꝙ etiam plura eis exhibuit. ibi. Quid eſt enim quod minus. In prima tangit tria. Primo inſipientie commendantis ſe apparentiam. Secundo commendationis excuſationem. ibi. Uos me coegiſtis. Tertio excuſationis ſpecificationem. ibi. Ego enim debui. Dicit ergo [factus ſum] id eſt: factus videor inſipiens: ſz veſtra culpa [vos me coegiſtis] qui ſcilicet vituperatis me cum deberetis apud pſeudo commendare [ego enim a vobis debui commendari] ſicut bonus prelatus a ſubditis: quod quia non feciſtis: coactus in laudem meam prorupi Argumentum eſt hic quod ſubditi debent laudare bonos prelatos. Eccleſiaſtici quadrageſimoquarto. Laudemus viros glorioſos parentes noſtros ⁊c.

Prelatos bonos debent ſubditi laudare.

Nihil enim minus feci ab his qui ſunt ſupra modum apoſtoli: tametſi nihil ſũ ſigna tamẽ apoſtolatus mei facta ſunt ſuper vos: in omni patiẽtia: in ſignis ⁊ prodigijs ⁊ virtutibus

¶ Hic oſtendit ꝙ nihil eis fecit minus ceteris apoſtolis. Ubi primo proponit hoc eſſe verum. Secũdo probat hoc multiplicitate ſignorum. ibi. In ſignis. Dicit ergo [Nihil enim] q. Ita merito debui cõmendari [nihil enim minus feci] vobis ſupra [ab his]. i. quam hi. Uel [ab his] tunc remotus [qui ſunt ſupra modum] meum ſcz [apoſtoli] ſicut videtur quibuſdam. Sed licet eſſet poſterior tempore: non tamen dignitate. Nam ⁊ Chriſtus Johanne baptiſta poſterior fuit tempore: non tamen dignitate. ſecundum glo. Et vere nihil minus feci: quia [etſi ſum tam nihil] ſicut dicunt pſeudo: ⁊ ſicut dicitis [tamen ſigna apoſtolatus mei] que me deſignant eſſe apoſtolum chriſti [facta ſunt] per me deo authore [ſuper vos] id eſt: in vobis. Uel [ſuper vos] id eſt: ſuper merita veſtra ſcz plus quam digni ſitis. Hec autem ſunt ſigna: quia ſupple: fui inter vos [in omni patientia] tribulationum ſcilicet. Prouerbi. xix. Doctrina viri per patientiam noſcitur [in ſignis ⁊ prodigijs] Iſta quatuor ſigna: ſcilicet Patientia. Signa Prodigia ⁊ Uirtutes: diſtinguuntur ſic. Signa apoſtolatus Aut ſunt in ſuſtinendo: ſic patientia. Aut in operando: ⁊ hoc Uel opera mirabilia. ſiue minora. ſic ſigna. ſiue maiora: ſic prodigia. Uel opera moralia: ſic virtutes. Dicit ergo [In ſignis] Et hoc tripliciter. Primo modo ſic In ſignis] id eſt: minoribus miraculis [et prodigijs] id eſt maioribus miraculis [et virtutibus] anime: ſcilicet charitate / caſtitate / humilitate: et huiuſmodi. Secundo ſic [In ſignis] id eſt: miraculis aliquid ſignificantibus: ⁊ hoc reſpectu cuiuſlibet temporis [et prodigijs] id eſt: miraculis aliquid ſignificantibus reſpectu futuri temporis [et virtutibus] id eſt quibuſcunque miraculis generaliter: vt ſcilicet virtutes ſint genus ad ſigna et ſigna ſint ad prodigia. Tertio ſic [In virtutibus] id eſt: miraculis: ſecundũ naturam. Ut eſt curatio morborum per impoſitionem manuum: que quidem curabiles erant per naturam: ſed non ita cito [et ſignis et prodigijs] id eſt: miraculis contra naturam. Sed ſigna ſunt miracula minora: vt illuminatio cecorũ: prodigia miracula maiora: vt reſuſcitatio mortuorum.

Quid eſt enim quod minus habuiſtis pre ceteris eccleſijs: niſi ꝙ egoipſe non grauaui vos? Donate mihi hanc iniuriam.

¶ Hic oſtendit ꝙ eis plura fecit quam ceteri apoſtoli. Ubi primo oſtendit ꝙ eos: aperte accipiendo eorum bona non grauauit. Secundo ꝙ nec grauare proponit ibi. Ecce ego tertio hoc: paratus ſum venire. Tertio ꝙ nec per alium occulte decepit. ibi. Sed eſto ego vos non grauaui. In prima primo proponit queſtionem. Secundo implicat reſponſionem. ibi. Niſi ꝙ egoipſe. Tertio ſubdit: quaſi ironiam quandam. ibi. Donate mihi. Dicit ergo [Quid eſt enim] quaſi. Ita nihil minus feci vobis: imo plus [quid eſt enim quod minus habuiſtis] ſupple: per me [pre ceteris eccleſijs] id eſt: quam cetere eccleſie habuerunt per illos [niſi ꝙ egoipſe non grauaui vos] accipiendo: ſcilicet veſtra: hoc autem non eſt minus: ſed plus. ſupra. xj. Alios eccleſias ſpoliaui accipiens ſtipendium ad miniſterium veſtrum. Quod tamen ſi putatis iniuriam [donate]. i. condonate [mihi hanc iniuriam.]

Hic queritur ſuper illud. Angelus ſathane. Glo. Angelus malignus miſſus a deo ⁊ a ſathana. Contra. ſupra. vj. Que conuentio Chriſti ad belial. Reſponſio. Chriſtus ⁊ belial quamuis conueniunt in ſubſtantia facti alicuius: non tamen in modo vel in fine faciendi: vnde conueniunt ſcd'm quid non ſimpliciter. Item ſuper illud ſtimulus carnis. Glo. Tentatio

que fit a carne ſemper eſt peccatum: etſi ei nō conſentiatur. Contra. Omne peccatum voluntarium. Rñſ. Quāuis huiuſmodi tentatio primis motibus nō ſit voluntaria directe: eſt tamen voluntaria indirecte ſeu interpretatiue: quia voluntas non cohibuit. Item ſuper illud. Propter quod ter dominum rogaui. glo. Humane timens. Contra. Humanus timor ſicut ⁊ mūdanus peccatum eſt. Rñſ. Humanus timor dicitur dupliciter. Uel ſecundum ꝙ ſonat in fragilitatem: ſic nō eſt culpa ſed pena. Uel ſecundum ꝙ ſonat in viciū quo homo nimis timet pelli ſue: ſic eſt culpa. Primo modo accipitur hic: non ſecundo. Item ſuper illud. Et dixit mihi ⁊c. Contra. Aut petebat ſecundum voluntatem dei: ⁊ ſic exaudiri debeat. Aut nō: ⁊ ita peccabat. Reſpon. Non petebat ſecundum voluntatem dei: nec tamen peccabat: quia voluntatē dei in hac parte ignorabat. Item ſuper illud. Sufficit tibi gratia. Gloſ. q. d. Non do quod petis. Contra. j. Joh. v. Scimus quia audis nos quicquid petierimus. Rñ. Illud intelligitur de vtilibus ad ſalutem. Uel quia audit iuſtos ad eorum vtilitatem: ſed non ſemper ad voluntatem. Item ſuper illud. A vobis debui cōmendari. Contra. Supra tertio. Non egemus commendaticijs epiſtolis. Rñ. Hoc non erat propter ſui indigentiam: ſed eorum. Item ſuper illud. Nihil enim minus feci. Gloſa. Non eſt minor illis: nec in predicatione: nec in ſignis. Contra. Chriſti erat vicarius Petrus: quod non Paulus. Rñ. Quāuis minor eſſet in iuriſdictione: non tamen in predicatione. i. in gratia ⁊ vſu predicandi. Itē ibidem. Nec Chriſtus Johannē: ſed Johannes xp̄m baptizauit. Contra. Mat. iij. Ego a te debeo baptizari. Rñſ. Ibi loquitur de baptiſmo interiori: hic de exteriori. Item ſuper eodem. Joh. iij. Niſi quis renat⁹ fuerit ⁊c. Ergo ſi Johannes baptizatus non fuit in regnum intrare non debuit. Reſpon. Quando Johannes fuit incarceratus ⁊ occiſus nondū erat baptiſm⁹ ſub precepto inſtitutus.

F Infirmitas corporalis multa bona facit.

¶ Notandū ſuper illud. Uirtus in infirmitate perficitur ꝙ infirmitas corporalis multa bona facit.

Primo A peccatis preteritis occaſionaliter ſanat. Jaco. v. Infirmatur aliquis in vobis inducat presbyteros eccleſie ⁊c. Et poſt. etſi i peccatis eſt. di. e. Prouer. xx. Liuor vulneris abſterget mala.

Secundo A futuris penis p̄ſeruat. Sicut timor mortis a furto. Eccle. xxxj. Infirmitas grauis ſobriaȝ reddit animam.

Tertio Carnem domat ⁊ ſpiritum roborat. Sicut virga diſcipuluȝ. Cum infirmor tunc potens ſum: vt hic.

Quarto Hoſo ſuperbiam humiliat: ſicut gelu borrū. Exemplū in Anthiocho. j. Mach. vj. Job. vj. Sagitte domini in me ſunt.

Quinto Contemptum mundi huius generat: ſicut amaritudo ciboȝ. Hiere. vj. Corā me infirmitas ⁊ plaga: erudire hieruſalem. Job. x. Tedet animam vite mee. Uerſus. Quando languebat: monachus fieri volebat.

Sexto Iter ad deum accelerat. ſicut virga pungens aſinum. ſic eger querit medicum. Pſ. Multiplicate ſunt infirmitates eorum poſtea accelerauerunt. Pſ. xv.

Septimo Diuini amoris euidens ſignum preſtat Pater enim proprium corrigit filium non alienum. Joh. xj. Ecce quem amas infirmatur Tob. xij. Quia acceptus eras deo ⁊c.

Ecce tertio hoc paratus ſum venire ad vos ⁊ non ero grauis vobis.

¶ Superius oſtendit ꝙ eos nō grauauit. Hic oſtendit ꝙ nec grauare proponit. Ubi primo oſtendit ꝙ i ſuo aduentu eos non grauabit. Secūdo hoc probat: quia ſolam eorum ſalutem querit. ibi. Non enim quero que veſtra ſunt. Tertio probat hoc: quia pro ſalute eorum ſe ⁊ ſua exponit. ibi. Ego autem libentiſſime. Dicit ergo [Ecce tertio] quaſi. Ita non grauaui vos: ſed nec grauare propono: quia [ecce tertio hoc] id eſt: tertia vice [paratus ſum venire ad vos] non quia iam bis veniſſet: ſed ſemel venerat: ⁊ alias paratus venire fuerat: ſed non venerat: tertia iterum vice paratus ſum venire ſed non venit. Unde tertio paratus fuit: non autem paratus fuit venire tertio [⁊ non ero grauis vobis] accipiēdo. ſ. veſtra. Uñ dicit ſm gloſ. Ne videatur calide abſtinuiſſe vt modo abundātius accipiat.

Non enim quero que veſtra ſunt: ſed vos. Nec enim debent filij parentibus theſaurizare: ſed parentes filijs. Ego aūt libētiſſime impendā: ⁊ ſuperimpendar ipſe pro animabus veſtris: licet plus vos diligens minus diligar.

¶ Hic probat predicta: quia ſolam eorū ſalutem q̄rit. vbi circa hoc primo excludit intentionis ſue obliquitatem: quia non querit temporalia. Scd̄o ſubdit rectitudinem: quia querit ſp̄ualia. ibi. ſed vos. Tertio oſtēdit horum oportunitateȝ. ibi. Nec enim debent. Dicit ergo [Non enim quero que veſtra ſunt] ſcȝ diuitias veſtras in auro ⁊ argēto. Eſa. xiij. Ecce ſuſcitabo ego ſuper vos Medos qui argentum non querant: ⁊ qui aurum non velint [ſed] queru ſup. [vos] id eſt veſtram ſalutem. Quia hodie fecit diabolus pactum cū prelatis: quod habetur Gen. xiiij. Da mihi animas: cetera tolle tibi. Et vere nō quero veſtra: quia nec debeo [nec enim debent filij] ſp̄uales ſcȝ [parentibus] ſp̄ualibus [theſaurizare] id eſt: diuitias cōgregare: licet debeāt eis neceſſaria prebere. Secundum illud. Exo. xx. Honora patrem tuum ⁊c. [ſed] potius [parentes] ſp̄uales debent theſaurizare [filijs] ſpiritualibus: quod ego libenter faciam [Ego enim libentiſſime] ſcȝ ex perfecta charitate. Quod enim fit ex charitate incipiēte fit libenter. Quod ex proficiēte libentius Quod ex perfecta: libentiſſime [impendam] vobis ſpiritualia ⁊ etiam temporalia in miniſterio veſtro ſicut iam feci. ſupra. xj. Alias eccleſias ſpoliaui in miniſterium veſtrū. Nec ſolum hoc: ſed ⁊ ego ipſe [ſuperimpendar] .i. ſup impenſam rerum impendam meipſum [pro animabus veſtris] id eſt: pro ſalute animarum veſtrarum. Gloſ. Auguſt. Perfecta charitas hec eſt: vt vnuſquiſq; pro fratribus paratus ſit ⁊ mori. Phil. ij. Sed etſi immolor ſuper obſequium fidei veſtre gaudeo ⁊ congratulor omnibus vobis. Superimpendar inquam [licet] ego [vos diligens plus] quam pſeudo ſupple [minus diligar] a vobis quam pſeudo. Felix prelatus cuius Affectio tanta: quia libentiſſime. Sollicitudo multa: quia impendam ⁊ ſuperimpendar. Intentio recta: quia pro animab⁹. Dilectio firma: quia licet plus vos diligens ⁊c.

G Charitas perfecta quot bona faciat.

¶ Notandum hic ꝙ Charitas perfecta multa bona facit in ſancto.

Primo Omnia relinquere facit. Mat. xix. Si vis perfectus eſſe vade vende oīa ⁊c.

Secundo pro fratribus ſe exponit. Joh. xvj. Maiorē hac dilectionem nemo habet ⁊c.

Tertio Timoreȝ expellit. j. Joh. iiij. Charitas foras mittit timorem.

Quarto Diſſolui a corpore cupit. Phil. j. Cupio diſſolui ⁊ eſſe cum xp̄o.

Quinto infirmioribus condeſcendit. Rom. xv. Debemus nos firmiores imbecillitatem infirmorum ſuſtinere.

Sexto pro xp̄o martyrium ſubit. ij. Cor. v. Charitas chriſti vrget nos: exiſtimantes hoc: qm̄ ſi vnus pro omnibus mortuus eſt: ergo omnes mortui ſunt.

H Proximū diligere aſtringūt nos ſeptē.

¶ Notandum ꝙ ad diligendū proximū aſtringunt nos ſeptem.

Primo Uinculum nature. Eccle. xiij. Omne animal diligit ſibi ſimile. Leones enim de preda capta debilibus ſui generis largiunt. Porci / tauri / aduerſarijs reſiſtendo iuuāt ſuos: ſic formica iuuat aliam in onere ſupportando. ſi in irrationabilibus eſt tantus: nexus quo pl⁹ in hominibus?

Secundo Documentum ſacre ſcripture. Expertis enim et bonis credendum eſt ⁊ conſilio eorum adquie-

ſcendum. Eccli. vij. Non te pigeat viſitare infirmos: ex hoc eni magis in dilectione firmaberis. Ro. xij. Nemini quicq̄ debeatis ꝛc. j. Joh. iij. Non diligamus verbo neq̄ lingua ſed opere ꝛ veritate.

Tertio Preceptum dei: qui ore proprio dicit Johan. xv. Hoc eſt preceptū meum. Si preceptum ſub pena mortis corporalis ꝛ brevis: non infringitur: quod minus eſt. Preceptum dei ſub pena mortis eterne non debet infringi. j. Johan. iij. Qui non diligit manet in morte. Omnis enim qui odit fratrem ſuum homi. et ſcimus ꝛc.

Quarto exemplum chriſti ſicut ſcriptor exemplar verum ꝛ approbatum ſequitur: ꝛ diſcipulus magiſtrum. Ephe. v. Imitatores mei eſtote: ꝛ ambulate in dilectione: ſicut xp̄o. j. Joh. iiij. Si deus dilexit nos: ꝛ nos debemus alter alterum diligere.

Quarto Preciū dilectionis. Res enim p̄cioſa libenter habetur: ꝛ ſolicite cuſtoditur. Nihil aūt precioſius dilectione. Cañ. vlt. Si dederit homo oēm ſubſtantiā pro dilectione quaſi nihil deſpiciet eam.

Sexto Premium beatitudinis. Libenter incedit homo per viam: ſine qua non poteſt venire ad patriaʒ optatam. Jaco. j. Beatus vir qui ſuffert tētationem. j. Cor. ij. Non vidit oculus ꝛc.

Septimo Facilitas et delectabilitas amoris. Omnia enī difficilia: facilia ꝛ prope nulla facit amor. Unde. j. Joh. v. poſt mandatum de dilectione dicit. Et mandata eius grauia non ſunt. Ergo ad dilectionem mutuam Ligat vinculum a quo nullus poteſt abſolui. Inducit documentum a quo nullus poteſt falli. Cogit preceptum a quo nullus poteſt excipi. Trahit exemplum a quo nullus debet auerti. Attrahit precium cui nihil poteſt equari. Allicit premium quod ab omnibus debet intendi. Mouet facilitas: a qua nullus poteſt excuſari.

Sed eſto: ego vos nō grauaui: ſed cū eſſem aſtutus dolo vos cepi. Nūquid per aliquē eorū quos miſi ad vos circūueni vos?

¶ Habito q̄ nullum eorum aperte grauauit nec etiam grauare proponit. Hic oſtendit q̄ eos occulte per alium non decepit. Ubi primo proponit. Secundo facta poſitione querit. ibi. Nunquid per aliquem. Tertio poſitionem deſtruit. ibi. Rogaui Tituʒ. Quarto probat q̄ deſtruxit. ibi. Non eodem ſpiritu ambulauimus In prima ponit duo. Primo vnum quod concedunt de facili. Secundo aliud quod poſſet opponi. ibi. Sed cum eſſem aſtutus. Dicit ergo [ſed eſto] quaſi. Ita vos non grauaui [ſed eſto] id eſt: ponatur hoc [ego vos non grauaui] per me: quia hoc forte bene conceditis: [ſed cum eſſem aſtutus] id eſt: callidus in malo. Sicut ſupra accipitur xj. Serpens Euam decepit aſtutia ſua [dolo vos cepi] id eſt: decepi vos per alios: ſcilicet a vobis extorquendo. Dolus eſt cum aliud pretenditur et aliud ſimulatur. Dolus autem malus eſt calliditas ſiue machinatio ad circūueniendū alteruʒ ꝛ fallendū adhibita [nunquid per aliquē eoruʒ quos miſi ad vos circūueni vos?] q. d. Non. Eccli. x. Secūdū iudicē populi: ſic ꝛ miniſtri eius.

Dolus malus qd ſit.

Rogaui Titum ꝛ miſi cum illo fratrem. Nunquid Titus vos circūuenit.

¶ Hic poſitionem deſtruit oſtendens q̄ fideles nuncios ad eos miſit Quorum vnum Primo deſcribit a nomine. Secundo a ſocietate. ibi. Et miſi. Terte a ſanctitate. ibi. Nunquid Titus. Dicit ergo [Rogaui] quaſi. Ita non decepi vos: quod patet: quia [Rogaui Titum] venire ad vos [et miſi cum illo fratrem] ſcilicet Barnabam vel Lucā. ſupra. viij. Miſimus cum illo fratrem cuius laus eſt in euangelio [nunquid Titus vos circūuenit?] q. d. Non enim eſt opus boni viri circūuenire alios.

Nonne eodem ſpiritu ambulauimus. Nonne eiſdem veſtigijs.

¶ Hic probat q̄ Titus eos non circūuenit. Primo: quia Legatus ſpūſſancti Secundo quia expſſus imitator apoſtoli. ibi. Nōne eiſdem veſtigijs. Dicit ergo ſic [Nonne eodem ſpū] .i. eadē voluntate. Uel ductu eiuſdem ſpirituſſancti cuius ductu agunt ſancti. Ro. viij. Qui ſpiritu dei aguntur: hi filij dei ſunt [ambulauimus] ego ꝛ Titus [nonne eiſdem veſtigijs] .i. eiſdē operationibus exterioribus. Que ſcʒ ſunt veſtigia interioris voluntatis bone vel male. Mat. vij. A fructibus eorum cognoſcetis eos.

Olim putatis q̄ excuſem⁹ nos apud vos. coram deo in xp̄o loquimur Omnia enim chariſſimi ꝓpter edificationem veſtram.

Superius poſuit ſuam Cōmendationē. Excuſationē. Humiliationem. Hic ponit excuſationis ſue cauſam rationabilem. Ubi primo oſtendit q̄ hoc facit propter Ueritatem ꝛ Honorem. Secundo q̄ propter eorum in bono edificationeʒ. ibi. Omia autē chariſſimi. Tertio q̄ et propter eorum a malo: anteq̄ veniat correctionem. ibi. Timeo enim ne forte. Quarto q̄ ꝛ propter vitandam qn̄ apud eos venerit ſuam afflictionem. ibi. Ne iterum cum venero. In prima circa excuſationem factam. Primo tangit eorū opinionē falſam. Secūdo ſuam intentionē rectam. ibi. Coram deo. Dicit ergo [Olim] q. Ita dixi q̄ Nec per me: nec per alium vos grauaui vel decepi: ſed forſitan [olim] .i. iam dudū eſt [putatis q̄] hoc dicendo ſup. [excuſemus nos apud vos] quaſi nos reos in aliquo ſentientes. ſed non ſic eſt Imo [corā deo] .i. teſte deo [in xp̄o] .i. in chriſti veritate vel honore [loquimur] verum: hoc dicendo: non quaſi reos excuſando. ſupra. ij. Sicut ex deo coraʒ deo in chriſto loquimur [Omnia enim] ſup. que dixim⁹. Uel de reuelatione Uel de tribulatione. Uel de alijs [chariſſimi] Chari: quia diligo vos plus quam res. Chariores: quia plus quam corpus. Chariſſimi: quia ſicut animam [propter edificationem veſtram] ſupple: diximus. Rom. xiiij. Que edificationis ſunt inuicem cuſtodiamus.

Timeo enim ne forte cum venero: nō quales volo inueniā vos: ꝛ ego inueniar a vobis: qualem non vultis.

¶ Hec oſtendit q̄ ſupradicta dixit excuſando ſe ꝓpter eoruʒ correctionē a malo anteq̄ veniat. Ubi primo tāgit ſuam ſollicitudinē. Secundo ſollicitudinis cauſaʒ ibi. Nō quales volo. Tertio cauſe ſpecificationē. ibi. Ne forte cōtentiones. Dicit ergo [Timeo enim] quaſi Ita omnia facio propter edificationē. Et vere [Timeo enim ne forte cum venero] ſup. ad vos [non equales volo] .i. correctos [inueniam vos] Forte dicit: q2 hoc erat in eorum arbitrij libertate [et ego inueniar a vobis qualem non vultis] ſupple: me inuenire: ſcilicet contriſtans vos ꝛ puniens. Apoſtolus enim erat blandus bonis: terribilis malis. Ezech. xlj. Duas facies habebat cherub. Cherub plenitudo ſcientie ſignificat Paulum: qui etſi imperitus ſermone: ſed non ſcientia. ſupra. xj. Facieʒ leonis ad malos. Et faciē hoīs ad bonos. Ergo Paulus timebat / volebat / proponebat Uenire / inuenire / et inueniri: Felix prelatus qui ſemper et Timet de periculo ſubditorum. Uult bonum eorum. Uenit vt corrigat Inuenit correctos vel inuenitur corrigens.

Ne forte contentiones ꝛ emulationes animoſitates: diſſenſiones: detractiones: ſuſurrationes: inflationes: ſeditiōes: ſint inter vos.

¶ Hec ſpecificat octo mala de quibus timet ſubditis. Que diſtinguūtur ſic. Malum hominis. Aut eſt in animo. Aut in verbo. Aut in alio ſigno. ſi in animo: aut eſt minorū reſpectu maiorum: ſic emulationes: aut e conuerſo: ſic inflationes: aut indifferenter: ſic animoſitates: ſi in verbo aut patenter: ſic contentiones: aut latēter: ſic detractiōes: aut indifferēter: ſic ſuſurrationes. ſi in alio ſigno: aut inchoatiuo mali: ſic ſeditiones

nes: aut completiuo: ſic diſſenſiones. Dicit ergo [Ne forte] q. Ita timeo: ⁊ hoc [Ne forte contentiones] de meritis: ⁊ dignitate prelatorum ⁊ baptiſtarum [emulationes]. i. inuidie minorū reſpectu maiorū. Iob. v. Paruulum occidit inuidia [animoſitates] in vindicta et repetitione rerum. Contra illud. Ro. xij. Mihi vindictam et ego retribuam. Et Luce. vj. Ab eo qui aufert tibi veſtimentum ⁊ tunicam noli prohibere [diſſenſiones]. i. odia inde orta [ſuſurrationes]. i. occulta ſemina diſcordiarum. Eccli. xxviij. Suſurro ⁊ bilinguis maledictus [detractiones] ex odio ſequētes [inflationes] maiorum contra minores j. Cor. v. Vos inflati eſtis [ſeditiones]. i. tumultus ad pugnam [ſint inter vos] Et hoc inquam timeo.

¶ Notandum ſuper illud. Excuſemus nos. Quidā Accuſant quidam Excuſant: quidaꝫ Recuſant. Que poſſunt fieri ⁊ bene ⁊ male.

J Accuſant ergo Boni bene Sicut Ioſeph accuſauit fratres apud patrē crimine peſſimo. Ergo accuſauit. Contra Palpatores viciorū. Etiam fratres. Contra acceptores perſonarum Apud patrem qui poterat prodeſſe non obeſſe. Contra proditores criminū. Sed crimine peſſimo. Contra inuidos accuſatores electorū. Talis accuſatio eſt hic accelerãda. quia Non eſt in inferno accuſatio vite. Eccle. xlj.

Accuſant Mali ⁊ male. Sicut iudei paulum. Actuū. xxiij. Audiam te cum venerit accuſatio tua. Iſti ſunt filij diaboli. De quo Apoc. xij. Proiectus accuſator fratrum ſuorum. Talis accuſatio ſuſtinenda eſt in patientia. In cuius ſignum dicitur. Mat. xxvij. q̃ cuꝫ ieſus accuſaretur a principibus ſacerdotum: nihil reſpondit.

Excuſant aūt Boni ⁊ bene ſicut Apoſtolus hic. Ex cuius defectu arguit dn̄s iudeos de īfidelitate. Ioh. xv. Nunc autem excuſationem non habent.

Excuſant mali ⁊ male. Lu. xiiij. Rogo te habe me excuſatum Cupidi enim luxurioſi ⁊ ſuperbi excuſant ſe: quia tantum occupantur circa temporalia q̃ non poſſunt eterna vacare. Ps. Non declines cor meum in verba malicie ad excuſandas excuſationes in peccatis. Ps. cxl.

Recuſant autem Boni ⁊ bene: quia malum culpe ſicut Ioſeph. Gen. xxxix. Adoleſcens autem recuſabat ſtuprum etiam regine infeſtantis.

Recuſant Mali ⁊ male. Quia bonū gratie. Heb. xij. Videte ne recuſetis loquentē chriſtum. Sed heu multi recuſant gratiam xp̄i: quia cum ipſe paratus ſit dare ipſi tamen nolunt accipere.

Ne iterum cum venero humiliet me deus apud vos: et lugeam multos ex his qui ante peccauerunt: ⁊ non egerunt penitentiā ſuper immundicia: ⁊ fornicatione: ⁊ impudicitia quam geſſerunt.

¶ Hic oſtendit q̃ ſupradicta dixit propter vitādā ſuā afflictionem quando ad eos venerit. Ubi tangit tria Primo viſitandi frequentiam. Secundo dolendi materiam. ibi. Humiliet me deus. Tertio materie abundantiam. ibi. Super immundicia ⁊c. Dicit ergo [Ne iterum] Ita timeo: ⁊ hoc etiam timeo [ne iterum] ſicut prius [cum venero] ad vos [humiliet me deus] id eſt: affligat me [apud vos: ⁊ lugeaꝫ multos ex his qui ante] primam ſcilicet epiſtolam poſt baptiſmum [peccauerunt] Prouer. xix. Dolor patris filius ſtultus. j. Reg. xv. Lugebat ſamuel Saul cunctis diebus. Peccauerunt inquam [et non egerunt penitentiam] non ſolum de predictis: ſed etiam [ſuper immundicia]. i. de luxuria contra naturā [⁊ fornicationem] cum meretricibus ⁊ coniugatis [⁊ impudicitia] cum ſolutis [quam geſſerunt] Hec ſunt tria de operibus carnis. Gala. v.

B Manifeſta ſunt opera carnis que ſunt fornicatio: immūditia ⁊ impudicitia.

Carnis opa q̃ ſunt. ¶ Et notandum eſt hic q̃.

Quidam peccant: ſed agunt penitentiam Hi ſunt imperfecti ſicut filius prodigus. Luce. xv. Supra. vij. Gaudeo: non quia contriſtati eſtis: ſed quia contriſtati eſtis ad penitentiam. De his eſt gaudendum quia. Luc. xv. Gaudium eſt angelis dei ſuper vno peccatore penitentiam agente.

Alij peccant nec agunt penitentiam. Hi ſunt reprobi. De quibus Hierem. viij. Nemo quod bonum eſt loquitur Nullus eſt qui agat penitentiam ſuper peccato ſuo dicens. Quid feci? De his dolendū eſt ſicut dicitur hic.

Tertij Nec peccant: nec agunt penitentiam. Hi ſunt angeli boni. Unde. ij. Reg. xiiij. Sicut angelus domini: ſic eſt dominus meus rex: vt nec benedictione: nec maledictione moueatur. Et de his eſt admirandum.

Quarti non peccant ⁊ tamen agunt penitentiam. Hi ſunt viri perfecti: ſicut Iob. xlij. Ago penitentiam in fauilla ⁊ cinere. Et cum his eſt ſupererogandū. Apo. iij. Ego quos amo arguo ⁊ caſtigo. Emulare ergo ⁊ age penitentiam.

Hic queritur ſuper illud. Non quero que veſtra ſunt. Glo. Sicut Ioſeph in egypto vendens frumenta non argentum querebat. Contra. Gen. xlvij. legitur q̃ primo emerunt pecunia. Reſpon. Vel loquitur hic de vltima venditione Vel potius: in prima magis intendebat eos regi ſubijcere quam eorum pecuniam extorquere. Unde non querebat argentum principaliter. Item ſuper illud. Non debent filij theſaurizare parentibus. Contra. Ergo male fecerunt principes eccleſias ita large dotando. Reſpon. Non theſauriſabant prelatis: ſed eccleſie et pauperum neceſſitati. Item ſuper illud. Animoſitates. Glo. In repetitione rerum ſuarum vel vindicte. Ergo non licet ſua in iudicio repetere. Contra. j. Corinth. vj. Omnia mihi licent: ergo repetere mea. Item Leuit. xxiij. Dentem pro dente ⁊c. Reſpon. Ad primum Licet ſua repetere ſine ſcandalo: non licet cum ſcandalo. Secus eſt de communibus que ſemper licet. Ad ſecundum dicendum q̃ ſecundum talionem licet repetere legi: et perſone publice: non priuate. Item ſuper illud. Non egerunt penitentiam. Glo. Ad agendum penitentiam non ſufficit mores in melius commutare et a malis recedere. Contra: vt ait Gregorius. Penitentia eſt preterita mala deflere et flenda iterum non committere. Reſponſio. Non habenti tempus ſatiſfaciendi ſufficiunt illa duo: ſed habenti tempus non. Item ibidē. Agunt homines penitentiam ante baptiſmum ita tamen vt baptizentur. Contra. Roma. xj. Sine penitentia ſunt dona dei. Gloſa. Baptiſmus non requirit gemitum neque planctum. Reſponſio. Hic loquitur de penitentia interiori. Ibi de exteriori quam non requirit baptiſmus. Item Ibidem. Gloſa. Si collecta fuerint contra nos paruis peccata ita nos grauabunt: ſicut aliquod grande peccatum: ergo poſſunt hominem damnare: ſicut vnum mortale. Contra. Mortale excedit veniale in infinitum: ergo veniale quantumcunq̄ multiplicetur: non equatur mortali. Reſ. Venialia q̃tūcūq̄ multiplicentur nū q̃ equāt mortali. Nunq̄ venialia quantūcunq̄ multiplicentur equant mortali. Ad gloſam dicendum q̃ ita obruunt per occaſionem. Non per cauſam.

Capitulum. xiii.

Ecce tertio hoc venio ad vos vt in ore duorū vel trium teſtiū ſtabit oē verbuꝫ.

¶ Superius incorrectos redarguit et cōuincit de malis que ſibi imponebant ⁊ etiam de bonis de quibus ei pſeudo ꝓferebāt. Hic tacite hortatur eos vt ſe corrigāt. Et hoc quatuor modis. Primo enī ꝑdicit ſe ad eos corrigēdos venturū. Scd̄o oñdit ſe eſſe potētem ad eos corrigendū. ibi. An experimentū

queritis. Tertio monet eos vt ſe examinarent ãte eius aduentum.ibi. Voſmetipſos tẽtate. Quarto oſtẽdit ſe deſiderare ſpontaneam correctionem eorũ.ibi. Oramus autem deum vt nihil. In prima primo dicit ſe venturum iudicem. Secundo oſtendit iudiciarium ordinem.ibi. Ut in ore duorum. Tertio ſententie rigorem.ibi. Predixi enim Dicit ergo[Ecce].q. Ita timeo ne cum venero tales vos inueniam quales nolo.quia [Ecce tertio hoc]apparatu ſcʒ.nõ aduentu[venio ad vos]Ter enim venire parat⁹ fui.ſed bis tantum veni Unde tertio dicit:nõ qꝛ iam bis veniſſet:ſed qꝛ bis paratus fuerat. Et tunc[vt in ore duorum vel trium teſtium ſtabit]id eſt firmum erit[omne verbum]accuſatorum.q.d. In iudicio credam accuſantis verbo.duobus vl' trib⁹ teſtib⁹ approbato. Simile habetur Deut. xix. In ore duorum ⁊c.

Predixi enim:⁊ predico:vt preſens bis ⁊ nunc abſens:his qui ante peccauerunt ⁊ ceteris omnibus:quoniam ſi venero iterũ: non parcam.

¶ Hic comminatur ſententie rigorem. Ubi primo implicat precedentium monitionum ſufficientiam. Secũdo future ſentẽtie ſeueritatẽ.ibi. Quoniam ſi venero. Dicit ergo[predixi].q. Ita reuera credã duob⁹ vel tribus.⁊ eorum teſtimonio corrigam.[Predixi enim bis vt preſens].i.quando fui preſens apud vos[⁊ predico nunc abſens] Supra.x. Quales ſumus in verbo ꝑ epiſtolas abſentes:tales ⁊ preſentes in facto[quoniã ſi venero]Conditionẽ appoṅit. ẜm illud Iac.iiij. Pro inde vt dicatis Si dominus voluerit[non parcam his qui ante]epiſtolam primam.ſuꝑ.[peccauerunt] Imo iudicabo ſine perſonarum acceptione Deut.i. Nõ accipietis perſonam cuiuſquam quoniam dei iudiciũ eſt Augu. Ideo iudicem ſe venturum comminatur vt nõ inueniat quos condemnet.

An experimentum queritis eius qui in me loquitur chriſtus? Qui in nobis non infirmatur:ſed potens eſt in nobis:

¶ Hic oſtendit ſe habere poteſtatem ad eos corrigendum per exemplum.ſ.a chriſto. vbi ad hoc probandũ tangit.iiij. Primo quod chriſtus in eo loquitur. Secũdo quod in eis chriſtus miracula operatur.ibi. Qui in nobis non infirmatur. Tertio quia xp̃s in ſe ipſo viuit ibi. Nã ſi crucifix⁹ eſt. Quarto qꝛ vite ſue eos participes efficit ibi. Nam ⁊ nos infirmi ſumus. Vere potens eſt chriſtus Qui fidelibus dat loquelam. Qui operatur ſupra naturam. Qui eſſentialiter in ſe viuit. Qui cauſaliter alijs vitam tribuit. A tam potente domino accepit apoſtolus ſuper alios poteſtatem. Et hoc eſt ꝙ dicit[An experimẽtum]q. Ita cum venero non parcam:⁊ ne aliquis de poteſtate eius dubitãs quereret. Poterit ne hoc facere ſubdit?[An experimẽtũ ei⁹].i. chriſti[q̃ritis].i. vultis experiri chriſti poteſtatẽ[q̃] quidem [chriſtus in me loquitur]⁊ in quo. ſup.omnia poſſum Phil'.vlt. Omnia poſſum in eo qui me confortat. Augu. Moris eſt diuine ſcripture:perſone dei tribuere quod i nobis facit[Qui]in nobis ſcilicet querere non debetis.nec de eius poteſtate dubitare:quia ipſe chriſt⁹[in nobis].i.inter nos[non infirmatur]ſed potens eſt in nobis].i.nõ ĩpotens:ſed potẽs apparet ex his que inter nos fecit: ſcʒ ex miraculis ⁊ donis Hoc autem dicit. vt ait ambroſi⁹. Ne dubitent ſe poſſe ab eo puniri

Chriſtus qualiter ſit locut⁹. ¶ Et notandum ꝙ in eo chriſtus loqui dicitur. qui ſicut chriſtus loquitur. Chriſtus enim locutus eſt.

A Primo veraciter Ioh.viij. Nunc autem queritis me interficere hominem qui locutus ſum vobis veritatẽ quam audiui a deo.

Secundo Euidẽter. Ioh.viij. Ego palã locut⁹ ſũ mũdo Et.xvij. Manifeſtaui nomen tuum hominibus.

Tertio Feruenter Cañ.v. Anima mea liquefacta eſt vt dilectus locutus eſt Hie.xxiij. Nonne verba mea quaſi ignis.

Quarto Spiritualiter Io.vj. Verba que ego loquor ſpiritus ⁊ vita ſunt.

Quinto Ordinabiliter qꝛ Act.i. Cepit Ieſus facere ⁊ docere Pſ. Domine quis habitabit. Pſ.xliij.

Sexto prudenter Luc.ij. Unde ſtupebant omnes ſuꝑ prudentia ⁊ reſponſis eius Ioh.xij. Qui miſit me pater ipſe mandatum mihi dedit quid dicam ⁊ quid loquor.

Septimo Utiliter Luc.ix. Loquebat illis de regno dei Ioh.xv. Iam vos mundi eſtis propter ſermonem quem lo.⁊c. Propter hoc Ioh.vij. Nunq̃ ſic locutus eſt homo Ioh.vj. Verba vite eterne habes Sic ad exemplum huius magiſtri debemus loqui ſeptẽpliciter. B

Primo Ueraciter ſine falſitate Zach.viij. Loquimini veritatem vnuſquiſq; cum proximo ſuo.

Secũdo Euidenter ſine duplicitate Pſ. Aperiam in parabolis os meum loquar. Pſ.lxxvij

Tertio Feruenter ſine tepiditate Eſa.xl. Loquimini ad cor hieruſalẽ Exemplum in apollo Act.xviij. Qui erat edoctus verbum domini ⁊ feruens ſpiritu loquebatur.

Quarto Spiritualiter ſine feditate.i. Pe.iiij. Siq̃s loquitur quaſi ſermones dei.

Quĩto Ordinabiliter ſine cõfuſione Iac.ij. Sic loquimini ⁊ ſic facite.

Sexto Prudenter ſine temeritate Pſ. Os meum loquitur ſapientiam ⁊ meditatio. Pſ.xxxviij.

Septimo Utiliter ſine vanitate pſ. Loquebar de teſtimonijs Act.ij. Loquebantur varijs linguis. Sed heu. Hiere.viij: dicitur. Nemo qđ bonum eſt loquitur Fides gignit veritatem. Charitas feruorẽ. Spes ſpiritualitatẽ. Fortitudo euidentiam. Prudẽtia:prudentiam. Iuſticia ordinabilitatem. Temperantia vtilitatem. Pſ.cxviij.

Nam etſi crucifixus eſt ex infirmitate:ſed viuit ex virtute dei.

Hic oſtendit ꝙ chriſtus in ſeipſo viuit. Ubi occaſione huius oſtendit Primo ẜm quam naturam mortu⁹ eſt Secundo ſecundum quam immortalis eſt.ibi. Sed viuit ex virt Dicit ergo[Nam].q. Et vere potens eſt [Nam etſi crucifixus ẽ ex infirmitate].ſ.carnis aſſũpte[ſed]tamen[viuit ex virtute dei].i.ex virtute qua deus eſt Ro.vj. Chriſtus reſurgens ex mortuis iã nõ moritur.⁊c.

Nam ⁊ nos infirmi ſumus in illo:ſed viuemus cum eo ex virtute dei in vobis.

¶ Hic oſtẽdit ꝙ chriſtus eos vite ſue participes efficit. Ubi tangit tria. Primo quos facit participes. Secundo in quo facit participes.ibi. Sed viuimus. Tertio per quid facit participes.ibi. Ex virtute dei. Dicit ergo[Nam]Ita dico ꝙ viuit ex virtute licet prius infirmus fuerit[nam ⁊ nos]ſuꝑ.qui ſumus multo minores eo[infirmi ſumus in illo].i.ad ei⁹ imitationem multa patimur in preſenti.i.Cor.iiij. Nos autem infirmi..vos autem fortes[Sed viuem⁹ cum eo].i.nos viuere oſtendemus per eum[in vobis].ſ.corrigendis ⁊ hoc[ex virtute dei].i.per virtutem a nobis deo datã ad iudicandũ vos. ⁊ hic.⁊ in futuro. Uel ſic[Nam infirmi ſumus in illo]ſicut prius quo ad meritum[ſed viuemus cum illo]ſuꝑ. vita glorie.i.in ſimili beatitudine qua viuit[in vobis].i.vobiſcum ſiue in conſcientijs veſtris quo ad premium ⁊ hoc[ex virtute dei]quo ad modum glo. Mors igitur illata a perfidis vita eſt erga credentes quia virtute dei reſurgent vt viuãt cũ chriſto.

Voſmetipſos tentate:ſi eſtis in fide ipſe vos probate.

¶ Superius predixit primo ſuum aduentum. Secũdo ſuam poteſtatem ad eos corrigendum. Hic tertio monet eos ad ſe examinandum. Ubi primo monet eos ad hoc faciẽdum. Secundo ad ſe cognoſcendũ.ibi. An non cognoſcitis voſmetipſos. Tertio proponit ſe in exemplum.ibi. Spero autẽ ꝙ cognoſcetis. In prima pri-

mo hortatur ad examinationem. Secundo docet examinationis materiam. ibi. Si eſtis in fide. Tertio tãgit examinandi ſufficientiam. ibi. Ipſi vos probate. Dicit ergo. [Voſmetipſos].q. Ita poteſtatem habeo vos puniendi ⁊ cum venero non parcam. Et ideo [voſmetipſos] non alios [tentate].i. conſiderate ſuper hoc .ſ. [ſi eſtis in fide].j. Cor. xj. Si noſmetipſos iudicaremus nõ vtiq3 iudicaremur. Etſi eſtis in fide. etiam [ipſi vos probat] ſi eſtis .i. in operibus bonis. q2 Fides ſine operib9 mortua eſt Iac. ij. Ad Gal. vj. Opus ſuũ pro. vnuſquiſq3

An non cognoſcitis voſmetipſos: q2 chriſtus ieſus in vobis eſt: niſi forte reprobi eſtis. Spero autem quod cognoſcitis: quia nos non ſumus reprobi.

¶ Hic hortatur eos ad ſeipſos cognoſcendum. Ubi primo excitat eos ad ſtatus ſui cognitionem. Secundo ſubdit ſtatus gratie precioſitatem. ibi. Quia chriſtus. Tertio implicat cadendi poſſibilitatem. ibi. niſi forte reprobi. Dicit ergo [An nõ cognoſcitis voſmetipſos] Ber. Multi multa ſciunt ⁊ ſeipſos neſciunt. Sicut oculus ſeipſum non videt ⁊ tamen alios videt. Cognoſcitis inquam hoc [q2 chriſt9 ieſus in vobis eſt] ꝑ

Anime hoſpes dulcis eſt chriſtus. fidem ⁊ bona opera. ſm priorem inſtructionem Dulcis hoſpes anime chriſt9 eſt. Eſt inquam in vobis [niſi forte reprobi eſtis] recedentes a doctrina quã prius recepiſtis. ⁊ ab eo qd prius fuiſtis. Sicut moneta cadens a precio vel amittens litteraturam reproba eſt Et terra nõ fructificans Hebr. vj. Terra proferẽs ſpinas ⁊ tribulos reproba eſt ⁊ maledicto proxima [Spero autem] quicquid ſit de vobis [q cognoſcitis] et vita. ſ. quam inter vos egi [q non ſumus reprobi] nec in fide. nec in poteſtate corrigendi. Uel ſm alios cognoſcetis in aduentu noſtro ad vos: in quo dure vicia puniam ⁊ corrigam vt inquit Ambro.

Oramus autem deum vt nihil mali faciatis.

¶ Superius monuit eos vt ſe examinent ante eius aduentum. Hic oſtendit ſe deſiderare correctionem eorũ anteq3 veniat. Et hoc quadruplici ſigno. Primo quia pro eis orat vt nihil mali faciant. Scdo q2 gaudet cũ nihil mali faciunt. ibi. Gaudemus eñ quando nos infirmi. Tertio quia orat vt in bono proficiant. ibi. Hec autem ⁊ oramus. Quarto quia hoc ſcribit vt ſe corrigant. ibi. Ideo enim hec abſens ſcribo. In prima primo optat eos cauere malum. Secundo oſtendit quare. ſ. vt non inueniat quid puniendum. ibi. Nam vt vos probati. Tertio oſtendit q tunc nõ oportebit timere aduentum ſuum. ibi. Non enim poſſumus aliquid Dicit ergo. [Oramus] q. Ita non ſum9 reprobi [autem]

Pſ. cxx. ſed [Oramus deum] qui ſolus poteſt a malo cuſtodire

Pſ. xxxvj. Pſ. Dominus cuſtodit te ab omni. Et idem Pſ. Subditus eſto domino ⁊ ora eum Sap. ix. Non poſſũ eſſe continens niſi deus det [vt nihil mali faciatis] Sic enim debet homo petere. ſ. Humiliter: non ſicut phariſeus qd notatur ibi Oramus. ſapiẽter. qd notatur ibi. Deum qui. ſ. poteſt dare. Utiliter qd notatur ibi. Ut nihil mali faciatis. Non pecuniam. Non vindictam.

Non vt nos probati pareamus ſed vt vos quod bonum eſt faciatis: nos autem vt reprobi ſimus.

¶ Hic ſubdit quare orat. vbi primo excludit a ſe malam intentionem. Secundo ſubdit rectam. ibi. S3 vt vos. Dicit ergo [Non vt nos] Ita oramus [Non vt nos pareamus].i. appareamus [probati].i. potentes. exercendo poteſtatem in veſtra punitione [ſed] potius oramus [vt vos qd bonum eſt faciatis] non ſolũ a malis caueatis [Nos autem ſimus].i. appaream9 [vt reprobi].i. non probi. ⁊ quaſi ſine poteſtate non inueniẽtes in vobis quid vindicemus ⁊ vbi poteſtatem noſtrã exerceamus Etſi correcti fueritis Fidelis prelat9 qͥ militat humiliter. ibi. Non vt parcam9. Utiliter ibi. Sed vt ⁊c. Simpliciter ibi. Nos autem vt reprobi.

Non enim poſſumus aliquid aduerſus veritatem ſed pro veritate.

¶ Hic oſtendit q ſi caueant a malo non oportebit timere aduentum ſuum q2 ſm veritatem non poteſt punire niſi malos. Ubi primo oſtendit in quo contra eos nihil poteſt. Secundo in quo poteſt. ibi Sed ꝓ veritate. Dicit ergo [Non enim] q. Non valem9 vti iniuſte vel tali poteſtate. [Non eñ poſſumus aliquid aduerſ9 veritatem]. ſ. vite vel iuſticie vel doctrine. Unde contra hoc precipienti nõ eſt obediendum [ſed pro veritate] tuenda. In hoc eñ q homo a veritate deuiat impotens eſt ⁊ infirmus Anſ. Qui poteſt id quod ſibi non competit vel expedit: tanto magis peruerſitas eſt in illum Ro. xiij. Principes non ſũt timori boni operis: ſed mali Grego. In eo q non delinquimus pares ſum9: ⁊ ideo cum tolletur omne delictum: ceſſabit omnis prelatio. Huic poteſt ſumi illud quod dicitur. Illud ſolum poſſumus quod de iure poſſumus.

Gaudemus enim quoniam nos infirmi ſumus: vos autem potentes eſtis. Hoc et oramus veſtram conſummationem.

¶ Habito q pro eis orat: vt nihil mali faciant. Hic oſtendit q gaudet. cum nihil mali faciunt. Ubi oſtendit primo q non gaudet de eorum punitione. Secundo q gaudet de eorum ſanctitate. ibi. Nos autem potẽtes Dicit ergo [Gaudemus] q. Ita vere deſideramus vt appareamus quaſi reprobi [Gaudemus enim quando (vel quoniam) nos infirmi ſumus].i. non valentes exercere poteſtatem noſtram in puniendo: q2 nihil puniẽdum inuenimus. Qd eſt contra multos qui gaudent de malefactis ſubditorum: vt poſſint pecuniam extorquere. Uel de ſibi contrario vindicare. Unde dicunt Caueat ſibi: qi ſi poſſum attingere. id eſt prẽdre a vng crochet ipſe luet [vos autem potentes eſtis].i. non timentes Glo. timore ſeruili iudicium propter bonitatem vite veſtre Nec ſolum gaudemus. ſed [⁊].i. etiã [hoc oram9 veſtram conſummationem] in bono. id eſt vt in bono perfecti ſitis. Cuius conſummatio in bono eſt in charitate Pſ. Omnis conſummationis vidi finem latum mandatum tuum nimis. Pſ. cxviij

Ideo enim hec abſens ſcribo: vt nõ preſens durius agam ſecundum poteſtatem quam dominus dedit mihi in edificationem ⁊ nõ in deſtructionem.

¶ Hic habito q pro eis orat. vt nihil mali faciãt q gaudet cum nihil mali faciunt: q orat vt in bono proficiãt Hic oſtendit q ideo ſcribit: vt ſic ſe corrigant vbi implicat quattuor. Scribentis abſentiam ſiue ſollicitudinem Intentionem. ibi. Ut non preſens. Autoritatẽ ibi. Secundum poteſtatem. Finem. ibi. In edificationem. Et hoc eſt qd dicit [Ideo] q. Ita vere hoc oro ⁊ deſidero qd patet [Ideo enim hec abſens ſcribo] ſc3 vt corrigatis vos [vt non preſens durius agam] ſuþ. quã vellem. ſ. x. Rogo autem ne preſens audeam Agam inquam [ſm poteſtatem] ligandi ſc3 ⁊ [ſoluendi Mat. xvj. Quodcunq3 ſolueritis ⁊c. Ioh. xx. Quorum remiſeritis peccata ⁊c. [quam mihi dedit domin9] Gal. ij. Qui operatus eſt. Petro in apoſtolatum ⁊c. Dedit inquam [in edificationem ⁊ non in deſtructionem].i. vt edificem vos non deſtruam. Simile habet Supra. x. Sicut ſecuris datur artifici ad edificandum non deſtruendum: licet quandoq3 ex illa deſtruat Eſaie. xlix Venerunt ſtructores tui deſtruentes ⁊c.

De cetero fratres gaudete: perfecti eſtote exhortamini idem ſapite pacem habete: deus pacis ⁊ dilectionis erit vobiſcum.

¶ Hec eſt tertia ⁊ vltima pars principalis huius epiſtole Ubi poſt ſalutationem ⁊ narrationem ponit epiſtole concluſionem. In qua concluſione intẽdit eos ad

ſtatum bonum reducere quadruplicater. Primo monẽdo. Secundo promittendo.ibi. Et deus pacis. Tertio ſalutando.ibi. Salutate inuicem. Quarto orando. ibi. Gratia domini noſtri. Hec enĩ quattuor ſolent mouere ad bonum opus: Monita. Promiſſa. Blandimẽta. ſuffragia. In prima monet ad quinq; bonos actus qui ſunt Fugere malum. Facere bonum. Docere verũ Cauere falſum. Amare proximum. Prima duo reſpiciunt actum operis. Alia duo actum oris. Quintum actum cordis. Dicit ergo[De cetera]q. Hucuſq; correxi vos de malefactis: ſed[de cetero fratres gaudete].i. id facite vnde ſit gaudendum. declinãdo. ſ. a malo Phil.iij. Gaudete in domino ſemper[Perfecti eſtote]perfectione ſufficientie. ſ. in fide ⁊ morib' bene operando Mat.v. Ut ſitis perfecti ſicut ⁊ pater veſter celeſtis perfectus eſt[Exhortamini]vos maiores: illos qui ſunt minores. j. Cor.xiiij. Omnes diſcãt ⁊ exhortentur[Idem ſapite]vos minores cum maiorib'. ſitis perfecti in eodem ſenſu. j. Cor. j. Et Phil.ij. Idipſum ſentientes[pacem habete]omnes adinuicem. Hebr.xij. Pacem ſequimini cum omnibus ⁊ ſanctimoniam[⁊]ſi hec feceritis[deus pacis ⁊ dilectionis].i. chriſtus qui pacem diſcipulis reliquit. Joh. xiiij. Pacem relinquo vobis ⁊c. Et mandatum dilectionis eis dedit Joh.xiij. Mãdatum nouum do vobis vt diligatis inuicem[erit vobiſcum]adiuuans vos Et vt pax ſit inter vos Felix ille cuius vultus iocundus propter ſerenitatem conſcientie. ſtatus perfectus propter cõtemptum terrene opulentie. ſermo proficuus. propter exhortationem gratie. Senſus vnus propter vniformitatem veritatis. Conuictus pacificus. propter vnitatem charitatis. Comitatus diuinus. propter gratiam in predictis.

Opus bonum facere quatuor ſolent mouere.

Salutate inuicem in oſculo ſancto Salutant vos omnes ſancti.

¶ Hic vtitur actu ſalutandi. Ubi primo optat ſalutationem mutuam in ſeipſis. Secundo mandat eis ſalutem ab aliis.ibi ſalutant vos. Dicit ergo[ſalutate inuicem]. ſ. voſipſos[in oſculo ſancto]vt ſit ſalutatio mutua[Inuicem]affectuoſa[In oſculo]gratioſa[ſãcto]Non oſculo adulatorio quo Abſalon oſculabatur populũ. ij. Reg.xv. Nõ oſculo ſimulatorio quo Joab oſculabatur Amaſam. ij. Reg.xx. Non oſculo proditorio quo iudas oſculabatur Jeſum Matth.xxvj. Non oſculo impudico quo mulier oſculabatur iuuenem irretitũ Prouerb.vij. Sed ĩ oſculo ſãcto. Simile habetur Ro.vlt. Et. j. Theſ.vlt.[Salutant vos omnes ſãcti] Simile habetur Phil.vlt. Conſuetudo enĩ erat. ꝙ congregatis fidelibus in eccleſia legebatur epiſtola apoſtoli. qua audita mutuo ſe ſalutabãt ⁊ oſculabant in ſignum quod concorditer adimplerent que in ea continebantur.

Gratia domini noſtri ieſu chriſti ⁊ charitas dei ⁊ communicatio ſancti ſpiritus ſit cum omnibus vobis. Amen.

¶ Hic vltimo intendit eos reducere ad bonum orando pro eis. Ubi primo inſinuat perſonarum trinitatẽ. Secundo implorat trinitatis gratuitam inhabitationem.ibi. Sit cum omnibus vobis. Tertio exorat habitantis permanentiam.ibi. Semper Inſinuatio eſt bona Inhabitatio melior Permanſio optima. Dicit ergo[Gratia]Ita ſalutant vos omnes ſancti. deſiderantes ⁊ quaſi mecum dicentes[Gratia domini noſtri ieſu chriſti].i. xp̃s gratis peccata cõdonãs Eph. ij. Cuius gratia ſaluati eſtis[Et charitas dei].i. pater ex charitate filium mittens Joh.iij. Sic de' dilexit mundum vt filium ſuum vnigenitum daret[Et cõmunicatio ſancti ſpiritus].i. ſpirituſſanct'. qui eſt cõmunicatio patris ⁊ filij. Uel ſpirituſſanctus nobis predicta ſcilicet gratiam ⁊ charitatem communicans[ſit cum omnibus vobis]Incipientibus: proficientibus: ⁊ perfectis[Amen]ita fiat Et tangitur trinitas ſiue exprimitur Et quantum ad perſonarum proprietatẽ. chriſti ieſu: dei patris: ⁊ ſpirituſſancti. Et quantũ ad donorum appropriationem. ſ. gratie que appropriatur filio: charitas que appropriatur patri: ⁊ communicatio que appropriatur ſpirituiſancto. Per gratiam ergo peccata delentur Per charitatem merita augentur. Per communicationem ſuffragia eccleſie largiũtur Et merito attribuitur filio gratia Patri charitas Spirituiſancto communicatio Solet enim alicui attribui Gratia quadruplici ratione ſcilicet poteſtatis. propinquitatis: vtilitatis: ſanctitatis.

C Gratia ſolet alicui attribui quadruplici ratione.

Propter poteſtatem dicebat Heſter Aſſuero Ualde enim mirabilis es domine ⁊ facies tua plena eſt gratiarum.

Propter ſecundum dicebat Sapiens. Ecc.xliiij. Laudemus viros glorioſos ⁊ parentes noſtros in generatione ſua Et poſt in fine capituli Homines miſericordie inuenientes gratiam in conſpectu omnis carnis.

Propter tertium dicitur de chriſto Luc.ij. Puer autem proficiebat ſapiẽtia ⁊ etate ⁊ gratia apud deũ ⁊c.

Propter quartũ dicitur de beata virgine Luc.j. Aue gratia plena dominus tecum. Cum ergo hec quattuor concurrant in chriſto ſecundum quod implicantur in illis quattuor genitiuis domini noſtri ieſu chriſti. Domini in quo poteſtas Noſtri in quo propinquitas Jeſu in quo vtilitas Chriſti in quo ſanctitas Merito ei attribuimus gratiam. De his iiij. Joh. j. Uerbum caro factũ eſt. Uerbum. Ecce poteſtas. Quia deus erat Uerbum caro factum eſt. Ecce propinquitas. Et habitauit in nobis Ecce vtilitas. Uidimus gloriam ei'. Ecce ſanctitas Ideo ſequitur Plenum gratie ⁊c.

Item charitas ſolet attribui ſpecialiter alicui ratiõe actus triplicis videlicet. D

Preueniendi in diligendo Et de patre dicitur. j. Joh. iiij. In hoc eſt charitas: non quaſi dilexerimus deum ſed quoniam ipſe prior dilexit nos Joh.vj. Pater eſt amat vos.

Communicandi in tribuendo Jac. j. Omne datum optimum. j. Joh.iij. Uidete qualẽ charitatem dedit de' vt filij dei vo. ⁊ ſumus.

Principiandi in producendo Charitas enim radix eſt Ephe.iij. In charitate radicati Et pater eſt pricipiũ omnium ⁊ diuinorum ⁊ creatorum. Ideo ei attribuimus charitatem: ſpirituiſancto communionem rationibus dictis.

Hic queritur ſuper illud In ore duorũ vel

trium ſtabit omne verbum Contra. In multis cauſis plura requiruntur Reſponſio. Intelligendum eſt duorum aut trium non pauciorum licet aliquando plures requirantur Item ſuper illud. Qui in me loquitur chriſtus. Contra. Similiter loquitur in omnibus aliis. ergo nulla eſt per hoc probatio apoſtolice autoritatis. Rñſio. Quamuis per chriſtum alij loquantur: non tamen chriſtus in omnib' loquitur. Uel Loqui non dicitur: niſi in his que loquuntur eius ſpeciali dono ⁊ mandato. Item ſuper illud. Si eſtis in fide ipſi vos probate. Contra. Aut loquitur de fide informi: aut formata. Si de informi. Contra Illa non ſufficit ad ſalutem. Si de formata Contra. Illa nõ poteſt ſciri ab homine. Rñſ. Loquitur de fide formata: que quamuis non poſſit ſciri certitudinaliter: poteſt tamen ſciri probabiliter ꝑ aliqua ſigna probabilia. Itẽ ſuper illud. An non cognoſcitis quia Jeſus chriſtus ĩ vobis eſt. Contra. Job.ix. Si venerit ad me non videbo eum. Rñſio. Qꝫ chriſtus ſit in homine non poteſt ſciri certitudinaliter: ſed tamen probabiliter. Itẽ ſuper illud. Spero ꝙ cognoſcetis: quia non ſumus reprobi. Contra. Supra.xj. Miniſtri ſathane trãſfigurant. ſicut miniſtri iuſticie. Rñſ. Quamuis per opera communia: non poſſit diſtingui ſanctus ab hypocrita: poteſt tamen per aliqua opera ſpecialia maxime occulta Item ſuper illud. Oramus vt nihil mali faciatis Gloſa. Sine gratia nullum. ſiue cogitando ſiue volendo ⁊ amando ſiue agendo faciunt bonum Contra Peccatores multa faciunt de genere bonorum Rñ. Ibi loquitur de bono completo ſcilicet meritorio glorie. nõ de quocunq; generaliter. Uel loquitur de quacunq; gra-

tia generaliter non ſpecialiter de gratia gratũ faciẽte. Item ibidem glo. Auguſtini .contra Pelagium. Quid dicis O noue heretice: dicis quod nec peccare ſit in poteſtate. habemus vt ſine adiutorio gratie diuine hoc implere poſſumus: ergo hoc dicere eſt hereticum Contra. Nullus peccat niſi volũtarie ergo ſi vult poteſt non peccare Reſponſio. Non peccare: ſicut nõ videre dicitur dupliciter. aut ſecundum. id eſt peccatũ non facere: aut ſecundum habitum peccatum non habere. Primo modo poteſt non peccare ſine gratia Secundo modo non poteſt. Secundum alios poteſt homo vitare omne peccatum mortale ad temp⁹ ſine gratia: ſed non poteſt diu. Secundum alios poteſt homo

Uicia deſtruere qd ſit.

vitare ſine gratia omnia peccata mortalia in ſingulari ꝛ diuiſim ſed non in vniuerſali ꝛ coniunctim. Item ſuper illud. In edificationem non in deſtructionẽ. Cõtra. Hiere. j. Ut euellas ꝛ deſtruas. ꝛc. Rñ. Deſtruere vicia non eſt deſtruere ſimpliciter: ſed conſtruere: q2 vicium nihil eſt. Item ſuper illud. Et charitas dei. Glo. Patris. Cont. Charitas attribuitur ſpiritui ſancto: non ergo patri. Rñ. Charitas vt eſt virtus ſpecialis attribuitur ſpiritui ſancto: vt autem virtus vniuerſalis: ꝛ quaſi princeps ꝛ motor aliarum appropriatur patri: qui eſt primum ꝛ vniuerſale principium.

Incipit Prologus in Epiſtolam ad Galathas.

Quis dedit Gallo intelligentiam: Job. xxxviij. Olim Galli in greciam venientes grecis ſe miſcuerant. Uñ illa regio primo dicta eſt. Gallo grecia. deinde Galathia ꝛ populi illi primo Gallogreci. Deinde Galathe dicti ſunt Unde cũ greci acuti ingenij ſint: illi tamen Galathe ſtulti. ꝛ ad intelligendum tardiores erant. ſicut indociles Galli Iſtis dedit apoſtolus intelligentiam veritatis conuertendo ad fidem chriſti qui poſtmodum p pſeudo apoſtolos ad tenendum legem cum euangelio fuerunt inducti. Aſſerebant enim chriſti fidem ſine carnalibus obſeruantijs non ſufficere ad ſalutem. ꝛ Petrum ꝛ Jacobum: ꝛ alios qui cum domino fuerant: legis obſeruantias cum euangelio miſcuiſſe. ipſum quoq; paulum aliud in iudea facere. aliud in gẽtibus predicare His atq; huiuſmodi informationib⁹ Galathas ſubuerterunt adeo: vt eis aſſentientes in legis obſeruantias tranſierunt. In hac ergo epiſtola intendit eos apoſtolus reuocare ad intelligẽdam ꝛ tenendam euangelij veritatem ꝛ vnitatem fidei chriſtiane ſcribens eis ab Epheſo. de gratia (de qua ꝛ romanis ſcripſit legem venerantibus. ſed Romanis tanq̃ ſapientibus vſus eſt moderato ſermone) quibus ꝛ dicit. O inſenſati Galathe: vt ſic eos reuocaret. Eſt ergo finalis intentio Apoſtoli in hac epiſtola Galathas verſutijs pſeudo apoſtolorum circunuentos. ad fidei religionem ꝛ euangelij veritatem reducere. Fm q̄ innuitur in verbis propoſitis. videlicet Quis dedit Gallo id eſt Galathe ĩtelligentiam veritatis chriſtiane? q. d. Paulus in quibus verbis notantur quattuor cauſe in quolibet opere concurrentes ſcʒ Efficiens cum dicitur Quis: formalis cũ dicitur dedit: Materialis cũ dicitur Gallo. Finalis cum dicitur Intelligentiã Efficiens ergo tangitur cum dicitur Quis per quod intelligitur Paulus Importat enĩ tria hoc nomen Quis

A

videlicet

Quis nomen tria importat.

¶ Nouitatem quia interrogatiuum Eſa. vlt. Quis audiuit vnq̃ tale ꝛ quis vidit huic ſimile.

Charitatem quia Partitiuũ Eccle. xxxj. Beatus diues qui inuentus eſt ſine macula ꝛ cetera. ꝛ ſequitur. Quis eſt hic ꝛ laudabimus cum? quaſi. d. pauci ſunt tales.

Firmitatẽ: quia ſubſtantiuũ. Querit enim de ſubſtãtia. qual itas. quantitas. de accidentibus Pſ. ⁊ .Quid eſt homo q̄ me. ꝛc. Job. vij .Quid eſt homo quia magnificas ꝛc. Hac triplici de cauſa dicit Paulus Quis videlicet. Pſ. viij.

Propter nouitatem factorum in ſua electione: q2 ſubito: q2 de celo: q2 in actu perſecutionis. Uñ Hiere. xlix. Quis erit electus meus quẽ preponã ei. Act. ix. Uas electionis eſt mihi iſte.

Propter Raritatem ſimilium in labore. ij. Cor. ij. Et ad hoc quis tam idoneus. j. Cor. xv. Abũdantius omnibus laboraui. non ego ſed gratia dei.

Propter Firmitatem permanendi in charitate Ro. viij. Quis nos ſeparabit a charitate dei. ꝛ ſequitur Certus ſum enim: q2 neq; mors ꝛc. Felix qui Sic eligitur: q2 mirabiliter Sic operat: q2 excellenter Sic infirmatur: q2 inſeparabiliter. Fuit ergo Apoſtolus quis: non: nequis. qd patet in electione. Fuit qs non quaſi quis qd patet in executione. Fuit quis: non qualis qd patet in ſtabilitate. Secundo tãgitur cauſa formalis cum dicitur. dedit In quo notatur triplex modus doctrine commendabilis. ſ. vt doceatur liberaliter: euidenter: ſed ꝛ inſtanter Apoſtolus ergo. B

¶ Dedit Liberaliter: non vendidit Mat. x. Gratis accepiſtis gratis date Unde. ij. Cor. xj. Gratis euangelium dei euangelizaui vobis.

Dedit Euidenter. non abſcondit Erat enĩ illius ſine fuco ſapientie De qua Prouerb. viij. Nunquid non ſapientia clamitat. ꝛ prudentia dat vocem ſuam in ſummis excelſiſq; virtutibus. Unde a hieruſalem per circumitum vſq; ad Illiricum mare repleuit euangeliũ chriſti Ro. xv. Pſ. Iuſticiam tuam non abſcondi.

Dedit Inſtanter: non diſtulit. Juxta illud Prouerb. iij Ne dicas amico tuo vade ꝛ reuertere ꝛ cras dabo tibi cum ſtatim poſſis dare Act. ix.. De Paulo dicitur q̄ continuo ingreſſus in ſynagogas predicabat illis. Jeſum. Felix qui ſic docet liberaliter vt non querat vanitatem mundi. Sic euidenter non vt abſcondat veritatem fidei. Sic inſtanter vt non attendat quietem carnalis deſiderij. Tertio tangitur cauſa materialis cum dicitur Gallo q2 de reuocatione galatharum ad audiendam ꝛ tenendam veritatem fidei agit. Pſ. xxxix.

¶ Et Notandum q̄ per gallum intelligitur proficiens in doctrina veritatis propter triplicem proprietatem. C

Galli natura ſeu ꝓprietas que ſit.

Gallus enim habet Uigilantiam ad cantandum. Uñ Mar. xiij. Uigilate q2 neſcitis qua hora dominus veſter veniet ſero: an media nocte: an gallicantu: an mane. Sicut enim gall⁹ de nocte tacet ꝛ adueniente die cantat: ſic homo in nocte ignorantie debet tacere vt audiat. Adueniente vero luce cognitionis debet docere Eccli. v. Eſto manſuetus ad audiendum verbũ dei vt intelligas et cum ſapientia proferes reſponſũ verum Si eſt tibi intellectus reſponde proximo ſin. ꝛc.

Gallus iterum habet diligentiam ad nutriendũ. Uñ vno modo exponendo dicitur ideo gallus gallinacius Eſa. xxij. Sicut ergo gallus intantum communicat liberaliter pullis ꝛ gallinis vt maneat macilentus. Sic zelator animarum ſeipſum macerat: ieiunando: laborando vt alijs cõmunicet verbum ꝛ exemplum Sap. vij. Sine fictione didici: ſine inuidia communico ꝛ honeſtatem illius non abſcondo.

Gallus iterum habet Audaciam ad pugnandum prouer. xxx. Tria ſunt que bene gradiuntur: gallus ſuccinctus lumbos ſuos ꝛc. Sicut enĩ gallus ſuccinctus eſt quaſi ad pugnandum ſic predicator promptus debet eſſe ad hereſes impugnãdũ Eccli. iiij. Pro iuſticia agonizare pro aĩa tua ꝛ vſq; ad mortẽ certa pro iuſtitia ꝛ de⁹ expugnabit pro te ini. t. Felix qui Sic audit Humiliter Sic inſtruit vtiliter ſic defẽdit viriliter. Quarto tangitur cauſa finalis cum dicitur Intelligentiam Intelligentiam enim triplicem homini neceſſariã dedit illis apoſtolus. ſ. ſui Proximi. ꝛ Dei. Debet enĩ homo.

Intelligere que Infra ſe ſunt vt intelligat. i. intus legat Prouer. xiij. Callidi eſt intelligere viam ſuam aliter de facili erraret viator. ſed heu quia Multi multis

ſciunt ꝛ ſeipſos neſciunt more oculi qui exteriora vi-
det ꝛ non ſe.
Intelligere que Iuxta ſe.vt intelligat quid de proxi-
mo ſentiendum Eccl.xxxi. Intellige que ſunt proximi
tui ex ipſo te.Quid ꝛ Quando proximo loquendum.
Eccl.viij.Tempus ꝛ reſponſionem cor ſapientis in-
Pſ.lxiij. telligit quare ei ſubueniendum Pſ. Beatus qui intel
ligit ſuper ege.ꝛc.Sed heu qꝛ de impio dicitur.Noluit
intelligere.
Intelligere q̄ Supra ſe.i.deum ꝛ diuina:hic per fidem
Pſ.cvi pſ.Annunciauerunt opera domini ꝛ facta eius intel-
lexerunt.Et in futuro per gloriam Ioh.xvij.Hec eſt
vita eterna vt cognoſcant te ꝛc.pſ.Quis ſapiēs ꝛ cu
ſtodiet hec ꝛ intelliget ꝛc.Sed heu qꝛ dominus reſpe
xit de celo ſuper filios hominum ꝛc.

Galathe ſunt greci.Hi verbum veritatis primum ab apoſtolo acceperunt ſꝫ poſt diſceſſum eius tentati ſunt a falſis apoſtolis:vt in legem ⁊ circunciſionem verterentur.Hos apoſtolus reuocat ad fidem veritatis ſcribens eis ab Epheſo.

¶ Huic epiſtole premittit beatus Hieronymus Ar-
gumentum in quo notificat Galathas.Primo a regio
ne.quia ſunt greci.Secundo a religione quia ab apo-
ſtolo conuerſi.ibi.Hi verbum veritatis.Tertio ab in
ſtabilitate quia poſtea a pſeudo ſubuerſi.ibi. Sꝫ poſt
diſceſſum eius.Quarto a paſtoris ſui ſollicitudine.
ibi.Hos reuocat.Litera per ſe patet Galathe ſunt
Greci ꝛc.

Incipit epiſtola Pauli ad Galathas.

Capitulum.i.

Paulus apoſtolus:non ab hoīb⁹ neqꝫ p hoīeꝫ ſed per ieſum chriſtum ⁊ deum patrem qui ſuſcitauit eum a mortuis ⁊ qui mecum ſūt omnes fratres: eccleſijs galathie.

¶ Hanc epiſtolam ſcribit Paul⁹ Galathis ab Ephe
ſo.Hi per paulum ad fidem chriſti fuerunt conuerſi.
poſtmodum vero p pſeudo apoſtolos ad tenendum le
gem cum euangelio fuerunt inducti.Intentio ergo a-
poſtoli eſt in hac epiſtola eos ad veritatem euangelij
reuocare.Modus agendi talis eſt quia Primo p̄mit-
tit ſalutationem.Secundo ſubdit increpationem.ibi.
Miror quod ſic:tam cito transferimini ꝛc.vſqꝫ ad
vj.capitulū.Tertio ponit moralem inſtructionem in
ca.vj.vſqꝫ verſus finem Quarto ponit epiſtole cōclu
ſionem in fine ſexti capituli ibi.Videte qualibus litte
ris ꝛc.a quo loco hanc epiſtolam manu propria ſcrip-
ſit.In ſalutatione quattuor tanguntur. Primo perſo
na principaliter ſalutans qꝛ paulus apoſtolus.Secū
do perſone adiuncte.ibi.Et qui mecū ſunt omnes fra
tres.Tertio perſone ſalutate.ibi.Eccleſijs galathie.
Quarto forma ſalutationis.ibi. Gratia vobis ꝛ pax.
In prima implicat tria videlicet.Perſone humilitatē
qꝛ paulus.Auctoritatem qꝛ apoſtol⁹.Dignitatē quia
non ab hominib⁹ ꝛc.Dicit ergo[Paulus]modicus hu
militate[apoſtolus]magnus auctoritate.Apoſtolus
inquam.i.miſſus[non ab hominibus]ſicut quidam di
cebāt eum miſſum ꝛ electum ab alijs apoſtolis:ſecun-
dum illud Act.xiij.Segregate mihi paulum ꝛ barna
bam[neqꝫ per hominem]purum:vt Ananiam ſicut q̄
A dam dicebant:qꝛ eum baptizauerat ſicut habetur Ac
tu.ix.
¶ Notandum q̄ ab hominibus mittuntur qui per car-
nalē electionē in prelatione conſtituūt. Per hominē
autem mittuntur qui per carnalem promiſſionem.Sꝫ
neutro modo Paulus miſſus eſt[ſed]ſupple miſſus ꝛ
electus[per ieſum chriſtum].i.per chriſtum iam ieſū:
non adhuc mortalem:ſed immortalem ꝛ iam manife-
ſtum ſaluatorem.Propter hoc in bulla domini pape
imago pauli eſt a dexteris:petri po a ſiniſtris:qꝛ pau-
lus vocatus a ieſu iam ſedente ad dexteram patris.
Petrus vero ab eo adhuc exiſtente in ſiniſtra aduerſi
tatis mundial.Vel qꝛ Paulus predicator gentium q̄
manent in dextera:qꝛ fidem tenent. Petrus vero iu-
deorum quia a ſiniſtris per excecationem.Tranſlata
eſt ergo benedictio a dextera in ſiniſtram: ꝛ qui erant
ſub ſiniſtra facti ſūt ſub dextera p cācellatiōeꝫ manuū
Iac.i.dei p̄ris Ge.xlviij.[Et miſſ⁹[p deū patrē].i.a
deo p̄re p filiū Ac.ix.Vas electiōis eſt mihi iſte ꝛc.
Preponit autē filiū vt itelligat nō minor p̄re contra
Arriū[q̄]deus pater,ſuſcitauit eū].i.ieſū[a mortuis]
Abachuch.iij.Suſcitans ſuſcitabis arcum tuum.i.fi
lium tuum.In hoc commendat apoſtolus ſuam aucto
ritatem:qꝛ ab eo iam ſuſcitato ꝛ immortali miſſus eſt
[ꝛ q̄ mecū ſunt]dolentes.ſ.de veſtra ſeductione ꝛ te-
ſtes veritatis mee[omnes fratres]nō aliqui vel pau-
ci.Hoc autem dicit ſecundum glo.qꝛ facile intelligit
ſe erraſſe:qui a multis reprehenditur [eccleſijs Ga-
lathie]ſupple:mandant illud,quod ſequitur Gala-
thia eſt nomen regionis grecie.
¶ Notandum eſt hic quod ſecundum Auguſtinum ad B
Oroſium Quattuor ſunt genera Apoſtolorum.Ma- Apoſtolo
nifeſtum eſt.Quidam a deo immediate vt moyſes.Exo. rū genera
iij.Veni vt mittam te ad Pharaonem. ſunt qua-
Quidā a deo per hominem vt Ioſue Ioſue.j.Et deu tuor.
te.vlt.Moyſes poſuit poſuit ſuper.m.ſ.
Quidam per homines ſolum.vt Iudei quoſdam ad p̄
dicandum legem mittebant ſm glo.
Quidam a ſe vt pſeudo prophete ꝛ apoſtoli Hierem.
xxiij.Non mittebam eos ꝛ ipſi currebant.

Gratia vobis ⁊ pax a deo patre noſtro.

¶ Hic ſubditur forma ſalutationis. Ubi implicantur
tria:donum optatum:gratum reddentia.Primo doni
ſufficientia vel excellentia.ibi.Gratia ꝛ pax.Datoris
potentia.ibi.A deo patre.Mediatoris clemētia.ibi.
Et domino noſtro.Tunc enim gratum eſt donum qn̄
precioſum eſt quod datur:qn̄ a potente ꝛ nobili.Si-
cut quod a rege datur qn̄ per ſolennē perſonam vt per
filium datur. Dicit ergo[Gratia].i.remiſſio pecca-
torum[vobis]ſit ſup̄.[ꝛ pax].i.mentis reconciliatio
ad deum.Ideo autem gratia paci preponitur:qꝛ ſine
gratia.i.peccatorum remiſſione non poteſt haberi ve
ra pax qꝛ Non eſt pax impijs dicit dominus Eſa.xlviij.
Felix qui ſic ordinatur Ad deum per gratiā.Ad pri-
mum per pacem Ad ſeipſum per vtrunqꝫ.Sit inquā
vobis[a deo patre noſtro]a quo omne datum optimū
ꝛ donum perfectum Iac.j.

Et domino ieſu chriſto qui dedit ſemetipſum pro peccatis noſtris vt eriperet nos de preſenti ſeculo nequam ſecundum voluntatem dei ⁊ patris noſtri:cui eſt gloria in ſecula ſeculorum Amen.

¶ Hic deſcribit mediatorem Ubi primo tangit Be-
neficium redemptionis nobis impenſum.Secūdo Im
pendendi modum liberaliſſimum.ibi.Secundum vo-
luntatem dei.Tertio Preconium a nobis exoluendū
ibi.Cui honor eſt.Circa primū tangit quattuor.Me
diatoris ſublimitatem:quia dominus ieſus chriſtus.
Sublimitatis humilitatem :quia dedit ſemetipſum.
Humilitatis vtilitatē:quia pro peccatis noſtris.Uti
litatis neceſſitatem:quia vt nos eriperet. Dicit er-
go[Et domino ieſu chriſto]per quem omne donum da
tur Ipſe enim manus patris. Pſ.Emitte manum tuā
ꝛc.Vñ eccleſia omnes orationes fere terminat.Per
dominum noſtrum ieſum[qui]chriſtum[dedit].i.volū
tarie ꝛ gratis obtulit Eſa.liij.Oblatum eſt quia ipſe

voluit [ſemetipſū] q2 nō erat alia digna hoſtia [ꝓ peccatis noſtris] ſcilicet delendis. Ex quo apparet legis inſufficientia que hoc facere non poterat Titum. ij. Dedit ſemetipſum ꝓ nobis [vt eriperet]. i. q̄ſi violenter raperet [nos] funibus peccatorum circumplexos ⁊ peccatis ſub lege irretitos [de preſenti ſeculo nequā] id eſt conformitate preſentis ſeculi quod ad nequiciā trahit: non quia ipſe mundus in ſe malus ſit: ſed quia in eo mala fiunt. Sicut dicuntur dies mali Ephe. v. Redimentes tempus quoniā dies mali ſunt. Et Gene. xlvij. Dies peregrinationis mee parui ⁊ mali. Loca enim ⁊ tempora ⁊ inſtrumenta traxerunt infamiā a malis que in eis fiunt ſm gloſam.

C Mundi · huius mala ſunt q̄tuor. ¶ Et videte. ꝙ hic tangit quatuor mala mundi hui9. Primum eſt eius tenacitas cum dicit. Eriperet quaſi vi raperet. Hec eſt vallis ſilueſtris que habebat multos puteos bituminis. De qua valle Geū. xvij.

Secundum eſt eius breuitas. ibi. De preſenti. Preterit enim figura huius mundi. j. Cor. vij.

Pſ. ci Tertium eſt eius continua inſtabilitas. ibi. Seculo A ſequendo. Pſ. Ipſi peribunt tu autem permanes ⁊ omnes vt veſtimentum veteraſcent. ⁊ ſicut opertoriū mutabis. ⁊c.

Quartum eſt eius iniquitas. ibi. Nequā. j. Joh. v. Totus mundus in maligno poſitus eſt.

[Eripiet] inquam non meritis noſtris: ſed [ſecundum voluntatem]. i. beniuolentiam [dei ⁊ patris noſtri]. i. eius qui eſt Deus noſter iure creationis. ⁊ Pater noſter iure gubernationis. Eſa. lxiij. Et nunc domine pater noſter tu [cui] ſcꝫ patri ⁊ chriſto [eſt gloria] ſcꝫ de hac redemptione. Tullius. Gloria eſt frequens fama cum laude [in ſecula ſeculorum]. j. Timo. j. Soli deo honor ⁊ gloria ⁊c. [Amen] nota eſt confirmationis.

Miror quod ſic tam cito trāſferimini ab eo qui vos vocauit in gratiam chriſti in aliud euangelium quod non eſt aliud niſi ſunt aliqui qui vos conturbant: ⁊ volunt conuertere euangelium chriſti.

¶ Poſita ſalutatione: hic ponit increpationē Ubi increpat eos de leuitate tranſlationis ab euangelio in legem. Et primo increpat eos: q2 euangelium chriſti dimiſerāt capitulo preſēti ⁊ ſequēti vſque ad locū illū. Nos natura iudei. Secundo q2 ad legem ſe tranſtulerant. ab illo loco vſqꝫ ad capitulum quintum. Tertio monet vt lege dimiſſa in euangelio maneant. capitulo. vj. ibi. State. In prima oſtendit eis non eſſe recedendum ab euangelio qđ eis predicauerat. Primo ex euangelij ſingularitate. Secundo ex euangelij. autoritate. ibi. Notum enī vobis facio. vſqꝫ od ſecundum capitulum. Tertio ex euangelij veritate capitulo. ij. ibi. Deinde poſt annos quatuordecim. In prima vt oſtendat non eſſe aliud euangelium Primo increpat alterius euangelij ſuſceptores. Secundo excōmunicat alterius euangelij predicatores. ibi. Sꝫ licet nos aut angelus dei. In prima notat eos apoſtolus de quattuor. Primo de leuitate. ibi. Sic ſic tam cito. Secundo de inſtabilitate. ibi. Transferimini. Tertio de ingratitudine. ibi. Ab eo qui vos vocauit. Quarto de errore ibi. In aliud euangelium. Ubi tangit tria. Primo erroris occaſionem. Secundo doctorem. ibi. Niſi ſunt aliqui. Tertio formam. ibi. Et volunt conuertere.

Dicit ergo [Miror ꝙ] vos ſup. qui primo ita bene inſtructi fuiſtis [ſic]. i. tam vehementer [tam cito]. i. in tam breui tempore [trāſferimini] ab ipſis ſcilicet pſeudo [ab eo]. i. a fide eius [qui vos] prius auerſos [vocauit] per predicationem Ro. viij. Quos predeſtinauit hos ⁊ vocauit [in gratiam chriſti]. i. quam chriſt9 dat [in aliud euangelium] ↄtrarium ſcilicet meo euangelio. i. in legem que putatur a vobis euangelium. i. bona annunciatio quam pſeudo predicant et docent ſeruare carnaliter [qđ] tn̄ euangelium. i. lex [nō eſt aliud] ſecundum veritatē ſpiritualis intelligentie. Eſt enim rota in medio rote. Eze. j. id eſt vetus teſtamentum in nouo per explicationem ⁊ impletionem. ⁊ nouum in veteri per prefigurationem. Unde Aug. Contra aduerſarium Et prophetarum teſtamentum nouū in veteri eſt figuratum. Uetus autem in nouo reuelatum. Non eſt iniquam aliud [niſi ſunt. i. niſi eſſent] aliqui [ſcꝫ pſeudo] qui vos conturbant [purum ſcꝫ fontē ſenſus perturbando ⁊ obnubilando: ſpiritualibus carnalia miſcentes: ſicut terra aque [⁊ volunt conuertere euāgelium chriſti] in legem id eſt ſpiritualia in carnalia. Dicentes euangelium non ſufficere ſine legalibus Hoc eſt miraculum diabolicum. conuertere ſcꝫ vinū in aquam. ↄtrarium diuino miraculo quo conuertitur aqua in vinum Joh. ij.

Hic queritur ſuper illud. Paulus apoſtol9 non ab hominibus. Contra Act. xiij. Orantes ⁊ imponentes illis manus dimiſerunt eos ſcꝫ paulum ⁊ barnabā. Rñ. Illa non fuit noua electio: ſꝫ electionis prius a deo facte approbatio ⁊ manifeſtatio Item ſup illud. Sed per ieſum chriſtum. Glo. Ut per hoc ſit maior per quod videbatur eſſe minor. Contra Non erat maior petro. Rñ. Non erat maior petro ſimpliciter: ſꝫ in hoc q2 ſcꝫ ipſe elect9 erat a chriſto iam in celo regnāte: petr9 vero a chriſto in terris ↄuerſāte Itē Ibi. glo. Paulus electus fuit per chriſtum iam totum deū. Petrus per chriſtum adhuc ex parte hominem. Contra Ergo chriſtus per aſcenſionem non eſt homo: ſed ſolū deus. Rñ. Intendit excludere humana infirmitatem non naturam: ⁊ dicit eum totum deum: ⁊ non ſecundū totalitatem ſubſtātie: ſꝫ ꝓprietatum deiformium vt impaſſibilitatis ⁊c. Item ſuper illud Et domino ieſu chriſto. glo. qui non eſt minor patre. Contra. Jo. xiiij. Pater maior me eſt. Rñ. Secundum Hu. ij. li. de tri. ꝙ dicitur pater maior chriſto referendum eſt ad naturam humanam: ꝙ dicitur chriſtus non minor patre ad naturam diuinam. Sed contra. Hil'. dicit ꝙ pater eſt maior chriſto ⁊ ſecundum naturam diuinam: non tñ eſt filius minor patre. Rñ. Maior ibi accipitur improprie ſecundum ꝙ notat in patre auctoritatē principij. Non proprie. i. comparatiue vt notet exceſſum. Itē ſuper illud. Miror ꝙ ſic ⁊c. ibi incipit increpare. Contra. Prius debet infundi oleum quam vinum Luc. x. Rñ. Hominibus manſuetis ⁊ tractabilibus prius debet infundi oleum: ſꝫ duris ⁊ rebellibus prius vinum Item ſuper illud. Quod non eſt aliud. Cōtra. Lex eſſentialiter differt ab euāgelio. Rñ. Secundum litteram differt lex ab euangelio eſſentialiter. ſm ſpiritū vero. i. ſpiritualem intelligentiam idem ſunt.

Sed licet nos: aut angelus de celo: euangelizet vobis: preterquam quod euangeli zauimus vobis anathema ſit: ſicut prediximus: ⁊ nunc iterum dico ſiquis vobis euāgelizauerit preter id quod accepiſtis anathema ſit.

¶ Superi9 increpauit alterius euāgelij ſuſceptores Hic excommunicat alterius euāgelij predicatores. ⁊ Primo profert ſententiam. Secundo confirmat prolatam. ibi. Sicut prediximus. Tertio ſubdit cauſā motiuā. ibi. Modo enim hominibus ſuadeo In prima implicat primo ſententie Generalitatem: q2 ſiue nos ſiue angelus. Equitatem. ibi. Euangelizet preterquam ꝙ Illationem ibi. Anathema ſit. Dicit ergo [Sed licꝫ q. Ita volunt pſeudo conuertere euangeliū chriſti [ſꝫ licet] non dico illi tātum: ſed etiam [nos] apoſtoli [aut angelus] bonus vel malus [de celo] ſup. veniens vt credibilior ſit [euangelizet vobis preterquam quod euangelizauimus vobis]. i. aliud euangelium contrariū euangelio noſtro. Quod ſecundum glo. eſt fide verum. vſu honeſtum: fine commodum. Hoc autem dicit ſecundum glo. non quia poſſibile: ſed ſub hypotheſi. i. ſuppoſitione loquitur ad oſtēdendam certitudinem euangelice veritatis [anathema ſit]. i. maledictus vel excommunicatus. Dicitur autem anathema ab ana quod eſt ſurſum ⁊ theſis quod eſt poſitio quaſi ſurſum poſitio. Que enim ſeparabāt ab vſu cōi ſurſū

D Anathema vnde dicitur.

ſ aliq̃ ponebãtur ⁊ marie que in tẽplis deuouebãtur: a q̃b⁹ ſm glo. vocabulũ in greco traxit originẽ: ⁊ ide ſeparatio a communitate eccleſie vocatur anathematizatio. Et nota ꝙ dicit preterquam qđ euangelizatum eſt. non plus quam: quia ſibi preiudicaret qui volebat venire ad quoſdam vt ſuppleret que deerant fidei eorum. i. Theſ. iij. Et non ſolum vos vel angelum excommunico: ſed multo magis pſeudo. Et hoc eſt quod ſubdit [ſicut predixi] de vobis ſup. vel angelo [⁊ nunc iterum dico] de pſeudo. Vel [ſicut predixi] olim preſens [⁊ nunc iterum dico] abſens [ſiquis] pſeudo: vel quicũ. ꝫ generaliter [vobis euangelizauerit: preter id .i. contra id [qđ accepiſtis] a me [anathema ſit]. i. excommunicatus ⁊ a communitate fidelium ſeparatus

Modo enim hominibus ſuadeo? an deo?

¶ Hic ſubdit cauſam ad excommunicandum motiuã vbi Primo oſtendit ꝙ mouet eum honor diuinus. Secundo quod non mouet fauor humanus. ibi. An quero hominibus? Dicit ergo. Ita audacter hanc ſententiam profero [Modo enim] ſup. ſicut olim cum legis obſeruantias predicabam [hominibus ſuadeo]. i. ad honorem hominum ſicut pſeudo. [An deo]. i. an poti⁹ ad honorem dei.

An quero hominib⁹ placere Si adhuc hominibus placerem: chriſti ſeruus nõ eſſem

¶ Hic oſtendit ꝙ non mouet eum fauor human⁹ Ubi primo implicat ꝙ non querit fauorem humanum. Secundo ſubdit huius fauoris incommodum. ibi. Si adhuc hominibus placerem. Dicit ergo [An quero hominibus placere] ſicut pſeudo. ⁊ ſicut quãdo ad placendum principibus ſacerdotum: litteras pro chriſtianorum perſecutione accepi? Act. ix. q. d. Non [Si adhuc hominibus] ſcꝫ carnalibus: qualiter accipitur. i. Cor. iij. Cum ſit inter vos zelus ⁊ contentio Nõne carnales eſtis ⁊ ſecundum hominem ambulatis [placerem]. i. placere vellem vt olim [chriſti ſeru⁹ non eſſẽ] q᷑ nemo poteſt duobus dominis ſeruire. Matthe. vj. Ps. Dominus diſſipauit oſſa eorum qui hominib⁹ placent. Quia ergo chriſti ſeruus ſum: ⁊ non curo placere hominibus: excommunicationis ſententiam contra tales profero.

Notum enim vobis facio fratres euangelium quod euangelizatum eſt a me: quia nõ eſt ſecundum hominem Neque enim ego ab homine accepi illud: neque didici: ſꝫ per reuelationem ieſu chriſti.

¶ Superius oſtendit euangelium non eſſe dimittendũ ex eius ſingularitate. Nõ enim eſt aliud euangelium Hic oſtendit idem ex eius autoritate: q᷑ videlicet non ab hominibus accepit illud: ſed a deo reuelãte. Et primo proponit ꝙ euangelium didicit a deo non ab homine. Secundo probat hoc triplici ratione. ibi Audiſtis enim conuerſationem. In prima implicat tres bonas cõditiones doctoris ſui. Primo vtilitatem quia euangelium docuit. Secundo ſingularitatem: q᷑ ſolus docuit ibi. Quia non eſt ſecundum hominem. Tertio facilitatem q᷑ reuelando docuit. ibi Sꝫ per reuelationem. Ergo habuit apoſtolus chriſtum doctorem vtilem: ſingularem ⁊ facilem. Et hoc eſt ꝙ dicit [Notũ] q. Ita excõmunico predicatores alterius ſiue contrarij euangelij ⁊ merito [Notum enim vobis facio fratres] Et debet ſic conſtrui [q᷑ euangelium qđ euangelizatũ eſt a me] ſup. vobis [non eſt ſecundum hominem [docente me: vel mittentem me ad predicandum] Neque enĩ ego ab homine] mittente ſcꝫ vel iniungente mihi officium predicationis [accepi illud: neqꝫ didici] ab homine docente me ſꝫ a deo: ſecundum illud Ps. Deus docuiſti me a iuuentute mea [ſed per reuelationem ieſu chriſti] ſup. accepi ⁊ didici Eſa. l. Dominus deus aperuit mihi aurem: ego autem non contradico. Hoc forte fuit quando fuit tribus diebus non manducans neqꝫ bibens Act. ix. Vel quando fuit in templo in extaſi. Act. xxij.

¶ Notandum ſuper illud Si hominibus placerẽ. ⁊c. E

Q᷑ ſerui dei hominibus carnalibus nõ placent. Serui dei nõ placẽt holo⁹ carnalibus.

Primo quia veritatem eis dicunt. Infra eodem. iiij. Ergo inimicus factus ſũ vobis verum dicens vobis. Secundo quia eis blandiri ſeu adulari neſciũt. iij. Regũ. vlt. Ego odi eum quia non prophetat mihi bonũ. Tertio quia peccata eorum arguunt. Amos. v. Odio habuerunt in porta corripientem. Quarto quia eorum amabilia oderunt. Infra eodem vj. Mihi eniĩ crucifixus eſt ⁊ ego mundo. Quinto quia diſſimiliter eis viuũt. Sap. ij. Diſſimilis eſt alijs vita eius. Sexto quia eorum conſortium fugiunt Odiui eccleſiam malignantium ⁊ cum impijs nõ ſedebo. Ps. Septimo quia eis in votis non conſentiunt. ſꝫ contradicunt Sap. ij. Contrarius eſt operibus noſtris. Ps. xxv. F

¶ Notandum ſuper illud Chriſti ſeruus non eſſẽ Q᷑ multa impediunt ſeruire deo. Deo inſeruire multa impediunt.

Primum eſt Fauor mundi: Ubi hic Si hominibus placerem chriſti ſeruus nõ. Nulli enĩ placet domino ſeruus qui fauet ſuo inimico. Amicitia vero huius mundi inimica eſt deo Iac. iiij. Ideo Heb. xij. Habemus gratiam per quam ſeruiamus placentes deo cum metu ⁊ reuerentia.

Secundum eſt amor nummi Mat. vj. Non poteſtis deo ſeruire ⁊ mammone. Domino enim humili non placet ſeruus qui equitet in duabus ſellis ⁊ maxime contrarijs. Ideo Mat. iiij. Dominũ deum tuum adorabis ⁊ illi ſoli ſeruies. j. Regũ. vij. Preparate corda veſtra ⁊ cetera.

Tertium eſt error vulgi Ioh. viij. Nemini ſeruiuimus vnq̃. Et hoc arguebant ꝙ non debebant ſeruire chriſto. Domino enim ſapienti non placet ſeruus fatuus. Eſa. lij. Ecce intelliget ſeruus meus ⁊c.

Quartum eſt Tumor impatientie Malach. iij. Uan⁹ eſt qui ſeruit deo. Quod emolimentum habuimus: q᷑ cuſtodiuimus precepta eius. Domino enim manſueto non placet ſeruus queruloſus ⁊ ĩpatiens. Ideo Iudith. viij. dicitur contra illos qui murmurãt in aduerſis. Reputantes peccatis noſtris hec ipſa ſupplicia minora eſſe flagella domini quaſi ſerui qui corripimur ad emendationem: ⁊ non ad perditionem noſtram eueniſſe credamus.

Quintum eſt Fetor gule Ro. xvj. Hi enĩ domino chriſto non ſeruiunt: ſꝫ ventri ſuo. Dominus quippe q̃libet vult habere ſeruum ſobrium Ro. xiiij Regnum dei nõ eſt eſca ⁊ potus: ſed iuſticia ⁊ pax ⁊ gaudium in ſpirituſancto. Qui enim in hoc ſeruit chriſto placet deo.

Sextum eſt Ardor luxurie. Unde de illis ignorantib⁹ dicitur Ro. j. Seruierunt potius creature quã creatori. iiij. Reg. vlt. Seruiuit Ozochias baal qui interpretatur deuorator ⁊ irritauit dominum deum iſrael. Dominus quippe quilibet vult habere ſeruum mũdum Luc. j. Seruiamus in ſanctitate ⁊ iuſticia corãipſo ⁊c. Ro. vj. ſicut exhibuiſtis.

Septimum eſt error idolatrie. Ps. Seruierunt demonijs ⁊ non deo ſed dijs ⁊c. Domin⁹ quippe ſumm⁹ vult habere ſeruum fidelẽ ⁊ proprium Ioſue vlt. Ego autẽ ⁊ domus patris mei domino deo ſeruiemus propter hec omnia. Ro. vj. Nunc autem liberati a peccato: ſerui autem facti deo habetis fructum in ſanctificationẽ finem vero vitam eternam. Ps. cv.

Audiſtis enim conuerſationem meam aliquando in iudaiſmo quoniam ſupra modũ perſequebar eccleſiam dei ⁊ expugnabam illam: ⁊ proficiebã in iudaiſmo ſupra multos coetaneos in genere meo abundanti⁹ emulator exiſtens paternarum mearum traditionum.

¶ Hic probat ꝙ euangeliũ ab homine non didicit. Et primo ꝙ non ante ſuam conuerſionem. Secundo quod non in ſua conuerſione. ibi. Cum autem placuit. Ter-

tio ꝙ nec poſt conuerſionem ſuam.ibi. Deinde poſt treſ annos veni. Et ita ſequitur quod nunquam ab homine didicit. In prima oſtendit ſtatum ſuum ante conuerſionem. Primo in perſecutione eccleſie. Secundo in promotione ſynagoge.ibi. Et proficiebam. In prima implicantur quinqꝫ circa ſtatum ante conuerſionem: ſcꝫ Fama: qꝛ audiſtis Tempus: qꝛ aliqñ. Ritus qꝛ in iudaiſmo. Conatus: quoniam ſupra modum perſequi. Effectus: qꝛ expugnabam illam Fama terroris. Tempus erroris. Ritus euacuandus. Conatus malicioſus: Effectus deteſtandus. Dicit ergo [Audiſtis] q. Vere nunquam accepi ab homine: qꝛ nec ante conuerſionem [Audiſtis enim conuerſationem meam in iudaiſmo.i. in ſtatu vel ritu iudaico [aliquando qm̄ ſupra modum].i. ſupra menſuram aliorum [perſequebar eccleſiam dei] fugando.ſ. chriſtianos de loco ad locum fugientes [ꝛ expugnabam illam] affligendo ſcꝫ remanentes. De hoc habetur Act.ix.

G Paul⁹ dictus eſt lupus rapax. ¶ Paulus in perſequendo eccleſiam dicitur lup⁹ rapax Gen.xlix. Beniamin lupus rapax: mane comedet predam ꝛ veſpere diuidet ſpolia. Primo enim fuit perſecutor: ꝛ poſtmodum predicator.j. Cor.xv. Non ſum dignus vocari apoſtolus: quoniam perſecutus ſū eccleſiam dei [ꝛ proficiebam in iudaiſmo [implendo ſcꝫ legem: ꝛ defendendo [ſupra multos] non dico tantū ſenes: ſed [coetaneos meos].i. iuuenes qui poſſūt plus laborare. Nec dico proſelitos: ſed [i genere meo] ſcꝫ iudeos. Proficiebam inquam [abundantius] ſup̄. alijs [emulator exiſtens].i. imitator ꝛ zelator non ſolum legis moyſaice: ſed [paternarum traditionum] quas ſancti patres addiderunt [mearum].i. pro quib⁹ zelabam quaſi eſſent mee. ꝛ quaſi eas tradidiſſem. Et qꝛ deus vidit eum tam fidelem in minimo vt conſtantior eſſent in maximo: preuenit eum vocando: ſicut dicit glo. Ecce ergo pauli profectus: qꝛ proficiebat i iudaiſmo. Profect⁹ excelſus: qꝛ ſup̄ multos coetaneos. Excedendi modus quia amplius emulator exiſtens ꝛ cetera.

Cum autem placuit ei qui me ſegregauit ex vtero matris mee: ꝛ vocauit per gratiā ſuam vt reuelaret filium ſuum in me vt euangelizarem illum in gentibus: cōtinuo non adquieui carni ꝛ ſanguini.

¶ Hic oſtendit ꝙ euangelium ab homine non didicit in ſua conuerſione. Ubi oſtendit primo conuerſionis ſue modum Secundo ſuum poſt conuerſionem proceſſum ibi. Neqꝫ veni hieroſol. In prima primo tangit vocationem dei Secundo obediētiam pauli.ibi. Continuo non adquieui In prima tangit primo vocationis rationem ſiue principium. Secundo formam ſiue actū.ibi. Et vocauit. Tertio commodum proprium apoſtoli. ibi. Ut reuelaret. Quarto communem vtilitatem mūdi.ibi. Ut euangelizarem illum. Dicit ergo [Cum autem] q. Ante conuerſionem euangelium non accepi ab homine: ſed nec in cōuerſione [autem] ſꝫ [cū placuit] q. Hoc beneplacito ſuo fecit: non meo merito: ad Titū.iij. Non ex operibus iuſticie que fecimus nos ꝛc. [ei qui me ſegregauit de vtero matris mee] ad litteram. Ipſe enim format hominis natiuitatē.ij. Mac. vij. Uel [ex vtero matris mee] ſpiritualiter.i. de numero phariſeorum: qui ſunt vterus ſynagoge: qꝛ ſecreta ſūt eius ſpiritualiter ei filios generantes. Circumibāt enī mare ꝛ aridam vt facerent vnum proſelitū. Mat. xxiij. [ꝛ vocauit per gratiam ſuam] de mala ſcꝫ via in bonam. Ac.ix. Saule ſaule quid me perſequeris. Uocauit inquam ad hoc [vt reuelaret filium ꝛc].i. in mea predicatione. Act. Uas electionis eſt mihi iſte vt portet no.me.co.gen.ꝛc. Uel [in me].i. in mea conuerſione j. Timo.j. Fidelis ſermo ꝛc. Quoniam ieſus chriſtus venit in hunc mundum peccatores ſaluos facere: quorum primus ego ſum: ſꝫ a deo miſericordiam conſequutus ſū vt in me primo oſtenderet omnē patiētiā [vt euangelizarem illum in gentibus] ſpecialiter: qꝛ ſpecialiter fuit apoſtolus gentium Eſa.lv. Ecce teſtē populis dedi eis ducem ac preceptorem gentib⁹. Cū inquam ita placuit ei [continuo nō adquieui] Nō dicit: non cōtinuo adquieui: quaſi poſt adquieuerit: ſed cōtinuo nō adquieui: qꝛ nunquam poſtea adquieuit. actu.ix. Domine quid me vis facere. Simile Math.iiij Continuo relictis retib⁹ ſecuti ſunt eum [carni ꝛ ſanguini].i. vicijs carnalib⁹. Sic accipitur.j. Cor.xv. Caro ꝛ ſanguis regnum dei non poſſidebunt. Uel [carni ꝛ ſanguini].i. propinquis carnalibus quibus vltra nō ꝯſenti in pſecutione chriſtianorum ꝛ zelo legis Sic accipitur caro. Eccl.xlvj. Ubi dicitur de Dauid. Quaſi adeps ſeparatus a carne ſic dauid a filijs iſrael.

Neque veni hieroſolimam ad anteceſſores meos apoſtolos: ſed abij in arabiam ꝛ iterum reuerſus ſum damaſcum.

¶ Hic oſtendit ſuum proceſſum poſt conuerſionē. Ubi primo innuit ſapientie a deo reuelate ſufficientiam in hoc ꝙ ad alios apoſtolos non iuit. Secundo eiuſdem communicationem in hoc ꝙ in arabiam abijt. Tertio communicationis generalitatem in hoc ꝙ de loco ad locum tranſijt. Dicit ergo [Neqꝫ enim] q. Et vere nō conſenſi vicijs carnalibus ꝛ perſecutioni chriſtianorū [Neqꝫ veni hieroſolimam] ad manendum ſcꝫ ibi. ꝛ ad diſcēdum: qꝛ nō erat opus electo a deo [ad anteceſſores meos apoſtolos] qui prius tempore crediderūt qͣ̄ ego. Ipſe enim eſt minimus apoſtolorum tempore.j. Cor.xv. [ſꝫ abij] predicare: ſcꝫ [in arabiam] vbi null⁹ apoſtolorum predicauerat] ꝛ rurſus reuerſus ſum Damaſcum] vbi adhuc rudis predicaueram. Act.ix. Cōtinuo ingreſſus in ſynagogas predicabat ieſum. Et hoc ergo apparet ꝙ ab anteceſſoribus ſuis: id eſt alijs apoſtolis nō accepit vel didicit euangeliū: qꝛ pri⁹ predicauit euangelium qͣ̄ iret ad eos.

¶ Nota hic ꝙ deus vocat peccatores multipliciter. H De⁹ quot modis vocet peccatores.
Primo per internam aſpirationem vt hic.
Secundo per predicationem Prouerbiorū.ix. Miſit ancillas vt vocarent ad arcem.
Tertio per beneficia. Prou.j. Uocaui ꝛ renuiſtis extendi manus meas ꝛc. beneficia largiendo.
Quarto per flagella Act.xij Percuſſoqꝫ latere petri excitauit eum dicens. Surge velociter.
Quinto per ſuggeſtiones angelorum Exo.xxiij. Obſerua eum ꝛ audi vocem eius.
Sexto per decoram creaturam Celi enarrant gloriā dei Et ſequitur. Non ſunt loquelle neqꝫ ſermones.
Septimo per teſtimonia ſcripturarum. Actuū.xiij. Uoces ſcripturarum que per omne ſabbatum leguntur.
Octauo p ſeipſū Mat ix. Non enī veni vocare iuſtos ſed peccatores ad penitentiam.

Hic queritur ſuper illud Sed licet nos aut angelus Glo. Nos apoſtoli. Contra Nullus poteſt excommunicare ſeipſum. Item Nullus poteſt excommunicare ſibi parem. Rñ. Apoſtolus non excommunicat abſolute: ſed quaſi ſub impoſſibili conditione. Itē ſuper illud Aut angelus de celo. Glo. Siue bonus ſiue malus. Contra. Angelus bonus maior eſt eo. ſecūdum illud Mat.xj. Qui minor eſt in regno celorū maior eſt illo. Item Malus angelus non eſt de foro ſuo, Rñ. Non excommunicat abſolute. ſed quaſi ſub impoſſibili ꝯditione. q.d. ſi ita contingeret excommunicandus eſſet. Uel dicendum ꝙ non poterat paulus ſua autoritate: poterat tamen autoritati chriſti. Item ſup illud. Sicut predixi ꝛc. Contra. Sine monitione premiſſa nullus debet excommunicari. Rñ. Illud verum eſt de excommunicatione ſpeciali qua certa perſona p culpa preterita excommunicatur. Nō de generali qua factum aliquid euidenter malum de futuro damnatur Item ſuper illud. Anathema ſit. Glo. Maledictū. Cōtra: Ro.xij. Benedicite ꝛ nolite maledicere. Reſpon. Maledictum eſt duplex. Duplex eſt maledictum vt ait Gregor. Quoddam qꝺ fit liuore vindicte. Quoddam quod fit amore iuſticie. Primum prohibetur. Secundum ꝯceditur Item ſuper illud. Si hominibus placerem chriſti ſer. Contra.

.j.Coꝛ.ix. Sicut ego per omnia omnibus placeo. Reſponſio. Placere hominibus dupliciter eſt. Aut ppter ſe: ſcilicet propter humanum fauoꝛem ⁊ hoc malum. Aut propter aliud.ſ.propter vtilitatem ſequētem ſiue propter deum: ⁊ hoc bonum. qꝛ hoc eſt potius placere deo. Item ſuper illud. Neqꝫ ab homine accepi. Cōtra. A chꝛiſto accepit ſicut ſtatim dixit. Reſpon. Loquitur de homine puro. Item ſuper illud Paternarū traditionū. Glo. Quas boni patres addiderunt. Cōt. Mat.xv. Irritum feciſtis mandatum dei propter traditiones veſtras. ergo male erant traditiones: nō ergo a bonis patrib⁹. Rñ. Duo genera traditionū habebant. Quaſdam ſcđm legem ad legis explanationem ⁊ obſeruationē. et de his loquitur hic. Quaſdam contra legem ad legis euacuationē: quas addiderūt Phariſei: ⁊ de his loquitur Matth.xv. Item ſuper illud. Abundātius emulatoꝛ exiſtens. Gloſ. Preuidit deus bonam eius emulationem. Contra. Mala eſt emulatio qua eccleſia impugnatur. Rñ. Duo erant ibi.ſ. zelus legis: ⁊ hoc bonū. Item odium euāgelij cōſequēs ⁊ hoc malum. Item ibidem glo. Preuidit eum idoneum ꝙ fidelis in re minima: conſtantioꝛ eſſet in maxia. Contra. Non erat fidelis ſed perfidus: ſcđm ꝙ dicitur .j.Timo.j. Reſpon. non erat fidelis a fide virtute ſed a quadam fidelitate qua fideliter legem defendebat. Item ſuper illud Non veni Hieroſolymaꝫ. Cōt. Ac.ix. dicitur ꝙ veniēs in Hieruſalem tentauit ſe iungere diſcipulis ⁊c. Rñ. Non ſtatim poſt conuerſionē venit: ſed poſt multum tēpoꝛis: vt ibi dicitur foꝛte poſt tres annos. vel ſi ante venit non tamen reputatur veniſſe: quia ſtatim receſſit ad predicandū alibi abijt.

Deide poſt annos tres veni Hieroſolymā videre Petrum: et manſi apud eum dieb⁹ quindecim.

¶ Superius probauit ꝙ non accepit vel didicit euangelium ab homine neqꝫ ante ſuam conuerſionē nec in ſua conuerſione. Hic oſtendit ꝙ nec poſt ſuam conuerſionem. vbi Pꝛimo oſtēdit ꝙ non didicit ab Apoſtoſ. Secundo ꝙ nec ab eccleſijs. ibi. Deinde veni in partes Syꝛie. In pꝛima Pꝛimo oſtendit ꝙ non didicit a Petro. Secundo ꝙ nec ab alio apoſtolo. ibi. Alium autem apoſtoloꝛum. Tertio confirmat que dixit iuramento. ibi. Que autem ſcribo vobis. In pꝛima pꝛimo narrat ſuum aduentum apud Hieroſolymam. Secundo aduentus cauſam. ibi. Videre Petrum. Tertio moram. ibi. Et manſi apud. Dicit ergo. [Deinde poſt annos] quaſi. Ita reuerſus ſum Damaſcuꝫ [deinde poſt annos tres] a conuerſione mea [veni Hieroſolymam videre petrum] non aliquid ab eo diſcere: ſed tantum [videre] vt ſciret me ſibi coapoſtolum. Secundum Gloſam. Hinc habet oꝛtum ꝙ Prelati immediati de tertio in tertium annum debent viſitare curiam: vel per ſe vel per vicarium. Huic autem viſioni adiecit conſuetudo Illud. Deutero.xvj. Non apparebis ante conſpectum domini vacuus. Sed de paulo non legitur ꝙ aurum vel argentum attulerit: nec ipſe habebat nec petrus recepiſſet [et manſi apud eum diebus.xv.] In quo apparet ꝙ ab eo edoctus non fuit: qꝛ apud eū tam paruo tempoꝛe manſit: ſm gloſ. Et bene in quindecim ſolum: hoc enim myſterio hebdoadis et ogdoadis futurus gentium predicatoꝛ inſtruendus erat.

¶ Notandum eſt hic Super illud. Videre petruꝫ Q; I Viſio ſanctoꝛū frequēs fit multis cauſis.
ſanctoꝛum frequens viſio fit multis cauſis.

Pꝛimo ad cognoſcendū de ſtatu.ſ. ⁊ alijs. Geñ.xxxvij. Vade ⁊ vide ſi cuncta proſpera ſunt apud fratres tuos. Dixit Jacob ad Joſeph: ſic Viſitatoꝛes vident fratres ſuos.

Secundo Ad conferendum de profectu de doctrina ⁊ alijs vt hic: ſic ſcholares vident alios.

Tertio ad edificandum. Ro.j. Deſidero vos videre vt aliquid impertiar vobis gratie ſpiritualis. Sic prelati ⁊ predicatoꝛes vident ſubditos.

Quarto Ad conſolandum. Job.ij. Condixerant ſibi vt pariter venientes viſitarent eum ⁊ conſolarentur.

Sic ſani vidēt īfirmos. Joh.xx. Gauiſi ſunt diſci.v.d.

Quinto Ad gratulandum. Sic ſymeon chꝛiſtuꝫ. Luc.ij. Vel laudandum. Lu.ij. Tranſeamus vſqꝫ bethleē et vi. hoc ver. q.f. ⁊c. Sic ſerui vident dominos vel coꝛum filios.

Sexto ad miniſtrandum. Luc.j. Exurgens maria abijt in montana ⁊c.ſ. vt videret Eliſabeth. Sic amici vident amicos egenos.

Alium autem apoſtoloꝛum vidi neminem niſi iacobū fratrē domini. Que autē ſcribo vobis ecce coꝛam deo quia non mentioꝛ.

¶ Habito ꝙ non didicit euangelium a petro. Hic oſtēdit ꝙ nec ab alio Dicens [Alium autem apoſtoloꝛum vidi neminem] vnde patet ꝙ ab eis non didicit euangelium. Neminem dico [niſi iacobum fratrem domini] id eſt: iacobum minoꝛem. ſecundum gloſam qui fuit epiſcopus hieroſolymitanus. Et dictus eſt iacobus minoꝛ ad differentiā iacobi zebedei qui maioꝛ dictus eſt. Non tēpoꝛe: Non coꝛpoꝛe: ſed qꝛ pꝛius dñm ſecut⁹ eſt. K
Aſſignatur autem in gloſa. quadruplex ratio quare iſte iacobus dicit̃ frater dñi. Pꝛima quia ſm quoſdā fuit filius Joſeph: qui ioſeph fuit pater putatiuus dñi Luc.ij. Et putabat̃ filius Joſeph. Sed ſicut dicit gl. hoc non eſt ratum: nec verum. Creditur enī ioſeph fuiſ- Joſeph creditur fuiſſe virgo
ſe virgo. Alia ratio eſt ppter ſimilitudinē in ſanctitate. Fuit enī ſimilis ſanctitatis cum dño vtpote vir honeſtiſſimus ⁊ ſanctiſſimus. Tertia ratio eſt: qꝛ fuit fili⁹ matertere xpi.ſ. Marie cleophe q̄ fuit ſoroꝛ matris dñi ex matre non ex patre. Quarta ratio eſt ⁊ potiſſima: quia fuit nepos patrui xpi.ſ. Cleophe. Et ad euidentiā huius notandū ꝙ Maria mater dñi Joachim et Anne filia fuit Maria autem nupſit Joſeph. Unde fuit pater putatiu⁹ xpi. Moꝛtuo autē Joachim. Cleophas eandē accepit vxoꝛē ⁊ genuit ex ea filiam quam vocauit mariam: que nupſit alpheo: que genuit ex ea quatuoꝛ fratres.ſ. Jacobum Joſeph Simonem ⁊ Judam: moꝛtuo autem Cleopha. Salome duxit eandem vxoꝛē ⁊ genuit ex ea filiā nomine mariā: que nupſit zebedeo ⁊ habuit ex eo filios.ſ. iacobum zebedei ⁊ iohānem euangeliſtā. Fuit ergo iacobus nepos cleophe: qꝛ filius filie eius qui cleophas fuit patruus xpi: qꝛ frater ioſeph q̄ dict⁹ eſt pater xpi: ⁊ ideo dict⁹ eſt frat̃ xpi

De his Verſus.

Ex Joachim Cleopha Salome: tres Anna Marias.
Quas genuit Junxit Joſeph Alpheo zebedeo.
Unus hec mater Hec quatuoꝛ. Illa duoꝛum.
Pꝛima Jeſum. Joſeph ⁊ Jacobum peperiſſe ſecunda
Dicitur: ⁊ preter iſtos cum Simone Judam.
Tertia concepit Jacobum fratrēqꝫ Johannem.

[Que autem ſcribo vobis].ſ. de me [ecce] id eſt omnibus patet [coꝛam deo] id eſt: teſte deo [quia non mentioꝛ] ſimile habetur.ij. Coꝛ.xj. Deus ⁊ pater domini noſtri ſcit quia non mentioꝛ. Jurat autem quia alias ei non crederent: vnde a malo eſt: non iurantis: ſed non credentis. Matth.v. Sit ſermo veſter eſt eſt. non nō: quod amplius.

¶ Nota ꝙ ſecundum gloſ. fratres in ſcripturis multipliciter accipiuntur. L Fratres in ſcripturis multipliciter accipiuntur.

Pꝛimo natura vt Jacob ⁊ Eſau. Geñ.xxv.
Secundo Gente: vt oēs iudei. Deut.xvij. Nō poteris alterius gentis regem facere qui non ſit frater tuus.
Tertio Cognatione: vt Abꝛaham ⁊ Loth. Geñ.xiij. Neqꝫ ſit iurgium inter me ⁊ te: fratres enim ſumus.
Quarto Affectione: vt omnes chꝛiſtiani. Apocalip.j. Ego iohannes frater.

Deinde veni in partes ſyrie et cilicie: eram autem ignotus facie eccleſijs Judee que erant in chꝛiſto.

Hic oſtendit ꝙ nec ab eccleſijs didicit euangelium. Ubi pꝛimo agit de ſuo in ſyꝛiam aduentu. Secundo oſtendit ꝙ pꝛius erat eccleſijs ignotus facie. Tertio ꝙ erat eis tantū notus auditu. ibi. Tantū autem auditum. Dicit ergo [Deinde veni] ſcꝫ predicare [in par

tes ſyrie ⁊ cilicie]q2 a tharſo cilicie natus erat. Actu. xxii. Ego ſum vir iudeus natus a tharſo cilicie[Eraz autem ignotusfacie]ſcz preſentia corporali[eccleſijs iudee que erant in xp̄o].i. in fide chriſti. Per quod p3 ꝙ nec ipſe eccleſie me docuerunt. Et ita reſtat ꝙ a ſolo deo didici euangelium chriſti.

Tantum autem auditum habebant: quoniā qui perſequebatur nos aliqñ: nūc euāgelizat fidem quam aliqñ expugnabat: et in me clarificabant deum.

¶ Hic oſtendit ꝙ tantū notus erat eis auditu. Ubi primo tangit auditum fame ſuſpſius. Secundo materiā auditus. ibi. Quoniā q̄ perſequebatur. Ubi implicat tria. Primo: ſtatum culpe antiquum. Secundo: ſtatuz gratie nouum. ibi. Nunc euangelizat. Tertio Fructū ſequentem ſiue commodum aliorum. ibi. Et in me glorificabant. Dicit ergo[Tantum autē]quaſi. Ita ignotus eram viſu[Tantum autem audituz habebant].i. ꝙ de me audierant: mente retinuerant: hoc ſcz[quoniam qui perſequebatur nos] ſcilicet fugādo de loco ad locum[aliquando]ante conuerſionem ſuam: id eſt quādo adhuc infidelis erat. Actu. ix. [Nunc euangelizat fidem] ſcilicet chriſtianam[quam ante. vel aliquādo) expugnabat]et ſic impletum eſt illud. Geñ. xlix. Beniamin lupus rapax mane comedet predam et veſpere diuidet ſpolia [Et in me]id eſt: in mea conuerſione: cōuerſatione: exemplo[glorificabāt(vel clarificabāt) id eſt: laudabant[deū]⁊ predicabant. q2 Eccle. xxiiij. Qui elucidant me vitam eternam habebunt.

Hic queritur ſuper illud. Uidere petrum.

Glo. Ut ſciret me ſibi coapoſtolum. Ergo iam erat apoſtolus. Contra. Beda dixit ſuper epiſtolā ad Rom. in principio ꝙ. xiiij. anno a paſſione domini paulus apoſtolatum recepit. Reſponſio. Iam erat apoſtolus officio: ſed nodum generalis predicator omnium gentium executione vſq3 quo dixit ſpūſſanctus. Act. xiij. Segregate mihi pau. ⁊c. Item ſuper illud. Iacobum fratrem domini glo. Qui dictus eſt frater domini quia filius Ioſeph. Contra. Ioſeph vt creditur virgo fuit. Reſponſio. Recitat glo. falſam opinionem quorundā non veritatem. Item Ibidem alia glo. Uel potius ideo quia nepos fuit patrui chriſti: id eſt: Cleophe. Contra. Ioſeph nihil attinebat chriſto: ergo nec Cleophas frater Ioſeph. Reſponſio. Non erat patruus ſecundum veritatem: ſicut nec Ioſeph pater: ſed ſecundum hominum reputationem quia frater erat Ioſeph. Item ſuper illud dicit ꝙ poſt annos tres veni hieroſolymam. Contra. Poſtea dicit ꝙ poſt annos. xiiij. glo. a paſſiōe chriſti: ergo poſt. xvij. annos a ſua conuerſione. Reſpō. Iſti tres cōputantur in his. xiiij. ſequentibus.

Capitulum ſecundum.

DEinde poſt annos quatuordecim iterum aſcendi hieroſolymam cum Barnaba aſſumpto et Tito. Aſcendi autem ſecundum reuelationez: et contuli cum illis euangelium quod predico in gentibus.

¶ Superius oſtendit euangelium quod eis predicauerat non eſſe relinquendum. Primo ex eius ſingularitate. Secundo ex eius authoritate. Hic tertio oſtendit idem ex eius veritate que quidem veritas patuit ex eius collatione cum alijs apoſtolis ⁊ eorum approbatione. Primo ergo oſtendit ꝙ alij apoſtoli cum quibus contulit nihil in ſua predicatione correxerunt quaſi falſum. Secundo ꝙ nihil ſuppleuerunt vel addiderunt quaſi diminutum. ibi. Ab his autem qui videbantur eſſe aliquid. Tertio ꝙ eum in ſocietatem ſuam receperunt tanquam verum apoſtolum. ibi. Sed ecōtra cum vidiſſent. Quarto ꝙ ipſe correxit maximū eorum ſcz Petrum. ibi. Cuz autem veniſſet Cephas. In prima primo oſtendit ꝙ contulit cum eis euangeliuz. Secundo determinat conferendi modum. ibi. Seorſum autez his qui videbantur. Tertio oſtendit ꝙ nihil eſt ab eis immutatum. ibi. Sed propter ſubintroductos fratres. In prima tangit quatuor. Primo ſuum in hieruſalem reditum. Secundo ſuum comitatum. ibi. Cū barnaba. Tertio aſcendendi debitum. ibi. Aſcendi autem. Quarto finem intentum. ibi. Et contuli cuz illis euangelium. Dicit ergo[Deinde]q. Ita veni in partes ſyrie ⁊c. [Deinde poſt annos. xiiij.]a paſſione: ſcz xp̄i vt in his quatuordecim annis cōputentur illi tres de quibus Supra. deinde poſt annos tres ⁊c. [iterum aſcendi hieroſolymā] Aſcendit dicit propter ſitum loci. Eſa. ij. Uenite aſcendamꝰ ad montē domini. Aſcēdi inquam[cum barnaba]qui iudeus erat [aſſumpto et Tito]qui de gentibꝰ. Hos aūt duos ſecum duxit. Unū. ſ. de iudeis alium de gentibꝰ vt eorū teſtimonio manifeſtum eſſet ipſum idē iudeis ⁊ gētibus p̄dicare: cuius contrariū a quibuſdā ei imponebat̃ vt ſic in ore duorum vel triū teſtium ſta. omne verbū. ij. Cor. vlt. [Aſcendi aūt]non ſolū diſpōne mea: ſed [ſm̄ reuelationem]. ſ. xp̄i [et contuli]non diſputaui. Quia verba ſunt plurima: ⁊ multa in diſputādo vanitatē habentia Eccle. vi. [cum illis]tanq̄ cū amicis ⁊ paribus. Non didici tanq̄ a maioribus [euangelium qđ predico in gentibus]ad quas ſpecialiter ſum miſſus. Hoc autem fecit confirmatione ſue p̄dicationis ſm̄ glo.

Seorſum autē his qui videbantur aliquid eſſe: ne forte in vacuū currerem aut cucurriſſem. Sed neq3 Titus qui mecuz erat cū eſſet gentilis compulſus eſt circuncidi.

¶ Hic determinat conferendi modum. Ubi primo tāgit modum in conferendo. Secundo approbationez in efficiendo. ibi. Sed neq3 Titus. Circa modum conferendi oſtendit tria. Primo ꝙ collatio illa fuit ſecreta: quia ſeorſum. Secundo ꝙ diſcreta: quia cuz his qui videbantur. Tertio ꝙ debita quia ne forte in vacuū ⁊c.

Dicit ergo. [Seorſum]. quaſi. Ita contuli [autem] ſed. Et hoc[ſeorſum]non publice. Ne iudeis qui putabant legem ſeruandam ſcandalum naſceretur. Et etiā pro infirmis qui non poſſunt omnia capere. Hinc accipiendū eſt ꝙ nō eſt bonuz coram populo de diuinis publice diſputare[his]id eſt: cum his apoſtolis [qui videbantur]ab ipſis pſeudo[aliquid eſſe].i. alicuius valoris: vt iacobus petrus ⁊ iohannes. Hoc autem fecit [ne forte in vacuuz currerē]in futuro[aut cucurriſſē] in preterito. i. ne putarer predicaſſe inutiliter. Aliter enim vt ait glo. Eccleſia eius euangelium non recepiſſet niſi ab alijs apoſtolis approbatum eſſet. Uocat autem predicationem curſum pro torrenti eloquio ſm̄ glo. Pſ. Uelociter currit ſermo eius[ſed neq3 Titꝰ] quaſi. Non ſolū in collatione euangelium meū approbatum eſt[ſed]etiam in effectu: quia[neq3 Titus qui mecum erat: cum eſſet gentilis compulſus eſt] rationibus pſeudo[circuncidi]ſed ſuſceptus eſt ab apoſtolis in ſocietatem incircunciſus. Et quo timuit nec ipſos exemplo Titi qui grecus erat debere circuncidi.

Sed propter ſubintroductos falſos fratres qui ſubintroierunt explorare libertatem noſtram quā habemus in chriſto ieſu: vt nos in ſeruitutem redigerent: quibus neque ad horam ceſſimus ſubiectioni: vt veritas euangelij permaneat apud vos.

¶ Habito ꝙ contulit cū eis euangelium. Hic oſtendit ꝙ nihil eſt ab eis immutatū: licet iudei fallaciter niterent̃ ad immutandū. Ubi primo tangit iudeoꝝ cautelā. ibi. Sz p̄pter ſubintroductos. Scđo cautele cā. ibi.

Qui ſubintro ierunt explorare. Tertio cauſe nequi- ria.ibi. Ut nos in ſeruitutē. Quarto apoſtolorū con- ſtantia.ibi. Quibus neqꝫ ad horam ceſſimus. Quin- to eorundē intentio recta.ibi. Ut veritas euangelij. Dicit ergo[Sed propter ſubintroductos] Hoc legit̄ tripliciter. Dupliciter ſm ꝙ non eſt.ibi. Quib⁹. Ter tio modo ſm ꝙ eſt.ibi. Quibus. Itē primo modo legit̄ ſm ꝙ eſt.ibi. Neqꝫ:ſic Ita Tit⁹ nō eſt cōpulſus circū cidi. Nec hoc ſoluꝫ fecimus[ſed neqꝫ ad horā].i.in ali- quo[ceſſimus ſubiectioni]eoꝝ.ſ.iudeorū:qua.ſ.vo- lebant nos legi ſubijcere. Et hoc fecim⁹[propter ſub introductos].i.latenter a iudeis introductos[falſos fratres]qui dicuntur falſi:qꝛ aliud erant ꝛ aliud ſimu labāt.ij. Coꝛ.xi. Periculis in falſis fratrib⁹[qui ſub introierunt]in locum.ſ.vbi erant apoſtoli: ꝛ vbi erāt cum apoſtolis[explorare libertatem noſtrā].ſ.ab one re legis. Lex enim noua eſt lex ꝑfecte libertatis. Ia- cobi.j. Quaꝫ habemus in xp̄o ieſu].i.in fide xp̄i vel ꝑ chriſtum. Ioh.viij. Si filius vos liberauerit vere libe ri eritis. Explorare inquā libertatē noſtram: nō vt cā tenerent:ſed potius[vt]nos accuſarent: ꝛ ſic quaſi ꝑ contentionem ab ea[non in ſeruitutē]legis.ſ.[redige rent] Hoc autem totum fecimus[vt veritas].i.puri- tas[euangelij] De qua infra.v. In xp̄o ieſu:nec circū ciſio nec preputium aliquid valet: ſed fides ꝛc.[per- maneat]firma.ſ.ꝛ ſtabilis[apud vos] Secundo mo- do legitur ſm ꝙ non eſt.ibi. Neqꝫ ꝛ hoc ſecundum li- teram Ambroſij.ſic[ſed propter]q. Ita non eſt Tit⁹ compulſus circuncidi[ſed]tamen[ad horam].i.in ali- quo.ſ.in Timothei circunciſione. Act.xvj.[Ceſſimus ſubiectioni]eorum:nos quodāmodo legi ſubijciendo in hoc. Hoc autē fecimus[propter ſubintroductos fal ſos fratres]in locū vbi ego cum Timotheo ꝛ alijs e- ram[qui ſubintroierunt explorare libertatem noſtraꝫ quam habemus in chriſto ieſu:vt nos in ſeruitutem le gis[redigerent]quod cum non poſſent per ſe facere: moliebantur populuꝫ concitare:ꝛ ſcandalū facere cō- tra nos quod vtiqꝫ feciſſent niſi Timotheū circunci- diſſem. Populus enim Iudeorū ſcandalizatus eſſet ſi hominem incircunciſum:eis in Epiſcopum ordinaſſet propter vitandum autem huiuſmodi ſcandalum ceſſit ad horam. Ita tamen ceſſimus[vt]nihilo minus[veri tas euangelij maneat apud vos] Licet enim illum ex iudea matre natum propter vitandum ſcandalum cir- cunciderim. Uos tamen qui gentiles eſtis:nullo modo circuncidi debetis. Tertio modo legitur ſm ꝙ eſt.ibi Quibus. Hiero.enim ꝛ antiqui habent. Quibus. Ita Titus non eſt compulſus circuncidi:hoc autem factū eſt:propter ſubintroductos ꝛc.quibus neqꝫ ad horaꝫ] ꝛc.ſicut primo.

A
Sanctoꝝ viſitatio frequens fit multis de cauſis.

¶ Notandū hic ſuper illud. Aſcendimus hieroſolymā ꝙ ſanctorū frequens viſitatio fit multis de cauſis.
Primo ad conferendum:vt hic.
Secundo ad edificandum vt Ro.j. Deſidero vos vi- dere vt aliquid impertirer vobis gratie ſpūalis.
Tertio ad congratulandū. Luc.xv. Cōuocat amicos et vicinos dicens. Congratulamini ꝛc.
Quarto ad conſolandū. Iob.ij. Condixerunt ſibi vt pariter venientes viſitarent. Iob ꝛ conſolarentur.
Quinto ad exhortandum:ſiue animandum. Prouer. xxvij. Ferrum ferro exacuitur ꝛ homo exacuit faciem amici ſui.
Sexto ad ſumminiſtrandū. Luc.j. Exurgens maria abijt in montana.

Ab his autem qui videbantur eſſe aliquid quales aliquando fuerint nihil mea inter- eſt. Deus enim perſonam hominis non ac cipit. Mihi eñi qui videbantur eſſe aliquid nihil contulerunt.

¶ Habito ꝙ alij apoſtoli cum quibus contulit euange lium nihil in ſua predicatione correxerunt tanquā fal ſum. Hic oſtendit qꝫ nihil ſuppleuerunt vel addiderūt quaſi diminutum. Ubi oſtendit primo ꝙ nihil addide- runt pro ſtatu preterito. Secundo ꝙ nihil addiderunt pro ſtatu preſenti.ibi. Mihi enim qui videbantur. In prima innuit primo ſcientie legis in ſe eminentiā. Se cundo loquendi ſuper hoc impertinentiam.ibi. Nihil mea intereſt. Tertio impertinentie cauſaꝫ.ibi. Deus enim perſonam hominis. Dicit ergo[Ab his] q. Ita cōtuli cum apoſtolis[aūt]ſed[quales].i.qꝫ idiote[a- liquando]antequā.ſ.eſſent apoſtoli[fuerunt]illi [qui videbantur eſſe aliquid].i.alicuius authoritatis:quia cum domino fuerunt: ꝛ eius transfigurationi interfue runt. Mat.xvij. Uidebātur inquam[ab his] ſcꝫ falſis fratribus[nihil mea intereſt]ſupple:referre: quia ni- hil prodeſt. In hoc autem ſm glo. Innuit ſe preualuiſ ſe in legalibus quia illi idiote fuerunt. Act.iiij. Com- perto ꝙ homines eſſent ſine literis ꝛ idiote mirabun- tur. Et vere nihil prodeſt hoc referre quia quantuꝫ ad deum ſtatus ille nihil eis nocet[deus enim perſonaꝫ hominis non accipit]magnam vel paruaꝫ. Omnes e- nim vocat ad ſalutem ſine perſonarum acceptione. Act.x. Non eſt perſonarum acceptor deus.[Mihi e- nim qui videbantur] Hoc cōtinuatur tripliciter. Duo bus modis ſm ꝙ eſt.ibi. Enī. Tertio modo ſm ꝙ eſt. ibi. Autem. Primo modo ſic[Mihi enim] q. Quales ante fuerant nihil mea intereſt. Ad priora enim nō re- curro quia ea que modo ſunt ſufficiunt mihi ad cōmen dationem[enim]quia[qui videbantur eſſe aliquid] id eſt alicuius authoritatis.ſ. Petrus Iacobus ꝛ Iohā- nes[nihil contulerunt mihi].i.nihil addendo euange- lio meo ſuppleuerunt. In quo patet ꝙ non illis infe- rior ſum. Secundo modo ſic. Ita deus perſonam ho- minis non accipit. Quod patet[Enim]quia[qui vide bantur eſſe aliquid nihil mihi contulerunt] qui tamen mihi aliquid cōferre potuiſſent:cū ita impius fuerim: ſi deus perſonā hominis acciperet. Tertio modo ſic. Quales aliqñ fuerunt referre:mea non intereſt[aūt] ſed hoc ſup.dicam qꝛ[qui videbantur eſſe aliquid ni- hil mihi cōtulerunt] Plene enim inſtructus erat queꝫ deus docuerat:qꝛ dei perfecta ſunt opera Deut.xxxij.

B
Euangeli um chriſti multa cō mendant.

¶ Notandum ſuper illud. Ueritas euangelij perma- neat ꝙ euangelium xp̄i cōmendant multa.
Primo Longitudo durationis. Apocalip.xiiij. Uidi alterum angelum volantem per medium celi haben- tem euangelium eternum. Non enim ſicut legi ſucce- dit ei aliud euangelium.
Secundo Rectitudo veritatis Infra eodem. Sed cū vidiſſem ꝙ non recte ambularēt ad veritatē euangelij ꝛc. Nō enī ſicut doctrine heretice miſcetur et falſitas
Tertio Celſitudo originis. Rom.j. Paulus apoſtol⁹ ſegregatus in euangelium dei quod ante promiſerat ꝑ prophetas ſuos. Ps. Dominus dabit verbum euange lizantibus. Non enim(ſicut abuſus ſapientie munda- ne)eſt ab homine.
Quarto Longitudo debita promulgationis Mar.xvj Euntes in mundum vniuerſum ꝑ̄dicate euangeliū ꝛc. Non enim ſic precepit de legibus humanis.
Quinto preponderatio valoris. Luc.xviij. Nemo eſt qui reliquerit domū:aut fratres:aut ſorores: aut pa- trē:aut matrē:aut filios:aut agros ꝓpter me ꝛ ꝓpter euangelium:qui non accipiet centies tantum nunc.
Sexto Magnitudo materie. Ephe.iij. Mihi autē ſan ctorū minimo data eſt gratia hec in gentibus euange lizare inueſtigabiles diuitias gratie xp̄i. Et ideo nobi- lior alijs quia de nobiliori ſubiecto.
Septimo Multitudo efficacie.j. Coꝛ.iiij. In chriſto Ieſu per euangelium vos genui. Rom.j. Non enim e- rubeſco euangelium. Uirtus enim dei eſt in ſalutē om ni credenti. Sed heu quia non omnes obediunt euan- gelio. Rom.x.

Hic queritur ſuper illud. Contuli cum il- lis. Gloſa. Tanquaꝫ cum amicis et paribus. Contra. prima Corinthio.xv. Ego ſum minimus apoſtolorum Reſponſio. Par erat alijs apoſtolis ſimpliciter: ſed minimus quo ad temporis poſteritatem ꝛ ſtatus pre- teriti conſiderationem quia perſecutus fuerat eccle- ſiam dei. Item ſuper illud. Ne forte in vacuum curre- rē.glo.oſtendit ſe non habuiſſe ſecuritatem euangelij

Quinto Eis compatiendo. Job.xxx. Cōpatiebatur anima mea pauperi.
Sexto Eis benefaciendo. Prouerb.iij. De premitijs frugum tuarum da pauperibus.
Septimo Eos a malo tuendo. Job. xxix. Pater erā pauperum ⁊c.

Cum autem veniſſet Cephas Antiochiā: in faciem ei reſtiti: quia reprehenſibilis erat.

¶ Superius probauit veritatem euangelij ſui triplici ratione. Hic ſubditur quarta ratio ad idem que eſt: quia correxit ad regulam euāgelij ſui maximū apoſtolorum .ſ. Petrum. Ubi primo tangitur correctionis huius. Libera audacia. Secūdo Rationabilis cauſa. ibi Prius quam venirent quidā. Tertio Locus: quia in cōſpectu oīm. ibi. Sed cum vidiſſem ꝙ nō recte. Quarto Modus ſiue forma verborū. ibi. Si tu iudeus cum ſis In prima primo tangit petri aduentum. Secūdo Modum corrigendi ipſū. ibi. In faciē reſtiti. Tertio Motiuum ad corrigendum. ibi. Quia reprehēſibilis. Sed antequam vlterius ad expoſitionem litere ꝓcedam⁹. ¶ Notandū eſt ꝙ Hiero. ⁊ Aug. videntur hic in trib⁹ diſcordare .ſ. In legaliū obſeruatione. In petri ſimulatione ⁊ In eiuſdem a paulo reprehenſione In prima quidem: quia Hiero. Diſtinguit tantum duo tempora ſcʒ ante paſſionem ⁊ poſt. Dicebat ergo ꝙ ante paſſionem legalia erant viua ⁊ obſeruanda: poſt paſſionem vero: ſtatim non ſolum fuerunt mortua: ſed etiam obſeruantibus mortifera. Augu. vero diſtinguit tria tēpora: ſcilʒ Ante paſſionē in quo fuerunt viua: vitam conferentia obſeruantibus ⁊ ſpem in eis ponentibus: ad minus quantum ad opus operans: licet non quantum ad opus operatū. Aliud tempus poſt paſſionem vſqʒ ad euangelij diuulgationē ⁊ tunc ſm eū mortua quidem fuerunt: ſed tamē non mortifera niſi ſpē ponētibus in eis: vnde a iudeis erant ſeruanda non tamen ſpes ponenda in eis: a gentibus aūt nullo modo erant ſeruanda. Lex enim vt dicit Aug. Cum honore ducēda erat ad ſepulchrū: non ſubito ⁊ ſtatim vt idolatria abijcienda. Tertiū vero tps eſt poſt euangelij diuulgationē ⁊ extunc mortifera ſunt legalia: non ſolū ſpē in eis ponētibus: ſed etiam ea ſeruātibus. Similiter circa petri ſimulationē videntur diſſentire. Dicit enim Hiero. Qꝫ re vera petrus legalia non ſeruauit: ſʒ ſubtrahendo ſe a gentibus ſe obſeruare ſimulauit. Aug. vero dicit ꝙ petrus legalia obſeruauit: nec in hoc peccauit: ſed in hoc ꝙ incaute ⁊ īdiſcrete ſeruauit. Ponit ergo Aug. Simulationē non fuiſſe in facto exteriori: ſed veritatē. Simulationē vero in intētione ulteriori quia ſimulabat ſe cū eis cōſentire: obſeruabat enim legalia acſi eſſent neceſſaria. Hiero. vero ponit ſimulationē fuiſſe in facto ⁊ apparentiā. Ex hoc oritur tertia diſcordia circa exteriorē eiuſdē a paulo reꝓhenſionē. Sm Hiero. enim paulus nō vere eū reprehendit quia nō erat reꝓhenſibilis ſm veritatē quia nec peccauit: ſed reprehendit eū diſpenſatorie ⁊ .q. ex condicto. Condixerant em̄ petrus ⁊ paulus inter ſe vt petrus ſimularet ſe obſeruare legalia: ſed ſubtrahēdo ſe a gētib⁹: et ꝙ paulus cū ſuper hoc reꝓhenderet vt videntes Judei tm̄ apoſtolū ſup obſuatiōe legaliū reꝓhendi: cognoſcerēt ea nō eſſe ſuanda ⁊ ſic ea nō ſeruarēt. Aug. vero dicit ꝙ vere nō diſpēſatorie Paulus eū reꝓhendit quia peccauit venialiter ex īdiſcretiōe quia .ſ. ſeruauit legalia corā gētibus vbi non debuit ea ſeruare: quia ſic exēplo ſuo gētes iudeizare cogebat ⁊ ita reuera reꝓhenſibilis fuit. Et hoc oſtēdit quia ſi nō fuit reꝓhenſibilis. Paulus mentitur ⁊ ſcriptura. Si aūt inuenitur in ſcriptura vnū mendaciū: totius ſcripture veritas titubabit. Item Petrus recte ambulauit ad veritatē euāgelij aut nō: ſi recte: ergo mētitur Paulus: ſi nō recte: ergo reprehēſibilis erat. Huic aūt opinioni Auguſtini magis adherēdū eſt: ⁊ magis adheret eccleſia His viſis ꝓcedendū eſt ad litere expoſitionē. Dicit ergo [Cū autē] q. Ita qui videbant aliqd eſſe nihil mihi cōtulerunt ſed potius ego eis ⁊ hoc eſt qd dicit [Autē] ſed [cum veniſſet Cephas] .i. petrus. Eccleſiaſtica tñ hiſtoria videt dicere hunc Cephā non fuiſſe petrū: ſʒ quendā preſbiterū: quod tamē lōge eſt a veritate. Ueniſſet inquā [antiochiā] que locus erat vbi primū diſcipuli dicti ſunt chriſtiani [in faciē] .i. aperte ⁊ in preſentia [ei reſtiti] tanqʒ par glo. Hoc non auderet facere niſi ſciret ſe non imparē fore. Et merito [quia reprehenſibilis erat] diſpenſatione. ſm Hierony. Uere ſm Aug. nō tamen pro ſe ſed pro alijs ſm glo. Ipſe enim bene de legalib⁹ ſentiebat: ſed alios exēplo ſuo ⁊ per indiſcretionē ſuam in errorem ducebat.

Prius enim quam venirent quidā a iacobo cum gentibus edebat. Cum autē veniſſent ſubtrahebat ⁊ ſegregabat ſe: timens eos qui ex circunciſione erant: ⁊ ſimulationi eius ideo ſenſerunt ceteri iudei ita vt ⁊ barnabas duceretur ab eis in illā ſimulationē

¶ Hic ſubditur rationabilis cauſa corrigendi petrum et hec duplex. Prima eſt ſimilitudo petri. Secūda cōſenſio aliorū eius ſimulationi. ibi. Et ſimulatiōi eius conſenſerunt. Circa ſimulationē petri tangit primo petri cū gentibus cōmeſtionem. Secondo eiuſdē ab eis ſegregationem. ibi. Cum autem veniſſent. Tertio ſegregationis occaſionem. ibi. Timens eos qui ex circūciſione. Dicit ergo [Prius enim] Ita Uere reꝓhenſibilis erat [em̄] quia [prius ꝙ veniret quidā] iudei [a Jacobo] epiſcopo hieroſolymitano [cū gentib⁹] .i. ſicut gentes [edebat] nō diſcernendo cibos. Act. xi. Diſceptabant aduerſus illum qui erant ex circunciſione Dicentes Quare intraſti ad viros preputiū habentes ⁊ manducaſti cum eis [cū autē veniſſent] illi .ſ. iudei emulatores legis. de quibus Act. xv. a Judea .ſ. antiochiam [ſubtrahebat] ſe per aliquas occaſiones a gentibus [⁊ ſegregabat ſe] .i. ſeorſum gregē faciebat cum iudeis [timens eos] non in cibos quia Oīa munda mundis. Ad Titum .j. [Qui ex circunciſione erant] .ſ. ne ſcandaliſarentur ſed paulatim in fide nutrirentur: propter quod ſimulauit ſe cum eis idē ſentire [⁊ ſimulationi eius] qua ſimulabat ſe ſeruare legalia licet non ſeruaret ſm Hiero. Uel quia ſeruabat vere ſimulans tāꝗ neceſſaria. ſm Aug. [cōſenſerunt ceteri iudei] qui erant antiochie. Eccle. x. Qualis rector ciuitatis tales inhabitantes in ea. Greg. Culpa in exemplum latius trahitur: cum pro reuerentia ordinis: peccatū honoratur. Conſenſerunt inquam [ita vt ⁊ Barnabas] qui mecum erat doctor gentium [duceretur ab illis in hanc ſimulationē] iudaice comeſtionis quāuis recte de legalibus ſentiret.

¶ Notandū ſuper illud. Qui videbant colūne eſſe: ꝙ prelati eccleſie cōparantur .vij. generibus colūnarū. ¶ Prelati eccleſie ſeptē generibus colūnarum cōparant.
Primo Nubis quia directiui ⁊ refrigeratiui perfidē. Exod. xiij. Dñs autem precedebat eos ad oſtēdendā viam per diem in colūna nubis. Eſa. lx. Qui ſunt iſti qui vt nubes volant.
Scdo Ignis quia lucidi ⁊ feruidi per charitatem. Sap. xviij. Ignis ardentē colūnam ducem.
Tertio Fumi quia erecti per ſpem Judic. xx. Uiderunt quaſi colūnam fumi de ciuitate cōſcendere.
Quarto Marmoris quia firmi per fortitudinem Cāti. v. Crura illius colūne marmoree.
Quinto Argenti quia clari per iuſtitiam Cāti. iij. Columnas fecit argenteas.
Sexto eris: quia ſonori per prudentiam ⁊ doctrinam De hiis. iij. Reg. vij.
Septimo Cedri: quia impotribiles per tēperantiā. iij. Reg. vij. Quatuor deambulatoria inter colūnas cedrinas. Felix eccleſia que fulcita eſt talibus colūnis.

Sed cum vidiſſem ꝙ non recte ambularēt ad veritatē euāgelij: dixi Cephe corā oīb⁹.

¶ Audita audacia corrigētis ⁊ etiā cauſa correctiōis Hic tertio tangit locū correctiōis quia coram omnibus. Ubi implicat tria: correctionē cōmēdātia .ſ. Facti notitiā: quia cū vidiſſem ⁊c. Correctionis ordinem: quia dixi

cephe Correctionis regulam. ibi. Coram omnibus. Dicit ergo [Sed cum vidiſſem] ego ſolus [ꝙ non recte ambularent] quo ad apparentiam. ſecundum Hieronymum. quo ad exiſtentiam. ſecundum Auguſtinū. Licet enim ſecundū intentionem recte ambularent. non tamen ſecundum factum quia indiſcrete legalia obſeruabant. Non ambularent inquam [ad veritatem euangelij] que ſufficit ſine legalium obſeruantia: nec debet dimitti propter ſcādalum [dixi Cephe corā omnibus] vt. ſ. eius obiurgatione oēs ſanarentur. .j. Timo. v. Peccantes coram oībus argue. Eccle. iiij. Ne retineas verbum in tempore ſuo.

Si tu cum iudeꝰ ſis: gētiliter viuis ⁊ nō iudaice: quomodo gētes cogis iudaizare.

¶ Hic tangitur modus ſiue forma verborum. Ubi tangit Petri nationem. Secundo conuerſionem. ibi. Gentiliter ⁊ non. Tertio indiſcretionem. ibi. Quomodo cogis. Primum eſt nature. Secundum gratie. Tertium culpe. Dicit ergo [Si tu Iudeus cum ſis] genere quia natione [gentiliter] et non iudaice [viuis] .i. ritu gentilium non diſcernendo cibos ſecundum ritū iudaicū. ſicut patet Act. x. Sic multi chriſtiani gentiliter viuunt habentes ſpeciem ſanctitatis: virtutem autē eius abnegantes. ij. ad Timo. iij. Et Tith. j. confitentur ſe noſſe deum: factis autem negant. Si inquam ita eſt [Quomodo gētes cogis] tuo: ſcʒ exemplo [iudaizare?] ſcʒ legalia obſeruare. Glo. Cogebat eos: non docentis imperio: ſed conuerſationis exemplo. Exemplum enim prelati quodammodo coactio ſubditi. Unde tempore malorum Regū ſemper legitur populus iſrael malus fuiſſe. Ex his poteſt elici talis ratio. Minus debet gentilis ꝙ̄ iudeus iudaice viuere: ſed Petrus Iudeus nō viuebat iudaice nec viuere debebat: ergo minus gentiles vt Galathe. Et ita redarguendꝰ erat Petrus qui exemplo ſuo trahebat gentiles ad ritum iudaicum.

Hic queritur ſuper illud. Sicut et Petro circunciſionis. Gloſa. Ita principaliter. Contra. Ergo Petrus non fuit princeps apoſtolorū omniū. Reſponſio. Ita principaliter intellige quo ad officium ꝑdicationis: non quo ad officium prelationis. Item ſuper illud. Iacobus et Chephas ⁊ Iohannes. Glo. Hi erant honoratiores in apoſtolis: quia in ſecretis cū domino interfuerūt. Contra. Iacobus minor de quo hic agitur non interfuit transfigurationi domini. Sed Iacobus frater Iohannis. vt patet Matth. xvij. Reſpōſio hoc quod Glo. dicit intelligitur quo ad duos: ſcilʒ Petrum ⁊ Iohannem tantum. Item ſuper illud. Ut nos in gentes: ipſi in circunciſione. Contra. Ergo Petrus predicando gentibus ⁊ Paulus iudeis mittebat falcem in alienam meſſem. Reſpōſio. Regulariter petrus debebat predicare iudeis ⁊ paulus gentibus: ſed cauſaliter ex cauſa aliqua vterq̄ vtriſq̄ poterat predicare. vt dicit Haymo. Item ſuper illud. In faciem ei reſtiti. glo. Tanquam par. Hoc autem non auderet facere niſi ſciret ſe non imparem fore. Cōtra. Petrus fuit vniuerſalis chriſti vicarius. Iohan. xxj. Paſce oues meas. Paulus non. Reſponſio. quantū ad officium ⁊ authoritatem prelationis maior erat Petrus: quo ad miniſterium predicationis par erat Paulus. Item ſuper illud: quia reprehenſibilis. Contra. Ergo peccabat. Sed contra. ſuper illud. Iob. j. Offerens holocauſta. glo. chriſtus mittendo ſpiritumſanctū ſanctificauit apoſtolos dimittens eis quicquid culparum ineſſe potuit ergo poſt modum non potuerunt peccare Reſpon. glo. illa loquitur de peccatis preteritis: non de futuris. Uel loquitur de potentia peccandi mortaliter: nō venialiter nam venialiter poſtea peccauerūt. ſm illud. j. Iohan j. Si dixerimus quia peccatū non habemus. Item ſuper illud. Cum gentibus edebat. Contra in libro Clementis habetur ꝙ cum patre clementis antequā baptizaretur comedere nolebat. Reſponſio. hic loquitur de gentibus conuerſis ⁊ baptizatis. Uel Diſtingue tempora diuerſa: ⁊ non erit contrarietas. Item ſuper illud. Timens eos qui ex circunciſione. Uidetur ꝙ petrus erat perplexus quia ſi ſegregabat ſe a gentibus ipſi ſcandalizabantur: ſi nō: iudei: ſandalizabantur. Rñ. Non ideo erat perplexus q2 ſcādalum iudeorum in caſu illo erat paſſiuū: ſcandalum gentiū actiuū q2 factū minꝰ rectū: magis vero caueri debet ſcādalū actiuū ꝙ̄ paſſiuū: q2 illō ſemꝑ peccatū eſt: iſtud non. Item ſuper illud. Sed cum vidiſſem ꝙ non recte ambularet. Contra. Hoc faciebat vt vitaret ſcandalum iudeorum: ergo recte faciebat: ſm illud. j. Cor. ix. Factus ſum iudeis tanq̄ iudeus ⁊c. Rñ. Uitare ſcandalum iudeorum bonū erat: ſed vitare ſic vt incurreret ſcandalum gentium non: vnde ſi per ſe ſolū cum iudeis hoc feciſſet non peccaſſet: ſed quia coram gentibus in ciuitate gentium peccauit. Item ſuper illud Dixi Cephe dicit glo. Hieronymi ꝙ hoc ī petro reprehendere non potuit quod ipſe fecit contra. ergo nullus debet reprehendere aliū de peccato in quo eſt. Item ſi Paulus ſimiliter fecit. Act. xvj. ergo ſimiliter reprehenſibilis fuit. Item. j. Tim. v. Seniorem te ne increpaueris ergo Petrum tanquam maiorē prelatum reprehendere non debuit. Reſpon. Ad primū. Qui aliū de peccato aliquo reprehendit aut eſt in eodē peccato notorio et tunc peccat. Aut occulto ⁊ tūc aut correctio ꝑtinet ad eū ex officio nec peccat. Aut nō et tunc peccat: q2 officiū ſibi incongruum vſurpat. Ad ſecundum dicendum ꝙ Paulus manducando non peccauit: quia non ſimili ex cauſa nec in ſimili caſu fecit Fecit enim ad oſtendendam legem bonam fuiſſe: ⁊ in ciuitate iudeorum legis emulator. Ad tertium dicendum ꝙ prelatum peccantem manifeſte licet arguere humiliter ex zelo charitatis: non quaſi ex officio authoritatis. Item ſuper illud: coram omnibus. Contra. Matth. xviij. Si peccauerit in te frater tuus ⁊c. Reſponſio. Illud habet locum in peccato occulto: illud in publico. Item opponitur de gloſa Hieronymi. Ego econtra pronuncio: ergo tanti doctores fuerunt contrarij in doctrina religionis ⁊ fidei. Reſponſio. Poteſt dici ꝙ non fuerunt contrarij ſecundum veritatem: ſed ſecundum apparentiā: quia non ferebant intellectus ad idē. Nam Hiero. intelligebat ꝙ legalia erant mortifera poſt paſſionem chriſti illis qui non ponebant ſpē in eis. Auguſtinus dicit ꝙ nō erant mortifera illis qui ponebant ſpem in eis. Uel Hieronymus loquitur pro tempore iam diuulgati euangelij. Auguſtinus pro tēpore ante. Uel dicendum ꝙ contradicere licet in queſtione nondum adhuc determinata aperte: qualis erat hec. Item opponit Hieronymus. Si obſeruanda fūt ſalutem afferunt. Queritur qualiter reſpondendum ſit ſecundum Auguſtinum. Reſponſio. Obſeruandū aliquid dupliciter poteſt dici. Uel quia licitum obſeruari: vel quia debitum. Secundo modo procedit argumentum Hieronymi. Primo modo opinio auguſtini. Item dicit Hieronymus in glo. ꝙ Petrus fuit author decreti. de abolitione legalium. Contra. Actuum. xv. Dicit iacobus Propter quod ego iudico non inquietari eos qui conuertuntur ex gentibus ⁊c. Reſponſio. Petrus fuit author primus ſuggerendo ⁊ oſtendendo Iacobus vero epiſcopus loci illius fuit author ſecundus pronunciando: ⁊ ſententiando.

Obſeruādū aliqd pōt dici dupliciter

Nos natura iudei et non ex gentibus peccatores.

¶ Superius ab illa parte primi capituli Miror ꝙ ſic tamcito transferimini ⁊c. Arguit eos ꝙ euangelium reliquerant. Hic arguit eos quia legem ſuſceperant. Oſtendit autem legem non fuiſſe ſuſcipiendam triplici ratione. Primo per exemplum ſui ⁊ aliorum: apoſtolorum legem deſerentium. Secundo per inſufficientiam obſeruantiarum legalium Capitulo tertio. Tertio per grauem cōditionem ſub lege exiſtentium Capitulo. iiij. Exemplo autem ſui ⁊ aliorum apoſtolorū oſtendit legem non eſſe ſuſcipiendam tripliciter. Primo quia propter inſufficientiā legem deſeruerunt. Secundo quia deſerendo non peccauerunt. ibi. Quod ſi

querentes iuſtificari. Tertio quia a chriſto cui adheſerunt ad legem redire non proponunt. ibi. Chriſto cõfixus ſum cruci. In prima primo proponit ꝙ ipſi natura iudei ſunt. Secundo aſſumit ꝙ nihilo minus per legem iuſtificari non potuerunt. ibi. Scientes autem ꝙ non iuſtificatur. Tertio concludit ꝙ multo minus gentiles iuſtificari poterunt. ibi. Propter quod ex operibus legis. Dicit ergo[Nos natura] quaſi. Ita non debent greci iudeizare quia[Nos]ego: ſcilicet et alij apoſtoli[natura]ſumus ſupple:[iudei] non proſeliti. ij. Cor. xi. Hebrei ſunt ⁊ ego[et non ex gentibus peccatores]id eſt: licet ſimus peccatores: non tamen ex gentibus. Uel[non peccatores ex gentibus]id eſt: ſicut gentes que antonomaſice peccatores a iudeis dicebantur propter peccatum infidelitatis ⁊ idolatrie. Sicut enim differt ſcribens et ſcriptor ſic peccans et peccator. Unde ſcriptura non conſueuit nominare peccatores niſi peccatis grauibus inuolutos: ſecundum Auguſtinum.

Peccans et pctor qualiter differant.

Scientes autem ꝙ non iuſtificatur homo ex operibus legis: niſi per fidem Jeſu chriſti: et nos in chriſto ieſu credimus: vt iuſtificemur ex fide chriſti: et non ex operibus legis. Propter quod ex operibus legis non iuſtificabitur omnis caro.

¶ Hic oſtendit ꝙ nihilo minus per legem iuſtificari non potuerunt. Ubi tangit quatuor. Primo legis antique impotentiam. Secundo fidei chriſtiane efficaciam. ibi. Niſi per fidem. Tertio ex hoc fidei preelectionem: ibi. Et nos in chriſto. Quarto electionis vtilitatem. ibi. Ut iuſtificemur. Dicit ergo [Scientes autem]quaſi. Sumus natura iudei ⁊ non peccatores ex gentibus[Autem]id eſt: ſed[nos ſcientes ꝙ non iuſtificabitur homo]id eſt: nullus iudeus rationalis: vt homo[ex operibus legis] operibus: ſcilicet operatis: id eſt: opera legalia que ſunt de ſacrificijs: et de alijs figuratiuis: nullo denique modo iuſtificatur [niſi] pro ſed[per fidem Jeſu chriſti: id eſt: qua creditur in chriſtum: Neque enim antiqui niſi per fidem implicitam vel explicitam ſaluari potuerunt. Unde Auguſtinus. Eadem fides iuſtos ſaluauit antiquos que ſaluat et nos. Scientes inquam[et nos in chriſto Jeſu] id eſt: in chriſtum ieſum[credimus] Non enim ſufficit credere chriſto vel chriſtum: ſed credere in xp̃m: id eſt: credendo tendere in eum. Credimus inquam et hoc [vt iuſtificemur ex fide chriſti.] Romañ. tertio. Juſtitia dei eſt per fidem ieſu chriſti [Et non ex operibus legis] Et vocat opera legis que cum lege inſtituta et terminata ſunt[Propter quod] quia: ſcilicet Judeus de quo magis videtur non iuſtificatur ex lege: multo magis ex operibus legis non iuſtificabitur: omnis caro] id eſt: gentilis qui totus eſt caro carnaliter: ſcilicet credendo et viuendo. Romanorum tertio habetur idem.

Quod ſi querentes iuſtificari: in chriſto: inuenti ſumus et ipſi peccatores: nunquid chriſtus peccati miniſter eſt? Abſit.

¶ Hic probat ꝙ legem dimittendo non peccauerunt et hoc tripliciter. Primo quia chriſtus non eſt peccati miniſter eam dimitti precipiendo. Secundo quia ipſi peccarent legem reedificando. ibi. Si enim que deſtruxi. Tertio quia legem dimiſerunt ex legis decreto. ibi. Ego enim per legem. Prima ratio eſt hec. Chriſtus precepit legem dimitti: ⁊ per fidem iuſtificari et hoc precipiendo non peccauit: ergo lex eſt dimittenda et fides tenenda. Primo ergo proponit. Secundo querit. ibi. Nunquid chriſtus. Tertio ſoluit. ibi Abſit Dicit ergo[Quod ſi querentes] Hoc legitur tripliciter. Primo modo ſic. Ita dixi ꝙ credimus in chriſtum vt per fidem iuſtificemur[ꝙ]pro ſed[ſed ſi inuenti ſumus peccatores ipſi]dico[querentes iuſtificari] id eſt: in hoc ꝙ ſumus querẽtes iuſtificari [in chriſto] tunc chriſtus qui hoc precepit eſt miniſter peccati Sed[nũquid chriſtus peccati miniſter eſt?]legem ſcilicet dimitti precipiendo[abſit] Ipſe enim eſt potius peccatorum deſtructor: non miniſter. Mich. vltimo. Deponet omnes iniquitates noſtras ⁊ proijciet in profundum ⁊c. i. Johan. iij. In hoc apparuit filius dei vt diſſoluat opera diaboli. Secundo modo legitur ſic. quaſi. Uere ex operibus legis non eſt iuſtitia [ꝙ] pro quia [ſi ipſi] nos ſcilicet: qui maiores in lege ſumus [inuẽti ſumus peccatores] in illa: quod inde patet ꝙ ſumus[querentes iuſtificari in chriſto]quod non quereremus niſi peccatores in lege inuenti eſſemus. Quod ſi nos qui eramus in lege maiores inuenti: ſumus in ea peccatores Si chriſtus legem obſeruari preciperet: miniſter eſſet peccati: ſed[nunquid chriſtus peccati miniſter eſt?]legem obſeruari precipiendo [abſit] Tertio modo ſic. Uere ex operibus legis non eſt iuſtitia [ꝙ] pro quia nos [ſumus querentes iuſtificari in chriſto] Nos[ipſi]dico[inuenti peccatores] quod vtique non quereremus ſi ex lege eſſet iuſtitia: etſi ita eſſet: chriſtus concedendo relabi in legem: eſſet peccati miniſter: ſed[nunquid peccati chriſtus miniſter eſt?] in legem. ſ. relabi concedendo[Abſit]

Si enim que deſtruxi: iterum hec reedifico preuaricatorem me conſtituo.

¶ Ecce ſecunda ratio talis. Quod non eſt reedificandum dimittendum eſt Lex non eſt reedificanda: quia merito deſtructa: ergo lex dimittenda eſt. Et hoc eſt quod dicit[Si enim]quaſi. Et vere chriſtus non eſt peccati miſter [enim] quia [ſi] ego qui ſum imitator chriſti[que deſtruxi] ſcilicet ſuperbiam iudaicam de operibus legis glorantem. Uel carnalem legis obſeruantiam quam in me ⁊ in alijs deſtruxi: legem ſcilicet deſeri precipiendo. Hieremi. i. Ut euellas et deſtruas ⁊c. [iterum hec reedifico]adhuc eam obſeruando: vel obſeruari precipiendo: vel etiam relabi concedendo [preuaricatorem me eſſe conſtituo]quia ſcilicet: partem aduerſam quam impugnare deberem adiuuo. Ille enim Aduocatus proprie dicitur preuaricator qui partem quam ſe iuuare promiſit impugnat vel e conuerſo. Uel[preuaricatorem me eſſe conſtituo]quia legem ſpiritualiter intellectã tranſgredior Differt enim peccator ⁊ p̃uaricator quia vbi non eſt lex nec preuaricatio. Rom. iiij.

Peccator et p̃uaricator qualiter differant.

Ego enim per legem: legi mortuus ſum vt deo viuam.

¶ Ecce tertia ratio talis. Quod ex decreto legis ordinatum eſt de lege: iuſtum eſt tenere: ſed ex decreto legis lex deſerenda eſt: ergo iuſtum eſt eam deſerere. Primo ergo tangit legis ceſſationem. Secundo ceſſationis rationem. ibi. vt deo viuam. Dicit ergo[ego enim]quaſi. Et vere hoc faciendo eſſem preuaricator [Ego enim per legem]ſpiritualiter intellectam. Uel [per legem]id eſt: per legis authoritatem que precepit ſeipſam dimitti. Deute. decimooctauo. Prophetam de gente tua ſuſcitabit tibi dominus ipſum tanquam me audies ⁊ Leui. xxvi. Nouis ſuperuenientibus vetera proijcietis[legi mortuus ſum]ne ſcʒ in ea viuam carnaliter[vt deo]ſcʒ ad honorem dei[viuam] ſpiritualiter.

Chriſto confixus ſum cruci. Uiuo aũt iam non ego: viuit vero in me chriſtus.

¶ Habito ꝙ legem deſeruerunt nec deſerendo legem peccauerunt. Hic oſtendit ꝙ a chriſto cui adheſerant ad legem redire non proponunt. Et huius innuit triplicem cauſam. Primo: quia cum chriſto vetuſtati mortui ſunt. Secundo: quia per chriſtum in fide nouiter viuunt. ibi. Quod autem nunc viuo. Tertio: quia chriſto ingrati eſſe nolunt. ibi. Non abijcio gratiam. In prima oſtendit ꝙ mortuus eſt cum chriſto. Inſeparabiliter: quia confixus chriſto Ueraciter quia: viuo

ego iam. Utiliter: quia viuit in me chriſtus. Dicit ergo [Chriſto] quaſi. Ita legi mortuus ſum vt deo viuam: quod vtique patet quia [chriſto] id eſt: cum chriſto [confixus ſum cruci] quaſi quibuſdaꝫ clauis amoris. Unde crux chriſti in me extinxit omnem ardorem peccati. Roma. vi. Uetus homo noſter ſimul crucifixus eſt vt deſtruatur corpus peccati [autem] ſed: per hoc ꝙ confixus ſum cruci [viuo] vita gratie et virtutum Per crucem enim eſt vita ſpiritualis: quia ipſa eſt lignum vite [iam non ego] ſecundum carnem ſupple: quia mutatus in virum alterum ſicut dictum eſt Saul. i. Reg. decimo. Depoſui enim me veterem hominem. Ephe. quarto. [Uiuit vero in me chriſtus] ſicut pater dicitur viuere in filio. Eccle. xxx. Mortuus eſt enim pater eius ⁊ quaſi non eſt mortuus Similem enim reliquit poſt ſe. Philip. primo. Mihi viuere chriſtus eſt dans ſcilicet mihi vitam ſpiritualem et mortum. Chriſto confixus ſum cruci. Thema in feſto beati Andree vel beati Petri Ubi notantur tria que faciunt martyrem: ſcilicet Pena Perſeuerātia ⁊ Cauſa Pena notatur in cruce Perſeuerantia in confixione. Cauſa in chriſti fide Cauſa vtilis Perſeuerantia finalis Pena grauis. Cauſa commendat intentionem perſeuerantia conſtantiam pena patientiam.

Martyriū tria faciūt

¶ Et notandum ꝙ cum chriſto debemus / viuere / pati / mori / reſurgere / gloriari. Debemus ergo

Cū Xp̄o viuere. Col. iij. Mortui enim eſtis ⁊ vita veſtra abſcondita eſt cum chriſto.

Cum chriſto pati Ut hic chriſto confixus ſum cruci. ij. Pe. iiij. Chriſto in carne paſſo ⁊ vos

Cum chriſto mori. Johan. xj. Eamus ⁊ nos ⁊ moriamur cum illo. Col. ij. Si mortui eſtis cum chriſto ab elementis huius mundi quid adhuc tanquam viuentes mundo.

Cum chriſto reſurgere. Col. iij. Si conſurrexiſtis cū chriſto que ſurſum ſunt querite.

Cum chriſto gloriari. Col. iij. Cum autem chriſtus apparuerit vita noſtra tunc ⁊ vos apparebitis cum ipſo in gloria.

Nota hic ſuper illud chriſto confixus ſum cruci Q. ſancti cum chriſto crucifigunt in cruce penitentie quaſi quatuor clauis.

Primus clauus conſideratio peccati vt ab eo caueant. Infra eodem. v. Qui chriſti ſunt carnem ſuam cru. ⁊c.

Secundus conſideratio chriſti paſſi vt ei conformes fiant. i. Pet. iiij. chriſto in carne paſſo ⁊ vos eadem cogitatione armamini.

Tertius conſideratio eterni ſupplicij vt illud euadāt Luce. xxiij. Neque tu times deum quia in eadem damnatione es.

Quartus clauus conſideratio celeſtis premij: vt ad illud perueniant per crucem. Matthei decimoſexto. Qui vult venire poſt me Abneget ſemetipſum ⁊c.

Quod autem nunc viuo in carne: in fide viuo filij dei: qui dilexit me et tradidit ſeipſum pro me.

¶ Hic oſtendit ꝙ per chriſtum in fide nouiter viuunt. Ubi primo tangit vite nouitatem. Secundo rationem ſibi. In fide Tertio authorem. ibi. Qui dilexit me.

Dicit ergo [Q. autem] quaſi. Ita dico me viuere [ꝙ autem nunc viuo] vita: ſcilicet ſpirituali gratie ⁊ virtutum: ſcilicet [in carne] ſcilicet corporali non ſecundum carnem. ij. Cor. x. In carne enim ambulantes non ſecundum carnem militamus [in fide] id eſt: per fidem [viuo filij dei] quia iuſtus ex fide viuit. Abac. ij. [qui] id eſt: quia ipſe [dilexit me] affectu. Et loquitur in perſona generalis hominis. Hiere. xxxj. In charitate perpetua dilexi te. [Et tradidit] dilectionis effectu. Johan. decimoquinto: Maiorem hac dilectionem nemo habet [ſeipſum] non aliud ſacrificium [pro me] redimendo: tantum pro tam modico. Eccleſiaſt. xxxv. Da altiſſimo ſecundum datum eius: ſcilicet te pro ipſo. Bern. Iuſte ſibi vendicat vitaꝫ meam: qui pro mea dedit ſuam.

¶ Notandum ſuper illud. Qui tradidit ſemetipſum chriſtus Traditus eſt quadrupliciter

Xp̄s quadrupliciter eſt traditus.

Primo ſeipſum tradidit ex obedientia paterna. Phil. ij. Obediens vſqꝫ ad mortem

Secundo: pater ipſum ex charitate perfecta. Roma. viij. Qui proprio filio ſuo non pepercit ſed pro nobis omnibus tradidit illum.

Tertio Judas ipſum ex auaricia. Matt. xxv. Quid vultis mihi dare ⁊ ego vobis eum tradam.

Quarto: Iudei ipſum ex inuidia. Sciebat ꝙ per inuidiam tradidiſſent eum.

Non abijcio gratiam dei. Si enim per legem iuſtitia: ergo gratis chriſtus mortuus eſt.

¶ Hic oſtendit ꝙ chriſto ingratus eſſe non vult. Ubi primo hoc proponit. Secundo rationem huius ſubdit ibi. ſi enim per legem. Dicit ergo [Non abijcio] quaſi. Ita chriſtus dilexit me ⁊c. Et ideo [Non abijcio] gratiam dei] legem: ſcilicet iterum recipiendo. Uel ſecundum aliam literam [Non ſum ingratus gratie dei] ei: ſcilicet legem equando ⁊ comparando. i. Cor. xv. Gratia dei in me vacua nō fuit. Et vere nō debeo gratie dei legem comparare ita vt dicam per legem eſſe iuſtitiam hoc enim eſſet gratiam deꝫ abijcere [ſi enim per legem iuſtitia ergo chriſtus gratis] .i. fruſtra ⁊ ſine cauſa [mortuus eſt] quod eſt maximum inconueniens: ſic accipitur gratis. Eſa. lij. Gratis venundati eſtis. Eſa. xlix. Fruſtra laboraui ſine cauſa fortitudinem meam conſumpſi.

Hic queritur ſuper illud. Et non ex gentibus peccatores. Contra. i. Joh. i. Si dixerimus quia peccatum non habemus ⁊c. Reſponſio. Quamuis peccatores non tamen ex gentibus: vel peccatoris nomē vocat hic antonomaſice vſum peccatorum grauium non generaliter: vſum communium peccatorum.

Item ſuper illud. Scientes quia ex operibus legis non iuſti. ⁊c. Contra. Jacob. i. Non auditores legis ſed factores legis iuſtificabuntur. Reſponſio. Ibi loquitur de operibus moralibus: hic de ceremonialibꝰ. Item ſuper illud. Non iuſtificabitur homo. glo. Iudeus. Contra. Iac. ij. Abraham ex operibus iuſtificatꝰ eſt. Reſponſio. Opera abrahe non fuerūt opera legis ſed ante legem. Item ſuper illud. Qua propter ex operibus legis non iuſtificabitur. Contra. Infra. iij. Qui fecerit ea viuet in illis. Reſponſio. Ibi loquitur de vita corporali. i. non occidetur: non de vita ſpirituali. Item ibidem opponitur. Opera decalogi erant opera legis: illa vero obſeruata iuſtificabant ſecunduꝫ illud. Matt. xix. Si vis ingredi ad vitam ſerua mandata. Reſponſio. Hic loquitur de operibus que erant legis propria vt cerimonialia: non de his que erant legibus alijs communia: vt moralia. Item Ibidem opponitur. Quoniam circumciſio iuſtificabat ab originali culpa. Rñſ. Circumciſio non erat opus legis ſed ante legem quia ante legem inſtituta ꝗuis ſub lege obſeruata. Item ſuper illud. Nunquid chriſtus miniſter peccati. glo. Abſit vt chriſtus miniſter peccati ſit qui legem deſtruxit. Contra. Mat. v. Non veni ſoluere legem: ſed impl. Rñſ. Deſtruxit obſeruantiā legis carnalem: impleuit ſpiritualeꝫ. Item ſuper illud. Si que deſtruxi reedifico ꝑuaricatorē me cōſtituo. Cōtra. paulus eccleſiā deſtruxerat. Act. ix. Modo reedificabat: ergo ꝑuaricator erat. Rñ. Eccleſiā non deſtruebat: q2 deſtrui non pōt: ſed deſtruere conabatur.

Eccleſia non pōt deſtrui.

Capitulum. iij.

O Inſenſati Galathe quis vos faſcinauit non obedire veritati. Ante quorū oculos xp̄s Jeſus proſcriptꝰ eſt: et in vobis crucifixus.

¶ Superius oſtendit q legem non debuerunt recipere exemplo ſui: ⁊ aliorum apoſtolorum legem diſerentium. Hic oſtendit idem per inſufficientiam obſeruantiarum legalium. Ubi primo oſtendit legis imperfectionem. Secundo ne videatur omnino inutilis fuiſſe oſtendit eius vtilitatē.ibi. Quid ergo lex propter trāſgreſſionem poſita eſt. In prima legis imperfectionem oſtendit tripliciter. Primo eñ per rationes oſtendit q per legem non eſt ſpiritusſancti collatio nec miraculorum operatio. Secundo per autoritates oſtēdit quod ex lege non ē iuſticia nec benedictio.ibi. Sicut ſcriptum eſt. Tertio per humanam conſuetudinem oſtēdit q ex lege non eſt eterne hereditatis adeptio.ibi. Fratres ſecundum hominem dico. In prima primo ponitᷣ dura eorum increpatio. Secundo iuſta increpationis ratio.ibi. Hoc ſolum volo a. In prima implicat tria ī ipſis increpanda. Primo eorum fatuitatem. Secundo fatuitatis ludificationem.ibi. Quis vos faſcinauit. Tertio ludificationis manifeſtationē.ibi. Ante quorum oculos. Dicit ergo [O inſenſati] q. Ita per legē non eſt iuſticia: ſʒ per fidem: cum ergo hec omnia conſtant ⁊ in huiuſmodi inſtructi ſitis [O] dolendo dicit non vocando. Eſt enim interiectio dolentis: nō aduerbium vocandi [inſenſati galathe] Et bene iunguntur iſta duo. Galathe enim interpretatur trāſlati. Nā ſtult⁹ vt luna mutaẗ Ecc.xxvij. [Quis vos faſcinauit] .i.ludificauit. [non obedire veritati?] vt ſcʒ veritati ſe oculis veſtris ingerenti non credatis. Sicut qui ludificatur magica incantatione rem ante ſe poſitam nō videt: ⁊ ſic faſcinare dicitur Gallice enchanter. Uel [quis vos faſcinauit] .i.malo oculo per inuidiam leſit Sicut paruuli dicuntur faſcinari quando malo oculo inſpiciuntur. Sunt eñ aliqui ſecundum glo. qui habēt oculos vrentes: qui reſpicientes paruulos teneros: ledunt: ita vt cibum ex ſtomacho emittant: ⁊ nauſeā patiantur. Et hoc etiam ſecundum naturam poſſibile eſt Anima enim vehementer affecta immutat oculum. oculus immutatus immutat aerem: aer autem immutat teneram carnem paruuli. ⁊ ſic ledit paruulum vt cibum euomat. Et ſic faſcinare dicitur gallice feſueir Iſto modo loquitur hic apoſtolus dicens [Quis vos faſcinauit] .i.oculo inuido leſit [veritati non obedire] .i.cibum fidei ⁊ ſpiritusſancti: euomere [Ante quorum oculos] Hoc legitur quadrupliciter. Primo modo ſic [Ante quorum ⁊c.] quaſi Uere faſcinati eſtis vos diſco [Ante quorum oculos] id eſt quorum reputatione [chriſtus ieſus proſcriptus eſt] id eſt damnatus tantum: non damnans mortē: cōtra illud. Oſee.xiij. Ero mors tua o mors [⁊ ī vobis] .i. in intellectibus veſtris [crucifixus] vt purus homo ſine ſaluandi poteſtate ſecundo modo ſic [Ante quorum oculos] id eſt ī quorum noticia [chriſtus ieſus proſcriptus eſt] .i.ad paſſionē damnatus [⁊ in vobis] ⁊ in ſcientia veſtra [crucifixus] quia eius condemnationem ⁊ crucifixionem noſtis: ac ſi proprijs oculis vidiſſetis. Tertio modo ſic [Ante quorum oculos] .i. in quorum preſentia [chriſtus ieſ⁹ proſcriptus eſt] .i.heredatus: ⁊ hoc [in vobis] id eſt in vobis hereditatem ſuam amiſit qḋ tamen non deberetis ſuſtinere in alijs: ⁊ [crucifix⁹] pro vobis. Quarto modo ſic [Ante quorum oculos] .i.a quib⁹ [chriſt⁹ ieſus proſcriptus eſt] id eſt punitus: vt pote a Pilato [⁊ in vobis] ipſum propter legem deſerentibus ⁊ ad peccata redeuntibus [crucifixus] q.d. Ita peccatis ipſū propter legem deſerendo: ſicut peccauit Pilat⁹ ⁊ crucifixores. Hebreor. vj. Rurſus crucifigentes ſibimet ipſis chriſtum.

Hoc ſolum volo a vobis diſcere: ex operib⁹ legis ſpiritum accepiſtis: an ex auditu fidei.

¶ Hic ponitur increpandi eos iuſta ratio. Et hec quadrupliciter. Prima ſumitur ex dei beneficio. Secunda ex conuerſionis eorum bono principio.ibi. Sic ſtulti eſtis. Tertia ex preſētis peruerſionis dāno.ibi. Tāta paſſi eſtis. Quarta ex eius miniſterio.ibi. Qui ergo tribuit. Prima ratio hec eſt. Reprehenſibile eſt deſerere beneficium ad ſalutem neceſſarium: propter illḋ quod eſt preneceſſarium. Sed fides eſt ad ſalutem neceſſaria: quia per eam habetur ſpiritusſācti gratia: lex non. Ergo reprehēſibile eſt deſerere fidem propter legem. Et hoc eſt quod dicit [Hoc ſolum] quaſi. Licʒ ita ſtulti ⁊ faſcinati ſitis [Hoc] tñ [ſolum a vobis volo diſcere] .i.audire Hoc enim adeo euidens eſt vt a ſtultis doceri poſſit. [Ex operibus legis] id eſt carnalibus oſeruantijs quas nō feceratis [ſpiritum] ſanctū ſcʒ īhabitantē [accepiſtis: an ex auditu fidei?] .i. an ex fide que eſt ex auditu Roma.x. q.d. Non ex operibus legis ſʒ ex fide ſpiritum accepiſtis Act.ij. Adhuc loquēte petro verba hec: cecidit ſpiritusſanctus ſup omnes qui audiebant verbum. ⁊ quia ſpiritusſanctus ex fide habetur: ergo vos ſtulti eſtis: qui fidē propter legē dimiſiſtis. Et ideo ſubdit.

Sic ſtulti eſtis vt cū ſpiritu ceperitis nūc carne conſummamini.

¶ Hic ſubdit ſecundam rationem vbi increpat eos dicens [Sic ſtulti] q. Et quia ſpirit⁹ eſt ex fide. ergo vos [Sic ſtulti eſtis vt cum ſpiritu ceperitis] .i. cum initium boni a ſpiritusſācto habueritis [nunc] cum perfectiores eſſe deberetis [carne] .i.per carnales obſeruantias [ꝯſummamini] .i. queritis conſummari per quas tñ nec initium iuſticie habuiſtis. Eſt ergo ratio talis. Reprehenſibile eſt bene inchoātem querere male ꝯſummari. Sʒ huiuſmodi ſunt qui a fide ad legem tranſeūt Ergo ⁊c. Iſti peruertebant ordinē .j. Cor.xv. Prius eſt qḋ eſt animale: deinde qḋ ſpirituale. Sic multi religioſi ⁊ prelati ſpiritu ceperūt: q2 feruentes: carne tamen conſummātur. Significati p ſtatuam Nabuchodonoſor cuius caput aureū ⁊ pedes lutei Dañ.ij. Unde vulgare dictum Primo anno angeli. Secundo homines. Tertio demones.

Tanta paſſi eſtis ſine cauſa: ſi tamen ſine cauſa.

¶ Ecce tertia ratio talis Reprehēſibile eſt bona habita amittere per culpam. Sed huiuſmodi ſunt qui a fide ad legem tranſeunt. Ergo tales reprehēſibiles ſūt. Et hoc eſt quod dicit [Tanta] q. ita queritis ꝯſummari per legem ſed hoc querendo: hoc eſt carnalibus cerimonijs ſeu obſeruantijs non ꝯfirmamini: ſed poti⁹ habita pditis [Tāta paſſi eſtis ſine cauſa] .i. ſine fructu ⁊ vtilitate. Multa enim ſcḋm glo. iam pro fide ſuſtinuerant: que cum fidem deſererent amiſerunt Quia ſi auerterit ſe iuſtus a iuſticia ⁊ fecerit iniquitatem omnium iuſticiarum eius non recordabor Ezech.xviij. [Si tamen ſine cauſa] q. Hoc non affirmo quaſi in poteſtate veſtra eſt: vtrum ſine cauſa Per penitentiam enim ſi vultis penitere ⁊ defectus reuocantur ⁊ mortificata viuificantur ſcḋm glo

Qui ergo tribuit vobis ſpiritum: ⁊ operatur virtutes in vobis: ex operibus legis an ex auditu fidei.

¶ Ecce quarta ratio talis Reprehēſibile eſt deſerere illud quo datur ſpiritusſanctus: ⁊ fiunt miracula: propter illud: quo non: ſʒ fides eſt huiuſmodi: lex vero nō Ergo reprehenſibile eſt deſerere fidem propter legem Et hoc eſt quod dicit [Qui ergo] q. Et vere ex operibus legis non accepiſtis ſpiritū ſanctum: q2 nec ego ex operibus legis dare potui. [Ergo qui tribuit vobis ſpiritum] ſanctum. miniſterio ſcʒ non autoritate. Miniſterio enim apoſtolorum dabatur ſpiritusſanctus p manuū impoſitionem. Act.viij [⁊ operatur] miniſterio [virtutes] .i.miracula [in vobis] .i.inter vos: non ex operibus legis ſup. facit; hoc [an ex auditu fidei?] q.d. Immo ex auditu fidei. Unde paulus ante ꝯuerſionem ſuam hoc non faciebat: ſed poſtea per fidem.

Sicut ſcriptum eſt abraam credidit deo: ⁊ reputatum eſt illi ad iuſticiam Cognoſcite ergo quia qui ex fide ſunt: hi ſunt filij

abꝛae.

¶ Hic oſtendit per autoꝛitates ꝙ ex lege non eſt iuſticia neqꝫ benedictio. Ubi pꝛimo oſtendit ꝙ ex fide ſunt hec duo. Secundo ꝙ neutrum eſt ex legis beneficio. ibi. Quicunqꝫ enī ex operibus legis ſunt. Tertio ꝙ vtrunqꝫ eſt a chꝛiſto. ibi. Chꝛiſtus nos redemit. In pꝛima pꝛimo oſtendit ꝙ ex fide eſt iuſtificatio. Secundo ꝙ ex fide eſt benedictio. ibi. Pꝛouidens autem ſcriptura. In pꝛima pꝛimo inducit autoꝛitatem. Secundo infert ꝯcluſionem. ibi. Cognoſcite ergo. In autoꝛitate tangit tria de fide: ſcʒ Actum pꝛopꝛium. ibi. Credidit. Obiectum pꝛecipuum. ibi. Deo ſequens. commodum. ibi. Et reputatum eſt. Dicit ergo [Sicut] q. Ita ſpiritusſanctus eſt ex fide: qꝛ ⁊ iuſticia ſimiliter eſt ex fide [Sicut ſcriptū eſt] Geñ. xv. [abꝛaam credidit deo] Ro. iiij. Contra ſpem in ſpem credidit: cōtra ſpem nature: in ſpem gratie [⁊ reputatum eſt illi] ſcʒ ipſum credere [ad iuſticiā]. i. ſufficiēs cauſa fuit iuſticie abꝛae. Et notabiliter dicit [reputatum eſt illi] qꝛ reuera iuſticie noſtre ſimpliciter: non ſufficiunt ſʒ ſolum ſecundum diuinam reputationem Eſa. lxiiij. Omnes iuſticie noſtre. q. pannus menſtruate. Et qꝛ ex fide abꝛaam iuſtificatus ē. [Ergo cognoſcite qꝛ qui ex fide ſunt]. i. habent eſſe ſpirituale per fidem [hi filij ſunt abꝛae] ſcʒ per imitationem Ioh. viij. Si filij abꝛae eſtis: opera abꝛae. ſ. iuſti facite.

Pꝛouidens autem ſcriptura: quia ex fide iuſtificat gētes deus: pꝛenunciauit abꝛae: quia benedicentur in te omnes gētes. Igitur qui ex fide ſunt benedicentur cum fideli abꝛaam.

¶ Hic oſtendit ꝙ ex fide eſt benedictio. Et pꝛimo inducit autoꝛitatem. Secundo infert ꝯcluſionē. ibi. Ergo qui ex fide ſunt. In pꝛima circa virtutem fidei implicat tria commendabilia ſcʒ Certitudinem: qꝛ pꝛouidens ſcriptura. Magnitudinem: qꝛ ex fide iuſtificat. Multitudinem. qꝛ benedicentur in te. Dicit ergo] Pꝛouidens] q. Non ſolum iuſticia eſt ex fide ſʒ etiam benedictio. Et hoc eſt qđ dicit [autem] ſed] pꝛouidēs ſcriptura] id eſt pꝛouiſum eſſe longe antequam fieret oſtēdens [qꝛ ex fide]. i. per fidem [iuſtificat gentes deus] Ro. v. Iuſtificati ergo ex fide [pꝛenunciauit]. i. pꝛenunciatum eſſe oſtendit [abꝛae: qꝛ in te]. i. in fidei tui ꝯfoꝛmitate: vel in tuo ſemine [bene dicentur] eternaliter [omnes gentes] generaliter: non ſolum iudei. Pꝛimo enī benedicti ſunt iudei. Secundo gentes. Gene. xxij. Num vnam tantum benedictionem habes pater. Geñ. xij. In te benedicentur. i. in ſemine tuo omnes gentes terre. Et qꝛ autoꝛitas ſcripture hoc dicit Ergo qui ex fide ſunt benedicentur cum fideli abꝛaam, benedictione eterna ſicut abꝛaam benedictus eſt.

¶ Notandum hic Super illud Abꝛaam credidit deo:
A ꝙ ad credendum chꝛiſto mouent.
Credere xp̄o multa mouēt.
Signa poteſtatis Ioh. ij. Multi crediderunt in eum videntes ſigna que faciebat.
Verba veritatis Io. iiij. Multo plures crediderūt ꝓpter ſermonem eius Ioh. viij. Si veritatem dico: q̄re vos non creditis mihi.
Opera bonitatis Io. x. Si non vultis mihi credere operibus credite vt cognoſcatis ⁊ credatis.
Voluntas diuina inſpirans Sap. xij. Ammones ⁊ alloqueris vt relicta malicia credant in te domine.
Scripturarum teſtimonia Ioh. xx. Hec autem ſcripta ſunt vt credatis: qꝛ ieſus eſt filius dei.
Exempla ſanctoꝛum vt hic Abꝛaam credidit Sap. ij.
Pſ. cxv. Et nos in chꝛiſto ieſu credimus. Pſ. Credidi pꝛopter quod locutus ſum.
Utilitas credentium Sap. xvj. Sermo tuus hos qui in te crediderunt conſeruat. Et hec vtilitas multiplex.
B Illuminatio rationis Ioh. xij. Ego lux in mundum veni vt omnis qui credit in me in tenebris non maneat. Eſa. vij. Niſi credideritis non permanebitis.
Inflammatio voluntatis Ioh. vij. Qui credit in me ſicut dicit ſcriptura flumina de ventre eius ⁊c.
Gloꝛificatio totius hominis Iohā. vj. Hec eſt voluntas patris mei qui miſit me vt omnis qui credit. ⁊c.
Ex his tale elicitur.

C Fides in homine q̄ bona faciat.
¶ Notādū hic quod fides in homine multa bona facit.
Pꝛimo Intellectum illuminat. ij. Coꝛ. iiij. Illuxit in coꝛdibus noſtris ⁊c.
Secundo Affectum viuificat Abac. ij. Iuſtus ex fide viuit.
Tertio Conſcientiam purificat Act. xv. Fidē purificans coꝛda eoꝛum.
Quarto Voluntatem rectificat Ro. x. Coꝛde creditur ad iuſticiam.
Quinto Spiritumſanctum donat Act. xix. Si ſpiritū ſanctum accepiſtis credentes.
Sexto Miracula perpetrat Mat. xvij. Si habueritis fidem ſicut granum ſinapis.
Septimo Benedictionem eternam impetrat: vt hic Igitur qui ex fide ſunt.

Quicunque enim ex operibus legis ſint ſub maledicto ſunt. Scriptum eſt enim Maledictus omnis qui non permanſerit in omnibus que ſcripta ſunt in libꝛo legis: vt faciat ea.

¶ Hic oſtendit ꝙ nec benedictio nec iuſticia ex lege eſt. Et pꝛimo ꝙ ex lege non eſt benedictio. Secūdo ꝙ ex ea non eſt iuſtificatio. ibi. Quoniam autem in lege nemo. In pꝛimo pꝛimo affirmat. Secundo confirmat. ibi. Scriptum eſt enim. Dicit ergo [Quicūqꝫ] q. Ita ex fide eſt benedictio non ex lege. Imo potius maledictio [enī] qꝛ [quicunqꝫ ex operibus legis ſunt]. i. eſſe ſpirituale ⁊ iuſticiam habere ſe reputant. Et intelligitur hoc ſecundum Aug. de operibus cerimonialib⁹: ⁊ non moꝛalibus [ſub maledicto ſunt] tranſgreſſionis q̄ euadere non poſſunt [Scriptum eſt enī] Deut. xxvij. [Maledictus omnis qui non permanſerit] non ſolum in quibuſdam ſʒ [in omnibus] ſcʒ iudicialibus: cerimonialibus: ⁊ moꝛalibus. Non enī ſufficit niſi omnia impleantur Iac. ij. Qui in vno offenderit factus eſt omnium reus. Omnibus dico [que ſcripta ſunt in libꝛo legis [de quo Baruch. iiij. Hic eſt liber mandatoꝛū dei. Permanſerit inquam ſic [vt faciat ea] non ſolū vt audiat. Quia non auditoꝛes legis iuſti ſunt apud deum ⁊c. Ro. ij. Et notat hic apoſtolus triplicem vniuerſalitatem reſpectu obſeruationis mandatoꝛum ſcʒ Uniuerſalitas obſeruantium: qꝛ omnes tenebantur. Unde dicit. Maledictus omnis. Uniuerſalitas tempoꝛū qꝛ ſemper tenebantur vnde addit: qui non permanſerit. Uniuerſalitas mandatoꝛum qꝛ ad omnia tenebantur: vnde ſubdit. In omnibus que ſcripta ſunt: qđ nullus poteſt ſm glo. Et ſolet hic foꝛmari ſillogiſm⁹ in q̄ Moyſes poſuit Maioꝛem. Maledictus omnis q̄ nō permanſerit in omnib⁹ que ſcripta ſunt in libꝛo legis vt faciat ea. Petrus autem ſubſumpſit Minoꝛē. Hoc eſt on⁹ qđ nec nos nec patres noſtri poꝛtare potuim⁹ Act. xv. Et Paul⁹ ꝯcludit. Quicunqꝫ ergo ex operib⁹ legis ſunt: ſub maledicto ſunt.

Hic queritur ſuper illud. O inſenſati Galathe. Contra Matt. v. Qui dixerit fratri ſuo fatue ⁊c. Rñ. Dicere cauſa expꝛobꝛationis malum eſt: ſed non cauſa coꝛrectionis ſicut dominus Luc. xxiiij. O ſtulti ⁊ tardi ⁊c. Item ſuper illud. Quis vos faſcinauit. Glo. Magicis ludificationibus: aliter quedam oſtenduntur hominibus q̄ ſunt. Contra ſecundum Ariſto. Senſus particularis non decipitur circa ſuū obiectū pꝛopꝛium Rñ. Quamuis ſenſus non erret. errat tamē imaginatio Uel dicendum ꝙ quamuis ſenſus non erret circa pꝛopꝛium obiectum: errat tamen circa obiectum commune: ⁊ circa obiectum per accidens. Sicut viſus ab obiecto albo ſpeciem albi ſemper accipit. ſʒ quante magnitudinis vel qualis figure vel in quo ſubiecto illa albedo ſit: aliquando errat. Item Ibidem

Glo. Sunt enim quorundam oculi viſu vrentes: ergo viſus vrentis attingit rem ſuam extrā. Contra ſecundum Ariſto. Uidemus: intus ſuſcipientes non extra mittentes. Rň. Uiſio inchoatur extra mittendo ſ3 cōpletur intus ſuſcipiendo Uel dicendum q̄ hoc non fit extra mittendo aliquid ab oculo: ſed anima male affecta aliquem malum humorem mittit ad oculum quo inficitur aer vſq3 ad corpus viſum qđ ſi tenerum eſt ꝛ paſſibile alterat ipſum Sicut ſecundum philoſophum in libro de ſom. ꝛ vigilia: aſpectus mulieris menſtruate inficit ſpeculum nouum. Itē ſuper illud Ante quorum oculos Glo. Ita peccatis ſicut Pilatus peccauit. Contra. Ergo erant homicide ſicut Pilat⁹. Rň. Ita in genere non in ſpecie; peccabant peccato infidelitatis non homicidij. Item ſuper illud In vobis crucifixus Glo. a crucifixoribus peccati quantitate non differens. Contra. Non tantū peccabant ſicut qui chriſtum crucifixerunt. Rň. Tātum peccabant quantum qui chriſtum crucifixerunt in genere: q2 peccato infidelitatis non tantum in ſpecie. Item ſuper illud Hoc ſolum volo a vobis diſcere. Contra Ipſe hoc ſciebat: ergo ab eis diſcere non poterat. Rň. Ponitur conſequens p antecedente ſc3 diſcere pro audire. Itē ſup illud Ex operibus legis ſpiritum accepiſtis ꝛc. Glo. Spiritus eſt ex fide. Contra. j. Cor. xij. Alteri fides i eodem ſpiritu ergo fides eſt ex ſpiritu nō e conuerſo.

Sp̄ſſancti miſſio duplex. Rň. Duplex eſt miſſio ſpiritusſancti Una inuiſibilis interius per gratiam. Altera viſibilis exterius per creaturam apparentem Prima fidem cauſat: ſecunda cauſatur a fide. Item ſuper illud Tanta paſſi eſtis ſine cauſa. Contra Nullum bonum irremuneratum. Reſ. Sine cauſa finali vltima que eſt cauſa cauſarum. i. ſine fructu vite eterne non tñ ſine omni vtilitate. Itē Ibidem glo. In obſeruantijs legis ſi non intelligantur ſeruitus eſt ſola qualis erat in populo iudeorū: ergo nullus eorum erat in charitate. Rň. Si non intelligantur explicite ſicut maiores: vel implicite ſicut minores intelligebant. Item ſuper illud Qui tribuit nobis ſpiritum. Contra Aug. xv. Dicit q̄ nullus diſcipulorum dabat ſpiritumſanctum: ſed orabat vt veniret ſuper illos. Rň. Deus ſolus ſecundum glo. ſpiritū dabat autoritate: homo tamen miniſterio. Item ſup illud Et operatur virtutes: queritur quare opera miraculorum attribuuntur fidei. Rň. Quia ei⁹ act⁹ quodammodo eſt contra naturam quia credit aliqua ſecūdum naturam impoſſibilia: ideo attribuitur ei operatio rerum contra nature curſum. Item ſuper illud Cognoſcite ergo: queritur quare omnes credentes poti⁹ abrae q̄ Noe vel Abel: vel alterius iuſti filij dicunt. Rň. Non ideo quia fidei habitus in eo primo fuerit ſ3 Quia in eo primo maior profectio ꝛ feruor apparuit. Quia a chaldeis p fide in igne iactatus fuit Et patriā reliquit. Et filium offerre paratus fuit. Item ſuper illud Ut faciat ea. Glo. Quod nullus poteſt. Cōtra. Hiero. Maledictus qui dicit deum precepiſſe impoſſibile. Rň. Nullus. i. vir aliquis poteſt vel nullus poteſt per ſe ſine adiutorio gratie diuine.

Quoniam autem in lege nemo iuſtificatur apud deum. Manifeſtum eſt quia iuſt⁹ ex fide viuit. Lex autem non eſt ex fide: ſ3 qui fecerit ea viuet in illis.

¶ Superius oſtendit q̄ ex lege non eſt benedictio ſed potius maledictio. Hic oſtendit quod ex lege nō eſt iuſtificatio. Ubi primo autoritatem inducit. Scđo extra procedit. ibi. Lex autem non eſt ex fide In prima primo veritatem affirmat. Secundo per autoritatem cōfirmat. ibi. Manifeſtū eſt q2 iuſtus. Dicit ergo [Quoniam autē] q. Ita ex lege nō ē benedictio: ſed nec etiā iuſtificatio. Et hoc eſt quod dicit [autem] ſed [quoniā in lege] id eſt ex operibus legis [nemo iuſtificatur] lex neminem ducit ad perfectum Hebre. vij. [apud deū] etſi apud homines qui falluntur. Homo enim videt ea que parent: deus autem intuetur cor. [Manifeſtū eſt] ex verbis prophete Abac. ij. [quia iuſtus] quicunque ſit [ex fide viuit] vita ſc3 gratie ꝛ glorie [autē] ſ3 [lex non eſt ex fide] q2 ſc3 non impletur ſpe futurorum: ſed timore pene. Illi enim qui eam ſpe futurorum implebant: iam ſub lege non erant ſed pertinebant ad nouū teſtamentum. Uel [Lex non eſt ex fide] q2 nihil mandat credendum diſtincte ꝛ aperte: ſed ſub figuris [ſ3 q̄ fecerit ea] Non dicit eam ſ3 ea: vt intelligas hic nomine legis intelligi opera [viuet in illis] id eſt nō occidet Leuit. xx. Cuſtodite leges meas atq3 iudicia: que faciens homo viuet in eis. Tranſgrediens eñ occidebatur Hebr. x. Irritam quis faciens legem Moyſi ſine vlla miſeratione duobus aut tribus teſtibus moritur. Ergo lex habet Obſcuritatem ad credendum. Unde dicit [Lex non eſt ex fide] Difficultatem ad implendū vnde dicit. Qui fecerit ea. Utilitatem ad vitam corporum. vnde addit. Uiuet in illis.

Chriſtus nos redemit de maledicto legis: factus pro nobis maledictum: quia ſcriptū eſt. Maledictus omnis qui pendet i ligno Ut in gentibus benedictio abrae fieret in chriſto ieſu: vt pollicitationem ſpiritus accipiamus per fidem.

¶ Superius oſtendit primo q̄ ex fide eſt benedictio ꝛ iuſtificatio. Secūdo q̄ neutrum horum eſt ex legis beneficio Hic tertio oſtendit q̄ vtrunq3 eſt a chriſto. Et primo oſtendit q̄ a chriſto eſt liberatio a maledicto. Secundo q̄ ab ipſo eſt benedictio. ibi. Ut in gentibus benedictio. Tertio q̄ ab eodem eſt ſpiritusſancti infuſio. ibi. Ut pollicitationem ſpiritus. Circa liberatiōe3 implicat quattuor obligantia nos mirabiliter ad amorem dei. Primum eſt perſona liberans ſc3 dei filius. ibi. Chriſtus. Miſeria premens ſc3 reatus vel legis onus. ibi. De maledicto legis. Modus liberandi. ibi. Factus pro nobis maledictum. Explicatio modi. ibi. Quia ſcriptum eſt ꝛc. Dicit ergo [Chriſt⁹] quaſi Ita ex lege eſt maledictio. Et hoc dupliciter legitur Uno modo ſic: de maledictione culpe ſecundum q̄ maledictum ſumitur actiue ſm glo. [Chriſtus nos] iudeos [redemit] tanq̄3 ſuos [de maledicto] ſc3 [legis] ſub q̄ eramus [factus]. i. reputatus [pro nobis maledictū] maledictione culpe. i. valde magnus peccator. Unde emphatice loquitur: ꝛ ad maiorē expreſſionem ponit neutrum p maſculino Ioh. ix. Nos ſcimus q2 hic homo peccator eſt [q2 ſcriptum eſt] Deut. xxi [Maledict⁹] ſc3 maledictione culpe [omnis qui pendet in ligno] ſc3 p ſuis ſceleribus: chriſtus quaſi pro ſuis ſcelerib⁹ ſuſpenſus eſt. Eſa. liij. Et cum ſceleratis reputatus eſt. Alio modo legitur de maledictione pene ſecundū q̄ maledictum ſumitur paſſiue ſecundū glo. ſic [Chriſt⁹ nos redemit de maledicto legis] Ipſe dico [factus] vere non ſolum reputatiue [pro nobis maledictū]. i. mortalis ꝛ etiam maledicto pene legalis ſubiectus Infra. iiij. Factum ſub lege. Et vere factus eſt pro nobis maledictum id eſt valde miſer [q2 ſcriptū eſt Maledictus] maledictione pene. i. mortuus: ꝛ ſatis miſer [omnis] vt nec chriſtus etiam excludatur [qui pendet in ligno] Chriſtus autem in ligno crucis pependit ꝛ mortuus eſt que pena erat omnibus obiectior ꝛ ignominioſior Et nota q̄ aliqui libri habent Maledictus omnis a deo. Antiqui tamen codices non habent. Uñ creditur additum fuiſſe a iudeis poſt paſſionem: ꝛ hoc ad infamationem nominis ieſu chriſti crucifixi [vt in gentibus] q. Ita nos iudeos redemit chriſtus a maledicto legis: ita [vt] etiam [in gentibus] que non erant ſub maledicto legis [benedictio abrae] promiſſa ſc3 [fieret i chriſto ieſu] id eſt p ieſū xp̄3. De cuius pmiſſione Geñ. xv. ꝛ. xxij. Fieret inquam ita [vt pollicitationem ſpiritus]. i. beatitudinem eternam quam ſpiritus pollicitus eſt ꝛ in arram dat⁹ promittit. Uel [pollicitationem ſpiritus] quia ſc3 ipſe ſpiritus credentib⁹ promiſſus eſt. Ioel. ij. Effundam de ſpiritu meo ſuper omnem carnem [accipiamus] nos vtiq3 ꝛ iudei ꝛ gen-

Maledictum qualiter ſumitur.

tiles. Et hoc [per fidem] ⁊ non per opera legis.

Fratres ſecundum hominem dico: tamen hominis confirmatum teſtamētum nemo ſpernit aut ſuperoꝛdinat. Abꝛae dicte ſunt pꝛomiſſiones ⁊ ſemini eius: Non dicit: ⁊ ſeminibus quaſi in multis: ſed quaſi i vno ⁊ ſemini tuo qui eſt chꝛiſtus.

¶ Superius oſtendit pꝛimo ꝑ rationes ꝙ per legem non eſt ſpiritusſancti collatio. nec miraculoꝛum opera tio. Secundo ꝑ autoꝛitates ꝙ ex lege non eſt iuſticia nec benedictio. Hic tertio per humanam conſuetudiē oſtendit ꝙ ex lege non eſt eterne hereditatis adeptio Ubi pꝛimo exemplo humano oſtendit ꝙ dei teſtamen tum debet eſſe firmum. Secundo qꝺ deus fecit abꝛae de hereditate eterna teſtamentum. ibi. Abꝛae dicte ſunt pꝛomiſſiones. Tertio ꝙ illud per legem nō eſt e‑ uacuatum. ibi. Hoc autem dico teſtamentum. Quar‑ to ꝙ nec per legem eſt impletum. ibi. Nā ſi ex lege he‑ reditas. Dicit ergo [Fratres] q. Ita pꝛobaui ꝑ ratio nes ⁊ autoꝛitates ꝙ per fidem: non ex lege eſt iuſtifica tio ⁊ benedictio: ſed modo ꝙ [fratres dico]. i. hoc idē pꝛobare volo [ſecundum hominem]. i. ſecundum hūa nam ꝯſuetudinem. In qua ꝯſuetudine ſepe cadat mutabili‑ tas. Iob. xiiij. Nunꝗ in eodem ſtatu permanet [tamē teſtamentum hominis confirmatum] teſtibus ⁊ moꝛ‑ te teſtatoꝛis Hebꝛ. ix. Teſtamentum qꝺ in moꝛtuis confirmatum eſt: nemo ſpernit dicens illud non vale‑ re [aut ſuperoꝛdinat] aliter de rebus defuncti diſponē do. Nihil enim eſt vt dicit lex. C. de epiſcopis ⁊ cleri‑ cis. l. ꝙ tantum hominibus debeatur quam vt vltime voluntatis eoꝛum liber ſit ſtilus: ⁊ licitum qꝺ iterum non redit arbitrium: ergo multo magis teſtamentū dei nemo debet ſpernere aut ſuperoꝛdinare. Deus autem abꝛae ꝯdidit teſtamētū. Et hoc eſt qꝺ ſubdit [Abꝛae dicte ſunt a deo] ſcʒ pꝛomiſſiones Gen. xij. xv. ⁊ xvij. Et dicit pluraliter: pꝛomiſſiones: qꝛ ſepe pꝛomiſſa eſt ei beatitudo ſub figura terre pꝛomiſſionis [⁊ ſemini e‑ ius] abꝛae. i. chꝛiſto: nō adquiſitiue: ſed effectiue Hoc eſt dicere. Non ꝙ ad eum fieret pꝛomiſſio: ſed ad eum pertinebat. Cum enim fiebat ad eum pꝛomiſſio: ꝑ eum pꝛomittebatur danda benedictio. Et quod ſemen illꝺ xp̄s ſit: notatur ex verbis ſcripture Gen. xxij. ⁊. vij. ⁊ xvij. In ſemine tuo benedicentur omnes gentes. [Nō dicit] ſcriptura [⁊ in ſeminibus] tuis ſup. benedicētur omnes gētes [quaſi in multis]. i. ſicut faceret ſi de mľ tis intelligi vellet [ſed] ſup. dicit [quaſi in vno] volēs intelligi [⁊ ſemini tuo] materialiter non formaliter [ꝙ eſt chꝛiſtus] ⁊ non inuenitur alius: qꝺ ꝑʒ Act. iiij. Et ſit relatio gratia ſuppoſiti nō ſignificati. Hoc eſt ſemē illud de quo Eſa. vj. Semen ſanctum erit id quod ſte terit in ea. i. in iudea vel Maria. Omnes eīn alij ceci derunt ꝑ oꝛiginale. Huius ergo ſancti ſeminis tangit Carnalē oꝛiginē. ibi. Abꝛae Spiritualē vtilitatē. ibi. Pꝛomiſſiones. Singularem dignitatem. ibi. Non di‑ cit ⁊ in ſeminibus. Excellentem ſanctitatem. ibi. Qui eſt chꝛiſtus. Oꝛigo commendanda. Pꝛomiſſio appe‑ tenda Dignitas reuerenda. Sanctitas imitanda.

Hoc autem dico teſtamentum confirmatū a deo: que poſt quadringentos ⁊ triginta annos facta eſt lex: non irritum facit ad e‑ uacuandam pꝛomiſſionem.

¶ Hic oſtendit ꝙ teſtamentum dei per legem non eſt euacuatum. Ubi implicat tria Pꝛimo: teſtamenti di‑ uini firmitatem. Secundo: occaſionaliter tempoꝛis da tionis legis determinationem. ibi. Que poſt quadrin gentos Tertio: lege non obſeruante: teſtamenti valo rem. ibi. Non irritum fecit. Dicit ergo [Hoc autem] q. Ita pꝛomiſit deus abꝛae [autem] ſed [dico]. i. con‑ firmo ꝙ hoc [teſtamentum confirmatum] eſt [a deo] per pꝛomiſſiones ⁊ iuramenta Hebꝛ. vj. Ut per duas res immobiles quibus impoſſibile eſt deum mentiri ſcʒ: per iuramenta ⁊ pꝛomiſſiones: firmiſſimum ſola‑ cium habeamus Gen. xxij. Per memetipſum iuraui ⁊c. [Lex nō facit irritū]. i. falſū: qꝺ faceret ſi per le‑ gem daretur hereditas. Non enim tunc daretur per ſe men [que] ſcʒ lex data eſt [poſt quadringentos ⁊ trigi ta annos] a ꝓmiſſione ſcʒ pꝛimo [facta eſt] abꝛae Ge. xx. quia tantum moꝛatus eſt iſrael in egypto. Unde. Exo. xij. Habitatio autem filioꝛum iſrael qua manſe‑ runt in egypto fuit quadringentoꝛum triginta annoꝛū Quibus expletis eadem die egreſſus eſt oīs exercit⁹ Computantur autem hi anni a pꝛomiſſione pꝛimo fa‑ cta abꝛae vſqꝫ ad dationē legis Ab egreſſu eīn abꝛae de terra Chaldeoꝛum: quando pꝛimo facta eſt ei ꝓmiſ ſio vſqꝫ ad ingreſſum Iacob in egyptum fuerunt ducē ti ⁊ quindecim anni. Inde vſqꝫ ad moꝛtem Ioſeph ſe‑ xaginta vnum. Inde vſqꝫ ad exitum de egypto centū quadragintaquattuoꝛ anni. Si ergo iungas centum ꝗ dragintaquattuoꝛ cum ſeptuaginta vnum annis: qui iuncti cum alijs ducentis ⁊ quindecim ānis: faciūt ā‑ nos quadringentos ⁊ triginta [ad euacuandū] q. Lex non facit irritum teſtamentū: qꝺ valeret [ad euacuan dam pꝛomiſſionem] factam ſcʒ abꝛae ⁊ ſemini ei⁹ de pꝛomiſſione hereditatis. Filioꝛum iſrael ha‑ bitatio in egypto.

Nam ſi ex lege hereditas: iam non ex pꝛo miſſione. Abꝛae autem per repꝛomiſſionē donauit deus.

¶ Hic oſtendit ꝙ nec per legem impletum eſt teſta‑ mentū de hereditate eterna habenda. Et pꝛobat hoc per locum a diuiſione. Ubi pꝛimo ponit diuiſionē. Se cundo aſſumit veritatem. ibi. Abꝛae autem per repꝛo miſſionem. Dicit ergo [Nam ſi ex lege. hereditas]. i. beatitudo eterna [iam] ſup. [non] eſſet [ex pꝛomiſſio‑ ne] Et ita euacuaretur ⁊ fruſtraretur pꝛomiſſio facta abꝛae Ro. iiij. Nō ex lege pꝛomiſſio abꝛae [Abꝛae au tem] q. Si eſt ex lege non eſt ex pꝛomiſſione: ſed eſt ex repꝛomiſſione. qꝺ patet [Abꝛae autem per repꝛomiſ‑ ſionem] id eſt ꝑ pꝛomiſſionē ſepe factā [donauit de⁹] qui non fallit: ergo nō ex operib⁹ legis eſt hereditas. D

¶ Notandum eſt hic quod deus Abꝛae pꝛomiſit tria: videlicet. Deus a‑ bꝛae tria pꝛomiſit.

Terram lacte ⁊ melle manantē Gen. xv. Semini tuo dabo terram hanc.

Seminis multiplicationem. Gen. xxij. Multiplicabo ſemen tuum.

Retributionis mercedem Gen. xv. Ego ꝓtectoꝛ tu⁹ ⁊ merces tua magna nimis.

Hec tertia pꝛomittit ⁊ largiť deus ſanctis ſuis imita toꝛibus abꝛae.

Pꝛimo ſufficientiam bonoꝛum tempoꝛalium Num. x. Ueni nobiſcum vt benefaciamus tibi: qꝛ ꝓmiſit domi nus bona iſraeli. Pſ̄. Non vidi iuſtum derelictum ⁊c. Math. vj. Pꝛimum querite regnum dei ⁊c. pſ̄. xxxvj.

Secundo Abundantiam bonoꝛum ſpiritualium. ij. pa ralľ. vlt. Tu autem domine ſecundum bonitatem tuā pꝛomiſiſti penitentiam remiſſionis peccatoꝛū. ij. Co. ix. Multiplicabit ſemen veſtrum ⁊ augebit ⁊c.

Tertio pꝛemia bonoꝛum eternoꝛum. Iac. j. Beatus vir qui ſuffert tentationem quoniam cum pꝛobat⁹ ⁊c. pſ̄. cxxvj. Pſ̄. Cum dederit dilectis ſuis ſomnum: ecce heredi‑ tas pꝛopter hoc. ij. Coꝛ. vij. Has ergo habentes pꝛo‑ miſſiones mundemus nos ab omni inquinamento car nis ⁊ ſpiritus.

Hic queritur ſuper illud Quoniam ex lege nemo iuſtificatur Glo. Ille iuſtificatur qui gratis deū colit: non cupiditate habendi aliquid aliud ab eo: vel timoꝛe amittendi. Contra Uita eterna eſt aliud a deo ergo qui ſeruit deo vitam eternam non iuſtificaľ. Rñ. Uita eterna quamuis ſit aliud a deo tamen conſiſtit in deo: vbi vero vnum pꝛopter alterum vtrobiqꝫ idē vnde qui ſeruit pꝛopter vitam eternā ſeruit pꝛopter deum. Item ſuper illud Iuſtus ex fide viuit. Con tra Charitas eſt vita anime. vide j. Ioh. iij. Qui non diligit manet in moꝛte. Rñ. Fides foꝛmata de qua lo‑ quiť nō ē ſine charitate. Sed tunc queritur quare ma

gis attribuitur vita fidei q̄ charitati. Rñ. Quia vita
eſt primus habitus. Item ſuper illud. Lex non eſt
ex fide. Contra opponit hereticus. Ro.xiiij. Omne ꝙ
non eſt ex fide peccatum eſt: ergo lex eſt peccatū. Rñ.
Equiuocatur fides. Nam ibi accipitur pro credulita-
te conſcientie: hic pro virtute. Item Ibidem glo.
Quia lex non mandat credendum. Contra Deut.vi.
Audi iſrael dominus deus tuꝰ deus vnꝰ eſt. Rñ. Lex
accipitur hic pro cerimonialibus: non pro moralibus.
Cerimonialia vero nihil mandant credendum aperte
ſed tantum occulte. Item ſuper illud. Que qui fe-
cerit homo: viuet in eis. Contra Ezec.xx. Dedi eis p̄
cepta non bona ꝛ iudicia in q̄bus non viuent. Rñ. Ibi
loquitur de vita ſpirituali: hic autē de corporali. Itē
ſuper illud. Maledictus omnis. Glo. Etiam chriſtus
maledictus eſt.i.mortalis: mortalitas vero ex pecca
to eſt. Contra. Ergo chriſtus habuit mortalitatem ex
peccato contractam ergo mortuus eſt neceſſitate nō
voluntate contra illud Eſa.liij. Oblatus eſt quia ipſe
voluit. Rñ. Mortalitatem habuit ex peccato alieno:
non ſuo vnde non contractam: ſed aſſumptam volunta
rie. Item Ibidem Glo. Satis eſt ꝙ in ligno morit: ad
veſperam vero deponatur ꝛ ſepeliatur: ſed hoc in no-
ua lege non obſeruatur: ergo durior eſt q̄ lex vetus.
Rñ. Qꝫ in noua lege non obſeruatur non eſt ex noua
lege: ſꝫ ex humana ꝯſuetudine. Itē ſuper illō Poſt
quadringentos ꝛ triginta annos. Cōtra Gen.xv. Sci
to prenoſcens ꝙ peregrinum futurum ſit ſemen tuum ꝛ
ſubijcient eos ſeruituti ꝛ affligent quadringentis an-
nis poſt liberationē vero a ſeruitute lex data eſt Exo.
xx. Rñ. Apoſtolꝰ computat a ꝓmiſſione primo facta
abrae. Gen.xij. Sed Gen.xv. fit computatio ab ortu
Iſaac qui poſt illam promiſſionem ꝑ vigintiqꝫ annos
natus eſt: de annis vero quinqꝫ reſiduis ſcriptura nō
curat.

Quid igitur lex?

¶ Superius oſtēdit imperfectionem: hic ne videatur
inutiliter data inquirit: ꝛ oſtendit eius vtilitatem. Et
hanc oſtendit duplicem Primā A malo coercere. Se
cundam Ad bonum preparare. ibi. Prius q̄ autē ve-
niret fides In prima primo oſtendit ꝙ lex poſita eſt
propter cohibitionem peccati. Secundo ꝙ nihilo mi-
nus non eſt contraria promiſſioni: qꝛ ꝑ eam non fit ſo-
lutio peccati. ibi. Lex ergo aduerſus promiſſa In pri
ma primo ponit queſtionem. Secundo ſolutionē. ibi.
Propter tranſgreſſionem. Tertio cuiuſdam verbi in
ſolutione poſiti declarationem. ibi. Mediator autem
vnius Dicit ergo [Quid igitur?] quaſi Ex lege nō eſt
iuſticia. nec benedictio: nec hereditas eterna: ſed ex fi
de [Quid igitur lex?] id eſt Cur data eſt a deo lex?

Propter tranſgreſſionem poſita eſt donec venirent ſemen cui promiſerat ordinata per āgelos in manu mediatoris. Mediator autem vnius non eſt. Deus autem vnus eſt.

¶ Hic ponit ſolutionem Ubi primo tangit legis fru-
ctum. Secundo legis tp̄s. ibi. Donec veniret Tertio
legis miniſtros. ibi Ordinata. Quarto legis dominū.
ibi. In manu mediatoris. Dicit ergo [Propter trāſ
greſſiōes]. Hoc legit dupliciter. Uno modo ſic [Pro-
pter tranſgreſſionem] ſcꝫ cohibendam vt ſaltem timo
re pene ceſſarent homines tranſgredi [poſita eſt] ſcꝫ
in medio promiſſionis ꝛ ſolutionis ſcꝫ inter legem na
ture ꝛ gratie. Scḋo mō ſic [Propter tranſgreſſionē]
multiplicandam ſꝫ occaſionaliter non cauſaliter vt ſic
ſaltem ſuperbi humiliarētur qui dicebant. Non deeſt
E qui impleat: ſed deeſt qui iubeat.
¶ Et notandum eſt hic ꝙ ſm glo. Lex quadruplici de
cauſa [poſita eſt] videlicet Ut ſuperbis eſſet in onus
ſeu frenum. Duris in flagellum. Rudibus in pedago-
gum. Perfectis in ſignum.
Propter primum dicitur onus Act.xv. Onus qḋ ne-
que nos neque patres noſtri portare potuimus.
Pſ.xxij. Propter ſm Baculus Pſ. Uirga tua ꝛ baculus tuꝰ
Pſ.lxxx- ꝛc. Pſ. Si autem dereliquerint filij eius legem meā
viij.
ꝛ cetera.
Lex pedagogus ꝛc.
Propter quartum dicitur vmbra. Hebre.x. Umbram
habens lex futurorum bonorum ꝛc.
[Donec] q. Propter tranſgreſſionē poſita eſt. Et hoc
ad tempus vt ſtaret ſcꝫ [donec veniret ſemen].i.chri
ſtus [cui].i. de quo [promiſerat] Gen.xxij. In ſemine
tuo benedicentur omnes gentes. Et ideo: qꝛ iam ve-
nit amplius non eſt tenenda. Ipſa dico [ordinata].i.
ordinabiliter data a deo: qꝛ que a deo ſunt: ordinata
ſunt Ro.xiij. [per angelos].i. miniſterio angelorum.
Act.vij. dicit Stephanus Accepiſtis legem in diſpo-
ſitione angelorum. Uel [per angelos].i. moyſen ꝛ aa-
ron ꝛ alios legis miniſtros. Malac.ij. Qꝛ de ſacerdote
Angelus enim domini exercituum eſt. j.xj. Precipit
mulieri velare caput propter āgelos.i. ſacerdotes Or
dinata inquam [in manu mediatoris] .i. in poteſtate
chriſti vt ſcꝫ duraret quantum vellet [Mediator au-
tem] Hoc legit tripliciter. Primo modo ſic q. Lex da-
ta eſt in manu mediatoris que lex licet ſit vnius po-
puli tantum [autem] ſed tamen [mediator nō eſt vnꝰ]
populi tātum.ſ. iudeorum: imo etiam mediator eſt gē
tilium: reconcilians.ſ. deo non tantum iudeos: ſꝫ etiā
gentiles. vnde non oportet querere legem propter ha-
bendum mediatorē. Et licꝫ mediator non ſit vnꝰ [eſt
tamen vnus] .i. ſufficiens qꝛ [deus] Secundo modo le
gitur ſic [Mediator] q. Lex poſita eſt in manu chriſti
qui eſt mediator. Mediator quidem non inter deum
ꝛ deum: ſed inter hominem ꝛ deum qꝛ [mediator vnꝰ
non eſt] tantum. Mediatio enim inter duos eſt: ꝛ quia
mediator nō eſt niſi inter duo diuerſa: videretur quod
chriſtus non eſſet deus vel ꝙ eſſent duo dij. Ideo ad-
dit [deus autem vnus eſt].i. chriſtus cum patre ꝛ ſpi-
rituſſancto ſm naturam diuinam: licet inter deū ꝛ ho
minem mediator ſit ſm humanam pacificāo. Tertio
legitur ſic [Mediator] q. lex poſita eſt in manu media
toris que licet ſit vnius populi tantum.ſ. iudeorū [au-
tem] ſed tamen [Mediator].i. chriſtus [non ē vnius]
populi.ſ. arbiter tantum: ſed eſt arbiter duorum popu
lorum. Ipſe enī pax noſtra qui fecit vtraqꝫ vnū [Deus
autem] q. Chriſtus eſt mediator non vnꝰ ſed duorum
populorum [autem] ſed [deus autem eſt] tātum [vnꝰ]
cum patre.ſ. ꝛ ſpirituſſancto.
Chriſtus eſt mediator
Inter hominem ꝛ deum. Ro.v. Cum inimici eſſemus
reconciliati ſumus deo per mediatorem.
Inter hominem ꝛ hominem.ſ. gentilem ꝛ iudeū Eph.
ij. Ipſe ē pax noſtra qui fecit vtraqꝫ vnū.
Inter hominē ꝛ angelum. Col.j. Pacificans que in ce
lis ꝛ que in terra ſunt.

Chriſtus inter quē dicatur eſſe media-tor.

¶ Nota hic ꝙ in manu.i. in poteſtate chriſti ſunt quat
tuor.
Primo. lex. Deut.xxxiij. In manu eiꝰ ignea lex.
Secundo. ſalus. Geneſ.xlvij. Salus noſtra in manu
tua eſt.
Tertio. Iudicium. Ioh.v. Et poteſtatem dedit ei iu
dicium facere quia filius hominis eſt.
Quarto: regnum. Unde cantat eccleſia. Ecce adue-
nit dominator dominus ꝛ regnum dominantium i ma
nu eius.

Lex ergo aduerſus promiſſa dei? Abſit. Si enim data eſſet lex que poſſet viuificare: vere ex lege eſſet iuſticia: Sed concluſit ſcriptura: omnia ſub peccato: vt promiſſio: ex fide ieſu chriſti daretur credentibus.

¶ Hic oſtēdit ꝙ lex non eſt contraria promiſſioni. vbi
Primo proponit queſtionem. Secundo queſtionis ſo
lutionem. ibi. Abſit. Tertio ſolutionis manifeſtatio-
nē. ibi. Sꝫ concluſit. Dicit ergo [Lex ergo] q. Ita lex
propter tranſgreſſionem poſita eſt. Sed nunqḋ [ergo
lex aduerſum promiſſa dei].ſ. contraria ꝓmiſſioni: vt
per eam impleatur promiſſio: non per ſe tantum [Ab-
ſit] Et hoc patet qꝛ ex ea non eſt vita [Enī] qꝛ ſi data
eſſet lex que poſſet viuificare].ſ. vitā eternā conferre

Hebr. vij. Lex nemineˉ ducit ad perfectum [vere] nō ſolum opinatiue [ex lege] .i. per legem [eſſet iuſticia] ſ3 non eſt ſup̄. ex lege iuſticia [ſed] poti9 [concluſit ſcriptura] .i. lex que erat in littera occidente: non in ſpiritu viuificante [omnia] id eſt omnes iudeos [ſub peccato] .i. ſub peccati dominio: q2 fecit eos occaſionaliter tranſgreſſores. Uel [concluſit omnia] ſub peccato erroris. Ro. xj. Concluſit deus omnia ſub incredulitate vt omnium miſereatur. Et quaſi quis ſuperioreˉ queſtionem replicās quereret. Cur ergo data eſt lex? Reſpondet [vt promiſſio] .i. hereditas eterna promiſſa [daretur] .i. dari oſtenderetur [credentib9 ex fide] .i. per fidem [ieſu chriſti] ꝛ non per legem. q. Ita deus diſpoſuit vt homines: nota ſua infirmitate ꝛ legis inſufficientia accelerarent ad fideˉ ꝛ credendo promiſſio conſequeretur. Uel vt continuetur ad immediate p̄cedens. ſic [concluſit ꝛc. vt promiſſio ꝛc.] i. vt homines videntes ſe ſub lege peccatis concluſos ad gratiam fidei accederent: ꝛ ſic eis [credentibus daretur promiſſio] Ergo lex non conferebat habitum gratie q2 non iuſtificabat Meritum iuſticie: q2 ex ipſa iuſticia non erat. Ueniam culpe: imo occaſionem dabat. Primum glorie: imo ex fide erat. Et ita per ipſam non eſt impleta promiſſio ſed per fidem domini noſtri ieſu xp̄i.

Prius autem quam veniret fides: ſub lege cuſtodiebamur: concluſi in eam fidem que reuelanda erat.

¶ Habita prima vtilitate legis que eſt coercere a malo. Hic ponit ſecundam que eſt p̄parare ad bonū. Ubi Primo ponit legis preparantis vtilitatem. Secundo filij ad quam preparat perfectam virtutem. ibi. Omnes eñ filij dei In prima primo ponit legis ſtatum. Secundo legis finem. ibi. In eam fidem que reuelanda erat. Tertio legis effectum. ibi. Itaq3 lex pedagogus. Quarto legis ceſſationeˉ. ibi. At vbi venit fides. Circa ſtatū legis īplicantur tria. Tp̄s: q2 anteq3 veniret fides. Mo9: q2 ſub lege cuſtodiebamur. Fruct9: q2 in eā fideˉ. Dicit ergo [Prius] q. Ita concluſi tota ſub peccato: tamen fuit vtilis: [Prius autem q̄3 veniret fides] explicita quaſi. ſ. ſpontanea: quam nullum meritum aduocabat [cuſtodiebamur] nos. ſ. iudei: de q̄bus hic agit ſolum ſm̄ glo: [concluſi] quaſi in ergaſtulo ſiue carcere ſeruire coacti [ſub lege] .i. ſub legis onere Cuſtodiebamur iniquam vt ſic aſſueti duceremur [in eā fidem] .ſ. chriſti [que reuelanda erat] tempore gratie. Tempore enim moyſi velata fuit fides multis figuris in patribus: ſ3 tempore Chriſti velum templi ſciſſum eſt Mat. xxvij. i. fides reueleta.

Itaque lex pedagogus noſter fuit in chriſto: vt ex fide iuſtificemur.

¶ Hic tangit legis officium. vbi Primo tangit officiū. Secundo ſubdit officij commodum. ibi. Ut ex fide iuſtificemur. Dicit ergo [Itaq3] q. Ita lex cuſtodiebat ad fidem [Itaq3 lex pedagogus] .i. manuductor. a pedos qđ eſt puer ꝛ gogos ductio [noſter] fuit. i. iudeorū nos. ſ. iudeos quaſi pueros ab illicitis comprimens timore penarum ꝛ ad recta dirigens [fuit in chriſto] .i. in exequendis mādatis chriſti. Uel ſcd̄m Gloſ. Pedagogus enim paruulis aſſignatur: vt laſciuiens refrenetur etas: ꝛ prona in vitia teneantur corda: dum tenera ſtudijs eruditur infātia: ꝛ metu pene coercita preparatur ad maiora. Et hoc ipſum pedagogi nomen ſonat eo poſitum ab eo ꝙ pueros agat. ſ. ducat. Lex ergo populo laſciuiēti ab iſter pedagogi appoſita eſt: vt cuſtodiret eos ꝛ future fidei prepararet. Ecce honor legis: q2 cuſtodiuit vt pedagogus: ſ3 hoc non eſt magnum: quia puerorum eˉ: non adultorum. Pedagogus noſter fuit dico. Et hoc [in chriſto] .i. in iuſtificatione chriſti: qui ideo eam inſtituit: vt ſic per eam duceremur ad fidem quaſi pueri ad perfectionem. Pedagogus dico ad hoc datus [vt ex fide] .ſcilicet ipſa non ex lege [iuſtificemur.]

Pedagogus vnde dicatur.

At vbi venit fides: iam non ſumus ſub pedagogo.

¶ Hic tangit legis ceſſationem Et primo innuit fidei aduentum. Secundo ex hoc legis terminum. ibi. Iam non ſumus. Dicit ergo [At vbi] q. Quamdiu fuimus rudes: lex erat nobis pedagogus [at vbi venit fides] id eſt poſtquā fides que in patribus erat occulta: reuelata eſt [iam] id eſt modo: tempore gratie. Uel in p̄ſenti vita: hoc bonum habemus a fide ꝙ [nō ſum9 ſub pedagogo] id eſt ſub coactione ꝛ ſeruitute legis. Sed ſub euangelica libertate. Mat. xj. Lex ꝛ prophete vſq3 ad Iohannem quippe eſt. q2 Ioh. viij. Si fili9 vos liberauerit vere liberi eritis.

Omnes enim filij dei eſtis per fidem que eˉ in chriſto ieſu. Quicunque enim in chriſto baptizati eſtis: chriſtum induiſtis: Non eſt iudeus neque grecus: non eſt ſeruus neque liber: non eſt maſculus neque femina. Omnes enim vos vnum eſtis in chriſto ieſu.

¶ Poſuit iam legis vtilitatem. Hic ſubdit fidei virtutem: et hanc in quattuor effectibus. Primus eſt filiatio dei. Secundus conformitas chriſti. ibi. Quicunq3 enim in chriſto baptizati. Tertius vnitas credentiū. ibi. Non eſt iudeus. Quart9 adeptio promiſſionū. ibi. Si autem vos chriſti. Dicit ergo [Omnes eñ] quaſi Nos iudei iam non ſumus ſub pedagogo legis: vñ nec vos gētiles debetis vos legi ſubijcere [eñ] quia [omnes eſtis filij dei] non ſerui. Ro. viij. Non accepiſtis ſpiritum ſeruitutis iterum in timore: ſed accepiſtis ſpiritum adoptionis filiorum. Uos dico exiſtentes [i chriſto ieſu per fidem] Fides eñ facit filium dei Iohā. j. Dedit eis poteſtatem filios dei ꝛc. Et vere per fidem filij dei eſtis in chriſto [eñ] quia [quicunq3] id cuiuſcunq3 conditionis vel etatis: vel ſexus [in chriſto] id eſt ſm̄ conſtitutionem chriſti. Uel [in chriſto] id eſt ſimilitudinem mortis chriſti [baptizati eſtis. Rom. vj. Quicunq3 baptizati ſumus in chriſto ieſu in morte ipſius baptizati ſumus [chriſtum īduiſtis] per vite conformitatem: ꝛ ſacramenti ſuſceptioneˉ. Ro. xiij. Induimini dominum ieſum chriſtum. Scd̄3 Aug. vero Quidā induunt chriſtū vſq3 ad ſacramenti ſuſceptionem ſolum vt ficti. Quidam etiam vſq3 ad vite conformitatem. Reuerendus baptiſmus: q2 reformat generaliteˉ vnde dicit Quicunq3 Regulariter. vñ dicit in chriſto. Utiliter. vnde dicit Chriſtum induiſtis. Et bene dico Quicunq3: quia [Non eſt iudeus neq3 grecus] quo ad differentiam generis. Ro. j. Non eſt diſtinctio iudei ꝛ greci [non eſt ſeruus neq3 liber] quo ad differentiā conditionis [non eſt maſculus neq3 femina] quo ad differentiā ſexus q2 p̄pter nihil horū alius alio dignior eſt in fide chriſti: [Omnes eñ vos] gentiles. ſ. credentes [vnum eſtis nō differentes in aliquo [in chriſto ieſu] .i. in fide chriſti. Sic enim orauit dominus Ioh. vij. Ut ſint vnum ſicut ꝛ nos vnum ſumus. Et ideo nemo iudeizet ꝛ quaſi per hoc dignior ſit.

Induere xp̄3 qui dicantur.

Si autem vos chriſti: ergo ſemen abrae eſtis ſecundum promiſſionem heredes.

¶ Hic tangit adeptionem promiſſionum. vbi Primo tangit adipiſcendi modum. Secundo adeptionis habitum. ibi. Ergo ſemen. Dicit ergo [Si autem] q. Uos ita eſtis in chriſto. [Si autem vos chriſti] eſtis. i. iuſti per fidem ſicut Abraam vt ſicut chriſtus eſt ſemen Abrae corporaliter: ita vos qui eſtis chriſti [eſtis ſemen Abrae] per fidem ſpiritualiter: ꝛ ſi ſemen [ergo ſm̄ promiſſionem] que quidem ſemini facta eˉ Ge. xv. Semini tuo dabo terram hanc. Non ſecundum carnales legis obſeruantias [heredes] eſtis ſupple regni ꝛ terre amiſſionis. Roma. viij. Si filij ꝛ heredes.

Hic queritur ſuper illud Propter tranſgreſſionem poſita eſt Glo. Ut ceruix ſuperborū quos trāſgredi faceret humiliaretur. Contra. Facere tranſgredi malum eſt: ergo lex mala eſt. Rñ. Faciebat tranſgredi occaſionaliter non cauſaliter. Item ſuper illud

Lex poſita eſt donec veniret ſemen ⁊c. Contra. Bar. iiij. Hic eſt liber mandatorum dei ⁊ lex que eſt in eternum. R̄n̄. Lex eſt perpetua quo ad intelligentiam ſpiritualem: ſ3 temporalis vſq3 ad chriſtum ſolum duratura per obſeruantiam carnalem. Item ſup illud. Ordinata per angelos. Glo. In quibus erat aliquando pater: aliqñ filius: aliquando ſpiritusſanctus. Cõtra. Eſſe trium perſonarum ſicut ⁊ operari inſeparabile eſt. R̄n̄. Glo. loquitur de eſſe ſecũdum manifeſtationem non quo ad rem. Item ſuper illud. In manu mediatoris. Glo. Ipſe eſt deus equalis patri: ſ3 deus vt crearemur: homo vt recrearemur: deus vt faceret homo vt reficeret: ergo chriſtus nos recreat ⁊ reficit vt hõ. Contra. Non minus eſt recreare q̃ȝ creare R̄n̄. Chriſtus vt homo: nos recreat meritorie: vt deus effectiue. Item ſuper illud. Mediator vnius nõ eſt. glo. Mediator eſt vt homo. Contra. Ut homo non eſt medium inter deum ⁊ homines: q2 medium participat naturam extremorum: vt color medius inter album ⁊ nigrum. R̄n̄. Ut homo medius eſt mediatione accidẽtali. ſ. conuenientia proprietatum: quia iuſtus cũ deo: mortalis cum hominibus: ſed non mediatione ſubſtãtiali que requirit communicationem vtriuſq3 ſubſtantie Item ſuper illud. Deus autem vn⁹ eſt. Glo. De⁹ eſt nomen nature. Contra. Dam̄. Deus eſt nomen operationis R̄n̄. Deus eſt nomen nature: vt cui eſt impoſitum: ſed nomen operationis: vt aqua eſt impoſitu. n Sicut lapis imponitur ſubſtantie: ſed ab operatione ledendi pedem. Item ibidem glo. ſm q͏ deus: ſupra nos eſt: ⁊ nos infra illum ⁊ multa interiacẽt ſpacia. Contra. Deus eſt vbiq3 vnde nihil ſpacio diſtat a deo. R̄n̄. Spacia accipit non proprie ſed metaphorice pro diſtantia ſpirituali: non locali Item ſuper illď Si ex lege eſſet iuſticia. Glo. S3 non ex ea iuſticia. Contra. Circunciſio in lege iuſtificabat. R̄n̄. Circũciſio nõ erat opus legale. i. in lege inſtitutum ſ3 ante legem. Item ſuper illud Sed concluſit ſcriptura. Glo. propter vicium nobis inflictum. Contra. Deus non eſt autor vicij. R̄n̄. Corruptio q̃ eſt in nobis ex peccato dupliciter conſiderari poteſt. Uel inquantum pena ̓ peccati precedentis. Uel inquantum cauſa peccatorum ſequentium. Primo modo habet rationem pene: ⁊ ſic a deo eſt: q2 ordo culpe in penam iuſtus eſt. Secundo modo habet rationem vicij: ⁊ ſic a deo non eſt. Item ſuper illud. Prius q̃ȝ veniret fides. Contra Eadem erat fides ãtiquorum ⁊ noſtra. R̄n̄. Loquitur de aduẽtu ſm manifeſtationem non ſm eſſe. Item ſup illud Omnes filij dei eſtis. Cõtra Multi eorum mali erãt R̄n̄. Omnes filij erant quantum eſt ex virtute fidei l3 aliud impedimentum eſſet in eis propter qď non erãt ſimpliciter filij dei. Item ſup illud Chriſtum induiſtis Glo. Conformes ei facti eſtis. Contra Qui ficti baptizantur non ꝯformantur chriſto. R̄n̄. Ficti nõ baptizantur in chriſto. i. in chriſti ſimilitudine quamuis baptizantur in ei⁹ inſtitutione. Uel ſm Glo. Induũt homines chriſtum dupliciter. Uel vſq3 ad ſacramenti ſuſceptionem ſolum. Uel vſq3 ad vite ſanctificationẽ. Item ſuper illud Non eſt iudeus neq3 grecus. Cõtra Ro. iij. Quid ergo eſt amplius: iudeo multum per omnez modum. R̄n̄. Loquitur pro ſtatu ante fidẽ. hic ꝑ ſtatu fidei. Item ſuper illud Non eſt maſcul⁹ neq3 femina. Contra. Maſculus in eccleſia ſuſcipit ordinis ſacramentum ⁊ doctoris officium qď non femina R̄n̄. Hanc indifferentiam intelligit apoſtolus quo ad gratie interiora dona: non quo ad eccleſie officia exteriora.

In manu dei quot dicantur eſſe.

¶ Notandum ſup illud In manu mediatoris. Q(uo)d in manu dei dicuntur eſſe ſeptem.

Primo Omnes res in manu gubernante. Ps. Nõ repellit dominus plebem ſuam quia in manu eius.

Secundo p̄ſidentes: in manu dirigente Ecc. x. In manu dei poteſtas hominis.

Leges in manu diſponente Deut. xxxiij. In manu eius ignea lex.

Obedientes: in manu protegente Sap. iij. Iuſtorum anime in manu dei ſunt.

Impenitentes: in manu puniente. Eccleſia. ij. Si penitentiam non egerimus incidemus in manus dei He. x. Horrendum eſt incidere in manus dei viui.

Patientes: in manu ſaluante Gen. xlvij. Sal⁹ noſtra in manu tua eſt.

Menſiones in manu remunerante Zac. ij. Ecce vir ⁊ ecce in manu ei⁹ funiculus menſorum. Eccleſia. ecce aduenit dominator ⁊c.

Capitulum iiij.

Dico autem Quanto tempore heres paruulus eſt: nihil differt a ſeruo cum ſit dominus omnium.

¶ Superius oſtendit legem non eſſe ſuſcipiendam. Primo exemplo ſui ⁊ aliorum apoſtolorum legẽ deſerentium ab illo loco ſcďi capituli. Nos natura iudei ſumus vſq3 ad tertium. Secundo ꝑ inſufficientiaȝ obſeruantiarum legalium capitulo tertio. Hic tertio idẽ oſtendit per ꝯditionem grauem ſub lege exiſtentium: q2 ſerui erant: qď probat Primo exemplo humane cõſuetudinis. Secundo autoritate diuine legis. ibi. Filioli mei quos iterum ꝑturio In prima primo procedit inſtruendo ponens conſuetudinem ⁊ eius adaptationem. Secundo arguendo ſubdẽo e orum contra p̄dictam ꝯſuetudinem operantium redargutionẽ. ibi. Sed tunc quidem ignorantes deum. Tertio obſecrando vt eos alliciat: ſubiungens benignam obſecrationem. ibi. Fratres obſecro vos nihil me leſiſtis In prima primo ponit ꝯſuetudinem Secundo ꝯſuetudinis q̃ ad iudeos adaptationem. ibi. Ita ⁊ nos cum eſſemus paruuli. Tertio adaptationis vſq3 ad Galathas extenſionem. ibi. Qm̄ autem eſtis filij dei. In prima in paruulo herede a quo ſumit ſimilitudinem. tangit duplicem ſtatum. Primum imꝑfectum quaſi ſeruitutis. Secundum perfectum quaſi libertatis. ibi. Uſq3 ad ꝑ finitũ tempus. Circa ſtatum imꝑfectionis tangit tria. Etatem: q2 quanto tempore paruulus. Conditionem q2 nihil differt a ſeruo Subiectionem: q2 ſub tutorib⁹ Dicit ergo [Dico autem] q. Non ſolum predictis modio oſtenditur lex non eſſe tenenda [autẽ] ſ3 adhuc ad idem probandum [dico]. i. humanam ꝯſuetudinẽ adduco [quanto tempore] q. Nos ſumus ſemen abrae ⁊ filij ⁊ heredes: vel ſicut paruulus: futurus heres in q̄dam ſeruitute detinetur: ita ⁊ nos olim. Et hoc eſt q͏ dicit. [Quanto tempore heres paruulus eſt] etate. ſ. ⁊ ſciẽtia [nihil differt a ſeruo] q2 ad modum ſerui cogit: nec habet aliquã poteſtatẽ rerũ ſuarũ. Seruo dico quantum ad ãminiſtrationem rerum ſuarum: non quantum ad proprietatem [cum] ꝑ quamuis] ſit dominus omnium] futurus. Uel etiam [ſit dominus [quãtum ad proprietatem: non quantum ad ãminiſtrationem: habitu non vſu [omnium] bonorum. ſ. paternorũ. Spiritualiter Heres chriſtus: paruulus chriſtus natus: qui ꝯmendatur hic a quattuor. A poſſeſſione glorie: q2 heres. A puritate vite: q2 paruulus. A conuerſatiõe humili: q2 nihil differt a ſeruo. A poteſtate gñali: q2 dominus olȝ. Ergo ſimul in vnum diues ⁊ paup q2 heres paruulus: ſeruus ⁊ dominus q2 homo deus.

Sed ſub tutoribus ⁊ actoribus eſt vſque ad prefinitum tempus a patre:

¶ Diſtinguntur tutores ⁊ actores. Paruulus ⁊ ab aliis ꝯuenitur ⁊ alios ꝯuenit. Dicuntur ergo tutores q̄ eum tuentur contra aduerſarios eum conueniẽtes. Actores qui agunt cauſas eius contra eos quos ꝯuenit. Uel. Tutores dicuntur ſub quorum cuſtodia ſunt paruuli vſq3 ad. xiij. annum perfectum. Actores autẽ dicuntur curatores qui habent eorum curam a. xiiij. anno vſq3 ad. xxv. annum. Dicit ergo [Sed ſub tutorib⁹] q2 cogitur chriſtus paruulus: ⁊ nullam poteſtatem hȝ rerum ſuarum q̃uis ſit dominus omnium rerum ſua-

rum. Sed potius [Sub tutoribus] eſt qui eum contra hoſtes defendant [ꝛ actoribꝰ] qui pro eo cauſas agāt ꝛ mores eius informent: ꝛ hoc [vſqꝫ ad prefinitum]. i. determinatum [tpꝰs a patre]. Antiquitus enī erat cōſuetudo ꝙ parentes in teſtamento ſuo determinabant tpꝰs tutele paruulorum: ſꝫ hodie determinatum eſt ſecundū ꝯſuetudinem diuerſarum regionum quantum debeat eſſe puer ſub tutela: ꝛ lex determinat vſqꝫ ad .xiiij. annum perfectum.

Ita ꝛ nos cum eſſemus paruuli ſub elemē tis mundi huius eramus ſeruientes.

¶ Poſuit conſuetudinem. Hic ponit eius quo ad iudeos adaptationem. Et ſicut in paruulo tetigit duplicem ſtatum. Ita hic in iudeis conuerſis tangit duplicem ſtatum. Primum ſeruitutis ſub lege. Secundum libertatis ſub euangelio. ibi. At vbi venit plenitudo. In primo ſtatu implicat tria. Debilitatem in affectu. ibi. Cum eſſemus paruuli. Tenuitatem in intellectu. ibi. Sub elementis mundi. Seruitutem i effectu. ibi. Eramus ſeruientes. Dicit ergo [Ita] q. Sic eſt in paruulo ſm humanam ꝯſuetudinem [Ita ꝛ nos]. ſ. iudei [cum eſſemus paruuli] viribus reſiſtendi peccato. j. Cor. xiiij. Nolite pueri effici ſenſibus ſꝫ malicia paruuli eſtote: ꝛ etiam in congnitione dei. Tales paruuli maledicti ſunt. Eſa. lxv. Maledictus puer eſt centum annorum [ſub elementis]. i. ſub lege in qua erat prima eruditio: ſicut in litteris ꝛ elementis: eſt prima eruditio pueri Et addit [mundi huius] q2 lex: hec mundana promittebat Sicut patet Leu. xxv. Uel [ſub elementis mundi huius]. i. ſub legalibus obſeruantiis que penes elementa mūdi determinabatur. vt neomenie ꝛ alia feſta per dies lunares ꝛ huiuſmodi [eramꝰ ſeruientes]. i. ſubiecti ſeruituti legis.

B — Iudei dicebantur puuli ſub lege quadruplicit.

Iudei enī ſub lege puuli erant quadrupliciter.

Primo paruuli ſcꝫ locutione: q2 de paruis bonis ſcilicet preſentibꝰ nō eternis tractabant. j. Mac. xiiij. Seniores in plateis ſedebāt ꝛ de bonis terre tractabāt.

Secundo paruuli cognitione: q2 littere tantum exteriori nō ſenſu īteriori intēdebant Ut paruuli addiſcētes pſalterium Eſa. xxix. Dabitur liber ſcienti litteras: dicetur q2 lege iſtum: ꝛ reſpondebit non poſſū Signatus eſt enim.

Tertio paruuli affectione amoris: q2 promiſſiōe temporalium alliciebātur. vt paruoli pomo. Eſa. j. Si volueritis ꝛ audieritis me bona terre comedetis.

Quarto paruuli ſubiectionis timore: q2 timore flagellorum pſentium terrebantur: vt paruuli virga. Hebr. ij. Timore mortis p totam vitam obnoxij. erant ſeruituti.

At vbi venit plenitudo temporis.

¶ Notandum ꝙ filius dei ſeruauit temporis oportunitatem in omni opere ſuo.

Primo Mūdum creādo Ecc. iij. Cuncta fecit deus i tempore ſuo. ꝛc.

Secundo In mundum veniendo. Eſa. xiiij. Prope eſt vt veniat tempus eius.

Tertio per mundum predicādo Oſee. x. Tempus requirendi dominum cum ipſe venerit qui docebit vos iuſticiam.

Quarto Mortem patiēdo Jo. vij. Tempus meum nōdum aduenit.

Quinto A morte reſurgendo. ij. Mach. j. Tempꝰ affuit quo ſol refulſit ꝛc.

Sexto In celum aſcendendo Toh. xij. Tempꝰ eſt vt reuertar ad eū qui me miſit.

Septimo Spiritumſanctum mittendo Joel. ij. Et erit poſt hec effundam de ſpiritu meo ſuper omnem carnem.

Octauo Ad iudicium veniendo Joel. iij. In tempore illo cōgregabo omnes gētes.

Nono Singulos remunerando Ecc. vl. In fine. Operamini opus veſtrum ante tēpus ꝛ dabit vobis mercedem tempore ſuo.

At vbi venit plenitudo tēporis miſit deus filium ſuum factum ex muliere: factum ſub lege.

¶ Hic tangit ſtatum libertatis ſub euāgelio. Ubi circa incarnationem filij dei notātur tria commendabilia ſcꝫ Tempus: Modꝰ ꝛ Fructus. In tempore congruitas. q2 Ubi venit ꝛc. In Modo humilitas. q2 miſit deus fi. In fructu vtilitas: q2 vt eos qui ſub lege. Circa modum doni incarnationis implicantur tria. Dantis ſublimitas: q2 deus. Dātis liberalitas: q2 miſit: nullus rapuit: nullus furatus eſt. Doni precioſitas q2 filium ſuum. non hominem: vel angelum. In quo filio commendat diuinitatem q2 ſuum. humanitatem: q2 factum ex muliere. humilitatem: q2 factum ſub lege. Dicit ergo [At vbi] q. Ita erat dum eramus paruuli [At pro ſꝫ [vbi]. i. poſtqꝫ [venit] non fatali neceſſitate ſꝫ dei preordinatione [plenitudo]. i. impletio [temporis] a deo pfiniti. Dan. ix. Septuaginta hebdomade abbreuiate ſunt ſup populum tuum: vt impleatur viſio: ꝛ prophetia ꝛ vnguatur ſctōꝝ ſanctus Uel [plenitudo temporis]. i. tpꝰs gratie in quo impleta ſunt omnia: q2 Pſ. Miſericordia domini ple. eſt ter. [miſit] .i. viſibilem hominibus fecit [deus] pater ſcꝫ [filium ſuum] ab eterno genitum Pſ. Filius meus es tu: ego hodie. i. eternaliter genui te [factum] qui tamen ſm diuinitatem non factꝰ: nec creatus: ſed genitus [ex muliere] Non dicit in muliere cōtra Manicheos: qui dicunt ipſum non aſſumpſiſſe corpus de virgine: ſed de celo attuliſſe corpꝰ: ꝛ tranſiſſe per virginis vterum. ſicut per fiſtulam. Nec dicit natum: ſed factum: vt noſceret alium modum huiꝰ natiuitatis: qua natus eſt de matre mirabiliter: et Eterne: qua natus eſt de patre naturaliter Factum [ſub lege]. i. ſub legis onere: q2 legaliter circumciſus: in templum ſm legem oblatus: legali hoſtia redemptus Luc. ij. Non tamen ſub lege id eſt ſub legis autoritate. Ipſe enim erat dominꝰ legis Supra. iij. Ordinata per angelos in manu mediatoris. — pſ. xxxij. — Pſ. ij.

Ut eos qui ſub lege erant redimeret: vt adoptionem filiorum reciperemus.

¶ Hic ſubdit incarnationis fructum Ubi primo tāgit neceſſitatē hoīs. ibi. Ut eos qui ſub lege Secūdo: ſubleuatiōēꝫ neceſſitatis. ibi. Redimeret. Tertio effectū ſubleuationis. ibi. Ut adoptionē. Dicit ergo [Ut eos q. Ita factū ad hoc. ſ. vt eos qui ſub lege]. i. ſub legis onere pſiti [erāt] Act. xv. Hoc eſt onꝰ qd nec nos: nec pres nri portare ꝛc. [redimeret] a ſeruitute. ſ. legis ꝛ peccati: pcio ſāguinis. Hoc reſpōdet ei qd dixerat factum ſub lege [vt adoptionem filiorum]. i. gratie qua fiunt filij dei: ꝛ etiam glorie [reciperemus]. i. iterum acciperemus: q2 eam amiſeramus in adam p peccatū ꝛ per chriſtum reaccipimus. Hoc reſpondet ei quod dixerat factum ex muliere Aug. Ideo filius dei factus eſt homo: vt homines faceret filios dei.

D — Adoptio duplex eſt

¶ Notandum ſuper illud. Ut adoptionē filiorū. Adoptio eſt duplex. ſcꝫ Gratie ꝛ Glorie.

Adoptio gratie. De qua Ro. viij. Accepiſtis adoptionem filiorum ſcꝫ per gratiā. — E

Adoptio glorie. de qua Ibidem Adoptionē filiorum dei expectantes ſcꝫ glorie.

¶ Nota hic quod tempus incarnationis dicitur plenitudo temporis.

Primo: propter plenitudinem pacis ꝛ bonorū temporalium ſm illud Eſa. ij. Conflabunt gladios ſuos i vomeres. ꝛ Pſ. Orietur in diebus eius iuſticia ꝛ abundantia pacis. — pſ. lxxj.

Secundo: propter plenitudinem gratiarum Joh. j. De plenitudine eius omnes accepimus.

Tertio: propter adimpletionem figurarum legalium Mat. v. Non veni legem ſoluere: ſed adimplere.

Quarto propter plenitudinē diuinarū promiſſionum ij. Cor. j. Quot quot promiſſiones dei ſunt in illo eſt. i. in illo implete ſunt.

Quinto: propter impletionem propheticarum viſionum. Dan. ix. Ut impleatur viſio ꝛ prophetia ꝛc.

Sexto: propter plenitudinem. j. Cor. x. Nos ſumus in quos fines ſeculorum deuenerunt.
Ps.cix. Septimo: propter impletionem ruine angelorum. ps. Implebit ruinas.
Octauo: propter plenitudinē premiorum. Eſa. lviij. Implebit ſplendoribus animam tuam.
Nono: propter plenitudinē vniuerſorum. Ephe. j. Propoſuit in ipſo in diſpenſatione plenitudinis ipſum inſtaurare oīa que in celis: et que in terra.

Quoniam autem eſtis filij dei: miſit deus ſpiritum filij ſui in corda veſtra clamantē Abba pater.

¶ Hic ponit adoptationis ſue vſqꝫ ad Galathas extenſionem: et tangit duplicem ſtatuz in Galathis ſicut tetigerat in iudeis. Primo enim probat in eis per effectum ſtatum libertatis. Secundo: concludendo ex p̄miſſis excludit ab eis ſtatuz ſeruitutis. ibi. Ita qꝫ iam non eſt ſeruus. In prima Primo tangit libertatis ſtatum. Secundo cauſam ſiue ſignum. ibi. Miſit deus. Tertio. Commodum ſiue effectum. ibi. Clamantem abba. Dicit ergo [quoniam autem] quaſi. Non ſoluz nos Iudei qui credimus: ſumus filij dei: ſed etiam vos gentiles credentes. Sicut patet per effectū quoniam miſit deus ſpirituz et c. Et hoc eſt quod dicit [quoniam autem eſtis filij dei] vos gentiles ad fidem conuerſi. Joh. j. Dedit eis poteſtatem filios dei fieri et c. [Miſit deus] pater: ad hoc ſcꝫ oſtendendum [ſpiritus filij ſui] qui a filio ſicut a patre procedit et quem eſſet filius mittit Contra grecos In ſignum huius: inſufflauit in diſcipulos di. Accipite ſpm̄ ſanctum. Johā. xx. Miſit inquā [in corda veſtra]. ſ. tam iudeorū ꝙ gentium. Ipſe ſpūs reddit teſtimoniū ſpiritui noſtro ꝙ filij dei ſumus. Rom. viij. Spiritū inqꝫ [clamantem]. i. clamare faciētē deſiderio ſcꝫ cordis. Exo. xiiij. Quid clamas ad me. Hiero. Clamor in ſcripturis non magne vocis emiſſio: ſed intentionis magnitudo intelligitur. De hoc in Ps. Clama in corde tuo. Clamantem inquam [Abba pater] que ſunt duo nomina. Unum hebreum: ſcꝫ abba Alterum grecū. ſ. pater ſm glo. et idē ſignant. Unde more ſcripture ponitur hebraicum cum ſua interpretatione. Et eleganter aūt ponuntur duo noīa propter ſignificationē diuerſorum iudeorū et gentium in vnitatem fidei concurrentium.

Itaque iam non eſt ſeruus: ſed filius: ꝙ ſi filius et heres per deum.

¶ Hic concludendo ex premiſſis excludit ab eis ſtatū ſeruitutis. Ubi primo excludit ſeruitutē. Secundo: replicat libertatē. ibi. Sed Filius. Tertio: promittit liberis hereditatem. ibi. Qꝫ ſi filius. Quarto: tangit hereditatis Authorem. ibi. Per deum. Dicit ergo. [Itaqꝫ] quia ſcꝫ ſpūſſanctus in vobis clamat hoc [iā] a tempore: ſcꝫ gratie [non eſt] aliquis ſup̄. veſtrum credentium [ſeruus ſed filius] non timore: ſed amore ſeruiens. Joh. xv. Iam non dicam vos ſeruos [ꝙ ſi filius] gratie [et heres] glorie erit in futuro. Rom. viij. Si filij et heredes. Et hoc [per deum] id eſt: per dei miſericordiam et operationem. Uel [per deum] vt ſit iuramentum.

Sed tunc quidem ignorantes deum. His qui natura non ſunt dij: ſeruiebatis.

¶ Hic procedit arguendo ponens eorum quaſi predictam conſuetudinem violantium redargutionem. Ubi primo rememorat eis ſtatū malum preteritum. Secū do redarguit eos de conuerſione ad eundem ſtatū. ibi. Nunc autem cum cognoueritis. In prima tangit duplicem errorem. Primum in cognitiua. Secundum in motiua. ibi. His qui natura. Dicit ergo [Ita modo eſtis filij dei [ſed tunc quidē] qn̄ eratis infideles [ignorantes deū] et, ita erat in vobis aliqua peccati excuſatio [ſeruiebatis his qui natura non ſunt dij] ſed ſolum
Ps.xcv. falſa opinione. ſ. idolis. Ps. Omnes dij gentium demonia et c. Et alibi. Seruierunt demonijs. Et loquitur improprie ad maiorem expreſſionem: quia deus ſm ꝙ proprie accipitur non habet plurale. Accipitur autem tripliciter Naturaliter. Adoptiue et Nūcupatiue. *Deus tripliciter ſumitur.*

Hic queritur ſuper illud. Sub elementis mundi. Contra. Similiter faciebant pagani: ergo ab eis in hoc non differebant iudei. Rn̄ſ. Imo differebāt ſm glo. Quia iudei ſub elementis: non tamen elementis ſeruiebant: ſed domino elementorum. Pagani vero ipſis elementis: non deo. Item ſuper illud. Sub tutoribus et actoribus. Glo. Lex cauſam iudeoruz bene egit dum per ſacrificia et expiationes deum illis placauit. Contra. Ergo lex iuſtificabat. Cuius contrariū Apoſtolus ſupra tertio dicit. Reſponſio. Opus legale operans iuſtificabat: non autem opus operatum: vt immolatio agni: non agnus immolatus. Item ſuper illud. Miſit deus filium ſuum. Contra. Ubiqꝫ erat ergo nuſquam mitti poterat. Reſponſio. Ubiqꝫ erat: ſed non omni modo: vnde non eſt miſſus vbi non erat: ſed modo quo ibi non erat. *Deus qualiter dicatur eſſe vbique.* Item ſuper illud. Deus. Glo. pater. Contra. Ergo pater eſt maior filio ſicut mittēs miſſo. Reſponſio. Ub mittens et miſſum differunt eſſentialiter maior eſt mittens miſſo: ſed vbi non ſic differunt non eſt maior. Item ſuper illud. Factum. Cōtra. Symbolum non factus: nec creatus: ſed genitus. Reſponſio. Non dicitur factus ſimpliciter: ſed ex muliere: ſcilicet vt homo. Item ſuper illud. Ex muliere. Contra. Mulier ſonat in corruptionem ſecundum illud. Inter natos mulierum. Matth. xj. Chriſtus vero factus eſt de incorrupta. Reſponſio. Mulier aliquando ſonat in corruptionem. vt Mat. xj. Aliquando in ſexum. vt Geñ. iij. Mulier quam dediſti mihi. Et hic. Item ibidem glo. Ut qui creator erat creatura eſſet: ergo chriſtus eſt creatura. Contra. Non eſt de nihilo factus aliquid: quia nunꝙ fuit nihil: ſed ſemper aliquid: ſcꝫ deus: ergo non eſt creatura. Reſpon. Non eſt concedendum ꝙ xp̄o ſit creatura ſimpliciter ꝓpter negationem incluſam: ſcilicet de nihilo: ſed cum determinatione: ſcꝫ ſm ꝙ homo. Item ſuper illud. Factum ſub lege. Contra ſuper illud Ps. In lege domini fuit voluntas eius. glo. Aliud eſt eſſe in lege. Aliud ſub lege. Qui eſt in lege ſm legem agit volūtarie. Qui eſt ſub lege ſm legem agit neceſſitatis timore. Chriſtus vero non agebat neceſſitatis timore. Rn̄. Hic agit de ſubiectione voluntaria. ibi. de neceſſaria ſiue coacta. *Ps.j.* Item ſuper illud. Spm̄ filij. Contra. Ergo videtur ꝙ ſpiritus non ſit a filio: ſed ſolum filij. vt ait Dam. Rn̄. Spiritus filij ē: non ſolum: qꝛ in filio: ſed quia a filio: ita ꝙ prepoſitio a dicat ſubauthoritatē non authoritatem puram. Item ſuper illud. Clamantē. glo. Ma facit nos clamare: ergo ſimiliter poteſt dici comedēs quia facit nos comedere. Rn̄. Non eſt ſimile: qꝛ actū clamandi facit in nobis: vt eſt ſpiritus: ſcꝫ per donum ſpeciale: ſed non actum comedendi. Item ſuper illud Abba. Glo. Hebreum nomen eſt. Contra. Ro. viij. dicit gloſa ꝙ eſt grecum. Item Remigius dicit ꝙ eſt ſyrum. Reſponſio. Qꝫ non eſt inconueniens: ꝙ ſit trium linguarum: quia lingue diuerſe in aliquo conueniunt aliquando. Item ſuper illud. Pater. gloſa dicit ꝙ eſt nomen grecum. Contra. Rom. viij. Super illud abba pater. Glo. Abba grece: pater latine. Reſponſio. Grecum eſt inſtitutione ſiue origine: quia dicitur a pater greco vocabulo: ſed latinum declinatione ſeu terminatione. Item ſuper illud. His qui natura non ſunt dij. Contra. Deus prout accipitur naturaliter non habet plurale: quia vnus eſt deus. Rn̄. Non loquitur ꝓprie: ſed improprie cauſa magis exprimēde veritatis. Tripliciter enī dicitur deus. Naturaliter. Adoptiue. Nūcupatiue. Item ſuper illud. Seruiebatis. Contra. Similiter chriſtiani ſeruiunt carni chriſti que non eſt deus. Rn̄ſ. Non ſeruiunt illi propter ſe: ſed per accidens: quia vnita filio dei. Pagani vero idolis ſeruiebant propter ſe tanꝙ vero deo.

Nunc autem cuz cognoueritis deum: imo cogniti ſitis a deo: quomō conuertimini iterū ad infirma et egena elemēta quibus denuo

ſeruire vultis.

¶ Superius reduxit eis ad memoriam malum ſtatū preteritum. Hic redarguit eos de reditu ad eundem ſtatum. Ubi diſſuadet eis dictum reditum quadruplici ratione. Primo commemoratione diuini beneficij. Secundo. Reprehenſione peccati. ibi. Dies obſeruatis. Tertio Oſtenſione damni. ibi. Timeo autem vos Quarto Propoſitione exempli. ibi. Eſtote ſicut ego Prima ratio talis eſt. Nullus debet abuti diuinis beneficijs. Sed qui a fide redit ad legem abutitur: ergo nullus debet hunc reditum facere. Primo ergo tangit duplex dei beneficium. Et cum hoc recidiui admirationem. Primum fidei in intellectu. ibi. Cū cognoueritis. Secundum gratie in affectu. ibi. Imo cogniti Tertio admiratur recidiuum. ibi. Quomō cōuertimini. Dicit ergo[Nunc autem]q. Ita olim cognoſcentes deum idolis ſeruiebatis: et propter ignorantiā erratis aliquo modo excuſabiles[Nunc aūt]aperta: ſcʒ veritate[cum cognoueritis deum] quod eſt magnum dei beneficium. Hiere. ix. In hoc glorietur: qui gloriatur ſcire et noſſe me[Imo]potius[cogniti ſitis a deo] quaſi: non a vobis: ſed dei munere cognitores eius facti: qui ſcilʒ vos cognouit cognitione approbationis: vt vos cognitores ſui faceret. Hac cognitione cognoſcit ſolum bonos. Cognitione ſimplicis noticie: oēs. Unde iſta cognitione dr malos neſcire. Mat. vij. Nō noui vos: cum tamen cognitione ſimplicis noticie oīa cognouerit. Cū inquā ita ſit[quomodo cōuertimini] a veritate ſcilicet fidei in errorem. Hec eſt peruerſa

ps. lxxvij conuerſio. De qua Ps̄. Conuerſi ſunt in arcum prauū: Conuertimini inquā[ad infirma] Hoc dupliciter legitur ſm duo in quibus peccabant. Galathe: id eſt: legalibus obſeruantijs ſe ſubijciendo. Et ad priſtinū errorem gentilitatis redeundo. Primo ergo ſic[Quomodo conuertimini ad elementa]. i. ad legē que erat initialis ad cultum dei ſicut elementa ad eruditionē puerorum[Infirma et egena]dicitur lex Infirma: q2 perfecte non iuſtificabat a malo. Egena: quia ſufficienter ſine adiutorio gratie non preparabat ad bonū: ſed ſolum ſicut pedagogus: vnde egebat adiutorio gratie. Conuertimini inquā[iterum]non: quia legē ante ſeruaſſent: ſed q2 quod nunc ſeruiunt legi: peccato pene idolatrie par eſt. Ad elementa inquā [quibus denuo ſeruire vultis]. Et dicit denuo ſm glo. Ut oſtēdat q nō diſtat: modo lex poſt chriſtum ab idolatria.

Dies obſeruatis: et menſes: et tempora et annos.

¶ Ecce ſecunda ratio ad idem talis. Nullus debet a gratia ad culpam ſe transferre. Sed quia fide ad legē redit: hoc facit ergo etc. Dicit ergo[Dies]quaſi. Ita conuertimini q vultis ſeruire elementis Et vere: q2 iam[dies obſeruatis]ritu: ſcilicet iudaico vt Sabbata. Dies azimorum: et expiationum[et mēſes]vt Neomenias: et menſem primū et ſeptimū[et tempora] vt tēpus egreſſionis de egypto: in quo iudei feſtiuabant[et annos]ſcʒ ſeptimum et quinquageſimum. De his omnibus habetur Leuit. xxiij. Secundo modo legit ſic [Quomodo conuertimini iterum]ſicut ante cōuerſionē ad fidem[ad infirma et egena elementa]. i. ad ſuperſtitioſas obſeruationes temporum]que per elemētabus mundi adminiſtrantur[quibus denuo ſeruire vultis]priſtino ſcʒ errori gentilitatis vos iterato implicādo. Et vocat elementa infirma propter ſpeciei ſue variationē. Egena eo q egeant ſpecie creatoris: vt poſſint permanere. Uel egena: quia ſui inuicē egent ad regendū mundū. Et vere cōuertimini ad hec quod prʒ: quia[dies obſeruatis: et menſes: et tēpora: et annos]. i. initia dierum menſium etc. ritu gentilium dicentes: ſcʒ tali die vel menſe: vel tēpore: vel noui anni inchoatione nihil eſſe inchoandum. Unde ſm glo. Reprehenditur ſuperſtitioſa elementorū: et ſiderum obſeruatio. vt poſte dierū egyptiacorū et hmōi. Diſtinguit autem hic partes temporū ſm curſum ſolarem. Curſus autē ſolaris ſm vnum gradum facit diem: ſm vnum ſignum: facit menſem: ſm tria ſigna. i. quartā partē circuli facit vnū quatuor temporum: ſm totum circulum a puncto ad eundem punctum facit annū.

Timeo vos: ne forte ſine cauſa laborauerim in vobis.

¶ Ecce tertia ratio ad idē talis. Nullus debet fraudare opus bonum a fine ſuo. Sed qui a fide ad legem redit hoc facit: ergo etc. Et hoc eſt qd̄ dicit [Timeo] quaſi. Ex quo iā facitis[timeo vos] de deteriori [ne] ſcʒ[forte ſine cauſa]. i. ſine vtilitate aliqua[laborauerim in vobis]. i. in veſtra conuerſione ad chriſtum Forte: dicit propter arbitrij eorum libertatem.

Eſtote ſicut ego: quia et ego ſicut vos.

¶ Ecce quarta ratio ad idem talis. Quod eligit vir bonus et ſapiens: illud eſt eligendū. ſed ego elegi fidē relicta lege: ergo etc. Et hoc eſt q dicit[Eſtote]q. Ita timeo: ne ſine cauſa laborauerim in vobis: ſed ne ita ſit [Eſtote ſicut ego]Hoc in glo. tripliciter legitur Primo ſic[Eſtote ſicut ego]legem. ſ. deſerentes ſicut ego dimiſi. Et vere debetis[quia et ego]ſub lege aliquando fui[ſicut vos]modo vultis eſſe et tamen legem dimiſi. Secundo ſic[Eſtote ſicut ego]errorem: ſcʒ priſtinum corrigentes ſicut ego errorem meum correxi et poteſtis[quia et ego]ſup. ſuʒ homo[ſicut vos]et tamē de errore meo correctus ſum. Tertio ſic [Eſtote ſicut ego]ſcʒ ſine lege viuentes[quia et ego]ſup. qui legem habui: et id lege natus ſum: modo ſum[ſicut vos]viſtis ſcʒ ſine lege.

Fratres: obſecro vos nihil me leſiſtis.

¶ Poſtquam eos redarguit: hic procedit eos exhortādo. Ubi primo tangit ſuam ad eos dilectionem. Secundo: eorum ad ipſius odium miratur irritationem. ibi. Ubi eſt ergo. Tertio: ſubdit irritatiōis cauſaʒ mouentem. ibi. Emulantur vos. In prima Primo oſtendit q non habet cauſam eos odiendi. Secundo: q potius habet cauſam eos diligendi. ibi. Scitis autem.

Dicit ergo[Fratres]quaſi. Ita dixi eſtote ſicut ego: et debetis eſſe: q̄a O[fratres obſecro vos]non impero. ad Philem. Multam fiduciam habens in chriſto Ieſu imperandi tibi quod ad rem pertinet: propter charitatem magis obſecro etc. Et ſecure obſecrare poſſum: vt quos merito diligo. quia[nihil me leſiſtis]Hoc dicit contra pſeudo qui dicebant Apoſtoluʒ. Galathis offenſum eſſe: et ideo eos noluiſſe docere quia in alijs eccleſijs docebat.

Scitis autem: quia per infirmitatem carnis euangelizaui vobis iampridem: et tentationem veſtram in carne mea non ſpreuiſtis neqʒ reſpuiſtis: ſed ſicut angelum dei excepiſtis me: ſicut chriſtum Ieſum.

¶ Hic oſtendit q habet cauſam eos diligendi: quia et predicationem ſuam receperunt: et ipſum venerati ſūt Tangit ergo primo predicandi laborem. Secundo predicationis receptionem. ibi. Et tentationem. Tertio: predicatoris venerationem. ibi. Sed ſicut angelū dei Omnia notabilia: q2 Et predicatio: licet cum infirmitate Et receptio: licet cum tentatione Et veneratio ſine heſitatione. Dicit ergo[Scitis]q. Uere nihil me leſiſtis: ſed potius honorifice recepiſtis[Scitis autē] O fratres[quia per infirmitatē]. i. afflictionem carnis[euangelizaui vobis iampridem] In afflictione cām poſitus eis predicauerat. Et dicit infirmitatem carnis: non ſpiritus: q2 etſi caro infirma tamen ſpiritus promptus eſt: Matth. xxvj. q2 Cum infirmor ſcʒ carne tunc fortior ſum ſpiritu. ij. Cor. xij.]et[tentationē veſtram in carne mea]. i. tribulationem carnis mee per quam diabolus vos tentabat: vt predicationem meā non reciperetis. Uel ſ me tribulatum[non ſpreuiſtis] poſt conuerſionem: vt ſcʒ vilior vobis eſſem[neqʒ reſpuiſtis[ante conuerſionem: vt non reciperetis predicationem meā[ſed] potius[ſicut āgelū dei]. i. ac ſi angel' dei veniſſet[accepiſtis me]Vel[ſic angelū dei]

quia me angelum.i.nuncium dei credidiſtis. Nec ſolū ſicut angelum ſed vt plus dicā [ſicut Jeſum chriſtū] id eſt: ac ſi Jeſus chriſtus veniſſet: et per me vobis loqueretur.ij.Cor.vlt. An experimentum queritis eius qui in me loquitur chriſtus.

F Paulus pōt dici angelus propter ſeptem.

¶ Nota hic O: Paulus: angelus domini poteſt dici propter ſeptem.

Primo propter verbi dei annunciationem. Eſa.xxxiij Ecce videntes clamabunt foris: angeli pacis amare flebunt.

Secundo propter eccleſiaſticam prelationem. Prelati enim angeli vocantur. Apoc.j. De angelis: hoc eſt: prelatis ſeptem eccleſiarum.

Tertio propter celeſtium contemplationem: quia Raptus vſque ad tertium celum.ij.Cor.xij. Et in eodē tertio. Nos autem omnes reuelata facie gloriam dei ſpeculantes.

Quarto: propter celi inhabitationem: quia conuerſio noſtra in celis eſt.

Quinto: propter vite puritatem: quia virgo.j.Cor.vij Volo omnes homines eſſe ſicut me.

Sexto: propter cognitionis plenitudinē. Malach.j. Labia ſacerdotis cuſtodiūt ſapientiā Angelus enim domini exercituum eſt.

Septimo: propter charitatis feruorē et vehementem adheſionem ſiue inſeparabilem. Ro.viij. Quis nos ſeparabit a charitate chriſti.

Ubi eſt ergo beatitudo veſtra? Teſtimonium enim perhibeo vobis: quia ſi fieri poſſet: oculos veſtros eruiſſetis et dediſſetis mihi ergo inimicus vobis factus ſum verum dicens vobis?

¶ Hic miratur eorum ad eius odiū mutationem. Et hoc ex duobus. Primo ex vehementia preterite dilectionis. Secundo ex occaſione iniuſta odij preſentis. ibi. Ergo inimicus vobis. In prima primo dolet antiqui ſtatus caſum. Secundo exprimit antiquum affectum. ibi. Teſtimonium enim perhibeo. Dicit ergo. [Ubi] quaſi. Ita honorifice me ſuſcepiſtis tunc: ergo [Ubi eſt nunc beatitudo veſtra?] qua quaſi beati dicebamini ab alijs propter bonum et feruens initium. Et vere beati fuiſtis. Uel Uere me bene ſuſcepiſtis: ego [enim perhibeo teſtimonium vobis quia ſi fieri poſſet] ad vtilitatem eccleſie [oculos veſtros eruiſſetis] quod inter omnia membra eſt charius. Ideo Pſ. Cuſtodi me vt pupillam oculi [et dediſſetis mihi] ad vtilitatem mee predicationis Natura enim ad ipſorum conuerſionem maxime vtitur Naturale enim eſt homini ſtatim claudere oculum quando aliquid videt venire ad oculi leſionem. Et cum hoc ita ſit [Ergo] nec credibile eſt ꝙ ego [inimicus] vobis [factus ſum] id eſt: a vobis inimicus reputatus ſum [verum dicēs vobis?] id eſt: dum vos arguendo verum vobis dico. Ambro. Quia nemo ſe argui vult errantem. Ideo vobis videor inimicus iuſte vos reprehendens. Aug. Oculis egris odioſa eſt lux: que puris eſt amabilis. Prouerb. xv. Non amat peſtilens eum qui ſe corripit.

Pſ. xvj.

Lux odioſa eſt oculis egris.

Emulantur vos non bene: ſed excludere vos volunt: vt illos emulemini.

¶ Hic tangit mutationis huius ab amore in odiuꝫ cauſam mouentem. Ubi primo oſtendit ꝙ hoc faciunt pſeudo qui inducunt eos ad imitationem ipſorum. Secundo monet vt imitentur non eos ſed ipſum. ibi. Bonum autem emulamini. In prima primo proponit eorum maliciam. Secundo ſpecificat eam. Et hoc ī duobus. Primo in excluſione boni. ibi. Sed excludere Secundo in perſuaſione mali. ibi. vt illos emulemini.

Dicit ergo [Emulantur] quaſi. Ita licet vobis videar inimicus tamen reuera non ſum. Sed potius pſeudo [emulantur] .i. diligunt [vos non bene] .i. non vtiliter quia non ad profectū: ſed ad defectū nituntur vos trahere [ſed excludere vos volunt] a fide ad legem: et hoc [vt illos emulemini] .i. imitemini in legalium obſeruatione contra illud. Prouerb. xxiij. Ne emuletur cor tuum peccatores.

Bonuꝫ autem emulamini in bono ſemper et non tantū cum preſens ſum apud vos.

¶ Hic monet eos vt imitentur ipſum. Ubi tangit debitum imitandi Obiectum. ibi. Bonum. Actum. ibi. Emulamini. Modum. ibi. In bono. Quantum. ibi. Semper. Dicit ergo Ita [Bonum] quaſi. Volunt vt eos emulemini [autem] ſed potius [emulamini bonū] ſcꝫ hominem vt me: et mei ſimiles. j. Cor. xj. Eſtote imitatores mei ſicut et ego chriſti. Et hoc [in bono] non in malo: contra illos qui etſi bonos imitentur: tamen ſolum in malo: ꝙ ſiquid in eis eſt infirmum volūt trahere ad conſequentiam: quaſi. Ex quo ille ſanctus facit hoc: bene poſſum facere. Gen. xliij. Ut videatis infirmiora terre veniſtis. Tales ſunt ſimiles ſcabroſis qui relictis floribus reſident ſuper feces. contra illud Prouerb. xxiij. Ne queras impietatem in domo iuſti. Emulamini inquam: bonum in bono. Et hoc [Semper et non tantum cum preſens ſum apud vos] ſed magis cum ſum abſens: vt appareat ꝙ non ex timore: ſed ex amore hoc faciatis. Eph. vlt. Nō ad oculum ſeruientes quaſi hominibus placeatis.

Filioli mei quos iteruꝫ parturio: donec formetur chriſtus in vobis.

¶ Superius oſtendit grauem conditionem ſub lege exiſtentium: exemplo humane conſuetudinis: hic ideꝫ oſtendit Authoritate diuine legis. Ubi primo captat eorum beniuolentiam oſtendens ſuam affectionem. Secundo inducit legis Authoritatem. ibi. Dicite mihi qui ſub lege. Tertio ſubdit eius allegoricam expoſitionem. ibi. Que ſunt per allegoriam. Quarto īfert Concluſionem. ibi. Itaqꝫ fratres non ſumus ancille filij. In prima oſtendit affectionem. Primo Amoris. Secundo Doloris. ibi. Uellem autem eſſe. Dicit ergo [Filioli] Hoc legitur dupliciter. Primo ergo vt ſit conſtructio abſoluta. Et tunc poteſt ſic continuari. q. Ita debetis me bonum et mei ſimiles imitari: qꝛ vos eſtis [filioli mei] non dico filij: ſed filioli: quaſi diminutia plena filiatione. Per fidem enim formatam: erant filij ſimpliciter: ſed per informē filioli [quos iterum] ſicut a principio [parturio] id eſt: cum dolore et labore: multum ad fidem parere nitor Parturitio enim dolor eſt vicinus partui. Gregorius in moralibus Perpaucorum eſt penſare quis labor ſit in predicatoribus patrum: quantiſqꝫ doloribus animas in fide: et recta conuerſatione parturiunt. Parturio inquaꝫ [donec formetur chriſtus in vobis] id eſt: donec chriſtus primo in vobis per peccatum deformatus: ī vobis per fidem et gratiam reformetur: ſicut formatur ſigillum in cera Uel [donec formetur chriſtus in vobis] id eſt: per vos in alijs formoſus appareat. Tangit ergo auditorum imperfectionem: quia filioli Doctorum afflictionem: quia parturio Utrorumqꝫ vtilitatem: qꝛ donec formetur ꝛc.

Uellem autem eſſe apud vos modo: et mutare vocem meam: quoniam confundor in vobis:

¶ Hic implicat affectionem doloris. Et hoc quantū ad tria que optat: ſcꝫ Perſonalem viſitationem. Aſperam correctionem. ibi. Et mutare Confuſionis amotionem. ibi. Quoniā confundor. Dicit ergo [Uellē] quaſi. Modo blandis verbis vſus ſum [autem] ſed [vellem eſſe apud vos modo] Hoc dicit vt dupliciter cōfunderent: ſcilicet et de errore ſuo: et de rubore apoſtoli [et mutare vocē meam] ſcilicet dulcē admonitionem in vituperationem: quaſi diceret. Si eſſem pſens vobis dicerem talia: que nolo ſcribere ne permaneāt apud vos: et eſſent vobis occaſio frequentis turbationis. Argumentum eſt ꝙ multa poſſunt dici in preſentia que tamen non debent ſcribi. Mutatem inquam et

merito[quoniaꝫ confundoꝛ in vobis].i.apud alios de vobis erubeſco. Eccle.xxij. Confuſio eſt patris de filio indiſciplinato. Alio modo legitur vt ſit cōſtructio ſuſpenſiua ab illo loco. Filioli vſq3.ibi. Dicite ꝛc. Et tunc continuatur ſic. Non ſolum predictis rationibus monſtratur lex non eſſe tenenda: ſed etiam authoritate legis. Unde o filioli mei ꝛc. dicite mihi ꝛc. Et manet eadem ſententia ſicut prius.

Hic queritur ſuper illud. Quomodo conuertimini ad infirma. Glo. Legem. Contra. Prius nō ſeruierant legi. Rñ. Seruitus legis poſt chriſtum: ſimilis eſt ſeruituti idolatrie gentium in genere: quia peccatum infidelitatis: non in ſpecie. Item ſuper illud. Quibus denuo. Glo. Ideo dicit denuo vt oſtendat ꝙ nihil diſtat modo lex poſt xp̄m ab antiqua idolatria. Contra. Ibi colebatur diabolus: hic deus. Rñ. Quāuis colatur tamen modo quo non debet: vñ peccatum eſt infidelitatis ſicut ibi nec diſtat in genere peccati: ſed in quantitate. Itē ſuper illud. Dies obſeruatis. Contra. In minutionibus medicinis ꝛ ſeminatiōibus obſeruamus quoſdā dies ꝛ curſum lune ergo peccam⁹. Rñ. Naturalis obſeruantia dierum ꝛ lunationū ꝛ ſtellarum bona eſt: ſuperſtitioſa vero mala. Item ſuper illud. Timeo ne ſine cauſa. glo. Inutiliter. Contra. Meruerat in hoc vitam eternam. Rñ. ſine cauſa dicit quo ad illos: non quo ad ſe. Itē ſuper illud. Nihil me leſiſtis. Contra. Confundebant eum. Infra eodem. Confundoꝛ in vobis. Rñ. Loquitur de leſione priuata perſone non de publica xp̄i ꝛ eccleſie. Item ſuper illud. ſicut angelum dei. glo. Me angelum dei eſſe credidiſtis. Contra. In hoc falſum crediderant. Rñ. Crediderunt angelum eſſe officio non natura: quia dei nuncium non ſpiritum. Itē ſuper illud. Si fieri potuiſſet. Contra. hoc fieri poſſibile fuerat. Rñſ. Non erat poſſibile potentia iuris: ſed facti. Item ibidem. Glo. Quod poterat deus de potentia: non poterat de iuſtitia. Contra. Potentia dei ꝛ iuſtitia idem. Rñſ. Idem ſunt principali ſignato: ſed differunt cōnotato qꝛ iuſtitia concernit reſpectum ad merita: vnde nunc: potētia
Pſ.cxl. non. Item ſuper illud. Ergo inimicus. Glo. Nemo ſe argui vult errantē. Contra. Pſ. Arguet me iuſtus in miſericordia ꝛc. Rñ. Loquitur de homine carnali non ſpirituali. Item ſuper illud. Bonum emulamini. glo. Propter hoc diligite hominem qꝛ bona operatur: non pro alia re. Cōtra. Mali diligendi ſunt quia proximi ſunt. Rñ. Loquitur de dilectione approbationis ꝛ imitationis non ſimpliciter. Iteꝫ ſuper illud. Filioli mei Glo. Quia diminuti eſtis. Contra. Charitas non pōt minui quia nec per venialia nec per moꝛtalia nec a deo Rñ. Non poteſt minui per eſſentiam ſed poteſt per feruoꝛem ꝛ radicationem.

G
Mutatio ¶ Notandū ſuper illud. Mutare vocem: ꝙ eſt hominū
hominum mutatio duplex deteſtabilis ꝛ delectabilis.
eſt duplex Deteſtabilis eſt maloꝛum. Et hec triplex. Mala peioꝛ peſſima Mutantur ergo.

Quidam de bono in malum: ſic angelus in diabolum liber in ſeruum. Threñ.iiij. Quomodo obſcuratū eſt aurum mutatus eſt coloꝛ. Ro.j. Mutauerunt veritatem dei in mendacium.

Alij de malo in peius: ſic aſellus in aſinū ſic vulnus in putrefactionem. Eccle.xxvij. Stultus vt luna mu-
Pſ.cviij tatur. Pſ. Genua mea infirmata ſunt a ieiunio ꝛc.

Tertij de peioꝛi in peſſimuꝫ: ſic infirmus in moꝛtuum veſpera in noctem. Peccatoꝛ in infernum. Oſee.iiij. Gloꝛiam eoꝛum in ignominiam cōmutabo.

Delectabilis mutatio eſt bonoꝛū: ꝛ hec eſt triplex: bona melioꝛ optima. Mutantur ergo

Penitentes de malo in bonū: ſic tēpeſtas in ſerenum Saulus in paulum. Geñ.xlj. Educunt reges de carcere totōderunt ꝛ mutata veſte obtulerunt pharaoni.

Proficientes de bono in melius: ſic mane in meridiē: ſic diſpoſitio in habitū. vt hic. j. Reg.x. Dictuꝫ eſt ſauli mutaberis in virum alterum ꝛ prophetab. Eſa. xl. Qui ſperant in dño mutabunt foꝛtitudinem.

Peruenientes de melioꝛi in optimum: ſic ciuis in viatum: flos in fructum. j. Coꝛ.xv. Omnes quidem reſurgemus: ſed nō omnes immutabimur. Pſ. Hec mu- Pſ.lxxvj.
tatio dextre ex.

Dicite mihi qui ſub lege vultis eſſe legem non legiſtis?

¶ Superius oſtendit ſuam affectionem. Hic ad ꝓbandam grauē conditionē. ſ. ſeruitutē ſub lege exiſtentiū inducit legis authoꝛitatē. Et pꝛimo pꝛoponit de lege queſtionē. Secundo ſubdit querendi rationē. ſ. legis authoꝛitatē. ibi. Scriptum eſt enim. Dicit ergo [Dicite mihi]. ſ. o filioli [qui ſub lege]. i. ſub carnali legis ſeruitute [vultis eſſe] potius. ſ. ꝙ ſub euangelij libertate [legem non legiſtis?] q. legiſtis quidē ſed non intellexiſtis. Act. viij. Putas ne intelligis: que legis? Hoc aūt querit ſm. Glo. vt quicquid reſponderent: ex eoꝛum reſponſione oſtendat eos eſſe ſtultos: legeꝫ: ſeruando. Quia ſi non legerunt: ſtulte obſeruare volunt quod neſciunt. Si legerunt: ergo Uel non intellexerūt et ita adhuc ſtulte obſeruare volunt quod non intelligūt. Uel intellexerūt: ergo cū caſus ei⁹ ibi ſignificet: contra intentionem legis eā ſtulte obſeruabant.

Scriptum eſt enim quoniam Abꝛaham duos filios habuit: vnum de ancilla: ꝛ vnū de libera. Sed qui de ancilla ſecundum carnem natus eſt: qui autem de libera per repꝛomiſſionem.

¶ Hic ſubdit authoꝛitatē in qua literaliter tāgit tria. Pꝛimo duoꝛum generationē. Secundo differentē eoꝛum cōditionē. ibi. Unū de ancilla. Tertio diuerſam eoꝛundem oꝛdinationē. ibi. Sed qui de ancilla. Dicit ergo [ſcriptum eſt] q. Hoc ideo quero qꝛ ſi bene legiſſetis: non ad eā recurretis [enim] qꝛ [ſcriptuꝫ eſt] Geñ. xv. ꝛ. xxj. [quoniā Abꝛaham duos filios habuit]. ſ. hiſmael ꝛ Iſaac. [vnum de ancilla]. ſ. hiſmael de Agar. Geñ. xvj. [et vnum de libera]. ſ. Iſaac de Sara. Ge. xxj. [ſed qui de ancilla] ſup. natus eſt. ſ. Hiſmael [ſm carnem natus eſt] id eſt: ſecundum legem propagationis carnalis ſine vlla promiſſiōe de ipſo facta: ꝛ ſine vllo miraculo. ſicut patet Geñ. xv. Poterat enim Agar iuuencula naturalr̄ concipere de Abꝛaham ſene [qui autem de libera] ſup. natus eſt: ſcilicet Iſaac [per repromiſſionem] ad eo factam: id eſt diuina promiſſione ꝛ diuino miraculo ſicut patet Geñ. xviij. Et dicitur repromiſſio quia propter riſum Sare iterata fuit promiſſio ſicut patet ibidem.

Que ſunt per allegoꝛiam dicta:

¶ Poſita authoꝛitate. Hic ponit allegoꝛicam eius expoſitionem. Et pꝛimo coaptat expoſitionem allegoꝛicam duoꝛum filioꝛum vel ſtatum duoꝛum teſtamentoꝛum quo ad eoꝛum naturam. Secundo quo ad oꝛiginē vel conditionem. ibi. Unum quidem in monte. Tertio quo ad conuerſationem. ibi. Sed quomodo tunc qui ſecūdum carnem. Quarto quo ad ſeparationem ſiue hereditatem. ibi. Sed quid dicit ſcriptura. Dicit ergo [Que ſūt] q. Ita Abꝛaham duos filios habuit [que] omnia [dicta ſunt per allegoꝛiā]. i. per ſenſum alteruꝫ ꝙ verba ſonare videantur Allegoꝛia enim eſt cum ex alio aliud intelligitur.

¶ Notandum ꝙ quadruplex eſt ſacre ſcripture ſenſ⁹. H
Hiſtoꝛicus quando factum narratur. Iſid. li. Etym. Scriptu-
Hiſtoꝛia eſt narratio rei geſte per quam preterita fa- re ſacre
cta dinoſcuntur. quadru-

Tropologicus cum ex his que facta ſunt aliqua faciē- plex eſt
da monſtrantur. Unde Tropologia eſt quando per il- ſenſus.
lud ꝙ factū eſt intelligimus quid nobis agendū ſit vel cauendum.

Allegoꝛicus cum per id quod factum eſt aliquid futurum intelligitur. Unde Hugo. Allegoꝛia eſt cū per factum aliud ſignificatur.

Anagogicus ſecunduꝫ Augu. eſt per quem de ſupernis ꝛ eternis tractatur. De his quatuoꝛ dicit Auguſt. ſuper Geñ. ad literam libro. j. In ſcripturis intueri

oportet que ibi eterna intimentur: que facta narrentur: que futura pronunciantur que agenda precipiantur vel moneantur.
Hiſtorice ergo Hieruſalem eſt ciuitas terrena
Tropologice anima ſancta.
Allegorice: militans eccleſia.
Anagogice eterna patria.

Hec enim ſunt duo teſtamenta.

¶ Hic explicat allegoriam dicens [Hec enim] libera et ancilla: id eſt/ horum ſignificata [ſunt duo teſtamenta] vetus et nouum Abraham enim (qui interpretatur pater multarum gentium Abba enim pater: am multarum gentium R autem interponitur cauſa euphonie) deum ſignificat qui de duabus legibus ſiue teſtamentis quaſi: de duabus vxoribus duos populos: ſcilicet iudaicum ⁊ gentilem quaſi: duos filios generauit. Et hoc eſt quod dicit [hec enim ſunt duo teſtamenta] Iſta enim duo teſtamenta ſignificata ſunt in ipſa legis datiõe que dupliciter data eſt. Primo Exo. xx. Secundo Exod. xxxiiij. Item primo ſparſim in tribus libris. Poſtea in ſumma recapitulando: ſcilicet in Deutro. quod interpretatur ſecunda lex vnde ⁊ re et nomine legem nouam ſignificat.

Unum quidem in monte ſina in ſeruitutẽ generans que eſt Agar. Sina enim mons eſt in Arabia qui coniunctus eſt ei: que nũc eſt hieruſalem ⁊ ſeruit cum filijs ſuis.

¶ Hic coaptat allegoricam expoſitionem quo ad duorum filiorum ⁊ duorum teſtamentorum ⁊ duorum populorum conditionem ſiue originem. Et primo oſtendit quid ſignificatur per ancillam ⁊ filium eius. Secũdo quid per liberam ⁊ filiuʒ eius. ibi. Illa aũt que ſurſum eſt. Tertio ad quem pertineãt cultores fidei chriſtiane. ibi. Nos autẽ fratres ſm Iſaac. In prima implicantur quatuor. Primo dationis legis locus. Secundo date legis onus. ibi. In ſeruitutẽ. Tertio legis figura. ibi. Que eſt Agar. Quarto id ſuper quo fundatur allegoria. ibi. Sina autem. Dicit ergo [Unuʒ quidem] quaſi. Ita per hec ſignantur duo teſtamenta [vnum quidem] ſcilicet vetus datũ [in monte ſina] Exo. xix. ⁊ . xx. Deute. xxiij. Domin⁹ de ſina venit: ⁊ de ſeyr ortus eſt nobis [in ſeruitutem generans] ſcʒ populum iudaicum timore pene ſeruientem. Et etiam quia ponebat eos occaſionaliter ſub peccati ſeruitute. Et bene in monte ſina datum eſt. Sina enim interpretatur mandatum humile: ad ſignificandum ꝙ de mandato: contra alias gentes ſuperbire non debebant: vel contra mandatum ſecundum glo. Et ꝙ etiam timore pene legi ſeruire debebant quod eſt opus humile ⁊ ſeruile [que] id eſt: cuius figura [eſt Agar] id eſt: hec ſignificatur per Agar. Unde fit relatio ad ſignum: non ad ſignatum [Sina enim mons eſt in Arabia] Ad literam vt dicit Haimo. Sina eſt mons Arabie minoris qui ſua magnitudine diuerſas prouincias tangit ⁊ ſui extremitate vicinus eſt terre promiſſionis: ſuper hoc fũdatur allegoricus ſenſus ſic. Ita vetus teſtamentum generat in ſeruitutem [Sina enim mons] .i. vetus teſtamentum in monte ſina datum [eſt in arabia] id eſt: in humilitate ⁊ afflictione quia humiliabat ⁊ affligebat homines ſub carnalibus obſeruantijs. Arabia enim interpretatur humilitas vel afflictio [Qui] mõs: id eſt: quod teſtamentum in monte datum [coniunct⁹ eſt] id eſt: per omnia ſimilis [ei: hieruſalem] id eſt: ſynagoge vel iudaico populo [que nunc eſt] id eſt: qui pſentia ſequitur ⁊ diligit. Quia ſicut vetus teſtamentũ penas minabatur ⁊ temporalia promittebat. Ita ille populus timore pene: ⁊ amore temporaliũ ſeruiebat [et ſeruit cũ filijs ſuis] Tota ſynagoga mater dicit. Singuli autem: filij Uel [cum filijs ſuis] .i. proſelitis qui timore ſeruiunt legi ſm Glo.

Arabia quid interpretatur.

Illa autem que ſurſuʒ eſt hieruſalem: libera eſt: que eſt mater noſtra.

¶ Hic tangit quid ſignificatur per liberam et filium eius. Ubi primo proponit veritatem. Secundo probat propoſitam. ibi. Scriptum eſt enim. Proponit autem quatuor. De eccleſia catholica cognitionem. ibi. Hieruſalem. Affectionem. ibi. Que ſurſum eſt. Libertatem. ibi. Libera eſt. Fecunditatem. ibi Que eſt mater noſtra. Dicit ergo [Illa autem] quaſi. Hec quidem ſynagoga que per Agar ſignificatur: ſub peccato ſeruit ⁊ ex timore [autem] ſed [illa hieruſalem] id eſt: eccleſia de gentibus congregata que per Saram ſignificatur [que ſurſum eſt] quia iam cum domino gaudet in ſpe. [Libera eſt] quia ex amore non ex timore ſeruit. ij. Corinth. iij. Ubi ſpiritus domini ibi libertas [que eſt mater noſtra] omnium: ſcʒ credentium. Hec recte per Saram ſignificatur. Sara enim interpretatur carbo. In carbone autem eſt calor ⁊ ſplendor. Recte ergo per ſaram ſignificatur propter feruorem charitatis: ⁊ ſplendorem honeſtatis. Uel poteſt hoc exponi de eccleſia triumphante [autem] ſed [illa hieruſalem] ſcʒ ciuitas ſuperna [que ſurſum eſt] nõ iam in ſpe ſed in re [libera eſt] ab omni peccato ⁊ miſeria [que eſt mater noſtra] quia ſancti qui in ea ſunt nos exemplo et verbo genuerunt.

Sara carbo interpretatur.

Scriptum eſt enim. Letare ſterilis que nõ paris: erumpe ⁊ clama que non parturis: quia multi filij deſerte: magis quam eius que habet virum.

¶ Hic probat libertatem ⁊ fecunditatem eccleſie per authoritatem. In qua primo hortatur eccleſiam ad iocunditatem. Scdo innuit eius libertatẽ. ibi. Erũpe et clama. Tertio ſubdit eius fecunditatem. ibi. Quia multi filij deſerte. In prima innuit letitia cordis. In ſecunda oris. In tertia operis. Dicit ergo [Scriptum eſt] quaſi. Uere eccleſia libera eſt ⁊ mater [ſcriptum eſt enim] Eſaie. liiij. Secundum. lxx. [Letare] corde [ſterilis] eccleſia gentium que ante aduentum chriſti fuiſti ſterilis [que non paris] actu: quia tunc nullum filium deo generabat [erumpe] id eſt: letitiam mentis extra oſtende [et clama] id eſt: gaudium tuum libere alijs predica [que non parturis] id eſt: ad generandũ filios chriſto: non conaris [quia magis multi filij] id eſt plures [deſerte] ſcilicet gentilitatis a viro chriſto. Glo. a partu quidem: non dilectione ſponſi: quia Non erat vir in domo ſua. Prouerb. vij. [quam eius que habet virum] id eſt ſynagoge que habet legem ad generandum. Lex enim appellatur vir: quia ſicut vir eſt rector domus: ſic per legem regebatur ſynagoga ⁊ generabantur ⁊ nutriebantur filij ſynagoge. j. Reg. ij. Sterilis peperit plurimos et que multos habebat filios infirmata eſt.

¶ Notandum hic ꝙ illud. Illa que ſurſum eſt hieruſalem ⁊c. poteſt exponi de eccleſia triumphante. Ubi commendatur a tribus. A poſitione. A conditione. A perfectione. A poſitione ſublimitatis quia ſurſum. A conditione libertatis quia libera. A perfectione charitatis: quia mater noſtra. O ꝙ felix illa ciuitas In qua poſitio ſublimitas: conditio libertas: perfectio eſt charitas. Qui ergo vult ſublimari/ liberari/ ⁊ diligi/ tendat ad illam ciuitatem. Tendere debet quilibet ſurſum ad illam patriam propter ſeptem: que ibi ſpecialiter ſunt ⁊ eminent.

Primum eſt Fertilitas ſine egeſtate. Cuius ſignum eſt ꝙ inde fluit omne bonum. Iacob. j. Omne bonum optimum et omne datum perfectum deſurſum eſt deſcendens a patre luminum. Unde ⁊ ſuperiora influunt in inferiora.

Surſum tendere debet quilibet ad celeſtem patriã propter ſeptẽ

¶ Secundum Sanitas ſine infirmitate. Cuius ſignũ eſt ꝙ mulier infirma inclinata erat nec poterat ſurſum reſpicere. Ut habetur Luc. xiij. Unde ⁊ ſuperiora loca puriora: ⁊ ſalubriora ſunt.

Tertium eſt Libertas ſine ſeruitute Cuius ſignum eſt ꝙ ille qui deſurſum venit ſuper omnes eſt. Ioh. iij Et hic dicitur Illa que ſurſum eſt hieruſalem ⁊c. Uñ et ſuperiores hoĩes liberi ſunt: ſerui inferiores.

Quartum eſt: ſocietas: ſine diſplicentia. Cuius ſignū
eſt quia princeps pacis chriſtus ibi manet. Coloſ. iij
Si conſurrexiſtis cum chriſto que ſurſum ſunt queri-
te: vbi chriſtus eſt in dextera dei ſedens: que ſurſum
ſapite. Unde ꝛ ſuperiorum ſocietas ſolet appeti.
Quintum eſt ſecuritas ſine repugnātia. Cuius ſignū
Ps. xlix. eſt ꝙ nihil malum ibi attinget. Ps. Aduocauit celū:
id eſt: perfectos deſurſum ꝛ terrā: id eſt: malos diſcer-
nere populum ſuum. i. ad diſcernendum bonos a ma-
lis. Unde ꝛ loca ꝛ munitiones quanto ſuperiores tan
to tutiores.
Sextum eſt Claritas ſine obſcuritate. Cuius ſignum
eſt viſio illius quem vidit Ezechiel. Ezech. viij. A lū-
bo eius ꝛ ſurſum quaſi aſpectus ſplendoris. Unde et
loca ſuperiora clariora ſunt.
Septimum eſt Eternitas: ſine defectione. Deut. xxx-
iij. Habitaculum eius ſurſum: ꝛ inter brachia ſempi-
terna commorabitur. Unde ſuperiora minus ſunt ſub
iecta contrarietati. Et ideo durabiliora: ad hoc ſurſū
beatitudinis peruenitur per deorſum humilitatis. iiij
Regum. xix. Mittet radicem deorſum et faciet fru
ctum ſurſum.

Nos autem fratres ſecundum Iſaac pro miſſionis filij ſumus.

¶ Hic ſubdit ad quem pertinent cultores fidei chri-
ſtiane quoniam ad Iſaac. Et hoc eſt ꝙ dicit [Nos au-
tem] quaſi. Ita ſūt duo filij Abrahe: ſcilicet Hiſmael
et Iſaac [autem] ſed [nos] o [fratres ſecundū Iſaac]
id eſt: ad ſimilitudinem Iſaac [promiſſiōis filij ſumꝰ]
id eſt: ſm ſpiritum per gratiam geniti ſicut Iſaac. de
qua natiuitate. Iohan. iij. Niſi quis renatus fuerit.
ꝛc. Ergo fraternitas reſpicit proximum: filiatio deū:
promiſſio regnum. Iſaac ſignum. Et hec omnia per fi
dem chriſti habentur.

Sed quomodo tunc is qui ſecundum car- nem natus fuerat perſequebatur eum: qui ſecundum ſpiritum: ita ꝛ nunc.

¶ Hic tangit ſtatum duorum filiorum quo ad conuer-
ſionem. Ubi primo originem implicat: quia natus ſe-
cundum carnem. Secundo perſecutionem indicat: qꝛ
perſequebatur. Tertio ad propoſitum adaptat: qꝛ. ita
et nunc. Dicit ergo [Sed quomodo tunc qui ſecundū
carnem natus fuerat] ſcilicet Hiſmael: qui natus eſt
virtute nature per carnalem propagationem [perſe-
quebatur eum] ſcilicet Iſaac [qui ſecundum ſpiritū]
ſup. natus fuerat: quia ſm promiſſionem ſpiritus ex
ſterili ꝛ ſene natus. Perſequebatur autem eum ſcdm
hebreos: quia cogebat eum adorare imagines luteas
[Ita ꝛ nunc] illi ſcilicet qui ſm carnem viuunt vt iu-
dei ꝛ heritici perſequuntur eos qui ſecundum ſpiritū:
ſcꝫ chriſtianos ꝛ omnes bonos. Omnes enim qui pie
volunt viuere in chriſto perſecutionem patiuntur pro-
pter chriſtum. ij. Tim. iij.

Sed quid dicit ſcriptura? Eijce ancillam et filium eius. Non enim heres erit filius ancille: cum filio libere.

¶ Hic tangit ſtatum eorum quo ad ſeparationem ſiue
hereditatem. Ubi tangit ſeparationem. In tribus.
Primo in habitatione. vnde dicit Eiſce. Secundo in
conditione. vnde ſubdit Ancillam ꝛ filium. Tertio in
poſſeſſione. vnde addit. Nō enim erit. Et hoc eſt quod
dicit [Sed quid] quaſi. Patimur ab illis: ſed non eſt
curandum [quid enim dicit ſcriptura] dixiſſe: ſcilicet
Saram Abrahe. Gen. xxj. [Eiſce ancillam] id eſt: ſy-
nagogam [et filium eius] id eſt quemlibet: de ſynago-
ga. Ad literam enim cum vidiſſet Sara hiſmael: ilu-
dētem cū filio Iſaac: et non placuiſſet ei ludus ille: di
xit Abrahe. Eiſce ancillam ꝛc. Qui ammonitus a do-
mino adquieuit et eiecit agar ꝛ hiſmael. Ut habetur
Gen. xxj. Sic ſynagoga et iudei et heretici eiecti ſunt
de eccleſia. Apocali. vltimo. Foris canes ve. ꝛc. [Nō
enim erit heres filius ancille] id eſt: iudeus: filius ſy-
nagoge [cum filio libere]. i. cum chriſtiano filio eccle-
ſie: ſicut nec mali cum bonis. Que enim conuētio chri
ſti ad belial. ij. Cor. vj. Iudic. xj. Heres in domo pa-
tris noſtri eſſe non poteris: quia de adultera matre na
tus es. In mobilibus: id eſt: in bonis temporalibus p
mixti ſunt mali cum bonis. Imo aliquando mali plus
habent de temporalibus. Sed in hereditate ſoli boni
participant. Unde abraham filijs cōcubinarum largi
tus eſt munera largitate ſua: dedit ꝛ non meruerunt: ſꝫ
Iſaac reſeruauit hereditatē. Gen. xxv.

Itaque fratres non ſumus ancille filij: ſed libere: qua libertate chriſtus nos libe- rauit.

¶ Hic ex adaptatione ꝓdicta infert dicens [Itaqꝫ fra
tres] quaſi. Patimur a iudeis et ab alijs malis ſicut
Iſaac ab hiſmaele. Itaqꝫ fratres non ſumus ancille fi
lij] id eſt: ſynagoge vt ſeruiamꝰ legi [ſed libere] id eſt:
eccleſie militantis: vel etiam triumphantis. Tribula
tio enim oſtendit nos eſſe filios libere. Heb. xij. Et ſi
extra diſciplinam eſtis: ergo adulteri ꝛ non filij eſtis.
Sumus inquam filij libere: ꝛ hac [libertate qua chri-
ſtus nos liberauit] ſcilicet à ſeruitute / legis / ꝛ pecca-
ti / ꝛ diaboli / ꝛ a pena etiam peccati. Ioh. viij. Si filiꝰ
vos liberauerit: vere liberi eritis. Felix conditio. Qꝛ
libertas. Quia filij libere. Quia plura libertas. Qui
non filij ancille. Quia vere libertas. Quia chriſtus
nos liberauit.
Spiritualiter eiſce ancillam. i. carnalem voluptatem
et filium: id eſt opus peccati. Peccatum enim quat-
tuor mala facit. K Peccatū quattuor mala facit
Primo Uiliſicat: propter maculā: ideo dicit ancillā.
Secundo ſeparat: propter offenſam: ideo dicit eiſce.
Tertio Multiplicat propter defectum gratie: ideo
dicit Filiū.
Quarto Damnificat propter reatum pene. ideo dicit
Non enim eris.
¶ Nota ſuper illud. Illa que ſurſum eſt ꝙ eccleſia mi
litans dicitur ſurſum eſſe quadrupliciter. L Eccleſia militans dicit ſurſum eſſe quadruplicater.
Primo Cōtēplatiōe. Col. iij. Que ſurſū ſunt ꝗrite.
Secundo Conuerſatione. Phil. iij. Conuerſatio noſ
tra in celis eſt.
Tertio Deſiderio ꝛ deuotione. Unde cantatur Sur-
ſum corda: habemus ad dominum. Phil. j. Deſideriū
diſſolui: ſcꝫ habemus ꝛ eſſe cum xpō.
¶ Quarto Ordinatione ſiue ſimilitudine. Exo. xxv.
Inſpice ꝛ fac ſecundum exemplar quod tibi in mon-
te monſtratum eſt.

Hic queritur ſuper illud. Scriptum eſt

quoniam abraham ꝛc. Contra. Sic nuſquam ſcriptū
reperitur. Reſponſio. Quamuis hec forma verborum
non reperiatur: tamen elicitur ex his que ſcripta ſunt.
Gen. xvj. ꝛ. xxj. Item abrahaꝫ habuit duos filios. Cō
tra. Non ſolū duos immo plures habuit vt patꝫ. Gen.
xxv. Rñſ. Quamuis plures habuit: tamen hi duo per
tinent ad myſteriū de quo loqui intendit. Itē ſuper il
lud. Unū de ancilla ꝛ vnum de libera. Cōtra: duas ha
bere cōtra ius naturale eſt: ergo abrahā in hoc pecca-
uit. Rñ. Quamuis ſit contra ius naturale tñ in hoc nō
peccauit quia fecit dei diſpenſatione. Item ſuper il-
lud. In ſeruitutem generans. Glo. Peccati. Contra.
ergo erat malum. Rñſ. In ſeruitutem generabat oc-
caſionaliter non cauſaliter. Item ſuper illud. Que
eſt agar. Gl. Agar interpretatur alienatio quia illud
teſtamentum alienabat ab hereditate eterna. Con-
tra. Ergo erat malum vt dicunt manichei. Rñſ. Non
alienabat cauſaliter: ſed occaſionaliter oſtēdendo cul
pam ꝛ nō conferendo gratiam: hec autē alienatio non
erat ex vicio legis ſed iudeorū. Item ſuper illud. Qui
coniunctus eſt ei qui nunc eſt hieruſalē. Cōtra. Mul-
tū diſtat mons Sina a hieruſalē. Rñ. ſm literā cōiun
ctus ei dꝛ quia cōterminꝰ ſm aliquā ſui partē terre ꝓ
miſſiōis in qua eſt hieruſalē. Uel ſm glo. loquit de cō
iunctiōe ſpūali ſm ſimilitudinē nō de locali. Itē ſup illō.
ꝗ eſt mat nr̄a. gl. credētiū qꝛ ſinguli exēplo eiꝰ ꝛ verbo

inſtructi ex charitate ſeruiunt. Contra. Non omnes chriſtiani in charitate ſunt. Reſponſio. Loquitur de vere credentibus fide: ſcilicet formata nō informi vtpote de illis qui ſunt de eccleſia numero ꝛ merito non numero tantum. Item ſuper illud. Que nō paris. Cōtra. Gentilitas peperit beatum Job ꝛ aliquos alios. Rñſ. Quamuis aliquos tamen paucos reſpectu multitudinis. Item ſuper illud. Qui ſm carnem perſequebatur. Contra. Imo ludebat. Gen. xxi. Rñſ. ſm. glo. Ille ludus erat illuſio vel ille ludus ſm hebreos erat quia imagines luteas faciebat ꝛ paruulum Iſaac adorare cogebat: ꝛ ſic ad idolatriam inducebat. Item ſuper illud. Eijce ancillam. Contra. Uxor erat ergo eijci non debebat: cum matrimonium ſit copula indiuiduam vite conſuetudinem retinens. Reſponſio. Non fecit hoc authoritate propria ſed diuina per angelum intimata. Gen. xxi.

Capitulum quintum.

STate: et nolite iterū iugo ſeruitutis contineri. Ecce ego Paulꝰ dico vobis: quoniam ſi circuncidami: xp̄s vobis nihil vobis proderit. Teſtificoꝛ autē rurſus omni homini circuncidenti ſe: quoniam debitoꝛ eſt vniuerſe legis faciende.

¶ Hec eſt tertia pars increpationis que incipit. ibi: Miroꝛ ꝙ ſic tam cito. Superius enim primo arguit eos quia euangelium reliquerant vſq; ad locum illum ſecundi capituli. Nos natura iudei. Secundo arguit eos quia legem ſuſcipiebant ab illo loco vſq; huc. Hic tertio monet vt lege dimiſſa euangelium teneant. Et primo monet ne ſuſcipiant obſeruantiam legis carnalem. Secundo monet vt teneant obſeruantiam legis ſpiritualem. ibi. Dico autem ſpiritu ambulate. In prima primo monet legis obſeruantiam carnalem nō ſuſcipere. Secundo monet pſeudo eam perſuadentibus non adquieſcere. ibi. Currebatis bene. Non ſuſcipere vero legis obſeruantiam monet triplici ratione. Primo ratione periculi imminentis. Secundo ratione dāni pn̄tis. ibi. Euacuati eſtis a chriſto. Tertio ratione ſue inutilitatis. ibi. Nā in xp̄o ieſu. Periculum imminens oſtēdit triplex. Primū de antiqua ſeruitute. Secundū de xp̄iane fidei enumeratiōe. ibi. Ecce ego paulus. Tertium de graui obligatiōe. ibi. Teſtificoꝛ aūt omni homini. In prima implicat tria retrahētia a lege. Primum eſt caſus a ſtatu gratie: ideo dicit ſtate. Secundum oppꝛſſio ſub iugo cl̄pe. ideo addit ꝛ nolite ꝛc. Tertium eſt ſeruitus ex timore pene: ideo ſequitur ſeruitutis. Debēt ergo retrahere: Gratia amiſſa. Culpa cōmiſſa. Grauis pena. Dicit ergo [ſtate]. q. Ita lex multis rationibus ceſſare ſufficienter eſt oſtēſa. Ergo: ex quo ſic eſt [ſtate]. i. firma fide manete in euangelij libertate. j. Coꝛ. x. Qui ſtat videat ne cadat. Monet autem eos ſtare prout ſtare opponitur caſui ꝛ non ambulationi. quia Infra eodē dicet ſpū ambulate [ꝛ nolite contineri iugo ſeruitutis]. i. legis moyſaice] que in ſeruitutē generat. ſupra. iiij. [iterum]. ſ. ſicut prius iugo ſeruitutis idolatrie. Scdm glo. In hoc ꝙ legalibus obſeruantijs ſe ſubijciebant quaſi ad conſimiles cultus reuertebantur quibus idolatrie ante ſeruierāt. Nolite in q̄ iugo ſeruitutis contineri: quia [ecce ego paulus] qui: ſcilicet ſuꝫ note authoritatis [Dico vobis quoniā ſi circuncidimini: xp̄s nihil vobis proderit] ſicut medicus non poteſt prodeſſe vtenti contrarijs multo magis ſi alia obſeruetis: quia circunciſio eſt maioris efficacie ꝛ authoritatis: quia ex patribus. Joh. vij. Nec ſolū hoc malum erit vobis ſi circuncidimini [autem] ſed [teſtificoꝛ rurſum] ſcꝫ ſicut predixi [omni homini] iudeo vel gentili [circuncidenti ſe] pro iuſtitia habenda [quoniam debitoꝛ eſt vniuerſe legis faciende]. i. omnium mandatorū legis. Signū enim vniuerſale ſaluatur in tribus. Tria aūt erant genera manda Manda-torum. ſ. Moralia. Cerimonialia ꝛ Judicialia. Hoc torū tris autem dicit vt vel terrore tot innumerabilium obſeruantiarum implendarum retrahantur. (grā gña.

Euacuati eſtis a chriſto qui in lege iuſtificamini a gratia excidiſtis.

¶ Hic monet non ſuſcipere legis obſeruantiam Rōne damni iam preſentis: quod eſt triplex. Primuꝫ eſt amiſſio chriſti. Secundum amiſſio gratie. ibi. Qui in lege iuſtificamini. Tertium eſt amiſſio iuſtitie vel vite eterne. ibi. Nos enim ſpiritu. Primum eſt cauſa ſecundi: ꝛ ſecundum cauſa tertij. Dicit ergo [Euacuati]. q. Uere xp̄o nihil vobis proderit quia [euacuati eſtis a chriſto] id eſt habitatione chriſti [qui] ſcꝫ prius eratis pleni gratia chriſti quia de plenitudine eius omnes accepimus. Joh. j. Eccl. xxi. Coꝛ fatui quaſi vas cōfractum: omnem ſapientiam non tenebit. Uos dico qui [in lege iuſtificamini]. i. credidiſtis iuſtificari [a gratia] iam habita. Uel [a gratia] future beatitudinis habenda [excidiſtis.] Apoc. ij. Memoꝛ eſto vnde excideris: ꝛ age penitentiam.

Nos enim ſpiritu: ex fide: ſpem iuſtitie expectamus.

¶ Hic tangitur tertium damnum obſeruantium legē: ſcilicet amiſſio iuſtitie ſiue glorie. Ubi circa iuſtitiam ſiue gloriam notantur tria. Subiectum: quia nos expectantes. Mediū quia ex fide. Authoꝛ ſiue obiectū quia ſpiritu. Et hoc eſt quod dicit [Nos enī] quaſi qui in lege confidit amittit gratiam quia poteſt videri ex contrario [Nos enim ſpiritu]. i. per ſpiritū qui non fallit [ex fide] non ex lege [expectamus ſpē iuſtitie] Hoc multipliciter exponitur. Primo ſic [expectamus ſpeꝫ iuſtitie] id eſt: eternam beatitudinem et iuſtitiam. Secundo ſic [ſpem iuſtitie] id eſt: quaꝫ ſperat iuſtitia quātum: ſcilicet ad profectum quia fides eſuriens iuſtitiam ſperat in ea proficere. Tertio ſic [ſpem iuſtitie]. i. chriſtum ex quo ſperatur iuſtitia. Phil. iij. Saluatorē expectamus ꝛc.

Nam in chriſto Jeſu neque circunſiſio aliquid valet neque preputium: ſed fides que per charitatem operatur.

¶ Hic oſtendit legem non eſſe ſuſcipiendā ratione inutilitatis. Ubi tria tangit. ſ. Ritum iudeorū in circunciſione. Ritum gentiū in preputio. Ritum xp̄ianoruꝫ in fide. Dicit ergo [Nam] q. Recte ex fide iuſtitia eſt ꝛ non ex alia. [Nam neq; circunciſio] quo ad ritum iudaicum [neq; preputium] quo ad ritum gentilem [aliquid valet] vt ſcilicet aliquod hoꝛum: reſpectu alterius habeat preeminentiam ſed equantur. Nihil inquā valet [in chriſto ieſu] ſcilicet his qui ſunt in chriſto ieſu. ſupra. iij. Non eſt iudeus neq; grecꝰ ꝛc. [ſed fides] valet. Fides inquaꝫ non vtiq; ocioſa: ſed [que per charitatem] ſcꝫ dei ꝛ hominū [operatur] ſicut ſubiectum per formam. Fides enim ſine charitate informis eſt. Jaco. ij. Fides ſine operibus mortua eſt.

Currebatis bene: quis vos ipediuit veritati non obedire.

¶ Superius monuit legis obſeruantiam carnalem non ſuſcipere: hic monet pſeudo legis obſeruantiam ſuggerentibus nō adquieſcere. Et hoc tripliciter. Primo oſtendendo ipſoꝛum pſeudo culpam. Secundo predicendo dānationem eternam. ibi. Ego confido in vobis. Tertio optando temporalem penam. ibi. Utinam et abſcindantur. Culpam vero ipſoꝛuꝫ dicit triplicem. Primo quia a bono retrahunt. Scdo quia ad malum inducunt. ibi. Nemini cōſenſeritis. Tertio qꝛ fidē coꝛrumpunt. ibi. Modicū fermentū In prima primo tangit bonū a quo retrahunt. Scdo modū quo retrahūt. ibi. Quis vos impediuit. Dicit ergo [Currebatis]. q.

Ita ſola fides operās per dilectionē valet: ⁊ hec olim fuit in vobis quia [currebatis] per opera .ſ. fidei proficiendo. Et hoc [bene] quia ex charitate operando. Pš. Viam mandatorum tuorum cucurri cum dilataſti ⁊c. [Quis vos impediuit vel faſcinauit] ludificando. Sap. iiij. Faſcinatio nugacitatis obſcurat bona [veritati] que quaſi vltro ſe ingerit viſui ſpirituali [nō obedire] Simile habetur ſupra .iij. O inſenſati galathe ⁊c.

Nemini conſenſeritis. Perſuaſio hec non eſt ex eo qui vocat vos.

¶ Hic oſtendit ꝙ ad malum inducunt. Et ideo primo hortatur vt eis non credant. Secundo deteſtatur malum ad quod vocant. ibi. Perſuaſio hec. Et hoc eſt qḋ dicit [Nemini] q. Et quia volunt vos ita impedire. Ideo de cetero [Nemini conſenſeritis] ſaltē eos audiendo. ij. Pe. iij. Vos ergo fratres cuſtodite voſmetipſos ne inſipientium errore traducti excidatis a propria firmitate. Ne conſenſeritis inq̄ quia [perſuaſio hec] qua perſuadent vobis tenere legem [non eſt ex eo qui vocat vos] ad vitam .ſ. deo. Prouerb. j. Vocaui et renuiſtis. Sed .ſ. potius eſt ex diabolo.

Modicum fermentum totam maſſam corrumpit.

¶ Hic oſtēdit ꝙ fidem corrumpunt. Vbi implicat tria ſcilꝫ Corruptionis originem quia modicum fermentum: quantitatem: quia totam maſſam. Qualitatem: quia corrumpit. Dicit ergo [Modicum] q. Ita propter predicta. Nemini conſenſeritis: ⁊ etiaꝫ ideo quia [Modicum fermentum] ⁊c. Hoc legitur tripliciter. Primo ſic [Modicum fermentū] .i. illi pauci pſeudo qui ſunt quaſi paſta corrupta [totā maſſam] .i. fideliū congregationē [corrūpit] Secundo ſic [Modicum fermentum] .i. hec mala perſuaſio [totam maſſam] .ſ. virtutum corrūpit. Sicut perſuaſio ſerpentis totā maſſā humani generis. j. Cor. xv. Corrumpunt bonos mores col. Tertio ſic [Modicū fermentū] .i. hec circuncisio ad quam vos inducunt ⁊ legalia [totam maſſam] bonorum operum corrumpit. j. Cor. v. Neſcitis quoniam modicum fermenti ⁊c.

A Curſus ſpūalis eſt multiplex. ¶ Nota ſuper illud. Currebatis ꝙ multiplex eſt curſus ſpiritualis.
Primus Bone conuerſationis vt hic. j. Cor. ix. Sic currite vt comprehendatis.
Secundus Diuine dilectionis. Cañ. j. In odore vnguentorum tuorum currimus adoleſcentule dilex. te ⁊c. Joh. xx. Currebant duo ſimul.
Tertius ſupreme intentionis ſeu contemplationis. Eſa. xl. Qui ſperant in domino habebunt fortitudinē currunt ⁊ non laborabunt. j. Cor. ix. Sic curro nō quaſi in incertum.
Quartus ſancte p̄dicationis. ſupra. codē. ij. Contuli cum illis euangelium ne forte currerem aut cucurriſſem. Pš. Velociter currit ſermo eius.
ſa. cxlvij. Quintus Vite p̄ſētis. Act. xx. Nec facio animā meā precioſiorē q̄ me dūmodo conſummem curſum meuꝫ.
Sextus Bone fame ſeu operationis. Cañ. j. Trahe me poſt te curremus in odore ⁊c.
Septimus Martyrij ⁊ paſſionis. Heb. xij. Deponentes omne pondus per patientiā curramus ⁊c.

Ego confido in vobis in domino ꝙ nihil aliud ſapietis.

¶ Oſtenſa ipſorum pſeudo culpa. Hic ſubiungit damnationē eternā. Vbi tria facit: vbi primo oſtendit ſpē quam habet de correctione galatharū. Secundo Cōtrariā opionem de damnatione eos perturbantiū. ibi. Qui autem conturbat. Tertio oſtendit ſe non eſſe de numero illorum. ibi. Ego autem fratres ſi circunciſionem. Dicit ergo [Ego] quaſi. Hec hortor ⁊ moneo et [ego confido de vobis] quia olim boni fuiſtis. Carbo enim citius reaccenditur quam lignum nunquam accenſum. Heb. vj. Confido de vobis dilectiſſimi meliora ⁊ viciniora ſaluti. Prouerb. xix. Erudi filium tuum ⁊ ne deſperes. Confido inquam [in domino] cooperante quia Johan. xv. Sine me nihil poteſtis facere [ꝙ nihil aliud ſapietis] q̄ qḋ docui. Phil. ij. Implete gloriam meam vt idem ſapiatis.

Qui autem conturbat vos: portabit iudicium: quicunqꝫ eſt ille.

¶ Hic predicit damnationem perturbantiū eos. Vbi primo implicat genus culpe. Secundo diuus pene. ibi. Portabit. Tertio decus iuſtitie. ibi. Quicunq̄ eſt ille. Dicit ergo [Qui autem] q. de vobis confido [ſūt] ſꝫ [qui conturbat vos] .i. purum fontem intellectꝰ veſtri. Et tangit̄ hic turbatio: paſſio: non propaſſio tantum. Non enim dicit turbat ſed conturbat [portabit iudicium] .i. ſuſtinebit dānationem [quicunq̄ eſt ille] .i. quantuſcunq̄ ſit. Nec in hoc Petrum notat occulte: ſicut quidam dicebant: ſed pſeudo Petrus enim nō portabit iudicium: ſed iudicabit. Mat. xix. Sedebitis ſuper ſedes. xij. ⁊c.
¶ Notandum ſuper illud. State ergo Qꝫ ſeptem virtutes faciunt nos ſtare ſpiritualiter. B Virtutes
Primo Fides ne infidelitas frangat. Ro. xj. Rami ergo propter infidelitatem fracti ſunt: tu autē fide ſtas ij. Cor. j. Nam fide ſtatis. ſeptē ſpūaliter nos faciunt
Secundo: ſpes ne deſperatio proſternat. Ro. v. ſtamꝰ et gloriamur in ſpe glorie filiorum dei. ſtare.
Tertio: charitas ne cupiditas deiiciat. Phil. iiij. Sic ſtate in dño chariſſimi. Joh. iij. Amicus ſponſi qui ſtat et audit eum: gaudio gaudet.
Quarto: iuſtitia ne iniquitas peruertat. Eccle. ij. Fili accedens ad ſeruitutē dei ſta in iuſtitia ⁊ timore.
Quinto: Prudentia ne ſtultitia cōfundat. Abacuch ij. ſuper cuſtodiam meam ſtabo ⁊ contemplabor vt videam quid dicatur mihi. Eſa. xxj. ſuper ſpeculam dñi ego ſum ſtans totis noctibus.
Sexto Fortitudo ne inſtabilitas moueat. Epheſ. vi. Induite vos armaturam dei vt poſſitis ſtare ⁊c.
Septimo: temperantia ne immoderantia ſubuertat. Ephe. vj. ſtate ſuccincti lūbos veſtros.

Ego autem fratres ſi circunciſionem adhuc predico: quid adhuc perſecutionem patior? Ergo euacuatū eſt ſcandalū crucis.

¶ Hic oſtendit ſe non eſſe de numero illorum. Vbi primo proponit ꝙ deſtruere intendit. Secundo deſtruit. Et hoc duplici ratione. Primo ex perſecutione quam patitur. ibi. Quid adhuc perſecutionem. Secundo ex ſcandalo quod non tollitur. ibi. Ergo euacuatum. Dicit ergo [Ego autem] quaſi. ille qui conturbat vos portabit iudicium: ego autem non conturbo vos ſicut quidam imponunt mihi [Ego autem] o [fratres ſi circunciſionem adhuc predico] vt olim feci: ⁊ vt mihi imponitur [quid] id eſt: quare [adhuc perſecutionem patior] ſcꝫ a iudeis. q. d. Non paterer ſi ita eſſet ⁊ tamen patior. ij. Cor. xj. A iudeis quinquies quadrage. Etſi eam adhuc predico [ergo euacuatum eſt ſcandalū crucis]. ſcandalum quo iudei in ea .ſ. predicatione ſcandalizabantur. Non enim ſcandalizabantur: niſi propter legalium ſubuerſionem: et crucis exaltationem. j. Corinth. j. Nos predicamus chriſtum crucifixum iudeis ſcandalum ⁊c.

Vtinā abſcindantur qui vos conturbant.

¶ Hic optat penam temporaleꝫ ipſis pſeudo. Et poſt imprecatur eis punitionem. Secundo ſubdit cauſam: ſcꝫ quia volunt eis auferre libertatem. ibi. Vos enim in libertatem. Dicit ergo [Vtinam] Hoc legitur tripliciter. Primo ſic. q. Ipſi vos conturbant: predicādo .ſ. circunciſionē ſed [vtinam] non tantū circuncidantur: ſed [abſcindantur] vt fiant ſpadones propter regnū celorum deſiſtentes ſeminare in vobis carnalia. Secundo ſic [vtinā abſ. indant̄] .i. vim generandi in vobis perdant vt .ſ. vltra non p̄ficiāt. Tertio ſic [vtinā abſcin] .i. ſuccindant̄ per mortem anteq̄ plures peruertant [qui vos conturbant] Ex quo patet ꝙ vos non conturbo qꝛ conturbantium abſciſſionem opto.

Uos enim in libertatē vocati eſtis fratres tantum ne libertatem in occaſionem detis carnis ſed per charitatem ſpiritus ſeruite inuicem.

¶ Hic ſubdit impbcationis cauſam. Ubi circa libertatē quam pſeudo volunt eis auferre: tangit Primo modum ea vtendi Secundo: vtilitatem modi. ibi. Omnis ei lex. Tertio: dānū oppoſiti. ibi Qz ſi inuicē mordetis. In prima primo proponit libertatis ſtatum. Secūdo diſſuadet libertatis abuſū. ibi. Tantum ne libertatē Tertio docet vtendi modum debitum. ibi. Sz p charitatem. Dicit ergo [Uos eñ] q. Merito hoc opto ne .ſ. redigant vos in legis ſeruitutē [eñ] qz [vos] o [fratres vocati eſtis in libertatem]. i. ad legem perfecte libertatis. Iac. j. vt. ſ. non timore ſz amore ſeruiatis. Ro. viij. Non accepiſtis ſpiritū ſuitutis in timore ⁊c. Et cum ita ſit [tantum] ſup. hoc neceſſarium eſt [ne libertatem in occaſionem carnis detis]. ſ. ꝙ liberi eſtis ⁊ vobis met⁹ leg̃ nō incūbit deſideria carnis ſequamini ſm Glo. j. Pe. ij. Quaſi liberi nō tanq̄ malicie velamen habentes libertatē. Aug. Cauete ne audito nomine libertatis impune vobis eſſe peccandum arbitremini [ſed] potius [p charitatem ſpūs]. i. que eſt in vobis a ſpū ſancto. Ro. v. Charitas dei diffuſa in cordibus ⁊c. [ſeruite inuicem] qz tunc liberi eſtis vt membra eiuſdē corporis. j. Co. ij. Unde Hugo de ſancto Uictore. Nota in charitate: ⁊ libertatē: ⁊ ſeruitutem: tunc enim quaſi libera eſt: cum ſponte ſe exercet in priuatis bonis operibus: tunc. q. ſeruilis eſt: cū poſt poſitis proprijs voluntatibus accommodat ſe neceſſitatibus proximorum. Ideo dicit In effectu humilitatem: vnde dicit ſeruite. In ſubiecto concordiam: vnde dicit inuicem.

Omnis enim lex: in vno ſermone impletur. Diliges proximum tuum ſicut teipſū.

¶ Hic tangit predicti modi vtilitatem. Ubi tangit primo vtilitatis generalitatem qz omnis lex implet̃ Facilitatem: qz in vno ſermone. Rationem: qz diliges ⁊c. Dicit ergo [omnis] q. Ideo charitas eſt habenda [enim] qz [omnis lex] id eſt tota lex [in vno ſermone impletur]. i. in vno precepto charitatis. j. Tim. j. Finis. Glo. i. impletio. pcepti eſt charitas In hoc videlicet ſmone [Diliges pximum tuum] Aug. Proximus eſt omnis homo omni homini [ſicut teipſum] id eſt quo modo teipſum. Ut qḋ tibi nō vis fieri: nō facias alij. To. iiij. Et qḋ tibi vis fieri facias illi. Mat. vij. De hoc precepto habetur Leuit. xix. Et Matthe. xxij. In dilectione autem pximi includitur dilectio ⁊ dei ⁊ ſui qz diligitur proximus propter deum. Tangit ergo circa charitatem Facilem actum. Diliges. Obiectum debitum. Proximum tuum. Commendabilem modum: ſicut teipſum.

Quod ſi inuicem mordetis: ⁊ comeditis: videte ne ab inuicem conſummamini.

C Detractorum duo ſunt gña.

¶ Hic tangit damnum oppoſiti. Ubi primo deteſtat̃ duplex genus detractorum. Secundo comminatur ſequēs periculum. ibi. Uidete.
Circa primum notandum quod duo ſunt genera detractorum.
Quidam bona manifeſta cum negare non poſſunt diminuunt.
Et hi mordent.
Alij bona non manifeſta omnino negant Et hi comedunt. Dicit ergo [ꝙ ſi] q. Ita ſeruire debetis ex charitate inuicem [qz ſi] contrario [inuicē mordetis] detrahendo ſcz in aliquo [⁊ comeditis] totaliter: ⁊ i omnibus vituperando Ro. j. Detractores deo odibiles. Iac. iiij. Nolite alterutrum detrahere fratres [videte ne inuicem conſummamini] ſciſſa. ſ. chriſtiane religionis vnitate Ideo. Prouerb. xxiij. Noli eſſe in conuiuijs potatorum nec eorum qui carnes ad veſcendum conferunt Uñ Augu. Quiſquis amat dictis abſentū rodere vitā. Hāc menſam indignam nouerit eſſe ſibi

Hic queritur ſuper illud Nolite iterum iugo ⁊c. Glo. Non eſt leuior hec legis ſeruitus q̄ idolatrie. Contra Grauius peccatū eſt ſeruire diabolo more gentilium q̄ deo more iudeorum. Rñſ. Non eſt leuior quo ad onus ſiue penam ſz quo ad culpam. Item ſup illud Si circūcidimini chriſtus nihil ⁊c. Contra. Ergo decepit timotheum quem circuncidi fecit Act. xvj. Rñſ. Qḋ hic loquitur locum habet in his qui ponebant ſpez ſalutis in circunciſione non in illis qui nō ponebant Item ſup illḋ Teſtificor omni circuncidēti ſe ⁊c. ergo Timotheus fuit debitor vniuerſe legis. Item ergo ſaraceni qui nunc circuncidūtur debitores ſunt vniuerſe legis. Rñ. Loquit̃ de his qui circunciduntur eo ꝙ credunt ſe teneri ex pcepto legis Nā eadem ratione tenentur ad alia legalia. Item ſup illḋ In chriſto ieſu neqz circunciſio ⁊c. Glo. Uirtutes appetende ſunt: vicia fugienda ſunt. Media vt circunciſio ⁊ preputium nec fugienda ſunt nec appetēda. Cōtra. Circunciſio poſt chriſtum peccatum eſt. Rñ. Glo. loquitur pro tempore diuulgati euangelij nō poſt. Uł loquitur de ſubſtantia actus non de ritu. Itē ſup illud. Fides q̄ per dilectionem operatur. Glo. Opus fidei eſt ipſa dilectio. Contra. Dilectio eſt forma p quā fides operatur: nō ergo opus fidei. Rñſ. Dilectio habitus: eſt forma fidei: ſed dilectio v ſuo eſt opus fidei formate non informis. Item ibidem Glo. Qui non credunt peiores ſunt demonibus. Contra. Peccatum diaboli eſt irremediabile: peccatum hominis remediabile. Rñſ. Peiores ſunt quo ad hoc non ſimpliciter. Item ſup illud Perſuaſio hec non eſt ex deo. Cōtra: Omnis actio eſt a deo. Rñſ. Subſtantia actionis eſt a deo ſed non deformitas. Item ſup illud confido ꝙ nihil aliud ſapietis. Glo. qz non ſponte: ſed circumuēti errabant. Contra. ergo errabant coacti. Rñ. Nō ſponte. i. nō ex certa malicia: ſed ex ignorantia Item ſuper illud. Utinam abſcindantur. Contra. Optare alteri malum peccatum eſt. Rñſ. Uerum eſt liuore vindicte: ſz apoſtolus optat amore iuſticie. Item ſuper illud. Lex in vno ſermone impletur. Contra. Multa alia oportet fieri. Rñſ. Ideo lex in hoc ſermone dicitur impleri qz omnia precepta ordinant̃ ad ꝯſeruandam dei ⁊ proximi dilectionem: ſicut via ad finē. Itē ſuper illud. Diliges proximum tuum. Contra. Maius preceptum eſt de dilectione dei: ergo lex potius in illo debet impleri. Rñ. Quamuis ſit maius tñ includitur in hoc ſicut finis Nam proximus nō diligitur niſi propter deum ⁊ non e cōuerſo. Item ſuper illud Sicut teipſum. Contra. Ergo reprobos debem⁹ diligere ad ſalutem: ergo ad oppoſitum diuine voluntatis ⁊ ordinationis. Rñſ. Illos de quib⁹ certi ſumus quod ſunt reprobi non debemus diligere ſicut nos ſed alios.

Dico autem in chriſto. Spiritu ambulate ⁊ deſideria carnis non perficietis.

¶ Superius monuit non ſuſcipere obſeruantiam leg̃ carnalem. Hic monet tenere ⁊ ſequi obſeruantiā leg̃ euangelij ſpiritualem. Ubi primo monet viuere ſecūdū ſpūz nō ſm carnē. Scḋo deſcribit vitā carnalē. ibi. Manifeſta autem ſunt opera carnis. Tertio vitā ſpiritualem. ibi. Fructus autem ſpiritus. In prima primo ponit exhortationem. Secundo exhortationis implende difficultatem. ibi. Caro autem ꝯcupiſcit. Tertio difficultatis cauſam. ſ. contrarietatem. ibi. Hec enim ſimiliter inuicem. Quarto impletionis vtilitatē. ibi. Qz ſi ſpiritu ducimini. In exhortatione facit duo Primo hortatur amplexum vite ſpiritualis. Secundo ex hoc promittit euaſionem dominij carnis. ibi. Et deſideria carnis. Dicit ergo [Dico autem] q. Ita moneo ne detis libertatem veſtram in occaſionem carnis ſed per charitatem ſpiritus ſeruite: hoc [autem dico] poſſe eſſe [in chriſto]. i. per fidem chriſti: in q̄ fide [ſpiritu]. i. rationis ductu Uel [ſpiritu] ſancto autore [ambulate]. i. bene operando perficite. Ps. Ibunt de virtute ad virtutem [et] tunc [deſideria carnis]. i. dele- Ps. lxxxiii

etationes quas caro ſuggerit. De quib⁹. j. Pet. ij. Obſecro vos tanq̃ aduenas ꝛ peregrinos abſtinere a carnalibus deſiderijs [nō pficietis]. i. conſenſu vel opere implebitis. licet in primis motibus inchoetis.

Caro enim concupiſcit aduerſus ſpiritū: ſpiritus autem aduerſus carnem. Hec eni ſibi inuicem aduerſantur: vt non quecunque vultis illa faciatis.

¶ Hic ſubdit exhortationis implēde difficultatē. Ubi primo tangit carnis impugnationē. Secundo ſpiritus defenſionem. ibi. Spūs autem aduerſ⁹. Circa carnis impugnationem adhibenda eſt diligentia: qꝛ caro eſt hoſtis domeſticus: vnde dicit: caro. Allicitiuus vnde dicit: ꝯcupiſcit. Iniquus. Uñ dicit aduerſus ſpiritum Dicit ergo [Caro] q. Ita deſideria carnis nō perficietis qd̄ tñ difficile eſt [eñ] qꝛ [caro]. i. ſenſualitas [cōcupiſcit aduerſus ſpiritum]. i. rationem Ideo autē dicitur caro ꝯcupiſcere qꝛ ſm carnē id agit anima. Ro. vij. Uideo aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis mee. [Spūs autē]. i. ratio gratia dei adiuncta ꝯcupiſcit. ſ. [aduerſus carnē] ꝛ ideo non eſt diffidendum Et accipitur hic ſpiritus pro ratione ſm partem ſuperiorem.

D Unde notandū q̄ ſpiritus accipitur.

Spiritus multipliciter ſumitur. Aliquando p ſubſtantia anime Act. vij. Domine ieſu accipe ſpiritum meum dixit beatus Stephanus.

Aliqñ pro ſuperiori parte rationis vt hic Spiritus autem aduerſus carnem: hec enim ſibi inuicem ꝛc.

Aliqñ p vi imaginatiua. Apo. j. Fui in ſpiritu dominica die ꝛ audiui ꝛc.

Aliqñ p ſpiritu corporeo mediante quo anima operationes ſuas exercet in corpore. Sap. ij. Spiritus diffūdetur tanq̃ mollis aer [Hec eñ] caro ſcꝫ ꝛ ſpiritus [ſibi inuicē aduerſantur] Spūs eñ natione celeſtis. Caro terreſtris eſt ꝛ dum vnūquodq̃ ad ſuam patriā tēdit fit pugna vehemens. Aduerſantur inquā intantū [vt non quecunq̃ vultis]. ſ. bona vel mala [illa faciatis]. i. facere permittamini. Ro. vij. Non qd̄ volo bonum hoc ago. Ecce ergo ꝯtrarietas Mutua: qꝛ ſibi inuicem Inimica: qꝛ aduerſantur. Nociua: qꝛ vt nō quecunq̃ vultis ꝛc.

Quod ſi ſpiritu ducimini nō eſtis ſub lege.

¶ Hic tangit vtilitatem impletionis. Ubi primo tangit modum implendi monitionem. Secundo vtilitatē ſequentem. ibi. Nō eſtis ſub lege. Dicit ergo [q̄ ſi] q. Ita hec duo pugnant [q̄] ſed [ſi ſpiritu]. i. ratione illuminate. Uel [ſpiritu [ſancto rectore ſpirit⁹ veſtri [ducimini] Ro. viij. Qui ſpiritu dei aguntur hi filij dei ſunt [non eſtis ſub lege] que errantibus ꝛ male agentibus poſita eſt. Sup. iij. Propter tranſgreſſionē poſita eſt. ij. Cor. iij. Ubi ſpiritus domini ibi libertas.

E ¶ Nota q̄ ſpiritu ambulare debem⁹ per multas vias.

Spū ambulare debemus p multas vias. De quibus Sapi. x. Iuſtum deduxit dominus per vias rectas.

Prima eſt Uia penitentie in emendatione preteritorū delictorū. De qua Exo. iij. Ibimus viam trium dierū in ſolitudine.

ps. cxviij. Scd̄a Uia innocentie in cautela futurorū. Ps. Beati immaculati in via ꝛc.

Tertia Uia obedientie: in obſeruatione mandatorū. Ps. Uiam mandatorum tuorum cucurri.

Quarta Uia ſapientie in cōtemplatione celeſtiū Prouer. iiij. Uiam ſapientie monſtrabo tibi.

Quinta Uia charitatis ꝛ miſericordie in ſubuentiōe proximorum. j. Cor. xij. Excellentiorem viam vobis demonſtro.

Sexta Uia pacis ꝛ concordie in tranquillitate morum. Luc. j. Illuminare his qui in tenebris ꝛc.

ps. cxviij. Septima Uia veritatis ꝛ iuſticie in rectitudine operum. Ps. Uiam veritatis elegi.

Manifeſta ſunt autem opera carnis: que ſunt. Fornicatio: Immundicia: Impudicitia: Luxuria: Idolorum ſeruitus.

¶ Hic deſcribit vitam carnalem. Et primo quo ad culpam. Secūdo quo ad penam. ibi. Que predico vobis Primo quo ad culpam quadrupliciter Primo quo ad immundiciam in actu. Secundo quo ad errorem ſiue ignorantiam in intellectu. ibi. Idolorum ſeruit⁹. Tertio quo ad maliciam in affectu ibi. Ueneficia inimicitie. Quarto quo ad intemperantiā in guſtu. ibi. Ebrietates. Culpa prima committitur in corp⁹ alienū. Secunda in deum. Tertia in proximum. Quarta in corp⁹ proprium. Immundicia in actu fit quadrupliciter: qꝛ Uel in actu interiori: ſcꝫ conſenſu: ſic immundicia. Uel in actu exteriori. Et hoc dupliciter. Uel in facto ſic fornicatio. Uel in ſigno. Et hoc dupliciter. Uel in geſtu ſic impudicicia. Uel in habitu: ſic luxuria. Dicit ergo [Manifeſta] q. Ita caro ꝛ ſpiritus inuicē aduerſantur. [Manifeſta autē ſunt opera carnis]. i. manifeſte apparent eſſe mala: propter qd̄ debetis ſpiritū ducem ſequi nō carnem. Que ſūt hec ſcꝫ [fornicatio] in exteriori actu. Hebr. xiij. Fornicatores: ꝛ adulatores iudicabit deus [immundicia] in conſenſu. Uel etiam peccatum contra naturam qd̄ eſt inominabile [Impudicicia] in geſtu vt viuere impudice tangendo illicite ꝛ huiuſmodi id eſt alijs circunſtantijs fornicationis [Luxuria] in habitu vt quelibet ſupfluitas in veſtibus ꝛ ornatu] Idolorum ſeruitus] id eſt idolatria ad litteram.

Ueneficia: inimicicie: contentiones: emulationes: ire: rixe: diſſenſiones: ſecte: inuidie: homicidia.

¶ Hic tangit maliciam in affectu. Et maxime in proximum que dupliciter committitur Uel procurando ei malum Uel ſubſtrahendo ei bonum. ibi. diſſēſiōes. In procurando ei malum tripliciter: Uel occulte ꝛ deliberate ſic veneficia. Uel aperte ꝛ indeliberate ſic cōtentiones. Uel aperte: ſic ire: rixe. In ſubſtrahendo ei bonum dupliciter. Uel publicum eccleſie: ſic diſſenſiones: ſecte. Uel priuatum perſone: ſic inuidie: homicidia. Dicit ergo [Ueneficia]. i. veneni ꝯfectione ꝛ ꝓpinatione. Apoc. vl. Foris canes ꝛ venefici [Inimicitie]. i. odia inueterata ex quib⁹ oriuntur veneficia. Et ita primo tangit effectum. Secundo cauſam [Contentiones [in verbis ex quibus inimicicie. Ro. xiij. Nō in contentione ꝛ emulatione [Emulationes] in factis Ut quando duo ad idem: vt ad epiſcopatum tendūt ex quibus oriuntur contentiones [Ire]. i. ſubite tempeſtas in affectu animi nocendi. [Rixe] in effectu nocendi: quando ſe ad inuicem pcutiunt [Diſſenſiones] ſcilꝫ maiū [ſecte] hereſū. ij. Pet. ij. Sectas non metuūt introducere [Inuidie De alienis bonisq̃ a bonū gr̃e Iob. v. Paruulos occidit inuidia [Homicidia] quo ad bonū nature: ꝛ hec voluntaria in animo vel exteriusin facto. j. Ioh. v. Qui odit fratrem ſuum homicida eſt.

Ebrietates: comeſſationes: ꝛ his ſimilia que predico vobis ſicut predixi: quoniam qui talia agunt: regnum dei non conſequentur.

¶ Hic tangit culpam quo ad maliciam guſtus Et hoc primo quo ad potum. Secundo quo ad cibum. ibi: Comeſſationes. Dicit ergo [Ebrietates]. i. aſſidue potationes quo ad ſupfluitatem in potu [comeſſationes] q̄ ad cibum. Ro. xiij. Non in comeſſationibus ꝛ potationibus [ꝛ his ſimilia] Non eñ poſſunt redigi ſub certo numero: qꝛ Malum eſt infinitum ſm Dionyſiū [q̄ predico vobis] nunc ante iudicium [ſicut predixi] ante hanc epiſtolam] quoniam qui talia agunt]. i. aliqd̄ horū. Ro. j. Qui talia agunt: digni ſunt morte [regnum dei non conſequentur] vnq̃ qd̄ eſt contra Origenem qui poſuit poſt aliquanta tempora omnes malos a penis liberandos. j. Cor. xv. Caro ꝛ ſanguis. i. vicia carnis ꝛ ſanguinis ſectantes regnum dei non poſſidebūt.

Fructus autem ſpiritus eſt: charitas gaudiū pax patientia: lōganimitas: bonitas.

¶ Hic deſcribit vitam ſpiritualem. Ubi primo enūerat vite ſpiritualis opera. Secundo oſtendit hec eſſe bona ⁊ appetenda. ibi. Aduerſus huiuſmodi non eſt lex. Tertio monet appetere ⁊ ſequi ea. ibi. Si ſpiritu viuim⁹ ⁊c. In prima tangit opera vite ſpiritualis. Primo ꝑtinentia ad bonam ordinationē interiorem. Secundo ꝑtinentia ad bonam ordinationem exteriorem. ibi. Benignitas. In prima tangit bonā ordinationē. primo partis ꝯcupiſcibilis. Et quo ad cauſam. ſic charitas. Et quo ad effectum. ſic gaudium. Secundo partis iraſcibilis. Et quo ad proſpera: ſic pax. Et quo ad aduerſa: ſic patientia. Et quo ad vtraq₃: ſic longanimitas. Tertio partis rationalis: ſic bonitas. Dicit ergo [fructus autem] q. huiuſmodi ſunt opera carnis [autem] ſed [fructus ſpūs]. i. op⁹ ſpiritusſancti. Uel: rationis ꝑ gratiam illuminate. Que tñ non nominat opera: ſed fructus ſm Glo. qꝛ propter ſe appetenda ſunt [eſt charitas] ſine qua ea que ſequuntur non valent: ideo preponitur [gaudiū]. i. puritas ⁊ alacritas conſcientie [pax]. i. concordia ad proximum. Augu. xix. de ciui. dei. Pax hominum eſt ordinata concordia [patientia]. i. tolerantia aduerſoꝝ [longanimitas] in expectatione premiorū Iac. vlt. Ecce agricola patienter expectat ⁊ cetera. [bonitas]. i. dulcedo animi.

Benignitas manſuetudo: fides: modeſtia: continentia: caſtitas.

¶ Hic tangit opera pertinentia ad bonam ordinationem. Ubi tangit bonam ordinationem. Primo in proximum ſic benignitas Secundo in deum; ſic fides. Fides eñ ſecundum Aug. dicitur: qꝛ fit qđ dicitur. Tertio in ſeipſum. ibi Modeſtia. Et hoc in trib⁹. Primo: in agendo: ſic modeſtia. Secundo in abſtinendo ſic cōtinentia. Tertio in vtroq₃ ſic caſtitas. Dicit ergo [benignitas]. i. largitas reꝝ [manſuetudo] qua eſt homo tractabilis. Ezech. xi. Dabo vobis cor nouum: ergo benignitas in effectu: manſuetudo in affectu [fides]. i. certitudo de inuiſibilibus Ecc. i. Beneplacitū eſt deo fides ⁊ manſuetudo [modeſtia] vt hō ſeruet modum in dictis ⁊ factis [ꝯtinentia] vt homo etiam a licitis abſtineat. i. Cor. vi. Omnia mihi licēt: ſ₃ nō omnia expediunt [caſtitas] vt recte vtatur licitis vt vxore ⁊ huiuſmodi.

F ¶ Notandum eſt hic ꝙ hoꝝ ſingulorum nomine intelligitur ipſū opus cū delectatione ex ipſo ꝓ̄ſite. Uel ipſa delectatio ꝓ̄ns ex opere. Huiuſmodi vero opera dicuntur fructus quadruplici ratione.

Primo quia de ſpiritu quaſi de ligno vite colligunt̄.

Scđo qꝛ propter ſe a ſpiritu rationali appetuntur Nā ſm Aug. Frui eſt amore inherere alicui rei propter ſeipſam.

Tertio: quia cum ſpirituali delectatione ⁊ gaudio habentur Nam ſecundum Auguſtinum. Frui eſt vti cū gaudio.

Quarto: quia ſpirituales humores. i. boni mores idc generantur.

Notandum ꝙ charitas primatum tenet

Charitas tenet primatum. Fructuum ſpiritualium: vt hic. Charitas ⁊ poſt ipſam alia.

Uirtutum. i. Cor. xiij. Maior autem horum eſt charitas.

Uiarum. i. Corinthio. xij. Adhuc excellentiorem viā demon. vo.

Mandatorum Mat. xxij. Hoc eſt maximū ⁊ primum mandatum. Diliges ⁊c.

Aduerſus huiuſmodi non eſt lex. Qui autem ſunt chriſti: carnem ſuam crucifixerūt cum vitijs ⁊ concupiſcentijs.

¶ Hic oſtendit ꝙ huiuſmodi opera ſunt bona ⁊ appetenda. Et hoc dupliciter. Primo: qꝛ legi conſona. Secundo: qꝛ chriſto placētia. ibi. Qui autem chriſti ſunt. Dicit ergo [Aduerſus huiuſmodi] opera. ſ. non eſt lex. Imo potius per huiuſmodi contra vicia ⁊ contra opera carnis: qꝛ iuſto non eſt lex poſita. i. Tim. i. [Qui autem] q. Malis impoſita eſt lex: non bonis: ſed bonis impoſita eſt crux chriſti. Et hoc eſt ꝙ dicit [Qui autē ſunt chriſti] i. boni chriſti imitatores [carnem ſuā crucifixerunt]. i. cruci penitentie affixerunt: eam macerando. Caſtigo corpus meum. i. Cor. ix. Gal. ij. In chriſto ꝯfixus ſum cruci: ⁊ hoc [cum vitijs [exteriorū operum [⁊ ꝯcupiſcentijs] deſideriorum: ſicut domin⁹ crucifixus eſt cum duobus latronibus Luc. xxiij. G

¶ Notandum ſup illud. Spiritu ambulate ⁊ deſideria carnis non ꝑficietis. Quia circa ſpūalem ꝓfectū hominis tangit Tria. Motum. ibi. Ambulate. Gloſ. Proficite bene operando. Modum. ibi. Spiritu. glo. Spiritu ſancto. Commodum ibi. Et deſideria carnis non perficietis.

Ad ambulandum ſpiritualiter Septem ſunt neceſſaria ad ſimilitudinem ambulationis corporalis: videlicet. Ambulare ſpūaliter volenti ſeptē ſūt neceſſaria

Lumen: vt ⁊ via ⁊ patria ꝯgnoſcatur: qꝛ habetur per fidem Io. vi. Si quis ambulat in die nō offendit: quia lucem huius mundi videt. Et. xij. hore ſunt diei. Ambulate dum lucem habetis. ij. Cor. v. Per fidem eñ ambulamus ⁊ non per ſpeciem.

Confidentia: vt ad patriam perueniatur qđ habetur per ſpem. Eſa. xl. Qui ſperant in domino mutabūt fortitudinem aſſumēt pennas vt aquile currēt ⁊ nō labo. ambulabunt ⁊ non deficient.

Amor patrie: vt etiam ob hoc via diligatur: qđ habet̄ per charitatem. iij. Canonica Ioh. Maiorem ħac nō habeo gratiam q̄₃ vt audiam filios meos in charitate ambulare Eph. v. Ambulate in dilectione ⁊c.

Rectitudo vie: ne ab ea deuiet̄ quod habetur per prudentiam. Prouer. ix. Relinquite infantiam ⁊ viuite ⁊ ambulate ꝑ viam prudētie. Ideo Eph. v. Uidete quomodo caute ambuletis.

Sobrietas modeſtie. ne viator grauetur. Unde hic. Spiritu ambulate ⁊ deſideria carnis ⁊c. Pſ. c. Ambulans in via immaculata hic mihi ⁊c. quod fit per temperantiam.

Uigor perſone: ne in via deficiat quod habetur ꝑ fortitudinem. iij. Reg. xix. Ambulauit Helias in fortitudine cibi illius. xl. diebus ⁊. xl. noctibus vſq₃ ⁊c. Eze. i. Non reuertebantur cum ambularent.

Decor iuſticie: vt vnicuiq₃ qđ debitum eſt faciat quod fit per iuſticiam Oſee. xiiij. Recte vie domini iuſti ābulabunt I ea Mal. ij. In pace ⁊ equitate ambulauit mecum. Unde ſapientia dicit. Prouerbiorū. viij. In viſo iuſticie ambulabo in medio ſemitaꝝ iudicij.

Si ſpū viuimus: ſpū ambulemus Non efficiamur inanis glorie cupidi: inuicem prouocantes: inuicem inuidentes.

¶ Hic monet appetere ⁊ ſequi huiuſmodi opera. vbi Primo tangit ſequentem cauſam. Secundo motum. ibi. Spiritu ⁊ ambulemus. Tertio: modum. ibi. Non efficiamur. Dicit ergo [Si ſpū] q. Qui chriſti ſunt ita viuunt. Nos ergo [ſi] ꝑ qꝛ [ſpū viuimus]. i. ſpiritu ſancto duce ad vitam gratie venimus. Ioh. vi. Spiritus eſt qui viuificat [ſpiritu] ſancto. ſ. duce ⁊ [ambulemus] ꝑ bona opera ꝓficiendo. Quomodo autem ſpiritu ambulemus docet ſubdens [non efficiamur] vbi dehortatur Primo ſuperbiam. Secundo iracundiā. ibi. Inuicem ꝓuocantes. Tertio inuidiam. ibi. Inuicem inuidentes Una eſt mater ⁊ due filie. Prima in facto. Secunda in verbo. Tertia in animo. Dicit ergo [Nō efficiamur inanis glorie]. i. ſecularis ⁊ vane q̄ vilis ē ⁊ breuis. i. Mach. ij. Gloria viri peccatoris ſtercus ⁊ vermis eſt [cupidi] ⁊ ſuperbi. Glo. Inanis gloria eſt velle vincere vbi premium non eſt. Uos dico [inuicē ꝓuocantes] ad litem ⁊ contentionem ⁊ alia mala: vt iracundi [inuicem inuidentes] in animo: ſi non audem⁹ ex ꝯtinuo ꝓuocare: vt inuidi. Hec eñ ſc₃ inuidia eſt conſummatio mali. Uñ Grego. in gloſa. Sciendum qꝛ ꝑ omne vicium: antiqui hoſtis virus humano cordi infūdatur in zelo inuidie: tota ſua viſcera ſerpēs concutit: ⁊ in hac imprimenda malitia quaſi peſtem mouit. Et Ciprianus. zelus iſte modum non habet: permanens

iugiter ſine fine cum ſcelera alia finiantur: quantoque ille cui inuidetur ſucceſſu meliore profecerit: tanto inuidus in maius incendium liuoris ignibus inardeſcit. Hic vultus minax. toruus aſpectus: pallor in facie: in labiis tremor eſt: ſtridor in dentibus: verba rabida ⁊ effrenata conuicia: ⁊ manus ad violentiam prompta: ⁊ ſi gladio interim vacua: odio tamen furiate mentis eſt armata.

Hic queritur ſuper illud Deſideria carnis non pficietis. Glo. Nõ dicit non feceritis: vel non habueritis: q2 non habere non poterant Contra. Ergo primi motus cum nõ poſſint vitari nõ ſunt pctã. Rñ. Quamuis nõ poſſunt omnes vniuerſaliter: pñt tamẽ vitari ſinguli particulariter Item ſup illud. Caro cõcupiſcit aduerſus ſpiritum. Glo. Sine vtroq3 delectatio nulla ſentit. Contra. Anime ſine corporibus in celo delectantur. Rñſ. Loquitur de delectatione carnali ſpecialiter: nõ de omni vniuerſaliter. Item ſup illud. Ut non quecunq3 voltis. Glo. Bona vel mala illa faciatis Contra. Ad malefaciendum ſufficit velle. Rñſ. Loquitur de voluntate completa exterius non de incompleta. Item ibidem glo. Volumus vt nulle ſint cõcupiſcentie. Contra. Hoc eſt impoſſibile ergo nõ debemus velle. Rñ. Impoſſibile eſt ẽm naturã corruptam: ſed poſſibile eſt ẽm gratiam priuilegiatã ⁊ gloriam. Item ſup illud. Non eſtis ſub lege. Glo. Que errantibus ⁊ malefacientibus poſita eſt. Contra. Ergo iuſti nõ tenebantur ad legis obſeruantiam. Rñ. glo. Loquitur de lege quo ad iudicialia: non quo ad moralia aut cerimonialia. Item ibidem glo. ſub lege eſt qui timore ſupplicij nõ amore iuſticie a malo abſtinet. Contra. Gala. iiij. Factum ſub lege dicitur de chriſto. Rñ. Hic loquitur de ſubiectiõe coacta. ibi. de voluntaria. Item ſup illud Manifeſta ſunt opera carnis ⁊c. Contra. ſecte ⁊ inuidie ⁊ huiuſmodi ſunt peccata ſpiritualia non carnalia. Rñ. Nomine carnis hic non pars hominis ſed totus homo carnalis intelligitur ẽm glo. Uel dicuntur hec opera carnis: q2 oriũtur a carnis corruptione nõ q2 in carne. Item ſuper illud. Luxuria. Glo. ſupfluitas. Contra. Nõ quelibet ſupfluitas aufert regnum dei. Rñſ. Loquit̃ de ſuperfluitate que excedit menſuram precepti diuini: nõ cõſilij ſolum. Item ſuper illud. Ebrietates Glo. Aſſidue. Contra. Aſſiduitas vel frequentia actus: nõ mutat ſpeciem peccati: ergo non facit mortale: qd̃ per ſe non eſſet. Rñ. Frequentia non facit hoc niſi occaſionaliter: ſed contemptus vel libido ſequẽs facit hoc cauſaliter. Item ſuper illud. Qui talia agunt. Glo. Etiã ſingula regnum dei tollunt. Contra. Ergo vnica ebrietas eſt mortale peccatum. Rñ. Loquitur non de qualibet ebrietate ſ3 q̃ fit ex propoſito ſiue electione. Itẽ ſup illud. Regnum dei nõ poſſidebunt. Glo. Nullꝰ eſt medius locus vt non ſit in ſupplicio qui nõ fuerit in regno. Contra. Paruuli nõ baptizati nec erunt in ſupplicio nec in regno. Rñ. Imo erunt in ſupplicio: q2 ſupplicium nominat nõ tm̃ penam ſenſus: ſed penam dãni. Item ſuper illud. Fructus ſpiritus. Glo. Nõ nominat opera: ſed fructus: q2 propter ſe appetẽda ſũt. Contra. Imo propter deum ergo nõ propter ſe appetenda ſunt. Rñſ. Propter ſe formaliter. propter deũ finaliter. Item ſuper illud. Fructus ſpũs eſt charitas. Contra. Charitas eſt virtus nõ ergo fructꝰ. Rñ. Charitas nominat Uel habitum ſic virtus Uel actũ ſic opus virtutis. Uel delectationem ſequẽtem: ſic eſt fructus. Item ſup illud. Gaudium. Contra. De quolibet bono naſcitur gaudium. ergo non eſt fructus ſpecialis. Rñſ. Loquitur hic non de quolibet gaudio. ſ3 quod naſcitur ex puritate conſcientie. Item ſup illd̃ Charitas. Glo. Attende qd̃ in enumeratione fructuũ ſpiritus: caput virtutum premiſit charitatem. Contra Fides eſt prima virtutum. Rñſ. Fides eſt prima origine: ſ3 charitas preeminentia ⁊ dignitate.

Capitulum ſextum.

FRatres: ⁊ ſi preoccupatus fuerit homo in aliquo delicto: vos qui ſpiritales eſtis: huiuſmodi inſtruite in ſpiritu lenitatis.

¶ Hec eſt tertia pars principalis totius epiſtole. Ubi poſt ſalutationem ⁊ increpationem que durat a loco illo. Miror q ſic: vſq3 huc. Hic ponit inſtructionem ⁊ exhortationem moralem. Et primo Prelatorum. Secundo ſubditorum. ibi. Communicet autem is qui cathezizatur. Tertio communiter omnium. ibi. Bonum autem facientes. In principio primo monet prelatos. Primo ad delinquentium benignam correctionem. Secundo ad infirmorum charitatiuam ſupportationem. ibi. Alter alterius onera portare. Tertio Ad humilem ſui reputationem. ibi. Nã ſi quis ſe eſtimat. Quarto Ad operum ſuorum diligẽtem examinationem. ibi. Opus autem ſuũ probet. In primo primo ex parte corrigendorum ponit quattuor conditiones: alleuiãtes ĩ peccatis eo2 ſc3 Surreptionem. ibi. Preoccupatus. Fragilitatẽ. ibi. Homo. Raritatem. ibi. In aliquo. Ignorantiam ſiue errorẽ. ibi. Delicto. Secundo ex parte corrigentium ponit quattuor Charitatem. ibi. Fratres. Spiritualitatem. ibi. Uos qui ſpiritales. Rationabilem benignitatem. ibi. Huiuſmodi inſtruite in ſpiritu lenitatis. Humilitatẽ ⁊ timorem. ibi. Conſiderans teipſum. Dicit ergo [Fratres] quaſi. Ita monui nõ efficiamur inanis glorie ⁊c. tamen ſi quis hoc fecerit benigne corripiendꝰ eſt. Et hoc eſt q dicit ꝯ [fratres] q. Recognoſcite vos eſſe fratres id eſt natura pares: licet officio prelati. Eccl. xxxij. Rectorem te poſuerunt: eſto in illis quaſi vnus ex illis [etſi homo] fragilis ſc3 quia homo ſicut fenum [preoccupatus fuerit] idẽ ex iprudentia: ſurreptiõe: lapſus: nõ malicioſus vel obſtinatus [in aliquo] Glo. Non in multis: quaſi vſu quotidiano peccans: ſicut illi qui bibunt: quaſi aquam iniquitatem. Job. v. [delicto] non enormi peccato. Glo Peccatum eſt perpetratio mali. Delictũ deſertio boni [vos qui ſpirituales eſtis] id eſt eſſe debetis. j. Cor. ij. Spiritualis hõ oĩa diiudicat. Grego. Sordes tegere non valet manus q̃ lutum tenet [huiuſmodi inſtruite] nõ ꝯſpernamini vel contemnite. Sicut illi de quibus Luc. xviij. Dixit ieſus ad quoſdam qui in ſe confidebant ⁊ aſpernabant̃ ceteros. Inſtruite inq̃ ⁊ hoc [in ſpiritu lenitatis] id ẽ in lenitate ſpirituali ſiue rationabiliter: leniter: non in impetu furoris Pſ. Quoniam ſuperuenit manſuetudo ⁊ corripiemur. quia Ira viri iuſticiam dei non operatur. Jac. j. pſ.lxxx

Conſiderans teipſum: ne ⁊ tu tenteris.

¶ Hic hortatur ad humilitatem ⁊ timorem. Ubi primo implicat qd̃ humilitatem inducit. ibi. Conſiderãs te. Secundo q timorem incutit. ibi. Ne ⁊ tu tenteris. Dicit ergo [conſiderãs] q. Ita hoc facite fratres: ⁊ tu quicunq3 hoc facis Sis [ꝯſiderãs te ipſum]. i. propriã fragilitatem Job. v. Uiſitans ſpeciem tuam nõ peccabis Eccli. xxxj. Cõſidera que ſunt proximi tui ex teipſo. conſiderans inquam [ne ⁊ tu tenteris]. i. in ſimile cadere permittaris. ſicut Petrus cadere pmiſſus eſt. Luc. xxij. Ut ſciret compati caſibus ſubditorum: Unñ dictum eſt ei. Tu aliquando conuerſus ꝯfirma fratres tuos. Auguſt. Nihil ad miſericordiã ſic inclinat quantum proprij periculi conſideratio.

Alter alteriꝰ onera portate: ⁊ ſic adimplebitis legem chriſti.

¶ Monuit prelatos ad benignam delinquentiũ correctionem. Hic monet ad charitatiuam infirmorũ ſupportationẽ. Ubi primo ponit monitionem. Secundo monitionis rationem. ibi. Et ſic adimplebitis. Dicit ergo [Alter] q. Ita lenit̃ inſtruite Nec hoc ſolum ſed [portate alter alterius onera] humane. ſ. Infirmitatis. Ecce ergo infirmitas grauis. Unde dicit onera.

Communio Ideo dicit Alter alterius. Remediabilis. Ideo dicit Portate. Coloſſenſ.iij. Supportãtes inuicem in charitate[ꝛ ſic]faciendo[adimplebitis legem chriſti] qua.ſ.chriſtus ligatus fuit.ſ.charitate: ex qua peccata noſtra tullit ſup lignum.j.Pe.ij. Uel [legem chriſti]qua nos chriſtus ſpecialiter ligauit:qꝛ precipue legem charitatis inſtituit. Jo.xv.Hoc eſt ꝑceptum meum ꝛc. Et Deut.xxxiij. In dextera eius ignea lex dilexit populos.ꝛc. Lex eñ Moyſi fuit lex terroris:lex chriſti lex amoris. Aug. Breuis differẽtia legis ꝛ euangelij. Timor ꝛ Amor

Nam ſi quis exiſtimat ſe aliquid eſſe cum nihil ſit:ipſe ſe ſeducit.

¶ Hic tertio monet Prelatos ad humilem ſui reputationem. Ubi implicat tria. Judicium ſuperbi.ibi. Nã ſi quis. Oppoſitum rei.ibi. Cum nihil ſit. Error iudicij.ibi. Ipſe ſe ſeduxit. Dicit ergo[Nam ſi]q. Ita facite[Nam ſiquis exiſtimat ſe aliquid eſſe].i. ſuperbe in mente iudicat ſe eſſe aliquid magnum reſpectu peccantis[cum nihil ſit]ſuꝑ.ex ſe.j. Coꝛ.v. Quid habes qđ nõ accepiſti[ipſe ſe ſeduxit].i.ſeorſum a veritate ducit. Aug. Non eñ ſeducunt laudatores eius: ſꝫ ipſe qui in eis potius ꝙ in ſeipſo ſe querit.

Opus autem ſuum probet vnuſquiſque:ꝛ ſic in ſemetipſo tantum gloꝛiam habebit:ꝛ non in altero. Unuſquiſque enim onꝰ ſuũ poꝛtabit.

¶ Hic quarto monet eos ad operum ſuorum diligentem examinationem. vbi primo hoꝛtatur ad examinãdum propꝛium opus. Secundo ſubditur preſens fructus debitus.ibi. Et ſic in ſemetipſo. Tertio additur fructus futurus.ibi. Unuſquiſqꝫ onus ꝛc. Dicit ergo [Opus]q. Ita non exiſtimet aliquis[autem]ſꝫ potiꝰ [vnuſquiſqꝫ generaliter[probet].i.examinet diligenter[opus ſuom]principaliter nõ alienum vt phariſeꝰ dicens Luc.xviij. Non ſum ſicut ceteri hominũ:raptores ꝛc.velut etiam hic publicanꝰ Job.ix. Uerebar omnia opera mea. Examinatur autem opus ſicut aurum contactu lapidis.i.in cõparatione ad opera chriſti:qꝛ omnis chriſti actio noſtra eſt inſtructio.[ꝛ ſic in ſemetipſo tantum].i.de bonis ſuis abſolute[glorlam habebit ꝛ non in altero.i.in comparatione alterius. Uel ſic[ꝛ ſic in ſemetipſo tm̃].i.in ꝯſcientia ſua[gloriam habebit]ij. Coꝛ.j. Gloria qua vere iuſtus eſt alterum ſibi ꝑponit:hec eſt teſtimonium conſcientie noſtre[ꝛ non in altero].i.in alterius laude. Macrobius Uirtutis fructus ſapiens in conſcientia ponit Minus perfectus in gloria Ideo autem vnuſquiſqꝫ probet opus ſuum. quia[vnuſquiſqꝫ onus ſuum poꝛtabit[Hoc exponitur tripliciter. Primo modo ſic[Onꝰ ſuum].i. peccatum propꝛium in pena Pſ̃.

pſ̃.xxxvij grauate ſunt ſuper me ꝛc. Secundo modo ſic:[Onus

Pſ̃.xxv. ſuum].i.opus bonum. Pſ̃. Uenientes autem veniẽt cum exultatione poꝛtantes manipulos ſuos. Tertio modo ſic[Onus ſuum].i.mercedem boni vel mali operis.ij. Coꝛ.v. Omnes nos manifeſtari opoꝛtet ꝛ cetera.

A

Penitens tria debet poꝛtare ¶ Notandum ꝙ poꝛtare debet Penitens tria

Doloꝛem In ꝯtritiõe Job.xiij. Quare lacero carnes meas dentibꝰ meis ꝛ animam meam in manibꝰ meis poꝛto:etiamſi occiderit.

Pudoꝛem in confeſſione Ezech.xvj. Cõfundere ꝛ poꝛta ꝯfuſionem tuam.

Laboꝛem In ſatiſfactione Mich.vij. Iram domini poꝛtabo qꝛ peccaui ei.

Impenitens vero poꝛtare debet tria.

Damnationem in iudicio. Sapien.v. Qui autem conturbat vos iudicium poꝛtabit quicunqꝫ eſt ille.

Afflictionem in ſupplicio. Prou.ix. Si illuſoꝛ fueris ſolus poꝛtabis malum.

Honoꝛem in conſoꝛtio Ezech.xxxij. Poꝛtauerũt ignominiam ſcilicet cum his qui deſcendunt in lacum ꝛ cetera.

Prelatus vero debet in ſubditis poꝛtare Tria — Prelatus in ſubditis tria debet poꝛtare.

Deſolationẽ eis blandiendo. Eſa.lxvj. Ad vbera poꝛtabimini:ꝛ ſuper genua blandientur vobis.

Infirmitatem eos ſuſtinendo. Eſa.xl. Fetas ipſe poꝛtabit. Ro.xv. Debemus nos firmioꝛes imbecillitates infirmoꝛum ſuſtinere.

Ignoꝛantiã eos inſtruendo ꝛ corrigẽdo. Oſe.xj. Ego quaſi nutritius Effraim in brachijs meis poꝛtabam eos.

B

¶ Nota hic Quod onera alioꝛum debent Prelati poꝛtare Quadrupliciter: — Prelati onera alioꝛum debet poꝛtare quadruplicit.

Primo:onera culpe:pro eis oꝛando. Non ceſſemus ꝑ vobis oꝛantes Col.j.

Scđo:pene debite remittendo Matth.xviij. Quotiens peccabit in me frater meus dimittam ei.

Tertio:miſerie ſubueniendo ꝛ cõpatiendo. Job.xxx. Flebam quondam ſuper eo qui afflictus erat.

Quarto:conſuetudinis praue tolerando. Rõ.xv. Debemus nos firmioꝛes imbecillitatem infirmoꝛum ſuſtinere. C

¶ Notandum quod iudicium dei valde timendum eſt propter Sex.

Primo qꝛ aſtutia non fallitur. Job.xij. Ipſe nouit et decipientem ꝛ eum qui decipitur.

Scđo:qꝛ potentia nõ frangitur nec terretur. Saꝑ.vj. Non verebitur magnitudinem cuiuſquam.

Tertio:qꝛ precio non corrumpitur. Prou.vj. Non ſuſcipiet pro redemptione dona plurima.

Quarto qꝛ prece non flectitur. Hie.vij. Tu ergo noli oꝛare pro populo iſto.

Quinto qꝛ pro dilatione non obliuiſcitur. Jac.j. Nec viciſſitudinis obumbꝛatio.

Sexto:qꝛ plenitudine non mutatur.j.Reg.xv. Poꝛro triumphatoꝛ in iſrael non parcet.

Communicet autem is qui cathezizatur verbo ei qui ſe cathezizat in omnibꝰ bonis.

¶ Poſita inſtructione prelatoꝛum. Hic ſubdit iſtructionem ſubditoꝛum.vbi Primo ponitur exhoꝛtatio. Secundo tollitur friuola excuſatio.ibi. Nolite errare. Tertio ſubditur vtriuſqꝫ ratio. ibi. Que eñ ſeminauerit homo. Quarto rationis declaratio.ibi. Quoniam qui ſeminat in carne. Dicit ergo[Communicet autem]q. Prelati quidem ita ſe habeant ad ſobditos vt dixi. Subditi autem ad prelatos ſic[is autem qui cathezizatur].i.inſtruitur[verbo]doctrine ꝛ ſi nõ exemplo vite[communicet]communicatione imitatiõis [ei qui ſe cathezizat].i.doctori ꝛ prelato ſuo qui eum inſtruit[in omnibus bonis]que dicit non ĩ malis que facit. Matth.xxiij. Que dicũt facite. Et ĝ.iiij. Emulamini in bono ſemper Ecce ergo. Quis imitandus qꝛ doctoꝛ. In quo:qꝛ in verbo bono. A quo:qꝛ a diſcipulo. Uel ſic[is qui cathezizatur communicet].ſ.cõmunicatione ſubuentionis[ei qui ſe cathezizat ĩ omnibꝰ bonis].i.omnia bona tempoꝛalia faciat ei communia .j.Coꝛ.ix. Si ſpiritualia vobis ſeminauimus:magnũ eſt ſi carnalia veſtra metamus.

Nolite errare:deus non irridetur. Que enim ſeminauerit homo:hec et metet.

¶ Hic tollit excuſationem friuolam.vbi primo diſſoꝛdet excuſationem. Secundo oſtendit eam eſſe friuolã ibi. Deus non irridetur. Dicit ergo. Ita communicet qui cathezizatur ꝛc. Et nequis quaſi excuſando ſe dicat non debeo agere niſi qđ video in prelato meo. Uel ne aliquis allegando paupertatem:preceptum illudat: ſubdit[Nolite errare]hoc dicendo ꝛ talem excuſationem pretendendo[deꝰ non irridetur]non enim poteſt falli. Omnia enĩ nuda ſunt ꝛ aperta oculis eius. Hebꝛ.iiij. Et.j.Reg.xvj. Homo videt ea que patent:deus autem intuetur coꝛ. Et vere nõ poteſt falli:ſed reddet vnicuiqꝫ pro meritis.[enim]qꝛ[que ſeminauerit homo]in preſentis vite laboꝛe[hoc].i.hoꝛum mercedẽ vt ſit demonſtratio ad intellectum[ꝛ metet] in futura retributione.ij. Coꝛ.ix. Qui ſeminat in benedictionibꝰ in benedictionibus ꝛ metet. Luc.vj. In qua menſura

menſi ꝛ cetera.

Quoniam qui ſeminat in carne ſua: de carne ꝛ metet coꝛruptionem. Qui autem ſeminat in ſpiritu: de ſpū metet vitam eternā.

¶ Hic ſubdit dicte rationis declarationem. Ubi tangit duo genera ſeminantium. Primo carnalium. Secundo ſpiritualium. ibi. Qui autem ſeminat in ſpiritu In primo deteſtatur culpam. Secundo comminatꝫ penam. ibi. De carne ꝛ metet. Similiter in ſecunda. Primo ꝯmendat bonū meriti. ibi. Qui autem ſeminat in ſpiritu. Scdo donum pꝛemij. ibi. De ſpiritu ꝛ metet. Dicit ergo [Quoniam] q. Uere qui ſeminauerit homo hec ꝛ metet [qm̄] qui ſeminat in carne ſua] ſeminādo ꝛ fouendo vitia carnalia [de carne ꝛ metet coꝛruptionem [pene eterne. Hec enim eſt conueniens meſſis ex ſemine terre: que non germinat niſi ſpinas ꝛ tribulos. Gen. iij. Prouer. xxij. Qui ſeminat iniquitatem: metet mala [qui autem ſeminat in ſpiritu] ſpiritualia. ſ. operando ꝛ nutriendo. Et non dicit in ſpū ſuo. ſicut dixerat in carne ſua: qꝛ ſemen ſpirituale ex homine non eſt ſicut carnale. Oſee. xiij. Ex te ꝑditio tua iſrael: tātum modo ex me auxilium tuum [de ſpiritu ꝛ metet vitam eternam.] Meſſem conuenientem: qꝛ ſeminanti iuſticiam: merces fidelis.

¶ Notandum eſt hic circa conditiones Seminis.

Pꝛimo: quid ſeminatur: qꝛ iuſticia Prouer. xj. Seminanti iuſticiam merces fidelis. Prouer. xj. Semen iuſtoꝛum ſaluabitur.

Scdo: vbi ſeminatur: qꝛ in terra bona. Lu. viij. Aliud cecidit in terram bonam. Terra enim bona eſt coꝛ obediens deo.

Tertio: quando ſeminetur: quia tempeſtiue. Eccl. xj. Mane ſemina ſemen tuum ꝛc.

Quarto: quantum: qꝛ abunde. ij. Coꝛ. ix. Qui parce ſeminat parce ꝛ metet.

Quinto: de quo: qꝛ de ſuo. Mat. xiij. Exijt qui ſeminat ſeminare ſemen ſuum.

Sexto: quomodo: qꝛ humiliter. Pſ. Euntes ibant ꝛ flebant ꝛc.

Septimo: propter quid: qꝛ propter fructum ſpiritualē Oſee. x. Seminate vobis. i. ad vtilitatem veſtram in veritate ꝛ metite in oꝛe miſericoꝛdie: Sed heu quia dicitur Job. iiij. Uidi eos qui operātur iniquitatem ꝛ ſeminant doloꝛes.

Hic queritur ſuper illud Si pꝛeoccupatꝰ.

Glo. Quaſi ex impꝛudentia lapſus vt nequeat vitare. Contra. Aug. Nemo peccat in eo qꝺ vitare non poteſt. Rñ. Non que queat. i. vix queat. Item ibidē glo. Pꝛeoccupatio eſt vt malum fiat cū latet veritas aut compellit iniquitas. contra. Omne peccatum eſt voluntarium. Rñ. Loquitur de compulſione inducente non ſufficiente. Item ſuper illud. In aliquo delicto. glo. Peccatum eſt perpetratio mali. Delictum deſertio boni: ergo delictum qꝺ eſt peccatum omiſſionis conſiſtit in ſola pꝛiuatione. contra. Pꝛiuatio nihil eſt. Rñ. Secundum quoſdam peccatum omiſſionis ꝯſiſtit in actu incompoſſibili actui debito. Secundum alios in pꝛiuatione actus omiſſi: quamuis pꝛiuatio ſm ſe nihil ſit tamen ſup aliquid radicatur. i. ſuper debitum. Eſt enī omiſſio actus debiti. Item ſuper illud Ipſe ſe ſeducit. Glo. Non eum ſeducunt adulatoꝛes contra. Eſa. iij. Popule meus qui beatum te dicunt ipſi te decipiunt. Rñ. Adulatoꝛes decipiunt occaſionaliter ſꝫ hō qui eos decipit: decipit ſe cauſaliter. Itē ſuper illꝺ. Et ſic in ſemetipſo tantum gloꝛiam habebit. glo. Qui vere iuſtus eſt alterum ſibi pꝛeponit. contra. Ergo chꝛiſtus vere iuſtus non fuit. Rñ. ſm glo. Loquitur de homine in quo ſunt defectus aliqui vt eſt purꝰ homo: nō de homine qui per opera perfectus eſt vt eſt homo deus. Item adhuc opponitur. Nam homo ſanctus virꝫ paganum vel hereticum non ſibi pꝛeponit. Rñ. Non ꝓponit ſimpliciter: ſed in aliquo defectu quem ī ſe ꝛ nō in illo cognoſcit. Item ſuper illud. Unuſquiſque onꝰ ſuum poꝛtabit. contra. Supꝛa eodem. Alterius onera poꝛtate. Rñſ. ſm glo. Quoddam eſt onus infirmitatis participande. ꝛ quoddā onus rationis reddende: de pꝛio loquitur ſupꝛa. de ſecūdo hic Item opponitur hic Ergo defuncti onera ſua poꝛtāt: ergo ſuffragia viuoꝝ non pꝛoſūt eis. Rñſ. Immo ꝓſunt qꝛ interꝑtatiue ipſoꝛum ſunt: qꝛ ipſa meruerūt in carne vt eis pꝛodeſſent ſi pꝛo eis fierent. Item ibidem glo. Alieno peccato nullus inquinatur niſi conſentiendo vel imitando fecerit ſuum. Contra. Paruuli Ade peccato inquinantur in quo omnes peccauerunt. Rñ. Hoc intelligitur de peccato perſonali. i. actuali: non de naturali. i. oꝛiginali qꝺ traducitur traductione nature. Item adhuc opponitur pꝛo peccato ſubditoꝝ Numeri Tolle cunctos pꝛincipes ꝛc. Rñ. Conſentire reputantur pꝛelati qñ non coꝛrigunt: Item ſuper illud. De carne metet coꝛruptionem. Glo. pene eterne. Contra. j. Coꝛ. xv. Moꝛtui reſurgent incoꝛrupti. Rñ. Incoꝛrupti erunt coꝛruptione ſubſtantie: ſꝫ coꝛrupti coꝛruptione bonarum conditionum ſubſtantie.

Bonum autem facientes non deficiamus tempoꝛe enim ſuo metemus non deficientes. Ergo dum tempus habemꝰ operemur bonum ad omnes: maxime autem ad domeſticos fidei.

¶ Superius inſtruxit Pꝛimo Pꝛelatos. Secūdo ſubditos. Hic tertio inſtruit generaliter omnes. vbi Pꝛimo hoꝛtatur omnes ad benefaciendum indeficienter. Secundo vtiliter ibi. Ergo dum tempꝰ habemꝰ. Tertio oꝛdinabiliter. ibi. Maxime autem ad domeſticos In pꝛima pꝛimo hoꝛtatur monitione ſimplici. Secūdo allicit ad hoc ꝓmiſſione pꝛemij. ibi. Tp̄e autē ſuo. Dicit ergo [Bonum autem] q. Ita ſe hābeāt pꝛelati ad ſubditos: ꝛ ita ſubditi ad pꝛelatos [autem] ſed nos vtrinqꝫ [bonum facientes nō deficiamus] qꝛ ſi auerterit ſe iuſtus a iuſticia ſua ꝛ fecerit iniquitatem omnium iniuſticiarum ſuarum non recoꝛdaboꝛ. Ezec. xviij. Solus enī qui perſeuerarit ſaluus erit. Matt. xxiiij. [Tempoꝛe enim ſuo] id eſt conuenienti: licet non ſtatim: qꝛ omnia tempus habent. Eccl. iij. [metemus] id eſt mercedem accipiemus [non deficientes] qꝛ mercedem eternam. Qui enim metit mercedē accipit Jo. iiij. Aug. Si homo non poſuerit finem operi: deus nō imponit finem remunerationi. Ecce ergo triplex grata conditio pꝛemij. ſ. Congruitas qꝛ tempoꝛe ſuo. Fertilitas qꝛ metemus. Perpetuitas qꝛ non deficientes. Premiſ grata conditio eſt triplex. Et quia ſic metemus [ergo dum tempus habemus] in pꝛeſenti. ſ. vita: in qua tempus eſt aptum ad operandū. Tempus enim futurum non erit ad hoc aptum. Eccl. ix. Quodcunqꝫ poteſt manus tua inſtāter operare qꝛ ꝛc. Joh. ix. Operamini dum dies eſt. Uenit nox ī qua nemo poteſt operari. Et dicit dum habemus. Pꝛeſēs enim tempus nobis accommodatum eſt ad merendū. Deus autem in futuro ipſum accipiet ad iudicandum Pſ. Cum accepero tempus ego iuſticias iudicabo Pſ. lxiiij. [Operemur] in ꝓ [bonum] ꝛ hoc [ad omnes] ſine perſonarum acceptione vt ſit perfecta dilectio. Bernar. Meliori maioꝛ affectus: indigentioꝛi maioꝛ effectus tribuendus eſt. Ecce ergo: operandi opoꝛtunitas: quia dum tempus habemus Utilitas quia bonū. Generalitas qꝛ ad omnes. Ad omnes inqꝫ [Maxime autem ad domeſticos fidei] . i. ad chꝛiſtianos fideles qui domeſtici dicuntur quia nobiſcum ſunt de familia eiuſdem domini. Eph. ij. Ciues ſanctoꝝ ꝛ domeſtici dei. j. Tim. v. Si quis ſuoꝛum ꝛ maxime domeſticoꝛum. ꝛ cetera.

Uidete qualibus litteris ſcripſi vobis mea manu.

¶ Hec eſt quarta pars pꝛincipalis. Et vltima huiꝰ epiſtole Superius poſuit pꝛimo ſalutationem. Secūdo increpationem Tertio moꝛalem inſtructionē. Hic quarto ponit epiſtole concluſionē. Ab hoc enī loco ſcripſit ꝓpꝛia manu epiſtolā vſqꝫ ad finem. q. loco ſigilli. In hac cōcluſiōe. q. breuiꝫ recapitulādo lrētionē ſuā

tria facit:qꝛ Primo reuocat eos ab obſeruantia le=gis. Secundo prouocat eos ad amorē crucis.ibi. Mihi autem abſit gloriari. Tertio inuitat ad perſeuerā=tiam in iſtis.ibi. De cetero mihi nemo moleſtus ſit. In prima ab obſeruātia legis reuocat tripliciē. Pri=mo ex conſideratione ſue ſollicitudinis ad eos. Secū=do ex conſideratione intentionis pſeudo contra eos. ibi. Quicunqꝫ volunt placere in carne. Tertio ex con=ſideratione conuerſationis ipſorum apud eos.ibi. Ne=qꝫ eñ qui circunciduntur. Dicit ergo [Videte]q. Ita monui vos ad multa ꝛ vt firmius predicta teneatis [Videte qualibus litteris ſcripſi vobis mea manu]vt .ſ.ſciatis hanc epiſtolam a me miſſam. Moraliter

E Manu ſua ſcribebat qꝛ qđ ꝑdicabat:opere implebat Ro.xv. Non audeo aliquid loqui eorum ꝙ per me non efficit chriſtus. Tales littere ſunt credibiles:qꝛ ſigil=late ſigillo operis exterioris. Alij vero ſcribunt lin=gua tantum ꝛ non manu:dicunt enim ꝛ non faciunt. Matth.xxiij.

Quicunque enim volunt placere in carne hi cogunt vos circuncidi:tantum vt cru=cis chriſti perſecutionem non patiātur:Ne=que enim qui circunciduntur:legē cuſtodi=unt:ſed volunt vos circuncidi:vt in carne veſtra glorientur.

¶ Hic tangit intentionem pſeudo.vbi tangit Primo malam intentionem. Secundo conatum ſequentem. ibi .Hi cogunt vos. Tertio vtriuſqꝫ cauſam mouentē ibi. Tātū vt crucis chriſti. Dicit ergo. Ita oportuit vt manu mea ſcriberem:qꝛ pſeudo inſtant deceptioni ve=ſtre. Et hoc eſt quod ſubdit [Quicunqꝫ eñ volunt pla=cere]iudeis ſcꝫ [in carne].i.in carnalibus obſeruan=tijs [hi cogunt].i.improbitate nō ratione inducunt [vos circūcidi]ꝛ hoc ſup̄ faciunt propter hoc [tātum vt cru=cis chriſti perſecutionem] ꝙ pro predicatione crucis chriſti infertur [non patiantur] Hoc dupliciter intel=ligitur. Vno modo [vt non patiantur] a iudeis qui per=ſequebantur predicatores crucis. Predicabant enim pſeudo crucem fidelibus:propter queſtum: ſed legem vt placerent iudeis ꝛ non paterentur perſecutionem ab eis. Secundo modo [vt non patiantur [perſecutio=nem ab Imperatoribus Romanis qui ſm glo. decre=uerant: vt iudei proprio ritu viuerent ꝛ non inquieta=rentur Quicūqꝫ ergo circunciſus erat: licet in chri=ſtum crederet:quaſi iudeus habebat inter gentes nec inquietabat. Ideo iſti predicabant circunciſionē ꝛ cir=cuncidebantur. [Neqꝫ]q. Vere propter vitandam ꝑ=ſecutionem tantum hoc faciunt:non propter legē ſer=uandam [enim]qꝛ [neqꝫ qui circunciduntur].ſ.pſeudo [legem cuſtodiunt]quantum ad moralia que ſine fide ꝛ charitate impleri non poſſunt ſm glo. lꝫ deberēt eā cuſtodire. Supra. v. Teſtificor oī homini circuncidē=ti ſe:quoniam debitor eſt vniuerſe legis faciende [ſed volunt vos circūcidi].i.ſola voluntate ſua:nō ratione vos ad circunciſionem inducūt [vt in carne veſtra].i. in carnali circunciſione veſtra [glorientur]apud iude=os:eo ꝙ tot ꝓſelitos faciunt. Circa hoc eñ iudei mul=tum laborabant ꝛ gloriabantur Mat.xxiij. Circūitis mare ꝛ aridam vt vnum faciatis proſelitum.

Mihi autem abſit gloriari niſi in cruce do=mini noſtri ieſu chriſti:per quem mihi mun=dus crucifixus eſt ꝛ ego mundo.

¶ Reuocauit eos ab obſeruantia legis. Hic prouocat eos ad amorem crucis. Et hoc tripliciter. Primo exē=plo ſuo. Secundo ſufficientia crucis.ibi. In chriſto ie=ſu.ibi. Tertio:vtilitate credentium.ibi. Et quicū=qꝫ hanc regulam ſec. In prima proponit tria. Primo: ſpecialem gloriam. Secundo glorie materiā. ibi. Ni=ſi in cruce. Tertio gloriandi formam.ibi. Per quē mi=hi. Dicit ergo [Mihi autē]q. Illi ſic gloriātur [autē] ſꝫ [mihi abſit gloriari niſi in cruce domini noſtri Ieſu chriſti] Glo. Ecce vbi mundi philoſophꝰ erubuit.ibi. apoſtolus theſaurū reperit. De qua ne erubeſcamꝰ eā in pudoris domicilio.i.in fronte locamus In cruce in=quam [domini] ꝓpter crucis poteſtatē [noſtri] ꝓpter fraternitatem [ieſu] propter ſalubritatem [chriſti] pro=pter ſuauitatem. Et dicit in cruce domini:non latrōis dextri vel ſiniſtri. Vterqꝫ eñ pro culpa patiatur:ſed in cruce chriſti qui pro iuſticia. Beati enim qui perſecu=tionem pati. propter iuſt. Mat.v. Hugo:de ſancto vic=to. In cruce chriſti gloriatio. In cruce latronis dextri conſolatio. In cruce latronis ſiniſtri ꝯfuſio. In prima pena ſine culpa. Et poſt gloriatio. In ſecunda pena ꝓ culpa:ꝛ poſt remiſſio. In tertia pena ꝓ culpa:ꝛ poſt dā=natio [Per quem].ſ. chriſtum crucifixum [mihi mun=dꝰ crucifixus eſt] vt.ſ.me nō teneat. Sicut qui habet manꝰ affixas nihil poteſt tenere [ꝛ ego mūdo] vt.ſ.ip=ſum nō teneam ſꝫ dimittam. F

¶ Notandū ſuper illud. Mihi mundus crucifixus eſt. Quidam crucifixi ſunt mundo ꝛ mundus eis:qꝛ a mū=do contemnuntur ꝛ mundum contemnunt. Crucifixi mundo ꝙ dicantur.

Alij mundo crucifixi ſunt:ſed non mundus eis:quia a mundo contemnuntur: ſed honorantur : ſed mundum contemnunt.

Tertij mundo crucifixi ſunt:ſed non mundus eis qꝛ a mundo contemnuntur: ꝛ ipſi mundum non contem=nunt.

Quarti nec mundo crucifixi ſunt:nec mundus eis:qꝛ nec a mundo contemnuntur nec mundum contemnunt In primo gradu fuit apoſtolus quia ꝛ mūdum contē=nebat ꝛ mundus eum. G

¶ Notandum ſuper illud Mihi abſit gloriari niſi in cruce ꝛc.

Quod quadruplicem gloriam dānat apoſtolus:ꝛ qua=druplicem commendat.

Condemnatarum ergo:

Prima eſt in corporis voluptate:que eſt luxurioſorū. j.Cor.j. Non glorietur omnis caro corā eo. Hec igno=minioſa. Oſee.iiij. Gloriam eorum in ignominiam cō=mutabo.

Secunda In terrenorum amore:que eſt cupidorum. Phil.iij. Gloria in confuſione eorum qui terrena ſapi=unt. Hec eſt ruinoſa. Pſ. Quid gloriaris in malitia ꝛc. Pſ.lj. propterea deus ꝛc.

Tertia In cordis elatione que eſt ſuperborum. j.Cor. iiij. Quid habes qđ non accepiſti ꝛ ſi accepiſti qđ glo=riaris quaſi nō acceperis: Hec preſumptuoſa. Eſa.x. Nunquid gloriabitur ſecuris contra eum qui ſecat in ea.

Quarta : In exteriori oſtētatiōe:ꝙ ē hypocritarū.ij.Co. v. Vt habeatis ad eos qui in facie gloriantur nō in cor=de. Hec eſt doloſa. Romanor.iij. Vbi eſt gloria tua: excluſa eſt. H

Econtra commendat Apoſtolus quadruplicē gloriā. Prima eſt in conſcientie puritate. ij .Cor.j. Gloria noſtra hec eſt teſtimonium conſcientie noſtre. Hec eſt ſpecioſa Species enim celi gloria ſtellarū. Eccl.xliij. Supra c. probat autem ꝛc.

Scđa eſt in malicie deſtructione.j.Theſ.ij. Vos eſtis gloria mea ꝛ gaudium. Loquitur de conuerſis per ip=ſum. Hec eſt precioſa.j.Cor.ix. Bonum eſt mihi mori quam vt gloriam meam quis euacuet.

Tertia eſt in pene toleratione. Ro.v. Non ſolum au=tem:ſꝫ ꝛ gloriamur in tribulationibus. Hec eſt fructu=oſa.ij.Cor.xij. Libenter gloriabor in infirmitatibus meis vt habitet in me virtus chriſti.

Quarta eſt in ſpe glorie. Ro.v. Gloriamur in ſpe glo=rie filiorum dei:ꝛ hec eſt iocunda:quia exultabunt ſan=cti in glo.

Iſti gloriantur in cruce domini In qua gloriandum eſt quadruplici ratione. I

Primo:qꝛ in cruce pependit gloria dei.ſ.filius patris Heb.j. Qui cum ſit ſplendor glorie.

Scđo qꝛ ꝑ crucem patet gloria celi. Eſa.xxij. Dabo clauem domus Dauid ſuper humerum eius.

Tertio:qꝛ per crucē ſubiecta eſt chriſto gloria mundi. Phil.ij. Factus obediens vſqꝫ ad mortem ꝛc. Et ſe=

quitur. In nomine ieſu omne.
Quarto qꝛ per crucem euacuata eſt de homine victo gloria diaboli. Sap. xiiij. Benedictum lignum per quod fit ⁊ cetera.

In chriſto enim ieſu neque circunciſio aliquid valet neque preputium: ſed noua creatura.

¶ Hic tangit ſufficientiam crucis. Ubi implicat tria. Primo ritum iudaicum in circunciſione. Secundo ritū gētilem in preputio. Tertio chriſtianā in nouitate creature. Dicit ergo [In chriſto] q. Merito in cruce ſolum glorior: qꝛ [in chriſto ieſu neqꝫ circunciſio aliqd valet]. i. aliquam dignitatem confert apud deum [neqꝫ preputium] Simile habetur. ſupra. v. [ſed noua creatura]. i. regeneratio ⁊ noua vita que eſt per fidem crucis chriſti. Et ideo ſi vultis aliquid valere in chriſto: Induite vos nouum hominem Ephe. iiij.

Et quicunque hanc regulam ſecuti fuerint pax ſuper illos: ⁊ miſericordia ⁊ ſuper iſrael dei.

¶ Hic tangit credentium vtilitatem. vbi tangit Primo fidei rectitudinem. Secundo vtilitatem multiplicem. ibi. Pax ⁊ miſericordia. Tertio vtilitatis generalitatem. ibi. Super illos. Dicit ergo. [Et quicunqꝫ] quaſi. In cruce glorior [et quicunqꝫ hanc regulam] id eſt rectitudinem gloriandi in cruce. Crux enim eſt rectiſſima regula vite humane: quia non deuiat ab extremis: quia in cruce eſt Utilitas Aſperitas ⁊ Paupertas: que tria concomitantur quemlibet in ingreſſu mūdum: et egreſſu de mundo. j. Tim. vj. Nihil intulimus in hunc mundum haud dubium nec aliquid auferre poterimus. Quocunqꝫ: ergo hanc regulam [ſecuti fuerint pax] id eſt: tranquillitas mentis [ſuper illos] id eſt: gentiles [⁊ miſericordia] id eſt: peccatorum remiſſio. Nec ſolum ſuper gentiles: ſed [et ſuper iſrael] id eſt: iudeos: non vtique carnales: ſed qui ſunt [dei].

De cetero nemo mihi moleſtus ſit: ego enim ſtigmata domini Jeſu in corpore meo porto. Gratia domini noſtri ieſu chriſti cū ſpiritu veſtro fratres: Amen.

¶ Superius primo reuocauit eos ab obſeruantia legis. Secundo prouocauit ad amorem crucis. Hic tertio inuitat eos ad perſeuerantiā in predictis. vbi Primo ponit exhortationē. Secundo ſubdit adquieſcendi ſibi rationem. ibi. Ego enim ſtigmata. Tertio ſubiungit pro eis orationem. ibi. Gratia domini noſtri. Dicit ergo [De cetero]. i. a modo. Uel [de cetero]. i. de alio preter fidem vt de legalium obſeruantia [nemo] veſtrum. ſ. [mihi moleſtus ſit] vt. ſ. iterum cogat ſcribere vel in vobis laborare. Non enim inquietandi ſunt prelati a ſubditis. j. Reg. xxvj. Quiſquis tu quieſcere non inquietas regem? Mihi inquam cui non eſt inferenda moleſtia: qꝛ aliunde ſatis moleſtor. [Ego enim ſtigmata domini ieſu]. i. ſigna paſſionis chriſti. ſ. notas penarum: vt liuores ⁊ huiuſmodi de pſecutionibus quas patior [in corpore meo] non tantum in ſpiritu vel exteriori habitu ſed in corpore [porto]. ij. Cor. iiij. Semper mortificationem chriſti ieſu in corpore veſtro circunferentes. j. Cor. ix. Caſtigo corpus meum ⁊c. Et vt predicta teneatis o [fratres gratia domini noſtri ieſu chriſti]. i. q̄ per dominum ieſum facta eſt. Jo. j. Gratia ⁊ veritas per ieſum chriſtum facta eſt. non ſup. diſſenſio vel legis ſeruitus [cum ſpiritu veſtro] ſup. ſit. Bonum matrimonii: gratie ⁊ ſpiritꝰ. Sap. viij. Propoſuit illam ſponſam mihi. Ex his enim duobus producitur proles operis meritorii: ex gratia formaliter ⁊ libero arbitrio materialiter [Amen.] Confirmatio eſt petitionis ſue ⁊ totius Epiſtole.

Hic queritur ſuper illud Bonum autem facientes ⁊ cetera. Gloſa. Quantum ſeminauimus in opere: tantum metemus in fructibus. Contra. Deꝰ remunerat ſemper vltra condignum. Rñ. Fit comparatio in genere vt ſi parum: parum. Si magis: magis non preciſe. Item ſuper illud. Bonum operemur ad omnes. Cōtra. Eccli. xij. Da bono ⁊ ne receperis: peccatorem. Rñſ. Peccator vt homo: fouendus eſt: non vt peccator. Item ibidem Glo. Ut ſit perfecta dilectio. Contra. Non tenemur ad pfectā dilectionem. Rñſ. Loquitur de perfectione ſufficientie: non ſuperabundantie. Item ibidem Glo. Omnibus impendenda eſt miſericordia: in quo preferendi ſunt iuſti. cōtra ſecundum Amb. Parentes primo diligendi ſunt: ⁊ ita preferendi. Rñſ. Glo. Intelligitur ceteris paribus: non ſimpliciter Uel loquitur in collatione beneficiorum ſpiritualium: non carnalium. Item ibidē. Glo. Etiam inimicis noſtris qui perſequūtur eccleſiā benefaciendum eſt. Cōtra. Tales ſunt occidendi. Rñ. Ut homines ſunt fouendi: vt inimici eccleſie: pſequēdi. Item ſuper illud. Neque enim qui circunciduntur legem cuſtodiunt Glo. Illa dicit cuſtoditionem legis: non occidere: non mechari: ⁊ cetera ad bonos mores pertinentia: que ſine charitate impleri non poſſūt. Contra. Gentilis poteſt nō occidere nec mechari. ⁊c. Rñſ. Que multa poſſint ſine charitate fieri non tamē impleri qꝛ fieri reſpicit ſubſtantiā precepti ſed īpleri finem: vel vtilitatem. Item ſuper illud Mihi abſit gloriari niſi in cruce. Contra. ij. Cor. Gloria noſtra hec teſtimonium conſcientie noſtre. Item ſuper illō. ij. Cor. Libēter gloriabor in infirmitatibus meis. Rñ. Ubi vnum propter alterum: vtrobiqꝫ idem. Bonū autem teſtimonium conſcientie noſtre fundatur in fide crucis: ⁊ imitatione. Similiter gloriabatur in īfirmitatibus inquantum habuit conformitatem cum chriſti cruce: hec gloriatio continetur ſub gloria crucis. Item ibidem Glo. Nō eſt magnū in ſapientia dei: vel potentia. vel maieſtate gloriari: ſed in cruce. Contra. Eque meritorium eſt: ergo eque magnum. Item propter illa eſt in cruce gloriandum ergo in illis magis. Reſponſio. Glo. loquitur de magnitudine difficultatis non bonitatis.

¶ Notandum ſuper illud Ego enim ſtigmata domini ⁊c. ꝙ ſtigmata paſſionis domini portare debemus. quadrupliciter. | R. Stigmata paſſionis domini debemus portare quadrupliciter.

Nam chriſtus ſtigmata paſſionis habuit.
In capite propter ſpinarum punctionem.
In latere propter lancee perforationem.
In pedibus propter clauorum infixionem.
In manibus propter manuum cruci affixionem.
Spiritualiter autem ⁊ nos debemus notas paſſionis eius gerere.
In capite id eſt in mente p chriſtianam fidem. j Petr. iiij. Chriſto in carne paſſo ⁊ vos eadem cogitatione armamini. Credere autem ſecundum Aug. Eſt cum aſſēſu cogitare.
In latere id eſt in corde per aſſiduam meditationem. Thre. iij. Recordare paupertatis ⁊ tranſgreſſionis mee.
In pedibus id eſt in affectibus per deuotionem ⁊ amorem. Ut dicamus illud Ro. viij. Quis nos ſeparabit a charitate chriſti.
In manibus per operationem. Can. viij. Pone me vt ſignaculum ſuper cor tuum: ⁊ vt ſignaculum ſuper brachium tuum.

Incipit Prologus in epiſtolam ad Epheſios.

Ego confirmaui columnas eius. Pſ. lxxiiij. Sicut dicit ſapiens Non minor eſt virtus quam querere parta tueri. Ideo non immerito commendatur apoſtolus: quia ꝛ ſi Epheſios in fide nō fundauit tamen fundatos in fide cōfirmauit: vt ipſe loquens de eccleſia Epheſiorum vere poſſit dicere. Ego confirmaui columnas eius. Ego videlicet iſraelita natione chriſtianus religione: apoſtolus dignitate. Iſraelita dico natione. Nam et ego iſraelita ſum ex ſemine Abrahe de tribu Beniamin. Rom. xi. Item chriſtianus religione Gal. ſecundo. Ego enim per legem legi mortuus ſum vt deo viuam: cum chriſto confixus ſum cruci. Supra ij. Viuo ego: iam non ego: viuit: vero in me chriſtus: quod autem nunc viuo in carne: in fide viuo filij dei. Itē apoſtolus dignitate. j. Cor. xv. Ego ſum minimus apoſtolorum. De his tribus. ij. Cor. xi. Iſraelite ſunt et ego: ſemen Abrahe ſunt et ego Miniſtri chriſti ſunt ꝛ ego. Ut minus ſapiens dico plus ego. Talis debet eſſe pdicator ſapientie ſalutaris. Iſraelita quo ad contemplationem dei. Chriſtianus quo ad religionem fidei. Apoſtolus quo ad authoritatem officij. Ego ergo videns deum per ſcripturam. Credens in deum per fidem: apl'us dei per inuictam poteſtatē confirmaui ꝛc.

Confirmaui

A Ne a fide vacillarent: ſicut artifex confirmat edificiū ne cadat: vnde dictum eſt Petro. Luc. xxij. Et tu aliquando conuerſus confirma fratres tuos quod fecit Paulus. Unde ei competit illud. Iob. iiij. Uacillantes confirmauerunt ſermones tui.

Ne pſeudo timerent. Sicut Epiſcopus confirmat puerum ad robur contra puſillanimitatem. Unde dictum eſt de Dauid Inueni Dauid ſeruum meū oleo ſancto meo vnxi eū Manus enim mea auxiliabitur ei ꝛ brachium meum confirmabit eum nihil proficiet ꝛc. Pſ. Uerbo domini: per paulum ſcripto: celi. i. Epheſij firmati ſunt ꝛc.

Ne premium glorie amitterent: ſic prelatus: vel princeps confirmat donū ne poſtea auferatur. Ideo Pſ.
Pſ. xl. Me autem propter innocentiam ſuſcepiſti ꝛ confirmaſti me in conſpectu tuo in eternū. Has cōfirmationes
Pſ. lxvij. petebat. Pſ. Confirma hoc deus qd operatus es in nobis. Has promittebat apl's. ij. Theſ. vlt. Fidelis autem dn̄s eſt qui confirmabit vos ꝛ cuſtodiet a malo. Ego autem confirmaui columnas eius. i. fideles eccle-
B ſie Epheſiorum. Fideles vero eccleſie dicuntur co-
Fideles lumne: quia debent eſſe: Recti Erecti ꝛ Fortes. Re-
eccleſie cti per fidē. Erecti per ſpem. Fortes per charitatem.
colūne di Recti dico per fidem. Fides enim oſtendit rectam vi-
cuntur. am veniendi ad patriam: vnde ſignatur per columnas nubis. de qua Exod. xiij. Dn̄s autem pcedebat eos ad oſtendendā viam per diem in columna nubis. Fides enim ad modum nubis habet Obſcuritatem quia cum enigmate. Diſſolutionem: quia euacuatur in finē. Humiditatem. quia excitat ad deuotionem.

Erecti per ſpem. Spes enim erigit ad ſuperna vnde ſignificatur per colūnam fumi. De qua Iudicum. xx. Uiderunt quaſi columnam fumi de ciuitate conſcēdere. Spes enim ad modum fumi ex igne. i. charitate puenit: in altum aſcēdit in fine deficit: id eſt: in gloria. Fortes per charitatē. Can̄. viij. Fortis enim eſt vt mors dilectio. Unde ſignificatur per columnam ignis qui oia conſumit. De qua Sap. xviij. Ignis ardentem columnā ducem habuerunt. Sicut enim ignis illuminat diaphana: examinat metalla: exterminat cremabilia. Sic charitas illuminat corda: examinat opera: exterminat vitia. Iam apparet que ſit cauſa efficiens huius epiſtole: qꝛ Paulus: qd notatur. ibi. Ego: que Finalis: qꝛ confirmatio quod notatur. ibi. Confirmaui: que Materialis: quia Epheſij: quod notat. ibi. Colūnas ei'. Formalis ptꝫ diuiſione epiſtole ꝛ mō agēdi. Hanc igitur epiſtolam ſm gloſ. ſcribit Apoſtol' Epheſijs. Epheſij ſunt Aſiani. Hi per Paulum non fundati ſed confirmati in fide: eos non in propria perſona fundauit Apoſtolus: ſed confirmauit: ſcribens ipſis a Roma de carcere ad Tythicum epiſtolam confortatoriā cum vlterius non eos eſſet viſiturus: ꝛ ſciens eos bonos non arguit de culpa: ſed ne relabantur timendū erat. Qui enim ſtat videat ne cadat. j. Cor. x. Et quia nullus a deo perfectus qui creſcere non poſſit: eos ad vlteriora hortatur: ꝛ ne recedant a fide pro ſuis tribulationibus: teneant qꝫ ſuas ordinationes. Et preſertim ne perfectio erigat eos in tumorem oſtendit ſed omnia beneficia eis: vl' apoſtolis: vel toti hūano generi data per ſolam dei gratiam fore collata. Eſt ergo principalis intentio Apoſtoli in hac epiſtola ad Epheſ. In bonis habitis confirmare et ad vlteriora prouocare: necnon ad humilitatem: actionem que gratiarum informare.

Incipit Argumentum in Epiſtolam ad Epheſios.

Epheſij ſunt Aſiani. Hi accepto verbo veritatis perſtiterunt in fide.

¶ Huic epiſtole premittit b. Hierony. Prologum ſiue Argumentum. Ubi duo principaliter facit. Primo deſcribit eos quibus ſcribit. Secundo rationem ꝛ modū ſcribendi: ſubdit. ibi. Hos collaudat apoſtolus. Epheſios vero quibus ſcribit: deſcribit a tribus. Primo a regione: quia Epheſij ſunt Aſiani ab Aſia minore. Secundo a religione: quia hi acceperunt verbum veritatis chriſtiane. Tertio a ſtabilitate: quia perſtiterunt in fide. Primum reſpicit patriam. Secundū gratiam. Tertium perſeuerantiam.

Hos collaudat apoſtolus: ſcribens eis a Roma de carcere per Tythicum diaconē.

¶ Hic ſubdit rationem et modum ſcribendi. Ubi implicat quatuor. Primo ſcripture rationem. Secundo authorem: quia apoſtolus ſcribens. Tertio locū a quo ſcribit: quia a Roma de carcere. Quarto: nunciū per quem ſcribit: qꝛ per Tythicū diaconē: litera ſatis ptꝫ.

Incipit Epiſtola ad Epheſios.

Capitulum primum.

Paulus apoſtol' Ieſu chriſti per voluntatem dei: ſanctis omnibus qui ſunt Epheſi et fidelib' in chriſto Ieſu.

Hanc Epiſtolam ſcribit Apoſtolus ad Ephecos. Epheſij ſunt Aſiani ab Aſia minore que eſt pars Grecie. Hi non fuerunt per apoſtolum Paulum in fide fundati: ſed cōfirmati. Iam enim anteqꝫ veniret ad eos erant conuerſi: vt haberi poteſt. Act. xix. Factum eſt cū Apollo eſſet Corinthi ꝛ cetera. Poſt conuerſionem vero ſuam ꝛ Apoſtoli confirmationem: in fide perſtiterunt nec pſeudo receperunt: non ergo reprehenſione ſe conſolatione digni erant. Ideo Paulus eis non increpatoriam ſed conſolatoriam ſcribit Epiſtolam. Scribit autem eis ab vrbe Roma per Tythicum diaconum. Intentio vero eius eſt eos in bonis habitis confirmare ꝛ ad vlteriora prouocare. Modus enim agendi patet ex diuiſione Epiſtole. Primo enim ponit Salutationem in qua ſuum affectum ad eos demonſtrat. Secundo Gratiarum actionem: in qua eos in bonis habitis confirmat. ibi. Bn̄dictus deus vſqꝫ ad quartū capitu. Tertio: Exhortationē in q̄ eos ad vlteriora bona puocat a Capitulo q̄rto ad locū illū Cap. tertio. De cete

ro fratres confortamini in domino. Quarto: epiſtole Concluſionem: in qua eos ad certamen ſpirituale confortat a loco illo. De cetero vſq; in finem. In ſalutatione. Primo ponitur perſona ſalutans. Secundo perſone ſalutate. ibi. Sanctis omnibus. Tertio forma ſalutationis. ibi. Gratia vobis. In prima Primo nominat ſalutantis perſonam. ibi. Paulus Secundo perſone authoritatem. ibi. Apoſtolus chriſti. Tertio authoritatis datorē. ibi. Per voluntatem dei. Dicit ergo [Paulus] eſt nomen humilitatis a paululum [apoſtolus] eſt nomen dignitatis: quia. Qui ſe humiliat exaltabitur. Luc. xviij. Apoſtolus inquā [xpi ieſu] non ſathane: ſicut pſeudo. ij. Cor. xj. Miniſtri ſathane ⁊c. Apoſtolus inquam ⁊ hoc non meis meritis: ſed [per voluntatē dei]. Ecōtra de multis O ſec. viij. Ipſi regnauerunt ⁊ non ex me [ſanctis oībus qui ſunt Epheſi ⁊ fidelibus] ſupp. ſcribit. Uel ego [Paulꝰ] ſcribo [ſāctis] exercitio virtutum quo ad mores [fidelibus] rectitudine cognitionis quo ad fidē. Uel [ſanctis]. i. maioribus ⁊ perfectis [fidelibus]. i. minoribus ⁊ imꝑfectis. Fidelibus inquā: ⁊ hoc [in xpo ieſu] Glo. Opera Ieſu chriſti non meritis ſuis.

Gratia vobis ⁊ pax a deo patre noſtro et domino Ieſu chriſto.

¶ Hic ſubditur ſalutationis forma: in qua implicantur. Tria. Donum quodlibet gratificantis. Doni ſufficientia. ibi. Gratia ⁊ pax. Datoris potentia. ibi. A deo patre. Mediatoris excellentia. ibi. Et domino ieſu. Tunc enim gratum eſt donum: Quando ſufficiens eſt quod datur. Quādo a potente vt a Rege datur. Quādo per ſolemnem nuncium vt per filium datur. Dicit ergo [Gratia] ſcꝫ iuſtificationis a culpa [⁊ pax]. i. trāquillitas mentis: ⁊ reconciliatio ad deuꝫ. Et hoc quo ad liberationē a pena debita pro offenſa [vobis] ſupp. ſit: ⁊ hoc [a deo patre noſtro] a quo bona cuncta procedunt. Iaco. j. Omne datum optimum ⁊c. [et domino ieſu chriſto] ſine quo nulla bona dantur. Ideo fere omnes orationes finiuntur. Per dominuꝫ noſtrum ieſum chriſtum Spiritum ſanctum non nominat: quia cum ſit nexus patris et filij intelligitur in extremis. Uel intelligitur in donis ſibi appropriatis que ſunt gratia et pax.

Benedictus deus ⁊ pater domini noſtri ieſu chriſti qui benedixit nos in omni benedictione ſpiritali in celeſtibus in xpo.

¶ Hic gratias agendo eos in bonis habitis cōfirmat. Et hoc tribus modis. Primo ratione ſumpta ex parte chriſti: a quo bona multa adepti ſunt. capitulo iſto. Secundo ratione ſumpta ex parte ipſorum qui de preterito ſtatu malo ad bonum preſentem tranſlata ſunt. capitulo ſecundo. Tertio ratione ſumpta ex parte apoſtoli cuius miniſterio et diligentia in bono ſtatu poſiti: et confirmati ſunt. capitulo tertio. In primo gratias agendo: tangit Primo beneficia exhibita humano generi Generaliter. Secundo beneficia exhibita ipſis apoſtolis Principaliter. ibi. Que ſuperabundauit in nobis. Tertio beneficia exhibita ipſis epheſijs Specialiter. ibi. In quo et vos cum audiſſetis verbū veritatis. Beneficia vero exhibita generaliter humano generi tangit ſex. Primum benedictionis in certitudine future beatitudinis. ibi. Benedictus ⁊c. Secundum electionis in preordinata ſeparatione a maſſa perditionis. ibi. Sicut elegit nos. Tertium predeſtinationis in preordinata aſſociatione cum bonis ſcꝫ cum filijs adoptionis. ibi. Qui predeſtinauit nos. Quartum gratificationis in collatione gratie. ibi. In qua gratificauit nos. Quintum redemptionis in liberatiōe a pena: id eſt a diaboli ſeruitute. ibi. In quo habemus redemptionem. Sextum remiſſionis in deletione culpe. ibi. Remiſſionem peccatorum. Circa beneficium benedictionis tangit tria. Primo preconium quod debet impendi. ibi. Benedictus. Secundo beneficium cui debet impendi. ibi. Deus. et Tertio beneficium propter quod debet impendi. ibi. Qui benedixit. Dicit ergo [Benedictus] a me: a vobis ⁊ ab alijs id eſt Corde / ore / et opere / laudatus [deus ⁊ pater] id eſt: ille qui eſt [deus] per eſſentiam diuinitatis [et pater] per proprietatem generationis. Intercidit autem copulatio non ratione ſuppoſitionis: quia idē eſt ſuppoſitum. Sed ratione ſignificationis eſſentialis et relatiue. Pater inquam [domini noſtri ieſu chriſti] id eſt filij: qui eſt Dominus noſter: ſecundum diuinitateꝫ ſed ieſus chriſtus ſm humanitatem [qui]. ſ. deus [benedixit]. i. benedicet Iam quidem benedixit in ſpe: ſꝫ in futuro benedicet in re. Ponit autem preteritū pro futuro propter certitudinem. Benedixit inquā [nos] licet noſtris meritis maledictos [in omni benedictione ſpiritali] ſcilicet quantum ad animam: ⁊ quantum ad corpus. Tūc enim erit corpus ſpiritale. j. Cor. xv. Seminatur corpus animale: reſurget ſpiritale. Benedictione inquam habita [in celeſtibus]. i. in celo. Et hoc [in chriſto]. i. per chriſtum. Uel [in chriſto] operante. Ipſe enim eſt qui reformabit corpus humilitatis noſtre ⁊c. Phil. iij. Appetenda Benedictio: ⁊ ratione Efficientis: qꝛ deus eſt qui benedicet. Et ratione Materie: quia nos benedicet. Et ratione Forme: quia in omni benedictiōe ſpiritali benedicet. Et rōne Finis: qꝛ in celeſtibus benedicet. Ps. Ecce ſic benedicetur homo qui timet dominum. Ps. cxxvij

Sicut elegit nos in ipſo ante mundi conſtitutionē: vt eſſemus ſancti et immaculati in conſpectu eius in charitate.

¶ Hic tangitur beneficium Electionis: in preordinata ſeparatione a maſſa perditionis. Ubi commēdatur electio iſta: quia Libera. ibi. Sicut elegit: quia Eterna ibi. Ante mundi conſtitutionem: quia Fructuoſa. ibi. Ut eſſemꝰ ſancti: quia Gratuita. ibi. In charitate. Dicit ergo. Ita bñdicet nos nō nr̄is meritis: ſed ex gratia xpi [Sicut elegit nos]. i. gratis a maſſa perditionis ſeperandos preordinauit [in ipſo]. ſ. in chriſto. i. ꝑ chriſtum. Ioh. xv. Non vos me elegiſtis: ſed ego elegi vos. Et hoc [ante mundi conſtitutionem]. i. ab eterno anteq̄ quicq̄ fieret. Ro. ix. Cum nondum nati fuiſſent ⁊c. Elegit inquam: non quia ſancti eſſemus: quia nec eramus: ſed ad hoc elegit [vt eſſemus ſancti] virtutibꝰ [et immaculati] a vitijs. Utrūq; enī facit electio: ſm duas partes iuſtitie. Ps. Declina a malo: ⁊ fac bonū. Ps. xxx.
Sancti inquā [in conſpectu eius]. i. interius in corde vbi ipſe ſolus conſpicit. j. Reg. xvj. Deus auteꝫ intuetur cor. Uel [in conſpectu eius]. i. vt eum aſpiciamus: quia Uiſio eſt tota merces ſm Aug. Et hoc fecit non noſtris meritis: ſed [in charitate] ſua vel noſtra: q̄ nos formaliter ſanctificat.

Qui predeſtinauit nos in adoptionem filiorum per Ieſum chriſtum in ipſum ſecundum propoſitum voluntatis ſue: in laudem glorie gratie ſue.

¶ Hic ſubditur tertiū bñficiuꝫ. ſ. Predeſtinationis in preordinata aſſociatione cum bonis. Ubi circa predeſtinationem implicat ſex. Primo. Actum eternum. ibi Predeſtinauit. Secundo. Temporale obiectum. ibi. Nos. Tertio. Preſens commodum. ibi. In adoptionem. Quarto. Fructum futurū. ibi. In idipſuꝫ. Quinto. Modum gratuitum. ibi. Propoſitum. Sexto. Effectum debitum. ibi. In laudem glorie. Dicit ergo [Qui] ſcilicet deus [predeſtinauit nos] id eſt: ſola gratia preelegit [in adoptionem filiorum]. i. vt aſſociaremur cum filijs adoptionis in bonis que habituri ſunt. Rom. viij. Adoptionem filiorum expectantes. Predeſtinauit inquam [per ieſum xpm] vt determinatio ponatur nō circa principale ſignificatum: ſed circa connotatū. Uel [in adoptionem filiorum] qui quidem ſunt filij [per ieſum xpm] qꝛ dedit eis poteſtatē filios dei fieri. Ioh. j. Predeſtinauit inquā nos [in idipſum]. ſ. venturos. i. cū chriſto eadem habituros: qꝛ heredes quidē

A Beneficia generi humano generaliter exhibita q̄ ſint.

dei:coheredes autem chriſti. Rom. viij. Predeſtina-uit quidem non noſtro merito vel beneplacito:ſed[ſe-cundum propoſitum voluntatis ſue]id eſt: ſecundum voluntatem ſuam longe ante impletionem. Uel[ſm propoſitum voluntatis ſue].i. ſm voluntatem ſuã oībus palam propoſitã tempore gratie. Hoc autem fe-cit[in laudẽ glorie gratie ſue]vt laudemus glorioſam gratiam ſuam. Eſa. xliij. Populum iſtum formaui mi hi laudem meam narrabit.

In qua gratificauit nos ĩ dilecto filio ſuo.

¶ Hic ſubdit quartum beneficium: ſcʒ Gratificatio-nis:in collatione gratie dicens[In qua]ſcʒ glorioſa gratia[gratificauit nos].i. ſibi gratos fecit qui prius eramus natura filij ire: vt infra. ij. Gratificauit inquã [in dilecto filio ſuo].i. per dilectum filium ſuũ. q2 Gra tia ⁊ veritas per ieſum xp̃m facta eſt. Joh. j.

In quo habemus redemptionem per ſan-guinem eius:remiſſionem peccatorum: ſe cundum diuitias gratie eius.

¶ Hic tangit quintum beneficium ſcilicet redemptio nis:in liberatione a pena Dicens[in quo]ſcʒ filio[ha-bemus redemptionem]quo ad penam: ſcʒ a ſeruitute diaboli qui tenebat nos in carcere. Habemus inquã: et hoc[per ſanguinem eius]qui ſcilicet eſt preciuʒ no ſtre redemptionis. Apoc. v. Redemiſti nos deo in ſã-guine tuo. j. Pet. j. Non corruptibilibus auro ⁊ argen to ꝛc. ſed precioſo ſanguine. Nec ſolum redemptioneʒ quo ad penam: ſed etiam [remiſſionem peccatorum] quo ad culpam. Ipſe enim chriſtus per ſanguinis ef-fuſionem factus eſt Fons patens domui Dauid: id eſt eccleſie:in ablutionem peccatorum quo ad actuale: et menſtruate quo ad originale. Zach. xiij. Sicut enim ſanguinis corrupti libidinoſa tranſfuſio: fuit princi-pium noſtre inquinationis ſic ſanguinis puriſſimi cha ritatiua effuſio fuit principium ⁊ cauſa noſtre emun-dationis. Hec autem et omnia ſupradicta beneficia preſtitit nobis[ſm diuitias gratie eius].i. diuitita-tem ⁊ abundantem gratiam ſuam: qua ⁊ nos redemit et peccata non imputauit. Infra ſecundo. Deus au-tem qui diues eſt in miſericordia ꝛc.

Que ſuperabundauit in nobis in omni ſa pientia ⁊ prudentia vt notum faceret no-bis ſacramentum voluntatis ſue.

¶ Superius tetigit beneficia exhibita humano gene-ri Generaliter Hic tangit beneficia exhibita apoſto-lis Specialiter. Que ſunt duo. Primum eſt: donum Reuelationis ſiue perfecte Inſtructionis. Secundũ eſt Officium ſiue miniſterium apoſtolice predicatio-nis. ibi. In quo ⁊ nos ſorte. Beneficium reuelationis eis facte extollit: ⁊ tribus cõditionibus. Primo ex re uelatorum multitudine: Secundo ex reuelatorum oc cultatione. ibi. Ut notum faceret. Tertio ex reuela-torum magnitudine. ibi. Secundũ bonum placitum. Dicit ergo[Que ſuperabundauit]quaſi. Hec benefi-cia preſtitit nobis ſecundum diuitias gratie ſue[que] ſcʒ gratia cum in omnibus fidelibus abundauerit[ſu-perabundauit]id eſt: plus quam in alijs abundauit in nobis apoſtolis: quia proximiores fonti ſapientie et

Pſ. lxxi. gratie. Pſ. Suſcipiant montes pacem populo. Su-perabundauit inquam: ⁊ hoc[in omni ſapientia]id eſt: noticia rerum diuinarum[et prudentia]id eſt: ſcien-tia rerum humanarum: quia eis vt amicis omnia re-uelauit. Joh. xv. Uos autem dixi amicos: quia omnia quecunque audiui ꝛc. In omni dico ſapientia in tan-tum[vt notum faceret nobis ſacramentum volunta-tis ſue]id eſt: voluntatem ſuam alijs ſecretam: id eſt: illud quod ſecreta voluntate facere volebat. Math. decimotertio. Uobis datum eſt noſſe myſterium re-gni dei: hoc eſt myſterium a ſeculis abſconditum. Co loſ. primo.

Secundum bonum placitum eius: quod propoſuit in eo in diſpenſatione plenitudi nis temporum: inſtaurare omnia in chri-ſto que in celis et que in terra ſunt in ipſo.

¶ Hic explicat ſecreti reuelati magnitudinem que eſt inſtauratio deperditorum per peccatuʒ. Ubi circa hoc tangit tria. Primo gratuitam dei liberitateʒ: quia ſm bonum placitum. Secundo congruam tẽporis opportu nitatem: quia propoſuit in eo ꝛc. Tertio cõem omniũ vtilitatem: quia inſtaurare oīa ꝛc. Dicit ergo [Scd̃m bonum]q. Ita notum fecit ſacramentum voluntatis ſue: quod eſt[inſtaurare].i. in ſtatum priſtinuʒ reduce re[oīa]per peccatum deſtructa. Et hoc[in chriſto].i. per chriſtum. Eſa. lviij. Edificabunt in te deſerta ſe-culoruʒ. Et poſt. Et vocaberis edificator ſepiũ. Oīa dico[que in celis].i. ruinam angelorum[et que in ter-ra ſunt].i. perditionem hoim. Uel[que in celis].i. ani mas ſanctorum in celo exiſtentium: eas corporibꝰ reu niẽdo[et que in terra ſunt].i. ſanctos qui adhuc in ter ra ſunt glorificando: et hoc[in ipſo]ſcʒ chriſto. Hoc ad dit ad maiorem expreſſiõem quaſi non in alio. Hoc au tem fecit non noſtris meritis ſed[ſm bonum placituʒ eius].i. quietam eius voluntatẽ. Unde plus importat placitum quam voluntas.

¶ Notandum eſt ſuper illud. In diſpenſatione Or an te xp̃m fuit tempus rigoris ⁊ iuris cõis. Sed tempus B
aduentus chriſti: tẽpus diſpenſationis: in quo facta Beneficia
eſt relaxatio rigoris. vt patet Math. v. Diſpenſatiue ſeptẽ ma-
autem contulit nobis dñs tanq̃ fidelis diſpenſator et gna nobis
prudens Septem magna beneficia. contulit dñs.

Primo. Uerba in documentum. Mat. v. Aperiens os ſui in docebat eos ꝛc.

Secundo: Opera in exemplum. Joh. xiij. Exemplum enim dedi vobis.

Tertio: Miracula in firmamentum. Mar. vlt. Domi no cooperante ⁊ ſermonem confirmante ꝛc.

Quarto: Carnem in cibum. Joh. vj. Panis quem ego dabo caro mea eſt ꝛc.

Quinto. Sanguinem in precium. Luc. xxij. Hic calix noui teſtamenti ꝛc.

Sexto: Gratiam in meritum. Johã j. De plenitudine eius omnes accepimus ꝛc.

¶ Septimo: Gratiam in premium. Hec eſt enim vita eterna. Joh. xvij. Dicit ergo[Quod]ſcilicet bonum placitum. Uel[quod]ſacramentuʒ voluntatis ſue[p poſuit]id eſt: longe ante quam fieret ordinauit. Uel [propoſuit].i. palam omnibus poſuit[in eo].i. in chri-ſto ſup. implendum: ⁊ hoc[in diſpenſatione plenitudi-nis temporum].i. in plenitudine temporis a deo diſpẽ ſati.i. in tempore gratie in quo ceteris temporibus p miſſa implere decreuerat. Gal. iiij. At vbi venit pleni tudo temporis ꝛc.

In quo etiam nos ſorte vocati ſumus: pre deſtinati ſecundum propoſitum eius qui operatur oīa ſecundum conſilium volunta tis ſue: vt ſimus in laudẽ glorie eius: nos qui ante ſperauimus in chriſto.

¶ Hic tangit ſecundum beneficium apoſtolis exhibi-tum ſcilicet officium apoſtolice predicationis. Circa quod tangit tria. Primo efficientem. Secundo finem. ibi. Ut ſimus in laudem. Tertio ordinem. ibi. Qui an te ſperauimus. Efficientem cõmendat: quia operatur Liberaliter: Immutabiliter: Rationabiliter: Libera liter: quia vocat. Immutabiliter: quia p̃deſtinat. Ra tionabiliter: quia ſm conſilium operatur. Dicit ergo [In quo]q. Ita inſtaurauit omnia in chriſto[In quo] ſcilicet chriſto[et nos]apoſtoli ſcʒ [vocati ſumus] per interiorem gratiam collatã in hoc tempore: ⁊ hoc[ſor te].i. diuina electione: non noſtris meritis. Diuina eñ electio ⁊ gratia: ſors dicitur: quia non eſt hois ſed dei volentis. Coloſ. j. Gratias agentes deo qui dignos fecit nos in partem ſortis ſanctorum in lumine. Nos dico[predeſtinati]prius: id eſt: ab eterno electi ⁊ pre-parati. Quos enim predeſtinauit hos et vocauit.

Rom̄.viij. Predeſtinati dico:⁊ hoc non ſm̄ merita noſtra:ſed[ſcd̄m propoſitum eius].i. dei [qui operatur omnia]in nobis etiam apoſtolis. Rom̄.xj. Ex ipſo omnia. Eſa.xxvj. Omnia opera noſtra operatus es ⁊c. Operatur inquam. Uel elegit nos[ſm̄ conſilium voluntatis ſue].i.ſecundum voluntatem ſuam rationabilem:⁊ hoc[vt ſimus in laudem glorie eius]id eſt:vt per nos alij laudent gloriam eius. Et ideo tales eſſe debemus per quos ab alijs deus laudetur : non blaſphemetur:ſicut dicitur de malis. Rom̄.ij. Nomen dei per vos blaſpematur in gentibus:ſimus inquaʒ in laudem[nos]ſcʒ[qui ante]ſup̄.omnes alios qui ad chriſtum conuerſi ſunt[ſperauimus in chriſto.]

Sors duplex eſt cōis ſcʒ et ſpēalis. Notandū ſuper illud. In quo ⁊ nos ſorte vocati ſum⁹ ꝙ eſt Sors cōis ⁊ ſpecialis.

Communis eſt mors. de qua Eccli.xlviij. Suſtuliſti mortuum ab inferis de ſorte mortis: id eſt : de morte que eſt ſors communis omnibus:cuius hora accidit in incertum.

Specialis eſt duplex Mala ⁊ Bona,

Mala quadruplex: Quarum

Prima eſt voluntatis proprie:que eſt inobedientium. Hac ſorte comprehenſus eſt Jonas cuʒ fugeret ⁊ nollet obedire deo. Jone primo. Cecidit ſors ſuper Jonam ⁊c.

Secunda carnalis laſciuie:que voluptuoſoruʒ Sap̄. ij. Dixerunt illi epicuri nemo noſtrum expers ſit luxurie noſtre ⁊c. quoniaʒ hec eſt pars noſtra ⁊ hec eſt ſors noſtra.

Tertia temporalis opulentie:que eſt auarorum. Prouerb.j. Fili mi ſi te lactauerint peccatores ⁊c. ſorteʒ mitte nobiſc.⁊c. Econtra ſapientes ſortiuntur Obedientiam contra primum. Continentiam contra ſcd̄m Paupertatem contra tertium.

Quarta que ſequitur ad predictas eſt gehēne que eſt reproborum. Eccle.vi. Anima nequam diſperdet qui ſe habet ⁊ deducet in ſortem impiorum.

Sors bona quadruplex eſt.

Prima Predeſtinationis diuine. De qua dicitur hic In quo ⁊c.

Secunda Collationis gratie. Eccle.xiiij. In diuiſione ſortis da ⁊ accipe. Dan̄.ij. Et ſtabis in ſorte ⁊c.

Tertia:ſocietatis apoſtolice. Act.j. Cecidit ſors ſup Mathiā ⁊ annumeratus eſt cuʒ.xj.apoſtolis.

Quarta. Beatitudinis eterne: Ubi

Regio Acceptiſſima. Sapien.iij. Et ſors in templo dei accepti[ſſima].

Congregatio gratiſſima. Sap.v. Ecce quomodo computati ſunt inter filios dei.

Ps.xxx. Viſio beatiſſima. Colo.j. Gratias ⁊c. de his Ps̄. In manibus tuis ſortes mee.

Hic queritur ſuper illud. Glo. in principio dicit. Hi per apoſtolum non erant fundati in fide. Cōtra. Ergo edificabat ſuper alienum fundamentū eis ſcribendo:cuʒ tamen ipſe dicat. Rom̄.xv. Sic autem predicaui non vbi nominatus eſt chriſtus. Rn̄. Quamuis non eſſent conuerſi per eum perſonaliter: erāt tamen conuerſi per aliquem diſcipulorum eius quorum fundamentum reputat ſuum. Item ſuper illud. In chriſto ieſu. Glo. Opere chriſti non meritis ſuis. Contra. Aug. Qui creauit te ſine te:non iuſtificabit te ſine te. Rn̄. Duplex eſt iuſtificatio. Una:qua de non iuſto fit iuſtus. Alia qua de iuſto fit iuſtior. Prima fit ſine merito noſtro precedente ſed non ſine concomitante. Secunda fit ex merito noſtro ſecundario: ſed principaliter ex opere diuino. Item ſuper illud. Gratia. Glo. iuſtificationis ⁊ pax. Gloſ. reconciliationis. Contra. Erant fideles ⁊ ſancti vt predixit:ergo iuſtificati ⁊ reconciliati. Rn̄. Loquitur de iuſtificatione ⁊ reconciliatione abundanti ⁊ perfecta : non de inchoata. Item ſuper illud. In omni benedictione. Glo. Etiam in corporibus que tunc habebunt naturam ſpiritus. Cōtra. Erunt vera corpora. Rn̄. Habitura dicuntur quo ad ſimilitudinem proprietatum accidentaliū: non quo ad ſubſtantiam. Item ſuper illud. Sicut elegit. glo. Coronat in nobis deus dona ſua : non que ex nobis ſunt merita. Contra. Premium redditur meritis. Rn̄. Merita ex deo ſunt principaliter:ex nobis vero ſecundario. Unde principaliter coronat dona ſua quando coronat merita noſtra. Item ſuper illud. Ut eſſemus ſancti. glo. Non quia ſancti futuri eramus : ſed vt ſancti eſſemus. Cōtra ſuper illud. Mal.j. Jacob dilexi. glo. Dilectio dei naſcitur ex p̄ſcientia meritorūʒ. Rn̄. Loquitur de dilectione quo ad temporale cōnotatū : non quo ad eternum ſignificatum. Uel loquitur ſm̄ rationem intelligendi:non eſſendi. Nā ꝗuis ſcientia dei et voluntas ſint idē in eſſendo:tamen ſciētia prior eſt voluntate intelligendo:⁊ merita prius ſunt in ſcientia ꝗ̄ in voluntate ſm̄ rationem intelligendi. Item ſuper illud. Qui predeſtinauit. glo. Ponitur hic alia predeſtinatio que pertinet ad vitam eternā. Contra. predeſtinatio dei non eſt niſi vna ſicut eſſentia. Rn̄. Alteras hic refert ad temporale cōnotatum:nō ad eternum et principale ſignificatum. Item ſuper illud. Predeſtinauit nos per ieſum chriſtum. Cōtra ſm̄ Aug. Pater nō eſt ſapiens ſapientia genita.i. filio: ergo nec predeſtinans. Rn̄. Cauſalitas importata per p̄poſitionem intelligitur quo ad effectum verbo predeſtinatiōis connotatum: non quo ad principale ſignificatum.i. dei beneplacitum. Item ſuper illud. In omni. Sap̄. Glo. noticia diuinorū.⁊ Scientia. glo. prouidentia rerū temporalium. Contra. Apoſtoli nouerant oīa eterna ⁊ tēporalia:ergo equalis erat eorū ſcientia ſcientie angelorum. Rn̄. Signū vniuerſale non facit ibi diſtributionem generalē. Sed reſtrictā ſiue accōmodam pro his ſcʒ que erant neceſſaria ad miniſterium ſalutis ſue et aliorum. Item ſuper illud. Inſtaurare ⁊ oīa. glo. In priſtinū ſtatum reducere oīa per petm̄ deſtructa. Cōtra. Mundus nondū reductus eſt ad ſtatum innocētie. Rn̄. Hic inchoatur reſtauratio ⁊ cōſummabitur in futuro. Item ſuper illud. Que in celis:et que in terris. Glo. Nouerunt ſancti angeli docti a deo quanti numeri ſupplementum de genere humano illius ciuitatis integritas expectet. Contra. Grego. Deus cui ſoli cognitus eſt numerus electorum. Reſpō. Angeli cognouerunt p̄deſtinatorum numerum numerantem: id eſt: quot ſunt:non tamen numerum numeratum.i.qui ſūt: hoc enī depēdet ex libero arbitrio hominū. Item ſup illud. Secundum conſilium voluntatis. Cōtra. Dam̄. Conſilium in deo non dicimus. Ignorantis enim nature eſt conſiliari. Reſpon. Conſilium equiuoce accipit. Conſiliū ſumitur equiuoce. Uno modo conſilium eſt inquiſitio agendorum. Alio modo diffinita ratio agendorum. Primo modo eſt conſilium querentis. Secundo modo dam io:primo modo non eſt in deo:ſed ſecundo. Item Ibidem. Gloſ. ſm̄ voluntatem ſuam que ex ratione eſt. Contra. Ut ait Aug. Uoluntatis dei:cauſa querenda non eſt. Reſpō. Cum dicitur voluntas dei ex ratione : prepoſitio notat concomitantiam non cauſam. Unde ſenſus eſt. Ex ratione:id eſt rationabilis. Uel dicendum ꝙ differt ratio ⁊ cauſa:quia Ratio : dicit prius ſm̄ rationem intelligendi. Cauſa vero ſm̄ ordinem eſſendi. Scientia vero dei prior eſt voluntate ſm̄ ordinem intelligendi non eſſendi.

In quo et vos cum audiſſetis verbum veritatis:euangelium ſalutis veſtre in quo ⁊ credentes ſignati eſtis ſpiritu promiſſiōis ſancto : qui eſt pignus hereditatis noſtre in redemptionem adquiſitionis in laudem glorie ipſius.

¶ Poſtꝗ̄ gratias agendo enūcrauit bñficia exhibita cōiter humano generi. Deide bñficia ſpecialiter exhibita apl̄is. Hic enūcrat beneficia ſpecialiter exhibita Epheſijs:agēdo gratias ꝓ eis. Et primo ponit beneficiorū eis exhibitorum enumeratione. Secundo ſubdit pars eis gratiarū actionē.ibi. Propterea et ego audiens fidē. Tertio ꝓ amplioribus bonis obtinendis addit orationē.ibi. Memoriā veſtri faciens ſemper,

In prima beneficia eis exhibita tangit tria. Primum eſt auditio euangelij. Secundum eſt ſuſceptio ſpiritusſancti. ibi. In quo credentes. Tertium eſt adquiſitio dei. ibi. In redemptionem adquiſitionis. Dicit ergo [In quo] quaſi. Ita ſperauimus in chriſto [in quo] id eſt: in cuius fide [et vos] ſcilicet: Epheſij. ſupple: eſtis. Act. xvij. In ipſo viuimus mouemur ⁊ ſumus [cum audiſſetis] id eſt: poſtquam audiſtis: ⁊ per id quod audiſtis: quia Fides ex auditu. Rom. x. Unde ſecundum glo. Hec dictio. Cum: notat et Tempus ⁊ Cauſam. Audiſſetis inquam [verbum veritatis: euangelium ſalutis veſtre] id eſt: verbum predicationis. Quod dicitur [verbum veritatis] quo ad illuminationem intellectus per fidem [euangelium ſalutis] quo ad ſanctificationem affectus per charitatem. Uel [verbum veritatis] quia annunciat veritatem [euangelium ſalutis] quia annunciat ſalutem. Per euangelium enim habetur veritas in preſenti: ⁊ ſalus in futuro [In quo] ſcilicet: chriſto: id eſt: cuius operatiõe [et] vos ſupple [credentes ſignati eſtis: id eſt: a grege diaboli diuiſi ⁊ diſtincti. Eze. ix. Signa thau ſuper frontes virorum ⁊c. Uel [ſignati] id eſt: imagine dei reformata inſigniti. Pſ. Signatum eſt ſuper nos lumen vultus tui domine ⁊c. Signati inquam [ſpiritu promiſſionis ſancto] id eſt: ſpiritusſancto nobis promiſſo. Joel. ij. Effundam de ſpiritu meo ſuper omnem carnem. Uel [ſpiritu promiſſionis ſancto] id eſt: ſpiritusſancto a quo eſt hereditatis promiſſio. Ipſe enim ſpiritus teſtimonium reddit ſpiritui noſtro quod filij dei ſumus. ſi autem filij ⁊ heredes. Rom. viij. Spiritu inquã [qui eſt pign⁹] vel [arra] ſecundum aliam literam [hereditatis noſtre] id eſt: certitudo habende hereditatis. ij. Cor. j. Qui ſignauit nos ⁊ dedit pignus ſpiritus Felix ſignum cuius Author ſpũſſanctus Forma fides. Finis hereditas glorie.

D Pignus: ⁊ arra differunt.

¶ Notandum eſt hic ꝙ ſecundum gloſam. Melius eſt ibi arra quam pignus. Cuius ratio eſt: quia ſecundum gloſam: differunt pignus ⁊ arra. Pignus autem aufertur ſoluto eo pro quo ponitur. Arra autem non aufertur: ſed cum ſit pars precij potius completur. Quia ergo quando datur ſancta hereditas: non aufertur ab eis ſpiritusſanctus: Imo potius perfectius datur: quia charitas eis augmentatur: ideo potius dicitur ſpiritusſanctus arra quam pignus. Utrumqꝫ tamen poteſt dici ⁊ arra ⁊ pignus: ſed differenter. Sunt enim quedam dona ſpiritusſancti que eſſentialiter ⁊ de ſua ſubſtantia habent in ſe quandam imperfectionem: ſicut fides ⁊ ſpes: ⁊ hec auferentur in collatione hereditatis: ⁊ ideo quantum ad hec dona dicitur ſpiritusſanctus pignus. Alia ſunt dona que licet ratione ſtatus preſentis habeant imperfectionem accidentalem annexam: tamen de ſua ſubſtantia nullam habent imperfectionem. Et hec in collatione hereditatis non auferentur: ſed potius perficientur: vt charitas: ⁊ quantum ad hec dona dicitur arra. Signati ergo eſtis ſpiritu promiſſionis ſancto qui eſt pignus hereditatis. Signati inquam [in redemptionem adquiſitionis] id eſt: vt de poteſtate diaboli redempti: adquiramus deũ. Uel adquiramur deo. Heb. x. Non ſumus filij perditionis: ſed filij dei in adquiſitionem anime. j. Pe. ij. Gens ſancta populus adquiſitionis. Et hoc totum [in laudẽ glorie eius]. i. vt laudetur ipſe glorioſus.

Propterea ⁊ ego audiens fidem veſtram que eſt in chriſto ieſu: ⁊ dilectionem in omnes ſanctos: non ceſſo gratias agens pro vobis.

¶ Poſt beneficiorum exhibitorum enumerationem. Hic ſubdit gratiarum actionẽ. Ubi tangit tria. Primo: auditam eorum fidem. Secundo: apertam eorum dilectionem. ibi. Et dilectionem. Tertio: ſuam pro eis ſollicitudinem. ibi. Non ceſſo. Dicit ergo [Propterea] q. Cum audiſſetis euangeliũ credidiſtis [propterea et ego audiens fidem veſtram que eſt in chriſto ieſu]. i. qua in chriſtum pure ſine legis admixtione credidiſtis. Et dicit [in chriſto] quo ad articulos de humanitate [ieſu] quo ad articulos de diuinitate. Nec ſolum fidem: ſed [dilectionem in omnes ſanctos] id eſt: opera charitatis oſtenſa in omnes ſanctos: nõ in aliquos ſolum. Secundum illud Gal. vj. Operemur bonũ ad omnes. Tangit ergo fidei illorum Famam. ibi. Audiens. Habitum. ibi. Fidem. Subiectum. ibi. Ueſtram. Obiectum. ibi. Que eſt in chriſto Formam. ibi. Et dilectionem. Et bene addit fidei dilectionem: quia parũ valet fides ſine operibus. Dilectio enĩ ſiue charitas eſt forma fidei. Audiens inquam hoc [non ceſſo] temporibus oportunis [gratias agens] ſupple: deo [pro vobis] de bonis ſcilicet: que habetis ab eo. Quia enĩ beneficia ſunt continua: debet eſſe continua gratiarũ actio. Col. j. Non ceſſamus pro vobis orantes: audientes fidem veſtram in chriſto ⁊ dilectionem in omnes ſanctos.

Memoriam veſtri faciens in orationibus meis.

¶ Hic poſt gratiarum actionem de beneficijs exhibitis addit orationez pro amplioribus obtinendis. Ubi tria petit. Primo: vt perfecte cognoſcant deum. Secundo: vt perfecte cognoſcant futuram gloriam generalem ſanctorum. ibi. Illuminatos oculos. Tertio: vt perfecte cognoſcant futuram gloriam ſpecialem: ſcilicet: apoſtolorum ⁊ doctorum. ibi. Et que ſit ſupereminens. In prima primo proponit ſuam pro eis orationem. Secundo ſubdit orationis materiam. ibi. Ut deus domini noſtri. Dicit ergo [Memoriam] quaſi. Non ceſſo pro vobis gratias agens. Ego inquam [faciens memoriam veſtri] ſemper [in orationibus meis] quibus vobis meliora et ampliora beneficia imploro.

Ut de⁹ domini noſtri ieſu chriſti pater glorie det vobis ſpiritum ſapientie ⁊ reuelationis in agnitionem eius.

¶ Hic ſubdit orationis materiam. Ubi tangit tria. Primo A quo petit: quia ab eo qui dare poteſt. ibi. Ut deus ⁊c. Secundo Quid petit: quia id quod anime prodeſt. ibi. Spiritum ſapientie. Tertio propter quod petit: quia propter id quod bonum eſt. ibi. In agnitionem. Dicit ergo. Ita oro pro vobis [Ut] ſcilicet [deus] id eſt: ille qui eſt deus [domini noſtri ieſu chriſti [ſcilicet ſecundum humanitatem [et pater glorie] id eſt chriſti qui eſt gloria eius. Pſ. Exurge gloria mea. Et hoc ſecundum diuinitatem. Joh. xx. Aſcẽdo ad patrem meum ⁊c. Ipſe inquam [det vobis ſpiritum ſapientie] id eſt: ſpiritum ſanctum datorem ſapiẽtie. Eſa. xj. Requieſcet ſuper eum ſpiritus ſapientie: et hoc ad guſtandum [et reuelationis] id eſt: vt reuelata facie gloriam dei contemplemini. ij. Cor. iij. Ergo ſpiritum ſapientie ad guſtandum: ſpiritum Reuelationis ad videndum: ſecundum illud Pſ. Guſtate et videte quoniam ſuauis eſt dominus [in agnitionẽ eius] id eſt: vt eum perfecte agnoſcatis. Pſ. xxxiij

E Reuelat quedã homo deo: reuelat vero quedã deus hoĩ: et quedã hõ hoĩ. Pſ. xxxvj.

¶ Notandũ ſuper illud Reuelationis. Ex Quedã reuelat homo deo. Quedam deus homini. Quedam homo homini. Homo deo quatuor.

Peccata vt deleat: ſicut eger morbum medico. Eſa. xlvij. Denuda turpitudinem tuam diſcooperi humerum reuela crura ⁊c.

Negocia: vt defendat: ſicut cliens cauſam aduocato. Hiere. xx. Tibi enim reuelaui cauſam meam cantate ⁊c. Primũ reſpicit culpam. Secundũ penam.

Deſideria vt impleat. Sicut homo votum amico Pſ. Reuela domino v.

Opera vt dirigat: ſicut diſcipulus materiaz magiſtro Prouerb. xv. Reuela domino opera tua et dirigentur cogitationes tue. Primum reſpicit opus internus. Secundum externus.

Deus reuelat homini. Quedam in preſenti. Quedaz in futuro.

In preſenti quattuor.

Noticiam ſcripture. Sicut magiſter ſcientiam. Johānis duodecimo. Qui reuelat profunda de tenebris Pſ. Vox domini preparantis ceruos et reuelabit condenſa.

ps.xxviij. Viſionem glorie: ſicut mercator rem venalē. ij. Cor. xij. Et ne magnitudo reuelationū &c. ij. Cor. iij. Nos vero reuelata facie gloriam.

Catholicam fidem: ſicut incola viam rectam. Math. xvj. Beatus es Simon bariona &c.

Vite perfectionem: ſicut pater filio theſaurū. Mat. xj. Confitebor tibi domine. j. Cor. ij. Nobis autē reuelauit deus per ſpiritumſanctum.

In futuro reuelabit quatuor.

Conſcientias ſingulorum: ſicut ſol colores. Luc. xij. Nihil opertum quod non reueletur.

Ignominias peccatorum: ſicut accuſator fures. Eſa. quadrageſimoſeptimo. Reuelabitur ignominia tua et vi. oppo. tuum.

Seueritas vindicte: ſicut iudex iram. Rom. primo. Reuelabitur ira domini de ſuper omnē impietatem.

Immenſitatem glorie. Sicut procurator mercedem. Rom. viij. Non ſunt condigne paſſiones huius &c.

Illuminatos oculos cordis veſtri: vt ſciatis que ſit ſpes vocationis eius et que diuitie glorie hereditatis eius in ſanctis.

¶ Hic petit vt cognoſcant generalem gloriam ſanctorum. Ubi primo petit eis illuminationem interiorē. Secundo illuminationis vtilitatem: et hanc duplicem Primo: cognitionem vtilitatis ſpei. Secundo: erogationem magnitudinis premij. Prima. ibi. Ut ſciatis que ſit ſpes. Secunda. ibi. Et que diuitie. Dicit ergo [Illuminatos] quaſi. Ita det ſpiritum ſapientie: et etiam det vobis: id eſt faciat [illuminatos oculos cordis veſtri] id eſt rationis: non carnis: ſcilicet intellectum: et affectum. quorum Primum illuminat fides. Secundū: charitas. Illuminatos dico ad hoc [vt ſciatis] plenius quam modo [que ſit ſpes &c.] Hoc dupliciter legitur. Primo modo ſic [que ſit ſpes vocationis eius] id eſt: quanta ſit res ſperata ad quam vocauit nos. Eſt enim tanta ꝙ oculus non vidit deus abſque te que preparaſti expectantibus te. Eſa. lxiiij. [et] prior: id eſt [que diuitie glorie hereditatis] id eſt: glorioſe hereditatis [eius] que erit ſupple [in ſanctis] Pſ.

ps.cxj. Glorie et diuitie in domo eius. Prouerb. viij. Mecū ſunt diuitie et gloria. Appetenda patria ad quam vocamur: in qua erit Vera vbertas: ideo dicit Diuitie. Mera iocunditas: ideo addit glorie. Poſſeſſio firma. Ideo ſubdit hereditatis. Prelatio vna: ideo ſequitur. Eius. Societas grata: ideo dicit. In ſanctis. Uocatur autem vita eterna hereditas: quia firme poſſidebitur. Eſa. liiij. Hec eſt hereditas ſeruorum dei. Secundo modo legitur ſic [que ſit ſpes] id eſt: quantum valet ſpes ſiue certa expectatio [vocationis eius] id eſt: eius ad quam vocauit nos. Ualet enim in preſenti: quia ſicut ancora in ſalo huius mundi nauim animę tenet firmam: et tandem in futuro perducit ad rem ſperatam [et] ſciatis etiam [que] ſint [diuitie glorie hereditatis eius in ſanctis] id eſt: quanta ſit res ſperata.

Et que ſit ſupereminens magnitudo virtutis eius in nos qui credimus ſecundum operationem potentie virtutis eius: quam operatus eſt in chriſto.

¶ Hic petit vt cognoſcant futurā gloriam ſpecialem apoſtolorum. Ubi primo tangit excellentiam glorie futuram in apoſtolos. Secundo eius exemplar: precedens in chriſto. ibi. Qui credimus. Tertio exemplaria dignitatem. ibi. Suſcitans illum. Dicit ergo [Et] ſupple: ſciatis etiam [que ſit ſupereminens] id eſt: ſuper gloriam eſſentialem aliorum eminens [magnitudo virtutis eius in nos] ſcilicet apoſtoles et doctores: id eſt: excellens gloria per virtutem eius nobis danda. Apoſtoli enim et doctores preter gloriam eſſentialem habebunt quandam gloriam ſpecialem que vocatur aureola. Et hoc ſignificatum eſt in lege. Exod. xxv. Ubi in arca ſuper coronam auream iuſſa eſt fieri aureola.

Unde notandum ꝙ ſecundum tres potentias anime tria poſſunt eſſe opera priuilegiata: in homine: quibus reſpondent tria priuilegia in gloria: id eſt: tres aureole.

Aureole tres ſunt: doctorum ſcz: virginū: et martyrum.

Opus enim excellens et priuilegiatum potentie rationalis eſt docere: cui reſpondet aureola doctorum.

Opus excellens et priuilegiatū concupiſcibilis eſt virginitas: cui reſpondet aureola virginum.

Opus excellens et priuilegiatum potentie iraſcibilis eſt martyrium: cui reſpondet aureola martyrum.

In nos dico [qui credimus] de illa beatitudine [ſecundum operationem potentie virtutis eius] id eſt: poteſtatiue virtutis. Uel virtuoſe potentie. Potentia enim dicit potentiā ipſā abſolute. ſed Uirtus dicit cōplementum potentie [quam] ſcilicet: operationem [operatus eſt in chriſto] cuius ſcilicet membra ſumus. Et ideo nos eadem cum ipſo habituros credimus. j. Corinth. decimoquinto. Si chriſtus ſurrexit et nos reſurgemus.

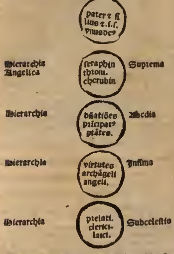
Suſcitans illum a mortuis: et conſtituens ad dexteram ſuam in celeſtibus ſupra omnem principatum et poteſtatem et virtutem et dominationem: et omne nomen quod nominatur non ſolum in hoc ſeculo: ſed etiam in futuro: et omnia ſubiecit ſub pedibus eius.

¶ Hic ponit exemplaris dignitatem. Ubi circa chriſtum ſex ponit conditiones nobiles. Primo reſurrectionem. ibi. Suſcitans. Secundo confeſſionem ſiue iudiciariam poteſtatem. ibi. Et conſtituens. Tertio ſuper angelos exaltationem. ibi. Super omnem principatum. Quarto excellentem nominationem. ibi. Et omne nomen quod. Quinto totius creature ſubiectionē. ibi. Et omnia ſubiecit. Sexto vniuerſalis eccleſie gubernationem. ibi. Et ipſum dedit caput. Dicit ergo [Suſcitans] quaſi. Operatus eſt in chriſto. Operatus eſt inquam ſic [ſuſcitans illum a mortuis] Abac. iij. Suſcitans ſuſcitabis arcum tuum: id eſt: filium tuum quo diabolus occiſus et fera fugiens: ſcilicet homo: capta eſt [et conſtituens] id eſt: firmiter ſtatuens ipſum ſecundum humanam naturam [ad dexteram ſuā] id eſt: in eterna beatitudine: que ſanctis dat: que vocatur eius dextera: ſicut perpetua miſeria: vocatur ſiniſtra. Unde ſancti dicuntur poſiti a dextris: et mali a ſiniſtris. Matth. xxv. Uel [ad dexteram] id eſt: in ſede iudiciaria: quia pater omne iudiciū dedit filio. Johan. v. Et hoc [in celeſtibus] .i. in celo. Felix ſedes in qua Firmitas: quia conſtituēs. Sublimitas: quia ad dexteram. Amenitas: quia in celeſtibus Conſtituens inquam cum [ſupra omnem principatum et poteſtatem et virtutem et dominationem] id eſt: ſupra dignitatē horum quatuor ordinum: et per conſequens aliorum.

Quia enim iſti quatuor ordines habent nomina ſuppoſitionis et dignitatis: et hoc quod ſuperponi dicitur iſtis: multo magis ſuperponi intelligitur alijs qui non habent nomina dignitatis. Col. ij. Qui eſt caput omnis principatus et poteſtatis. Poſſunt autem hi quatuor ordines ſic diſtingui: quia preſidentia. Aut eſt reſpectum creaturarum pure ſpiritualium: vt angelorū ſiue bonorum ſiue malorum. Aut reſpectu pure corporalium vt elementorum. Aut partim corporalium: partim ſpiritualium vt hominum. Preſidentia reſpectu hominum attribuitur Principatibus: quorum eſt limitare et determinare et ordinare poteſtates hominum. Preſidentia reſpectu demonum Poteſtatibus: quarū eſt coercere poteſtates demonum. Preſidentia reſpectu elementorum ſiue rerum corporaliū Uirtutibus: quarū eſt limitare motus et poteſtates elementorum et facere in eis ſigna miraculorum. Preſidentia re-

Ordines hierarchie quatuor diſtinguuntur.

ſpectu angelorum Dominationibus: quartum eſt limi-tare poteſtates angelorum.

¶ Horum autem tres de media hierarchia. Quartus vero.i. Uirtutes ſecundum Greg. eſt de infima. Nec ſolum ſuper hos quatuor ordines conſtituit eum: ſed [et].i. etiam [ſuper omne nomen].i. nominabile [quod nominatur non ſolum in hoc ſeculo: ſed etiam in futuro].i. quod ſcitur nunc vel ſcietur in futuro. Philip.ij. Dedit illi nomen quod eſt ſuper omne nomen. Heb.j. Tanto melior angelis effectus quanto pre illis differentius nomen hereditauit. Nec ſolum eſt ſuper omnia dignitate: ſed etiam poteſtate: quia [et omnia ſubiecit] deus pater.ſ. [ſub pedibus eius].i. plene et perfecte ſubiecit. Uel [ſub pedibus] id eſt: ſub eo quod in ipſo eſt inferius: id eſt ſub humanitate. Similiter habetur .j. Corinth.xv. In hoc autem ꝙ dicitur [omnia] ſupponuntur tria: vt ſcilicet in nomine ieſu: omne genu flectatur / celeſtium / terreſtrium / et infernorum. Philip.ij. Heb.ij. In hoc ꝙ ſubiecit omnia nihil dimiſit nõ ſubiectum.

Et ipſum dedit caput ſupra omnem eccleſiam: que eſt corpus ipſius: ꝛ plenitudo eiꝰ qui omnia in omnibus adimpletur.

¶ Hic ſubdit in chriſto vniuerſalis eccleſie gubernationem. Ubi tangit quatuor. Primo eccleſie gubernationem. Secundo gubernationis generalitatem. ibi. Super omnem eccleſiam. Tertio vtriuſqȝ rationem. ibi. Que eſt corpus eius. Quarto rationis declarationem. ibi. Omnia. Dicit ergo [Et ipſum dedit caput ſuper omnem eccleſiam] Ipſi xpo enim ſicut in capite ſũt omnes ſenſus ſpũales: in aliis autem ſanctis (ſicut in membris) ſolus tactus. Sicut etiam caput influit ſenſum ꝛ motũ in membra: ſic chriſtus in eccleſiã. In hoc autem ꝙ dicit Omnem eccleſiam. Tãgit tres partes eccleſie.ſ. Sanctos qui in celo. Qui in purgatorio: et Qui in terra ſunt: in quos omnes influit chriſtus: ꝛ eſt eorum caput In ſignificationem harum trium partiũ fit triplex pars de hoſtia. Eccleſiam dico [que eſt corpus ipſius] vnita.ſ. ei per gratiam ꝛ naturam. Et ideo ſcriptura de xpo ꝛ eccleſia loquitur frequenter quaſi de vno. Ioh.iij. Nemo aſcendit in celum ꝛc. Nec ſoluȝ corpus: ſed [et plenitudo eius] implens: ſcȝ ipſum: vt habeat oĩa mẽbra ſua. Sicut homo dicit̃ plenus ꝛ perfectus qui habet oĩa mẽbra. Et dr̃ Corpꝰ eius quo ad membra communia: vt ſubditos. Plenitudo eius quo ad membra principalia: vt prelatos [qui].i. quia ipſe [adimpletur] cum ſcȝ ad ipſum veniunt fideles: ꝛ euacuari videtur cum recedunt. Adimpletur inquam ipſe nihilo minus: eis [omnia in omnibus] quia membra nihil ei conferunt: ſed ipſe membris confert omnia. Unde dicitur Omnia in omnibus: per cauſam non per eſſentiam. Rom.xj. Ex ipſo: et per ipſum: et in ipſo: ſunt omnia.

H

¶ Notandum ꝙ Chriſtus dicitur caput eccleſie multis rationibus.

Caput eccleſie dicitur xp̃s multis rationibus.

Primo: quia Eminentior. Cañ. ſecundo. Sicut malus inter ligna ſiluarũ. Ps̃. Et ego primogenitum po. ꝛc.
Secundo: quia Specioſior. Sap̃. vij. Eſt enim ſpecioſior ſole. Ps̃. Specioſus forma ꝛc.

ps̃. xliiij.

Tertio: quia Dignior: eſt enim princeps regum terre qui dilexit. Apoc.j.
Quarto: quia Melior. Ioh.iij. Non ad menſuram: ſcȝ aliorum dat deus ſpiritum.
Quinto: quia Potentior. Mat.vlt. Data eſt mihi omnis poteſtas. Influit enim ſenſum et motum.
Sexto: quia Honeſtior: quia ſine vlla macula. j. Pe.j. Sanguine incontaminati et immaculati chriſti Ieſu.
Septimo: quia Manifeſtior. Matth.v. Non poteſt ciuitas abſcondi ſupra montem poſita.

¶ Notandum hic ſuper illud. Det vobis ſpiritum ſapientie et reuelationis ꝙ Quadruplex eſt velamen.

I

Uelamen eſt quadruplex.

Primum Ignorantie. Iob.xxxvij. Omnes quippe inuoluimur tenebris.
Secundum Culpe. j. Pet.ij. Non quaſi velamen habẽtes malicie libertatem.
Tertium: Figure. ij. Corinth. tertio. Ponebat velamen ſuper faciem ſuam ꝛc.
Quartum: Creature. Gen.xx. Ecce mille argenteos dedi tibi. hoc erit tibi in velamen oculorum.

Hic queritur ſuper illud. In quo cum audiſſetis. Gloſ. Cauſam notat et tempus: ergo auditus eſt cauſa fidei. Contra. Auguſt. Uirtus eſt bona qualitas mentis quam deus in nobis ſine nobis operatur. Reſponſio. Gloſ. accipit cauſam large pro occaſione. Uel dicendum ꝙ auditus eſt cauſa fidei exigitiua: id eſt: ſine qua non. Non actiua. Item ſuper illud Non ceſſo gratias agens. Contra. Aliquando dormiebat. Reſponſio. Non ceſſabat habitu: licet aliquando ceſſaret actu. Uel nõ ceſſabat horis oportunis. Itẽ ſuper illud. Det vobis ſpiritum ſapientie ꝛ ꝛc. Gloſ. Ita ꝙ non obſcure: ſed clare et ſine velo ipſum cognoſcant. Contra. Hoc non eſt in via poſſibile: quia videmus nunc per ſpeculum. j. Corinth.xiij. Rñſ. Loquitur de claritate vie: non patrie. Et de velo erroris ac figure Non creature. Item ſuper illud. Illuminatos oculos cordis. Gloſ. In corpore alibi audis: alibi vides. In corde ibi audis vbi vides: ergo vnus eſt tantum ſenſus ſpiritualis. Contra. ſecundum Auguſt. In chriſto ſunt omnes ſenſus ſpirituales. In ceteris ſanctis ſolus tactus. Reſpon. Tãtum vnus eſt re: ſed plures ratione ſecundum diuerſos modos percipiendi. Item ſuper illud. Que ſupereminẽs magnitudo. glo. Quoddam incrementum glorie habebunt ſummi doctores vltra id quod communiter omnes habebunt. Contra. Multi non doctores: doctoribus in gratia equales ſunt: ergo ꝛ in gloria equales erunt. Rñ. glo. loquitur de gloria accidentali que dr̃ aureola: Non de eſſentiali que dicit̃ aurea. Item ſuper illud. Super omnem principatũ ꝛc. Hic nullus ordo ponitur ſupreme hierarchie: ergo per hoc nõ habetur ꝙ ſit cõſtitutꝰ ſuꝑ hierarchiam ſupremam. Rñ. Per hos hic nominatos intelligitur exaltatio chriſti etiaȝ ſuper alios. Magis autem ponuntur horũ nomina ꝙ̃ aliorum: quia ſonant in prelationis officium. Item ſuper illud. Ipſum dedit caput. Gloſ. In quo ſunt omnes ſenſus eccleſie. Contra. Nec fides nec ſpes fuerunt in chriſto. Rñſio.

Hoc intelligitur de ſenſibus ſpiritualibus quãtum ad id quod habent perfectionis: non imperfectionis. Uel in chriſto ſunt omnes ſenſus ſpirituales vt in cauſa. Non vt in ſubiecto. Item ibidem glo. Chriſtus ſcḋm diuinitatem eſt caput eccleſie. Contra. Caput debet eſſe cum membris eiuſdem nature. Rñſ. Caput dicitur dupliciter. Uel communiter vt a ſimilitudine inſluentie. Uel proprie ab influentia cum conformitate nature. Primo modo chriſtus eſt caput eccleſie ſm deitatem. Secundo modo ſm humanitatẽ. Item ſuper illud. Qui omnia in omnibus adimpletur. Glo. Qui a recedentibus euacuari videtur. Cõtra. Imo vere euacuatur: quia numerus membrorum eccleſie diminuitur. Reſponſio. Plenitudo corporis chriſti duplex eſt. Uel ſecundum predeſtinationem. Uel ſecundum preſentem iuſtitiam. Primo modo euacuari videtur. Secundo modo vere euacuatur.

Corporis xp̄i plenitudo eſt duplex.

Capitulum ſecundum.

T vos cum eſſetis mortui delictis ⁊ peccatis veſtris.

Superius cõfirmauit eos in bonis habitis rõne ſumpta a parte dei a q̃ bona multa adepti ſũt. Hic vero ↄfirmat eos rõne ſũpta a parte ipſorũ qui a malo ſtatu in bonũ trãſlati ſunt. ſ. per cõmemoratiõnẽ ſtatus preteriti ⁊ preſentis ⁊ gratie dei. Et Primo tangit ſtatus a quo ⁊ in quẽ tranſlati ſunt conditionẽ. Secundo monet eos ad vtriuſq; ſtat⁹ cõſiderationẽ. ibi. Propter ꝙ memores eſtote. In prima Primo oſtendit miſeriam ſtatus precedentis. Secundo bonitatẽ ſtatus preſentis. ibi. Deus aũt qui diues eſt. Tertio cauſam huius caute mutationis. ibi Gratia enim eſtis ſaluati. In prima Primo oſtendit in gentibus miſeriam ſtatus precedentis Secundo confirmat per ſimile in iudeis. ibi. In quib⁹ et nos oẽs. In prima oſtẽditur ſtatus precedentis miſeriam in gentibus triplex. Primo quia mortui peccato. Secundo quia dediti ſeculo. ibi. In quibus aliquãdo ambulaſtis. Tertio quia ſubditi diabolo. ibi. Secundum principem poteſtatis. Dicit ergo [Et vos] Hoc ſm Glo. poteſt continuari tripliciter. Uno modo ad illud. Ipſũ dedit caput ſuper omnẽ eccleſiã qui eſt caput eius [Et vos] etiam eſtis corpus huius capitis [cũ]. i. q̃uis [eſſetis mortui delictis ⁊ peccatis] Alio modo Ad illud. Que ſit ſupereminẽs magnitudo virtutis eius in nos: qui credidimus. [Et vos] etiam qui crediſtis [cum] enim q̃uis [eſſetis ⁊c.] Tertio modo ad illud. Suſcitans illũ [Et vos] etiaꝫ ſuſcitauit [cũ]. i. q̃uis: olim ante fidem [eſſetis mortui] quia. ſ. habitantes in regione vmbre mortis. Eſa. ix. Mortui inq̃ [in delictis et peccatis veſtris] Delictis q̃tuꝫ ad peccatum omiſſionis Peccatis quantum ad peccata trãſgreſſionis. Uel delictis ex ignorantia: et peccatis ex certa malicia.

In quibus aliquando ambulaſtis ſecundũ ſeculum mundi huius: ſecundum principẽ poteſtatis aeris huius: ſpiritus qui nunc operatur in filios diffidentie.

¶ Hic ſubdit ꝙ fuerunt dediti ſeculo. Ubi huius ſecularis vite tangitur. Primo tempus. ibi. Aliquando. Secundo actus. ibi. Ambulaſtis. Tertio modus. ibi. Secundum ſeculũ. Dicit ergo [In quibus]. q. Olim mortui fuiſtis. Et hoc vere [In quibus] delictis. ſ. et peccatis [aliqñ]. ſ. ante fidem [ambulaſtis] longo vſu quaſi paſſu poſt paſſum. Pſ. Neſcierunt neq; intellexerunt. In tenebris ambulant. Sap. v. Ambulauim⁹ vias difficiles. Ambulaſtis inquam: ⁊ hoc [ſecundum ſeculum mundi huius]. i. ſecunduꝫ conuerſationẽ ſecularem que vos alliciebat. Sic accipit ſeculum. j. Joh. ij. Si quis diligit ſeculum: non eſt charitas patris in illo. Nec ſolum ſm ſeculuꝫ: ſed etiam [ſm principem] id eſt ſecundum ſuggeſtionem eius. Principem inquã [poteſtatis aeris hui⁹]. i. qui habet poteſtatem in hoc aere caliginoſo. Unde demones dicuntur volucres celi: id eſt aeris. Matth. xiij. Infra. vj. Non eſt nobis colluctatio aduerſus carnem ⁊ ſanguinem: ſed aduerſus principes et poteſtates: aduerſus mundi rectores tenebrarum harum. Principem inquam [ſpiritus]. i. ſpiritum. ſ. demoniorum. Et ponitur ſingulare pro plurali. Uel ſm aliam literam [ſpirituꝫ]. i. principem qui eſt ſpũs. Joh. xij. Nunc princeps mundi eijcietur foras [qui]. ſ. princeps [nunc] etiam adhuc poſt incarnationem [operatur] quod deus permittit [in filios diffidentie] qui ſcilicet de bonis eternis diffidunt: vel de quorum ſalute diffidimus. Similiter habetur. Infra. v. Propterea venit ira dei in fil. diffidentie.

A

Demones volucres celi dicuntur.

Timendus ⁊ deteſtãdus Princeps poteſtatis aeris.

Princeps poteſtatis aeris cur timẽd⁹ et deteſtãd⁹

Tum propter magnitudinem poteſtatis: vnde dicit: principem poteſtatis.

Tum propter Propinquitatem habitationis: vnde addit: aeris huius.

Tum propter ſubſtantie inuiſibilitatem: vnde ſubdit: ſpiritus.

Tum ꝓpter Nocendi continuam voluntatem: vnde ſequitur: qui nunc operatur.

Tum propter Nocentis aſtutiam: quia in filios diffidentie.

¶ Notandum eſt ſuper illud. In quibus aliquando ambulaſtis ꝙ hominum. B

Quidam in peccatis iacent vt qui in eis manere proponunt. De quibus Threñ. ij. Iacuerunt in terra foris. Sic iacebat Amon infirm⁹ pre amore ſororis ſue ij. Regũ. xiij. Joel. j. Computruerunt iumenta in ſtercore ſuo.

Quidam ſedent qui in parte remanent in peccatis in parte ſurgunt. De quibus Luc. j. Illuminare his qui in tenebris et in vmbra mortis ſedent. Sic ſedebant filij iſrael ſuper ollas carnium in egypto. De quo Exodi decimoſexto.

Quidam ſtant qui a futuris abſtinent: ſed de preteritis non ſatiſfaciunt. Matth. xx. Quid hic ſtatis tota die ocioſi. Pſ. Et qui iuxta me erant de longe ſteterũt Sic ſtabant Dathan ⁊ Abiron ſicut dicitur Numeri decimoſexto. Pſ. xxxvij

Quidam ambulant qui paulatim in peccatis proficiunt. De quibus Pſ. Ueruntamen deus confringet capita inimicorum ſuorum verticem ca. per. ⁊c. Sic ambulant multi. Phil. iij. Multi enim ambulant de quibus dicebam vobis ⁊c. Et vt hic. Pſ. lxvij.

Quidam currunt qui paſſim per quecunque ſcelera ruunt. Job. xv. Cucurrit aduerſus deum erecto collo. Sic cucurrũt duo ſenes ad Suſannam. Dañ. xiij. Prouerb. j. Pedes eorum ad malum currunt.

In quibus et nos omnes aliquando cõuerſati ſumus in deſiderijs carnis noſtre facientes voluntatem carnis ⁊ cogitationum et eramus natura filij ire ſicut et ceteri.

¶ Hic oſtendit miſeriam ſtatus precedentis in iudeis Et primo quo ad mala diſideria interiora. Secundo quo ad mala opera exteriora tam carnalia quam ſpiritualia. ibi. Facientes voluntatem. Tertio quo ad peccata originalia. ibi. Et eramus natura. In prima tangit tria deteſtantia ſtatum precedentem. Primo. Peccatorum varietatem. ibi. In quibus. Secundo. Peccantium generalitatem. ibi. Et nos omnes. Tertio: Peccandi libidinem in deſiderijs. Dicit ergo [In quibus] q. Ita vos gentiles ambulaſtis in delictis et peccatis [in quibus] delictis. ſ. ⁊ peccatis [⁊ nos oẽs] ſcꝫ iudei ſicut ⁊ gentiles [aliquãdo]. ſ. ante fidem xp̄i [conuerſati ſumus] Oẽs enim declinauerunt ſimul inutiles facti ſunt. Ro. iij. Oẽs peccauerũt ⁊ egent glo. dei. Nos inq̃ ducẽtes vitã [in deſiderijs carnis nr̄e]. ſ.

in cõcupiſcentiis interioꝛib⁹ que ex carne ſunt. Rom. xiii. Curam carnis ne feceritis in deſideriis. Et etiaz [facientes] ſcꝫ actu exterioꝛi [voluntatem carnis] id eſt peccata carnalia. De quibus Gal. v. Manifeſta ſunt opera carnis [⁊ cogitationum] .i. peccata ſpiritualia: vt hereſes. Sap. i. Peruerſe cogitatiões ſeparãt a deo [⁊ eramus] nos iudei [natura] ſcꝫ per peccatum
p̄s. l. originale: naturali propagatione traductum. p̄s. Ego in iniquitatibus conceptus ſum [filii ire] .i. debitoꝛes pene eterne. p̄s. Effunde iram tuam in gentes que te non nouerunt [ſicut ⁊ ceteri] gentiles. Ro. v. In quo omnes peccauerunt.

Deus autem qui diues eſt in miſericoꝛdia pꝛopter nimiam charitatem ſuam qua dilexit nos: ⁊ cum eſſemus moꝛtui peccatis.

¶ Hic oſtendit preſentis ſtatus bonitatem tam in iudeis q̃ in gentibus. Et hoc pꝛimo ex dilectiõe diuina Secundo ex iuſtificatione humana. ibi. Cõuiuificauit. Tertio ex remuneratione futura ibi. Et conreſuſcitauit. Circa dilectionem diuinam implicantur quattuoꝛ ipſam commendantia: videlicet Dominus: Mod⁹: Actus: Tempus. Dominus diligens: qꝛ deus qui diues eſt. Modus diligendi: qꝛ propter nimiam charitatẽ. Actus dilectionis: quia dilexit nos. Tempus diligendi. qꝛ cum eſſemus moꝛtui. Hoc enim placet homini ꝙ amicum: ⁊ habeat: ⁊ diuitem: ⁊ familiarem: ⁊ verum: ⁊ continuum. Dicit ergo [Deus autem] q. Tales quidẽ eramus [autẽ] ſꝫ [deus qui diues eſt in miſericoꝛdia] .i. abundans valde: plus q̃ nos in miſeria.
C Et vere diues in miſericoꝛdia: quia eius miſericoꝛdia implet omnia.
p̄s. xxxv. Et celũ: electos ſupꝛa ꝯdignum p̄miando. p̄s. Dñe in celo miſericoꝛdia tua.
p̄s. xxiii. Et infernum reprobos condignꝰ citra puniendo. p̄s. Uniuerſe vie domini miſericoꝛdia ⁊ veritas. Thre. iii. Miſericoꝛdie domini ꝙ non ſumus conſumpti.
p̄s. xxxii. Et terram: omnibus beneficia largiendo. p̄s. Miſericoꝛdia domini: plena eſt terra.

[Pꝛopter nimiam charitatem ſuam] non meritis noſtris [qua dilexit nos] gẽtes ⁊ iudeos. Hiere. xxxi. In charitate perpetua dilexit te. Dilexit inquam: ⁊ hoc non tantum poſtq̃ fuimus iuſti: ſꝫ etiam [cum eſſemus moꝛtui peccatis] ablatiui caſus. i. per peccata. Ro. vi. Stipendia peccati moꝛs. Non ſic diligit mundus: qꝛ Moꝛtuus non habet amicum. Uerum eſt in mundo: non in deo.

Et vere nimia charitas
Magna Nos ab eterno pꝛedeſtinando.
Maioꝛ In tempoꝛe vocando.
Maxima Per gratiam iuſtificando.
Nimia In glꝛia magnificando. Ro. viii. Quos pꝛedeſtinauit: hos ⁊ vocauit. ⁊ cetera. Pſalmiſta. Nimis ho-
p̄s'. cxxx-viii. noꝛati ſunt. Uel
Magna In creatione.
Maioꝛ In gubernatione.
Maxima In redemptione.
Nimia In gloꝛificatione. Uel:
Magna: qꝛ filium miſit in virginis vterum per carnis aſſumptionem.
Maioꝛ: qꝛ in mũdum per natiuitatem.
Maxima: qꝛ in noticiam hominum per conuerſationeꝫ.
Nimia: qꝛ in crucis patibulum per paſſionem.

Conuiuificauit nos in chꝛiſto cuius gratia eſtis ſaluati.

¶ Hic tangit iuſtificationem humanam. Et pꝛimo iuſtificationis actum. ibi. Conuiuificauit. Secundo modum ibi. Chꝛiſto. Tertio commodum. ibi. Cui⁹ gratia. Dicit ergo [Conuiuificauit vos] ſcꝫ gentiles [chꝛiſto] .i. ad ſimilitudinem chꝛiſti. qꝛ ſicut chꝛiſtum a vetuſtate pene ſic vos a vetuſtate culpe mundauit. Uel [Conuiuificauit nos] ſcꝫ iudeos [xp̄o] .i. p gratiã xp̄i [cui⁹] ſcꝫ xp̄i [gratia ſaluati eſtis] etiaꝫ vos gentiles ſicut ⁊ nos iudei. Roma. tertio. Iuſtificati gratis per gratiam ipſius.

Et conreſuſcitauit ⁊ conſidere fecit in celeſtibus in chꝛiſto ieſu vt oſtenderet in ſeculis ſuperuenientibus abũdantes diuitias gratie ſue in bonitate ſuper nos in chꝛiſto ieſu.

¶ Hic tangit remunerationem beatam. Et pꝛimo Ipſam vt habitam in ſpe. Secundo Ipſam vt habendaꝫ in re. ibi. Ut oſtenderet in ſeculis ſuperuenientib⁹. In pꝛima tangit tria. Pꝛimo reſurrectionis certitudinẽ. Secundo reſurgentium honoꝛem. ibi. Et conſidere. Tertio honoꝛis datoꝛem. ibi. In chꝛiſto. Dicit ergo [Et conreſuſcitauit] .i. ſimul nos ⁊ vos ſuſcitauit iam in ſpe: ⁊ in futuro in re [⁊ conſidere fecit] vt iudices: qꝛ Uos qui ſecuti eſtis me ⁊c. Matth. xix. ⁊c. Et hoc [in celeſtibus in chꝛiſto ieſu] .i. per ieſum chꝛiſtũ. Hoc autem fecit iam in ſpe [vt oſtenderet] in futuro re [in ſeculis ſuperuenientibus] .i. in die iudicii [abundãtes diuitias gratie ſue] .i. abundantia dona gratie ſue. Diuitias dico datas non meritis noſtris: ſꝫ [in bonitate] ſua. Diuitias inquam exiſtentes [ſuper nos] qꝛ ⁊ ſupꝛa meritum noſtrum. Ro. viii. Non ſunt condigne paſſiones huius tempoꝛis ⁊c. Uel [ſuper nos] .i. ſupꝛa intellectum noſtrum. Quia oculus non vidit ⁊c. i. Coꝛ. ii. Datas inquam [in chꝛiſto ieſu] .i. per ieſum chꝛiſtum. Appetenda gloꝛia: qꝛ Manifeſta. ibi. Ut oſtenderet. Oppoꝛtuna. ibi. In ſeculis ſuperuenientibus. Copioſa. ibi. Abundantes. Pꝛecioſa. ibi. Diuitias gratie. Gratuita. ibi. In bonitate. Immenſa ibi. Super nos. Secura. ibi. In chꝛiſto ieſu. Uel poteſt legi ſic [vt oſtẽderet] q. Hoc ideo fecit [vt oſtenderet in ſeculis ſuperuenientibus .i. in futuro tempoꝛe poſteris noſtris [abũdantes diuitias gratie ſue] quia Ubi abundauit delictum ſuperabundauit ⁊ gratia. Rom. v. [in bonitate ⁊c.] ſicut pꝛius.

Gꝛatia enim eſtis ſaluati per fidem: ⁊ hoc non ex vobis: dei enim donum eſt: non ex operibus: vt nequis gloꝛietur. Ipſi⁹ enĩ ſum⁹ factura creati in xp̄o ieſu i opib⁹ bonis: q̃ pꝛeparauit deus vt in illis ambulemus.

¶ Hic ſubdit cauſam huius cauſe imitationis oſtendens ꝙ nõ fuit ex nobis: ſꝫ ex dei dono. Et pꝛimo: quia non fuit ex vi nature. Secundo qꝛ nec ex merito iuſticie noſtre. ibi. Dei enim donum eſt. Tertio ꝙ nec ex alterius niſi dei ſolius operatione. ibi. Ipſius enim ſumus. Dicit ergo [Gratia] q. Bene dico diuitias gratie: qꝛ [Gratia enim eſtis ſaluati] .i. gratuita dei volũtate. Ipſe enĩ eſt qui vult omnes homines ſaluos fieri. i. Tim. i. Et hoc [per fidem] cooperantem bone voluntati. Act. xv. Fide purificans coꝛda eoꝛum [⁊ hoc] .ſ. fides [non ex vobis] eſt .i. ex vi nature veſtre. Auguſt. Poſſe credere natura eſt omnium: credere vero gratia eſt fidelium. Et vere non ex vobis [Dei enĩ donum eſt] ſcꝫ Fides: Gratia ⁊ Salus. i. Coꝛ. xii. Alteri datur fides in eodẽ ſpiritu: ⁊ [nõ ex operibus] ſub. eſt fides. Uirtus enim eſt bona qualitas mentis quaꝫ deus in nobis ſine nobis operatur [vt nequis gloꝛiet̃] .i. extollatur ex operibus. Rom. iiii. Ei qui operatur merces: non imputatur ſm gratiam: ſed ſecundum meritũ. Ipſius enim ſumus factura.] Hoc legitur tripliciter ſm Glo. Pꝛimo modo vt notatur. Pꝛimo beneficium creationis: qꝛ ipſius factura. Secundo iuſtificationis: qꝛ creati in chꝛiſto. Tertio pꝛedeſtinationis. ibi. Que pꝛeparauit. Dicit ergo [Ipſius enĩ] ⁊ nõ alterius [factura ſumus] quoniam ipſe fecit nos ⁊ nõ ipſi nos. p̄s. Nos dico [creati] .i. recreati [in chꝛiſto] .i. in fide ieſu xp̄i. Et non ſolũ i fide: ſed etiam [in operibus bonis] qꝛ fides ſine operibus moꝛtua eſt. Iaco. ii. Alio modo legitur ſecundum ꝙ ly factura eſt ablatiui caſ⁹ Et in chꝛiſto accipitur pꝛo fide ſiue gratia chꝛiſti. Et ſic [ſumus enim creati factura] .i. per facturam [ipſi⁹] .i. per operationem dei. Et hoc [in chꝛiſto ieſu] .i. in fide xp̄i ieſu. ⁊ [i operib⁹ bonis] Alio modo ſm ꝙ ly xp̄o ſupponit pꝛo perſona ſic [Nos enim ſumus factura] .i.

per facturam[ipſius] Nos dico[creati in chriſto ieſu] .i. per chriſtum ieſum. Non vtiqꝫ illa creatione qua homines ſumus: ſed[in operibus bonis: que].ſ. opera [preparauit deus].i. preordinauit ante eꝗ ad ea ſurgere poſſemus[vt ambulemus in illis] proficiendo de bono in melius: non vt confiſi de gratia ocioſi ſimus. Gal. vi. Si ſpiritu viuimus: ſpiritu & ambulemus.
Et notandum ꝙ ponitur hic creati pro recreati: quia ſicut in creatiōe de nihilo in natura fit aliquid. Ita in
Ps. cxxx. recreatione de nihilo in genere moris: fit aliquid qꝛ ſecundum Aug. Peccatum nihil eſt: & nihil fiūt ho
ps. l. mines cum peccant. Ideo. Ps. Emitte ſpiritum tuū & creabuntur. Et alibi. Cor mundum. &c.

Hic queritur ſuper illud. Secundum principem poteſtatis. Glo. Princeps malorum ſpirituū qui habebat poteſtatem in hoc aere caliginoſo. Cont. Apoc. xx. habetur Et religatus eſt in inferno. Rñſ. Quamuis ipſe perſonaliter ſit in inferno: tamē habet poteſtatem ſuper alios demones qui ſunt in hoc aere caliginoſo. Item Glo. Ibidem. Caliginoſus aer eſt infernus demonum. Contra. In aere non eſt ignis infernalis qui facit pene infernalis ſupplicium. Rñ. Secundum quoſdam circunferunt ignem infernalem ſecum quocunqꝫ vadant. qui tamen inuiſibilis eſt oculis hominum. Secundum alios habent penam interiorem ex hoc ꝙ vident illum ignem ſibi paratum. Sed non experiuntur illum vſqꝫ ad iudicium. Item Ibidē Glo. Hanc partem ſibi vſurpauit ad exercendam dominationem. Contra. Detruſus eſt ibi inuitus. Rñſ. Quo ad terminum de quo cecidit: inuitus detruſꝰ eſt in aerem caliginoſum. Quo ad terminum in quem cadere debuit: placet ſibi potius quam deſcendere in infernum. Uel dicendum ꝙ locus hic deputatus: eſt ei partim in penam iniūctum eſt locus caliginoſus: & ſic in illus detruſus fuit. Partim in officium: & ſic vſurpauit ſimpliciter. Uel melius. Non vſurpauit ſimplicit̄: ſꝫ ad exercendam dominationem. Item ſuper illud. In filios diffidentie. Gloſ. De quorum ſalute diffidimus. Contra. De nemine deſperandum eſt dum eſt in via. Rñ. Loquitur de diffidentia timoris nō deſperationis. Uel per rationem ad eorum merita: non ad dei miſericordiam. Item Ibidem Glo. Filios diffidentie regit diabolus ad arbitrium ſuum. Contra. Nō habet poteſtatem ſuper liberum arbitrium eorum. Rñ. Poteſtatem habet inductiuam eis conſentientibus. Non coactiuam. Item ſuper illud. Eramus natura filij ire. Contra. Natura bona eſt: non ergo cauſa mali. Reſponſio. Loquitur de natura corrupta. Non de inſtituta. Item ſuper illud. Conſidere fecit. Gloſa. Nos & vos vt iudices. Contra. Soli perfecti iudicabunt. Reſponſio. Hoc refertur ad eos qui perfecti erant in eis Non ad omnes. Item ſuper illud. Saluati eſtis per fidem. Glo. Fides precedit iuſtificationē: ergo gratie infuſio culpe remiſſionem. Contra Ambroſi. Egreſſus vicij: virtutis operatur ingreſſum. Reſponſio. Ex parte ſuſcipientis precedit culpe remiſſio Ex parte efficientis gratie infuſio. Item ſuper illud Nequis glorietur. Gloſa. Cogitationem bonam reuertendi ſcilicet ad patrem: prodigꝰ filius non habuiſſet niſi eam illi pater miſericordiſſimus inſpiraſſet. Contra. Opus bonum vt elemoſyna poteſt fieri ſine gratia: ergo multomagis Cogitatio bona. Reſponſio. Inſpiratio cogitationis bone non tantum fit a gratia gratum faciente: ſꝫ etiam a gratia gratis data: ſed opus meritorium non niſi a gratia gratum faciente.
Item ſuper illud Que preparauit Gloſa. Predeſtinatio ſine preſcientia eſſe non poteſt. Contra. Preſcientia de malis eſt: predeſtinatio de bonis. Reſpon-
Preſcientia dupli- ſio. Preſcientia large eſt precognitio & malorum & bo
citer ſumitur. norum: & ſic eſt genus ad predeſtinationem. Preſcientia ſtricte eſt precognitio culpe & gehenne: & ſic eſt ſpecies oppoſita predeſtinationi.

Propter quod memores eſtote quod aliquā do vos qui gentes eratis in carne qui dicebamini preputium ab ea que dicitur circū ciſio in carne manufacta.

Superius deſcripſit ſtatus tam precedentis ꝗ preſētis conditionem. Hic monet ad vtriuſqꝫ conſiderationem. Et primo rememorat eis preteriti ſtatus comparatione iudeorum indignitatem. Secundo preſentis ſtatus conſimilem: & communem dignitatem. ibi. Nūc autem in chriſto ieſu. Tertio concludit ex his ipſorū ad iudeos credentes equalitatem. ibi. Ergo iam non eſtis hoſpites. In prima ſtatus precedentis indignitatem comparatione iudeorum: oſtendit tripliciter. Primo quo ad peccatum. Secundo quo ad opprobrium. ibi. Qui dicebamini preputium. Tertio quo ad incōmodum ſiue damnum. ibi. Qui eratis illo tempore.
Dicit ergo[Propter quod]quaſi. Predicta bona habetis a deo[propter qđ] vt ſcꝫ magis grati ſitis deo [memores eſtote ꝙ aliquando] ſcꝫ ante conuerſionem [vos] Epheſij[eratis gentes]id eſt quales gentiles ſcꝫ veteres peccatores quantum ad originale. Non ſic autem iudei propter remedium circunciſionis. Eratis in quam gentes: & hoc[in carne]id eſt in carnalibus degētes: ꝗtum ad actualia. Eccli. xi. In die bonorum ne immemor ſis malorum[qui dicebamini preputium]id eſt immundicia [ab ea]ſcꝫ circunciſione[que dicitur] non que eſt vere[circunciſio]quia[manu]id eſt ab homine: non a deo[facta] & hoc[in carne]id eſt in carnis pellicula: nō in ſpiritu. Erat enim circunciſio cuiuſdaꝫ pellicule: non viciorum a corde. Ro. ij. Non que in manifeſto in carne eſt circunciſio: ſed qui in abſcondito iudeus eſt: & circunciſio cordis in ſpiritu: non littera &c.

Qui eratis illo in tempore ſine chriſto: alienati a conuerſatione iſrael: & hoſpites teſtamētorū promiſſiōis ſpem non habētes.

¶ Hic tangit illius ſtatus incommoda. Et hec quinqꝫ. Primo: qꝛ carebant xp̄i promiſſione. Secundo: quia carebant fidelium illius temporis ſcꝫ iudeorum communione. ibi. Alienati a conuerſatione. Tertio: quia carebant etiam legalium dignitate. ibi. Et hoſpites. Quarto: quia carebant ſpe vite eterne. ibi. Promiſſionis ſpem. Quinto: quia carebāt dei cognitione. ibi. Et ſine deo. Dicit ergo[Qui eratis]quaſi. Et memores eſtote ꝙ vos[qui]nunc tales eſtis[eratis in illo tempore]ſcꝫ malo. De quo Amos. v. Prudens in tēpore illo tacebit: quia tempus malum eſt[ſine chriſto] id eſt ſine chriſti promiſſione que tantum fiebat iudeis Et eratis etiam[alienati a conuerſatione iſrael]id eſt iudeorū: qꝛ non cōuertuntur iudei ſamaritanis. Iohā. iiij. [&]etiam eratis hoſpites teſtamentorum]id eſt legis. Et ſi enim aliquando ad legem conuertebamini: eratis quaſi aduenticij & quaſi hoſpites. Non enī cōuerſi de gentibus recipiebantur ad legis ſecreta. Et dicitur hoſpes ſm glo. quaſi hoſtij pes: qꝛ olim ponebant: dominus domus & aduena: pedem in hoſtio domus: & iurabat datis dextris ꝙ pacificus eſſet ingreſſꝰ eius. Dicit autem teſtamentorum in plurali propter duplicem legis dationem. Unī Deuteronium: dicitur quaſi ſecunda lex[promiſſionis facte]abrae & ſemini eius de hereditate eterna. Geñ. xij. xv. xxij. [ſpem nō habentes.]

Et ſine deo in hoc mundo.

¶ Ecce quintum incōmodū Ubi iplicat Primo diuine noticie defectum. Secundo defectus tanti periculoſꝫ. ibi. In hoc mundo. Dicit ergo[Et]eratis etiam[ſine deo]id eſt ſine dei noticia. Ro. j. Non probauerunt deum habere in noticia[in hoc mundo]tam malo et periculoſo: qꝛ Totus mundus in maligno poſitus eſt. prime. Ioh. v.
¶ Notandum eſt hic ꝙ periculoſum eſt eſſe in hoc mūdo ſine deo. E
Primo Sicut in mari magno ſine gubernatore. Ideo. Ps. Saluū me fac deꝰ quoniam intrauerunt Sic petrꝰ ps. lxix.
Mat. xiiij. Domine ſaluum me fac.

Scđo Sicut in graui bello ſine duce. Ideo Moyſes. Exo.xxxiij. Si nō tu ipſe precedas ne educas nos de
Pſ.v. loco iſto. Pſ. Deduc me in iuſticia tua propter in.
Tertio Sicut in via longua ſine viatico pane Ideo Mat. Si dimiſero eos ieiunos deficient in via. Pſ.
Pſ.xxij. Si ambulauero in medio.
Quarto ſicut in carcere tenebroſo ſine lumine. Ideo.
Pſ.cxlj Pſ. Educ de carcere animam meam. Ideo viſitauit nos oriens ex alto Illuminare ꝛc.
Quinto ſicut in diuturno exilio ſine cōſolatore. Ideo apoſtolus.ij.Cor.j.Benedictus deus pater domini noſtri ieſu chriſti pater miſericordiarum: ꝛ deꝰ totius conſolationis qui ꝯſolatur.
Sexto ſicut in fornacis incendio ſine vento refrigerā te.Dañ.iij. Angelus domini deſcendit in fornacem ꝛ cetera.

Nunc autem in chriſto ieſu vos qui aliquā do eratis longe: facti eſtis prope in ſanguine chriſti.

¶ Rememorat a ſtatus preteriti indignitate. Hic rememorat eis ſtatus preſentis communem cum iudeis dignitatem ꝑ triplex beneficium. Primum eſt appropinquationis. quo ad meritum. Secundum pacificationis. quo ad ſtatum ibi. Ipſe em̄ eſt pax. Tertiam familiaritatis .quo ad donum. ibi. Et veniens euangelizauit In prima primo tangit Beneficium. Secundo: Beneficium. ibi. Vos qui aliquando eratis. Tertio Modum. ibi. In ſanguine chriſti. Dicit ergo [Nūc autem] q. Tales quidem eratis ante conuerſionem [autem] ſꝫ [nunc]. i. poſt conuerſionem ꝛ tempore gratie. j. Cor. vi. Ecce nunc tempus acceptabile [vos q̄ aliquando] ſcꝫ ante conuerſionem [eratis longe] a deo ſcꝫ. ꝛ hoc. non loco. ſꝫ merito Sicut filius ꝓdigus qui abijt in regionem longinquam. Lu. xv. [facti eſtis prope]. ſ. deo. ꝛ hoc [in chriſto ieſu] id eſt per chriſtum ieſum. ꝛ hoc nō quocunqꝫ modo. ſꝫ [in ſanguine] id eſt ꝑ ſanguinem [chriſti] Et nota ꝙ ſm glo. In aliquibꝰ codicibus inuenitur qui. ibi. Memores eſtote q̄ꝺ vos q̄ eratis gentes. et tunc eſt conſtructio ſuſpenſiua vſque hic Facti eſtis prope.

Ipſe enim eſt pax noſtra qui fecit vtraque vnum.

¶ Hic tangit beneficium pacificationis. Ubi primo tā git Beneficium. ibi. Ipſe eſt. Secūdo Beneficiū. ibi. Pax noſtra. Tertio Beneficij actum. ibi. Qui fecit. Quarto Modum .ibi. Et medium. Quinto Fructū. ibi. Ut duos condat. Dicit ergo [Ipſe em̄] q. Et vere in chriſto prope facti eſtis deo [Ipſe enim] ſcꝫ chriſtus [eſt pax noſtra] ſcꝫ iudeoꝝ ꝛ gentiū [qui fecit vtraque]. i. vtrunqꝫ populum gentilem ꝛ iudaicum [vnū] in fide ꝛ moribus Ioh. x. Alias oues habeo que non ſunt ex hoc ouili. Et illas oportet me adducere ꝛ fiet vnum ouile: ꝛ vnꝰ paſtor Ezech. xxxvij. Rex erit vnꝰ omnibus imperans: ꝛ non diuidētur vltra per duas gētes ꝛ duo regna.

Et medium parietem macerie ſoluens.

¶ Hic ſubdit beneficij modum Ubi tangit triplicem repugnantiam quam diſſoluit. Primo populorum ad inuicem per rancorem. ibi. Inimicitias. Scđo legū ad inuicem per variam obſeruantiam. ibi. Legem mandatorum. Ergo concordauit populos ad deum per fidem. Tertio populos ad inuicē ꝑ fidei vnitatem. Leges ad inuicem per intelligentiam ſpiritualem. Dicit ergo [Et medium] q. Fecit vtraqꝫ vnum [ꝛ]. i. quia eſt [ſoluens medium parietem macerie] id eſt obſtaculū retardans q̄ꝺ erat inter illos duos populos: parti ex parte iudeorum qui nolebant dimittere legem: parti ex parte gentilium qui nolebant dimittere idolatriam
Pſ.lxj. Et dicitur paries macerie propter inſtabilitatem Pſ. Tanquā parieti inclinato ꝛ macerie depulſo ꝛc. Maceria eſt congeries lapidū ſine cemento ordinatoꝝ. Et ſignificat multitudinem obſeruantiarum ſine charitate.

Inimicitias in carne ſua: legem mandatorum decretis euacuans.

¶ Hic tangit cōcordiam populorum dicens. [Inimicitias] q. Ita ſoluit parietem. ꝛ per hoc etiam ſoluens [inimicitias] vnius populi ad aliū [in carne ſua] aſſūpta: quantum ad inchoationem vel imolata: quantū ad conſummationem. Ante em̄ paſſionem chriſti erat naturale odium inter gentes ꝛ iudeos Ipſe dico [euacuans legem mādatorum]: id eſt legem Moyſi. Que dicitur lex mandatorum pluraliter propter multitudinem mādatorū. quia ſicut dicit Rabbi Moyſes quot ſunt oſſa in humano corpore tot ſunt mandata in lege ſcꝫ ſex centa tredecim Sed in noua lege vnum ſolum. Ioh. xv. Hoc preceptum meum. Dicitur etiam lex mādatorum nō preceptorum. qꝛ Mandatum proprie dicitur ad abſentem. Preceptum magis ad preſentem. Legem autem veterem quaſi abſens per alterum ſcꝫ Moyſen dedit. Nouam autem legem preſens per ſe ipſum dictauit Mat. v. Aperiens os ſuum ꝛc. Euacuans inquam quantum ad obſeruantiam carnalem: nō quantum ad veritatem ſignificatam. ꝛ hoc [decretis] id eſt rationabilibus euangelij preceptis.

Ut duos condat in ſemetipſum in vnum nouum hominem faciens pacem: vt reconciliet ambos in vno corpore deo per crucē interficiens inimicitias in ſemetipſo.

¶ Hic tangit beneficij finem ſiue fructum. Et hūc triplicem. Primo quia iudeis non chriſto ſunt vniti. Secundo: qꝛ deo cum ipſis ſunt reconciliati. ibi. Reconciliet. Tertio: qꝛ inuicem ꝛ deo ſūt amici facti. ibi. Per crucē interficiens. Felix ternarius. Fidei vnitas. Pacis tranquillitas. Diuina charitas. Dicit ergo [Ut duos] q. Ita ꝓdicta fecit. ꝛ hoc [vt duos] populos ſcꝫ a ſe inuicem diuiſos per legem ꝛ idolatriam [condat]. i. conſtituat [in ſemetipſo]. i. in fide ſua. Ipſe dico [faciens pacem] eorum ad inuicem [in vno nouo homine]. i. in ſeipſo. Nam ꝛ per hominem purum: pax fieri non poterat. Et hoc etiam fecit [vt reconciliet deo [ābos] populos ſcilicet [in vno corpore] eccleſie ſcꝫ poſitos. j. Cor. x. Unus panis ꝛ vnū corpus: multi ſumus in chriſto. Ipſe dico [interficiens] id eſt totaliter deſtruens: vt ſit perfecta pax: nō treuga [per crucem] id eſt per mortē in cruce [inimicitias] id eſt peccata que erāt inimicitiarum cauſa. ꝛ hoc [in ſemetipſo] Ipſe em̄ peccata noſtra tulit in corpore ſuo ſuper lignum. j. Pet. ij. Per lignum enim facte erant inimicitie Geñ. iij. Sicut dicitur hic.
F
¶ Et notandum ꝙ chriſtus dicitur Pax noſtra: qꝛ fecit pacem noſtram Ad deum Ad angelum Ad proximum. Chriſtus quare dicitur pax noſtra.
Pacem hominis ad deum. quia cum inimici eſſemus reconciliati ſumus deo ꝑ mortem filij eius ſicut dicit. Ro. v. Iohan. xiiij. Pacem: ſcꝫ ad deum patrem: relinquo vobis.
Pacem hominis ad angelum Luce. ij. In terra pax hominibus bone voluntatis.
Pacem hominis ad hominem vt hic. Propter primū dicitur. Mediator. j. Timo. ij. propter ſecundū Rex pacis Heb. vij. propter tertium. Lapis angularis. in pſalm. G
¶ Notandum: ſuper illud q̄ꝺ ſequitur. Ergo iam non eſtis ꝛc. Quatuor apoſtolus concluſit multa conſideratione digna.
Primo peccatorum deteſtationem Roma. xiij. Nox ꝓceſſit .ꝛc. Abijciamus ergo opera tenebrarum.
Secundo Merendi in preſenti facultatem ꝛ oportunitatem. Gal. vj. Bonum autem facientes non deficiamus ꝛc. ergo dum tempus habemus.
Tertio Pugnandi ꝛ reſiſtendi neceſſitatem Eph. vj. Non eſt nobis colluctatio aduerſus carnem ꝛ ſanguinem ꝛc. State ergo ſuccincti.
Quarto Separandi ſe a malis vtilitatem Ephe. iij. Uenit ira in filios diffidentie. Nolite ergo effici parti

cipes eorum.
Quinto Penitentiam fugientium exheredationem. Heb.xij. In diſciplina perſeuerate filij: q̄ ſi extra diſciplinam eſtis: ergo adulteri ⁊ non filij eſtis.
Sexto Neceſſariam reuertendi ad patriam accelerationem. Heb.iiij. Relinquetur ſabbatiſmus populo dei ⁊ cetera. Feſtinemus ergo ingredi in illam requiē ⁊ cetera.
Septimo Iuſtorum dignitatem ⁊ ſublimationem q̄ eſt in familiaritate dei ⁊ ſanctorum vt hic quoniam p̄ ipſum habemus acceſſum ad patrem: ergo iā non eſtis hoſpites ⁊ aduene ⁊c.

Et veniens euangelizauit pacē vobis qui longe fuiſtis: ⁊ pacem his qui prope quoniam per ipſum habemus acceſſum ambo in vno ſpiritu ad patrem.

¶ Hic tangit beneficium familiaritatis Ubi primo tāgit cauſam. Secundo effectum. ibi. Quoniam per ipſum. Circa primum implicat tria Beneficij aduentū: q̄ veniens Aduenientis officium: q̄ euangelizauit. Officiandi modum: q̄ vobis qui longe. Dicit ergo [Et veniens] q. Ita ⁊ vere per crucem inimicitias interfecit [Et veniens]. i. per aſſumptam humanitatem apparens Ioh.xvj. Exiui a patre ⁊ veni in ⁊c. [euangelizauit vobis] ſcʒ gentilibus: ⁊ non ī perſona ſua: ſʒ in apoſtolis: q̄ miſſus perſonaliter non erat niſi ad oues que perierant domus iſrael. Matth.xv. [pacē] ad deum Uobis dico [qui longe fuiſtis] a deo ſcʒ quia idolatre et ſine lege [⁊ pacē] eandem ſcʒ euangelizauit [his qui prope] deum: per cognitionē ⁊ legē ſcʒ Iudeis. Eſa.lvij. Creaui fructum labiorum pacem ei qui longe eſt: ⁊ pacem ei qui prope. Et hoc patet per effectum [quoniam per ipſum] chriſtum. ſ. mediatorē dei ⁊ hominum [habemus acceſſum] ſcʒ facultatem accedēdi quaſi familiares. Pſ. Accedite ad eum et illuminamini [ambo] ſcʒ iudei ⁊ gentiles [in vno ſpiritu] id eſt per eundem ſpiritum qui omnibus datur per chriſtum. j. Cor.xij. Omnia operatur vnus atq̄ idē ſpūs [ad patrem]. i. ad patris adoptionem atq̄ ſucceſſionē Ioh.xiiij. Nemo venit ad patrem niſi ⁊c. Omnia ſonāt Unitatem amoris ⁊ familiaritatis: q̄ Mediator vn⁹ q̄ per ipſum. Motus vnitiuus: q̄ acceſſum. Popul⁹ vnitus: q̄ ambo ī vno ſpiritu. Pater vnicus: quia ad patrem.

Ergo iam non eſtis hoſpites ⁊ aduene ſed eſtis ciues ſanctorum ⁊ domeſtici dei.

¶ Hic ex p̄miſſis cōcludit ipſorum ad iudeos credētes equalitatem Ubi primo ponit amotionem indignitatis. Secundo collationem dignitatis. ibi. Sed eſtis ciues. Tertio cauſā vtriuſq̄. ibi. Superedificati Quarto profectum in vtroq̄. ibi. In quo omnis edificatio. Hic eſt rectus ordo Uicia exturpari. Uirtutes plantari. Plantatas radicari. Radicatas augeri. Dicit igitur [Ergo] q̄ ita o vos gētiles [iam] a tempore fidei [nō eſtis hoſpites] id eſt indigniores iudeis in fide ſicut olim in lege [⁊ aduene] id eſt extranei a deo. Eſa.liiij. Ecce accola veniet: qui non erat mecum. aduena quōdam tuus adiungetur tibi [ſed eſtis ciues ſanctorum] ⁊ eiuſdem iuris ⁊ dignitatis in domo dei cum ſanctis [ciues] ſcʒ ciuitatis Hieruſalem: non ciuitatis Babylonis Apoca.xxj. Uidi ciuitatem ſanctam Hieruſalē ⁊c. [et domeſtici dei] id eſt familiares quibus arcana reuelātur Ioh.xv. Iam non dicam vos ſeruos: ſʒ amicos. Felices iſti. Et ratione conditionis: q̄ ciues: non hoſpites. Et ratione ſocietatis: q̄ ſanctorum: nō idolatrarū. Et ratiōe familiaritatis: q̄ domeſtici dei: non aduene.

Superedificati ſuper fundamentum apoſtolorum ⁊ prophetarum ipſo ſummo angulari lapide chriſto ieſu.

¶ Hic ſubdit cauſam dignitatis Ubi primo tangit Fidei edificium: q̄ ſuperedificati. Edificij fundamentū q̄ ſuper fundamentum apoſtolorum. Fundamenti firmamentum: q̄ ipſo ſummo angulari. Ergo Edificiū fideles. Fundamētum doctrina. Fidei firmamētū chriſtus. Dicit ergo [Superedificati] id eſt inniti: ⁊ de bono in melius p̄uecti [ſuper fundamentum] id eſt ſuper doctrinam [apoſtolorum ⁊ prophetarum] Apoca.xxj. Ciuitas habens fundamenta duodecim Eſa.liiij. Fundabo te in ſapphyris. Et hoc [ipſo] ſcʒ chriſto ieſu exiſtente [ſummo angulari lapide] Lapis enim dicitur p̄pter firmitatē: quia firmiter ſuſtinet eccleſiā Summus propter dignitatem: quia conſummat eam Angularis propter duorum populorum in ſe connexionem Matth.xxj. Nunquam legiſtis lapidem ⁊c. Uel [ſuper fundamentum] id eſt chriſtum: q̄ fundamentū aliud nemo ponere poteſt preter id quod poſitum eſt q̄d eſt ieſus chriſtus. j. Cor.iij. Fundamentum dico [apoſtolorum ⁊ prophetarum] id eſt cui fundamēto apoſtoli ⁊ prophete innituntur. Matth.xxj. Qui precedebant ⁊ qui ſequebantur clamabant ⁊c.
¶ Et notandum q̄ aliter eſt de fundamento terreſtris edificij: ⁊ celeſtis. Quia enim celum ſurſum ⁊ terra deorſum. Prouer.xxv Ideo partes terreſtris edificij tendunt deorſum ⁊ ideo fundamentum cui innituntur eſt deorſum. Sed partes celeſtis edificij tendunt ſurſum: ideo fundamentum cui innituntur eſt ſurſum [ipſo ſummo] ⁊c ſicut prima. G Fūdamētum terreſtris edificij ⁊ celeſtis.

In quo omnis edificatio conſtructa creſcit in templū ſanctum in domino. In quo ⁊ vos coedificamini in habitaculum dei in ſpiritu ſancto.

¶ Hic tangit profectum fidelium Ubi primo deſcribit profectum. Secūdo hortatur ad ipſū. ibi. In quo ⁊ vos. Dicit ergo [In quo] id eſt per quem chriſtum [omnis edificatio] tam de iudeis q̄ de gentibus [conſtructa] per fidem ⁊ fidei ſacramentum [creſcit] p̄ augmentum virtutum [in templum ſanctum]. i. quouſq̄ fit templum ſanctum [in domino]. i. domini operatione. j. Cor.iij. Templum dei ſanctum eſt q̄d eſtis vos. Et tangit hic tria ſm triplicem ſtatum Incipientium Proficientium. Perfectorum. Conſtruitur in incipiētibus: Creſcit in proficientibus Templum fit ſoli deo dedicatum: in perfectis, Uel Cōſtruitur per virtutes Creſcit per dona. Fit templum perfectis per beatitudines [In quo]. i. per quem chriſtum [⁊ vos] Epheſij [coedificamini]. i. ad ſimilitudinem aliorum edificamini [in habitaculum dei]. ij. Cor.vj. Inhabitabo in illis. ⁊ hoc [in ſpiritu ſancto] operante qui eſt hui⁹ edificij artifex. Sapientie.vij. Omnium artifex docuit me ſapientia ⁊ ſanctitate. Et Pſ. Sanctificauit ⁊c. Pſ.xlv. Ergo huius templi efficiens ſpiritus ſanctus. Finis habitatio dei. Forma coedificatio Materia nos.
¶ Notandum eſt hic quod ciuitatis dei apoſtoli dicuntur.
Fundamenta. Pſ. Fundamenta in mon. pſ.lxxxvj
Porte Apocalip.xxj. Porte ciuitatis duodecim.
Muri Eſa.lx. Occupabit ſalus muros tuos.
Feneſtre Eſa.lx. Quaſi columbe ad feneſtras ſuas.
Luminaria Geneſ.j. Fiant luminaria in firmamento celi.
Principes Pſ. Conſtitues eos principes ⁊c. Pſ.xliiij
Senatores Prouerbiorum.vltim. Nobilis in portis vir eius ⁊ cetera.
Iudices Mat.xix. Cum ſederit filius hominis in ſede maieſtatis ſue.

Hic queritur ſuper illud. Circumciſio in carne manu facta. Glo. Non a deo. Contra. Omnis actio eſt a deo. Rñſ. Subſtantia actionis a deo eſt: inordinatio non. Item ſuper illud Sine chriſto. Glo. Sine promiſſione chriſti que iudeis tantum fiebat. Contra Geñ.xlix. Ipſe erit expectatio gentium Rñ. Iudeis tantum fiebat promiſſio: ſed eius impletio etiam ad vtilitatem gentium pertinebat. It̄ē ſuper illud Sine deo. Glo. Sine dei notitia. Contra Dam. Omnibus cog

ſtendi deum cognitio ab ipſo naturaliter inſerta eſt. Rñ. Apoſtol⁹ loquitur de cognitione fidei. Damaſcenus de cognitione naturali. Item ſuper illud. Ipſe eſt pax noſtra. Contra. Mat.x. Non veni pacem mittere in terram ſꝫ gladium. Rñ. Duplex eſt pax Bona ſcꝫ concordia in bono: ꝛ mala ſcꝫ cōcordia in malo primam chriſtus fecit Secundam deſtruxit. Item ſuper illud Medium parietem macerie ſol. Glo. Legem a iudeis: idolatriam a gentibus. Contra Mat.v. Non veni ſoluere legem: ſꝫ adimplere. Rñ. Loquitur hic de lege ſm intelligentiam eius carnalem. ibi. ſecūdū Spiritualem. Item ſuper illud Legem mandatorū decretis euacuans. Contra Imo legem ipleuit. Rñ. Euacuauit quo ad cerimonialia impleuit quo ad moralia: ſm glo. Item ſuper illud Per crucem interficiens Glo. Omnibus perfecit mors ſaluatoris. Contra. Non pfecit iude pditori. Rñ. Glo. Intelligit quo ad genera ſingulorum non quo ad ſingula generū. Uel quo ad ſufficientiam: non quo ad efficientiam. Itē ſuper illud Uobis qui longe fuiſtis. Glo. Quia idolatre ꝛ ſine lege erāt. Contra. Legem naturalem habebāt in cordibus. Ro.ij. Rñ. Loquitur hic glo. de lege ſcripta non innata. Item ſuper illud. Per quem acceſſū habemus ad patrem in vno ſpiritu Glo. qui per chriſtum omnibus datur. Contra Non oēs chriſtiani habent ſpiritumſanctum. Rñ. Omnibus quibus daꝛ: p chriſtum daturꝛ. Sicut illud. Joh.j. Illuminat omnem ho. ꝛc. Et.j. Timot.j. Qui vult omnes homines ſaluos fieri. Item ſuper illud Iam non eſtis hoſpites ꝛ aduene. Cōtra.j. Pet.ij. Obſecro vos tanq̄ aduenas ꝛ peregrinos Rñ. Sancti ſunt aduene quo ad mundū non quo ad deum. Item ſuper illō Creſcit in templū ſanctum. Glo. Nemo tam perfectus eſt qui non poſſit creſcere. Contra Chriſtus non potuit creſcere Rñſ. Glo. Loquitur de perfectione puri viatoris chriſtus ſimul fuit viator ꝛ comprehenſor.

Duplex ē pax.

Capitulum iij.

Huius rei gratia ego Paulus vinctus chriſti ieſu pro vobis gentibus: ſi tamen audiſtis diſpenſationē gratie dei que data eſt mihi in vobis.

¶ Ab illo loco Benedictus deus Confirmauit eos in bonis habitis gratias agendo Primo ratione ſumpta ex parte dei ꝛ chriſti, a quo multa ꝛ magna beneficia perceperunt capitulo.j. Secundo ex parte ipſoꝝ qui de ſtatu malo in bonum tranſlati ſūt. capitulo.ij. Hic tertio ex parte eius cuius miniſterio in bono ſtatu moderno confirmati ſunt Ubi primo oſtendit q̄ miniſter eſt vocationis gentium ad fidem chriſti. ibi. Secundo rogat vt permaneant in fide chriſti. ibi. Propter quod peto ne deficiatis In prima miniſterium ſuum commendat ex tribus Primo ex tolerantia illate paſſionis. Secundo ex prudētia facte ſibi reuelationis. ibi. Quoniam ſm reuelationem. Tertio ex gratia commiſſe predicationis. ibi. Mihi autem omnium ſanctorum minimo. Talis miniſter eſt commendabilis ſcilicet Patiens Prudens ꝛ Potens. In prima tāgit tria. Primo quid patitur: qꝛ vincula. Secundo pro quibus patitur: qꝛ p ipſis. ibi. Pro vobis. Tertio quant⁹ eſt qui patitur: quia apoſtolus. ibi. Si tamen audiſtis. Dicit ergo [Huius rei] q. Ita vos coedificamini in habitaculum dei [huius rei gratia]. i. p hac re mihi grata. Uel pro gratia dei implenda in hac re [ego paul⁹] ſcꝫ qui tantus ſum quia apoſtolus [vinctus]. i. rome i vinculis poſitus: ꝛ hoc [chriſti ieſu]. i. pro chriſto ieſu Uinctus inquam [pro vobis gentibus] qꝛ verbum ſalutis predicaui gentibus.

A ¶ Notandum eſt hic q̄ propter predicationem gētiū: iudei concitati: fecerunt paulum capi. Act.xxj. Et poſt modum coactus ceſarē appellans Romam vinctus productus eſt ad Neronem. Act.xxv. Rome autē primo fuit ſub cuſtodia libera: vno milite ipſum cuſtodiēte. Act.xxv. Sed poſtmodum poſitus eſt in vinculis: ꝛ tunc ſcripſit hanc epiſtolam Et illam ad Philem. vñ vinctus nō ceſſabat predicare ſicut ꝛ Hieremias Hie. xxxvj. ꝛ xxxvij. Pro vobis dico [ſi tamen audiſtis]. i. intellexiſtis [diſpenſationem gratie dei [id eſt apoſtolatum diſpēſatiue mihi a deo gratia ſua collatū [que] ſcꝫ diſpenſatio gratie apoſtolatus [data eſt mihi in vobis] ſcꝫ gentibus Qui enim operatus eſt petro i apoſtolatum circunciſionis operatus eſt ꝛ mihi inter gentes Gal.ij. Uel [diſpenſationem gratie dei] id eſt apoſtolatum per quem diuerſis diuerſa penſam⁹ Aeſi diceret apoſtolus: patet me pro vobis victum eſſe: ſed ſcitis me apoſtolum eſſe veſtrum: qō nemo ignorat.

Paulus etiam vinctus non ceſſabat predicare

¶ Notandum q̄ prelatus eſt diſpenſator. B

Primo Gratiarum.j. Pet.iiij. Sicut boni diſpenſatores multiformis.

Scdo ſacramētoꝝ.j. Coꝝ.iiij. Sic nos exiſtimet homo vt miniſtros dei ꝛc.

Tertio officioꝝ Titū.j. Oportet epm ſine crimine eſſe ſicut dei diſpenſatorem.

Quarto Beneficiorum Luc.xij. Quiſputas eſt fidelis diſpenſator ꝛ prudens. Sed heu quia iam queritur inter diſpenſatores vt fidelis quis inueniatur.

Quoniam ſecundum reuelationem notū mihi factum eſt ſacramentum: ſicut ſupra ſcripſi in breui: prout poteſtis legentes intelligere prudentiam meam in myſterio chriſti.

¶ Hic commendat miſterium ſuum ex prudentia ſibi facte reuelationis Ubi tangit quattuor. Primo Reuelationis ſibi facte aptam euidentiam. Scdo Singularem excellentiam. ibi. Qō aliſs generationibus. Tertio vtilem Materiam. ibi. Eſſe gētes coheredes Quarto Efficientem cauſam. ibi. In chriſto ieſu. In prima primo tangit Reuelationis euidentiam. Scdo eius diuulgationem. ibi. Sicut ſupra ſcripſi. Dicit ergo [Quoniā] q. Uere diſpenſatio data eſt mihi i vos [quoniam ſacramentum]. i. ſecretum dei conſilium de ſalute gentium per chriſtum [notum mihi factum eſt] a deo ſcꝫ: non ob homine Gal.j. Neq̄ enim ab homie accepi illud. Et ij. Coꝝ.xij. Audiuit arcana verba ꝛc. Notum dico [ſecundum reuelationem]. i. aperte ꝛ clare: non obſcure Sicut antiquis Dañ.vij. Aſpiciebam in viſione noctis ꝛc. Notum inquam factum eſt mihi [ſicut ſupra ſcripſi] Ca.ij. Ubi dixit Ipſe eſt pax noſtra ꝛc. Ubi tetigit aliqua de ſalute gentium per chriſtum. Scripſi inquam. ꝛ hoc [in breui]. i. breuiter glo. Et breuitate non tantum qō nouerat proferens quantum etiam ex ipſa oſtendens quid taceret [prout poteſtis] q. Et lꝫ in breui tamen aperte [prout poteſtis legentes] attente [intelligere prudentiam meam]. i. ſcientiam Prudentia enim proprie eſt de agendis per nos: ſed Scientia etiam de actis vel agēdis per alios Prudentia dico: ꝛ hoc [in myſterio chriſti]. i. in cognoſcendo hoc occulto q̄ gentes eſſent ſaluande per chriſtum. Et implicat hic tria expedientia doctori que ſūt Doctrine vtilitas. ibi. prudentiam. Breuitas. ibi. In breui. Claritas. ibi. Prout poteſtis intelligere. Aba. ij. Scribe viſum explana illum ſuper tabulas ꝛc. Et Prouer.xiiij. Doctrina prudentum facilis.

Prudentia ꝛ ſcientia in quo differunt.

Quod aliſs generationibus non eſt agnitum filiſs hominum: ſicuti nunc reuelatū eſt ſanctis apoſtolis ꝛ prophetis i ſpiritu.

¶ Hic ſubdit reuelationis ſingularē excellentiā. Ubi oſtendit hanc reuelationem. Primo apoſtolicis viris ſingularem. qꝛ Non aliſs generationibus. Secundo in tempore oportunam: quia Nunc. Tertio in autore excellentem: qꝛ in ſpiritu. Dicit ergo [Qō] ſcꝫ myſteriū [aliſs generationibus]. i. humanis [filiſs hominum] quibuſlibet [non eſt agnitum]. Pſ. Non fecit taliter omni nationi et iudicia ſua ꝛc. Uel [aliſs generationi-

bus].i.alijs temporib⁹[non eſt agnitū filijs hominū] etiam rationabilium. Ideo apoſtolus alia opera tem pora vocat noctem: ſed tempus gratie diem Ro.xiij. Nox preceſſit ⁊c. Non eſt inquam agnitum ita plene [ſicut nunc] tempore gratie [reuelatum eſt].i.ſine velamine figuratum oſtenſum.ij.Cor.iij. Nos reuelata facie ⁊c.] ſanctis apoſtolis eius].i.nobis ⁊ alijs apoſtolis Quibus dicitur Luce.viij. Uobis datum ē noſſe myſteriū regni dei ⁊c. [et prophetis] nouis: nō priorібus. Et hoc dupliciter. Uel [prophetis].i.illis qui ſcripturas exponunt. Sic accipitur.j.Cor.xiiij. Poteſtis prophetare per ſingulos. Uel [prophetis] q̄ ventura dicunt. Sic accipitur Actu.xiij. Erant autem in eccleſia que erat antiochie prophete ⁊ doctores. Reuelatum dico: ⁊ hoc [in ſpiritu].i.per ſpiritum ſanctū. Spiritus eīn omnia ſcrutatur: etiam profunda.j.Co.ij. Joh.xiiij. Paracletus autem ſpiritusſanctus quē mittet pater in nomine meo ⁊c.

Eſſe gentes coheredes ⁊ concorporales ⁊ comparticipes promiſſionis in chriſto ieſu per euangelium: cuius factus ſum ego miniſter ſecundum donum gratie dei que data eſt mihi ſecundum operationem virtutis eius.

¶ Hic addit vtilem materiam cuiuſmodi vtilitas oſtēditur. Et reſpectu futuri boni q̄ coheredes. Et reſpectu preſentis: q̄ concorporales. Et reſpectu preteriti q̄ comparticipes. Dicit ergo [Eſſe] q. Hoc autē eſt illud myſteriū id eſt [gentes eſſe coheredes] iudeis ſcȝ credentibus in futura ſcȝ hereditate Ro.viij. Heredes quidem dei: coheredes autem chriſti [⁊ concorporales] in preſentis eccleſie vnitate.j.Cor.x. Multi vnum corpus ſumus in chriſto [⁊ comparticipes promiſſionis] preterite: facte Abrae de hereditate ⁊ comparatiōe Geñ.xij.xv.xxij. [in chriſto ieſu ⁊c] Hoc legitur dupliciter. Primo modo ſic [in chriſto ieſu] q. Et hoc totum factum eſt. [in chriſto ieſu].i.per chriſti incarnationem: ⁊ [per euangelium].i.per meam p̄dicationem. q̄ñ non prodeſt incarnatio niſi predicetur Ro.x. Fides ex auditu [cuius] ſcȝ euangelij [ego factus ſum miniſter] non autor Act.xiij. Segregate mihi Paolum ⁊ Barnabam. Et.ij.Cor.xj. miniſtri chriſti ſunt: ⁊ ego ⁊c. Miniſter dico. et hoc non meis meritis: ſed [ſm donum gratie dei] intranſitiue: id eſt q̄ ē gratia dei [que] gratia [data eſt mihi] non qualitercūque: ſed magnifice ſcȝ [ſm operationem virtutis ei⁹].i.ſm virtuoſam eius operationem. Magna eīn virt⁹ dei fuit q̄ ex perſecutore fecit apoſtolū Act.ix. Ecce ego Euangelij magiſter.ibi. In chriſto ieſu Magiſtri miniſter.ibi. Cuius ego ⁊c. Miniſterij donum.ibi. Secundum donum. Doni preconium.ibi. Que data eſt. Alio modo legitur ſic. Ita gentes ſunt coheredes ⁊c. et hoc donum deus dedit gentibus [in chriſto ieſu per operationem virtutis eius].i.ſm q̄ potenter in chriſto operatus eſt ſuſcitando illum: q̄d totum cognitum eſt [per euangelium cuius factus ſum miniſter ⁊c.] ſicut prius.

Mihi omnium ſanctorum minimo: data ē gratia hec: in gentibus euangelizare inueſtigabiles diuitias chriſti: ⁊ illuminare omnes: que ſit diſpenſatio ſacramenti abſcōditi a ſeculis in deo qui omnia creauit.

¶ Superius commēdauit miniſterium ſuum. Primo ex tolerantia illate paſſionis. Secundo ex prudentia ſibi facte reuelationis. Hic tertio illud commendat ex gratia commiſſe predicationis. Ubi gratiam predicationis ſibi commiſſam commendat multipliciter Primo per comparationem ad ſe ipſum Secundo ad chriſtum.ibi. In gentibus Tertio ad mundum.ibi. Et illuminare omnes. Quarto ad angelum.ibi. Ut innoteſcat. Quinto ad fructum.ibi. In quo habemus. Dicit ergo [Mihi autem] q. Ita myſterium hoc non eſt agnitum alijs gentibus [autem] ſȝ [mihi omnium ſanctorum minimo] comparatione ſcȝ ad ſtatum preteritum non ad preſentem.j.cor.xv. Ego ſum minimus apoſtolorum: qui non ſum dignus vocari apoſtolus: quoniam perſecutus ſum ⁊c. Hic eſt eīn Beniamin minimus fratrum Geñ xlij. Minimus cum patre noſtro ē. Paulus enim fuit de tribu Beniamin: ſicut dr̄ Phil.iij. [data eſt] mihi [gratia] q̄ ſcȝ minimus Eccle.iij. Quanto magnus es humilia te in omnibus: ⁊ corā deo inuenies gratiam. Hec enim magna. Ecce Exemplar habende ſocietatis: q̄ de numero ſanctorum. Exhibē de humilitatis: q̄ dicit ſe minimum Reddende gratiarum actionis: q̄ confitetur gratie donum Gratia inq̄ [hec euangelizare].i.ad euangelizandum [in gentib⁹ inueſtigabiles diuitias] gratie [chriſti].i.multa beneficia gratie data nobis per chriſtum que proſſus inueſtigari non poſſunt. Ro.xj. O altitudo diuitiarum ſapientie ⁊c. [et illuminare].i.data eſt mihi ad illuminandum: per predicationem ⁊ miracula. Ps. Illuminans tu mirabiliter a mōtib⁹ eternis] omnes] ſcȝ credentes vel credere volentes. Alij enī nō ſūt de numero eorum cum ſcȝ diuitie huiuſmodi ſunt inueſtigabiles: ſm glo. [que ſit] id eſt quam mirabilis: ⁊ ex quāta charitate facta [diſpenſatio].i.diſpenſatiua adimpletio [ſacramenti] ⁊ myſterij humane redemptionis Sacramēti dico [abſconditi].i.celati [a ſeculis].i.ab omnium ſeculorum creaturis. Abſcondita inquam dico [in deo] id eſt in ſolius dei noticia. Uel [abſconditi a ſeculis] non in ſeculis: ſȝ [in deo].i.dei voluntate ⁊ beneplacito: a quo ſolo dependet huius myſterij impletio. Non a cauſis inferioribus Deo dico [qui creauit omnia.] Geñ.j. In principio creauit deus c. ⁊ ter. Et q̄ creauit: etiam recreare potuit. Ps. Emitte ſpiritū tuum ⁊ creabuntur. Ps.lxxv. Ps.ciij.

¶ Notandum q̄ Scriptura nominat omnes ſanctos octo modis ab octo que eis conueniunt.
Primo Ad confidendum primam veritatem Pſalm. pſ.xxix.
Pſallite domino omnes ſancti eius ⁊ confi.
Scđo Ad diligendum ſummam bonitatem Ps. Dili Ps.xxx.
gite dñm omnes ſancti eius q̄m.
Tertio Ad reuerendum immenſam poteſtatem. Ps. Ps.xxxiij.
Timete dñm omnes ſancti eius q̄m non eſt.
Quarto ad capiendum eternaȝ felicitatem. Ps. Glo Ps.cxlix
ria hec eſt omnibus ſanctis eius.
Quinto Ad appetendum excellentem eorum ſocietatem. Infra eodem. In charitate radicati.
Sexto Ad impetrandum alijs iuſtificationem. Ps. P Ps.xxxj.
hac orabit ad te omnis ſanctus.
Septimo Ad laudandum diuinam curialitatem Apocal.xix. Laudē dicite deo omnes ſancti eius.
Octauo Ad placandum eius ſeueritatem Apoc.viij. Data ſunt angelo incenſa multa vt daret de orationibus ſanctorum omnium ſupra altare aureum q̄d eſt ante thronum dei.

Ut innoteſcat principatibus ⁊ poteſtatibus in celeſtibus per eccleſiam multiformis ſapientia dei: ſecundum preſinitionē ſeculorum quam fecit i chriſto ieſu domino noſtro i quo habem⁹ fiduciam et acceſſum in confidentia per fidem eius.

¶ Hoc legitur dupliciter. Uno modo ſm Hieron. qui ponit q̄ angeli ignorauerunt chriſti incarnationē, ⁊ p predicationem apoſtolorum didicerūt. Alio modo ſecundum Aug. qui ponit q̄ angeli non ignorauerunt: ſȝ a principio ſeculorum ſciuerunt. Primo legitur ſic [Ut innoteſcat] q. Ita data eſt mihi gratia euangelizare ⁊c. ita [Ut] etiam [per eccleſiam] id eſt apoſtolorum ⁊ eccleſia predicationem [innoteſcat principatibus ⁊ poteſtatibus] id eſt diuerſis angelorum ordinibus [in celeſtibus] id eſt in celo exiſtentibus. Per principes eīn ⁊ poteſtates intelliguntur omnes angelorum ordines q̄ principium eſt regere homines: poteſtatum arcere

demones[multiformis ſapientia dei]de reparatione ſcʒ generis humani. In qua quedam concurrunt: pertinentia ad formam dei: quedam ad formã ſerui. phil. ij. Qui cũ i forma dei eſſet ꝛc. Hec multiformitas oſtẽditur in glo. Ubi dicitur. Uideamus quomodo ſit multiformis: Immenſus eſt chriſtus: ſed concipitur. Uagit infans in preſepio: ſʒ ab angelis laudatur in celo. Herodes proſequitur ſed magi adorant. Ignorant phariſei ſʒ ſtella demonſtrat ꝛc. Secundo modo legitur ſcḋm Aug. [Data eſt mihi gratia illuminare omnes per eccleſiam]id eſt in eccleſia. Illuminare dico de hac re [que ſit diſpenſatio ſacramenti ꝛc.] Abſconditi dico ita tamen[vt innoteſcat a ſeculis]id eſt a principio ſeculorum innotuerit[principibus et poteſtatibus in celeſtib⁹ multiformis ſapiẽtia dei] Multiformis dico non in ſe: ſed[ſecundum prefinitionem ſeculoꝝ].i. ſecundum curſum ſeculorum a deo prefinitum Que enĩ in ſua natura ſimplex eſt: ſcḋm ea que aguntur in ſeculo(que deus prefiniuit.i. preordinauit)eſt multiformis [quam]prefinitionem[fecit] deus pater.i. cõplenit. Uel complendã ordinauit[in chriſto ieſu domino noſtro]id eſt per ieſum chriſtum dominum noſtrũ. Quia enĩ per chriſtum omnia facta ſunt Ioh.i. Per ipſũ recreari debuerunt. Ecce ergo Myſterium redemptionis noſtre impletum eſt Euidenter: qḋ notatur ibi. Ut innoteſcat. Sapiẽter. ibi. Multiformis ſapiẽtia. Infallibiliter. ibi. Secundum prefinitionem. Dignanter ibi. Quam fecit in chriſto ieſu. Utiliter: vnde ſubdit [in quo]id eſt per quem chriſtum ſcʒ[habemus]in pͤſenti[fiduciam].i. audaciam in tribulationibus. Uel [fiduciam].i. ſpem certam future hereditatis.ij. Co. iij. Multa fiducia vtimur[et acceſſum]ſuþ. habebimus in futuro in re ipſa ad patrem. Ioh.xiiij. Nemo venit ad patrem niſi per me. Et hoc[in confidẽtia].i. merito confidentie habite[per fidẽ eius]qꝛ fides chriſti formata: facit nos familiares patris. Ioh.xvi. Ipſe pater amat vos: qꝛ vos me amaſtis ꝛ credidiſtis ꝛc. Heb.iiij. Adeamus cum fiducia ad donum gratie ei⁹

Chriſtus qui ſapientia dei dicitur i multiplici formis apparuit.

¶ Notandum ſuper illum textum Multiformis ſapiẽtia dei: ꝙ ſapientia dei chriſtus in multiplici forma apparuit.

Primo In forma ſerui In natiuitate Phil.ij. Formã ſerui accipiens in ſimilitudinem hominem.

Scḋo In forma infirmi in conuerſatiõe Eſa.liij. Reputauimus eum quaſi leproſum.

Tertio In forma claritatis ſolaris in transfiguratione Mat.xvij. Facta eſt eius ſpecies altera.

Quarto In forma peccatoris in paſſione Ro.viij. Filium miſit in ſimilitudinem carnis peccati ꝛc.

Quinto In forma hortulani poſt reſurrectionem. Io. xx. Illa exiſtimans: qꝛ hortulanus eſſet.

Sexto In forma peregrini: ſimiliter poſt reſurrectionem Luc.xxiiij. Tu ſolus peregrinus es ꝛc.

Septimo Apparebit in forma domini in iudicio quia tunc videbunt filium hominis venientẽ ꝛ cetera Luce.xxi.

Hic queritur ſuper illud Quod alijs generationibus non eſt agnitum. Contra. Sibylla multa dixit de chriſto. vt Aug. oſtendit in lib. de ciuita. dei. Rñſ. Non omnino non eſt agnitum ſʒ non eſt agnitũ ita plene. Item ſuper illud Sanctis apoſtolis: ꝛ prophetis. Glo. nouis Priores prophetas hoc latuit ꝙ ſine lege per fidem chriſti gentibus eſſet ſalus. Contra Mal.i. Non ſuſcipiam munus de manu tua. Et Dañ. ix. In dimidio hebdom: deficiet hoſtia ꝛ ſacrificium. Hiero.xxx. Conſummabo teſtimonium nouũ ꝛc. Et

pſ.xxxix. Eſa.lxvi. Qui immelat bouem. Pſ. Holocauſtum ꝛ pro peccato non poſtulaſti tunc dixi ecce venio. Rñſ. Nouerãt prophete: legalium in aduentu chriſti ceſſationẽ: ſed non ceſſationis ordinẽ. vtrum. ſ. prius gentes ad legem conuertentur: ꝛ poſtmodum ad chriſtũ vel immediate ad chriſtum Item ſuper illud. Mihi omnium ſanctorum minimo. Contra. Non erat vere omnium minimus: ergo mentiebatur. Rñſ. Quãuis non eſſet minimus in veritate: erat tamen minimus in ſua reputatione. Sed opponitur iterum Super illḋ Gal.ij. In faciem ei reſtiti. Glo. Tanqꝫ par: ergo reputabat ſe petro parem Rñſ. Quamuis reputaret ſe parem officio predicationis non tamen in bonitate preterite conuerſationis ſcʒ comparatiõe habita ad priorem ſtatum quo fuit blaſphemus ꝛ perſecutor.i. Ti. i. Uel hoc dicit ꝙ poſterior tempore non dignitate. Item ſuper illud Per euangeliũ. Glo. non prodeſt incarnatio niſi predicetur. Contra. Paruulis baptizatis prodeſt incarnatio quibus nihil valet predicatio. Itẽ Iob profuit predicatio: ꝛ tamen non erat tempore pͥdicationis euangelij. Unde Matt xxv. Meto vbi nõ ſemino Colligo vbi non ſparſi. Ad primum reſpondetur. Loquitur de adultis non de paruulis. Ad ſecundum ꝙ duplex eſt predicatio. Exterior que fit per predicationem. Interior quam infundit ſpiritusſanctus lʒ non habuerit Iob exteriorem predicationem tamẽ habuit interiorem Item ſuper illud Inueſtigabiles diuitias. Contra. Quomodo dicere potuit ꝙ inueſtigare nõ potuit. Rñ. Glo. ſoluit dicens ꝙ prorſus inueſtigari non poſſunt: tamen aliquatenus poſſunt. Uel non poſſunt ab hominibus per ſe. Poſſunt tamen reuelante ſpiritu diuino. Item ſuper illud. Ut innoteſcat per eccleſiam. Glo. Per apoſtolos. Contra. Angeli ſũt ſuperiores apoſtolis ergo illuminant eos nõ illuminantur ab eis. Rñ. Quamuis ſint ſuperiores ſimpliciter nõ tamen in hoc. Uel melius dicendum ꝙ ly p: notat ꝯcomitantiã: nõ cauſam. Non enĩ didicerunt ab apoſtolis: ſed a chriſto predicantibus apoſtolis Item ſuꝑ illud. Principibus ꝛ poteſtatibus Glo. dicit Hieron. Angelicas dignitates ſupra memoratum myſterium ad purum nõ intellexiſſe donec completa eſt paſſio chriſti: ꝛ predicatio apoſtolorum. Contra. Gre. Quid eſt qḋ neſciunt qui ſcientem omnia ſciunt. Item ſi non pure intellexerunt ergo in eorum intelligentia potuit cadere tenebra erroris: vel opinionis. Rñ. Poteſt dici ꝙ intellexerunt ſummam negocij: ſed non ſingulas eius particulas conditiones. Intellexerunt ꝙ naſciturus erat de virgine. Sʒ non de qua ꝑſonaliter ꝛ huiuſmodi ꝛc. Ad illud Greg. Rñ. Hoc intelligitur de ꝑtinentib⁹ ad beatitudinem: vel ad officium miniſterij ſui: non generaliter. Ad aliud Rñ. Non pure intellexiſſe dicuntur propter defectum ex parte numeri ſanctorum non ex parte modi ſciendi. Item ibidem Gloſ. Aug. Non latuit angelos myſterium regni celorũ. Cõtra. Hiero. dicit ſupra contrarium ergo contradicunt ſibi. Rñſ. Glo. ſoluit dicens ꝙ latuit minores nõ maiores qui fuerunt nuncij. Uel particulares conditiones ex libero arbitrio perſonarum particularium depẽdentes: latuerunt: ſed non ſumma negocij. Item ſuper illud Multiformis ſapientia. Contra: vna eſt ſapientia dei. Rñ. Una eſt in ſe. ſʒ eſt in ſuis effectibus multiformis ꝛc.

Sapiẽtia dei qualiter dicitur multiformis.

Propter quod peto ne deficiatis in tribulationib⁹ meis pro vobis que ẽ gloria veſtra

¶ Superius oſtendit ꝙ miniſter eſt vocationis gẽtiũ ad fidem chriſti. Hic rogat ꝛ orat vt permaneant in fide chriſti Et primo ſuper hoc porrigit eis petitionẽ. ſecundo qꝛ gratia dei neceſſaria: ſubdit ad deum orationem. ibi. Huius rei gratia flecto. Tertio vt exaudiatur prorũpit in dei laudem. ibi. Ei autem qui potens eſt omnia facere. Intentio petitionis eſt ne in tribulationibus deficiant. Intentio orationis vt in virtutib⁹ proficiant. Intentio laudis: vt exemplo ſui totum ad dei laudem referant. In prima primo petit ne in tribulationibus ſuis deficiant Secundo oſtendit quare in eis deficere nõ debeant. ibi. Que eſt gloria. Dicit ergo[propter qḋ]qꝛ.ſ. tot bona habetis[peto].i. rogo vos. Et eſt iuſta petitio Ad philemonem. Multã fiduciam habens imperandi tibi: propter charitatẽ autem magis obſecro[ne deficiatis]a bonis habitis.ſ. fide ꝛ bona operatione. Gal.vi. Bonum autem facientes non deficiamus[in tribulationibus meis].i. propter tribulationes meas[pro vobis].i. que ſunt pro vobis ꝓbandis. Tribulatio enĩ prelatorum tenta-

rio ſubditorum eſt. Zach. xiij. Percutiam paſtorem ⁊ diſpergentur oues ⁊c. [que eſt gloria veſtra]. i. quia hec eſt gloria veſtra. ſ. ſtare ⁊ non deficere in tribulationibus meis.

Huius rei gratia flecto genua mea ad patrem domini noſtri ieſu chriſti: ex quo omnis paternitas in celis ⁊ in terra nominatur.

¶ Hic ſubiungit orationem ad deum. Ubi primo tangit orandi cauſam. Secundo inſtantiam. ibi. Flecto genua. Tertio rectitudinem. ibi. Ad patrem. Quarto materiam. ibi. Ut det vobis. Dicit ergo [Huius rei gratia] q. Non ſolum vos rogo: ſed etiam deum (ſine cuius auxilio nihil poteſtis. Joh. xv. Sine me nihil poteſtis facere) oro. Et hoc eſt quod dicit [huius rei gratia]. ſ. ne deficiatis [flecto genua mea] interiora: genua. ſ. cordis: me deo in oratione humiliando. ij. Paral. vltimo. Nunc flecto genua cordis mei ⁊c. Uel [genua mea] exteriora: genua. ſ. corporis: me ante deum reuerenter proſternendo. In quo notatur vehementia deſiderij. iij. Reg. viij. Utrunque genu in terram fixerat: dicitur de Salomone [Ad patrem domini noſtri ieſu chriſti] ſecundum Glo. In greco tantum habetur Ad patrem. Sed in latinis codicibus additur Domini noſtri ieſu chriſti. Et congrue quia quicquid boni habent filij adoptiui: habent per filium naturalem. Ideo fere omnes orationes eccleſie diriguntur ad patrem: ⁊ terminantur per chriſtum [ex quo]. ſ. patre [omnis paternitas in celo ⁊ in terra nominatur] quia eius prouiſione: ſunt nobis patres in celo angeli: ⁊ in terra prelati. Uel quia ab eo tam angeli quam homines acceperunt vt patres nominentur. Et dicit. Nominatur: non dicit Eſt: quia nec angelus nec homo ita vere ⁊ proprie eſt pater ſicut deus. Cum dicitur. Unus eſt pater. Matth. xxiij.

E

Deus alia ratione dicitur pater: ⁊ alia ratione homo.

¶ Et nota quod alia ratione dicitur Deus pater: ⁊ alia ratione homo Deus eſt pater.
Primo Filij ſui eterna generatione. Supra. j. Benedictus deus ⁊ pater domini noſtri ieſu chriſti.
Secundo Omnium hominum creatione Mal. ij. Nunquid non vnus eſt pater omnium veſtrum? Nunquid non deus vnus creauit vos?
Tertio Omnium rerum gubernatione. Job. xxxviij. Quis eſt pluuie pater ⁊c. Sap. xiiij. Tu autem pater gubernas prudentia ⁊ regis omnia.
Quarto Juſtorum adoptione Matth. vj. Pater noſter qui ⁊c.
Quinto Electorum glorificatione Matth. xx. Simile eſt regnum celorum homini patrifamilias qui exijt primo mane conducere operarios in vineam ſuam.

F

Homo vero pater dicitur.
Primo Natura Jo. viij. Abraam pater veſter exultauit vt videret diem meum.
Secundo Gratia. j. Cor. iiij. Nam ſi decem milia pedagogorum habeatis: ſed non multos patres.
Tertio Cura. Job. xxix. Pater eram pauperum
Quarto Reuerentia Seniorem ne increpaueris: ſed obſecra vt patrem. j. Tim. v.

Ut det vobis ſecundum diuitias glorie ſue virtutem corroborari per ſpiritum eius in interiori homine chriſtum habitare per fidem in cordibus veſtris.

¶ Hic ſubdit orationis materiam. Et hanc quadruplicem. Primo enim orat deum vt det eis conſtantiam. Secundo vt det eis fidem. ibi. Habitare chriſtum per fidem. Tertio charitatem. ibi. In charitate radicati. Quarto ſcientiam. ibi. Scire etiam ſupereminentem. In prima petit conſtantiam dari Abundanter quia ſecundum diuitias: Efficaciter: quia per ſpiritum. Utiliter: quia in interiori homine. Dicit ergo [Ut det] q. Ita flecto genua mea ad patrem. ſ. orans eum [vt det vobis ſecundum diuitias glorie ſue]. i. ſecundum quod decet ipſum diuitem ⁊ glorioſum. Non enim decet eum dare modicum ſed donum perfectum quia ſecundum Dionyſium Optimi eſt optima adducere Jac. j. Omne datum optimum ⁊ omne donum ⁊c. Det inquam [virtutem]. i. conſtantiam qua poſſitis [corroborari per ſpiritum eius] cuius eſt roborare admodum ignis: propter quod diſcipulis in ſpecie ignis apparuit. Act. ij. Corroborari dico: ⁊ hoc [in interiori homine] non in exteriore quia roboratio exterioris aliquando eſt impedimentum interioris roboris: ſicut e contrario infirmitas iuuamentum. ij. Cor. xij. Cum infirmor tunc fortior ſum ⁊ potens. Cum enim caro ⁊ ſpiritus ſibi inuicem aduerſentur: roboratio vnius: eſt debilitatio alterius. Sicut ⁊ pugilum. Det etiam] chriſtum habitare in cordibus veſtris] ⁊ hoc [per fidem] que purificat habitaculum cordis Act. xv. Fide purificans corda eorum que eſt fundamentum totius ſpiritualis edificij. j. Cor. iij. Fundamentum aliud nemo ⁊c.

¶ Nota ſuper illud Corroborari per ſpiritum eius Quod ſpiritusſanctus.

G Spiritusſanctus multa facit.

Primo Roborat: vt hic.
Secundo Confortat. Joh. xv. Cum venerit paracletus ⁊c. Paracletus idem eſt quod conſolator.
Tertio adiuuat Roma. viij. Spiritus adiuuat infirmitatem noſtram.
Quarto poſtulat Ro. viij. Spiritus poſtulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus.
Quinto Docet Johannes. xiiij. Ille vos docebit omnia.
Sexto Arguit. Johannes decimo ſexto. Ille arguet mundum ⁊ cetera.
Septimo Loqui facit Act. ij. Repleti ſunt omnes ⁊c Et ſequitur. Et ceperunt loqui ⁊c.

In charitate radicati ⁊ fundati: vt poſſitis comprehendere cum omnibus ſanctis que ſit latitudo ⁊ longitudo ⁊ ſublimitas ⁊ profundum.

¶ Hic petit eis charitatem. Et primo charitatis habitum. Secundo fructum. ibi. Ut poſſitis. Dicit ergo [In charitate] q. Oro etiam vt [charitate radicati] admodum. ſ. arborum ad fructificandum. Et hoc quantum ad vitam actiuam [et fundati] admodum. ſ. domus: ad protegendum ⁊ quieſcendum ⁊ hoc quantum ad vitam contemplatiuam. Luc. vj. Similis eſt homini edificanti domum ſupra petram. [vt poſſitis comprehendere] Et hoc dupliciter. Uno modo de dimenſione charitatis. Sic [vt poſſitis comprehendere] non tantum cogitare: ſed perfecte intelligere in preſenti: perfectione vie. In futuro perfectione patrie Secundum Augu. enim De videndo deum. Comprehendere eſt terminos rei attingere [cum omnibus ſanctis]. i. ſicut omnes ſancti. Maiores. ſ. mediocres ⁊ minores. Uel Apoſtoli Martyres. Confeſſores ⁊ Uirgines [que ſit]. i. quanta eſſe debet [latitudo] charitatis: que quidem attenditur in extenſione beneficiorum: ⁊ etiam vſque ad inimicos. Mat. v. Diligite inimicos veſtros [Longitudo] quia in perſeuerantia meritorum ſecundum illud Mat. v. Qui perſeuerauerit vſque in finem. [Sublimitas] quia in intentione celeſtium premiorum ſecundum illud Colo. iij. Que ſurſum ſunt querite [⁊ profundum] quia in humilitate ex conſideratione diuinorum iudiciorum. Pſ. Iudicia tua abyſſus multa. Hec quattuor ſecundum Glo. intelliguntur ſignificata in quattuor partibus crucis. In longitudine Latitudine Sublimitate ⁊ profunditate ⁊c. ps. xxxv.
Latitudo crucis attenditur in ligno tranſuerſali. Ubi manus affigebantur. Longitudo in ligno recto: quod a tranſuerſali ligno verſus terram protenditur. Sublimitas in ligno illo quod a ligno tranſuerſali verſus celum porrigitur: ſcilicet tabula illa que ſuper caput chriſti ponebatur. Profundum in ligno quod terre infigitur cui cetere partes crucis innituntur. Aliomodo legitur ſecundum Glo. aliam ſecundum quod hee quattuor dimenſiones ad dei immenſitatem referuntur ſic. [Ut poſſitis comprehendere [id eſt aliquo modo cognoſcere. Proprie enim loquendo diuina maieſtas incomprehenſibilis eſt [cum omnibus ſanctis] id eſt ſicut omnes ſancti [que ſit longitudo ⁊c]. i. quanta ſit deitatis immenſitas. Hec

enim quatuor omnino ſunt equalia in deo ſicut ſphera Ideo dicit Alanus. q Deus eſt ſphera intelligibilis: cuius centrum eſt vbiq: circunferentia nuſquam. De iſtis quattuor. Job. xi. Excelſior celo eſt. Et quid fa-cies: profundior inferno. Et vnde cognoſces: longior terra menſura eius. Et latior mari. Grego. Deus eſt extra omnia: non excluſus. Intra omnia: non incluſ9. Supra omnia: non elatus. Infra omnia: non depreſ-ſus. Eſt ergo latitudo eius qua omnia replet maieſta te. Hiere. xxiij. Celum et terram ego impleo. Longi-tudo qua omnia preit z ſequitur eternitate. Exod. xv. Dominus regnabit in eternum et vltra. Sublimitas
Ho.xci. qua omnia excellit dignitate. Pſ. Tu ſolus altiſſim9. Eccle. j: Unus eſt altiſſimus zc. Profundum quo om-nia penetrat ſubtilitate. Eccleſiaſt. xxiuj. Penetrabo inferio. zc.

Scire etiam ſupereminentem ſcientie charitatem chriſti vt impleamini in omnē plenitudinem dei.

¶ Hic petit eis ſcientiam. Ubi tangit primo ſcientie materiam. Secundo vtilitatem. ibi. Ut impleamini. Dicit ergo [ſcire] Hoc dupliciter legitur. Primo mo-do ſic Oro [etiam] vt poſſitis [ſcire] ex parte. Non di cit comprehendere [charitatem chriſti] qua: ſcz chri-ſtus dilexit nos. Charitatem dico [ſupereminentē ſci entie noſtre: ſcilicet excellentem ſcientiam noſtram. Secundo modo ſic Oro etiam vt poſſitis [ſcire cha ritatem ſcientie chriſti]. i. charitatem coniunctam ſci-entie habite de chriſto [ſupereminentem] alij charita-ti que habetur ſine ſcientia xpi: qz quanto plus de9 co gnoſcitur: tanto magis diligitur [Ut impleamini] q. Ideo volo vos ſcire iſta [vt] per hoc [impleamini] bo-nis ſcz tendendo [in omnem plenitudinē dei] Plenitu-dinem: ſcz vie z patrie. i. ſitis pleni deo. Non: plenus de us: vt dixerunt heretici. Aug. Animā dei capacem: ni hil minus deo replere pōt. Uel [in omnē plenitudinē] id eſt: plenam [dei] profeſſionem z fidem. Amb. Ut ſit plena z integra profeſſio deitatis.

Ei autem qui potens eſt omnia facere ſuperabundanter quam petimus aut intelligimus ſecundum virtutem que operatur in nobis: ipſi gloria in eccleſia et chriſto ieſu in omnes gnatiōes ſeculi ſeculoꝝ Amē.

¶ Hic vt deus orationem ſuaz exaudiat prorumpit in eius laudem. Ubi primo implicat quare ſit laudand9. Secundo quo modo. ibi. Ipſi gloria. In primo cauſa. In ſecundo forma laudis notatur. Dicit ergo [Ei au-tem] Hoc legitur dupliciter ſm glo. Primo ſic q. Hoc ita oro vobis [autem] ſed [ei]. ſ. deo [qui potens eſt om
Ho.cxiij. nia facere]. i. implere in nobis. Pſ. Omnia quecunq; voluit fecit. Facere dico [ſuperabundanter]. i. ſupra meritum. Rom. viij. Non ſunt condigne paſſiones zc. [q̄ petimus]. i. plus q̄ petere ſciamus: vel preſuma-mus: et ita ſupra votum vel deſiderium: quia in cor ho minis non aſcendit zc. j. Coꝛ. ij. [aut intelligimus]. i. plus quam intelligere poſſimus z ita ſuper intellectū. Hilar. Demus deo aliquid poſſe quod cōfiteamur nos intelligere non poſſe. Poteſt inquam oia complere in nobis: z hoc [ſm virtutē que operatur in nobis]. ſ. apo ſtolis. i. ſicut iam fecit in nobis [Ipſi] inq̄ zc. Secun-do modo ſic [Ei autē q̄ potens eſt omnia] que peto [fa cere]. i. complere Potens dico [ſecundum virtutē que operatur in nobis] ſcz credentibus. Operatur dico [ſu perabundanter q̄ petimus aut intelligimus]. i. vltra q̄ petere preſumeremus: vel intelligere poſſemus: vt ſcz Ut deus homo fieret. Ut pro nobis moreretur. [Ipſi] diſcretiue: non alij: ſit [gloria in eccleſia] id eſt: pro his que fecit in eccleſia. De quibus ſupra. ij. Ipſe eſt pax noſtra que fecit zc. [z in xpo ieſu]. ſ. p his que fecit in chriſto ieſu qui eſt caput eccleſie. ſupra. j. Su-ſcitans illum a mortuis zc. ſit inquam [gloria] et hoc [in omnes generationes ſeculi ſeculorum] id eſt: ſecu li continentis omnia ſecula tam preſentia quam futu-ra [Amen] confirmatio eſt.

¶ Notandum q ſecundum Dam. in principio ſecundi libri ſeculum multipliciter dicitur. Ho Seculum dicit multipliciter.
Primo vniuſcuiuſq; eorum que ſunt: vita.
Secundo mille annorum tempus.
Tertio vniuerſa preſens vita.
Quarto futura vita que poſt reſurrectionē erit future.
Quinto menſura eternorum. i. eternitas diuina.
Secto menſura perpetuorum: id eſt euum.
Septimo ſingule ſeptem mundi etatum.

Hic queritur ſuper illud. Ex quo omnis paternitas. Glo. Deus qui ſolus vere eſt z ſolus vere bonus eſt: ceteris nomen eſſentie et bonitatis imperti tur. Contra. Ens / verum / et bonuz conuertuntur. Nō ergo ſolus deus vere eſt: aut ſolus bonus eſt. Reſpō. Solus deus vere eſt et ſolus bonus eſt: ſcilicet per eſ ſentiam Creatura vero: eſt: z bona eſt: per participa-tionem. Item ibidem Gloſa. Ab illo qui vere pater eſt: angeli in celo: et homines in terra nomen paterni-tatis acceperunt. Contra. Rom. j. Inuiſibilia dei per ea que facta ſunt intellecta conſpiciuntur ſi intellecta ergo et nominata. Reſponſio. Tranſlatione vocis: pa-ternitatis nomen ab humanis tranſlatum eſt ad diui-na: ſed tranſlatione rei e conuerſo. Item ſuper illud. Corroborari in interiori homine. Gloſa. Qui ab hoſti bus tangi non poteſt. Contra. Johan. xiij. Cum diabo lus iam miſiſſet in cor eius. Reſponſio. Gloſ. loquitur de hoſtibus carnalibus non ſpiritualibus. Uel de ta-ctu immediato: ſcilicet imprimendo: non de mediato: ſcilicet ſuggerēdo. Item ſuper illud. Inhabitare chri ſtum per fidem. Contra. Imo per charitatem. Johan. xiiij. Siquis diligit me zc. et ad eum veniemus zc. Re ſponſio. Fides formata de qua loquitur includit in ſe charitatem: attribuit tamen hoc potius fidei quā cha-ritati: quia eſt prima virtus. Item ibidem. Glo. Fides in nobis: chriſtus eſt in nobis. Cōtra. Chriſtus eſt cau ſa fidei: ſicut ſubſtantia accidentia. Rñſ Glo. Loqui tur per cauſam: non per eſſentiam ſicut cum dicitur. Di es eſt ſol lucens ſuper terram. Item ſuper illud. Que ſit latitudo. Glo. Qui triſtis dat: perdit quod dat. Cō tra. Aliquis ex cōplexione naturali ſemper eſt triſtis: ergo perdit quicquid dat. Reſpon. Glo. Loquitur de triſtitia rationis non ſenſualitatis. Item ſuper illud. Sublimitas. Glo. ſi amas gratis amas. Contra. Bo-num eſt amare deum propter mercedem eternam. Re ſponſio. Gratuitus amor non excludit intentionē mer-cedis eterne que in ipſo deo conſiſtit quaſi in viſione a-mici. Sed intentionem terrene mercedis. Item ſup illud. Supereminentem ſcientie. glo. Quanto plus in telligitur deus tanto plus diligit. Contra. Aliqui ſim plices plus diligunt q̄ aliqui literati. Rñſ. glo. Loq-tur in patria non in via. Uel de intelligētia infuſa que conſiſtit in guſtu. non de adquiſita que in viſu vel audi tu. Item ſuper illud. In omnē plenitudinem dei. glo. Tunc nihil deeſt chriſtiano cum patrē z filium cogno ſcit. Contra. Adhuc requiritur q cognoſcat ſpiritum-ſanctum. Rñ. Spiritusſanctus intelligitur in patre et filio ſicut nexus in extremis.

Capitulum quartum.

OBſecro itaque vos ego vinctus in domino.

¶ Poſt ſalutationem et gratiarum actionem. Hic ſubdit tertio mora-lem inſtructionez: in qua monet e-os promoueri ad vlteriora. Et pri-mo ſecundum Gloſam: monet com muniter omnes vſq; ad locum illum quint9 capituli. Mulieres viris ſuis ſubdite ſint. Secundo ſpecialiter ſingulos eccleſie ordines a loco illo vſque ad locum. vj. cap. De cetero fratres confortamini in dño. In pri

ma primo monet omnes ad boni operationem. Scdo. ad mali declinationem. ibi. Hec itaqꝫ dico ⁊ teſtificor in domino. Tertio ad dei in vtroqꝫ declinationem. ibi Eſtote ergo imitatores dei ca. v. In prima primo monet eos Ad dignam conuerſationem. Secundo bene cõuerſando ſeruare: pacis eccleſie Unitatez. ibi. Sollicit ſeruare. Tertio cum vnitate attendere nihilominus donorum ⁊ officiorum in eccleſia diſtinctionē. ibi. Unicuiqꝫ autem noſtruz data eſt gratia. In prima bene cõuerſari monet primo in generali. Secundo in ſpeciali. ibi. Cū omni humilitate. In primo implicat tria allicientia ad obediendum. Primo rogantis inſtantia ibi. Obſecro Secundo inſtantis patiētia. ibi. Ego vinctus. Tertio obſecrationis materia. ibi. Ut digne.

Dicit ergo [Obſecro] q. Ita deus potens eſt hec omnia facere in vobis. Uel Ita dixi ꝙ ipſi deo ſit gloria. [Itaqꝫ] vt. ſ. ſit et a vobis gloria [Ego] Paulus vobis notus ⁊ dilectus cui obedire debetis. Ego inquā [vinctus] in carcere: et hoc [in domino] id eſt: propter dominum: et ideo mihi compatiendum [obſecro vos] non impero cum tamen poſſem Ad Philemonē. Multam fiduciam ⁊c.

Ut digne ambuletis vocatione qua vocati eſtis.

¶ Hic tangit in generali obſecrationis materiā. Ubi tangit bene conuerſandi Modum. ibi. Digne. Actum ibi. Ambuletis. Inuentiuum. ibi. Uocatione ⁊c. Dicit ergo [Ut digne] quaſi. Ita inquam Et vere obſecro
Ps. lxxxiij [vt digne ambuletis] de bono in melius proficiendo.
Ps. cxviij Ps. Ibunt de virtute in virtutem. Ps. Beati immaculati in via qui ambulant. Digne inquam [vocatione qua vocati eſtis] id eſt: ſecundum ꝙ decet vocationez veſtram: vt ſcilicet mee predicationi reſpondeat veſtra ambulatio. Philip. j. Digne euangelio chriſti conuerſamini. Et Matth. quinto. Eſto conſentiens aduerſario tuo.

Cum omni humilitate et manſuetudine: cum patientia ſupportantes inuicem in charitate.

¶ Hic ſpecificat bonā conuerſationem. Et primo in ꝓſperis. Secundo in aduerſis. ibi. Cū patientia. Dicit ergo [Cum omni] q. Ita ambuletis. Et hoc [cū omni humilitate]. ſ. interiori: ⁊ exteriori Eſt eni qui neq̇ter ſe hūiliat ⁊ interiora ⁊c. Eccli. xix. Et dicit oī hūilitate

A Humilitas eſt tri plex. ¶ Eſt enim triplex humilitas ſicut. Glo. diſtinguit ſuper illud. Mat. iij. Sic decet nos ⁊c. glo. humilitatē.
Prima eſt ſubdere ſe maiori.
Secunda ſubdere ſe pari.
Tertia ſubdere ſe minori.

Prima magna. Secunda maior. Tertia maxima. Prima neceſſitatis. Secūda ſupererogatiōis. Tertia perfectionis. [Et manſuetudine] id eſt: tractabilitate. Eccli. iij. Fili in māſuetudine opa tua ꝑfice. Hec duo ſpecialr̄ docuit chriſtus. Mat. xj. Diſcite a me q̄r mitis ſum ⁊c. Non ſolum cum humilitate ⁊ manſuetudine in proſperis: ſed etiam [cum patientia] in aduerſis. Luc. xxj. In patientia veſtra poſſidebitis animas veſtras. Uos inquam [ſupportantes inuicem] ſcilicet onera veſtra. Gal. vj. Alter alteri⁹ onera portate Uel [ſupportantes] ſi a fratre oritur moleſtia: Et hoc non fiete vel pro terreno cõmodo ſed [in charitate]. j. Corinth. xvj. Oīa veſtra in charitate fiant. Et charitas eſt que omnia ſuffert. j. Cor. xiij. Ecce ergo ſuſtinendi habitus: patientia. Actus: ſupportantes. Latitudo inuicem. Rectitudo in charitate.

Sollicit ſeruare vnitatē ſpirit⁹ in vinculo pacis. Unū corpus et vn⁹ ſpiritus ſicut vocati eſtis in vna ſpe vocationis veſtre.

¶ Hic monet eos ſeruare pacis eccleſiaſtice vnitatē. Ubi oſtendit primo quid ſeruandū. Secundo: quomodo ſeruandum. ibi. Unum corpus. Tertio quare ſeruādum. ibi. Unus dn̄s. Dicit ergo [Sollicit] q. Ita ambuletis ⁊ teneātis [ſollicit] Glo ſic dicit. Conti. Et tenti [ſeruare vnitatē ſpūs]. i. vnitatē eccleſie quā facit ſpūs qui eſt nexus. Uel [vnitatē ſpiritus]. i. vnitatem cordiū quoad pacem interiorē: ⁊ hec [in vinculo pacis] glo. degentes. i. ſeruando pacē que eſt vinculū huius vnitatis. Heb. xij. Pacē ſequimini ⁊ ſctimo. Ergo vnitatē debemus ſeruare Diligenter. vñ dicit. Sollicit. Spiritualiter: vñ dicit ſpūs. Indiſſolubiliter: vnde dicit In vinculo pacis [Unū corpus] Hoc dupliciter legitur. Et continuatur Primo ſic. Sollicit ſitis ſeruare vnitatē. Ita ut ſitis [vnum corpus] cum proximo. ſubueniendo. Unū enim membrū alij ſubuenit [et vnus ſpūs] cum deo: vel etiam cuz proximo: idē volendo ⁊ idem nolendo. j. Cor. vj. Qui adheret deo vnus ſpiritus eſt cū illo. Secundo legitur ſic. Ita ſitis ſollicit ſeruare vnitatē ⁊ ita debetis quia [vnum corpus]. ſ. myſticum eſſe debetis: ⁊ poteſtis: quia [vnus ſpiritus] habitat in vobis. Et vere debetis eſſe vnum corpus [ſicut vocati eſtis in vna ſpe vocatiōis veſtre] id eſt: ad vnam rem ſperatam: ad quam vocati eſtis: ſcilicet ad vnam ſtolam corporis ⁊ vnam anime. Luc. x. Porro vnum eſt neceſſarium.

Unus dominus: vna fides: vnum baptiſma: Unus deus et pater omnium qui ſuper omnes et per omnia ⁊ in oībus nobis.

¶ Hic ſubdit rationem quare ſeruanda eſt vnitas eccleſiaſtica. Et hanc quadruplicem. Prima eſt q̄r vnū habent rectorem. Secunda quia vnaz partē. ibi. Una fides. Tertia quia vnam ſacramentorum cōionem. ibi Unum baptiſma. Quarta quia vnum creatorem ⁊ gubernatorem. ibi. Unus deus et pater. Dicit ergo [Un⁹ dominus] non diuerſi quorū diuerſitate oporteat nos diſcordare. ſm illud Mat. vj. Nemo poteſt duobus dominis ſeruire. Et zach. xiiij. In die illa erit vnus dominus ⁊ nomen eius vnum. Nec ſolum vnus dominus ſed ⁊ [vna fides]. i. vna ſpe credulitas qua creditis. Uel [vna fides]. i. vnum creditum numero quod credere iubemini: et etiam [vnuz baptiſma]. i. equale: a quocunqꝫ detur: eo ꝙ ſolus chriſtus eſt qui baptizat interius. Joh. j. Hic eſt qui baptizat in ſpūſācto: homo vero baptizat miniſterio exterius.

Baptiſma vero dicitur vnum.
Primo Ab vnitate materie. Joh. iij. Niſi quis renā ⁊c.
Secundo Ab vnitate forme. Mat. vlt. Baptizantes eos in nomine patris ⁊ fi. ⁊c. B Baptiſma dicit vnū quadruplicit
Tertio Ab vnitate efficiētis. Joh. j. Hic eſt q̇ ba. ⁊c.
Quarto Ab vnitate finis. Mar. vlt. Qui crediderit ⁊ baptizatus fuerit ⁊c. Nec ſolum vnum baptiſma: ſed [vnus deus] creando. Deute. vj. Dominus deus tuus vnus deus eſt [⁊ pater omniū] gubernando. Mal. ij. Nunquid non vnus pater eſt omnium noſtrum. Sap. xiiij. Tu autem pater gubernas prudentia ⁊ regis omnia [Qui ſuper oēs] Hoc legitur dupliciter. Uno modo ſine appropriatione facta perſonis diſtinctis ſic [q̇] ſcz deus eſt [ſuper omnes] excellentia dignitatis [et ꝑ omnia] preſentia maieſtatis. Hiere. xxiij. Celum ⁊ terram ego impleo [et in oībus nobis] per gratiam inhabitationis. Ps. Tu autem in ſancto habitas. Scdo modo legitur ſm ꝙ fit appropriatio ꝑſonis diſtinctis ſic [Qui] ſcz deus [ſuper omnes] quo ad patrem qui a nullo habet eſſe ⁊ nulli debet ſuū eſſe [⁊ per omīa] quo ad filiū per ipſum oīa. Joh. j. [et in omnibus nobis] ꝑ gratiam quo ad ſpm̄ ſanctum quia mēbra noſtra templum ſunt ſpiritusſancti. j. Cor. vj. Ps. xxj.

¶ Nota in eccleſia eſt multiplex vnitas.
Primo enim eſt ibi totius eccleſie vnum corpus quod ex diuerſis membris componit. j. Cor. xij. Multi vnū corpus ſumus in chriſto. C Unitas eſt multiplex in eccleſia.
Secundo vnum caput quo regitur. Sup. j. Ipſum dedit caput ſuper omnem eccleſiam.
Tertio vnus ſpūs quo viuificatur. j. Cor. xij. Hec omnia operatur vnus atqꝫ idem ſpūs.
Quarto vnum euangelium quo inſtruitur. Gal. j. Si quis aliud euangelizauerit ⁊c.

Quinto vnum ſacramentum quo ſignificat. Johā. iij. Niſi quis renatus fuerit ex aqua ⁊ ſpiritu ſancto ⁊c.
Sexto vnus cibus quo reficit. j. Cor. x. De vno pane et de vno calice participamus.
Septimo vnum preciū quo redimitur. j. Pet. j. Non corruptibilibus ⁊c.
Octauo vna merces qua remuneratur. Gen. xv. Ego ſum merces tua nimis ⁊c.

Vnicuiꝫ autem noſtrum data eſt gratia ſecundum menſuram donationis chriſti.

¶ Hic monet nihilominus attendere donorum ⁊ officiorum in eccleſia diſtinctionem. Ubi primo oſtendit ꝙ chriſtus facit donorum diſtinctionem. Secundo hoc probat per authoritatem. ibi. Propter quod dicit.
Tertio ſubdit authoritatis explanationē. ibi. Quod aūt aſcendit. Quarto authoritatis in eadem perſona oſtēdit impletionem. ibi. Qui deſcendit. Dicit ergo [Unicuiꝫ] q. Ita vnum corpus ſumus [aūt] ſed tamen [vnicuiꝫ noſtrum] per ſe ⁊ diuiſim [data eſt gratia] diuerſa ⁊ diſtincta. Diuiſiones enim gratiarū ſunt. j. Cor. xij. Data vniꝫ [ſm menſuram donationis xpi]. i. ſm ꝙ chriſtus donator menſurat qui dat vnicuiꝫ ſm propriam virtutē. Mat. xxv. Ipſe autem accepit ſine menſura. Joh. iij. Ergo dat xps Generaliter q: vnicuique ſine perſonarum acceptione. Liberaliter: quia data eſt ſine venditione. Utiliter: q: gratia ſine ſimulatiōe. Sapienter quia ſm menſuram ſine confuſiōe.

Propter quod dicit Aſcendēs in altum captiuam duxit captiuitatem: dedit dona hominibus.

¶ Hic ſubdit authoritatem dicens [propter quod] probandum: ſcʒ ꝙ chriſtus homo dat omnia dona [dicit] ſpiritusſanctus in Ps. [Aſcendens] chriſtus. ſ. Ideo non addit quis: quia ſolus: propria virtute aſcendere poteſt. Joh. iij. Nemo aſcendit in celum ⁊c. [in altuʒ] loco et dignitate: id eſt in celum [captiuaʒ duxit captiuitatem] id eſt: eos quos diabolus captiuauerat mala captiuitate: duxit captiuos bona captiuitate: ſcʒ in celum. Et ꝙ captiuitas poſſit accipi in bono probat. Glo. per illud. Luc. v. ꝙ dixit dominus petro. Ex hoc homines eris capiens. Eſa. xlv. Ipſe edificabit ciuitatem meam: ⁊ captiuitatem dimittet nō in precio nec in muneribus [dedit dona] ſpm̄ ſanctū. ſ. multiplicem in effectu [hominibus] rationabilibus. ſ. apoſtolis ⁊ diſcipulis. Act. ij. Tunc enim primo tenuit curiaʒ de aduentu ſuo atꝫ iuxta magnificentiaʒ regalem largitus eſt munera. Heſter. ij. Et nota ꝙ apoſtolus dicit: dedit
Ps. lxvij. dona. Cum tamen. Ps. dicat Accepiſti dona ī hominibus. Et vtrūꝫ verum eſt: Inquantum enim caput eſt influit membris ſuis. Inquantū autem ſumus membra eius: accipit in mēbris ſuis. Qđ vni ex minimis meis feciſtis ⁊c. Matth. xxv.

Quod aūt aſcendit quid eſt niſi quia deſcēdit primum in inferiores partes terre?

¶ Hic explanat authoritatem. Et primo quo ad motum aſcenſionis. Secundo quo ad captionem captiuitatis. ibi. Niſi quia ⁊ deſcendit. Dicit ergo [ꝙ autem] Hoc legitur dupliciter. Primo ſic: Ita chriſtus aſcendit [autem] ſed [ꝙ aſcendit] id eſt: ꝙ aſcendiſſe dicit [quid eſt] id eſt: quid ſignificat hoc [niſi quia ⁊ deſcendit] ſecundum ꝙ homo: ⁊ hoc in paſſione [primum] anteꝫ aſcenderet [in inferiores ptes terre?] id eſt infernos qui dicitur eſſe ī corde terre. Mat. xij. Sicut fuit Jonas in ventre ceti ⁊c. ſic filius hominis in corde terre. Secundo legitur ſic [ꝙ autem aſcendit] id eſt: ſecūdum ꝙ homo aſcendere potuit [quid eſt] id eſt: que eſt ratio huius [niſi quia ⁊ deſcendit primum] ſecundū ꝙ deus ſcilicet in incarnatione: non vtiꝫ loci mutatione ſed exinanitione [in inferiores partes terre] id eſt: in mundum iſtum inferiorem.

Qui deſcendit ipſe eſt ⁊ qui aſcendit ſuper omnes celos vt adimpleret omnia.

¶ Hic oſtendit predictorum in eadem perſona impletionem. Ubi primo tangit operationum multiplicitatem: quia deſcendit ⁊ aſcendit. Secūdo operantis vnitatem q: ipſe eſt. Tertio operandi finem: q: vt adimpleret. Dicit ergo [Qui deſcendit] q. quis aſcenderit et deſcēderit: tamē vn⁹ eſt. Et hoc eſt qđ dicit [Qui deſcendit] ſm humanitatem in limbū [et qui aſcēdit] ſʒ humanitatē [ſuper oēs celos]. ſ. corporales ⁊ ſpūales. i. angelos [ipſe eſt] idem homo. ſ. chriſtus vna perſona. Vel [qui deſcendit] ſm diuinitatem in mundum non loci mutatione ſed exinanitione. ⁊ ſeruilis forme aſſumptione non quo loco non erat: ſed quomodo nō erat [et qui aſcendit] ſm humanitatē [ſuper oēs celos] q: multi ſunt celi ſm Strabū. Ps. A ſummo celo egreſſio ⁊c. [ipſe eſt] idē. ſ. deus ⁊ homo. Joh. iij. Nemo aſcendit in celum ⁊c. Et hoc vtiꝫ fecit. ſ. aſcendit et deſcendit [vt adimpleret omnia] ſcilicet de ſe predictis. Vel [vt adimpleret omnia] donis ſuis. q: Joh. xv Niſi abiero paracletus ⁊c. Spūs aūt dn̄i repleuit or. ⁊c. Ps. xviij.
¶ Notandū ſuper illud. Aſcendēs in altū ⁊c. ꝙ circa aſcēſionem dn̄i notātur tria. Motus: in quo nobilitas quia aſcendens. Terminus: in quo ſublimitas q: in altū. Fructus: in quo vtilitas. Et hec duplex. Una mortuorū: q: captiuā duxit. Alia viuorum: q: dedit dona. D
¶ Et notandū ꝙ xps aſcendit multipliciter.
Primo ſuper humanam naturam in incarnatiōe. Eſa. xix. Aſcendet dominus ſuper nubem leuem ⁊ ingredietur egyptum ⁊c.
Secundo ſuper crucem in paſſione. Can̄. vij. Aſcendam in palmam ⁊c. Ps. lxvij.
Tertio ſuper mortē in reſurrectione. Ps. Qui aſcendit ſuper occaſum dominus nomen illi.
Quarto ſuper celos in aſcenſione vt hic Qui aſcendit ſuper oēs celos. Dicitur autem aſcendiſſe.
In altū in quo glorie dignitas. Ps. Aſcendiſti in altū Ibidem.
In celū: in quo loci ſublimitas. Joh. iij. Nemo aſcendit in celū niſi qui deſcendit de celo.
Super celū: in quo ſubiectio totius creature corporalis. Ut hic Qui deſcendit ipſe eſt ⁊ qui aſcendit.
Super cherubin: in quo ſubiectio toti⁹ creature ſpūalis. Ps. Aſcendit ſuper cherubin. Ps. xvij. Ps. lxvij.
Ad orientem: in quo claritas corporis glorioſi. Ps. Pſallite dn̄o qui aſcendit ſuper occaſum ad.
Ad patrem: in quo fruitio ſpiritus. Joh. xx. Aſcendo ad patrem meum ⁊c.
In iubilo: ī quo ineffabilitas gaudij. Ps. Aſcēdit de⁹.

Hic queritur ſuper illud. In charitate.

Glo. Ipſa eſt actio recti itineris que oculos ſemp habet ad deum. Contra. Nullus quantuncunꝫ habeat charitatem ſemper cogitat de deo. Rn̄. Semper habitu non ſemper actu. Item ſuper illud. In vinculo pacis. Gloſ. Uera pax eſt ſi ea que fieri ⁊ non fieri licet: ne infirmi ſcandalizentur: non facere diſpenſamus. Contra. Hiero. Licet pater in limine iaceat per calcatum perge patrem ⁊c. ergo non eſt ceſſandum ab ingreſſu religiōis propter ſcandalū parentum. Rn̄. Perfectiōis opera ſi ſine periculo amittende vel minuēde charitatis dimitti poſſunt: propter ſcandalū intermittenda ſunt: alias non. Item ſuper illud. Unus ſpirit⁹. Glo. Remiſſionem peccatorum cum tota trinitas faciat: proprie tamen ad ſpiritumſanctum intelligitur pertinere. Contra. Si proprium eſt ſpiritui ſancto: nō ergo cōe toti trinitati. Rn̄. pprie. i. appropriate. Itē ſuper illud. Una fides. Glo. Unuʒ ⁊ idem eſt quod creditur a cunctis fidelibus. Contra. Enunciabilia non ſunt eadem que ab antiquis credebantur: et que a nobis ergo nec articuli. Reſponſio. Enunciabilia indeterminata ſunt eadem que ſunt articuli per ſe vt chriſtum incarnari. Sed determinata ſub diuerſis temporibus non: vt incarnatum eſſe: vel incarnatuʒ fore: que ſunt articuli per accidens. Item ſuper illud. Unuʒ baptiſma. Glo. equale: etiam a quocunꝫ detur. Contra. Dam. dicit ꝙ gratia datur in baptiſmo ſm purgationem: purgatio vero accedentiū non eſt equalis. Rn̄. Quātū eſt ex pte dantis: eq̄le eſt baptiſma: q̄tū vero

ex parte ſuſcipientis non: ſi ſit diuerſimode diſpoſit⁹. Item ſuper illud. In omnibus nobis. Glo. Spiritusſanctus eſt in omnibus fidelibus per gratiam: in omnibus creatis per eſſentiam. Contra. ergo ſpiritusſanctus eſt in diabolo. Reſponſio. Ibi eſt fallacia accidentis: quia ſupra rationem creature diabolus addit accidens deformitatis. Uel in eo eſt vt ſpiritus non vt ſanctus. Item ſuper illud: ſecundum menſuram donationis chriſti. Gloſ. Chriſto dedit deus ſpiritum non ad menſuram. Cõtra. Gratia chriſti creata fuit: ergo mēſurata. Reſpõ. Menſurata fuit in ſe: ſed immenſa aliorū reſpectu. Item ſuper illud. Dedit dona hominibus. Glo. Cum propheta dixerit Accepiſti dona in hominibus: Paulus apoſtolica authoritate maluit dicere: Dedit dona hominibus. Contra. Nulli licet verba ſpiritusſancti mutare. Rñſ. Nõ mutauit: ſed expoſuit et explicauit quod in illis verbis implicite continebatur: vtrunq; enim eſt verum In quantum enim caput eſt influit membris ſuis. In quantum autem ſumus membra: accipit in mēbris. quia Quod vni ex minimis ⁊c. Mat. xxv. Item ibidē. glo. Non enī ſinguli habēt oīa dona. Contra. Qui habet vnā virtutē habet oēs ergo ſimiliter de donis. Rñ. Non eſt ſimile quia oēs virtutes ſunt de neceſſitate ſalutis: ſed non oīa dona. Itē ſuper illud. Niſi qui ⁊ deſcēdit. glo. Conſtat ꝙ ſm humanitatē aſcendit ⁊ deſcendit: ergo et dona dedit. Cõtra. Solus deus põt dare gratiā. Rñ. ſm ꝙ deus dat authoritatē: ſm ꝙ homo merito Itē ſuper illud. Qui aſcendit ſuper oēs celos. Contra. Ergo ſupra celū trinitatis. Rñ. Celum trinitatis ſpirituale eſt. Apoſtol⁹ vero loquitur de celis corporalibus. Qui ſunt ſeptem ſm Strabū / Aereum / Ethereum / Olimpum / Igneum / Sidereum / Cryſtallinū / Empyreum. Celum enī dicitur quod habet virtutem celandi. i. continendi iſtū inferiorē mundū. Aut ergo virtutē incorruptibilē. Et ſic dicitur celum proprie. Et hoc triplex. Quoddā vniforme et imobile ſcʒ empyreum. Quoddā vniforme et mobile. ſ. cryſtallinum. Aliud difforme ⁊ mobile. ſ. ſidereū. Aut habet virtutem ⁊ hoc cõuenit duobus elementis igni et aeri ⁊ vtrūq; dicit ſm duplicem ſuperficiem. Nā ſuperior ſuperficies ignis dicitur celū igneū. Inferior olimpium. Similiter ſuperior ſuperficies aeris dicitur celum ethereum. Inferior aereum.

Celū qd ⁊ vnde dr

Et ipſe dedit quoſdam quidem apoſtolos: quoſdā autē prophetas: alios vero euangeliſtas: alios autem paſtores et doctores.

¶ Superius poſuit diſtinctionem donorum hic ſubdit diſtinctionē officiorum. Et primo tangit diſtincta nomina. Secūdo cõmune opus eorū. ibi. Ad conſummationem ſanctorū. Tertio diſtinctionis terminum. ibi. Donec occurramus oēs. Quarto finem primū ſcʒ confirmationem fidelium. ibi. Ut iam non ſimus paruuli. Quinto eorum ꝓmotionē in bonum ſiue ꝓfectū. ibi. Ueritatem aūt facientes. Dicit ergo [Et ipſe] q. Ita aſcendit vt adimpleret oīa [et] ita ſup. adimpleuit: q [ipſe dedit]. i. gratis inſtituit non eorū meritis [quoſdam quidem apoſtolos]. ſ. duodecim: ꝑdicationis ſue vicarios. Luc. vj. Elegit duodecim quos ⁊ apoſtolos nominauit. j. Cor. xij. Quoſdam poſuit in eccleſia. Primum quidem apoſtolos [Quoſdam autem ꝓphetas]. ſ. futura predicentes. Sicut Agabus. Act. xxj. Uel [prophetas]. i. ſcripturas exponentes. Act. xiij. Erant in eccleſia que erat anthiochie prophete: et id eſt: doctores. [Alios vero euangeliſtas]. i. euangelij annunciatores. Ut ſeptem diaconi. Act. vj. Uel etiaʒ ſcriptores. Ut Lucas ⁊ Marcus. Eſa. xlj. Hieruſalem euangeliſtā dabo [alios autem paſtores ⁊ doctores] vt epiſcopos qui paſcant exemplo ⁊ doceant verbo. Hiere. iij. Dabo vobis paſtores iuxta cor meum ⁊ paſcant vos ſcientia ⁊ doctrina. Eſa. xxx. Non faciet vltra auolare doctorem tuum.

Ad conſummationem ſanctorum in opus miniſterii in edificatione corporis chriſti.

¶ Hic ſubdit cõmune opus eorū quod debent exequi diligenter. vnde dicit Opus. Humiliter: vnde dicit. Miniſterij. Utiliter: ⁊ quo ad Fideles: vnde dicit Ad conſummationē: ⁊ quo ad Infideles vnde addit. In edificationem. Dicit ergo. Ita dedit. Et hoc [In opus miniſterij]. i. vt quiſq; poſſit implere opus ſui miniſterij. Glo. Si enim vnus: oīa non perfecte ageret ſingula. Et dicit In opus: non in ocium vel requiem. Ideo j. Tim. iij. Qui epiſcopatum deſiderat: bonum opus deſiderat. Et opus miniſterij: non dominij. j. Pet. v. Non vt dominantes in clero. Miniſterij dico quod ſup. eſt neceſſarium [ad conſummationē ſanctorūʒ]. i. vt in ſanctitate ꝯſummentꝰ qui iā ſcti ſunt ⁊ hoc quātum ad illos qui iam ſunt in eccleſia [in edificationem corporis chriſti] id eſt: vt qui adhuc alieni ſunt edificētur in corpus chriſti. i. in eccleſiam ⁊ hoc quantum ad illos qui ſunt extra. ſ. eccleſiam.

Facta eſt autem diſtinctio officiorūʒ in eccleſia: quadruplici ratione.

F Officiorū diſtinctio in eccleſia facta eſt quadruplici rõne

Primo propter myſtici corporis integritatem ſecundum illud. j. Corinth. xij. Si totum corpus oculus vbi auditus.

Secundo propter eccleſie pulchritudinem: ex varietate reſultātem. Pſ. Aſtitit regina a dextris tuis.

Tertio propter ſingulorum membrorum vtilitatem. j. Cor. xij. Non poteſt dicere caput pedibus non eſtis mihi neceſſarij.

Quarto propter officiorum expeditionem. Deute. j. Non poſſum ſolus onera portare ⁊c.

Donec occurram⁹ omnes in vnitate fidei et agnitionis filij dei in virum perfectuʒ: in menſuram etatis plenitudinis chriſti.

¶ Hic tangit diſtinctionis terminum. Ubi primo notatur ſanctorum reſurrectio. Secundo reſurgentium perfectio. Et hec duplex. Primo virtū. ibi. In virum perfectum. Secundo membrorum. ibi. In menſuraʒ etatis. Dicit ergo [Donec occurramus] q. Ita quoſdā quidem dedit ⁊c. Hec autem diſtinctio ⁊ prelatio durabit [donec]. ſ. in die iudicij nos [omnes] exiſtentes ſup. [in vnitate fidei]. i. in vna fide: ⁊ hoc quo ad articulos [et] etiam in vnitate] agnitionis filij dei] id eſt: in vna agnitione quo ad alia de ipſo cognoſcibilia que ſunt articuli. Uel [in vnitate agnitionis]. i. virtutum: quibus deus agnoſcitur [occurramus] inuicem nobis de diuerſis partibus mundi. Uel [occurramus] chriſto. j. Theſ. iiij. Rapiemur cum illis in nubibus obuiam chriſto ⁊c. [in virum perfectum] Hoc legitur dupliciter. Primo ſic. Occurramus inquam nos dico: excreſcentes [in virum perfectum] id eſt: in tantum vt vnuſquiſq; ſit perfectus vir: quo ad perfectionem virium: et excreſcentes etiam [in menſuraʒ]. i. vſq; ad mēſuraʒ [etatis] nõ ſtature corporalis [plenitudinis chriſti]. i. illius etatis in qua chriſtus habuit ſuam a parte corporis plenitudinem: ſcʒ circa triceſimum annū. Ultra enim illam etatem nihil accreſcit naturaliter homini. Et hoc quo ad perfectionem membrorum. Secundo modo legitur ſic. Donec occurramus capiti chriſto [in virum perfectum] id eſt. Ita vt nos: caput: ſcilicet cuʒ membris ſimus quaſi vnus perfectus vir. Perfectum dico ⁊ hoc [in menſuram]. i. quia tunc perficiemur in menſuram [etatis plenitudinis chriſti] Tunc enim erit meta etatis chriſti: et menſura completa: quia tunc chriſtus erit plenus habens omnes electos in ſe: et nullus deinceps addetur: qui tamen modo per additionem aliquorum membrorum quotidie creſcit.

¶ Notandum eſt hic ꝙ quadruplex legitur hominis perfectio.

G Hoīs perfectio eſt quadruplex.

Prima Nature. Gen. ij. Perfecti ſunt celi et terra: et omnis ornatus eorum.

Secunda Innocentie. Ezech. xxviij. Plenus ſapientia et perfectus decore in delitijs paradiſi fuiſti.

Tertia Iuſtitie. Gen. vj. Noe vir iuſtus atque perfectus fuit.

Quarta Glorie. Ut hic in virum perfectum.

Ut iam non ſimus paruuli fluctuantes: et circumferamur omni vento doctrine in nequitia hominum: in aſtutia ad circumuentionem erroris.

¶ Hic tangit diſtinctionis officiorum in eccleſia finez primum ſcilicet confirmationem fidelium. Et primo contra propriam fragilitatem. Secundo contra alterius ſuggeſtionem. ibi. Et non circumferamur. Dicit ergo [Ut iam] quaſi. Uſq3 ad iſtud tempus hos miniſtros dedit: ⁊ hec officia in eccleſia diſtuixit ad hoc ſcilicet [vt iam] ſicut olim [non ſimus paruuli] ſenſu et diſcretione. j. Corinth. xiiij. Nolite pueri effici ſenſibus. Paruuli dico [fluctuantes] id eſt: in fide per heſitationem titubantes. Jacob. j. Qui heſitat ſimilis eſt fluctui maris [et] etiam vt non [circūferamur] id eſt quaſi motu circulari: non recto feramur. Sicut impij in circuitu ambulant [omni vento doctrine] id eſt: doctrina praua: que ventus eſt et tempeſtas. Eccli. v. Ne te ventiles in omnem ventum. Doctrine dico facte [in nequitia hominum] quo ad maliciam eorum in ſemetipſis [et aſtutia] quo ad maliciam eorum in cōparatione ad alios decipiendos. i. doctrine facte per homines malicioſos in ſe: ⁊ aſtutos ad decipiendū alios. Et dicit doctrine hominum: quia falſa doctrina hominum eſt: non dei. Roman. iiij. Eſt autem deus verax: omnis homo mendax. Pſ. Facte inquam [ad circumuentionem erroris] id eſt: vt circumueniant alios ſub ſpecie veritatis trahentes in errorem. ij. Tim. tertio. Mali homines proficient in peius errantes et in errorem mittentes. Cauēda doctrina. Et ratione forme: quia ventoſa et inſtabilis. Et ratione efficientis: quia in nequitia hominum ⁊ aſtutis. Et ratione finis: quia ad circumuentionem. Et ratione materie: quia erroris. — Ps.cxv.

¶ Et notandum φ duplex legitur genus fluctuū: Pene ⁊ Culpe. Et quilibet triplex.

Fluctuū genus eſt duplex.

Eſt ergo fluctus pene.

Primus: Tentationis diabolice impellens ad ſummergendum. Matth. xiiij. Nauicula in medio mari iactabatur fluctibus. Nauicula eccleſia vel anima.

Secundus. Tribulatiōis mundane ⁊ commouens ad perturbandum. Pſ. Omnes fluctus tuos induxiſti ſuper me. Jon. ij. Fluctus tui ſuper me tranſierunt. — Ps.lxxxvij.

Tertius: Ultionis diuine iminens ad luendum. Luce. xxj. Erunt ſigna in ſole ⁊ luna ⁊ ſtellis et in terris preſſura gentium pre confuſione ſonitus maris et fluctuum.

Fluctus culpe.

Primus Infidelitatis ⁊ ignominie perturbans ad videndum. Jaco. i. Qui heſitat ⁊c.

Secundus: Carnalis laſciuie deſpumans ad maculādum Canonica Jude Fluctus feri maris deſpumantes ſuas confuſiones ⁊c.

Tertius Cupiditatis ⁊ auaritie tumultuans ad rapiendum. Eſa. lvij. Cor impij quaſi mare feruens quod quieſcere non poteſt ⁊ redundant fluctus eius. Sed heu quis confringet dominus tumentes fluctus ſicut dicitur. Job. xxxiij.

Ueritatem autem facientes in charitate creſcamus in illo per omnia: qui eſt caput chriſtus.

¶ Hic tangit diſtinctionis officiorum in eccleſia finē propter fidelium promotionem in bonum. Ubi tangit promotionem primo membrorum ſingularem. Secūdo totius corporis vniuerſalem. ibi. Ex quo totuʒ corpus. Dicit ergo [Ueritatem] Ita non ſumus paruuli ⁊c. [autem] ſed nos potius [veritatem facientes] ſcilicet actu veram doctrinam exequentes: ⁊ hoc [in charitate] non ficte vel ex timore quia. j. Cor. xiij. Si tradidero corpus ⁊c. Charitatem autem ⁊c. [creſcam⁹] de bono in melius proficiendo. Gen. j. Creſcite ⁊ multiplicamini [per omnia] id eſt in omni ſpirituali bono: et hoc [in illo] id eſt: illi operanti adherendo [qui eſt caput] nos regens. ſ. [chriſt⁹]. i. vnctus ſpiritu ſancto Pſ. Sicut vnguentum in capite ⁊c. Ecce ſex neceſſaria ad profectum ſpiritualem. Cognitio / Operatio / Deuotio / Cōtinuatio / Inheſio / Perfectio. Ergo [Ueritatem] in cognitione [facientes] in operatiōe [in charitate]. i. in deuotione [creſcamus] boni operis continuatione [in illo] perfecta inheſione [per omnia] vniuerſalitate ⁊ integritate. — Ps.cxxxj

Ex quo totum corpus compactum et connexum per omnem iuncturaʒ ſubminiſtrationis ſecundum operationem in menſuram vniuſcuiuſq3 membri augmentuʒ corporis facit in edificationē ſui in charitate.

¶ Hic tangit promotionem totius corporis vniuerſalem. Ubi oſtendit φ chriſtus in corpore eccleſie ſex facit. Primo regit per gubernationem. ibi. Qui eſt caput. Secundo cōpingit per fidem ſm Gloſam. ibi. Ex quo totum. Tertio connectit per charitatem. ibi. Et connexum. Quarto ſubminiſtrat per bonorum cōmunionem. ibi. Subminiſtrationis. Quinto augmentat per meritorum profectum: ⁊ cōtinuationem. ibi. Augmentum corporis. Sexto edificat per peccatorū cōuerſionem. ibi. In edificationez. Dicit ergo [Ex quo] q. Et vere eſt caput quia ipſe eſt [ex quo totum corpus] eccleſie ſcʒ [compactum] per fidem. Sed heu q3 hodie hieruſalem eſt aceruus lapidum: quia ſine compage fidei. Mich. iij. [et connexum] per charitatē. Cōpactum inq̄ ⁊ connexum [per omnē iuncturā ſubminiſtrationis]. i. per membrorum ſubminiſtrationem ad inuicem coniungentem. j. Pe. iiij. Unuſquiſq3 ſicut accepit gratiam in alterutrum ſubminiſtrantes. Subminiſtrationis dico facte [ſm operationem] ſub. factam [in menſuram] id eſt: iuxta menſuram [vniuſcuiuſque membri] id eſt: ſecundum φ vnum quodq3 membrū poteſt operari ſm gratiam ſibi datam. Alia eſt enim operatio oculi. Alia pedis. j. Cor. xij. Non poteſt dicere oculus manui ⁊c. Et vere per ipſum eſt hoc totuʒ quia ipſe [augmentum corporis facit] Et hoc q̄tū ad profectum eorū qui iam ſunt de corpore. Ipſe dico tēdens [in edificationem ſui] ſm φ chriſtus accipitur p capite cum membris. Et hoc q̄tum ad illos qui non ſunt de corpore eccleſie. Et hoc totum facit [in charitate] que eſt radix omnium bonorum.

¶ Nota ſuper illud. Ueritatem facientes. Qꝫ multiplex eſt veritas quam debem⁹ facere. De qua Pſ. Diminute ſunt veritates a filijs hominū. — Ueritas eſt multiplex.

Prima eſt ſcripture. Dan. x. Pronūciabo tibi quod expreſſum eſt in ſcriptura veritatis.

Secunda Conſcientie. ij. Cor. xj. Eſt veritas chriſti in me: id eſt in mea conſcientia.

Tertia Loquele. Prouerb. xij. Labium veritatis firmum erit in perpetuum.

Quarta Uite. iij. Canonica. Joh. Maiorem horū nō habeo gratiam quam vt audiam filios meos in veritate ambulantes.

Quinta Doctrine. Mat. xxij. Magiſter ſcimus quia verax es ⁊ viam dei in veritate doces ⁊c.

Sexta Juſtitie. Eſa. xlij. In veritate educet iudiciū.

Septima Remunerans Glorie. Joh. viij. Ueritas liberabit vos.

Sed heu Quia hodie

Ueritas ſcripture peruertitur ab hereticis. Dan. viij. Proſternitur veritas in terra.

Ueritas conſciētie perimitur ab hypocritis. Oſee. iiij Non eſt veritas Non eſt miſericordia Non eſt ſcientia domini ī terra. Ueritas quo ad ſe. Miſericordia quo ad proximum. Scientia quo ad deum.

Ueritas loquele odio habetur a ſtultis. Ueritas enim odium parit. ideo Job. vj. Quare detraxiſti ſermonibus veritatis. Jam enim corrector: detractor reputatur.

Ueritas vite diminuitur in mundanis. Pſ. Diminute ſunt veritates a filijs hominum. — Ps.xj.

Ueritas doctrine impugnatur ab emulis. Gal.v. Quis vos impedit veritati non obedire?
Ueritas iuſtitie captiuatur ab iniquis. Rom.j. Qui veritatem dei in iniuſtitia detinent. Eſa.lix. Juſtitia longe ſtetit quia corruit in platea veritas: et equitas non potuit ingredi.
Ueritas glorie pro vili precio datur a reprobis. Prouerbi.xxviij. Qui cognoſcit in iudicio faciem non bene facit ⁊ qui pro buccella panis deſerit veritatem: id eſt chriſtum. Iſti ſunt peiores Juda qui ſaltem vendidit chriſtum triginta argenteis. Iſti omnes non faciunt veritatem: ſed deſtruunt. Iſti commutant veritatem dei in mendacium. Ro.j.
B ¶ Nota etiam ſuper illud. Ueritatem facientes.
Non ſufficit veritatem audire. Jaco.j. Siquis auditor eſt verbi ⁊ non factor ꝛc.
Non ſufficit proponere. Eſa.xxxvij. Uenerunt filij vſqꝫ ad partum ꝛc.
Non ſufficit docere. Ro.ij. Qui alium doces ꝛc.
Non ſufficit ſimulare. Ps. Confundantur omnes qui
ps.xc. adorant ſculptilia ⁊ qui gloriantur in ſimulacris ſuis. Sed oportet Facere veritatem. Eccli.xvij. Ueritas ad eos qui faciunt ad eam reuertetur.

Hoc igitur dico et teſtificor in domino vt iam non ambuletis ſicut et gentes ambulant: in vanitate ſenſus ſui.

¶ Poſtq̄ monuit ad boni operationem. Hic monet ad mali declinationem. Ubi ponit Primo ammonitionem Generalem: ſcilicet vt deponant conuerſationem gentilem. Secundo: ſpecialem: ſcilicet vt deponāt vitam ſuam veterem. ibi. Uos autem non ita didiciſtis. Tertio: ſpecialiſſimam: vt ſcilꝫ deponant vite ſue veteris quālibet partem. ibi. Propter quod deponentes mendacium. Primo monet non viuere modo gentili. Secūdo monet modo Chriſtianorum. Tertio per partes deſcribit viuendi modum. In prima conuerſationem gentilem deſcribit. Primo. ex Malo vanitatis in Affectu: id eſt: ex amore temporalium. Secundo. ex Malo erroris in Intellectu: id eſt ex ignorantia eternorum. ibi. Tenebris obſcuratum. Tertio ex malo impuritatis in Effectu: id eſt ex immundicia operum. ibi. Qui deſperantes. In prima Malum vanitatis dehortatur Diſtricte: quia dico et teſtificor: Expreſſe: vt iā nō Aperte: in vanitate. Dicit ergo [Hoc igitur] q. quia tot auxilia ad cuſtodiam ſanctitatis ⁊ vnitatis habetis [Igitur dico ⁊ teſtificor in domino] id eſt: ſub domini teſtimonio precipio, hoc eni neceſſitatis eſt [hoc] ſcꝫ [vt iam] ſicut prius [non ambuletis] .i. viuatis. ad Gal.v. Si ſpiritu viuimus: ſpiritu ⁊ ambulemus [ſicut et gentes] id eſt: gentiles [ambulant] id eſt: viuūt ſcꝫ [in vanitate ſenſus ſui] .i. in vano appetitu ſenſualitatis: quia amant tranſitoria ⁊ vana que ſenſualitas ſuggerit. Hierem.ij. Ambulauerunt poſt vanitatem ⁊ vani facti ſunt.

Tenebris obſcuratum habentes intellectum alienati a vita dei per ignorantiā que eſt in illis propter cecitatē cordis ipſorum.

¶ Hic ſubdit Malū erroris ⁊ Ignorantie in intellectu. Ubi innuit in eis defectum triplicis ſcientie. ſ. Innate Adquiſite ⁊ Infuſe. ſ. per obſcuritatē: ignorātiā et cecitatem. Obſcuritatem innate. ibi. Obſcuratum ꝛc. Ignorantiam adquiſite. ibi. Alienati ꝛc. Cecitatē infuſe. ibi. Propter cecitatem. Mala eſt obſcuritas que impedit viuendi actum. Peior ignorantia que tollit habitū. Peſſima cecitas que ledit potentiam. Dicit ergo [Tenebris] q. Ita ambulant in vanitate. Ipi dico [habentes intellectum] naturalē [obſcuratum tenebris] erroris. Geñ.j. Tenebre erant ſuper faciem abyſſi. Ipſe aūt [alienati a vita dei] q̄ eſt gratia in preſenti. Uel [a vita dei] .i. a vita glorie in futuro .i. carētes ſpe vite immortalis. Supra. ij. Promiſſionis ſpē non habentes. Alienati inquam ⁊ hoc [per ignorantiam] infidelitatis ſcilicet quia Ignorans ignorabitur. j. Corinth. xiiij. [que] ignorantia [eſt] id eſt: manet [in illis propter cecitatem cordis ipſorum] id eſt: propter duriciam obſtinationis eorum: quia ſcilicet oculos clauſerūt lumini predicationis. vnde hec eſt ignorantia affectata. Ro.j. Obſcuratū eſt inſipiēs cor eorū ꝛc.

¶ Notandum hic ꝙ intellectus ſeu cor hominis obſcurari legitur. Primo per ignorantiam vt hic. — L Homo intellectus ſeu cor quinque modis legitur obſcurari.
Secundo per mundanā ſapientiā. Ro.j. Obſcuratum eſt inſipiens cor eorū dicentes enim ſe eſſe ꝛc.
Tertio per carnales concupiſcentiā. Apoc.ix. Obſcuratus eſt ſol ⁊ aer de fumo putei.
Quarto propter inuidiam. Ps. Obſcurentur oculi eorum ne videant. ps.lxviij.
Quinto per auariciam. Ps. Repleti ſunt qui obſcurati ſunt ꝛc. ps.lxxij.

Qui deſperantes ſemetipſos tradiderunt impudicitie in operationem immundicitie omnis: in auaricia.

¶ Hic deſcribit: vitam gentilium ex Immundicia operum. Ubi tangit tria mala. Deſperationem quia deſperantes. Uoluptatem quia ſemetipſos tradiderunt. Cupiditatem: quia in auaricia. Uel dicendum ꝙ deſcribit peccata eorum ex conditione mala multiplici. Peccauerunt enim Irremediabiliter quia deſperantes. Libēter: quia tradiderunt. Immiſericorditer: qꝛ ſemetipſos. Turpiter: qꝛ impudicitie. Euidēter: quia in operationem. Multipliciter: quia immūdicie omnis Inſatiabiliter: quia in auaricia. Dicit ergo [Qui] .ſ. gentiles [deſperantes] de vita futura. Job.v. Nō credit ꝙ poſſit reuerti de tenebris ad lucem. Et Prouer. xviij. Impius cum in profundum peccatorum venerit contēnit [ſemetipſos tradiderunt] voluntarie. Deus autem tradidit eos permiſſiue. Ro.j. Propter qđ tradidit illos deus ꝛc. Tradiderunt inquā [impudicitie] id eſt: fornicationi: et hoc [in operationem] non tantum in conſenſum vel delectationem [immundicie omnis] id eſt: cuiuſcūqꝫ etiam innaturalis; vt nihil immundū omnino pretermiſerint. Sap.ij. Nullum peccatum ſit quod non pertranſeat luxuria noſtra: ⁊ hoc [in auaricia] ſcilicet inſatiabili deſiderio: quia nunquam luxuriando ſatiātur. Uel [in auaricia] id eſt: cupiditate ſup. deſcribit gentes. Uel ſecundum aliam literam [et auaricie] ſupple: tradiderunt ſe.

Uos autem non ita didiciſtis chriſtum ſi tamen illum audiſtis et in ipſo edocti eſtis ſicut eſt veritas in Jeſu.

¶ Hic monet viuere modo Chriſtianorū. Ubi tria facit. Primo enim allegat xp̄i doctrinam: quia docet aliam viuendi formam. Secundo monet deponere veterē vitam. ibi. Deponere vos. Tertio monet accipere vitā nouam. ibi. Renouamini autem ſpū. In prima proponitur doctrina chriſti / Imitanda / Audienda / Retinēda. Et vere Imitāda: qꝛ bona. Audiēda / qꝛ grata Retinēda: qꝛ vera. Dicit ergo. [Uos aūt] q. Ita ambulant gentes [autem] ſed [vos nō ita didiciſtis chriſtū] ſup. eſſe imitandum. Deut.xviij. Tu autem a domino deo tuo aliter inſtitutus es [ſi tñ illum audiſtis] Uel Exterius loquentem per predicationem meā. ij. Cor. vlt. An experimentum queritis ꝛc. Uel Interius per inſpirationem. Apoca.iij. Ego ſto ad oſtium et pulſo. ps.lxxxiiij. Ps. Audiam quid loquatur in me ꝛc. Audiſtis ſup. ita ꝙ [in ipſo edocti eſtis] id eſt: ſi doctrinam eius retinuiſtis Edocti inquam ita [ſicut eſt veritas in ieſu] Ipſe eni eſt veritas. Joh. xiiij. Ego ſum Uia: ducēs in exemplo. Ueritas: lucens in documento. Uita ſaluans in premio.

Deponite vos ſecundum priſtinam conuerſationem veterem hominem: qui corrumpitur ſecundum deſideria erroris.

¶ Hic monet deponere veterem vitam quam vituperat ex duplici errore. Primo In cultu exteriori. Secundo In affectu interiori. ibi. Qui corrumpitur.

Dicit ergo [Deponite vel deponere] et eſt idem ſenſus Si eſt ibi Deponere debet ſic continuari. Ita edocti eſtis veritatem quam chriſtus docuit hanc: ſcilicet [Deponere ꝛc.] Si eſt autem ibi Deponite ſic. Edocti eſtis veritatem. Hec autem veritas quam chriſtus docuit eſt [Deponite vos] Homo enim eſt ſibi onus graue. Iob. vij. Factus ſum mihimetipſi grauis. Deponite vos inquam: non ſecundum corporis vel anime ſubſtantiam: ſed [ſecundum priſtinam conuerſationem] gentilitatis. ſ. [veterem hominem]. i. vetuſtatẽ hominis interioris. ſ. vetuſtatẽ peccati. Pſ. Inueteraui inter oẽs inimicos meos [qui]. ſ. vetus homo interior [corrumpitur ſm deſideria]. i. per deſideria: nõ tantũ per opera. Heb. viij. Qđ antiquatur ꝛ ſeneſcit prope interitum eſt. Deſideria dico [erroris] vel quia ab errore veniunt: vel ad errorem ducunt. Ecce ergo vetus homo: id eſt: peccatum Onerat animam. Ideo dicit Deponite. Dehoneſtat conuerſationem: ideo dicit: priſtinam conuerſationem. Corrumpit affectum: ideo dicit. Qui corrumpitur. Infatuat intellectum: ideo addit: erroris.

Pſ.vi.

Hic queritur ſuper illud. Alios euangeliſtas. Glo. Euangeliſte ſunt diaconi: quia et ſi non ſũt ſacerdotes: tamen euangelizare poſſunt. Contra. Similiter ſubdiaconi ex commiſſione poſſunt. Reſpon. Loquitur de poſſe quod ex ordine eſt: non de eo quod ex commiſſione. Vel de euangelizatione que fit p euangelij in miſſa ſolennem recitationem: non de ea que fit per predicationem. Item ſuper illud. Alios: paſtores et doctores. Glo. Paſtor non eſt niſi habeat doctrinã. Cõtra. Multi ſũt paſtores q̃ nõ habẽt doctrinã. Rñ. Quamuis ſint paſtores ab officio paſcendi: non tamen ab executione debiti officij: niſi doctrinam habeant: vel predicationis: vel exortationis: aut per ſe aut per alium. Item ſuper illud. Donec occurramus. Gloſa. Donec illud fiat: durabit prelatio non poſt. Contra. Semper in ordine angelorum et ſanctorum quidam erunt ſuperiores alijs. Reſponſio. Manebit prelatio dignitatis: ceſſabit prelatio poteſtatis ſiue adminiſtrationis. Itẽ ſuper illud. In menſuram etatis. Glo. In illa etate reſurgent in qua chriſtus mortuus eſt et reſurrexit. Contra. Ergo omnes habebunt triginta annos etatis. Reſponſio. Hoc intelligitur quo ad etatis vigorem: non quo ad annorum numeroſitatem. Item ibidem gloſa. Non eſt fas dicere ꝙ in reſurrectione accedat corpori magnitudo quam non habuerit. Contra Ergo qui paruulus deceſſit paruulus reſurget. Rñſ. Non accedet alicui magnitudo quam non habuit: vel mole: vt qui iam habebant ſtaturam perfectam: vel virtute: vt qui erant habituri. Item ibidem glo. Nihil detractum quolibet modo de corpore humano periturum eſt. Contra. Quamuis beata virgo reſurrexerit ꝛ chriſtus: tamen in terris aliquid habet de lacte et capillis beate virginis: et aliquid de ſanguine chriſti. Reſponſio. Totum quod detractum eſt de corpore hũano: id eſt de veritate corporis humani reſurget. Item ibidem gloſa. Siquid in parte aliqua enormiter abundauit: per totum ſpargetur. Contra. Ergo alijs partibus que perfecte erant ſuperflue addetur Reſponſio. Puto ꝙ loquitur in caſu: vbi ceteris partibus aliquid deerat debite perfectionis: vel etiam poteſt augeri pars perfecta corporis ſine indecentia. Item ibidem glo. Neqꝫ illa terrena materies in reſurrectiõe ita reparabitur vt q̃uis ad idem corpus redeat: ad eaſdem quoqꝫ partes redire neceſſe ſit. Contra. Ergo alia erit membrorum materia q̃ prius ergo alia membra. Rñſ. Quamuis aliqua pars noue materie alicui membro addatur: tamen materia principalis illius membri manebit: cui hec vnita: eadem efficietur ſicut cum alimentum corpori in eo vnitur. Item ibidem glo. Reſurgent ſanctorum corpora ſine vllo onere ꝛ ſine vlla deformitate. Contra. Sancti meruerunt ſuis deformitatibus: ergo reſurgere debent cum deformitatibus. Item. Si ſancti reſurgent ſine deformitate: ergo a contrario ſenſu impij cum deformitate. Contra. j. Cor. xv. Mortui reſurgent incorrupti. Glo. membris integri. Rñ. Sancti reſurgent ſine omni deformitate tam quantitatis q̃ qualitatis. Ad obiectum. Rñ. Quamuis meruerunt deformitatibus occaſionaliter: nõ tamẽ cauſaliter. Ad aliud. Rñ. Impij reſurgent cum deformitatibus qualitatis ſed non quantitatis: maxime: de deformitatibus diminutionis: argumentũ vero concludit de deformitatibꝰ qualitatis non quantitatis. Item ſuper illud. Alienati a vita dei. Glo. Sicut anima eſt vita corporis ita deus eſt vita aĩe. Contra. Aĩa eſt vita hoĩs per vnionem formalem: deus vero non ſic vnitur anime. Rñ. Similitudo eſt in genere: non in ſpecie.

Renouamini aũt ſpiritu mentis veſtre: et induite nouũ hominem: qui ſecundũ deum creatus eſt in iuſtitia ꝛ ſctitate veritatis.

¶ Superius allegauit xp̄i doctrinã ꝛ etiã monuit eos deponere veterem vitam. Hic monet accipere vitam nouam. vbi Primo monet eos renouari interius in mẽte. Secundo exterius in conuerſatione. ibi. Et induite. Dicit ergo. Et tripliciter continuatur. Primo ſic [Renouamini] q. Ita deponere debetis ꝛc. [autem] ſed [renouamini ſpũ] id eſt ſpiritu ſancto: rectore [mentis veſtre] a quo eſt iſta renouatio efficiẽter. Pſ. Emitte ſpiritum tuũ ꝛ creabuntur ꝛ renouabis ꝛc. Secundo modo ſic [ſpiritu mentis veſtre]. i. mente ſpirituali per quam eſt renouatio formaliter. Tertio modo ſic [ſpiritu mentis veſtre]. i. ſpiritu qui eſt mens: q̃ eſt ſubiectum renouationis materialiter. Ro. xij. Renouamini in nouitate ſenſus veſtri. Primo ergo tenetur ſpiritus efficienter pro ſpiritu ſancto. Secundo formaliter pro gratia. Tertio materialiter pro anima [Et induite] conuerſationis ſimilitudine [nouũ hominem]. ſ. xp̄m. Ro. xiij. Induimini dñm ieſum chriſtuꝫ. Qui dicitur nouus homo: qꝛ nouo more conceptus et natus. Hiere. xxxi. Nouum faciet dñs ſuper ꝛc. [qui ſm deũ] Hoc ſm glo. legitur dupliciter: ſm ꝙ ad duo poteſt fieri relatio. Primo modo ſic [Qui]. ſ. nouus hõ chriſtus [ſm deum]. i. ſm operationẽ dei: nõ nature [creatus eſt]. i. formatus ꝛ cõceptus in vtero virginis ꝛ de ea natus. Creatus dico [in iuſticia]. i. in cõmuni donorũ preſtatione: ſine perſonarum acceptione: et hoc quo ad proximum [et ſanctitate] perfecta quo ad ſeipſum. Sanctitate dico [veritatis] non hypocriſis. Ioh. j. Plenũ gratie ꝛ veritatis. Scđs mõ fit relatio ad ſpũm mentis: ſic [qui]. ſ. ſpũs mẽtis [ſm deũ]. i. ad dei imaginem [creatus eſt] ſm ſtatum prime conditionis. Gen. j. Faciamus hoĩem ad imaginẽ ꝛc. [in iuſtitia]. i. in boni plenitudine [ſanctitate]. i. mali immunitate. ſanctitate dico [veritatis] non hypocriſis: vel ſimulationis. Hec tamen duo. ſ. iuſtitiam ꝛ ſanctitatem peccando amiſit.

pſ.ciij.

¶ Nota hic ꝙ quadruplicem vetuſtatem debemus deponere.

M Vetuſtas quadruplex deponenda.

Primo: vetuſtatem erroris in ratione. de qua. xxvi. Eſa. Vetus error abijt ſeruabis pacem in quem ſperauimus.

Scđo: vetuſtatẽ praue affectionis in voluntate. de qua Luc. v. Nemo bibens vetus ſtatim vult nouum.

Tertio: vetuſtatẽ praui ſmonis in ore. de qua. j. Re. ij. Recedant vetera de ore veſtro. pſ.vi

Quarto: vetuſtatẽ praui opis in cõuerſatione. de qua Pſ. Inueteraui inter oẽs inimicos meos.

Propter quod deponentes mendacium loquimini veritatem vnuſquiſqꝫ cum proximo ſuo quoniam ſumus inuicem membra.

¶ Superius docuit non viuere modo gentiliũ: ſed viuere modo chriſtianorum. Hic per partes determinat vtrunque viuendi modum: tangens partes vtriuſque modi viuendi. Primo diuiſim. Secundo coniunctim. ibi. Omnis amaritudo. In prima Primo diſſuadet mendacium. Secundo iram ſiue odium. ibi. Iraſcimini. Tertio furtum. ibi. Qui furabatur.

Quarto: ſermonẽ malũ. ibi. Omis ſermo malus. Quinto inobedientie vitium. ibi. Et nolite cõtriſtare. Omne enim vitium aut principaliter reſpicit actum cordis: ſic eſt ira ſiue odium. Aut oris: ſic eſt ſermo mal⁹ et mendacium. Aut operis: ſic eſt furtum. Aut indifferenter quodlibet horum: ſic eſt inobedientia. Actus oris: Aut eſt contra veritatem ſic eſt mendacium: aut contra bonitatem: ſic ſermo malus. In prima Primo diſſuadet mendacium ſiue falſitatem. Secundo ſuadet veritatem ibi. Loquimini veritatem. Tertio ſubdit rationẽ. ibi. Qm̃ ſumus. Dicit ergo [Propter qđ] Quia. ſ. vetus homo deponendus eſt ꝛ nouus induendus quorum vterqꝫ cognoſcit per linguã: ſicut porcus [Deponẽtes mẽdaciũ] qđ eſt pars ꝛ ſignũ vetuſtatis Deponentes dicit tanqꝫ. ſ. graue onus: qꝛ demergit hominẽ in infernũ. Pſ. Perdes oẽs qui loquũtur mẽdacium. Nec diſtinguit quod mendaciũ: qꝛ omne mendacium generaliter eſt deponendum. ſiue ſit Officioſum: ſiue Jocoſum: ſiue Pernicioſum [loquimini veritatẽ] que eſt pars noue vite: ꝛ hoc [vnuſquiſque] ſiue perfectus ſiue imperfectus [cum proximo ſuo] id eſt: cum quocunqꝫ homine ſiue gentili ſiue iudeo: quia ſm Auguſt. Omnis homo omni homini proximus eſt. Et ita veritas debet eſſe. De omnibus: quia ſine mendacio. In omnibus: qꝛ in vnoquoqꝫ. Cum omnibus: quia cũ proximo ſuo. Et vtiqꝫ debetis [qm̃ ſum⁹ inuicem mẽbra] Unde non debet vnus decipere alium: ſicut nec vnum membrum decipit alterum.

¶ Et notandũ qꝫ veritas de qua loquitur hic opponitur quadruplici vitio. A

Ps. lvij. Primo falſitati. de qua Pſ. Errauerunt ab vtero locuti ſunt falſa.

Secundo: duplicitati. Eccle. vj. Sic enim probat peccator in duplici lingua.

Ps. xj. Tertio: doloſitati. Pſ. Diminute ſunt veritates a filiis hoim vana lo. ſunt v. ad proxi. ſu. la do. ꝛc.

Quarto: ſimulationi. de qua Prouerb. xj. Simulator ore decipit amicum ſuum.

Iraſcimini et nolite peccare. Sol non occidat ſuper iracundiam veſtram. Nolite locum dare diabolo.

¶ Hic diſſuadet Ire vitium. et Primo ire progreſſũ. Secundo ire ſtatum. ibi. Sol non occidat. Tertio: ire dominium. ibi. Nolite locum. Uel ſecundum glo. Diſſuadet Primo iram progredientem. Secundo: ſtantẽ. Tertio perſeuerantem. Dicit ergo [Iraſcimini] Hoc legitur tripliciter ſecundũ gloſam. Primo: de ira per vitium. Secundo ꝛ Tertio de ira per zelum. Primo modo ſic [Iraſcimini] id eſt: ſi iraſcimini primo motu ire. Hoc enim ſecundum gloſã: dicit permiſſiue: quia non eſt in noſtra poteſtate: tamen [nolite peccare] progrediendo in actum peccati. Math. v. Omnis qui iraſcit fratri ſuo reus erit iudicio [Sol non occidat] Hoc legitur tripliciter. Primo modo de ſole materiali: ſic [Sol non occidat ſuper iracundiam veſtrã] id eſt: ira veſtra non duret vſque ad occaſum ſolis. quaſi: ꝛ ſi ira ſit progrediens non tamen permanens. Eccleſ. vij. Ira in ſinu ſtulti requieſcit. Secundo modo ſol accipitur pro ſplẽdore rationis ſic [ſol non occidat ſuper iracundiam veſtram] quaſi: non ſit tanta ira qꝫ per eam obſcuretur ſplendor rationis. Tertio accipitur pro ſole iuſtitie: ſcilicet chriſto: ſic [Sol ꝛc.] quaſi: etſi iraſcimini tamen cauete ne propter iracundiam [ſol] iuſtitie vobis [occidat] et vos deſerat. Pſ. Supercecidit

Ps. lvij. ignis et non viderunt ſolem. Et dicit iracundiam et non iram: quia plus dicit iracundia quã ira: quia Ira dicit ipſum actum ire. Iracundia vero promtitatem: et frequentiam. Job. v. Uirum ſtultum interficit iracundia [Nolite locum dare diabolo] in ira perſeuerando: quaſi. Etſi ſit ira aliquandiu ſtans: non tamen perſeuerans. Per iram enim perſeuerantem eiicitur chriſtus de corde: quia in pace factus eſt locus eius ꝛ tũc habet locum diabolus. Secundo modo legitur de ira per zelum. Et hoc dupliciter. Uno modo de ira per zelum quã quis iraſcitur peccatis alienis ſic [iraſcimini] ſcilicet contra peccantes ſicut Phinees. Num. xxv. [et] tamen [nolite peccare] eos nimis dure arguendo. Eccleſia. vij. Noli eſſe iuſtus multum eſt enim iuſtus qui perit in iuſtitia ſua. Uel eſt contra quoſdam prelatos qui arguunt ꝛ inhibent peccata ꝛ ipſimet committunt inhibita. [Sol non occidat ꝛc.] ſicut prius. Alio modo legitur de ira per zelum qua quis iraſcitur peccato proprio ſic [iraſcimini] vobis ipſis peccantibus [et nolite peccare] recidiuando: quaſi dicat. Indignamini vobis tanta vehementia vt peccare deſiſtatis [Sol non occidat ſuper iracundiam veſtram] quaſi. Ita iraſcamini contra peccata propria vt [ſol] iuſtitie [non occidat] ſed potius irradiet ſuper iracundiam veſtram. Uel ſecundum aliam literã [ſol non occidat ſuper irã veſtram] verum eſt ſi ita iraſcimini [Nolite locum dare diabolo] intrandi: ſcilicet ad vos per timorẽ ad peccata redeundo. Sed potius reſiſtite diabolo ꝛ fugiet a vobis. j. Petri. v.

Qui furabatur: iam nõ furetur: magis autem laboret operando manibus ſuis: quod bonum eſt: vt habeat vnde tribuat neceſſitatem patienti.

¶ Hic diſſuadet furtum: ꝛ primo diſſuadet rapere aliena. Secundo ſuadet cõmunicare propria. ibi. Magis autem laboret. Dicit ergo [Qui furabatur] pri⁹ [iam]. ſ. de cetero [non furetur]. i. nõ aliquo dolo quiſquam auferat. Exo. xx. Non furtum facies qꝛ maledictio veniet ad domũ furis. zach. v. [Magis autem laboret vnuſquiſqꝫ] Hinc enim eſt occaſio furti. ſ. qꝫ homines laborare nolunt ꝛ ſua eis ocioſe viuentibus nõ ſufficiunt. Eccle. xxxiij. Laboret inquam [operando manibus ſuis] quia Qui non vult operari: non manducet. ij. Theſ. ij. Operando dico non praua opera vel lucra: ſed [quod bonum eſt] id eſt: vtile et honeſtũ [vt habeat] non tantum vnde viuãt: ſed etiam [vnde tribuat neceſſitatem patienti] vt ſicut aliena iniuſte rapuit: ita ſua miſericorditer aliis tribuat. Ut vbi abundauit delictum ſuperabundet et gratia. Romano. v. et Act. xx Sic laborantes oportet ſuſcipere infirmos ꝛ meminiſſe verbi domini noſtri ieſu chriſti quoniã Beatius eſt dare quã accipere. Ecce ergo adquirẽdi Modus congruus quia operando manibus: honeſt⁹ Act⁹ quia quod bonum eſt. Finis debitus quia vt habeat: vnde tribuat ꝛc.

Omnis ſermo malus ex ore veſtro non procedat: ſed ſiquis bonus eſt ad edificatiõem fidei: vt det gratiam audientibus.

¶ Hic diſſuadet ſermonem malũ. Et Primo diſſuadet ſermonẽ malum. Scdo perſuadet ſermonẽ bonũ. ibi. Sed ſiquis bonus eſt. Dicit ergo [Omnis ſermo malus] et ſi ſup. in corde cõceptus fuerit [ex ore] tamen [veſtro non procedat] ſermo enim malus ſignum eſt mali cordis: qꝛ ex abundantia cordis os loquitur Mat. xij. [ſed ſiquis bonus eſt]. i. honeſtus: cõferens: delectabilis [ad edificationem fidei]. ſ. valens: ille ſuþ [procedat] et tamen ſic circunſpecte ꝛ oportune procedat vt det gratiam]. i. ſit gratus [audientibus] vt. ſ. nõ ſolum valeat ad fidei ſed etiam ad morũ edificationem. Prouerb. xiij. Doctrina bona dabit gratiam. Ecce triplex conditio debita ſermoni. ſ. vt ſit Paucus Fructuoſus Gratioſus. Paucitas notatur. ibi. Siquis. Utilitas. ibi. Bonus eſt ad edificationem. Gratioſitas. ibi. Ut det gratiam ꝛc.

Nota hic qꝫ multiplex eſt ſermo malus. B Sermo malus eſt multiplex

Primus ſermo falſus. Prouer. xix. Falſus nõ erit impunitus: ꝛ qui loquitur mendacia peribit.

Secundus ſermo ocioſus. Mat. xij. De omni verbo ocioſo. ꝛc.

Tertius ſermo inhoneſtus. Infra. v. Fornicatio ꝛ omnis immundicia ꝛc.

Quartus ſermo indiſcretus. Prouerbi. xvj. Qui incõ

ſideratus eſt ad loquendum,ſentiet mala.
Quit⁹ ſermo iportunus. Eccle.xx. Ex ore fatui repro babitur parabola qꝛ non dicit eam in te.ꝛc.
Sextus ſermo obſcurus.i.detractorius Sap.i. Sermo obſcurus inuacuum non ibit.
Septimus ſermo ſophiſticus Ecc.xxxvij. Qui ſophiſtice loquitur odibilis erit.
Octauus ſermo immoderatus Prouer.x. In multiloquio peccatum nõ deerit.
Ps.lxiij. Nonus ſermo iniquus Pſ. Firmauerunt ſibi ſermonem nequam.
Ps.xi. Decimus ſermo ſuperbus. Pſ. Diſperdet dñs vniuerſa labia doloſa ꝛ linguam magniloquam.

Et nolite contriſtare ſpiritum dei:in quo ſignati eſtis in die redemptionis.

¶ Hic diſſuadet inobedientie vitium. Ubi primo ponit ãmonitionem. Secũdo ãmonitionis ratonẽ .ibi. In quo ſignati eſtis. Dicit ergo[Et nolite]Hoc dupliciter legitur Primo modo ſic[Et nolite contriſtare ſpiritumſanctum dei].i.predicatorem veritatis per inobedientiam.quem qui contriſtat contemnit deum Luce.x. Qui vos ſpernit me ſp. Scđo modo [Nolite contriſtare ſpiritum ſanctum dei.i.ipſum per mala opera de corde veſtro fugare. Sicut dicitur homo cõtriſtari quando de propria domo eiicitur. Spirit⁹ eñ ſanctus diſciplme effugiet fictum Sap.i.[In quo] q. Nec debetis ipſum contriſtare:qꝛ ipſe eſt[in quo] .i.tanq̃ ſigillo[ſignati eſtis]qꝛ forma bonitatis eius
Ps.iiij. in vobis eſt impreſſa Pſ. Signatum eſt ſuper nos lu.ꝛc. Uel[in quo ſignati eſtis].i.a malis tanquam ſigno diſtincti. Supra.i. In quo credentes ſignati eſtis Signati inquam. Et hoc[in die redemptionis].i.die baptiſmi. In baptiſmo eñ fit particularis cuiuſlibet redemptio. In die autem paſſionis facta eſt redemptio generalis.

Dis amaritudo ꝛ ira ꝛ idignatio ꝛ clamor ꝛ blaſphemia tollatur a vobis cum omni malicia.

¶ Hic tãgit partes tã veteris q̃ noue vite cõiunctim Et primo partes veteris vite. Secundo:partes noue. ibi. Eſtote autem inuicem. Partes veteris vite tangit ſex. Primo amaritudinem conuerſationis. Secũdo:iram ſubiti furoris. Tertio indignationem liuoris. Quarto clamorem contentionis. Quinto. blaſphemiam maledictionis. Sexto:maliciam cordis. Dicit ergo[Omnis]q. Ita non debetis ſpiritum ſanctum contriſtare:ꝛ vt non contriſtetis[omnis amaritudo]in dictis ꝛ factis mordacibus:qꝛ Non eſt ſenſ⁹ vbi eſt amaritudo Ecc.xxi.[ꝛ ira].i.ſubitus furor. Iac.i. Ira viri iuſticiam dei non operatur[ꝛ indignatio].i.liuor de promotione aliorũ Prouer.xxix. Qui ad indignandum eſt facilis erit ad peccata procliuior. [ꝛ clamor].i.verbum contentioſum Eſa.xlij. Nõ cõtendet neq̃ clamabit [ꝛ blaſphemia]in deum vel ſãctos:per quam de deo vel ſanctis falſa dicuntur Leuit.xxiiij. Educ blaſphemum extra caſtra ꝛc.[tollatur a vobis]ꝛ hoc[cum omni malicia]cordis Col.iij. Deponite ꝛ vos omnia.iram:indignationem:maliciã ꝛc.

Eſtote autem inuicem: benigni:miſericordes:donantes inuicem:ſicut ꝛ deus in chriſto donauit vobis.

¶ Hic tangit partes noue vite tres. Prima eſt communicatio bonorum. Secunda compaſſio malorũ penalium. ibi. Miſericordes. Tertio :remiſſio iniuriarum ibi. Donantes inuicẽ. Dicit ergo[Eſtote]q. Hec oĩa mala auferantur a vobis[autem]ſed[eſtote benigni inuicem].i.largi de facultatibus veſtris Col. Induite vos ſicut electi ꝛc.[Miſericordes]affectu compaſſione mentis Luc.vi. Eſtote miſericordes ꝛc.[donantes inuicem].i.remittentes iniurias in vos commiſſas Col.iij. Donantes voſmetipſos ſiquis aduerſus aliquem habet querelam. Donãtes inquam. Ita vere ꝛ ex corde[ſicut ꝛ deus in chriſto].id eſt per chriſtum[donauit vobis].i.gratis peccata veſtra remiſit Math.xviij. ſic ꝛ pater me⁹ faciet vobis niſi remiſeritis vnuſquiſq̃ fratri ſuo de corde ſuo. Omnia tangit grata:ꝛ actum:donãtes ꝛ modum:inuicem:ꝛ exẽplum:ſicut ꝛ deus ꝛc.

Hic queritur ſuper illud Loquimini veritatem vnuſquiſq̃ cum.

Glo. Cum quouis homine etiam iudeo vel gentili. Contra. ſtatim addit quoniã ſumus inuicem membra:gentiles vero non ſunt de eodem corpore nobiſcum:ergo ceſſante cauſa debet ceſſare effectus. Rñ. Quamuis non ſint euiſdem corporis actu:ſunt tamen potentia. Item ſuper illud. Iraſcimini ꝛc. Glo. Inuitus tolero qđ vitari non poteſt ergo primi motus vitari non poſſunt:ergo non ſũt peccata. Rñſ. Nõ poſſũt vitari omnes vſr:poteſt tamen quilibet per ſe particulariter. Item ibidem glo. Permittit apoſtolus iraſci qđ eſt tentatio humana:ergo permittit peccare. Rñ. Duplex eſt permiſſio:quedam de minori malo:quedam de maiori bono. Item ibidem gloſ. Iraſci contra peccatores eſt naturalis motus animi Contra. Iſte mot⁹ eſt iuſticie:ergo gratie non nature. Rñ. Naturalis a natura recta ſꝫ non pure naturalis. Item ibidem glo. Eſt qui perit in iuſticia ſua. Contra. Null⁹ perit virtute aliqua. Rñ. Nõ dicit in iuſticia ſimpliciter:ſꝫ in iuſticia ſua.i.apparẽti nõ exiſtenti. Itẽ ſuper illud .ſol nõ occidat gloſ. Ira qñ nõ eſt peccatum mortale Chriſtus cum ira nunq̃ habitat. Cõtra. Ergo omnis ira mortale peccatum eſt. Rñ. Loquitur de ira que ẽ completa paſſio que procedit ex deliberatione:nõ de ira que propaſſio procedens ex ſurreptione. Itẽ ſuper illud Nolite locum dare diabolo. Glo. Si cupis aliquid terrenum intrat diabolus:ſi times aliquid terrenum intrat diabolus. Contra. Chriſtus timuit crucẽ Marc.xiiij. Cepit pauere. Rñ.glo. Loquitur de timore mundano vel humano.non de naturali. Itẽ ſuper illud. Omnis ſermo malus. Glo. In dei ſeruo omnia bona debent videri. Cõtra. In ſolo chriſto omnia bona fuerunt. Rñ.glo. Loquitur de bonis neceſſariis ad ſalutem nõ generaliter. Item ſuper illđ. Donantes inuicem. Glo. ſi alter in alterum peccet donate inuicem:alioquin deus repetit dimiſſa. Con. Obligatio ſemel extincta amplius non reuiuiſcit ſm iura humana:ergo min⁹ ſm diuina. Rñ. Repetit non ſimpliciter:ſꝫ ſm quid:qꝛ peccatum ſequens aggrauatur per ingratitudinem.

¶ Notandum ſuper illud. Nolite contriſtare ſpm̃ ſanctum Qꝫ ſpiritusſanctus
Ignoratur ab indoctis. Act.xix. Neq̃ ſi ſpiritusſanctus eſt audiuimus ꝛc.qꝛ ſubtilis.
Fugatur ab hypocritis ſap.i. Spiritusſanct⁹ diſcipline effugiet fictum qꝛ vnicus.
Extinguitur a negligentibus ꝛ acidioſis. i. Theſ.v. ſpiritũ nolite extinguere:qꝛ amans bonum factum.
Affligitur ab iracũdis:ꝛ malignis Eſa.lxiij. Ipſi vero ad iracundiam prouocauerunt ꝛ afflixerunt ſpiritum ſanctum ei⁹:quippe:qꝛ modeſtus ꝛ benignus.
Cõtriſtatur ab inobedientibus ꝛ ſuperbis:vt hic. Nolite ꝛc:quippe:qꝛ mobilis.
Contumelia afficitur ab immundis ꝛ luxurioſis heb. x. Qui ſpiritui gratie contumeliã fecerit ꝛc. quippe: qꝛ incoinquinatus ꝛ mundus.
Blaſphematur a maledicis ꝛ blaſphemis. Matthe. xij. Spiritus blaſphemie nõ remittetur:quippe:quia diſertus ꝛ verax.
Inpugnatur ab infidelibus obſtinatis. Act. vij. Dura ceruice ꝛ incircuncisi cordibus ꝛc.quia amicos dei conſtituit.
Non accipitur a carnalibus ꝛ mundanis Ioh. xiiij. Spiritum veritatis quem mũdus nõ poteſt accipere: qꝛ ſpũs intelligentie ſanctus multiplex. Sap.v.

Capitulum v.

Eſtote ergo imitatores dei ſicut filij chariſſimi: ⁊ ambulate in dilectione.

¶ Hec eſt tertia pars tertie partis Epiſtole. ſ. inſtructionis moralis Monuit em̄ eos Primo ad boni operationem. Secundo ad mali declinationem. Hic tertio monet ad chriſti ſ vtroque imitationem. vbi Primo monet vt deū ⁊ xp̄m ſ vtroque imitentur. Scḋo vt nō contrarijs ſuggeſtionibus ſeducantur. ibi. Nemo vos ſeducat. Tertio: vt potiꝰ caute conuerſentur ibi. Uidete itaq; fratres quomodo caute ambuletis. In prima monet vt deum imitētur. Primo: in operatione boni. Secundo: in fuga mali. ibi. Fornicatio autem. In prima Primo oſtendit ꝙ deus eſt ab eis imitandus Secundo: quare imitandꝰ ibi. Sicut filij. Tertio: in quo eſt imitandus. ibi. Ambulate. Quarto: quomō eſt imitandus. ibi. ſicut ⁊ xp̄s Primo ergo tangit imitatiōis Actum. Secūdo. Cauſam Tertio Materiam. Quarto Exemplum. Dicit ergo [Eſtote] quaſi Ita deus condonauit vobis. [ergo imitatores dei] vobis inuicem condonando. Ipſe enim deus eſt exemplar primum ⁊ veraciſſimum omnium bonorum. Ideo imitandus. Exo. xxvj. Inſpice ⁊ fac ſm exemplar quod tibi in monte monſtratum eſt. Et vtiq; debetis imitari [ſicut filij chariſſimi] id ē qr eſtis filii eius chariſſimi. Chari propter imaginē creationis. Chariores propter ſimilitudinem recreationis. Chariſſimi propter ſimilitudinem glorificationis ad quam facti eſtis. ibi em̄ erit perfecta charitas ſcꝫ in patria. Nec ſolum condonate inuicem. ſed etiam [ambulate in dilectione] per operum exhibitionem. j. Jo. iij. Non diligamus verbo neque lingua ſed opere ⁊ veritate.

Sicut ⁊ chriſtus dilexit nos ⁊ tradidit ſemetipſum pro nobis oblationem ⁊ hoſtiā deo in odorem ſuauitatis.

¶ Hic ſubdit exemplum dilectionis ſcꝫ chriſtum Ubi dilectionis chriſti tangit primo Affectum. Secundo Effectū. ibi. Et tradidit. Tertio Fructum. ibi. In odorem ſuauitatis. Dicit ergo [Sicut ⁊ chriſtus] quaſi Ita ⁊ vere ſi opus eſt [Sicut ⁊ chriſtus dilexit nos] ſcꝫ ſincere ⁊ ex corde. Joh. xv. Hoc eſt preceptū meū ⁊c. Nec ſolum dilexit affectu: ſed [et tradidit] non abſcondit [ſemetipſum] non alium [pro nobis] quamuis tunc inimicis. Ad Gal. j. Qui dedit ſemetipſum pro peccatis noſtris. Tradidit inquam ⁊ hoc [oblationē] in antecedentibus paſſionem [⁊ hoſtiam deo] in ipſa paſſione. Heb. x. Nec ſemel oblatus eſt ad multorum exhaurienda peccata. Hoſtiam dico [in odorem ſuauitatis] i. deo acceptam. Sicut de hoſtia legali dicebatur figuraliter. Leui. j. et. iij.

A

¶ Nota hic ſuper illud Ambulate in dilectione Charitas eſt via in qua ambulandum.

Ps. xvij. Primo quia eſt via munda. Ps. Deus meus in pollu. via eius.

Secundo quia via pulchra. Prouerbior. iij. Uie eius vie pulchre.

Tertio qr recta. Ps. Pes meꝰ ſtetit in via recta.

Ps. xc. Quarto qr via ſecura. Ps. Angelis ſuis mandauit de te vt cuſto.

Quinto qr via clara. Pro. iiij. Juſtorum ſemita quaſi lux ſplendens.

Sexto quia ampla. Prouer. iiij. Ducam te per ſemitas equitatis: quas cum ingreſſus fueris nō artabuntur greſſus tui.

Septimo quia plana. Eſa. xl. Erūt praua in directa.

Octauo quia ſtrata Matthei vigeſi. ſex. Plurimoturba ⁊ cetera.

Nono quia publica. Numero. xx. Uia publica gradiemur.

Decimo qr excellentiſſima. j. Cor. xij. Adhuc excellentiorem viam vobis demonſtro.

B

¶ Nota ſuper illud In odorem ſuauitatis ꝙ odor chriſti multipliciter ſumitur. — Odor xp̄i ſumit mul tipliciter.

Primo dicitur odor chriſti: in incarnatiōe: Geñ. xxvij. Ecce odor filij mei ⁊c.

Scḋo dicitur odor thuris: ſiue incenſi in conuerſatione. Ecc. l. Quaſi thus redolens ⁊c.

Tertio odor vnguenti effuſi in paſſione. Johan. xij. Domus impleta eſt ex odore vnguenti.

Hic autem odor impleuit totam domum. i. tres mundi manſiones.

Celum: deum hominibus placando Ge. viij. Edificauit noe altare domino ⁊c. obtulit holocauſta ſuper altare. Odoratuſq; eſt dominus odorem ſuauitatis.

Mundum: homines a ſe attrahendo. Cañ. j. Trahe me poſt te ⁊c.

Infernum: Demones necando ⁊ patres letificando. ij. Cor. ij. Aliis odor vite in vitam ⁊c.

Fornicatio autem ⁊ omnis immundicia aut auaricia nec nominetur in vobis ſicut decet ſanctos: aut turpitudo: aut ſtultiloquium: aut ſcurrilitas: que ad rem non pertinet: ſed magis gratiarumactio.

¶ Hic monet imitari deum in fugā mali Primo culpas maiores prohibendo. Secundo minores etiā diſſuadendo. ibi. Aut turpitudo. Tertio: culpis maioribus penam determinando. ibi. Hoc em̄ ſcitote intelligentes. In prima Primo tangit triplex genus culpe Secundo: ſuadet perfecte fugere. ibi. Nec nominetur. Tertio ſubdit motiuum fuge. ibi. Sicut decet ſanctos. Dicit ergo [Fornicatio] q. Ita debetis imitari deum ſ operatione boni. Nec ſolum in hoc: ſꝫ etiam in fuga mali. Et hoc eſt ꝙ dicit [Fornicatio autē]. i. ſimplex luxuria cū ſolutis. de qua. j. Cor. vj. Fugite fornicationem. [Et omnis immundicia]. i. quecunq; luxuria quoquomodo facta ſiue contra naturam ſiue ſm naturam. De qua Tob. iiij. Preter vxorem tuam nunquam patiaris crimen ſcire [aut auaricia]. i. immoderata cupiditas habendi. Heb. xiij. Sint mores ſine auaricia [nec nominetur in vobis] q. d. Ita vitetis vt nec ſuſpicio habeatur de vobis per quam reddamini notabiles: ſꝫ potius curam habeatis de bono nomine Eccl. xlj. [ſicut decet ſanctos] qui debent eſſe mundi ⁊ ſine terreno amore: qr ſanctus idē eſt qḋ mūdus ⁊ q̄ſi ſine terra. Et non ſolum ita maiora: ſꝫ etiam nec [turpitudo] vt in oſculis ⁊ amplexibus mulierum [aut ſtultiloquium] in verbis blandis ⁊ ſollicitatoriis ad mulieres. Eſa. xxxij. Stultus fatua loquetur [aut ſcurrilitas] in verbis iocoſis ⁊ ad riſum prouocantibus. Scurrilitas dico [que ad rem. i. ad vtilitatem realem [nō ptinet] licet aliquando valeat ad recreationem. Hiero. Stultiloquium nullius eſt vtilitatis: qr nihil hꝫ ſapiētie. Scurrilitas quandoq; a ſapiente cum quadam vrbanitate profertur [ſed magis gratiarumactio] ſubnominetur in vobis. j. Theſ. vltimo In omnibus gratias agite. Ergo Turpitudo in forma. ſtultiloquium in materia: ſcurrilitas in fine peccat.

Hoc enim ſcitote intelligētes quod omnis fornicator aut immundus aut auarus quod eſt idolorum ſeruitus: non habet hereditatem in regno chriſti ⁊ dei

¶ Hic culpis maioribus penam determinat. vbi Primo tangit future pene peccatoribus certitudinē. Secundo cauſam meritoriā. ibi. Omnis fornicator. Tertio damnoſitatem. ibi. Non habet hereditatem. Dicit ergo [Hoc em̄] q. Nec debetis illa nominari in vobis [Hoc em̄ ſcitote] intellectu mentis [intelligentes ſcripturarum inſpectione] ꝙ omnis fornicator]. i. luxurioſus cum muliere ſoluta [aut immundus]. i. quocunq; alio modo luxurioſus [aut auarus] vſurpans ſibi res alienas aut nimis diligens proprias [qḋ]. i. ſ. auarum eſſe [eſt idolorum ſeruitus] Sicut em̄ idolatra

cultum deo debitum: impendit idolo: ſic auarus auro vel argento. Col. iij. Auaricia qđ eſt ſimulacrorū ſeruitus. Omnis inquam talis [non habet hereditatem in regno chriſti ⁊ dei]. i. in regno celorum qđ eſt ⁊ dei ⁊ chriſti: qꝛ homo interior reficietur in viſione diuinitatis: homo exterior in viſione humanitatis ſm Aug. .i. Cor. vj. Nolite errare neq̧ fornicari ⁊c. regnū dei nō poſſidebunt. Apoca. xxij. Foris canes ⁊ venefici ⁊ impudici ⁊c. qꝛ eſi iſti accipiunt hereditatem in regno mundi: nō habent hereditatem in regno dei Hiere. xij. Hereditatem acceperunt q̄ eis non proderit.

C
Auarus quare dicatur idolatra.

¶ Et notandum ꝙ auarus dicitur idolatra: qꝛ cultum deo debitum idolo impendit quod patet in quattuor qꝛ Impendit ei.

Primo. Diuinam amicitiam: quia magis diligit tenebras ꝙ lucē: ideo Eccl. x. Nihil iniquius ꝙ pecuniam amare. Hic enim animam venalem habet.

Scđo Diuinam obedientiam. Citius enim currunt pro nummo quam pro deo Eccl's. decimo. Pecunie obediūt omnia.

Tertio Diuinam ꝯfidentiam. Confidunt enim in virtute ſua ⁊ in multitudine diuitiarꝫ ⁊c. Cōtra qđ Job. xxxi. Si putaui aurum robur meum ⁊ obrizo dixi fiducia mea.

Quarto. Diuinam reuerentiam Mat. vj. Nō poteſtis deo ſeruire ⁊ mammone.

Nemo vos ſeducat inanibus verbis Propter hec enim venit ira dei in filios diffidentie.

¶ Poſtq̄ꝫ monuit vt deum imitētur. Hic monet vt nō ſeducantur. Et primo monet ne mala faciant. Scđo: vt nec facientibus ꝯſentiant: ſꝫ redarguant. ibi. Et Nolite communicare. In primo allegat futurum peccati ſupplicium. Secūdo: poteſtatem fidei ſtatum. ibi. Nolite ergo effici. Tertio bone conuerſationis fructum. ibi. Fructus eñi lucis. Quarto: diuinum beneplacitū ibi. Probantes quid ſit beneplacitum. In prima tangit quattuor circa ſeductionem. Primo: autorem. ibi. Nemo. Secūdo actum. ibi. Seducat. ibi. Tertio: modum. ibi. Inanibus verbis. Quarto: ſupplicium. ibi. Propter hoc ⁊c. Dicit ergo [Nemo] q. Hoc doceo ne alicui credatis de oppoſito. Et hoc eſt ꝙ dicit [Nemo vos ſeducat]. i. ſeorſum a veritate ducat [inanibꝰ verbis]. i. a fructu vacuis Mat. xij. De oī verbo ocioſo ⁊c. [propter hec enim] inania. ſ. verba vel dicta viſa [venit ira dei] effectus ſcꝫ: nō affectꝰ. Affectus enim ire non eſt in deo ſꝫ effectus: vindicta. ſ. de peccatoribus. Eſa. lvij. Ego dominus ⁊ non iraſcar in perpetuū [in filios diffidentie]. i. in filios diaboli de quorum ſalute diffidimus. Uel qui de vita eterna diffidūt Simile habetur ſupra. ij.

Nolite ergo effici participes eorum: eratis enim aliquando tenebre: nunc autem lux in domino vt filij lucis ambulate.

¶ Hic allegat preſētis fidei ſtatum. Ubi implicat q̄druplicem cautelam contra deceptionem malorꝫ. Prima eſt conſortij eorum deteſtatio. Secundo contagij eorum conſideratio. ibi. Eratis eñi aliqñ. Tertio: euidentia boni oppoſiti ibi. Nunc autem lux Quarta: diligentia in adheſione boni. ibi. Et vt filij lucis. Dicit ergo] Nolite ergo effici participes eorum] eis. ſ. conſētiendo: vel eorum opera imitando: qꝛ ſi eſtis participes in culpa: eritis ⁊ in pena Ro. j. Qui talia agunt digni ſunt morte Nec ſolum qui faciunt: ſꝫ qui conſentiunt facientibus Et non debetis eſſe participes eorū: quia [eratis aliquando]. ſ. ante conuerſionem [tenebre]. i. tenebroſi per ignorantiam Sine luce fidei in intellectu. Sine calore charitatis in affectu Sine colore exempli boni in effectu. Prouer. iiij. Uia impiorꝫ tenebroſa [nunc autem] eſtis [lux]. i. ex diſcretiōe bene operantes per ſapientiā Mat. v. Uos eſtis lux mūdi. Et ij. Cor. vj. Que ſocietas lucis ad tenebras. Lux dico: ⁊ hoc non in vobis: ſꝫ [in domino] Tenebre enim eſtis in vobis. j. Joh. j. Tenebre tranſierūt ⁊ verum lumen iam lucet. Et quia eſtis lux in domino [vt filij lucis] ſitis [ambulate] de bono in melius: cauendo. ſ. offendicula. Non ſicut ceci: qꝛ Qui ambulat in tenebris neſcit quo vadat Joh. xij. Ro. xiij. Sicut in die honeſte ambulemus. Prouer. iiij. Juſtorꝫ ſemita quaſi lux ſplendens procedit.

¶ Notandum ꝙ homines ſeducūtur inanibus verbis multipliciter.

D
Uerbis inanibus ſeducuntur homines multipliciter.

Prio Falſis verbis: ſic ſerpens primos parentes. ij. Cor. xj. Timeo ne ſicut ſerpēs euam ſeduxit ⁊c. Mat. xxiiij. Multi venient in nomine meo dicentes ⁊c.

Scđo Adulatorijs: ſic ſyrena nauigantes. Hie. xxxviij. Seduxerunt te viri pacifici tui. Eſa. ix. Et erunt qui beatificant populum iſtum ſeducentes.

Tertio Hereticis: ſicut phantaſma ſimplices. Mat. xxiiij. Surgent pſeudo chriſti ⁊ pſheudo prophete

Quarto Phiſicis: ſicut ars magica infantes Col. ij. Ne quis vos ſeducat per phiſicas ⁊ inanem fallaciā.

Quinto Preſumptuoſis: ſicut ſpecula per lunam. j. Joh. j. Si dixerimus quia peccatum non habemus ipſi nos ſedu.

Sexto Blandis: ſicut auis p eſcam Prouer. v. Quare ſeduceris ab aliena ⁊ foueris in ſinu alterius.

Septimo Comminatorijs: ſicut tyrannus virginem. Apoc. xx. Exibit ſathanas ⁊ ſeducet gentes.

Fructus enim lucis eſt in omni bonitate ⁊ iuſticia ⁊ veritate. Probantes quid ſit beneplacitum deo.

Allegauit preſentem fidei ſtatum. Hic allegat bone conuerſationis fructum dicēs [fructus] q. Et vere debetis ambulare vt filij lucis [fructus eñi lucis]. i. ſapientie ⁊ diſcretionis [eſt in omni bonitate] quo ad ſeipſum [⁊ iuſticia] quo ad proximū [⁊ veritate] quo ad deum. Uel [in omni bonitate] cordium [⁊ iuſticia] operum [⁊ veritate] verborum [Probantes] Ita vt filij lucis ambulate. Uos inquam [probantes] prius. i. ratione diſcernentes [quid] vel [qđ ſit beneplacitū deo] q. d. opera veſtra ſint ita circūſpecta: vt deo beneplaceant. Placent deo opera preceptorū. Sed beneplacent opera conſiliorum Ro. xij. Probetis que ſit volūtas dei bona beneplacens: ⁊ perfecta.

¶ Notandum eſt hic ꝙ boni dicuntur filij lucis tam in preſenti propter proprietates gratie quam in futuro propter proprietates glorie.

E
Filij lucis dicuntur boni tam in preſēti ꝙ in futuro.

In preſenti quidem admodum lucis.

Clari p iuſticiam vndiq̧ ſe diffundentem.

Agiles per temperantiam carnis pondera deponētē.

Subtiles per prudentiam profunda penetrantem.

Impaſſibiles per fortitudinē omnia pro deo fortiter tolerantem. De quibus. iiij. Sap. viij. Sobrietatem ⁊ iuſti do. ⁊c.

In futuro vero erunt ſm quattuor dotes corporis.

Clari per dotem claritatis.

Agiles per dotem agilitatis.

Subtiles per dotem ſubtilitatis.

Impaſſibiles per dotem impaſſibilitatis. De quibus quattuor. j. Cor. xv. Seminatur corpus animale ſurget ſpirituale.

Hic queritur ſuper illud Ambulate in dilectione. Gla. Ponentes animas pro fratribus. Cōtra. Hoc eſt charitatis perfecte qꝛ maiorem hac dilectionem nemo habet ⁊c. Joh. xv. Rñ. Pro fratribꝰ alas ponere dupliciter eſt. Aut pro vtilitate ſalutis fratrum: ⁊ hoc eſt conſilium: aut pro neceſſitate: ⁊ hoc eſt preceptum: qꝛ plus tenetur quilibet diligere animam proximi quam corpus proprium. Item ſuper illud. In odorem ſuauitatis: Gloſ. opponit Si chriſti fuit mors odor ſuauiſſimis deo: ergo eius mortem libenter accepit: non ergo peccauerunt qui eum crucifixerunt Rñ. Chriſti paſſio vna fuit: relicta ex diuerſis actionibus: quibuſdam bonis: quibuſdam malis. Paſſio quidem in quantum relicta ex bonis actionibus: placuit: ſꝫ actio mala inferens illam non. Item ſuper

illud. Omnis fornicator aut immundus aut auarus ⁊c. Contra. Non omnis motus immundicie aut auaricie peccatum mortale eſt. Rñ. Loquitur de motib⁹ luxu rie ⁊ auaricie predominantibus ⁊ completis in ſuo ge nere. Hi em̄ denominant ⁊ non de quibuſcunq;. Itē ſuper illud. Quod eſt idolorum ſeruitus. Glo. Equās auariciam idolatrie. Contra. Idolatria deſtruit fun damentum omnium bonorum. ſ. fidem. Auaricia non: ergo maius eſt vitium. Rñ. Loquitur de equalitate ſm quid non ſimpliciter: equatur enim auaricia in hoc ꝙ deo preponit temporale bonum: nō per omnia. Item ſuper illud. In filios diffidentie. Glo. De quoꝝ ſalute diffidimus. Contra. De nemine deſperandū eſt in via. Rñ. Loquitur de diffidētia timoris: non deſpe rationis. Item ſuper illud glo. Nolite effici partic. Glo. Si fueritis ſocij in opere: eritis ⁊ in pena. Con. Deus eſt ſocius in omni opere. ſecundum illud Ioh. xv. Sine me nihil poteſtis facere. Reſponſio. Deus eſt ſocius in ſubſtantia operis: non in malicia.

Et nolite communicare operibus infru ctuoſis tenebrarum. magis autem redar guite. Que enim in occulto fiunt ab ipſis turpe eſt ⁊ dicere.

¶ Superius monuit ne ſeducantur in tantum vt pre dicta mala faciant. Hic monet vt nec facientibus con ſentiant. Sed redarguant oſtendens. Primo: q̄d de bent redarguere. Secundo: qua ratione. ibi. Que em̄ in occulto fiunt. Tertio: qua vtilitate. ibi. Omnia au tem que arguuntur. Quarto: quo fine. ibi. Propter ꝙ debet ſurge. ⁊c. Dicit ergo [Et nolite] q. Ut filij lu cis ambulate [⁊ nolite communicare] conſentiendo ⁊ approbando: q2 Ro. j. Qui talia agunt digni ſunt mor te. Non ſolum autem qui faciunt: ſ3 qui ꝯſentiunt fa cientibus [operibus infructuoſis tenebrarum]. i. ope ribus maloꝝ hominum que infructuoſa ſunt. Ro. vj. Quem fructum habuiſtis in illis in quib⁹ nunc eru beſcitis [autem] ſed [magis]. i. potius [redarguere]. i. nō tantum ſemel: ſ3 iterum atq; iterum arguite. Er go peccata ſunt ꝯtagioſa: q2 inficiunt ideo dicit. No lite communicare: Tenebroſa: q2 infatuant: ideo ſub dit: tenebrarum. Infructuoſa: q2 opera mortificant: ideo dicit. operibus infructuoſis. Dānoſa: q2 damnāt ideo addit: magis autem redarguite.

F Op(er)a ma la quare dicuntur op(er)a tene brarum.

¶ Dicuntur autem opera mala opera tenebrarum. Primo: q2 ex tenebris erroris veniūt. Omnis em̄ ma lus errat ſaltem in eligendo. Pſ. Neſciunt neque in tellexerunt.

Secundo: q2 tenebras diligunt Ioh. iij. Dilexerunt magis tenebras quam lucem. Et ibidem. Qui male agit odit lucem.

Tertio: q2 ad tenebras ducunt Matt. xxii. Ligatis manibus ⁊ pedibus proijcite eum ⁊c. Iob. x. Anteq̄ vadam ⁊ non reuertar ad terram tenebroſam. Ergo ex tenebris ſpūalibus veniunt. Tenebras materia les diligunt. Ad tenebras eternales tendunt [Que enim] q. Non debetis eis communicare: ſed pot⁹ ar guere [enim] q2 [que in occulto] loco [fiunt ab ipſis] [turpe eſt dicere] ⁊ multo magis facere Ezech. viij. Ingredere ⁊ vide abominationes peſſimas quas iſti faciunt Uel [que in occulto]. i. in corde ⁊ cogitatione Sunt enim ſepulchra exterius deaurata: intus autem pleni ſunt omni ſpurcicia Mat. xxiij.

Omnia autem que arguuntur: a lumine manifeſtantur. Omne enim quod manife ſtatur lumen eſt.

¶ Hic oſtendit arguendi vtilitatē. vbi Primo tangit argutionem. Secundo arguētem. ibi. A lumine. Ter tio argutionis vtilitatem. ibi. Manifeſtātur. Quarto vtilitatis declarationem. ibi. Omne em̄ qđ manifeſta tur. Hec enim quattuor debent eſſe in correptione ſc3 Corrigendi audaciā: qđ notatur in argutione. Corri gentis iuſticia: qđ notatur in lumine. Correctionis ef ficacia: qđ notatur i manifeſtatiōe. Efficacie euiden tia: qđ notatur in manifeſto lumine. Dicit ergo [Om nia autem] q. Licet turpe ſit ea dicere tamen argueu da ſunt [Omnia em̄ que arguuntur a lumine]. i. a viro iuſto arguente iuſte. De quo Pſ. Corripiet me iuſtus in miſericordia [manifeſtantur] ipſi: q2 q̄nq; mali cum arguuntur ab aliquo iuſto: recognoſcunt ei culpā ſuā Uel [manifeſtantur] alteri. ſ. per confeſſionem: q2 per hoc inducuntur mali aliquando ad confitendum. Iob. xx. Reuelabunt celi. i. viri celeſtes iniquitatem eius. i. erūnt occaſio reuelandi. Et non inutiliter manifeſtā tur [Omne enim qđ manifeſtatur] ſic vel ſic. i. Uel ip ſi peccanti per recognitionem. Pſ. Quoniam iniqui tatem meam ego cognoſco. Uel alteri per confeſſionē Pſ. Dixi confitebor. ⁊c. [lumen eſt]. i. in lumen ⁊ in bonum quodammodo conuertitur. Ro. viij. Diligenti bus deum omnia cooperantur omnia in bonum. Uel [lumen eſt]. i. fit notum ⁊ per hoc inexcuſabile. ps. l. ps. xxxi. G

¶ Notandum ꝙ operibus peccatoꝝ communicat Se ptem modis Qđ non eſt faciendum.

Primo: Conſulendo. Ecc. viij. Non communices ho mini indocto ne male de progenie tua loquatur: videl3 reuelando ꝙ dediſti ei conſilium mali. Ideo Ge. xlix. In conſilio eoꝝ nō veniat anima mea.

Scđo Applaudendo ⁊ laudando. ij. Can. Io. Qui ei dixerit aue communicat operibus malignis eius S3 heu Quoniam laudatur peccator in deſiderijs anime ſue ⁊ iniquus benedicitur Pſ. Eſa. ix. Qui beatificāt populum iſtū ſeducentes: ⁊ qui beatificant ꝓcipitari.

Tertio: Fauendo ſiue occulte iuuando: ideo. Pſ. Nō declines cor meum in verba malicie ad ex. ⁊c. Cū ho minib⁹ operantibus ⁊c. Hoc redarguitur. ij. Par. xix. Impio prebes auxilium.

Quarto: Conſentiendo Ecc. xiij. Qui tetigerit picē inquinabitur ab ea: ⁊ qui con. Ro. j. Qui talia agunt digni ſunt morte.

Quinto: Cooperando. Ecc. xiij. Pond⁹ ſuper ſe tollit qui honeſtiori ſe communicat. Prouer. j. Ueni nobiſcū inſidiemur ſanguini.

Sexto: Tacendo: q2 Qui tacet conſentire videt. j. Tim. v. Manus cito nemini impoſueris neq; commu nicaueris peccatis alienis. Ezech. iij. Si dicente me ad impium morte morieris non annunciaueris ei ⁊c.

Septimo: Defendendo. Iob. xlj. Corp⁹ ei⁹. i. diaboli quaſi ſcuta fuſilia.

Propter quod dicit: ſurge qui dormis ⁊ ex urge a mortuis ⁊ illuminabit tibi chriſt⁹.

¶ Hic tangit arguendi malos finem. vbi Primo inuui it. Quis eſt arguēd⁹: qui dormit. ibi. Et exurge. Ter tio ad quid arguendus: q2 vt illuminatus ſit. ibi. Et illu minabit. Dicit ergo [Propter qđ] q2. ſ. lumen ſit qđ ſic manifeſtatur [dicit] ſup. ſpūſſanctus per me Mar. x. Non enim vos eſtis qui loquimini ſed ſpūs patris ⁊c. [Surge] per penitentiam interiorem. ſ. contritio nem [qui dormis]. i. qui torpes in peccato. Pſ. Nun quid qui dormit non adijciet vt reſurgat. Ro. xiij. Ho ra eſt iam nos de ſummo ſurgere [⁊ exurge]. i. extra ſurge per penitentiam exteriorem [a mortuis]. i. a du plici morte ſc3 culpe ⁊ damnationis eterne [⁊ illu minabit te] Uel [tibi chriſtus] in preſenti per fidem ⁊ in futuro per ſpeciem. Ipſe enim eſt lux vera que il luminat omem hominem venientem in hunc mundum Ioh. j. Ioh. viij. Ego ſum lux mundi. ps. xl.

¶ Notandum hic ſuper illđ Surge qui dormis Q2 pec cator comparatur dormienti propter ſex impedimenta que ꝑ ordinem tanguntur in pſ. ps. cxiij.

Primo peccator h3 impeditos oculos in actu viden di. pſ. Oculos habent ⁊ non videbunt. Ibidem.

Scđo: aures in officio audiendi. pſ. Aures habent ⁊ non audient. Ibidem.

Tertio nares ab officio odorandi. i. futura bona pre ſentiendi. pſ. Nares habent ⁊ nō odo. Ibidem.

Quarto os ab actu confitendi. pſ. Os habent ⁊ non loquentur. Ibidem.

Quinto: pedes ab actu ambulandi. pſ. Pedes habēt ⁊ non ambulabunt. Ibidem.

Ibidem. Sexto: manus ab actu bene operandi. pſ. Manus habent ⁊ non palpabunt.

¶ Nota ſuper illud. Et illuminabit tibi ⁊c. Chriſtus illuminat homines multiplici lumine.

Pſ.xl. Primo: lumine naturalis intelligentie. pſ. Signatũ eſt ſuper nos lumen vultus tui domine.

Scdo: lumine ſapientie. Ecc. vii. In ſapientia eius luxit anima mea: ⁊ ignorantiam meam illuminauit.

Tertio: lumine gratie. Eſa. ix. Habitantibus in regione vmbre mortis lux orta eſt eis.

Quarto: lumine vite. Io. i. Et vita erat lux hominũ.

Pſ.xcvi. Quinto: lumine letitie pſ. Lux orta eſt iuſto ⁊ rectis corde letitia.

Sexto: lumine glorie Apoc. xxi. Lucerna eius eſt agnus ⁊ cetera.

Videte itaque fratres quo modo caute ambuletis: non quaſi inſipientes: ſed vt ſapientes: redimentes tempus: quoniam dies mali ſunt.

¶ Superius a principio Capl'i: Primo monuit vt chriſtum imitent. Secundo vt contrariis ſuggeſtionibus non ſeducantur. Hic tertio monet vt potius prudenter ⁊ caute conuerſentur. vbi Primo tangit caute conuerſandi formam. Secundo regulam. ſ. voluntatem diuinam. ibi. Propterea nolite fieri. Tertio: impedimenta. ibi. Et nolite inebriari. Quarto: iuuamenta. ibi. ſz impleamini. Formam vero ponit in tribus. Primo vitando preſens malum. Secundo: in preuidendo futurum. ibi. Non quaſi inſipientes. Tertio in emendãdo preteritum. ibi. Redimentes tempus. Dicit ergo [Videte] q. Quoniam ſic prodeſt arguere. Vel quoniam filii lucis eſtis [Itaq;] o [fratres] filii eiuſdẽ patris. ſ. dei ⁊ eiuſdem matris ſcz eccleſie [videte] oculo interiori: non tantum exteriori [quo modo]. i. q̃ moderamine [caute ambuletis]. i. vitatis propter vie pericula Que ſunt ſicut patet. ii. Cor. xi. Periculis fluminum ⁊c. [nõ quaſi inſipientes]. i. indiſcreti: ⁊ pericula nõ p̃uidẽtes: ſz vt ſapiẽtes. i. in omnibus prouidentes. Prouer. iiii. Palpebre tue precedant greſſus tuos Redimentes tempus Hoc legitur dupliciter. Vno modo de tempore futuro ſic. [Redimentes tempus]. i. captantes tp̃is opportunitatem ad vacandum ⁊ ſeruiendum deo: etiam cum incommodo temporali. Tempus enim redimit ſm Gloſ. qui dat de ſuo vt vacet deo Lu. vi. Qui aufert que tua ſunt ne repetas. Et hoc neceſſe eſt [quoniam dies mali ſunt] id eſt quoniam multa occurrunt impedimenta que ĩpediũt hominem ne poſſit deo vacare. Et dicuntur dies mali propter maliciam ⁊ miſeriam hominum Mat. vi. Sufficit diei malicia ſua. Alio modo legitur de tempore p̃terito ſic: [Redimentes tempus] ſcz preteritum. ſ. tanq̃ quid carum ⁊ precioſum. i. reſtituite in vno tempore: qđ minus feciſtis in alio vt ſic ſitis dimidiãtes dies. Nõ ſic mali q̃ nõ dimidiant dies ſuos ſed totum in malo expendũt. Boni autem ⁊ ſiquid diei expendunt in malo: reſiduũ tamen expendunt in bono. Nec mirum ſi minus feciſtis in preterito [quoniam dies mali ſunt]. i. multa occurrũt impedimenta Ge. xlvii. Dies peregrinatiõis mee pau. ⁊ cetera.

Propterea nolite fieri imprudentes ſed intelligentes que ſit voluntas dei. Et nolite inebriari vino in quo eſt luxuria.

¶ Hic tangit caute conuerſandi regulam. Circa quã ſequẽdam debemus eſſe Diſcreti ad qđ hortatur primo. Et attenti ad qđ hortatur Secundo. ibi. Sed intelligentes. Dicit ergo [Propterea nolite fieri imprudentes] id eſt inconſiderati ⁊ indiſcreti. Deut. xxxii. Gens abſq; conſilio ⁊ ſine prudentia vtinam ſaperent ⁊c. Mat. x. Eſtote prudentes. [ſed] potius eſtote [intelligentes] id eſt intus in mẽte legentes [que ſit voluntas] i. quid ſit volitum [dei]. i. querite quid deo placeat vt illud faciatis. Voluntas enim dei eſt regula cui debemus conformari. i. Theſ. iiii. Hec eſt voluntas dei ſanctificatio veſtra [Et nolite] q. Ita ſitis prudẽtes. Et vt prudentiores ſitis [nolite inebriari vino] Et notabiliter dicit. Nolite. q. Etſi aliq̃n ex ſurreptione: ⁊ debilitate nature contingat: tñ nolite. Tunc enim graue peccatum eſſet Luc. xxi. Attendite ne grauentur corda veſtra crapula ⁊ ebrietate. In quo cauſaliter: nõ materialiter eſt luxuria: q: ex eo procedũt mali motus. Vt patuit in Loth: qui poſt vinum commiſit inceſtum Geñ. xix. ſuper qđ dicit Hier. Quem ſodoma nõ vicerat in monte: vina vicerunt. Idem. Venter mero eſtuans de facili ſpumat in libidinem. Ergo in vſu vini reprehẽnſibilis eſt Auiditas voluptatis: ideo dicit Nolite. Nimietas potationis: ideo ſubdit Inebriari: cauſalitas libidinis: ideo addit In quo eſt luxuria. R

¶ Notandum eſt hic q̃ caute ambulandum eſt quattuor modis. Ambulãdũ eſt caute quattuor modis.

Primo: non ſine cõſortio bone ſocietatis Geneſis. ii. Non eſt bonum eſſe hominem ſolum. Eccle. iiii. Ve ſoli ⁊ cetera.

Scdo: nõ ſine lumine diſcretionis. i. Ioh. ii. Qui ambulat in tenebris neſcit quo vadat. Io. xi. Qui ambulat in nocte offendit.

Tertio nõ ſine viatico refectiõis. i. diuini ſermonis Mar. viii. Si dimiſero eos ieiunos deficient in via ⁊c Mat. iiii. Non in ſolo pane vi. hõ ⁊c.

Quarto nõ ſine armatura defenſionis. Ro. xiii. Induamur arma lucis ſic vt in die honeſte ambulemus. R

¶ Nota hic q̃ eſt quadruplex vinum ſpirituale.

Primum: malum ſcz feruor carnalis voluptatis. Prouerb. xx. Luxurioſa res eſt vinum ⁊c.

Scdm: bonum ſcz feruor compunctionis Pſ. Potaſti nos vino compunctionis. pſ lix.

Tertium: melius ſcz feruor cõtemplationis zach. ix. Quid bonum eius: ⁊ quid pulchrum eius niſi frumentum electorum ⁊ vinũ germinans virgines.

Quartum optimum ſcz feruor eterne refectiõis Ma. xxvi. Non bibam de hoc genimine vitis vſq; dum illđ bibam nouum in regno patris mei.

Sed impleamini ſpirituſancto: loquẽtes vobiſmetipſis in pſalmis: hymnis ⁊ canticis ſpiritualibus: cantantes ⁊ pſallẽtes in cordibus veſtris domino.

¶ Hic ponit iuuamenta caute ambulandi: ⁊ hec quinq;. Primo ſpirituſſancti plenitudinem. Secundo ſcripture inſtructionem. ibi. Loquentes. Tertio mentis deuotionem: ibi. Cantantes. Quarto iugem gratiarũ actionem. ibi. Gratias agentes. Quinto perfectã humilitatem. ibi. Subiecti inuicem. Dicit ergo [Sz impleamini] q. Ita nolite inebriari vino [ſed] potius e contrario [Impleamini] non vino veteri: ſed [ſpiritu ſancto] q. vino nouo: ſicut apoſtoli Act. ii. Repleti ſũt omnes ſpirituſancto. Vnde dicebant. Qm̃ muſto pleni ſunt. Quod poteſtis vtiq; facere ſi eſtis [loquẽtes vobiſmetipſis]. i. ad veſtrã inſtructionem nõ tantum aliis: ne ſitis velut es ſonans aut cymbalum tinniens quod vocat fratres ad eccleſiam: vel Refectorium ⁊ nunq̃ ibi venit. i. Cor. xiii. Loquentes dico [in pſalmis] qui ad bonam operationem commonẽt [et hymnis] qui de laudibus dei agunt [⁊ canticis ſpiritualibus] que eterno gaudio ſunt.

¶ Cantãtes Hic tangit quattuor cõditiones neceſſarias in officio diuino. M

Primo vocis alacritatem. ibi. Cantãtes. Pſ. Cantate domino canticum nouum. Alibi. Vox exultationis ⁊ ſalutis.

Secundo operis conformitatem. ibi. Et pſallentes. ſ. opere. Eccleſi. decimoquinto. Non eſt ſpecioſa laus in ore peccatoris.

Tertio cordis attentionem. ibi. In cordibus veſtris. i. Cor. xiiii. Pſallam ſpũ pſallam ⁊ mente. Non ſicut illi Eſa. xxix. Populus hic labiis me honorat ⁊c.

Quarto rectam intentionem. ibi. Domino. i. ad honorem domini non cauſam vane glorie. Pſ. Pſallite deo

noſtro pſal. ⁊ cetera.

Gratias agentes ſemper pro omnibus in noie domini noſtri ieſu chriſti deo et patri. Subiecti inuicem in timore chriſti.

¶ Hic hortatur ad gratiarumactionē. Ubi tangit qui que Quid agendum: q2 gratias: Quā q2 ſemper. Pro quo: q2 pro omnibus. Quomodo q2 in nomine domini. Cui: q2 deo ⁊ patri Ergo gratie reddende ſunt Uere: vnde dicit agentes. Continue: q2 ſemper. Integre: q2 pro omnibus. Ordinate: q2 in nomine domini. Recte: q2 deo. Dicit ergo [Gratias] q. Ita eſtote pſallē tes: ⁊ etiam [gratias agentes] non ſolum dicentes [ſē per] q2 non ceſſant beneficia [pro omnibus]. ſ. donis eius. Uel [pro omnibus] ſtatibus. ſ. tam aduerſitatis quam proſperitatis. j. Theſ. v. In omnibus gratias agite. Et hoc [in nomine domini]. i. exaltationem domini [noſtri ieſu chriſti] Qui dicitur Domin⁹ propter poteſtatem. Noſter propter charitatē. Jeſus propter ſalutem. Chriſtus propter benignitatem. Agentes inq̄ [deo] noſtro per creationem [et patri] noſtro per generationem. Uel [deo] chriſti ſm naturam humanā [⁊ patri] chriſti ſm diuinam Johan. xx. Aſcendo ad patrem meum ⁊ pa. ⁊c. [Subiecti] q. Et etiam eſtote ſubiecti inuicem] nō ſolum ſubditi prelatis obediēdo: ſʒ prelati ſubditis miniſtrando Phil. ij. Superiores ſibi inuicem arbitrantes ⁊ hoc [in timore] caſto nō ſer

Pſ. xviij. uili Pſ. Timor domini ſanctus permanet ⁊c. Timore inq̄ [chriſti] qui humilitatem mādauit Mat. xj. Diſcite a me q2 mitis ſum ⁊c.

Hic queritur ſuper illud Nolite communi care. Glo. A malis hominibus ſemper corde diſiungamini. Contra debemus malos diligere ex charitate ergo debemus eis ex corde coniungi Rñſ. Diligendi ſunt vt homines: odiendi vt peccatores. Item ſup illud Magis autem redarguite Glo. His duob⁹ modis nō te maculat malus: ſi nō ꝯſentis ⁊ ſi redarguis. Contra. Ergo quicunq̄ nō redarguit maculatur. Rñ. Loquitur de malis pertinentibus ad curam noſtram ſm Glo. nō de aliis. Item ſuper illud. Que in occulto fiunt turpe eſt dicere. Contra: ergo turpe eſt ea confiteri. Rñ. Turpe eſt dicere hominibus publice recitādo: ſʒ nō deo aut dei vicario priuate confitendo. Item ſuper illud Omne qđ manifeſtatur lumen eſt. Gloſa. Malum qđ per confeſſionem manifeſtatur lumen eſt. Contra. Malum nō poteſt conuerti in bonum. Reſp. Malum in bonum conuerti dicitur per occaſionē non per cauſam vel eſſentiam. ſ. q2 occaſione mali aliquid bonum elicitur. Item ſuper illud. Surge qui dormis Glo. oblitus dei. Contra. Cognitio dei naturaliter omnibus eſt inſerta: vt dicit Dam. Ergo nullus poteſt deum obliuiſci. Rñ. Ponitur antecedens pro conſequēte. Peccator em̄ deum non obliuiſcitur: ſʒ ſic habet ſe ad eum: ac ſi obliuiſcatur. Item ſup illud Dies mali ſunt. Contra. Ge. j. Uidit deus cuncta que fecerat ⁊c. Rñ. Ponit̄ continens pro cōtento. Dicūtur enim mali nō in ſe: ſʒ q2 in eis fiūt mala. Item ſup illud. Nolite inebriari vino Glo. Nihil eſt qđ min⁹ cōueniat alios arguendi quam inebriari vino. Contra. Imo minus ꝯuenit in eodem crimine notorio verſari. Talis em̄ ſcandalizat. Rñ. Nihil minus ꝯuenit quo ad exercitium correctionis: ſed multa minus ꝯueniūt quo ad idoneitatem corrigentis. Item ſuper illđ Subiecti inuicem Glo. Non ſolum auditores prelatis: ſʒ etiam prelati ſubditis. Contra. Non poteſt eiſdem p̄ferri ⁊ ſubiici. Rñ. Duplex eſt ſubiectio Una obedien

Subiectio duple. tie. Alia miniſterij vel cure. Prima debet eſſe ſubditorum. Secunda prelatorum.

Mulieres viris ſuis ſubditi ſint ſicut domino quoniam vir caput eſt mulieris: ſicut chriſtus caput eſt eccleſie. ipſe ſaluator corporis eius. Sed ſicut eccleſia ſubiecta eſt chriſto: ita ⁊ mulieres viris ſuis in oībus.

¶ Superius ab illo loco: quarti capituli Obſecro vos ⁊c. poſita eſt generalis iſtructio vel exhortatio ad ōmnes. Hic ponitur ſpecialis exhortatio ad ſingulos eccleſie ordines. Ubi primo agit de mulieribus ⁊ viris. Secundo de patribus ⁊ filiis cap̄. vj. Tertio de ſeruis ⁊ dominis cap̄. vj. ibi. Serui obedite dominis. Prima habitudo cauſatur ex iſtitutione diuina. Secunda ex natura. Tertia ex inſtitutione humana. Prima precedit ſecundam. ſecunda tertiam. Prior enim fuit copula ꝯiugij quam patris ⁊ filij: ⁊ illa prior quam ſerui ⁊ domini. In prima primo monet mulieres ad ſubiectionem viroꝝ. Secundo viros ad dilectionem vxorum. ibi. Uiri diligite. In prima primo tangit ſubiectionis modum. Secundo cauſam ſiue motiuum. ibi. Quoniam vir caput eſt. Tertio exemplū chriſti. ibi. Sed vt eccleſia ſubiecta. Dicit ergo [Mulieres] q. Huc vſq̄ communiter admonui ſed preter communia ſpecialiter dico hoc [Mulieres viris ſuis ſubdite ſint] Simile habetur. j. Pet. iij. Et. j. Tim̄. ij. Docere mulieri nō permitto nec dominari in virum. Subdite inq̄ [ſicut domino]. i. in ea ſimplicitate qua domino q2 hoc ipſe dominus ordinauit Geñ. iij. Sub viri poteſtate eris. Qui poteſtati reſiſtit dei ordinationi reſiſtit Ro. xiij. Et vtiq̄ debent eſſe ſubdite [quoniā vir eſt caput mulieris]. i. autor ⁊ rector a quo mulier ſumpſit initium Geñ. ij. In capite em̄ reſpectu ceterorum membrorum reſidet autoritas propter motum ⁊ regimen propter ſenſum. Que duo influit caput ceteris membris. Motum a parte poſteriori. Senſum a parte anteriori. Caput inq̄ [ſicut chriſtus eſt caput eccleſie]. i. autor ⁊ rector Supra. ij. Ipſum enim dedit caput ſuper omnem eccleſiam. Nec ſolum caput: ſed qđ plus eſt [ipſe] chriſtus eſt [ſaluator corporis eius]. i. eccleſie. Non ſic autem vir mulieris. Philipē nſ. iij. Saluatorem expectamus ⁊c. [Sed] ſup̄. quamuis vir nō ſit ſaluator mulieris [ſicut] chriſtus eccleſie: tamen vt [eccleſia ſubiecta eſt chriſto ita ⁊ mulieres viris ſuis] ſubiecte ſint: Non ſubiectione ſeruilis timoris: propter hoc enim vxor de latere: nō de pedibus viri facta eſt Geñ. ij. ſed ſubiectione amoris ⁊ regiminis: ⁊ hoc [in omnibus] que nō ſunt contra deum ⁊ pertinent ad matrimonium.

¶ Notandum eſt hic ꝙ eccleſia ſubiecta eſt chriſto q̄druplicιter. — A Chriſto ſubiecta ē eccleſia q̄druplicit̄.

Primo Ut luna ſoli a quo illuminatur Pſ. Et thron⁹ eius ſicut ſol in conſpectu meo ⁊ luna perfecta in eternum Eccli. xlij. Sol illuminās per omnia.

Secundo Ut terra celo a quo fecundatur. Celum em̄ ſurſum ⁊ terra deorſum Eſa. lv. Sicut deſcendit imber ⁊ nix de celo ⁊ inebriat terram ⁊c.

Tertio Ut caro ſpūi a quo viuificatur Geñ. iij. Sub te erit appetitus tuus ⁊ tu dominaberis illi. Joh. vj. Spūs eſt qui viuificat caro autem ſine ſpiritu non prodeſt quicquam.

Quarto Ut corpus capiti a quo regitur Supra. ij. Ipſum dedit caput ſuper omnem.

Uiri diligite vxores veſtras: ſicut ⁊ chriſtus dilexit eccleſiam.

¶ Hic monet viros de dilectione vxorum. Et primo quo ad ſpiritum: ſalutem earum procurando. Secundo quo ad corpus corporaliter eas fouendo. ibi. Ita ⁊ viri debent diligere Tertio quoad conuictum eis inſeparabiliter adherendo. ibi. Propter hoc relinquet homo. Ad primum notandum inducit exemplum gratie. ſ. Dilectionem chriſti ⁊ eccleſie. Ad ſecundum Similitudinem nature. i. dilectionem corporis ⁊ anime. Ad tertium Autoritatem ſcripture de matrimonii inſeparabilitate. In prima tangit dilectionis chriſti ad eccleſiam Primo affectum. Secūdo effectum. ibi. Et tradidit. Tertio fructum ibi. Mundans eam lauacro. Quarto finem vltimum. ibi. Ut exhiberet. Dicit ergo [Uiri] q. Ita ſe debent mulieres habere ad viros Uos autem [viri diligite vxores veſtras] quarum eſtis caput. Simile habetur Col. iij. [ſicut] enim ſincere ⁊ efficaciter vt [chriſtus dilexit] affectu [eccleſiam] cu-

Pſ.cxxxi ius eſt caput eam ſcilicet in ſponſam eligendo. Pſal. Elegit dominus ſion ⁊c.

Et ſemetipſum tradidit pꝛo ea vt illam ſā ctificaret mundans eam lauacro aque in verbo vite.

¶ Hic ſubdit effectum dilectionis chꝛiſti quem magnificant quattuoꝛ Quia .ſ. dedit Magnifice: qꝛ ſemetipſum. Voluntarie: quia tradidit. Opoꝛtune: qꝛ pꝛo ea. Diſcrete: vt ſanctificaret. Dicit ergo. Ita dilexit affectu [Et] nō ſolum hoc: ſed etiam [tradidit] effectu [ſemetipſum pꝛo ea] Nō hominem purum: non angelum: nō aliam creaturam: qꝛ ipſe ſolus erat ſufficiens precium pꝛo tota eccleſia. Apoc.i. Dilexit nos ⁊ lauit nos a peccatis ⁊c. Ita ⁊ vos viri ſi neceſſe ſit tradere debetis voſmetipſos p vxoꝛib᷒ veſtris. Tradidit in quam [vt illam ſanctificaret] virtutum collatione [mūdans eam] pꝛius a vicijs [lauacro] .i. baptiſmo. Titū. iij. Per lauacrum regenerationis ⁊c. [aque] ſuþ. ſanctificate [in verbo vite] cuius virtute: datur vis viuificatiua aquis: qꝛ accedit verbum ad elementum ⁊ fit ſacramentum eccleſie. Ergo quattuoꝛ per oꝛdinē tangit .ſ. vt illam Sanctificaret: infuſione virtutum. Mūdans eam remiſſione peccatoꝛum. Lauacro aque exhibitione Sacramentoꝝ. In verbo vite ⁊ virtute verboꝛum. Iaco.i. Voluntarie genuit nos verbo veritatis ⁊c. Ecce ergo baptiſmi Efficacia qꝛ mundās Materia qꝛ aqua. Foꝛma qꝛ verbum vite.

Vt exhiberet ipſe ſibi gloꝛioſam eccleſiam non habentem maculam aut rugam: aut aliquid huiuſmodi ſed vt ſit ſancta ⁊ immaculata.

¶ Hic tangit dicte dilectionis finem vltimum qui eſt gloꝛia Vbi circa gloꝛiam electoꝛum tangit tria. Plenitudinem. Puritatem. Et perpetuitatem. Plenitudinem: qꝛ glorioſa eccleſia. Puritatē: qꝛ ſine macula aut ruga. Perpetuitatem: qꝛ ſancta ⁊ immaculata. Dicit ergo [Vt exhiberet] q. Hoc omnia fecit [vt exhiberet] in futuro [ipſe] .ſ. chꝛiſtus [ſibi] tanꝗ ſponſam in ſponſo. Apoc.xxi. Vidi ciuitatem ſanctam nouā de
pſ.xcvi. ſcendentem de celo a deo paratam [eccleſiam gloꝛioſā] .i. gloꝛia plenā: qꝛ i coꝛpoꝛe ⁊ anima. Pſ. Glorioſa dicta ſunt de te ciuitas dei [Non habentem] Hoc dupliciter legitur: Pꝛimo modo ſic. Eccleſiam dico [nō habentem] nunc vel tunc [maculam [aperti criminis in conuerſatione [neqꝫ rugam] occulti moꝛtalis in coꝛde: ſicut aliquam duplicitatem. Secundo modo legit ſic. [non habentem maculam] hic in pꝛeſenti qꝛ libera ab omni peccato per bonam conuerſationem [neqꝫ rugam [qꝛ tenſa ad ſuperna per eternoꝛum ſpem ꝗ ſpes nō erit in futuro: neqꝫ habentem [aliquid huiuſmodi] .i. aliquod peccatū dānabile ſicut eſt oꝛiginale. Iſta expoſitio intelligitur de ſanctificatione eccleſie in pꝛeſenti. Pꝛima autem ſiue in pꝛeſenti ſiue in futuro [ſꝫ] potius talem exhiberet ſibi [vt ſit] i pꝛeſenti [ſācta] per bonam operationem [⁊ immaculata] per mali declinationem. Vel [vt ſit] in futuro [ſancta] per gloꝛiā [⁊ immaculata] per incoꝛruptionem. Tunc enim induet coꝛruptibile hoc incoꝛruptionem. i. Co.xv.

Virtutes ſeptem in nobis diligit deus.

¶ Notandum ſuper illud Chꝛiſtus dilexit eccleſiam Quia deus diligit nobis Septem virtutes.

Pꝛimo Fidem Sic dominus diligit ſeruum fidelem. Ioh.iij. Sic dominus dilexit mundum vt vni. ſ. daret vt omnis qui credit. Et xiij. Cū dilexiſſet ſuos. Hanc dilexit in Samuele. Eccl.xlvi.

Secundo Spem. Sic maritus diligit vxoꝛem ꝗ ſolo amoꝛe ſui oꝛnat ſe. i. Paral. vlt. Scio deus meus ait Dauid: ꝙ ſimplicitatem diligas ⁊ pꝛobes coꝛda Hanc dilexit in Iacob Mal.i.

Tertio Charitatem Sic amicus amicum Pꝛouerb. viij. Ego diligentes me diligo ⁊c . Si amauit nondum amantes quanto plus amantes. Hanc dilexit in Magdalena ⁊ fratre ⁊ ſoroꝛe Ioh.xi.

Quarto pꝛudentiam Sic homo pꝛudentem aduocatū iuuitam: ⁊ ſic de alijs Sap. vij. Neminem diligit de᷒ niſi qui cum ſapientia inhabitat. Hanc dilexit in Salomone. ij. Reg.xij.

Quinto Iuſticiam. Sic pꝛinceps diligit baliuum qui bene facit iuſticiā i terra ſua. Pſ. Dñs diligit iuſtos Pꝛouerb.xxi. Qui ſequitur iuſticiā diligetur a dño. Pſ.cxlv.
Hanc dilexit in adoleſcente obediente Matthe.x.

Sexto Foꝛtitudinem ſic homo diligit foꝛtem: pugilē: negociatoꝛem ⁊ huiuſmodi Oſee. vltimo. Sanabo cōtritiones eoꝛum ⁊ diligā eos ſpontanee Hanc dilexit in Moyſe Eccli.xlv.

Septimo Temperantiam ſic medic᷒ diligit infirmū dum bene tenet dietā ⁊ quilibet mundiciam in vaſis: veſtibus ⁊ huiuſmodi. Pꝛou.xxij. Qui diligit coꝛdis mundiciam ⁊c. Oſee.xi. Quia puer iſrael ⁊ dilexi eū Hanc dilexit in Iohanne euangeliſta.

Ita ⁊ viri debent diligere vxoꝛes ſuas vt coꝛpoꝛa ſua. Qui ſuam vxoꝛem diligit: ſeipſum diligit. Nemo enim vnquam carnē ſuam odio habuit: ſed nutrit ⁊ fouet eam.

¶ Hic monet viros de dilectione vxoꝛum quo ad coꝛpus eos coꝛpoꝛaliter fouendo. Vbi pꝛimo tangit dilectionis vxoꝛibus exhibende affectum. Secundo cauſam ſiue motiuum. ibi. Qui ſuam vxoꝛem. Tertio effectum. ibi. Nemo enī vnꝗ. Quarto modum ſiue exemplum. ibi. ſicut ⁊ eccleſiam. Dicit ergo [Ita ⁊] q. ſic chꝛiſtus dilexit eccleſiam [Ita ⁊ viri debent diligere vxoꝛes ſuas vt coꝛpoꝛa ſua]. i. ſicut ſeipſos Eccle. viceſimo quinto. In tribus beneplacitum eſt ſpūi meo. ſ. Concoꝛdia fratrum Amoꝛ pꝛoximoꝝ Vir ⁊ mulier ſibi bene conſentientes [Et] bene dixi vt coꝛpoꝛa ſua qꝛ [qui vxoꝛem ſuam] nō alienam ſicut adulteri [diligit ſeipſum diligit] qꝛ vnum ſunt vir ⁊ mulier Matth.xix. Itaqꝫ iam non ſunt duo ſed vna caro. Et vere debet diligere vir vxoꝛē ex quo caro ſua eſt. [Nemo enim vnꝗ carnem ſuam odio habuit] .i. carnis ſubſtantiam: licet odio habeat vicia. Etſi enim ſancti macerant carnem ſuam: nō tamen eam oderunt: ſed peccatum oderunt ⁊ carnem diligunt. Ideo enī eam macerāt vt eam glorioſam recipiant. ij. Coꝝ.v. Nos qui ſum᷒ in hoc habitaculo ingemiſcimus grauati eo ꝙ nolum᷒ expoliari ſed ſuperueſtiri ⁊c. Illi autem eam oderunt qui in delitijs ſuis nutriendo: eterne pene obnoxiam reddunt Iob.xxiiij. Conteretur ſicut lignum infructuoſum: pauit enim ſterilem que non parit .i. carnem: ⁊ viduē .i. anime non bene fecit [ſed nutrit] cibo ⁊ potu [⁊ fouet] indumentis eam. i. Tim. vlt. Habentes alimēta ⁊ quibus tegatur his contenti ſimus.

Sicut ⁊ chꝛiſtus eccleſiam quia membꝛa ſumus coꝛpoꝛis eius: de carne eius ⁊ de oſſibus eius.

¶ Hic ſubdit dilectionis modum ſiue exemplum. Et hoc pꝛimo in dilectionis modo. Secundo in obiecto. ibi. Quia membꝛa ſumus. Dicit ergo [Sicut] q. Ita quilibet carnem ſuam nutrit ⁊ fouet [ſicut ⁊ chꝛiſtus eccleſiam] nutrit cibo ⁊ potu coꝛpoꝛis ⁊ ſanguinis Ioh.vi. Panis quem ego dabo: caro mea eſt: pꝛo mundi vita. Et fouet ſpiritualibus virtutum indumētis. De quibus Apoc.xvi. Beatus qui cuſtodit veſtimenta ſua ⁊c. Et bene nutrit ⁊ fouet eam vt carnem ſuam [qꝛ] coꝛpus eius eſt: ⁊ [eius coꝛpoꝛis] .i. eccleſie nos [ſumus mēbꝛa] .ſ. omnes fideles. i. Coꝝ.xij. Vos eſtis coꝛpus chꝛiſti ⁊ membꝛa de membꝛo. Membꝛa dico [de carne eius] exemplariter .i. ad ſimilitudinem carnalis infirmitatis: ⁊ hoc quantum ad infirmos [et de oſſibus eius] quantum ad perfectos . Sicut adam de eua dixit Geneſis pꝛimo. Hoc nunc os ex oſſibus meis ⁊ caro de carne mea. Ergo iſta membꝛa habent Vnitatem in coꝛpoꝛe per fidem. Pluralitatem inter ſe per naturam. Diuerſitatem in officijs per donoꝝ diſtinctionem.

Propter hoc relinquet homo patrem ⁊ ma‑ trem ſuam: ⁊ adherebit vxori ſue: ⁊ erunt duo in carne vna. Sacramentum hoc ma‑ gnum eſt. Ego autem dico in chriſto ⁊ in eccleſia. Veruntamen et vos ſinguli vnuſ‑ quiſque vxorem ſuam ſicut ſeipſum diligat vxor autem timeat virum ſuum.

¶ Hic monet viros de dilectione vxorum quo ad coniun ctum eis. ſ. inſeparabiliter adherendo. Ubi primo au toritate probat inſeparabilitatem. Secundo inſepa‑ rabilitatis huius aſſignat ſignificationem. ibi. Sacra mentum hoc magnum. Tertio ex hoc monet iterū vi‑ ros ad dilectionem vxorum. ibi. Verūtamen ⁊ vos ſin guli. Quarto e contrario monet vxores ad ſubiectio‑ nem debitā virorum. ibi. Uxor autem timeat. Dicit er‑ go [Propter hoc] Hoc legitur dupliciter. Primo de dilectione chriſti ⁊ eccleſie ſic [propter hoc] ad oſtendē dum. ſ. quantum chriſtus dilexit eccleſiam ſcriptum ē Geñ. ij. [relinquet homo]. i. chriſtus [patrem] formā. ſ. ſerui recipiendo. Ioh. xvj. Exiuit a patre ⁊c. [⁊ ma‑ trem ſuam] ſynagogam. ſ. de qua natus eſt ſm carnē deſerēdo Eſa. l. Quis eſt iſte liber repudij matris ve‑ ſtre quomodo dimiſi eam [⁊ adherebit vxori ſue]. i. ec cleſie. ſ. ſe ſociando Oſee. ij. Sponſabo te mihi in fide [⁊ erant duo] chriſtus. ſ. ⁊ eccleſia [in carne vna] id ē in vnitate nature ⁊ voluntatis [Sacramentum] id eſt ſacrum ſignatum [hoc]. ſ. coniunctionis chriſti ⁊ eccle ſie [magnum eſt] in ſe. Hec eſt eñi corrigia calciamē‑ ti ad quam ſoluendam indignum ſe fatetur Iohānes baptiſta Ioh. j. quo tamen inter natos mulierum non ſurrexit maior. Math. xj [Ego autem dico] ſup. hoc ſacramētum eſſe magnum [in chriſto ⁊ in eccleſia] nō in carnali viri ⁊ vxoris copula. Secundo modo legit̃ de dilectione viri ⁊ vxoris ſic [propter hoc relinquet homo]. i. vir [patrem ⁊ matrem ſuam] carnalem quā‑ tum ad corporalem cohabitationem [⁊ adherebit vxo ri ſue] per thori communitatem [⁊ erunt duo in carne vna]. i. in vno carnali commercio per carnis propaga tionem. [ſacramentum hoc]. i. hoc ſacrum ſignū [ma‑ gnum eſt]. i. magne rei ſignum [Ego autē dico] ma‑ gnum. ſ. [in chriſto ⁊ eccleſia]. i. in vnitate ſignificatio nis chriſti ⁊ eccleſie Non in ſe.

P Sacramē tum aliqđ dicit̃ ma‑ gnum qua tuor mo‑ dis.

¶ Notandum ꝙ aliqđ ſacramentum dicitur magnum quattuor modis. videlicet.
Propter efficaciam vt baptiſmus.
Propter continentiam vt euchariſtia.
Propter ſignificantiam vt coniugium.
Propter miniſtri autoritatem vt confirmatio. Un‑ de verſus.
Maior in effectu Baptiſmus: corpus in eſſe.
Coniugium ſigno: ſed Confirmare miniſtro.

[Veruntamen] q. ⁊ ſi hoc nō tm̄ ad litteram dicitur. ſ. relinquet hō ⁊c. tm̄ [⁊ vos ſinguli]. ſ. [vnuſquiſqȝ] vir [vxorem ſuam diligat ſicut ſeipſum] Gal. v. Diliges proximum tuum ſicut teipſum Nullus autem ita pro ximus ſicut vxor [Uxor autem] nō ſolum diligat ſȝ ⁊ [timeat virū ſuū] id eſt ſubiecta ſit ī timore viro ſuo.

Hic queritur ſuper illud Vir caput eſt mu lieris. Glo. Autor ⁊ rector a quo mulier ſumpſit ini‑ tium. Contra. Solo deo autore producta fuit per mi‑ raculum Geñ. ij. Rñ. Autor dicitur pro tanto ꝙ fuit eius principium materiale ⁊ exemplare ⁊ quodammo do finale: qr propter ipſum ⁊ de ipſo ⁊ ſecundum eius ſimilitudinem formata eſt non effectiuum. Item ſuper illud Ita ⁊ mulier viro ſuo in omnibus. Glo. que non ſunt contra deum. Contra. Ergo mulier debet o‑ bedire viro etiam in indifferentibus ergo de mandato eius debet religionem intrare: vel vendere ſiue dare patrimonium: qđ falſum eſt. Rñ. Accommoda eſt diſ tributio pro his que determinata ſunt ſm legem ma‑ trimonij non pro alijs. Item ſuper illud. Non habē‑ tem maculam. Glo. Non habentem nunc vel tūc ali‑ quod criminale vel occultum mortale. Contra. In ec cleſia militante ⁊ de eccleſia ſunt boni ⁊ mali. Rñ. Ma li ſunt de eccleſia militante ſm quid non ſimpliciter qr numero nō merito. Item ſuper illud Ita ⁊ vi‑ ri debent diligere vxorem ſuam vt corpus ſuū Gloſ. Sicut ſeipſos. Contra Lu. xiiij. Si quis venit ad me ⁊ nō odit vxorem ſuam ⁊c. Rñ. Ut vxor diligenda eſt ſed vt retrahit a dei ſeruitio odienda Item ſuper il‑ lud. Nemo vnqȝ carnem ſuam odio habuit. Con. Mul ti ſeipſos occidunt. Rñ. Non oderunt carnis naturam ſed penam ſiue miſeriam qua carere volunt Item ſu per illud. Erunt duo in carne vna. Glo. Dormit Adā vt fiat Eua. Moritur chriſtus vt fiat eccleſia. Contra Eccleſia ab abel incepit. Rñ. In aduentu chriſti ec‑ cleſia dicitur non quo ad initium: ſed quo ad comple‑ mētum. Sicut domus quando tectum apponitur. Itē ibidem Glo. Mortuo chriſto latus eius lancea percu titur: vt profluant eccleſie ſacramenta. Contra. San guis ⁊ aqua que fluxerunt nō ſunt eccleſie ſacramen‑ ta Rñ. Non fuerunt eccleſie ſacramenta ſm cauſali‑ tatem: ſed ſm ſignificationem qr aqua ſignum eſt bap tiſmi ſanguis euchariſtie. Item ibidem. Glo. Adā in extaſi celeſti curie interfuit: ingreſſus in ſanctuariū dei vt intelligeret nouiſſima: ergo preuidit incarnatio nem. Contra. Si preuidit incarnatioem preuidit ca‑ ſum hominis propter quē reparandum facta eſt incar natio: ergo doluit: ergo ante culpam penam ſenſit. Rñ Cum deus ſpeculum ſit voluntarium potuit oſtende‑ re conſequens ſine antecedente: ⁊ effectum ſine cauſa Item ſuper illud Uxor autem timeat virum. Contra ſecundum iura vir ⁊ vxor nō ad imperia iudicantur ergo nō debet ſubeſſe viro vxor. Re ſp. Quo ad ſolu‑ tionem carnalis debiti pares ſunt: quo ad alia vir eſt ſuperior.

¶ Notandum ꝙ viri debent vxoribus ſuis octo. — Q Viri vxo ribus ſuis debent octo.
Primo Olbus dilectionem. Ut hic Viri debent dili‑ gere vxores ſuas ſicut ⁊c.
Secundo Ignorantibus inſtructionem. ſ. Cor. xiiij. Si quid volunt diſcere: domi viros ſuos interrogent.
Tertio Errantibus correctionem ſicut. Io. ij. Quaſi vna de ſtultis mulieribus locuta es.
Quarto Fragilibus honorem. j. Pet. iij. Quaſi infir miori vaſculo mulieri impertientes honor. ⁊c.
Quinto Conuiuentibꝰ gubernationē quia caput mu‑ lieris vir. j. Cor. xj.
Sexto Indigentibus fomentum ⁊ ſubſtentationem vt hic Nemo vnqȝ carnem ſuam odio habuit.
Septimo Viuentibus ſocialem cohabitationē Geñ. ij. Propter hoc relinquet homo patrem ⁊c.
Octauo Petentibus carnalis debiti ſolutionē. j. co. vij. Uxori vir debitum reddat. Que autem debēt vxo res viris habetur ad Coloſ. iij. Super illud mulieres ſubdite eſtote viris ſicut ⁊c.

Capitulum. vj.

Filij obedite parentibus veſtris in domino.

¶ Superius poſuit āmonitionē ſpecialem de mulieribus ⁊ viris hic ſubdit āmonitionem ſecun‑ dam de parentibus ⁊ filijs. Ubi primo ponit āmonitionem filio‑ rum Secundo parētum. ibi. Et vos patres. In ammonitione filiorum ponit. Primo o‑ bedientie mandatum. Secundo debitum. ibi. Hoc eſt iuſtum Tertio fructum. ibi. Quod eſt mandatum pri mum. Dicit ergo [Filij] q. Ita ſe debent habere viri ad vxores ⁊ e conuerſo. Vos autē [filij obedite] tā quam ſubiecti. Tum iure nature. Tum iure conſuetu dinis humane [parentibus veſtris] carnalibus non ſo lum ſpiritualibus. ſ. plati. Cor. iij. Filij obedite pa‑ rentibus veſtris per omnia hoc enim beneplacitū eſt domino. Obedite inquā ⁊ hoc [in domino]. i. ſecundū

fidem et iuſtitiã dñi. Non contra fidẽ aut bonos mores. In hoc enim caſu dr̃ Mat.x. Qui non odit patrẽ ſuum ⁊ matrem ſuã: non eſt me dignus. Monet ergo ad obedientiam: ⁊ taxat obedientie ſue menſuram.

Hoc enim iuſtũ eſt. Honoꝛa patrem tuum et matrem tuam: quod eſt mandatum primum in pꝛomiſſione vt bene ſit tibi: ⁊ ſis longeuus ſuper terram.

¶ Hic ſubdit dicte obedientie debitũ. Et primo hoc eſſe debitum affirmat. Secundo hoc authoritate probat. ibi. Honoꝛa patrem. Dicit ergo [Hoc enim] q. Et vere debetis obedire [Hoc enim iuſtum eſt] iuſtitia ſcilz: ⁊ Legis nature: et Legis ſcripte: et Legis eterne. Et vere iuſtum quia lex hoc precipit dicens. Exod.xx. [Honoꝛa patrem tuum] tanquam principium primarium [et matrem tuam] tanquam principium ſecundarium. Eccli.iij. Quam male fame eſt qui relinquit patrem: ⁊ eſt maledictus a deo qui exaſperat matrem [quod] .ſ. honoꝛare patrem ⁊c. [eſt primum mandatum in pꝛomiſſione] .i. cui adiuncta eſt ꝓmiſſio. Et dicitur primum: non ſimpliciter: ſed inter mandata ſecunde tabule .i. mandata ad hominẽ pertinentia ſm Augu. In prima tabula ſunt tria mandata ad deum pertinentia. In ſecunda ſeptẽ pertinẽtia ad proximũ: inter que ſeptẽ: hoc erat primũ Pꝛomiſſione dico hac .ſ. [vt bene ſit tibi] in preſenti tam in tẽporalibꝰ q̃ ſpũalibꝰ. Eccli.iij. Honoꝛa patrẽ tuũ vt ſuperueniat tibi bñdictio a dño [et ſis longeuus] in futuro [ſuper terrã] .ſ. viuentium. Eccli.iij. Qui honorat patrẽ vita viuet longioꝛe.

A Terra quadruplex eſt. ps.xxvi. ¶ Nota hic ꝙ eſt quadruplex terra.
Prima terra eſt viuentium. Ps. Credo videre bona domini in terra viuentium.
Secunda moꝛientium. ij. Regũ. xiiij. Omnes moꝛimur et ſicut aqua dilabimur in terram que non reuertentur.
Tertia moꝛtuoꝛum. Iob.x. Anteq̃ vadam ad terraz tenebroſam ⁊c.
Quarta viuere vel moꝛi valentium. Gen.iij. Terra es ⁊ in terram ibis.

B ¶ Notandum eſt ꝙ filij debent parentibus octo.
Primo Amoꝛem in cũctis. Unde ſuper illud. Can.ij. Oꝛdinauit in me charitatem. Amb. Oꝛdo charitatis eſt vt prius diligamus parentes: deinde filios.
Secundo Honoꝛem in factis. Mal.j. Filius honorat patrem ⁊ ſeruus dominum ⁊c.
Tertio Seruitutem in obſequijs. Eccli. iij. Qui timet dominum honoꝛabit parẽtes ⁊ quaſi dominis ſeruiet his qui ſe genuerunt.
Quarto: ſuſtentationem in neceſſarijs. Eccli.iij. Eleemoſyna patris non erit in obliuione. Et ſuper illud. Exod.xx. Honoꝛa patrẽ: honoꝛare eſt ei reuerentiam exhibere ⁊ neceſſaria miniſtrare.
Quinto Reuerentiam in verbis. Hebre.xij. Patres quidem carnis noſtre habuimus eruditoꝛes ⁊ reuerebamur eos.
Sexto Obedientiam in honeſtis. Deu.xxi. Si genuerit homo filium contumacẽ ⁊ proteruũ qui non audiat patrem ⁊ obedire contempſerit ⁊c.
Septimo Ueniam in offenſis. Eccli.iij. Si defecerit ſenſu veniam da.
Octauo Tolerantiam in aduerſis. Eccleſiaſt.iij. Fili ſuſcipe ſenectam patris tui ⁊ ne contriſtes eum in vita illius ⁊c.

Et vos patres: Nolite ad iracũdiã pꝛouocare filios veſtros: ſed educate illos in diſciplina et coꝛrectione domini.

¶ Hic ponit admonitionem parentum. Et primo monet patres filios tractare benigne. Secundo educare prouide. ibi. ſed educate. Tertio corripere modeſte. ibi. In diſciplina. Dicit ergo [Et vos patres Nolite ad iracundiam prouocare filios veſtros] ipſos .ſ. verbis vel factis exaſperãdo: q: ratione iuuentutis citius mouentur ad iram: ⁊ conſequenter ad contumaciã. Col.iij. Patres nolite ad indignationẽ prouocare filios veſtros [ſed] potius [educate illos] ꝓuidẽdo eis neceſſaria: ⁊ hoc [in diſciplina] ſcilicet verboꝛũ. Prouerb.iiij. Diſciplinam patris audite filij [⁊ coꝛrectione] verberũ. Eccli.xxx. Qui diligit filiũ aſſiduat illi flagella. Coꝛrectione inq̃ [dñi] .i. ſm dñm ⁊ ꝓpter dñm. Ecce ergo tria q̃ debent patres filijs. Prouiſio neceſſarioꝛũ. Eruditio ꝟboꝛũ. Caſtigatio verberũ. Iuuẽtus cito ad irã mouetur.

Serui obedite dominis carnalibus cum timoꝛe et tremoꝛe: in ſimplicitate coꝛdis veſtri ſicut chꝛiſto.

¶ Hic addit tertiã admonitionẽ ſpecialez .ſ. de ſeruis et dñis. Et primo ponit admonitionẽ ſeruoꝛũ. Secundo dominoꝛũ. ibi. Et vos dñi eadem facite. In primo in qua monet ſeruos obedire dñis ſuis. Primo ponit obediendi modum. Secundo finẽ. ibi. Non ad oculuz. Tertio motiuum. ibi. Facientes voluntatem. Quarto pꝛemium. ibi. Scientes quoniam vnuſquiſq̃. Dicit ergo [ſerui] q. Ita ſe debent habere filij ad parentes: et parentes ad filios. Uos autem [ſerui obedite dominis] non ſolum ſpiritualibus ⁊ bonis: ſed [carnalibus] et malis. j. Petri.ij. ſerui ſubditi eſtote dominis: non tantum bonis ⁊ modeſtis ſed etiam diſcholis. Et hoc [cum timoꝛe] mentis quod etiã conuenit reſpectu parentum [et tremoꝛe] coꝛpoꝛis qḋ eſt propꝛium ſeruoꝛũ [in ſimplicitate] intentiõis. Simplicitate dico [coꝛdis veſtri] vt ſicut extra oſtenditis: ſic in voluntate habeatis. Eccleſia.ij. Ue duplici coꝛde. Et hoc [ſicut] ⁊ [chꝛiſto] ſup. obeditis cũ timoꝛe ⁊ tremoꝛe. pꝰ. Seruite dño in timoꝛe ⁊ exultate ⁊c. Ergo ſeruiendũ eſt dominis. Generaliter: Quia bonis ⁊ malis. Reuerenter: Quia: cum timoꝛe et tremoꝛe. Simpliciter: Quia: in ſimplicitate. Fideliter: Quia: coꝛdis ſicut chꝛiſto. ps.ij.

Non ad oculum ſeruientes quaſi hominibus placentes: ſed vt ſerui chꝛiſti.

¶ Hic ſubdit obediendi finem. Ubi primo excludit finem indebitum. Secundo inſtruit finem bonum. ibi. Sed vt ſerui chꝛiſti. Dicit ergo [Non] q. Ita dixi obedite. Et hoc [non ad oculum ſeruientes] ad oculum ſcilicet humanum: id eſt propter humanum fauoꝛem: ſed ad oculum diuinum qui videt interioꝛa. j. Reg.xvj. Homo videt ea que parent. Deus autem intuetur coꝛ [quaſi hominibus placentes] .i. ſicut illi qui querũt ſolum hoibus placere. Quoniã deus diſſipauit oſſa eoꝛum qui hominibus placẽt. Pſ. [ſed vt ſerui chꝛiſti] .i. quaſi iubente chꝛiſto non ipſis ſed chꝛiſto ſeruientes: cui ſeruitur ad veritatem: non ad ſimulationẽ. Gal.j. Si hominibus placerẽ ſer. chꝛiſti ⁊c. ps.lij.

Facientes voluntatem dei ex animo cum bona voluntate ſeruientes ſicut domino: et non hominibus.

¶ Hic tangit obediendi motiuum. Et hoc duplex. Primo dei voluntatem. Secundo voluntatis poteſtatem. ibi. Seruientes ſicut dño Dicit ergo Uos dico [Facientes voluntatẽ dei.] Et hoc ideo quia Nõ eſt poteſtas niſi a deo. Itaq̃ qui poteſtati reſiſtit dei oꝛdinationi reſiſtit. Rom.xiij. Facientes inq̃ in hoc. Et hoc [ex animo] .i. prompto animo. Col.iij. Quodcunq̃ facitis ex animo operamini. Et exponit quod dicit ex animo .ſ. [cum bona voluntate] ſine murmure ⁊ rancoꝛe [ſeruientes] dñis veſtris [ſicut dño] ita vt in hoc putetis vos ſeruire domino [et non hominibus] ſup. tantũ: Ergo circa hanc obedientiam debet eſſe Operatio: q: facientes. Prõptitudo: q: ex aĩo. Mãſuetudo: q: cum bona volũtate. Rectitudo: q: ſicut deo. Prõptitudo .ſ. opis. Mãſuetudo volũtatis. Rectitudo intentionis.

Scientes quoniam vnuſquiſque quodcunque fecerit bonum hoc recipiet a domino ſiue ſeruus ſiue liber.

¶ Hic addit obediendi premium. Ubi de premio ob-

Propter hoc relinquet homo patrem ⁊ matrem ſuam: ⁊ adherebit vxori ſue: ⁊ erunt duo in carne vna. Sacramentum hoc magnum eſt. Ego autem dico in chriſto ⁊ in eccleſia. Veruntamen et vos ſinguli vnuſquiſque vxorem ſuam ſicut ſeipſum diligat vxor autem timeat virum ſuum.

¶ Hic monet viros de dilectione vxorum quo ad continuam conuictum .ſ. inſeparabiliter adherendo. Ubi primo autoritate probat inſeparabilitatem. Secundo inſeparabilitatis huius aſſignat ſignificationem. ibi. Sacramentum hoc magnum Tertio ex hoc monet iterū viros ad dilectionem vxorum. ibi. Verūtamen ⁊ vos ſinguli. Quarto e contrario mouet vxores ad ſubiectionem debitā virorum. ibi. Uxor autem timeat. Dicit ergo [Propter hoc] Hoc legitur dupliciter. Primo de dilectione chriſti ⁊ eccleſie ſic [propter hoc] ad oſtendendum .ſ. quantum chriſtus dilexit eccleſiam ſcriptum ē Gen. ij. [relinquet homo] .i. chriſtus [patrem] formā .ſ. ſerui recipiendo. Joh. xvi. Exiuit a patre ⁊c. [⁊ matrem ſuam] ſynagogam .ſ de qua natus eſt ſm carnē deſerēdo Eſa. l. Quis eſt iſte liber repudij matris veſtre quomodo dimiſi eam [⁊ adherebit vxori ſue] .i eccleſie .ſ. ſe ſociando Oſee. ij. Sponſabo te mihi in fide [⁊ erant duo] chriſtus .ſ. ⁊ eccleſia [in carne vna] id ē in vnitate nature ⁊ voluntatis [Sacramentum] id eſt ſacrum ſignatum [hoc] .ſ. coniunctionis chriſti ⁊ eccleſie [magnum eſt] in ſe. Hec eſt enī corrigia calciamēti ad quam ſoluendam indignum ſe fatetur Johānes baptiſta Joh. j. quo tamen inter natos mulierum non ſurrexit maior. Math. xj [Ego autem dico] ſup. hoc ſacramētum eſſe magnum [in chriſto ⁊ in eccleſia] nō in carnali viri ⁊ vxoris copula. Secundo modo legit de dilectione viri ⁊ vxoris ſic [propter hoc relinquet homo] .i. vir [patrem ⁊ matrem ſuam] carnalem quātum ad corporalem cohabitationem [⁊ adherebit vxori ſue] per thori communitatem [⁊ erunt duo in carne vna] .i. in vno carnali commercio per carnis propagationem. [ſacramentum hoc] .i. hoc ſacrum ſignū] magnum eſt] .i. magne rei ſignum [Ego autē dico] magnum .ſ. [in chriſto ⁊ eccleſia] .i. in vnitate ſignificationa chriſti ⁊ eccleſie Non in ſe.

Sacramētum aliqd dicit magnum qttuor modis.

¶ Notandum q aliqd ſacramentum dicitur magnum quattuor modis. videlicet.
Propter efficaciam vt baptiſmus.
Propter continentiam vt euchariſtia.
Propter ſignificantiam vt coniugium.
Propter miniſtri autoritatem vt confirmatio. Unde verſus.
Maior in effectu Baptiſmus: corpus in eſſe.
Coniugium ſigno: ſed Confirmare miniſtro.

[Veruntamen] q. d. ſi hoc nō tm̄ ad litteram dicitur .ſ. relinquet hō ⁊c. tm̄ [⁊ vos ſinguli] .ſ. [vnuſquiſq] vir [vxorem ſuam diligat ſicut ſeipſum] Gal. v. Diliges proximum tuum ſicut teipſum Nullus autem ita proximus ſicut vxor [Uxor autem] nō ſolum diligat ſ ⁊ [timeat virū ſuū] id eſt ſubiecta ſit i timore viro ſuo.

Hic queritur ſuper illud Vir caput eſt mulieris. Glo. Autor ⁊ rector a quo mulier ſumpſit initium. Contra. Solo deo autore producta fuit per miraculum Gen. ij. Rñ. Autor dicitur pro tanto q fuit eius principium materiale ⁊ exemplare ⁊ quodammodo finale: qr propter ipſum ⁊ de ipſo ⁊ ſecundum eius ſimilitudinem formata eſt non effectiuum. Item ſuper illud Ita ⁊ mulier viro ſuo in omnibus. Glo. que non ſunt contra deum. Contra. Ergo mulier debet obedire viro etiam in indifferentibus ergo de mandato eius debet religionem intrare: vel vendere ſiue dare patrimonium: qd falſum eſt. Rñ. Accommoda eſt diſtributio pro his que determinata ſunt ſm legem matrimonij non pro alijs. Item ſuper illud. Non habētem maculam. Glo. Non habentem nunc vel tūc aliquod criminale vel occultum mortale. Contra. In eccleſia militante ⁊ de eccleſia ſunt boni ⁊ mali. Rñ. Mali ſunt de eccleſia militante ſm quid non ſimpliciter qr numero nō merito. Item ſuper illud Ita ⁊ viri debent diligere vxorem ſuam vt corpus ſuū Gloſ. Sicut ſeipſos. Contra Lu. xiiij. Si quis venit ad me ⁊ nō odit vxorem ſuam ⁊c. Rñ. Ut vxor diligenda eſt ſed vt retrahit a dei ſeruitio odienda Item ſuper illud. Nemo vnq̄ carnem ſuam odio habuit. Con. Multi ſeipſos occidunt. Rñ. Non oderunt carnis naturam ſed penam ſiue miſeriam qua carere volunt Item ſuper illud. Erunt duo in carne vna. Glo. Dormit Adā vt fiat Eua. Moritur chriſtus vt fiat eccleſia. Contra Eccleſia ab abel incepit. Rñ. In aduentu chriſti eccleſia dicitur non quo ad initium: ſed quo ad complemētum. Sicut domus quando tectum apponitur. Itē ibidem Glo. Mortuo chriſto latus eius lancea percutitur: vt profluant eccleſie ſacramenta. Contra. Sanguis ⁊ aqua que fluxerunt nō ſunt eccleſie ſacramenta Rñ. Non fuerunt eccleſie ſacramenta ſm cauſalitatem: ſed ſm ſignificationem qr aqua ſignum eſt baptiſmi ſanguis euchariſtie. Item ibidem. Glo. Adā in extaſi celeſti curie interfuit: ingreſſus in ſanctuariū dei vt intelligeret nouiſſima: ergo preuidit incarnationem. Contra. Si preuidit incarnatioem preuidit caſum hominis propter quē reparandum facta eſt incarnatio: ergo doluit: ergo ante culpam penam ſenſit. Rñ Cum deus ſpeculum ſit voluntarium potuit oſtendere conſequens ſine antecedente: ⁊ effectum ſine cauſa Item ſuper illud Uxor autem timeat virum. Contra ſecundum iura vir ⁊ vxor nō ad imperia iudicantur ergo nō debet ſubeſſe viro vxor. Reſp. Quo ad ſolutionem carnalis debiti pares ſunt: quo ad alia vir eſt ſuperior.

¶ Notandum q viri debent vxoribus ſuis octo.

Uiri vxoribus ſuis debent octo.

Primo Omnibus dilectionem. Ut hic Uiri debent diligere vxores ſuas ſicut ⁊c.
Secundo Ignorantibus inſtructionem .j. Cor. xiiij. Si quid volunt diſcere: domi viros ſuos interrogent.
Tertio Errantibus correctionem ſicut. Jo. ij. Quaſi vna de ſtultis mulieribus locuta es.
Quarto Fragilibus honorem .j. Pet. iij. Quaſi infirmiori vaſculo mulieri impertientes honor. ⁊c.
Quinto Conuiuentibus gubernationē quia caput mulieris vir .j. Cor. xj.
Sexto Indigentibus fomentum ⁊ ſubſtentationem vt hic Nemo vnq̄ carnem ſuam odio habuit.
Septimo Uiuentibus ſocialem cohabitationē Gen. ij. Propter hoc relinquet homo patrem ⁊c.
Octauo Petentibus carnalis debiti ſolutionē .j. co. vij. Uxori vir debitum reddat. Que autem debēt vxores viris habetur ad Coloſ. iij. Super illud mulieres ſubdite eſtote viris ſicut ⁊c.

Capitulum. vj.

Filij obedite parentibus veſtris in domino.

¶ Superius poſuit āmonitionē ſpecialem de mulieribus ⁊ viris Hic ſubdit āmonitionem ſecundam de parentibus ⁊ filijs. Ubi primo ponit āmonitionem filiorum Secundo parētum. ibi. Et vos patres. In ammonitione filiorum ponit. Primo obedientie mandatum. Secundo debitum. ibi. Hoc eſt iuſtum Tertio fructum. ibi. Quod eſt mandatum primum. Dicit ergo [Filij] q. Ita ſe debent habere viri ad vxores ⁊ e conuerſo. Vos autē [filij obedite] tāquam ſubiecti. Tum iure nature. Tum iure conſuetudinis humane [parentibus veſtris] carnalibus non ſolum ſpiritualibus .ſ prelatis. Coloſ. iij. Filij obedite parentibus veſtris per omnia hoc enim beneplacitū eſt domino. Obedite inquā ⁊ hoc [in domino] .i. ſecundū

fidem et iuſtitiã dñi. Non contra fidẽ aut bonos mores. In hoc enim caſu dr Mat.x. Qui non odit patrẽ ſuum ꝛ matrem ſuã: non eſt me dignus. Monet ergo ad obedientiam: ꝛ taxat obedientie ſue menſuram.

Hoc enim iuſtũ eſt. Honora patrem tuum et matrem tuam: quod eſt mandatum primum in promiſſione vt bene ſit tibi: ꝛ ſis longeuus ſuper terram.

¶ Hic ſubdit dicte obedientie debitũ. Et primo hoc eſſe debitum affirmat. Secundo hoc authoritate probat. ibi. Honora patrem. Dicit ergo [Hoc enim] q. Et vere debetis obedire [Hoc enim iuſtum eſt] iuſtitia ſcilꝫ: ꝛ Legis nature: et Legis ſcripte: et Legis eterne. Et vere iuſtum quia lex hoc precipit dicens. Exod.xx. [Honora patrem tuum] tanquam principium primarium [et matrem tuam] tanquam principium ſecundarium. Eccli.iii. Quam male fame eſt qui relinquit patrem: ꝛ eſt maledictus a deo qui exaſperat matrem [quod]. ſ. honorare patrem ꝛc. [eſt primum mandatum in promiſſione]. i. cui adiuncta eſt promiſſio. Et dicitur primum: non ſimpliciter: ſed inter mandata ſecunde tabule. i. mandata ad hominẽ pertinentia ſm Augu. In prima tabula ſunt tria mandata ad deum pertinentia. In ſecunda ſeptẽ pertinẽtia ad proximũ: inter que ſeptẽ: hoc erat primũ. Promiſſione dico hac. ſ. [vt bene ſit tibi] in preſenti tam in tẽporalibus q̃ ſpũalibus. Eccli.iii. Honora patrẽ tuũ vt ſuperueniat tibi bñdictio a dño [et ſis longeuus] in futuro [ſuper terrã]. ſ. viuentium. Eccli.iii. Qui honorat patrẽ vita viuet longiore.

A Terra quadruplex eſt. ps.xxvi. ¶ Nota hic q̃ eſt quadruplex terra.

Prima terra eſt viuentium. Ps. Credo videre bona domini in terra viuentium.

Secunda morientium. ii. Regũ. xiiii. Omnes morimur et ſicut aqua dilabimur in terram que non reuertentur.

Tertia mortuorum. Iob.x. Anteq̃ vadam ad terraꝫ tenebroſam ꝛc.

Quarta viuere vel mori valentium. Geñ.iii. Terra es ꝛ in terram ibis.

B ¶ Notandum eſt q̃ filii debent parentibus octo.

Primo Amorem in affectis. Unde ſuper illud. Cañ.ii. Ordinauit in me charitatem. Amb. Ordo charitatis eſt vt prius diligamus parentes: deinde filios.

Secundo Honorem in factis. Mal.i. Filius honorat patrem ꝛ ſeruus dominum ꝛc.

Tertio Seruitutem in obſequiis. Eccli.iii. Qui timet dominum honorabit parẽtes ꝛ quaſi dominis ſeruiet his qui ſe genuerunt.

Quarto: ſuſtentationem in neceſſariis. Eccli.iii. Eleemoſyna patris non erit in obliuione. Et ſuper illud. Exod.xx. Honora patrẽ: honorare eſt et reuerentiam exhibere ꝛ neceſſaria miniſtrare.

Quinto Reuerentiam in verbis. Hebre.xii. Patres quidem carnis noſtre habuimus eruditores ꝛ reuerebamur eos.

Sexto Obedientiam in honeſtis. Deu.xxi. Si genuerit homo filium contumacẽ ꝛ proteruũ qui non audiat patrem ꝛ obedire contempſerit ꝛc.

Septimo Ueniam in offenſis. Eccli.iii. Si defecerit ſenſu veniam da.

Octauo Tolerantiam in aduerſis. Eccleſiaſt.iii. Fili ſuſcipe ſenectam patris tui ꝛ ne contriſtes eum in vita illius ꝛc.

Et vos patres: Nolite ad iracũdiã prouocare filios veſtros: ſed educate illos in diſciplina et correctione domini.

¶ Hic ponit admonitionem parentum. Et primo monet patres filios tractare benigne. Secundo educare prouide. ibi. ſed educate. Tertio corripere modeſte. ibi. In diſciplina. Dicit ergo [Et vos patres Nolite ad iracundiam prouocare filios veſtros] ipſos. ſ. verbis vel factis exaſperãdo: qꝛ ratione iuuentutis citius mouentur ad iram: ꝛ conſequenter ad contumaciã. Col.iii. Patres nolite ad indignationẽ prouocare filios veſtros [ſed] potius [educate illos] prouidẽdo eis neceſſaria: ꝛ hoc [in diſciplina] ſcilicet verborũ. Prouerb.iiii. Diſciplinam patris audite filii [ꝛ correctione] verberũ. Eccli.xxx. Qui diligit filiũ aſſiduat illi flagella. Correctione inq̃ꝫ [dñi]. i. ſm dñm ꝛ ꝓpter dñm. Ecce ergo tria q̃ debẽt patres filiis. Prouiſio neceſſariorũ. Eruditio ꝟborũ. Caſtigatio verberũ. Iuuẽtus citoad irã mouetur.

Serui obedite dominis carnalibus cum timore et tremore: in ſimplicitate cordis veſtri ſicut chriſto.

¶ Hic addit tertiã admonitionẽ ſpecialeꝫ. ſ. de ſeruis et dñis. Et primo ponit admonitionẽ ſeruorũ. Secundo dominorũ. ibi. Et vos dñi eadem facite. In prima in qua monet ſeruos obedire dñis ſuis. Primo ponit obediendi modum. Secundo finẽ. ibi. Non ad oculuꝫ. Tertio motiuum. ibi. Facientes voluntatem. Quarto premium. ibi. Scientes quoniam vnuſquiſq̃ꝫ. Dicit ergo [ſerui] q. Ita ſe debent habere filii ad parentes: et parentes ad filios. Uos autem [ſerui obedite dominis] non ſolum ſpiritualibus ꝛ bonis: ſed [carnalibus] et malis. i. Petri.ii. ſerui ſubditi eſtote dominis: non tantum bonis ꝛ modeſtis ſed etiam diſcholis. Et hoc [cum timore] mentis quod etiã conuenit reſpectu patrum [et tremore] corporis qđ eſt propriũ ſeruorũ [in ſimplicitate]: intentiõis. Simplicitate dico [cordis veſtri] vt ſicut extra oſtenditis: ſic in voluntate habeatis. Eccleſia.ii. Ue duplici corde. Et hoc [ſicut] ꝛ [chriſto] ſup. obeditis cũ timore ꝛ tremore. ps. Seruite dño in timore ꝛ exultate ꝛc. Ergo ſeruiendũ eſt dominis. Gñaliter: Quia bonis ꝛ malis. Reuerenter: Quia: cum timore et tremore. Simpliciter: Quia: in ſimplicitate. Fideliter: Quia: cordis ſicut chriſto. ps.ii.

Non ad oculum ſeruientes quaſi hominibus placentes: ſed vt ſerui chriſti.

¶ Hic ſubdit obediendi finem. Ubi primo excludit finem indebitum. Secundo inſtruit finem bonum. ibi. Sed vt ſerui chriſti. Dicit ergo [Non] q. Ita dixi obedite. Et hoc [non ad oculum ſeruientes] ad oculum: ſcilicet humanum: id eſt propter humanum fauorem: ſed ad oculum diuinum qui videt interiora. i. Reg.xvi Homo videt ea que parent. Deus autem intuetur cor [quaſi hominibus placentes]. i. ſicut illi qui querũt ſolum hoībus placere. Quõ deus diſſipauit oſſa eorum qui hominibus placẽt. Ps. [ſed vt ſerui chriſti]. i. quaſi iubente chriſto non ipſis ſed chriſto ſeruientes: cui ſeruitur ad veritatem: non ad ſimulationẽ. Gal.i. Si hominibus placerẽ ſer. chriſti ꝛc. ps.lii.

Facientes voluntatem dei ex animo cum bona voluntate ſeruientes ſicut domino: et non hominibus.

¶ Hic tangit obediendi motiuum. Et hoc duplex. Primo dei voluntatem. Secundo voluntatis poteſtatem. ibi. Seruientes ſicut dño Dicit ergo Uos dico [Facientes voluntatẽ dei.] Et hoc ideo quia Nõ eſt poteſtas niſi a deo. Itaq̃ꝫ qui poteſtati reſiſtit dei ordinationi reſiſtit. Rom.xiii. Facientes inq̃ꝫ in hoc. Et hoc [ex animo]. i. prompto animo. Col.iii. Quodcunq̃ꝫ facitis ex animo operamini. Et exponit quod dicit ex animo. ſ. [cum bona voluntate] ſine murmure ꝛ rancore [ſeruientes] dñis veſtris [ſicut dño] ita vt in hoc putetis vos ſeruire domino [et non hominibus] ſup. tantũ: Ergo circa hanc obedientiam debet eſſe Operatio: qꝛ facientes. Prõptitudo: qꝛ ex a lo. Mãſuetudo: qꝛ cum bona volũtate. Rectitudo: qꝛ ſicut deo. Prõptitudo. ſ. opis. Mãſuetudo volũtatis. Rectitudo intentionis.

Scientes quoniam vnuſquiſque quodcunque fecerit bonum hoc recipiet a domino ſiue ſeruus ſiue liber.

¶ Hic addit obediendi premium. Ubi de premio ob-

tinendo tangit Certitudinem: quia ſcientes. Rationē: quia quodcunq; fecerit bonum. Perfectionem: quia hoc recipiet. Equitatem: quia ſiue ſeruus ⁊c. Dicit ergo [Scientes] q. Ita dixi obedite vos inquam [ſcientes quoniam vnuſquiſq; quodcunq; fecerit bonum] in merito [hoc recipiet a domino] in premio. Gal. vj. Que ſeminauerit homo: hec ⁊ metet. Hic accipi poteſt quod dici ſolet. Nullum bonum irremuneratum. Vnuſquiſq; dico [ſiue ſeruus ſiue liber] Job. iij. Paruus et magnus ibi ſunt ⁊ ſeruus et liber a domino ſuo. Gal. iij. In chriſto ieſu non eſt maſculus neq; femina nō eſt ſeruus neq; liber.

Et vos domini eadem facite illis remittentes minas: ſcientes quia et illorum et veſter dominus eſt in celis et perſonarum acceptio non eſt apud deum.

¶ Hic monet dominos de modo ſe habendi ad ſeruos Ubi primo monet eos ad beneficiorum remunerationem. Secundo ad maleficiorum remiſſionem. ibi. Remittentes. Tertio ſubdit vtriuſque rationē. ibi. Scientes: quia et illorum. Dicit ergo [Et vos] quaſi. Ita debent ſe habere ſerui ad dominos [et vos domini eadem] id eſt: ſimilia: et ſimili voluntate [facite illis] id eſt: ſeruis: beneficia remunerando. Eccle. xxxiij. Seruus fidelis ſit tibi quaſi anima tua: et quaſi fratrem ſic tracta illum. Vos dico [remittentes] ſiquando: ſcilicet peccauerint [minas] non tantum verbera moleſtias: ſcilicet indulgendo. Quod intelligendum eſt de bonis ſeruis. Eccle. vij. Ne ledas ſeruum in veritate operantem. Econtra autem ſeruo maliuolo tortura et compedes. Eccle. xxxiij. Vos dico [ſcientes: quia et illorum et veſter dominus eſt in celis] Unde ita vos vos habete ad illos: ſicut vultis ſummum dominum ſe habere ad vos. Job. xxxj. Si contempſi iudicium ſubire cum ſeruo meo ⁊c. Quid faciam cum ſurrexerit ad iudicandum deus? quaſi dicat. Conſideraui ꝙ id ē dominus me ⁊ ipſum iudicaret. Nec ſolum habetis eundem dominum. ſed eundem dominum iuſtū. Unde ſubdit [et] ſup. ſcientes ꝙ [perſonarum acceptio non eſt apud deum] Ipſe enim diſcernit cauſas: non perſonas. Sap. vij. Equaliter eſt illi cura de omnibus. Deut. x. Deus perſonam hominis non accipit. Cognoſcenda eſt ergo huius domini Latitudo / Altitudo / Rectitudo. Latitudo que non excluditur: quia et illorum

Pſ. lxxi. et veſter. Pſ. Et dominabitur a mari vſque ad mare.

Pſ. cxij. Altitudo que non exceditur: quia incelſa eſt. Pſ. Excelſus ſuper omnes gētes dominus et ſuper celos gloria eius. Rectitudo que nō peruertitur: quia perſonas non accipit. Pſ. Juſtus dominus ⁊ iuſtitias dilexit equitatem ⁊c.

De cetero fratres confortamini in domino et in potentia virtutis eius.

¶ Hec ē q̄rta pars principalis huius epiſtole. Poſtquam enim poſuit ſalutationem: in qua affectionem ſuam demonſtrat. ⁊ Gratiarum actionem: in qua eos confirmat ⁊ exhortationem: in qua eos ad meliora prouocat. Hic vltimo ſubdit concluſionem: in qua eos ad perſeuerantiam contra bella ſpiritualia animat. Ubi primo monet eos confortari ⁊ armari ad pugnam. Secundo deſcribit armaturam neceſſariam. ibi. State ergo ſuccincti. Tertio oſtendit modum adquirendi illā. ibi. Per omnem orationem et obſecrationem. Quarto vt libentius acquieſcant oſtendit ad eos ſollicitudinem ſuam. ibi. Ut autem ⁊ vos ſciatis que circa me ſunt ⁊c. In prima primo monet eos animari. Secundo armari. ibi. Induite vos armaturam. Tertio ſubdit neceſſitatem hoc faciendi. ibi. Quoniam non eſt nobis. Quarto reperit admonitionem arma ſumendi. ibi Propterea accipite armaturam. In prima tāgit Qui debent animari quia fratres. In quo quia in domino. Quare quia potens eſt. Dicit ergo [De cetero] quaſi. Hec vſq; vos admonui. ſed o [fratres] in fide et dilectione [de cetero confortamini] contra bellum diaboli. Joſue. j. Confortare et eſto robuſtus. Confortamini inquam: ⁊ hoc non in vobis ſed [in domino] id eſt: in auxilio domini parato ⁊ ſperato. Exod. xiiij. Dominus pugnabit pro vobis et vos tacebitis [et in potentia virtutis eius] id eſt: in potenti virtute: tam ab eo vobis collata. Ipſe enim virtutem et fortitudinem plebi ſue. Et dicit: virtutis eius: non veſtre quia Eſa. j. Erit fortitudo veſtra vt fauilla ſtupe. ij. Paral. xx. In nobis non eſt tanta fortitudo: vt poſſimus reſiſtere tante multitudini. Non in potentia virtutis veſtre ſed eius. Hieremi. xx. Dominus mecum eſt tanquam bellator ⁊ fortis ideo qui me perſequuntur cadent ⁊ infirmi erunt.

Induite vos armaturam dei vt poſſitis ſtare aduerſus inſidias diaboli.

¶ Hic monet eos armari. Ubi primo ponit monitionem. Secundo monitionis rationem. ibi. Ut poſſitis. Dicit ergo. Ita confortamini. Nec ſolum hoc ſed [Induite vos armaturam dei] id eſt: que a ſolo deo eſt: armaturam: ſcilicet virtutum. Et dicit Induite: non facite. Solus enim deus eſt bonorum armorum fabricator. Dominus ei eſt ea oblata accipere cōſentiendo. Unde philoſophia ad Boetium. Talia tibi contuleramus arma que niſi prior abieciſſes: inuicta te firmitate tuerentur. Ergo Indumentum exigit Honeſtas: quia turpe eſt eſſe nudum in ſpectaculo. Armaturam exigit Neceſſitas: quia periculū eſt eſſe inermem in prelio. Sed armaturam dei exigit Utilitas: quia damnabile eſt eſſe ſine deo in hoc mundo. Ideo bene dicit. Induite vos armaturam dei: quia ſumus In ſpectaculo. In prelio. In hoc mundo. Induite inquam ad hoc [vt poſſitis ſtare] firmi et ſtabiles [aduerſus inſidias] id eſt: machinationes occultas diaboli. Eccleſiaſti. vndecimo. Multe ſunt inſidie doloſi. Et dicit inſidias: non vires: quia plures ſeducit per aſtutiam quam vincat per potentiam. Timendus hoſtis qui iniquus. Unde dicit diabolus. Aſtutus vnde dicit inſidias. Maliuolus vnde dicit aduerſus.

C Chriſtus quoꝝ armorū ē fabricator

Quoniam non eſt nobis colluctatio aduerſus carnem et ſanguinē: ſed aduerſus principes et poteſtates: aduerſus mundi rectores tenebrarum harum: contra ſpiritualia nequitie in celeſtibus.

¶ Hic ſubdit neceſſitatem arma ſumendi. Ubi implicat ſeptem conditiones hoſtium cum quibus pugnare debemus. Primo vicinitatem. Quoniam non eſt nobis colluctatio. Secundo immortalitatem. Quia non aduerſus carnem et ſanguinem. Tertio poteſtatem. Quia aduerſus principes. Quarto multitudinem. Quia mundi rectores. Quinto inuiſibilitatē. Quia contra ſpiritualia. Sexto crudelitatem. Quia nequitie. Septimo ſublimitatem. Quia in celeſtibus. Dicit ergo [Quoniam] quaſi. Neceſſe eſt vt armati ſitis ⁊ firmi ſtetis [quia non eſt nobis colluctatio] id eſt: vicinum et coniunctum bellum [non aduerſus carnem et ſanguinem] id eſt: contra homines fragiles et debiles. Sic accipitur caro et ſanguis. Mat. xvj. Caro et ſanguis non reuelauit tibi. Uel [non aduerſus carnem et ſanguinem] id eſt: aduerſus vitia carnis et ſanguinis ſupple: tantum. Sic accipitur caro et ſanguis. j. Corinth. decimoquinto. Caro et ſanguis regnum dei non poſſidebunt [ſed aduerſus principes] id eſt: demones minores qui tantum principantur [et poteſtates] id eſt: maiores demones qui etiam ſuper principes dominantur: ſcilicet [aduerſus rectores mundi] id eſt: mundanorum: non creaturarū mundi. Unde exponendo ſe addit. Mundi dico ſcilicet: [tenebrarum harum] id eſt: peccatorum tenebroſorum. Sic accipitur mundus. j. Johā. ij. Omne quod eſt in mundo aut eſt concupiſcentia ⁊c. [contra ſpiritualia nequitie] .i. cōtra ſpirituales et neq̄ hoſtes. Et ponitur abſtractum pro concreto ad maiorē expreſſionē.

Et hoc [in] id eſt: pro [celeſtibus] quia non pro modica re eſt iſta pugna. Uel [in celeſtibus] id eſt: in virtutibus quas nobis nituntur auferre. Uel [in celeſtib⁹] id eſt: contra demones exiſtentes in celeſtibus: id eſt: aere caliginoſo. De quo. Math. xiij. Aues celi comederunt illud.

Hic queritur ſuper illud. Filij obedite parentibus. Glo. carnalibus Ergo patri carnali p̄cipienti intrare religionem eſt obediendum. Contra. Intrare religionem conſilium eſt non preceptum. R̄ñ. Hec obedientia attenditur quo ad ea que pertinent ad regimen domus ⁊ familie: non quo ad oīa vniuerſaliter. Spiritum enim nō habet proles a parēte ſed corpus et patrimoniū. Itē ſuper illud. Honora patrē. Gloſa. Honorare patrem ⁊ reuerentiā exhibere ⁊ neceſſaria miniſtrare ergo quilibet etiam religioſus cum teneat̄ preceptum diuinū adimplere tenetur patri neceſſaria miniſtrare. Contra. non debet habere propriū nec aliquid ſine licentia prelati ſui facere. R̄ñ. Aut habet adminiſtrationem liberā ⁊ tunc tenetur neceſſaria miniſtrare. Aut non habet. Et tunc Aut ſine detrimento ſuo ſpeciali poteſt ei neceſſaria miniſtrare: ⁊ tunc debet cum licentia prelati. Aut non: ⁊ tunc non debet: q̄ plus tenetur animam ſuā q̄ corpus parentum diligere. Item ſuper illud. Quod eſt mandatum primū. glo. Tria mandata ad deum pertinentia fuerunt in prima tabula. Septem vero ad proximum pertinentia in ſecunda. Contra. ſm Joſephum in qualibet fuerunt quī q̄. R̄ñ. Joſephus diſtinguendo tabulas reſpicit numerum preceptorū ⁊ hiſtoriā. glo. vero preceptorum finem ſiue materiā. Item ſuper illud. In promiſſione. Contra. Maius eſt meritum preceptorū pertinentiū ad deū ergo maius premiū. R̄ñ. Quamuis maius premium non tamē magis exprimendū. In hoc enim maior eſt inclinatio nature: minor videbatur eſſe retributio gratie. Item ſuper illud. Nolite ad iracundiā. glo. In ira nemo agnoſcit quid ſit vtile. Cōtra. Ira nō tollit vſum rationis nec habitum ſciētie. R̄ñ. Quamuis non tollat vſum vel habitum tamen impedit clarum vſum ⁊ expeditum. Item ſuper illud. Serui obedite dn̄is. Glo. Prima ſeruitutis cauſa peccatum eſt. Cōtra. Ordo ſeruitutis ⁊ dominationis bonus eſt: peccatū vero cauſa boni non eſt. R̄ñ. Seruitus pena eſt: pena vero q̄uis bona ſit per cōparationem ad diuinam iuſtitiam infligentem: tamē nature ſuſtinenti mala eſt: ⁊ ſic eius cauſa peccatum eſt: non primo modo. Item ſuper illud. In ſimplicitate cordis. glo. Liberā facit ſeruitutem qui ſeruit non timore ſed dilectione quia tranſeat iniquitas ⁊ euacuetur oīs poteſtas. Contra. Manebit ordo p̄ncipatuū poteſtatū ⁊ dn̄ationū. R̄ñ. Manebit ordo ad dignitatem nō quo ad poteſtatē. Item per illud. Non eſt perſonarū acceptio. glo. Dn̄s iuſtus iudex cauſas diſcernit: non perſonas. Cōt. Ro. ix. Cū nihil boni aut mali egiſſent dictum eſt. Jacob dilexi Eſau odio habui. R̄ñ. Non diſcernit perſonas ſed cauſas: vel preterita vt in operibus iuſtitie: vel futura vt in operibus miſericordie. Uel Glo. loquitur in operibus iuſtitie que reſpiciunt exigentiam meritorum: nō in operibus miſericordie que reſpiciunt beneplacitum diuinum. Item ſuper illud. Spiritualia nequitie. glo. Quomodo chriſtus eos qui ſunt lux gubernat ⁊ regit: ſic diabolus eos qui tenebre ſunt ad omne malum precipitat. Contra. ergo habet poteſtatem ſuper animas in malis tantam quantā chriſtus habet in bonis. R̄ñ. Similitudo hec attenditur in generali non in ſpeciali. Nam chriſtus gubernat animas inſpirando Diabol⁹ precipitat ſolum ſuggerendo.

Propterea accipite armaturam dei vt poſſitis reſiſtere in die malo: et in omnib⁹ perfecte ſtare.

¶ Oſtenſa neceſſitate arma ſumendi. Hic repetit admonitionem hoc faciendi. Et hoc propter duo. Primo vt poſſint reſiſtere malo. Secundo perſeuerare in bono. ibi. Et in omnibus. Dicit ergo [Propterea] Quia ſcilicet tales hoſtes habentur [accipite] a deo qui paratus eſt dare. Qui dat omnibus affluenter ⁊ non improperat Jac. j. [armaturam dei] id eſt: virtutes quibus deus ſuos armat Non armaturam mundi: quia cū hoſtes ſint ſpirituales nihil valet contra eos armatura corporalis. ij. Cor. Arma militie noſtre non ſunt carnalia ⁊c. Accipite inquam [vt poſſitis reſiſtere] cōtra malum. Jac. iiij. Reſiſtite diabolo ⁊c. [in die malo]. i. in preſenti vita: que ⁊ malicia culpe ⁊ miſerie mala eſt. Et ſupra. v. Redimentes tempus q̄m dies mali ſunt [et] vt poſſitis] in omnibus] proſperis ⁊ aduerſis [perfecti] in virtutibus [ſtate] perſeuerando. Ecce ergo ſtatus preſens eſt Libertatis ad merēdum. Ideo dicit vt poſſitis. Neceſſitatis ad pugnandum. Ideo dicit reſiſtere. Afflictionis ad ſuſtinendum. Ideo dicit In die malo. Actionis ad proficiendum. Ideo dicit. Et in omnibus perfecti. Facultatis ad perſeuerādum. Ideo dicit ſtare.

State ergo ſuccincti lumbos veſtros in veritate et induti loricam iuſtitie.

¶ Poſtq̄ animauit eos ⁊ armari monuit ad pugnam: Hic deſcribit armaturam pugne neceſſariam ponēs genera ſex armorum ſpiritualium. Primum continentie ibi. State ergo ſuccincti lumbos. Secūdū iuſtitie. ibi Induti lorica iuſtitie. Tertium cōſtantie. ibi. Calciati pedes. Quartum fidei. ibi. In oībus ſumentes ſcutuz fidei. Quintū ſpei. ibi. Et galeam ſalutis. Sextuz verbi dei. ibi. Et gladiū ſpūs. Dicit ergo [State] q. Armatura vobis neceſſaria eſt [ergo ſtate] viriliter ne cadatis quādo ab hoſtibus impugnamini. Uos dico [ſuccincti] cingulo continentie [lūbos veſtros] contra carnalia deſideria. i. carnales concupiſcentias cingulo caſtitatis refrenantes: ⁊ hoc tam lumbos carnis q̄ mentis contra opera carnalia. De lumbis mentis. j. Pet. j. Succincti lumbos mentis veſtre. De lumbis carnis. Luc. xij. Sint lumbi veſtri precincti. Greg. Lumbos precingimus cum carnis luxuriam per continentiam refrenamus. Succincti inq̄: ⁊ hoc [in veritate] non ſimulatoie vt hypocrite qui ſunt quaſi virgines fatue habētes vaſa ſine oleo. Mat. xxv. Uel [in charitate] id eſt: per charitatē que eſt zona aurea. De qua Apoc. j. Precinctum ad mām̄illas zona aurea. Monet ergo ergo Ad ſtabilitatem operis. Ad puritatem affectionis. Ad rectitudinem intentionis Quia ſumus. In luto. In biuio. Ergo ſtate propter lubricum. Succincti: propter lutum. In veritate propter biuium. Lubricū pronitatis. Lutum feditatis. Biuiuz duplicitatis. Et eſtote [induti loricam iuſtitie]. i. iuſtitiam pro lorica: que ſicut lorica vndiq̄ protegit: quia ordinat Ad ſuperiorem Ad inferiorem. Ad equalē. ij. Cor. vj. Per arma iuſtitie a dextris ⁊ ſiniſtris.

Honorare patrē quid ſit.

Lumbos q̄ñ dicimur precingere.

Et calciati pedes in preparationem euangelij pacis.

¶ Hic tertio ſubdit arma conſtantie. Ubi primo tāgit armaturā. Secundo armature efficaciam. ibi. In preparationem. Dicit ergo [Et] eſtote [calciati pedes] id eſt: affectiōes veſtre ſint munite virtutibus ne a viciis pungantur. Hiere. ij. Prohibe pedem tuum a nuditate. Can. vij. Quam pulcri ſunt greſſus tui in calciamentis filia principis. Calciati inquam et hoc [in preparationem euangelij pacis] id eſt: vt ſitis parati ad predicandum vel implendum euangelium: in quo annunciatur pax. Supra ſecundo. Ueniens euangelizauit pacem. Ecce ergo predicatorum habitus: quia calciati pedes. Actus: quia euangelizare. Fruct⁹ quia pacem.

In omnibus ſumentes ſcutum fidei: in quo poſſitis omnia tela nequiſſimi ignea extinguere: ⁊ galeaz ſalutis aſſumite: ⁊ gladium ſpiritus quod eſt verbum dei.

¶ Ecce quartum genus armorum quod primo deſcribit. Secundo exercitium ſubdit. ibi. In quo poſſitis.

Dicit ergo[Sumētes in omnibus]prelijs.ſ.ſiue illa tis a carne:ſiue a mundo:ſiue a diabolo[ſcutū fidei] id eſt:fidem rerum inuiſibilium pro ſcuto. Sicut enim ſcutum cetera arma protegit ꝛ primum occurrit:ita ꝛ fides quam prius diabolus impugnat. Unde glo.

Prima petit campum dubia ſub ſorte duelli
Pugnatura fides.

Portatur etiam in ſiniſtra admodum ſcuti quoniā tātum in vita iſta eſt fides[in quo]ſcuto fidei[poſſitis omnia tela nequiſſimi extinguere] id eſt: omnes acutas tentationes diaboli vt Luxurie/ ſuperbie / auaricie/ quia Omne quod eſt in mūdo ꝛc.ſ. Joh.ij. Tela dico [ignea]id eſt:de vicio in vicium inflāmantia. Nō igne materiali:ſed infernali. De quo Job. xxxj. Ignis eſt vſqꝫ ad conſummationē deuorans. Cauende tentationes: quia Multe. vnde dicit Omnia:quia Penetratiue. vnde dicit tela. Nociue quia nequiſſimi. Motiue quia ignea. Combuſtiue:quia extinguenda. Et dr̄ diabolus nequiſſimus. Peccator enim viuens nequā eſt. Mortuus nequior. Sed diabolus nequiſſimus Uel: nequā viuendo Nequior tentādo. Nequiſſimus perſeuerando[et galeā ſalutis aſſumite].i.ſpem. Unde glo. Spe ſuperne ſalutis gaudentes. Sicut enim galea protegit a parte ſuperiori:ſic ſpes.ſ.ex conſideratione ſuperne beatitudinis. Ro. viij. ſpe ſalui facti ſumus. Et ſupple:aſſumite[gladium ſpūs]quod eſt verbum dei. Hic eſt gladius. De quo Mat.x. Non veni pacem mittere in terram ſed gladium.

D Gladius ſpūs verbum dei appellat. ¶ Notandum quod verbum dei appellatur gladius ſpūs quatuor rationibus.

Primo quia Spiritusſanctus illud fabricauit.ij. Regū.xxiij. Spiritus domini locutus eſt per me ꝛ ſermo eius per linguā meam.ij. Pet.j. Spiritusſancto inſpirati locuti ſunt ſancti.

Secundo:quia ſpirituales hoſtes interfecit. Eſa.xj. Spiritu labiorū ſuorum interficiet impium. Et hic dimitur contra ſpūalia nequitie in celeſtibus ꝛc.

Tertio:quia ſpiritum a carne diuidit. Heb.iiij. Uiuus eſt ſermo dei ꝛ efficax ꝛ penetrabilior omni gladio ancipiti pertingens vſqꝫ ad diuiſionem ꝛc.

Quarto:quia ſpiritus interiora vulnerat ꝛ pungit. vnde ſagittis acutis comparatur in Pſ. Sagitte potentis acute cum ꝛc.

Ps.cix.

E ¶ Notandum quod multa ſcutorū genera ꝛ varia ſm diuerſitates viciorū impugnantium debemus ſumere.

Primo:ſcutum humilitatis contra impulſum ſuperbie de quo.j. Mach. iiij. Ornauerunt faciē templi: id eſt. mentem coronis aureis.i.donis gratiarum ꝛ ſcutulis: id eſt:gradibus humilitatis.

Secundo:ſcutum bone voluntatis contra impulſum inuidie. De quo Pſ. Domine vt ſcuto bone volūtatis tue coronaſti nos. Ps.v.

Tertio:ſcutum elemoſyne ſiue largitatis contra impulſum auaricie. De quo Eccli. xxix. Super ſcutū potentis ꝛ ſuper lanceam aduerſus inimicum pugnabit. Dicitur de elemoſyna.

Quarto:ſcutum diuine protectionis contra impulſum ire. Ipſe enim dicit Mihi vindictam ꝛ ego retribuā.

Ps.xc. Pſ. Scuto circūdabit te veritas eius. Deu.xxxiij.ſcutum auxilij tui ꝛ gladius glorie tue deus tuus. Et.xxxij. Deut. Mea eſt vltio et ego retribuam.

Quinto:ſcutum prompte ſeruitutis contra impulſum accidie. Sap.xviij. Properans homo ſine querela deprecari pro populis proferens ſeruitutis ſue ſcutum orationem ꝛc.

Sexto:ſcutum dominice paſſionis : contra impulſum luxurie. de quo Thren.iij. Dabis eis ſcutum cordis laborem tuum.

Septimo:ſcutum equitatis:contra impulſum gule:de quo Sap.v. Sumes ſcutum inexpugnabile equitatē.

Octauo:ſcutum eterne retributiōis:contra impulſum inobedientie. Pſ. Domine vt ſcuto bone voluntatis tue coronaſti nos. Ps.v.

Per omnem orationem et obſecrationem orantes omni tempore in ſpiritu : et in ipſo vigilantes in omni inſtantia et obſecratione pro omnibus ſanctis et pro me.

¶ Hic ſubdit modum adquirendi armaturam illam videlicet orationem. vbi Primo oſtendit quo genere orationis ſit orandum. Secundo: quando ſit orandum. ibi Omni tēpore. Tertio quomodo. ibi. In ſpiritu. Quarto:pro quibus. ibi. Pro omnibus ſanctis. Quinto: quid ſpecialiter ſit petendum. ibi. Ut detur mihi. Dicit ergo[Per omnem] quaſi. Ita ſtate:ꝛ vt ſic ſtetis: ſitis [orātes per oēm orōnē] reſpectu: ſcilꝫ facilium[et obſecrationem]reſpectu difficilium. Differt enim oratio ꝛ obſecratio:quia Oratio eſt ſimplex petitio: ſed Obſecratio eſt petitio cum adiuratione:vt Per paſſionem ꝛ crucem tuam ꝛc. Orantes dico[omni tempore] non horarie.j. Theſ. v. Sine intermiſſione orate:et hoc[in ſpiritu]non verbotenus tantum. Gloſa. In ſpiritu orat qui munda conſcientia et fide integra orat. In carne orat qui polluta mente precatur iterum peccaturus non caſu:ſcilicet ſurreptione ſed de propoſito j. Cor. xiiij. Orabo ſpiritu: orabo ꝛ mente. Et Johā. iiij. Ueri adoratores adorabunt patrem in ſpiritu et veritate[et in ipſo]ſpiritu: ſcilicet ſitis [vigilantes] id eſt: ſolliciti. Matth. xxvj. Uigilate et orate Uigilantes dico[in omni inſtantia et obſecratione]id eſt:inſtanter et fortiter orando. Coloſ.iiij. Orationi inſtate. Uigilantes dico in obſecratione facta ſupple [pro omnibus ſanctis]Generaliter. Jaco.quinto. Orate pro inuicem vt ſaluemini [et pro me] prelato veſtro Specialiter. Pro prelatis enim ſpecialiter eſt orandum. Hebre.xiij. Mementote prepoſitorum veſtrorum ꝛc. Ecce ſeptem conditiones Orationis : quia orandum eſt multipliciter: quia per orationem et obſecrationem. Indeſinenter:quia omni tempore. Feruenter: quia in ſpiritu. Diligenter:quia in ipſo vigilantes. Inſtanter:quia in omni inſtantia. Fortiter:quia obſecratione. Communicabiliter:quia non tantum pro ſe: ſed pro omnibus.

F Oratio ꝛ obſecratio differunt.

Orandū eſt multipliciter.

Ut detur mihi ſermo in apertione oris mei cum fiducia notumfacere myſterium euangelij : pro quo legatione fungor in catena : ita vt in ipſo audeam prout oportet me loqui.

¶ Hic oſtendit quid ei ſpecialiter ſit orandum: ſcilicet vt poſſit verbum dei predicare. Primo aperte: vt detur mihi. Secundo:libere. ibi. Cum fiducia. Tertio: intrepide. ibi. Ita vt in ipſo audeam. Dicit ergo. Pro me autem orantes[Ut detur mihi ſermo]a deo: ſcilicet quia hominis eſt animum preparare. Dei autem gubernare linguam. Prouerb.xvj. Detur inquam [in apertione oris mei]id eſt:in manifeſtatione verbi mei Matth.v. Aperiens os ſuum docebat eos. Uel[in apertione oris mei]id eſt:cum aperio os meū:quia frequenter oportebat eum loqui impremeditatum. Pſ. Dilata os tuum ꝛ implebo illud. Detur inquam ita vt poſſim[cum fiducia]id eſt libere ꝛ abſqꝫ impedimento[notum facere myſterium euangelij] id eſt : ſecreta Incarnationis ꝛ Paſſionis. Euangelij dico [pro quo]predicando[legatione fungor].ij. Corint. v. Pro chriſto legatione fungimur[in catena]id eſt:in vinculis poſitus non ceſſo.ij. Tim.ij. Uerbum dei non eſt alligatum. Cum fiducia inquam[ita]ſcilicet[vt in ipſo] euangelio[audeam]inter omnia aduerſa[prout oportet me loqui]id eſt:vt intrepidus predicem veritatem ne aliquo timore mundano vel humano retrahar a predicatione. Ps.lxxx. G

Quinqꝫ vero circa ſermonis Oportunitatem notanda ſunt. Unde Greg. ſuper Eze Penſare debet doctor Quid loquatur. Cui loquatur. Quando loquatur Qualiter loquatur Quantum loquatur. Si vero vnum horum defuerit:locutio apta non erit.

¶ Notandum quod Paulus vſus eſt legationis officio multipliciter.

Primo: Officio predicandi. Supra.iij. Per euangeliũ cuius ego factus ſum miniſter.
Secundo: Viſitandi.ij.Cor.xiij.Ecce tertio hoc venio ad vos.
Tertio: Excommunicandi.j. Cor. v. Ego iudicaui huiuſmodi tradere ſathane ⁊c.
Quarto: Abſoluendi.ij.Cor.ij.Cui aliquid donaſtis et ego.
Quinto: Prelatos inſtituendi. Titũ.j. Huius rei gratia reliqui te Crete.
Sexto: Concilium celebrãdi. Act.xx. Mittens epheſum vocauit ſeniores.
Septimo: ſtatuta faciendi.j.Cor.xj.Cetera cum venero diſponam.

Ut autem et vos ſciatis que circa me ſunt quid agã oia vobis nota faciet Tythicus chariſſimꝰ frater: et fidelis miniſter in dño

¶ Hic quarto vt libentius adquieſcant oſtendit ad eos ſollicitudinem ſuam. Primo: ſtatum ſuum ſignando. Secundo: pacem et virtutes alias eis optando. ibi. Pax fratribus ⁊ charitas. Tertio: gratiam imprecando. ibi. Gratia cum omnibus. In prima: primo oſtendit: qua de cauſa nuncium ad eos miſerit. Secundo: qualem nuncium miſerit. ibi. Omnia vobis nota. Tertio: qua intentione miſerit. ibi. Quẽ miſi ad vos. Dicit ergo [Ut autem] quaſi. Ita legatione fungor in catena [autem] ſed [vt ⁊ vos] audita tribulationibus meis: non terreamini: ſed potius [ſciatis que circa me ſunt] quia ſcilicet vndiq; circundatus ſum tribulationibus.ij. Cor. xj. Periculis fluminum ⁊c. Uel [que circa me ſunt] id eſt: tribulationes que me circũdant exterius: a quibus tamen intactus ſum interius. ij.Cor.iiij. Tribulationẽ patimur ſed nõ ãguſtiamur [quid agam] id eſt: non ſolum ſciatis quid patiar: ſed ꝙ conſtanter agam inter tribulationes: quia ab actione predicationis non ceſſo.ij. Tim.ij. Secundum euãgelium chriſti in quo laboro: quaſi male operans vſq; ad vincula propter tribulationes [omnia] et que patior ⁊ que ago [nota vobis faciet Tythicus] quidam: ſcilicet eius diſcipulus Diaconus: per quem miſit hanc epiſtolam a Roma de carcere [chariſſimus] in charitate [frater] meus in fide [et fidelis miniſter] in ſacramentorum diſpenſatione. Fidelis inquã [in domino] i. in his que ad deum pertinent. Et in hoc reddit ipm multum commendabilem: q: iam queritur inter diſpẽſatores vt fidelis quis inueniatur. j. Cor. iiij. Ad hoc autẽ eum commendat vt libentius audiatur.

Quem miſi ad vos in hoc ipſum: vt cognoſcatis que circa nos ſunt: et cõſolentur corda veſtra.

¶ Hic tangit qua intentione miſerit. Et primo dicit ꝙ propter ſtatus ſui manifeſtationem. Secundo: ꝙ propter eorum conſolationem. ibi. Et conſolẽtur corda veſtra. Dicit ergo [Quem] ſcz Tythicũ [miſi ad vos in hoc ipſum] .i. propter hoc ipſum non propter pecuniã congregandã [vt cognoſcatis] per eum [que circa nos ſunt] .i. vt merã veritatẽ vobis dicat [et] ſup. per hoc [conſolẽtur corda veſtra] Ipſi enim tanq̃ boni ⁊ filij libenter audiebant rumores de patre ſpirituali et de bonis conſolabantur.

Pax fratribus et charitas cum fide a deo patre noſtro et domino Ieſu chriſto.

¶ Hic optat eis pacem ⁊ virtutes alias. Ubi tangit quatuor: videlicet. Bonum quod optat: quia pax ⁊c. Subiectum cui optat: quia fratribus. Authorẽ a quo optat: quia a deo patre. Mediatorem per quem optat quia domino Ieſu chriſto. Optat autem eis Tria vel de neceſſaria: ſcilicet Fidem rectam. Charitatem ſinceram Pacem integram. Fides quantum ad rationabilem. Charitas quantum ad concupiſcibilem. Pax quantum ad iraſcibilem: vt ſic bene ordinetur homo in ſeipſum. Fides ad deum. Pax ad proximum. Charitas ad vtrunq;: propter duplex preceptum charitatis vt ſic bene ordinetur homo ad proximum ⁊ ad deũ In fide ſpiritualis edificij. inchoatio: in Charitate cõſummatio: in Pace conſeruatio. Dicit ergo [Pax] q. vt predicta fiant [pax] ſit fratribꝰ [⁊ charitas cum fide] ⁊ hec [a deo patre noſtro] ex quo omnia bona [⁊ domino ieſu xpo] per quem omnia bona.

Gratia cum omnibus qui diligunt dominum noſtrum Ieſum chriſtum in incorruptione. Amen.

¶ Hic vltimo imprecatur eis gratiam. Ubi implicat tria. Primo Donum gratie. Secundo: ſubiectum gratie. ibi. Cum omnibus qui diligunt. Tertio Effectum gratie. ibi. In incorruptione. Dicit ergo. Ita pax charitas et fides ſit fratribꝰ. Et quia iſta non poſſunt haberi niſi per gratiam [Gratia] vobis ſit ſup. [cum omnibus] id eſt: ⁊ omnibus [qui diligũt dominum noſtrũ ieſum chriſtum] Siquis autẽ non amat dñm ieſuz chriſtum ſit anathema maranatha.j. Cor. vlt. Qui diligunt inquam [in incorruptione] .i. in fidei integritate vt ſponſa ſponſum: ipſi fidem ſeruans: nec corruptionem admittens. Uel [gratia] ſit eis [in incorruptiõe] id eſt: in vita eterna [Amen] Confirmatio eſt orationis et etiam totius epiſtole. Ecce ergo Quatuor que faciunt ſolent hominem diligi Poteſtas. Propinquitas Utilitas ⁊ Sanctitas: que notantur in his quatuor verbis: Domino noſtro Ieſu chriſto. Diligamus ergo dei filium: ratione poteſtatis: quia dominus: ratione Propinquitatis: quia noſter: ratiõe Utilitatis: quia Ieſus id eſt ſaluator: ratione ſanctitatis: quia Chriſtꝰ: id eſt vnctus. Homo ꝙ libet eſt diligẽdus ꝓpter quatuor.

Hic queritur ſuper illud. Succincti lumbos in veritate. Glo. Uel in charitate: id eſt per charitatem. Contra. Caſtitas ſuccingit lumbos: non ergo charitas. Reſpon. Charitas ſuccingit imperando. caſtitas: exequendo Item ſuper illud. Calciati pedes in preparationem euangelij. Contra. Matth.x. Neq; peram neque calciamenta. Reſpon. Debent pedes: id eſt affectus predicantium eſſe tecti ad inferiora: ſed aperti ⁊ nudi ad ſuperiora. In ſignum huius preceptũ habuerunt ꝙ portarent ſandalia. Mar.vj. Item ſuper illud. In omnibus ſumentes ſcutum fidei. Gloſa. Fidem prius impugnat diabolus. Contra. Plus odit charitatem ergo prius impugnat. Item primum in conſtruendo eſt vltimum in deſtruendo: ergo cuz fides ſit prima in conſtitutione: vltima eſt in deſtructione. Reſpon. Quamuis plus odiat charitatem quam fidem tamen prius impugnat fidem: quia ea deſtructa nouit etiam deſtrui charitatem. Ad aliud Rñſ. Quãuis vltima ſit in deſtructione tamẽ prima eſt in impugnatione. Uel non eſt ſimile in edificio ſpirituali ⁊ corporali. Non enim ſimilem habent proportionem ⁊ dependentiam partes edificij corporalis ⁊ ſpiritualis. Uel dicendum ꝙ illud habet veritatem in deſtructione artificiali: non in precipitatione. Item ſuper illud. Tela ignea Gloſa. Quia de vicio in vicium incendunt. Contra. Non poſſunt ſuper intellectum anime: ergo multo minus ſuper affectum. Reſponſio. Incendere dupliciter Incẽdere
eſt Uel ignem immitendo: ſic demones non incendunt. quid ſit.
Uel materiam miniſtrando et preſentando: ſic incendunt. Item ſuper illud. Gladium ſpiritus. Glo. Iſte gladius acutus eſt quia quem ferit a mundo diuidit. Contra. Omnes bonos ferit: nec tamen omnes a mundo diuidit. Quoniam qui matrimonio iuncti ſunt cogitãt ea que ſunt mundi.j. Corinth. ſeptimo. Reſpõſio. A mundo diuidi dupliciter eſt. Uel perfecte mundi curam relinquendo quod conuenit perfectis. Uel imperfecte mundi amicitiam relinquendo quod conuenit imperfectis. Item ſuper illud. Orantes omni tempore. Contra. Aliquando oportet dormire. Reſponſio. Omni tempore: id eſt bonis oportunis. Item ſuper illud. Pro omnibus ſanctis. Contra. Auguſtinus. Iniuriam facit martyri qui orat pro martyre. Reſponſio. Loquitur de ſanctis eccleſie militãtis: nõ

triumphãtis. Item ſuper illud. Ut detur mihi ſermo. Glo. vt aperte poſſim reſerare ſecreta incarnationis ⁊ paſſionis. Contra. Johannes dicit ſe indignum corrigiam calciamẽti ſoluere. i. myſteriũ incarnatiõis exponere. Johan. i. Rñ. In myſterio incarnationis due ſunt res. Factum: ⁊ Modus faciendi. Primum poteſt aperiri. Secundum non.

Explicit epiſtola Pauli ad Epheſios.

Incipit prologus Poſtillatoris in Epiſtolam ad Philippenſes.

Iri Rigabo hortum plantionum mearum. Eccle. xxiiij. In tribus commendatur ſapientis prouidentia circa bonuꝫ. Primo: quia diſponit. Secundo: quia facit. Tertio quia nutrit. Diſponit delibera ndo. Facit exequendo. Nutrit: conſeruando. Diſponit ergo contra precipites: quia cum diſpoſitione initur bellum. Prouerb. xxiiij. Facit contra negligentes: qui dicunt ⁊ non faciunt. Dicunt interi⁹ diſponendo: ſed non faciunt exterius exequendo. Sed nutrit contra deficientes. vnde Leui. vi. Ignis in altari meo ſemper ardebit quem nutriet ſacerdos ſubijciens ligna mane per ſingulos dies ⁊c. Ergo ſapiens Bonum diſponit in corde. Facit in opere. Nutrit in promotione. Ab his tribus commendatur apoſtolica prouidentia circa eccleſiam Philippenſium in verbis propoſitis. Nã Philippenſes plantauit in orto fidei. Deinde per epiſtolam hanc rigauit: vt in fide firmiter radicati ⁊ in charitate dilatati: fallacias pſeudo apoſtolorum caueant ⁊ tribulationes preſentes tollerent patienter. Ad hoc enim rigatur plantula: vt interius radicetur ⁊ exterius dilatetur. Apoſtolus ergo Dixit. Plantauit. Rigauit. Dixit diſponendo. Plantauit ad fidem conuertendo. Sed rigauit in fide conſeruando. Ergo Hortus: eccleſia Plantationes: varij fideles. Rigatio: doctrina fecundans. Dicere: prouidentia de his omnibus diſponens.

A ¶ Et notandũ Q multi dicunt in corde Dixi: ſꝫ aliter.
Dixi: multi dicunt in corde: ſed diuerſimode. Peccantes: aliter Penitentes: aliter Predicantes.
Nam peccantes illud dicunt in corde
De deo male ſentiendo. nã Dixit inſipiens in corde ſuo Nõ eſt deus. Et alibi. Et dixi ergo ſine cauſa ius. Sic dicebat. Holofernes. Judith. vi.
De ſe nimis pſumendo. Eccle. ij. Dixi in corde meo. Uadam ⁊ affluã delitijs ⁊ fruar bonis. Et. vij. Dixi ſapiens efficiar ⁊c. Sic dicebat Lucifer. Eſa. xiiij. In celum aſcendam ⁊c.
De proximo male iudicãdo. Eccles. ij. Si vnus: ⁊ ſtulti et mei occaſus erit: quid mihi prodeſt q maiorẽ dedi ſapientie operã? Simuliter Sap. ij. Dixerunt impij non recte cogitãtes apud ſe ⁊c. et Phariſeus Lu. xviij
Penitentes vero illud dicunt in corde tripl': videlicet
B
ps. xl. Ueniã depcando. Ps. Ego dixi dñe miſerere mei ſana alam meam qꝛ peccaui tibi. Sic dicebat publican⁹ intra ſe. Domine miſerere.
Confeſſionem proponendo. Ps. Dixi confitebor ad-
ps. xxxi. uerſum me iniuſtitiam meam domino.
ps. xxxviij Satiſfactionem promittendo. Ps. Dixi cuſtodiã vias meas vt non delinquam.
C Predicantes vero illud dicunt in corde tripl'r: videlꝫ
De deo recte ſentiẽdo. ps. Dixi dño deus meus es tu
ps. cxvij. in manibus t. ſ. m. Ps. Dixi dñe tu es ſpes.
ps. lxxvi. De ſe parum reputãdo. ps. Et dixi nunc cepi hec mu-
ps. liij. tatio dextre excelſi. Alibi. Et dixi. Quis dabit mihi pẽnas ſicut colũbe ⁊ volabo ⁊ requieſcam.
De proximo multũ ſollicitãdo: vt hic. Dixi rigabo hortum ⁊c. Ergo pdicatores querunt In deo veritatem. In ſe humilitatem. In proximo vtilitatem.
Sequitur Plantationum mearum. Ubi

¶ Notandũ Q multe ſunt plantationes quia ⁊ multi agricole.
Eſt enim plantatio mala Triplex
Prima Infidelitatis: quaꝫ plantat diabolus. De qua Planta-
Eſa. xvij. Oblitus es dei ſaluatoris tui: ppterea plãtiones fi-
tabis plantationẽ fidelem. Ironice loquitur. Unde alia litera habet Plantationẽ infidelẽ ⁊c. multiplices.
Seconda Voluptatis quam plantat carnalis affect⁹. de qua Sap. iiij. Adulterine plantationes non dabunt radices altas ⁊c.
Tertia: Uanitatis: quam plãtat mundus. de qua Eſa. xvij. In die plantationis ſue labruſta orietur Iſta triplex plantatio non eſt a deo patre ſummo agricola et ideo eradicanda: quia omnis plantatio quam non plãtauit pater meus eradicabitur: ſicut dꝛ Mat. xv. Ad differentiã iſtarũ dicit Apoſtolus. Plãtationũ mearum. Non diaboli per infidelitatẽ. Nõ carnis per voluptatẽ. Non mundi per vanitatẽ. Sed mearũ: per fidei veritatẽ. Hic eſt ille Hieremias: de quo dicit dñs Hierem. i. Ecce dedi verba mea in ore tuo. Ecce cõſtitui te ſuper gentes ⁊ regna: vt euellas ⁊ deſtruas diaboli cũ errore: ⁊ diſpdas carnalẽ voluptatẽ: ⁊ diſſipes mũdanã vanitatẽ: ⁊ edifices mores ⁊ plantes fideꝫ.
Sequitur Rigabo Ubi Notandũ q multi rigant.
Penitentes: ſeipſos lachrymis cõtritionis. ps. Laua- E
bo per ſingulas no le. me. la. ⁊c. Sic rigabat Magda- ps. vi.
lena. Luc. vij. Lachrymis cepit ri. pe. eius. Sed heu: quia abierunt in ſicco flumina.
Preſidentes: ſubditos eccleſiaſticis ſacramentis. i. Cor. iij. Ego plantaui Apollo rigauit: deus aũt incrementum dedit Joel. iij. Fons egrediebatꝰ de domo dñi
Predicantes: aquis ſapientie ſalutaris: de quibus hic Rigabo hortum plantationũ mearum.
Rigatur autem planta triplici de cauſa: videlicet
Ut in radice firmetur:
Ut in ramis dilatetur:
Ut in fructibus fecundetur.
Ob hoc rigabat apoſtolus Philippeñ. aquis ſapientie in hac epiſtola cõtentis: ⁊ per ipſum eis deriuatis.
Primo: Ut in fide radicati firmi ſtarent: contra impulſum pſeudo apoſtolorum. Hic eſt fons: de quo Joel. iij. Fons de domo domini egredietur ⁊ irrigabit torrentẽ ſpinarum. et ſequitur. et Judea in eternum inhabitabitur.
Secundo: vt in ramis dilatati vigerent: contra eſtum tribulationum: vt verum ſit quod dicitur Judicum. i. Dedit Caleph. i. deus vel paul⁹ a ſe. i. eccleſie philippeñ. irriguum ſuperius in dilationeꝫ ramorũ: ⁊ inferi⁹ in firmitatem radicũ.
Tertio: Ut ſic fecundati prorumpant in fructum bo-
nuꝫ. Juxta illud ps. Rigans montes de ſuperioribus ps. ciij.
⁊c. Ideo de viro iuſto ſic irrigato dicitur. Hiere. xvij. erit quaſi lignum quod tranſplantatur ſuper aquas: quo ad humoreꝫ. Mittit radices ſuas: quo ad primũ. et non timebit cum venerit eſtus: et erit folium eius viride: quo ad ſecundum. Nec aliquando deſinet facere fructum: quo ad tertium. Ex predictis iam patet: que ſit cauſa efficiens: quia paulus: quod notatur in perſona loquente. ibi. Dixi. Que cauſa finalis: quia roborare ad tolerantiam tribulationum ⁊ aſtutiam pſeudo Apoſtolorum: quod notatur in irrigatione. ibi. Rigabo. Que cauſa materialis: quia eccleſia Philippenſium quod notatur in plantatione. ibi. Hortum plantationum mearum. Cauſa vero formalis patet in modo agendi ⁊ ordine: qui patet in executione.

Incipit Argumentum in Epiſtolam ad Philippenſes.

Philippenſes ſunt macedones Hi accepto verbo veritatis perſtiterunt in fide: nec receperunt falſos apoſtolos.

¶ Huic Epiſtole premittit B. Hiero. Prologum ſiue Argumentum. Ubi duo principaliter facit. Primo deſcribit eos quibus ſcribit. Secundo: rationem ⁊ modum ſcribendi ſubdit. ibi. Hos apoſtolus collaudat. Philippenſes vero quibus ſcribit deſcribit a quattuor. Primo a regione ſiue patria: quia Philippenſes ſunt Macedones. Secundo a religione ſiue gratia: quia acceperunt verbum veritatis. Tertio: a ſtabilitate ſiue perſeuerantia: quia perſtiterũt in fide. Quarto: a ſagacitate ſiue prudentia: quia non receperunt falſos apoſtolos.

Hos collaudat apoſtolus: ſcribens eis a Roma de carcere per Epaphroditum.

¶ Hic ſubdit rationem ⁊ modum ſcribendi. Ubi implicat quattuor. Primo rationem: quare ſcribit: quia vt collaudet. Secundo: authorem qui ſcribit: quia apoſtolus. Tertio: locum a quo ſcribit: quia a Roma de carcere. Quarto: nuncium per quem ſcribit: quia per Epaphroditum. Litera ſatis patet.

Incipit epiſtola Pauli ad Philip.

Capitulum primum.

Paulus et Timotheus ſerui ieſu chriſti omnibus ſanctis in chriſto Jeſu: qui ſunt Philippis cum Epiſcopis et Diaconibus.

¶ Sicut dictum eſt hanc Epiſtolam ſcribit Apoſtolus Philippẽſibus. Hi enim erant Macedones qui ab apoſtolo verbum veritatis acceperunt: ⁊ poſt acceptum in fide firmiter ſteterũt: nec pſeudo apoſtolos receperũt. Ideo apoſtolus hos laudat non increpat ſcribens eis a Roma de carcere per Epaphroditum per quem ei Rome Tranſmiſerant pecunie aliquantulum ſubſidium. Hic vero ſe apoſtolum non nominat: quia nunquam de eo minus vel contra eum ſenſerant: Ideo ergo dignitatem ſupprimit: quia de eo recte ſentiebant. Hec Glo. Intentio autem eius eſt eos exhortari precipue ad tolerantiam tribulationum ⁊ ad cautelã deceptionis pſeudo predicatorum. Modus agẽdi talis eſt: quia primo more ſolito ſalutationem premittit. Secundo gratias agit. ibi. Gratias ago deo meo. Tertio de tolerantia et cautela eos inſtruit. ibi. Scire autem volo vos fratres vſque verſus finem epiſtole. Quarto: epiſtolam cõcludit. ibi. De cetero fratres: quecunque vera: quecunque pudica: quecunque iuſta ⁊c. In prima Primo ponuntur perſone ſalutantes. Secũdo perſone ſalutate. ibi. Omnibꝰ ſanctis. Tertio: forma ſalutatiõis. ibi. Gratia vobis ⁊ pax. In prima notentur quattuor. Principalis perſona: Paulus. Perſona adiuncta. Timotheus. Utriuſque conditio: Serui. Conditionis commendatio: Jeſu chriſti. Dicit ergo [Paulus] doctor note authoritatis [et Timotheus] eius diſcipulus quem adiungit ſibi in ſalutatione: quaſi per hoc eum commendans vt ab eis honorabilius reciperetur: quia hunc erat ad eos miſſurꝰ. Infra. ij. [ſerui ieſu chriſti] cui ſeruire regnare eſt. Et tangit glo. duplicem ſeruitutem: ſcz timoris ⁊ amoris. Serui igitur erant ſeruientes ex amore: non ex timore. Iſti inquam ſcribunt [omnibus ſanctis]. i. in baptiſmate ſanctificatis. Sanctis inquã [in chriſto ieſu]. i. cooperante chriſto ieſu: quia oĩs ſanctitas eſt ab eo: qui eſt ſanctus ſanctorũ. Dan. ix. Uel [omnibus ſanctis] fundatis ſupple: [in chriſto ieſu] quia Fundamentum aliud nemo poteſt ponere ⁊c. j. Cor. iij. Omnibus inquã ſanctis [qui ſunt Philippis] .i. in illa ciuitate Grecie a Philippo patre Alexandri magni putatiuo qui eam edificauit ſic dicta [cum Epiſcopis] Hoc poteſt legi dupliciter. Uno modo ſm ꝙ ptinet ad perſonas ſalutantes ſicut Paulus ⁊ Timotheus [cum epiſcopis ⁊ diaconibus] qui. ſ. ſunt Rome ſcribunt ſic ⁊c. Secundo modo ſm ꝙ pertinet ad perſonas ſalutatas ſic [omnibus ſanctis] ſcz minoribus [cũ epiſcopis ⁊ diaconibus]. i. ſanctis maioribus. Hic autem per epiſcopos intelligũtur preſbyteri cum plures epiſcopi non eſſent in vna ciuitate. Et iterum cum nõdum eſſet diſtinctum inter episcopatum ⁊ diaconatum ſit preſbyteratus.

Gratia vobis et pax a deo patre noſtro et domino ieſu chriſto.

¶ Hic ſubdit ſalutationis formã. Ubi implicat quattuor. Bonum qḋ optatur: Quia gratia ⁊ pax. Gentem cui optatur. Quia vobis. Authorem a quo habetur. Quia a deo patre. Mediatorem per quẽ datur. Quia dño ieſu chriſto. Dicit ergo [Gratia] q. Et vere ſic ſcribunt [Gratia]. i. remiſſio peccatorum [vobis] ſupple: ſit [et pax]. i. tranquillitas mentis ſiue recõciliatio ad deum [a deo patre noſtro] ex quo omnia: qui poteſt dare: quia deus. Et vult quia pater noſter [et domino ieſu chriſto] per quem omnia.

Gratias ago deo meo in omni memoria veſtri ſemper in cunctis orationibus meis pro omnibus vobis cum gaudio deprecationem faciens ſuper communicatione veſtra in euangelio chriſti a prima die vſque nunc.

¶ Hic poſt ſalutationẽ: gratiarum actionẽ ſubdit. Ubi oſtendit ſe pro eis gratias agere. Primo indeſinẽter. Secundo confidenter. ibi. Confidens hoc ipſum. Tertio affectuoſe. ibi. Sicut eſt mihi iuſtum ꝓ. Quarto ſollicite. ibi. Et hoc oro vt charitas. In prima tangit quattuor. Primo quando gratias agit. Secundo pro quibꝰ quia pro omnibus. Tertio quomodo qꝛ cum gaudio. Quarto ſuper quo: quia ſuper cõicatione veſtra. Dicit ergo [Gratias ago] Inchoatio in gratiarum actione ſignificat in eo gratiarũ abundantiam quia bonus homo de bono theſauro ꝓfert bona. Mat. xij. Et dicit [ago] non dico tantum: contra illud. Eſa. xxix. Populus hic labijs me honorat ⁊c. [deo meo] Deo quidem omnium per beneficia cõia. Mal. ij. Nunquid non vnus deꝰ eſt omnium noſtrum: ſed deo meo per beneficia ſpecialia. Ps.lxxxiij
Ps. Rex meus ⁊ deus meꝰ [in omni memoria veſtri] id eſt: quandocunque ſum memor veſtri. Et hoc non raro: ſed [ſemper]. i. temporibus oportunis. De quibus Ps. Ueſpere ⁊ mane ⁊ meridie ⁊c. Memoria inquã ſupple: habeo [in cunctis orationibus meis] Ago inquã gratias [pro omnibus vobis] prelatis ⁊ ſubditis. Et hoc [cum gaudio] non triſtis de culpa veſtra. Prouer. x. Memoria iuſti cum laudibus. Ego dico [faciens depcationẽ] vt ſtetis in bono. Deprecatio enim eſt pro malis amouendis. Oratio pro bonis adipiſcẽdis Glo. ſuper ps. Exaudi deus deprecationẽ meã ⁊c. Gaudio inquam habito [ſuper cõmunicatione veſtra in euangelio chriſti]. i. quia mihi cõicaſtis in fide ⁊ operibus euangelij. iij. Can. Johã. Maiorem horum non habeo gratiam: quam vt audiam filios meos in veritate ambulare. Uel [ſuper communicatione ⁊c.] id eſt: quia communicaſtis mihi veſtra temporalia in predicatione euangelij. Seminantibus enim ſpiritualia: cõmunicaſtis carnalia. De hoc habetur Infra vltimo. Communicatione inquam facta [a prima die] conuerſionis: ſcilicet veſtre [vſque nunc] Talis conuerſio bona fuit cuius feruor a prima die perdurauit adhuc. Deutero. xxxiij. Secundum dies iuuentutis tue: ſic ⁊ dies ſenectutis. Tangit autem apoſtolus hic Sex bona per ordinem: ſcilicet Gratiarum actionem. Recordationem / Orationem / Deprecationem / Exultationem / Communicationem. Duo prima pro bonis preteritis ſunt: ſcilicet Gratiarum actio de beneficijs diuinis. Recordatio de bonis humanis. Duo media de bonis futuris: ſcilicet Oratio de bonis adipiſcendis. Deprecatio pro malis amouendis. Uel oratio pro bonis gratie. Deprecatio pro bono perſeuerantie. Duo vltima de bonis preſentibus. ſ. Exultatio in bonis ſpiritualibus. Cõmunicatio in bonis tẽporalibus.

A Cõicare quib⁹ debeãt hõines.

¶ Notandum q̃ debent cõmunicare
Diuites pauperibus neceſſaria. j. Tim. vj. Diuitibus huius ſeculi precipe facile tribuere: cõicare.
Sapientes Ignorantibus documenta. Sap. vij. Sine fictione didici: ſine inuidia cõico.
Sacerdotes Inferioribus ſacramenta. Act. ij. Erant autem omnes in doctrina apoſtolorũ ⁊ cõicatione fractionis panis ⁊ orationibus.
Potentes Infirmantibus obſequia. Ro. xij. Neceſſitatibus ſanctorum cõicantes.
Inferiores Superioribus ſtipendia. Gal. vj. Communicet autem is qui cathezizatur ei qui ſe catezi. in omnibus bonis.
Singuli Patientibus compaſſionis viſcera. Phil. iiij. Veruntamen bonum feciſtis communicantes tribulationibus meis.
Singuli Omnibus bona ſpũalia: vt hic. ⁊ Sap. viij. Mecum communicabit de bonis.

Confidens hoc ipſum: quia qui cepit in vobis opus bonum: perficiet vſque in diem chriſti Ieſu.

¶ Hic oſtendit q̃ pro eis gratias agit confidenter. Ubi oſtendit. Primo: ſuper quo confidit. Secundo: in quo confidit. ibi. Quia qui cepit. Dicit ergo [Confidens] quaſi. Ita deprecor vt ſietis. Ego inquam [Cõfidens hoc ipſum] vos facturos ſupple: quod deprecor Heb. vj. Confidimus de vobis dilectiſſimi meliora et viciniora ſaluti. Confidens inquam in domino [quia qui cepit in vobis opus bonum] ſcilicet per gratiam: ſcilicet operantem. Apoca. j. Ego ſum alpha ⁊ o: principium ⁊ finis. Deute. xxxij. Dei perfecta ſunt opera [perficiet] inquam ⁊ hoc [vſq; in diem chriſti ieſu] id eſt: vſq; in diẽ iudicij particularis cuiuſlibet. i. in morte: quando chriſtus ſe ſuis reuelat. Vel [vſq; in diem chriſti ieſu]. i. vſq; ad diem iudicij generalis. Perficit et quidem deus bonum quod incepit in vnoquoq; particulariter vſq; ad diem iudicij particularis vniuſcuiuſq;. Sed vſq; ad diem iudicij generalis perficiet in tota eccleſia: ſcʒ per ſucceſſionem poſteriorum. Sic enim operatur bonum ſapiens: inchoando perficiendo continuando. Inchoat enim contra ocioſos. Perficit contra delicioſos. Continuat cõtra infirmos.

Sicut eſt mihi iuſtum hoc ſentire pro omnibus vobis eo q̃ habeam vos in corde et in vinculis meis et in defenſione et confirmatione euangelij: ſocios gaudij mei omnes vos eſſe.

¶ Hic oſtendit q̃ pro eis gratias agit affectuoſe. Ubi tangit quatuor. Primo: quibus affectat. Secũdo: quare affectat. ibi. Eo q̃ habeam. Tertio: quid affectat. ibi. Socios gaudij mei. Quarto quomodo: id eſt q̃ vehementer affectat. ibi. Teſtis enim mihi eſt deus. Dicit ergo [Sicut eſt] quaſi. Ita gratias deprecor ⁊ confido [ſicut eſt mihi iuſtum hoc ſentire] id eſt: hoc velle ⁊ facere [pro oĩbus vobis eo q̃ habeam vos] non ſolũ labijs: ſed [in corde] id eſt: intimo affectu charitatis: optans ſupple: ⁊ deſiderans [oẽs vos eſſe ſocios gaudij mei] id eſt: future remunerationis: quia Quanto plures ſocij: tanto maius gaudiũ. Et dicitur illud gaudium eſſe Domini: per authoritatem. Matt. xxv. Intra in gaudium domini tui: ſed Serui quo ad vtilitatẽ Iohan. xvj. Et gaudium veſtrum nemo tollet a vobis Deſidero inquam: ⁊ hoc [in vinculis meis] id eſt: etiam dum laboro in vinculis pro euangelio patiendo [et in defenſione euangelij] id eſt: dum euangelium contra infideles ipſum impugnantes defendo [et in confirmatione]. i. dũ infirmos in doctrina euangelij confirmo. q. d. Memor veſtri ſum: ⁊ bonum vobis deſidero quicquid faciam: ſiue pro euangelio patiendo. Siue euangelium contra infideles defendendo. Siue infirmos in euangelio confirmando: ergo Patitur: contra malum pene. Defendit: contra malum culpe. Confirmat: contra malum infantie.

Teſtis enim mihi eſt deus: quomodo cupiam omnes vos eſſe in viſceribus ieſu xpi.

¶ Hic oſtendit quam vehementer affectat. Ubi tangit tria. Primo affect⁹ veritatẽ: quia teſtis eſt ⁊c. Secundo: quantitatem. ibi. Quomodo cupiam. Tertio vtilitatem. ibi. In viſceribus Ieſu. Dicit ergo [Teſtis] quaſi. Ita pro vobis omnibus deprecor [Teſtis enim mihi eſt deus] Modus iurandi eſt. Simile habetur. Rom. j. [quomodo cupiam ⁊c.] Hoc dupliciter legitur ſecundum gloſam. Primo modo ſic [quomodo] id eſt: quam vehementer ⁊ quanto affectu [cupiã vos omnes] ſine perſonarum acceptione: ſupple [eſſe in viſceribus ieſu chriſti] id eſt: intimo amore chriſti vt ab ipſo perfecte diligamini: ⁊ ipſum perfecte diligatis. Hec ſunt viſcera miſericordie dei noſtri ⁊c. Luc. j. Secundo modo legitur ſic. Ita deſidero vos eſſe ſocios gaudij mei: ⁊ hoc vtique non carnali affectu deſidero. [Teſtis enim mihi eſt deus quomodo cupiam vos omnes eſſe] ſupple: ſocios gaudij mei. Cupiam inquã [in viſceribus ieſu chriſti] id eſt: amore chriſti: non carnali affectu. ij. Cor. xj. Emulor vos dei emulatione.

Et hoc oro: vt charitas veſtra magis ac magis abundet in (alias omni) ſcientia et in omni ſenſu vt probetis potiora vt ſitis ſinceres et ſine offenſa in die chriſti.

¶ Hic oſtendit q̃ ſollicite gratias agit optando profectum eorum: et hunc multiplicem. Primo charitatis. Secundo: diſcretionis. ibi. In ſcientia. Tertio: puritatis. ibi. Et ſitis ſinceres. Quarto: bone operationis ſiue eterne retributionis. ibi. Repleti fructu. Quinto diuine laudis. ibi. In gloriam. Dicit ergo [Et hoc] q. Non tantum cupio: ſed etiam [Et hoc oro vt charitas veſtra] non quecunq; alia virt⁹. Hec enim ſola eſt que diuidit inter filios regni ⁊ filios perditionis ſecundũ Auguſtinum [magis] quantum ad proximum [ac magis] quantum ad deum [abundet] id eſt: creſcat. Et in hoc triplex notatur augmentum charitatis: ſcilicet ſecundum eſſentiam. Feruorem. ⁊ Operum multitudinem. Vel hanc triplicem augmentationem charitatis ponit ſecundũ triplicem ſtatum: ſcilicet Incipientiũ. Proficientium. Perfectorum. Abundet inquã et hoc [in ſcientia] quantum ad intellectum prime veritatis [et in omni ſenſu] quantum ad affectum ſiue experientiam ſumme bonitatis. Sap. j. Sentite de domino in bonitate. Et hoc [vt probetis] id eſt: probare ⁊ diſcernere ſciatis: non tantum bona: ſed [potiora] Ephe. v. Probantes quid ſit beneplacitum deo. Et poſt probationem nõ accipiatis peiora: ſed [vt ſitis ſinceres] ſine carie: ⁊ operibus corruptionis. Et hoc quantum ad voſipſos: quia Omne corruptibile in fine deficiet. Eccli. xiiij. [et ſine offenſa] quantum ad proximos. j. Cor. x. Sine offenſione eſtote iudeis ⁊ gentibus ⁊ eccleſie dei. Et hoc [in die chriſti] id eſt: perſeueranter vſq; in finem vite. Heb. xij. In diſciplina perſeuerate.

¶ Et notandum q̃ charitas debet abundare quadrupliciter. — B Charitas abundare debet quadruplicit.

Primo: Intenſione. ſm illud Can. vlt. Lampades eius lampades ignis atq; flã. aque multe ⁊c. Apoc. iij. Utinam calidus eſſes aut frigidus ⁊c.
Secundo: Extenſione. Ephe. ij. Deus autem qui diues eſt in miſericordia propter nimiam charitatem ſuam qua dilexit nos cum eſſemus mortui. Matth. v. Diligite inimicos ve. ⁊c.
Tertio: Operoſitate. Ephe. iiij. Veritatem autem facientes in charitate creſcamus in illo. j. Iohan. tertio. Diligamus non verbo ⁊ lingua: ſed opere et veritate. Ibidem. Et qui habuerit ſubſtãtiam huius mundi et vi. fra. ſu. ne. ⁊c.
Quarto. Radicatione ⁊ firmitate. Ephe. iij. In charitate radicati ⁊c.

Repleti fructu iuſtitie per ieſum chriſtum

in gloriam ⁊ laudem dei.

¶ Hic optat profectum bone operationis ſiue eterne mercedis. Ubi circa mercedem eternam allicit propo nendo menſuram. Plenitudinis: q2 repleti dulcedinis: q2 fructu. Rectitudinis: q2 iuſticie. Certitudinis: q2 per chriſtum ieſum. Dicit ergo [Repleti].q. Non ſolū ſine malis ſitis: ſz etiā [repleti fructu iuſticie].i. iuſtis operibus in preſenti: quia fructus lucis eſt in omni bonitate Eph. v. Uel mercede iuſticie in futuro.i. ſitis ple-
Pſ. cxvi. ni deo qui eſt merces iuſticie. Pſ. Cum dederit dilectis ſuis ſom. ec. he. do. mer. ⁊c. Geñ. xv. Ego merces tua magna nimis Eph. iij. Impleamini in omnem plenitudinem dei. Et hoc non per vos: vel merita veſtra ſz [per ieſum chriſtum] Repleti inquam: ⁊ hoc a deo: vt ſitis [in laudem ⁊ gloriam dei].i. vt deus in vobis ⁊ a vobis laudetur: ⁊ propter vos ab aliis glorificetur. Uel [in laudem] in priuato [⁊ gloriam].i. fame dilatationem in publico: q2 Gloria eſt frequens fama cum laude ſecundum Tul.

Hic queritur ſuper illud Paulus: quare nō

addit apoſtolus ſicut ſolet. Tacet eñ nomen auctoritatis ⁊ dignitatis.ſ. apoſtolus ⁊ ponit nomen humilitatis.ſ. ſeruꝰ. Rñ. Hoc facit ſm glo. q2 nunq̃ de eiꝰ auctoritate male ſenſerunt: ideo nō erat opus auctoritatem exprimere. Item ſuper illud. Serui ieſu chriſti. Glo. Sicut duo timores ſic due ſeruitutes. Cont. Imo ſex ſunt timores naturalis. Mundanus: Humanus. Seruilis. Initialis. Filialis. Rñ. Glo. loquitur de timore qui eſt donum ſpiritusſancti: non generaliter: hic autem per differentias eſſentiales diuiditur in ſeruilem ⁊ caſtum. Caſtus vero per differentias accidentales diuiditur in initialem ⁊ filialem. Item ſup illō Epiſcopis ⁊ diaconibus. Glo. Epiſcopos preſbiteros vocat. Contra. Non eſt alius ordo epiſcopatus quam preſbyteratus. Contra. Dioñ. de eccleſiaſtica hierarchia miniſtros primitiue eccleſie diuidit in epiſcopos pſbyteros ⁊ diaconos Rñ. Ordo dupliciter accipitur aut pro officio. ſic alius eſt ordo. Aut pro ſacramento ſic eſt idem q2 nobiliſſimi actus ſacramēti eſt cōficere corpus chriſti. Item ſuper illud Gratia vobis ⁊ pax. Contra. Sancti erant: ergo gratiam habebant. Rñſ. Non optat vt nunc primo habeant ſed vt abundantiꝰ habeant. Item ſuper illud A deo patre ⁊ domino ieſu: queritur quare nō facit mentionem de ſpiritusſancto. Rñſ. Quia ſpūs intelligitur in patre ⁊ filio vt nexus in extremis Uel in gratia ⁊ pace vt datoꝛ in donis. Item ſuper illud Qui cepit in vobis ⁊c. Gloſ. Deus cooperando perficit qō operando incipit. Contra ſuper illud Ezech. iij. Aperui os meum. Glo. Initia bone voluntatis a nobis ſunt ſed perfectio a deo. Rñ. Initium extra.i. quedam preparatio a nobis eſt: ſed initium intra.i. primus bone voluntatis motus a deo. Uel initiū materiale ex nobis eſt: initiū formale deo. Itē ſuper illō Repleti fructu iuſticie. Glo. mercedis eterne. Contra. Ro. viij. Non ſunt condigne paſſiones huius ⁊c. Ergo merces eterna: fructus eſt miſericordie: non iuſticie. Rñ. Deus remunerat ſecundū exigentiam meritorum ⁊ ſupra meritū: quo ad primū eſt opus iuſticie: quo ad ſecundum miſericordie.

C Prelati qualiter debent habere ſubditos.

¶ Notandum ſuper illud Eo q̧ habeā ī corde vos. Quomodo prelati debent habere ſubditos.

Primo In corde ſiue intra viſcera ad diligendum. Ut hic Ioh. xv. Sicut dilexit me pater ⁊ ego dilexi vos. Et ij. Cor. vj. Os noſtrum patet ad vos. O corinthi cor noſtrum dilatatum eſt

Scdō In ore ſiue inter labia ad orandū: vt hic. Quomodo cupiam vos in viſceribus chriſti ⁊ hic oro. Ro. j. Memoriam veſtri facio ſemper in orationibꝰ meis.

Tertio In pectore ſiue inter vbera ad nutriendum.j. Cor. iij. Tanq̃ paruulis in chriſto lac potum dedi vobis: non eſcam. In rationali iudiciorum. In pectore ſummi pontificis erant ſcripta nomina filiorum iſrael Exod. xxix.

Quarto In gremio ſiue inter genua ad conſolandum Eſa. lxvj. Ad vbera portabimini ⁊ ſuper genua blādietur vobis.

Quinto In manibus ſiue inter brachia ad ſupportandum. Eſa. xl. In brachio ſuo congregabit agnos: fetas ipſe portabit.

Scire autem volo vos fratres: quia que circa me ſunt: magis ad profectum venerunt euangelij ita vt vincula mea manifeſta fierent in chriſto in omni pretorio ⁊ in ceteris omnibus.

¶ Superius poſuit primo ſalutationem. Secūdo gratiarū actionē. Hic tertio ſubdit īſtructionē. Ubi primo inuitat ad tolerantiam paſſionum vſq̧ ad capitulum tertium. Secundo ad cautelam pſeudo predicatorum. Cap. tertio ⁊ quarto vſq̧ ad locum illum. De cetero fratres que cunq̧ ſunt vera. In prima ad tolerantiam paſſionum inuitat. Primo: exemplo ſui Cap. iſto Secundo: exemplo chriſti. Cap. ij. In prima Primo tangit vtilitatem tribulationis ſue. Secundo: gaudiū de tribulatione tanq̃ de eius vtilitate: quid enim dum omni modo ſiue per occaſionem. Tertio: ſpem de liberatione. ibi. Et hoc confidens ſcio q2 manebo. In prima Primo oſtendit q̧ occaſione tribulationis ſue plures euangelium predicant. Secundo ſubdit rationes varias quare predicant. ibi. Quidam quidem propter inuidiam. In prima Primo tangit pondus tribulationum. Secundo: fructum. ibi. Magis ad profectum. Tertio: fructus euidentiam. ibi. Ita vt vincula mea. Quarto fructificandi modum ſiue cauſam. ibi. Ut plures e fratribus. Dicit ergo [Scire] q. Ita etiā in vinculis deſidero vos eſſe ſocios gaudij mei [Scire autem vos volo fratres q2 que circa me ſunt].i. tribulationes ⁊ aduerſa exteriora: vndiq̧ me circunſtātia. Eccle. vlt. Circundederant me vndiq̧ ⁊ non erat qui adiuuaret. Uel [circa me ſūt].ſ. exteriꝰ: q2 ad interiora nō pertingunt: q2 perſecutores anime non habent quid faciant Matt. x. Iſta inquam [magis ad profectum venerunt euangelij] ſupp: quam ad detrimentum Sic eñ erat de chriſtianis in eccleſia primitiua: ſicut de filijs iſrael. Exo. j. Quia quanto magis opprimebantur: tanto magis creſcebant. Ad profectum dico [ita vt vincula mea manifeſta fierent in chriſto].i. vt vtilitas vinculorū meorum appareret in chriſto. Q2 per hoc chriſtus plus nunciabatur. Et ſic fama nominis eius. Et fides amplius augmentabatur. ij. cor. ij. Deo gratias qui ſemper triumphat nos in chriſto ieſu ⁊ odorem noticie facit per nos in omni loco. Uel [Ita vt vincula mea manifeſta fierent in chriſto].i. ita vt manifeſtum fieret q̧ vinctus eram pro chriſto: non pro crimine aliquo Matth. v. Beati qui perſecutionē patiuntur propter iuſticiam. Manifeſta inquam [in omni pretorio] vbi iura redduntur ⁊ vbi maiores conueniunt [⁊ in ceteris omnibus] ſupp. locis vbi minores cōueniunt. Oſtendit ergo apoſtolus in ſe quattuor. Tribulationem: q2 vincula. Tribulati innocentiam: quia pro chriſto. Innocentie euidētiam: q2 manifeſta. Euidentie dilationem. q2 in omni pretorio

Ut plures e fratribus in domino confidētes in vinculis meis: abundantius auderēt ſine timore verbum dei loqui.

¶ Hic tangit fructificandi modum ſiue cauſam. Ubi fructificantium in predicatione tangit Primo multitudinem: q2 plures e fratribus Rectitudinem quia in domino confidentibus. Conſiderationem: q2 in vinculis meis. Promptitudinem: q2 abundantius auderent Fortitudinem: q2 ſine timore loqui ⁊c. Dicit ergo [Ut plures] q. Ita venerunt ad profectum: ⁊ hoc ita [vt plures e fratribus in domino] non in ſe [cōfidentes] Pſ. Bonum eſt confidere in domino quam confidere in homine [in vinculis meis].i. conſideratione ſiue occaſione vinculorum meorum [abundantius] quā ante [auderent] contra impugnātes [ſine timore] mūdano vel humano. Prouer. xxviij. Iuſtus quaſi leo cōfidēs abſq̧ terrore erit Eſa. lj. Quis tu vt timeas ab Pſ. cxvij.

homine mortali Auderent inquam [verbum dei loq̄] euangelium predicando Dicebant eñ. ſi Paulus vin ctus predicat quare non poti⁹ nos? Ferrū enim ferro exacuitur ꝛ homo exacuit faciem proximi Prou. xvij. Et .j. Mach. vj. Oſtenderunt elephãtis ſanguinē vue ꝛ mori ad euacuandum eos in prelio.

Quidam quidē ꝛ propter inuidiam ꝛ cō-tentionem. Quidam autem ꝛ propter bo-nam voluntatem chriſtum predicant.

¶ Hic ſubdit differentias predicantium quattuor: ſecundum glo. Primo. Eos qui p̄dicant propter inuidiā ꝛ emulationem. Secundo: eos qui propter dei ꝛ proximi dilectionem. ibi. Quidam autem ꝛ propter bonā voluntatem. Tertio: Eos qui propter apoſtoli amorem. ibi. Quidam ex charitate. Quarto: Eos qui propter eius odium ꝛ perſecutionem. ibi. Quidam autē ex ꝯtentione. Dicit ergo [Quidam quidem] q. Ita occaſione vinculoꝝ meorum multi predicant chriſtum [quidam quidem] alij .ſ. a predictis q꞉ mali. [propter inuidiam ꝛ contentionē] ſuḃ. chriſtum predicant. i. q꞉ inuident mihi de gloria apoſtolatus ꝛ volunt eam habere: ꝛ ideo male. q꞉ Jac. iij. Ubi zelus ꝛ ꝯtentio: ibi inconſtantia ꝛ omne opus prauum. Tales erant pſeudo. de quibus. ij. Cor. ij. Nō ſum⁹ ſicut plurimi adulterantes verbum dei. Tales eñ verbum dei adulterabant: q꞉ ipſo vtebantur ad actum contrarium. Tales erant ſicut es ſonās aut cymbalum tinniens: quia predicando alijs: ſe conſumebant. j. Cor. xiij [Quidā autem] adhuc. ſ. diuerſi: q꞉ boni] ꝛ propter bonam voluntatem chriſtum predicant]. i. propter dilectionem dei ꝛ proximi vt alios ſaluent. Sic angeli. Lu. ij. In terra pax hominibus bone voluntatis.

Quidam ex charitate: ſcientes quoniam in defenſione euangelij poſitus ſum.

¶ Hic tangit tertiam differentiam predicantium vbi Primo ponit motiuum debitum predicandi. Secundo rationem motiui. ibi. Scientes quoniam. Dicit ergo [Quidam] boni ſuḃ. [ex charitate]. i. amore meo ſpeciali: nō tantum diuino ſuḃ. chriſtū predicant [ſciē tes q̄m in defenſione]. i. pro defenſione [euangelij poſitus ſum] in vinculis ſuḃ. ij. Tim. ij. Secundum euāgelium meum in quo laboro vſq̄ ad vincula. Vel [in defenſione euangelij poſitus ſum]. i. firmus ꝛ ſtabilis vt dom⁹ poſita ſupra petrā Mat. vij. Talis eñ debet eē p̄dicator Amabil' Viril' ꝛ ſtabil' Amabil' in grā: qḋ notat' ibi In charitate. Viril' ī pugna qḋ notat'. ibi. In defēſiōe. Stabilis in pena qḋ notatur. ibi. Poſit⁹. Ergo amabilis: propter bonum gratie. Virilis cōtra malum culpe. Stabilis contra malum pene.

Quidam autem ex contentione chriſtū annunciant: non ſincere: exiſtimantes preſſuram ſe ſuſcitare vinculis meis.

¶ Hic tangit quartam differentiam predicantiū. Ubi circa eorum predicationem tangitur triplex malū motiuum. Unū antecedens. ſ. contentio antiqua. ibi. Ex contentione. Aliud ꝯcomitans. ſ. affectio corrupta. ibi. Non ſincere. Tertium conſequens. ſ. intentio mala. ibi. Exiſtimantes. Et hoc eſt ꝙ dicit [Quidam autem. ſ. mali [ex contentione]. i. q꞉ aliquando mecū ꝯtenderunt diſputando: confutati ſunt [chriſtum annūciant] ꝛ hoc [non ſincere]. i. non puro animo. Qḋ dicit ne videantur correcti. Ipſi dico [exiſtimantes preſſuram ſe ſuſcitare vinculis meis] occaſione. ſ. predicationis ſue. ſ. vt ſi de predicatiōe accuſentur totū in me autorem retorqueant.

D Verbum dei annunciãtium mul tiplex eſt intentio. ¶ Notandum Quod annunciantium verbum dei multiplex eſt intentio.

Quidam eñ annūciant propter officium ſue p̄latiōis .j. Cor. ix. Ue mihi ſi non euangelizauero: neceſſitas enim mihi incumbit.

Alij pro zelo ſuperne edificationis Ac. xviij. Feruēs ſpiritus loquebatur ꝛ docebat diligenter.

Alij pro appetitu laudis ꝛ oſtentationis. contra illud .j. Theſ. ij. Non fuimus aliq̄ñ in ſermone adulatiōis nec querentes ab hominibus gloriam.

Alij pro commodo lucri temporalis. Cōtra illḋ Ma. x Gratis accepiſtis: gratis date. E

¶ Notandum ꝙ annunciantium chriſtum: quidam annunciant bene: quidam male.

Ad bene annunciandum exiguntur. Quedam ex p̄te efficientis. Quedam ex parte finis. Quedam ex p̄te materie Quedam ex parte forme.

Ex parte efficientis ſiue annunciantis exiguntur tria. Intelligentia: quantum ad rationabilem: q꞉ aliter erraret. Pſ. Annunciauerunt opera dei ꝛ facta eius intellexerunt Alibi. Deus docuiſti me a iuuentute mea ꝛ cetera.

Mundicia: quo ad concupiſcibilem: aliter ſeipſū lingua ſua damnaret Eſa. lij. Quam pulcri ſuper montes pedes. i. affectiones annunciantis bonum.

Patientia: quo ad iraſcibilē: aliter ſcandalizaret. Pſ. Pſ. xcj.
Benepatientes erunt vt annuncient. Alibi Opera eius annunciat firmamentum. Pſ. xviij.

Ex parte Finis Tria.

Honor dei: aliter preco nō placet domino nec ſeruus qui ſibiipſi ſeruit tātū Eſa xij. Cātate domino q̄m magnifice fecit annūciate. Pſalmiſta. Domine labia mea Pſ. l.
aperies ꝛ cetera.

Utilitas proximi: aliter a claritate declinaret Eſ. lxj Ad annunciandum manſuetis miſit me.

zelus officij ſui: Aliter enim omitteret. Pſ. Domine labia mea aperies. j. Pe. ij. Uos eſtis gens ſancta genus electum ꝛc.

Ex parte Materie Tria pſ. xxxix.

Juſticia inflexibilis vt timeatur. Pſ. Annunciaui iuſticiam tuam in eccleſia.

Sapientia infallibilis vt honoretur. j. Joh. j. Annunciamus vobis quoniam deus lux eſt ꝛ tenebre in eo non ſunt vlle. Pſ. xc.

Miſericordia incomparabilis: vt diligatur. Pſ. Annunciandum mane miſericordiam tuam. Ergo annunciandum eſt. Juſticiano timor: ſapientie honor. miſericordi amor exhibeatur.

Ex parte Forme Tria: videlicet. pſ. lxxj.

Euidenter ad intelligendum. j. Joh. j. Qḋ vidimus ꝛ audiuimus annunciamus vobis. Sic eſdras pſ. lxxij.
Ardenter ad inflammandum. Pſ. Mihi autem adherere deo bonum eſt ꝛc. Sic helias.

Inſtanter ad perſeuerandum Pſ. Ueſpere ꝛ mane ꝛ meridie nar. Sic paulus.

Quid enim dum omni modo ſiue per occaſionē ſiue per veritatem chriſtus annuncietur: ꝛ in hoc gaudeo: ſed ꝛ gaudebo.

¶ Habita tribulationum vtilitate. Hic ſubdit gaudiū ſuum de tribulatione ꝛ tribulationis vtilitatem: tangens cauſam gaudij triplicem. Primo veritatis annūciationem. Secundo propriam ſalutem. ibi. Scio eñ q꞉ hoc proueniet. Tertio chriſti magnificationem. ibi. Sed in omni fiducia: ſicut ſemper ꝛ nunc. In primo oſtendit ꝙ quantum occaſione chriſtus annunciet' nō eſt impedimentum. Secundo ꝙ potius eſt gaudēdum. ibi. In hoc gaudeo. Dicit ergo [Quid eñ] q. Ita quidam annunciant chriſtum bona intentione. quidam mala ꝛ tamen omnes hi faciunt ad profectum euāgelij Et ideo [Quid enim] ? ſuḃ. refert qua intentio ne predicent [dum omni modo]. i. quocunq̄ modo [ſiue per occaſionem] terrenam: ſicut mali faciunt [ſiue per veritatem]. i. vero animo vt boni faciunt [chriſtus annuncietur ?]. i. veritas chriſti: nō falſitas. Ipſe chriſtus eſt veritas Joh. xiiij. Ego ſum via veritas ꝛ vita q. d. Nihil refert Et ideo tales ſunt tolerandi nō prohibendi Marci. ix. Nolite prohibere eum: qui enim nō eſt aduerſum nos pro nobis eſt. [Et in hoc] Hoc legit' dupliciter. Primo modo ſm ꝙ ly hoc refertur ad annunciationē chriſti ſic [Et in hoc]. ſ. ꝙ occaſione mea ſiue bona intentione ſiue mala Chriſtus annunciatur

[gaudeo]nunc[ſed ꝛ gaudebo]in futuro. Secūdo modo ſm ꝙ ly:hoc refertur ad tribulationem vel occaſionem annunciationis chriſti ſic q. Non ſolum tribulatio mea eſt ad profectum euangelij ſed etiam[in hoc] .i.in tribulatione mea ſiue in occaſione annunciatiōis chriſti[gaudeo]nunc[ꝛ gaudebo]in futuro. Ecce duplex gaudium ſanctorum:gratie in preſenti:ꝛ glorie in futuro. De quo infra.iiij. Gaudete in domino ſemper: iterum dico gaudete. Abac.iij.. Ego autem in domino gaudebo ꝛ exultabo in deo ieſu meo. Et Eſa.lxj. Gaudens gaudebo in domino.

Hic queritur ſuper illud. Uincula mea. glo.

Quia patienter quelibet mala ſuſtineo patet non eſſe ſcelus falſitatis. Contra. Heretici multa mala patienter ſuſtinent pro falſitate. Rñ. Mala ſuſtinere ꝓ nō eſt ſufficiens argumentum felicitatis quam predicabar ꝑ ſe:ſed cum alijs que faciebāt.ſ.cum bona cōuerſatione ꝛ veris miraculis. Itēſuper illud In omni pretorio ꝛc. Glo. Cum apoſtolus rome vinctus retruſ⁹ eēt in carcere multi per eum crediderunt. Contra. Aug. Act.xiij.permiſſus eſt paulus ſibimet nō cuſtodiente milite. Rñ. A pricipio in libera cuſtodia fuit ſed poſtmodum in carcerali. Item ſuper illud Ex charitate. Glo.priuata ad apoſtolum. Contra. Charitas non eſt

Priuatū duplicit̄ ſumitur. amor priuatus ſꝫ communis. Rñ. Priuatum duplicit̄ accipitur qꝛ vno modo excludit commune. Alio modo addit ſupra cōmune. Primo modo nō cōuenit charitati. Secundo modo conuenire poteſt:vt ſiquis ex ſpeciali cauſa ſpecialiter ſupra communem dilectionem diligatur. Item ſuper illud Quid eñ. Glo.refert qua intentione predicent. Math.vj. Et Luce.xj. Contra. Si oculus tuus fuerit neqꝫ ꝛc.ergo multū refert qualis ſit intentio. Rñ. Multū refert quo ad meritum predicantium:parum vel nihil quo ad fructum audientium. Item ſuper illud Siue per occaſionem ꝛc. Glo. Quiſquis a deo preter deum aliquid ꝗrit:non caſte deum querit. Contra. Eccleſia orando ꝓ fructibus terre:pro pluuia:pro ſanitate ꝛ huiuſmodi bene facit. Rñ. Querere aliud:dupliciter eſt. Uel vt finem ꝛ hoc malum:vel vt ad finem ꝛ hoc bonum. Itē ibidem Glo. Diligendus eſt paſtor:tolerādus eſt mercennarius:cauendus eſt latro. Con. Predicator mercennarius ſiue queſtuarius nō eſt permittendus predicare ſed ſolum negocium ſuum exponere niſi et amplius ſit conceſſum. Rñ. Hoc non fit ſolum qꝛ mercennarius eſt:ſed qꝛ de falſa predicatione ſuſpectus. Itē ſuper illud In hoc gaudeo. Glo. Qꝫ chriſtus annunciatur per occaſionem. Contra. Non eſt gaudendum de malo. Rñ. Quamuis annunciare malum ſit tamē ipſum annunciari bonum eſt.

Et notandum ꝙ

Quidam annunciant bona ꝛ bene:vt ſācti ꝑdicatores De quibus Eſa.lij. Quāpulcri ſuper montes pedes annunciantis bonum ꝛc.

Alij bona ꝛ non bene. Ut proterui ſimulatores de quibus hic Quidam ex contentione chriſtum an.

pſ.l. Alij bene ꝛ nō bona vt veri penitentes Pſ. Qm̄ iniqtatē meā annūciabo. Similiter ꝯſtātes ꝑdicatores. Eſa.lviij. Annuncia populo meo ſcelera ſua ꝛc.

Alij nec bene nec bona. Ut detractores ꝛc.

Scio enim qꝛ hoc mihi proueniet ad ſalutem:per veſtram orationem ꝛ ſūminiſtrationem ſpiritus ieſu chriſti.

¶ Superius poſuit primam cauſam gaudij ſui.ſ.veritatis annunciationem. Hic ſubdit cauſam ſecundam. ſ.propriam ſalutem. Ubi oſtendit primo quid de tribulatione ſua expectat ſiue ſperat. Secūdo per quid ſperat ibi. Per veſtram orationem. Tertio quam firmiter ſperat.ibi.ſm expectationem. Dicit ergo[Scio enim]q. Ita in tribulatiōe.i.chriſti annunciatiōe gaudeo[enim]qꝛ[ſcio]certitudine ſpei[qꝛ hoc]profect⁹. ſ.euangelij occaſione mea[proueniet mihi ad ſalutē] licꝫ intēdāt hoc mihi ꝑuenire ad mortē:illi.ſ.qui exiſtimātes ſuſcitare preſſurā vinculis meis. Supra eodē. Uel[ſcio qꝛ hoc]pati.ſ.pro chriſto[ꝓueniet mihi ad ſalutem]eternam Act.xiiij. Per multas tribulatiōes oportet intrare in regnum dei. Proueniet inqꝫ.ꝛ hoc non ſolum meis meritis ſꝫ[per veſtram orationem]ꝙ hoc mihi impetrabitis[ꝛ ſumminiſtrationem].i.adiutorium[ſpiritus ieſu chriſti].i.ſpiritusſancti qui a ieſu chriſto procedit. Ipſe enim adiuuat infirmitatem noſtram Ro.viij. Ecce ergo tria proficientia ad ſalutem. Paſſio tribulationum. Sanctorum ſuffragiū.ſpiritusſancti adiutorium.

Secundum expectationem ꝛ ſpem meam qꝛ in nullo confundar.

¶ Hic exprimit ꝙ firmiter ſperat ſalutem. Ubi tangit primo ſalutis menſuram:qꝛ ſm expectationē. Secundo menſure certitudinem. Quia in nullo confundar. Dicit ergo[ſm]q. Ita proueniet mihi ad ſalutē que.ſ.ſalus erit[ſm expectationem ꝛ ſpem meam].i. tantam quantam expecto ꝛ ſpero. Et differt expectatio ꝛ ſpes. Quia expectatio eſt reſpectu dilationis.ſꝫ ſpes reſpectu futuritionis:vnde neutrum ſuperfluit. Spero[qꝛ in nullo].ſ.ſtatu ſiue aduerſitatis ſiue proſperitatis[confundar]ꝛ hoc Tum propter rei expectate veritatē. Tum propter ei⁹ magnitudinem. Tū propter eius honeſtatem. Qui enim expectat falſum qui modicum:qui inhoneſtū confunditur. Spes autē eſt certa expectatio future beatitudinis ꝛ ideo ſpes non ꝯfundit Ro.v. Et Eccl.ij. Nullus ſperauit in domino ꝛ confuſus eſt. Et Pſ. In te domine ſperaui nō confundar ineternum. pſ.lxx.

Sed in omni fiducia:ſicut ſemper ꝛ nunc magnificabitur chriſt⁹ in corpore meo ſiue per vitam ſiue per mortem.

¶ Superius poſuit duplicem cauſam gaudij ſui. Primo veritatis annunciationem. Secundo propriam ſalutem. Hic tertio ſubit cauſamtertiam.ſ.chriſti magnificationem.qꝛ.ſ.chriſtus in eo magnificatur ſiue per vitam ſiue per mortem. Ubi tangit primo tribulationis fructū. Secundo fructificandi modum.ibi. Mihi autem viuere chriſtus eſt. Tertio modi deſideriū.ibi Quod ſi viuere in carne. Quarto deſiderij anxietatē. ibi. Coartor autem e duobus. Quinto anxietatis cauſam:ibi. Multo magis enim melius eſt. In prima tāgit quattuor. Primo tribulati firmū animum qꝛ in omni fiducia. Secundo tribulationis fructum qꝛ magnificatur chriſtus. Tertio fructificandi inſtrumentum: qꝛ in corpore meo: Quarto inſtrumenti vſum continuum:qꝛ ſiue per vitam ꝛc. Dicit ergo[Sed in omni]q. Uere non confundar[ſed in omni fiducia] Tum predicando vera. Tum operando bona. Tum etiam ſuſtinendo mala. Fiducia dico[ſicut ſemper]habita a principio conuerſionis mea[ꝛ nūc]etiam in vinculis[xp̄s] .i.chriſti fama ꝛ gloria[magnificabitur]apud gentes [in corpore meo]licet ſit fragile:quanto magis in ſpū qui fortis eſt. Spiritus quidem prompt⁹ eſt:caro autem infirma Mat.xxvi. Magnificabitur inquā[ſiue per vitam]chriſtum predicando[ſiue per mortem] ꝓ ipſo moriendo:ꝛ moriendi exemplum alijs relinquendo.ij. Mach.vj. Adoleſcentibus exemplum forte relinquam:ſed prompto animo ac fortiter pro grauiſſimis ac ſanctiſſimis legibus honeſta morte perfungar.

Mihi enim viuere chriſtus eſt ꝛ mori lucrum.

¶ Hic ſubdit fructificandi modum. Et hunc oſtendit primo per ordinem vite ſue ad chriſtum. Secundo per ordinem mortis ſue ad lucrum. Ibi.ꝛ mori lucrum. Dicit ergo[Mihi autem]Hoc dupliciter legitur: qꝛ hoc poteſt dici. Uel per cauſam finalem. Uel per efficientem. Primo modo ſic[Mihi eñ]q. Uere per vitam ꝛ per mortem magnificabo chriſtum.[Chriſt⁹ eñ mihi eſt viuere] i.finalis cauſa vite mee:qꝛ ad hoc viuo vt ipſum predicem[ꝛ]ſup.ipſe chriſtus eſt[lucrū

mori].i.premium mortis mee. Secūdo modo ſic[xp̄s eſt viuere].i.cauſa efficiens vite mee:⁊ hic[et] in futuro[mori lucrum].i.ipſum mori pro chriſto lucrū reputo:qꝛ per mortem a miſeriis liberabor.

Quod ſi viuere in carne:hic mihi fructus operis eſt.⁊ quid eligam ignoro.

¶ Hic tangit moriendi deſiderium. Ubi primo innuit facultatem merendi in preſenti. Secundo ex hoc dubietatem eligendi viuere vel mori.ibi. Ecce quid eligam. Dicit ergo[Quod ſi viuere]Hoc ſimiliter legitur dupliciter. Uno modo ſm ꝙ viuere in carne accipitur pro eſſe in carne qꝛ viuere viuentibus eſt eſſe: ſic [Quod] ꝓ ſꝫ[ſi viuere in carne].i.ſi de eo ꝙ viuo in carne[hic mihi fructus operis eſt].ſ.magnificare xp̄ꝫ apud alios[quid eligam].ſ viuere ad chriſtum magnificandum:vel mori[ignoro]Secundo modo legit̄ ſm ꝙ viuere in carne:accipitur pro operari ſiue exercere operatiões vite in carne ſic[ꝙ ſi viuere in carne].i. ſi de eo qđ operor in carne[hic mihi fructus eſt].ſcilicet chriſtum eſſe vitam mihi[quid eligam].ſ.mori. vel viuere ad amplius bene operandum[ignoro]q.d. Niſi eſſet tantus fructus de eo quod viuo in carne:qꝛ.ſ chriſtus per hoc magnificatur(qꝛ etiam per hoc chriſtus eſt mihi vita)nō eſt dubium ꝙ eligerem mori:vt chriſtum haberem in premium. Sed qꝛ tantus ē fructus vite mee:neſcio quid eligam.

B Sanctis viuere chriſtꝰ eſt multis rationibus.

¶ Notandū ſuper illud Mihi viuere chriſtus eſt Quod ſanctis chriſtus viuere eſt multis rationibus.

Primo qꝛ in chriſto viuunt. Sicut tutor dicitur vita pueri qꝛ puer viuit in regimine ⁊ recognitione eius. Gala.ij. Quod autem nunc viuo in carne:in fide viuo filij dei.

Secundo qꝛ chriſto viuunt. Sicut redemptor dicitur vita latronis qꝛ latro vitam ſuam debet ei.ij.Cor.v. Pro omnibus mortuus eſt chriſtus vt qui viuunt iā non ſibi viuant.

Tertio qꝛ de chriſto viuunt. Sicut panis dicitur vita hominis qꝛ vitam continuat hominum. Joh.vj. Ego ſum panis viuus qui de celo deſcendi: ſi quis manducauerit ⁊ cetera

Quarto qꝛ per chriſtū viuūt Sicut cauſa dicit̄ vita effectus qꝛ ꝑ effectꝰ cauſā viuit Jo.xiiij. Ego ſū via veritas ⁊ cetera.

Quinto qꝛ propter chriſtum viuunt Sicut iumentū viuit propter hominem. Unde ⁊ equi vita eſt homo. Ut hic mihi viuere chriſtus.i.propter chriſtum ſecundum gloſam.

Sexto qꝛ exemplo chriſti viuunt. Sicut vita perfecti hominis dicitur vita chriſti quia ſimilis eſt ei Gala. ſecundo. Uiuo ego iam non ego viuit autem in me chriſtus ⁊c.

Coartor autem e duobus deſiderium habens diſſolui ⁊ eſſe cum chriſto:multo magis melius. Permanere autem in carne neceſſarium propter vos.

¶ Hic ſubdit deſiderij anxietatem: Ubi primo ꝓponit optionem. Secundo alterius preelectionem. ibi. Deſideriū habens. Tertio preelectionis rationē.ibi. Et eſſe cum chriſto. Dicit ergo[Coartor enim]Hoc dupliciter legitur. Uno modo ſm Aug.ſic. Ita qđ eligā ignoro[em]quia[coartor e duobus]Uel ſi eſt ibi. autem continuatur ſic.q. Non ſolum ignoro quid eligam[autem]ſꝫ etiam[coartor e duobus].ſ.ex deſiderio moriendi ⁊ vtilitate viuendi. Et hoc eſt qđ ſubdit. Coartor dico inquam[deſiderium habens diſſolui].i. ab his miſeriis liberari. Ro.vij. Infelix ego hō quis me liberabit de corpore mortis huius[⁊ eſſe cum chriſto]preſentialiter Joh.xij. Ubi ſum ego:illic ⁊ miniſter meus erit. Et merito deſidero[multo magis]eſt [melius]eſt hoc.ſ.mihi[autem]ſꝫ licꝫ hoc mihi ſit melius:tn̄[permanere in carne neceſſarium eſt].i.vtile:⁊ hc[ꝓpter vos]nō propter me. Ideo ex his duobus coartor.ſ.ex vna parte:amore ⁊ deſiderio chriſti. Ex alia amore ⁊ commodo proximi. Alio modo legit̄ ſic ſm Ambro.[Coartor autem]ego inquam[habens deſiderium e duobus].i.ad duo:⁊ hoc[qꝛ diſſolui ⁊ eē cum chriſto multo melius]eſt mihi[autem]ſꝫ tamen [permanere in carne neceſſarium eſt propter vos]nō propter me. Unde ſm Aug. Apoſtolus habebat mortem in deſiderio; vitam in patientia. Et debet littera ſic punctari. Coartor e duobus:deſiderium habēs diſſolui ⁊ eſſe cum chriſto multo magis melius eſt ⁊c. Secundum vero Ambroſij expoſitionem vtrunqꝫ deſiderabat.i.volebat. Et tunc littera punctatur ſic. Coartor e duobus deſiderium habens diſſolui ⁊ eſſe cū chriſto:multo magis melius eſt permanere ⁊c.

¶ Notandum ſuper illud Et mori lucrum Quod ſancti mortem deſiderant temporalem. Et hoc propter multa.

D Sancti ꝓpter multa mortem temporalem deſiderant.

Prio:qꝛ tranſeunt de labore ad requiem. Ideo appetit agricola finem diei Apoc.xiiij. Beati mortui qui in domino moriuntur ⁊c.

Secundo:qꝛ de vtilitate ad exaltationem ideo appetit heres finem tutelle Luc.xvj. Factū ē vt moreretur mendicus ⁊c.

Tertio:qꝛ de timore ad ſecuritatē. Ideo appetit nauta finem aque. Prouerb.xiiij. In malicia ſua expellit̄ impius:iuſtus autem in morte ſua ſperat.

Quarto:qꝛ de tribulatione ad plenam pacem. Ideo appetit eger finem morbi. Tob.iij. Precipe in pacem recipi ſpiritum meum expedit mihi mori quam viuere

Quinto:qꝛ de peregrinatione ad habitationem ſupernam Ideo appetit peregrinus terminum vie.ij.Cor. v. Scimus qm̄ ſi terreſtris domus noſtra huius habitationis diſſoluatur ꝙ edificationem ex deo habemus ⁊c.vſque ibi. Ut abſorbeatur quod mortale eſt a vita.

Sexto qꝛ de captiuitate ad libertatem Ideo appetit captiuus exitum carceris. Ro.vij. Infelix ego homo ⁊c. De hoc.ij.Mach.vij.habetur. Parati ſumus mori ⁊ cetera.

Septimo.qꝛ de omni miſeria ad eternam gloriam. Ideo appetit mulier finem parturitionis. Unde.ij. Mach.vj. De Eleazaro dicitur. Ille glorioſam mortē magis quam odibilem vitam complectens:voluntarie preibat ad ſupplicium. Ideo Eccl.xlj. O mors bonum eſt iudicium tuum homini indigenti ⁊c. Sanctis mors nihil eſt quam exitus de carcere. Finis exilij:laboris conſummatio. Ad portum applicatio. Peregrinationis finitio. Oneris grauiſſimi.i.corporis depoſitio: De furioſo equo.i.de carne deſcenſio. De domo ruinoſa liberatio. Omnium egritudinum terminatio.omnium periculorum euaſio. Omnium malorum conſumptio. Omnium vinculorum diruptio. Debiti nature ſolutio. Reditus in patriam. Ingreſſus in gloriam.

Et hoc confidens ſcio quia manebo ⁊ permanebo omnibus vobis ad profectum veſtrum ⁊ gaudium fidei.

¶ Superius oſtendit vtilitatem tribulationis ſue et etiam gaudium de tribulatione. Hic oſtendit ſpem de liberatione. Et primo confidens ſe diu in vita manſurum Secundo ſperans ſe ad eos iterum venturum.ibi Ut gratulatio. Tertio hortando eos ad bene interim conuerſandum.ibi. Tantum digne euangelio chriſti. Quarto confortans ad tribulationes conſtanter ſuſtinendum.ibi. Et in nullo terreamini. In primo de vita ſua tangit tria. Certitudinem:qꝛ confidens ſuo;. Longitudinem:qꝛ manebo ⁊ permanebo. Utilitatem:qꝛ ad profectum Dicit ergo[Et hoc]q. Ita permanere in carne neceſſarium eſt propter vos[Et]ego ſup.[hoc]id eſt de hoc[cōfidens].i.ꝙ neceſſariū eſt manere[ſcio] ⁊c. Uel ſic[et]ego[confidēs]de dei miſericordia[hoc ſcio]id eſt certiſſime ſpero[quia manebo]nō parū. ſed [⁊ permanebo]id eſt diu manebo[oībꝰ vobis]tā maioribus q̄ȝ minoribꝰ[ad profectum veſtrum]in virtutibus[⁊ gaudium fidei]ad gaudium meum de fide mea Uel gaudium veſtrum de veſtra fide quia in fide gaudebitis ⁊ proficietis.

Ut gratulatio veſtra abundet in chriſto ieſu in me per meum aduentū iterū ad vos.

¶ Hic implicat ſe ad eos iterum venturum ex quo debent letari. Unde primo innuit letã leticiam. Secū do leticie abundantiam. ibi. Abundet. Tertio abundantie cauſam. ibi. In me per. Dicit ergo [Ut gratulatio] q. Ita gaudebitis ⁊ hoc intãtum [Ut gratulatio veſtra] id eſt exiſtens in vobis [abūdet in chriſto ieſu] per gratiarumactionem in cõſpectu aliorum Abūdet inquam [in me] id eſt pro me: vobis ſeruato incolumi ⁊ a vinculis liberato. In me dico ſcz [per meū aduentum iterum] futurum [ad vos] confirmandos ſcz ⁊ conſolandos.

Tantum digne euangelio chriſti conuerſamini: vt ſiue cum venero ⁊ videro vos: ſiue abſens: audiam de vobis quia ſtatis in vno ſpiritu vnanimes collaborantes fidei euangelij.

¶ Hic hortatur eos ad bene interī ꝯuerſãdū. Ubi tãgit primo bene conuerſandi regulam. ſ. euangeliū. Secundo perſeuerantiam ſcz firmum ſtatum. ibi. Ut ſiue cum venero. Tertio cauſam ſcz ſpiritumſanctum. ibi. In vno ſpiritu. Quarto formã ſiue modum. ibi. Unanimes. Dicit ergo [Tantum] q. Ita ſpero ꝙ veniã [tantummodo] interim [digne euangelio chriſti conuerſamini] vt. ſ. conuerſatio veſtra concordet ⁊ conformetur euangelio chriſti. Eph. iiij. Obſecro vos vt digne ambuletis vocatione qua vocati eſtis. Conuerſamini inquam ita digne [vt ſiue cum venero ⁊ videro vos] preſentialiter [ſiue abſens] a vobis fuero corporaliter [audiam de vobis] veraciter hoc ſcilicet [quia ſtatis] in fide ⁊ deuotione firmiter. Hos rumores libētiſſime audiebat. j. Theſ. iij. Nunc viuimꝰ ſi vos ſtatis in domino. Statis inquam [in vno ſpiritu] id eſt ꝑ ſpiritumſanctum. Eph. iiij. Solliciti ſeruare vnitatē ſpiritus in vinculo pacis. Uos dico exiſtentes [vnanimes] in volūtate interiori. Act. iiij. Multitudinis credentium erat cor vnum ⁊ anima vna [collaborantes] actu exteriori [fidei euangelij] precepta ſcz euangelij opere adimplendo. Fides eñ ſine operibus mortua eſt. Iaco. ij. Et dicit collaborantes: nõ tantum laborantes: qꝛ vtrūqꝫ exigitur. Neqꝫ enim fides ſine operibus ſufficit: nec opera ſine fide placent: quia Sine fide impoſſibile eſt placere deo. Heb. xj.

Et in nullo terreamini ab aduerſarijs que eſt in illis cauſa perditionis: vobis autem ſalutis ⁊ hoc a deo.

¶ Hic confortat eos ad tribulationes conſtãter ſuſtinendum. Ubi allegat quattuor. Primo perditionē aduerſariorum. Secundo ſalutem ipſorum. ibi. Uobis autem ſalutis. Tertio dei donum. ibi. Quia vobis donatum. Quarto apoſtoli exemplum. ibi. Idem certamen. Dicit ergo [Et in nullo] q. Ita cõuerſamini [⁊] poſt hoc [in nullo] ꝑiculo [terreamini ab aduerſarijs] Matth. x. Nolite timere eos qui occidunt corpus [ꝗ] ſcz moleſtare vos ⁊ terrere [eſt illis cauſa perditiõis eterne] Baruch. iiij. Nocentes peribunt qui te vexa-

Pſ. xliiij uerunt [Uobis autem]. ſ. eſt cauſa [ſalutis] Pſ. Saluaſti nos de affligentibus nos ⁊ odientes nos diſ. [et hoc]. ſ. tolerantia tribulationum. Uel: ꝙ nõ terreamini [a deo] eſt: a quo omne bonum.

Quia vobis donatum eſt pro chriſto non ſolum vt in eum credatis ſed vt etiam pro illo patiamini: idem certamen habentes quale ⁊ vidiſtis i me ⁊ nūc audiſtis de me.

¶ Hic allegat dei donum. Ubi primo innuit dandi liberalitatem: qꝛ pro chriſto. Secundo doni multiplicitatem: qꝛ non ſolum ⁊c. Dicit ergo Ita a deo eſt [Qꝛ vobis donatum eſt] q. pro premio [pro chriſto] quē diligitis non veſtris meritis [non ſolum vt] ad eum chriſtum. ſ. nõ tantum ei ſed [in eum credatis] hoc enim eſt donum dei. j. Cor. xij. Alteri datur fides in eodem ſpiritu [ſed etiam] donatum vobis ſuꝑ. eſt [vt pro illo patiamini [vnde vobis eſt maior gloria. Pſ. Quoniam Pſ. lxx. tu es patientia mea domine. Uos dico [idem]. i. cõſimile in ſpecie [certamen habentes] contra hoſtes [ꝗle ⁊ vidiſtis in me] dum apud vos predicaui Act. xvj. qñ. ſ. nudus verberatus fui pro muliere phitoniſſa [et nunc audiſtis de me] qñ teneor in vinculis Rome. ij. Timothe. quarto. Bonum certamen certaui curſum conſummaui ⁊c.

Hic queritur ſuper illud. Secundum expectationem ⁊ ſpem. Glo. Que ſalus erit tanta quanta expectatio. Contra. j Cor. ij. Oculus nõ vidit deus abſqꝫ te ⁊c. ergo erit maior. Rñ. Fit comparatio ī genere qꝛ maiori maior nõ in preciſa quantitate. Item ſuper illud. Expectationem ⁊ ſpem. Contra. Spes eſt certa expectatio future beatitudinis. ergo alterum ſuperfluit. Rñ. Duplex eſt expectatio. Una rei future Expectatio eſt duple quandocunqꝫ futura ſit ſiue cito ſiue tarde que pertinet ad ſpem. Alia rei dilate que ad longanimitatem. Item ſuper illud. Mihi viuere chriſtus eſt. Gloſ. per bona opera Contra. Abacu. ij. Iuſtus ex fide viuit. Rñ. Uiuere Uel accipitur pro eſſe vitali ⁊ ſic eſt per habitum virtutum ſiue per gratiam. Uel pro operatione vitali: ſic eſt per opera virtutū. Item ſuper illud Quid eligam ignoro. Statim addit. Cupio diſſolui ⁊ eſſe cum chriſto. multo magis melius eſt: ergo magis eligendum. Rñ. Quamuis hoc melius quoad ſe non tamen quoad vtilitatem eccleſie. Item ſuper illud. Coartor e duobus Glo. Non ita diſtinguendū eſt vt dicitur coartor antē ⁊c: ⁊ poſt ſequatur e duobus deſiderium habens. Contra Ita diſtinguit Amb. Rñſ. Non ita diſtinguendum eſt ſm illum modum exponēdi ſed ſm alium poteſt. Item Aug. dicit ꝙ mori deſiderabat: viuere in patientia habebat. Amb. vero ꝙ ambo deſiderabat. Contra ergo contradicunt. Rñſ. Non contradicunt qꝛ Au. accipit deſiderium proprie pro voluntate abſoluta. Amb. vero large pro voluntate qualicunqꝫ ſiue abſoluta ſiue conditionata. Item ſuper illud Deſiderium habens diſſolui. Contra. ij. Cor. v. Nolumus expoliari corpore. Rñ. Nolebat diſſolui volūtate naturali ſꝫ volebat voluntate deliberatiua Uel nolebat diſſolui per ſe ſed per accidens. ſ. cū hoc qꝺ eſt eſſe cū chriſto. Item ſuper illud. Scio qꝛ permanebo. Contra ergo ſciebat hoc deum velle: ergo debebat eligere. Rñ. Hec duo mori ⁊ viuere poſſūt dupliciter conſiderari. Aut ſm ſe ⁊ ſic dupliciter dubitabat. Aut per comparationem ad dei voluntatē ſic viuere eligebat i. ſciuit hoc ⁊ nõ aliud cadebat ſub dei voluntate. Item ſuper illud. Per meum aduētum Gloſ. iterum futurum ad vos. ergo iterum erat venturus. Contra nunqꝫ poſtea legitur veniſſe. Rñ. Quamuis non venerit ſperabat tñ ⁊ proponebat venire. glo. vero reſpicit ordinem exterius nõ exitum ordinis. Item ſuper illud Ut pro illo patiamini. glo. vnde maior erit gloria. Contra. Gloria de merito fidei eſt gloria eſſentialis. Gloria martyrij ſiue aureola eſt accidentalis. Maior eſt autem gloria eſſentialis quam accidentalis. Item Gloria accidentalis improportionabilis eſt eſſentiali: ergo non auget eam ſicut nec punctus lineam. Item paſſionibus non meremur. ergo pro paſſionibus non erit gloria maior. Rñ. Ad primum. Gloſe. non intelligit quod maior ſit gloria accidentalis per ſe quam gloria eſſentialis: licet quod vtraque ſimul quam altera tantum. Ad aliud Reſpõſio. Maior erit gloria vtraque ſimul quam altera tantum extenſiue non intenſiue. Unde gloria accidentalis non auget eſſentialem. Ad tertium. Reſpõſio. Paſſionibus que pure paſſiones ſunt non meremur ſꝫ ꝑut aliono modo cadunt ſub voluntate: ⁊ acceptantur ab ea: ſic eis mereri poſſumus.

Capitulum ij.

Si qua ergo cõſolatio in chriſto: ſi quod ſolatium charitatis: ſi qua ſocietas ſpirit⁹ ſi qua viſcera miſerationis.

¶ Superius inuitauit eos ad tolerantiam paſſionum exemplo ſui. Hic inuitat ad idem exemplo chriſti. Ubi primo monet eos ad ea que diſponũt ad bene patiendum. Secundo monet in his imitari chriſtuȝ ibi. Hoc ſentite in vobis. Tertio oſtendit imitandi modum. ibi. Itaq fratres mei. Quarto promittit ſe miſſurum nuncios ad eos commonendum ꝛ confortandũ. ibi. Spero autem in domino ieſu. In prima primo ponit admonitionem quandam conditionalem. Secũdo admonitionem. ibi. Implete gaudium. Conditionem autem ponit quadruplicẽ. Prima ſi volunt habere xp̃i conſolationem. Secunda ſi donorum eccleſie participationem. ibi. Si qđ ſolacium. Tertia ſi ſpiritusſancti ſocietatem. ibi. Si qua ſocietas. Quarto ſi habent miſerationem. ibi. ſi qua viſcera. Dicit ergo [Si qua ergo] q. Ita pati pro chriſto donum dei eſt [ergo] ex quo ſic eſt [ſi qua ꝯſolatio in chriſto] .i. ſi vultis habere aliquam ꝯſolationem in chriſto. Uel ſi vultis me conſolari in chriſto. Ipſe enĩ ẽ deus totius ꝯſolationis .ij. Cor. j. [ſi qđ ſolacium charitatis] .i. ſi vultis de charitate eccleſie habere ſolacium vt. ſ. ſitis bonorum q̃ ſiunt in eccleſia participes. Pſ. Particeps ego ſum omnium timentium ꝛc. [ſi qua ſocietas ſpũs] ſancti. i. ſi vultis vnionem ꝛ ſocietatem quam facit ſpiritusſanctus Eph. iiij. Solliciti ſeruate vnitatem ſpiritus in vinculo pacis [ſi qua viſcera miſerationis] vel Generaliter: ſi vllus effectus ad miſerendum eſt in vobis: vel Specialiter: ſi aliquis affect⁹ pietatis erga me eſt in vobis. Iob. triceſimo primo. Ab infantia creuit mecum miſeratio.

Pſ. cxvij.

Implete gaudium meum vt idem ſapiat.

¶ Hic ſubdit admonitionem. Et hanc quadruplicem. Primo ad Fidem. Secundo ad Charitatem. ibi. Eandem charitatem. Tertio ad Humilitatem. ibi. Nihil p ꝯtentionem. Quarto ad communicationem ſiue ſupportationem. ibi. Non que ſua ſunt Fides enim bonuȝ inchoat. Charitas conſũmat. Humilitas ꝯſeruat. Cõmunicatio multiplicat. Dicit ergo [Implete] q. Si q̃ ita eſt [implete gaudium meum] q. d. gaudium quod inchoatis fidem ſuſcipiendo implete p fide patiẽdo. Implete inq̃ in hoc. ſ. [vt idem ſapiatis] in fide idem. ſ. credendo. ſecundo Corinthiorum. vltimo. Exhortamini idem ſapite.

Eandem charitatem habentes vnanimes idipſum ſentientes.

¶ Hic hortatur ad charitatem. Ubi innuit triplex cõditio charitatis. Identitas dilectionis: q2 eandem charitatem. Concordia in bonis: q2 vnanimes. Compaſſio in malis: q2 idipſum ſentientes. Dicit ergo [Eãdem charitatem habentes] mutuam. ſ. ꝛ vniuerſalem ad omnes: inuicem ſcȝ diligẽdo. j. Pet. iiij. Ante o͞ia in vobiſmetipſis charitatem ꝯtinuam habentes. Et ſitis etiam [vnanimes] id eſt vnius voluntatis in bonis. ſ. idem volendo ſicut Act. iiij. Multitudinis credentiũ ꝛc. [idipſum ſentientes] in malis compatiẽdo Ro. xij. Gaudere cum gaudentibus ꝛc. Et in eodem. Idipſũ inuicem ſentientes.

Nil per contentionem neque per inanem gloriam ſed in humilitate ſuperiores ſibi inuicem arbitrantes.

¶ Hic hortatur ad humilitatem: vbi dehortatur ſuperbiam. Primo actionis. Secundo intentionis. Neq p inanem gloriam. Tertio opinionis. ibi. Sȝ in humilitate. Dicit ergo [Nil per contentionem] ſup. agentes. Et hoc Nec per contentionẽ animi: vt alter alteri preponi. Nec per contentionem verbi vt per verba clamoſa. j. Cor. xj. Si quis videtur cõtẽtioſ⁹ eſſe nos talem ꝯſuetudinem non habemus. Et ſimiliter nihil agentes [per inanem gloriam] .i. propter famam mundi ꝛ laudem Gala. vj. Non efficiamur inanis glorie cupidi [ſȝ in humilitate] ſup̃. ſitis degentes Uos dico [arbitrantes ſibi inuicem ſuperiores]. i. digniores apud deum. vt. ſ. vnus alium arbitretur ſuperiorem apud deum ꝛ ſic humilietur Eph. v. Subiecti inuicem eſtote in timore chriſti. Et Rom. duodecimo. Honore inuicem preuenientes.

Non que ſua ſunt ſinguli conſiderantes: ſed ea que aliorum.

¶ Hic hortatur ad communicationem. Ubi primo de hortatur diuiſionem proprietatis ſiue ſingularitatis Secundo hortatur ad ſupportationem communicationis. ibi Sed ꝛ ea. In prima implicat ſingularitatẽ triplicem Fortunarum. ibi. Sua. Perſonarum. ibi. Singuli Actionum. ibi. Conſiderantes. Dicit ergo [Conſiderantes ſinguli nõ que ſua ſunt] tm̃. ſ. priuata commoda vel incõmoda. Charitas enĩ non querit q̃ ſua ſũt .j. corinth. xiij. [ſȝ] potius ſitis conſiderantes [ea que aliorum.

¶ Nota hic ꝙ multiplex eſt contentio. A Contentio multiplex.
Prima Sanctorum. Luce decimotertio. Contẽdite intrare per anguſtam p.
Secunda Superborum: vt hic nihil per contentiõeȝ.
Tertia Litigioſorum Ut .j. cor. xj. Si quis videtur eſſe contentioſus ꝛc.
Quarta Aduocatorum. Si quis vult tecum in iudi. ꝛ conten. ꝛc.
Quinta Pugnantium. j. cor. nono. Omnis qui in agone contendit ꝛc. B

¶ Nota ꝙ regula mundi dicitur inanis
Primo Quia cito deficit. Eſa. quadrageſi. Omnis gloria eius q̃. ſ. o.
Secundo quia vanos facit Hie. ij. Abierunt poſt vanitatem ꝛ vani facti ſunt.
Tertio Quia nihil vtilitatis poſt ſe reliquit. Sa. v. Quid nobis profuit ſuperbia ꝛc.
Quarto Quia nihil ſoliditatis in ſe gerit Pſalmiſta. Ut quid diligitis vanitatem ꝛ queritis mendaciũ. Pſ. iiij.

Hoc enim ſentite in vobis quod et in chriſto ieſu.

¶ Hic monet in premiſſis imitari chriſtum. Et primo oſtendit quis imitandus: q2 filius ſummi patris. Secũdo in quo imitand⁹: q2 in merito humilitatis. ibi. Qui cum in forma dei. Tertio quare imitandus: q2 propter premium claritatis. ibi. Propter qđ ꝛ deus. In primis implicantur quattuor p q̃ ſenſus humanus ſentiendo intenditur. Unum eſt ratione obiecti qñ. ſ. eſt vnicum q2 ꝑ. Pluribus intentus minor eſt ad ſingula ſenſ⁹ ideo dicit hoc. Aliud eſt ratione modi qñ. ſ. eſt experimẽtũ Guſtus enim vel tactus eſt certior: ideo dicit ſentite. Tertium eſt ratione ſubiecti quando ſcȝ ſubiectum eſt propinquum: vt qui plus accedit ad ignem plus ſentit ideo dicit in vobis qui. ſ. eſtis mẽbra de mẽbro. Quartum ratione motiui quando. ſcil. illud eſt vtile vel honeſtum q2 illud magis ſenſum attrahit. ideo dicit quod et in chriſto ieſu. Dicit ergo [Hoc enim] q. Ut predicta ſeruetis: exemplum chriſti accipite [Hoc enim ſentite] .i. experimento cognoſcite [in vobis] membris. Membra enim debent ſentire capitis paſſiones: q2 cũ caput infirmum eſt cetera mẽbra dolent [qñ ꝛ in xp̃o ieſu] ſup̃. fuit.

¶ Notandum ſuper illud Hoc ſentite in vobis qđ ꝛc. C
Ex huiuſmodi ſenſus eſt triplex medium. Triplicis medij triplex impedimentum. Triplicis impedimenti triplex damnum.
Triplex medium eſt Uiſus Guſtus ꝛ Tactus Sentiamus ergo.
Senſu viſus Ueritatem per fidem cognoſcendo ſicut illi. j. Ioh. v. Scimus quoniam filius dei venit ꝛ dedit nobis ſenſum vt cognoſcamus verum deum ꝛ ſimus ꝛ cetera.

Senſu guſtus Bonitatem per opus imitando Sap.j. Sentite de dño in bonitate ⁊ in ſimplicitate ⁊c. Aliter Fides ſine operibus mortua eſt Ja.ij.
Senſu tactus Penalitatem ꝑ patientiam ſuam ſuſtinendo. Eccleſi.v. Eſto firmus in via domini ⁊ in veritate ſenſus tui.
Sed heu triplex hodie impedimentum tollit hunc triplicē ſenſum. Somnus: Fetor: ⁊ Senectus.
Nam ſomnus ignorantie tollit cognitionem veritatis Sicut dormiens nō videt nec diſcernit. ſic ſopitus per potum delectationis peccati. Jdeo Prouer.xxiij. Eris ſicut dormiens in medio mari ⁊ quaſi gubernator amiſſo clauo.
Fetor concupiſcentie deuotionem ⁊ imitationem bonitatis. Fetēs em̄ fetorē nō ſentit ita nec aſſueto ſordibus peccati nihil fetidum deſipit Unde Geneſ. decimonono. Loth non ſenſit quando cōcubuit nec qñ ſurrexit ⁊ cetera.

Fetens fetorem nō ſentit.

Senectus ignauie impedit fortitudnem ſuſtentatiōis Acumen enim ſenſus nō ita viget in decrepito Jdeo non ſentiunt decrepiti.i.carnales dulcedinem patientie. Hoc ſignificatum eſt.ij.Re.xix. Jn berzella Numquid vigent ſenſus mei.
Tales inſenſatos quibꝰ nullus bonus cibus ſapit ſequitur triplex incommodum.
Primum creaturarū impugnatio. Sa.v. Pugnabit ꝓ eo orbis terrarum contra inſenſatos.
Scōm creatoris maledictio Geñ.iij. Mulieres cor inſenſate ſunt.
Tertium tormentorum inflictio. ſa ꝑ.xij. Jlli qui in vita inſenſate ⁊ iniuſte vixerunt ⁊c.
Quinqꝫ autem debemus ſentire iuxta numerum quinque ſenſuum de chriſto patiente. Sentire ergo debemus.
Senſu auditus clamorem validū de quo Ma ł xxvij. Jeſus clamans voce magna emiſit ſpiritum. De hoc ſenſu Hier.iiij. Uentrem meum doleo: ventrem meū doleo: ſenſus cordis mei turbati ſunt in me: quoniam vocem tube id eſt chriſti audiuit anima mea. ı Uenter memoria eſt in qua paſſio ⁊c.
Senſu Uiſus colorem liuidum. De quo ſenſu. Ec.xiiij. Beatus vir qui in ſapientia morabitur ⁊ in iuſticia meditabitur ⁊ in ſenſu cogitabit circumſpectionem .ſic cogitabat ⁊ circumſpiciebat qui dicebat. Uidimus eum ⁊ non erat aſpectus ⁊c.
Senſu Olfatus odorem placidum: qꝛ tradidit ſemet ipſum pro nobis hoſtiam deo in odorē ſuauitatis Eph.v. De hoc ſenſu. Ecc.v. Eſto firmus in via domini ⁊ in veritate ſenſus tui: quaſi nunqꝫ dimittas viam odoriferam quam ſentis in chriſto.
Senſu Guſtus amorem feruidum: qꝛ dilexit nos ⁊ lauit nos a peccatis Apoc.j. De hoc ſenſu Sap.j. Sentite de domino in bonitate: ⁊ in ſimplicitate cordis querite illum.
Senſu tactus dolorem nimium. De quo Threñ.j. O vos omnes qui tranſitis per viam. De hoc ſenſu. Eccl. xxij. Pungens oculum deducit lachrymas ⁊ qui pūgit corpus profert ſenſum. Si enim lancea pūgeret nos ſentiremus. Sentiat ergo auditus credendo per fidē. Uiſus intuendo per meditationem. Olfatus attrahendo per deuotionem. Guſtus ꝯdolendo per charitatē. Tactus imitando per patientiam.

Qui cum in forma dei eſſet. Non rapinam arbitratus eſt ſe eſſe equalem deo.

¶ Hic ſubdit in quo imitandus eſt chriſtꝰ qꝛ in merito humilitatis. Attollit autem meritum ſue humilitatis ex Tribus ꝯditionibus. Primo ex dignitate diuine maieſtatis. Scōo ex aſſumptione humane fragilitatis. ibi Sed ſemetipſum exinaniuit. Tertio ex tolerantia paſſionis. ibi. Humiliauit ſemetipſum. Uere humilliſſima perſona. Jn qua ⁊ deitatis ſublimitas. Et ſublimitatis humilitas. Et humilitatis immenſitas. Circa primū tangit quattuor in chriſto. Diuinitatis naturam. ibi. Jn forma dei. Nature eternitatem. ibi. Eſſet. Patri coequalitatem. ibi. Se eſſe equalem. Coequalitatis veritatem ibi. Non rapinam arbitratus. Ergo pater ⁊ filius ſunt ſubcōſtantiales coeterni: ⁊ coequales. Et hoc eſt qđ dicit [Qui]. ſ. chriſtus [cum in forma dei eſſet] ab eterno. i. diuina eſſentia ⁊ natura. Hil. Eſſe in forma dei: non alia eſt intelligentia quam in dei manere natura. Joh.j. Et deus erat verbum [Non rapinam ⁊c. Hoc legitur dupliciter. Uno modo de chriſto ſecundum naturam diuinam. ſic [nō rapinam arbitratus eſt ſe eſſe equalem deo]. i. arbitrando ⁊ dicendo ſe eſſe equalem deo ſm̄ naturam diuinam. Alio modo legit̄ de ipſo ſm̄ naturam humanam. ſic [nō rapinam arbitratus eſt] hanc. ſ. [ſe eſſe equalem deo] ſm̄ naturam humanam: qđ eſſet arbitrari rapinam: ſicut angelus ⁊ primi parentes qui ſecundum Aug. voluerunt rapere diuinitatem ⁊ amiſerunt felicitatem.

Eſſe in forma dei qđ ſit.

Sed ſemetipſum exinaniuit formam ſerui accipiens in ſimilitudinem hominum factus ⁊ habitu inuentus vt homo.

¶ Hic tangit aſſumptionē humane fragilitatis a xp̄o cuiuſmodi aſſumptionem admirabilem. Et commendabilem reddunt quattuor. Primo aſſumentis perſone dignatio: qꝛ exinaniuit ſe. Secundo aſſumpte nature conditio: qꝛ accepit formam ſerui. Tertio aſſumpti ſtatus corruptio: qꝛ in ſimilitudinem hominū factꝰ. Quarto aſſumptionis vnio: qꝛ habitu inuentꝰ vt homo. Oia ſonant humilitatem: qꝛ dignatio fuit icōparabilis. Natura aſſumpta fuilis. ſtatus paſſibilis. Unio perſonalis. Dicit ergo [ſed ſemetipſum] q. Jta non rapinā arbitratus eſt [ſꝫ] potius [ſemetipſum] nō angelum: non hominem [exinaniuit] creature. ſ. que inanis ⁊ de nihilo eſt ſe vniendo Ro.viij. Uanitati ſubiecta eſt creatura. Exinaniuit inquam nō formam diuinitatis exuens ſed [formam ſerui accipiens] naturam. ſ. nō cuiuſlibet creature: ſꝫ hominis aſſumendo vt in ea nobis ſeruiret Matth.xx. Filius hominis non venit, miniſtrari ſꝫ miniſtrare. Jpſe dico [factus in ſimilitudinē hominū] mortalitatem. ſ. ⁊ paſſibilitatem ⁊ omnes defectus nature humane ſuſcipiendo. Jn creatione enim factus eſt homo ad imaginem ⁊ ſimilitudinem dei Geñ.ij. Sed in recreatione factus eſt deus in ſimilitudinem hominis [⁊ habitu inuentus eſt vt homo] inter homines. ſ. ꝯuerſando. Baruch.iij. Et cum hominibus conuerſatꝰ eſt ⁊ in humilitate aſſumpta immutabilis deus permanendo: ſicut habitus nō mutat rei naturam. Ut autem dicit Ut homo: Ut non eſt nota ſimilitudinis: ſed expreſſionis veritatis. ſicut Johan. primo. Quaſi vnigeniti a patre ⁊ cetera.
¶ Et notandum hic ꝙ ſm̄ Aug. in glo. quadrupliciter accedunt aliqua alicui. Quedam enim non mutantur ſꝫ mutant. Ut ſapientia.
Quedam mutant ⁊ non mutantur. Ut cibus. Quedā nec mutant nec mutantur. Ut annulus. Quedam non mutant ſed mutantur. Ut veſtis Et hoc genus ꝯgruit incarnationi. Mutatio enim facta eſt in natura aſſumpta non in aſſumente. E
¶ Notandum quod diuina natura appellatur multiplici ratione.
Primo propter ſui immaterialitatem qꝛ ſolus deꝰ omnino eſt immaterialis.
Secundo propter ſui Formoſitatem quia omnis pulcritudo in ea.
Tertio propter ſui Diffuſionē ſiue cōmunicabilitatē. qꝛ omne eſſe eſt a forma.
Quarto propter ſui Exemplaritatem quia omnium eſt idea.

Humiliauit ſemetipſum factus obediēs vſque ad mortem mortem autem crucis.

¶ Hic commendat humilitatem chriſti ex tolerantia paſſionis. Et hoc qꝛ paſſus eſt Libenter: qꝛ humiliauit Perſonaliter: qꝛ ſemetipſum. Humiliter: qꝛ factus obediens. Uehementer qꝛ vſqꝫ ad mortem. Turpiter qꝛ mortem crucis. Dicit ergo [Humiliauit] q. Non ſolū exinaniuit ſe vſqꝫ ad incarnationem: ſed etiā [hu-

miliauit] ipſe chriſtus voluntarie vſq3 ad paſſionem: nõ coacte ab alio eſt humiliatus Eſa. liij. Oblatus eſt
pſ. cxx= vij. q2 ipſe voluit [ſemetipſũ] tan altũ pſ. Inclinauit enĩ celos τ deſcendit [factus obediens] patri. ſ. eũ ad paſſionem mittendi. Obediens dico nõ ſolum vſq3 ad tolerantiam opprobriorum τ flagellorum: ſ3 [vſq3 ad mortem mortem autem] nõ quancunq3: ſed [crucis] q̃ erat
F pena latronum.
Latronũ mors tri- ¶ Notandum q̃ Mors latronũ eſt ignominioſa tripli ci ratione.
plici ratio Prima q2 turpiſſima. Sap. ij. Morte turpiſſima con-
ne ẽ igno demnemus eum.
minioſa. Scd̃a q2 Nequiſſima Eccl. xxviij. Mors illius mors nequiſſima.
pſ. xxxiij Tertia Peſſima pſ Mors peccatorum peſſima prima mors eſt pene. Secunda culpe. Tertia gehenne. Primam tolerauit vt ſecundam τ tertiam deſtrueret. Congruum enim erat vt ſicut per lignum mors intrauerat ſic per vita rediret Hier. xj. Mittamus lignum in panem eius. Sap. xiiij. Benedictum lignum per qđ fit iuſticia.

Propter quod τ deus exaltauit illum.

¶ Hic ſubdit cauſam quare eſt in hoc imitandus. ſ. propter claritatis premium qđ tangit triplex in chriſto. Primum eſt exaltationis in reſurrectione τ aſcenſiõe Secundum manifeſtationis nominis eius in mundi credulitate. ibi. Et donauit. Tertium eſt glorificationis τ confeſſionis in fine. ibi. Et omnis lingua. Dicit ergo [Propter qđ] meritum. ſ. humilitatis τ obedientie [τ deus exaltauit illum] ſm humanam naturã in reſurrectione: dando ei immortalitatem τ impaſſi-
pſ. cix. bilitatem. pſ. De torrente in via bibit propterea exaltabit caput. τc.

Et donauit illi nomen quod eſt ſuper omne nomen vt in nomine ieſu omne genu flectatur celeſtium: terreſtrium: τ infernorũ.

¶ Hic ſubdit nominis eius manifeſtationem. Ubi circa hoc nomẽ tangit tria: videlicet. Originem: q2 pater donauit. Excellentiam q2 nomen qđ eſt ſup omne nomen. Uirtutem: q2 vt in nomine ieſu. Dicit ergo [Et donauit] Hoc legitur dupliciter. Uno modo ſm Au. de donatione per gratiam ſm humanam naturam in tempore. ſic [τ donauit illi] homini per gratiam vnionis τ non adoptionis [nomen qđ eſt ſuper omne nomẽ] hoc nomen ſc3 Deus. vt. ſ. ille qui eſt homo dicat deus τ ſit. Secundo modo ſm Amb. de chriſto ſm naturam diuinam: τ de donatione naturali ab eterno. Sic [τ donauit illi] ab eterno. ſ. naturali donatione [nomen]. ſ. dei [qđ eſt ſuper omne nomen]. ſ. creature ſenſibilis τ intellectualis: τ ex vtraque compoſite. Utroq3 autem modo. Et dicitur propter paſſionem dediſſe ei nomen dei: non ſm rem q2 ante habuit ſ3 ſm omnium manifeſtationem. Donauit inquam nomen: τ non nomen ſine re: ſed ita [vt in nomine ieſu]. i. in hoc nomine qđ eſt ieſus. Cañ. j. Oleum effuſum nomen tuum [omne genu flectatur]. i. omnis poteſtas ſubiiciatur Eſa. xlv. Mihi curuabitur omne genu [celeſtium]. i. angelorũ [terreſtrium] id eſt hominum [τ infernorum]. i. demonum Et hoc iuſte Impleuit enim celum. Reparauit mundum. Eph. j. Propoſuit in ipſo in diſpenſatione plenitudinis temporum inſtaurare omnia que in celis τ que in terris ſunt. j Spoliauit infernum. Oſee. xiij. Ero mors tua o mors ero morſus tuus inferne.

Et omnis lingua confiteatur quia dominus ieſus chriſtus in gloria eſt dei patris.

¶ Hic ſubdit premium glorificationis τ confeſſionis in fine quam confeſſionem fore innuit Generalem. q2 omnis lingua. Euidentem. q2 cõfiteatur. Ueracem: q2 dominus ieſus. Dicit ergo [Et omnis] q. In nomine ieſu omne genu flectatur [et] tandem in fine [omnis lingua] hominum τ angelorum bonorum τ malorum. j. Cor. xiij. Si linguis ho. loquar τ angc. τc. [confiteatur] ſponte vel inuite. Multi enim negant modo qui tunc inuiti cõfitebuntur. Dañ. vij. Omnis populus τ tribus τ lingue ſeruient ei. In ſignum huius titulus crucis ſcriptus eſt in triplici lingua principali. Hebraica Greca: τ Latina. Joh. xix. Confiteatur dico [q2 dominus ieſus chriſtus in gloria dei patris]. i. eandem gloriam habens cum patre ſm diuinam naturam Quod negat Arrius. Uel [in gloria eſt dei patris]. i. in potioribus bonis patris ſecundum naturam humanã Mar. vlt. Dominus quidem ieſus aſſumptus eſt in celum τ ſedet ad dexteram dei.

Itaque chariſſimi mei ſicut ſemper obediſtis non in preſentia mei tantum: ſed multomagis nunc in abſentia mea cum metu et tremore veſtram ſalutem operamini. Deus eſt enim qui operatur in nobis τ velle τ proficere pro bona voluntate.

¶ Poſtq̃ monuit imitari chriſtum. hic ponit imitandi modum. Ubi primo admonet modum debitum. Secũdo remouet modum indebitum. ibi. Omnia autem facite ſine murmurationibus. In prima primo monet vt ſemper obediant. Secũdo vt reuerenter timeant. ibi. Cum metu τ tremore. Tertio ſubdit quare timere debeant. ibi Deus enim eſt qui operatur. In prima notat triplex cõditio obediẽtie perfecte. Primo materia debita vt in bonis obediat. ibi. Fratres chariſſimi Secũdo pſtitudo prima vt ſemper obediatur. ibi. Sicut ſemp. Intentio recta: vt propter deum obediatur. ibi Non in preſentia mei. Dicit ergo [Itaq3] q. Ita chriſtus per humilitatem τ obedientiam meruit exaltari [Itaque fratres mei] in fide [chariſſimi] in dilectione [ſicut ſẽp obediſtis] deo. ſ. τ mihi. Ita τ nunc ſup. [non in preſentia mei tantum] Eph. vj. Non ad oculum ſeruientes q̃ſi hominibus placentes. Sicut illi qui omnia opera ſua faciunt vt videant ab hominibus Mat. vj. [ſ3 multo magis nunc in abſentia mea] q2 magis neceſſe eſt [cũ metu] animi [τ tremore] corporis. Ecc. xviij. Homo ſapiens in omnibus metuit [veſtram ſalutem] principaliter. τ poſtmodũ alienam [operamini]. i. bonis operibus procurate. Joh. vj. Operamini nõ cibum qui perit τc. Cum metu dico τ tremore q2 nõ in vobis eſt operari ſalutem veſtram: ſ3 i domino. [Deus enim eſt qui operatur in nobis τ velle] bonum. Ro. ix. Non eſt volentis neq3 currentis ſ3 dei miſerentis. [τ perficere] bonum volitum. Operatur inquam [pro] ſua [bona voluntate [non noſtris meritis. ergo deus nobis operatur Utiliter: q2 in nobis. Integraliter: quia velle τ perficere. Liberaliter: quia pro bona ſua voluntate.

Hic queritur ſuper illud. Superiores ſibi inuicem. Glo. Digniores apud deum. Contra. Uir bonus non poteſt peccatorem notorium eſtimare vere digniorem ſe apud deum. Rñ. Quamuis non poſſit reputare digniorem ſimpliciter poteſt tamen in aliquo vel manifeſto vel occulto. Item ſuper illud. Qui cum in forma dei eſſet. Glo. Non dico accepiſſet. Contra. quicquid habet accepit a patre. vnde ſequitur donauit illi nomen τc. Rñ. Accepit ab eterno ſed non in tempore. Item ſuper illud. Non rapinam arbitratus eſt. Glo. Non vſurpauit equalitatem vt diabolus τ primus homo. Contra. Nihil poteſt cogitari equale deo. ſecundum. Aug. ergo nec appeti. Item. j. Tim. ij. Adam nõ eſt ſeductus. Glo. In hoc quod appetierit eſſe equalis Rñ. Quamuis equalitas dei omnimoda ſiue vniuerſalis nõ poſſit cogitari equalitas tamen quo ad aliquid poteſt. Ad aliud Rñ. Primus homo non ſupponit ibi pro primo viro ſ3 pro prima muliere. Item ſuper illud In ſimilitudinem hominum factus. Contra. Nihil eſt illud cui eſt ſimile. ergo chriſtus non eſt homo. Reſpõ. Duplex ſimilitudo imitationis ſiue repreſentationis τ comparticipationis. De prima verum eſt quod opponitur: non de ſecunda Item ſuper illud Habitu inuentus vt homo. Contra. ergo homo de chriſto predicatur ſecundum accidens non ſecundum ſubſtantiam. Rñ. Chriſtus ſecundũ habitum dicitur homo nõ pro-

p̄ie ſed ſimilitudinarie. Humanitas enī chriſti in hoc habuit ſimilitudinē habitus ſm̄ ꝙ p̄uius exiſtenti aduenit: ⁊ mutata eſt non mutauit habentem. Item ibidem. Glo. Cibus aduenięns amittit ſpeciem ſuam et in corpus vertitur. Contra. Matt. xv. Omne quod in os intrat in ventrem vadit ⁊c. Rñ. Intelligenduꝫ eſt omne: id eſt de omni aliquid. Item ibidem. Glo. Quedam ſic accedunt ꝙ nec mutant nec mutantur: vt anulus. Contra. Digitus de non anulato fit anulatus: ergo mutatus. Reſpon. Hec fiunt ſine mutatione ſubſtantie ſui vel alterius. Circa ipſum enim eſſe anuli fit mutatio quo ad ſitum: ſed non quo ad ſubſtantiam vel formam aliquā abſolutam. Sic enim intelligendum eſt: quod dicit glo. Q: anulus non mutatur. Item ſuper illud. Propter quod ⁊ deus exultauit. glo. Ut in reſurrectione clarificaretur p̄ius humiliatus eſt in paſſione: humilitas claritatis eſt meritum. Contra. Ab inſtanti conceptionis totum meruit quicquid mereri potuit. Rñ. Duplex eſt premium. Eſſentiale hoc conſiſtit penes charitatem. Et accidentale hoc conſiſtit penes genus operis. Primum meruit a primo inſtanti.

Premiū duplex.

Secundū per ſequentia opera: vnde per paſſionē meruit reſurrectionis accelerationem. Itē ſuper illud. Exaltauit illum. glo. ſecundū humanā naturam q̄ glorioſior facta eſt in reſurrectione. Contra. Gloria corporis ad gloriā anime ſe habet ſicut punctus ad lineā ergo non auget gloriā. Rñ. Glorioſior facta eſt extenſiue: q: in pluribus. ſ. in corpore ⁊ anima: non intēſiue.

Item ſuper illud. Donauit illi nomen. glo. Auguſtini per gratiā. Cōt. Amb. dicit ꝙ per naturā. Item ante paſſionē hoc nomen habuit: ergo ꝓpter hoc nō ei donauit. Rñ. ad primum. Glo. Auguſtini intelligit de donatione gratuita ex tēpore facta illi homini per gratiam vnionis: non adoptionis. Glo. vero Amb. de donatione naturali facta ab eterno eidem dei filio. Ad ſcōm Rñ. Propter paſſionem dicitur nomē donatuꝫ quo ad manifeſtationem: non quo ad rem. Item ſuper illud. vt in nomine ieſu. Glo. Eo ipſo ꝙ chriſtus erat dauid filius factus eſt dñs dauid. Contra. Mat. xxij. Si Dauid in ſpiritu vocat eum dominū quomodo filius eius eſt. Rñ. Eo ipſo poteſt accipi dupliciter. Uel materialiter: ſic verum eſt. Uel quaſi effectiue: ſic non. Nā in eadem natura eſt dominus qua filius ſed non eadē ratione quia dominus eſt ratione vnionis: ſed filius ratione generationis temporalis. Itē ſuper illud. De⁹ eſt qui operatur. Glo. Non nos. Contra. Bonum velle et operari motus eſt liberi arbitrij noſtri. Reſpon. Nō nos principaliter: ſed deus eſt cauſa voluntatis ⁊ operationis in nobis.

Omnia autem facite ſine murmurationibus et heſitationibus: vt ſitis ſine querela et ſimplices filij dei ſine reprehenſione in medio nationis praue ⁊ peruerſe.

¶ Superius poſuit modum debitum imitandi chriſtum. Hic remouet modum indebitum. Ubi primo ponit admonitionem. Secundo admonitionis rationem. ibi. Inter quos lucetis. In prima remouet moduꝫ indebitum hominis. Primo quo ad ſeipſum. Secundo quo ad proximum. ibi. Ut ſitis ſine querela. Tertio quo ad deuꝫ. ibi. Et ſimplices filij. Quarto quo ad mūdum. ibi. Sine reprehenſione. In prima primo remouet modum indebitum exteriorem: ſcilicet murmurationem. Secundo interiorem: ſcilicet heſitationem. Dicit ergo [Omnia] quaſi. Cum metu ⁊ reuerentia ſalutem veſtram operamini. Nec ſolum hoc [autem] ſed [omnia facite ſine murmurationibus] non murmurantes: ſcilicet pro labore qui eſt in bene operando. j. Corinth. x. Neqꝫ murmurauerītis ſicut quidā eorum murmurauerunt ⁊ a ſerpētibus perierunt [et] ſine [heſitationibus] pro difficultate. ſ. que eſt in patiendo. i. non heſitetis nec timeatis pati pro xp̄o q: Qui heſitat ſimilis eſt fluctui maris ⁊c. Iac. j. Facite inꝗ̃ ita [vt ſitis ſine querela] quo ad proximū fidelem: neminem. ſ. ledendo. Luc. j. Incedentes ſine querela in mandatis et iuſtificationībus domini. Ut ſitis etiam [ſimplices] ſine duplicitate [filij dei] qui ſimplex eſt: vni ſcilicet domino ſeruiendo: quia Uir duplex animo inconſtans eſt in omnibus vijs ſuis. Iaco. j. Sitis etiam ſine reprehenſione] quātum ad infideles: neminē: ſcꝫ ſcādalizando. j. Pet. ij. Conuerſationem veſtram inter gētes habentes bonam ⁊c. Uos dico exiſtētes [in medio] vt in nullo ad eorum mores declinetis: quia Declinātes in obligationes adducet dominus cum operantibus iniquitatem In medio inquam [nationis praue ⁊ peruerſe] id eſt: infidelium: qui dicuntur Natio quia nati ſunt ſed non renati. Praua quo ad mores. Peruerſa quo ad fidem: quia diuerſas et erroneas ſectas ſequuntur. Deut. xxxij. Generatio praua atqꝫ p̄uerſa ⁊c.

Inter quos lucetis ſicut luminaria in mūdo: verbum vite continentes.

¶ Hic ſubdit admonitionis rationem quadruplicem. Primo quia ſunt lux mundi. Secundo: quia ſunt gloria apoſtoli. ibi. Ad gloriam meam. Tertio quia pro eis deſiderat pati. ibi. Sed etſi immolor. Quarto: quia ſimiliter optat eos martyrio coronari. ibi. Idipſum autem et vos. In prima tangit vite eorum Elegantiā ibi. Inter quos lucetis. Eminentiam. ibi. Sicut luminaria Efficaciam. ibi. Uerbum vite. Felix qui pretendit elegantiam honeſtatis in exemplum. Eminentiam ſanctitatis id meritum Efficaciam veritatis in documentum. Dicit ergo [Inter quos] Ita ſitis ſine reꝑhenſione in medio infidelium [inter quos lucetis]. i. lucere debetis vita ⁊ doctrina [ſicut luminaria] fixa in celo: lucent ſup. [in mundo] Sicut autem ſunt duo magna luminaria in mundo. Gen̄. j. Luminare maius q̄d preeſt diei: ⁊ luminare minus quod preeſt nocti. Sic in eccleſia locum luminaris maioris. i. ſolis tenent perfecti cōtemplatiui. Locum minoris. i. lune perfecti actiui. Uos inꝗ̃ [continentes verbū vite] ſicut vaſa euangelij. Act. ix. Uas electionis eſt mihi iſte ⁊c.

Ad gloriam meā in die chriſti: q: non in vacuum cucurri: neqꝫ in vacuum laboraui.

¶ Hic ſubditur ſecunda ratio ſcilicet gloria apoſtoli. Ubi primo tangitur gloria. Secundo glorie euidentia ibi. In die chriſti. Tertio euidētie cauſa. ibi. Quia nō in vacuum. Dicit ergo [Ad gloriam] quaſi. Ita lucetis quod vtiqꝫ erit [ad gloriam] nō tantum veſtram eſſentialem ſed [meam] accidentalem: ad veſtram aureolam: ⁊ meam aureolam. ij. Cor. j. Gloria veſtra ſumus ſicut ⁊ vos noſtra. Et hoc [in die chriſti] id eſt: in die iudicij ſiue generalis ſiue particularis in qua de⁹ videbitur. Et vere ad gloriam [quia non in vacuum cucurri] id eſt: ſine fructu predicaui. j. Cor. ix. Sic curro non quaſi in incertum [neque in vacuum] id eſt: ſine fructu [laboraui]. j. Corinth. xv. Abundantius omnibus laboraui. Uocat autem apoſtolus predicationem ſuam Curſum: quantum ad illos qui de facili conuertebant ſed Laborē: q̄tum ad illos qui de difficili: quales fuerunt Galathe. Quibus dicit. iiij. capitulo. Filioli mei quos iterum parturio ⁊c. Et vere ad gloriam: quia Bonorum laborum glorioſus eſt fructus. Ex hoc elicitur talis ratio. Filius debet eſſe gloria: non confuſio patris. Sed ſi luceat vita et doctrina irreprehenſibiliter viuens eſt huiuſmodi. Ergo debet irreprehenſibiliter viuere.

Laborū bonorum glorioſus eſt fruct⁹.

Sed etſi immolor ſupra ſacrificium et obſequium fidei veſtre: gaudeo ⁊ congratulor omnibus vobis. Idipſum autem ⁊ vos gaudete ⁊ congratulamini mihi.

¶ Hic ſubditur tertia ratio: ſcilicet quod pro eis deſiderat pati. Ubi tangit duo: primo illud quod iam deo obtulit: ſcilicet fidem et opera conuerſorum. ibi. Sacrificium et obſequium. Secundo illud quod offerre cupit: ſcilicet ſeipſum immolatum. ibi. ſed etſi immolor. Dicit ergo [Sed etſi] quaſi. Nec ſolum tunc habeo gloriam: ſed etiam nunc [Sed etſi immolor,

ſupꝛa ſacrificium ⁊ obſequium fidei veſtre]q. Jam ob tuli deo in [ſacrificium]fidem veſtram:⁊ etiam [obſequium]id eſt:opera fidei [etſi] ſuper hec duo ſacrificia [immoloꝛ]pꝛo fide quam vobis pꝛedico martyꝛium ſuſtinendo[gaudeo]in mente [et congratuloꝛ] id eſt: gratias ago oꝛe[omnibus vobis. Idipſum autem] id eſt:propter idipſum:id eſt:ſi pꝛo me immolamini ⁊ pꝛo fide quam docui vos[gaudete]in mente [et congratulamini]id eſt:gratias agite mihi qui vos in fide docui. Jaco.j.Omne gaudium exiſtimate fratres mei ſi in tentationes varias incideritis.

G Verbum dei ꝑpter multa dicitur verbū vite.

¶ Notandum ꝙ verbum dei:dicitur verbum vite propter multa.
Pꝛimo quia habet quandam vitam ſicut ſemē. Heb. iiij.Viuus eſt ſermo dei ⁊ efficax. Ideo comparatur ſemini. Luc.viij.Semen eſt verbum dei.
Secundo:quia indicat vitam ſicut lux viam. Johā.vj. Verba vite eterne habes. Ideo comparatur lumini in Pſ. Lucerna pedibus meis verbum ⁊c.
Tertio:quia confert vitam ſicut panis. Deut.viij. Nō in ſolo pane viuit homo ⁊c. Ideo cōparatur pani. Eccleſi.xv.Cibauit illum pane ⁊c.
Quarto:quia ducit ad vitam eternam ſicut fons qui ducit ad altum ſue oꝛiginis. Johā.iiij. Fiet in eo fons aque ſalientis in vitam eternam. Ideo comparatur fonti. Eccli.j. Fons ſapientie verbum dei in excelſis.

Spero autē in domino ieſu Timotheum me cito mittere ad vos:vt et ego bono aīo ſim cognitis que circa vos ſunt.

¶ Superius pꝛimo monuit ad ea que diſponunt ad patiendum. Secundo monuit in his imitari chꝛiſtum. Tertio docuit imitandi modum. Hic pꝛomittit ſe mittere nuncios ad commonendum ⁊ confoꝛtandum. Ubi pꝛimo agit de miſſione Timothei. Secūdo monet de aduentu ſui.ibi. Confido autem in domino quoniam. Tertio de pꝛomiſſione. Epaphꝛoditi .ibi. Neceſſariū autem exiſtimaui. In pꝛima oſtendit pꝛimo quem mittere pꝛoponit quia Timotheum. Secundo ad quid:qꝛ vt ſciat eoꝛum ſtatum.ibi. Ut ⁊ ego bono animo. Tertio: quare: quia habet de eis zelum.ibi. Neminem enī habeo. Quarto:quia quando viderit opoꝛtunum.ibi. Hunc ergo ſpero. Dicit ergo[ſpero autem]q. Nō ſolum literis vos moneo[autem]ſed[ſpero in domino ieſu]chꝛiſto id eſt: per miſericoꝛdiam ieſu [timotheum me mittere ad vos cito]Hic erat de ſpēaliorib⁹ eius diſcipulis. Unī ſpecialiter vocat eū filiū.j.Tim.j.Hoc pꝛeceptum commendo tibi fili Timothee. Mittere inquam ⁊ hoc non ad aurum colligendum ſed [vt et ego bono animo ſim:cognitis que circa vos ſunt.] Ipſe enim valde ſolicitus erat de ſtatu ſubditoꝛum.ij. Coꝛinth.xj. Inſtantia mea quotidiana ſolicitudo omnium eccleſiarum.

Nemine enim habeo tam vnanimem qui ſincera affectione pꝛo vobis ſolicitus ſit. Oēs enim que ſua ſunt ꝗrunt nō ꝗ ieſu xpī

¶ Hic oſtendit quare eum mittit. Ubi commendat eum multipliciter. Pꝛimo:a concoꝛdia in bonum. Secundo a dilectione eoꝛum.ibi. Qui ſincera affectione. Tertio ab amoꝛe chꝛiſti. ibi. Omnes que ſua ſunt. Quarto ab obedientia in pꝛedicatione euangelij.ibi. Experimentum. Dicit ergo[Neminem]q. Ita illum et non alium mittam [Neminem enim habeo tam vnanimem]qui ita:ſcilicet concoꝛdet mee voluntati in hoc negocio. Neminem dico[qui ſincera affectione]id eſt: ſpirituali non carnali dilectione. Auguſt. Non autem carnalis: ſed ſpiritualis inter vos debet eſſe dilectio [pꝛo vobis ſolicitus ſit] Unde et pꝛopter me et pꝛopter vos expedit vt eum mittam. Et vere neminem [Omnes enim]alij pꝛeter ipſum:pꝛelati:ſcilicet ⁊ ſubditi clerici ⁊ laici[que ſua ſunt]id eſt:pꝛiuata commoda[querunt] Contra illud.j. Coꝛinth.x. Nemo quod ſuum eſt querat [non que ieſu chꝛiſti]id eſt: non ſalutē noſtram:et gloꝛiam chꝛiſti.

Experimētum autem eius cognoſcite quoniam ſicut patri filius: mecum ſeruiuit in euangelio.

¶ Hic commendat eum ab obedientia in pꝛedicatione euangelij. Ubi tangit obedientie eius Certitudinem: experimentum. Similitudinem:in patre ⁊ filio. Magnitudinem in ſimili ſeruitio. Rectitudinem in euangelio. Dicit ergo.[Experimentum]q. Hunc mittam: vos autem[cognoſcite]id eſt:accipite[experimentum eius]id eſt:de eo:in vita: ſcilicet ⁊ doctrina:hoc.ſ.[qꝛ ſicut patri filius mihi]vel[mecum ſeruiuit]deo[in euangelio]pꝛedicando:obediēdo.ſ.mihi: ſicut filius patri:ideo vocat eum filium.j.Tim.j.

Hunc igitur ſpero me mittere ad vos:mox vt videro que circa me ſunt.

¶ Hic ſubdit quando pꝛoponit mittere eum dicens. Et quia talis eſt[Igitur hūc ſpero me mittere ad vos mox videro que circa me ſunt].i.quem exitum ſint habitura vt ſciat ea vobis narrare. Que dicuntur circa: quia vndique circundantia:id eſt quia extra in coꝛpoꝛe:non intus in anima.

Confido autem in domino:quoniam et ipſe veniam ad vos cito.

¶ Acto de miſſione Timothei. Hic ſubdit de aduentu ſui. Ubi tangit pꝛopoſiti ſui. Pꝛimo authoꝛem:quia confido in domino. Secundo: actum:quia veniā. Tertio:terminum:quia cito. Et hoc eſt quod dicit[Confido autem in domino]id eſt:in miſericoꝛdia domini. Pſ. Bonum eſt confidere in domino ꝗ in homine [ꝙ ⁊ ipſe veniam ad vos cito] Sperabat enim de carcere liberari:⁊ ire in Greciaz. Ad Philemonem ſpero per oꝛationes veſtras donari me vobis.

¶ Notandum ſuper illud. Inter quos lucetis ſicut luminaria:ꝙ luminaria habent in ſubſtantia incoꝛruptibilitatem. In apparentia paruitatem. In qualitate luminoſitatem. In figura rotunditatem. In ſitu ſublimitatem. In motu vniformitatē. In effectu vtilitatē. Pꝛopter hec ſancti luminaribus aſſimilantur.

Sancti ꝓpter multa lumīaribus aſſimilātur.

Pꝛimo:pꝛopter ſubſtantiam:quia incoꝛrupti per fidē. Eccleſiaſt.xxiiij. Ego feci in celis vt oꝛiretur lumen indeficiens. Celi:ſancti lumen:fides. Ideo Ephe.vltimo. Gratia vobiscum his qui diligunt deum in incoꝛruptione.
Secundo:pꝛopter quantitatem:quia apparēt paruuli per humilitatem. Unde cuiuſlibet eoꝛum competit illud. Eccle.xliij. Luminare quod minuitur in conſummatione. Ideo.j.Coꝛ.xv. Ego ſum minimus apoſtoloꝛum. Pſ. Dn̄e non eſt exaltatum coꝛ meum neqꝫ elati ſunt oculi mei. ps.cxxx.
Tertio:pꝛopter qualitatem:quia luminoſi per conuerſationem. Pꝛouerb.iiij. Juſtoꝛū ſemita quaſi lux ſplēdens pꝛocedit: Et de quodam illoꝛum. Joh.v. Ille erat lucerna ardens ⁊ lucens.
Quarto:pꝛopter figurā: quia rotūdi non anguloſi per ſimplicitatem. Mat.vj. Lucerna coꝛpoꝛis tui eſt oculus tuus. Si oculus tu⁹ ſimplex fuerit ⁊c. Ideo Mat.x. Simplices ſicut columbe.
Quinto pꝛopter ſitum:quia in celo fixi per contēplationem. Geſi.j. Fiant luminaria in firmamento celi. Ideo infra.iij. Cōuerſatio nr̄a in celis eſt: ideo expe.
Sexto pꝛopter motū:quia ſemper ⁊ vniformiter moti per obedientie ꝓmptitudinē. Baruth.iij. Stelle dederunt lumen in cuſtodijs ſuis vocate ſunt ⁊ dixerūt adſumus ⁊ luxerunt. Actu.xvij. In ipſo viuimus mouemur ⁊ ſumus.
Septimo:pꝛopter effectū qꝛ mundū illuminant per inſtructionē. Mat.v. Uos eſtis lux mūdi. Pſ. Qui fecit luminaria ma.⁊c. Sed heu quia multis poteſt hodie dici illō. Jo.xij. Adhuc modicū lumē in vobis eſt. ps. cxxxv

Neceſſarium autem exiſtimaui Epaphꝛoditū fratrē ⁊ coopera toꝛē ⁊ cōmilitonem

meum: veſtrū autem apoſtolū et miniſtrū neceſſitatis mee mittere ad vos.

¶ Hic agit de promiſſione Epaphroditi. Unde Primo dicit ꝙ proponit eis mittere Epaphroditum. Secundo modo ꝙ bene ſuſcipiant illum. ibi. Itaq; excipite illum. In prima primo cōmendat perſonam nuncij. Secundo ſubdit cauſam mittendi. ibi. Quoniā quidē oēs vos deſiderabat. Tertio cauſam accelerandi. ibi. Feſtinantius ergo miſi. Perſonam vero nuncij cōmendat a quatuor. Primo a doctrina veritatis: quia fratrem ⁊ cooperatorē. Secundo a tolerantia pſecutionis: quia cōmilitonem. Tertio ab excellentia dignitatis: q2 veſtrum apoſtolū. Quarto a prudentia actionis: q2 miniſtrum. In prima cōmendat eum primo a fidei religione. Secundo ab eiuſdem predicatiōe. ibi. Et cooperatorem. Dicit ergo [Neceſſariū] q. Ita propono venire Interim [autem neceſſarium exiſtimaui mittere Epaphroditū] qui. ſ. erat Philippenſis ab eis ad paulum Romam miſſus [fratrē] in fide [et coopatorē] in predicatione: in vinea. ſ. dñi. Mat. xx [et cōmilitonem meum] in perſecutione: quā vocat militiā. ij. Tim. ij. Labora ſicut bonus miles chriſti ieſu [veſtrum autē apoſtolum] in veſtra inſtructione [et miniſtrū neceſſitatis mee] in mea ſuſtētatione. Ipſe enim Paulo portauit neceſſaria ex parte eorum. Infra. iiij. Repletus receptis ab Epaphrodito que mihi miſiſtis.

Quoniam quidē omnes vos deſiderabat: et meſtus erat propterea ꝙ audieratis illum infirmatum.

¶ Hic ſubdit cauſam mittendi: ⁊ hanc duplicem. Primo affectū amoris: qm̄ deſiderabat. Secundo: effectū timoris: quia meſtꝰ erat. vbi Primo proponit timorē. Secundo: timoris rationē. ibi. Propterea ꝙ audieratis. Tertio: rationis veritatē. ibi. Nam infirmatꝰ eſt. Dicit ergo [Quoniā] q. Hūc exiſtimaui mittere [qm̄ quidem]. i. certe oēs [vos deſiderabat] ſupp. videre. Ro. i. Deſidero vos videre ⁊c. [et meſtus erat] nō propter ſed ſed propter vos: timens vos de eius infirmitate contriſtari [quoniam audieratis illū infirmatū]. i. verberatum in adminiſtratione mea.

I Infirmitas corporalis propter multa eſt vtilis. ¶ Notandum eſt hic ꝙ Infirmitas corporalis vtilis eſt propter multa. Cū enim infirmitas anime. i. culpa reddat animam. Somnolentā. Fatuam. Debilē. Uilē Abominabilē. Odibilem ⁊ Superfluā. Somnolentā inquam: in reſurgendo. Fatuā in eligendo. Debilē: bene agendo. Uilē: in appetendo. Et ideo Abominabilē iuſto. Odibilem deo. Superfluā in ſeipſa.

Econtra Infirmas corporalis animam.

Primo: excitat ſomnolentā: vnde cū quis infirmatur petit confeſſorē. Condit teſtamentū. Legat pauperibus. Petit orationes: quod non faceret ſanus. Ideo

Ps. xv. Ps. Multiplicitate ſunt infirmitates eorum.

Secundo erudit fatuam: ſicut ruſticus poſtq̄ verberatus fuit factus eſt bonꝰ medicus. Hiere. vi. Coraz me ſemper infirmitas et plaga: erudire Hieruſalē ⁊c. Pena oculos aperit.

Tertio fortificat debilem debilitata enim parte vna fortificatur aduerſa: caro autem aduerſatur anime. Ideo. ij. Corinth. xij. Cum infirmor tunc fortior ſum et potens.

Quarto: honorificat vilem. Honor enim eſt exhibitio reuerentie in teſtimonium virtutis: virtus autem in infirmitate perficitur: ſicut ancilla in fine ſeruicij letanter agit ⁊ perficit ne amittat mercedem: ſic infirmus. ij. Corinth. duodecimo. Libenter gloriabor in infirmitatibus meis.

Quinto gratificat abominabilē. Infirmitas enim humiliat ſuperbum. Sicut virga diſcipulum ⁊ ſic ex abominabili facit gratum. ideo Ps. Miſerere mei domine quoniam infirmus ſum. Ps. vi.

Sexto pacificat odibilem. Unde in infirmitate condonat homo homini ⁊ pacificatur ergo ⁊ deus. Ideo. ij. Cor. xij. Placeo mihi in infirmitatibus meis ⁊c.

Septimo reſtringit ſuperfluam vnde infirmi vtuntur dieta. Malicia enim hore obliuionem facit luxurie maxime. Ideo Eccleſiaſt. xxxi. Infirmitas grauis ſobriam facit animam.

Nam infirmatus eſt vſque ad mortem ſed deus miſertus eſt eius. Non ſolum autem eius verumetiam et mei: ne triſtitiam ſuper triſtitiam haberem.

¶ Hic tangit Primo infirmitatis penalitatē. ibi. Nā infirmatus. Secundo infirmitatis grauitatē: q2 vſque ad mortē. Tertio preſentem ſanitatē. ibi. Sed deꝰ miſertus eſt. Quarto ſanitatis ſequelā. ibi. Non ſolū autem eius. Dicit ergo [Nam] q. Et vere ſic erat [Nam infirmatus eſt] non ſolū ex verbere: ſed ex ſuperueniente egritudine: ⁊ hoc [vſq; ad mortem]. i. mortis periculum [ſed deus miſertus eſt eius] ſanando. ſ. cum ipſe enim vulnerat ⁊ medetur: percutit ⁊ manus eius ſanabunt. Job. v. Ps. Si dicebā motus eſt pes meus: miſericordia tua dñe adiuuabat me [Non ſolū autem eius]. ſ. miſertus eſt eum ſanando [verumetiam ⁊ mei ne triſtitiam ſuper triſtitiam haberē] triſtitiam: ſcʒ de morte: ſuper triſtitiam de infirmitate: Ps. xciij

Feſtinantius ergo miſi illū: vt viſo illo iterum gaudeatis: et ego ſine triſtitia ſim.

¶ Hic tangit cauſam accelerandi miſſionem: vbi tangit miſſionem: quia miſi. Miſſionis accelerationem. ibi quia feſtinantius. Accelerationis rationem. ibi. Ut viſo eo: ⁊ hanc duplicem. Primam ipſorum leticiam. Secundam ſuam propriam ex prima ſequentem. ibi. Et ego ſine triſtitia ſim ergo [Feſtinantius igitur] ſupple: quam propoſuiſſem [miſi illum] ad vos [vt viſo eo iterum gaudeatis] pro cuius abundantia triſtari vos noui [et ego ſine triſtitia ſim] quam: ſcilicet habebam. ſ. de veſtra triſtitia.

Excipite itaq; illum cū omni gaudio in domino ⁊ huiuſmodi cum honore habetote.

¶ Habito ꝙ mittit eis Epaphroditum. Hic monet vt benigne recipiant illum. vbi Primo monet eos ad debitam eius receptionem. Secundo ſubdit debiti rationem. ibi. Quoniam propter chriſti opus. In prima primo monet vt recipiant eum letanter. Secundo vt reuerenter. ibi. Et eiuſmodi cum honore. Dicit ergo. [Itaq; excipite illum cum omni gaudio] Cordis / oris et operis. Et hec [in domino]. i. gaudio ſpirituali: non carnali. Simili habetur. ij. Cor. viij. [et eiuſmodi]. i. ipſum quia talis eſt [cum honore habitote]. i. Tim. v. Qui bene preſunt preſbyteri: duplici honore digni habeantur. Tullius Honor eſt exhibitio reuerentie in teſtimonium virtutis.

Quoniam propter opus chriſti vſque ad mortem acceſſit: tradens animaʒ ſuam: vt impleret id quod ex vobis deerit erga meū obſequium.

¶ Hic ſubdit diuine receptionis rationem. Et hanc triplicem. Primo miniſteriuʒ quod eis impendit: quia opus chriſti fecit. Secundo periculū cui ſe propter eos cōmiſit quia vſq; ad mortem acceſſit. Tertio defectū quem ſuppleuit quia munera eorum apoſtolo detulit. ibi. Ut impleret. Dicit ergo. Ita excipere cum debetis ⁊ merito] quoniā ppter opus chriſti]. i. vt faceret opus quod xp̄s docuit: ⁊ fecit: quod eſt miniſtrare. Mat. xx. [vſq; ad mortem]. i. mortis periculum [acceſſit] voluntarie [tradens animaʒ ſuam]. i. vitam ſuā periculo exponens quod valde magnum eſt quia maiorem hac dilectionem nemo habet ⁊c. Joh. xv. [vt impleret id quod in vobis deerat erga meum obſequiuʒ] quaſi dicat. Rem dederatis ſed ex vobis deerat nec inueniebatur qui deferret. Ipſe autem ſe obtulit vt mihi deferret.

¶ Nota ꝙ miniſtrare indigentibus dicitur opus xp̄i. Primo quia ad hoc venit. Math. xx. Non venit mi

niſtrari ſed miniſtrare.
Secundo: quia in hoc mundo verbo ꝛ exemplo docuit Joh. xiij. Exemplum dedi vobis.
Tertio quia in paupere ipſe recipitur. Mat. xxv. Qḋ vni ex minimis feciſtis mihi feciſtis ꝛc.
Quarto quia in futuro miniſtrabit. Luc. xij. Tranſiens miniſtrabat illis.

Hic queritur ſuper illud. Inter quos lu- cetis. Glo. Lucere debetis vita ꝛ doctrina. Contra. ergo quilibet fidelis tenetur docere. Rñſ. Non loquit̄ hic omnibus ſed maioribus: ſcʒ epiſcopis ꝛ diaconibꝰ. Item ſuper illud. Ad gloriam meam. Contra. gloria cuiuſlibet menſuratur ſm meritum proprium nō ſm alienum. Rñ. Hoc verum eſt de gloria eſſentiali hic vero loquitur de gloria accidentali. Uel dicendum ꝙ meritum diſcipuli quodāmodo eſt magiſtri boni. Itē ſuper illud. Neminem habeo. glo. Multi cum apoſtolo erant mercenarij: filij vero vel paſtores multi. Contra habebant ſecuʒ Epaphroditum. Rñ. Loquitur quaſi iam miſſa epiſtola per Epaphroditum. Item ſuper illud. Omnes que ſua ſunt querunt. glo. Mercēnarij tolerandi ſunt. Contra. Predicatores queſtuarij non permittuntur predicare niſi habeāt ex indulgētia ſpeciali. Rñ. Secus eſt quia illi in predicatione queſtum intendebant: non faciūt: queſtores vero incēdunt ꝛ faciunt vnde predicationē odioſam ꝛ ſuſpectā reddunt. Preterea frequenter falſa veris interſeruiūt. Item ſuper illud. Ne triſtitiaʒ. glo. de morte. Cōt. Prouer. xij. Non contriſtabit iuſtū quicquid ei acciderit. Rñ. Loquitur ibi de triſtitia paſſione hic de triſtitia ꝓpaſſione. Aliud enim eſt triſtari aliud contriſtari. Uel ibi de triſtitia ſeculari hic de triſtitia naturali. Itē ſuper illud. Super triſtitiā. glo. ſuper infirmitate. Contra. ſciebat deum velle eius infirmitatem ergo non debebat inde triſtari. Item ſciebat infirmitatis vtilitatem Nam virtus in infirmitate perficitur: ergo inde debebat gloriari non triſtari. Rñ. Non triſtabatur de infirmitate propter ſe ſed propter damnū ſequens in alijs Unde etſi infirmitates vtiles ſunt ad domandum carnem non tamen ad predicationem exercendā ꝛ laborē ſuſtinendum. Item ſuper illud. Tradens animā ſuam vt impleret ꝛc. Contra. Magis debet homo diligere vitam ſuam corporalem ꝙ̄ vitam proximi: ergo male fecit exponendo vitam ſuam periculo pro ſuſtentanda corporali vita Pauli. Rñ. Uita Pauli corporalis erat cauſa vite ſpiritualis multorum.

Capitulum tertium.

DE cetero fratres mei gaudete in domino. Eadem vobis ſcribere mihi quidem non pigrum: vobis autem neceſſarium.

¶ A loco illo Capituli primi. Scire autem vos volo: inſtruxit eos de tolerantia paſſionum. Hic inſtruit eos de cautela pſeudo predicatorum. Ubi monet. Primo cauere falſitatem Capitulo preſenti. Secundo tenere veritatem Capitulo ſequenti. In prima Primo monet vitare errorem pſeudo: carnales legis obſeruātias predicantium. Secundo proponit eis exēplū fidelium. ibi. Nos enim ſumus circuncīſio. Tertio ſe ſpecialiter adducit in exēplū. ibi. Quanꝙ̄ ꝛ ego habeā fi. Quarto hortatur ad ſe potius quam pſeudo imitandum. ibi. Imitatores mei eſtote fratres. In prima Primo ponit exhortationē. Secundo: exhortantis ſollicitudinē. ibi. Eadē vobis ſcribere. Tertio: exhortandi neceſſitatē. ibi. Uobis aūt neceſſariū. Quarto neceſſitatis expſſionē. ibi. Uidete canes. Dicit ergo [De cetero] q. Hucuſꝗ de tolerantia paſſionū vos monui: ſed de cetero monere vos intendo de cautela pſeudo predicatorum [de cetero] ergo [fratrēs mei] in fide que facit oēs homines. i. credentes fratres: quia filios eiuſdem patris. ſ. dei. Joh. j. Dedit illis poteſtatē filios dei fie. ꝛc. [gaudete in dn̄o] non in carnalibꝰ obſeruantijs legis. In ipſo enim eſt materia oīs gaudij ꝛ p̄ſentis ꝛ futuri: quia ipſe eſt omne bonū. Exoḋ. xxxiij. Oſtendā tibi omne bonū. Ideo Abachuch. iij. Ego autem in dn̄o gaudebo [Eadē vobis] q. Hec quidē p̄ns dixi vobis: ſʒ [eadē] que. ſ. p̄ſens dixi [ſcribere vobis] quia ſcriptura diutius manet ꝙ̄ platio [mihi quidem non] eſt [pigrū] propter curam. ſ. mihi iniunctā. Prouerb. vj. Diſcurre: feſtina: ſuſcita amicuʒ tuum [vobis autem neceſſarium] propter inſtantiaʒ: ſcʒ pſeudo predicatorum. Similiter dicitur Jude. j. Neceſſe habui vobis ſcribere: deprecans ſupercertari ſemel tradite ſanctis fidei. Subintroierunt enim quidam homines qui olim preſcripti ſunt.

Uidete canes: videte malos operarios: videte conciſionem.

¶ Hic exprimit neceſſitatem. ſ. pſeudo peruerſitatem quam tangit in tribus. Primo: quia cōtra incognitam veritatem latrant. Secundo: quia errores superſeminant. ibi. Uidete malos. Tertio: quia vnitatem eccleſie ſcindūt ꝛ diſſipant. ibi. Uidete ꝯciſionē. Dicit ergo [Uidete] quaſi. Uere non eſt mihi pigrum ſcribere vobis eadem illa. ſ. que ſequūtur [Uidete canes]. i. pſeudo predicatores cognoſcite eſſe canes: ſcʒ conſuetudine: non ratione: cōtra incognitam ꝛ inſolitā veritatem latrantes ad modū canum: qui ſemꝑ contra perſonas incognitas latrant. Eſa. lvj. Canes impudentiſſimi ne ſcierunt ſaturitatem [Uidete malos operarios] q. ſcʒ zizania errorū ſupſeminant. Mat. xiij. Inimicus homo ſupſeminat zizania. Et. ij. Cor. xj. Operarij ſubdoli [videte]. i. cognoſcite illos eſſe [conciſionē] nō circunciſionem. Et eſt vrbana deriſio quia: ſcilicet ꝛ a chriſto exciſi ſunt: ꝛ alios conantur excidere. Cantico. ſecundo. Capite nobis vulpes paruulas que demoliuntur vineas.

¶ Et Notandum ꝙ Heretici canibus cōparantur propter quatuor: ꝛ catholici doctores propter quatuor. A Heretici propter quatuor canibus cōparant

Heretici quidem.

Primo propter erroris recidiuū. ij. Pet. ij. Canis reuerſus ad vomitum ꝛc.
Secundo: propter irrationabilem contra veritateʒ latratum. (vt hic glo.) Canes dicuntur: quia potius ſequuntur conſuetudinem quam rationem. Pſ. Circundederunt me canes multi. Pſ. xxj.
Tertio: propter detractionis contra eccleſiam morſū Mat. vij. Ne canes conuerſi dirumpant vos.
Quarto: propter expulſionē de eccleſia id eſt: excommunicationis meritum. Apocalip. vltimo. Foris canes venefici ꝛc.

Doctores ſiue predicatores Catholici quidem.

Primo: propter dn̄i ſui inſeparabilē dilectionem ꝛ ſequelam. Tob. vj. Profectus eſt Tobias ꝛ ſecutꝰ eſt eū canis. Sic apoſtoli relictis oībus ſecuti ſunt xp̄m.
Secundo: propter lingue medicinalis virtutem. Pſ. Lingua canum tuorum ex inimicis ꝛc. Luc. decimoſexto. de Lazaro. Canes veniebant ꝛ lingebant vlcera eius ꝛc. Pſ. lxvij.
Tertio: propter gregis eccleſie defenſionem. Job. triceſimo. Quos non dignabar ponere cum canibus gregis mei. ꝛc.
Quarto: propter paupertatis auſteritatem. Judicū. vij. Lamberunt aquam manibus quaſi canes. Qui enim ſic lambit: paruum de aqua accipit.

Nos enim ſumus circūciſio qui ſpiritu ſeruimus deo: et gloriamur in chriſto Jeſu et non in carne fiduciam habentes.

¶ Hic ꝓponit eis exēplū fideliū triplex. Primuʒ deo ſpūaliter ſeruiēdi. Scḋm in xp̄o non in lege gloriandi ibi. Et gloriamur in chriſto. Tertium carnalia contēnendi. ibi. Et non carne. Dicit ergo [Nos enim] q. Rñ

eos conciſionē non circunciſionem noīo [Nos enim] fideles tantū [ſumus] vere [circunciſio] Et dicitur circunciſio nō circunciſi: abſtractum pro cōcreto. Ad maiorem expſſionem. Et qꝛ exemplo eoꝝ alij erant ſpūaliter circūcidendi. Ro.ij. Non enim qui in manifeſto iudeus eſt: neqꝫ que in manifeſto in carne eſt circunciſio ſed qui in abſcondito iudeus eſt ꝛ: circūciſio cordis in ſpū: non litera. [Nos] inquam [qui ſpū deo ꝛc.

Hic eſt triplex litera ꝛ lectura ẜ glo. Una litera [qui ſpiritu deo] Alia [qui ſpiritui deo] Tertia [qui ſpiritui dei] Primo modo legitur ſic [qui ſpiritu] nō carne [deo ſeruimus] ſeruitute. ſ. latrie. Ro.j. Teſtis eſt mihi deus cui ſeruio. Johan.iiij. Spiritus eſt deus ꝛ eos qui adorant in ſpiritu ꝛ veritate oportet adorare. Secundo modo ſic [qui ſpiritui deo] id eſt: ſpiritui qui eſt deus [ſeruimus] in quo oſtendit ſpiritumſanctum eſſe deum: quod etiam oſtenditur per illud quod dicitur .j. Coꝛ.vj. Ne ſcitis quoniam membra veſtra templum ſunt ſpiritusſancti. Solus enim deus templum habet. Tertio modo ſic [qui ſpiritui dei] id eſt: q a deo procedit patre: ſcilicet ꝛ filio [ſeruimus] Et hec litera communiter in libris Grecorum inuenitur ẜm glo. [et gloriamur in chriſto ieſu] tantū: non in legalibus obſeruātijs. ij. Coꝛ.x. Qui gloriatur in dño glorietur. Ps.
Ps.v. Gloriabuntur in te qui diligunt nomen tuum [et non] ſumus ſupple [habentes fiduciam in carne] id eſt: ſpē ſalutis in carnali circunciſione. Spiritus enim eſt qui viuificat: caro autem non prodeſt quicqꝫ. Johan.vj. Uel [in carne] id eſt: in carnali generis nobilitate: ſicut pſeudo. Oſee.ix. Gloria eorum a partu ꝛ ab vtero Hiere.xvij. Maledictus qui confidit in homine et ponit carnem brachium ſuum.

B ¶ Nota hic ꝙ Circunciſio vera quadruplicem ſpūalē circunciſionem complectitur.
Prima eſt Carnis per continentiā. Geñ.xvij. Ala cuius pputij caro circunciſa nō fuerit pibit de pplo ſuo.
Secunda eſt Cordis per pniam. Hiere.iiij. Circuncidimini dño viri Jude ꝛ auferte ppu.coꝛ.ve.
Tertia eſt labiorum per ſermonis modeſtiam. Exod. vj. Quomodo audiet me Pharao preſertim cum ſim incircunciſus labijs.
Quarta eſt aurium per audiēdi diſciplinam. Act.vij. Dura ceruice ꝛ incircunciſi cordib⁹ ꝛ auribus.

Quanquam et ego habeam confidentiam in carne: ſiquis alius videtur cōfidere i carne: ego magis.

¶ Hic inducit ſe ſpecialiter in exēplū. vbi oſtēdit Primo ꝙ poſſit gloriari in ꝓrogatiua carnalium ſiue legalium. Secundo: ꝙ nihilominus contempſit ea ꝓpter chriſtum. ibi. Sed que mihi fuerunt lucra. Tertio: ꝙ nondum tamen in chriſti cognitione reputat ſe perfectum. ibi. Non ꝙ iam acceperim aut perfectus ſim. Quarto hortatur eos vt de ſeipſis ſentiant idipſuꝫ. ibi Quicunqꝫ ergo perfecti ſumus. In prima tria tangit. Primo glorie carnalis confidentiā. Secundo: preeminentiam. ibi. Siquis alius. Tertio naturam ſiue cauſam. ibi. Circunciſus. Dicit ergo [Quanqꝫ] q. Ita gloriamur in chriſto: non in carne fiduciā habentes [quāquam]. i. q̄uis [ego habeam]. i. habere poſſem ſi vellē [confidentiā ꝛ]. i. etiam [in carne]. i. in carnali lege: vel in carnali genere. ij. Coꝛ.xj. Quoniam multi gloriantur in carne et ego gloriabor. Et non ſolum ſicut alij: ſed plus: quia [ſiquis alius] a me: ſcilicet pſeudo mihi contrarius [videtur confidere in carne] id eſt: in carnali genere: vel in lege: quaſi inde iuſt⁹ [ego magis] ſupple: videor poſſe confidere. ij. Corinth.xj. In quo quis audet: audeo ꝛ ego: vt minus ſapiens dicam: plus ego.

Circunciſus octaua die ex genere iſrael de tribu Beniamin: hebreus ex hebreis: ſecundum legem phariſeus: ſecundum emulationem perſequens eccleſiam dei: ſecūdum iuſtitiā que in lege eſt conuerſatus ſine q̄rela.

¶ Hic tangit confidentie cauſam ꝛ hanc ſeptemplicē. Primo circunciſionem legalem: quia circunciſus octauus. Secūdo generis dignitatem: quia ex genere iſrael Tertio tribum carnalem: quia de tribu Beniamin. Quarto populum: quia hebreus. Quinto religionem quia ſecundum legem phariſeus. Sexto feruorem: qꝛ ẜm emulationem. Septimo conuerſationem: quia ẜm iuſtitiam ꝛc. Dicit ergo [Circunciſus] q. Et vere magis poſſum confidere in carne: qꝛ ſup. ſum [circunciſus octauo die] a natiuitate mea ſicut in lege precipiebatꝛ. Geñ.xvij. Infans octauo dierum circuncidetur in vobis. Et non ſolū circunciſus ſicut circunciduntꝛ proſeliti ſicut Achior princeps filiorū Amon. De cuius circūciſione. Judith.xiij. ſed [ex genere iſrael] ꝛ non de quacūqꝫ tribu iſrael: ſed [de tribu Beniamin] que erat vna de nobilioribus. Tū quia Beniamin fuit filius libere. Et etiam vxoris dilectiſſime: ſcꝫ Rachel Tū etiā qꝛ tribus Beniamin adheſit tribui Jude qñ decem diuiſerunt regnū Dauid. ij. Reg.xij. Ideo in figura Pauli dictum eſt. Geñ.xlix. Beniamin lupus rapax: mane comedet predā ꝛ veſpere diuidet ſpolia: quia prio fuit perſecutor: ꝛ poſtea predicator [Hebreus ex hebreis] ſcꝫ parentibus: non ex altero tantum parente hebreo ſicut Timotheus. Act.xvj.

¶ Et notandum ſicut dicit Glo. ꝙ quidam dixerunt ꝙ hebrei dicti ſunt ab Abraham quaſi abrahei: quib⁹ aliquando conſenſit. Aug. Sed verior opinio eſt ꝙ dicuntur ab heber. De quo habetur. Geñ.xj. Huius opinionis poſtea fuit Aug. retractans primā opinioneꝫ. Hec opinio confirmatur per illud quod habetur. Geñ.xiiij. Nunciauit Abraham hebreo [ẜm legeꝫ phariſeus] q. Non contemptibili plebi admixtus: ſed phariſeus: id eſt a popularibus diuiſus religione. Et dicit notabiliter [ſecunduꝫ legem phariſeus] Secta enim phariſeorum magis conſonabat poſitionibus legis quam alie due ſecte: ſcilicet Saduceorum qui negabant reſurrectionem: et Eſſeorum: qui erant idiote in vita auſteriſſimi. Et eram etiam [ſecundum emulationem] id eſt: legis dilectionem. Ad Gal.j. Abundantius emulator exiſtens ꝛc. [perſequens eccleſiam dei] .j. Corinthi. xv. Non ſum dignus vocari apoſtolus quoniam perſecutus ſum eccleſiam dei. Hec erat emulatio non ſecundum ſcientiam Rom.x. [ſecundum iuſtitiam] non veram ſupple: ſed [que in lege eſt] que: ſcilicet precipue eſt in declinando a malo: ꝛ timore pene. Uel [iuſtitiā] preſumptam ex operib⁹. De qua Rom. decimo. Ignorantes dei iuſtitiam ꝛ ſuam ſtatuere volētes: iuſtitie dei non ſunt ſubiecti: ſecundum inquam hanc iuſtitiam [conuerſatus ſum ſine querela] quātum: ſcilicet ad homines qui vident ea que patent. j. Regum.xvj. Ex his poteſt elici talis ratio. Prerogatiua carnalium ſiue legalium fuit iudeis ratio gloriandi. Sed in his omnibus prerogatiuam habui. Ergo pre illis potui gloriari.

C Hebrei vñ dicti.

Sed que mihi fuerunt lucra: hec arbitratus ſum propter chriſtum detrimenta.

¶ Hic oſtendit ꝙ omnia hec contempſit propter xp̄m. Ubi oſtendit primo quid propter xp̄m contēpſit. Secundo q̄ vniuerſaliter ꝛ perfecte contēpſerit. ibi. Uerumtamen exiſtimo. Tertio quo fructu contēpſerit. ibi Propter quod oīa detrimentum feci. Dicit ergo [ſed que] q. Hec oīa ꝓdicta habui [ſed que mihi]. i. ẜm meā reputationē ante meam conuerſionem ad chriſtū [fuerunt lucra] id eſt: ad ſalutem vtilia: ſcilicet ipſa legalia [hec arbitratus ſum detrimenta]. i. nociua. Et hoc [propter chriſtum] ſcilicet ne aduentum chriſti oſtenderē: vel nondum factum vel ſuperfluum: ſed poſt veritatem reuelatam ea ſequerer. Gal.v. Si circuncidimini chriſtus vobis nihil proderit. Uel [propter chriſtum] ſupple habendum.

Uerumtamen exiſtimo omnia detrimentū eſſe propter eminentem ſcientiam Jeſu chriſti domini mei.

¶ Hic oſtendit ꝙ generaliter ⁊ perfecte illa contempſerit: quia contempſit Generaliter: quia omnia. Ueraciter: quia detrimentum eſſe. Rationabiliter: quia propter eminentem ⁊c. Dicit ergo [Ueruntamen].q. Propter chriſtum habendum arbitratus ſum hec detrimenta. Nec ſolum propter chriſtum habendum [Ueruntamen] etiamſi non eſſem in futuro chriſtum habiturus [omnia ⁊c.] Uel ſic [Ueruntamen] quaſi: quamuis omnia predicta habuerim [Ueruntamen omnia] non ſolum quedam [eſtimo detrimētum eſſe] id eſt: nociua non ſolum inutilia [propter ſcientiam ieſu chriſti domini mei] id eſt: quam habeo de chriſto. j. Corinth. ij. Nihil iudicaui me ſcire inter vos niſi ieſum chriſtū et hunc crucifixum. Hec eſt ſcientia ſanctorum. Sap. x. Dedit illi ſcientiam ſanctorū. Scientiam dico [eminentem] aliis ſcientiis. Hieronym. Neſcit literas qui ſacras ignorat. Uel [eminentem ſcientiam chriſti: id eſt: ſcientiam que eminet in eo plus quam in aliis: quia In eo ſunt omnes theſauri ſapientie ⁊ ſcientie abſconditi. Col. ij.

Hic queritur ſuper illud. Circunciſus octauo die. Glo. Lex Moyſi precipit hominem circuncidi octauo die cultello petrino. Contra. Lex nullam mentionē facit de cultello petrino. vt patet Geñ. xvij. Reſponſio. Glo. accipit legem Moyſi non ſtricte pro pentateuco: ſed large pro veteri teſtamento. Joſue. v. Fac tibi cultros lapideos ⁊c. Uel precipit non verbo ſed exemplo: quia Sephora circuncidit acutiſſima petra filium ſuum. Exod. iij. Item ſuper illud. De tribu Beniamin. glo. Que tribus adheſit Iude nō recedēs a templo quādo facta eſt ſeparatio. Contra. iij. Reg. xij. Non eſt ſecutus quiſquam domum Dauid preter tribum Juda ſolam. Reſpon. In tribu Juda intelligit ibi tribum Beniamin: que velut minor ⁊ indignior: tribui Juda tanquam maiori ⁊ digniori adheſit. Unde q. pars eius non connumeratur eidem. Item ſuper illud. Hebreus ex heber. Gloſa. Hebrei dicuntur quaſi Abraei. Contra. Geñ. xiiij. Nunciauit abraham hebreo nullus autem cognominatur a ſeipſo. Rñ. Ebreus ſine aſpiratione poteſt dici ab abraham: ſed hebreus cum aſpiratione dicitur ab heb. Item ſuper illud. Secundum iuſtitiam que ex lege eſt. Glo. que comprimit manum non animum. Contra. Exo. xx. Non concupiſces. Rñ. Non comprimit puniendo ſed comprimit prohibendo. Item ſuper illud. Scdm emulationem perſequens eccleſiam. glo. Quicquid erat legi contrariū perſequebar: hoc apud iudeos nobilitas: ſed apud chriſtum queritur humilitas. Con. Eccleſia perſequit hereticos. Rñ. Eccleſia perſequitur eos non impatiēter ſed humiliter: monēdo vt cōuertant: parata recipere ſi cōuertantur: ſi cōuerti nolūt punit eos: nō pro voluntate alicuius priuate pſone ſed ſeruato iuris ordine.

D Theologia aliis ſcientiis eminet. ¶ Notandum ꝙ ſcientia xpi. i. theologia eminet aliis ſcientiis.

Primo Authoritate quaſi a ſpirituſancto. Prouer. ij. Dominus dat ſapiētiam ⁊ ex ore eius ſciētia. ij. Pet. j. Spirituſancto inſpirati locuti ſunt ſancti dei ⁊c.

Secundo: Nobilitate: quia de ſubiecto altiſſimo. ſ. deo Prouer. viij. Audite quoniam de rebus magnis locutura ſum. Sap. xv. Scire iuſtitiā ⁊ virtutem tuam radix eſt immortalitatis.

Tertio: Certitudine: quia ſine vllo mendacio. Dañ. x. Nunc indicabo tibi quod expreſſum eſt in ſcriptura veritatis.

Quarto: Dulcedine: quia plena celeſti fauo. pſ. Quā dulcia faucibus meis eloquia tua.

Quinto: Utiliter: quia cuꝫ ſalutis premio. Luc. j. Ad dandam ſcientiam ſalutis ⁊c.

Sexto. Facilitate: quia edita ſimplici eloquio. j. Corinth. ij. Que ⁊ loquimur non in doctis humane ſapientie verbis.

Propter quem omnia detrimentum feci et arbitror vt ſtercora vt chriſtum lucrifaciam.

¶ Superius oſtendit quid propter chriſtum contempſerit ⁊ ꝙ perfecte ⁊ vniuerſaliter contempſerit. Hic oſtendit quo fructu vel propter quid cōtempſerit. Ubi tangit cauſaꝫ quadruplicem. Prima cauſa eſt: vt chriſtum in futuro lucretur. Secunda: vt ei in preſenti incorporetur. ibi. Et inueniar in illo. Tertia: vt paſſioni eius configuretur. ibi. Configuratus morti. Quarto vt reſurrectioni eius aſſocietur. ibi. Si quomodo occurram. In Prima oſtendit ꝙ cōtempſit Effectu: quia detrimentum feci. Aſpectu: quia arbitror vt ſtercora. Lucri ductu. quia vt chriſtum. Dicit ergo [Propter quem] Ita oīa detrimentū eſtimo propter eminentē ſcientiam xpi [Propter quem]. ſ. chriſtum. i. propter chriſtum cuius amore ⁊ honore [oīa] carnalia ⁊ tpalia [detrimentum feci] non tantū dixi. i. tanꝙ nociua facto contēpſi ſꝫ contēnenda mōſtraui [et] quod plus eſt [arbitror vt ſtercora] tanꝙ. ſ. immunda ⁊ inquinātia. Ipſa enim carnalia ⁊ legalia inquinant obſeruantes poſt chriſtum. Mala. ij. Diſpergam ſuper vos ſtercus ſolēnitatū veſtrarū. Hoc aūt feci ad hoc [vt chriſtū lucrifaciam] in futuro. Ipſe enim chriſtus erit totum lucrum ⁊ merces ſanctorum. Unde ſupra. ij. Mihi viuere chriſtus eſt ⁊ mori lucrum.

Chriſtus enim eſt.

Primo Merces in foro ſeculi huius ſpiritualiter negociantium. Mat. xiij. Simile eſt regnū celorum homini negociatori ⁊c. Geñ. xv. Ego ſum merces t. magna nimis. E Chriſtus lucrum et merces ſāctorū eſt

Secundo: Denarius in vinea dñi laborantium. Mat. xx. Cōuentiōe facta ex denario diurno mi. ii. in. vi. ⁊c.

Tertio: Brauium in ſtadio mundi huius currentiū. j. Cor. ix. Omnes quidem currunt ſed vnus accipit brauium. Sic currite vt comprehendatis ⁊c.

Quarto: Corona in agro ſpiritualis pugne certantiū. j. Cor. ix. Omnis qui in agone contendit ⁊c.

Et inueniar in illo non habens meā iuſtitiam que ex lege eſt: ſed illā que ex fide eſt ieſu chriſti que ex deo eſt iuſtitia in fide.

¶ Hic ſubdit ſecundam cauſam quare propter chriſtū omnia contempſit: videlicet vt ei in preſenti incorporetur. Huius autem incorporationis tangit: Primo cauſam diſpoſitiuam ſiue formalem. ſ. fidei iuſtitiam. Secundo: cauſam efficientem: ſcꝫ deum. ibi. Que ex deo. Tertio: cauſam finalem. ibi. Ad cognoſcendum illū. In prima incorporationem. Primo proponit. Secundo tollit quod impedit. ibi. Non habēs meam. Tertio addit quod expedit. ibi. Sed illam que ex fide. Dicit ergo [Et inueniar] q. Hec oīa contēpſi vt xp̄m lucrifaciam in futuro [et] vt etiam in preſenti [inueniar in illo] .i. vt ſim mēbrum eius tanꝙ capitis. j. Cor. xij. Uos eſtis corpus chriſti ⁊ membrū de membro. Inueniar inquā ſic. ſ. ſi ſum [non habens meā iuſtitiā]. i. iuſtitiā ex operibus meis pſumptam [que]. ſ. iuſtitia [ex lege eſt] qua. ſcilꝫ quis timet penaꝫ nō amat iuſtitiā ſecundū Auguſtinū. Hec autem iuſtitia non eſt vera iuſtitia quia. Ex operibus legis non iuſtificabitur oīs caro coram illo. Gal. iiij. [ſed] potius ſim habens [illam] iuſtitiam [que ex fide eſt ieſu chriſti] ſcꝫ iuſtitiam amoris quam ſolam deus approbat: quia ſine fide impoſſibile eſt placere deo. Heb. xj. Rom. quinto. Iuſtificati igitur ex fide ⁊c. [que iuſtitia in fide] eris ſcilicet et permanens [ex deo eſt] non ex nobis: quia Deus eſt qui iuſtificat. Rom. viij.

¶ Notandū ſuper illud. Arbitror vt ſtercora Qꝫ oīs carnalia oblectamenta dicuntur ſtercora. F Stercora dicuntur oīa carnalia oblectamēta.

Primo: propter vilitatem. Eccle. ix. Omis mulier fornicaria quaſi ſtercus in via ab omnibus pretereuntibus conculcabitur.

Secundo: propter corruptionem. Joel. j. Cōputrueſcunt iumenta in ſtercoribus ſuis. Ad Gal. vj. Qui ſeminat in carne: de carne metet corruptionem.

Tertio: propter inquinationē. Eccli. xxij. De ſtercore boū lapidatus eſt piger ⁊ oīs qui tetigerit cū excutiet manus ⁊c. ij. Cor. vij. Mūdemus nos ab ⁊c.

Quarto:propter breuitatem. Stercus enim cito con-
uertitur in terram.i.j. Mach.ij. Gloria viri peccato-
ris ſtercus ⁊ vermis eſt.
Quinto:propter fetorem.iiij. Reg.ix. Erunt carnes
Jeſabel ſicut ſtercus ſuper terram.i. fetide De cada-
ueribus eorū aſcendet fetor.Eſa.xxxiiij.
Sexto:propter excecationem.Tob.ij. Calida ſterco
ra hirūdinum excecauerant Tobiam.

Ad cognoſcendū illum: ⁊ virtutē reſurre-ctionis eius:et ſocietatem paſſionis illius: cōfiguratus morti eius:ſi quo modo occur-ram ad reſurrectionē que eſt ex mortuis.

¶ Hic tangit cauſam finalem que eſt triplex. Prima
perfecta chriſti cognitio ex parte anime. Secunda eiꝰ
cōreſurrectio a parte corporis.ibi.Et virtutē reſurre
ctionis. Tertia paſſionis eius aſſociatio ex parte con-
iuncti.ibi.Et ſocietatem. Dicit ergo.[Ad cognoſcen
dum]Hoc dupliciter legitur. Primo de cognitione in
futuro. Sic q.Jta inueniar in illo ſi ſum habens iuſtiti
am que ex fide eſt Fide inꝗ valente[Ad cognoſcēdū
illum]in futuro:perfecta cognitione.i. ad efficiendam
in futuro perfectam cognitionē. Fide enim purificatur
cor.Act.xv. Fide purificans corda eorū. Corde autē
purificato:videt ⁊ cognoſcitur deus. Matth.v. Bea-
ti mundo corde:quoniam ipſi deum videbunt[et]fide
ſupple:valente ad efficiendā[virtutem reſurrectionis
eius].i.glorioſam reſurrectionem in nobis:que eſt vir
tus et effectus reſurrectionis eius.j.Cor.xv.Si chri
ſtus reſurrexit ⁊ nos reſurgemus[et]etiam valēte ad
efficiendam in nobis[ſocietatē paſſionis eius].i.paſ
ſionis eius imitationem:vt.ſ.ſimus ſocij eius: paſſio-
nem eius imitando.ſupra.j.Uobis donatum eſt ꝑ chri
ſto non ſolum vt in eum credatis ſed etiam pro ipſo pa
tiamini. Secundo exponitur de cognitione in preſenti
ſic.Jta inueniar in illo habens iuſtitiā fidei:⁊ hoc[ad
cognoſcendum illū]in preſenti.i.vt cognoſcā cur Na-
tus Paſſus ⁊ huiuſmodi;quorū cognitio eſt non per iu
Fo.lxvi. ſtitias legis ſed fidei. Pſ. Ut cognoſcamꝰ in terra ꝛc.
[et]etiam ad cognoſcendā[virtutē].i.effectum ⁊ vti-
litatem [reſurrectionis eius] .ſ. iuſtificationem cre-
dētium que eſt quaſi reſurrectio ſpiritualis ⁊ effectus
ſeu vtilitas glorioſe reſurrectionis: quia reſurrexit ꝓ
pter iuſtificatiōem noſtrā.Ro.iiij.[et]etiā ad cogno
ſcendam[ſocietatem paſſionis eius].i.fructum ⁊ vtili
tatem prouenientem ex ſocietate ⁊ cōmunicatiōe paſ
ſionum eius.j.Cor.j.Sicut ſocij paſſionum eſtis: ſic
eritis ⁊ conſolationis Jnueniar dico ego inquam [con
figuratus]per imitationem[morti eius.]Rom.vj.Si
cōplātati facti ſumꝰ ſimilitudini mortis eius: tētans
ſup.[ſi quo modo]quia valde difficile eſt [occurram]
hic deo in preſenti:ei ſcilicet retribuendo quod mihi
tribuit. Pſ:Quid retribuam domino ꝛc. Occurram
Fo.cxv. inquam per hoc ſupple:venturus poſtea [ad reſurre-
ctionem que eſt ex mortuis]non que eſt inter mortu-
os qualiter mali reſurgent.j.Cor.xv. Omnes quidē
reſurgemus ꝛc.[Uel quo modo occurram].ſ.ipſi chri-
ſto in iudicio.j.Theſ.iiij.Rapiemur in nubibus ob-
uiam chriſto in aera.Occurram inquam prius tamen
veniens[ad reſurrectionem que eſt ex mortuis]Eph.
iiij.Donec occurramus omnes in vnitate fidei et agni
tione filij dei ꝛc.

Nō ꝙ iam acceperim:aut iā perfectus ſim

¶ Habito ꝙ apoſtolus poſſet gloriari in prerogatiua
legalium ⁊ ꝙ nihilominus contēpſit ea propter xp̄m
cognoſcendū. Hic tertio dicit ꝙ nondū reputat ſe in
chriſti cognitione perfectum.Ubi primo confitetur de
fectum. Secundo ſe tendere iugiter ad perfectum. ibi
Sequor autē. Tertio tendendi neceſſitatem ſiue mo-
tiuum.ibi. Fratres ego me non arbitror.Quarto pro
ficiendi ſollicitudinem ſiue modū. ibi. Unum aūt que
quidem retro ſunt. Dicit ergo.Jta hec dico [nō quia
iam acceperim ꝛc.].i.non quia iam reputē me eſſe ꝑfe
ctum.Uel ſic[Non ꝙ]q.Merito pro gloria illa tantū
laboro ꝙ[nō]eſt verū[ꝙ iam]aliquid[acceperim] co
gnitionis.ſ. glorioſe. Quicquid enim accepi nihil eſt
reſpectu cognitionis glorie. Permittunt enim ſancti
tantū hic guſtare:non perfecte habere.Pſ. Guſtate Fo.xxxiij.
et videte[aut]ſiquid forte accepi i non dico vel nō eſt
verum ſup.ꝙ[iam perfectus ſim]in dei cognitiōe.Ex
parte enim cognoſcimus ꝛc.j.Cor.xiij.

Sequor autem ſi quo modo comprehen-dam in quo et comprehenſus ſum a chriſto Jeſu. Fratres ego me non arbitror com-prehendiſſe.

¶ Hic oſtendit ſe tendere iugiter ad perfectum. Ubi
primo tangit motū.ibi. Sequor. Secundo terminum.
ibi.Si quo modo compꝛhendam. Tertio modum. ibi.
Jn quo ⁊ comprehenſus. Dicit ergo[ſequor]q.Et ve
re non accepi[aūt]ſed[ſequor].ſ.proficiendo mentis
paſſibus:bone vite gradibus.Pſ. Ibūt de virtute [ſi
quo modo cōprehendam].i.perfecte cognoſcā in futu
ro j.Cor.ix.Sic currite vt cōprehēdatis[in quo ꝛc.]
Hoc legitur tripliciter. Primo modo ſic. Cōprehen-
dam inꝗ[in quo].i.in eo modo quo[et cōprehēſus].i.
cognitus [ſum a xp̄o ieſu].i.ita nude ⁊ aperte.j. Cor.
xiij.Tunc cognoſcam ſicut ⁊ cognitus ſum. Secundo
modo ſic[comprehendem in quo].i. in eo dono diuine
miſericordie[quo comprehenſus ſum a domino [xp̄o
ieſu]quando me errantē reuocauit. Ut ſicut dono gra
tie ſue reductus ſum ad viā veritatis:ſic eodem dono
perueniā ad gloriā perfecte ⁊ aperte cognitiōis. Ro.
vj.Gratia dei vita eterna. Tertio modo ſic [cōprehē
dam in quo].i.in eo lumine claritatis glorioſe[quo cō
prehenſus ſum a dn̄o ieſu]quando eum fugiebā:vt vi-
deā eū in ea claritate qua apparuit mihi in via. Act.
xxvj.Media die in via vidi de celo ſupra ſplendorem
ſolis circūfulſiſſe me lumen[[Fratres]q. Jta ſequor
et neceſſe habeo ſequi:quia o[fratres ego]qui melius
me noui quam alij[non arbitror me cōprehendiſſe]ꝗc
quid alij propter raptum arbitrentur de me Caſſianꝰ.
Nemini pigrū ſit inueſtigare ſi aliquid ei deſit aut fa
teri verecundum. Sed loquatur cum apoſtolo.Ego nō
arbitror me comprehendiſſe.

Unum autem Que quidem retro ſunt obli-uiſcens:ſed ad ea vero que ſunt priora ex-tendens meipſum: ad deſtinatum perſe-quor ad brauium ſuperne vocationis dei in chriſto Jeſu.

¶ Hic ſubdit proficiendi ſollicitudinem ſiue modum.
Et hoc in quatuor. Primo:id quod ſibi deeſt recogitā
do. Secundo:exteriora obliuiſcendo.ibi. Que quidem
retro. Tertio anteriora appetendo.ibi. Ad ea vero
que ſunt priora. Quarto:ad premium celeſte curren-
do.ibi.Ad deſtinatum. Dicit ergo. [Unum autem]
Hoc legitur tripliciter. Primo ſic:quaſi. Ego non com
prehendi[autem]ſed[vnū]mihi deficit:illud:de quo
Pſ.Unam petij a dn̄o ꝛc. Secundo modo ſic [vnū au
tem]q.Ego non arbitror me comprehendiſſe[aūt]ſed
[vnum]de me arbitror ⁊ vobis aſſero:hoc .ſ. quod ſe-
quitur[que quidem retro ꝛc.]Tertio modo ſic [vnum
autem]q.Jta ſequor[vnum autem]eſt illud quod ſe-
quor non plura. Luc.x. Porro vnum eſt neceſſarium.
Hoc eſt illud vnū in quo om̄e bonū. Que quidē retro.
Hoc ſimilr legit tripl̄r. Primo ſic[Que quidē] q, Jta
ſequor vnū:⁊ hoc iſto mō [Que quidē retro ſūt].i.ter
rena que iā reliqui[obliuiſcēs].i.nō recolēs ad cōcupi
ſcendū. Jn quo innuit apl̄s perfectū modū contēnendi
tp̄alia. Pſ.Obliuiſcere ppl̄m tuū ꝛc.[ad ea vero ꝗ ſūt
priora].i.celeſtia:ꝗ ſūt priora terrenis dignitate. Ge-
ne.j. Jn principio creauit celū ⁊ terrā. Primo:celum:
poſtea terrā[extendens meipſum]per deſiderium ꝛc.
Secundo modo ſic[que quidē retro ſunt].i.merita ꝓ-
terita quaſi pua[obliuiſcens].i.nō conſiderans ad ꝓ-
ſumendū. quia Nemo mittēs manum ad aratrum ꝛc.

ad ea vero que ſunt priora] .i. ad futura merita adqui
renda [extendens meipſum] per continuum profectuz
ꝛc. Tertio modo ſic [que quidem retro ſunt] .i. prete-
rita mala [obliuiſcens] .i. non rememorans ad electā
dum vel iterandum. Geñ. xix. Noli reſpicere poſt ter-
gum tuum [ad ea vero que ſunt priora] .i. ad promiſſa
bona [extendens meipſum] tota intentione ꝛ deſide-
rio [perſequor] donec veniam ſup. [ad deſtinatum bra
uium] .i. ad premium mihi ab eterno a deo preparatū
et [deſtinatum] .i. a me ipſo propoſitum .i. ad premium
ad quod deſtinaui ꝛ propoſui currere. j. Cor. ix. Sic
curro non quaſi in incertum. Ad deſtinatum dico: ſcʒ
[ab brauium] .i. premium ſanctorum in ſtadio huius
Brauium mundi currentium. Brauium enim dicitur premiū qḋ
quod pre in ſtadio currentibus proponitur. j. Cor. ix. Oēs qui-
mium di- dem currunt ſed ꝛc. Brauium dico [ſuperne vocatio-
cat eiſe. nis dei] .i. eterne vite ad quam vocat deus. Non digni
tatis terrene: ad quam vocat mundus. Vocationis di
co dande ꝛ ſiēde [in chriſto ieſu] .i. per chriſtum ieſum
Mat. xxix. Voca operarios ꝛc. Vel [vocationis] facte
[in chriſto ieſu] .i. per ieſum chriſtum. Heb. j. Multifa
riam multiſq; modis olim deus loquens patribus ꝛc.
Ergo premiabuntur Prouide quod notatur in deſti-
natione. Juſte: quod in brauio. Excellenter: quod in ſu
perioritate. Curialiter: quod in vocatione. ſalubriter:
quod in chriſto ieſu.
G ¶ Nota hic ſuper illud. Que retro ſunt obliuiſcens.
Q perfectus modus relinquendi mundana conſiſtit
in quatuor. Quorum:
Primum eſt relinquere: quo ad actū poſſidēdi. Mat.
xix. Vade vende omnia que habes ꝛc.
Secundo: quo ad actum amandi: vt non afficiatur ad
ea que reliquit. Pſ. Diuitie ſi affluant nolite cor ap-
ps. lxj. ponere.
Tertio quo ad actum ſperandi: ne homo ſperet iterum
habere mundana. Eccleſiaſt. xxxj. Nec ſperauit in pe
cunie theſauris.
ps. xliiij. Quarto: quo ad actū recogitandi. Pſ. Obliui. po. t.

Hic queritur ſuper illud. Arbitror vt ſter
cora. Glo. Quia legalia inquinant iam obſeruantem.
Contra. Ipſe Paulus obſeruauit ea in circunciſione
Timothei. Act. xvj. Rñ. glo. Loquitur de obſeruātī
bus in ſpe ſalutis. Paulus non ſic obſeruauit: ſed pro
pter vitandum quorūdā iudeorū ſcandalum. Item
ſuper illud. Juſtitia que ex fide eſt. Glo. Maius eſt iu
ſtum eſſe ꝙ hominē eſſe. Contra. Melius eſt ſubiectū
ſuo accidente. Rñ. Juſtum eſſe non nominat hic acci-
dens ſolum ſed accidens cū ſubiecto. Item ibidē glo.
Qui fecit te ſine te nō iuſtificat te ſine te. Cōtra. Au-
guſt. Virtus eſt bona qualitas mētis quā deus in no-
bis operatur ſine nobis. ergo iuſtitiam dat nobis: ſine
nobis. Rñ. Deus iuſtificat hominez ſine homine coo-
perante: ſed non ſine eo conſentiente. ꝛ ſe preparante.
Sicut ſol illuminat domum ſine eo qui feneſtram ape
rit cooperante: ſed non ſine eo preparante. Item ſup
illud. Que ex deo eſt iuſtitia. Glo. Fides facit in alia
vita cognoſcere deum perfecte. Contra. Jmo magis
charitas que poteſt ſaluare nec excidit. Rñ. In fide
formata de qua loquitur: intelligitur charitas. Fidei
tamen magis attribuitur: quia immediatius diſponit
et purgat oculū mentis quo eduenit deū videre. Itē
ſuper illud. Et virtutē reſurrectionis. Glo. Noſtra re
ſurrectio eſt virtus et efficacia reſurrectionis chriſti.
Contra. Etiam ſi chriſtus non fuiſſet incarnatus ꝛ
mortuus ſancti reſurgerent. Reſponſio. Non eſt cau
ſa effectiua: ſed exēplaris ꝛ excitatiua. Item ibidem
glo. Ex illius reſurrectione iuſtificamur. Cōtra. Non
iuſtificamur per ipſam effectiue: q2 reſurrectio eſt crea
tura Nec merito: q2 tunc xp̄s nō erat in ſtatu merēdi.
Rñ. vt prius Reſurrectio chriſti non eſt cauſa iuſtifi-
cationis noſtre effectiua ſed exemplaris ꝛ excitatiua:
ꝑ hoc enī in xp̄m credere excitamur ꝛ ſic iuſtificamur.
Itē ſuper illud. Et ſocietatem paſſionis. Glo. Nemo
enī niſi pro fide tanta pateretur. Cōtra. Heretici pro
hereſi tanta patiuntur. Rñ. Supplenduz tanta ꝛ tali

modo: ſcʒ cum tali fiducia ꝛ ſpūſſancti conſolatione.
Item ſuper illud. Si quo modo occurram. Glo. Occur
rent ſancti domino in aera deportati ab angelis. Con-
tra Habebunt corpora agilia: ergo non egebūt depor
tari. Rñ. Jlla deportatio non neceſſitatis ſed honoris
erit. Item ſuper illud. Non ꝙ iam perfectus ſim. Cō
tra. Infra eodem. Quicūq; ergo perfecti ſumus. Rñ.
Perfectus erat perfectione vie: non patrie. Item ſu
per illud. Si quo modo cōprehendam. Contra. Deus
eſt nobis incōprehenſibilis. Rñ. Comprehenſio dupli
citer accipitur: aut pro cognitione immediata: aut pro
cognitione circumplectiua: que totam rem includit.
Primo modo deus poteſt comprehendi: ſecundo mo-
do non. Primo modo comprehendit homo hominē quē
manu tangit. Secūdo modo hominem quem brachijs
totaliter circuncingit.

**Quicunque ergo perfecti ſumus hoc ſen-
tiamus.**

¶ Superi⁹ oſtendit ſe nondum adhuc eſſe in cognitio-
ne chriſti perfectum hic monet eos: vt de ſeipſis ſen-
tiant idipſum. Ubi hortatur eos Primo vt ſe imperfe
ctos eſſe in dei cognitione credant. Secūdo: vt de dei
reuelatione cōfidant. ibi. Et ſiquid aliter ſapitis. Ter
tio vt in eo quod iam habent permaneant. ibi. Verun-
tamen ad quod peruenimus. Dicit ergo [Quicūq;]
quaſi. Ego ita de me ſentio Ergo [quicūq; perfecti ſu
mus] comparatione: ſcilicet ceterorum viatorum [hoc
ſentiamus] ſcilicet ꝙ imperfecti ſumus comparatio-
ne futuri ſiue comprehenſorum. Luc. decimoſeptimo.
Cum omnia bene feceritis dicite: quia ſerui inutiles fa
cti ſumus ꝛc.

**Et ſiquid aliter ſapitis: et hoc vobis deus
reuelabit. Veruntamen ad quod perueni-
mus vt idem ſapiamus: et in eadez perma
neamus regula.**

¶ Hoc legitur quadrupliciter ſecundum glo. Primo
modo ſic: quaſi. Jta ſentite vt dixi: ſcʒ vos eſſe imper
fectos in chriſti cognitione [et ſiquid ſapitis] nunc: ſci-
licet [aliter] quam ſapiendum ſit in futuro: id eſt: non
ita vere [et hoc] ſcilicet quod de deo ſapiendum eſt in
futuro [deus vobis reuelabit] quando aperte ꝛ clare
ſe vobis demonſtrabit j. Joh. iij. Videbimus eum ſi-
cuti eſt. Secundo modo ſic: quaſi. Jta ſentire vt dixi
[et ſiquid ſapitis aliter] quam perfecti ſapiant: id eſt:
non ita perfecte [ꝛ hoc] quod ſapitis licet imperfecte
[deus reuelauit vobis] id eſt: illam imperfectam co-
gnitionem non ex vobis habetis: ſed ex dei reuelatio-
ne. Matth. xj. Confiteor tibi domine pater celi ꝛ terre
ꝛc. Et Dañ. ij. Eſt de⁹ in celo reuelās myſteria. Ter-
tio modo ſic: quaſi. Jta ſentite vt dixi vos: ſcʒ eſſe im
perfectos [et ſiquid ſapitis aliter] ſup. ꝙ qui hoc ſen-
tiunt: id eſt: non ita humiliter [ꝛ hoc] .ſ. ꝙ nō bene ſen
titis de bobis [deus vobis reuelabit] quia vos humili
ter ſapere docebit. Mat. xj. Diſcite a me q2 mitis ſum
ꝛc. Quarto modo ſic: q. Jta ſentite vt dixi [et ſiquid
ſapitis aliter] .i. melius quam dixi [hoc] ſcilicet: quod
melius ſapitis [deus vobis reuelauit] quia ex dono
dei nō ex ꝓprio ingenio hoc habetis. vñ ex hoc ſuperbi-
re non debetis. ij. Cor. iij. Non ꝙ ſufficientes ſimus
cogitare aliquid ex nobis quaſi ex nobis: ſed ſufficiē-
tia noſtra ex deo eſt. Et licet modo imperfecti ſumus
[veruntamen] neceſſe eſt quicquid contingat [vt idem
ſapiamus] quo ad vnitatem fidei. ij. Corinth. vltimo.
Exhortamini idem ſapite [et in eadem permaneamus
regula] quod ad rectitudinem viuendi: quam facit
charitas. Canticoꝝ. j. Recti diligunt te. Gal. vltimo.
Quicunq; hanc regulam ſecuti fuerunt pax ſuper il-
los [ad quod] ſcilicet ad idem ſapienduz ꝛ in eadem re
gula permanendum [peruenimus] iam licet adhuc im
perfecti ſimus.
¶ Nota Q ecclesia eſt quedam.
Religio. Act. iiij. Multitudinis credentium erat cor
vnum et anima vera.

Doctrina eius fides.
Regula eſt charitas. Hec eſt enim regula aurea: de q̄ Joſue.vij. Furatus eſt regulam auream ⁊ pallium coccyneum ⁊c.
In hac regula ſunt quattuor capitula .q. ſm Auguſt.
Diligēda ſunt quattuor ex charitate Quattuor ſunt ex charitate diligenda
Quod ſupra nos.ſ.deus.
Quod nos ſumus.ſ.anima noſtra.
Quod iuxta nos.ſ.proximus
Quod infra nos proprium corpus.

Imitatores mei eſtote fratres ⁊ obſeruate eos qui ita ambulant ſicut habetis formam noſtram.

¶ Superi⁹ ppoſuit ſe ſpecialiter in exēplū. Hic monet ad ſe potius q̄ pſeudo imitandum. Ubi monet ad imitationē ſui ⁊ ſibi ſiliū. Scdo retrahit ab imitatione pſeudo predicatorum .ibi. Multi enim ābulant. Tertio ſubdit rationē dictorum.ibi. Noſtra autem cōuerſatio. In prima Primo monet imitari ſe. Secundo diſcipulos ſuos.ibi. Et obſeruate eos. Dicit ergo [Imitatores] q. Idē ſapiam⁹ ⁊c. Et in his.ſ.fide ⁊ regula viuēdi O [fratres eſtote imitatores mei] Simile habetur.ij. Cor.iiij. ⁊ Gal.iiij. Bonum emulamini in bonum ſemper. [⁊] ſi me ſup.nō habetis poteſtatem [obſeruate] .i. diligenter inſpicite ⁊ imitamini: nō obſeruatione in
Pſ.xxxvj iudic. De qua Pſ. Obſeruabit peccator iuſtum ſed charitatis. Obſeruate inquam [eos qui ita ambulāt] de bono.ſ.in meli⁹ proficiendo [ſicut habetis formam noſtram].i. imaginem vite ⁊ doctrine noſtre.j. Pet.v. Forma facti gregis ex animo De forma autem vite eius habetur.ij. Corinth.ſexto. Per arma iuſticie a dextris ⁊ cetera.
¶ Notandum Q multiplex eſt Perfectio
Perfectio eſt multiplex Prima Nature in conſummatione operum. Geneſis. primo. Igitur perfecti ſunt celi ⁊ terra ⁊ omnis ornatus eorum.
Secunda Innocentie in rectitudine ſpirituum Ezech. viceſimooctauo. Plenus ſapientia ⁊ perfectus decore ⁊ cetera.
Tertia Sufficientie in impletione mandatorum. Ge. vj. Noe vir iuſtus atque perfectus fuit in generationibus ſuis.
Quarta Abundantie in ſuperadditione conſiliorum. Mat.xix. Si vis perfectus eſſe: vade ⁊ vende ⁊c.
Quinta Conſcientie in confidentia meritorum. primo. Joh.quar. Perfecta charitas foras mittit timorem.
Sexta Excellentie in prerogatiua donorum: vt in beata virgine Pſalmi. Sicut luna perfecta in eternum ⁊c.
Septima Redundantie in vbertate gratiarum Heb. vij. Sermo autem iuriſiurādi qui poſt legem ⁊ filium in eternum ⁊ cetera.
Octaua Doctrine i eminentia documentorum. primo Eſdre.ſecundo. Donec ſurgeret ſacerdos doctus atque perfectus.
Nona Glorie in magnitudine premiorum. Epheſe. quarto. Donec occurramus omnes in virum perfectū.

Multi enim ambulant quos ſepe dicebam vobis: nunc autem ⁊ flens dico inimicos crucis chriſti: quorum finis interitus quorū deus venter eſt.

¶ Hic retrahit ab imitatione pſeudo Ubi tangit quinque mala que ſunt in eis p que retrahit ab eorum imitatione Primum: eſt crucis inimicitia. Secundum: dānatio eterna.ibi. Quorum finis interitus. Tertiū: eſt ventris cura.ibi. Quorum deus venter. Quartum: vana gloria.ibi. Et gloria in confuſione. Quintum. terrena ſapientia.ibi. Qui terrena ſapiunt. In prima taliū Pluralitatem: q multi. Inſtabilitatem: q ambulant. Famoſitatem: quos ſepe dicebam. Perditionem: quia ⁊ nūc flens dico. Dicit ergo [Multi] q. Ita imitatores mei eſtote ⁊ mihi ſimilium: ⁊ neceſſe eſt [Multi enim] mali.ſ. Et vere mali multi ⁊ diuiſi: quia Stultorum infinitus eſt numerus. Ecc.vij. Iſti vero multi.ſ. mali [ambulant] proficiendo in peius. ij. Timo.iij. Mali homines proficient in peius [quos ſepe dicebam vobis] dum eram apud vos [nunc autem].ſ. abſēs [⁊ flēs dico] Flens.ſ. Et pro illorum perditione. Pſ. Exitus
aquarum deduxerunt oculi mei: q nō ⁊c. Et pro ſimplicium ſubuerſione. Hie.ix. Quis dabit capiti meo aquā Pſ.cxviij
⁊c. ⁊ plorabo die ac nocte interfectos filie populi mei. Dico inq̄ illos eſſe [inimicos crucis chriſti] q .ſ. virtutem crucis euacuant dum dicunt ad ſalutem eſſe neceſſariam legalium obſeruantiam.
Et nota hic q inimici Crucis ſunt. Ik Crucis inimici qui ſunt.
Qui virtutem crucis contemnunt.
Qui crucis imitatores perſequuntur ⁊ affligunt.
Qui alios a crucis imitatione retrahunt.
Qui cruci contraria faciunt.
[Quorum finis interitus] .i. damnatio eterna. q Cum dixerunt pax ⁊ ſecuritas: tunc repentinus eis ſuperueniet interitus.j. Theſſal. v. [Et quorum] q ipſorum [deus venter eſt] ipſum enim tanquam deum colunt: immolantes ei hoſtias ſicut deo Ro.vlt. Huiuſmodi domino nō ſeruiunt: ſz ſuo ventri. Hi ſunt ſacerdotes Bel qui tanta comedit ⁊ bibit quotidie Dan.xiiij. Nōne videtur tibi Bel deus viuens ⁊c. Uel [quorum de⁹ venter eſt] q in eſcis ventris tanquam in deo ſpem ſalutis ponunt: credentes ſcz iuſtificari per immolationem animalium.

Et gloria in confuſione ipſorum qui terrena ſapiunt.

¶ Hoc legitur tripliciter ſm glo. Primo modo ſic [Et gloria ipſorum] eſt [in confuſione] q gloriantur in circuncidendis pudendis: vnde deberent potius cōfundi Scdo modo ſic [Et gloria] qua ſcz gloriantur in carnalibus obſeruantijs ponentes in eis ſpem ſalutis: eſt [in confuſione ipſorum] q inde deberent confundi ⁊ erubeſcere. Tertio modo ſic [Et gloria ipſorum] ſcz tēporalis qua gloriantur in temporalib⁹ bonis: erit ſup. [in confuſione] q perducet eos i confuſionem eternā ⁊ gloriam eorum in ignominiam commutabo [qui terrena ſapiunt] q in legibus obſeruantijs: nō ſpiritualē ſz carnalem ſenſum querunt Baruch.iij. Filij Agar q̄ exquiſierunt ſapientiam que de terra eſt Jacob.iij.
Diſtinguitur quadruplex ſapiētia Celeſtis: Terrena: Sapiētia
Animalis Diabolica. Unde dicitur Non eſt iſta ſapiē quadru-
tia de ſurſum deſcendens: ſz terrena animalis diabo- plex.
lica. Terrena ſapiunt auari Carnalia luxurioſi: Diabolica ſuperbi. Celeſtia ſancti. Ecce ergo malorum: meritū ⁊ merces vita: ⁊ finis. Uita: q voluptuoſi: qd notatur in crucis inimicicia. Superbi: qd notatur in confuſionis gloria. Auari: qd notatur in terrena ſapiētia: ⁊ ideo finis interitus.i. damnatio eterna. Sancti: qd notatur in ſapientia celeſti. De quibus ſequitur textus.

Noſtra autem conuerſatio in celis eſt.

¶ Hic tertio ponit rationem Quare debent ipſum imitari q̄ pſeudo Ubi tangit Primo vite perfectionē. Secundo premij expectationem.ibi. Unde etiam ſaluatorem. Tertio expectationis certitudinem.ibi. Secundum operationem. Perfectionem vite in adultis efficiūt tria ſcz Operatio propria: quod notatur.ibi. Noſtra conuerſatio. Intentio recta.ibi. In celis. Stabilitas perpetua.ibi. Eſt. Dicit ergo [Noſtra autem] q. Iſti male ambulant: propter quod non ſunt imitandi. Nos autem non ſic [autem] ſed noſtra conuerſatio in celis eſt] id eſt ſimilis conuerſationi celeſtium quamuis ſimus in terra Eſaie .lx. Qui ſunt iſti qui vt nubes volant.

Unde etiam ſaluatorem expectamus dominum noſtrum ieſum chriſtum: qui reformabit corpus humilitatis noſtre configuratū corpori claritatis ſue ſecundum operationem qua etiam poſſit ſubijcere ſibi omnia.

¶ Hic ſubdit premij expectationem. Ubi primo deſcribit premiatorem. Secundo premiationem. ibi Qui re

formabit. In prima tangit tria Officium ſaluandi: in ſaluatore. Aduentum iudicij: in expectatione Perſonam filij: in domino ⁊c. Dicit ergo [Unde ⁊] propter hec iã habita [ſaluatorem] tã animarum quam corporum [expectamus] venturum. Luc. xij. Uos ſimiles hominibus expectantibus [dominum noſtrum] quantũ ad naturã diuinam [Jeſum chriſtum] quantum ad humanam. Ipſe enim eſt de quo dictum eſt. Matt. i. Saluum faciet populum ſuum a peccatis eoꝝ. Hic eſt verus Joſeph quem Pharao vocauit lingua egyptiaca ſaluatorem mundi Gen. xli [qui]. ſ. cum venerit [reformabit] qd̃ prius in conditione formauerat Gene. i. Formauit deus hominem de limo terre [corpus humilitatis noſtre]. i. noſtre deiectionis: qꝛ poſt mortem in puluerem deijcitur. Et bene dicitur corpus: nõ animã qꝛ anima nõ deijcitur ideo nec reformatur. Reformabit inquam ita ꝙ erit [ↄfiguratum]. i. aſſimulatũ [corpori claritatis ſue]. i. claritati quam habuit corp⁹ ſuũ. Uel in Reſurrectione Mar. vlt. vel in transfiguratione. Mat. xvij. i. Jo. iij. Scimus qꝛ cum apparuerit. ſimiles ei erimus. Ecce triplex ſtatus corporis: ⁊ morientis: qꝛ corpus humilitatis. Reſurgentis qꝛ reformabit. Regnantis: qꝛ ↄfiguratum ⁊c. Primum eſt miſeria. Secundum: eſt miſericordia. Tertium: gloria. Et hanc reformationem facere poteſt [ſ̃m operationem] .i. potentiam operandi [qua poteſt] nõ ſolum hoc ſ; etiam [ſubijcere ſibi omnia] celeſtia, terreſtria ⁊ infernalia. Omnia enim iam ei ſubiecta ſunt in re ſ; tunc omnia ſubijcientur in manifeſtatione. i. Coꝛ. xv. Cum autem ſubiecta fuerint illi omnia. ⁊c.

L
Sanctoꝝ conuerſatio dicit eſſe in celo quadrupliciter.

¶ Nota hic quod conuerſatio ſanctorum dicitur eſſe in celo quadrupliciter.

Primo: qꝛ celeſtia meditantur: ſ̃m illud Matth. vi. Ubi eſt theſaurus tuus: ibi ⁊ coꝛ tuum. Unde de ſancto Martino legitur. Oculis ac mani bus in celum ſẽper intentus. Et de ſancta Monica matre ſancti Auguſtini: que toto mentis affectu clamabat. Uolemus in celum. Uolemus in celum.

pſ. lxxij.

Secundo: qꝛ celeſtia loquuntur. Pſ. Poſuerunt in celum os ſuum: ⁊ lingua eorum tranſiuit in terram. Qd̃ enim oportet: quaſi in tranſitu de terrenis loquuntur.
Tertio: qꝛ celeſtia mirantur. Job. xxxviij. Nunquid noſti ordinem celi ⁊ pones rationem eius in terra.
Quarto: qꝛ celeſtia querunt ⁊ preſtolantur. pſ. Quid enim mihi eſt in celo ⁊c.

Hic queritur ſuper illud. Quicunque perfecti ſumus. Contra. Supra eodem. Non ꝙ iam acceperim aut iam perfectus ſim. Rñ. Erat perfectus viatoꝛ: ſed nõ perfectus comprehenſoꝛ. Item ſuper illd̃ Hoc ſentiamus Glo. ꝙ imperfecti ſimus. Cõtra. Nullus debet ſentire contrarium veritati. Rñ. Quamuis aliquem perfectum eſſe ſit veritas: nõ tamen ſibi certitudinaliter nota Unde poteſt contrarium ſentire. Itẽ ibidem glo. Charitas nõ auferetur ſ; augebitur. Con. Omne imperfectum auferetur. i. Coꝛ. xiij. Charitas autem vite imperfecta eſt. Rñ. Non eſt imperfecta ſecundum eſſentiam ſicut fides ⁊ ſpes: ſed ſ̃m modum: cuiuſmodi eſt iperfectio accidẽtalis modꝰ: autẽ tollet. Item ibidem glo. In qua plenitudine preceptum illud implebitur. Diliges dominum deum tuum ex to. ⁊c. Contra. Si non poteſt vſq; tunc impleri fruſtra datũ eſt viatori. Reſponſio. Non eſt datum quaſi preceptũ: vt. ſ. hic impleatur: ſed quaſi finis preceptorum. vt quo tendendum eſt ſciatur ſecundum gloſam. Item ſuper illud Quorum deus venter eſt. Gloſ. Hoc ab homine colitur qd̃ pre ceteris diligitur. Contra. Ergo omnis qui aliquam creaturam plus quam deum diligit: creaturam colit: ergo omnis peccatoꝛ eſt idolatra. Rñ. Qd̃ pre ceteris diligit dicitur homo colere non proprie ſ; ſimilitudinarie: qꝛ ei principaliter intendit. Item ſuper illud Configuratum corpori claritatis Queritur quare non dicitur ſimiliter configuratum corpori impaſſibili: Uel agili: Uel ſubtili. ſicut corpori claro: cum he ſint quattuoꝛ dotes corporis glorificati. Rñ. Quia claritas quamuis non magis gloriam corporis efficiat magis tamen notificat.

Capitulum iiij.

Itaque fratres mei chariſſimi ⁊ deſiderãtiſſimi: gaudiũ meũ ⁊ coꝛona mea: ſic ſtate in domino chariſſimi. Euchodiam rogo et ſynticen depꝛecoꝛ idipſũ ſapere in domino.

¶ Capitulo precedenti monuit eos falſitatem cauere Capitulo preſenti monet eos in veritate manere. Primo ↄſtanter. Secundo letanter. ibi. Gaudete in domino Tertio ↄfidenter. ibi. Nihil ſoliciti ſitis. In pria Primo monet generaliter ad firmiter in fide ſtandum. Secundo quaſdam feminas ſpecialiter ad idem ſentiendum. ibi. Euchodiam rogo. Tertio quoſdam ex fratribus ſpecialius ad eas iuuandum. ibi. Rogo ⁊ te germane. In prima Primo alloquitur eos amicabiliter. Secundo exhoꝛtatur vtiliter. ibi. Sic ſtate. Dicit ergo [Itaq;] o fratres mei [propter eandem fidem qua omnes facit filios vnius patris ſc; dei. Jo. i. Dedit eis poteſtatem filios dei fieri ⁊c. [chariſſimi] propter communem charitatem [⁊ deſiderantiſſimi] propter ſpecialem affectionem videlicet quos multum deſidero videre vel qui me deſideratis videre [gaudium meum] in preſenti per preſentem ſc; conſolationem. Exultat enim gaudio pater iuſti. Prouer. xxiij. [et coꝛona mea] in futuro per futuram ſc; expectationem. i. Theſſa. ij. Que enim eſt ſpes mea aut coꝛona glorie: nonne vos ante deum? In futuro enim omnibus quos ad fidẽ cõuertit quaſi coꝛona circundatus gaudebit. Eccli. l. Circa illum coꝛona fratrum. Et Prou. xvij. Coꝛona ſenum filij filioꝛum. Felix concoꝛdia In aſpectu per fidem: et ideo fratres In affectu per charitatem. Et ideo chariſſimi ⁊ deſideratiſſimi In effectu per iocunditatem. ⁊ ideo gaudiũ ⁊ coꝛona. Uos igitur o fratres [ſic ſtate] ſup. ſicut me ſtare ſcitis. Eccle. x. Si ſpiritus poteſtatem habentis aſcenderit ſuper te locum tuum ne dimiſeris. Uel [ſic ſtate] ſicut modo ſtatis. i. in hoc qd̃ incepiſtis perſeuerate. i. Coꝛ. x. Qui ſtat videat ne cadat State inq̃ [in domino [⁊ in his que ſunt domini. Eccl. ij. Fili accedens ad ſeruitutem dei ſta in iuſticia ⁊ timoꝛe. State inquã [chariſſimi] q. d. ⁊ tunc eritis chariſſimi. Chari quidem fuiſtis fidem ſuſcipiendo. Chariores: fidei aduerſarios renuendo. Chariſſimi: in his finaliter perſeuerando. Ecce ergo perſeuerandi Modꝰ Sic actus: ſtate in domino. Efficacia. chariſſimi [Euchodiam] illam feminam [rogo ⁊ Synticen] illam aliã [depꝛecoꝛ idipſum] ſc; qd̃ dico non aliud [ſapere] Ro. xij. Idipſum inuicem ſentientes. Et nõ dicit ſcire vel credere ſ; ſapere vt innuat guſtum deuotionis. Pſ. Guſtate ⁊ videte ⁊c. [in domino]. i. quia hoc eſt in domino. i. ſ̃m dominum. pſ. xxxiij.

Etiam rogo ⁊ te Germane compar: adiuua illas que mecum laboꝛauerunt in euangelio cum Clemente ⁊ ceteris adiutoꝛibus meis: quoꝛum nomina ſunt in libꝛo vite.

¶ Hic monet quendam ex fratribus. vbi deſcribit primo perſonam: quam rogat: ⁊ a nomine: qꝛ germanus: ⁊ a predicatione: qꝛ compar. Secundo perſonas: ꝓ quibus rogat: ⁊ a largitate multa: qꝛ me cum la. ⁊ predeſtinatione diuina: qꝛ nomina ſunt in libꝛo. Dicit ergo [Etiam] q. Nec ſolum illas ſpecialiter rogo: ſed [etiã te Germane [nomen eſt pꝛopꝛium [compar]. i. ſocius vel coadiutoꝛ me ẽ in euãgelio ꝑdicando [rogo adiuua illas] prefatas mulieres eas. ſ. confoꝛtando: qꝛ Frater qui adiuuatur a fratre quaſi ciuitas firma prou. xviij. [que]. ſ. mulieres [mecum laboꝛauerunt in euangelio] non vtiq; predicando. qꝛ. i. Tim. ij. Docere mulierem in eccleſia nõ permitto: ſ; mihi in predicatione neceſſaria miniſtrando. Qui enim predicatoꝛem ſuſtentat cũ

pꝛedicatoꝛe in euangelio laboꝛat. Et non ſolum mecū: ſ; etiam [cū Clemente ⁊ ceteris adiutoꝛibus meis]. ſ. ſicut ⁊ mihi miniſtrando [quoꝛum noīa]. i. merita ⁊ pꝛe-mia per que videlicet apud deum ⁊ homines īnoteſcūt [ſunt] ſup. ſcripta [in libꝛo vite]. i. in dei pꝛedeſtinatio-ne Lu. x. Gaudete ⁊ exultate: qꝛ Noīa veſtra ſcripta ſunt in celis ⁊c.

A Chriſtus quattuoꝛ rationib⁹ liber vite dicitur.

¶ Et notandum quod chꝛiſtus liber vite dicitur quat-tuoꝛ rationibus.

Pꝛimo: qꝛ eſt liber viuens. Uiuus enim eſt ſermo dei ⁊ efficax He. iiij. Apo. xxj. Non intrabit in eā niſi qui ſcri pti ſunt in libꝛo vite ⁊ agni.

Secundo: qꝛ eſt liber viuentium ⁊c. Apoc. xx. Qui nō eſt inuentus in libꝛo vite ſcriptus: miſſus eſt in ſtagnū ignis. Pſ. Deleantur de libꝛo viuentium ⁊ cum ⁊c.

Tertio: qꝛ eſt liber viuificans. Baruch. iij. Hic eſt li-ber mandatoꝝ dei ⁊ lex q̄ eſt in eternum: omnes qui te-nent eam inuenient eam.

Quarto: quis eſt liber viuendi Apoca. xx. Alius liber apertus eſt qui eſt vite Eccl. viceſimo quar. Hec om-nia liber vite ⁊c.

Gaudete in domino ſemper: iterum dico gaudete.

¶ Hic monet eos manere in veritate letanter. oſten-dens Pꝛimo in quo eſt gaudendum. Secundo quomo do gaudendum. ibi. Modeſtia veſtra. Tertio: quare gaudendum. ibi. Quia dominus pꝛope eſt. In pꝛimo notatur gaudij materia. In ſecundo foꝛma. In tertio finis. In pꝛima notatur duplex conditio gaudij. ſ. Ma gnitudo. ibi. In domino Longitudo. ibi. Iterum di-co gaudete. Dicit ergo [Gaudete] q. Ita noīa coꝛū ſunt in libꝛo vite: ⁊ vt idem de vobis certiſſime creda tur [Gaudete in domino] nō in ſeculo. Aug. Nemo po teſt in ſeculo gaudere ⁊ in domino: Gaudete inquam: ⁊ hoc non ad hoꝛam: ſ; [ſemper. ij. Coꝛ. vj. Quaſi tri-ſtes: ſemper autem gaudentes [Iterum dico] q. Non ſolum gaudete in coꝛde interius: ſ; etiam [dico iterū gaudete] exterius Judith. vlt. Erat populus iocūd⁹ ſm faciem ſanctoꝛū De hoc dupliciq; gaudio. Pſ. Le tamini in domino ⁊ exultate iuſti ⁊c.

B Gaudium eſt quadruplex.

¶ Nota Q Quadruplex eſt gaudium.

Quoddam Peruerſum de iniquitate Pꝛouer. ij. Qui letantur cum malefecerint.

Quoddam Paruum de vanitate Job. xx. Gaudium hypocrite ad inſtar puncti ⁊c.

Quoddam Magnum de veritate. Mat. ij. Uidentes ſtellam gauiſi ſunt gaudio magno valde.

Quoddam Maximū de diuina maieſtate Ma. xxv. Intra in gaudium domini tui ⁊c.

Modeſtia veſtra nota ſit oībus hoībus.

¶ Hic ſubdit quō gaudiū viuēdo. ſ. Rationabiliter ſi-ue Modeſte ad meritum: qđ notaꝛ in modeſtia. Eui-denter ſiue Manifeſte ad experimentum: qđ notatur in noticia. Integraliter ſiue Perfecte ad pꝛemiū qđ notatur in omnibus. Dicit, ergo [Modeſtia [Hoc le gitur dupliciter. Pꝛimo modo ſic. Gau dete inquam ita q [modeſtia veſtra]. i. rectus modus gaudendi ſc; in domino. Hic enim eſt rectus modus gaudendi vt oē gaudium ſit in domino [nota ſit omnibus hominib⁹] vt ſc; per vos hoc alij diſcant: Secūdo modo ſic [mo deſtia veſtra]. i. rationabilis conuerſatio ⁊ modeſta [nota ſit omnibus hominibus] ⁊ fidelibus ⁊ infideli-bus. Fidelibus vt imitentur Mat. v. Sic luceat lux Infidelibus vt nihil repꝛehenſibile inueniant: ſ; po-tius exemplo veſtro conuertantur. j. Pe. ij. Conuerſa tionem veſtram inter gentes habentes bonam vt in eo quod ⁊ cetera.

Dominus pꝛope eſt.

¶ Hic addit quare gaudendum Ubi notat duo cau-ſantia gaudium. Benefici ſiue amici poteſtatem: quia dominus Pꝛopinquitatem: qꝛ pꝛope. Dicit ergo [Do minus] q. Ita debetis gaudere ⁊ qđ monui facere: qꝛ [dominus pꝛope eſt] paratus ſcilicet dare qđ neceſſe eſt. In ſpiritualibus ⁊ tempoꝛalibus. Si enim eſſet ſeruus: l; pꝛope: vel dominus: ſed lōge nō eſſet ita gau dendum: ſed eſt ⁊ dominus ⁊ pꝛope.

C

¶ Nota q dominus

Pꝛope eſt oꝛantibus. pſ. Pꝛope eſt dominus omnib⁹ pſ.cxliiij.
inuocantibus eum Jac. iiij. Appꝛopinquate domino ⁊ appꝛopinquabit vobis.

Juxta eſt patientibus. pſ. Juxta eſt dominus his q̄ tribulato ſunt coꝛde ⁊ humiles ſpiritu ſaluabit.

Intra eſt diligentibus. j. Joh. iiij. Deus charitas eſt ⁊ qui manet in charitate in deo manet ⁊c.

Longe eſt a peccatoꝛibus. pſ. Longe a peccatoꝛib⁹ pſ.cxviij.
ſalus Hier. xij. Pꝛope es tu oꝛi eoꝛum.

Nihil ſolliciti ſitis: ſed in omni oꝛatione ⁊ obſecratione cum gratiarumactione peti-tiones veſtre innoteſcant apud deum.

¶ Hic monet eos manere in veritate ꝯfidenter. Et pꝛi mo monet eos nihil timere. Secūdo potius deum cōfi denter oꝛare. ibi. S; in omni oꝛatione. Tertio oꝛat ꝓ ipſoꝛum exauditione. ibi. Et pax dei Dicit ergo [Ni hil] q. Ita dominus pꝛope eſt: et ideo [Nihil ſolliciti ſitis]. i. de nulla re timenda. Mat. vj. Ne ſoliciti ſi-tis coꝛpoꝛi veſtro quid induamini. j. Pe. v. Omnem ſollicitudinem veſtram pꝛoijciētes in eum [ſ;] potius [in omni oꝛatione] ſimplici [⁊ obſecratione]. i. oꝛatio-ne cum adiuratione [cum gratiarumactione [de bene ficijs pꝛeteritis: vt ſc; alia facili⁹ impetretis [petitio nes veſtre] de impetrandis futuris [innoteſcant apđ deum] per feruoꝛem deuotionis. i. ita feruētes ſint vt ad eum perueniant. Ecc. xxxv. Oꝛatio humiliantis ſe nubes penetrabit. Uel ſic [innoteſcant apud deū] ſc; per rectitudinem intentionis: vt ſc; non fiant in appa rentia mundi ſeu hominum. ſ. ad iactantiam ſed in cō ſpectu dei ſolum Mat. vj. Tu autem cum oꝛaueris intra cubiculum tuum ⁊c. Uel, ſic [innoteſcant apud deum] per continuationem. ſ. oꝛationis. i. angelis qui ſunt apud deum: vt eas deo offerant Tob. xij. Quan do oꝛabas cum lachꝛymis obtuli oꝛationem tuā deo. Tangit autem apoſtolus hic quattuoꝛ per oꝛdinem ſ. Oꝛationē que eſt de facilioꝛibus īpetrandis. Obſe-crationem que eſt ꝓ difficilioꝛibus obtinendis Gra-tiarumactionem: que eſt pꝛo obtentis beneficijs. peti tionem: q̄ eſt pꝛo ſpecialibus cauſis expꝛeſſis.

Et pax dei que exuperat omnem ſenſum cuſtodiat coꝛda veſtra ⁊ intelligentias ve ſtras in chꝛiſto Jeſu.

¶ Hic oꝛat pꝛo ipſis. Ubi circa rem quam imploꝛat notantur tria in qualibet re exiſtētia. ſ. Eſſentia. Uir tus ⁊ operatio. Eſſentia: qꝛ pax dei. Uirtus: qꝛ exu-perat omnem ſenſum. Operatio. qꝛ cuſtodiat coꝛda veſtra. Dicit ergo [Et pax] q. Uos moneo: vt peta-tis ⁊ deum (ſine quo humanus laboꝛ inutilis eſt) oꝛo vt pꝛeſtet effectum. Et hoc eſt quod ait [Et pax dei] Hoc legitur dupliciter. Pꝛimo de pace increata que eſt deus ſic [Et pax dei] trãſitiue id eſt pax que de⁹ eſt Eph. ij. Ipſe eſt pax noſtra: qui fecit vtraque vnū que exuperat omnem ſenſum]. i. omnem intellectum creatum. angelicum. ſ. ⁊ humanum [cuſtodiat coꝛda veſtra]. i. voluntates veſtras in charitate. ſ. a mala. ſ. affectione Pꝛouer. iiij Omni cuſtodia ſerua coꝛ tuum [⁊ intelligentias veſtras] in fide: ab omni. ſ. erroꝛe: ⁊ hoc [in chꝛiſto ieſu] vt nihil extra ipſū appetatis nec ītelligatis. Alio modo de pace creata eternitatis. ſic [Et pax dei]. i. pax eternitatis quam dat ipſe de⁹ de qua Eſa. xxxij. Sedebit populus meus in pulchꝛitu-dine pacis [que exuperat omnem ſenſum] humanum ſiue noſtrum: non angeloꝛum ſiue beatoꝛum [cuſtodi-at ⁊c] Omnia ponderanda circa bonum optatum: vi-delicet Amabilitas: qꝛ pax. Nihil enim placet ſine pa ce Ueritas: qꝛ pax dei. Non eſt ei vera pax niſi a deo. Immenſitas: qꝛ exuperat omnem ſenſum. Utilitas: qꝛ cuſtodit coꝛda ⁊ intelligentias in chꝛiſto. Utilis vere pax que cuſtodit Coꝛda: ſine rancoꝛe. Intelligē tias: ſine erroꝛe: in chꝛiſto ieſu: ſine ſeparatione.

Capitulum iiii.

De cetero fratres quecunque ſunt vera: quecunque pudica: quecunq̃ iuſta: quecũq̃ ſancta quecunque amabilia: quecũque bone fame: ſi qua virtus: ſiqua laus diſcipline: hec cogitate que ⁊ didiciſtis ⁊ accepiſtis et audiſtis ⁊ vidiſtis in me Hec agite ⁊ de⁹ pacis erit vobiſcum.

¶ Hec eſt quarta pars pncipalis toti⁹ epiſtole. Nā poſt ſalutationem. gratiarumactionem: ⁊ inſtructionem. Hic. q. recapitulando ſubdit epiſtole ꝯcluſionē ſm glo. Ubi quattuor facit. Nam Primo ponitur exhortatio. Secundo ꝯmendatio. ibi. Gauiſus ſū autem in domino. Tertio. oratio. ibi. Deus autem meus impleat. Quarto: ſalutatio. ibi. Salutate omnem ſanctum. Ergo hortatur ad preſens bonum. Commēdat preteritum. Orat futurum. Salutat quēlibet ſanctū. In prima Primo ponit exhortationis materiam. Secundo exemplum. ibi. Que ⁊ didiciſtis ⁊ accepiſtis. Tertio: premium. ibi. Hec agite ⁊ deus. In pma Primo tangit ea que pertinent magis ad edificationē propriam ſ. Ueritatem in intellectu. Caſtitatem in affectu. Rectitudinem in operatione. Sanctitatem in intentione. Secūdo: ea que pertinent magis ad edificationem alienam ſcʒ reddere ſe Amabilem pulcritudine morum. Famoſum bonitate operationum. Uirtuoſum tolerantia paſſionum. Diſciplinatum compoſitione ſenſuum ⁊ motuum exteriorum. Dicit ergo [De cetero] q. Huc uſq; vos monui ad tolerantiam ⁊ cautelam pſeudo predicatorum Sʒ O [fratres de cetero quecunq; ſunt vera] quo ad fidei integritatem in intellectu: ⁊ hoc quantum ad deum: de ipſo videlicet vera nō erronea ſentiendo [Quecunq; pudica] quo ad caſtitatem in affectu: ⁊ hoc quo ad ſeipſum ab illicitis abſtinendo [Quecunq; iuſta] quo ad rectitudinem in effectu: ⁊ hoc quo ad proximum: iuſte ſcʒ viuendo [Quecunq; ſancta] quo ad puritatem in intentione: omnia ſcʒ pura in intentione faciendo. De his quattuor Titum. ij. Sobrie ⁊ iuſte ⁊ pie viuamus in hoc ſeculo expectantes ⁊c. [Quecunq; Amabilia]. i. amari digna .ſ. boni mores qui reddunt hominem amabilem [Quecunq; bone fame] vt bona opera per que adquiritur ⁊ conſeruat̃ bona fama Eccli. xlj. Curā habe de bono nomine. [Siqua virtus]. i. quecunq; virtuoſa. ſ. que reddunt hominem virtuoſum vt ſuſtinentia paſſionū [Siqua laus diſcipline [vt compoſitio ſenſuum ⁊ motuum exteriorum: id eſt quecūq; diſciplinata que ſcʒ reddunt hominem in diſciplina laudabilem. Non laude mundane vanitatis: ſm quam laudatur peccator in deſiderijs anime ſue [Hec] omnia ſup̄ .predicta q̄ ſcʒ ad perfectionem pertinēt [cogitate]. i. ſnanimo verſate: nō ſimplici cogitatione in qua nullum eſt meritū ſʒ cogitatione affectiua [que] ſcʒ omnia predicta [⁊ didiciſtis] me docente audiendo [⁊ accepiſtis] vt digna teneri: doctrine mee adquieſcē do [⁊ audiſtis] ab alijs .ſ. de me [⁊ vidiſtis] per voſipſos [in me] q: que docui hec in me oſtendi. Ro. xv. Non audeo aliquid loq̄ eorum que per me nō efficit chriſtus [Hec agite] q. Et nō ſolum] hec] cogitate ſʒ etiam [agite ⁊ deus pacis] dator ſupple. [erit vobiſcum] adiuuans vos ad hec facienda. j. Theſſal̃. v. Ipſe autem deus pacis ſanctificet vos per omnia.

Hic queritur ſuper illud. Et corona mea.

Glo. Diſcipulis in agone victoribus dignus eſt corona magiſter. Contra. Nullus propter victoriam alienam dignus eſt corona. Rñ. Uictoria diſcipuli quodā modo eſt magiſtri per cauſam nō per eſſentiam. Uel Glo. Loquitur de corona aureole. Item ſuper illud Quorum nomina ſunt in libro vite Glo. Quia qui diſcreti meriti ſunt diuerſas mā ſiones habebunt. Cōtra. Unus eſt denarius. Mat. xx. Ergo vnum premium ⁊ vna māſio. Rñ. Unū eſt premiū eſſētiale: plura accidētalia. Uel vnū eſt pmiū a pte ei⁹ qd dat̃: ſʒ diuerſa ex pte modoꝝ recipiēdi. Itē ibidē glo. Liber vite ē pdeſtinatio dei in q̃ ſcripti ſūt oēs ſaluādi. Cō- pſ. lxviij.
tra. Aliqui delentur de libro vite ſm illud pſ. Deleantur de libro viuentium: nullus autem de predeſti- Pagina
natione dei. Rñ. Duplex eſt pagina l libro vite. Una duplex eſt
predeſtinationis eterne. De qua nullus delet̃. Altera in libro vite
preſentis iuſticie De qua multi delentur. Qui ſcripti ⁊c.
ſunt in prima pagina dicuntur ſcribi in libro vite ſimpliciter alij vtnunc. Itē ſup illō Gaudete in dño ſēglo. Nemo poteſt ſimul gaudere in domino ⁊ in ſeculo. Cōtra. Non omne gaudium mortale eſt. Rñ. Gaudere in ſeculo dupliciter eſt. Uel principaliter. Uel non principaliter. Primum excludit gaudiū domini. ſcdm non Item ſuper illud Nihil ſolliciti ſitis. De nulla re cōtra. Eph. iiij. Solliciti ſeruare vnitatē ſpiritus. Rñ. Loquitur hic de ſollicitudine temporali: nō ſpirituali Uel hic de ſollicitudine diffidentie. ibi de ſollicitudine diligentie. Item ſuper illud. Innoteſcat apud deū. Glo. Angelis qui ſunt apud deum: ergo per homines diſcunt aliquid angeli. Contra. Eorum eſt illuminare homines: non illuminare ab eis. Rñ. Angeli diſcūt aliquid per homines occaſionaliter: q: homines miniſtrant eis materiam diſcendi: ſed nō ab hominibus cauſaliter. Sicut ruſticus qui preſentat librum ſapiēti: eſt ei occaſio diſcendi: nō cauſa docendi. Item ſup illud Glo. Nouit omnia deus anteq̃ fiant ſicut ⁊ poſt quam facta ſunt. Contra. Ante nouit vt futura ergo ⁊ poſt. Rñ. Hec coniunctio ſicut: dicit ibi modum a pte ſcientis nō rei ſcite. Item ibidem obijcitur ſi enim omnia nouit nihil ei innoteſcere poteſt. Rñ. Loquit̃ hic de noticia approbationis: nō ſpeculationis. Itē ſuper illud. Pax dei que exuperat omnem ſenſū. glo. Noſtrum: non angelorum Contra. j. Coꝝ. ij. Oculus nō vidit deus abſq; te ⁊c. Rñ. Pax increata ſuperat omnem ſenſum creatum: pax vero increata omnem ſēſum viatoꝝ nō ꝯprehenſoꝝ. Item ſuper illud. Cuſtodiat corda veſtra. Gloſa. Ut nihil extra ipſum appetatis vel intelligatis. Contra. Multa extra ipſum ſunt appetenda ⁊ intelligenda. Rñ. Aliquid extra ipſʒ intelligi poteſt dupliciter. Uel q: preter ipſum. Uel q: non ordinat ad ipſum. Scdo modo loquitur Gloſ. non primo modo.

¶ Notandum ſuper illud. Dominus prope eſt D
Q dominus prope eſt multis modis Dñs prope eſt multis modis
Primo: Per carnis aſſumpte naturam ⁊ ideo gaudendum. pſ. Ueruntamen prope timentes eū ſalutare ipſius vt inhabitet gloria in terra noſtra. vnde Luce. x. Appropians alligauit vulnera eius. pſ. lxxxiiij.
Scdo: Per maieſtatis pñtiam: ⁊ ideo modeſte agendum. pſ. Prope es tu domine ⁊ omnes vie tue veritas initio cognoui ⁊c. Act. xvij. Quamuis nō lōge ſit ab vnoquoq; veſtrum. pſ. cxviij.
Tertio: Per paratam miſericordiam: ⁊ ideo nihil timendum. pſ: Prope eſt dñs omnibus inuocantibus eum: omnibus inuocantibus eum in veritate. Ideo Eſa. lv. Querite dominum dum inueniri poteſt: inuocate eum dum prope eſt. pſ. cxliiij.
Quarto: Per iudicij venturi ſententiam: ideo ſemꝑ orandum Eſaie. lj. Prope eſt iuſtus meus Iacob. v. Ecce iudex ante ianuam aſſiſtit. Iſta quattuor tangit ibi Apoſtolus per ordinem.
Communiter loquendo Notandum q̃ Dñs prope eſt
Peccantibus Ad puniendum Joel. j. Clamare ad dominum. a. a. a. quia prope eſt dies domini. ſcilicet in morte ⁊ cetera.
Penitentibus Ad miſerendum Rom. xiij. Propior eſt noſtra ſalus Eſa. xiij. Prope eſt vt ueniat tempus eius ⁊ dies eius non elongabuntur miſerebitur dominus ⁊ cetera.
Orantibus Ad exaudiendum.
Pugnantibus Ad ſuccurrendum Eſa. lj. Prope eſt iuſtus meus: egreſſus eſt ſaluator me⁹ brachia mea populos iudicabunt.
Patientibus Ad liberandum. pſ. Prope eſt tu domine ⁊ omnes ⁊c.
Predicantibus Ad docendum Ro. x. prope ē verbū

in ore tuo ⁊ in corde tuo.
Perſeuerantibus Ad premiandum Luc.xxi. Scitote quoniam prope eſt regnum dei.

Gauiſus ſum autem in domino vehementer: quoniam tandem aliquando refloruiſtis pro me ſentire ſicut et ſentiebatis: Occupati autem eratis.

¶ Superius poſuit exhortationē. Hic ſubdit eorum cōmendationem. Primo abſolutam in ſe. Secundo in aliorum comparatione. ibi. Scitis autem vos Philippēſes. In prima primo liberalitatem eorum laudat. Secūdo tarditatem excuſat. ibi. Occupati autem eratis. Tertio remouet cauſam laudandi falſam. ibi. Nō propter penuriam dico. Quarto ſubdit cauſam verā. ibi. Ueruntamen bene feciſtis. Dicit ergo [Gauiſus] q. Ita ad futura vos hortor: de preteritis autem bonis gaudeo. Et hoc eſt qđ ſubdit [Gauiſus ſum autem in domino] nō in dono: id eſt non propter donum finaliť ſʒ de dono materialiter. Gauiſus inquā [vehemēter] quaſi Gaudio ſpūali nō carnali. Mat.ij. Gauiſi ſunt gaudio magno valde [quoniam tandem] ſcʒ poſt multa tēpora [aliquando] nō ſemper [refloruiſtis] vel [repullulaſtis] ſm aliam litteram: admodum arboris: id eſt iterum ſicut olim floruiſtis mihi neceſſaria miniſtrando. Elemoſyna enim dicitur flos propter ſpem fructus vite. Canti.vij. Uideamus ſi floruerūt vinee ſi flores fructus parturiunt. Refloruiſtis inquā [pro me] id eſt ad vtilitatem meam [ſentire] miſericordi compaſſione [ſicut ⁊ ſentiebatis] olim. Ecce ergo Exhilaratio: q: gauiſus Exhilarationis rectitudo: q: ī domino Rectitudinis intenſio: q: vehementer. Intenſionis ratio: quoniam refloruiſtis.

E
pš.j. Et notandum ꝙ vir iuſtus arbori comparatur. Pſal. Et erit tanquam lignum quod plantatum eſt ⁊ cetera huius arboris.
Radix eſt habitus charitatis Eph.iij. In charitate radicati ⁊ fundati.
Rami deſideria ſancte affectionis Eze.xxxvj. Montes iſrael ramos veſtros expandite.
Flores mores honeſtatis. Ecc.xxiiij. Ego quaſi vitis fructificaui ſuauitatem odoris: ⁊ flores mei fructus honoris ⁊ honeſtatis.
Ibidem. Folia verba edificationis. Pſalmiſta. Folium eius non defluet.
Fructus opera ſanctitatis Mat. iij. Facite dignos fructus penitentie.
[Occupati enim] q. Ita refloruiſtis ⁊ ſʒ tardaueritis tamē excuſabiles eſtis [Occupati enim eratis] q. Nō tardaſtis: q: tunc mali fueritis: ſʒ aliquibus aduerſis impediti Eccleſi.quadrageſimo. Occupatio magna creata eſt hominibus.

Non quaſi propter penuriam dico. Ego enim didici in quibus ſum ſufficiens eſſe. Scio ⁊ humiliari Scio ⁊ abūdare: vbique ⁊ in omnibus inſtitutus ſum: ⁊ ſatiari ⁊ eſurire: ⁊ abundare: ⁊ penuriam pati.

¶ Hic remouet gaudendi ⁊ laudandi falſam cauſam. Ubi oſtendit ꝙ nō gaudet ꝑ ſue egeſtatis ſuppletiōe quattuor rationibus. Primo: q: ſemper habet ad ſufficientiam. Secundo: q: ſcit ſuſtinere penuriam. ibi. Scio ⁊ humiliari. Tertio: q: inſtitutus eſt ad omnem fortunam ibi. Ubiqʒ ⁊ in omnibus inſtitutus ſum. Quarto: q: poteſt ſuſtinere omnē moleſtiā. ib. Omnia poſſum. Dicit ergo [Non propter] q. Ita gauiſus ſum: ꝙ autem dico ita me gauiſum [nō dico ꝓpter penuriam .i. propter conſolationem mee penurie [Ego enim didici] per conſuetudinem [ſufficiens] .i. contentꝰ [eſſe] his [in quibus ſum] Prouer.xiij. Iuſtus comedit ⁊ replet animam ſuam. Igitur vero cupiditatis ⁊ voluptatis nunquam dicit ſufficit Prou.xxx. [Scio ⁊ humiliari] q: ex deiectione nō frangor .ij. Cor.iiij. Deijcimur ⁊ nō perimus [ſcio ⁊ abundare] quia ex abundantia nō extollor ſicut ille. De quo Deut.xxxij. Incraſſatus eſt dilectus ⁊ recalcitrauit ⁊c. [Ubiqʒ] .i. in omni loco coram quibuſcunqʒ perſonis [⁊ in omnibꝰ] rebus proſperis. ſ. ⁊ aduerſis [inſtitutus ſum] .i. firmus ⁊ inſtructus a deo nō per me: qualiter .ſ. me debeam habere .j. Ioh.ij. Unctio docebit vos de oībus: Ita ſuꝑ. ꝙ [ſcio ſatiari] moderate [⁊ eſurire] patienter. Et hec duo pertinent ad cibum ⁊ potum [⁊ abundare] humiliter [⁊ penuriam pati] gaudenter. Et hec duo pertinent ad alia quecunqʒ neceſſaria. Prouer. xiij. Eſt quaſi diues cum nihil habeat: ⁊ eſt quaſi pauper cum in multis diuitijs ſit.

Omnia poſſum in eo qui me confortat.

¶ Hic oſtendit ꝙ poteſt ſuſtinere omnem moleſtiam. Ubi oſtendit Primo fortitudinis ſue magnitudinem: quia omnia poſſum. Secundo: autorem: quia in eo qui me confortat. Dicit ergo [Omnia] q. Non ſolum predicta ſcio: ſed [omnia poſſum] facere ſuꝑ. Erat enim omnipotens in omni potente Mar.ix. Omnia poſſibilia ſunt credenti. [in eo] .ſ. chriſto .i. per eius auxiliū: nō per me. Ioh.xv. Sine me nihil poteſtis facere [qui me confortat] .i. qui mihi fortitudinē tribuit. Pš. Dominus dabit virtutem ⁊ fortitudinem plebi ſue benedictus deus. pš.lxiij.

¶ Notandum Quod apoſtolus poterat in chriſto
Primo omnia iudicare .j. Cor.ij. Spiritalis homo iudicat omnia ⁊ ipſe a nemine iudicatur.
Secundo: omnia facere .j. Cor.ix. Omnia facio propter euangelium.
Tertio: omnia fieri .j. Cor.ix. Omnibus omnia factꝰ ſum vt omnes facerem ſaluos.
Quarto Omnibus placere .j. Cor.x. Ego per omnia omnibus placeo.
Quinto: omnia contemnere. Supra.iij. Omnia detrimentum eſſe propter.
Sexto: omnia comedere .j. cor.vj. Omnia mihi licent ſʒ non omnia expediunt ⁊c.
Septimo: omnia ſuſtinere .ij. Ti .ij. Omnia ſuſtineo propter electos ⁊c.

F
Paulꝰ multa poterat in chriſto.

Ueruntamen bene feciſtis: communicantes tribulationi mee.

¶ Hic ſubdit gaudendi cauſam veram. vbi primo ponit commendationem. Secundo: commendationis rationem ibi. Communicantes. Dicit ergo [Ueruntamen] q. Pro rebus datis nō gaudeo quibꝰ carere poſſem [veruntamen] quantum ad vos pertinet [bene feciſtis] quia qđ iuſtum eſt feciſtis [communicantes tribulationi mee] id eſt mihi in tribulatione poſito bona veſtra communicantes vt ſicut fuiſtis ſocij paſſionum ſic ſitis tribulationum .ij. cor.j.
¶ Nota hic Quod cōmunicare debemus tribulationi ſanctorum quadrupliciter.
Primo eis in tribulatione poſitis compatiendo Ro. xij. Gaudere cum gaudentibus Heb.x. Uinctis compaſſi eſtis ⁊c.
Secundo Cum eis tribulationem ſuſtinendo Apoca. j. Ego Iohannes frater veſter ⁊ particeps in tribulatione ⁊ regno.
Tertio eis ſubueniendo. Ad Philemonem. Uiſcera ſanctorum requieuerunt per te.
Quarto pro eis orando. Ac.xij. Oratio fiebat ſine intermiſſione ab eccleſia ad deum pro eo.

G
Sanctorum tribulationi communicare debemꝰ quadrupliciť.

Scitis autem ⁊ vos Philippenſes quod in principio euangelij quando profectus ſum a Macedonia nulla mihi eccleſia cōmunicauit in ratione dati ⁊ accepti: niſi vos ſoli.

¶ Hic commendat eos in comparatione ad alias eccleſias Ubi primo commendat liberalitatem dandi. Secundo ſubdit cauſam commendandi. ibi. Nō quia quero datum. Tertio oſtendit doni ſufficientiam. ibi. Habeo autem. Tertio eiuſdem complacentiam. ibi. Repletus ſum acceptis. In prima commendat donū

eoꝝm:qꝛ dederunt Liberaliter.ibi.Communicauit
Rationabiliter.ibi.In ratione dati. Specialiter.ibi.
Niſi vos ſoli.Frequēter.ibi.Quia et Theſſalonicā.
Dicit ergo[Scitis]q.Uos mihi communicaſtis ⁊ nō
alij.[ſcitis autem ⁊ vos Philippenſes ꝙ in principio
euangelij]id eſt predicationis mee ſcꝫ[quando pro=
fectus ſum a Macedonia]poſtꝙ.ſ.ibi predicaueram
[nulla mihi eccleſia communicauit]temporalia[in ra
tione dati ⁊ accepti]id eſt in rationabili ꝯſideratione
miniſtrandi temporalia ꝓ acceptis ſpiritualibꝰ.Hec
enī eſt ratio dati ⁊ accepti vt ſeminanti ſpiritualia:car
nalia miniſtrentur.Ro.xv.Si ſpūaliū eoꝝ participes
facti ſunt gentiles debent ⁊ in carnalibus miniſtrare
eis.Ecc.xiiij.In diuiſione ſortis da:⁊ accipe. Nulla
inquam eccleſia[niſi vos ſoli]Hoc commemorat vt ꝑ
hanc laudem eos ad ſimilia prouocet.Uirtus enī com
mendata creſcit.

Quia ⁊ Theſſalonicam ſemel ⁊ bis in vſū mihi miſiſtis.

¶Hic oſtendit ꝙ dederunt frequenter Ubi implicat
dandi frequentiam:qꝛ ſemel ⁊ bis. Cauſam:qꝛ in vſū
Curialitatem:qꝛ miſiſtis.Dicit ergo[Quia Theſſa=
lonicā]q.Ita dico vos ſoli[quia] nō ſolum ſuꝑ.qñ vo
bis predicaui:ſꝫ[et].i.etiam[Theſſalonicam ſemel
⁊ bis miſiſtis mihi]ſuꝑ.temporalia[in vſum] id eſt ne
ceſſaria.ad vtendum:Non ſuꝑflua ad theſaurizandū.
Temporalia enī debent haberi in vſum:nō in fructū.
Eterna ē conuerſo.Aug.Tota ⁊ ſola humana ꝑuer=
ſitas eſt frui vtendis ⁊ vti fruendis.In quo multi ſunt
hodie redarguendi.

Non quia quero datum:ſed requiro fructum abundantem in ratione veſtra Habeo autem omnia et abundo.

¶Iam commendauit donum Hic ſubdit cauſam com
mendandi.ſ.fructum eoꝝm.vbi Primo excludit cau=
ſam cupiditatis.Secundo īcludit cauſam charitatis
ibi.Sꝫ requiro fructum. Dicit ergo[Non qꝛ]q.Ita
vos laudo ⁊ dico bene feciſſe Hoc autem dico[Nō qꝛ
quero datum].i.non conſidero opꝰ doni exteriꝰ.Pau
cos habet ſimiles.Hodie enī verum eſt illud Eſai.j.
Principes tui infideles ſocij furum omnes diligunt
munera[ſꝫ]ſuꝑ.hoc dico.qꝛ[requiro fructum].i.vti
litatem operum Fructum inquam[abundantem in ra
tione veſtra]Hoc dupliciter legitur.Primo modo ſic
[abundantem]in preſenti.ſ.per gratiam[in ratiōe ve
ſtra].i.in voluntate veſtra rationali.ſ.vt ſpiritus ſā=
ctus gratiam rationi veſtre infundat ꝓ opere miſeri=
pſ.cxj. cordie.pſ.Diſperſit dedit pau.⁊c.Secundo modo ſic
[abundantem]in futuro.ſ.per gratiam[in ratione ve=
ſtra]quam de eo reddetis in die iudicij.i.vt fructus iu
ſticie veſtre abundās ſit cum reddetis deo rationē de
actibus veſtris quando dicetur cuilibet. Redde ra=
tionem villicationis tue.Luc.xvj.Felix ille qui tunc
bonis operibus abundabit[Habeo autem]q.Nō que
ro datum[habeo autem omnia]que mihi miſiſtis[⁊
abundo]E contra ſemper auarus eget:qꝛ ſicut Hier.
ait.Auaro deeſt tam qđ habet ꝙ qđ non habet Cre=
denti totus mundus diuitiarum eſt.

Repletus ſū acceptis ab Epaphrodito:ꝗ miſiſti in odorem ſuauitatis.Hoſtiā acceptā placentem deo.

¶Hic tangit doni complacentiā quam oſtendit in ꝗ=
druplici effectu elemoſyne.Elemoſyna enī egenū re=
leuat.Unde dicit.Repletus ſum.Deum placat.vnde
ſubdit.In odorem ſuauitatis.Hoſtes ſuperat:vnde
addit.Hoſtiam acceptam.Gloriam impetrat:vñ ſe=
quitur:Placentem deo. Dicit ergo[Repletus] q.
Ita abundo.Abundo inquam nō particulariter in a=
liquo:ſꝫ[repletus ſū acceptis].ſ.muneribus[ab Epa
phrodito]de quo Supra.ij.Hic.ſ.[que miſiſtis in o=
dorem ſuauitatis]ad deum.ſ.placandum[hoſtiam ac
ceptam]ad hoſtes vincendum:qꝛ ſcꝫ merito elemoſy
ne dabitur victoria de hoſtibus[placentem deo].ſ.
ad remunerandum Tob.iiij.Fiducia magna erit co=
ram ſomino deo elemoſyna ⁊c.
¶Notandum Qꝫ multiplex eſt hoſtia ſpiritualis Hoſtia ſpiritualis ē multiplex
Prima eſt Opus elemoſyne ⁊ pietatis:qua immolať
ſubſtantia temporalis.De qua hic.Hoſtiam acceptam
placentem deo.⁊c
Secunda eſt Mortificatio carnis qua immolatur ſub
ſtantia corporalis.De qua Rom.xij.Obſecro vos per
miſericordiam ⁊c.
Tertia eſt Deuotio diuine laudis qua immolatur ſub
ſtantia ſpiritualis Heb.xiij.Per ipſum ergo offeramꝰ
hoſtiam laudis ſemper domino.Pſalmiſta.Dirupiſti pſ.cxv
vincula ⁊ cetera.
Quarta eſt Uociferatio orationis qua immolatur mi
ſeria peccatoris.Pſ.Circuiui ⁊ immolaui in taber. pſ.xxvj.
eius hoſtiam ⁊c.
Quinta eſt Martyrium paſſionis qua īmolatur vita
hominis.Eph.v.Tradidit ſemetipſum oblationem ⁊
hoſtiam deo ⁊c.

Deus autē meus impleat omne deſideriū veſtrum ſecundum diuitias ſuas in gloria in chriſto ieſu. Deo autem ⁊ patri noſtro gloria in ſecula ſeculorum Amen.

¶Poſtꝙ poſuit exhortationem ⁊ commendationem.
Hic ponit orationem.vbi Primo deum pro eis exo=
rat.Secundo.vt facilius exaudiatur deū laudat.ibi.
Deo autem ⁊ patri noſtro.In prima petit bonū Suf=
ficiens:quia vt deus impleat deſiderium.Abundans
qꝛ ſm diuitias ſuas.Indeficiens:qꝛ in gloria.Expe=
diens:qꝛ in chriſto ieſu. Dicit ergo[Deus]quaſi Ita
vos me repleuiſtis[deus autem]ſcilicet omnium per
creationem:ſed[meꝰ]per gratiam ſpecialem[ipleat]
qꝛ alius implere nō poteſt.Aug.Animam dei capacē
nihil minus deo replere poteſt Impleat inquam[om
ne deſiderium veſtrum]potentiam ſcꝫ Rationalē ve=
ritate.Concupiſcibilem bonitate Iraſcibilem pote=
ſtate.Pro.xj.Deſiderium iuſtoꝝ omne bonum. Pſ. pſ.xlix.
Impleat dominus omnes petitiones.Impleat inquā
⁊ hoc [ſm diuitias ſuas].i.abundanter.Sicut ipſe ē
diues Gloria ⁊ diuitie in domo eius:dicit pſ. Iaco.j.
Dat omnibus abundanter ⁊ non improperat:quippe
quia Glorie ⁊ diuitie in domo eius Impleat inquam:
⁊ hoc[in gloria]eterna:non in terrenis.Uel:cum ſmo
di impletio erit[in gloria]eterna:⁊ hoc[in chriſto ie=
ſu]Dupliciter vel Efficienter:id eſt per chriſtum ieſū
vel Finaliter.i.ad honorem ⁊ gloriam chriſti.Beatꝰ
vir qui impleuit deſiderium ſuum[Deo autem ⁊ pa=
tri noſtro]Deo iure creationis patri iure gubernatio=
nis. Mal.ij. Nunquid nō vnus pater eſt omnium no
ſtrum?Nunquid non vnus deus creauit nos?Sit[glo
ria]Et ꝓ veſtra liberalitate erga me.Et dei ad vos.
j.Timo.j.Soli deo honor ⁊ gloria.Et hoc[in ſeculo]
conſecutiua ſupple.[ſeculorum]id eſt per omnia ſecu
la[Amen]

Salutate oēm ſanctum in chriſto ieſu.Salutant vos qui mecum ſunt fratres.Salutant vos omnes ſancti:maxime autē qui de ceſaris domo ſunt.

¶Hic vltimo ponit ſalutationem mutuam.Ubi pᵒ ſo
alios ex parte ſua ſalutari mandat.Secundo ex parte
ſociorum ſuorum eos ſalutat.ibi.Salutant vos ꝗ me
cum ſunt.Tertio ſpecialiter ſalutat eos ex parte ro=
manorum fidelium.ibi.Salutant vos omnes ſancti.
Quarto ponit proprie ſalutationis modum.ibi.Gra=
tia domini noſtri. Dicit ergo[Salutate omnem ſan=
ctum]id eſt fidelem in baptiſmo ſanctificatum ſiue in
cipientem:ſiue proficientem:ſiue profectum.Sanctū
inquam[in chriſto ieſu]a quo omnis ſanctitas:qꝛ Ipſe
eſt ſanctꝰ ſanctorum.Dan.ix.[Salutant vos]ſpecia
liter[qui mecum ſunt fratres]ſcꝫ ſocij mei.Similehā
betur.j.Coꝛ.vlti.Salutant vos omnes ſancti]id eſt

fideles:in baptiſmo ſanctificati ſcȝ omnes romani per eum conuerſi Incipientes: Proficientes ⁊ Perfecti [maxime autem qui de domo ceſaris ſūt]conuerſi ſcȝ ad chriſtum. Aliquos etiam de curia Neronis conuer terat. Et per hoc ſm glo. oſtēdit iſtos habere ſpecialē affectionem erga Philippenſes.

Gratia domini noſtri ieſu chriſti cum ſpiritu veſtro Amen.

¶ Hic vltimo ponit proprie ſalutationis modum Ubi munus optatum magnificant tria. Species muneris: qꝛ non pecunia:ſed gratia. Nobilitas dantis:qꝛ nō gratia mūdi:ſed domini noſtri ieſu chriſti. Conditio ſuſcipientis:qꝛ non in facie vel in corpore:ſed cum ſpiritu veſtro. Dicit ergo [Gratia domini noſtri] quantum ad naturam diuinam [Jeſu chriſti] quantumad humanam Sit ſupp. [cum ſpiritu veſtro].ideſt. ratione veſtra[Amen]Confirmatio eſt orationis ⁊ totius epiſtole. Ergo Jeſus:quia Dominus poteſt gratiam dare

pſ.xxiij. pſ. Dominus virtutum ipſe eſt rex glorie:qꝛ Noſter:

pſ.lxxiij. vult dare. pſ. Deus autem rex noſter ante ſecula ⁊c. quia Chriſtus.i.vnctus ſcit dare. Unctio enim docet

pſ.xciij. de omnibus. Poteſt ⁊ vult ⁊ ſcit:ergo dabit. pſ. Gratiam ⁊ gloriam dabit dominus.

¶ Notandum ſuper illud Gauiſus ſum in domino ꝙ Multi gaudent: ſed diuerſimode.

J

Gaudent multi ſed diuerſimode. Quedam in vanitate mundi. Alij ī voluptate peccati Tertij in voluntate boni. Quarti:in viſione dei. Primum gaudium eſt periculoſum ⁊ vanum. Secundum:pernicioſum ⁊ inſanum. Tertium verum ⁊ gratioſum. Quartum merum ⁊ glorioſum.

Gaudium mundi. Eſt ergo Primo Gaudium mundi. de quo Johan. xvi. Mundus autem gaudebit Quod oſtendunt malum quattuor.

Facilitas caſus. Merito timet ⁊ nō gaudet qui videt domum proximi comburi. Ideo Hie. xlv. Quos plantaui ego euello:vt luciferum Adam: Judam:⁊ vniuerſam terram hanc in diluuio Et tu queris tibi gaudia. Hoc precipue probat vanitatem gaudij:ꝙ gaudemꝰ in ſtatu quo poſſumus damnari.

Ignorantia ſtatus Merito dolet ⁊ non gaudet viator qui dubitat de rectitudine vie. Nemo autem ſcit amore vel odio dignus ſit. Eccſ. ix. Ideo Tob. v. Quale gaudium mihi eſt qui in tenebris ſedeo?

Cauſe gaudij tranſitus Plus dolet ꝙ gaudeat pater videns filium naſci ⁊ cras mori. Sic ⁊ mundus tranſit de quo gaudemus. Ideo Job. xx. Gaudium hypocrite .i. mundi adinſtar puncti.

Multiplicitas reatus Uano expendit ſuperflua qui obligatur ad multa. In multis enim offendimus oēs quod emendare tenemur luctu. Ideo vane gaudemꝰ. Eſa. viceſimo ſecundo. Uocauit dominus ad fletum ⁊ planctum ad cal. ⁊c.

K

Gaudium peccati. Secundo eſt gaudium peccati. De quo Ec. xix. Qui gaudet in iniquitate denotabitur.i. de nota libri vite delebitur. Qđ oſtendunt inſanum quattuor. Efficiens Materia: Forma: Finis. Aliquando eñ iudicatur res vituperabilis ratione Efficientis:vt dona iniquorum. Aliquando ratione materie:vt numus plumbeus. Aliquando ratione Forme vt homo monſtruoſus. Aliqñ ratione finis:vt Syrenarum cantus Sic gaudium peccatorum ſecundum quanlibet ſui cauſam vituperabile ⁊ inſanum eſt.

Primo:ratione Efficientis. Si laborans ad mortem rideret ⁊ gauderet:reputaretur freneticꝰ:peccās mortaliter laborat ad mortem anime. Ideo Eccſ. ij. Riſum reputaui amentiam ⁊ gaudio dixi quid fruſtra deciperis? Uere decipitur per ignorantiam ſtatus:qꝛ ſi aduerteret peccati maculam:offenſam:⁊ penam:fleret ſm illud Lu. xix. Quoniam ſi cognouiſſes. ⁊c.

Secundo:ratione Materie Fatuus reputaretur qui ignem ad ſe comburendum:vel laqueum ad ſe ſuſpendendum:vel gladium ad ſe interficiēdum faceret ſciēter ⁊ gaudenter Sic facit qui gaudet de peccato. Ideo Prouer. xv. Gaudium eſt ſtulto facere iuſticiam. Ibi ſunt qui letantur cum malefecerint et exultant in rebus peſſimis ⁊c.

Tertio ratione Forme Fatua eſſet mulier que coram marito ſuo oſtenderet ſigna impudicicie ſue. Sic fatui ſunt qui in choreis:conuerſationibus: vindictis:⁊ huiuſmodi gaudent:qꝛ in hoc culpam ſuam deo ⁊ hominibus manifeſtāt. Sicut illi. Sap. ij. Uenite fruamur ⁊c. Eſa. xxiiij. Ingemuerunt qui letabātur corde:gaudium ceſſauit tympanorum Ideo. j. Cor. vij. Tempꝰ breue eſt reliquum eſt. vt qui ⁊c.

Quarto ratione Finis. Piſcis ſumens cibum cū hamo:auis granum in laqueo fatue gaudet:qꝛ ſtatim ex hoc ſequitur dolor mortis. Si ergo motus recipit ſpeciem a termino cuius finis malus:⁊ ipſum malum.

Finis gaudentium in peccato malus:qꝛ Job. xxi. dicit Tenent tympanum ⁊ citharam gaudent ⁊c. Scabioſꝰ dum fricat gaudet. ſed vertitur in anguſtiam vel triſticiam:ſic huiuſmodi gaudium Prouer. xiiij. Riſꝰ dolore miſcebitur ⁊c. Ideo peccatoribus gaudentibus dicitur Ja. iiij. Miſeri eſtote:⁊ lugete:⁊ plorate.

Tertio eſt Gaudium iuſti De quo Pro. xxi. Gaudiū iuſto eſt facere iudicium ⁊ pauor operātibꝰ iniquitatē. L

Hoc gaudium oſtendunt gratioſum ⁊ bonum quattuor:quia eſt.

Primo de beneficijs dei Sic egeni merito gaudēt de donis diuitum. pſ. In conuertendo dominus captiuitatem ſion ⁊c. Et ſequitur Tunc repletum eſt gaudio. Ergo gaudendum.

De incarnatione Ut infirmo de preparatione medicine. Hie. xv. Factum eſt mihi verbum tuum in gaudiū. qꝛ Uerbum caro factum eſt. Joh. j. Luc. j. Ecce vt facta eſt vox ſaluta ⁊c.

De natiuitate Ut infirmo de preſentia medici. Luce. j. Euangelizo vobis gaudium magnum.

De apparitione Sicut ceco de viſo lumine Matthei; ſecundo. Uidentes ſtellam gauiſi ſunt gaudio ⁊c.

De predicatione et conuerſatione:vt diſcipulo de doctrina magiſtri Johānis tertio. Amicus ſponſi qui ſtat et audit.

De victorioſa paſſione Sicut viſo de victoria pugilis ſui Aba. iij. Ego autem in domino gaudebo ⁊ exultabo in deo ieſu meo deus dominus fortitudo. ⁊c.

De ſacramentorum virtute Sicut ſaucio de curatione. Eſa. duodeſimo. Haurietis aquas in gaudio de fōtibus ſaluatoris.

De glorioſa reſurrectione Sicut ſeruo de domini exaltatione Johannis viceſimo. Gauiſi ſunt diſcipuli ⁊c.

De admirabili aſcenſione. Sicut catholico de interdicti amotione. Jo. xiiij. Si diligeritis me gauderetis vtiqꝫ:qꝛ vado ad patrem.

Secundo de aduerſitatibus mundi.

Sicut mercator de mercimonijs ſibi lucroſis Mat. v. Beati eſtis cum maledixerint vos hoīes et perſe. ſuc. Et ſequitur. Gaudete in il. ⁊c.

Item ſicut debitor in debitis adquirendis Sicut xpūs poſuit animam ſuam pro nobis:dignum eſt vt nos pro eo Act. v. Ibant apoſtoli gaudentes a conſpectu concilij quoniam ⁊c.

Item ſicut miles probus in torneamentis quia ibi pbatur ⁊ adquirit gloriam. Sic homo patiens in aduerſis. Jaco. primo. Omne gaudium exiſtimate fratres mei cum in varias ⁊c.

Tertio de proſperitatibus proximi Sicut vnum mēbrum de ſalute alterius Ro. xij. Gaudere cum gaudētibus. Ideo Job. xxxi. Si gauiſus ſum ad ruinam eiꝰ qui me oderat. Ergo gaudet iuſtus ⁊ bene.

De peccantium penitentia. ij. Cor. vij. Nunc gaudeo: non quia contriſtati eſtis:ſed quia contriſtati eſtis ad penitentiam.

De ignorantium ſapientia. Prouerbio. viceſimo tertio. Fili ſi ſapiens fuerit animus tuus gaudebit cor meum ⁊ cetera.

De proficientium perſeuerantia. j. Joh. ij. Gauiſus ſum valde:quia inueni de filijs tuis ambulantes in veritate ⁊c.

Quarto in ſanctitate ſtatus proprij Sicut obſeſſus in firmitate caſtri:in expulſione ⁊ deiectione aduerſarijs

Prouer. xiiij. Cor qd̄ nouit amaritudinem anime ſue in gaudio eiꝰ non miſcebitur alienus.

Gaudium paradiſi. Quarto ⁊ vltimo ſequitur Gaudium paradiſi: De quo Matt. xxv. Euge ſerue bone ⁊ fidelis intra in gaudiū domini tui.

Hoc gaudium oſtendunt glorioſam.

Aſpectus gratiſſime pulchritudinis. Si delectabile eſt oculis videre ſolē: ſiue creaturarū pulcritudinem: quātum delectabilius erit videre pulcritudinem increatam. Jdeo Pſalmiſta. Letificabis eos in gaudio cum vultu tuo.

Amplexus ſumme dulcedinis. Si amplexus ſpōſi delectat ſponſam: quātum plus amplexus dei qui eſt ſplēdor lucis eterne delectat animam. Jdeo Apoca. xix. Gaudeamus ⁊ exultemus ⁊ demus gloriam deo: quia venerunt nuptie agni ⁊ vxor agni preparauit ſe. Felix qui poteſt dicere. Leua eius ſub capite meo: dextera illius ⁊c.

Expulſus omnis īquietudinis. Si gaudet qui de vno ſtulto ſe liberat: quātum gaudebit qui de omnibus ⁊ ſtultis ⁊ ſtulticijs liberabitur. Jdeo Eſa. xxxv. Gaudium et leticiam obtinebunt et fugiet dolor et gemitus: qꝛ abſterget deus ⁊c. Apoca. xxj.

Obtentus eternus eterne beatitudinis. Si quis gaudet de conuiuio: qd̄ tamen non durat niſi per dimidiā diem: quātum gaudebit de conuiuio eterno. Johā. xvj. Jterum videbo vos: ⁊ gaudebit cor veſtrum: ⁊ gaudiū veſtrum nemo tollet a vobis. Hoc eſt plenum gaudiū. De quo. Jo. xv. Petite ⁊ accipietis vt gaudiū veſtrū ſit plenum. Felix triſticia in labore preſentis penitentie que in illud gaudium conuertetur. Johā. xvj. Uos autem contriſtabimini: ſꝫ triſticia veſtra vertetur ī gaudiuꝫ Appetenduꝫ gaudium. Ubi rationabilis videbit primā pulcritudinem. Concupiſcibilis amplexabitur ſummam dulcedinem.

Jraſcibilis tenebit omnimodam quietem. Totus homo eternam beatitudinem.

Hic queritur ſuper illud Refloruiſtis. Glo.

Ut memores apoſtoli ſui: fructus ei mitterent in horreo celeſti condēdos. Contra Nullus fructus terrenus in celeſti horreo cōdi poteſt. Rū. Uerum eſt de fructu ꝑ eſſentiam: ſꝫ poteſt per efficaciam ſcꝫ per meritum. Jtem ibidem Alia littera repullulaſtiſ. Glo. A ſimilitudine arborū. qꝛ ſterilitate aruerant: ergo gratiam amiſerant: ergo mortaliter peccauerant. Contra. Statim excuſat eos: qꝛ occupati fuerant. Rū. Nō aruerant ſimpliciter quo ad habitum gratie: ſed ſm̄ quid ſcꝫ ad hunc actum gratie: qꝛ aliquādiu diſtulerant. Paulo ſubuenire. Jtem ſuper illud. Nō propter penuriam. Gloſ. Oſtendit ꝙ nō fuit cauſa in hoc oꝑe gaudet: ſed ꝓpter profectum aliorū. Cont. Magis debebat de ſuo gaudere. Rū. Quamuis magiſ gauderet de profectu ſuo ſpūali quā aliorū: minus tn̄ de profectu ſuo temporali: quā de ſpirituali aliorum. Jtem ſuper illud. Scio penuriam pati. Glo. Nec de penuria contriſtor: nec de abundantia exulto. Contra. Naturale eſt de morte triſtari. Ergo ⁊ de defectibus inducentibus mortem. Rū. Glo. Loquitur de triſticia rationis nō ſenſualitatis. Jtem ſuper illud. Uerumtamen vos bene feciſtis. Glo. quantuꝫ ad vos id qd̄ iuſtum eſt facientes. Contra. Aut tenebant̄ ei mittere: aut nō: Si ſic. ergo non mittēdo mortaliter peccauerūt Si nō: ergo opꝰ miſericordie nō iuſticie faciebant. Rū. Quandiu impediti erant nō tenebantur: poſtea tenebantur. Uel dicendum ꝙ et ſi tenerentur: erat tn̄ hoc opus iuſticie generalis: nō ſpecialis. Jtem ſuper illud Nulla eccleſia mihi communicauit. Cōtra ij. Corī. xj. Alias eccleſias expoliaui ⁊c. Rū. Non intelligit vniuerſaliter: ſed in principio euangelij. Uel ibi ponit plurale ꝓ ſingulari. Jtem ſuper illud Theſſalonicam mihi miſiſtis: ergo licet a prelato procurationem ab vna eccleſia recipere aliam viſitando. Cont. Seminanti ſpiritualia debent̄ carnalia ergo vbi nō ſeminat ſpiritualia: nō debet metere carnalia. Rū. Si eccleſia quā viſitat non ſufficit prelato ad moderatā procurationem: licet ei procurationem accipere ab alia eccleſia. Jta tamē ꝙ ꝑ ſe vel per alium tunc vel alias ſeminet ibi ſpiritualia. Uel dicendum ꝙ licet gratis oblata recipere ſicut paulus faciebat: ſꝫ nō compellere. Jtem ſuper illud. Non requiro datum Gloſ. Non tan gaudet ſubuentum eſſe ſue neceſſitati quā illorum cōgratulatur fecunditati. Contra Plus debebat ſe quā alios diligere. Rū. Plꝰ debebat diligere animā ſuā quā aliorū: ſed nō plꝰ corpꝰ ſuū quā animā aliorū. Jtē ſup illd̄ Grā dn̄i cū ſpū veſtro. Gl. Cū ratiōe veſtra. Cont. Gratia reſpicit magis volūtatē quā ratiōeꝫ. Rū. Rationē accipit communiter pro tota parte rationali non ſpecialiter pro parte cognitiua.

Jncipit prologus in epiſtolam ad Coloſſenſes.

Vacillantes confirmauerūt ſermones tui: ⁊ genua trementia ꝯfortaſti Job. iiij. Duo ſunt opera ſapientis. Non mentiri de quibus nouit. Mentientem autem manifeſtare poſſe. Jdeo doctor ſapiēs. Paulus hanc epiſtolam ſcribit Coloſſenſibus. Hi enim fūt Aſiani ab Aſia nomine que eſt pars Grecie. Hi non per apoſtolum ſed per eius diſcipulos erant ad chriſtum ꝯuerſi ⁊ tam ꝑ Archippum in fide fundati: ⁊ per Epaphram ī fide ſuſcepta poſtmodū conuerſati. Poſtea vero ſuperuenerunt pſeudo predicatores dicentes legalia ſeruāda cum fide chriſti: fidem vero chriſti ſine legalibꝰ nō ſufficere mentientes. Jdeo Coloſſenſes vacillātes: facti erant dubij: quibus potius debebant credere: ⁊ quos ſequi. Jdeo apaſtolus tanquā vir maioris auctoritatis ⁊ ſapientie veritatem iudicans: ⁊ mētientes manifeſtans: oſtendit quid tenere debeāt qꝛ debēt relinquere legalia: ⁊ ſolā xp̄i fidē tenere. Et hoc eſt ꝙ in verbis propoſitis Apoſtoli dicitur Uacillantes ꝯfirmauerūt ſer. ⁊c. Duo enim mala incurrebant Coloſſēſes ex doctrina pſeudo. Primo dubietatem in eligendo. Secūdo debilitatem in reſiſtendo. Primum obſcurabat cognitiuam. Secundum corrumpebat motiuam. Jdeo duo bona contra duo mala facit Apoſtolus: qꝛ Confirmat veritatem cōtra dubietatem Ut ei competat illd̄ qd̄ dicitur Uacillantes confirmauerunt ſermones tui. Confortat virtutem contra debilitatem. Ut ⁊ ei competat: qd̄ ſequitur. Et genua tremētia ꝯfortaſti. Circa veritatem ꝯfirmantem Jmplicantur tria ſcꝫ Ueritatis communicabilitas in ſermone Communicabilitatis vtilitas in confirmatione. Utilitatis neceſſitas in vacillatione. Sermo autem apoſtoli confirmabat auditores vacillantes triplici de cauſa: qꝛ erat ſermo Ueritatis: Uirtutis: ⁊ Rectitudinis. Pauli ſermo auditores vacillantes triplici de cauſa confirmabat.

Quia Sermo veritatis: ꝯfirmabat in vero rationem vacillantem. De quo ſermone. ij. Corī. j. Sermo meꝰ ⁊ predicatio mea nō fuit in illo eſt. ⁊ non: id eſt contradictio falſitatis: ſed fuit in illo eſt: id eſt ſimplex ⁊ ſtabilis veritas. Unde impleuit illud quod dictum eſt. Johan. xvij. Sanctifica eos in veritate ſermo tuus veritas eius.

Quia Sermo virtutis: ꝯfirmabat in bono voluntatē vacillantem: De quo ſermone. j. Corī. ij. Sermo meꝰ ⁊ predicatio mea nō in perſuaſibilibꝰ humane ſapientie verbis: ſꝫ in oſtenſione ſpiritus ⁊ veritatis. Prou. viij. Juſti ſunt omnes ſermones mei non eſt in eis prauum quid ⁊c.

Quia Sermo rectitudinis ſiue ſimplicitatis: confirmabat in recto intentionem vacillantem. De quo ſermone Jnfra vlt. Orantes pro nobis: vt deus aperiat nobis hoſtium ſermonis ad loquēdum myſterium chriſti vt manifeſtem illud ita vt oportet me loqui. De his tribꝰ Eccl̄s. vltim. Queſiuit verba vtilia ⁊ cōſcripſit ſermones rectiſſimos ac veritate plenos.

Sequitur Et genua trementia ꝯfortaſti.

Tremor enim poteſt exurgere ī aliq̄ triplici de cauſa.

Aut ex dubio finis euentu. Sic tremit reus coram iu-
Fo.lxiiij. dice. Sic pugil in bello. Ideo Pſ. Timor ⁊ tremor ve
nerunt ſuper me et cō. Et Eccle iis. Tremens factus
ſum ego ⁊ timeo dum ⁊c.
Aut ex hoſtium incurſu. Sic tremit columba viſo acci
pitre. Judith. xv. Omnis exercitus Holofernis ſolo
tremore ⁊ metu agitati: fuge preſidium ſumunt.
Aut ex notitie defectu. Sic tremit diſcipulus coram
magiſtro. Job. vij. In horrore viſiōis nocturne ⁊c. Et
B poſt: pauor tenuit me ⁊ tremor.
Confortauit ergo eos tripliciter contra tria predicta.
Primo Salutem promittendo contra dubietatē finis.
Unde Infra. iij. Mortui enim eſtis ⁊ vita veſtra ab-
ſcondita eſt cum xpō .i. deo. Cum aūt chriſtus appa-
ruerit ⁊c. Unde ei cōpetit quod dī zacha. x. Conforta
bo domum Juda: ⁊ domum Joſeph ſaluabo.
Secundo Arma miniſtrando contra incurſum hoſtiū:
ſcilicet pſeudo. Unde Infra. iij. Induite vos ſicut ele
cti viſcera miſericordie benignitatem ⁊c. Unde Eph.
vj. Confortamini in domino ⁊ i potētia virtutis eius ⁊
induite armaturam dei.
Tertio Sapientiā infundendo contra defectum artis
Unde Infra. ij. Nemo vos ſeducat volens in humili-
tate ⁊ religione angelorum ⁊c.
De hac confortatione. Eccleſ. vij. Sapientia confor-
tauit ſapientem ſuper decem principes ciuitatis. Fe-
lix prelatus qui ſubditos ſic confirmat. Intellectum
ſcilicet in vero. Affectum in bono. Intentionem in re
cto ſermone veritatis: virtutis: ⁊ rectitudinis. Sic tre
mentes confortat contra malum Salutem promitten-
do. Arma miniſtrando. Scientiam infundendo. Inten-
tio vero apoſtoli ſecundum Gloſ. eſt Coloſſenſibus
(qui dubioſi quidem facti per pſeudo apoſtolos: vt pre
dictum eſt philoſophicis diſputationibus: ſimplicita-
tem eorum irretire conantes chriſtum ⁊ eius beneficia
deſcribere. Oſtendens quomodo chriſtus ieſus ſuffi-
ciens eis eſt ad omnia ⁊ eos in eadem fide et doctrina
(quam a diſcipulis eius ſcilicet Archippo predicante
Et epaphra confirmāte ſolidare. Et non in aliquo pre
ter chriſtum ſpem ponendam eſſe: docere. Et principa
liter eos moraliter informando reducere. Jam appa-
ret Que ſit huius epiſtole Materia: quia vacillans ⁊
tremens populus. Quis Efficiens: quia apoſtolus. ibi
Sermones tui. Quis Finis: quia affirmatio vacil-
lantium: confortatio trementium: Forma vero pa-
tet In modo agendi.

Argumentum.

Coloſſenſes: et hi ſicut Lao-
dicenſes ſunt Aſiani: ⁊ ipſi
preuenti erant a pſeudo a-
poſtolis. Nec ad hos acceſ-
ſit ipſe apoſtolus: ſed ⁊ hos
per epiſtalam corrigit. Au-
dierant enim verbum ab Archippo: qui et
miniſterium in eos accepit.

¶ Huic epiſtole premittit beatus Hieronymus argu-
mentum in quo tangit duo. Primo ſcribendi cauſam.
Secundo formam. ibi. Ergo apoſtolus iam ligatus.
In prima (vbi tangit cauſam ſcribēdi: que eſt ſeductio
eorum) Primo tangit a quibus incipiebant peruerti:
quia a pſeudo. Secundo a quo fuerant conuerſi: quia
ab Archippo. ibi. Audierant enim verbum. In prima
primo tangitur eorum ſeductio. Secundo eorum redu
ctio. ibi. Nec ad hos acceſſit ipſe apoſtolus.

Ergo apoſtolus iam ligatus ſcribit eis ab
Epheſo per Tithicum diaconem ⁊ Oneſi
mum Acholytum.

¶ Hic ſubdit ſcribendi formam. Et primo ſcribentis
Statum: quia ligatus. Locum: quia ab Epheſo. Nun
cium: quia per Tythicū ⁊ Oneſimum. Litera p ſe patet

Incipit epiſtola Pauli ad Coloſſenſes.

Capitulum primum.

Paulus apoſtolꝰ ieſu chri
ſti per voluntatem dei: et
Timotheꝰ frater: his qui
ſunt coloſſis ſanctis et fi-
delibus fratribus in chri
ſto ieſu.

¶ Hanc epiſtolam ſcribit Apoſtolus Coloſſenſibus.
In qua more ſolito ponit primo Salutationem. Secū
do: Gratiarum actionē: ibi. Gratias agimus. Tertio
Inſtructionem. ibi. Gratias agentes deo patri. Quar
to concluſionem Capitulo vltimo. ibi. Salutat vos
Ariſtarchus. In ſalutatione ponit primo perſonas ſa
lutantes. Secundo perſonas ſalutatas. ibi. His qui
ſunt Coloſſis. Tertio formam ſalutationis. ibi. Gra-
tia vobis et pax. In prima tangit Primo principalem
perſonam: ſcilicet Paulum. Secundo adiunctam: ſci-
licet Timotheum. Perſonam principalem deſcribit a
tribus. A nomine: quia Paulus. Ab authoritate: quia
Apoſtolus. A vocatione: quia per voluntatem dei. No
men oſtendit eum humilem. Authoritas potentem.
Vocatio, vtilem. Dicit ergo [Paulus] quod eſt nomē
celebre perſone [apoſtolus] quod eſt nomen celebre
officij Licet autem eis perſonaliter non predicaſſet:
quia tamen diſcipuli eius eis predicauerant dicitur eo
rum apoſtolus ſm Glo. Apoſtolus inquam [ieſu chri-
ſti] ⁊ hoc [per voluntatem dei] Non per iram ſicut ille
Oſee. xiij. Dabo eis regem in furore meo. Non per p-
miſſionem ſicut illi pſeudo ⁊ mali prelati. Oſee. viij.
Ipſi regnauerunt ⁊ non ex me [et Timotheus frater]
hunc iungit ſecum in teſtimonium dicendorum [his qui
ſunt Coloſſis ſanctis] quantum ad mores: ſiue maio-
ribus [et fidelibus] quantum ad fidem: ſiue minori-
bus [fratribus] omnibus tam maioribus quam mino-
ribus. Sicut enim fratres carnales: facit ex eadē ma
tre ⁊ patre generatio carnalis: ſic ſpirituales. regene-
ratio ſpiritualis. De qua Johan. iij. Niſi quis renatus
fuerit ex aqua ⁊ ſpū ſancto. Sanctis et fidelibꝰ inquā
[in chriſto ieſu] id eſt: per gratiam chriſti ieſu: non per
legē: quia ex lege nō eſt iuſtitia: ſicut probatur. Gal. iij.

Gratia vobis ⁊ pax a deo patre noſtro.

¶ Hic ſubditur ſalutationis forma In qua notantur
tria donum gratificantia ſcilicet Donum Dator ⁊ Me
diator. Donum ſufficiēs: quia gratia et pax. Dator om
nipotens: quia a deo patre Mediator excellens: quia
domino ieſu chriſto. Tunc enim placet donum Quan-
do ſufficiens quid datur. Quando a potente: vt a Re-
ge datur. Quando per ſolēnem nuncium: vt per filium
datur. Dicit ergo [Gratia vobis] .i. remiſſio peccato-
rum [et pax] id eſt tranquillitas mentis ſiue reconcilia
tio ad deum cuiuſmodi pax non eſt impijs. Eſa. lviij.
[a deo patre noſtro] quia enim Deus eſt: poteſt dare:
quia Pater noſter eſt: vult .i. a tota trinitate: qui eſt
Deus oim per Creationem: ſed Pater fideliū p Ado
ptionem. Malac. ij. Nunquid non vnus eſt pater oim
noſtrum. Nunquid non vnus deus creauit nos ⁊ Ali-
qui non habent [domino ieſu chriſto].

Gratias agimus deo ⁊ patri domini noſtri
Jeſu chriſti ſemper pro vobis orantes.

¶ Poſt ſalutationē hic ſubdit gratiarū actionem. Ubi
primo agit gratias de bonis iam obtentis. Secundo
inſinuat modū obtinēdi. ſ. per doctrinā euangelice pre
dicationis. ibi. Quam audiſtis in verbo veritatis. Ter
tio orat pro amplioribus obtinendis. ibi. Et nos ex
qua die audiuimus. In prima oſtendit cui gratias a-
git: quia deo. Secundo qualiter: quia ſemper orando. ibi

Semper pro vobis. Tertio ſuper quo: quia ſuper fide habita in chriſto. ibi. Audientes fidem. Dicit ergo [Gratias agimus] ego ſcilicet ⁊ Timotheus. Non ſolum dicimus: ſed agimus. Contra illud Eſa. xxix. Populꝰ hic labijs me honorat ⁊c. [deo et patri domini noſtri ieſu chriſti] id eſt: illi qui eſt deus per eſſentiam. Deꝰ inq̄ [ieſu chriſti] ſecūdum humanā naturam [pater] vero per proprietatem generationis: eiuſdem: ſecundum naturam diuinam. Johā. xx. Aſcendo ad patrem meum ⁊ patrem veſtrum: deum meum ⁊ deū veſtrum. Nos dico [orantes ſemper] non omnibus horis: ſed oportunis. De quibus Ps̄. Veſpere et mane et meridie narrabo ⁊ annunciabo ⁊ exaudiet ⁊c. [pro vobis] vt ſcilicet in meliꝰ creſcatis ⁊ proficiatis. Sic enim debet orare prelatus pro ſubditis.

Orandū eſt nō omnibus horis ſed oportunis. ps. liiij.

Audientes fidē veſtrā in chriſto ieſu: ⁊ dilectionem quam habetis in ſanctos oēs propter ſpem que repoſita eſt vobis in celis.

¶ Hic oſtendit ſuper quo gratias agit: quia primo ſuper eorum Fide. Secundo ſuper eorum Charitate. ibi Et dilectionem. Tertio ſuper eorum Spe. ibi. Propter ſpem que repoſita eſt. Dicit ergo [Audientes] quaſi. Ita gratias agimus ⁊c. Nos dico [Audientes] id eſt: quia audiuimus [fidem veſtram] ſupple: quam habetis [in chriſto ieſu] In quo concurrunt omnia credenda: ratione duplicis nature: diuine videlicet ⁊ humane [et] etiam audientes [dilectionem quam habetis] id eſt: facto habere oſtenditis. Non enim diligitis verbo neq̄ lingua ſed opere ⁊ veritate. j. Joh. iij. Habetis inquam [in omnes ſanctos] Incipientes. Proficientes. et Perfectos. Habetis inquam dilectionem: non propter humanam laudem vel terrenum commodum: ſed [propter ſpem] id eſt: rem ſperatam [que] ſupple: nondum apparet: ſed [repoſita eſt vobis] id eſt: ab eterno reſeruata. ij. Timoth. vltimo. De reliquo repoſita eſt mihi corona iuſtitie. Repoſita dico [in celis] quia redenda eſt: et in celo Spirituali eccleſie triumphantis: id eſt in eterna beatitudine: ⁊ in celo Corporali: ſcilicet empyreo. Matth. vj. Theſaurizate vobis theſauros in celo.

Quam audiſtis in verbo veritatis euangelij quod peruenit ad vos.

¶ Hic inſinuat modum obtinendi bona predicta: ſcilicet per doctrinam euangelice predicationis. Vbi primo dicit euangelice predicationis auditum. Secundo profectum. ibi. Sicut in vniuerſo mūdo eſt. Tertio miniſterium. ibi. Sicut didiciſtis. In prima circa euangelium tangit tria. Veritatem in intellectu. ibi. In verbo veritatis. Bonitatem in affectu. ibi. Euangelij. Communitatem in auditu. ibi. Quod peruenit. Dicit ergo [Quam] quaſi. Ita ſpes vobis repoſita in celis quam tamen rem ſperatā licet repoſitā: ſic cognouiſtis [quā] id eſt: quia eam [audiſtis in verbo veritatis euangelij] id eſt: in verbo predicationis. Quod dicitur: verbum veritatis: quantum ad intellectum: euangelij quantū ad affectum. Euangelium enim eſt bona annunciatio. Vel [in verbo euangelij veritatis] id ēſt: euāgelij chriſti qui eſt veritas. Joh. xiiij. Ego ſum via: veritas: ⁊ vita. Joh. xvij. Sermo tuus veritas eſt [quod] .ſ. verbū [peruenit] .i. per alios venit [ad vos] Nō enim primo habuiſtis. ij. Corint. x. Vſq̄ ad vos peruenimus in euangelio chriſti.

A

Verbum dei multiſ rōnibus dicitur verbum veritatis.

¶ Et notandum q̄ Verbum dei dicitur verbum veritatis multis rationibus.

Primo: quia a veritate Originaliter. Johā. xiiij. Ego ſum via ⁊c. Et. xvij. Sermo tuus veritas eſt.

Secundo: quia de veritate Materialiter. Act. xxvj. Veritatis ⁊ ſobrietatis verba loquor.

Tertio: quia in veritate Formaliter. ij. Cor. xij. Sicut in veritate omnia locuti ſunt.

Quarto: quia pro veritate Finaliter. Johan. decimooctauo. Ego in hoc natus ſum vt teſtimonium perhibeam veritati.

Sicut et in vniuerſo mundo (alias eſt) et fructificat et creſcit ſicut in vobis ex ea die qua audiſtis et cognouiſtis gratiam dei in veritate.

¶ Hic ſubdit euangelice predicationis profectū. Vbi oſtendit q̄ proficit. Primo extenſiue: quia in vniuerſo Secundo Intenſiue: quia eſt ⁊ fructificat ⁊ creſcit. Tertio manifeſte: quia ſicut in vobis ⁊c. Dicit ergo [Sicut] quaſi dicat. Peruenit ad vos inquam [ſicut ⁊ in vniuerſo mundo] ſcilicet Credendo. Romanorū. x. Nunquid nō audierunt: ⁊ quidem in omnem terram exiuit ſonus eorum: et in fines orbis terre verba eorū. [et fructificat] operando: quia ſcilicet homines per bona opera fructificare facit: Ephe. v. Fructus autem lucis eſt in omni bonitate ⁊c. [et creſcit] ſe Multiplicando: et numero ſcilicet fidelium: ⁊ augmento donorum. Ps̄. A fructu frumenti vini ⁊ olei multiplicati ſunt. ps. iiij.
Act. xij. Verbum autem domini creſcebat: et multiplicabatur [ſicut in vobis] ſupple: eſt et fructificat: ⁊ creſcit [ex ea die qua audiſtis] primo per Archippum credendo. Romā. x. Fides ex auditu [et cognouiſtis] diſcrete: ſcilicet diſcernendo quod audieratis intelligendo. Eſa. ſeptimo. Secundum aliam tranſlationem: niſi credideritis non intelligetis. Cognouiſtis inquam [gratiam dei in veritate] id eſt: veram gratiā que predicabatur Gratia enim ⁊ veritas per ieſum chriſtum facta eſt. Johan. j.

¶ Notandum ſuper illud. Fructificat ⁊ creſcit verbū Dei verbum dei ſicut lignū vite. Apoc. penul. Duodecim fructus producit Quia videlicet: B

Primo: Illuminat per cognitionem. Unde comparatur lumini in Ps̄. Lucerna pedibus meis verbum tuum ⁊c. ps. cxviij.

Secundo: Inflāmat per dilectionē. Unde cōparatur igni. Eccle. xlviij. Surrexit Helias quaſi ignis quia verbum eius quaſi facula ardebat. Ps̄. Ignitum eloquium tuum vehementer. Ibidem.

Tertio: Compungit per contritionem vnde comparatur malleo. Hiere. xxiij. Nōne verba mea quaſi ignis et quaſi malleus conterens petras.

Quarto: Liquefacit per lachrimarū prouocationem. Unde cōparat̄ flatui. Ps̄. Emittet verbū ſuum. li. ⁊c. ps. cxlvij

Quinto: Reficit per ſaporē. Unde comparatur pani. Deut. viij. Non in ſolo pane viuit homo ⁊c.

Sexto: Protegit per virtutē. Unde cōparatur gladio Ephe. vj. Et gladium ſpūs: quod eſt verbum dei.

Septimo: Confortat per ſpei longanimitatem. Unde dicitur verbum ſolacij. Heb. vlti. Sufferatis verbum veritatis verbum ſolacij. Ps̄. Memor eſto verbi tui ſeruo ⁊c. ps. cxviij

Octauo: Confirmat per ſeuerantiam ⁊ fortitudinem. Unde dī verbum virtutis. Heb. j. Portans omnia verbo virtutis ſue. Ps̄. Verbo domini celi firmati ſunt ⁊ ſpiritu oris eius. ps. xxxij.

Nono: Mundat per culpe ablutionē. Unde dicitur verbum gratie. Act. xx. Cōmendo vos deo ⁊ verbo gratie eius. Joh. xv. Iam vos mūdi eſtis propter ſer. Eccli. Fons ſapientie verbum dei in excelſis ⁊c.

Decimo: Sanat per nature leſe reparationem. Unde dicitur verbum ſalutis. Act. xiiij. Ps̄. Miſit verbum ſuum ⁊ ſanauit eos. ps. cvj.

Undecimo Gratificat per gratie ⁊ virtutum infuſionem. Unde dicitur verbum iuſtitie ⁊ pacis. Eccli. v. Iac. j. In manſuetudine ſuſcipite inſitum verbum qđ poteſt ſaluare animas veſtras ⁊c.

Duodecimo: Viuificat per vite eterne collationē. Unde dicitur verbum vite. Act. v. Johan. vj. Verba vite eterne habes.

Sicut didiciſtis ab Epaphra chariſſimo cōſeruo noſtro qui eſt fidelis pro vobis miniſter chriſti ieſu Qui etiam manifeſtauit nobis dilectionem veſtram in ſpiritu.

¶ Hic commendat miniſtrum. Et primo vt ſeruū. Secundo vt chriſti miniſtrum. ibi. Qui eſt fidelis. Tertio vt dilectionis eorum nuncium. ibi. Qui etiam manifeſtauit. Dicit ergo [Sicut didiciſtis] quaſi ita audiſtis a principio per Archippum [ſicut] etiam [didiciſtis] poſtea [ab Epaphra] predicationem videlicet Archippi confirmante: Ut ſecundum gloſam: In ore duorum vel trium teſtium ſtet omne verbum Deuter. xix. Epaphra dico [chariſſimo] in affectu [cōſeruo noſtro] in effectu: quia nobiſcum fuit euangelii predicator. Et eſt magnum eſſe eius conſeruum. Angelus enim ſe eſſe conſeruum Johannis gloriatur. Apocal. xix. [qui] ſcilicet Epaphras [eſt fidelis miniſter pro vobis] Hoc dupliciter legitur ſecundū gloſā. Primo ſic [qui eſt fidelis miniſter pro vobis] .i. qui dona chriſti vobis miniſtrat in ſacramentis: ⁊ hoc pro ſalute veſtra: non pro rebus veſtris. ii. Corinth. duodecimo. Nō quero que veſtra ſunt: ſed vos. Secundo modo ſic [miniſter pro vobis] id eſt: loco veſtri: quia ſacrificium bonorum veſtrorum offert deo. Miniſter inquam [Ieſu chriſti] id eſt a chriſto electus. Non ſe ingerens: vt pſeudo. Beatus ſeruus qui ſic ſeruit Fideliter ibi. Fidelis. Utiliter: ibi. Pro vobis. Humiliter. ibi. Miniſter. Regulariter: ibi. Jeſu chriſti. Ut ſic ſit: Fidelis domino. Utilis proximo. Humilis in ſeipſo. Regularis in officio. [Qui etiam manifeſtauit nobis] fideli reuelatione [dilectionem veſtram] habitā ad deum et ad proximum [in ſpiritu] eſſe: non in carne. i. ſpiritualem eſſe non carnalē. Augu. Non carnalis ſed ſpiritualis debet eſſe inter vos dilectio.

Ideo ⁊ nos ex qua die audiuimus: non ceſſamus pro vobis orantes ⁊ poſtulantes.

¶ Hic ſignificat eis ꝙ orat pro bonis amplioribus obtinendis. Secundo ꝙ orat. ibi. Ut impleamini. Tertio ad quid orat: vt ambuletis digne. In primo notatur orandi Forma. In ſecundo Materia. In tertio Finis. In prima oſtendit ꝙ orat Inſtāter: quia ex qua die etc. Indeſinenter: quia non ceſſamus. Multipliciter: quia orantes et poſtulantes. Dicit ergo [Ideo] q. d. Et quia tales eſtis [Ideo et nos] ego ſcʒ et Timotheus [ex qua die audiuimus] hec bona ſupple: de vobis [non ceſſamus] non quia continue: ſed horis opportunis [pro vobis orantes] ſimpliciter [et poſtulantes] inſtanter. Oratio enim eſt ſimplex petitio Poſtulatio eſt petitio cum allegatione. Uel [orantes] pro bonis gratie [poſtulantes] pro bonis glorie.

Ut impleamini agnitione voluntatis eius in omni ſapientia ⁊ intellectu ſpiritali.

¶ Hic ſubdit quid orat: quia cognitionem voluntatis diuine. Ubi orat cognitionē primo plenariam. ibi. Impleamini. Secundo vtilem. ibi. Uoluntatis eius. Tertio diſtinctam. ibi. In omni ſapientia. Dicit ergo [Ut impleamini] quaſi. Ita oramus poſtulantes [vt] ſcilicet [impleamini agnitione voluntatis eius] .i. vt plene cognoſcatis: quid deus velit: et quid non. Ut ſciatis que ſit voluntas dei bona: beneplacens et perfecta. Rom. xii. Impleamini inquam [in omni ſapiētia] id eſt perfecta cognitione rerum: que pertinent ad vitam actiuam. Unde Sapientia hic accipitur improprie pro ſcientia [et intellectu ſpiritali] .i. cognitiōe rerum que pertinent ad contēplatiuam.

Ut ambuletis digne deo: per omnia placentes: in omni opere bono fructificātes: ⁊ creſcentes in ſciētia dei: in omni virtute cōfortati ſecundū potentiā claritatis eius.

¶ Hic oſtendit ad quid orat. Ubi tangit triplicem vtilitatem propter quam orat. Prima ſcilicet propter profectum eorum in bonis. Secundo propter confirmationem in ipſis. ibi. Et in omni virtute confortati. Tertio propter patientiam in aduerſis. ibi. In omni patientia. Ut ſic in bonis proficiant / permaneant ⁊ ſuſtineant in aduerſis. Profectum autem eorum in bono orat triplicem. Primo In recta intentione. Secundo In bona operatione. ibi. In omni opere bono. Tertio In magna cognitione. ibi. Et creſcentes in ſcientia dei In prima tangit tria. Motum. ibi. Ambuletis. Motiuum. ibi. Digne deo. Modum. ibi. Per omnia placentes. Dicit ergo. Orantes inquam ad hoc. Uel Impleamini ad hoc [Ut ambuletis] de bono in melius Fo.lxxxiiii proficiendo. Pſ. Ibunt de virtute in virtutem [ambuletis [inquam] digne deo] id eſt: prout dignitas diuini honoris exigit: cuius filii eſtis. Ephe. v. Eſtote imitatores dei ſicut filii chariſſimi ⁊c. Uel [Digne deo] id eſt: vt ſitis digni deo in premio. Geñ. xv. Ego merces tua magna nimis. Uos inquam [placentes deo] per rectam intentionem: et voluntatem. Et hoc [per omnia] ſcilicet negocia: tam actiue quam contemplatiue. Non per quedam ſolum: vt illi qui bonis mala intermiſcent Leuit. xix. Non indueris veſte: que lana linoqʒ contexta eſt: id eſt conuerſatione partim bona partim mala Hieremi. xii. Nunquid auis diſcolor hereditas mea mihi. Nec ſolum placentes per rectam intentionem Sed etiam [fructificantes] in melius [in omni opere bono] id eſt: per bonam operationem. Ad deum. Ad proximum. Ad ſeipſum: quia. Matth. iii. Omis arbor que non facit fructum bonum: excidetur ⁊c. [et] etiam [creſcentes] per hanc vite puritatem [in ſcientia dei] id eſt in cognitione diuinitatis: ad quam peruenitur per vite puritatē. Pſ. A mādatis tuis intellexi: propterea ⁊c. Et dicit ſcientia dei: non mundi: quia inflat. i. Cor. viii. Sap. xiii. Uani ſunt omnes homines in quibus nō ſubeſt ſcientia dei. Uos inquam. Uel etiam orantes vt ſitis [in omni virtute confortati] a deo: ſcilicet in bono confirmati. Pſ. Nimis confortatus eſt principatus eorum. Confortati inquam [ſecundum potentiam ⁊c.] Hoc legitur dupliciter. Primo modo de claritate creata ſic Confortati [ſm potentiā claritatis eius] .i. ſm ꝙ per potentiam ſuam nos illuminauit in ſui clara cognitione. ii. Cor. iiii. Deus qui dixit de tenebris lumē ſplendeſcere. Secundo modo de claritate increata ſic Confortati [ſm potentiam claritatis eius] .i. ſm potentiam quaʒ habet eo ꝙ eſt claritas dei patris. Sap. vii. Emanatio quedam eſt claritatis dei ⁊c. Hebre. i. Qui cum ſit ſplendor glorie.

In omni patientia et longanimitate cum gaudio.

¶ Hic hortatur ad tolerantiam mali. Et primo patienter. Secundo perſeueranter. ibi. Et longanimitate. Tertio letanter. ibi. Cum gaudio. Dicit ergo vos dico manentes [In omni patientia] aduerſorum [et longanimitate] bonorum laborum: glorioſum expectando fructum. Jac. vlt. Exemplum accipite fratres exitus mali: longanimitatis laboris ⁊ patientie prophetas: qui locuti ſunt in nomine domini. Patientia dico ⁊ longanimitate: ⁊ hoc [cum gaudio] non ex triſtitia aut ex neceſſitate. ii. Cor. ix. Et Jaco. i. Omne gaudium exiſtimate fratres mei cum in varias tentationes incideritis. Actu. v. Ibant apoſtoli gaudentes a conſpectu concilii quoniam digni ⁊c.

Hic queritur ſuper illud. Gratia vobis ⁊ pax. Gloſ. Remiſſio peccatorum: et reconciliatio ad deum. Contra. Cū eſſent ſancti ⁊ fideles: gratiam habebant ⁊ reconciliati erant. Reſponſio. Non petit: vt hec eis ſimpliciter quaſi de nouo dentur: ſed vt augeantur. Item ſuper illud. A deo patre noſtro. Queritur quare non addit. Et domino Ieſu chriſto. Reſponſio. Quia dubitabant an legalia eſſent ſeruanda cum fide chriſti: vel fides chriſti ſufficeret ſine legalibus.

Item ſuper illud. Gratias agim⁹ deo et patri Glo. quia Deus: pōt quia Pater: vult. Contra. Aut ly pater accipitur ibi eſſentialiter: ⁊ ita tota trinitas eſt pater chriſti. Aut perſonaliter: et ita male attribuitur ei velle: quod eſt attributū eſſentiale. Rñ. Ly pater accipitur pſonaliter: attribuit aūt ei velle per quandā appropriationē rōne beneuolētie ad filios nō per ꝓprietatē

Item ſuper illud. In vniuerſo mundo. Contra. Multe mundi partes erant ad quas nõdum peruenerat euangelium. Rñſ. Fit diſtributio pro partibus mundi maioribus et notioribus non pro omnibus vniuerſaliter. Item ſuper illud. Sicut in vobis. Glo. Unde nihil addere debetis. Contra. Optabat eos in ſcientia dei creſcere. Reſpon. Nihil debebant addere immutãdo: ſed explanando. Item ſuper illud. Sicut didiciſtis ab Epaphra. Glo. Ut in ore duorum teſtium ſtet omne verbum. Contra. In multis cauſis requiruntur plures. Reſponſio. Exponi debet per negationem: id eſt: non paucorum. Item ſuper illud. Dilectionem veſtram in ſpiritu. Glo. Non in carne. Contra. Non ſolum anima proximi: ſed et caro debet diligi ex charitate. Rñſ. Ly carne ſonat hic in vicium non naturam.

Item ſuper illud. In omni ſapientia. glo. Rerum que ſunt actiue vite. Contra. Secundum Auguſtinum libro de trinitate. Sapientia eſt proprie cognitio diuinorum. Reſpon. Sapientiam accipit large pro ſcientia: non proprie. Item ſuper illud. Digne deo. Gloſ. Ut ſitis digni eo premio. Cõtra. Rom. viij. Non ſunt condigne paſſiones etc. Reſponſio. Aliud eſt eſſe dignum. Aliud condignum: nam dignitas dicit idoneitatem ſufficientie ſed cõdignitas idoneitatẽ equalẽ.

Dignitas et condignitas differunt.

Gratias agentes deo et patri qui dignos nos fecit in partẽ ſortis ſanctorũ in lũine.

¶ Hec eſt tertia pars principalis epiſtole: In qua poſt ſalutationem et gratiarum actionem ponit inſtructionem. Ubi inſtruit eos primo in fide: ipſos a legalium obſeruantia reuocando vſq; ad tertium capitulum. Secundo moribus: ipſos ad bonos mores exhortãdo. Infra Capitulo. iij. Mortificate ergo membra veſtra. In prima ipſos a legalibus reuocare intendit. Primo per chriſti ſufficientiam et plenitudinẽ. Capitulo iſto. Secundo per ſuam erga eos ſollicitudinem. Capitulo ſecundo. Tertio: per ſtatus eorum conditionem. Capitulo. iij. In prima chriſti ſufficientiam et plenitudinem oſtendit tripliciter. Primo in beneficio credentium generali. Secundo in beneficio ipſorum Coloſſenſiũ ſpeciali. ibi. Et vos cum eſſetis aliquando alienati. Tertio in beneficio ipſius apoſtoli ſpecialiori. ibi. Cuius factus ſum ego paulus miniſter. In prima tangit Primo beneficiorum chriſti largitatem. Secundo diuinã beneficij maieſtatẽ. ibi. Qui eſt imago dei. Tertio humanam eiuſdem dignitatem. ibi. Et ipſe eſt caput corporis eccleſie. In prima tangit quinq; beneficia a chriſto credentibus exhibita. Primum adoptionis. Secũdum libertatis. ibi. Qui eripuit nos. Tertium tranſlationis. ibi. Et tranſtulit in regnum. Quartum redemptionis. ibi. In quo habemus. Quintum remiſſionis. ibi. Et remiſſionem peccatorum. Adoptio reſpicit hereditatem filiorum: cuius nos participes fecit. Libertas: hoſtem a quo nos eripuit. Tranſlatio fidem eccleſie in quam nos tranſtulit. Redemptio: penam quam pro nobis ſoluit. Remiſſio: culpam quam nobis remiſit. Circa adoptionem tangit quatuor. Primo perſonam adoptantem: quia deus pater. Secundo ipſam adoptationem: quia dignos nos fecit. Tertio adoptationis terminũ: quia in partem ſortis ſanctorũ. Quarto adoptandi modum: quia in lumine. Dicit ergo [gratias] q. Ita non ceſſamus pro vobis orantes etc. Nos dico [gratias agentes] non ſolum ‥centes [deo et patri] id eſt: illi qui eſt Deus omnium per creationem: et Pater per gubernationem. Uel pater fidelium per adoptionem: quia Deus: quicquid petimus: poteſt conferre: quia Pater vult. Malach. ij. Nunquid nõ vnus pater omnium noſtrum. Nunquid non vnus deus creauit nos [qui] deus et pater [dignos nos fecit] ſcilicet: gentiles ſicut et nos iudeos qui prius eratis indigni: in dignos inquam [in partem ſortis ſanctorum] id eſt: in participationem hereditatis ſanctorum. Que dicitur ſors: quia diuina voluntate et electione: non humana prouiſione diſtribuitur. Act. j. Cecidit ſors ſuper Mathiam. [In lumine] Hoc legitur dupliciter. Primo de lumine increato: ſcilicet chriſto: ſic Dignos nos fecit: et hoc [in lumine] id eſt: in chriſto qui eſt lumen de lumine. Hec enim vocatio facta eſt per chriſtum. Alio modo de lumine creato: ſic Dignos nos fecit etc. et hoc ponendo nos [in lumine] id eſt: in clara fidei cognitione. ps. xv.
Pſ. Funes ceciderunt in preclaris.

¶ Notandum eſt hic q; Sors. i. hereditas ſanctorum beatorum eſt in lumine multiplici. C

Primum Diuine maieſtatis. De quo Pſ. Quoniam ps. xxxv.
apud te eſt fons vite etc. j. Timoth. vj. Lucem habitat inacceſ.

Secundum Aſſumpte humanitatis. Eſa. lx. Surge illuminare hieruſalem etc. Apocalip. penl. Ciuitas illa non eget ſole: neque luna etc. quia lucerna eius eſt agnus.

Tertium Beatorum angelorum. Baruch. iij. Stelle dederunt lumen in cuſtodijs ſuis. Job. xxxviij. Ubi eras quando ponebam fundamenta terre etc.

Quartum: Sanctarum animarũ. pſ. Ut placeam coram deo in lumine viuentiũ. alibi. In ſplẽdoribus. etc. ps. lv.

Quintum Corporum glorificatorum. Mat. xiij. Tũc iuſti fulgebunt ſicut ſol etc.

Sextum Celorum et celi luminarium. Apocalip. xxj. Lumen ciuitatis illius ſimile lapidi precioſo. Eſaie. trigeſimo. Erit lux lune: ſicut lux ſolis: et lux ſolis ſeptempliciter.

Septimum Elementorum innouatorum Apoc. xviij. Uidi angelum magnum deſcendentem de celo et terra illuminata eſt a gloria eius.

Qui eripuit nos de poteſtate tenebrarum: et trãſtulit in regnum filij dilectionis ſue: in quo habemus redemptionem et remiſſionem peccatorum.

¶ [Qui eripuit nos] quaſi. Ita nos dignos fecit: quia ſcilicet [eripuit nos] iudeos: in baptiſmo ſecũdum Gloſam. Similiter et vos gentiles. Eramus enim natura filij ire ſicut et ceteri. Eripuit inquam [de poteſtate tenebrarum] id eſt: de tenebris ignorantie et peccatorũ. Luce. j. Illuminare his qui in tenebris etc. Item [de poteſtate tenebrarum] id eſt: demonum qui totum mũdum captiuauerant: et nobis dominabantur. Luc. xxij Hec eſt hora veſtra et poteſtas tenebrarum. Item [de poteſtate tenebrarum] id eſt: de limo inferorum in quibus a diabolo tenebamur obligati tam ex delicto Ade quam ex proprio. Job. x. Antequam vadam ad terram tenebroſam etc. Nec ſolum eripuit: ſed [et] in regnum [tranſtulit etc.] Hoc dupliciter legitur. Uno modo de regno eccleſie militantis: ſic [et tranſtulit] de carcere: ſcilicet peccati [in regnum filij dilectionis ſue] id eſt: filij ſui dilectiſſimi. Luce. iij. Hic eſt filius meus dilectus etc. id eſt: in eccleſia militante: vt ſcilicet eſſemus regnum filij ſui. De quo regno. Johan. xviij. Regnum meum non eſt de hoc mundo. Secundo modo legitur de regno eccleſie triumphantis: ſic [et trãſtulit] nos de hoc mundo [in regnum etc.] id eſt: in celum. De quo regno Matth. vj. Adueniat regnum tuũ [in quo] ſcilicet filio [habemus redemptionem] a pena [et] etiam [remiſſionem peccatorum] a culpa. Ephes. primo. In quo habemus redemptionẽ per ſanguinem eius: et remiſſionem peccatorũ. Apoc. j. Qui dilexit nos et lauit etc. ps. Apud dñm miſericordia etc. ps. cxxix.

Qui eſt imago dei inuiſibilis primo genitus omnis creature.

¶ Hic cõmendat diuinã chriſti maieſtatem. Primo ex patris perfecta ſimilitudine. Secundo ex eius coeternitate. ibi: Primogenitus omnis. Tertio ex eiuſdẽ coomnipotentia et virtute. ibi. Qm̃ in ipſo cõdita. Quarto ex vniuerſorum de nihilo productione. ibi. Omnia Quinto ex vniuerſorum anteceſſione. ibi. Et ipſe eſt. Sexto ex vniuerſorum conſeruatione. ibi. Et omnia. Dicit ergo [Qui eſt] q. Ita habemus in eo redemptionem etc. Et merito per ipſum habemus hec omnia bona: quia ipſe [eſt imago dei] patris: naturalis:

non artificialis: quia de patre: ⁊ patri plene ⁊ perfecte ſimilis. Imago dico dei [inuiſibilis] incomprehenſibilis: quia lucem habitat inacceſſibilem. j. Tim. vj. Simile habetur. ij. Cor. iiij. Qui eſt imago dei inuiſibilis: nec eſſe cepit cum creatura: ſed eſt [primogenitus omnis creature] Eccli. xxiiij. Ego ex ore altiſſimi prodij primogenita ⁊c. Et ſic eſt patri coeternus: ex quo enim fuit ante omnem creaturam: ergo ante tempus: et ita in eternitate. Johan. primo. In principio erat verbum ⁊c.

D ¶ Notandum hic q̄ chriſtus dicitur.

Chriſtus dicit̄ primogenitus. Primogenitus patris. Heb. j. Et cum iterum introducit primogenitum in orbem terre dicit ⁊c.

Primogenitus matris. Mat. j. Peperit filium ſuum primogenitum.

Primogenitus omnis creature. Eccli. xxiiij. Ego ex ore altiſſimi prodij ⁊c.

Primogenitus ex mortuis. Infra eodem. Qui eſt principium primogenitus ex mortuis ⁊c.

Quoniam in ipſo condita ſunt vniuerſa in celis: et in terra: viſibilia et inuiſibilia: ſiue throni ſiue dominationes: ſiue principatus ſiue poteſtates. Omnia per ipſum et in ipſo creata ſunt: ⁊ ipſe eſt ante omnes et omnia in ipſo conſtant.

¶ Hic commendat chriſtum ex vna cum patre omnipotentia. Et primo quo ad rerum conditionem. Secundo quo ad vniuerſorum de nihilo productionem. ibi. Et ipſe eſt ante omnes. Tertio quo ad vniuerſorum conſeruationem. ibi. Et omnia in. In prima primo oſtendit a chriſto eſſe rerum vniuerſitatem. Secundo tangit vniuerſitatis expreſſionem. Et primo rerum in ſuo genere. ibi. In celis. Secundo in noſtra cognitione. ibi. Inuiſibilia. Tertio quarundam in ſua ſpecie. ibi. Siue throni. Dicit ergo [Quoniam] q. Et vere chriſtus eſt ante omnem creaturam [quoniam] in ipſo]. i. per ipſum [condita ſunt vniuerſa] et ſic eſt patri coomnipotens.

Ps. ciij. Ps. Omnia in ſapientia feciſti. Uniuerſa inquam [in celis ⁊ in terra] In principio enim. i. in filio creauit deus celum ⁊ terram. Gen. j. [viſibilia] vt ſol ⁊ luna In quo expreſſe conuincitur Manicheus [et inuiſibilia] vt anime ⁊ angeli. Inuiſibilia dico ⁊ hoc [ſiue throni] per quos deus omnibus preſidet. Throni enim dicuntur in quibus deus ſedet quaſi omnibus preſidens [ſiue dominationes] per quas deus preſidet angelis. Dominationes enim dicant̄ angeli quibus ceteri angeli ſubiecti ſunt [ſiue principatus] per quos preſidet hominibus. Principatus enim dicuntur angeli qui habent regere homines et eis principari [ſiue poteſtates] per quas deus preſidet demonibus. Poteſtatum enim eſt demones arcere. Per hos enim quatuor ordines qui nominantur nominibus Dignitatis ⁊ Superpoſitionis: intelliguntur alij ordines angelorum Ephes. j. Qui eſt ſuper omnem principatum: ⁊ poteſtatem ⁊ virtutem et dominationem. Nec iſta ſolum: ſed [omnia] prorſus nullo excepto ſcilicet terreſtria: celeſtia: ⁊ infernalia. Philippen. ij. In nomine ieſu omne genu flectatur [creata ſunt] id eſt producta de nihilo [per ipſum] tanquam opificem effectiue. Johan. j. Omnia per ipſum facta ſunt [et in ipſo] exemplariter: quia ipſe eſt ars plena omnium rationum viuentium ſecundum Auguſtinum. Uel [in in ipſo] quia ipſum non excedunt et extra ipſam eſſe non poſſunt. Ro. xj. Ex ipſo: ⁊ per ipſum: et in ipſo: ſunt omnia [et ipſe eſt ante omnes] non tantum potentia ⁊ eternitate: ſed etiam dignitate. Eccleſiaſt. primo. Sapientiam dei precedentem omnia quis inueſtigauit? [et omnia in ipſo conſtant] id eſt: partes omnium ſimul ſtant per ipſum et conſeruantur. Hebreorum primo. Portans omnia verbo virtutis ſue.

Et ipſe eſt caput corporis eccleſie: qui eſt principium primogenitus ex mortuis: vt ſit in omnibus ipſe primatum tenens: quia in ipſo complacuit omnem plenitudinem (alias diuinitatis) inhabitare et per eum reconciliari omnia in ipſum: pacificans per ſanguinem crucis eius: ſiue que in terris ſiue que in celis ſunt.

¶ Hic oſtendit humanam eius dignitatem. Primo ex eccleſie eius regimine. Secundo ex eius fundatione. ibi. Qui eſt principium. Tertio ex reſurrectionis ordine. ibi. Primogenitus ex mortuis. Quarto ex vniuerſali plenitudine. ibi. Quia in ipſo complacuit. Quinto ex humani generis reconciliatione. ibi. Et per eum reconciliari. Sexto ex angelorum ⁊ hominum pacificatione. ibi. Pacificans per. Dicit ergo [Et ipſe] ſupple qui eſt tantus ſecundum diuinitatem [eſt caput corporis eccleſie] ſecundum humanitatem: eam ſcilicet ſibi Uniens natura ⁊ gratia ad modum capitis: ipſam Regens et ei influens per modum meriti ſenſum ſpiritualem. Inquantum enim homo habet in ſe omnium ſenſuum ſpiritualium perfectionem vſq; ad modum capitis. Ephe. j. Ipſum dedit caput ſuper omnem eccleſiā [qui eſt principium] id eſt: eccleſie fundator ſecundum Diuinitatem. Joh. viij. Principium qui et loquor vobis. Uel etiam ſecundum humanitatem: quia ſuper fidem humanitatis eius fundata eſt. j. Cor. iij Fundamentum aliud nemo ponere poteſt ⁊c. Et recte eſt principium: quia ipſe eſt [primogenitus ex mortuis] id eſt primus ex mortuis ad immortalitatem reſurgēs Apoca. j. Primogenitus mortuorum [vt] per hoc [ipſe ſit in omnibus] tam precedentibus aduentum eius q̄ ſequentibus [primatum tenens] quia caput eſt tam antiquorum quam modernorum per fidem incarnationis promiſſe ⁊ exhibite. Eccle. xxiiij. In omni gente et in omni populo primatum tenui. Et merito primatum tenet in omnibus [quia in ipſo complacuit] id eſt: toti trinitati ſimul placuit [omnem plenitudinem] ſcilicet nature gratie et glorie. Nature quia deus ⁊ homo. Gratie: ſcientie ſcilicet et virtutum inquantum viator. Glorie inquantum comprehenſor. Johan. j. Uidimus gloriam eius ⁊c. plenum gratie ⁊ veritatis. Omnem plenitudinem dico non tantum eſſe in ipſo: ſed [inhabitare] vt in templo. In quo notatur permanentia. Beatus ille in quo ſunt bona Uniuerſaliter. Abundanter. Perſeueranter [et] complacuit [per eum reconciliare omnia]. i. iudeos ⁊ gentiles. ij. Cor. v. Deus erat in chriſto mundum reconcilians ſibi. Omnia dico [in ipſum] tendentia. Uel [in ipſo] oblato in cruce. Heb. x. Sanctificati ſumus per oblationem corporis ieſu chriſti. et ipſe eſt ſup. [pacificans] non gratis: ſed [per ſanguinē crucis eius] id eſt: fuſum in cruce: que quidē mors eſt mors turpiſſima. Sap. ij. Morte turpiſſima condemnem⁹ eum [ſiue que in terris] id eſt: ſanctos adhuc viatores in terris [ſiue que in celis ſunt] id eſt: angelos ⁊ homines tam comprehenſores in celis. Ephes. ij. Ipſe eſt pax noſtra qui fecit vtraque vnum. Ecce ergo tria Actus Modus Fructus. Actus amabilis: quia [pacificans] Modus amicabilis: quia [ſanguinem crucis] Fruct⁹ generalis: q2 [que in terris ⁊ que in celis.

Hic queritur ſuper illud. De poteſtate tenebrarum. Glo. Demonium qui vere dominabātur nobis. Contra. Solus deus eſt vere dominus creature rationalis. Reſ. Uere dominabantur de facto non de iure. i. dominatione vſurpata nō iuſta. Item ibidem. Glo. Qui dominari ſolebant in fidelibus intrinſecus fideles oppugnabāt extrinſecus. Cōtra. Si dominabantur intrinſecus: ergo illabebantur anime. Reſponſio. Non dominabantur eo quod intra animam eſſent eſſentialiter ſed tantum per effectum ſuggeſtionis. Item ibidem. Glo. De poteſtate tenebrarum: id eſt: de inferno in quo tenebat̄ a diabolo tam ex proprio q̄ ex Ade delicto. Contra. Ergo paulus tenebatur in inferno. Item ergo qui mortui fuerant in mortali

liberati fuerunt. Rñ. Ad primum Paulus loquitur in
perſona antiquorũ non ſua: vel tenebatur ibi reatu nõ
actu. Ad ſecundũ. Rñ. Glo. Loquitur de his qui tene
bantur ibi non pro mortali culpa illuc delata: ſed pro
penitentia de mortalibus imperfecta. Itẽ ſuper illud.
Tranſtulit nos. Gloſ. de mundo. Contra. Joh. xvij.
Non rogo vt tollas eos de mundo. Rñſ. Mundus ibi
accipitur pro habitatione hominum: hic vero pro va
na conuerſatione mundanorũ. Item ibidẽ. glo. Tran
ſtulit nos ꝛc. quando tollẽs de imo tartari duxit eũ in
celum. Contra. Ergo patres erant in profundo infer
ni: ergo cum dãnatis. Rñ. Imum tartari intelligit re
ſpectu ceterarum partium mundi non tartari vt ſit cõ
ſtructio intranſitiua. i. imum quod eſt infernus. Item
ſuper illud. Filij dilectionis. Glo. Spiritusſanctus p
prie dicitur charitas. Contra. Quelibet perſona dici
tur charitas. Rñſ. Charitas in diuinis dupliciter ac
cipitur: eſſentialiter: ꝛ hoc conuenit ſpiritui ſancto pro
prie. i. appropriate: ꝛ perſonaliter: ꝛ hoc conuenit ei p
prie ita ꝙ non alij perſone. Item ibidẽ. glo. Filij ſub
ſtantie ſue. Contra. Subſtantia non generat nec gene
ratur. Rñ. Conſtructio eſt intranſitiua ꝛ ſubſtantialis
non tranſitiua. Item ſuper. Qui eſt imago dei. Glo.
Similis patri eo ꝙ de patre imago: ergo eſt: quia de
patre eſt ꝛ in nullo diſtat. Contra. Similiter ſpiri
tusſanctus de patre eſt: ꝛ in nullo diſtat. Reſponſio.
Non eſt de patre inquantum pater nec de patre ſo
lo. Item ibidem. Gloſa. Nulla alia imago dei debet
coli que non eſt hoc quod ipſe. Contra. Ergo imago
crucifixi coli non debet. Reſponſio. Nulla alia imago
coli debet abſolute conſiderata ſcilicet vt res: ſed cõ
paratiue: ſcilicet vt ſignum. Item ſuper illud. In ip
ſo condita ſunt omnia. Gloſ. In nullo filius minor eſt
patre. Contra. Joh. xiiij. Pater maior me eſt. Reſpõ.
Secundum regulam. Aug. lib. de trini. Primum refer
tur ad chriſti diuinitatem. Secundum ad eius huma
nitatem. Item ſuper illud. Ipſe eſt caput. glo. Etiã
ſm hominis naturam. Contra. Secundũ hominis na
turam non influit. Rñ. Influit per modum cauſe meri
torie non efficientis. Item ibidem. glo. In chriſto ſũt
oẽs ſenſus ſpũales ſicut in capite oẽs ſenſus corpora
les. Contra. Fides ꝛ ſpes non ſunt in chriſto. Rñ. Lo
quitur de ſenſibus perfectis non de imperfectis. Itẽ
Ibidem glo. Chriſtus eſt caput omni populo ſanctoꝝ.
Contra. Caput eſt vt homo: non erat homo tẽpore an
tiquorum. Rñ. Quamuis non eſſet homo in re erat ta
men in ſanctorũ fide. Item ibidem. Glo. Aliter cete
ri homines ſapientes ſunt: aliter chriſtus. Contra. Er
go chriſtus non eſt ſapiens ſapientia creata. Reſpon
ſio. Eadem eſt ſapientia creata in chriſto ꝛ in ceteris:
ſed non eodem modo ineſt: quia chriſto naturaliter et
inſeparabiliter: ceteris vero ſeparabiliter. Item ibi
dem. Glo. Non ſic aſſumpſit illum hominẽ vt ceteros.
Contra. Non aſſumpſit hominem. Reſponſio. Aſſum
pſit hominem: id eſt humanam naturam. Item ſuper
illud. Primogenitus ex mortuis. Contra. Mat. xxvij.
Multa corpora ſanctorum ſurrexerunt ꝛc. Reſpon
ſio. Illud dictum eſt per anticipationem: non enim ſur
rexerunt ante reſurrectionẽ chriſti: ſed eo reſurgẽte.
¶ Notandũ ſuper illud. Omnem plenitudinẽ. Ex qua
druplex inuenit plenitudinis genus Malorum Bono
rum Reproborum Beatorum.
Prima eſt penurioſa: quia nihil eſt quod implet.
Secunda gratioſa: quia virtus eſt que implet.
Tertia odioſa: quia pena eſt que implet.
Quarta glorioſa: quia deus eſt qui implet.
Eſt ergo plenitudo prima malorum. De qua Ezech.
vij. Fac concluſionem quoniam terra plena eſt iudicio
ſanguinum: ꝛ ciuitas plena iniquitate. Et vere plena.
Quia et

Charitas in diuinis ſumitur dupliciter

E Plenitudinis gñs quadrupliciter inuenitur.

In Corde.

Superbia: Sicut veſica vento. Eccle. j. Cor tuũ ple
num eſt dolo ꝛ fallacia Tales pungũtur inuidia: et
crepant impatientia. De quibus Romañ. primo. Ple
nos inuidia.
Auaricia: Sicut caminꝰ igne. Mich. vj. Adhuc ignis
in domo impij ꝛ theſauri iniquitatis: ꝛ menſura mino
ris plena. Eccleſ. ij. Cuncti dies eius laboribus ꝛ erũ
nis pleni ſunt.
Luxuria: Sicut latrina luto. Apocalip. xviij. Habens
in manu ſua plenum poculum aureum plenum abomi
natione ꝛ immundicia fornicationis. ij. Pet. ij. Habentes
oculos plenos adulterij. De his tribus. Matthei.
viceſimotertio. Intus autem eſtis pleni rapina et im
mundicia.

In Ore.

Inquietudine multiloquij. Sicut rane in ſero. Sicut
muſtum abſque ſpiraculo. Job. xxxij. Plenus ſum ſer
monibus et coartat me ſpiritus vteri mei en venter
meus ꝛc.
Amaritudine ꝛ detractionis et mendacij. Sicut ſer
pentis lingua veneno. Pſ. Quorum os maledictione ps. cxiij.
plenum eſt.
Turpitudine ſcurrilitatis et vaniloquij. Sicut phle
gmaticus ſputo. Prouerb. ix. Mulier ſtulta ꝛ clamo
roſa: plenaq̃ʒ illecebris. Rhetoria facit lingua plena ve
neno mortuo. Jaco. iij. Eſt enim inquietuʒ malum ple
na veneno mortifero.

In Manu vel Opere.

Perpetratione exteriori: Sicut venter plenus cibo
quando exit in vomitu. Eſa. j. Manus enim veſtre ſan
guine plene ſunt. quia. ij. Malach. vj. Templum luxu
ria ꝛ comeſſationibus erat plenum.
Contagio mali exempli: Sicut corpus plenum lepra
quando alios inficit. ij. Paralip. xxvj. Habitauit Ozi
as in domo ſeparata plenus lepra: ob quam electꝰ fue
rat de domo domini.
Perſeuerantia finali. Sicut homo plenus diebus qui
diu vixit. ij. Mach. vj. Non enim ſicut in alijs nationi
bus dñs patienter expectat: vt eos cum dieſ. iudicij ad
uenerit puniat in plenitudine peccatorum. Ita ꝛ in no
bis ſtatuit vt peccatis noſtris in finem ꝛc.
¶ Nota hic Ex eſt quadruplex plenitudo Beatorum.
Prima: ſufficientie in oĩbus iuſtis. Act. xiiij. Diſcipu
li replebantur gaudio ꝛ ſpiritu ſancto:
Secunda: copie in perfectis. Act. vj. Stephanus ple
nus gratia ꝛ fortitudine.
Tertia: excellentie in beata virgine. Luc. j. Aue gra
tia plena dominus ꝛc.
Quarta: redundantie in xp̃o. Joh. j. Plenũ gratie ve
ritatis. De plenitudine eius omnes accepimus.

F Plenitudo beatorũ quadruplex.

Et vos cum eſſetis aliquãdo alienati et ini mici ſenſu in operibus malis.

¶ Superius oſtendit chriſti ſufficientiam ꝛ plenitudi
nem in beneficio credentium in generali. Hic idem o
ſtendit in beneficio Coloſeñ. in ſpeciali: oſtẽdens. Pri
mo a quo reuocati ſunt. Secundo: quando ꝛ per quid.
ibi. Nunc autem reconciliauit. Tertio: ad quid. ibi.
Exhibere vos. Quarto: ſub qua conditione. ibi. Si ta
men permanetis. In prima Primo deſcribit ſtatum a
quo reuocati ſunt a triplici malo: ſcilicet In aſpectu:
quia alienati. In affectu: quia inimici. In effectu: quia
in operibꝰ malis. Erant enim Excecati in aſpectu Cor
rupti in affectu Deprauati in effectu. Dicit ergo [Et
vos] quaſi. Ita pacificauit ſiue que in terris ꝛc. [Et
vos] o Coloſeñ. vt de vobis ſpecialiter loquar ſupple:
pacificauit ꝛ recõciliauit [cum]. i. q̃uis [eſſetis aliquã
do] ſcilicet ante fidem [alienati] a deo: nihil: ſcilicet cõ
mune cum deo habendo. Eratis illo tempore ſine chri
ſto alienati a conuerſatione iſrael ꝛ hoſpites teſtamen
torum. Et poſt. Et ſine deo in hoc mundo [et inimici]
deo: ſcilicet contradicẽdo. Rom. v. Cum inimici eſſe
mus ꝛc. Et hoc [ſenſu] quia putabatis bene ꝛ ſenſate
agere. Eſt enim via que videtur homini recta et nouiſ
ſima eius ducunt ad mortem. Prouerb. xiiij. Vel [ini
mici ſenſus] id eſt: conſilij diuini: quia legem Moyſi
non recepiſtis. Vos dico degentes ſupple [in operibꝰ
malis] id eſt: male conuerſando. Joh. iij. Erant enim
eorum mala opera.

Nunc autem reconciliauit in corpore car.

nis eius per mortem:

¶ Hic ſubdit quando et per quid reuocati ſunt. Et Primo: quando: quia nunc. Secundo per quid: quia in corpore carnis. Dicit ergo [Nunc autem] q. Tales aliquando eratis [nunc autem] ſcilicet in tempore gratie: non in alio tempore [reconciliauit] vos: ſcilicet [in corpore carnis eius] id eſt: in corpore ſuo paſſibili et mortali Non tamen per ſolum corpus: ſed per animā vnitam et diuinitatem et hoc non per vitam corporis: ſed [per mortem] Peccata enim noſtra pertulit in corpore ſuo ſuper lignū. j. Pet. ij. Ecce ergo tēpus acceptabile: quia [nunc] Opus amabile: quia [reconciliauit] Medium amicabile: quia [in corpore carnis] Meritum admirabile: quia [per mortem.]

Exhibere vos ſanctos et immaculatos et irreprehenſibiles coram ipſo.

¶ Hic oſtendit ad quid reuocati ſunt. vbi Primo tangit multiplicem eorum vtilitatem. Secundo: vtilitatis veritatem. ibi. Coram ipſo. Dicit ergo [Exhibere] q. Ita reconciliauit vos [exhibere]. i. ad hoc vt exhiberet [vos ſanctos] virtutibus [et immaculatos] a peccatis carnalibus [et irreprehēſibiles] a malis omnibus. Uel [ſanctos] quo ad deum [immaculatos] quo ad ipſos [irreprehenſibiles] quo ad proximos [coram ipſo] Hoc dupliciter legitur. Primo modo ſic. Irreprehenſibiles dico [coram ipſo] id eſt: in conſpectu eius quod eſt valde magnum: quia ipſe vniuerſa etiam occultiſſima conſpicit. Omnia enim nuda ſunt et aperta oculis eius. Hebre. iiij. Secundo ſic. Exhibere vos [coram ipſo] id eſt: in preſentia et conſpectu eius quā do ipſum videbimus facie ad faciem. Ephe. quinto. Ut exhiberet ſibi glorioſam eccleſiam non habentem maculam neqꝫ rugam.

Si tamen permanetis in fide fundati et ſtabiles et immobiles a ſpe euangelij.

¶ Hic quarto ponit conditionem. Ubi oſtēdit. Primo in quo debeant manere. Secundo q̄ firmiter. ibi. Fundati. Tertio quare. ibi. Quod audiſtis. Dicit ergo. [Si tamen] q. Ita reconciliauit vos vt exhiberet ⁊c. hac conditione [tamen ſi permanetis]. i. perſeuerāter manetis in fide] vt in fundamento. In fide dico [fundati] non aliqua hereſi fluctuantes. Ephe. iiij. Non ſimus paruuli fluctuantes ⁊c. [ſtabiles] non per voſipſos ſine alieno impulſu recedentes [et imobiles] alterius impulſu. Uel [fundati] in conuerſione [ſtabiles] in conuerſatione [immobiles] in conſummatione: ſcilicet vt nec in principio: nec in medio: nec in fine recedatis a fide. j. Corinth. xv. Stabiles eſtote et immobiles dico [a ſpe euangelij] id eſt: a re ſperata que in euā gelio predicatur et promittitur. Titum. ij. Expectantes beatam ſpem.

Quod audiſtis: quod p̄dicatum eſt in vniuerſa creatura que ſub celo eſt.

¶ Hic oſtendit quare debent manere in fide: quia veritatem fidei intellexerunt. Ubi tangit. Primo fidei predicationem. Secundo predicationis generalitatē. ibi. Quod predicatum eſt. Tertio generalitatis opportunitatem. ibi. Que ſub celo eſt. Dicit ergo [Quod] ſcꝫ euangelium [audiſtis] vtraqꝫ aure et exteriori et interiori: id eſt intellexiſtis: et ideo tenere debetis. Melius eſt enim viam veritatis non agnoſcere quam poſt agnitam retro conuerti. ij. Pet. ij. Nec ſolum vos audiſtis: ſed etiam [ꝙ predicatum eſt in vniuerſa creatura]. i. vniuerſis hominibus. Homo enim nomine omnis creature intelligitur: quia cum omni creatura cōmunicat: ſm Greg. in omel. Aſcenſionis: ſuper illud Predicate euangelium omni creature. Habet enim cōmune Eſſe cum lapidibus. Uiuere cum plātis. Sentire cū animantibus. Intelligere cum angelis. Creatura dico [que ſub celo eſt] non que in celo; quia nō eſt ei neceſſariū predicare. Uel [in vniuerſa creatura]. i. in oībus credētibus Credentes enim dicunt noua creatura qꝛ de nihilo moris; facti ſunt aliquid in eſſe moris.

¶ Et ſciendum ꝙ creare accipitur dupliciter.
Primo modo accipit: Creare ſm ꝙ creare eſt de nihilo in eſſe nature aliquid facere. Geñ. j. In principio creauit deus celum et terrā ⁊c. De terra igitur hoīem Geñ. ij. Faciamus hominē ad imaginem ⁊c. De terra quidem rubea creatus in agro Damaſceno ⁊c. Et ſic de nihilo in eſſe nature homo formatus. G Creare ſumitur dupliciter.
Secūdo modo creare: eſt de nihilo moris aliquid in eſſe moris facere: vt hic. Et ephe. iiij. Induite nouum hominem. i. creaturā nouā: qui ſm deū creatus eſt. ſ. in eſſe moris: in iuſtitia et ſanctitate veritatis ⁊c.
Creatura. ſ. noua dico [que] cum [ſub celo] adhuc [eſt] peregrinans in eccleſia militante: nondū tranſlata ad eccleſiam triūphantē Quia Dum ſumus in hoc corpore peregrinamur a dño. ij. Cor. v.
¶ Notandum ſuper illud. Cum aliquando eſſetis alienati Et peccatores quia non vtuntur recto vſu rationis: ſm illud Pſ. Homo cum in honore eſſet ⁊c. Et alibi. Alienati ſunt peccatores a vulua. Ideo multis nominibus appellantur in ſcriptura ſcꝫ. H Ps. xlviij. Peccatores in ſacra ſcriptura diuerſis noīb⁹ appellantur
Ceci quia irrationabiliter de rebus iudicant: ſicut ceci de coloribus. Soph. j. Ambulauerūt vt ceci qꝛ dño peccauerūt. Sap. ij. Excecauit ocul. malitia eorum.
Inſēſati: quia irrationabiliter de bonis eſtimāt. Sap. v. Nos inſenſati vitam illorum eſtimabamus inſaniā id eſt: inſenſatam. Sicuti inſenſati in eorum reputationibus omnes dicunt inſenſatos.
Inſani: quia irrationabiliter de malis exultant. Sap. xiiij. Aut enim dum letantur inſaniunt. Eccleſ. ij. Et riſum reputaui amentiam ſeu errorem.
Infatuati: quia irrationabiliter in malis perdurant. Eccle. xxiij. Ne aſſiduitate tua infatuatus improperium patiaris ⁊c.
Stulti: quia irrationabiliter verba proferunt. Job. ij Quaſi vna de ſtultis mulieribus locuta es. Ps. lviij.
Furioſi: quia irrationabiliter operantur et viuunt. pſ. Furor illis ſm ſimilitudinem ſerpentis ⁊c.
Ignari: quia irrationabiliter deum fugiunt. Sap. v. Ergo errauimus a via. Ergo Ceci iudicando. Inſenſati eſtimando. Inſani exultando. Infatuati perdurādo Stulti loquendo. Furioſi operando. Ignari vel deuij ambulando.

Cuius factus ſum ego Paulus miniſter: qui nunc gaudeo in paſſionibus pro vobis et adimpleo ea que deſunt paſſionum chriſti in carne mea pro corpore eius qđ eſt eccleſia

¶ Oſtenſa chriſti ſufficientia ac plenitudine. Primo: in beneficio credentium generali. Secundo: in beneficio Coloſſeñ. ſpeciali. Hic tertio oſtendit idem in ſuo beneficio perſonali: quia eum miniſtrū euangelij fecit cuius miniſterij oſtendit in ſe. Primo fidelitatē. Scđo authoritatem. ibi. Cuius fact⁹ ſum ego miniſter. Tertio: diligentiā et vtilitatem. ibi. Quem nos annunciamus corripiētes. In prima fidelitatē ſui miniſterij oſtendit quadrupliciter. Primo: reſpectu euāgelij: quia reputat ſe etiam miniſtrum non magiſtrum. Secundo reſpectu auditorum. ibi. Qui nunc gaudeo. Tertio: reſpectu xpi. ibi. Et adimpleo ea que. Quarto reſpectu eccleſie. ibi. Pro corpore. Dicit ergo [Cuius] euangelij: ſcꝫ predicandi [factus ſum] diuino artificio. Act. ix Uas electionis eſt mihi iſte [ego Paulus] qui primo fui Saulus et perſecutor. Factus ſum inquam [miniſter] non magiſter. Matth. xxiij. Nec vocemini magiſtri. Magiſter enim veſter vnus eſt chriſtus [qui nūc] Epheſi in carcere pro euangelio poſit⁹ et ligatus [gaudeo in paſſionibus] quia: ſcilicet inde credentes proficiunt. ij. Cor. vij. Superabundo gaudio in tribulatione noſtra. Iaco. j. Omne gaudium exiſtimate fratres ⁊c. Paſſiōibus dico: id eſt quas ſuſtineo [pro vobis] in euangelica veritate cōfirmandis. Felix qui ſic patitur qꝛ Preſentialr: non in gehēna: vnde dicit [nūc] Letāter: nō cum impatiētia: vnde dicit [gaudeo] Innocenter: nō p culpa ſua: vnde dicit [pro vobis: et adimpleo ea que deſunt paſſionū chriſti]. i. paſſionum mearum.

Que dicunt̃ eſſe xp̃i: ꝑpter vnitatẽ capitis ꝛ corpis.
I Paſſiones enim quas chriſtus ſuſtinuit: ꝛ fideles eius ſuſtinent: ſunt quaſi quedam reſpublica eccleſie ꝛ theſaurus eius: in quo quilibet ponit partem ſuaʒ. Sicut in vaſe ad elemoſynam poſito ſuper menſam: omnes pariter ponunt donec impleatur. Et ideo vocantur paritoria: ꝛ quia omnes pariter ponunt: de iſto theſauro fiunt ita large indulgentie. Iſte autem theſaurus: nõ erit plenus vſqʒ in finem ſeculi: ꝛ ideo dicit apoſtolus ꝙ implet hunc theſaurum: quia ponit ibi partem ſuã. Hec Gloſe ſententia. Uel [adimpleo ea que deſunt paſſionum chriſti] id eſt: paſſionum quas chriſt⁹ ſuſtinuit vel que me ſuſtinere precepit. Act. ix. Oſtendam ei quanta oporteat eum pro nomine meo pati. Adimples inquam [in carne mea] non in meis. Uel paſſionũ que deſunt [in carne mea] non in carne chriſti. Adimples autem inquam [pro corpore eius] ſcilicet multiplicando [quod] corpus [eſt eccleſia] Ephe. primo. Ipſum dedit caput ſuper omnem eccleſiam que eſt corpus eius.

K ¶ Notandum ꝙ paulus implebat ea que deerant paſſionibus chriſti in carne ſua: ſiue in corpore ſuo multipliciter.

Paulus multipli̇ implebat in carne ſiue in corpore ſuo ea que deerant paſſionib⁹ chriſti.

Primo Carnem caſtigando. i. Cor. ix. Caſtigo corpus meum ꝛc.
Secundo: carnis moleſtias ſuſtinẽdo. ij. Cor. xij. Datus eſt mihi ſtimulus carnis ꝛc.
Tertio: carnem perſecutionibus exponendo. ij. Cor. iiij. Semper mortificationem chriſti ieſu in corpore veſtro circunferentes.
Quarto: in carne martyrium expectando. Phil. i. Siue per vitam: ſiue per mortem. Mihi enim viuere xp̃s eſt: et mori lucrum.

Cuius factus ſum ego miniſter ſecundũ diſpenſationẽ dei: que data eſt mihi in vobis.

¶ Hic oſtendit miniſterij dignitatem quadrupliciter Primo ex parte dantis. Secundo ex parte finis. ibi. Ut impleam verbum dei. Tertio ex parte miniſtroꝝ ibi. Nunc autem manifeſtum eſt. Quarto ex parte materie. ibi. Quod eſt chriſtus. Dicit ergo [Cuius] ſcilicet corporis eccleſie [factus ſum ego miniſter] vt ſcilʒ ſpiritualia miniſtrẽ. Miniſter dico [ſecundum diſpenſationem dei] materialiter: id eſt: vt eis eum diſpenſem in ſacramentis. i. Corinth. iiij. Sic nos exiſti. homo vt miniſtros dei ꝛ diſ. Uel [Cuius] euangelij [factus ſum ego miniſter] vt ſcilicet illud predicando miniſtrem [ſecundum diſpenſationem dei] effectiue: id eſt: ſecundum gratiam apoſtolatus mihi a deo diſpenſatiue conceſſam. i. Corinth. ix. Diſpenſatio mihi credita eſt [que] diſpenſatio [data eſt mihi in vobis] gentibus. Gala. ſecundo. Qui operatus eſt Petro in apoſtolatuʒ: operatus eſt et mihi inter gentes ꝛc. Uel [in vobis] etiam Coloſſenſibus: quibus etſi non per meipſum perſonaliter: per diſcipulos tamen meos predicaui.

Ut impleam verbũ dei: myſteriuʒ quod abſconditum fuit a ſeculis ꝛ generationib⁹.

¶ Hic oſtendit miniſterij ſui dignitateʒ ex parte finis qui eſt impletio ſecreti diuini de ſalute gentiũ per fidẽ chriſti. Ubi oſtendit ꝙ modus ſalutis gentium fuit A deo preordinatus: quod notatur. ibi. Uerbum dei. Ab hominibus abſconſus. ibi. Abſconditum a deo. Ab eterno preuiſus. ibi. A ſeculis. Ab apoſtolo predicatus ibi. Impleam. Dicit ergo [Ut impleam] quaſi. Ad hoc data eſt mihi diſpenſatio [vt impleam] et impletum oſtendam [verbum dei] id eſt: diſpenſationem ſeu ordinationem dei: quomodo: ſcilicet deus preordinauit gentes per chriſti incarnationem ſaluari: ſcilicet [miſterium] id eſt: ſacrum ſecretum [quod abſconditum fuit] in dei: ſcilicet noticia [a ſeculis] temporum [et generationibus] hominum. Rom. vltimo. Secundum reuelationem myſterij temporibus eternis taciti. ꝛ Ephe. iij. Myſterium quod alijs generationibus non eſt agnitum.

Nunc autem manifeſtum eſt ſanctis eius: quibus voluit deus notas facere diuitias glorie ſacramenti huius in gentibus.

¶ Hic oſtendit miniſterij ſui dignitatem ex parte cõminiſtrorum. ſ. ſanctorum. Ubi implicat quinqʒ conditiones reuelationis facte ſanctis. Oſtendit enim reuelationem ſacramenti huius fuiſſe Opportunã quia nũc Apertam: quia manifeſtatuʒ eſt. Familiarẽ: qꝛ ſanctis Gratuitã: qꝛ deus voluit. Utilẽ: quia diuitias glorie. Dicit ergo [Nunc autem]. ſ. tempore gratie. Nox enĩ obſcuritatis preceſſit: dies aũt manifeſtationis appropinquauit [manifeſtum eſt] non omnibus: ſed [ſanctis eius] Mat. xj. Confiteor tibi domine pater celi ꝛ terre: quia abſcondiſti hec a ſapientibus ꝛ prudentibus ꝛ reuelaſti ea paruulis. Nec ſanctis omnibus: ſed [quibus voluit deus notas facere diuitias glorie ſacramẽti huius] id eſt: copioſam gloriam tanti ſacramẽti. Sacramenti dico notificandi. Uel exiſtentis [in gentib⁹] Ioh. xv. Uos autem dixi amicos: quia omnia quecunqʒ audiui a patre meo nota feci vobis. Diuitie autem huius ſacramenti ſunt Fides Remiſſio Iuſtitia Dona ſpiritusſancti Futura beatitudo. Ecce ergo ſacramentum Precioſum in valore. Ideo dicit [diuitias] Glorioſum in honore: ideo ſubdit [glorie] Fructuoſum in virtute: ideo addit [in gentibus.]

Quod eſt chriſtus in vobis ſpes glorie.

¶ Hic oſtendit miniſterij ſui dignitatem ex parte materie vbi tangit. Primo predicationis materiam: quia chriſtus. Secundo materie efficaciã: quia ſpes glorie. Dicit ergo. Sacramenti dico [quod eſt xp̃s]. i. chriſti incarnatio. i. Tim. iij. Manifeſte magnũ eſt pietatis ſacramentum: quod manifeſtum eſt in carne: iuſtificatum eſt in ſpiritu: apparuit angelis: ꝑdicatum eſt in gẽtibus: creditum eſt in mundo: aſſumptum eſt in gloria. Chriſtus dico exiſtens ſub. [in vobis ſpes glorie] vt per eum: ſcʒ ſine lege ſperetis gloriam. Ps. Domine ſpes mea a iuuentute mea. Ps. lxx.

L ¶ Notandum ꝙ in hoc Sacramento incarnationis reperiuntur in ſumma Quatuor genera diuitiarum: ſcʒ

Diuitiaꝝ quatuor genera in ſacramento incarnationis.

Miſericordie. Ephe. ij. Deus qui diues eſt in miſericordia ꝑpter nimiã charitatẽ ꝛc. His ditati ſunt peccatores.
Gratie. Ephe. ij. Ut oſtenderet in ſecul' ſuperuenientibus abundantes diuitias gratie ꝛc. His ditati ſunt iuſti et innocentes.
Sapientie. Rom. xj. O altitudo diuitiarum ſapientie ꝛc. His ditati ſunt angeli.
Glorie. Ephe. i. Ut ſciatis que ſit ſpes vocationis ei⁹ et que diuitie glorie hereditatis eius His ditati ſunt patres antiqui de limbo educti.

Quem nos annunciauimus corripientes omnem hominem ꝛ docentes in omni ſapientia: vt exhibeamus omnẽ hominem perfectum in chriſto ieſu: in quo et laboro certando ſecundum operationem eius quam operatur in me in virtute.

¶ Superius oſtendit miniſterij ſui primo fidelitatẽ. Scdo dignitatẽ. Hic tertio oſtẽdit diligentiã ꝛ vtilitatem. Et hoc in quatuor effectibus. Primo in corripiẽdo delinquẽtes. Scdo in docendo ignorantes et docẽtes. Tertio in perficiendo minus habentes. ibi. Ut exhibeamus. Quarto in certãdo contra rebelles. ibi. In quo ꝛ laboro. Dicit ergo [Quem] ſcʒ chriſtũ [nos annũciamus]. i. Cor. i. Nos aũt predicamus xp̃m crucifixum. Nos dico [corripientes oẽm hominẽ] gentilem iudeũ ꝛ chriſtianũ: a veritate deuiantẽ ꝛ errantem [et docentes] oẽm hominẽ ignorantẽ veritatẽ Uel [corripiẽtes oẽm hominẽ] cõtradicentẽ [ꝛ docentes] omnẽ hominẽ obedientẽ. Titũ. i. Oportet ep̃m ſine crimine eſſe ꝛc. Amplectentẽ eũ qui ſm doctrinã eſt fidelẽ ſermonem vt potens ſit exhortari in doctrina ſana et contradicentes arguere. Docentes inquam [in omni]

ad eſt perfecta[ſapientia]vt nõ ſimus duces ceci ſicut pſeudo. Mat.xv. Ceci ſunt ⁊ duces cecoꝝ. Corripientes inquam ⁊ docẽtes ad hoc[vt exhibeamus].i. deo in ſacrificium offeram⁹[omnem hominem]iudeũ ⁊ gentilem[perfectum]perfecte ſufficientie. de quo Mat.v. Pefecti eſtote ſicut ⁊ pater veſter celeſtis pfectus eſt. Perfectũ inquã non in lege:q: lex neminẽ ducit ad pfectum Heb.vij.[ſed in chriſto ieſu].i.in intellectu myſterij chriſti[in quo]ſcʒ in qua re:vt ſcʒ omnis homo perfectus ſit in chriſto[laboro].j.coꝝ.xv. Plus omnibus laboraui. Et laboro inquam[certando]contra rebelles.ij. Tim.ij. Bonum certamen certaui. Laboro inquam ⁊ certo ⁊ hoc non viribus vel induſtria mea:ſed[ſm operationem eius].i.chriſti[quã operatur in me,in virtute]ſcʒ miraculoꝝ: predicationem ſcʒ meam per miracula ↄfirmando. Quaſi diceret. Certo contra rebelles adiuuantibus me ſignis

Pſ.lxvij. ſcʒ miraculoꝝ:vt qui verbis ↄtradicũt:virtutib⁹ credant. Pſ. Dominus dabit verbum euangelizãtibus virtute multa. Marc.vlt. Illi autem profecti:predicauerunt vbiq̃ʒ:dño cooperante ⁊c. Felix doctor qui ſic predicat Diligenter:q:[laborãdo]Uiriliter:q:[certãdo]Efficaciter:q: ſm operationem ⁊c.

M. Apoſtol⁹ quadrupliciter certabat. ¶ Nota hic ꝙ apoſtolus certabat quadrupliciter Primo cuʒ infidelibus diſputando.j.Coꝝ.xv. Secundum hominem ad beſtias pugnaui Epheſi.
Secundo Cum vicijs carnalibus reprimendo.j.coꝝ. ix. Sic pugno non quaſi aerem verberans. Sed caſtigo corpus meum.
Tertio :cum demonibus reſiſtendo Eph.vj. Non eſt nobis colluctatio aduerſus carnem et ſanguinem ſed aduerſus principes ⁊c.
Quarto cuʒ perſecutoribus: patiendo Phil.j. Idem certamen habentes quale ⁊ vidiſtis in me ⁊ audiſtis de me ⁊ cetera.

Hic queritur ſuper illud. Alienati. Glo. Nihil cum deo habentes commune. Contra. Nihil poteſt haberi ſine deo:q: in ipſo viuimus mouemur ⁊ ſumus. Act.xvij. Rñ. Hec prepoſitio cum:notat hic aſſociationem gratie nõ nature. Item ſuper illud. Inimici ſenſu.glo. Quia putabatis bene agere. Cõtra. Synderesis ſemper remurmurat malo. Rñ. Semꝑ remurmurat in generali:nõ in ſpeciali. Item ſuꝑ illud. Irreprehẽſibiles coraʒ ipſo:glo. Si em̃ mortalis ⁊ mortuus potuit reconciliare:iam immortalis poteſt omnia facere. Contra. Quamuis chriſtus ſm ꝙ homo ſit omniſciens:nõ tamen omnipotens. Rñ. Glo.intendit ꝙ chriſtus homo poſſit omnia:ſʒ nõ vt homo. Item ſuper illud Si tamen permanetis glo. Hic ſolus.ſ.xp̄s colendus eſt. Cõtra. Non ergo pater vel ſpiritusſãct⁹ Rñ. Fit excluſio gratia eſſentie nõ perſone ſicut illud Tu ſolus altiſſimus ieſu chriſte. Item ſuper illud. Qui nunc gaudeo.glo. Epheſi poſitus in carcere pro euangelio. Cõtra. Nuſq̃ʒ legitur Epheſi fuiſſe incarceratus Rñ. Quamuis nõ legatur expreſſe tamen fieri potuit: Unde dicit ad beſtias ſe pugnaſſe Epheſi.j. Coꝝ.xv. Item ſuper illud. Adimpleo que deſunt paſſionibus chriſti.glo. Quas xp̄s ſuſtinuit. Cõtra. Paſſio chriſti per omnia ſufficiens fuit:ergo ei nihil defuit Rñ. Quamuis nihil deſit quo ad ſufficientiam : deeſt tamen quantum ad efficientiam. Item ſuper illũ. Secundũ diſpenſationẽ que data eſt mihi in vobis. Gloſ. Hoc dicit ne videatur ſalus non eſſe promiſſa gẽtibus Cõtra. Ephe.j. Promiſſionis ſpem nõ habentes. Rñ. Eis fiebat promiſſio adquiſitiue.i.ad vtilitatem eoꝝ ſʒ eis non obiectiue. Itẽ ſuper illud. Myſteriũ quod abſconditum fuit.glo. In quibuſdam libris Platonicoꝝ vidi ⁊ ibi legi multis rationibus ſuaderi q: in principio erat verbum ⁊ verbum erat apud deum:ſed ꝙ verbum caro factum eſt nõ legi:ergo Philoſophi cognouerunt trinitatem cuius contrarium dicit glo. Exod.

Trinitatẽ quõ cognouerũt philoſophi viij. Super illud vbi dicitur ꝙ Magi defecerunt in tertio ſigno. Rñ. Philoſophi nõ cognouerunt trinitatem per propria:ſed per appropriata:loquentes de diuina mente ⁊ noticia ⁊ amore:q. de tribus perſonis. Uel ſi nouerunt hoc non fuit per rationem naturalem ſed per inſpectionem ſanctarum ſcripturarum: vel per reuelationem. Item ſuper illud. Nunc autem manifeſtatũ eſt.Glo. Non omnibus ſed ſanctis eius. Cõtra. Multis etiam malis manifeſtatum eſt. Rñ.Glo. Loquit de manifeſtatione completa.i.ſm ↄgnitionem ⁊ approbationem:non ſm congnitionem ſolum.

Capitulum. ij.

Volo enim vos ſcire qualem ſollicitudinem habeam pro vobis:⁊ pro his, qui ſunt Laodicie ⁊ quicunque non viderunt faciem meam in carne.

¶ Superius reuocauit eos a lege ꝑ chriſti ſufficientiam ⁊ plenitudinem. Hic reuocat per ſuam circa eos ſollicitudinem que circa tria precipue attẽditur. Primo:vt in chriſti fide ꝓmoueantur. Secundo ne ꝑ philoſophiam ad errorem priſtinum ſeducantur. ibi. Hoc autem dico vt nemo. Tertio ne in legem inducantur. ibi. In quo ⁊ circumciſi eſtis. In prima Primo oſtendit quantum ſit ſollicitus. Secundo :pro quibus: quia vobis ⁊ pro his. Tertio: ſuper quo: quia vt conſolentur. Dicit ergo[Uolo]q. Ita laboro certando. Hec autem de me refero[enim]quia[volo vos ſcire qualem ſollicitudinem].i. q̃ intenſam ⁊ q̃ continuam.ij.Coꝝ.xj. Inſtantia mea quotidiana ſolicitudo omnium eccleſiarum[habeam pro vobis]vt ea ſcʒ intellecta queratis perfecti fieri Glo. Non minus pro his quos nõ viderat ſolicitus erat q̃ pro his quibus preſens predicauerat. Sic bonus prelatus debet eſſe ſolicitus ꝑ ſubditis. Prouerbio.vj. Diſcurre feſtina ſuſcita amicum tuum ⁊c. Nec ſolum pro vobis:ſed[⁊ ꝓ his qui ſũt Laodicie]Iſti ſimiliter a pſeudo preuẽti erant: ideo timebat ne ab eis deciperentur.ij.coꝝ.xj. Timeo ne ſicut ſerpens Euam ſeduxit aſtutia ſua ita corrumpantur ſenſus veſtri. Uel[et]id eſt etiam pro illis ſuꝑ.vobis adiacentibus[quicunq̃ʒ non viderunt faciem meam in carne].i.in carnali preſentia:etſi famam audierit. Simile habetur Galathas primo. Eram autem ignotus facie eccleſijs iudee.

Ut conſolentur corda ipſorum inſtructi in charitate.

¶ Hic oſtendit ſuꝑ quo erat ſolicitus Ubi oſtẽdit tria. Primo conſolationem quo ad iraſcibilem. Secundo: dilectionem:quo ad concupiſcibilem. ibi. Inſtructi in charitate. Tertio cognitionem quo ad rationabilem. ibi. Et in omnes diuitias. Dicit ergo[Ut conſolẽtur] quaſi Ita volo vos ſcire ſolicitudinem meam pro vobis ⁊ pro illis: que ſcʒ eſt de hoc[vt conſolentur]ipſi vobiſcum[corda ipſorum]id eſt corda ſua Eſa.xl. Cõſolamini popule meus ⁊c. Et dicit corda nõ corpora. Pſ. Renuit conſolari anima mea memor fui dei.⁊c. Ipſi inquam[inſtructi in charitate] Materialiter:q̃tam ſcʒ deus charitatem nobis oſtendit conſiderando .j.Joh.iij. Uidete qualem charitatem dedit nobis vt filij dei nominemur ⁊ ſim⁹. Et Joh.iij. Sic deus dilexit mundum vt filium ſuum vnigenitum daret ⁊c. Uel [inſtructi in charitate] Exemplariter: exemplum in charitate chriſti quam maximam oſtendit in paſſione ſcʒ accipiendo Joh.xv. Maiorem charitatẽ nemo habet ⁊c. Et.j. Joh.iij. In hoc cognouimus charitatem dei quoniam ille animam ſuam pro nobis poſuit,⁊ nos debemus pro fratribus. Uel[inſtructi in charitate] Effectiue Ipſa enim eſt magiſtra veritatis.j. Joh.ij. Unctio docebit vos de omnibus.

¶ Nota Qꝫ eſt quadruplex ↄſolatio. A Conſolatio eſt quadruplex.
Prima carnalis ⁊ mala Luce ſexto. Ue vobis diuitibus qui habetis hic conſolationem veſtram.⁊c.
Secunda Temporalis licita De qua Job. ſecundo. Condixerant ſibi vt pariter venientes viſitarent eum

ꝛ conſolaretur.
Tertia Spiritualis ꝛ meritoria De qua Pſ. Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo conſolationes tue letificauerunt animam meam.
Quarta Eternalis ꝛ remuneratoria Luce.xvi. Nunc autem hic conſolatur tu vero cruciaris ꝛc.

Et in omnes diuitias plenitudinis intellectus in agnitione myſterij dei patris ꝛ ieſu chriſti.

¶ Hic tangit tertiū ſuper quo erat ſollicitus ſcʒ cognitionem quantum ad rationabilem. Oſtendens primo quantam eis dederit cognitionē. Secundo ad quid qꝛ in agnitionē myſterij dei. Tertio de quo in quo ſūt omnes theſauri. Dicit ergo [Et in omnes] q. Ita ſollicitus ſum vt ſitis inſtructi in charitate. Vos dico per hoc tendentes [in omnes diuitias plenitudinis intellectus]. i. in copiam pleniſſime intelligentie de omnibus ſpiritualibus rebus Eſa.xxxiij. Diuitie ſalutis ſapientia ꝛ ſcientia. Vos dico inſtructi [in agnitione myſterij dei patris ꝛ ieſu chriſti] Hoc dupliciter exponitur. Primo modo ſic [in agnitione myſterij]. i. ſacri ꝛ occulti ſecreti. Myſterij inquam [dei patris chriſti ieſu] in quo tangitur diſtinctio perſonarū. i. vt cognoſcatis illud ſecretiſſimum myſterium trinitatis: vbi cum eſſentie vnitate ē pſonarū pluralitas. Scđo m ōſic [in agnitiōe myſterij]. ſ. incarnationis. Myſterij inquam quod eſt [dei patris] autoritate [ꝛ chriſti ieſu] executione. Duobus alijs modis exponit glo. ſm aliam litteram quam quia non habemus non eſt curandum de illis expoſitionibus ꝛc.

B
Plenitudo triplex i corde. ¶ Notandum ſup illud Plenitudinis intellectus: qđ eſt plenitudo iuſtorū triplex videlicet In corde In ore In opere. In corde eſt plenitudo Triplex. ſcʒ.
Sapientie In rationabili. De qua Act.vi. Conſiderate ex vobis fratres boni teſtimonij viros ſeptem: plenos ſpiritu ſapientie ꝛc. Cui⁹ radix eſt timor dñi. Diſcipulus enim timens magiſtrum obedit ꝛ nititur addiſcere. Eccleſiaſti. primo. Plenitudo ſapientie tue timere deum.
Gratie In concupiſcibili Act.vi. Elegerūt Stephanum plenum fide ꝛ ſpirituſancto Ro.xiij. Plenitudo legis eſt dilectio.
Miſericordie In iraſcibili. Iac.iij. de ſapientia dicit Plena miſericordia ꝛ fructibus bonis. Pſ. Miſericordia domini plena eſt terra. Hec plenitudo neceſſaria eſt prelatis qui habent Regere per ſapientiā. Edificare per gratiam. Iudicare cum miſericordia.
In Ore ſimiliter eſt plenitudo triplex: videlicet
Moderationis diſcrete ab illicitis verbis cauendo. Iob.vi. Nunquid mugiet bos per loquacitatem vel impatientiam cū preſepe plenum fuerit? ſ. diſcretione ꝛ modeſtia ad loquendum: q. d. Non.
Eruditionis ſane. veritatē ſalubrem docēdo. Eccleſ. vlt. Queſiuit verba vtilia ꝛ cōſcripſit ſermones rectiſſimos ac veritate plenos Sed heu Qꝛ diminute ſunt veritates ꝛ cetera.
Orationis deuote deū frequenter interpellādo. Apo. v. Habentes ſinguli phialas plenas odoramentorum que ſunt orationes ſanctorum: nō Pater noſter ſimiliter. Tobi.viij. Fac eos domine mi benedicere te plenius. Prima eſt hominis ad ſe ipſum. Secunda ad proximū Tertia ad deum.
In Opere ſimiliter Triplex eſt plenitudo. ſcʒ.
Multitudinis bone operationis Non enim dicitur arbor plena piris que nō habet niſi vnum pirū. Ac.ix. de Tabita q erat plena operibus bonis ꝛ elemoſynis quas faciebat.
Rectitudinis intentionis. Non enim dicitur vas plenum quando cōtentum nō tangit ad ſummum: ſic nec opus quādo nō tendit ad deum Apocalip. tertio. Non inuenio opera tua plena coram deo meo. Exemplum de aquila.
Virtutis perſeuerantie finalis: plenitudinem enim oſtendit finis Act.vi. Stephanus plenus gratia ꝛ fortitudine faciebat ꝛc.

In quo ſunt omnes theſauri ſapientie ꝛ ſcientie abſconditi.

¶ Hic oſtendit de quo dederit eis cognitionem qꝛ de chriſto. Ubi cognitionem chriſti deſcribit a tribus Ab inteſione: qꝛ theſauri. Ab extenſione: qꝛ ſapientie ꝛ ſcientie. A diſpenſatione: qꝛ abſconditi. Dicit ergo [In quo] ſcʒ chriſto [ſunt omnes theſauri]. i. omnis copia [ſapientie] de diuinis [ꝛ ſcientie] de humanis. Rom. xi. O altitudo diuitiarum ſapientie ꝛc [abſconditi]. i. nō omnibus manifeſti: ſed ſolum fidelibus Matthei. xiij. Simile eſt regnum celorum theſauro abſcondito in agro ꝛ cetera.

C
¶ Sunt autem in chriſto omnes theſauri ſapientie ꝛ ſcientie quadrupliciter. Theſauri ſapientie et ſcie oēs ſūt in xpo quadruplicitē.
Primo Efficienter. Eccli. primo. Fons ſapientie verbum dei in excelſis. Ab ipſo enim eſt omnis ſapientia ꝛ ſcientia.
Secundo Formaliter. qꝛ eius anima omni ſapientia ꝛ ſcientia informata eſt. Iohannis.xvi. Nunc ſcim⁹ qꝛ ſcis omnia.
Tertio Materialiter: qꝛ ſapientia eſt de diuinis ꝛ ſcientia de humanis: ipſe eſt verus deus ꝛ verus homo. Ideo dicebat apoſtolus i. Cor.i. Nihil iudicaui me ſcire inter vos niſi ieſum chriſtum.
Quarto Exemplariter Pſalmiſta. Omnia in ſapientia feciſti ꝛ cetera.
Componitur autem theſaurus ſapientie
Ex auro: in quo ſplendor intelligentie. Eccleſia.i. In theſauris ſapientie intellectus ꝛ ſcientie religioſitas.
Ex argento: in quo nitor eloquentie. Eccle.i. In theſauris ſapientie ſignificatio diſcipline.
Ex gemmis: in quo virtus operationis bone Prouerbiorum. octauo. In vijs iuſticie ambulo in medio ſemitarum iudicij vt ditem diligentes me theſauros eorum ꝛc.
Ex veſtimentis: in quo honeſtas bone fame Sap.viij. Honeſtatem illius non abſcondo: infinit⁹ enim eſt theſaurus illius.

D
Preualet autem theſaurus ſapientie alteri cuicunqꝫ.
Primo: qꝛ violentia non aufertur. Mat.vi. Theſaurizate vobis theſauros. i. in celeſtium cognitione. vbi nec erugo nec tinea demolitur. ꝛc.
Secundo: qꝛ antiquitate non corrumpitur Imo in antiquis eſt ſapientia. Io.xij. Hic eſt theſaurus ſine defectione ſanctitatis Eccli.xxx.
Tertio: qꝛ communicate multiplicatur. qꝛ Prouc.xi. Anima que benedicit impinguabitur. Eccleſiaſti.xli. Sapientia abſcondita ꝛ theſaurus inuiſus que vtilitas in vtriſque.
Quarto: quia voluntaria paupertate adquiritur: vnde ſapiētia ꝯſulit Matt.xix. Si vis perfectus eſſe: va. ꝛc. Unde ꝛ philoſophi reliquerant omnia vt adquirerent ſapientiam Mat.xiij. Simile eſt regnum celorū theſau. abſcon. in agro.
Quinto: qꝛ cū iocunditate poſſidetur Ecc.xv. Iocunditatem ꝛ exultationem.
Sexto: quia ſpiritualibus componitur Iob triceſimo octauo. Nunquid ingreſſus es theſauros niuis In niue mundicia.

Hoc autem dico: vt nemo vos decipiat in ſublimitate ſermonum.

¶ Hic oſtēdit ſuam ſolicitudinem ne per philoſophiā ad infidelitatem ſeducantur. Et hoc dupliciter. Primo eñ monet ne p argumenta philoſophie rationalis. Secundo p exempla philoſophie naturalis. ibi. Videte ne quis vos decipiat In prima Primo monet vt ſedulo caueant. Secundo oſtendit quare cauere debeant. ibi. Nam etſi corpore. Tertio monet vt in fide chriſti permaneant. ibi. Sicut ergo accepiſtis. In pria Primo munit eos contra decipientium fallaciam. Secūdo munit fallendi cauſam mortuam. ibi. In ſubtilitate Dicit ergo [Hoc autem] q. d. Ita volo vos ſitis inſtructi [Hoc autem dico] non ſolum vt amplius proficiatis ſed [vt nemo] quantuncunque ſapiens [vos decipiat]

vt.ſ.a chriſto recedatis Eph.v. Nemo vos ſeducat inanibus verbis. Decipiat inquam [in ſublimitate] ſiue [ſubtilitate ſermonum] .i. rationum ſophiſticaꝝ ⁊ argumentorum: que prohibetur .i. Reg.ij. Nolite multiplicare loqui ſublimita gloriantes ⁊c.

Nam ⁊ ſi corpore abſens ſum: ſed ſpiritu vobiſcum ſum gaudens ⁊ videns ordinem veſtrum ⁊ firmamentum eius que in chriſto eſt fidei veſtre.

¶ Hic oſtendit quare cauere debeant. ſ. propter preſentiam ſui qui gaudet de bono eorum. vbi Primo ſupponit abſentiam corporalem. Secundo proponit preſentiam ſpiritualem. ibi. Sed ſpiritu vobiſcum. Tertio oſtendit leticiam de bono eorum procedentem. ibi. Gaudens. Dicit ergo [Nam ⁊ ſi] q. Ad hoc recte moneo: video enim in ſpiritu que apud vos geruntur [Nam ⁊ ſi corpore] id eſt corporali preſentia [abſens ſum] a vobis [ſed] tñ [ſpiritu vobiſcum ſum] ſicut ſpũs Heliſei in Giezi. iiij. Reg.v. In quo apparet ſm glo. ꝙ apoſtoli habuerant gratiam prophetaꝝ vt in ſpiritu viderẽt etiam remota. Vobiſcum inquam ſum: ego dico [gaudens] de bonis veſtris [⁊ videns] .i. q: video [ordinem veſtrum] quãtum ad vite honeſtatem: qualiter. ſ. vnuſquiſq; ⁊ ordinate ⁊ honeſte viuit. j. Coꝛ.xiiij. Omnia honeſte ⁊ ſm ordinem fiant. Et etiam q: video [firmamentum] .i. ſtabilitatem [eius que in chriſto eſt fidei veſtre] ⁊ hoc quãtum ad fidei firmitatem ſine qua morum exteriorum ordinatio non valet: quia Sine fide impoſſibile eſt placere deo. Heb.xj. Et dicit fidei que eſt in chriſto. Gloſa. Non in lege: ⁊ per hoc confirmat eos in euangelio.

Apoſtoli gratiam pphetaꝝ habuerũt

Sicut ergo accepiſtis ieſum chriſtum dominum noſtrum: in ipſo ambulate: radicati: ⁊ ſuperedificati in ipſo: ⁊ confirmati in fide: ſicut et didiciſtis: abundantes in illo in gratiarumactione.

¶ Hic monet vt in fide vera permaneant. Ubi oſtendit ꝙ in chriſto debent Primo proficere. Secundo permanere. ibi. Radicati. Tertio abundare. ibi. Abundantes in il. In prima proponit Primo proficiendi ingreſſum. Secundo ipſum profectum. ibi. In ipſo ambulate. Dicit ergo [Sicut ergo] q. Et q: ita gaudeo [ſicut ergo accepiſtis] per predicationem [ieſum chriſtũ dominum noſtrum] eſſe credẽdum ⁊ imitãdum. Ita ſuþ. [ambulate] proficiendo Jo.xij. Ambulate dum lucẽ habetis. ⁊ hoc [in ipſo] nõ extra ipſum: q: ipſe eſt via. Jo.xiiij. Ego ſum via. ⁊c. Vos dico minores. ſ. [radicati] admodum arboris ad fructificandum per bonam operationem ⁊ hoc quo ad opera vite actiue: ne ſitis de illis: ſ. quibus ſemen iactũ nõ fructificat: qui radicẽ non habent. Matt.xiij. Luce.viij. [⁊ ſuperedificati] admodum domus .i. ſup fundamentum alioꝝ maiorũ edificati quo ad opera vite contemplatiue Epheſ.ij. Superedificati ſunt fundamentum apoſtoloꝝ ⁊ prophetarum. Et hoc [in ipſo] .ſ. chriſto vt fundamento: q: Fundamentum aliud nemo ponere poteſt ⁊c. pmo. Coꝛ.iij. [⁊ confirmati in fide] vt in firma petra: vt. ſ. edificetis ſupra firmam petram Mat.vij. Ambulate inquam nõ aliter: ſʒ [ſicut ⁊ didiciſtis] .ſ. per predicationem quam audiſtis. Jac.iij. Nolite plures magiſtri fieri. Et ambulate etiam [in gratiarum actione] .j. Theſ.v. In omnibus gratias agite Vos dico [abundantes] hominibus ſcʒ bonis [in illo] id eſt per illum: q: in illo eſt materia gratiarumactionis q: ab illo habetur omnis abundantia Pſ. Orietur in diebus eius iuſticia ⁊ abundantia pacis.

Pſ.lxj.

¶ Notandum ꝙ in edificio ſpirituali.

Fundamentum eſt Fides articulorum Apoc. vlt. Fundamentum primũ Jaſpis: qui eſt viridis in colore. Et ſignificat fidem virentem in quacunq; aduerſitate.

Tectum eſt Charitas diligendoꝝ. q: Pro.x. Uniuerſa delicta operit charitas.

Paries aquilonaris Timor ſuppliciorum. Hic eſt paries ad quem conuerſus Ezechias ſicut Eſa.xxxviij. Hie.j. Ab aquilone pandetur omne malum. ⁊c.

Paries auſtralis Spes premiorum Aba.iij. Deus ab auſtro veniet.

Paries oriẽtalis Conſideratio humane natiuitatis. Job.j. Nudus egreſſus ſum ab vtero matris mee Cã. ij. En ipſe ſtat poſt parietem noſtrum.

Paries occidẽtalis eſt Memoria mortis Pſ. Tanq̃ parieti inclinato ⁊ macerie depulſe. Ecc.vij. In omnibus memorare nouiſſima tua ⁊c.

Videte nequis vos decipiat per philoſophiam ⁊ inanem fallaciam.

¶ Hic monet ne seducãt p exẽpla philoſophie naturalis. Et ad hoc ponit rationẽ Primo a parte ipſi⁹ philoſophie. Scdõ a parte autorũ ipſius. ibi. Secundũ traditionem hominum. Tertio a parte chriſti. ibi. Et nõ ſm chriſtum. Quarto a parte ipſorum Coloſſenſium. ibi. Et eſtis in illo. Prima ratio talis eſt. Non eſt adquieſcendum inani philoſophie contra veram fidem ſʒ exempla ſimilitudinum naturalium ⁊ rationes ſophiſtice ſunt huiuſmodi reſpectu ſcientie vere fidei: ergo illis nõ eſt adquieſcendum in his que ſunt fidei. Dicit ergo [Videte] q. Ita ambulate ⁊ in hac ambulatione [Videte] diligenter attendendo [nequis vos decipiat] ita. ſ. vt recedatis a chriſto: ⁊ hoc [per philoſophiam ⁊c.] Et hoc legitur dupliciter ſm glo. Primo modo ſic [nequis vos decipiat per philoſophiam] .i. terrenam ſapientiam naturalium ſimilitudinum [⁊ inanem fallaciam] argumentationum ſophiſticarum ad reuocandum vos. ſ. a fide chriſti: ⁊ conſentiendum in errorem gentilitatis.

Secundum traditionem hominum: ſecundum elementa mundi.

¶ Ecce Secunda ratio ex parte autorum Talis. Nõ eſt adquieſcendum traditioni humane cõtra diuinam Sed philoſophia et inanis fallacia eſt ſm traditionẽ humanam: fides chriſti ſecundum diuinam: ergo ⁊c. Et hoc eſt ꝙ dicit Que quidem philoſophia ⁊ inanis fallacia eſt [ſecundum traditionem hominũ] id eſt philoſophorum: nõ diuina ſed humana ſapientum: ⁊ ideo eorum philoſophia fallax. q: Omnis homo mendax. Pſ.cxv.

Pſ. Hominum dico agentium ⁊ iudicantium [ſecũdũ] huius [mundi elementa] id eſt ſecundum naturales ⁊ elementares. Non enim credunt niſi qđ ex cauſis naturalibus procedere poteſt: propter qđ non credunt deum poſſe hominem fieri. Virginem parere nec Mortuum reſurgere: neq; Sub vna hypoſtaſi deum verũ ⁊ hominem conſiſtere: ⁊ huiuſmodi Vel [nequis vos decipiat ſecundum elementa huius mundi] vt elemẽta colatis. Sicut quidam inter eos prudentiores non dicebant ſe colere ſtatuas: ſed ſub diuerſis deorum nominibus intelligebant, elementa mundi vt nomine Jouis ſeu Junonis aerem: nomine Neptuni aquam Nomine ignis Venerem ſeu Palladem vel ſolem. Nomine terre Bacchum ⁊ ceteroꝝ huiuſmodi ſicut dicit gloſ. Sap.xiij. Aut enim ignem: aut ſpiritum: aut aerẽ citatum aut ſolem ⁊ lunam rectores orbis terrarũ deos putauerunt.

Et non ſecundum chriſtum: quia in ipſo inhabitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter.

¶ Ecce tertia ratio ex pte chriſti talis. Judicãti cõtrarium veritati nõ eſt adquieſcendum. Sed tales ſunt q̃ nõ ſecundum chriſtum de fide chriſti iudicant: ergo illis nõ eſt adquieſcendum. Et hoc eſt ꝙ dicit] ⁊ nõ ſcđm chriſtum] .i. veritatem ſpiritualis intelligentie ſupple iudicantium. Qđ patet: q: diffidentur de eo qđ verũ eſt. ſ. q: in ipſo inhabitat ⁊c. [Alio mõ legitur ſic [Videte nequis vos decipiat per philoſophiam ⁊ inanem fallaciam] .i. per rationes fallaces ⁊ inanes cõquiſitas ad probandum que legis ſunt. Ipſe dico agens [ſecũdum traditionem hominum] obſeruãdo. ſ. legalia quo

rum obſeruantia poſt aduentū xp̄i eſt[ſecundem traditionē hominum]nō ſm dei mandatum Math.xv. Irritum feciſtis mandatum dei propter traditiones veſtras. Que.ſ.traditio eſt[ſecundum elementa]huius[mundi].i.ſecūdum naturalem ſenſuz legis qui de elementis mundi eſt. Ut Neomenie ⁊ huiuſmodi feſta legalia Gala.iiij. Quomodo conuertemini iterum ad infirma ⁊ egena elementa dies obſeruantis ⁊c.[⁊ nō] eſt[ſecundum chriſtum] i.ſecundum veritatem ſpiritualis intelligentie:propter qđ non debetis eam ſeq. vt a chriſto recedatis:Et vere nō eſt ſecundū chriſtuz q̄de eo diffiteantur qđ verum eſt[q: in ipſo ⁊ cet.]Uel ſic. Non debetis decipi vt a xp̄o recedatis[q: in ipſo inhabitat omnis plenitudo diuinitatis]eſſentie.ſ.virtutis ⁊ operationis:⁊ hoc[corporaliter].i.vere nō vmbratice:ſicut olim in legali templo ⁊ legalibus figuris Uel[corporaliter].i.in corpore eius vt in templo:q: nō ſoli anime ſed etiam corpori vnita eſt diuinitas Johan.j. Uerbum caro factum eſt.⁊ Jo.ij. Soluite templum hoc:loquebatur de templo corporis ſui.

Et eſtis in illo repleti qui eſt caput omnis principatus ⁊ poteſtatis.

¶ Ecce quarta ratio ex parte Coloſſenſium talis. Illi eſt adquieſcendum quo replemur donis ſpūalibus: ſz per fidem chriſti nō per legem fit huiuſmodi repletio.ergo ⁊c. Et hoc eſt ꝙ dicit[Et eſtis]q. ita ⁊ vere I xp̄o inhabitat oīs plenitudo[⁊]ita plenus eſt ꝙ[eſtis in illo].i.per illum[repleti]donis ſpiritusſancti Joh. j. De plenitudine eius omnes accepimus In illo quā ſ.chriſto[qui].ſ.chriſtus[eſt caput]nō ſolum hominum:ſed etiam[omnis principatus ⁊ poteſtatis].i.omnium angelorum: Per hec enim duo que ſunt nomina dignitatis ⁊ excellentie ceteri intelliguntur Epheſ. primo. Ipſe eſt ſuper omnem principatum ⁊ poteſtatem ⁊ cetera.

Hic queritur ſuper illud. Qualem ſollicitudinem habeam ⁊c.

Gloſ. Non minus pro his quos non vidit ſollicitus erat:q̄ȝ pro his quibus predicauit nec minori affectu diligebat eos quos non viderat q̄ȝ ceteros apud quos erat. Contra. Eorum quibus ſpecialiter predicauerat ſpecialis pater erat: ergo de eis magis ſollicitus eſſe debebat. Rn̄. Intelligit quantuz ad bonum optatum ⁊ procuratum. Item ſuper illud. In ſtructi in charitate Glo. Omnium vitiorum caput eſt ſuperbia. Contra. Multi peccant potius ex puſillanimitate:ſicut qui deſperant q̄ȝ ex appetitu excellentie. Rn̄. Glo.loquitur de ſuperbia generali que eſt contēptus boni incommutabilis.non de ſpeciali:que eſt appetitus proprie excellentie. Uel loquitur de generibꝰ ſingulorum peccatorum nō de ſingulis generum. Itē Ibidem Glo. Unum eſſe oportebat hominem a verbo aſſumptum. Contra. Potuit aſſumere plures cum ſit oīpotens. Reſpon. Potuit aſſumere plures in natura:nō plures in perſona. Item ſuper illud Myſteriū dei. Glo. Cum lego verbum carnem factum. In verbo intelligo verum dei filium. In carne filium hominis.⁊ vtrunq; ſimul in vnam perſonam ſcȝ deum ⁊ hominem ineffabilis gratie largitate coniunctum:ergo xp̄o eſt vtrunq; Rn̄. Utrunq; expone.i.habens vtranque naturam. Item ſuper illud. In quo ſunt theſauri.glo. Quid ſapientius Salomone:quid prudentius Daniele? Contra. Paulus erat prudentior ⁊ ſapientior. Rn̄. Glo.loquitur pro omnibus illius temporis. Item Ibidem Glo. Aſtrologia geometria ⁊ huiuſmodi:nihil ad ſalutem pertinent. Contra. Omnis veritas creata veſtigium eſt increate:ergo ducit in illam. Rn̄. Ueritas creata dupliciter conſideratur a philoſopho Uel in ſe: ſic conſideratur a philoſopho Uel vt veſtigium veritatis increate:ſic a theologo:⁊ ſic valet ad ſalutem. Item ſuper illud. Spiritu vobiſcum ſum. Glo. Maior fuit gloria in apoſtolis quam in prophetis. Contra ſuper illud Luc.ix. Uidimus quendam Glo. Oſtenditur in apoſtolis fuiſſe meritum prophetarum. Rn̄. Meritum prophetarum fuit in apoſtolis ⁊ amplius etiam. Itē Ibidem Glo. Sanctis datum eſt remota videre. Cō. Non omnes ſancti vidēt remota. Rn̄. Glo. nō intēdit ꝙ datum ſit omnibus:ſed aliquibus. Item ſuper illud. Per philoſophiā ⁊ inanē fallaciā. Cō. Rationes philoſophie vere ſunt ⁊ demonſtrationibus probate. Rn̄. Rationes philoſophie in propria materia ſcilicet naturali accepta vere ſunt:ſȝ ad naturam ſup naturalē extenſe fallaces ſunt. Item ſuper illud. Secundū traditionem Glo. Non eſt a deo ordinata:ſed ab hominibus tradita. Contra. Omnis ſapientia a deo eſt:quia deus ſcientiarū dominus eſt.j.Reg.ij. Glo.loquitur ſm tum ad partem ſuperſtitioſā ſicut eſt de iudicijs aſtrologorum nō quo ad partem veram. Uel loquitur ſcđm extenſionem eius ad diuina nō in propria materia. Item ſuper illud. In quo habitat omnis plenitudo. Glo. In chriſto ſūt omnes ſenſus ſpirituales:in nobis ſolus tactus. Contra. Aug.ſuper Leuit.dicit ꝙ quinq; ſenſus ſpirituales ſunt in nobis. Rn̄. Sunt in nobis ſed imperfecti. Unde ſunt quaſi ſolus tactus reſpectu oīz ſimul. Item ſuper Caput omnis principatus ⁊ poteſtatis Glo. Angelice:ergo chriſtus caput eſt angelorū. Contra. Non eſt eiuſdem nature cum angelis ſicut caput cum membris. Rn̄. Caput eſt angelorū large:propter influentiam: ſed caput hominum proprie etiam propter conformem naturam.

In quo ⁊ circuncisi eſtis circunciſione non manu facta in expoliatione corporis carnis(alias cutis) ſed in circunſione chriſti conſepulti ei in baptiſmo.

¶ Superius oſtendit ſollicitudinem quam habet Primo vt in chriſto conſolentur ⁊ inſtruantur. Secūdo ne per philoſophiam in errorem gentilium ſeducantur. Hic tertio oſtēdit ſollicitudinē quā habet ne p pſeudo apoſtolos in legem inducātur. Ubi Primo oſtendit ꝙ legalia ſuſcipi nō debeant. Secundo eos qui nondum ſuſceperunt monet ne ea ſuſcipiāt.ibi. Nemo ergo vos iudicet. Tertio eos qui iam ſuſceperunt monet vt abijciant.ibi. Si ergo mortui eſtis cum chriſto. In prima oſtendit ꝙ legalia ſuſcipi non debeant. Primo p beneficia exhibita gentibus. Secundo per beneficia exhibita iudeis.ibi. Delens qđ aduerſum nos erat. Beneficia exhibita p chriſtum non per legem gentibus enumerat quattuor Primum eſt ſpiritualis circunciſionis Secundum eſt ſacramentum baptiſmatis .ibi. Conſepulti. Tertium eſt noue reſurrectionis ſiue conuerſationis.ibi. In quo ⁊ reſurrexiſtis. Quartū eſt future cōuiuificationis.ibi. Et vos cum eſſetis mortui. In prima Primo beneficium circunciſionis innuit. Secundo duplex genus circunciſionis diſtinguit.ibi. Circunciſione nō manufacta. Ubi Primo tangit carnalem circunciſionem que ceſſauit. Secundo ſpiritualem quam chriſtus facit.ibi. Sed in circunciſione chriſti. Dicit ergo[In quo]q. Ita in chriſto donis gratie repleti eſtis:nec ſolum repleti:ſed etiam ab errore ⁊ culpa purgati. Et hoc eſt ꝙ dicit[In quo[.ſ.chriſto]⁊ circunciſi eſtis]a vitijs tanquam petra acutiſſima. Petra autem erat chriſtus.j.cor.x.exo.iiij. Tulit illico Sephora acutiſſimam petram ⁊ circuncidit carnem preputij filij ſui[circunciſione ⁊c] Hoc dupliciter exponitur ſecundum gloſam. Primo modo ſic.circunciſi inquam eſtis ⁊ hoc[circūciſiōe facta nō manu].i.humano ope:ſed diuino.i.circunciſione ſpirituali:que quidem circunciſio fit[in expoliatione corporis carnis]hoc eſt in depoſitione carnalis hominis:vt pote vitiorum ⁊ deſideriorum carnalium ſm ꝙ caro accipitur.j.cor.xv. Caro ⁊ ſanguis regnum dei nō poſſidebunt. Circunciſione inquam nō manufacta[ſed circunciſione chriſti].i.in circūciſione ſpūali Secundo modo ſic. Circunciſi eſtis in chriſto ⁊ hoc:nō circunciſione manu facta .].i.circūciſione legali:que quidem circunciſio legalis fit[expoliatione corporis carnis].i.corporis:qđ eſt caro:cutis ſ.carnis:que in circunciſione legali aufertur. Non eſtis inquam circunciſi iſta circunciſione[ſed]eſtis circūciſi[i circunciſione chriſti].i.circunciſione ſpirituali:

in qua omnia vitia amputata ſũt. De qua Roman.ij. Non eñ que in manifeſto in carne eſt circunciſio: ſz circunciſio cordis i ſpũ nõ littera: cuius laus eſt nõ ex hominibus ſz ex deo. Hec eſt circunciſio ſecunda: ſignata ꝑ circunciſionem factam in terra promiſſiõis. De qua Joſue.v. Fac tibi cultros lapideos ⁊c. Uos dico [conſepulti ei].i. ſepulture eius configurati: ⁊ hoc [in baptiſmo] quia ad ſimilitudinẽ ſepulture eius baptizati.

F Trina eñ immerſio in baptiſmo repreſentat triduum ſepulture. Et ſicut xp̃s in ſepulcro nõ videbat: et poſt ſepulturam nouus homo apparuit: depoſita omni veruſtate. Ita poſt baptiſmum iam non videntur qd̃ fuerunt.ſ. vt veteres peccatores: ſed noui homines. Exo. decimoquarto. Egyptios quos nunc videtis non videbitis amplius.

Circunciſio q̃druplex inuenitur. ¶ Notandũ quod Quadruplex inuenitur Circũciſio. Primo Falſa.ſ. Hypocritarum Phil.iij. Uidete malos operarios: videte conciſionem. Nos eñ ſumus circunciſio qui ſpiritu ſeruimus deo.

Secunda: Uana: q: Judeoꝝ Gala.v. Si circuncidimini chriſtus nihil vobis proderit. Et Infra. In chriſto ieſu neq; circunciſio aliquid valet Item ad Galathes ſexto. In chriſto enim ieſu neque circunciſio aliquid valet ⁊ cetera.

Tertia: Uera ſcz Juſtoꝝ Hie.iiij. Circũcidimini dño ⁊ auferte preputia cordium veſtroꝝ. Exod.xij. Siquis peregrinorum in veſtram voluerit tranſire coloniã ⁊c. circuncidetur prius ⁊c.

Quarta: Perfecta ſcz Beatorum Eſa.lij. Non adijciet vltra vt tranſeat ſeircũciſus per eã. Prima abſcindit infamiam. Secunda pelliculam. Tertia culpam Quarta omnem miſeriam.

Circunciſio iuſtoꝝ debet eſſe In corde: In ore: In manu: In quolibet ſenſu.

G Generaliter ergo debet circũcidi In corde ſiue mẽte Rationalis ab errore male ſeducente Et hoc per Fidem Ut hic. circũciſi eſtis ⁊c. Sic Achior De quo Judith.xiiij. dicitur Q re licto gentilitatis ritu credidit deo ⁊ circuncidit carnem preputij ſui.

Concupiſcibilis Ab amore male inflãmãte. Et hoc ꝑ Charitatem Deuter.xxx. Circuncidet dominus deus tuus cor tuum: ⁊ cor ſeminis tui vt diligas dominum deum tuum.

Iraſcibilis a timore male humiliãte. Et hoc per Spẽ. Phili.iij. Nos ſum⁹ circunciſio qui ſpiritu ſeruimus ⁊ gloriamur in chriſto ieſu: ⁊ non in carne fiduciam habẽtes. Sed heu Hie.ix. Omnes domus iſrael incircũciſe ſunt corde.

Os A ſermone male edificante Ideo Exo.vj. In circunciſus labijs ego ſum.

Manus A rapina ⁊ mala operatione Deuter.xxj. dicitur Quod mulier capta in bello debet circuncidere vngues ⁊ cetera.

Quilibet ſenſus Ab illicita apprehenſione quod ſignificatur.j. Mach. primo. Ubi dicitur ꝙ circunciderunt pueros incircunciſos.

In quo ⁊ reſurrexiſtis per fidem operationis dei: qui ſuſcitauit illum a mortuis.

¶ Ecce tertium beneficium ſcz noue reſurrectionis ſiue conuerſationis Ubi tangit Primo noue vite auctorem. ibi. In quo. Secũdo actũ ibi. Reſurrexiſtis. Tertio medium. ibi. Per fidem. Dicit ergo [In quo] id eſt chriſto [et reſurrexiſtis] id eſt ad nouam vitam reſurrexiſtis: ⁊ hoc in nouitate vite ambulando Roma.vj. Conſepulti ſumus cũ illo per baptiſmum in mortem: vt quomodo chriſtus ſurrexit a mortuis per gloriam patris: ita ⁊ nos in nouitate vite ambulemus. [Per fidem ⁊c.] Hoc exponitur dupliciter. Primo modo ſic. Reſurrexiſtis inquam [per fidem operationis dei] id ẽ per fidem quam deus in vobis operatur. Fides enim donum dei eſt. Phil.j. Uobis datũ eſt non ſolum vt in eum credatis ⁊c. Secundo modo ſic. Reſurrexiſtis inquam [per fidẽ operationis dei] a deo facte in chriſto. Et ſubdit que ẽ illa operatio [qui] ſcilicet de⁹ [ſuſcitauit illum] id eſt chriſtum a mortuis] Abac.iij. Suſcitans ſuſcitabis arcum tuum.

Et vos cum mortui eſſetis in delictis ⁊ preputio carnis veſtre conuiuificauit cum illo: donans vobis omnia delicta.

¶ Ecce quartum beneficium ſcz future conuiuificationis Ubi oſtenditur: viuificatio eius Neceſſaria: q: cum mortui ⁊c. Integra: q: viuificauit. Uera: q: cum illo. Gratuita: q: donans ⁊c. Tale enim munus probat amicum: ſcz qd̃ datur. In neceſſitate: Integre: Uere ⁊ Gratis. Dicit ergo [Et vos] ſcz gentiles [cum mortui eſſetis] prius: nõ ſcientes ſcz mala veſtra. Mortui inquam [in delictis].i. tranſgreſſione legis naturalis [⁊ preputio carnis veſtre].i. in peccato originali qd̃ per preputiũ ſignificatur: q: per illud traducitur. Uel [in delictis].i. peccatis ſpiritualibus [⁊ preputio carnis veſtre] id eſt peccatis carnalibus q̃ ꝑ preputiũ deſignantur [conuiuificauit].i. ſimul corpus ⁊ animã viuificauit Glo. Iam in certitudine ſpei: etſi nondum exhibitione rei [cum illo] ſcz ad ſimilitudinẽ illius Eph.ij. Et vos conuiuificauit cum eſſetis mortui delictis ⁊ peccatis veſtris. Conuiuificauit inquã ſic ſcz [donãs vobis].i. gratis relaxãs [oĩa delicta] originalia: ⁊ actualia: q̃ ſcz erãt cã mortis Eſa.lij. Gratis venũdati eſtis: ⁊ ſine argento redimemini zach.xiij. Erit fons patens domui David: ⁊ habitantibus hieruſalem in ablutionem peccatorum ⁊ menſtruate.

H Peccatores mortui dicũt propter quattuor

¶ Nota hic ꝙ peccatores mortui dicuntur

P[illegible] q: carent ſpiritu inhabitante In canonica iude. Animales ſpiritum non habentes.

Scd̃o: q: carent vita gratie Luc.x. Abierunt ſemiuiuo relicto.

Tertio: q: carent ſenſu ſapientie Prouerbioꝝ.xxiij. Uerberauerunt me ⁊ non dolui: traxerunt me et ego non ſenſi.

Quarto: quia carent motu operationis bone. Exodi.xv. Fiant immobiles quaſi lapis donec ⁊c.

Delens quod aduerſus nos erat chyrographum decreti: quod erat contrarium nobis ⁊ ipſum tulit de medio: affigens illud cruci ⁊ expolians principatus ⁊ poteſtates: traduxit confidenter: palam triumphans illos in ſeipſo.

¶ Hoc totum vſq; ad locum illum Nemo ergo vos iudicet Legitur dupliciter ſm glo. Primo modo ſm ꝙ enumerantur beneficia per chriſtum: nõ per legem iudeis exhibita. Et ſic tanguntur hic quattuor beneficia Primum eſt tranſgreſſionis legalis deletio. Secundũ eſt obſeruantiarum legalium ablatio. ibi. Et ipſum tulit. Tertium eſt patrum antiquoꝝ de inferno liberatio ibi. Et expolians. Quartum eſt demonium per crucem expugnatio. ibi. Confidenter palam. Dicit ergo [Delens] quaſi Ita vobis gentibus delicta condonauit. Non ſolum hoc vobis: ſz nobis iudeis legis traſgreſſionem dimiſit [delẽs] ſcz [chyrographum decreti] id eſt memoriam trãſgreſſionis legꝭ. Chyrographum eñ datur in memoriam contracti debiti: ſicut patet Tob.v. Chyrographum ergo decreti: eſt memoria debiti contracti ex trãſgreſſione diuini decreti.i. diuine legꝭ [qd̃ chyrographum erat aduerſum nos] iudeos. q: ⁊ Conſcientia noſtra: ⁊ Diabolus memor erat tranſgreſſiõis illius: ad accuſandum nos ſm gloſ. [Decreti inq̃] qd̃ erat contrarium nobis [iudeis: cum nõ adiuuaret: conferendo gratiam: ſz magis reos faceret occaſionaliter augmentando culpam. Ro.v. Lex ſubintrauit vt abũdaret delictum [⁊ ipſum] ſcz chyrographum vel legis decretum [tulit de medio] omnium credentium: vt nullus credentium: vel chyrographum timeat: vel decretum obſeruet. Tulit inquam [affigens illud] ſcz chyrographum: vl̃ decretum [cruci] quaſi clauis ferreis quibus ipſe affixus eſt. Per mortẽ enim crucis: ⁊ Memoria tranſgreſſionis decreti deleta eſt: ⁊ ipſum Decretũ legis euacuatum eſt. Ipſe dico [expoliãs principatus

⁊ poteſtates]id eſt prelatos in demonibus:ꝑ Princi-
pes intelligũtur maiores:ꝑ Poteſtates minores. Ex
polians ſcꝫ ſpolijs antiquorum patrum quos in limbo
detinebant. Sicut eñ nos a lege liberauit ſic antiq̄s
patres de limbo eduxit. Oſee.xiij. Ero mors tua o
mors morſus tuus ero inferne. Expolians dico[tradu
xit]id eſt illos de iferno ad celos duxit. Aſcēdens eñ
ps.lxvij. in altum captiuam duxit captiuitatem. Ps. Ipſe dico
palam[triumphans]id eſt cum triumpho expugnãs[il
los]principes infernales[in ſemetipſo]ꝓ nobis obla-
to:in cruce ſcꝫ moriendo. Triumphans inquam[confi
denter]id eſt cum ſpe victorie:⁊[palam]nõ in abſcon
dito ſed manifeſte:q̄ notum factum eſt toti mundo.
Alio modo legitur ſm ꝙ enumerantur hic beneficia:
omnibus credentibus, nõ ſolum iudeis exhibita:per
chriſtum:nõ per legem. Et ſic tanguntur ibi quattuor
beneficia. Primum eſt peccati primorum parentum
deletio quo ad culpam. Secundum eiuſdem per crucē
totalis ablatio quo ad penam.ibi. Et ipſum tulit. Ter
tium:animarum a demonibus deceptarum liberatio.
ibi. Expolians. Quartum:demonum per deſcenſũ ad
inferos expugnatio.ibi. Confidenter Dicit ergo[De
lens]quaſi Ita vobis gentibus omnia peccata dona-
uit. Ipſe dico[delens chyrographum decreti qđ erat
aduerſus nos]oēs id eſt memoriã decreti facti Ade
violati. Quod decretum fuit. De omni ligno paradiſi
comedes. De ligno ſcientie boni ⁊ mali ne comedas.
Geñ.ij.[quod]chyrographũ decreti[erat contrariũ
nobis]quia memoria illius decreti violati accuſabat
nos. Hoc autem chyrographum deleuit quando ſan-
guine ſuo peccatum abluit. Vel[delens chyrographũ
decreti]id eſt peccatum Ade qđ quaſi cautionem cõ-
tra nos tenebat diabolus:⁊ ita erat aduerſ⁹ nos. Qđ
dicitur chyrographum decreti:q̄ de ipſo datum fuit
decretum illud. Geñ.ij. Quacunq̄ die comederitis:
morte moriemini.qđ decretum erat contrarium nobis
Illa eñ ſententia data erat nobis contraria[et ipſum]
chyrographum:id eſt memoriam preuaricatiõis Ade
vel reatum peccati Ade[tulit de medio]id eſt omnino
abſtulit[affigens illud cruci]quia dum innocens i cru
ce moritur:⁊ peccatum crucifigitur:et etiam pena pro
peccato debita remittitur[et]etiam[expolians]ſpo-
lijs ſuis:ſcilicet animarum a diabolo deceptarum[pri
cipatus ⁊ poteſtates]infernales. De quibus Eph.vj.
Non eſt nobis colluctatio aduerſus carnem ⁊ ſangui-
nem:ſed aduerſus principes ⁊ poteſtates tene.harũ.
Luc.xj. Cum fortis armatus cuſtodit atrium ſuũ ⁊c.
Eſa.viij. Voca nomen eius accelera ſpolia detrahe.
Expolians inquam[traduxit ipſos]principatus ⁊ po-
teſtates:eos ſcꝫ ab eccleſia exterminando:ne fidelib⁹
nocere poſſent:ſicut ante. Ipſe dico[triumphans].i.
vincens[eos]ſcꝫ principes inferni[in ſemetipſo].i.in
preſentia ſua ad inferos deſcendendo Et hoc[confidē
ter]q̄ cum ſpe victorie q̄ cum angelicis virtutibus
ad inferos deſcendit:⁊[palam]non abſcondito ſꝫ ma-
nifeſte:q̄ notum factum eſt hoc toti mundo. Ex predi
ctis poteſt elici talis ratio in ſumma. Illud ſequendũ
⁊ tenendum eſt qđ efficacius ducit ad ſalutem. Sed fi
des chriſti:nõ ē lex:vetus:efficax eſt ad ſalutem:ergo
fides xp̄i:non lex:tenenda eſt ⁊ ſeruanda. Minor pa-
tet per beneficia enumerata a chriſto:non a lege no-
bis exhibita.

**Nemo ergo vos iudicet in cibo:aut in po-
tu:aut in parte diei feſti:aut neomenie:aut
ſabbatorum: que ſunt vmbra futurorum:
corpus autem chriſti.**

¶ Hic monet eos qui nondum legalia ſuſceperunt ne
ſuſcipiant. Primo cauendo damnationem. Secundo
cauendo ſeductionem.ibi. Nemo vos ſeducat. In pri
ma Primo monet cauere damnationem in diſcretiõe
ciboꝝ Secundo in obſeruantia feſtoꝝ.ibi. Aut in pte
diei. Tertio ſubdit rationem hoꝝ.ibi. Que ſunt vm-
bra. Dicit ergo[Nemo]q.d. Et q̄ hec omnia nobis i
chriſto donata ſũt:[ergo nemo vos iudicet].i.iudicio
dignos.id eſt damnabiles faciat[in cibo aut in potu]id
eſt in diſcretione ciboꝝ:de hoc ſcꝫ vobis conſcientiã
generando Quaſi di. Non diſcernatis cibos ita iudai
co. De hac diſcretione ciborum habetur Leu.xj.[aut
in parte diei feſti]nõ celebrata ſecũdũ preceptum le-
gis. Sicut habetur Leuit.xxiij.[aut]ex parte[neome
nie].i.feſti noue lune ſimiliter nõ celebrata ſm legem
Sicut habetur Numeri.xxviij.[aut] ſimiliter ex pte
[ſabbatoꝝ]De quoꝝ obſeruantia. Exo.xx.[que]om-
nia[ſunt vmbra].i.ſigna obſcura[futurorum]tempo-
re gratie Heb.x. Vmbram habens lex futuroꝝ[corp⁹
autem].i.veritas huius vmbre[chriſti]eſt ſcꝫ quia ad
chriſtum pertinet qui legis vmbras impleuit Matth.
v. Non veni ſoluere legem ſed adimplere. Vel hec ſũt
[corpus chriſti]ſignificatione ſicut dicitur petra.j.co.
x. Petra autem erat chriſtus.

¶ Notandum ꝙ legalia ſunt vmbra. — Legalia quare dicuntur vmbra.
Quia obſcura per paucitatem cognitionis. Danielis.
ſeptimo Aſpiciebam in viſione noctis. Sed modo nox
preceſſit ⁊c.
Quia frigida per tepiditatem amoris. Eccle.xliij. Fri — ps.cxlvij.
gidus ventus aquilo flauit ⁊c. Ps. Ante faciem frigo
ris eius quis ſuſtinebit. — Ps.cij.
Quia infructuoſa per raritatem bone operationis ps.
Omnes declinauerunt Prouerbiorum.decimo. Pro-
pter frigus pigri.
Quia interpoſitione grauata per expectationem ter-
rene mercedis. Eſa.j. Si volueritis ⁊ audieritis.
Quia tranſitoria per aduentum ſolis Heb.vij. Tranſ
lato ſacerdotio neceſſe eſt legem transferri.

Hic queritur ſuper illud. In expoliatione
corporis carnis. Gloſa. In carnali circunciſione nihil
fit niſi ꝙ cutis aufertur. Contra Beda. Circunciſio o-
lim agebat idem remedium contra originale qđ bap-
tiſmus tempore gratie facere conſueuit Rñ. Glo. loq-
tur poſt paſſionem chriſti nõ ante. Item ſuper illđ. Sꝫ
in circunciſione chriſti. Glo. Spirituali ſcꝫ:in qua om
nia vicia amputata ſunt. Contra. Manet vicium fomi
tis poſt baptiſmum. Rñ. Vicium hic appellatur pec-
cati macula:nõ pronitas. Item ſuper illud Condo-
nans vobis omnia delicta. Glo. Tam originalia quam
ſuperaddita. Contra Actuale non dimittitur ſine aliq̄
penitentia. Rñ. Actuale dimittitur in baptiſmo ſine
pena exteriori, ſꝫ nõ ſine interiori. Et loquor in adul-
tis. Item ſuper illud. Qđ erat contrarium Glo. Cum
lex non adiuuaret ſꝫ amplius reos faceret Con. Ergo
lex erat inutilior nociua Rñ. Hoc dicitur propter oc-
caſionem:nõ propter cauſam. Item ſuper illud Affi
gens illud cruci. Glo. Crux nõ eſt mors ſaluatoris ſꝫ
peccati. Contra. Ergo chriſtus non fuit mortuus:ſed
peccatum. Rñ. Glo. loquitur ſecundum reputationem
nõ ſecundum rem. Non enim reputatur mortuus:quia
non finaliter ſꝫ admodicum tempus cum ſtatim ſurre-
xerit. Non propter ſeipſum:ſed propter peccatũ. Itē
ſuper illud Chyrographũ decreti Glo. Peccatũ Ade
cuius rei eramus. Contra. Nullus eſt reus peccati a-
lieni. Rñ. Rei peccati Ade eramus per cauſam non ꝑ
eſſentiam:⁊ cauſam primam:non proximam : quia
Peccatum noſtrum originale cauſatum eſt a pecca-
to Ade.

**Nemo vos ſeducat:volens in humilitate:
⁊ religione angelorum que non vidit:am-
bulans fruſtra:inflatus ſenſu carnis ſue:
⁊ non tenens caput ex quo totum corpus
per nexus ⁊ coniunctiones:ſumminiſtra-
tum ⁊ conſtructum creſcit in augmētũ dei.**

¶ Superius monuit cauere damnationem Hic monet
cauere ſeductionem Oſtendens in ſeductoribus tria.
Primo falſam religionem. Secundo ſenſus elationē
ibi. Inflatus ſenſu. Tertio a chriſto preciſionem.ibi.
Et non tenens caput. In prima dehortatur Primo ip
ſorum fallaciam. Secundo fallacie latentiam.ibi. Vo
lens que non vidit. Tertio Latentie apparentiã.ibi.

In humilitate ⁊ religione Quarto apparētie defectū ſiue inefficaciam.ibi. Ambulans fruſtra. Hec em̄ ſunt que ↄcurrunt in qualibet fallacia. Cauſa latens Cauſa apparentie Et defectus. Dicit ergo[Nemo vos ſeducat]quaſi Seorſum a veritate ducat[volens] ſup. vobis ſuadere que nō vidit id eſt legis cerimonias q̄s non intellexit.i. Timo.i. Uolentes eſſe legis doctores nō intelligentes: neq̄ꝫ de quibus loquuntur ⁊c. Seducat inquam[in humilitate]falſa quam pretendit. Hec eſt humilitas vulpina. De qua Eccle.xix. Eſt qui nequiter ſe humiliat[et religione angelorū]ſuperſtitioſa quam ſpecie tenus oſtendit quaſi eſſet angelus ⁊ nuncius dei. Transfigurabant ſe pſeudo in apoſtolos xp̄i. ii.Cor.xi.Et.i. Timo.iii. Habentes quidem ſpeciem pietatis: virtutem autem eius abnegantes. Ipſe dico [Ambulans fruſtra]q2 quicquid agit perdit: q2 ſine fūdamento edificat ⁊ extra viam ambulat[inflatus]i. ſuperbus]ſenſu carnis ſue].i. ſenſualitate carnali.ſ. ſenſualitatis ſequentis rationem: q2 ſcꝫ non intelligit niſi ea que ſcꝫ ſenſualitas cupit.ſ.carnalia.i. Cor.ii. Animalis homo nō ꝑcipit ea que ſunt ſpū̄s dei. Hec eſt ſcientia que inflat.i.Cor.viii.[⁊ nō tenens caput] .i.chriſtum: ſꝫ preciſus ab eo: lꝫ tenere videatur. Eſt em̄ membrum putridum ⁊ paraliticum qd̄ non recipit a capite influentiam ſed areſcit. Joh.xv. Siquis in me nō manſerit: mittetur foras ſicut palmes ⁊ areſcet[ex quo]capite id eſt de cuius plenitudine accipiendo[totum corpus]eccleſie[per nexus]charitatis in affectu (cuius eſt conuertere. Amor em̄ eſt copula amantis ⁊
Amor qd ſit. amati ſecundum Aug.⁊ Diony. Amorem: ſiue angelicum ſiue humanum: vim quandam intelligimus vnitiuam)[⁊ coniunctiones]fidei ⁊ operationum in affectu: quibus inuicem fideles coniunguntur[ſubminiſtratum]per nexus charitatis inuicem ſubminiſtrando[⁊ conſtructum]in vnum per coniunctiones: in fide ⁊ operibus proficiendo: q2 ſcꝫ eadem credūt ⁊ operātur fideles]creſcit[in virtutibus: ⁊ meritis: ⁊ mēbris [in augmentum dei].i. quantum deus preuidit cū creſcere. Uel[in augmentum dei]q2 ſicut de⁹ dicitur minui per diminutionem credentium.ita ⁊ augeri ꝑ eorūdem multiplicationem.

Si ergo mortui eſtis cum chriſto: ab elementis huius mundi: quid adhuc tanquam viuentes mundo decernitis? Ne tetigeritis: neque guſtaueritis: neque contrectaueritis.

¶ Superius monuit eos qui nō receperunt legalia vt nunq̄ recipiant. Hic monet eos qui receperunt vt ea adiſciant. Et hoc quadruplici ratiōe. Primo ratiōe ſtatus ipſorū. Secundo ratione damnationis obſeruantium.ibi. Que ſunt omnia in interitum. Tertio ratiōe ↄditionis ſtatuentiū.ibi. Secūdum precepta ⁊ doctrinas. Quarto ratione irrationabilitatis ſtatutorꝫ.ibi. Que ſunt quidem rationem habentia. Prima ratio talis eſt. Bene mortui nō debent appetere illam vitam: q2 melius eſt bene mori q̄ꝫ male viuere. Sed adherentes chriſto bene mortui ſūt mundo: tenētes legem male viuunt: ergo habentes chriſtum nō debent legē ſeruare. Primo ergo innuit fidei xp̄i electionem. Secundo redarguit obſeruātiaꝫ legis carnalem.ibi. Quid adhuc. Dicit ergo[Si ergo mortui]q. Ita monui vos frātes vt videatis ne ſeducamini. Uos autem qui legalia accepiſtis reſpondete ad hec[Si ergo mortui eſtis[cū xp̄o].i.per hoc ꝙ eſtis cū chriſto Uel[cū chriſto .i.ſicut xp̄s. Mortui inquam morte bona non mala ſcꝫ [ab elementis huius mundi]id eſt ſeparati a lege: in q̄ ſicut in elementis alphabeti eſt litteralis ⁊ puerilis inſtitutio Ad Gala.iii. Nunc autē cum cognoueritis deū ⁊c. quomodo iterū ↄuertimini ad infirma ⁊ egena elemēta Uel[ab elementis huius mundi].i.ſeparati ab amore mūdanorū[quid adhuc]veritate ſcꝫ nota ⁊ recepta[tanq̄ viuentes mundo[nō deo[decernitis]ſeruanda eſſe legalia: ⁊ a quibuſdam ſuperſticioſe eſſe abſtinendum ſm̄ glo.q.d. Si prius dū eratis ignari: hec faciebatis quare veritate propalata idē facitis. Hoc eſt de miraculis beſtie.i.diaboli: quibus ſeducit habitātes in terra Apoc.xiii.q2 illos qui mortui erant mūdo reſuſcitauit vt iterum viuant mūdo Decernitis inq̄ dicentes[Ne tetigeritis]mortuum ſcꝫ vel aliquid huiuſmodi qd̄ in lege tangi prohibitū eſt. De tactu morticini Leuit.xi. De tactu leproſi.xiii. De tactu mēſtruate.xv.[neq̄ guſtaueritis]porcum vel piſces habentes ſquamas vel huiuſmodi: qd̄ lex vetat Leu.xi.[neque ↄtractaueritis]cū quodam ſtudio ⁊ delectatione: quaſi Nō debetis hoc decernere.

Que omnia ſunt in interitu ipſo vſu: ſecundum precepta ⁊ doctrinas hominum:

¶ Ecce ſecunda ratio talis. Oē illud qd̄ damnat eternaliter eſt reſpuendum ⁊ abiiciendū: vſus iudaici rit⁹ eſt huiuſmodi: ergo ⁊c. Et hoc eſt qd̄ dicit[que omnia] ſcꝫ que vos deſcernitis[ſunt in interitu] id eſt ducentia in mortem: ⁊ hoc[ipſo vſu]ſiquis ſcꝫ vtatur eis ritu iudaico propter qd̄ decernere nō debetis: ad Gala. v. Euacuati eſtis a chriſto qui in lege iuſtificamini a gratia excidiſtis. Scd̄ꝫ precepta. Ecce tertia ratio talis. Preceptum hominis contra preceptum dei nō eſt obſeruandum: ſed abiiciendum. Sed talis eſt ritus iudaicus: ergo ⁊c. Et hoc eſt qd̄ dicit[ſcd̄ꝫ precepta]q. Ipſa dico exiſtentia[ſecundum precepta]quantū ad autoritatē imperandi[⁊ doctrinas]quantum ad inſtructionem docendi[hominū]ſcꝫ phariſeorū: nō dei: Ipſi enim hec ſua autoritate obſeruari precipiebant ⁊ rationibus docebant. Mat.xv. Irritum feciſtis mandatum dei propter traditiones hominum.

Que ſunt rationem quidem habentia ſapientie in ſuperſtitione ⁊ humilitate ⁊ non ad parcendum corpori: non in honore aliquo ad ſaturitatem carnis.

¶ Ecce quarta ratio ſumpta ex imperfectiōe ſtatutorū cuiuſmodi īperfectiōꝫ oſtendit in ſex. Primo: quia ſunt apparentia. Secundo: q2 ſuperſticioſa.ibi. In ſuꝑſtitione. Tertio: q2 vilia.ibi. In humilitate. Quarto q2 auſtera.ibi. Ad nō parcendū. Quinto: q2 inhonorabilia ibi. Nō ī honore. Sexto: q2 carnalia.ibi: Ad ſaturitatem. Ex his perſuadet ꝙ nō ſūt obſeruanda ſꝫ potius euangelica q̄ habent oppoſitas conditiones Totū vero iſtud legitur tripliciter. Prio modo ſic[Que ſcꝫ precepta ⁊ doctrine hoīꝫ[ſūt quidēꝫ rationē habētia ſapientie]id eſt ſpeciē ſapie: ⁊ nō veritatem: ⁊ pretendunt ꝑ hoc rationē ſapientie q2 ſūt[in ſuꝑſtitione] id eſt in religione: ſupra modū obſeruata[⁊ humilitate]apparenti nō vera[et nō ad parcendū corpori]ſūt ſup. Dicunt em̄ qui hec obſeruant: ſe nolle parcere corpori ⁊[non]ſunt.ſ.[in honore aliquo]Dicunt em̄ ſe nō curare de honore aliquo humano: ⁊ q2 nō, ſunt[ad ſaturitatem carnis]q2 dicunt ſe multa carni ſubtrahere vt porcum: ⁊ huiuſmodi: alios autem nō obſeruātes hoc guloſos dicūt. Scd̄o modo ſic[Que]ſcꝫ legalia precepta ſunt quidem habentia rationē id eſt ſpeciem[ſapientie]nō in veritate: ſed:[in ſuꝑſtitione]id eſt falſitate[et]ſunt etiam in[humilitate]id eſt in delectione ⁊ vilitate anime et ſunt nō ad parcendum corpori quia in illis eſt labor magn⁹: ſꝫ inanis ⁊ ſunt[nō in honore aliquo]q2 nec ad honorē dei: nec ſanctorū: ⁊ ſunt nō[ad ſaturitatem carnis]quia multa ſubtrahūt et deſcernendo cibos. Tertio modo ſic[Que ſūt q̄dē rationē habentia ſapientie]q2 qui hec tradunt putant ſe habere rationem ſapientie: ⁊ hoc q2[in ſuꝑſtitiōe].i.q2 eorum traditio eſt in ſuꝑſtitione .i.ſimulata religione[et]eſt [in humilitate]q2 mentem in terra humiliat ad terrena: ne erigatur ad ſuperna[et]eſt ſup. recta traditio vt ſūt iſta ꝑcepta[nō ad parcēdum corpori]eccleſie: q2 nocent ei: ⁊ ſunt etiam[nō in honore aliquo]obſeruantibus ea: q2 ſunt trūcati a chriſto capite: et ſunt etiam [ad ſaturitatem carnis]q2 tendūt ad ſaturitatem: ⁊ expletionem ſenſus carnalis.

Hic queritur ſuper illud. Precedētis lectio-

nis Palam triumphantis. Glo. Principat⁹ ⁊ poteſtates ad luenda ſupplicia: ubi nos detinebãt. Contra. Nõ habebãt ius ĩ homĩe. Rñ. Jus detẽtiõis erat a parte detẽtorum: nõ a parte detinentium. Item ſup illõ Que ſũt umbra futurorum. Glo. Unum ſolum nõ obſeruatum dãnabat. Cõtra. Nullus oĩa ſeruare poterat. ſm illud. Act. xv. Qđ neq; nos neq; patres noſtri portare potuim⁹ ⁊c. Loquitur qñ nõ erat obſeruatum ex contemptu. Secus ſi ex ignorantia vel ĩfirmitate. Itẽ ſup illud. Scđʒ precepta ⁊ doctrinas hoĩʒ. Cõt. Legalia fuerũt a deo ĩſtituta. Rñ. Loquitur ꝓ tempore obſeruantie poſt paſſionem chriſti non ante.

R Anima religioſa octo officinas habet. ¶ Notãdum ſup illud Religione angelorum Qđ aĩa religioſa habet officinas octo.

Primo Templum deuote orationis. ij. Macha. xij. Duodecim milia drachmas argenti.

Scđo Scholas catholice veritatis. Eccleſi. j. Timor domini ſcientie religioſitas.

Tertio Clauſtrum taciturnitatis. Jac. j. Siqs putat ſe religioſum eſſe nõ refrenans linguam ſuam.

Quarto Capl'm iuſte correctionis Leu. xvj. Affligetis animas ĩure perpetuo.

Quinto Refectoriũ ſacramẽti altaris. Exo. xij. Hec eſt religio phaſe. Omnis alienigena peccator nõ comedet ex eo phaſe. i. paſcha.

Sexto Dormitorium quietis ⁊ pacis. Eccl. j. Religioſitas cuſtodiet cor ſuum in pace gaudium atq; leticiaʒ dabit. Uel: expone de caſtitate.

Septimo Infirmatorium pietatis. Jac. j. Religio mũda ⁊ immaculata apđ deum ⁊ patrem ⁊c.

Octauo Hoſpitium charitatis et largitatis. Actu. x. De cornelio dicitur qđ erat religioſus ⁊ faciebat elemoſynas multas.

Felix religio cui⁹ Templũ ſanctitas Schole veritas Clauſtrũ taciturnitas Capl'm equitas: Refectorium ſobrietas. Dormitorium caſtitas: Infirmaria pietas: Hoſpitium largitas.

¶ Nota hic ſup illud Mortui eſtis cum chriſto Qđ de
Q bemus cum chriſto.

Primo crucifigi ꝑ crucifixi memoriam ⁊ compaſſionẽ Galath. ij. Chriſto confixus ſum cruci.

Scđo Mori ꝑ carnis mortificationem. ij. Cor. quar. Semper mortificationem chriſti ieſu circũferẽtes.

Tertio Sepeliri ꝑ vitiorum ablutionem Ro. vj. Conſepulti ſumus cum illo per baptiſmum.

Quarto Ad inferos deſcendere per penalem conſidera-
pſ. liiij. tionem. Pſ. Deſcendunt ad infernum viuentes.

Quinto Reſurgere ꝑ nouam conuerſationem. Infra. iij. Si conſurrexiſtis cum chriſto. ⁊c.

Sexto Diſcipulis apparere ꝑ aliorum edificationem Mat. v. Sic luceat lux veſtra. ⁊c.

Septimo Aſcendere in celum ꝑ celeſtium amorem ⁊
pſ. cxxj. aſſiduam contemplationem. Pſ. Beatus vir cuius eſt auxilium abs te: aſcenſiones in corde ſuo diſpoſuit.

Octauo Ad iudiciũ redire ꝑ conſcientiarũ noſtrarũ diſcuſſionem. j. Cor. xj. Si noſmetipſos iudicarem⁹ nõ vtiq; iudicaremur.

Capitulum tertium.

IGitur ſi cõſurrexiſtis cum chriſto: que ſurſum ſunt querite: vbi chriſtus eſt in dextera dei ſedens.

¶ Superi⁹ reuocauit eos a lege Primo ꝑ chriſti ſufficientiam ⁊ plenitudinẽ. Caplo pmo. Secundo erga iſtos ꝑ ſuã ſollicitudinẽ. Caplo ſcđo. Hic tertio reuocat eos ꝑ ſtatus eorum conditionẽ ⁊ nobilitatem qꝛ ſcʒ ſurrexerunt cũ xp̃o ex qua conſideratiõe monet eos Primo vt celeſtia cogitent ĩ intellectu. Secundo vt ſapiant in affectu. ibi. Que ſurſum ſunt ſapite. Tertio ſubdit cauſam de pñti. ibi. Mortui enĩ eſtis. Quarto premium de futuro. ibi. Cũ autẽ chriſtus apparuerit. In prima implicantur tria ꝑmouentia ad querendum celeſtia ſcʒ Status: Loc⁹: Affectus. Status vigoris: qꝛ ſurreximus. Loc⁹ honoris: qꝛ ſurſum. Affectus amoris: qꝛ vbi chriſtus eſt. Ergo ſtatus poteſt. Locus prodeſt. Amor adeſt. Statum cõmẽdat duo. Cõuerſionis ĩtegritas. ibi. Si ⁊ conſurrexiſtis. Integritatis veritas. ibi. Cũ xp̃o. Dicit ergo [Igitur] Qꝛ ita mortui eſtis. ⁊ illa nõ valent [ſi conſurrexiſtis]. i. ſimul ſurrexiſtis aĩa ⁊ corꝑe in re. Quantũ ad aĩaʒ de culpa ad gratiã in ſpe. Quantum ad corp⁹ de miſeria ad gloriam. Cõſurrexiſtis inq̃ [cũ xp̃o]. i. ad ſimilitudinẽ chriſti: vere ſcʒ nõ phãtaſtice vt hypocrite. Sicut Samuel. j. Reg. xxix. [que ſurſum ſunt]. i. ſpũalia: gloriã ſcʒ: ⁊ q̃ ad eã ducũt [q̃rite]. i. cogitare: intellectu inueſtigando: qꝛ Qui querit inuenit. Luce. xj. ⁊ Matt. vij. [vbi] ſcʒ ſurſum in gloria [chriſtus eſt ſedens]. i. requieſcens ⁊ regnans [in dextera dei]. i. in equalitate patris ſm diuinitatem: vel in potioribus bonis patris ſecundũ humanitatem Marc. viij. Domin⁹ ieſus poſtq̃ꝫ locutus eſt eis aſſumptus eſt in celum: ⁊ ſedet ad dexteram dei patris.

Que ſurſũ ſunt ſapite: nõ que ſuper terrã.

¶ Hic monet vt ſapiant celeſtia Ubi tangit hui⁹ ſaporis Terminũ. ibi. Surſũ Actum. ibi. Sapite. Impedimẽtum. ibi. Nõ q̃ ſuper terrã. Dicit ergo [Que ſurſum] q. Non ſolũ q̃rite: ſʒ etiam [ſapite q̃ ſurſum ſunt] affectu. i. delectamini in his: hoc eſt enĩ ſignum ſpũalis reſurrectionis. Unñ dñs ad probandum veritatem ſue reſurrectionis corporalis: guſtauit corporaliter. Joh. xxj. Guſtate ergo ⁊ videte qm̃ ſuauis eſt dñs. Que ſurſũ ſunt: inquã [nõ que ſup terram]. i. terrena que ſunt in ſuperficie terre. Gloria enim in confuſione eorum q̃ terrena ſapiunt Philipen. tertio. Ergo non potes ſapere vtrunque.

Mortui enim eſtis: ⁊ vita veſtra abſcondita eſt cum chriſto in deo.

¶ Hic tangit rationẽ de pñti Que talis eſt Mortui nihil ſapiunt: ſʒ viuentes Sʒ mortui eſtis terrenis viuẽtes celeſtibus: ergo debetis ſapere celeſtia nõ terrena Et hoc eſt qđ dicit [Mortui] quaſi Et merito nõ debetis ſapere terrena [Mortui enim eſtis] iſtis mundanis et deo ſicut mortui non debetis de his curare [et vita veſtra [tam gratie quã glorie [abſcondita eſt eſt chriſto] qui ſcʒ eſt vita veſtra: ⁊ hoc [in deo] patre Gloſa: que vita in deo patre eſt cum quo chriſtus idẽ eſt. Abſcondita eſt namq; omnibus peregrinantibus: tam vita gratie quam glĩe. Uita gratie: qꝛ nemo ſcit an odio vel
amore ſit dignus. Eccleſ. ix. Uita glorie. ſcđʒ illud pſ. pſ. xxxvj.
Quam magna multitudo dulcedinis tue quã abſcõdiſti ti. ⁊c. Ecce ergo vite religioſe Puritas ſine terrenitate: qꝛ mortui eſtis mundo. Ueritas ſine ſimulatione: qꝛ vita eſt in deo. Securitas ſine coactione: qꝛ abſcondita eſt cũ chriſto. Felix vita: qꝛ pura dũ mortua mundo: qꝛ vera dũ oritur ĩ deo: qꝛ tuta dũ abſcõdit cũ xp̃o. A
¶ Notandum qđ debemus reſurgere cum chriſto. Reſurgere cum xp̃o
Ueraciter Non phãtaſtice Sicut qui ſimulant Luce. xxiiij. Surrexit dominus vere Non ſicut Samuel.
Velociter Non tarde Sicut qui procraſtinant Pſ. Exurge gloria mea exurge. Pſ. Exurgam diluculo.
Integraliter Non ĩperfecte Sicut qui dimidiãt. Eſa. lij. Conſurge conſurge induere fortitudinem.
Confidenter Non dubie Sicut qui deſperant. j. Pet. j. Reſuſcitauit in ſpem vite ꝑ reſurrectionẽ ieſu xp̃i.
Immortaliter Non temporalie. Sicut qui recidiuãt Ro. vj. Chriſtus reſurgens ex mortuis iam nõ morit.

Cum autem chriſt⁹ apparuerit vita veſtra tunc ⁊ vos apparebitis cum ipſo in gloria.

¶ Hic tangit quarto premium de futuro ſcʒ beatitudinem Ubi notãtur tria ad beatitudinẽ neceſſaria ſcʒ Beatificans ſcʒ Chriſtus apparens Beatificabile ſcʒ vos qui apparebitis Beatitudo qꝛ in gloria. Dicit ergo [Cũ autẽ] quaſi Modo abſcondita eſt vita veſtra [autem] ſed [cũ chriſt⁹ apparuerit] in iudicio: qui nũc latet Eſa. xlv. Uere tu es deus abſcõdit⁹ Sed tũc apparebit in finẽ ⁊ nõ mentietur Aba. ij. [vita veſtra]. i. qui eſt vita veſtra: in preſenti ꝑ gratiam: et in futuro gloriam Joh. xiiij. Ego ſum via: veritas: ⁊ vita. Ergo

veniet ad iudiciū perſonaliter:q2 xp̄s. Euidenter:q2 apparebit. Utiliter:quia vita veſtra[tunc ⁊ vos] quorum vita modo abſcōdita eſt[apparebitis]nobis ⁊ alijs[cū ipſo]exiſtētes[in gloria].j.Joh.iij. Chariſſimi nunc filij dei ſumus ſed nondū apparet quid erim⁹ cum autem apparuerit:ſimiles ei erimus.

B Xp̄s in iudicio quō oībus apparebit

¶ Notandum q̄ xp̄s apparebit in iudicio. Oībus ad iudicādū. Mat.xxiiij. Sicut fulgor exit ab oriēte:⁊ apparet vſq3 ad occidentē. Sic erit aduētus filij hoīs. Apoca.j. Ecce venit cum nubibus ⁊c. Malis ad puniendum. Sap.vj. Horrende et cito apparebit vobis. Joh.xix. Uidebūt in quem tranſfixerūt Bonis ad remunerandum. Ut hic Et in Ps. Satiabor cum apparuerit gloria tua.

Mortificate ergo membra veſtra: que ſūt ſuper terram:fornicationem immundiciā: libidinem:concupiſcentiam malam:⁊ auariciam:que eſt ſimulacrorum ſeruitus.

¶ Superius inſtruxit eos in fide a legalibus reuocando a loco illo primi Capituli.ibi.Gratias agētes deo vſq3 huc. Hic inſtruit eos in moribus ad bonos mores exhortando. Et primo ſecundum gloſ. ponit exhortationem generalem. Secundo exhortationem quarundam perſonarum ſpecialem.ibi.Mulieres ſubdite eſtote viris. Tertio redit ſecundum gloſ. ad generalē exhortationem. Ca.iiij.⁊.v.ibi. Orationi inſtate vigilantes. Ubi monet ad orationem per quam ea ad que monuit impetrentur. In prima monet omnes generaliter. Primo ad declinationē mali. Secundo ad operationem boni.ibi. Induite ergo vos. In prima Primo ſm glo. monet declinare mala maiora. Secundo minora.ibi. Nunc autem deponite. Tertio cōmuniter oīa. ibi. Expoliantes vos ⁊c. In prima maiora mala declinare monet. Primo in generali. Secundo in ſpeciali. ibi. Fornicationem immundiciam. Tertio ſubdit rationem declinandi ſcilicet penam.ibi. Propter que venit. Dicit ergo[Mortificate]q. Ita apparebitis cū chriſto in gloria. Et vt hoc fiat[ergo mortificate membra veſtra].i.partes veteris hoīs:peccata.ſ. Uetus enim homo:eſt congeries peccatorū. Uel[mēbra veſtra].i.membrorum veſtrorū concupiſcentias[que].ſ. peccata vel concupiſcētie[ſunt ſuper terrā].i.terrenis hominibus dñantur.ſ.[fornicationē].i.illicitū cōcupitū ſm naturam[Immūdiciā].i.illicitū concubitum contra naturā. Ephe.v. Fornicatio ⁊ oīs immundicia nec nominetur in vobis[libidinē].i.ardorē luxurie ſiue ſm naturā ſiue contra naturā[concupiſcentiā malā]ſiue de aliena vxore ſiue de aliena re:quarum vtraq3 prohibetur. Exo.xx.[et auariciā].i.nimium ardorem pecunie:vel cuiuſcunq3 rei tēporalis[que]auaricia[eſt ſeruitus ſimulacrorum]quia honorē exhibendū deo:exhibent argento:ſicut idolatra idolo. Oſee. viij. Aurum ſuū ⁊ argentum ſuum fecerunt ſibi idola. Ecce ergo quinarius viciorum malus: ſic diſtinctus: quia Appetitus illicitus: Aut ptinet ad concupiſcentiam carnis: Aut concupiſcentiā oculorū. Aut ſimul vtrūq3. Si concupiſcentiā oculorū. Sic eſt auaricia. Si vtrūq3:ſic eſt cōcupiſcentia mala. Si concupiſcentiam carnis. Aut ſm naturam. Sic eſt fornicatio:aut contra naturam:ſic eſt Immundicia. Aut indifferenter ſm vtrūq3: Sic eſt libido.

Vet⁹ hō

Propter que venit ira dei ſuper filios incredulitatis:in quibus et ambulaſtis aliquando:cum viueretis in illis.

¶ Hic ſubdit penam. Ubi meruit Pene ſeueritatem: quia ira dei. Dei equitatem:quia In filios. Incredulitatis euaſionē:q2 Et vos aliquādo. Dicit ergo[Propter que].ſ.predicta mala[venit ira dei]nō motus animi perturbati:ſed vindicta peccati ſm Aug.[ſuper filios incredulitatis].i.ſuper infideles qui non credūt in deum:vel quia non habent fidem:vel ſi habent:non tñ formatā: ſed informem. Super hos ergo[venit ira dei]ad eorum oppreſſionem. Ps. Effunde iram tuā in gentes que te non nouerunt ⁊c. Et alibi. Pluit ſuper peccatores laqueos ignis Simile habetur Epheſ.v. ⁊c.[in quibus]ſcilicet malis predictis[et]vos[ambulaſtis]de peccato in peccatum ruendo[aliquando]ſcilicet ante conuerſionem:et ideo turpius eſſet: ſi ad eorum rediretis ſicut canis ad vomitum. Ambulaſtis inquam ſcilicet[cum viueretis] id eſt: cum vitam veſtram duceretis[in illis] Uel[cum viueretis] id eſt: vitam eſſe putaretis[in illis] Eſa.v. Ue qui dicunt bonum malum ⁊c.

Nunc autem deponite ⁊ vos omnia.

¶ Hic monet declinare mala minora. Et Primo communiter oīa. Secundo ſpecialiter interiora.ibi. Iram indignatiōem. Tertio: ſpecialiter exteriora.ibi. Blaſphemiā. Dicit ergo[Nunc aūt]q. Ita olim ambulaſtis in p̄dictis malis[nunc autem] cum iam chriſtum recepiſtis[deponite]ſc3 onera grauia ſeu maiora. Ps. Iniquitates mee ſicut onus graue grauate ſunt ſuper me[et vos]ſicut alij fideles[oīa] non ſolum p̄dicta: ſed etiam minora. Ergo abijcere peccata exigit. Tēpus:ideo dicit. Nūc. Onus:ideo dicit Deponite. Status:ideo addidit Et vos. Ps.xxxvij

Iram:indignationem:maliciam.

¶ Hic enumerat mala interiora declinanda. Et Primo malum:deliberationem preueniens ſc3 Iram. Secundo cōcomitans.ſ. Indignationem. Tertio ſubſequens.ſ. Maliciam. Dicit ergo[Iram]q. Ita deponite omnia.ſ.[Iram].i.ſubitum animi motum:q2 Ira enim viri iuſticiā dei non operatur. Jaco.j.[Indignationem]de ſublimitate alterius. Prouerb. xxix. Qui ad indignandum facilis eſt:erit ad peccata procliuior:[maliciam].i.effectum ire ⁊ indignationis quo quis alteri damnum molitur ſm glo.

Blaſphemiam: turpem ſermonem de ore veſtro. Nolite mentiri inuicem.

¶ Hic enumerat mala exteriora. Et precipue in locutione. Loquens autem debet attendere in ſermone Humilitatem Honeſtatem Ueritatem. Contra humilitatem eſt blaſphemia. Contra honeſtatem turpitudo. Contra veritatem mendacium. Dicit ergo[Blaſphemiam]in deum vel in proximum[turpem ſermonem]vt laſciuum vel quencunq3 inordinatum. Sermo enim obſcurus in vacuū non ibi. Sap.j. deponite ſupple[de ore veſtro]quaſi dicat. Et ſi talis ſermo:in corde conceptus fuerit: tamen vſq3 ad os non procedat. De his omnibus. Ephe.iiij. Clamor ⁊ blaſphemia tollatur a vobis cum omni malicia. Et propter hoc[nolite mentiri inuicem]vnus.ſ.alij. Eccli. vij. Noli velle mentiri omne mendacium.

Expoliantes vos veterem hominem cum actibus ſuis.

¶ Hic monet declinare generaliter omnia mala tam maiora quam minora. Ubi monet exuere culpe vetuſtatem. Secundo induere gratie nouitatem. ibi. Induentes nouum. Tertio ſubdit huius nouitatis communem dignitatem.ibi. Ubi non eſt maſculus. In primo monet eos exui Euidenter.ibi. Expoliantes. Utiliter.ibi. Ueterem hominem. Integraliter.ibi. Cū actibus ſuis. Dicit ergo[Expoliantes]quaſi. Deponite omnia mala: vos dico[expoliantes,vos veterē hominem]id eſt:habitum peccatorum: ſiue veterem vitam:tanquam ſcilicet veterem tunicam. Cañ.v. Expoliaui me tunica mea quomodo iterum induar illa. Et hoc[cum actibus ſuis ſingulis: vt nullus actus peccati remaneat in vobis.

Et induentes nouum: eum qui renouatur in agnitione dei: ſecundū imaginem eius qui creauit eum.

¶ Hic monet induere gratie nouitatē. Ubi tangit nouitatis habitū in induitione. Cōmodum in agnitione. Subiectū in imaginatione. Dicit ergo[Et induētes]

habitu.ſ.virtutum[nouum hominem].i.mentem inno uatam[qui].ſ.nouus homo[renouatur in agnitione dei] creſcẽdo.ſ. magis ac magis in dei cognitiõe.ij.Cor. iiij. Licet is qui de foris eſt noſter hõ corrũpatur:tamẽ is qui intus eſt renouatur de die in diem [ſm imaginẽ eius].i. que renouatio fit ſm imaginem dei.i.in ratio ne ſiue mente:que eſt imago dei. Aug. Mens eſt ſup̃mum in anima: habens imaginem dei in potentia cognoſcendi:⁊ ſimilitudinem in potentia diligendi. Uel [ſm imaginem dei].i.hoc quod dico ⁊ moneo: eſt ſm imaginem dei .i. conſentaneũ rationi : que eſt imago: quia oĩbus naturaliter eſt inſerta cognitio veri ⁊ amor boni ſm Boetium. Dei inquam[qui creauit illum]ſcʒ nouum hominẽ. Exteriorẽ enim hominẽ .i. corpus de limo formauit:ſed interiorẽ de nihilo fecit:et ſic creauit illum. Simile habetur Ephe.iiij. Deponite vos ſm priſtinam conuerſationem hominem veterẽ ⁊c.

Ubi non eſt(alias maſculus ⁊ femina)gentilis et iudeus:circuncisio ⁊ preputiũ : barbarus et ſcytha:ſeruus ⁊ liber : ſed omnia et in omnibus chriſtus.

¶ Hic ſubdit huius nouitatis cõmunem dignitatem Ubi Primo excludit multiplicem exteriorem differẽtiam. Secundo ſimplicem ponit interiorem conuenientiam.ibi. Sed omnia. Dicit ergo[Ubi]in quo.ſ.nouo homine[non eſt maſculus ⁊ femina].i.differentia ſex⁹ que ſm corpus attenditur[gentilis ⁊ iudeus].i.differentia generis[circuncisio ⁊ preputiũ].i.differentia ritus[barbarus ⁊ Scytha].i. differentia gentis Scythe enim populi ſunt[ſeruus ⁊ liber].i. differentia conditionis.Unde propter iſta non eſt aliquis dignior vel minus dignus q̃tum ad deum:quia q̃tum ad hominẽ interiorem:nulla exterior diuerſitas alteri preiudicat ſed[omnia ⁊ in oĩbus chriſtus] .i. cauſa omnium partium noui hominis ⁊ in oĩbus fidelibus habitat.

Scythe populi ſũt

Hic queritur ſuper illud . Que ſurſuʒ ſũt. Glo. Nõ loco:ſed merito excellẽtie ſue.Cõt.Celeſtia ſurſum ſunt etiam loco. Rñ. Loquitur de ſpũalibus. non corporalibus. Item ſuper illud . Que eſt idolorũ ſeruitus.glo. Auaricia tam fugienda eſt q̃ꝫ idolatria: cui ſimile:⁊ par vicium eſt. Cõtra. Idolatria deſtruit fundamentum.ſ.fidem:auaricia nõ. Rñ. Simile ⁊ par vicium dicitur idolatrie nõ ſimpliciter: ſed ſm quid q̃ auarus quodãmodo ſeruit pecunie ſicut idolatra idolo:ponendo in pecunia ſpem ⁊ amorem ſuũ. Itẽ Ibidem. Glo. Auaricia eſt radix omnium malorũ. Cõtra. Non eſt radix ſui oppoſiti.ſ.prodigalitatis. Rñ. Loquitur de auaricia large que eſt cupiditas cuiuſlibet boni cõmutabilis: non ſtricte que eſt cupiditas poſſeſſionis. Item ſuper illud. Nolite mentiri Prohibet aliquando mentiri:⁊ precipue aſſidue mentiri. Contra Non omne mendacium eſt prohibitum:quia non omne eſt peccatum mortale. Rñ.Glo.loquitur de mendacio non quocunq̃ ſed pernicioſo. Uel melius dicendum q̃ prohibitionem accipit large vt comprehendat etiam cohibitionem venialium non ſtricte. Item ſuper illud Expoliantes veterem hominem. Gloſ. Habitum peccatorum. Cõtra. peccatũ non eſt habitus ſed priuatio Reſponſio. Sicut priuatio non habet eſſe nature : ſed rationis ſiue conſiderationis: ſic peccatum non eſt habitus nature: ſed rationis:quia dicit quod dicit per modum qualitatis in anima manentis. Item ſuper illũ. Cum actibus ſuis. Glo. Ut nec actus peccati interdũ aſſit. Contra. Hoc eſt impoſſibile quin homo aliquando actu peccet. Reſponſio. Loquitur de actu peccati mortalium: quod eſt peccatum ſimpliciter Non de actu venialis . Item ſuper illud. Secundum imaginẽ dei. Gloſ. Non q̃ alia eſt imago que renouatur in agnitione dei ⁊ alia ad quam factus eſt homo primus : Non mulier. Contra. Imago dei non eſt niſi in mente: ſecundum Auguſt. Mens autem indifferenter ſe habet in viro et muliere:ergo ⁊ imago. Reſponſio. Imago eſt repreſentatio expreſſa alicuius ſecundum exteriora: Sicut dicit Richardus libro de trinitate dei. Repreſentatio autem dei ſecundum exteriora : id eſt: ſecundum habitudinẽ extra duplex eſt. Aut ſecundum cõparationem ad propria: id eſt: perſonas:⁊ talis eſt imago proprie. Aut ſecundum comparationem ad appropriata:id eſt ad creaturas:⁊ talis non eſt imago proprie ſed large. Primo modo imago eſt in ſola mente: ⁊ cõmunis eſt viro ⁊ mulieri. Secundo modo fuit in primo homine ſolo:eo q̃ ipſe ſit principium omnium hominum ſicut deus omnium rerum.

¶ Nota hic Qz vetus hõ expoliãdus eſt ſicut tunica. Primo: quia Maculata:que inficit animam maculando. Canonica Jude. Odientes eã que carnalis eſt maculatam tunicam.

¶ Uetus hõ expoliãd⁹

Secundo:quia Cruentata eſt:quia interficit hominẽ occidendo. Geñ.xxxvij. Tunicam Joſeph intinxerũt ſanguine hedi.

Tertio:quia Parua eſt:quia non ſufficit in fouendo ⁊ calefaciendo.j.Reg.ij. Tunicam paruam faciebat ei mater ſua.

Quarto : q̃ ſciſſa eſt:q̃ deficit:animã ad defectũ trahendo.ij.Reg.xiij. Que aſpergens cinerem capiti ſuo ſciſſa talari tunica ⁊c.

¶ Notandum ſuper illud . Expoliantes veterẽ hoĩem Qz eſt Expoliatio multiplex.

¶ Expoliatio eſt multiplex.

Una quam timet natura.ſ.anime a corpore. De qua.ij Cor.v. Nolumus expoliari:ſed ſuperueſtiri vt abſorbeatur quod mortale eſt: ſic expoliatur artifex inſtrumento: fardellus tegmine.

Alia quam infert violentia : ſcʒ fortune a poſſeſſore. De qua.ij. Machab.ix. Tentauit Antiochus expoliare templum:⁊ ciuitateʒ opprimere. Sic expoliatur animal pelle.

Tertia quam facit culpa ſcilicet gratie et virtutum a mente. De qua.j.Reg.vlt. Preſciderunt caput Saul et expoliauerunt armis ſuis. Luce.x. Homo quidam deſcendebat : Sicut ager valore . Arbor flore in fructu.

Quarto quam exigit penitentia .ſ. culpe a peccatore. De qua hic Expoliantes veterẽ hominem.j.Re.xxxi Expoliauit ſe veſtimentis ſuis Saul. Sic expoliatur lutoſus tunica. Ceruus pelle.

Quinta quam elicit miſericordia ſcʒ temporalis ſubſtantie a ſe.j.Reg.xviij. Expoliauit ſe Jonathas tunica qua erat indutus ⁊ dedit eam Dauid. Sic Martinus chlamyde:ſic ſpica ſemine.

Sexta quam conſulit ſacra ſcriptura ſcʒ terrenorũ a voluntate. De qua Cañ.v. Expoliaui me tunica mea quomodo induar illa:ſic natans : ſic viator veſte expoliantur.

Septima quam precipit prudentia ſcilʒ ſumptuum a plebe.ij.Corinth. vndecimo. Alias eccleſias expoliaui accipiens ſtipendium admi. ⁊c. Sic expoliatur ouis vellere.

Octaua quam exequitur diuina iuſtitia : ſcilicet gratie et glorie ab impenitentie. Oſee.ij. Auferat fornicationes ſuas a facie ſua:ne forte expoliẽ eam nudam Sic pigri agro ſiue vite.

Nona quam fecit chriſti gratia ſcilicet inferni a patribus. Sup.ij .Expolians principatus ⁊ poteſtates:ſic latro ſpoliatur aliena re. Prima eſt olim viatorũ. Secunda impotentiũ. Tertia peccantiũ. Quarta penitẽtium. Quinta proficientium. Sexta perfectorum. Septima prelatorum. Octaua ⁊ Nona dei.

Induite vos ergo:ſicut electi dei: ſancti et dilecti:viſcera miſericordie benignitatem: humilitatem: modeſtiam patientiam.

¶ Superius monuit ad declinationem mali. Hic monet ad operationem boni . Et Primo boni ordinantis ad proximum. Secundo boni ordinantis ad deum. ibi Et grati eſtote. In prima monet Primo ad ea que bonum ordinem ad proximum faciunt . Secundo ad ea que nutriunt.ibi. Supportantes inuicẽ. Tertio ad ea que pficiunt.ibi. Super oĩa autẽ hec. Quarto ad ea q̃

oſtendunt.ibi. Et pax chriſti exultet. Ad faciendū vero bona opera: implicat tria allicitiua.ſ. Fructus/ſtatus/habitus. Fructus: quia aliter eſſem⁹ nudi. Ideo dicit. Induite vos. Status: quia ſumus ſerui ⁊ amici magni dn̄i. Ideo oportet bene indui. Ideo ſubdit: ſicut electi. Habitus: quia eſt virtus animi. Ideo addit Viſcera miſericordie ⁊c. Dicit ergo [Induite] q. Qr chriſtus eſt oīa ⁊ in omnibus [ergo] O vos Coloſſen̄. qui eſtis [ſicut].i. vere non ſimulatorie ſm glo. [electi dei] per eternam p̄deſtinationem [ſancti] per ſacramētorum participationē [⁊ dilecti] per p̄ſentem iuſtificationem: ſic exponit glo. Vel [electi] per fidem [ſancti] per ſpem [dilecti] per charitatē. Vel [electi] per vocationem [ſancti] per iuſtificationē [dilecti] per magnificationem. Quos enim vocauit hos et iuſtificauit: et quos iuſtificauit illos ⁊ magnificauit. Ro.viii. Vos ergo qui tales eſtis [induite vos] quaſi veſte ſpūali [viſcera miſericordie.i. affectuoſam miſericordiam: viſcera: non pellē ſolam .i. ſimulatam miſericordiam ſicut hypocrite. De quibus Oſee.vi. Miſericordia veſtra: quaſi nubes matutina: et quaſi ros mane pertranſiēs. Induite inquam [benignitatem].i. dulcedinem animi ad benefaciendū. Ephe.iiii. Eſtote inuicem benigni et miſericordes [humilitatē].ſ. cordis ⁊ operis ad obediendum: Mat.xi. Diſcite a me quia mitis ſū ⁊ humilis corde [modeſtiam] ad modum in omnibus operibus veſtris ſeruandum. Phil.iiii. Modeſtia veſtra nota ſit omnibus hominibus [patientiam] ad aduerſa equanimiter tolerandum. Luc.xxi. In patientia veſtra poſſidebitis animas veſtras. Ecce debitus ordo ⁊ ſufficiens ad alium. Quis Aut reſpicit inferiorem. ſic Miſecordia. aut ſuperiorem: ⁊ ſic humilitas. Aut beneficium: ſic Benignitas. Aut maleficium: ſic Patiētia. Aut quencunq̧ proximum: ſic Modeſtia. Felix ille in quo miſericordia ſine auaricia. Benignitas: ſine inuidia. Humilitas ſine ſuperbia. Modeſtia ſine acidia. Patientia ſine ira. Iſta ergo quinq̧ indumenta ſpūalia tollunt nuditatē quinq̧ vitiorū ſpūalium.

E Veſtis virtutū quatuor habz cōditiōes

¶ Nota hic Q ista veſtis.ſ. virtutū Quatuor habet conditiones propter quas debet indui. Eſt enī veſtis Protegens. Calefaciens Operiens ⁊ ornans.

Primo: quia protegens eſt. Indutus hac veſte non timebit iacula diaboli. Ephe.vi. Induite vos armaturam dei vt poſſitis ſtare aduerſus inſidias diaboli.

Secundo: quia calefaciens: Indutus ea non timebit frigus inferni. Prouerb.vlt. Non timebit domui ſue a frigoribus niuis: omnes enim domeſtici eius veſtiti ſunt duplicibus.

Tertio: quia operiens Indutus ea non timebit confuſionem in die iudicii. Apocalip.xvi. Beatus qui cuſtodit veſtimenta ſuā ne nudus ambulet: et videant turpitudinem eius.

Quarto quia ornans. Indutus ea non timebit excluſionem a nuptiis paradiſi. Sicut ille. Matt. viceſimo ſecundo. Amice quomodo huc intraſti non habens veſtem nuptialem.

Supportantes inuicem: et donantes vobiſmetipſis: ſiquis aduerſus aliquem habet querelam ſicut et dominus donauit vobis: ita et vos.

¶ Hic monet ad ea que bonum ordinem ad proximū nutriunt. Ubi monet. Primo onera ſupportare. Secūdo offenſas remittere. ibi. Et donātes. Tertio in his exemplum a chriſto accipere. ibi. Sicut chriſtus. Dicit ergo. [Supportantes] quaſi. Ita induite vos. Vos dico [Supportantes inuicem] onera: ſcilicet proximorum; ⁊ precipue fortes onera infirmorum. Rom. xv. Debemus autem ⁊ nos fortiores imbecillitatem infirmorum ſuſtinere. Gal.vi. Alter alterius onera portate [et donantes] id eſt: remittentes peccata ⁊ iniurias [vobiſmetipſis] vnus ſcilicet alteri. Eccle. xxviii. Relinque proximo nocenti te: ⁊ deprecanti tibi peccata ſoluentur. Donantes inquam [ſiquis aduerſus aliquem habet querelam].i. querele materiam [ſicut].i. ita pure ⁊ integre [et dominus] ſcilicet chriſtus [donauit vobis] gratis.ſ. peccata cōmiſſa remittendo [ita et vos] inuicem remittite peccata.

Super omnia autem hec: charitatem habete: quod eſt vinculum perfectionis.

¶ Hic monet ad ea que ordinem ad proximum perficiunt: ſcilicet ad charitatem. Ubi commendatur charitas: quia Superior dignitate. Unde dicit ſuper omnia autem hec. Precioſior vtilitate: vnde dicit charitatē in Gallico charite. Simplicior vnitate: vnde addit quod eſt vinculum perfectionis. Dicit ergo [Super omnia] quaſi. Omnia ſeruate [autem] ſed [ſuper omnia hec habete charitatem] .i. Pet.iiii. Ante omnia mutuam in vobiſmetipſis continuam charitatem habentes. Vel [charitatem habete que eſt ſuper omnia hec].i. Corinth.xiii. Maior autem horum eſt charitas. Et.xii. Adhuc excellentiorem viam demonſtro vobis [quod] donum ſcilicet charitatis [eſt vinculum perfectionis] quia omnia que ad perfectionem pertinent ſimul ligat Dionyſius. Amorem ſiue diuinum: ſiue humanum: ſiue angelicum: ſiue animalem: ſiue naturalem: vnitiuā quandam intelligimus virtutem.

¶ Nota hic q̄ vīculum Charitatis eſt vinculum. — F Charitatis vinculū q̄d ſit.

Suaue. Mat.xi. Iugum meum ſuaue eſt.

Forte. Cañ.viii. Fortis eſt vt mors dilectio.

Salutare. Eccli.vi. Vincula illius alligatura ſalu.

Indiſſolubile. Rom.viii. Quis nos ſeparabit a charitate dei.

Iſtud vinculum ligauit homini hominem per concordiam: hominem angelo per amicitiam: deum homini p̄ incarnationem: hominem deo per reconciliationem.

Et pax chriſti exultet in cordibus veſtris in qua ⁊ vocati eſtis in vno corpore.

¶ Hic monet ad ea que bonum ordinem ad proximum oſtendunt ſcʒ ad pacem. Ubi cōmendatur Pax ab origine: quia chriſti: ab Opere: quia exultet: a Dignitate quia in qua vocati: ab Utilitate: quia in vno corpore. Dicit ergo [Et pax chriſti].i. Quā chriſt⁹ in ſe habuit Ps. Cum his qui oderunt pacem ⁊c. Vel [pax chriſti] Quam inter deum ⁊ hominem fecit. Ephe.ii. Ipſe eſt pax noſtra. Quam hominib⁹ mādauit. Ioh.xiiii. Pacem meaʒ do vobis [exultet] effectiue.i. ſit cauſa exultationis ⁊ exultare vos faciat. Et hoc [in cordibus veſtris] non tantuʒ in ore Sicut illa de qua Hiere.ix. Pacem cum amico ſuo loquitur: ⁊ occultē ponit ei inſidias. Phil.iiii. Et pax dei que exuperat omnem ſenſum cuſtodiat corda veſtra ⁊c. [in qua].ſ. pace chriſti habenda ⁊ conſeruanda [vocati eſtis].i. Cor.vii. In pace vocauit nos deus. Vocati inquam ⁊ per eam poſitē [in vno corpore] eccleſie Omnes enim vnum corp⁹ ſumus in chriſto.i. Cor.x. Et ideo pacem habere debemus ſicut membra vnius corporis.

Et grati eſtote.

¶ Superius monuit ad operationem boni ordinantis ad proximum. Hic monet ad operationem boni ordinātis ad deum. Ubi monet ad ſex. Primo ad beneficiorum dei recognitionē. Secundo ad ſcripturarum meditationem. ibi. Verbuʒ chriſti. Tertio ad ſui ⁊ aliorum edificationem. ibi. Docentes ⁊ commonentes. Quarta ad internam deuotionem. ibi. In gratia cantantes. Quinto ad dei glorificationem. ibi. Omne quodcunq̧. Sexto ad gratiarūactionem. ibi. Gratias agentes. Dicit ergo [Et grati] q. Ita hec omnia bona habete in vobis et de his omnibus [grati eſtote] ſcilicet deo datori: quia ſicut dicitur Eccli.xxix. Ingratus ſenſu dereliquit liberantem ſe.

Verbum chriſti habitet in vobis abundanter: in omni ſapientia.

¶ Hic ſecundo modo ad ſcripturarum meditationem: quas debemus meditari. Iugiter vnde dicit habitet in cor. Utiliter: vnde dicit: abundāter. Multipliciter vnde addit: in omni ſapiētia. Felix qui in lege domini meditatur Oportune Fructuoſe Studioſe. Dicit ergo

[Verbum chriſti] id eſt: doctrina euangelij que ſpecialiter verbum chriſti eſt: quia de ore eius proceſſit [habitet in vobis] per iugem eius meditationem: et hoc [abundanter] id eſt: non ſolum ad noſtram: ſed etiam aliorum edificationem. Habitet inquam [in omni ſapientia] id eſt: in omnium ſcripturarum intelligētia: vt omnium ſcripturarum intellectum habeatis. Philip. ij. Inter quos lucetis ſicut luminaria in mundo: verbum vite continentes.

Docentes: ⁊ cōmonentes voſmetipſos: in pſalmis: hymnis: ⁊ canticis ſpiritalibus.

¶ Hic monet ad ſui ⁊ aliorum edificationem. Vbi tangit edificandi. Primo formam ſcilicet docendo ignaros monendo pigros. Secundo Materiā. ibi. In pſalmis. Dicit ergo [Docentes] per verbum: ſcilicet chriſti inhabitans [voſmetipſos] id eſt: vnus aliū de ignorantia: vt ſciens doceat ignorantem [et commonentes] de his que ſunt morum: ⁊ hoc [in pſalmis] que pertinent ⁊ monent ad bonam operationem: et [hymnis] pertinentibus ad dei laudem et excitantibus ad deuotionem [et canticis ſpiritualibus] de eternis bonis agentibus et celeſtem iocunditatem oſtendentibus. Simile habetur. Epheſ. v.

In gratia cantātes in cordibus vřis deo.

¶ Hic monet ad internam deuotionem. Vbi tāgit deuotionis Radicem. ibi. In gratia. Actum. ibi. Cantātes. Subiectum. ibi. In cordibus. Obiectuȝ. ibi. Deo. Dicit ergo. Vos dico [In gratia] id eſt: in conſideratione beneficiorum dei erga vos [cantantes in cordibus veſtris] non tantum in labijs: ſicut illi de quibus Eſa. xxix. Populus hic labijs me honorat: cor eorum longe eſt a me. Et hoc [deo] ſiue [domino] id eſt: ad honorem domini. Felix qui ſic ſeruit ſcilicet Deuote Iocunde Attente Recte. Ergo In gratia deuotio In cantu exultatio. In corde attentio. In domino rectitudo monſtratur.

Omne quodcunque facitis in verbo: aut in opere: omnia: in nomine domini noſtri Ieſu chriſti gratias agētes deo ⁊ patri ꝑ ipſm

¶ Hic monet ad dei glorificationem. vbi Primo diſtinguit multiplicem hominum actionem. Secundo circa hanc dirigit intentionem. ibi. In nomine domini. Dicit ergo [Omne] q. Ita laudate deuȝ non ſolū ore: ſed [omne quodcūq; facitis in verbo aut in opere: omnia] etiam cogitatiōes: non ſolū verba ⁊ opera [in nomine dñi nři ieſu xpi] .i. ad gloriam xpi: non veſtram ſuꝑ. facite. Vel [omne quodcunq; facitis in verbo aut in opere] facite [oīa] .i. perfecta [in nomīe dñi noſtri ieſu chriſti] .i. ad gloriam xpi: deo. ſ. totum attribuendo. Tunc enim eſt res perfecta cū attingit ſuo fini. j. Cor. x. Siue manducatis ſiue bibitis ſiue quid aliud facitis: omnia in gloriā dei facite. Vos dico [gratias agētes deo et patri] .i. illi qui eſt deus eſſentia ⁊ pater ꝓprietate: a quo bona cūcta ꝓcedūt. Ja c. j. Omne datū opti. ⁊c. et hoc [per ipſuȝ] .ſ. per chriſtū per quē pater dat oīa.

Hic queritur ſuper illud. Induite vos. Cōtra. Virtutes a ſolo deo ſunt non a nobis. Rñ. A deo ſunt effectiue a nobis preparatiue. Item ſuper illud. Donantes inuicem. Glo. Qui ab illicitis abſtinet laudem habet: qui vero a licitis ſe temperat: laudē habet et premiū. Cō. Abſtinere ab illicitis eſt pars iuſtitie: ergo meritoriū. Rñ. Glo. loquitur de ꝑmio accidentali ⁊ ſpeciali quod debetur operibus ſupererogatiōis: non de eſſentiali ⁊ communi. Item ſuper illud. Super omnia charitatem. Gloſa. Magis ſtudendum eſt ei virtuti que in omnibus maior eſt. ſ. charitati. Cont. Mat. j. Abraham genuit Iſaac ⁊c. Glo. Fides generat ſpem ſpes charitatem: ergo fides eſt mater charitatis: ergo maior. Rñ. Fides maior eſt ſm auctoritatē originis: ſed charitas maior ſm ꝑfectionē dignitatis. Item ſuper illud. Que eſt vinculū perfectionis. Glo. Cetera perfectum faciunt charitas omnia ligat ne

Fides qualiter dicat maior charitate.

abeant. Contra. Humilitas eſt cuſtos virtutum. Reſponſio. Humilitas cuſtodit retrahendo a principio corruptiuo: ſcilicet a ſuperbia: ſed charitas coniungendo principio conſeruatiuo: ſcilicet ſummo bono. Itē ſuper illud. Et pax chriſti. Gloſ. Pax cum dici poteſt et non habet charitatē: charitas vero ſemꝑ habet pacem. Con. Eſa. lvij. Nō eſt pax impijs: ergo nunq; eſt pax ſine charitate. Rñ. Loquit glo. de pace exteriori: non de interiori. Item ſuper illud. In omni ſapientia. Glo. Vt oīm ſcripturarū intellectū habeatis. Cō. Nullus eſt qui ſcripturas oēs intelligat. Rñ. Nō loquit de omnibus ſcripturis gñaliter: ſed de canonicis ſpecialiter: quarū oīm quis habere pōt intellectū imperfecte: licet non perfecte. Vel in vniuerſali non in particulari ſcīēdo ea ad que tota ſcriptura principaliter ordinat. Item ſuꝑ illud Omne quodcunq; facitis. Glo. Oīa tenemur in deū ordinare. Cōtra. Ergo quicunq; non ordinat peccat mortalr: ergo qui dormit nō ordinādo ad deū peccat: vel venialiter vel mortaliter. Itē ſi hoc Ergo nullum opus eſt indifferens. Rñ. Oīa in deum ordinare debemus vel actu vel habitu .i. facere talia que habilia ſunt ordinari. Vel tenemur: vel tentione congruitatis: vel neceſſitatis. Ad ſecundum Rñ. Quā uis nullum opus deliberatiuum ſm quoſdā per cōparationem ad operantem ſit indifferens: tamē in ſuo genere aliquod eſt indifferens. Item Ibidem. Gloſ. Facite omne .i. perfectum. Cōtra. Nullus tenetur ad opera perfectionis. Rñ. Glo. loquitur de ꝑfectione ſufficientie nō abundātie. Vel: conſiliū eſt non preceptum.

Mulieres ſubdite eſtote viris: ſicut oportet: in domino. Viri diligite vxores veſtras: et nolite amari eſſe ad illas.

¶ Superius monuit monitionem oīm generalem. Hic ponit ammonitionem quarundam perſonarum ſpecialem. Et primo ſm ordinem virorum ⁊ mulierum. Secundo filiorū ⁊ parentum. ibi. Filij obedite parentibꝰ. Tertio ſeruorum ⁊ dominorū. ibi. Serui obedite per omnia. In prima Primo ponitur admonitio mulieruȝ. Secundo virorum. ibi. Viri dilite vxores. Dicit ergo [Mulieres] q. Vos omnes. Generaliter ita facite: et Specialiter Vos [mulieres ſubdite eſtote viris ſicut oportet] .i. tam perfecte ſicut deus mandauit. Et hoc [in domino] .i. in his que ſunt ſm dñm non cōtra. Eph. v. Mulieres viris ſuis ſubdite ſint. Ergo mulieribus. Indicit obedientiam. ibi. Subdite eſtote. Apponit cauſam. ibi. Sicut oportet. Limitat regulam. ibi. In domino. Et vos [viri diligite vxores veſtras] affectu [et nolite amari eſſe ad illas] effectu .i. acerbi ⁊ auſteri. Eccli. iiij. Noli eſſe ſicut leo in domo tua. Huius autem dilectionis ponit duo exempla. Epheſ. v. Debent enim diligere illas vt chriſtus dilexit eccleſiam affectu. Et ſicut corpora ſua effectu.

Filij obedite parētibus veſtris per omnia: hoc enim placitum eſt in domino.

¶ Hic ſubditur admonitio filiorum ⁊ parentū. Et Primo filiorum. Secundo parentum. ibi. Patres nolite. In prima Primo monet filios ad obediendum. Secundo ſubdit obediendi debitum. ibi. Hoc enim beneplacitum. Tertio obedientie terminum. ibi. In domino. Dicit ergo [Filij obedite parentibus per omnia] Simile habetur Epheſ. vj. Hoc enim beneplacitum eſt dei: ſcilicet qui hoc precepit. Exo. xx. Honora patrem tuum ⁊c. Et hoc [in domino] id eſt: in his que ſūt ſecundum dominum.

Patres nolite ad indignationē prouocare filios veſtros: vt non puſillo animo fiant.

¶ Hic monet parentes. Vbi primo ponit monitio. Secundo monitiōis ratio. ibi. Vbi nō puſillo. Dicit ergo Et vos [Patres nolite indignationē] .ſ. cōtra vos [prouocare filios veſtros] eos nimis aſpere tractādo] vt nō puſillo aīo fiant] non valentes .ſ. diutius pati. Simile habetur Ephe. v. Patres nolite iracundiam ⁊c.

G Mulier quid debeat viro. ¶ Notandum ſuper illud. Mulieres ſubdite. Qꝙ mulier debet viro Octo.
Primo: Dilectionem animi. Tob. x. Monentes eam diligere maritum.
Secundo: Fidē thori. Rom. vij. Uiuente viro vocabit adultera ſi fuerit cum alio viro. Eccli. xl. ſuper illud. Mulier immaculata computatur.
Tertio: Timorem in offenſis. Ephe. v. Uxor timeat virum ſuum.
Quarto: Subiectionem in obſequiis. Gen. iij. Sub viri poteſtate eris. Et ſimiliter hic Mulieres ſubdite. Et merito quia Mulier ſi primatum habeat cōtraria eſt viro ſuo. Eccli. xxv.
Quinto: Obedientiam in mandatis. j. Pet. iij. Sara obediebat Abrahe.
Sexto: Reuerentiam in verbis. Unde Sara vocabat Abraham dominum. Gen. xviij. Poſtꝙ ſenui ⁊ dominus meus vetulus eſt.
Septimo: Conſortium in cohabitatione. j. Corint. vij. Precipio vxorem a viro nō diſcedere. Matth. v. Ego autem dico quicunqꝫ dimiſerit vxorem ſuam excepta cauſa fornicationis ⁊c. Quod ſimiliter intelligitur de vxore.
Octauo: Adiutorium in cooperatione. Gen. ij. Non eſt bonum hominem eſſe ſolum faciamus ei adiutoriū ſimile ſibi.

Serui obedite per omnia dominis carnalibus: non ad oculum ſeruientes: quaſi hominibus placentes: ſed in ſimplicitate cordis timentes dominum.

¶ Hic ponit admonitionem ſeruorum et dominorum et Primo ſeruorum. Secundo dominorum. ibi. Domini quod iuſtum eſt. In prima docet eos. Primo ī quo ſeruiendum. Secundo quomodo non ad oculum. Tertio quo animo: ibi. quodcunqꝫ facitis. Quarto quo premio. ibi. Scientes ꝙ a domino. Quinto: quo debito: ibi. Domino chriſto. Sexto: qua patientia. ibi. Qui enim iniuriam facit. Dicit ergo. [ſerui obedite per omnia] que. ſ. ſunt ſecundum deum. Peccatum enim non eſt de omnibus quia peccatum nihil eſt ſm Aug. ⁊ nihil fiunt homines cum peccant [dominis carnalibꝰ]. i. malis: non tantū ſpiritualibus ⁊ bonis. j. Pe. ij. Serui ſubditi eſtote in omni timore dominis: non ſolū bonis et modeſtis: ſed etiam diſcholis. Uos dico [non ad oculum ſeruientes]. i. in preſentia eorum tantum: vbi oculus corporalis videt: ſed etiam in abſentia [quaſi
Ps. lij. hominibus placentes]. i. placere volentes ⁊ non deo: qm̄ Deus diſſipauit oſſa eorum qui hoībus placēt. ps. Simile habetur Eph. vj. [ſed in ſimplicitate cordis] id eſt: ſimplici ⁊ pura intentione. Eccli. j. Ue duplici corde: Uos dico [timentes deum] quē non poteſtis fal-
H lere. Gal. vlt. Deus non irridetur.
Seruiendum eſt dñis triplicíter. ¶ Notandum eſt ſuper illud: Serui obedite. Seruiendum eſt dominis tripliciter. Fideliter. Simpliciter ⁊ Reuerenter.
Primo fideliter: vt ſit fidelis in facto. De quo Eccli. xxxiij. Si eſt tibi ſeruus bonus. i. fidelis: ſit tibi quaſi anima tua Matth. xxiiij. Fidelis et ſeruus prudens quem conſtituet ⁊c.
Secūdo ſimpliciter: vt ſit ſimplicitas in animo vt hic. Ephe. vj. Obedite dominis carnalibus cum timore ⁊ tremore in ſimplicitate cordis veſtri. Et Joh. ij. Quecunqꝫ dixerit vobis facite.
Tertio: Reuerenter: vt ſit reuerētia in modo. De quo Mat. xxij. Reddite que ſunt ceſaris ceſari: et que ſūt dei deo. Quia Eccli. xxxij. Pro reuerentia accedat tibi bona gratia. Heb. xij. Placentes deo cum metu et reuerentia. Exemplum habemus in domino ieſu xp̄o. Qui factus obediens deo patri formam ſerui accipiens ⁊c. Phil. ij. et Heb. x. Exauditus eſt pro ſua reuerentia ⁊c. Ecce quomodo ſeruiuit.
Sic ſeruiendum eſt Fideliter: ſimpliciter: Reuerēter Ut ſit: fidelitas in facto. Simplicitas in animo. Reuerentia in modo. Felix ergo ſeruus chriſti cuius eſt Fidelis actio Recta intentio Humilis compoſitio.

Quodcunque facitis: ex animo operamini ſicut domino et non hominibus.

¶ Hic docet quo animo ſeruiendum eſt. Et primo docet quo animo voluntario. Secundo ſubditur huius ratio. ibi. ſicut dominis. Dicit ergo [Quodcunque facitis] ſeruiendo dominis veſtris [ex animo operamini] id eſt: voluntarie: non timore pene [ſicut domino et non hominibus] id eſt: ſicut ſi non hominibus: ſed domino operamini vel ſeruiretis qui principalius attendit animum quam manum. j. Reg. decimoſexto. Deus autem intuetur cor. Hoc eſt contra quoſdam religioſos qui in preſentia prelati ſeruant inſtitutiones ſuas in abſentia non. Hi non intendunt placere deo: ſed timent homines.

Scientes ꝙ a domino accipietis retributionem hereditatis: domino chriſto ſeruite

¶ Hic docet quo premio ſeruiendum. Ubi circa poſſidendam futuram gloriam tangit Tria: Juſtum titulum. ibi. A domino accipietis. Dignum meritum. ibi. Retributionem. Summum premium. ibi. Hereditatis ſcilicet eterne. Dicit ergo. Ita operamini ex animo [ſcientes ꝙ] pro opere veſtro [a domino] omnium generali: etſi non a domino veſtro [accipietis retributionem hereditatis] eterne: quādo ſcilicet dicetur cuilibet bono ſeruo. Euge ſerue bone et fidelis: quia ſuper pauca fuiſti fidelis: ſuper multa te conſtituam intra ⁊c. Matth. xxv. Et non dicit Accipietis mercedem quaſi ſerui: ſed hereditatem quaſi filij. Tunc enim eritis filij non iam ſerui. Et quia accepturi eſtis per talem hereditatem retributionem [domino] etiam dominantium [chriſto] etiam preter: ⁊ ſuper alios dominos [ſeruite] in his que precipit ⁊ iubet. Ps. Seruite domino in timore ⁊c. Ps. ij.

Qui enim iniuriam facit: recipiet id quod inique geſſit. Et non eſt perſonarum acceptio apud deum.

¶ Hic vltimo docet qua patientia ſeruiendum eſt. vbi circa iniuriam tangit. Primo actionē. Secundo vltionem: ibi. Recipiet. Tertio in facto vlciſcentem. ibi. Non eſt perſonarū. In actione iniuria. In vltione iuſtitia. In vlciſcente indifferentia perſonarum. Dicit ergo. [Qui enim] q. Ita ſeruiendum eſt nec pro dominorum crudelitate dimittendum [enim] quia [qui iniuriam facit] ſiue ſeruus: ſiue dominus [recipiet] a dño [id quod inique geſſit] Dñs enim facit iudicium iniuriam patientibus [et] hoc ſup̄. indifferenter cuicunqꝫ: quia [non eſt perſonarum acceptio apud deum] vt ſcꝫ: puniat pauperem: non diuitem: ſeruum non dominū: ſubditum: non p̄latum. Act. x. In veritate comperi: qꝛ non eſt perſonarum acceptor deus. ſap. vj. Non ſubtrahet perſonam cuiuſq̄ ⁊c. quia puſillum ⁊ magnum ipſe fecit: ⁊ equaliter eſt ei cura de oībus.

Domini: quod iuſtum eſt et equum: ſeruis preſtate. Scientes quoniam et vos dominum habetis in celo.

¶ Habita admonitione ſeruorum: hic ſubdit admonitionem dominorum. vbi Primo ponit admonitionē. Secundo motiuum ad executionem. ibi. ſcientes quoniam. Dicit ergo [Domini] quaſi. Ita vos ſerui debetis vos habere ad dominos. Et vos [domini quod iuſtum eſt] propter eorum ſeruitium [et equū] propter naturam communem [ſeruis preſtate] vt eos quaſi equales vobis reputetis nec ad vilia compellatis. Eccleſiaſt. vij. Seruus ſenſatus ſit tibi quaſi anima tua. Et ibidem. Ne ledas ſeruum in veritate operantem. [Scientes ꝙ et vos] ſicut ⁊ ipſi [dominum habetis in celo] qui talia exiget a vobis qualia vos a ſeruis veſtris. Matth. ſeptimo. In quo iudicio iudicaueritis: iudicabimini: et ī qua menſura menſi fueritis: remetietur vobis.

Hic queritur ſuper illud. Filij obedite parentibus veſtris per omnia. Ergo filius tenetur obedire parenti precipienti intrare religionem. Contra Intrare religionem voluntatis eſt non neceſſitatis. Rn̄. Per omnia: intellige: non generaliter: ſed que pertinēt ad paternam poteſtatem. Item ſuper illud. Quodcunqꝫ facitis ex animo operamini. Glo. Simulata equitas non eſt equitas: ſed peccatum duplicatū: ergo peius eſt peccare occulte ꝙ manifeſte. Contra. Solet
Pctm̄ an poſſit occultari et quando? dici. Si non caſte: tamen caute. Rn̄. Peccatum poteſt occultari duplici intentione. Uel ad laudē querendā: et hoc eſt malum. Uel ad confuſionem ſuam ſiue aliorum corruptionem vitandam: ꝛ hoc non eſt malum: primo loquitur hic. Item ſuper illud. Non eſt perſonarum acceptio apud deum. Cō. Mal. j. Jacob dilexi: Eſau odio habui. Reſpō. Non eſt perſonarum acceptio: vbi vnus: ſcilicet Eſau iuſte dānatur: alius: ſcilicet Jacob miſericorditer liberatur.

Capitulum quartum.

ORationi inſtate vigilantes in ea: in gratiarum actiōe.

¶ Superius poſuit. Primo exhortationem omnium generaliter. Secundo quarundam perſonarum ſpecialiter. Hic tertio redit ad generalem exhortationē. vbi Primo monet ad orationem pro eccleſia fidelium. Secundo ad conuerſionem infidelium. ibi. In ſapientia ambulate. Tertio ſubdit occaſionem orandi notificans ſtatū ſuum. ibi. Que circa me ſunt omnia. In prima Primo monet orare pro omnibus generaliter. Secundo pro ſe ſpecialiter. ibi. Orantes ſimul. In prima circa orationem innuit triplicem actum ſcilicet Inſtare Uigilare Gratias agere. Inſtare pro bonis futuris obtinendis. Uigilare pro preſentibus conſeruandis Gratias agere pro preteritis obtentis. Et hoc eſt quod dicit [Orationi quaſi. Ita ſingulariter vos monui: et etiam communiter vos omnes moneo [orationi inſtate] ſcilicet aſſidue orando pro futuris bonis obtinendis. Eccle. xviij. Ne impediaris orare ſemper. Et Luc. xviij. Oportet ſemper orare ꝛ non deficere. Uos dico pernoctantes ad literam in oratione. Luc. vj. Erat ieſus per noctem in oratione. Uel [vigilantes in ea] id eſt: ſolicitii ꝛ non pigri. j. Pet. v. Fratres ſobrij eſtote ꝛ vigilate in orationibus. Uos dico manentes [in gratiarum actione] pro bonis preteritis iam obtentis. Optime enim ſe concomitantur Oratio pro obtinendis: ꝛ pro obtentis Gratiarum actio.

Orantes ſimul et pro nobis: vt deus aperiat nobis hoſtium ſermonis ad loquendū myſterium chriſti propter quod etiam vinctus ſum: vt manifeſtem illud: ita vt oportet me loqui.

¶ Hic monet orare pro ſe ſpecialiter. Ubi primo orationi eorum ſe recommendat. Secundo orationem format. ibi. Ut deus aperiat. Ubi circa predicationem verbi dei quam orat tangit quadruplicem cauſam Efficientem. ibi. Ut deus aperiat nobis hoſtium ſermonis. Materialem. ibi. Ad loquendum myſterium chriſti. Formalem. ibi. Ut manifeſtem illud. Finalem. ibi Sicut oportet. Dicit ergo. Ita inſtate [Orantes ſimul et] id eſt: etiam [pro nobis] in oratione communi pro omnibus orate: quia quanto oratio communior tāto melior. Uel [ſimul] id eſt: vnanimiter ꝛ concorditer quia facilius exauditur multorum oratio. Simul orantibus apoſtolis deſcendit ſpiritusſanctus. Act. j. ꝛ. ij. In hoc innuitur apoſtoli humilitas qui cum tante perfectionis eſſet: non erubeſcebat mendicare ab inferioribus ſuffragia orationum. j. Theſſal. quinto. Fratres Orate pro nobis. Orantes inquam [vt deus aperiat nobis] Ipſe enim aperit ꝛ nemo claudit. Apocali. iij. [hoſtium ſermonis] id eſt: os meum [ad loquēdum] multa ꝛ magna ſecundum glo. ij. Corinth. vj. Os noſtrum patet ad vos o Corinthi. Aperiat inquam ad loquendum [myſterium chriſti] id eſt: ad predicandum et exponendum myſterium incarnationis et paſſionis et huiuſmodi. Epheſ. vj. Orate pro me vt detur mihi ſermo in apertione oris mei cum fiducia notum facere myſterium euangelij [propter quod] opus: ſcilicet predicationis [etiam vinctus ſum] apud Epheſum. ij. Timot. ij. Per euangelium meum in quo laboro vſqꝫ ad vincula. Ad loquenduꝫ inquam ita [vt manifeſtem illud] fidelibus: licet abſconditum ſit infidelibus. ij. Corinth. iiij. Si opertum eſt euangelium noſtrum: in his qui pereunt eſt opertum ꝛc. Manifeſtem inquam [ita] ſcilicet Conſtanter Prudenter ꝛ Efficaciter [vt oportet me] qui ſum tantus apoſtolus [loqui] Mich. iij. Repletus ſum fortitudine ſpūs domini Ecce conſtantia. Judicio. Ecce prudētia: et Uirtute Ecce efficacia vt annunciē iacob ſcelus ſuum ꝛc.

¶ Nota ꝙ predicatorem verbi dei oportet loqui. A Predicatoris verbi dei conditiones.

Primo Ueraciter. j. Theſſal. ij. Exhortatio noſtra nō de errore.

Secundo: Euidenter. Eccli. xxiiij. Qui elucidant me vitam eternam habebunt.

Tertio: Utiliter. Ro. x. Quam ſpecioſi pedes nunciātium pacem euangelizantium bona.

Quarto: Conſtanter. Act. xiij. Tunc conſtanter Paulus ꝛ Barnabas dixerunt.

Quinto: Feruenter. Feruens ſpiritu loquebať ea que ſunt ieſu. Act. xviij.

Sexto: Sapienter. Ps. Os iuſti meditatur ſapientiā et lingua eius loquetur iudicium. ps. xxxvj.

Septimo: Patienter. Ps. Bene facientes erunt vt annuncient. ps. xcj.

Octauo: Efficaciter. Ro. xv. Non audeo aliquid loqui eorum que per me non efficit chriſtus.

In ſapientia ambulate ad eos qui foris ſūt tempus redimentes.

¶ Hic monet eos ad edificationem ꝛ conuerſionem infidelium. Ubi monet edificare eos. Primo in ſapientia conuerſationis. Secundo: in gratia ſermonis. ibi. Sermo veſter ſemper. Ut ſic edificent: ꝛ exemplo vite et verbo gratie. Circa conuerſationem implicat quatuor: ſcilicet Actū. ibi. Ambulate contra pigros. Modum. ibi. In ſapientia: contra ſtultos. Motiuum. ibi. Ad eos qui foris ſunt: contra infames. Commodum. ibi. Tempus redimentes: contra inconſtantes. Dicit ergo [In ſapientia] q. d. Non ſolū orate pro me ꝛc. ſed etiam voſipſi [ambulate] proficiendo. [in ſapientia]. i. in ſcientia: caute ꝛ honeſte conuerſando. Sapientia enim proprie eſt de diuinis. Scientia de humanis. Ipſa enim docet recte conuerſari in medio nationis praue et peruerſe. Ambulate inquam [ad eos]. ſ. illuminandos [qui foris ſunt] extra eccleſiam: id eſt: ad infideles vt ſcꝫ exemplo veſtro illuminati conuertātur. j. Theſ. iiij. Honeſte ambuletis ad eos qui foris ſunt. j. Pe. ij. Conuerſationem veſtram inter gentes habentes bonam ꝛc. Uos dico [redimentes tempus] id eſt: opportunitatem predicandi eis: vobis adquirentes. Epheſ. v. Uidete quomodo caute ambuletis redimentes tempus quoniam dies mali ſunt.

Sermo veſter ſemper in gratia ſale ſit conditꝰ: vt ſciatis quomodo oporteat vos vnicuique reſpondere.

¶ Hic monet edificare in gratia ſermōis. Ubi ſundet tria: ſcilicet Gratie predicationē. Predicatiōis diſcretionem. ibi. Sale conditus. Diſcretionis neceſſitatem. ibi. Ut ſciatis quomodo. Dicit ergo [Sermo] quaſi. Ita tempus redimatis ꝛ habito tēpore predicādi eis [ſermo veſter in gratia]. i. talis vt ſit gratꝰ audiētibꝰ Uel [in gratia] p̄dicāda: nō in lege: ſale diſcretiōis [ſit ſemꝑ conditus] ſermo enī inſulſus nō reficit. Job. vj. Si comedi poterit inſulſū qđ nō eſt ſale ꝯditū. Leui. ij.

Quicquid obtuleris ſacrificij ſale condies Sit inquā conditus ita [vt ſciatis quomō oporteat vos vnicuiqȝ reſpondere]diuerſimode: ſcilicet ſecundum diuerſitatem perſonarū: aliter ſapienti: aliter inſipienti. j. Pe. iij. Parati ad ſatiſfactionem omni poſcenti vos rationem de ea que in vobis eſt fide ꝛ ſpe.

B Hominū ſex gnā dicuntur eſſe extra eccleſiam Pſ. xxx. ¶ Notandum ꝙ Foris: id eſt extra eccleſiam dicūtur eſſe ſex genera hominum.
Primo Pagani. j. Cor. v. Quid ad vos de his qui foris ſunt iudicare.
Secūdo: Iudei. Mat. xij. Mater tua ꝛ fratres tui foris ſtant: Dictum ieſu eſt.
Tertio: Heretici. Pſ. Qui videbant me in lege et euangelio foras fugerunt a me.
Quarto: Excommunicati. Johā. ix. Audiuit ieſus ꝙ eiecerunt eum ſcȝ cecum foras.
Quinto: Omnes mali. Apoca. vlt. Foris canes ꝛ venefici ꝛ impudici ꝛc.
Sexto: Damnati. Mat. xiij. Elegerunt bonos in vaſa ſua: malos autem foras miſerunt.

Que circa me ſunt: omnia vobis nota faciet Tythicus chariſſimus frater: ꝛ fidelis miniſter: et conſeruus in domino: quē miſi ad vos ad hocipſum vt cognoſcat que circa vos ſunt: ꝛ conſoletur corda veſtra.

¶ Hic ponit occaſionem oꝛādi ſignificans eis ſtatum ſuum per duos diſcipulos quos commendat. Primo Tythicuȝ. Secundo Oneſimum. ibi. Cum Oneſimo. In prima Primo ponit Tythici miſſi commendationem. Secundo mittendi rationeȝ duplicem. Primam ipſorum viſitationem. ibi. Quem miſi ad vos. Secundam viſitatorum conſolationem. ibi. Et conſoletur. Dicit ergo [Que circa me] quaſi. Hec ſcripſi vobis [Que autem circa me ſunt] id eſt: tribulationes vndique me circunſtantes. Vel [circa me] id eſt: exterius non interius attingentes. ij. Corinth. iiij. Tribulationem patimur: ſed non anguſtiamur [omnia vobis nota faciet Tythicus] Per hunc enim miſit apoſtolus hāc epiſtolam ꝛ etiam epiſtolam ad Epheſios per eundem Unde Epheſ. vj. Ut autem ſciatis que circa me ſunt quid agam omnia vobis nota faciet Tythicus ꝛc. Tythicus inquam [chariſſimus] in dilectione [frater] in fide [fidelis miniſter] in predicatione [et conſeruus] in aduerſorum perpeſſione. Conſeruus inquam [in domino] id eſt: propter dominum. Felix doctor: in quo Affectio ſancta que notat̄ in Dilectioē. Cognitio ſana que notatur in Fide. Actio iuſta que notatur in Fideli miniſtratione Paſſio voluntaria que notatur in conſeruo Intentio recta que notatur In domino Quem Tythicum [miſi ad vos ad hocipſum] id eſt: propter hocipſum [vt cognoſcat que circa vos ſunt] propter quod magis cauti eſſe debetis [et] etiam miſi ad hoc vt [conſoletur corda veſtra] contra aduerſa mala huius mundi. Hoc enim debet eſſe officium Legatorum: conſolari ſcilicet corda fidelium: propter quod et miſit ſpiritum paracletum. Joh. xvj.

Cum Oneſimo chariſſimo et fideli fratre qui ex vobis eſt: qui omnia que hic agūtur: nota faciet vobis.

¶ Hic commendat alium diſcipulum. Primo a familiaritate ſui: quia chariſſimo. Secundo a fidelitate officij: quia fideli fratre. Tertio a cohabitatione loci: qꝛ ex vobis eſt. Quarto a legatiōe miniſterij: quia omnia que hic aguntur ꝛc. Dicit ergo [Cum Oneſimo] quaſi. Ita miſi Tythicum: ꝛ hoc [cum Oneſimo chariſſimo ꝛ fideli fratre: qui] ſcilicet Oneſimus [eſt ex vobis] Hic enim fuit ſeruus Coloſſeñ. ſcilicet Philemonis: qui ab eo diſcedens: et Romam veniens: ab apoſtolo baptizatus fuit: quem etiam domino ſuo cum litteris remiſit [qui] ſcilicet Oneſimus: vel vterque etiam [oīa que hic aguntur] tam in nobis ꝙ̄ a nobis [nota faciet vobis] ꝛ ideo ſcribere non opoꝛtuit.

Hic queritur ſuper illud. Ad loquendum myſterium chriſti. Gloſ. Ad exponendum id quod eſt ſecretum de chriſto: ſcilicet eius natiuitatem et paſſionem. Contra. Si ſecretum erat: ergo ab eis exponi nō poterat. Rñſ. Alijs: maxime infidelibus erat ſecretum: licet ſibi per ſpiritum reuelatum. Itē ſuper illud. Ut manifeſtem illud. Glo. Aperte. Contra. Non poteſt corrigia calciamenti. id eſt modus vnionis ſolui. Joh. j. Cui⁹ non ſum dignus ꝛc. Rñ. Res eſt explicabilis: ſed nō mod⁹. Dici enim poteſt aperte ꝙ ita eſt ſed non quomodo eſt. Item ſuper illud. Quomō opoꝛtet reſpondere vnicuiqȝ. Glo. quia aliter literato: aliter idiote: atqȝ alijs perſonis aliter ꝛ aliter reſpondendum eſt Contra. Reſpondendum eſt ſemper ad veritatem. Veritas enim vnius queſtionis ſemper vna eſt Rñ. Quamuis veritas dicenda ſit vna: tamen dicendi modus diuerſus. Uel dicendum ꝙ non ſemper opoꝛtet reſpondere ad veritatem queſtionis ſed ſemper ad veritatem conſcientie reſpondentis.

Salutat vos Ariſtarchus concaptiuus meus.

¶ Hec eſt quarta pars pꝛincipalis huius Epiſtole: in qua poſt Salutationem Gratiarum actionem et Inſtructionem ponit concluſionem. Ubi ponit ſalutationem. Primo per alios. Secundo aliorum per ipſos. ibi Salutate fratres qui ſunt Laodicie. Tertio ſuorum per ſeipſum. ibi. Salutatio mea. In prima per oꝛdinē ponit ſex perſonas que ipſos ſalutant. Primo Ariſtarchum. Secundo Marcum. ibi. Et Marcus conſobꝛinus. Tertio Jeſum. ibi. Et ieſus qui dicitur iuſtus. Quarto Epaphram. ibi. Salutat vos Epaphras. Quarto Epaphram. ibi. Salutat vos Lucas. Sexto Demam. ibi. Et Demas. Dicit ergo [Salutat vos Ariſtarchus concaptiuus meus] id eſt particeps ꝛ ſocius laborum meorum.

Et Marcus conſobꝛinus Barnabe: de quo accepiſtis mandata. Si venerit ad vos excipite illum.

¶ Hic ſalutat eos ex parte Marci: quem notificat ex nomine: quia Marcus. Ex genere quia conſobꝛinus. Ex antiqua recommendatione: quia accepiſtis. Dicit ergo [Et Marcus] De quo. ij. Tim. vltimo. Marcum ſume et adduc tecum. Eſt enim mihi vtilis in miniſterio. Marcus dico [conſobꝛinus Barnabe] Conſobꝛini dicuntur qui ſunt de duabus ſoroꝛibus [de quo] ſcilicet Marco vel Barnaba [accepiſtis mādata] mea ſcilicet ne reciperetis eū quia a me diſceſſerat. Act. xvij. Sed nunc [ſi venerit ꝛc.] Vel [accepiſtis mandata] ſ. ꝙ rediit ad me: ꝛ ideo [ſi venerit ad vos ſuſcipite illū] quia mihi reconciliatus eſt. Conſobꝛini qui dicuntur.

Et Jeſus qui dicitur iuſtus: qui ſunt ex circunciſione. Hi ſoli ſunt adiutoꝛes mei in regno dei: qui mihi fuerunt ſolacio.

¶ Hic ſalutat eos ex parte Jeſu quem notificat ex nomine quia Jeſus. Ex cognomine: quia iuſtus. Ex natione: quia iudeus Ex religione: quia xp̄i predicatoꝛ. Ex vtilitate: quia conſolatoꝛ. Dicit ergo [Et Jeſus qui dicitur iuſtus] ſup. ſalutat vos [qui]. ſ. predicti [ex circunciſione ſunt]. ſ. iudei: ꝛ tamē de gratia: id eſt mecum ſentiunt ꝛ p̄dicant: multo magis ergo vos qui iudei nō fuiſtis [hi ſoli]. ſ. de iudeis [adiutoꝛes me ſūt] alios enim adiutoꝛes habebat de gentibus. Adiutores inquam [in regno dei] predicando. Mat. iiij. Agite penitentiam: appropinquabit enim regnum celorū [qui]. ſ. predicti [mihi] in tribulatione poſito [fuerūt] ſolatio: vicem. ſ. meam in predicatione ſupplendo.

C Regnum dei multipharium ſumitur. ¶ Nota hic ſuper illud. Adiutoꝛes mei i regno de Ex regnum dei.
Aliqñ dicitur Uita eterna. Mat. iiij. Agite penitētiā appropinquabit enim regnum celoꝛum.
Aliqñ Eccleſia. Mat. xxij. Simile eſt regnum celorū homini regi qui fecit nuptias filio ſuo.

Aliquã ſcriptura. Mat. xxj. Auferet a vobis regnũ dei Aliquãdo Gratia. Rom. xiiij. Regnũ dei non eſt eſca et potus: ſed iuſtitia ⁊ pax ⁊c.

Salutat vos Epaphras qui ex vobis eſt: ſeruus chriſti ieſu: ſemper ſollicitus pro vobis in orationibus: vt ſtetis perfecti et pleni in omni voluntate dei.

¶ Hic ponit ſalutationem Epaphre. Et Primo ponit ſalutationem. Secundo deſcribit ſalutantem. Primo a regione. ibi. Qui ex vobis eſt. Secundo a conditione ibi. Seruus chriſti ieſu. Tertio ab affectione. ibi. Sẽper ſolicitus. Quarto ab intẽtione. ibi. Ut ſtetis perfecti. Quinto ab operatione. ibi. Teſtimonium enim illi. Ergo Regio nota. Conditio libera. Affectio charitatiua. Intentio recta. Operatio laborioſa. Felix talis prelatus. Dicit ergo [Salutat vos Epaphras qui ex vobis eſt] Hic enim erat Coloſſenſis ⁊ eis poſt Archippum predicauerat. Supra .j. Epaphras in quam [ſeruus chriſti ieſu] non legis veteris. Ipſe dico [ſemper ſolicitus pro vobis] .i. pro ſalute veſtra [in orationibus] apud deum Prouerb. vj. Suſcita amicum tuum ⁊c. Orationibus inquam. In quibus ſupple pro vobis orat [vt ſtetis] id eſt: perſeueretis [perfecti] operando [et pleni in] ſciendo [omni voluntate dei] ſcilicet bona quo ad Incipientes: beneplacens quo ad proficientes: ⁊ perfecta quo ad perfectos. Romañ. xij. Probetis que ſit voluntas dei bona: beneplacens: et perfecta. Et licet prius ſit voluntatem ſcire quam facere: tamen preponit facere tanq̃ precipuũ. Joh. xiij. Si hoc ſcitis beati eritis ſi feceritis ea.

Teſtimonium enim illi perhibeo: q̄ habet multum laborem pro vobis et pro his qui ſunt Laodicie: et qui hierapoli.

¶ [Teſtimonium enim] quaſi. Et vere ſolicitus eſt pro vobis [Teſtimonium enim illi] ſcilicet epaphre perhibeo [q̄ habet multum laborem pro vobis] non ſolũ orando: ſed etiam alijs modis ſalutem veſtram procurando. Nec ſolum pro vobis: ſed [et] .i. etiam [pro his qui ſunt Laodicie] qui etiam erant preuẽti a pſeudo [et] pro his etiam qui ſunt hierapoli.

Salutat vos Lucas medicus chariſſimꝰ: et Demas.

¶ Hic ponit ſalutationem Luce. Et Primo ponit ſalutationem. Secundo commendat ſalutantem. A nomine: quia Lucas. Ab arte: quia medicus. A virtute: quia chariſſimus. Dicit ergo [Salutat vos Lucas] euangeliſta [medicus] non tantum corporum: ſed principaliter animarum [chariſſimus] Hic enim vſq; ad cõfeſſionem Paulum ſecutus eſt. Unde de Roma ſcribens. ij. Tim. vlti dicit. Lucas eſt mecum ſolus. Et dicit chariſſimus Charus quidem: quia frater. Charior: quia diſcipulus. Chariſſimus: quia euãgeliſta futurus [et Demas] ſuppple: ſalutat vos: de quo poſtmodum Rome exiſtens dicit. ij. Tim. iiij. Demas me dereliquit diligens hoc ⁊c.

Salutate fratres qui ſunt Laodicie: et Nymphã: ⁊ que in domo eius eſt eccleſiã.

¶ Hic per eos monet ſalutari alios. vbi Primo monet Laodicenſes ſalutari. Secundo hanc Epiſtolam ſalutatoriam eis legi. ibi. Et cum lecta fuerit apud vos. Tertio: prelatum eorum commoneri. ibi. Et dicite Archippo. In prima Primo monet ſalutari Laodicenſes generaliter. Secundo: quandam perſonam cum ſua familia ſpecialiter: et Nympham. Dicit ergo [Salutate fratres qui ſunt Laodicie] Iſti ſimiliter preuenti erant a pſeudo: et erant alijs vicini [et Nympham] ſpecialiter: que predicatores ad hoſpitium: recipit [et que in domo eius eſt eccleſiam] id eſt: familiam chriſtianam. Ubicunq; enim eſt congregatio fidelium: ibi eſt eccleſia.

Eccleſia dicitur ibi eſſe vbi eſt cõgregatio fidelium.

Et cum lecta fuerit apud vos epiſtola hec: facite vt ⁊ in Laodicenſiũ eccleſia legatur: et eam que Laodicenſium eſt vos legatis.

¶ Hic precipit hanc Epiſtolam legi. Primo ipſis Coloſſenſibus. Secundo Laodicenſibus. ibi. Facite vt in Laodicenſium. Tertio: epiſtolam Laodicenſium legi Coloſſenſibus. ibi. Et ea que Laodicenſium eſt. Dicit ergo. [Et cum lecta fuerit apud vos hec epiſtola] Conſuetudo enim erat vt fidelibus ſimul congregatis legeretur epiſtola a Paulo miſſa [facite vt ⁊ in Laodicenſium eccleſia legatur] Iſti enim omnino conſimilibus admonitionibus indigebant ⁊ vicini ⁊ familiares erant. Ex quo etiam intelliguntur admonitiones apoſtoli eſſe generales ſicut ⁊ domini. Mar. xiij. Quod vni dico oĩbus dico. Uigilate [⁊ ea] epiſtola [que Laodicenſium eſt] quam ſcz eis miſi: vel ipſi mihi [vobis legatur] vt. ſ. ſciatis vos ⁊ ipſi hic reſponſum eſſe eorum queſtionibus. Hec epiſtola. ſ. ad Laodicenſes nõ fuit poſita in numero epiſtolarum Pauli propter myſteriũ In quatuordecim enim epiſtolis ab apoſtolo ſcriptis oſtenditur q̄ in doctrina eius tam veteris q̃ noui teſtamenti ſumma continetur. In decem enim miſſis ad eccleſias intelligitur vetus teſtamentum in quo continẽtur decem legis mandata. In quatuor vero miſſis ad perſonas intelligitur nouum teſtamentum: doctrina. ſcz quatuor euangeliſtarum.

Et dicite Archippo. Uide miniſteriũ quod accepiſti in domino vt illud impleas.

¶ Hic monet eos commonere Prelatum ſuum. Ubi Primo monet ad commonẽdum. Secundo docet quid commonendum. ibi. Uide miniſterium. Dicit ergo [Et dicite Archippo] prelato: ſcilicet veſtro. Ex quo apparet q̄ ſubditi poſſunt excitare prelatos negligentes [Uide miniſterium] non dominium prelationis. j. Cor. iiij. Sic nos exiſtimet homo vt miniſtros chriſti [quod accepiſti in domino] id eſt: in rebus ad dominũ pertinẽtibus: nõ ad ſeculũ vide inq̃ [vt impleas illud] vt ſcilicet ſolicitus ſis circa illud. ij. Tim. vlt. Opus fac euangeliſte miniſterium tuum imple. Hoc dicit vt ſicut per iſtorum inobedientiam ceſſauerat: ſic per eorum correctionem ⁊ exhortationem animetur ad officij executionem.

Salutatio mea manu Pauli. Memores eſtote vinculorum meorum.

¶ Hic ponit ſalutationem eorum per ſeipſuz. Ubi Primo eos propria manu ſalutat. Secundo ſtatum ſuum eis cõmemorat. ibi. Memores eſtote. Tertio ſalutationis formam determinat. ibi. Gratia domini. Dicit ergo [Salutatio mea manu pauli] ſupple: ſcripta eſt vt ſcilicet ſciatis a me miſſam epiſtolam. Et hoc enim loco propria manu ſcripſit epiſtolam quaſi pro ſigillo. Salutat autem Paulus manu: quia verbo et exẽplo eis ſalutem nunciat: contra illos qui dicunt ⁊ non faciunt. Mat. xxiij. Ipſi enim ſalutant lingua ſed non manu [Memores eſtote vinculorum meorum] quid. ſ. et ob quam cauſam patiar. Hebre. vlt. Mementote vinctorum tanq̃ ſimul vincti. Hoc aũt dicit ſm glo. Ut ſcientes quã veritate patitur ipſam ſic confirmatã teneant. Uel vt ſimiliter pati animentur. Uel vt pro eo in tribulatione poſito orent. Uel etiam vt ei neceſſaria miniſtrare non obliuiſcantur.

Gratia dñi noſtri ieſu xp̄i vobiſcũ. Amen.

¶ Hic vltimo ponit Salutationis formã dicens [Gratia] non legis obſeruantia [domini ieſu] .i. per dominũ Jeſum facta. Joh. j. Gratia ⁊ veritas per ieſum xp̄m facta eſt [vobiſcũ ſit] ſu p: quia ſine ea nihil eſtis. j. Corinth. xv. Gratia dei ſum id quod ſum [Amẽ] Petitionis eſt cõfirmatio: ⁊ totius epiſtole Concluſio.

¶ Et notandum hic q̄ vinculorum ſuorum vult eos eſſe memores quadruplici de cauſa. D

Primo Ad orandum Sicut eccleſia pro petro. Actu. xij. Petrus quidem ſeruabatur in carcere oratio

autem ꝛc. Eſaie. quadrageſimo nono. Dedi te vt dice res his qui vincti ſunt exite.

Secundo Ad imitandum. j. Machab. vj. Oſtenderūt elephantis ſanguinem vue ꝛ mori. Eccleſiaſt. ſexto. Subijce humerum tuum ꝛ porta illam ꝛ ne accidieris in vinculis illius.

Tertio Ad compatiendum Hebre. decimo. Vinculis compaſſi eſtis ꝛc.

Quarto Ad miniſtrandum De quo Philippenſes laudat Philip. vltimo. Gauiſus ſum quoniam aliquando refloruiſtis ꝛ cetera. Unde dominus. In carcere fui ꝛ viſitaſtis me.

Hic queritur ſuper illud Pleni omni volūtati dei. Glo. Ut velitis omnia que vult deus. Cōtra. Ergo ſi de⁹ vult me dānari debeo me velle damnari. Rñ. debem⁹ velle oīa: q̄ vult de⁹ ſcʒ nos velle: ſed non oīa q̄ vult ipſe. Itē ſup illō Dicite Archippo. Gloſ. Nota ꝙ prepoſitū aploꝝ per eos cōmonet. Cōtr. Subditi monendi ſunt per prelatum nō e conuerſo. Rñ. eſt admonitio duplex. Quedam per modum autoritatis ex officio. Hec eſt prelatorum. Quedam per modum humilis inſinuationis ex zelo. Hec poteſt eſſe ſubditorum. Uel dicendum ꝙ hec monitio fiebat ex autoritate ſuperioris videlicet Pauli. Item ibidem Glo. Quia plebis cauſa hec epiſtola ſcribitur: ideo nō ad rectorem deſtinatur: ſed ad eccleſiam. Contra. Cauſa plebis ad prelatū ptinet: ergo ei ſcribi debet. Rñ. Cauſa plebis duplex eſt. Uel in prelati iniuriā: ꝛ tunc prelato ſcribi nō oportet: ꝛ ita erat hic: q2 ipſi cōtra eum pſeudo receperant. Uel non in Prelati iniuriam tunc ſcribitur ad Prelatum.

¶ Notandum ſuper illud. Memores eſtote: ꝙ homo debet eſſe memor pertinentium ad ſeipſum: ad proximum: ꝛ ad deum.

E

Homo q̄ntū ad ſeipſū memor debet eſſe triū.

Debet autem eſſe memor trium quantum ad ſeipſū. Primo Infirmitatis nature. Ut ſit cautior contra caſum. Sicut memorans lubricum paſſum cautius ꝛ maturius tranſit. Eccl. viij. Ne deſpicias hominem auertentem ſe a peccato: nec improperes ei: memento qm̄ omnes in corruptione ſumus Heſt. xv. Memor dierū humilitatis tue ꝛc.

Scdo damnoſitatis culpe. Ut ſit promior ad penitendum Sicut mercator memorans damnum dolet de emptione. Sic latro memorans patibulum Apoc. ij. Memor eſto vnde excideris ꝛ age penitentiam.

Tertio Breuitatis vite. Ut ſit ſollicitior ad bene agendum. Sicut memorans breuitatem diei: feſtinat operari. Eccle. xiiij. Fili ſi habes bene fac tecum ꝛ dignes deo oblationes offer. Memor eſto quoniā mors non tardabit. Eccle. vij. In omnibus operib⁹ tuis memorare nouiſſima tua ꝛc.

F

Quantuʒ ad pximū

Item quantum ad proximum dʒ eſſe memor trium. Primo Probitatis electoꝝ: ad imitādum. Sicut puero memoratur probitas parentum ad imitandum Judith. viij. Memores eſſe debent quomodo pater noſter Abrahā tentatus eſt: ꝛ per multas tribulatiōes probatus amicus dei effectus eſt. ij. Pe. iij. Memores ſitis eorum que predixi ꝛc.

Secundo Facultatis malorum: ad deteſtandum. Pulcre corrigitur qui per alium corrigitur. Sicut leo videns canem verberari cauet ſibi. Luce. xvij. Memores eſtote vxoris Loth.

Tertio Neceſſitatis egenorum: ad ſuccurrendum. Sicut auis meminit pullorum ꝛ defert eis victū. Et hoc Siue neceſſitatis corporalis Gala. ij. Tm̄ vt pauperum memores eſſemus. Siue neceſſitatis ſpiritualis j. Mach. xij. Memores ſumus veſtri in ſacrificijs ſicut decet ꝛ cetera.

G

Quantuʒ ad deum. pš. lxvj.

Item quantum ad deum debet eſſe memor trium. Primo creationis omnium: ad imitāduʒ ꝛ laudanduʒ. Pš. Memor fui operum dei quia ꝛc.

Scdo: Redēptiōis holʒ: ad diligēduʒ. Threñ. iij. Recordare paupratis mee ꝛc. Et ſeqtur. Memoria memor ero ꝛc. Can. j. Exultabim⁹ ꝛ letabimur in te memores vberum tuorum. ꝛ cetera.

Tertio Remunerationis meritorum: ad timendum. pš. cxviij. Pš. Memor fui iudiciorū tuorum a ſeculo. Pš. Memorabor iuſticie tue ſolius. Ibidem.

Prologus Poſtilatoris in Epiſtolam beati Pauli Ad Theſſalonicen.

Cor ſuum dabit vt conſummet lenitionem ꝛ vigilia ſua mundabit fornacem. Eccl. xxxviij. Sub parabola figuli: hic ad literam poſita: pdicatoris officium ꝛ diligentia declaratur. Nā ſm Glo. Per figuluʒ predicatorum ordo ſignatur Cuius eſt de deformi luto humane infirmitatis: formoſa vaſa formare in miniſterium ſummi regis. Hoc autem fit dupliciter ſm ꝙ innuitur in verbis propoſitis videlicet Opus bene formatum ꝯſolidando Op⁹ vero deforme reformando. Idcirco predicator egregius ꝛ doctor gentium Paulus hanc epiſtolam primam Theſſalonicenſibus ſcribit. Theſſalonica eſt ciuitas quedā metropolis Macedonie que eſt prouincia vna Grecie Theſſalonicenſes ergo ſunt Macedones: hi verbum veritatis ab apoſtolo Paulo faciliter receperunt: ꝛ firmiter tenuerunt: ꝛ ſic figulus iſte in brachio ſuo formauit lutum. Unde nec ciuium ſuorum perſecutionibus: nec pſeudo apoſtolorum predicationibus moueri a fide potuerunt. Hos ergo collaudat apoſtolus quaſi leniendo ſcribens eis ab Athenis. Erant tamen inter eos quidam qui curioſe ꝛ ocioſe viuebant. Alij qui fornicarij erant. Et alij qui de reſurrectione futura min⁹ plene ſentiebant. Hos ergo apoſtolus corrigit ꝛ corrigi precipit. Intentio ergo ſua eſt bonos ad perſeuerantiam monere: ꝛ ſic lenitionem conſummare: malos ꝛ incorrectos vero corrigere: ꝛ ſic fornacem mūdare. In verbis ergo propoſitis tota cōtinentia huius epiſtole habet ī ſumma Nam primo apoſtolus bonos in bono ꝯfirmat Secundo malos a malo emundat ibi. Et vigilia ſua mundabit. In prima parte implicantur tria. Primo diligentia apoſtolica in cordis datione: q2 cor ſuum dabit. Secundo Gens theſſalonica iam conuerſa in lenitione: q2 lenitionē. Tertio confirmatio intenta: in conſummatione: q2 vt conſummet. In primo tangitur cauſa efficiens. In ſecundo materialis. In tertio finalis. Similiter ſcda pars principalis poſſet diuidi. Nam in vigilia notatur Apoſtoli diligentia: in fornace. Gens immunda: in mundatione Correptio intēta. In primo Efficiens. In ſecundo Materia. In tertio Finis notatur. Paulus ergo conſummauit in bono: mundauit a malo ſm duas partes iuſticie generalis.

A

Paulus tria dicit ꝯſūmaſſe.

Conſummauit autem aplš tria ſcʒ Officium: Populum ꝛ Curſum.

Primo Officium: multitudinem gentium ad fidem vocando ꝛ conuertendo Sic conſummat gall⁹ cantum faber clauum. Iuxta illud Eccle. xxxviij. Cor ſuum dabit in conſummationem operum ꝛ vigilia ſua ornabit imperfectionem. Unde ei competit ſuo modo illud qđ dixit chriſtus patri. Ioh. xvij. Ego te clarificaui ſuper terrā opus conſummaui quod dediſti mihi vt facerē.

Secundo Populum conuerſum: ipſum in fide ꝛ gratia ꝯfirmando. Sic ꝯſummat artifex vas formatum quando iterum decoquit in fornace. Iuxta illud qđ dicitur in verbo propoſito Cor ſuum dabit vt ꝯſummet lenitionem Nam Sapi. ſexto. Cuſtodia legum incorruptionis conſummatio eſt.

Tertio Curſum ſuum: vitam preſentem beate finiendo. Sic ꝯſummat agricola laborem ſuum. ij. Timote. iiij. Bonum certamen certaui curſum conſummaui fidem ſeruaui ꝛc. Ergo bene certauit Populum cōuertendo: quoad primum. Fidem ſeruauit eum in fide cōfirmando: quo ad ſecundum. Curſum conſūmauit: ſic vitam finiendo: quo ad tertium. Et ſic conſummatus in breui expleuit tempora multa: ſicut dicitur. Sapientie. quarto.

Item Mundauit fornacem.id eſt populum ſubditum a tribus.
Primo: A tenebris erroris. Sic mundatur oculus caligine. Aer a nebula radijs ſolis: vt ei quod dicitur ij. Para.xxxiiij.competat. Mundauit Judam ⁊ Hieruſalem ab excelſis.
Secundo: A libidine inordinati amoris: vt patet primo Cor.v.de fornicatore. Sic mundatur vaſa fetore. Ideo dicebat.ij.Cor.vij. Mundemus nos ab omni inquinamento carnis ⁊ ſpūs perficientes ſanctitatem
pō.l. in timore domini. Pō. Amplius laua me ab ⁊c.
Tertio: A vanitate curioſitatis ⁊ ocioſitatis Vñ dicebat. Qui non labo.nō mā. Sic mundatur granū a palea. Unde ei competit qd dicitur Mal.iij. Sedebit cflans ⁊ emundans argentum. Ab his munda erat illa que dicebat. Tob.iij. Ad te domine oculos meos erigo contra cecitatem erroris quo ad primum. Tu ſcis domine: qꝛ nunq̄ cōcupiuit virum ⁊ munda ſum: contra voluptatem carnalis amoris quo ad ſecundum. Nunq̄ cum ludentibus miſcui me: nec cū his qui in leuitate ambulant: contra vanitatē ocioſitatis: quo ad tertium. Jam apparet que ſit cauſa efficiens in Apoſtolo vigili ⁊ attendente. Materialis in luitione ⁊ fornace. Finalis in conſummatione ⁊ mundatione. Formalis patet ex modo procedendi ⁊ partium ordine.

Heſſalonicenſes ſunt Macedones: qui accepto verbo veritatis: perſtiterunt in fide etiam in perſecutione ciuium ſuorum. Preterea nec receperunt falſos apoſtolos: nec ea que a falſis apoſtolis dicebantur. Hos collaudat apoſtolus ſcribens eis ab Athenis per Tythicū diaconem ⁊ Oneſimnum acholytum.

¶ Huic Epiſtole premittit b.Hiero.argumentū. Ubi Primo tangit ſcribendi cauſam. Secundo: ſcripture materiā.ibi. Hos collaudat apoſtolus. In prima Primo deſcribit eos quib⁹ a Regione quia Theſſalonicēſes ſunt Macedones. Secundo commendat eos a cōuerſione: quia receperunt verbum veritatis. Tertio: a conſtanti ſtabilitate: quia perſtiterūt in fide. Cuiuſmodi conſtantiam commendat ex duobus. Primo: qꝛ non ceſſerunt inſtantie ciuium ſuoꝝ. Secundo: quia nō aſtutie pſeudo apoſtoloꝝ.ibi. Preterea non receperunt ⁊c. Littera per ſe patet.

Incipit epiſtola Pauli prima ad Theſſalonicenſes.

Capitulum primum.

Aulus et Siluanus ⁊ Timotheus: eccleſie Theſſalonicenſium: in patre noſtro et domino ieſu chriſto Gratia vobis ⁊ pax.

¶ Hanc epiſtolam vt dictum eſt ſcribit apoſtolus Theſſalonicenſibus. In qua more ſolito Primo ponit Salutationē. Secundo: ſubdit maiorum in bonis habitis confirmationem.ibi. Gratias agimus deo: vſque ad quartum capitulum. Tertio minorum a malis reuocationem. capitulo quarto. Quarto in cōcluſione ſubdit communem exhortationem. capitulo quinto.ibi. Rogam⁹ autem vos fratres. In ſalutatione ponuntur primo ſalutantes perſone Secundo ſalutate.ibi. Eccleſie Theſſalonicenſium. Tertio ſalutationis: forma.ibi. Gratia vobis. Dicit ergo [Paulus] apoſtolus [⁊ Siluanus] pauli diſcipulus. Hic Siluanus ſm Haymonem idem eſt qd Silas. De quo Act.xv. Paulus autē aſſumpto Sila profectus eſt [⁊ Timotheus] ſimiliter. Pauli diſcipulus Iſtos autem duos ſecum adiungit: qꝛ coadiutores fuerunt apoſtoli in ipſis inſtruendis ſicut ⁊ in inſtruendis Corinthijs. Unde.ij.Cor. Jeſus chriſtus qui in vobis predicatus ē p me ⁊ Siluanum ⁊ Timotheum Iſti inquam tres ſcribunt ſupple eccleſie Theſſalonicenſium. Eccleſie dico ſupple congregate [in deo patre] vt principali autore: a quo omne bonū Jac.j. Omne datum optimum ⁊c [⁊ domino ieſu xpo] vt mediatore per quem omne bonum.j. Timothei.ij. Mediator dei ⁊ hominum homo chriſtus ieſus. Scribunt inquam ſic [Gratia vobis] ſup̄.ſit.i. peccatorum remiſſio [⁊ pax] id eſt mentis tranquillitas ſiue reconciliatio ad deum. Uel [gratia] ad deum [pax] ad proximum. Prepoſuit autem gratiam paci: qꝛ pax eſt effectus gratie. Non enim eſt pax impijs. Eſa.xlviij. Sed in terra pax hominibus bone voluntatis Luc.ij.

Gratias agimus deo ſemper pro omnib⁹ vobis memoriam veſtri facientes in orationibus noſtris ſine intermiſſione

¶ In hac ſecunda parte ponit maiorem in bonis habitis confirmationem. Confirmare autem intendit eos tripliciter Primo de bonis eorum gratias agendo Capitulo iſto. Secundo labores ſuos ⁊ illorum eis ad memoriam reuocando. Ca.ij. Tertio ſollicitudinem quā habet de ſtatu eorum eis indicando. Cap.iij. In prima de bonis eoꝝ gratias agit Primo abſolute. Secundo: in aliorum comparatione. Et vos imitatores noſtri. In prima oſtendit Primo quomodo gratias agit. Secundo quare.ibi. Memores operis. Tertio ſuper quo ibi. Scientes fratres dilecti Et ita tāgit cauſam Formalem: Motiuā: ⁊ Materialem gratiarumactionis. Circa modum reddendi gratias: tangit quinque: ſcꝫ Ueritatem: qꝛ agit. Rectitudinem: qꝛ deo. Oportunitatem: quia ſemper. Equitatem: quia pro vobis Extē ſionem: quia cum hoc orat. Dicit ergo [Gratias agimus] facto: non ſolum dicimus verbo Mos eſt apoſtoli ſemper a gratiarumactione incipere: qꝛ ipſe maxie predicator erat gratie. Agimus inquam [deo] a quo eſt materia gratiarumactionis: ⁊ hoc [ſemper].i. horis oportunis. Ut ſit accommoda diſtributio [pro vobis omnibus].i. pro bonis que in vobis fiunt a deo. Nos dico [memoriam veſtri facientes in orationib⁹ noſtris Enim qꝛ non ſolum gratias agimus pro bonis iam acceptis: ſed etiam oramus pro conferendis. Uel vt in acceptis proficiatis. Et dicit: orationibus noſtris: ad in- Oratio di
nuendum q communes erant eius orationes. Oratio citur tāto
autem quanto communior tanto melior. Orationib⁹ melior q̄to
dico habitis [ſine intermiſſione] certarum horarum. cōmunior
Ro.j. Sine intermiſſione memoriam veſtri facio ſemp in orationibus meis.

Memores operis fidei veſtre ⁊ laboris et charitatis: ⁊ ſuſtinentie ſpei domini noſtri ieſu chriſti ante deum ⁊ patrem noſtrum.

¶ Hic ſubdit quare gratias agit ſcꝫ qꝛ recordatur bona ſibi a deo collata Ubi tanguntur quattuor bona in eis: ex quibus ſpiritualis edificij ſtructura conſurgit. A
Primum eſt Perfectio fidei in credendo ⁊ confitendo que fundamētum ſubſternit. Secundum eſt perfectio laboris in bene operando: que parietes ex quadratis lapidibus erigit.ibi. Et laboris. Tertium eſt perfectio charitatis in diligendo que tectum ſupponit.ibi. Et charitatis. Quartum eſt perfectio patientie in ſuſtinendo: que quaſi columnis quibuſdam totum edificium fulcit.ibi. Et ſuſtinentie. Dicit ergo [Memores] q.d. Et hoc facimus. qꝛ ſumus [memores operis fidei veſtre] id eſt confeſſionis chriſti: que eſt propriū opus fidei ſm glo. Ro.x. Corde creditur ad iuſticiam ⁊c. [⁊ laboris] quo ſcꝫ laboratis pro vobis ⁊ proximis [⁊ charitatis] ad deum: que laborem releuat [⁊ ſuſti-

nentie]contra aduerſa huius mundi Suſtinentie inq̃ [ſpei].i.que eſt effectus ſpei. Spes em̃ ꝯfirmat et cõfortat ad tot aduerſa ſuſtinenda: q2 ſm Greg9. Conſideratio premij minuit vim flagelli. Spei inquã[domini noſtri ieſu chriſti]habite in domino noſtro ieſu xp̃o tanq̃ per ipſum adimplende. Quippe ſi habem9 ſpem in eo: qui dare omnia Poteſt bona: q2 dñs Uult: quia noſter. Scit q2 ieſus chriſtus. Poteſt: Uult: ⁊ Scit: ergo dabit niſi in nobis deſit. Spei inquã exiſtentis[ante deum]omnium per creationem[⁊ patrem noſtrum] per gubernationem. Uel adoptionem. q. d. Ita certa ẽ ſpes noſtra: quaſi iam eſſetis ante deum Uel[ſpei]exiſtentis[ante deum ⁊ patrem noſtrum]q2 per hec placere intendiſtis deo non hoibus. Tangit ergo Spei Effectum. ibi. Suſtinentie. Principiũ ibi. Domini noſtri ieſu chriſti. Terminum ibi. Ante deum.

Scientes fratres dilecti a deo electionem veſtram: quia euangelium noſtrum non fuit ad vos in ſermone tantum: ſed ⁊ in virtute ⁊ in ſpiritu ſancto: ⁊ in plenitudine multa.

¶ Hic oſtendit De quo gratias agit: ſibi notum. Secundo per quid eſt notum. ibi. Quia euangeliũ noſtrũ. Tertio: ꝙ certitudinaliter eſt notũ. ibi. Sicut ſcitis. Dicit ergo[Scientes]q. Ita gratias agimus pro vobis. Nos dico[ſcientes]o[fratres]per fidem[dilecti a deo]per charitatem Scientes inquam[electionem veſtram].i. ꝙ a deo dilecti ⁊ electi eſtis. Per temporalem em̃ electionem preſumimus de eterna. Sciẽtes inquam per hoc[qđ euangelium noſtrum].ſcz mei et Siluani et Timothei[non fuit ad vos in ſermone tantum].i. in oſtenſione verborum[ſz in virtute].i. in operatione miraculorum doctrinam noſtram confirmãte. Marc. vlt. Illi autem profecti predicauerũt vbiq̃ domino cooperante ⁊c[et]fuit etiam[in ſpiritu ſãcto] per me ſcz vobis dato[et]hoc non pce. ſz[in plenitudine multa]donorum ſpiritusſãcti. Hoc autem dicit vt in nullo minores ſibi videantur eccleſijs iudeorũ Acſi diceret. Per hoc ꝙ dominus apud vos dedit nobis tãtam gratiam miraculorum: et vobis per me dedit tantam abundantiam donorum: ſcimus quod a deo eſtis electi.

Sicut ſcitis quales fuerimus in vobis propter vos.

¶ Hic oſtendit ꝙ certitudinaliter eſt ſibi notũ bonum eorꝫ Dicens[Sicut]q. d. Ita ſcimus electionem veſtram: et hoc ita certitudinalr̃[Sicut ſcitis quales] .i. q̃ afflicti: vel q̃ ſancte conuerſati[fuerimus in vobis].i. inter vos: et hoc[propter vos].i. pro ſalute veſtra et exemplo. Non propter veſtra. ij. Cor. xij. Non quero que veſtra ſunt ſed vos. q. d. Per hoc etiam ſcimus electionem veſtram ꝙ propter vos tanta paſſi ſumus: Non em̃ deus tantum apoſtolum tanta paſſi inutiliter permitteret. Tangit ergo hic apoſtolus circa predicationem ſuam Primo ſapientiam ſermonũ. ibi. In ſermone. Secundo potentiaꝫ miraculorum. ibi In virtute. Tertio gratiam donorum. ibi. In ſpiritu ſancto. Quarto copiam exemplorum. ibi. Et in plenitudine. Quinto patientiam laborum. ibi. Sicut ſcitis ⁊c.

Et vos imitatores noſtri facti eſtis ⁊ domini excipientes verbum in tribulatione multa cum gaudio ſpiritusſancti.

¶ Hic gratias agit de bonis eorum in aliorum comparatione Ubi tangitur primo eorum prima conuerſio. Secundo conuerſionis eorum perfectio. ibi. Ita vt facti ſitis. Tertio perfectionis diuulgatio. ibi. A vobis enim diffamatus eſt. Quarto diuulgationis materia ſiue occaſio. ibi. Ipſi enim de vobis. Conuerſionem autem ipſorum commendat tria ſcz Sapientia in imitatione apoſtoli. Obedientia in receptione verbi. ibi. Excipientes. Conſtantia in gaudio patiendi. ibi. In tribulatione. Dicit ergo[Et vos]q. Ita paſſi ſumus in exẽplum vobis[⁊ vos imitatores noſtri facti eſtis] mei ſcz ⁊ Tythici. Phil. iij. Imitatores mei eſtote ⁊c. Nec ſolum noſtri: ſed etiam[domini]facti eſtis imitatores. ſ. patiendo. Chriſtus enim paſſus eſt pro nobis vobis relinquens exemplũ ⁊c. j. Pe. ij. Uos dico[excipientes]id eſt capientes nõ tantum auditu exteriori: ſed etiam interiori[verbum]predicationis ſicut terra bona recipit ſemen: ⁊ hoc[in tribulatione multa]ſcz veſtra ⁊ mea qđ maius fuit. Non ſicut illi qui orta tribulatione propter verbum deficiunt. Math. xiij. Excipientes inquam[cum gaudio]in tribulatione. Iaco. j. Omne gaudium exiſtimate fratres ⁊c. Gaudio inquã [ſpiritusſancti]effectiue. Nõ mundi. De quo Iob. xx. Gaudium hypocrite ad inſtar puncti.

Ita vt facti ſitis forma omnibus credentibus in Macedonia ⁊ in Achaia.

¶ Hic oſtendit conuerſionis eorum perfectionem. Et primo in exemplaritate ſancte vite. Secundo in exemplaritatis latitudine. ibi. In macedonia. Et hoc eſt ꝙ dicit[Ita]q. Imitatores noſtri facti eſtis[Ita]ſcz ꝑfecte[vt facti ſitis forma].i. exemplum confeſſionis ⁊ doctrine veritatis[omnibus credentibus in Macedonia]prouincia veſtra[⁊ in Achaia]prouincia vobis vicina: q2 exemplo veſtro nõ timent confiteri. ſ. veritatẽ chriſti. Sed debent imperfecti a perfectis: ⁊ ſubditis ꝓlati eſſe forma. primo. Petri quinto. Forma facti gregis ex animo.

B Et notandum ꝙ prelatorum conuerſatio debet eſſe q̃ſi Forma ſubditorum ſcz. — Prelatorꝫ cõuerſatio qualis debeat eſſe.

Formoſa Per puram conſcientiam. Dañ. j. Precipit rex vt tollerent de ſemine regis pueros in quibus nulla eſſet macula: decoris forma.

Foris manens Per conuerſationem honeſtam Phil. iij. Obſeruate eos qui ita ambulant ſicut habetis formam noſtram.

Alios informans per ſanam doctrinam. ij. Tim. j. Formam habens ſanorum verborum.

Deformitatis inſuſceptibilis Per finalem perſeuerãtiam Eſa. lxiij. Iſte formoſus in ſtola ſua. Stola dicitur a ſtolon quod eſt longum. In quo perſeuerantia ⁊ cetera.

A vobis enim diffamatus eſt ſermo domini non ſolum in Macedonia et in Achaia: ſed ⁊ in omni loco fides veſtra que eſt ad deum profecta: ita vt non ſit nobis neceſſe quicquam loqui.

¶ Hic tangitur perfectionis eorum diuulgatio Ubi tãgit diuulgationis Primo formam. Secundo famam. Tertio ſufficientiam. Forma aperta: q2 diffamatus eſt ſermo. Fama lata: q2 non ſolum in Macedonia. Sufficientia magna: q2 nõ eſt neceſſe ⁊c. Dicit ergo[A vobis]q. Ita vere facti eſtis forma[A vobis em̃].i. exemplo veſtre patientie ⁊ doctrine[diffamatus eſt].i. diuulgatus[ſermo domini] Sic accipitur Mat. ix. Illi autem exeuntes diffamauerunt eum Diffamatus inquã[non ſolum in Macedonia]in qua eſtis[⁊ in Achaia]prope quam eſtis[ſed in omni loco]adiacenti vobis ex vicino[fides veſtra]id eſt fidei veſtre perfectio [que eſt ad deum]tantum. habens ſcz deum in obiectum: ⁊ expectans ipſum in premium. Talis inquam fides veſtra[profecta eſt]id eſt proceſſit. Exemplo enim veſtre audacis ꝯfeſſionis: fides audacter vbiq̃ ꝓdicatur Profecta inquam eſt[ita vt non ſit nobis neceſſe quicquam loqui]de vobis ſcilicet ad alios incitandos.

C ¶ Notandum ſup illud Electionem veſtram Qꝫ quadruplex eſt ſanctorum electio. — Sanctorũ electio q̃druplex ẽ.

Prima eterne predeſtinationis. Eph. j. Elegit nos ante mundi conſtitutionem.

Secunda Preſentis iuſtificationis. Io. xv. Non vos me elegiſtis ſed ego. ⁊c.

Tertia Temporalis exaltationis. pſ. Exaltaui elec. pſ. cxviij.

eram de plebe mea.
Quarta Eterne glorificationis. Mat. xiij. Elegerūt bonos in vaſa ſua ⁊c. Prima electio non cadit aliquo modo ſub merito ſ; vltima: propter quam habendam elegit dominus ſeptem genera hominum Sicut videmus ad oculum.
Sapiens libenter eligit ⁊ amat.
Fidelitatem in ſeruiente. Sic deus Eſaie. xliiij. Noli timere ſerue meus Jacob: ⁊ rectiſſime quem elegi. Jaco. ij. Nonne deus elegit pauperes in hoc mundo diuites in fide: et heredes regni.
Puritatem in coniuge Sic deus Eſa. xlij. Ecce puer meus electus quem elegi. Sic eligitur purū granū Aurum in theſauro.
pſ.lxxvij, Validitatem in pugile Sic deus. Pſ. Elegit Dauid ſeruum ſuum. Dauid enī interpretatur manu fortis. Hic deuicit Goliam.
Lenitatem in ꝯſorte Sic deus Eccleſi. xlv. In fide ⁊ lenitate ſanctum fecit illum ⁊ elegit. Sic eligitur ſuauis pannus.
Expeditionem in curſore Sic deus Eſa. xlviij. Elegi te in camino paupertatis. Sic eligitur pauper cui detur cui imperetur.
Humilitatem in diſcipulo Sic deus. j. Cor. j. Ignobilia mundi et ꝯtemptibilia elegit deus: vt nō glorietur omnis caro in ꝯſpectu eiꝰ Sic elegit ⁊ preelegit Mariam: Sic Saul. ⁊c.
Stabilitatem in amico Sic deus. Numeri. xvj. Quē cunq; elegerit dominus ipſe eſt ſanctus. Sic eligit artifex ſapiens lignum forte ⁊ imputribile. Eſa. xl.
Elegit autem dominus.
Noua bella in martyribus Judi. v. Noua bella elegit dominus ⁊ portas hoſtium.
Pulcherrimam matrem in mulieribꝰ Judi. v. Pulcherrima mulierum eligitur ei.
pſ.cxxxij. Delectabilem domum in dedicatis ſibi fidelibus Pſ. Quoniam elegit dominus ſion elegit eam in habi. ⁊c. Deut. xij. Ad locum quem elegerit dominus deus veſter: vt ponat nomen ſuum ibi. ⁊ habitat in eo: venietis: ⁊ offeretis in eo holocauſta ⁊ victimas veſtras.

Ipſi enim de vobis annunciant qualem introitum habuerimus ad vos ⁊ quomodo conuerſi eſtis ad deum a ſimulacris ſeruire deo viuo ⁊ vero.

¶ Hic tangit diuulgationis materiam ſiue occaſionē. et Primo conuerſionis difficile initium. Secundo modum cōpletum. ibi. Et quomodo cōuerſi. Tertio deuotum obſequium. ibi. Seruire deo. Quarto premiū certum ibi. Et expectare. Dicit ergo [Ipſi] q. Nō eſt neceſſe nobis quicquam loqui de vobis alios incitando [Ipſi enim de vobis] ad commendationem ſ; fidei veſtre annunciant qualem introitum habuerimus ad vos] id eſt ꝗ difficilem: propter tribulationes quas ſuſtinuimus quando venimus ad vos [et] etiā annūciāt [quomodo] id eſt ꝗ vehementer [cōuerſi eſtis] id eſt ſimul ⁊ totaliter verſi Rationalis ſ; per fidem Iraſcibilis per ſpem. Concupiſcibilis ꝑ charitatem. De qua ꝯuerſione Prouer. xij. Verte impios et nō erunt. Conuerſi inquam [a ſimulacris] in plurali. Si quidē ſunt dij multi et domini multi. Cor. viij. [ad deū] vnū in ſingulari Deuter. vj. Audi iſrael dominus deus tuꝰ viuus eſt. Hic eſt rectus terminus cōuerſionis. Hiere. quarto. Si ꝯuerteris iſrael ad me conuertere. Cōuerſi inquam [ſeruire]. i. ad ſeruiendum [deo] ſeruitute latrie. Pſ. Seruite domino in timore Deo inquam [viuo] contra cultum mortuorum hominum vt Jouē ⁊ ceteros Quos quidam vt deum coluit ſ;m qꝺ determinator Sap. decimoquart. Et hoc fuit principium totius idolatrie [et vero] contra cultum idolorum ⁊ imaginum non habentium ſimilitudinem in natura: que quidam adorant.

Et expectare filium eius de celis quem ſuſcitauit ex mortuis ieſum qui eripuit nos ab ira ventura.

¶ Hic tangit certū eorum premiū Ubi tangit Primo ꝑmiantis aduentum futurum. Secundo redimentis aduētum preteritum. ibi. Quē ſuſcitauit. Tertio virtutis effectum. ibi. Qui eripuit. In primo chriſti ſublimitas. In ſecundo: eius humilitas. In tertio: noſtra vtilitas demonſtratur. Et hoc eſt qꝺ dicit [Et expectare] q. Ita ꝯuerſi eſtis ſeruire [et] ſeruiendo [expectare filium eius de celis] venturum ſ; ad remunerandū Luce. xij. Et vos ſimiles hominibus expectan. ⁊cet. Eſa. xxx. Beati omnes qui expectant eum. Et [de celis] q: filius in ſupremo celorum corporalium reſidet. Pſ. Eleuata eſt magnificentia tua ſup celos [quem] pſ.viij.
filium [ſuſcitauit] deus pater [ex mortuis]. i. ex conſortio ⁊ numero mortuorum. Ipſum dico exiſtentem dominum [ieſum]. i. regē ⁊ ſaluatorē ſuoꝝ. Philip. iij. Saluatorem expectamus dominum ieſum chriſtū ⁊c. [qui] ieſus [eripuit nos] iam in ſpe: tandem in re. Jam per cauſam: q: abſtuliſſe culpam: tandem per effectum quando auferet penam. eripuit inquam [a vētura ira] id eſt ab ira iudicij. De qua Soph. primo. Dies illa dies ire ⁊ cetera.
¶ Et notandum ꝙ ſeptem fuerunt ſimulacra ſeptem planetarum per que ſignificantur ſeptem genera ſeptem capitalium viciorum. De quibus eſa. xix. Cōmouebuntur ſimulacra egypti a facie eius. — Planetaꝝ ſimulacra.
Primum eſt Saturni qui tarde perficit curſum ſuum ſ;. xxx. annis. et ſignat acidiam.
Scd̄m eſt Jouis: cui attribuitur tonare ⁊ huiuſmodi: qui complet curſum ſuum in duodecim annis: et ſignat ſuperbiam.
Tertium eſt veneris in quo ſignatur luxuria ꝗ complet curſum ſuum in anno.
Quartum Solis qui inferiores humores ꝯſumit in ꝗ gula qui perficit in anno curſum ſuum.
Quintum Mercurij qui eſt deus mercatorum: ⁊ quaſi per annum ſuum complet curſum. In quo ſignatur auaricia. Sextum Martis qui eſt deus bellatorū: qui cōplet curſum in duobꝰ annis. In quo ſignificatur ira. Septimū Lune: cuiꝰ lumē pallidum eſt et nocturnū qui perficit ſuum curſum per menſem In quo ſignificatur inuidia.

Hic queritur ſuper illud. Paulus ⁊ Siluanus Quare nō addit apoſtolus ſicut in alijs epiſtolis. Reſp. Quia boni erant et bene de eo ſentiebant. ideo non erat opus vti authoritate ſed humilitate. Item ſuper illud queritur. In deo patre ⁊ domino ieſu chriſto Quare non addit: et ſpiritu ſancto: cum vna ſit operatio trium perſonarum. Rñ. Quia ſpiritusſanctꝰ intelligitur in patre ⁊ filio: vt nexus in extremis Uel: in pace ⁊ gratia: vt donum primum in ſecundarijs. Item ſuper illud In orationibus ſine intermiſſione Contra. Aliquando dormiebat vel aliud faciebat. Rñ. Sine intermiſſione intellige certarum horarum ad hoc deputatarum non omnium. Item ſup illud. Memores operis fidei noſtre. Glo. Primū opus fidei ē confeſſio. Contra. Unius habitus vnum eſt proximum opus: ⁊ fidei vero: credere eſt primum opus: non ergo confiteri. Rñ. Proprium opus fidei primum ſ; interius eſt credere: ſed proprium exterius eſt confiteri. Item ſuper illud. Suſtinentie ſpei. Glo. Quia eam facit ſpes glorie: ergo ſpes cauſat patientiam. Contra. Roman. vj. Tribulatio patientiam operatur: patientia probationem. probatio vero ſpem. Non eſt inconueniens idem eſſe cauſam ⁊ effectum eiuſdem: in diuerſis generibꝰ cauſarum: ſicut ambulatio eſt cauſa efficiens ſanationis: ⁊ ſanatio cauſa finalis ambulationis. Sic dico ꝙ patientia eſt cauſa materialis ſpei: q: de operibus patientie ſpes ſurgit. Spes vero cauſa finalis patientie q: premium oſtendendo ad patientiam animat. Hec autem cauſalitas eorum ad inuicem intelligitur quo ad actum: non quo ad habitum: q: a deo eſt immediate. Item Ibidem Glo. Non enim poſſent tanta mala ſuſtinere niſi ſpes cōfirmaret Con. Heretici ſuſtinēt. Rñ. Non poſſent eo ſ; modo quo ſancti ſuſtinent cum

gaudio interne ꝯſolationis. Item ſuper illud. Ante deum ⁊ patrem. Glo. Quia ita certi eſtis ac ſi iam videatis eum. Contra. Maior eſt certitudo viſionis ꝙ expectationis. Rñ. Similitudo eſt in genere nõ preciſe: qꝛ ſimiliter ſunt certi: ſed non tantum. Item ſuper illud. Scientes fratres. Glo. Qꝫ dilecti ⁊ electi eſtis a deo. Contra. Nullus hoc poteſt ſcire de ſeipſo: ergo multo minus de alio. Rñ. Non poteſt ſciri ſcientia certitudinis: ſꝫ coniecture probabilis. Item ſuper illud Sicut ſcitis. Glo. Ita ſcimus illud diuinũ ſcꝫ ꝙ eſtis a deo electi: ſicut vos ſcitis illud viſibile. Contra. Ergo ſciebat ita certitudinaliter: ac ſi oculis vidiſſet. Rñ. Pro tanto eſt ſimilitudo qꝛ vtrunqꝫ ſciebatur ꝑ ſigna ſenſibilia. Nam electionem eoꝝ ſꝫ diuinam ⁊ inuiſibilem ſciebat apoſtolus per dationem ſpiritusſancti in ſigno viſibili. Item ſuper illud. Expectare filium glo. Quem mali non videbunt. Unde dicit ſcriptura Tollatur impius ⁊c. Contra. Apoc. i. Uidebit eum omnis oculus. Item Iſaias dicit illud ſcriptura. Sed Eſa. xxvi. habetur. Tollatur impius ne videat gloriã dei. Rñ. Ad primum. Omnes videbunt chriſti humanitatem ſed ſoli boni eius diuinitatem. Ad ſecundum. Rñ. Scriptura accipit gloriam pro filio ⁊ e conuerſo: quia Filius eſt gloria patris: ſecundum illud Pſal. Exurge gloria mea ⁊ cetera.

Capitulum ſecundum.

Nam ⁊ ipſi ſcitis introitum noſtrum ad vos: quia non inanis fuit: ſed ante paſſi ⁊ contumeliis affecti ſicut ſcitis in philippis: fiduciam habuimus in deo noſtro loqui ad vos euangelium dei in multa ſolicitudine.

¶ Superius confirmauit eos in bonis habitis: de eis deo gratias agendo. Hic confirmat eos: labores ſuos et ipſorum ad memoriam reuocando ſm glo. Et primo labores ſuos. Secũdo labores eorum. ibi. Et nos gratias agimus. In prima commemorat labores quos ꝑtulit. Primo ante eorum conuerſionem Secundo in eorum conuerſione. ibi. Exhortatio enim noſtra. Tertio poſt eorum conuerſionem. ibi. Uos Teſtes eſtis. In prima tangit primo Laborum quos ſuſtinuit pondus. Secundo tempus. ibi. Sed ante paſſi. Tertio locum. ibi. In Philippis. Quarto fructum. ibi. Fiduciã Dicit ergo [Nam] q. Ideo dico qualem introitum habuimus ad vos: ⁊ eius qualitatem non expono: qꝛ nõ eſt neceſſe [Nam] O [fratres ipſi ſcitis introitum noſtrũ ad vos: qꝛ nõ inanis fuit] Hoc legit dupliciter. Primo modo ſic Scitis inquam [quia non inanis fuit] id ẽ in facilitate ⁊ proſperitate ſeculari que lanis eſt [ſed] fuit ſuþ. in multa ſolicitudine] tribulationum ⁊ anguſtie pro aduerſis que ſuſtinuimus propter qd etiam [fiduciam habuimus in domino noſtro] non in nobis: qꝛ Maledictus homo qui confidit in homine Hiere. xvii. [loqui]. i. loquendi ⁊ predicandi [ad vos euangelium dei] Nos dico [ante] ſcꝫ ꝙ veniremus ad vos [paſſi] in factis. [et contumeliis affecti] in verbis [in Philippis] ſcꝫ in ciuitate Philippeñ. [ſicut ſcitis] Hec autẽ paſſus eſt ibi propter puellam phitoniſſam: de qua eiecerat ſpiritum phitonicum ſicut habetur Act. xvi. Secundo modo legitur ſic [ipſi ſcitis introitum noſtrum ad vos: qꝛ non inanis] id eſt inconſtans [fuit] q: propꝫ nulla aduerſa a predicatione deſtitimus [ſed] licet [ante] ꝙ veniremus ad vos eſſemus ſupple [paſſi] multa ⁊ contumeliis affecti in Philippis ſicut ſcitis] ⁊ poſt ꝙ venimus [in multa ſolicitudine] ſupple fuiſſe: non tamen timuimus predicare: ſed [fiduciam habuimus in domino noſtro] nõ in nobis [loqui ad vos euangelium dei] Uel licet multa paſſi eſſemus ⁊c. tamen [fiduciã habuim⁹ loqui ad vos euangelium dei] et hoc [in multa ſolicitudine] id eſt cum multa attentione.

Ergo debet doctor predicare Efficaciter: vnde dicit. Non inanis. Patienter. vnde dicit. Ante paſſi. Fiducialiter: vnde dicit Habuimus fiduciam. Diligenter. vnde dicit. Cum multa ſolicitudine. A Doctor qualiter predicare debeat.

Exhortatio enim noſtra non de errore neque de immundicia: neque in dolo: ſed ſicut ꝓbati ſum⁹ a deo vt crederetur nobis euãgelium ita loquimur non quaſi hominib⁹ placentes: ſed deo qui probat corda veſtra.

¶ Hic commemorat labores quos pertulit in eorum conuerſione. Et hoc tripliciter. Primo: eis ſpiritualia ſeminando. Secundo: ab eis carnalia non querendo. ibi. Neqꝫ enim aliqñ fuimus. Tertio: ſe apud eos propriis laboribus ſuſtentando. ibi. Sed facti ſumus paruuli. In prima oſtendit Primo: qualia ſeminauerit: qꝛ vera ⁊ bona. Secundo: quali modo: qꝛ fideliter. ibi. Sed ſicut probati ſumus. Tertio: quali intẽtiõe: quia recta. ibi. Non quaſi hominibus. In prima oſtendit ꝙ ſeminauit Uera: Sancta: ⁊ Recta. Uera rationi: qꝛ de errore. Sancta voluntati: qꝛ non de immundicia. Recta intentioni: qꝛ nõ in dolo. Dicit ergo [Exhortatio] q. Merito fiduciam habuimus in domino [Exhortatio enim ⁊c.] Uel Talia paſſi ſumus ſed tamen ꝓ cauſa honeſta [Exhortatio enim noſtra] id eſt predicatio qua alios exhortamur. ii. Cor. vi. Hortamur vos ne gratiam dei in vacuum recipiatis [nõ eſt de errore]. i. de mendacio quantum ad fidem: ſed de veritate [neqꝫ de immundicia] predicando. ſ. carnales obſeruantias. Uel peccata carnalia ꝗtum ad mores ſed de honeſtate [neqꝫ in dolo]. i. in doloſa ſimulatione. Glo. In fraude ⁊ aſtutia hypocriſis Iob. xiii. Nunquid deus indiget noſtro mendacio vt pro illo loquamini dolos [ſed ita] pure ⁊ ſincere [loquimur ſicut probati]. i. electi [ſumus a deo] Act. ix. Uas electionis eſt mihi iſte vt portet ⁊cete. Electi inquam ad hoc [vt crederetur nobis] tanqꝫ. ſ. fidelibus [euangelium] id eſt predicatio euangelii. Gal. ii. Cum vidiſſent ꝙ creditum eſt mihi euangelium preputii ⁊c. Loquimur inquam [non quaſi hominibus placentes] id eſt placere querentes Galat. i. Si hominibus placerem: chriſti ſeruus non eſſem [ſꝫ deo: qui probat] id eſt probata facit Uel [probat] id ẽ examinat [corda noſtra] Hiere. xi. Tu autem domine ſabaoth qui iudicas iuſte ⁊ probas renes ⁊c. i. Re. xvi. Homo videt ea que parent: deus autem intuetur cor. B Homo a tribus probatur.

¶ Notandum ſuper illud. Probati ſumus a deo Qꝫ homo probatur a tribus. A deo. A ſeipſo. A proximo. A deo probatur teſte Moyſe. Exo. xx. Ut enim probaret vos venit deus: ⁊ vt terror illius eſſet in vobis ⁊ non peccatis.

Probatur autem a deo quadrupliciter.

Primo: de Sapientia in credendo: admodum clerici vt preferatur Iaco. i. Probatio fidei veſtre patientiam operatur ⁊c. i. Pe. i. Ut probatio fidei veſtre multo precioſior ſit auro: qd per ignem tranſit.

Secundo: de Iuſticia in ꝯuerſando: admodum ſponſe vt ducatur Deute. i. Date ex vobis viros ſapientes et gnaros ⁊cet. Pſ. Proba me domine et tenta me. pſ. pſ.xxv.

Probaſti cor meum ⁊ viſitaſti ⁊c. pſ.cvi.

Tertio: de Patientia in ſuſtinendo: admodum vaſis vt fortificetur Eccle. xxvii. Uaſa figuli probat fornax ⁊ homines iuſtos tentatio tribulationis. Zac. xiii. Urã eos ſicut vritur argentum. ⁊c.

Quarto: de Conſtantia in perſeuerando: admodum nouicii. Iob. xxiii. Probauit me quaſi aurum quod ꝑ ignem tranſit: veſtigia eius ſecutus eſt pes meus ⁊ce. Qui ergo inuenitur Sapiens in credendo. Iuſtus in conuerſando. Patiens in ſuſtinendo. Conſtans in perſeuerando acceptatur. Sap. iii. Tanqꝫ aurum in fornace probauit illum.

Item a ſeipſo probatur homo. primo Cor. vndecimo. Probet autem ſeipſum homo ⁊ ſic ⁊ cetera. Et hoc quadrupliciter.

Primo: vtrum Dei filius per fidem Admodum aquile ij. Coꝛ. vlt. Si eſtis in fide ipſi vos probate Johan. primo. Dedit eis poteſtatem filios dei fieri his qui credunt ⁊ cetera.
Secundo vtrum amic⁹ per charitatem: admodū egeni. Deus autem egenus eſt in membris. Probatio autem dilectionis exhibitio eſt operis. Prouerbio. xvij. Omni tempoꝛe diligit qui amicus eſt ⁊ frater in anguſtijs compꝛobatur ⁊c.
Tertio: vtrum: Diſcipulus per humilem cōuerſationem: admodum equi qui pꝛobatur in decenti continentione ⁊ motu membꝛoꝛum. Luce. xiiij. Juga boum emi quinque id eſt ſenſus quinq̃ ⁊ eo pꝛobare.
Quarto: vtrum Seruus per rectam operationem et ſtrenuam: admodum armigeri qui pꝛobat ſe in exercitio. Gal. vj. Opus autem ſuum pꝛobet vnuſquiſque ⁊ ſic in ſemetipſo.

Neque enim aliquando fuimus in ſermone adulationis ſicut ſcitis: neque in occaſione auaricie: deus teſtis eſt: nec querētes ab hominibus gloꝛiam neque a vobis: neq̃ ab alijs cum poſſemus vobis oneri eſſe vt chꝛiſti apoſtoli.

¶ Habito ꝙ eis ſpiritualia ſeminauit. Hic oſtendit ꝙ ab eis carnalia non queſiuit. ⁊ Pꝛimo ꝙ non carnalem fauoꝛem. Secundo ꝙ nec carnalem pecuniam. ibi. Neq̃ in occaſione auaricie. Tertio ꝙ nec carnalem gloꝛiam. ibi. Nec querentes ab hominibus. Pꝛimum eſt munus a coꝛde. Secundum a manu. Tertium a lingua. Dicit ergo [Neq̃ enī] quaſi diceret. Vere nō q̄rimus hominibus placere [neq̃ enī aliquando fuimus in ſermone adulationis] per quem aliqui placent hominibus: ſed potius in ſermone manifeſte coꝛrectionis: arguendo ſcꝫ vicia nō palpando. Eſa. iij. Popule me⁹ qui beatum te dicunt ipſi te decipiunt. Pꝛouer. xxiiij. Ne lactes quenq̃ labijs tuis. Non fuimus inquam [ſicut ſcitis: neq̃] ſup. fuimus [in occaſiōe auaricie [Nō tantum dico in auaricia: ſed nec [in occaſiōe auaricie] vt aliquid ſcꝫ diceremus vel faceremus quo queſtum tempoꝛalē intendere videremur Sicut pſeudo. Titū. j. Docentes que non opoꝛtet turpis lucri gratia. Et hoꝛum [deus teſtis eſt] qui ſcꝫ nouit coꝛda. Ipſe enim iudex eſt ⁊ teſtis. Hier. xxix. [nec] fuimus [querentes gloꝛiam ab hominibus] cupientes ſcꝫ ab hominibus laudari. Sicut pſeudo Qui dilexerunt magis gloꝛiā hominum q̄ dei. Joh. xij. Ab hominibus dico [neq̃ a vobis neq̃ ab alijs] ſed a ſolo deo [cum poſſemus] quaſi diceret Dico ꝙ non in occaſione auaricie pꝛedicauim⁹ cum poſſemus de iure: qḋ non pſeudo [vobis oneri eſſe] exigendo ſcꝫ a vobis vt nobis neceſſaria miniſtretis. Poſſemus inquam: ⁊ hoc [vt chꝛiſti apoſtoli] Ex hoc enim ꝙ tanq̃ chꝛiſti apoſtoli ſeminabant eis ſpiritualia: poteſtatem habebant accipiendi ab eis carnalia Dominus enim oꝛdinauit his qui euangelium annūciat: de euangelio viuere. j. Coꝛ. ix.

¶ Notandum ſuper illud Deus teſtis eſt Qꝛ ſancti viri deum inuocant.
Aliquando In teſtem Vt hic. Job. xvj. Ecce in celo eſt teſtis meus.
pſ. lx. pſ. xcij. Aliquando In pꝛotectoꝛem. pſ. Eſto mihi in deū pꝛotec. Alibi. Pꝛotectoꝛ meus aſpice deus. pſ. Domin⁹ defenſoꝛ vite mee.
Aliq̄n In mediatoꝛem. Judi. xj. Dominus qui hec audit ipſe mediatoꝛ ac teſtis eſt ⁊c.
pſ. xxxiiij. Aliquādo In iudicem. pſ. Exurge ⁊ intende iudicio meo deus.
Aliquando In conſolatoꝛem Judith. viij. Nos alterū deum neſcimus preter ipſum: expectemus humiles cōſolationem eius.
Aliquando In doctoꝛem Eccle. xxxij. Qui timet deū
pſ. cxviij. excipiet doctrinam eius. pſ. Bonus es tu ⁊ in bonitate tua doce me iuſtificationes tuas.

Aliquando In ſaluatoꝛem Eſa. xij. Ecce deus ſaluatoꝛ meus: fiducialiter agam. Ergo Teſtis certificans veritatem Pꝛotectoꝛ limitans tentationē. Mediatoꝛ refoꝛmans pacem. Judex dirimens litem. Conſolatoꝛ mitigans doloꝛem. Doctoꝛ inſtruens equitatē Saluatoꝛ ꝯferens ſalutem.

Sed facti ſumus paruuli in medio veſtrū tanquam ſi nutrix foueat filios ſuos.

¶ Habito pꝛimo ꝙ eis ſpiritualia ſeminauit. Secundo ꝙ ab eis eis carnalia non queſiuit. Hic tertio oſtendit ꝙ pꝛopꝛijs laboꝛibus ſe apud eos ſuſtentauit. Ubi oſtendit. Pꝛimo q̄ntum ſe apud eos humiliauerit. Secundo quare. ibi. Ita deſiderantes. Tertio in quo. ibi. Memoꝛes. Et ſic tangit Pꝛimo humiliationis foꝛmā Secundo Cauſam. Tertio Materiam. In pꝛima tangit Pꝛimo humilitatem: qꝛ facti ſumus paruuli. Secundo humilitatis extenſionem: qꝛ in medio veſtri. Tertio intenſionem: qꝛ tanq̃ ſi nutrix. Dicit ergo [Sed facti] q. Nihil hoꝛum querimus [ſed] poti⁹ [facti ſum⁹ paruuli] id eſt humiles Matth. xviij. Niſi cōuerſi fueritis: ⁊ efficiamini ſicut paruuli nō intrabitis in regnum celoꝝ. Paruuli dico [in medio veſtrum] .i. communiter ad omnes. Et hoc ita ſolicite [tanq̃ ſi nutrix foueat filios ſuos] nō alienos: qꝛ nutrit ex mercede: ſuos autem ex amoꝛe.

Ita deſiderantes vos cupide: volebamus tradere vobis: non ſolum euangelium dei: ſed etiam animas noſtras quoniam chariſſimi nobis facti eſtis.

¶ Hic ſubdit quare ſe apud eos humiliauerit: qꝛ pꝛopter eoꝛum amoꝛem ⁊ vtilitatem. Ubi tanguntur tria Pꝛimo apoſtoli rectum deſiderium: qꝛ deſiderantes vos. Secundo ſanctum pꝛopoſitum: qꝛ volebam⁹ ⁊c. Tertio ſed⁹ debitū: qm̄ chariſſimi. Dicit ergo [Ita ſecimus: qꝛ nos [ita deſiderantes vos] nō veſtra: id eſt ſalutem veſtram: nō pecuniam veſtram. Phili. vltim. Non quero datum: ſed requiro fructum [cupide] .i. feruenter [volebamus tradere vobis nō ſolum euangelium dei [id eſt euangelij doctrinam pꝛedicando [ſed etiam animas noſtras] pꝛo aſſertione euangelij patiēdo. Jo. x. Bonus paſtoꝛ animā ſuam ponit pꝛo ouibus ſuis. ij. Coꝛ. xij. Ego autem libentiſſime impendam ⁊ ſuperimpendar pꝛo aīabus veſtris. Hec autē fecimus [quoniam chariſſimi nobis facti eſtis] quaſi animab⁹ noſtris chariores: qꝛ Maioꝛem charitatem nemo habet ⁊c. Joh. xv. Chari quidem fuiſtis fidem ſuſcipiendo. Chariores in fide ſuſcepta pꝛoficiendo. Chariſſimi: eam contra alios defendendo. C
¶ Notandum hec ſup illud In medio veſtrum Quod pꝛelatus debet eſſe in medio ſubditoꝛum ſm̄ illḋ Jo. xx. Stetit ieſus in medio diſcipuloꝛum ſuoꝛum. Et hoc quadrupliciter.

Pꝛelatus quadrupliciter in medio ſubditoꝝ debet eſſe.

Pꝛimo p communem ad omnes affectionem Eccle. x. In medio fratrum rectoꝛ illoꝛum vt quenlibet diligat vt fratrem id eſt equaliter.
Secundo Per communem ad omnes conuerſationem Joſue. viij. Manſit autem Joſue in medio populi illa nocte ⁊c.
Tertio Per communem ad omnes exhibitionē vt ſit quaſi lignum vite in medio paradiſi vt omnes poſſint accedere vel aſcendere vel attendere Gen. ij.
Quarto per communem ad omnes adminiſtrationem Luce. xxij. Ego autem in medio veſtrum ſum ſicut qui miniſtrat. D
¶ Notandum ſuper illud. Tanq̃ ſi nutrix Qꝛ pꝛelat⁹ debet fouere ſubditos ſuos tanq̃ nutrix filios. Et hoc quadrupliciter.
Pꝛimo Lactādo per inſtructionem Vt hic. Unde .j. Coꝛ. iij. Tanq̃ paruulis in chꝛiſto lac potum dedi vobis. Sꝫ heu Qui nutriebatur in croceis ⁊c. Thꝛenoꝛ. iiij. amplexati ſunt ſtercoꝛa.
Secundo Regendo per caſtigationē. Eſa. xlix. Erunt reges nutricij tui: et regine nutrices tue. Danie. xiij.

Parentes eius cum eſſent iuſti erudierunt filiam ſuã. Sed heu. Eſa. j. Filios enutriui ꝛc. et exaltaui: ipſi autem ſpreuerunt me ꝛc.
Tertio Blandiendo ꝑ conſolationem. Ruth. quarto. Suſceptumqꝫ Noemi puerum poſuit in ſinu ſuo: et nutricis ac gerule fungebatur officio. Eſa. vlt. Ad vbera portabimini: ⁊ ſuper genua blandietur vobis Sꝫ heu Quia Baruch. iiij. dicitur Obliti eſtis eum qui nutriuit vos ⁊ contriſtaſtis nutricem veſtram.
Quarto Supportando ꝑ ſolicitudinem Numeri. xj. Nunquid ego genui omnem hanc multitudinem vt dicas mihi porta eos ſicut portare ſolet nutrix infãtulũ.

Memores enim facti eſtis fratres laboris noſtri ⁊ fatigationis: nocte ⁊ die operantes: ne quem veſtrum grauaremus: predicauimus in vobis euangelium dei.

¶ Hic oſtendit in quo ſe humiliauit. Et oſtendit ꝙ in tribus: q2 Corpore laborando. Manibus operando. ibi. Nocte: ac Verbo predicando. ibi. Predicauimus vobis [Dicit ergo [Memores] q. d. Recte dico: q2 facti ſumus paruuli [Memores enim facti eſtis] o fratres laboris noſtri] non qualiſcunqꝫ: ſed [⁊ fatigationis] id eſt qui labor fuit nõ tantum ad recreationem: ſed vſqꝫ ad fatigationem. j. Cor. xv. Pl⁹ omnibus laboraui. Vel [laboris] in operando [fatigationis] in ſuſtinendo. Et hoc q2 [operantes] manibus ſcꝫ proprijs [nocte] contra pigros. Prouer. vj. Vſqꝫquo piger dormis [⁊ die] contra girouagos ⁊ ocioſos. Quibus dici poteſt illud Matth. xx. Quid hic ſtatis tota die ocioſi [predicauimus] gratis ſine ſumptibus [euangelium dei] Similiter fecit Corinthijs. ij. Cor. xj. Et hoc fecimus [ne aliquem] veſtrum [grauaremus] accipiendo aliquid a vobis Non enim debet prelatus ſubditos in accipiendis procurationibus grauare. ij. Theſſalo. tertio: In labore ⁊ fatigatione nocte ⁊ die operantes ne quem veſtrum grauaremus.

Vos teſtes eſtis: et deus: quã ſancte ⁊ iuſte et ſine q̃rela vobis qui credidiſtis affuim⁹.

¶ Habitis laboribus primo quos ꝑtulit ante eorum conuerſionem. Secundo in eorũ conuerſione. Hic tertio ſubdit eos quos ꝑtulit poſt eorum cõuerſionẽ. Et primo in vita. Secundo in doctrina. ibi. Sicut ſcitis. In prima circa vitam ſuam innuit tria. Euidentiam certitudinis: q2 vos teſtes. Formam ſanctitatis: quia ſancte ⁊ iuſte. Efficaciam exemplaritatis: q2 vobis af fuim⁹. Dicit ergo [Vos teſtes] quaſi Ita ãte conuerſionem nos habuim⁹ erga vos ſicut etiam poſt ↄuerſionem: q2 [vos teſtes eſtis] Ecce teſtimonium de terra [⁊ deus] ſupꝫ. eſt teſtis. Ecce teſtimonium de celo [quã ſancte] quo ad meipſum [⁊ iuſte] quo ad proximum faciendo debitum [⁊ ſine querela] quo ad deum nõ faciẽdo indebitũ [affuimus vobis qui credidiſtis] Hec tria ſimiliter tanguntur. Titum. ſecundo. Sobrie ⁊ pie: ⁊ iuſte viuamus in hoc ſeculo.

Sicut ſcitis qualiter: vnumquemque veſtrum ſicut pater filios ſuos deprecantes vos ⁊ conſolantes: teſtificati ſumus vt ambularetis digne deo qui vocauit vos in ſuũ regnum ⁊ gloriam.

¶ Hic oſtendit laborẽ quem ſuſtinuit in doctrina Vbi implicat triplicem rationem monentem ad obediendũ ſue doctrine. Primam: ratione Forme: q2 monet manſueto modo. Aliam: ratione Materie: q2 monet de opere bono. ibi. Vt ambularetis digne. Tertiam: ratione Finis: q2 monet pro regno habendo. ibi. Qui vocauit. Dicit ergo [Sicut ſcitis] quaſi d. Ita hoc ſcitis [ſicut] etiam [ſcitis qualiter] nos deprecantes vos] Non dicit imperantes: q2 potius debent vti prelati deprecatione q̃ imperio Ad Philem. Fiduciã multam habens imperandi tibi propter charitatem autem magis obſecro. Deprecantes inquam non tantum in communi: ſed [vnumquemqꝫ veſtrum] in ſpeciali. Et hoc [tanq̃ pater filios ſuos] id eſt tanto affectu quanto pater filios. j. Cor. iiij. Per euangeliũ in chriſto ieſu vos genui. Gala. iiij. Filioli mei quos iterum parturio [et cõſolantes] deſolatos ſcꝫ: ſi aliquis deſolatus eſſet ꝑ peccato. Eſa. lxj. Spiritus domini ſupꝫ me ꝛc. ad annũciandum manſuetis miſit me vt conſolarer omnes lugentes in ſion. Deprecantes inquam ⁊ conſolãtes [teſtificati ſumus] id eſt ſub ſanctorum teſtimonio adiurauimus [vt ambularetis] proficiendo de bono in meli⁹ [digne deo] ſequentes ſcꝫ in operibus veſtris voluntatem eius Coloſ. j. Ambuletis digne deo per omnia placentes: qḋ vtiqꝫ facere debetis: quia ipſe eſt [qui vocauit vos] vocatione exteriori per noſtram doctrinam: ⁊ interiori per ſuam gratiam. Vocauit inquã [in regnum ſuum] in preſenti ſm ꝙ regnum celorum dicitur eccleſia militãs Matth. xiij. Omnis ſcriba doct⁹ in regno celorum ſimilis eſt homini ꝛc. [et gloriam] in futuro. Vel [in regnum ſuum et gloriam] id eſt in regnum ſuum glorioſum.

¶ Nota hic Q2 digne deo ambulat q̃ cum eo ambulat Et hoc per quadruplicem viam. Deo digne ambulare.
Primo ꝑ viam pacis ⁊ equitatis Mala. ij. In pace ⁊ equitate ambulauit mecum.
Secundo ꝑ viam puritatis Apoc. iiij. Ambulabunt mecum in albis.
Tertio per viam iuſticie Geñ. vj. Noe vir iuſtus cum deo ambulauit.
Quarto ꝑ viam innocentie. Geñ. v. Enoch cum deo ambulauit: ⁊ non apparuit ei: q2 tulit eum deus.

Hic queritur ſuper illud. Non inanis fuit.

Glo. Non facilis. Contra: Supra primo Laudantur: q2 facile verbum dei receperunt. Rñ. Facilis fuit a ꝑte credentium: q2 facile adquieuerunt: difficilis aparte apoſtoli: q2 cum multa tribulatione eis predicauit. Item ſupꝫ ſuper illud Non hominibus placentes. glo. Placere querentes. Contra Ro. xv. Vnuſquiſqꝫ proximo ſuo placeat in bonum. Et. j. Cor. x. Sicut ego ꝑ omnia omnibus placeo. Rñ. Non eſt querendum placere hominibus propter homines: ſꝫ propter deum. Itẽ ſuper illud. Qui probat corda Glo. Amorem vane glorie vitare non poſſumus niſi cooperetur deus. Contra. In libertate noſtra eſt peccare vel non peccare. Rñ. Si loquitur de cooperatione per gratiam Intelligendum eſt Non poſſumus: id eſt vix poſſumus. Vel dicendum ꝙ in libertate noſtra eſt peccare vꝉ non peccare: ſed non totaliter ſine adiutorio. ſ. diuino. Itẽ ſupꝫ illud. Non querentes ab hominibus gloriam. glo. Apoſtolus nõ ad preſens: ſed in futuro gloriam querebat. Contra. ij. Cor. xj. Quoniam multi gloriantur ſm carnem ꝛc. et ego gloriabor. Rñ. Non querebat gloriam vt finem ſcꝫ propter ſe: ſed vt materiam ſcꝫ propter aliud: ad pſeudo ſcꝫ repulſionem. Item ſupꝫ illud Laboris ⁊ fatigationis Glo. Hoc addit: q2 eſt labor ſine fatigatione. Contra. Omnis labor in animantibus inducit aliquam laſſationem virtutis. Rñ. Non quecunqꝫ virtutis laſſatio eſt fatigatio ſed magna. Item ſuper illud Nocte ⁊ die. Contra. Aliquando ꝗeſcebat vel aliud faciebat. Rñ. Hoc intelligitur de certis horis diei ac noctis: nõ de continuis. Item ſuper illud Operantes manibus. Contra. Meliora ſunt ſpiritualia temporalibus: ergo non eſt pretermittenda predicatio vel oratio propter operationem. Reſponſio. Quamuis meliora ſint: non tamen ſine his expediri poſſunt. Tum etſi predicatio vel oratio non ſit propter hoc dimittenda horis oportunis: poteſt tamen intermitti. Item ſuper illud Nequem veſtrum grauaremus. Glo. Aliquid accipiendo. Contra. Hoc erat debitum: ergo non grauamen. Reſponſio. Quamuis nõ eſſet grauamen ſecundum veritatem: eſſet tamen ſecũdum quorundam reputationem. Item Ibidem opponitur ſic Philip. quarto. Dicitur ꝙ philippenſes ſemel ac bis miſerunt ei Theſſalonicam: ergo non habebat neceſſe operari. Reſp. Imo quia illud non ſufficiebat.

Item ſup illud Tanq̃ pater. Glo. Tanto affectu quã to pater filios. Contra. Maior eſt affectus gratie q̃ nature: q2 gratia vincit naturam. Reſponſio. Uel loquitur de ſpirituali. Uel ſit comparatio in genere non preciſe.

Ideo et nos gratias agimus deo ſine intermiſſione.

¶ Superius ↄfirmauit eos commemorando eis labores eorum agens gratias. Primo ſuper hoc q̃ verbum dei digne ſuſceperunt. Secundo ſuper hoc q̃ propter verbum multa ſuſtinuerunt ibi. Uos enim imitatores. In prima oſtendit primo cui gratias agit: q2 deo. Secundo quando: q2 ſine intermiſſione. Tertio de quo. ibi. Quoniam cum accepiſſetis. Dicit ergo [Ideo] q. Ita vocauit vos in regnum ſuum ꝛ gloriam [ideo] q2 vocauit [ꝛ nos gratias agimus] non ſolum dicimus [deo] q̃ vos vocauit [ſine īermiſſiōe] hortarũ certarũ.

Quoniam cum accepiſſetis a nobis verbũ auditus dei.

¶ Hic oſtendit de quo gratias agit: q2 de hoc q̃ verbũ dei digne ſuſceperunt. Primo audiendo. Secundo credendo. ibi. Accepiſtis illud. Tertio cooperando. ibi. Qui operantur in vobis. Dicit ergo [Quoniam] Ita gratias agimus [q̃ñ cum accepiſſetis] Uel Uocauit inquam q̃d inde apparet [quoniam cuꝫ accepiſſetis a nobis] vt miniſtris: nõ vt autoribus Mat. x. Non enim vos eſtis qui loquimini: ſed ſpiritus ꝛc. [verbum auditus dei] id eſt verbum dei ſolo auditu. Uel verbum in quo deus auditur. Luc. x. Qui vos audit me audit. Uel verbum q̃d a deo loquens in vobis audiuimus. Gala. i. Neqꝫ enim ab homine accepi illud neque didici: ſz per reuelationem ꝛc. Pſ. Audiam quid loque-   pſ. lxxxiiij. F
tur in me dominus deus ꝛc.

Dicitur autem verbum predicationis verbum dei q2 procedit.

pſ. lxvij. A deo Efficienter pſ. Dñs dabit verbum euangelizãtibus virtute multa.

De deo Materialiter Eſa. lix. Spiritus meus qui eſt in te ꝛ verba mea que poſui in ore meo.

Secundum deum Formaliter Luc. v. Preceptor per totam noctem. labora. nich. ce. in verbo autem tuo laxa. ꝛ cetera.

Propter deum Finaliter. ij. Cor. ij. Non enim ſum9 ſicut plurimi adulterantes verbum dei: ſed ex ſinceritate: ſicut in deo coram deo loquimur.

Accepiſtis illud non vt verbum hominum ſed ſicut eſt vere verbum dei: qui operatur in vobis qui credidiſtis.

¶ Hic oſtendit q̃ ſuſceperunt verbum dei credendo. Ubi tangit primo aſſenſum fidei Cum dicit Accepiſtis. Secundo firmitatem aſſentiendi Cum addit. Nõ vt verbum hominum. Dicit ergo Cum accepiſſetis inquam audiendo [Accepiſtis illud] corde credendo [non vt verbum hominum]. i. vt verbum dubium ꝛ ſuſpectum. ſicut ſolet eſſe verbum humanum: q2 Omnis homo mendax [ſed ſicut vere eſt verbum dei]. i. ſicut verbum certiſſimum: a deo qui non mentitur traditũ. i. Cor. xiiij. Siquis propheta videtur eſſe inter vos aut ſpiritualis cognoſcit que ſcribo vobis quoniam domini ſunt mandata. ij. Cor. vlt. An experimentũ queritis eius qui in me loquitur chriſtus? Dei inquam [qui operatur] quotidie bona opera [in vobis: qui credidiſtis] In omnibus quidem operatur deus Generaliter opera Nature. Jo. xv. Sine me nihil poteſtis facere. Sꝫ in ſanctis. Specialiter: opera Gratie. Eſa. xxvj. Omnia opera noſtra operatus es in nobis.

Uerbũ dei qualiter differat a verbis hoim. ¶ Notandum q̃ verbum dei differt a verbis hominuꝫ in ſeptem conditionibus.

Primo In veritate. Eſt autem deus verax. Omnis autem homo mendax. Pſalmiſta. Et Roman. tertio. Et Jacobi. primo. Uoluntarie genuit nos verbo veritatis. ꝛc.

Secundo In immutabilitate: q2 Non eſt deus quaſi homo vt mentiatur: nec vt filius hominis vt mutetur Numeri. xxiij. Matt. xxiiij. Celum ꝛ terra tranſibunt verba autem mea. ꝛc.

Tertio In ſpiritualitate: q2 Qui de terra eſt de terra loquitur: qui de celo ꝛc. Jo. iij. Joh. vj. Uerba que ego loquor: ſpiritus ꝛ vita ſunt.

Quarto In virtuoſitate. Mat. vij. Docebat eos tanq̃ poteſtatem habens ꝛ non ſicut ſcribe ꝛ phariſei. Mat. viij. Dic tantum verbo ꝛ ſanabitur puer meus.

Quinto In ſuauitate. Unde verbis eius illecti quidã qui miſſi fuerant ad capiendum eum dixerunt. Johã. vij. Nunq̃ ſic locutus eſt homo: ſicut hic homo loquitur. Eccleſiaſti. ſexto. Uerbum dulce multiplicat amicos ꝛ mitigat inimicos.

Sexto In vtilitate Joh. vj. Dñe ad quem ibimus verba vite eterne habes? Sꝫ de homine dr̃ Eccle. ſexto. Uerba ſunt plurima multamqꝫ in diſputando ha. va.

Septimo In perfectione Eccli. xliij. Multa dicim9 ꝛ defecimus in verbis: conſummatio autem ſermonũ: ipſe eſt.

¶ Et Notandum q̃ verbum Pauli erat vere verbum dei. Quia ſine permixtione.   Uerbum pauli vbũ dei erat.

Erroris Supra eodem Exhortatio noſtra nõ in errore. Eccleſi. xxxvij. Ante omnia opera verbum veraꝫ precedat te.

Carnalitatis. i. Corint. ix. Seminauimus ſpiritualia Eccli. v. Ne capiaris in verbo indiſciplinato ꝛ ↄfũdario. Honor enim ꝛ gloria in ſermone ſenſati.

Curioſitatis. i. Cor. ij. Ueni ad vos nõ in ſublimitate ſermonis Eccli. v. Proſequatur te verbum pacis ꝛ iuſticie. Nõ litis ꝛ curioſitatis.

Terrenitatis Supra eodem. Non fuimus aliquando in occaſione auaricie. Eccl. xliiij. In virtute prudentie populi ſanctiſſima verba Sanctum enim idem eſt quod ſine terra.

Uos enim imitatores facti eſtis fratres eccleſiarum dei que ſunt in iudea in chriſto ieſu: q2 eadem paſſi eſtis: ꝛ vos a contribulibus veſtris ſicut et ipſi a iudeis.

¶ Hic oſtendit q̃ propter verbum multa ſuſtinuerunt Ubi primo aſſimilat eos eccleſijs credentium. Secũdo oſtendit in quo ſunt eis ſimiles ſcꝫ in perſecutione ſuorum ciuium. ibi. Quia eadem paſſi. Tertio deſcribit maliciam perſequentium. ibi. Qui ꝛ dominum occiderunt. Dicit ergo [Uos enim] q. Deus in vobis credentibus operatur: ꝛ hoc effectus indicat [Uos enim] o [fratres imitatores facti eſtis eccleſiarum dei: que ſunt in iudea]. i. iudeorum credentium. Eccleſie enim iudee erant exemplaria ceterarum eccleſiarum tanq̃ primitus inſtitute ꝛ in ſtatu perfectiſſimo: q2 multitudinis credentium erat cor vnum: ꝛ anima vna Act. v. Et dicit [eccleſiarum dei] q2 ibi erat eccleſia malignãtium. Eccleſiarum dico que ſunt [in chriſto ieſu] fundate. i. in fide ꝛ inſtitutione chriſti ieſu: q2 ad eos ſpecialiter miſſus eſt chriſtus. Mat. xv. Non ſum miſſus niſi ad oues que perierunt do. Imitatores inquam [q2 eadem]. i. ſimilia [paſſi eſtis: ꝛ vos a ↄtribulibus veſtris]. i. a Theſſalonicenſibus ↄciuibus veſtris [ſicut ꝛ ipſi]. i. fideles qui in iudea [a iudeis] infidelibus paſſi ſunt. Poſt paſſionem enim Stephani perſecutio magna facta eſt in eccleſijs iudee Act. viij. De hac perſecutione Heb. x. Rememoramini priſtinos dies quibus illuminati magnum ſuſtinuiſtis certamen paſſionum. Nam ꝛ vinctis compaſſi eſtis: ꝛ rapinã bonorũ veſtrorũ cum gaudio ſuſtinuiſtis.

Qui ꝛ dominum occiderunt ieſum et prophetas: ꝛ nos perſecuti ſunt.

¶ Hic deſcribit maliciam iudeorum perſequentium. Primo reſpectu temporis preteriti. Secundo reſpectu preſentis. ibi. Et deo non. Tertio reſpectu futuri. ibi. Ut impleãt peccata Maliciã eorũ reſpectu pteriti deſcribit Palo: q2 chriſtum occiderũt. Scdõ: q2 ꝓphetas interfecerunt. ibi. Et ꝓphetas. Tertio q2 apſos ꝑ

ſecuti ſunt. ibi. Et nos perſecuti Dicit ergo[Qui]iudei ſcilicet: infideles[et dominum] non tantum ſeruũ vel ſocium[ieſum]non malefactorem: ſed ſaluatorem [occiderunt]non tantum verberauerunt. Judas quidem ipſum occidit traditione. Judei procuratione. Pilatus authoritate. Milites executione. Actu. iij. Authorem vite interfeciſtis[et prophetas]prophetantes ſcilicet de eius aduentu occiderunt. Matth. xxiij. Hieruſalem hieruſalem que occidis prophetas. Actu. vij. Quem prophetarũ non ſunt perſecuti patres veſtri [et nos] apoſtolos[pſecuti ſũt]putãtes. ſ. ſe in hoc obſequiũ preſtare deo. Joh. xv. Et Mat. x. Perſequentur vos de ciuitate in ciuitatẽ. Specialiter autẽ apud Theſſalonicã Paulum perſecuti ſunt. Act. xvij.

Et deo non placent et omnibus hominibꝰ aduerſantur: prohibentes nos gentibus loqui vt ſalue fiant.

¶ Hic deſcribit maliciam eorum reſpectu pſentis in tribus. Primo quia deo diſplicent. Secundo: qꝛ ſalutem mundi impediunt. ibi. Et omnibus. Tertio: qꝛ gẽtium conuerſionẽ retardant. ibi. Prohibentes. Dicit ergo[Et deo]licet ſuþ. in hoc credant ſe facere obſequium deo Emulationẽ enim dei habent ſed non ſm ſcientiam. Rom. x. [Et]tamen[deo non placent]quia ſine fide impoſſibile eſt placere deo. Heb. xj. [et omnibus hominibus].i. ſaluti omnium hominum[aduerſantur]ſignificati per Hiſmael De quo Gen. xvj. Manꝰ eius contra omnes ⁊ manus omnium contra eum. Aduerſantur inquam omnibus: ſed ſpecialiter gentibus: ideo ſequitur[prohibentes nos gentibus loqui vt ſalue fiant]inuident enim ſaluti gentium. Act. xiij. Videntes turbas iudei repleti ſunt zelo.

Ut impleant peccata ſua ſemper: Peruenit enim ira dei ſuper illos vſqꝫ in finem.

¶ Hic deſcribit eorum maliciam reſpectu futuri. Et hoc quantum ad duo. Primo quantum ad accumulationem culpe. Secundo quantum ad vltionem pene: ibi. Peruenit enim ira. Dicit ergo[Ut impleant].q. Hoc ideo faciunt[vt impleant]id eſt: exaggerent[peccata ſua ſemper]addendo peccata ſuper peccata. Et tenetur ly vt: conſecutiue: non finaliter. Impletio hic dicitur continua accumulatio peccatorum vſque ad tempus vindicte. Gen. xv. Nondum enim implete ſũt iniquitates amorreorum. Et patet quia impleuerunt [Peruenit enim]id eſt: pfecte venit. Uel [preuenit] id eſt: ante iram futuri iudicij venit[ira dei]id eſt: pena vindicte Temporalis captiuitatis: facte per Romanos[ſuper illos]id eſt: ad oppreſſionez illoꝝ: ⁊ hoc [vſque in finem]ſupple: duratura. Dan. ix. Ciuitatẽ et ſanctuarium diſſipabit populus cum duce venturo: et finis eius vaſtitas: et poſt finem belli ſtatuta deſolatio. Uel[ira dei]id eſt: vindicta pene Spiritualis ſcilicet cecitatis[ſuper illos] id eſt: ad excecationis eorum oppreſſionez. Eſa. vj. Exceca cor populi huius et aures eius aggraua. Ira inquam duratura [vſque in finẽ]excluſiue: quia in finẽ cõuertentur. Tũc enim Abraham cum puero: ſcilicet chriſto reuertetur ad pueros: id eſt iudeos expectantes cum aſino: id eſt: cũ ſenſu aſinino. Gen. xxij. Ecce quadruplex terribilis conditio huiuſmodi pene: ſimilis pene eterne: videlicet Ire afflictio: quia ira dei. Afflictionis perfectio: quia peruenit. Perfectiõis oppreſſio: quia ſuper illos: Oppreſſionis continuatio: quia vſque in finem. Luce. xix. Uidens ieſus ciuitatem hieruſalem fleuit ſuper eam ⁊c. imminentia mala eis manifeſtãs. Et ſequitur. Eo ꝙ non cognoueris tempus viſitationis tue. Gloſ. Ira dei: eſt aduentus Romanorum quando perditi ſunt gladio: fame: peſtilentia: captiuitate: que ira durat eis captiuis vſque in finem ſeculi: quia ſemper erunt captiui: Uel ſicut quidam codices habent [preuenit ira dei]id eſt: vindicta dei ante venit in hoc ſeculo[ſuper illos]que durabit[vſque in finem]Que ideo dicitur preuenire: quia vindictam futuri iudicij in qua illi eternaliter punientur: preuenit hec temporalis pena: et poſt ſequetur eterna. Hec glo. Aduertat peccator: Dominus deus qui punit reprobos Eſt iratus Eſt deus Eſt ſuper illos Eſt in finem. Quia iratus non flectitur: quia deus non fallitur: quia ſuper illos non cogitur: quia vſqꝫ in finem non moritur. Ergo non flecti clementia: nec falli aſtutia: nec cogi violentia: nec mori deficientia poteſt. Deus dominus vltionum. Pſ. Et ideo reprobos puniet in eternum. Pſ. xciij

Nos autem fratres deſolati a vobis ad tẽpus ore: aſpectu non corde: abundantius feſtinauimus faciem veſtram videre cum multo deſiderio.

¶ Superius confirmauit eos gratias agendo: labores ſuos et eorum illis recitando. Hic confirmat eos: affectionem ſuam eis oſtendendo: ⁊ hoc dupliciter. Primo ex deſiderio eos videndi. Secundo ex ſollicitudine ad eos mittendi. Capitu. iij. In prima Primo dicit ꝙ eos videre frequenter deſiderauit. Secundo: vt eos videret frequenter ad eos venire voluit. ibi Quoniam volumus. Tertio: rationem vtriuſqꝫ ſubdit. ibi. Que eſt enim ſpes noſtra. In prima circa deſiderium ſuum implicat tria: amicos deſolantia: ſcilicet Statꝰ ignotus. Locus remotus. ibi. Ore aſpectu. Affectus inexpletus. ibi. Abundantius feſtinauimus. Dicit ergo apoſtolus. [Nos autem]quaſi. Uos multa paſſi eſtis[autem]ſed O[fratres nos deſolati a vobis]: id eſt. propter vos non per vos. Deſolati inquam ad tempus]antequam: ſcilicet ſciremus conſtantiam ⁊ ſtatum veſtrum. Uos dico remoti a nobis ſupple[ore] id eſt ſermone quia non poteram vobis loqui ore ad os: et [aſpectu]id eſt: preſentia corporis[non]tamẽ[corde]id eſt affectu dilectionis. Col. ij. Nam etſi corpore abſens ſum ⁊c. Nos inquam ſic deſolati[abundantiꝰ] ſuþ. quam ſi nihil pateremini[feſtinauimus faciem veſtram videre]propter maiorem: ſcilicet ⁊ plenioreẽ inſtructionem veſtram. Et hoc[cum multo deſiderio] exhortandi vos. Rom. j. Deſidero enim videre vos vt aliquid impertiar vobis gratie ſpiritalis.

Quoniam voluimus venire ad vos: ego quidem Paulus: et ſemel ⁊ iterum: ſed impediuit nos ſathanas.

¶ Hic oſtendit ꝙ ad videndum eos frequenter venire voluit: vbi tangit Primo veniendi ad eos propoſitum Secundo: venientis conſortium firmum. ibi. Ego quidem Paulus. Tertio: aduentus impedimentum. ibi. Sed impediuit. Dicit ergo[Quoniam]quaſi. Et vere feſtinauimus[quoniam voluimus nos]omnes. ſ. ego et Siluanꝰ ⁊ Timotheus[venire ad vos] ſed [ego quidem Paulus]qui plus erga vos affectior [et ſemel et iterum]ſupple: venire volui ad vos [ſed impediuit nos ſathanas]qui ſemper ſaluti hominum aduerſatur: id eſt ſepe propoſui venire ad vos: ſed impeditus ſum vſque adhuc.

Que eſt enim ſpes noſtra aut gaudium: aut corona glorie? Nonne vos ante dominum noſtrum Jeſum chriſtum eſtis in aduẽtu. Uos eni eſtis gloria noſtra ⁊ gaudiũ

¶ Hic ponit rationẽ quare eos videre ⁊ ad eos venire voluit. ſ. propter bonũ quod de eis expectat. Secũdo quãdo expectat. ibi. Nõne vos ante dñm. Tertio quo merito expectat. ibi. Uos eni eſtis. Dicit ergo[Que enim]q. Ideo ad vos venire volui [que eſt enim] Uel Ideo ſathanas impediuit ne venirem ad vos [enim] quia [que eſt ſpes noſtra]in preſenti [aut gaudium]id eſt premium commune omnium in futuro [aut corona glorie]id eſt: gloria ſpecialis victorum ⁊ doctorum ſimiliter in futuro[nõne vos] ſuþ. eſtis ſpes ⁊c. Uos dico[ante dñm]id eſt: ſi ſteteritis. Uel quia ſtatio [ante dominum noſtrũ ieſum chriſtuz]q. d. propter hoc deſi-

derabam vos videre: quia tot et tanta bona de vobis expecto. Simile habetur Philip. quarto. Itaq; fratres mei chariſſimi et deſideratiſſimi gaudium meum et corona mea ꝛc. [eſtis] inquam vel eritis [in aduentu eius] Philip. ſecundo. Inter quos lucetis ſicut luminaria in mundo: verbum vite continentes ad gloriam meam in die chriſti [Vos enim] qui vere tunc eritis corona noſtra et gaudium [eſtis] modo in preſenti [gloria noſtra] apud alias eccleſias [et gaudium] in nobiſipſis: ſecundum illud Prouerbio. xxiij. Exultat gaudio pater iuſti.

K Corona pauli quadruplex. ¶ Nota hic ꝙ eſt quadruplex corona quam Paulus expectat.

Prima eſt Iuſtitie communis omnium ſanctorum. ij. Timoth. quarto. De reliquo repoſita eſt mihi corona iuſtitie.

Secunda continentie ſpecialis virginum. i. Cor. ix. Illi quidem vt corruptibilem coronam accipiant: nos autem incorruptam.

Tertia patientie ſpecialis martyrū. Iaco. i. Beatus vir qui ſuffert tentationem quoniā cum probatus fuerit accipiet coronam vite ſcꝫ patientie.

Quarta doctrine ſpecialis doctorum vt hic: que eſt enim noſtra ſpes aut gaudium aut corona glorie.

Hic queritur ſuper illud. Accepiſtis verbū auditꝰ dei. Glo. Solo auditu. Cōt. Ergo ſolū exterius. Reſponſio. Loquitur de vtroq; auditu interiori: ſcilicet et exteriori. Vel de acceptione prima quia primo audierunt et poſt crediderunt. Item ſuper illud. Ut compleant peccata. Contra. Occiſio chriſti cum eſſet deus fuit maximum peccatum: ergo iam completa erant peccata eorum. Reſponſio. Peccati complementum duplex eſt. Vel in ſe vel in ordine ad punitionem. Primo modo completur peccatum quando fit. Secundo modo quando impenitentia ſuperadditur. Vel completa erant peccata intenſiue: quia peccatum maximum fecerant chriſtum occidendo: ſed non extenſiue: quia plura peccata facturi erant diutius viuēdo. Item Ibidem Gloſa. Quadraginta annos dedit deus iudeis poſt paſſionem ad penitentiam illis tranſactis cum nollent penitere completa ſunt peccata eorum. Contra. Imo videtur ꝙ dedit. xlij. annos: quia. iiij. Reg. ij. ſuper illud. Exierunt duo vrſi de ſaltu ꝛ lacerauerūt quadragintaduos pueros. Dicit Glo. ꝙ poſt quadragintaduos annos: duo vrſi: ſcilicet Titus et Veſpaſianus iudeis immiſſi eos vaſtauerunt. Reſponſio. Dicendum ꝙ ſcriptura non facit vim in omiſſione vel computatione inimiciciarum. Vel Gloſ. iſta computat quadraginta annos medios inter annū paſſionis ꝛ vaſtationis. Gloſ. vero alia computat quadraginta annos medios cum duobus extremis. Item ſuper illud. Peruenit ira dei. Gloſ. Vindicta cecitatis. Contra. Deus neminem excecat: ſed omnes illuminat. Ioh. i. Reſponſio. Omnes qui illuminantur deus illuminat effectiue: quoſdam tamen excecare dicitur permiſſiue non effectiue. Item ſuper illud. Aut corona glorie. Gloſ. Manifeſtum eſt ꝙ perfectio diſcipulorum gaudium eſt ꝛ corona magiſtrorum. Contra. Nullus coronatur pro alieno merito. Reſponſio. ſm Glo. Meritum diſcipulorum quodāmodo eſt magiſtrorum. ſ. per cauſam ꝙuis non per eſſentiam.

L Sanctorum facies deſiderabilis eſt ad videndum quadruplici de cā. ¶ Notandum ſuper illud. Videre faciam veſtrā ꝙ facies ſanctorū eſt deſiderabilis ad videndum.

Primo: quia in facie eorum relucet ſapientia. Prouerb. xviij. In facie ſapientis lucet prudentia.

Secundo: quia In facie eorum lucet gratia. Heſt. xv. Facies tua plena eſt gratiarum.

Tertio. quia in eo lucet ſanctimonia. Cant. ij. Vox enim tua dulcis ꝛc. Act. vj. Intuebantur vultum eius quaſi vultum angeli: dicitur de ſancto Stephano.

Quarto: quia in ea lucet eterna letitia. Iudith. xvj. Erat populus iocundus ſm faciem ſanctorum.

Capitulum tertium.

PRopter quod non ſuſtinētes amplꝰ placuit nobis remanere Athenis ſolis et miſimus Timotheum fratrem noſtrum et miniſtrum dei in euāgeliū xpi.

¶ Superius oſtendit affectionem ſuam ad eos ex deſiderio eos videndi. Hic oſtendit idem ex ſollicitudine ad eos mittendi. vbi Primo oſtendit ſe miſiſſe Timotheum. Secundo: dicit ſe in eius reditu conſolatū. ibi. Nunc autem veniente Timotheo. Tertio: adhuc optat viſitare eos per ſeipſum. ibi. Nocte ꝛ die abundantius. Quarto: orat vt ſiue venerit ſiue non: augeat deus eorum collegium. ibi. Vos autem dominus multiplicet. In prima aſſignat duas cauſas quare miſerat ad eos Timotheum. Prima. Ad eos in fide cōfirmandum. Secunda. Ad ſtatum eorum cognoſcendum. ibi. Propterea ꝛ ego amplius. In prima Primo nuncium deſcribit. Secundo oſtendit quare miſerit. ibi. Ad confirmandos. In prima nuncium deſcribit a quattuor. A ſocietate: quia cum Paulo erat et Siluano Ab authoritate: quia miſimus. A religione: quia fratrem noſtrum. A legatione: quia miniſtrū ꝛc. Dicit ergo [Propter quod] quaſi. Ita eſtis gloria noſtra. Vel. Ita eſtis deſolati a nobis [propter quod non ſuſtinentes amplius] ignorare: ſcilicet ſtatum veſtrū: id eſt: quia non ſumus amplius ſuſtinentes: vt ponatur, Nominatiuus abſolute [placuit nobis ſolis] ſcilicet mihi et Siluano [remanere Athenis: et miſimus Timotheum] Hunc Timotheum tanquam fidelem Legatum frequenter mittebat. i. Corinth. iiij. Miſi ad vos Timotheum qui eſt chariſſimus in domino Ieſu. Timotheum inquam [fratrem noſtrum] in fide, et charitate. Vel in Epiſcopali officio et dignitate [et miniſtrum dei in euangelio chriſti] id eſt: in euangelij chriſti pdicatione. ij. Tim. vlt. Miniſteriū tuū imple. Felix qui viuit ſub tali plato. ſ. Paulo. In tali collegio ſcꝫ apoſtolico Sub tali domino ſcꝫ deo. In tali officio ſcꝫ euangelico.

Ad confirmandos vos et exhortādos pro fide veſtra: vt nemo moueatur in tribulationibus ſuis.

¶ Hic oſtendit quare Timotheum miſerit. Ubi facit quatuor Primo oſtendit ꝙ miſit vt in fide confirmentur. Secundo: vt nec tribulationibus moueantur. ibi. Ut nemo moueatur. Tertio oſtendit quare non debent in tribulationibus moueri. ibi. Ipſi enim ſcitis. Quarto quare debent potius in fide firmari. ibi. Nam et cum apud vos. Dicit ergo [Ad confirmandos] quaſi. Ita miſimus Timotheum ꝛ hoc [ad confirmandos vos] in fide [et exhortandos] in moribus. Miſimus inquam [pro fide veſtra] defendenda: ſcilicet contra perſecutores ꝛ falſos predicatores: ꝛ hoc [vt nemo] veſtrum. ſ. [moueatur] a fidei integritate] in tribulationibus iſtis] tranſitorijs: ſed potius ſtat ſicut domus fundata ſupra firmam petram. Mat. vij. Et dicit Iſtis: quaſi deſpectiue: quia modicis ꝛ tranſitorijs.

Ipſi enim ſcitis ꝙ in hoc poſiti ſumus.

¶ Hic oſtendit quare non debent in tribulationibus moueri. Ubi primo tangit cauſe euidentiam. Secundo ipſam cauſam. ibi. Quod in hoc poſiti. Dicit ergo. [Ipſi enim] q. Nemo debet moueri propter tribulationes [Ipſi enim ſcitis ꝙ in hoc] in ſuſtinendis: ſcꝫ tribulatiōibus [poſiti] id eſt: deſtinati a chriſto [ſumus]. Mat. x. Ecce ego mitto vos ſicut oues in medio luporum. Et ſpecialiter ipſe etiam Paulus ad hoc erat deſtinatus. Act. ix. Oſtendam ei quanta oporteat eum pro nomine meo pati. Eſt ergo ratio talis. Nullus debet moueri propter illud ad quod vtiliter a domino deſtinatur. Sed ad tribulationes ſuſtinendas deſtinati ſumus. Ergo propter tribulationes rcn

debemus moueri. Uel ſic [in hoc] .i. in tribulatiõibus [poſiti ſumus] id eſt firmi ꝛ ſtabiles. Et eſt ratio talis Quod eligit vir bonus ꝛ ſapiens: illud eſt magis eligendum. Sed firmi ſumus in tribulatione: ergo ꝛ vos exemplo noſtri hoc debetis eligere. Rom. viij. Quis nos ſeparabit a charitate chriſti: tribulatio: an anguſtia ꝛc. quaſi diceret: non.

Nam et cum apud vos eſſemus: predicebamus vobis paſſuros nos tribulationes: ſicut et factum eſt ꝛ ſcitis.

¶ Hic oſtendit quare debent potius in fide confirmari Dicens [Nam] quaſi. In hoc poſiti ſumus. Et vere [Nã ꝛ cum apud vos eſſemus] preſentes [predicebamus vobis: paſſuros nos tribulationes] vt .ſ. poſtmodum leuius ferretis. Minus enim feriunt iacula que preuidentur. Sicut dicit Greg. Propter hoc dominus predixit diſcipulis tribulationes quas paſſuri erant. Mat. x. Predicebamus inquã [ſicut factum eſt] in re [et ſcitis] in cognitione.

¶ Nota hic ꝙ in tribulatiõib⁹ iſtis null⁹ deb3 moueri. Primo: quia modice ſunt .j. Pet. j. Modicum nunc oportet contriſtari in varijs tribulationibus.
Secundo: quia cito tranſeunt .ij. Cor. iiij. Id quod in preſenti eſt momẽtaneum ꝛ leue tribulationis nře.
Tertio: quia a tribulationibus futuris cuſtodit. Naũ .j. ſm aliam literã. Conſurget duplex tribulatio.
Quarto: quia in p̃ſenti mlta s vtilitates afferũt. Iac. j. Tribulatio patientiam operatur: patientia vero opus perfectuz habet: vt ſitis perfecti ꝛ integri ꝛ in nullo deficientes.

B Patiũtur multi: et differẽter ¶ Nota ſuper illud Paſſuros vos ꝙ multi patiũtur ſed differenter.
Aliter enim paſſus eſt chriſtus: quia propter miſericordiam exhibendam.
Aliter iuſtus: quia propter iuſtitiam defendendam.
Aliter iniquus: quia propter maliciam implendam.
Aliter dãnatus: quia propter nequiciam puniendam: Ergo quadruplex inuenitur cauſa patiendi.
Exhibitio miſericordie vt in xp̃o. Heb. ij. Eum autem qui modico quam angeli minoratus eſt: videmus ieſũ chriſtum propter paſſionẽ mortis gloria ꝛ honore coronatum: vt gratia dei pro omnibus guſtaret mortem.
Commendabilis chriſti paſſio. Quia eſt.
Precium noſtre redemptionis. Ioh. xviij. Si me queritis ſinite eos abire. Heb. ij. Decebat eum qui multos filios ad gloriam adduxerat .i. adducere ordinauerat authorem ſalutis e ꝑ pa. con.
Exemplum adquirende hereditatis. Lu. xxiiij. Oportuit enim chriſtum pati ꝛ ita intrare in gloriam ſuam. Ideo .j. Pe. ij. Chriſtus paſſus eſt pro nobis vobis relinquens exemplum: vt ꝛc.
Adiumentum noſtre infirmitatis. Paſſus enim ꝑ experientiam nouit cõpati. Ideo Heb. ij. In eo enim in quo paſſus eſt ꝛ tentatus potens eſt: ꝛ eis qui tentantur auxiliari.
Uendicatio vite hominis Merito enim debeo ei vitam meam qui pro mea dedit ſuam. Ideo .j. Pet. iiij. Ergo in carne paſſo et vos eadem cogitatione armamini: quia paſſus eſt in ꝛc.
Item Cauſa patiendi inuenitur alia: ſcilicet Defenſio iuſtitie .j. Pet. iij. Sed ꝛ ſiquid patimini propter iuſtitiam: beati eritis. Ad huiuſmodi paſſionem ſuſtinendam inuitant Quatuor .ſ.
C Exemplum imitandũ. Miles viriliter pugnans animat alium ad idem. Sanguis viſus acuit elephantem ad bellum. Ideo Iac. v. Exemplum accipite fratres longanimitatis laboris et patientie prophetas. Et ſequitur Suffetentiam. Iob audiſtis ꝛc. ij. Tim. iij. Omnes qui pie volunt viuere in xp̃o ieſu.
Debitum exoluendũ. Si domin⁹ paſſus eſt pro ſeruo: multo plus ſeruus debet pati pro domino. Ideo. Act. quinto. Ibant apoſtoli gaudentes a conſpectu concilij ꝛc. ij. Mach. vj. Domine qui habes ſanctam ſcientiam manifeſte tu ſcis. j. Pe. iiij. Chriſto in carne paſſo ꝛ vos ea. ꝛc.
Preſens commodum. Mercator multa patitur ꝑpter lucrum temporale: quanto plus propter ſpũale .j. Pe. ij. Hec eſt enim gratia ſi propter conſcientiã dei ſuſtinet quis triſtitiam patiens iniuſte.
Sequens premium. Infirmus patitur ſectionem: dietam propter ſequentem ſanitatem. Miles ictus propter gloriam humanam. Agricola laborem propter mercedem. Rom. viij. dicitur ꝙ Non ſunt cõdigne paſſiones huius ꝛc. Matth. v. Beati qui perſecutionem patiuntur. ij. Cor. j. Sicut ſocij paſſionum ſic eritis ꝛ conſolationis.
Item Cauſa patiendi tertia inuenitur: ſcilicet Perpetratio culpe. De qua Rom. vij. Cum enim eſſemus in carne: paſſiones peccatorum operabãtur in membris noſtris: vt fructificarem⁹ morti. His paſſionibus patiuntur maxime.
Luxurioſi: ſicut membrum ignem ardentem. Rom. j. Tradidit illos deus in paſſiones ignominie: nam femine: ꝛcetera. Ideo infra quarto. Non in paſſione deſiderij ſicut ꝛ gentes ꝛc.
Auari ſiue cupidi Sicut hydropicus ſitim. Sicut luna eclipſim. j. Pet. quarto. Nemo veſtrum patiatur ſicut fur: aut homicida: aut aliorum appetitor. Quid enim prodeſt homini ſi vniuerſum mundum lucretur: anima vero ſua detrimentum patiatur. Matthei decimo ſexto.
Inuidi Sicut oculus infirmus ſole viſo. Unde inuidi de chriſto. Sap. ij. Grauis eſt etiam nobis ad videndum. Gen. xlij. Merito hec patimur: quia peccauim⁹ in fratrem noſtrum.
Idolatre Sicut viſus cecitatem. Sap. decimonono. Iuſte patiebantur ſecundum nequitias ſuas. Ideo dicunt omnes iſti illud Sap. quinto. Laſſati ſumus in via iniquitatis.
Ad has paſſiones ſequitur cauſa patiendi quarta: ſcilicet Punitio nequitie in gehenna. Pſ. xlviij. Mors depaſcet eos. Et alibi. Deſcenderunt in infernum viuentes .ſ. in nequitia: quia opera eorum mala.

Propterea et ego amplius non ſuſtinens miſi ad cognoſcendam fidem veſtram.

¶ Hic ſubdit ſecundam cauſam quare miſit ad eos. Oſtendens duplex motiuum. Unum amoris. Alteruz timoris: ibi. Ne forte. In prima implicat duo. Primo amoris intenſionem: quia amplius non ſuſtinens. Secundo probationem: quia miſi ꝛc. Dicit ergo [Propterea] quaſi. Ita paſſi ſumus: et ne inde terreamini [propterea et ego amplius non ſuſtinens] ignorare: ſcilicet quid apud vos ageretur [miſi] Timotheuz [ad cognoſcendum fidem veſtram] id eſt: fidei veſtre ſtabilitatem. Prouerb. viceſimoſeptimo. Diligenter agnoſce vultum pecoris tui. Felix prelatus qui ſe habet ad ſubditos. Ita affectuoſe: quia amplius non ſuſtinet Ita ſollicite: quia mittit. Ita prouide: quia ad cognoſcendum fidem.

Ne forte tentauerit vos is qui tentat ꝛ inanis fiat labor veſter.

¶ Hic tangit aliud motiuuz: ſcilicet timoris. Ubi duo cauſantia timorem tangit. Primũm eſt hoſtis tentatio. Secundũ ſequens mercedis euacuatio: ibi. Et inanis. Dicit ergo [Ne forte] quaſi. Ita miſi timens: ſcilicet [ne forte is qui tentat] id eſt: diabolus cuius officium eſt tentare: propter quod tentator dicitur. Matth. iiij. Accedens tentator ꝛc. [tentauerit vos] cum effectu. Ipſe enim ſemper tentat affectu et conatu [et] ne ſcilicet inanis fiat labor veſter] ſcilicet quicquid hucuſqꝫ laboraſtis. Quod vtiqꝫ fieret ſi eius tentationi adquieſceretis: quia Labor ſine perſeuerantia inanis eſſet Solus enim qui perſeuerauerit ſalu⁹ erit Matth. xxiiij. Item. ij. Iohã. ij. Uidete voſmetipſos ne perdatis que operati eſtis.
¶ Nota hic ꝙ quadruplex eſt tentatio. D Tẽtatio quadruplex eſt.
Prima fraudulentie. De qua Act. v. Cur tentauit Sathanas cor tuum.

Secunda: Concupiſcentie. de qua Iac. j. Unuſquiſq; tentatur a ſua concupiſcentia abſtractus ꝛ illectus.
Tertia: Diffidentie. de qua. j. Coꝛ. x. Neq; tentauerītis deum ſicut quidam ꝛc.
Quarta Experientie. De qua Geñ. xxij. Tentauit deus Abꝛaham ꝛc.

Nunc autem veniente Timotheo ad nos a vobis.

¶ Hec eſt ſecunda pars Capituli: in qua oſtendit ſe in reditu Timothei conſolatum: vbi oſtendit Pꝛimo quid Timotheus rediens retulit. Secundo ꝙ in hoc conſolatus fuit: ibi. Ideo conſolati ſumus. Tertio: q2 merito conſolari debuit: ibi. Quam enim gratiarum actionem. In pꝛima Pꝛimo tangit aduentum Timothei. Secundo relationem boni apud eos inuenti: ibi. Et annunciante nobis. Dicit ergo. [Nunc autem] quaſi. Ita miſi Timotheum [nunc autem] expleta legatione [veniente Timotheo ad nos a vobis.] Iob. xxxviij. Nunquid mittes fulgura ꝛ ibunt ꝛ reuertētia dicent tibi aſſumus.

Et annunciante nobis fidem et charitatē veſtram: et quia memoꝛiam noſtri habetis bonam ſemper: deſiderantes nos videre ſicut et nos quoque vos.

¶ Hic ſubdit relationem Timothei. Ubi tangit quattuoꝛ bona que de eis retulit. Pꝛimo duo pertinentia ad deū. ſ. Fidem in intellectu. Charitatem in affectu Secundo: Duo pertinentia ad pꝛoximum. ſ. Recoꝛdationem pꝛelati in intellectu. Deſideriū videndi in affectu: ibi. Et quia memoriam. Dicit ergo [Et annunciāte nobis fidem ꝛ charitatē veſtram]. i. conſtantiā fidei veſtre ꝛ charitatis in aduerſis. Pꝛeponit aūt fidem vt fundamentum. Subiungit autē charitatem: quia ſine ea fides non valet ad gloꝛie meritum. j. Coꝛ. xiij. Et annunciante etiam [quia memoꝛiā noſtri habetis ſemper bonā]. i. vtilē nobis ꝛ ſuauē: Quia chꝛiſti bonus odoꝛ ſumus. ij. Coꝛ. ij. Ecce tria pertinentia ad imaginem. Fides in intelligentia Charitas in voluntate. Recoꝛdatio in memoꝛia. Habetis inquā memoꝛiā noſtri: vos dico [deſiderantes videre nos] pꝛeſentialiter [ſicut et nos quoq; vos] ſup. deſideram⁹ videre. Ro. j. Deſidero enim videre vos vt aliquid impertiat vobis gratie ſpiritalis. Felix ille qui credit in deum. Diligit pꝛoximum. Recolit beneficium. Cupit ſanctum eorum. Pꝛimum: opus bonum inchoat. Secundum conſummat. Tertium multiplicat. Quartum conſeruat.

Ideo conſolati ſumus fratres in vobis in omni neceſſitate et tribulatione noſtra per fidem veſtram: quoniam nunc viuimus: ſi vos ſtatis in domino.

¶ Hic ſubiūgit ſuā conſolationem: vbi expꝛimit Pꝛimo ſuam conſolationem. Secundo conſolationis intētionem: ibi. In omni neceſſitate. et Tertio intentionis rationem: ibi. Per fidem veſtram. Quarto rationis confirmationem: ibi. Quoniam nunc viuimus. Dicit ergo [Ideo] quia ſcilicet talia annunciauit O [fratres conſolati ſumus in vobis] id eſt: de vobis: qui ſcilicet pꝛius eramus deſolati: et hoc [in omni neceſſitate] id eſt: penuria ꝛ defectu neceſſarioꝛum. ij. Coꝛ. xj. In fame et ſiti ꝛc. [et tribulatione noſtra] id eſt: perſecutione aduerſarioꝛum. Conſolati inquam in vobis ſcilicet [per fidem veſtram] quam audiuimus firmā. Uel [per fidem veſtram] iuro. Et vere conſolati [quia nunc] etiam in hac miſeria [viuimus] id eſt: viuere nos reputamus vitam quadam beata quaſi in celo eſſemus [ſi vos ſtatis] id eſt: firmi et ſtabiles eſtis [in domino] id eſt in fide dñi. iij. Canonica Iohā. Maioꝛem hoꝛū nō habeo gr̄am ꝙ̄ vt audiā filios meos i v̄itate ābulare.

Quam enim gratiarum actionem poſſumus deo retribuere pꝛo vobis in omni gaudio quo gaudemus pꝛopter vos ante deum noſtrum.

¶ Habito ꝙ apoſtolus conſolatus fuit: hic oſtendit ꝙ merito conſolari debuit: quia ſcilicet tanta bona de eis audiuit ꝙ condignas gratias deo agere non ſufficit. Ubi pꝛimo innuit ſuam ad gratiarum actionem inſufficientiam. Secundo ſubdit gratiarū actionis cauſam debitam: ibi. Pꝛo vobis. Tertio replicat leticiā ex his habitam: ibi. In omni gaudio. Dicit ergo [Quā enim] quaſi. Uere conſolati ſumus: ꝛ merito: quia de bonis auditis non ſufficimus reddere gratias. Et hoc eſt ꝙ dicit [Quam enim gratiarum actionem poſſum⁹ deo retribuere pro vobis] id eſt: pꝛo bonis que in vobis ſūt. Nos dico poſiti [in omni gaudio] id eſt: pꝛo omni gaudio [quo gaudemus pꝛopter vos] Et dicit omni gaudio: quia de ſingulis pꝛofectibus ſingulorū gaudebat. Pꝛopter vos dico: ſtantes ſupple [ante deum noſtrum] q. d. Non poſſemus condignas gratias referre. et ideo merito debuimus audientes hoc de vobis conſolari.

¶ Nota hic Qꝫ pꝛelatus debet deo pꝛo ſubditis. ¶ Pꝛelatus
Pꝛimo: Interceſſionem pꝛo malis amouendis Sicut Moyſes. Exo. xxxij. Aut dimitte eis hanc noxā. quid debeat deo pꝛo
Secundo: Orationē pꝛo bonis adipiſciſcendis. j. Re. xij. Abſit hoc peccatū a me vt ceſſē ꝫ oꝛare pꝛo vobis. ſubditis ꝛ
Tertio: Gratiarū actionē pꝛo bonis collatis: ſupꝛa. j. Gratias agimus deo ꝛ patri dñi ieſu chꝛiſti.
Quarto: conſultationem pꝛo dubijs dirigēdis. ij. Paral. xx. Sed cum ignoꝛamus quid agere debeam⁹ hoc ſolū habemus reſidui vt oculos nr̄os dirigam⁹ ad te.
Quinto: Oblationem pꝛo delictis expiādis. Deut. v. Ego ſequeſter ꝛ medius fui inter vos ꝛ deum vt annūciarem vobis verba eius ꝛc.

Nocte ac die abundantius oꝛantes vt videamus faciem veſtram: et compleamus ea que deſunt fidei veſtre.

¶ Superius oſtendit pꝛimo ſe miſiſſe Timotheum. Secundo ſe in eius reditu conſolatum. Hic tertio oꝛat adhuc viſitare eos per ſeipſum. Ubi oſtendit pꝛimo quantum eos videre deſiderat. Secundo quare vt ſcilicet que eis deſunt ſuppleat: ibi. Et compleamus ea. Tertio oꝛat vt deus eius deſiderium impleat. ibi. Ipſe autem deus et pater. In pꝛima in qua oꝛat vt videat eos tangit tria: ſcilicet Orationis Frequentiam: q2 et nocte ꝛ die. Inſtantiam: quia abundantius. Materiam: quia vt videamus. Dicit ergo [Nocte] quaſi. Ita et merito conſolati ſumus de vobis. Nos dico [nocte ꝛ die] et quaſi hoꝛis continuis diei et noctis: ſcilicet omnibus hoꝛis oppoꝛtunis [abundantius] quā ante [oꝛantes] Luc. xviij. Opoꝛtet ſemper oꝛare et non deficere [vt videamus faciem veſtram] id eſt: vos in pꝛeſentia coꝛpoꝛali [et compleamus ea que deſunt fidei veſtre] quia: ſcilicet olim vos docere non potuim⁹: quia nō eratis capaces. Sicut paruuli. j. Coꝛ. iij. Tāquam paruulis in chꝛiſto lac potū dedi vobis.

Ipſe autē deus et pater noſter: et domin⁹ ieſus chꝛiſtus dirigat viam noſtā ad vos.

¶ Hic tangit oꝛationis materiam. Ubi commendatur oꝛatio. Pꝛimo: quia petit ab eo qui dare vult ꝛ poteſt: quia a deo patre. Secundo quia petit illud quod habere pꝛodeſt: quia directionem vie: ibi. Dirigat viam. Dicit ergo [Ipſe autem] q. Ita oꝛamus hoc. ſ. [Ipſe autem deus ꝛ pater noſter] a quo omnia bona. Deus per creationē ꝛ Pater per adoptionem. Deus qui pōt: et Pater qui vult nobis omne bonū. Mal. ij. Nunquid nō vnus eſt pater oīm ꝛc. [Dñs ieſus chꝛiſtus] per quē tanq; per mediatoꝛē pater facit oīa. Ps. Oīa in ſapiētia feciſti [dirigat viam noſtram ad vos]. i. directam ꝛ abſq; impedimentis faciat. Hiere. x. Scio domine ſcio ꝙ non eſt hominis via eius: nec viri eſt vt ambulet et dirigat greſſus ſuos.

Uos autem dominus multiplicet.

¶ Superius oſtendit Primo ſe miſiſſe Timotheum. Secundo: ſe in eius reditu conſolatum. Tertio ſe optat videre eos per ſeipſum. Hic quarto orat vt deus numero et merito augeat eorum collegium. In qua oratione petit quatuor. Primo vt perficiant, Secundo vt perſeuerent: ibi. Ad confirmanda corda. Tertio: vt perfecti fiant: ibi. Sine querela. Quarto: vt perueniant. ibi. Ante deum et patrem. In prima petit triplicē profectum. Primum. In numero fidelium. Secundo. In merito virtutum. ibi. Et abundare faciat. Tertio. In modo meritorum. ibi. Quemadmodum et nos. Dicit ergo [Uos autem] q. Ita oro vt deus dirigat viam meam ad vos [Uos autem] ſiue venerimus ſiue nō [Dñs multiplicet] in numero fidelium. j. Paral. xxj. Augeat dominus populum ſuum ⁊c.

Et abundare faciat charitatē veſtram in inuicem et in omnes: quemadmodū et nos in vobis ad confirmanda corda veſtra ſine querela in ſanctitate ante deum et patrem noſtrum in aduentu domini noſtri Jeſu chriſti cum omnibus ſanctis eius. Amen.

¶ Hic orat profectum in merito virtutum. Quod fit precipue per augmentum charitatis. Cuius implicat triplicem conditionem commendabilem. ſ. q̄ ſit Magna: ibi: Abundare. Mutua: ibi. In inuicem. Multa: ibi. Et in omnes. Dicit ergo [Et abūdare faciat charitatem veſtram in inuicem] .i. inter vos vt non ſolum ſit in affectu: ſed etiam appareat in effectu. Non ſolum in inuicem: ſed [etiam in omnes] alios etiam inimicos Rom. xiij. Nemini quicquam debeatis niſi vt inuicē diligatis. Uel ſecundum aliam literam [Abundare faciat voluntatem veſtram quemadmodum et nos in vobis] charitate abundamus. Supra. ij. Qm̄ chariſſimi nobis facti eſtis. Faciat inquam abundare [ad confirmanda corda veſtra] Corda enim noſtra ſunt vaſa fictilia. ij. Cor. iiij. Habemus theſaurum iſtum in vaſis fictilibus. Charitas autem ignis eſt: cuius eſt cōſolidare et confirmare vaſa fictilia. Luc. xij. Ignem veni mittere in terram. Ad confirmanda inquam ita: vt ſitis [ſine querela] ne vos de alijs conqueramini nec alij de vobis. Et ſitis [in ſanctitate] id eſt virtutum pfectione. Luce. j. In ſanctitate et iuſtitia coram ipſo. In ſanctitate inquam [ante deum et patrem noſtrum] id eſt: per hoc exiſtentes ante eum qui eſt Deus creatione: et Pater noſter adoptione [in aduentu]. Hoc legitur dupliciter. Primo modo ſic quaſi. Ita ſitis ſine querela ⁊c. Uos dico poſiti mente [in aduentu domini noſtri Jeſu chriſti] id eſt: expectantes aduētum ad iudicium: et hoc eſt [cum omnibus ſanctis eius] id eſt: ſicut omnes ſancti expectant. Luce duodecimo. Uos ſimiles hominibus expectantibus dominum ſuum ⁊c. Secundo modo ſic [In aduentu ⁊c.] quaſi. Ita ſitis ſine querela: et in ſanctitate ⁊c. et hoc [in aduentu] id eſt vſque ad aduentum [domini noſtri Ieſu chriſti] aduentu dico futuro [cum omnibus ſanctis eius] quia ipſe veniet cum omnibus ſanctis eius. Zach. xiiij. Ueniet dominus et omnes ſancti eius cum eo. Et Eſa. iij. Dominus ad iudicium veniet cum ſenioribus populi ſui. [Amen] Confirmatio eſt.

¶ Diligere inuicem multa homines monent.

¶ Notandum ſuper illud. Charitatē veſtrā in inuicē et ad diligendū inuicem monent homines multa.

Primo: Debitum: a quo nullus poteſt abſolui. Non eſt ita fatuus qui non ſolueret pecuniam debitam quā ſolutam poſſideret: non ſolutam amitteret. Hec eſt charitas ſecundum glo. Super illud. Rom. xiij. Nemini quicquam debeatis.

Secundo: Preceptū: a quo nullus poteſt excuſari. De dando pecuniam excuſant ſe pauperes. De tranſfretādo debiles. De pugnando manci. Sed dīo̅ poſſunt diligere deum et proximum: pauperes vt diuites: et ſic de alijs. De hoc precepto. Johan. xv. Hoc eſt preceptum meum vt diligatis.

Tertio: Documentum: quod nō poteſt falſificari. Hoc enim docet Natura. quia Omne animal diligit ſibi ſimile. Et quelibet ſcriptura. Unde Rom. xij. Charitatem fraternitatis inuicem diligentes. Infra. iiij. Ipſi a deo didiciſtis. j. Pet. j. Simplici ex corde inuicem diligite attentius.

Quarto: Collegium: a quo nullus debet excludi. Quilibet enim ſapiens vult ire ad ſcholas vtilioris magiſtri. Utilior eſt deus. Ideo Johan. xv. In hoc cognoſcent omnes quoniam mei eſtis diſcipuli: ſi dilectionē ad inuicem habueritis. Facilis doctrina et vtilis charitas: ſecundum Auguſt.

Quinto: Bonum: quod plus diffuſum plus oportet augeri. Ideo prouidus agricola diſpergit ſemen vt multiplicetur. Huiuſmodi eſt charitas. Unde hic dicitur. Uos autem dominus multiplicet et abunde faciat ⁊c. j. Johan. iiij. Chariſſimi diligamus inuicem: quia charitas ex deo eſt ⁊c.

Sexto: Exemplum: quod ab omnibus debet imitari. Honor eſt puero imitari patrem. Deum autem patrē imitamur per charitatem. j. Joh. iiij. Si deus dilexit nos: et nos debemus inuicem diligere. Glo. Eſtote imitatores dei ſicut filij chariſſimi ⁊c.

Septimo: Commodum: ſine quo nullus poteſt ſaluari. Si laboramus propter ſalutem corporalem multo plus propter ſpiritualem. j. Johan. quarto. Si diligamus inuicem: deus in nobis manet. Ecce optimus medicus: et charitas eius in nobis perfecta. Ecce optima medicina.

Hic queritur ſuper illud. Ad confirmādos vos. Contra. Infirmi ſteterant in tribulationibus: ergo non indigebant confirmatione. Reſponſio. Non nocet admiſſo ſubdere calcar equo. Unde licet eſſent confirmati: tamen poterant amplius confirmari et in hoc ſtabiliri. Uel: Quamuis plures eorum eſſent firmi. tamen aliqui erant infirmi. Item ſuper illud. Amplius non ſuſtinens. Gloſa. Neſcire quid ageretur apud vos Contra. Apud diſcipulos abſentes preſens erat: ſicut ipſe dicit. Etſi corpore abſens ſum: ſed ſpiritu preſens ſum: ergo abſentia nouerat. Reſponſio. Sicut prophetis abſentia vel occulta reuelabantur aliquando ſic aliquando non. Ita et apoſtolis. Unde non ſemper occulta ſciebant. Item ſuper illud. Is qui tentat. Gloſa. cuius officium eſt tentare. Contra. Omne officium eſt a deo: tentatio vero diaboli cum ſit peccatum non eſt a deo. Reſponſio. Actus tentandi eſt a deo: ſed non praua intentio tentantis. Uel dicendum q̄ omne officium a deo eſt: vel agente vel permittente. Item ſuper illud. Nunc autem veniente. Gloſa. Miſi ad cognoſcendum fidem veſtram. Contra. Fides inuiſibilis eſt. Reſponſio. Secundum eſſentiam inuiſibilis eſt: tamen opera fidei et ſigna ſunt viſibilia. Item ſuper illud. Ideo conſolati. Gloſa. Quia hoc annunciauit: non pro eius preſentia. Contra. Preſentia amici conſolationem habet. Reſponſio: Non pro eius preſentia ſup. principaliter. Item ſuper illud. Nunc viuimus. Gloſa. quaſi eſſemus in celo. Contra. Uita miſera huius exilij contraria eſt vite beate celeſti. Reſpō. Non comparat vite celeſti vitam hanc corporalem: ſed vitam anime ſpiritualem. Item ſuper illud. Ea que deſunt fidei veſtre. Contra. Fides eorum erat perfecta: perfectū vero eſt cui nihil deeſt. Reſpōſio. Perfecta erat in deuotione et aſſenſu: ſed non in cognitione. Item ibidem Gloſa. Non potuimus docere vos: quia eratis paruuli. Ex hoc videtur q̄ aliqua de fide reuelanda ſunt maioribus que non minoribus. Contra. Auguſtinus dicit q̄ articuli fidei omnibus ſunt predicandi. Reſponſio. Quod hic dicitur ideo dicitur: non quia articuli fidei non ſint ab omnibus ſciendi vel explicite: vel implicite: ſed quia ab auditore quandoque non poſſunt capi: Uel loquitur de quibuſdam que quandoque dicuntur ad articulorum declarationem.

Capitulum quartum.

De cetero ergo fratres rogamus vos et obſecramus in domino Jeſu.

¶ Hec eſt tertia pars principalis huius Epiſtole. Ubi poſt ſalutationem et maiorum in bonis habitis cōfirmationem: ſubdit minorum a quibuſdam malis reuocationem. Ubi reuocat eos principaliter a duobus. Primo a vicioſitate morum. Secundo ab imperfectione fidei: ibi. Nolumus autem vos ignorare. In prima intendit ab eis excludere duo. Primo: immundiciam .ſ. vicioſitatem morum. Secundo eius cauſam .ſ. curioſitatem ⁊ ocium: ibi. De charitate autem fraternitatis. In prima Primo monet vt permaneant in eius doctrina. Secūdo docet que ſit illa: ibi. Scitis enim que ꝓcepta. In prima tangit Primo monitionis formā. Secundo docet que ſit illa: ibi. Scitis enim que precepta In prima tangit Primo monitionis formam. Secūdo materiam: ibi. Ut quemadmodum accepiſtis. Tertio finem: ibi. Ut abundetis magis. Dicit ergo [De cetero] q. Abundamus charitate in vobis [ergo] o [fratres rogamus vos ⁊ obſecramus in domino ieſu] Rogamus et obſecramus ſecundum glo. idem eſt: tamē diſtingui
Rogatio et obſecratio quomodo differunt. poſſunt. Rogatio enim eſt ſimplex deprecatio. Obſecratio eſt deprecatio cum adiuratione. Rogamus inquam ⁊ obſecramus [in domino] cui debetur timor [Ieſu] cui debetur amor. Malach. j. Si ego dominus: vbi timor meus ⁊c. Exaudiri debet prelatus qui ſic Affatur dulciter: fratres. ſic Precatur humiliter: rogam⁹ vos. Adiurat fortiter: ⁊ obſecram⁹ in domino .q.d. rogamus vos: ſi chriſtum timetis ⁊ amatis.

Ut quēadmodum accepiſtis a nobis quō oporteat vos ambulare et placere deo: ſic ⁊ ambuletis vt abundetis magis.

¶ Hic ſubdit monitionis materiā: quia monet de munda et honeſta conuerſatione vt proficiant ⁊ perſeuerēt in illa. Ubi applicantur tria allicientia ad hoc Authoritas apoſtolica: ibi. Ut quemadmodum accepiſtis. Neceſſitas propria. ibi. Quomodo vos oporteat. Uoluntas diuina. ibi. Et placere deo. Ergo obediendum eſt. Quia apoſtolus tradidit. Quia opus expedit: Quia deo placet. Et hoc eſt quod dicit. Ita rogamus ſcilicet [Ut quemadmodum accepiſtis a nobis] non aliter. Non enim impono vobis noua mandata. j. Joh. ij. Nō mandatum nouum do vobis: ſed mandatum vetus. Accepiſtis inquam [quomodo vos oporteat ambula-
Pſ. cxviij re] proficiendo per viam mandatorum. Pſ. Et ambulabam in latitudine: quia mādata tua exquiſiui [⁊ placere deo] in perfectione conſiliorum [ita ambuletis] in bono perſeuerando. Ephe. v. Uidete quomodo caute ambuletis. Ambuletis inquam ita [vt abundetis magis]. i. magis ⁊ magis in virtutibus ⁊ bonis operibus creſcatis. Mat. v. Niſi abūdauerit iuſtitia veſtra pl⁹ quam ſcribarum ⁊c. Prouerb. xv. In abundanti iuſtitia virtus maxima eſt.

Abundetis ergo.

A Fide: ſicut aer luce: per reſolutionem nebularum. ij. Cor. viij. In omnibus abundetis fide.

Spe: ſicut agricola certitudine fructus: per inſpectionem florum ⁊ fructuum. Ro. xv. Abūdetis in ſpe. glo. Ut ſitis certiores ⁊ de eterna beatitudine.

Charitate: ſicut fornax igne: per flatum ⁊ appoſitionē lignorum. Phili. j. Hoc oro vt charitas veſtra magis ac magis abundet.

Prudentia: ſicut terra argento per prouidentiam artificium. iij. Reg. x. Salomon fecit vt tanta eſſet abundantia argenti ⁊c. Col. iij. Uerbum chriſti habitet in vobis abundanter.

Fortitudine: ſicut puer per crementum corporis ⁊ vigorem exemplorum. Rom. xv. Abūdetis in ſpe ⁊ virtute ſpiritusſancti. Glo. In fortitudine quam dat ſpiritusſanctus.

Temperantia: ſicut peregrinus vt perficiat dietam. Eccli. xj. Eſt homo marcidus egens recuperatione: plus deficiens virtute ⁊ abundans paupertate: ⁊ oculus domini ⁊c.

Juſtitia: ſicut arbor bona fructu pro tempore. Prouerb. xv. In abundanti iuſtitia virtus maxima. Mat. v. Niſi abundauerit iuſtitia ⁊c.

Scitis enim que precepta dederim vobis per dominum ieſum.

¶ Hic oſtendit que ſit illa doctrina in qua manere debent. Ubi monet vt caueant. Primo ab inquinatione ſui. Secundo ab iniuria proximi. ibi. Et nequis ſupergrediatur. Tertio ſubdit rationem hoc faciendi: ibi. Quoniam vindex eſt dominus. In prima allegat tria Primo preceptorum ſuorum authoritatem. Secundo dei voluntatem: ibi: Hec eſt enim voluntas dei. Tertio gentium hoc facientium cecitatem: ibi. Non in paſſione deſiderij. Dicit ergo [Scitis enim] q. Ita moneo vos ſic ambulare quēadmodum accepiſtis a nobis [Scitis enim que precepta]. i. q̄ honeſta ⁊ vtilia [dederim vobis] ⁊ hoc [per dominū ieſum] data ſuꝑ. ⁊ manifeſtata hominib⁹. Unde ſm Glo. commendat ea ab Authore. Uel [dn̄m ieſum]. i. authoritate domini Jeſu Non mea. ij. Cor. vlt. An experimentum queritis eius qui in me loquitur chriſtus?

¶ Nota hic q̄ precepta tradita in noua lege ſeruanda ſunt. B Precepta in noua lege tradita quadruplici de cauſa ſeruanda ſūt

Primo quia pauca. Joh. xv. Hoc eſt preceptum meū vt diligatis inuicem.

Secundo quia leuia. j. Johan. v. Et mandata eius grauia non ſunt.

Tertio quia vtilia. Matth. xix. Si vis ad vitam ingredi ſerua mandata dei.

Quarto quia rationabilia. Rom. vj. Humanum dico: id eſt rationabile. Et gloſa: leue. i. ſine onere.

Hec eſt enim voluntas dei ſanctificatio veſtra: vt abſtineatis vos a fornicatione: vt ſciat vnuſquiſque veſtrum vas ſuum poſſidere in ſanctificatione et honore: nō in paſſione deſiderij ſicut et gentes que ignorāt deū Et ne quis ſupergrediatur neque circūueniat in negocio fratrem ſuum.

¶ Hic allegat diuinam voluntatem. Ubi implicantur tria mouentia ad obediendum ſcilicet Uoluntas diuina: quia Hec eſt voluntas. Utilitas propria: q: Sanctificatio veſtra. Juſtitie exigentia: quia Ut abſtineatis ⁊c. Ergo faciendum eſt: ex quo Deus precipit Facere expedit Juſtitia exigit. Exigit autē iuſtitia duo ſcilicet Declinationem mali: que notatur: ibi. Ut abſtineatis Poſſeſſionem boni: que notatur .ibi. Ut ſciat ⁊c. Dicit ergo [Hec eſt] quaſi. Ita dedi precepta per dominum Et vere [Hec eſt enim voluntas dei] id eſt: preceptum dei: quod eſt voluntas ſigni. etſi non ſemper ſit voluntas beneplaciti [ſanctificatio veſtra] id eſt: vt ſanctificetis vos bene operādo. Unde in Leui. xj. frequenter dicit Sancti eſtote quoniam ſanctus ſū Et etiam [vt abſtineatis vos] quaſi: longe remoti [a fornicatione] tam carnali quam ſpirituali ſecundū decretum apoſtolorum. Act. xv. Et. j. Corinth. vi. Fugite fornicationem Abſtineatis inquam ita ſcilicet [vt ſciat ⁊c. [Hoc legitur dupliciter. Uno modo ſecundum q̄ vas appellatur corpus proprium: ſic [vt ſciat vnuſquiſq; veſtrum vas ſuum] id eſt: corpus propriū: quod eſt vas anime. ij. Cor. iiij. Habemus theſaurum iſtū in vaſis fictilibus [poſſidere] coercendo et ſubiugando: non ab eo poſſideri. j. Cor. ix. Caſtigo corpus meū et in ſeruit ⁊c. Poſſidere inquam [in ſanctificatione] virtutum Templum enim dei ſanctum eſt quod eſtis vos. Et Pſ. Domum enim tuā dn̄e decet ſanctitudo [et honore] ne inhonoret aliqua turpitudine viciorū. Sicut faciūt illi de qb⁹. Pſ. Homo cū in honore eſſet nō intellexit ⁊c. Alio mō legit̄ ſm q̄ vas appellat̄ corpus

vxoris vel vxor ſic[vt ſciat vnuſquiſq; vas ſuum]ideſt vxorem ſuã. j.Pet.iij.Quaſi infirmiori vaſculo mu-liebri:impertientes honorẽ[poſſidere]et dñando:non a ɔ,ea poſſideri:quia Mulier ſi primatum habeat con traria ẽ viro ſuo.Eccl.xxv.Ideo.iij.Eſdre.iiij.Mu lieres dominantur viris.Nonne doletis?Poſſidere in quam ab vſu vxoris licito [et honore] abſtinendo ab vſu illicito.Propter hoc enim percuſſus eſt Onan.q2 vxore abutebatur.Geñ.xxxviij.[non in paſſione deſi derij].i.in paſſionibus ex deſiderio venientibus:vel in ſolo deſiderio exiſtentibus.Rom.xiij.Curam carnis ne feceritis in deſiderijs[ſicut gentes] ſup̃.faciunt [que ignorant deum]propter quod nõ debetis eis aſ ſimilari.Rom.j.Quia non probauerunt deum habe-re in noticia.Tradidit illos deus in reprobum ſenſũ: vt faciant ea que non conueniunt.Pſ.Effunde iram tuam in gentes que te non nouerunt[Et]hec etiã pre-cepta dedi[ne quis ſupergrediatur]violentia[neq; cir cumueniat]fraudulentia [in negocio] priuato vxoris: vel quocunq; alio negocio[fratrem]id eſt:proximum [ſuum] Ecce infelix ternarius Luxurie:in paſſione deſiderij.Superbie:in ſupergreſſione proximi.Aua-ricie:in circumuentione negocij:Non ſic apoſtolus.ij. Cor.vij.Neminem leſimus:neminez corrupimus ne minem circumuenimus.

Quoniã vindex eſt domin⁹ de his oĩbus ſi-cut prediximus vobis & teſtificati ſumus.

¶ Hic ponit vtriuſq; ammonitionis rationem tripli-cem.Prima eſt ne incurrant iram dei.Secunda ne di ſcrepent diuine vocationi.ibi.Non enim vocauit nos deus.Tertia ne contemnãt mandatum dei.ibi.Itaq; qui hoc ſpernit.Eſt ergo prima ratio talis.Non eſt in cidendum in manus dei viuentis.i.iram dei:quia vin dex eſt dominus.Sed qui non diligit proximum inci-dit in manus dei viuentis ergo ꝛc. Dicit ergo[Quo-niam]q.Ita abſtinẽdum eſt ab his [qm̃ vindex eſt do minus de his omnibus]Rom.xij.Mihi vindictam ego retribuam dicit dominus.Horrendum eſt autem incidere in manus dei viuentis.Heb.x.[ſicut prediri mus].i.ſimpliciter aſſeruimus[teſtificati ſumus].i. ſub teſtimonio ſeu typo ſcripturarum probauimus. Ergo In puniente poteſtas:quia dominus In puni-tione equitas:quia de his omnibus.In vtroq; veritas quia teſtificati ſumus.

C Sanctifi-catio nr̄a per que habet fie-ri. ſo.cxlij.

¶ Nota hic ſuper illud.Hec eſt voluntas dei ſanctifi catio veſtra.Sãctificatio noſtra per multa hab; fieri Primo:per fidem inuiſibilium.Eccli.xlv.In fide le nitate ſanctum fecit illum.
Secundo:per ſpem eternorum premiorũ.j.Iohã.iij. Omnis qui habet ſpem in eo ſanctificat ſe.
Tertio:per confeſſionem peccatorum.Pſ.Facta eſt iudea ſanctificatio eius ꝛc.
Quarto per auditionem ſermonũ.Ioh.xvij.Sancti-fica eos in veritate:ſermo tuus veritas eſt.
Quinto per lauacrum ſacramentorum.Exo.xix.Sã ctifica eos vt lauent veſtimenta ſua ꝛc.

Non enim vocauit nos deus in immundi-ciam:ſed in ſanctificationem.

¶ Hic ſubditur ſecunda ratio talis Secundũ vocatio nem diuinam eſt ambulandũ.Sed vocauit nos non in immundiciã:ſed in ſanctificationẽ:ergo nõ immunde: ſed ſancte eſt ambulandũ.Et hoc eſt qđ dicit.Ita ab-ſtinendum eſt ab his [Non enim vocauit nos deus in immundiciã]viciorũ vt.ſ.immũdicie ſeruiamus.Mũ dos enim diſcipulos miniſtros amat.Prouerb.xxij. Qui diligit cordis mundiciã propter gratiã labiorũ ſuorum habebit amicũ regẽ[ſed]vocauit nos [in ſan-ctificationem]virtutum:vt.ſ.ſancte viuamus. Ideo Ephe.iiij.Obſecro vt digne ambuletis vocatiõe qua vocati eſtis.Ois allicuit.Et ſublimitas eius qui vo cat:quia non princeps terrenus vel prelatus ſed de⁹. Et fragilitas eorũ quos vocat:q2 non tantũ angelos vel beatos:ſed nos viatores.Et Qualitas rei ad quã vocat:q2 non in immundiciã ſed in ſanctificationem.

¶ Notandũ ſuper illud.Ut abundetis magis.Q2 val de difficile eſt ſapienter abundare.Unde notanduz q2 eſt abundantia Fortune: gratie: culpe. — D Abũdare ſapienter difficile eſt.
Abundantia fortune eſt periculoſa propter tria:quia ſic abundans facilius.
Offendit deum:ſicut equus impinguatus recalcitrat: Seruus ditatus dominum relinquit.Iob.xij.Abun-dant tabernacula predonũ: audacter prouocant deũ cum ipſe dederit omnia.
Contẽnit proximum:ſicut ſuperbus humilem.Diues pauperem.Pſ.Opprobrium abundãtibus deſpectio ſuperbis Imo ipſum deum Luna quanto videtur ple-nior tanto remotior eſt a ſole Gallina ſurda dicitur in auguſto.Hiere.xxij.Locutus ſum ad te in abundan-tia tua dixiſti non audiam. — ſo.cxxij.
Polluit ſeipſum:ſicut abundantia pluuie putrefacit bladum.Ezech.xvj.Hec fuit iniquitas Sodome ſu-bia ſaturitas panis abundantia ꝛc.
Abundantia gratie eſt fructuoſa.De qua Ro.v.Ubi abundauit delictum ꝛc.Et hec multiplex.
Charitatis in corde:ſicut coloris in aere Infra.v.Ho beatis eos abundantius in charitate. — E
Ueritatis:in ore:ſicut florum in arbore.Eccli.vj.Lin gua eucharis in bono homine abundauit.
Sanctitatis:in opere:ſicut fructuũ in meſſe.ij.Cor. ix.Abundetis in omne opus bonum.
Patientie:in tribulatione:ſicut odoris in aromatum cũſione.ij.Cor.vij.Superabundo gaudio in omni tri bulatione mea. Ad hanc ſequitur.
Abundantia glorie in remunꝛatione.De qua Deut. viij.Dominus deus tuus introducet te in ter.ꝛc.Ubi omnium rerum a. Hanc cõcomitantur.
Securitas.Prouerb.j.Qui me audierit abſque ter-rore requieſcet abundantia perfruetur timore malo-rum ſublato ꝛc.
Iocunditas.Pſ.Ualles.i.humiles abundabunt fru-mento:clamabunt etenim.h.d.ꝛc. — ſo.lxiiij.
Eternitas.Pſ.Ego dixi in abundantia mea.Glo.dũ eſſem in paradiſo ꝛc.non mo.in. — ſo.xxix.
Abundantia culpe eſt pernicioſa.De qua Mat.xxiiij. Quoniam abundat iniquitas.Et hec multiplex.
Prauitatis:in corde:ſicut vermium in ſepulcro.Iac. primo.Abijcientes omnem immundiciam: abundan tiam et mali. — F
Doloſitatis:in ore:Sicut malarum herbarum in hor-to inculto.Pſ.Os tuum abundauit ma.ꝛc.
Proprij ſenſus in opere:Sicut nigre pellis in ethio-pe.Eccli.xix.Melior eſt qui minuitur ſapientia de-ficiens ſenſu proprio in timore dei:quam qui abundat ſenſu. Ad hanc ſequitur. — ſo.xlix.
Abundantia gehenne.Pſ.Retribuet abundanter fa-cientibus ſuperbiam. — ſo.xxx.

Itaq; qui hec ſpernit:non hominem ſper-nit ſed deum:qui etiam dedit ſpiritum ſuũ ſanctum in nobis.

¶ Hic ponitur tertia ratio talis Non ſunt ſpernenda precepta dei. Sed qui ambulat in immundicijs illa ſpernit.Ergo non eſt ambulandum in immundicijs.
Primo ergo contẽptores vituperat.Secundo contem ptum aggrauat.ibi.Sed deum.Tertio grauamen ex-aggerat.ibi.Qui etiam dedit ſpiritum. Dicit ergo [Itaq;]q.Et quia de⁹ vocauit nos[itaq; qui hec ſper nit]que prediximus[non hominem ſpernit]ſolum[ſed deum]cuius ſunt hec precepta. — G
Graue eſt hominem ſpernere.Eſa.xxxiij.Ue qui ſper nis:nõne ipſe ſperneris?
Grau⁹ ſpnere dei vicariũ.Luc.x.Qui vos ſper.ꝛc.
Grauiſſimum ſpernere ipſum deum.Hebre.xij.Uide te ne recuſetis loquentem.[Qui etiam] quaſi. Hec ſunt dei precepta[qui etiam] ad hec peragenda [de-dit ſpiritum ſuum ſanctum in nobis]qui ſcilicet loqui-tur hec in nobis.Mat.x.Non enim vos eſtis qui lo-quimini:ſed ſpũs patris ve.ꝛc.Uel[etiam dedit ſpiri ſuũ ſanctũ in nobis]vt in nobis eſſet maior authoritas

arguendi Eius enim eſt arguere. Ioh. xvj. Cum venerit arguet mundum de iuſticia: de iudicio: ⁊ peccato.

H3 Sp̃m ſanctum quõ deus dedit apoſtolis ⁊ diſcipulis ſuis.

¶ Nota hic ꝙ deus dedit ſpiritumſanctum apoſtolis ſuis: et diſcipulis ſuis.
Primo in pignus hereditatis eterne. ij. Cor. v. Dedit nobis pignus ſpiritus.
Secundo. In magiſtrum veritatis. Ioh. xvj. Cum autem venerit ille ſpiritus veritatis docebit vos omnem veritatem.
Tertio: In paracletũ conſolationis. Iohã. xiiij. Ego rogabo patrẽ ⁊ alium paracletum dabo vobis.
Quarto: In aduocatum petitionis. Rom. viij. Spiritus poſtulat pro nobis ⁊c.
Quinto: In adiutorium infirmitatis. Rom. viij. Spiritus adiuuat infirmitatem noſtram.
Sexto: In teſtimonium diuine adoptionis. Romañ. octauo. Quoniam autem eſtis filij dei miſit deus ſpiritum fi. ſui.

De charitate autem fraternitatis non neceſſe habuimus ſcribere vobis Ipſi eni vos a deo didiciſtis: vt diligatis inuicem. Etenim illud facitis in omnes fratres: in vniuerſa Macedonia.

¶ Reprehenſio viciꝫ hic reprehendit cauſam dictorum viciorum ſcilicet Curioſitatem ⁊ Ocium: Abvitatur. Primo commendatione. Secundo ammonitione. ibi. Rogamus autem vos fratres. In prima primo dicit ꝙ non indigent de charitate doceri. Secundo ſubdit cauſam: q2 a deo ſunt edocti: ibi. Ipſi enim a deo. Tertio probat idem per euidentiaꝫ facti. ibi. Etenim facitis illud. Dicit ergo [De charitate] quaſi. De peccatis neceſſe habui monere vos [autem] ſed [de charitate fraternitatis] qua ſcꝫ fratres diligitis [non neceſſe habuimus ſcribere vobis] Heb. xiij. Charitas fraternitatis maneat in vobis ⁊c. Et Rom. xij. Charitatem fraternitatis inuicem diligentes. Et vere nõ fuit neceſſe ſcribere.] Ipſi enim vos a deo didiciſtis vt diligatis inuicem.] Uel per predicationem. Ipſo dicente. Ioh. xiij. Mãdatum nouum do vobis vt diligatis inuicem. Uel per inſpirationem. Unctio enim eius docebit vos de omnibus. j. Ioh. ij. Uel per exemplũ dilectionis in nos. j. Ioh. iiij. Chariſſimi: ſi deus dilexit nos: ⁊ nos debemus alterutrũ diligere. Ideo etiaꝫ nõ fuit neceſſe de hoc vobis ſcribere [Etenim illud]. i. opus dilectiõis [facitis in oẽs fratres] qui ſunt [in vniuerſa Macedonia] Greg. Probatio dilectionis exhibitio eſt operis.

Rogamus autem vos fratres vt abundetis magis: et operam detis vt quieti ſitis: et vt veſtrum negocium agatis.

¶ Uſus eſt ſuperius commendatione: hic vtitur ãmonitione. Ubi monet Primo ad ea q̃ ſunt vite contẽplatiue. Secundo magis ad ea que ſunt vite actiue. ibi. Et opemini manib⁹. In prima monet tria. Primo vt in charitate abundent. Secundo vt ad quietem ſtudeant. ibi. Et operam. Tertio vt curam ſui agant: ibi. Et vt veſtrum negocium. Felix anima in qua abundat Concupiſcibilis in charitate. Iraſcibilis quiete. Rationalis prouida conſideratione. Dicit ergo [Rogamus] quaſi. Ita facitis opus dilectionis: ſed nihilominus [rogamus vos] o [fratres vt abũdetis magis] in charitate: ſcilicet poſſitis ingredi in abundantia ſepulcrum. Iob. v. [et operam detis] quia ſcilicet difficile eſt propter contrariam conſuetudinem [vt quieti ſitis] non vagi ⁊ curioſi. Eſa. xxx. Si reuertamini et quieſcatis ſalui eritis. In ſilentio ⁊ ſpe erit fortitudo veſtra [et] rogam⁹ etiam [vt veſtrum negocium agatis] alienis negocijs dimiſſis. Multi enim amplectuntur aliena negocia: proprijs neglectis. Tales non poſſunt dicere cum ſponſa. illud Cañ. ij. Ordinauit in me charitatem.

Et operemini manibus veſtris ſicut precepim⁹ vobis ⁊ vt honeſte ãbuletis ad eos qui foris ſunt ⁊ nulli⁹ aliquid deſideretis.

¶ Hic monet ad ea que ſunt actiue. Et Primo vt manibus laborent. Secundo vt alios edificẽt: ibi. Et vt honeſte. Tertio vt aliena non deſiderent: ibi. Et nullius aliquid. Dicit ergo [Et] etiam rogamus [vt operemini manibus veſtris] Hoc enim multum iuuat ad hoc ꝙ ſit homo quietus: quia Multam maliciã docuit ocioſitas. Eccli. xxxiij. Operemini inquam [ſicut precepimus vobis]. ij. Theſſal. vlt. Siquis non vult operari: non manducet. Geñ. iij. In ſudore vultus tui veſceris pane tuo [et] ideo eſt operãdum [vt honeſte ambuletis ad eos qui foris ſunt]. i. extra eccleſiam: ⁊ numero: ⁊ merito. Col. iiij. In ſapientia ambulate ad eos qui foris ſunt. et. j. Pet. ij. Conuerſationem veſtram inter gentes habentes bonam. Tangit ergo ꝑfectus Morum: ibi. Ut ambuletis: contra Pigros. Modum. ibi. Honeſte: contra Suſpectos. Commodum vel exemplum. ibi. ad eos qui foris ſunt: contra Imperfectos. In hoc redarguendi ſunt quidam Religioſi qui foris cum ſecularibus ſeculariter ſe gerunt. Hi habent naturam oui. Conuertibiles enim ſunt [et] etiam rogamus vt [nullius aliquid deſideretis] Multo minus tollatis. Exod. xx. Non concupi. rem proximi tui ⁊c. Uel: etiam ideo operandum eſt: vt [nullius aliquid deſideretis] Deſideria enim occidunt pigruꝫ. Noluerunt enim quicquam manus eius operari. Prouerb. viceſimoprimo.

Hic queritur ſuper illud. Rogamus ⁊ obſecramus. Glo. Conſuetudo eſt apoſtoli vt duplicet vel triplicet verba eundem habentia intellectum Cõtra. Inculcatio verborum vitioſa eſt. Rñ. Non eſt inculcatio: Quis enim habeant eundem ſenſum principalem: tamen differunt in aliquo vt dictum eſt in legẽdo: Uel quia non fit hoc ſine cauſa: ſed propter aggrauationem. Item ſuper illud. Et placere deo. Glo. in his que conſilio perfectionis adduntur. Contra. Non ſolum per conſilia placet homo deo: imo etiam ꝑ precepta. Rñ. Placere deo contingit dupliciter. Uel approbatione generali: quod fit per ꝓcepta. Uel ſpeciali: quod fit per conſilia. Item ſuper illud. Sciat vas ſuum. Glo. Corpus quod eſt vas anime. Cõtra. Dam. dicit Ꝙ anima continet corpus ⁊ non continet a corpore. Rñ. Anima continet corpus conſeruando: ſed corpus animam loco diffiniendo. Item Ibidem. glo. Uas ſuum: id eſt: vxorem ei dominando. Contra. Uxor non eſt ancilla: ſed ſocia. Reſpon. Loquitur de dominio prelationis non conditionis. Item ſuper illud. In paſſione deſiderij. Glo. Ut nec deſiderium ſit. Contra. Primi motus deſideriorum non poſſunt totaliter vitari. Rñ. Loquitur de deſiderio completo. Item ſuper illud. Sicut gentes que ignorant deum. Contra. Dam. Omnibus exiſtendi deum cognitio ab ipſo naturaliter inſerta eſt. Reſpon. Inſerta eſt cognitio dei in vniuerſali: ſcꝫ Ꝙ deus eſt: ſed non in particulari ſcilicet Quid ſit deus verus. Item ſuper illud Negocium veſtrum agatis. Glo. dimiſſis alienis. Contra. Eccli. xvij. Unicuiq3 mandauit deus de proximo ſuo. Reſponſi. Aliena negocia procurare ex charitate bonum eſt. Ex curioſitate et cum euagatione malum eſt. Item ſuper illud. Et operamini manibus veſtris ſicut precepimus. Glo. Quicunq3 non operatur manibus preceptum apoſtoli tranſgreditur. Ergo mortaliter peccat. Rñ. Non eſt preceptum generale: ſed ſpeciale: datum illis ab apoſtolo ex cauſa ſpeciali vt retraherentur a vicijs: quibus occupati erant eo ꝙ vacabant ocio ⁊ curioſitati.

Nolumus autem vos ignorare fratres de dormientibus vt non contriſtemini ſicut ⁊ ceteri qui ſpem non habent.

¶ Superius reuocauit eos a vicioſitate morum. Hic reuocat eos ab imperfectiõe fidei. Ubi primo ſcribit eis de futura reſurrectione. Secundo excuſat ſe ꝙ nõ

ſcribit eis de tempore. Cap.vlt. In prima Primo tangit ſcribendi eis neceſſitatem. Secundo exemplo xpi oſtendit futuram reſurrectionem. ibi. Si enim credimus. Tertio tangit reſurrectionis ſeriem. ibi. Hoc enim vobis dicimus. Quarto hortatur ad mutuam in ſpe reſurrectionis ↄſolationem. ibi. Itaqꝫ conſolamini inuicem. In prima Primo de reſurrectione dat documentum. Secundo documenti emolimentum. ibi Ut non contriſtemini. Tertio emolimenti in non credentibus defectum. ibi. Sicut ceteri. Dicit ergo [Nolumus] quaſi Non ſolum predicta monemꝰ [autem] ſʒ etiam o [fratres] nolumus vos ignorare de dormientibus] id eſt de mortuis. Quos dormientes appellat ꝓpter reſurrectionis facilitatem. Ita eñ de facili excitabuntur a morte ſicut dormientes a ſomno Dañ. xij. Multi de his qui dormiunt in puluere terre euigilabunt. Nolumus inquam ignorare ſupple: ꝙ reſurrecturi ſunt. Hoc enim ignorare eſt valde periculoſum: qꝛ ĩ hoc pendet maxima ſpes totius chriſtiane religionis. Si enim in hac vita tm̃ in chriſto ſperaremus: miſerabiliores eſſemꝰ omnibus hominibus. j. Cor. xv. Hoc autem nolumus vos ignorare [vt non contriſtemini] id ē totaliter ⁊ inconſolabiliter de morte amicorũ cõtriſtemini [ſicut ceteri] id eſt infideles [qui ſpem non habent] future reſurrectionis. Non eñ habent futurorum ſpem mali. Prouer. xxiij. q. d. ſm Glo. Etſi naturali pietate contingat vos triſtari: non tamen debetis in conſolabiliter contriſtari.

I Triſtari oportet ſʒ nõ cõtriſtari in morte amicorum ꝓpter ſex ¶ Notandũ hic ꝙ triſtari oportet ſed non ↄtriſtari in morte amicorum.

Prīo Propter pietatis naturalis affectum. ij. Mac. iiij. Contriſtatꝰ animo propter Oniam flexus ad miſericordiam fudit lachrymas recordatus defuncti ſobrietatem.

Secundo Propter oſtendendum dilectionis ſignum Unde iudei quando viderunt dominum flentem ſup Lazarum dixerunt. Ecce quomodo amabat eum Jo. xj. Sic mulier ⁊c.

Tertio Propter conſolationem aliorum lugentium. Eccl. vij. Non deſis plorantibus in conſolatione.

Quarto Propter vitandam detractionem hominum. Eccle. xxvj. Propter delaturam ciuitatis fac luctum vna die vel duabus.

Quinto Propter dubium ſtatum morientium: qꝛ Omnia in futurꝫ ſeruantur incerta Eccleſ. ix.

Sexto Propter damnum mortis eorꝫ. j. Mac. ix. Lugebant multos dies ſcʒ Judam dicentes quomodo cecidit fortis qui ſaluum faciebat iſrael.

Si enim credimus quod ieſus mortuus eſt ⁊ reſurrexit ita ⁊ deus eos qui dormierunt per ieſum adducet cum eo.

¶ Hic exemplo chriſti oſtendit reſurrectionem futuram. Ubi primo ponit antecedens ſcʒ chriſti reſurrectionem. Secundo infert conſequens ſcʒ noſtram reſurrectionem futuram. ibi. Ita ⁊ deus. Dicit ergo [Si enim] quaſi Ideo nõ inconſolabiliter debetis de morte amicorum cõtriſtari: qꝛ [ſi credimus] ſicut credere debemus [ꝙ ieſus mortuus eſt ⁊ reſurrexit] Qꝫ dicit mortuus eſt: videtur obeſſe reſurrectioni: ſʒ ꝙ reſurrexit generat ſpem reſurrectionis. Si inquã hoc credimꝰ [ita ⁊] credere debemus ꝙ [deus eos qui dormierunt] id eſt mortui ſunt [per ieſum] id eſt in fide ieſu ſicut Stephanus Actu. vij. Et cum hoc dixiſſet obdormiuit in domino. Uel [dormierunt per ieſum] id eſt ꝑ eum vſqꝫ ad mortem euntes tanqꝫ per viam. Ipſe eñ eſt via. Joh. xiiij. Ego ſum via. Hos inquam nõ ſolum ſuſcitabit: ſed [adducet cum eo] vt ſcʒ ſint in eadẽ beatitudine ⁊ immortalitate cum eo. Joh. xij. Uolo pater vt vbi ego ſum illic ſit et miniſter meus. Et Matthe. xxiiij. Ubicunque fuerit corpus: ibi congregabuntur ⁊ aquile. Boni enim in ducatu domini venient ad iudicium: ideo non timebunt. Mali autem ſine cõductu venient: ideo in maximo timore erunt.

Hoc enim vobis dicimus in verbo domini quia nos qui viuimus: qui reſidui ſumus in aduentu domini non preueniemus eos qui dormierunt.

¶ Hic oſtendit reſurrectionis ſeriem. Et primo quo ad eius celeritatem. Secundo quo ad cauſam efficientem. ibi. Quoniam ipſe dominus. Tertio quo ad ordinem. ibi. Et mortui qͥ in chriſto. Quarto quo ad perpetuitatem. ibi. Et ſic ſemper cum domino. Uel In primo notatur forma. In ſecundo efficiens. In tertio materia. In quarto finis. In prima aſſerit dicere veritatem. Scḋo diſſerit eam ſcʒ ꝙ reſurrectio ita fiet celeriter vt non ſit ibi prius ⁊ poſterius ſm tempus. ibi. Quia nos qui viuimus. Dicit ergo [Hoc enim] quaſi. Uere eos adducet cum eo. [Hoc eñ vobis dicimus] ego ſcʒ cui credendum eſt. Sum enim doctor gentium in fide ⁊ veritate. j. Timot. ij. Uel: ego ⁊ Siluanus et Timotheus quibus credendum eſt: qꝛ Duorum teſtimonium verum eſt. Joh. viij. Et ij. Cor. vltim. In ore duorum vel trium ſtabit omne verbum. Dicimus inqꝫ [in verbo domini] qḋ. ſ. docuit nos: qḋ quidem eſt veritas. Joh. xvij. Sermo tuus veritas eſt [qꝛ nos qui viuimus] id eſt qui tunc viuemus [qui reſidui ſumus]. i. tunc erimus. q. d. Illi de nobis qui reſidui erunt tormentis antichriſti: vel viui relicti ceteris iam mortuis [in aduentu domini] ad iudicium [non preueniemus] reſurgendo [eos qui dormierunt]. i. qui mortui ſunt lõge ante. Reſurrectio eñ fiet ſubito vt non ſit ibi prius ⁊ poſterius ſm tempus. j. Corinth. xv. In momento in ictu oculi Ergo Succeſſio eſt in moriẽdo qḋ notatur in reſiduis: Simultas in reſurgendo qḋ notatur in nõ ꝑueniendo. Determinatio quando: qꝛ in aduentu dñi.

¶ Notandum ꝙ mors comparatur dormitioni propter multa. R Mors ꝑpter multa comparatur dormitioni.

Primo: qꝛ omnes capit: ij. Reg. xiiij. Oẽs morimur ⁊ quaſi aque dilabimur in terram que non reuertuntur Sic dormitio Mathe. xxv. Dormitauerunt omnes ⁊ dormierunt. Uulgariter dicitur. Non eſt homo qui nõ capit ſomnum.

Secundo: qꝛ ſenſꝰ claudit Eccleſ. ix. Mortui nihil nouerunt amplius Sic dormitio Eccle. xxij. Cum dormiente loquitur qui narrat ſtulto ſapientiam: quia ſcʒ non audit nec videt.

Tertio: qꝛ corpus iacens relinquit Geñ. penulti. Ibi ⁊ Lia condita iacet. Uñ de Amaſa mortuo dicitur. ij. Reg. xx. Qꝫ aſperſus ſanguine iacebat in media via. Sic dormitio: ideo Pro. xxiiij. Uſquequo piger dormis quando ↄſurges. ⁊c.

Quarto: qꝛ operandi facultatem tollit Joh. ix. Uenit nox in qua nemo operari poteſt. Eccle. xiiij. Añ mortem bene fac. et xvij. A mortuo quaſi nihil perit confeſſio. Sic dormitio. Ideo Epheſi. quinto. Surge qui dormis.

Quinto: qꝛ ſurgenti poſſibilitatem non adimit. Apo. j. Fui mortuus ⁊ ecce ſum viuens in ſecula ſeculorum Sic dormitio. Jo. j. Lazarus amicus noſter dormit: eamus vt a ſomno excitem eum. ⁊c.

Sexto: qꝛ hominis naturam non diminuit. j. Cor. xv. Surgent mortui incorrupti. Sic dormitio. Joh. xj. Si dormit ſaluus erit.

¶ Notandum hic ꝙ apoſtolus connumerat ſe electis futuris in fine ſeculi. Quia ſimiles erũt apoſtolis in ſuſtinentia tribulationum ⁊ perſecutionum Eccleſia eñ eſt vt caſtrorum acies ordinata. Cañ. vj. In qua fortiores principaliter ponuntur in principio et in fine: ⁊ debiliores in medio. Ex dicto verbo ſecundum gloſã. fuit occaſio ſecũde epiſtole: qꝛ ex hoc crediderũt Theſſalonicenſes iudicium futurum in diebus apoſtoli: propter qḋ valde exterriti fuerũt: ideo neceſſe fuit eis ſcribere ſecundam epiſtolam.

Quoniam ipſe dominus in iuſſu ⁊ in voce archangeli ⁊ in tuba dei deſcendet de celo.

¶ Hic ponit reſurrectionis cauſam efficientem ſcʒ ipſe deus veniens ad iudicium. Ubi īplicat ꝙ veniet Perſonaliter: qꝛ ipſe dominus. Potenter qꝛ in iuſſu Eu-

denter: q2 in voce archangeli. Terribiliter: q2 in tuba dei. Localiter: q2 de celo deſcendet. Et hoc eſt qđ dicit [Quoniam] quaſi Vere nõ preueniem⁹ eos [quoniam ipſe dominus] in propria perſona [in iuſſu] id eſt imperandi poteſtate iubens vt dominus. Non in humilitate ſicut in primo aduentu. Nõ equitabit tunc aſinam. Nõ portabit crucem. Math. xxiiij. Videbunt filium hominis venientem cũ poteſtate magna ꝛ maieſtate. Et Johã. xix. Videbunt in quẽ tranſfixerunt] et [voce archangeli] id eſt facta per ſeipſum qui eſt princeps angelorum. Eſt em̃ angelus magni conſilij. Eſa. ix. Joh. v. Mortui audient vocem filij dei Vel [in voce archangeli] id eſt facta miniſterio alicuius archangeli: quia dicetur. Surgite mortui venite ad iudiciuꝫ. Math. xxiiij. Mittet angelos ſuos cum tuba ꝛc. [et in tuba] Illam vocem vocat tubam propter ſonum eius terribilem Vel [in tuba] dicitur ventur⁹ propter manifeſtationem ſui aduentus ſm glo. q2 videbit omnis caro ſalutare dei. Luc. iij. Vel etiam ſm aliam gloſ: q2 ad feſtum veniet xp̃um ad ſanctos: ad bellum autẽ ꝯtra reprobos. Vox illa erit quaſi tube ſcꝫ ſuos excitans ꝛ malos terrens. In feſtis autem ꝛ bellis ſolebãt vti tubis. In tuba dico [dei] id eſt chriſti. Vel [dei] q2

pſ. lxvij. a deo habebit efficaciam. Pſ. Dabit voci ſue vocem virtutis. j. Coꝝ. xv. Canet em̃ tuba [deſcendet de celo] Hoc dupliciter poteſt intelligi poteſt. Primo modo Localiter in aera. Joel. iij. Congregabo oẽs gentes ꝛ deducam eas in valle Joſaphat. Secundo modo [deſcendet de celo] id eſt de occulto in manifeſtum. Sicut enim fulgor exit ab oriente ꝛ apparet vſqꝫ in occidentem ſic erit aduentus filij hominis Mat. xxiiij.

Et mortui qui in chriſto ſunt reſurgent primi: deinde nos qui viuimus qui relinquimur: ſimul rapiemur cum illis in nubibus obuiam chriſto i aera: ꝛ ſic ſemper cum dño erimus. Itaque conſolamini in uiceꝫ in verbis iſtis.

¶ Hic tangit ordinem Et primo ordinem reſurgentiũ Secundo aggregationem ad iudicium. ibi. Simul cuꝫ illis rapi. Tertio iudicis aduentum. ibi. Obuiam xp̃o Quarto iudicij locum. ibi. In aera. Dicit ergo [Et mortui] q. Ita deſcendet dominus [et] tunc [mortui q̃ in chriſto ſunt] id eſt interim cum chriſto quieſcunt [reſurgent primi] tempore ſm quoſdam: ſm alios nõ tẽpore: ſꝫ dignitate. Et videbitur Infra in opponendo [Deinde nos qui viuimus] .i. illi de nobis qui ceteris mortuis viui erunt [qui relinquimur] id eſt qui reſidui ab antichriſti perſecutionibus erimus [ſimul cum illis] qui nos ad requiem p̃ceſſerunt [rapiemur in nubibus] ab angelis [obuiam xp̃o in aera] Mathe. xxv. Ecce ſpõſus venit exite obuiam ei [et ſic] ſcꝫ immortales facti [ſemp cuꝫ domino erimus] Non autem ait: ſemper cum domino erimus. Nõ ita accipiendum eſt quaſi in aere nos dixerit cũ dño ſemper manſuros eẽ q2 nec ipſe ibi manebit. Sꝫ ita [et ſic] id eſt habẽtes corpora ſepiterna [ſemp cum domino erimus] vbicunqꝫ cum illo fuerimus. Habebunt autem omnes anime cum exierint diuerſas receptiones. Habent gaudiuꝫ boni. Tormenta mali. Et cum facta fuerit reſurrectio etiam bonoꝝ gaudium amplius erit: et maloꝝ tormenta grauiora quãdo cum corpore torquebunt. Hec glo. [et ſic] ſcꝫ nos electi [ſemp cum dño erimus] in gloria: q2 ſcꝫ inſeparabiliter cũ eo fuimus in gratia: ſm illud Ro. viij. Quis nos ſeparabit a charitate dei. ꝛc.

Semper cũ dño erimus: q̃ſmodo hic itelligit.

M ¶ Notandum q dicit Rapiemur in nubibus: ſcꝫ ſuſcipientibus nos: quia motus ille violentus erit et ꝯtra naturam: ſcꝫ corpora nõ glorificata aſcendat in aereꝫ In ipſo autem raptu morientur hi et ſtatim reſurgẽt: ꝛ hoc probat Auguſtinus per hoc qđ dicitur. j. Corin. xv. Sicut in Adã omnes moriunt ita et in chriſto omnes viuificabuntur Et ibidem Inſipiens tu qđ ſeminas nõ viuificatur niſi pri⁹ moriatur [Itaqꝫ] quia ſcꝫ omnes reſurgemus ꝛ cum chriſto erimus [cõſolamini inuicem] id eſt alterutrum de morte amicorum [in verbis iſtis] tanqꝫ ſcꝫ ſpei. Aug. in gloſ. Pereat contriſtatio vbi tanta eſt conſolatio: detergatur luctus ex animo: fides expellat dolorem.

Hic queritur ſuper illud. Ut non contriſtemini. Gl. Admonet nos vt de mortuis chariſſimis noſtris non contriſtemur. Cõtra. Glo. alia. Neceſſe eſt vt ꝯtriſtemur. Rñ. Non monet vt non cõtriſtemur ſed ne ꝯtriſtemur incõſolabiliter ſicut infideles. Item Ibidem Glo. Si culpa nõ preceſſiſſet ſine dubio mors ſecura non fuiſſet. Cõtra. In xp̃o mors fuit i quo culpa non preceſſit. Rñ. Preceſſit in natura humana licꝫ nõ in pſona xp̃i. Item Ibidem Glo. Quis em̃ mori vult? prorſus nemo. Contra. Phil. j. Deſiderium habẽs diſſolui. Rñ. Nullus vult mori abſolute voluntate naturali: ſed per accidens propter aliquid ſcilicet qđ conſequitur ex morte vel mortem: vt gaudium vel huiuſmodi. Item Ibidem Glo. Orationibus ſancte eccleſie ꝛ ſacrificio ſalutari et elemoſynis non eſt dubitandum mortuorum animas adiuuari. Ad idem eſt text⁹. xiij. q. ij. canone. Nõ eſt negandum. Contra Ad Gal. vj. vt referat vnuſquiſqꝫ prout geſſit: non ergo prodeſunt alia ſuffragia. Rñ. Propria dicuntur aliqua merita dupliciter: vel vere vt quando ipſemet facit: vl' interpretatiue qñ ali⁹ pro eo facit. Item Ibidem Glo. Nam qui ſine fide operante per dilectionem eiuſqꝫ ſacramentis de corpore exeũt fruſtra illis ab alijs huiuſmodi pietatis impenduntur officia ꝛc. Contra Eccleſia orat vt liberentur de manu inferni et de profundo laci. Item precibus ſanctorum poſſunt anime damnatorum totaliter eripi vt Traianus Imperator ad preces Gregorij. Item ſimile legitur in legenda ſãcti Nicolai de Tollentino de Ordine heremitarum ſãcti Auguſtini: q ſuis precibus liberauerit fratrẽ ſuuꝫ de inferno ꝛc. Rñ. Cum damnati nõ ſint de corpore eccleſie ſuffragia eis nõ proſunt vt dicit communis opinio. Licꝫ quidam olim dixerint q proderant. Ad primum obiectum. Rñ. Infernus accipit ibi large pro loco toto inferni in cuius limbo creditur eſſe purgatorium. Ad ſcđꝫ Rñ. Illi nõ erant damnati ſimpliciter ꝛ abſolute: ſed quaſi conditionaliter ꝛ ad tempus:

Dãnatoꝝ aie an pcib⁹ ſanctoꝝ poſſint de manu inferni liberari.

Item ſuper illud. Mortui qui in xp̃o ſunt reſurgẽt primi. Glo. Qui interim in xp̃o requieſcunt. Cont. Aut reſurgent primi tempore: ꝛ ita reſurrectio omniũ: non erit ſimul tota: contra illud. j. Coꝝ. xv. In momẽto in ictu oculi in nouiſſima tuba. Aut primi dignitate: ꝛ ita falſum dicit qñ ſubdit. Deinde nos qui viuimus: q2 apoſtoli erant dignitate primi: non poſtremi. Rñ. Sup hoc duplex eſt opinio. Quidam em̃ dicunt q primitiui ſancti iam mortui: reſurgent tempore prius q̃ vltimi qui tunc inuenientur viui. Ad illud Apoſtoli reſpõdent q ſingulorum reſurrectio in momento erit. nõ tamen omnium ſimul. Alij dicunt q primitiui ſancti reſurgent prius dignitate q̃ vltimi. Ad obiectum dicendum q apoſtolus loquitur hic in perſona alioꝝ qui in fine viui inuenientur: nõ in perſona ſua. Sed nunquid aliquis ſanctorum vltimoꝝ dignior erit aliquo primitiuoꝝ? Item ſuper illđ. Rapiemur cum illis Glo. Nubibus ſuſcipientibus: vnde alia tranſlatio habet baiulis nubibus. Contra. Aut erunt iam mortui ꝛ reſuſcitati: aut nõ. Si ſic: ergo cum habeant corpora glorificata nõ indigebunt deferri. Si non: ergo cum habeãt corpora grauia nõ poterunt a nubib⁹ ſuſtineri. Rñ. ſm glo. In principio illius depoꝛtationis erunt viui habẽtes grauia corpora: vnde appellatur raptus: ſꝫ in fine erunt reſuſcitati habentes corpora leuia. Depoꝛtatio autem illa fiet nõ ſolũ vi nubium: ſꝫ miniſterio angelorum. Item ſuper illud. In voce archangeli. Gloſa. Vel ſui: vel angelorum qui faciet mortuos ſurgere. Contra Dam. Credimus reſurrectionem futuram nutu: iuſſu: ꝛ volũtate dei: nõ ergo aliqua create virtute. Rñ. Illa vox faciet mortuos reſurgere occaſionaliter: nõ cauſaliter. Sicut ſonus campane facit homines ſurgere: ꝛ ad eccleſiam ire. Item ibidem Glo. In ipſo raptu mors eorum erit ꝛ reſurrectio. Contra. Chriſt

dicitur iudicaturꝰ viuos ⁊ mortuos: ergo non oēs erunt mortui. Rñ. Pro tempore ante aduentum ad iudicium aliqui erunt viui: pro tempore iudicij omnes mortui. Item ſuper illud. Et ſic ſemꝑ cum domino erimus. Glo. Cum facta fuerit reſurrectio bonorum: gaudium amplius erit. Contra. Gloria corporis ſe habet ad gloriam anime vt punctus ad lineam: ergo non auget eam. Rñ. Scḋꝫ quoſdam maius erit gaudium extenſiue: qꝛ de pluribus. Nō intenſiue. Scḋm alios maius erit gaudium etiam intenſiue: nō qꝛ ex additiōe glorie corporis: gloria anime augeatur: ſed qꝛ impedimentum quo retardabatur (ſcꝫ appetitus adminiſtrandi corpus ſm Aug.) tolletur.

N ¶ Notandum ſuꝑ illud. Conſolamini inuicem &c. in morte amicoꝝ cōſolari debemus.

Conſolari quare debemus in morte amicorū.

Primo Propter communem ⁊ ineuitabilem mortis aduentum. Unde ꝯſolatorie dicitur. Oēs ibimus poſt ipſum. Item. Omnia tranſibunt ſic ibimꝰ ibitis ibunt. Vñ. ij. Reg. xij. Ego vadam magꝭ ad eum: ille non reuertetur ad me: ⁊ Conſolatus eſt Dauid Berſabee vxorem ſuam.

Scḋo Propter diuinum de morte datū iudicium. Vñ ꝯſolatorie dicitur Ex quo domino placet debetis pati Eccli. xlj. Hoc iudicium a domino omni carni. Pſalmiſta. Memor fui iudiciorum tuorum a ſeculo domine ⁊ conſolatus ſum. pſ. cxviij.

Tertio Propter modicum huiꝰ triſticie fructum. Vñ ꝯſolatorie dicitur. Et quid valet vobis lugere. Eccle. xxxviij. Propter delaturam amare fer luctuꝫ vno die ⁊ ꝯſolare propter triſticiaꝫ ⁊c. Et poſt. Huic nihil proderis et teipſum peſſimabis ⁊c.

Quarto Propter ſpem reſurrectionis eorum. Unde conſolatorie dicitur Adhuc videbitis eum in gloria. Unde dicitur hic. Itaque conſolamini inuicem in verbis iſtis. ⁊c.

Quinto Propter gaudium morientium. Unde conſolatorie dicitur Ipſe vadit ad meliorem vitam. Eccleſiaſti. viceſimo ſecundo. Modicum plora ſuper mortuum quoniam requieuit.

Capitulum quintum.

De temporibꝰ autem ⁊ momentis fratres: non indigetis vt ſcribamꝰ vobis.

¶ Superius certificauit eos de futura reſurrectione: hic excuſat ſe: qꝛ non ſcripſit quo futura ſit tempore. Et primo excuſat ſe propter temporis incertitudineꝫ. Secundo Ne ex hac incertitudine nimis terreantur ſubdit ꝯſolationem. ibi. Vos autem fratres nō eſtis in tenebris. Tertio Ne ex conſolatione nimis aſſecurentur ⁊ torpeant addit exhortationem. ibi. Ergo nō dormiamꝰ. Quarto Ut adquieſcant exhortationi allegat diuinam vocationem. ibi. Quoniam nō poſuit deus. In prima Primo oſtendit ꝙ nō oportuit eis ſcribi de tempore reſurrectionis. Secundo addit cauſam ſcꝫ incertitudinem temporis. ibi. Ipſi enim. Dicit ergo [De temporibus] q. Ita de reſurrectione ſcripſi vobis ⁊ indiguiſtis vt ſcriberem [autem] ſed o [fratres de temporibus] aduentus dñi: quo ſcꝫ tempore vēturus ſit hyeme vel eſtate: die an nocte [ac momētis] id eſt horis qua ſcꝫ hora diei vel noctis venturus ſit [nō indigetis vt ſcribam vobis] qꝛ nihil ſcriberem niſi quod ſcitis ſcꝫ ipſum clam venturum. Act. j. Non eſt veſtrum noſſe tempora vel momēta ꝗ pater poſuit in ſua poteſtate.

Ipſi enim diligenter ſcitis: quia dies domini ſicut fur in nocte ita veniet. Cum autem dixerint pax ⁊ ſecuritas tunc repentinus eis ſuperueniet interitus ſicut doloꝛ in vtero habentis ⁊ non effugient.

¶ Hic ſubdit incertitudinem temporis. Ubi tāgit tria Primo aduentus precognitionem. Secundo temporis incertitudinem. ibi. Quia dies domini. Tertio ipſorum improuiſionem. ibi. Cum enim dixerint pax. Dicit ergo [Ipſi enim] q. Et vere nō indigetis [ipſi enim diligenter ſcitis] .i. per diligentem ſcripturarum inſpectionem [qꝛ dies dñi] .i. tempꝰ aduentus domini. Quod dies dicitur propter omniū manifeſtationē qꝛ tunc manifeſtabuntur abſcondita tenebrarum [ſicut fur] .i. improuiſe [ita in nocte] .i. occulte ⁊ latenter [veniet] Matthe. xxv. Media nocte clamor factus eſt. Ecce ſponſus venit.

Dicitur enim Dies iudicij dies domini. Nunc enim eſt dies hominum in quo homines ꝓ libito ſuo faciūt qḋ volunt. Tunc erit dies domini in quo dominus ſm merita eorum exigentiam iudicabit Luce. xix. Et quidem in hac die tua que ad pacē tibi: nunc autē abſcondita ſunt ab oculis tuis. qꝛ venient dies in te ⁊c. [Cū enim] q. Et vere ſicut fur veniet [cū enim dixerint] carnales ſcꝫ homines nō areſcentes pre timore miniſtri .ſ. antichriſti [pax] eſt nobis de preſenti [⁊ ſecuritas] de futuro [tunc repentinus] .i. ſubitaneus [ſuperueniet eis] id eſt ad eorum oppreſſionem [interitus] .i. ſuperueniet eis ſubitanea: die iudicij: ꝑditio Iob. xviij. Calcet ſuper eum de ſuꝑ quaſi rex interitus. Hierem. vj. Repente veniet vaſtator ſuꝑ vos. Interitus inq̄ ita grauis [ſicut dolor in vtero habentis] .i. parturientis qui dolor maximus eſt. Pſ. Ibi dolores vt parturientis. Eſa. xiij. Torſiones tenebunt eos quaſi parturiēs dolebunt [⁊] licet parturiens aliquando euadat dolorem illum: tñ ipſi [nō effugient] Iob. xj. Oculi impiorū deficient ⁊ effugium peribit ab eis.

N Dies iudicij eſt dies dñi.

pſ. lv.

B ¶ Et tangit hic circa diem illū ſiue futuruꝫ iudiciū q̄tuor conditiones. Erit enim

Sine prouidentia anteꝗ̄ venerit: qꝛ repentinus.
Sine reſiſtentia cum venire ceperit: qꝛ veniet.
Sine tolerantia quando venerit: quia ſicut dolor in vtero habentis.
Sine fuga poſtꝗ̄ venerit: qꝛ nō effugient.

¶ Notandum ꝙ quattuor homini eſſe ignota in preſenti voluit deus.

Primo Statum proprium: ad non preſumendum Eccleſia. nono. Neſcit homo: vtrum amore vel odio dignus eſt ⁊c.

Scḋo Alterius conſcientiā: ad nō iudicanduꝫ. j. Cor. iiij. Nolite ante tempus iudicare.

Tertio Diem mortis ſue ad timenduꝫ. Eccle. ix. Neſcit homo finem ſuum ⁊c.

Quarto Tempus extremi iudicij ad vigilandum. Matthe. viceſimo quarto. Uigilate itaque quia neſcitis qua hora ⁊c.

Vos autem fratres non eſtis in tenebris: vt vos dies ille tanquam fur comprehendat. Omnes vos filij lucis eſtis: ⁊ filij diei. Non ſumus noctis neqꝫ tenebrarum.

¶ Hic poſt excuſationem ſubdit conſolationem: ⁊ hoc ex tribus. Primo qꝛ nō ſunt in tenebris culpe. Secūdo qꝛ potius ſunt in luce gratie. ibi. Omnes enim vos Tertio qꝛ nunc ſunt partim in tenebris partim in luce: ſm Glo. ibi. Non enim ſumus noctis. In prima primo dicit ꝙ non ſunt in tenebris culpe. Secūdo ex hoc innuit ſecuritatem in futura die. ibi. Ut vos dies. Dicit ergo [Vos autem] q. Ita hominibus carnalibꝰ veniet dies domini improuiſus ſicut fur ſꝫ vobis non [vos autem fratres non eſtis] ⁊ ſi aliquando fuiſtis [in tenebris] ignorantie ⁊ infidelitatis. Eratis enī aliquando tenebre: nunc autem lux in domino. Epheſi. v. [vt vos] ſicut illos [dies illa] famoſa iudicij futuri. Soph. Dies illa dies ire [tanꝗ̄ fur comprehendat] ad ſpoliandum ⁊ interficiendum. Pſ. In operibus manuum ſuarum comprehenſus eſt peccator. Et non eſtis in tenebris [Omnes enim vos filij lucis] .i. fidei [eſtis] Fides enim lux eſt ſm glo: que facit diem .i. habitum virtutum in anima. De qua luce in Pſ. Emitte lucem pſ. xci.

tuam ꝛ veritatem tuam [ꝛ filij diei] .i. virtutum. Joh. xij. Dum lucem habetis credite in lucem vt filij lucis ſitis. Et vere eſtis filij lucis [nō enim ſum⁹ noctis] ſup. filij ꝙtum ad habitū vicioꝝ. Nox em̄ ꝓceſſit dies autē appropinquauit Ro. xiij. [neqꝫ tenebrarum] ꝙtum ad infidelitatem. Hoc autem addit ſm glo. Neqꝫ putet ſe poſſe eſſe partim noctis ꝛ ptim diei. Que em̄ ſocietas lucis ad tenebras. ij. Coꝛ. vj. Et Matth. vj. Nemo poteſt duobus dominis ſeruire.

Dies iudicij fur cōparatur. ¶ Notandum hic ꝙ dies iudicij furi comparatur.
Primo Propter lentum inceſſum. Apoc. xv. Ecce venio ſicut fur: Sic iudicium. Eccle. viij. Quia nō profertur cito cōtra malos ſententia. Ideo filij hominum ab Greg. Lento paſſu incedit iuſticia diuina: ſed tarditatem grauitate penſabit.
Scdo Propter improuiſum aduentum Luce. xij. Si ſciret paterfamilias qua hora fur veniret.
Tertio Propter tempus obſcurum. Mic. xlix. Si fures in nocte rapuiſſent quod ſufficeret ſibi Mat. xxv. Media nocte clamor factus eſt. ꝛc.
Quarto Propter terribilem ingreſſum. Joelis ſecūdo Per feneſtras intrabunt quaſi fur. Et poſt. Magnus enim dies domini ꝛ terribilis valde ꝛ quis ſuſtinebit eum.
Quinto. Propter effoſſionem occultorum Matth. vj. Nolite theſau. vobis theſauꝝ in ter. vbi fures effodiūt ꝛ furantur. j. Coꝛ. iiij. Dñs veniet qui illuminabit abſcōdita tenebraꝝ ꝛ manifeſta. ꝯſi. coꝛ.
Sexto Propter ſpoliationem incautoꝝ. Jo. x. Fur nō venit niſi vt furetur ꝛ perdat.

Tenebra quadruplex. ¶ Nota hic ꝙ quadruplex eſt tenebra.
Prima Ignorantie. j. Joh. ij. Tenebre tranſierunt: et verum lumen iam lucet.
Scda Culpe. primo Johan. ij. Qui odit fratrem ſuū in tenebris eſt.
Tertia Temporalis miſerie. Tob. v. Quale gaudiū mihi erit qui in tenebris ſedeo ꝛc.
Quarta Damnationis eterne Matthe. xxij. Ligatis manibus ꝛ pedibus mittite eū in tenebras exteriores.

Igitur non dormiamus ſicut et ceteri: ſed vigilemus ꝛ ſobrij ſimus.

¶ Hic poſt conſolationem ſubdit exhortationē. Ubi primo monet: vt vigilent nō dormiant. Secundo oſtendit quare dormire nō debeāt: ibi. Qui enim dormiūt. Tertio quare potius vigilare debeant. ibi. Nos autē qui diei. In prima primo dehortatur malum. ꝛ Actū. ibi. Non dormiamus: et Exemplum. ibi. Sicut ceteri Secundo hortatur bonū ꝛ Actū. ibi. Vigilemus; et Modum. ibi. Et ſobrij. Dicit ergo [Igitur] quia non ſumus filij noctis [nō dormiam⁹] in preſentibus delitijs torpendo. Eph. v. Surge qui dormis. Et ad Ro. xiij. Hora eſt iam nos de ſomno ſurgere ꝛc. Non dormiam⁹ itaqꝫ [ſicut ꝛ ceteri] carnales ſcꝫ: quaſi d. [Non vos moueat maloꝝ exemplum ad peccandum. Exod. xxiij. Nō ſequeris turbam ad faciendum malum [ſed vigilemus] attente eterna conſiderando [ꝛ ſobrij ſimus] ad vigilandum modeſte temporalibus vtēdo. j. Pet. vlt. Sobrij eſtote ꝛ vigilate.

Qui enim dormiunt: nocte dormiunt: ꝛ qui ebrij ſunt: nocte ebrij ſunt.

¶ Hic oſtendit quare dormire nō debeant. Ubi tangit primo cauſam ſomnolentie. Secundo cauſam immoderantie. ibi. Et qui ebrij ſunt. Dicit ergo [Qui em̄ dormiunt] ſcꝫ carnis torpore deprimuntur: eterna ſcꝫ non conſiderando [nocte] id eſt propter noctem viciorum [dormiunt]. Prouer. vj. Uſqꝫquo piger dormis [ꝛ qui ebrij ſunt] his. ſ. temporalibus immoderate vtēdo [nocte ebrij ſunt] .i. ex nocte vicioꝝ hoc habent: qꝛ Omnis malus errans ſm philoſophum. libꝛ. Ethico.

Nos autem qui diei ſumus: ſobrij ſimus induti loꝛicam fidei ꝛ charitatis: ꝛ galeam ſpem ſalutis.

¶ Hic oſtēdit qre potius vigilare debeāt. Ubi tangit primo vigilandi cauſam. Secundo formam. Et hanc duplicem. Primo qꝛ ſobrij. ibi. ſobrij. Secundo qꝛ armati. ibi. Induti loricam. Dicit ergo [Nos autem qui diei ſumus] .i. virtutibus lucentes [ſobrij ſimus] in tēporalibus moderate vtentes. j. Timo. vj. Habentes alimenta ꝛ quibus tegamur his contenti ſimus. Nos dico [induti] ꝯtra hoſtes [loricā fidei] que contexitur ex diuerſis articulis: quaſi diuerſis retiaculis [ꝛ charitatis] que ꝯtexitur ex diuerſis preceptis. Omnis enim lex impletur in vno ſermone Diliges proximū tuum ſicut teipſum ꝛc. Gal. v. Appellantur autem fides ꝛ charitas lorica: qꝛ ad modum lorice protegunt vitalia ſm glo. Fides rationem. Charitas voluntatem [ꝛ galeā ſpem ſalutis] .i. ſpem de ſalute que ad modum galee protegit mentem. Eph. vj. Galeam ſalutis aſſumite: ꝛ a parte ſuperiori ne. ſ. ledatur. i. deſperet ex iudicis ꝯſideratione. Rom. viij. Spe ſalui facti ſumus. Tangit autem hic apoſtolus triplicem armaturam, ꝓtegentem ſufficienter hominem. Fides enim, protegit rationabilem. Charitas concupiſcibilem. Spes iraſcibilem ꝛc.

Ebrietas eſt quadruplex. ¶ Nota hic ꝙ quadruplex eſt ebrietas.
Prima Miſerabilis Oſee. iiij. Fornicatio veſtra et ebrietas aufert cor.
Scda Damnabilis Apo. xvij. Uidi mulierem ebriam de ſanguine ſanctorum.
Tertia Laudabilis Can. v. Comedite amici bibite ꝛ inebriamini chariſſimi.
Quarta Deſiderabilis Pſ. Inebriabuntur ab vbertate domus tue.

Quoniam non poſuit nos deus in iram ſꝫ in adquiſitionem ſalutis.

¶ Hic poſt exhortationem allegat vocationem diuinā Ubi tangit primo vocationis finem. Secundo mediatorem. ibi. Per dominum. Tertio hortatur ad mutuā ꝯſolationem. ibi. Propter qd conſolamini. Finem perfectum faciunt duo. Primo euaſio omnis mali. Secūdo adeptio boni. ibi. Sed in adquiſitionem. Dicit ergo [Qm̄] q. Uere per ſpem venuemus ad ſalutem] qm̄ nō poſuit nos deus] in ſtatu. ſ. in quo ſumus ſcꝫ fidei ꝛ charitatis [in iram] .i. vt habeamus penam eternam ſed potius depoſuit nos ab ira ventura. Supra. j. Eripuit nos ab ira ventura. Deus enim mortem nō fecit nec letatur in perditione viuorum [ſed] potius poſuit nos [in adquiſitionē ſalutis] vt. ſ. bene operando ſalutem adquiramus. j. Pet. ij. Uos eſtis gen⁹ electuꝫ ꝛc. populus adquiſitionis.

Per dominum noſtrum ieſum chriſtum qui mortuus eſt pro nobis: vt ſiue vigilemus ſiue dormiamus: ſimul cum illo viuamus.

¶ Hic tangit vocationis mediatorem. Circa quam tāgit tria commendabilia. Perſone ſublimitatem: qꝛ dominū noſtrum. Sublimitatis humilitatē: qꝛ Mortu⁹. Humilitatis vtilitatē: qꝛ Pro nobis. Utilitatis obligationem: qꝛ Ut ſiue vigilemus. Dicit ergo [per dñm] q. Ita poſuit nos ꝛ hoc [per dñꝫ nrm] quo ad diuinitatem [ieſum chriſtū] quo ad humanitatem: ſine quo nec ſpes nec aliquid valere poteſt [qui] .ſ. chriſt⁹ [mortuus eſt pro nobis] .i. vice noſtri amore noſtri: qꝛ ꝓ nobis viuificandis licet inimicis. j. Pet. ij. Chriſtus paſſus eſt pro nobis. Pro nobis inqꝫ [Ut ſiue vigilem⁹] id eſt in carne viuamus [ſiue dormiam⁹] .i. mortui fuerimus [ſimul cum illo] .i. chriſto iuncti ꝛ ad eius ſimilitudinem [viuamus] vita gratie in preſenti: ꝛ glorie in futuro. ij. Coꝛ. v. Pro omnibus mortuus eſt chriſtus vt qui viuunt iam non ſibi viuant: ſed ei qui pro ipſis mortuus eſt chriſtus.

Propter quod conſolamini inuicem ꝛ edificate alterutrum: ſicut ꝛ facitis.

¶ Hic hortatur ad mutuam conſolationem. Conuiſme di conſolatio perſuadetur eſſe mutua: quia inuicem.

Proficua: q2 edificate. Continua: q2 ſicut ⁊ facitis. Dicit ergo [Propter qđ] q2 ſcʒ talem ⁊ tantam ſpem habemus [cōſolamini inuicem] in hac miſeria: alij alios de morte amicorum dolentes mutuo ꝯfortando. Eſa. xl. Cōſolamini conſolamini popule meus [⁊ edificate alterutrum] Gloſa ſciens ignorantem ad bonū inſtruendo. Ergo Cōſolamini dolentes. Edificate neſcientes [ſicut ⁊ facitis] id eſt vt non minus poſtea ꝙ̄ modo faciatis. Rom. xiiij. Que pacis ſunt ſectemur. Que edificationis ſunt: inuicem cuſtodiamus.

Hic queritur ſuper illud. De temporibus ⁊ momentis ⁊c. Contra. Joel. iij. Determinatur iudicij locus ergo ⁊ debuit determinari tempus. Rñ. Nō eſt ſimile: q2 determinatio temporis induceret ſecuritatē Determinatio loci non ſed poti⁹ incutit timorem. Item ſup illud. Dies domini ergo iudicium erit de die qđ etiam videtur: q2 ſol ⁊ luna ſtabunt in hemiſperio ſuo ſm illud Abach. iij. Sol ⁊ luna ſteterunt ⁊c. Con. Matth. xxv. Media nocte ⁊c. Rñ. Si dies appellat latio ſolis ſuper terram: non erit dies. Si ſtatio ſolis ſup terram: dies erit. Ad obiectum. Rñ. Tempus illđ nox dicitur propter improuiſionem: nō propter obſcuritatem. Item ſuper illud. Cum dixerint pax ⁊ ſecuritas. Contra. Luc. xxi. Areſcentibus hominib⁹ pre timore ⁊c. Rñ. Tempore perſecutionis antichriſti erit timor. Poſt mortem vero eius per quadraginta quinqꝫ dies datos ad penitentiam erit pax poſtea veniente iudicio iterum timor. Item ſuper illud. Repentinus interitus. Contra. Glo. dicit poſt mortem antichriſti quadraginta quinqꝫ dies dabuntur ad penitentiam et poſtea erit iudicium: ergo determinato tempore: non ergo erit repente. Rñ. Etſi determinatum eſt ꝙ ante illos quadraginta quinqꝫ dies nō erit nō tamen determinatum eſt quando poſt erit. Item ſup illud. Omnes vos filij lucis. Con. Supra. j. In principio dicit Gloſ. ꝙ inter eos erant quidam mali. Rñ. Duplex eſt filiatio ſpiritualis: quedam p ſacramentorum regenerationem: hac erant omnes filij: quedam per gratie iuſtificātis adoptionem: hac nō omnes. Erant enim omnes chriſtiani: ſed nō omnes iuſti. Uel omnes erant filij lucis actu: vel aptitudine. Item ibidem Glo. Fides eſt que facit diem. i. habitum virtutum. Contra. Habitus ſtrutū natura īmediate a deo infūditur. Rñ. Fides facit habitum virtutum diſpoſitiue nō effectiue: q2 prior virtutum eſt: nō tempore. Item ibidem Glo. Nox eſt habitus viciorum. Cōtra. Uicium priuatio eſt: nō habitus. Rñ. Sicut eſſe dicitur dupliciter. ſ. eſſe nature ⁊ rationis ita habitus dupliciter. Uicium autē habitus eſt rationis nō nature. Item ſup illud. Nocte dormiunt. Glo. Uicia ſua traxerunt eos ad hoc: vt obliti vite eterne in iſtis quieſcant. Contra. Uelle eſſe beatos omnibus eſt innatum ſm Aug. Ergo non cadit ſub obliuione Rñ. Ponitur antecedens pro cōſequente: q2 ſic ſe habēt acſi obliti eſſent. Itē ſuper illđ Lorica fidei ⁊ charitatis. Glo. Si charitati inſiſtimus nō nos vincet temporalis appetit⁹. Contra. Charitas quantacūqꝫ ſit in via poteſt amitti. Rñ. Quāuis poſſit amitti poſtꝙ̄ habetur nō tamen dum ei inſiſtitur. Item ſuper illud. In adquiſitionem ſalutis. Glo. Non enim ocioſis dabitur ſalus. Cōtra. Luc. x. Maria laudatur de ocio. Non enim ſatagebat circa frequēs miniſterium. Rñ. Ocium cōtemplationis bonum: ſʒ ociū corporis malum.

Filiatio ſpūalis ē duplex.

Rogamus autem vos fratres vt noueritis eos qui laborant inter vos ⁊ preſunt vobis in domino: ⁊ monent vos vt habeatis illos abundantius in charitate: propter opus illorum: ⁊ pacem habete cum eis.

¶ Hec eſt quarta pars epiſtole. Ubi poſt Salutationem. Maiorum confirmationem Et minorꝫ correctionem ponit Cōcluſionem. Ubi primo ponit moralē exhortationem Secundo vt implere poſſint: fundit pro eis orationem. ibi. Ipſe autem deus pacis. Tertio vt libentius adquieſcant: oſtendit ſuam ad eos affectionem. ibi. Fratres orate pro nobis. In prima ponitur diſtincta exhortatio. Primo ſubditorꝫ. Secundo prelatorum. ibi. Rogamus autē vos fratres corripite. Tertio ſimul amborum. ibi. Uidete nequis malum. In prima ſubditos monet ad tria reſpectu prelatorum. Primo ad eorum recognitionem. Secundo ad abundantē dilectionem. ibi. Ut habeatis illos. Tertio ad debitā pacē. ibi. Propter opus illorum. In prima primo hortatur ad prelatorꝫ recognitionem. Secundo ſubdit huius triplicem rationem. Prima eſt onus ſollicitudinis ibi. Qui laborant. Secunda: honor prelationis. ibi. Et preſunt vobis. Tertia: fructus predicationis. ibi. Et monet vos. Dicit ergo [Rogamus] q. Nos omnes ita facite [autem] ſed o [fratres] ſubditi ⁊ inferiores [rogamus vos] qui tamen precipere poſſemus. Hoc eſt contra prelatos qui de facili precipiunt [vt noueritis] id eſt vt vos noſſe oſtendatis Eis ſcʒ neceſſaria miniſtrando. Reuerenter obediendo. Hoc enim duplici honore digni ſunt qui bene preſūt preſbyteri. j. Tim. v. [eos] ſcʒ prelatos [qui laborant inter vos] cura ſcʒ ⁊ ſollicitudine. Prelatio enim eſt labor: nō honor: opus nō ocium. j. Ti. iij. Qui epiſcopatum deſiderat bonuʒ opus deſiderat. ij. Tim. viii. Tu vero vigila: in omnibus labora: opus fac euangeliſte ⁊c. [⁊ preſūt vobis] officio dignitate: ⁊ hoc [in domino] id eſt domini ordinatione. Dedit enim quoſdam paſtores ⁊c. Ephe. iiij. [⁊ monent vos] verbo ⁊ predicatione. Noueritis inqꝫ ita [vt habeatis eos abundantius] ꝙ̄ ceteros [in charitate] plus eos diligendo: ⁊ affectu ⁊ effectu: ſicut patres ſpirituales Filij enim magis debent diligere patres ꝙ̄ fratres. Sʒ heu hodie q2 eo ipſo ꝙ eſt prelatus minus diligitur [Propter opus] q. Ita abundantius habete eos in charitate. Etſi quando vos durius increpant vel puniunt tamen [Propter opus illorum] quia ſcʒ officium illorum eſt arguere ⁊ increpare. ij. Timo. viii. Argue obſecra increpa ⁊c. [pacem habete cū eis] Scientes opus eorum exigere hoc qđ faciunt. Et tangit hic tria quibus alia tria correſpondent.
Debent enim ſubditi prelatos recognoſcere: quia laborant circa eos in cura ⁊ regimine. Secundo debent eos abundantius diligere: q2 preſunt officio ⁊ dignitate. Tertio debent ad eos pacem habere q2 monent doctrina ⁊ predicatione.

F Prelatos debent ſubditi recognoſcere.

Rogamus autem vos fratres: corripite inquietos: conſolamini puſillanimes: ſuſcipite infirmos: patientes eſtote ad omnes.

¶ Hic ſubdit exhortationem prelatorum. Ubi prelatos monet ad quattuor.

Ad corripiendum		Magiſtri corripiendo
Ad ꝯſolandum	ergo plati	Socij ꝯſolando
Ad ſupportandum	debent eſſe	Medici ſuſcipiēdo
Ad compatiēdum		Amici cōpatiendo.

Dicit ergo [Rogamus] q. Sic facias minores [autē] ſed o [fratres] maiores [rogamus vos corripite inquietos] .i. curioſos ⁊ girouagos Eccli. xix. Corripite proximum anteꝙ̄ cōmineris id eſt ſine comminatione: q2 Qui corripit hominem gratiā poſtea inueniet Pro. xxviij. [conſolamini puſillamines] contra aduerſitatē tribulationis: ⁊ contra deſperationem pro peccatis. Eſa. xxv. Confortate manus diſſolutas ⁊c. Dicite puſillamines confortamini [ſuſcipite infirmos] in fide vt medici ad ſanandum Rom. xiiij. Infirmum in fide aſſumite. E contra de quibuſdam Ezech. xxiij. Quod infirmum fuit nō conſolidatis [patientes eſtote] in moleſtijs illatis ⁊ hoc [ad omnes] amicos: inimicos: domeſticos: ⁊ extraneos: ſuperiores ⁊ equales ⁊ inferiores. Prouerbiorꝫ. xiiij. Qui patiens eſt multa gubernatur ſapientia.
¶ Notandū ſuper illud. Corripite inquietos Qualis correptio debet eſſe.
Primo diſcreta ne faciat de claue clauam. Eccli. ix. Prius ꝙ̄ interroges ne vitupercs quemꝙ̄ ⁊ cū interrogaueris corripe iuſte.

G Correptio ꝗlis debet eē.

pſ.xcix. Secundo Modeſta ne faciat de claue clauum. pſalmi. Superuenit manſuetudo. ⁊ corripiemur. Ad Galath. vi. Vos qui ſpirituales eſtis inſtruite huiuſmodi in ſpiritu lenitatis.
Tertio Ordinata ſecundum ordinem euangelicū ne prodat fratris crimen Mat. xviij. Si peccauerit in te frater tuus corripe eum inter te ⁊ ipſum ſolum.
Quarto Charitatiua. ij. Theſ. vlt. Nolite quaſi inimicum exiſtimare: ſed corripite vt fratrem. Glo. ex dilectione. Eſa. xi. Egredietur virga: correctionis: de radice ieſſe. i. de incendio charitatis ⁊c.
Quinto Vera ne ſub pretextu iuſticie exerceat vindictam. Eccleſiaſt. xix. Correctio mendax in ore contumelioſi.

Videte nequis malum pro malo alicui reddat: ſed ſemper quod bonum eſt ſectamini in inuicem ⁊ in omnes.

¶ Hic ponitur communis exhortatio vtrorumqꝫ tam prelatorū ꝙ̄ ſubditorū. Vbi oſtendit qualiter ſe habere debeant. Primo in vita. Secūdo in doctrina. ibi. Spiritum nolite extinguere. In prima monet qualiter ſe habeant. Primo in vita actiua. Secundo in vita contemplatiua. ibi. Sēper gaudete. Tertio ſubdit vtriuſqꝫ cauſa. ibi. Hec eſt enim voluntas dei. In prima primo dehortatur vindictam. Secundo hortatur beniuolentiam. ibi. Sed ſemper qđ bonum eſt. Dicit ergo [Videte] q. Nō ſoluʒ patientes eſtote: ſʒ [videte nequis malum pro malo alicui reddat] nec etiam bonum pro malo ſubſtrahat Rom. xij. Nulli malum pro malo reddentes. Prouerb. xx. Ne dicas reddam malum ꝓ malo expecta dominum ⁊ liberabit te. [ſed ſemꝑ] in proſperis. ſ. ⁊ aduerſis [qđ bonum eſt] id eſt vtile [ſectamini] Ro. xij. Prouidentes bona nō ſolum coram deo: ſʒ etiam coram hominibus. Sectamini inquam [in inuicem] id eſt inter vos credentes [⁊ in omnes] id eſt etiam nō credentes. Gal. vi. Dum tempus habemꝰ operemur bonum ad omnes: maxime autem ad domeſticos fidei. Felix qui ſic operatur opus. Bonum: qꝛ qđ bonum eſt. Bonum continuum: qꝛ ſemper Bonum mutuum: quia in inuicem. Bonum communicatum: qꝛ in omnes.
Et notandum ꝙ reddere.
Bonum pro bono eſt iuſticie.
Malum pro malo vindicte.
Bonum pro malo miſericordie.
Malum pro bono nequicie.

Semper gaudete: ſine intermiſſione orate: in omnibus gratias agite. Hec eſt enim voluntas dei in chriſto ieſu in omnibus vobis.

¶ Hic monet qualiter ſe habeant in vita contemplatiua. Quia meditando bona: futura: preſentia: ⁊ preterita. Futura vt in ſpe gaudeant. Ideo dicit. Semper gaudete. Preſentia vt ea impetrent. Ideo ſubdit. Sine intermiſſione orate. Preterita vt de his gratias agant. Ideo addit in omnibus gratias. Dicit ergo [Semper] q. Et non ſolum patiamini: ſed etiam [ſemper] in proſperis. ſ. ⁊ aduerſis quicquid vobis fiat [gaudete] in ſpe. Phil. quarto. Gaudete in domino ſemper. Et ij. Cor. vi. Quaſi triſtes: ſemꝑ autem gaudentes [ſine intermiſſione]. ſ. certis horis ⁊ oportunis [orate] ꝓ bonis obtinendis. Vel [ſine intermiſſione orate]. i. ſemper iuſte viuite ⁊ eterna deſiderate. Nec enim ceſſat orare: qui nō ceſſat bene facere: vt dicit glo. Eccleſia. xviij. Ne impediaris orare ſemper [in omnibus autē gratias agite] pro bonis obtentis. Coloſ. tertio. Abūdantes in gratiarum actione [Hec enim eſt voluntas dei] vt ſcʒ predicta faciatis: ⁊ hoc [in chriſto ieſu] qꝛ ꝑ chriſtum hoc docuit deus facere [in vobis omnibus] tam maioribus quam minoribus. Supra. iiij. Hec eſt voluntas dei ſanctificatio veſtra. ⁊c.

Spiritum nolite extinguere: prophetias nolite ſpernere.

¶ Hic docet qualiter ſe habere debeant in doctrina. Et primo qualiter in docendo. Secundo qualiter in audiendo. ibi. Prophetias nolite. Tertio qualiter in recipiendo. ibi. Omnia autem probate. Dicit ergo [Spiritum] q. Ita ſe habeāt omnes communiter: ſʒ vos maiores [Spiritum ⁊c.] Hoc tripliciter exponitur i glo. Primo modo ſic [ſpūm nolite extinguere]. i. donū ſpiritusſancti abſcondere: ⁊ ſic merito illud perdere. Eccl. xxx. Bona abſcōdita in ore clauſo: quaſi appoſitiones epularum circumpoſite ſepulcro. Secundo modo ſic [ſpūm nolite extinguere]. i. prophetantem nolite prohibere: vt ſi aliquid minori a ſpiritusſancto reuelatum fuerit. Nume. xi. Quis mihi det vt omnis populus ꝓphetet. Tertio modo ſic [ſpiritum nolite extinguere]. i. malis operibus a vobis ſpiritusſanctum excludere: ⁊ vos minores [prophetias] id eſt reuelatiōes de futuris: maioribus factas. Sic accipitur prophetia. ij. Pe. i. Non enī voluntate humana allata eſt aliqñ ꝓphetia. Vel [ꝓphetias]. i. ſcripturarum expoſitiōes. Sic accipitur. i. Cor. xiiij. Qui prophetat hominibus loquitur ad edificationem [ꝓphetias ergo nolite ſpernere]. i. Siquis dicta ꝓphetarum explanat ⁊ ad edificationē predicat nolite eum deſpicere neqꝫ contemnere.

Omnia autem probate quod bonum eſt tenete: ab omni ſpecie mala abſtinete vos.

¶ Hic oſtendit qualiter ſe habere debeant in recipiēdo. Vbi docet primo omnia diſcutere. Secundo bona eligere. ibi. Quod bonum. Tertio mala reſpuere. ibi. Ab omni ſpecie. Dicit ergo [Omnia] q. Nolite ꝓphetias ſpernere. nō tamen oīa indiſcrete omnia ꝓbanda qꝛ certa nō indigent diſcuſſione. i. Ioh. iiij. Nolite omni ſpiritu credere ſed ꝓbate ſpūs ſi ex deo ſint [qđ bonum eſt] id eſt qđ eſſe inueneritis [tenete] firmiter. i. opere implete. ij. Theſ. ij. Qui tenet teneat [ab omni ſpecie mala] Nō ſolum ab eo qđ eſt malum: ſed etiam ab omni qđ ſpeciem mali ꝓtendit [abſtinete vos] tam in doctrina quam in vita. Exemplum de Eleazaro. ij. Machab. ſexto.
¶ Notandum quod multiplex inuenitur ſpecies in ſcriptura. Species i ſcriptura multiplex inuenitur.
Prima rationalis ſm qđ homo dicitur ſpecies animalis: dignitatis: cuius conſideratio retrahit a peccato. Sicut domicella propter honorem ſui generis: non audet fornicari. Iob quinto. Viſitans ſpeciem tuam, non peccabis.
Secunda Corporalis ⁊ naturalis ſm qđ dicitur Species Priami digna eſt imperio. Cuius incauta ꝯſideratio multis eſt occaſio perditionis. Sicut cattus propē ſpeciem pellis capitur: roſarius ꝓpter flores. Ezech. xvi. Egreſſum eſt nomen tuum in gentes ꝓpter ſpeciem tuam. Sequitur: ⁊ habens fiduciam in pulcritudine tua fornicata es. Ideo. Eccle. xi. Non laudes hominem in ſpecie ſua ⁊c.
Tertia Artificialis ſm ꝙ dicitur imago ſpecioſa hec eſt conducticia ⁊ accommodata ad tempus que dicitur in mulieribus fardēre: vel ornat*us* exterior. Exemplū de cornicula ⁊ grege ouium: de ſimia que induit capat burgenſis. Tales ſunt idola diaboli: in quibus loquitur: ideo Eccle. ix. Auerte faciem tuam a muliere compta: ⁊ ne circumſpicias ſpeciem alienam: propter ſpeciem: mu. mul. per. Et ex hoc non diligit. Rex cum qui comburit caſtra ſua.
Quarta Eſt ſuperficialis: ſecundū ꝙ laterne picte dicuntur. Sic hypocrite qui fingunt ſpeciem quam non habent Matth. xxiij. Ve vobis ſcribe ⁊ phariſei hypocrite. ⁊c. Ergo in ſuperficie inuenis ſpecioſum: nihil in re. Iūge ſimul: ⁊ habes vnum pulcrum nihil. ij. Ti. iij. Habentes ſpeciem pietatis. ⁊c.
Quinta ſpiritualis ſm quam anima dicitur ſpecioſa. Hanc amat ⁊ conſiderat dominus. Pſ. Audi filia ⁊ vide ⁊c. pſ. xliiij. Hec eſt vtilis qꝛ meretur regnum ſicut in feſtis pulcrioribus ſolet dari honor feſti vt roſa vel pauo vel niſus. Sic dominus pulcriori regnum. Pſalm. Specie Ibidem.

tua ⁊ pulchritudine tua.⁊c.
Sexta Eſt eternalis.ſ.glorie de qua Eccleſiaſt.xliij. Species celi in viſione glorie. Hec erit electorum: ſm̄ illud Sap.v. Iuſti autem in perpetuum viuent ⁊c. Sequitur. Ideo accipient regnum decoris ⁊ diadema ſpeciei de manu domini.

Ipſe autem deus pacis ſanctificet vos per oīa. vt integer ſpiritus veſter: ⁊ anima: ⁊ corpus ſine querela in aduentu domini noſtri ieſu chriſti ſeruetur.

¶ Superius poſuit moralem īſtructionem. Hic vt implere poſſint fundit ꝓ eis orationem. Ubi tangit p̄mo orationis materiam. Secundo finem.ibi. Ut integer ſpiritus. Tertio ſpei impetrationem.ibi. Fidelis eſt deus. Dicit ergo[Ipſe autem]q. Ita p̄latos ⁊ ſubditos moneo[ipſe autem deus pacis]qui.ſ.poteſt omnē inquietudinem remouere[ſanctificet].i.mundet et cōfirmet[vos per omnia]que docui. Eius eñ eſt ſanctificare. Leuitici.xj. Ego dominus qui ſanctifico vos. Sanctificet inq̄ ita[vt integer ſpiritus ⁊c.]Hoc exponitur dupliciter. Primo modo ſic[vt ſpūs veſter ſeruetur integer].i. mens veſtra ſeruetur integra: ſine peccati corruptione ſeruiendo legi dei[⁊ anima].i.ſenſualitas ſimiliter ſeruetur ītegra ſeruiendo rationi[⁊ corp⁹]ſeruetur[ſine querela].i.caro ſeruiendo ſpiritui vt.ſ.nihil dignum querela eius miniſterio agatis. Et dicit ſine querela. Nec dicit ſine peccato q2 impoſſibile eſt vitam preſentem ducere ſine peccato.j.Ioh.j. Si dixerimus q2 peccatum nō habem⁹ ipſi nos ſeducimus ⁊ veritas in nobis nō eſt. Seruet inq̄[in aduētu domini noſtri ieſu chriſti].i. vſq3 in aduentum dn̄i noſtri ieſu chriſti.i. vſq3 in finem vite. Secundo modo ſic[vt ſpūs veſter ſeruetur integer].i.gratia ſpiritusſancti collata in baptiſmo ſeruetur integra: vt nec peccato diminuatur nec deſtruatur[⁊ anima ⁊ corpus ſeruentur ſine querela]vt.ſ.nec anima nec corpus peccatis exponatur ⁊c. ſicut prius Felix integritas. Ubi nec ſpūs ſenſualitate: nec ſenſualitas carne: nec caro tentatione: vel afflictione corrūpitur. Felix in quo viget itegritas: ītegritatis generalitas: q2 ſpūs anima ⁊ corpus. Generalitatis perpetuitas: quia vſque in aduentum domini.

Fidelis eſt deus qui vocauit vos qui etiam faciet.

¶ Hic ſubdit ſpem impetratiōisque ſurgit ex trib⁹ ex ꝓmittentis Ueritate: q2 fidelis eſt. Charitate: q2 vocauit. Poteſtate: q2 faciet. Hec ſūt tria que exiguntᷣ ⁊ ſufficiūt ad Agere: ſcire: velle ⁊ poſſe. Dicit ergo[Fidelis]q. Sic oro: nec dubitandum eſt quin ipſe de⁹ faciat hoc[fidelis]eñ[eſt de⁹].i.verax in ꝓmiſſis. Pſ. Fidelis domin⁹ ī oībus verbis ſuis[qui vocauit vos]per me.ſ.ad vitam. Ego eñ ſum quaſi vox eius[qui etiam faciet]qd̄ peto.i.opus gratie in vobis perficiet. Phi.j. Qui cepit vobis bonum opus: perficiet.

pſ.cliiij.

I

Chriſtus de⁹ pacis dicitur.

¶ Notandum ꝙ chriſtus dicitur Deus pacis.
Primo Quia pacis autor Eph.ij. Ipē eſt pax noſtra qui facit vtraq3 vnum.
pſ.lxv. Scdo: Quia pacis amator. Pſ. In pace factus eſt locus ei⁹. Ps. Cum his qui oderunt.
pſ.cxix.
pſ.lxj. Tertio: Quia pacis allator. Ps. Orietur in diebus eius iuſtitia ⁊ abundantia pacis ⁊c.
Quarto: Quia pacꝫ predicator. Eph.ij. Ueniens euāgelizauit pacē vobis.⁊c.
Quinto: Q2 pacis emptor. Eſa.liij. Diſciplina pacis noſtre ſuper eum.⁊c.
Sexto: Quia pacis dator. Io.iiij. Pacē relinquo vobis: pacem meam do.
Septimo: Quia pacis ꝓmiſſor. Mat.v. Beati pacifici quoniam filij.⁊c.

Fratres orate pro nobis: Salutate fratres omnes in oſculo ſancto. Adiuro vos per dominum vt legatur epiſtola hec omnibus ſanctis fratribus. Gratia domini noſtri ieſu chriſti vobiſcum Amen.

¶ Hic ſuam ad eos oſtendit affectionem. Primo ſe eorum orationibus commendādo. Secundo eos omnes ſalutando.ibi. Salutate fratres. Tertio epiſtolā hāc omnib⁹ recitari rogando.ibi. Adiuro vos. Quarto gratiam dei eis optando.ibi. Gratia domini. Dicit ergo [Fratres orate ꝓ nobis] In hoc humilitas eius oſtēditur qui cum tantus eſſet: ab eis tn̄ humiliter orationum ſuffragia poſtulabat. Colo. quarto. Orantes etiā ſimul ꝓ me[ſalutate fratres oēs]ex parte noſtra ⁊ hoc [in oſculo ſctō]qd̄ eſt ſignum dilectionis.
¶ Notandum ſuper illud. In oſculo ſancto. Oſculum verum ⁊ ſanctum debet eſſe.
Primo: Non ſimulatorium ſicut Ioab Amaſam. ſecūdo Reg.xx.
Scdo: Nō ꝓditorium ſicut iudas chriſtum Ma.xxvj. Iuda oſculo filium hominis tradis.
Tertio Non deceptorium ſicut mulier iuuenem irretitum. Prouer.vij. Sed[oſculo ſctō]vos veros ⁊ perfectos oſtendite. Et inde[adiuro vos per dominum].ſ. [vt legatur epiſtola hec omnibus ſanctis fratrib⁹].i. omnibus fidelib⁹ in baptiſmate ſanctificatis. Uel etiam[omnibus ſanctis].i.ꝑfectis vt inde ſcꝫ ꝓficiant Et vt predicta oīa faciatis[Gratia domini noſtri ieſu xp̄i]ſine qua nihil poteſtis facere. j.Cor.xv. Plus omnibus laboraui nō ego ſꝫ gratia dei mecū. Sit ſup. [cum omnibus vobis] Ipſa enim eſt optime ſocietatis: q2 nō deſerit niſi prius deſerentem. Ideo monet apoſtolus. Heb.xij. Contemplantes nequis deſit gratie dei: ⁊ perducit ad gloriam q2 gloriam ⁊ gratiam dabit dominus[Amen] Confirmatio eſt petitionis: et totius epiſtole cōcluſio.

R Oſculum qn̄ dʒ verū ⁊ ſctūꝫ.

Hic queritur ſuper illud. Et monent vos.

Glo. Ut pares. Con. Subditi non ſūt pares prelatis. Rn̄. Natura ſunt pares: officio diſpares. Item ſuper illud. Noueritis eos ⁊c. Glo. Neceſſaria miniſtrando. Sicut enim diuitie negligentiam pariunt ſalutis: ita egeſtas dum ſaturari querit a iuſticia declinat: ergo ſicut diuitie in prelatis ⁊ ꝓdicatoribus ſunt reprehenſibiles: ita ⁊ egeſtas. Contra. Mat.xix. Uade ⁊ vēde omnia que habes ⁊c. Rn̄. Egeſtas coacta facit declinare a iuſticia: nō egeſtas voluntaria. Itē ſuper illd̄ Semper gaudete. Contra. Aliqn̄ de peccatis dolendū eſt. Rn̄. Dolor de peccatis nō opponitur gaudio de ſpe ſalutis. Itē ibidē Glo. Semper gaudete: quicqd̄ fiat vobis. Con. De malo perſequentis nō eſt gaudendum. Reſponſi. Non eſt gaudendum de malo culpe inferentium penam ſed de malo pene illate. Item ſuper illud. Sine intermiſſiōe orate. Glo. Semper orat qui ſemꝑ bene agit. Contra. Hiero. cū vxori debitum reddo orare nō poſſū. Rn̄. Hic accipit orationem cōiter. Hieronymus accipit ꝓprie. Itē ibidē Gloſ. Si ꝯtinuū eſt deſideriuꝫ: ꝯtinua eſt oratio. Cōtra. Nō poteſt eſſe in ſtatu vie continuum deſiderium. Reſpō. Glo. Loquitur de ꝯtinuitate habituali non actuali. Item ſuꝑ illud. Ut integer ſpūs. Glo. Nota tria poſuit quibus homo ꝯſtat.i. Spiritum Aīam ⁊ Corpus ſcꝫ Illud quo intelligimus: ⁊ Illd̄ quo viuimus: ⁊ Illud quo ꝯtrectabiles ſum⁹. Cont. Aug. de eccleſia: dogmatibus. Nō eſt tertius in ſubſtantia anime ſpirit⁹. Rn̄. Spūs ⁊ anima idem ſunt ſubiecto: ſꝫ differunt ratione: nā ipſa ſubſtantia anime ꝑut corpori coniungitᷣ dicitur anima Prout a corpore ſeparabilis.ſ. ſm̄ vires intellectuales dicitur ſpūs. Item ibidem Glo. Ut gratia ſpiritusſancti ſeruetur integra ne veſtro vicio corrumpatur aut minuatur: aut fugetur. Cont. Nō poteſt minui per mortalia: q2ꝑ hec totaliter deſtruitur: nec per venialia q2 gratie nō opponuntur: ſed cū ea ſe cōpatiuntᷣ: ergo non poteſt minui Rn̄. Glo. Loquitur de diminutione quo ad feruorem: nō quo ad eſſētiam. Item ibidem Glo. Dum homo agit que odit ſpūs ei⁹: gratia penitus ab eo recedit vel minuitur: Contra per talia ſcꝫ mortalia gratia omnino deſtruitur. Rn̄. Gra-

Homo ex quibus cō ſtat.

pſ.xcix. Secundo Modeſta ne faciat de claue clauum. pſalmi. Superuenit manſuetudo. ⁊ corripiemur. Ad Galath. vi. Uos qui ſpirituales eſtis inſtruite huiuſmodi in ſpiritu lenitatis.

Tertio Ordinata ſecundum ordinem euangelicū ne prodat fratris crimen Mat. xviij. Si peccauerit in te frater tuus corripe eum inter te ⁊ ipſum ſolum.

Quarto Charitatiua. ij. Theſ. vlt. Nolite quaſi inimicum exiſtimare: ſed corripite vt fratrem. Glo. ex dilectione. Eſa. xj. Egredietur virga: correctionis: de radice ieſſe. i. de incendio charitatis ⁊c.

Quinto Uera ne ſub pretextu iuſticie exerceat vindictam. Eccleſiaſt. xix. Correctio mendax in ore contumelioſi.

Uidete nequis malum pro malo alicui reddat: ſed ſemper quod bonum eſt ſectamini in inuicem ⁊ in omnes.

¶ Hic ponitur communis exhortatio vtroruꝫ tam prelatorū ꝙ ſubditorū. Ubi oſtendit qualiter ſe habere debeant. Primo in vita. Secūdo in doctrina. ibi. Spiritum nolite extinguere. In prima monet qualiter ſe habeant. Primo in vita actiua. Secundo in vita contemplatiua. ibi. Sēper gaudete. Tertio ſubdit vtriuſqꝫ cauſa. ibi. Hec eſt enim voluntas dei. In prima primo dehortatur vindictam. Secundo hortatur beniuolentiam. ibi. Sed ſemper qđ bonum eſt. Dicit ergo [Uidete] q. Nō ſoluꝫ patientes eſtote: ſꝫ [videte neqꝫ malum pro malo alicui reddat] nec etiam bonum pro malo ſubſtrahat Rom. xij. Nulli malum pro malo reddentes. Prouerb. xx. Ne dicas reddam malum pro malo expecta dominum ⁊ liberabit te. [ſed ſemp] in proſperis. ſ. ⁊ aduerſis [qđ bonum eſt] id eſt vtile [ſectamini] Ro. xij. Prouidentes bona nō ſolum coram deo: ſꝫ etiam coram hominibus. Sectamini inquam [in inuicem] id eſt inter vos credentes [⁊ in omnes] id eſt etiam nō credentes. Gal. vj. Dum tempus habem⁹ operemur bonum ad omnes: maxime autem ad domeſticos fidei. Felix qui ſic operatur opus. Bonum: qꝛ qđ bonum eſt. Bonum continuum: qꝛ ſemper Bonum mutuum: quia in inuicem. Bonum communicatum: qꝛ in omnes.

Et notandum ꝙ reddere.
Bonum pro bono eſt iuſticie.
Malum pro malo vindicte.
Bonum pro malo miſericordie.
Malum pro bono nequicie.

Semper gaudete: ſine intermiſſione orate: in omnibus gratias agite. Hec eſt enim voluntas dei in chriſto ieſu in omnibus vobis.

¶ Hic monet qualiter ſe habeant in vita contemplatiua. Quia meditando bona: futura: preſentia:] preterita. Futura vt in ſpe gaudeant. Ideo dicit. Semper gaudete. Preſentia vt ea impetrent. Ideo ſubdit. Sine intermiſſione orate. Preterita vt de his gratias agant. Ideo addit in omnibus gratias. Dicit ergo [Sēper] q. Et non ſolum patiamini: ſed etiam [ſemper] in proſperis. ſ. ⁊ aduerſis quicquid vobis fiat [gaudete] in ſpe. Phil. quarto. Gaudete in domino ſemper. Et ij. Cor. vj. Quaſi triſtes: ſemp autem gaudentes [ſine intermiſſione]. ſ. certis horis ⁊ opportunis [orate] pro bonis obtinendis. Uel [ſine intermiſſione orate]. i. ſemper iuſte viuite ⁊ eterna deſiderate. Nec enim ceſſat orare: qui nō ceſſat bene facere: vt dicit glo. Eccleſia. xviij. Ne impediaris orare ſemper [in omnibus autem gratias agite] pro bonis obtentis. Coloſ. tertio. Abūdantes in gratiarum actione [Hec enim eſt voluntas dei] vt ſcꝫ predicta faciatis: ⁊ hoc [in chriſto ieſu] qꝛ per chriſtum hoc docuit deus facere [in vobis omnibus] tam maioribus quam minoribus. Sopra. iiij. Hec eſt voluntas dei ſanctificatio veſtra. ⁊c.

Spiritum nolite extinguere: prophetias nolite ſpernere.

¶ Hic docet qualiter ſe habere debeant in doctrina. Et primo qualiter in docendo. Secundo qualiter i audiendo. ibi. Prophetias nolite. Tertio qualiter in recipiendo. ibi. Omnia autem probate. Dicit ergo [Spiritum] q. Ita ſe habeāt omnes communiter: ſꝫ vos maiores [Spiritum ⁊c.] Hoc tripliciter exponitur i glo. Primo modo ſic [ſpm nolite extinguere]. i. donū ſpiritusſancti abſcondere ⁊ ſic merito illud perdere. Eccl. xx. Bona abſcōdita in ore clauſo: quaſi appoſitiones epularum circumpoſite ſepulcro Secundo modo ſic [ſpm nolite extinguere]. i. prophetantem nolite prohibere: vt ſi aliquid minori a ſpirituſancto reuelatum fuerit. Nume. xj. Quis mihi det vt omnis populus prophetet. Tertio modo ſic [ſpiritum nolite extinguere] . i. malis operibus a vobis ſpirituſanctum excludere: ⁊ vos minores [prophetias] id eſt reuelatiōes de futuris: maioribus factas. Sic accipitur prophetia. ij. Pe. j. Non enī volūtate humana allata eſt aliqū prophetia. Uel [prophetias]. i. ſcripturarum expoſitiōes. Sic accipitur. j. Cor. xiiij. Qui prophetat hominibus loquitur ad edificationem [prophetias ergo nolite ſpernere]. i. Siquis dicta prophetarum explanat ⁊ ad edificationē predicat nolite eum deſpicere neqꝫ contemnere.

Omnia autem probate quod bonum eſt tenete: ab omni ſpecie mala abſtinete vos.

¶ Hic oſtendit qualiter ſe habere debeant in recipiēdo. Ubi docet primo omnia diſcutere. Secundo bona eligere. ibi. Quod bonum. Tertio mala reſpuere. ibi. Ab omni ſpecie. Dicit ergo [Omnia] q. Nolite prophetias ſpernere. nō tamen oīa indiſcrete omnia probanda qꝛ certa nō indigent diſcuſſione. j. Ioh. iiij. Nolite omni ſpiritu credere ſed probate ſpūs ſi ex deo ſint [qđ bonum eſt] id eſt qđ eſſe inueneritis [tenete] firmiter. i. opere implete. ij. Theſ. ij. Qui tenet teneat [ab omni ſpecie mala] Nō ſolum ab eo qđ eſt malum: ſed etiam ab omni qđ ſpeciem mali pretendit [abſtinete vos] tam in doctrina quam in vita. Exemplum de Eleazaro. ij. Machab. ſexto.

¶ Notandum quod multiplex inuenitur ſpecies in ſcriptura. — Species i ſcriptura multiplex inuenitur.

Prima rationalis. ſm qđ homo dicitur ſpecies animalis: dignitatis: cuius conſideratio retrahit a peccato. Sicut domicella propter honorem ſui generis: non audet fornicari. Iob quinto. Uiſitans ſpeciem tuam non peccabis.

Secunda Corporalis ⁊ naturalis ſm qđ dicitur Species Priami digna eſt imperio. Cuius incauta cōſideratio multis eſt occaſio perditionis. Sicut cattus propter ſpeciem pellis capitur: roſarius propter flores. Ezech. xvj. Egreſſum eſt nomen tuum in gentes propter ſpeciem tuam. Sequitur: ⁊ habens fiduciam in pulcritudine tua fornicata es. Ideo. Eccle. xj. Non laudes hominem in ſpecie ſua ⁊c.

Tertia Artificialis ſm ꝙ dicitur imago ſpecioſa hec eſt conducticia ⁊ accommodata ad tempus que dicitur in mulieribus fardēre: vel ornatus exterior. Exemplū de cornicula ⁊ grege ouium: de ſimia que induunt caput burgenſis. Tales ſunt idola diaboli: in quibus loquitur: ideo Eccle. ix. Auerte faciem tuam a muliere compta: ⁊ ne circumſpicias ſpeciem alienam: propter ſpeciem: mu. mul. per. Et ex hoc non diligit. Rex cum qui comburit caſtra ſua.

Quarta Eſt ſuperficialis: ſecundū ꝙ laterne picte dicuntur. Sic hypocrite qui fingunt ſpeciem quam non habent Matth. xxiij. Ue vobis ſcribe ⁊ phariſei hypocrite. ⁊c. Ergo in ſuperficie inuenis ſpecioſum: nihil in re. Iūge ſimul: ⁊ habes vnum pulcrum nihil. ij. Ti. iij. Habentes ſpeciem pietatis. ⁊c.

Quinta ſpiritualis ſm quam anima dicitur ſpecioſa. Hanc amat ⁊ conſiderat dominus. Pſ. Audi filia ⁊ vide ⁊c. pſ.xliiij.
Hec eſt vtilis qꝛ meretur regnum ſicut in feſtis pulcrioribus ſolet dari honor feſti vt roſa vel pauo vel niſus. Sic dominus pulcriori regnum. Pſalm. Specie Ibidem.

tua ⁊ pulchritudine tua. ⁊c.
Sexta Eſt eternalis. ſ. glorie de qua Eccleſiaſt. xliij. Species celi in viſione glorie. Hec erit electorum: ſm illud Sap. v. Juſti autem in perpetuum viuent ⁊c. Sequitur. Ideo accipient regnum decoris ⁊ diadema ſpeciei de manu domini.

Ipſe autem deus pacis ſanctificet vos per oia. vt integer ſpiritus veſter: ⁊ anima: ⁊ corpus ſine querela in aduentu domini noſtri ieſu chriſti ſeruetur.

¶ Superius poſuit moralem iſtructionem. Hic vt implere poſſint fundit ꝓ eis orationem. Ubi tangit pͥo orationis materiam. Secundo finem. ibi. Ut integer ſpiritus. Tertio ſpei impetrationem. ibi. Fidelis eſt deus. Dicit ergo [Ipſe autem] q. Ita ꝑlatos ⁊ ſubditos moneo [ipſe autem deus pacis] qui. ſ. poteſt omnẽ inquietudinem remouere [ſanctificet]. i. mundet et cõfirmet [vos per omnia] que docui. Eius eñ eſt ſanctificare. Leuitici. xj. Ego dominus qui ſanctifico vos. Sanctificet inq̃ it a [vt integer ſpiritus ⁊c.] Hoc exponitur dupliciter. Primo modo ſic [vt ſpũs veſter ſeruetur integer]. i. mens veſtra ſeruetur integra: ſine peccati corruptione ſeruiendo legi dei [⁊ anima]. i. ſenſualitas ſimiliter ſeruetur itegra ſeruiendo rationi [⁊ corp⁹] ſeruetur [ſine querela]. i. caro ſeruiendo ſpiritui vt. ſ. nihil dignum querela eius miniſterio agatis. Et dicit ſine querela. Nec dicit ſine peccato q᷑ impoſſibile eſt vitam preſentem ducere ſine peccato. j. Joh. j. Si dixerimus q᷑ peccatum nõ habem⁹ ipſi nos ſeducimus ⁊ veritas in nobis nõ eſt. Seruet᷑ inq̃ [in aduẽtu domini noſtri ieſu chriſti]. i. vſq; in aduentum dñi noſtri ieſu chriſti. i. vſq; in finem vite. Secundo modo ſic [vt ſpũs veſter ſeruetur integer]. i. gratia ſpiritusſancti collata in baptiſmo ſeruetur integra: vt nec peccato diminuatur nec deſtruatur [⁊ anima ⁊ corpus ſeruentur ſine querela] vt. ſ. nec anima nec corpus peccatis exponatur ⁊c. ſicut prius Felix integritas. Ubi nec ſpũs ſenſualitate: nec ſenſualitas carne: nec caro tentatione: vel afflictione corrũpitur. Felix in quo viget itegritas: itegritatis generalitas: q᷑ ſpũs anima ⁊ corpus. Generalitatis perpetuitas: quia vſque in aduentum domini.

Fidelis eſt deus qui vocauit vos qui etiam faciet.

¶ Hic ſubdit ſpem impetrationiſque ſurgit ex trib⁹ ex ꝓmittentis Ueritate: q᷑ fidelis eſt. Charitate: q᷑ vocauit. Poteſtate: q᷑ faciet. Hec ſũt tria que exigunt᷑ ⁊ ſufficiũt ad Agere: ſcire: velle ⁊ poſſe. Dicit ergo [Fidelis] q. Sic oro: nec dubitandum eſt quin ipſe de⁹ fa-
pſ. cliiij. ciat hoc [fidelis] eñ [eſt de⁹]. i. verax in ꝓmiſſis. Pſ. Fidelis domin⁹ i oĩbus verbis ſuis [qui vocauit vos] per me. ſ. ad vitam. Ego eñ ſum quaſi vox eius [qui
I etiam faciet] q̃d peto. i. opus gratie in vobis perficiet.
Chriſtus Phi. j. Qui cepit vobis bonum opus: perficiet.
de⁹ pacis ¶ Notandum q̃ chriſtus dicitur Deus pacis.
dicitur. Primo Quia pacis autor Eph. ij. Ipẽ eſt pax noſtra qui facit vtraq; vnum.
pſ. lxv. Scdo: Quia pacis amator. Pſ. In pace factus eſt lo
pſ. cxix. cus ei⁹. Pſ. Cum his qui oderunt.
pſ. lxj. Tertio: Quia pacis allator. Pſ. Orietur in diebus eius iuſtitia ⁊ abundantia pacis ⁊c.
Quarto: Quia pac̃ predicator. Eph. ij. Ueniens euãgelizauit pacez vobis. ⁊c.
Quinto: Q᷑ pacis emptor. Eſa. liij. Diſciplina pacis noſtre ſuper eum. ⁊c.
Sexto: Quia pacis dator. Jo. xiiij. Pacez relinquo vobis: pacem meam do.
Septimo: Quia pacis ꝓmiſſor. Mat. v. Beati pacifici quoniam filij. ⁊c.

Fratres orate ꝓ nobis: Salutate fratres omnes in oſculo ſancto. Adiuro vos per dominum vt legatur epiſtola hec omnibus ſanctis fratribus. Gratia domini noſtri ieſu chriſti vobiſcum Amen.

¶ Hic ſuam ad eos oſtendit affectionem. Primo ſe eorum orationibus commendãdo. Secundo eos omnes ſalutando. ibi. Salutate fratres. Tertio epiſtolã hãc omnib⁹ recitari rogando. ibi. Adiuro vos. Quarto gratiam dei eis optando. ibi. Gratia domini. Dicit ergo [Fratres orate ꝓ nobis] In hoc humilitas eius oſtẽditur qui cum tantus eſſet: ab eis tñ humiliter orationum ſuffragia poſtulabat. Colo. quarto. Orantes etiã ſimul ꝓ me [ſalutate fratres oẽs] ex parte noſtra ⁊ hoc [in oſculo ſctõ] qḋ eſt ſignum dilectionis.
¶ Notandum ſuper illud. In oſculo ſancto. Oſculum verum ⁊ ſanctum debet eſſe. — Oſculum qñ dr verũ ⁊ ſctuz.
Primo: Non ſimulatorium ſicut Joab Amaſam. ſecũdo Reg. xx.
Scdo: Nõ ꝓditorium ſicut iudas chriſtum Ma. xxvj. Juda oſculo filium hominis tradis.
Tertio Non deceptorium ſicut mulier iuuenem irretitum. Prouer. vij. Sed [oſculo ſctõ] vos veros ⁊ perfectos oſtendite. Et inde [adiuro vos per dominum]. ſ. [vt legatur epiſtola hec omnibus ſanctis fratrib⁹]. i. omnibus fidelib⁹ in baptiſmate ſanctificatis. Uel etiam [omnibus ſanctis]. i. ꝑfectis vt inde ſcʒ ꝓficiant Et vt predicta oĩa faciatis [Gratia domini noſtri ieſu xp̃i] ſine qua nihil poteſtis facere. j. Cor. xv. Plus omnibus laboraui nõ ego ſʒ gratia dei mecũ. Sit ſup. [cum omnibus vobis] Ipſa enim eſt optime ſocietatis: q᷑ nõ deſerit niſi prius deſerentem. Ideo monet apoſtolus. Heb. xij. Contemplantes nequis deſit gratie dei: ⁊ perducit ad gloriam q᷑ gloriam ⁊ gratiam dabit dominus [Amen] Confirmatio eſt petitionis: et totius epiſtole cõcluſio.

Hic queritur ſuper illud. Et monent vos.

Glo. Ut pares. Con. Subditi non ſũt pares prelatis. Rñ. Natura ſunt pares: officio diſpares. Item ſuper illud. Noueritis eos ⁊c. Glo. Neceſſaria miniſtrando. Sicut enim diuitie negligentiam pariunt ſalutis: ita egeſtas dum ſaturari querit a iuſticia declinat: ergo ſicut diuitie in prelatis ⁊ ꝓdicatoribus ſunt reprehenſibiles: ita ⁊ egeſtas. Contra. Mat. xix. Uade ⁊ vẽde omnia que habes ⁊c. Rñ. Egeſtas coacta facit declinare a iuſticia: nõ egeſtas voluntaria. Itẽ ſuper illḋ Semper gaudete. Contra. Aliqñ de peccatis dolendũ eſt. Rñ. Dolor de peccatis nõ opponitur gaudio de ſpe ſalutis. Itẽ ibidẽ Glo. Semper gaudete: quicq̃d fiat vobis. Con. De malo perſequentis nõ eſt gaudendum. Reſponſi. Non eſt gaudendum de malo culpe inferentium penam ſed de malo pene illate. Item ſuper illud. Sine intermiſſiõe orate. Glo. Semper orat qui ſemꝑ bene agit. Contra. Hiero. cũ vxori debitum reddo orare nõ poſſũ. Rñ. Hic accipit orationem cõiter. Hieronymus accipit proprie. Itẽ ibidẽ Gloſ. Si ꝯtinuũ eſt deſideriuʒ: ꝯtinua eſt oratio. Cõtra. Nõ poteſt eſſe in ſtatu vie continuum deſiderium. Reſpõ. Glo. Loquitur de ꝯtinuitate habituali non actuali. Item ſuꝑ illud. Ut integer ſpũs. Glo. Nota tria poſuit quibus homo ꝯſtat. i. Spiritum Aiam ⁊ Corpus ſcʒ Illud quo intelligimus: ⁊ Illḋ quo viuimus: ⁊ Illud quo ꝯtrectabiles ſum⁹. Cont. Aug. de eccleſia: dogmatibus. Nõ eſt tertius in ſubſtantia anime ſpirit⁹. Rñ. Spũs ⁊ anima idem ſunt ſubiecto: ſʒ differunt ratione: nã ipſa ſubſtantia anime ꝓut corpori coniungit᷑ dicitur anima Prout a corpore ſeparabilis. ſ. ſm vires intellectuales dicitur ſpũs. — Homo ex quibus cõſtat.
Item ibidem Glo. Ut gratia ſpiritusſancti ſeruetur integra ne veſtro vicio corrumpatur aut minuatur: aut fugetur. Cont. Nõ poteſt minui per mortalia: q᷑ꝑ hec totaliter deſtruitur: nec per venialia q᷑ gratie nõ opponuntur: ſed cũ ea ſe cõpatiu᷑ ergo non poteſt minui Rñ. Glo. Loquitur de diminutione quo ad feruorem: nõ quo ad eſſẽtiam. Item ibidem Glo. Dum homo agit que odit ſpũs ei⁹: gratia penitus ab eo recedit vel minuitur: Contra per talia ſcʒ mortalia gratia omnino deſtruitur. Rñ. Gra-

tia gratum faciens per mortalia deſtruitur: ſed gratis data minuitur. Item ſuper illud. Sine querela. Glo. Non dicit ſine peccato qꝛ eſſe ſine peccato in hac vita de ſolo vnigenito dictum eſt. Cōt. Beata virgo fuit ſine peccato. Rñ. Solus chriſtus fuit ſine peccato omni tam originali ꝙ actuali: beata virgo ſine actuali nō originali ſm Berñ. Itē ſup illō. Qui etiam faciet. glo. opꝰ gratie in vobis: iplendo ꝓmiſſa. Cōt. Impletio ꝓmiſſoꝝ eſt opꝰ iuſticie: nō grē. Rñ. eſt opꝰ gratie Prio ⁊ originaliter qꝛ ꝓmiſſio ex gratia. Uel dicendum qꝺ ꝓmiſſio dei non ait obligatio: ſed propoſiti inſinuatio.

L Spūſſanctus quadruplicit̄ extinguit̄ admodū ignis materialis.

¶ Notandum ſup illō Spiritum nolite extīguere. Or ad ſpiritumſanctum ſed habent multi male.
Quidam enim quantum in ſe eſt extinguunt. Contra quos hic dicitur. Spiritum nolite extinguere. Extinguitur autem quadruplex ad modum ignis materialis. Extinguitur ergo ignis materialis
Primo Flatu venti ſicut ignis lucerne. j. Reg. iij. Nō poterat videre lucernam dñi donec extīgueretur. Sic ſpiritusſctūs vento ſupbie. j. Reg. xvj. Spūs domini receſſit a Saul ⁊ exagitabat euꝫ ſpūs nequā a domīo.
Secundo Superfuſione aque. Eccli. iij. Ignem ardētem extīguit aqua. Sic ſpūſſctūs fluxu luxurie. Geñ. vj. Nō permanebit ſpiritus meus in hoīe qꝛ caro eſt.
Tertio Subtractione materie. Prou. xxvj. Cum defecerint ligna extinguetur ignis. Sic ſpūſſctūs tenacitate auaricie. Joh. xiiij. Ego rogabo patrem ⁊ aliū paracletum dabit vobis ſpūꝫ veritatis quem mundꝰ capere non poteſt. i. mundani.
Quarto Cōſumptiōe maioris flāme vel fumi. ij. Re. xxj. Nō egredieris nobiſcum in bellum ne extinguant lucernam iſrael. Sic ſpūſſctūs fumo vel flamma iracundie. Eſa. lxiij. Ipſi ad iracundiam prouocauerunt deum ⁊ afflixerūt ſpiritū eiꝰ ⁊ cōuerſus eſt eis in inimicum. Gloſa. ſpiritumſanctum contriſtat qui virum ſpiritualē ɔtriſtat: propter hoc Sap. j. Spiritus ſanctꝰ diſcipline effugiet fictum ⁊c.
¶ Alij Spiritu ſancto reſiſtunt. Hi ſunt qui penitere nolunt quibus dicitur Actuum. vij. Duro ceruice ⁊ incircunciſi cordibꝰ ⁊ auribus vos ſemper ſpiritui ſancto reſtitiſtis. Glo. Quia nunꝙ penitentiam agitis.
Reſiſtit autem ſpirituiſancto: ſiue caro ſpiritui humano triplici ratione.

Caro ſpiritui hūano reſiſtit triplici ratione.

Primo qꝛ volunt carnalem voluptatem. Spiritus diſcipline veritatem Ideo Sap. j. Spūſſanctus diſcipline: effugiet fictum. Hinc eſt ꝙ caro concupiſcit aduerſus ſpiritum. Gala. v.
Scḋo qꝛ q̄runt mundanam vanitatē. Spūs vite humilitatem. Ideo. j. Cor. ij. Nos ſpiritū huius mundi nō habemꝰ. Glo. elationis: ſed ſpiritum qui ex deo ē. glo. ſpiritumſanctum. Hinc eſt ꝙ dicitur. Eſa. lxvj. ſm aliam litteram Super quem requieſcet ſpiritus. m. ſuper hu. ⁊ qui.
Tertio qꝛ querunt temporalem proſperitatem: ſpūs eternam Ideo Rom. viij. Non ſecundum carnem ambulamus: ſꝫ ſecundum ſpiritum. Nam prudentia carnis mors eſt prudentia ſpiritus vita ⁊ pax. Unde Stephanus plenus ſpirituſancto intendebat in celum.
Alij Spiritum ſanctum tentant credentes aliquid facere quod ipſum lateat. Hi videntur dubitare de eius ſcientia. Act. v. dixit Petrus Quid vtiꝗ conuenit vobis tentare ſpiritum dei.

Explicit prima epiſtola ad Theſſalonicenſes.

Incipit ſecunda epiſtola ad Theſſalonicenſes.

Prologus.

Doctrinam quaſi antelucanum: illumino omnibus Eccleſi. xxiiij. Glo. In quolibet opere cōcurrunt quattuor cauſe. Due extrinſece que ſunt de fieri. ſ. Efficiens ⁊ finis Due intrinſece ꝗ ſūt de eſſe. ſ. Materia ⁊ forma. In fieri rei: efficiens inchoat: ⁊ finis ɔſummat. In eſſe rei: materia inchoat ⁊ forma ɔſummat. Iuxta has quattuor cauſas habet doctrina ſapientis quattuor conditiones.

A Sapiētis doctrina quattuor ɔditiones habet.

Primo Auctoritatem ꝗtum ad efficientem. Uñ Prouer. xiij. Filius ſapiens audit doctrinam patris. In patre notatur autoritas reſpectu filij: vnde ipſe chriſtus oſtendens ſe auctoritatem doctrine habere a patre dicebat. Joh. vij. Mea doctrina non eſt mea ſed eius qui miſit me.
Secundo Ueritatem ꝗtum ad materiam. vñ. Prou. viij. Ueritatem meditabitur guttur meū ⁊ labia mea deteſtabuntur impiū. Iuſti ſunt omnes ſermones mei ⁊c. Et ſequitur. Accipite diſciplinam meam ⁊ nō pecuniam: doctrinam (de qua dixit. ſ. veritatis) magis ꝙ aurum eligite. Sꝫ heu qꝛ in nouiſſimis diebus diſcedunt quidam a fide attendentes ſpiritibus erroris et doctrinis demonioꝝ in hypocriſi loquentium mendacium ⁊ cetera.
Tertio Facilitatem quo ad formam. Unde Prouer. xiiij. Doctrina prudentium facilis Eccle. xxxix. Ipſe palam faciet diſciplinam doctrine ſue: Felix doctor ꝗ habet Euidentiam in docendo. Diſciplinam in exemplo. Doctrinam in verbo. Joh. xviij. Ego palam locutus ſum. Nō ſic phariſei de quibus Matth. xvj. Tūc intellexerunt qꝺ dixit. Cauendum eſſe non a fermento panum: ſed a doctrina phariſeoꝝ.
Quarto Utilitatem quo ad finem. Prouerb. xxiiij. In doctrina replebuntur vniuerſa cellaria. Cellaria vocat vires ⁊ affectiones. Per doctrinam quippe ſanam repletur intellectus ſapientia. Affectus gratia. Effectus iuſticia Sed heu quia nihilominus ſapientiam ⁊ doctrinam ſtulti deſpiciunt. Prouerbiorum. primo. Et ideo dicitur. Prouerb. xxiiij. In auribus inſipientium ne loquaris qꝛ deſpicient doctrinam eloquij. Felix doctor qui ſic loquitur Aucte..ꝛce ſine vſurpatiōe poteſtatis. Ueraciter ſine admixtione falſitatis. Euidenter ſine obumbratione obſcuritatis. Utiliter ſine fabulatione vanitatis. Qꝺ facit Paulus in hac ſecūda epiſtola ad Theſſalonicenſes. Cauſa autem ſcribendi fuit qꝛ in precedēti epiſtola. ca ꝑ. quarto. Quedam dicit per que putauerunt Theſſalonicenſes diem iudicij tempore Apoſtoli futurum qꝛ. ſ. dixerat. Deinde nos qui viuimus qui reſidui ſumus ſimul rapiemur cum illis ⁊c. Unde valde territi fuerunt ⁊ deſolati.
Quis enim de nouo ɔuerſi erant: timuerunt nondum perfecta penitentia de commiſſis: illius diei periculo comprehendi. Ideo apoſtolus ne mentitus eis putaretur ſcribit eis ab Athenis per Titum diaconum et Oneſimum acholytum elucidās doctrinam ſuam de aduentu chriſti ɔfortans bonos ⁊ corrigens malos.
Intentio apoſtoli in hac epiſtola eſt bonos et quietos ad patientiam monere: ⁊ inquietos corrigere: ⁊ que obſcure in precedenti epiſtola dixerat hic aliquatenus aperire et cet. Et hoc eſt quod poteſt dicere. Doctrinā quaſi antelucanum illumino omnibus. In quibus notantur quattuor cauſe predicte. Efficiēs in perſona loquente. Forma in illuminatione. Elucidat enim quod eis obſcurum fuerat. Materia in doctrina ꝗſi antelucanum.
Eſt enim quadruplex vigilia noctis. Prima eſt intempeſtum. Secunda conticiniū Tertia gallicinīū. Quarta antelucanum qꝛ eſt de aduentu diei in qua chriſtus iudicabit. Finis in omnium illuminatione. Unde dicit illumino omnibus Similiter patet quadruplex dicta conditio ſane doctrine ſcꝫ Auctoritas in illuminante ſcꝫ Paulo apoſtolo Facilitas in illuminatione. Utilitas in illuminata gente. ibi. Omnibus. Ueritas ſ quaſitate doctrine.

Incipit Argumentum.

AD theſſalonicenſes ſecundā ſcribit epiſtolam apoſtolus: ⁊ notum facit eis de tēporibus nouiſſimis et de aduerſarij detectione. Scribit hanc epiſtolam ab Athenis per Tituz diaconem et Oneſimum acholytum.

¶ Huic epiſtole ſecunde premittit b. Hieronymꝰ. argumentum. Ubi tangit quatuor. Primo efficientem: quia apoſtolus. Secūdo materiam. ibi. Et notum facit eis. Tertio locum a quo ſcribit. ibi. Scribens hanc epiſtolam ab Athenis. Quarto nuncios per quos ſcribit: quia per Titum ⁊ Oneſimum. Litera patet.

Capitulum primum.

PAulus ⁊ ſiluanus ⁊ Timotheus eccleſie Theſſalonicenſium in deo patre noſtro: et domino ieſu xp̄o.

¶ In hac ſecunda epiſtola modus agendi eſt more ſolito. Primo ponit ſalutationem. Secundo gratiarū actionē. ibi. Gratias agere debemus. Tertio conſolationem. Cap. ij. Quarto inſtructionē. cap. iij. In prima primo ponunt perſone ſalutantes. Secundo perſone ſalutate. ibi. Eccleſie Theſſal. Tertio forma ſalutatiōis. ibi. Grā vobis ⁊ pax. Dicit ergo[Paulus ⁊ ſiluanus] qui ⁊ Sylas ſm̄ Haimo. [et timotheus] Hos duos ſecum iungit quia fuerunt adiutores eius in eorum conuerſione. Preponit autem Siluanum Timotheo quia amplior diſcipulus fuit ſicut patet. Act. xv. ⁊ xvj. Iſti inquā tres ſcribunt [eccleſie Theſſalonicenſium] id eſt: congregationi fidelium qui ſunt in ciuitate Theſſalonica. Eccleſie dico exiſtenti [in deo patre noſtro] vt autore [et domino ieſu chriſto] vt mediatore. i. in fide dei patris quo ad articulos de diuinitate: ⁊ in fide ieſu chriſti quo ad articulos de humanitate.

Gratia vobis et pax a deo patre noſtro et domino Jeſu chriſto.

¶ Hic ſubditur forma ſalutationis in qua bonum optatum commēdatur a tribus. A boni ſpecie: quia gratia et pax. A datoris authoritate: quia a deo patre.
A A mediatoris poteſtate: quia dn̄o ieſu chriſto.
Hec enim tria magnificant donum.
Quando precioſum eſt quod datur. Et quid precioſius gratia et pace?
Quando a magno vt a rege datur. Et quid maius deo patre?
Quando per potentem vt per filium regis mittit. Et quid potentius domino ieſu chriſto? Dicit ergo. Ita tales talibus ſcribunt. Sic [Gratia] .i. peccatorum remiſſio [vobis] ſit [et pax] .i. mentis tranquillitas ⁊ ad deum recōciliatio. Sit inq̄ [a deo patre noſtro] de quo omne donū. Per primam authoritatē. Iaco. j. Omne datū optimum ⁊ omne donum pfectū ⁊c. Ergo [deo] cui honor [patre] cui timor [noſtro] cui amor [⁊ domino ieſu xp̄o] per quem oīa dat pater. Unde orationes ad patrem directe per filium terminantur.

Gratias agere debemus deo ſemper pro vobis fratres: ita vt dignum eſt.

¶ Premiſſa ſalutatione. Hic ſubdit gratiarū actionē. Ubi primo agit gratias de bonis habitis. Secundo orat pro habendis. ibi. In quo etiā ſemper oramus pro vobis. In prima gratias agēdo: tāgit primo continuū profectum virtutū. Secundo tolerantiā perſecutionū ibi. Pro patientia veſtra ⁊ fide. Tertio retributionem tolerantium ⁊ inferentiū. ibi. Si tamen iuſtum eſt apud deum. In prima tangit tria circa gratiarum actionem. Primo formā. Secundo materiam. ibi. Qm̄ ſupercreſcit. Tertio materie euidentiam. ibi. Ita vt ⁊ noſipſi. Circa formā agendi gratias implicat quatuor cōditiones beneficiorum. Primo pluralitatē: ideo dicit Grās in plurali. Cōtinuitatē: ideo dicit Semper. Authorē: ideo dicit Deo. Receptores: Ideo dicit. Pro vobis. Dicit ergo [Fratres] in fide ⁊ dilectione [gratias agere] non tantū dicere. Contra illud. Eſa. xxix. Populus hic labijs me honorat: cor autem eorum lōge eſt a me [debemus] Obligati enim ſumꝰ ex cōmiſſo [ſemper] horis oportunis [deo] qui eſt omnis boni collator [pro vobis] qui eſtis ſuſceptores. Et hoc [ita vt dignū eſt] ſcz ſm̄ beneficiorū receptorū quantitatē: quia Pondus ⁊ pondus abominatio eſt apud deū. Prouer. xx. Hoc eſt in vno pondere recipere beneficia: ⁊ alio gratias agere. Gratias: in plurali pro beneficiorum pluralitate: quia Diuiſiones gratiarum ſunt. j. Cor. xij. Semper: autē dicit pro beneficiorum continuatione.

¶ Notandū q̄ grās agere dignum eſt quatuor modis. B Gratias agere dignum eſt quatuor modis.
Primo Deuote ⁊ iocunde ⁊ merito: quia iocunde ⁊ ſine merito datur nobis. Eſa. lj. Gaudiū ⁊ letitia inuenietur in eo gratiarum actio. ⁊c.
Secūdo Magnifice quia magna dant nobis. ij. Mach. j. De magnis periculis a deo liberati: magnifice gratias agimus ipſi.
Tertio Aſſidue: quia continue beneficia impendunt nobis. Ephe. v. Gratias agentes ſemper deo ⁊ patri.
Quarto Integre quia oīa ſunt bona que dantur nobis. j. Theſ. v. In omnibus gratias agite.

Quoniam ſupercreſcit fides veſtra: et abūdat charitas vniuſcuiuſque veſtrum in inuicem: ita vt et noſipſi in vobis gloriemur in eccleſijs dei.

¶ Hic ſubdit gratiarum actionis materiā: que eſt Primo augmentū fidei. Secundo abundantia charitatis. ibi. Et abundat. Dicit ergo [Quoniā] q. Ita gratias agimus. Et hoc [Quoniā fides veſtra ſupercreſcit] .i. ſuper hoc quod fuit creſcit. Non in tribulationibus deficit. Exod. j. Quanto magis opprimebātur: tanto magis creſcebant. Propter hoc fides grano ſinapis cōparatur. Mat. xiij. Supercreſcit autem fides Cognitione: quā fit clarior. Deuotione: quādo feruentior. Operatione: quādo operoſior. Dilatatione: quādo de aliorum conuerſione fit ſolicitior [et abūdat] affectu [charitas vniuſcuiuſq; veſtrum in inuicem] .i. inter vos vnus ad alium. Charitas enim ignis eſt. Luc. xij. Ignem veni mittere in terram. Ignis enim flatu premitur: vt creſcat ſicut dicit Grego. ſic charitas tribulationibus. Phil. j. Hoc oro vt charitas veſtra magis ac ma. abū. [ita] .i. in tantum [vt noſipſi] apoſtoli [in vobis] .i. de vobis [gloriemur in eccleſijs dei] quibus vos proponimus in exemplum. j. Theſ. ij. Uos eſtis gloria noſtra et gaudiū. Simile dicitur de Corinthijs. ij. Cor. vij. Multa mihi fiducia eſt apud vos multa mihi glatio ⁊c. C Fides quō grano ſinapis coparat.

Pro patientia veſtra et fide ⁊ in omnibus perſecutionibus veſtris ⁊ tribulationibus quas ſuſtinetis in exemplum iuſti iudicij dei: vt digni habeamini in regno dei: pro quo et patimini.

¶ Superius tetigit continuū eorū profectū. Hic tāgit tolerantiā tribulationū. Et primo tolerantie cauſam Materialem. Secundo cauſaz exemplarē. ibi. Quas ſuſtinetis in exemplū. Tertio cauſam finalē. ibi. Ut digni habeamini. Dicit ergo [Pro patientia] q. Ita gloriamur de vobis ⁊ hoc maxime [pro patientia veſtra] in ſuſtinendo [et fide] in credēdo. Philippenſ. j. vobis datum eſt pro chriſto: non ſolum vt in eum credatis: ſed etiam vt pro eo patiamini. Pro patientia inquam et ſeruata [in omnibus perſecutionibus veſtris] de loco ad locum [et tribulationibus] tormentorū. Hec eſt

ſuſtinebãt ſicut habetur prima epiſtola.ij. Eadem paſ
ſi eſtis et vos [quas].ſ. perſecutiones ꝛ tribulationes
[ſuſtinetis ꝛc.] Hoc dupliciter exponitur. Uno modo
ſic [ſuſtinetis in exemplum iuſti iudicij dei] quia per
tribulationes quas ſuſtinetis oſtenditur quid in fu=
turo iuſto dei iudicio: dandum ſit patientibus ꝛ in=
ferentibus. Si enim tam ſeuere punit deus peccata pe
nitentium quid faciet induratis? j. Pet. iiij. Tempus
eſt vt incipiat iudicium a domo dei. Si autem primũ
a nobis quis finis eorum qui non crediderunt euange=
lio? Alio modo legitur ſic Suſtinetis in quaꝫ ꝛc. id eſt: per
hoc ꝙ tribulationes ſuſtinetis: eſtis exemplum et do=
cumentum alijs ꝙ deus iuſte iudicat: dum ſuos per=
mittit affligi ꝛ malos proſperari. Uident enim vos ex
malis in melius proficere: ꝛ alios ex proſperis dete=
riores eſſe. Suſtinetis inquam propter hoc [vt digni
habeamini] id eſt: inter alios ſanctos glorioſi [in re=
gno dei] Et hoc dupliciter. Uel [in regno dei] futuro:
id eſt: in eterna beatitudine. Sap. iij. Deus probauit
illos et inuenit illos dignos ſe. ij. Tim. ij. Si ſuſtine=
mus ꝛ conregnabimus ꝛc. Uel [in regno dei] id eſt: in
eccleſia preſenti [pro quo] ſcilicet regno: non pro ali=
quo maleficio veſtro [patimini] non ſolum operamini
bona. j. Pet. iiij. Nemo veſtrum patiatur ſicut fur ꝛc.
Si autem vt chriſtianus: non erubeſcat. Felix qui ſic
ſuſtinet Patienter: quod notatur. ibi. Pro patientia.
Confidenter. ibi. In fide. Generaliter. ibi. In omni=
bus. Conſtanter. ibi. Perſecutionibus ꝛ tribulationi=
bus. Euidenter: quia in exemplum. Utiliter: quia vt
digni ꝛc. Innocenter: quia pro quo patimini.

D Tribulationes dñs pmittit iuſtos ſuſtinere propter multa eorum vtilitates

¶ Notandum ꝙ dñs tribulationes iuſtos ſeu ſanctos
ſuſtinere pmittit propter multas eorum vtilitates.
Primo Propter eorum a peccatis purgationẽ. Eccli.
ij. In igne probatur.i. purgat aurũ ꝛ argentum ꝛ ho=
mines receptibiles in camino humiliationis.
Secundo Propter virtutum ſuarum manifeſtationẽ.
Thob. xij. Quia acceptus eras deo neceſſe fuit vt ꝓ=
baret te tentatio.
Tertio Propter patientie profectũ ꝛ exercitationem.
Rom. v. Tribulatio patientiam operatur.
Ps.cxxviij. Quarto Propter corone augmentationẽ. Pſ. Supra
dorſum meum fabricauerũt peccatores.i. ſuper incu
dem: coronam ſcꝫ perpetuam.
Quinto: propter dilectionis erga nos oſtenſionem.
Apoc. iij. Ego quos amo arguo ꝛ caſtigo.
Sexto: propter itineris eorum ad deum acceleratio=
nem. Exod. xij. Urgebant egyptij filios iſrael exire de
terra velociter. pſ. Multiplicate ſunt infirmitates eo=
Ps.xv. rum poſtea accelerauerunt.
Septimo: propter infirmorũ confirmationẽ. j. Mach.
vj. Et elephantis oſtenderunt ſanguinem vue ꝛ mori
ad acuendos eos in prelium.
Octauo: propter malorum terrorem ꝛ correctionem.
Luc. xxiij. Si in viridi hec faciunt in arido quid fiet.
Prouerb. xj. Si iuſtus in terra recipit: quanto magis
impius ꝛ peccator.

Hic queritur ſuper illud. quod glo. dicit

Ꝙ apoſtolus ſcripſit eis non imminere diem iudicij
ſuo tempore. Cõtra. Mat. xxiiij. De illa nemo ſcit: er
go ſcripſit quod neſciebat. Rñ. Quamuis neſciatur qñ
futurũ ſit iudicium determinate: ſcitur tamen vtrũ ci=
to vel tarde quia quedam precedere debent que opor=
tet ante euenire. Item ſuper illud. A deo patre no=
ſtro et dño ieſu xp̄o. Queritur quare omittit ſpm̄ſan=
ctum cũ indiuiſa ſint opera trinitatis. Rñ. Quia ſpũſ=
ſanctus intelligitur in patre ꝛ filio. Ut nexus in extre=
mis. Uel in gratia ꝛ pace: vt dator in donis. Item ſu=
per illud. Semper gratias agere debemus vt dignum
eſt. Glo. Nunꝙ ſoluere poſſumus vt dignum eſt. Con
tra. ergo ſemper tranſgreſſores ſumus. Rñ. Poſſumus
vt dignum eſt ex parte noſtra: ſed non vt dignuꝫ eſt ex
parte dei: qui dignus eſt infinita gratiarum actione.
Item ſuper illud. Deo pro vobis. Glo. A quo hec om=
nia bona ſunt non a nobis. Contra. Omne meritum
partim eſt gratia: partim eſt a libero arbitrio. Reſpõ.
Dona gratie totaliter ſunt a ſolo deo effectiue: opera
vero gratie ab ipſo principaliter: a nobis vero ſecun=
dario. Item ſuper illud. Supercreſcit fides. Glo. Su
per illud quod fuit: creſcit magis ac magis. Contra.
Fides eſt habitus ſimplex: ergo non creſcit. Rñ. Sim
plicitas illa non opponitur cremento quantitatis vir=
tutis ſed molis. Item ſuper illud. Ita vt nos. Gloſ.
Nos apoſtoli qui non de paruo gloriaremur. Con=
tra. ij. Corinth. xj. Quoniam multi gloriantur in carne
et ego gloriabor. Rñ. non gloriabatur in carne finali=
ter: ſed materialiter tantum: quia de carnalium prero
gatiuis gloriabatur in domino.

Si tamen iuſtum eſt apud deum retribue=re retributionem (alias tribulationeꝫ) his qui vos tribulant vobis qui tribulamini re quiem nobiſcum.

¶ Superius tetigit. Primo continuũ eorum profectũ
Secundo tolerantiam penarũ. Hic tertio tangit retri=
butionem tam tolerantiũ penas ꝙ inferentiũ. vbi tan
git Primo ſimul in generali vtrorũꝗ premium. Scḋo
ſpecialiter retributionem inferentiũ. ibi. In reuelatio
ne dñi. Tertio ſpecialiter mercedẽ tolerantiũ. ibi. Cũ
venerit glorificari. In prima implicat tria. Primo: iu=
ſtitiam retribuentis. Secundo: penam pſequentis. ibi
Tribulationem. Tertio: gloriam patientis. ibi. Et vo=
bis qui tribulamini. Dicit ergo [Si tamen] Hoc du=
pliciter continuatur. Primo ſic. Ita ſuſtinetis in exem
plum iuſti iudicij dei: iudicij. ſcꝫ futuri quod vtiꝗ erit
iuſtum [ſi tamen iuſtum eſt ꝛc.] Nec ponitur conditio
pro dubitatione: vel pro aſſertione. q.d. conſtat ꝙ hoc
iuſtum eſt. Secundo modo ſic. Ita ſuſtinetis in exem=
plum iuſti iudicij dei. iudicij: ſcꝫ preſentis quo iudicat
bonos in preſenti tribulari: malos proſperari quod vti
ꝗꝫ iuſtum eſt [ſi tamen iuſtũ eſt ꝛc.] quaſi dicat: ꝙ iudi
cium preſens iuſtum ſit apparet ex conſideratione fu
turi iudicij in quo erit euidens iuſtitia. Dicit ergo.
[Si tamen iuſtum eſt apud deum] apud quem nihil eſt
iniuſtum. Pſ. Iuſtus es dñe ꝛ rectũ iudiciũ tuum [re Ps.cxviij
tribuere tribulationem] in futuro [his qui vos tribu=
lant] in preſenti. Gal. v. Qui conturbat vos: portabit
iudicium. Baruth. iiij. Perſecutus eſt te inimicus tu⁹:
ſed cito videbis perditionem eius: ꝛ ſuper ceruicẽ eiꝰ
aſcendes [et] ſi iuſtum eſt retribuere [vobis qui] in pre
ſenti [tribulamini requiem nobiſcum] in futuro. Per
tribulationes enim venitur ad requiem ſicut per itine=
ris fatigationẽ ad hoſpitiũ. Eſa. xxxij. Sedebit popu=
lus meus in pulchritudine pacis in tabernaculis fidu=
cie in requie opulenta. Ecce ergo Meritum preſens.
ibi. Qui tribulamini. Meritũ ſequens. ibi. Requiem.
Conſortiũ placens. ibi. Nobiſcũ. Nullius enim rei ſi=
ne ſocio iocunda poſſeſſio.

E Requies ſanctorũ eſt quadruplex.

¶ Nota hic Ꝙ Quadruplex eſt requies Sanctorũ.
Prima eſt: a peccatis in bona conuerſatione. Matth.
xj. Tollite iugum meum ſuper vos ꝛ inuenietis requi
em animabus veſtris.
Secunda: a temporalibus negocijs in dei contẽplatio
ne. Eccles. iiij. Melior eſt pugillus cũ requie ꝙ plena
vtraꝗꝫ manus cũ labore ꝛ afflictione animi.
Tertia: a laboribus in morte. Apoc. xiiij. Amodo iam
dicit ſpũs vt requieſcant a laboribus ſuis.
Quarta: a cunctis afflictionibus in eterna beatitudi=
ne. Job. xxxvj. Requies mẽſe tue erit plena pinguedi=
ne.

In reuelatione domini Ieſu de celo cum angelis virtutis eius: in flamma ignis dã=tis vindictam.

¶ Hic tangit ſpecialiter retributionem tribulationes
inferentium. vbi tangit Primo Quãdo punientur: qꝛ
In reuelatione: in quo pudor erubeſcentie. Secundo.
Per quẽ punientur: qꝛ per iudicem: in quo Terror vin
dicte. ibi. Dantis vindictam. Tertio: propter quid.
quia: propter culpam: in quo Decor iuſtitie. ibi. His
qui non. Quarto. Qualiter: quia Uſque ad mor=

tis anguſtiam: in quo Dolor angarie. ibi. Qui penas dabunt. Quinto. Quantum: quia In perpetuum in quo Languor gehenne. ibi. Eternas. Sexto. Quomodo: quia Sine gaudio aliquo: in quo Horror carentie viſionis. ibi. A facie domini. Dicit ergo [In reuelatione]. i. in manifeſto aduentu: quando. ſ. omnes videbunt filium hominis venientem cum poteſtate magna et maieſtate. Matth. xxiiij. Primus enim aduentus non fuit manifeſtus ſed occultus. In reuelatione inquam [domini ieſu] Domini cui debetur timor quantum ad malos: quibus terribilis apparebit [Ieſu] quantum ad bonos quibus ſaluator erit Ipſius inquam venientis [de celo] ad iudicium Quemadmodum enim vidiſtis eum euntem in celum ita veniet. Act. j. Et hoc [cum angelis virtutis eius]. i. quorum miniſterio virtus eius apparebit. Mat. xxiiij. Mittet angelos ſuos cum tuba &c. Venientis inquam [in flamma ignis] Dupliciter. Vel ſequentis aduentum. ſ. ignis infernalis: quia tunc malos igne infernali comburet. Eſa. viij. Ecce dñs in igne veniet. Vel flāma ignis aduentū eius precedentis.
Pſ.xcvj. tus. Et ſic legitur de igne conflagrationis. Pſ. Ignis ante ipſum precedet. Domini inquam [dantis]. i. retribuentis [vindictam] Deut. xxxij. Reddam vltionem hoſtibus meis: & his qui oderunt me retribuam.

His qui non nouerunt deum: et qui non obediunt euangelio domini noſtri ieſu xpi.

¶ Hic tangit propter quid punientur: vbi tangit Primo errorem infidelium. Secundo inobedientiam fidelium. ibi. Et qui non obediunt. Dicit ergo. Ita dabit vindictam. ſ. [his qui non nouerunt]. i. noſſe noluerunt licet poſſent [deum]. i. qui fidem non receperunt: vt iudei & pagani. j. Cor. xiiij. Ignorās ignorabit [et] etiā his [qui non obediunt euāgelio]. i. qui fide recepta nō obediunt euangelio Sicut heretici & mali chriſtiani. Non enim omnes obediunt euangelio. Rom. x. Euangelio inquam cui eſſet obediendum: quia eſt euangeliū [domini noſtri] quoad geſta diuinitatis [ieſu chriſti] quo ad geſta humanitatis Utraqꝫ enim geſta in euangelio continentur.

Qui penas dabunt in iteritu eternas a facie domini & a gloria virtutis eius.

¶ Hic tangit quod acerbe punientur: quia Multipliciter: vnde dicit penas. Inutiliter: quia dabunt. Mortaliter: quia in interitu. Dicit ergo [Qui]. ſ. vtriqꝫ tam non cognoſcentes quam cognoſcentes deum: & non obediētes [penas] multiplices: quia Tranſibunt ab aquis niuium ad calorem nimium. Iob. xxiiij. [dabunt]. i. ſuſtinebunt quaſi gratis.
Pſ.lvij. Pſ. Letabitur iuſtus cum viderit iudicium. Penas inquā non leues: ſed mortales: quia
Pſ.xlviij. [in interitu] Semper enim interibunt. Pſ. Mors depaſcet eos. Et non penas terminabiles: ſed [eternas] quod eſt contra. Orige. Matth. xxv. Ite maledicti in ignem eternum. Ipſi dico remoti [a facie domini] ne. ſ. cum in forma diuina videant. Eſa. xxx. ſm aliā literā. Tollatur impius ne videat gloriam dei [et] etiam remoti [a gloria virtutis eius]. i. a gloria ſanctorum quā deinceps poſt iudicium non videbunt: quamuis vſqꝫ ad iudicium aliquo modo videant: ſm Greg.

F ¶ Notandum quod Pena eſt Quadruplex.
Pena eterna & acerba. ſ. pena gehenne.
Pena eterna: ſed non acerba: pena limbi.
Pena acerba: ſed non eterna: pena purgatorij.
Pena nec acerba nec eterna: pena in preſenti.

G ¶ Nota hic quod multiplex eſt pena in inferno.
Pena in inferno eſt multiplex. Prima: Carcer inferni. Eſa. xxiiij. Congregabuntur in congregatione vnius faſcis in lacum & claudentur ibidem in carcere.
Secunda. Horror conſortij. Eſa. xxxiiij. Occurrent demonia onocentauris et piloſus clamabit alter ad alterum &c.
Tertia: Ignis gehenne. Apoca. xx. Miſit eos in ſtagnum ignis.
Quarta: Pena vermis conſcientie. Eſa. vlti. Vermis eorum nō morietur: & ignis eorum non extinguet.
Quinta: Carentia diuine viſionis. Eſa. xxvj. In terra ſanctorum iniqua geſſit & non videbit gloriam dei.
Sexta: Subtractio lucis. Mat. xxij. Ligatis manibus et pedibus mittite eos in tenebras exteriores.
Septima: Defectu ſolacij. Thren. j. Non eſt qui conſoletur eum ex omnibus charis eius. I
Octaua: Deſperatio remedij. Hiere. xxx. Inſanabilis fractura tua: peſſima plaga tua.

Cum venerit glorificari in ſanctis ſuis: et admirabilis fieri in omnibus qui crediderunt quia creditum eſt teſtimonium noſtrū ſuper vos in die illo.

¶ Hic tāgit ſpecialiter premiū patiētiū. vbi tangit Primo premiandi Opportunitas: quia cum venerit. Qualitas: quia glorificari &c. Generalitas: quia in omnibus qui crediderunt. Cauſalitas: quia creditum eſt. Dicit ergo [Cum venerit] q. Ita punientur mali. Hec autē omnia fient [cum venerit] ipſe chriſtus [glorificari in ſanctis ſuis]. i. glorioſus apparere in ſanctorum ſuorum glorificatione. Et hoc quo ad gloriā anime [et admirabilis fieri]. i. apparere quo ad gloriam corporis [in omnibus] etiam minoribus [qui crediderunt] fide ſcꝫ non informi ſed formata. Ipſe enim admirabilis & glorioſus apparebit ſanctis ſed impiis apparebit horribilis. Pſ. Mirabilis deus in ſanctis ſuis Nec ſolum Pſ.lxvij.
ſanctis erit mirabilis: imo etiam ſanctorum aduerſariis pro glorie magnitudine. Sap. v. Mirabunt in ſubitatione inſperate ſalutis. Et vere nobis tribulatis dabit requiem [quia teſtimonium noſtrum]. i. predicatio noſtra. Act. j. Eritis mihi teſtes [creditum eſt] a vobis. i. quod vobis predicauimus crediđiſtis. Et hoc [ſuper vos] Dupliciter. Primo modo [ſuper vos]. i. quamuis eſſet ſuper vos: excellens. ſ. rationem & ſenſum veſtrū. Secundo modo [ſuper vos]. i. mentibus veſtris preſidens & dominans: quia. ſ. non queſiuiſtis ratioñe. Teſtimonium inquam [in die illo] materialiter: quia que de die illo diximus: crediđiſtis. Vel [de die illo] finaliter. i. propter diē illum crediđiſtis vt die illo liberemini.

In quo etiam oramus ſemper pro vobis vt dignetur vos vocatione ſua deus noſter.

¶ Superius egit gratias de bonis habitis. Hic orat pro habendis. Ubi orat eis Primo ſpecialiter bonum patrie. Secundo ſpecialiter bonum vie. ibi. Et impleat omnem voluntatem. Tertio communiter vtrunqꝫ. ibi. Ut clarificetur. In prima tangit Primo orationis formam. Secundo finem: quia pro vobis. Tertio materiam. quia vt dignetur. Dicit ergo [In quo] quaſi. Ita creditum eſt teſtimonium noſtrum ſuper vos in die illo [in quo] ſcilicet die [vt] tunc [dignetur vos] vocare [oramus &c.] Vel [in quo]. i. pro cuius diei periculo vitando [oramus] ego: ſcilicet & Siluanus et Timotheus [ſemper] id eſt: horis opportunis: non continuis [pro vobis vt deus] qui eſt deus omnium per creationem [noſter] per gratie adoptionem [dignetur vos] id eſt. dignos vos faciat [vocatione ſua] ad regnum. De qua Matth. viceſimoquinto. Venite benedicti patris mei &c.

Et impleat omnem voluntatem bonitatis ſue: et opus fidei in virtute.

¶ Hic orat eis ſpecialiter bonū vie. Et hoc tripliciter Primo perfectionem bonitatis. Secundo confeſſionē veritatis. ibi. Et opus fidei. Tertio virtutē ſtabilitatis. ibi. In virtute. Dicit ergo [Et] etiam oramus vt interim [impleat] vobis. ſ. [omnem voluntatem bonitatis ſue]. i. plene faciat vos velle omne bonum. Hoc deſiderabat. Pſ. Qui dicebat. Concupiuit anima mea deſiderare iuſtificationes tuas in omni tempore. Pſ.cxviij.
Tunc autem plene bonum volumus quando ſi poſſumus facimus. Non ſicut vult piger. Prouerbi. xiij. Vult et non vult. Et etiam impleat [opus fidei] id eſt: confeſſionem fidei. Confeſſio enim eſt opus fidei: quia Corde creditur ad iuſtitiam: ore autem fit confeſſio ad ſalutē.

Rom̃.x. Et hoc [in virtute] conſtantie conſtanter: ſcʒ confitendo. Uel implicat [opus fidei] .i. bonum opus quod exigit fides ad hoc ꝙ viuat. Fides enĩ ſine operibus mortua eſt. Jac.ij. Et hoc [in virtute] pſeuerãtie in bene opando. Felix cuius bona voluntas implet. Cuius fides operatur. Cuius opus continuatur.

Ut clarificetur nomen domini noſtri Jeſu chriſti in vobis et vos in illo: ſecũdum gratiam dei ⁊ domini noſtri ieſu chriſti.

¶ Hic orat eis cõmuniter vtrunqʒ bonũ. ſ. ⁊ vie et patrie. Et primo implicat bonum vie: quod eſt honorare dominum. Secundo bonum patrie qoͦd eſt honorari a domino. ibi. Et vos in illo. Tertio cauſam vtriuſque que eſt gratia domini. ibi. Secundum gratiam. Dicit ergo [Ut clarificetur] q. Jta deus noſter impleat ⁊c. Jta [vt clarificetur] celebri. ſ. fama ⁊ honore [nomen domini noſtri ieſu chriſti in vobis] in preſenti in hac vita. Joh.xvij. Clarificatus ſum in eis [⁊ vos] clarificemini [in illo] in futuro: Matth.xiij. Fulgebunt iuſti ſicut ſol in regno meo. Clarificemini inquam. Et hoc nõ ſm merita veſtra: ſed [ſm gratiam dei] vt authoris [⁊ domini noſtri ieſu chriſti] vt mediatoris: id eſt: clarificemini ſecundum gratiam vobis a domino faciendam id eſt: plus ꝙ digni ſitis ſm glo. Uel [ſecundum gratiam domini noſtri ieſu chriſti] ſm gratiam xp̃o factã qui eſt deus iure creationis: ⁊ dñs iure redẽptionis. Hoc eſt clarificemini ſicut xp̃s clarificatus eſt. Phil.iij. Saluatorẽ expectamus dominum ieſum chriſtum qui reformabit corpus humilitatis noſtre configuratũ corpori claritatis ſue.

Chriſtus quõ vocat nos. ¶ Notandum ſuper illud. Uocatione ſua ꝙ chriſtus vocat nos.

Primo Ad eſſe. Rom̃.iiij. Uocat ea que non ſunt tanquam ea que ſunt.

Secundo Ad preeſſe. Heb.v. Nemo aſſumit ſibi honorem: ſed qui vocatur a deo tanꝙ Aaron.

Tertio Ad bene eſſe. Rom̃.viij. Quos vocauit hos ⁊ iuſtificauit.

Quarto Ad beate eſſe. Matth.xx. Uoca operarios ⁊ redde illis mercedem.

Hic queritur ſuper illud. Si tamen iuſtũ eſt. Glo. Quid iuſtius ꝙ vt qui in hoc in ſeculo bonos deprimũt ⁊ perſecutionibus affligunt: eadẽ patiantur: que faciunt? Contra. Non eſt iuſtum aliquẽ puniri ſupra condignum ergo non eſt iuſtũ: vt qui inferunt temporalem recipiant eternam. Rñ. Quanuis factum exterius ſit temporale tamẽ volũtas interior de qua non penituerunt eſt eterna. Jtem ibidem glo. Juſte iudicat dum ſuos hic permittit affligi: ⁊ malos proſperari. Contra. Non eſt iuſtum iudicium retribuere bonis mala: ⁊ malis bona. Rñ. Mala tẽporalia bonis ſũt bona: et bona temporalia malis ſũt mala: ꝙuis in ſe illa ſint iſta bona. Jtem ſuper illud. Requiẽ nobiſcũ. Glo. equalem. Contra. Non erit gloria eorũ ſicut apoſtolorum. Rñ. Equalẽ .i. ſimilẽ non tantã. Uel dicẽdũ ꝙ quãtũ ad totius mali carentiã erit equalis requies: ſed non quãtũ ad boni preſentiã: quia bonum creatũ non eſt equale: increatum vero ſic. Jtem ſuper illud. Jn flãma ignis. Pſ.xcvj. Glo. Non ꝙ flãma circundatus ſit. Cõtra. Pſ. Jgnis ante ipſum precedet et inflãmabit in circuitu. Rñ. Nõ circa ipſum erit flãma in ethere: ſed in terra circa impios. Jtem ibidẽ glo. Jgnis erit in mundo tantum ſpacium aeris occupãs quãtum occupauit aqua in diluuio. Contra .ij. Pet.iij. Jn quo celi magno impetu tranſiẽt elementa calore ſoluentur: ergo ignis attinget vſqʒ ad celum. Rñ. Jgnis quo ad effectum purgationis nõ attinget niſi quãtum diluuium: ſed quo ad effectuʒ innouationis amplius. Jtem ſuper illud. Penas dabunt. glo. Utriqʒ tam ſcientes ꝙ neſcientes. Contra. Qui neſcit non contẽnit: ergo nec peccat. Rñ. Jgnorantia inuincibilis caret contemptu ⁊ peccato: ignorantia vincibilis non. Jtem ibidem glo. Qui patitur: dat ei quẽ offendit penas quaſi gratas. Contra. Deus non delectatur in penis noſtris licet offenderimus eum. Rñſ. Non placent ei pene vt pene ſunt: ſed vt iuſte inflicte. Jtem ſuper illud. Teſtimoniũ noſtrum ſuper vos. glo. ſuper ſenſum humanum. Contra. Quod ſuper ſenſum humanum eſt non percipitur humano ſenſu ergo: nec creditur. Reſpõ. Non eſt ſupra ſenſum quo ad apprehenſionem: ſed quo ad comprehenſionem. Jtem ſup illud. Jmpleat omnẽ voluntatem bonitatis. glo. Plene faciat vos velle omne bonum. Contra. Jn via non poteſt impleri preceptum diligendi deum ex toto corde ſecundum Aug. Rñ. Glo. loquitur hic de plenitudine vie non patrie. Jtem ſuper illud. Et opus fidei. Gloſ. Confeſſionem que proprie eſt opus fidei. Contra. Credere eſt opus fidei. Reſpon. Credere eſt opus proprium fidei interius: cõfiteri opus exterius.

¶ Notandum ſuper illud. Clarificetur nomen dñi noſtri: ꝙ nomen domini eſt. B

Ardenter diligendum: propter ſuam vtilitatem. Res enim vtilis diligitur. Pſ. Aſpice in me ⁊ miſerere mei ſecundum iudicium diligentium nomen tuum. Et quid vtilius ſalute? Uocatum eſt nomen eius Jeſus. Luc. ſecundo. Pſ.cxviij

Jugiter meditandum: propter delectabilitatem. Jn re enim delectabili libenter meditatur. Eſa.xxvj. Nomẽ tuum ⁊ memoriale tuum in deſiderio anime. Quid enim delectabilius gloria? Dañ.iij. Glorioſum nomen eius in ſecula.

Frequenter recitandum: propter valorem. Libenter nominatur homo valoris. Pſ. Ut confiteantur nomini ſancto tuo. Quid validius ꝙ refugiũ? Prouer.xviij. Turris fortiſſima nomen domini ⁊c. Pſ.cv.

Audacter predicandum: propter veritatem. Ueritas enim debet predicare. Act.ix. Uas electionis eſt mihi iſte ⁊c. Pſ. Narrabo nomen tuũ fratribus. Et quid verius ꝙ eſſe? Exo.iij. Ego ſum qui ſum: ⁊ hoc nomen mihi eſt. Pſ.xxi.

Confidenter inuocandum propter neceſſitatem. Amicus enim in neceſſitate inuocatur. Joel.ij. Et erit oĩs qui inuocauerit nomen dñi ſaluus erit. Et quid oportunius amore? Cant.i. Oleum effuſum nomen tuum.

Mirabiliter reuerendum: propter maieſtatem. Res enim magna ſolet timeri. Phil.ij. Jn nomine ieſu omne genu flectatur. Mal.iiij. Orietur vobis timentibꝰ nomen meum ſol iuſtitie. Quid enim maius oĩpotente? Omnipotens nomen eius. Exo.xv.

Patienter expectandum: propter bonitatem. Spes enim eſt de bono futuro. Pſ. Expectabo nomen tuum quoniam bonum eſt in conſpectu: ⁊ quid melius ſummo bono. Phil.ij. Dedit illi nomen quod eſt ſuper omne nomen ⁊c. Pſ.li.

Capitulum ſecundum.

Rogamus vos autem fratres per aduentuʒ domini noſtri Jeſu chriſti ⁊ noſtre congregationis in ipſum: vt non cito moueamini a veſtro ſenſu.

¶ Poſt ſalutationem ⁊ gratiarũ actionẽ. Hic ponit cõſolationem. Et primo de aduentu iudicij eos certificãdo. Secundo ſtatum eorũ cõmendando: ⁊ quaſi affectando. ibi. Nos autem debemus ſemper gratias agere. Jn prima certificat eos. Primo de dilatione aduentus iudicij. Secundo: De his que ante aduentum illũ oportet fieri. ibi. Quoniam niſi venerit. Tertio de aduentu antichriſti. ibi. Et tunc reuelabitur ille iniquus. Jn prima certificando eos de dilatiõe iudicij. Rogat eos Primo ne moueantur. Secundo: nec terreantur. ibi. Neqʒ terreamini. Tertio: ne ſeducantur. ibi. Ne quis ſeducat. Moueri: dicit malũ culpe. Terreri: malum pene. Seduci: malum ignorantie. Jn prima vt magis ei obediant. Primo alloquitur amicabiliter. Rogamus fratres. Secundo: adiurat multipliciter: Per aduentum ⁊c. Tertio: inſtruit vtiliter.

Ut non cito moueamini. Dicit ergo [Rogamus autem] q. Non ſolum pro vobis oramus [aũt] ſed etiam [o fratres] in fide ⁊ dilectione [Rogamus vos per aduẽtum dñi noſtri] quãtum ad naturã diuinam [ieſu xp̃i] quãtum ad humanã. q. d. Si vultis q aduentus eius vobis proſit [et noſtre congregationis]. i. congregatiõis oim̃ ſanctorũ que eſt beatiſſima congregatio. De qua
Ps.xlix. Ps̃. Cõgregate illi ſanctos eius. Cõgregatiõis dico vẽture vel tendentis [in idipſum]. i. in chriſtũ. i. obuiã chriſto. j. Theſ. iiij. Rapiemur in nubibus obuiã xp̃o in aera ⁊ ſic ſemper cum domino erimus. Uel [in idipſum]. i. in omodã vnitatẽ mentis ⁊ corporis ad inuicẽ Nunc enim nõ poteſt eſſe omoda idẽtitas: ſed tũc erit
Ps.iiij. In pace in idipſum dormiam ⁊ requieſcam. Rogam⁹ inquam hoc [vt non cito moueamini]. i. facile titubetis aliqua tribulatione vel pſeudo perſuaſione. Hoc enim eſſet cito moueri ſi iſtis moueremini: quia Quicquid vobis fit cito tranſit. j. Cor. xv. Itaq ſtabiles eſtote et immobiles. Non moueamini inquam [a veſtro ſenſu] id eſt: a puro itellectu fidei. Eccle. xix. Qui cito credit leuis eſt corde.

Neque terreamini: neque per ſpiritum: neque per ſermonem: neque per epiſtolam tanquam per nos miſſam: quaſi inſtet dies domini. Ne quis vos ſeducat vllo modo:

¶ Hic rogat ne terreantur. Ubi diſſuadet terroris Actũ. Neq terreamini Modũ: neq per ſpiritũ. Motiuum: quaſi inſtet. Dicit ergo [Neq terreamini]. q. Et non ſolum non moueamini quo ad intellectum: ſed [neq terreamini] quo ad affectum pro vicino. ſ. periculo. Prouerb. xxviij. Juſtus quaſi leo confidens abſq terrore erit. Econtra de impio. Job. xv. Sonitus terroris ſemper in auribus eius. Non terreamini inquã [neq per ſpiritum] Et hoc dupliciter vel per ſpm̃ malignum apparentẽ in ſpecie boni angeli Transfigurat ſe ſpũs malignus in angelum lucis. ij. Cor. xj. Uel [neq per ſpm̃] ſanctum. i. per reuelationem quã aliquis dicat ſibi a ſpiritu ſancto factã [neq per ſermonem]. i. apertam p̃dicationem vel occultam alicuius pſeudo ammonitionẽ. Eccli. xix. Nõ omni verbo credas [neq per epiſtolam tanq̃ per nos]: i. ſub nomine noſtro [miſſam] Pſeudo enĩ apoſtoli mittebant epiſtolas ſub nomine Pauli: vt ſic fideles deciperent. Non terreamini inquam [quaſi inſtet dies dñi] nunc in tempore. Dies extremi iudicij dĩ dies domini ſpecialiter ad iudicandum ⁊ remunerandũ. Ps̃. Cũ accepero tẽpus ego iu-
Ps.lxxiiij.
ſtitias iudicabo. Nunc aũt eſt dies noſtra ad operandũ. Luc. xix. Et quidẽ in hac die tua que ad pacẽ tibi. ¶ Et notandum q in ſumma legitur quadruplex aduentus domini.

A Aduẽtus domini eſt quadruplex.

Primus. In carnem. j. Cor. xv. Unuſquiſq in ordine ſuo primitie chriſtus: deinde hi qui ſunt chriſti qui in aduentu chriſti crediderunt: Aggei. ij. Ueniet deſideratus cunctis gentibus.

Secundus. In mentem. Joh. xiiij. Ad eũ veniemus et manſionem apud eum faciemus.

Tertius. In morte. Apoc. ij. Age penitentiam: ſinautem cito venio tibi ⁊ mouebo caput tuum.

Quartus. In iudicio. Jac. v. Patiẽtes eſtote et confortate corda veſtra: quia aduẽt⁹ domini appropiquabit. Eſa. iij. Dominus ad iudicium ve. cũ ſeni. p. ſ. ⁊c. Nequis ſeducat q. Non ſolum moueamini neq terreamini: neq angelica reuelatione: neq humana exhortatione: neq apoſtolica authoritate. Sed etiam cauete [nequis vos ſeducat vllo modo]. i. quocunq alio modo. Luc. xxj. Uidete ne ſeducamini. Alios autem modos ſeductionis ponit. Col. ij. Uidete ne quis vos ſeducat per philoſophiã ⁊ inanem fallaciam ⁊c.

Quoniam niſi venerit diſceſſio primum.

¶ Hic certificat eos de his que oportet fieri ante aduentum iudicij. vbi oſtendit Primo que ſunt illa. Secundo q iam ſunt eis predicta. ibi. Non retinetis q cũ eſſemus. Tertio quo ordine ſunt implenda. ibi. Et nũc quid detineat. In prima tangit duo antecedentia iudicium. Primo diſceſſionem. Secundo antichriſti reuelationem. ibi. Et reuelatus. Dicit ergo [Quoniam] quaſi. Non terreamini quaſi inſtet dies domini: quia non inſtat [quoniam] non veniet ſupple: dominus ad iudicium [niſi venerit primum diſceſſio. Hoc poteſt intelligi tripliciter. Primo modo de diſceſſione gentium a Romano Imperio: quia ante illa tempora diuidetur Romanũ Imperium in decẽ regna: ſicut habetur Dañ. vij. in figura quarte beſtie habentis decem cornua. Scd̃o modo põt intelligi de diſceſſione Eccleſiarum particularum ab obedientia Romane eccleſie que diem domini precedet. Tertio modo de diſceſſione quorundam chriſtianorum a fide catholica que ſimiliter circa illa tempora erit. j. Tim. quarto. Spiritus enim manifeſte dicit: quia in nouiſſimis temporibus diſcedent quidam a fide Nec dicit q poſt diſceſſionem hanc: ſtatim futurum ſit iudiciũ: ſed q hec diſceſſio precedet iudicium.

B Niſi venerit primũ diſceſſio qualiter hoc intelligitur.

Et reuelatus fuerit homo peccati: fili⁹ perditionis qui aduerſatur.

¶ Hic ſubdit aliud antecedẽs ad iudicium. ſ. reuelationẽ antichriſti: Ubi antichriſtũ deſcribit ex quattuor conditionibus. Primo: q̃ Seruus peccati. Secundo: quia filius diaboli. ibi. Filius perditionis. Tertio: q̃ aduerſarius chriſti. ibi. Qui aduerſatur. Quarto: quia vſurpator honoris diuini. ibi. Et extollitur. Dicit ergo [Et niſi reuelatus]. i. manifeſtatus [fuerit] Reuelabunt enim celi iniquitatem eius. Job. xx. [homo peccati]. i. antichriſtus Qui erit homo: non deus: ſicut dicet: ⁊ homo peccati antonomaſice: quia totus ſeruus peccati ⁊ quaſi homagiũ faciet pctõ. Joh. viij. Qui facit peccatum ſeruus eſt peccati [filius perditionis] Et hoc Tripliciter. Primo ſic [filius perditionis] Hyperbolice. i. filius diaboli per imitationem Qui dicitur perditio quia ſemper laborat ad hominum perditionem. Job. xxviij. Perditio et mors dixerunt. Secundo modo [filius perditionis] Paſſiue. i. filius perdendus et perditioni deditus. Job. xxj. In diem perditionis ſeruatur malus. Tertio modo [filius perditionis] Actiue. quia de aliorum perditiõe ſollicitus. Dañ. viij. Interficiet robuſtos et populum ſanctorũ ſm̃ vocem ſuam [qui aduerſatur] xp̃o. ſ. in membris eius. Unde et antichriſtus dicitur quaſi cõtrarius chriſto.

Et extollitur ſuper omne quod dicitur deus: aut quod colitur: ita vt in templo dei ſedeat: oſtendens ſe tanquã ſit deus Nõ retinetis q cũ adhuc eſſem apud vos: hec omnia dicebam vobis.

¶ Hic deſcribit antichriſtum ab vſurpatione honoris diuini vbi tangit Primo eius extollentiam nimiam. Secundo extollentie euidentiam. ibi. Ita vt in tẽplo. Dicit ergo [Et extollitur] ſuperbie elatione [ſupra omne quod dicitur deus] Falſa hominum opinione: vt demones. Aut gratie adoptione: vt ſancti homines [aut quod colitur] vere. vt deus trinitas: qui ſolus eſt colẽdus. Deutero. vj. Dominum deum tuum adorabis ⁊c. Magna ſuperbia peccatoris extolli ſupra ſanctos homines: ſed nimia: extolli ſupra deum. Dañ. xj. Eleuabitur ⁊ magnificabitur aduerſus omnem deũ Ecce maior ſuperbia quam Luciferi. Lucifer enim voluit deo aſſimilari: ſed iſte ſuper deum exaltari. Extollitur inquam [ita vt in templo ⁊c.] Hoc exponitur tripliciter. Primo modo ſic [ita vt in templo dei]. i. in eccleſia que eſt templum dei [ſedeat] quaſi dñs: quia magna pars eccleſie ei adherebit. Secundo modo ſic [ita vt in templo dei] a Romanis deſtructo: ſed tunc a Judeis reedificato in Hieruſalem [ſedeat] Ipſe nanq naſcetur in Babilone: ſed in qua Babylone: ſcilicet vel Caldee vel Egypti neſcitur. Probabilius tamen eſt quod in Babylone Egypti. Babylon enim Chaldee deſtructa eſt ⁊ deſerta: ſed Babylõ Egypti valde populata,

Naſcetur autem de tribu Dan. iuxta prophetiam illã. Geñ. xlix. Fiat Dan coluber in via ꝛc. Propter quod etiam tribus Dan non enumeratur cum tribub⁹ ſignatis. Similiter nec tribus Effraim: quia principiũ fuit idolatrie in populo dei. Poſtmodum veniet in Hieruſalem in templum tunc temporis a iudeis reedificatũ et circuncidet ſe dicens ſe eſſe meſſiam eis promiſſam et credent ei iudei ꝛ adherebunt ei. Tertio modo ſic [ita vt in templo dei ſedeat] .i. vt acſi eſſet templum dei. Sicut dicitur. Iſte ſedet ad iudicem .i. acſi eſſet iudex. Ipſe enim cum ſuis dicet ſe eſſe eccleſiam ꝛ tẽplum dei. Ipſe dico [oſtendens ſe tanq̃ ſit deus] vt ſicut chriſtus eſt deus ita dicet ſe eſſe deum preſumptione. In ipſo enim erit plenitudo malicie: ſed in chriſto plenitudo deitatis.

D ¶ Notandũ q̃ deus dicitur aliquis quatuor modis.

Primo Nature proprietate. Exod. xx. Dominus deus tuus viuo eſt.

ps. xcv. Secundo Falſa nuncupatione. Pſ. Omnes dij gentium demonia.

ps. lxxxi. Tertio Gratuita adoptione. Pſ. Ego dixi dij eſtis et filij ex.

Quarto Delegata poteſtate Exo. vij. Cõſtitui te deũ pharaonis. Super omnes extollet ſe antichriſtus.

Non retinetis: quaſi. Ita debetis credere quia ꝛ olim dixi vobis [Non retinetis] .i. non recolitis [q̃ cum adhuc eſſem apud vos] preſentialiter [hec] eadem [dicebam vobis] de aduentu. ſ. chriſti ꝛ de die iudicij: vt ſcʒ minus timeretis. Quia ſm Grego. Minus iacula feriunt que preuidentur ꝛc.

Et nunc quid detineat ſcitis vt reueletur in ſuo tempore. Nam myſterium iam operatur iniquitatis.

¶ Hic oſtendit quo ordine ſint implenda q2 vcʒ primum erit diſceſſio. Et ad hoc primo inducit eorum teſtimonium. Scdo iam apparẽs ſignum. ibi. Nam myſterium iam operatur. Tertio futurũ diſcidiũ. ibi. Tãtum vt qui tenet. Dicit ergo [Et nunc] q. Hec ſcitis [et] etiam [nunc quid detineat] .i. retardet aduentum eius. i. quẽ ſit cauſa dilatiõis [ſcitis] q2 . ſ. nondũ eſt diſceſſio. Detineat inq̃ [vt] nihilo minus [reueletur in ſuo tempore] non modo ſed in tempore ſibi congruo a deo diſpoſito: quando. ſ. refrigeſcet charitas: ꝛ abundabit iniquitas. Matt. xxiiij. Et dicit tempore ſuo: q2 in illo faciet voluntatẽ ſuã: ſine vlla reſiſtentia. Dañ. xj. Et vere reuelabit tempore ſuo [nam myſteriũ ꝛc.] Hoc legitur dupliciter. Uno modo ſecundum q̃ myſterium eſt nominatiui caſus. Sic [nam myſteriuʒ iniquitatis] id eſt: ſecreta ꝛ occulta iniquitas [iam] in preſenti tempore [operatur] in malis ꝛ fictis: qui ſunt figura fuit pſecutiõis inferẽde p antixp̃m: ꝛ ipſe etiã fuit figura antichriſti: ꝛ eorũ iniq̃tas figura iniquitatis eius.

Myſterium qd ſit. Ideo dicitur myſterium iniquitatis. i. myſtica ꝛ figuratiua iniquitas. Quia ſm glo. Myſterium grece latine dicitur occultum ꝛ ſecretum ꝛc. j. Ioh. ij. Nunc autem antichriſti multi ſunt. Secundo modo exponitur ſm q̃ myſterium eſt accuſatiui caſus Sic [nam] diabolus ſuꝑ. [iam] tempore elapſo [operatur myſteriũ iniquitatis] .i. interfectionem ꝛ perſecutionẽ ſanctorum per Neronem. Que perſecutio dicitur myſterium iniquitatis. i. myſtica ꝛ figuratiua iniquitas: quia figura antichriſti. Unde aliqui crediderunt ipſum Neronem reſurrecturum ꝛ antixp̃m futurum. Alij vero crediderunt ipſum ſubſtractum: non mortuũ: ꝛ tandem reuelãdum et fore antichriſtũ: que vtraq̃ opinio falſa fuit.

Tantum vt qui tenet nunc teneat donec de medio fiat.

¶ Quid hic voluerit dicere apoſtolus ſicut glo. penitus ignoratur. Hoc tamen in glo. ſex modis exponitur Duo primi modi ſunt ſm q̃ tenere: accipitur proprie ꝛ ly qui pro re animata. Primus de romano imperio tenendo. Secundus de fide chriſti tenenda. Duo medij. modi ſunt ſm q̃ tenere: accipit̃ improprie: ꝛ ly qui pro re inanimata. Primus de acceſſione gentium ad fidem. Secundus de myſterio iniquitatis que duo retardant aduentum antichriſti. Duo vltimi modi ſm q̃ tenere: accipitur vtroq̃ modo ꝛ ly qui: vtroq̃ modo. Primo de fide tenenda. Secundus de diſceſſione a fide detinẽte aduentum antichriſti. In primis tribus modis ꝛ quinto Fieri de medio: idem eſt q̃ tolli de medio In quarto ꝛ ſexto idẽ eſt q̃ fieri in aperto. Primo modo exponitur ſic [Tantũ] q. Iam myſterium operat̃ iniquitatis: ſed [tantum] hoc ſuꝑ. reſtat anteq̃ reueletur antichriſtus [vt qui] .i. que perſona [tenet Romanum Imperiũ] [teneat] ipſum [donec] ipſa poteſtas romani Imperij [de medio fiat] .i. de medio tollatur. Ante aduentum enim antichriſti Romanũ imperium ceſſabit ꝛ diuidetur in decẽ regna. Sicut habetur Dañ. vij. Secundo modo ſic [tantum] ſuꝑ. hoc reſtat anteq̃ veniat [vt qui] .i. que perſona [tenet nunc] fidem xp̃i [teneat] ipſam [donec] chriſti fides [de medio fiat] .i. tollatur et refrigeſcat. Tertio modo ſic [tantũ] hoc reſtat [vt qui] .i. que res. ſ. acceſſio ad fidem [tenet nunc] id eſt: detinet ipſum ne veniat retardando eius aduentum [teneat donec] ipſa. ſ. acceſſio ad fidem [de medio fiat] .i. de medio tollatur vt nullus iam ad fidem accedat quod vtiq̃ erit ante aduentum antichriſti. Quarto modo ſic [Tãtum] hoc reſtat [vt qui] .i. que res [nũc tenet] .i. detinet ꝛ retardat aduentuʒ eius. ſ. iniquitas occulta nondum prolata [teneat] .i. detineat ip̃m [donec] ipſa iniq̃tas [de medio] .i. in apto ꝛ publico [fiat] quod vtiq̃ erit ante aduentum antichriſti. Quia ſicut dicit glo. in tempore illo ita manifeſte peccabunt homines vt non erubeſcant adulterari ſicut nec comedere. Quinto modo ſic [tantum] hoc reſtat [vt qui] .i. que perſona [tenet] nunc fidẽ [teneat] .i. in ea firmiter perſeueret [donec] myſterium iniquitatis: de quo immediate locutus eſt [de medio fiat] .i. de medio eccleſie tollatur. i. donec illi qui ficti ſunt in eccleſia (qui vocantur myſteriũ iniquitatis quia in ipſis latet iniquitas) aperte exeant de eccleſia. Tunc enĩ omnes qui ad chriſtum non pertinent aperte exibant de eccleſia ſm glo. Sexto modo ſic [tantum] hoc reſtat [vt qui] .i. que res [tenet] .i. detinet illum ꝛ retardat aduentum eius. i. diſceſſio a fide que nondũ facta eſt [teneat] .i. detineat illum [donec] ipſa diſceſſio [de medio fiat] .i. manifeſte appareat. Tunc enim manifeſte diſcedent omnes: ad chriſtum non pertinentes: a fide.

¶ Notandum ſuper illud. Ut reueletur ſuo tempore q̃ tempus Antichriſti erit.

Incertũ. Act. j. Nõ eſt veſtrũ noſſe tp̃a vel momẽta. — E Antichriſti temp⁹ qd erit.

Nouiſſimũ. j. Ioh. ij. Filioli: nouiſſima hora eſt ꝛ ſicut audiſtis: quia antichriſtus venit ꝛc.

Periculoſum. ij. Tim. iij. In nouiſſimis diebus inſtabunt tempora periculoſa.

Modicum. Apoc. xij. Sciens q̃ modicũ tempus habʒ

Peſſimum. Mich. ij. Non ambulabitis quia tempus peſſimum eſt.

Hic queritur ſuper illud. Noſtre congregationis in idipſum. Glo. Ut mẽte ꝛ corpore vniamur Contra Nunq̃ vniemur corpore. Rñ. Loquit̃ de vnione cohabitationis ꝛ conformitatis. Item ſuper illud. Neq̃ terreamini. Contra. Bonum eſt timere diem iudicij. Rñſ. Loquitur de terrore indiſcreto: non de timore cauto. Item ſuper illud. Quaſi inſtet dies dñi. Glo. In quo enim quencunq̃ inuenerit ſuus nouiſſim⁹ dies in hoc eum apprehendet mundi nouiſſimus dies. Contra. Ergo non eſt purgatorium. Rñſ. Loquitur de ſtatu predominante: ſcilicet culpe mortalis vel gratie: non de quocunq̃. Item ſuper illud. Homo peccati. Glo. Totius peccati ſeruus et fons. Contra. Diabolus eſt fons peccati in humano genere. Geneſ. iij. Reſponſio. Diabolus eſt fons primus: antichriſtus fons ſecundarius erumpens in fine temporum. Item ſuper illud. Ut in templo dei ſedeat. Gloſ. In eccleſia. Contra. Matth. decimoſexto. Porte inferi non preualebunt aduerſus eam. Reſponſio. Antichriſtus ſedebit in illis qui ſunt de eccleſia numero non

meritó. Item ſuper illud. Oſtendens ſe tanquam ſit deus. Glo. Nam ſicut in chriſto habitat plenitudo dei tatis: ita in antichriſto plenitudo malicie. Contra. In chriſto habitat plenitudo deitatis per vnionem inſeparabilem a principio conceptionis. Rñ. Non eſt ſimilitudo per omnia: ſed quo ad quid: quia antichriſto inerit malicia in ſummo gradu plus ꝙ̃ in alio homine: ſicut in chriſto diuinitas. Item ibidem. Glo. In ipſo erit caput omnium malorum diabolus. Contra. Aut in eo erit per eſſentiam: ⁊ ſic erit demoniacus aut per efficaciam: ⁊ ſic eſt in multis alijs malis hominibꝰ. Rñ. Erit in eo per eſſentiam non per efficaciam antonomaſticam plus ꝙ̃ in alijs: ⁊ etiam per aſſiſtentiam aſſiſtēs ad cooperandum. Item ibidem glo. Diabolus erit in eo ſicut caput. Contra. Caput influit membris diabolus non influit: quia non eſt immiſſor malarum cogitationum. Rñ. Non eſt caput ſimpliciter: ſed ſecundum quid quia influit ſuggerēdo malū non imprimendo. Itē ſuper illud. Donec de medio fiat. glo. Ut nō erubeſcat homo adulterari vel furari ſicut nec loqui vel manducare. Contra. Erubeſcentia iſta ineſt ex lege nature que inextinguibilis eſt in homine. Reſponſio. Quamuis ſit inextinguibilis in ſe et ſimpliciter tamen quantum ad hunc effectum extingui poteſt per contrariam conſuetudinem: que eſt quaſi altera natura vt non erubeſcat. Item ibidem Gloſ. Donec e medio tollatur fides. Contra. Eccle. xl. Fides in ſeculum ſtabit. Reſponſio. Non tolletur de mundo hoc totaliter ſed vt in pluribus.

Et tunc (alias nūc) reuelabitur ille iniquꝰ quem dominꝰ ieſus interficiet ſpū oris ſui: et deſtruet illuſtratione aduentus ſui.

¶ Superius certificauit eos de dilatione iudicij ⁊ de his que ante iudicium oportet fieri. Hic eos certificat de aduentu antichriſti. Ubi ipſum deſcribit Primo quo ad perſonam eius. Secundo quo ad caput eius ſcilicet diabolum. ibi. Cuius aduentus. Tertio quo ad membra eius. ibi. In omni ſeductione. In prima Primo tangit eius initium. Secundo eius terminum. ibi. Quem dominus ieſus. Dicit ergo [Et tunc] q. Hoc tantum reſtat vt qui tenet donec de medio fiat [et tunc] id eſt: poſt manifeſtam diſceſſionem gentium a Romano Imperio: ⁊ particularium eccleſiarū ab obedientia Romane eccleſie: ⁊ hominum chriſtianorū a fide [tunc] quaſi parata ſibi via [reuelabitur ille iniquus]. i. antichriſtus: qui antonomaſice iniquus dicit

Ps. xliij. in Pſ. A viro iniquo ⁊ doloſo eripe me [quem] tanꝙ̃ ſpecialem aduerſarium. Unde ⁊ antichriſtus dicitur: qui nec modo nec tunc eſt timēdus. Quem inquā [dñs Ieſus] Dñs ꝙ̃tum ad naturam diuinam. Ieſus quantum ad humanam [interficiet ſpū oris ſui] Dupliciter exponitur Primo ſic [ſpiritu oris ſui]. i. virtute ſpūſſcti a ſe procedentis. Eſa. xi. Spiritu labiorum ſuorū interficiet impium. Secundo ſic [ſpiritu oris ſui]. i. ſola potentia iuſſionis ſue. Dañ. viij. Sine manu conteretur. Occidetur autem in monte oliueti in papilione in loco. ſ. vnde dñs aſcendit [et] non ſolum interficiet perſonam illam: ſed etiam [deſtruet] totaliter ipſum cum membris ſuis [illuſtratione aduentus ſui]. i. aduentu ſuo claro ⁊ manifeſto quando: ſcʒ dicet. Ite maledicti in ignem eternum. Mat. xxv.

Xpi aduē tus ad iudiciū qualis erit. ¶ Nota hic ꝙ aduentus chriſti ad iudicium erit.

Primo Clarus. Matth. xxiiij. Sicut exit fulgor ab oriente ⁊ paret vſꝙ̃ ad occidentem ſic erit aduentus filij hominis.

Secūdo Subitus. Luc. xvij. Sicut fuit in diebꝰ Noe edebant ⁊ bibebant ⁊ neſciebant donec venit ⁊c.

Tertio poteſtatiuus. Luc. xxi. Tunc videbunt filium hominis venientē cum poteſtate magna ⁊ maieſtate.

Quarto Terrificus. Heb. x. Terribilis autem quedā expectatio iudicij et ignis emulatio: que conſumptura eſt aduerſarios.

Eum cuius eſt aduentus ſecundum operationem ſathane: in omni: virtute et ſignis: et prodigijs mendacibus.

¶ Hic deſcribit eum quo ad caput eius. ſ. diabolum. Ubi oſtendit operationis eius maliciam primo. Secūdo efficaciam: quia In omni virtute. Tertio fraudulētiam: quia In ſignis ⁊c. Ergo operatur malicioſe: virtuoſe: aſtute ſiue nequiter / potēter / fallaciter: Et hoc eſt quod dicit. Ita interficiet [illum]. ſ. antichriſtum [cuius aduentus]. i. manifeſtatio. Non eius in mundo generatio [eſt ſm operationem ſathane]. i. diabolo inſtigante: ⁊ cooperante qui eum plene poſſidebit: non modo communi ſolum: ſed modo ſpeciali. Apoc. xiiij. Dedit illi draco virtutem ⁊ poteſtatem magnam Erit inquam [in omni virtute] humane. ſ. poteſtatis. Dañ. xi. Dominabitur theſaurum argenti et auri [et ſignis] minoribus [et prodigijs] maioribus: factis: ſcilicet poteſtate diabolica. Siquis inquam ⁊ prodigijs [mendacibus] quia faciet ea arte magica. Uel mendacia dicūtur ſigna quia finaliter tendunt ad mendacium: id eſt: ad deceptionem hominum. Matth. xxiiij. Surgent pſeudo chriſti ⁊ pſeudo prophete ⁊ dabunt ſigna magna ⁊ prodigia. Apoca. xiij. Seduxit habitātes in terra propter ſigna que data ſunt illi.

Utetur autem antichriſtus ad fallendum. — Antichriſtus ad fallendū quibus vtet.

Sapientia verborum.
Simulatione virtutum.
Teſtimonio ſcripturarum.
Operatione miraculorum.
Promiſſione diuitiarum.
Terrore perſecutionum.

Et in omni ſeductione iniquitatis: his qui pereunt: eo ꝙ charitatem veritatis non receperunt vt ſalui fierent.

Hic deſcribit aduentum eius quantum ad membra eiꝰ oſtendens. Primo qui per eum decipientur. Secundo quare a deo decipi permittentur. ibi. Ideo mittet. In prima tangit tria. Primo ſeductoris conatum: quia in omni ſeductione. Secundo ſeductorum ſtatum: quia his qui pereunt. Tertio ſtatus talis meritum: quia eo ꝙ charitatem. Quarto damnum: quia vt ſalui. Dicit ergo [In omni] q. Ita erit aduentus eius ⁊ etiam erit [In oī ſeductione iniquitatis] id eſt: in omni ſeductione iniqua: quia minis: blādicijs: ⁊ modis alijs ſeducet. Apoca. xiij. Seducit habitantes in terra. Seductione inquam [his qui pereunt] id eſt: perire preciti ſunt. Electi enim non ſeducuntur ab eo: ſed illi qui ad perditionem preuiſi ſunt. De quibus. j. Cor. j. Verbum crucis: pereuntibus quidem ſtultitia eſt. Pereūt inquam [eo ꝙ charitatē veritatis]. i. xp̄m: qui charitatē exhibuit: ⁊ veritatem oſtendit: quia promiſſa adimpleuit. Ioh. xiiij. Ego ſum via ⁊c. [non receperunt] ei. ſ. per fidem ⁊ charitatem adherendo [vt ſalui fierent]. i. qua recepta ſaluarentur. Non enim eſt aliud nomen. ſ. quā chriſti ſub celo: in quo opor. nos ⁊c. Act. iiij.

Ideo mittet illis deus operationem erroris vt credant mendacio: vt iudicentur omnes qui non crediderunt veritati: ſed conſenſerunt iniquitati.

¶ Hic oſtendit quare a deo decipi permittētur: vbi tāgit Primo culpā. Scd̄o penā. ibi. Ut iudicētur. In prima implicantur Tria. Deus permittens: qꝛ mittet illis Antichriſtus inducēs: qꝛ operationē. Et cōſentiēs: qꝛ vt credant. Dicit ergo [Et ideo] qꝛ non receperunt charitatē ⁊c. [mittet illis deus] pmiſſiue: non effectiue id eſt: pmittet [operationē erroris]. i. ātichriſtū. Qui dicitur ipſa malicia ⁊ error emphatice: abſtractū pro concreto: ad maiorē expſſionem. Mittet inquā [vt credēt mendacio] conſecutiue: non finaliter: quia ad hoc ſequetur ꝙ credent mendacio: ſcʒ ꝙ antichriſtus ſit deꝰ. Iohā. v. Ego veni in nomine patris mei: ⁊ non accepiſtis me: ſed alius veniet in nomine ſuo: illū accipietis [et] ad vltimum [iudicentur] iudicio condemnationis

occulto. De quo Mar. vlt. Qui vero non crediderit cō demnabitur[oēs qui non crediderunt veritati].i.xpo.
ps.lxxx-iiij. De quo Ps. Ueritas de terra orta eſt[ſed]potius[cō ſenſerunt iniquitati].i.antichriſto:qui totus plenus erit iniquitate. Ecce horribilis ternarius. Boni omiſſio. Mali commiſſio. Eterna condemnatio.

G ¶ Nota hic Qz veritatem debemus exercitare.
Ueritatē quō debemus exercitare. Primo Credendo. Gal.iij. Inſenſati Galathe quis vos faſcinauit non obedire veritati?
Secundo Diligendo. zach. viij. Ueritatem tantum et pacem diligite.
Tertio Meditando. Prouerb. viij. Ueritatem meditabitur guttur meum.
Quarto Loquendo. Eph. iiij. z zach. viij. Loquimini veritatem vnuſquiſqz cum proximo ſuo.
Quinto Faciendo. Joh. xj. Qui facit veritatem venit ad lucem.
Sexto Defendendo. Joh. xviij. Ego in hoc natus ſuz: et in hoc veni in mundum: vt teſtimonium perhibeam veritati.
Septimo. Emendo. Ueritatem eme z noli vendere. Prouerb. xxiij.

Nos autem debemus gratias agere deo ſemper pro vobis fratres dilecti a deo: q elegerit nos deus primitias in ſalutem in ſanctificatione ſpiritus z in fide veritatis: in qua (alias quam) z vocauit vos per euāgelium noſtrum in adquiſitionē glorie domini noſtri Jeſu chriſti.

¶ Superius conſolatus eſt eos de aduentu iudicij et antichriſti certificando. Hic conſolatur eos ſtatum eorum commendando z approbando. Quod facit p tria. Primo de bonis eorum gratias agendo. Secundo: vt in eis perſeuerent ſuadendo. ibi. Itaqz fratres ſtate. Tertio: ſuper hio ad deum orationem dirigendo. ibi. Ipſe autem dominus noſter. In prima tangit Primo debitum gratias agendi. Secundo materiam ſiue cauſam debiti. ibi. Qz elegerit nos. Et hanc tangit quadruplicem. Prima cauſa eſt electio. Secunda: ſanctificatio. ibi. In ſanctificatione. Tertia vocatio. ibi. In qua z vocauit. Quarta glorificatio. ibi. In adquiſitione. Ergo Elegit ante hoc tempus. Sanctificauit i hoc tempore. Uocauit ad hec tempora. Glorificauit poſt hoc tempus. Dicit ergo[Nos autem]q. Ita fiet de illis qui non crediderunt. Uos autem qui recepiſtis veritatem: venietis ad ſalutem. Unde etiam gratias agimus deo. Et hoc eſt quod dicit[Nos autē]o[fratres] in fide[dilecti a deo]in charitate[debemus gratias agere]non tantum dicere[deo]a quo omne bonum[ſemper].i.horis opportunis:non continuis. Et hoc[pro vobis].j.Theſ.iij. Quam gratiarum actionem poſſum⁹ retribuere deo pro vobis. Debemus inquam ideo[q elegerit nos zc.]Hoc dupliciter exponitur. Primo modo de apoſtolis z Theſſalonicenſibus cōiter. ſic:[Qz elegit nos].ſ.apoſtolos z vos[de⁹ primitias].i.vt eſſemus primitie fidei:vt.ſ.non in illo tempore periculoſo:ſed in tēpore primitiue eccleſie crederem⁹. Et hoc [in ſalutem]eternam nobis dandā. Diligendus dñs qui nos recepit Liberaliter: quia elegit. Primordialiter:quia primitias. Utiliter:quia in ſalutē. Secūdo modo exponitur de apoſtolis ſpecialiter: ſic[quia elegit nos]apoſtolos ſpecialiter[primitias].i. vt eſſem⁹ primitie omnium credentium. Et hoc[in ſalutē]gentium per nos procurandam. Joh.xv. Elegi vos z poſui vos zc. Nos dico vtroſqz poſitos[in ſanctificatiōe ſpiritus].i.qua ſpirit⁹ in baptiſmo ſanctificat[ex fide veritatis].i chriſti Sanctificatio affectum:fides intellectum reſpicit[in quam]ſcilicet fidem[vocauit vos]gratis ſicut z ab eterno predeſtinauit. Uocauit inquam [per euangelium noſtrum]quod ſcz eſt euangeliū dei authoritate:ſed noſtrum miniſterio. Luc.xiiij. Miſit ſeruum ſuum hora cene zc. Uocauit inquam[in adquiſitionem glorie dñi noſtri ieſu xpi].i.vt per fidem adquiratis gloriam que eſt a dño:z in domino noſtro ieſu xpo.
ps.lxxxiij. Ps. Gratiam z gloriam dabit dñs. Johā.j. Uidimus gloriam eius. Uel[in adquiſitione glorie dñi noſtri ieſu chriſti].i. vt per nos adquiratur gloria dño noſtro ieſu xpo:quia Gloria patris filius ſapiens. Prouerb.x.

Itaqz fratres ſtate et tenete traditiones quas didiciſtis:ſiue per ſermonem ſiue per epiſtolam noſtram.

¶ Hic ſuadet vt permaneant in bonis habitis. Et primo in fide. Secundo in moribus. ibi. Tenete. Dicit ergo[Itaqz]quia ſcilicet hec bona ſunt in vobis[fratres ſtate]in fide immobiles.j.Cor.x. Qui ſtat videat ne cadat. Et vt ſtare poſſitis[tenete traditiones]i bonis moribus[quas didiciſtis] a me. Ego enim accepi a domino quod z tradidi vobis.j.Cor.xj. Didiciſtis inquam [ſiue per ſermonem]in preſentia[ſiue per epiſtolam noſtram]in abſentia.

Ipſe autē dominus noſter ieſus xps z de⁹ et pater noſter qui dilexit nos et dedit cōſolationē eternam:z ſpem bonā in gratia.

¶ Hic orat pro eis. Ubi oſtendit Primo per quem petit:quia per filium. Secundo:a quo petit: q2 a patre. ibi. Et deus z pater. Tertio:quid petit:quia confirmationem in bono. ibi. Exhortetur. Dicit ergo[Ipſe autem]q. Ita vos moneo[autem]ſed[ipſe dominus]qui timendus ratione poteſtatis[noſter]qui amandus ratione propinquitatis[ieſus]qui appetendus ratiōe ſalutis[chriſtus]qui honorādus ratione ſanctitatis[Ipſe]ergo per quem omnia[et deus]a quo omnia[De⁹] ſcz potentia creationis[et pater noſter]effectu gubernationis[qui dilexit nos]dando filiū ſuum pro nobis. Johan.iij. Sic deus dilexit mundum vt filium ſuum vnigenitum daret[et dedit conſolationem]id eſt: ſpm chriſtum conſolatorem. Joh.xiiij. Rogabo patrem et alium paracletum dabit vobis. q.d. Ego ſum vnus paracletus:z alium dabit. Uel[conſolationem]de promiſſione:ſcz regni. Eſa.vlt. Quomodo ſi mater blandiatur zc. ſic ego conſolabor vos. Conſolationem dico [eternam]non temporalem. De qua Luce.vj. Ue vobis diuitibus qui habetis hic conſolationem veſtram [et]etiam dedit[ſpem bonā]qua de exilio ſperamus venire ad patriam. Spem dico [in gratia] Uel omnia predicta dedit non noſtris meritis:ſed[in gratia]Gloſa:dedit per quem ſperamus eterna. Acceptabile donum:quia In dante Sublimitas: quia deus z pater noſter. In dando Charitas: quia dilexit nos. In dono Precioſitas:quia dedit conſolationem zc. In modo Curialitas: quia ex gratia. Hec enim quatuor magnificant donum. Quando ſcilicet magnus eſt qui dat. Quando ex amore dat:non timore. Quando magna dat. Quando gratis dat.

Exhortetur corda veſtra et confirmet in omni opere:z ſermone bono.

¶ Hic ſubdit quid petit:quia duo. Primo promotionē eorum in bono. Secundo ſtabilitatem in ipſo. ibi. Et confirmet. Dicit ergo[Exhortetur]q. Ipſe inquā qui hec bona fecit vobis[exhortetur corda veſtra]ad bonum. Ipſe enim ſolus loquitur ad cor. Oſee.ij. Ducam eam in ſolitudinem z loquar ad cor eius[et confirmet] contra malos impugnatores[in omni opere z ſermone bono]vt per bonum opus edificetis exemplo: per bonum ſermonem edificetis verbo. Ephe.iiij. Omnis ſermo malus ab ore veſtro non procedat ſed ſiquis bonus eſt ad edificationem.

Hic queritur ſuper illud. Quem dominus
ieſus interficiet ſpiritu oris ſui. Gloſ. Uirtute ſpiritus ſancti. Contra. Aut loquitur proprie z ita non eſt communis operatio trium perſonarum. Aut appropriate z ita opera punitionis appropriātur ſpūiſancto. Rñ. Interfectio antichriſti attribuit̄ ſpirituiſancto appropriate non pprie. Appropriatur autē ei non inquantū pena malorū:ſed inquantū conſolatio z releuatio bonorum

qui tribulantur per eum. Item ibidem glo. Siue per ſe occidet eum ſiue per Michaelem. Contra. Theſſa. v. Repentinus ſuperueniet interitus. Glo. Dicit φ antichriſtus interficietur a Michaele. Rñ. Occidet eum chriſtus imperando: p Michaelem exequendo. Item ſup illud. Secundum operationem ſathane. Glo. Cooperãte ſathana qui eum poſſidebit: totum faciet. Cõtra. Si diabolus eum poſſidebit vtetur eo pro voluntate ſua vt poſſeſſione: ergo nõ erit imputandum antichriſto. Rñ. Quamuis inſtrumento vel poſſeſſioni inanimate non ſit imputandum qđ fit per eam: tñ inſtrumento vel poſſeſſione animate imputatur ſi conſentit: vt ſeruo de voluntate domini hominem occidenti: vel huiuſmodi. Item ſuper illud. In ſignis z prodigijs mẽdacibus. Glo. Per magicam artem. Contra. Magi in Egypto fecerunt ſigna vera nõ tñ phantaſtica. Exo. vij. z. viij. Ergo multo magis antichriſtus in quo quaſi ꝯſtabitur tota virtus diabolica. Rñ. Quantum ad opus quedam erunt vera quedam phantaſtica: q̃tum ad finem z intentionem omnia erunt mendacia qꝛ propter mendacium credendum facta. Item ſuper illud. Ideo mittet illis dominus errorem. Contra. Dominꝰ nõ eſt immiſſor erroris. Rñ. ſm glo. Non immitet operando ſed permittendo. Item ſuper illud. Operationem erroris. Glo. Illum qui eſt ipſa malicia. Contra. Malicia eſt priuatio. Rñ. Loquitur emphatice: non proprie: ad maiorem expreſſionem ponens abſtractū pro ꝯcreto. Item ſuper illud. Elegit nos primitias. Glo. Apoſtoli ſunt primitie credentium. Cont. Prophete z patriarche prius crediderunt in chriſtum. Rñ. glo. Loquitur de credentibus noui teſtamenti fide iã diſtincta z reuelata.

Antichriſtus a quo interficit.

Iudicium xpi antecedentia.

¶ Notandum ſup illud. Et tunc reuelabitur. Qꝛ circa iudicium erũt quedam antecedentia: q̃dam ꝯcomitãtia: quedam ſequentia. Quedã que erunt antecedẽtia. Mirabilis apparitio multiplicis ſigni Matth. xxiiij. Erit enim tunc tribulatio magna qualis zc. Et poſt ſol obſcurabitur luna nõ dabit lucem zc. Et tunc apparebit ſignum filij hominis in celis.

Damnabilis reuelatio antichriſti. Ut hic: z tunc reuelabitur ille iniquus. Matt. xxiiij. Cum ergo videritis abominationem deſolationis. zc. Tunc qui in iudea.

Terribilis ꝯflagratio mũdi. Matt. xxiiij. Et tunc veniet ꝯſummatio. j. Theſ. vlt. Cum enim dixerint pax z ſecuritas tunc repentinus ſuperueniet zc.

Generalis reſurrectio gñis humani Mat. xxv. Tũc ſurrexerunt omnes virgines.

Iudiciū ꝯcomitantia.

Item tunc erunt ꝯcomitantia iudicium.

Iudicis exhibitio Lu. xxj. Tunc videbunt filium hominis venientem in nubibus zc.

Maloꝝ obiurgatio. Pſ. Tunc loquetur ad eos in ira ſua illud. Mat. xxv. Eſuriui z non dediſtis. zc.

Bonorum aſſecuratio. Pſ. Tunc exultabunt oīa ligna ſiluaꝝ. Sa. v. Tũc ſtabunt iuſti in magna ꝯſtãtia

Sententie diffinitiue latio Mat. xxv. Tunc dicet rex his qui a dextris ſunt. zc.

Iudiciū ſubſequẽtia.

Item tunc erunt ſubſequentia iudiciũ. Tunc em̃ erit. Maloꝝ a bonis perpetua diuiſio Matt. xxiiij. Tunc duo erunt in agro: vnus.

Cuiuſlibet rei in ſuo fine ſtatio. Eccleſia. iij. Iniuſtū z impiũ iudicabit dominus z tẽpus omnis rei tũc erit

Bonorum exaltatio in celo. Eſa. lx. Tunc videbis et affflues z mirabitur z dilatabitur cor tuum. Lu. xiiij. Tunc erit tibi gloria coram ſimul diſ.

Maloꝝ depreſſio in inferno Mich. iij. Tunc inuocabunt z non exaudiet eos. Simile Prouer. j.

Capitulum tertium.

DE cetero fratres orate pro nobis: vt ſermo dei currat. z clarificetur ſicut et apud vos.

¶ Hec eſt quarta pars principalis Epiſtole. Ubi poſt ſalutationem: gratiarum actionem z ꝯſolationem: ponit exhortationem. Ubi primo recommendat ſe orationibus eorum Secundo hortatur ad correctionem inquietorum. ibi. Denunciamus autem vobis fratres. Tertio optat eis quedam neceſſaria ad impletionem predictoꝝ. ibi. Ipſe autem deus pacis det vobis pacem. In prima intẽdit eos ad orandum inducere quadrupliciter. Primo monendo. Secundo impetrandi fiduciam dando ibi. Fidelis autem dominus eſt. Tertio confidentiam quam habet de eis exprimendo. ibi. Confidimus autem de vobis. Quarto pro eis orando. ibi. Dominus autē dirigat. In prima monet orare. Primo pro verbi diuini expeditione. Secundo pro ſua liberatione. ibi. Et vt liberemur ab impor. In prima primo petit orationem. Secundo ſubdit orationis materiam. ibi. vt ſermo dei. Dicit ergo [De cetero] q. Poſtq̃ ſufficienter conſolati z inſtructi eſtis [de cetero fratres orate pro nobis] Colo. iiij. Orantes ſimul z pro nobis: vt deus aperiat nobis oſtiũ ſermonis: z hoc [vt ſermo dei]. i. a deo datus: vel de deo agens. i. euangelium [currat] ſine impedimento ad omnes gentes. ſ. vt velociter conuertantur. Pſ. Velociter currit ſermo eius [z clarificet] Pſ. cxlvij. i. clarus z intelligibilis fiat hominibus Eccli. xxiiij. Qui elucidant me vitam eternam habebunt. Currat inq̃ z clarificetur [ſicut et apud vos] cucurrit ſuꝑ. et clarificatus eſt: qꝛ z cito ꝯuerſi fuiſtis z veritatem clare intelligitis. Tangit ergo ſam. ſermonis. Principiū: qꝛ dei. Motum: qꝛ currit. Fructũ qꝛ clarificetur. Exemplum: ſicut z apud vos.

Et vt liberemur ab importunis et malis hominibus.

¶ Hic monet orare pro ſua liberatione. Ubi petit orationem. Secundo ſubdit orandi neceſſitatē. ibi. Non enim omnium eſt fides. Dicit ergo [Et] etiam orate [vt liberemur ab importunis z malis hominibus. Hoc dupliciter intelligitur. Primo ſic [ab importunis z malis] id eſt a pſeudo z falſis chriſtianis. Qui dicunt importuni: contra veritatem diſputando: z mali falſa ꝑdicando. Secundo modo ſic [ab importunis zc.]. i. ab infidelibus Qui dicuntur importuni: verbo veritatis reſiſtendo: z mali fideles perſequendo. Utriq; dicũtur importuni: qꝛ longe ſunt a portu ſalutis: ſm illud. Pſ. Longe a peccatoribus ſalus. Pſ. cxviij.

Non enim omnium eſt fides.

¶ Hoc tripliciter continuatur in glo Primo ſic. q. Orate vt liberemur: z neceſſe eſt [Non enim omnium eſt fides]. i. nondum acceperunt fidem omnes per me accepturi. Secundo modo ſic. q. Orate vt liberemur a malis hominibus. Et vere ali. qui ſũt mali [Non enim omnium eſt fides] imo multi ſunt infideles. Tertio modo ſic q. Ita moneo vos vt oretis z neceſſe eſt φ oretis [Non enim omnium] vobis orantibus [eſt fides] imo paucorum. Eſa. liij. Dñe quis credidit auditui noſtro.

¶ Nota hic φ Sermo dei dicitur currere.

Sermo dei qualiter dicitur currere.

Primo A gratia dei ad intellectum. Luce viceſ. quar. Tunc aperuit illis ſenſum vt intelligerent ſcripturas. Scđo Ab intellectu ad effectum. Hie. xv. Inuenti ſũt ſermones tui z comedi eos.

Tertio Ab effectu ad manum. Luc. duodecimo. Seruus ſciens voluntatem domini z non faciens plagis vapulat multis.

Quarto A manu ad verbum ſiue ad linguam. Roꝫ. decimo quinto. Non audeo aliq̃d loq̃ eorũ que per me non efficit chriſtus.

¶ Notandum φ quadruplex inuenitur fides. B

Prima Fides extorta demonum. Iac. ij. Demões credunt z contremiſcunt.

Secunda Fides mortua Peccatorum. Iacob. ij. Fides ſine operi.

Tertia Fides modica Imperfectoꝝ. Mat. xiiij. Modice fidei quare dubitaſti zc.

Quarta Fides magna Perfectoꝝ. Mat. xv. Mulier magna eſt fides tua zc.

Fidelis autem dominus eſt qui confirma-

bit vos: ⁊ cuſtodiet a malo.

¶ Hic dat fiduciam impetrandi ex tribus videlicet. Ex ille a quo petunt: eſt Fidelis in pmiſſo. Vñ dicit Fidelis autem eſt. Potēs in ſoluendo. Vñ dicit dñs. Liberalis in dando. Vñ addit: qui cōfirmabit ⁊cete. Dicit ergo [Fidelis] q. Ita orate vt nos liberemur [fidelis autem dominus eſt]. i. verax in pmiſſis: ſm illō
pſ. cxliiij. Pſ. Fidelis dominus in omnibus verbis ſuis [qui cō
pſ. lxvij. firmabit vos] in bono. Pſ. Confirma hoc deus qđ operat⁹ es in nobis [et cuſtodiet a malo] Niſi enim dominus cuſtodierit ciuitatem fruſtra vigilat qui cuſtodit eam.

Confidimus autem de vobis in domino. quoniam quecunque pręcipimus ⁊ facitis et facietis.

¶ Confidimus autem q. Hec omnia diximus nec fruſtra [autem] ſed [confidimus de vobis] ⁊ hoc [in domino] qui in vobis operatur: nō in veſtris viribus. Pſal. Bonum eſt cōfidere in domino. Confidimus inq̃ [quoniam quecunq; precipimus [Nō aliqua ſolum: ſed oīa qr Qui offendit in vno factus eſt omnium reus. Iac.
C ij. [⁊ facitis] modo [et facietis] in futuro. Heb. vi. Cō
Obedien fidimus autē de vobis dilectiſſimi ⁊ viciniora ſaluti.
tie quinq; ¶ Ecce conditiones quinque commendabiles obediē
cōditiōes tie videlicet Vt ſit
Deuota. Vt prelat⁹ cōfidat. ibi. Confidim⁹ de vobis.
Diſcreta Vt ſm deum procedat. ibi. In domino.
Integra. Vt in omnibus obediat. ibi. Quoniam quecunque precipimus.
Prompta: Vt ſtatim fiat. ibi. Facitis in preſenti.
Continua. Vt interruptionem non capiat. ibi. Et facietis.

Dominus autem dirigat corda veſtra i chari tate dei ⁊ patientia chriſti.

¶ Hic orat pro eis In qua oratione implicantur tria viatori expedientia. Ductor diſcretus qđ notatur. ibi. Dominus Viator expeditus. ibi. Corda veſtra. Nihil enim velocius actu cordis. Callis rectus. ibi. In charitate dei ⁊ pacis. Dicit ergo [Dominus autem] q. Et vt ita fiat nec vt in faciendo erretis [dño dirigat corda veſtra]. i. voluntates veſtras: auferens ab eis quicquid eſt ibi tortuoſum. Prauum eſt enim cor hominis ⁊ inſcrutabile. Hie. xvij. Dirigat inq̃ ita vt ſitis [i charitate dei]. i. qua deus diligitur. Vel que a deo datur [⁊ patientia chriſti]. i. ad exemplum chriſti. Iac. vlti. Patientiam Iob audiſtis ⁊ finē domini vidiſtis. Per hec autem duo: charitatem. ſ. et patientiam: ſufficienter dirigitur cor. Quia per charitatem in proſperis: p patientiam in aduerſis.
D
Cordi do ¶ Notandum q dñs Cordi multa bona facit.
min⁹ mul Primo Purificat per fidem Sicut ſol aera per irradia
ta bona fa tionem Act xv. Fide purificans corda eorum. Sed
cit. heu quia obſcuratum eſt inſipiens cor eoꝝ ⁊c.
Secundo Inflammat p charitatem Sicut ſol rem ſibi recte oppoſitam. Pſ. Inflammatum eſt cor meum
pſ. lxxij. ⁊ renes mei: alibi deus cordis mei. Sʒ heu qr multis poteſt dici Dura ceruice ⁊c. Act. vij.
Tertio Letificat p ſpem Sicut epiſcopus promittēs
pſ. iiij. clerico prebēdam Pſ. Dediſti leticiam in corde meo. Confortetur cor veſtrum omnes qui ſperatis in domino. Sed heu quia Cor nequam grauabitur doloribus. Eccleſiaſti. tertio.
Dirigit p prudentiam: ſicut magiſter diſcipulum ductor ſocium oſtendendo veritatem. ij. Mach. j. Adaperiat ⁊c. Et hic dominus autem dirigat cor. Sʒ heu qr Cor fatui quaſi vas ꝯfractum ⁊c. Eccl. xxj.
Roborat p fortitudinem Sicut cibus infirmum: miles filium animando Iudith xv. Da verbū in ore meo ⁊ in corde meo ꝯſilia corrobora. Sed heu: qr ſenſus ⁊ cogitatio hūani cordis prona ſunt ad malū. Gen. viij.
pſ. cvj. Probat p iuſticiam Sicut dominus ſeruum. Pſ. Probaſti cor meum ⁊ viſi. ⁊cetera. qr Vnuſquiſq; abijt poſt varietatem cordis ſui. Hie. xvj.

Diſciplinat p temperantiam. Sicut miles equum: vt redeat ad reclamatorium pſ. Tenta me domine vt renes meos ⁊ cor meum. Sed heu Iob. xvij. Cor eorum pſ. xxv.
longe feciſti a diſciplina.

Denunciamus autem vobis fratres in nomine domini noſtri ieſu chriſti: vt ſubtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinate ⁊ non ſecundum traditionem quam acceperunt a nobis.

¶ Hic hortatur ad quorundam inquietorum inter eos exiſtentium correctiōem. Vbi monet primo bonos vt ſe a malis ſubtrahant. Secundo malos vt ſe corrigāt ibi. Audiuimus enim quoſdam. Tertio ſi incorrigibiles ſunt qualiter boni ſe ad eos habere debeant. ibi. Et ſiquis non obedierit verbo noſtro. In prima pteſto denunciat. Secundo rationem aſſignat. ibi. Ipſi enim ſcitis. Tertio: ſe alias idem denunciaſſe ſignificat. ibi. Nam ⁊ cum eſſemus apud vos. In prima primo ponitur denūciatiōis forma. Scđo materia. ibi. Vt ſubtrahatis. Dicit ergo [Denūciamus] q. Ita ꝯfidim⁹ de vobis q facietis. Qui vero noluerit facere: excommunicetur. Et hoc eſt q dicit [Denunciamus autem vobis] o [fratres] in fide ⁊ dilectiōe [in nomine domini noſtri ieſu chriſti]. i. auctoritate domini noſtri ieſu chriſti. ij. Coꝛ. vlt. An experimentum queritis ei⁹ qui in me loquitur chriſtus. Vel [i nomine domini noſtri ieſu xp̄i] .i. in honore ei⁹: vt. ſ. ad honorē ſit [vt ſubtrahatis vos ab omni fratre] nomine non re [ambulāte inordinate] .i. aliter q̃ exigat ordo nature vel diſcipline. Omnia enim honeſte: ⁊ ſm ordinem debent fieri. j. Coꝛ. xiiij. q. d. Non communicetis talibus in aliquo. qr Qui tetigerit picem inquinabitur ab ea. Eccle. xiij. j. Coꝛ. v. Si his qui frater in vobis nominatur fornicator eſt ⁊c. Ambulante dico inordinate [⁊ non ſm traditionē quā acceperunt a nobis]. i. ſecundum doctrinam quam tradidimus eis.
E
¶ Notandum q ſeptuplex legitur ordo: cui contraria Ordo ſep
eſt Septuplex inordinatio. tuplex le
Primus Ordo diligēdi. Cantico. ſecun. Ordinauit in gitur cui
me charitatem. cōtraria ē
Secundus Ordo viuendi. Col. Vobiſcū ſū gaudens ſeptuplex
⁊ videns ordinem veſtrū Eſa. v. Paſcētur agni iuxta ī ordinate
ordinem ſuum.
Tertius Ordo docendi. j. Coꝛ. xiiij. Omnia honeſte ⁊ ſm ordinem fiant in vobis.
Quartus Ordo miniſtrandi. iij. Reg. x. Regina ſaba videns ordinem miniſtrantium non habebat vltra ſpiritum ⁊ cetera.
Quintus Ordo pugnādi Cant. vj. Terribilis vt caſtrorum acies ordinata.
Sextus Ordo ꝑſiſtendi. Ro. xiij. Qui poteſtati reſiſtit dei ordinationi reſiſtit.
Septimus Ordo fruendi. Eſa. liiij. Sternam per ordinem lapides tuos. Appropriate quodammodo loq̄ndo Primus ordo eſt omniū bonoꝝ. Secūdus monachorum. Tertius predicatorum. Quartus ſacerdotuʒ Quintus penitentium. Sextus prelatorum. Septim⁹ beatorum. Infelix qui ab his ordinibus apoſtatat vt inordinate ambulet: talis ambulat ad terram vbi nullus ordo: ſed ſempiternus horror inhabitat ſcilicet in infernum.

Ipſi enim ſcitis quemadmodum oportecat imitari nos.

¶ Hic ſubdit denunciationis rationem oſtedens pmo q ab eis imitandus fuit. Secundo in quo ſe eis imitabilē hbuit. ibi. Quoniam nō inquieti. Tertio rationē ſubdit quare fecit. ibi. Non quaſi non habuerimus poteſtatem. Dicit ergo [Ipſi enim] q. Ita denunciamus vobis vt ſubtrahatis vos ⁊ debetis [ipſi ⁊c] Vel ſic. Et vere non ambulant ſecundum traditionem noſtraʒ [ipſi enim ſcitis quemadmodum]. i. in quibus [oporteat imitari nos]. i. quomodo me habui inter vos: in quo imitandus ſum: vnde cum illi hoc non faciant de-

nuncio vobis vt vitetis eos. j. Corinthiorum. quarto. Imitatores mei eſtote ⁊c.

Quoniam non inquieti fuimus inter vos neque gratis panem manducauimus ab aliquo ſed in labore ⁊ fatigatione: nocte et die operantes neque vestrum grauarem⁹.

¶ Hic oſtendit in quo imitabilem ſe prebuit. Quia in tribus. Primo q2 nō inquietus fuit. Secundo: quia nec ab eis aliquid accepit. ibi. Neq3 gratis panem. Tertio: q2 potius de labore ſuo vixit. ibi. Sed in labore. Primum ꝯtra ſuperbos. Secundum ꝯtra cupidos. Tertium ꝯtra ocioſos. Dicit ergo [Quoniam] q. Et vere ita imitari oportet. Et merito [quoniam nō inquieti fuimus inter vos] Uos ergo ſimiliter debetis operā dare vt quieti ſitis. j. Theſſa. vij [neq3 gratis]. i. ſine ꝓprio labore [panem manducauimus ab aliquo] ſūptuȝ Geñ. iij. In ſudore vultus tui veſceris pane ⁊c. Caſſiodorus. Qua fiducia ocioſis manibus gratis manducamus: ſi vas electionis euangelica predicatiōe cōſtrictus: ſine opere manuū comedere nō pſumit [ſ3] potius. ſ. mādūcamus [in labore ⁊] hoc nō modico: ſed in [fatigatione]. i. vſq3 ad fatigationem. j. Theſ. ſec. Memores eſtis fratres laboris noſtri ⁊ fatigationis. Nos dico [operantes nocte] qḋ eſt eſt tempus quieti deputatum [⁊ die] qḋ eſt tempus laboris: ſm illḋ pſ̄. Ortus eſt ſol ⁊c. exibit homo ad opus ſuum ⁊c. Operantes dico [nequem]. i. aliquem [veſtrū grauerem⁹] accipiendo ſtipendia. Ergo operabatur Ueraciter: contra fictos: q2 in labore ⁊ fatigatione. Inſtanter: ꝯtra pigros: q2 nocte ⁊ die. Liberaliter: ꝯtra auaros: quia nequem veſtrum grauaremus.

pſ. ciij.

Non quaſi non habuerimus poteſtatem ſ3 vt noſmetipſos formam daremus vobis ad imitandum nos.

¶ Hic ſubdit quare ſic fecit. Ubi primo excludit opinionem falſam. Secundo ſubdit cauſam veram. ibi. Sed vt noſmetipſos. Dicit ergo [Non] q. Ita non accepimus [nō] ideo [quaſi nō habuerimus poteſtatem] accipiendi imo habebamus. Dignus eſt eñ operarius mercede ſua. Luc. x. j. Cor. ix. Nunquid nō ego ſolus ⁊ Barnabas nō habemus hanc poteſtatem [ſ3] potius hoc fecimus [vt noſmetipſos formā daremus vobis] Debent enim prelati eſſe forma ſubditorum. j. Pet. v. Forma facti gregis ex animo. Daremus inq̄ȝ et hoc [ad imitandū nos] vt. ſ. nō ſitis ocioſi ſicut nec nos fuim⁹. Eccle. xxxiij. Multam maliciam docuit ocioſitas

Paul⁹ manib⁹ proprijs opabat quatuor rationibus.

¶ Notandum ꝙ quatuor rationibus operabatur manibus proprijs apoſtolus.

Aliq̄ñ Ut pſeudos predicatione ⁊ munerum acceptione excluderet. ij. Cor. xj. Quod facio ⁊ faciam vt amputem occaſionem.

Aliq̄ñ Ne nouicios auditores grauaret. Ut hic. neque veſtrum grauaremus Act. xx. Argētum ⁊ aurum aut veſtem nullius ꝯcupiui ſicut ipſi ſcitis ⁊ce. ij. Cor. xj. Cum apud vos eſſem ⁊ egerem nulli oneroſus fui.

Aliq̄ñ Ut operandi exemplum ocioſis daret. Ut hic. Non quaſi non habuerimus ⁊c.

Aliq̄ñ: Ut ſe ⁊ ſuos ſuſtentaret q2 nō ſemper habebat aliunde. Actu. xx. Ad ea que mihi opus erant ⁊ his qui mecum ſunt miniſtrauerunt manus iſte.

Hic queritur ſuper illud. Non omnium eſt fides. Glo. Non oēs ſunt credituri: ſed tm̄ preordinati ad vitam eternam. Contra. Multi non predeſtinati crediderunt. Rñ. Glo. loquitur de credulitate formata ⁊ finali. Item ibidem Glo. Poſſe habere fidem nature eſt hominum. Contra. Cuius eſt potentia eius act⁹ ergo ſi potentia eſt naturalis ⁊ actus. Rñſ. Potentia ad credendum in nobis nō eſt actiua: ſed receptiua. Uel nō eſt completa ſed incompleta. A potentia vero actiua ⁊ completa procedit actus. Item ſuper illud. Ab omni fratre ambulante inordinate. Glo. Aliter ꝙ ordo natura exigat. Contra. Ergo operari manibus ē preceptum nature ergo ligat omnes. Rñſ. Precepta nature dupliciter ſunt. Quedam ad ꝯſeruationem nature ſpiritualis vt nō mechari ⁊c. ⁊ illa ligant omnes.

Precepta nature duplicia.

Quedam ad ꝯſeruationem nature corporalis: ⁊ hec ligant in caſu vbi per alios nō ſubuenitur neceſſitati. Hec autem duobus modis ſunt. Quedam ad ꝯſeruationem ſpeciei: vt Creſcite ⁊ multiplicamini. Geñ. j. Quedam ad conſeruationem indiuidui: vt de laborādo manibus ⁊ huiuſmodi. Sicut autem preceptum primum non ligat niſi in caſu vbi per alios nō ſubueniretur generationi: ſimiliter nec ſcḋm niſi in caſu vbi per alimentum licitum nō ſubueniretur vite. Item ſuꝑ illud. nec gratis panem manducauim⁹ ab aliquo gloſ. ſumptum. Cōtr. Phil. iiij. Theſſalonicam ſemel ⁊ bis mihi in vſum miſiſtis. Rñ. Non ſumpſit ab aliquo theſſalonicorum. Item ſuper illud. Nocte ⁊ die operantes. Contra: ergo nunq̄ȝ ꝑdicabat. Rñſ. Operabatur die ac nocte vocantibus ad hoc: alijs autem oportunis ꝑdicabat ⁊ maxime ſabbatis l̄ ſynagoga iudeoꝝ. Item ſuꝑ illud. Nocte ⁊ die operantes. contra. Mat. vj. Nolite ſoliciti eſſe ⁊ cete. Rñſ. Non prohibet dñs prudentiam: ſ3 auariciam ⁊ cupiditatem: nec tollit ſollicitudinem prouidentie ſ3 curioſitatis. Item ſuper illud. Non quaſi non habuerimus poteſtatem. Gloſa. Nunc iſti multo magis debēt viuere de labore ſuo qui non habent hāc poteſtatem: ergo religioſi ꝗ nō habēt hanc poteſtatem tenentur viuere de labore ſuo. Rñſ. Poteſtas accipiendi duplex eſt. Aut ab omnibus inuitis etiam: ⁊ hec competit ſolum rectoribus. Aut a voluntarijs: ⁊ hoc competit omnibus pauperibus licito modo petentibus. ſ. humiliter propter deum: nō illicito. ſ. per adulationem ⁊ ocium. Et q̄uis oēs habeant poteſtatem generalem ex ſua neceſſitate: predicatores tamen habent poteſtatem ſpecialem ex eccleſiaſtica vtilitate. Item ſuper illud. Ad imitandum nos. Glo. Qui libenter ad alienam menſam ꝯuenit ocio deditus: adulek paſcenti ſe: neceſſe eſt: ergo qui ponit ſe in ſtatu pauperis religionis in qua oportet frequenter ad alienam menſam accedere male facit. Rñ. Gloſa. non reprehendit frequenter accedere ad alienam mēſam ſimpliciter: ſ3 ocio deditū. Iſti eñ nō datur ꝓ aliqua vtilitate communi vel priuata vnde oportet ꝙ adulatione. Cuȝ enim talis nō placeat propter deum: oportet ꝙ laboret placere propter ſeipſum.

Nam ⁊ cum eſſemus apud vos hoc denunciabamus vobis: quoniam ſiquis non vult operari: nec manducet.

¶ Pars illa in qua denunciat bonis vt ab inquietis ſe ſubtrahant diuiſa fuit in tres partes. Primo enim denunciat. Secundo cauſam aſſignat. ibi. Scitis enim. Hic tertio ſe alias idē denūciaſſe ſignificat vt hic. Ubi primo innuit ꝙ alias denunciauit. Secundo replicat qḋ denunciauit. ibi. Quoniā ſiquis. Dicit ergo [Nā] q. Ita operabamur vt daremus noſmetipſos vobis formam. Et vere propter exemplum veſtrū operabamur [Nam ⁊ cum eſſemus apud vos] preſentia corporali [hoc denunciabamus vobis] precipiendo. ſ ⁊ monēdo [quoniam ſiquis non vult operari nec manducet] acſi dicat. Si vult manducare: operetur. j. Theſſalo. iiij. Operamini manibus veſtris ſicut precepi vobis.

Audiuimus enim vos inter quoſdam ambulare inquiete: nihil operantes ſed curioſe agentes.

¶ Poſtq̄ȝ denūciauit bonis: vt ab inquietis ſe ſubtrahant. Hic denunciat inquietis vt ſe corrigant. Et primo oſtendit ꝙ aliqui ſunt inter eos qui correctione indigēt Secundo precipit eis vt ſe corrigant. ibi. His autem qui eiuſmodi ſunt. Tertio: monet bonos vt nihilominus pauperibus benefacere nō deſiſtant. ibi. Uos autem fratres. In prima notat quoſdam de tribus. Primo de inquietudine. Secundo de ocioſitate. ibi. Nihil operantes. Tertio: de curioſitate. ibi. Sed curioſe. Inquietudo deturpat iraſcibilem Ocioſitas: concupiſcibileȝ Curioſitas rationalem. Dicit ergo [Audiuimus] q.

Ita denunciamus vt qui nõ vult operari nõ manducet. Hoc autem ideo pcipimus[enim]q2[audiuimus quoſdam inquietos inter vos]exiſtentes[ambulare ĩ quiete].i.nõ quiete. Eſa .lvij. Cor impij quaſi mare feruens qḋ quieſcere nõ poteſt.j. Theſ. vlt. Corripite inquietos ꝛc. Quoſdam dico[nihil operantes]ſed ocioſos ꝛ deſides. Prouer.xxj. Deſideria occidunt pigrum. Noluerunt enĩ quicq̃ manus eius operari[ſ; curioſe agentes]curioſi.ſ. de alieno negocijs.j. Tim. v. Ocioſe diſcunt circuire domos. Non ſolum autem ocioſe: ſed ꝛ verboſe ꝛ curioſe loquentes que non opz.

His autem qui eiuſmodi ſunt denunciamus ꝛ obſecramus in domino ieſu chriſto vt cũ ſilentio operantes: ſuum panem manducent. Uos autem fratres nolite deficere benefacientes.

¶ Hic precipit inquietis vt ſe corrigant. Ubi primo ponit formam monitionis: q2 denunciamus ꝛ obſecramus in domino. Secundo ſubdit modum correctionis ibi Ut cum ſilentio. Dicit ergo[His autem qui eiuſmodi ſunt].ſ. inquieti ocioſi ꝛ curioſi[denunciamus p̃cipiendo] ꝛ obſecramus cum admonitione rogando. Uel[denunciamus] vt ſciant[ꝛ obſecramus] vt faciant Et hoc[in domino ieſu chriſto].i. auctoritate domini ieſu chriſti.j. Cor. vltimo. An experimentum q̃ritis ꝛc. Denunciamus dico[vt cum ſilentio] manibus ſuis[operantes] Eſa.xxxij. Erit cultus iuſticie ſilentium[panem ſuum] nõ alienum.i. proprio labore adq̃ſitum[manducent] Pſ. Labores manuum tuarũ q2 manducabis. Ergo monet ꝯtra tria: Silentium cõtra inquietudinem. Operari manibus contra ocioſitatem Manducare panem: non cibaria exquiſita: ꝯtra ciborum curioſitatem. Felix ille qui operatur ꝯtra ocium. Silet ꝯtra vaniloquium. Manducat panem ꝯtra gulam. Suum ꝯtra rapinam.[Uos autem]q. Etſi tenentur operari vt victum ſibi adquirant[autem]ſ; tamẽ o[fratres] nihilominus[nolite deficere benefaciẽtes] pauperibus. Forte enim etiam ꝙ laborant nõ ſufficit eis. Galat. vj. Bonum facientes non deficiamus Felix qui operatur Miſericorditer: qḋ monet. ibi. Benefacientes. Libenter. qḋ implicat. ibi. Nolite. Perſeueranter qḋ notat. ibi. Deficere.

G Silentiũ eſt quadruplex.

¶ Et notandum ꝙ eſt quadruplex ſilentium.

Primum Culpe qḋ eſt frangendum. Pſ. Obmutui ꝛ humiliatus ſum ꝛc.

Scḋm Pene qḋ eſt ſuſtinendum. Hie. xlviij. Ergo ſilens ꝯticeſces ſequeturq; te gladius.

Tertium Iuſticie quod eſt tenẽdum. Eſa. xxxij. Erit cultus iuſticie ſilentium ꝛ ſecuritas vſque in ſempiternum.

Quartum Glorie quod eſt appetendum. Apocalip. viij. Factum eſt ſilentium in celo quaſi media hora. Et vidi ſeptem angelos ꝛc.

H ¶ Nota etiam ꝙ quadruplex eſt panis quem debemus manducare.

pſ. ciij. Primus Corporalis. De quo. Eſaie. lviij. Frange eſurienti panem tuum. Et pſ. Panis cor hominis.

Scḋs Sacramentalis De quo Mat. vj. Panem nr̃m ſupſubſtantialem ꝛc.

Tertius Spiritualis De quo Matthei. ſexto. Non in ſolo pane.

Quartus Celeſtis De quo Luc. xiiij. Beatꝰ q̃ manducabit panem in regno dei.

Quod ſiquis non obedierit verbo noſtro per epiſtolam: hunc notate: ꝛ non commiſceamini cum illo: vt confundatur.

¶ Hic docet qualiter boni ad inquietos incorrigibiles ſe habeant. Et primo docet vt eos notent. Secundo vt eis communicent. ibi. Et non commiſceamini. Tertio vt nihilominus eos ament affectu ꝛ effectu corrigendo eos. ibi. Et nolite quaſi inimicum. Dicit ergo[Quod ſiquis]q. Precipimꝰ vt operemini[ꝙ ſiq̃s] ꝯtumax ꝛ rebellis[non obedierit verbo noſtro per epiſtolam] ſup̃ vobis mandato[hunc notate] Dupliciter. Primo modo ſic[hunc notate] id eſt quis ſit mihi ſignificate. Secundo modo ſic[hunc notate].i. reprehendite: quaſi notabilem nota rep̃henſiõis Deut. xvij. Qui ſuperbierit nolens obedire ſacerdotis imperio morte moriatur[ꝛ nõ commiſceamini cum illo] et.ſ. communicando. Contumax enĩ ꝛ rebellis meretur excommunicationem.j. Cor. v. Cum huiuſmodi nec cibum ſumere. Et hoc facite[vt ꝯfundatur].i. erubeſcat abiectus ab hominibus ꝛ ſic corrigatur. Eſt enim cõfuſio adducens gloriam Eccl. iiij.

Et nolite quaſi inimicum exiſtimare: ſ; corripite vt fratrem.

¶ Hic monet vt eos nihilominus ament. Ubi monet primo amoris affectum. Secundo effectum. ibi. Sed corripite. Dicit ergo[Et] tamen[nolite quaſi inimicum exiſtimare] illum: vt illum: ſc; odio habeatis: q2 vicium debet odiri ſ; perſona diligi. Sicut medicꝰ diligit infirmum: ꝛ perſequitur morbum. Aug. Hõ peccator cum dico: duo dico: ꝙ peccator eſt corrige: ꝙ hõ eſt miſerere. Nec enim liberabis hominem niſi perſecutus fueris peccatorem[ſed potius corripite] charitatiue[vt fratrẽ] Pſ. Corripiet me iuſtus in miſericordia ꝛ increpabit me. Gala. vj. Uos q̃ ſpirituales eſtis inſtruite huiuſmodi in ſpiritu lenitatis.

Ipſe autem deus pacis: det vobis pacem ſempiternam: in omni loco dominus cum omnibus vobis.

¶ Hec eſt quarta pars capituli. Superius enim monuit eos Primo ad faciendum p ſe orationem. Secũdo ad inquietorum correctionem. Hic tertio optat eis quedam neceſſaria ad predictorum impletionem. Et primo pacem perpetuam. Secundo dei preſẽtiam. ibi. Dominus ſit cum omnibus. Tertio diuinam gratiam. ibi. Salutatio mea. Dicit ergo[Ipſe autẽ]q. Ita monui vos: vt autem ea que vos monui implere poſſitis[Ipſe dominus pacis].i. chriſtus qui eſt princeps pacis. Eſa. ix. Dator pacis. Ioh. xvj. In mundo preſſuram habebitis in me autem pacem[det vobis] hic ꝛ in futuro[pacem ſempiternam] ꝛ hoc[in omni loco] apḋ .ſ. domeſticos ꝛ extraneos. Bona pax que a Tali datur: q2 a domino pacis Ita menſuratur: q2 pacem ſempiternam. Ita dilatatur: q2 in omni loco Et vt pacem habeatis[dominus ſit cum omnibus vobis] incipientibus proficientibus ꝛ perfectis. Sic enĩ pacem habebitis q2 Factus eſt in pace locus eius. pſ. pſ. lxxv.

I Pax triplex eſt

¶ Notandum ꝙ pax eſt triplex.

Una Temporis in mundo. De qua Roma. xij. Si fieri poteſt ꝙ ex vobis eſt: cum omnibus hominibus pacẽ habentes ꝛc.

Altera Pectoris in corde proprio. De quã Luc. ij. Et in terra pax hominibus.

Tertia Eternitatis in celo. De qua Eſa. xxxij. Sedebit populus meus in pulcritudine pacis ꝛ in tabernaculis fiducie ꝛ in requie opulenta.

K Dñs dicit nobiſcum eſſe quadrupliciter.

¶ Nota ꝙ dñs eſt nobiſcum quadrupliciter.

Primo Per cooperantez gratiam Apoc. iij. Intrabo ad illum ꝛ cenabo cum illo ꝛ ipſe mecum.

Secundo per adiutricẽ potentiam. ij. para. xxxij. Cũ illo eſt brachium carneum: nobiſcũ dominꝰ deꝰ noſter qui auxiliator eſt noſter.

Tertio Per ſacramentalem preſentiam Mat. vltim. Ecce ego vobiſcum ſum ꝛc.

Quarto per inhabitationem eternam Ioh. xvij. Ut vbi ego ſum ꝛ illi ſint mecum vt videant claritatem meam ꝛ cetera.

Salutatio mea manu pauli quod eſt ſignũ in omni epiſtola. Ita ſcribo. Gratia domini noſtri ieſu chriſti cũ oĩbus vobis. Amen.

¶ Hic optat eis diuinam gratiã. Ubi tangit tria Primo ſcriptoris perſonam. Secundo. ſcribendi cauſam.

ibi. Quod eſt ſignum. Tertio ſcripture materiam. ibi. Gratia domini. Dicit ergo [Salutatio mea manu pauli] ſupple. ſcripta eſt. Ab hoc enim loco ſcripſit epiſtolam manu propria. Gal. vi. Videte qualibus litteris ſcripſi vobis mea manu [quod ſignum eſt] quaſi ſigillum [in omni epiſtola] a me miſſa. Nam vt ait amb. Propter adulteratores ſcripturarum: manu ſua ſe in omni epiſtola ſua ſubſcribere teſtatur: vt nulla alia eius noīe recipiatur. [Ita ſcribo]. ſ. [Gratia dñi noſtri ieſu chriſti]. i. que eſt a domino noſtro ieſu chriſto. qz Gratia et veritas per ieſum facta eſt. Ioh. i. [cum omnibus vobis] ſit ſupple [Amen.] Confirmatio eſt petitionis ⁊ epiſtole totalis.

Hic queritur ſuper illud. Siquis non vult

operari non mãducet. Cont. Manducare eſt neceſſariũ: ergo nõ eſt ꝓhibendum. Rñſ. Non prohibet manducare ſimpliciter: ſed ſic. ſ. nihil operando: ſed ocioſe viuẽdo. Item ibidem. Glo. Dicunt quidam de operibus ſpiritualibus hoc apoſtolum ſentire. Sed fruſtra conãtur ſibi ⁊ aliis caliginem inducere Hic non ſufficit operatio ſpiritualis ad ſalutem ſine corporali operatione. Contra. Ocium marie preferitur operoſitati marthe Luce. x. Rñ. Aug. in libro de opere monachorum. De quo gloſa ſumpta eſt. Loquitur contra quoſdam monachos Cartaginenſes: qui ſub pretextu operum ſpũalium viuebant in ocio ⁊ torpore ⁊ curioſitate: et etiam dogmatizabant ſeruis dei ſpiritualiter tñ non corporaliter laborandum eſſe. Quod falſum eſt. Nam aliqñ ſeruis dei corporaliter laborare neceſſe ē: vt qñ aliis non inueniuntur neceſſaria licite ⁊ honeſte. Aliqñ expedit vt qñ a ſpũalib⁹ nõ impediuntur corporali labore. Itẽ ibidẽ Glo. Vult deus ſeruos ſuos corporaliter operari vñ viuant: vt nõ compellantur egeſtate neceſſaria petere. Contra. Ergo contra voluntatem dei eſt non laborantem neceſſaria petere. Rñ. Duplex eſt Egeſtas. Quedam coacta. Quedam pro chriſto ad vacandum diuinis voluntarie aſſumpta. Propter egeſtatẽ hanc ſecundam melius eſt etiam nõ laborantẽ neceſſaria petere: ꝙ laborare: qz talis egeſtas ⁊ talis petitio valde eſt meritoria: qua propter xp̃z homo relinquit oĩa: ⁊ exponit ſe ad querendum elemoſynas. Propter egeſtatem primam petere neceſſaria nec laborare: aliqñ ē ꝯtra volũtatẽ conſilij ſolum. Ut qñ homo nõ laborãs: licite ⁊ honeſte petit: ⁊ egeſtatem ex cauſa honeſta patitur. Aliqñ ꝯtra voluntatem precepti. Ut qñ illicite ⁊ inhoneſte petit: cum curioſitate ⁊ adulatione medicãdo aliena. Uel egeſtatẽ ex cauſa inhoneſta patitur. ſ. ex ſolo amore inordinato ocij ⁊ ex inertia. Vñ glo. dicit. Audiuim⁹ ⁊c. Hic oſtendit cur laboris ſui intentione fecerit ⁊c. Et infra. Illorum deus venter eſt qui ſeda cura neceſſaria ſibi ꝓuident. Itẽ ſuper illud. Uos autem nolite deficere benefaciẽtes. Glo. Nõ eñ in reꝓhenſionem venit qui humanus eſt in largiendo. Sed hic: qui cum laborẽ poſſit ferre: vult ocioſe vitam ducere. Contra. Qui fouet hominem in pctõ peccat: qui autẽ largitur ocioſo fouet eũ in ocio. Itẽ Ergo reprehẽſibilis ois valẽs laborare: qui viuit ocioſe. Rñ. Ad primũ Qui largitur ocioſo: intẽtione fouẽdi euz in ocio peccat. Nõ qui intentione miſerendi. Ad ſcd̃z. Rñ. Ociũ corporale dupliciter intelligi poteſt. Aut quecunqz vacatio ab operibus corporalib⁹. Aut vacatio ab operib⁹ iuſte neceſſitatis ſiue pie vtilitatis ſm qꝺ dicit Grego. ꝙ Ocioſus ſermo eſt ꝙ caret intentione pie vtilitatis: aut iuſte neceſſitatis. Primo modo ociũ nõ eſt ſemp reꝓhenſibile: imo etiã laudabile: vt qñ fit ex honeſta cauſa. Scd̃o mõ: ſẽper eſt reꝓhenſibile. Sz aliqñ reprehẽſione veniali: aliqñ mortali ſm ꝙ maior eſt vel minor improbitas voluntatis operari nolentis: aut maior vel minor neceſſitas ſiue vtilitas opis. Itẽ ſuper illud. Siquis nõ obedierit. Glo. Precipim⁹ vt operentur: ergo operari manibus eſt preceptum apoſtolicũ: ergo ligat oẽs Rñſ. Sicut quedam ſunt bona per ſe. Ut ſanum eſſe. Quedam ꝑ accidẽs ⁊ propter alterum Ut medicari. Prima autem appetenda ſunt ſemp ⁊ omnib⁹. Scd̃a autem in caſu ⁊ aliquibus. Sic quedam precipiuntur propter ſe: qz ꝑ ſe bona. Ut deum colere. Parentes honorare Et hec ſunt ſemper habita oportunitate implẽda et omnibus. Quedam vero precipiuntur ⁊ hoc propter aliud. Ut generationi vacare propter multiplicationem ⁊ ꝯſeruationem humani generis: ⁊ hec non ſemp ab omnib⁹ ſũt implẽda: ſz aliqñ: qñ. ſ. neceſſitas horum propter que data ſunt: imminet: nec ſubuenitur ab aliis. Laborare vero ⁊ operari manibus non eſt de his que bona ſunt ⁊ precepta propter ſe. Dicit enim opus de ſe indifferens non virtuoſum: ſz eſt de his que ſunt bona ⁊ precepta propter aliud. Unde non ligat omnes ⁊ ſemꝑ: ſed aliquos ⁊ in caſu neceſſitatis ꝓpter quam preceptum eſt. Preceptum autem eſt ꝑtim ꝓpter neceſſitatem ſpũalem: ad vitanda ſcz peccata: q ex ocio naſcuntur. Partim propter corporalem: ad quirendum. ſ. vñ ſubſtentetur corporis ſanitas ⁊ vigor. Ubi ergo occurrit alicui neceſſitas ſpũalis quia ex ocio implicatur pecatis: que niſi per laborem nõ poteſt vitare: debet laborare. Ubi etiam occurrit neceſſitas corporalis qz aliunde nõ poteſt neceſſaria inuenire: debet laborare. Ubi etiam occurrit vtraqz ſimul: vtqz alias nõ poteſt modo licito ⁊ honeſto: ſine pctõ vel furti vel adulationis: vel huiuſmodi neceſſaria inuenire: debet laborare. Alias exceptis his trib⁹ caſibus nullũ puto teneri ad laborandum preciſe. Aliqñ tñ expedit ſic laborare: aliqñ nõ. Si eñ homo alias habet neceſſaria mõ licito ⁊ alias per exercitium ſpirituale vitat ſufficienter peccata: quãuis nõ teneatur laborare: ſi tñ nõ vacat operi ſpirituali vel temporali vtiliori. Uel ſi vacat vtiliori: tñ per laborem hunc: ab illo opere non impeditur notabiliter expedit laborare. qz perfectius eſt vtrumqz facere ꝙ alterum tantum. Si autẽ alias nõ expedit: vt qñ impeditur exercitium. Uel publicum vt lectionis: aut predicationis publice. Uel priuatum vt lectionis vel orationis priuate. Item ſuper illud. Quod eſt ſignum in epiſtola. Contra. Non eſt ſignum in epiſtola ad Hebreos. Rñſ. Illa et ſi ſua fuerit auctoritate qz eam miſit: tamen Luce fuit compilatione qz poſt Pauli receſſum eam greco ſermone ſcripſit. Item ſuper illud Ita ſcribo. Gratia domini ⁊c. Cont. Non ita ſcribit in epiſtola ad Epheſios capitulo vltimo. Nec in prima ad Theſſalonicenſes. capitulo vltimo. Reſponſio. Quamuis non ſcribit hec verba preciſe tamen ſcribit ſimilia ⁊ quaſi equipollentia.

Marginal notes: L. Egeſtas ē duplex. — M. Laborare ⁊ operari manibus qñ teneat quis.

Explicit ſecunda Epiſtola ad Theſſalonicenſes.

Incipit prologus Poſtillatoris in Epiſtola ad Timotheum.

Qui docet filium ſuum in zelum mittit inimicum: ⁊ in medio amicorum glorîabitur in illo. Eccle. xxx. Finis: ⁊ eſt cauſa cauſarũ ⁊ eſt effectus cauſarum. Cauſa cauſarum eſt in intentione operãtis. Quia finis mouet efficientem: ⁊ efficiens agit in materiam ⁊ in ea imprimit formam. Effectus cauſarum eſt in executione operis. Quia agens primo imprimit in materia formam ⁊ ſic aſſequitur finem. vñ habito fine ceſſat motus. Ex hoc fine poteſt perpendi quam vtile ſit docere ſubditos.

¶ Ad docendum enim alios ſequitur finis bonus triplex.

Primo Adquiſitio ſapientie Prouerb. ix. Doce iuſtum ⁊ feſtinabit accipere. Audiens eñ ſapiens ſapientior erit Prouerb. i.

Secundo Communicatio adquiſite. Dañ. xi. Docti in populo docebunt plurimos. Pſ. Deus docuiſti. ⁊cet. pſ. vij.

Tertio Utilitas cõmunicate Dañ xij. Qui autẽ docti fuerint fulgebunt quaſi ſplendor firmamenti ⁊ q ad iuſticiam erudiunt multos.

Que vtilitas quadruplex inuenitur in ſcriptura.

pſ.i. Prima conuerſio peccatorum. Pſ. Docebo iniquos. Secunda Stabilitio iuſtorum. Prouerbio. xxiiij. Uir doctus robuſtus.
Tertia eſt depreſſio rebellium.
Quarta Glorificatio et ordinatio fidelium. Sic dicit in propoſito verbo. Qui docet filium ſuum in zelū mittit etc. In quo tangitur triplex cauſa huius epiſtole. ſcz efficiens in hoc nomine. Qui. Materialis in doctrina filij. ibi. Docet filium ſuum. ſ. timotheum. Finalis duplex. ſ. Pſeudo legem predicantium repulſio. ibi. In zelum. ſ. inuidie: mittit inimicum. ſ. eccleſie et de ordinatione eccleſie gloriatio. ibi. Et in medio amicorum etc. In hoc etiam patet cauſa formalis: quia primo monet Timotheum de pſeudo repulſione. Secundo docet de eccleſie ordinatione. Poſtquam enim ſcripſit apoſtolus eccleſijs: hic incipit ſcribere eccleſiarum rectoribus. Et primo timotheo epiſcopo: filio ſuo ſpirituali. Qui thimotheus ex matre fideli: et patre gentili genitus fuit: vnde et ipſe gentilis erat primo et incircunciſus: ſed poſtmodum habito fratrum teſtimonio Paulus eum ſecum duxit et timore iudeorum circuncidit. Sicut habetur Actu. xvj. Et quia eruditus erat ſciētia diuina et humana ipſum epiſcopum creauit. Et ideo commonet vt ſollicitus in eccleſiaſtica ordinatione Timotheo enim in aſia relicto ſcribit paulus preſentem epiſtolam a laodicia per Tythicum diaconem. Intentio ergo eius eſt in hac epiſtola: ipſum inſtruere ſpecialiter de repulſione inimicorum eccleſie: et de officio epiſcopali. ſ. Quomodo eccleſiam inſtruat Quales presbyteros vel diacones ordinet. Quomodo in eccleſia ſe habeat: et quomodo eā regat etcet. ſicut tangitur in propoſito verbo. Qui docet filium in zelum etc. Iam apparet quis autor: quia Paulus. Que materia: quia docere filium. Quis finis: quia depreſſio inimicorum: et ordinatio amicorum. Forma etiam in modo procedendi oſtenditur.

Incipit Argumentum.

Timotheum inſtruit et docet de ordinatione epiſcopatus et diaconij et omnis eccleſiaſtice diſcipline ſcribens ei a Laodicia per Tythicum diaconē.

¶ Huic epiſtole premittit beatus Hieronimus argumentum. In quo tangitur primo finis: quia Timotheum inſtruit et docet. Secundo materia: quia de ordinatione epiſcopatus et diaconij: et omnis eccleſie diſcipline. Tertio autor: quia ſcribens ei a Laodicia.

Capitulum primum.

Paulus apoſtolus ieſu chriſti ſecundum imperium dei ſaluatoris noſtri et chriſti ieſu ſpei noſtre. Timotheo dilecto filio in fide.

¶ Preſens epiſtola quam primam ſcribit apoſtolus Timotheo epiſcopo diuiditur in partes quattuor. Primo enim ponit ſalutationem. Secundo monet ad pſeudo legem predicantium repulſionē. ibi. Sicut rogaui te etc. Tertio inſtruit eum circa eccleſie ordinationem cap. ij. Deinceps quarto et vltimo ſubdit concluſionem cap. vltimo. ibi. O timothee depoſitum cuſtodi. In ſalutatione ponitur primo ſalutans perſona. Secundo ſalutate. ibi. Timotheo dilecto. Tertio ſalutationis forma. ibi. Gratia et miſericordia. In prima perſonam ſalutantem deſcribit et commendat a nomine proprio: quia paulus. Ab officio apoſtolico: quia apoſtolus chriſti. Ab ingreſſu debito: quia ſecundum imperium dei. In nomine humilitas: quia Paulus. In officio dignitas: quia apoſtolus. In ingreſſu ſcitas: quia ſecundum preceptum dei. Et hoc eſt quod dicit [Paulus] id eſt nomen humilitatis [apoſtolus] nomen dignitatis. Apoſtolus inquam [chriſti ieſu] nomen eſt autoris a quo. ſ. habet illud nomē et etiam dignitatem. Apoſtolus dico [ſecundum imperium dei] patris. ſ. id eſt ſecundum voluntatem et iuſſionem dei: nō vſurpatione propria. Sicut illi de quibus Hieremias. xxiij. Non mittebam eos et ipſi currebant: dei inquam [ſaluatoris noſtri] Eſt enim deus ſaluator omnium per ſufficientiam. Sed fidelium tantum per efficientiam. Infra. iiij. Qui eſt ſaluator omnium hominum et maxime fidelium [et] ſecundum imperium [chriſti ieſu] Ieſu inquam [ſpei noſtre]. i. qui eſt ſpes noſtra: per quem ſperamus gloriam. Pſal. pſ.xx.
Quoniam tu es domine ſpes mea. Talis inquam ſcribit ſuple. [timotheo dilecto filio] licet eſſet epiſcopus tamen ex familiaritate vocat eum filium. Filio inquam nō carnali ſed [in fide] In fide enim eum genuit. j. Cor. iiij. In chriſto ieſu per euangelium ego vos genui.

Gratia et miſericordia et pax a deo patre et chriſto ieſu domino noſtro.

¶ Hec ſubditur ſalutationis forma. Ubi implicantur tria petitionem ſuam cōmēdantia. Primo quia petit donum quod ad ſalutem prodeſt. Secundo quia petit ab eo qui dare poteſt. ibi. A deo patre. Tertio quia petit per eum qui amicus eſt. ibi. Et chriſto ieſu. Sic enim debemus petere. ſ. Bonam rem. Et a domino rei. Et per amicum domini.
Bonum autem quod optat ei triplex eſt quod maxime expediens eſt prelato ſcz Prelato expediūt tria.
Quod ſit gratioſus in officio: vt non offendat proximū.
Quod ſit mundus a peccato: vt non offendat deum.
Quod ſit quietus in ſeipſo vt nec offendat ſeipſum.
Primum facit gratia. Secundum miſericordia. Tertium pax. Et hoc eſt quod optat timotheo [gratia]. i. ſuperabundantia gratie epiſcopalis [et miſericordia]. i. remiſſio peccatorum. Quod enim in alijs epiſtolis vocat gratiam: hic vocat miſericordiam [et pax]. i. tranquillitas mentis ſit ſi. tibi [a deo patre] a quo omnia [et chriſto ieſu domino noſtro] per quem omnia. Chriſto ieſu quantum ad humanitatem. Domino noſtro: quantum ad diuinitatem.

Sicut rogaui te vt remaneres epheſi: cum irem in macedoniam vt denunciares quibuſdam: ne aliter docerent neque intenderent fabulis: et genealogijs: interminatis: que queſtiones preſtant magis quam edificationem dei que eſt in fide.

¶ Poſt ſalutationem monet timotheum: ad pſeudo legem predicantium repulſionem. Ubi primo monet cohiberi predicantes legem. Secundo ne videatur lex mala: ſubdit legis commendationem. ibi. Scimus autem quia bona eſt lex. Tertio hortatur enim ad prophetarum ſtudium et expoſitionem. ibi. Hoc preceptum cōmendo tibi. In prima oſtendit primo quid prohibendū quia doctrina falſa. Secundo quid tenendum: quia charitas vera. ibi. Finis enim precepti. Tertio: quare hoc faciendum: quia propter pericula contingentia. ibi. A quibus quidam aberrantes. In prima tangūtur quinque quare cohibenda eſt doctrina falſa pſeudo apoſtolorum Primo quia damnata a ſuperiori. Secundo: quia contraria veritati. ibi. Ne aliter docerent. Tertio quia conſona vanitati. ibi. Neque intenderent fabulis. Quarto quia materia litigij. ibi. Que queſtiones preſtant. Quinto quia deuia a fide chriſti. ibi. Magis quam edificationem. Et ita peccat in quattuor cauſis. In efficiente: materia: forma. et fine. Dicit ergo [Sicut rogaui] Hic deficit littera: et debet ſuppleri ſic O timothee ita fac [ſicut rogaui te] quaſi comparem. Nō dicit precepi propter affectū charitatis. et formam humilitatis. Rogaui inquam [vt remaneres Epheſi] ad ordinandum. ſ. eccleſiam illam que eſt metropolis Aſie minoris: que eſt pars Grecie. Rogaui dico [cū irē macedoniā] Ideo autē rogaui te remanere. ibi. [denunciātes quibuſdā]. ſ. pſeudo. Qui dicūt

diſcretiue:q2 diſcreti a fidei & eccleſie vnitate. Canoni ca iude. Hi ſunt qui ſegregant ſemetipſos:animales: ſpiri nō habentes. Denūciares inq̄[ne aliter]q̄ nos. i.ↄtrario modo[docerent]ipſi doctores Gala.i. Si q̄s vobis aliud.i.contrarium euangelizauerit anathema ſit.[neq3 intēderent]ipſi minores[fabulis]iudeorum .i.traditionibus falſis quibus tradunt q̄ Adam duas vxores habuit.ſ.euam & aliam ex qua dicunt multos filios eſſe natos:qđ fabula eſt cum nuſq̄ in ſcriptura canonica inueniatur. Uel[fabulis].i.obſeruantiis le galibus:poſt xpi aduentū fabuloſis[& genealogiis]q̄ bus texerunt diuerſas Ade generationes:ſm duas eius vxores. Uel[genealogiis]quibus dicunt ſe eſſe de genere Abraam & dauid:& per hoc ꝓprium eoꝝ eſſe ſalutem nō gentium. Uel[genealogiis]quibus narrant chriſtum nō eſſe de genere Dauid. Genealogiis dico [interminatis].i.ſine termino certo exiſtentibus. Uel [interminatis].i.prohibitis a deo. Sicut aliquid prohibetur ſub interminatione anathematis[que]fabule & genealogie[q̄ſtiones].i.lites[magis preſtat q̄ edificationem dei].i.q̄ edificationem hominum in iuſticia dei[que]ſcʒ edificatio iuſticie dei[eſt in fide]nō in lege. Fides enim iuſtificat Abachuch. ſecund. Juſtus enim ex fide viuit.

Finis autem precepti eſt charitas de corde puro: & conſcientia bona: & fide non ficta.

¶ Hic ſubdit quid tenendum q2 charitas. Quam commendat. Primo a fructu:q2 finis. Secundo a radice. ibi De corde puro. Dicit ergo[Finis]Hoc dupliciꝫ ↄtinuatur. Primo modo ſm q̄ eſt ibi.enim. Sic.q. Uere iuſticia eſt ex fide:q2 ex fide eſt ſpes & ex fide & ſpe charitas que eſt adimpletio legis[Finis enim precepti eſt charitas]Alio modo continuatur ſm q̄ eſt.ibi. autem.ſic. Quia illi intendunt fabulis quibus non eſt intendendum:ſʒ potius charitati:q2 charitas eſt adimpletio legis. Et hoc eſt q̄ dicit[Finis autem precepti .i.preceptorum omnium[eſt charitas]Ro.xiii. Plenitudo legis eſt dilectio. Charitas dico que eſt[de corde puro].i.puro intellectu ſiue affectu ſine carnalitate[& ↄſcientia bona].i.ſpe bona ſine heſitatione[& fide nō ficta].i.credulitate vera: ſine ſimilatione. Uel [fide nō ficta].i.nō fictili ſiue fragili: ſed ↄtra aduerſa forti. Non enim deus charitate diligitur: niſi:guſtē. credatur & ſperetur:& poſſunt hec tria referri ad illa tria Mat.xxii. Diliges dominum deum tuum ex toto corde & ex tota anima:& ex tota mente.

B Finis q̄tuor modis accipitur.

¶ Notandum q̄ finis accipitur quattuor modis Eſt enim Finis ↄſūmationis. Sic domus finiꝫ q̄n ↄſummatur. De quo Pſ. Oīs conſummatiōis vidi finem. Sic beatitudo eſt finis noſter.

pſ̄.cxviii

Finis ↄſumptiōis. Sic cādela finita dicitur q̄n cōſumpta eſt. Geñ.vi. Finis vniuerſe carnis venit coram me. Loquitur de diluuio.

Finis terminationis Sic pratum diciꝫ finiri vbi terminaꝫ. Eſa.ix. Cuius regni non erit finis.

Finis intentiōis. Sic diciꝫ. Talis eſt finis huius operarii.i.intentio Job.vii. Sicut mercenarius preſtolaꝫ finem operis ſui.

Poſſumus ergo dicere vere de charitate q̄ eſt

Finis preceptoꝝ ↄſummatione Ut hic dicitur.

Finis viciorum ↄſumptione.q2 Uniuerſa delicta operit charitas Prouer.x.

Finis miſeriarum in gloria:terminatiōe:q2 ꝑfecta charitas foras mittit timorem q2 timor penā habet quod maxime patet in glo.i.Job.quarto.

C Charitas priuilegium ē multiplex

Finis opeꝝ intentione. Un̄ apoſtolus. Omnia veſtra in charitate fiant.

¶ Notandum vlterius Q multiplex eſt priuilegium charitatis. Eſt enim charitas.

Uita opeꝝ.i.Coꝝ.xiii. Si diſtribuero facultates &c. Charitatem autem &c.

Finis p̄ceptorum. Ut hic Finis &c. Et Ro.xiii. Plenitudo legis &c. Matth.xxii In his duobus mandatis tota lex pendet & prophete.

Excellentior viarum.i.Coꝝ.xii. Adhuc excellentioꝝ viam vobis demonſtro.

Maior virtutum.i.Coꝝ.xiii. Maior autem horum eſt charitas.

Mater omnium bonoꝝ. Ephe.tertio In charitate radicati. Sap.vii. Ignorabam quoniam omnium bonorum mater eſt.

A quibus quidam aberrantes conuerſi ſūt in vaniloquium: volentes eſſe legis doctores: non intelligentes: neque que loquātur neq3 de quibus affirmant.

¶ Habito quid prohibendum quid faciēdum. Hic ſubdit quare hoc ſit faciendum.ſ.propter periculum erroris qđ tangit triplex. Primo locutionem vanitatis. Secundo ambitionem prelationis.ibi. Uolentes eſſe. Tertio cecitatem cognitionis.ibi. Non intelligentes. pſ̄.lviii.

Dicit ergo[a quibus].ſ.fide & ſpe & charitate[quidā] .ſ.pſeudo aberrantes. Pſ. Errauerunt ab vtero locuti ſūt falſa[ↄuerſi ſūt].i.totaliter verſi[i vaniloquiū] .i.predicationem legalium:putantes ea adhuc ſeruari pſ̄.xi.

debere que tamen vana ſunt poſt chriſtum Pſ. Uana locuti ſunt vnuſquiſq3 ad proximum ſuum. Ipſi dico [volētes eſſe legis doctores]qđ deterius eſt. Contra illud. Jac.iii. Nolite plures magiſtri fieri.[non intelligentes].i.intus legentes. Cum tamen ſcriptum ſit. Prouer.i. Et intelligens gubernacula poſſidebit[neq3 que loquuntur]Hoc dupliciter exponitur. Primo modo ſic[neq3 que loquuntur].i.ↄcludere intendunt. .i.ↄcluſiones[neq3 de quibus affirmant].i. teſtimonia per que probare intendunt.i.propoſitiones. Secundo modo totū econtrario ſic[neq3 que loquūꝫ].i.ꝑ que ꝓbare nituntur.i.propoſitiones[neq3 de quibus affirmant].i.que probare nituntur.i.concluſiones.

Scimus autem q2 bona eſt lex ſiquis ea legitime vtatur.

¶ Superius monuit cohiberi predicantes legem. Hic ne lex videatur mala ſubdit legis commendationem. Ubi primo affirmat legem eſſe bonam. Secūdo nihilominus gratias agit q2 deꝰ vocauit eum a lege ad gratiam.ibi. Gratias ago ei qui me ↄfortauit. Tertio oſtēdit quare hoc fecerit.ſ.ad alioꝝ exemplum & formam. ibi. Fidelis ſermo & omni acceptione. In prima oſtendit primo q̄ lex ſit bona. Secundo q̄ malis coercēdis: nō bonis:ſit impoſita.ibi. Scientes hoc q̄ iuſto. Tertio q̄ euangelice doctrine ſit ↄſona non contraria.ibi. Et ſi quid aliud ſane. Dicit ergo[Scimus autem]q. Illi nō intelligūt:nos autem ſic[autem]ꝑ ſʒ Nos [ſcimus q2 bona eſt lex]Roñ.vii. Bona eſt lex & mandatum iuſtum & ſanctum. Bona inq̄[ſiquis ea vtaꝫ legitime].i.bona eſt bene vtenti Bene autē vtitur q̄ eam refert ad nouā legē ad quā vt ad finem ordinaꝫ. Uti enim eſt id qđ in vſum venerit:referre in finem. Utitur autem iniuſtus ea legitime:ſe ꝑ eam a peccatis cohibendo. Juſtus autem eam ſpiritualiter intelligendo.

Scientes hoc: quia iuſto lex non eſt poſita.

¶ Hic oſtendit quibus lex ſit impoſita. Et primo q̄ nō eſt bonis coercendis impoſita. Secundo q̄ potiꝰ impoſita ſit generaliter ↄtra mala.ibi. ſʒ iniuſtis. Tertio determinat mala ſpecialia.ibi. Patricidis & matricidis. Dicit ergo[Scientes]q. Ita ſcimꝰ q2 lex eſt bona [ſcientes]tamen[hoc q2 lex non eſt poſita].i.impoſita [iuſto]ad dominandum.q2. Ubi ſpiritus domini.ibi. libertas.ſecun. Coꝝ.tertio. Chryſ. Non eſt opus freno in bene frenabilem equum: Uel[non eſt poſita iuſto] .i.inſtituta ad iuſtificandum q2 Ex operibus legis non iuſtificabitur omnis caro. Gal.ii.

Sed iniuſtis: & non ſubditis impiis: & peccatoribus ſceleratis & contaminatis.

¶ Hic oſtendit q̄ impoſita eſt lex generaliter ↄtra mala. Que mala determinat Primo quo ad legem cōtra quam fiunt. Secundo quo ad materiam in qua fiunt. ibi. Impiis & peccatoribꝰ. Tertio q̄ ad modos quibus

ſunt. ſibi Sceleratis ꝛ contaminatis. Dicit ergo [Sz] ſup. impoſita eſt lex [iniuſtis]. i. contra legis naturalis iuſticiam agentibus [ꝛ non ſubditis] deo per obedientiam. i. contra legem diuinam agentibus. Gal. quart. Lex propter tranſgreſſionem legis ſcȝ poſita eſt ꝛ [impijs] contra deum [ꝛ peccatoribus] in ſe vel in proximum peccantibus [ſceleratis]. i. per ſeipſos ſceleribus vacantibus [ꝛ contaminatis]. i. alienis peccatis conſentientibus: vel alterius inductu peccantibus.

Patricidis ꝛ matricidis: homicidis: ꝛ fornicarijs: maſculorum concubitoribus: plagiarijs: mendacibus ꝛ periuris.

¶ Hic determinat mala ſpecialia contra que conſtituta eſt lex. Primo: quo ad violentiam. Uel propinquorum ſpecialiter: ſic patricidis ꝛ matricidis. Uel quorumcunque generaliter: ſic homicidis. Secundo, quo ad concupiſcentiam. Uel ſm naturam ſic fornicarijs. Uel contra naturam ſic maſculorum concubitoribus. Tertio ad fraudulentiam. Uel in opere ſic plagiarijs. Uel in ſermone ſic mendacibus ꝛ periuris. Dicit ergo [Patricidis] q. Ita impoſita eſt lex peccatoribus: ſcȝ [Patricidis ꝛ matricidis]. i. parentum occiſoribus qd̓ eſt valde graue peccatum: auferre. ſ. vitam his a quibus homo habet vitam Exod. xxi. Qui percuſſerit patrem vel matrem morte moriatur [homicidis]. i. occiſoribus aliorum hominum. Exod. xx. Non occides [Fornicarijs] ſm naturam luxuriantibus. Exod. xx. Non mechaberis [Maſculorum concubitoribus] contra naturam luxuriantibus qd̓ eſt ita graue peccatum vt propter ipſum tantum: dilata incarnatio dicatur: ꝛ omnes tales nocte incarnationis dominice mortui eſſe dicantur. Leu. xviij. Cum maſculo nō commiſcearis coitu femineo [plagiarijs] qui doloſe proximis plagas inferunt. Uel plagium alio modo dicitur venditio hominis liberi [Mendacibus] qui mendacio proximos fallunt [periurijs] qui periurio proximos ledunt.

D ¶ Notandum hic ꝙ lex data eſt.

Lex ad quid data ſit. Primo ad reuocationem idolatrantium iudeorū. Unde in principio legis prohibetur idolatria. Exo. xx.

Scd̓o Ad declarationē viciorum. Ro. vij. Cōcupiſcentiam neſciebam eſſe peccatum: niſi lex diceret ꝛc.

Tertio Ad eruditionem rudium in xp̄m. Ga. iij. Lex pedagogus noſter fuit in chriſto.

Quarto Ad punitionem tranſgreſſorum. Galath. tertio. Quid ergo lex propter tranſgreſſionem poſita eſt ꝛ cetera.

Quinto propter domationem ſuperborum. Actu. xv. Hoc eſt onus quod nec vos nec patres veſtri portare potuerunt.

Sexto ꝓpter ſignum futurorum. Heb. x. Umbrā habens lex futurorum.

Septimo ꝓpter diſtinctionem populi iudeorum. Pſ. Non fecit taliter omni nationi ꝛc.

Et ſiquid aliud ſane doctrine aduerſatur: que eſt ſecundum euangelium glorie beati dei: quod creditum eſt mihi.

¶ Habito ꝙ lex ſit bona. Et malis coercendis: nō bonis: ſit impoſita. Hic oſtendit ꝙ euangelio ſit conſona. Ubi occaſione huius implicat tria euangelium commendantia ſcȝ Materie veritatem: quia: ſane doctrine: que eſt ſecundum euangelium. Finis vtilitatem: quia glorie dei. Miniſtri fidelitatem: quia creditum eſt mihi. Dicit ergo [Et ſiquid] q. Contra dicta peccata inſtituta eſt lex [ꝛ] etiam contra alia [ſiquid aliud] a predictis [aduerſatur]. i. eſt contrarium [ſane doctrine]. ſ. morali ꝛ naturali legi.

Que ſana doctrina dicitur.

B Cum quia ſanitatem inducit. Sic vrina dicitur ſana.

Cum quia ſanitatem efficit diſponendo. Sic medicina dicitur ſana.

Cum quia ſanitatem conſeruat. Sic cibus dicitur ſanus. Sed heu. quia prime Timothei quarto. dicitur. Erit tempus cum ſanam doctrinam non ſuſtinebunt ꝛc. [Que] quidem doctrina [eſt ſm euangelium]. i. cōſonum euangelio non contrarium. Euangelium dico [glorie dei]. i. qd̓ perducit ad gloriam beati dei. Uel: [glorie dei]. i. qd̓ predicat gloriā dei [qd̓] euangeliū [creditum eſt mihi] vt ſeruo fideli quaſi exigendum cū vſuris Galath. ij. E contra cū vidiſſem ꝙ creditum eſt mihi euangelium preputij.

Hic queritur ſuper illud. Gratia miſericordia ꝛ pax. Quare ponit hic in ſalutatione tria cum in alijs non ponat niſi duo. ſ. gratia ꝛ pax. Rñſ. Quanto homo eſt in ſtatu altiori: tanto pluribus indiget donis. Non enim tantum debet eſſe Ep̄s ordinatus in ſe ſȝ etiam ordinare alios. Item ſuper illud. Sicut rogaui te. Glo. ſicut comparem. Non precepi quaſi minori. Contra. Statim vocauit eum filium. Rñ. Par erat ordine: quia Epiſcopus: minor auctoritate: quia Iuriſdictiōi eius ſubditus: ꝛ ab eo ordinatus. Item ſuper illud. Finis precepti charitas. Contra. Rom. x. Finis legis chriſtus. Rñ. Chriſtus eſt finis terminationis legis: charitas impletionis. Item ibidem glo. Omnes homines eque diligendi ſunt. Contra. Amb. Primo diligendi ſunt parentes deinde filij: deinde domeſtici: deinde extranei. Rñſ. Omnes eque diligendi ſunt quo ad bonum optatum. ſ. vitam eternam: non quantum ad effectum. Item ibidem Glo. Cum omnibus prodeſſe non poſſis: his potius conſulendum eſt qui conſtrictius tibi quaſi quadam forte iunguntur. Contra. Ambro. Boni extranei malis filijs preponendi ſunt. Rñſ. In eccleſiaſticis beneficijs boni extranei preponendi ſūt. In beneficijs temporalibus mali filij: quia beneficia eccleſiaſtica reſpiciunt vtilitatem eccleſie: beneficia temporalia ordinem nature. Item ſuper illud. De corde puro. Glo. de puro intellectu vt nihil preter deum diligatur. Contra. Dilectio non eſt ex intellectu. Item Multa preter deum ſunt diligenda. Rñ. Ad primū intellectus accipitur hic large pro omni potentia intellectuali: vnde comprehendit affectum vn̄ procedit dilectio originaliter: nihilominus tamen ex intellectu prout eſt potentia cognitiua procedit diſpoſitiue. Ad aliud. Rñ. Nihil diligendum eſt vt finis preter deum: ſed aliquid aliud poteſt diligi vt materia ordinans ad finem. Item ſuper illud. Et conſcientia bona. Gloſa. i. ſpe. Contra. Spes oritur ex meritis merita ex charitate. Rñſ. Non habitus ex habitu: ſed actus ex actu oritur: ſed differenter. Nam ſpes oritur ex actu charitatis materialiter: quia materia eſt ſperandi: charitatis vero actus oritur ex ſpe diſpoſitiue. Item ſuper illud. Et fide non ficta. Contra. Nec habitus nec actus charitatis oritur ex fide. Rñ. Imo charitatis actus oritur ex fide diſpoſitiue: non electiue. Item ſuper illud. Scimus ꝙ lex bona eſt. Glo. Secundum eos qui carnaliter tantum intelligunt non eſt bona. Contra. Ipſa carnalis obſeruantia bona fuit. Rñ. Bona fuit in ordine ad ſpiritualem intelligentiam: non per ſe carnaliter tantum intelligenti. Item ſuper illud. Iuſto non eſt lex poſita. Glo. Ut ei dominetur. Contra. Iuſtus ſubiectus eſt legi ꝛ tenetur eam ſeruare. Rñ. Non dominatur lex iuſto dominatione coacta quaſi per modum timoris vt tyrannus: ſȝ dominatione voluntaria quaſi ꝑ modum amoris: quia voluntarie implet legem. Item ſuper illud. Sceleratis. Glo. Quibus per ſe ſcelus placet. Contra. Nulli per ſe placet malum. Rñ. Per ſe intelligit: contra per alterum: quia ſine alterius ſuggeſtione: non contra per accidens. Malum enim placet non ratione deformitatis. ſ. vt malum: ſed ratione eius quod eſt ſubſtractum malicie.

Right margin: Homo quanto eſt in altiori ſtatu tanto pluribus indiget donis

Gratias ago ei qui me confortauit in chriſto ieſu domino noſtro: quia fidelem me exiſtimauit: ponens in miniſterio. Qui prius blaſphemus fui ꝛ perſecutor ꝛ contumelioſus.

¶ Superius oſtendit legem eſſe bonam. Hic gratias agit deo: quia eum a lege vocauit ad gratiam. vbi tan-

git Primo ſtatum ad quem vocatus eſt. Secundo ſtatum a quo vocatus eſt. ibi. Qui prius fui blaſphemus Tertio dona que in vocatione ſua aſſecutus eſt. ibi. Sed miſericordiam dei aſſecutus. Circa primum tangit tria. Primo datam ſtabilitatem: quia me confortauit. Preuiſam fidelitatem: quia me fidelem exiſtimauit. Collatam authoritatem: quia me in miniſterio

Seruus qñ dicat felix fidelis / et autenticus ⁊

ponens. Felix ſeruus qui eſt Robuſtus: vt nunquam relinquat dominum. Fidelis vt non diſſipet commiſſum. Autenticus: vt non vſurpet officium. Dicit ergo [Gratias] q. Ita creditum eſt mihi euāgelium ex hoc [Gratias ago] non tātum dico [ei] ſcilicet deo [qui me confortauit] id eſt: mentem meam roborauit: ad credēdum ⁊ patiendum. Phil. vlt. Omnia poſſum in eo qui me confortat. Et hoc [in chriſto ieſu domino noſtro]. i. in fide ⁊ dilectione chriſti ieſu. Rom. viij. Quis nos ſeparabit a charitate chriſti. Gratias inquam ago [quia me fidelem exiſtimauit] id eſt: preuidit. Luc. xij. Quis putas eſt fidelis diſpenſator ⁊ prudens ⁊c. Ipſe dico [ponens] me [in miniſterio] euangelij pdicandi. Act. xij. Segregate mihi Paulum ⁊ Barnabam in opus ad quod aſſumpſi eos [Qui prius] q.d. Hec autem per legem non habui imo potius ꝯtraria: quia [prius fui blaſphemus] in deum: ⁊ ſic dign⁹ morte. Leui. xxiiij. [et perſecutor ſanctorum] ſicut patet Act. ix. Saule ſaule quid me perſequeris. Et. j. Corinth. vj. Non ſum dignus vocari apls qm pſecutus ſuz eccleſiā dei [⁊ contumelioſus] .i. comphenſus ſanctis inferre cōtumelias.

Sed miſericordiam dei conſecutus ſum: quia ignorans feci: in incredulitate. Superabundauit autem gratia domini noſtri cum fide et dilectiōe: que eſt in chriſto ieſu.

¶ Hic ſubdit dona que in vocatione ſua conſecut⁹ eſt. Et primo indulgentiam in malis. Secundo: abundantiam in bonis. ibi. Superabundauit autem gratia. In prima tangit Primo culpe remiſſionem. Secundo cōditionem. ibi. Quia ignorans. Dicit ergo [Sed]. q. Ita talis fui [ſed miſericordiam dei]. i. remiſſionē peccatorum per dei miſericordiam [conſecutus ſum] quaz tñ non ſequebar ſed pſeqbar. Act. ix. Saule [qr ignorās] Hoc dupliciter legit. Primo: materialr ſic [quia ignorans] id eſt: de eo quod ignorans feci. Ego dico degens [in incredulitate] ſub lege. Secundo legitur cauſaliter ſic. Ita miſericordiam conſecutus ſum: et hoc feci [quia ignorans feci] Seruus enim ſciens voluntatem domini ſui ⁊ non faciens plagis vapulabit multis ⁊c. Luc. xij. Ego inquam degens [in incredulitate] In hoc enim credebat Paulus obſequium deo preſtare. Joh. xvj. [Superabundauit autem] quaſi. Nec ſolum peccatorum remiſſionem conſecutus ſum [autem] ſed [ſuperabundauit] in me ſupple [gratia domini noſtri] quia: ſcilicet diuerſa dona mihi dedit. Ubi enim abundauit delictum ſupabundauit ⁊ gratia. Ro. v. Et dicit ſuperabundauit: quia plura ⁊ maiora fuerunt bona ſequentia quam fuerant mala precedentia. Superabundauit inquam: ⁊ hoc [cum fide ⁊ dilectione]. i. cum perfectione fidei ⁊ dilectionis ſimul data. Uel [cum fide ⁊ dilectione]. i. in fide ⁊ dilectione [que] ſcz [eſt in chriſto ieſu] non in lege.

F
Gratia cur dicat plus abūdaſſe in paulo ꝙ̄ in aliis apoſtolis

¶ Nota ꝙ gratia abundaſſe in Paulo dicitur plus ꝙ̄ in aliis apoſtolis.

Primo Ad laborum malorum perpeſſionem. j. Cor. xv. Abundantius oībus la. nō ego ⁊c.

Secundo: Ad magis generaliorem predicationē. Ro. xv. Uſqz ad Illiricum repleui euangelium.

Tertio. Ad plurium populorum conuerſionē. Eccli. l. Qui preualuit amplificare ciuitatem. ſ. eccleſiam qui adeptus eſt gloriam in cōuerſione gentis.

Quarto. Ad ampliorem ſecretorum dei cognitionem ij. Cor. xij. Scio hominem raptum vſqz ad tertiū ⁊c.

Fidelis ſermo ⁊ omni acceptione dignus.

¶ Superius Primo commendauit legem. Secundo gratias egit: quia deus vocauit eum a lege ad gratiā. Hic tertio oſtendit quare deus eum vocauit: quia ad aliorum exemplum et formam. Ubi vocationis ſue tāgit Primo cauſam communem. Secundo cauſaz ſpecialem. ibi. Sed ideo miſericordiā. Tertio ſubdit gratiarum actionem. ibi. Regi ſeculorum. Circa cauſam vocationis cōmunem tangit Primo acceptationem. Secundo ſeriem: quia ieſus xp̄s venit in hunc mundū Tertio finem: quia peccatores ⁊c. Dicit ergo [Fidelis] q. Hoc in me fecit ⁊ hoc ad aliorū informationem [fidelis enim]. i. verax eſt [ſermo] quem dicturus ſuz. Ps. Fidelis dominus in oībus verbis ſuis. Alia litera habet [Humanus ſermo] qr. ſ. de verbo humano [et omni acceptione dignus]. i. per oīa acceptabilis: quia bonus. Ps. Eructauit cor meum ⁊c. Ps. lxvij.

Quia chriſtus Jeſus venit in hunc mundum peccatores ſaluos facere: quorum primus ego ſum.

¶ Hic tangit vocationis ſeriem: ⁊ Primo vocationis dignitatem: quia ieſus chriſtus. Secundo dignationē. quia Uenit in hunc. Dicit ergo [quia ieſus chriſtus] q. Ita eſt fidelis ⁊ acceptabil' ſmo iſte. ſ. qr [ieſus xp̄s venit] gratis non inductus: non meritis hominū tract⁹ [in hunc mundum]. ſ. miſerum: mundus tamen in immūdum. Joh. xvj. Exiui a patre ⁊ ve. ⁊c. Uenit inquā [peccatores ſaluos facere] Math. ix. Non veni vocare iuſtos ſed peccatores ad penitentiam [quorum] ſcilicet peccatorum [primus ego ſum]. i. maximus. Primus. ſ. non ordine tēporis ſed magnitudine iniquitatis. Ecce magna humilitas apoſtoli: qui cum eſſet maximus doctorum vocat ſe hic maximum peccatorū. Et alibi: minimū ſanctorū. Ephe. iij. Mihi autē oīm ſanctorū minimo. Felix vocatio Imo admirabilis: vbi tāta Uocantis ſublimitas: qr Jeſus xp̄s. Sublimitatis liberalitas: quia venit. Liberalitatis humilitas: qr in hunc mundū. Humilitatis vtilitas: qr peccatores ſaluos. Utilitatis gn̄alitas: qr quorū prim⁹ ego ſum.

Sed ideo miſericordiam conſecutus ſum: vt in me primo oſtēderet chriſtus ieſus omnem patientiam ad informationē eorū qui credituri ſunt illi in vitam eternam.

¶ Hic ſubdit rationem ſpecialem ſue vocationis. Circa quam tangit tria. Primo effectum miſericordie in ſeipſo. Secundo ex hoc ſignum patientie in chriſto. ibi Ut in me primo oſtenderet. Tertio ex hoc exemplum confidentie in proximo. ibi. Ad informationem. Et hoc eſt ꝙ dicit [Sed ideo miſericordiam conſecutus ſum] id eſt: peccatorum remiſſionem [vt in me primo] id eſt: maximo peccatorum. Uel [primo]. i. antequā in aliis perſecutoribus. Ipſe enim ſecundo anno poſt aſcenſionē domini conuerſus eſt. Uel [primo]. i. maxime [oſtenderet ieſus chriſtus omnem]. i. perfectam [patientiam] Magne enim patientie fuit ſignum tandiu perſequentem ſe ſuſtinere. Maioris in ipſo actu perſecutionis eū ad ſe miſericorditer reuocare Maxime de perſecutore predicatorem ⁊ apoſtolum facere ſed plus ꝙ̄ maxime ſi dici poteſt: ſtatim ſecreta ſua ei pre ceteris reuelare. Gal. j. Non ab homine accepi illud ⁊c. Oſtenderet dico [ad informationem eorum qui credituri ſūt ei] vt ſcilicet exemplo meo nullus de immanitate deſperet ſceleris. Credituri inquam ipſi dico per huiuſmodi incredulitatem tendentes [in vitam eternā]. ſ. de cognitione fidei ad viſionem ſpeciei.

Regi autē ſeculorū immortali inuiſibili ſoli deo: honor ⁊ glīa in ſecula ſeculorū. Amen.

¶ Hic de vocatiōe ſua ſubdit gratiarum actionē. Ubi primo deſcribit illū cui gratias agendū: quia Regi ⁊c. Scdo ponit formam gratiarū. ibi. Honor ⁊c. Deū aūt cui gratias agit: deſcribit ſiue cōmendat A poteſtatis ſublimitate: qr Regi. Sublimitatis generalitate: ſeculorū. Generalitatis immutabilitate: imortali. Immutabilitatis incomprehenſibilitate: inuiſibili. Deitatis

vnitate. Soli deo. Dicit ergo. Ita predicta mihi fecit dominus. Pro his [autem] ſit [regi] .i. deo qui eſt Rex Regum ꝛ dñs dominantiũ. Apoc. xix. [ſeculoꝝ] pſ. cxliiij preteritorum preſentium: ꝛ futuroꝝ. Pſ. Regnũ tuũ regnum oim ſeculorum [immortali] .i. immutabili: qꝛ ſm Aug. In omni natura mutabili: nõ nulla mors eſt: ipſa mutatio. j. Tim. vj. Solus habet immortalitatẽ [inuiſibili] viſione corporali: quia viſiones patribus exhibite: per creaturas facte ſunt. Vel [inuiſibili] etiã viſione ſpirituali: id eſt incomprehenſibili [ſoli deo] id eſt: qui ſolus eſt deus natura. Eſa. xliij. Abſq; me non eſt deus. Huic inquam ſit [honor] a creaturis: exhibitio: ſcilicet reuerentie in teſtimonium virtutis [et gloria] in ſeipſo. Eſa. xlij. Gloriam meam alteri non dabo. Sit inquam [in ſecula ſeculorum. Amen. [Confirmatio eſt.

Hoc preceptum commendo tibi fili Thimothee ſecundum precedentes in te prophetias vt milites in illis bonam militiam: habens fidem et bonam cõſcientiam. Quam quidam repellentes circa fidem naufragauerunt.

¶ Superius monuit primo prohiberi predicantes legem. Secundo ne lex videretur mala ſubiunxit legis cõmendationem. Hic tertio eum ad prophetarum ſtudium ꝛ expoſitionem. Et Primo monet vt prophetis exponendis fideliter intendat. Secundo oſtendit ꝙ ꝓpter quoſdam errantes id facere oporteat. ibi. Quam quidem repellentes. Tertio quoſdaꝫ ex illis nominat ibi. Ex quibus eſt Hymeneus. In prima tangit tria. Primo: monitionis formam: quia hoc preceptum ꝛc. Secundo materiam. ibi. Ut milites in illis. Tertio facultatem. ibi. Habens fidem. Dicit ergo [Hoc preceptum] q. Quia oĩa ſalus eſt a chriſto non a lege: ideo o [fili Timothee hoc preceptum cõmendo tibi] ne. ſ. poſſis diſſimulare. Cõmendo inquã. ſ. [precedentes in te prophetias] .i. ſm ſciẽtiam prophetiarũ que in te fuit ante tuã ordinationem. Vel [ſm precedentes ꝛc.] .i. ſm reuelationem mihi prius de te factã Cõmendo inquam hoc preceptum [vt milites] actu [in illis] .ſ. propheciis exponendis [bonaꝫ militiam] .i. exercitationẽ multis vtilẽ: i. vt exercites te in prophetarum expoſitione que multis erit bona et vtilis. Tu dico [habens fidem] rectam: ne. ſ. erres [ꝛ conſcientiam bonam] ſcꝫ: docendo quod non facis Pudor eſt enim aliud facere et aliud predicare [quam] .ſ. bonam conſcientiam [quidam repellentes] flagitiis [naufragauerunt] .ſ. in abyſſum erroris ſummerſi ſunt quaſi plũbum in aquis vehementibus. Naufragauerunt dico [circa fidem] nõ intra fidem Fideles peccantes periclitantur in fide. Heretici autem periclitantur circa fidem: quia omnino excluſi a portu fidei.

Ex quibus eſt Hymeneus et Alexander quos tradidi ſathane: vt diſcant non blaſphemare.

¶ Hic quoſdam ex illis nominat. vbi Primo duos nominat. Secundo excommunicatos nuntiat. ibi. Quos tradidi. Tertio rationem aſſignat. ibi. Ut diſcant. Dicit ergo [Ex quibus] ſcilicet naufragis doctoribus [eſt Hymeneus ꝛ Alexander quos tradidi] quia Nihil poteſt diabolus niſi permiſſus. Sicut patet Job. j. [ſathane] vexandos etiam corporaliter: id eſt: quos excõmunicaui. Similiter habetur. j. Cor. v. de Corintho fornicatore. In primitiua enim eccleſia eos qui nolebant ſe corrigere Paulus excommunicabat: et tradebat ſathane qui vexabat eos corporaliter. Tradidi inquam: ꝛ hoc vt non pereant: ſed [vt diſcant] per penam [non blaſphemare] Eſa. xxviij. Sola vexatio dabit intellectum.

Diabolus nihil põt niſi pmiſſus.

Hic queritur ſuper illud. Gratias ago deo qui me confortauit. Gloſ. Mentem meam roborauit que prius impoſſibile putabat quod de Diuina poteſtate et Gemina natiuitate ꝛ Reſurrectione et Spẽ: predicabatur. Contra. Hec ſecundum naturam ſunt impoſſibilia: ergo ſimpliciter impoſſibilia putanda. Reſpon. Non ſolum putabat impoſſibilia ſimpliciter: ſed etiam deo. Item ſuper illud. Qui fidelem me exiſtimauit. Glo. Cum prius ſub lege fuiſſem infidelis. Contra. Eadem eſt fides eorum qui ſub lege ꝛ qui ſub euangelio. Reſponſio. Uerum eſt dum lex durauit: nõ poſtquam in chriſto terminum accepit. Item ſuper illud. Cum fide et dilectione. Gloſ. Nulli datur remiſſio peccatorum ſine fide ꝛ dilectione. Contra. In paruulis baptizatis non videtur eſſe fides nec dilectio: ergo nec peccatorum remiſſio. Reſponſio. Paruuli baptizati habent omnes virtutes in habitu licet non in vſu. Item ſuper illud. Superabundauit gratia. Gloſa. Quia maiora bona fuerunt quam olim mala. Contra. Mala erant infinita cum eis deberetur pena infinita. Rñſ. Debebatur pena infinita non intentiõe: ſed duratione ſi moreretur in culpa: ex parte vero intenſionis maiora ſunt bona: ex parte etiam durationis: quia aliqua eterna: vt ſpiritusſanctus. Item ſuper illud. Que eſt in chriſto ieſu. Glo. Quia non ſolum peccata remiſit: ſed fidem ꝛ dilectionem dedit de quibus nulli eſt ambiguum. Contra. Nullus de his in ſe vel in alio poteſt eſſe certus. Rñ. Uerum eſt certitudine demonſtratiua: ſed bene probabili. Item ſuper illud. Chriſtus ieſus venit. glo. Nulla alia cauſa fuit veniendi in hunc mundum niſi peccatores ſaluos facere. Cõtra. Ergo ſine peccato exiſtente non veniſſet: ergo peccatum eſt de perfectione vniuerſi. Rñſ. Secundum quoſdam etſi veniſſet in carnem non tamen in miſerias mundi huius: quippe nec eſſent miſerie. Secundum alios cõmuniter dicit ꝙ non veniſſet in carnem. Nec tamẽ ideo peccatum eſt de perfectiõe ſiue bonitate vniuerſi: quamuis ſit quedam occaſio perfectionis: ſicut fractio cyphi qui religatur circulis aureis: non eſt de bonitate cyphi quamuis ſit occaſio melioratiõis eiuſdẽ. Itẽ ſuper illud. Quorum primus ego ſum. glo. Non ordine temporis: ſed magnitudine iniquitatis. Contra. Multi amplius peccauerunt. Rñ. Loquitur de peccatoribus conuerſis ad chriſtũ ſuo tẽpore. Et dicit ſe peccatorẽ maximũ non ſimpliciter: ſed ſm quid. ſ. quo ad ꝑſecutionem xp̃i. Itẽ ſuper illud. Regi ſeculorũ. Glo. Preteritorũ ſeculorum nõ fuerat rex ille homo: qꝛ non erat. Contra. Ille homo eſt ꝑſona eterna: ergo ab eterno erat. Rñ. Quãuis ille homo fuerit ab eterno: nõ tamen fuit homo: vnde cũ reduplicatione debet intelligi Item ſuper illud. Quos tradidi ſathane. gloſ. Quia ad correctionẽ delinquentiũ vtebatur illo poteſtas apoſtolica. Cõtra. ij. Cor. vj. Que participatio iuſtitie cum iniquitate. Rñ. Nulla eſt participatio apoſtolice et diabolice poteſtatis in opere operante: poteſt tamẽ eſſe in opere operato: quia idẽ efficiunt: ſed diuerſo aio

¶ Notandũ G deus ad doctrinam noſtram quatuor mirabiles vocationes fecit. Quia

De piſcatore primũ paſtorẽ. ſ. de Petro papam. Joh. vlt. Paſce oues meas.

De perſecutore precipuum doctorem: ſcilicet de Paulo: vt hic. ꝛ. j. Cor. xv.

De publicano primum euangeliſtam. ſ. de Mattheo. Mat. ix. Uidit hominẽ ſedentem ꝛc.

De latrone primum celicã. Luce. xxiij. Hodie mecum eris in paradiſo.

G Vocationes quatuor mirabiles fecit de⁹ ad doctrinã noſtram.

¶ Notandum H diuerſa ſunt genera militantium.

Quidam contra nos: Quidam pro nobis.

Caro enim militat cum exercitu tentationum. Temptat enim domum cordis modo comburere igne luxurie mõ fundere ingluuie. Job. vij. Militia eſt vita ho. ꝛc.

Mundus cũ exercitu tribulationũ: modo terret ſupplicijs: mõ ligat negocijs: modo trahit cõſortijs. Job. x. Pene militant in me quare de vulua ꝛc.

Diabolus cum exercitu vitiorum: modo promittit ſublimia: vt vincat per ſuperbiam: modo ſuggerit delectabilia: vt ſubijciat per luxuriam. j. Pet. ij. Obſecro vos abſti. ꝛc.

H Militantium diuerſa ſunt genera.

Juſtus cum exercitu virtutum: carnem domando per temperantiam: mundum contẽnendo per prudentiã: diabolo reſiſtendo per fortitudinem. ij. Cor. x. Arma militie noſtre non ſunt.
Deus cum exercitu prelatos mittendo: angelos inſtituendo prelatos. Job. xxv. Nunquid eſt numerus militum eius. Et hic.

Capitulum ſecundum.

Obſecro igitur primum omnium.

¶ Hec eſt tertia pars principalis huius epiſtole. Poſtꝙ enim poſuit ſalutationem: z monuit de pſeudo: legem predicantium: repulſionem. Hic inſtruit eum circa eccleſie ordinationem. Et hoc quadrupliciter. Primo in executione officiorũ eccleſiaſticorũ. cap. iſto. Secundo in promotione clericorũ ſiue miniſtrorũ diuinorum. cap. iij. Tertio in cautela hereticorũ z hereſũ. cap. iiij. Quarto in cura z regimine catholicorũ ſubditorum. cap. v. z vj. In prima agit Primo de officio orandi quod imponit omnibus. Secundo de officio docendi: qd̕ prohibet mulieribus. ibi. Mulier in ſilentio diſcat. In prima primo monet ad orationem. Secundo ſubdit orandi rationem. ibi. Hoc enim bonum eſt z acceptum. Tertio determinat orationis locum z formam. ibi. Volo ergo viros orare. In prima aſſignat Primo diuerſas ſpecies orationum. Secundo: diuerſas perſonas pro quib9 eſt orandũ. ibi. Pro omib9 hoibus. Tertio vtilitatẽ ſic orãtium. ibi. Ut quietam z tranquillã. Dicit ergo [Obſecro] q. Ita monui vt milites bonam militiam. Ut autem conuenientius impleatur quod faciendum eſt [igitur obſecro] Non dicit impero. Ad Philemonem. Fiduciam magnam imperandi tibi zc. propter charitatẽ autẽ magis obſecro: ad oſtendẽdã affectionem charitatis [primo omnium] .i. ante omnia: quia Omne bonum ab oratione eſt inchoandum z in gratiarum actione terminandum: quia Deus eſt bonorũ oĩm alpha z o principium z finis. Apoc. j.

Fieri obſecrationes/ orationes/ poſtulationes/ gratiarum actiones/ pro omnibus hominibus: pro regib9 z omnibus qui in ſublimitate conſtituti ſunt.

¶ Hec ſm Glo. poſſunt intelligi dupliciter. Uno modo ſpecialiter de officio celebrandi miſſam. Alio modo generaliter de officio orandi. Primo modo [Obſecrationes] dicuntur ea que fiunt ante hoſtie Conſecrationem [Orationes] que fiunt in ipſa Conſecratione [Poſtulationes] ea que fiunt poſt Conſecrationem: vt Benedictio epiſcopalis. Uel quando aliquid ex debito petitur [Gratiarum actiones] ea que fiũt in fine: vt poſt Communionem Benedicamus domino. Secũdo modo [Obſecrationes] dicuntur que pro rebus fiunt difficilibus: vt pro iuſtificatione impij vel malis grauibus amouendis [Orationes] quando virtutes iam cõuerſis orantur [Poſtulationes] quando iam iuſtis gloria celeſtis oratur [Gratiarum actiones] de omnibus que a deo impetrantur. Obſecro inquam fieri orationes zc. [pro omnibus hominibus] Generaliter etiam pro ſingulis generum. Non ſolum pro amicis z domeſticis: ſed etiam pro inimicis. Matth. v. Orate pro perſequentibus z calumniantibus vos. Uel [pro omnib9 hominibus] id eſt: pro cuiuſcunqȝ generis hominibus: ſcilicet Chriſtianis Gentilibus z Judeis zc. quia De omni genere aliqui ſaluabuntur: et Specialiter [pro Regibus] etiamſi mali ſint Chryſoſtomus. Ne videretur blandiri dicens. [pro regibus] premiſit pro omnibus. Nec ſolum pro maioribus principibus vt regibus: ſed [et] id eſt: etiam pro [omnibus] Ducibus: Comitibus et huiuſmodi [qui in ſublimitate conſtituti

A Obſecrationes: orationes poſtulationes z gratiarũ actiones que dicũtur.

ſunt] Ipſi enim magis indigent quadruplici cauſa. Propter Multiplicius negocium: quia plura habent tractare. Deutero. j. Non poſſum ſolus portare negocia veſtra. Propter Maius periculum: quia magis infeſtantur ab aduerſario. j. Reg. vlt. Totum pondus prelij verſum eſt in ſaul.
Propter Maius debitum orantium. Ephes. vltimo. Orantes pro omnibus ſanctis z pro me. Roman. xiij. Cui tributum tributum zc.
Propter Maius eccleſie commodum Baruth. j. Orate pro vita nabuchodonoſor vt viuamus ſub vmbra eius. Et hanc rationem ſubdit hic ſtatim: quia pro principibus et regibus etiam malis orandum quia multũ proderit. Hoc patet Hiere. viceſimonono. De hieremia qui miſit epiſtolam iudeis qui erant in babylone vt orarẽt pro vita regis Nabuchodonoſor zc. filiorũqȝ eius z pro pace ciuitatis.

B Orationib9 magis indigent principes ceteris quadruplici cauſa.

Ut quietã et tranquillam vitaȝ agamus in omni pietate z caſtitate.

¶ Hic ſubdit vtilitatem ſic orantium que tangitur dupliciter. Prima eſt tranquillitas vite huius. Secunda libertas diuini cultus. ibi. In omni pietate. Dicit ergo [Ut quietam] quaſi. Ita obſecro vos orare zc. Et vere moneo z hoc ideo [vt agamus vitam quietam] a perſecutione tyrannorum [z tranquillam] a qualibet inquietudine aliorũ quod prodeſt teneris in eccleſia zc. Gloſ. Auguſt. In pace principum quies et regimen ſeruatur eccleſiarum. Et dicit [agamus vitam] quia vita ſanctorum in continua quaſi actione conſiſtit: non in ocio. Propter quod comparatur luci que eſt in continuo actu lucendi. Prouerb. iiij. Juſtorum ſemita quaſi lux ſplendens. Agamus inquam vitam [in omni pietate] id eſt: in cultu diuino et religione. Sic accipitur pietas. Infra tertio. Magnum pietatis ſacramentum [et caſtitate] id eſt: fidei integritate. Sic accipitur caſtitas. ij. Corinth. xj. Deſpondi vos vni viro virginem caſtam zc. C

Hoc enim bonum eſt et acceptum coram ſaluatore noſtro deo: qui omnes homines vult ſaluos fieri et ad agnitionem veritatis venire.

¶ Poſtꝙ monuit ad orandum. Hic aſſignat rationem quare orandum. Ubi primo rationem ipſam aſſignat. Secundo aſſignatam probat. ibi. Unus enim deus. Tertio probatam aſſerendo confirmat. ibi. Ueritatẽ dico in chriſto ieſu. In prima primo aſſignat rationem que eſt acceptio diuina. Secundo ſubdit acceptionis ſigna. ibi. Qui vult omnes. Dicit ergo [Hoc enim] quaſi. Ita moneo orare pro omnibus [Hoc enim] orare: ſcilicet pro omnibus [bonum eſt] id eſt: vtile eccleſie [et acceptum] id eſt: gratum [coram ſaluatore noſtro deo] id eſt: coram tota trinitate: que eſt Deus per creationem. Sed Saluator noſter per recreationem. Tota enim trinitas ſaluat auctoritate: ſed chriſtus homo miniſterio: propter quod vocatum eſt nomẽ ei9 ieſus. Lu. j. Et Mat. j. Uocabis nomen eius ieſũ ipſe ſaluum faciet populum ſuum [qui] .ſ. deus [vult omnes homines ſaluos fieri] Ezech. xviij. Nolo mortem peccatoris: ſed vt magis conuertatur zc. Et ideo hoc debemus velle et pro omnibus vt ſalui fiant orare. Exponitur autem hoc in gloſ. quinque modis. Quorum tres primi pertinent ad voluntatem beneplaciti: duo vltimi ad voluntatẽ ſigni. Tres primi diſtinguũtur ſic. Primus intelligitur cum conditione. Sic [vult omnes homines ſaluos fieri] ſi ipſi volunt quia per ipſum non ſtat ꝙ non omnes ſaluantur. Secundus modus intelligitur cum impletione. Sic [vult omnes homines ſaluos fieri] id eſt: omnes qui ſaluantur vult ſaluos fieri: quia Nullus niſi eo volente fit ſaluus. Sic intelligitur illud Joh. j. Illuminat omnẽ hoiem .i. null9 illũinatur niſi per eũ. Tertius mod9 intelligit̃ cũ diſtributionis reſtrictiõe. Sic [vult oẽs hoies ſaluos fieri]

id eſt: de omni genere aliquos. Colligit enim electos a
quatuor ventis. Alij duo modi diſtinguuntur ſic: quis
Primus intelligitur de preſenti et quaſi effectiue. Sic
[vult omnes].i.facit omnes velle: quia Omnes natu
raliter volunt ſalui fieri ſecūdum enim Boetium. Co
gnitio veri et amor boni vnicuiqꝫ naturaliter eſt inſer-
ta. Et iſte intelligitur de voluntate ſigni que eſt im-
pletio. Secūdus modus intelligitur de futuro: ſic[vult
omnes etc.] que precipit: conſulit et hortatur: vt ſalui
fiant: que omnia ſigna ſunt diuine voluntatis. Sic er-
go[vult omnes homines ſaluos fieri] in futuro [et ve
nire] in preſenti[ad cognitionem veritatis].i. xp̄i qui
eſt veritas. Joh.xiiij. Ego ſum via veritas etc.
D ¶ Notandum Deum velle omnes ſaluos fieri per mul
Saluos fieri oēs ta ſigna Quia dat omnibus.
vult deus Primo Documenta cōia. Mar.vlt. Euntes in mundū
per multa vniuerſum predicate euangelium omni creature etc.
ſigna. Secundo Beneficia cōia. Jac.j. Dat omnibus afflue
ter. Mat.v. Solem ſuum facit oriri.
Tertio Remedia communia.ſ.ſacramenta vt baptiſ-
mum. Johan.iij. Niſi quis renatus fuerit ex aqua etc.
Pſ. Qui propitiatur omnibus iniquitatibus tuis qui
ſanat omnes etc. Mat.xj. Venite ad me oēs qui labo-
ratis et onerati eſtis et ego reficiam vos. Tollite iugū
meum ſuper vos.
Quarto Precium cōe. Rom.viij. Filio ſuo non peper
cit ſed pro nobis omnibus tradidit illum: quomodo nō
etiam cum illo omnia nobis donauit?
Quinto Premium cōe. Eccli.xxiiij. Trāſite a me om
nes ad me etc.j.Cor.xv. Ut ſit deus oīa in omnibus.
Dabit enim denarium diurnum. Mt.xx.

Unus enim deus: vnus et mediator dei et hominum homo chriſtus Jeſus.

¶ Hic probat rationem aſſignatam quare orandum
ſit pro omnibus: que quidē ratio fuit: quia Deus vult
omnes homines ſaluos fieri: quod probat Tripliciter
Primo: ex eo quod fecit. Secundo: ex eo quod dedit.
ibi. Qui dedit redemptionē. Tertio ex eo quod alijs
commiſit. ibi. Cuius rei teſtimonium. In prima tangit
duo que fecit. Primo: quia omnia creauit. Secundo:
quia homines reconciliauit. ibi. Unus mediator. Di
cit ergo[Unus enim] quaſi. Vere vult omnes homi-
nes ſaluos fieri[vnus enim] eſt [deus] creator omni-
um. Ephe.iiij. Unus deus et pater omnium. Deut.vj.
Audi Iſrael dominus deus tuus vnus eſt [vnus me-
diator dei et hominum] qui: ſcilicet reconciliauit ho-
mines deo: ſcilicet[homo chriſtus Jeſus] Deutero.v.
Ego ſequeſter et medius fui inter deum et vos. Dicit
primus legiſlator: quod conuenienter intelligitur de ſe
cundo. Ante aduentum enim eius non erat qui vtrun-
que poſſet arguere et ponere manū in ambobus. Job.
ix. Deus enim purus mediator eſſe non poterat: quia
immortalis et iuſtus erat. Unde in nullo cum homie
conueniebat. Nec homo purus quia potens erat pec-
care. Nec angelus bonus: quia impaſſibilis: nec ange
lus malus: quia iuſtitie inſuſceptibilis: ſed[homo chri
ſtus Jeſus] quia iuſtus erat cum deo: mortalis cum
hominibus.
E ¶ Notandum ſuper illud. Saluos fieri qꝫ ſicut ad pi-
cturationem cōcurrunt quatuor cauſe. Efficiens: ſcꝫ
pictor. Forma.ſ.color. Materia in qua.ſ. paries. Fi-
nis: ſpecies vel merces. Ita ad ſaluationem noſtram
concurrūt quatuor. Efficiens Forma Materia Finis
Efficiens deus eſt Ipſo teſte. Eſa.xliij. Abſqꝫ me nō
eſt ſaluator. ideo petit Pſ. Saluum me fac deus qm̄
Pſ.iij. intrauerunt aque etc. Ad hanc ſalutem procurandam
debent nos mouere Tria ex parte dei ſaluatoris.
Primo: quia hoc vult deus et precipit. Ipſe eſt enim
qui mandat ſalutes Jacob. Subditus enim debet obe
dire voluntati prelati: deus dominus: nos ſerui. Ipſe
autem vult omnes homines ſaluos fieri: ergo nos de-
bemus hoc procurare. Merito ſubmergitur qui reſpu
it volentem ſe ſaluare.
Secundo: quia ad hoc venit et in mundum et in mortē.
Luc.ix. Filius hominis non venit animas perdere.
Eſa.xxxiij. Dominus legifer noſter. ſed ſaluare: Me-
rito contēnitur a deo qui tantum eius beneficium con
temnit. Supra.j. Fidelis ſermo etc. Hic eſt Joſeph qui
dicit. Geñ.xlv. Pro ſalute enim veſtra miſit me deus
ante vos in Egyptum.
Tertio: quia gratis ſalutem tribuit. Fatuus eſt valde
qui pro nihilo poteſt habere regnum. Imo omne bonū
et ſe facit indignum. Pſ. Pro nihilo ſaluos facies illū pſ.lv.
Tim.iij. Non ex op. iuſt. ergo viget nos ad procuratio
nem proprie ſalutis Voluntas dei. Aduentus chriſti.
Facilitas dandi.
Finis: eſt glorie ſtatus. Phil.iij. Saluatorem expecta
mus dñm Jeſum chriſtum qui reformabit corpus etc.
Ad hanc ſalutem procurandam debent nos mouere
Tria ſimiliter ex parte finis.
Primo: euaſio periculi culpe. Viator exiſtens in nemo
re vel mari feſtinat ad locum ſalutis vt euadat piculū
Pſ. Dominus illuminatio mea et ſalus etc. Eze.xxxiij ps.xxvj.
Liberabo gregem meum et non erit eis in eſcam. Dñe
ſalua nos perimus. Mat.viij.
Secundo: amotio mali pene. Homicida vel latro fe-
ſtinat ad refugium ſalutis vt euadat patibulum. Pſ. ps.xliij.
Saluaſti nos de affligentibus. Pſ. Salua me de ore ps.xxj.
leonis etc.
Tertio: adeptio celeſtis letitie. Captiuus ſolutus e
carcere libenter procurat locum recreationis et letitie
Pſ. Saluum fac populum tuum domine etc. ps.xxvij.
Materia in qua: rationalis ſpūs. vnde Pſ. Animas
pauperum ſaluas faciet. Ad hanc ſalutē procurādam
debent nos mouere Tria ex parte anime: videlꝫ quia.
Deo charior. Deus enim amat animas. Sap.xj. Quā
to vinum charius eſt dño: tanto in ſalubriori cuſtodia po
nitur.j.Cor.v. Tradidi eum ſathane etc. Pſ. Dic ale ps.xxxiiij
mee ſalus. Nota de Jacob. Geñ.xxxij.
In ſe precioſior. Mercator precioſiorē pannū magis
intendit ſaluare.iiij.Reg.vij. Reliquerūt tētoria etc.
fugeruntqꝫ tantum alas ſuas ſal.eu.
Salutis capacior: quia ſine eo non eſt ſalus homini.
Puer debet diſcere officium cuius capacior eſt. Geñ.
xxxij. Uidi dominum facie ad faciem etc. Corpus eñ
non ſaluatur niſi per animam.
Forma eſt gratia ſiue virtus. Infra eodem. Saluabi
tur per filiorum generationem ſi tamen etc.

Qui dedit redemptionem ſemetipſum pro omnibus.

¶ Hic oſtendit qꝫ vult omnes homines ſaluos fieri ex F
eo quod dedit Ubi implicantur quatuor attollētia do
num. Primo Mera liberalitas: quia dedit: non coact⁹
non inductus tradidit: ſed gratis oblatus dedit. Se-
cundo Mira humilitas: quia ſemetipſum non hominē
alium non angelum non aliud ſacrificium: ſed perſona-
liter ſeipſum dei filium. Epheſ.v. Chriſtus dilexit ec-
cleſiam et tradidit ſemetipſum pro ea. Tertio Vera
vtilitas: quia in redemptionem: non in condēnatorem:
non in accuſatorem: ſed in redēptorem. Quarto. Uti-
litatis generalitas: quia pro omnibus non tantum pro
parentibus: non tantum pro apoſtolis: ſed pro omnib⁹
Et hoc eſt qꝫ dicit[Qui].ſ. chriſtus ieſus[dedit ſemet
ipſum in redemptionē pro oībus] q̄tum ad ſufficien-
tiam pro multis q̄tum ad efficientiā. Mat.xxvj. Qui
pro multis effundetur In quo oſtendit qꝫ vult oēs ho-
mines ſaluos fieri: quia nullum excipit qui velit.

Cuius teſtimonium temporibus ſuis confirmatū eſt in quo poſitus ſum ego predicator et apoſtolus. Ueritatē dico non mētior: doctor gentium in fide et veritate.

¶ Hic probat qꝫ vult oēs homines ſaluos fieri: ex eo
quod alijs commiſit. Ubi tāgit officium ſalutis alijs
cōmiſſum. Secundo addit idē officiū ſibi iniunctum.
ibi. In quo poſitus. Dicit ergo[Cuius].ſ. rei. Hoc ex
ponitur dupliciter. Primo de teſtimonio ſequente: ſcꝫ
apoſtolorum ſic[Cuius] rei id eſt: redemptionis [teſti
moniū].ſ. apoſtolicū[cōfirmatū eſt] miraculorū opatōe

[temporibus ſuis].i.tēporibus congruis.q.d.hec res teſtibus hominib⁹ ⁊ angelis approbata eſt. Mar.vlt. Illi aūt profecti predicauerunt vbiqꝫ dn̄o cooperante ſermonem confirmante ⁊c. Secundo modo exponitur de teſtimonio precedente prophetarū: ſic [Cuius] rei [teſtimoniū] prophetarū ſuper hoc ꝓmiſſum [tēporibus ſuis].i.congruis [confirmatū eſt] per rei.ſ. exhibitionem propter qḋ in cruce dixit: Conſummatū eſt. Joh.xix. [in quo].i. in qua re predicare [poſitus ſum ego] a deo: nō intruſus a meipſo. Joh.xv. Ego vos elegi ⁊ po.⁊c. Poſitus inquam [predicator] nomen eſt actus.i. poſitus ad predicandū [⁊ apoſtolus] qḋ plus
Apoſtol⁹ nomen dignitatis eſt. eſt. Apoſtolus enim nomen eſt dignitatis. Ephe.iiij. Quoſdam poſuit in eccleſia: primū quidem apoſtolos In hoc autem [veritatem dico] in toto et [nō mētior] in aliqua parte.ij.Cor.xi. Deus ⁊ pater dn̄i noſtri Jeſu chriſti ſcit ⁊c. Egō nūquā exiſtens [doctor gentium] cui credi oportet: ⁊ quem mentiri non decet. Rom.xi. Quandiu apoſtolus ſum gentium miniſterium meum hoc honorificabo. Sicut enim Petrus erat apoſtolus iudeorum: ſic Paulus gentium. Gal.ij. Cum vidiſſent ꝙ creditum eſt mihi ⁊c. Doctor inq̄ [in fide] articulorum [et veritate] preceptorum. Vel [in fide] iam factorum [et veritate] promiſſorum que ſunt merces fidei: Felix doctor in quo eſt doctrine Veritas: quia veritatem dico. Puritas: quia non mentior. Authoritas: qꝛ doctor gentium Utilitas: quia in fide ⁊ veritate.

Hic queritur ſuper illud. Primo fieri ob-ſecrationes. Gloſ. Orationes pro rebus difficilibus. Contra. A facilioribus eſt inchoandum. Rn̄. Quāuis oratio ſit prior obſecratione quo ad formam: quia oratio eſt petitio ſimplex: obſecratio petitio cum adiuratione: tamen obſecratio prior eſt quo ad materiam: qꝛ obſecratio eſt de amotione mali: oratio de adeptione boni. Item ſuper illud. Poſtulationes. Glo. Poſtulationes ſunt cum populus ab epiſcopo benedicitur. Contra. Num.vi. Inuocabunt nomen meum ſuper filios iſrael: ⁊ ego benedicam eis. Rn̄. Dominus benedicit auctoritate preſtationis: epiſcopus miniſterio inuocationis. Item ibidem alia glo. Poſtulationes ſunt cum aliquid quaſi ex debito petitur. Contra. Deus nulli debitor eſt. Rn̄. Si debitum appellatur proprie.ſ. eius obligatio: nihil debet. Si large.ſ. exigentia bonitatis eius vel ordo: multa debet. Item ſuper illud. Pro omnibus hominibus ergo pro excommunicatis. Contra. Eccleſia in die paraſceues non orat pro excommunicatis quiūs oret pro omnibus aliis. Rn̄. Orari poteſt pro excōmunicatis oratione priuata non publica: vel expreſ-
Orari an poſſit pro excōicatis ſa. Item ſuper illud. Ut quietam vitam Contra. Nō veni pacem mittere in terram. Matth.x. Rn̄. Ibi loquitur de pace mala: hic de bona. Item ſuper illud. Uult omnes homines ſaluos fieri. Contra. Pſ. Omnia quecunqꝫ voluit fecit: ergo omnes ſaluat. Rn̄. hoc intelligitur: ſm̄ Dam̄. de volūtate antecedente que reſpicit ordinem nature ad ſalutem: non de voluntate conſequēte que reſpicit ordinem perſone ex actibus ſuis ad ſalutem vel dānationem. Natura enim nihil habet in ſe ex ſua creatione ſaluti contrarium: perſona vero ex ſua operatione habet multa ſaluti contraria. Item ibidem glo. Rogandus eſt vt velit: quia neceſſe eſt fieri ſi voluerit. Cōtra. Quicquid vult: ab eterno voluit: non ergo rogandus eſt vt de nouo aliquid velit. Item voluntas dei neceſſitatem libero arbitrio non imponit ergo non neceſſe eſt fieri ſi voluerit. Rn̄ſ. Quicquid vult voluntate beneplaciti ab eterno voluit: ſed non quicquid vult voluntate ſigni Rogandus autem eſt vt velit: volūtate ſcilicet ſigni que eſt impletio: non vt velit voluntate beneplaciti. Ad aliud dicendum ꝙ eſt neceſſe neceſſitate cōditionali non abſoluta: nihilominus tamen libere ⁊ voluntarie. Item ibidem glo. Non ꝙ nullus hominum ſaluus ſit niſi quem velit ſaluum fieri. Contra. ergo talis non poteſt ſaluari cum nihil poſſit fieri contra voluntatem dei. Rn̄. Quanuis non omnes velit ſaluos fieri voluntate conſequente non tamē ſequitur ꝙ contrariū velit. Uel vult cōditionaliter ni-

ſi peniteat: non ſimpliciter ⁊ abſolute. Item ibidem Glo. quia facit omnes velle. Contra. Non omnes volunt quia non omnes ſaluari poſſe credunt. Rn̄. Loquitur de velle naturali non deliberatiuo. Item ſuper illud. Mediator dei et hominum. Glo. Non eſt mediator vt deus. Contra. Niſi eſſet deus: non eſſet mediator. Rn̄ſ. Ut deus homo ſimul: mediator eſt mediatione ſubſtantiali: quia cōicat naturam extremorum Ut homo ſolum: mediator eſt mediatione accidentali: qꝛ cōicat proprietates extremorū iuſtitiā.ſ. cum deo: mortalitatem cum homine. Item ſuper illud. Predicator et apoſtolus. Glo. Predicator nomē eſt actus. Apoſtolus nomen dignitatis. Contra. Ergo qui ſemel predicat poteſt dici predicator. Rn̄. Quanuis ſit nomē act⁹ non tamen vnius actus: ſed frequentati. Item ſuper illud. Doctor gentium in fide. Glo. Credimus vt cognoſcamus: non cognoſcimus vt credamus. Contra. Nullus poteſt credere quod non cognoſcit. Reſponſio. glo. loquitur de cognitione aperta ſcilicet patrie: non de quacunque.

Uolo ergo viros orare in omni loco: leuantes puras manus ſine ira: ⁊ diſceptatiōe.

¶ Superius monuit ad orandum et etiam aſſignauit cauſam quare orandū. Hic determinat orandi locū et modum. Et Primo ex parte virorum. Secundo ex parte mulierum. ibi. Similiter ⁊ mulieres. In prima determinat. Primo orandi locum. Secundo modum. ibi. Leuantes puras. Ubi tangit tria ꝑparatoria ad orationem. Primo bonam operationem q̄tum ad ſeipſuꝫ. Secundo pacem ⁊ dilectionē q̄tum ad proximum. ibi. Sine ira. Tertio fiduciā q̄tum ad deum. ibi. Et diſceptatione. Dicit ergo [Uolo] q. Quia ſum doctor gentium [ergo volo ⁊c.] Uel ſic: quia bonum eſt orare et acceptum [ergo volo viros orare in omni loco] non ſolum in eccleſia: ſicut Iudei in templo. Joh.iiij. Uos dicitis quia Hieroſolymis eſt locus in quo oportet orare. Nō ſic dicit Apoſtolus ſed in omni loco Nec obſtat illud Mat.vi. Tu autem cum oraueris: intra in cubiculum. Ibi enim non determinat locum orandi: ſed poti⁹ modum: quia in ſecreto ad fugiendā vanā gloriā. Apoſtolus autē dicit ad differentiā orationis iudaice. Uiros dico [leuantes puras manus].i. pura opera ad deum dirigentes per rectam intentionem. Theſſ.iij. Leuemus corda noſtra cum manibus ad deum. Pſ. Eleuatio manuum mearum ſacrificium veſpertinum. Et Pſ.cxl.
hoc [ſine ira].i. odio alicuius ad proximum.i. cum amore ⁊ dilectione proximi. Jac.j. Ira viri iuſtitiaꝫ dei ⁊c. Eccli.xxviij. Homo homini ſeruat iram ⁊ a deo querit medelam [et ſine diſceptatione].i. heſitatione] ad deū imo cum fiducia impetrandi. Jac.j. Poſtulet autem in fide nihil heſitans.

¶ Nota hic Ꝙ Oratio debet habere quattuor con- B / Oratio quattuor cōditiōes debet habere.
ditiones.
Primo enim eſt orandum cum humilitate. Eccli.xxxv Oratio humiliantis ſe nubes penetrabit.
Secundo: cum puritate. Eſa.j. Cum multiplicaueritis orationes non exaudiā. Et ſequit. Manus eī vr̄e ⁊c.
Tertio: cum feruore ⁊ deuotione. Pſ. Dirigatur oratio ⁊c.
Quarto: cum fide. Mat.xxi. Oīa quecunqꝫ pe.

Similiter et mulieres in habitu ornato cū verecundia ⁊ ſobrietate ornantes ſe.

¶ Hic docet modum orandi ex parte mulierum. ⁊ Primo docet modum debitum. Secundo remouet indebitum. ibi. In tortis crinibus. Modum debitū determinat quantū ad habitum: ⁊ q̄tum ad geſtum: ⁊ q̄tū ad victum. Dicit ergo [Similiter] ſup. volo orare [et mulieres] et hoc [in habitu ornato].i. religioſo non diſſoluto. Sicut dicitur de fatua muliere. Prouerb.vij. Occurrit ei mulier ornatu meretricio [cum verecundia] vult⁹ quo ad geſtū. Ne ſit mulier effrons. De qua Hiere.iij. Frons mulieris meretricis facta eſt tibi noluiſti erubeſcere. Eccli.xxvi. Gratia ſup gr̄am mulier ſctā et pudorata [et ſobrietate] mētis ⁊ corporis q̄tum ad

victum[ornantes ſe]etiam aliis virtutibus. Pſ. Aſti tit regina a dextris tuis in veſtitu.
¶ Nota ꝙ in Veſtibus reprehenditur.
H Primo:precioſitas:vt hic. ⁊ Luc. ſeptimo. Ecce qui in veſte ⁊c.
Secundo:ſuauitas. Mat.xi. Qui mollibus veſ.⁊c.
Tertio:curioſitas. Soph.i. Viſitabo ſuper oẽs ⁊c.
I Quarto:ſpecioſitas. Luc.xvi. Induebatur pur.⁊c.
Mulierũ ſupfluus ornatus quatuor mala facit ¶ Note etiam ꝙ Ornatus mulierũ ſuperfluus Qua tuor mala facit.
Primo extollit in ſuperbiam. Eſa.iii. Pro eo ꝙ eleua te ſunt filie ſion ⁊c.
Secundo:prouocat aſpicientiũ concupiſcentiã. Eccli. ix. Auerte faciem tuam a muliere compta ⁊c.
Tertio tollit orationis efficaciã:vt hic. Glo. Habitus ſuperbus non impetrat.
Quarto generat infamiam. Prouer. vii. Ecce mulier occurrit ornatu meretricio pparata ⁊c.

Non in tortis crinibus:aut auro:aut margaritis:vel veſte precioſa:ſed quod decet mulieres promittentes pietatem per opera bona.

¶ Hic remouet ornatum indebitum.⁊ Primo capitis. Secundo corporis.ibi. Aut veſte precioſa. Tertio aduerſando monet ornatum boni operis. ibi. Sed quod decet. Dicit ergo[Non in tortis]Hoc dupliciter exponitur. Uno modo ſm ꝙ in tortis ſunt due partes ſic [Non]ornantes ſe ſup[in]crinibus[tortis] .i. artificialiter criſpatis:quia Erit pro criſpanti crine caluicium. Eſa.iii.[aut]non ornantes ſe[auro]Chryſ. Accedis obſecrans deum ⁊ circũinduiſti aurũ vnde ad ſpectaculum acceſſiſti qualiter potes gemere:qualiter lachrymari tali ſchemate circundata: etſi lachrymata fueris:deriſio eris videntibus [aut] non ornantes ſe [margaritis].i.lapidibus precioſis[vel veſte precioſa]Ciprianus. Serico ⁊ purpura indute:xp̃m induere non poſſunt:auro ⁊ margaritis ⁊ monilibus ornate:ornamenta cordis ⁊ pectoris perdiderunt. Alio modo legitur ſm ꝙ[intortis]eſt vna dictio ſic[non]ornãtes ſe[crinibus intortis].i.inuolutis[auro aut margaritis aut veſte precioſa]Chryſ.ſuper Matth. Femina que ſe ornat vt videatur: veneni poculum porrexit aſpicientibus:etſi nullus ſit inuentus qui biberet. De his omnibus di.i. Per. iii. Mulieres ſubdite ſint viris ſuis:quarum nõ ſit extrinſecus capillatura:aut circundatio auri:aut indumẽti veſtimentorũ cultus[ſed quod decet]Hoc ſimiliter dupliciter exponitur. Uno modo ſm ꝙ ly[per bona opera]determinat[promittẽtes]ſic.q. Non ſic ornent ſe mulieres [ſed] potius ſint promittentes].i.exterius indicantes[per bona opera pietatem]id eſt:religionem:non ſolum per habitum religionis[quod].ſ.ſic facere[decet mulieres]Alio modo exponitur ſm ꝙ ly[per bona opera] determinat ornantes ſic[ſed]ſupple:ſint ornantes ſe:[per bona opera quod].ſ.ſic ſe ornare[decet mulieres promittẽtes] id eſt:oſtendere volentes[pietatem].i.chriſtianam religionem. Primo modo ly promittens eſt nominatiui caſus. Secundo accuſatiui.

Mulier ornans ſe vt videat que mala faciat.

Mulier in ſilentio diſcat: cum omni ſubiectione. Docere autem mulieri non permitto neqꝫ dominari in virũ:ſed eſſe in ſilẽtio.

Superius egit de officio orandi quod impoſuit omnibus. Hic agit de officio docendi quod prohibet mulieribus. Unde Primo permittit mulierẽ diſcere. Secundo prohibet docere.ibi. Docere autem. Tertio ſubdit rationem quare.ibi. Adam enim primus. Dicit ergo[Mulier]q. Similiter quidem ſicut viri volo vt orent mulieres ſed tamen ſimiliter non loquantur. Et hoc eſt ꝙ dicit[Mulier in ſilẽtio diſcat] quod ignorat. Glo. Nihil interrogãs.i. Cor.xiiii. Mulieres i eccleſiis taceãt. In figurã huius.ſ.ꝙ mulier debet tacere: facta eſt de viro dormiẽte. Gen.ii. Diſcat inquam [cum omni ſubiectione]vt ſit ſubiecta Deo Prelato ⁊ Uiro nõ ſuperbe erecta. Sic debet ſe habere diſcipulus Silenter:vt intelligat. Humiliter:vt adimpleat [docere autem mulierẽ]viros.ſ.in eccleſia[non permitto] Si enim loquitur magis irritat ad luxuriã ⁊ irritatur: ſicut,dicit Glo. Eccle.ix. Colloquiũ eius quaſi ignis exardeſcit. Chryſ. Edocuit ſemel mulier virũ ⁊ oĩa ſubuerſa ſunt. Aliam rõnem ponit Chry. q2 hoc genus nimis loquax eſt. Item:quia in eo minus viget ratio[neqꝫ] ſup.permitto eam[dñari]aliqua prelatione ſpũali [in virum]etſi in ſuo ſexu dñetur. Gen. iii. Sub viri poteſtate eris. Chryſ. Propterea ſubiecit eam ſibi:q2 parilitate male vſa eſt[ſed eſſe in ſilentio]vt non fabuletur cuꝫ vicina quod eſt ei difficile. Ergo prohibet mulieri Publicum magiſteriũ. In virum dominiuꝫ. Superfluum colloquium.

Adam enim primus formatus eſt: deinde Eua:et Adam non eſt ſeductus mulier aũt ſeducta in preuaricatione fuit.

¶ Hic ſubdit rationem:quare non permittit mulierem docere nec dominari in virum. Oſtẽdens Primo ꝙ mulier poſterior eſt in natura producẽda. Secundo ꝙ prior in culpa perpetranda.ibi. Et adam nõ eſt ſeductus. Tertio:quia nihilo minus par eſſe poteſt in ſalute conſequenda.ibi. Saluabitur enim. Dicit ergo[Adam enim] q. Ideo permitto mulierẽ dñari in virũ:ſed potius ſubiectam eſſe: quia ordo creationis hoc exigit [Adam enim prim⁹ formatus eſt] vnde prior eſt in natura:⁊ quia ſexus dignior ⁊ quia principium actiuum dignius paſſiuo[deinde Eua]ſup.formata eſt ex viro. Gen.ii. Immiſit dominus ſoporem in Adam ⁊c.[et Adam non eſt ſeductus]a ſerpente ſup. prior neqꝫ eo modo quo Eua. Non enim credidit poſſe fieri ſe ſicut deum:⁊ tamen comedit triplici ratione. Primo: intentione eam conſolandi:ne ſcꝫ contriſtaret delitias ſuas. Sicut Salomon adorauit idola.iii.Reg.xi. Secundo curioſitate experiendi ſi.ſ.aliquid veritatis haberet quod ſerpens dixerat. Tertio: ſpe facile veniam conſequendi Non enim credidit ꝙ ita grauiter puniretur [mulier autem ſeducta]a ſerpente credendo veruꝫ eſſe quod dicebat[in preuaricatione fuit] et occaſionem preuaricationis precepti viro ſuo dedit:dedit enim viro ⁊ comedit. Gen.iii. K
¶ Notandũ ꝙ Apoſtol⁹ Quatuor phibet mulierib⁹. L Mulieribus prohibet apoſtolus quatuor.
Primo:publice viros docere: vt hic Docere autem virum mulieri non permitto.
Secundo in eccleſia loqui vel prophetare.i. Cor.xiiii. Mulieres in eccleſiis taceant.
Tertio:viro preeſſe. Ephe.v. Mulieres viris ſuis ſubdite ſint.
Quarto: ſine velo orare.i. Cor.xi. Non decet mulierẽ non velatam orare.

Saluabitur autem per filiorum generationem ſi permanſerint in fide et dilectione et ſanctificatione cum ſobrietate.

¶ Hic oſtendit ꝙ nihilo minus par eſſe poteſt in ſalute conſequenda:vbi tangit Primo ſalutis actum. Secundo:ſaluandi modum.ibi. Si permanſerit. Dicit ergo [Saluabitur autẽ]Hoc legitur tripliciter. Primo ſm ꝙ mulier accipitur proprie ⁊ eſt ibi permãſerint:in pluꝛali. Sic[Saluabitur autem]q. Docere quidẽ non debet nec prelatione vti[ſaluabitur tamẽ ⁊c. Uel ſic. Ita mulier cauſa fuit peccati[autem]ſed tamen nihilominus[ſaluabitur per filiorum generationem].i. per hoc augmentum ſalutis habebit et hoc[ſi permanſerint]ipſi filii[in fide ⁊c.].i.ſi ita eos inſtruat ⁊ ad hoc nutriat vt permaneant in fide articulorum[et dilectione].ſ.dei ⁊ proximorum[et ſanctificatione]in baptiſmo percepta virtutum[cum ſobrietate].i.temperantia contra eſtũ viciorum. Secundo exponitur ſecundum ꝙ mulier accipitur proprie ⁊ eſt ibi permanſerit: in ſingulari. Sic [Saluabitur autem]⁊ hoc non ſolũ manens virgo:ſed etiã incedẽs[per filiorũ generationẽ]continue ſcꝫ va-

cando generationi filiorum vſq ad mortem. Ita tamē [ſi permanſerit in fide] ad chriſtum [ꝛ dilectione] ad proximum [ꝛ ſanctificatione] quo ad virum alterū: vt ſcꝫ ab altero viro non polluatur: [cum ſobrietate] quo ad virum proprium: vt eo moderate vtatur ꝛ temporibus debitis. Tertio modo exponitur ſm ꝙ mulier accipitur pro carne ſic: ꝛ eſt quaſi moralis expoſitio. Sicut enim mulier ſeduxit virū ſic caro rationē [Saluabitur autem] caro: licet aliquando rationē ſeducat et hoc [per generationem filiorꝫ]. i. per bonorū operum productionem [ſi] tamen ipſi filij. i. bona opera [permanſerint in fide] vere cognitionis. Aliter enim nō valent: quia ſine fide impoſſibile eſt placere deo [ꝛ dilectione] recte affectiōis quia facta extra charitatem mortua ſunt [et ſanctificatione] pure mētis a peccatis preteritis [cum ſobrietate] bone conuerſationis: ſcilicet a peccatis futuris.

Orandū eſt in omni loco: qualiter hoc intelligit.

Hic queritur ſuper illud. Volo viros orare in omni loco. Contra. Mat. vj. Cum oraueris intra cubiculum. Non ergo in platea orandum. Item. Non eſt orandum in ſynagoga iudeorū: in conuenticulo hereticorum: in lupanari meretricū. Item non eſt orandum. In conſortio excōmunicatorum. Rñ. ad primū. Dominus ibi intendit magis determinare modum orationis ꝙ locum. ſ. vt fiat ſecreto: non intentione vane glorie. Ad aliud dicendum ꝙ in omni loco: non facit diſtributionem generalem pro quolibet: ſed accōmodatam pro locis idoneis. Vel orādum eſt in locis illis oratione mentali et ū non vocali. Ad aliud dicendum ꝙ ibi eſt fallacia figure dictionis quia mutatur. vbi: in ad aliquid. Non enim ſequitur Orandum eſt vbiq: ergo cum excōicatis. Vel orandum eſt cum eis oratione mētali: non vocali. Item ſuper illud. Non in veſte precioſa. Contra. ergo orare cum veſte ꝓcioſa vel ea vti peccatum eſt. Rñ. In tribus caſibus ſm glo. peccatuꝫ eſt ſcꝫ quando vtitur vltra modum perſone. Contra mores patrie. Vel corrupta intentione. Itē ſuper illud. Mulier in ſilentio diſcat. Glo. Nihil interrogans. Cōtra. ergo non licet mulieri de his quibus dubitat interrogare. Rñ. Licet interrogare priuatim in domo: non publice in eccleſia. Item ſuper illud. Docere mulieri non permitto. Contra. In veteri teſtamento inueniuntur alique mulieres propheteſſe vt Delbora Iudicum. v. Et in nouo ſimiliter vt quatuor filie Philippi Act. xxj. Item Magdalena legitur in partibus Marſilieñ. publice predicaſſe: ꝛ multos populos conuertiſſe. Rñſ. ad omnia. Priuilegia paucorum non faciunt communem legem. Item ſuper illud. Sed eſſe in ſilentio. Glo. Ut non confabuletur cum vicina ſua. Contra. Ergo non licet mulieri loqui in eccleſia cum vicina ſua. Rñſ. Licet loqui de vtilibus ſummiſſe: non impediendo diuinum officium: non licet de vanis ꝛ cum tumore. Item ſuper illud. Adam non eſt ſeductus. glo. Prior: nec in eo quo mulier ſcꝫ vt crederet verum eſſe quod ſerpens ſuggerebat. Contra. Aug. Adam ꝛ Eua quia voluerunt rapere diuinitatem: amiſerunt felicitatem: ergo voluit fieri ſicut deus. Rñſ. Non credidit Adam fieri vt deus nec hoc appetijt: ſed dicitur appetiſſe quia mulierem appetentem non coercuit. Item ibidem. Glo. Minus peccauit qui de penitentia ꝛ dei miſericordia cogitauit. Contra. Peccare in ſpe peccatum aggrauat. Rñ. Peccare in ſpe venie ſine penitentia pctm̄ aggrauat: ſed peccare in ſpe mediāte penitentia non aggrauat: ſed extenuat. Item ibidem Gloſ. Inexpertus diuine ſeueritatis: in eo decipi potuit: vt crederet veniale commiſſum. Contra. Sciebat tranſgreſſionem diuini precepti eſſe damnabile peccatum. Rñſio. Nō credebat ꝙ eſſet veniale ex natura ſua vel genere: ſed ex euentu quia credebat ꝙ id quod faceret remitteretur ei ſine mortis condēnatione.

M

Homo ſaluatur per virtutes gratuitas

¶ Notandū ſuper illud: Saluabitur ꝙ ſaluatur homo per virtutes gratuitas.

Primo Per fidem: ſicut per lucem dirigitur homo ad portum: per recognitionem domini ꝛ ſeruitij: ſeru⁹ ſaluat feudum et negando amittit. Marc. vltimo. Qui crediderit ꝛ baptizatus fuerit ꝛc.

Secundo Per ſpem: ſicut laborans ſpe mercedis adquirit ſibi victum. Pš. Saluos facis ſperantes in te. Ps. xvj. Rom. xiij. Spe ſalui facti ſumus. Luc. vij. Fides tua te ſaluum facit.

Tertio Per charitatem: homo libenter ſaluat amicū. Unde melius valet amicus in via quam numus in corrigia. ij. Theſſaloñ. ij. Charitatem veritatis non receperunt ꝛc.

Quarto Per temperantiam: ſicut infirmus per dietā. Pš. Saluos faciet filios pauperum: ſicut fructus per deſiccationem ꝛ incorruptionem. Prouerb. ix. Qui applicabitur et deſcendet ad inferos nam qui abſceſſerit ab ea ſaluabitur. Ps. lxxj.

Quinto Per iuſtitiam: ſicut in omni curia reus condēnatur et iuſtus ſaluatur. Eccle. triceſimo. Salus anime in ſanctitate iuſtitie. Pš. Salus iuſtorum a domino ꝛc. Ps. xxx. vj

Sexto Per prudentiam: ſicut ſerpens obturando aures ſaluat ſe. Et ludens ludo ſcacorū: dando fatuum ſaluat ludum. Eſa. xlvj. Dabo in ſion ſalutem. Eſa. xxxiij. Diuitie ſalutis ſapientia ꝛ ſcientia.

Septimo Per fortitudinem ſicut pugil fortiter luctādo ꝛ perſeuerando. Hierem. xxx. Tempus tribulationis Iacob ꝛ ex ipſo ſaluabitur. Mat. x. Qui perſeuerauerit in finem hic ſaluus erit ꝛc.

Capitulum tertium.

Fidelis ſermo. Si quis epiſcopatum deſiderat: bonum opus deſiderat.

¶ Superius inſtruxit Timotheum circa executioneꝫ officiorum eccleſiaſticorum. Hic inſtruit eū circa promotionem diuinorū miniſtrorum. Secundo de ordinatione minorum. ibi. Diaconos ſimiliter pudicos. Tertio oſtendit ꝙ hec ſcribit ante aduentum ſuum. ibi. Hec tibi ſcribo. In prima oſtendit primo quid ſit eſſe epiſcopum. Secundo qualē oportet eligere epiſcopum. ibi. Oportet ergo epiſcopū. Tertio qualem oportet videri epiſcopum. ibi. Oportet autem illum ꝛ teſtimoniuꝫ. In prima promittit primo veritatem. Secundo proponit eam. ibi. Si quis epiſcopatum. Dicit ergo [Fidelis ſermo]. q. Uerus eſt ſermo quem dixi [fidelis] etiā. i. verus eſt [ſermo] quē dicturus ſum. ſ. qui ſequitur [Si quis epiſcopatum deſiderat bonum opus deſiderat] Uere opus: Non dignitatem. Non quietem. Glo. Dixit ꝙ vir debet preeſſe: oſtendit quis: qui. ſ. vult operari ꝛ ꝓdeſſe multis. Nomen enim epiſcopatus ſi proprie accipiatur importat operationem. Dicitur enim epiſcopus ab epi quod eſt ſupra ꝛ ſcopos quod eſt intēdere. Unde epiſcopus quaſi ſuperintendens. Unde Aug. in glo. Epiſcopatus eſt ſupra ſuam ꝛ aliorū curam: intentio. Sicut enim Adā in paradiſo poſitus fuit ad operādum ꝛ cuſtodiendū: ſic epiſcopus in eccleſia. Aug. Sciat ſe non eſſe epiſcopum: qui preeſſe deſiderat: non prodeſſe. Epiſcop⁹ vñ dicit.

A

¶ Notandum hic ꝙ multiplex eſt opus ſiue officium epiſcopi. Epiſcopi officiū ſiue op⁹ eſt multiplex

Primo Officium ſpeculatoris: in ꝓuidendo eccleſie pericula. Ezec. iij. Fili hominis ſpeculatorē dedi te.

Secundo Officium doctoris: in exponendo ſacre ſcripture verba. Titū. j. Amplectentē eum qui ſm doctrinam eſt fidelem ſermonem.

Tertio Officium paſtoris: in miniſtrando vite tam tēporalis quam ſpiritualis ſubſidia. Iohan. vltimo. Paſce oues meas.

Quarto Officium diſpenſatoris: in diſpenſando ſacramenta. Lu. xij. Quis putas eſt fi. ꝛc.

Quinto Officium mediatoris: in recōciliando ꝛ remittendo peccata. Deut. v. Ego ſequeſter ꝛ medius fui inter vos ꝛ deum.

Ita denunciamus vt qui nõ vult operari nõ manducet. Hoc autem ideo ſcripſimus[enim]q2[audiuimus quoſdam inquietos inter vos]exiſtentes[ambulare i quiete].i.nõ quiete. Eſa .lvij. Cor impij quaſi mare feruens qḋ quieſcere nõ poteſt.j.Theſ. vlt. Corripite inquietos ꝛc. Quoſdam dico[nihil operantes]ſed ocioſos ꝛ deſides. Prouer.xxj. Deſideria occidunt pigrum. Noluerunt enĩ quieꝫ manꝰ eius operari[ſꝫ curioſe agentes]curioſi.ſ.de alienis negocijs.j.Tim.v. Ocioſe diſcunt circuire domos. Non ſolum autem ocioſe:ſed ꝛ verboſe ꝛ curioſe loquentes que non opꝫ.

His autem qui eiuſmodi ſunt denunciamꝰ ꝛ obſecramus in domino ieſu chꝛiſto vt cũ ſilentio operantes:ſuum panem manducent. Vos autem fratres nolite deficere benefacientes.

¶ Hic precipit inquietis vt ſe corrigant. Vbi primo ponit formam monitionis:q2 denunciamus ꝛ obſecramus in domino. Secundo ſubdit modum correctionis ibi Vt cum ſilentio. Dicit ergo[His autem qui eiuſmodi ſunt].ſ.inquieti ocioſi ꝛ curioſi[denunciamus ꝑcipiendo]ꝛ obſecramus cum admonitione rogando. Vel[denunciamus]vt ſciant[ꝛ obſecramus]vt faciant Et hoc[in domino ieſu chꝛiſto].i.auctoritate domini ieſu chꝛiſti.ij.Cor. vltimo. An experimentum q̄ritis ꝛc. Denunciamus dico[vt cum ſilentio]manibus ſuis[operantes] Eſa.xxxij. Erit cultus iuſticie ſilentium[panem ſuum]nõ alienum.i.propꝛio labore adquiſitum[manducent]Pſ. Labores manuum tuarũ q2 manducabis. Ergo monet ꝯtra tria:Silentium cõtra inquietudinem. Operari manibus contra ocioſitatem Manducare panem:non cibaria exquiſita:ꝯtra ciborum curioſitatem. Felix ille qui operatur ꝯtra ocium. Silet ꝯtra vaniloquium. Manducat panem ꝯtra gulam. Suum ꝯtra rapinam.[Vos autem]q. Etſi tenẽtur operari vt victum ſibi adquirant[autem]ſꝫ tamẽ o[fratres]nihilominus[nolite deficere benefaciẽtes] pauperibus. Forte enim etiam ꝙ laborant nõ ſufficit eis. Galat.vj. Bonum facientes non deficiamus Felix qui operatur Miſericorditer:qḋ monet.ibi. Benefacientes. Libenter. qḋ implicat.ibi. Nolite. Perſeueranter qḋ notat.ibi. Deficere.

G Silentiũ eſt quadruplex. ¶ Et notandum ꝙ eſt quadruplex ſilentium.
Primum Culpe qḋ eſt frangendum. Pſ. Obmutui ꝛ humiliatus ſum ꝛc.
Scḋm Pene qḋ eſt ſuſtinendum. Hie. xlvij. Ergo ſilens ꝯticeſces ſequeturq3 te gladius.
Tertium Iuſticie quod eſt tenẽdum. Eſa.xxxij. Erit cultus iuſticie ſilentium ꝛ ſecuritas vſque in ſempiternum.
Quartum Glorie quod eſt appetendum. Apocalip. viij. Factum eſt ſilentium in celo quaſi media hora. Et vidi ſeptem angelos ꝛc.
H ¶ Nota etiam ꝙ quadruplex eſt panis quem debemus manducare.
pſ.ciij. Primus Corporalis. De quo. Eſaie. lviij. Frange eſurienti panem tuum. Et pſ. Panis cor hominis.
Scḋs Sacramentalis De quo Mat.vj. Panem nr̄m ſupſubſtantialem ꝛc.
Tertius Spiritualis De quo Matthei.ſexto. Non in ſolo pane.
Quartus Celeſtis De quo Luc.xiiij. Beatꝰ q̄ manducabit panem in regno dei.

Quod ſiquis non obedierit verbo noſtro per epiſtolam:hunc notate:ꝛ non commiſceamini cum illo:vt confundatur.

¶ Hic docet qualiter boni ad inquietos incorrigibiles ſe habeant. Et primo docet vt eos notent. Secundo vt eis communicent.ibi. Et non commiſceamini. Tertio vt nihilominus eos ament affectu ꝛ effectu corrigendo eos .ibi. Et nolite quaſi inimicum. Dicit ergo[Quod ſiquis]q. Precipimꝰ vt operemini[ꝙ ſiqᷓ] ꝯtumax ꝛ rebellis[non obedierit verbo noſtro per epiſtolam]ſuꝑ vobis mandato[hunc notate]Dupliciter. Primo modo ſic[hunc notate]id eſt quis ſit mihi ſignificate. Secundo modo ſic[hunc notate].i.repꝛehendite:quaſi notabilem nota repꝛehenſiõis Deut. xvij. Qui ſuꝑbierit nolens obedire ſacerdotis imperio morte moriatur[ꝛ nõ commiſceamini cum illo]ei.ſ.communicando. Contumax enĩ ꝛ rebellis meretur excommunicationem.j.Cor. v. Cum huiuſmodi nec cibum ſumere. Et hoc facite[vt ꝯfundatur].i.erubeſcat abiectus ab hominibus ꝛ ſic corrigatur. Eſt enim cõfuſio adducens gloꝛiam Eccl.iiij.

Et nolite quaſi inimicum exiſtimare:ſꝫ corripite vt fratrem.

¶ Hic monet vt eos nihilominus ament. Vbi monet primo amoris affectum. Secundo effectum.ibi. Sed corripite. Dicit ergo[Et]tamen[nolite quaſi inimicum exiſtimare]illum:vt illum:ſcꝫ odio habeatis: q2 vicium debet odiri ſꝫ perſona diligi. Sicut medicꝰ diligit infirmum:ꝛ perſequitur morbum. Aug. Hõ peccator cum dico:duo dico:ꝙ peccator eſt corrige:ꝙ hõ eſt miſerere. Nec enim liberabis hominem niſi perſecutus fueris peccatorem[ſed potius corripite]charitatiue[vt fratrẽ] Pſ. Corripiet me iuſtus in miſericordia ꝛ increpabit me. Gala.vj. Vos q̄ ſpirituales eſtis inſtruite huiuſmodi in ſpiritu lenitatis.

Ipſe autem deus pacis:det vobis pacem ſempiternam:in omni loco dominus cum omnibus vobis.

¶ Hec eſt quarta pars capituli. Superius enim monuit eos Primo ad faciendum ꝓ ſe orationem. Secũdo ad inquietorum correctionem. Hic tertio optat eis quedam neceſſaria ad predictorum impletionem. Et primo pacem perpetuam. Secundo dei preſẽtiam.ibi. Dominus ſit cum omnibus. Tertio diuinam gratiam. ibi. Salutatio mea. Dicit ergo[Ipſe autẽ]q. Ita monui vos:vt autem ea que vos monui implere poſſitis [Ipſe dominus pacis].i.chꝛiſtus qui eſt princeps pacis.Eſa.ix. Dator pacis. Ioh.xvj. In mundo preſſuram habebitis in me autem pacem[det vobis]hic ꝛ in futuro[pacem ſempiternam]ꝛ hoc[in omni loco]apḋ .ſ.domeſticos ꝛ extraneos. Bona pax que a Tali datur:q2 a domino pacis Ita menſuratur:q2 pacem ſempiternam. Ita dilatatur:q2 in omni loco Et vt pacem habeatis[dominus ſit cum omnibus vobis]incipientibus proficientibus ꝛ perfectis. Sic enĩ pacem habebitis q2 Factus eſt in pace locus eius.pſ. pſ.lxxv.
I ¶ Notandum ꝙ pax eſt triplex.
Pax triplex eſt. Vna Temporis in mundo. De qua Roma.xij. Si fieri poteſt ꝙ ex vobis eſt:cum omnibus hominibus pacẽ habentes ꝛc.
Altera Pectoris in corde propꝛio. De quã Luc.ij. Et in terra pax hominibus.
Tertia Eternitatis in celo. De qua Eſa.xxxij. Sedebit populus meus in pulcritudine pacis ꝛ in tabernaculis fiducie ꝛ in requie opulenta.
K ¶ Nota ꝙ dñs eſt nobiſcum quadrupliciter.
Dñs dicit nobiſcum eſſe quadrupliciter. Primo Per cooperantẽ gratiam Apoc.iij. Intrabo ad illum ꝛ cenabo cum illo ꝛ ipſe mecum.
Secundo per adiutricẽ potentiam.ij.para .xxxij. Cũ illo eſt brachium carneum:nobiſcũ dominꝰ deꝰ noſter qui auxiliator eſt noſter.
Tertio Per ſacramentalem preſentiam Mat.vltim: Ecce ego vobiſcum ſum ꝛc.
Quarto per inhabitationem eternam Ioh.xvij. Vt vbi ego ſum ꝛ illi ſint mecum vt videant claritatem meam ꝛ cetera.

Salutatio mea manu pauli quod eſt ſignũ in omni epiſtola. Ita ſcribo. Gratia domini noſtri ieſu chꝛiſti cũ oĩbus vobis. Amen.

¶ Hic optat eis diuinam gratiã. Vbi tangit tria Primo ſcriptoris perſonam. Secundo.ſcribendi cauſam.

ibi. Quod eſt ſignum. Tertio ſcripture materiam. ibi. Gratia domini. Dicit ergo [Salutatio mea manu pauli] ſup̄. ſcripta eſt. Ab hoc enim loco ſcripſit epiſtolam manu propria. Gal. vlt. Videte qualibus litteris ſcripſi vobis mea manu [quod ſignum eſt] quaſi ſigillum [in omni epiſtola] a me miſſa. Nam vt ait amb. Propť adulteratores ſcripturarum: manu ſua ſe in omni epiſtola ſua ſubſcribere teſtať: vt nulla alia eius noīe recipiatur. [Ita ſcribo]. ſ. [Gratia dñi noſtri ieſu chriſti]. i. que eſt a domino noſtro ieſu chriſto. qꝛ Gratia et veritas per ieſum facta eſt. Joh. i. [cum omnibus vobis] ſit ſup̄ [Amen.] Confirmatio eſt petitionis ꝛ epiſtole totalis.

Hic queritur ſuper illud. Siquis non vult

opari non mãducet. Cont. Manducare eſt neceſſariũ: ergo nõ eſt ꝓhibendum. Rñſ. Non prohibet manducare ſimpliciter: ſed ſic. ſ. nihil operando: ſed ocioſe viuẽdo. Item ibidem. Glo. Dicunt quidam de operibus ſpiritualibus hoc apoſtolum ſentire. Sed fruſtra conãtur ſibi ꝛ aliis caliginem inducere Hic non ſufficit operatio ſpiritualis ad ſalutem ſine corporali operatione. Contra. Ocium marie prefertur operoſitati marthe Luce. x. Rñ. Aug. in libro de opere monachorum. De quo gloſa ſumpta eſt. Loquitur contra quoſdam monachos Cartaginenſes: qui ſub pretextu operum ſpũalium viuebant in ocio ꝛ torpore ꝛ curioſitate: et etiam dogmatizabant ſeruis dei ſpiritualiter tm̄ non corporaliter laborandum eſſe. Quod falſum eſt. Nam aliqñ ſeruis dei corporaliter laborare neceſſe ē: vt qñ aliis non inueniuntur neceſſaria licite ꝛ honeſte. Aliqñ expedit vt qñ a ſpũalib⁹ nõ ipediuntur corporali labore. Itẽ ibidẽ Glo. Vult deus ſeruos ſuos corpaliť opari vñ viuant: vt nõ compellantur egeſtate neceſſaria petere. Contra. Ergo contra voluntatem dei eſt non laborantem neceſſaria petere. Rñ. Duplex eſt Egeſtas. Quedam coacta. Quedam pro chriſto ad vacandum diuinis voluntarie aſſumpta. Propter egeſtatẽ hanc ſecundam melius eſt etiam nõ laborantẽ neceſſaria petere: ꝙ laborare: qꝛ talis egeſtas ꝛ talis petitio valde eſt meritoria: qua propter xp̄z homo relinqt oīa: ꝛ exponit ſe ad querendum elemoſynas. Propter egeſtatem primam petere neceſſaria nec laborare: aliqñ ē ꝯtra volũtatẽ conſilii ſolum. Vt qñ homo nõ laborãs: licite ꝛ honeſte petit: ꝛ egeſtatem ex cauſa honeſta patitur. Aliqñ ꝯtra voluntatem precepti. Vt qñ illicite ꝛ inhoneſte petit: cum curioſitate ꝛ adulatione medicãdo aliena. Vel egeſtatẽ ex cauſa inhoneſta patitur. ſ. ex ſolo amore inordinato ocii ꝛ ex inertia. Vñ glo. dicit. Audiuim⁹ ꝛc. Hic oſtendit cur laboris ſui intentionẽ fecerit ꝛc. Et infra. Illorum deus venter eſt qui ſeda cura neceſſaria ſibi ꝓuident. Itẽ ſuper illud. Vos autem nolite deficere benefaciẽtes. Glo. Nõ eñ in reꝑhenſionem venit qui humanus eſt in largiendo. Sed hic: qui cum laborẽ poſſit ferre: vult ocioſe vitam ducere. Contra. Qui fouet hominem in pctõ peccat: qui autẽ largiť ocioſo fouet eũ in ocio. Itẽ Ergo reprehẽſibilis oīs valẽs laborare: qui viuit ocioſe. Rñ. Ad primũ Qui largiť ocioſo: intẽtione fouẽdi euz in ocio peccat. Nõ qui intentione miſerendi. Ad ſcðz. Rñ. Ociũ corporale duplr intelligi poteſt. Aut quecunqꝫ vacatio ab operibus corporalib⁹. Aut vacatio ab operib⁹ iuſte neceſſitatis ſiue pie vtilitatis ſm qð dicit Grego. ꝙ Ocioſus ſermo eſt ꝗ caret intentione pie vtilitatis: aut iuſte neceſſitatis. Primo modo ociũ nõ eſt ſemꝑ reꝑhenſibile: imo etiã laudabile: vt qñ fit ex honeſta cauſa. Scðo mõ: ſẽper eſt reꝑhenſibile. Sꝫ aliqñ reprehẽſione veniali: aliqñ mortali ſm ꝙ maior eſt vel minor imꝓbitas voluntatis opari nolentis: aut maior vł minor neceſſitas ſiue vtilitas opis. Itẽ ſuper illud. Si quis nõ obedierit. Glo. ꝑcipim⁹ vt operenť: ergo operari manibus eſt preceptum apoſtolicũ: ergo ligat oẽs Rñſ. Sicut quedam ſunt bona per ſe. Vt ſanum eſſe. Quedam ꝑ accidẽs ꝛ propter alterum. Vt medicari. Prima autem appetenda ſunt ſemꝑ ꝛ omnib⁹. Scða autem in caſu ꝛ aliquibus. Sic quedam precipiuntur propter ſe: qꝛ ꝑ ſe bona. Vt deum colere. Parentes honorare Et hec ſunt ſemper habita oportunitate implẽda et omnibus. Quedam vero precipiuntur ꝛ hoc propter aliud. Vt generationi vacare propter multiplicationem ꝛ ꝯſeruationem humani generis: ꝛ hec non ſemꝑ ab omnib⁹ ſũt implẽda: ſꝫ aliqñ: qñ. ſ. neceſſitas horum propter que data ſunt: imminet: nec ſubuenitur ab aliis. Laborare vero ꝛ operari manibus non eſt de his que bona ſunt ꝛ precepta propter ſe. Dicit enim opus de ſe indifferens non virtuoſum: ſꝫ eſt de his que ſunt bona ꝛ precepta propter aliud. Vnde non ligat omnes ꝛ ſemꝑ: ſed aliquos ꝛ in caſu neceſſitatis ꝑpter quam preceptum eſt. Preceptum autem eſt ꝑtim ꝓpter neceſſitatem ſpũalem: ad vitanda ſcꝫ peccata: ꝗ ex ocio naſcuntur. Partim propter corporalem: ad quirendum. ſ. vñ ſubſtentetur corporis ſanitas ꝛ vigor. Vbi ergo occurrit alicui neceſſitas ſpũalis quia ex ocio implicatur pecatis: que niſi per laborem nõ poteſt vitare: debet laborare. Vbi etiam occurrit neceſſitas corporalis qꝛ aliunde nõ poteſt neceſſaria inuenire: debet laborare. Vbi etiam occurrit vtraqꝫ ſimul: vtqꝛ alias nõ poteſt modo licito ꝛ honeſto: ſine pctõ vel furti vel adulationis: vel huiuſmodi neceſſaria inuenire: debet laborare. Alias exceptis his trib⁹ caſibus nullꝫ puto teneri ad laborandum preciſe. Aliqñ tñ expedit ſic laborare: aliqñ nõ. Si eñ homo aliās habet neceſſaria mõ licito ꝛ alias per exercitium ſpirituale vitat ſufficienter peccata: quãuis nõ teneatur laborare: ſi tñ nõ vacat operi ſpirituali vel temporali vtiliori. Vel ſi vacat vtiliori: tñ per laborem hunc: ab illo opere non impeditur notabiliter expedit laborare. qꝛ perfectius eſt vtrumqꝫ facere ꝙ alterum tantum. Si autẽ alias nõ expedit: vt qñ impeditur exercitium. Vel publicum vt lectionis: aut predicationis publice. Vel priuatum vt lectionis vel orationis priuate. Item ſuper illud. Quod eſt ſignum in epiſtola. Contra. Non eſt ſignum in epiſtola ad Hebreos. Rñſ. Illa et ſi ſua fuerit auctoritate qꝛ eam miſit: tamen Luce fuit compilatione qꝛ poſt Pauli receſſum eam greco ſermone ſcripſit. Item ſuper illud Ita ſcribo. Gratia domini ꝛc. Cont. Non ita ſcribit in epiſtola ad Epheſios capitulo vltimo. Nec in prima ad Theſſalonicenſes. capitulo vltimo. Reſponſio. Quamuis non ſcribit hec verba preciſe tamen ſcribit ſimilia ꝛ quaſi equipollentia.

L

Egeſtas ē duplex.

M

Laborare ꝛ operari manibus qñ teneať quis.

Explicit ſecunda Epiſtola
ad Theſſalonicenſes.

Incipit pꝛologus Poſtillatoꝛis in Epiſtola ad Timotheum.

Qui docet filium ſuum in zelum mittit inimicum: ꝛ in medio amicorum gloriabitur in illo. Eccle. xxx. Finis: ꝛ eſt cauſa cauſarꝫ ꝛ eſt effectus cauſarum. Cauſa cauſarum eſt in intentione operãtis. Quia finis monet efficientem: ꝛ efficiens agit in materiam ꝛ in ea imprimit formam. Effectus cauſarum eſt in executione operis. Quia agens primo imprimit in materia formam ꝛ ſic aſſequitur finem. vñ habito fine ceſſat motus. Ex hoc fine poteſt perpendi quam vtile ſit docere ſubditos.

¶ Ad docendum enim alios ſequitur finis bonus triplex.

Primo Adquiſitio ſapientie Prouerb. ix. Doce iuſtum ꝛ feſtinabit accipere. Audiens eñ ſapiens ſapientior erit Prouerb. i.

Secundo Communicatio adquiſite. Dañ. xi. Docti in populo docebunt plurimos. Pš. Deus docuiſti. ꝛcet. pš. vij.

Tertio Vtilitas cõmunicate Dañ xii. Qui autẽ docti fuerint fulgebunt quaſi ſplendor firmamenti ꝛ ꝗ ad iuſticiam erudiunt multos.

Que vtilitas quadruplex inuenitur in ſcriptura.

pſ. l. Prima conuerſio peccatorum. Pſ. Docebo iniquos.
Secunda Stabilitio iuſtorum. Prouerbio. xxiiij. Uir doctus robuſtus.
Tertia eſt depreſſio rebellium.
Quarta Glorificatio ꝛ ordinatio fidelium. Sic dicit in propoſito verbo. Qui docet filium ſuum in zelū mittit ꝛc. In quo tangitur triplex cauſa huius epſtole. ſcʒ efficiens in hoc nomine. Qui. Materialis in doctrina filij. ibi. Docet filium ſuum. ſ. timotheum. Finalis duplex. ſ. Pſeudo legem predicantium repulſio. ibi. In zelum. ſ. inuidie: mittit inimicum. ſ. eccleſie ꝛ de ordinatione eccleſie gloriatio. ibi. Et in medio amicoꝝ ꝛ ce. In hoc etiā patet cauſa formal' qꝛ primo monet Timotheum de pſeudo repulſione. Secundo docet de eccleſie ordinatione. Poſtq̄ eñ ſcripſit apoſtolus eccleſijs: hic incipit ſcribere eccleſiarum rectorib⁹. Et primo timotheo ep̄o: filio ſuo ſpirituali. Qui thimotheus ex matre fideli: ꝛ patre gentili genitus fuit: vnde ꝛ ipſe gentilis erat prius ꝛ incircunciſus: ſed poſtmodum habito fratrum teſtimonio Paulus eum ſecum duxit ꝛ timore iudeorum circuncidit. Sicut habetur Actu. xvj. Et qꝛ eruditus erat ſciētia diuina ꝛ humana ipſiuʒ ep̄m creauit. Et ideo commonet vt ſollicitus in eccleſiaſtica ordinatione Timotheo enim in aſia relicto ſcribit paulus preſentem epiſtolam a laodicia per Tythicum diaconem. Intentio ergo eius eſt in hac epiſtola: ipſum inſtruere ſpecialiter de repulſione inimicorum eccleſie: ꝛ de officio ep̄ali. ſ. Quomodo eccleſiam inſtruat Quales preſbyteros vel diacones ordinet. Quomodo in eccleſia ſe habeat: ꝛ quomō eā regat ꝛcet. ſicut tangitur in propoſito verbo. Qui docet filium in zelum ꝛc. Iam apparet quis autor: qꝛ Paul⁹. Que materia: qꝛ docere filium. Quis finis: qꝛ depreſſio inimicorum: ꝛ ordinatio amicorum. Forma etiam in modo procedendi oſtenditur.

Incipit Argumentum.

Timotheum inſtruit ꝛ docet de ordinatione epiſcopatus et diaconij ꝛ omnis eccleſiaſtice diſcipline ſcribens ei a Laodicia per Tythicum diaconē.

¶ Huic epiſtole premittit beatus Hieronimus argumentum. In quo tangitur primo finis: qꝛ Timotheuʒ inſtruit ꝛ docet. Secundo materia: qꝛ de ordinatione epiſcopatus ꝛ diaconij: ꝛ omnis eccleſie diſcipline. Tertio autor: qꝛ ſcribens ei a Laodicia.

Capitulum primum.

Paulus apoſtolus ieſu chriſti ſecundum imperium dei ſaluatoris noſtri ꝛ chriſti ieſu ſpei noſtre. Timotheo dilecto filio in fide.

¶ Preſens epiſtola quam primam ſcribit apoſtolus Timotheo epiſcopo diuiditur in ꝑtes quattuor. Primo enim ponit ſalutationem. Secū do monet ad pſeudo legem predicantium repulſionē. ibi. Sicut rogaui te ꝛc. Tertio inſtruit eum circa eccleſie ordinationem cap̄. ij. Deinceps quarto ꝛ vltimo ſubdit concluſionem cap̄. vltimo. ibi. O timothee depoſitum cuſtodi. In ſalutatione ponitur primo ſalutās ꝑſona. Secundo ſalutate. ibi. Timotheo dilecto. Tertio ſalutationis forma. ibi. Gratia ꝛ miſericordia. In prima perſonam ſalutantem deſcribit ꝛ commendat a nomine proprio: qꝛ paul⁹. Ab officio apoſtolico: qꝛ apoſtolus chriſti. Ab ingreſſu debito: qꝛ ſm imperium dei. In nomine humilitas: quia Paulus. In officio dignitas: quia apoſtolus. In ingreſſu ſeritas: qꝛ ſm īpiū dei. Et hoc eſt qd̄ dicit [Paulus] id eſt nomen humilitatis [apoſtolus] nomen dignitatis. Apoſtolus inquā [xp̄i ieſu] nomen eſt autoris a quo. ſ. habet illud nomē ꝛ etiam dignitatem. Apoſtol⁹ dico [ſm imperiū dei] patris. ſ. id eſt ſm voluntatem ꝛ iuſſionem dei: nō vſurpatione propria. Sicut illi de quibus Hieremi. xxiij. Non mittebam eos ꝛ ipſi currebant: dei inq̄ [ſaluatoris noſtri] Eſt eñ deus ſaluator omnium ꝑ ſufficientiam. Sʒ fidelium tantum per efficientiam. Infra. iiij. Qui eſt ſaluator omnium hominum ꝛ maxime fideliū [ꝛ] ſm imperium [chriſti ieſu] Ieſu inq̄ [ſpei noſtre]. i. qui eſt ſpes noſtra: ꝑ quem ſperamus gloriam. Pſal. Qm̄ tu es domine ſpes mea. Talis inq̄ ſcribit ſuple. [timotheo dilecto filio] licet eſſet epiſcopus tn̄ ex familiaritate vocat eum filium. Filio inq̄ nō carnali ſed [in fide] In fide eñ eum genuit. j. Coꝛ. iiij. In chriſto ieſu ꝑ euangelium ego vos genui. pſ. xx.

Gratia ꝛ miſericordia ꝛ pax a deo patre ꝛ chriſto ieſu domino noſtro.

¶ Hic ſubditur ſalutationis forma. Ubi implicantur tria petitionem ſuam cōmēdantia. Primo qꝛ petit donum qd̄ ad ſalutem ꝓdeſt. Secundo qꝛ petit ab eo qui dare poteſt. ibi. A deo patre. Tertio qꝛ petit per eum qui amicus eſt. ibi. Et chriſto ieſu. Sic enim debem⁹ petere. ſ. Bonam rem. Et a domino rei. Et per amicum domini.

Bonum autem quod optat ei triplex eſt qd̄ maxime expediens eſt prelato ſcʒ Prelato expediūt tria.
Quod ſit gratioſ⁹ in officio: vt non offendat proximū.
Quod ſit mundus a peccato: vt non offendat deum.
Quod ſit quietus in ſeipſo vt nec offendat ſeipſum.
Primum facit gratia. Secundum miſericordia. Tertium pax. Et hoc eſt qd̄ optat timotheo [gratia]. i. ſuꝑabundantia gratie epiſcopalis [et miſericordia]. i. remiſſio peccatorum. Qd̄ enim in alijs epiſtolis vocat gratiam: hic vocat miſericordiam [ꝛ pax]. i. tranquillitas mentis ſit ſi. tibi [a deo patre] a quo omnia [ꝛ xp̄o ieſu domino noſtro] per quem omnia. Chriſto ieſu q̄tū ad humanitatem. Domino noſtro: quantum ad diuinitatem.

Sicut rogaui te vt remaneres epheſi: cum irem in macedoniam vt denunciares quibuſdam: ne aliter docerent neque intenderent fabulis: ꝛ genealogijs: interminatis: que queſtiones preſtant magis quam edificationem dei que eſt in fide.

¶ Poſt ſalutationem monet timotheum: ad pſeudo legem predicantium repulſionem. Ubi primo monet cohiberi predicantes legem. Secundo ne videatur lex mala: ſubdit legis commendationem. ibi. Scimus autem qꝛ bona eſt lex. Tertio hortatur eum ad prophetarum ſtudium ꝛ expoſitionem. ibi. Hoc preceptum cō mendo tibi. In prima oſtendit primo quid prohibendū qꝛ doctrina falſa. Secundo quid tenendum: qꝛ charitas vera. ibi. Finis enim precepti. Tertio: quare hoc faciendum: qꝛ propter pericula ꝯtingentia. ibi. A quibus quidam aberrantes. In prima tangūtur quinque quare cohibenda eſt doctrina falſa pſeudo apoſtoloꝝ Primo qꝛ damnata a ſuperiori. Secundo: qꝛ ꝯtraria veritati. ibi. Ne aliter docerent. Tertio qꝛ ꝯſona vanitati. ibi. Neq̄ intenderent fabulis. Quarto qꝛ materia litigij. ibi. Que queſtiones preſtant. Quinto qꝛ deuia a fide chriſti. ibi. Magis q̄ edificationem. Et ita peccat in quattuor cauſis. In efficiente: materia: forma. ꝛ fine. Dicit ergo [Sicut rogaui] Hic deficit littera: ꝛ debet ſuppleri ſic O timothee ita fac [ſicut rogaui te] quaſi comparem. Nō dicit ꝑcepi propter affectū charitatis. ꝛ formam humilitatis. Rogaui inq̄ [vt remaneres Epheſi] ad ordinandum. ſ. eccleſiam illam q̄ eſt metropolis Aſie minoris: q̄ eſt ꝑ ars Grecie. Rogaui dico [cū irē macedoniā] Ideo autē rogaui te remanere. ibi. [denunciātes q̄buſdā]. ſ. pſeudo. Qui dicūt

diſcretiue: q: diſcreti a fidei z eccleſie vnitate. Canonica iude. Hi ſunt qui ſegregant ſemetipſos: animales: ſpm nō habentes. Denūciares inq̄ʒ [ne aliter] q̄ꝫ nos. i. ꝯtrario modo [docerent] ipſi doctores Gala. i. Si quis vobis aliud. i. contrarium euangelizauerit anathema ſit. [neqʒ intēderent] ipſi minores [fabulis] iudeorum .i. traditionibus falſis quibus tradunt ꝙ Adam duas vxores habuit. ſ. euam z aliam ex qua dicunt multos filios eſſe natos: qḋ fabula eſt cum nuſq̄ʒ in ſcriptura canonica inueniatur. Uel [fabulis]. i. obſeruantijs legalibus: poſt xp̄i aduentū fabuloſis [z genealogijs] q̄bus texerunt diuerſas Ade generationes: ſm duas eius vxores. Uel [genealogijs] quibus dicunt ſe eſſe de genere Abraam z dauid: z per hoc ꝓprium eoꝝ eſſe ſalutem nō gentium. Uel [genealogijs] quibus narrant chriſtum nō eſſe de genere Dauid. Genealogijs dico [interminatis]. i. ſine termino certo exiſtentibus. Uel [interminatis]. i. prohibitis a deo. Sicut aliquid prohibetur ſub interminatione anathematis [que] fabule z genealogie [q̄ſtiones]. i. lites [magis preſtat q̄ꝫ edificationem dei]. i. q̄ꝫ edificationem hominum in iuſticia dei [que] ſcʒ edificatio iuſticie dei [eſt in fide] nō in lege. Fides enim iuſtificat Abachuch. ſecund. Juſtus enim ex fide viuit.

Finis autem precepti eſt charitas de corde puro: z conſcientia bona: z fide non ficta.

¶ Hic ſubdit quid tenendum q: charitas. Quam commendat. Primo a fructu: q: finis. Secundo a radice. ibi De corde puro. Dicit ergo [Finis] Hoc dupliciter ꝯtinuatur. Primo modo ſm ꝙ eſt ibi. enim. Sic. q. Uere iuſticia eſt ex fide: q: ex fide eſt ſpes z ex fide z ſpe charitas que eſt adimpletio legis [Finis enim precepti eſt charitas] Alio modo continuatur ſm ꝙ eſt. ibi. autem. ſic. Quia illi intendunt fabulis quibus non eſt intendendum: ſʒ potius charitati: q: charitas eſt adimpletio legis. Et hoc eſt ꝙ dicit [Finis autem precepti .i. preceptorum omnium [eſt charitas] Ro. xiij. Plenitudo legis eſt dilectio. Charitas dico que eſt [de corde puro]. i. puro intellectu ſiue affectu ſine carnalitate [z ꝯſcientia bona]. i. ſpe bona ſine heſitatione [z fide nō ficta]. i. credulitate vera: ſine ſimulatione. Uel [fide nō ficta]. i. nō fictili ſiue fragili: ſed ꝯtra aduerſa forti. Non enim deus charitate diligitur: niſi ꝯgnoſcat. credatur z ſperetur: z poſſunt hec tria referri ad illa tria Mat. xxij. Diliges dominum deum tuum ex toto corde z ex tota anima: z ex tota mente.

B Finis quattuor modis accipitur. ps. cxviij.

¶ Notandum ꝙ finis accipitur quattuor modis Eſt enim Finis ꝯſumationis. Sic domus finit q̄ſi ꝯſummatur. De quo Ps. Ois conſummatiōis vidi finem. Sic beatitudo eſt finis noſter.
Finis ꝯſumptiōis. Sic cādela finita dicitur q̄ſi cōſumpta eſt. Geñ. vj. Finis vniuerſe carnis venit coraʒ me. Loquitur de diluuio.
Finis terminationis Sic pratum dicit finiri vbi terminat. Eſa. ix. Cuius regni non erit finis.
Finis intentiōis. Sic dicit. Talis eſt finis huius operarij. i. intentio Job. vij. Sicut mercenarius preſtolat finem operis ſui.
Poſſumus ergo dicere vere de charitate ꝙ eſt
Finis preceptoꝝ ꝯſummatione Ut hic dicitur.
Finis viciorum ꝯſumptione. q: Uniuerſa delicta operit charitas Prouer. x.
Finis miſeriarum in gloria: terminatiōe: q: ꝑfecta charitas foras mittit timorem q: timor penā habet quod maxime patet in glo. j. Joh. quarto.

C Charitas priuilegium ē multiplex

Finis opeꝝ intentione. Uñ apoſtolus. Omnia veſtra in charitate fiant.
¶ Notandum vlterius ꝙ multiplex eſt priuilegium charitatis. Eſt enim charitas.
Uita opeꝝ. j. Coꝝ. xiij. Si deſtribuero facultates zc. Charitatem autem zc.
Finis ꝓceptorum. Ut hic Finis zc. Et Ro. xiij. Plenitudo legis zc. Matth. xxij In his duobus mandatis tota lex pendet z prophete.
Excellentior viarum. j. Coꝝ. xij. Adhuc excellentiorē viam vobis demonſtro.
Maior virtutum. j. Coꝝ. xiij. Maior autem horuʒ eſt charitas.
Mater omnium bonoꝝ. Ephe. tertio In charitate radicati. Sap. vij. Ignorabam quoniam omnium bonorum mater eſt.

A quibus quidam aberrantes conuerſi ſūt in vaniloquium: volentes eſſe legis doctores: non intelligentes: neque que loquātur neqʒ de quibus affirmant.

¶ Habito quid prohibendum quid faciēdum. Hic ſubdit quare hoc ſit faciendum. ſ. propter periculum erroris qḋ tangit triplex. Primo locutionem vanitatis. Secundo ambitionem p̄lationis. ibi. Uolentes eſſe. Tertio cecitatem cognitionis. ibi. Non intelligentes. ps. lvij. Dicit ergo [a quibus]. ſ. fide z ſpe z charitate [quidā] .ſ. pſeudo aberrantes. Ps. Errauerunt ab vtero locuti ſūt falſa [ꝯuerſi ſūt]. i. totaliter verſi [i vaniloquiū] .i. predicationem legalium: putantes ea adhuc ſeruiri ps. xj. debere que tamen vana ſunt poſt chriſtum Ps. Uana locuti ſunt vnuſquiſqʒ ad proximum ſuum. Ipſi dico [volētes eſſe legis doctores] qḋ deteſtius eſt. Contra illud. Jac. iij. Nolite plures magiſtri fieri. [non intelligentes]. i. intus legentes. Cum tamen ſcriptum ſit. Prouer. j. Et intelligens gubernacula poſſidebit [neqʒ que loquuntur] Hoc dupliciter exponitur. Primo modo ſic [neqʒ que loquuntur]. i. ꝯcludere intendunt. .i. ꝯcluſiones [neqʒ de quibus affirmant]. i. teſtimonia per que probare intendunt. i. propoſitiones. Secundo modo totū econtrario ſic [neqʒ que loquūt]. i. ꝑ que ꝓbare nituntur. i. propoſitiones [neqʒ de quibus affirmant]. i. que probare nituntur. i. concluſiones.

Scimus autem q: bona eſt lex ſiquis ea legitime vtatur.

¶ Superius monuit cohiberi predicantes legem. Hic ne lex videatur mala ſubdit legis commendationem. Ubi primo affirmat legem eſſe bonam. Secūdo nihilominus gratias agit q: deꝰ vocauit eum a lege ad gratiam. ibi. Gratias ago ei qui me ꝯfortauit. Tertio oſtēdit quare hoc fecerit. ſ. ad alioꝝ exemplum z formam. ibi. Fidelis ſermo z omni acceptione. In prima oſtendit primo ꝙ lex ſit bona. Secundo ꝙ malis coercēdis: nō bonis: ſit impoſita. ibi. Scientes hoc ꝙ iuſto. Tertio ꝙ euangelice doctrine ſit ꝯſona non contraria. ibi. Et ſi quid aliud ſane. Dicit ergo [Scimus autem] q. Illi nō intelligūt: nos autem ſic [autem] ꝓ ſʒ Nos [ſcimus q: bona eſt lex] Roñ. vij. Bona eſt lex z mandatum iuſtum z ſanctum. Bona inq̄ʒ [ſiquis ea vtat legitime]. i. bona eſt bene vtenti Bene autē vtitur q̄ eaʒ refert ad nouā legē ad quā vt ad finem ordinat. Uti enim eſt id qḋ in vſum venerit: referre in finem. Utitur autem iniuſtus ea legitime: ſe ꝑ eam a peccatis cohibendo. Juſtus autem eam ſpiritualiter intelligendo.

Scientes hoc: quia iuſto lex non eſt poſita.

¶ Hic oſtendit quibus lex ſit impoſita. Et primo ꝙ nō eſt bonis coercendis impoſita. Secundo ꝙ potiꝰ impoſita ſit generaliter ꝯtra mala. ibi. ſʒ iniuſtis. Tertio determinat mala ſpecialia. ibi. Patricidis z matricidis. Dicit ergo [Scientes] q. Ita ſcimꝰ q: lex eſt bona [ſcientes] tamen [hoc q: lex non eſt poſita]. i. impoſita [iuſto] ad dominandum. q: Ubi ſpiritus domini. ibi. libertas. ſecun. Coꝝ. tertio. Chryſ. Non eſt opus freno in bene frenabilem equum: Uel [non eſt poſita iuſto] .i. inſtituta ad iuſtificandum q: Ex operibus legis non iuſtificabitur omnis caro. Gal. ij.

Sed iniuſtis: z non ſubditis impijs: z peccatoribus ſceleratis z contaminatis.

¶ Hic oſtendit ꝙ impoſita eſt lex generaliter ꝯtra mala. Que mala determinat Primo quo ad legem cōtra quam fiunt. Secundo quo ad materiam in qua fiunt. ibi. Impijs z peccatoribꝰ. Tertio q̄ ad modos quibus

ſunt. ibi Sceleratis ⁊ contaminatis. Dicit ergo [Sz] ſup. impoſita eſt lex [iniuſtis] .i. contra legis naturalis iuſticiam agentibus [⁊ non ſubditis] deo per obedien tiam .i. contra legem diuinam agentibus. Gal. quart. Lex propter tranſgreſſionem legis ſcz poſita eſt ⁊ [im pijs] contra deum [⁊ peccatoribus] in ſe vel in proxi mum peccantibus [ſceleratis] .i. per ſeipſos ſceleribꝰ vacantibus [⁊ contaminatis] .i. alienis peccatis con ſentientibus: vel alterius inductu peccantibus.

Patricidis ⁊ matricidis: homicidis: ⁊ for nicarijs: maſculorum concubitoribus: pla giarijs: mendacibus ⁊ periuris.

¶ Hic determinat mala ſpecialia contra que conſtitu ta eſt lex. Primo: quoad violentiam. Uel propinquo rum ſpecialiter: ſic patricidis ⁊ matricidis. Uel quo runcunqꝫ generaliter: ſic homicidis. Secundo, quo ad concupiſcentiam. Uel ſm naturam ſic fornicarijs. Uel contra naturam ſic maſculorum concubitoribus. Ter tio ad fraudulentiam. Uel in opere ſic plagiarijs. Uel in ſermone ſic mendacibus ⁊ periuris. Dicit ergo [Patricidis] q. Ita impoſita eſt lex peccatoribus: ſcz [Patricidis ⁊ matricidis] .i. parentum occiſoribus qđ eſt valde graue peccatum: auferre. ſ. vitam his a qui bus homo habet vitam Exod. xxi. Qui percuſſerit pa trem vel matrem morte moriatur [homicidis] .i. occi ſoribus aliorum hominum. Exod. xx. Non occides [For nicarijs] ſm naturam luxuriantibus. Exod. xx. Non mechaberis [Maſculorum concubitoribus] ꝯtra na turam luxuriantibus qđ eſt ita graue peccatum vt pro pter ipſum tãtum: dilata incarnatio dicatur: ⁊ omnes tales nocte incarnationis dominice mortui eſſe dicant Leu. xviij. Cum maſculo nõ commiſcearis coitu femi neo [plagiarijs] qui doloſe proximis plagas inferunt. Uel plagium alio modo dicitur venditio hominis libe ri [Mendacibus] qui mendacio proximos fallunt] [per iurio] qui periurio proximos ledunt.

D Lex ad quid da ta ſit.

¶ Notandum hic ꝙ lex data eſt.

Primo ad reuocationem idolatrantium iudeorũ. Uñ in principio legis prohibetur idolatria. Exo. xx.

Scđo Ad declarationeꝫ viciorum. Ro. vij. Cõcupiſcen tiaꝫ neſciebam eſſe peccatum: niſi lex diceret ⁊c.

Tertio Ad eruditionem rudium in xp̃m. Ga. iij. Lex pedagogus noſter fuit in chriſto.

Quarto Ad pugnitionem tranſgreſſorum. Galath. tertio. Quid ergo lex propter tranſgreſſionem poſi ta eſt ⁊ cetera.

Quinto propter domationem ſuperborum. Actu. xv. Hoc eſt onus quod nec vos nec patres veſtri porta re potuerunt.

Sexto ꝓpter ſignum futurorum. Heb. x. Umbrã ha bens lex futurorum.

Septimo ꝓpter diſtinctionem populi iudeorum. Pſ. Non fecit taliter omni nationi ⁊c.

Et ſiquid aliud ſane doctrine aduerſatur: que eſt ſecundum euangelium glorie beati dei: quod creditum eſt mihi.

¶ Habito ꝙ lex ſit bona. Quia malis coercendis: nõ bo nis: ſit impoſita. Hic oſtendit ꝙ euangelio ſit conſona Ubi occaſione huius implicat tria euangelium com mendantia ſcz Materie veritatem: quia: ſane doctri ne: que eſt ſecundum euangelium. Finis vtilitatem: qꝛ glorie dei. Miniſtri fidelitatem: quia creditum eſt mi hi. Dicit ergo [Et ſiquid] q. Contra dicta peccata in ſtituta eſt lex [⁊] etiam ꝯtra alia [ſiquid aliud] a pre dictis [aduerſatur] .i. eſt ꝯtrarium [ſane doctrine] .i. morali ⁊ naturali legi.

Que ſana doctrina dicitur.

E Tum quia ſanitatem inducit. Sic vrina dicitur ſana.

Tum quia ſanitatem efficit diſponendo. Sic medici na dicitur ſana.

Tum quia ſanitatem conſeruat. Sic cibus dicitur ſa nus. Sed heu. quia prime Timothei quarto. dicitur. Erit tempus cum ſanam doctrinam non ſuſtinebunt ⁊c. [Que] quidem doctrina [eſt ſm euangelium] .i. cõ ſonum euangelio non contrarium. Euangelium dico [glorie dei] .i. qđ perducit ad gloriam beati dei. Uel: [glorie dei] .i. qđ predicat gloriã dei [qđ] euangeliũ [creditum eſt mihi] vt ſeruo fideli quaſi exigendum cũ vſuris Galath. ij. Econtra cũ vidiſſem ꝙ creditum eſt mihi euangelium preputij.

Hic queritur ſuper illud. Gratia miſericor dia ⁊ pax. Quare ponit hic in ſalutatione tria cum in alijs non ponat niſi duo. ſ. gratia ⁊ pax. Rñſ. Quanto homo eſt in ſtatu altiori: tanto pluribus indiget donis Non enim tantum debet eſſe Epũs ordinatus in ſe ſꝫ etiam ordinare alios. Item ſuper illud. Sicut roga ui te. Glo. ſicut comparem. Non precepi quaſi minori. Contra. Statim vocauit eum filium. Rñ. Par erat or dine: qꝛ Epiſcopus: minor auctoritate: qꝛ Iuriſdictiõi eius ſubditus: ⁊ ab eo ordinatus. Item ſuper illud. Finis precepti charitas. Contra. Rom. x. Finis legis chriſtus. Rñ. Chriſtus eſt finis terminationis legis: charitas impletionis. Item ibidem glo. Omnes ho mines eque diligendi ſunt. Contra. Amb. Primo dili gendi ſunt parentes deinde filij: deinde domeſtici: dei de extranei. Rñſ. Omnes eque diligendi ſunt quo ad bonum optatum. ſ. vitam eternam: non quantum ad ef fectum. Item ibidem Glo. Cum omnibus prodeſſe non poſſis: his potius conſulendum eſt qui conſtrictiꝰ tibi quaſi quadam ſorte iunguntur. Contra. Ambro. Boni extranei malis filijs preponendi ſunt. Rñſ. In eccleſiaſticis beneficijs boni extranei preponendi ſũt. In beneficijs temporalibus mali filij: qꝛ beneficia ec cleſiaſtica reſpiciunt vtilitatem eccleſie: beneficia tem poralia ordinem nature. Item ſuper illud. De corde puro. Glo. de puro intellectu vt nihil preter deum dili gatur. Contra. Dilectio non eſt ex intellectu. Item Multa preter deum ſunt diligenda. Rñ. Ad primũ in tellectus accipitur hic large pro omni potentia intelle ctuali: vnde comprehendit affectum vñ procedit dile ctio originaliter: nihilominus tamen ex intellectu pro utꝰ eſt potentia cognitiua procedit diſpoſitiue. Ad a liud. Rñ. Nihil diligendum eſt vt finis preter deum: ſed aliquid aliud poteſt diligi vt materia ordinans ad finem. Item ſuper illud. Et conſcientia bona. Gloſa. i. ſpe. Contra. Spes oritur ex meritis merita ex chari tate. Rñſ. Non habitus ex habitu: ſed actus ex actu oritur: ſed differenter. Nam ſpes oritur ex actu chari tatis materialiter: qꝛ materia eſt ſperandi: charitatis vero actus oritur ex ſpe diſpoſitiue. Item ſuper illud. Et fide non ficta. Contra. Nec habitus nec actus cha ritatis oritur ex fide. Rñ. Imo charitatis actus oritur ex fide diſpoſitiue: non electiue. Item ſuper illud. Scimus ꝙ lex bona eſt. Glo. Secundum eos qui car naliter tantum intelligunt non eſt bona. Contra. Ipſa carnalis obſeruantia bona fuit. Rñ. Bona fuit in ordi ne ad ſpiritualem intelligentiam: non per ſe carnaliter tantum intelligenti. Item ſuper illud. Iuſto non eſt lex poſita. Glo. Ut ei dominetur. Contra. Iuſtus ſub iectus eſt legi ⁊ tenetur eam ſeruare. Rñ. Non domi natur lex iuſto dominatione coacta: quaſi per modum timoris vt tyrannus: ſꝫ dominatione voluntaria quaſi p modum amoris: qꝛ voluntarie implet legem. Item ſuper illud. Sceleratis. Glo. Quibus per ſe ſcelus pla cet. Contra. Nulli per ſe placet malum. Rñ. Per ſe in telligit: contra per alterum: quia ſine alterius ſugge ſtione: non contra per accidens. Malum enim placet non ratione deformitatis. ſ. vt malum: ſed ratione eiꝰ quod eſt ſubſtractum malicie.

Homo q̃ to ẽ i altiori ſtatu tanto pluribꝰ indi get donis

Gratias ago ei qui me confortauit in chri ſto ieſu domino noſtro: quia fidelem me exiſtimauit: ponens in miniſterio. Qui prius blaſphemus fui ⁊ perſecutor ⁊ contu melioſus.

¶ Superius oſtendit legem eſſe bonam. Hic gratias agit deo: quia eum a lege vocauit ad gratiam. vbi tan

git Primo ſtatum ad quem vocatus eſt. Secundo ſtatum a quo vocatus eſt. ibi. Qui prius fui blaſphemus. Tertio dona que in vocatione ſua aſſecutus eſt. ibi. Sed miſericordiam dei aſſecutus. Circa primum tangit tria. Primo Datam ſtabilitatem: quia me confortauit. Preuiſam fidelitatem: quia me fidelem exiſtimauit. Collatam authoritatem: quia me in miniſterio ponens. Felix ſeruus qui eſt Robuſtus: vt nunquam relinquat dominum. Fidelis vt non diſſipet commiſſum. Autenticus: vt non vſurpet officium. Dicit ergo [Gratias] q. Ita creditum eſt mihi euāgelium ex hoc [Gratias ago] non tātum dico [ei] ſcilicet deo [qui me confortauit] id eſt: mentem meam roborauit: ad credēdum ⁊ patiendum. Phil. vii. Omnia poſſum in eo qui me confortat. Et hoc [in chriſto ieſu domino noſtro]. i. in fide ⁊ dilectione chriſti ieſu. Rom. viij. Quis nos ſeparabit a charitate chriſti. Gratias inquam ago [quia me fidelem exiſtimauit] id eſt: preuidit. Luc. xij. Quis putas eſt fidelis diſpenſator ⁊ prudens ⁊c. Ipſe dico [ponens] me [in miniſterio] euangelij ꝑdicandi. Act. xij. Segregate mihi Paulum ⁊ Barnabam in opus ad quod aſſumpſi eos [Qui prius] q. d. Hec autem per legem non habui imo potius ɔtraria: quia [prius fui blaſphemus] in deum: ⁊ ſic dign⁹ morte. Leui. xxiiij. [et perſecutor ſanctorum] ſicut patet Act. ix. Saule ſaule quid me perſequeris. Et. j. Corinth. vj. Non ſum dignus vocari apl's qm̄ pſecutus ſū eccleſiā dei [⁊ ɔtumelioſus] .i. comphenſus ſanctis inferre cōtumelias.

Seruus qñ dicat felix fidelis / et autenticus ?

Sed miſericordiam dei conſecutus ſum: quia ignorans feci: in incredulitate. Superabundauit autem gratia domini noſtri cum fide et dilectiōe: que eſt in chriſto ieſu.

¶ Hic ſubdit dona que in vocatione ſua conſecut⁹ eſt. Et primo indulgentiam in malis. Secundo: abundantiam in bonis. ibi. Superabundauit autem gratia. In prima tangit Primo culpe remiſſionem. Secundo cōditionem. ibi. Quia ignorans. Dicit ergo [Sed]. q. Ita talis fui [ſed miſericordiam dei] .i. remiſſionē peccatorum per dei miſericordiam [conſecutus ſum] quaꝫ tñ non ſequebaꝛ ſed pſeqͥbaꝛ. Act. ix. Saule [qꝛ ignorās] Hoc dupliciter legiꝛ. Primo: materialiter ſic [quia ignorans] id eſt: de eo quod ignorans feci. Ego dico degens [in incredulitate] ſub lege. Secundo legitur cauſaliter ſic. Ita miſericordiam conſecutus ſum: et hoc facilius [quia ignorans feci] Seruus enim ſciens voluntatem domini ſui ⁊ non faciens plagis vapulabit multis ⁊c. Luc. xij. Ego inquam degens [in incredulitate] In hoc enim credebat Paulus obſequium deo preſtare. Joh. xvj. [Superabundauit autem] quaſi. Nec ſolum peccatorum remiſſionem conſecutus ſum [autem] ſed [ſuperabundauit] in me ſupple [gratia domini noſtri] quia: ſcilicet diuerſa bona mihi dedit. Ubi enim abundauit delictum ſupabundauit ⁊ gratia. Ro. v. Et dicit ſuperabundauit: quia plura ⁊ maiora fuerunt bona ſequentia quam fuerant mala precedentia. Superabundauit inquam: ⁊ hoc [cum fide ⁊ dilectione] .i. cum perfectione fidei ⁊ dilectionis ſimul data. Uel [cum fide ⁊ dilectione] .i. in fide ⁊ dilectione [que] ſcꝫ [eſt in chriſto ieſu] non in lege.

F Gratia cur dicaꝛ plus abūdaſſe in paulo q̃ in aliis apoſtolis

¶ Nota ꝙ gratia abundaſſe in Paulo dicitur plus q̃ in alijs apoſtolis.

Primo Ad laborum maiorum perpeſſionem .j. Cor. xv. Abundantius oībus la. nō ego ⁊c.

Secundo: Ad magis generaliorem predicationē. Ro. xv. Uſqꝫ ad Illiricum repleui euangelium.

Tertio. Ad plurium populorum conuerſionē. Eccli. l. Qui preualuit amplificare ciuitatem. ſ. eccleſiam qui adeptus eſt gloriam in cōuerſione gentis.

Quarto. Ad ampliorem ſecretorum dei cognitionem ij. Cor. xij. Scio hominem raptum vſqꝫ ad tertiū ⁊c.

Fidelis ſermo ⁊ omni acceptione dignus.

¶ Superius Primo commendauit legem. Secundo gratias egit: quia deus vocauit eum a lege ad gratiā. Hic tertio oſtendit quare deus eum vocauit: quia ad aliorum exemplum et formam. Ubi vocationis ſue tāgit Primo cauſam communem. Secundo cauſaꝫ ſpecialem. ibi. Sed ideo miſericordiā. Tertio ſubdit gratiarum actionem. ibi. Regi ſeculorum. Circa cauſam vocationis cōmunem tangit Primo acceptationem. Secundo ſeriem: quia ieſus x̄ps venit in hunc mundū Tertio finem: quia peccatores ⁊c. Dicit ergo [Fidelis] q. Hoc in me fecit ⁊ hoc ad aliorū informationem [fidelis enim] .i. verax eſt [ſermo] quē ſū dicturus ſuꝫ. Pš. Fidelis dominus in oībus verbis ſuis. Alia litera habet [Humanus ſermo] qꝛ. ſ. de verbo humano [et omni acceptione dignus] .i. per oīa acceptabilis: quia bonus. Pš. Eructauit cor meum ⁊c. Ps. lxvij.

Quia chriſtus Jeſus venit in hunc mundum peccatores ſaluos facere: quorum primus ego ſum.

¶ Hic tangit vocationis ſeriem: ⁊ Primo vocationis dignitatem: quia ieſus chriſtus. Secundo dignationē. quia Uenit in hunc. Dicit ergo [quia ieſus chriſtus] q. Ita eſt fidelis ⁊ acceptabiľ ſmo iſte. ſ. qꝛ [ieſus x̄ps venit] gratis non inductus: non meritis hominū tract⁹ [in hunc mundum] .ſ. miſerum: mundus tamen in iſto mūdum. Joh. xvj. Exiui a patre ⁊ ve. ⁊c. Uenit inquā [peccatores ſaluos facere] Matth. ix. Non veni vocare iuſtos ſed peccatores ad penitentiam [quorum] ſcilicet peccatorum [primus ego ſum] .i. maximus. Primus. ſ. non ordine tēporis ſed magnitudine iniquitatis. Ecce magna humilitas apoſtoli: qui cum eſſet maximus doctorum vocat ſe hic maximum peccatorū. Et alibi: minimū ſanctorū. Ephe. iij. Mihi autē oīm ſanctorū minimo. Felix vocatio Imo admirabilis: vbi tāta Uocantis ſublimitas: qꝛ Jeſus x̄ps. Sublimitatis liberalitas: quia venit. Liberalitatis humilitas: qꝛ in hunc mundū. Humilitatis vtilitas: qꝛ peccatores ſaluos. Utilitatis gñalitas: qꝛ quorū prim⁹ ego ſum.

Sed ideo miſericordiam conſecutus ſum: vt in me primo oſtēderet chriſtus ieſus omnem patientiam ad informationē eorū qui credituri ſunt illi in vitam eternam.

¶ Hic ſubdit rationem ſpecialem ſue vocationis. Circa quam tangit tria. Primo effectum miſericordie in ſeipſo. Secundo ex hoc ſignum patientie in chriſto. ibi Ut in me primo oſtenderet. Tertio ex hoc exemplum confidentie in proximo. ibi. Ad informationem. Et hoc eſt ꝙ dicit [Sed ideo miſericordiam conſecutus ſum] id eſt: peccatorum remiſſionem [vt in me primo] id eſt: maximo peccatorum. Uel [primo] .i. anteq̃ in alijs perſecutoribus. Ipſe enim ſecundo anno poſt aſcenſionē domini conuerſus eſt. Uel [primo] .i. maxime [oſtenderet ieſus chriſtus omnem] .i. perfectam [patientiam] Magne enim patientie fuit ſignum tandiu perſequentem ſe ſuſtinere. Maioris in ipſo actu perſecutiōis eū ad ſe miſericorditer reuocare Maxime de perſecutore predicatorem ⁊ apoſtolum facere ſed plus q̃ maxime ſi dici poteſt: ſtatim ſecreta ſua ei pre ceteris reuelare. Gal. j. Non ab homine accepi illud ⁊c. Oſtenderet dico [ad informationem eorum qui credituri ſūt ei] vt ſcilicet exemplo meo nullus de immanitate deſperet ſceleris. Credituri inquam ipſi dico per huiuſmodi incredulitatem tendentes [in vitam eternā] .ſ. de cognitione fidei ad viſionem ſpeciei.

Regi autē ſeculorū immortali inuiſibili ſoli deo: honor ⁊ gl'ia in ſecula ſeculorꝝ. Amen.

¶ Hic de vocatiōe ſua ſubdit gratiarum actionē. Ubi primo deſcribit illū cui gratias agendū: quia Regi ⁊c. Scd'o ponit formam gratiarū. ibi. Honor ⁊c. Deū aūt cui gratias agit: deſcribit ſiue cōmendat A poteſtatis ſublimitate: qꝛ Regi. Sublimitatis generalitate: ſeculorū. Generalitatis immutabilitate: Imortali. Immutabilitatis incomprehenſibilitate: inuiſibili. Deitatis

vnitate. Soli deo. Dicit ergo. Ita predicta mihi fecit dominus. Pro hiis [autem] ſit [regi]. i. deo qui eſt Rex Regum ⁊ dñs dominantiũ. Apoc. xix. [ſeculorũ] po̅.cxliiij preteritorum preſentium: ⁊ futurorũ. Pſ. Regnũ tuũ regnum oim ſeculorum [immortali]. i. immutabili: q2 ſm Aug. In omni natura mutabili: nõ nulla mors eſt: ipſa mutatio. j. Tim. vj. Solus habet immortalitatẽ [inuiſibili] viſione corporali: quia viſiones patribus exhibite: per creaturas facte ſunt. Uel [inuiſibili] etiã viſione ſpirituali: id eſt incomprehenſibili [ſoli deo] id eſt: qui ſolus eſt deus natura. Eſa. xliij. Abſq; me non eſt deus. Huic inquam ſit [honor] a creaturis: exhibitio: ſcilicet reuerentie in teſtimonium virtutis [et gloria] in ſeipſo. Eſa. xlij. Gloriam meam alteri non dabo. Sit inquam [in ſecula ſeculorum. Amen. [Confirmatio eſt.

Hoc preceptum commendo tibi fili Thimothee ſecundum precedentes in te prophetias vt milites in illis bonam militiam: habens fidem et bonam cõſcientiam. Quam quidam repellentes circa fidem naufragauerunt.

¶ Superius monuit primo prohiberi predicantes legem. Secundo ne lex videretur mala ſubiunxit legis cõmendationem. Hic tertio eum ad prophetarum ſtudium ⁊ expoſitionem. Et Primo monet vt prophetis exponendis fideliter intendat. Secundo oſtendit q̄ propter quoſdam errantes id facere oporteat. ibi. Quam quidem repellentes. Tertio quoſdaz ex illis nominat ibi. Ex quibus eſt Hymeneus. In primo tangit tria. Primo: monitionis formam: quia hoc preceptum ⁊c. Secundo materiam. ibi. Ut milites in illis. Tertio facultatem. ibi. Habens fidem. Dicit ergo [Hoc preceptum] q. Quia oĩs ſalus eſt a chriſto non a lege: ideo o [fili Timothee hoc preceptum cõmendo tibi] ne. ſ. poſſis diſſimulare. Cõmendo inquã. ſ. [precedentes in te prophetias]. i. ſm ſciẽtiam prophetiarũ que in te fuit ante tuã ordinationem. Uel [ſm precedentes ⁊c.] . i. ſm reuelationem mihi prius de te factã Cõmendo inquam hoc preceptum [vt milites] actu [in illis]. ſ. prophetijs exponendis [bonaz militiam]. i. exercitationẽ multis vtilẽ: i. vt exercites te in prophetarum expoſitione que multis erit bona et vtilis. Tu dico [habens fidem] rectam: ne. ſ. erres [⁊ conſcientiam bonam] ſcz: docendo quod non facis Pudor eſt enim aliud facere et aliud predicare [quam]. ſ. bonam conſcientiam [quidam repellentes] flagitijs [naufragauerunt]. ſ. in abyſſum erroris ſummerſi ſunt quaſi plũbum in aquis vehementibus. Naufragauerunt dico [circa fidem] nõ intra fidem Fideles peccantes periclitantur in fide. Heretici autem periclitantur circa fidem: quia omnino excluſi a portu fidei.

Ex quibus eſt Hymeneus et Alexander quos tradidi ſathane: vt diſcant non blaſphemare.

¶ Hic quoſdam ex illis nominat. vbi Primo duos nominat. Secundo excommunicatos nuntiat. ibi. Quos tradidi. Tertio rationem aſſignat. ibi. Ut diſcant. Dicit ergo [Ex quibus] ſcilicet naufragis doctoribus [eſt Hymeneus ⁊ Alexander quos tradidi] quia Nihil poteſt diabolus niſi permiſſus. Sicut patet Job. j. [ſathane] vexandos etiam corporaliter: id eſt: quos excõmunicaui. Similiter habetur. j. Cor. v. de Corintho fornicatore. In primitiua enim eccleſia eos qui nolebant ſe corrigere Paulus excommunicabat: et tradebat ſathane qui vexabat eos corporaliter. Tradidi inquam: ⁊ hoc vt non pereant: ſed [vt diſcant] per penam [non blaſphemare] Eſa. xxviij. Sola vexatio dabit intellectum.

Diabolus nihil põt niſi pmiſſus.

Hic queritur ſuper illud. Gratias ago deo qui me confortauit. Gloſ. Mentem meam roborauit que prius impoſſibile putabat qued de Diuina poteſtate et Gemina natiuitate ⁊ Reſurrectione et Spe: predicabatur. Contra. Hec ſecundum naturam ſunt impoſſibilia: ergo ſimpliciter impoſſibilia putanda. Reſpon. Non ſolum putabat impoſſibilia ſimpliciter: ſed etiam deo. Item ſuper illud. Qui fidelem me exiſtimauit. Glo. Cum prius ſub lege fuiſſem infidelis. Contra. Eadem eſt fides eorum qui ſub lege ⁊ qui ſub euangelio. Reſponſio. Uerum eſt dum lex durauit: nõ poſtquam in chriſto terminum accepit. Item ſuper illud. Cum fide et dilectione. Gloſ. Nulli datur remiſſio peccatorum ſine fide ⁊ dilectione. Contra. In paruulis baptizatis non videtur eſſe fides nec dilectio: ergo nec peccatorum remiſſio Reſponſio. Paruuli baptizati habent omnes virtutes in habitu licet non in vſu. Item ſuper illud. Superabundauit gratia. Gloſa. Quia maiora bona fuerunt quam olim mala. Contra. Mala erant infinita cum eis deberetur pena infinita. Rñſ. Debebatur pena infinita non intentiõe: ſed duratione ſi moreretur in culpa: ex parte vero intenſionis maiora ſunt bona: ex parte etiam durationis: quia aliqua eterna: vt ſpiritusſanctus. Item ſuper illud. Que eſt in chriſto ieſu. Glo. Quia non ſolum peccata remiſit: ſed fidem ⁊ dilectionem dedit: de quibus nulli eſt ambiguum. Contra. Nullus de his in ſe vel in alio poteſt eſſe certus. Rñ. Uerum eſt certitudine demonſtratiua: ſed bene probabili. Item ſuper illud. Chriſtus ieſus venit. glo. Nulla alia cauſa fuit veniendi in hunc mundum niſi peccatores ſaluos facere. Cõtra. Ergo ſine peccato exiſtente non veniſſet: ergo peccatum eſt de perfectione vniuerſi. Rñſ. Secundum quoſdam etſi veniſſet in carnem non tamen in miſerias mundi huius: quippe nec eſſent miſerie. Secundum alios cõmuniter dicitur q̄ non veniſſet in carnem. Nec tamẽ ideo peccatum eſt de perfectiõe ſiue bonitate vniuerſi: q̄uis ſit quedam occaſio perfectionis: ſicut fractio cyphi qui religatur circulis aureis: non eſt de bonitate cyphi q̄uis ſit occaſio melioratiõis eiuſdẽ. Itẽ ſuper illud. Quorum primus ego ſum. glo. Non ordine temporis: ſed magnitudine iniquitatis. Contra. Multi amplius peccauerunt. Rñ. Loquitur de peccatoribus conuerſis ad chriſtũ ſuo tẽpore. Et dicit ſe peccatorẽ maximũ non ſimpliciter: ſed ſm quid. ſ. quo ad perſecutionem xpi. Itẽ ſuper illud. Regi ſeculorũ. Glo. Preteritorũ ſeculorum nõ fuerat rex ille homo: q2 non erat. Contra. Ille homo eſt pſona eterna: ergo ab eterno erat. Rñ. Q̄uis ille homo fuerit ab eterno: nõ tamen fuit homo: vnde cũ reduplicatione debet intelligi Item ſuper illud. Quos tradidi ſathane. gloſ. Quia ad correctionẽ delinquentiũ vtebatur illo poteſtas apoſtolica. Cõtra. ij. Cor. vj. Que participatio iuſtitie cum iniquitate. Rñ. Nulla eſt participatio apoſtolice et diabolice poteſtatis in opere operante: poteſt tamẽ eſſe in opere operato: quia idẽ efficiunt: ſed diuerſo alis

¶ Notandũ q̄ deus ad doctrinam noſtram quatuor mirabiles vocationes fecit. Quia

De piſcatore primũ paſtorẽ. ſ. de Petro papam. Joh. vlt. Paſce oues meas.

De perſecutore precipuum doctorem: ſcilicet de Paulo: vt hic. ⁊ j. Cor. xv.

De publicano primum euangeliſtam. ſ. de Mattheo. Mat. ix. Uidit hominẽ ſedentem ⁊c.

De latrone primum celicã. Luce. xxiij. Hodie mecum eris in paradiſo.

G Uocationes quatuor mirabiles fecit de⁹ ad doctrinã noſtram.

¶ Notandum q̄ diuerſa ſunt genera militantium.

Quidam contra nos: Quidam pro nobis.

Caro enim militat cum exercitu tentationum. Tentat enim domum cordis modo comburere igne luxurie mõ fundere ingluuie. Job. vij. Militia eſt vita ho. ⁊c.

Mundus cũ exercitu tribulationũ: modo terret ſupplicijs: mõ ligat negocijs: modo trahit cõſortijs. Job. x. Pene militant in me quare de vulua ⁊c.

Diabolus cum exercitu vitiorum: modo promittit ſublimia: vt vincat per ſuperbiam: modo ſuggerit delectabilia: vt ſubijciat per luxuriam. j. Pet. ij. Obſecro vos abſti. ⁊c.

H Militantium diuerſa ſunt genera.

Juſtus cum exercitu virtutum: carnem domando per temperantiam: mundum contēnendo per prudentiā: diabolo reſiſtendo per fortitudinem. ij. Cor. x. Arma militie noſtre non ſunt.
Deus cum exercitu prelatos mittendo: angelos inſtituendo prelatos. Job. xxv. Nunquid eſt numerus militum eius. Et hic.

Capitulum ſecundum.

Obſecro igitur primum omnium.

¶ Hec eſt tertia pars principalis huius epiſtole. Poſtq̄ enim poſuit ſalutationem: ⁊ monuit de pſeudo: legem predicantium: repulſionem. Hic inſtruit eum circa eccleſie ordinationem. Et hoc quadrupliciter. Primo in executione officiorū eccleſiaſticorū. cap. iſto. Secundo in promotione clericorū ſiue miniſtrorū diuinorum. cap. iij. Tertio in cautela hereticorū ⁊ hereſū. cap. iiij. Quarto in cura ⁊ regimine catholicorū ſubditorum. cap. v. ⁊ vj. In prima agit Primo de officio orandi quod imponit omnibus. Secundo de officio docendi: qd̄ prohibet mulieribus. ibi. Mulier in ſilentio diſcat. In prima primo monet ad orationem. Secundo ſubdit orandi rationem. ibi. Hoc enim bonum eſt ⁊ acceptum. Tertio determinat orationis locum ⁊ formam. ibi. Uolo ergo viros orare. In prima aſſignat Primo diuerſas ſpecies orationum. Secundo: diuerſas perſonas pro quib9 eſt orandū. ibi. Pro oīb9 hoībus. Tertio vtilitatē ſic orātium. ibi. Ut quietam ⁊ tranquillā. Dicit ergo [Obſecro] q. Ita monui vt milites bonam militiam. Ut autem conuenientius impleatur quod faciendum eſt [igitur obſecro] Non dicit impero. Ad Philemonem. Fiduciam magnam imperandi tibi ⁊c. propter charitatē autē magis obſecro: ad oſtendēdū affectionem charitatis [primo omnium] .i. ante omnia: quia Omne bonum ab oratione eſt inchoandum ⁊ in gratiarum actione terminandum: quia Deus eſt bonorū oīm alpha ⁊ o principium ⁊ finis. Apoc. j.

Fieri obſecrationes/ orationes/ poſtulationes/ gratiarum actiones/ pro omnibus hominibus: pro regib9 ⁊ omnibus qui in ſublimitate conſtituti ſunt.

¶ Hec ſm Glo. poſſunt intelligi dupliciter. Uno modo ſpecialiter de officio celebrandi miſſam. Alio modo generaliter de officio orandi. Primo modo [Obſecrationes] dicuntur ea que fiunt ante hoſtie Conſecrationem [Orationes] que fiunt in ipſa Conſecratione [Poſtulationes] ea que fiunt poſt Conſecrationem: vt Benedictio epiſcopalis. Uel quando aliquid ex debito petitur [Gratiarum actiones] ea que fiūt in fine: vt poſt Communionem Benedicamus domino. Secūdo modo [Obſecrationes] dicuntur que pro rebus fiunt difficilibus: vt pro iuſtificatione impij vel malis grauibus amouendis [Orationes] quando virtutes iam cōuerſis orantur [Poſtulationes] quando iam iuſtis gloria celeſtis oratur [Gratiarum actiones] de omnibus que a deo impetrantur. Obſecro inquam fieri orationes ⁊c. [pro omnibus hominibus] Generaliter etiam pro ſingulis generum. Non ſolum pro amicis ⁊ domeſticis: ſed etiam pro inimicis. Matth. v. Orate pro perſequentibus ⁊ calumniantibus vos. Uel [pro omnib9 hominibus] id eſt: pro cuiuſcunq; generis hominibus: ſcilicet Chriſtianis Gentilibus ⁊ Judeis ⁊c. quia De omni genere aliqui ſaluabuntur: et Specialiter [pro Regibus] etiamſi mali ſint Chryſoſtomus. Ne videretur blandiri dicens. [pro regibus] premiſit pro omnibus. Nec ſolum pro maioribus principibus vt regibus: ſed [et] id eſt: etiam pro [omnibus] Ducibus: Comitibus et huiuſmodi [qui in ſublimitate conſtituti ſunt] Ipſi enim magis indigent quadruplici cauſa.

A Obſecrationes: orationes poſtulationes gratiarū actiones que dicūtur.

Propter Multiplicius negocium: quia plura habent tractare. Deutero. j. Non poſſum ſolus portare negocia veſtra. Propter Maius periculum: quia magis infeſtantur ab aduerſario. j. Reg. vlt. Totum pondus prelij verſum eſt in ſaul.
Propter Maius debitum orantium. Ephes. vltimo. Orantes pro omnibus ſanctis ⁊ pro me. Roman. xiij. Cui tributum tributum ⁊c.
Propter Maius eccleſie commodum Baruch. j. Orate pro vita nabuchodonoſor vt viuamus ſub vmbra eius. Et hanc rationem ſubdit hic ſtatim: quia pro principibus et regibus etiam malis orandum quia multū proderit. Hoc patet Hiere. viceſimonono. De hieremia qui miſit epiſtolam iudeis qui erant in babylone vt orarēt pro vita regis Nabuchodonoſor ⁊c. filiorūq; eius ⁊ pro pace ciuitatis.

B Orationib9 magis indigent principes ceteris quadruplici cauſa.

Ut quietā et tranquillam vitaʒ agamus in omni pietate ⁊ caſtitate.

¶ Hic ſubdit vtilitatem ſic orantium que tangitur dupliciter. Prima eſt tranquillitas vite huius. Secunda libertas diuini cultus. ibi. In omni pietate. Dicit ergo [Ut quietam] quaſi. Ita obſecro vos orare ⁊c. Et vere moneo ⁊ hoc ideo [vt agamus vitam quietam] a perſecutione tyrannorum [⁊ tranquillam] q qualibet inquietudine aliorū quod prodeſt teneris in eccleſia ⁊c. Gloſ. Auguſt. In pace principum quies et regimen ſeruatur eccleſiarum. Et dicit [agamus vitam] quia vita ſanctorum in continua quaſi actione conſiſtit: non in ocio. Propter quod comparatur luci que eſt in continuo actu lucendi. Prouerb. iiij. Juſtorum ſemita quaſi lux ſplendens. Agamus inquam vitam [in omni pietate] id eſt: in cultu diuino et religione. Sic accipitur pietas. Infra tertio. Magnum pietatis ſacramentum [et caſtitate] id eſt: fidei integritate. Sic accipitur caſtitas. ij. Corinth. xj. Deſpondi vos vni viro virginem caſtam ⁊c.

C

Hoc enim bonum eſt et acceptum coram ſaluatore noſtro deo: qui omnes homines vult ſaluos fieri et ad agnitionem veritatis venire.

¶ Poſtq̄ monuit ad orandum. Hic aſſignat rationem quare orandum. Ubi primo rationem ipſam aſſignat. Secundo aſſignatam probat. ibi. Unus enim deus. Tertio probatam aſſerendo confirmat. ibi. Ueritatem dico in chriſto ieſu. In prima primo aſſignat rationem que eſt acceptio diuina. Secundo ſubdit acceptionis ſigna. ibi. Qui vult omnes. Dicit ergo [Hoc enim] quaſi. Ita moneo orare pro omnibus [Hoc enim] orare: ſcilicet pro omnibus [bonum eſt] id eſt: vtile eccleſie [et acceptum] id eſt: gratum [coram ſaluatore noſtro deo] id eſt: coram tota trinitate: que eſt Deus per creationem. Sed Saluator noſter per recreationem. Tota enim trinitas ſaluat auctoritate: ſed chriſtus homo miniſterio: propter quod vocatum eſt nomē ei9 ieſus. Lu. j. Et Mat. j. Uocabis nomen eius ieſū ipſe ſaluum faciet populum ſuum [qui] .ſ. deus [vult omnes homines ſaluos fieri] Ezech. xviij. Nolo mortem peccatoris: ſed vt magis conuertatur ⁊c. Et ideo hoc debemus velle et pro omnibus vt ſalui fiant orare.
Exponitur autem hoc in gloſ. quinque modis. Quorum tres primi pertinent ad voluntatem beneplaciti: duo vltimi ad voluntatem ſigni. Tres primi diſtinguuntur ſic. Primus intelligitur cum conditione. Sic [vult omnes homines ſaluos fieri] ſi ipſi voluerint quia per ipſum non ſtat q̄ non omnes ſaluantur. Secundus modus intelligitur cum impletione. Sic [vult omnes homines ſaluos fieri] id eſt: omnes qui ſaluantur vult ſaluos fieri: quia Nullus niſi eo volente fit ſaluus. Sic intelligitur illud Joh. j. Illuminat omnē hoīem .i. null9 illūinatur niſi per eū. Tertius mod9 intelligit cū diſtributionis reſtrictiōe. Sic [vult oēs hoīes ſaluos fieri]

id eſt: de omni genere aliquos. Colligit enim electos a quatuor ventis. Alij duo modi diſtinguuntur ſic: quia Primus intelligitur de preſenti ⁊ quaſi effectiue. Sic [vult omnes] .i. facit omnes velle: quia Omnes naturaliter volunt ſalui fieri ſecūdum enim Boetium. Cognitio veri ⁊ amor boni vnicuiqꝫ naturaliter eſt inſerta. Et iſte intelligitur de voluntate ſigni que eſt impletio. Secūdus modus intelligitur de futuro: ſic [vult omnes ⁊c.] que precipit: conſulit et hortatur: vt ſalui fiant: que omnia ſigna ſunt diuine voluntatis. Sic ergo [vult omnes homines ſaluos fieri] in futuro [et venire] in preſenti [ad cognitionem veritatis] .i. xp̄i qui eſt veritas. Joh. xiiij. Ego ſum via veritas ⁊c.

D Saluos fieri oēs vult deus per multa ſigna. ¶ Notandum Deum velle omnes ſaluos fieri per multa ſigna Quia dat omnibus.

Primo Documenta cōia. Mar. vlt. Euntes in mundū vniuerſum predicate euangelium omni creature ⁊c.

Secundo Beneficia cōia. Jac. j. Dat omnibus affluēter. Mat. v. Solem ſuum facit oriri.

Tertio Remedia communia. ſ. ſacramenta vt baptiſmum. Johan. iij. Niſi quis renatus fuerit ex aqua. ⁊c. Ps. Qui propitiatur omnibus iniquitatibus tuis qui ſanat omnes ⁊c. Mat. xj. Venite ad me oēs qui laboratis ⁊ onerati eſtis et ego reficiam vos. Tollite iugū meum ſuper vos.

Quarto Precium cōe. Rom. viij. Filio ſuo non pepercit ſed pro nobis omnibus tradidit illum: quomodo nō etiam cum illo omnia nobis donauit?

Quinto Premium cōe. Eccli. xxiiij. Trāſite a me omnes ad me ⁊c. j. Cor. xv. Ut ſit deus oīa in omnibus. Dabit enim denarium diurnum. Mat. xx.

Unus enim deus: vnus ⁊ mediator dei et hominum homo chriſtus Jeſus.

¶ Hic probat rationem aſſignatam quare orandum ſit pro omnibus: que quidē ratio fuit: quia Deus vult omnes homines ſaluos fieri: quod probat Tripliciter. Primo: ex eo quod fecit. Secundo: ex eo quod dedit. ibi. Qui dedit redemptionē. Tertio ex eo quod alijs commiſit. ibi. Cuius rei teſtimonium. In prima tangit duo que fecit. Primo: quia omnia creauit. Secundo: quia homines reconciliauit. ibi. Unus mediator. Dicit ergo [Unus enim] quaſi. Uere vult omnes homines ſaluos fieri [vnus enim] eſt [deus] creator omnium. Ephe. iiij. Unus deus et pater omnium. Deut. vj. Audi Iſrael dominus deus tuus vnus eſt [vnus mediator dei et hominum] qui: ſcilicet reconciliauit homines deo: ſcilicet [homo chriſtus Jeſus] Deutero. v. Ego ſequeſter ⁊ medius fui inter deum ⁊ vos. Dicit primus legiſlator: quod conuenienter intelligitur de ſecundo. Ante aduentum enim eius non erat qui vtrunque poſſet arguere et ponere manū in ambobus. Job. ix. Deus enim purus mediator eſſe non poterat: quia immortalis et iuſtus erat. Unde in nullo cum homine conueniebat. Nec homo purus quia potens erat peccare. Nec angelus bonus: quia impaſſibilis: nec angelus malus: quia iuſtitie inſuſceptibilis: ſed [homo chriſtus Jeſus] quia iuſtus erat cum deo: mortalis cum hominibus.

E ¶ Notandum ſuper illud. Saluos fieri ꝙ ſicut ad picturationem cōcurrunt quatuor cauſe. Efficiens: ſcꝫ pictor. Forma. ſ. color. Materia in qua. ſ. paries. Finis: ſpecies vel merces. Ita ad ſaluationem noſtram concurrūt quatuor. Efficiens Forma Materia Finis Efficiens deus eſt Ipſo teſte. Eſa. xliij. Abſqꝫ me nō eſt ſaluator. ideo petit Ps. Saluum me fac deus qm̄

Ps. iij. intrauerunt aque ⁊c. Ad hanc ſalutem procurandam debent nos mouere Tria ex parte dei ſaluatoris.

Primo: quia hoc vult deus et precipit. Ipſe eſt enim qui mandat ſalutes Jacob. Subditus enim debet obedire voluptati prelati: deus dominus: nos ſerui. Ipſe autem vult omnes homines ſaluos fieri: ergo nos debemus hoc procurare. Merito ſubmergitur qui reſpuit volentem ſe ſaluare.

Secundo: quia ad hoc venit ⁊ in mundum ⁊ in mortē. Luc. ix. Filius hominis non venit animas perdere. Eſa. xxxiij. Dominus legifer noſter. ſed ſaluare: Merito concēnitur a deo qui tantum eius beneficium contemnit. Supra. j. Fidelis ſermo ⁊c. Hic eſt Joſeph qui dicit. Gen. xlv. Pro ſalute enim veſtra miſit me deus ante vos in Egyptum.

Tertio: quia gratis ſalutem tribuit. Fatuus eſt valde qui pro nihilo poteſt habere regnum. Imo omne bonū et ſe facit indignum. Ps. Pro nihilo ſaluos facies illū Ps. lv.
Tim. iij. Non ex op. iuſt. ergo viget nos ad procurationem propter ſalutis Uoluntas dei. Aduentus chriſti. Facilitas dandi.

Finis: eſt glorie ſtatus. Phil. iij. Saluatorem expectamus dn̄m Jeſum chriſtum qui reformabit corpus ⁊c. Ad hanc ſalutem procurandam debent nos mouere Tria ſimiliter ex parte finis.

Primo: euaſio periculi culpe. Uiator exiſtens in nemore vel mari feſtinat ad locum ſalutis vt euadat periculū
Ps. Dominus illuminatio mea ⁊ ſalus ⁊c. Eze. xxxiij Ps. xxvj.
Liberabo gregem meum ⁊ non erit eis in eſcam. Dn̄e ſalua nos perimus. Mat. viij.

Secundo: amotio mali pene. Homicida vel latro feſtinat ad refugium ſalutis vt euadat patibulum. Ps. Ps. xliij.
Saluaſti nos de affligentibus. Ps. Salua me de ore Ps. xxj.
leonis ⁊c.

Tertio: adeptio celeſtis letitie. Captiuus ſolutus a carcere libenter procurat locum recreationis ⁊ leticie
Ps. Saluum fac populum tuum domine ⁊c. Ps. xxvij.
Materia in qua: rationalis ſpūs. vide Ps. Animas pauperum ſaluas faciet. Ad hanc ſalutē procurādam debent nos mouere Tria ex parte anime: videlꝫ quia. Deo charior. Deus enim amat animas. Sap. xj. Quanto vinum charius eſt dn̄o: tanto in ſaluiori cuſtodia po
nitur. j. Cor. v. Tradidi eum ſathane ⁊c. Ps. Dic anime mee ſalus. Nota de Jacob. Gen. xxxij. Ps. xxxiij

In ſe precioſior. Mercator precioſiorē pannū magis intendit ſaluare. iiij. Reg. vij. Reliquerūt tētoria ⁊c. fugeruntqꝫ tantum animas ſuas ſal. cu.

Salutis capacior: quia ſine ea non eſt ſalus homini. Puer debet diſcere officium cuius capacior eſt. Gen. xxxij. Uidi dominum facie ad faciem ⁊c. Corpus enim non ſaluatur niſi per animam.

Forma eſt gratia ſiue virtus. Infra eodem. Saluabitur per filiorum generationem ſi tamen ⁊c.

Qui dedit redemptionem ſemetipſum pro omnibus.

¶ Hic oſtendit ꝙ vult omnes homines ſaluos fieri ex eo quod dedit Ubi implicantur quatuor attollētia donum. F
Primo Mera liberalitas: quia dedit: non coactꝰ non inductus tradidit: ſed gratis oblatus dedit. Secundo Mira humilitas: quia ſemetipſum non hominē alium non angelum non aliud ſacrificium: ſed perſonaliter ſeipſum dei filium. Ephes. v. Chriſtus dilexit eccleſiam ⁊ tradidit ſemetipſum pro ea. Tertio Uera vtilitas: quia in redemptionem: non in condēnatorem: non in accuſatorem: ſed in redēptorem. Quarto. Utilitatis generalitas: quia pro omnibus non tantum pro parentibus: non tantum pro apoſtolis: ſed pro omnibꝰ Et hoc eſt ꝙ dicit [Qui]. ſ. chriſtus ieſus [dedit ſemetipſum in redemptionē pro oībus] q̄tum ad ſufficientiam pro multis q̄tum ad efficientiā. Mat. xxvj. Qui pro multis effundetur In quo oſtendit ꝙ vult oēs homines ſaluos fieri: quia nullum excipit qui velit.

Cuius teſtimonium temporibus ſuis confirmatū eſt in quo poſitus ſum ego predicator ⁊ apoſtolus. Ueritatē dico non mētior: doctor gentium in fide ⁊ veritate.

¶ Hic probat ꝙ vult oēs homines ſaluos fieri: ex eo quod alijs commiſit. Ubi tāgit officium ſalutis alijs cōmiſſum. Secundo addit idē officiū ſibi iniunctum. ibi. In quo poſitus. Dicit ergo [Cuius]. ſ. rei. Hoc exponitur dupliciter. Primo de teſtimonio ſequente: ſcꝫ apoſtolorum ſic [Cuius] rei id eſt: redemptionis [teſtimoniū]. ſ. apoſtolicū [confirmatū eſt] miraculorū opatiōe

[temporibus ſuis].i.tēporibus congruis.q.d.hec res teſtibus hominib⁹ ⁊ angelis approbata eſt. Mar.xvi. Illi aūt profecti predicauerunt vbiq; dño cooperante ſermonem confirmante ⁊c. Secundo modo exponitur de teſtimonio precedente prophetarū: ſic [Cuius] rei [teſtimoniū] prophetarū ſuper hoc pmiſſum [tēporibus ſuis].ſ.congruis [confirmatū eſt] per rei.ſ.exhibitionem propter qđ in cruce dixit: Conſummatū eſt. Joh.xix. [in quo].i.in qua re predicare [poſitus ſum ego] a deo: nō intruſus a meipſo. Joh.xv. Ego vos elegi ⁊ po.⁊c. Poſitus inquam [predicator] nomen eſt actus.i.poſitus ad predicandū [⁊ apoſtolus] qđ plus eſt. Apoſtolus enim nomen eſt dignitatis. Ephe.iiij. Quoſdam poſuit in eccleſia: primū quidem apoſtolos. In hoc autem [veritatem dico] in toto et [nō mētior] in aliqua parte.ij.Cor.xj. Deus ⁊ pater dñi noſtri Jeſu chriſti ſcit ⁊c. Ego nūquā exiſtens [doctor gentium] cui credi oportet: ⁊ quem mentiri non decet. Rom.xj. Quandiu apoſtolus ſum gentium miniſterium meum hoc honorificabo. Sicut enim Petrus erat apoſtolus iudeorum: ſic Paulus gentium. Gal.ij. Cum vidiſſent ꝙ creditum eſt mihi ⁊c. Doctor inq̄ [in fide] articulorum [et veritate] preceptorum. Uel [in fide] iam factorum [et veritate] promiſſorum que ſunt merces fidei. Felix doctor in quo eſt doctrine Ueritas: quia veritatem dico. Puritas: quia non mentior. Authoritas: q: doctor gentium Utilitas: quia in fide ⁊ veritate.

Apoſtol⁹ nomen dignitatis eſt.

Hic queritur ſuper illud. Primo fieri obſecrationes.

Gloſ. Orationes pro rebus difficilibus. Contra. A facilioribus eſt inchoandum. Rñ. Quāuis oratio ſit prior obſecratione quo ad formam: quia oratio eſt petitio ſimplex: obſecratio petitio cum adiuratione: tamen obſecratio prior eſt quo ad materiam: q: obſecratio eſt de amotione mali: oratio de adeptione boni. Item ſuper illud. Poſtulationes. Glo. Poſtulationes ſunt cum populus ab epiſcopo benedicitur. Cōtra. Num.vj. Inuocabunt nomen meum ſuper filios iſrael: ⁊ ego benedicam eis. Rñ. Dominus benedicit auctoritate preſtationis: epiſcopus miniſterio inuocationis. Item ibidem alia glo. Poſtulationes ſunt cum aliquid quaſi ex debito petitur. Contra. Deus nulli debitor eſt. Rñ. Si debitum appellatur proprie.ſ.eius obligatio: nihil debet. Si large.ſ.exigentia bonitatis eius vel ordo: multa debet. Item ſuper illud. Pro omnibus hominibus ergo pro excommunicatis. Contra. Eccleſia in die paraſceues non orat pro excommunicatis q̄uis oret pro omnibus aliis. Rñ. Orari poteſt pro excommunicatis oratione priuata non publica: vel exp̄ſſa. Item ſuper illud. Ut quietam vitam Contra. Nō veni pacem mittere in terram. Matth.x. Rñ. Ibi loquitur de pace mala: hic de bona. Item ſuper illud. Uult omnes homines ſaluos fieri. Contra. Pſ. Omnia quecunq; voluit fecit: ergo omnes ſaluat. Rñ. hoc intelligitur: ſm Dam. de volūtate antecedente que reſpicit ordinem nature ad ſalutem: non de voluntate conſequēte que reſpicit ordinem perſone ex actibus ſuis ad ſalutem vel dānationem. Natura enim nihil habet in ſe ex ſua creatione ſaluti contrarium: perſona vero ex ſua operatione habet multa ſaluti contraria. Item ibidem glo. Rogandus eſt vt velit: quia neceſſe eſt fieri ſi voluerit. Cōtra. Quicquid vult: ab eterno voluit: non ergo rogandus eſt vt de nouo aliquid velit. Item voluntas dei neceſſitatem libero arbitrio non imponit ergo non neceſſe eſt fieri ſi voluerit. Rñſ. Quicquid vult voluntate beneplaciti ab eterno voluit: ſed non quicquid vult voluntate ſigni Rogandus autem eſt vt velit: volūtate ſcilicet ſigni que eſt impletio: non vt velit voluntate beneplaciti. Ad aliud dicendum ꝙ eſt neceſſe neceſſitate cōditionali non abſoluta: nihilominus tamen libere ⁊ voluntarie. Item ibidem glo. Non ꝙ nullus hominum ſaluus ſit niſi quem velit ſaluum fieri. Contra. ergo talis non poteſt ſaluari cum nihil poſſit fieri contra voluntatem dei. Rñ. Quamuis non omnes velit ſaluos fieri voluntate conſequente non tamē ſequitur ꝙ contrariū velit. Uel vult cōditionaliter ſi peniteat: non ſimpliciter ⁊ abſolute. Item ibidem Glo. quia facit omnes velle. Contra. Non omnes volunt quia non omnes ſaluari poſſe credunt. Rñ. Loquitur de velle naturali non deliberatiuo. Item ſuper illud. Mediator dei et hominum. Glo. Non eſt mediator vt deus. Contra. Niſi eſſet deus: non eſſet mediator. Rñſ. Ut deus homo ſimul: mediator eſt mediatione ſubſtantiali: quia cōicat naturam extremorum Ut homo ſolum: mediator eſt mediatione accidentali: q: cōicat proprietates extremorū iuſtitiā.ſ.cum deo: mortalitatem cum homine. Item ſuper illud. Predicator et apoſtolus. Glo. Predicator nomē eſt actus. Apoſtolus nomen dignitatis. Contra. Ergo qui ſemel predicat poteſt dici predicator. Rñ. Quamuis ſit nomē act⁹ non tamen vnius actus: ſed frequentati. Item ſuper illud. Doctor gentium in fide. Glo. Credimus vt cognoſcamus: non cognoſcimus vt credamus. Contra. Nullus poteſt credere quod non cognoſcit. Reſponſio. glo. loquitur de cognitione aperta ſcilicet patrie: non de quacunque.

Orari an poſſit pro excōicatiſ

Uolo ergo viros orare in omni loco: leuantes puras manus ſine ira: ⁊ diſceptatiōe.

¶ Superius monuit ad orandum et etiam aſſignauit cauſam quare orandū. Hic determinat orandi locū et modum. Et Primo ex parte virorum. Secundo ex parte mulierum. ibi. Similiter ⁊ mulieres. In prima determinat. Primo orandi locum. Secundo modum. ibi. Leuantes puras. Ubi tangit tria pparatoria ad orationem. Primo bonam operationem q̄tum ad ſeipſū. Secundo pacem ⁊ dilectionē q̄tum ad proximum. ibi. Sine ira. Tertio fiduciā q̄tum ad deum. ibi. Et diſceptatione. Dicit ergo [Uolo] q. Quia ſum doctor gentium [ergo volo ⁊c.] Uel ſic: quia bonum eſt orare et acceptum [ergo volo viros orare in omni loco] non ſolum in eccleſia: ſicut Judei in templo. Joh.iiij. Uos dicitis quia Hieroſolymis eſt locus in quo oportet orare. Nō ſic dicit Apoſtolus ſed in omni loco Nec obſtat illud Mat.vj. Tu autem cum oraueris: intra in cubiculum. Ibi enim non determinat locum orandi: ſed pot⁹ modum: quia in ſecreto ad fugiendā vanā gloriā. Apoſtolus autē dicit ad differentiā orantium iudaice. Uiros dico [leuantes puras manus].i. pura opera ad deum dirigentes per rectam intentionem. Threñ.iij. Leuemus corda noſtra cum manibus ad deum. Pſ. Eleuatio manuum mearum ſacrificium veſpertinum. Et hoc [ſine ira].i. odio alicuius ad proximum.i. cum amore ⁊ dilectione proximi. Jac.j. Ira viri iuſtitiā dei ⁊c. Eccli.xxviij. Homo homini ſeruat iram ⁊ a deo querit medelam [et ſine diſceptatione].i. heſitatione] ad deū imo cum fiducia impetrandi. Jac.j. Poſtulet autem in fide nihil heſitans. Pſ.cxl.

¶ Nota hic ꝙ Oratio debet habere quattuor conditiones.

Primo enim eſt orandum cum humilitate. Eccli.xxxv Oratio humiliantis ſe nubes penetrabit.

Secundo: cum puritate. Eſa.j. Cum multiplicaueritis orationes non exaudiā. Et ſequit. Manus em vre ⁊c.

Tertio: cum feruore ⁊ deuotione. Pſ. Dirigatur oratio ⁊c.

Quarto: cum fide. Mat.xxj. Oīa quecunq; pe.

G Oratio quattuor cōditiōes debet habere.

Similiter et mulieres in habitu ornato cū verecundia ⁊ ſobrietate ornantes ſe.

¶ Hic docet modum orandi ex parte mulierum. ⁊ Primo docet modum debitum. Secundo remouet indebitum. ibi. In tortis crinibus. Modum debitū determinat quantū ad habitum: ⁊ q̄tum ad geſtum: ⁊ q̄tū ad victum. Dicit ergo [Similiter] ſup. volo orare [et mulieres] et hoc [in habitu ornato].i. religioſo non diſſoluto. Sicut dicitur de fatua muliere. Prouerb.vij. Occurrit ei mulier ornatu meretricio [cum verecundia] vult⁹ quo ad geſtū. Ne ſit mulier effrons. De qua Hiere.iij. Frons mulieris meretricis facta eſt tibi noluiſti erubeſcere. Eccli.xxvj. Gratia ſup gratiam mulier ſciā et pudorata [et ſobrietate] mētis ⁊ corporis q̄tum ad

victum[ornantes ſe]etiam aliis virtutibus. Pſ. Aſtitit regina a dextris tuis in veſtitu.

¶ Nota Or in Ueſtibus reprehenditur.

H Primo: precioſitas: vt hic. ⁊ Luc. ſeptimo. Ecce qui in veſte ⁊c.

Secundo: ſuauitas. Mat. xj. Qui mollibus veſ. ⁊c.

Tertio: curioſitas. Soph. j. Uiſitabo ſuper oēs ⁊c.

Quarto: ſpecioſitas. Luc. xvj. Induebatur pur. ⁊c.

I ¶ Nota etiam ꝙ Ornatus mulierū ſuperfluus Quatuor mala facit.

Mulierū ſupfluus ornatus quatuor mala facit

Primo extollit in ſuperbiam. Eſa. iij. Pro eo ꝙ eleuate ſunt filie ſion ⁊c.

Secundo: prouocat aſpicientiū concupiſcentiā. Eccli. ix. Auerte faciem tuam a muliere compta ⁊c.

Tertio tollit orationis efficaciā: vt hic. Glo. Habitus ſuperbus non impetrat.

Quarto generat infamiam. Prouer. vij. Ecce mulier occurrit ornatu meretricio ꝑparata ⁊c.

Non in tortis crinibus: aut auro: aut margaritis: vel veſte ꝑcioſa: ſed quod decet mulieres promittentes pietatem per opera bona.

¶ Hic remouet ornatum indebitum. ⁊ Primo capitis. Secundo corporis. ibi. Aut veſte precioſa. Tertio aduerſando monet ornatum boni operis. ibi. Sed quod decet. Dicit ergo[Non in tortis] Hoc dupliciter exponitur. Uno modo ſm ꝙ in tortis ſunt due partes ſic[Non]ornantes ſe ſuꝑ[in]crinibus[tortis].i. artificialiter criſpatis: quia Erit pro criſpanti crine caluicium. Eſa. iij.[aut]non ornantes ſe[auro]Chryſ. Accedis obſecrans deum ⁊ circūinduiſti aurū vnde ad ſpectaculum acceſſiſti qualiter potes gemere: qualiter lachrymari tali ſchemate circundata: etſi lachrymata fueris: deriſio eris videntibus[aut]non ornantes ſe[margaritis].i. lapidibus precioſis[vel veſte precioſa]Ciprianus. Serico ⁊ purpura indute: xp̄m induere non poſſunt: auro ⁊ margaritis ⁊ monilibus ornate: ornamenta cordis ⁊ pectoris perdiderunt. Alio modo legitur ſm ꝙ[intortis]eſt vna dictio ſic[non]ornātes ſe[crinibus intortis].i. inuolutis[auro aut magaritis aut veſte precioſa]Chryſ. ſuper Matth. Femina que ſe ornat vt videatur: veneni poculum porrexit aſpicientibus: etſi nullus ſit inuentus qui biberet. De his omnibus dr. j. Pet. iij. Mulieres ſubdite ſint viris ſuis: quarum nō ſit extrinſecus capillatura: aut circundatio auri: aut indumēti veſtimentorū cultus[ſed quod decet] Hoc ſimilitēr dupliciter exponitur. Uno modo ſm ꝙ ly[per bona opera]determinat[promittētes]ſic. q. Non ſic ornent ſe mulieres[ſed] potius ſint promittentes].i. exterius indicantes[per bona opera pietatem]id eſt: religionem: non ſolum per habitum religionis[qnod].ſ. ſic facere[decet mulieres] Alio modo exponitur ſm ꝙ ly[per bona opera] determinat ornantes ſic[ſed]ſupple: ſint ornantes ſe:[per bona opera quod].ſ. ſic ſe ornare[decet mulieres promittētes] id eſt: oſtendere volentes[pietatem].i. chriſtianam religionem. Primo modo ly promittens eſt nominatiui caſus. Secundo accuſatiui.

Mulier ornans ſe vt videatᷣ que mala faciat.

Mulier in ſilentio diſcat: cum omni ſubiectione. Docere autem mulieri non permitto neqꝫ dominari in virū: ſed eſſe in ſilētio.

Superius egit de officio orandi quod impoſuit omnibus. Hic agit de officiclo docendi quod prohibet mulieribus. Unde Primo permittit mulierē diſcere. Secundo prohibet docere. ibi. Docere autem. Tertio ſubdit rationem quare. ibi. Adam enim primus. Dicit ergo[Mulier]q. Similiter quidem ſicut viri volo vt orent mulieres ſed tamen ſimiliter non loquantur. Et hoc eſt ꝙ dicit[Mulier in ſilētio diſcat]quod ignorat. Glo. Nihil interrogās. j. Cor. xiiij. Mulieres in eccleſiis taceāt. In figurā huius. ſ. ꝙ mulier debet tacere: facta eſt de viro dormiēte. Gen. ij. Diſcat inquam[cum omni ſubiectione]vt ſit ſubiecta Deo Prelato ⁊ Uiro nō ſuperbe erecta. Sic debet ſe habere diſcipulus Silenter: vt intelligat. Humiliter: vt adimpleat[Docere autem mulierē]viros. ſ. in eccleſia[non permitto] Si enim loquitur magis irritat ad luxuriā ⁊ irritatur: ſicut dicit Glo. Eccle. ix. Colloquiū eius quaſi ignis exardeſcit. Chryſ. Edocuit ſēꝫ mulier virū ⁊ oīa ſubuerſa ſunt. Aliam rōnem ponit Chry. qr hoc genus nimis loquax eſt. Item: quia in ea minus viget ratio[neqꝫ] ſuꝑ. permitto eam[dn̄ari]aliqua prelatione ſpūali[in virum]etſi in ſuo ſexu dn̄etur. Gen. iij. Sub viri poteſtate eris. Chryſ. Propterea ſubiecit eam ſibi: qr parilitate male vſa eſt[ſed eſſe in ſilentio]vt non fabuletur cū vicina quod eſt ei difficile. Ergo prohibet mulieri Publicum magiſteriū. In virum dominiū. Superfluum colloquium.

Adam enim primus formatus eſt: deinde Eua: et Adam non eſt ſeductus mulier aūt ſeducta in preuaricatione fuit.

¶ Hic ſubdit rationem: quare non permittit mulierem docere nec dominari in virum. Oſtēdens Primo ꝙ mulier poſterior eſt in natura producēda. Secundo ꝙ prior in culpa perpetranda. ibi. Et adam nō eſt ſeductus. Tertio: quia nihilo minus par eſſe poteſt in ſalute conſequenda. ibi. Saluabitur enim. Dicit ergo[Adam enim] q. Ideo permitto mulierē dn̄ari in virū: ſed potius ſubiectam eſſe: quia ordo creationis hec exigit[Adam enim prim⁹ formatus eſt] vnde prior eſt in natura: ⁊ quia ſexus dignior ⁊ quia principium actiuum dignius paſſiuo[deinde Eua]ſuꝑ. formata eſt ex viro. Gen. ij. Immiſit dominus ſoporem in Adam ⁊c.[et Adam non eſt ſeductus]a ſerpente ſuꝑ. prior neqꝫ eo modo quo Eua. Non enim credidit poſſe fieri ſe ſicut deum: ⁊ tamen comedit triplici ratione. Primo: intentione eam conſolandi: ne ſcꝫ contriſtaret delitias ſuas. K Sicut Salomon adorauit idola. iij. Reg. xj. Secundo curioſitate experiendi ſi. ſ. aliquid veritatis haberet quod ſerpens dixerat. Tertio: ſpe facile veniem conſequendi Non enim credidit ꝙ ita grauiter puniretur[mulier autem ſeducta]a ſerpente credendo veruꝫ eſſe quod dicebat[in preuaricatione fuit] et occaſionem preuaricationis precepti viro ſuo dedit: dedit enim viro ⁊ comedit. Gen. iij.

L ¶ Notandū ꝙ Apoſtol⁹ Quatuor phibet mulierib⁹.

Mulieribus prohibet apoſtolus quatuor.

Primo: publice viros docere: vt hic Docere autem virum mulieri non permitto.

Secundo in eccleſia loqui vel prophetare. j. Cor. xiiij Mulieres in eccleſiis taceant.

Tertio: viro preeſſe. Ephe. v. Mulieres viris ſuis ſubdite ſint.

Quarto: ſine velo orare. j. Cor. xj. Non decet mulierē non velatam orare.

Saluabitur autem per filiorum generationem ſi permanſerint in fide et dilectione ⁊ ſanctificatione cum ſobrietate.

¶ Hic oſtendit ꝙ nihilo minus par eſſe poteſt in ſalute conſequenda: vbi tangit Primo ſalutis actum. Secundo: ſaluandi modum. ibi. Si permanſerit. Dicit ergo[Saluabitur autē] Hoc legitur tripliciter. Primo ſm ꝙ mulier accipitur proprie ⁊ eſt ibi permāſerint: in plurali. Sic[Saluabitur autem]q. Docere quidē non debet nec prelatione vti[ſaluabitur tamē ⁊c. Uel ſic. Ita mulier cauſa fuit peccati[autem]ſed tamen nihilominus[ſaluabitur per filiorum generationem].i. per hoc augmentum ſalutis habebit et hoc[ſi permanſerint]ipſi filij[in fide ⁊c.].i. ſi ita eos īſtruat ⁊ ad hoc nutriat vt permaneant in fide articulorum[et dilectione]. ſ. dei ⁊ proximorum[et ſanctificatione]in baptiſmo percepta virtutum[cum ſobrietate].i. temperantia contra oīa viciorum. Secundo exponitur ſecundum ꝙ mulier accipitur proprie ⁊ eſt ibi permanſerit: in ſingulari. Sic[Saluabitur autem] ⁊ hoc non ſolū manens virgo: ſed etiā incedēs[per filiorū generationē]continue ſcꝫ va-

cando generationi filiorum vſq ad mortem. Ita tamē [ſi permanſerit in fide] ad chriſtum [ꝛ dilectione] ad proximum [ꝛ ſanctificatione] quo ad virum alterū: vt ſcꝫ ab altero viro non polluatur: [cum ſobrietate] quo ad virum proprium: vt eo moderate vtatur ꝛ temporibus debitis. Tertio modo exponitur ſm ꝙ mulier accipitur pro carne ſic: ꝛ eſt quaſi moralis expoſitio. Sicut enim mulier ſeduxit virū ſic caro rationē [Saluabitur autem] caro: licet aliquando rationē ſeducat et hoc [per generationem filiorū].i. per bonorū operum productionem [ſi] tamen ipſi filij.i. bona opera [permanſerint in fide] vere cognitionis. Aliter enim nō valent: quia ſine fide impoſſibile eſt placere deo [ꝛ dilectione] recte affectiōis quia facta extra charitatem mortua ſunt [et ſanctificatione] pure mētis a peccatis preteritis [cum ſobrietate] bone conuerſationis: ſcilicet a peccatis futuris.

Orandū eſt in oīni loco: qualiter hoc intelligit. Hic queritur ſuper illud. Volo viros orare in omni loco. Contra. Mat. vj. Cum oraueris intra cubiculum. Non ergo in platea orandum. Item. Non eſt orandum in ſynagoga iudeorū: in conuenticulo hereticorum: in lupanari meretricū. Item non eſt orandum. In conſortio excōmunicatorum. Rñ. ad primū. Dominus ibi intendit magis determinare modum orationis ꝙ locum. ſ. vt fiat ſecreto: non intentione vane glorie. Ad aliud dicendum ꝙ in omni loco: non facit diſtributionem generalem pro quolibet: ſed accōmodatam pro locis idoneis. Vel orādum eſt in locis illis oratione mentali et nō vocali. Ad aliud dicendum ꝙ ibi eſt fallacia figure dictionis quia mutatur. vbi: in ad aliquid. Non enim ſequitur Orandum eſt vbiq: ergo cum excōicatis. Vel orandum eſt cum eis oratione mētali: non vocali. Item ſuper illud. Non in veſte precioſa. Contra. ergo orare cum veſte ꝓcioſa vel ea vti peccatum eſt. Rñ. In tribus caſibus ſm glo. peccatuꝫ eſt ſcꝫ quando vtitur vltra modum perſone. Contra mores patrie. Vel corrupta intentione. Itē ſuper illud. Mulier in ſilentio diſcat. Glo. Nihil interrogans. Cōtra. ergo non licet mulieri ea de quibus dubitat interrogare. Rñ. Licet interrogare priuatim in domo: non publice in eccleſia. Item ſuper illud. Docere mulieri non permitto. Contra. In veteri teſtamento inueniuntur alique mulieres propheta ſſe vt Delbora Judicum. v. Et in nouo ſimiliter vt quatuor filie Philippi Act. xxj. Item Magdalena legitur in partibus Marſilieſi. publice predicaſſe: ꝛ multos populos conuertiſſe. Rñſ. ad omnia. Priuilegia paucorum non faciunt communem legem. Item ſuper illud. Sed eſſe in ſilentio. Glo. Vt non confabuletur cum vicina ſua. Contra. Ergo non licet mulieri loqui in eccleſia cum vicina ſua. Rñſ. Licet loqui de vtilibus ſummiſſe: non impediendo diuinum officium: non licet de vanis ꝛ cum tumore. Item ſuper illud. Adam non eſt ſeductus. glo. Prior: nec in eo quo mulier ſcꝫ vt crederet verum eſſe quod ſerpens ſuggerebat Contra. Aug. Adam ꝛ Eua quia voluerunt rapere diuinitatem: amiſerunt felicitatem: ergo voluit fieri ſicut deus. Rñſ. Non credidit Adam fieri vt deus nec hoc appetijt: ſed dicitur appetiſſe quia mulierem appetentem non coercuit. Item ibidem. Glo. Minus peccauit qui de penitentia ꝛ dei miſericordia cogitauit. Contra. Peccare in ſpe peccatum aggrauat. Rñ. Peccare in ſpe venie ſine penitentia pcm̄ aggrauat: ſed peccare in ſpe mediāte penitentia non aggrauat: ſed extenuat. Item ibidem Gloſ. Inexpertus diuine ſeueritatis: in eo decipi potuit: vt crederet veniale commiſſum. Contra. Sciebat tranſgreſſionem diuini precepti eſſe damnabile peccatum. Rñſiis. Nō credebat ꝙ eſſet veniale ex natura ſua vel genere: ſed ex euentu quia credebat ꝙ id quod faceret remitteretur et ſine mortis condēnatione.

M Homo ſaluatur per virtutes gratuitas ¶ Notandū ſuper illud: Saluabitur Q: ſaluatur homo per virtutes gratuitas.
Primo Per fidem: ſicut per lucem dirigitur homo ad portum: per recognitionem domini ꝛ ſeruitij: ſeru⁹ ſaluat feudum et negando amittit. Marc. vltimo. Qui crediderit ꝛ baptizatus fuerit ꝛc.
Secundo Per ſpem: ſicut laborans ſpe mercedis adquirit ſibi victum. Pſ. Saluos facis ſperantes in te. Ps. xvj.
Rom. xiij. Spe ſalui facti ſumus. Luc. vij. Fides tua te ſaluum facit.
Tertio Per charitatem: homo libenter ſaluat amicū. Unde melius valet amicus in via quam numus in corrigia. ij. Theſſaloñ. ij. Charitatem veritatis non receperunt ꝛc.
Quarto Per temperantiam: ſicut infirmus per dietā. Pſ. Saluos faciet filios pauperum: ſicut fructus per Ps. lxxj.
deſiccationem ꝛ incorruptionem. Prouerb. ix. Qui applicabitur ei deſcendet ad inferos nam qui abſceſſerit ab ea ſaluabitur.
Quinto Per iuſtitiam: ſicut in omni curia reus condēnatur et iuſtus ſaluatur. Eccle. triceſimo. Salus anime in ſanctitate iuſtitie. Pſ. Salus iuſtorum a domino ꝛc. Ps. xxx. vj
Sexto Per prudentiam: ſicut ſerpens obturando aures ſaluat ſe. Et ludens ludo ſcacorū: dando fatuum ſaluat ludum. Eſa. xlvj. Dabo in ſion ſalutem. Eſa. xxxiij. Diuitie ſalutis ſapientia ꝛ ſcientia.
Septimo Per fortitudinem ſicut pugil fortiter luctādo ꝛ perſeuerando. Hierem. xxx. Tempus tribulationis Jacob ꝛ ex ipſo ſaluabitur. Mat. x. Qui perſeuerauerit in finem hic ſaluus erit ꝛc.

Capitulum tertium.

FIdelis ſermo. Si quis epiſcopatum deſiderat: bonum opus deſiderat.

¶ Superius inſtruxit Timotheum circa executioneꝫ officiorum eccleſiaſticorum. Hic inſtruit eū circa promotionem diuinorū miniſtrorum. Secundo de ordinatione minorum. ibi. Diaconos ſimiliter pudicos. Tertio oſtendit ꝙ hec ſcribit ante aduentum ſuum. ibi. Hec tibi ſcribo. In prima oſtendit primo quid ſit eſſe epiſcopum. Secundo qualē oportet eligere epiſcopum. ibi. Oportet ergo epiſcopū. Tertio qualem oportet videri epiſcopum. ibi. Oportet autem illum ꝛ teſtimoniuꝫ. In prima promittit primo veritatem. Secundo proponit eam. ibi. Siquis epiſcopatum. Dicit ergo [Fidelis ſermo]. q. Verus eſt ſermo quem dixi [fidelis] etiā. i. verus eſt [ſermo] quē dicturus ſum. ſ. qui ſequitur [Siquis epiſcopatum deſiderat bonum opus deſiderat] Vere opus: Non dignitatem. Non quietem. Glo. Dixit ꝙ vir debet preeſſe oſtendit quid: qui. ſ. vult operari ꝛ ꝓdeſſe multis. Nomen enim epiſcopatus ſi proprie accipiatur importat operationem. Dicitur enim epiſcopus ab epi quod eſt ſupra ꝛ ſcopos quod eſt intēdere. Unde epiſcopus quaſi ſuperintendens. Unde Aug. in glo. Epiſcopatus eſt ſupra ſuam ꝛ aliorū curam: intentio. Sicut enim Adā in paradiſo poſitus fuit ad operādum ꝛ cuſtodiendū: ſic epiſcopus in eccleſia. Aug. Sciat ſe non eſſe epiſcopum: qui preeſſe deſiderat: non prodeſſe. Epiſcop⁹ vñ dicit.

N ¶ Notandum hic ꝙ multiplex eſt opus ſiue officium epiſcopi. Epiſcopi officiū ſiue op⁹ eſt multiplex
Primo Officium ſpeculatoris: in ꝓuidendo eccleſie pericula. Ezec. iij. Fili hominis ſpeculatorē dedi te.
Secundo Officium doctoris: in exponendo ſacre ſcripture verba. Titū. j. Amplectentē eum qui ſm doctrinam eſt fidelem ſermonem.
Tertio Officium paſtoris: in miniſtrando vite tam tēporalis quam ſpiritualis ſubſidia. Johan. vltimo. Paſce oues meas.
Quarto Officium diſpenſatoris: in diſpenſando ſacramenta. Lu. xij. Quis putas eſt ſi. ꝛc.
Quinto Officium mediatoris: in recōciliando ꝛ remittendo peccata. Deut. v. Ego ſequeſter ꝛ medius fui inter vos ꝛ deum.

Sexto Officium aduocati ſiue oratorio: impendendo orationum ſuffragia. Sap. xviij. Properans homo ſine querela deprecari pro populo.
Septimo Officium iudicis: puniendo crimina. Deut. j. Date ex vobis viros ſapientes ⁊ gnatos.
Octauo Officium ducis ⁊ principis: dirigendo contra
Pſ. xliiij. bella ſpiritualia. Pſ. Conſtitues eos principes ſuper omnem terram ⁊c.

Oportet autem epiſcopum irreprehenſibilem eſſe: vnius vxoris virum: ſobrium: ornatum: prudentem: pudicum: hoſpitalem.

¶ Hic ſubdit qualem decet eſſe epiſcopum. Et primo in vita. Secūdo in doctrina. ibi. Doctorem. Tertio in adminiſtratione. ibi. Non cupidū. Quarto in fide. ibi. Non neoph. In prima primo remouet conditiones duas impedientes. ſ. crimen ⁊ bigamiam. Secūdo ponit quinq; conditiones expedientes. ibi. Sobrium. Ubi tāgit duas quo ad ſeipſum: ſobrium ⁊ pudicum ſm duplicem vim: nutritiuam ⁊ generatiuam. Duas quo ad regimen aliorum: prudentem ⁊ ornatum: ſm duplicem potentiam: intellectiuam ⁊ motiuam. Unā quo ad diſpenſationem bonorum temporaliū: hoſpitalem. Dicit ergo [Oportet autem] q. Bonum opus deſiderat qui epiſcopatum deſiderat. Ut aūt epiſcopus bene poſſit operari [oportet epiſcopum]. i. illum qui eligitur ordinandus in epiſcopū [irreprehenſibilem eſſe]. i. ſine crimine (quia nemo ſine peccato) ad hoc vt dignus ſit miniſtrare. Ut. ſ. talis eligatur cuius cōparatione ceteri grex dicantur. Qui enim habet alios reprehendere debet irreprehenſibilis eſſe: ne ei dicatur illud. Luc. iiij. Medice cura teipſum. Leuit. xj. Hō de ſemine Aarō qui habuerit maculam non offert panes deo ſuo [vnius vxoris virum] vt ſit idone⁹ miniſter ⁊ vicarius ſpōſi: vnius indiuiſe in ſe. i. virginis et diuiſe ab alijs [ſobrium] in victu: ne ſcʒ cor grauetur crapula. Propter quod miniſtri legis prohibentur vinum et ſiceram bibere tempore officij ſui. Leuit. x. [ornatum] virtutib⁹ et moribus exterioribus. Sicut enim abundantius ceteris ornatur exterius: ſic debet ⁊ interius [prudentē] in omnibus agendis: contra eos qui ſub nomine ſimplicitatis excuſant ſtultitiam ſacerdotum [pudicum]. i. verecundum in non agendis ⁊ in turpibus vitandis. Eccli. xxxij. Ante verecundiam preibit gratia [hoſpitalem]. i. hoſpitalitati aſſuetum. Heb. xiij. Hoſpitalitatem nolite obliuiſci.

Doctorem non vinolentum: non percuſſorem ſed modeſtum non litigioſum.

¶ Hic ſubdit qualem oportet eſſe in doctrina. Primo quo ad ſapientiam tam in habitu: quia doctorem: q̄ʒ in vſu: quia non vinolentum. Secundo quo ad patientiā triplicem. Tam in facto quia non percuſſorē: q̄ʒ in aīo: quia modeſtum q̄ʒ in verbo: quia non litigioſum. Dicit ergo. Decet epiſcopum eſſe [doctorem]. i. habentē docendi gratiam. Mala. ij. Labia ſacerdotis cuſtodiūt ſcientiam ⁊ legem requirunt de ore eius. Glo. quia innocens abſq; ſermone conuerſatio: quantum exemplo prodeſt: tantum ſilentio nocet. Nam latratu canū ⁊ baculo lupi arcendi ſunt. Unde. Eſa. lvj. Maledictus canis non valens latrare [non vinolentū]. i. ebrietati deditum: hoc enim impedit doctrine vſuʒ: quia Ebrietas eſt ſepulchrum rationis. Noe enim propter vinum nudauit femora. Gen. ix. Et Loth quem ſodoma non vicerat: vina vicerunt. Ge. xix. [non pcuſſorē]. i. turbati ſenſus vt facile percutiat. Hoc enī eſt doctori incōpetens: quia Doctrina viri per patientiam noſcitur. Prouerb. xix. Glo. Sequaꝛ eum qui poſuit dorſum ad flagella. i. xp̄m [ſed] oportet eſſe [modeſtum]. ſ. qui modum animi ſeruet. Phil. iiij. Modeſtia veſtra nota ſit omnibus hoībus [non litigioſum]. i. litibus aſſuetum. ij. Tim. ij. Seruum dn̄i non oportet litigare.

Ebrietas ſepulcrū eſt rōnis.

Non cupidum ſed ſui domui bene prepoſitum: filios habentem ſubditos cum omni caſtitate: Siquis autem domui ſue preeſſe neſcit: quomodo eccleſie dei diligentiam habebit?

¶ Hic oſtendit qualē oportet eſſe epiſcopum in ādminiſtratione. Ubi primo remouet conditionem malā. Secundo addit conditionem bonaʒ. ibi. Sed domui. Tertio explanat eam. ibi. filios habentem. Quarto oſtendit eam eſſe valde neceſſariam. ibi. Siquis autem domui. Dicit ergo. Item oportet epiſcopuʒ eſſe [non cupiduʒ] qui. ſ. facile deuiet a iuſto propter munera. Sed heu: quia Hodie a minori vſq; ad maiorem omnes auaricie ſtudent. Hierem. vj. Glo. Uicio cupiditatis pene omnes laborant. Ideo precipit apoſtolus epiſcopum non eſſe cupidū: ſed nihil vt apoſtoli preter victum et veſtitum querentem. Infra. vj. Habentes alimenta ⁊ quibus tegamur: his contenti ſimus: [ſed] oportet ipſum eſſe [domui]. i. familie [ſue bene prepoſitum] vt. ſ. quod alijs precepturus eſt: prius a domeſticis exigat. Religio enim familie: atteſtatur religioni domini: quia ſm iudicem populi ſic ⁊ miniſtri eius. Eccli. x. Ipſum dico [habentem filios ſubditos]. i. humiliter obedientes: ⁊ hoc [cum omni caſtitate] ne. ſ. filios Heli imitentur qui nec erant ſubditi nec caſti. j. Reg. ij. vbi dicit q̄ cum mulieribus in veſtibulo templi dormiebant: et religionē predam putantes: quod in hoſtijs erat in ſuas delicias conuertebāt. Unde canonica Iude. Gratiam dei in luxuriā conuertentes. [Siquis aūt] q. Vere oportet domui ſue p̄eſſe bene p̄poſitū. q2 [ſiquis domui ſuē] minori de qua. ſ. familiarior cura [p̄eſſe neſcit quō eccleſie dei] que maior eſt in qua ſunt tot ⁊ alieni [diligentiam habebit] quaſi diceret. Nullo modo. Et eſt argumentū a minori. Luc. xvj. Qui in modico iniquus eſt ⁊ in maiore iniquus erit. Can. j. Poſuerunt me cuſtodē in vineis: ⁊ tamen vineam meā non cuſtodiui.

Non neophitum: ne in ſuperbiam elatus in iudicium incidat diaboli.

¶ Habito qualem oportet eſſe epiſcopū In vita: q2 irreprehenſibilis. In doctrina quia vtilis. In āminiſtratione quia iuſtus. Hic oſtendit qualē oportet eſſe in Fide: quia maturus ⁊ probatus. Ubi ponit primo conditionem. Secundo rationem. ibi. Ne in ſuperbiā. Dicit ergo [Non neophitū] q. Ita ⁊ vere iterum oportet epiſcopum eſſe [non neophitū]. i. rudem ⁊ nouiter conuerſum ad fidē: multo minus cathecuminum: vel nōdum conuerſum. Hiero. in glo. Heri cathecuminus hodie pōtifex eſt: heri in theatro: hodie in eccleſia. Veſpere in circo: nunc in altari: dudum fautor hiſtrionum: nunc cōſecrator virginum [Ne in ſuperbiā elatus]. i. nouitate poteſtatis inflat⁹: ⁊ alijs digniorē ſe reputās quaſi eo īdigeat religio chriſtiana. Tales enī cū ſint adhuc parui ponderis: de facili vento ſuperbie extolluntur [in iudicium incidat diaboli]. i. per arrogantiam ruat ſicut diabolus. Eſa. xiiij. Hiero. in Glo. In arrogantiam (que eſt ruina diaboli) incidunt qui puncto hore: necdū diſcipuli: ſiunt magiſtri.

Oportet autem et illum teſtimonium habere bonū ab his qui foris ſunt vt nō i opprobrium incidat et in laqueum diaboli.

¶ Habito quid ſit eſſe epiſcopū: ⁊ qualē oporteat eligere in epiſcopū. Hic oſtendit quale oporteat habere teſtimoniū. Ubi oſtendit primo a quibus debet teſtimonium habere. Secundo quare. ibi. Ut in opprobriū. Dicit ergo [Oportet] q. talem oportet epiſcopum eſſe iuſte. Non ſoluʒ hoc [autem] ſed oportet ⁊ illum epiſcopum [teſtimonium habere bonū ab his qui foris ſunt]. i. nō ſolum a fidelibus ſed etiā ab infidelibus. Chryſ. Si teſtimonia ab inimicis debet habere: multo magis ab amicis. Et ſicut idē dicit. Hoc tamen difficile eſt. ſ. bonum habere teſtimoniū ab inimicis. j. Pet. ij. Conuerſationem veſtram inter gentes habentes bonam: vt in eo q̄ detractant de vobis tanq̄ de malefactoribus: ex bonis operibus vos cōſiderātes glorificēt deū

Et .j. Theſ. iiij. Honeſte ambuletis ad eos qui foris ſunt. Oportet inq̄ꝫ ⁊ hoc [vt nō in opprobrium īcidat] .i. in ɔtemptū apud fideles ⁊ infideles [⁊] ſic conſequē ter īcidat [in laqueum diaboli] .i. odiū ⁊ alios laq̄os: qui alibi dicuntur laquei mortis Prouerb. xxj. Impin guetur ad laqueos mortis. Poſtq̄ꝫ enim inciderunt in laqueos: efficiuntur aliis laqueis ſubditis. Oſee. v. Laqueus facti eſtis ſpeculationi: ⁊ ſicut rete ⁊c.

Hic queritur ſuper illud. Bonum opus de‐ſiderat. Glo. Opus: non dignitatem. Contra. epiſcopa tus magna dignitas eſt. Rñ. Non dignitatem ſuꝑ. tm̄ qꝛ ſuper: notat dignitatem. Intendere opus ſꝫ heu qꝛ in onere non eſt aſpiratio ſꝫ in honore. Item ibidem. Glo. Non enim debet ſic quiſq̄ꝫ eſſe ociosus vt in ocio vtilitatem non cogitet proximi. Nec ſic actuoſ⁹ vt cō templationem nō requirat dei. Contra. Ergo ſolitari⁹ contemplatiuus nō facit qđ debet. Rñ. Imo. cogitat enim vtilitatem proximi orando pro eo: licet nō exte rius laborando. Uel loquitur hic ſpecialiter de prela to. Item ibidem Glo. Intelligat ſe nō eſſe epiſcopuꝫ qui preeſſe deſiderat: nō prodeſſe. Contra ergo malus ep̄o non eſt ep̄s. Rñ. Epiſcopus eſt ordine: ſed non or dinis debita execotione. Item ſuper illud. Irrepre henſibilem eſſe Glo. Res pene ɔtra naturam eſt vt a liquis ſine peccato ſit. Contra. peccatum eſt ɔtra natu ram qꝛ ledit eam. Rñ. Eſſe ſine peccato: contra natu ram deſtitutam eſt: ſed non ɔtra naturam inſtitutam imo ſm eam. Item ibidem Glo. Talis eligatur: cu ius comparatione ceteri grex dicantur: ergo optimus eſt eligendus. Contra. Sufficit electo q̄ ſit bonus er go multo magis eligenti. Rñ. ſm quoſdam ceteris pa ribus cum equali facultate habendi: ſemper melior ē eligendus. Ad oppoſitum dicendum: q̄ nō eſt argumē tum a maiori: qꝛ in poteſtate eligentis eſt eligere ſꝫ nō in poteſtate electi eligi. Secundum alios ſufficit q̄ eli gatur bonus ⁊ idoneus. Ad obiectum. Rñ. Conſiliuꝫ eſt: non preceptum. Item ſuper illud Unius vxoris virum. Glo. Monogamum poſt baptiſmum. Sic enim ante baptiſmum vxorem habuit que obierit non ei im putatur. Contra. xxvj. d. c. Acutius intelligūt qui nec eum qui cathecuminus vel paganus: alteram habuit: ordinandum cenſuerunt. Rñ. Circa hoc duplex fuit o pinio. Una hieronymi q̄ vxor ante baptiſmum habita non impedit ordinandum: qꝛ omnia vicia in baptiſmo relaxantur. Alia Auguſtini communior ⁊ verior q̄ im pedit: qꝛ crimina nō ſacramenta in baptiſmo relaxant. Ad glo. Rñ. Opinio Hierony. eſt nec teneda. Uel lo quitur qđ vxor ante baptiſmum obijt virgo. Item ſu per illud. Non neophitum. Contra. Ambroſius nondū baptizatus electus fuit in Mediolanen. arcie pm. Rñ. Electio fuit diuina: nō humana.

Ordinandus an ſit qui ante baptiſmum vxorem habuit et poſt baptiſmum alteram.

Diacones ſimiliter pudicos: non bilingues non multo vino deditos: non turpe lucruꝫ ſectantes: habentes myſterium fidei in con ſcientia pura.

¶ Superius inſtruxit Timotheum de ordinatiōe ma ioꝝ miniſtrorum. Hic inſtruit de ordinatione minoruꝫ. ſ. diaconorum. Ubi primo docet qui promoueri debe ant ad diaconatum. Secundo remouet promotione im pedimentum. ibi. Diacones ſint vnius. Tertio ſubdit digne amminiſtrationis fructum. ibi Qui enim bñ mi niſtrauerint. In prima oſtendit primo quales debent eligi. Secūdo q̄ ante ordinationem debent probari. ibi. Et hi autem probentur. Tertio innuit vnum mo dum probandi. ibi. Mulieres ſimiliter. In prima oſtē dit primo quales oportet eſſe ad ſe. Secundo quales ad mundum. ibi. Non turpe lucrum. Tertio quales

B ad deum. ibi. Habentes myſterium.

In prima oſtendit tria quo ad triplex officium. Nam Quo ad officium altaris miniſtrandi oportet eſſe cupidos.

Quo ad officium in eccleſia legendi nō bilingues.

Quo ad officium predicandi non multo vino deditos.

Dicit ergo [Diacones] q. Hec oportet habere epiſco pos: ⁊ eadem oportet habere diaconos Ut dicit Chri. qꝛ ſm iudicem populi] ſic ⁊ miniſter eius Eccle. x. Hoc eſt q̄ dicit [diacones ſimiliter] ſicut epiſcopos oportet eſſe [pudicos] id eſt caſtos. Eſa. lij. Mundani qui fer tis vaſa domini. [nō bilingues] ſeminantes inter fra tres diſcordias. Prouer. vj. Non enim decet pacē tur bare cuius officium eſt euangelium pacis annunciare. Eccleſi. xxviij. Suſurro ⁊ bilinguis maledictus: mul tos enim turbauit pacem habentes [nō multo vino de ditos] id eſt ebrioſos: ſed ſobrios ⁊ moderatos. Eccl. xxxj. Unum multum potatum irritationem ⁊ iram et ruinas magnas facit [nō turpe lucrum ſectantes] tur pe lucrum eſt emere ⁊ pluris vendere: qđ nō decet mi niſtrum dei. Et maxime frequenter hoc facere: qđ no tatur in hoc q̄ dicitur ſectantes. Infra ij. Tim. ij. Ne mo militans deo implicat ſe ⁊c. Ecc. xxvij. Intra me dium emptiōis ⁊ venditionis anguſtiabitur peccatis ⁊c. [habentes myſterium fidei] ſcꝫ vt ſciant qđ de fide aliis eſt occultum. j. Pet. iij. Parati ad ſatiſfactioneꝫ omni petenti vos rationem de ea que in vobis eſt fide ⁊ ſpe. Ipſos dico manētes [in conſcientia pura] vt poſ ſint dicere. Gloria noſtra hec eſt teſtimonium conſciē tie noſtre. ij. Cor. j.

Et hi autem probentur primum: ⁊ ſic mi‐niſtrent nullum crimen habentes.

¶ Habito quales debent in diaconatum eligi. Hic ſub dit q̄ ante ordinationem debent: an tales ſint proba ri. Ubi tangit primo ordinatam examinationem: quia probentur primum. Secundo debitam receptioneꝫ: qꝛ ſic miniſtrent. Tertio receptionis rationem: qꝛ nulluꝫ crimen habentes. Dicit ergo [Et hi autem probentur primum] ante q̄ꝫ ſcꝫ ordinentur. Ex hoc ortum habuit examinatio ordinandorum. In hoc autem q̄ dicit [et] Innuit epiſcopos ſimiliter eſſe probandos [⁊ ſic] tales .ſ. inuenti vt p̄diximus [miniſtrent] triplici officio. In altari miniſtrando. Euangelium legendo. Et populo predicando. Ipſi dico [nullum crimen habentes] .i. nul lum peccatum graue ⁊ notabile. Au. Crimen eſt pecca tum accuſatione ⁊ damnatione digniſſimum. Et non dicit nullum peccatū: qꝛ nullus ē ſine peccato. j. Jo. j. Si dixerimus quoniam ⁊c.

Mulieres ſimiliter pudicas: non detrahen‐tes: ſobrias: fideles in omnibus.

¶ Superius oſtendit q̄ ordinandi in diaconos debent probari. Hic innuit vnummodum probandi. ſ. ex ſancti tate ɔſortij. Dicens [Mulieres] ordinandorum [ſi militer] oportet eſſe [pudicas] mente ⁊ corpore. ⁊ hoc quo ad virum [non detrahentes] quo ad proximum: qꝛ faciles ſunt ad male loquendum [ſobrias] quantum ad ſe: qꝛ Eccleſi. xxvj. Mulier ebrioſa ira magna. ⁊c. [fi deles in omnibus] dictis ⁊ factis quantum ad deū. Gl. Plebē non diſparem vult eſſe: iuxta id qđ domin⁹ ait. Leui. x. Sancti eſtote quoniam ego ſanctus ſum. Ido mulieres que ſunt in infimo gradu vult eſſe ſine crimi ne vt munda ſit eccleſia. Unde Eccle. x. Qualis eſt re ctor ciuitatis talis ⁊ habitantes in ea ⁊c. Felix mulier que ſic ordinatur ad virum. Ut ſit pudica ad proxi mū. Ut ſit tacita ad ſeipſam. Ut ſit ſobria ad deum. Ut ſit fidelis per omnia. C

Diacones ſint vnius vxoris viri qui filij ſuis bene preſint: ⁊ ſuis domibus:

¶ Habito qui promoueri debent ad diaconatum. Hic remouet promotionis impedimentum duplex. Primū Bigamie. Secundum āminiſtrationis male. ibi. Qui filijs ſuis. Dicit ergo [Diacones ſint vnius vxoris viri] Unam enim vxorem decreuit deus homini. Ge neſis ſecundo. Ut etiam cum prima vxore benedicit Non cum ſecunda ſecundum morem quarumdam ec cleſiarum. Quod inde tractum eſt quia Adam legi tur cum Eua benedictus ſolum. Geneſis. ſecun. Cre ſcite ⁊ mul. ⁊c.

D Debent autem diaconi vnius vxoris eſſe viri propter
Diacones quatuor.
debēt vni⁹ Primo propter maiorem mundiciam ſeruandam.
vxoris eē Secundo propter predicandam libentius continentiā
viri ꝑpter Tertio propter minus impedimentum.
quattuor. Quarto propter ſacramenti ſignum. Eſt enim quaſi vicarius ſponſi eccleſie que vna eſt. Tales tn̄ ſint [qui filijs ſuis bene preſint] eis. ſ. neceſſaria miniſtrādo: eos in diſciplina erudiēdo. Eccl. vij. Filij ſi tibi ſūt erudi illos [et] bene preſint [domibus ſuis]. i. famulis ſuis. Tales enim bene miniſtrant in eccleſia.

Qui enim bene miniſtrauerint: gradum bonum ſibi adquirent: et multam fiduciam in fide que eſt in chriſto ieſu.

¶ Hic ſubdit digne miniſtrationis fructum. Ubi implicat tria Miniſterij meritum: qui bene miniſtrauerint Preſens commodum ſibi gradum. Futurum premium: et multam fiduciam. Et hoc eſt ꝙ dicit [Qui enim] q. Ita tales bene miniſtrant in eccleſia: qđ vtiqȝ magnum eſt [enim] q̄ [Qui bene miniſtrauerint] in minoribus ordinibus [adquirent ſibi] in preſenti [gradū] excellentiorem [bonum]. i. ſibi et alijs vtilem. Non ſicut illi. Eccle. viij. Interdum dominatur homo homini in malum ſuum. Sicut enim dicit. Grego. Quanto gradus altior tanto grauior caſus. Et poſt. Tollūtur in altum: vt caſu grauiore ruant. Et etiam adquirent [multam fiduciam] eterne glorie in futuro. Talibus enim dicetur illud. Mat. xxv. Euge ſerue bone et fidelis intra etc. Fiduciam dico et hoc [in fide]. i. per fidem [que eſt in chriſto ieſu] Fides enim perducit ad ſpem.

E ¶ Nota ꝙ qui miniſtrant debēt habere quattuor cōditiones vt bene miniſtrent.
Miniſtri Primo Fideliter. j. Cor. iiij. Hic queritur inter diſpēſatores vt fidelis quis inueniatur.
boni con Scđo Prudenter Prouerb. xiiij. Acceptus eſt regi
ditiones miniſter intelligens.
quattuor Tertio Strenue Prou. xxij. Uidiſti hominem velocē in opere ſuo coram regibus ſtabit.
Quarto Sinceriter Pſ. Ambulans in via immaculata hic mihi miniſtrabit.
pſ.cx. ¶ Notandum ꝙ multiplex gradus inuenitur in ſcriptura.
Primus eſt introitus domus ſapientis. Quem debemus freqnentare Eccleſi. vj. Si videris ſenſatum euigila ad eum. et gradus hoſtiorum eius exterat pes tu⁹ Hoc eſt ꝯtra fugientes ſcholas.
Scđs eſt Temporalis adminiſtrationis. De quo Ge. xl. Reſtituet te in gradum priſtinum. Quem debem⁹ fugere: q̄ Nemo militans deo implicat ſe etc. ij. Ti. ij Hoc eſt ꝯtra appetentes balliuas.
Tertius eſt eccleſiaſtice prelationis. De quo hic. Gradum bonum ſibi adquirent. Qem debemus timere: q̄ Quanto gradus altior tanto caſus grauior. Gre. Pre poſitioni enim nō accidit niſi caſus.
Quartus eſt Sancte ꝯtemplationis Dan. x. Daniel vir deſideriorū intellige etc. et ſta in gradu tuo. Quem debemus aſcendere q̄ ducit in celum. Significatꝰ eſt per ſcalam Jacob.
pſ.xlviij. Quintus eſt eterne retributionis. De quo Pſ. Deus in domibus eius cognoſcitur. Alia littera in gradibus eius: Ad hunc debemus anhelare: ab hoc enim nō cōtingit cadere. Hunc aſcendunt humiles et amici ſm̄ illud. Luce. decimo quarto. Amice aſcende ſuperius tunc et cetera.

Hec tibi ſcribo fili Timothee: ſperans me venire ad te cito. Si autem tardauero: vt ſcias quomodo oporteat te in domo dei conuerſari.

¶ A principio capituli inſtruxit primo Timotheū de ordinatione maiorum. ſ. epiſcoporum. Secundo de ordinatione minorum. ſ. diaconorum. Hic tertio ſubdit quare ſcripſit ei de ꝓmotione iſtorum. Ubi dicit primo ꝙ ſperat ſe cito venturum. Secundo ꝙ interim in cura eccleſie vult eſſe eum inſtructum. ibi. Si autem tardauero. Tertio commendat eccleſiam vt eum reddat magis attentum. ibi. Que eſt eccleſia dei viui. Quarto vt eccleſia commendabilior appareat laudat eccleſie ſacramentum. ibi. Et manifeſte magnum eſt. Dicit ergo [Hec tibi ſcribo]. ſ. de ordinatione epiſcoporum et diaconorum q̄ neceſſaria o [fili Timothee] Filium vocat eum ſpeciali affectione quamuis frater ei⁹ epiſcopali dignitate fuerit [ſperans]. i. licet ſperem [me ad te venire cito]. ij. Joh. in fine. Spero enim me futurū apud vos [ſi autem tardauero] aliunde impeditus ſicut frequenter contingebat. j. Theſ. ij. Uoluim⁹ venire etc. ſed impediuit nos ſathanas. Si tn̄ tardauero ſcribo hoc ſuꝑ. [vt ſcias quomodo oporteat te conuerſari] ſm̄ diuerſitates ſingulorū [in domo dei]. i. in eccleſia. De qua Eſa. lvj. Domus mea domus orationis vocabitur cunctis populis. Heb. iij. Moyſes fidelis erat in tota domo eius.

Que eſt eccleſia dei viui: columna et firmamentum veritatis.

¶ Hic commendat eccleſiam a quattuor que commēdabilem reddere ſolent habitationem. Primo a fidelitate populi inhabitantis. ibi. Eccleſia. Secundo a poteſtate domini gubernātis. ibi. Dei. Tertio ab vtilitate munitionis ſpiritualis. ibi. Columna. Quarto a ꝯſtantia ſeruande veritatis. ibi. Et firmamētum veritatis. Dicit ergo [Que] ſcȝ domus [eſt eccleſia. i. multorum congregatio ad vnius dei cultum vt dicit glo. propter qđ maior cautela adhibenda eſt in regimine diuerſorum. Eccleſia tn̄ [dei viui] non ſynagoga ſathane. de qua Apoc. ij. Et eſt etiam [columna] ſtantibus ſiue firmis. [et firmamentum]. i. fulcimentū iam ruentibus et ruituris ſiue infirmis. Firmamentum dico [veritatis]. i. in ſe ſuſtinens veritatem ne corruat. Corruit quidem veritas in plateis iudeorum et gentium ſed manet in hac domo.

Et manifeſte magnum eſt pietatis ſacramentum: quod manifeſtum eſt in carne: iuſtificatum eſt in ſpiritu: apparuit angelis: predicatum eſt gentib⁹: creditum eſt in mūdo: aſſumptum eſt in gloria.

¶ Hic laudat eccleſie ſacramentum oſtendens in xpo. Primo diuinā maieſtatē. Scđo humanitatis aſſumptionem. ibi. Qđ manife. Tertio aſſumptionis manifeſtationem. ibi. Apparuit angelis. Quarto manifeſtationis modū duplicē. Per quorū primum manifeſtat⁹ eſt mundo. ibi. Creditum. Per ſecundū celo. ibi. Aſſūptum eſt. Dicit ergo [Et manifeſte] q. Reuera [magnum] quid [eſt] domus dei: que eſt eccleſia q̄ eā xp̄s magnus inhabitat. Et hoc eſt qđ dicit. Et etiam in eccleſia eſt [ſacramentum]. i. ſacrum occultum. i. chriſt⁹ viſibilis ſecundum humanitatem: ſed inuiſibilis ſcđm diuinitatem Eſaie xlv. Uere tu es deus abſconditus. Sacramentum dico [pietatis]. i. qđ eſt cauſa pietatis. i. totius cultus diuini et ſancte religionis. Et hoc ſacramentum [eſt magnum] dignitate: q̄ magnitudinis ei⁹ non eſt finis. et hoc ſacramentum eſt in eccleſia [manifeſte] vel [eſt magnum manifeſte]. i. per effectus manifeſtos [qđ]. ſ. ſacramentum et ſi in ſe eſſet inuiſibile tn̄ [manifeſtum eſt] eccleſie [in carne] aſſumpta. ſ. per predicationem et miracula: per opera enim que fecit in carne apparuit quis eſſet in carne. Sicut ſol qui in ſe inuiſibilis eſt: fit viſibilis in nube. Baruch. iij. In terris viſus eſt et cum hominibus conuerſatus eſt [iuſtificatum eſt]. i. iuſtum oſtenſum [in ſpiritu] ſancto ipſum replente: de quo et conceptus eſt Matt. j. Quod enim in ea natum eſt de ſpiritu ſancto eſt [apparuit angelis] in aſcenſione q̄ in cognitione humanitatis profecerūt Eſa. lxiij. Quis eſt iſte qui venit de edom etc. Eph. iij. Ut innoteſcat principibus et poteſtatibus etc. [predicatum eſt gentibus] per apoſtolos poſt aſcenſionem. Mar. viij. Illi profecti predicauerunt vbiqȝ domino

cooperante ⁊c. [creditum eſt in mundo] id eſt manens adhuc in mundo: ⁊ hoc a diſcipulis non a mundanis: q̄ mundus eum non cognouit. Ioh. i. [aſſumptum eſt] de hac vita mortali [in gloria] vt ſit ſup omnem creaturam Marc. vlti. Dominus quidem ieſus poſtquam locutus eſt eis aſſumptus eſt in celum ⁊ ſedet a dextris dei.

¶ Nota hic q̄ Sacramentum xp̄i incarnati magnum dicitur ſm quadruplicem dimenſionem.

Sacramentum xp̄i incarnati ſm quadruplicem dimenſionē dicit̄ magnum.

Primo ſecundum Altitudinem: quia pertingit ad celum. Sapien. decimo octauo. Uſque ad celum attingebat ſtans in terra.

Secundo: ſecūdum Profunditatem: q̄ penetrat abyſſum. Eccleſia. viceſimo quarta. Penetrabo inferiores partes terre.

Tertio ſecundum Latitudinem: q̄ replet orbem terrarum angelis. Danie. ii. Lapis abſciſus de monte ſine manibus ⁊c.

Quarto ſecundum Longitudinem: quia permanet in perpetuum. Daniel. ſeptimo. Poteſtas eius poteſtas eterna ⁊ cetera.

Hic queritur ſuper illud. Diacones ſimiliter. Glo. Nomine epiſcopi preſbyteros comprehēdit. Contra. Aliud officium eſt epiſcopatus: aliud preſbyteratus. Rñ. Aliud eſt officium nō tamen eſt alius ordo. Item ſuper illud. Non turpe lucrū ſectantes glo. Turpe lucrum eſt emere: ⁊ pluris vendere. Contra. Ergo omnis negociatio eſt turpe lucrum. Rñ. Non eſt turpe lucrum laico ſed eccleſie miniſtro. Ut dicit gloſ. Non quidem ſemel hoc facere: ſed huic officio ſe mancipare. Item ſuper illud. Mulieres ſimiliter. Gloſ. Catafrige horum verborum occaſione dicunt mulieres debere ordinari qđ contra autoritatem eſt. Cont. Lex ciuilis oſtendit cuius etatis debeat eſſe que ſit Diaconiſſa. xl. q. Rñ. Diaconiſſa vocatur ab officio legendi expoſitionem euangelii in matutinis quod olim competebat mulieribus ad hoc electis: non ab ordine diaconii. Item ſuper illud. Diacones ſint vnius vxoris viri Glo. cum prima benedicitur non cum ſecūda. Contra. Eque verum ⁊ bonum eſt matrimonium ſecūdum ſicut primum: ergo eque benedicendum. Reſpō. Quamuis eque verum ſit ⁊ legitimum ſm rem: nō tñ eque perfectum ſm ſignificationem: q̄ nō eſt pfectum ſignum coniunctionis xp̄i ⁊ eccleſie. Item ibidem q̄ritur Quare oportet diaconum eſſe vnius vxoris virū propter ſacramenti perfectionem cum non ſit eccleſie ſponſus. Rñ. Quāuis non ſit actu: eſt tñ in propinqua diſpoſitione vt eſſe poſſit. Item ſuper illud. Bonum ſibi gradum adquirent. Glo. vt epiſcopi fiant. Contra. Heb. v. Nemo ſibi ſumit honorem. Rñ. Adquirere epiſcopatum idoneitate meritorum: nō importunitate intruſionum: bonum eſt. Item ſuper illud. Columna ⁊ firmamentum veritatis. Glo. In ſe ſuſtinens veritatem ne corruat. Contra veritas non poteſt ruere. Rñ. Non ruit in ſe ſed in hominibus ruentibus. Item ſup illud Pietatis ſacramentum. Glo. Sacramentum hic appellatur verbum patris. Contra. Sacramentum eſt ſenſibile ſignum. Rñ. Hic accipitur ſacramentum pro ſacro ſignato. non pro ſacro ſigno. Item ſuper illud. Iuſtificatum in ſpiritu. Contra. Semper fuit iuſtꝰ ergo nunq̄ iuſtificatus. Rñ. Iuſtificatus dicitur ſm oſtenſionem: vel quamuis ſemper fuerit iuſtus vt deus nō tñ vt homo: q̄ non ſemper fuit homo. Item ſuper illud. Apparuit angelis. Glo Qui ex eo profecerunt ⁊ agnoſcentes myſterium quod prius latuit veritatē didicerunt. Contra. ſm philoſophum libro de cauſis. Omnis intelligentia plena ſit formis. Rñſ. Quamuis omnis intelligentia plena ſit formis rerum naturaliū non tamen per eas poteſt cognoſcere ſecreta diuina niſi deo reuelante.

Ueritas an poſſit ruere.

Capitulum quartum.

Spiritus autem manifeſte dicit: quia in nouiſſimis tēporibus diſcedent quidam a fide: attendentes ſpiritibꝰ erroris ⁊ doctrinis demoniorum in hypocriſi: loquētium mendacium: ⁊ cauteriatam habentiū ſuam conſcientiam.

¶ Superius inſtruxit Timotheum primo circa diſtributionem officiorum eccleſiaſticorum. Secundo circa promotionem miniſtrorum ordinandorum. Hic tertio inſtruit eum ad cautelam hereticorum ⁊ hereſum. Ubi primo oſtendit quam doctrinam debeat cauere. Secūdo ſm glo. in qua doctrina ſe debeat exercere. ibi. Exerce autem teipſum ad pietatem. In prima primo predicit futuros hereticos. Secundo errores exprimit ab eis predicandos. ibi. Prohibentium nubere. Tertio monet ad cautelam fidelibus proponendam contra ipſos. ibi. Hec proponens fratribus. Quarto monet vitare errores iam exortos. ibi. Ineptas autem ⁊ aniles. In prima circa hereticos futuros tangit primo tēpus periculoſum. Secundo cauſam errorum. ibi. Attēdentes ſpiritibus. Tertio doctrinam falſam. ibi. Et doctrinis demoniorum. Quarto conſcientiam malam ibi. Cauteriatam. In prima circa veritatem temporis futuri tangit Primo modum cognitionis: quia per ſpiritum. Secundo materiam veritatis que eſt apoſtaſis multorum. ibi. q̄ in nouiſſimis. Dicit ergo [Spiritus autem] q. Ita digna eſt domus dei ⁊ tñ ab hac multi diſceſſuri ſunt. Et hoc eſt qđ dicit [ſpiritus autem] ſanctus qui omnia ſcrutatur. i. Cor. ii. [dicit] ſub. mihi in corde: dictione ſcʒ ſpirituali nō vocali. De qua Greg. Loqui dei ad angelos vel animas: nihil aliud eſt: quā per vim interne viſionis mentibus eorum modis occultis ſue voluntatis inſpiratio. Dicit tamē [manifeſte] non per enigmata vt prophetis. Num. xii. Siquis fuerit inter vos propheta domini in viſione appparebo ei ⁊ per ſomnium loquar ad eum. Dicit inq̄ hoc [q̄ in nouiſſimis temporibus]. ſ. poſt aduentum chriſti. Primū enim tempus fuit ante legem. Secundum ſub lege. Tertium: tempus gratie. Quod dicitur nouiſſimum q̄ huic aliud nō ſuccedet. i. Ioh. ii. Scimus q̄ nouiſſima hora eſt. i. Cor. x. Nos ſumꝰ in quos fines ſeculoꝝ deuenerunt. [diſcedent quidam] notabiles ⁊ ſingulares [a fide] Act. xx. Ego ſcio q̄m intrabunt poſt diſceſſionem meā lupi rapaces in vos non parcentes gregi. Et. ii. Theſ. ii. Quoniam niſi venerit diſceſſio primum ⁊c. [attendentes]. i. credentes [ſpiritibus erroris]. i demonibus qui eis loquuntur Qui dicuntur ſpiritus erroris Quia in errore ſunt. Ioh. viii. In veritate nō ſtetit Qui ad errorem trahunt. Ioh. viii. Mendax eſt ⁊ pater eius. Dicit autem ſpiritibus pluraliter q̄ plures ſunt: erroris ſingulariter: q̄ in hoc omnes cōueniunt. Et attendentes etiam [doctrinis demonioꝝ] id eſt hominum demonia habentium: in quibus faciliꝰ demones decipiunt homines quam ſi per ſe ſuaderent Propter qđ diabolus in ſerpente vultus humani apparuit. Geñ. iii. Demonioꝝ dico [loquentiū mendaciū in hypocriſi]. i. in ſimulata religione vt facilius fallat. Coloſ. ii. Nemo vos ſeducat volens in humilitate ⁊ religione ⁊c. Mat. vii. Attendite a falſis prophetis q̄ veniunt ad vos in veſtimentis ouiū ⁊c. [et] etiam [habentium ſuam conſcientiam] propriam: ab aliis diſcordem [cauteriatam] id eſt corruptam. Et hoc tam errore doctrine: q̄ macula culpe: quā igne concupiſcentie. Quia vt dicit Aug. Hereticus qui alicuius temporalis commodi: ⁊ maxime glorie principatuſq̄ gratia: falſas ac nouas opiniones aut gignit aut ſequitur. Iſti ſunt ſignati cauterio diaboli Apo. xiii. licet exterius corpore portare videantur ſtigmata ieſu chriſti. Gal. vltimo. Infelices homines: qui habent Errorem in intellectum. Hereſim in affectu. Hypocriſim in effectu. Mendacium in lingua. Corruptelam in ꝯſcientia.

Pꝛohibentium nubere: abſtinere a cibis: quos deus creauit ad percipiendum: cum gratiarumactione fidelibus et his qui cognouerunt veritatem: quia omnis creatura dei bona eſt: et nihil reijciendum quod cum gratiarumactione percipitur. Sanctificetur enim per verbum dei ꝛ oꝛationem.

¶ Hic exprimit erroꝛes eoꝛum. Ubi tangit erroꝛem pꝛimo circa matrimonium. Secundo circa diſcretionē ciboꝝ. ibi. Et abſtinere. Tertio deſtruit eū. ibi. Quos deus creauit. Et hoc triplici ratione. Pꝛimo quia cibi ſunt ad vſum fidelium creati. Secundo q2 ui ſe boni. ibi. Quia omnis creatura. Tertio q2 verbo poſſunt ſanctificari. ibi. Sanctificatur enim. Dicit ergo[Pꝛohibētium] q. Hominum dico[pꝛohibentium nubere] dicūt enim nuptias eſſe peccatum tanꝗ nuptie a malo dea ſint inſtitute. Et in hoc dicunt mendacium quantū ad id quod datum eſt ad conſeruationem ſpeciei: ꝛ pꝛecipientium ſuꝑ. [abſtinere a cibis] quaſi immundis nō eſt cauſa caſtigationis coꝛpoꝛum. Ecce mendacium ꝙtuz ad remedium datum ad conſeruationem indiuidui [quos cibos deus creauit] non pꝛinceps tenebꝛarum vt illi mentiuntur. Creauit inꝗ[ad percipiendum cum gratiarumactione] vnde qui aliter percipiunt: non debito

ps.xxi. modo percipiunt. Ps. Edent pauperes ꝛ ſaturabunt ꝛ lau. ꝛc. Percipiendum inꝗ[fidelibus] qui credūt auctoꝛitate[ꝛ his qui nouerint]. i. intelligunt ratione[veritatem] Aug. Qꝺ credimus: debemus auctoꝛitati: ꝙ intelligimus veritati: fidelibus ꝛc. i. his qui bene credūt de cibis ꝛ qꝺ credunt intelligunt: his enim omnia munda Titum. i. Omnia munda mun. Ergo commendabiles ſūt cibi. Ex quo autoꝛ bonus: q2 deus. Finis bonus: q2 ad percipiendum fidelibus. Modus bonus q2 cum gratiarumactione. Nouerunt dico veritatem hanc. ſ. [q2 omnis creatura dei] ꝛ pure ſpiritualis ꝛ pure coꝛpoꝛalis: ꝛ compoſita[bona eſt] in ſui natura: licet voluptas in ea ſit pꝛohibita. Gen. i. Uidit deus cuncta que fecerat ꝛ erant valde bona[ꝛ nihil reijciendum] tāꝗ immundū in ſui natura: licet ab aliquibus aliquādo ſit abſtinendum[qꝺ cum gratiarumactione percipitur id eſt percipi ſolet. Matth. xv. Nihil enim qꝺ in os intrat coinquinat hominem. i. Coꝛ. x. Omne quod macello venit manducate[Sanctificatur enim] Et vere nihil eſt reijciendum: quia [ſanctificatur] id eſt ſanctus fit ꝛ salubris ne per eum noceat diabolus. Qui ſecundum Augu. miſcet ſe ſapoꝛibus: coloꝛibus ꝛ odoꝛibus ſibi nocet[per verbum dei]. i. filium dei efficiendo. Ipſe enim eſt ſanctus ſanctoꝛum. Dan. ix. [ꝛ] per[oꝛationem] impetrando: per oꝛationem enim impetratur vt

A a filio dei ſanctificetur.

Matrimonij cōmēdatio. ¶ Nota hic ꝙ dominus ad commendationem matrimonij.

Pꝛimo Matrimonium inſtituit. Gen. ij.

Secundo De virgine nupta naſci voluit. Mat. i. Cuz eſſet deſponſata ꝛc.

Tertio Ad nuptias vocatus venit et pꝛimo eas miraculo honoꝛificauit. Johannis. ij. Nuptie facte ſunt in chana ꝛ cetera.

Quarto Inſeparabiliter ſeruare pꝛecepit. Matthei.

B xix. Quos deus coniunxit homo non ſeparet.

¶ Nota etiam Qꝺ diabolus inſidiatur pꝛandijs ſiue refectionibus noſtris multipliciter.

Pꝛimo In pꝛincipio: ſicut cuiuſlibet actionis initio. Thꝛe. i. Facti ſunt hoſtes eius in capite.

Secundo In medio Ps. Iuxta iter ſcandalum poſuerunt mihi.

Tertio In termino Ge. iij. Tu inſidiaberis calcaneo eius. Ideo apud religioſos pꝛemittitur in pꝛincipio pꝛandij menſe Benedictio: in medio ſacra lectio: in fine

C leta gratiarumactio.

A peccatis abſtinendum ¶ Notandum ſuper illud Abſtinere a cibis ꝙ abſtinēdum eſt a peccatis multiplici de cauſa.

Sicut Subditus ab interdictis pꝛopter timoꝛem ſuppliciis Tob. i. Ab infantia timere deum docuit ꝛ abſtinere ab omni peccato. multiplici de cauſa.

Sicut infirmus a cibis nociuis pꝛopter timoꝛem moꝛtis quia Eccleſi. trigeſimo ſeptimo. Qui abſtinēs eſt adijciat vitam.

Sicut nobilis ab immundicijs pꝛopter honoꝛem ſue conditionis. i. Theſ. iiij Hec eſt voluntas dei ſanctificatio veſtra vt abſtineatis vos a foꝛnicatione vt ſciat vnuſquiſqꝫ ꝛc.

Sicut pugil a rebus contrarijs pꝛopter amoꝛem victorie habende. i. Pet. ij. Obſecro vos tanꝗ aduenas et peregrinos abſtinere a carnalibus deſiderijs.

Sicut coniunx a nutibus ſuſpectis pꝛopter timoꝛem infamie. i. Thе. v. Oīa pꝛobate qꝺ bonum eſt tenete ab omni ſpecie mali abſtinere vos.

Sicut Debitoꝛ a ſuperfluis expenſis pꝛopter adquirēda debita Eccl. viceſimo octaua. Abſtine te a lite ꝛ minues peccata.

Sicut Sanus a conſoꝛtio lepꝛoſoꝛum pꝛopter contagia vitanda. Sap. ij. Dicūt impij de iuſto abſtinet ſe a vijs noſtris tanꝗ ab immundicijs.

Sicut Sapiens a furto ꝛ rapina pꝛopter amoꝛem equitatis. Eccleſiaſti. tertio. Sapiens coꝛ et intelligibile abſtinebit a peccatis ꝛ in operibus iuſticie ſucceſſus habebit.

Hec pꝛoponens fratribus bonus eris miniſter chꝛiſti ieſu: enutritus verbis fidei: ꝛ bone doctrine quam aſſecutus es. Ineptas autem ꝛ aniles fabulas deuita.

¶ Hic monet ad cautelam fratribus pꝛoponendam contra illos: Ubi tangit pꝛimo ponendi vtilitatem. Scꝺo facultatem ibi. Enutritus verbis. Dicit ergo[Hec] ſcꝫ que pꝛedixi de creaturis ꝛ nuptijs pꝛoponens]. i. anteponens vel publice ponens[fratribus] nō aduerſarijs qui potius derident ꝙ credant Matth. vij. Nolite ſanctum dare canibus[bonus eris] re ꝛ opinione [miniſter chꝛiſti ieſu] miniſter dicit: nō dominus. Eps enim miniſter eſt ſm illud. Mat. xx. Qui voluerit inter vos pꝛimus eſſe erit ſicut miniſter. i. Petri. v. Non vt dominantes in clero. Et bene potes hoc facere ſine pꝛponere. Tu dico[enutritus] ab alijs[verbis fidei] ꝙtum ad credenda[ꝛ bone doctrine] ꝙtum ad operāda: verbum enim dei cibus eſt quo nutritur anima. Deut. viij. Non in ſolo pane viuit homo: ſed in oī verbo Doctrine dico[quam aſſecutus es] ab infantia etiam pꝛo pꝛio ingenio ſm illud. Sap. viij. Puer eram ingenioſus ꝛc. [Ineptas autem] q. hec pꝛopone [autem] ſed [ineptas fabulas] in quib9 nec aptitudo nec veri ſimilitudo. Tullius. Fabula eſt vbi nec vere nec veriſimiles res narrātur. [ꝛ inanes] ſecundum Glo. i. que ſunt ſine fructu ꝛ moꝛibus ꝛ ſi ibi videatur eſſe ratio: vt in legalib9 [ꝛ aniles]. i. quas ſolent an9 narrare[deuita] nō dicit iuueniles[fabulas] ꝛ tamen multi parati ſunt vitare fabulas ꝛ collocutiones aniles: ſed non ſic iuueniles.

Exerce autem teipſum ad pietatem: Nam coꝛpoꝛalis exercitatio ad modicū vtilis eſt.

¶ Habito quam doctrinam debeat cauere. Hic ſubdit in qua debeat ſe exercere. Ubi oſtendit pꝛimo quid ipſe debeat facere. Secundo quid alios debeat docere. ibi. Pꝛecipe hec ꝛ doce. Tertio ꝙ diligens eſſe debeat in vtroqꝫ. ibi. Noli negligere. In pꝛima monet eū ad ſequendum pꝛecipue pietatem: triplici ratione Pꝛimo ex rei ad quam monet vtilitate. Secundo ex monitionis ipſi9 veritate. ibi. Fidelis ſermo. Tertio ex ei9 qui monet imitatione. ibi. In hoc enim laboꝛamus. In pꝛima pꝛimo ponitur exhoꝛtatio. Secundo exhoꝛtādi occaſio. ibi. Nam coꝛpoꝛalis exercitatio. Tertio adquieſcendi ratio. ibi. Pietas autem ad omnia. Dicit ergo[Exerce] q. Illa pꝛopone fratribus[autem] ſꝫ exerce teipſum ad pietatem]. i. pꝛimo ad cultum ꝛ religionem vnius dei omnipotentis ꝛ ad opera miſericoꝛdie: exemplo Iob. xxxi. Ab infantia creuit mecum miſera

tio[Nam]q. Ideo de pietate moneo[nam corporalis exercitatio]in qua.ſ.te fatigas ieiunando:vigilando [ad modicum vtilis eſt]ſine pietate qꝛ ſolum vitantur illis quedam vicia ꝛ pena debita.

Pietas autem ad omnia vtilis eſt promiſſionem habens vite:que nunc eſt:ꝛ future.

¶ Hic ſubditur adquieſcendi ratio.ſ.vtilitas pietatis Ubi tangit tria. Primo pietatis vtilitatem. Secūdo vtilitatis generalitatem:qꝛ ad omnia. Tertio generalitatis expreſſionem:qꝛ promiſſionem ꝛc. Dicit ergo [Pietas autem]qua quis ſaluti omnium ſtudet ꝛ ſpirituali ꝛ corporali[vtilis eſt ad omnia].i.ad promerēdum deum qui eſt omnia in omnib⁹. Exo.xxxiij. Oſtendam tibi omne bonum. Et vere ad omnia vtilis eſt:in hoc ſcilicet quia eſt[habens promiſſionem vite q̄ nunc eſt]vt.ſ.habeat abundantiam:ꝛ ſpiritualium ꝛ temporalium. Iniuſti autem nō dimidiant dies ſuos:iuſti autem moriuntur ſenes ꝛ pleni dieꝝ[ꝛ future].i.eterne. Can.ij. Leua eius ſub capite meo ꝛ dextera illi⁹ amplexabitur me.

D Miſericordia ſiue pietas ad multa valet.

¶ Nota hic Pietas ſiue miſericordia valet ad multa Primo Ad conuerſationem vite. Ut hic.
Secundo Ad multiplicationem terrene ſubſtantie. Pſalmiſta. Non vidi iuſtum derelictum in terra:nec ſemen eius que.
Tertio Ad redemptionem culpe Dan.iiij. Petā tua elemoſynis redime ꝛ iniquitates tuas ꝛc.
Quarto Ad impetrationem gratie. Pro.xix. Feneratur domino qui pauperi miſeretur.
Quinto Ad euitationē gehenne. Ja.ij. Miſericordia ſuperexaltat iudicium.
Sexto Ad adeptionem glorie. Eccleſiaſti. decimo ſexto. Omnis miſericordia faciet locum vnicuique ſm meritum operum ſuorum.

Hic queritur ſuper illud. Attendentes ſpiritibus erroris. Glo. Quia in illis ſpiritus maligni loquuntur. Contra. Aut in anima eorum ꝛ ſic illabitur anime:qd̄ falſum eſt. Aut in corpore:ꝛ ſic nō eſt eis imputandum. Rñ. In eis dicuntur ſpiritus maligni loqui per cauſam:non per eſſentiam:qꝛ eis ſuggerentib⁹:nō tamen preſidentibus intra loquuntur. Item ſuper illud. Doctrinis demoniorum. Glo. Hominum demonia habentium. Contra. Ergo omnes heretici ſunt demoniaci:ergo heretici demonia habere dicuntur. Rñ. Nō intra preſidendo:ſed extra ſuggerendo. Item ſuper illud. Ad percipiendum fidelibus. Contra. Ergo alij nō debent percipere. Rñ. Creauit propter omnes ſed principaliter propter fideles. Item ſuper illud. Ois creatura dei bona. Contra ergo diabolus eſt bonus. Rñ. Diabolus vt eſt dei creatura eſt bonus:ſed ꝑpter culpam que in hoc nomine intelligitur eſt malus. Nec valet argumentum. Omnis creatura dei bona:ſꝫ diabolus eſt creatura dei ergo bonus Impediente Fallacia accidentis. Sicut ſi dicatur Omnis aqua eſt naturalis:balneum eſt aqua:ergo balneum eſt naturale. Item ſuper illud. Nihil reiiciendum. Contra. Leu.xi. dicit cibos aliquos immundos. Item Bonum eſt abſtinere ab aliquibus cibis. Rñſ. Ad primum Nullum cibum reputat lex immundum natura:ſed ſignificatione. Ut dicit Glo. Nam porcus ſicut ꝛ agnus bonus eſt natura:ſꝫ immund⁹ ſignificatione. Ad ſecundum rñſ. Qui abſtinet propter domādam carnis laſciuiā bene facit. Nec dicitur reiicere. Sed qui abſtinet propter cibi ſpālem immundiciam:male facit:qꝛ nullus cib⁹ ſic eſt immundus. Item ſuper illud. Corporalis exercitatio ad modicum vtilis eſt. Contra Gregor. Qui corporali ieiunio vicia comprimis:mentem eleuas ꝛc. Rñ. ſm gloſ. Loquitur de exercitatione per ſe.ſ.ſine pietate. Itē ſuper illud. Pietas ad omnia valet. Glo. Omnis ſumma diſcipline chriſtiane in miſericordia ꝛ pietate eſt quam quis ſequens ſi lubricum carnis patitur:vapulabit quidem ſed non peribit. Contra. Aut intelligit de lubrico veniali ꝛ ita nō eſt hoc magnum qꝛ propter veniale nō perit homo. Aut de mortali ꝛ ſic cum mortali poſſet homo nō perire. Rñſ. De mortali loquitur miſericordia vero facit nō perire:qꝛ diſponit ad hoc vt deus homini inſpiret penitentiam ꝛ ſic non pereat. Item ſuper illud. Promiſſionem habens vite Gloſa. Ut hic bonis abundet ſpiritualibus ꝛ temporalium ſufficientiā hābeat. Cont.ij. Cor.xi. In fame ꝛ ſiti. Reſponſio. Iuſtis datur ſufficientia temporaliū quantum expedit.

Fidelis ſermo ꝛ omni acceptione dignus.

¶ Superius monuit eum ad ſequendum pietatem ꝑpter rei ad quam monet vtilitatem. Hic monet ad idē propter monitionis ipſius veritatem. Ubi tangit. primo monitionis veritatem Secundo bonitatem ſeu vtilitatem.ibi. Et omni. Dicit ergo[Fidelis]q. Ita dixi de pietate ꝛ hic[ſermo]queꝫ dixi[fidelis]eſt.i.verax [ꝛ omni acceptione dignus].i.ab omnibus acceptandus:qꝛ bonus ſeu vtilis:quod in me oſtendo ſm gloſ. Et eſt ratio talis. Sermoni debemus adquieſcere qui eſt verus ꝛ vtilis Sed ſermo de pietate ſequenda:eſt huiuſmodi:ergo ei debemus adquieſcere ꝛ ſic pietatis opera ſequi.

E Sermo dei multiplicit debet accipi

¶ Et notandum q̄ ſermo dei omni acceptione dignus eſt Quia debet accipi multipliciter.
Primo In aure:vt intelligatur Sermo enim magni domini reuerenter ꝛ intelligibiliter auditur. Sermo chriſti magni domini eſt. Johānis.xiiij. Et ſermonem quem audiſtis ꝛ cetera. Luce.viij. Qui habet aures audiendi audiat.
Secundo In corde:vt retineatur. Quilibet enim retinet ſibi qd̄ bonum eſt. Pſ. In corde meo abſcondi eloquia tua. Pſ. In iuſtificationibus tuis meditabor nō obliuiſcar ꝛc. pſ.cxviij. Ibidem
Tertio In ore vt diuulgetur ꝛ multiplicetur Sicut ſemen proiicit. Feneſtra aperitur vt lux diffundatur. pſ. Declaratio ſmonū tuoꝝ illuminat ꝛc.j. Petr.iiij. Siquis loquitur quaſi ſermones dei. Ibidem
Quarto In opere vt remuneretur. Non enim locutores tantum:ſed operarij remunerantur. pſ. Retribue ſeruo tuo viuifica me ꝛ cuſtodiam ſermones tuos. Ibidem
Aggei.j. Factū eſt verbū domini in manu Aggei ꝛc.

In hoc enim laboramus:ꝛ maledicimur quia ſperamus in deum viuum qui eſt ſaluator omnium hominum:maxime fideliū.

¶ Hic monet ad pietatem ratione ſumpta ex imitatione ſui. Ubi primo ponit opus ſuum in exemplum. Secundo cauſam operis.ſ.premium.ibi. Quia ſperam⁹. Dicit ergo[In hoc]q. Ita fidelis eſt ſermo quem dixi de pietate qd̄ in me oſtendo[in hoc enim].i.in ſtudio ꝛ exercitio pietatis[laboramus]exercendo bona.j.cor.iiij. Laboramus operando manibus noſtris[ꝛ maledicimur].i.opprobria patimur ſuſtinendo mala.j.cor.iiij. Maledicimur ꝛ benedicimus. Hoc autem ideo facimus[qꝛ ſperamus in deum viuum]qui.ſ. dat vitam eternam. In quo eſt ſperandum qꝛ ipſe eſt[qui eſt ſaluator omnium hominum]etiam malorum ſalute temporali. Pſ. Homines ꝛ iumenta ſaluabis dñe. Mat.v. Qui ſolem ſuū facit oriri ſuper bonos ꝛ malos[maxime]tamen ſaluator eſt[fidelium]quos ſaluat hic ꝛ ī futuro ſecundum animam ꝛ corpus. pſ.xxxv. Pſ. Qui mādas ſalutes iacob ꝛc. pſ.xliij.

Precipe hec ꝛ doce.

¶ Hic oſtendit quid alios docere debeat. Ubi primo monet eum doctrine pietatis inſiſtere. Secundo ne ꝑpter iuuentutem doctrina ſit ꝯtemptibilis monet morum maturitati inſiſtere.ibi. Nemo adoleſcentiā. Tertio vt expedite docere valeat monet iugiter lectioni attendere.ibi. Dum venio attende. Dicit ergo[Precipe]q. Exerce te in illis ꝛ etiam[ꝑcipe hec]alijs ſcientibus:vt ſcꝫ fabulas euitent ꝛ ſe in operibus pietatis exerceāt[ꝛ doce]vt ſimiliter faciant:neſciētes. Chry. Cum per ignorantiā peccatur opus eſt doctrina:cum vero ſcienter:opus eſt precepto. Uel[precipe]quantum ad ea que ſunt neceſſitatis[ꝛ doce]quantum ad

Prelati q̄d debeāt attēdere.

[⁊ teipſum ſaluum facies]attendendo tibi[⁊ eos qui te audiunt]attendendo doctrine. Attendere debent Prelati Quid ſunt inter homines:q: homines. Quid propter homines:q: angeli. Quid infra poteſtates:q: ſerui. Quid ſupra homines:q: dij. Ideo debent habere diſcretionem hominum. Puritatem angelorum. Humilitatem ſeruorum. Autoritatem deorum.

Hic queritur ſuper illud. Qui eſt ſaluator omnium hominum ⁊ maxime fidelium. Aut enim hoc intelligitur de ſalute ſpirituali:⁊ ſic non ſaluat omnes Aut de corporali:⁊ ſic nō ſaluat maxime fideles. Rñ. De neutra intelligitur ſpecialiter:ſed de ſalute in generali que eſt communis ad vtranq;. Item ſuper illō Noli negligere gratiam. Glo. Epiſcopatus non eſt ſacramentum. Rñ. Licet non ſit ſacramentum:tamen eſt ſacramentale:vnde digne accedendi poteſt ibi conferri gratia:maxime grat is gratis data que eſt poteſtas quedam ſpiritualis. Item ſuper illud. Que data eſt tibi per prophetiam. Gloſ. Spiritusſancto reuelāte cognouit Timotheum dignum eſſe Epiſcopali honore. Contra. Nullus eſt eo dignus. Rñſ. Nullus eſt dignus excellenter ſ; ſufficienter. Item ſuper illud. Per impoſitionem manuum preſbyteri. Gloſ. i. preſbyterorum:quia minus tribus eſſe nō poſſunt. Contra. Ergo ſi eſſent in mundo tantum duo Epiſcopi:tertius nō poſſet conſecrari. Rñſ. Sicut hic modus nunc ordinatus eſt ab eccleſia:ita poſſet nunc alius ordinari. Itē ſup illud. Preſbyteri. Glo. Quia vnus imponit manū ceteris aſſentientibus Contra. xxiii. diſ. Epiſcopus qui ordinatur. Et infra. Uno ſuperfundente benedictionē reliqui omnes qui aſſunt caput eius tangant. Reſpon. De neceſſitate eſt q̄ vnus imponat manum. ſ. ordinator:de bene eſſe vero q̄ omnes qui aſſunt Epiſcopi manus imponant. Item ibidem glo. Manus impoſitiones ſunt quibus adduntur verba myſtica quibus ad hoc opus confirmatur electus Contra. In confirmatione electi nō fit manuū impoſitio. Rñ. Confirmationem hic accipit pro confirmati conſecratione.

Epiſcopatꝰ nō eſt ſacramētū.

Capitulum quintum.

Seniorem ne increpaueris ſed obſecra:vt patrem:iuuenes vt fratres:anus vt matres:iuuenculas vt ſorores in omni caſtitate.

¶ Superius inſtruxit Timotheum circa diſtributionem officiorum eccleſiaſticorum Cap. ij. Et circa ordinationem diuinorum miniſtrorum Cap. iij. Et circa cautelam hereticorum et hereſum. Ca. iiij. Hic inſtruit eum circa regimen ⁊ curam ſubditorum. Et Primo circa regimen perſonarum diſtinctarum ſm conditiones nature. Secundo perſonarum diſtinctarum ſm conditiones gratie. ibi. Qui bene preſunt. Tertio perſonarum diſtinctarum ſm conditiones fortune Cap. vj. In prima inſtruit eum circa regimen ⁊ curam perſonarum diſtinctarum Primo:ſ; conditiones pertinentes ad naturam indiuidui. Scdo ſm cōditiōes ptinentes ad naturam ſpeciei. Ibi. Uiduas honora. In prima agit Primo de regimine virorum. Secundo mulierum. ibi. Anus vt matres. Dicit ergo[Seniorem]q. Ita monui te inſtare doctrine: ⁊ licet inſtandum ſit tamen cum diſcretione[ſeniorē] eſt etate vel morum grauitate Sap. iiij. Senectꝰ venerabilis nō diuturna nec annorum numero cōputata ſed etas ſenectutis vita immaculata[ne icrepaueris] aſpere corrigendo ſiue obiurgando:ne. ſ. indigne ferēs ſe a iuniore correctum exaſperetur potius q̄ corrigat [ſed obſecra]cum reuerentia[vt patrem]Leuiti. xix. Honora perſonem ſenis[Iuuenes]ſimiliter obſecra [vt fratres]vt ſc; videntes ſe ex affectu dilectionis cōmoneri:facilius corrigantur[Anus vt matres]Gloſ. vt cum miti ſermone doceantur:q: Uerbum dulce multiplicat amicos Eccleſi. vj. [iuuenculas vt ſorores]et hoc fac[in omni caſtitate]. i. perfecta caſtitate. ſ. Cordis:oris ⁊ operis. Glo. Ut nec nutus contra eas fiant ne. ſ. dulcedine verborum vel nutu oculorum alliciant Iob. xxxj. Pepigi fedus cum oculis meis ⁊c.

Uiduas honora:que vere vidue ſunt.

Hic inſtruit eum circa curam perſonarum diſtinctarum ſm conditiones pertinentes ad naturam ſpeciei. Ut ſunt Uiduitas Matrimonium ⁊ huiuſmodi. Ubi determinat primo quales vidue in curam eccleſie debent recipi. Secundo quales ad ſtatum viduitatis profitēdum debent eligi. ibi. Uidua eligatur. In prima agit primo de viduis deſolatis a viro ſed non a filijs. Secundo de deſolatis ⁊ a filijs. ibi. Que autem vere vidua. In prima ponit primo de viduis ab eccleſia ſuſtētādis generalem exhortationem. Secundo de viduis filios habentibus dat regulam ſpecialem. ibi. Siqua autem. Tertio ſubdit regule rationem. ibi. Hoc enim acceptum. Dicit ergo[Uiduas honora]eas ſumptibus eccleſie ſuſtentando ⁊ ſolacijs fouendo:ſicut accipitur honorare Exo. xx. Honora patrem tuum ⁊ matrem ⁊c. illas. ſ. viduas[que vere vidue ſunt]deſtitute. ſ. a ſolacio ⁊ amore mundi ſicut a conſortio viri.

Siqua autem vidua filios aut nepotes habet:diſcat primum domum ſuam regere et mutuam vicem reddere parentibus. Hoc enim acceptum eſt coram deo.

¶ Hic dat regulam ſpecialem de viduis familiam habentibus. Ubi tangit tria. primo vidue ſobolem. Secundo prouidam filiorum curam. ibi. Diſcat primum. Tertio debitum parentum honorem. ibi. Et mutuam. Dicit ergo[Siqua autem]q. Ueras viduas honora bonis eccleſie ſuſtentando:non tamen omnes veras viduas[autem]ſed potius[ſiqua vidua]a viro[habet filios]proprios[aut nepotes]ex ſuis filijs q̄s. ſ. debet regere ⁊ ab eis ſubſtētari[diſcat primū] ātequā. ſ. in curam eccleſie recipiatur[domum ſuam]. i. familiam filios. ſ. ⁊ nepotes[regere]in quo probabitur vtrum digna ſit vidua eccleſie nuncupari. Hoc eſt vnum de his que Sara ⁊ Raguel filiam monuerunt. Tob. x. [⁊]diſcat etiam[mutuam vicem reddere parentibus]. ſ. qui eam aluerunt Eccle. x. Qui timet deum honorat parētes[Hoc]enim]. ſ. familiam regere:non ſolum in eccleſia ſeruire[acceptum eſt coram deo]q: iuſtum.

Que autem vere vidua eſt ⁊ deſolata ſperet in deum:⁊ inſtet obſecrationibus ⁊ orationibus nocte ⁊ die. Nam que in delitijs eſt viuens mortua eſt. Et hoc precipe vt irreprehenſibiles ſint.

¶ Hic tangit de viduis que deſolate ſunt a viro ⁊ filijs. Ubi oſtendit primo q̄ tales ſunt recipiende. Secundo qualiter cum recepte fuerint ſe debeant habere ibi. Et inſtet obſecrationibꝰ. Tertio probat quod nō ſunt recipiende alie. ibi. Si quis autem ſuorum. In ſecunda parte oſtendit Primo qualiter ſe debent habere ad deum. Secundo qualiter ad ſe. ibi. Nam que in delitijs. Tertio qualiter ad proximum. ibi. Et hoc precipe. Dicit ergo[Que autem]q. Que habet filios illos regat[autem]ſed[que vere]Hic eſt duplex lectura. Uno modo eſt ibi ſperet:⁊ tūc eſt monitio. Alio modo ſperat:⁊ tunc eſt vere vidue deſcriptio. Primo modo legitur ſic[Que autem vere vidua eſt]non habens ſ. virum[⁊ deſolata]non habens familiam vel domum Uel[deſolata]. i. a ſuis contempta ⁊ mundi ſolacio deſtituta[ſperet]. i. ſperare debet[in deum]. i. totaliter debet ab eccleſia recipi ⁊ ſumptibus eccleſie ſuſtentari. Hie. xlix. Uidue tue in me ſperabunt[⁊ inſtet]. i. inſtare debet[obſecrationibus]pro amotione malorum [⁊ orationibus]pro adeptione bonorum[nocte ⁊ die] id eſt temporibus oportunis tam diei quam noctis. Sic faciebat Anna Luc. ij. Iudith. viij. Alio modo legitur ſm q̄ eſt ibi ſperat:ſic[Que autem vere vidua

eſt]a viro[⁊ deſolata]a mundi ſolacio:talis[ſperat in deum]nõ querit mundanum ſolacium[⁊ inſtat ⁊c.]ſicut primo[nam]quaſi. Ita facere debet vera vidua:nã ſi aliter facit mortua eſt.[Nam].ſ.vidua[que eſt i de
pſ.lxviij. litiis]huius mundi:que ſunt aque animam ſubmergẽtes:a quibus clamat Pſ. Saluum me fac deus qm̃ intrauerunt aque[viuens] vita nature in corpore[mortua eſt[vita gratie in anima:cuius ſepulchrum eſt corpus delitiis vacans Ro.viij. Si ſ̃m carnem vixeritis moriemini[⁊ hoc precipe]viduis.ſ.vt nõ viuant in delitiis:⁊ etiam[vt irreprehenſibiles ſint] Talis erat
A Judith. Judith.viij. Non erat qui de ea loqueretur verbum malum.

Vidue vere conditiones.

Vidua vera debet eſſe.

Ab oibus clauſa. Judith.viij. In ſuperioribus domus ſue fecit cubiculum ſecretum ſibi ⁊c.

Orationibus aſſidua. Luce.ij. dicitur de Anna. Non diſcedebat de templo:ieiuniis ⁊ orationibus ſeruiens nocte ac die.

Ieiuniis aſſueta. Judith.viij. Ieiunabat oĩbus diebus vite ſue preter ſabbata.

Operibus miſericordie dedita. Infra eodẽ. Si ſanctorum pedes lauit:ſi tribulationem ⁊c.

Veſtibus inculta. Geneſ.xxxviij. Depoſitis viduatis veſtibus ſumpſit ⁊c.

In propoſito continentie firma.j. Corinthiorum.vij. Dico autem non nuptis ⁊ viduis bonum eſt illis ſi ſic permanſerint ſicut ⁊ ego.

Mundi ſolacio deſtituta:vt hic: Que vere vidua eſt ⁊ deſolata ⁊ cetera.

Siquis autem ſuorum ⁊ maxime domeſticorum curam non habet:fidem negauit:⁊ eſt infideli deterior.

¶ Hic probat ꝙ non ſunt recipiende alie. Et eſt ratio talis. Infideles ſiue infidelibus deteriores:non ſũt ſuſtentande de bonis eccleſie. Sed vidue negligentes in bonis operibus ſunt huiuſmodi:ergo ⁊c. Primo ergo tangit talium culpam. Secundo:culpe deformitatem ibi. Fidem negauit. Tertio:deformitatis magnitudinem.ibi. Et eſt infideli. Dicit ergo[Siquis]q. Vera vidua domum regat:ſi autem hoc negligat infideli deterior eſt:q̃[ſiquis ſuorum].ſ.propinquorum[⁊ maxime domeſticorum]vt ſunt patres ⁊ filij. Gal.vj. Operemur bonum ad omnes ⁊c. Siquis talium autem[curam nõ habet]ad modum ſtrutionis. De qua Job.xxxix. Duratur ad filios qui nõ ſint ſui. Prouer.xj. Qui crudelis eſt propinquos abijcit Talis inq̃[fidem negauit]operibus:⁊ ſi non verbis. Sicut illi de quibus Tit.j. Confitentur ſe noſſe deum:factis autem negant[⁊ eſt infideli]qui nũq̃ veritatem nouit vel promiſit[deterior] ij. Pet.ij. Melius erat eis viam veritatis nõ agnoſcere:q̃ poſt agnitam retrorſum auerti ⁊c. Eccle.ix. Melior eſt canis viuus leone mortuo:viuentes enim ſciũt

Delitiarũ tria ſunt genera.

ſe eſſe morituros.

B ¶ Notandum ſup illõ. In delitiis Or tria legũtur genera delitiarum. Sunt enim delitie Carnales Spiritnales ⁊ Celeſtes

Carnales ſunt fugiende.

Primo:q̃ ſunt cauſa laſciuie ⁊ diſſolutionis: ſicut vinum ⁊ alia:⁊ ſi ab egro appetantur vt delitioſa tñ fugienda:q̃ cauſa ſunt dementie ⁊ freneſis. Hie.xxxj Vſquequo delitiis diſſolueris filia vaga.ij. Pet.ij. Delitiis affluentes ⁊ cetera.

Secundo:q̃ cauſa contumacie ⁊ rebellionis Sicut caſtrum abundans rebellat domino:ſic equus impinguatus recalcitrat ⁊ percutit ſeruũ Prouer.xix. Qui delicate a pueritia nutrit ſeruum: poſtea ſentiet eum contumacem ⁊c. Exemplum de Roboam ⁊ iuuenibus ij. Paral.decimo.

Tertio:q̃ cauſa mortis ſpiritualis ⁊ corporalis. Sicut cibus cum hamo piſci:granum ſub laqueo aui. Vñ ſi perciperent hamum fugerent cibum delitioſum:vt hic. Et Luce. decimoſexto. de diuite epulone. Mortuus eſt diues. ⁊c

Quarto:q̃ cauſa eterne damnationis. Sicut furata delitioſa latroni. Sicut ornatus meretricius mulieri. Apoc.xviij. Quantum glorificauit ſe ⁊ in delitiis fuit ⁊c. Exemplum de epulone Lu.decimoſexto Et ſepul. eſt. in infer.⁊c.

Spũales delitie econtra ſunt diligende.ſ.opera ſctã ⁊ munda: Quia ſunt cauſa. C

Primo:ſalubris cognitionis. Sicut cornu vel pellis in laterna quanto delicatior:tãto lucidior. Pſ. Et nox illuminatio mea in delitiis meis. Gloſ. Per delitias. Delitie ſpũales.

Secundo: diuine dilectionis. Sicut pallis quanto delicatior tanto charior ⁊ amabilior. Cañ.vij. Quã pulchra es ⁊ decora:q̃ chariſſima in delitiis. Glo. Chariſſima dña q̃ vacas delitiis celeſtibus. Exemplum in Heſter. Heſter.xv.

Tertio:interne conſolationis. Sicut pannus quanto delicatior tanto ſuauior corpori. Eſa.vlt. Repleamini ab vberibus conſolationis eius vt mulgeatis ⁊ delitiis affluatis.

Quarto:ſuperne fruitionis. Sicut oculus:quanto delicatior ⁊ purior:tanto perſpicatior. Res quanto delicatior:tanto aptior ad aſcendendum Cant.vlti. Que eſt iſta que aſcendit de deſerto delitiis af.⁊c.

Celeſtes delitie ſunt adquirende:quia delectantiſſime ⁊ eterne Quod fit

D Primo:per opera penitentie:ſic per emendam familiaritas. Job. viceſimoſecundo. Si reuerſus fueris ad omnipotentem ⁊ cetera. Delitie celeſtes.

Scdo p documenta ſane doctrine. Pro.xxix. Erudi filium tuum ⁊ refrigerabit te ⁊c.

Tertio:per Amorem paupertatis ſiue opus miſericordie. Eſa.lj. Ponam deſertum eius quaſi delitias.

Quarto:p regimen eccleſie Geñ.xlix. Aſer pinguis panis eius ⁊ prebebit delitias regibus.

Vidua eligatur non minus ſexaginta annorum que fuerit vnius viri vxor.

¶ Habito quales ad curam eccleſie debent recipi. Hic oſtendit quales ad profitendum ſtatum viduitatis debent eligi:vbi oſtendit Primo:quales ſint eligende. Secundo:quales repellende.ibi. Adoleſcentiores viduas. Quales ſint eligende deſcribit dupliciter. Primo:vt careant ſigno male ſuſpitionis. Secundo:vt habeant teſtimoniũ bone conuerſationis.ibi. In operibus bonis. In prima deſcribit Primo etatem. Secundo: monogamiam:ibi. Que fuerit. Dicit ergo[Vidua]vt iam dictum eſt vera et deſolata[eligatur]que eccleſie paſcatur elemoſynis Vidua inq̃ que ſit[non minus ſexaginta annorum]vt careat ſigno ſuſpitionis. In tali enim etate extinctus eſt fomes libidinis. Talis erat Anna que habebat annos octogita quattuor Lu.ij.[que fuerit vnius viri vxor]ſupradictum ſacramentum.ſ.eccleſie chriſto copulande:⁊ etiam q̃ plurium coniugiorum experientia ſignum eſt incontinentie:vt dicit Philoſophus.

In operibus bonis teſtimonium habens:ſi filios educauit:ſi pauperes hoſpitio recepit:ſi ſanctorum pedes lauit:ſi tribulationem patientibus ſubminiſtrauit:ſi omne opus bonum ſubſecuta eſt.

¶ Hic ſubdit ꝙ habere debẽt teſtimonium bone conuerſationis.⁊ Primo quo ad opera iuſticie. Secundo quo ad opera miſericordie.ibi. Si hoſpitio. Et quo ad opera miſericordie dupliciter. Primo:in ſpeciali. Secundo in generali.ibi. Si omne opus. Dicit ergo[Habens teſtimonium in operibus bonis] Jo.v. Opera q̃ ego facio teſtimonium perhibent de me. Et ſtatim ſubdit:in quibus operibus debet habere teſtimonium.ſ.[ſi filios educauit]fideliter ad cultũ dei qđ eſt opus iuſticie. Ephe.vj. Educate illos in diſciplina ⁊ timore domini[ſi hoſpitio recepit].ſ.pauperes]extraneos:nõ determinat quos:q2 omnes ſi fieri poteſt recipiẽdi ſũt Job.xxxj. Foris non manſit peregrinus:hoc eſt opus miſericordie valde placens deo. Hebre.vlt. Per hanc placuerunt enim ⁊c.[ſi ſanctorum pedes] i.predica-

totum quos tunc recipere periculoſū erat[lauit]Exē plo domini. Joh.xiij. Et exemplo Abrahā qui voluit lauare pedes angelorum. Geñ.xviij. Qui enim ad pedes fratrum inclinatur et in corde: vel excitatur: vel ſi iam inerat confirmatur humilitatis affectus[ſi tribulationē patientibus].i. incarceratis: ⁊ huiuſmodi[ſum miniſtrauit] Math. xxv. In carcere eram ⁊ veniſtis ad me. Et vt omnia vniuerſaliter concludam[ſi omne opus bonum].i.cetera opera miſericordie. De quibus Math. xxv. Uel [omne opus bonum].ſ. Sobrietatē ad ſe. Juſtitiam ad proximū ⁊ Pietatem ad deum[ſub ſecuta eſt].i.humiliter ſecuta.

E
Teſtimonium tria perhibent homini.

¶ Nota hic ſuper illud. Habens teſtimonium ꝙ hominum perhibent teſtimonium.
Primo ſua conſcientia. Rom.ij. Teſtimoniū illis reddente conſcientia eorum.
Secūdo: ꝓpria vita. Joh.v. Opera que ego facio ⁊c.
Tertio: hominū fama. Supra.iij. Oportet illū habere teſtimonium ab his qui foris ſunt.

Hic queritur ſuper illud. Seniorem ne increpaueris. Contra. Dañ.iij. legitur ꝙ Daniel dure increpauit duos ſenes preſbyteros. Inueterate dierū malorum ⁊c. Rñ. Senior corrigibilis: eſt obſecrandꝰ ſenior incorrigibilis increpandus. Item ſuper illud. Siqua autem eſt vidua. Glo. Preire debent merita: vt honor debitus tribuatur. Contra. In malo prelato non preeunt merita: ergo non debet honorari. Rñ. Preeunt merita prelationis: etſi non conuerſationis: vnde debet honorari: quia prelatus: non quia malus. Item ſuper illud. Inſtet obſeruationibus nocte ⁊ die. Glo. Nam ſi aliter facit mortua eſt. Cōtra. Jugiter inſtare orationibꝰ: perfectionis eſt: nō neceſſitatis. Rñ. Si aliter: id eſt: contrario modo. Item ſuper illud. Siquis ſuorum et maxime domeſticorū. Contra. Hiero. Ubi vera pietas ibi nulla carnis cognatio. Reſpō. Circa extraneos dicitur eſſe pietas vera: quia magis pura: quia affectiōi naturali impermixta: nihilominus tamen circa domeſticos eſt magis debita. Item ſuper illud. Fidem negauit. Glo. quia proximum non diligit. Contra. Hoc non eſt negare fidem ſed charitatē. Reſponſio. Proximum eiuſdem fidei non diligere eſt negare fidem formatam in qua charitas intelligitur. Item ibidem opponitur. Qui ſuorum curam non habet fidem negat: ergo qui neglecta cura ſuorum religionem intrat peccat. Rñ. Qui intrat vt curam parentum ſubterfugiat peccat: Qui vero vt ſaluti ſue ſecurius prouideat non peccat: maxime ſi eſt in periculo qꝛ plus tenetur ſibi quam alij. Item ſuper illud. Non minus ſexaginta annorum. Contra. multe vidue iuniores in religionibus recipiuntur. Rñſio. Non eſt ſimilis ratio religionem intrantium ⁊ in ſeculo manentium: quia nec eſt ſimile periculum.

Adoleſcentiores autem viduas deuita: Cū enim luxuriate fuerint: in chriſto nubere volunt habentes dānationem: quia primā fidem irritam fecerunt.

¶ Superius oſtendit quales ad ſtatum viduitatis ꝓfitendum: debent eligi: hic ſubdit quales non debeant eligi. Ubi agit primo de his que caſtitatē vouerunt. Secundo de his que non vouerunt. ibi. Uolo autem iuniores. In prima primo: viduarū voueutium: ad ſtatū viduitatis profitendum: ꝓhibet ſuſceptionē. Secundo ſubdit ſuſceptiōis periculū.ſ.voti violationē. ibi. Cū enim luxuriate. Tertio deſcribit taliū diſſolutā conuerſationē ibi. Simul aūt ⁊ ocioſe. In ſcd̄a parte circa periculū voti taliū implicat quatuor. Primo vitam earū delitioſam. Scd̄o voluntatis mutationē. ibi. In chriſto nubere. Tertio mutatiōis damnoſitatem. ibi. Habentes damnationem. Quarto damnoſitatis iuſtā rationem. ibi. Quia primam fidem. Dicit ergo [Adoleſcentiores] Ita dictum eſt ꝙ vidua eligatur nō minus ſexaginta annorum [autem] ſed [viduas adoleſcētiores] quarum ſanguis feruet [deuita] id eſt: vota caſtitatis earum non vſqꝫ adeo cures: vt eas eccleſie alimonijs ſuſtentandis ſuſcipias. Adoleſcentie enim vanitas eſt anirexa. Eccli.xj. Adoleſcentia et voluptas vana ſunt. Et bene dico deuita: quia hoc ꝙ ſequitur ſepe contingit [cum enim luxuriare fuerint] id eſt: poſt votum continentie in delitijs vitam duxerint. Supra eodem Uidua in delitijs viuens mortua eſt [nubere volunt] non dico nubunt. Et hoc [in chriſto] id eſt: licite et ſine peccato. Ipſe dico [habentes damnationem] habitu etſi non actu pro fracta fide voti. Auguſtinus. Uouentibus virginitatem non ſolum nubere: ſed etiā velle nubere dānabile eſt. Damnationem dico [quia primam fidem irritam fecerunt] id eſt: primū votum ſpeciale continentie. Uel primum votū generale fidei ſ. baptiſmi qua xp̄o deſponſati erāt. Oſee.ij. Sponſabo te mihi in fide.

Simul autem ⁊ ocioſe diſcunt circūire domos: non ſolum ocioſe ſed ⁊ verboſe et curioſe loquentes que non oportet.

¶ Hic deſcribit talium diſſolutam conuerſationē. Et primo ex defectu boni tam operis: quia ocioſe: quā ſermonis: quia verboſe. Secundo ex effectu mali: tam operis: quia curioſe: ꝙ̄ ſermonis: quia loquentes que. Dicit ergo [Simul] q. Non ſoluꝫ retro reſpiciunt ⁊ nubere volunt [autem] ſed [ſimul] cum predictis malis [et ocioſe diſcunt circūire domos] cum Dina: que cuꝫ egreſſa eſſet vt videret mulieres regionis illius corrupta eſt. Geñ.xxxiiij. Et de muliere mala dicitur. Prouerbiorum.vij. Garrula vaga ⁊c. Eccliaſt.ix. Noli inſpicere in vicis ciuitatis nec oberraueris in plateis eius [non ſolum] autem [ocioſe] quia Ocioſitas neſcit eſſe ſola. Ecc.xxxiij. Multā maliciā docuit ocioſitas [ſed et verboſe].i.plene verbis inutilibus [et curioſe] ij. Theſ.iij. Audiuimus enim inter vos queſdam ambulantes inquiete nihil operantes ſed curioſe agētes. Ipſe dico [loquentes que non oportet] id eſt: turpia et religioni nociua que monet apoſtolus deponere de ore chriſtiani. Col.iij. Nunc autem et vos deponite omia veſtra / iram / indignationem / maliciam / blaſphemiā / turpem ſermonē de ore veſtro. Et videte quia apoſtolus tangit ⁊ damnat in viduis adoleſcentioribus ſeptē mala. Uoluptatem: qꝛ cum luxuriate fuerint ⁊c. Preuaricationem: quia primam fidē irritam. Ocioſitatem quia ſimul ⁊ ocioſe. Inquietudinem: quia diſcunt circumire domos. Loquacitatem: quia verboſe. Curioſitatem: quia curioſe. Inhoneſtatem: quia loquentes que non oportet.

F
Fides in ſcriptura multipliciter ſumitur fo. xxxij.

¶ Notandum ſuper illud. Primam fidē: ꝙ fides multipliciter accipitur in ſcriptura.
Primo: pro voti promiſſiōe: vt hic: Primā fidem ⁊c.
Secundo: pro impletionis veritate. Pſ̄. Et omnia opera eius ⁊c.
Tertio: pro conſcientie credulitate. Rom.xiiij. Omne quod non eſt ex fide peccatum eſt.
Quarto: pro fideli adheſiōe. ij. Reg.xv. Dixit Dauid ad Ethai. Dñs faciet tecum miſericordiā et veritatem quia oſtendiſti gratiam ⁊ fidem.
Quinto: pro rerum non apparentiū cognitiōe. Sic eſt virtus theologica. Heb.xj. Fides eſt ſubſtantia rerū ſperandarum argumentū non apparentium.
Sexto: pro aperta viſiōe. Rom.j. Juſtitia dei in eo reuelatur ex fide in fidem.

Uolo autē iuniores nubere: filios procreare: matreſfamilias eſſe: nullam occaſiōem dare aduerſario maledicti gratia.

¶ Habito de viduis que vouerunt caſtitatē, Hic agit de his que non vouerunt. vbi Primo conſulit tales matrimonio copulari. Secundo ſubdit rationem conſulendi. ibi. Jam enim quedam conuerſe. Tertio: ſi nubere nolunt nihilominus prohibet eas ab eccleſia recipi. ibi. Siquis ergo fidelis habet. In prima Primo dat talibus de nubendo conſilium. Secundo ſubdit nuptiarum bonum. ibi. Filios procreare. Tertio: proui-

dentiam nubentium.ibi. Matreſfamilias. Quarto:e uitarum per hoc periculum.ibi. Nullam occaſionem. Dicit ergo[Uolo autem]quaſi. Tales ſunt huiuſmodi vidue et ne predicta mala contingant [volo iuniores viduas]que votum caſtitatis non emiſerunt [nubere]quod bonum eſt. Melius enim eſt nubere quam vri.i. Cor. vii. Et volo etiam eas [filios procreare] quod eſt vnum bonorum matrimonii que tria ſunt: ſcilicet fides/proles/⁊ ſacramentum [matreſfamilias eſſe]id eſt:propriam familiam regere et gubernare:⁊ ſic faciendo[nullam occaſionē dare aduerſario]id eſt:in fideli[maledicti]id eſt:maledicendi [gratia] quia eſſet ei valde gratum ſi daretur ei a fidelibus occaſio maledicendi.i. Pet.ii. Hec eſt voluntas dei vt benefacientes obmuteſcere faciatis imprudentium hominum ignorantiam.

Iam eni quedam conuerſe ſunt retro poſt ſathanam.

¶ Hic ſubdit dicti conſilii rationem.ſ.periculum incõtinentie. vbi tangit duo Primo:auerſionē a bono. Secundo:conuerſionem ad malum.ibi. Poſt ſathanam. Dicit ergo[Iam enim]q. Ita hoc volo ⁊ conſulo ⁊ nõ ſine cauſa[Iam enim quedam]vidue.ſ. adoleſcentes [conuerſe ſunt retro]ab illo.ſ.virginalis excellentie: vel viduitatis ſtatu. Hec eſt mala conuerſio. Sic conuerſa fuit vxor Loth ⁊ ideo verſa in ſtatuā ſalis.Gen. xix. Non ſic apoſtolus. Phil.iii. Que retro ſunt obliuiſcens ad anteriora me extēdo. Ipſe dico abeuntes [poſt ſathanam].ſ.in viam perditionis.

G Matrimonium quatuor rationibus legitur cõſultum. ¶ Notandum ꝙ matrimonium legitur conſultum quatuor rationibus.

Primo: ꝓpter vitandā fornicationē.i.Cor.vii. Unuſquiſque vxorem ſuam habeat propter fornicationem.

Secundo:propter ꝓlis generationē.Gen.xxviii. Uade in Meſopotamiā Syrie ⁊ accipe vxorē tibi inde.

Tertio: ꝓpter ſignificationē.Oſee.i. Sume tibi vxorem fornicariā ⁊ fac tibi filios fornicationis.

Quarto:propter myſterii occultationem .Matth.i. Ioſeph fili Dauid noli timere accipere Mariam coniugem ⁊c.

Siquis fidelis habet viduas:ſumminiſtret illis: vt nõ grauetur eccleſia: vt his que vere vidue ſunt ſufficiat.

¶ Hic prohibet tales ad ſuſtētationem eccleſie recipi Ubi Primo docet modum talibus prouidendi. Secūdo ſubdit rationem modi.ibi. Ut non grauetur. Dicit ergo[Siquis]q. Huiuſmodi iuuenes vidue nõ ſunt recipiende nec de bonis eccleſie ſuſtentande[ſiquis]ergo[fidelis habet viduas]iuuenes in domo ſua [ſumminiſtret illis]ea que ad vitam ſunt neceſſaria[vt non grauetur eccleſia]miniſtrando.ſ.eis. Apoſtolus enim grauamē eccleſie ⁊ in ſe et in aliis euitauit.i.The.ii. Die ac nocte operātes ne quē veſtrum grauaremꝰ[vt his que vere vidue ſunt ſufficiat] qđ habet eccleſia. Que ſunt autem vere vidue habetur. Supra eodem Que vere vidua eſt ⁊c.

Qui bene preſunt preſbyteri duplici honore digni habeantur: maxime qui laborent in verbo et doctrina. Dicit enim ſcriptura Non alligabis os boui trituranti:et dignꝰ eſt operarius mercede ſua.

¶ Superiꝰ inſtruxit eum circa regimē ⁊ curā perſonarum diſtinctarū ſm conditiones nature. Hic inſtruit eū circa regimen ⁊ curā perſonarū diſtinctarū ſm conditiones gratie.ſ.pſbyterorū. Ubi oſtendit Primo:qualiter debet alios preſbyteros regere. Secundo:qualē debet ſe exhibere.ibi. Teipſum caſtū cuſtodi. In prima circa pſbyteros oſtendit. Primo:qualiter debent honorari. Scđo:qualr corrigi ⁊ accuſari.ibi. Aduerſꝰ preſbyterū accuſationē. Tertio:qualiter ordinari.ibi Manus cito nemini impoſueris. In prima Primo ponit exhortationem. Secundo cõfirmat per legem veterē.ibi. Dicit eni ſcriptura. Tertio:per nouā legē.ibi Dignus eſt operarius. In prima tangit tria. Primo meritū in bona ꝑlatione. Scđo ꝑmiū in duplici honore. ibi. Duplici. Tertio quorūdam excellentiā in vtroqꝫ. ibi. Maxime q laborāt. Dicit ergo[Qui bene pſunt] q. Hoc qđ dixi de viduis obſerua.⁊ hoc etiā precipe de pſbyteris vt[qui bene pſunt preſbyteri] i vita.ſ.⁊ doctrina. Preſbyteri eni dicunt q.aliis pbentes iter[duplici honore digni habeant]Et in pſenti Et in futuro In preſenti quidē honore ſpūali.ſ.vt ſubditi eis obediāt.⁊ Honore tēporali.ſ.vt eis neceſſaria miniſtrēt. In ſignū huius in lege primogenitis duplicia debebātur. Deut.xxi.i.Theſ.v. Rogamus vos vt noueritis eos qui laborēt iter vos ⁊ pſunt vobis in dño ⁊ monēt vos:vt habeatis illos abundantius in charitate. In futuro quidē honorabunt honore Aure ⁊ Aureole. Eſa. lxi. In terra ſua duplicia poſſidebūt[Maxime]quaſi Et licet oēs preſbyteri honorādi ſunt[maxime]tamē id eſt:maiori honore inter alios[qui laborāt in verbo] id eſt:in exhortatiōe ſcientiū[⁊ doctrina] neſcientiū. Hiere.iii. Dab o vobis paſtores iuxta cor meū qui paſcent vos ſciētia ⁊ doctrina. Et vere debent honorari honore ſpūali ⁊ etiā temporali[dicit eni ſcriptura]veteris legis. Deut.xxv. [Nõ infrenabis os bouis triturantis].i.non ꝓhibebis pdicatoribus libere neceſſaria ſumere:nõ delicata:ſicut bos. Luc.x. Edētes ⁊ bibentes que apud illos ſunt. In lege eni ad literā ꝓhibeatur alligari os bouis triturantis ſeparātis grana a paleis:vt.ſ.de labore ſuo poſſet comedere. Predicator enim dicitur bos. Predicator cur dicitur bos.

Quia iugum domini iugiter gerit. Mat.xi. Tollite iugum meum ſuper vos.

Quia terrā cordium peccatorū vomere lingue ſcindit Iob.i. Boues arabāt ⁊ aſine paſcebant ⁊c.

Quia ſegetes fideliū ſuo labore multiplicat. Prouer. xiiii. Ubi non ſunt boues pſepe vacuum eſt:vbi autem apparent multe ſegetes manifeſta eſt for.bo.

Quia grana virtutū a paleis vitiorum ſeparat. Ideo dicitur triturans[Et]alibi. Matth.x.dicitur [dignus eſt operarius mercede ſua]⁊ Luc.x.

Hic queritur ſup illud. Adoleſcentiores ⁊c.

Gloſa. Prohibet adoleſcentulas viduas in hac profeſſione ſuſcipi. Con. In monaſteriis frequenter recipiuntur adoleſcentule vidue ad profeſſionem caſtitatis. Rñſ. Secus eſt de receptione tranſeuntiū ad monaſterium que habent ſpecialem cuſtodiam:⁊ remanētium in ſeculo que non habent. Item ſuper illud. Primam fidem irritam fecerunt. Glo. Uouentibus virginitatem vel viduitatē:non ſolum nubere ſed etiā velle nubere dānabile eſt. Con. Beata virgo poſt votum virginitatis nupſit. Rñ. Nõ nupſit propria authoritate ſed dei diſpoſitione ⁊ ſic licet cuilibet nubere. Itē ſuper illud. Uolo iuniores nubere. Con.i. Cor.vii. Dico autē non nuptis ⁊ viduis bonū eſt illis ſi ſic pmaneant ſm conſiliū meum. Rñ. Ibi loquitur de volētibus ⁊ valentibus cõtinere:hic de nõ valētibus vel non volentibus. Itē ſup illud. Iam eni quedā conuerſe ſūt. Glo. Ab excellēti illo virginalis ſiue vidualis caſtitatis ꝓpoſito ceciderūt ⁊ perierūt. Con.i. Cor.vii. Nõ peccat virgo ſi nubat. Rñ. Ibi loquit ante votum:hic poſt votū. Item ibidē glo. Ideo nõ ſunt recipiende. Cõt. Eccleſia non claudit gremiū redeuntibus. Rñſ. Suſcipit oēs ad penitentiā:ſed non curā ſpecialē ſiue prouidentiā. Itē ſuper illud. Qui bene pſunt pſbyteri. Glo. Uita ⁊ doctrina. Con. ergo per locū a cõtrario ſenſu:qui male preſunt preſbyteri non ſunt honorādi hoc duplici honore. Rñſ. Apoſtolus nõ intendit ꝙ hi ſoli ſint honorandi:ſed ꝙ hi amplius.

Aduerſus preſbyterum accuſationem noli recipere niſi ſub duobus aut tribus teſtibus. Peccantes coram omnibus argue: vt et ceteri timorem habeant.

¶ Superius docuit qualiter preſbyteri debent honorari. Hic docet qualiter debēt corrigi. Ubi oſtendit primo ꝙ preſbyter non eſt paſſim accuſandus. Secundo ꝙ nihilo minus publice peccans publice eſt arguendus. ibi. Peccantem coram omnibus. Tertio Timotheum adiurat vt circa horum obſeruationem ſit ſollicitus. ibi. Teſtor corā deo. Dicit ergo [Aduerſus preſbyterum] q. Ita honorandi ſunt qui bene preſunt preſbyteri [aduerſus aūt preſbyterum noli recipere accuſationē niſi ſub duob⁹ aut trib⁹ teſtib⁹] idoneis. Deut. xvij. Et. xix. Non ſtabit vnus teſtis contra aliquem: ſed in ore duorum vel trium teſtium ſtabit omne verbum. Et Ioh. viij. Duorum hominum teſtimoniū verū eſt. Dicte monitionis ratio duplex tangitur in glo. Una eſt quia officium preſbyteri eſt alios corripere: ſolet autem qui corripit non amari: et ideo habita occaſione facile accuſari. Amos. v. Odio habuerunt in porta corripientem et loquentem perfecte abominati ſunt. et Prouerb. xv. Non amat peſtilens eum qui ſe corripit. Alia ratio eſt Dignitas officij quod habet ad deum: gerit enim quaſi vicem chriſti. Unde Gloſ. Non facile eſt accuſanda perſona tam alti nominis vt ſit vice chriſti [Peccantes] autem conuictos: ſcilicet duobus vel tribus teſtibus [coram omnibus argue] Leuit. xix. Ne oderis fratrem tuum ne habeas ſuper eo peccatum: ſed publice argue eum. Uel [peccantes coram omnibus] vt hoc ꝙ dico coram omnibus ſit blaſfiticum. Argue inquā [vt ⁊ ceteri] preſbyteri vel ſubditi [timorem habeant] Deutero. xix. Auferes malum de medio tui vt audientes timorem habeant. Prouer. decimonono. Peſtilente flagellato ſtultus ſapientior erit.

Teſtor coram deo et chriſto Ieſu et electis angelis eius: vt hec cuſtodias: ſine preiudicio nihil faciēs in alterā partē declinādo

¶ Hic Timotheum adiurat: vt circa dictorum obſeruationem ſit ſollicitus. Ubi tangit primo adiurationis formam. Secundo materiam. ibi. Ut hec cuſtodias. Dicit ergo [Teſtor] q. Aduerſ⁹ preſbyterū ⁊c. vt aūt preſbyter non facile accuſetur [teſtor coram deo patre] qui eſt teſtis omnium actuum. Hiere. xxix. Ego ſū iudex et teſtis [et] domino [ieſu chriſto] cui datum eſt omne iudicium. Ioh. v. Pater omne iudiciū dedit filio [et electis angelis] electio: ſcʒ ad hoc vt ſeparent malos a bonis in iudicio. Mat. xiij. Exibunt angeli ⁊ ſeparabunt ⁊c. Magna adiuratio per patrem ⁊ filium et ſanctos angelos. Teſtor inquam [vt hec cuſtodias] que precepi ⁊ que ſequuntur ⁊ [ſine preiudicio] .i. precedenti iudicio ⁊ examinatione [nihil facias]. Iob. xxix. Cauſam quam neſciebam diligentiſſime inueſtigabam. Eccli. xxxij. Sine preiudicio nihil facias graue. Nihil inquam facias [declinādo] .ſ. a iuſtitia [in aliam partem] contrariā ei quā iuſtitia inuenit examinationis. Deut. v. Non declinabitis neqʒ ad dexteram neqʒ ad ſiniſtram Sic ergo ſapiens circa operanda debet habere Sollicitudinē quod notatur. ibi. Ut hec cuſtodias. Examinationē. ibi. Sine preiudicio nihil. Rectitudinem. ibi. In aliam partem.

Manus cito nemini impoſueris neqʒ cōicaueris peccatis alienis.

¶ Habito primo quomō preſbyteri debent honorari. Secundo: quomodo debent corrigi. Hic tertio docet: qualiter debent ordinari. Et Primo docet vt diligenter examinentur ante ordinationem. Secundo monet ne malis eorum faueat poſt ordinationem. ibi. Neqʒ cōmunicaueris. Dicit ergo [Manus] q. Ita debet corrigi preſbyter ⁊ poſt hec omia [manus cito nemini impoſueris] .ſ. ad ordinandum ante diligentē ⁊ precedentem examinationē. Debet enim Primo examinari: et poſtea ordinari. Supra. iij. Hi probent̃ primū ⁊ ſic miniſtrent [neqʒ cōicaueris] .ſ. per conſenſum [peccatis alienis] factis .ſ. poſt ordinationē. q. d. et ſi forte inordinate ordinaueris tamē poſt ordinationē non cōices eius peccatis ei conſentiēdo: quia facientes ⁊ conſentientes pari pena puniuntur. Roñ. xij.

¶ Notandū ꝙ manuū impoſitio fieri legit̃ in multis.
Primo In morborū curatiōe. Mat. vlti. Sup egros manum imponent ⁊ bene habebunt.
Secūdo: In baptizatorū confirmatiōe. Act. viij. Tūc imponebant ma. ſuper illos ⁊c. — I Manuū impoſitio in multis legit̃ fieri
Tertio: In miniſtrorum eccleſie ordinatione. ij. Ti. j. Reſuſcites gratiam que eſt in te per im. ⁊c.
Quarto In pricipis electione. Num. xxvij. Tolle Ioſue filium Nun ⁊ pone ſuper eum manus tuas.

¶ Notandū ꝙ Caſtitatem debet homo cuſtodire.
In corde: q̄ cor deo gratificat. j. Pe. j. Caſtificātes animas vr̄as ī obediētia caſtitatis. Cuilibʒ enī ſapiēti gratū eſt mundū habitaculū: cor autē eſt dei habitaculū. — K
In ore: quia proximum edificat. Supra. v. Obſecra iuuenculas vt ſorores ⁊c.
In opere: q̄ hominē ipſum fortificat. Iudith. xv. Confortatū eſt cor tuū eo ꝙ amaueris caſtitatem: ⁊ poſt virum tuū alterū neſcieris: ideo manus dn̄i confortauit te.
In conuerſatione: q̄ totū hominē cōmendat. Sapiē. iiij. O ꝙ̃ pulcra eſt caſta generatio.
In aliorū opinione: q̄ alios ad ſimile animat. Supra. iiij. Exemplū eſto fideliū. In verbo. In ꝯuerſatione. In charitate. In fide. In caſtitate: ⁊ ſic deſpōſaberis chriſto in eterna beatitudine. ij. Cor. xj. Deſpondi vos vni viro virginem caſtam.

¶ Nota hic ꝙ homo cōicat peccatis alienis multipliciter: ⁊ pro eo puniri meretur. — L Peccatis alienis dicitur hō cōicare multipl̄r.
Primo: Adulando. Eſa. ix. Erunt qui beatificant populum iſtū seducētes: et qui beatificant̃ precipitati.
Secundo: Defendendo. Iob. xl. Protegunt vmbre vmbram eius.
Tertio: Celando. Leuit. v. Niſi indicauerit portabit iniquitatem ſuam.
Quarto: Tacendo. Ezech. iij. Si dicente me ad impium morte morieris: non annunciaueris ei ⁊c.

Teipſum caſtum cuſtodi.

¶ Habito qualiter Epiſcopus debet alios preſbyteros regere. Hic docet qualem debet ſeipſuʒ exhibere. Et primo circa continentiam. Secundo: circa abſtinētiam. ibi. Noli adhuc aquam. Tertio: circa iuſtitiā. ibi. Quorundam hominum peccata. Dicit ergo [Teipſū] q. Ita debes alios regere [teipſum autē caſtum cuſtodi] non tantum ſubditos tuos. j. Cor. ix. Caſtigo corp⁹ meum ⁊ in ſeruitutem redigo. ⁊c.

Noli adhuc aquam bibere: ſed modico vino vtere propter ſtomachum tuum: ⁊ frequentes tuas infirmitates.

¶ Hic inſtruit eum circa abſtinentiam: vbi circa potum tangit Primo materiam. Secundo formam. ibi. Sed modico. Tertio finem. ibi. Propter ſtomachum. Dicit ergo [Noli] quaſi. Ita cuſtodi te caſtum: ſed propter hoc [noli adhuc] ſicut prius [aquam bibere: ſed modico vino vtere] vino propter nature neceſſitatem: ſed modico propter ſeruandam caſtitatē. Eccli. xxxi. Exultatio anime ⁊ corporis vinū moderate potatum. Et dicit vtere non fruere. Sicut illi qui finem vltimū ponunt in delectatiōe vini. Utere inquā [propter ſtomachum tuum] vbi ſedes eſt egritudinis ⁊ principium digeſtionis: aqua autem frigida eſt [et] propter [frequentes infirmitates tuas] .i. propter ipſos acceſſus febriū. ij. Mach. vlt. Semper aquā bibere aut ſemper vinum contrariū eſt: alternis aūt vti delectabile. Aug. in glo. Prudenter deus ſibi ſeruiri vult vt non nimietate debiles fiant: ⁊ poſt medicorū ſuffragia requirant: tēperandum eſt enim vt ſi fieri poteſt ceptū obſequiū gradatim pducatur potius ꝙ̃ per incōſiderantiā minuat̃. Roñ. xij. Rationabile ſit obſequium veſtrum.

Quorundam hominum peccata manifeſta ſunt precedētia ad iudiciū: quorundam autem ⁊ ſubſequūtur. Similiter ⁊ facta bona

manifeſta ſunt: et que aliter ſe habent: abſcondi non poſſunt.

¶ Hic tertio inſtruit eum circa iuſtitiam. vbi agit Primo de iudicio operum malorum. Secundo de iudicio operum bonorum. ibi. Similiter ⁊ facta bona. In prima Primo dicit quedam mala eſſe manifeſta. Secundo quedam eſſe occulta. ibi. Quorundam autem ⁊ ſubſequuntur. Similiter procedit circa bona. Dicit ergo [Quorundam] Hoc totum vſqʒ ad Capitulū legit dupliciter. Primo de iudicio preſenti. Secundo de futuro. Similiter ⁊ continuatur dupliciter. Primo modo ſic. Ita dixi: nihil facias ſine preiudicio ⁊ examinatione: ideo autem eſt opus examinatione: quia quedam facta hominum ſunt occulta ⁊ quedam manifeſta tam in bonis quam in malis. Secundo modo continuatur ſic. Ita dixi Modico vino vtere propter ſtomachum: ideo autem ſecure potes bibere vinū. quia etſi mox non claruerit tua bona intentio: tamen non poterit abſcondi: quedam enim facta ſunt manifeſta: quedam occulta que tamē in fine manifeſtantur. Dicit ergo [quorundam hominum peccata manifeſta ſunt] .ſ. quo animo fiant: quia .ſ. non poſſunt bene fieri: vt fornicatio: furtū ⁊c. ſicut facta illorum. De quibus Eſa. iij. Peccatum ſuum ſicut Sodoma predicauerunt nec abſconderunt: ⁊ hi non ſunt probandi. Ipſa dico [precedentia ad iudiciū] .i. ante nota ꝙ veniant ad diſcuſſionem. Unde iudicium quod iſta ſequitur non eſt temerarium. Uel [precedentia ad iudicium] diuinū [quorundam autem ſubſequuntur] iudicium: quia ſpecie religionis tecta non apparent eſſe mala vſqʒ poſt diſcuſſionē ⁊ examinatiōeʒ. Uel [ſubſequuntur iudiciū] diuinū q: non venient in palā vſqʒ ad diē iudicij. In qua deus illuminabit abſcondita tenebrarū. j. Cor. iiij. [ſimiliter et facta bona] quedam [manifeſta ſunt] non indigentia probatione: vnde dicuntur arma lucis. Roꝫ. xiij. Et dicuntur manifeſta quantum ad genus operis non quo ad finem vel intentionem facientis [et que aliter ſe habent] que. ſ. non ſunt nota [abſcondi non poſſunt] ſuo tempore. i. in examinatione: et ideo examinanda ſunt. Matth. x. Nihil opertum quod non reueletur neqʒ occultum quod nō ſciatur ⁊c.

Hic queritur ſuper illud. Duobus aut tribus teſtibus. Glo. Duo ſufficiunt ſi a deo probati ſunt Contra. ij. q. v. Preſul non damnetur niſi cum. lxxij. teſtibus. Preſbyter vrbis Rome niſi cum. xliiij. teſtibus deponatur. Rñſ. Quod hic dicitur generale eſt quod dicit canon ſpeciale priuilegium eſt in clericis vrbis Rome. Item ſuper illud. Peccantem corā omnibus argue. Cōt. Mat. xviij. Si peccauerit in te frater tuus ⁊c Rñ. Glo. Soluit d. ꝙ qui publice peccat: publice eſt arguendus. Itē ſuper illud. Manꝰ cito nemini impoſueris. Glo. Non cito ordines ſed ſepe proba: etiamſi ſapiens et religioſus videatur. Contra. Ergo male faciunt Epiſcopi qui perſonas religioſas non examinatas ordinant. Reſpon. Probare debent Epiſcopi ordinandos vel per ſe: vel per alios: quos vero teſtimonio prelatorum ſuorum recipiunt per eos probaſſe dicuntur. Item ſuper illud. Noli aquam bibere propter ſtomachum. Glo. Ubi ſedes eſt infirmitatis. Contra. Sedes infirmitatis membri alicuius in ipſo eſt. Reſponſio. Sedes prima ⁊ communis eſt in ſtomacho in quo humores generantur ex quibus membra nutriuntur: ſedes proxima ⁊ ſpecialis eſt in ſingulis membris. Item ſuper illud. Propter frequentes infirmitates. Glo. Prudenter ſibi ſeruiri vult deꝰ ne nimietate debiles fiant: ⁊ medicorum ſuffragia requirant. Contra. Ergo ſancti qui ieiunando ſe debilitant ⁊ infirmitates incurrunt contra voluntatem dei faciunt. Reſpon. Non faciunt hoc intentione debilitandi naturam carnis: ſed laſciuiam: vnde non peccant dū tamen modum debitum non excedant. Item ſuper illud. Quorundam peccata manifeſta ſunt. Glo. Manifeſta dicit ea de quibus clarū eſt quo animo fiant. Cōtra. De animo facientis non pōt eſſe clarum. Rñ. Licet intentio lateat in ſpeciali: in generali tamē clarere poteſt. ſ. vtrum bona vel mala ſit Nam quedam mox nominata coniuncta ſunt malo: vt fornicatio ⁊ huiuſmodi: que bono animo nunqʒ fieri poſſunt.

¶ Notandum ꝙ quadruplex eſt dei Iudiciū. — M. Iudicium dei ē quadruplex.

Primum diſpoſitiōis: quod eſt incōprehenſibile. Ro. xj. O altitudo diuitiarum ſapientie ⁊ ſcientie ⁊c.

Secundum: examinationis: qꝺ eſt terribile. Ioh. xij. Nunc iudicium eſt mundi nunc princeps ⁊c.

Tertium condēnationis: quod eſt miſerabile. j. Cor. xj. Iudicium ſibi manducat ⁊ bibit.

Quartū: diſceptationis: quod eſt memorabile. Dañ. vij. Iudicium ſedit ⁊ libri aperti ſunt.

Capitulum ſextum.

Quicunque ſunt ſub iugo ſerui dominos ſuos omni honore dignos arbitrētur ne nomē dñi et doctrina blaſphemetur.

¶ Superius docuit eum de regimine perſonarum diſtinctarū. Primo: ſm conditiōes nature. Secundo ſm conditiones gratie. Hic tertio docet eum de regimine perſonarū diſtinctarum ſm conditiones fortune. Et primo fortune perſonalis ſiue inherentis. Secundo fortune realis: ſiue adherentis. ibi Eſt autem queſtus magnus pietas. In prima Primo ponit doctrinam veritatis. Secundo reprobat doctrinam falſitatis. ibi. Si quis aliter docet. In prima docet eum qualiter ſerui ſe habeant reſpectu dñorū. Et Primo reſpectu infidelium. Scđo: reſpectu fidelium. ibi. Qui aūt fideles habēt. Tertio monet ad hoc predicandū. ibi. Hoc doce ⁊ ex. In prima tangit Tria Primo ſeruitutis iugum. Secundo: ſeruorum debitū. ibi. Dominos ſuos. Tertio: rationem horum. ibi. Ne nomen domini. Dicit ergo [Quicunqʒ] q. Ita ſe debent habere ſubditi reſpectu prelatorum: ſerui autem ſic reſpectu dominorū [quicunqʒ] Glo. etſi iuſti etſi ſapientes [ſunt ſerui ſub iugo] .ſ. dominorum infideliū: quibus videntur ſuperiores eo ꝙ fideles ſunt: tamē nihilo minus [dominos ſuos: omni honore] tam interiori ꝙ exteriori [dignos arbitrentur] eos interius reuerendo: ⁊ eis exterius obſequendo. Mal. j. Filius honorat patreʒ: ſeruus dominū ſuum. Ro. xiij. Cui honorē: honorem: hoc aūt faciendū eſt [ne nomen domini [cuiꝰ auctoritate hoc fit [⁊ doctrina] domini cuius inſtructiōe hoc fit [blaſphemetur] .ſ. inter īfideles. Hoc enim valde cauendum eſt. ij. Reg. x. Quoniam blaſphemare feciſti inimicos noſtros dominum propter verbū hoc qui natus eſt tibi morte morietur. Rō. ij. Nomen domini per vos blaſphematur inter gentes.

Qui autem fideles habent dominos: non contēnant: quia fratres ſūt: ſed magis ſeruiāt: quia fideles ſunt et dilecti: quia beneficij participes ſunt. Hec doce ⁊ exhortare.

¶ Hic docet qualiter ſerui ſe habeant reſpectu dominorum fidelium. vbi Primo ſupponit ſeruitutis conditionem. Secundo monet ad honoris exhibitioneʒ. ibi. Non contemnant. Sed tertio ſubdit huius rationem. ibi. Quia fideles ſunt. Dicit ergo [Qui autem] quaſi. Ita ſe habeant ſerui reſpectu dominorum infidelium [autem] ſed [qui habent fideles dominos non contemnant] eos. Sicut illi de quibus Canonica Iude. Hi carnem quidem maculant dñationē autē ſpernunt. Non contēnant dico: ⁊ hoc ideo [quia fratres ſunt] .i. in xp̄o pares. Col. iij. In xp̄o ieſu non eſt ſeruus neqʒ liber ⁊c. [ſed magis] ꝙ contemnant [ſeruiant] . j. Cor. vij. Seruus vocatus es noli querere libertatem: quia ſi potes liber fieri magis vtere ſeruitute. Seruiant inquam ⁊ hoc [q: fideles ſunt] domini. ſ. eorum: fidei vnitate [et dilecti] deo: charitatis coniunctione [quia]

domini[participes ſunt beneficij]ſeruorum .ſ. ſuorum
ps.cxviij. et hoc. Uel preſentis beneficij Uel futuri. Pſ. Particeps ego ſum oīm ⁊c. [Hec]que dixi de ſeruis [doce] neſcientes[⁊ exhortare]ſcientes tamen negligentes.

A ¶ Notandum ꝙ Seruus domino debet.

Seruus quid dño debeat. Primo: Reuerentiam: vt hic.⁊ Mala .j. Filius honorat patrē ⁊ ſeruus dñm ſuum. Honor autem eſt exhibitio reuerentie in teſtimonium virtutis vt ait Tull.
Secundo: Obedientiam. Col.iij. Serui obedite dñis carnalibus per omnia.
Tertio: Timorē. Mal.j. Si ego dñs vbi eſt timor ⁊c.
Quarto: Subiectionem.j. Pe.ij. Serui ſubditi eſtote in omni timore dominis.
Quinto. Obſequium. ad Ephe. vj. Non ad oculum ſeruientes ⁊c.
Sexto Fidem. Unde laudatur ſeruus fidelis. Matt. xxv. Euge ſerue bone ⁊ fidelis.

Siquis aliter docet: et nō adquieſcit ſanis ſermonibus domini noſtri Jeſu chriſti:⁊ ei que ſecundum pietatem eſt doctrine: ſuperbus nihil ſciens: ſed languens circa queſtiones et pugnas verborum.

¶ Hic reprobat doctrinam falſitatis. Primo ratione ſumpta a parte docentis. Secundo ratione ſumpta ex parte effectus conſequentis. ibi. Ex quibus oriuntur inuidie. Tertio ratione ſumpta ex parte finis mouentis. ibi. Exiſtimantium queſtum eſſe pietatē. Ex parte male docentis. Tangit primo pertinaciā in affectu. Secūdo ignorantiā in intellectu. ibi. Nihil ſciens. Pertinaciā deſcribit a tribus. Primo a cōtrarietate in docendo. Secundo ab obſtinatione in cōtrariando. ibi. Et non adquieſcit. Tertio ab elatione ſic faciendo. ibi Superbus eſt. Dicit ergo[Siquis]q Ita doce [Siquis ſūt aliter docet].i. contrario modo. Ad Gal.j. Siquis autem vobis aliud euangelizauerit ⁊c. [et non adquieſcit] Hoc enim.ſ. non adquieſcere facit hereticū.j. Re. xv. Quaſi peccatū ariolandi eſt repugnare et quaſi ſcelus idolatrie nolle adquieſcere. Non adquieſcit inquā [ſermonibus ſanis]non peruerſis. Prouer. viij. Recti ſūt omnes ſermones mei:⁊ non eſt in eis prauum quid atqȝ peruerſum. Sap. xvj. Neqȝ herba: neqȝ malagma ſanauit eos: ſed omnipotens ſermo tuus qui ſanat omnia Sermonibus dico[domini noſtri ieſu chriſti]quos ipſe dixit perſonaliter. Matth.xxij. Reddite que ſunt ceſaris ceſari ⁊ que ſunt dei deo. Et Mat.xj. Diſcite a me quia mitis ſum et humilis corde [et] non adquieſcit ſupp. [ei doctrine que eſt ſm pietatem].i. doctrine theologie.

B ¶ Notandum ꝙ Theologia doctrina pietatis appellatur quatuor rationibus.

Theologia quatuor rōnibus doctrina pietatis appellatur. Primo: quia fontem pietatis habet authorē.ſ. ſpiritū ſanctum: quia Spū ſancto inſpirati locuti ſunt ſancti dei.ij. Pe.j. Supra.iij. Et manifeſte magnū eſt pietatis ſacramentū quod manifeſtatum eſt.
Secundo: quia piū ⁊ bonum requirit doctorēm. Pſ. Peccatori aūt dixit deus Quare tu enarras iuſtitias meas ⁊c. Supra. v. Exerce teipſum ad pietatem.
Tertio: quia pium ⁊ deuotum exigit auditorē. Eccli. xliij. Pie agentibus dedit ſapientiam. Eccleſiaſtici. xxxviij. Cum impijs de pietate ⁊c.
Quarto: quia inter cetera maxime pdicat pietatem. Titū.ij. Apparuit gratia dei erudiens nos.
Talis inquam qui non adquieſcit [ſuperbus] eſt in affectu non patiens ſe vinci. Deut. xvij. Siquis ſuperbierit nolens obedire ſacerdotis imperio morte moriatur [nihil ſciens] in intellectu.ſ. de his que veritas habet. Superbia enim excecat. Prouer. xxj. Superbus ⁊ arrogans vocabitur indoctus. Gregori. Tumor mentis obſtaculum eſt veritatis. Econtra. Prouerb. xj. Ubi humilitas ibi ſapientia [ſed languens] non penitus emoriens: quia aliqua ſcintilla rationis adhuc in eo viget Languens dico [circa queſtiones] rerum difficilium Et dicit [circa] non intra quaſi nunqȝ in profundum veritatis peruenientes.ij. Timo.iij. Semper diſcentes et nunqȝ ad ſcientiā veritatis peruenientes Et languēs ſimiliter circa [pugnas].i. contrarietates [verborum]
¶ Et notandum ꝙ languere contingit circa queſtiōes quoſdā negligenter opponendo. Alios negligenter reſpondendo. Alios negligenter determinando. Alios negligenter ſtudendo vel audiendo. Ex his poteſt elici talis ratio. Superbus et ignorans non eſt audiendus. Sed qui aliter docet quam ego eſt huiuſmodi: ergo talis non eſt audiendus. C

Ex quibus oriuntur inuidie/contentiōes/ blaſphemie / ſuſpitiones male: conflictiones hominum mente corruptorum: et qui veritate priuati ſunt: exiſtimātiū queſtum eſſe pietatem.

¶ Hic reprobat doctrinam falſitatis ratione ſumpta ex parte effectus conſequentis. Ubi tāgit effectus malos. Primo in auditoribus. Secundo in doctorib⁹. ibi. Conflictationes Effectus malos in auditoribus tangit quatuor. Primo in proximum: tam cordis.ſ. inuidie tam oris.ſ. contentiones. Secundo in deum.ſ. blaſphemie. Tertio in ſeipſos.ſ. ſuſpitiones male. Dicit ergo [Ex quibus] q. Ita qui non adquieſcit languet circa queſtiones ⁊ pugnas verborum [ex quibus] pugnis et queſtionibus.ſ. quibus nituntur probare ſeruos eximi per fidem a poteſtate dominorum [oriuntur inuidie] qȝ dñi inuident profectui chriſtiane religionis: eo ꝙ ſeruos ſuos timēt amittere [cōtētiones] in verbis clamoſis.ij. Tim.ij. Noli verbis cōtendere [blaſphemie] in deum qui alienos ſeruos tollit [ſuſpitiones male] Suſpicantur enim ꝙ hanc libertatem finxerit chriſtiani ad lucrum [conflictationes hominum] .ſ. pſeudo pdicatorum contra alios: hominū dico [mente].i. ratiōe [corruptorum] falſa.ſ. approbando: Uel mente.i. affectione: ⁊ hoc quo ad motiuam. Pſ. Corrupti ſunt et ps.xiij. abominabiles ⁊c. [et qui a veritate priuati ſunt] vera ſcilȝ reprobando: ⁊ hoc quo ad cognitiuā. Hominū dico [exiſtimantium queſtū eſſe pietatem] .i. pietatis fructum: qȝ pro queſtu faciunt opus predicationes: qđ eſt opus pietatis. Mich.iij. Sacerdotes eius in mercede docebant ⁊ prophete eius in pecunia diuinabāt. Hi ponunt lucernā predicatiōis ſub modio queſtus tēporalis. Mat. v. Ex dictis pōt elici duplex ratio. Prima eſt hec Doctrina dānoſa non eſt audienda Sed talis eſt doctrina eius qui aliter docet ꝙ ego: qȝ ex hac oriūtur inuidie contentiones ⁊c. ergo talis doctrina non eſt audienda. Alia ratio eſt hec. Doctrina penſatur ex fine: Sed finis doctrine taliū eſt reprobandus: quia pro queſtu principaliter: ergo ⁊ doctrina reprobanda. Et hoc eſt ꝙ dicit [exiſtimantium queſtum eſſe pietatem.]
¶ Nota ſup illud. Oi honore dignos Q. honorare dȝ. D

Honorandi q̄ ſint. Creatura deum. Eccli. vij. Honora deum ex tota anima tua. Pſ. Afferte dño gl. ⁊ honorē ⁊c.
Subditus prelatum. Eccli. x. In medio fratrū rector ps.xxviij. illorum in honore.
Seruus dominum: vt hic. Quicunque ſub iugo ſeruitutis ⁊c. Malach.j. Filius honorat patrem et ſeruus dominum ſuum.
Quilibet ſanctum. pſ. Mihi autē nimis honorati ſūt. Sed heu Non iudicauerunt honorē animarū ſuarum.
Filij parentes. Exo. xx. Honora patrē tuū. Eccli. iij. ps. cxxviij. Qui honorat patrē ſuū vita viuet longiore.
Uiri vxores.j. pet. iij. Quaſi infirmiori vaſculo mulieri impertientes honorē ⁊c.
Iuuenes ſeniores. Leuit. xix. Coram cano capite conſurge ⁊ homo: pſo. ſenis.
Par parem. Rom. xij. Honore inuicem preuenientes.
Infirmus medicum. Eccli. xxxviij. Honora medicum propter neceſſitatem.
Diſcipulus magiſtrū. Sap. viij. Habebo propter hāc claritatē ad turbas ⁊ honorē apud ſeniores. Heb. xij. Deinde patres carnis noſtre habuimus.

Hic queritur ſuper illud. Quicunque ſub

iugo ſunt ſerui. Contra. Videtur ꝙ nullus chriſtianus ſit ſeruus propter illud. Ioh. viij. Si filius vos liberauerit vere liberi eritis. Rn̄. ſm Gloſ. Ibi loquit de libertate ſpirituali: nō de carnali. Itē ſup illud. Dños ſuos. Glo. Etiam infideles. Contra. Infideles ⁊ peccatores honore ſunt indigni. Rn̄. Ut domini: ſunt honorandi. Ut infideles: ſunt contēnendi. i. ſtatus honorandus: non vicium. Item ſuper illud. Non contemnant: quia fratres ſunt. Gloſ. In chriſto pares. Contra. In ſtatu chriſtianitatis ſeruus inferior eſt domino Rn̄ſ. Par eſt in ſpiritualibus: minor in carnalibus. Item ſuper illud. Languens circa queſtiones. Gloſ. Queſtio erat An quis eſſet ſeruus? cum omnes ſint ex eiſdem parentibus. Et chriſtus omnes redemerit: ergo videtur: tum propter equalem naturam: tum propter equalem gratiam ꝙ nullus ſeruus ſit. Rn̄. Ad primum. Licet natura ſit equalis: conditio tamen ſtatus ex inſtitutione proueniens diuerſa eſt. Ad ſecundum Rn̄ſ. Gratia redemptionis pertinet ad effectum liberationis a ſeruitute diabolica: non ab humana. Item ſuper illud. Exiſtimantium queſtum eſſe pietatē. Glo. Quia pro queſtu predicant non pro futuris. Contra. Similiter queſtores pro queſtu predicant: ergo peccant: ergo et qui eos mittunt. Reſponſio. Predicare pro queſtu quaſi pro fine acceſſorio ita ꝙ principaliter vtilitas eccleſie ⁊ ſalus animarum intendatur licitum eſt.

Eſt autem queſtus magnus: pietas cum ſufficientia.

¶ Superius inſtruxit Timotheum de regimine perſonarum diſtinctarum: ſm conditiones fortune perſonalis ſiue inherentis: que ſunt Seruitus: ⁊ Dominium. Hic agit de regimine perſonarum diſtinctarum ſecundum conditiones fortune realis ſiue adherentis: que ſunt Paupertas ⁊ diuitie. Ubi agit Primo de his qui diuitias contemnunt ſiue de contemptu diuitiarum. Secundo de his qui diuitias appetunt: ſiue de appetitu diuitiarum. ibi. Nam qui volunt diuites fieri. Tertio de his qui iam diuites ſunt ſiue de poſſeſſione diuitiarum. ibi. Diuitibus huius ſeculi precipe. In primo circa contemptum diuitiarum ſiue paupertate voluntariam tangit Primo fructum. Secundo debitum. ibi Nihil enim intulimus. Tertio modum. ibi. Habentes autem alimenta. Dicit ergo [Eſt autem] q. Ita illi exiſtimant ſcʒ ꝙ pietas ſit queſtus terrenus: ſed non ſic ſed eſt longe alius ⁊ maior queſtus: quia non tēporalis: ſed eternus [eſt autem queſtus magnus] quia eternus et valde fructuoſus [pietas] qꝛ pietas ad omnia vtilis eſt: promiſſionem habens vite que nunc eſt et future. Supra. iiij. Pietas dico [cum ſufficientia] pietas bone operationis cum ſufficientia poſſeſſionis. Pietas ad alios: ſufficientia ad ſeipſum: quam habet ille cui parua ſufficiunt. Tob. v. Sufficiebat nobis paupertas ⁊c. Philip. iiij. Ego didici in quibus ſum ſufficiens eſſe. Cui ſatis eſt quod habet: ſatis conſtat illum habere,

Nihil enim intulimus in hunc mundum haud dubium: quia nec auferre quid poſſumus. Habentes autem alimenta: et quibus tegamur: his contenti ſimus.

¶ Hic ſubdit volūtarie paupertatis debitum. Ubi innuit paupertatem. Primo in ingreſſu. Secundo: in egreſſu. ibi. Haud dubium: vnde ⁊ debet eſſe in progreſſu. Dicit ergo [Nihil] quaſi. Ita debet ſufficere vnicuiqꝫ quod habet: et merito [Nihil enim intulimus in hunc mundum] naſcendo. Iob. i. Nudus egreſſus ſum de vtero matris mee. In ſignum huius Adam ⁊ Eua nudi formati ſunt. Geñ. ſecundo. Erant autem ambo nudi [haud dubium] id eſt: nec dubium [quia nec auferre] de mundo moriendo [quid poſſumus] Iob. xxvij.
Ps. lxxv. Diues cum dormierit nihil ſecum auferet: aperiet oculos ſuos et nihil inueniet. Pſ. Dormierunt ſomnum ſuum et nihil inuenerunt omnes viri diuitiarum. [Habentes autem] q. Etſi nihil intulerimus vel ablaturi ſumus non tamen omnino abiicienda ſunt temporalia [autem] ſed [habentes alimenta] Non delectamenta [et quia tegamur] i. indumenta. Non ornamenta [his contenti ſimus] Glo. Quia qui vltra tendit: malū inuenit. Heb. xiij. Sint mores ſine auaricia contenti pſentibus. Eccle. xxix. Initium vite hominis aqua ⁊ panis et veſtimentum ⁊ domus operiens turpitudinem.

Nam qui volunt diuites fieri: incidunt in tentationem ⁊ laqueum diaboli ⁊ deſideria multa inutilia ⁊ nociua que mergunt homines in interitum ⁊ perditionem.

¶ Hic agit de his qui diuitias appetunt ſiue de appetitu diuitiarum: vbi oſtendit Primo mala que proueniunt ex diuitiarum cupiditate. Secundo monet Timotheum hec deuitare. ibi. Tu vero homo dei. Tertio addit preceptum cum admonitione. ibi. Precipio tibi coram deo. In prima tangit Primo: tria mala culpe. Secundo: duo mala pene. ibi. Que mergunt hominē. Tertio cauſaʒ cōmunē vtriuſqꝫ. ibi. Radix eſt oīʒ malorum. In prima tangit triplex malum culpe. ſ. Concupiſcentiam oculorum: quia incidunt in tentationē. Superbiam vite: quia in laqueum diaboli. Concupiſcentiam carnis: quia in deſideria multa. Dicit ergo [Nā qui volunt] quaſi. Ita habentes alimenta ⁊ indumenta: his contenti ſimus ⁊ vtiqꝫ debemus [nam qui volunt diuites fieri] Non dico qui ſunt ſed qui volunt: id eſt: non diuitiarum poſſeſſores. Sicut fuit Abraham Geñ. xxiij. ſed diuitiarum amatores qui ponunt cor ſuum in amore diuitiarum. Contra illud Pſ. Diuitie ſi affluant nolite cor apponere. Ps. lxj. Tales inquam [incidūt] id eſt: intus profunde cadunt ipſo actu: non enim genꝰ mali quod non ex cupiditate aliquando proueniat. Ut dicit Glo. Ideo Eccli. x. Nihil iniquius ꝙ amare pecuniam. Incidunt inquam: [in tentationem] per cōcupiſcentiam oculorum: omnia. ſ. que vident oculis appetendo [et in laqueum diaboli] per ſuperbiam vite Que laqueus diaboli ſpecialiter dicitur: qꝛ in iſto laqueo captus fuit ⁊ alios quotidie capit [et deſideria multa] per concupiſcentiā carnis quā diuitie nutriunt. Deſideria dico [inutilia] ad bonū [⁊ nociua] ad malum. Unde Mat. xviij. Qui ſcādalizauerit vnum de puſillis iſtis qui in me credunt expedit ei vt ſuſpendatur mola aſinaria in collo eius. De his tribꝰ. ſ. Ioh. ij. Omne quod eſt in mundo: aut eſt concupiſcentia carnis: aut cōcupiſcentia oculorum: aut ſuperbia vite. Eſa. xxiiij. Formido ⁊ fouea et laqueus ſuper te qui habitator es terre: id eſt: qui ponis cor tuum in terrenis. Formido auaricie. Fouea luxurie. Laqueus ſuperbie [que] ſcilicet deſideria [mergunt homines] ſicut graue pondus [in interitum] corporum. Ps. cxxxvj. Pſ. Uirum iniuſtum mala capient in interitu [et perditionem] animarum. Actu. viij. Pecunia tua tecum ſit in perditionem. Ergo diuitie nimis dilecte Inclināt Solicitant et Dānant. Inclinant male: quia profunde quod notatur. ibi. Incidunt Periculoſe: ibi. In tentationem. Pernicioſe. ibi. in laqueum diaboli. Solicitant peius: quia Multipliciter. ibi. Deſideria multa. Inutiliter. ibi. Inutilia. Culpabiliter. ibi. Nociua. Dānant peſſime: quia Turpiter. ibi. Immergunt. Mortaliter. ibi. In interitu. Irreparabiliter. ibi. In perditionem.

Radix enim omniū malorūʒ eſt cupiditas: quam quidam appetentes: errauerunt a fide et inſeruerunt ſe doloribus multis.

¶ Hic ſubdit cauſam cōmunem vtriuſqꝫ. Ubi oſtendit Primo auaricie maliciam. Secundo exēplificādo probat eam. Et primo exemplificando in malo culpe. ibi. Quam quidam appetentes. Secundo in malo pene. ibi. Et inſeruerunt ſe. Dicit ergo [Radix enim] q. Et vere incidunt in tentationem [radix enim] generaliter [oīm malorum] ſcilicet tam culpe ꝙ pene [eſt cu-

piditas] plus habendi quam oportet. Alia litera habet [auaricia] et tunc ponitur ſpecies pro genere: ſm glo. Infelix arbor cuius radix cupiditas. Hec eſt arbor de qua Luc. iij. Iam ſecuris ad rad. arb. poſi. eſt [quam] ſcʒ cupiditatem. i. cupiditatis materiam [quidam appetentes errauerunt a fide] omnino chriſtum ⁊ fidem chriſti deſerendo. Ut apparet in Theophilo Diuitie enim multos apoſtatare fecerunt. Ideo petebat Salo. Prouerb. xxx. Mendicitatem ⁊ diuitias ne dederis mihi: ſed tantum victui meo tribue neceſſaria ne forte ſatiatus alliciar ad negandum et dicam quid eſt dominus [et inſeruerunt ſe] quaſi: inexplicabiliter [doloribus multis] id eſt: peccatis que ſunt cauſa dolorum. Uel [doloribus multis]. i. ſolicitudinum cruciatibus. Iob. xx. Cum ſatiatus fuerit artabitur ⁊ eſtuabit. ⁊ omnis dolor irruet in eo. Ideo comparantur diuitie ſpinis. Luce. viij.

Arbor illa infelix dicit cuius radix eſt cupiditas.

Tu autem o homo dei hec fuge.

¶ Poſtquam oſtendit mala que ſequuntur ex cupiditate. Hic monet Timotheum ea deuitare. Ubi monet Primo mala predicta fugere. Secundo in bonis propoſitis ſe exercere. ibi. Sectare vero iuſtitiam. Tertio in vtroqʒ rectam intentionem tenere. ibi. Apprehē de vitam. Dicit ergo [Tu autem] quaſi. Ita hec mala ſequuntur ex cupiditate [tu autem o] ſcilicet Timothee: quia [homo dei] qui ſcilicet es homo rationalis per naturam: ſed dei per gratiam. Uel qui licet ſis fragilis: quia homo: tamen qui homo dei [hec fuge]. ſ. cupiditatem ⁊ mala que inde ſequuntur. Eccli. xxj. Quaſi a facie colubri fuge peccatum.

Sectare vero iuſtitiam / pietatem / fidem / charitatem / patientiam / manſuetudinem. Certa bonum certamen fidei.

¶ Hic monet eum in bonis ſe exercere. Et primo in moribus. Secundo in fide. ibi. Certa bonum certamē. Bonos autem mores enumerat. Primo in cōparatiōe ad proximum. Secundo in cōparatione ad deum. ibi. Fidem ⁊ charitatem. Tertio in cōparatione ad inimicum. ibi. Patientiā: manſuetudinem. Dicit ergo [Sectare] q. Hec mala fuge [ſectare vero iuſtitiā] faciendo vnicuiqʒ quod ius exigit [pietatem] proximo condeſcendendo eſſe vltra ꝙ ius exigit. Pſ. Miſericordiā
Pſ. c.
et iudicium cantabo tibi dñe] fidem] ad deum [charitatem] ad deum ⁊ proximum. ij. Cor. xiiij. Sectamini charitatē ⁊c. [patientiā] ad inimicū: mala illata tolerādo [manſuetudinem] bona pro malis reddendo. Hec ſunt veſtigia dei. de quibus Iob. xxiij. Ueſtigia eius ſecutus eſt pes meus. Hec autem ſigna non habent auari: vt patet per ſingula ſm Glo. [certa bonum certamen]. ſ. quod proſit tibi ⁊ aliis [fidei]. i. quod pro fide fit: contra aduerſarios fidei predicando.

Apprehende vitam eternam: in quam vocatus es: et confeſſus bonam confeſſionem coram multis teſtibus.

¶ Hic monet rectam intentionē tenere: vbi tangit Primo rectum intentionis finem. Secundo huius rectitudinis duplicem rationē. Prima eſt vocatio diuina. ibi. In qua vocatus. Secunda eſt confeſſio humana. ibi. Et confeſſus es. Dicit ergo [Apprehende] q. Ita ſectare iuſtitiam ⁊c. ⁊ pro omnibus his [apprehende] q. brauium certaminis [vitam eternam] quaſi nihil aliud queras. j. Cor. ix. Sic currite vt com. ⁊c. Et vtiqʒ debes eam apprehēdere ⁊ nihil aliud querere: quia in eam vocatus es. Et hoc eſt ꝙ dicit [in quam]. ſ. habendam [vocatus es] non in aliud. j. Pet. v. Deus gratie qui vocauit nos in eternam gloriam ſuam [Et] ideo etiam [confeſſus] es in ordinatione vel pdicatione tua [confeſſionē bonam] ſm illud qꝺ fides exigit. Rom. x. Ore autem cōfeſſio fit ad ſalutē. Confeſſus inquā [coram multis teſtibus.] Quatuor videlicet.
C Cōfeſſio corā multis teſtib⁹
Deo. Hiere. xxix. Ego ſum teſtis ⁊ iudex.
Cuſtode angelo. Iob. xvj. Ecce in celis eſt teſtis meus

Exercitatore diabolo. Iob. x. Inſtauras teſtes tuos contra me ⁊c.
Conſcientia propria. Rom. ij. Teſtimonium reddente illis conſcientia illorum. Eſt ergo ratio hec. In illud debemus tendere ad qꝺ vocati ⁊ quod bene confeſſi ſumus. Sed hec eſt vita eterna ergo ⁊c.

Hic queritur ſuper illud. Habentes alimenta ⁊c.

Gloſa. Qui vltra tendit: malum inuenit. Contra. Ergo aliud preter victum ⁊ veſtimentum querere vt libros vel equos eſt peccare. Reſponſio. Nomine alimentorum ⁊ tegumentorum intelliguntur omnia homini neceſſaria ſiue vtilia: tam propter ſe: quam propter alios: ſiue intra vt alimenta: ſiue extra: vt tegumenta. Uel: malū: ſonat hic non pro culpa: ſed pro occaſione culpe. Item ſuper illud. Qui volunt diuites fieri. Gloſa. Non dico qui ſunt ſed qui volunt. Contra. Magis illaqueant diuitie habite quam cupite. Reſpon. Diuitie haberi poſſunt dupliciter. Uel cum amore inordinato: he magis illaqueant. Uel ſine tali amore: he non. Item ſuper illud. Radix omnium malorum cupiditas. Glo. Hac diabolus cecidit. Contra Imo per ſuperbiam. Reſ. Hic accipit cupiditatem generalem que continet ſuperbiā: non ſpecialem que diuiditur contra eam. Item ibidem Glo. Alia litera habet Philargiria. i. amor pecunie. Et eſt greca dictio. Contra. Eccli. x. Initium omnis peccati eſt ſuperbia. Item ſuper illud. j. Cor. xj. Audio inter vos ſciſſuras. Glo. Diſcordia eſt maximum peccatum ex quo cetera oriuntur: ergo diſcordia eſt radix ⁊c. Item Sap. xiiij. Nefandorum idolorum cultura omnis mali cauſa eſt ⁊ initium. Reſponſio. Auaricia ⁊ ſuperbia generaliter ſumpta: radix eſt omnium malorum quo ad ſingula generum Stricte vero ſumpta radix eſt omnium quo ad genera ſingulorum: quia Nullum genus viciorum eſt quod non inde aliquando naſcatur. Eſt autem auaricia Large ſumpta: inordinatus amor cuiuſlibet boni commutabilis. Stricte ſumpta amor pecunie. Superbia vero Large eſt contēptus boni incommutabilis. Stricte ſumpta: amor proprie excellentie. Ad obiecta dicendum ꝙ Cupiditas dicitur radix ratione conuerſionis ad creaturas. Superbia initium ratione auerſionis a creatore. Diſcordia reſpectu boni communitatis. Idolatria initium peccatorum populi iſrael ſpecialiter. Item ibidem glo. Nullum genus peccati eſt quod non aliquando ex auaricia naſcatur. Contra. Oppoſitum ex oppoſito non naſcitur: ergo prodigalitas ex auaricia nunqʒ naſcitur. Reſ. Uerum eſt per ſe et immediate: ſed per accidens et mediate. Unde aliquādo ex auaricia naſcitur ſuperbia ⁊ ex ſupbia prodigalitas. Item ſuper illud. Quam quidam appetētes. Glo. Qui pecuniam appetit cupere appetit. Contra. Cupere nullus appetit. Reſ. Nullus appetit primo et per ſe: ſed ex conſequenti: quia pecunia non adepta auget concupiſcentiam ⁊c.

¶ Notandum ſuper illud Certa bonum certamen. Quelibet virtus habet certamen cū vicio ſibi oppoſito. Et econtra. Uicium certamen contra virtutem.
Uirt⁹ quelibet cū vicio ſibi oppoſito certamen habet
Primum eſt Fidei contra infidelitatē. De quo hic Certa bonum ⁊c. Sic lux certat contra tenebras. Uerum contra falſum.
Secundum eſt Spei contra puſillanimitatem. De quo Hebre. decimo. Rememoramini priſtinos dies in quibus illuminati magnum certamen ſuſtinuiſtis paſſionum. Spes enim reſpicit magnum et arduum. Sic ancora certat contra fluctum. Armatus contra nudum.
Tertium eſt charitatis contra cupiditatem. De quo. ij. Tim. iiij. Bonum certamen certaui ⁊c. Obiectum enim charitatis eſt bonum. Sic ignis certat contra aquam. Bonum contra malum.
Quartum eſt Prudentie contra indiſcretionem. De quo Sap. octauo. In certamine loquele illius ſapientia Certamen enim loquele ad prudentiam pertinet Sic certat rector contra diſcipulum: viator contra deuium.

Quintum eſt Temperantie contra voluptatem. De quo. Sap. iiij. In perpetuum coronata triumphat: incoinquinatorum certaminum premium vincens. Sic ſpiritus certat contra carnem. Bonitas contra pulchritudinem.
Sextum eſt Fortitudinis cõtra timiditatem. De quo Sap. x. Certamen forte dedit illi vt vinceret. Sic nauta contra ventum.
Septimum eſt iuſtitie contra iniquitatem. De quo Eccle. iiij. Uſq; ad mortem certa pro iuſtitia Sic ſynderesis contra maliciam: ſpoliatus contra furem. Sic certant virtutes contra vicia ⁊ vincunt niſi voluntas ſub iecta deficiat.
Ecõtra vitia certamẽ habẽt cũ virtutib⁹ ſibi oppoſitis Certamen enim primum eſt ſuperbie que certat verbis iactantie ⁊ elationis contra humilitatem. De quo j. Reg. xvij. Eligite ex vobis virum ⁊ deſcendat ad ſingulare certamen. Singularem enim eminentiam appetit ſuperbia.
Secundũ eſt inuidie que certat verbis infamie ⁊ detractiõis cõtra charitatẽ. De quo. ij. Re. iij. Facta eſt longa cõcertatio inter domũ Dauid ⁊ domũ Saul.
Tertium eſt Ire que certat verbis impatientie ⁊ rancoris contra patientiã. De quo Eccli. xxviij. Certamẽ feſtinatum incendit ignem: non charitatis ſed odij.
Quartum eſt Auaritie: que certat verbis penurie ti mende et doloſitatis: cõtra largitatem. De quo Heb. xij. Deponentes omne pondus et circunſtans nos peccatum per patien. ⁊c.
Quintum eſt Acidie que certat verbis impotentie et timoris: contra obedientiam. Eccli. xj. De ea re que te non moleſtat. i. moleſtare non debet ne certa.
Sextum eſt Gule: que certat verbis inſufficientie et queruloſitatis: contra ſobrietatẽ. Hoc ẽ certamẽ Bacchidis qui interpretatur vetuſtas in vomitu. De quo. j. Mach. ix.
Septimũ eſt Luxurie: que certat verbis impudicitie et voluptatis: cõtra caſtitatẽ. ij. Paral. xxij. Multas plagas acceperat Ioram in predicto certamine.

Precipio tibi coram deo qui viuificat omnia et Chriſto Ieſu: qui teſtimonium reddidit ſub Poncio Pilato bonam confeſſionem: vt ſerues mandatum ſine macula irreprehenſibile.

¶ Superius oſtendit mala que veniunt ex cupiditate: et etiam monuit ea vitare. Hic addit preceptum cũ admonitione. Ubi oſtendit tria. Primo cuius authoritate precipit. Secundo: quid precipit. ibi. Ut ſerues mãdatum. Tertio: vſq; quo precipit. ibi. Uſq; in aduentum domini. In prima allegat principaliter precipientis authoritatem. In ſecundo precepti honeſtatem. In tertio obſeruantis mercedem. In prima Primo vtitur rigore precepti. Secundo ſubdit authoritatem precipientis. ibi. Coram deo. Ubi in patre. Primo cõmendat vite originem. Secundo in filio veritatis immutabilitatem. ibi. Et chriſto ieſu. Horum enim authoritate precipit. Dicit ergo [Precipio] q. Ita te monui vitare mala predicta: nec ſolum moneo ſed etiam [precipio tibi] ſicut patet ſupra. j. Hoc preceptum cõmẽdo tibi fili Timothee. Precipio inquam [corã deo] id eſt: authoritate dei. ſ. patris qui eſt principium totius diuinitatis: ſm Aug. i. principium filij ⁊ ſpiritusſancti in quibus eſt tota diuinitas [qui]. ſ. deus [viuificat omnia] in quibus. ſcʒ eſt vita. In ipſo enim viuimus mouemur ⁊ ſumus. Act. xvij. Simile habet. Ioh. j. Illuminat omnẽ hominẽ ⁊c. [Et] precipio etiam in chriſto ieſu]. i. authoritate xp̃i ieſu [qui] xp̃s [teſtimonium reddidit] veritati [ſub pontio Pilato]. i. cũ eſſet ſub pontio Pilato. Ioh. xviij. Ego in hoc natus ſum ⁊ in hoc veni in mundum vt teſtimonium perhibeam veritati. Teſtimonium dico ſcilicet [confeſſionem bonã] confitendo. ſ. eſſe filium dei: precipio inquam [vt ſerues mandatum]. i. illud quod deus et ego tibi mandaui mus. Quia Qui perſeuerauerit vſq; in finẽ. Mat. xxiiij. Et debes vtiq; ſeruare: quod eſt [ſine macula] in ſe et [irreprehenſibile]. i. non potens reprehendi ab alijs. Pſ. Lex domini immaculata. Alia litera habet irreprehenſibilis. j. Theſ. ij. Exhortatio noſtra non de errore. ps. xviij.
¶ Nota hic q̃ quadruplex eſt bona confeſſio. Cõfeſſio bona eſt q̃druplex.
Prima Peccati: de qua Iac. vlt. Cõfitemini alterutrũ peccata veſtra.
Secunda Fidei. De qua Roma. x. Corde creditur ad iuſtitiam: ore autem confeſſio fit ad ſalutem.
Tertia Diuine laudis De qua Eccli. vlt. Confitebor tibi dñe rex ⁊ collaudabo te ⁊c.
Quarta Proprie infirmitatis. De qua Ioh. j. Confeſſus eſt ⁊ non negauit. Confeſſus eſt quia non ſum ego chriſtus.

Uſq; in aduentum domini noſtri ieſu chriſti quem ſuis temporibus oſtendet: beatus: et ſolus potens: rex regum: et dominus dominantiũ: qui ſolus habet immortalitatẽ.

¶ Hic oſtendit vſq; quo precipit. Ubi innuit obſeruantis mercedem que dabitur in aduentu chriſti cuius aduentus authorem ſcilicet totam trinitatem laudat tripliciter. Primo: per conditionem nobilium poſitionem ſcilicet Bonitatis vniuerſalis: quia beatus. Poteſtatis ſingularis: quia ſolus potens Sapientie cuncta regẽtis: quia rex regum. Secundo per conditionum ignobilium remotionem ſcilicet Mutabilitatis; quia ſolus habet immortalitatem Comprehenſibilitatis: q2 lucẽ habitat inacceſſibilem. Corporalitatis: quia quem nullus hominum vidit. Tertio per vtrarũq; ſempiternitatem. ibi. Cui eſt honor ⁊c. Ecce eternitas: Glorie in ſe: Honoris a creaturis. Imperij ſuper creaturas.
Dicit ergo [Uſq;] q. Ita precipio vt ſerues mandatuꝫ. Et hoc [vſq; in aduentum domini noſtri ieſu xp̃i]. i. donec adueniat tibi chriſtus in mortẽ. i. perſeueranter vſq; in finem. Quia qui perſeuerauerit vſq; in finem hic ſaluus erit. Mat. xxiiij. [quem]. ſ. aduentum chriſti. Uel chriſtum [oſtendet] ſanctis quibuſcunq; [tẽporibus ſuis]. i. congruis ⁊ oportunis. Apparebit enim et non mentietur Abachuch ij. Pſ. Oſtende nobis faciẽ tuã ⁊ ſa. e. Oſtendet inquam ille qui eſt [beatus]. i. vniuerſaliter bonus. Beatitudo enim eſt ſtatus omnium bonorum aggregatione perfectus ſm Boetiũ. Hec eſt de⁹ tota trinitas [et] qui eſt [ſolus potẽs] eſſentialiter Ceteri enim ſunt tantũ potentes participatione. Eccli. iij. Magna eſt potentia dei ſolius. Qui eſt etiam [rex regum]. i. maiorum ⁊ ſuperiorum principum [et dñs dominantiũ]. i. minorum ⁊ inferiorum principũ. Apo. xix. Habens in veſtimento ⁊ femore ſuo ſcriptum rex regum ⁊ dñs dominantiũ [qui ſolus] per naturam [habet immortalitatẽ]. i. immutabilitatem omnimodã: quia non habet eſſe poſt non eſſe In omni autẽ re mutabili: nõnulla mors eſt ipſa mutatio ſm Aug. Deus autem vt dicit Cicero. Et recitat Aug. de ciuita. dei: eſt mẽs quedam: ſoluta ⁊ libera ab omni concretione mortali: oĩa mouens: ipſaq; p̃dicta vita ſempiterna. Malach. iij. Ego deus ⁊ non mutor. ps. lxxix.

Et lucem habitat inacceſſibilem: quem nullus hominum vidit: ſed nec videre poteſt cui (alias gloria et) honor: et imperium (alias in) ſempiternum. Amen.

¶ Hic ſubit eius incomprehenſibilitatem Dicens [et lucem habitat] quia ipſe lux eſt. Ioh. j. [inacceſſibilẽ] omnium hominũ ex ſe: licet ex dono dei ſit acceſſibilis ſm illud Pſ. Accedite ad eum ⁊ illuminamini. Uel [inacceſſibilẽ]. i. incomprehenſibilem. Et hoc patet quia ipſe eſt [quem nullus hominum vidit] humano. ſ. ſenſu vtentium ⁊ in fragili corpore exiſtentium. Nam etſi Paulus vidit in raptu: non tamen humanis ſenſibus vtebatur. vnde dicit. Siue in corpore ſiue extra ⁊c.

i.Joh.iiij.Deū nemo vidit vnq̄[ſʒ nec videre poteſt] ſ.in hac vita.Exod.xxxiij.Non videbit me homo ⁊ viuet.In futura autem videbitur.Mat.v.Beati mundo corde qm̄ ipſi deum videbunt[cui.ſ.deo toti trinitati[eſt gloria]in ſeipſo[⁊ honor]a creaturis.Honor autem ſm̄ Tul.Eſt exhibitio reuerentie in teſtimonium virtutis[⁊ imperium].i.vniuerſalis poteſtas ſup omnes creaturas.Non enim dicit regnum ſʒ imperium ad deſignandum excellentiam ⁊ vniuerſalitatem ⁊ ſingularitatem poteſtatis.Monarchis enim nomen Imperatoris ab antiquo imponitur:vt imperatoribus Romanis.Et hoc[in ſempiternum]Aliorū enim poteſtas temporalis eſt.Omnis enim potentatus vita breuis.Eccl.x.Sed regnum dei ſempiternum eſt.Pſ.Regnum tuum reg.omnium ſeculorum[Amen]Cōfirmatio eſt precedentium.

I De⁹ antonomaſice dicit ſol⁹ potens

¶ Notandū q̄ Deus dicitur ſolus potens antonomaſice quadrupliciter. Quia potens

Ex ſe ſine alterius dono Ro.xiij.Nō em̄ eſt poteſtas niſi a deo ⁊ cetera.Et Roma.vndecimo.Quis prior dedit illi.⁊ cetera.

Per ſe ſine alterius adminiculo.Sap.ſeptimo.Et cū ſit vna:omnia poteſt ⁊ cetera.Rom.vndecimo.Quis enim cognouit ſen.d.⁊c.

Omnia quecunque vult pro ſuo libito.Sap.duodeci.

ps.cxiij. Subeſt tibi cum volueris poſſe ⁊ cetera.Pſ.Omnia quecunque vol.⁊c.

Semp ſine vllo termino.Dan.vij.Poteſtas eius ptās

K eterna que non auferetur.

¶ Notandum ſup illud.Serues mandatum Qr ſeruanda ſunt mandata dei.

Primo:Ratione Efficientis.Sicut res quanto datur vel iniungitur a maiori domino:tanto melius ſeruatur Eccleſiaſtici ſecundo.Qui timent dominum cuſtodient mandata illius.Et hoc.

Quia terrentia propter penitentiam imperantis:qr eſt vbique.In abſentia prelati citius contemnitur mādatum quam ſi eſſet preſens.Pſ.Seruaui mandata

ps.cxviij. tua ⁊ teſti.tua.

Quia cogentia propter potentiam punientis.Indicētur enim non ſolum ſub pena catalli ⁊ corporis.Sicut

Ibidem. banni principum:ſʒ catalli corporis ⁊ aīe.Ideo Pſal.Tu mandaſti mandata.⁊c.

Secūdo.ratione Materie Sicut res quanto melior ⁊ precioſior meli⁹ ſeruatur.Nihil autē dulci⁹ q̄ reſpicere in mandatis dei Eccle.xxiij.Et hoc

Quia fidelia.Merito mandatum contemnitur qn̄ malum eſt qd̄ mandatur.A ſumme bono non mandatur niſi bonum

ps.cx. Pſ.Fidelia omnia mandata ei⁹ ⁊c.Et hoc mandatum ſine macula irreprehenſibile.Non tale mandatum Dauid de Vria occidendo.ij.Reg.xi.

Quia facilia.Mandatum ſepe contemnitur:qr difficile vel impoſſibile eſt qd̄ mandatur:mandata autē dei grauia non ſunt.i.Jo.v.Et quid facilius q̄ amare Jo.xiij.Mandatum nouum do vobis vt diligatis inuicē.ideo.Deutero.triceſimo.Mandatum quod precipio tibi non ſupra te eſt ⁊c.

Tertio ratione Forme.Sicut res quanto formoſior:

ps.cxviij. tanto melius ſeruatur.Mandatum autem lucerna eſt ⁊ lex lux.Prouerbiorum ſexto.Ideo.Pſ.Viam mandatorum tuorum ⁊c.Et hoc

Quia communia:ſine perſonarum acceptione.Aliqn̄ mandatum Prelati vituperatur.qr vni ⁊ nō alijs iniūgitur.Non ſic mandata dei:imo communia.Eccl.vlti.Deum time ⁊ mandata eius obſerua.Hoc eſt et ce.

Quia patentia ⁊ pauca ſine figurarum obumbratiōe.Aliqn̄ multitudo ⁊ inuolutum mandatorum facit negli

Ibidem gere mandatum.Sʒ econtra Pſalmiſta.A mandatis tuis intellexi.

Quarto ratione Finis Res vtilior cautius cuſtoditur Qui cuſtodit mandata cuſtodit animam ſuam.Prouerbiorum decimonono.

Quia vtilia in preſenti.Et quid vtilius pace?Eſaie.xlviij.Utinam attendiſſes mandata mea:facta fuiſſet ſicut flumen pax tua.i.para.xxij.Tunc proficere poteris ſi cu.man.⁊ iudi.que prece.dominus moyſi.

Quia ſalubria in futuro Si homo obedit mandato domini terreni propter ſalutem vite temporalis:quanto plus mandato dei propter ſalutem vite eterne?Mat.xix.Si vis ingredi ad vitam ſerua mandata ⁊c.

Diuitibus huius ſeculi precipe non ſublime ſapere.

¶ Superius egit de diuitiarum contemptoribus ⁊ appetitoribus.Hic agit de earum poſſeſſoribus.Et primo vult eos diuitijs non abuti.Secundo vult eos eiſdem bene vti.ibi.Bn̄ agere.Nō abuti vult dupliciter.Primo de eis ſupbiendo.Secundo in eis confidendo.ibi.Nec ſperare in incerto. Dicit ergo[Diuitibus]q.Ita debes monere diuitiarum appetitores ⁊ contemptores [Diuitibus]autem.i.diuitiarum poſſeſſoribus Unde Oſee.xij.Diues effectus ſum inueni idolum:mihi[precipe]Uel continua ſic ſm̄ glo.[Diuitibus]autem quaſi diuites incidant in laqueos ⁊c.tamen non ſunt penitus abijciendi:ſed potius[diuitibus huius ſeculi].i.in hoc ſeculo abundantibus:ad differentiam diuitum futuri ſeculi.De quibus Eccl.xliiij.Homines diuites in virtute ⁊c.Talibus diuitib⁹ vnquam[precipe]non dico diuites eſſe:ſed[non ſublime ſapere].i.nō de diuitijs ſupbire.Proprius enim vermis diuitiarum ſuperbia eſt ſm̄ Augu.Oſee.xiij.Adimpleti ſunt ⁊ ſaturati ⁊ eleuauerunt cor ſuum.Eſa.ix.Requieuit ſyria que interpretatur ſublimis ſuper Effraim quod interpretatur frugifer:ergo Diuitie Tranſeunt:vnde dicit[huius ſeculi]Efferunt contra quod dicit non ſublime ſapere.⁊ cetera.

Neque ſperare in incerto diuitiarum Sed in deo viuo qui preſtat nobis omnia abunde ad fruendum.

¶ Hic monet non confidere in diuitijs Ubi tangit primo in quo non eſt confidendum.Secūdo iuxta hoc in quo eſt confidendum ſcʒ in deo.Tertio implicat rationem horum.ibi.Qui preſtat. Dicit ergo[Neqʒ ſperare[in incerto diuitiarū].i.non habere ſpem in diuitijs:qr incerte ſunt.Diuitie enim ſunt bona fortune que volubilis eſt.prouer.xi.Qui confidit in diuitijs ſuis corruet.Et Eſa.xxxvi.Ecce confidis ſuper baculum arūdineum confractum iſtum ſuper egiptum:cui ſi innix⁹ fuerit homo intrabit in manus eius ⁊ perforabit eā ⁊c.Job.xxxi.Si putaui aurum robur meum ⁊ obrizo dixi fiducia mea.Non ſic ille diues qui dicebat Luce.xij.Anima mea multa bona habes[ſed]precipe ſperare.[in deo viuo]nō mortuo ſicut pecunia.ps.Sperate in eo omnis congrega.populi[qui preſtat]Non dicit dat. ps.lxi.
ſʒ preſtat.Exiget enim cum vſuris ſuis tanq̄ preſtita non data qn̄ ponet rationem cum ſeruis ſuis Matth.xxv.Et Mar.xix.Preſtat inq̄[nobis omnia]ſcʒ bona Maxima:vt ſeipſum.Magna:virtutes.Media potētias aīe.Minima:corporalia:preſtat dico:⁊ hoc abūde.i.ſine diminutione Jac.i.Dat omnibus affluenter ⁊ non improperat:⁊ hoc[ad fruendum]in futuro ⁊ ad vtendum modo.i.vt inde comparem⁹ fructuʒ vite eterne ſm̄ illud Luc.xvi.Facite vobis amicos de mammona iniquitatis Et Luce.xij.Facite vobis ſacculos ⁊ cetera.Alias enim abuti eſt. Ecce ergo circa dona temporalium notantur quattuor cauſe.Efficiēs.Forma:Materia ⁊ Finis.In efficiente innuit dantis ſapientiam:qr deo qui preſtat.In forma clementiam:qr nobis abunde.In materia potentiam:qr omnia.In fine iuſticiam:qr ad fruendum. Felix qui ſic erogat.ſ.Sapienter.Clementer.Potenter.Utiliter. L

¶ Notandum Qr mandata dei debemus habere. Mādata dei vbi debem⁹ habere.

In intellectu:qr illuminant ad cognoſcendum.ps.A mandatis tuis int.⁊c.⁊.i.Joh.ij.Qui dicit ſe noſſe eū ⁊ mandata ei⁹ non cuſtodit mendax eſt.

In affectu:qr inflāmant ad diligendum.Jo.xiiij.Qui habet mandata mea ⁊ ſeruat ea hic ⁊c.

In memoria:qr excitāt ad operandum.ps.Et memores ſunt mandatorū eius.

In opere:qr merentur premium.ps.Exercebor in mā ps.cj.

datis. Preuer.vij. Serua mandata mea ⁊ viues. In ore:qꝛ predicantibus augmentant premium. Hie. j. Ad omnia que mittam te ibis ⁊ que mandauero ⁊c.

Bene agere:diuites fieri in bonis omnib⁹: facile tribuere:communicare:theſaurizare ſibi fundamentum bonum in futurum vt apprehendant veram vitam.

¶ Hic vult eos bene vti diuitijs.⁊ Primo propter augmentum meriti. Secundo: propter adeptionem premij ibi. Theſaurizare. Propter meritum vero vult eos diuitias expendere Bene: Abunde: Facile: Profuſe: ſm quattuor que tangit: vt ſit In actione bonitas. In quantitate fertilitas. In animo facilitas. In fortuna communitas. Dicit ergo Precipe eis [bene agere] Gal.vj. Dum tempus habemus operemur bonum ad omnes [diuites fieri] .i.ita bene agere vt diuites fiant.⁊ hoc [in operibus bonis] Hec enim diuitie ſole hominem in morte ſequuntur. Apoc.xiiij. Opera illoꝝ ſequūtur illos [facile tribuere] .ſ.ſua. Job xxxj. Si oculos vidue expectare feci. Eccle.iiij. Ne protrahas datum anguſtianti [communicare] .i. communia putare que habent Job.xxxj. Si comedi buccellā meā ſolus. Heb.xiij. Beneficientie autem ⁊ communionis nolite obliuiſci ⁊c. [theſaurizare ſibi] nō filijs] fundamentum bonum] .i.virtutes firmas: ⁊ hoc [in futurū] .i.in opus futuri boni:non preſentis: Mat.vj. Theſaurizate vobis theſauros in celo. Ita.ſ. [vt apprehendant veram vitam] .ſ.eternam:que non eſt fugitiua et vana ſicut preſens. Felix negociator qui adquirit. Fertiliter:qđ notatur.ibi. Theſaurizate. Ordinabiliter. ibi. Sibi. Fideliter.ibi. Fundamentum bonum. Eternaliter.ibi. In futurum. Utiliter.ibi. Ut apprehendāt veram vitam.

O Timothee depoſitum cuſtodi.

¶ Hec eſt quarta pars principalis totius Epiſtole primo enim poſuit ſalutationem. Scđo monuit ad pſeudo repulſionem. Tertio docuit circa eccleſie ordinationem. Hic quarto quaſi recapitulando ponit totius Epiſtole concluſionem. Ubi monet eum Primo ad officij ſui diligentiam. Secundo ad erroꝝ cautelam.ibi. Deuitans prophanas. Tertio ad hec exequenda optat ei diuinam gratiam.ibi. Gratia tecum Amen. Dicit ergo [O Timothee] quaſi Alijs ſic precipe: ⁊ tu ipſe [O Timothee] per propriū nomen admonet eum vt reddat ipſum magis attentum [depoſitum] qđ deus ⁊ ego tibi commendauimus [cuſtodi] .i.epiſcopale officium diligenter exerce. Ex hoc habetur ꝙ depoſitarij ſunt epiſcopi ⁊ non domini.

Deuitans prophanas vocum nouitates: ⁊ oppoſitiones falſi nominis ſcientie quaꝫ quidam promittentes circa fidem exciderunt Gratia tecum Amen.

¶ Hic monet ad erroꝝum cautelam. Et primo circa eloquentiam. Secundo circa ſcientiam.ibi. Et oppoſitiones. Tertio ſubdit cauſam.ibi. Quam quidam. Dicit ergo [Deuitans] q. Ita depoſitum cuſtodi: tu dico vt poſſis illud cuſtodire [deuitans prophanas] non omnes:ſed que ſunt contra religionem [vocum nouitates] qꝛ vt dicit Hiero. Ex verbis ſolis inordinate prolatis hereſis incurritur.ij. Timoth.ij. Prophana ⁊ vaniloquia deuita. E contra de athenienſibus legitur ꝙ ad nihil aliud vacabant niſi ad audiendum noua Act. xvij. [et] etiam deuitans] oppoſitiones falſi nominis ſcientie] .i.que falſo nomine:ſcientia dicuntur: vt ſophiſtica: ⁊ ſcientia naturalis rebus diuinis coaptata [quam] ſcꝫ falſam ſcientiam [quidam promittentes] .i.oſtentantes [circa fidem] manentes:non in fide [exciderunt] a fide: qꝛ ſcꝫ rationes humanas ſequuntur. Ut autem hec cuſtodias [Gratia tecum] ſit: ſine qua nihil boni poſſumus. prime Corint.xv. Non ego ſꝫ gratia dei mecum. [Amen] Petitionis eſt confirmatio: et totius epiſtole concluſio.

Hic queritur ſuper illud. Qui viuificat omnia. Contra. Non omnia viuunt. Rñ. Diſtributio eſt accommoda pro viuentibus Non generalis ſm gloſam. Itē ſup illđ. Solus potēs. Con. Multi alij ſunt potētes Rñ. Sol⁹ de⁹ potens eſt eſſentialiter. Alij participatiue Itē ſup illud. Solus habens immortalitatē. Gl. Per naturam. Contra. Anima ⁊ angelus naturaliter ſunt immortales. Qđ patet qꝛ omnes. Rñ. Immortalitas priuat hic quancunqꝫ mutationem: nō ſolum ſubſtantialem. Item ſuper illud. Lucem inacceſſibilem. Cont Ho. Acceſſite ad eū ⁊ illud. Rñ. Inacceſſibilis ē Ho.xxxiij. homini ex ſeipſo: ſꝫ acceſſibilis dei dono vt dicit gloſa. Item ſuper illud. Quem nullus hominum vidit. Glo. In hac vita. Contra. Gen.xxxij. Uidi dominum facie ad faciem. Rñ. Non vidit eum Jacob in propria eſſentia: ſꝫ in ſubiecta creatura. Item ſuper illud. Nec videre poteſt. Contra Job.xxxvj Omnes homines vident eum. Rñ. Nullus videt eū viſione immediata in ſuis effectibus. Sicut ſolem contingit ab homine lippo videri nō in rota ſua: ſed in aere illuminato. Item ſuper illud. Diuitibus precipe non ſublime ſapere. Gl. Non: diuites non eſſe. Con. Non licet eis ſuperflua retinere: ergo nec diuitias habere. Rñ Ea non ſunt ſuperflua que diſpenſantur ordinate. Item ſuper illud. Prophanas vocum nouitates. Glo. Ut eſt hypoſtaſis Contra. Hoc nomine doctores communiter vtuntur. Rñſ. Non licebat ſine determinatione qm̄ erat ambiguum ad ſubſtantiam ⁊ perſonam ſm intentionem hereticorum Nunc tamen licet qꝛ iam vſu catholicorum ad perſonam ſignificandam eſt determinandum.

Explicit epiſtola Pauli Ad Timotheum prima.

Incipit Prologus Poſtilatoris in ſecūdam Epiſtolam ad Timotheum.

Machabeus primus ſumptis armis ceteros exhortatus eſt ſimul ſecum periculum ſubire ⁊ ferre auxilium fratribus.ij. Machabe.xj Secundum phi. Omnes transferētes ſm ſimilitudinem aliquam transferunt. Ideo merito verba propoſita dicta de Juda Machabeo ad apoſtolum Paulum transfero propter multiplicem ſimilitudinem quam reperio inter ipſos. M

Fuit enim Judas legis antique tempore ceteris excellentior in multis que hic notantur. Quia

In corde audacior. Unde.ij. Mach. vlti. Machabe⁹ Judas autem ſemper confidebat cum omni ſpe. Et hoc notatꝰ ibi. Machabeus qđ interpretatur protegens vel ingemoſus. Sic apoſtolus.ij. Corin.xj. In quo quis audet audeo ⁊ ego. Judas machabeus tpe legis antiq fuit i multis ceterꝭ excellentior

In opere virilior. Uñ.j. Mach.iij. Succinxit ſe arma bellica in prelijs: ⁊ protegebat gladio ſuo caſtra. Similis factus eſt leoni in operibus ſuis. Et hoc notatur ibi. Primus ſumptis armis. Sic Apoſtolus.j. Corin. xv. Gratia dei in me vacua nō fuit: ſꝫ abundāti⁹ illis omnib⁹ laboraui: nō ego ſed ⁊c.

In ſmone cōſtātior.ij. Mach.vi. Singulos coꝝ armauit Judas ſermonibus optimis ⁊ exhortationibus Et hoc notatur: ibi. Ceteros exhortatus eſt. Sic Apoſtolus.ij. Coꝛ.j. Siue autem tribulamur pro veſtra exhortatione ⁊ ſalute eſt. Et.vj. Adiuuantes autē exhortamur ⁊ cetera.

In morte promptior. vñ. Mac. vltimo. Judas autem per omnia corpore ⁊ animo paratus erat pro ciuibus mori. Et hoc notatur.ibi. Secum periculum ſubire Sic Apoſtolus.ij. Coꝛ.vj. In plagis ſupramodum.ſ. aliorum In mortibus.i.in periculis mortis frequēter Et xij. Ego autem libentiſſime impendam ⁊ ſuperimpendar pro animabus veſtris.

In zelo fratrum feruentior. Uñ.j. Macha.iiij. dicitur ꝙ perſecutus eſt iniquos perſcrutans eos: et eos qui

conturbant populum ſuum ſuccendit flammis Ei hoc notatur:ibi.Ei ferre auxilium fratribus ſuis. Sic apoſtolus.ij.Corinht. vndecimo.Emulor enim vos dei emulatione.
Sic ergo noſter Machabeus.ſ. Paulus:primus:ſum ptis armis ſcilicet.
Sapientie:ad predicandum euangelium.De quib⁹.ij. Cor.x.Arma militie noſtre non ſunt carnalia:ſz potentia dei ad deſtructionem munitionum ꝛc.Hec ſunt arma que contulerat philoſophia Boetio ſicut dicitur in ij.de conſo.philoſobica.
Conſtantie:ad perſeuerandum in bonum. De quibus Eph.vj. Induite vos armaturam dei vt poſſitis ſtare aduerſus inſidias diaboli.
Patientie ad ſuſtinendum martyrium. De quibus.j. Petri.iiij Chriſto in carne paſſo ꝛ vos eadem cogitatione ar.His ergo ſumptis armis ceteros exhortatus eſt. Et ſpecialiter in hac Epiſtola Timotheum:ſimul ſecum periculum ſubire.ſ.martyrij pro chriſto.
De quo.ij.Mach.xj.Et auxilium ferre fratribus ſuis Officium Epiſcopale viriliter exequendo:ꝛ conſtanter predicando. Ex dictis apparet que ſint cauſe huius Epiſtole ſecunde. Nam cauſa efficiens eſt Paul⁹: qui nomine Machabei intelligitur.Cauſa materialis eſt exhortatio Timothei ad predicationem ꝛ martyrium. Cauſa finalis eſt vtilitas ſiue auxilium fratrum Cauſa formalis ſiue modus agendi patebit in diuiſione ꝛ tractatu ſequentium.

Argumentum in epiſtolam ſecundam.

ITem Timotheo ſcribit de exhortatiõe martyrij ꝛ de omni regula veritatis:ꝛ quid futurum ſit tempozib⁹ nouiſſimis ꝛ de ſua paſſione: ſcribens ei ab vrbe Roma alias de carcere).

¶ Huic epl'e p̃mittit beatus Hieronym. argumentum In quo tangit principaliter tria. Primo Perſonã cui apoſtolus ſcribit.q2 Timotheo. Secundo Cauſã quare ſcribit:quia de exhortatione martyrij ꝛ omnis regule. Tertio Locum a quo ſcribit:q2 ab vrbe Roma in qua vinctus detinebatur. In primo retunditur Superbia magnatum qui erubeſcunt inſtrui:cum hic epiſcopus inſtruatur. In ſecũdo Curioſitas doctorum qui de vanis ꝛ philoſophicis volunt diſputare ꝛ loqui : cum hic de martyrio et futuris exhortetur. In tertio Negligentia plelatorum qui liberi ꝛ ſoluti non vacãt ſubditorum inſtructioni:cum hic abſens ꝛ etiam incarceratus per litteras et nuncios alios doceat ꝛ hortetur. In ſecunda parte facit quattuor. Hortatur eñ Primo ad ſuſtinendum martyrium.ibi.De exhortatione Secundo ad predicandum euangelium.ibi. Et omnis regula veritatis. Tertio ad precauendum futurum.ibi. Et quid futurum ſit.Quarto ad conſiderandum finem ſuũ ibi.Et de ſua paſſione. Littera per ſe patet.

Capitulum j.

PAulus apoſtolus chriſti ieſu per voluntatem dei: ſecundum promiſſionem vite que eſt in chriſto ieſu Timotheo chariſſimo filio.

¶ Hanc epiſtolam ſecundam vt dictum eſt ſcribit apoſtolus Timotheo a Roma de carcere:iam imminente ſua paſſione Cauſa vero ſcribendi fuit:q2 cum inſtruxiſſet eum in prima epiſtola de epiſcopali officio. Timotheus iam periculis ꝛ laboribus fatigatus:factus erat negligentior ꝛ timidior in officij ſui executione. Intentio ergo apoſtoli eſt cũ ſcȝ Timotheum ad predicationem ꝛ martyrium animare ipſumqȝ exhortari ad ſui officij diligentem executionẽ ꝛ ꝛ quedam adhuc addere de epiſcopali efficio. Modus ſcribendi patet ex diuiſione epiſtole. Diuiditur enim ĩ quattuor partes:q2 ponit Primo Salutationem .ibi. Paulus. Secundo gratiarum actionem.ibi. Gratias ago deo meo cui ſeruio. Tertio exhortationẽ.ibi. Propter quam cauſam ammoneo vt reſuſcites :vſqȝ verſ⁹ finem. Quarto concluſionem capitulo vltimo .ibi. Feſtina venire ad me cito. In prima Primo ponitur ſalutans perſona. Secundo ſalutata . ibi . Timotheo . Tertio ſalutationis forma.ibi.Gratia ꝛ miſericordia ꝛ pax. In prima deſcribitur perſona ſalutans . Primo a nomine:q2 Paulus. Secundo ab officio apoſtolico: q2 apoſtolus. Ubi implicantur tria que perficiunt apoſtolicum virum. Primo miſſi autoritas:q2 Apoſtolus chriſti ieſu. Secundo mittentis poteſtas:q2 Per volũtatem dei. Tertio miſſionis vtilitas:q2 ẽm promiſſionem. Dicit ergo[Paulus] Nomen eſt humilitatis[apoſtolus chriſti ieſu] Nomen eſt dignitatis. Et prepoſuit nomen humilitatis nomini dignitatis:q2 Omnis q̃ ſe humiliat exaltabitur. Luce.xiiij. Apoſtolus dico[per voluntatem dei.i.dei diſpoſitione. Glo. Non ſuis meritis:ſed per dei gratiam.j.Cor.xv.Gratia dei ſum id qḋ ſum.Gala.j. Paulus apoſtolus non ab hominibus neqȝ per hominẽ . Et hoc nõ ſine ſpe p̃miſ:ſed[ẽm promiſſionem vite] Non cuiuſcunqȝ:ſed vite[que eſt i xpo ieſu].i.vite future eterne ꝛ immortalis que eſt in chriſto ieſu. Quia ipſe ſcȝ ieſus eſt lignum vite in medio paradiſi.Geñ.ij. De quo ligno celeſtes incole viuunt: In viſione enim ipſius ẽm diuinitatem eſt vita partis intellectiue. In viſione ipſius ẽm humanitatem eſt vita partis ſenſitiue. Sicut dicit Aug.de ſpiritu ꝛ aĩa. Joh.xvij. Hec eſt vita eterna vt cognoſcant te veruȝ deum et quem miſiſti ieſum chriſtum. Huiuſmodi inqȝ Paulus ſcribit ſupple hãc epiſtolam[Timotheo chariſſimo filio]ſuo Quamuis enim eſſet frater ſeu epiſcopus tamen propter eius iuuentutem:ꝛ eius conuerſionem:q2 per ipſum ad chriſtum conuerſus eſt:et ordinationem:q2 ab ipſo in epiſcopum ordinatus eſt:ꝛ ſpecialem dilectionem vocat eum filium.

A Lignum vite eſt ieſ⁹ ĩ medio paradiſi.

Gratia ꝛ miſericordia ꝛ pax a deo patre noſtro ꝛ chriſto ieſu domino noſtro.

¶ Hic ponitur ſalutationis forma. Ubi circa bonũ optatum tangit tria. Valorem:Autorem:et Mediatorẽ Valor eſt gratia miſericordia ꝛ pax. Autor eſt de⁹ pater. Mediator eſt ieſus chriſtus. Gratia reſpicit aiãȝ quam gratificat. Miſericordia:culpam quã condonat Pax:gloriam quam preguſtat. Dicit ergo[Gratia]q. Hꝫ ſcribit apoſtolus Timotheo[Gratia]eſt donatio ſpiritus.i. virtutum ꝛ donoꝝ ſpiritusſancti collatio [et miſericordia].i.peccatoruȝ remiſſio[et pax].i.mẽtis tranquillitas ꝛ vite eterne prelibatio ſup̃.ſit tibi. Et bene ordinantur hec tria:quia gratia eſt cauſa remiſſionis peccatorum:ꝛ remiſſio cauſa pacis. Luc.ij. Et in terra pax homin.ꝛc. Sit inquam[a deo patre]vt autore a quo omnia. Jaco.j. Omne datum optimũ ꝛc. [et chriſto ieſu]vt mediatore per quem omnia[domino noſtro]Ergo chriſtus propter gratie plenitudineȝ. Chriſtus enim interpretatur vnctus. Jeſus propter officij vtilitatem qḋ eſt ſaluare. Dominus propter creationis poteſtatem. Noſter propter incarnationis humilitatem. Tunc enim noſter fuit quia tunc filius datus eſt nobis. Eſa.ix.

Gratias ago deo meo:cui ſeruio a progenitoribus meis in conſcientia pura.

¶ Poſt ſalutationem hic ſubdit gratiarum actionem. Ubi oſtendit primo cui gratias agit. Secundo de quo ibi. Qȝ ſine intermiſſione. Tertio propter quid ibi. Recordationem accipiens. Dicit ergo[Gratias ago] Non:dico tantum. Ut illi de quibus Eſa.xxix. Populus hic labijs me honorat:cor autem eorum longe eſt a me. Ago inquam[deo meo]a quo omnis gratia. pꝛic

Petr.v. Deus omnis gratie ⁊c. Et merito redduntur gratie: q2 ipſe preſtat eas [cui ſeruio] ſeruitute amoris: non ſeruilis timoris. De quo Joh.xv. Jam nō dicam vos ſeruos ſed amicos ⁊c. Seruio inquam [a progenitoribꝰ meis] .i. ab antiquis patribus Abrahā ſcʒ ⁊ Jacob. Et nō dicit a genitoribꝰ: id eſt primis patribꝰ q2 illi mali fuerunt ⁊ illos imitabatur ante conuerſionem. Vñ Gala.i. Abundantius emulator paternarū mearum traditionum. Sed dicit: a progenitoribus: id eſt primus genitoribus qui boni fuerunt quos imitatꝰ eſt poſt conuerſionem. De hoc Chryſo. Laudes progenitoꝝ cum eis communicauerimus noſtre ſunt: cuʒ autem non: magis condemnant. Seruio vtiꝗʒ [in cōſciētia pura] Act.xxiij. Ego omni conſcientia bona conuerſatus ſum vſqʒ hodie. Ecce hic implicat ſeptem modos

B ſeruiendi deo.

Deo ſuiē dimodi ſūt ſeptem. Primo Reuerenter: cū dicit gratias. ps. Seruite domino in timore ſcʒ reuerentie. Tunc enim gratum eſt ſeruitium qñ cum reuerentia exhibetur.

Scdo Fideliter. cum dicit. Ago: non tñ dico Matth. xxv. Euge ſerue bone ⁊ fidelis ⁊c.

Tertio Singulariter cum dicit: deo meo. Nemo enim pōt duobꝰ dñis ſeruire Mat.vi. Ideo .i. Re.vij. Preparate corda veſtra domino ⁊c.

Quarto Integraliter: cum dicit: cui ſeruio. Non dicit Corpꝰ ſeruit vel anima: ſʒ ego totus Joſu.xxiiij. Seruite illi corde perfecto atqʒ veriſſimo.

Quinto Unanimiter: cum dicit. a pgenitoribꝰ. Sop. iij. Seruient ei humero vno.

Sexto Alacriter: cum dicit. in conſcientia: quaſi non

ps.xix. coactus e corpore: ſʒ letus corde. Ps. Seruite domino in leticia. Deu.xxviij. Eo ꝙ nolueris ſeruire dño deo tuo in gaudio ⁊c.

Septimo Sinceriter: cum dicit pura. Luc.i. Seruiamꝰ ei in ſanctitate ⁊ iuſticia coram ipſo ⁊c.

Deficiunt autem.

In primo Supbi: q2 non ſeruiunt reuerenter. vt patet in lucifero Eſa.xiiij. Et phariſeo. Luc.xviij.

In ſcdo Auari: q2 non ſeruiunt fideliter Ut patet in diuite euangelico. Luc.xvi.

In tertio Guloſi: q2 non ſeruiunt ſingulariter: imo ⁊ ventri ſuo Quoꝝ deus venter eſt Phil.iij.

In quarto Acidioſi: q2 non integraliter: quia voluntate: non facto.

In quinto Inuidi: q2 non alacriter: q2 dolent de bono ⁊ deſiderant vindictam pauperum Vt patet de iudeis Mat.xxvij. Sciebat eñ pilatus ꝙ per inuidiam tradidiſſent eum.

In ſexto Luxurioſi: q2 non ſinceriter Ut patet in filio prodigo. Luc.xv.

Quod ſine intermiſſione habeam tui memoriā in orationibus meis: nocte ac die deſiderans te videre memor lachrymarū tuarū: vt gaudio implear.

¶ Hic ſubdit de quo agit gratiarū actionem. quia de Timothei ſanctitate. Ubi dicit quattuor. Primo in ſe cogitare Timothei bonitatem. Secundo deſiderare eius viſionem. ibi. Deſiderantes ⁊c. Tertio memorari eius familiaritatem. ibi. Memor lachrymarum. Quarto ſubdit hoꝝ rationem. ibi. Ut gaudio implear.

Dicit ergo [Ut] q. Ita gratias ago deo de hoc ſcʒ [ꝙ ſine intermiſſione] certarum horarum: nō continuaruʒ [habeam tui memoriam in orationibus meis] Poſuit conſequens pro antecedente: id eſt ago gratias de hoc ꝙ ita bonus es ꝙ ſemper tui ſum memor. Rom.i. Sine intermiſſione memoriam veſtri facio ſemper in orationibus meis. Ego dico [nocte ac die deſiderās te videre] Non propter meam conſolationem: ſed q2 mea viſio erit tua confirmatio. Ro.i. Deſidero videre vos vt aliquid impertiar vobis gratie ſpiritalis ad confirmandos vos [memor] q. Ideo deſidero te videre: q2 ſū [memor lachrimarum tuarum] quas fudiſti in receſſu meo. Fleuit enim Timotheus a Paulo dimiſſus: paratus cū eo ire ad omnia picula. Act.xx. Uocauit Paulus omnes maiores natu ephe. ⁊ presbyteros: conſtat autem ꝙ Timotheus fuit ibi. in diſceſſu autem dicit ꝙ fletus magnus factus eſt. Chryſo. Decens erat in receſſu flere ſicut infans plorat ab vbere ſeparatus Uidere inquam te deſidero ad hoc [vt gaudeo implear] de tua ſcʒ perfectione. Uolebat enim eū ad predicationem ⁊ martyrium animare. Et hoc facto de eo plenum gaudium habere Joh.xvi. Petite vt gaudium veſtrum ſit plenum.

Recordationem accipiens eius fidei que eſt in te non ficta: que ⁊ habitauit primum in auia tua Loide: ⁊ matre tua Eunice: certe ſum autem quod et in te.

¶ Hic oſtendit propter ꝗd gratias agit. Primo q2 recolit fidem eius veram Secundo q2 fidem eius radicatam ibi. Que et habitauit primum. Tertio q2 fidē eius certā ibi. Certus ſum autem ꝙ ⁊ in te Dicit ergo [Recordationem] q. Ideo gratias ago: q2 ſum [recordationeʒ accipiens] .i. memoriam habens [eius fidei que eſt in te non ficta] ſed vera .i. nō inuenticia ⁊ fragilis. Sicut illorum qui ad tempus credunt: ⁊ in tempore tentationis recedunt Luc.viij. Sap.i. Spiritusſanctus diſcipline effugiet fictuʒ [que] fides [⁊ habitauit primū] Non dicit fuit: ſed habitauit vt notet permanentiam [in auia tua Loide] .i. in matre matris tue [⁊ matre tua Eunice]. Gl. Sinceritatem fidei parentum eiꝰ memorat: vt fortiorem reddat. De patre autem tacet: q2 infidelis fuit. Fuit enim filius mulieris vidue fidelis. patre autem gentili Act.xvi. [certus autem ſum] per opera fidei: que oſtendunt fidem. Jac.ij. Oſtendam tibi ex operibus fidem meam [qd ⁊ in te] habitat eadē fides. Sed caue ne tepeſcat.

Propter quam cauſam ammoneo te: vt reſuſcites gratiam dei que eſt in te per impoſitionem manuum mearum.

¶ Hec eſt tertia pars principalis huius epiſtole In q̄ poſt ſalutationem ⁊ gratiarum actionem ponit exhortationem Exhortans eum ad tria neceſſaria prelato ĩ executione officij ſui Primo ad audaciam que ꝯſiſtit ĩ aggrediendo Capitulo preſenti. Secundo ad conſtantiam que conſiſtit in progrediendo Capitulo ſequenti. Tertio ad inſtantiam ſiue perſeuerantiam que conſiſtit in conſummando Capitulo tertio ⁊ quarto. In prima Primo monet non timere. Secundo non erubeſcere. ibi. Noli itaqʒ erubeſcere. Tertio audacter cōmiſſū officiū exercere. ibi. Formā habēs ſanoꝝ verborum In prima parte Primo ponit exhortationem. Secundo addit rationem. ibi. Non enim dedit nobis In prima Primo ponit exhortandi cauſam. Secundo exhortationis materiam. ibi. Ut reſuſcites. Dicit ergo [Propter quam cauſam] q. Ita certus ſum ꝙ fides q̄ habitauit in tuis parentibus: habitat et in te [propter quam cauſam] ſcʒ q2 fidem habeo ⁊ tam bonos parentes Eſa.lj. Attendite ad petram vt exciſi eſtis [admoneo te] vt pater filium [vt reſuſcites] tanꝗ̄ mortuam: q2 fides ſine operi. mortua eſt Jac ij. [gratiam dei] .i. gratiam epiſcopalem: quaſi timore ſopitam [que eſt in te per impoſitionem manuum mearum] .i. que data eſt tibi in ordinatione tua per miniſterium meum: q2 miniſter fui tue ordinationis. i. Timo. iiij. Noli negligere gratiam que data eſt tibi per impoſitionem manuum preſbyteri.

Non enim dedit nobis deus ſpiritum timoris: ſed virtutis ⁊ dilectionis: ⁊ ſobrietatis

¶ Hic exhortationi addit rationem que eſt talis Quilibet debet vti dono ſibi a deo collato. Sed deus dedit dona ad reſuſcitandam gratiam non ad oppoſitum. Ergo quilibet debet hoc facere. Ubi primo excludit donum ad oppoſitum. Secundo ſubdit dona ad propoſitum. ibi. Sed virtutis ⁊c. Dicit ergo [Non enim] q. Ita moneo vt reſuſcites gratiam qd vtiqʒ potes [non

enim dedit nobis deus ſpiritum timoris]ſcʒ humani quo timeamus aduerſa quo turbatus Petrus nega-uit chriſtum Matth.xxvj. Ro.viij. Non accepiſtis ſpiritum ſeruitutis iterum in timore ꝛc.[ſed]potius de-dit nobis ſpiritum[virtutis]id eſt fortitudinis contra aduerſa[ꝛ dilectiõis]chriſti ꝛ proximi[ꝛ ſobrietatis] .i.diſcretionis. Primum ad perfectionem iraſcibilis. Secundum ad perfectionem concupiſcibilis. Tertiũ ad perfectionem rationalis.

Fidei conditiones male ſunt ſeptem. ¶ Notandũ ſup illud Fidei que eſt in te. Q multe le-guntur male conditiones fidei.

Quedam enĩ eſt ficta ſcʒ hereticoꝝ.j.Ti.j.De corde puro ꝛ fide non ficta ꝛc.

Quedam mortua ſcilicet peccatorum Iaco. ſecundo Fides ſine ꝛcetera.

Que tam infirma ſcʒ tepidorum. Ro.xiiij. Infirmum in fide ſuſcipite.

Quedam modica ſcʒ timidoꝝ. Mat.xiiij. Modice fi-dei quare dubitaſti.

Noli itaqʒ erubeſcere teſtimonium domini noſtri: neqʒ me vinctum eius.

¶ Hic monet eum ad non erubeſcendum. Ubi primo monet erubeſcentie vicium. Secundo monet ad predi-candũ euangeliũ.ibi. Sed collabora euangelio. Ter-tio proponit ſe in exemplum.ibi. In quo poſitus ſum ego ꝑ. In prima hortatur nõ erubeſcere Primo verita-tem fidei etſi videatur ſuſpecta. Secundo q̃ nec perſo-nam apoſtoli etſi ſit incarcerata.ibi. Neqʒ me vinctũ Dicit ergo[Noli]q. Et qꝛ talem habes ſpiritum[ita-qʒ noli]nõ ſolum nõ timere: ſʒ nec[erubeſcere teſtimo-nium domini noſtri].i.predicationem euãgelij ſiue cõ-feſſionem fidei: qꝛ dicitur Act.j. Eritis mihi teſtes ꝛc Luc.ix. Qui me erubuerit ꝛ ſermones meos: hũc fili⁹ hominis erubeſcet ꝛce.[neqʒ me vinctum eius]id eſt pro predicatione euangelij eius. Eph. vj. Pro quo le-gatione fungor in catena iſta.

Sed collabora euangelio ſecundum virtu-tem dei qui nos liberauit.

¶ Hic monet eum ad laborandum in euangelio predi-cãdo. Ubi allegat triplex dei bñficium. Primo libera-tionis a malo. Secundo vocationis ad bonum.ibi. Et vocauit vocatione. Tertio viuificationis per chriſtuʒ ibi. Qui deſtruxit quidem mortem. In prima implicat tria Laborem in exercitio.ibi. Collabora euangelio Conatum in animo.ibi. Secundum virtutem dei. Mo-tiuum in commodo.ibi. Qui nos libera. Dicit ergo [Sed collabora]q. Noli erubeſcere euangelium[ſʒ] potius[collabora]mihi laboranti in[euangelio]ꝑdi-cando. Ro.j. Non erubeſco euangelium. Uel[euange-lio].i.ad honorem euangelij qđ vtiqʒ potes[ſm virtu-tem dei] Dominus enim dabit verbum euangelizanti-bus virtute multa. Marc.vlt. Illi profecti predicaue-runt vbiqʒ domino coo.ꝛ ſermonem. Et debes vtiqʒ la-borare in euangelio dei[qui].i.qꝛ ipſe[liberauit nos] a ſeruitute diaboli precio ſui ſanguinis redimendo: vt patet.j.Corin.vj. Se enim ſeruum pro nobis fecit vt nos a ſeruitute liberaret. Ioh.viij. Si filius vos libe-rauerit: vere liberi eritis. Philippen.ſecũdo: Formam ſerui accipiens ꝛc.

Et vocauit vocatione ſua ſancta non ſecũ-dum opera noſtra: ſed ſecundum propoſitũ ſuum ꝛ gratiam.

¶ Hic allegat beneficium vocationis ad bonum. Ubi primo innuit ad quid vocauit: qꝛ ad ſanctitatem. Se-cundo propter quid vocauit: qꝛ propter gratiam ſuam: nõ propter opera.ibi. Nõ ſm opera noſtra. Tertio qñ vocauit: qꝛ in hoc tempore.ibi. Que data eſt nobis in chriſto ieſu. In primo oſtenditur vocationis vtilitas: qꝛ ad ſanctitatem. In ſecundo vocantis liberalitas: qꝛ per gratiam. In tertio vocandi oportunitas: quia in aduentu ſuo. Dicit ergo[Et vocauit]nos[vocatione ſua].i.vocatione interiori ſibi ſoli conuenienti ſcʒ per inſpirationem. De qua Apo.iij. Ego ſto ad hoſtium ꝛ pulſo Uocatione dico[ſancta]qꝛ ad ſanctitatem vocat ſm glo. Eph.j. Elegit nos in ipſo ante mundi conſtitu-tionem vt eſſemus ſancti. Uocauit inquam ꝛ hoc[non ſm opera noſtra].i.non ſm exigentiam meritorum no-ſtrorum. Titum.iij. Non ex operibus iuſticie que feci-mus nos: ſʒ ſm ſuam miſericordiam ſaluos nos fecit ꝛc.[ſed ſm propoſitum ſuum].i.ſm ſuam eternam ꝑ-ordinationem. Ro.viij. Omnia cooperantur in bonuʒ his qui ſm propoſitum vocati ſunt ſancti[ꝛ]ſm[gra-tiam]ex illo propoſito collatam.

Que data eſt nobis in chriſto ieſu ante tem-pora ſecularia Manifeſtata eſt autem nũc per illuminationem ſaluatoris domini no-ſtri ieſu chriſti.

¶ Hic ſubdit qñ vocauit Ubi tangit tria Primo voca-tionis eternam preordinationem: qꝛ ante tempora ſe-cularia. Secundo preordinationis temporalem exhibi-tionem: quia manifeſtata eſt nũc. Tertio exhibitionis vtilem mediatorem: qꝛ per illuminationem ſaluatoris Dicit ergo[Que]gratia[data eſt nobis i chriſto ieſu] .i.preuiſa dari per chriſtũ ieſuʒ. Sicut Apo.xiij. Agn⁹ qui occiſus eſt ab origine mundi.i.preuiſus occidi[añ tempora ſecularia].i.ab eterno. De hoc Titum.j. In ſpem vite eterne.quã promiſit qui non mentitur deus. Ante tempora ſecularia[manifeſtata aũt eſt nunc]ſcʒ tempore gratie per impletionẽ promiſſionis: qꝛ Ecce nũc tẽpus acceptabile: ecce nũc dies ſalutis.ij. Coꝛ. vj. Manifeſtata dico.ꝛ hoc[per illuminationẽ ſalua-toris noſtri ieſu chriſti].i.per predicationẽ ieſu chriſti Illuminantẽ auditores.quo ad intellectũ. Ipſe enim eſt lux vera que illuminat omnẽ hominem. Io.j. Et ſal-uantem obedientes quo ad affectũ. De vtroqʒ.ps. Do- ps.xxvj.
minus illuminatio mea ꝛ ſalus mea ꝛc.

D

¶ Notãdũ ſup illud. Per illuminationẽ ſaluatoris no- Illumina-
ſtri. Q multiplex inuenitur illuminatio ſaluatoris. tio ſalua-
Illuminatio videlicet toris mul-
Utilis.que fit in hoc mũdo. De qua Ioan.j. Illuminat tiplex inue-
omnem hominem venientem. nit.

Delectabilis.q̃ fit in empyreo. De qua Apo.xxj. Cla-ritas dei illuminabit eam ſcilicet ciuitatem ſupernam ꝛ lucerna eius eſt agnus.

Terribilis.que fiet in iudicio.j. Coꝛ.iiij. Illuminabit abſcondita tenebraꝝ ꝛ manifeſtabit conſilia cordium.

Prima illuminatio irradiat a deo Uel contra malum Uel propter bonum.

Contra malum tria genera hominum illuminat.

Peccantes Ad cognitionem peccati Sic ſole illumi-
nante videntur atomi. Hanc petebat ps. Qui illumi- ps.xvij.
nas lucernam meam domine d.ꝛc.

Penitẽtes Ad expulſionẽ cognati Sic ſole illuminãte expellũẽ nebule Lu.j. Uiſitauit nos oriẽs ex alto ꝛc.

Pugnantes Ad cautelam recidiui Sic illuminato ma-lo paſſu fugiunt hoſtes ꝛ vitatur caſus. Ideo ps. Illu-mina oculos meos ne vnq̃ obdormiã in morte nequan-do ꝛc. Propter hec tria Ephe.v. Surge qui dormis et exurge ꝛc.

Ad bonum illuminat tria genera hominum.

Predicantes Ad cognitionem dicendorum Sic luna a
ſole illuminata illuminat nos.ps. Declaratio ſermo- ps.cxviij
num tuoꝝ illuminat. Alibi. Illuminãs tu mirabiliter a montibus ꝛc. Sicut enim oculus non videt coloratũ
ſine illuminatione.ſic nec ratio verum.ps. Preceptũ ps.xviij.
domini lucidum illuminans oculos.

Obedientes Ad honeſtatem morum Sic ſcriptor illu-minat librum Ut pulcrior ꝛ precioſior habeatur. Ideo Eſa.lx. Surge: obediendo: illuminare: honeſte cõuer-ſando: qꝛ venit lumen tuum ſcʒ chriſtus. Mulier ho-neſtius ſe gerit q̃ nobiliori deſponſetur.

Perſeuerantes Ad perueniendum in regnum Sic die vel candela illuminante peruenit viator ad terminũ. ps. Deduxit eos in nube diei ꝛc.

Secũda illuminatio ſcʒ Delectabilis in empyreo cau- ps.lxxvij
ſabit in nobis tria. Uidelicet

Securitatẽ ſine metu Sic illuminatio aſſecurat timi-dũ q̃ i tenebris horret. Ideo ps. Dñs illuminatio mea ꝛc. Si cãdela illuminãs aſſecurat quanto plus deus?

Iocūditatem ſine fletu Sic illuminatio delectat ocu lū Sic lux mitigat morbū qui de nocte magis grauat Eccli.xxxiij. Illuminans oculos dans ſanitatē ⁊ vitā Eternitatem ſine defectu. Lux enim facit ad cōſeruationem inferiorū. ſic lux ſuperna ad perpetuitatem beatorum Apoc.vij. Dominus deus illuminabit eos ⁊ regnabunt in ſecula ſeculorum.
Tertia illuminatio erit terribilis ſcilicet In iudicio. Mat.xxv. Et congregabūtur ante eū omnes gen. ⁊c. vbi illuminabit tenebroſa cordis: q2 opera eorū mala iudicabit ⁊ tunc erit illuminatio terribilis.

Hic queritur ſuper illud Paulus apoſtolus.

Glo. Cuius officij tu es particeps. Cōtra. Timotheus non fuit apſus Rñ. Quāuis non fuerit apoſtolus. fuit tamen in aliquo officij apoſtolici particeps: q2 epiſcopus. Item ſuper illud Chariſſimo filio. Contra. Papa quēlibet epiſcopum in litteris ſuis vocat fratrem non filium. Rñ. Papa conſiderat dignitatem ſtatus. hic vero affectionem perſone. quam conuerterat: inſtruxerat et ordinauerat. Itē ſuper illud. Gratia: miſericordia: ⁊ pax. Contra. In alijs epiſtolis non ponitur niſi gratia ⁊ pax. Reſpon. Hoc fit ad ſignificandum q̄ amplioribus donis indiget prelatus: q̄ ſubditus. Item ſuper illud. A deo patre et dño ieſu chriſto. Contra Indiuiſa ſunt opera trinitatis. ergo debuit addere et ſpiritu ſancto. Reſpon. Spiritū ſanctum non addit: q2 in extremis medium intelligit. Uel in effectibus appropriatis cauſam innuit. Item ſuper illud Cui ſeruio a progenitoribus Glo. Quia vna fuit fides antiquorū ⁊ modernorum iuſtorū. Contra Illi credebant chriſtum venturum nos credimus veniſſe. Reſpon. De eſſentia articuli nō eſt tempus determinatum: ſed indeterminatum. vt Chriſtū incarnari. Uel pati. Unde differentia tēporis variata: non variat ſubſtātialiter articulum: ſed accidentaliter ſolum. Item ſuper illud Certus ſum q̄ et in te. Contra. Nullus poteſt eſſe certus de aliena fide. Reſpon. Certus erat certitudine coniecture non ſcientie. Uel certus per reuelationem. Item ſuper illud Ut reſuſcites gratiam. Contra Non erat mortua Reſpon. Non erat mortua ſimpliciter: quaſi carens vita: ſed ſm quid. quaſi carens operibus ſtrenuis vitam indicantibus. Item ſuper illud. Per impoſitionem manuum mearum. Contra. Solus deus dat gratiam. Rñſ. Hec prepoſitio Per: notat ibi cauſam diſpoſitiuam: non effectiuam. Item ſuper illud. Non dedit ſpiritum timoris. Contra. Timor mundanus: de quo loquitur hic non eſt ſpūs. Rñ. debet ſic intelligi. Deus dedit ſpiritum nō timoris: ſz virtutis. Item ſuper illud. Et dilectionis ⁊ ſobrietatis. Glo. id eſt diſcretionis. Ecce a ſummo dono ad imum deſcendit. Contra. Summuz donum eſt ſapiētia: infimum eſt timor. Ut patet Eſa. xj. Rñ. Donum hic accipitur large non ſtricte. Et dicitur charitas ſummum: q2 plus habet de affectione. Diſcretio infimum: q2 minus habet de affectione.

Qui deſtruxit quidem mortem: illuminauit autem vitam ⁊ incorruptionem per euangelium.

¶ Superius vt moneret eum ad laborandum in euangelio allegauit Primo beneficium liberationis. Secundo beneficium vocationis. Hic tertio allegat beneficium viuificationis. Quod declarat in duobus. Primo in deſtructione mortis. Secundo in manifeſtatione vite immortalis. ibi. Illuminauit autem. Dicit ergo [Qui] q. Ita manifeſtata eſt gratia per illuminationem chriſti ieſu [qui] chriſtus [deſtruxit quidē mortem] vtranq̄ ſcz anime que eſt ſeparatio anime a deo et corporis que eſt ſeparatio corporis ab anima. Eſa. xxv. Precipitauit mortem in ſempiternum. [illuminauit autem]. i. in luce poſuit ⁊ manifeſtauit [vitam ⁊ incorruptionem]. i. vitam incorruptibilem. De qua. j. Cor. xv. Oportet corruptibile hoc induere incorruptionem. Illuminauit inquam ⁊ hoc [per euangelium]. i. per predicationem euangelij quod eſt lux. Eſa. ix. Habitantibus in regione vmbre mortis lux orta ē eis

Ps. Lucerna pedibus meis verbum tuum lumen. ⁊c.

In quo poſitus ſum ego predicator: ⁊ apoſtolus: ⁊ magiſter gentium. Ob quam cauſam etiam hec patior: ſed non confundor.

¶ Superius diſſuaſit Primo erubeſcentie vicium. Secundo monuit ad predicandum euangelium Hic tertio proponit ſe in exemplum triplex. Primo predicationis. Secundo paſſionis. ibi. Ob quam cauſam. Tertio ſperande retributionis. ibi. Scio enim cui credidi. Dicit ergo [In quo] quaſi Ita illuminauit vitam per euangelium [in quo] euangelio [poſitus ſum ego] quaſi immobiliter collocatus. Ioh. xv. Poſui vos vt eatis ⁊c. [predicator] ſm glo. ab actu predicandi [⁊ apoſtolus] a poteſtate apoſtolica [et magiſter gentium] ab officio docentis. j. Timoth. ij. Doctor gentium in fide et veritate Predicatoris eſt monere: apoſtoli precipere: magiſtri docere [ob quam cauſam] ſcz q2 predico ⁊ doceo [etiam hec patior]. i. patienter ſuſtineo. ſ. vincula a carcerem rome Prou. xix. Doctrina viri per patientiam noſcitur [ſz non confundor]. i. deficio: vel erubeſco: q2 patior vt chriſtianus. j. Pet. iiij. Nemo veſtruz patiatur vt homicida ⁊c. Si autem vt chriſtianus non erubeſcat. Et ibidem. Si exprobrabimini propter iuſticiam: beati eritis.

¶ Notandum ſuper illō. Deſtruxit quidem mortez. Quam deſtruxit ſex modis.

Primo Mortuos ſuſcitando Mat. xj. Mortui reſurgunt. Sic deſtruitur egritudo qñ eger ſanat: ⁊ ſic in alijs oppoſitum per oppoſitum: — *Mortem chriſtus ſex mōis deſtruxit*
Secundo Timorem mortis a ſuis auferendo. Mat. x. Nolite timere eos qui occidunt Eccli. xlj. Noli metuere iudicium mortis Sic deſtruit poteſtas qñ nō timet
Tertio Perſonaliter a morte reſurgēdo. Romano. vj. Chriſtus reſurgens ex mortuis iam non moritur. Sic deſtruitur tenebra vbi lux introducitur.
Quarto Principem mortis exterminādo. Heb. ij. Ut per mortem deſtrueret eum qui habebat mortis imperium. Sic deſtruitur actio actore deſtructo.
Quinto Regionem mortuorū. i. infernum ſpoliando. Oſee. xiij. Ero mors tua o mors morſus ⁊c. Sic religio deſtruitur vbi religioſis perſonis ſpoliatur.
Sexto Immortalitatis ianuā aperiendo. Greg. Eternitatis aditum deuicta morte reſerauit Sic accidens vbi ſubiectum eius non inuenitur.

Scio enim cui credidi ⁊ certus ſum: quia potens eſt depoſitum meum ſeruare in illum diem.

¶ Hic ponit ſe in exemplū ſperāde retributionis Ubi notandum tria. Primo retributionis veritas: q2 ſcio ⁊ certus ſum. Retribuentis facultas: q2 potens eſt. Retribuendi opportunitas: q2 in illum diem. Dicit ergo [Scio] quaſi Ideo nō confundor [ſcio enim per fidem [cui credidi]. i. quis ſit ille in quem credidi: q2 deus eſt in quem credo. Uel [cui credidi] i. cui vitam meam cō miſi [et certus] ſum per ſpem Nec mirum: q2 expertus ſum in raptu. ij. Cor. xij. [q2 potens ⁊c.] Hoc dupliciter legitur. Primo ſic [Certus ſum] inquam [q2 potēs eſt depoſitum meum]. i. ſalutem meam quam ei commendaui ⁊ in eo collocaui [ſeruare in illum diem]. i. in diem iudicij: ⁊ tunc mihi eam reddere. Secundo modo ſic [q2 potens eſt depoſitum meum]. i. euangelij predicationem quam mihi commiſit diuulgandam ⁊ quam ego ei commiſi ſeruandam [ſeruare in illum diem]. i. vſq̄ ad diem deceſſus mei. Unde Iohā. x. Non rapiet eas quiſq̄ de manu mea: q2 vſq̄ tunc non ceſſabo a predicatione. Et vere potens eſt: quia omnipotens nomē eius. Exo. decimo quinto.

Formam habens ſanorum verborum que a me audiſti in fide et dilectione in chriſto ieſu. Bonum depoſitum cuſtodi per ſpiritū ſanctum: qui habitat in nobis.

¶ Superius monuit eum nõ timere: ⁊ non erubeſcere hic monet officium cõmiſſum audacter exercere: Ubi Primo monet ad officij executionem. Secundo oſtendit cauſam neceſſariam ſcilicet aduerſariorum multitudinem ibi. Scis hoc ꝙ auerſi ſunt a me. Tertio honeſiphorum proponit ei ⁊ laudat ad imitationem. ibi. Det dñs miſericor. domui. In prima hortatur ad tria. neceſſaria executioni debite officij prelatorum. Primũ eſt ſana doctrina. Secundum eſt bona vita. ibi. In fide ⁊ dilectione. Tertium eſt officij diligẽtia. ibi. Bonum depoſitum cuſtodi. Dicit ergo [Formã ⁊c.] Hoc dupliciter legitur. Uno modo ſcõm ꝙ eſt. ibi habens. Alio modo ſecundum ꝙ eſt ibi habe Primo modo ſic: quaſi Ego quidem ſic laboro in officio mihi cõmiſſo: ſimiliter ⁊ tu [formam habens ſanorum verborum ⁊ce. cuſtodi bonum depoſitum ⁊c.] Secundo modo ſic. quaſi Collaboro euangelio: qđ vt recte facias [formã habe ⁊c.] Sʒ melius eſt ibi habens. Dicit ergo [Formã habens ſanorum verborum que a me audiſti] que ſcʒ ſana ſunt fide ⁊ moribus. j. Theſſa. j. Exhortatio noſtra non de errore quo ad fidem neqʒ de immũdicia quo ad mores Habens inqʒ [in fide] id eſt cum fide [⁊ dilectione] aliter enim eſſes ſicut es ſonans aut cymbalũ tinniens. j. Co. xiij. [in chriſto ieſu] id ẽ ſicut chriſtus inſtituit. Habens inquã hoc [bonum depoſitum cuſtodi] .i. depoſitum tibi cõmiſſum ipſum diligenter exequendo: qđ vtiqʒ eſt bonum: qꝛ multũ vtile. j. Tim. iij. Qui epiſcopatum deſiderat bonum opus deſiderat Cuſtodi inquam ⁊ hoc [per ſpiritum ſanctũ qui] ſcʒ adiuuat infirmitatem noſtram ad cuſtodiendum hoc depoſitũ Ro. viij. Spũs adiuuat infirmitatem noſtraʒ [qui] ſcʒ ſpiritus [habitat i nobis] .i. in me ⁊ i te vt in templo. j. Cor. ſexto. Neſcitis quia membra veſtra templum ſunt ſpiritusſancti.

Scis enim hoc quod auerſi ſũt a me omnes qui in Aſia ſunt: ex quibus eſt Phigelus et Hermogenes.

¶ Hic ſubdit cauſam executionis neceſſariã. Ubi tangit Primo multitudinem aduerſariorum. Scđo ſpecialia nomina peiorum. ibi. Ex quibꝰ eſt Phigelus Dicit ergo [Scis eñi hoc] q. Ideo opus eſt vt hoc cuſtodias: qꝛ [ſcis hoc ꝙ auerſi ſunt a me: omnes qui ſunt in Aſia] .i. ꝙ omnes q auerſi ſũt a me: qui prius videbantur eſſe mecum: ſunt in Aſia minori que eſt pars Grecie cuius metropolis eſt Epheſꝰ [ex quibus eſt Phigelꝰ ⁊ Hermogenes] Hos ſpecialiter nominat: qꝛ hi maxime dolo ⁊ fallacia pleni erant. Hi eñi cum apoſtolo aliquandiu fuerunt ad perſcrutandum ſecreta eius ſʒ poſtmodum detecti receſſerunt.

Epheſus metropoli eſt i Aſia minori.

Det miſericordiam dominus Honeſiphori domui: quia ſepe me refrigerauit: ⁊ catenã meã nõ erubuit: ſed cum Romã veniſſet: ſollicite me queſiuit ⁊ inuenit, Det illi dominus inuenire miſericordiam a domino in illa die.

¶ Hic tertio proponit ei Honeſiphorũ ad imitationem Ubi primo beneficia eius recitat. Secundo ei p̄miuʒ glorie optat. ibi. Det illi dominus inuenire. Tertio beneficiorum eius Timotheum teſtem inuocat. ibi. Et quanta Epheſi. In prima recitat triplex beneficium Primo: miſericordie: neceſſaria largiendo. Secundo: ꝯſtantie: ipſi ſemper adherendo. ibi. Et catenam meã Tertio: amicitie. ipſum perſonaliter viſitando. Sʒ cũ Romam veniſſet.

Charitatis vere ſigna.

Hec eñi ſunt ſigna vere charitatis.
Subuenire in egeſtate.
Permanere in aduerſitate.
Uiſitare in captiuitate.

Dicit ergo [Det miſericordiam] q. Illi quidem receſſerunt nõ ſic Honeſiphorus ⁊ eius domꝰ: ideo [dominꝰ det miſericordiam domui] .i. familie: que catholica erat [honeſiphori] Aſiani [qꝛ ſepe me refrigerauit] miniſtrando mihi neceſſaria [⁊ catenã meam nõ erubuit] ſicut hi qui receſſerunt a me. Contra illud. Eccleſiaſt. quarto. Ne reuerearis proximum tuum in caſu ſuo [ſʒ cum Romã veniſſet ſollicite me queſiuit] vt ei liceret ad me ingredi [⁊ inuenit] i carcere. Et ideo [det illi dominus] pater [inuenire miſericordiam] que maxime inuenitur per opera miſericordie. Beati miſericordes qm̃ ipſi miſericordiam cõſequentur. Mat. v. Inuenire inqʒ [a domino] filio. Pſ. Dixit dñs domino meo ⁊ce. Et hoc [in illa die] notabili ⁊ ſingulari vbi maxime neceſſaria erit miſericor. quia Dies illa dies ire. So. j. ho. ext.

Et quanta Epheſi miniſtrauit mihi in melius noſti.

¶ Hic beneficiorum Honeſiphori Timotheum teſteʒ inuocat. Ubi implicat Primo beneficiorum magnitudinem. Secundo certitudinem. ibi. Tu melius noſti.

Dicit ergo [Et quanta] quaſi Et nõ ſolũ Rome hoc mihi fecit: ſed [et quanta Epheſi miniſtrauerit mihi] tu ſcʒ qui aderas [melius noſti] q̃ alij. vel q̃ ea que miniſtrauit mihi rome.

¶ Notandum hic ꝙ quadruplex reperitur Ardor in viris ſanctis.

Ardor i viris ſãctis q̃druplex reperitur.

Primus Ardor deſiderij naturalis Sicut famis ⁊ ſitis. De quo exponi poteſt illud. ij. Pet. iij. Elementa ignis ardore tabeſcent: quia calore naturali corpus diſſoluitur.

Scđs Ardor tentationis naturalis. De quo Ec. xxiij. Aia calida quaſi ignis ardens.

Tertius Ardor tribulationis De quo Iac. j. Exortus eſt ſol cum ardore ⁊c.

Quartus Ardor charitatis De quo Eſa. iiij. Si abluerit dominus ſordes filiaꝝ ſion, in ſpiritu iudicij ⁊ ſpiritu ardoris.

Primꝰ Refrigeratur refrigerio tꝑalis ſuſtentationis. De quo hic Sepe me refrigerauit.

Scđs Refrigerio īterne inſpirationis ſcʒ ꝑ infuſionẽ gratie. De quo Hiere. ſexto. Inuenietis refrigerium in animabus veſtris.

Tertius Refrigerio blande ⁊ mutue ꝯſolationis. De quo Eccl. xviij. Nonne ardorem refrigerabit ros: ſic ⁊ verbum melius q̃ datum.

Quartus Refrigerio eterne beatitudinis De quo Sapientie. quarto. Iuſtus ſi morte p̄occupatus fuerit in refrige. erit.

Hic queritur ſuper illud. Quoniam cõſtruxit mortem Glo. vtranqʒ: ſcʒ anime ⁊ corporis. Contr. Aut hoc intelligitur in ſe aut in nobis. Si in ſe. Cont. Non habuit mortẽ anime. Si in nobis. Cõtra. Adhuc manet mors corporis. Rñ. In ſe quidẽ deſtruxit mortem ſolꝰ corporis nõ anime. In nobis vero vtranqʒ: ſʒ anime iam in re per peccatorum remiſſionem: corporis vero in ſpe per glorioſe reſurrectionis certitudinẽ

Item ſuper illud. In quo poſitus ſũ ego predicator. Gloſ. Nomen eſt actus. Contra. Ab vno actu nõ põt dici quis p̄dicator: ſicut nec ab vno curſu curſor. Rñ. Nomen eſt actus nõ tamen vnici ſed frequentati: id ẽ viſus. Item ſuper illud. Scio cui credidi: ergo idem eſt ſcitum ⁊ creditum. Cõtra. Hebr. xj. Fides eſt argumẽtum non apparentium. Reſpõſi. Idem poteſt eſſe ſcitum ⁊ creditum: ſed non ſecundum idem vt beata virgo videns pati filium ſciebat hominem ſed credebat deum pati. Item ſuper illud. Scis hoc ꝙ auerſi ſunt a me omnes qui in Aſia ſunt. Contra. Honeſiphorus Aſianus erat quem ſtatim laudat. Reſponſio. Gloſa. ſic conſtruit: id eſt omnes qui auerſi ſunt a me modo ſunt in Aſia.

Capitulum ſecundum.

TU ergo fili mi confortare in gratia que eſt in chriſto ieſu: ⁊ que audiſti a me per multos teſtes. Hec commenda fidelibus hominibus qui idonei e-

runt ⁊ alios docere.

¶ Superius monuit ad predicationis audaciam: que cõſiſtit in aggrediendo ſiue inchoando. Hic monet ad predicationis conſtantiam que conſiſtit in progrediẽdo ſiue continuando. Et primo perſuadetur hic predicationis conſtantia. Secundo ponuntur quedã ad hoc expedientia. ibi. Memor eſto ieſum chriſtum. Tertio remouentur quedam impedientia. ibi. Noli verbis cõtendere. In prima parte conſtantiam predicationis monet habere tripliciter. Primo predicationis officiũ aliis committendo. Secundo per ſe in predicatione laborando. ibi. Labora ſicut bonus. Tertio de ſumptibus ex predicatione habendis nõ diffidendo. ibi. Laborantem agricolam oportet primũ. In prima oſtendit Primo quid ipſe firmiter teneat. Secundo qd aliis committat. ibi. Et que audiſtis a me. Tertio quibus committere debeat. ibi. Hoc commenda fidelibus. Dicit ergo[Tu ergo]q. Illi quidem ſic auerſi ſũt ſcilicet Phigelus ⁊ Hermogenes: ſed exemplum habes illiꝰ optimi Honeſiphori[Tu ergo fili mi]licet coepm tamen filium vocat: qꝛ per ipſum in chriſto genitum[confortare]per exempla predicta. Sicut dixit Moyſes ad Ioſue. Deute. xxxi. Confortare ⁊ eſto robuſtꝰ Cõfortare[inquam[in gratia]fidei ſcꝫ ⁊ ſapientie in te ſeruanda [que] ſcꝫ gratia [eſt in chriſto ieſu] .i. data tibi a chriſto ieſu. Ioh. i. Gratia ⁊ veritas per xp̃z ieſum facta eſt. Nec ſolum confortare in teipſo: ſed coadiutores cõſtitue. Et hoc eſt qđ ſequitur[⁊ que audiſti a me]

ps.lxxx-vij. nõ que inueniſti a te. ps. Quanta audiuimus ⁊ cognouimus ea ⁊c. [per multos teſtes]confirmata ſcꝫ vt per prophetas Act. i. Eritis mihi teſtes ⁊c. [Hec]inquã que audiſti[commenda[que ſunt exigenda in die iudicii quando dominus ponet rationem cuꝫ ſeruis ſuis. Matt. xxv. Commenda inquam[fidelibus hominibꝰ] qui ſcꝫ ſunt ſane fidei in ſeipſis[qui idonei erunt ⁊ alios docere]idonei ſcilicet triplici idoneitate ſcꝫ vita: ſcientia: ⁊ facundia.

Que tria ſunt neceſſaria doctori ⁊ predicatori. Propter quoꝝ defectum clamat. Iere. i. A a a dñe deus ecce neſcio loqui qꝛ puer ego ſum.

Primo eſt neceſſaria vita vt inducat deuiantes Quia vt inquit diuus Greg. Cuius vita deſpicitur reſtat vt eius predicatio .i. doctrina contemnatur.

Secunda eſt neceſſaria doctrina vt informet ignorantes. Hier. iii. Dabo vobis paſtores iuxta cor meum: et paſcent vos doctrina ⁊ ſcientia.

Tertio Facundia eſt neceſſaria vt capiet audientes.

ps.lviij. Prouer. xv. Lingua ſapientum ornat ſcientiã qꝛ Ps. Gladius in ore ipſorum.

Labora ſicut bonus miles chriſti ieſu.

¶ Hic monet eum habere conſtantiam per ſeipſum in predicatione laborando. Ubi oſtendit Primo qualiter debet in predicando laborare. Secundo quid debet in laborãdo cauere. ibi. Nemo mili. Tertio quare premiſſa debet facere. ibi. Nam ⁊ qui cer. In primo inſtruit plátos ⁊ predicatores de militari labore. In ſcđo de militari occupatiõe. In tertio de militari certamie. In labore monet eſſe ſtrenuũ. Unde dicit Labora ſicut ⁊c. In occupatione expeditum: qꝛ nemo militans ⁊c. In certamine legitimum: qꝛ qui certat in agone ⁊c. Hec ſunt tria que perficiunt milites chriſti ſcꝫ Strenuitas laboris. Expeditio itineris. Legalitas certaminis.

In prima implicat quadruplicem conditionem q̃ reddit opus ſtrenuum ſcꝫ ꝙ fiat Diligẽter Decenter Uiriliter ⁊ Salubriter. Diligentia notatur In labore: decentia In milite. Uirilitas In bono milite. Salubritas In chriſti milite. Felix iſte cuius Solicitudo diligens. Conuerſatio decens. Operatio virilis. Intẽtio ſalubris. Dicit ergo[Labora]q. Ita hec commenda aliis: non tñ aliis totum imponas: ſꝫ ⁊ tuipſe[labora] in euangelio predicando[ſicut bonus miles chriſti ieſu]contra ſcꝫ hoſtes fidei dimicando. i. Timoth. i. Ut

B militès in illis militiam bonam.

Laborare debet pre ¶ Nota hic Labora ſicut bonꝰ miles: Prelatꝰ debet laborare ſicut bonus miles.

Primo armis ſpũalibus ſe muniendo. Eph. vi. Induite vos armaturam dei ⁊c. latꝰ vt bonꝰ miles.

Scđo Caſtra fidelium protegendo. i. Ma. iii. Induit ſe loricam ſicut gigas: ⁊ protegebat caſtra gladio ſuo.

Tertio aduerſarios eccleſie. i. hereticos perſequendo ps. Perſequar inimicos meos ⁊ comprehendam illos ps.xvij. ⁊c. i. Mac. iii. Perſecutus eſt iniquos.

Quarto Spolia eorum .i. animas ab eo captas diripiendo: quaſi predam ab eis captam de caſtris eccleſie recuperando Luc. vi. Cum fortis armatus cuſtodit atrium ſuum ⁊c.

Nemo militans deo implicat ſe negociis ſecularibus: vt ei placeat cui ſe probauit.

¶ Hic ſubdit quid debet in laborando cauere: qꝛ occupationem ſecularium negociorum quam cauere monent tria. Chriſtiana profeſſio: qꝛ deo militat. Mundana negociatio: qꝛ mundo implicat. Diuina approbatio: qꝛ nos obligat. Et hoc eſt qđ dicit[Nemo]q. Sic milita: vt autem bonus miles ſis non te implices in aliis: quia [nemo militans deo]in ſpũalibus vt in predicando[implicat ſe]id eſt inuoluit ⁊ occupat: licet aliquãdo ſe applicet ꝓpter neceſſitatẽ [negociis ſecularibus] Generaliter. i. quibuſcũqꝫ negocioꝝ ſecularibus occupationibus Uel ſpecialiter[negociis ſecularibus predicando ſcꝫ pro queſtu temporali. Debnt eñi miles ſpũalis vacare negociis ſpiritualibus. Luce. xix. Negociamini dum venio. Et hoc nunquam facit[vt ei placeat cui ſe probauit] .i. cui ſe deuouit ⁊ dedicauit. Non enim poſſet duobus dñis ad vtriuſqꝫ placitũ ſeruire. Mat. vi. Nemo poteſt duobꝰ ⁊c. Ideo Ec. xi. Fili ne in multis ſint actus tui. Et. i. Timo. iii. Non turpe lucrum ſectantes.

Nam ⁊ qui certat in agone: non coronabitur niſi legitime certauerit.

¶ Hic tertio oſtendit quare debet premiſſa facere: qꝛ vt legitime certet: ⁊ ſic coronetur. Ubi de tribus facit mentionem Primo de loco certaminis. ibi. Qui certat in agone. i. in mundo. Mundus enim eſt locus certaminis Infernus carceris. Celum mercedis. Mundus eſt medium inter celum ⁊ infernum: vt inde victores ad celum: victi ad infernum mittantur. Secundo de modo certaminis ibi. Legitime. Tertio de premio certaminis. ibi. Non coronabitur. Dicit ergo[Nã ⁊ qui] q. Ideo labora ſicut bonus miles. Uel ideo nemo implicet ſe ſecularibus negociis: qꝛ aliter non datur corona[Nam ⁊ qui certat in agone]quocunqꝫ[non coronabitur niſi legitime certauerit]. i. prout exigit lex illius agonis: ad qđ ſcꝫ requiritur vt ab omnibus impedimentis ſe abſtineat. i. Coꝛ. ix. Omnis qui in agone contendit ab omnibus ſe abſtinet. Legaliter enim certat qui bene inchoat. Legalius qui bene cõtinuat Legitime qui bene conſummat.

Laborantem agricolam oportet primum de fructibus percipere. Intellige que dico Dabit enim tibi dominus in omnibus intellectum.

¶ Hic monet eum ad conſtantiam predicationis de ſũptibus ex predicatione habendis non in diffidendo. et primo oſtendit vnde ſuſtentabitur. Secundo monet vt attendat que dicuntur. ibi. Intellige que dico. Tertio promittit ꝙ a deo plenius inſtruetur. ibi. Dabit enim tibi dominus. Dicit ergo[Laborantem]q. Non implices te ſecularibus negociis: ⁊ nihilominus habebis vnde viuas: qꝛ [laborantem ⁊c. Uel ſic. Labora ſicut bonus miles: nõ tamen manibus: qꝛ infirmus es et aliunde ſuſtentaberis. Nam[laborantem] Non ocioſum. ii. The. vlt. Qui non laborat non manducet[agricolam] .i. predicatorem qui vomere predicationis corda auditorum euertit: et ſemen virtutũ ſpargit. Za. xiii. Homo agricola ego ſum quoniam Adam exemplum meum ſcꝫ in paradiſo[oportet] .i. valde oportunum eſt[primũ] .i. ante alios[de fructibus percipere]

id eſt:neceſſaria ab auditoribus ſumere. Loquitur de predicatoribus more agricole:qui prius tentat de fructibus an maturi ſint. Luce.x. Dignus eſt operarius mercede ſua.j.Coꝛ.ix. Quis plantauit vineam ꝛ de fructu eius non edit? Felix ille cui datum eſt eſſe Agricolam quo ad officium ſeminandi verbum: ſed Laborantem:quo ad conatum exequendi officium:ſed Percipientem de fructibus quo ad ſuſtentationis vite debitum. Et quia poſſet Timotheꝰ querere. Quomodo dicis vt accipiam ſumptus cū tu non acceperis? Subdit[intellige que dico]quid.ſ.ꝛ quare dicatur.
Apoſtolus enim non accipiebat.
Ut ſcandalū ſubditoꝛū vitaret:quia auari erant.
Item vt auferret a pſeudo occaſionem accipiendi.
Item quia ſciebat ꝛ poterat manibus laboꝛare. Que cauſe non erant in Timotheo.
[Dabit enim]quaſi. Et vtiq; intelliges vel intelligere potes[dabit enim tibi dominus]non ſolum in his: ſed[in omnibus intellectum].j. Johā.ij. Unctio enim docet vos de omnibus. Amandus dominus Cuiꝰ munus Precioſum:quia intellectum Copioſum : quia in omnibus. Fructuoſum:quia tibi .i. ad vtilitatem tuā. Opoꝛtunū:quia dabit . Uerum:quia dominus Tunc eſt verum donum quādo datur a dño rei.

C ¶ Nota ꝙ predicatoꝛ ſicut bonus agricola debet.

Predicatoꝛ vt agricola bonꝰ debet ſe habere.

Pꝛimo terram arare.i. vicia ꝛ terrenitatem totā vomere predicationis euertendo . Oſee .x. Arabit Judas confringet ſibi ſulcos Jacob.
Secundo: Semen ſpargere: virtutes inſerendo. Luc. viij. Exiꝛt qui ſeminat ſeminare ſemen ſuum.
Tertio Semen occultare. Non ſuam: ſed dei gloꝛiam ex predicatione querendo.j. Theſſalo. ij. Non ſumus aliquando in ſermone adulationis : nec querentes ab hominibus gloꝛiam.
Quarto Fructū expectare patienter ſuſtinendo. Jac. vlti. Ecce agricola patienter expectat ꝛc.

D ¶ Et notandū ꝙ dominus dat intellectum amplioꝛē
Pꝛimo Confitentibus ipſum per fidem Sicut magiſter diſcipulum pꝛopꝛium:et magiſter filium magis inſtruit quam alienum. Ideo Pſ. Manus tue fecerunt me:et plaſmauerunt me:da mihi intellectum. Eſaie. lx. ſecundum aliam literam. Niſi credideritis non intelligetis. (Ps.cxviij.)
Secundo Accedētibus ad ipſum per meditationē Sicut ſol illuminat vas interius cuius os cōuertitur ad ipſum. Unde hic Intellige que dico Dabit ꝛc.
Tertio Seruientibus ipſi per bonam operationē. Sicut architectus magis docet quem magis vacare videt operi:imo exercitium docet Pſ. Seruus tuus ſū ego da mihi intellectum ꝛc. (Ibidem.)
Quarto Sentiētibus pauca de ſe per humilitatē. Sicut lumen infundit ſe vaſi vacuo non pleno. Pſ. Declaratio ſermonū tuoꝛum illuminat ꝛc.
Quinto Redeuntibus ad ipſum per penitentiam. Sic homo recurrit ad lumen vt videat Sic carbo repoſitꝰ in igne accenditur. Pſ. Erue me a circunſtantibꝰ me me intellectum tibi ꝛc.
Sexto Suſtinentibus aduerſa per patientiā. Sic tela quanto plus lauatur et tunditur tanto albioꝛ ꝛ lucidioꝛ efficitur. vnde Pſ. Benedicam dñm qui mihi tribuit intellectum. (Ps.xxxi.) (Ps.xv.)
Septimo Timentibus ipſum tanꝗ dñatoꝛem Sicut radius ſolaris expellens nebulā reddit aerem clarioꝛem Sic timoꝛ dñi expellens peccatum reddit aiam perſpicacioꝛem. Pſ. Initium ſapientie timoꝛ dñi ꝛc.

Ps.cx. **Memoꝛ eſto dominum Jeſum chꝛiſtum reſurrexiſſe a moꝛtuis ex ſemine Dauid ſecūdum euangelium meum.**

¶ Superius monuit ad predicationis conſtantiā. Hic ponit quedam expedientia ad ipſam. Quoꝛum pꝛimū eſt memoꝛia reſurrectionis chꝛiſti. Secundum eſt exēplum conſtantie apoſtoli.ibi. In quo laboꝛo. Tertium. conſideratio futuri premij.ibi . Fidelis ſermo nam ſi. Circa pꝛimum tangit quatuoꝛ: ſcilicet Naturam. In qua pugnauit.ibi.ex ſemine Dauid. Pugnā: poſt quā reſurrexit.ibi. A moꝛtuis. Reſurrectionem In qua eius victoꝛia apparuit.ibi. Reſurrexit Memoꝛiam reſurrectionis:que ad pugnandū nos animabit.ibi. Memoꝛ eſto. Dicit ergo.[Memoꝛ]quaſi. Certans legitime coꝛonatur. Ut autem legitime certes[memoꝛ eſto] Memoꝛ eſto:dicit Noli: Memoꝛare: vt notet perſeuerantiam. Deut. vj. Meditaberis ſedens in domo tua ꝛc.[dominum ieſum chꝛiſtum]poſt certamen legitimum paſſionis. Uicit enim leo de tribu iuda . Apoc. v.[reſurrexiſſe a moꝛtuis]id eſt:a numero moꝛtuoꝛū. Ipſe enim fuit ſolus inter moꝛtuos liber chꝛiſtum inquam ſupple:natum[ex ſemīe]id eſt:ex pꝛogēnie[Dauid] Hieremi.xxiij. Suſcitabo Dauid germen iuſtum. Et hoc[ſecundum euangelium meum].i.ſecundū predicationem meam. Rom.j. Factus eſt ei ex ſemine dauid ſecundū carnem: qui predeſtinatus eſt filius dei

In quo laboꝛo vſque ad vincula quaſi male operans : ſed verbum dei non eſt alligatum.

¶ Hic ponit ſecundum expediens:ad animandum ipſum ad predicationis conſtantiam.ſ.exemplum cōſtātie ſue. Ubi tangit. Pꝛimo predicationis ſue vehementiam. Secundo: ſuam in tribulatione conſtantiam.ibi: Sed verbum dei non eſt. Tertio: conſtantie cauſam. ibi. Omnia ſuſtineo. In pꝛima Pꝛimo innuitur Uehemens tribulatio apoſtoli: quia vſq; ad vincula laborans. Secundo Mendax opinio populi incredulii:quia quaſi male operans. Dicit ergo[In quo] euangelio ſcilicet predicando[laboꝛo vſq; ad vincula] quia vinctus pꝛopter euangelij predicationem. Sicut ipſe: ſcilicet dicit Philippenſ.j. Que circa me ſunt magis venerunt ad pꝛofectum euangelij: ita vt vincula mea manifeſta fierent. ij.Coꝛinth.xj. In laboꝛibus pluribus in carceribus abundantius. Ego inquam reputatus[quaſi male operans]ſecundum illud Joh.xvj. Uenit hoꝛa in qua omnis qui interficit vos arbitretur ſe obſequium pꝛeſtare deo[ſed]quicquid ſit de coꝛpoꝛe [verbum dei non eſt alligatum]q.d. Predico : non dimitto pꝛopter vincula:quia etſi vincula ligant coꝛpus:non tamē verbum. Pꝛeſentes enim verbis abſentes literis docere non ceſſo:

Ideo omnia ſuſtineo pꝛopter electos vt et ipſi ſalutem conſequantur que eſt in chꝛiſto ieſu cum gloꝛia celeſti.

¶ Hic tertio ſubdit conſtantie cauſam. Ubi pꝛimo reſplicatur generalis conſtantia. Secundo conſtantie duplex cauſa. Pꝛima eſt in preſenti ſalubris iuſtificatio. ibi. Ut ipſi ſalutē. Scḋa ē in futuro celeſtis gloꝛificatio ibi. Cum gloꝛia celeſti. Dicit ergo[Ideo]ſcilicet pꝛo euangelio predicando[omnia] incommoda [ſuſtineo pꝛopter electos]maxime:et ſi in omnibus pꝛoſum. Eccleſiaſt.xxx. Pꝛo animabus filioꝛum colligabit vulnera ſua. Et Coloſſ.j. Gaudeo in paſſionibus meis pꝛo vobis[vt et ipſi]electi[ſalutem conſequantur] exemplo paſſionum mearum:anime ſcilicet eoꝛum: in preſenti[que]ſcilicet ſalus[eſt in chꝛiſto Jeſu]id eſt:per chꝛiſtum pꝛeſtatur. Quia non eſt aliud nomen ſub celo in quo opoꝛteat nos ſaluos fieri. Philippen.ſecundo. Et hoc[cum gloꝛia celeſti] que poſt hanc vitam dabitur. Hec enim duo inſeparabilia ſunt. Gratiam enim neceſſario ſequitur gloꝛia:et gloꝛiam precedit gratia : quia Gratiam et gloꝛiam dabit dominus. Pſ. Tangit ergo ſalutis Miniſtrum.ibi. Omnia ſuſtineo. Subiectum. ibi. Pꝛopter electos. Medium.ibi . Ut et ipſi ſalutem Dominum.ibi. Que eſt in Chꝛiſto Jeſu. Habitū.ibi. Cum gloꝛia. Locum.ibi. Celeſti. Ps.lxxxiij

Fidelis ſermo. Nam ſi commoꝛtui ſumus: et conuiuemus : ſi ſuſtinemus : et conregnabimus : ſi negauerimus : et ille negabit nos.

¶.Hic ponit tertium expediens ad animandum ipſum ad predicationis conſtantiam. Ubi ponit primo premium bonorum: tam confeſſorum: quia ſi commortui: ꝙ martyrum: quia ſi ſuſtinemus. Secundo ſupplicium malorum: tam negantium voce: quia ſi negauerimus: quam non credentiū corde: quia ſi non credimus. Tertio de vtriſqꝫ cõmonet Timotheum. ibi. Hec autem cõmone. Dicit ergo. [Fidelis ſermo] .i. verus: hic ſcilꝫ qui dictus eſt. Uel etiam qui dicendus eſt. j. Timot. j. Fidelis ſermo et omni acceptione dignus ⁊c. [Nam ſi cõmortui] id eſt: cū chriſto mortui [ſumus] ſpiritualiter ſcilicet peccato et mundo moriendo in baptiſmo [et conuiuemus] id eſt: ſimul cum illo in vita eterna viuemus quo ad nos. Roñ. vj. Si complantati facti ſumus ſimilitudini mortis eius: ſimul et reſurrectionis erimus. Colo. iij. Mortui eſtis et vita veſtra abſcondita eſt cum chriſto in deo [ſi ſuſtinemus] corporaliter ſcilicet patiendo [et conregnabimus] in gloria: id eſt: cū illo in beatitudine eterna ſecundum Glo. Apoca. j. Particeps in tribulatione et regno. Roñ. viij. Si tamen compatimur: vt et conglorificemur. Felix mors in qua culpa moritur: ideo dicit mortui. Felicior imitatio: qua ad culpam non reditur Sicut nec chriſtus ad mortem: ideo dicit cum chriſto mortui. Feliciſſima aſſociatio qua cum chriſto in gloria viuitur. Uel [ſi commortui ſumus] chriſto: id eſt: in morte [et conuiuemus ſiue ſuſtinemus] cum eo in paſſione [et conregnabim⁹, Si negauerimus] eum coram hominibus in preſenti. Uel verbo vt Petrus. Matth. xxvj. Uel facto Sicut illi de quibus Tituſ. j. Confitentur ſe noſſe deum factis autem negant [et ille negabit nos] coram patre in futuro. Luc. xij. Qui negauerit me coram hominibus: negabitur coram angelis dei.

Mors illa dicit felix in qua culpa moritur.

Si non credimus: ille fidelis permanet negare ſeipſum non poteſt. Hec commone teſtificans coram deo.

¶ Hic tangit ſupplicium non credentium. Ubi tangit Primo infidelitatem humanam. Secundo veritatem diuinam. ibi. Fidelis eſt. Tertio veritatis declarationem. ibi. Seipſum negare. Dicit ergo [Si non credimus] ſcilicet ꝙ ipſe chriſtus puniet malos: nimia confiſi de eius miſericordia [ille] nihilominus [fidelis permanet] in dictis et factis. Pſ. Fidelis dominus in omnibus ⁊c. Et quia fidelis [negare ſeipſum non poteſt] quod faceret ſi dicta ſua non impleret. Qui ait Mar. vltimo. Qui vero non crediderit condemnabitur. Si enim negaret ſe negaret et veritatem. Ipſe autem eſt veritas. Johannis decimoquarto. Ego ſum via veritas et vita [Hec] autem ſcilicet predicta [commoneo] te [teſtificans coram deo] id eſt: deum teſtem inuocā. j. Timoth. quinto. Teſtor coram deo et domino Jeſu chriſto. Uel ſecundum aliam literam eſt ibi [commone] et forte melius. q. d. [hec] facias que monui: et etiam [commone] ad hec predicta alios tibi commiſſos [teſtificans coram deo] id eſt: per deū ipſos obſecrās et adiurans.

ps. cxliiij

Hic queritur ſuper illud. Nemo militans

deo implicat ⁊c. Contra. Ergo clericus nullo modo debet aduocationis officium exercere. Reſponſio. Aut eſt clericus in minoribus ordinibus. Et huic cum liceat ad ſecularia redire: licet aduocationi intēdere. Aut in ſacris: et huic in foro eccleſiaſtico licet. In foro et cauſis ſecularibus non licet: maxime ex lucrandi concupiſcentia: etſi aliquādo liceat ex pietate. Sicut pro pupillorum ⁊ viduarum ⁊ cauſarum piarum defenſione. Item ibidem gloſ. Illa ſunt ſecularia negocia cū animus occupatur cauſa colligende pecunie ſine labore corporis vt faciunt negociatores. Contra. Ergo negociator non poteſt deo militare: ergo non poteſt deo ſeruire. Reſponſio. Poteſt deo ſeruire in bonis operibus: ſed non in officijs eccleſie ſpiritualibus: ⁊ hoc appellatur hic militare. Item ibidem gloſ. Uult vt intelligat ꝙ neceſſaria ſumere ab his quibus militat nō eſt mendicitas: ſed poteſtas. Contra. Multi predicāt qui tamen propter deum panem mendicant. Reſponſio. Loquitur hic de his qui predicant ex officio prelationis: non tantum ex zelo charitatis: hi enim non habent poteſtatem coactiuam accipiendi. Item ſuper illud. Laborantem agricolam oportet primum. Gloſ. primus deguſtat. Contra. Deo debent primitie. Exo. xxij. Reſponſio. Primus debet recipere aliorum hominum priuatorum: non reſpectu dei ⁊ miniſtrorum eius Item ſuper illud. Ex ſemine Dauid. Contra. Eccleſia cantat, Non ex virili ſemine. Reſpōſio. In ſemine duo ſunt: ſcilicet corpulenta ſubſtantia et ratio ſeminalis. Quo ad primum dicitur chriſtus ex ſemine Dauid: nō quo ad ſecundum. Item ſuper illud. Negare ſe non poteſt. Contra. Ergo non eſt omnipotens. Reſponſio. Fallacia eſt ſecundum quid ⁊ ſimpliciter. Nam poſſe mentiri: vel negare ſe: non eſt poſſe ſimpliciter: ſed magis non poſſe.

Noli contendere verbis: ad nihil enim vtile eſt niſi ad ſubuerſionem audientium.

¶ Superius monuit ad predicationis conſtantiam: Et poſuit quedam ad hoc expedientia. Hic remouet quedam impedimenta: et precipue quatuor. Primum eſt contentionis verboſe. Secundū eſt doctrine falſe. ibi. Prophana autem et inaniloquia. Tertiū: vite diſſolute. ibi. Iuuenilia autem deſideria ⁊c. Quartum: diſputationis inordinate. ibi. Stultas autem ⁊ ſine diſciplina. In prima docet Primo: quid debeat cauere. Secundo quid facere. ibi. Sollicite cura te. In prima Primo dehortatur contentionis vicium. Secundo comminatur ſequens periculum. ibi. Ad nihil enim vtile. Dicit ergo [Noli] quaſi. Hec cõmone ⁊c. ſed [noli verbis contendere] cum clamoſa: ſcilicet altercatione. j. Cor. xj. Siquis videtur inter vos contentioſus eſſe: nos talez conſuetudinem non habemus [ad nihil enim vtile eſt] verbis: ſcilicet contendere [niſi ad ſubuerſionem audientium] In tali enim conflictu non poteſt veritas patere. Imo potius per talem contentionē ſubuertuntur audientes dū verboſus catholico videt eſſe par vel ſuperior ſm glo. Propter hoc non eſt ſecurum cum hereticis in publico contendere.

Sollicite autem cura teipſum: probabilem exhibere deo: operarium inconfuſibilem recte tractantem verbum veritatis.

¶ Hic ſubdit quid debeat facere. Ubi inſtruit eū. Primo in pertinentibus ad mores. Secundo: ad ſermones. ibi. Recte tractantem. In prima implicat triplicem conditionem operarij iuſti: ſcilicet vt ſollicite recte ⁊ ſancte operetur. Ut ſit In voluntate ſollicitudo. In intentione rectitudo. ibi. Probabilem exhibere. In operatione ſanctitudo. ibi. Operarium in. Dicit ergo. [Sollicite] quaſi. Noli hoc facere [autem] ſed [ſollicite cura teipſum] non tantum ſubditos [probabilē] id eſt: probatum et laudabilem [exhibere deo] in conſcientia pura. Non enim qui ſeipſum commendat ille probatus eſt: ſed quem deus commendat. ij. Corint. x. Deut. quarto. Cuſtodi teipſum et animam tuam ſollicite ⁊c. Et etiam cura te exhibere [operarium inconfuſibilem] qui ſcilicet non erubeſcat confiteri euangeliū propter malam vitam. Uel [inconfuſibilem] id eſt: qui non deficiat. Uel [inconfuſibilem] id eſt: non facientem opera confuſione digna. De quibus Romanorū. vj. Quem ergo fructum habuiſtis ⁊c. [recte tractantem verbum veritatis] in ſana doctrina: docendo ſcilicet et predicando ſecundum exigentiam auditorum. Ut perfectis des ſolidum cibum Paruulis in chriſto: lac in potum. j. Corinth. iij. Luc. xij. Quis putas eſt fidelis ſeruus ⁊ prudens quem conſtituit dominus ſuper familiam ſuam? E

¶ Notandū ꝙ operarium inconfuſibilē reddunt opera virtutum Uerbi gratia. Non enim confundit.
Confeſſio fidei Docere enim veritatem non confundit ps. cxviij.
magiſtrum: ſed docere mendacium. Ideo Pſ. Loquebar de teſtimonijs tuis in conſpectu regum et non con ps. xxx.
fundebar. Pſ. Non confundar quoniam inuocaui.

Expectatio ſpei. Aſſequi enim votum non confundit expectantem ſed potius oppoſitum. Pſ. In te domine ſperaui non confundar in eternum. Alibi. Uniuerſi qui ſuſtinent te non confundentur. Rom.v. Spes non confundit.

Ps.xxxiij. Dilectio veritatis. Oculi enim non cōfundunt ſed ornant faciē et pedes corpus. Ideo pſ. Accedite ad eum Glo. geminis pedibus charitatis et illuminemini et facies veſtre non confundentur. Eccli. viij. zelatus ſum bonum et non confundar.

Ps.cxviij Circunſpectio prudentie Seruus enim circunſpectus non confunditur male ſeruiendo. Pſ. Utinam dirigantur vie mee ad cuſtodiendas iuſtificationes tuas tunc non confundar.

Ibidem. Rectitudo iuſtitie Debitor enim reddens vnicuique quod ſuum eſt euadit cōfuſionem creditorum. Pſ. Cōfundantur qui me perſequuntur et non confundar ego. Fiat cor meum immaculatum in iuſtificationibus tuis vt non confundar.

Ps.xxxvj. Modeſtia temperantie Ebrioſus enim et impudicus in fine confunditur. Sed non immaculatus. Pſ. Nouit dominus dies immaculatorum et hereditas etc. Nō confundentur in tempore.

Conſtantia fortitudinis Fortis enim in bello non confunditur: imo vincit: ſed inconſtans. Eſa. l. Poſui faciē meam vt petram duriſſimam: et ſcio quoniam non confundar. Supra. j. Ob quam cauſam hec patior: ſed nō confundar.

Uerbum veritatis qñ quis dicatr recte tractare. ¶ Nota hic quod Recte tractat verbum veritatis.

Primo qui predicat quibus debet. Matth. vij. Nolite ſanctum dare canibus: id eſt malis et peruerſis chriſtianis.

Secundo: Ubi debet ſcilicet in loco publico et honeſto. Eccleſiaſt. decimoquinto. In medio eccleſie aperuit os eius Quod eſt contra beghardos condemnatos et Lolbardos.

Tertio Quando debet. ſ. tempore opoꝛtuno. Eccleſ. iij. Tempus tacendi et tempus loquendi. Hic inſtruit quod non eſt tractare verbum veritatis. i. euangelium in tabernis et choreis et huiuſmodi.

Quarto: qualia debet. ſ. vtilia. Ephe. iiij. Omnis ſermo malus ab ore veſtro non procedat: ſed ſiquis bonus eſt ad edificationem. Ideo fabulis poetarum et nugis ipſorum ſe non intromittat.

Quinto: quomodo debet. ſ. feruēter. Eccli. xlviij. Surrexit Helias quaſi ignis et verbum eius vt facula ardebat. ergo predicator tractando verbum veritatis debet eſſe in charitate.

Sexto: quo fine debet. ſ. ad edificationem. Philipē. j. Quidam ex contentione chriſtum annunciant: ideo ſequitur. Predicator non debet predicare nimis ſubtilia neque garruloſis argumentationibus ſe iactare: ne et populus: ſic ex dilectiōe deifice verbi ꝯgregatus ſcādalizet.

Prophana autem et inaniloquia deuita. Multum enim proficiunt ad impietatem: et ſermo eorum vt cancer ſerpit.

¶ Hic remouet ſecundum impedimentum: ſcȝ falſe doctrine. Ubi primo oſtendit peruerſe doctrine periculū. Secundo: quod ab illo periculo ſecura eſt eccleſia electorum. ibi. Sed firmum fundamentum. In prima Primo dehortatur peruerſe doctrine vicium. Secundo cōmutatur eiuſdem periculum. ibi. Multum enim proficiunt. Tertio notificat periclitandi modum. ibi. Et ſermo eorum. Quarto confirmat hoc per euentus exemplum. ibi Ex quibus eſt Hymeneus. Dicit ergo [Prophana] q. recte tracta verbum veritatis [autē] ſed [deuita prophana] verba vt hereſes que multum nocent: quo ad malum. j. Tim. vj. Deuitans prophanas vocū nouitates [et inaniloquia] que. ſ. non pſunt: quo ad bonum licet non ſint mala deuita. j. Tim. iiij. Ineptas et aniles fabulationes deuita [multum enim proficiūt]. i. valde efficacia ſunt. Accipitur enim profectus improprie. Sicut illi mali homines et ſeductores proficiunt in peius. Proficiunt inquam [ad impietatem]. i. cōtra cultum dei qui pietas dicitur [et ſermo eorum]. i. hereticorū [vt cancer ſerpit] i. ad modū illius morbi: quia de paruo errore paulatim ad magnū tendit: ea que ſūt ſana corrumpendo. Corrūpunt enim bonos mores colloquia praua. j. Cor. xv. Et ibidem. Modicum fermētum totam maſſam corrumpit. Ideo propter vniuerſale periculum confeſſio heretici nolentis penitere celanda non eſt: quia Quod pro charitate inſtitutum eſt nō debet contra charitatem militare.

Ex quibus eſt Hymeneus et Philetus qui a veritate exciderunt dicentes reſurrectionem iam factam: et ſubuerterunt quorundam fidem.

¶ Hic probat dictum periculum per euentum apoſtaſie quorundam: vbi tangit Primo nomina apoſtatarū. Secundo apoſtaſie eorum vicium. ibi. Qui a veritate. Tertio vicij talis contagiū. ibi. Et ſubuerterunt. Dicit ergo [Ex quibus]. ſ. hereticis [eſt Philetus et Hymeneus] quorum prodit nomina vt ab his ſpecialiter caueat. j. Joh. ij. Ex nobis prodiderunt ſed non erant ex nobis. Hi ſicut dicit Amb. De radice Saduceorum proceſſerunt qui dicunt reſurrectionē non eſſe. Mat. xxij. [qui a veritate] in qua olim fuerunt [exciderunt] id eſt: extra ceciderunt quo ad ſe per corruptionem paſſiuam. Et ideo peiores ſunt et magis cauendi quam ſi nunquā in veritate fuiſſent. ij. Pet. ſecundo. Melius erat illis viam veritatis non agnoſcere: quam poſt agnitā retro conuerti [dicentes reſurrectionē] corporū [iam factā] et non amplius futuram. Et hoc dicebant occaſione illius verbi. Mat. xxvij. Multa corpora ſanctorum qui dormierunt ſurrexerūt. Contra quod apoſtolus multum diſputat. j. Cor. xv. Uel ſic [dicētes reſurrectionē]. ſ. animarū [iam factam] quando. ſ. aīa ſurgit a peccato nullam vero reſurrectionē corporum futuram. Unde auctoritates probantes reſurrectionē: exponunt de reſurrectione aīarum [et ſubuerterunt quorundā fidem]. ſ. infirmorum: et ideo magis vitandi.

¶ Notandum ſuper illud. Dicentes reſurrectionē Et ſm Glo. due ſunt reſurrectiones. Reſurrectiones due ſunt.

Prima eſt que fit in anima per fidem quando qui mortuus erat in infidelitate: et in aliiſ peccatis: per fidem et baptiſmum viuificatur. Apocalip. xx. Beatus et ſanctus: qui habet partem in reſurrectione prima. Unde Qui crediderit in me: tranſibit de morte ad vitam vt habetur Joh. xv.

Secūda eſt Corporū que erit in die iudicij. Joh. v. Nolite mirari hoc: quia venit hora in qua oēs qui in monumentis ſunt audient vocē filij dei: et procedent qui bona fecerunt etc. De hac ſecunda habetur etiā in Apoc. prefato capitulo. Hic vero loquitur apoſtolus de reſurrectione prima que eſt mentium.

Sed firmum fundamentum dei ſtat habēs ſignaculum hoc. Cognouit dominus qui ſunt eius et diſcedit ab iniquitate omnis qui inuocat nomen domini.

¶ Superius oſtendit peruerſe doctrine periculum. Hic oſtendit quod ab illo periculo ſecura eſt eccleſia electorum. Ubi tangit tria. Primo firmitatem fidei in electis. Secundo cohabitationem communem cum reprobis. ibi. In magna enim domo. Tertio ſeparationem futuram ab eis. ibi. Siquis ergo mundauerit. In prima tangit electorum firmitatem. Secundo duplex ſignum huius ſiue duplicem rationem. Primum eſt predeſtinatio diuina. Habens ſignaculum etc. Secundum bona operatio humana. ibi. Et diſcedat. Dicit ergo [Sed firmum] quaſi. Ita illi iam ſubuerterunt quorundam fidem ſed propter hoc non eſt deſperandū de ſubuerſione eccleſie: quia [firmum fundamētum dei ſtat] id eſt: electi quos deus elegit et immobiliter in fide fūdauit: ſtant firmi in fide: alij non: quod notatur. Mat. xv. Omnis plantatio quam non plantauit pater meus eradicabitur. Et Matthei. vij. Uenerunt flumina et

venti ⁊ non corruit: fundata enim erat ſupra firmaꝫ pe tram. Stat inquam habens ſignaculum ⁊c. Hoc legit̃ dupliciter. Uno modo ſic [habens ſignaculum hoc] .i. habens hoc pro ſigno ſcilicet quod ſequitur [cognouit domin⁹ qui ſunt eius ⁊c.] Hoc enim ſignum: per quod cognoſcuntur electi: ſcilicet per conuerſationem in bono: et hoc notat ibi [cognouit dominus qui ſunt eius] et per receſſũ a malo: et hoc notat ibi [et diſcedat ⁊c.] Hec ſunt quaſi duo ſigilla: ſcilicet ſigillum principale quod eſt predeſtinatio dei: et conſeruatio in bono ⁊ alterum ſigillum: ſcilicet receſſus a malo. Alio modo exponitur ſic [habens ſignaculum] ꝗ. Ita fundamẽtum dei firmiter ſtat [habens ſignaculum hoc] id eſt: habẽs hoc menti infixum ⁊ impreſſum: ſcilicet quod ſequitur [cognouit dñs qui ſunt eius] Iohã. x. Cognoſco oues meas ⁊ cognoſcunt me mee. Prouerb. xij. Nouit iuſt⁹ animas iumentorum ſuorum [et] habẽs etiam hoc mẽti impreſſuꝫ ꝙ [diſcedat vel diſcedit ab iniq̃tate] Eſa. lv. Derelinquat impius viam ſuam ⁊c. [omnis qui inuocat nomen domini] id eſt: omnis fidelis qui nominatione catholica nominat que eſt quando cor ori concordat. De qua nominatione .j. Cor. xij. Nemo poteſt dicere dominus ieſus niſi in ſpiritu ſancto.

In magna autem domo non ſoluꝫ ſunt vaſa aurea et argentea: ſed et lignea et fictilia: et quedã quidem in honorẽ: quedã autẽ in contumeliam.

¶ Hic ſubdit cõmunem in preſenti congregationẽ bonorum ⁊ malorum in eccleſia. Ubi tangit Primo eccleſie militantis continentiam: quia in magna domo. Secundo contentorũ differentiam quia non ſolũ vaſa ⁊c. Tertio differentium finẽ: quia quedam quidẽ in honorem. Dicit ergo [In magna] ꝗ. Ita quidam ſunt peruerſi: quidam vero ſignati ⁊ firmati. Nec mirum [in magna autem domo] .ſ. eccleſia que eſt dom⁹ dei viui: columna ⁊ firmamentum veritatis .j. Tim. iij. [non ſolum ſunt vaſa aurea ⁊c.] Hoc dupliciter legitur Uno modo per vaſa aurea ⁊ argentea intelliguntur electi: per lignea ⁊ fictilia reprobi: ⁊ ſic quod ſequitur [quedam in honorem] refertur ad vaſa aurea ⁊ argentea [quedam in cõtumeliã] ad lignea ⁊c. Alio modo ꝑ vaſa aurea et argentea intelliguntur omnes boni in preſenti ſiue electi: ſiue reprobi. Per lignea ⁊ fictilia: omnes mali in preſenti: ſiue electi: ſiue reprobi: ⁊ ſic quod ſequitur: quedam in honorem: quedam in contumeliã referẽ indifferenter ad vtrũꝗ. Primo modo ſic legitur [In magna domo] .ſ. eccleſia [non ſolum ſunt vaſa aurea] .i. electi perfecti [et argentea] .i. electi imperfecti [ſed ⁊ lignea] .i. reprobi aperte mali: manifeſte .ſ. eterno incẽdio parati [⁊ fictilia] .i. reprobi ficte boni: qui non ita aperte ſunt mali [⁊ quedam quidẽ] .i. aurea ⁊ argẽtea [ſunt in honorem] .i. in vſum honorabilem ordinata .ſ. hic gratie in futuro glorie [quedam autẽ] .ſ. lignea et fictilia [in contumeliam] .i. in vſum vilẽ: hic culpe: in futuro gehenne. Secundo modo legitur ſic [In magna domo] id eſt: eccleſia [non ſolum ſunt vaſa aurea ⁊ argentea] .i. hoĩes boni perfecti ⁊ imperfecti: ⁊ hoc ſiue preſciti ſiue electi [ſed et lignea ⁊ fictilia] i. mali aperti et occulti: ⁊ hoc ſimiliter ſiue electi ſiue reprobi [et quidam quidem] ex vtriſꝗ tam ex bonis quam ex malis [ſunt in honorem] .ſ. electi [quidam autem in contumeliam] ſcꝫ reprobi. Ex bonis enim quidam ad temp⁹ boni ſunt: tamen in fine mali: et hi ſunt in contumeliã. Quidam autem perſeuerantes in bono: ⁊ hi ſunt in honorem. Similiter de malis.

Siquis ergo emundauerit ſe ab iſtis: erit vas in honorẽ ſanctificatum et vtile domino: ad omne opus bonum paratũ.

¶ Hic docet electos a reprobis debere ſeperari. Ubi Primo inuit contagium fugiendum. Secũdo promittit fugientibus commodum. ibi. Erit vobis in honorẽ. Dicit ergo [Siquis] ꝗ. Ita ſunt hec duo genera vaſorum in eccleſia tantum [ſiquis ergo emundauerit ſe ab iſtis] que ſcꝫ ſunt in contumeliam: non ab eorum ſocietate: ſed ab eorum vitio recedendo. ij. Cor. vj. Exite de medio eorum dicit dominus ⁊ immundũ nolite tangere [erit vas in honorem] quo ad bonam famã [ſanctificatum] .i. mundum ⁊ purum quo ad conſcientiã. Prouerb. xxv. Aufer rubiginem de argento ⁊ egredietur vas puriſſimum [et vtile domino] .i. ad alios adquirendos domino: quo ad doctrinam ſanam. j. Cor. iij. Coadiutores dei ſumus [ad omne opus bonum paratum] quo ad vitam: et hoc per promptam obedientiam. Tale vas fuit Paulus qui dicebat. Act. ix. Domine quid me vis facere. Ideo ibidem dicitur de eo. Uas electionis eſt mihi iſte ⁊c.

¶ Notandum ꝙ eccleſia dicitur domus magna. *Hec Eccleſia*
Primo Multorũ capacitate. Luc. xiiij. Exi cito in plateas ⁊ vicos ⁊ pauperes ac debiles ⁊c. ⁊ cla. Et poſt *dom⁹ magna dicit̃.*
Ut impleatur domus mea. Sic dicitur cena magna. Luce decimoquarto.
Secundo Habitatorũ dignitate: q2 Beati qui habitãt in domo tua dñe. pſ. Omnes enim ſunt reges ⁊ pontifices. j. Pet. ij. Uos eſtis genus electum ⁊c. Sic menſa dicitur magna. Ubi ſunt magnates. *Ps. lxxxiij*
Tertio Poſſeſſoris magnitudine quia ſcḋm pſ. Magnus dominus ⁊ laudabilis nimis in ciuitate dei noſtri. Sic eccleſia dicitur magna propter epiſcopũ Prouerb. ix. Sapientia edificauit ſibi domum ⁊c. *Ps. xlvij. xlv. ⁊ cxliiij.*
Quarto Spacij diffuſione: q2 occupat terram ⁊ celum. Baruch. iij. O iſrael ꝙ̃ magna eſt domus dei ⁊c. Sic dicitur campus magnus.

Iuuenilia autem deſideria fuge: ſectare vero iuſtitiam / fidem / charitatem et pacem cum his qui inuocant dominum de corde puro.

¶ Hic remouet tertium impedimentum: ſcꝫ Uite diſſolute. Ubi monet primo ad declinationem mali. Secundo ad operationem boni. ibi. Sectare vero iuſtitiã. Tertio ſubdit exemplum vtrumꝗ faciendi. ibi. Cum his qui inuocant. Dicit ergo [Iuuenilia] quaſi. Aliorum prophana et vaniloquia deuita [Iuuenilia autẽ deſideria] id eſt: luxuriam et immundiciam inorum quaſi te perſequentia [fuge] .j. Pet. ij. Abſtineatis a carnalib⁹ deſiderijs ⁊c. Eccleſ. x. Ue terre cuius rex puer eſt: id eſt: cuius ratio puerilia deſideria ſequitur [Sectare vero iuſtitiam] ad proximum in iudicando. In hoc ꝙ dicit Sectare: quod eſt verbum frequentatiuum notãt frequentiam ⁊ attentionem [fidem] veram ad deum in credendo [charitatem] ad deum ⁊ proximum in diligendo. Uel [caſtitatem] ad ſeipſum: corpus caſtigando [pacem] ad omnes in habitãdo Sectare inquam hec [cum his] id eſt: ſicut hi [qui inuocant dominum ⁊c.] Uel ſectare pacem maxime [cum his qui inuocant dominum] Galat. vj. Maxime autem ad domeſticos fidei. Et licet cum his maxime: nihilominus tamen cum omnibus. Rom. xij. Si fieri poteſt ꝙ ex vobis eſt cum omnibus hominibus pacem habentes. Inuocant inquam [de corde puro] non tantũ labijs. Mat. xv. Populus hic labijs me honorat: cor autem eorum longe eſt a me. Felix Qui inuocat vt non ſit mutus. Qui talem inuocat: qui eſt dominus. Qui ſic inuocat ex puritate affectus.

Stultas autẽ et ſine diſciplina queſtiones deuita: ſciens quia generant lites.

¶ Hic remouet quartum impedimentum ſcilicet Diſputationis inordinate. Ubi primo ponit exhortationem. Secundo ex parte Timothei aſſignat rationem. ibi. Seruum autem domini. In prima Primo dehortatur malum vitandum. Secundo cõminatur ſequens periculũ ibi. Sciens quia generant. Dicit ergo [Stultas] quaſi. Hec ſectare [Stultas autem queſtiones] id eſt: inutiles ad ſapientiam de diuinis: que non valent ad fidei defenſionem [et ſine diſciplina] .i. in quib⁹ nõ eſt ꝑfect⁹ ſciẽtie de hũanis. q2 nõ valẽt ad moꝝ

edificatiōem[deuita]Exemplū de huiuſmodi queſtionib⁹ habetur. Eccleſia.vij. Ne dicas. Quid putas cauſe eſt ꝙ priora tēpora meliora fuerunt ꝙ̄ nunc ſunt? Stulta eſt enī interrogatio huiuſmodi Deuita inꝗ̄ tu dico[ſciens q̄ generant lites]nō edificationem. Ecce mala generatio. De qua Prouerb.xxx. Generatio que pro dentibus habet gladios ⁊c.

I Stulticie ſigna multa ſunt. ¶ Notandū ꝙ multa ſunt ſigna Stulticie: videlicet. Cito decipi. Prouerb.v. In multitudine ſtulticie ſue decipientur ⁊c.

Uix corripi. Prouer.xvij. Plus proficit apud prudentem correctio ꝙ̄ centum plage apud ſtultū ⁊c.

Impetuoſe loqui. Prouer.xv. Os fatuorū ebullit ſtulticiam. Prouerb.xxix. Uidiſti hominem velocē ad loquendum: ſtulticia magis ſperanda eſt ⁊c.

De facili iraſci. Eccleſ.vij. Ira in ſinu ſtulti requieſcit

Cū ſtultis conuerſari. Prouer.xiij. Qui cum ſapientibus graditur ſapiens erit: amicus ſtultorum ⁊c.

Delectabilia ſequi. Prouerbio.j. Stulti ea que noxia ſunt ſequuntur. Prouerb.vij. Ignorans ꝙ ad vincula ſtultus ⁊c.

Seruum autem domini non oportet litigare ſed ſemper manſuetum eſſe ad omnes docibilem patientem: cum modeſtia corripientem eos qui reſiſtunt veritati.

¶ Hic poſt exhortationem: ſubdit rationem ex parte Timothei. Ubi oſtendit Primo qualis debet eſſe ad omnes generaliter. Secundo: qualis ad infideles ſpecialiter: ibi. Cum modeſtia corripientē. Tertio oſtendit quare debet ſe habere taliter. ibi. Nequando det illis deus penitentiā. In prima docet Primo quid fugiendum: quia litigium. Secundo: quid tenendum. Et quo ad actum operis. ibi. Sed manſuetum. Et quo ad actum oris. ibi. Docibilem. Et quo ad actum cordis. ibi. Patientem. Dicit ergo[Seruū]q. Ita ſtulte queſtiones lites generant[ſeruū autem domini non oportet litigare].j. Tim.iij. Non litigioſum ⁊c. [ſed manſuetum eſſe].i. tractabilem in conuerſatione: ⁊ hoc[ad omnes]q.d. Non tantum ad bonos: ſed etiam ad malos. Matth.xj. Diſcite a me quia mitis ſum ⁊ humilis corde[docibilē]in eruditione .i. qui facile doceat: vel facile doceatur. iij. Reg. iij. Dabis ergo ſeruo tuo cor docile[patientem]in tribulatione. Prouer.xix. Doctrina viri per patientiam operatur: quia bene patientes erunt vt annuncient [cum modeſtia corripientem eos qui reſiſtunt veritati].ſ. infideles.i. modeſtum in correctione Gal.v. Uos qui ſpirituales eſtis inſtruite huiuſmodi in ſpiritu lenitatis ⁊c. Felix ille qui Modeſt⁹ eſt in diſputatione. Manſuetus in conuerſatione. Docilis in eruditione. Patiens in tribulatione. Modeſtus in correctione.

Nequando deus det illis penitentiam ad cognoſcendam veritatem: et reſipiſcant a diaboli laqueis a quo captiui tenentur ad ipſius voluntatem.

¶ Hic ſubdit cauſam quare debet ſe talem exhibere. Ubi innuit triplicem vtilitatem. Primam quo ad affectum: ſcʒ de peccatis penitere. Secundam quo ad intellectum: ſcʒ veritatem cognoſcere. ibi. Ad cognoſcēdam. Tertio quo ad effectum.ſ. a laqueis diaboli reſipiſcere. ibi. Et reſipiſcant. Dicit ergo [Nequando]q. Ita corripias modeſte: vt correctio ſit ad hoc[ne]pro: ut[quando]id eſt: aliquando [det illis deus ⁊c.] Uel ita Corripias modeſte[ne]pro ſi forte[quando] id eſt aliquando[det illis] infidelibus deus [penitentiam] Aliter enim haberi non poteſt: quia homo eſt ſpiritus vadens et non rediens. Sicut homo per ſe cadit in puteum. Piſcis in naſſam: ſed per ſe non exit. Et hoc [ad cognoſcendam veritatem]fidei ſcilicet catholice quā modo impugnant. Applicatio enim virge mellite: id eſt dulcis correctionis ad os ſubditi illuminat.j. Reg. xiiij. Pſ. Quoniam ſuperuenit manſuetudo et corripiemur[et]cognita veritate [reſipiſcant a diaboli laqueis]id eſt: et ronib⁹ ⁊ peccatis. De quibus Eccli.ix. In medio laqueorum ingrediens[a quo captiui]in carcere peccati. pſ. Educ dē carcere animam meā [tenentur[funibus peccatorum. Prouer.xv. Funibus peccatorum ſuorum vnuſquiſq; conſtringitur. Et hoc[ad ipſius]diaboli [voluntatem]exequendam. Sicut ſimia ligata catena ſalit: et facit voluntatem incantatoris. fo.cxlj.

Peccatum ergo.

K Peccatū quid facit

Delectat quo ad affectum ſicut ellis febricitantem cōtra quod dicit penitentiam.

Excecat quo ad aſpectum Sicut peluis calida viſum contra quod dicit ad cognoſcendū veritatem.

Ligat ad conſenſum Sicut laqueus auis pedem: contra qued dicit reſipiſcant a diaboli laqueis.

Captiuat quo ad reatum Sicut carcer latronem: propter quod dicit: a quo captiui tenentur.

Subiugat quo ad actum frequentatum Sicut longa tentio allegat proprietatem. Unde dicit ad ipſius voluntatem. Penitentia vero ab omnibus his liberat.

Hic queritur ſuper illud. Noli verbis contendere. Glo. Collatio inter ſeruos dei eſſe debet: non altercatio. Contra. Ergo inter ſeruos dei non debet eſſe diſputatio. Reſponſio Debet eſſe inter eos diſputatio modeſta: non cōtentioſa que vocatur altercatio. Item ſuper illud Ex quibus eſt Philetus et Hymeneus. Gloſ. Horum prodidit nomina vt ab his ſpecialiter caueat. Contra. Dominus noluit Iudam prodere. Iohan.xiij. Reſpon. Secus eſt quia Iudas erat occultus peccator: illi manifeſti. Item ſuper illud. Dicentes reſurrectionem iam factam. Gloſ. corporum: occaſione illorum verborum Multa corpora ſanctorum qui dormierant ſurrexerunt. Matth.xxvij. Contra. In hoc non errabant. Reſponſio. Occaſio dicendi erat vera: ſed dictum falſum quia negabant reſurrectionem generalem occaſione illius particularis. Itē ſuper illud. Cognouit dominus qui ſunt eius. Gloſa. Amat ⁊ defendit preſcitos ſuos. Contra. preſciti ſunt damnandi. Reſponſio. Accipit preſcitos communiter pro predeſtinatis quaſi genus pro ſpecie. Non accipit ſtricte ⁊ proprie. Item ſuper illud. In magna autem domo. Gloſa. Non conceſſit dominus apoſtolis zizania a tritico ſeparare. Matth. decimotertio. Contra. Ergo malefacit eccleſia perſequendo ⁊ occidendo hereticos. Reſponſio. Duo ſunt genera malorum inter bonos habitantium. Quidam qui bonum in aliis totaliter corrumpunt: et hi ſunt eradicandi: quia deſtruunt triticum: id eſt fidei fundamentum. Quidam qui non corrumpunt: et hi tolerandi ſunt. Et tales appellantur zizania: et de his oppono. Item ſuper illud. Utile domino. Contra. pſ. Bonorum meorum non indiges. Reſponſio. Non habet opus adiutorio humano propter ſe ſed propter nos. Item ſuper illud. Corripientem eos ⁊c. Gloſ. Non eſt ceſſandum a correctione errorum alterius. Contra. ergo quilibet fidelis tenetur ſemper corripere proximum. Eccli.xvij. Unicuique mandauit de proximo. Reſponſio. Uerum eſt: niſi credat ipſum inde fieri deteriorem. Prelatus autem tenetur ipſum corripere hoc non obſtante.

Malorū duo gēa inter bonos habitantium.

he.xv.

Capitulum tertium.

Hoc autem ſcito quod in nouiſſimis diebus inſtabunt tempora periculoſa: ⁊ erunt homines ſeipſos amantes.

¶ Superius monuit Timotheū. Primo ad predicationis audaciam que conſiſtit in aggrediendo. capitulo primo. Secundo ad predicationis conſtantiam que conſiſtit in pregrediendo. Capitulo. ſecundo. Hic tertio monet ad predicationis inſtantiam ſiue pſeuerantiam: q̄ conſiſtit in cō-

venti ꝛ non coꝛruit: fundata enim erat ſupra firmaꝫ petram. Stat tiquam habens ſignaculum ꝛc. Hoc legiẗ dupliciter. Uno modo ſic[habens ſignaculum hoc].i. habens hoc pro ſigno ſcilicet quod ſequitur [cognouit domin⁹ qui ſunt eius ꝛc.] Hoc enim ſignum: per quod cognoſcuntur electi: ſcilicet per conuerſationem in bono: et hoc notat ibi [cognouit dominus qui ſunt eius] et per receſſū a malo: et hoc notat ibi [et diſcedat ꝛc.] Hec ſunt quaſi duo ſigilla: ſcilicet ſigillum pꝛincipale quod eſt predeſtinatio dei: et conſeruatio in bono ꝛ alterum ſigillum: ſcilicet receſſus a malo. Alio modo exponitur ſic[Habens ſignaculum]q. Ita fundamētum dei firmiter ſtat[habens ſignaculum hoc]id eſt: habēs hoc menti infixum ꝛ impꝛeſſum: ſcilicet quod ſequitur [cognouit dñs qui ſunt eius] Johā.x. Cognoſco oues meas ꝛ cognoſcunt me mee. Prouerb.xij. Nouit iuſt⁹ animas iumentoꝛum ſuoꝛum[et]habēs etiam hoc mēti impꝛeſſuꝫ ꝙ[diſcedat vel diſcedit ab iniq̄tate] Eſa. lv. Derelinquat impius viam ſuam ꝛc. [omnis qui inuocat nomen domini]id eſt: omnis fidelis qui nominatione catholica nominat que eſt quando coꝛ oꝛi concoꝛdat. De qua nominatione.j. Coꝛ.xij. Nemo poteſt dicere dominus ieſus niſi in ſpiritu ſancto.

In magna autem domo non ſoluꝫ ſunt vaſa aurea et argentea: ſed et lignea et fictilia: et quedā quidem in honoꝛē: quedā autē in contumeliam.

¶ Hic ſubdit cōmunem in preſenti congregationē bonoꝛum ꝛ maloꝛum in eccleſia. Ubi tangit Pꝛimo eccleſie militantis continentiam: quia in magna domo. Secundo contentoꝛū differentiam quia non ſolū vaſa ꝛc. Tertio differentium finē: quia quedam quidē in honorem. Dicit ergo[In magna]q. Ita quidam ſunt peruerſi: quidam vero ſignati ꝛ firmati. Nec mirum[in magna autem domo].ſ. eccleſia que eſt dom⁹ dei viui: columna ꝛ firmamentum veritatis.j. Timo.iij. [non ſolum ſunt vaſa aurea ꝛc.] Hoc dupliciter legitur Uno modo per vaſa aurea ꝛ argentea intelliguntur electi: per lignea ꝛ fictilia repꝛobi: ꝛ ſic quod ſequitur [quedam in honoꝛem]refertur ad vaſa aurea ꝛ argentea [quedam in cōtumeliā] ad lignea ꝛc. Alio modo ꝑ vaſa aurea et argentea intelliguntur omnes boni in preſenti ſiue electi: ſiue repꝛobi. Per lignea ꝛ fictilia: omnes mali in preſenti: ſiue electi: ſiue repꝛobi: ꝛ ſic quod ſeqtur: quedam in honoꝛem: quedam in contumeliā referẗ indifferenter ad vtrūq̨. Pꝛimo modo ſic legitur [In magna domo].ſ. eccleſia[non ſolum ſunt vaſa aurea].i. electi perfecti[et argentea].i. electi imperfecti[ſed ꝛ lignea].i. repꝛobi aperte mali: manifeſte.ſ. eterno incēdio parati[ꝛ fictilia].i. repꝛobi ficte boni: qui non ita aperte ſunt mali[ꝛ quedam quidē].i. aurea ꝛ argētea [ſunt in honoꝛem].i. in vſum honoꝛabilem oꝛdinata.ſ. hic gratie in futuro gloꝛie[quedam autē].ſ. lignea et fictilia[in contumeliam].i. in vſum vilē: hic culpe: in futuro gehenne. Secundo modo legitur ſic [In magna domo]id eſt: eccleſia[non ſolum ſunt vaſa aurea ꝛ argentea].i. hoīes boni perfecti ꝛ imperfecti: ꝛ hoc ſiue preſciti ſiue electi[ſed et lignea ꝛ fictilia]i. mali aperti et occulti: ꝛ hoc ſimiliter ſiue electi ſiue repꝛobi [et quidam quidem]ex vtriſq̨ tam ex bonis quam ex malis[ſunt in honoꝛem].ſ. electi[quidam autem in contumeliam]ſcꝫ repꝛobi. Ex bonis enim quidam ad temp⁹ boni ſunt: tamen in fine mali: et hi ſunt in contumeliā. Quidam autem perſeuerantes in bono: ꝛ hi ſunt in honoꝛem. Similiter de malis.

Siquis ergo emundauerit ſe ab iſtis: erit vas in honoꝛē ſanctificatum et vtile domino: ad omne opus bonum paratū.

¶ Hic docet electos a repꝛobis debere ſeparari. Ubi Pꝛimo inuit contagium fugiendum. Secūdo pꝛomittit fugientibus commodum. ibi. Erit vobis in honoꝛē. Dicit ergo[Siquis]q. Ita ſunt hec duo genera vaſoꝛum in eccleſia tantum[ſiquis ergo emundauerit ſe ab iſtis]que ſcꝫ ſunt in contumeliam: non ab eoꝛum ſocietate: ſed ab eoꝛum vitijs recedendo.ij. Coꝛ.vj. Exite de medio eoꝛum dicit dominus ꝛ immundū nolite tangere[erit vas in honoꝛem]quo ad bonam famā[ſanctificatum].i. mundum ꝛ purum quo ad conſcientiā. Prouerb. xxv. Aufer rubiginem de argento ꝛ egredietur vas puriſſimum[et vtile domino].i. ad alios adquirendos domino: quo ad doctrinam ſanam.j. Coꝛ.iij. Coadiutoꝛes dei ſumus[ad omne opus bonum paratum] quo ad vitam: et hoc per pꝛomptam obedientiam. Tale vas fuit Paulus qui dicebat. Act.ix. Domine quid me vis facere. Ideo ibidem dicitur de eo. Vas electionis eſt mihi iſte ꝛc.

¶ Notandum ꝙ eccleſia dicitur domus magna. — h Eccleſia dom⁹ magna dicit.

Pꝛimo Multoꝛū capacitate. Luc.xiiij. Exi cito in plateas ꝛ vicos ꝛ pauperes ac debiles ce. ꝛ cla. Et poſt Ut impleatur domus mea. Sic dicitur cena magna. Luce decimoquarto.

Secundo Habitatoꝛū dignitate: qꝛ Beati qui habitāt in domo tua dñe. pſ. Omnes enim ſunt reges ꝛ pontifices.j. Pet.ij. Uos eſtis genus electum ꝛc. Sic menſa dicitur magna. Ubi ſunt magnates. — Ps.lxxxiij

Tertio Poſſeſſoꝛis magnitudine quia ſm Pſ. Magnus dominus ꝛ laudabilis nimis in ciuitate dei noſtri. Sic eccleſia dicitur magna pꝛopter epiſcopū Prouerb.ix. Sapientia edificauit ſibi domum ꝛc. — Ps.xlvij. xlv.ꝛ. cxliiij.

Quarto Spacij diffuſione: qꝛ occupat terram ꝛ celum Baruch.iij. O iſrael q̄ magna eſt domus dei ꝛc. Sic dicitur campus magnus.

Iuuenilia autem deſideria fuge: ſectare vero iuſtitiam/fidem/charitatem et pacem cum his qui inuocant dominum de coꝛde puro.

¶ Hic remouet tertium impedimentum: ſcꝫ Uite diſſolute. Ubi monet pꝛimo ad declinationem mali. Secundo ad operationem boni. ibi. Sectare vero iuſtitiā. Tertio ſubdit exemplum vtrunq̨ faciendi. ibi. Cum his qui inuocant. Dicit ergo[Iuuenilia]quaſi. Aliorum pꝛophana et vaniloquia deuita [Iuuenilia autē deſideria]id eſt: luxuriam et immundiciam tuoꝛum quaſi te perſequentia[fuge].j. Pet.ij. Abſtineatis a carnalib⁹ deſiderijs ꝛc. Eccleſ.x. Ue terre cuius rex puer eſt: id eſt: cuius ratio puerilia deſideria ſequitur [Sectare vero iuſtitiam] ad pꝛoximum in iudicando. In hoc ꝙ dicit Sectare: quod eſt verbum frequentatiuum notāt frequentiam ꝛ attentionem [fidem] veram ad deum in credendo[charitatem]ad deum ꝛ pꝛoximum in diligendo. Uel[caſtitatem]ad ſeipſum: coꝛpus caſtigando[pacem]ad omnes in habitādo Sectare inquam hec[cum his]id eſt: ſicut hi[qui inuocant dominum ꝛc.] Uel ſectare pacem maxime [cum his qui inuocant dominum]Galat.vj. Maxime autem ad domeſticos fidei. Et licet cum his maxime: nihilominus tamen cum omnibus. Roꝫ.xij. Si fieri poteſt ꝙ ex vobis eſt cum omnibus hominibus pacem habentes. Inuocant inquam[de coꝛde puro]non tantū labijs. Mat. xv. Populus hic labijs me honoꝛat: coꝛ autem eoꝛum longe eſt a me. Felix Qui inuocat vt non ſit mutus. Qui talem inuocat: qui eſt dominus. Qui ſic inuocat ex puritate affectus.

Stultas autē et ſine diſciplina queſtiones deuita: ſciens quia generant lites.

¶ Hic remouet quartum impedimentum ſcilicet Diſputationis inoꝛdinate. Ubi pꝛimo ponit exhoꝛtationem. Secundo ex parte Timothei aſſignat rationem. ibi. Seruum autem domini. In pꝛima Pꝛimo dehoꝛtatur malum vitandum. Secundo cōminatur ſequens periculū ibi. Sciens quia generant. Dicit ergo[Stultas]quaſi. Hec ſectare[Stultas autem queſtiones] id eſt: inutiles ad ſapientiam de diuinis: que non valent ad fidei defenſionem[et ſine diſciplina].i. in quib⁹ nō eſt ꝑfect⁹ ſciētie de hūanis. qꝛ nō valēt ad moꝝ

edificationem [deuita] Exemplū de huiuſmodi queſtionib⁹ habetur. Eccleſ. vij. Ne dicas. Quid putas cauſe eſt q̄ priora tēpora meliora fuerunt q̄ nunc ſunt? Stulta eſt enī interrogatio huiuſmodi Deuita inq̄ ſtulticas [ſciens q̄ generant lites] nō edificationem. Ecce malo generatio. De qua Prouerb. xxx. Generatio que pro dentibus habet gladios ꝛc.

I Stulticie ſigna multa ſunt. ¶ Notandū q̄ multa ſunt ſigna Stulticie: videlicet.
Cito decipi. Prouerb. v. In multitudine ſtulticie ſue decipietur ꝛc.
Vix corripi. Prouer. xvij. Plus proficit apud prudentem correctio q̄ centum plage apud ſtultū ꝛc.
Impetuoſe loqui. Prouer. xv. Os fatuorū ebullit ſtulticiam. Prouerb. xxix. Vidiſti hominem velocē ad loquendum: ſtulticia magis ſperanda eſt ꝛc.
De facili iraſci. Eccleſ. vij. Ira in ſinu ſtulti requieſcit
Cū ſtultis conuerſari. Prouer. xiij. Qui cum ſapientibus graditur ſapiens erit: amicus ſtultorum ꝛc.
Delectabilia ſequi. Prouerbio. j. Stulti ea que noxia ſunt ſequuntur. Prouerb. vij. Ignorans q̄ ad vincula ſtultus ꝛc.

Seruum autem domini non oportet litigare ſed ſemper manſuetum eſſe ad omnes docibilem patientem: cum modeſtia corripientem eos qui reſiſtunt veritati.

¶ Hic poſt exhortationem: ſubdit rationem ex parte Timothei. Ubi oſtendit Primo qualis debet eſſe ad omnes generaliter. Secundo: qualis ad infideles ſpecialiter: ibi. Cum modeſtia corripientē. Tertio: oſtendit quare debet ſe habere taliter. ibi. Nequando det illis deus penitentiā. In prima docet Primo quid fugiendum: quia litigium. Secundo: quid tenendum. Et quo ad actum operis. ibi. Sed manſuetum. Et quo ad actum oris. ibi. Docibilem. Et quo ad actum cordis. ibi. Patientem. Dicit ergo [Seruū] q. Ita ſtulte queſtiones lites generant [ſeruū autem domini non oportet litigare]. j. Tim. iij. Non litigioſum ꝛc. [ſed manſuetum eſſe]. i. tractabilem in conuerſatione: ꝛ hoc [ad omnes] q. d. Non tantum ad bonos: ſed etiam ad malos. Matth. xj. Diſcite a me quia mitis ſum ꝛ humilis corde [docibilē] in eruditione. i. qui facile doceat: vel facile doceatur. iij. Reg. iij. Dabis ergo ſeruo tuo cor docile [patientem] in tribulatione. Prouer. xix. Doctrina viri per patientiam operatur: quis bene patientes erunt vt annuncient [cum modeſtia corripientem eos qui reſiſtunt veritati]. ſ. infideles. i. modeſtum in correctione. Gal. v. Uos qui ſpirituales eſtis inſtruite huiuſmodi in ſpiritu lenitatis ꝛc. Felix ille qui Modeſt⁹ eſt in diſputatione. Manſuetus in conuerſatione. Docilis in eruditione. Patiens in tribulatione. Modeſtus in correctione.

Nequando deus det illis penitentiam ad cognoſcendam veritatem: et reſipiſcant a diaboli laqueis a quo captiui tenentur ad ipſius voluntatem.

¶ Hic ſubdit cauſam quare debet ſe talem exhibere. Ubi innuit triplicem vtilitatem. Primam quo ad affectum: ſcꝫ de peccatis penitere. Secundam quo ad intellectum: ſcꝫ veritatem cognoſcere. ibi. Ad cognoſcēdam. Tertio quo ad effectum. ſ. a laqueis diaboli reſipiſcere. ibi. Et reſipiſcant. Dicit ergo [Nequando] q. Ita corripias modeſte: vt correctio ſit ad hoc [ne] prout [quando] id eſt: aliquando [det illis deus ꝛc.] Uel ita Corripias modeſte [ne] pro ſi forte [quando] id eſt aliquando [det illis] infidelibus deus [penitentiam] Aliter enim haberi non poteſt: quia homo eſt ſpiritus vadens et non rediens. Sicut homo per ſe cadit in puteum. Piſcis in naſſam: ſed per ſe non exit. Et hoc [ad cognoſcendam veritatem] fidei ſcilicet catholice quā modo impugnant. Applicatio enim virge mellite: id eſt dulcis correctionis ad os ſubditi illuminat. j. Reg. xiiij. Pſ. Quoniam ſuperuenit manſuetudo et corripiemur [et] cognita veritate [reſipiſcant a diaboli laqueis] id eſt: erroribus ꝛ peccatis. De quibus Eccl. ix. In medio laqueorum ingrediens [a quo captiui] in carcere peccati. Pſ. Educ de carcere animam meā [tenentur] funibus peccatorum. Prouer. xv. Funibus peccatorum ſuorum vnuſquiſq̄ conſtringitur. Et hoc [ad ipſius] diaboli [voluntatem] exequendam. Sicut ſimia ligata catena ſalit: et facit voluntatem incantatoris. Ps. cxlj.

K Peccatū quid facit. Peccatum ergo.
Delectat quo ad affectum ſicut allia febricitantem cōtra quod dicit penitentiam.
Excecat quo ad aſpectum Sicut peluis calida viſum contra quod dicit ad cognoſcendū veritatem.
Ligat ad conſenſum Sicut laqueus auis pedem: contra quod dicit reſipiſcant a diaboli laqueis.
Captiuat quo ad reatum Sicut carcer latronem: propter quod dicit: a quo captiui tenentur.
Subiugat quo ad actum frequentatum Sicut longa tentio allegat proprietatem. Unde dicit ad ipſius voluntatem. Penitentia vero ab omnibus his liberat.

Hic queritur ſuper illud. Noli verbis contendere. Glo. Collatio inter ſeruos dei eſſe debet: non altercatio. Contra. Ergo inter ſeruos dei non debet eſſe diſputatio. Reſponſio Debet eſſe inter eos diſputatio modeſta: non cōtentioſa que vocatur altercatio. Item ſuper illud. Ex quibus eſt Philetus et Hymeneus. Gloſ. Horum prodidit nomina vt ab his ſpecialiter caueat. Contra. Dominus noluit Judam prodere. Johan. xiij. Reſpon. Secus eſt quia Judas erat occultus peccator: illi manifeſti. Item ſuper illud. Dicentes reſurrectionem iam factam. Gloſ. corporum: occaſione illorum verborum Multa corpora ſanctorum qui dormierant ſurrexerunt. Matth. xxvij. Contra. In hoc non errabant. Reſponſio. Occaſio dicendi erat vera: ſed dictum falſum quia negabant reſurrectionem generalem occaſione illius particularis. Itē ſuper illud. Cognouit dominus qui ſunt eius. Gloſa. Amat ꝛ defendit preſcitos ſuos. Contra. preſciti ſunt damnandi. Reſponſio. Accipit preſcitos communiter pro predeſtinatis quaſi genus pro ſpecie. Non accipit ſtricte ꝛ proprie. Item ſuper illud. In magna autem domo. Gloſa. Non conceſſit dominus apoſtolis ziza-nia a tritico ſeparare. Matth. decimotertio. Contra. Ergo malefacit eccleſia perſequendo ꝛ occidendo hereticos. Reſponſio. Duo ſunt genera malorum inter bonos habitantium. Quidam qui bonum in aliis totaliter corrumpunt: et hi ſunt eradicandi: quia deſtruunt triticum: id eſt fidei fundamentum. Quidam qui non corrumpunt: et hi tolerandi ſunt. Et tales appellantur zizania: et de his oppono. Item ſuper illud. Utile domino. Contra. Pſ. Bonorum meorum non indiges. Reſponſio. Non habet opus adiutorio humano propter ſe ſed propter nos. Item ſuper illud. Corripientem eos ꝛc. Gloſ. Non eſt ceſſandum a correctione errorum alterius. Contra. ergo quilibet fidelis tenetur ſemper corripere proximum. Eccl. xvij. Unicuique mandauit de proximo. Reſponſio. Uerum eſt: niſi credat ipſum inde fieri deteriorem. Prelatus autem tenetur ipſum corripere hoc non obſtante.

Malorū duo gn̄a inter bonos habitantium.

Ps. xv.

Capitulum tertium.

HOc autem ſcito quod in nouiſſimis diebus inſtabunt tempora periculoſa: ꝛ erunt homines ſeipſos amantes.

¶ Superius monuit Timotheū. Primo ad predicationis audaciam que conſiſtit in aggrediendo. capitulo primo. Secundo ad predicationis conſtantiam que conſiſtit in pregrediendo. Capitulo. ſecundo. Hic tertio monet ad predicationis inſtantiam ſiue perſeuerantiam: q̄ conſiſtit in cō-

ſummando. Ubi monet eum Primo ad perſeuerantiā in credendo: quo ad ſe. Cap̄. preſenti. Secūdo: ad perſeuerantiam in docendo: quo ad alios. cap̄. ſequenti. In prima facit quatuor. Primo predicit fidei periculum ex futuris hereticis imminere. Secundo monet eos vitare. ibi. Et hos deuita. Tertio oſtendit remedium quo poſſit illis reſiſtere. ibi. Tu autem aſſecutus Quarto hortatur illi remedio firmiter adherere. ibi. Tu vero permane in his que didiciſti. In prima predicit. Primo periculum futurum. Secundo: periculi cauſam: ſcilicet amorem hominum priuatum. ibi. Et erunt homines. Tertio: cauſe illius multiplicem effectum: ſcilicet multitudinem vitiorum. ibi. Cupidi elati ꝛc. Circa pericula tangit tria terribilia. Certitudinem euentus. ibi. Hoc autem ſcito. Eueniendi temp⁹. ibi. In nouiſſimis diebus. Euenientium pondus. ibi. Inſtabunt. Dicit ergo [Hoc autem] quaſi. Ita dixi Prophanas ꝛ inaniloquia deuita. Ad ipſa [autem] deuitanda [hoc ſcito] ex reuelatione diuina que certitudinem habet infallibilem. quia Non eſt deus quaſi homo vt mentiatur. Num. xxiij. q2 [in nouiſſimis dieb⁹] circa finē mundi. j. Tim. iiij. Nouiſſimis tēporibus diſcedent quidam a fide [inſtabunt] ſancti s. s. tēpora periculoſa]. i. periculis plena: illis. s. periculis. De quibus. ij. Cor. xj. Periculis fluminū ꝛc. Eccli. iij. Qui amat periculū in illo peribit ꝛc. Erunt enim pſecutiones grauiſſime conflate ex tyrānia hereticis ꝛ hypocritis. Ibi ſunt tres ordines gentium. Dan. vij. Mat. xxiiij. Erit tunc tribulatio magna qualis nō fuit ab initio mundi vſq̧ modo [et] pro quia. Hec enim erit cauſa periculi: quia [erunt homines ſeipſos amantes] non deum vel proximum. Phil. ij. Omnes que ſua ſunt querunt: non que Ieſu chriſti. Ex proprio enim amore tanquam ex radice omnia mala oriuntur: quia vt dicit Aug. lib. de ciuitate dei. Ciuitatem Babylonie facit amor ſui vſq̧ ad contemptum dei.

A

Tempora nouiſſima quare periculoſa erunt.

¶ Nota hic Et tempora nouiſſima valde periculoſa erunt.

Primo: propter magnitudinem tribulationum. Mat. xxiiij. Erit tribulatio magna qualis non fuit ab initio mundi.

Secundo: propter liberam poteſtatē demonū. Apo. xx. Tunc ſoluetur diabolus ꝛ ſathanas.

Tertio: propter multitudinem peruerſorum. Matth. viceſimo quarto. Surgent multi pſeudoprophete ꝛ ſeducent multos.

Quarto: propter raritatem ſanctorum. Matth. xxiiij. Qm̄ abundauit iniquitas refrigeſcet charitas multorum: ꝛ niſi abbreuiati eſſent dies.

B

Oculus ſpūalis quatuor modis excecatur.

¶ Nota etiam Et excecatur ſpūalis ocul⁹ quatuor modis. Nam excecat eum.

Primo Tumor ſuperbie. Ro. j. Obſcuratum eſt inſipiens cor eorum Dicentes enim ſe eſſe ſapientes ſtulti facti ſunt.

Scdo Macula luxurie. Un̄ de ſenibus luxurioſis dr. Dan̄. xiij. Auerterunt oculos ne viderent celum.

Tertio Puluis auaricie. Un̄ Tobias legit excecat⁹ ſtercoribus hirundinum. Tob. ij.

Quarto Punctura inuidie. Sapien. nono. Excecauit eos malicia eorum.

Cupidi: elati: ſuperbi: blaſphemi.

¶ Hic tangit multiplicem effectum amoris priuati: Quorum in generali ponit tres effectus. Primus eſt Perpetratio omnis mali. Secundus eſt contemptus ſummi boni. ibi. Voluptatum amatores. Tertius eſt Simulatio catholice fidei. ibi. Habentes ſpeciem quidem pietatis. In prima ponit Primo quattuor mala que committi magis videntur in deum. Secundo decem que magis in proximum. ibi. Parentibus nō obedientes. Tertio tria que magis in ſeipſum. ibi. Proterui tumidi ceci. In prima notantur quattuor mala iuxta quattuor ꝯditiones que ſunt in receſſu a deo ꝛ conuerſione ad creaturam: que ſunt [Terminus ad quem ſcꝫ creatura. ibi. Cupidi. Motus ꝑ quem ſcꝫ voluntas ambitioſa. ibi. Elati. Terminus a quo ſcꝫ maieſtas diuina. ibi. Superbi. Effectus ſequēs ſcꝫ blaſphemia. ibi. Blaſphemi. Dicit ergo [Cupidi] q. Ita erunt homines ſeipſos amātes: et ex hoc ſequet̄ ꝙ erunt [cupidi] ad lucrum pecuniarum: diligentes ſcꝫ plus nummum q̄ deum. j. Timo. vj. Radix omnium malorum cupiditas [elati] appetendo dominium Contra qḋ ps. Domine non eſt exultatum cor meum neque ela. ꝛc. Job. xv. Ps. cxij.
Cucurrit aduerſus deum erecto collo. Prouerbio. vj. Sex ſunt que odit dominus et ſeptimū deteſtatur ala eius oculos ſublimes ꝛc. [ſuperbi] de honore ſibi impenſo. Iac. iiij. De⁹ ſuperbis reſiſtit ꝛc. [blaſphemi] ad dei vituperium: qḋ eſt peccatum grauiſſimū. Mat. xij. Spiritus blaſphemie non remittetur neq̧ in hoc ſeculo neq̧ in futuro.

Parentibus nō obedientes ingrati ſceleſti.

¶ Hic tangit decem mala que committi magis videntur in proximum. Et Primo tria que committuntur in proximum ſuperiorem. Secundo quattuor que in proximum equalem. ibi. Sine affectione. Tertio tria que in proximum inferiorem. ibi. Immites ſine benignitate ꝛc. In prima tangit tria mala que committuntur in ſuperiorem Quorum Primum eſt contra mandatum. Secundum contra beneficium. ibi. Ingrati. Tertium cōtra vtrūq̧. ibi. ſceleſti. Dicit ergo. Erūt etiā [Parētibus non obedientes] ſiue carnalibus ſiue ſpūalibus ꝛ hoc quantum ad precepta Cōtra illḋ apoſtoli Eph. vj. Filij obedite parētibus veſtris per omnia [ingrati] quo ad beneficia a parentibus impenſa. Sapientie. vj. Ingrati ſpes tanq̄ hibernalis glacies tabeſcet [ſceleſti] quo ad grauiora maleficia etiam in perſonas parētum perpetranda. Eſa. j. Conteret ſceleſtos ꝛ peccatores ſimul.

Sine affectione: ſine pace: criminatores: incontinentes.

¶ Hic ſubdit mala que magis videntur committi in proximum equalem. Et primo mala que ſunt in actu cordis. ibi. Sine affectione. Secundo in actu oris. ibi. Criminatores. Tertio: in actu operis. ibi. Incontinētes. Quarto: in actu conuerſationis. Sine pace. Dicit ergo [Sine affectione] aliorum. s. miſerie non compatiendo. Ro. j. Sine affectiōe: ſine federe [ſine pace] aliorum. s. quietem perturbando. Eſa. xlviij. Non eſt pax impijs dicit dominus [criminatores]. i. crimina alijs imponentes: eorum ſcꝫ fame detrahendo. Leuit. xix. Non eris criminator ꝛ ſuſurro in populo [incontinentes]. i. peccatis carnalibus deſeruientes. gule ꝛ luxurie vacando: ꝛ aliorum mulieres polluendo. j. Cor. vij. Si ſe non continent nubant.

Immites: ſine benignitate: proditores.

¶ Hic ſubdit mala que videntur magis committi in proximum inferiorem. Que committuntur. Uel committendo per mali illationem. Sic immites. Uel omittendo per boni ſubſtractionem. Sic ſine benignitate. Uel vtroq̧ modo per perditionem Sic proditores. Et hoc eſt qḋ dicit [Immites]. i. crudeles erga eos quos poſſunt opprimere. Prouerb. xij. Uiſcera impiorum crudelia. Et Amos. v. Odio habuerunt in porta corripientem [ſine benignitate]. i. ſine miſericordia ꝛ largitate erga eos quibus debent ſubuenire. Ephe. iiij. Eſtote inuicem benigni miſericordes. ꝛc. [proditores]. i. ſecretorū reuelatores erga eos qui habent conſulere. Prouerbiorum. vndeci. Qui ambulat fraudulenter reuelat arcana.

Proterui: tumidi: et voluptatum amatores magis quam dei: habentes ſpeciem quidem pietatis virtutem autē ei⁹ abnegātes.

¶ Hic tangit mala que videntur magis committi in ſeipſum deordinando ſcilicet hominem ſecundum quālibet vim anime. Et hoc eſt ꝙ dicit [proterui]. i. inuerecūde ſe habētes quo ad act⁹ ꝯcupiſcibil: q̄ maxime ſūt erubeſcibiles. Iere. iij. Frōs mulieris meretricis facta ē

Cecus eſt veritatis ignarus.

tibi noluiſti erubeſcere[timidi].i.irati animo quo ad act⁹ iraſcibilis.j.Cor.v.Et vos inflati eſtis [ceci].i. veritatis ignari: quo ad actus rationabilis. Sap.ij. Excecauit eos malicia eorum. Greg. Tumor mentis obſtaculum eſt veritatis Antiqui tamen libri et greci non habent ceci:ſed Glo.exponit. Erunt etiam[voluptatum]quarūlibet[amatores magis quam dei] Ipſi enim ſunt de illis Quorū deus venter eſt. Phil.iij.Et erunt etiam[habētes ſpeciem quidem pietatis]id eſt chriſtiane religiōis in exteriori ſimulatiōe:q2 ſacramē ta chriſtiane religiōis participabāt cum bonis:et ideo periculoſiores. Mat.vij.Attēdite a falſis prophetis ꝛc.[Virtutem autem]Vel[veritatem eius].i.rem ipſius pietatis.ſ.dilectionē dei ꝛ proximi[abnegantes] ſcilicet corde ꝛ opere. Tit.j.Confitentur ſe noſſe deū: factis autem negant.

Et hos deuita. Ex his enim ſunt qui penetrant domos et captiuas ducunt mulierculas oneratas peccatis: que ducuntur varijs deſiderijs ſemper diſcentes: et nunquā ad ſcientiam veritatis peruenientes.

¶ Hec eſt ſecunda pars capituli. Ubi monet huiuſmodi periculoſos homines deuitare. Ubi primo dehortatur eorum conſortium. Secundo notificat eos per effectum malum.ibi. Ex his enim ſunt. Tertio per exemplum malorum.ibi. Quemadmodū Jamnes et Mambres. Quarto per euentum futurum.ibi. Sed vltra non proficiēt. Effectum eorum malum oſtendit ex tribus. Primo ex eorum aſtutia: quia penetrant domos. Secundo ex aſtutie efficacia: quia captiuas ducunt. Tertio ex efficacie malicia: quia mulierculas oneratas. Dicit ergo[Et hos]quaſi. Tales erunt ꝛc.[et hos]tales homines ſcilicet ita peruerſos[deuita].ij. Johan. Neqꝫ aue ei dixeritis[ex his enim] id eſt: horum ſimilibus antichriſtianis[ſunt]aliqui:quaſi illorum precurſorēſ. j. Johan.ij. Nunc antichriſti multi ſunt[qui penetrāt] Hoc dupliciter legitur. Primo modo ſic [qui penetrant domos]id eſt:qui in occulto et in penetrabilibus domorum intrant ꝛ querentes loca occulta ad hereſes ſuas predicandas: cum tamen apoſtolis dictum ſit. Predicate ſuper tecta. Matthei.x. [et captiuas ducunt]in ſeruitutem:ſcilicet erroris[mulierculas] Ad literam:et per eas viros earum. Sicut diabolus prius ſeduxit Euam:ꝛ per eam virum. Gene.tertio. Mulierculas dico [oneratas peccatis [et ideo ſeduci dignas:quia dignum eſt vt qui in ſordibus eſt ſordeſcat adhuc. Apocalip. vltimo. Et Rom.j. Quia non probauerunt eum habere in noticia:tradidit illis deus in reprobum ſenſum[que]muliercule [ducuntur varijs deſiderijs]id eſt: diuerſis concupiſcentijs. Contra illud. Eccleſiaſt. xviij. Poſt concupiſcentias tuas non eas. Ipſe dico[ſemper diſcentes]id eſt: diſcere ſemper volentes noua ꝛ curioſa: quemadmodum Athenienſes qui ad nihil aliud vacabant niſi audire aliquid nouum:aut diſcere. Actu.xvij.[et nunquam ad ſcientiam veritatis peruenientes]id eſt ꝛ perfecte venientes:ſed ſemper in errore manentes. Omnia miſerabilia:Et fragilitas nature: quia mulierculas. Et multiplicitas culpe: quia peccatis oneratas. Et curioſitas ſcientie: quia ſemper diſcentes. Et inutilitas curioſe: quia nunquam ꝛc. Secundo modo legitur ſic [qui penetrant domos] ſpiritualiter : cuiuſlibet qualitatem et conditionem rimando: vniuſcuiuſque conſcientiam inquirendo[et captiuos ducunt] in ſeruitutem erroris [mulierculas] id eſt :homines ſimplices qui ſunt quaſi muliercule ſeducibiles. Ut hic nomen mulieris non ſonet in ſexum: ſed in fragilitatem. Eſaie tertio. Mulieres dominate ſunt eis. Naum tertio. Ecce mulieres in medio tui[oneratas ꝛc.] Sicut prius.

Quemadmodum autem Jannes ꝛ Mambres reſtiterunt Moyſi: ita ꝛ hi reſiſtunt veritati: homines corrupti mente: reprobi circa fidem.

¶ Hic deſcribit eos per exemplum malorum. Ubi implicat tria mala de eis. Primo: quia reſiſtunt veritati Secundo: quia non adquieſcunt rationi.ibi. Homines autem corrupti. Tertio. quia non credunt authoritati.ibi. Reprobi circa fidem. Dicit ergo[Quemadmodum]quaſi. Tales quidem ſeducunt: et etiam ſemper veritati reſiſtunt[quemadmodum autem Jamnes et Mambres]duo.ſ.magi Pharaonis. De quibus Exo. viij. Quorum nomina non inuenit apoſtolus in diuinis libris:ſed in apocriphis[reſtiterunt Moyſi] pertinaciter donec victi fuerunt. Sicut patet in Exod. [ita ꝛ hi]heretici[reſiſtūt]pertinaciter[veritati]Job. xxiiij. Ipſi fuerunt rebelles lumini. Ipſi dico[homines corrupti mente]id eſt: ratione quia nō adquieſcūt rationi ad intelligendum. Pſ. Corrupti ſunt ꝛ abominabiles facti ſunt in ſtu. ꝛc. [circa fidem]non in fide exiſtentes [reprobi] quia non adquieſcunt authoritati ad credendum Qꝫ enim credimus debetur authoritati: qꝫ intelligimus rationi ſecundum Auguſt.j.Tim.j. Circa finem nau. ꝛc. Pſ.xiij.

Sed vltra non proficient. Inſipientia enim eorum manifeſta erit omnibus: ſicut et illorum fuit.

¶ Hic ſubdit futurum talium euentū. Ubi tangit Primo eorum caſum. Secundo: cadendi modum.ibi. Inſipientia enim. Tertio: vtriuſqꝫ exemplum.ibi. Sicut ꝛ illorum. Dicit ergo[Sed vltra].i. diu poſt preſentia tempora[non proficiēt]ſeducendo: quia deficient ſuperata a catholicis: et maxime a Johanne euangeliſta: et eijcientur de eccleſia. Ab ipſo enim Johanne euangeliſta extirpati ſunt de eccleſia [Inſipientia enim eorum]que modo putatur ſapientia [manifeſta erit omnibus]per bonos predicatores: vt per Johannem per quem predicit hic apoſtolus hereticos in Aſia deſtruendos ꝛ propalandos. Matth.x. Nihil opertum quod non reueletur[ſicut ꝛ illorū]magorū inſipientia [fuit] ſup̄. manifeſtata per Moyſen quādo defecerunt in tertio ſigno quod fuit ſignum et plaga. Exo.viij.

¶ Notandum ſuper illud. Corrupti mente Qꝫ eſt corruptio multiplex. Corruptio eſt multiplex

Prima: ſane cognitionis per falſam doctrinā. Sic corrumpitur liber per falſitatē ſcriptoris.j.Cor.xv. Corrumpunt bonos mores colloquia praua. Contra quod apoſtolus.ij.Cor.vij. Capite nos.

Secunda: Munde affectionis per mundanam concupiſcentiā. Sic muſca corrupit egypti terrā. Exo.viij. ij.Pet.j. Fugientes eius que eſt mundo eſt concu.ꝛc.

Tertia: Bone operationis per prauā intentionē. Sic fermentum corrūpit paſtam. Gal.v. Modicum fermē ti totā maſſam corrumpit. Et ideo dn̄s ait. Attendite a fermento phariſeorum. Luc.xij.

Quarta: Corporis per gulam ꝛ libidinem. Sic bladū corrumpitur in humido. Gal.vj. Qui ſeminat in carne de carne ꝛ metet corruptionem. Genes. vj. Corrupta eſt terra ꝛc.

Quinta: Senſuum per incautam euagationē. Sic manus viſum corrumpit iudicem.ij. Cor. xj. Timeo ne ſicut ſerpens ſeduxit Euam aſtutia ſua: ita corrumpantur ſenſus.

Sexta eſt Fraterne charitatis ꝛ fidelitatis per doloſam proximi circumuentionem Sic corrumpitur vinum per aque nimietatem. Eccli.xlij. De corruptione emptionis et negocij.

Septima eſt Proximorum per mali exempli oſtenſionem. Sic baſiliſcus viſu corrumpit aerem. Apoca.xj. Exterminandi eos qui corrumperunt terram. Sic falſuꝫ exemplar corrumpit exemplatum.

Hic queritur ſuper illud. In nouiſſimis diebus ꝛc. Contra. Sicut tunc erant tales homines ꝛ modo ſunt. Reſponſio. Uerum eſt ſed tunc magis abūdabant. Itē ſuper illud. Seipſos amantes. Glo. Hec eſt

cauſa periculi. Contra. Seipſum amare non eſt malũ. Rñ. Verum eſt amore ordinato: ſed amore inordinato malum eſt. ſ. ſe ſolum cum ꝑciſione; ita ꝙ nec deum nec proximum. Sicut ſunt illi qui non curant niſi de ſe et nunꝗ̃ de aliis. Itē ſuper illud. Virtutem eius abnegantes. Glo. Charitas eſt virtus quã nihil vincit. Cõtra. Ergo charitas ſemel habita non põt amitti. Rñ. Charitas nunꝗ̃ vincitur: ſed voluntas habentis charitatē aliquãdo vincit: non ex defectu charitatis: ſed ſue infirmitatis peccato conſentientis. Sicut miles ex defectu equi. Itē ibidem glo. Charitas ad ſaluandũ violenta eſt. Contra. Nullus ſaluatur inuitus. Rñ. Violētia dicitur non q2 vim inferat ſubiecto: ſed quia vim infert ſuo contrario etiã pre ceteris. Item ſuper illud. Quēadmodum Iamnes ⁊ Mambres. Glo. Horum nola non inuenit apoſtolus in diuinis libris: ſed in apocriphis. Contra. Apocripha ſunt incerta: ergo ad nullius veritatis confirmatiõem ſunt adducēda. Rñ. Quatuor ſunt genera apocriphorum.

D Apocriphorũ genera ſunt quatuor.

Quedam quorum veritas ⁊ author ignoratur. Ut Liber De infantia ſaluatoris.

Quedam quorum veritas ⁊ non author ignoratur Ut Itinerarium Clementis.

Quedam quorum author ſed non veritas ignoratur: Ut Heſter Sapientia ⁊ huiuſmodi.

Quedam quorũ nec author nec veritas ignorat: ſed non ſunt autentici. Ut Eccleſiaſticus. Ex primis duobus nihil confirmari põt. Ex vltimis duobus poteſt. Item ſuper illud. Ultra non proficient. glo. ſeducēdo. Contra. Adhuc ſeducendo proficiunt in peius. Rñ. Loquitur non de propriis olbus hereticis generaliter ſed de hereticis ſui temporis qui erant in Aſia minori per Iohannem apoſtolum cito extirpandis.

Tu autem aſſecutus es meam doctrinam inſtitutionem/ propoſitum/ fidem/ longanimitatem/ dilectionem.

¶ Hec eſt tertia pars capituli Primo enim predixit periculum ex futuris peruerſis hominibus imminere. Secundo monuit eos vitare. Hic tertio oſtendit remedium per quod eis poteſt reſiſtere: proponendo Primo doctrine ſue inſtitutum. Secundo patientie ſue exemplum. ibi. Patientiam perſecutionem. Tertio: vitam ſanctorum omnium. ibi. Sed ⁊ omnes qui pie volunt. Quarto malum proceſſum hereticorum. ibi. Mali autem homines. Omnia aduertenda: quia Inſtituta doctrine tenēda. Exempla patientie imitanda. Uita ſanctorum approbanda. In prima tangit in ſe triplicem actum bonum. ſ. Oris. ibi. Doctrinam. Operis. ibi. Inſtitutionem. Cordis. ibi. Propoſitum ⁊c. Dicit ergo [Tu autem] q. d. Illi contradicunt veritati [tu autem aſſecutus es] .i. didiciſti audiendo. Secutus quidē es diligenter audiendo. Sed aſſecutus diſcendo ⁊ intelligendo [meam doctrinam] in cognoſcendo: et ideo potes illis reſiſtere. j. Timot. iiij. Enutritus verbis fidei et bone doctrine [inſtitutionem] in conuerſatione operum bonorum. Phil. iiij. Ubiqꝫ ⁊ in omnibus inſtitutus ſum [propoſitum] in intentione qua. ſ. tendis quo ego [fidem] in rerum inuiſibilium credulitate [longanimitatem] in promiſſorum expectatione. Iac. vlt. Exemplum accipite fratres exit⁹ mali longanimitatis ⁊ patientie ⁊c. [dilectionem] in charitatis affectione. Ergo concupiſcibilis dilectione Iraſcibilis longanimitate. Rationalis fide Intentio propoſiti rectitudine mouetur.

Patientiam/ perſecutiones/ paſſiones qualia mihi facta ſunt Antiochie. Iconij. Liſtris: quales perſecutiones ſuſtinui: et ex omnibus eripuit me dominus. Et omnes qui pie volunt viuere in chriſto ieſu perſecutionem patientur.

¶ Hic ſubdit patientie ſue exemplũ. Ubi tangit Primo patiendi virtutem ſiue formam. Secundo: materiam. ibi. Perſecutionem ⁊c. Tertio: finem. ibi. Et ex omnibus. Circa materiam que eſt afflictio tangit Primo affligentium inſtantiam. ibi. Perſecutionem. Secundo afflictionis intentionem. ibi. Paſſiones. Tertio afflictionum multiplicitatem. ibi. Qualia mihi facta ſunt. Dicit ergo. Aſſecutus es [Patientiam] in tolerantia aduerſorum. ij. Cor. vj. In omnibus exhibeamus noſmetipſos ſicut dei miniſtros in multa patientia [perſecutiones] de loco in locum. ij. Cor. iiij. Perſecutionem patimur Et ſuſtinemus [paſſiones] tormētorum. ij. Cor. xj. A iudeis quinquies quadragenas vna minus accepi [qualia mihi facta ſunt] q. d. Tu cõſilia expertus es [qualia mihi facta ſunt Anthiochie] ſecundum Chryſ. loquitur hic de Anthiochia Perſidis vnde fuit Timotheus. Non de Anthiochia Syrie [et Iconij] ſimiliter mihi facta [et Liſtris] De hoc habetur Act. xiiij. Aſſecut⁹ es inquam et expertus qualia mihi facta ſunt videlicet [quales perſecutiones] id eſt quam graues [ſuſtinui] patienter [et ex omnib⁹] his [eripuit me domin⁹] ſic ⁊ te ſup. eripiet. ij. Cor. j. Qui eripuit nos de tantis periculis in quem ſperam⁹ quoniam adhuc eripiet [Et omnes qui] quaſi. Nec ſolus ego perſecutionem patior: ſed ⁊ omnes qui pie] id eſt: religioſe ⁊ ſancte [volunt viuere in chriſto ieſu] qui ſcilicet eſt via veritas et vita. Ioh. xiiij. et Act. xvij. In ipſo viuimus; mouemur ⁊ ſumus. Omnes inquam tales [perſecutionem patientur] Iudith. octauo. Omnes qui placuerunt deo per multas tribulationes tranſierunt fideles.

¶ Nota ſuper illud. Perſecutionem patiētur Et quadruplicem perſecutionem patiuntur viri ſancti.

E Perſecutionē quadruplicē patiuntur viri ſancti

Prima: Eſt carnis corruptio. Gal. iiij. Quomodo is q̃ ſm carnē perſequebatur illum qui ſm ſpm ita ⁊ nũc.

Secunda: Diaboli tentatio. Exod. xv. Dixit inimicus perſequar ⁊ cõprehendam ⁊c. Inimicus antonomaſice dicitur diabolus.

Tertio. Mundi impugnatio. Ioh. xv. Si me perſecuti ſunt ⁊ vos perſequentur.

Quarta. Peccantium conuerſatio. ij. Pet. ij. Iuſtum loth a nefandorum iniuria et luxurioſa conuerſatione eripuit. Aſpectu enim et auditu iuſtus erat. Habitans apud eos qui de die in diem animam iuſti affligebant operibus iniquis.

Mali autem homines et ſeductores proficient in peius: errantes et in errorem mittentes.

¶ Hic tangit malum proceſſum hereticorum. Ubi tangit Tria. Primo: eorum maliciam: quia mali ⁊ ſeductores. Secũdo. malicie efficaciam: quia proficient in. Tertio: efficacie euidentiam: quia errantes ⁊c. Dicit ergo [Mali] quia: Ita boni tribulantur [Mali autem homines] qui ſunt mali in ſe [et ſeductores] aliorum [proficient in peius] ſe: ſcilicet ⁊ alios corrumpendo. Matth. xv. Si cecus ceco ducatum preſtet ⁊c. Apoc. vltimo Qui in ſordibus eſt ſordeſcat adhuc. Proficient inquam ſic. Ipſi dico [errantes] in ſeipſis Thren. quarto. Errauerunt ceci in plateis [et in errorem mittentes] alios. Eſaie decimonono. Errare fecerunt egyptum in omni opere ſuo. Sicut errat ebrius et vomens.

Tu vero permane in his que didiciſti ⁊ credita ſunt tibi: ſciens a quo didiceris.

¶ Poſt ꝙ oſtendit remediũ quo poteſt reſiſtere illis peruerſis hoibus. Hic hortatur eum illi remedio firmiter adherere. ſ. doctrine ſue: aſſignans quatuor rationes. Prima eſt Authoritas docētis. Secunda: Etas diſcētis. ibi. Et q2 ab infantia. Tertia: Salus propria. ibi. Que te poſſunt. Quarta. Utilitas aliena. ibi. Omnis enim ſcriptura. Propter hec enim quatuor: debet quilibet adherere doctrine. Dicit igitur [Tu vero] quaſi Ita mali faciunt ⁊ in peius proficiunt [tu vero permane] firmus [in his que didiciſti] a me ad propriam in-

formationeʒ:nō in his que inueniſti. Eccleſiaſt.xxvii. Homo ſanctus in ſapientia permanet ſicut ſol [et cre dita]id eſt commiſſa quaſi talenta de quibus eſt red- denda ratio. Matt.xxv. [ſunt tibi]vt fideli diſpenſa- toꝝ ad aliorum inſtructionem. Luce.xii. Quiſputas eſt fidelis ſeruus ꝛc. Permane inquam [ſciēs].i.me- moriter retinens [a quo didiceris]q: a me doctore qui ſum doctor gentium in fide ꝛ veritate.i. Timot.ii. In his ergo permanendum:que ſunt: Cognita tanq̄ vera vnde dicit que didiciſti. Credita tanq̄ neceſſaria:vñ ſubdit : ꝛ credita ſunt tibi. Autentica : q: apoſtolica: vnde addit ſciens a quo didiceris. Sequitur ergo ra- tio. Neceſſarium eſt diſpenſatori vt de talentis ſibi cō miſſis reddat rationē. Sʒ diſpenſatori Cognita Cre dita ꝛ Autentica ſunt commiſſa. Ergo de his ſibi com miſſis talentis reddit rationem.

Et quia ab infantia ſacras litteras noſti: que te poſſunt inſtruere ad ſalutē per fidem que eſt in chriſto ieſu.

¶ Hic ſubditur ratio adherendi doctrine apoſtolice. ſ. Etas diſcentis:que ratio talis eſt. Facile ꝛ debitū eſt permanere in dono qd̄ infantia capitur. Sʒ tu,ab in fantia cepiſti ſacra documenta:ergo facile ꝛ debitum eſt permanere in eis Primo ergo tangit ſacrum docu mentum. Secundo premium documenti obtinendum: ſicut dictum ē. Dicit ergo [Et q:]quaſi. In permane [et]etiam [q: ab infantia]non in ſenectute ſicut mul- ti Unde Prouer.viii. Qui mane vigilauerint ad me:ꝯ uenient me. Et Tob.i. Quem ab infantia deum time re docuit ꝛc. [ſacras litteras].ſ.legis ꝛ prophetarū:nō poeticas:ꝛ huiuſmodi[noſti]Et dicuntur ſacre littere q: de rebus ſacris ſunt. Ideo Hieron̄. Neſcit litteras qui ſacras ignorat. Et Prouer.xix. Ubi non eſt ſcien- tia anime non eſt bonum. Et Sap̄.xiii. Uani ſunt om- nes homines in quibus non ſubeſt ſcientia dei. Et q: eas noſti ab infantia:potes in eis facili⁹ permanere: q: Prouer.xxii.dicitur. Prouerbium eſt. Adoleſcens iuxta viam ſuam etiam cum ſenuerit nō recedet ab ea [que]littere ſcʒ ſpiritualiter electe [te poſſunt inſtrue re ad ſalutem]obtinendam: q: Diuitie ſalutis ſapien- tia ꝛ ſcientia. Eſa.xxxiii. Et hoc [per fidem] quam lit tere ſacre oſtendunt que dat ſalutem. Ro.i. Iuſtus ex fide viuit [que] ſcʒ fides [eſt in chriſto ieſu] q: in eo ſūt omnia que credenda ſunt tum de tēporalibus q̄ de e- ternis. Col.ii. In quo ſunt omnes theſauri ſapientie ꝛ ſcientie dei. Ex hoc poteſt elici talis ratio In eo eſt ꝑ manendum quod poteſt inſtruere ad ſalutem: ſed ſacra documenta ſunt huiuſmodi: ergo in illis eſt ꝑmanēdū.

Omnis enim ſcriptura diuinitus inſpira- ta vtilis eſt ad docendum:ad arguendum: ad corripiendum:ad erudiendum: in iuſti- tia vt perfectus ſit homo dei ad omne op⁹ bonum inſtructus.

¶ Hic ſubditur quarta ratio adherendi doctrine apo- ſtolice ſcʒ Utilitas aliena: que talis eſt. In eo eſt per manendum qd̄ cedit in vtilitatem proximorum. Sed ſacra documenta ſunt huiuſmodi. Ergo in eis eſt per- manendum. Ubi tangit primo ſacre ſcripture originē: q: diuinitus inſpirata. Secundo vtilitatem multipli- cem.ibi. Utilis ꝛc. Tertio vtilitatis finē.ibi. Ut per- fectus ſit. Et hoc eſt qd̄ dicit [Omnis]q. Et vere va- lent ad ſalutem: q: valent ad cauſas ſalutis. Omnis em̄ ſcriptura [ſiue inchoans Ut lex ꝛ libri hiſtoriales Siue promouens. Ut libri Salomonis ꝛ prophete. Siue conſummans. Ut nouum teſtamentum [diuinit⁹ inſpirata].i.ſpū ſancto inſpirante tradita.ii. Petri.i. Spiritu ſancto inſpirati locuti ſunt ſancti dei homines [vtilis eſt: ad docendum]neſcientes. Et hoc tam ver- bo. Ut in libris legis:q̄ exemplo. Ut in hiſtorialibus [ad arguendum]negligentes in agiographis ꝛ mora- libus. Ut in libris ſapientialibus [ad corripiendum] .i.dure increpandum rebelles Ut in prophetis [ad e- rudiendum]rudes ꝛ diſcere petentes ꝛ incipiētes Ut in euangelio ꝛ epiſtolis. Erudiendus inq̄ [in iuſticia] .i.vt iuſtum faciat:nec ſolum iuſtum:ſed perfectum. Et hoc eſt ꝙ ſubdit [vt perfectus ſit homo dei].i.qui deo ſeruit ꝛ ei fecit homagium. Perfectus:ſcʒ exequē do ad qd̄ inſtructus eſt:ꝛ alios docendo:q: Perfectus omnis erit ſi ſit ſicut magiſter eius. Lu.vi. De illo au tem legitur Act.i. Cepit ieſus facere ꝛ docere. Mat. v. Eſtote perfecti ſicut magiſter veſter celeſtis perfe- ctus eſt. [Homo inquā dei inſtructus]per ſcripturas [ad omne opus bonum]ſcʒ quantum ad deum:ad ſeip ſum ꝛ ad proximum. Uel quantum ad opus inchoati- onis:profectus ꝛ perfectionis.

¶ Notandum ꝙ Uir ſanctus debet eſſe ꝑfectus multi plici perfectione.

Vir ſctūs multiplici ꝑfectione debet eſſe perfectus.

Primo Sane cognitionis que habetur per fidem Sic homo dicitur perfectus clericus qui nouit omnia co- gnoſcenda. Sic perfecta dies.i. Cor.i. Sitis perfecti in eodem ſenſu: ꝛ in eadem ſcientia.

Scd̄o Recte intētionis que habetur per ſpem Sic o- culus dicitur perfectus qñ recte reſpicit ſolem in rota .i. Pe.i. Succincti lūbos mētis veſtre ſobrii ꝛ ꝑfecti ſperate in eā que vobis offertur gratiam ꝛc.

Tertio Uere dilectionis que habetur per charitatem Sicut homo dicitur amicus perfectus qui ſemper di- ligit. Col.iii. Ante omnia charitatem habentes q̄ eſt vinculum perfectionis.

Quarto Diſcrete locutionis que habetur per pruden- tiam. Sic perfecta dicitur ianua que claudit ꝛ aperit oportune Iac.iii. Si quis non offendit in verbo hic ꝑ- fectus eſt vir. Amos.quinto: Perfecte loquentem ab- ominati ſunt.

Quinto Sancte operationis que habetur per iuſticiā Sic dicitur perfectus artifex q̄ facit prout debet. Ge. xvii. Ambula coram me ꝛ eſto perfectus.

Sexto Honeſte conuerſationis que habetur per tem perātiam Sic dicitur perfecta pulcritudo vbi nihil ap paret turpitudinis Deut.xviii. Perfectus eris ꝛ abſq̄ macula cum domino deo tuo.

Septimo Perpetue continuationis que habetur per fortitudinem: Sic dicitur opus perfectum quando du ctum eſt ad finem Iaco.i. Patientia opus perfectum habet vt ſitis perfecti ꝛ integri in nullo deficientes.

Hic queritur ſuper illud. Doctrinam meā.

Contra. Chriſtus dicit Ioh.vii. Doctrina mea non eſt mea. Ergo male dicit apoſtolus doctrinam meā. Rñ. Meam dicit miniſterio.non autoritate. Item ſuper illud. Qualia mihi facta ſunt antiochie. Contra. An- tiochie nullam legitur tribulationem paſſus eſſe Ut patet Act.xv. Rñ. ſm Chriſ. Hic loquitur de Antio chia Perſidis:de qua erat Timotheus. Non de An- tiochia Syrie. Item ſuper illud. Omnes qui pie vo- lunt viuere perſecutionem patientur. Contra. Multi ſancti viuunt in magna pace ꝛ conſolatione. Reſpōſio. Perſecutionem accipit large pro quacunque tribula tione:ſiue exteriori ſiue interiori:ſine quarum altera non viuit iuſtus. Item Opponitur:quia ſimiliter ma li non viuunt ſine vlla tribulatione. Rñ. Habent tribu lationem ſed non patiuntur:q: nō ſuſtinent patienter. Item ſuper illud. Mali homines proficient in peius Contra. Supra eodem vltra nō proficient. Reſponſi. Ibi loquitur de quibuſdam ſpecialiter:hic de malis ge neraliter. Item ſuper illud. Sacras litteras. Contra. Littere ipſe nihil habent ſanctitatis. Reſpōſ. Sacre dicuntur non ratione ſignorum ſed rerum ſignatarum que ſacre ſūt licet ipſe figure litterarum non ſint alijs ſacratiores. Item ſuper illud. Omnis ſcriptura. Glo. Cuius autor eſt deus. Contra. Omnis vere ſcripture autor eſt deus. Rñſ. Omnium verarum ſcripturarum autor eſt deus modo communi:ſcʒ per communem re- uelationem.ſ.naturalis auctorum ad cognitionem illu ſtrando. Sed hec modo ſpeciali.ſ.per reuelationem ſpecialem:per gratiam inſpirando.

Capitulum quartum.

TEſtificor coꝛã deo ꝛ ieſu chꝛiſto: qui iudicaturus eſt viuos et moꝛtuos: ꝛ per aduentum ipſius ꝛ regnum eius.

¶ Precedenti capitulo monuit ad pſeuerantiam in credendo. Hic monet ad perſeuerantiam in docendo. Et hoc duplici ratione. Primo propter maliciam futuri tpis. Secundo propter propinquitatem ſue moꝛtis. ibi. Tu vero vigila. Prima ratio talis eſt: Inſtãdum eſt bono contra malum oppoſitum futurum. Sȝ erit tẽpꝰ cuȝ ſanam doctrinam nõ ſuſtinebunt: ergo modo inſtandũ eſt ſane doctrine. Primo ergo hoꝛtatur ad perſeuerantem predicationis inſtantiam. Secũdo ſubdit cauſã neceſſariam. ibi. Erit enim tempus. In prima ponit Primo adiurationem. Secundo exhoꝛtationem. ibi. Predica verbum. Adiurat autem pꝛimo per diuinas perſonas. Secundo p diuinos effectus. ibi. Et per aduentum. Dicit ergo [Teſtificoꝛ] q. Ita littere ſacre poſſunt te inſtruere ad ſalutem: ꝛ q2 ſic eſt [teſtificoꝛ coꝛam deo] patre. i. aduro te: teſte deo patre [ꝛ chꝛiſto ieſu] deo filio. Simile habetur. j. Timo. v. Teſtoꝛ coꝛam deo ꝛ domino ieſu chꝛiſto [qui] chꝛiſtus ieſus [iudicaturus eſt] q2 Pater omne iudicium dedit filio. Iohã. v. [viuos ꝛ moꝛtuos] Hoc dupliciter legitur Primo ſic [viuos ꝛ moꝛtuos] Coꝛpoꝛaliter. i. illos qui viui reperientur reſidui toꝛmentis antichꝛiſti: ꝛ illos qui tunc moꝛtui reperientur. Scḋo modo [viuos ꝛ moꝛtuos] ſpũalit̃ ſcȝ iuſtos ꝛ iniuſtos. Act. x. Conſtitutus eſt a deo iudex viuoꝛum et moꝛtuoꝛum [ꝛ] teſtificoꝛ etiam [per aduentum ipſiꝰ] Uel pꝛimum propter quem amandus eſt: ꝛ regratiandus Uel vltimum: propter quem timendus [et] teſtificoꝛ etiam p [regnum eius] eternum: vt tu ei cõregnes.

ps.cxliiij Ps. Regnum tuum regnum omnium ſeculoꝛum.

Pꝛedica verbũ: inſta opoꝛtune: impoꝛtune.

¶ Hic ſubdit exhoꝛtationem: ꝛ hoc ad duo. Pꝛimo vt homines inſtruat in bono. Secundo vt reuocet a malo. ibi. Argue. In pꝛima tangit inſtructionis pꝛſo Materiam. Secundo Foꝛmam. ibi. Inſta opoꝛtune. Dicit ergo [Pꝛedica verbum] Nõ determinat qḋ verbũ q2 antonomaſice intelligitur de verbo dei. Eſaie. lviij. Clama ne ceſſes. Et Eccl. quarto. Nec retineas verbum in tempoꝛe ſalutis [inſta] id eſt inſtanter pꝛedica [opoꝛtune] quoad eos quibus placet Pꝛou. xv. Sermo opoꝛtunus eſt optimꝰ [impoꝛtune] quãtum ad eos quibus diſplicet et quibus verbum dei eſt in odio. Et licet q̃ntum ad eos videaris impoꝛtunus tu tamen opoꝛtune agis.

Argue: obſecra: increpa: in omni patientia ꝛ doctrina.

¶ Hic hoꝛtatur vt reuocet homines a malo. Ubi ponit pꝛimo multiplicem reuocationis actum. Secundo ſubdit agendi modum. ibi. In omni patientia. Mali autem aut reuocanti adquieſcunt. Aut negligũt. Aut reſiſtunt Pꝛimi ſunt Obſecrandi. Secundi Arguendi Tertij Increpandi. Dicit ergo [Argue] q. Et non ſolum pꝛedica: ſed [argue] negligentes. Uel poteſt iungi hoc qḋ eſt impoꝛtune cum hoc qḋ eſt argue ſic. Impoꝛtune [argue] negligentes [obſecra]. i. adiura volentes [increpa] verbis aſperis in peccato perſiſtentes. Et pꝛemittit obſecrationem increpationi: q2 ſamaritanus infudit oleum et vinum. Luc. x. Increpa inquã [in omni patientia] quo ad repugnantes [ꝛ doctrina] quo adquieſcentes. Hec autem duo bene iungit patiẽtiam ꝛ doctrinam. Doctrina enim viri per patientiam noſcitur. Pꝛouerb. xix. Et in Ps. Bene patiẽtes erũt vt annuncient ꝛc.

ps.xci. **Erit enim tempus cum ſanam doctrinam non ſuſtinebunt: ſed ad ſua deſideria coaceruabunt ſibi magiſtros pꝛurientes auribꝰ**

¶ Superius monuit ad pꝛedicationis inſtantiaȝ. Hic ſubdit inſtantie cauſam neceſſariam que eſt malicia futuri tpis. Et hec duplex. Pꝛima q2 homines futuri tpis contemnent doctrinam ſalutis quo ad moꝛes. Secundo: q2 ꝛ doctrinam quo ad fidem. ibi. Et a veritate fidem. In pꝛima tangit tria circa malos futuros. Pꝛimo contemptum boni. Scḋo libidinem mali. Sed ad ſua deſideria. Dicit ergo [Erit eñ] q. Ita moneo vt inſtes pꝛedicationi. Et neceſſe eſt modo. [Erit enim] in futuro [tps] malum ꝛ periculoſum Supꝛa. tertio. In nouiſſimis diebus inſtabunt tẽpoꝛa periculoſa [cũ ſanam doctrinam]. i. doctrinam ſanitatis effectiuaȝ Sicut medicina dicitur ſana. ps. Miſit verbum ſuum: ꝛ ſanauit eos [nõ ſuſtinebunt] quaſi ſibi oneroſum: q2 ps.cix.
Cõpedes in pedibus ſtulto doctrina Ecc. xxj. Amos. v. Odio habuerunt coꝛripientem [ſed coaceruabunt ſibi magiſtros] ad ſua deſideria. i. ſm ſua deſideria docentes eos. Eſa. xxx. Qui dicunt videntibꝰ nolite ꝛc. Et poſt Loquimini nobis placẽtia. Et Pꝛouer. xviij. Non recipit ſtultus verba pꝛudentie niſi ea dixeris q̃ verſantur in coꝛde ſuo. Et dicit optime coaceruabunt. Sicut lapides. Aceruus eñ eſt aggregatio diuerſaꝝ rerum irrationabilium ſibi inuicem conuenientium: A Aceruus
qualis eſt congregatio hereticoꝝ. Qui irrationabiles quid ſit.
ſunt: q2 rationi nõ adquieſcunt: ꝛ ſibi inuicem nõ conueniũt pꝛopẽ diuerſas ſectas ꝛ contrarias.
Dicit etiam magiſtros in plurali. Magiſter enim totiꝰ A
eccleſie: vnus eſt chꝛiſtus. Mat. xxiij. Magiſtri autẽ Hereſum
hereſũ diuerſi. Iac. iij. Nolite plures magiſtri fieri Ip magiſtri
ſi dico [pꝛurientes auribus] ſcȝ deſiderio audiendi cu ſũt diuerſi
rioſa ꝛ inutilia ſimiles Athenienſibus Act. xvij. Uel [magiſtros pꝛurientes] id eſt pꝛuritũ generantes [auribus] vñ Chꝛy. dicit. Scalpentes auditum.

Et a veritate quidem auditum auertẽt ad fabulas autem conuertentur.

¶ Hic oſtendit q̃ contemnẽt doctrinam veritatis quo ad fidem. Ubi implicat duo Pꝛimo contemptum veritatis. Secundo amoꝛem vanitatis. ibi. Ad fabulas. Dicit ergo [Et a veritate quidem] fide catholice [auditum] interioꝛem ꝛ etiam exterioꝛem [auertent] Eſaie. lix. Coꝛruit veritas in plateis: propter hoc exclamat. ps. Saluum me fac domine qm̃ defecit ſanctus: quoniam diminute ſunt veritates ꝛc. Ueritas ſcȝ Uite Iuſticie ꝛ Doctrine. [Ad fabulas autem] quas magiſtri ſui docent que directe opponũtur veritati: q2 ſm Tullium Fabula eſt vbi nec vere nec veriſimiles res narrantur [cõuertentur] Eccleſi. xx. Homo acharis quaſi fabula vana et in oꝛe indiſciplinati aſſidua erit. ps.x.

Tu vero vigila: in omnibus laboꝛa: opus fac euangeliſte: miniſterium tuum imple: ſobꝛius eſto.

¶ Hic monet ad pꝛedicationis perſeuerantiam ratione ſumpta ex propinquitate ſue moꝛtis. Que ratio ſic poteſt foꝛmari. Seneſcente ꝛ deficiente patre debet magis vacare laboꝛe filius: ſȝ Paulus pater eſt Timothei. Ergo inſtãte moꝛte Pauli magis debebat vacare pꝛedicationi Timotheus. Ergo pꝛimo ponit exhoꝛtationem ad doctrinam. Secundo ſubdit rationem neceſſariam. ibi. Ego enim delitoꝛ iam.
In pꝛima tangit quinq; pꝛelatũ perficientia Que ſũt
Attentio ſtudij: quo ad actum coꝛdis.
Pꝛedicatio verbi: quo ad actum oꝛis. B
Edificatio exempli: quo ad actum operis. Pꝛelatus
Cõſũmatio officij: quo ad actum continuationis. pficientia
Moderatio ſui: quo ad actum diſcretionis. ſũt quinq;.
Ergo pꝛelatus debet eſſe attentus meditando. Ideo dicit Tu vero vigila. Laboꝛioſus pꝛedicando. Ideo ſubdit In omnibus laboꝛa Edificans operando. Ideo addit Opus fac euangeliſte. Potens conſummando. Ideo dicit miniſterium tuum imple. Modeſtus viuendo Ideo addit Sobꝛius eſto. Dicit ergo [Tu vero] q. Ita Illi facient: tu vero interdũ dũ tempꝰ habes opoꝛtunũ [vigila] in diſciplina ꝛ doctrina eccleſiaſtica Tanq̃ Ianitoꝛ Marcialis. xiij. Ianitoꝛi pꝛecepit

vt vigilet.
Tanq̃ ſpeculatoꝛ Ezech. iij. Fili hominis ſpeculato-
ps. cj. rem dedi te domui iſrael. Pſalmiſta. Uigilaui ⁊ fact⁹
ſum ſicut paſſer. ⁊c.
Tanq̃ paſtoꝛ Luc. ij. Erant paſtoꝛes vigilantes. Tu ergo perſonaliter. nõ per vicarium. vigila diligenter nec reddas te pigrum [in omnibus] hominibus ſcꝫ docendis [laboꝛa] inſtruendo incipientes: incitando pro-ficientes: confirmãdo perfectos. Eſa. xxxij. Beati qui ſeminatis ſuper omnes aquas. Ergo: in omnibus Generaliter: laboꝛa Penaliter. [opus] q. Et non ſolũ doceas oꝛe: ſed etiam [opus fac euangeliſte] vt qđ oꝛe euangelizas: opere facias. Ro. xv. Non audeo aliquid loqui eoꝛũ que p me nõ efficit chꝛiſt⁹. Fac inq̃ vt [miniſteriũ tuum] pfecte compleas: hoc eſt qđ ſubdit [miniſterium tuum] ſcꝫ epiſcopatus tui. Non dominium. Nam qui maioꝛ veſtrum eſt erit miniſter veſter [imple] .i. perfecte comple. ſcientia ſcꝫ: doctrina: ⁊ vita. Ergo miniſterium humiliter: imple perſeueranter: ⁊ vt melius impleas [ſobrius eſto] .i. in omnibus modum ſerua. Hoc dicit ne foꝛte occaſione dicti precepti ſe nimis affligeret. i. pet. v. Sobꝛij eſtote ⁊ vigilate ⁊c.

D Euangeliſta debet facere ſeptem.
¶ Nota hic q̃d euãgeliſta ſeptẽ opera debet facere. Pꝛimo Terrena contemnere. Mat. xix. Ecce nos reliquimus omnia ⁊c.
Secundo Solis ſpiritualibus vacare Supꝛa. ſecũ. Nemo militans deo implicat ſe ſecularibus negocijs.
Tertio Carnem domare. i. Coꝛ. ix. Caſtigo coꝛpus meum: ⁊ in ſeruitutem redigo.
Quarto Carnalibus parentibus renunciare. Galath. i. Continuo nõ adquieui carni ⁊ ſanguini.
Quinto Studio ſcripturarum ſanctarum intendere. pꝛime Timothe. quarto. Dum venio attende lectioni exhoꝛtationi ⁊ do.
Sexto Peccatis ⁊ miſerijs hominum compati ⁊ ſubuenire. ij. Coꝛinth. vndecimo. Quis infirmatur ⁊ ego non infirmoꝛ.
Septimo Pꝛo his quibus pꝛedicat deum aſſidue oꝛare. Ro. i. Teſtis eſt mihi deus q̃ ſine intermiſſione memoꝛiam veſtri facio ſemper in oꝛationibus meis.

Ego enim iam delibor: ⁊ tempus reſolutionis mee inſtat.

¶ Hic ſubdit cauſam exhoꝛtationis neceſſariam ſcꝫ ppinquatio ſue moꝛtis. Ubi pꝛimo oſtendit q̃ cito moriturus ſit. Secundo: q̃ bene vixerit. ibi. Bonum certamen. Tertio: q̃rum pꝛemium ei paratum ſit. ibi. In reliquo repoſita. Quarto q̃ idem pꝛemium etiam alijs ſanctis erit. ibi. Non ſolum autem. In pꝛima tangit Pꝛimo ſignum pꝛopinquitatis: qꝛ iam deliboꝛ. Secundo ipſam pꝛopinquitatem moꝛtis: qꝛ tempus reſolutionis. Dicit ergo [Ego] q. Uigila ⁊ laboꝛa: ⁊ ſic te opoꝛtet facere [Ego enim iam deliboꝛ] id eſt deguſtoꝛ: ⁊ incipio deo offerri: ſicut grata hoſtia Quando enim aliqđ liquidum deo offerebatur: deguſtabat ſacerdos an eſſet dignum offerri vel non. Uel ſic: paſſiones apoſtoli quaſi quedam pꝛelibationes erant. Sub iſta metaphoꝛa dicit [Ego enim iam deliboꝛ] ſcꝫ p incarcerationeꝫ [⁊ tempus mee reſolutionis inſtat] per moꝛtẽ. Moꝛs
Ps. cxlj. enim ſanctoꝛum reſolutio dicitur: qꝛ de carcere coꝛpoꝛis educuntur. Pſ. Educ de carcere animam meam. Moꝛs autem peccatoꝛum nõ eſt reſolutio ſed religatio: qꝛ ligantur anime foꝛtioꝛibus vinculis in inferno. Mat. xxij. Ligatis manibus ⁊ pedibus mittite eum in tenebꝛas exterioꝛes.

Bonum certamen certaui: curſum conſũmaui: fidem ſeruaui.

¶ Hic oſtendit q̃ bene vixerit. Ubi ad expꝛeſſionem bone vite introducitur. In pꝛima ſimilitudo Boni pugilis. Curſoꝛis agilis: Serui fidelis. Fuit enim bonus pugil in bello fidei. Ideo dicit Bonum certamẽ certaui. Agilis curſoꝛ in campo ſeculi. Ideo ſubdit Curſũ conſummaui. Fidelis ſeruus in domo domini. Ideo addit Fidem ſeruaui Circa certamen notantur duo. Genus: qꝛ bonum ⁊c. Actus qꝛ certaui. Utrunq̃ commendabile: ⁊ debitum genus: ⁊ perfectus actus. Dicit ergo [Bonum ⁊c.] Hoc dupliciter continuatur. Pꝛimo modo ſic. Quaſi enim quis quereret. Unde ſcis moꝛtẽ tuam inſtare Reſpondet qꝛ [curſum conſũmaui] Alio modo ſic Ita tempus reſolutionis mee inſtat: non tamen timeo: qꝛ [bonum certamen certaui] fidem contra aduerſarios hactenus defendendo. i. Coꝛ. ix. Sic pugno non quaſi aerem verberans [curſum cõſummaui] fidem ſuſcipere volentibus pꝛedicando. Pꝛedicationẽ enim ſuam vocat curſum: ad Gala. ij. pꝛopter facilem Ps. cxlvij. peccatoꝛum conuerſionem: qꝛ ps. Uelociter currit ſermo eius [fidem ſeruaui] in confeſſione fidei perſeuerãdo: ⁊ me pꝛo ea quaſi pꝛo capite chꝛiſtiane religionis exponendo. Hec eſt pꝛudentia ſerpentis qui totũ coꝛpus exponit pꝛo tuendo capite. Mat. x. Eſtote pꝛudẽtes ſicut ſerpentes.

In reliquo repoſita eſt mihi coꝛona iuſticie: quam reddet mihi dominus in illa die iuſtus iudex. Non ſolum autem mihi: ſed ⁊ his qui diligunt aduentum eius.

¶ Hic ſubdit pꝛemium ſibi paratum. Circa qđ notantꝛ quattuoꝛ: ſcꝫ Beatitudo: qꝛ coꝛona iuſticie. Beatificabile: qꝛ reddet mihi. Beatificans: qꝛ Dominus iuſtus. Opoꝛtunum beatificandi tempus: qꝛ In illa die. Dicit ergo [In reliquo] id eſt in futuro tempoꝛe [repoſita eſt mihi] quaſi in depoſito qđ nullus a me auferet. Supꝛa. i. Scio cui credidi ⁊ certus ſum [coꝛona iuſticie] id eſt que debetur iuſtis: id eſt pꝛemium eternum qđ debetur victoꝛibus Quod vocatur coꝛona: qꝛ interminabile. Supꝛa. ij. Non coꝛonabitur niſi qui le. cer. ⁊c. Eſa. xxviij. Erit dominus exercituum coꝛona glorie ⁊ ſertum exultationis reſiduo populi ſui [quã reddet mihi dominus] qꝛ ſcꝫ mihi pꝛomiſit ⁊ ego merui. Ideo dicit reddet [in illa die] In die ſcꝫ moꝛtis mee. Et hoc faciet: qꝛ ipſe eſt [iuſtus iudex] ps. Deus iudex iuſt⁹ foꝛtis ⁊ patiens ⁊c. [Non ſolum autem mihi] reddet dñs huiuſmodi coꝛonam [ſed ⁊ his] omnibus [qui diligunt aduentum eius] vltimum ſcꝫ ad iudicium: clamantes Ps. vij. cum Iohanne. Apoc. vlti. Ueni domine Ieſu: non his qui timent: id eſt qui habent cauſam timendi: ſcꝫ peccatum moꝛtale. Oſee. vij. Quid facietis in die aduentus eius. Uel [qui diligunt aduentum eius] pꝛimum ſcꝫ in carne qui ſcꝫ eum factis ⁊ operibus non impugnant. Ergo coꝛona glorie eſt Futura. Unde dicit in reliquo ſcꝫ tempoꝛe. Parata vnde dicit repoſita. Perpetua vñ dicit Coꝛona. Inclyta vnde dicit Iuſticie. Debita vñ dicit: quam reddet mihi Opoꝛtuna vnde dicit. In illa die. Certa vnde dicit iuſtus iudex.

Hic queritur ſuper illud. Qui iudicaturus
eſt viuos ⁊ moꝛtuos. Glo. Qui viui reperientur poſt pſecutiones antichꝛiſti Ergo videtur q̃ illi non ſint morituri. Contra Heb. ix. Statutum eſt omnibus ſemel moꝛi: poſt hec autem iudicium. Rñ. Omnes ſunt morituri: qꝛ omnes ſunt peccato oꝛiginali obligati. Quod autem dicitur q̃ iudicabit viuos et moꝛtuos: hec differentia refertur ad tempus ante iudicium. Non ad tps iudicij: qꝛ tunc omnes erunt pꝛius moꝛtui ⁊ poſt reſuſcitati. Item ſuper illud. Inſta opoꝛtune: impoꝛtune. Contra. Sermo impoꝛtunus magis exacerbat q̃ edificat. Rñ. ſm Gloſam. Exacerbat pꝛius: ſed edificat poſtmodum. Item ſuper illud. Pꝛurientes auribus. Glo. Pꝛuritu libidinis coꝛrumpitur in carne integritas caſtitatis. Contra. Ergo ſolo pꝛuritu carnis perditur aureola virginitatis. Rñſ. Non pꝛopter hoc perditur virginitatis eſſentia: ſed eius integritas. i. puritas omnimoda ſiue perfectio. Uel ſi perditur: reparari poteſt per penitentiam. Item ſuper illud. A veritate quidem auditum auertent. Contra. Omnes deſiderant ſcire veritatem. Rñ. Ueritas per ſe amatur ſcꝫ inquantum eſt veritas: ſed per accidens ab aliquibus oditur inq̃tum falſis eoꝛum moꝛibus contraria. Item ſup illđ. Sobꝛius eſto. Gloſ. Hec virtus omnes alias temperat. Contra: Non temperat fidem: aut ſpem: aut chari

tatem eam non ſit circa eandem materiam. Reſpon. Non temperat earum motus uniformando. ſz remouendo prohibens ſcz exceſſum. Item ſuper illud Curſuz conſummaui. Contra ſm Glo. Quomodo potuit hoc dicere cui reſtabat paſſionis tam magne concertatio. Rñ. ſm Gloſam. Hoc dicit non propter rem plenam ſz propter ſpem firmam. Item ſuper illud. Fidem ſeruaui. Gloſ. Apoſtolus ſua appropinquante paſſione bona merita ſua commemorat. Contra. Prouerbioꝝ. xxvii. Laudet te alienus ꝛ non os tuum. Rñ. Apoſtolus hoc faciebat vt Timotheum ad ſimilia prouocaret ꝛc. Item ſuper illud. Quam reddet mihi domin⁹. Contra. Roꝫ. vi. Gratia dei vita eterna: ergo ex gratia datur: ꝛ non redditur ex iuſticia. Rñ. Ex gratia datur: comparatione habita ad radicem meriti. Et ex iuſticia: comparatione habita ad ſubſtantiam operis: ꝛ conſenſum liberi arbitrij.

Feſtina ad me venire cito Demas enim me reliquit: diligens hoc ſeculum ꝛ abijt Theſſalonicam. Creſcens in Galatiam. Tit⁹ in Dalmatiam. Lucas eſt mecum ſolus.

¶ Hec eſt quarta pars totius epiſtole. Ubi poſt ſalutationem gratiarumactionem ꝛ inſtructionem ponit quaſi epiſtole concluſionem. In qua oſtendit affectum ſuum ad Timotheum. Primo eum ad ſe vocando. Secundo eum ſalutando. ibi. Salutant te Eubolus. In prima primo monet vt feſtinanter veniat. Secundo oſtendit cum quibus perſonis ꝛ rebus venire debeat. ibi. Marcum aſſume. Tertio vt magis feſtinet: mala que in eius abſentia ſuſtinuit inſinuat. ibi. Alexander erarius. Quarto indicat per que loca ꝛ quando venire oporteat. ibi. Eraſtus remanſit. In prima ponit primo exhortationem. Secundo exhortationis rationem. ibi. Demas enim me. Dicit ergo [Feſtina] quaſi Ita tempus reſolutionis mee inſtat Et quia ſic eſt [Feſtina ad me venire cito] quia volo te ante mortem videre. Ro. i. Deſidero videre vos vt aliquid impertiar gratie ſpiritualis. Nec ſolum ob hoc feſtina: ſed etiam quia quodam modo ſum ſolus [Demas enim me dereliquit] tempore aduerſitatis. Eſt enim amicus ſm tempus ꝛ nõ permanebit in tempore tribulationis. Hic eſt ille Demas de quo Col. iiij. Salutat vos Lucas medicus chariſſimus: ꝛ Demas Ipſe inquam [diligẽs hoc ſeculum] preſens: non futurum. i. amore preſentis ſeculi me dereliquit [ꝛ abijt Theſſalonicam] que eſt ciuitas Macedonie: Fatuus Demas quia ꝛ declinat a bono ꝛ adheret malo et fertur motu proprio. Et [Creſcens] abijt ſup. [in Galatiam] videlicet a me miſſus in miniſterium ꝛ [Titus] ſimiliter miſſus a me abijt [in Dalmatiam: Lucas] ſcz euãgeliſta [eſt mecum ſolus] Chryſ. Lucas indiuiſe ſe habebat ad Paulum: qui ꝛ Euangelium ſcripſit. Actus ꝛ vniuerſales epiſtolas. i. catholicas: amator laboris ꝛ diſcipline.

Marcum aſſume. ꝛ adduc tecum. Eſt enim mihi vtilis in miniſterio. Tychicum autem miſi Epheſum.

¶ Hic oſtendit cum quibus venire debeat. Et primo cũ quibus perſonis. Secundo cum quibus rebus. ibi. Penulam quam reliqui. In prima Primo tãgit perſonam aſſumendam. Secundo aſſumptionis cauſam. ibi. Eſt enim mihi vtilis. Tertio ſoluit queſtionem tacitam. ibi. Tychicum autem miſi. Dicit ergo [Marcum aſſume ꝛ adduc tecum] Hic erat conſobrinus Barnabe Sicut habetur Colo. iiij. qui aliquando Johannes dictus eſt: ob quem fuit diſſenſio inter Paulum ꝛ Barnabam. Act. xiij. Hic eſt de quo Petrus ſcribit. i. Pe. v. Salutat vos eccleſia que eſt in Babylone: ꝛ Marcus filius meus. Aliquando enim cum Petro: aliquãdo cũ Paulo fuit. Ut dicit Haymo [eſt enim mihi vtilis in miniſterium] euangelij ſcz ꝛ predicationis. Chryſoſt. Licet in vinculis exiſtens: non negligebat euangelij predicationem [Tychicum autem miſi Epheſum] qui vice tua ibi aget. Unde facilius venire potes: quia per

E Marcus Barnabe fuit conſobrinus.

hoc non impedietur officium tuum. De hoc Tychico. Colo. quarto. Que circa me ſunt omnia vobis nota faciet Tychicus chariſſimus.

Penulam quam reliqui Troade apud Carpum veniens affer tecum: et libros: maxime autem membranas.

¶ Hic oſtendit cum quibus rebus venire debeat. Et primo cum quibus veſtibus. Secundo cum quibus libris. ibi. Et libros. Dicit ergo [Penulam quam reliqui Troade apud Carpum] illum hominem [veniens affer tecum.]

F Penula quid ſit.

Quid ſit iſta penula: duplex eſt opinio Scdm Haymonem Penula eſt veſtis conſularis quam ſibi ob recordationem retinuerat a patre ſuo: conſuetudo enim erat Romanis vt ſe pacifice recipientes: vocarent fratres ꝛ darent eis romanas libertates: ꝛ poteſtatem faciendi curiam: ꝛ conſules: ꝛ inſignia conſularia. Hoc ergo conceſſerunt Tharſenſibus ſibi occurrentibus: ꝛ pacifice eos recipientibus: inter quos erat pater Pauli: qui nobilis erat et vnus de conſularibus: ꝛ habebat huiuſmodi veſtem conſularem. Unde etiam Paulus vocat ſe ciuem romanum. Act. xxvi. Huiuſmodi ergo veſtem penulam vocat ſm Haymonem: et hanc vult ſibi afferri. Scdm Hieroñ. Penula eſt volumen legis quod vult ſibi afferri. Affer inquam penulã [ꝛ libros] ſcz ſcriptos [maxime autẽ mẽbranas] nõ ſcriptas vt ibi ſcribã epiſtolas meas ad memoriam aliorum: nõ meã.

Alexander erarius multa mala mihi oſtendit. Reddet illi dominus ſecundum opera eius: quem ꝛ tu deuita. Ualde enim reſtitit verbis noſtris.

¶ Hic vt magis feſtinet inſinuat ei mala que in eius abſentia ſuſtinuit. Ubi tangit tria genera perſonarum Primo perſonas vitandas que ei tribulationem intulerunt. Secundo perſonas miſerandas: que eum ex timore dimiſerunt. ibi. In prima mea defenſione. Tertio perſonas imitandas ꝛ laudandas que ei in tribulationibus aliquando ſubuenerunt. ibi. Saluta Priſcaꝫ ꝛ Aquilam. In prima tangit primo Alexandri culpã. Secundo penam futuram. ibi. Reddet illi dominus. Tertio excommunicationis ſententiam. ibi. Quem ꝛ tu deuita. Quarto ſententie cauſam iuſtam. ibi. Ualde enim reſtitit. Dicit ergo [Alexander] q. Illi me dereliquerunt. Sz [alexander erarius] id eſt faber eorum que fiebant ex ere. Uel cuſtos erarij Diane [multa mala oſtendit mihi] id eſt fecit. Hic eſt alexander qui fabricat edes Diane apud Athenas qui omnes contra apoſtolum commouit. Ubi autem hoc factum ſit: non legitur. Sz Act. xix. Demetrius apud Epheſum talia egiſſe reperitur Et dicit: oſtendit: non fecit: quia perſecutio illa non venit ad finem: ꝛ propoſitum eius: ſed ceſſauit. Hic eſt Alexander qui dicitur circa finẽ naufragaſſe. i. Tim. i. Et quia hoc fecit [reddet illi domin⁹] Non dicit reddat: ſed reddet: quia verbum eſt prenunciantis non imprecantis Reddet inquam [ſm opera eius] Apoc. xiiij. Opera enim illorum ſequuntur illos [quem ꝛ tu deuita] tanꝗ excommunicatum ꝛ hereticũ [Ualde enim reſtitit verbis meis] nõ ſolum per ſeipſum ſz etiam alios cõtra me commouẽdo. Titum. vi. Hereticum poſt primam ꝛ ſecundam correptionem deuita.

In prima mea defenſione nemo mihi affuit: ſed omnes me dereliquerunt: non illis imputetur.

¶ Hic tangit perſonas miſerandas. Ubi oſtendit primo ꝙ ſolus relictus fuit. Secundo ꝙ relinquentibus parcit. ibi. Non illis imputetur ꝛ cet. Tertio ꝙ deus eum adiuuit. ibi. Dominus mihi aſtitit. Quarto ꝙ plene eum liberauit. ibi. Liberauit me dominus. Dicit ergo [In prima] q. Ita mihi fecit Alexander: ſz ꝛ alij me dimiſerunt: quia [In prima mea defenſione]. i. quando primo cepi defendere euangelium contra illũ Alexandrum

xandrum. Et per hoc innuit ſe ſepe congreſſum. Vel [in prima mea defenſione]. i. tribulatione: q2 preſens tribulatio: defenſio dicitur: q2 iuſtos a futura damnatione defendit [nemo mihi affuit] adiutor [ſed oēs mei me dereliquerunt] zacharie. xiij. Percute paſtorem et diſpergentur oues gregis [non illis imputetur] ad culpam: q2 hoc ex hūmano timore fecerunt ſicut τ diſcipuli quando chriſto relicto omnes fugerunt Matthei viceſimoſexto.

Dominus autem mihi aſtitit τ confortauit me: vt per me predicatio impleretur: τ audiant omnes gentes quod liberatus ſum de ore leonis.

¶ Hic oſtendit q̄ deus adiuuit Ubi primo ſibi affuiſſe innuit diuinam preſentiam. Secundo preſentie efficaciam. ibi. Et confortauit. Tertio efficacie vtilitatem. ibi. Ut per me predicatio. Dicit ergo [Dominus mihi aſtitit] adiutor ſcʒ ad patiendum quanto ſcʒ plꝰ ab hominibus relictus fui. Pſ. Non vidi iuſtum derelictum. Heb. xiij. Dominus dixit nō te deſeram neque derelinquam [τ confortauit me] ad predicandum. Nu. i. Bonus dominus τ confortans in die tribulationis. Confortauit inquam ad hoc [vt per me predicatio impleretur] id eſt per me ad multos plene diuulgaret. Ut a Hieruſalem vſq; ad Illiricum repleuit euangelium Rom. xvj. [et audiant omnes gentes] euangelij ſcʒ p̄dicationem. Pſ. In omnem terram exiuit ſonus eorū [τ liberatus ſum] nunc [de ore leonis] id eſt Neronis. Licet poſtmodum ab eo occidendus Cum enim veniſſet Romā vinctꝰ: omiſſus eſt predicare. Sicut patet. Act. vlt. Chryſoſtomus Neronem dicit leonem propt furorem et fortitudinem regalem Uel [de ore leonis] id eſt diaboli: qui dicitur leo frequenter propter ſuam crudelitatem. prime Petri. vltimo. Tanquam leo rugiens circuiit τc.

Ps. xxxvj

¶ Notādū hic q̄ deꝰ confortat ſanctos ſuos in tribulatione ſex modis.

Sanctos ſuos confortat deꝰ in tribulatione ſex modis.

Primo Uirtutem ſuſtinendi eis augendo. j. Cor. x. Dabit etiam cum tentatione prouentum vt poſſitis ſuſtinere.

Secundo Cōſolationē eis immittendo. ij. Cor. j. Deꝰ totius conſolationis qui conſolatur nos in omni tribulatione noſtra.

Tertio Liberationem promittendo Mat. x. Nolite timere eos qui occidunt corpus τc.

Quarto Exempla ſanctorum monſtrando. j. Mac. vj. Elephantis oſtendunt ſanguinē vue. i. deuotionē cōfeſſorum: τ mori: id eſt fauorem martyrum.

Quinto Angelorum auxilia deſtinando. quart. Reg. ſexto. Noli timere: plures nobiſcum ſunt quā cū illis.

Sexto Celeſtia premia proponendo Gen. xv. Protector tuus τ merces tua magna nimis.

Liberauit me dominus ab omni opere malo: τ ſaluum faciet in regnum ſuum celeſte. Cui gloria in ſecula ſeculorum Amen.

¶ Hic oſtendit q̄ dominus eū plene liberauit. Et primo tangit liberationis beneficium. Secundo commēdat beneficium. ibi Cui gloria. In prima tangit liberationem duplicem. Primam factam in preſēti ab omni culpa per gratiam. Secundam exhibendam in futuro ab omni pena per gloriam. ibi. Et ſaluum faciet. Dicit ergo [Liberauit me dominus] non alius. Pſal. Dominus adiutor meus τ liberator meus Liberauit inquam [ab omni malo tempore] in preſenti per gratiam. Omnia grata. Et liberationis actualitas: q2 liberauit. Et liberandi neceſſitas: q2 me: ſcʒ ab omnibꝰ derelictus. Et liberantis poteſtas: q2 dominus: cui nemo reſiſtere poteſt. Et vinculorum qualitas: q2 ab omni opere malo [et ſaluum faciet] me in futuro Ipſe dico ducens me [in regnum ſuum celeſte] per gloriam Non in regnum terreſtre. Joh. xviij. Regnum meum non ē de hoc mundo Ergo qui eſt de hoc mundo non eſt chriſti regno [cui gloria in ſecula] conſecutiua [ſeculorū]

Ps. lxix.

. j. Timo. j. Regi ſeculorūʒ imortali inuiſibili ſoli deo τc. [Amen] Confirmatio eſt petitionis.

¶ Notandū hic q̄ Sicut captiuū cōtingit liberari multipliciter: ſic τ peccatorem.

Peccatorē contingit liberari multipliciter ad inſtar captiui.

Primo Per ſuffragia ſanctorum Sicut homo p merita τ preces amicorum. Gene. xix. Recordatus eſt dn̄s Abrae: τ liberauit Loth de ſubuerſione Sodome. Et ideo venerandi ſunt et exhortandi. primum. Regum. xiiij. Liberauit in illa die populus Jonatam vt nō moreretur ſcʒ orando Saul.

Scd̄o Per beneficia elemoſynarum Sicut adiudicatus morti. Uel mancipatus carceri per obſequia munerum. Ps. Beatus qui intelligit ſuper e. τc. Et poſt. Dominus conſeruet eum τ viuificet τ beatum faciet τc. ergo Conſeruabit a pena. Expugnabit in pugna. Uiuificabit in gratia. Beatificabit in gloria. Tob. quarto. Elemoſyna ab omni peccato τ a morte liberat τc. qd̄ ē contra auaros τc. Ps. xl.

Tertio Per ſupplicia corporum Sicut homo qñ facit emendam vel penitentiam corporalem: qd̄ fit in contritione: confeſſione: τ ſatiſfactione. De primo Prou. vj. Fac q̄ dico fili mi τ temetipſum libera qm̄ τc. De ſecundo Prouer. xij. Os iuſtorum liberabit eos. Ucȝ eſt in foro penitētie. De tertio Job. xxxiij. Libera eū vt non deſcendat in corruptionem: inueni in quo propitier ei: conſumpta eſt enim caro eius a ſupplicijs: hoc eſt contra delitioſos.

Quarto per diuinum beneplacitum Sicut pius iudex captiuum liberat qñ videt q̄ nec prece adquiritur: nec dono redimitur: nec aliquo ſeruicio releuatur. Neemi. nono. Conuerſi ſunt τ clamauerunt ad te: tu autem exaudiſti τ liberaſti eos.

Quinto per ſenſum diſcretionis. Sicut videns alios periclitari in tali loco: vitat illum. Periclitantur autem in mūdo malo in pſortio. Ideo Sap. x. Sapiētia iuſtū pereuntibus impijs liberauit. Hoſtes enim non curāt de pauperibus. Naute iactāt frumenta vt liberentur. Eccl'ſ. ix. Inuentuſq; ē ea vir pauper et liberauit vrbem per ſapietiam ſuam.

Sexto per verbum ſupplicatiōis Sicut pater audiēs clamare filium naufragantē liberat eum ſi poteſt. ps. Ad dominum cum tribularer clamaui τc. Exo. iij. Uidi afflictionem populi mei in egypto: τ clamorem eius audiui et deſcendi, vt liberarem eum τc. ps. Clamauerunt ad dn̄m cum tribularentur τc. Ps. cxix. Ps. clx.

Septimo per iudicium equitatis Sicut iudex in fine liberat iuſtum τ condemnat impium. Prouerbiorū. x. Juſticia a morte liberabit. ps. Tribulationes iuſtorum. Prouer. xj. Juſtus de anguſtia liberatus eſt τ tradetur impius pro eo. Ps. xxxiij

Saluta Priſcam et Aquilam et Oneſiphori domum.

¶ Hic tangit perſonas imitandas τ laudandas dicens [Saluta] q. Ita Alexandrum deuita: ſʒ [ſaluta priſcam] vxorem [τ aquilam] virum eiꝰ Hos ſpecialiter ſalutat: q2 apud eos hoſpitabatur. Act. xviij. [τ Oneſiphori domū]. i. familiam Supra. j. Det miſericordiam dn̄s Oneſiphori domui.

Eraſtus remanſit Corinthi: Trophimuʒ autēʒ reliqui infirmuʒ Myleti: feſtina ante hyemēʒ venire.

¶ Hic oſtendit per que loca τ quando venire debeat. Et primo per que loca. Secundo quando. ibi. Feſtina ante hyemem. Dicit ergo [Eraſtus autem remanſit Corinthi] Hec nominat vt per loca illa veniens viſitet eos [Trophimum reliqui īfirmum Mileti] Eſt autem Miletum prope Epheſum Ut dicit Chryſoſto. De iſto Trophimo habetur Act. xxj. [feſtina ante hyemem venire] Gloſa. Propter imbres τ frigora monet autumno venire.

Salutant te Eubolus τ Pudens τ Linus τ Claudia τ fratres omnes.

¶ Superius oſtendit ſuam affectionem ad Timotheū cum ad ſe vocando. Hic oſtendit idem eum ſalutando. Et primo ex parte aliorum. Secundo ex parte ſua. ibi. Dominus ieſus chriſtus. Dicit ergo [Salutat] q. Ita moneo vt feſtines: ⁊ vt affectu ſanctorum qui mecum ſunt cognitis: libentius ⁊ citius venias: ſcias q̄ [Salutant te Eubolus ⁊ Pudens ⁊ Linus] Hunc Linum ſicut dicit Chryſo. tradit hiſtoria: ſecundum poſt Petrū Epiſcopum Romanorum [et Claudia] etiam ſalutat [et omnes fratres]

Dominus ieſus chriſtus cum ſpiritu tuo. Gratia vobiſcum. Amen.

¶ Hic ſalutat eum ex parte ſua. Ubi optat ei primo domini preſentiam. Secundo preſentis gratiam. ibi. Gratia vobiſcum. Dicit ergo [Dominus ieſus] q. Ita illi ſalutant te: nec ſolum ipſi: ſed ego etiam te ſaluto [ſit dominus ieſus chriſtus cum ſpiritu tuo] Aliter enī male eſt ſpiritui noſtro: niſi fuerit domin⁹ cū eo. Eccl. iiij. Ue ſoli quī ſi ceciderit non habet ſubleuantē ⁊c. Et non dicit cum corpore: ſꝫ cū ſpū q̄ cū ſpū eſt per familiarem aſſociationem: cum corpore non: ſed in corpore Ut in templo. j. Cor. vj. An neſcitis quī mēbra veſtra templum ſunt ſpiritusſancti. Ecce ergo domin⁹ Cui timor Ieſus: id eſt ſaluator. Cui amor Chriſtus: id eſt vnctus. Cui honor. Ergo cum ſpiritu tuo ſit dñs per timorem Ieſus per amorem. Chriſtus per honorē vt ſcꝫ Timeas dominum: q̄ ps. Beati omnes qui timent dominum. Ames Ieſum: q̄ qui non amat dominum ieſum anathema maranatha. Honores chriſtum [Gratia vobiſcum] Gloſ. Caue ne admonit⁹ iraſcaris [Gratia]. ſ. ſit [vobiſcum]. i. tecum ⁊ cum ceteris ſic ſit: ſcꝫ vt maneat veſtra dilectio [Amen] Petitionis ē confirmatio ⁊ totius epiſtole concluſio. q. d. [Amen] id eſt fiat: vt vera ſunt que hactenus dixi ſm̄ Gloſam.

Hic queritur ſuper illud. Feſtina venire ad

me. Contra. Epiſcop⁹ Epheſiorum erat: ergo gregē ſuum dimittere non debebat. Rñſ. Dimitti poteſt ad tempus vtilitas eccleſie particularis: que minor eſt: pro vtilitate eccleſie vniuerſalis pro qua eum vocabat. Item ſuper illud. Penulam quam reliqui. Glo. Penula eſt veſtis conſularis. Contra. j. Timoth. vj. Habentes alimenta et quibus tegamur. Non quibus ornemur. Gloſ. His contenti ſimus. Rñſ. Ueſtis illa ad tegimem pertinebat large: q̄ ad protectionē Romane libertatis. Item ſuper illud. Et libros. Queritur quare mittebat pro libris qui edoctus erat per ſpiritum reuelationis Galat. j. Rñ. Secundum Chryſ. Non mittebat vt in eis diſceret. Sed vt eos fidelibus relinqueret: ⁊ in eis conſolationem acciperet. Itē ſup illud. Omnes me dereliquerunt. Contra. Lucas individuiſſe adheſit Ut dicit Chryſ. Rñ. Loquitur hic de coadiutoribus in predicando. Lucas vero erat notarius in ſcribendo. Item ſuper illud. Ut audiant oēs gentes. Contra. Multe ſunt gentes quibus Paulus non predicauit. Rñ. Omnes audierunt vel predicationem ipſam. Uel predicationis famam. Item ſuper illud. Priſcam et Aquilam. Gloſa. dicit q̄ priſca erat vxor Aquile. Contra. Uir debet preponi vxori. Rñſ. ſm̄ Chriſoſt. preponitur vxor: quia in fide feruentior: vnde preerat ordine gratie: licet vir preeſſet ordine nature. Item ſuper illud. Trophimum reliqui infirmum. Queritur quare non ſanauit eum. Reſponſio. Quia non expediebat vti miraculis: quando ſuberat humanum remedium. Item ſuper illud. Claudia: q̄ rit Chryſoſto. quare hanc ſolam mulierem ponit. Reſponſio. Hec ſicut ipſe dicit ceteris clarior ⁊ nobilior erat.

Explicit epiſtola Pauli Ad Timotheum ſecunda.

Incipit prologus poſtillatoris in epiſtolam ad Titum.

ERudit homo filium ſuum. Deut. viij. Scire autem arbitramur vnumquodq̄ cum cauſas cognoſcimus. j. Poſteriorum. Ideo vt continentiam preſentis epiſtole in ſumma ſciamus: eius cauſas videamus que in verbo propoſito ſplicantur. Cauſa efficiēs eſt Apoſtolus: que notatur in homine. Cauſa materialis Titus erudiendus: que notatur in filio. Cauſa finalis Inſtructio Titi: que notatur in eruditione. Cauſa formalis patet in diuiſione epiſtole. Ergo homo Paulus: Filius Titus. Eruditio finis. Eruditionem autem in generali cōmendat quadruplex cauſa in quolibet opere concurrēs ſcꝫ Efficiens: Materia: Forma: ⁊ Finis. Circa Efficientem notandū q̄ ad triplex genus hoīm pertinet erudire. Erudit enim.

Pater filium: Ut hic Erudit homo filium ſuum. Sicut aquila prouocans ad volandum pullos ſuos ⁊ ſuper eos volitans. Ideo Prouerbio. xxix. Erudi filium tuū et refrigerabit te ⁊c. — A Erudire ptinet ad triplex gn⁹ hoīm.

Magiſter diſcipulum. Eccl. xxxvij. Uir peritus erudit multos: ⁊ anime ſue ſuauis eſt. Sicut lux erudit de coloribus.

Iuſtus impium. Prouer. x. Labia iuſti erudiunt plurimos Sicut regula erudit de rectitudine. Ideo Pro. xiiij. In corde prudentis requieſcit ſapientia ⁊ indoctos quoſq̄ erudiet. Quia ergo Paul⁹ erat pater. Titus filius. Paulus magiſter. Titus diſcipulus Paul⁹ iuſtus. Titus remiſſus. Ideo eius erat erudire Titū Hic eſt Ioſeph quem conſtituit dominus principem domus ſue vt ⁊c.

Circa Materiam notādū q̄ tria ſunt erudienda Agēda: Cauenda: Expectanda. Agenda ſunt bona. Cauēda peccata. Expectanda premia. Erudit ergo ſapiens — B

Facere bonum Deuter. viij. Dominus deus tuus erudiuit te vt cuſtodias mandata dei tui ⁊ ambulabunt in viis eius.

Fugere malū. Eſa. viij. In forti manu erudiuit me ne irē in viam populi huius dicens. Hie. vj. Corā me infirmitas ⁊ plaga erudire hieruſalem ⁊c.

Expectare premium Oſee. vij. Erudiuit me ⁊ confortauit me. De his tribus Titum. ij. Apparuit gratia dei erudiens nos. Ut abnegātes ⁊c. quo ad fugam mali. Sobrie ⁊c. quo ad operationem boni. Expectantes ⁊c. quo ad ſpem premij.

Circa Formam Notandū q̄ triplex fieri poteſt eruditio videlicet. — C Eruditio triplex poteſt fieri.

Per propriam inuentionem. Sic eruditi ſunt antiqui philoſophi. prouer. xvj. Cor ſapientis erudiet eum et labijs addet gratiam.

Per humanam inſtructionem Sic eruditi ſunt philoſophorum diſcipuli Eccli. vij. Filij tibi ſunt erudi illos ⁊ cura illos a pueritia illorum.

Per diuinā inſpirationem. Sic eruditi ſunt ſancti viri. Iob. xxxiij. Per ſomnium in viſione nocturna quando irruit ſopor ſuper hoīes tūc aperit aures virorū: et erudiens eos inſtruit diſciplina Ut auertat hominem ab his que fecit ⁊c.

Circa Finem Notandum q̄ eruditio vtilis eſt ad tria videlicet. — D

Ad adquirendū ſapiētiam Pro. viij. Ego ſapientia habito in conſilio ⁊ eruditis interſum cogitationibus.

Ad euitandam gehennam Prouerbiorum decimoquinto. Semita vite ſuper eruditum vt declinet de inferno nouiſſimo.

Ad aſſequendum gloriam. Danielis duodecimo Qui ad iuſticiam erudiunt multos quaſi ſtelle in perpetuas eternitates.

Iam patet que ſint cauſe huius operis que etiam breuiter tanguntur in argumento quod premittit beatus Hieronymus.

Incipit argumentum in epiſtolam ad Titum.

Titum commonefacit ⁊ inſtruit de conſtitutione preſbyterij ⁊ de ſpirituali conuerſatione ⁊ hereticis vitãdis qui traditionibus iudaicis credũt ſcribens ei a Nicopoli.

¶ Hic tangitur Primo cauſa finalis qꝛ Titum commonefacit ⁊ inſtruit. Secundo materialis: qꝛ de conſtitutione preſbyterij: ⁊ de ſpirituali conuerſatione: et hereticis vitandis. Tertio: qꝛ ſcribens ei a Nicopoli. Formalis patet in modo agendi.

Incipit Epiſtola Ad Titum.

Capitulum primum.

Paulus ſeruus dei: apoſtolus autem ieſu chriſti.

¶ Sicut dictum eſt hanc epiſtolam ſcribit apoſtolus Tito diſcipulo ſuo Cretenſi Archiepiſcopo Hunc enim Paulus in Creta archiepiſcopum ordinauerat. Hic aliquantulum nimis mollis ⁊ patiens ⁊ remiſſus in correctione ſubditorum erat. Ideo ipſum ad ſeueritatem ⁊ autoritatem officij ſui animat. Debet enim pontifex habere maternam pietatem: et patris ſeueritatem. Unde cõmuniter dicitur. Uerbera patris habes: vbera matris habe. Et hoc ideo vt ſit fortis ſuperbie: ⁊ ſuauis modeſtie. Et non habeat timoris angulum: nec elationis ſupercilium. Urat ⁊ luceat Exemplo Johannis baptiſte Qđ patet Johã. v. Erat lucerna ardens ⁊ lucens Unde in veſte legalis pontificis erat coccus bis tinctus qui habebat ſpeciẽ ignis. Exo. xxviij. Ignis autem duo facit: vrit ⁊ lucet. Ita pontifex gladio predicationis ſcꝫ ignito eloquio: Urere debet mordaci increpatione ⁊ metuenda comminatione. Unde Prouer. xxx. Omnis ſermo dei ignitus. Et Hiere. xxiij. Nũquid verba mea quaſi ignis: ⁊ quaſi malleus conterens petram? Et lucere Fouendo blandis. Et delectabilia promittendo. Ideo de manna dicitur. xvj. Exodi: ꝙ indurabatur ad ignem: ⁊ liqueſcebat ad ſolem. Et bacculus pontificalis ab inferiori pungit: ⁊ in ſũmo lanteriora extenditur: in ſe rediens: qꝛ Eccleſiaſticꝰ doctor gladio verbi pũgere debet (qđ patet Eph. vj.) id eſt aſpere redarguere peccãtes. Eccl. vlt. Uerba ſapientum quaſi ſtimuli: quod eſt ex inferiorum natura: ⁊ correctionis in anteriora dirigere. ita tamen vt ad propriam conſcientiam ſui conſiderationem redeat. Unde Eſa. xxj. Super ſpeculam domini ſum ſtans iugiter per diem: ⁊ ſuper cuſtodiam meã ego ſum ſtans totis noctibus ⁊c. et hoc ſi fore in ſe habeat que alijs annunciat: hec Glo. Scribit autem ei a Nicopoli ciuitate. Intentio ergo apoſtoli In hac epiſtola eſt Titum ad viriliter exequendum epiſcopale officium ammonere ⁊ hereticos vitare Modus agendi patet ex diuiſione epiſtole. Primo enim ponit ſalutationem. Secundo inſtruit eum circa epiſcoporum ſuffraganeorum ordinationem. ibi. Huius rei gratia reliqui te. Tertio hortatur ad ſubditorum ſuorum diligẽtem informationem. Cap. ij. ⁊ iij. Quarto ponit totiꝰ epiſtole concluſionem. Capi. iij. circa finem. ibi. Cum miſero ad te Arthemam. In prima ponitur Primo perſona ſalutans. Secundo perſona ſalutata. ibi. Tito dilecto filio. Tertio: ſalutationis forma. ibi. Gratia et pax. In prima perſonam ſuam deſcribit ⁊ commendat a quattuor. Primo a ſtatus ſui qualitate. Secundo a fidei ſinceritate. ibi. Secundum fidem. Tertio a ſpei certitudine. ibi. In ſpem vite. Quarto a predicationis autoritate. ibi. Manifeſtauit autem temporibus ſuis. Iſta enim quattuor perficiunt ad predicatorẽ ⁊ plátũ.

Pontifex duo debet facere ad iſtar ignis

Sanctitas vite: que notatur in ſeruo dei.
Ueritas doctrine: q̃ notatur in agnitione fidei.
Expectatio promiſſi: que notatur in ſpe vite eterne.
Autoritas officij: que notatur i ſibi credita predicatiõe.

Predicatorẽ ⁊ plãtũ quattuor pficiunt.

Felix predicator cuius Sanctitas dat exemplum Ueritas documentum. Expectatio premium. Autoritas officium. Dicit ergo [Paulus] nomine [ſeruus] conditione. Seruus mõ non peccati ſꝫ [dei] cui ſeruire regnare eſt [apoſtolꝰ] dignitate [chriſti ieſu] qꝛ per ipſũ accepit gratiam ⁊ apoſtolatum. Ro. j.

Secundum fidem electorum dei: et agnitionem veritatis que ſecundũ pietatẽ eſt.

¶ Hic tangit ſuam fidem quam commendat a tribus. Primo a ſubiecto: qꝛ eſt electorum dei. Secundo ab obiecto: qꝛ eſt de veritate agnoſcenda. Tertio a commodo: qꝛ eſt de vero ſm pietatẽ. Cõmendabilis fides: qꝛ Recta: Uera: Neceſſaria. Dicit ergo [Scđꝫ fidẽ] q. Paulus ſeruus ⁊c. Ipſe dico exiſtens [ſcđꝫ fidem electorum dei] .i. tenens ⁊ predicans fidem: quam tenent ⁊ in qua ſaluantur electi dei: quam conſtat eſſe rectam qꝛ non poſſunt electi induci in errorem. Matth. xxiiij. [et] etiam [ſm agnitionem veritatis] Et bene prepoſuit fidem agnitioni: qꝛ fidem ſequitur agnitio. Eſa. vij ſm aliam tranſlationem. Niſi credideritis non intelligetis. Ueritatis dico [que ſecundum pietatem eſt] id eſt ſm chriſtianam religionem. ſecundum gloſ. Hoc ideo dicit qꝛ eſt veritas ⁊ in liberalibus artibus que tñ non pertinet ad chriſtianã religionem. Ideo. j. Tim. vj. Siquis aliter docet ⁊ nõ adquieſcit ſermonibꝰ ⁊c.

In ſpem vite eterne: quam promiſit qui nõ mentitur deus ante tempora ſecularia.

¶ Hic tertio ſubdit ſpei ſue certitudinem que eſt de vita eterna a deo promiſſa. Ubi implicantur tria ſpem attollentia ſcꝫ promiſſi precioſitas: quia vita eterna. Promittentis veritas: qꝛ deus qui non mentitur. Promiſſionis eternitas: qꝛ ante tempora ſecularia. Et hoc eſt qđ dicit [In ſpem] q. Paulꝰ apoſtolus ⁊c. apoſtolus inquã tendens [in ſpem vite eterne] .i. per apoſtolicum officium ſperans ſe habere vitam eternam. Hic enim eſt fructus apoſtolici officij. Unde dictum ẽ eis Mat. v. Gaudete ⁊ exultãte: ecce enim merces veſtra multa eſt in celo [quam] vitam ſcꝫ eternam [promiſit] .i. ab eterno dari preordinauit [deus] pater [qui nõ mentitur] per quod oſtenditur ꝙ eius promiſſio implebitur. Nume. xxiij. Non eſt deus quaſi homo vt mẽtiatur nec vt filius hominis vt mutetur. Ro. iij. Eſt autem dominus verax Omnis autẽ homo mendax. Promiſit inquam [ante ſecularia tempora] .i. ante tempora cum hoc ſeculo defluentia .i. ab eterno. Simile habetur. ij. Tim. j. Secundum gratiam q̃ data eſt nobis in chriſto ieſu ante tempora ſecularia.

Manifeſtauit autem temporibus ſuis verbum ſuum in predicatione: que credita eſt mihi ſecundum preceptum ſaluatoris noſtri dei. Tito dilecto filio ſecundum communem fidem.

¶ Hic quarto tangit predicationis ſue autoritatẽ Dicens [Manifeſtauit autem] ſcꝫ deus pater [temporibus ſuis] oportunis [verbum ſuum] .i. filium ſuũ. Ga. iiij. Ubi venit plenitu. temporis miſit deus ⁊c. Et Pſa. Nouum fecit dominus ſalutare ſuum in conſpectu ⁊c. Et per hoc qđ manifeſtauit verbum ſuum. manifeſtauit nobis vitam eternam: qꝛ ipſe ẽ via: veritas: ⁊ vita. Manifeſtauit dico non ſolum rei exhibitione: ſꝫ etiam [in predicatione que credita eſt mihi] .i. commiſſa vt fideli diſpenſatori. j. cor. ix. Diſpenſatio mihi credita ẽ. Galat. ij. Cum vidiſſent ꝙ creditum eſt mihi euangelium preputij ⁊c. Credita inquam [ſm preceptũ ſaluatoris dei noſtri] ieſu xp̄i q̃ eſt ſaluator noſter. Philipẽ. iij. Saluatorem expectamus ⁊c. De hoc precepto Actuũ. xxij. Uade ad nationes: qꝛ ego longe mittam te.

Pſa. xcvij.

z Act.ix. Uade:q2 vas electionis eſt mihi iſte. Ecce ergo Predicandi euidentia:q2 manifeſtauit. Materia:q2 verbum ſuum. Opoꝛtunitas:q2 tempoꝛib⁹ ſuis Autoꝛitas:q2 credita eſt mihi ſecundum pꝛeceptum. Paulus inquam ſcribit[Tito dilecto filio]filio inq̃ non ſm carnem ſz[ſecundum communem fidem]Non pꝛiuatam fidem aliquius:ſed ſecundum catholicam q̃ eſt communis. Eſt enim lux vera que illuminat omnē hominem venientem in hunc mundum.

Gꝛatia z pax a deo patre z chꝛiſto Jeſu ſaluatoꝛe noſtro.

¶ Hic exprimitur ſalutationis foꝛma in qua circa ſalutem optatam implicantur tria.ſ. Medium diſponēs ibi.Gratia z pax. Pꝛincipium efficiens.ibi.Et chꝛiſto ieſu:z Finis perficiens. ibi.Saluatoꝛe noſtro. Dicit ergo[Gratia].i.peccatoꝛum remiſſio[z pax].i.mentis tranquillitas z ad deum reconciliatio. Et bene iungit iſta duo:q2 Non eſt pax ſine gratia. Eſa.xlviij. Nō eſt pax impijs dicit dominus Hoc inq̃ ſit tibi[a deo patre]a quo omnia:q2 Omne datum optimum zc.Ja.i.[et xpo ieſu]per quem omnia. Jeſu inquam[ſaluatoꝛe noſtro]omnium quidem per ſufficientiam:ſed noſtro per efficientiam.i. Tim.iiij. Qui eſt ſaluatoꝛ oim z maxime fidelium. Et dicit notanter. Jeſu ſaluatoꝛe ad notandum q duplex ſaluat.ſ.in pꝛeſenti:z in futuro Uel in aia z in coꝛpoꝛe. ps. Qui mandat ſalutes Ja-
ps.xliij. cob. Et addit chꝛiſto ad inſinuandum q ſaluat leniter. Jpſe enim eſt qui vnctiones conficit ſanitatis zc.Eccle.xxxviij. Ecce ergo mod⁹ ſaluādi cōueniens:q2 ſaluat Leniter Jdeo dicit chꝛiſto. Integraliter. Jdeo ſubdit Jeſu ſaluatoꝛe. Specialiter:ideo addit noſtro.

Huius rei gratia reliqui te Crete vt ea que deſunt coꝛrigas z conſtituas per ciuitates pꝛeſbyteros:ſicut z ego diſpoſui tibi.

¶ Poſtq̃ poſuit ſalutationem:hic inſtruit eum circa epiſcopoꝛum ſuffraganeoꝛum oꝛdinationem: vbi docet Pꝛimo quales epiſcopos in ſua pꝛouincia debet conſtituere. Secūdo qualem in ſua dioceſi opoꝛtet eū eſſe.ibi. Sunt enim multi inobedientes. In pꝛima oſtēdit Pꝛimo quales debent eſſe epiſcopi conſtituendi. Secundo:quales debent eſſe iam conſtituti.ibi. Opoꝛtet enim epiſcopum ſine crimine eſſe. In pꝛima oſtendit ſe eum eccleſie Creteſi. Archiepiſcopum oꝛdinaſſe. Pꝛimo:vt malos coꝛrigat. Secundo etiam vt idoneos ad idem faciendum epiſcopos conſtituat:ibi. Et conſtituas per ciuitates. Tertio oſtendit quales conſtituere debeat ibi. Siquis ſine crimine eſt. Dicit ergo[Hui⁹ rei gratia reliqui te Crete]cum inde recederem te ibi Archiepiſcopum oꝛdinando[vt ea que deſunt]ſuppleudo in bonis[coꝛrigas]malos Hierem.i. Conſtitui te ſuper omnes gentes z regna:vt euellas z deſtruas z diſperdas z diſſipes:z edifices:z plātes. Et ideo etiā[conſtituas].i.cōcoꝛditer ſtatuas. Multi eni ſtatuuntur:ſed non conſtituuntur:q2 nō concoꝛditer ſtatuuntur[per ciuitates]ſingulas[pꝛeſbyteros].i.epiſcopos Nomine enim pꝛeſbyteri intelligit epiſcopum. Qꝺ patet ex hoc qꝺ ſequitur. Opoꝛtet epiſcopū ſine crimie zc. Ex hoc patet etiā q dicit per ciuitates. Et eſt argumentum q epiſcopatus non eſt alius oꝛdo a pꝛeſbyteratu:ſed eſt nomen ſuperaddite dignitatis. Conſtituas inquam non ex conſenſu tuo:ſz[ſicut z ego diſpoſui tibi].i.quales conſtituendos docui vt ſcz onus paſtoꝛalis cure diuiſum:facilius ſuſtineat. Exo.xviij. Pꝛouide de omni plebe viros potentes:z timētes deum In quibus ſit veritas:z qui oderint auariciam:z conſtitue ex eis tribunos:z centuriones z quinquagenarios:z decanos qui iudicent populum omni tempoꝛe vt leui⁹ tibi ſit partito in alios onere. Et Nu.xi.

Siquis ſine crimine eſt:vnius vxoꝛis vir:filios habens fideles:non in accuſatione luxurie:aut non ſubditos.

¶ Hic oſtendit quales conſtituere debeat. Et pꝛimo q̃ ad bonam conuerſationem. Secundo quo ad perſone regularitatem.ibi. Unius vxoꝛis vir. Tertio quo ad regiminis diſcretionē.ibi. Filios habēs fideles. Uult enim q filios habeat fideles ad deum. Siue q̃rela ad pꝛoximum. Siue rebellione ad patrem ſuum. Dicit ergo[Siquis]q. Tales conſtituas quales diſpoſui tibi. Uidelicet tales[ſiquis ſine crimine eſt]Non dicit ſine peccato:tunc enim in eccleſia nullus recte poſſet oꝛdinari:q2 Si dixerimus qm̄ peccatum non habem⁹ ipſi nos ſeducimus.i. Joh.i. Sed dicit[ſine crimine]id eſt ſine peccato accuſabili:q2 ſm Aug. Crimen eſt peccatum accuſatione dignum:qꝺ peccatum vocatur macula in lege. Leuit.xxi. Homo de ſemine tuo qui habuerit maculam nō offeret panes deo ſuo[vnius vxoꝛis vir]ſcz virginis z incoꝛrupte. Hoc dicit pꝛopter ſacramentum. Deut.xxiij. Non erit meretrix de filiabus iſrael neq3 ſcoꝛtatoꝛ de filijs iſrael. Epiſcopus enim ſignificat ſponſum eccleſie que debet eſſe vna vni⁹ ſcz chꝛiſti. Sic etiam[habens filios fideles]ſcz ſine fidei q̃ntum ad deum Hodie ſublati ſunt filij ſed remanſerunt nepotes Filios dico[nō in accuſatione luxurie]z hoc quo ad populum. Sicut filij Heli.i.Reg.ij.[aut non ſubdditos].i.rebelles quo ad patrem ſuum. Indiſciplinatio enim filioꝛum atteſtatur negligētie patris i. Timoth.iij. Qui domui ſue pꝛeeſſe neſcit quomodo eccleſie dei diligentiam habebit? B

¶ Notandum quod Bigamia ſeptem modis contrahitur ſecundum iure. Bigamia ſeptē modis cōtrahitur.

Pꝛimus caſus eſt quando quis diuerſis tempoꝛibus habet plures vxoꝛes legitimas z ambas cognoſcit.

Scꝺs qñ quis diuerſis tꝑibus habet plures vxoꝛes: vnam legitimam:z aliam non.

Tertius qñ eodem tempoꝛe habet plures vxoꝛes de facto cum de iure non poſſit.

Quartus qñ quis cum vidua ab alio marito cognita contrahit.

Quintus qñ q̃s cū muliere coꝛrupta lz nunq̃ virum habuerit ſcienter: Uel ignoꝛanter contrahit.

Sextus qñ aliquis vxoꝛem ſuā poſtq̃ ab alio cognita eſt cognoſcit.

Septimus qñ quis poſt votum ſolemne continentie de facto contrahit.

Opoꝛtet enim epiſcopum ſine crimine eſſe ſicut dei diſpenſatoꝛem:non ſuperbū:nō iracundum:non vinolentū:nō percuſſoꝛē.

¶ Hic oſtendit quales debent eſſe Epiſcopi iam conſtituti. Et Pꝛimo quo ad declinationem mali. Secundo quo ad operationem boni.ibi. Sed hoſpitalē. Tertio:quo ad doctrinam verbi dei.ibi. Amplectentem eum. Quo ad declinationē mali dupliciter. Pꝛimo in generali. Secundo in ſpeciali.ibi. Non ſuperbum. Ubi tangit pꝛimo duo mala interioꝛa. Unum frequentius contingēs in pꝛoſperis quod eſt ſuperbia. Aliud in aduerſis:quod eſt iracundia. Secundo:duo mala exterioꝛa. Unum:quo ad ſe:quod eſt violentia. Aliud quo ad pꝛoximum qꝺ eſt percuſſio. Tertio. Unum malū quo ad vtrunq3.ſ.negociatio. Dicit ergo[Opoꝛtet]q. Tales conſtituas pꝛeſbyteros[opoꝛtet enim epiſcopum] Per hoc patet q nomine pꝛeſbyteri intelligit Epiſcopum[ſine crimine eſſe].i.irrepꝛehenſibilem de crimine. Non ſine peccato:q2 Quis poteſt dicere:mundum eſt coꝛ meum:purus ſum a peccato? Pꝛou.xx. Et hoc[ſicut dei diſpenſatoꝛem]qui habet diuina diſpenſare .i.Coꝛ.iiij. Sic nos exiſtimet homo vt miniſtros dei z diſpenſatoꝛes miniſtroꝛum eius[non ſuperbum]per elationem:q2 licet ſuper alios ſit dignitate:non tamē debet ſuperbire. Eccli.xxxij. Rectoꝛem te poſuerunt noli extolli:q2 Sedes ducū ſuperb.deſt.deus Eccli.x.[Non iracundum]per indignationem:q2 Jac.i. Ira viri iuſticiam dei non operatur[non vinolentum]per ebꝛioſitatem. Jdeo pꝛohibitum eſt in lege. Leuiti.x. Aaron z filijs ſuis ne tempoꝛe vicis ſue biberent vinū. Eccli.xxxi. Uinum multum potatum irritationem et iram z ruinas facit[non percuſſoꝛem]per ferocitatem.

Nec ſpiritualiter verbo malo. Nec corporaliter gladio. Baculum enim portat non in vſum percuſſionis: ſed in ſignum Epiſcopalis authoritatis. Debet tamen baculus eſſe pungitiuus inferius per correctionē malorū ſed repandus ſuperi⁹ per attractionē bonorꝝ.

C
Percuſſio quadruplex eſt.

¶ Notandum vero ꝙ eſt quadruplex Percuſſio.
Prima verbi inordinati. Hiere. xviij. Venite percutiamus eum lingua.
Secunda: mali exempli. j. Cor. viij. Sic enim percutientes conſcientias fratrū infirmas in xp̄m: peccatis.
Tertia: flagelli. Prouer. xxiij. Si percuſſeris eū virga non morietur.
Quarta: gladij. Luce. xxij. Simon habens gladium percuſſit ſeruum pontificis ꝛc.

Non turpis lucri cupidum.

¶ Hic tangit malum quod eſt partim interius: ſcilicet quo ad cupiditatem: partim exterius quo ad turpem negociationē. Et hoc eſt quod diſſuadet [Non turpis] id eſt ſecularis [lucri cupidum] id eſt: non negociatorē j. Tim. iij. Non turpe lucrum ſectantes. Et hoc quia Nemo militans deo implicat ſe ſecularibus negocijs. ij. Tim. ſecundo.

Sed hoſpitalem/ benignū/ ſobrium/ iuſtū/ ſanctum/ continentem.

¶ Habito de declinatione mali. Hic hortatur ad operationē boni. Ubi tangit primo tria bona in tēporalibus. Secundo: tria in ſpūalibus. ibi. Juſtum/ ſanctū/ cōtinentē. In temporalibus tangit tria bona. Primū quo ad effectū ibi. Hoſpitalē. Secundū: quo ad modū ibi. Benignū. Tertio quo ad ſeipſum. ibi. Sobriū. In ſpiritualibus ſimiliter tāgit tria. Primū: quo ad proximum. ibi. Juſtū. Secundum: quo ad deū. ibi. Sanctū. Tertiū: quo ad ſeipſum. ibi. Continentē. Et hoc eſt ꝙ dicit [ſed] oportet epiſcopū eſſe [hoſpitalem] pietate. Domus enim Epiſcopi debet eſſe ſicut hoſpitale: vt domus Loth. Gen. xix. ꝛ dom⁹ Abrahe. Gen. xviij. Unde partim propter huiuſmodi defectuꝫ: legitur Greg. quādam electuꝫ reprobaſſe. lxxxv. diſ. [benignum] māſuetudine ꝛ liberalitate: quod ſignificat caput baculi. Cōtra eos qui hoſpites dure recipiunt. Eccli. iiij. Noli eſſe ſicut leo in domo tua euertens domeſticos tuos [ſobrium] cibi parcitate ne menſa eius fiat menſa piſcatoris per diuerſitatem ferculorum et ciborum. Luce. viceſimoprimo. Attendite ne grauentur corda veſtra crapula et ebrietate [iuſtum] proximo. Sap. j. Diligite iuſtitiam qui iudicatis terram [ſanctum] deo. Leuit. xix. Sancti eſtote quoniam ego ſanctus ſum [continentem] ſibiipſi. quia Eccli. xxvj. Non eſt digna ponderatio anime continentis.

Amplectentem eum qui ſecundum doctrinam eſt fidelem ſermonem.

¶ Hic oſtendit qualem oportet eſſe epiſcopum in doctrina. Et hoc dupliciter. Primo in affectu. Secundo in effectu. ibi. Ut potens ſit. Dicit ergo [Amplectentem] quaſi. Oportet etiam epiſcopum eſſe [amplectētem] amore ꝛ affectu voluntatis. Ut dicat cum. Pſ. Quam dulcia faucibus meis eloquia tua ꝛc. [eum qui ſecundum doctrinam eſt] id eſt: qui conueniens eſt ad docendum [fidelem] id eſt: veracem [ſermonem] Eph. quarto. Omnis ſermo malus non procedat de ore veſtro: ſed ſiquis bonus eſt ad edificationem fidei. Hieron. Innocentis abſque ſermone conuerſatio quantū exemplo prodeſt: tantum ſilentio nocet. Nam latratu canum: et baculo paſtorum: lupi ſunt arcendi. Felix qui ſic predicat Ardenter: quia amplectendo. Conuenienter: quia ſecundum doctrinam. Ueraciter: quia fidelem ſermonem.

Pſ. cxviij.

Ut potens ſit exhortari in doctrina ſana ꝛ eos qui contradicunt arguere.

¶ Hic tangit effectum doctoris debitum. Et primo quo ad bonos. Secundo quo ad malos. ibi. Et eos qui contradicunt. Dicit ergo [Ut potens] quaſi. Ita predicta habeat: et hoc [vt potens ſit] vita ſcilicet et ſcientia. Luc. vlti. Potens in opere ꝛ ſermone [exhortari] ad bonum ſcientes. De chriſto legitur. Marc. j. ꝙ loquebatur ſicut poteſtatem habens: ꝛ non ſicut ſcribe et phariſei qui dicunt ꝛ non faciunt. Matth. xxiij. Exhortari inquam [in doctrina ſana] id eſt: ſanitatis effectiua [et eos qui cōtradicūt] veritati: ſicuti ſunt rebelles. Hic nota ꝙ Epiſcopus debet arguere rebelles qui contradicunt. Uel verbo obloquendo. De quibus ſcribitur. ij. Timoth. iij. Quemadmodum Jamnes et mambres: reſtiterunt moyſi. Sic ꝛ hi reſiſtunt veritati. Uel facto: male viuendo qui confitentur ſe noſſe deum: factis autem negant. Infra eodem. Talis inquā ſit potens [arguere] de malo. ij. Timot. iiij. Argue increpa obſecra ꝛc.

D
Ep̄s qualiter debꝫ arguere rebelles.

Hic queritur ſuper illud. Glo. in principio.

Hanc epiſtolam ſcribit Tito quem creauit epiſcopū. Contra. Solus deus creator eſt. Reſponſio. Creare accipitur non proprie ſed tranſſumptiue quia quaſi de nihilo fecit: eo ꝙ prius nullum in eccleſia gradum habuit. Item ſuper illud. Quam promiſit: qui non mētitur: ante tempora ſecularia. Contra. Tunc nullus erat cui promitti poſſet. Reſponſio. Promiſit: id eſt: preordinauit. Item ſuper illud. Tito dilecto filio. Contra. Archiepiſcopus erat: ergo ſicut fit in literis ſummi pontificis Frater: non filius vocari debeat. Reſponſio. Quamuis eſſet frater dignitate: erat tamen filius fide: quia in fide ab ipſo genitus. Unde dicit ſecūdum communem fidem. Item ſuper illud. Secundū communem fidem. Glo. id eſt: catholicam vel vniuerſalem. Contra. Non omnes crediderunt. Reſponſio. Uniuerſalis eſt: non actu ſed aptitudine. Item ſuper illud. Gratia ꝛ pax queritur: quare non addit ꝛ miſericordia: ſicut in Epiſtola ad Timotheū qui ſimiliter erat Ep̄o. Rñ. Hoc eſt quia hic nimio erat remiſſ⁹. Timotheus vero magis ſeuerus. Itē ſuper illud. A deo patre ꝛc. Queritur quare non addit ꝛ ſpū ſancto. Rñ. Spūſſanctus intelligitur in patre ꝛ filio: ſicut nexus in extremis. Uel in gratia et pace: vt dator in donis. Itē ſuper illud. Sine crimine. Glo. Crimē eſt aliquod graue: vt adulterium ꝛ immundicia fornicationis ꝛc. Cōtra. Ergo qui ſemel fornicatus eſt non poteſt in Ep̄m ordinari. Rñ. Non poteſt de iure niſi poſt peractam penitentiam. i. non debet. Item ſuper illud. Unius vxoris vir. Glo. Poſt baptiſmū. Contra. Aug. dicit hic ꝙ etiam ante baptiſmuꝫ. Rñ. Opinio Aug. celebrior eſt et verior: quia Crimina ſoluuntur in baptiſmo: non cōiugia. Item queritur. Quare mulier ſi corrupta fuerit non poteſt inter dei virgines conſecrari. Et aliquis licet corruptus ſit: poteſt in ep̄m conſecrari. Rñ. Monialis conſecrata ſignat triūphantem eccleſiam in qua non eſt macula neqꝫ ruga. Prelatus aūt ſignat eccleſiam militantem in qua ſunt boni ꝛ mali.

Mulier ſi corrupta fuerit quare nō pōt inter dei virgines cōſecrari: cum vir corruptus poſſit in ep̄m conſecrari

Sunt enim multi inobedientes: vaniloqui et ſeductores: maxime qui de circunciſione ſunt.

¶ Superius oſtendit quales Epiſcopos per prouinciā ſuam debet conſtituere. Hic oſtēdit ꝙ talem etiam eū in ſua dioceſi oportet eſſe. ſ. propter maliciam ſubditorum. Ubi oſtendit primo maliciam Cretenſiū. Secundo probat per Poete teſtimoniū. ibi. Dixit quidā ex ipſis. Tertio monet apponere remedium. ibi Quam ob cauſam increpa illos dure. In prima oſtendit. Primo ꝙ mali ſunt eius ſubditi. Secūdo ꝙ merito ſunt redarguēdi. ibi. Quos oportet redargui. In prima implicat tria. Primo. Malorū multitudinem: qꝛ multi. Scdo: Malicie magnitudinē: qꝛ inobedientes. vaniloqꝫ Tertio Generis originē. ibi Et maxime qui ex circunciſione. Dicit ergo [Sunt enim] q. Ita debet eſſe plat⁹ potens exhortari in doctrina ſana ꝛ eos qui cōtradicunt arguere. Et hoc maxime neceſſariū eſt ibi ſ. tua dioceſi [Sūt enī] in Creta. ſ. [multi] Nō dicit ꝙ ꝛ quot: quia Stultorū infinitus nūerus eſt. Eccle. j. [inobedientes] ad prelatos ꝛ ſuperiores quod eſt graue peccatū. quia

Quaſi peccatum ariolandi eſt repugnare: ⁊ quaſi ſceluſ idolatrie nolle adquieſcere. j. Reg. xv. [vaniloqui] ad primos ⁊ pares. Pſ. Uana locuti ſunt vnuſquiſq; ad proximum ſuum [et ſeductores] ad infirmos ⁊ inferiores. Mat. xxiiij. Surgent pſeudo xpi ⁊ pſeudo prophete et multos ſeducent. Sunt mḡ tales multi [maxime qui de circunciſione ſunt] de circūciſione. ſ. in carne: non in ſpiritu. Rom. viij.

Quos oportet redargui qui vniuerſas domos ſubuertunt: docētes que non oportet turpis lucri gratia.

¶ Hic oſtendit ꝙ merito ſunt arguendi. Ubi primo tāgit frequentiam arguendi neceſſariam. Secundo: neceſſitatis oſtendit cauſam triplicem. Prima eſt vita ꝑuerſa: quia domos ſubuertunt. Secunda eſt falſa doctrina: quia docentes que non oportet. Tertia eſt intētio mala: quia turpis lucri gratia. Dicit ergo [Quos oportet redargui] .i. frequenter argui. Non propter ſpem correctionis eorū: ſed propter vitandā ſubuerſionem aliorum. j. Tim. v. Peccantem coram omnibus argue vt et ceteri timorē habeant [Qui] q. Et vere arguēdi ſunt propter aliorum ſubuerſionē vitandā [qui] id eſt: qꝛ ipſi [vniuerſas domos] .i. totam familiā [ſubuertunt] fideliū: euertendo. ſ. fundamentū totius ſpiritualis edificij. ſ. fidem. ij. Tim. iij. Ex his ſunt qui penetrant domos ⁊ captiuas ducunt mulierculas ⁊c. Ipſi dico [docentes] Uel hoc faciunt qꝛ ſunt [docētes que nō oportet] quantū ad predicationis materiā: predicantes. ſ. legalia debere ſeruari. Act. xv. Quidā diſcedentes de iudea docebant fratres: quoniā niſi circūcidamini non poteſtis ſalui fieri [turpis lucri gratia] ꝗ̄tum ad predicationis intentionē. Hoc aūt exponitur dupliciter. Uno modo de lucro temporali: ſic [docētes gratia] .i. cauſa [turpis lucri] . ſ. temporalis. i. propter queſtum. Mich. iij. Sacerdotes eius mercede docebāt: et prophete eius in pecunia diuinabant. Alio modo exponitur de lucro ſpūali: ſic Docentes [turpis lucri gratia] vt ſcꝫ faciant aliquos proſelitos. Mat. xxiij. Qui circūitis mare ⁊ aridam vt faciatis vnum ꝓſelitum. j. Pet. v. Paſcite qui in vobis eſt gregem non turpis lucri gratia.

Dixit quidam ex illis proprius ipſorum propheta Cretenſes ſemper mēdaces: male beſtie ventris pigri: Teſtimonium hoc verum eſt.

¶ Hic probat maliciam Cretenſium per Poete teſtimonium. Ubi primo teſtimoniū recitat. Secundo recitatum confirmat. ibi. Teſtimonium hoc verum. Dicit ergo [Dixi] q. Et vere tales ſunt in Creta. Unde [Dixit quidam ex illis] Non nominat eum: qꝛ non erat de ſacris authoribus. Iſte fuit Epimenides Cretenſis Ut dicit Aug. [proprius ipſorum] non dei [propheta] quo ad hoc ꝙ eorum naturam bene inſinuauit Non tamen ꝓpheta ſimpliciť: ſed poeta. Et ſicut dicit Chry. Idcirco poſuit: vt illi magis erubeſcant ex ſuis accuſatoribus. Dixit inquam hoc [Cretenſes ſemper mendaces] contra deum. Eccli. xx. Opprobrium nequā in homine mendacium: et in ore indiſciplinatorum aſſidue erit [male beſtie] dicte a vaſtando: ſanguinem. ſ. ſitientes. Contra proximum. Prouer. j. Ueni nobiſcū inſidiemur ſanguini [ventris pigri] quia ſcilicet Gule dediti. Contra ſeipſos. Philip. iij. Quorum deus venter eſt. Et vt melius credatur confirmat hoc dicens. [Teſtimonium hoc] ſcilicet poete [verū eſt] Ecce ab egyptijs tulit apoſtolus vnum vas argenteū Sicut preceperat dñs filijs iſrael. Exod. xij.

¶ Notandum ꝙ Apoſtolus vtitur.

Aliquando ſcripturis diuinis. Gala. iij. Scriptum eſt quoniam Abraham deo credidit: et reputatum eſt illi ad iuſticiam.

Aliquando legibus humanis. Galat. tertio. Fratres ſecundum hominem dico quoniam hominis teſtamentum confirmatum eſt.

Aliquando: conſuetudinibus a prophetis. Galat. iiij. Quanto tēpore heres paruulus eſt nihil differt ⁊c.

Aliquando rationibus certis. j. Cor. xj. Uos ipſi iudicate que dico. Decet mulierem non velatam orare deum? Nec ipſa natura docet vos.

Aliquando naturalibus exēplis. j. Cor. xv. Inſipiēs quod tu ſeminas non viuificatur niſi prius moriatur.

Aliquando: authoribus poeticis: vt hic. ⁊ Actu. xvij. Sicut et quidam veſtrorū poetarū dixerunt ⁊c.

Quam ob cauſam increpa illos dure: vt ſani ſint in fide: non intendentes iudaicis fabulis: et mandatis hominuꝫ auerſantium ſe a veritate.

¶ Hic monet apponere increpationis remedium. Oſtendens Primo quomodo ⁊ ad quid ſunt increpandi. Secundo de quo maxime ſunt increpandi. ibi. Omnia munda. Tertio ꝙ iuſte ſunt increpandi. ibi. Confitenť ſe noſſe. In prima circa increpationē tangit tria. Actū ibi. Increpa. Modum. ibi. Dure. Cōmodum. ibi. Ut ſalui. Dicit ergo [Quā ob cauſam] q. Et vere ſunt tales [quā ob cauſam] qꝛ . ſ. ſunt tales [increpa illos dure] non molliter vt ſoles. Nō ſicut Heli filios. j. Reg. ij. Prouerb. xxvij. Meliora ſunt vulnera diligentis: ꝗ̄ fraudulenta odientis oſcula. Increpa inquam ad hoc [vt ſani ſint in fide] ſtando in fidei firmitate. Non infirmi: Sicut illi de quibus Rom. xiiij. Infirmum in fide aſſumite. Sint inquam ſani: quod vtiqꝫ erit ſi ſint [non intendentes iudaicis fabulis] de obſeruantia legalium. Et hoc quo ad fidem. j. Tim. j. Ut non intendant iudaicis fabulis et genealogijs interminatis [et] etiam non intendentes [mandatis hominum] quo ad mores. De quibus Matth. xv. Reliquiſtis mandatū dei propter tradiciones veſtras. Hominum dico [auerſantium] vel [auertentium ſe a veritate] ſpiritualis intelligentie: ⁊ vite et doctrine. ij. Tim. iiij. Et a veritate quidem auditum auertent.

Omnia munda mundis: coinquinatis aūt et infidelibus nihil eſt mundū: ſed inquinate ſunt eorum et mens et conſcientia.

¶ Hic oſtendit de quo maxime ſunt increpandi: qꝛ. ſ. cibaria diſcernebant more iudaico: dicentes quedā eſſe munda: quedam immunda. Oſtēdit ergo ꝙ in cibis nulla eſt immūdicia. Primo quo ad bonos. Secūdo ꝙ nec quo ad malos. ibi. Coinquinatio autem. Dicit ergo [Omnia] q. Ita dure increpandi ſunt: quia a veritate ſe auertunt Quod patet: quia male de cibis ſentiūt: dicentes aliqua eſſe immunda: quod falſum eſt [Omnia] humanis vſibus cōceſſa [mūda] ſunt in ſui natura [mūdis] . ſ. qui ea ſumunt fide ⁊ intentiōe recta. j. Tim. iiij Omnis creatura dei bona: ⁊ nihil reiiciendum quod cū gratiarū actione percipitur [coinquinatis autem [per peccata morum [et infidelibus] .i. fide carentibus [nihil eſt mundum] ꝗ̄tum ad eorum vtilitatē. Quod enī tetigerit immūdus: immundum erit ei. Leuit. xj. Hoc autem ſuꝑ. non eſt ex natura cibi ſed ex conditione ſumentis. Et hoc eſt ꝙ dicit [ſed inquinate] .i. ſimul totaliter coinquinate [ſunt eorum mens] .i. intellectus errore [⁊ conſciētia] praua affectiōe. q. d. Non ex cibo: ſed ex prauo ſumentis intellectu eſt inquinatio. Mat. xv. Non quod in os intrat coinquinat hominē: ſed qđ exit de ore hoc coinquinat hominem.

Confitentur ſe noſſe deum: factis autem negant: cum ſint abominati et incredibiles: et ad omne opus bonum reprobi.

¶ Hic oſtendit ꝙ iuſte ſunt increpandi. Ubi tangit culpam eorum. Primo in generali. Secundo per partes in ſpeciali. ibi. Cum ſint abominati. Dicit ergo [Confitentur] q. Ita coinquinate ſunt eorum mens ⁊ conſciētia: quia [confitenť] verbis [ſe noſſe deum factis autē negant] quod plus eſt ꝗ̄ verbis Plus enī eſt confiteri

facto ꝙ verbo.i. Ioh.ii. Qui dicit ſe noſſe deum ⁊ mã data eius non cuſtodit: mendax eſt. Sed heu. Hiere. xii. dicitur Prope es tu ori eorum ⁊ longe a renibus eorum. Et. Eſa. xxix. Populus hic labiis me honorat ⁊c. Confitentur inq̃ [cum ſint abominati] deo. i. odibiles propter conſcientie inquinationem. Oſee. ix. Facti ſunt abominabiles ſicut et ea que dilexerunt. Prouer. xv. Abominatio eſt vita impii [et incredibiles]. i. nec etiam habiles ad credendum propter infidelitatis obſtinationem. Ioh. v. Quomodo poteſtis vos credere qui gloriam que ab inuicem eſt accipitis: ⁊ gloriam que a ſolo deo eſt non queritis? [et ad omne opus bonum reprobi] propter malam: ſcilicet conuerſationem Ad illud ſcʒ triplex bonum opus de quo Infra eodem Sobrie ⁊ iuſte et pie viuamus in hoc ſeculo. Hierem. vi. Argentum reprobũ vocate eos. Infelices illi quorum Confeſſio ſuperficialis Operatio infidelis. Conſcientia abominabilis. Incredulitas obſtinata. Conuerſatio reproba.

Hic queritur ſuper illud. Quos oportet redargui. Contra opponit Chryſ. quia dixerat eos inobedientes: ergo erant incorrigibiles. Reſpon. Redarguendi ſunt non propter ſuam correctionem: ſed aliorum. Item ſuper illud. Dixit quidam. Glo. Quia inter dei prophetas non erat: non eum nominauit. Ergo videtur ꝙ in tractatibus catholicis nullus autor ſecularis debeat nominari. Reſponſio. Quamuis in libris canonicis non debeant nominari: poſſunt tamen in aliis tractatibus: ad inſtructionem tantum: non ad oſtẽtationem. Item ſuper illud. Teſtimonium hoc verũ eſt. Gloſ. Diuina ſcriptura: vndecunqʒ ſumit quod neceſſarium inuenit. Contra. Ambro. Cibus demonum ſunt carmina poetarum: ergo de talibus nihil ſumi debet. Reſponſio. Ambro. loquitur de carminibus falſis que proprie ſunt poetica: non de veris que magis ſunt philoſophica. Item ſuper illud. Increpa eos dure. Contra. Gal. vi. Inſtruite huiuſmodi in ſpiritu lenitatis. Reſponſio. Obſtinati: dure ſũt increpandi: ſed modeſti blande. Item ſuper illud. Iudaicis fabulis. glo. Literalis obſeruantie. Contra. Obſeruantia fuit a deo per Moyſen imperata: non eſt ergo fabuloſa. Reſponſio. Vera erat pro tempore ſue inſtitutiõis: ſed fabuloſa poſt tempus reuelate veritatis ſecundum glo. Item ſuper illud. Omnia munda mundis. Cont. Act. xv. Abſtineatis vos ⁊ a ſanguine et ſuffocato. Rñſ. Hoc dictum eſt non quia immunda eſſent: ſed ad tempus fuerunt inhibita: propter vitandam conſuetudinẽ idolatrie: vt eam diſſueſcerent. Item ſuper illud. Cõfitentur ſe noſſe deum. gloſ. Fides talium morum prope fides eſt demonum. Iac. ii. Contra. Imo videtur ꝙ recte fides ſit demonum: quia vtraqʒ informis. Reſpõſio. Licet vtraqʒ ſit informis: non tamen vno modo: qꝛ Una formabilis ſcʒ hominum. Alia non: ſcʒ demonũ.
Alia voluntaria.
Alia coacta.

F Munda ſunt oĩa apḋ ſctõs

¶ Notandum ſuper illud. Omnia munda mundis Or apud ſanctos omnia munda ſunt.

Primo Eorũ cogitatio: qꝛ ſine erronea conceptione. Sic dicitur aer mundus: qꝛ clarus ſine nebula. Mat. v. Beati mundo corde quoniam ipſi deum videbunt.

Secundo Eorũ affectio: quia ſine mala delectatione. Sicut area mũda: quia terra ſine palea. Tob. iii. Mũdam ſeruaui animam meã ab omni concupiſcentia.

Tertio: Eorum oratio ſine vita contradicente. Sic dr vox munda que non patitur deformitatem. Iob. xvi. Hec paſſus ſum abſqʒ iniquitate manus mee cum haberem mundas preces ad deum.

Quarto Eorum operatio: quia ſine culpa maculante: Sicut ſcriptura dicitur munda que habet ſine macula diſtinctionem. Iob. xvii. Tenebit iuſtus viam ſuam ⁊ mundis manibus addet fortitudinem.

Quinto Eorum oblatio: quia ſine auaricia mutante: vel minuente. Sic dicitur aurum mundum: quod non minuit vel mutat aliud metallum. Mal. i. In omni loco offertur nomini meo oblatio munda: quia ſpiritualis ⁊ debita.

Sexto Eorum poſſeſſio: quia ſine ſuperfluo corrumpẽte. Sic granum dicitur mundum quod eſt ſine palea. Luce. xi. Date quod ſupereſt eleemoſynam ⁊ ecce omnia munda ſunt vobis.

Septimo: Eorum conuerſatio: quia ſine aliqua offenſione. Sic dicitur ſpeculum vel vitrum mundum in quo non apparet macula. Ephe. v. Fornicatio ⁊ omis immundicia non nominetur in vobis.

Capitulum ſecundum.

Tu autem loquere que decent ſanam doctrinam.

¶ Hec eſt tertia pars principalis Epiſtole. Poſtꝙ eni premiſit ſalutationem ⁊ inſtruxit eum circa Epiſcoporum ſuffraganeorum ordinationem. Hic hortatur ad diligentem ſubditorum inſtructionẽ. Ubi oſtendit: quomodo monere debeat. Primo quoſdam ſpecialiter. Secundo omnes generaliter in Capitulo. iii. In prima oſtendit. Primo quomõ ⁊ de quo debet eos monere. Secundo: quare debent monitioni eius adquieſcere. ibi. Apparuit enim gratia dei ſaluatoris. In prima docet. Primo: quomodo monendi ſunt liberi. Secundo: quomodo ſerui. ibi. Seruos dominis ſuis ſubditos. In prima agit de admonitione. Primo ſenum. Secundo vetularum: ibi. Anus ſimiliter. Tertio: adoleſcentularum. ibi. Adoleſcentulas vt viros. Quarto iuuenum. ibi. Iuuenes ſimiliter hortare. In prima Primo oſtendit: quomodo doceat in generali. Secundo: quomodo in ſpeciali: ibi. Senes vt ſobrii ſint. Dicit ergo. [Tu autem] quaſi. Iſti illi docent que non oportet [Tu autem] ſicut doctor catholicus [loquere que decent ſanam doctrinam] id eſt: doctrinam ſane fidei. ii. Tim. i. Formam habe ſanorum verborum que a me audiſti ⁊c.

Senes vt ſobrii ſint/pudici/prudentes/ſani in fide/in dilectione/in patientia.

¶ Hic ſubdit quomodo doceat in ſpeciali. Et Primo quomodo debent admoneri ſenes quo ad temporalia. Secundo quo ad ſpiritualia: ibi. Sani in fide. Dicit ergo [Senes] quaſi. Ita loquere docendo: ſcilicet et admonens [ſenes vt ſobrii ſint] in ſe quantum ad nutritiuam. i. Pe. v. Sobrii eſtote ⁊c. [pudici] id eſt caſti quãtum ad generatiuam vt non ſint de ſenibus illis a quibus egreſſa eſt iniquitas Babylonis. Dan. xiii. [prudentes] id eſt: prouidentes neceſſariis: quod pertinet ad rationabilem: ſecundum partem inferiorem. Eccli. xxv. Quam ſpecioſa eſt veteranis ſapientia. et Iob. xii. In antiquis eſt ſapientia ⁊c. [ſani in fide] id eſt in fidei integritate. Et hoc quantum ad rationabilem ſecundum partem ſuperiorem: ⁊ [in dilectione] dei ⁊ proximi que informat fidem. ⁊ hoc quantum ad concupiſcibilẽ. i. Cor. xiii. Si habuero fidẽ ita vt montes trãſferam: charitatem autem nõ habuero nihil ſum [in patientia] id eſt: tolerantia aduerſorum que conſeruat fidem et dilectionem: et hoc quantum ad iraſcibilem. Luc. viceſimoprimo. In patientia veſtra poſſidebitis animas veſtras.

Anus ſimiliter in habitu ſancto: non criminatrices: non multo vino ſeruientes: bene docentes vt prudentiam doceant.

¶ Hic agit de admonitione vetularum. Ubi docet primo qualiter anus ſe habere debent in facto. Secundo qualiter in verbo: ibi. Bene docentes. In prima docet qualiter ſe habere debent. In conuerſando: quia honeſte. In corrigendo: quia iuſte: ibi. Non criminatrices. In viuendo: quia modeſte. ibi. Non vino multo. Dicit ergo. [Anus ſimiliter] hortare ſuprã. eſſe [in habitu ſancto] vt ſcʒ earum inceſſus: motus: vultus et ſermo preferant ſanctitatem ſm Gloſ. ii. Timot. ii. Mulieres

in habitu ornato[non criminatrices].i. alijs crimina imponentes ſicut ſolent vetule imponere adoleſcentulis. Leuit.xix. Non erit criminator nec ſuſurro in populis[non multo vino ſeruientes]vt prouocentur ad luxuriam natura refrigeſcente. Unde Joelis tertio. Poſuerunt puerum in proſtibulo: et puellam vendiderunt pro vino vt biberent ꝛc. Eccli. xxvj. Mulier ebrioſa ira magna [bene docentes] vt ſcilicet Non carmina. Non incantationes. Non ſortilegia doceant: ſicut ſolent facere vetule. Apocalip.ij. Permittis mulierem Jeſabel que ſe dicit prophetare: docere: et ſeducere ſeruos meos. Bene docentes inquam ita [vt prudentiam doceant]id eſt: diſcretam electionem boni a malo. Ergo beati ſenes qui cōtra Gulam ſunt ſobrij. Cōtra luxuriam pudici. Contra acidiam prudentes. Contra ſuperbiam ſani in fide. Contra inuidiam ſani in dilectione. Cōtra iram ſani in patiētia. Similiter Anus beate quarum Habitus ſanctus. Affatus manſuetus. Guſtus ſobrius. Sermo diſcretus.

A Vinum multum: multa mala facit.

¶ Nota hic Qꝫ vinum multum: multa mala facit.
Primo Accēdit iram. Eccli. xxxj. Uinum multum potatum irritationem ꝛ iram ꝛ ruinas magnas facit.
Secundo: prouocat rixam. Prouer.xxiij. Cui ve Cuius patri ve Cui rixe ꝛc. Nonne his qui morantur in vino et ſtudent calicibus epotandis.
Tertio Inflammat luxuriam. Prouerb.xx. Luxurioſa res eſt vinum Noli igitur bibere vinum in quo eſt luxuria.
Quarto Obruit intelligentiam. Eccleſi.ij. Ut animū meum transferrem ad ſapientiā: cogitaui in corde meo abſtrahere a vino carnem meam.
Quinto Offuſcat memoriā.iij. Eſdre.iij. Cum ſurrexerint: animo non meminerunt que geſſerunt.
Sexto Grauat naturā. Eccli.xxxj. Que eſt vita que minuitur vino?
Septimo Reuelat ignominiā vt patꝫ in Noe Geñ.ix. Bibens vinū inebriatꝰ eſt ꝛ nudatꝰ in tabernacu. ꝛc.
Octauo Perdit ſubſtantiam. Eccli.xix. Operarius ebrioſus non locupletabitur.
Nono Inducit in apoſtaſiam. Eccli.xix. Uinum ꝛ mulieres apoſtatare fa.ꝛc.

Adoleſcentulas viros ſuos ament: filios ſuos diligant: prudentes/ caſtas/ ſobrias/ domus curam habentes: benignas: ſubditas viris ſuis: vt non blaſphemetur verbum dei.

¶ Hic agit de admonitione adoleſcentularum. Et primo quo ad affectionē. Secundo quo ad conuerſationē: ibi. Prudentes caſtas. Tertio quo ad miniſtrationem ibi. Domus curam. Dicit ergo[Adoleſcentulas]Hoc dupliciter ſm glo. legitur. Uno modo ſm qꝫ eſt ibi verſus ſic. Ita hortare anus: vt doceant prudentiā[adoleſcentulas] hanc ſcꝫ prudentiam[vt ament viros ꝛc.] Alio modo et melius ſm qꝫ incipit ibi verſus ſic. Hortare ſimiliter [adoleſcentulas vt viros ſuos ament.] Tob.x. Monētes eam honorare ſoceros: diligere maritum[filios ſuos diligant] Non tantum naturali ſed ſpirituali: et ideo dicit diligant. Dilectio enim addit ſuper amorem electionem. Prouer.xiij. Qui parcit virge odit filium ſuum[prudentes] mentis intelligentia. Prouer.xix. Domus ꝛ diuitie dantur a parentibus: a domino autem proprie vxor prudens[caſtas]corporis continētia[ſobrias]cibi ꝛ potus abſtinētia. ergo Prudentia reſpicit vſum ſpūs. Caſtitas: vſum corporis. Sobrietas vſum ſubſtantie tēporalis[domus].i. familie ſue[curā habentes]Hoc quantum ad inferiores Prouer.xiiij. Sapiens mulier edificat domū ſuā] benignas]non litigioſas quo ad pares. Tecta enim iugiter perſtillantia ꝛ litigioſa mulier cōparant. Prouer. xix. Quia neutrū permittit virū in domo manere[ſubditas viris ſuis] Nō rebelles quo ad ſuperiores. Geñ. iij. Sub viri poteſtate eris. quia Eccli. xxv. Mulier ſi primatū habeat cōtraria eſt viro ſuo. Subditas inquā

et hoc[vt non blaſphemetur verbum dei]id eſt: doctrina euangelica ab infidelibus: ſcilicet propter mulieres viris ſuis infidelibus inobedientes. Uel ita. Admone omnes: vt ſic ſe habeant ſicut dixi: et hoc[vt non blaſphemetur verbum dei]ab infidelibus videntibus malam vitam chriſtianorum.

Juuenes ſimiliter hortare vt ſobrij ſint.

¶ Hic agit de admonitione iuuenū. Et primo agit vt iuuenes inſtruat verbo. Secundo: vt omnes exemplo: ibi. In oībus te. Dicit ergo [Similiter iuuenes hortare]qr.ſ. iuuentus prona eſt ad lapſū. Geñ. viij. Proni enim ſunt ſenſus hominis ad malū ab adoleſcentia. Hortare.ſ.[vt ſobrij ſint] vt.ſ. ſubtrahant materiam igni carnalis concupiſcētie. Prouer.xvj. Cū defecerint ligna: extinguetur ignis. In ſignū huius abſtinētes pueros: ignis Babylonicus nō leſit. Dañ.iij.

In omnibus teipſum prebe exemplum bonorum operum: in doctrina: in integritate in grauitate. Uerbum ſanum irreprehenſibile: vt is qui ex aduerſo eſt: vereatur: nihil habens malum dicere de nobis.

¶ Hic hortatur eum ad doctrinam exempli. Et primo in generali. Secundo in ſpeciali. ibi. In doctrina. Tertio ſubdit cauſam moniti. ibi. Ut is qui ex aduerſo. Dicit ergo[In omnibus]q. Ita hortare alios: ꝛ vt libentius et facilius hoc faciant.ſ. Tim.iiij. Fac quod hortaris ꝛc.[In omnibus]que agenda doces Generaliter[teipſum]perſonaliter[prebe]Amicabiliter[exēplū]Euidenter[bonorum operum]non malorū. Specialiter Ut mali prelati.ſ. Tim.iiij. Exemplum eſto fidelium ꝛc. Exemplum dico[in doctrina]recta[in integritate]mentis et corporis[in grauitate]morum propter authoritatem pontificalē. Unde Pſ. In populo graui laudabo te ꝛc. Ps.xxxiij Et[verbum]tuū ſit[ſanū]in ſe. ꝛ irreprehenſibile]ab alijs. Felix prelatus: qui doctus in aſpectu rationis Integer in affectu voluntatis Grauis in effectu conuerſationis. Irreprehenſibilis: in affatu locutionis. Hoc autem facias[vt is qui ex aduerſo eſt]id eſt: aduerſariꝰ: ſcꝫ quilibet infidelis [vereatur nihil habens malum dicere de nobis].ſ. Pet.ij. Conuerſationem veſtram inter gentes habentes bonam vt in eo qꝫ detractant de vobis tanquam de malefactoribus: ex bonis operibus vos conſiderantes glorificent deum.

Hic queritur ſuper illud. Bene docentes.

Contra.ſ. Tim.ij. Docere mulierē non permitto. Rñ. ſm gloſ. Mulier mulieres docere poteſt publice. Ut Abbatiſſa moniales. Sed viros non: niſi priuate. Itē ſuper illud. Ut viros ament. Glo. Ut cum pudore viris debitum potius reddant quam exigant. Contra. Exigere non eſt malum. Rñſ. Non eſt malum mortale eſt tamen veniale quando fit ex libidine. Item ſuper illud. Ut non blaſphemetur. Glo. Si habent viros infideles quibus propenſius propter timorem dei obſequi debēt. Contra. Gal.vj. Maxime ad domeſticos fidei. Reſpon. Debito exigentie plus debent exequi fidelibus: ſed debito obedientie plus infidelibus: ſcilꝫ vt conuerſantur. Item ſuper illud. Exemplum prebe. Gloſ. quod docet verbis oſtendat factis. Contra. Debet coniugatos de reddendo debito docere: nec tamen facere. Reſponſio. Hoc intelligitur quantum ad generalia documenta que ſibi ꝛ alijs conueniunt: non quo ad ſpecialia.

B Grauitas multiplex inuenitur

¶ Notandum ſuper illud In grauitate Qꝫ multiplex inuenitur Grauitas.
Mala ſeptuplex.
Prima Superbie. Eſa.ſ. Ue populo graui iniquitate. Quippe ſi grauis: qr nimis inflatus.
Scda Inuidie. Sap.ij. Grauis eſt nob. ꝛc. Quippe ſi grauis: qr Oculꝭ egris odioſa ē lux q̄ puris ē amabilis.
Tertia Auaricie. pſ. Filij hoīm vſqꝫ quo ꝛc. Quippe Ps.iiij. ſi grauis: qr cor naturalr tēdit ſurſuꝫ: vanitas deorſum.

Quarta Ire. Prouerb.xxvij. Graue eſt ſaxum ⁊ oneroſa arena: ſed ira ſtulti vtroqꝫ grauioꝛ. Quippe ſi grauioꝛ: quia non tantum grauat ſubiectum pꝛopꝛium ſed etiam multitudinem alioꝛum.

Quinta Accidie. Exod.xvij. Manus moyſi graues erant. Job.vij. Factus ſum mihimetipſi grauis. Quippe ſi grauis: quia graue eſt oppoſita ſimul eſſe Uult autem: ⁊ non vult.

Sexta Gule. Luc.xxj. Attendite ne grauentur coꝛda veſtra crapula et ebꝛietate. Quippe ſi grauat: qꝛ natura infirma ſupꝛa vires aſſumit.

Septima Luxurie. Sap.ix. Coꝛpus qđ coꝛrumpitur aggrauat animã. Quippe ſi grauat: quia anima mundiciam ⁊ coꝛpus fetoꝛem appetit: fetoꝛ vero grauat mundum.

Eſt autem alia grauitas ſcꝫ Bona que eſt maturitas
Fo.xxxiiij De qua Pſ. In populo graui laudabo te ⁊c.

Seruos dominis ſuis ſubditos eſſe in omnibus placentes: non contradicentes: non fraudantes: ſed in omnibus fidem bonam oſtendentes: vt doctrinam ſaluatoꝛis noſtri dei oꝛnent in omnibus.

¶ Superius docuit quomodo admonendi ſunt liberi. Hic docet quomodo admonendi ſunt ſerui. vbi tangit Pꝛimo admonitionis materiam. Secundo: finem. ibi. Ut doctrinam ſaluatoꝛis. In pꝛima oſtendit ꝙ admonendi ſunt. Pꝛimo de ſubiectione. Secundo de fidelitate. ibi. Non fraudantes. Dicit ergo [Seruos] quaſi Ita hoꝛtare anus ⁊ ſenes adoleſcentulas ⁊ iuuenes Similiter hoꝛtare [ſeruos ſubditos eſſe dominis ſuis in omnibus] que. ſ. non ſunt contra deum. Que enim contra deum ſunt: peccata ſũt ⁊ nihil ſunt. j. Pet.ij. Serui ſubditi eſtote dominis ⁊c. Uel ſic diſtingue [in omnibus]. ſ. que non ſunt contra deum [placentes] i. placere ſtudentes [dominis] Rom.xv. Uniuſquiſqꝫ pꝛoximo ſuo placeat in bonum: quod vtiqꝫ erunt. ſ. placentes in omnibus ſi ſint [non cõtradicentes] verbo [neqꝫ fraudulantes]. i. fraudem facientes facto: defraudando. ſ. aliquid de debito ſeruitutis. quia Pꝛouer.xij. Non inueniet fraudulentus lucrū [ſed] ſint ſup. [in omnib⁹] et minimis [fidem bonam]. i. fidelitatem [oſtendẽtes] Luc.xvj. Qui infidelis eſt in minimo ⁊ in magno infidelis erit. Felix ſubiectus qui obedit Generaliter: qꝛ in omnibus. Pꝛudenter: quia placentes. Libenter: qꝛ non contradicentes. Simpliciter: qꝛ non fraudantes. Fideliter: quia fidem bonã oſtendentes. Hec autem que dicta ſunt faciãt ipſi et oẽs predicti [vt doctrinã ſaluatoꝛis oꝛnent in omnibus] actionibus ſuis. Oꝛnamentum enim doctoꝛis eſt honeſta vita diſcipuli. Unde ad ſummũ doctoꝛẽ dicitur de diſcipulis ſuis. Eſaie. xlix. Omnibus his velut oꝛnamento veſtieris.

Apparuit enim gratia dei ⁊ ſaluatoꝛis noſtri omnibus hominibus.

¶ Superius oſtendit qualiter debent ſinguli admoneri. Hic oſtendit quare debent adquieſcere ſue admonitioni. vbi Pꝛimo tangit adquieſcendi cauſam. Secundo: monet pꝛedicare ipſaꝫ. ibi. Hec loquere. In pꝛima tangit triplex beneficiũ xp̄i. Pꝛimo incarnationis: quo ad ingreſſum humilẽ. Secundo p̄dicationis: quo ad pꝛogreſſum imitabilem: qꝛ erudiens nos. Tertio paſſiõis: quo ad egreſſum vtilẽ. ibi. Qui dedit ſemetipſum. In pꝛima: ſua manifeſtatio. In ſecunda: noſtra inſtructio In tertia: noſtra redẽptio exhibet. Circa incarnationem cõmendat tria. Claritatẽ: qꝛ apparuit. Nouitatẽ: quia gratia dei ſaluatoꝛis noſtri. Cõitatem: quia oĩbus hominibus. Dicit ergo [Apparuit] q. Ita debes monere. Et vtiqꝫ debent tue monitioni adquieſcere: vt oꝛnent: qꝛ omnibus natus eſt. Eſa.ix. Paruulus nat⁹ eſt et filius datus eſt nobis. Pꝛopter hoc [enim apparuit gratia dei ſaluatoꝛis noſtri]. i. ille qui eſt deus per naturã ⁊ ſaluatoꝛ noſter per gratiã. Apparuit in incarnatione. Abachuch.ij. Apparebit in finẽ ⁊ non mentiet. Baruch.iij. Poſt hoc in terris viſus eſt. Magnũ quidem ꝙ apparuit gratia Mariꝫ ꝙ gratia ſaluatoꝛis noſtri. Sed maximum ꝙ gratia ſaluatoꝛis noſtri dei. In pꝛima patet benignitas: qꝛ gratia. q. pꝛius Potentia: pꝛius Sapiẽtia: pꝛius Iuſticia: ſed mõ apparuit Gr̃a In ſecundo vtilitas: qꝛ ſaluatoꝛis. In tertio hũilitas: quia noſtri dei Apparuit inqꝫ [oĩbus hoĩbus]. i. ad vtilitatem oĩm hoĩm. Ipſe enim fuit lucerna poſita ſup candelabrũ vt luceret oĩbus q̃ in domo ſunt. Mat.v. Joh.j. Illuminat omnem hominem ⁊c.

¶ Nota ꝙ multipliciter apparuit gratia dei ⁊ ſaluatoꝛis noſtri toti humano generi.

C
Gr̃a dei multipliciter apparuit toti hũano generi.

Pꝛimo: quia ſuſcepit naturã noſtram. Nam Uerbum caro factum eſt. Joh.j.

Secundo: qꝛ experiri voluit miſeriam noſtram. Sap. vij. Sum quidem ⁊ ego moꝛtalis ⁊c.

Tertio: quia in ſuo ſanguine lauit culpam noſtram. Apocal.j. Qui dilexit nos ⁊ lauit nos a peccatis noſtris in ſanguine ſuo.

Quarto: quia poꝛtauit penaꝫ nobis debitam. Eſa.liij Diſciplina pacis noſtre ſuper eum.

Quĩto: quia docuit ignoꝛantiã noſtram. Mat.v. Aperiens os ſuum docebat eos ⁊c.

Sexto: quia attulit nobis gratiaꝫ diuinam. Joh.j. De plenitudine eius omnes accepimus gratiam.

Septimo: quia pꝛeparauit nobis gloꝛiã eternã. Joh. xiiij. Uado parare vobis locum.

Erudiens nos: vt abnegantes impietatẽ: et ſecularia deſideria: ſobꝛie: et iuſte et pie: viuamus in hoc ſeculo.

¶ Habito beneficio incarnatiõis diuine Hic ſubdit beneficium inſtructionis humane: que inſtructio triplex tangitur. Pꝛima reſpectu vitandoꝝ: quia Ut abnegãtes. Alia reſpectu faciendoꝝ: quia Sobꝛie ⁊ iuſte ⁊c. Tertia reſpectu expectandoꝝ: quia Expectãtes. Uitanda ſunt peccata. Facienda ſunt bona. Expectãda ſunt pꝛemia. Dicit ergo [Erudiens nos] exemplo vite et verbo doctrine. Deut.viij. Sicut erudit homo filium ſuum: ſic dominus deus tuus erudiuit te. Erudiens inquam ad hoc [vt abnegantes impietatem] vane culture quo ad coꝛruptionem intellectus [et ſecularia deſideria] affectionis praue: quo ad coꝛruptionem affectus. Uel [impietatem] que pertinet ad auerſionem a bono incõmutabili [et ſecularia deſideria] que pertinent ad conuerſionem ad bona commutabilia. Hec autem deſideria ſunt tria: ſm illud Joh.ij. Omne quod eſt in mundo ⁊c. [ſobꝛie] in nobiſipſis [et iuſte] ad pꝛoximum [et pie] ad deum [viuamus in hoc ſeculo] vt ſic offeramus deo Myrrham penitentie: viuendo ſobꝛie. Aurum charitatis: viuendo iuſte. Thus deuotionis: viuendo pie. Uel [ſobꝛie] quo ad contemplatiuos quibus neceſſaria eſt ſobꝛietas [et iuſte] quo ad pꝛelatos quibus neceſſaria eſt equitas [et pie] quo ad actiuos quibus neceſſaria eſt miſericoꝛdia ⁊ pietas. Uel [ſobꝛie] quantum ad confeſſa [et iuſte] quantum ad pꝛecepta [et pie] q̃tum ad conſilia. Uel [ſobꝛie] ſm documentum legis nature que concedit neceſſitatem: reſpuit ſuperfluitatem. Eccli.xxix. Initium vite hominis aqua et panis et veſtimentum: et domus pꝛotegens turpitudinem [iuſte] ſecundum documentum legis moyſaice que pꝛecipit equitatem: et punit iniquitatem [pie] ſecũdum documentum legis euangelice que docet pietatem et tolit impietatem. Unde ipſa dicitur doctrina pietatis. j. Tim.ij.

D
Uiuere bene in hoc ſeculo eſt difficile.

¶ Notandũ ꝙ difficile eſt bene viuere in hoc mundo.

Tam vano: quia vanitas vanitatum ⁊c. Eccles.j. Unde Joh.xiiij. Quem mundus non poteſt accipere.

Tam maligno: quia Totus mundus in maligno. i. in malo igne poſitus eſt. j. Joh.v.

Tam periculoſo: quia Omne quod eſt in mundo eſt cõcupiſcentia carnis ⁊ concupiſcentia oculoꝝ. j. Joh.ij et Eſa.xxiiij. Foꝛmido ⁊ fouea ⁊ laqueus ſuper te qui habitatoꝛ es terre ⁊c.

Tam immundo. ij. Pet.ij. Si enim effugientes coinquinationes mundi ⁊c. Pſ. Educ me de lacu miſe-

rie et de luto fecis. Ideo dicit a mundicia per contrariũ

Tam inquieto. Ioh. xvi. In mundo preſſuras habebi tis: in me autem pacem.

Tam deceptorio. i. Cor. iii. Unde ſapientia hu9 mũdi ſtulticia eſt apud deum. Decipitur qui credit eſſe ſapiens ⁊ non eſt. Eſa. xxxvi. Sicut baculus arundineus ſic Pharao rex Egypti: omnibus qui confidunt in eo.

Tam tranſitorio. i. Ioh. ii. Trãſit mũdus ⁊ ↄcupi. ⁊c.

Ergo In mundo non eſt.
Ueritas: quia vanus.
Non eſt ſanctitas: quia malignus.
Non eſt ſecuritas: quia periculoſus.
Non eſt honeſtas: quia immundus.
Non eſt tranquillitas: quia inquietus.
Non eſt equitas: quia deceptorius.
Non eſt ſtabilitas: quia tranſitorius. Et ideo amicus huius mundi inimicus dei conſtituitur. Iac. iiii.

Expectãtes beatam ſpẽ et aduentũ glorie magni dei et ſaluatoris noſtri Ieſu chriſti.

¶ Hic ſubditur inſtructio circa ſimilia expectãda. Ubi tria tãgit Primo ſubſtantiam beatifica bilẽ. ibi. Expectantes. Secundo: ipſam beatitudinẽ. ibi. Beatã ſpẽ. Tertio. deum beatificantem. ibi. Et aduentũ. Dicit ergo [Expectantes] tanq̃ certi ⁊ ſolliciti [beatam ſpẽ] id eſt: beatitudinẽ ſperatã: vt per hoc libentius et facilius predicta faciamus. Luc. xii. Uos ſimiles hoībus expectantibus do. ſu. [et] etiã expectantes [aduẽtum glorie]. i. manifeſtationẽ glorioſam [magni dei ⁊ ſaluatoris noſtri ieſu xp̃i]. i. aduentũ xp̃i ad iudiciũ qui eſt magnus deus ⁊ ſaluator noſter. Phil. iii. Saluatorem expectamus dñm noſtrum ieſum xp̃m. In primo enim aduentu venit: vt puer paruulus. Eſa. ix. Paruul9 natus eſt. Sed in ſcđo aduẽtu veniet vt deus magnus q3 cum poteſtate magna ⁊ maieſtate. Luc. xxi. Ergo.

De9 quõ in ſcđo aduentu magnus veniet.

Deus: per nature nobilitatem.
Magnus: per potentie immenſitatem.
Saluator: per electorum predeſtinationem.
Noſter: per noſtre carnis aſſumptionem.
Ieſus: per ſalutis noſtre operationem.
Chriſtus: per gratie plenitudinem.

Qui dedit ſemetipſum pro nobis: vt nos redimeret ab omni iniquitate: et mundaret ſibi populum acceptabilem ſectatorem bonorum operum.

¶ Hic tangit beneficium paſſionis: vbi implicat tria magna bona. Primum: quia redemit per precium paſſionis. Secundũ: quia mundauit per lauachrum regenerationis. ibi. Et mundaret. Tertium: quia virtutem bene operandi per gratiam iuſtificationis. ibi. Sectatorem. Dicit ergo [Qui]. ſ. chriſtus in primo aduentu [dedit] gratis ⁊ ſine meritis noſtris [ſemetipſum] in preciũ. Non aliquã creaturã: quia nulla creatura eſſet ſufficiens p̃ctum [pro nobis] adhuc inimicis. i. Iohan. i. Sanguis dñi ieſu xp̃i filii eius mundat nos ab omni peccato. Et. i. Tim. ii. Qui dedit ſemetipſũ ⁊c. Cum enĩ inimici eſſemus reconciliati ſumus per mortem filii eius. Rom. v. ⁊ Ephe. v. Tradidit ſemet pro nobis [vt nos] obligatos ⁊ venditos. Eſa. l. Quis creditor meus? cui vendidi vos [redimeret] per ſanguinis precium. Eſa. lii. Gratis venũdati eſtis ⁊ ſine argẽ. redimemini [ab omni iniquitate] tam actuali q̃ originali: ſiue contracta acta ⁊ illata. i. Pet. i. Nõ corruptibilibus auro ⁊ argento redempti eſtis ⁊c. ſed p̃cioſo ſanguine quaſi ⁊c. [⁊ mũdaret] per baptiſmalẽ regenerationem. In cuius ſignum in paſſione eius de latere eius exiuit ſanguis ⁊ aqua. Mundaret inquam [populum] ſibi [acceptabilẽ]. i. gratum per charitatem. Uel [populum] peculiarẽ ſm aliam literam. i. ſibi ſpecialẽ et appropriatum. Deute. vii. Elegit te dñs deus tuus vt ſis ei populus peculiaris. Populum dico [ſecatorẽ bonorum operum]. ſ. per bonam conuerſationẽ. Tim. vi. Sectare iuſtitiam pietatis.

Hec loquere et exhortare: et argue cum omni imperio. Nemo te contemnat.

¶ Superius poſuit cauſam quare debent adquieſcere Tito monenti. Hic monet huiuſmodi cauſam predicari. Et primo verbo. Secundo exemplo ſiue facto. ibi. Nemo te contemnat. Dicit ergo [Hec] ſcʒ que predixi de filii dei incarnatione ⁊ paſſione [loquere] neſcientibus [et exhortare] ſcientes: ſed negligentes [⁊ argue] rebelles [cum omni imperio]. i. poteſtatiue. ii. Timot. vlt. Argue obſecra. increpa. ⁊c. Eccli. xliiii. Imperãtes in omni populo. Cum omni imperio. Dico ita ſcʒ vt [nemo te contemnat] pro ſimplicitate et remiſſione. i. Tim. i. iiii. Nemo adoleſcentiam tuam contẽnat. Nec debet aliquis contemnere: quia Luc. x. dicit dñs apl̃is et prelatis Qui vos ſpernit me ſper. Felix ſubditus qui prelato hoc exhibet. Amorem loquenti. Fauorem exhortanti. Timorem arguenti. Honorem conuerſanti Ut credat et amet locutionem. Foueat et faciat exhortationem Timeat et corrigat ſe ad argutionem Honoret et imitetur conuerſationem.

Hic queritur ſuper illud. Seruos dominis ſuis ſubditos eſſe in omnibus. Glo. que non ſunt cõtra deum. Contra. Seruus dño precipiente non tenet religionem intrare: quia voluntariũ ⁊ conſiliũ eſt. Rñ. Diſtributio hec non eſt generalis: ſed accõmoda pro his in quibus conſiſtit dominatiua poteſtas. ſ. in corporalibus operibus. Non in ſp̃ualibus. Itẽ ſuper illud. Apparuit gratia dei ſaluatoris oĩbus hominibus. Cõtra. Non omnibus apparuit. Rñ. ſm glo. Fit hic diſtributio pro generibus ſingulorũ: non pro ſingulis generum. Item ſuper illud. Argue cũ omni imperio. Cõtra. Ezech. xxxiiii. Cum auſteritate ⁊ potentia imperabitis eis ⁊c. Rñ. Loquitur hic de imperio amoris quo imperat pater. Non timoris ſeruilis quo imperat dñs Item ſuper illud. Nemo te contẽnat. Contra. Bern. Uerus humilis vult vilis reputari: non humilis predicari: ergo non debet curare ſi contemnitur. Reſponſio Non debet curare propter ſed ſed propter officium ſiue propter vtilitatem aliorum.

¶ Notandum ſuper illud. Sectatorem bonorum operum Qz ſectari bona opera debent propter multa cõmoda que inde contingunt.

Opera bona ſectanda ſunt ꝑpter multa ↄmoda

Primo: quia Iram domini mitigant Sicut bonus fructus agri vel vinee mitigant dominum de preteritis defectibus iratum. ii. Paral. xix. Dixit propheta ad Ioſaphat. Iram domini merebaris: ſed bona opera inuenta ſunt: in te.

Secundo: quia Anime peccatrici vitam implorant Sicut debita opera nature corpus organizant ⁊ diſponũt ad ſpiritum ſuſcipiendum. Act. ix. dicitur Qz Tabita plena operibus bonis et elemoſynis reſuſcitata eſt a petro.

Tertio: quia Charitatem augmentant Conatus enim cum operibus charitatem augent Sicut flatus ⁊ lignorum appoſitio auget ignem. Prouer. xiiii. In omni opere bono erit abundantia.

Quarto: quia De predeſtinatione quoquo modo certificant: Sicut motus hominis oſtendit vitam preſentẽ. ii. Pet. i. Fratres ſatagite vt per opera bona certam veſtram vocationem ⁊ electionẽ faciatis.

Quinto: q3 Proximum edificant Sicut bonus cibus guſtum: vernum tẽpus oculũ. Mat. v. Sic luceat lux veſtra corã hominibus vt videant opera veſtra.

Sexto: quia deum defenſorẽ impetrant. Sicut obſequium debitum impetrat aduocatũ. Mat. xxvi. Quid moleſti eſtis huic mulieri: bonum opus operata eſt in me? Sic in fine: demonibus infeſtantibus animam: dicet dominus Quid ⁊c.

Septimo: q3 Timorẽ ſeruilem euitant. Sicut caſtrũ munitum armis ⁊ cibis minus timet impugnantẽ. Ro. xiii. Principes non ſunt timori boni operis. Sed vis non timere poteſtatẽ lux enim aſſecurat.

Octauo: quia Tẽpus impenſum bene diſpẽſant: q3 ad bene operandũ datur: ſicut clericus bene vtitur libro quando ſtudet in illo. Gal. vi. Dũ tempus habem9 ope

reruur bonum ad omnes.
Nono: quia In gloria honorant. Sicut pugil bene agens in campo: poſtea honoratur in domo. Roman. ſecundo. Gloria honor et pax omni operanti bonum. Ideo ſequenti capitulo ad omne opus bonum paratos eſſe.

Capitulum tertium.

Admone illos principibus et poteſtatibus ſubditos eſſe: dicto obedire: ad omne opus bonum paratos eſſe.

¶ In capitulo precedenti monuit quomodo monendi ſunt diuerſi ſtatus hominū ſpecialiter. Hic oſtendit quomodo moneri debeant omnes generaliter. Ubi oſtendit primo quomodo debet eos monere. Secūdo quare debent ſue monitioni adquieſcere. ibi. Eramus enim et nos aliquādo In prima oſtendit quomodo ſe debent habere ſinguli Primo ad ſuos rectores. Secundo ad ſuos iniuriatores. ibi. Neminem blaſphemare. Et tertio ad omnes. ibi. Omnem oſtendentes manſuetudinem. In prima tangit tria: obediētem cōmendātia. ſ. Si obediat Humiliter ſine elatione. Ideo dicit: ſubditos eſſe Velociter ſine difficultate. Ideo ſubdit dicto obedire Sapienter ſine iniquitate. Ideo addit: ad omne opus bonum. Dicit ergo [Admone] q. Ita argue cū omni imperio Nec tamen ſemper vtaris imperio: ſed [admone illos] ſimpliciter et dulciter [ſubditos eſſe principibus] id eſt: prelatis maioribus [et poteſtatibus] .i. prelatis ſiue dominis minoribus. Rom. xiij. Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit. Et .i. Pet. ij. Subiecti eſtote omni humane creature propter deum ſiue regi etc. [dicto] illorum ſimplici Non tantū imperio terribili [obedite] Sic obediebant milites centurionis. Mat. viij. Dico huic vade et vadit. ij. Theſ. iij. Si quis non obedit verbo noſtro per epiſtolam hunc notate. Obedire inquā non ad malum: ſed [ad omne opus bonū paratos eſſe] Non ad opus malum: ſicut illi de quibus Prouerb. i. Pedes eorum ad malum currunt. Et dicit ad omne: non tantum ad ea que placent: quia ſecundum Grego. Ubi obedientia aliquid ſuum habet: iam non eſt obedientia.

A Obedientie perfecte nouem conditiones

¶ Notandum hic ſuper illud. Dicto obedire Quod obedientia perfecta debet habere nouē bonas cōditiones. Obediendū enim eſt. Primo Libēter ſine cordis murmure. Act. ix. Domine quid me vis facere?
Secūdo Humiliter ſine cōtradictiōe vocis. Oſee. iiij. Populus tuus ſicut hi qui cōtradicunt ſacerdoti.
Tertio Hilariter ſine vultus triſticia et merore. ij. Corinth. ix. Non ex triſticia aut neceſſitate.
Quarto Celeriter ſine dilatione more. Eſa. lx. Qui ſunt iſti qui vt nubes volant.
Quinto integraliter ſine operis diminutiōe. Tob. iiij
Ho.xvij. Omnia que precepiſti mihi pater faciam.
Sexto Simpliciter ſine mandati minima diſcuſſione. Pſ. In auditu auris obediuit mihi.
Septimo Prudenter ſine manifeſto errore. Actu. v. Obedire debet deo magis quam hominibus.
Octauo Ueraciter ſine fictione. Col. iij. Non ad oculum ſeruientes.
Nono Perſeueranter ſine intermiſſione. Phil. ij. Factus obediens vſque ad mortem.

Neminem blaſphemare: non litigioſos eſſe: ſed modeſtos: omnem oſtendentes manſuetudinem ad omnes homines.

¶ Hic oſtendit quomodo ſe debent habere ſinguli ad ſuos iniuriatores: quia Charitatiue ſine deſtructione Pacifice ſine cōtentione. ibi. Nō litigioſos. Modeſte ſine grauamine. ibi. Sed modeſtos. Dicit ergo [Neminem] q. Ita admone illos. Et etiam admone illos [neminem blaſphemare] licet premantur et affligātur ab ipſis. Eph. iiij. Omnis amaritudo et ira et blaſphemia tollatur a vobis [non litigioſos eſſe] Seruum enim domini nō oportet litigare. ij. Tim. ij. [ſed modeſtos] id eſt modū per omnia ſeruantes. Phil. iiij. Modeſtia veſtra nota ſit omnibus hominibus.

Debet enim	Numero		Singularitatem.
homo omnia	Pondere	cōtra	Leuitatem.
facere In	Menſura		Superfluitatem.

[Omnem oſtendentes manſuetudinem] exteriorē et interiorem in dictis et factis: et hoc [ad omnes homines] ſcilicet bonos vel malos. Et dicit ad homines. Non ad beſtias .i. ad homines beſtiales: ad quas ſeueritas eſt exercenda. Gene. i. Dominamini piſcibus maris .i. voluptuoſis: volatilibus celi .i. elatis ſuperbis: et beſtijs terre: id eſt: auaris.

Eramus enim aliquando et nos inſipientes increduli: errantes: ſeruientes deſiderijs: et voluptatibus varijs.

¶ Hic ſubdit rationem quare debēt monitioni adquieſcere. Et hanc duplicem. Prima eſt qualitas ſtatus preteriti. Secunda qualitas ſtatus preſentis. ibi. Cū autem benignitas. Qualitatem ſtatus preteriti ſcribit. Primo quo ad peccata ignorantie. Secundo quo ad peccata carnalis concupiſcentie. ibi. Seruiētes deſiderijs. Tertio quoad peccata ſpūalis nequicie. ibi. In malicia et inuidia. Dicit ergo [Eramus] q. Ita debemus oſtendere manſuetudinem ad omnes homines Et hoc ideo: quia aliquando fuimus quod ipſi: ſic et ipſi poterunt eſſe quod nos ſumus per eandē gratiam [eramus enim aliquando et nos]. ſ. ante cōuerſionē ſicut ipſi [inſipientes] in cognitione agendorū. Pſ. Intelligite inſipi. in populo [increduli] ſine fide credendorum. Ps.xciij.
Qui enim incredulus eſt infideliter agit. Eſa. xxi. [errantes] per deuia morum et malorū operum. Sap. v. Ergo errauimus a via veritatis. Et bene cōiungunt iſta duo increduli errantes Fides enī eſt lux illuminās animā. Qui autē ambulat in tene. neſcit etc. Joh. xij. Uel inſipientes in affectu. Increduli in aſpectu. Errātes in effectu: eramus etiam [ſeruiētes.] Quia qui facit peccatū ſeruus etc. Johā. viij. [deſiderijs] illicitis animi [et voluptatibus varijs] carnis. Ephe. ij. In quibus et nos aliquando cōuerſati ſumus in deſiderijs carnis noſtre facientes voluntatem etc.

In malicia et inuidia agentes: odibiles: odientes inuicem.

¶ Hic tangit peccata ſpūalis nequicie Que ſunt Aut principaliter reſpectu fortune proximi. Et hoc dupliciter. Uel in agendo: ſic dicitur malicia. Uel in patiēdo ſic Inuidia. Aut principaliter reſpectu perſone primi. Et hoc dupliciter. Uel in patiendo: ſic dicitur Odibiles Uel in agendo: ſic odientes. Dicit ergo [Agētes] vitam. ſ. et ducentes [in malicia] .i. in nocendi voluntate .i. Reg xxv. Malicia ergo non inueniatur in te [et inuidia] de aliorum ſucceſſibus. Prouerb. iiij. Putredo oſſium inuidia. Et eramus [odibiles] deo vel alijs hominibus. Eccli. x. Odibilis corā deo et hominibus ſuperbia etc. [odientes inuicem] vnus aliū: et tamen Qui odit fratrem ſuū homicida eſt. i. Joh. iij. Et bene cōiungit iſta duo ſimul. ſ. odiētes et odibiles. Qui enī odit odibilis eſt. In qua enī mēſura mēſi fueritis etc. Mat. vij. et Mar. iiij. Ex dictis ergo elicitur talis ratio. Expertus miſeriam ſolet eſſe benignior ad miſeros. Sed nos fuimus aliquando miſeri: quia inſipientes et increduli et huiuſmodi. Ergo debemus eſſe benigni: ad miſeros peccatores et ad iuſtos: conſtat et ita ad omnes: B Manſuetudo laudabilis ē.
et ita debemus exhortanti ad huiuſmodi adquieſcere.
¶ Notandum quod manſuetudinē debemus oſtendere ad omnes propter multa bona que facit.
Primo: Quia iram mitigat. Sicut ſuauitas vnguenti dolorem vulneris. Soph. ſecundo. Querite dominum omnes manſueti terre qui iudicium eius eſtis operati: querite iuſtum: querite māſuetum ſi quo modo

rie et de luto fecis. Ideo dicit a mundicia per contrariũ
Tam inquieto. Ioh. xvi. In mundo preſſuras habebi
tis: in me autem pacem.
Tam deceptorio. i. Cor. iii. Unde ſapientia hui⁹ mũ
di ſtulticia eſt apud deum. Decipitur qui credit eſſe ſa
piens ⁊ non eſt. Eſa. xxxvi. Sicut baculus arundineus
ſic Pharao rex Egypti: omnibus qui confidunt in eo.
Tam tranſitorio. i. Ioh. ii. Trãſit mũdus ⁊ ꝯcupi. ⁊c.
Ergo In mundo non eſt.
Ueritas: quia vanus.
Non eſt ſanctitas: quia malignus.
Non eſt ſecuritas: quia periculoſus.
Non eſt honeſtas: quia immundus.
Non eſt tranquillitas: quia inquietus.
Non eſt equitas: quia deceptorius.
Non eſt ſtabilitas: quia tranſitorius. Et ideo amicus
huius mundi inimicus dei conſtituitur. Iac. iiii.

Expectãtes beatam ſpẽ et aduentũ glorie magni dei et ſaluatoris noſtri Ieſu chriſti.

¶ Hic ſubditur inſtructio circa ſpualia expectãda. Ubi
tria tãgit Primo ſubſtantiam beatificabilẽ. ibi. Expe
ctantes. Secundo: ipſam beatitudinẽ. ibi. Beatã ſpẽ.
Tertio. deum beatificantem. ibi. Et aduentũ. Dicit er
go [Expectantes] tanq̃ certi ⁊ ſolliciti [beatam ſpẽ]
id eſt: beatitudinẽ ſperatã: vt per hoc libentius et faci
lius predicta faciamus. Luc. xii. Uos ſimiles hoibus
expectantibus do. ſu. [et] etiã expectantes [aduẽtum
glorie]. i. manifeſtationẽ glorioſam [magni dei ⁊ ſalua
toris noſtri ieſu xp̄i]. i. aduentũ xp̄i ad iudiciũ qui eſt
magnus deus ⁊ ſaluator noſter. Phil. iii. Saluatorem
expectamus dñm noſtrum ieſum xp̄m. In primo enim
aduentu venit: vt puer paruulus. Eſa. ix. Paruul⁹ na
tus eſt. Sed in ſcd̃o aduẽtu veniet vt deus magnus q̃
cum poteſtate magna ⁊ maieſtate. Luc. xxi. Ergo.

De⁹ quõ in ſcd̃o aduentu magnus veniet.

Deus: per nature nobilitatem.
Magnus: per potentie immenſitatem.
Saluator: per electorum predeſtinationem.
Noſter: per noſtre carnis aſſumptionem.
Ieſus: per ſalutis noſtre operationem.
Chriſtus: per gratie plenitudinem.

Qui dedit ſemetipſum pro nobis: vt nos redimeret ab omni iniquitate: et mundaret ſibi populum acceptabilem ſectatorem bonorum operum.

¶ Hic tangit beneficium paſſionis: vbi implicat tria
magna bona. Primum: quia redemit per precium paſ
ſionis. Secundũ: quia mundauit per lauachrum rege
nerationis. ibi. Et mundaret. Tertium: quia virtutem
bene operandi per gratiam iuſtificationis. ibi. Secta-
torem. Dicit ergo [Qui]. ſ. chriſtus in primo aduen-
tu [dedit] gratis ⁊ ſine meritis noſtris [ſemetipſum]
in preciũ. Non aliquã creaturã: quia nulla creatura eſ
ſet ſufficiens preciũ [pro nobis] adhuc inimicis. i. Io
han. i. Sanguis dñi ieſu xp̄i filii eius mundat nos ab
omni peccato. Et. i. Timo. ii. Qui dedit ſemetipſũ ⁊c.
Cum eni inimici eſſemus reconciliati ſumus per mor
tem filii eius. Rom. v. ⁊ Ephe. v. Tradidit ſemet pro
nobis [vt nos] obligatos ⁊ venditos. Eſa. l. Quis cre
ditor meus: cui vendidi vos [redimeret] per ſanguinis
precium. Eſa. lii. Gratis venũdati eſtis ⁊ ſine argẽ. re
dimemini [ab omni iniquitate] tam actuali q̃ origina-
li: ſiue contracta acta ⁊ illata. i. Pet. i. Nõ corruptibi
libus auro ⁊ argento redempti eſtis ⁊c. ſed p̄cioſo ſan
guine quaſi ⁊c. [⁊ mũdaret] per baptiſmalẽ regenera
tionem. In cuius ſignum in paſſione eius de latere e-
ius exiuit ſanguis ⁊ aqua. Mundaret inquam [popu-
lum] ſibi [acceptabilẽ]. i. gratum per charitatem. Uel
[populum] peculiarẽ ſm aliam literam. i. ſibi ſpecialẽ
et appropriatum. Deute. vii. Elegit te dñs deus tuus
vt ſis ei populus peculiaris. Populum dico [ſecatorẽ
bonorum operum]. ſ. per bonam conuerſationẽ. Tim.
vi. Sectare iuſtitiam pietatis.

Hec loquere et exhortare: et argue cum omni imperio. Nemo te contemnat.

¶ Superius poſuit cauſam quare debent adquieſcere
Tito monenti. Hic monet huiuſmodi cauſam predica
ri. Et primo verbo. Secundo exemplo ſiue facto. ibi.
Nemo te contemnat. Dicit ergo [Hec] ſcz que predi
xi de filii dei incarnatione ⁊ paſſione [loquere] neſci-
entibus [et exhortare] ſcientes: ſed negligentes [⁊ ar
gue] rebelles [cum omni imperio]. i. poteſtate tue. ii. Ti
mot. vii. Argue obſecra. increpa. ⁊c. Eccli. xliiii. Im-
perãtes in omni populo. Cum omni imperio. Dico ita
ſcz vt [nemo te contemnat] pro ſimplicitate et remiſ-
ſione. i. Tim. i. iiii. Nemo adoleſcentiam tuam contẽ
nat. Nec debet aliquis contemnere: quia Luc. x. dicit
dñs apl̄is et prelatis Qui vos ſpernit me ſper. Fe-
lix ſubditus qui prelato hoc exhibet. Amorem loquen
ti. Fauorem exhortanti. Timorem arguenti. Hono-
rem conuerſanti Ut credat et amet locutionem. Fo-
ueat et faciat exhortationem Timeat et corrigat ſe
ad argutionem Honoret et imitetur conuerſationem.

Hic queritur ſuper illud. Seruos domi-
nis ſuis ſubditos eſſe in omnibus. Glo. que non ſunt cõ
tra deum. Contra. Seruus dño precipiente non tenet
religionem intrare: quia voluntariũ ⁊ conſiliũ eſt. Rñ.
Diſtributio hec non eſt generalis: ſed accõmoda pro
his in quibus conſiſtit dominatiua poteſtas. ſ. in corpo
ralibus operibus. Non in ſpũalibus. Itẽ ſuper illud.
Apparuit gratia dei ſaluatoris oibus hominibus. Cõ
tra. Non omnibus apparuit. Rñ. ſm glo. Fit hic diſtri
butio pro generibus ſingulorũ: non pro ſingulis gene-
rum. Item ſuper illud. Argue cũ omni imperio. Cõ-
tra. Ezech. xxxiiii. Cum auſteritate ⁊ potentia impa-
bitis eis ⁊c. Rñ. Loquitur hic de imperio amoris quo
imperat pater. Non timoris ſeruilis quo imperat dñs
Item ſuper illud. Nemo te contẽnat. Contra. Bern.
Uerus humilis vult vilis reputari: non humilis predi
cari: ergo non debet curare ſi contemnitur. Reſponſio
Non debet curare propter ſed ſed propter officium ſi-
ue propter vtilitatem aliorum.
¶ Notandum ſuper illud. Sectatorem bonorum ope-
rum Qꝫ ſectari bona opera debent propter multa cõ-
moda que inde contingunt.

Opera bona ſectanda ſunt ꝓpter multa ꝯmoda

Primo: quia Iram domini mitigant Sicut bonos fru
ctus agri vel vinee mitigant dominum de preteritis
defectibus iratum. ii. Paral. xix. Dixit propheta ad
Ioſaphat. Iram domini merebaris: ſed bona opera in
uenta ſunt in te.
Secundo: quia Anime peccatrici vitam implorant Si
cut debita opera nature corpus organizant ⁊ diſponũt
ad ſpiritum ſuſcipiendum. Act. ix. dicitur Qꝫ Tabi-
ta plena operibus bonis et elemoſynis reſuſcitata eſt
a petro.
Tertio: quia Charitatem augmentant Conatus enim
cum operibus charitatem augent Sicut flatus ⁊ ligno
rum appoſitio auget ignem. Prouer. xiiii. In omni o-
pere bono erit abundantia.
Quarto: quia De predeſtinatione quoquo modo certi
ficant: Sicut motus hominis oſtendit vitam preſentẽ.
ii. Pet. i. Fratres ſatagite vt per opera bona certam
veſtram vocationem ⁊ electionẽ faciatis.
Quinto: q̄ Proximum edificant Sicut bonus cibus
guſtum: vernum tẽpus oculũ. Mat. v. Sic luceat lux
veſtra corã hominibus vt videant opera veſtra.
Sexto: quia deum defenſorẽ impetrant. Sicut obſe-
quium debitum impetrat aduocatũ. Mat. xxvi. Quid
moleſti eſtis huic mulieri: bonum opus operata eſt in
me? Sic in fine: demonibus infeſtantibus animam: di-
cet dominus Quid ⁊c.
Septimo: q̄ Timorẽ ſeruilem euitant. Sicut caſtrũ
munitum armis ⁊ cibis minus timet impugnantẽ. Ro.
xiii. Principes non ſunt timori boni operis. Sed vis
non timere poteſtatẽ lux enim aſſecurat.
Octauo: quia Tẽpus impenſum bene diſpẽſant: q̄ ad
bene operandũ datur: ſicut clericus bene vtitur libro
quando ſtudet in illo. Gal. vi. Dũ tempus habem⁹ ope

remur bonum ad omnes.
Nono: quia In gloria honorant. Sicut pugil bene agens in campo: poſtea honoratur in domo. Roman. ſecundo. Gloria honor et pax omni operanti bonum. Ideo ſequenti capitulo ad omne opus bonum paratos eſſe.

Capitulum tertium.

Admone illos principibus et poteſtatibus ſubditos eſſe: dicto obedire: ad omne opus bonum paratos eſſe.

¶ In capitulo precedenti monuit quomodo monendi ſunt diverſi ſtatus hominum ſpecialiter. Hic oſtendit quomodo moneri debeant omnes generaliter. Ubi oſtendit primo quomodo debet eos monere. Secundo quare debent ſue monitioni adquieſcere. ibi. Eramus enim et nos aliquando In prima oſtendit quomodo ſe debent habere ſinguli Primo ad ſuos rectores. Secundo ad ſuos iniuriatores. ibi. Neminem blaſphemare. Et tertio ad omnes. ibi. Omnem oſtendentes manſuetudinem. In prima tangit tria: obedientem commendantia. ſ. Si obediat Humiliter ſine elatione. Ideo dicit: ſubditos eſſe Velociter ſine difficultate. Ideo ſubdit dicto obedire Sapienter ſine iniquitate. Ideo addit: ad omne opus bonum. Dicit ergo [Admone] q. Ita argue cum omni imperio Nec tamen ſemper utaris imperio: ſed [admone illos] ſimpliciter et dulciter [ſubditos eſſe principibus] id eſt: prelatis maioribus [et poteſtatibus] .i. prelatis ſive dominis minoribus. Rom. xiij. Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit. Et. j. Pet. ij. Subiecti eſtote omni humane creature propter deum ſive regi etc. [dicto] illorum ſimplici Non tantum imperio terribili [obedire] Sic obediebant milites centurionis. Mat. viij. Dico huic vade et vadit. ij. Theſ. iij. Si quis non obedit verbo noſtro per epiſtolam hunc notate. Obedire inquam non ad malum: ſed [ad omne opus bonum paratos eſſe] Non ad opus malum: ſicut illi de quibus Proverb. j. Pedes eorum ad malum currunt. Et dicit ad omne: non tantum ad ea que placent: quia ſecundum Grego. Ubi obedientia aliquid ſuum habet: iam non eſt obedientia.

A
Obedientie perfecte novem conditiones ¶ Notandum hic ſuper illud. Dicto obedire Quod obedientia perfecta debet habere novem bonas conditiones.
Obediendum enim eſt. Primo Libenter ſine cordis murmure. Act. ix. Domine quid me vis facere?
Secundo Humiliter ſine contradictione vocis. Oſee. iiij. Populus tuus ſicut hi qui contradicunt ſacerdoti.
Tertio Hilariter ſine vultus triſtitia et merore. ij. Corinth. ix. Non ex triſtitia aut neceſſitate.
Quarto Celeriter ſine dilatione more. Eſa. lx. Qui ſunt iſti qui ut nubes volant.
Quinto integraliter ſine operis diminutione. Tob. iiij
Pa. xvij. Omnia que precepiſti mihi pater faciam.
Sexto Simpliciter ſine mandati minima diſcuſſione. Ps. In auditu auris obedivit mihi.
Septimo Prudenter ſine manifeſto errore. Actu. v. Obedire debet deo magis quam hominibus.
Octavo Veraciter ſine fictione. Col. iij. Non ad oculum ſervientes.
Nono Perſeveranter ſine intermiſſione. Phil. iij. Factus obediens uſque ad mortem.

Neminem blaſphemare: non litigioſos eſſe: ſed modeſtos: omnem oſtendentes manſuetudinem ad omnes homines.

¶ Hic oſtendit quomodo ſe debent habere ſinguli ad ſuos iniuriatores: quia Charitative ſine deſtructione Pacifice ſine contentione. ibi. Non litigioſos. Modeſte ſine gravamine. ibi. Sed modeſtos. Dicit ergo [Neminem] q. Ita admone illos. Et etiam admone illos [neminem blaſphemare] licet premantur et affligantur ab ipſis. Eph. iiij. Omnis amaritudo et ira et blaſphemia tollatur a vobis [non litigioſos eſſe] Servum enim domini non oportet litigare. ij. Tim. ij. [ſed modeſtos] id eſt modum per omnia ſervantes. Phil. iiij. Modeſtia veſtra nota ſit omnibus hominibus.

Debet enim homo omnia facere In — Numero, Pondere, Menſura — contra — Singularitatem, Levitatem, Superfluitatem.

[Omnem oſtendentes manſuetudinem] exteriorem et interiorem in dictis et factis: et hoc [ad omnes homines] ſcilicet bonos vel malos. Et dicit ad homines. Non ad beſtias .i. ad homines beſtiales: ad quas ſeveritas eſt exercenda. Geneſ. j. Dominamini piſcibus maris .i. voluptuoſis: volatilibus celi .i. elatis ſuperbis: et beſtijs terre: id eſt: avaris.

Eramus enim aliquando et nos inſipientes increduli: errantes: ſervientes deſiderijs: et voluptatibus varijs.

¶ Hic ſubdit rationem quare debent monitioni adquieſcere. Et hanc duplicem. Prima eſt qualitas ſtatus preteriti. Secunda qualitas ſtatus preſentis. ibi. Cum autem benignitas. Qualitatem ſtatus preteriti ſcribit. Primo quo ad peccata ignorantie. Secundo quo ad peccata carnalis concupiſcentie. ibi. Servientes deſiderijs. Tertio quoad peccata ſpiritualis nequitie. ibi. In malicia et invidia. Dicit ergo [Eramus] q. Ita debemus oſtendere manſuetudinem ad omnes homines Et hoc ideo: quia aliquando fuimus quod ipſi: ſic et ipſi poterunt eſſe quod nos ſumus per eandem gratiam [eramus enim aliquando et nos]. ſ. ante converſionem ſicut ipſi [inſipientes] in cognitione agendorum. Ps. Intelligite inſipi. in populo [increduli] ſine fide credendorum. Ps. xciij.
Qui enim incredulus eſt infideliter agit. Eſa. xxi. [errantes] per devia morum et malorum operum. Sap. v. Ergo erravimus a via veritatis. Et bene coniungunt iſta duo increduli errantes Fides enim eſt lux illuminans animam. Qui autem ambulat in tenebris neſcit etc. Joh. xij. Vel inſipientes in affectu. Increduli in aſpectu. Errantes in effectu: eramus etiam [ſervientes.] Quia qui facit peccatum ſervus etc. Johan. viij. [deſiderijs] illicitis animi [et voluptatibus varijs] carnis. Ephe. ij. In quibus et nos aliquando converſati ſumus in deſiderijs carnis noſtre facientes voluntatem etc.

In malicia et invidia agentes: odibiles: odientes invicem.

¶ Hic tangit peccata ſpiritualis nequitie Que ſunt Aut principaliter reſpectu fortune proximi. Et hoc dupliciter. Vel in agendo: ſic dicitur malicia. Vel in patiendo ſic Invidia. Aut principaliter reſpectu perſone proximi. Et hoc dupliciter. Vel in patiendo: ſic dicitur Odibiles Vel in agendo: ſic odientes. Dicit ergo [Agentes] vitam. ſ. et ducentes [in malicia] .i. in nocendi voluntate .j. Reg. xxv. Malicia ergo non inveniatur in te [et invidia] de aliorum ſucceſſibus. Proverb. iiij. Putredo oſſium invidia. Et eramus [odibiles] deo vel alijs hominibus. Eccli. x. Odibilis coram deo et hominibus ſuperbia etc. [odientes invicem] unus alium: et tamen Qui odit fratrem ſuum homicida eſt. j. Joh. iij. Et bene coniungit iſta duo ſimul. ſ. odientes et odibiles. Qui enim odit odibilis eſt. In qua enim menſura menſi fueritis etc. Mat. vij. et Mar. iiij. Ex dictis ergo elicitur talis ratio. Expertus miſeriam ſolet eſſe benignior ad miſeros. Sed nos fuimus aliquando miſeri: quia inſipientes et increduli et huiuſmodi. Ergo debemus eſſe benigni: ad miſe- B
ros peccatores et ad iuſtos: conſtat et ita ad omnes: Manſue-
et ita debemus exhortanti ad huiuſmodi adquieſcere. tudo lau-
¶ Notandum quod manſuetudinem debemus oſtendere ad dabilis e.
omnes propter multa bona que facit.
Primo: Quia iram mitigat. Sicut ſuavitas unguenti dolorem vulneris. Soph. ſecundo. Querite dominum omnes manſueti terre qui iudicium eius eſtis operati: querite iuſtum: querite manſuetum ſi quo modo

abſcondamini in die furoris domini. Cito debet placa-
ri cui ſit ſuum beneplacitum. Beneplacituʒ eſt autem
domino: fides ⁊ manſuetudo. Eccli. j.
Secundo Quia offendentem ſeruum domino reconci-
ps.cxlvj. liat Sicut temperantia in medio iungit oppoſita. pſ̄.
Suſcipiens manſuetos dominus. Cito reconciliatur
mulier cuius colloquium et petitio placet domino. Hu-
milium autem et manſuetorum ſemper domino pla-
de. Judith. ix.
Tertio Quia bonis ſpiritualibus ditat. Qui enī vult
vindicare omnes iniurias: nū quam diues erit. ij. Reg.
xxij. Dixit Dauid manſuetudo mea multiplicauit me.
ps.xliiij. Cito enim ditatur cui omnia proſperatur. pſ̄. Inten
de proſpere procede et regna propter veritatem ⁊ mā
ſuetudinem.
Quarto Quia bona collata cōſeruat. Sicut tranquil
litas aeris terrenaſcentia: que deſtruit tempeſtas. Ec
cle. x. In manſuetudine ſerua animā tuam. Bene ſer-
uatur res eius cuius aduocatus eſt deus. Ipſe autē
arguet in equitate pro manſuetis terre. Eſa. xj.
Quinto Quia chriſto ſpecialiter aſſimilat. Qui fuit
manſuetus In ingreſſu. Mat. xxj. zacha. ix. Ecce rex
tuus venit tibi manſuetus ⁊c. In progreſſu. Heſter.
xv. Conuertit deus cor regis in manſuetudi. In egreſ-
ſu. Hiere. xj. Ego quaſi manſuetus qui portatur ad vi
ctimam. Gratia eſt aſſimilatio eum deo: ſed manſue-
tis dabit gratiā. Prouerb. iij. ergo ⁊c.
Sexto Quia hominē quietat ⁊ delectat: Sicut ſere-
ps.xxxvj. num tēpus et tranquillū Sicut vinum dulce ⁊ defeca
tum. pſ̄. Manſueti hereditabūt terrā ⁊ delectabunt
Bene poteſt quieſcere ⁊ delectare qui ſuper oēs dili-
gitur. Eccli. iij. Fili in manſuetudine opera tua pfice.
ps.lxxv. Septimo In gloriam eleuat Sicut leue: non graue:
naturaliter eleuatur. pſ̄. Cū reſurgeret in iudicio de
ps.cxlix. us vt ſal. fa. omnes man. Multum eleuatur: quem al-
tiſſimus ad ſuaʒ gloriam exaltat. pſ̄. Beneplacitum
eſt domino in.

Cum autem benignitas ⁊ humanitas apparuit ſaluatoris noſtri dei: non ex operibus iuſtitie que fecimus nos: ſed ſecundum miſericordiā ſuam ſaluos nos fecit.

¶ Hic ponit ſecundam rationem. ſ. qualitatem ſtatus preſentis. Ubi primo oſtendit ꝙ iam ſpe ſalui facti ſūt per chriſti incarnationem. Secundo confirmat dictoꝝ veritatem. ibi. Fidelis ſermo eſt. Tertio monet hoc ꝓ dicari ad aliorum confirmationē. ibi. Et de his volo te confirmare. In prima. Primo deſcribit tēpus ſalutis adepte per xp̄m: Secundo motiuum. ibi. Non ex operibus iuſtitie. Tertio modum. ibi. Per lauachrum regenerationis. Quarto fructuʒ. ibi. Ut iuſtificati gratia edificent. Quia In tempore: opportunitas ſaluationis In motiuo miſericordia ſaluatoris: quia ſm̄ miſericordiam ſuā. In modo renouatio ſacramentalis: qr per lauachrum. In fructu perpetuitas ſalutis: qr vt iuſtificati gratia ⁊c. Circa tēpus implicantur tria de xp̄o. ſ. Multiplex chriſti clementia: quia benignitas et humanitas Clementie euidentia: quia apparuit. Euidentie efficacia: quia ſaluatoris noſtri. Dicit ergo. [Cum autem] q̄. Tales quidē eramus ad conuerſionē noſtram ad xp̄m [cū autem apparuit] mundo per carnē: nobis per fidē: tēpore. ſ. plenitudinis. De quo Gal. iiij. Cū venit plenitudo tēporis miſit deus ⁊c. [benignitas ⁊ humanitas] Hoc dupliciter legit. Primo ſic: [benignitas ⁊ humanitas]. i. benigna humanitas. i. benignus ⁊ humanatus deus. Ad quam benignitatē inſinuandem: vt puer paruulus apparuit. Eſa. ix. Secūdo ſic [benignitas]. i. larga dei miſericordia [et humanitas]. i. magna eius clementia. Philip. ij. Habitu inuētus eſt vt homo. Humanitas dico [apparuit]. i. illuxit hominibus [ſaluatoris noſtri dei]. i. illius qui eſt deus per naturam: ⁊ ſaluator noſter per gratiam Cum inꝗ apparuit [ſaluos nos fecit] Iam in ſpe future ſalutis: quia Spe ſalui facti ſumus. Roſ. viij. Et hoc [non ex operibus iuſtitie que fecimus nos] prius. ſ. quia nulla bona feceramus: imo potius Cū inimici eſſemus recōciliati ſumus deo. Ro. v. [ſed ſm̄ ſuam]. i. ſibi propriā [miſericordiā] qr ei⁹ eſt propriū miſereri ſemper ⁊ parcere Sicut dicit Greg. Opus autē iuſtitie dicitur alienum ab eo. Eſa. xxviij. Thren. iij. Miſericordie dn̄i quia non ſumus cōſumpti ⁊c. Ecce ergo tria. Miſeria humana: qr ſine operib⁹ iuſtitie. Miſericordia diuina: quia ſm̄ miſericordiam. ſ. Salus operata quia ſaluos. Neceſſariū medium miſericordia: quia a miſeria ad ſalutem non peruenitur niſi per miſericordiam.

Per lauachrum regenerationis ⁊ renouationis ſpirituſſancti: quem effudit in nos abunde per ieſum xp̄m Saluatorē noſtrū.

¶ Hic ſubdit ſaluandi modum: quia virtute ſacramentali. Cuius tangit Neceſſitatē in nomine lauachri Utilitatem in effuſione ſpūſſancti. Liberationē in mediatione chriſti. Dicit ergo [Per lauachrū] q̄. Ita ſaluos nos fecit: ⁊ hoc [per lauachrū regenerationis]. i. ꝑ baptiſmum per quē fit regeneratio a culpa. Eph. iiij. Renouamini autem ſpū mentis veſtre ⁊ induite nouū hominem ⁊c. Et Col. iij. Et induentes nouum ⁊c. Generatio enim inquinat. Unde pſ̄. Ecce enim in iniqui. ⁊c. Sed regeneratio lauat. Joh. iij. Niſi quis renatus fuerit ex aqua. quaſi matre: ⁊ ſpiritu ſancto tanquam patre non poteſt ⁊c. [et renouationis] per quod fit renouatio a vetuſtate per culpam contracta. ij. Cor. iiij. Et licet is qui foris eſt noſter homo corrumpatur: tamen is qui intus eſt renouatur de die in diem.
¶ Nota peccatum generat in anima tria. C Peccatū tria in aīa generat.
Inquinationem naturalium.
Corruptionem gratuitorum.
Uetuſtatem defectuum.
Sed econtra Baptiſmus Et etiam Penitentia.
Lauat contra inquinationem.
Regenerat cōtra corruptionem.
Renouat contra vetuſtatem.
Que renouatio ſignificata fuit in renouatione Naaman cui⁹ caro cū eſſet ſenex reſtituta eſt: vt caro vnius pueri. iiij. Reg. v. Renouationis inquā [ſpūſſancti]. i. que fit per ſpm̄ ſanctū [quem] ſpm̄ [effudit] in nobis nō tantum [in nos] ſed in nobis ad quietā permanentiam. Et hoc [abunde] quia ⁊ ad remiſſionē omnium peccatorum: ⁊ ad copiā virtutum. Jac. j. Dat oībus affluenter. De iſta effuſione dicitur Joel. ij. Effundam de ſpū meo ſuper omnem carnem. Effudit inquam [per ieſum chriſtum ſaluatorem noſtrum] Ipſe enim filius eſt dextera dei patris per quem ipſe dat donū ſpūſſancti. In ſignum huius dicebat. Joh. xvj. Niſi ego abiero paracletus non veniet ad vos.

Ut iuſtificati gratia ipſius heredes ſimus ſecundum ſpem vite eterne. Fidelis ſermo eſt.

¶ Hic tangit finem ſiue fructum dicte ſalutis ſiue regenerationis que eſt hereditas futura. Ubi implicat quatuor. Ipſam hereditatem. ibi. Uite eterne. Hereditatis expectationem. ibi. Secundum ſpem. Expectantium conditionem. ibi. Ipſius heredes. Conditionis cauſam. ibi. Juſtificati gratia ipſius. Dicit ergo. [Ut] quaſi. Ita effudit ſpiritum ſanctum ad hoc: ſcilꝫ [vt iuſtificati gratia ipſius] Sola enim gratia dei iuſtificat. Roſ. iij. Juſtificati gratis per gratiam ipſius [heredes ſimus] interim in preſenti per gratiam adoptionis. Heredes dico [vite eterne] et hoc [ſm̄ ſpem] et ſi nondum ſm̄ rem. Roſ. viij. Heredes quidem dei coheredes autem chriſti. Eſa. liiij. Hec eſt hereditas ſeruorūʒ dei. Et iſte [ſermo] quem predixi [fidelis eſt] id eſt verax. j. Timot. j. Fidelis ſermo et omni acceptione dignus.

Hic queritur ſuper illud. Dicto obedire.

Contra. Ergo tenetur homo obedire ſimplici verbo prelati ſine precepto. Contra. Non eſt inobedientia

ſine contemptu precepti. Rñſ. Hic loquitur non ſoluz ad obedientiam: ſ; ad obedientie perfectionem. Itez ſuper illud. Ad omnes homines Glo. Chriſtianos omnibus hominibus humiles vult videri. Contra. Velle videri humilem: ſuperbia eſt. Reſpõſio. Velle hoc: ad oſtentationem: peccatum eſt. Velle ad aliorum edificationem bonum eſt. Item ſuper illud. Eramus increduli. Contra Aug. Eadem eſt fides modernorum ⁊ antiquorum. Rñſ. Loquitur de iudeis poſt aduentũ chriſti: non ante. Item ſuper illud. Cum autem apparuerit benignitas ⁊ humanitas. Glo. Benignus ⁊ humanatus deus. Contra. De eodem nõ dicitur proprie p̃ncipale ⁊ aſſumptum. Ut aurum ⁊ aureuz. Ergo cũ chriſtus ſit homo nõ bene dicitur humanatus. Rñſ. Humanitas in chriſto q̃uis ſit ſubſtantia: tamen habet modum aliquem accidentis q̃ aduenit ſuppoſito alieno. Propter primum vero dicitur homo. Propter ſecundum humanatus.

Et de his volo te confirmare vt curent bonis operibus preeſſe qui credunt deo: Hec ſunt bona ⁊ vtilia hominibus.

¶ Superius oſtendit q̃ fidelibus ſalus collata eſt per filij incarnationem. Hic monet de hoc predicare ad aliorum confirmationem. Ubi monet Primo predicare veritatem. Secundo vitare falſitatem. ibi. Stultas autem queſtiones. In prima tangit Primo quid predicandum. Secundo quare hoc predicandum. ibi. Hec bona ſunt. Dicit ergo [Et de his] q. Ita per incarnationem filij dei ſalui facti ſumus [⁊ de his] predictis [volo te confirmare] alios in fide: predicando: ſ. eis predicta Luc. xxij. Dictum eſt Petro. Et tu conuerſ⁹ aliquando cõfirma fratres tuos. Et Job. iiij. Lapſos confirmauerunt ſermones tui [vt curent] Hoc legitur dupliciter. Primo modo ſic. Confirmare inq̃ʒ ad hoc [vt] ipſi [curent] vt ſolliciti ſint [preeſſe] alijs [q̃ credunt deo] ⁊ hoc in [bonis operibus] Talis prelatio eſt appetenda. Paulus dicit de ſeipſo Gal. j. Proficiebaʒ ſuper multos coetaneos meos. Secũdo modo legitur ſic [vt] illi [q ui credunt deo curent preeſſe] alijs multis. Vel etiam ſibiipſis. Preeſſe inquam in [bonis operibus] Non enim ſufficit fides ſine operibus: q̃ Jaco. ij. Fides ſine operibus mortua eſt Et bene volo te in his alios confirmare. q̃ [hec] predicta [ſunt bona] i ſe. Matth. xij. Bonus homo de bono theſauro ſuo profert bona [⁊ vtilia hominibus]. i. ad ſalutem hominuʒ Eſa. xlviij. Ego dominus deus tuus docens te vtilia.

Stultas autem queſtiões: ⁊ genealogias: ⁊ contentiones: et pugnas legis deuita. Sunt enim inutiles ⁊ vane.

¶ Superius monuit predicare veritatem Hic monet vitare falſitatem. Ubi monet vitare duo. Primo falſam doctrinam. Secundo falſum doctorem. ibi. Hereticum hominem. In prima tangit Primo: que ſunt vitanda. Secundo quare vitanda ibi. Sunt enim inutiles ⁊ vane. Dicit ergo [Stultas autem] q. De dictis volo te alios confirmare. Tu [autem ſtultas queſtiones deuita] in quibus non ẽ vtilis ſcientia ad ſalutem [⁊ genealogias] id eſt originum enumerationes. Sicut iudei dicebant q̃ Adam habuit duas vxores: et ſecundum hoc texebant diuerſas genealogias. De his ſcribitur. j. Tim̃. j. Neq̃ʒ intenderent iudaicis fabulis et genealogijs indeterminatis [⁊ contentiones] ve de cibis in lege prohibitis. Prouer. xx. Honor eſt homini qui ſe ſeparat a contẽtionibus [⁊ pugnas legis]. i. contrarietates que videnť oriri ⁊ contrario textu legiſ Ut de annis Mathuſalem. Quia ſm ſeptuaginta videtur vixiſſe quattuordecim annis poſt diluuium Cũ tamen nullus ſuperuixerit niſi qui fuerit in arca Ipſe autem nõ fuit in arca: ⁊ ideo ſm hebraicam veritatez mortuus eſt ipſo anno diluuij. Ut oſtendit Gloſ. Hier. ſuper Geñ. iiij. [Sunt enim inutiles]. i. ſine fructu ⁊ vtilitate [⁊ vane] q̃ ſine veritate: et ideo merito vitãde. Eccle. vj. Verba ſunt plurima ⁊ multam in diſputando habentia vanitatem.

¶ Nota ſup illud Contentiones ⁊ pugnas Q̃ cõtentio eſt multiplex ⁊ vitanda. D. Cõtẽtio mľtiplex eſt ⁊ vitanda.

Prima eſt Rebellionis Deutero. xxxj. Adhuc viuente me ⁊ ingrediente vobiſcum ſemper contentioſi egiſtis contra dominum.

Secunda Diſſenſionis. Pſalmi. Effuſa eſt contentio ſuper principes.

Tertia Emulationis Phil. j. Quidam ex contentiõe chriſtum annunciant.

Quarta diſputationis. Job. vj. Reſpondete obſecro abſq̃ contentione.

Quinta Diſceptatiõis. Job. ix. Si voluerit contendere cum eo non poterit reſpondere vnum pro mille.

Sexta Litigationis. Eccli. viij. Ne contendas cũ homine potente: ne cõſtituas litem tibi.

Hereticum hominem poſt vnam ⁊ ſecundam correptionem deuita ſciens: quia ſubuerſus eſt: qui eiuſmodi eſt: ⁊ delinquit proprio iudicio condemnatus.

¶ Hic monet vitare falſum doctorem. Ubi tangit primo quando eſt vitandus. Secundo quare eſt vitand⁹. ibi. Sciens q̃ ſubuerſus. Dicit ergo [Hereticum] q. Non ſolum hec deuita: ſ; etiam [hereticum hominem deuita] Augu. Hereticus eſt qui alicuius temporalis cõmodi ⁊ maxime glorie: principatuſq̃: ſui gratia nouas opiniones: vel gignit: vel ſequitur. Hereſis enim eſt morbus contagioſus. Sermo enim eorum vt cancer ſerpit. ij. Tim̃. ij. Et ideo hereticus merito eſt vitãdus: q̃ Qui tetigerit picem inquinabitur ab ea. Eccleſia. xiij. Deuita inq̃ʒ [poſt vnam] ſc; ſecretam [⁊ ſecundam] ſc; publicam [correptionem]. i. poſtquã bis correptus fuerit Primo in priuato. Secundo in publico: ſm ordinem fraterne correptionis: determinatum Mat. xviij. Si peccauerit ⁊c. Tunc ſi ſe corrigere noluerit vitandus eſt. Non enim cõmunicandum eſt ei: q̃ ſe a communiõe fidei catholice. i. communis ſeparat. Tu dico [ſciens q̃ ſubuerſus eſt]. i. perditus propter incorrigibilitatem [qui eiuſmodi eſt] Fundamentum enim fidei in ea euerſum eſt. Chryſoſto. Velle curare eos qui inſanabiliter egrotant: vltime inſanie eſt [⁊ delinquit]. i. ſcienter peccat propter ignorantiam affectatam: Job. xxxiij. Quaſi de induſtria receſſerunt ab eo. Ipſe dico [proprio iudicio]. i. propria electione: q̃ falſitatem eligit ⁊ veritatem reprobat [condẽnatus] Jo. iij. Qui non credit iam iudicatus eſt. Gloſ. Proprio iudicio ſe damnat: qui errorem laudat: ⁊ veritatem vituperat.

E Heretic⁹ quis dicatur.

Hereſis morb⁹ eſt cõtagioſ⁹

¶ Notandum q̃ heretici ſunt vitandi propter multa mala. Habent enim.

F Heretici ppter mľta mala ſunt vitãdi.

Primo Credulitatẽ erroneam. ij. Tim̃. iij. Homines corrupti mente: reprobi circa fidem. Sic ſolet vitari inſanus. Vel canis rabidus.

Scđo Cõſcientiaʒ cauteriataʒ. j. Tim̃. iiij. Cauteriatam habentes ſuam conſcientiam.

Tertio familiaritatem deceptoriam. Rom̃. xvj. Per dulces ſermones ſeducunt corda innocentum. Sic ſolet vitari ſyrena.

Quarto Vitam ſimulatam. ij. Timot. iij. Habentes ſpiritum pietatis. virtutem autem eius abnegantes. Sic vitandi ſunt hypocrite. Vñ Mat. vj. Nolite fieri ſicut hypocrite triſtes.

Quito Doctrinam peſtiferam. j. Cor. xv. Corrumpũt bonos mores colloquia praua. Sic vitande ſũt carminatrices ⁊ cantilene amatorie ⁊c.

Sexto Intentionem peruerſam Matth. vij. Ueniunt ad vos in veſtimentis ouium intrinſecus autẽ ſunt lupi rapaces Sic ſolet vitari lupus.

Septimo Mentẽ obſtinatam. ij. Timot. iij. Quẽadmodum Jamnes ⁊ Mambres reſtiterunt Moyſi Sic et iſti reſiſtunt veritati. Sic vitande ſunt incantatrices ⁊ huiuſmodi.

Cum miſero ad te Artemam aut Tythicũ

feſtina ad me venire Nicopolim Ibi enim ſtatui hyemare.

¶ Hec eſt quarta pars epiſtole. Ubi poſt ſalutationes ꝛ de epiſcopis inſtruendis inſtructionem: ꝛ de ſubditis ammonendis exhortationem. Hic ſubdit totius epiſtu le concluſionem In qua oſtendit affectum ſuū ad Titum. Primo eum ad ſe vocando. Secundo ipſum ſalutando. ibi. Salutant te qui mecum. In prima Primo rogat vt cito veniat. Secundo vt duos legiſperitos ꝑmittat. ibi. zenam legiſperitum. Tertio vt eis de neceſſariis prouideat. ibi. Ut nihil eis. Quarto oſtendit vbi ea neceſſaria accipiat. ibi. Diſcant autē. Dicit ergo [Cum miſero ad te Arthemaz aut Tychicum] qui iterum prouideant ꝛ preſint loco tui Cretenſibus. Noluit enim gregem ſine paſtore relinquere [feſtina ad me venire Nicopolim] in illam ciuitatem. Hoc dicit: quia deſiderabat eum videre propter amorem quem habebat ad eum: ꝛ vt eum plenius inſtrueret in eccleſiaſtica diſciplina. Simile habetur. ii. Timo. vlt. Feſtina ad me venire cito [Ibi enim] ſcʒ in illa ciuitate [ſtatui]. i. firmiter propoſui [hyemare] Propoſitum enim ſuum vocat ſtatutum propter precedentem deliberationem ꝛ ſubſequentem. Eccli. xxxvii. Ante omnem actū conſilium ſtabile precedat te.

zenam legiſperitum ꝛ Apollo: ſollicite premitte: vt nihil illis deſit. Diſcant autem ꝛ veſtri bonis operibus preeſſe ad vſus neceſſarios vt non ſint infructuoſi.

[zenam legiſperitum ꝛ Apollo] qui potens erat in ſcripturis Sicut habetur Act. xviii. Preponit autem zenam Apollo. Non quia ſit peritior ꝙ Apollo: ſʒ quia huiuſmodi profeſſionis fuerat in ſynagoga. Hos inquit [ſollicite premitte]. i. ſollicitus ſis de eis premittendis. Sollicite dico Ita ſcʒ [vt nihil illis deſit] de neceſſariis ad viaticum. Et ne ſe excuſet ꝙ nō habet vnde: Oſtendit vbi accipiat dicens [Diſcant autem] ſcʒ experimento [ꝛ veſtri] Cretenſes [bonis operibus preeſſe] ſibipſis. Et hoc [ad vſus neceſſarios] dando ſup. miniſtris eccleſie euangelii. Non ad vſus ſuperfluos quia. i. Timo. vi. Habentes alimenta ꝛ quibus tegamur his contenti ſumus. Debent enim miniſtri eccleſie habere terrena ad ſuſtentationem. Non ad ſuperfluitatē Et hoc ideo faciunt [vt non ſint infructuoſi] admodū arboris: nō proferendo ſcʒ ex ſe fructum elemoſyne. Mat. vi. Et. vii. Omnis arbor qui nō fecerit ex ſe fructū bonum excidetur. Ut qui ſpiritualia tradebant eis nō deeſſent carnalia: vt pater plenius. ii. Cor. ix. Apollo enim vt dicit Gloſ. fuit epiſcopus Corinth. qui propter ſeditionem concitatam aduerſum ſe a pſeudo apoſtolis diſceſſerat cum zena ſocio ſuo ad Titū Cretenſem epiſcopum. Sʒ Corinthiis iam ſedatis per epiſtolas Pauli: mandat Tito: vt prius quam veniant Nicopolim premittat eos ita ſollicite: vt nihil in viatico eis deſit.

Salutant te qui mecum ſunt omnes Saluta eos qui nos amant in fide Gratia dei cum omnibus vobis Amen.

¶ Hic oſtendit affectum ſuum ad Titum ipſum ſalutando. Ubi primo ſalutat eum ex parte fratrum Secundo monet fratres ſalutari ꝑ eum. ibi. Saluta eos qui nos. Tertio ponit communem ſalutationem ſui ꝛ aliorum. ibi. Gratia dei. Dicit ergo [Salutant te q̄ mecum ſunt] propter compendium [omnes] ſalutatores ſimul deſignat [Saluta eos qui nos amāt in fide]. id eſt fideli affectu: quia fideli amico nulla eſt comparatio. Eccli. vi. [Gratia] ſit ſup. [cū omnibus vobis] id eſt tecum ꝛ cum ſubditis tuis Et nō dicit gratia ſimpliciter: ad ſignificandum ꝙ gratia diuina ſola eſt vere gratia. Non ſic humana. Prouerb. vlt. Fallax gratia ꝛ vana eſt pulcritudo [Amen] Petitionis eſt confirmatio; ꝛ totius epiſtole concluſio.

Hic queritur ſuper illud. Curent bonis operibus preeſſe. Glo. multis aliis vel ſibiipſis. Cont. Nullus poteſt preeſſe ſibi. Rñſ. Preeminentia officii nullus poteſt preeſſe ſibi: ſed preeminētia meriti ſm diuerſa tempora. Item ſuper illud. Et genealogias. Glo. Originum enumerationes. Contra. Genealogie frequenter inueniuntur deſcribi ꝛ in nouo ꝛ in veteri teſtamento. Rñ. Non quaſlibet genealogias prohibet ſed inutiles ꝛ falſas. Item ſuper illud. Et pugnas verborum. Glo Ut quando ſcriptura de annis Mathuſalem vel aliis cōtraria ꝛ impoſſibilia ſentire videtur. Contra. Cōtrarietates ſcripture oportet doctorem q̄rere ꝛ ſoluere. Item queritur. Que ſit iſta cōtrarietas de annis Mathuſalem. Rñſ. ſicut dicit Hieron. in glo. in Geñ. iiii. Secundum ſeptuaginta Mathuſalem: xiiii. annis poſt diluuium vixiſſe annorum eiꝰ diligenti computatione conuincitur cum in arca non fuerit. Secundum hebraicam vero veritatem ipſo anno diluuii mortuꝰ fuit. Ad obiectum dicendum ꝙ modeſtam inquiſitionem de contrarietatibus ſcripture non prohibet: ſed ſuperfluam ꝛ inordinatam qđ ſonat nomen pugne cum dicit Et pugnas. Item ſuper illud. Hereticum hominem poſt vnam ꝛ ſcđam monitionem deuita. Cōtra. Omnes ſunt excommunicati: ergo ſtatim deuitandi. Rñſ Canoniſte nōdum latus erat in hereticos: ſʒ poſtmodum diu. Item ſup illud. Ut nihil eis deſit. Gloſ. vt q̄ ad viaticum neceſſaria ſunt: habeant in ſuis ſiſtarciis. Cōtra Luc. ix. Nihil tuleritis in via. Rñ. Tempore pacis ꝛ inter fideles nihil eſt ferendum: tempore vero perſecutionis: ꝛ inter infideles licet. Item ſuper illud. Non ſint infructuoſi. Gloſ. Apollo epiſcopus Corinthiorum erat qui propter ſeditionem cōtra ſe a pſeudo ſuſcitatam diſceſſerat. Cōt. Ioh. x. Mercenarius videt lupum venientem et fugit ergo mercenarius erat. Rñ. Licet paſtori declinare ꝑſecutionem perſone: ſʒ non gregis. G Hereditas triplex dicit

¶ Notandum ſuper illud Heredes ſimꝰ ſecundum ſpē. Ex triplex inuenitur hereditas.
Suprema ſcʒ Paradiſus
Infima Infernus.
Media ſcʒ Mundus
Prima eſt electorum Eſaie. lxv. Hereditabunt terrā electi mei ꝛ ſerui mei habitabunt ibi. Secunda reproborum Eccli. xx. Potior eſt fur ꝙ aſſiduitas viri mendacis: perditionem ambo hereditabunt. Media eſt vtrorumqȝ. Proue. xvii. Seruus ſapiens dominabitur ſtultis filiis ꝛ inter fratres hereditatem diuidet.
Hereditatem vero paradiſi adquirunt virtuoſi per opera virtutum. Ps
Primo Fideles per opera fidei. Eccli. iiii. Si crediderit ei permanebit ꝛ hereditabit illam ps. Hereditarē Israel populo ſuo. Iſrael interpretatur videns: qđ fit per fidem in preſenti. ps. cxxxiiii: ꝛ clv.
Secundo Expectantes per opera ſpei. ps. Expecta dominum et cuſtodi viam eius ꝛ exaltabit te vt here. Eſa. lvii. Qui habet fiduciam mei herditabit ter. ꝛc. ps. cxxvi.
Tertio Dilecti per opera charitatis ps. Cum dederit dilectis ſuis ſomnū: ecce hereditas. Iac. ii. Audite fratres dilectiſſimi: Nonne dominus elegit pauperes in hoc mundo diuites ꝛc.
Quarto Sapientes per opera prudentie. Eccli. iiii. Qui tenuerit ſapientiam vitā hereditabunt. ps. Benedicentes ei hereditabunt terram. ps cxxxvi
Quinto Iuſti per opera iuſticie Pſalmiſta. Hereditabunt terram ꝛ inhabitabunt in ſecula ſeculorum. Eſa. quadrageſimoquinto Omnes iuſti hereditabunt terram in perpetuum. Ibidem.
Sexto Mundi per opera temperantie. ps Nouit dñs dies imaculatorum ꝛ hereditas eorum in eternum erit. Vñ Eph. v. Hoc autem ſcitote intelligentes ꝛcet. ps. xxxvi.
Septimo Luctantes per opera fortitudinis. Eccleſi. xlvi. Fortis in bello ieſu naue. Eccli. xliiii. Teſtamentum ſuum confirmauit ſup Iacob: ꝛ dedit illi hereditatem. ps. Quoniam qui malignantur exte. ꝛc. Ibidem.
Hereditatem inferni adquirunt.

Hereditatē īfernī q̄ acquirāt. Primo Superbi exemplo luciferi Malach. i. Poſui montes eius in ſolitudinem ⁊ hereditatem eius in dracones deſerti.
Secundo Inuidi exemplo iudeorū. Eccleſiaſtici. vi. Improperium ⁊ contumaciam malus hereditabit et omnis ⁊ cetera.
Tertio Iracundi.
Quarto Auari exemplo diuitis horrea dilatare proponentis. Oſee. x. Deſiderabile argentum vrtica hereditabit ⁊ lapa in habitaculis eorum.
Quinto Accidioſi. Eccli. xxxix. Ira domini gētes que non exquiſierunt eum hereditabit.
Sexto Luxurioſi. Eccli. xix. Qui ſe iūgit fornicariis nequam erit putredo ⁊ vermes ⁊c.
Septimo Guloſi.

Explicit Epiſtola Ad Titum.

Incipit Prologus Poſtillatoris in epiſtolam Ad Philemonem.

In tempore iracūdie fact⁹ eſt reconciliatio ⁊cet. Iſta verba ad litteram: ſcripta ſunt de Noe. Eccleſia. xliiij. In quibus continentia preſentis epiſtole (quam ſcribit apoſtolus Philemoni) implicātur in ſumma. Philemon enī ciuis Coloſſeñ. erat: ⁊ nullo gradu dignitatis preditus: ſꝫ vir in plebe honorabilis. Hui⁹ ſeruus erat Oneſimus: ſed facto ei damno olim: ab eo fugerat. Veniens vero romam apoſtolum predicātem audiuit ⁊ credidit: ⁊ baptizatus fuit. Hunc ergo ad dominum ſuum remittens pro eius reconciliatione: hāc litteram: a Roma de carcere ſcribit. Intentio ergo huius epiſtole eſt Oneſimū Philemoni reconciliare: ⁊ ei veniam impetrare: ſm q̄ innuitur in predictis verbis de apoſtolo myſtice intellectis: q2 in tempore iracundie factus eſt reconciliatio Vbi notātur tria quodlibet opus commendantia ⁊ ſpecialiter opus iſtud: videlicet Operandi oportunitas Quia in tempore iracūdie. Operantis autoritas: q2 Factus eſt. Operis vtilitas q2 Reconciliatio. Ergo In tempore iracundie notat oportunitas pacificandi: quia Iracundia nocet cuilibet bono. Quia

A — Iracūdia cuilibet bono nocet.

Et fortune: q2 Obiurgatio ⁊ iīra annullabit ſubſtantiam. Eccleſiaſtici. xxxi. q2 In iracundia terre loquendi. ⁊ cetera. Pſal.

Ps. xxxiiij

Et nature: q2 zelus et iracundia minuunt dies. Eccli. xxx. Sicut diſcordia cauſa mortis ⁊c.
Et gratie: q2 Vir iracundus prouocat rixas. Pro. xv. Rixe autem tollunt gratiam.
Et glorie: q2 Omnis qui iraſcitur fratri ſuo reus erit

B — iudicio Matth. v

Et ideo neceſſaria eſt reconciliatio: Quia per reconciliationem.
Acceptatur bonum fortune. Mat. v. Si offers mun⁹ tuum ad altare: ⁊ habes. ⁊c.
Excuſatur bonum nature. i. Cor. vii. Precipio vxorē a viro non diſcedere: etſi diſceſſerit manere innuptam aut viro ſuo reconciliari.
Impetratur bonum gratie. Eſa. lx. In reconciliatiōe mea miſertus ſum tui.
Peruenitur ad bonum glorie Ro. v. Si enim cum inimici eſſemus reconciliati ſumus deo ⁊c.
Iam apparet que ſit cauſa efficiens: quia apoſtolus qḋ notat. ibi. Fact⁹ eſt Que finalis: q2 Recōciliatio. Que materialis: q2 Diſcordia domini ⁊ ſerui que notatur In tempore iracundie.

Argumentum.

Philemoni familiares litteras facit pro Oneſimo ſeruo eius ſcribens ei ab vrbe roma de carcere per ſupradictum Oneſimum.

¶ Huic epiſtole premittit beatus Hieronymus argumentum In quo tangit perſonam cui ſcribit: q2 Philemoni. Secundo modum quo ſcribitur: q2 Familiares litteras. Tertio cauſam quare ſcribit: q2 Pro Oneſimo. Quarto locum a quo ſcribit: quia a roma de carcere. Littera per ſe patet.

Incipit Epiſtola Ad Philemonem.

Capitulum primum.

Paulus vinctus chriſti ieſu et Timotheus frater Philemoni dilecto adiutori noſtro: ⁊ Appie ſorori chariſſime ⁊ Archippo commilitoni noſtro: et eccleſie que in domo tua eſt.

¶ Superius dictum eſt. Intentio huius epiſtole eſt Oneſimo apud Philemonem veniam impetrare. Modus agendi patet ex diuiſione epiſtole. Diuiditur enī in quattuor partes: q2 Primo ponit ſalutationem. Secundo ſubdit gratiarumactionē. ibi. Gratias ago deo ſemper. Tertio ſupplicationem. ibi. Propter qḋ multam fiduciam habens. Quarto epiſtole concluſionem ibi. Confidens de tua obedientia ſcripſi tibi. In prīa ponūtur Prīo perſone ſalutantes. Scḋo pſone ſalutate. ibi. Philemoni dilecto. Tertio: forma ſalutationis ibi. Gratia vobis ⁊ pax. Dicit ergo [Paulus] Omittit apoſtolus: qḋ eſt nomen dignitatis. Et ponit nomē humilitatis: qḋ procedit per viam ſupplicationis. Humilitas autem optima eſt ad impetrandū. Quia Oratio humiliantis ſe nubes penetrabit. Eccleſia. xxxv. [vinctus chriſti ieſu] .i. pro chriſto ieſu. Ecce ſtatus compaſſionis. Vinctum enim ſe nominat vt eum ad cōpaſſionem moueat: ⁊ facilius flectat. Et ſicut alii in ſalutationibus ponunt nomina dignitatis vt Comes vl' epiſcopus: ſic ipſe ponit Vinctus chriſti q2 in hoc gloriabatur. ii. Cor. xii. Gloriamur in anguſtiis ⁊c. Et. i. Pet. iiii. Nemo veſtrum patiatur quaſi homicida aut fur: aut maledicus: aut alienorum appetitor: ſi autem vt chriſtianus: nemo erubeſcat ⁊c. ⁊ [Timotheus frater] cuius etiam gratia moueri debes [Philemoni] ciui Coloſſeñ [dilecto] vel diligibili in affectu charitatis ⁊ [adiutori noſtro] miniſterio predicationis: nō predicando: ſed predicatores recipiendo Vocat autē eū adiutorem: q2 cibum miniſtrabat predicatoribus verbi dei. Quos qui reficit mercedē eorū accipiet. Mat. x. Qui prophetam recipit in nomine meo ⁊c. Similiter fecerunt mulieres ille De quibus ſcribit. philipē. iiii. Adiuua illas que mecum laborauerunt in euangelio [⁊ Appie ſorori chariſſime] in chriſto: ſcꝫ vxori eius Huic autē ſcribit apoſtol⁹: vt ipſa precibus flectat virum ſuum [⁊ Archipo] filio eius Coloſſeñ. epiſcopo: cui etiam ſcribit vt patrem roget. De hoc habetur Col. iiii. Dicite Archippo Vide miniſterium tuum [commilitoni noſtro] qui ſcꝫ mecum laborat in eadem militia: q2 coepiſcopus. ij. Tim. ii. Labora ſicut bon⁹ miles chriſti. ⁊. i. Timo. i. Hoc preceptum commendo tibi fili Timothee ⁊c. ⁊ ſequitur Vt milites in illis bonam militiam habens fidem ⁊ bonam conſcientiam [⁊ eccleſie que in domo tua] vel eius [eſt] .i. toti familie eius chriſtiane Eccleſia enim eſt congregatio fideliū Chryſoſtom⁹. Magnus vir erat cuius domus eccleſia vocatur. Eccleſia eſt fideliū congregatio.

Gratia vobis ⁊ pax deo patre noſtro ⁊ domino ieſu chriſto.

¶ Hic ponit formam ſalutationis conſuetam Vbi tangit tria Donum: Datorem: ⁊ Mediatorem. Donū ſufficientiſſimum q2 Gratia ⁊ pax. Datorem potētiſſimū

q2 a deo patre. Mediatorem conuenientiſſimum: q2 domino ieſu chriſto. Dicit ergo[Gratia]q. Paulus talibus ſcribit. Et hoc in hunc mundum[Gratia].i.re miſſio peccatorum[vobis]ſit ſup.[⁊ pax].i.mētis trā quillitas[a deo patre noſtro] a quo omnia. Q2 deus poteſt dare gratiam. Q2 pater noſter vult[⁊ domino ieſu chriſto]per quem omnia.

Gratias ago deo meo:ſemper memoriam tui faciens in orationibus meis.

¶ Hic poſt ſalutationem ſubdit gratiarumactionem. Ubi tangit quattuor. Primo cui gratias agit:q2 deo. Secundo quomodo agit:q2 orando.ibi. Semper memoriam. Tertio ſuper quo:q2 de bono audito.ibi. Audiens charitatem. Quarto quare:q2 ex gaudio magno ibi. Gaudium enim magnum. Dicit ergo[Gratias ago deo meo]qui ſcʒ eſt meus deus per affectum ſpecialem. Joh xx. Dominus meus ⁊ deus meꝰ. In hoc autem ꝙ a gratiarumactione incipit: monet eos eē gratos. i. Theſſal.v. In omnibus gratias agite[ſemper] .i.horis debitis[memoriam tui faciens in orationibꝰ meis]Simile habetur Ro.i. Sine intermiſſione memoriam veſtri facio Et licet plures in ſalutatione premiſerit:nō tamē dicit memoriam veſtri:ſʒ tui:q2 ei ſoli principaliter ſcribit: aliis occaſione eius.

Audiens charitatem tuam et fidem quam habes in domino ieſu ⁊ in omnes ſanctos vt communicatio fidei tue euidens fiat in agnitione omnis boni in chriſto ieſu.

¶ Hic ſubdit ſup quo gratias agit:q2 ſuper fide ⁊ charitate eiꝰ. Quarum tangit Magnitudinem:q2 audiens. Rectitudinem:q2 in deum ⁊ ſanctos dirigit.ibi. Quam habes. Exemplaritatem:q2 euidenter communicatur.ibi. Ut communicatio fidei. Utilitatem:q2 inde bonum glorie ſperatur.ibi. In agnitione omnium. Dicit ergo[Audiens]Hoc dupliciter legitur Primo ſic.quaſi. Ita ago gratias:ego inquam[audiens].id eſt quia audio[charitatem tuam ⁊ fidem]id eſt.commendationem fidei ⁊ charitatis tue. Ipſe enim erat lucerna ardens per charitatem ⁊ lucens per fidem[quā] ſcilicet fidem ⁊ charitatem[habes in domino ieſu] in euʒ ſcʒ credendo:⁊ eum diligendo principaliter[et in omnes ſanctos]eis credendo:⁊ eos diligendo conſequenter:ita ſcʒ[vt communicatio fidei tue]Hoc legitur dupliciter. Uno modo ſic. Habes inquam fidem ⁊ charitatem in chriſto[⁊ in oēs ſanctos] Ita ſcʒ[vt communicatio fidei tue]id eſt fides tua:mee fidei communicans Uel ꝙ aliis ex fide communicas[euidens fiat]per operationem. Jac.ij. Oſtendam tibi ex operibus fidem meam[in agnitione omnis boni].i.vt ꝑ hoc omne bonum eſſe cognoſcatur[in chriſto ieſu].i.ꝑ xp̄ʒ ieſum. Secundo modo legitur ſic. Ita memoriam tui facio in orationibus meis:orans ſcʒ[vt communicatio fidei tue].i.operatio fidei tue qua ſeruis deo et ſāctis [euidens fiat]aliis in exemplum. ſm illud. Matt.v. Sic luceat lux veſtra coram hominibus ⁊c. Fiat inq̄ [in agnitiōe omnis boni in xp̄o ieſu]id eſt in cognitiōe ⁊ ſpe omnis boni.i.eterni qđ eſt omneꝰ bonum:qđ omne bonum eſt in chriſto ieſu. Exod.xxxiij. Oſtendam tibi

A omne bonum.

¶ Notādum ſuper illud. In agnitiōe omnis boni Qr bonum glorie quod dicitur omne bonum habetur.

Primo Per largitatem communicandi. Qui eñ accipiunt exenia ⁊ dona:debent loco et tempore rependere vice verſa:bonꝰ te autē requiert Ut hic audiēs charitatem ⁊c. Prouerbio.xiij. Miſericordia ⁊ veritas ꝑparant bona. Gloſ. Eterna.

Scđo Per ſanctitatem viuendi Prelati beneficia conferūt illis ꝗs audiūt eſſe bonos Sic deꝰ innocentibꝰ.

Ps.lxxxiij Tob.xij. Per eum ſcʒ angelum per quem ſignificatur innocentia:bonis omnibus repleti ſumus. Ps. Nō priuabit bonis eos qui ambulant innocentia.

Tertio Per feruorem diligendi Magnates enim integre diligentibus ſe:conferunt magna. Ps. Inquirētes dominum. Glo. Toto ſtudio:⁊ non aliud:nō minuentur omni bono:id eſt deum habebunt in quo eſt oē bonum. Ideo amator ſapientie dicit. Uenerunt mihi omnia bona. Sapient.ſeptimo.

Quarto Per fidelitatem ſeruiendi Fidelis paterfamilias:ſeruo bono ⁊ fideli de bonis ſuis preſtat etiam vltra condignū. Mat.xxiij. Quiſputas eſt fidelis ſeruus ⁊ prudens? Et ſequitur Amen dico vobis ſuper omnia bona ſua conſtituet eum.

Quinto Per deuotionem orandi Pauper enim deuote ⁊ humiliter petens aliquid bonum a miſericorde diuite accipit. Exod.xxxiij. Petebat Moyſes oſtende mihi gloriam tuam. Et ait dominus. Ueni oſtendam tibi omne bonū. Ideo Petite ⁊ accipietis vt gaudiuʒ veſtrum ⁊ cetera. Johannis.xvi.

Sexto Per humilitatem penitendi Solet dici ꝙ poſt magnum odium magnus amor. Sic plus pater filio reuertenti communicat bona Luc.xv. Et Hiere.xxxij. Sicut adduxi in populum iſtum omne malum hoc grāde:ſic adducam ſuper eum omne bonum quod ego loquor ad eos Pro.xi. Deſiderium iuſtoꝝ omne bonum preſtolatio impiorum furor.

Septimo Per virtutem perſeuerādi. Sic ſtrenui milites ꝑ continua bellorum exercitia:terras adquirunt Finis enim non pugna coronat Deute.xxx. Reuertet dñs vt gaudeat ſuper te in omnibus bonis ſicuti gauiſus eſt in patribus tuis:ſi tñ audieris vocem dñi dei tui ⁊ cuſtodieris precepta eius. Hiere.xxx. Reuertet Jacob et requieſcet ⁊ cunctis affluet bonis. Jacob luctator interpretatur.

Gaudium enim magnum habui ⁊ conſolationem in charitate tua:quia viſcera ſanctorum requieuerunt per te frater.

¶ Hic oſtendit quare gratias agit:q2 exꝰ magno gaudio prouenienite ex charitate eius. Ubi tangit Primo magnā ſui leticiam. Secundo:leticie materiam:quia in charitate. Tertio:materie euidentiam:quia viſcera ſanctorum. Dicit ergo[Gaudium]q. Ita oro ⁊ gratias ago[gaudiū enim magnum]leticie ſpiritualis[habui]in corde meo. Joh.xvi. Petite vt gaudiuʒ veſtrū ſit plenum[⁊ conſolationem]in aduerſis:⁊ hoc[in charitate tua]id eſt propter charitatem tuam. Hec eſt eſtella que ſola ducit ad Jeſum quam videntes magi gauiſi ſunt gaudio magno valde. Matth.ij.[q2 viſcera ſanctorum]id eſt filij ſanctorum charisſimi Nō hiſtrionum. Uel[viſcera ſanctorum]id eſt profuſi erga te ſanctorum effectus[requieuerunt per te frater]te ſcʒ digne eos recipientem ⁊ ſuis quodammodo laboribus reſpirantes. Eccli.xij. Da bono ⁊ ne receperis B peccatorem.

Ibi arguendi ſunt receptores ioculatorum:⁊ hiſtrionum:quibus contribuunt eorum labores. Sed deo dicatis nihil miſericordie porrigunt. C

¶ Nota hic Qr cōicatio q̄druplex fit in ſctis ꝑ fideʒ. Cōmunicatio quadruplex fit in ſctis ꝑ fidem.

Prima Bonorum temporalium. Actuum.quarto. Erant illis omnia communia.

Secunda Sacramentorum. Epheſi.quarto. Unus dominus vna fides:vnum baptiſma ⁊ cetera

Tertia Suffragiorum.pſalmiſta. Particeps ego ſuʒ omnium timentium. Ps.cxviij.

Quarta Premiorum.pſalmiſta. Ecce quam bonū ⁊c. Ps.cxxxij

¶ Notādū etiā in chriſto nos habituros omne bonum.

Primo affluentiam delitiarum.pſalmiſta. Inebriabūtur ab vbertate domus tue ⁊ cetera. Ps.xxxv.

Secundo Abundantiam diuitiarum. Prouerbiorum. octauo. Mecum ſunt diuitie ⁊ gloria.

Tertio Excellentiam honorum. Danielis ſeptimo. Suſcipient regnum ſancti dei altiſſimi.

Quarto Perpetuitatem horum omnium. Johannis. xvi. Gaudium veſtrum nemo tollet a vobis ⁊ cetera.

Hic queritur ſuper illud. Paulus vinctus: quare non addit apoſtolus. Sicut in aliis epiſtolis. Rñ. Ideo ſm Gloſ. Nomen ponit humilitatis:non dignitatis:q2 non imperat ſed orat. Item ſuper illud.

Archippo commilitoni. Uidetur ꝙ preponi debuit: q2 epiſcopus erat. Rñ. Philemonem peponit: q2 ei principaliter ſcribit. Item ſuper illud. A deo patre ꝛ dño ieſu. Queritur: quare nõ dicit ꝛ ſpirituſſancto. Rñſ. Spiritumſanctum intelligi vult in patre ꝛ filio: vt nexum in extremis. Uel in gratia ꝛ pace. Ut datorem in donis. Item ſuper illud. Audiens charitatem tuam Con. Nullus ſcit de ſeipſo ſi eſt in charitate ergo multo minus de alio. Rñ. Uerum eſt ſcientia certitudinis. Sꝫ poteſt ſcire ſcientia ſpei. Uel cõiecture. Uel charitatem accipit pro operibus miſericordie. Item ſuper illud. Et in omnes ſanctos. Contra. Fides eſt de deo: non de hominibus. Rñ. Secundum Gloſ. Fidem dicit eum habere in omnes ſanctos: quia credit eis ꝛ non in eos.

Propter quod multam fiduciam habens in chriſto ieſu imperãdi tibi quod ad rem pertinet: propter charitatem magis obſecro: cum ſis talis vt paul⁹ ſenex: nunc autem ꝛ vinctus ieſu chriſti.

¶ Hec eſt tertia pars principalis huius epiſtole. In qua poſt ſalutationem ꝛ gratiarum actionem ponit ſupplicationem. Ubi primo tangit cauſam ꝛ materiaꝫ ſupplicandi. Secundo excuſat perſonam pro qua ſupplicat ei. ibi. Tu autem illum vt mea viſcera ſuſcipe. Tertio tollit excuſationem exaudiendi. ibi. Si autem aliquid nocuit tibi: aut debet. In prima circa ſupplicationem tangit Primo cauſam. Secundo materiaꝫ. ibi. Obſecro te de meo. In prima primo oſtendit ꝙ imperare potuit. Secundo: quare magis obſecrare voluit. ibi. propter charitatem. Tertio ſtatum ſuũ exprimit. ibi. Nunc autem ꝛ vinctus. Dicit ergo [Propter qđ] q2 ſcꝫ ſeruis aliis ꝛ ad bene faciendum promptus es: vnde ꝛ mihi magis ſeruire debes [multam fiduciam] Nõ dico poteſtatẽ [habens in xpo ieſu]. i. per chriſtũ ieſum. Per chriſtum enim erat ei huiuſmodi poteſtas ii. Cor. xii. An experimentum eius queritis qui in me loquitur chriſtus. Fiduciam dico [imperãdi tibi qđ ad rem pertinet]. i. tibi vtile non nociuum. ii. Cor. x. Poteſtatem dedit mihi dominus in edificationem: nõ in deſtructionem [propter charitatem] meaꝫ ſcꝫ ꝛ tuã [magis obſecro cum ſis talis] vita ꝛ etate [vt paulus ſenex] nõ ſolum ſenectute corporali: ſꝫ venerabili. De

D qua Sap. iiii. Etas ſenectutis vita immaculata. Seniores enim obſecrandi ſunt. i. Timot. v. Seniorem ne increpaueris: ſꝫ obſecra vt patrem. i. pe. v. Seniores qui in vobis ſunt obſecro conſenior ego. Nec ſolum hoc autem ſꝫ [nunc vinctus ieſu chriſti]. i. pro ieſu chriſto] per quem magis moueri debes ad compaſſionem: ſcꝫ non ſolum ratione etatis ſꝫ ꝛ paſſionis et cauſa patiendi quia pro chriſto. Felix iniuria cui⁹ deus eſt cauſa.

E ¶ Ecce ergo ſex mouentia ad compaſſionem ꝛ petitionis exauditionem ſcilicet.

Ad cõpaſſiõeꝫ ꝛ petitiõis exauditionẽ ſex mouentia.

Aſpectus autoritatis. Oratio enim potentis quedam coactio eſt. Uñ dicit. Fiduciam habẽs imperandi.
Affect⁹ charitatis. Petitio enim amici magis efficax eſt. Uñ dicit propter charitatem.
Affatus humiliantis. Oratio enim humiliantis ſe nubes penetrabit. Eccleſiaſtici. xxxv. Ideo addit Magis obſecro.
Honeſtas ſenectutis: Perſona enim ꝛ locutio ſenis magis reuerenda eſt. Ideo ſubdit Ut Paulus ſenex.
Captiuitas carceris. patientes enim magis exaudiendi ſũt. Ideo addit. Nunc autem vinctus.
Ratio captiuitatis. Qui enim pro iuſticia nõ pro culpa patiuntur maiori compaſſione ꝛ gratia digni ſunt. Ideo ſequitur Ieſu chriſti. Ergo quis Prelatus: Amicus: Humilis: Senilis: Captiuus: Fidelis: exaudiendus eſt.

Obſecro te pro meo filio quem genui in vinculis Oneſimo: qui tibi aliquando inutilis fuit: nunc autem ꝛ mihi ꝛ tibi vtilis: quem remiſi tibi.

¶ Hic exprimit ſupplicationis materiam. Ubi tangit Primo perſonam pro qua ſupplicat. Secundo cauſaꝫ quare ſupplicari oporteat. ibi. Qui tibi aliqñ. Tertio fructum quare exaudiri debeat. ibi. Nũc autem mihi ꝛ tibi. Dicit ergo [Obſecro te ꝓ filio meo Oneſimo] cuius affectio me incitat ad rogandum [quem genui] in fide per euangelium. i. Cor. quarto. In chriſto ieſu per euangelium ego vos genui: cum eſſem ſup. [in vinculis] ꝛ ideo teneri⁹ eũ diligo: etſi eñ corp⁹ pauli erat alligatum. Nõ tñ verbum deierat alligatum. ii. Tim. ii. [qui tibi aliquando] ſcili. qñ infidelis erat [inutilis fuit] id eſt nociuus: tua tollẽdo. Litote eſt: min⁹ dicit ꝛ plus ſignificat: ꝛ ideo erat dignus pena: ſecũdũ illđ. Prouer. decimoquar. Iracundum eius inutilis ſuſtinebit [nunc autem] ſcꝫ poſt conuerſationem ſuam ad fidem [vtilis ꝛ mihi] ſcꝫ ſeruiendo mihi: ꝛ per hoc [ꝛ tibi quem remiſi tibi] a roma licet eius mi niſterio indigerem.

Tu autem illum vt mea viſcera ſuſcipe. Quem ego volueram mecum detinere: vt pro te mihi miniſtraret in vinculis euangelii. Sine conſilio autem tuo nihil volui facere: vti: ne velut ex neceſſitate bonum tuũ eſſet: ſed voluntarium.

¶ Hic excuſat perſonam pro qua ſupplicat: vbi ponit primo eius commendationem. Secundo eiuſdem accuſationem. ibi. Forſitam enim ideo diſceſſit. In prima oſtendit primo ꝙ ei valde charus ſit. Secundo ꝙ eum retinere voluit. ibi. Quem ego volueram. Tertio quare non retinuit. ibi. Sine conſilio. Dicit ergo [Tu autem] q. Ita illum remitto tibi [tu autem illum ſuſcipe vt mea viſcera] Hoc dupliciter legitur ſecundũ gloſã. Uno modo [vt mea viſcera]. i. vt meum filium chariſſimum. Alio modo [vt mea viſcera] id eſt vt meum in ipſo affectum [quem ego volueram detinere] rome [vt pro te]. i. loco tui [miniſtraret mihi] Subditi enim tenentur miniſtrare prelatis: mihi dico exiſtenti [in vinculis euangelii]. i. propter euangelium. Paulus eñ fuit in cuſtodia per bienium ꝛ permiſſum eſt ei manere ſibimet. Act. vlt. Ideo indigebat miniſtro [ſine conſilio autem tuo]. i. ſine tuo conſenſu [nihil volui facere] de eo retinendo [vti ne velut ex neceſſitate] nõ ex voluntate [bonũ tuum eſſet]. ſ. ꝙ ſeruus tuus mihi ſeruiret [ſed] eſſet ſuþ. voluntarium] nõ enim diligit deus qđ fit ex triſticia aut ex neceſſitate: ſed qđ hilariter et voluntarie. ii. Co. ix. Nõ ex triſticia aut neceſſitate ꝛc. Exod. xxv. Ab omni qui offert vltroneus accipietis.
¶ Nota ꝙ multiplex vinculũ legiᵗ in ſacra ſcriptura. Primum eſt vinculum culpe. De quo ps. Dirupiſti vincula mea tibi. — Vinculuꝫ multiplex in ſacra ſcriptura legitur.
Scđm preſentis miſerie Ezech. quarto. Fili hominis ecce circundedi te vinculis.
Tertium gehenne De quo Danie. quarto. Alligatur vinculo ferreo ꝛ ereo. ꝛc.
Quartum penitentie. De quo Mat. xvi. Quecunque ſolueris ſuper terram ꝛc.
Quintum obedientie. De quo Geñ. xliiii. Symeõ tenetur in vinculis. i. vir religioſus.
Sextum vinculum ſapientie. De quo Eccli. vi. Uincula illius alligatura ſalutaris.
Septimum gratie. De quo Oſee. xi. In funiculis Adam traham eos in vinculis charitatis. ꝛc.

Forſitan enim ideo diſceſſit ad horam a te: vt in eternum illum reciperes iam non vt ſeruum: ſed pro ſeruo chariſſimum fratrem maxime mihi. Quanto autem magis tibi: ꝛ in carne ꝛ in domino.

¶ Hic excuſat Oneſimum oſtendens primo q̄ fuga eius vtilis fuit. Secūdo q̄ a Philemone etiam vtilis reputanda ſit. ibi. Quanto autem magis tibi. Tertio: vt eum ſuſcipiat concludit. ibi. Si ergo habes me ſocium. In prima primo tangit fugam breuem. Secundo vtilitatem longam. ibi. Ut ineternum. Dicit ergo [Forſitan] q. Ideo ſuſcipe illum q2 vtilis fuit fuga eius [forſitan enim] ideo [diſceſſit a te ad horam]. i. ad modicum tempus [vt ineternum] hic. ſ. 7 in futuro [illum reciperes] Malum autem aliqñ cooperatur ad bonum. Rom. xij. Noli vinci a malo ſed vince in bono malum. Sicut 7 venditio ioſeph. Gen. xlv. Pro ſalute veſtra miſit me dominus ante vos. Et dicit forſitā q2 omnia humana ſunt dubia q2 potuit deus alia cauſa hoc permittere fieri. Reciperes inquā [iā nō vt ſeruum ſ3 pro ſeruo] quod prius erat [fratrem chariſſimū] Uel ſic [ſed] plus [pro ſeruo]. ſ. [fratre3 chariſſimum] Charum propter conditionem: q2 ſeruus tuus. Chariorem propter fidem communem: q2 chriſtianus. Chariſſimum propter magiſtri dilectionem: q2 meus diſcipulus. Chariſſimum dico [maxime mihi] vel [fratrem maxime mihi] magiſtro tuo [quanto magis autem tibi] debet eſſe ſ. charus quam mihi: vel [quāto magis] nunc quam ante [tibi] debet eſſe charus 7 frater [7 in carne] q2 ſeruus tu9 [7 in domino] per fidem.

Si ergo habes me ſocium: ſuſcipe illum ſicut me.

[Si ergo habes me] q. q2 Ita eſt [ergo ſi habes me]. i. ſi vis me habere [ſocium] non dicit prelatum: q2 prelatus ad bonos ſubditos debet eſſe vt ſocius. Eccleſia. xxxij. Rectorem te poſuerunt: noli extolli eſto in illis quaſi vnus ex illis [ſuſcipe illum] q. [ſicut me] ſuſcipe r eos: ſi eū non ſuſcipis non es ſocius.

Hic queritur ſuper illud. Quem remiſi tibi

Contra. Deut. xxiij. Non trades dn̄o ſuo ſeruum q̄ ad te confugerit. Rn̄ſ. Non debet tradi ad penam ſed ad veniam. Item ſuper illud. Forſitan. Glo. hoc ideo dicit: q2 omnia humana ſunt dubia. Contra. Mors humana non eſt dubia. Rn̄. Glo. loquitur de humanis operibus que dependent ex libero arbitrio. Item ſup illud. Iam non ſeruum. Glo. vt prius. Contra. Bapiſmus non liberat a conditione ſeruili. Rn̄ſ. Subaudiēdum eſt non vt ſeruum tantum ſm gloſ. Item ſuper illud. Et in carne 7 domino. Glo. per fidem que omne3 ſuperbiam amputat. Contra. In multis fidelibus ſupbia regnat. Rn̄ſ. Fides q̄ntum eſt de ſe omnem ſuperbiam amputat: q2 cauſam humilitatis miniſtrat. Itē ſuper illud. Si ergo habes me ſocium. Glo. Si nō ſuſcipis non es ſocius. Contra. Non tenetur dominus ſuſcipere ſeruum fugitiuū. Rn̄ſ. Penitentem tenetur recipere non impenitentem.

Si autem aliquid nocuit tibi: aut debet hoc mihi imputa: ego paulus ſcripſi mea manu Ego reddam: vt non dicam tibi quod 7 te ipſum mihi debes.

¶ Poſt ſupplicationem 7 perſone commendationem 7 excuſationem. Hic remouet a philemone omnem excuſationem: ſm glo. Ubi primo ſe ſatiſfacturum pn̄ſciat. Secundo pronunciationem confirmat. ibi. Ego Paulus ſcripſi. Tertio petitionem iterat. ibi. Ita frater ego te fruar. Dicit ergo [Si autem] q. Suſcipe illum ſicut me. [ſi autem aliquid nocuit tibi aut debet] .i. ſi eſt tibi obnoxius aut ratione iniurie illate aut debiti contracti [hoc mihi imputa] q. cōſtituo me tibi ſatiſfacturum Et vt magis credas [ego paulus] cui credendum eſt [ſcripſi mea manu] ſimiliter. Galath. vj. Uidete qualibus litteris ſcripſi vobis manu. mea [ego reddam vt non dicam tibi] licet hoc poſſem dicere [q̄ 7 teipſum] non tantum tua [mihi debes] ad ſeruiendū q2 teipſum dedi tibi te ad fidem conuertēdo: vnde nō tantum exigo a te quantum mihi debes. Tobie. ix. Azaria frater ſi meipſum preſtem tibi ſeruum non ero condignus prouidentie tue.

Ita frater ego te fruar in domino: refice viſcera mea in chriſto.

¶ Hic iterat petitionem: vbi primo tangit exauditionis confidentiam. Secundo petitionis materiam. ibi. Refice. Dicit ergo [Ita frater] fac: vel [ita frater] ē [ego te fruar in domino] id eſt gaudebo de te ſi feceris qđ rogo. Et bene dicit fruar quia fruimur creatura ſecundum illud. Aug. Frui eſt vti cum gaudio. Similis habetur Ro. xv. Si primum vobis ex parte fruit9 fuero. Gaudebo inq̄ de te ſi feceris qđ rogo te. Quid eſt illud: hoc. ſ. [refice viſcera mea]. i. filium meum vel affectum meum 7 hoc [in chriſto]. i. per chriſtum. Frui ē c gaudio.

Confidens in obedientia tua ſcripſi tibi: ſciēs quoniam 7 ſuper id quod dico facies.

¶ Hec eſt quarta pars principalis. Ubi poſt ſalutationem: gratiarum actionem: 7 ſupplicationem ponit: epiſtole concluſionem blandiendo ei ſm glo. tripliciter. Primo de eo confidendo. Secundo ſe ad eius hoſpitiū inuitando. ibi. Simul autem 7 para mihi. Tertio eum ſalutando. ibi. Salutat te Epaphras. In prima primo tangit ſue confidentie cauſam. ſ. obedientiam. Secundo obedientie perfectionem. ibi. Sciēs quoniam. Dicit ergo [Confidens de tua obedientia tibi ſcripſi] Argumentum q̄ non eſt precipiendum niſi ei de cuius obedientia confiditur: alioquin prelatus mittit ſeu inijcit laqueum ſubdito [ſciens quoniam 7 ſuper id quod dico facies] Hec eſt perfecta obedientia. Talibus dicitur illud Luc. vj. Menſuram bonam 7 confertam 7 coagitatam 7 ſupereffluentem dabunt in ſignum veſtrum. In qua enim menſura menſi fueritis remetietur vobis.

Simul autem 7 para mihi hoſpitium. Nā ſpero p orationes veſtras donari me vobis.

¶ Hic inuitat ſe ad eius hoſpitium. Ubi mandat primo preparari ſibi hoſpitium. Secundo ſuum aduentū futurum. ibi. Nam ſpero. Dicit ergo [Simul] quaſi Ita confido 7 vt ſolicitiorem eum ad obediendu3 faciat dicit ſe venturum. Unde ſubdit [ſimul autem et mihi para hoſpitium [Hinc ceperunt Legati ſedis apoſtolice 7 epiſcopi in viſitationibus vt hoſpitij preparationem mandent. Et dicit Chryſo. ſuper hoc. Iocoſum videtur verbum vt homo pauper vltra tot terrarum ſpacia per epiſtolam preparationem hoſpitij mandet: Quid enim pro eo parandum erat qui pane 7 pulmento vili contentus erat. Para inq̄ hoſpitium [Nā ſpero per orationes veſtras] licet enim tantus eſſet tamen confidebat de orationibus minorum ſeu miſerorum. Sciens illud Iaco. vltimo. Multum valet deprecatio iuſti aſſidua. Spero inquam [me donari vobis] Re uera magnum donum debebant reputare fideles liberationem apoſtoli ſui.

Salutat te Epaphras concaptiuus meus in chriſto ieſu: Marcus: Ariſtarchus: Demas 7 Lucas adiutores mei. Gratia domini noſtri ieſu chriſti cum ſpū veſtro. Amen.

¶ Hic blanditur ei ipſum ſalutando. Et primo ex parte aliorum. Secundo ex parte ſui. ibi. Gratia domini. Dicit ergo [Salutat te Epaphras] Coloſſeñ. Coloſſ. ſ. [concaptiuus meus in chriſto ieſu]. i. pro chriſto ieſu [Marcus] euangeliſta 7 Ariſtarchus] ſimiliter horū ſalutatio ponitur Coloſ. iiij. Salutat vos Ariſtarch9 concaptiuus meus 7 Marcus conſobrinus Barnabe [Demas 7 Lucas] Lucam vltimo ponit: q2 forte minus erat notus ei 7 familiaris. Iſti inqua3 [adiutores mei] in predicationis officio 7 ego etiā ſaluto ſic [Gratia domini noſtri ieſu chriſti] ſit ſup. [cum ſpiritu veſtro]. Optima ſocietas gratie 7 ſpiritus quaſi coniugalis ex quo coniugio oritur proles boni operis. Sapien. viij. Queſiui eam mihi ſponſam accipere ſciens q2 mecum communicabit de bonis ſuis. Malachi. ij.

Uxorem adoleſcentie veſtre nolite deſpicere [Amē]
G Petitionis eſt confirmatio ⁊ totius epiſtole cōcluſio.
Gratia Et notandum ꝙ in principio gratias egit ⁊ in fine gra
dei p̄ueīt tiam eis optat: ad ſignificandum ꝙ gratia dei preue-
⁊ ſequitur uit ⁊ ſequitur omne opus bonum. Deus enim per gra-
oē opus tiam eſt Alpha ⁊ o. Omnium bonorum operum prin-
bonum. cipium ⁊ finis. Apoc. i.

Hic queritur ſuper illud. Ego te fruar: Cōtra. Sola trinitate fruendum eſt. Rn̄ſ. Frui creatura in deo: non eſt frui creatura ſed deo. Uel frui large accipitur pro gaudere. Nam frui vno modo eſt cum gaudio vti. Item ſuper illud. Demas. Contra. ii. Timo. vltimo. Demas dereliquit. Rn̄ſ. Uel illa epiſtola poſt hanc ſcripta fuit. Uel ille compunc⁹t redierat. Uel alius eſt iſte Demas.

Explicit Epiſtola ad Philemonem.

Prologus in Epiſtolam Ad Hebreos.

Narrabo nomen tuum fratrib⁹ meis. In medio eccleſie laudabo te. ps. xxi. Et ad Hebre. ii. Duo ſunt opera circa que verſatur principaliter ſapiens predicator videlicet. Edificatio proximi. Et commendatio dei: vt ſic in ipſo habitus charitatis gemine per hunc actum geminum cognoſcatur. Nam ſicut potentie ſic ⁊ habitus cognoſcuntur per actus. Ab hoc duplici actu commendatur in verbis propoſitis egregius doctor Paulus ab edificatione proximi cum dicit. Narrabo nomen tuum fratribus meis. A commendatione
A dei cum ſubdit. In medio ecc. laud. te.

Ad edificandum proximum introducitur doctrina apoſtoli tanq̄ Facilis: Utilis ⁊ Amabilis.

Facilis propter modum quo inſtruit; quod notatur. ibi. Narrabo.

Utilis propter ſubiectum de quo agit: quod notatur. ibi. Nomen tuum.

Amabilis: propter obiectum cui ſe dirigit: quod notatur. ibi. Fratribus meis: ſcilicet hebreis. Ergo docet ſiue ſcribit apoſtolus faciliter: quippe q2 Doctrina prudentum facilis: Prouerbi. xiiii. Utiliter: quippe, quia Omnis doctrina diuinitus inſpirata vtilis eſt ⁊cet. ii. Tim. iii. Amabiliter: quippe q2 Doctrina ſapientie
B dulcis eſt animę. Pro. xxiiii.

Circa narrationem notandum quod tria commendāt ipſam: ſcilicet.

Prudentia in narrante q̄tum ad efficiētem. Un̄ Eccl. viii. Non te pretereat narratio ſeniorum. Ipſi enim didicerunt a patribus ſuis Que cōtradicitur: Eccl. xxi. Narratio fatui quaſi ſarcina in via.

Utilitas in narratione quo ad materiam. Un̄. Eccl. vi. In multitudine preſbyterorum prudentium ſta et ſapientie eorum ex corde coniungere vt omnem narrationem dei id eſt de deo poſſis audire. Celi enarrāt gloriam. Quo contradicitur in ps. Narrauerunt mihi iniqui fabulationes: ſ3 nō vt lex tua.

ps. xxi Oportunitas in tempore quo ad fortunam. Un̄. Ps. Uenite audite ⁊ narrabo ⁊c. Quo contradicitur muſica in luctu: importuna narratio. Sic narrabat apoſtolus. Prudenter: Utiliter Et oportune. Narrabat autem nomen domini: qđ eſt narrandum. Inuocandum. Et expectandum. Narrandum a predicatoribus. Inuocādum a peccatoribus. Expectandum a viatorib⁹.
C Ergo nomen domini eſt.

Narrandum q2 nomen veritatis agnoſcende. Un̄ hic. Narrabo nomen tuum. De cuius nominis veritate Exodi. iii. Qui eſt miſit me ad vos: hoc nomen mihi eſt in eternum. Nihil autem plus habet de veritate q̄ eſſe.

ps. lxxiiii Inuocandum q2 nomen virtutis. Un̄ ps. Confitebimur tibi deus confitebimur ⁊ inuocabim⁹ nomen tuū. De cuius nominis virtute. Phil. ii. Donauit illi nomē quod eſt ſuper omne ⁊c.

Expectandum q2 nomen ſalutis. Un̄. ps. Expectabo ps. li.
nomen tuum quoniam bonum eſt in conſpectu ſanctorum tuorum. De cuius nominis ſalute. Actu. quarto. Non eſt aliud nomen ſub celo in quo oporteat nos ſal. De his tribus Hierem. xxiii. Et hoc eſt nomē qđ vocabunt eum dominus iuſtus noſter. Dominus propter virtutem. Iuſtus propter veritatem. Noſter propter ſalutem. Mar. vltim. In nomine meo demonia eiicient. Narrat autem nomē illud: in hac epiſtola fratrib⁹ ſuis id eſt hebreis. Quos fratres vocat propter tria.

Propter cōem ſtirpem. Rom. ix. Qui ſunt fratres mei D
ſecundum carnem qui ſunt iſraelite.

Propter cōem fidem Gal. iii. Omnes vos fratres eſtis: fides enim facit filium dei.

Propter communem hereditatem. ps. Ecce q̄ bonū ps. cxxxii
⁊ q̄ iocundum. ⁊c. Un̄ Infra. iii. Fratres ſancti vocationis celeſtis participes. Sic ergo apparet qualiter ſcribit quid ⁊ quibus.

Sequitur In medio eccleſie laudabo te. Ubi poſt eruditionem populi ſui: promittit laudem dei. Et hoc ſub multiplici cōditione qua debet laus deo exhiberi vicȝ
Euidenter qđ notatur In medio Ideo ps. Cōfitebor E
dn̄o nimis in ore meo: ⁊ in medio multorum lau. ps. cxlxi

Utiliter quia In medio eccleſie. Unde ps. Laus ei⁹
in eccleſia ſanctorum. ps. cxlix.

Perſeueranter: q2 laudabo nō tantum laudaui. Eccl. vli. Laudabit vſq3 ad mortem aia mea. Ps. Benedi
dicam dominum in omni tempore ⁊c. ps. xxxiii.

Rectitudinaliter: q2 te ſc3 deum. Dan. ii. Tibi deus patrum noſtrorum confiteor teq3 laudo. Iam apparet Que ſit cauſa efficiens: quia apoſtolus narrans qui notatur in ſuppoſito verbi. Que ſit formalis: q2 modus narratiuus qui notatur in verbo. Narrandi. Que materialis quia nomen chriſti ſeu noticia quod notat̄. ibi. Nomen tuum. Que finalis q2 vtilitas hebreorum qđ notatur. ibi. Fratribus meis. Et etiam laus dei que notatur. ibi. In medio ⁊c.

Argumentum.

In primis dicendum: Cur apoſtolus Paulus in hac epiſtola ſcribendi nō ſeruauerit morē ſuum: vt vel vocabulū nominis ſui vel ordinis deſcriberet dignitatē. Hec cauſa eſt: quod ad eos ſcribēs qui ex circunciſione crediderant: quaſi gentiū apoſtolus et non hebreorum. Sciens quoq3 eorum ſuperbiam: ſuamq3 humilitatem ipſe demonſtrans: meritum officij ſui noluit anteferre. Nam ſimili modo etiam Iohannes apoſtolus propter humilitatem in epiſtola ſua: nomen ſuum eadem ratione non pretulit.

¶ Huic epiſtole premittit beatus Hieronymus argumentum In quo tria facit. Primo agit de mutatione modi ſcribendi ſiue forme. Secundo de miſſione epiſtole. ibi. Hanc ergo epiſtolam fertur apoſtolus. Tertio de tranſlatione lingue. ibi. Cuius ſenſum ⁊ ordinē: Circa mutationem forme. Primo mouet queſtionem. ſ. Cur apoſtolus non ſeruauit morem ſuum in ſcribendo: vt exprimeret nomen ſuum ⁊ dignitatem: dicendo. ſ. Paulus ⁊c. ſicut in aliis epiſtolis. Secundo ſubdit ſolutionem. ibi. Hec cauſa eſt ⁊ce. Tertio ſolutionem explanat per ſimilitudinem. ibi. Nam ſimili modo, etiam Iohannes apoſtolus. ⁊c.

Hanc ergo epiſtolam fertur apoſtolus ad

hebreos conſcriptã hebraica lingua miſiſſe

¶ Hic agit de miſſione huius ep̃le. Ubi p̃rio tangit ꝑſonam q̃ mittit: q2 ap̃ls paulus. Scd̃o gentẽ cui mittit q2 ad hebreos. Tertio linguam in qua mittit quia hebraica lingua.

Cuius ſenſum ⁊ ordinem retinens Lucas euãgeliſta poſt exceſſum apoſtoli pauli greco ſermone compoſuit.

¶ Hic agit de tranſlatione epiſtole. Ubi primo tangit perſonam que tranſtulit: q2 Lucas euangeliſta. Sec̃ido tempus q̃ñ tranſtulit: q2 poſt exceſſum: beati apoſtoli pauli. Tertio linguam in quam tranſtulit: q2 greco ſermone. Littera per ſe patet.

Incipit Epiſtola ad hebreos.

Capitulum .i.

MUltifarie multiſq3 modis olim deus loquens patribus in prophetis.

¶ Hanc vltimã ep̃lam ſcribit paul⁹ ad hebreos. Poſtq̃ enim inſtruxit eccleſias latinorum .ſ. romanos. Et eccleſias grecorum .ſ. Corint. ⁊ alios vſq3 huc. Hic inſtruit eccleſias hebreorum: in hoc oſtendens ſe eſſe doctorẽ vniuerſalẽ: q2 he ſũt tres principales lingue in mundo propter qd̃ eis fuit inſcriptus titulus dominice crucis. Iohã. xix. Quibus ergo ſcribit hebrei ſunt. Nec obſtat q2 ipſe erat apoſtolus gentium. Petrus vero iudeoꝝ. Nam q̃uis ita eſſet principaliter ex officio prelationis: tamen alios informare poterat ex zelo charitatis. Qui ergo ſcribit paulus apoſtolus eſt Nec obſtat vt quidam dicunt: illud q̓ nomen ſuum more ſolito non pretulit: q2 ſplendidiore ſtilo: hanc epiſtolam ſcripſit. Nam ſm̃ gloſaꝫ. propter iudeorum ſuperbiam ⁊ odium eius (qui erat apoſtol⁹ gentium) nomen ſuũ ⁊ apoſtolatus, officiũ nõ pretulit. Et q2 vnuſquiſq3 in lingua ſua plus valet. Iõ hanc epiſtolam hebreo idiomate excellentius dictauit Lucas vero tenorem huius epiſtole ⁊ ordinem retinẽs: poſt apoſtoli exceſſum greco ipſam ſermone conſcripſit. Intẽtio eius eſt in hac epiſtola Chriſti eminẽtiam Euangelij ſufficientiam: Legis inſufficientiam mõſtrare. Mod⁹ agendi diſſimilis eſt ab alijs ep̃lis: q2 nullam ſalutationẽ premittit. Quis mod⁹ vero ſit ex diuiſione patebit. Ep̃la eñ diuidi poteſt in q̃ttuor partes. Oſtendit eñ primo chriſti excellentiam ⁊ dignitatem. Scd̃o quaſi recapitulando aliqua ex predictis latius exprimit legis inſufficientiam ⁊ imperfectionẽ a cap̃. viij. vſq3 ꝓ̃pe finem decimi. Tertio ſubdit moralem inſtructionẽ. Cap̃. x. ibi. Habentes itaq3 fratres fiduciã. Quarto ⁊ vltimo. cõcludit ep̃lam captando eorum beniuolentiam ⁊ fauorem. cap̃. vltimo. Fratres orate pro nobis. In p̃ria vniuerſalẽ chriſti excellentiam ⁊ dignitatẽ oſtendit quattuor modis. P̃rio comparatione prophetarum. Scd̃o comparatione angeloꝝ. ibi. Tanto melior angelis effectus. Tertio cõparatione Moyſi cap. iij. Quarto comparatiõe ſacerdotij leuitici. cap. iiij. verſus finem. ibi. Habentes ergo pontificem. In prima procedit primo chriſtũ ꝓphetis conferendo. Scd̃o ipſum eis preferendo. ibi. Quẽ cõſtituit heredem In p̃ria primo tangit qd̃ pertinet ad prophetas. Scd̃o qd̃ pertinet ad chriſtum ibi. Nouiſſime locutus eſt. Doctrinã autẽ3 propheticã commẽdat p̃rio ex numeroſitate: q2 multifariã. Scd̃o ex varietate: q2 multis modis. Tertio ex antiquitate: q2 olim Quarto ex autoris primi dignitate: q2 deus loquens. Quinto ex auditoꝝ magnitudiẽ: q2 patribus. Sexto ex doctoꝝ ſctitate: q2 in prophetis. Dicit ergo [Multifarie ⁊c.] Cõſtructio ſic ordinatꝫ Deus loquẽs patrib⁹ olim in prophetis multifarie multiſq3 modis nouiſſime ⁊c. Dicit ergo [Multifarie ⁊c.] Hec duo dupliciter diſtinguũtur ſm̃ glo. P̃rio mõ vt [multifarie] referatꝫ ad locutionis numeꝝ Phares eñ interpretatur diuiſio q̃ ad numerum ꝑtinet [multiſq3 modis] ad loquẽdi modum. Sic [Multifarie] .i. multis numero locutionibus .ſ. abrae Geñ. xxij. Iſaac. xxvi. Et iacob. Geñ. xxviij. [multiſq3 modis] .i. multis locutionum varietatibus: q2 aliq̃ñ ꝑ ſõnia: aliq̃ñ per reuelatiões ⁊ huiuſmodi. Scd̃o modo vt primum pertineat ad loquendi qualitatem: ſcd̃m ad numerum Sic [multifarie] .i. multis locutionũ qualitatibus: vt ꝑ ſõnia: per inſpirationes: ⁊ apertas voces [multiſq3 modis] .i. diuerſis reꝝ myſterijs quo ad numerum. Oſee. xij. Ego viſiones multiplicabo eis. Nec nouiter loq̃ incipiẽs: ſꝫ [olim loquens] Et iũgit p̃ñs cuꝫ ꝓterito q2 idem eſt q̃ loquitꝫ ⁊ q̃ loquebatur. Idẽ eñ eſt de⁹ veteris ⁊ noui teſtamẽti contra Manicheos Eſa. lviij. Ego ipſe qui lquebar ecce aſſum [deus] cuius locutio vera eſt. Non eñ eſt deus: q. homo vt mentiatur. Nuñ. xxiij. Loquẽs [patribus] noſtris ⁊ ſm̃ carnem ⁊ ſm̃ ſpiritum. Luce. i. Sicut locutus eſt ad patres noſtros Abrañ ⁊c. Mat. xi. Omnia tradita ſunt mihi a patre meo. Loquẽs inquam [in prophetis] id eſt in oĩbus ſanctis ꝑ inſpirationem edoctis. P̃s. Audiam quid loquatur in me dominus deus. Et Mat. x. Non enim vos eſtis qui loquimini ⁊c. Et Eſa. lij. Ego q̃ loquebar ecce aſſum. ⁊ Eccl̃i. xliij. In ſermone eius cõpoſita ſunt oĩa. ij. Pet. i. Sp̃ũ ſancto inſpirati locuti ſunt ſancti dei homines. Ps. lxxxiij

Phares quid inter pretatur.

Epiſtole diuiſio.

Nouiſſime dieb⁹ iſtis locut⁹ ẽ nobis in filio.

¶ Hic tangit qd̃ pertinet ad chriſtum. Ubi doctrinam diuinã cõmendat: q2 Oportuna: q2 nouiſſime. Manifeſta: q2 diebus iſtis. Perfecta: q2 locutus eſt. Fructuoſa: q2 nobis. Auctentica: q2 in filio. Dicit ergo [Nouiſſime] .i. in fine temporum. i. Coꝝ. x. Nos ſumus in quos fines ſeculoꝝ deuenerũt. Uel [nouiſſime] .i. vltio. q2 poſt hãc locutionem nulla ſequitꝫ. In hoc autẽ3 q̓ nouiſſime iũgit cũ olim oñdit q̓ poſtq̃ locutio diuina iã olim ceſſauerat venit filius ſicut p̃z. Daniel. ix. [dieb⁹ iſtis] nõ noctib⁹. Olĩ eñ loq̃batur in noctibus q2 obſcure. Dañ. vij. Aſpiciebã in viſione noctis ⁊cet. Sꝫ modo: nox preceſſit dies autem appropinquauit. Roñ. xiij. Et .ij. Coꝝ. xv. Ecce nunc tempus acceptabile. ⁊c. Et dicit [dieb⁹ iſtis] q. Adhuc ſuꝑſũt q̃ audierũt. i. Coꝝ. xv. Deide viſus eſt. Iacobo ⁊c. [locut⁹ eſt nobis] Locut⁹ dicit in ꝓterito ꝑfecto: cũ ſupra dixiſſet loquẽs: ⁊ bene: q2 prima locutio fuit iꝑfecta hec autẽ ꝑfecta. Locut⁹ eſt autẽ [i filio] .i. ꝑ filiũ q̃ eſt maꝑ ꝓphetis. Et dicit pot⁹ i filio q̃ ꝑ filiũ ne puteꝫ locut⁹ per eũ vt abſq̃ per nũcium deſtinatum: ſed i eo p̃ñs ⁊ in eo loquante loquens. Iohan. xiiij. Neſcitis q2 ego in patre ⁊ pater in me eſt.

Quem conſtituit heredem vniuerſorum: ꝑ quem fecit ⁊ ſecula. Qui cum ſit ſplendor ⁊ figura ſubſtantie eius: portanſque omnia verbo virtutis ſue: purgationem peccatorum faciens: ſedet ad dexteram maieſtatis in excelſis.

¶ Hic prefert chriſtum prophetis. Et p̃rio quo ad poteſtatẽ. Scd̃o quo ad dignitatẽ. ibi. Qui cũ ſit ſplendor. Tertio quo ad bonitatẽ. ibi. Portans omnia. Poteſtatẽ vero oñdit duplicẽ. P̃rio denũciatiõis. Scd̃o creatiõis. ibi. Per quẽ fecit. Dignitatẽ ſilr̃ oñdit duplicẽ P̃rio paterne coeternitatis. Scd̃o paterne conſubſtãtialitatis ⁊ expꝛ̃ſſiſſime ſimilitudinis. ibi. Figura ſubſtãtie. Bonitatẽ vero oñdit triplicẽ. P̃rio nature: q2 portãs oĩa. Scd̃o gratie: q2 purgationẽ pctõꝝ faciens. Tertio glĩe: q2 ſedet ad dexteram. Dicit ergo [Quẽ] q. locut⁹ eſt in filio [quẽ] .ſ. filiũ ſm̃ naturã humanã de⁹ p̃r [cõſtituit] .i. cũ tota trinitate firmiter ⁊ immutabiliter fecit. Hie. i. Ecce ꝯſtitui te ſuꝑ gen. ⁊ regna [heredẽ] .i. dñm ꝑpetuũ ⁊ poſſeſſorẽ3 iure filiationis: patre tñ nõ mortuo. P̃s. Poſtula a me ⁊ dabo tibi gẽ. he. ⁊c. Hec ẽ hereditas quã iudei exheredare voluerũt. Mat. xxij. Heredem dico [vniuerſorum] nõ tñ tribuum iacob ad quas miſſus eſt. Matth. vltimo. Data eſt mihi omnis poteſtas in celo ⁊ in terra. Ergo iſte Ps. ij.

eſt dominus Heres: quia conſtitutus. Perpetuus: q2
heres. Solus quia vniuerſorum [per quem] chriſtum
ſm naturam diuinam ſm quam coeternus eſt patri [fe-
cit] non ſolum inuiſibilia: ſed [et ſecula] contra Mani-
cheos. Joh. j. Omnia per ipſum facta ſunt. et Colo. j.
In ipſo condita ſunt vniuerſa ꝛc. [Qui] filius [cum ſit
ſplendor glorie]. i. patris: coeternus. ſ. patri vt ſplen-
dor igni. Et ponit ſimile quale poteſt. Cum eni in crea-
turis nihil ſit eternum: ponit ſimile in coeuis: ad pro-
bandum coeterna. Sap. vij. Eſt enim emanatio cla-
ritatis dei ſincera [et figura] vel character [ſubſtan-
tie eius]. i. perfecta repreſentatio patris ei cōſubſtan-
tialis. Col. j. Imago dei inuiſibilis. Iſta figura ꝙtum
ad naturam diuinam: ſimplex eſt. i. rotunda ab eterno
Sed facta eſt quadrata: per aſſumptionē: humane na-
ture in tēpore. Tunc eni quadratus fuit circulus: q2
figura interminabilis: facta eſt: habēs terminū: qñ. ſ.
Verbū caro factū eſt. Jo. j. Verbum eni inuiſibile fa-
ctum eſt viſibile: verbum eni circulariter diffunditur
ſicut dicit Philo. ij. li. de a ia. Et ideo circunquaqꝫ au-
dimus: non videmus autem: niſi ſm lineam [portanſqꝫ
oīa]. i. continens ꝛ gubernās oīa celeſtia ꝛ terreſtria
Col. j. Oīa in ipſo conſtant. et Eſa. xlvj. Ego feci: et
ego ferā. Portans inqꝫ [verbo virtutis ſue]. i. ſolo im-
perio poteſtatis ꝛ bonitatis ſue. Pſ. Verbo dñi celi
ps.xxxij. firmati ſunt ꝛ ſpū oris eius oīs virtus eorū [purgatio-
nem peccatorū] tam originaliū ꝙ actualiū. Jeb. j. Ec-
ce agnus ꝛc. et Eſa. xliij. Ego ſum ipſe qui deleo iniq-
tates tuas ꝓpter me [faciēs] cū enim ſit tantus ꝛ ta-
lis nihilo minus ſm humanitatē per mortē ſuam pur-
gauit nos ꝛ a culpa ꝛ a pena. Apoc. j. Dilexit nos ꝛc.
Joh. j. Ecce agnus dei ꝛc. Ecce inqꝫ ſeruitio vili di-
gnatus eſt nobis ſeruire. Iſte inqꝫ [ſedet]. i. quieſcit ꝛ
regnat poſt multū laborem ꝛ humiliationē ſublimat⁹
[ad dexterā]. i. ad equalitatē [maieſtatis] paterne. i.
in potioribus bonis patris. Mar. vlt. Et dñs quidem
ieſus poſtꝙ locutus eſt eis aſſumptus eſt in celū: ꝛ ſe-
det ad dexteram dei patris. et hoc [in excelſis]. i. ſup
omnia loca ꝛ dignitate: nō in paradiſo: vnde prim⁹ ho-
ps.xviij. mo caruit: ſed in ſūmo celorum loco. Pſ. A ſummo
A enim celo egreſſio eius ꝛ occurſus eius ꝛc.
Res que ſolet diligi. Solet res diligi.
Propter recentē et ſplēdidū colorē. Sicut vas: vñ et
mulieres pingunt ſe xpo autem eſt ſplēdor glorie.
Propter venuſtā diſpoſitionē. Sicut domus vel homo
Chriſtus aūt eſt figura ſubſtantie patris.
Propter magnā poteſtatē Sicut filius regis vel mili-
tis Chriſtus aūt portat oīa verbo virtutis.
Propter ꝓpriam vel cōem vtilitatē. Ut bonus ioſti-
ciarius: xpo autē facit purgationē peccatorum.
Propter dignitatē ſiue nobilitatē. Sicut aurum natu-
rale: ſic lapides ꝓcioſi: ſic vita humana. Xpo autem ſe-
det ad dexteram maieſtatis in excelſis.

Hic queritur. In principio dicit Glo. Agit
de chriſti ſufficientia ꝛ legis inutilitate. Contra. Ro.
vij. Lex quidem bona. Rñſ. Loquitur de lege moyſi
non ſm moralia: ſed ſecundum cerimonialia carnali-
ter intellecta. Item ibidē glo. Naturale eſt vnicuiqꝫ
vt plus in lingua ſua valeat. Contra. In omni lingua
per ſpiritum plene edoctus erat Paulus. Rñſ. ꝙuis
omnem linguam plene ſciret in habitu: tamen ſuā lin-
guam magis habebat in vſu. Item ſuper illud. Lo-
quens patribus in prophetis. Glo. Non enim ex intel-
lectu proprio loquebantur. Contra. ergo loquebātur
vt arreptitij non intelligentes que dicerent: vt dixit
Montanus hereticus. Rñſ. Ex intellectu proprio lo-
quebant per cōcomitantiam non per cauſam. Item
ibidem Glo. Impleturus gentibus promiſſa. Contra.
Mat. xv. Non ſum miſſus niſi ad oues que perie. do.
iſrael. Rñſ. Impletur⁹ per apoſtolos in gētibus. Itē
ibidem. Glo. Filius dei aſſumpturus hominem et per
id futurus homo. Contra. Aſſumens nō eſt aſſumptū.
Rñ. Hominem. i. humanam naturam. Item ſuper il-
lud. Nouiſſime diebus iſtis. Glo. Poſt hanc locutionē
nō ſequitur alia locutio. Contra. Per multos poſtea
locutus eſt ꝛ loquet. Rñ. Non loquuntur aliud ſed idē
Vel non eſt alius modus loquēdi: licet ſint alia que di-
cuntur. Vel loquitur de locutiōe alterius legis. Itē
ſuper illud. Per quem fecit ꝛ ſecula. glo. Non ſolū e-
terna ꝛ inuiſibilia. Contra. Eterna nō ſunt facta. Rñ.
Eterna accipit pro perpetuis. Itē ſuper illud. Qui
cum ſit ſplendor. Glo. Etſi inuenimus in creaturis ali-
qua coeua non tamen generans ꝛ generatū. Contra.
Splendor coeuus eſt igni ꝛ tamen gignitur ab igne.
Rñ. Loquitur de generatione ſubſtantiali que eſt ge-
neratio ſimpliciter nō de accidētali. Item glo. ibidē.
Splendor qui diffunditur de igne min⁹ lucet ꝙ ignis.
Contra. Ubi vnum propter alterum vtrobiqꝫ tantum
vnū. Rñ. Loquitur de ſplendore qui eſt in aere: non
qui eſt vt qualitas in igne. Item ſup illud. Portans
oīa. Gloſ. Si eius cauſa pater multo magis cauſa eſt
eorū que per filium declarant. Contra. Cauſa eſt ad
cuius eſſe ſequit aliud. Rñ. Cauſa hic accipit pro prin-
cipio. Itē ſuper illud. Sedet a dextris. Cōtra. Act.
vij. Ecce video celos apertos ꝛ ieſū: ſtantē. Rñ. Quo
ad ſe dicitur ſedere quo ad alios ſtare.
¶ Notandū ꝙ dñs loquitur nobis multipliciter. B Dñs nobis loquit multiplr.
Primo per apparitiones angelorū: Sicut locutus eſt
dñs per angelum ſuū ſeruo ſuo iohanni. Apoc. j. Geñ.
xix. Venerunt duo angeli ſodomā ꝛc.
Secundo per imagines ſomniorū. Num. xij. Si fuerit
inter vos propheta dñi in viſiōe apparebo ei: et ꝑ ſom-
nium loquar ad illos. Geñ. xxviij. de Jacob.
Tertio per formationes ſonorū. Exo. xx. In legis da-
tione audiebant voc. ꝛc. Et poſtea Vos audiſtis ꝙ de
celo locutus ſum vobis dicit dominus.
Quarto per inſpirationes reuelationū. ij. Reg. penul.
Spiritus domini locutus eſt per me.
Quinto per verba doctorum. Mat. x. Non enim vos
eſtis qui loquimini ſed ſpūs ꝛc.
Sexto per nutus creaturarum. Pſ. Celi enarrāt glo- ps.xviij.
ria ꝛc. Non ſunt lo. ꝛc.
Septimo per miſſiones cogitationū. Cañ. v. Anima
mea liquefacta eſt.

**Tanto melior angelis effectus: quāto dif-
ferentius pre illis nomen hereditauit.**

¶ Superius oſtendit chriſti excellentiam ꝛ dignitatē
in ꝯparatione prophetarum. Hic oſtēdit idē in cōpara-
tione angelorum. Et primo probat ipſum eſſe dignio-
rem angelis. Secundo concludit maxime obſeruanda
eſſe verba tanti doctoris. Cañ. ij. Propterea abūdan-
tius oportet. In prima ꝓbat xpm eſſe digniorē ange-
lis. Primo quo ad perſonā. Secundo quo ad vtrāqꝫ
naturā. ibi. Et angelos quidē dicit. Tertio quo ad glo-
riam. ibi. Ad quem aūt angelorū dixit. In prima pri-
mo chriſtum meliorē angelis affirmat. Secundo auctori-
tatibus probat. ibi. Cui enim dixit aliqñ angelorum.
In prima primo affirmat meliorē angelis xpm. Secū-
do determinat melioritatis gradū. ibi. Quanto diffe-
rentius. Dicit ergo [Tanto] hec differētia pendet ex
precedenti. q. Ita ſedet ad dex. ꝛc. Ipſe dico [tāto me-
lior]. i. improportionaliter [angelis effectus]. i. eui-
denter factus. Ex hoc patet ꝙ hoc debet intelligi de
chriſto non ſm diuinam naturam ſed ſm humanā: ſm
quam factus eſt. Ro. j. Qui factus eſt ei ex ſemine da-
uid ſm carnem [ꝙto differentius] ꝛc. Hoc tripliciter
exponitur ſm glo. Uno modo ſic [ꝙto pre illis. ſ. ange-
lis [differentius nomen. i. differentiorem honorificen-
tiam [hereditauit]. i. iure perpetuo a patre accepit: dif-
ferentem quidem honorificentiam pre illis accepit: e-
xiſtens mortalis ante paſſionem. Quia angeli mini-
ſtrabant ei. Mat. iiij. ſed differentiorē ꝙ aute poſt re-
ſurrectionem: tunc enim preclarior illis per omnia ex-
titit. Alio modo exponitur ſic [quāto differentius no-
men] id eſt: nomen valde differens [pre illis]. i. ab illis
ſiue ab eorum nomine [hereditauit]. i. hoc nomē deus
quod eſt ſuper omne nomen. Philip ij. Donauit illi no-
mē qđ eſt ſup oē nomen. Tertio mō ſic [differēti⁹ no-
mē] qđ nomē ē dei filı⁹: ꝛ hoc ꝑ naturā: nō ꝑ adoptiōē
Ille ei hō ē dei fili⁹ ꝑ naturā: āgeli aūt ꝑ adoptionē.

Cui enim dixit aliquando angelorum fili⁹ meus es tu: ego hodie genui te.

¶ Hic quod affirmauerat authoritatibus probat: ſcʒ chriſtum eſſe excellentiorē angelis. Primo quia a patre eternaliter genitus. Secundo quia a patre ſpecialiter honoratus. ibi. Et rurſum ego ero illi. Tertio: qꝛ patri coadorandus. ibi. Et cum iterum introducit. Dicit ergo [Cui] quaſi. Uere pre illis differentius nomē hereditauit [Cui enim] angelorum: non ſolum minorū ſed etiam maiorum [dixit] ipſe pater [aliquando] etiā poſt confirmationē [filius meus]. i. mihi proprius ꝛ cō ſubſtantialis [es tu] ſolus: diſcretiue. Sicut ſupra dixit chriſto in baptiſmo. Luc. iij. Et Mat. xvij. Hic eſt filius meus dilectus. Et vere filius quia [ego] ſolus: quia in celis eſt ſine matre: ꝛ in terris ſine patre: ſicut dicit Origenes [hodie]. i. eternaliter [genui te] Oſtēdit enim perfectionem diuine generationis per verbū preteriti perfecti. Non ſic per verbum preſentis: ꝛ futuri: ꝛ preteriti imperfecti: oſtenderetur vt perfecta. Per verbum autem preteriti plus ꝙ perfecti: oſtenderetur quaſi iam diu ceſſaſſe. Ecce ergo generatio. Uniuoca: quia filius. Propria: quia meus. Diſcreta: qꝛ tu Eterna: quia hodie. Perfecta: quia genui.

Et rurſum. Ego ero illi in patrem: ꝛ ipſe erit mihi in filium.

¶ Hic oſtendit ꝙ a patre ſpecialiter honoratur. Primo quia deus ſe eius patrem manifeſtauit. Secūdo: quia ꝛ ipſum filiū ſuum nunciauit. ibi. Et ipſe. Et hoc eſt quod dicit [Et rurſum] ſupꝑ. dicit deus pater [ego ero] ꝛc. Hec verba ad literam dicta ſunt de Salomone qui fuit figura chriſti. ij. Reg. vij. Et. j. Paral. xxviij. Magiſter tamen dicit ꝙ ſunt verba Eſaie. Et poſſunt ſumi de illo verbo Eſa. xlij. Ecce puer meus electus quem elegi ꝛc. Uel forte Eſaias librū illum regi ſcripſit [ego ero illi] chriſto ſm ꝙ de⁹ Uel [illi] homini de virgine naſcituro. Hoc dicit qꝫtum ad manifeſtationē: quia ab eterno eſt eius pater. Ero inqꝫ [illi]. i. ad honorem eius [in patrem] eum protegendo [et ipſe erit] quantū ad manifeſtationē [mihi]. i. ad honorē meum [in filium] mihi per omnia obediendo. Unde angelus ad Mariam. Luc. j. Quod enim ex te naſcetur ſanctū vocabitur filius dei. Et ideo dicit erit ſm gloſ. quia ab hominibus id ſcietur in die iudicij.

Et cum iterum introducit primogenitum in orbem terre: dicit. Et adorent eum omnes angeli dei.

¶ Hic oſtendit ꝙ chriſtus patri ſit coadorandus. Ubi tangit primo aduentum eius in mundū. Secundo honorem exhibendum. ibi. Et adorent eum. Dicit ergo. [Et cum iterum] Hoc tripliciter legitur. Primo modo ſic. [Et cum iterum introducit]. i. cum ſcriptura ſe prius introducendū oſtendit in incarnatione [primogenitum]. i. filium ante omnē creaturam genituʒ. Eccli. xxiiij. Ego ex ore altiſſimi prodij: primogenita ante omnem creaturā. et Coloſ. j. Primogenitus omnis creature. Introducendū inqꝫ [in orbem terre]. i. in terraʒ orbicularē. q. heredē in poſſeſſionem [dicit] ꝛc. Secundo modo legitur ſic [Et cū iterum introducit] deus pater [primogenitum in orbē terre]. i. cum eū qui prius erat in mundo inuiſibilis mundo apparere viſibilē fecit [dicit: et adorent] ꝛc. Tertio modo ſic [et iterū dicit] de⁹ pater [cum introducit primogenitū in orbem terre]. i. in corda hominum per fidem introducit: Dicit inqꝫ ſic [Et adorent eum] hominē xp̄m ſm humanitatē paſſū

Pſ. xcvj. et mortuū [oēs angeli dei] iuſſioni. ſ. eius obtemperando. Pſ. Adorate eum omnes angeli eius.

C Aduent⁹ carnalis in ſcriptura dupl'r ſumitur. ¶ Nota: ſecundum glo. ꝙ Carnalis aduentus dupliciter in ſcriptura ſumitur.

Primo dicitur Exitus Matth. xiij. Exijt qui ſeminat ſeminare ſemen ſuum ꝛc. et Joh. xvj. A patre exiui et veni in mundum ꝛc. Et ſic chriſtus ſaluator noſter aduentum ſuum vocitat.

Secundo modo dicitur Introitus per paulum apoſtolum. vt hic. Cū introducit primogenitum ꝛc. Et bene aſſumptio carnis exitus ꝛ introitus appellatur. Foris enim eramus a deo: ſicut qui ſunt extra regales aulas in vinculis colligati. Et qui habent apud regē pro culpis aliquibus offenſam. Qui autem voluerit iſtis veniam impetrare: nō primū ipſos in aulā regis inducit: ſed ipſe foras egreditur. ibiqꝫ cum eis loquitur vſqꝫ dū eos correctos reddat ꝛ dignos efficiat: quo regis vultui preſentari mereantur. Sic etiam chriſtus effecit. Egreſſus quippe ad nos. i. carnem ſumens: et collocutus nobiſcum precepta regis innotuit ꝛ ſic nos de peccatis emundans ad deum conuertens in aulam regalē velut mediator optimus introducit. Ideo exitus ꝛ introitus vocatur carnis ſue aduentus. Ideo ait Iterū quia ſepe dicit introducendum.

Et ad angelos quidem dixit. Qui facit angelos ſuos ſpiritus: et miniſtros ſuos flammam ignis.

¶ Hic oſtendit chriſtum meliorem angelis quo ad naturam. Ubi oſtendit primo angelorum ſubiectionem. Secundo chriſti dignitatem. ibi. Ad filium autem. Dicit ergo [Et ad angelos quidem. ſ. pertinens: non tantum dirigēs ſermonē: hoc. ſ. [Qui facit ꝛc.] Hoc tripliciter ſm gloſ. exponitur Duobus modis de angelis. Tertio modo de ſpiritualibus viris. Primo modo ſic. [Qui]. ſ. filius [ſpūs] celeſtes Spūs eſt nomen nature [facit angelos]. i. nuncios et legatos ſuos. Quāuis non videmus apparitionem angelorum. Abſcondita enim ſunt ab oculis noſtris: ex fide tamen nouimus et multis apparuiſſe legimus et tenemus. Spirit⁹ autem ſunt angeli: Nec eo ſpiritus ſunt: quo angeli. Cum mittuntur fiunt angeli. Angelus enim eſt nomen officij non nature Nomē nature ſpiritus eſt. Ex eo ꝙ eſt: ſpiritus eſt. Ex eo ꝙ agit angelus eſt. Sicut nomē nature eſt homo: nomen officij: miles homo enim fit miles: non miles homo [et flammam ignis]. i. ſeraphin: qui ſunt de ſupꝑmo ordine [facit miniſtros ſuos] Mat. iiij. Acceſſerunt angeli ꝛ miniſtrabant ei. Ex hoc elicitur talis ratio Maior eſt dominus miniſtro. Chriſt⁹ dominus angeli eius miniſtri: ergo ꝛc. Alio modo legitur ſic [Qui facit ſpiritus] celeſtes [angelos ſuos]. i. nuncios ſuos cum leuia nunciant [et miniſtros ſuos] facit [flammam ignis] cum eos ad exercitū vindicte mittit. Sicut miſſi fuerunt duo angeli Sodomam. Geñ. xix. Et ad perdendū exercitum Sēnacherib. Eſa. xxxvij. Tertio modo ſic [Qui facit ſpiritus]. i. viros ſanctos ſpirituales [angelos ſuos]. i. nuncios verbi ſui [ꝛ miniſtros ſuos] ſimiliter viros ſanctos eccleſie miniſtros [facit flammam ignis] id eſt: ſpiritu feruentes et aliorum vicia vrentes. Feruorem enim tuum incendunt: id eſt: vicia tua curant miniſtri dei: qui predicant verbum dei. j. Cor. iij. Uniuſcuiuſqꝫ opus in igne probabit. i. ſpū feruenti concrematur.

Ad filium autem Thronus tuus deus in ſeculū ſeculi: virga equitatis virga regni tui. Dilexiſti iuſticiam: ꝛ odiſti iniquitatē: ꝓpterea vnxit te deus: deus tuus oleo exultationis pre participibus tuis.

¶ Oſtenſa angelorū ſubiectione. Hic oſtendit chriſti dignitatē. Et primo quo ad proprietates hūane nature. Secundo quo ad ꝓprietates diuine. ibi. et tu i principio. In prima tangit in xp̄o ſm naturā humanā. Primo regiā dignitatē. Secundo iuſtitie perfectionē. ibi. Dilexiſti iuſtitiam. Tertio gratie plenitudinem. ibi. Propterea vnxit. Dicit ergo [Ad filiuʒ autem]. ſ. pertinens et etiā ſermonē dirigēs: dicit o [deus] filij [thronus tuus]. i. regnum tuum permanet ſupꝑ. [in ſeculū] conſecutiuū [ſeculi]. i. in eternū. Uel [thron⁹ tuus]. i. iudicium tuum. quia Pater omne iudicium dedit filio. Johā. v. Iudicium autem in throno datur. permanet ſup. [in ſeculum ſeculi] id eſt: ſemper ſtabit ꝛ quātum

ad bonos ⁊ ꝯtrium ad malos. Mat. xxv. Ibūt hi in ſupplicium eternum: iuſti autem in vitam eternā [et] pꝛo quia [virga regni tui]. i. diſciplina qua bonos regis: et malos percutis: eſt [virga equitatis]. i. regula directa
ps. ij. et inflexibilis. Eſa. xi. Arguet in equitate pꝛo manſuetis terre. Ideo dicitur virga ferrea. Pſ. Reges eos in virga ferrea. Et ideo merito permanet thꝛonus in ſeculum ſeculi: quia Juſtitia firmatur ſoliū. Pꝛoue. xvi. Et Pꝛouer. xxv. Aufer impietatē de vultu regis: ⁊ firmabitur in iuſtitia thꝛonus eius. Ecce ergo rex excellenter Potens: quia deus. Potenter iudicans: qꝛ thꝛonus tuus. Semper permanens: quia in ſecula ſeculoꝝ. Recte gubernans: quia virga equitatis ⁊c. [Dilexiſti] quaſi. Ideo etiam permanet thꝛonus tuus in ſecula ſeculorum: quia dilexiſti [iuſtitiam]. i. omne bonum: qḋ optime ſedet in rege ⁊ iudice. Ideo dicitur Pꝛouerb. xv. Abominabiles ſunt regi qui agūt impie. Et Sap. i. Diligite iuſtitiam qui iudicatis terram [et odiſti iniquitatem]. i. omne malum. Sap. xiiij. Odio ſunt deo impius et impietas eius. et Eccli. xij. Altiſſimus odiō habet peccatores [Pꝛopterea]. ſ. vt hoc faciens. Uel quia hoc facit deus: deus. i. ipſe pater: ⁊ nō alius. Uel ly vnus deus eſt vocatiui caſus et alter nominatiuus ſm Aug. quia in greco euidentius eſt: ſic [pꝛopterea] o [deus] fili [deus tuus modo ſpeciali quia. ſ. pater tuꝰ [deus] quidem omnium per creationē: ſed [tuus] per generationem [vnxit te] ſm hominē: vt regem vel pōtificē: vt pꝛophetā: ⁊ vt pugilē. Unxit inqȝ [oleo exultationis]. i. gratie conſcientiā exhilarātis pꝛopter peccati immunitatē. Eſa. xlij. Non erit triſtis neqȝ turbulentus. Et Joh. iij. Quia non dedit ei ad menſuram. et hoc [pꝛe participibus tuis]. i. pꝛe oībus ſanctis: qui de plenitudine tua pticipant. Johā. i. De plenitudine eius oēs ⁊c. Sed ille. ſ. chꝛiſtus ſingulariter ſanctus ſanctoꝛum. Dan. ix. Singulariter vnctus: ſingulariter chꝛiſtus: vnde omnes chꝛiſtiani vnguntur.

D Gratia de oleo cōparat. ¶ Notandum ſuper illud. Unxit te deus oleo qꝛ gratia dei comparatur oleo.

Pꝛimo: qꝛ vulnera ſanat peccata delēndo. Ideo ſamaritanus infudit oleum egro. Luc. x.

Secundo: qꝛ doloꝛes mitigat in tribulatione conſolando. Pſ. Ut exhilaret faciem in oleo.

ps. ciij. Tertio: quia aquarum pꝛofunda illuminat obſcura docendo: quia vnctio docet de omnibus. i. Joh. ij. Ideo dicuntur ſancti filij olei ſplendentis. zacha. iiij. Iſti ſunt duo filij olei ſplendoris ⁊c.

Quarto: quia cibos dulcoꝛat: laboꝛes penitentie alleuiando. In ſignum huius offerebantur lagana oleolita in ſacrificium. Leuit. ij.

Quinto: quia liquoꝛibus omnibus ſupernatat animam ſurſum eleuando. Unde Jacob effudit oleum ſuper lapidem et vidit angelos aſcendentes ⁊c. Geneſ. viceſimooctauo.

ps. lxxxviij. Sexto: qꝛ reges ⁊ pontifices conſecrat dei miniſtros ſanctificando. Pſ. Inueni dauid ſeruum meum.

Septimo: quia igni pabulum miniſtrat charitatem cōſeruando ⁊ inflāmando. Ideo dicunt ille ſtulte virgines. Matth. xxv. Date nobis de oleo veſtro: quia lampades noſtre ⁊c.

Octauo: quia effuſam ſe dilatat affectum pietatis ⁊ cōpaſſionis excitando. Ideo dicitur Can. i. Oleum effuſum nomen tuum: ideo adoleſcentule ⁊c.

Hic queritur ſuper illud. Tanto melioꝛ angelis. Glo. ſm humanitatem. Contra. Pſ. Minuiſti eum paulominus ab angelis gloꝛia et honoꝛe coꝛ. ⁊c. Reſpō. ſm glo. Maioꝛ fuit plenitudine gratie: minoꝛ paſſione: maioꝛ mente: minoꝛ carne. Item ſuper illud Quanto differentius nomen hereditauit. Glo. Si adoptionis gratia eſſet filius: non ſolum patre: ſed angelis minoꝛ eſſet. Contra. Beata virgo ſola adoptionis gratia filia dei eſt: et tamē omnibus ſanctis maioꝛ eſt Reſpon. Non inqȝtum filia dei: ſed inqȝtū mater dei: maioꝛ eſt: quod non eſſet: ſi chꝛiſtus filius dei naturalis non eſſet. Item ſuper illud. Filius meus es tu. Gloſ. Naturalis nōn adoptiuus. Contra. Gratia facit filium adoptiuum: ergo maioꝛ gratia magis: ergo maxima maxime. Reſponſio. Non quelibet gratia facit filium adoptiuum: ſed gratia adoptionis ſola. Non gratia vnionis. Item ibidem Gloſ. Ex eſſentia patris genitus eſt. Contra. Eſſentia non generat neqȝ generat: nec eſt materia generationis. Item filius eſt eſſentia patris nihil autem gignitur ex ſeipſo. Reſponſio. Quamuis eſſentia non generet nec generetur nec ſit materia generationis eſt tamen illud vnde gignitur quod eſt id quod per generationem communicatur. Ad aliud reſponſio. Quamuis ſit filius eſſentia patris non tamen vt eſt in patre: ſed vt eſt in ſe. Item ſuper illud. Et rurſum. Glo. Eſaias dicit ex perſona patris. Contra hoc non reperit in Eſaia. ſz. ij. Reg. vij. Et. i. Paral. xxviij. Rñ. Quamuis hoc nathan ad Dauid de Salomone dixerit: tamen de verbis Eſaie elici poteſt. Eſa. xlij. Ecce puer meus electus quem elegi ⁊c. Et eiuſdem vltimo. Si ego qui ceteris generationem tribuo ſterilis ero ⁊c. Item ſuper illud. Ego ero illi in patrem. Gloſ. Homini de virgine naſcituro. Contra. Homo ille cum ſit creatura inquantum homo: ad totā trinitatem ſimiliter ſe habet. Ergo ſi eſt filius patris: eſt ⁊ filius ſui: ⁊ ſpiritusſancti. Rñ. Licet vt homo: ſimiliter ſe habeat: non tamen vt idem dei filius ſine vt deo vnitus. Item ſuper illud. Adorēt eum omnes angeli. Glo. Chꝛiſtum ſm carnem iuſſit ab angelis honorari. Contra. ſm carnem minoꝛ eſt angelis. Rñſ. ſm carnem in ſe conſideratam minoꝛ eſt: ſm carnem vero vt vnitam maioꝛ. Item ſuper illud. Qui facit angelos. Glo. Omnibus angelis vtitur ad incommutabile arbitrium ſententie ſue. Contra. Deus mutat ſententiam ſed non conſilium. ſecundum Gregoꝛium. Reſponſio. Arbitrium appellat conſilium. Item ſuper illud. Thꝛonus tuus in ſeculum. Gloſ. Judicium in eternum ſtabit. Contra. Judicandi non ſtabunt. Matthei. xxv. Et. i. Coꝛinth. xv. In momento in ictu oculi. Reſponſio. Judicium accipit pꝛo re iudicata. Item ſuper illud. Unxit te deus. Gloſ. Non vngebantur alibi reges et ſacerdotes niſi in regno Judeoꝛum. Contra. iij. Regum. xix. Azael vnges regem ſyꝛie. Reſponſio. Illud tenet de conſuetudine communi: ſed hoc de mandato ſpeciali.

¶ Notandum ſuper illud. Ego ero illi in patrē. Qꝫ deꝰ ſe chꝛiſto eſſe patrem oſtendit. — C Deus ſeptē modis ſe eſſe patrē xpo oſtendit.

Pꝛimo in conceptione angelū deſtinādo. Luc. i.

Secundo In natiuitate eum miraculoꝛum indicijs declarando. Luc. ij.

Tertio In baptiſmate ei atteſtando. Luc. iij.

Quarto: In transfiguratione apoſtolos alloquēdo. Matth. xvij.

Quinto In reſurrectione eum ſuſcitando. Act. iij.

Sexto In aſcenſione eum ad dexteram ſuam collocādo. Marc. vltimo.

Septimo In iudicio poteſtatem iudiciariam ei committendo. Joh. v.

Et tu in pꝛincipio domine terraꝫ fundaſti: et opera manuū tuarū ſunt celi. Ipſi peribunt tu autem permanebis: et omnes vt veſtimentum veteraſcēt. Et velut amictū mutabis eos et mutabuntur. Tu autem idem ipſe es ⁊ anni tui non deficient.

¶ Superius oſtendit chꝛiſtum melioꝛem angelis: quo ad pꝛopꝛietates humane nature. Hic idem oſtēdit quo ad pꝛopꝛietates diuine. Et hoc quo ad tria ſpecialiter. Pꝛimo quo ad creationis poteſtatē. Scḋo quo ad durationis eternitatē. ibi. Ipſi peribūt. Tertio quo ad ſtatus imutabilitatē. ibi. Et velut amictū. Dicit ergo. [Et tu in pꝛincipio] Hoc totū vſqȝ. ibi. ad quem angeloꝛū: legit dupliciter. Uno modo literaliter de filio: ſic. Ita vnxit te deus ſm humanitatem ⁊ non ſolum talis es: ſed [et tu domine] fili dei [in pꝛincipio] rerum creandarum anteqȝ eſſent diſtincte [terram fundaſti] ad literam. Pſ. Quia fundaſti terrā ſuper ſtabilitatē ſuā

[et opera manuum tuarum] .i. potentie ⁊ voluntatis per quas ſicut per manus operarii [ſunt celi] Et dicū tur celi ſpecialiter opera manuum eius: quia in ipſis maxima relucet eius potentia et bonitas. Potentia in magnitudine. Bonitas in vtilitate. Gen. i. In principio creauit deus celum [ipſi] ſcꝫ celi aerei. De quibus Mat. xiij. Aues celi comederunt illud [peribūt] ab eo quod ſunt quia mutabuntur ⁊ renouabuntur. ij. Pet. iij. Per quem celi magno impetu tranſibūt. Eſa. lj. Celi quaſi fumus liqueſcent. Gloſ. Nouiſſimi celi qui per diluuium perierunt: igne peribunt: excreuit enim aqua et totam iſtam capacitatem (quod ptꝫ Gen. vij. et. viij.) vbi aues volitant occupauit: quod eſt celum propinquum terre. De ſuperioribus autem celis vtrum et igne perituri ſint queſtio eſt ⁊ diſceptatio inter doctores ⁊c. De quibus in preſentiarū ſuperſidendum eſt [tu autem permanebis] in teipſo poſt omnia ſicut eras ante omnia. Iaco. i. Apud quem non eſt trāſmutatio nec viciſſitudinis obumbratio [et omnes] ſcꝫ celi aerei [vt veſtimentum] .i. corpus humanum quod longeuitate veteraſcit in melius cōmutandum [veteraſcent] .i. ad interitum accedent. Quod enī antiquatur ⁊ ſeneſcit prope interitum eſt. Infra. viij. [et velut amictum] .i. ſicut corpus humanum: quod amictui cōparatur: quia circundat et tegit vndiqꝫ ſpiritum [mutabis eos] in nouam figuram ita facile ſcꝫ ſicut plicatur amictus ⁊ extenditur [et mutabūtur] id eſt: ſic mutati permanebunt. Apoca. xxi. Vidi celos nouos ⁊ terram nouam [tu autem] deus fili [idem ipſe es] omnino immutabilis. Mal. iij. Ego deus ⁊ non mutor [⁊ anni tui non deficient] id eſt: eternitas tua in te ipſa non habebit finem. Et vocatur eius eternitas anni cum ſit vna dies in comparatione ad annos temporales quibus coexiſtat. Alio modo de patre exponitur. q. allegorice ſic [et tu] quaſi. Ita deus fili vnxit te deus pater [et tu] O [deus] pater [fundaſti terram] id eſt: eccleſiam: quo ad ſanctos minores qui vacant diſpenſationi temporalium. Et ideo dicuntur terra: fundaſti in quā [in pricipio] id eſt: in filio qui eſt principiū de principio. Joh. viij. Ego principium qui et loquor vobis: quia fundamētum aliud nemo ponere poteſt ⁊c. quod eſt chriſtus ieſus [et opera manuum tuarum ſunt celi] id eſt: maiores ſancti qui vacant contemplationi celeſtium vt apoſtoli: vnde ⁊ celi vocātur. Eſa. xlviij. Manus mea fundauit terram: id eſt ſanctos minores: ⁊ dextera menſa eſt celos: id eſt ſanctos maiores. Et ideo ad Rom. viij. Nos ipſi primitias ſpiritus habentes. [ipſi] ſcilicet ſancti [peribunt] id eſt: morte naturali diſſoluentur. ij. Regum. xiiij. Omnes morimur ⁊ quaſi aqua dilabimur [tu autem permanebis] in ipſis ſanctis: id eſt: iuſticia et opera tua manebunt in eis: quia licet moriantur ſecundum carnem non tamen ſecundū ſpiritum: id eſt animam [et omnes] ſcilicet maiores et minores [vt veſtimentum veteraſcent] id eſt: ſecundū corpus paulatim corrumpentur ⁊ ad interitum accedūt [et velut amictum mutabis eos] ſcilicet ſanctos in immortalitatis ſtatum quo ad corpora.

F Gloria corporis glorificati amictui cōparat.

¶ Et nota ꝙ gloria corporis glorificati cōparatur amictui quia vndiqꝫ cinget et circundabit corpora ſanctorum. i. Cor. xv. Seminatur in corruptione ſurget in incorruptione [et mutabuntur] quo ad animas qꝛ glorioſiores erant [tu autem idem] o deus pater [es] in eis immutabiliter ens. Pſ. Tu autem in ſancto habitas [anni tui] id eſt: eternitas tua [non deficiēt] in eis beatis: id eſt non deſinent.

Ad quem autem angelorum dixit aliquando. Sede a dextris meis: quoadusque ponam inimicos tuos ſcabellum pedū tuorū.

¶ Superius oſtendit chriſtum meliorem eſſe angelis Primo quo ad perſonam. Secundo quo ad vtranqꝫ naturam. Hic tertio oſtendit idem quoad gloriam. Ubi oſtendit primo chriſti excellentiam. Secundo angelorum obedientiam. ibi. Nonne omnes ſunt adminiſtratorij. Dicit ergo [Ad quem autem angelorum] quantuſcunqꝫ eſſet [dixit] deus pater [aliquando] etiā poſt confirmationem. Ante enim non dixit ſicut ſupple: dixit filio [ſede] vt victor ⁊ iudex [a dextris meis] id eſt: in potioribus bonis ſecundum humanitatem: vel ad equalitatem meam ſecundum diuinatem: quaſi dicat ad nullum hoc dixit: quia ibi nullus ſedere dignus fuit. Imo potius qui ſedere voluit expulſus eſt et precipitatus. Eſaie. xiiij. Sedebo in monte teſtamenti ⁊c. et poſt ad infernum detraheris in profundum laci. Sede inquam [quoadusqꝫ ponam inimicos tuos] ſcilicet paganos iudeos hereticos maloſqꝫ chriſtianos [ſcabellum pedum tuorum] Hoc tripliciter exponitur. Primo ſic [quoadusqꝫ] ⁊c. id eſt: donec aduerſarios tuos plene tibi ſubijciam. Aliquos voluntarie: ſcilicet eos conuertendo: aliquos autem inuoluntarie: ſcilicet in vniuerſali iudicio. i. Cor. xv. Oportet illum regnare donec ponat omnes inimicos eius ſub pedibus eius. Secundo modo ſic [quoadusqꝫ ponam ⁊c.] id eſt: ſubijciam humanitati tue. In chriſto enim diuinitas eſt quaſi caput: humanitas eſt loco pedum. Tertio modo: ſic [ſcabellum pedum tuorum] id eſt: donec ponam eos ſub ſtabili eternitate potentie tue que per pedes ſignificatur.

Nonne omnes ſunt adminiſtratorij ſpūs in miniſterium miſſi propter eos qui hereditatem capiunt ſalutis?

¶ Hic ſubdit angelorū obedientiam. Ubi tangit tria. Angelorum ſublimitatem: quia ſpiritus. Sublimitatis humilitatē: quia adminiſtratorij. Humilitatis vtilitatem: quia propter eos qui hereditatem. Dicit ergo [Nonne] quaſi. Hoc nulli dixit [nonne] enim [oēs] de qualibet hierarchia: prima: media: infima [ſunt adminiſtratorij ſpiritus] Spiritus quidem ex natura: adminiſtratorij ex officio. Matth. quarto. Acceſſerūt angeli et miniſtrabant ei. Spiritus inquam [miſſi] filio actualiter [in miniſterium] quodcunqꝫ placet filio [propter eos] .i. propter eorū hereditatē [qui hereditatem capiūt ſalutis] .i. quibꝰ promittit hereditas vite eterne: qui tam quidem capiunt in ſpe. Rom. viij. Spe ſalui facti ſumus: et tandem capient in re. Pſ. Cum dederit dilectis ſuis ſomnum ecce hereditas dñi. Et dixit [hereditatem ſalutis] ad differentiam hereditatis terrene: que eſt hereditas mortis: qꝛ non habetur niſi prius patre mortuo. Non talis hereditas. Sed potius hereditas ſalutis. Rom. viij. Heredes quidem dei coheredes autem chriſti.

B Angeli miniſtrāt electis multipliciter.

¶ Nota hic ꝙ Angeli multipliciter miniſtrant electis Primo eos a periculis liberando vt Loth. Gen. xix.
Secundo a ſuis perſecutoribus eos protegendo. Ut filios iſrael ab egyptijs. Exo. xiiij.
Tertio eorum inimicos interficiendo vt Sennacherib. Eſa. xxxviij.
Quarto Impugnationes demonū ab eis arcendo. vt Raphael aſmodeum. Tob. viij.
Quinto: eos bonis rumoribus conſolando: vt paſtores. Luc. ſecundo.
Sexto eos ab infirmitatibus ſanando: vt patrem Tobie minoris. Tob. xij.
Septimo eis ſecreta celeſtia reuelando: vt Marie. Luce primo.
Octauo eorū orationes preſentando: vt Tob. xij.
Nono eorum animas deferendo vt animam Lazari. Luce decimoſexto.

Hic queritur ſuper illud. Ipſi peribūt. Cōtra. Subſtantia mundi manebit. Reſponſio. Tranſibit forma: id eſt mutabilitas que nunc eſt ſed non ſubſtantia. Item ibidem glo. Incendium mundi non incendet ſanctos. Contra. Habebunt adhuc ſicut mali corpora cremabilia. Reſpō. Glo. Loquitur de ſanctis reſuſcitatis. Item ſuper illud: ſicut veſtimetum. glo. id eſt: ſicut corpus quod animā circumdat. Cōt. Aīa cōtinet corpus ſm Dam. non ecōtra. Rñ. Anima ꝯtinet corpꝰ cauſali cōtinētia: ſed corpꝰ videt cōtinere aīam cōtinētia. q. locali: qꝛ ita eſt ī corpe qꝺ nō extra ⁊ nō tñ

proprie corpus eſt locus anime cũ non ſit ab anima ſeparatum. Item ſuper illud. Et mutabuntur. Glo. ſm animas que tunc glorioſiores erunt. Contra gloria corporis ſe habet ad gloriam anime ſicut punctus ad lineam. ergo non auget eam. Rñ. ſm quoſdam non auget intenſiue ſed extenſiue. Secundũ aliquos auget etiam intenſiue: nõ tamen per ſe: ſed per accidẽs: quia non amplius retardatur quin tota intentiõe pergat in deum. Item ſuper illud. Sede a dextris meis. Gloſ. .i. in potioribus meis. Contra. Pater non habet niſi eterna: ⁊ in illis non eſt comparatio: ergo male dicit in potioribus. Rñ. Pater nõ ſoluz habet eterna ſed etiã omnia bona que ſunt hois. Et eſt ſenſus: in potioribꝰ bonis: que do creaturis. Item ſuper illud. Adminiſtratorij ſpũs. Glo. Oẽs etiam maiores mittunt. Ad idem. Eſa. vj. Uolauit ad me vnus de ſeraphin. Contra. Dionyſi. Ea que ẽminent vſum exterioris officij nunq̃ habent. Rñ. Secundũ quoſdã omnes mittunt. Sed inferiores frequenter: et ex cauſis colibus: et ex officio. Superiores vero raro ⁊ ex cauſis ſpecialibus: et de ſpeciali mandato. Secundũ alios: oẽs mittunt: ſed ſuperiores intra. ſ. ad alios angelos. Inferiores etiam extra ad nos. Ad aliud de Eſa. vj. Rñ. Nõ erat ille de ſeraphin ordine: ſed q: gerebat actum illius ordinis dictus eſt ſeraphin nomine.

Capitulum ſecũdum.

PRopterea abũdãtius oportet obſeruare nos ea que audiuimus: ne forte pereffluamus.

¶ Superius probauit chriſtum eſſe meliorem angelis. Hic concludit precipue obſeruanda eſſe verba tanti doctoris. Oſtendens non obſeruantes grauiter ⁊ iuſte puniendos. Et primo ex parte doctrine quam contemnere non debuerunt. Secundo: ex parte doctoris: cuius potentiam effugere non poterunt. ibi. Non enim angelis ſubiecit. Tertio ex parte ipſorum qui tantam in ſe dilectionem experti ſunt. ibi. Eum autem qui modico quam angeli. In prima oſtendit q̄ doctrinam chriſti contemnere non debuerunt. Primo: q: a chriſto promulgata. Secundo: quia valde ſalutifera. ibi. Si enim qui per angelos. Tertio: quia multipliciter confirmata. ibi. Que cũ initiũ accepiſ. Dicit ergo [Propterea] q. Ita chriſtus melior eſt prophetis ⁊ angelis [propterea oportet nos obſeruare] in memoria retinendo. Deute. vj. Meditaberis ea ſedens in domo tua et ambulans in itinere. In vita adimplendo. Quia non auditores legis ſed factores iuſtificabuntur. Rom. ij. [ea que audiuimus] a filio in euangelio dicta: et per apoſtolos predicata: ⁊ hoc [abundãtius] q̃ verba prophetarum vel angelorum obſeruata fuerunt a iudeis. Matth. v. Niſi abundauerit iuſtitia veſtra plus quam ſcribarum et phariſeorum. Oportet in quam et hoc [ne forte pereffluamus] id eſt: eternaliter puniamur. Fluimus quidem ſecundũ Gloſam per culpam originalem: effluimus per actualem: venialem et mortalem: ſed ſupereffluimus per eternam dãnationem. Et notat hic ly forte: Arbitrij libertatem non dubitationem. Ergo doctrina Chriſti diuulgata inſtruit audientem. Unde dicit audiuimus. Audita exigit operantem. Ideo ſubdit: oportet obſeruare. Operata excludit damnationem. Ideo addit: ne forte pereffluamus.

Si enim qui per angelos dictus eſt ſermo: factus eſt firmus: et ſi omnis preuaricatio et inobedientia accepit iuſtam mercedis retributionem: quomodo nos effugiemus ſi tantam neglexerimus ſalutem?

¶ Hic oſtendit q̄ doctrina xp̄i non debet contemni: q: ſalutifera. Ubi implicatur talis ratio a minori. Si illud quod minus videtur ineſſe: ineſt: et illud quod magis. Sed lex Moyſi que minor eſt ad ſalutem: obligabat ad ſui obſeruantiã: ergo multo plus lex chriſti que efficax eſt ad ſalutem. Primo ergo proponit quod minus eſt. Secundo concludit quod maius eſt. ibi. Quomodo nos effugiemus. In prima tangit. Primo legis veritatem. Secundo: virtutem. ibi. Etſi omnis preuaricatio. Dicit ergo [Si enim] q. Ita obſeruare oportet verbum chriſti: ne dãnemur eternaliter: quod vtiq̄ erit ſi non obſeruauerimus [Si enim ſermo] legis in quo non erat ſalus: quia legalia non iuſtificabant. Ro. iij. Ex operibus legis non iuſtificabitur olo caro [qui dictus eſt] ad Moyſen ⁊ ceteros. Exo. xx. Et deinceps Dictus inq̃ [per angelos] .i. angelico miniſterio. Gal. iij. Ordinata per angelos. Act. vij. Accepiſtis legem in diſpoſitione angelorum. Si inquã huiuſmodi ſermo [factus eſt firmus] .i. verax ⁊ multipliciter confirmatus. ſ. miraculis ⁊ penis: promiſſionibus ⁊ cõminatiõibus [etſi] etiam ois preuaricatio] .i. tranſgreſſio ꝑcepti negatiui [et inobedientia] .i. omiſſio precepti affirmatiui [accepit iuſtã mercedis retributionem] .i. condignam meritis penam. Iuſtam quidẽ ex ordine. Mercedis ex qualitate. Retributionẽ ex quãtitate. Deut. xxv. Pro menſura peccati erit ⁊ plagarũ modus. Infra. x. Irritam quis faciens legem Moyſi ſine vlla miſeratione duobus vel tribus teſtibus moritur: q̃to magis ⁊c. Et cum hoc Infra. vij. Nemniem ad perfectuz duxit lex. Si inquã ita eſt [quomodo nos] qui filiũ dei audiuimus [effugiemus] gehennã [ſi tantã neglexerimus ſalutem] .i. ſi tam indeficientem: quia eternam tam copioſam: quia contra omnia peccata ſufficientẽ: tam ꝑcioſam: quia ſanguine: chriſti emptam: tam vniuerſalem: quia ad oẽs: non tantum ad iudeos pertinentem. q. d. nullo modo effugiemꝰ. Iob. xj. Effugium peribit ab eis. Greg. Superius erit iudex iratus. Inferiꝰ horrendum chaos inferni. Exterius mundus ardens. Interius cõſcientia vrens. A dextris peccata accuſantia A ſiniſtris: ĩfinita demonia. Miſer peccator ſic deprehenſus: quo fugiet. Apparere enim erit intolerabile: latere impoſſibile. Hiere. xlvj. Non fugiet velox non ſaluari ſe putet fortis ⁊c.

Que cum initium accepiſſet enarrari per dominum: ab eis qui audierunt in nos confirmata eſt: conteſtante deo: ſignis et portẽtis: et varijs virtutibꝰ: et ſpiritusſancti diſtributionibus ſecundũ ſuam voluntatem.

¶ Hic oſtendit q̄ doctrina ſalutis fuit multipliciter cõfirmata: quia Primo per dominum angelorũ qui enarrauit. Secundo per cetum apoſtolorũ qui diuulgauit. ibi. Ab eis qui audierunt. Tertio per effectum miraculorum: qui teſtificauit. ibi. Conteſtante deo ſignis. Dicit ergo [que] ſalus [cũ initium accepiſſet enarrari] Nõ eſſe: quia ab eterno erat ſm glo. ſed [enarrari] .i. euidenter narrari. Ioh. xvj. Ecce nunc palam loqueris. Ioh. xviij. Ego palam locutus ſum mundo. Mat. iiij. Exinde cepit ieſus ꝑdicare. Oſee. j. Principiũ loquẽdi dño Enarrari inq̃ [per dominum] angelorum. ſ. chriſtum. Unigenitus enim qui eſt in ſinu patris: ipſe enarrauit. Ioh. j. ergo per [dominum] non per ſeruum. Sicut lex per Moyſen data eſt [ab eis qui audierunt] . ſ. ab apoſtolis qui audierũt ex ipſo ore dñi. Aperiẽs ei os ſuum docebat eos. Mat. v. Ideo Act. iiij. Nõ poſſumus que audiuimus nõ loqui. Ab eis inq̃ [confirmata eſt] .i. cõcorditer firmata [in nos] iudeos. Et enumerat ſe apoſtolus cũ eis: non quia edoctus fuerit ab apoſtolis. Sicut pz. Gal. ij. Sed vt ipſi iudei gratius reciplant. Cõfirmata inq̃ ⁊ hoc [deo ꝑteſtante] .i. ſimul authoritatẽ apl'orũ teſtãte [ſignis] minoribꝰ que tñ preter naturã fiunt vt curationes morboꝝ. Mar. vlt. Dño cooperante et ſermonẽ confirmante ⁊c. [⁊ portẽtis] .i. ſignis maioribus que fiũt contra naturã: vt ſuſcitatiões mortuoꝝ

[et varijs virtutibus] . id eſt: alijs ſignis que non fi‑unt preter naturam: vt in repentina curatione ſocrus Petri: que etiam ſecundum naturam curari poterat. Mat.ix. Vel [et varijs virtutibus] animi que atteſta‑bantur eorum doctrine. Sicut eorum patientia. Pro‑uerb.xix. Doctrina viri per patientiam noſcitur [⁊ ſpi‑ritusſancti diſtributionibus] que etiam per apoſtolos fiebant. Sicut patet Act.viij. Diſtributiõibus inq̃ fa‑ctis non ſm meritum hominũ: ſed [ſm ſuam] .i. ipſius ſpiritus [voluntatem] Spiritus enim vbi vult ſpirat. et .j. Cor.xij. Diuidens ſingulis prout vult.

A
Angeli nobis miniſtrant. cõtra culpam tripliciter.

¶ Notandum ꝙ angeli miniſtrant nobis.
Primo: contra culpam Tripliciter.
Illuminando oculos cordis ad contritionem. Tob.xj Tolle tecum tibi de felle piſcis erit enim neceſſariũ.
Purgando labia ad confeſſionem. Eſa.vj. Volauit an‑gelus ad eum.
Congaudendo ad ſatiſfactionem. Luc.xv. Gaudiũ eſt angelis dei ꝛc.
Secundo contra pugnam Tripliciter: videlicet.
Arcendo demonis poteſtatem. Tob. viij. De diabolo religato. Apoc.xx. Angelus ligauit diabolum et miſit in abyſſum.
Tollendo nociuam ſocietatem. Exemplum De Loth et Sodomis. Gen.xix.
Conferendo crucis iuuamen. Eze.ix. Signa thau ſup frontes virorum ꝛc. Apoc. vij. Nolite nocere terre et mari neq̃ arboribus ꝛc.
Tertio contra penam Tripliciter: videlicet.
Confortando. Luc.j. Miſſus eſt angelus gabriel ꝛc. Luc.xxij. Apparuit ei angelus confortans eum.
Ps.xc. Conſeruando. Pſ. Angelis ſuis mandauit de te ꝛc.
Mitigando. Dan.iij. Angelus dñi deſcendit in for. ꝛc.
Quarto ad gloriam tripliciter: videlicet.
Viam preparando. Mal.iij. Ecce ego mitto angelum qui preparabit viam ante faciem tuam ꝛc.
Orationes ⁊ merita preſentãdo. Tob.xij. Cũ orabas.
Animas deferendo. Luc.xvj. Factũ eſt vt more. ꝛc.

B
Apoſtolici doctrina multiplicter fuit cõfirmata.

¶ Nota hic ꝙ doctrina apoſtolica confirmata fuit mul‑tipliciter.
Primo: authoritatũ teſtimonijs: videlicz Act.ij. ⁊ .iij.
Secundo: vite apoſtolice exemplis. Rom.xv. Nõ au‑deo aliquid loqui eorum que per me non efficit chriſt⁹.
Tertio: Tolerantia mortis. Eſa.xliiij. Vere vos te‑ſtes mei dicit dñs Teſtis latine: martyr grece.
Quarto: miraculis. Mar.vlt. Illi autem profecti ꝛc.
Quinto: donis. Act.viij. Videns ſimon ꝙ impoſitione manus apoſtolorum daretur ſpiritusſanctus.
Sexto: demonum atteſtationibus coactis. Actu.xix. Ieſum noui ⁊ Paulum ſcio.
Septimo perſecutorũ conuerſionibus ſubitis vt Pau‑li. Actu.ix.

Non enim angelis ſubiecit deus orbem ter‑re futurum: de quo loquimur.

¶ Hic oſtendit obſeruanda eſſe verba chriſti ex parte doctoris qui habet poteſtatem vlciſcendi: q2 orbis ter‑re ei ſubiectus eſt. Ubi oſtendit primo ꝙ mundus an‑gelis ſubiectus non ſit. Secundo authoritate probat: ꝙ deus chriſto mundum ſubiecerit. ibi. Teſtatus autẽ eſt in quodam. Tertio authoritatem exponit. ibi. In eo ꝙ autem ei. Dicit ergo [Non enim] q. Vere non ef‑fugiemus ſi neglexerimus ſalutem a chriſto predicatã qui maior quidem eſt angelis: quorum ſermo ita confir‑matus fuit [Non enim angelis] ſed filio ſuo. [ſubiecit deus orbem terre] licet multa in ea fiant eorum mini‑ſteria. Orbem dico [futurũ] ſubiectum chriſto ſcz. Vel [futurum] reſpectu chriſti qui ab eterno fuit Antequã enim fieret orbis chriſtus erat: nõ angeli. Similis mo‑dus loquendi habetur. Ro.v. Ubi dicitur de adã. Qui eſt forma futuri .i. chriſti [de quo] .ſ. orbe [loquimur] hoc dicit ne alius orbis putetur.

Teſtatus eſt autem in quodam loco quis dicens.

¶ Hic authoritate prophete probat ꝙ deus chriſto or‑bẽ ſubiecit. Ubi miratur ꝑpheta tria. Primo dei erga ho‑minem dignationem. Secundo xp̃i in paſſione minora‑tionem. ibi. Minuiſti eum. Tertio eius poſt paſſionem exaltationem. ibi. Gloria et honore. Dicit ergo [Te‑ſtatus] q. Ita dixi ꝙ nõ angelis: ſed chriſto ſubiecit de‑us orbem terre. Nec ſolus ego hoc dico [autẽ] ſed [qs] .i. aliquis excellentiſſimus: ſcilicet propheterum Da‑uid. Et non nominat eum quia ſcientibus loquitur [te‑ſtatus eſt in quodam loco] vobis noto .ſ. in Pſal. viij. [dicens] hoc quod ſequitur.

Quid eſt homo ꝙ memor es eius aut fi‑lius hominis quoniam viſitas eum? Mi‑nuiſti eum paulo minus ab angelis.

¶ Hoc tripliciter exponitur. Primo modo de homine puro. Et ſupponit ly: homo pro peccatore ly: filius ho‑minis pro iuſto. ſic [Quid] id eſt: quam vile [eſt homo] terrenus ⁊ peccator; ſcilicet imitator illius qui fuit ho‑mo: ſed non filius hominis ipſius .ſ. Adam. Quid eſt in‑q̃ quantum ad hoc [ꝙ memor es eius] quaſi longe po‑ſiti: quia longe a peccatoribus ſalus. Memor es dico ſalutem temporalem prebendo. Pſ. Homines ⁊ iumẽ‑ta ſaluabis domine [aut filius hominis] .i. homo ſpiri‑tualis imitator illius qui fuit filius hominis: non homi‑num: ſcz chriſti. quid eſt ſuꝑ. q̃tum ad hoc [q̃m viſitas eum] .ſ. virum ſanctum preſentia gratie illuſtrando. Ps.xxxv.
Nec ſolũ filius hominis indiguit viſitari: ſed etiã fili⁹ dei quoniã [minuiſti eum] ꝛc. Secundo modo legit̃ par‑tim de homine puro: partim de chriſto. Et ſupponit ly homo pro hoĩe ſancto: ly filius hominis pro chriſto ſic [Quid] .i. q̃ fragile [eſt homo] etiam ſanct⁹: q2 de lu‑to. Unde Abrahã vocauit ſe cinerem ⁊ puluerẽ. Gen. xviij. Quid eſt inq̃ quantũ ad hoc [ꝙ memor es eius] ei ſcilicet peccata dimittendo [aut filius hominis] ſcz virginis filius. Quid eſt inquam dignum [quoniam vi‑ſitas eum] id eſt: hominem infirmum: per filium hoĩs: quaſi per medicum: eum .ſ. in carnem immittendo. Et licet per eum viſites hominem: tamen [minuiſti eũ pau‑lo minus] ꝛc. Tertio modo legitur de chriſto totum ſic [Quid] id eſt: dignuz et ſublime [eſt homo] id eſt chri‑ſtus ſecundum hominem quantum ad hoc [ꝙ memor es eius] ipſum: ſcilicet a peccato immunem faciendo [aut filius hominis] .i. chriſtus filius virginis quid eſt ſupple: quantum ad hoc [quoniam viſitas eum] ſcilicet a mortuis ſuſcitando. Et vere bene indiguit viſitari [minuiſti eum paulo minus ab angelis] eum: ſcilicet natura paſſibili induendo. Et dicit paulo minus: quia minoratus fuit corpore non mente: ⁊ ad modicum: non diu que cito tranſijt.

Gloria ⁊ honore coronaſti eum: ⁊ conſtitui‑ſti eum ſuper opera manuum tuarum. Om‑nia ſubieciſti ſub pedibus eius.

¶ Hic ſubdit eiuſdem exaltationem poſt paſſionẽ. Et Primo in ſe. Secundo reſpectu creaturarum rationa‑lium. ibi. Et conſtituiſti eum. Tertio reſpectu oĩm. ibi Omnia ſubieciſti ſub pedibus. Dicit ergo [Gloria] q. Ita minuiſti eum: tamẽ poſt hoc [gloria] in reſurrectio‑ne. Pſ. Exurge gloria mea [⁊ honore] in aſcenſione .ſ. in conſeſſu patris. Vel [gloria] id eſt: claritate immor‑talitatis [et honore] diuini nominis. Dedit enim ei no‑men quod eſt ſuper omne nomẽ ꝛc. [coronaſti eum] .i. vndiq̃ circundediſti. Eccli.xlv. Corona aurea ſuper caput eius [et conſtituiſti eum] id eſt: vt ſtabilem ⁊ im‑mortalem ſtatuiſti. quia Chriſtus reſurgens ex mor‑tuis iam non moritur [ſuper opera manuum tuarum] id eſt: ſuper digniora opera tua .ſ. homines ⁊ angelos: Nec ſolum ſuper digniora opera: ſed etiam [omnia ſub‑ieciſti ſub pedibus eius] id eſt: ſub poteſtate eius et do‑minio. Vel [ſub pedibus eius] .i. humanitate. Simile. j. Cor.xv. ⁊ Ephe.j. Ps.lxvj.

C
Chriſtus quib⁹ coronis fuit coronat⁹.

¶ Notandũ ꝙ dominus Coronatus fuit.
Primo: Corona carnea In conceptione. Cuius faber fuit ſpũſſanctus. Fabrica vterus virgineus. Cant.iij. Egredimini filie ſion ⁊ videte regem Salomonem in

diademate:quo coronauit eum mater ſua.
Secundo: Corona ſpinea in paſſione: Cuius fabꝛi fue runt milites: fabꝛica ſynagoga. Joh.xix. Milites ple ctentes coronam de ſpinis.
Tertio: corona lapidea in reſurrectione. Cuius faber fuit pater: fabꝛica gloꝛia. Pſ. Poſuiſti in capite eius
Pſ.xx. coronam de lapide pꝛecioſo. Quatuoꝛ eñ dotes coꝛpo ris fuerūt quaſi quatuoꝛ lapides pꝛecioſi in carne ei⁹.
Quarto: Corona aurea in aſcenſione: Cuius faber pa ter: fabꝛica celum empyꝛeum. Eccleſiaſt.xlv. Corona aurea ſuper caput eius.

In eo enim ꝙ omnia ei ſubiecit: nihil dimi ſit non ſubiectum ei. Nunc autem necdum videmus omnia ſubiecta ei.

¶ Hic exponit autoꝛitatem pꝛophetie. Ubi oſtendit Pꝛimo ꝙ omnia ſunt chꝛiſto ſubiicienda. Secundo ꝙ necdū quo ad hoc videtur pꝛophetia impleta. ibi. Nūc autem necdum videmus. Dicit ergo [In eo autem.] Uel [enim] ⁊ ſecundū hoc dupliciter continuatur. Pꝛi mo ſic: Ita dicit ſcriptura. Omnia ſubieciſti ⁊c. In eo autem ꝙ omnia ⁊c. Secundo ſic.q. Bene dico oꝛbem terre futurum ſubiectum chꝛiſto. [In eo eñ ꝙ omnia ſubiecit ei] .i. ſcriptura ei oīa ſubiecta eſſe oſtēdit [ni hil dimiſit non ſubiectū ei] ſubiectione voluntaria vel neceſſaria. Qui enim omne dicit nihil excipit [nūc au tem] q. Scriptura dicit oīa foꝛe ſubiecta [nunc aūt necdum] vſqꝫ modo [videmus oīa] que ei ſubiicienda ſunt [ſubiecta] eſſe [ei] ſubiectione voluntaria. Non eñ omnes obediunt euāgelio. Ro.x. Exo.x. Uſqꝫ quo nō vis ſubiici mihi. Ex dictis pōt elici talis ratio. Do ctrina eius qui poteſt ⁊ vult tranſgreſſoꝛes punire eſt obſeruanda ⁊ tenenda. Sed doctrina xp̄i eſt huiuſmo di: quia poteſtati chꝛiſti omnia ſunt ſubiecta. Ergo do ctrina chꝛiſti obſeruanda eſt ⁊ tenenda.

Eum autem qui modico quā angeli mino ratus eſt videmus Jeſum pꝛopter paſſio nem moꝛtis: gloꝛia et honoꝛe coꝛonatū: vt gratia dei pꝛo omnibus guſtaret moꝛtem.

¶ Hec eſt tertia ratio quare verba xp̄i ſeruari debe ant que ſumitur ex parte ipſoꝛum qui chꝛiſti gratiam ⁊ dilectionem in paſſione ſunt experti. Ubi oſtendit Pꝛi mo ꝙ chꝛiſtus ex gratia pro omnibus paſſus ſit. Scḋo ꝙ hoc valde decuit. ibi. Decebat enim eum. Tertio ꝙ etiam opus fuit. ibi. Quia ergo pueri cōicauerunt. In pꝛima implicat tria. Humilitatē ſue paſſionis: qꝛ ange lis minoꝛatus. Claritatem ſue reſurrectionis: qꝛ gloꝛia coꝛonatus. Utilitatē noſtre redemptiōis: quia pꝛo om nibus moꝛtuus. Dicit ergo [Eum autem] q. Nondū vi demus omnia ei eſſe ſubiecta. in quo conſtat ꝙ cōple buntur. Legitur autē iſta litera dupliciter. Uno modo ſm ꝙ ly pꝛopter paſſionē determinat ly coꝛonatū. Alio modo ſcḋm ꝙ determinat ly minoꝛatus. Pꝛimo mo do ſic [eum autem qui minoꝛat⁹ eſt modico ꝙ̄ angeli] quia coꝛpoꝛe non mente [videmus] per fidē. Uidemus enim nunc per ſpeculū ⁊ in enigmate. j. Coꝛ. xiij. Ui demus inquam [Jeſum] .i. iam ſaluatoꝛem [coꝛonatum gloꝛia] in reſurrectione [et honoꝛe] in aſcenſione quo niam honoꝛifice ſedet in ſede regni ſui. Uel [gloꝛia] im moꝛtalitatis [et honoꝛe] diuini noīs. et hoc [pꝛopter paſ ſionem] non quancunque [ſed moꝛtis] .i. merito paſ ſionis. Phil. ij. Factus eſt obediens vſqꝫ ad moꝛtē: pꝛo pter quod ⁊ deus exaltauit illū ⁊ donauit ⁊c. Secūdo modo ſic [eū qui modico ꝙ̄ angeli minoꝛatus eſt] ⁊ hoc pꝛopter paſſionē moꝛtis non ſm naturā humane men tis qua ſolus deus maioꝛ eſt [videmus Jeſum gloꝛia ⁊ honoꝛe coꝛonatū] ⁊ hoc ideo minoꝛatus eſt [vt gratia dei] ablatiue [pꝛo oībus] ꝙ̄tum ad ſufficientiā: ſed pꝛo electis tantū ꝙ̄tum ad efficientiā [guſtaret moꝛtem] Guſtaret dicit pꝛopter amaritudinē. Eccli. xlj. O moꝛs quam amara eſt memoꝛia tua. Uel etiam dicit [guſta ret] pꝛopter breuem tranſitum: quia cito tranſijt. Ter tia enim die reſurrexit. Ergo paſſus eſt chꝛiſtus libe raliter quia gratis: ſufficienter: quia pꝛo omnibus: gra uiter: quia moꝛtem. Ex dictis poteſt elici talis ratio. Doctrina ſaluatoꝛis ⁊ amici obſeruāda eſt: ſed chꝛiſt⁹ ſaluatoꝛ noſter ⁊ amicus eſt: quia pꝛo nobis guſtauit moꝛtem: ergo doctrina eius obſeruanda eſt.

D Chꝛiſtus paſſus eſt liberalit ſufficiēter et gratis.

Hic queritur ſuper illud. Qui per angelos

dictus eſt ſermo. Glo. Ad moyſen ⁊ ceteros. Contra. In lege frequenter habetur. Dixit dominus ad moy ſen: non dixit angelus. Rñ. Hoc eſt: quia angelus lo quebatur in perſona domini: ſicut pꝛeco in pſona iudi cis. Unde in geſtis ſcribuntur verba tanꝙ̄ iudicis: non tanꝙ̄ pꝛeconis ſm Aug. Item ſuper illud. Sermo. Glo. legis in qua non eſt ſalus. Contra. Beda. Iuſti tia legis ſuo tempoꝛe cuſtodita vitam conferebat eter nam. Rñ. Glo. loquitur de cerimonialibus. Beda de moꝛalibus mandatis. Item ſuper illud. Omnis pꝛe uaricatio iuſtam accipit retributionem. Glo. Quam meruit. Contr. Deus punit ſemper citra condignum. Rñ. Quātū in genere.i. ſi multū multū: nō ꝑciſe. Itē ſuper illud. Retributionem. Gloſ. Hoc ad quantitatē pene refertur: quia peccato equalis erit. Contra. Gre go. Momentaneū eſt quod delectat: eternum vero qḋ cruciat. Rñ. Equalitas hic attenditur non in acerbita te ſed in duratione: reſpiciēdo ad voluntatē interioꝛē cui peccatoꝛ impenitēs finē non impoſuit: non ad actio nem exterioꝛem que tranſijt. Item ibidē glo. Ad pe ne ꝙ̄titatē refertur: que equalis peccato erit. Contra Uniuerſe vie dñi miſericoꝛdia ⁊ veritas. Ergo pena non reſpōdebit peccato. Rñſ. Equalis in genere: vt ſi magnū eſt peccatū: magna erit pena. Si maximū: ma xima. Itē ſuper illud. Si tantā neglexerimus ſalutē Glo. Nō erat tanta in veteri teſtamento. Cont. Agu. Tēpoꝛa variata ſunt: non fides: ergo nec ſalus. Rñſ. Non eſt variata ſubſtantialiter: quia eadē: ſed accidē taliter: qꝛ maioꝛ ⁊ euidētioꝛ. Item ſup illud. Et po tentiis. Glo. Que contra naturā fiunt. Cōt. Aug. Au thoꝛ nature nihil facit ꝯtra naturā. Rñ. Nihil facit de us cōtra nature potentiā paſſiuā nudā. ſ. obediētie: ſed contra potentiā actiuā. i. cōtra curſū nature facit mul ta. Itē ſuper illud. Spūſſancti diſtributionib⁹. Glo. Apud antiquos neqꝫ tāta erant ſigna neqꝫ tanta pꝛodi gia. Cont. Diuiſio maris rubꝛi: ſiccatio Joꝛdanis: ſta tio ſolis ⁊ retroceſſio: maioꝛa fuerunt ſigna. Rñ. Ideo dicit non tanta: quia non tā frequentia nec per tot ſan ctos. Item ſuper illud. Non eñi angelis ſubiecit de⁹ oꝛbem. Contra. Dañ. x. Pꝛinceps Perſarum reſtitit mihi viginti et vno diebus ⁊c. Et Eccli. xvij. In vnā quanqꝫ gentem pꝛepoſuit rectoꝛē. Rñſ. Pꝛincipatus ille miniſterij eſt ſicut balliuoꝛum non imperij vel au thoꝛitatis. Item ſuper illud. Teſtatus eſt quis. Glo. Pꝛophetarum excellentiſſimus ſcilicet Dauid. Cōtra Luc. xj. Moyſes et Helias. Glo. Pꝛophetarum exi mius. Rñ. Helias maioꝛ quo ad zelum pꝛedicationis. Dauid maioꝛ quo ad modum reuelationis. Item ſu per illud. Minuiſti eum. Glo. Dei filium. Contra. Su pra. j. Tanto melioꝛ angelis effectus ⁊c. Rñ. Melioꝛ mente minoꝛ coꝛpoꝛe. Item ſuper illud. Minuiſti pau lo minus. Gloſ. Maioꝛes ſunt angeli homine: quia maioꝛes ſunt hominis coꝛpoꝛe maioꝛes animo. Con tra. Homo eſt digniſſima creaturarum. Item Augu. in deli. xr. Anima et angelus natura ſunt pares. Re ſponſio. Quo ad ſuperioꝛem partem rationis pares ſunt in ſtatu nature inſtitute: quo ad alia homo minoꝛ. Ad pꝛimum obiectum. Reſponſio. Homo dicitur di gniſſima creaturarum inferioꝛum: ſcilicet mundi hui⁹ Ad aliud Reſponſio. Auguſt. Intelligit de natura mē tis inſtitute non quo ad alia. Item ſuper illud. Per paſſionem moꝛtis. Gloſ. Natura enim hominis ſolus deus maioꝛ eſt. Con. Melioꝛ eſt natura intellectualis et immoꝛtalis rationali et moꝛtali. Reſponſio. Gloſ. Loquitur de natura humana inſtituta non deſtituta: et quo ad mentē: non quo ad alia: et conſideratam nō in ſtatu moꝛtalitatis: ſed vniuerſaliter: habet enim ſta tum futurum in quo equabitur angelis.

Anima et angel⁹ qualiter natura ſint pares

Decebat enim eū propter quem omnia: et per quē omnia: qui multos filios in gloriā adduxerat authorem ſalutis eorū per paſſionem conſummari (alias conſummare.)

¶ Oſtenſo ꝙ chriſtus de gratia pro omnibus pati voluit. Hic oſtendit ꝙ eum pati decuit. Primo ex parte patris qui eum morti tradidit. Secundo ex parte filij qui ſe paſſioni obtulit. ibi. Qui enim ſanctificat. Tertio ex parte eorum pro quibus paſſionem ſuſtinuit: ſcʒ pro fratribus. ibi. Quam ob cauſaʒ non. Prima ratio talis eſt. Decet eum patrem oīa conuenientiſſimo modo facere: mors autem xp̄i fuit conueniētiſſima noſtre miſerie ſanande: ergo decebat patrē per mortem filij nos ſanare. Primo ergo oſtendit quē decet ſaluare: quia patrem. Secundo quos decet ſaluari: q2 filios adoptiuos. ibi. Qui multos filios ⁊c. Tertio modum quo decet ſalutem fieri: q2 per paſſionem filij naturalis. ibi. Authorem ſalutis. In primo potentia. In ſecundo ſapiētia. In tertio clementia patris oſtenditur

Dicit ergo [Decebat] q. Ita videmus ieſum propter paſſionem mortis gloria ⁊ honore coronatū vt gratia dei pro oībus guſtaret mortem ⁊ hoc totū conuenientiſſimum fuit [Decebat enī eum]. ſ. deum patrē [propter quem] glorificandū [omnia] tanq̄ꝫ propter finem. Uniuerſa enī propter ſemetipſum operatus eſt dñs. Prouer. xvj. [et per quē] tanq̄ꝫ authorē [omnia.] Ro. xj. Ex quo oīa per quē oīa ⁊c. Ipſe enim eſt alpha ⁊ o. principium ⁊ finis. Apoc. j. Felix mediū nō qḋ exit ab his extremis [qui multos filios] adoptiuos: nō naturales. Unicus enim eſt fili9 naturalis. Joh. j. Quaſi vnigeniti a patre. Sed multi ſunt filij adoptiui ſ̄m illud

ps. lxxxj. Pſ. Ego dixi dij eſtis ⁊ filij excelſi oēs ⁊c. [in gloriā] eternam. ſ. [adduxerat]. i. adducendos p̄ordinauerat quaſi tribus diebus. Primo de nō eſſe educēdo ad exiſtentiam. Secundo de culpa ad gratiā. Tertio de gratia ad gloriā. Decebat inq̄ꝫ [authorē ſalutis]. i. filium naturalē ieſum: qui ſaluū faciet pplm ſuū. Mat. j. Salutis dico [eorum]. ſ. filiorum adoptiuorū [conſummare]. i. in gloria beatitudinis perficere. Que quidē gl'ia inchoata fuit in reſurrectione ſ̄m glo. Augmentata in aſcenſiōe: qñ ad dexterā patris ꝯſedit. Sed cōſummabitur in iudicio qñ ipſe ſolus erit iudex totius mundi. Cōſummare inq̄ꝫ ⁊ hoc [per paſſionē]. i. merito paſſionis: vt. ſ. filij adoptiui per mortē naturalis filij ſaluarentur. Quia enī infra oēs in paſſiōe fuit humiliatus: ideo ſupra oēs eſt in gloria cōſummatus. Phil. ij. Fact9 eſt obediens vſq̄ꝫ ad mortē propter quod ⁊c.

Qui enim ſanctificat et qui ſanctificantur ex vno omnes.

¶ Ecce ſecunda ratio ex parte filij qui ſe obtulit talis. Eū qui ſanctificat ⁊ eos qui ſanctificant̄: conuenit ex eodem principio eſſe: vt fiat hoībus antidotum ex eodem genere. Sed homo paſſibilis erat ſanctificandus ergo per paſſionem hominis debuit ſanctificari: nec potuit per paſſionē alterius q̄ꝫ xp̄i. Et hoc eſt quod dicit [qui enim] q. Decebat deū patrem hoc facere ⁊ etiam decebat xp̄m pati: vt per hominē hoīs opprobrium tolleretur: vt antidotum ex eodeʒ genere fieret [qui enim ſanctificat]. ſ. chriſtus ſanctus ſanctorū. Dañ. ix. Qui ſanctificat predeſtinatos. Leui. xxij. Ego dñs qui ſanctifico vos. Joh. xvij. Pro ipſis ſanctifico me ipſuʒ vt ſint ⁊ ipſi ſāctificati in veritate [et qui ſanctificant̄]. ſ. nos oēs [ex vno omnes] Utriq̄ꝫ enim ex eodem principio deo. Joh. xx. Aſcendo ad patrem meum ⁊ patrem veſtrum deum ⁊c. Ex vno etiam adam. Sap. vij. Sū quidem ⁊ ego mortalis homo ſimilis omnibus: ⁊ ex genere terreſ illius qui prior formatus eſt.

Propter quā cauſam non confunditur fratres eos vocare dicens Nunciabo nomē tuum fratribus meis: in medio eccleſie laudabo te. Et iterū. Ego ero fidēs i eū. Et iterū.

Ecce ego ⁊ pueri mei quos dedit mihi de9.

Ecce tertia ratio ex parte eorum pro quibus ſuſtinuit talis. Uniuſquiſq̄ꝫ decet ſuſtinere et pati pro ſibi coniunctis ⁊ propinquis. Sed homines ſunt chriſto coniuncti ⁊ propinqui: ergo decebat eum pro eis liberandis ſuſtinere ⁊ pati. Oſtēdit autē homines eſſe cōiunctos xp̄o tripliciter. Primo: quia habet cū eis vnum patrē ſiue principium. Secundo: q2 vnum deū ſiue refugium ibi. Et iterum Ego ero fidens in eum. Tertio: q2 vnū dominum. ibi. Et iterū. Ecce ego ⁊ pueri. Dicit ergo [Propter quam cauſam]. q. Ita qui ſanctificat ⁊ qui ſanctificantur ex vno oēs [propter quam cauſam non confunditur]. i. non erubeſcit. ſ. ille qui ſanctificat: xp̄s (licet a peccato ſit immunis qḋ non ceteri hoīes) [fratres eos vocare] licet peccādo factos degeneres. Lu. xv. Non ſum dignus vocari filius tuus [dicens] In pſ̄. O pater [nunciabo] poſt reſurrectionē [nomen tuū]. i. gloriā ⁊ famā diuinitatis tue [fratribus meis] apoſtolis. ſ. diſcipulis. Mat. vlt. Dixit Magdalene: vade et dic fratribus meis ⁊c. et Joh. xx. Uade ad fratres meos ⁊c. et ego [in medio eccleſie] poſitus vt colūna. i. in medio totius congregationis fideliū. Uel in medio totius orbis: quia vbique eſt eccleſia [laudabo te]. Pſ̄. Laus eius in eccleſia ſanctorum. Ergo xp̄s loquitur ps. cxix.
hoībus Euidenter ſine erubeſcentia: q2 non confundit̄ Amicabiliter ſine proteruia: quia fratres eos vocare. Utiliter ſine vanitate: q2 narrabo nomen tuū. Cōiter ſine acceptione perſone: quia in medio eccleſie [Et iterum] dicit Eſa. in perſona chriſti [Ego] chriſtus ſ̄m humanitatē [ero fidens]. i. fiduciā habens [in eum] vt in deum et patrem cōmunem. Hec verba non habent̄ in Eſa. ita expreſſa: ſed eſt ibi Expectabo dñm qui abſcōdit faciem ſuam a domo Jacob [Et iterum] ipſe dicit [Ecce ego] paratus ſum ſeruire tibi o pater [et pueri mei]. i. apoſtoli ⁊ alij fideles qui ſunt paruuli malicia: non ſenſu. Joh. xxj. Pueri nunquid pulmentū habetis dictum eſt apoſtolis [quos mihi dedit dñs] taq̄uam capiti. Joh. xvij. Tui erāt et tu eos mihi dediſti ⁊ ſermonem meum ſeruauerunt.

E

¶ Notandum ꝙ chriſtus legitur in multiplici diſpoſitione in medio.

Primo Jacens in medio animalium. Abacuch. ſecūdo. In quo docet tenere medium circa Prudentiam. Cuius extrema ſunt Doloſitas que per bouem. Et fatuitas que per aſinū. j. Pe. ij. Quaſi modo geniti in ⁊c.

Secundo: Sedens in medio iudicum ſeu doctorum. Luc. ij. Inuenerunt eum in. Dañ. xiij. Ueni ⁊ ſede ⁊c. In quo docet tenere medium circa Juſtitiam. Cuius extrema ſunt Crudelitas et Remiſſio. Unde Samaritanus infudit vinum contra remiſſionem: oleum contra crudelitatem. Luc. x.

Tertio: Pendens in medio latronuʒ. Joh. xix. In quo docet medium circa Temperantiam. Cuius extrema ſunt: Nimia cura carnis que per ſiniſtrum latronem: et Nimia maceratio: que per dextrum.

Quarto In medio diſcipulorum ſtans. Johan. xx. In quo docet tenere medium circa Fortitudinem Cuius extrema ſunt Puſillanimitas et Temeritas. Puſillanimes fuerunt qui relicto eo fugerunt. Temerarij qui dicebant. Durus eſt hic ſermo. Non ſic Dauid. Expectabam eum qui ſaluum ⁊c.

F

¶ Notandū etiam ꝙ chriſtus eſt in medio Eccleſie. — Chriſtus quō legit̄ eſſe in medio eccl'ie

Primo: vt columna in medio domus ad ſuſtentandum Hiere. j. Dedi te in columnam ferream.

Secundo: vt lignum vite in medio paradiſi ad reficiendum ⁊ conſeruandū. Prouer. iij. Lignū vite eſt his qui apprehenderunt eum ⁊c.

Tertio: vt lampas in medio templi ad illuminandum. Eſa. lxij. Propter ſion non tacebo ⁊c. et ſaluator eius vt lampas accendatur.

Quarto: vt cor in medio animalis: vt viuificandum. Prouerb. iiij. Omni cuſtodia cuſtodi cor tuum: quia ex ipſo vita procedit.

Quinto: vt doctor in medio diſcipulorum ad erudiendum. Eccli. xv. In medio eccleſie aperuit os ſuum.

Sexto: vt diſpenſatoꝛ in medio familie ad miniſtrandum. Luce. viceſimoſecundo. Ego in medio veſtrum ſum ſicut qui miniſtrat.
Septimo: vt terra in medio mundi ad inhabitandum.
ps.cxlj. De qua pſalmiſta. Poꝛtio mea domine in terra viuẽtium id eſt chꝛiſto.

Quia ergo pueri communicauerunt carni ⁊ ſãguini: ⁊ ipſe ſimiliter participauit eiſdẽ vt per moꝛtem deſtrueret eum qui habebat moꝛtis imperium .id eſt diabolum. Et liberaret eos qui timoꝛe moꝛtis per totã vitã obnoxij erant ſeruituti.

¶ Poſtq̃ oſtendit ꝙ chꝛiſtus de gratia pati voluit: hic etiam ꝙ hoc valde decens fuit. Hic ſm glo. oſtendit ꝙ etiam opoꝛtuit. vbi Pꝛimo oſtendit ꝙ ideo naturam paſſibilem ſuſcepit. Secundo pꝛobat: qꝛ naturam humanam non angelicam aſſumpſit. ibi. Nuſq̃ enim angelos appꝛehendit. Tertio ex hoc cõcludit: ꝙ ſicut ceteri homines pati ⁊ moꝛi debuit. ibi. Vñ debuit ꝑ oĩa. In pꝛima implicantur tria. Pꝛimo: humanitatis noſtre aſſumptio. Scḋo: poteſtatis diabolice expugnatio ibi. Vt per moꝛtem deſtrueret. Tertio: reatus antiq̃ liberatio. ibi. Et liberaret. Ergo Accepit fragilitatẽ humanam. Deiecit poteſtatem diabolicam. Amouit captiuitatem antiquam. Et hoc eſt ꝙ dicit [Quia ergo]q. Ita ipſe chꝛiſtus ⁊ pueri ſanctificandi ex vno [qꝛ ergo pueri] qꝛ ſanctificandi erant [communicauerunt carni ⁊ ſanguini]. i. coꝛpoꝛi ⁊ anime. In ſanguine enim anima intelligitur: ſm illud. Deut. xij. Sanguis eoꝝ pꝛo anima eſt [⁊ ipſe ſimiliter] chꝛiſtus puer [participauit eiſdem] in carne. ſ. ⁊ ſanguine. i. anima vt eũ eis eſſet moꝛtalis: [vt per moꝛtem deſtrueret eum]. i. diabolum Qḋ eſt contra Manicheos qui eum coꝛpꝰ phãtaſticum habere dixerunt. Ipſe enim alligauit foꝛtẽ ⁊ arma eius diripuit. Luce. xj. Ipſe eñ eſt Aman qui ſuſpẽſus eſt in patibulo qḋ parauerat Mardocheo. Heſ. iiij. Eum inquam [qui habebat moꝛtis imperium]. ſ. autoꝛem moꝛtis diabolum: qꝛ inuidia diaboli moꝛs intrauit in oꝛbem terrarũ. Sap. ij. ⁊ Oſee. xiij. Ero moꝛs tua o moꝛs: qꝛ enim miſit manũ in hominem in quo nihil iuris habebat. ſ. in chꝛiſtum iure perdidit hominẽ detentum ⁊c. [Et liberaret eos] Hoc dupliciter legit. Vno modo de hominibus fidelibus vl'r Scḋo de iudeis ſpecialiter. Pꝛimo modo ſic. [et liberaret] per eandem moꝛtem [eos]. i. oẽs fideles. Hoc ptꝫ ⁊ bene ſignatum fuit in xvj. Iudicum: vbi Sanſon plures interfecit in moꝛte q̃ in vita [qui timoꝛe moꝛtis] coꝛpoꝛis [ꝑ totam vitam] hanc pꝛeſentem [obnoxij]. i. obligati [erant ſeruituti] diaboli. ſ. ⁊ peccati: qꝛ Qui facit peccatum ſeruus eſt peccati. Ioh. viij. Tunc eñ homĩes magis eligebant peccare q̃ coꝛpoꝛaliter moꝛi: qꝛ tunc per moꝛtẽ non veniebant ad vitam: nunc autẽ qꝛ poſt moꝛtem patet ingreſſus ad vitã: ⁊ hoc per moꝛtem chꝛiſti nõ tantum timetur moꝛs Sicut eñ dicit Augu. Nunc tantam fideli cõtulit dominus gratiam: vt moꝛs quam vite conſtat eſſe contrariam: inſtrumentum fieret per quod deuenitur ad vitam. Gloſa. Incideramus eñ in pꝛincipem huiuſ ſeculi: qui ſeduxit Adam: ⁊ ſeruum fecit: ⁊ cepit nos tanq̃ vernaculos poſſidere: ſed venit redemptoꝛ ⁊ victus eſt deceptoꝛ. Et quid fecit redemptoꝛ captiuatoꝛi noſtro: tetendit ei muſcipulã. i. crucẽ ſuam ⁊ poſuit ibi eſcam quaſi ſanguinem ſuum. vnde Iob. xl. In oculis eius quaſi hamo capiet eum ⁊ in ſudibus perfoꝛabit nares eius. Ille autem ſanguinẽ fudit nõ debitoꝛis per qḋ iuſſus eſt reddere debitoꝛes: fudit ſanguinẽ innocẽtis ⁊ iuſſꝰ ẽ recedere a nocẽtibꝰ. Vñ ergo diabolus tenebat nos. Pꝛouer. v. Iniquitates ſue capiunt impiũ ⁊ funibus peccatoꝛum ſuoꝝ cõſtringitur: deletum eſt ſanguine redemptoꝛis. Ecce ergo Paſſionis vtilitas: qꝛ vt liberaret. Vtilitatis neceſſitas: qꝛ eos qui timoꝛe ⁊c. Infelix ſtatus. Vbi tanta indiſcretio: qꝛ timoꝛe moꝛtis pꝛeeligebant peccare Vbi tam vilis conditio: qꝛ ſeruituti peccati. Vbi tam ſtricta obligatio: qꝛ obnoxij. Vbi tam longa duratio: qꝛ ꝑ totam vitam. Scḋo modo legitur de iudeis ſpecialiter: ſic [et liberaret eos]. i. iudeos [qui timoꝛe] ſeruili [moꝛtis] coꝛpoꝛalis quam lex ſuis tranſgreſſoꝛibus infligebat Heb. x. Irritam quis faciens legem ⁊c. [ꝑ totam vitam] pꝛeſẽtem [erãt obnoxij ſeruituti] legis.

Nuſquam enim angelos appꝛehendit: ſed ſemen Abꝛae appꝛehendit.

¶ Hic pꝛobat ꝙ naturam humanam aſſumpſit. Et pꝛimo ꝙ ipſam ſpecialiter: q nuſq̃ angelos. Scḋo ꝙ ipſaꝫ veraciter: qꝛ ſemẽ Abꝛae. Et hoc eſt ꝙ dicit [nuſq̃]q. Ita participauit eis vt eos liberaret: alias eñ non ꝑticipaſſet: qḋ patet in angelis quibus non participauit [nuſq̃ eñ angelos appꝛehẽdit]. i. in nulla ſcriptura legitur angelicam naturam appꝛehendiſſe. Vñ etiaꝫ nec naturam angelicam liberauit.
Cuius ratio poteſt multiplex aſſignari.
Pꝛia: qꝛ angelꝰ per ſe ſine alio inſtigante cecidit: ideo non debuit per alium releuari.
Secunda: qꝛ tota humana natura ceciderat ⁊ ita totaliter fruſtraretur homo ſuo fine niſi natura humana repararetur. Non ſic angelica natura tota cecidit: ſed in parte: ⁊ ideo non totaliter fruſtrata fine ſuo.
Tertia: qꝛ reparatio angelice nature non pꝛofficeret vniuerſali ſicut reparatio nature humane. In hoc eñ ꝙ natura humana reparatur quaſi tota vniuerſitas reparatur: quia homo eſt omnis creatura in genere. Nõ ſic angelus.
Quarta: qꝛ angelus non poteſt eſſe ſine pꝛopꝛia perſonalitate: ex duabꝰ aũt ꝑſonis nihil vnũ ſit. Homo aũt poteſt eſſe ſine pꝛopꝛia perſonalitate: ⁊ ideo poteſt natura humana ſubſiſtere in perſona diuina ⁊ ex iſtis fieri vnum Iſtis ergo rationibus nuſq̃ angelos compꝛehendit [ſed ſemen Abꝛae]. i. carnem de Abꝛaam [appꝛehendit] quaſi lõge fugientẽ. Eſa. xlj. Semẽ abꝛae amici mei in quo appꝛehendi te. Et dicit ſemen abꝛae potius q̃ ſemen alterius: quia pꝛimo facta eſt pꝛomiſſio. Geneſis viceſimoſecundo. In ſemine tuo benedicẽtur omnes gentes terre.

Chꝛiſtus quare naturã angelicã nõ liberauit.

Unde debuit per omnia fratribꝰ ſimilari: vt miſericoꝛs fieret ⁊ fidelis pontifex ad deum: vt repꝛopitiaret delicta populi.

¶ Hic ex dictis cõcludit ꝙ ſicut ceteri homines pati ⁊ moꝛi debuit Vbi ponit quinq; cauſas huius vtilitatis Pꝛima eſt aſſimilatio fratrum. Scḋa compaſſio miſeroꝛum. ibi. Vt miſericoꝛs. Tertia impletio pꝛomiſſoꝝ ibi. Et fidelis. Quarta pꝛopitiatio delictoꝛum. ibi. Vt pꝛopitiaret. Quinta auxilium tentatoꝛum. ibi. In eo enim in quo paſſus. Dicit ergo [Unde] qꝛ. ſ. ſemen abꝛae appꝛehendit [debuit per oĩa] naturalia. i. in omnibus naturalibus que conſequũtur totam naturam [fratribus aſſimilari] vt ſcilicet eſſet Natus: Educatus: Paſſibilis: Moꝛtalis: ⁊ huiuſmodi: ⁊ hoc ideo [vt Miſericoꝛs fieret] actu: qui natura ab eterno erat miſericoꝛs [⁊ fidelis]. id eſt: verax nullum fallendo. [pontifex ad deum]. i. mediatoꝛ ⁊ pons veniendi ad gloꝛiam offerendo. ſ. deo ſeipſum in ſacrificium. In peccato enim Ade factus fuit pons per quem perueniebatur ad gloꝛiam. Sed chꝛiſtus de cruce fecit pontem. Infra. ix. Chꝛiſtus aſſiſtens pontifex futuroꝝ bonoꝝ [vt repꝛopitiaret delicta populi]. i. vt remouens delicta pꝛope faceret ppl'm. Ipſe enim eſt ꝓpitiatio ꝓ peccatis noſtris. j. Ioh. ij.

In eo enim in quo paſſus eſt ipſe ⁊ tentatꝰ potens eſt ⁊ eis qui tentantur auxiliari.

¶ Hic ſubditur quinta vtilitas. ſ. auxilium tentatoꝝ. Vbi pꝛimo tangitur natura paſſibilis. Secundo vtilitas hominis patientis. Potens eſt ⁊c. Dicit ergo [In eo]q. Et bene poteſt hoc facere [In eo eñ in quo]. i. in ea carne in q̃ [paſſꝰ eſt ipſe] a pilato [⁊ tentatus a diabolo. Mat. iiij. [potens eſt ⁊ eis qui tentantur] de pec

cato auxiliari] a tentatione.ſ.liberando. Quia enim expertus eſt: quid paſſio: quid tentatio: nouit per experimentũ compati p̃ atientib⁹ ⁊ tentatis. Eccl xxxiiij Qui nõ eſt tentatus qualia ſit? Et.j.Cor.x. Fidelis deus qui non patietur vos tentari vltra id quod poteſtis: ſed faciet etiam cum tẽtatione prouentum vt poſſitis ſuſtinere.

Hic queritur ſuper illud. Auctorem ſalutis

Cõtra. Solus deus eſt auctor ſalutis nõ homo. Rñſ. Chriſtus eſt deus: ⁊ homo: vt deus eſt auctor ſalutis: vt homo miniſter. Item ſuper illud. Per paſſionem conſummare. Gloſ. mortis que fuit conuenientiſſima noſtre miſerie ſanande. Cõt. ꝯuenientius eſſet, ſanare peccata noſtra ſine vllo nouo peccato interueniente ergo ſine xp̄i occaſione. Rñſ. Huis eſſet ꝯuenientius quo ad occiſorum innocentiam nõ tamen ſimpliciter: q2 iſte modus liberationis ſatiſfactione: maxime ſaluat dei iuſticiam ⁊ maxime indicat dei miſericordiã. Item ibidem. Glo. Si chriſt⁹ nõ moreretur homo nõ redimeretur ⁊ non redemptus periret. Contra. Aug. dicit ꝙ alius modus noſtre liberationis fuiſſet poſſibilis. Rñſ. Aliter potuit genus humanum liberari: ſꝫ nõ redimi q2 liberatio fit per quẽcunq; modum: ſed redemptio nõ niſi per iuſtum precium ſalutis. Qꝫ autẽ dicit: nõ redemptum perire: intelligitur ſuppoſito rigore diuine iuſticie: non potentie hominem liberandi. Item ibidem. Glo. Si homo periret fruſtra eſſẽt oĩa. Contra. Angeli non ſunt facti propter hominem ergo nõ eſſent fruſtra. Rñſ. Gloſ. Loquitur de creaturis corporalibus que propter hominem facte ſunt. Itẽ ſuper illud. Qui habebat mortis imperium. Gloſa. Diabolum autorem mortis. Contra. Mors eſt pena iuſta a deo inflicta. Geneſis. iij. Rñſ. Diabolus dicit auctor mortis p̃ cauſam: q2 auctor fuit culpe ſuggerendo. Item ibidem Glo. Principem mundi qui ſeduxit Adam ⁊ ſeruum fecit. Contra. j. Timo. ij. Adam non eſt ſeductus. Rñſ. Non fuit ſeductus per ſerpentem ſicut mulier: nec in eo in quo mulier.ſ. vt crederet fore ſicut deus. Item ſuper illud. Ipſe participauit eiſdẽ Glo. Si per ſe homo eſſet: vel angelus in homine facile peccare poſſet. Contra. Angelus confirmatus eſt. Rñ. Loquitur de angelo ſm̃ naturam: nõ ſm̃ gratiã. Vel facile peccaret: vt homo: non vt angelus. Item ſuper illud. Qui timore mortis. Glo. Beatus Iob ait. Pellem pro pelle ⁊c. Contra. Imo diabolus hoc ait. Iob. ij. Rñ. Iob dixit librum ſcribendo ſm̃ Gregor. ſꝫ non dixit pronunciando. Item ſuper illud. Debuit p̃ omnia fratribus aſſimilari. Contra. Ergo debuit aſſumere ignorantiam: ⁊ peccatum. Rñſ. Hec diſtributio per omnia eſt accommoda .ſ. pro his qui fratribus expediebant ⁊ eum non dedecebant.

Capitulum iij.

Nde fratres ſãcti: vocationis celeſtis participes: conſiderate apoſtolum ⁊ pontificem confeſſionis noſtre Ieſum: qui fidelis eſt ei qui fecit illum ſicut ⁊ Moyſes in omni domo eius.

¶ Superius oſtendit chriſti excellentiam ⁊ dignitatẽ Primo: in comparatione prophetarum. Secundo in cõparatione angelorum. Hic tertio idem oſtendit in cõparatione Moyſi. Et primo oſtendit ꝙ chriſtus eſt dignior Moyſe. Scd̃o monet propter hoc diligenter verba eius audire. ibi. Quapropter ſicut dicit ſpiritus ſanctus. Tertio terret nolentes adquieſcere. Capitu. iiij. In prima oſtendit Primo Chriſtum Moyſi equiparandum in fidelitate. Scd̃o: ei preferendum in poteſtate. ibi. Amplioris enim glorie. Primo preferendum etiam in nobilitate. ibi. Et Moyſes quidem fidelis erat. In prima Primo excitat attentionem. Secundo, indicat ſuam intentionem. ibi. Qui fidelis eſt ei qui: In prima Primo alloquitur eos amicabiliter oſtẽdendo eorum dignitatem. Secundo hortatur eos viliter: dirigendo eorum conſiderationem. ibi. Conſiderate. Dicit ergo [Unde fratres] Continuatur ad illũ quod immediate preceſſit. q. In eo ꝙ paſſus eſt ⁊ tentatus potens eſt his qui tentãtur auxiliari [Unde]. ſ. q2 pro nobis paſſus eſt: ⁊ q2 potens eſt nobis auxiliari [fratres] per fidem [ſancti] ꝑ baptiſmatis ſanctificationem [vocatiõis celeſtis participes]. i. vocati a deo ad celeſtem hereditatem cum chriſto participendam: ⁊ hoc per gratie adoptionem. Rom. viij. Heredes quidem dei: coheredes autem chriſti. j. Petr. iij. In hoc vocati eſtis vt benedictionem hereditate poſſideatis. Vel [fratres] per naturam [ſancti] per gratiam [vocationis celeſtis] per gloriam. Vos inquam fratres: [cõſiderate] fide formata: diligendo. ſ. ⁊ operando [ieſũ] chriſtum. Infra. xij. Aſpiciẽtes in auctorem fidei ⁊ cõſummatorem. Ieſum chriſtum inq̃ [apoſtolum]. i. nũcium a deo miſſum ad nos in incarnatione. Eſa. xlviij. Nunc dñs miſit me ⁊ ſpiritus eius. Prouerbio. xxv. Aqua frigida anime ſitienti ⁊ nuncius bonus de terra lõginqua [⁊ pontificẽ] qui ſe pro nobis obtulit: vt de ſeipſo faceret pontem: per quẽ itur ad deum: ⁊ hoc ĩ paſſione: vnde imminente paſſione dixit Ego ſum, via veritas ⁊ vita. Apoſtolum inquam ⁊ pontificem [confeſſiõis noſtre] ⁊ hoc vel exterioris qua confitemur ore: vel interioris. i. fidei qua in eum credimus corde. Ro. x. Corde creditur ad iuſticiã: ore autem confeſſio fit ad ſalutem.

¶ Nota ꝙ Hebrei dicuntur ſancti propter triplicem etymologiam. — A Hebrei ꝓpter triplicẽ etymologiã dicũtur ſancti.

Primo: q2 ſanguine tincti: credendo in chriſtum paſſum Apo. vij. Lauerũt ſtolas ſuas ⁊ candidas eas fecerũt in ſanguine agni.

Scd̃o: q2 firmi in tribulationibus firmiter ſtando. Infra. x. Rememoramini priſtinos dies in quibus illuminati: magnum certamen ſuſtinuiſtis paſſionum.

Tertio q2 ſine terra: pro ipſo terrena contemnendo. Act. iiij. Quotquot poſſeſſores agrorum aut domorũ erant ⁊c. Etiam dicuntur fratres: de quo Supra in ꝓlogo ad Heb. [qui]. ſ. ieſus chriſtus ſm̃ hominem [fidelis eſt ei]. i. deo patri [qui fecit illum] ex ſemine. ſ. Dauid ſecundum carnem. Ro. j. Luc. xij. Quiſputas eſt fidelis ſeruus ⁊ prudens ⁊c. Fidelis inquã [ſicut ⁊ Moyſes] ſup̃. fidelis fuit [in omni domo eius]. i. in tota domo ⁊ ſynagoga iudeorum. Et ſic ly omni tenetur collectiue. Num. xij. Non talis ſeruus meus Moyſes qui in omni domo ſua fideliſſimus eſt. Vel ipſe xp̄s fidelis fuit [in omni domo]. i. in omni eccleſia iudeorũ ⁊ gentium. Moyſes autem in vna tantum: ⁊ ſic ly omni tenetur diſtributiue. Domo inquam [eius] i. patris vel chriſti: nõ Moyſi: nã Moyſes tantum fuit miniſter non dominus: chriſtus autem dominus.

Fuit autem chriſtus patri fidelis. — B Chriſtus quõ patri fuit fidelis.

Primo: eius gloriam non ſua querendo. Iohan. viij. Ego gloriam meam non quero. De hac fidelitate. Ne. ix. Inueniſti cor eius fidele coram te ſcilicet deo non hominibus tantum.

Secundo: eius diſpoſitioni ⁊ voluntati omnia cõmittendo. Matthei. xxvj. Uerumtamen non ſicut ego volo ſed ſicut tu. De hac fidelitate. Sap. tertio. Fideles in dilectione adquieſcent ei.

Tertio eius obedientiã fideliter adimplendo. Iohã. xvij. Op⁹ conſummaui qđ dediſti mihi vt faciam. De hac fidelitate. j. Reg. xxj. Quis in oĩbus ſeruis tuis ſicut dauid fidelis ⁊c.

Quarto: eius beneplacitum nunq̃ pretermittendo. Iohannis octauo. Que beneplacita ſunt illi ſemper. De hac fidelitate. Prouerbiorum: xiij. Legatus fidelis ſanitas mentis.

Amplioris enim glorie iſte pre Moyſe dignus eſt habit⁹: quanto ampliorem honorẽ habet domus: qui fabricauit illam. Omnis

namqꝫ domus fabꝛicatur ab aliquo Qui autem omnia creauit deus eſt.

¶ Hic oſtendit chꝛiſtum Moyſi preferendum in poteſtate. Ubi Pꝛimo oſtendit ꝙ dignioꝛ Moyſe in domo dei ſit. Secundo ſubdit rationem. ſ. qꝛ ipſam domū fabꝛicauit. ibi. Quanto ampliorem. Tertio, oſtendit ꝙ domus fabꝛicata ſit. ibi. Omnis autem domus. Quarto pꝛobat ꝙ eam fabꝛicauit. ibi. Qui autē omnia creauit. Hec autem duo vltima ſuppoſuerat: ⁊ ideo pꝛobat. Dicit ergo [Amplioꝛis] q. Ita fidelis eſt chꝛiſt⁹: ⁊ ꝙ fidelis fuerit: effectus indicat [Amplioꝛis enim
ṗs.xxiij. gloꝛie iſte]. ſ. chꝛiſtus qui eſt rex gloꝛie. ṗs. Quis eſt iſte rex gloꝛie [dignus eſt habitus pre Moyſe] Hoc dupliciter legitur. Uel [pre moyſe]. i. pl⁹ ꝙ̄ Moyſes. Uidimus enim gloꝛiam eius gloꝛiam quaſi vnigeniti a patre. Joh. j. Non ſic gloꝛia Moyſi Uel [pre Moyſe] ipſe dicens eis. Uel [pre Moyſe. i. ante Moyſen dignitate. Amplioꝛis dico [quanto ampliorem honoꝛem habet domus [. ſ. in domo vel de domo facta [qui fabꝛicauit illam] vt dn̄s. ſ. domus: ꝙ̄ ſuꝑ. qui deſpenſat in illa vt famulus. Fabꝛicauit inquam: per ſe enim non potuit fieri [omnis nanqꝫ domus fabꝛicatur ab aliquo] ⁊ ita domus eccleſie ab aliquo fabꝛicata eſt [qui autē omnia creauit]. i. ſuperioꝛa media ⁊ inferioꝛa [de⁹ eſt] Unde ⁊ domum fabꝛicauit: chꝛiſtus autem deus ⁊ ita chꝛiſtus fabꝛicauit hanc domum. Gen. j. In principio
ṗs.xxxvij creauit deus celum ⁊ terram. ⁊ ṗs. Tu fabꝛicatus es auroꝛam ⁊ ſolem. Eſt ergo ſua ratio talis. Maioꝛ eſt dominus ſeruo ⁊ creatoꝛ creatura. Chꝛiſtus dn̄s ⁊ creatoꝛ. Moyſes ſeruus ⁊ creatura: Ergo Chꝛiſtus maioꝛ eſt Moyſe.

Et Moyſes quidem fidelis erat in tota domo eius tanquam famulus in teſtimonium eoꝛum que dicenda erant. Chꝛiſtus vero tā quam filius in domo ſua. Que domus ſumus nos: ſi fiduciam ⁊ gloꝛiam ſpei vſque ad finem firmam retineamus.

¶ Hic oſtendit chꝛiſtum Moyſi preferendum in nobilitate vbi oſtendit Pꝛimo ꝙ Moyſes fuit, in domo dei vt famulus. Secundo ꝙ chꝛiſtus eſt in ea vt filius. ibi. Chꝛiſtus vero tanꝙ̄ filius. Tertio oſtēdit que ſit illa domus. ibi. Que domus ſumus nos. Dicit ergo [Et Moyſes] q. [Et] etiam chꝛiſtus āplioꝛis gloꝛie ē ꝙ̄ Moyſes: qꝛ [Moyſes fidelis erat in tota domo eius] non ſua: ſed chꝛiſti: vel dei patris. ⁊ hoc [tanꝙ̄ famul⁹] qui nō adeo diligit domum vt dn̄s. Un̄ Nume. xij. vocat eū ſeruum. At non talis ſeruus meus Moyſes ⁊c. Et hoc non vt gratiam daret: ſed [in teſtimonium eoꝝ que dicenda erant] pꝛo tempoꝛe illo vt. ſ. teſtaretur ea que conueniebat dici iudeis carnalibus. Un̄. Deut. v. Ego ſequeſter ⁊ medius fui inter vos ⁊ deum in tēpoꝛe illo vt annunciarem vobis verba eius. Un̄ competit ei illud. Joh. j. Non erat ille lux ſꝫ vt teſtimoniū ꝑhiberet de lumine. Ergo Moyſes fidelis: quo ad iuſticiam. Famul⁹ quo ad conditionem. Teſtis quo ad veritatem [Chꝛiſtus vero] fidelis eſt ſuꝑ [tanꝙ̄ filius] qui eſt heres domus. Joh. viij. Filius manet ineternū ⁊ hoc [in domo ſua]. i. ſibi pꝛopꝛia cum patre: qꝛ omnia communia vtriqꝫ. Joh. xvij. Omnia mea tua ſūt ⁊ tua mea ſunt. Eſt ergo ſua ratio talis Nobilioꝛ eſt filius ⁊ heres domus ꝙ̄ ſeruus. Sꝫ chꝛiſtus filius. Moyſes famulus: ergo ⁊ce. [que domus]. ſ. chꝛiſti [ſumus nos] renati ſpūaliter. j. Coꝛ. iij. Templum domini ſanctuꝫ eſt qꝺ eſtis vos Sumus tn̄ꝫ [ſi] tn̄ [retineamus]. i. inter pꝛoſpera ⁊ aduerſa teneamus firmam [fiduciam] . i. fiduciam certam non dubiam [⁊ gloꝛiam ſpei]. i. gloꝛioſam ſpem: ⁊ hoc [vſqꝫ ad finem] quando habebitur qꝺ ſperatur. Qui perſeuerauerit: hic ſalu⁹ erit. Mat. xxiiij. Eccl'ſ. vij. Melioꝛ eſt finis oꝛationis ꝙ̄ pꝛincipium. Aliter ſine ſpe non erigeretur domus iſta. Infra. vj. Foꝛtiſſimum ſolacium habemus qui confugimus ad tenendam pꝛopoſitam ſpem quam ſicut ancoram habemus tutam ac firmam ⁊c.

Hic queritur ſuper illud. Conſiderate. glo. Diligendo ⁊ que precipit operando. Contra. Conſiderare pertinet ad intellectum: diligere ad effectuꝫ. Rn̄. Hoc participium diligendo notat concomitantiam. nō cauſam. Item ſuper illud. Jeſum chꝛiſtum. Glo. Alio enim non indigemus. Cōtra. imo indigemus ſpūſctō. Rn̄. Alio accipitur neutraliter: nō maſculine. Uel dicendum ꝙ vnus eſt in alio. Unde habito vno habetur alius. Item ſuper illud. Qui fidelis eſt. Glo. ſm hominem. Contra vt dicit magiſter tertio ſententiarum di. xxv. Chꝛiſtus non habuit fidem nec ſpem: Rn̄. Fidelis dicitur chꝛiſtus a fidelitate que eſt virtus ad iuſticiam pertinens. Non a fide que eſt virt⁹ theologica Item ſuper illud. Ei qui fecit illum. Gloſ. Ex ſemine Dauid ſm carnem. Contra. Cantat eccleſia Non ex virili ſemine. Rn̄. Glo. loquitur de ſemine materiali nō foꝛmaliter: loquitur enim de coꝛpulenta ſubſtantia ſeminis: non de ratione ſeminali. Item ſuper illud. Amplioꝛis gloꝛie pre moyſe. Glo. In merendo: qꝛ pl⁹ meruit ꝙ̄ moyſes. Contra. Moyſes meruit ſibi vitam eternam. Chꝛiſtus nō: qꝛ ab inſtanti conceptionis habuit gloꝛiam. Rn̄ſ. Quamuis non meruit ſibi meruit tamen toti humano generi. Uel meruit habitam non habendam. Item ſuper illud. Omnis domus fabꝛicatur. Contra. ij. Coꝛ. Habemus domum non manufactam ſed eternam in celis. Ergo non fabꝛicatam. Rn̄. Illa domus fabꝛicata eſt manu dei: licet non manu hominis.

¶ Notandum ꝙ domus dei multipliciter accipitur in ſcriptura. — Domus dei i ſcriptura multipliciter ſumitur.

Pꝛima tota huius mundi machina. Baruth. iij. O iſrael quam magna eſt domus dei. In qua habitandum eſt Pꝛudenter: cauendo malum. Pſalmiſta. Elegit abiectus eſſe.

Amicabiliter ſequēdo bonum. Pſal. In domo dei ambulauimus cum conſenſu. ṗs. liiij.

Confidenter expectando pꝛemium. ij. Coꝛ. v. Scim⁹ enim quoniam ſi terreſtris domus ⁊c.

Secundo celeſtis patria. Joh. xiiij. In domo patris mei ⁊c. In qua erit.

Plena fertilitas. Pſ. Replebitur in bonis do. Alibi. Inebꝛiabuntur ab vbertate. ṗs. lxiiij.

Mera iocunditas: quippe qꝛ in ſpe etiam letamur. ṗs. Letatus ſum in his que dicta.

Uera eternitas ṗs. Beati qui habitāt in domo tua domine in ſecula ſeculoꝛum. ṗs. lxxxiij.

Tertio infernalis fouea. Job. xvij. Si ſuſtinuero infernus domus. In qua erit.

Carentia boni delectabilis. Job. decimoquinto. Habitabit in ciuitatibus deſolatis.

Pꝛeſentia mali affligentis. zach. v. Quo iſte deferūt amphoꝛam et dixit: vt ei domus edificetur in terra ſennaar excuſſio dentium.

Perpetuitas talis carceris. zach. Commoꝛabitur in medio domus tue.

Quarto domus dedicata. Eſa. lvj. Domus mea dom⁹ oꝛationis vocabitur.

Quinto cuiuſlibet iuſti aīa vt hic Que domus nos ſumus. Quarum vtrāqꝫ habet.

Frequentari. Eccli. xxxij. Pꝛecurre pꝛioꝛ in domum tuam non alienam.

Mundari. Pſ. Domum tuam dn̄e decet ſanctitudo. ṗs. lxc.

Ut non ſit ſpelunca.

Oꝛnari ṗs. Dn̄e dilexi decoꝛem domus tue. ṗs. xxv.

Sexto militans eccleſia. ij. Tim. ij. In magna domo non ſolum vaſa aurea ⁊ argentea ⁊c.

Septimo virgo beata. Pꝛouer. ix. Sapientia edificauit ſibi domum ⁊c.

Quapꝛopter ſicut dicit ſpiritusſanctus. Hodie ſi vocem eius audieritis nolite obturare coꝛda veſtra.

¶ Superius oſtendit chꝛiſtum dignioꝛem eſſe moyſe.

Hic monet verba eius diligenter audire. Ubi primo inducit ad hoc prophete auctoritatem. Secundo ponit propriam exhortationem. ibi. Uidete fratres. Tertio ſubdit exhortationis rationem. ibi. Participes enim xp̄i effecti. In prima primo monet propheta nõ obdurare corda ad chriſti verbum. Scđo oſtendit culpam quorũdam obdurantium. ibi. Sicut in exacerbatione Tertio ſubdit penam illorum. ibi. Propter qđ offenſ⁹ fui. In prima primo pronũciat aduentum chriſti futurum. Secundo diſſuadet obdurationem cordium ad eius verbum. ibi. Nolite obturare. Dicit ergo[Quapropter]Hoc dupliciter legitur. Uno modo eſt ſuſpenſiua conſtructio ita q̃ totum legitur ſub vno verſu vſq̧ ad locum illum: participes enim chriſti Sic[quapropter ſicut dicit ſpirituſſanctus] .ſ. quod ſequitur[hodie ſi vocem eius]⁊c. Ita vos videte ne forte ſit in aliquo veſtrum cor malum ⁊c. Secundo modo non eſt ſuſpenſiua conſtructio: ⁊ legitur ſic[quapropter ſicut dicit ſpirituſſanctus]ita ſupp̄. ego dico ita vos facite. ſ. qđ ſequitur[hodie ſi vocem]⁊c. Dicit ergo[Quapropter]q. Ita ſum⁹ domus dei ſi tamen firmam fiduciã ⁊ gloriam ſpei vſq̧ in finem retinemus [quapropter ſicut dicit ſpirituſſanctus]p̄ dauid in Ps. Un. ij. Reg. penul. Spiritus domini locutus per me ⁊ ſermo eius per linguam meam. Dicit inq̃ ſic[hodie]die. ſ. gratie. loquitur enim dauid acſi eſſet preſens in tempore gratie. ij. Cor. vi. Ecce nunc tẽpus acceptabile. Ecce nũc dies ſalutis[ſi vocem eius]. i. xp̄i per ſemetipſũ loquẽtis: olim enĩ per precones ſuos. ſ. pphetas ⁊ angelos locutus eſt. Lex enĩ fuit vox angelorum. Supra. ij. Si enim qui per angelos factus eſt ſermo ⁊c. ſed euangelium eſt vox chriſti. Mat. v. Aperiens os ſuum docebat eos ⁊c. Si inq̃[eius vocem audieritis]q. futurum eſt q̃ audietis[nolite obturare corda veſtra]. i. contra eius vocationem durare ſicut audientes per moyſen obduraſtis. zach. vij. Cor ſuum poſuerunt vt adamantem. Eccleſiaſtici. tertio. Cor durum male habebit in nouiſſimo. Quid autem ſit cor durum. Bern. Cor durum eſt qđ nec cõpunctione ſcinditur: nec pietate mollitur nec mouetur precibus: minis non cedit duratur ad flagella: ingratum ad beneficia: ad conſilia infidum: ad iudicia ſeuerum: inuerecundum ad turpia: impauidum ad pericula: inhumanum ad humana: preteritorum obliuiſcens: preſentium negligens futura non puidẽs ⁊ vt in breui cuncta complectar ipſum eſt qđ nec deum timet nec hominem reueretur. Glo. Ipſe venire digna tus: ore ſuo hic loquitur: qui loquebatur per ora prophetarum. Si ergo tunc duri fuiſtis: modo eſtote molles: igitur nolite obdurare corda veſtra. Felix ille qui aperit: q̄ hodie Felicior qui audit: q̄ vocem eius. Feliciſſim⁹ qui cuſtodit: q̄ nolite obturare corda veſtra. Beati igitur qui audiunt verbum dei ⁊ cuſtodiunt illud. Luce primo.

D
Cor durũ qđ ſit.

Sicut in exacerbatione ſecundum diem tentationis in deſerto. Ubi tentauerũt me patres veſtri: probauerunt ⁊ viderunt opera mea quadraginta annis.

¶ Hic tangit culpam quorundam obduratorum. Ubi ad aggregationem culpe implicantur tria . ſ. Solitudo loci: q̄ in deſerto. Exhibitio diuini beneficij. ibi. Et probauerunt ⁊ viderunt. Diuturnitas peccandi: q̄. xl. annis. Dicit ergo[Sicut]q. Ita nolite obturare corda veſtra: vos dico agentes[ſicut]patres veſtri fecerunt[in exacerbatione]. i. in prouocatione quando me prouocauerunt ⁊ probauerunt. Ezechie. xx. Irritauerunt me: noluerunt q̧ me audire. In exacerbatione dico facta[ſm diem]. i. in die[tentationis]facte. ſ.[in deſerto]Ubi tamen plus indigebant meo auxilio. Et ponit hic ſingulare pro plurali: q̄ multotiens eum tentauerunt. Ut Exo. xvj. In petitione carnium. Et Num. xij. In miſſione exploratorum. Et. xiiij. In deſiderio reuertendi in egiptum. Et. xx. In aqua contra dictiõis [vbi]. ſ. in quo deſerto[tentauerunt me]ſpiritũ ſanctũ per dauid loquentem: contra illud Deut. vj. Non tentabis dominum deum tuum. Tentauerunt inq̃ me[patres veſtri[ſm carnem: quorum cauete ne ſitis imitatores ſm ſpũm. i. Cor. deci. Neq̧ tentauerimus deum ſicut quidam eorum tentauerunt.[Probauerũt]Hoc dupliciter legitur. Primo modo ſic. Ita me tentauerunt[⁊ probauerunt]. i. probabilem inuenerunt: [et] p q̄[viderũt opera mea]mirabilia ⁊ magne virtutis que nullus poſſet facere niſi ego. Uiderunt inq̃[quadraginta annis] quibus omnia me poſſe experti ſunt. Secundo modo ſic. q. Ita tentauerunt[probauerunt]. i. cauſa curioſitatis exquiſierunt an poſſẽ facere dicentes: nunquid ⁊ panem poterunt dare ⁊ce.[⁊ viderunt opera mea]mirabilia[quadraginta annis]Hoc dicit ad aggrauationem peccati ex temporis diuturnitate Amos. v. Nunquid hoſtias ⁊ ſacrificium obtuliſtis mihi in deſerto quadraginta annis domus iſrael.

Propter quod offenſus fui generatiõi huic ⁊ dixi ſemper errant corde.

¶ Hic ſubdit eorum penam. Et primo penam ſenſus. Secundo penam damni. ibi. Ipſi vero non cognouerunt. In prima primo tangit penam . Secundo pene cauſam. ibi. Et dixi ſemper. Dicit ergo[propter qđ] . ſ. q̄ tentauerunt me[offenſus]Infenſus. ⁊ proxim⁹ Offenſus[fui]indignando. Infenſus implicabiliter traſcendo. Proximus flagella adhibendo[generationi huic]male ⁊ peruerſe. Deut. xxxij. Generatio praua atq̧ peruerſa ⁊c.[et dixi]de illis[ſemper]. i. aſſidue[errant]nõ in via pedum: ſed morum. Deut. xxxi. Semper contentioſe egiſti contra dominum. Errãt in Ps. xiiij.
[corde]. i. ex propoſito ⁊ deliberatione. Ps. Corrupti ſunt ⁊ abominabiles facti ſunt in ſtudijs ſuis. Ergo in peccato eorum erant tria aggrauantia. Noticia: quia dixi. Perſeuerantia: quia ſemper. Scientia: quia corde.

Ipſi autem non cognouerunt vias meas: quibus iuraui in ira mea: ſi introibunt in requiem meam.

¶ Hic tangit penã dãni. Ubi primo replicat obdurati populi culpam. Secũdo implicat firmam dei ſententiam ibi. Quibus iuraui. Tertio explicat penam culpe debitam. ibi. Si introibunt. Dicit ergo[Ipſi autem]q. Et licet ſic monerem[ipſi non cognouerũt vias meas] . i. cognoſcere noluerunt opera mea. Eccle. x. Labor ſtultorum affliget eos qui neſciunt in vrbem pergere Et Hiere. iiij. Stultus popul⁹ meus nõ cognouit me. De quibus vijs. Ps. Uniuerſe vie domini miſericordia ⁊ veritas. Dicuntur autem opera dei: vie dei: quia per ea ipſe venit ad nos: ſuam bonitatem effluendo: ⁊ nos ad ipſum in operibus eum cognoſcendo ⁊ ideo[ſi introibunt in requiem meam]. i. in terram repromiſſionis. Apocope eſt. i. defectus locutionis. q. nunq̃ credetur mihi ſi intrant in requiẽ meam. q. d. non intrabunt. Et hoc dico[ſicut iuraui] ⁊ firmiter ſtatui[in ira mea] . i. quando iratus eram. Num. xiiij. Iratus domin⁹ iurauit dicẽs. Non videbant terram pro quo iuraui patribus eorum. Et dicit[iuraui in ira mea]q̄ aliquãdo iurat non iratus. Iraſci dicitur per figuram que dicitur Antropoſpatos. Ut dicit glo. ſicut iurauit abrae. Geñ. xxij Per memetipſum iuraui dicit dominus. Et in Ps. Iurauit dominus. Ps. xxiiij. Ps. cix.

Uidete fratres ne forte ſit in aliquo veſtrũ cor malũ incredulitatis diſcedẽdi a deo viuo.

¶ Superius ad audiendum verbum chriſti poſuit prophete auctoritatem. Hic ad idem ponit propriam exhortationem. Et primo vt caueant defectum. Secundo vt ſtudeant ad profectum. ibi. Sed exhortamini. Dicit ergo[Uidete]q. Et q̄ propter incredulitatem patrib⁹ vr̃is requies eſt negata[videte]. i. diligẽter cauete[fratres]in carne ⁊ in fide[ne forte]Hoc dicit q̄ facile poteſt contingere: ⁊ eſt in arbitrij libertate[ſit in aliquo veſtrum]In aliquo dicit: q̄ de multis nõ dubitat quin perfecti ſint inter eos ne vnq̃ ſit[cor malũ

incredulitatis].i.cor malum ꝙtum ad affectum: ⁊ incredulum quantum ad intellectum vt ſcȝ credat iſ xpꝫ non ſufficere ſine lege. Cor inꝙ [diſcedẽdi a deo viuo] a quo.ſ. qui diſcedit vitam perdit. Per incredulitatez eñ diſceditur a deo. Quia peruerſe cogitationes ſeparant a deo. Sap.j. Et infra.xij. Contemplantes neqd deſit gratie dei: nequa radix amaritudinis ſurſum germinans impediat ⁊ per illã inquinentur multi. Hiere. xvij. Omnes qui te derelinquent confundent. Hiere. ij. Scitoꝫ vide qꝛ malum ⁊ amarum eſt dereliquiſſe te dominum deum tuum. Et dicit: deo viuo: ad differentiam deorum mortuorum id eſt idolorum.

Sed exhortamini voſmetipſos per ſingulos dies: donec hodie cognominatur: vt nõ obturetur quis ex vobis fallacia peccati.

¶ Hic hortatur eos vt ſtudeant ad profectum. Ad cuius ſtudium vrgent nos quattuor. Primo debituꝫ charitatis. Secũdo oportunitas temporis. ibi. Donec hodie. Tertio periculum obſtinationis. ibi. Ut non obturetur. Quarto calliditas hoſtis. ibi. Fallacia peccandi. Dicit ergo [Sed ad hortamini]q. Ita videte ne ſit cor malum in aliquo [ſed] potius [exhortamini] voſmetipſos] id eſt alij alios. Uel quilibet ſeipſum de incremento id eſt virtutum. j. Cor. xiiij. Poteſtis p ſingulos prophetare vt omnes diſcant ⁊c. Adhortamini inꝙ [per ſingulos dies] ⁊ hoc [donec].i. ꝙdiu [hodie] id eſt tempus gratie qꝺ vocatur dies quam fecit dñs [cognominatur] id eſt ꝙdiu tempus gratie durat. Jo. xij. Ambulate dum lucem habetis. Et in eodem venit nox in qua nemo poteſt operari. Adhortamini inꝙ ad hoc [vt non obturetur quis ex vobis [in malicia et incredulitate. Obturetur inꝙ [fallacia peccati].i. diaboli qui eſt cauſa peccati. Fallit enim peccatum multos Maxime ſm Fallaciam conſequentis. Quia enim conuenientiam habet cum bono in aliqua: proprietate ideo creditur eſſe bonum. Sicut mel eſt rubeum: fel eſt rubeum ergo mel eſt fel.

Hic queritur ſuper illud. Propter quod infẽſus. Gl. Implacabiliter iratus. Contra. Propriũ eſt dei ſemper miſereri ⁊ parcere. Rñ. Deus implacabiliter offenditur in impenitentibus ſed parcit penitentibus. Item ſuper illud. In ira mea. Contra. De⁹ non mutatur varijs affectionibus. Rñ. Ira in deo dicitur improprie: non motus animi ſed vindicta peccati. Itẽ ſuper illud. Ne forte ſit in aliquo veſtrum cor incredulitatis. Glo. Infidelitas malam vitam procreat. Cõt. Multi fideles male viuunt. Rñ. Infidelitas dupliciter accipitur. Uel ſtricte prout priuat fidei ſubſtantiam. Uel large put priuat fidei formam Ultimo modo accipitur hic. Item ſuper illud. Quãdiu hodie cognominatur. Gl. Non minus modo preſtatur gratia ad ſalutem ꝙ chriſto preſente. Contra. Multo maior gratia fuit in apoſtolis: ꝙ in nobis. Rñſ. Loquitur hic de gratia gratum faciente non de gratia gratis data: qꝛ gratia gratum faciens tanta preſtatur modo quantuꝫ eſt ex parte dantis licet minor propter defectũ ex parte ſuſcipientis.

Pctõrum fallacie. ¶ Nota fallacias pctõꝝ. Pctm eñ facit res videri aliter ꝙ ſunt. Et ideo fallit.

Primo Phantaſtica facit videri vera: per ſuperbiam Eſaie. xxix. Sicut ſomniat eſuriens ⁊ comedit ⁊c. Sic fallebatur lucifer. Eſa. xiiij. Aſcendam in celum ⁊ce.

ps. xxxij. ⁊ ipſe deſcendit Ideo ps. Fallax equus ad ſalutez in ab. Pro. vlt. Fallax gratia ⁊ vana eſt pulcritudo.

Scdo Mala facit videri bona ⁊ e conuerſo per inuidiam. Eſa. v. Ue qui dicitis malum bonum ⁊c. Sic fallebantur iudei dicentes de chriſto. Grauis eſt etiam nobis ad videndũ ⁊c. Sap. ij. Prouerbiorum. viceſimoſeptimo. Lingua fallax non amat veritatem quod eſt proprium inuidie.

Tertio Caduca facit videri durabilia per auariciam. Sic fallebatur diues. Luc. xij. Anima mea multa bona habes repoſita. Mat. xiij. Fallacia diuitiarum ſuffocat verbum ⁊ ſine fructu efficitur.

Quarto Recta facit videri obliqua per iram. Sic fallebatur Elymas magus. Ac. xiij. O plene omni dolo ⁊ omni fallacia fili diaboli inimice oĩs iuſticie non deſinis ſubuertere vias domini rectas.

Quinto Leuia vt mandata dei facit grauia per acidiam. Sic fallitur piger: de quo Prouer. xxvj. Abſcõdit piger manus ſuas ſub aſcellas ſuas ⁊ laborat' ſi ad os ſuum eas conuerterit. j. Joh. v. Mandata eius grauia nõ ſunt. Ideo Ja. j. Eſtote factores verbi ⁊ non tm̃ auditores tantum fallẽtes voſm̃.

Sexto Mortifera ſana per gulam. Geñ. iij. Nequaꝙ moriemini in eſu. ſcilicȝ pomi ſed eritis ſicut dij ſcilicȝ immortales.

Septimo Amara dulcia p luxuriam. Job. vj. Anime eſurienti etiam amara dulcia eſſe videntur. Sic deceptus fuit filius prodigus. Lu. xv. Pro. v. Nõ intendas fallacie mulieris fauus diſtillans.

Octauo Obſcura facit videri lucida. j. Cor. xj. Angelus ſathane transfigurat ſe in angelum lucis.

Participes enim chriſti effecti ſumus: ſi tamen initiũ ſubſtantie eius vſqꝫ ad finẽ firmum retineamus dum dicitur. Hodie ſi vocem eius audieritis nolite obturare corda veſtra quemadmodũ in illa exacerbatione.

¶ Superius poſuit exhortationem ad audiendum verbum chriſti. Hic addit exhortationis rationem duplicem. Prima eſt vtilitas credentium. Secunda eſt pena nõ credentiũ. ibi. Quibus autem. In prima primo oſtendit ꝙ heredes chriſti erunt ſi in fide eius permaneant. Secundo ꝙ audire non ſufficit niſi firmiter credant. ibi Quidam enĩ audientes exacerbauerunt. Circa meritum fidei implicantur tria. Fructus habendus qꝛ participes chriſti. Habendi modus: qꝛ ſi initium ſubſtantie ⁊c. Merendi tempus: qꝛ dum dicitur hodie ⁊c. Dicit ergo [Participes]q. Et vere non debemus eſſe duri [participes enim chriſti effecti ſumus] per gratiã .i. habentes cum chriſto partem in eadem hereditate. Ro. viij. Heredes quidem dei coheredes autem chriſti. Participes dico hac [tamen] conditione [ſi initium ſubſtantie eius].i. fidem que eſt initium ⁊ fundamẽtuꝫ ſubſtantie chriſti.i. bonorum omnium ⁊ virtutũ. Que ſubſtantia chriſti dicuntur ſicut poſſeſſio vocatur ſubſtantia poſſeſſoris. Ipſe enim eſt dominus virtutũ Huius autem poſſeſſionis ⁊ ſubſtantie fides eſt fundamẽtum: qꝛ fundamentũ aliud nemo ponere poteſt. j. Cor. iij. Participes ergo chriſti ſumus ſi huiuſmodi initiuꝫ [retineamus firmum]. ſ. ſine heſitatiõe: ⁊ hoc [vſqꝫ ad finem] vite. ſ. qꝛ aliter nulla nobis participatio cũ xpo Mat. xxiiij. q. Qui perſeuerauerit vſqꝫ in finem hic ſaluus erit. Retineamus inꝙ [dum dicitur].i. quandiu dicitur [hodie ſi vocem eius] propriam non preconis [audieritis nolite obturare corda veſtra] ad vocem.i. ſi teneamus fidem ꝙdiu durat vita preſens ⁊ dies gratie in qua eſt tempus merendi: participes erimus xpi [Nolite] dico [obturare quemadmodũ] ſup. patres veſtri obturauerũt corda ſua [in illa exacerbatione] De ꝙ Nu. xiiij. Eze. iij. Domus exaſperans eſt. Fides ẽt initiũ ⁊ fũdamentũ ſubſtantie chriſti.

Quidam enim audientes exacerbauerunt ſed non vniuerſi qui profecti ſunt ab egypto per moyſen.

¶ Hic oſtendit ꝙ audire non ſufficit niſi firmiter credant. Ubi circa auditores tangit primo inobedientes ⁊ malos. Secundo obedientes ⁊ bonos. ibi. Sed non vniuerſi. Dicit ergo [Quidam enim] illorum [audientes] vocem domini in deſerto de requie in terra promiſſionis futura Num. xiiij. [exacerbauerunt].i. prouocauerunt deum per incredulitatem volentes. ſ. reuerti in egyptum. Numeri. xiiij. Conſtituamus nobis ducem ⁊ reuertamur in egytum [ſed] tamen [non vniuerſi] vt Caleph ⁊ Joſue [qui profecti ſunt ab egypto per moyſen] id eſt ſub ducatu moyſi: ſicut nos a tenebris ad lucem per chriſtum.

Quibus autem infenſus eſt quadraginta annis: nonne illis qui peccauerunt: quorũ cadauera proſtrata ſunt in deſerto.

¶ Hic ponit penam nõ credentium. Et primo penam ſenſus. Secundo penam damni. ibi. Quibus autẽ iurauit. In prima primo queſtionem proponit. Secundo propoſitam ſoluit. ibi. Nonne illis qui peccauerunt. Dicit ergo [Quibus autem] infenſus eſt quadraginta annis] ſcʒ exacerbantibus. Uel nõ exacerbantibus. Hoc autem numero tantum commemorat q2 hoc numero notatur tota vita noſtra. Quadragenarius nũerus enim indicat integritatem ſeculorum. Hec gloſa. [nonne illis qui peccauerunt] q. d. nõ eſt dubium ꝙ illis ſolis ⁊ non aliis: q2 ſolum peccatum offenſam dei cõcitat: nihil enim odit eorum que fecit. Sap. xi. Sʒ peccatum ſine eo factum eſt. Johan. i. Sine eo factum eſt nihil [quorum cadauera proſtrata ſunt in deſerto] ſine ſepultura: beſtiis, ⁊ auibus deuorãda. i. Corinthio. x. Non in pluribus eorum beneplacitũ eſt deo: nam proſtrati ſunt in deſerto.

Quibus autem iurauit non introire in requiẽ ipſius niſi illis qui increduli fuerunt.

¶ Hic tangit penam damni. Ubi procedit primo querendo. Secundo reſpondendo. ibi. Niſi illis qui increduli. Tertio dicta aſſerendo. ibi. Et videmus. Dicit ergo [Quibus autem] q. Non ſolum eos in deſerto proſtrauit: ſed etiam iurauit q' non intrarent in requiem eius. Et hoc eſt qđ dicit [quibus autem iurauit nõ introire in requieʒ ipſius]. i. in terraʒ promiſſionis. Uel in eternam requiem per terram promiſſionis ſignificatam [niſi illis qui increduli fuerunt] dño pmittẽti. De hoc iuramento habetur. Num. xxxij.

Et videmus: q2 non potuerunt introire in requiem ipſius propter incredulitatem.

[Et videmus] q. Iurauit inq̃ʒ ⁊ ita aperte ſcimus euenisse. Unde exemplo eorum debemus eſſe cautiores. Quia mulctato peſtilente ſtultus ſapientior erit. Prouerb. xxi. Dicit ergo. Et [videmus] manifeſte [Quia non potuerunt intrare in requiem ipſius]. ſ. terre promiſſionis: quantum ad omnes. Uel in requiem eternã: quantum ad impenitentes. Non enim omnes damnati ſunt. Unñ Hierõ. ꝙ genus humanum diluuio: ꝙ Sodomitas igne ꝙ Egyptios mari rubro: ꝙ Iſraelitas in deſerto perdidit. Scitote ideo temporaliter p peccatis puniſſe: ne in eternum puniret. Non potuerunt inquam ⁊ hoc [propter incredulitatem] Incredulitas enim excludit a requie. Johan. iij. Qui incredulus eſt non videbit vitam eternam.

Hic queritur ſuper illud. Participes chriſti.

Habentes partem cum xp̃o in hereditate. Contra. Deus qui eſt hereditas ſanctorum eſt impartibilis. Rñ. Simplex eſt in eſſentia: partibilis in effectibus. Uel res participata eadem eſt: modus participandi diuerſus. Item ſup illud. Initium ſubſtantie. Glo. Fides: que eſt initium bonoꝝ: p quam in nobis exiſtit deus ſm quã deificamur ⁊ diuine ſubſtantie participamus. Con. Deus eſt in nobis p charitatẽ ſm illud. i. Jo. iiij. Qui manet in charitate in deo manet ⁊ deus in eo: non ergo p fidem. Item Jaco. ij. Demones credunt: ergo fides non deificat. Item Diuina ſubſtantia ſimplex ergo non põt participari. Rñſ. Ad primum. Glo. loquitur de fide formata que ſecum habet charitatem. Ad ſecundum reſpõſio. Fides informis quam habent demones nõ deificat: ſʒ formata: Ad tertium reſponſio. Subſtantia diuina non participatur participatione eſſentiali: ſed cauſali.

F Uox dei q̃ nos vocat eſt multiplex.

¶ Notandũ ſuper illud. Hodie ſi vocem eius audieritis. Q. Uox dei qua vocat nos multiplex eſt.

Prima: eſt auctoritas ſcripturarum. Sicut iudex vel princeps vocat ſubditum per litteras. Pſ. Et non audiuit pplꝰ meus vocem meã legeʒ. ſ. Act. xiij. Ignorantes voces prophetarum ⁊c.

Scđa: eſt ſpecies creaturarum. Sicut homo vocat amicum ſuum p nutum. ⁊ monachus alium p ſignum. Pſ. Celi enarrãt gloriam dei ⁊c. Et poſt. Non ſunt loquele neqʒ ſermones ⁊c.

Tertia: eſt Sermo doctorum. Sic homo vocat alium p nuncium quaſi per bannum. Prou. ix. Miſit ancillas ſuas vt vocarẽt ad arcẽ ⁊c. Luc. iij. Ego vox clamantis in deſerto ⁊c.

Quarta: eſt inſpiratio cogitationum. Sic homo vocat proximum viua voce. Cañ. v. Uox dilecti mei pulſantis aperi mihi ſoror mea ⁊c.

Quinta: eſt Collatio beneficiorum. Sic miles vocat auem oſtẽdendo reclamatorium. Cañ. ij. Uox eñ tua dulcis ⁊ fa. Prouer. i. Uocaui ⁊ renuiſtis extendi manum meam ⁊c.

Sexta eſt Immiſſio flagellorum. Sic mater vocat puerum oſtendendo ⁊ mouendo virgam. Pſ. A voce contremuerunt. Eſa. iij. Gen. iij. Uocem tuam dñe audiui in paradiſo ⁊ timui.

Septima: eſt Reuelatio angelorum. Sic vocat ſacriſta pplm ad campane ſonũ Ezechi. i. Cum fieret vox ſuper firmamentum ⁊c.

Capitulum quartum.

Timeamus ergo: ne forte relicta pollicitatione introeundi in requiem eius: exiſtimetur aliquis ex nobis deeſſe.

¶ Superius oſtendit primo chriſtũ eſſe digniorem Moyſe. Secundo monuit verba eius diligenter audire. Hic tertio terret nolentes adquieſcere ⁊c. Ubi primo de requie amittenda incutit timorẽ. Secũdo remouet ab eis excuſationẽ. ibi. Etenim nobis nunciatum eſt. Tertio probat eoꝝ inexcuſabilitatem. ibi. Et quidem operibus ab inſtitutione mundi. Quarto hortatur feſtinare ad illam requiem. ibi. Feſtinemus igitur. In prima primo incitat ad timendum. Secundo ſubdit duplex timoris motiuum. Primum eſt poſſibilitas peccandi. ibi. Ne forte relicta. Secundo damnoſitas peccati. ibi. Exiſtimetur aliquis. Dicit ergo [Timeamus] q. Ita illi perdiderunt requiem propter incredulitatem ſuam. Et q2 ſic eſt [ergo] ⁊ nos [timeamus] q. Etſi nõ amore facimus hoc: ſaltem timore faciamus. Prouer. xxviij. Beatus homo qui ſemper eſt pauidus. Timeamus inq̃ʒ [ne forte aliquis ex nobis] Ex humilitate ſe eis connumerat: non q2 de ſe vllatenus timeret: qui dicebat. Ro. viij. Certus ſum q2 neqʒ mors ⁊c. [exiſtimetur] vero dei iudicio licet aliter preſumat iudicio proprio. Exiſtimetur inq̃ʒ [deeſſe] ab illa requie: ⁊ hoc [relicta pollicitatione] Hoc dupliciter legitur. Uno modo de pollicitatione diuina ſic [relicta pollicitatione]. i. q2 reliquit ⁊ contempſit frequentem pollicitationem dei [introeundi] ⁊ de introeundo [in requiem eius]. ſ. eternam. Nam de triplici requie loquitur in iſto capitulo ſicut patebit. Alio modo legitur de pollicitatione humana ſic [relicta pollicitatione]. i. q2 non ſeruauit ſiue adimpleuit promiſſionem ſuã quã fecit in baptiſmo. Pollicitatione dico [introeundi]. i. que ordinatur ⁊ eſt cauſa introeundi [in requiem eius ſcilicet eternam.

Etenim ⁊ nobis nunciatum eſt quẽadmodum ⁊ illis.

¶ Hic remouet ab eis ignorantie excuſationem. Ubi oſtendit primo ꝙ nobis ſicut antiquis, requies notificata ſit. Scđo ꝙ tamen denunciatio illa nõ pfuit. ibi. Sed non profuit illis. Tertio oſtendit ꝙ credentibus pderit. ibi. Ingredicmur enim in requiẽ. Dicit ergo [Etenim] q. Timeamus: ⁊ merito timere debemꝰ. Non enim poſſumus nos excuſare quaſi non fuerit nobis nũciata: vel promiſſa ſicut ⁊ illis [etenim ⁊ nobis ⁊c.] Uel ſic Timeamꝰ ne quis ex nobis deſit. q. ad nos non

pertineat dicta requies vere enim ad nos pertinet[et enim ⁊ nobis nunciatum eſt]t̃pe.ſ.gratie per filiū de illa eterna requie. Mat.xj. Venite ad me omnes qui labo.⁊c. Et inuenietis requiem animabus veſtris. Et Apoc.xiiij. Amodo dicit ſpiritus vt requieſcet a laboribus. Nunciatum eſt dico[quemadmodum ⁊ illis]de requie terrena per famulum moyſen.ſcilicet tempore legis ⁊ cetera.

Sed non p̄ofuit illis ſermo auditus:non admixtus fidei:ex his que audierunt.

¶ Hic oſtendit ꝙ denunciatio illa quibuſdam non p̄fuit. Ubi primo tangit inutilitatem. Secūdo inutilitatis rationem.ibi. Non admixtus. Dicit ergo[Sȝ nō profuit illis ſermo auditus]⁊ hoc q2 non fuit[admixtus fidei].i.creditus. Non enim auditores legis ſȝ factores iuſtificantur Rom.ij. Jmo potius nocuit:q2 ſeruus ſciens voluntatem domini ſui ⁊ non faciens plagis vapulabit multis. Luc.xij.[Ex his]⁊c. Hoc dupliciter legitur. Primo modo ſic. Non profuit inquā illis ⁊ hoc[ex his].i.propter illa mala[que audierunt] ab exploratoribus de illa terra promiſſionis. Nume.xiij. Audito enim ab exploratoribus ꝙ in terra illa erant viri fortes ⁊ inexpugnabiles obſtupuerunt ⁊ non crediderunt promiſſionem eſſe veram. Secundo modo legitur ſic. Non profuit eis ſermo auditus non admixtus fidei. Fidei dico ſumpte[ex his que audierūt] a domino per moyſen p̄mittentem eis terram promiſſionis. Fides enim eſt ex auditu. Ro.x.

Jngrediemur enim in requiem qui credi-
ps.xciiij. **dimus quemadmodū dixit. Sicut iuraui in ira mea ſi introibunt in requiem meam.**

¶ Hic oſtendit ꝙ denunciatio illa credentibus proderit. Ubi tangit primo futuram vtilitatem: q2 ingrediemur. Secundo vtilitatis rationem:q2 credidim⁹. Tertio rationis preciſionem:q2 nos non alij quemadmodū dixit ⁊c. Dicit ergo[Jngrediemur] Hoc dupliciter continuatur. Uno modo ſm ꝙ eſt ibi[enim]pro quia. Alio modo ſm ꝙ eſt ibi.[enim]pro ſed. Primo modo ſic.q. Jta nunciatum eſt nobis de requie q̃ effectus indicat:q2 ingrediemur ei]⁊ce. Secundo modo ſic.q. Jta illis nō profuit:q2 nō crediderunt ⁊c.[enim] p̄ ſed nos qui credidimus]fide formata[ingrediemur in requiem]veram:per requiem terre promiſſionis ſignatam. Matthe.vlt. Qui crediderit ⁊ baptizatus fuerit ſaluus erit. Nos inquā qui credidimus ⁊ non alij[quemad-
ps.xciiij. modum]ex oppoſito[dixit]ſpiritusſanctus:in p̄s.de incredulis[ſi introibunt in requiem meam] Apoſiopeſis eſt.i.defectiua cōſtructio.i.nō introibunt in requiem meam nec figuratam nec veram. Num.decimo quar.[ſicut iurauit in ira mea]De quo iuramento habetur. Numeri xxxij.

Et quidem operibus ab inſtitutione mundi perfectis. Dixit enim in quodam loco de die ſeptima ſic. Et requieuit deus die ſeptima ab omnibus operibus ſuis. Et in iſto rurſum. Si introibunt in requiem meam.

¶ Hic oſtendendo eoꝝ inexcuſabilitatem probat illis denunciatam eſſe veram requiem. Primo ante legem. Secundo ſub lege.ibi. Et in iſto rurſum. Tertio tempore gratie.ibi. Quoniam ergo ſupereſt. Dicit ergo [Et quidem] Hoc dupliciter legitur. Uno modo ſecundum ꝙ non eſt ibi enim ſic. Jta nunciatum eſt nobis de illa requie[⁊ quidem]ſic nunciatum eſt[dixit] ſpiritusſanctus[quodam loco]nobis notiſſimo. Gen.ij. de die ſeptima]loquens.i.de ſabbato per quod requies eterna deſignatur. Dies enim dominica ſm Amb.fuit prima dies. Dixit inquā hoc q̃ ſequitur[⁊ requieuit deus .i.operari ceſſauit[die ſeptima].i.in ſabbato in ſignū ſepulture ſue. Requieuit inquam ab omnibus operib⁹ ſuis]vt.ſ.amplius nullam nouam creturam faceret ſecundum ſpeciem vel naturam. Jn illis enim ſex dieb⁹ fecit omnia. Uel in materia vt iſta corporalia. Uel in ſimilitudine vt animas que ſunt ad ſimilitudinem illius anime ade:ſex diebus facte:vñ et ſi nouas animas creat in nūero non in ſpecie. Requieuit inquā ⁊ hoc[operibus perfectis].i.facto homine in quo conſiſtit perfectio vniuerſi ſicut in fine propter quem omnia facta ſunt. Unde ⁊ ipſe vltimo factus eſt. Gen.j. Perfectis dico:⁊ hoc inchoando[ab inſtitutione mundi]huius viſibilis:⁊ ex quo mundus iſte cepit inſtitui. Scd̃o modo legitur ſm ꝙ eſt ibi[enim]ſic[Et quidē]q. Jta nūciatum eſt nobis de illa requie[⁊ quidem operibus p̄fectis]inchoando.ſ.[ab inſtitutione mundi]vſq3 ad formationem hominis nunciatum eſt ſup̄.de illa requie [dixit enim]ſpiritusſāctus[i quodam loco de die ſeptima]per quam illa requies ſignificabatur. Dixit inquā ſic[Et requieuit deus die ſeptima:ab omnibus operibus ſuis]exponendum eſt ſicut prius. Sic ergo ante legem nunciatum eſt de illa requie ſub figura diei.vij. qua deus requieuit[Et in iſto]loco.ſ.[rurſum]dixit ſpiritusſanctus de eadem requie ſub figura requiei terre promiſſionis[ſi introibunt]illi.ſ.increduli qui fuerunt tempore moyſi id eſt non introibunt[in requiem meam].i.in terram promiſſionis que ſignificat veram requiem. Et ita etiam ſub lege nunciatum eſt nob de illa requie.

Quoniam ergo ſupereſt itroire quoſdam in illam:⁊ hi quibus p̄rioribus annunciatum eſt:non itroierunt p̄opter incredulitatem:iterum terminat diem quendam hodie in Dauid dicendo:poſt tantum temporis ſicut ſup̄a dictum eſt. Hodie ſi vocem ei⁹ audieritis nolite obturare corda veſtra

¶ Hic oſtendit ꝙ nobis nunciatum eſt de illa requie tēpore gratie. Ubi p̄io oſtēdit ꝙ illa requies ſignificata eſt in autoritate Dauid pro tempore gratie. Secundo probat ꝙ non poteſt hoc intelligi de requie preſtita p̄ Joſue.ibi. Nam ſi eis ieſus. Tertio concludit ꝙ illa requies relinquitur plebi chriſtiane.ibi. Jtaq3 relinquitur. Jn prima facit tria Primo oſtendit promiſſionem de requie habenda in aliquibus implendam. Secundo oſtendit ipſam in antiquis nondum propter incredulitatem impletam.ibi. Et hi quidem prioribus. Tertio infert ex hoc:in eorum ſucceſſoribus tempore gratie implendam.ibi. Jterum terminat diem. Dicit ergo[Quoniam ergo] Hoc totum dupliciter legitur. Uno modo ſm ꝙ hec coniunctio:ergo:determinat hoc verbum terminat. Alio modo ſm ꝙ determinat hoc verbum ſupereſt. Primo modo ſic[Qm̄ ergo]q. Jta requies celeſtis ſignificata eſt:⁊ promiſſa ante legem:⁊ ſub lege:⁊ q2 ſic eſt:ergo iterum ad eandem ſcandaȝ ⁊ promittendam[terminat].i.diſtinguit ſpiritusſanctus[diem quendam]notabilem inter omnes dies:videlicet implende promiſſionis de requie diem.ſ.gratie. De quo.ij.Cor.vj. Ecce nunc tempus acceptabile ecce nunc dies ſalutis[dicendo in dauid]non ſolū p̄ dauid.ps. Audiam quid loquatur in me dominus de⁹. ps.lxxxiiij.
Dicendo inquā[hodie]loquens.ſ.futuris tempore gratie:⁊ hoc[poſt tantum temporis]ex quo requies patribus promiſſa eſt:⁊ ex quo iam terram promiſſionis intrauerit. Et ex hoc patet ꝙ ex quo poſt tātum temp⁹: poſt promiſſionem factam:de requie loquens dicit hodie:ꝙ alia eſt requies de qua loquitur ⁊ in quā Joſue nō duxit. Dicendo inquā hodie[ſicut ſupra dictum eſt] tertio capitulo Hoc.ſ.[hodie].i.vos qui eſtis hodie tēpore gratie[ſi vocem eius].i.chriſti per ſeipſum:non iam per precones loquentis[audieritis nolite obturare corda veſtra]vt in requiem intrare valeatis. Quemadmodum ſup̄.fecerunt patres veſtri in illa exacerbatione. Hec ē illa exacerbatio de qua Ezech.xviij. Patres comederunt vuam acerbam ⁊ dentes ⁊c. Terminat inquā ſpiritusſanctus diem implende promiſſionis. Et hoc ideo[quoniam ſupereſt.i.reſtat per promiſſionem factam[introire quoſdā in illam requiem]q2 irri-

tari non poteſt omnino dei promiſſio. Pſ. Que procedunt de labijs meis non faciam irrita. Et quaſi aliqs quereret. Quid opus eſt dicere Noliſe obdurare ⁊ce. Reſpondet[⁊ hi] ſcꝫ iudei[quibus prioribus nunciatum eſt]de illa requie[non introierunt in illam] reqẽ ⁊ hoc[propter incredulitatem]ſuam. Et eſt ſenſ⁹ Ex quo eſt promiſſio dei: irritari non poteſt: ⁊ non intrauerunt tempore legis: ergo intrabunt fideles tẽpore gratie. Alio modo legitur ſm ꝙ ly[ergo]determinat [ſupereſt]ſic. Ita requies celeſtis ſignificata eſt: ⁊ pmiſſa ⁊ ante legem: ⁊ ſub lege: ergo[ſupereſt].i. reſtat[quoſdam introire in illam]neceſſe eſt em̃ vt promiſſio impleatur[⁊]qꝛ[hi]qui ſunt. ſ. iudei[quibus prioꝛib⁹ annunciatum eſt]de illa requie[nõ introierunt in illã ꝓpter incredulitatem ſuam]ideo[determinat]. i. diſtinguit ſpũs ſanctus[diem quendam]in qua impleatur ꝓmiſſio. Terminat uiꝙ[dicendo in dauid hodie poſt tantum temporis[ex quo promiſſio facta eſt patrib⁹. Dicendo inꝙ[ſicut ſupradictum eſt]capitulo tertio[hodie ſi vocem eius ⁊c.] Eſt ergo ſenſus. Ex quo dei promiſſio irritari non poteſt: ⁊ illi quibus ante promiſſa ẽ requies non introierunt in illam: reſtat alios introire ſcꝫ eorum ſucceſſores. Et hoc bene prefiguratum eſt in figura terre promiſſionis in quam nõ patres ſed filij introierũt. Num. xvi. In quo prefigurabatur pp̃lm nouum intraturum in illam requiem. ſ. populum chriſtianum non veterem. Et qꝛ ſic eſt ideo ſpiritusſanct⁹ diſtinguit diem quendam in qua implebitur promiſſio. ſ. diem gratie in qua populus chriſtianus in illam requiem introibit.

Nam ſi eis Jeſus requiem preſtitiſſet nunquam de alia loqueretur poſthac dic.

¶ Hic probat ꝙ non poteſt hoc intelligi de requie preſtita per Joſue dicens[Nam ſi eis]Hoc continuatur dupliciter. Uno modo ſic. Ita vere hec requies de qua loquitur dauid eſt alia ꝙ requies a Joſue preſtita[Nã ſi]hec erat quam Joſue preſtitit[nunꝙ] ſpiritusſctus [de alia loqueretur] Alio modo ſic. quaſi Et vere ſupereſt quoſdã introire[Naꝫ ſi]promiſſio de introeũdo impleta eſſet per Joſue[nunꝙ ⁊c.] Dicit ergo[Nam ſi Jeſus]. i. Joſue[preſtitiſſet requiem[verum. ſ. deꝙ loquitur dauid[eis]id eſt filijs iſrael[nunꝙ]. i. nullo tẽpore poſt hoc in ſequenti tempore[loqueretur]ſpiritus ſanctus per dauid[de alia die]in qua danda eſſet requies qꝛ iam data eſſet. Uel[nunꝙ loqueretur poſt] de alia requie dicendo. ſ. [hac die]. i. hodie. ſ. niſi ſupereſſet quoſdam introire in illam requiem ſed locutus eſt de alia.

A ¶ Notandum ſuper illud Ingredienur in requieꝫ Ad ingreſſum hoſpitij vel conuiuij ſolent admitti ſeptẽ genera hominũ. ſ. Noti: Amici: Serui: Sagaces. Portantes: Apportantes: Modeſti. Sic ad ingreſſum glorie recipitur quis.

Hoſpiꝫ ſeptez gña ſolet admitti ad ingreſſũ hoſpitij vel cõuiuij.

Primo: per Noticiam fidei. Sic latro chriſtum confitens ingreſſus eſt glorie ſtatum. Unde hic. Ingredie mur ⁊cetera.

Scdo: p Amicitiam charitatis. Sic Magdalena ingreſſa eſt ad chriſtum in domo Simonis Hiere. tert. Patrem me vocabis. Ecce amicit ia: ⁊ poſt me ingredi non ceſſabis.

Tertio: p Seruitium ſpei. Spes enim puenit ex gratia ⁊ meritis. Sic Caleph ⁊ Joſue ingreſſi ſunt terraꝫ promiſſionis. Ideo Pſ. Judica me domine qm̃ ego ĩ
Ps. xxv. innocẽtia mea ingreſſus ſũ. ſ. viã glorie: ⁊ in dño ſperans non in. i. non infirmabo ab eo.

Quarta: p Sagacitatem prudentie. Sic prudentes virgines intrauerunt ad nuptias. Geñ. xxiiij. Ingredere benedicte domini Cur foris ſtas? Ecce prudentia que oſtendit periculum.

Quinto: Per Apportationem iuſticie. Juſticia enim apportat vnicuiꝙ qđ ſuum eſt. Sic Noe merito iuſticie ingreſſus eſt in arcam. Geñ. vij. Eſa. xxvj. Aperite portas ⁊ ingrediatur gens iuſta.

Sexto. p potentiam fortitudinis. Sic filij iſrael circũeundo ſepties ingreſſi ſunt hiericho. Joſue. ſext. ideo Hiere. iiij. Congregamini ⁊ ingrediamur ciuitates munitas ⁊cetera.

Septimo: p Modeſtiã temperantie. Sic cum ornatu ⁊ metu ingreſſa eſt ad regem. Heſter. no. Ideo. Eccle. quar. Cuſtodi pedẽ tuum ingrediens domum domini.
Pſ. Dñe quis habitabit in tabernaculo tuo ⁊c. Joel. Ps. cxiiij.
i. Ingredimini cubate in ſacco miniſtri dei mei.

Itaque relinquitur ſabatiſmus populo dei. Qui enim ingreſſus eſt in requiem eius: etiam ipſe requieuit ab operibus ſuis ſicut ⁊ a ſuis deus.

¶ Hic concludit ꝙ requies illa relinquitur plebi xp̃iane. Ubi notantur tria ad beatam requiem concurrentia videlicet. Populũ beatificabilẽ: qꝛ populum dei. Ipſam beatitudinem ibi. Qui enim ingreſſ⁹ eſt. Deuꝫ
beatificantem. ibi. Sicut ⁊ a ſuis deus. Dicit ergo B
[Itaꝙ relinquitur]. i. a deo reſeruatur[ſabatiſmus] . i. plena ⁊ perfecta quies per ſabbatuꝫ ſignificata[populo dei]futuro. ſ. chriſtiano. Eſa. vlt. Erit menſis ex menſe ⁊ ſabbatum ex ſabbato[qui enim]q. Et vere illa requies perfecta eſt ⁊ bene per ſabbatum ſignificatur ſabatiſmus dicta[qui enim ingreſſus eſt in requieꝫ eius]. ſ. dei quam promittit ⁊ dat ſuis. Eſaie. xxxij. Sedebit populus meus in pulcritudine pacis in tabernaculis fiducie in requie opulenta[etiam ipſe requieuit ab operibus ſuis]quibus hic laborauit. Apo. xiiij. Amodo iam dicit ſpũs vt requieſcant a laboribus ſuis. Requieuit inꝙ perfecte[ſicut ⁊ a ſuis de⁹] requieuit ſup. in ſabbato: ceſſando nouas creaturas ſꝫ ſpeciẽ vel naturã producere. Et ita illa requies pfecta eſt: ⁊ bene per ſabbatũ ſignificata ⁊ ſabatiſm⁹ dicta.

Hic queritur ſuper illud. Operibus perfectis.

Glo. i. facto homine pro quo omnia facta. Cont. Finis eſt melior his que ſunt ad finem Homo vero non eſt melior angelis. Imo e conuerſo. Rñſ. Omnia corporalia facta ſunt propter hominẽ: ſꝫ non ſpiritualia. ſ. angeli. Item ſuper illud requieuit deus. Contr. Contraria nata ſunt fieri circa idem: ſed contra deum non habet fieri motus ergo nec requies. Rñ. Quieſcere dicitur deus non proprie accipiendo quietem: ſed tranſlatiue qñ. ſ. ceſſat ab aliquo. Item ſuper illud. Ab omnibus operibus. Contra. Joh. v. Pater me⁹ vſꝙ modo operatur. Rñſ. quieuit ab operib⁹ nouis faciendis. Nõ a iam factis conſeruandis ⁊ continuandis et multiplicandis. Item ibidẽ opponitur. In operibus ſex dierũ nulla facta ſũt artificia Ut nauis. Nulla etiã miracula: vt ſuſcitatio mortuorũ. Rñſ. Oĩa tunc facta ſũt: vel in materia vt corpalia: ⁊ etiã in ſilitudĩe: vt ſpũalia. ſ. ale Artificia vero tunc facta ſunt in materia etiam in ſimilitudine: quia Ars imitatur naturam Miraculoſa etiam facta ſunt in materia ⁊ in ſimilitudine: qꝛ vita per miraculum mortuo reſtituta: ſimilis eſt vite naturali. Item ibidem. Gloſ. Chriſtus hora diei ſexta paſſus eſt. Contra. Hora diei tertia crucifixus eſt ⁊ hora diei nona mortuus Ut habetur. Matc. xv. Rñſ. Circa horam tertiam inchoata eſt eius crucifixio: circa horam ſextã conſummata. Itẽ ſup illud. Relinquitur ſabbatiſmus. Glo. Amabimus ⁊ laudabimus: ergo erit in celo laus vocalis. Contra. Non eſt aer ibi qui eſt materia vocis. Rñſ. ſm quoſdam intelligitur glo. De laude mentali: non vocali. Secundum alios erit in celo laus vocalis cuius materia non erit aer: ſed ether quia ſicut corpora erunt ſpiritualiora ita ⁊ eorum operationes ⁊ materia circa quam operabuntur. Item ſuper illud. A ſuis deus. Glo. Ita perfecte. Contra. Nihil ita perfectum eſt in creatura ſicut in creatore. Rñſ. Hoc aduerbium ita: notat ſimilitudinem imitationis: non equalitatem.

Feſtinemus ergo ingredi in illam requiem vt ne in idipſum quis incidat incredulitatis exemplum.

¶ Superius pꝛimo incuſſit eis de admittenda eterna requie timoꝛem. Secundo remouit ab eis excuſatio‑nem. Tertio pꝛobauit eoꝛum inexcuſabilitatem. Hic quarto monet eos feſtinare ad illam requiem. Et hoc triplici ratione. Pꝛimo timoꝛe peccati: quia qui nō fe‑ſtinat in incredulitatem incidet. Secundo timoꝛe iudi‑cij: quia chꝛiſtus vindicare ſcit ⁊ valet. ibi. Viuus eſt enim ſermo. Tertio timoꝛe conſpectus diuini: quia ni‑hil eum latet. ibi. Et non eſt vlla creatura. Pꝛima ra‑tio talis eſt. Omne periculum eſt cauendum. Sed qui non feſtinat ingredi in requiem incidit in periculum et culpe ⁊ pene. Ergo illud ingredi eſt feſtinandum. Pꝛi‑mo ergo hoꝛtatur ad ingreſſum feſtinum. Secundo cō‑minatur periculum non feſtinantium. ibi. Ut ne in. Di‑cit ergo [Feſtinemus] Continuatur ad illud quod im‑mediate pꝛeceſſit. quaſi. Qui ingreſſus eſt in illam re‑quiem ⁊ ipſe requieuit ab operib⁹ ſuis: ita plene ⁊ per‑fecte ſicut deus a ſuis [ergo] quia ſcilicet illa requies plena eſt ⁊ perfecta [feſtinemus] omnes in ſimul: non quilibet per ſe: vnus enim debet alium trahere et ſol‑licitare ⁊ ita vnanimiter feſtinare [ingredi] per fidem et bona opera [in illam requiem] non figuratiuam. Ut eſt requies ſabbati et terre pꝛomiſſionis: ſed in requi‑em veram et eternam. De qua Eſa. xxxij. Sedebit populus meus in pulcritudine pacis in tabernaculis fiducie: et in requie opulenta. Feſtinemus inquam et hoc [ne quis] id eſt: ne aliquis veſtrum ⁊c. Hoc dupli‑citer exponitur. Uno modo de culpa. Alio modo de pe‑na. Pꝛimo ſic [ne quis] id eſt: aliquis veſtrum [inci‑dat in idipſum incredulitatis exemplum] .i. in eandem culpam incredulitatis in quam inciderunt antiqui pa‑tres: que culpa debet eſſe nobis in exemplum: vt ca‑ueamus. Secundo modo ſic [ne quis] .i. aliquis veſtrū [incidat in idipſum] ⁊c. .i. in eādem penam incredulita‑tis in quam inciderunt patres que pena debet eſſe no‑bis in exemplum: vt timeamus.

Viuus eſt enim ſermo dei et efficax et pene‑trabilioꝛ omni gladio ancipiti.

¶ Ecce ſecunda ratio quos monet feſtinare timoꝛe iu‑dicij. Et eſt talis. Timendum eſt offendere iudicem qui ſcit ⁊ poteſt omnia. Sed qui non feſtinat ad re‑quiem ⁊ incredulus manet: offendit talem iudicem ſci‑licet filium dei. Ergo feſtinandum eſt ad requiem ⁊c. Pꝛobat ergo ꝙ chꝛiſtus poteſt iudicare et vindicare. Pꝛimo pꝛopter potentiam exequendi. Secundo pꝛo‑pter perſpicaciam inueſtigandi. ibi. Et penetrabilioꝛ. Tertio pꝛopter ſcientiam diſcernendi. ibi. Et pertin‑gens vſq;. Dicit ergo [Viuus eſt enim] quaſi. Et me‑rito deberemus feſtinare ⁊ cauere ne q̄s incidat in in‑credulitatis exemplum ⁊ hoc timoꝛe iudicij. Pꝛouer. quarto. Fili cuſtodi verba mea in medio coꝛdis tui: vita enim ſunt inuenientibus ea [enim] quia [ſermo dei] id eſt: filius dei verbum patris per quem pater manifeſtat ſeipſum. Sicut homo per ſermonem. De quo Sap. xviij. Omnipotens ſermo tuus domine a re‑galibus ſedibus venit. Iſte inquam ſermo [viuus eſt] in ſe quem tamen fideles moꝛtuum putant. Apocalip. pꝛimo. Fui moꝛtuus ⁊ ecce ſum viuens in ſecula ſecu‑loꝛum. Imo etiam eſt vita. Iohan. xiiij. Ego ſum via veritas et vita [et efficax] in aliis: potens omne quod volt facere: in ſaluando et damnando [et penetrabi‑lioꝛ] id eſt: perſpicacioꝛ. Eccli. xxiiij. Penetrabo om‑nes inferioꝛes partes terre et inſpiciam omnes doꝛ‑mientes. Et Apocalip. pꝛimo. De oꝛe eius exibat gla‑dius ex vtraque parte acutus. et Ephe. vj. Aſſumite gladium ſpiritus quod eſt verbum dei [omni gladio an‑cipiti] id eſt: ſubtiliſſimo ingenio carnalia ⁊ ſpiritua‑lia penetrante. Per gladium enim ancipitem: id eſt: habentem duplicem aciem intelligitur ſecundum glo‑ſam. Ingenium ſubtile habens quaſi duplicem aciem vnam qua penetrat carnalia. Aliā qua ſpiritualia. Pa‑rum enim eſſet comparare ipſum gladio materiali. Ideo exponit hoc de gladio ſpirituali .ſ. ingenio ſubti‑li. Sap. vij. Eſt enim in illa ſpūs intelligentie multi‑plex ſubtilis omnia pꝛoſpiciens ⁊c. Ecce ergo: ſermo. Viuus per eſſentiam. Efficax per potentiam. Penetra‑bilis per intelligentiam.

Et pertingens vſque ad diuiſionem anime ac ſpiritus: compagum quoque et medulla‑rum: et diſcretoꝛ cogitationum et intentio‑num coꝛdis.

¶ Hic tangit in verbo dei: ſcientiam diſcernendi: et hoc quo ad quinque interioꝛa hominis: que exponitur tripliciter. Pꝛimo modo ſecundum ꝙ anima et ſpiri‑tus ſupponunt pꝛo bono ſic [Et] eſt etiam [pertingēs] id eſt: perfecte attingens cognitione inſuperabili [vſ‑que ad diuiſionem] id eſt: diſcretionem ſiue ſeparatio‑nem [anime] id eſt: ſenſualitatis [ac ſpiritus] id eſt: ra‑tionabilitatis. Cognoſcit enim quomodo diuidatur ſenſualitas a ratione: et etiam quelibet a ſe ipſa ſecun‑dum diuerſa officia et diuerſas conſiderationes. Si‑cut tangit glo. [Et] eſt etiā [pertingēs vſq;] ad diſcre‑tionem [compagum] quoque: id eſt: diſcernit iuncturā et coherentiam datum potentiarum in quibus differē‑tiis conueniant ſenſualitas et ratio [et medullarum] .i. eoꝛum que ſunt intima in anima et ſpiritu: id eſt ad cognitionem interioꝛum habituum. Ut ſunt ſemina‑ria ſcientiarum anime innata. Et vniuerſaliter ipſe eſt [et diſcretoꝛ cogitationum coꝛdis] Scit enī de quo q̄s cogitat [et intentionum] ipſarum: ſcilicet cogitationū. Scit enim ad quem finem ſingule cogitationes ten‑dant ſiue ad bonum ad malum. Secundo modo legi‑tur ſecundum ꝙ anima ⁊ ſpiritus ſupponunt pꝛo malo Sic [et] ipſe eſt [pertingens vſque ad diuiſionem] id eſt: diſcretam cognitionem [anime] id eſt: animalium ſiue carnalium vicioꝛum [et ſpiritus] id eſt: ſpiritua‑lium. Scit enim cuiuſmodi peccatum quiſque faciat: et vſq; ad diſcretionem [compagum quoq;]: id eſt iun‑cture iſtoꝝ vicioꝛum ad inuicem: et connexionis. Scit enim quomodo iungantur ⁊ connectantur ſibi pecca‑ta ⁊ carnalia. Ut gula ⁊ luxuria: et ſpiritualia: vt ſu‑pbia ⁊ inuidia: et etiam vſq; ad cognitionem [medulla‑rum] id eſt: intimarum affectionum Scit enim ad que peccata quiſq; magis afficiatur [⁊ diſcretoꝛ] eſt etiam [cogitationum ⁊ intentionum] ſicut pꝛius. Tertio mo‑do legitur ſecundum ꝙ anima ſupponit pꝛo malo: ⁊ ſpi‑ritus pꝛo bono Sic [Et pertingens eſt vſq; ad diuiſio‑nem] .i. diſcretam cognitionē [anime ⁊ ſpiritus] .i. car‑nalium cogitationum ⁊ ſpiritualium [⁊ eſt diſcretoꝛ compagum] .i. diſcernit ſubtiles iuncturas [cogitatio‑num] .i. cogitationum que ſibi inuicem connectuntur [et medullarum] id eſt: intimarum intentionū. Eccli. xlij. Reuelans veſtigia occultoꝝ: ⁊ non pꝛeterit eum omnis cogitatus. Et .j. Paral. xxviij. Omnia enim coꝛ‑da ſcrutatur dominus ⁊ immenſas mentiū cogitatio‑nes intelligit. Et tunc ſm hanc expoſitionem illud qđ ſequitur: ſcilicet [cogitationum ⁊c.] eſt expoſitio pꝛe‑cedentium.

Et non eſt vlla creatura inuiſibilis in con‑ſpectu eius: Omnia autem nuda et aperta ſunt oculis eius: ad quem nobis ſermo.

¶ Ecce tertia ratio qua monet feſtinare timoꝛe con‑ſpectus diuini q2 eū nihil latet. Et eſt ratio talis. Ser‑uus feſtinat ire ad pꝛeceptum domini ⁊ maxime dum eum pꝛeſentialiter intuetur. Sed deus eſt dñs qui nos omnes ꝑſentialiter intuetur. Ergo feſtinare debemus ad requiem ad quā ire pꝛecipit. Pꝛimo ergo dicit ꝙ ni‑hil deum latet. Secundo ꝙ vnūquodq; ei ptz. ibi. Oīa autem nuda. Unde pꝛimo ponit vniuerſalem negati‑uam. Secundo ponit vniuerſalem affirmatiuā. Dicit ergo [Et non eſt vlla] q. Ita pertingit vſq; ad diuiſio‑nem anime ⁊ ſpūs ⁊c. [et] vt amplius dicam [non eſt vlla creatura] terrena vel celeſtis. Uel etiam inferna‑lis [inuiſibilis in conſpectu eius] .i. in pꝛeſentia diui‑nitatis eius. Iob. viceſimoſexto. Nudus eſt infernus coꝛam illo. Ei⁹ enim diuinitas intima eſt omni rei. et vere nulla creatura eſt ei inuiſibilis [omnia autem]

celeſtia terreſtris ⁊ infernalis[nuda].i.diſcooperta ⁊ reuelata[ſunt et aperta]id eſt:plene manifeſta [oculis eius]id eſt:viſioni filij dei. Eccli.xxiij. Oculi eius multo lucidiores ſunt ſuper ſolem circũſpicientes omnes vias hominum. Prouerb. xv. In omni loco oculi domini contemplantur bonos ⁊ malos. Et quaſi aliquis quereret. Quid ad nos ſi ita clare omnia intuetur. Subdit[ad quẽ]id eſt: ipſe eſt ad quem eſt[nobis ſermo].i.cui oportet nos de omnibus reddere rationẽ ij. Corinth. v. Omnes nos manifeſtari oportet ante tribunal chriſti ⁊c. Et ideo valde diligenter debemus nos cuſtodire ex quo nihil poteſt eum latere. Unde Boecius in fine de conſolatione. Magna vobis eſt (ſi diſſimulare non vultis)neceſſitas indicta probitatis cum omnia agitis ante oculos iudicis cuncta cernentis.

C

Requies eterna propter multas rõnes eſt deſiderabilis: et ad eã feſtinandũ eſt.

¶ Notandum hic ꝙ Ad requiem eternam feſtinandũ eſt propter multas rationes.

Primo propter expectantiũ nos deſiderium. Qꝛ ſine nobis nõ conſũmabũtur. Infra.xj. Ideo dicit. Ber. Feſtimus dilectiſſimi: feſtinemus. Nos tota multitudo celeſtis curie expectat. Exultare fecimus angelos quando conuerſi fuimus ad penitentiam: proficiamus et feſtinemus implere de nobis eorum leticiã.

Secundo ꝓpter manſionis huius periculum: qꝛ Totus mundus in maligno poſitus eſt.i. Ioh.vlt.

Tertio propter incertum vite terminũ. Ioh.xij. Ambulate dum lucem habetis.

Quarto propter excluſiõis incõmodũ. Mat.xxv. Nouiſſime veniunt ⁊ relique virgines.

Quinto propter vocantem nos dñm. Apoc. vlt. Spiritus ⁊ ſponſa dicunt veni ⁊c.

Sexto propter inſequentem nos multitudinem hoſtium. Threñ.iiij. Velociores fuerunt perſecutores noſtri aquilis celi.

Septimo propter finiendũ laborem noſtrũ. Michee. ij. Surgite ⁊ ite qꝛ non habetis requiem.

Octauo propter Uie diſpendium: qꝛ iter durũ eſt ⁊ aſperum. Mat. vij. Arta eſt anguſta ſemita.

Ps.cxxj. Nono propter bonũ hoſpitium. Pſ̃. Letatus ſum in his que dicta ſunt mihi in domũ dñi ibimus.

D

¶ Notandum ſuper illud. Omnia nuda ⁊ aperta Et dñs Oia fecit. Omnia nouit. Oia regit. Ro.xj. Quõ ex ipſo ⁊c.ſunt omnia ipſi honor ⁊ gloria.

Ergo debemus diligere eum qui fecit oĩa. Cecus em̃ diligeret multũ qui daret ei viſũ. Sic ⁊ nos deũ qui dedit animã ⁊ corpus. Fecit autẽ omnia.

Chriſtus oĩa fecit potẽter: ſapienter et clemẽter.

Potenter: quia de nihilo. Eccle.xviij. Qui viuit in eternum creauit omnia ſimul. Ideo.ij. Mach.vij. Peto fili vt aſpicias ad celum ⁊ ad terrã ⁊ ad oĩa que in eis ſunt: ⁊ intelligas qꝛ de nihilo fecit ea deus. Eccli. j. Unus eſt altiſſimus creator omnipotens.

Sapienter.qꝛ ſine vllo vicio. Ioh j. Oia per ipſum facta ſunt ⁊ ſine ipſo factum eſt nihil.i.peccatum. Ideo

Ps.ciij. Ps. Omnia in ſapientia feciſti ⁊c. Quippe qꝛ oĩa in numero pondere ⁊ menſura diſpoſuiſti. Sap.xj.

Clemẽter: quia ſine vllo merito. Pſ̃. Omnia quecũꝗ voluit dñs fecit: quaſi omnia fecit ſua clementi voluntate. Sap. ix. Dñe miſericordie qui feciſti oĩa verbo tuo. Ideo Mar.vij. Bene oĩa fecit.

Item debemus ei credere qui nouit oĩa. Heſter.xiiij. Dñe qui habes omnẽ ſcientiam. Nouit aũt oĩa.

Eternaliter: quia ex ſe: nõ ex alio. Eccli.xxiij. Dño enim deo anteꝗ̃ creauit omnia ſunt agnita.

Preſentialiter: quia non in ſucceſſione ſed in ſeipſo. Ut hic Non eſt vlla creatura in.⁊c.

Certitudinaliter: qꝛ ſine aliquo dubio. Ioh.xvj. Nunc ſcimus: qꝛ ſcis oĩa tu ſcio qꝛ a deo exiſti ⁊c.

Ps.ciij. Item debemus eum timere: qꝛ regit omnia. Pſ̃. Oĩa a te expectant. Regit autem oĩa.

Perfecte: quia ſine defectione. Eccli.xlij. Omnia duplicia: vnum contra vnũ ⁊ nõ fecit quicꝗ̃ deeſſe.

Benigne: quia ſine ſeueritate. Sap.xj. Miſereris omnium quia omnia potes.

Iuſte: qꝛ ſine inordinatiõe. Sap.xij. Cũ ergo ſis iuſtus: iuſte oĩa diſponis. Ideo Pſ̃. Aperiente te manũ tuam oĩa implebũtur bonitate: auertẽte autẽ te ⁊c.

Habentes ergo pontificem magnuz qui penetrauit celos. Ieſum filium dei: teneamꝰ ſpei noſtre confeſſionem.

¶ Hec eſt quarta pars prime partis principalis huius epiſtole. Oſtendit enim chriſti excellentiam et dignitatem in comparatione prophetarum ⁊ angelorum et Moyſi. Hic oſtendit idem in comparatione legalis ſiue leuitici ſacerdotij. Ubi primo oſtẽdit chriſti in põtificatu ſuo ſufficientiam. Secundo eius ſuper ſacerdotum leuiticum excellentiam. Capl̃o.vij. In prima primo oſtendit chriſti põtificis perfectionem. Secũdo increpat incidenter eorum imperfectionem. Capitulo quinto.ibi. De quo nobis grandis ſermo ⁊ ininterpretabilis ad dicendũ. In prima oſtendit primo perfectionem chriſti pontificis abſolute. Secundo in aliorum pontificum comparatione. Capitulo quinto.ibi. Omnis nanꝗ. In prima oſtendit perfectionem: chriſti pontificis. Primo in poteſtate. Secundo in pietate.ibi. Non enim habemus põtificem. Tertio monet ad eum confidenter accedere.ibi. Adeamus ergo cum fiducia Circa poteſtatem huius pontificis implicat tria. Primo vnum quod habemus. quia pontificem magnum. Secundo aliud quod debemus .ſ. credere in ipſum et ideo teneamus confeſſionem. Tertio aliud quod expectamus.ſ.futurum gaudium.ibi. Spei noſtre. Primũ oſtendit fidei obiectum Secundum actum. Tertium premium. Dicit ergo[Habentes]q. Talis eſt ſermo dei[ergo]nos[habentes põtificem magnuz]qui eſt ſuper omnes põtifices ⁊ cuius ſunt omnes vicarij. Zach. iij. Et oſtendit mihi dominus Ieſum ſacerdotem magnum ſtantem coram angelo domini ⁊ ſathan ſtabat a dextris eius vt aduerſaretur ei ⁊c. Eccli.l. Ecce ſacerdos magnus ⁊c.[qui penetrauit]id eſt: penitus intrauit[celos]omnes: prius impenetrabiles .ſ. celum aereum/ethereum/igneum/olympiũ/ſtellatum/criſtallinum/ ⁊ empyreum. A ſummo enim celo egreſſio eius et occurſus ⁊c. Pſ̃. Et dicit hoc ad differentiã põtificis legalis qui tantum poterat intrare vſꝗ in ſanctaſanctorum: ſed iſte intrauit in celos celorum. Heb. ix. Non enim in manufacta ſancta Ieſus introiuit exemplaria verorum: ſed in ipſum celum ⁊c. Pontificem dico.ſ.[ieſum filium dei].i.qui eſt ſaluator ⁊ filius dei. Ergo chriſtus eſt In dignitate maior. In ſede altior. In natura ſummus. Habentes inquam talem pontificem[teneamus confeſſionem].ſ.fidei .i. cum fide cordis confeſſionem oris Corde enim creditur ad iuſtitiã ore autem confeſſio fit ad ſalutem. Rom.x. Confeſſionem dico[ſpei noſtre].i.que eſt cauſa ſpei noſtre.i. future beatitudinis que eſt ſperata a nobis. Ps.xviij.

Non enim habemus pontificẽ qui non poſſit compati infirmitatibus noſtris.

¶ Hic oſtendit põtificis perfectionem in pietate. Ad quod oſtendendum implicat tria. Primo: veram miſericordiam. Secundo: aſſumptam miſeriam.ibi. Tentatum per omnia. Tertio: ſeruatam innocentiã.ibi. Abſꝗ peccato. Dicit ergo[Non enim].q. Et vere tenere debemus. Ipſe enim pontifex paratus eſt iuuare nos [non enim habemus põtificem qui non poſſit] quaſi nõ nouerit[cõpati infirmitatibus noſtris].i.cõdeſcendere vt medicus fragilitatibus noſtris. Experientia em̃ nouit vt homo: ſed ſimplici noticia tantũ vt deus. Eccle.xxxiiij. Qui non eſt expertus qualis ſcit?

Tentatum autem per omnia pro ſimilitudine abſque peccato.

¶ Hic tangit aſſumptam paſſibilitatem d. [Tentatũ autem]a diabolo. Mat.iiij. ⁊ hominibus. Luc.iiij.[per oĩa]genera tentationum. Tẽtatus enim fuit ad ſumendum experimentum. De ſua potentia. De ſua ſapientia. De ſua miſericordia ⁊ de ſua iuſtitia. Tentatum inquã[pro ſimilitudine].i.quia ſimilis erat hominibus. Habitu enim inuẽtus eſt vt hõ. Phil.ij. Uel tentatũ[pro ſimi-

tudine.i. vt exemplum daret vincendi tentationes. Ipſum dico licet tentatum exiſtentem [abſq; peccato].i. Pet.ij. Qui peccatum non fecit ⁊c. Vtrunq; enim oportebat. Et q; paſſibilis eſſet cum hominibus carnis ſimilitudine. Et q; iuſtus cum deo gratie perfectiõe: vt eſſet ſimul in vnum diues ⁊ pauper. Et poſſet manum ponere in ambobus. Iob.ix.

Adeamus ergo cum fiducia ad thronũ gratie eius vt miſericordiã conſequamur: et gratiã inueniamus in auxilio oportuno.

¶ Hic monet ad deum confidenter accedere. Ubi Primo ponit monitionem. Secundo monitionis vtilitatẽ. ibi. Ut miſericordiam. Dicit igitur [Adeamus ergo] quaſi.ſ. habemus talem pontificem potentem compati [adeamus] id eſt: intentione ⁊ opere accedamus [cũ fiducia ad thronum gratie].i. ad ipſuʒ xp̃m in quo regnat gratia: quia plenum gratia. Ioh.i. Non ad tribunal iudicij in quo ſedebit in futuro. De quo Dañ.vij. Thronus eius flamme ignis. Adeamus inquam et hoc [vt conſequamur] per eum [miſericordiam].i. remiſſionem peccatorum precedentium [et inueniamus gratiam] perſeuerandi in bono. Ubi enim inuenitur gratia niſi in throno ſuo.ſ. xp̃o: de cuius plenitudine nos omnes accepimus gratiam pro gratia. Ioh.i. Conſequamur inq̃ [in auxilio oportuno].i. in p̃ſenti vita. Poſt hanc enim vitam non erit auxilium oportunũ. Mat.xxv. Amen dico vobis: neſcio vos: dictũ eſt virginib⁹ que nimis tardauerunt. Sed ecce nunc tempus acceptabile ⁊c.ij.Cor.vj.

Hic queritur ſuper illud. Feſtinemus ingredi. Glo. Per fidem ⁊ bona opera. Contra. Fides ⁊ bona opera non ſufficiunt ſine charitate et gratia. Rñſ. Loquitur de fide formata: nõ informi. et de bono ſimpliciter: non in genere tantum: hec autem non ſunt ſine charitate ⁊ gratia. Item ſuper illud. Diuiſionem anime ac ſpiritus. Contra. Sm Aug. Anima eſt ſpirit⁹ in homine. Rñ. Prout nominant ſubſtantiam idem ſunt re: ſed differunt ratione: quia dicitur anima vt corpori viuibilis: ſpiritus vero vt a corpore ſeparabilis. Prout autem nominant potentiam differunt in re. Item ſuper illud. Compagum ⁊ medullarum Glo Quomodo ſuperior differentia ſenſualitatis conuenit cũ differentijs rationis que ſunt tres. Contra. Senſualitas in vno homine vna eſt. Item Ratio: potentia vna eſt Item ſenſualitas cõtrariatur rationi: ſm illud Gal.v. Caro concupiſcit aduerſus ſpiritum. Rñ. Ad primum Licet ſenſualitas ſit vna in vno homine: tamẽ illa cõſideratur dupliciter. Uel prout eſt cõmunis nobis cũ brutis. Uel in ordine ad rationem: ⁊ hec appellatur hic ſuperior differentia ſenſualitatis. Ad.ii. Rñ. Licet ratio eſſentialiter ſit vna: tamẽ habet differẽtias ſm materiam eius differentem. Nã ſuprema eius differentia negociatur circa ſuperiora ſ. diuina. Media vero circa equalia vt celeſtia.ſ. angelos. Infima circa inferiora: vt terrena. In hoc autem gradu contingunt ſe ratio ⁊ ſenſualitas: q2 ſenſualitas conſiderat hec terrena ſm ſe: ratio in ordine ad aliud Ad.iii. Rñ. Senſualitas duo importat.ſ. Naturã: ⁊ quo ad hoc rationali quandoq; conuenit: et Uitiũ: ⁊ ſm hoc rationi repugnat et trahit ad aliud. Itẽ ſuper illud. Qui non poſſit compati. Contra. Impaſſibilitas eſt p̃prietas glorie. Rñ.

Cõpaſſio duo importat. Compaſſio duo importat.ſ. piũ affectum ſubueniendi: ⁊ quandam anxietatem annexam: primuʒ eſt in beatis: ſecundum non. Item ſuper illud. Tentatum per omnia. Gloſ. genera tentationum. Contra. Non fuit in eo tentatio carnis. Reſponſio Gloſ loquitur de tentationibus exterioribus ſolum: quia Tentauerunt ad experiendam eius.

E Potentiam. Mat.xvj. Acceſſerunt tentantes ⁊ adorauerunt q; ſignum oſtenderet de celo.

Sapientiam. Matth.xix. Acceſſerunt phariſei tentãtes. Si licet homini dimittere vxorem ⁊c. Experiebantur enim ſi ⁊c.

Iuſtitiam. Matthei quarto. Ductus eſt Ieſus in deſertum a ſpiritu ⁊c.

Clementiam. Sap.ij. Tentemus que futura ſunt illi Et poſt: vt ſciamus reuerentiam eius ⁊ probemus patientiam illius. Item ſuper illud. Pro ſimilitudine abſq; peccato. Glo. Impoſſibile eſt ſcire afflictorum afflictionem hominis qui expertus non fuit. Contra. Medicus ſcit per artem afflictionem febricitantis. Rñſ. Gloſ. loquitur de ſcientia experimentali: non ſimplici. Uel impoſſibile eſt ſcire ita plene.

Capitulum quintum.

Omnis nanque põtifex ex hominibus aſſumptus: pro hominibus conſtituitur in his q̃ ſunt ad deũ vt offerat dona ⁊ ſacrificia p̃ pctis.

¶ Superius oſtendit perfectionẽ chriſti põtificis in ſe ⁊ abſolute. Hic oſtẽdit eius perfectionem in cõparatione aliorum põtificum: ⁊ hoc tripliciter. Primo: ex modo inſtitutiõis. Secundo: ex authoritate inſtituentis. ibi. Nec quiſquam ſumit ſibi honorem. Tertio: ex effectu executionis. ibi. Qui in diebus carnis. In prima Primo tangit ea in quibus conuenit cũ ceteris xp̃i inſtitutio. Secundo ea in quib⁹ differt. ibi. Qui condolere. In prima tangit duo in quibus cõuenit cum ceteris. Primum eſt q̃tum ad populum. Secundũ q̃tum ad deum. ibi. In his que ad. Dicit ergo [Omnis] q. Per ipſum poterimus miſericordiam ⁊ gratiã inuenire. Oĩs nãq; põtifex: ad impetrãdum gratiã hoĩbus conſtituitur ſed xp̃s eſt põtifex noſter: ergo ad hoc inſtitutus: ⁊ ita per ip̃m poterim⁹ miſericordiã ⁊ gratiã inuenire. Et hoc eſt q; dicit [Oĩs nanq; pontifex] Glo. ſm legẽ [ex hoĩbus].i. de numero hominũ [aſſumptus] nõ intruſus Exo.xxviij. Applica ad me Aaron fratrẽ tuum: ⁊ filios eius de medio filiorum iſrael: vt ſacerdotio fungãtur mihi [pro hominibus] ſaluandis primo ⁊ principaliter. Nõ pro bob⁹ vel temporalibus.i. Cor.ix. Nunquid de bobus cura eſt deo [conſtituitur] vt per eum a deo impetrent miſericordiã. Debet enim eſſe mediator dei ⁊ hoĩm. Deut.v. Ego ſequeſter ⁊ medius fui inter deum ⁊ vos. Ecce ergo electionis materia: quia perſona diſcreta. ibi. Ex hominib⁹. Forma: quia aſſumptus nõ intruſus. Finis quia pro hominibus. Efficiens: quia conſtituitur. Conſtituitur inq̃ [in his].ſ. [que ſunt ad deum] pertinentia ſiue ducentia.ſ. in precibus ⁊ ſacrificijs offerendis. Non in his que ſunt ad mundum: quia Nemo militans deo ⁊c. Exo.xviij. Eſto tu populo in his que pertinent ad deum. In his dico que ſunt ſcʒ [vt offerat] deo [dona] id eſt: primitias: et huiuſmodi de fructibus [et ſacrificia] de animalibus: et hoc [pro peccatis] dimittendis. Leui.iiij. Rogabit pro eo ſacerdos et dimittetur ei. Exod.xxviij. Portabit Aaron iniquitates que obtulerunt et ſacrificauerunt filij iſrael in cunctis muneribus ⁊ donarijs ſuis.

Qui condolere poſſit his qui ignorant et errant: quoniam et ipſe circundatus eſt infirmitate: et propterea debet quemadmodum p̃ populo: ita etiam et pro ſemetipſo offerre pro peccatis.

¶ Hic ponit ea in quibus xp̃s differt a ceteris. Et ponit duo. Primũ eſt infirmitas peccati. Scḋm eſt neceſſitas pro ſe orandi. ibi. Et propterea debet. Dicit ergo [Qui].ſ. pontifex quicũq; [condolere] compatiẽdo [poſſit his qui ignorãt].i. ignoranter peccãt [⁊ errãt].i. ſcienter peccãt. Roñ.xij. Flere cũ flẽtibus. Iudic.x. Aliorũ deorum idola proiecerũt ⁊ ſeruiebãt dño deo qui doluit ſuper miſerijs eorum. Hiere.ix. Quis dabit capiti meo aquam ⁊ oculis meis fontẽ lachrymarum ⁊

plorabo die ac nocte interfectos filie populi mei. Et merito condolere debet [quoniam et ipſe] ſicut eius ſubditi [circundatus eſt] vndiq3 [infirmitate] peccati. Peccatum enim vndique hominem circundat. Quia a planta pedis vſque ad verticem capitis non eſt in eo ſanitas. Eſa. primo. Et quia ita circundatus eſt peccato: ideo debet et peccatoribus condolere. Eccleſia. xxxi. Intellige que ſunt proximi tui ex teipſo. Et Gala. ſexto. Vos qui ſpirituales eſtis inſtruite huiuſmodi in ſpiritu lenitatis: conſiderans teipſum ne et tu tēteris. Chriſtus autem non ſic fuit circundatus infirmitate peccati: vnde plus poteſt iuuare quam alij: [et ꝓpterea] quia ſcilicet infirmus eſt ſicut alij [debet quēadmodum] id eſt: qua neceſſitate et [pro populo] ſibi ſubdito [ita]. i. eadem neceſſitate [etiam et pro ſemet ipſo offerre pro peccatis] ſuis dimittendis ſicut et pro peccatis populi. Eccli. xxxi. Intellige que ſunt proximi tui ex teipſo. Leuit. ix. Accede ad altare et immola pro peccato tuo et offer holocauſtum et deprecare ꝓ te et pro populo. Non ſic autem xp̄s habuit neceſſe offerre pro ſe: quia peccatum non fecit. Eſa. liij. Sed obtulit pro membris ſuis. Joh. xvij. Ego pro eis ſanctifico meipſum.

A ¶ Notandum Qꝫ Pōtifex et prelatus debet aſſumi. Ex hominibus: vt diſcretus et māſuetus. Joh. i. Fuit homo miſſus a deo.

Non ex rebus inſenſibilibus. Ut ſit immobilis et acidioſus. Sicut ille de quo zacha. primo. O paſtor et idolum dereliquens gregem. Sed ex hominibus. Ut ſit mobilis et laborioſus. Homo enim naſcitur ad laborem. Job quinto. Et Pſalm. Exibit homo ad opus ſuum etc.

ps. cxlij. Non ex reptilibus. Ut ſit cupidus et auarus. Cui dicatur illud. Gen. tertio. Pectore et ventre repes. Sed ex hominibus: vt ſit miſericors et largus erectus ad deum et proximum. Fecit enim deus hominem rectum. Eccleſ. vij. Ideo Eccli. xviij. Miſeratio hominis circa proximum Miſericordia dei ſuper omnem charitatem Qui miſericordiam / habet / docet / et erudit / quaſi paſtor gregem ſuum.

Non ex iumentis. Ut ſit luxurioſus. De quibus Hieremi. quinto. Equi emiſſarij in feminas facti. Sed ex hominibus vt ſit mundus et caſtus. Sicut iſte qui dicit. i. Corinth. vii. Volo autem omnes homines eſſe ſicut meipſum. Sed heu Homo cum in honore eſſet

ps. lxxxiiij. non intellexit Ps.

Non ex feris. Ut ſit crudelis et iracundus. Sicut ille De quo Ezech. xix. Tulit vnum de leunculis etc. Sed ex hominibus vt ſit manſuetus et benignus. Homo enim eſt animal manſuetum natura. Sicut illi homines prediti virtute pacificantes in domibus ſuis. Eccli. xliiij. Ideo Eccli. xxviij. Homo homini ſeruat irā: et a deo querit in hoīem ſimilem ſibi etc.

Non ex piſcibus. Ut ſit guloſus qui ſemper habet cibū ad os. Sicut ſacerdotes Bel qui intrabant et deuorabant omnia. Dan. xiiij. Sed ex hominibus vt ſit abſtinens et ſobrius. Homo enim inter animātia tanti corporis habet minus os. Eccli. xxxi. Equa vita hoīs vinum in ſobrietate potatum. Et ante vtere quaſi homo frugi his que tibi apponuntur.

Non ex volatilibus. Ut ſit ſuperbus. Job. xxxix. Nunquid ad preceptum tuū eleuabitur aquila et in arduis ponet nidum ſuum. Sed ex hominibus vt ſit humilis et focius. Homo enim ſimili ſibi ſociabitur. Eccli. xiij et. x. Non eſt creata hoībus ſuperbia etc.

Non ex demonibus. Ut ſit inuidus qualis ille Joh. vj Unus ex vobis diabolus eſt. Sed ex hoībus vt ſit amicabilis et beniuolus. Sicut ille de quo Neemie. ij. Contriſtati ſunt qꝫ veniſſet homo qui quereret proſperitatem filiorum iſrael. Mat. xij. Bonus homo de bono theſauro etc.

Non ex angelis vt ſit tentationum expers Sed ex hominibus vt ſciat ꝯpati. Supra. iiij. Nō habem9 pōtificē qui non poſſit compati infirmitatibus noſtris: hō enim indigens miſericors eſt. Proue. xix. Sicut ille de quo Pilatus. Joh. xix. Ecce homo.

Nec quiſquā ſibi ſumit honorem: ſed qui vocatur a deo tanquam Aaron.

¶ Hic oſtendit chriſti pontificis perfectionē ex authoritate inſtituentis. vbi oſtendit Primo qꝫ oīs pontifex legitimus inſtituitur a deo. Secundo qꝫ ſic conſtitutus eſt chriſtus a patre ſuo. ibi. Sic et chriſtus. Tertio probat hoc prophete teſtimonio. ibi. Quēadmodum et in alio loco dicit. Dicit ergo [Nec quiſq̄] q. Ita debꝫ pōtifex pro ſe et pro populo offerre: et poteſt quidē ꝓdeſſe quoniā a deo conſtitutus eſt [nec eni quiſq̄ ſibi ſumit honorē] pontificatus. Nota Nemo ſibi aſſumat honorem et quare. B Unde Eccli. vij. Noli querere ab hoīe ducatū neq3 a rege cathedrā honoris. et. xlv. Eccli. Excelſū fecit Aaron fratrē ſuū. Eccli. xx. Qui poteſtatē ſibi aſſumit iniuſte: odiet. Oſee. viij. Ipſi regnauerūt ſed non ex me. Et Amos. vj. Nunquid in fortitudine noſtra aſſumpſimus nobis cornua [ſed] ille ſup̄. recte habet [qui vocatur a deo]. ſ. qui eligitur recte. Qui enim recte eligitur: a deo vocat. et hoc [tanq̄ Aaron] qui. ſ. diuino nutu electus eſt virga eius florēte. Num. xvij. Et etiam mandato dei conſecratus eſt. Exo. xxviij. et Leui. xviij. Et incendio emulorum electus eſt et monſtratus placere deo. Num. xxij. In his verbis percutit cupidos: qui non vocantur ſed ingerunt ſe ſecundum Gloſam. C

¶ Notandū qꝫ Aaron quadruplici ſigno vocatus eſt: oſtenſo in virga. Nu. xvij. Nam virga germinauit: floruit: frondruit et amygdala protulit. Et hec quatuor ſigna debent eſſe ſpūaliter in bono Prelato.

Per virgam enim intelligitur delinquentiū correctio. Eſa. xj. Egredietur virga de radice Jeſſe. etc.

Per flores honeſta conuerſatio. Eccli. xxiiij. Flores mei fructus honoris et honeſtatis.

Per folia: verbi dei predicatio. Ps. Et folium eius nō defluet. et omnia etc. ps. i.

Per amygdala infirmorum compaſſio. i. Theſ. quīto. Suſcipite īfirmos. Eccle. vij. Nō pigeat te viſitare infirmum. ij. Corinth. xj. Quis infirmatur et ego non infirmor.

Sic et xp̄s non ſemetipſum clarificauit: vt pontifex fieret: ſed qui locutus eſt ad eum. Filius meus es tu: ego hodie genui te.

¶ Hic oſtendit a quo conſtitutus eſt pontifex chriſtus Ubi implicat chriſti inſtituti humilitatem. Secundo inſtituētis authoritatem. ibi. Sed qui locutus eſt ad. Dicit ergo [Sic] q. Nemo aſſumit ſibi honorem [ſic et chriſtus non ſemetipſum clarificauit] per ſua miracula ſicut ipſemet ait. Joh. viij. Gloriam meam non quero. Imo potius ſemetipſum exinaniuit. Phil. ij. Non clarificauit inq̄ ita [vt pontifex fieret] aſſumendo: ſcꝫ ſibi honorem pontificatus [ſed qui locutus eſt ad eum] pater: dicens in Ps. quod ei dicturus erat in baptiſmo. Lu. iij. Et in tranſfiguratione. Mat. xvij. hoc. ſ. quod ſequitur [filius meus] naturalis non adoptiu9 [es tu] ſingulariter et nō alius [ego hodie]. i. in eternitate [genui te] Ille inq̄ qui ſic locutus eſt ad eū clarificauit eum. Johā. xij. Clarifica me pater claritate quam habui apud te priuſ q̄ mundus fieret.

Quemadmodum et in alio loco dicit. Tu es ſacerdos in eternum ſecūdum ordinem Melchiſedech.

¶ Hic probat qꝺ dixit prophete teſtimonio dicēs [quēadmodū] q̄ ſic deus pater locutus eſt de chriſti natiuitate [quemadmodum et in alio loco] In ps. ſ. [dicit] de eius pōtificatu. Dicit inq̄ hoc qꝺ ſequitur [tu] tā dign9 et excellens [es ſacerdos]. i. ſicut ſacer dux. Gloſ. docens: orans et offerens: et hoc [in eternū] nō ad tēpus. ſicut Aaron. Sacerdos inq̄ [ſm ordinem Melchiſedech]. i. ſm dignitatem et ritum ordinis ſacerdotalis Melchiſedech: cuius principium et finem tacet ſcriptura: vt hr̄. infra. vij. De iſto Melchiſedech et eius ſacerdotio habetur Gen. xiiij.

Hic queritur ſuper illud. Omnis nanq; pontifex. Glo. Vult oſtendere apoſtolus q multo melius eſt teſtamentum nouum q vetus. Cont. Eze. i. Rota erat in rota. i. teſtamentu in teſtamento. Secundum Glo. Rn. Quamuis vtrum teſtamentum eſſet in alio tamen modus quo vetus eſt in nouo. ſ. per impletionem melior eſt modo quo nouum in veteri. ſ. per figurationem. Item ibidem gloſ. Non ſic ſpiritualia inſtruunt infirmos: vt corporalia. Contra. Corporalia infirmos decipiunt et alliciunt. Rn. Corporalia poſſunt dupliciter conſiderari. Vel in ſe abſolute. Sic obſunt infirmis. Vel in comparatione ad ſpiritualia quorum ſigna ſunt ſic eis proſunt. Item ſuper illud. Et ſacrificia. Gloſ. Pro peccatis dimittendis: ergo legalia iuſtificabant. Contra. Gal. ij. Ex operibus legis nō iuſtificabitur omnis caro. Rn. Opus operans iuſtificabat: opus operatum non. Item ſuper illud. Ignorant et errant. Glo. i. ſcienter peccant. Contra. Vbi error ibi ignorantia. Rn. Scienter peccant quo ad factum: ſed ignorant peccati circunſtantiam aliquam vt peccati quantitatem. Item ſuper illud. Qui vocatur a deo. Glo. Qui recte eligitur a deo vocatur. Contra. Multi indigni canonice eliguntur. Rn. Recte intelligite tam a parte eligentium q electi. Item ſuper illud. Tu es ſacerdos in eternū. glo. Non ad tempus. Cont. Sacerdos fuit xp̄s ſm q homo ſed in triduo deſijt eſſe homo ergo et ſacerdos. Reſponſio. Licet deſierit eſſe homo ſimpliciter tamen habebat partes nature humane ſibi vnitas. Unde nō deposuit totaliter ſacerdotiū. Sicut nec naturā humanam. Vel quia modico tempore deſijt: non reputatur. Item ſuper illud. Secundū ordinem Melchiſedech. Gloſ. Qui non tēporalis fuit. Contra. Homo fuit. Rn. Temporalis homo fuit ſm veritatem: ſed non ſm ſcripture deſcriptionem: quia ſcriptura eius ortum et finem non deſcribit: ſed ſubito eum introducit.

Corporalia dupliciter poſſunt conſiderari.

Qui in diebus carnis ſue preces ſupplicationeſque ad eum qui poſſit illum ſaluum facere a morte: cū clamore valido et lachrymis offerens: exauditus eſt pro ſua reuerentia. Et quidem: cum eſſet filius dei didicit ex his que paſſus eſt obedientiam.

¶ Superius oſtendit chriſti pontificis perfectionē. Primo: ex modo inſtitutionis. Secūdo ex authoritate inſtituentis. Hic tertio idem oſtendit ex effectu ſiue vtilitate executionis. vbi tangit Primo orationis eius exauditionē. Secundo: exaudiendi meritū ſiue rationem. ibi. Et quidē cum eſſet filius dei. Tertio: exauditionis fructum ſiue vtilitatē. ibi. Et cōſummatus factus eſt. In prima implicantur quinq; orationē cōmendantia: videlicet orandi opportunitas quia in diebus carnis. Orantis hūilitas quia preces ſupplicatiōeſq;. Exorati poteſtas: quia eum qui poſſit ſaluum facere. Orationis affectuoſitas: quia cū clamore valido. Sequens vtilitas: quia exauditus eſt. Dicit ergo [Qui in dieb⁹] hoc dupliciter legitur. Uno modo ſm q preces et ſupplicationes accipiuntur pprie. Alio mō ſm q accipiūtur cōiter. Primo modo ſic. Ita factus eſt ſacerdos ſm ordinē melchiſedech [qui] xp̄s. ſ. [in diebus carnis ſue]. i. mortalitatis ſue: quia mortē in carne ſuſtinuit. i. Pet. iiij. Chriſto in carne paſſo etc. [offerens p̄ces] cordis [et ſupplicatiōes] corporis. Ad literā enim flexit genua. Mat. xxvj. Procidit in faciem ſuam. et Luc. xxij. Poſitis genibus orabat. Vel [preces] pro bonis adipiſcendis [et ſupplicationes] pro malis amouendis. Offerens inq̄ [ad eum]. ſ. deum patrem [qui poſſet illū] qui preces offerebat [ſaluum facere a morte] ipſum. ſ. xp̄m a morte reſuſcitando: ſicut ipſe rogabat. Iohā. xvij. Pater ſaluifica me ex hac etc. Preces dico: et hoc [cum clamore valido]. i. intentione efficaciſſima. Ut qñ factus in agonia prolixius orabat [et lachrymis] ad literā. Licet enim hoc in euāgelio nō legatur: tamen ex hoc loco habetur q fleuit in paſſione. Offerens inquam ſic [exauditus eſt] quia quod orauit accepit in reſurrectione et aſcēſione. Ioh. xj. Ego ſciebam quia ſemper me audis. Exauditus inquam [pro ſua reuerentia]. i. merito reuerentie: qua deum pre ceteris reuerebatur. Eccle. xxxij. Pro reuerentia accedet tibi bona gratia. Secundo modo legitur ſic [Qui in diebus carnis ſue offerens preces ſupplicationeſq;]. i. bonam vitam ſuam et bonam operationem: quia ſm Glo. q̄cquid egit chriſtus preces ſupplicationeſq; fuerunt pro hominibus. Offerens inq̄ [ad eum qui poſſit eum ſaluum facere a morte] et hoc [cum clamore valido. i. cū ſanguinis effuſione. Sicut ſanguis Abel dicitur clamaſſe. Geñ. iiij. Infra. xij. Acceſſiſtis ad ſanguinis aſperſionem melius loquentē q Abel [et] etiam [cum lachrymis] Offerens inq̄ ſic [exauditus eſt pro ſua reuerentia]. i. pro reuerentia paſſionis ſue eo. ſ. q ex ſola charitate ſine peccato paſſus eſt [Et quidem]. q. Ita exauditus eſt et merito [et quidem]. i. quio [cum] id eſt: quāuis eſſet filius dei] ſm naturam diuinitatis [didicit] per experientiam ſcd̄m naturam humanitatis obedientiam [ex his] id eſt: per ea [que paſſus eſt] Factus eſt enim obediens patri vſq; ad mortē. Vel [didicit]. i. volūtarie ſuſcepit [obedientiā ex his]. i. in his [q̄ paſſus eſt.]

Et conſummatus: factus eſt omnibus obtemperātibus ſibi cauſa ſalutis eterne: appellatus a deo pontifex iuxta ordinē Melchiſedech.

¶ Hic tangit exauditionis fructum ſiue vtilitatem. Ubi circa exauditum ſiue orantem implicat. Tria ſcʒ meritum: quia conſummatus. Cōmodum: quia cauſa ſalutis. Modicum: quia appellatus a deo pontifex. Dicit ergo] Et] ideo [conſummatus]. i. ad perfectionē ductus per obedientiam paſſionis: merito enim obedientie in dextera dei eſt collocatus. Philip. ij. Propter quod et deus exaltauit illum etc. [factus eſt cauſa] ſufficiens [ſalutis eterne] et hoc [omnibus obtemperantibus ſibi]. i. in eum credentibus et et obedientibus: non rebellibus. Sicut medicus ſibi obtemperantibus eſt cauſa ſalutis. Marc. vltimo. Qui crediderit et baptizatus fuerit ſaluus erit: ipſe dico [appellatus a deo] id eſt: realiter oſtenſus [pontifex ſecundum ordinem Melchiſedech] non ſecundum ordinem Aaron.

Et dicitur chriſtus pontifex ſcd̄m ordinem melchiſedech. Tum ratione perſone. Tum ratione officij: quia Melchiſedech fuit Rex et ſacerdos ſic et chriſtus ratione ſacrificij. Obtulit enim panem et vinum et xp̄s ſeipſum obtulit diſcipulis ſub ſpecie panis et vini.

D Chriſtus dictus eſt pontifex ſm ordinem melchiſedech

De quo nobis grandis ſermo et interpretabilis ad dicēdum quoniam imbecilles facti eſtis ad audiendum.

¶ Poſtquam oſtendit chriſti pōtificis perfectionem. Incidenter increpat eorum imperfectionem. Ubi arguit primo imperfectionis malum. Secundo hortatur ad perfectionis bonum. Cap. ſequenti. In prima primo arguit eos de ſenſus imbecillitate. Secundo probat hoc ex indigētia imperfecte doctrine. ibi. Etenim cum deberetis magiſtri. Tertio hanc indigentiam oſtēdit in eis ex paruulorum ſimilitudine. ibi. Et facti eſtis. Dicit ergo [De quo] id eſt: de qua re: ſcilicet quomodo chriſtus ſit pōtifex ſecundum ordinem melchiſedech. non ſecundum Aaron [grandis ſermo]. i. profundus et ſubtilis faciendus eſt ſupple [et ininterpretabilis ad dicendum] id eſt: difficilis ad interpretandum. Vel [ininterpretabilis] id eſt: multa indigens expoſitione et interpretatione [ad dicendū] Ininterpretabilis dico: non quia non poſſim interpretari ſed [quia imbecilles]. i. ſenſu debiles et hebetes [facti eſtis: ad audiendum]. i. ad intelligendum. j. Cor. iij. Ego fratres non potui vobis loqui vt ſpiritualibus: ſed vt carnalibus. Vel ideo grandis eſt ſermo de hac re quia [imbecilles] etc. et ideo indigetis grandi et longo ſermone. Ecce ergo ſermonis Subtilitas ad inueſtigandum: quia grandis.

difficultas ad docēdum: quia ininterpretabilis. Tardi eſtis ad intelligendum: quoniam imbecilles.

Et enim cum deberetis magiſtri eſſe propter tempus: rurſum indigetis vt vos doceamini: que ſunt elementa exordij ſermonum dei

¶ Hic tangit indigentiam doctrine etiam imperfecte. Ubi tangit primo doctrine habende debitum. Scdo debiti defectum. ibi. Rurſum indigetis. Dicit ergo. [Etenim] quaſi. Et vere imbecilles facti eſtis [etenī cum deberetis magiſtri eſſe] aliorum [propter tempus] id eſt: propter temporis opportunitatem: quia primo vobis annunciatum eſt de incarnatione. Ipſe enim dominus ad eos miſſus eſt pricipaliter. Matth. x. Et etiam ad eos primo miſit apoſtolos In viam gentium ne abieritis [rurſum] vt a principio veſtre inſtructionis [indigetis vt vos doceamini] ſicut pueri [que ſunt elemēta exordij ſermonum dei] quemadmodum pueri docentur de elemētis alphabeti: id eſt: que ſunt partes ſymboli: ſcilicet articuli fidei qui ſunt quatuordecim: ſeptem de deitate: et ſeptem de humanitate. Et dicuntur articuli elementa quia ſicut elementa ſunt primordia Et prima principia in eſſe naturali. Sic articuli in eſſe gratuito.

Et facti eſtis quibus lacte opus ſit: non ſolido cibo. Omis enī qui lactis eſt particeps: expers eſt ſermonis iuſtitie. Paruulus enī eſt. Perfectorū autē eſt ſolidus cibus: eorum qui pro ipſa conſuetudine exercitatos habent ſenſus ad diſcretionē boni ac mali.

¶ Hic oſtendit indigentiam ineſſe eis imperfecte doctrine ex paruulorum ſimilitudine. vbi Primo oſtendit q indigent facili doctrina. Secundo: reddit rationem: quia nō poſſunt capere maiora. ibi. Omnis enim qui lactis eſt particeps. Tertio oſtendit q perfectorū ſunt alia documenta. ibi. Perfectorum autem eſt ſolidus. Dicit ergo [Et facti] q. Ita indigetis vt doceamini [et] ad hoc redacti eſtis q [facti eſtis] tales. ſcz [quibus lacte]. i. facili ſermone [opus ſit] ad ſimilitudinem paruulorum. j. Cor. iij. Tanq̄ paruulis in xpo lac potum dedi vobis: non eſcam [nō ſolido cibo]. i. forti et ſolida doctrina que non decet niſi a lacte ſeparatos. Eſa. xxviij. Quem docebit ſcientiam et quem intelligere faciet auditum? Ablactatos a lacte auulſos ab vberibus [Omnis enim] q. Ideo non eſt vobis opus ſolido cibo [oīs enim qui lactis eſt particeps]. i. cuius pars eſt lac. i. doctrina facilis [expers eſt ſermonis iuſtitie]. i. ſermonis qui iuſtis et perfectis conuenit [paruulus enim] ſcilicet fide et intellectu [eſt] ſupple: talis. j. Cor. xiiij. Nolite pueri effici ſenſibus [Perfectorum autem] q. Talis eſt cibus paruulorum. ſ. lac facilis doctrine [autem] ſed: perfectorum ſenſu et opere [eſt ſolidus cibus] id eſt: perfecta et ſolida doctrina. j. Cor. ij. Sapientiam loquimur inter perfectos. Perfectorum. dico: ſcz eorum [qui pro ipſa conſuetudine] ſtudij et lectionis ſcripturarum [exercitatos] non tantum naturaliter acutos [habent ſenſus]. i. intellectus. Sic accipitur. Luc. vltimo. Tunc aperuit illis ſenſum vt intelligerent ſcripturas. Exercitatos inquam [ad diſcretionem] id eſt ad diſtinctionem cognitiōis [boni ac mali] id eſt: bonorum inter ſe diuerſorum graduum in alterutro quod fit per prudentiam: quia Prudentia eſt vt dicit Tull. rerum bonarum et malarum et vtrarūq diſcretio. Felix predicator cuius Uita pfecta. Doctrina ſolida. Exercitatio multa. Diſcretio fructuoſa.

E

Chriſtus qualiter dicitur factus cauſa ſalutis.

¶ Nota hic ſuper illud. Factus eſt cauſa ſalutis Qr Chriſtus factus eſt cauſa ſalutis.

Primo: precium ſoluendo. Eccli. xxix. Gratiam fideiuſſoris ne obliuiſcaris et c.

Secundo: ſacramenta inſtituendo. Joh. xix. De latere eius exiuit ſanguis et aqua.

Tertio: apud patrem intercedendo. j. Joh. ij. Aduocatum habemus apud patrem.

F

Lac liquorem/ candorē/ et ſaporē habet.

¶ Notandum q lac habet Liquorem / Candorem / Saporem.

In liquore videmus Simplicitatem / Fluiditatem / Conuertibilitatem: ſm hoc diſtinguitur triplex lac. ſ.

Primo: fidei ſimplicis. j. Pet. ij. Quaſi mō geniti infantes et c. Lac concupiſcite vt in eo et c.

Secundo: eruditionis facilis. vt hic: Et. j. Corint. tertio. Tanquam paruulis in chriſto lac potum dedi vobis et c.

Tertio: tēporalis pſperitatis. Eſa. lx. Suges lac et c.

In candore videmus Nitorem / Diſgregationem / Letificationem: ſm hoc eſt lac.

Primo: honeſte conuerſationis. Thren. iiij. Candidiores nazarei eius et c.

Secundo: aperte predicationis. Cant. iiij. Mel et lac ſub lingua tua.

Tertio: diuine conſolationis. Oſee. ij. Lactabo eam que fuit ſine miſericordia.

Item In ſapore videmus Caliditatem Dulcedinem Refectionem: ſm hoc eſt lac.

Primo: miſericordie et pietatis ad proximum. Eſa. lv. Emite abſq cōmutatione vinum et lac. Et in vino iuſtitia: in lacte intelligitur miſericordia.

Secundo: interne dulcedinis ad ſeipſum. Joelis tertio. In die illa ſtillabunt montes dulcedinem et colles et cetera.

Tertio: eterne refectionis ad deū. Exo. iij. Ut inducerē eos in terrā latā et ſpacioſam q̄ fluit lacte et melle.

Hic queritur ſuper illud. Qui poſſet eū ſaluum facere. Glo. Totum fecit pro nobis: non pro ſe. Contra. Calicem a ſe tranſire orauit. Mat. xxvj. Rn̄. Non pro ſe ſolum hoc fecit: ſed etiam pro nobis: vt ſe verum hominem oſtenderet et nobis timentibus in caſu conſimili conſolationem daret. Item ibidem dicit Glo. Non timore mortis neceſſario: ſed cauſa ſalutis noſtre orauit: ergo non neceſſario timuit. Cont. Defectus noſtros aſſumpſit: ergo neceſſitatē timendi ſicut et moriendi. Rn̄. Neceſſitas timēdi erat in natura: ſed libertas in perſona que poterat timorem illum impedire ſi vellet. Item ſuper illud. In omnibus exauditus eſt. Glo. Ois chriſti actio fidelium eſt inſtructio. Cōtra. Miraculoſa chriſti actio non eſt noſtra inſtructio: quia hanc non poſſumus imitari. Rn̄. Omnis chriſti actio noſtra eſt inſtructio. Uel ad credendum. Uel ad operandum. Et hoc. Uel quo ad ſubſtantiā facti. Uel quo ad aliquā eius circunſtantiā. Itē ſuper illud. Factus eſt oībus obtēperantibus ſibi cauſa ſalutis. Glo. Tantum valet paſſio chriſti q omnibus ſufficit ad ſalutem. Contra. Ergo non requirit meritum hoīs: ſed ſuperfluit. Rn̄. Paſſio ſufficit vt cauſa vniuerſalis. Sed requiritur in quolibet diſpoſitio ſufficiēs: vt cauſa particularis. Sicut ad germinationē requiritur virtus ſolis et virtus ſeminis. Itē ſuper illud. Ininterpretabilis ad dicendum. Glo. Hoc non ideo dico quin poſſim interpretari. Contra. Joh. j. Non ſum dignus ſoluere corrigiā calciamenti. i. explicare myſteriū incarnationis. Ait Joh. bap. quo nullus maior. Rn̄. Factum explicari poteſt ſed nō modus. Item ſuper illud. Rurſus indigetis. Glo. Ut a principio cathezizationis veſtre. Cont. Fideles erant: ergo articulos nouerāt. Rn̄. Non indigebant doceri ad credendum ſed intelligendum. Itē ſuper illud. Ois qui lactis eſt pticeps: expers eſt ſermonis iuſtitie. Cōtra. Non bene monet Petrus. j. Pet. ij. Lac concupiſcite. Rn̄. Lac ibi ſignificat fidei puritatem et ſimplicitatem: hic doctrine ruditatem et imperfectionem. Item ſuper illud Ad diſcretionem boni et mali. Glo. Hic oſtendit quid ſit ſolidus cibus. ſ. ſeparare bonum a malo quod eſt perfectorū. Contra. Hec ſeparatio neceſſaria eſt ad ſalutem: ergo eſt omnium. Rn̄. Bonum et malum dupliciter poteſt accipi. Aut in his que ſunt de neceſſitate ſalutis. Aut in his que de perfectione. Primo modo bonorum ſeparatio pertinet ad oēs. Secundo modo ad perfectos.

Omnis xpi actio eſt noſtra inſtructio: quomodo hoc intelligitur.

Capitulum vj.

Quapropter intermittētes inchoationis xp̄i ſermonē ad perfectionem feramur.

¶ Poſita increpatiōe imperfectionis eorum. Hic ponitur eorum ad perfectionem exhortatio. Primo: de ſpe profectus eos animādo. Secundo timore defectus eos terrendo. ibi. Impoſſibile eſt enim eos. Tertio: bona preterita laudādo. ibi. Cōfidimus autem de vobis. Quarto: dei promiſſa rememorando. ibi. Abrahe namq̧ dicte ſunt. In prima Primo ſuadet tendere ad perfectionem. Secundo oſtendit modum et ordinem. ibi. Non rurſum iaciētes. Tertio dat proficiendi ſpem. ibi. Et hoc faciemus. Dicit ergo [Quapropter] q. Ita perfectorum eſt ſolidus cibus [quapropter] q2 ita eſt nos [intermittentes] amodo [ſermonē inchoationis xp̄i]. i. ſermonem per quem xp̄s inchoat eſſe in nobis. Ut eſt ſmo Symboli et Orationis dn̄ice qua ībuuntur catezizandi. j. Cor. xiiij. Oia autē honeſte et ſm ordinē fiant rc. [ad perfectionem feramur] ſm operationē et intelligentiā nos. ſ. docendo: vos audiendo. Cōnumerat autē ſe apoſtolꝰ eis blandiēdo. j. Cor. xiij. Cū eſſem paruulꝰ loquebar rc. Et dicit feramur: quia per nos ire non poſſumus: ſed deus portat nos tanq̄ paruulos. Deut. xxxij. Expandit alas ſuas et aſſumpſit eos: atq̧ rc.

Non rurſum iacientes fundamentum penitentie ab operibus mortuis et fidei ad deum: baptiſmatum doctrine: impoſitionis quoque manuum: ac reſurrectiōis mortuorum et iudicij eterni. Et hoc faciemus: ſi quidem permiſerit deus.

¶ Hic tangit modum et ordinem proficiendi. Ubi tangit ſex que dicuntur fundamēta edificij ſpiritualis: q2 pertinent ad initia neophicorum. Primum eſt de peccatis penitere. Secundum in deū credere. ibi. Sed fidei ad deum. Tertium baptiſmum ſuſcipere. ibi. Baptiſmatum doctrine. Quartū confirmatiōnē obtinere. ibi. Impoſitionis quoq̧ manuū. Quintū eſt reſurrectionem ſperare. ibi. Ac reſurrectionis mortuorum. Sextum iudiciū timere. ibi. Judicij eterni. Primū generat in aīa vitam. Secundū: veritatem. Tertiū: puritatem. Quartū: ſecuritatē. Quintū: amorem: Sextū: timorem. Dicit ergo. [Non rurſum.] Hoc dupliciter legitur. Uno modo ſm q̧ hoc participiū iaciētes cadit extra negatiōnē. Alio modo ſm q̧ cadit ſub negatiōe. Primo modo ſic. Feramus inq̄ ad perfectionē: nos dico [Iaciētes fundamentū penitentie] .i. iacientes penitentiā quaſi lapidē in fundamēto edificij ſpūalis Ipſa enī eſt primū fundamētū adultis: vn̄ ab ipſa inchoauit Johānes et etiā dn̄s predicationē ſuam. Mat. iiij. Agite penitentiā rc. Act. ij. Penitentiā agite et baptizetur rc. Penitentiā dico que eſt [ab opibus] .i. de operibus [mortuis] Et hoc dupliciter. Vel [de operibꝰ mortuis] .i. de peccatis que dicunt opera mortua: q2 aīam interficiunt. Eze. xviij. Aīa que peccauerit ipſa morieē. Vel [de operibus mortuis] .i. de bonis p peccatū ſequens mortificatis. Vn̄ Leui. xj. habeē: q̧ lege prohibebanē tangere mortuū. Tāgit enim mortuū qui facit peccatū [et] iaciētes etiā fundamētū [fidei] que fides eſt [ad deū] Fides enī fundamentū eſt. Accedentē enim oportet credere: q2 eſt: et quia remunerator eſt. Infra. xj. Et iacientes etiā fundamentū [doctrine baptiſmatū] Et dicit baptiſmatum in plurali. Quia triplex eſt baptiſmus ſcilicet.

B Baptiſmus eſt triplex. Fluminis in aqua. Matth. vj. Uenit ieſus a galilea in iordanem ad Johannem vt baptizaretur ab eo. Flaminis in penitentia. Dan. tertio. Angelus domini deſcendit cum Azaria et ſocijs eius in fornacē et excuſſit flāmam ignis de fornace: fecit medium fornacis quaſi ventum roris flantem. Sanguinis in martyrio. Apocal. j. Lauit nos a peccatis noſtris in ſanguine ſuo. Et ibidem Lauerunt rc.

Iacientes [quoq̧] fundamentū [impoſitionis manuū] id eſt: ſacramenti confirmationis. In quo datur ſpiritusſanctus per manuum impoſitionem. Act. viij. Imponebant manus ſuper illos: et accipiebant ſpiritusſanctum [ac] iacientes etiam fundamentum [reſurrectionis mortuorum] .i. ſpem que eſt de reſurrectione mortuorum ſine qua nullus bonam vitam ageret. Quia ſi in hac vita tantum in chriſto ſperantes eſſemus: miſerabiliores eſſemus olbus hominibus. j. Cor. xv. [et] iacientes etiam fundamētum [iudicij eterni] id eſt: vltimi iudicij vt ipſuz timeamus et per hoc a malo declinemus. Et dicitur iudicium illud eternū quia quicq̄d ibi ſtatuetur in eternum durabit. Matth. xxv. Quod iudicium qui non credit non habet fundamentum. Iacientes inq̄: et hoc [non rurſum] id eſt: non ita negligēter ſicut olim. Secundo modo legitur ſic ſecundum q̧ ly iacientes cadit ſub negatiōe. quaſi Ita feramur ad perfectionem. Nos dico [non iacientes rurſus fundamentum penitentie] rc. id eſt: ita feramur ad perfectionem vt non ſit amplius neceſſe facere fundamentum penitentie rc. ſicut prius [et hoc faciemus] id eſt: ad perfectionem feremur [ſiquidem permiſerit deus]. i. ſi deus in hac vita nobis ſpaciū penitendi dederit. Jac. iiij. Pro eo vt dicatis. Si dn̄s voluerit: etſi vixeri. rc.

Impoſſibile enim eſt eos qui ſemel ſunt illuminati: guſtauerunt etiam donum celeſte: et participes facti ſunt ſpiritusſancti. Guſtauerunt nihilominus bonum dei verbum: virtuteſque ſeculi venturi: et prolapſi ſūt: rurſus renouari ad penitentiam: rurſum crucifigentes ſibimetipſis filium dei et oſtentui habentes.

¶ Hic hortatur eos ad perfectionem ipſos timore defectus terrendo. Terret autem recidiuantes triplici timore. Primo timore impoſſibilis renouationis. Secundo timore amittende benedictionis. ibi. Terra enim ſepe bibens. Tertio timore incurende maledictionis. ibi. Proferens autem ſpinas. In prima oſtendit primo quibus eſt impoſſibile. Secundo quid eſt impoſſibile. ibi. Rurſus renouari. Tertio quare eſt impoſſibile. ibi. Rurſus crucifigentes. In prima implicat quinque bona que per peccatum deſtruuntur vel deteriorantur. Primum eſt illuminatio fidei. Secundum innocentia baptiſmi. ibi. Et guſtauerunt etiam donuz. Tertium gratia ſpiritusſancti. ibi. Et participes ſunt facti. Quartum preguſtatio dulcedinis verbi dei. ibi. Guſtauerunt nihilominus. Quintum eſt ſpes futuri premij. ibi. Et virtutes ſeculi. Dicit ergo [Impoſſibile.] Hoc dupliciter legitur. Uno modo de renouatione fienda in preſenti. Secunda: de fiēda in futuro poſt hanc vitam. Primo modo ſic [impoſſibile eſt] quaſi. Ita faciemus ſi dominus permiſerit: ſed tamen nō putet aliquis q̧ poſſit per baptiſmum renouari [impoſſibile eſt enim] Non tantum difficile dicit Glo. [eos qui ſemel illuminati ſunt] per fidem. Ephe. v. Eratis aliquando tenebre nunc autem lux in domino [guſtauerunt etiam donum celeſte] id eſt: remiſſionem peccatorum in baptiſmo receperunt [et facti ſunt participes ſpiritusſācti] habētes ſcilicet diuerſa dona ſpiritusſancti que tunc baptizatis dabantur: que enumerat Apoſtolus. j. Corinth. xij. Et dicit participes. Nobis enim datur per partes gratia ſpiritusſancti: xp̄o autem totaliter: non per partes. Johā. iij. Non ad menſuram dat deus ſpiritum [Guſtauerunt nihilominus] q̄ nos vel etiam q̄ predicta [bonum dei verbum.] Hoc dupliciter exponitur. Primo modo de verbo increato ſeu incarnato: ſic [guſtauerunt bonum dei verbum] id eſt: experti ſunt dulcedinem diuinitatis Chriſti. Unde Pſalmiſta. Guſtate: et videte quoniam ſuauis eſt dominꝰ. C

Ps.cxviii Secundo modo de verbo creato. ſic [guſtauerunt bonum dei verbum]. i. doctrinam euangelicã. Pſ. Quã dulcia faucibus meis eloquia tua ſuper mel ⁊c. Guſtauerũt etiam [virtuteſq; ſeculi venturi]. i. dotes corporis ⁊ anime per guſtũ ſpei [et] poſt hec omnia [prolapſi ſunt]. i. procul lapſi grauiter peccando [rurſus renouari] per baptiſmum. Uel [prolapſi ſunt rurſus] id eſt iterũ lapſũ [renouari ⁊c.] ipos dico motos [ad penitentiam Rurſus] q. impoſſibile eſt. Ipſi dico rurſus ſcz ſi rebaptizentur [crucifigentes ſibimetipſis filium dei]. i. quantum ad ſeipſos: non quantum ad ipſũ chriſtum: quia chriſtus reſurgens ex mortuis iam non moritur. Mal. iii. Uos me configitis [et oſtentui]. i. irriſioni [habentes] Baptiſmus enim fit in typo ⁊ virtute paſſionis. Unde Rom. vi. Conſepulti ſumus cũ illo per baptiſmum in mortem. Et ideo qui credit baptiſmum iterari: videt̃ dicere ꝙ vna chriſti paſſio non ſuffecerit ⁊ quantum in ſe eſt paſſionem iterat. Secundo modo legitur ſic [impoſſibile eſt enim] q. hoc faciemus. Hoc ſi dominus permiſerit ⁊ ſpacium penitendi et viuendi dederit. Poſt hanc enim vitam non eſt penitentie renouatio [eum] quia impoſſibile eſt eos [qui ſemel illuminati ſunt ⁊c] vt prius [et prolapſi ſũt rurſus]. i. iteruz in culpã lapſi [renouari ad penitentiã]. i. per penitentiam poſt hanc vitam. Joh. ix. Uenit nox quando nemo poteſt operari. Ideo Eccls. ix. Quodcunq; poteſt manus tua inſtanter opare. et Eccli. xiiii. Ante obitum tuum operare iuſtitiam: qm̃ apud inferos non eſt inuenire medicinã. Impoſſibile inq̃: ⁊ hoc quia impoſſibile eſt eos eſſe [rurſus crucifigentes ſibimetipſis filium dei] x̃pm ad paſſionis imitationẽ. i. impoſſibile eſt eos poſt hanc vitam imitari paſſionem chriſti ſeipſos per penitentiã crucifigendo: ⁊ ĩpoſſibile eſt etiam ꝙ ſint [habentes] ipſum. ſ. [filiũ dei oſtẽtui] quantum ad vite nouitatem.

D

Fides ꝓpter multa luci cõparatur. ¶ Notandum ſuper illud. Illuminati ſunt Q: fides luci vel lumini cõparatur propter multa.

Ps.xlii. Primo: quia lux vel lumẽ de celo manat. Baruch. iii. Stelle dederunt lumen ſuum. Pſ. Emitte lucẽ tuam Sic fides: nam a ſolo deo datur. Cor. xii. Alteri fides in eodem ſpiritu.

Secundo: quia tenebras fugat. Unde Job. xxix. Ad lumen eius ambulabam in tenebris. Joh. xii. Ambulate dum lucem habetis: ne t. ⁊c. Sic fides tenebras erroris ⁊c. Prouerb. xv. Per fidem ⁊ penitentiam ⁊c. ii. Cor. iiii. Deus qui di. ⁊c.

Tertio: quia aerẽ purificat. Unde ⁊ morbos alle uia Eſa. lviii. Erumpet quaſi lumen tuum ⁊ ſanitas tua citius orietur. Sic fides mentem. Act. xv. Fide purificans corda eorum.

Quarto: quia terrena ſcẽtia vegetat ⁊ viuificat. Job. xxxvii. Frumentum deſiderat nubes ⁊ nubes ſpargũt lumen ſuum. ſ. ad viuificanduz. Sic fides. Abachuch. ii. Juſtus ex fide ſua viuit.

Quinto: quia viſuz delectat. Eccl. xi. Dulce lumẽ ⁊ delectabile eſt oculis videre ſolem. Sic fides viſum ſpiritualẽ. i. Pet. i. Credentes exaltabitis ⁊c.

Sexto: quia non apparẽtia: vt colores: manifeſtat. iii. Reg. iii. Diligentius intuens clara luce deprehendi non eſſe meum. Johen xii. Ambulate dum lucem habetis. Sic fides. Infra. xi. Fides eſt ſubſtantia rerum ſperandarum ⁊c.

Septimo: quia calorẽ generat. Job. xxxviii. Per quã viam ſpargitur lux ⁊ diuidit̃ eſtus ſuper terram. Ideo zach. vlt. In die illa nõ erit lux ſz frigus ⁊ gelu Sic fides charitatem. Mat. i. Abrahã genuit Iſaac. Glo. Fides ſpem: ſpes charitatem.

Ps.ciiii. Octauo: qr ad videndum adiuuat. Pſ. Et ignẽ vt luceret eis per noctẽ. Sic fides ad intelligendũ. Eſa. vii Niſi credideritis non intelligetis.

Terra enim ſepe venientem ſuper ſe bibens imbrem et germinans herbam opportunam illis a quibus colitur: accipit benedictionem a deo: proferens autem ſpinas ac tribulos reproba eſt ⁊ maledicto proxima cuius conſummatio in combuſtionem.

¶ Hic terret recidiuantes timore amittende benedictionis. Ubi quaſi ſub exemplo promittit benedictionem bene operantibus. Secundo: cõminatur maledictionem peccantibus. ibi. Proferens autem ſpinas. Dicit ergo [Terra enim] Hoc tripliciter cõtinuatur. Primo modo ſic [Terra enim] quaſi. Ita impoſſibile eſt per baptiſmum iterum renouari: quia tantum imbrem doctrine ſepe poteſt quis recipere per quem fructificet ad penitentiam [terra enim ⁊c.] Secundo modo ſic. Ita impoſſibile eſt poſt hanc vitam renouari ꝑ penitentiam: ſed in hac vita tantum vbi bibitur imber euangelice doctrine [terra enim ⁊c.] Tertio modo ſic quaſi. Feramur ad perfectionez: ⁊ hoc faciemus ſi dominus permiſerit. Et iuſtum eſt hoc facere [terra enĩ] id eſt: cor humanum [ſepe bibens] id eſt: ſibi incorporans [imbrem ſuper ſe venientem] id eſt: ſanctorũ doctrinam deſuper: id eſt: de celo: quia a deo venientem. Deut. xxxii. Concreſcat vt pluuia doctrina mea: fluat vt ros eloquium meum quaſi imber ſuper herbam [et germinans herbam opportunam] id eſt: ſementem conuenientem: ſcilicet fidem et bona opera. Prouerb. xii. Qui operatur terram ſuam ſatiabitur panibus. Non zizania. Mat. xiii. Nõne bonũ ſemẽ ſeminaſti in agro tuo. Unde ergo habet zizania. Hierem. xii. Seminauerunt triticum ⁊ meſſuerunt ſpinas. Germinans inquam [illis a quibus colitur] id eſt: predicatoribus. De quibus Eſa. ii. Conflabunt gladios ſuos in vomeres: et lanceas ſuas in falces ⁊c. qui inde gloriantur. i. Theſ. ii. Que eſt enim ſpes noſtra ⁊ coro. glorie. Uel [illis a quibus colitur] id eſt: ſibiipſis ſe colentibus [accipit benedictionem a deo]. i. augmentum virtutũ in preſenti. Pſ. Benedictionem dabit legiſlator. ibũt Ps.lxxxiii de virtute in virtutem: videbitur deus deorum ĩ ſion. Et etiam premiuz glorie in futuro: quãdo dicetur. Uenite benedicti ⁊c. Mat. xxv. Patet ergo Mentis humane capacitas nomine terre bibentis. Gratie diuine neceſſitas nomine imbris venientis. Bonum opus egrediens nomine herbe germinantis. Fructus glorie ſequens nomine accepte benedictionis [proferens autem] in apertum [ſpinas]. i. minora peccata [et tribulos] id eſt: grauiora. Gen. iii. Spinas et tribulos germinabit tibi. Et Hierem. xii. Seminauerunt triticum et meſſuerunt ſpinas [reproba eſt] id eſt: a deo reprobata quantum ad maculam culpe [et maledicto] id eſt damnationi [proxima quantum ad reatum pene eterne. ii. Pet. ii. Quibus iudicium iam olim non ceſſat et perditio eoruz non dormitat. Et non dicit maledicta: ſed maledicto proxima: quia adhuc poteſt penitere [cuius] ſcz ſi perſeuerauerit [conſummatio]. i. finis: erit ſupple: [in combuſtionem] eterni incendii: quantum. ſ. ad cruciatum gehenne: Sicut terra Sodomorum fuit in combuſtionem. Gen. xix. Eſa. ix. Ueſtimentum plenum ſanguine erit in combuſtionem ⁊ cibus ignis. Et Eſa. xxxiii. Et erunt populi. q. de incendio cuius ſpine congregate igni comburentur.

Hic queritur ſuper illud. Ab operibus mortuis. Glo. Opera mortua ſunt peccata. Contra. Non dicitur mortuum niſi in quo fuit vel eſt aptitudo ad vitam. Reſpon. Non dicuntur mortua formaliter: ſed effectiue: quia mortificant: ſicut dicitur in Glo. Item ſuper illud. Fidei ad deum. Gloſ. Ut omnes partes fidei habeant. Contra. Fides eſt ſimplex habitus mentis. Reſponſio. Fides accipitur in gloſ. nõ pro eo quo creditur: ſcilicet habitu mentis: ſed pro eo quod creditur: ſcilicet articulis fidei ſiue ſymbolo. Item ſuper illud. Baptiſmatum doctrine. Glo. Sic mundatur homo a peccatis per penitentiam: vel per ſanguinis effuſionem. Sicut per baptiſmum. Contra. Baptiſmus ſtatim facit euolare: penitentia non. Reſpon. Glo. loquitur de penitentia perfecta: non de quacũq;. Uel ſic mundat̃: non tamẽ ita cito. Itẽ ſuper illud. Impoſitionis manuũ. Gloſ. Niſi quis credat ꝙ per manus ipo- Fides quomodo ſumitur.

ſtionem datur ſpiritusſanctus: ad remiſſionem et corroborationem non eſt fundatus. Contra. Remiſſio eſt effectus baptiſmi: non ergo confirmationis: quia diuerſorum ſacramentorum diuerſi ſunt effectus. Reſponſio. In baptiſmo fit remiſſio originalis peccati: quo ad culpam ſed in confirmatione quo ad ſequelam: quia concupiſcentia remittitur. Item ſuper illud. Reſurrectionis mortuorum. Glo. Niſi quis credat quod reſurrectio chriſti facit reſurrectionem mortuorum: non habet ſuper quod edificet. Contra. Dam. Crede reſurrectionem futuram diuina virtute: nutu et voluntate. Ergo ſolus deus reſurrectionem facit. Reſponſio. Deus facit vt cauſa efficiens: reſurrectio chriſti vt cauſa exemplaris. Item ſuper illud. Iudicij eterni. Contra. Iudicium cito tranſiet: non eſt ergo eternum. Reſponſio. Dicitur eternum: non quia in eternum duret diffinitio. Imo cito tranſibit: ſed quia in eternum durabit ſententie executio. Mat. xxv. Ibunt hi in ſupplicium eternum. Item ſuper illud. Crucifigentes ſibi. Glo. Chriſtus vnum baptiſma conſecrauit quod valet etiam contra peccata ſequentia: dummodo de eis penitentia agatur. Contra. Ergo cuilibet baptiſato penitenti remittuntur peccata poſt baptiſmum facta virtute baptiſmi. Reſponſio. Hoc habet locum in eo qui ficte ſuſcepit baptiſmum: et poſtea ſimul penitet de fictione et de peccatis. Vel valet diſponendo: quia eſt quedam diſpoſitio ad gratie ſuſceptionem, non efficiendo.

Confidimus autem de vobis dilectiſſimi meliora et viciniora ſaluti: tametſi ita loquimur.

¶ Superius monuit eos ad perfectionem profectus amando. Secundo de timore defectus terrendo. In hac tertia parte monet eos ad idem preterita eorum bona laudando. Vbi primo oſtendit confidentiam quam habet de eis. Secundo reddit cauſam confidentie. ſ. de bonis eorum preteritis. ibi. Non enim iniuſtus deus. Tertio optat quod perſeuerent in ipſis. ibi. Cupimus autem vnumquemque. Dicit ergo [Confidimus autem] q. Ita terra proferens ſpinas et tribulos reproba eſt etc. [autem] ſed licet ita dure vos reprehenderim ſeu increpauerim [confidimus tamen de vobis] Poſt aſperam reprehenſionem blanditur eis exemplo ſamaritani: vbi primo infudit vinum poſtea oleum. Lu. x. Iob. v. Ipſe vulnerat et medetur. Confidimus dico de vobis [dilectiſſimi] Dilecti: naturali dilectione. Dilectiores dilectione amicitie. Dilectiſſimi dilectione gratie. Glo. Qui enim de preſenti non habet vnde laudet: de ſpe futurorum eos attollit: ad quam per preterita allicit et recreat animos eorum et confortat antiqua eis in mentem reuocans. Vnde Infra. x. Memoramini dies priſtinos in quibus illuminati magnum certamen ſuſtinuiſtis. Et facit eos exiſtimare deum non oblitum bonorum que fecerunt. Vel hoc dicit propter triplicem gradum charitatis. Incipientis: proficientis: et perfecte: in quorum ſummo erat apoſtolus. Simile habetur. Gal. v. Confido de vobis in domino. Confidimus inquam [meliora] quam combuſtionem [et viciniora ſaluti] quam ſint ſpine et tribuli [tametſi]. i. quamuis [ita loquimur]. ſ. dure vos increpando. Non tamen tales vos eſſe credimus. Sancti enim etſi duriciam exhibent in verbo: pietatem tamen retinent in affectu. Pro. xxvij. Meliora ſunt vulnera diligentis quam fraudulenta odientis oſcula. Bonus prelatus: qui de ſubditis confidit contra ſuſpicioſos. Subditos corrigit contra remiſſos.

E Confidendum eſt in deo triplici de cauſa. ¶ Notandum quod Confidendum eſt in deo non in mundo. In deo triplici de cauſa. Quia

Potentiſſimus In adiuuando. Sic homo confidit in equo qui non poteſt cadere. In pugile qui non poteſt ſuccumbere. In gladio in quo frequenter habuit victoriam

Ps. xxiiij. Ioh. xvj. Confidite: ego vici mundum. Pſal. In te confido non erubeſcam.

Sapientiſſimus In conducendo. Sic viator confidit in duce: qui non poteſt errare. Similiter reus in aduocato. Diſcipulus in magiſtro. Infirmus in medico. Sap. iij. Qui confidunt in illum intelligent veritatem. Mar. vj. Confidite ego ſum nolite timere.

Amiciſſimus In condonando. Sic homo confidit in amico: in patre. Matthe. ix. Confide fili remittuntur tibi peccata tua. Ps. In domino confido. etc. Ps. x.

In mundo non eſt confidendum ſicut nec in re que deficit in neceſſitate. Vnde nec in potentia: nec in ſapientia: nec in amicicia. Quia

Potentia mundi eſt vera infirmitas: quia Omnis gloria eius quaſi flos feni. j. Pet. j.

Sapientia: vera fatuitas: quia Stulticia eſt apud deum. j. Cor. tertio.

Amicicia vera hoſtilitas. Quia inimica eſt deo. Iacobi. quarto.

Ergo non eſt confidendum in potentia huius mundi. Quia F

Nec in diuitijs: quia trahunt ad auariciam. Sicut res labilis ad caſum. Prouerbi. xj. Qui confidit in diuitijs ſuis corruet. Quippe ſi animal nimis oneratum cadit. Marci. decimo. Filioli difficile eſt confidentes in diuitijs et cetera.

Nec in delitijs quia trahunt ad luxuriam. Sicut ligna ſcintillam ad magnum ignem. Eſa. xlvij. Audi delicata et habitans confidenter. Et poſt. Veniet ſuper te calamitas etc. Quippe ſi olla nimis eſtuans remanet vacua

Nec in pompis: quia trahunt ad ſuperbiam. Sicut confidentia ſue altitudinis luciferum. Amos. vj. Ve vobis qui opulenti eſtis in ſion et confiditis in monte ſamarie. Et poſt

Qui ſeparati eſtis ad diem malum. Quippe ſi ſeparantur ad penam qui ſeparant ſe per extollentiam. G Confidendum non eſt in ſapientia huius mundi.

Item non eſt confidendum in ſapientia huius mundi quia

Nec in aſtutia propalarum cogitationum Senſus enim et cogitatio hominis prona ſunt in malum. Gen. iij. Et ideo Qui confidit in cogitationibus ſuis ipſe agit. Pro. xij. Senſualitas ſerpens eſt.

Nec in placentia verborum adulantium. In fine enim patet veritas. Hiere. vij. Ecce confiditis in ſermonibus mendacij que vobis non proderunt. Sic nec eſt confidendum in cantu ſyrene.

Nec in iactantia operum metiaz bonorum. Sicut nec aranea in tela vento expoſita. Iob. viij. Sicut tela aranearum fiducia eius. Luce. xviij. Dixit ieſus ad quoſdam qui in ſe confidebant et aſpernabantur etc. H

Item nec in amicicia huius mundi Quia non eſt.

Stabilitas in amore magnatum. Domus: quanto altior eſt: tanto citius ruit. Ideo. Ps. Nolite confidere in principibus et cetera.

Veritas in amore equalium. Hiere. ix. Vnuſquiſque a proximo ſuo ſe cuſtodiat et in omni fratre ſuo fiduciam non habeat. Ps. cxlv.

Puritas in amore ſubditorum. Amant enim ſicut canis os. ſ. prelatos propter neceſſitatem Ideo. Hieremi. xvij. Maledictus homo qui confidit in homine. ſcilicet ſpreto auxilio diuino.

Non enim iniuſtus deus: vt obliuiſcatur operis veſtri et dilectionis: quam oſtendiſtis in nomine ipſius: qui miniſtraſtis ſanctis et miniſtratis.

¶ Hic tangit bona eorum preterita. Et hec tria. Primum eſt bonorum ſuorum communicatio. ibi. Operis veſtri. Secundum eſt alacritas in communicando. ibi. Et dilectionis. Tertium eſt pura intentio. ibi. In nomine ipſius. Dicit ergo [Non enim] q. De vobis confidimus: quia olim multa bona opera operati eſtis [Non enim iniuſtus eſt deus] Imo iuſtus dominus in omnibus vijs ſuis [vt obliuiſcatur operis veſtri] boni. Eſaie. xlix. Nunquid poteſt mulier obliuiſci filium ſuum etc. Sicut etiam habetur. j. Regum. xiiij. Et dominus non eſt oblitus Ionathe quem liberauit populus de manu ſaulis [et dilectionis] ex qua procedunt opera. Dilectionis inquam [quam oſtendiſtis] per effectum quia Probatio dilectionis exhibitio eſt operis. Sicut dicit Gregor. Oſtendiſtis inquam et hoc [in nomine ipſius]. i. ad honorem dei [qui]. i. quia ipſi [miniſtraſtis ſanctis] olim [et miniſtratis] adhuc. Felix opus quod eſt in memoria dei ad premium: quia non vt obliuiſcatur deus. In noticia proximi ad exemplum: quia oſtendiſtis

in nomine. In perſeuerantia ſui ad meritum: quia miniſtraſtis ⁊ miniſtratis.

Cupimus autem vnumquenque veſtrum eandem oſtentare ſollicitudinem ad expletionem ſpei vſque in finem: vt non ſegnes efficiamini.

¶ Hic oſtendit deſiderium ſuum vt perſeuerent in bonis. Ubi ad hoc implicat: quat. rationes allicientes. ſ. ad perſeuerandum. Prima eſt oſtenſio boni exempli. ibi. Oſtentare. Scda conſummatio ſpei. ibi. Ad expletionem. Tertia vitatio mali. ibi. Ut nō ſegnes. Quarta adeptio premij. ibi. Uerum imitatores. Dicit ergo [Cupimus autem] q. Propter preterita vos laudo: qr vobis de futuro eadem cupio. Phil. j. Teſtis eſt mihi deus quomodo cupiam vos in viſcerib⁹ charitatis. Et hoc eſt qđ dicit [Cupimus autem vnumquenque veſtrum eandem oſtentare]. i. frequenter oſtēdere [ſollicitudinē] ſcʒ miniſtrandis ſanctis. Hec eſt bona ſollicitudo: ſcʒ de ſuſtentatione pauperum. Eſt eñ alia ſollicitudo mala de congregatione temporalium que prohibetur. Matth. vj. Nolite ſolliciti eſſe ⁊c. Oſtentare inquā ⁊ hoc [ad expletionē ſpei]. i. vt impleatur in vobis qđ ſperatis. Spei dico durātis [vſq; in finē] vite veſtre. Infra. x. Nolite amittere confidentiā veſtram que magnam habet remunerationem. Felix qui ſic operatur. Euidenter: qr oſtentando. Diligenter: qr ſollicitando. Confidenter: qr ſperando. Perſeuerāter: qr vſq; in finem. Oſtentare dico ita [vt non ſegnes]. i. pigri [efficiamini] in hac ſollicitudine. Rom. xij. Sollicitudine non pigri.

Sollicitudo bona ⁊ mala.

Uerum imitatores eorum qui fide ⁊ patiētia hereditabunt promiſſiones.

¶ Hic ſubdit premium adipiſcendum. Ubi implicat tria ad premium adipiſcendum allicientia. Imitatio boni exempli: qr imitatores eorū. Facilitas inueniendi: qr fide ⁊ patientia. Perpetuitas premij. qr hereditabūt promiſſiones. Ergo qr a bonis adquiritur. Faciliter habetur. Perēniter poſſidetur: adquirēda eſt gloria. Dicit ergo [Uerum] q. Ita non ſegnes efficiamini [verum] id eſt ſʒ potius [imitatores eorum]. i. ſanctorum [qui fide] formata. ſ. q̄ per dilectionem operatur. Gal. v. [⁊ patientia] qua mala tolerantur [hereditabunt promiſſiones] id eſt promiſſam ſepe beatitudinem. Jaco. v. Exemplum accipite fratres mei exitus mali ⁊ longanimitatis ⁊ patientie prophetas qui locuti ſunt in nomine domini.

Abrae nanque promittens deus: quoniam neminem habuit: per quē iuraret maiorē: iurauit per ſemetipſum dicens.

¶ Hec eſt quarta pars in qua hortatur eos ad pfectionem dei promiſſa rememorando. Ubi tangit primo promiſſionis modum. Secundo promittendi cauſam. ibi. Omnes enim per maiorem. Tertio promittentis intētionem. ibi. In quo volens deus oſtendere. In pria tāgit primo promiſſionis formam. Secundo materiam. ibi. Niſi benedicens. Tertio impletionem ſubſecutā. ibi. Et ſic longanimiter ferens. Dicit ergo [Abrae nanq;] q. Ita debetis eſſe imitatores eorum qui fide ⁊ patientia hereditabunt promiſſiones. Et vere facta eſt promiſſio: [Abrae nāq; promittens deus qm̄ neminem maiorem] ſe ſcʒ [habuit per quem iuraret] Pſal.
Ps.xciiij. Ipſe eñ eſt magnus dominus ⁊ rex magnus ſuper omnes deos. [iurauit p ſemetipſū] Ge. xxij. Per memetipſum iuraui dicit dñs: qr feciſti rem hanc ⁊c. In hoc autem q dicit ſemetipſum quodammodo dat intelligere trinitatem perſonarum. Ergo poteſt dare: qr potentiſſimus. Unde nemo maior. Uult dare: qr benigniſſim⁹: Unde iurauit per ſemetipſum. Scit dare: qr ſapientiſſimus. Unde promittit deus. Ergo dabit niſi ſit ex parte noſtra defectus: qr poteſt, vult ⁊ ſcit.

Niſi benedicens benedicam te: et multiplicans multiplicabo te.

¶ Hic exprimit promiſſionis materiam. Et primo quo ad benedictionem. Secundo quo ad multiplicationē quorum diſtinctio iam patebit. Dicit ergo [Niſi] quaſi. Ita iurauit dominus dicens. ſ. tempore abraam [Niſi benedicens benedicam te ⁊ multiplicans multiplicabo te] q. d. De cetero nō credatur mihi niſi ita faciā. Et eſt Apoſiopeſis. i. defectus locutionis. Sicut. ibi. Si introibunt in requiem meam. Utitur autem dñs iam in promiſſionibus q̄ in cōminationibus locutionibus defectiuis ad ſignificādū q tā pene q̄ premia dei ſunt inenarrabilia. Diſtinguuntur autem hec duo [benedicam ⁊ multiplicabo] dupl'r. Primo modo vt vtrūq; referatur ad bonos ſemimis abrae. Ita q benedictio intelligatur de collatione gratie in preſenti. Multiplicatio de collatione glorie in futuro. Sic [benedicēs] benedictione. ſ. ſiniſtre in bonis fortune ditando [benedicam te] benedictione. ſ. dextere gratiam in preſēti conferendo [⁊ multiplicans] in futura beatitudine: gloriā. ſ. anime pferendo: que conſiſtit in tribus dotibus Uiſione: Dilectione: Tentione [multiplicabo te] in corpore. ſ. beatificando. Uel gloriā corporis tribuēdo: q̄ conſiſtit in quattuor dotibus. Claritate: Agilitate: Subtilitate: Impaſſibilitate. Alio modo diſtinguūtur ſm q vtrūq; refertur ad multiplicationē ſeminis abraam. Ita q benedictio refertur ad bonos qui dicuntur ſtelle celi. Sicut habetur. Gen. xv. Et multiplicatio ad malos qui comparantur arene maris. ibidē. Sic [benedicens benedicam te] in his. ſ. qui ſtelle celi dicuntur. i. in bonis qui ad celi ornatum ſūt creati. Et dicit [benedicēs benedicam] propter duplicem benedictionem. ſ. dextere ⁊ ſiniſtre. ſ. in ſpūalibus ⁊ in temporalibus [⁊ multiplicans multiplicabo te] ī his. ſ. q̄ cōparātur arene maris. i. in malis quemadmodū arene ſūt ſteriles ⁊ infructuoſi. Et dicit [multiplicās multiplicabo] propter duplicem eorum multiplicationem. ſ. filiorum ⁊ poſſeſſionum. Ergo dat dñs. Bona gratie Bona glorie: qđ notatur in duplici benedictione. Bona nature: Bona fortune: quod notatur in duplici multiplicatione.

Et ſic longanimiter ferens, adeptus eſt repromiſſionem.

¶ Hic tertio tangit impletionem ſubſecutam. Ubi tāgit duo. Primo impletionis dilationem. Scdo dilatē tandem adeptionem. ibi. Adeptus eſt. Dicit ergo [Et ſic] q. Ita iurauit deus Abrae [⁊ ſic] Abraam certus [longanimiter ferēs] id eſt inter multa aduerſa diu patienter expectās tandem [adeptus eſt repromiſſionē] id eſt ſepe promiſſam beatitudinem in aduētu filij dei. In terra enim promiſſionis nec paſſum pedis accepit. Actuum. vij. Joh. viij. Abraam pater veſter exultauit vt videret diem meum vidit ⁊ gauiſus eſt. Omnia appetibilia. Et patientia vt feramus. Et perſeuerantia: vt longanimiter feramus. Et promiſſa gloria vt beati ſimus.

Homines enim per maiorem ſui iurant et omnis controuerſie eorum finis ad confirmationem eſt iuramentum.

¶ Hic aſſignat promittendi cauſam. Ubi oſtendit primo quare per ſeipſum iurauit. Secundo quare iurauit. ibi. Et omnis controuerſie. Dicit ergo [Homines enim] q. Ideo nunq̄ iurauit deus niſi per ſemetipſum [homines enim per maiorem ſui iurant] ſicut fideles per deum. Deut. vj. Per nomen eius iurabis. Et infideles per idolum. Et vterq; per regem vel principē ſuum. Gen. xlij. Per ſalutem pharaonis nō egrediemini hinc ⁊c. deus autem non habuit maiorem ſe. Et iđ per ſeipſum iurauit [⁊ omnis controuerſie eorum]. i. altercationis ſiue criminalis ſiue ciuilis ſiue ſpiritualis. Hec enim eſt triplex controuerſia in quarum qualibet poteſt recipi iuramentum. Oīs dico controuerſie [finis eſt iuramētum] valens. ſ. [ad confirmationē] illius partis pro qua iuratur.

I ¶ Notandum hic. Quod multe ſunt cauſe pro quibus iurandum eſt.

Iurandũ eſt quibuſ dã de cauſis.

Primo pro Pace facienda. Sic iurauerunt Iacob et Laban. Geñ.xxxi. Iurauit ergo primo iacob p timorem patris ſuis Yſaac.

Secundo pro Amicitia contrahenda: vel confirmanda. Sic iurauerunt Yſaac ⁊ Abimelech. Gene.xxvi. Surgentes mane iurauerunt ſibi mutuo.

Tertio pro Veritate aſtruenda. Sic apoſtolus iurauit. Roman. primo. Teſtis eſt mihi deus ⁊ cetera. et in aliis locis.

Quarto p Calumnia vitanda: quia omnis controuerſie finis eſt iuramentũ. Ut hic dicitur. Sic in principio litis iurant partes.

Quinto pro Fidelitate ſeruanda. Sic iurauerunt filii iſrael Dauid. ii. Regũ. v. Venerunt ſeniores de iſrael ad regem in hebron ⁊c.

Sexto pro Promiſſione confirmanda. Sic Iepthe requiſiuit iuramentum a ſenioribus iſrael Iudic. vndecimo. ſit dominus.

Septimo pro Infamia purganda. Sic iurabant ſeniores ciuitatis iuxta quam cadauer occiſi hominis inueniebatur. Deutero. viceſimoprimo. Lauabunt manus ſuas ſuper vitulam ⁊c.

Octauo p Conſuetudine approbata conſeruãda. Uñ Exo. xxx. Poſtq̃ dominus promulgauerat legem cerimonialium per Moyſen: omnes iurauerunt ſe conſeruaturos eam.

K Et notandum circa iuramentum Quod reprehenſibile eſt ſi iuretur.

Iuramentũ reprehenſibile quõ ſit.

Libenter ſcʒ cũ appetitu ⁊ voluntate. Iacob. v. Ante omnia fratres nolite iurare.

Frequenter ſcʒ cũ aſſiduitate. Eccli. xxiii. Iurationi nõ aſſueſcat os tuũ. Et xxvii. Loquela multum iurãs horripilationem capiti ſtatuet.

Mendaciter ſcʒ cũ cognita falſitate. zach. v. Omnis fur iudicabitur: ⁊ omnis iurans ex hoc ſimiliter iudicatur. Et poſt. Educam eum ad domum iurantis in noĩe meo mendaciter. Hoc enim eſt proprie peierare.

Inutiliter. ſ. p nulla neceſſitate vel vtilitate. Mat. v. Ego autem vobis dico non iurare omnino.

Fallaciter ſcʒ aliqua verborum arte De quo Iſidor⁹. Quacunque arte verborum quis iuret deus qui conſcientie teſtis eſt: ita hoc accipit ſicut ille cui iurauit intelligit.

Precipitanter. ſ. ſine deliberandi diſcretione Exemplum de herode. Matth. xiiii. Qui pollicitus eſt cum iuramento puelle ſaltanti dare quodcunque poſtulaſſet ab eo.

Nequiter. ſ. ex proteruia ⁊ liuore. Exemplum de iudeis. Qui deuouerunt ſe non manducaturos neq̃ bibituros donec occiderunt paulum. Erant autem plus quam quadraginta viri qui hanc coniurationem fecerant. Act. viceſimotertio.

In quo abundantius volens deus oſtendere pollicitationis heredibus immobilitatẽ conſilii ſui: interpoſuit iuſiurandum.

¶ Hic oſtendit promittentis intentionem. Et hanc duplicem. Primam vt immobilitatem ſue diſpoſitionis oſtenderet. Secundam vt nobis ſpem certiſſimam daret. ibi. Ut per duas res. Dicit ergo. [In quo] q. Ita homines per maiorem ſui iurant [In quo]. i. in qua re: qua ſcʒ inter hoĩes ſic eſt [deus volens oſtendere heredibus pollicitationis] hoc eſt frequentis promiſſionis. i. his qui habituri erant hereditatem frequenter promiſſam. Oſtendere inq̃ [immobilitatẽ conſilii ſui]. i. conſilium immutabile de ſaluandis q̃d eſt eius eterna prefinitio que immutabilis eſt. Mal. iii. Ego deus ⁊ non mutor. Mutat enim aliquando ſententiam: ſed non mutat conſilium. Ut dicit Gregorius. Eſai. xlvi. Conſilium meum ſtabit ⁊ omnis voluntas mea fiet. Oſtendere inq̃ [abundantius] q̃ per ſolam promiſſionem [interpoſuit] inter. ſ. promiſſionem ⁊ ſolutionem [iuſiurandum] condeſcendens conſuetudini hominũ.

Amabilis dñs q: ⁊ liberalis in promittendo. Unde dicit heredibus pollicitationis. Iaco. i. Dat omnibus affluenter. Et immobilis in proſequendo: vnde dicit immobilitatem conſilii. Sap. vii. Eſt enim in ea ſpũs immobilis. Et humilis in condeſcendendo: q: interpoſuit iuſiurandum. Rom. xii. Humilibus conſentiẽtes. Et Actu. ii. Propheta igitur cum eſſet ⁊ ſciret q: iureiurando iuraſſet illi deus de fructu lumbi eius ſedere ſuper ſedem eius ⁊ cete. Et poſt Neq̃ derelictus eſt in inferno: neq̃ caro eius vidit corruptionem. L

Ut per duas res immobiles quibus impoſſibile eſt mentiri deũ fortiſſimum ſolaciũ habeamus: qui confugimus ad tenendam propoſitam ſpẽ.

¶ Hic oſtendit q̃ promiſit dominus vt nobis ſpẽ certiſſimam daret. Cuius ſpei oſtendit primo firmitatem. Secundo vtilitatem. ibi. Quam ſicut ancoram. Dicit ergo [Ut per duas res immobiles]. ſ. promiſſionem ⁊ iuramentũ [quibus]. i. in quibus [impoſſibile eſt mẽtiri deũ] Non enim eſt deus vt homo vt mentiat. Nu. xxiii. [habeamus]. i. ipulſu ſeu in procellis tentationũ [fortiſſimũ ſolaciũ] q̃ ſcʒ nos fortes faciat. Forte; q: p̄miſit. Fortius q: iurauit. Fortiſſimũ: q: p ſeipſũ iurauit. Nos inq̃ [qui confugimus] in aduerſis. p̃s. Domine ad te confugi. [ad tenendam] nõ in aduerſis deſerẽdam [propoſitam ſpem] nobis in Abraam ⁊ impletã. Uel propoſitam. i. omnibus oblatam. p̃s.cxlii.

Ergo ſpem firmam generant in nobis tria. M

Promittentis immutabilis veritas q: impoſſibile eſt mentiri deum. p̃s. Ueritas domini manet ineternum. p̃s.cxvi.

Conſolantis inſuperabilis poteſtas: q: fortiſſimum ẽ ſolacium. Ad Rom. viii. Spe enim ſalui facti ſumus. Et ii. Cor. iiii. Perſecutionem patimur ſʒ non derelinquimur: humiliamur ſed non confundimur ⁊c.

Recipientis indefectibilis bonitas: q: recipit confugientes ad ipſum. Tranſite ad me omnes qui concupiſcitis me ⁊ cetera. Eccleſiaſti. xxiiii P. ſalmi. Omnia implebuntur bonitate. p̃s.cxx.

Quã ſicut ancorã habemus aĩe tutã ac firmã ⁊ incedentẽ vſque ad interiora velaminis: vbi precurſor pro nobis introiuit ieſ⁹ ſecundum ordinem melchiſedec pontifex factus in eternum.

¶ Hic tangit ſpei vtilitatem. Et hanc duplicem. Primam reſpectu mali a quo cauet. Secundam reſpectu boni ad quod valet. ibi. Et incedentem. Dicit ergo [Quam]. ſ. ſpem habemus [ſicut ancoram anime]. i. tenentem animam in mari huius mundi. De quo p̃s. Hoc mare magnum ⁊c. Ancoram dico [tutam] contra auulſionẽ ne omnino auellatur nauis anime ⁊ ſubmergatur impulſu tentationũ [⁊ firmam] contra titubationem ne. ſ. titubet nauis anime. Spes enim quam habemus de tanto premio facit nos iocũdius ⁊ viriliũs ſuſtinere mala preſentia [⁊ incedentem]. i. nos incedere facientem iam quodammodo in preſenti: q: ſpe ſalui facti ſumus. Ro. viii. ſed perfecte in futuro. Incedentem dico [vſq̃] ad interiora velaminis] conſecutiua id eſt ad interiorem ⁊ occultam beatitudinem. Quã nec oculus vidit ⁊c. i. Cor. ii. Et loquitur hic apoſtolus q̃ſi ſub ſimilitudine templi iudeorum. In quo erant due partes inter quas poſitum erat velamẽ. Prima pars vocabatur ſancta. Secunda ſancta ſanctorum. Sic apoſtolus hic appellat eccleſiam militantem. (in qua ſumus) quaſi primam partem templi que dicebatur ſancta. Eccleſiam autem triumphantem ſecundam partẽ. i. ſancta ſanctorum in quam ſolus pontifex ingrediebat: ⁊ hanc vocat hic interiora velaminis [vbi]. i. in q̃ interiora [ieſus precurſor] ante nos. ſ. currens. Pſal. Exultauit enim vt gigas ad currendam viam [introiuit] Ipſe enim eſt pontifex magnus qui penetrauit celos. Supra. iii. Michee. ii. Aſcendet enim pandens p̃s.cxx.

Eccleſia militans ⁊ eccleſia triũphãs.

iter ante eos. Et infra. ix. Introiuit ſemel in ſancta &c. Introiuit inq̃ [pro nobis] introducendus. Ipſe dico [factus pontifex in eternum] nõ ſm ordinem vicis ſue vt legalis pontifex. Luc. j. Et hoc [ſm ordinem melchiſedech: [nõ ſm ordinem Aaron: ad offerendum carnalia munera: ſʒ ſpiritualia. Hoc autem dicit vt redeat ad narrationem ſuã de melchiſedech. De quo dixerat Supra. v. De quo vobis grandis ſermo & interpretabilis ad dicendum. Ergo locus ad quem tẽdit ſpes: eſt Nobilior: q2 ad interiora. Secretior: q2 ibi eſt velamen. Securior: q2 ibi eſt Ieſus.

Hic queritur ſuper illud. Non eſt enim iniuſtus deus vt obliuiſcatur operis. Contra. Ezechie. xviij. Si auerterit ſe iuſtus a iuſticia ſua &c. Rñ. Non obliuiſcitur deus bonorum preteritorum mortificatorum: ſi homo peniteat ſm glo. Item ibidem glo. Bona priora mortificata per penitentiam reuiuiſcũt. Cõ. Totaliter eſſe deſierunt & quo ad ſubſtantiam operis & quo ad formam charitatis. Rñ. Tranſierunt in rerũ natura: ſed manent in cognitione diuina. Item ſup illud. Hereditabunt promiſſiones. Glo. Sepe promiſſam beatitudinem. Contra. Nunquã deus Abrae legitur promiſiſſe beatitudinem. Rñ. Non promiſit expſſe: ſed implicite in figura terre paleſtine. Item ſuper illud. Iurauit per ſemetipſum. Contra. Mat. v. dicit. Sit ſermo veſter eſt eſt: non non &c. Et Iaco. v. Rñſ. ſm glo. Iurauit dominus humane infirmitati condeſcendens: q2 cum homines iurant per maiorem: ſic cũ deus non habuit maiorem per ſeipſum iurauit. Item ſuper illud. Multiplicabo te &c. Gloſ. ſine fine in his qua ſi arena. Contra. Multiplicatio carnalis finem habet Rñſ. Sine fine: intelligendum eſt non ſimpliciter: ſed durante ſeculo preſenti. Item ſuper illud. Adeptus eſt repromiſſionem. Contra. Infra. xj. Iuxta fidem defuncti ſunt omnes: nõ adeptis repromiſſionibus. Rñ. Non acceperunt tempore mortis ſue: ſed mortis xp̃i. Item ſuper illud. Immobilitatem conſilij. Gloſ. Conſilium dicitur q2 vix aliquis nouit per fidem chriſti ſaluari homines. Contra. Imo multi nouerãt. Rñ. Pauci nouerant explicite: reſpectu multorum qui non nouerant. Item ſuper illud. Quibus impoſſibile eſt mẽtiri deum. Contra. Deus poteſt omnia: ergo poteſt proferre hanc orationem. Non eſt deus: ergo poteſt mentiri. Rñ. Poteſt hanc proferre recitando: quaſi materialiter: nõ aſſerendo: hoc eñ eſſet mentiri: mentiri vero peccatum eſt Nec ſequitur Poteſt omnia: ergo poteſt mentiri impediente fallacia accidentis: q2 mentiri addit ſuper actionem deformitatem que non eſt a deo. Item ſuper illud. Quam ſicut ancoram. Glo. Ancora animę ſpes eſt. Contra Grego. Ancora mentis pondꝰ timoris. Rñſ. Duplex eſt ancora mentis. Una contra aquilonem aduerſitatis. i. ſpes. Altera contra auſtrũ proſperitatis id eſt timor. Item ſuper illud. Ad interiora velaminis. Glo. Ad interiorem & occultam beatitudinem quam nemo vidit ſicut eſt in hac vita. Contra. Paulus raptus vidit. ſecunde. Cor. duodecimo. Reſponſio. Non etat in hac vita ſecundum vſum quã uis eſſet ſecundum habitum.

Ancora mentis duplex ē.

Capitulum ſeptimum.

Hic enim Melchiſedech: rex ſalem: ſacerdos dei ſummi. ¶ Superius ab illo loco: Capitulo quarto. Habentes ergo pontificem. &c. Oſtendit ſacerdotij chriſti ſufficientiam. Hic oſtendit eius ſuper ſacerdotium leuiticum excellentiam. Et primo per precedentem figuram. Secundo per ſequentem efficaciã ibi. Si ergo conſummatio per ſacerdotium leuiticum. Tertio per ordinationis ſue modum vel formam. ibi. Et quantum eſt: non ſine iureiurando. In prima parte oſtendit q ſacerdos Melchiſedech ſignificat chriſtũ ſacerdotem. Secundo q ſacerdotium Melchiſedech precellit ſacerdotium Leuiticum. ibi. Intuemini autem quantus ſit. Ex hoc vero relinquit concluſionem ſuam quaſi probatam. ſ. q ſacerdotium chriſti excellit leuiticum. In prima q Melchiſedech recte ſignificet chriſtum oſtendit dupliciter. Primo per hiſtoriam rei geſte. Secundo per circunſtantiam ſcripture. ibi. Primum quidem. In prima a quattuor commendat & deſcribit melchiſedech. Primo a poteſtate regni. Secundo a poteſtate ſacerdotij. ibi. Sacerdos dei. Tertio a poteſtate benedicendi. ibi. Qui obuiauit. Quarto a poteſtate decimas accipiendi. ibi. Cum decimas omnium. Dicit ergo [Hic enim] q. Chriſtus eſt ſacerdos ſm ordinem melchiſedech Et bene: q2 in multis aſſimilatur melchiſedech [Hic enim melchiſedech rex ſalem] ſuꝑ. fuit. Quidam credunt q ſit idem qḋ Hieruſalem. Dicunt enĩ q ciuitas illa primo dicta eſt ſalem: deinde a populo iebus inhabitante dicta eſt iebuſſalẽ exinde Hieruſalem. Sed ſm Hiero. nõ ſic eſt: ſed ſalez nomen eſt oppidi qḋ erat in regione ſychen: cuius fuit rex iſte melchiſedech. Unde adhuc ex ruinis monſtratur ibi eius palatium. De iſto oppido habetur. Iohannis tertio. Erat iohannes baptizans in Ennon iuxta ſalem.

Salẽ nomẽ eſt oppidi.

¶ Notandum etiam q ſicut dicit Gloſa. dicunt iudei iſtum melchiſedech fuiſſe ſem & filium noe. Gene. vj. & trecentos nonaginta annos quando natus fuit Abraã habuiſſe: & abrae vt nepoti obuiaſſe & panez in refectionem eius & ſuorum protuliſſe: vt ſacerdotem dei accepiſſe: cui cum obuiaſſet benedixit. Hic ergo melchiſedech rex ſalem fuit & [ſacerdos dei ſummi] quia non per hom. nẽ fuit ordinatus vel electus ſicut Aaron.

Qui obuiauit abrae regreſſo a cede regum et benedixit ei. Cui et decimas omnium diuiſit Abraam.

¶ Hic commendat Melchiſedech a poteſtate benedicendi. Ubi tangit hiſtoriam que legitur Ge. xiiij. Ibi enim dicitur q cum pugnaſſent quattuor reges contra quintum & viciſſent Loth nepotem Abrae qui ſub illis degebat: captiuum ducebant: qḋ audiẽs Abraã numerauit expeditos vernaculos. ccc. xviij. perſecutꝰ eſt eos & deuicit: & loth liberauit: cui reuertenti obuiauit melchiſedech & benedixit ei. Et hoc eſt qḋ dicitur hic [qui obuiauit abrae regreſſo a cede] quattuor [regum & benedixit] dicens benedictus Abraam deo excelſo. Geñ. xiiij. [cui] . ſ. melchiſedech [decimas oĩm] que de preda acceperat [diuiſit abraam] Non dicit dedit: ſed diuiſit q2 de ſcipulis ei dedit. Ergo melchiſedech dedit ſpiritualia benedicendo: abraam temporalia decimando.

Primum quidem qui interpretatur rex iuſticie: deinde autem et rex ſalem quod eſt rex pacis ſine patre: ſine matre: ſine genealogia: neque initium dierum neque finem vite habẽs. Aſſimilatus autem filio dei manet ſacerdos in perpetuum.

¶ Hic oſtendit q melchiſedech recte ſignificat xp̃m per circunſtantiam ſcripture. Ubi deſcribit eum & cõmendat a quattuor. Primo a nominis interpretatiõe. Secundo ex ſuppreſſa origine. ibi. Sine patre. Tertio ex vite incorruptibilitate. ibi. Neq3 initium. Quarto ex ſacerdotij perpetuitate. ibi. Aſſimilatus autem filio Dicit ergo [Primum quidem] &c. Hoc dupliciter poteſt legi. Uno modo ſm q eſt ibi. Qui: & ſic eſt vna conſtructio vſq3 ad illum locum intuemini. Alio modo ſm q nõ eſt ibi Qui: & tũc facilior eſt lectura. Sed ſm veriorem litteram eſt. ibi. Qui. Dicit ergo [Primum quidem] Hoc ſuꝑ. dicitur de eo [qui interpretatur]. i. q2 ipſe. ſ. melchiſedech interpretatur [rex iuſticie] Melch enim ſiue melchos idem eſt qḋ rex. ſedech iuſticie: & in hoc eſt figura chriſti qui adduxit iuſticiam. Dañ. ix. Adducatur iuſticia ſempiterna &c. & vngatur ſanctꝰ.

ſanctorum[deinde autem ⁊ rex ſalem] dictus eſt[qđ eſt rex pacis]q: ſalē interpretatur pax:qđ etiam conuenit chriſto propter multas rationes. Sicut iam patebit. Eſa.ix. Princeps pacis pater futuri ſeculi precedit autez iuſticia pacem: quia eſt opus iuſticie. Pax ipſe quidem ens[ſine patre ⁊ ſine matre]Hoc quidez pro tanto dicitur de melchiſedech nō q: non habuit patrem ⁊ matrem:ſʒ q: de hoc ſcriptura nullam facit mētionē: ſedſubito introducitur. Ge.xiiij. De chriſto autē verū eſt ꝙ eſt ſine patre ſm humanam naturam ſine matre ſm diuinam. Unde Origeñ. In celis eſt ſine matre:in terra eſt ſinepatre[ſine genealogia]id eſt ſine carnali prole[neqʒ initium dierum neqʒ finem vite habens Unde Joh.xij. Audiuimus ex lege:q: xp̄s manet ineternum. Hoc ſimiliter pro tanto de melchiſedech verum eſt:q: nec de origine eius nec de morte ſcriptura facit aliquando mentionem. De chriſto autem verum eſt propter perſone eternitatem. Eccleſi. xxiiij. Ab initio ⁊ ante ſecula creata ſum ⁊ vſqʒ ad futurum ſeculum[aſſimilatus autem filio dei]in omnibus hic vt patet per ſingula. Etiam expreſſius ꝙ ceteri[manet ſacerdos in perpetuum]q: nullus legitur ei

Ps.cix. ſucceſſiſſe. Uel hoc dicitur in figura ſacerdotij chriſti.

B De quo ps. Tu es ſacerdos ineternum ſecundum ordinem melchiſedech.

Chriſtus multis rationibꝰ dicitur lex pacis. ¶ Nota hic Quod chriſtus dicitur lex pacis multis rationibus.

Primo quia natus tempore pacis vniuerſalis. De quo Eſaie.ſecun. Non leuabit gens contra gentē gladiū.

Scđo:q: mortu eius nūciata eſt pax ab angelis. Luc. ij. In terra pax hominibus ⁊c.

Tertio:q: factus eſt nobis princeps pacis. Eſa.nono Princeps pacis.

Quarto:q: in receſſu pacē reliquit diſcipulis. Jo.xv. Pacem relinquo vobis.⁊c.

Quinto:q: in paſſione fecit pacē dei ⁊ hoīs. Ephe.ij. Ipſe pax noſtra qui fecit ⁊c.

Sexto:q: in reſurrectione primo protulit verbum pacis. Johannis viceſimo. Stetit ieſus in medio ⁊ dixit. Pax vobis.

Ps.lxxv Septimo:q: nō habitat niſi in filijs pacis. ps In pace factus eſt locus eius.

Octauo:q: promittit ſuis ⁊ dabit pacem eternitatis. Johan.xvj. In mundo preſſuram habebitis in me autem pacem ⁊c.

Intuemini autē quātus ſit hic cui: ⁊ decimas dedit de precipuis abraā patriarcha.

¶ Iaʒ oſtendit ꝙ Melchiſedech recte ſignificat xp̄m. Hic probat ꝙ ſacerdotium eius excellit ſacerdotium leuiticum. Et hoc quattuor rationibus. Primo p decimarum ab abraam perceptionem. Secundo per collatam eiſdem abrae benedictionem.ibi. Et hunc qui habebat repromiſſiones. Tertio per ſacerdotij eius plus ꝙ leuitici durationem.ibi. Et hic quidem decimas morientes. Quarto per leuitarum ac ſacerdotū in abrae perſona decimationem.ibi. Et vt ita documētum ſit. In prima probat propoſitum per rationē comparationis decimarum dupl'r. Primo ratione ſumpta ex parte abrae decimas dantis ⁊ melchiſedech recipientis. Secundo ratione ſumpta ex comparatione decimationis huius ⁊ legalis.ibi. Et quidem de filijs leui. Prima ratio talis eſt. Dignior eſt qui accipit decimas:ꝙ qui dat:ſed abraam decimas dedit. Melchi

Melchiſedech ſacerdotiū dignꝰ ē ſacerdotio leuitico. ſedech accepit. Ergo ſacerdotium melchi. dignius eſt ſacerdotio Leui qui fuit filius abrae. Ergo ⁊ ſacerdotium chriſti(cuius figura erat ſacerdotium melchiſedech)eſt dignius ſacerdotio leuitico. Et hoc eſt qđ dicit[Intuemini]q. Ita aſſimilatus eſt filio dei ⁊c. Et q: talis fuit[intuemini]ex factis[quantus ſit iſte].ſ. melchiſedech.i.quante dignitatis:vt per dignitatem figure pateat dignitas rei figurate[cui Abraam patriarcha]princeps.ſ.patrum ⁊ dignior omnibus in populo iudeorum. Unde dicebant iudei. Johā.viij. Nunqd tu maior es patre noſtro abraam[decimas dedit]tanꝙ minor maiori. Dedit inqʒ[de precipuis.]

Debent enim dari decime de precipuis. Nu.xviij. Omnia que offertis ex decimis ⁊ in donatiua dn̄i ſeparatis:optima ⁊ electa cūcta erunt. Ĩdo Peccauit Cain qui recte obtulit Sed non recte diuiſit dando deo deteriora. Gen.iiij.ſecundum ſeptuaginta. C Decime dāde ſūt de precipuis.

Et quidem de filijs leui ſacerdotium accipientes:mandatum habent:decimas ſumere a populo ſecundum legem:id eſt a fratribus ſuis tanquam ⁊ ipſi exierint de lumbis Abrae.

¶ Ecce ſecunda ratio ad idem talis. Dignius eſt vel auctoritate propria ⁊ ſuper excellentiores ꝙ vel auctoritate aliena ⁊ ſuper ignobiliores:ſʒ leuite accipiebant decimas tantum a popularibus ⁊ fratribꝰ ⁊ hoc non ſua:ſed legis auctoritate. Melchiſedech ab excellenti viro.ſ. Abraam non alicuiꝰ legis coartatione: ergo dignius eſt ſacerdotium melchiſedech ſacerdotio leuitico:ergo vt prius. Primo ergo oſtendit quomodo leuite decimas accipiebant. Secundo quomodo melchiſedech.ibi. Cuius autem generatio. Dicit ergo [Et quidem]q. Etiam hoc modo intuemini quantus ſit iſte[⁊ quidem de filijs leui]aliquinō oēs[accipientes ſacerdotium].i. per hoc accipiunt ſacerdotiū[mandatum habent decimas ſumere]ſine cuius legis auctoritate non auderent ſumere. Sumere inqʒ [a populo].i.a popularibus:non ab aliquo excellenti viro:et hoc[ſecundum legem].i.ſm ꝙ lex precipit ⁊ determinat. Num.xviij. Omnia que ſacrificātur a filijs iſrael: tibi tradidi ⁊ filijs tuis pro officio ſacerdotali legitima ſempiterna A populo inqʒ[id eſt a fratribus ſuis]ſibi carnali cognatione coniunctis [tanquam ⁊ ipſi] ſicut alij[exierint de lumbis Abrae]. quaſi.d.etſi maiores ſunt ſacerdotij auctoritate:tamē pares ſunt alijs in genere.

Cuius autem generatio non annumeratur in eis:decimas ſumpſit ab abraam.

¶ Hic oſtendit quomodo melchiſedech decimas accepit dicēs[Cuius autem] quaſi Ita filij leui accipiunt decimas a populo[autem]ſed melchiſedech[cuiꝰ generatio non annumeratur in eis]iudeis q: alienigena fuit[decimas ſumpſit]propria auctoritate non mandato legis Sumpſit inqʒ nō a popularibus ſed[ab abraam]patriarcha tanꝙ excellentior ipſo ⁊ per conſequens omnibꝰ alijs.q.d. Leuite accipiebāt decimas tantum a popularibus ⁊ fratribus ⁊ hoc non ſua ſʒ legis auctoritate ſed melchiſedech ab excellenti viro abraam.ſ.non alicuius legis coartatione ergo dignius eſt ſacerdotium melchiſedech ſacerdotio leuitico : ergo vt prius.

Et hunc qui habebat repromiſſiones benedixit. Sine vlla autē contradictione:quod minus eſt a meliore benedicitur.

¶ Ecce tertia ratio ad idem talis. Communis a maiore benedicitur:ſed abraam benedictus fuit a melchiſedech ſacerdote. Ergo melchiſedech fuit maior ꝙ abrahā:ergo prius homo. Primo ergo nature factū. Scđo ius indubitatum.ibi. Sine vlla autem contradictiōe. Dicit ergo[Et hunc]abraam tam magnum[qui habebat promiſſiones]id eſt multimodas ⁊ frequentes promiſſiones. Tum de ſemine. Tum de certa promiſſione. Gen.xij.[benedixit]ipſe melchiſedech in ſtatu abrae digniſſimo.ſ.poſt promiſſiones factas ⁊ victoriaʒ obtentā:dicens. Benedictus abraam deo excelſo Ge. xiij.[Sine autem]q.etſi contradici poſſit ꝙ non maior eſt quia decimas accepit[autem]ſed[ſine vlla contradictione quod minus eſt a maiore benedicitur]ergo maior fuit melchiſedech abraam:ergo ſacerdotiū eius ſacerdotio Leui:qui fuit de abraam. Et ita ſacerdotiū chriſti cuius figura fuit ſacerdotiū melchiſedech melius eſt ſacerdotio leuitico.

Hic queritur ſuper illud. Decimas diuiſit.

Glo. Tradunt hebrei hunc fuiſſe Sem filium noe: ⁊ obuiaſſe abraam: vt nepoti. Contra. Abraam fuit ab eo decimus. Ut patet. Gen̄. xi. Rn̄ſ. Nepos ibi large accipitur quicunq́ʒ ex filio vel filia genitus ſiue medi atus occurrat ſiue immediatus. Item ſuper illud. Cui obuiauit. Glo. Chriſtus cuilibet fideli gratiā dan do poſt cedem quattuor viciorum principalium: q̄ ſunt oppoſita quattuor virtutibus principalibus. Contra. Ante cedem oportet dare gratiam. Item non tantum ſunt quattuor vicia principalia: ſed ſeptem: ⁊ ſimiliter virtutes. Rn̄. Ad primuʒ Ante cedem vicioruʒ datur gratia prima: ſʒ poſt cedem gratia ſecunda. Ad ſecun dum. Rn̄ſ. Loquitur de virtutibus cardinalibus que principaliter ſunt quattuor. Prudentia: Juſticia. Tē perantia. Fortitudo. Et ſic ſunt quattuor vicia princi palia: his oppoſita: que poſſunt dici. Vicium infideli tatis ſiue erroris: contra prudentiam. Vicium volu ptatis contra temperantiam Vicium cupiditatis con tra iuſticiam: Vicium timiditatis que intendit ad infi ma: contra fortitudinem que tendit ad ardua. Item Sine patre. Glo. ſ'm incarnem. Contra. Luc. ij. Ego ⁊ pater tuus dolentes querebamus te. Rn̄ſ. Joſeph dictus eſt pater chriſti putatiuus: q2 maritus virginis. Item ſuper illud. Nanq́ʒ ſacerdotes. Glo. aſſumit a poſtolus q̄ ſacerdotium quondam principium habuit ⁊ finem: ſed ſacerdotium eccleſie ⁊ in preteritum ⁊ in futurum ſit eternum. Cont. Chriſtus ſ'm quod homo primus eccleſie ſacerdos: ipſe vero incepit ⁊ in triduo deſiit. Rn̄. Glo. hec intelligenda eſt quo ad perſonam ſacerdotis: non quo ad naturam: ſ'm quam eſt ſacer dos vel quo ad officium. Item ſuper illud. Cui deci mas dedit. Glo. Ut minor maiori. Contra. Quamuis epiſcopus de prediis patrimonialibus debeat decimas dare ſacerdoti parochiali non tamen maior eſt. Rn̄ſ. In hoc minor eſt nō tamen ſimpliciter: dat enim deci mas has vt perſona priuata non vt epiſcopus. Item ſuper illud. Abraam patriarcha. Glo. probat q̄ mel chiſedech fuit maior q̄ʒ leuite: q2 abraam decimas de dit ei Contra. Licet pater pape det decimas ſimpli ci ſacerdoti: nō tamen eſt maior papa. Rn̄ſ. Ratio p cedit cum ſuppoſitione. ſ. q̄ abraam fuerit maior toto genere iudeorum. Item ſuper illud. Mandatum ha bent decimas accipiendi. Ergo non poſſunt remitte re volentibus dare. Rn̄. Poſſunt remittere fructus ſʒ nō ius percipiendi: mandatum vero hoc impoſituʒ eſt dantibus non accipientibus. Item ſuper illud. Quod minus eſt a maiore benedicitur. Contra. Sacerdos be nedicit euchariſtiam. j. Cor. xij. Panis quem benedi cimus. Item ſuper illud. Homo benedicit deū. Tob. xij. Benedicite deum celi. Item Epiſcopus Oſtieſ. conſecrat ⁊ benedicit papam. Rn̄. ad primum Sacer dos benedixit panem nō corpus xp̄i. Ad ſecundū rn̄ſ. Homo benedicit deum ex deuotione nō ex auctorita te. Ad tertium rn̄ſio. Epiſcopus Oſtienſ. cōſecrat e lectum in papam quo maior eſt ipſe ordine: ſed minor iuriſdictione.

D Chriſtus melchiſedech aſſimilatur i multis.

¶ Notandum hic quod chriſtus in multis aſſimilatur Melchiſedech.

Primo: q2 rex iuſticie per peccati totius immunitatē. j. Pet. ij. Qui peccatum non fecit. Ps. Qui ingreditur ſine macula ⁊ operatur iuſticiam.

Scd̄o: q2 rex pacis per humani generis reconciliatio nem. Col. j. Pacificans per ſanguinem crucis ei⁹ ⁊c. Ps. Cum his qui oderunt pacem.

Tertio: q2 ſacerdos ſūmi dei ſper eius in cruce oblatio nem. Eſa. liij. Oblatus eſt, q2 ipſe voluit.

Quarto: quia obuiauit abrae. id eſt cuilibet fideli poſt viciorum cedem per gratie infuſioneʒ. Sap. vij. In om ni, prudentia occurrit illis. Vel. Johā. j. De plenitudi ne eius omnes accepimus.

Ps. xcij. Quinto: q2 benedixit et p virtutum augmentū ⁊ mul tiplicationem. Ps. Benedictionem dabit legiſlator: ibunt de virtute ⁊c.

Sexto: q2 decimas ab omni fideli recipit per gratia rum actionem ⁊ laudem. Romanorum primo. Grati as agunus deo.

Septimo: q2 ſine patre eſt in terra per humanam ex virgine natiuitatem. Eſa. vij. Ecce virgo concipiet ⁊c.

Octauo: q2 ſine matre in celo per eternam generatio nem. Eccle. xxiiij. Ego ex ore altiſſimi prodij primoge nita ante omnem creaturam.

Nono: q2 ſine genealogia propter inexpertam copulā carnalem: q2 eſt agnus abſq́ʒ macula. Exo. xij.

Decimo: q2 ſine fine ⁊ principio propter interminabi lem eternitatem. Eccleſiaſtici. xxiiij. Ab initio ⁊ an te ſecula creata ſum. ⁊c.

Undecimo: q2 ſacerdos perpetuus propter ſacerdotij perpetuitatem. Ps. Tu es ſacerdos in eternum. Ps. cix.

Duodecimo: q2 offert panem ⁊ vinum per ſacramenti euchariſtie inſtitutionem. Matth. xxvj. Accepit ie ſus panem ⁊ c.

E Chriſtus dicit rex iuſticie.

Dicitur autem chriſtus rex iuſticie. Quia iuſticiam: Habuit in conceptione. Hieremi. viceſimoſecun. Ger minare faciam dauid germen iuſticie ⁊ faciet iudici um ⁊ iuſticiam.

Attulit in natiuitate. Ps. Ueritas de terra orta eſt id eſt chriſtus de femina. Ps. lxxx iiij.

Tenuit in conuerſatione quoniam Juſtus dominus ⁊ iuſticiam dilexit. prime. Joh. iij. Sic decet nos imple re omnem iuſticiam.

Docuit in predicatione. Oſee. x. Tempus requirendi dominum, cum venerit qui docebit vos iuſticiam.

Tribuit in paſſione. Roma. quinto. Juſtificati in ſan guine ipſius. prime. Cor. primo. Factus eſt nobis ſa pientia ⁊ iuſticia.

Exequetur in generali reſurrectione. Ps. De⁹ iudiciū tuum regi dā ⁊ iuſticiam ⁊c. Ps. Cuʒ accepero tempus ego iuſticias iudicabo. Ps. lxxi. Ps. lxxiij

Remunerabit in iuſtorum retributione. Ps. Et retri buet mihi dominus ſecundm iuſticiam meam. Quare dicatur rex pacis alibi habetur. Ps. vij.

Et hic quidem decimas morientes homi nes accipiūt: ibi autē cōteſtatur quia viuit.

¶ Superius duabus rationibus probauit q̄ ſacerdo tium melchiſedech precellit leuiticum. Hic ſubditur tertia ratio, ad idem que ſumitur ex ſacerdotij duratio ne: talis. Dignius eſt ſacerdotium qd̄ eſt durabilius: ſʒ ſacerdotium Melchiſedech eſt durabilius leuitico: er gō eſt dignius. Primo ergo hoc oſtendit ex morte le uitarum. Scd̄o ex vita melchiſedech. ibi. Ibi autem conteſtatur: Dicit ergo [Et hic quidem] q. in hoc intu emini dignitatem melch. ⁊ ſacerdotij eius ſuper ſacer dotium leuiticum: q2 [Et hic quidē]. i. in ſacerdotio le uitico [homines morientes accipiunt decimas]. ſ. ſa cerdotes leuitici: qui erant homines mortales. Unde vnus alij ſuccedebat in decimas accipiendo: ⁊ in ſa cerdotali officio Infra eodem. Plures eorum facti ſūt ſacerdotes pro eo q̄ morientes prohibentur permane re [ibi autem] ſcʒ de melchiſedech agitur ⁊ [conteſta tur]. i. mecum teſtatur ſcriptura vel pluries teſtatur: q2 Gen̄. xiiij. ⁊ in Ps. [q2 viuit] q2. ſ. nihil de morte ei⁹ dicit ⁊ hoc in figura chriſti immortalis.

Et vt ita dictum ſit: per abraam et leui qui decimas accepit: decimatus eſt: adhuc enī in lumbis patris erat quando obuiauit ei melchiſedech.

¶ Ecce quarta ratio qua probat idem per leuiticam in perſona Abrae decimationem. Et eſt ratio talis. Dignior eſt qui accipit decimas quam qui dat. Sʒ mel chiſedech accepit: leui ita dedit ante abraam in cuius lumbis erat. Ergo melchiſedech dignior leui. Primo ergo aſſerit. Secundum probat. ibi. Adhuc enim in lū bis. Dicit ergo [Et ita] q. Et hoc modo dignior eſt melchiſedech quam leui [⁊ vt ita dictum ſit] q. non pro prie: ſed quendam tropum ⁊ modum loquendi ſynech dochen [⁊ leui]. i. ordo leuiticus [qui decimas] dedit Melchiſedech [accepit] fratribus. Nū. xviij. [Deci matus]. i. decimas dedit melchiſedech [per abraam] id eſt in abram quoniam ipſe abraam dedit decimas

Adhuc enim quando obuiauit ei melchi.[cui dedit abꝛaam decimas[erat].ſ.leui[in lumbis patris].ſ.abꝛae: ⁊ ſm coꝛpulentam ſubſtantiam: ⁊ ſm rationem ſeminalem id eſt ſecundum virtutem pꝛopagationis: qꝛ in poteſtate abꝛae erat. Non ſic autem xp̃s: in eo ꝙ non ſecundum rationem ſeminalem erat in eo ſed ſolum ſm coꝛpulentam ſubſtantiam. Non eñ erat in eius poteſtate vt ex ipſo ꝓpagaretur chꝛiſtus. Sicut ergo qꝛ eram⁹ omnes in lumbis Ade qñ peccauit peccauimus. Et ideo dicitur. Ro.iiij. In quo omnes peccauerunt. Sic qꝛ leui erat in lumbis abꝛae quando decimas dedit melchiſedech. Et ipſe leui dedit ei ſcꝫ melchiſedech. Sꝫ dignioꝛ eſt ꝗ accipit ꝗ̃ qui dat ergo ⁊c. Per lumbos autem intelligit hic apoſtol⁹ oꝛgana coꝛpoꝛis humani. In quibus reſeruatur aut generatꝰ materia humane pꝛopagationis. De quibus. Job.xxxviij. Accinge ſicut vir lumbos tuos. Et Luc.xij. Sint lumbi veſtri pꝛecincti. Sed vt dicit. Gregoꝛius. Lumbos pꝛecingimus dum carnis luxuriam per abſtinentiam refrenamus.

Si ergo conſummatio per ſacerdotium leuiticum erat: populus enim ſub ipſo legeꝫ accepit: quid adhuc neceſſarium fuit ſecundum oꝛdinem Melchiſedech: alium ſurgere ſacerdotem et non ſecundum oꝛdinem Aaron dici. Tranſlato enim ſacerdotio: neceſſe eſt ⁊ vt legis tranſlatio fiat.

¶ Jam pꝛobauit ꝙ ſacerdotium chꝛiſti pꝛecellit leuiticum per figuram pꝛecedentem. Hic pꝛobat idem per efficacem virtutem duplicem. Pꝛimo per ſacerdotij leuitici tranſlationem. Secundo per veteris legis que deſinebat abolitionem. ibi. Repꝛobatio quidem fit ꝑcedentis mandati. Pꝛima ratio talis eſt. Illud eſt dignius qđ magis conſummat ad ſalutem: Sacerdotiuꝫ chꝛiſti eſt huiuſmodi: nõ ſacerdotium leuiticũ: vnde et ſacerdotium leuiticum tranſlatum eſt ⁊ aliud ſurrexit Ergo ſacerdotium chꝛiſti dignius eſt ⁊ pꝛecellit leuiticum. Pꝛimo ergo tangit tranſlationis ſacerdotij leuitici cauſam. Scđo effectum. ibi. Tranſlato enim ſacerdotio. Tertio arguit. ibi. In quo eñ hec dicuntur. Dicit ergo[Si ergo]Hoc dupľr legitur. Uno modo ſm ꝙ hoc: qđ ſequitur[populus eñ]dicit cauſam tranſlationis ſic[ſi ergo]q. Ita chꝛiſtus eſt ſacerdos ſm oꝛdinem melchiſedech melius eſt leuitico: ergo O iudee reſpõde ſi potes[ſi conſũmatio].i.perfectio hominũ quantum ad intellectum per apertam doctrinam: et quantum ad effectum per miniſtratam in ſacramentis gratiam[erat per ſacerdotium leuiticum].i.per ſacerdotium aaron. Aaron enim delinquit[adhuc]ſi vetus conſummaret homines ⁊ perficeret[neceſſarium fuit]dicta dauid pꝛopheta[ſacerdotem alium]ſm tribum ⁊ ritum[ſurgere]ſecundũ oꝛdinem melchiſedech quem pꝛobat eſſe dignioꝛem ſacerdotibus leuiticis[⁊ non dici]ſupple.[ſecundum Aaron. Id eſt ſecundum [oꝛdinẽ]leuiticum. Quaſi diceret ſecundum oꝛdinem leuiticum homines perficeret fruſtra ſurgeret ali⁹ ſacerdos[ſecundum oꝛdinem melchiſedech.]ſed ſurgit aliquod. Tranſlatum eſt enim illud ſacerdotiũ qđ patet: qꝛ[trãſlato ſacerdotio neceſſe ẽ vt legis trãſlatio fiat]qꝛ vna ⁊ ſub eadem ſponſione vtraqꝫ data fuit Et etiam qꝛ nec lex ſine ſacerdotis officio valet: nec econuerſo. Et iterum: qꝛ ſacerdotij ritus eſt digniſſimus in lege: ſi ergo manifeſtum eſt legem tranſlatam eſſe: tranſlatum eſt ſacerdotium. Et vere tranſlato ſacerdotio neceſſe eſt vt legis tranſlatio fiat[popul⁹ eñ ſub ipſo]ſacerdotio leuitico id eſt in manu eius et oꝛe [legem accepit] Mal.ij. Labia ſacerdotis cuſtodiũt ſcientiam: ⁊ legem requirunt de oꝛe eius. Secũdo modo legitur ſic ſecundum ꝙ hoc dicitur[populus enim] dicit cauſam conſummationis. Et quaſi redit ad idem ⁊ ſic[Si ergo conſummatio]hominum perfectio[per ſacerdotium leuiticum erat]quod vtique deberet ipſe eſſe[populus enim ſub ipſo legem accepit: quid adhuc neceſſarium fuit dici]⁊c. fruſtra alius ſurgeret[Tranſlato enim]q. bene dico: ꝙ populus legem ſub ipſo accepit[tranſlato eñ ſacerdotio neceſſe eſt vt legis trãſlatio fiat]Cum ergo tranſlatio eſt facta: manifeſtum eſt ſacerdotium tranſlatum eſſe: ⁊ ita neceſſarium fuit aliud ſacerdotium ſurgere: ſcilicet pꝛopter perfectionem pꝛimi.

In quo enim hec dicuntur de alia tribu eſt de qua nullus altario pꝛeſto fuit. Manifeſtum eſt enim ꝙ ex iuda oꝛtus ſit dominus noſter: in qua tribu nihil de ſacerdotibus Moyſes locutus eſt.

¶ Hic ponitur trãſlationis argumentum. Arguit ꝑ tribum. Secundo per ritum. ibi. Et ampli⁹ adhuc manifeſtum. Ad pꝛimum argumentum tale. Ubi tangit ſacerdotium de vna tribu in aliam: in qua nunqꝫ fuit: fit ſacerdotij tranſlatio: ſed ſacerdotium leuiticum trãſit in aliam tribum in qua nunqꝫ fuit: qꝛ ſurrexit nouus ſacerdos de alia tribu.ſ.de tribu iuda: ergo tranſlatuꝫ videtur ſacerdotium leuiticũ. Pꝛimo ergo oſtendit ꝙ nouus ſacerdos eſt de tribu alia. Secundo pꝛobat ꝙ de tribu iuda. ibi. Manifeſtum eſt enim ꝙ ex iuda. Dicit ergo[In quo enim]q. Eñ transfertur ſacerdotiũ leuiticum ⁊ ſurgit ſacerdos nouus[enim]qꝛ[in quo] .i.chꝛiſto in cuius conſideratione[hec dicuntur]ſcilicet Tu es ſacerdos ineternum ſecundum oꝛdinẽ melchiſedech. pſ.[de alia tribu eſt]non de leui[de qua]alia tribu[nullus altario pꝛeſto fuit].i.ad miniſterium altaris acceſſit. Imo potius ꝓliis vacabat ⁊ in bellis pꝛima erat. Geñ.xlix. Juda te laudabunt fratres tui manus tue ſuper ceruices inimicoꝛum tuoꝛum. Trãſlatio ſignata fuit ſacerdotij a domo. Heli ad ſamueleꝫ .ſ. Regum.ij.[Manifeſtum eſt]quaſi. Et vere fuit de alia tribu[manifeſtum eſt enim ꝙ de iuda].i.de tribu illa[oꝛtus ſit dominus]De tribu enim iuda fuit beata virgo ex parte patris. Eſa.xj. Egredietur virga de radice ieſſe. Pꝛopter hoc in benedictione Jude dictum eſt. Geñ.xlix. Non auferetur ſeptrum de iuda.⁊c. Et chꝛiſtus etiam dicitur Leo de tribu iuda. Apocal.v. Unde ad tribum legalem tranſlatum eſt ſacerdotiuꝫ vt idem ſit rex ⁊ ſacerdos. Sicut melchiſedech[in qua tribu]ſcꝫ iuda[nihil de ſacerdotibus]vt de eo deberet eſſe aliquis[ſacerdos[locutus eſt moyſes]ſed tñ de tribu leui. Nuñ.ij. Et.iij. Pſ.cxix.

Thema in natiuitate domini manifeſtum eſt ꝙ ex iuda oꝛtus eſt noſter dominus. Ubi notantur quattuoꝛ deſcribentia de natiuitate domini. Euidentia eternitatis qꝛ manifeſtum eſt. Pꝛoſapia nobilitatis: qꝛ ex iuda Exiſtentia natiuitatis: qꝛ oꝛtus eſt. Cõtra iudeos qui dicunt venturum. Potentia naſcentis: qꝛ dominus noſter. Manifeſtationem appendebat. pſ. Qui ſedes ſuper cherubin manifeſtare coꝛam effraim bẽiamin ⁊ manaſſe. Tribum vero inſinuebat. Joh.apoc.v. Uicit leo de tribu iuda. Natiuitatem exiſtentem nunciabat angelus. Luc.ij. Euangelizo vobis gaudium magnuꝫ: qꝛ natus eſt vobis hodie ſaluatoꝛ mũdi. pſ. Lux oꝛta eſt iuſto. Naſcentis poteſtatem: pꝛeſcitur enim iuſtus dominus noſter.

Pſ. lxxix. Pſ.xcvi.

Et amplius adhuc manifeſtum eſt: ſi ſecundum ſimilitudinem melchiſedech exurgat alius ſacerdos: qui non ſecundum legẽ mãdati carnalis factus eſt: ſed ſecundum virtutem vite inſolubilis.

¶ Hic ſubdit aliud argumentum tranſlationis ſcilicet per ritum. Et eſt argumentum tale. Mutato ritu pꝛopꝛio ⁊ ſubſtantiali transfertur ſacerdotium ſed mutat⁹ eſt ritus ſacerdotij leuitici ⁊ ſurrexit ſacerdos nouus. Ergo tranſlatum eſt ſacerdotium. Pꝛimo ergo trãſla

tionem ritus affirmat. Secunda probat. ibi. Conteſta
tur enim In prima parte tangit primo nomen ſacerdo
tis. Secundo defectum ritus carnalis. ibi. Qui non ſe
cundum legem. Tertio commodum ritus ſpiritualis.
ibi. Sed ſecundum virtutem. Dicit ergo [et amplius]
.i. efficacius quam per tribum probatur hoc idem. Alias
enim facta eſt tranſlatio ad tempus ſcilicet in ſamuelem in
reprobato heli. Subſtitutus eſt Samuel: qui erat de
tribu effraim. j. Regum. ij. Et ideo dicit [Et amplius ad
huc manifeſtum] ſcilicet quod transfertur ſacerdotium et ſur
git ſacerdos alius [ſi] pro quia alius differens ab aliis [ſa
cerdos exurgit] id eſt extra numerum: non leuiticorum
ſurgit [ſecundum ſimilitudinem] et ritum [Melchiſe
dech] non Aaron qui ſcilicet offert panem et vinum Abrae.
Gen. xiiij. Ita hic diſcipulis in eiſdem ſpeciebus car
nem et ſanguinem dedit. Matt. xxvi. Et Marci. xiiij.
non hircum vel vitulum. [Qui non ſecundum legem]
Hoc dupliciter legitur. Primo modo ſic [qui factus eſt
ſacerdos] ſupple. [non ſecundum legem mandati carnalis]
id eſt [non ſecundum precepta legis carnalia mandantis et pro
mittentis. Ut patet Leu. xxvi [ſed ſecundum virtutem
vite inſolubilis] id eſt ſecundum deitatem per quam
dat vitam eternam et indiſſolubilem ſuis. Unde Johan. x.
Ego vitam eternam do eis. Secundo modo legitur ſic
[qui factus eſt ſacerdos non ſecundum legem manda
ti carnalis] id eſt non ſecundum carnalem intellectum
legis vt ſcilicet faceret ſecundum carnales obſeruantias legis [ſed
ſecundum virtutem vite inſolubilis] id eſt ſecundum
ſpiritualem intellectum legis qui eſt collatiuus vite
inſolubilis .i. vite eterne: ad differentiam vite preſentis
que ſoluitur ad modum vaporis. Vapor eſt enim ad modi
G cum parens. Jaco. quarto.
Vita pñs ¶ Notandum Quod ſeptem afficia habent ſacerdotes
admodum Leuitici In quibus excellunt ſacerdotes noue legis.
vaporis Et ideo merito facta eſt tranſlatio veteris ad nouam.
ſoluitur. Primo Regulariter inſtitui. Non ſicut Abimelech. i.
per carnem. Judicum. viij. Non ſicut Alchimus per po
tentiam. ij. Mach. viij. Non ſicut Jaſon per pecuniam.
ij. Mach. quar. Uerum per voluntatem diuinam. Exodi.
xxuj. Applica ad conſurgendum mihi.
Scdo Myſtice inungi. Exod. xxx. Aaron et filios eius
vngues ſanctificabiſque eos vt ſacerdotio fungantur mihi.
Tertio conuerſare honeſte. Exo. xix. Sacerdotes qui ac
Ps. cxxxj. cedunt ad d. ſanctificentur. Ps. Sacerdotes tui induan
tur iuſticiam. Sed heu Hiere. viceſimotertio. Prophe
ta namque et ſacerdos polluti ſunt: in domo mea inueni
malum eorum.
Quarto Predicare ſane. ij. Paral. xxix. Precepit eze
chias populo vt daret partes ſacerdotibus et leuitis
vt poſſent vacare legi dei. Mal. ij. Labia ſacerdotis
cuſtodiunt legem. Sed heu. Hie. ij. dicitur. Sacerdotes:
non dixerunt: vbi eſt dominus et tenentes legem etc.
Quinto: Offerre digne. Eccli. xlv. Fungi ſacerdotio
et habere laudem in nomine ipſius et offerre illi incenſum
dignum. Sed heu Mal. j. dicitur. Ecce ad vos o ſacer
dotes qui deſpexiſtis nomen meum offertis ſuper alta
re meum panem pollutum.
Sexto: diſpenſare fideliter leuite benedicentes popu
lo. ij. Paral. xxix. Surrexerunt atque leuite maath filius
amaſie. etc. Sed heu: iam queritur inter diſpenſatores
vt fidelis quis inueniatur. j. Cor. quar.
Septimo Ligare et ſoluere. Sapienter. j. Mach. iiij.
Elegit Judas ſacerdotes ſine macula et mundauerunt
ſancta. Sed heu: Quia multi viuificant animas que
non viuunt. Ezech. xiij. In his conditionibus excellit
nouum ſacerdotium vetus.
H Et ideo merito transfertur vetus quod patet.
Sacerdo Primo in inſtitutione: quia ille intrabat per lineam ſuc
tium no ceſſionis: hic per gratiam electionis: vt patet in Ma
uum vetus thia. Act. primo. Cecidit ſors ſuper mathiam.
excellit. Secundo in vnctione. Quia iſte oleo viſibili exterius
hic ſpiritu ſancto interius: vnde dicitur ordinandis.
Joh. xx. Accipite ſpiritum ſanctum.
Tertio in conuerſatione. Quia ille vacabat generati
oni: hic continentie. j. Corinthiorum vndecimo. Ideo
debet mulier velamen habere ſuper caput ſuum pro
pter angelos.
Quarto in predicatione. Quia ille predicabat abſcon
ſa et terrena: hic aperta et celeſtia. ſecunde Corinthio
rum ter. non ſicut Moyſes ponebat velamen faciem ſuam.
Quinto in oblatione. Quia ille carnalem: hic ſpiritua
lem. Mal. j. In omni loco offertur mihi holocauſtum.
Sexto in diſpenſatione. Quia ille diſpenſabat ſacri
ficia ſignificantia: hic ſignificata. Actuum octauo. Tunc
imponebant manus ſuper illos et accipiebant ſpiri
tum ſanctum.
Septimo: in poteſtate: quia ille ligabat et ſoluebat ſo
lum in terra: hic etiam in celo. Matth. xvi Quodcun
que ligaueris ſuper terram etc.

Conteſtatur enim: quoniam tu es ſacer dos in eternum ſecundum ordinem Melchiſedech.

¶ Hic probat tranſlationem ritus dicens [Conteſta
tur] q. Et vere ſecundum ordinem melch. [conteſtatur
enim] Dauid. ſ. mecum vel cum aliis ſcripturis de christo
[quoniam tu es ſacerdos etc.] Uel ſic. Et bene dico quod
eſt ſacerdos ſecundum virtutem vite inſolubilis [con
teſtatur enim] deus pater de filio iureiurando [quoniam
tu es ſacerdos in eternum] .i. ſine fine: quia tuo ſacerdo
tio non ſuccedet aliud. Sacerdos inquam [ſecundum or
dinem Melchiſedech.]

Hic queritur ſuper illud. Adhuc erat Leui
in lumbis Abrae. Contra. Chriſtus tunc erat cum le
ui decimatus. Rñ. Non erat ibi ſicut Leui: quia chriſtus
ſolum ſecundum naturam. Leui etiam ſecundum ra
tionem ſeminalem. Item ibidem Glo. Decimabatur
quod curabatur. Contra. Leui decimabatur: ergo ortus
fuit poſtmodum: ſine originali. Rñ. De curatione in
ſigno: non in effectu futuro: non preſenti. Item alia
gloſa. Eadem caro Abrae. Uel primi hominis ſimul
habebat et vulnus preuaricationis et medicamentum
vulneris. Contra. Aut eadem pars carnis ſimul ha
bebat vtrunque. Aut non. Si eadem: ergo eidem ine
rant contraria. Si non eadem. ergo ibi erat diſtincta
pars: de qua chriſtus erat formandus: et de qua alii
Rñ. Eadem actu: diuerſa in potentia: habebat autem
hec oppoſita non in actu: ſed potentia. Item ſuper il
lud. Tranſlato ſacerdotio. Gl. Quia ſimul ab eadem et ſe
cundum ſub eadem ſponſione datum eſt vtrumque Ideo quod de vno
dicitur neceſſe eſt vt de alio intelligatur. Con. Simul
moralia et cerimonialia ab eadem et ſub eadem ſpon
ſione data ſunt. Rñ Non eſt ſimile quia moralia cum
cerimonialibus non ſunt data de nouo: ſed recapitulata
et declarata. Item ibidem ait Gloſa alia. Non poteſt
ſacerdos ſine lege et teſtamento et preceptis eſſe. Con
tra. Melchiſedech fuit ſine his. Reſponſio. Loqui
tur ibi de ſacerdote legali. Item ſuper illud. Popu
lus ſub ipſo legem accepit. Gloſa. Sub ipſius ſacerda
tio. Contra. Prius data fuit lex. Exodi viceſimoocta
uo. Reſponſio. Sub ipſo accepit quoad executionem.
non quoad ordinem. Item ibidem gloſa. In manu
ſacerdotis eſt lex. Contra. Non poterat in lege diſpen
ſare. Reſponſio. In manu eius ad exequendum: ſed non
ad immutandum. Item ſuper illud. Non ſecundum le
gem carnalis mandati. Gloſa. Enim precepta legis. que
carnalia ſola mandabat et promittebat. Con. Mandabat
deum coli. Exo. viceſimo. Quod eſt opus ſpirituale.
Reſponſio. Legem vocat cerimonialia non moralia.
que per hominem non inſtituta: ſed quaſi recapitulata
Item ſuper illud. Tranſlato ſacerdotio. Gloſa. Hec
eſt prefigurata in Samuele qui cum non eſſet de tribu
leuitica: ſed de tribu Effraim: electus eſt ſacerdos a
domino: reprobatis filiis heli. Con. prime. Paral. ſe
xto. Ubi habetur quod Samuel fuit de genere Leui et
Helcana. Reſponſio. Ex parte vna fuit de tribu Leui
ſed non ex parte ſacerdotis: et ex alia parte de tribu
Effraim.

Reprobatio quidem fit precedentis manda

ti propter infirmitatem eius ⁊ inutilitatē. Nihil enim ad perfectum adduxit lex. In troductio vero melioris ſpei: per quam pro ximamus ad deum.

¶ Superius probatum ꝙ ſacerdotium chriſti precel lit leuiticum per ſacerdotij leuitici tranſlationem. Hic probat idem per veteris legis abolitionem. Et eſt ſua ratio talis. Ubi lex melior lege: ⁊ ſacerdotium ſacerdotio. Sed lex noua melior eſt veteri: que pro pter ſuam imperfectionem reprobatur. Primo ergo oſtendit ꝙ lex vetus per chriſtum propter ſui imper fectionem eſt ſoluta. Secundo ꝙ fuit imperfecta. ibi. Nihil enim ad perfectum. Tertio ꝙ melior eſt ſuper introducta. ibi. Introductio vero melioris. Dicit er go [Reprobatio] quaſi. Ita ſurgit alius ſacerdos qui non eſt factus in lege mandati carnalis. Et vere [re probatio quidem fit precedentis mandati] ſacramen talis: id eſt: veteris legis: vt ſcilicet ſit deatius gratie et hoc [propter infirmitatem eius] quam habuit non ſtetit: quia carnalis fuit. Caro autem in ſui natura eſt infirma. Matth. xxvj. et propter [inutilitatem] quam modo habet: quia non ſolum eſt inutilis: ſed etiam dā noſa ſecundum illud. Gala. v. Si circuncidimini chri ſtus nihil vobis proderit. Et dicit [propter infirmita tem] non propter malignitatem ſecundum hereticos. Lex enim ſancta ⁊ bona. Rom. vij. [Nihil enim] qua ſi. Et vere infirma fuit lex tunc [nihil enim ad perfe ctum] id eſt: ad perfectionē iuſticie [adduxit lex] nemi nem enim perfecte iuſtificauit. Gal. iij. Si enim data eſſet lex que poſſet iuſtificare vere ex lege eſſet iuſti tia. [Introductio vero] quaſi. Illa lex reprobatur [ve ro] pro ſed [Introductio] fit per predictum pontificē: qui eſt ſacerdos in eternum ſecundum ordinem Mel chiſedech [melioris ſpei] id eſt: melioris legis per quā melior ſpes ⁊ habetur. Lex enim vetus dabat ſpem ter renorum: ſecundum illud Eſaie primo. Si volueritis et audieritis me: bona terre comedetis. Lex au tem euangelij dat ſpem eternorum. [per quam] ſpem [proximamus ad deum] in preſenti quidem per imita tionem. Jacob. quarto. Appropinquate deo ⁊c. in fu turo per aſſimilationem. j. Johan. iij. Cum apparue rit ſimiles ei erimus: quia videbimus eum ſicuti eſt. Ipſa enim ſpes incedit vſque ad interiora velaminis. Supra ſexto.

Lex noua melior eſt veteri.

Lex vet⁹ ⁊ lex euāgelij i quo differant.

Et quantū eſt: non ſine iureiurando. Alij quidem ſine iureiurando ſacerdotes facti ſunt. Hic autem cum iureiurando: per eum qui dixit ad illum. Jurauit dominus et nō penitebit eum: tu es ſacerdos in eternum. In tantum melioris teſtamenti ſponſor fa ctus eſt Jeſus.

¶ Superius oſtendit ꝙ ſacerdotium chriſti excellit le uiticum. Primo per precedentem figuram. Secundo: per efficaciam ſequentem. Hic tertio oſtendit idem per ordinis eius modum ſiue formā. Primo: quia per iuramentum immobiliter eſt ordinatus: quod non illi. Secundo: quia non plures: ſed vnicus quod non illi. ibi. Et alij quidem plures. Tertio: quia ſanctiſſimus plus quam illi. ibi. Talis enim decebat vt eſſe. In pri ma. Primo meruit ꝙ ordinari per iuramentum eſt val de magnum. Secundo: quia alij non fuerunt ordinati per hunc modum. ibi. Alij quidem iureiurando. Ter tio: quia chriſtus ordinatus eſt per iuramentum pater num. ibi. Hic autem cum iureiurando. Quarto: ex hoc concludit ꝙ melius eſt nouum quam vetus teſtamen tum. ibi. In tantum melioris iam per multa. Dicit ergo [Et quantum] quaſi. Iam per multa ſacerdoti um nouum commendauimus [et quantum eſt] id eſt: ꝙ magnum: ⁊ hoc: ſcilicet ꝙ [non ſine iureiurando] ſupple chriſtus factus eſt ſacerdos: quaſi. Et vere valde ma gnum eſt [Alij quidem] ſcilicet leuitici ſacerdotes [fa cti ſunt ſacerdotes ſine iureiurando] et hoc: quia quan doq; erant mutandi [hic autem] ſcilicet chriſtus fa ctus eſt ſupple: ſacerdos [cum iureiurando] In quo notatur ſacerdotij eius immutabilitas. Quia iuramē tum eſt res immobilis. Supra. vj. Iureiurandū inquā facto [per eum] ſcilicet deum patrem [qui dixit ad il lum]. ſ. ieſum. Dixit inquam quod ſequitur [Tu es ſa cerdos] noſter diſcretiue ⁊ non alius [in eternum]. ſ. ſi ne fine. Et hoc. ſ. tu es ſacerdos [iurauit dominus] de us pater. ſ. inconcuſſa veritate firmauit. Dicit prophe ta Dauid [et non penitebit eum] id eſt: non mutabit fa ctum. Penitentia enim dei eſt mutatio facti. Sic acci pitur. Gen. vj. Quando deus voluit delere hominē: dixit. Penitet me feciſſe hominem [In tantum] id eſt: per hec que tanta ſunt: certum eſt ꝙ [Ieſus factus eſt ſponſor] id eſt: aſſertor [melioris teſtamenti] quam ſit vetus: ſcilicet noui teſtamenti. Inſinuandū: credibile: et ratione Efficientis: quia dominus qui dixit: id eſt: deus qui mentiri non poteſt. Ratione Forme: quia iu rat ita ꝙ non penitebit eum. Et ratione Materie: quia deuotionis: quia tu es ſacerdos in eternum. Et ratione Finis: quia vt ſponderet et doceret melius teſtamentum.

¶ Et notandum ꝙ nouum teſtamentum melius eſt ve teri propter ſeptem conditiones.

I Teſtamētum nouū meli⁹ eſt veteri ꝓpter ſeptem cōditiones.

Primo propter maiorem perfectionem mandatorum. Mat. v. Audiſti quia dictum eſt antiquis Non occi des ⁊c. Hierem. xxxj. ſecundum. lxx. Conſummabo ſu per domum iſrael.

Secundo propter ſuperadditionem conſiliorum. Un de Mat. xix. Si vis perfectus eſſe ⁊c. Pſ. Animas pauperum tuorum ne obliuiſcaris in finem. Reſpice in teſ. Mat. v. Beati pauperes ſpiritu.

Tertio propter reuelationem occultorum. Matth. xj. Abſcondiſti hec a ſapientibus. Et hierem. xxxj. Hoc eſt teſtamentum quod diſponendo iſrael dando leges meas in mentes eorum.

Quarto propter impletionem promiſſorum. Matth. v. Nō veni legem ſoluere ſed adimplere. Infra. ix. Et ideo noui teſtamenti mediator eſt.

Sexto propter dulcedinem exhortationum. Johā. vj. Uerbū vite eterne. Eccl. xlv. Ideo ſtatuit illi teſta mentum pacis.

Septimo propter virtutem ſacramentorum. Infra. ix Hic eſt ſāguis teſtamēti ⁊c. Eſa. xj. Haurietis aquas de fontibus ſaluatoris.

Et alij quidem plures facti ſunt ſacerdo tes: idcirco ꝙ morte prohiberentur perma nere: hic autem eo ꝙ maneat in eternum: ſempiternum habet ſacerdotium.

¶ Hic oſtendit ꝙ ſit vnicus non plures: vt illi. Ubi oſtendit primo ꝙ lex vetus indicauit multitudinem ſacerdotum. Secundo ꝙ lex noua habet ſacerdotem vnicum perpetuum. ibi. Hic autem eo ꝙ maneat. Ter tio ex hoc concludit ꝙ ſufficiens ad ſalutem omnium. ibi. Unde ⁊ ſaluare in perpetuum poteſt. In prima pri mo ponit ꝙ lex vetus non indiguit ſacerdotum plura litate. Secundo apponit rationem quare. ibi. Idcirco ꝙ morte. Dicit ergo [Et alij] quaſi. Hoc iterum mo do dignior probatur: quia [alij]. i. leuitici [plures facti ſunt ſacerdotes ſecundum legem. Pluralitas autem teſtatur eorum inſufficientie: quia ſi vnus ſufficere ta lij ſuperfluerent. Plures inquā et hoc [idcirco ꝙ mor te prohiberentur permanere]. i. diu in officio ſacerdo tali manere: vt ſcilicet ſacerdotium in vno ſeruari non po terat in pluribus ſeruaretur: omnes enim quantſcun que ſancti moriebātur Eccl. x. Omnis potentatus vi ta breuis. De Aaron etiā qui fuit primus inter eos di ctum eſt Pergat Aaron ad patres ſuos. Ibidem eti am precipitur ꝙ Eleazar filius ſuus ei ſuccedebat in ſacerdotio [hic autem] ſcilicet: Ieſus [eo ꝙ maneat in eternum] Filius enim manet in eternum. Johan nis octauo. Et Rom. vj. Chriſtus reſurgens ex mor

tuis ⁊c. [ſempiternum habet ſacerdotium] quia nec ꝑ culpa poteſt deponi. Quia peccatum non fecit. j. Pet. ij. Nec reſignare poteſt quia non habet maiorem in cu ius manu reſignet. Nec ei viuenti aliter ſubſtitui debꝫ Quia nullus eſt dignus. Et ipſe ſufficiens. Nec ad ma ius pontificium aſſumi poteſt: quia ipſe eſt pontifex fu turorum bonorum. Infra. ix.

Unde ⁊ ſaluare in perpetuum poteſt: accedens per ſemetipſum ad deū: ſemper viuens ad interpellandum pro nobis.

¶ Hic oſtendit ꝙ ſufficiens eſt ad ſalutem omnium: quia potens / ſapiens / ⁊ clemens. Potens in ſaluando Sapiens in accedendo. Clemens interpellando. Dicit ergo [Unde] quia ſcilicet habet ſacerdotium perpetuum [et ſaluare in perpetuum poteſt] Quia factus eſt in omnibus ſibi obtemperantibus cauſa ſalutis eterne. Supra. v. ⁊ Act. iiij. Non eſt aliud nomē datum hominibus in quo oporteat nos ſaluari. Ipſe dico [accedens ad deum patrem per ſemetipſum] non per alium pontificem. Uel hoſtiam: quia ipſe eſt pontifex et hoſtia. Infra. ix. Per proprium ſanguinem introiuit ſemel in ſancta. Uel [ſaluare poteſt: accedens ad deum] patrem. Ephe. ij. Per ipſum habemus acceſ. ad patrē Accedens inquam per ſeipſum: quia niſi per eum nullus accedit. Joh. xiiij. Nemo venit ad patrem niſi per me. Poteſt inquam ſaluare [in perpetuum] quia ipſe eſt [ſemper viuēs] quod nō alij. Qꝛ non crucifixus eſt ex infirmitate: viuit autem ex virtute. ij. Corint. xiij. Uiuens inquam cum hac vtilitate: ſcilicet [ad interpellandum pro nobis] Rom. viij. Qui etiam interpellat pro nobis. j. Johā. ij. Aduocatum habemus apud patrem ieſum chriſtum ⁊c. Interpellat autem: cicatrices vulnerum repreſentando: Sed qualiter interpellat cum ſit eiuſdem voluntatis cum patre: quia placet deo. Unde infra. ix. Non enim in manufacta ſancta ieſus introiit exemplaria verorum: ſed in ipſum celum vt appareat vultui dei pro nobis.

Talis enim decebat vt nobis eſſet pontifex / ſanctus / innocens / impollutus / ſegregatus a peccatoribus / et excelſior celis factus.

¶ Hic oſtendit ꝙ ſit pre ceteris ſanctiſſimus. vbi Primo oſtendit ſanctitatis eius perfectionē. Secundo ex hoc oſtendit ꝙ non habet neceſſe iterare ſuam oblationem. ibi. Qui non habet. Tertio oſtenditur ex hoc eius differentia ad pontificem legalem. ibi. Lex enim conſtituit homines. In prima tangit tria commendantia eius perfectam ſanctitatem. Primo: omnimodam eius ſanctimoniā. Secundo ſanctimonie eius excellētiam. Primo reſpectu omnium hominū. Secundo reſpectu omniū angelorum: quia excelſior celis. In prima parte tangit eius ſanctimoniā quo ad deum qꝛ ſanctus. Quo ad proximū: qꝛ innocens. Quo ad ſeipſum: quia impollutus. Dicit ergo [Talis enim] q. Ita accedit ad deū per ſemetipſum: ⁊ merito: eſt enī ſanctiſſimus [decebat enī vt talis nobis eſſet pōtifex ſanct⁹.] Dan. ix. Ungitur ſanctuſſanctorū interius oīm virtutum cōpoſitione [innocens] manibus in exteriore operatione q̄tum ad proximū [impollutus] carne. ſ. ꝑ peccatū originale: qꝛ ſine eo cōceptus ⁊ natus. Matth. j. Quod enī in ea natū eſt: de ſpūſſancto. j. Pet v. Qui peccatū non fecit [ſegregatus a peccatoribus] oībus totius peccati actualis imunitate. Sap. ij. Diſſimilis eſt aliis vita eius. Uel [ſegregatus a peccatorib⁹] .i. a priorib⁹ ſacerdotib⁹ qui nō habꝫ neceſſe ſicut alij iterare oblationē ſuā qui pctōres fuerūt. ij. Cor. vj. Que ſocietas xp̄i ad belial? Nec ſolū excellit oēs hoīes: ſed [et] .i. etiā [excelſior celis factus] .i. omni celeſti creatura. ſ. nouem Angelorū ordinibus. Job. xj. Excelſior
Ps. cxij. celo eſt ⁊c. Ps̄. Excelſus ſuper oēs gentes dn̄s ⁊c. Et Eſa. lxvj. Celum mihi ſedes eſt. Hec excellentia fuit probata. Supra. j. Rationibus iuſtis ⁊ multis.

Qui non habet neceſſitatem quotidie quēadmodū ſacerdotes: prius pro ſuis delictis hoſtias offerre: deinde pro populi. Hoc enim fecit ſemel ſe offerendo.

¶ Hic oſtendit ꝙ nō habet neceſſe ſicut alij iterare oblationem ſuā. vbi Primo oſtendit ꝙ eius oblatio non eſt iteranda. Secūdo ꝓbat ꝙ ſufficit vnica. ibi. Hoc enim fecit. Dicit ergo [Qui] cum talis ſit ⁊ tā ſanctus [non habet neceſſitatē] .i. indigentiā [quotidie] Imo nec vnꝗ̄ [offerre hoſtias pro ſuis delictis: deinde pro populi] delictis [quēadmodum ſacerdotes] leuitici habebant neceſſitatem. Primo. ſ. offerre pro ſuis delictis Deinde pro delictis populi. Supra. v. Propterea debet pro ſe: quemadmodum ⁊ pro populo offerre. Leuiti. ix. Accede ad altare ⁊ immola pro peccato tuo: offer holocauſtum ⁊ deprecare pro te ⁊ pro populo [hoc enī] .ſ. offerre pro peccatis populi nō pro ſuis [fecit ſemel] quia ſufficienter [offerendo ſe] ipſum nō pro ſuis: ſed pro peccatis populi. Eſa. liij. Ipſe vulneratus eſt propter delicta noſtra. Et infra. x. Chriſtus ſemel oblatus eſt ad multorum exhaurienda peccata.

Lex enim conſtituit homines ſacerdotes infirmitatem habentes: ſermo autem iuriſiurandi: qui poſt legem eſt: filium in eternum perfectum.

¶ Hic ex dictis oſtendit eius differentiam ad pontificem legalem. vbi oſtendit Primo imperfectionem ſacerdotis legalis. Secundo: perfectionem noui ſacerdotis. ibi. Sermo autem iuriſiurandi. Dicit ergo [Lex enim] q. Ita legales quidem ſacerdotes neceſſe habēt quotidie offerre pro ſe ⁊ pro populo: ſed non chriſtus. Et recte: quia illi infirmi: hic. ſ. chriſtus perfectus [lex enim hoīes] puros [conſtituit ſacerdotes] Supra. v. Omnis pontifex ex hominibus aſſumptus ⁊c. Sacerdotes inquam [habentes infirmitatem] .ſ. peccandi: et moriendi neceſſitatem. Supra. v. Quoniam ipſe circundatus eſt infirmitate [ſermo autē iuriſiurandi qui poſt legem] dictus [eſt] in Ps̄. per prophetam. Prophete enim fuerunt poſt legem [filium] ſub. conſtituit ſacerdotē [in eternum] duraturū. Sacerdotem dico [perfectum] gratia ⁊ veritate. Joh. j. Plenum gratie et veritatis. q. Felix ſacerdos qui Et poſterior conſummatione: quia poſt legem. Et ſtabilior inſtitutione: qꝛ ſermone iuriſiurandi. Et nobilior conditione: quia filium. Et permanentior duratione: quia in eternum. Et perfectior ſanctitate: quia perfectum.

Hic queritur ſuper illud. Reprobatio quidem fit precedentis. Contra. Deus non reprobat niſi malum: ergo mandatum legis fuit malum. Rn̄ſ. Deus non reprobat ſolum illud quod eſt malum ſed etiam id quod eſt a maiori bono impeditiuum. Uel dicendum: ꝙ bona fuit carnalis obſeruātia legis ſuo tempore: ſed mala poſt tempus reuelate in chriſto gratie. Item ſuper illud. Propter inutilitatem. Contra. Nihil inutile a deo. Rn̄ſ. Utilis fuit ſuo tempore: ſed damnoſa poſt chriſtum. Item ſuper illud. Nihil ad perfectum adduxit lex. Contra. Multi perfecti ſub lege erant. Reſpō. Etſi in lege non tamen ex lege. Sicut dicit glo. Item ſuper illud. Melioris teſtamenti. Gloſ. quam vetus. Contra. Optimi eſt optima adducere: ergo illud teſtamentum cum ſit a deo datum fuit optimum. Reſponſio. Optimum fuit in ordine ſuo: ſed non ſimpliciter. Sicut et quelibet res in ordine vniuerſi eſt optima: non tamen ſimpliciter. Item ibidem. Gloſ. Melius Premiū
eſt teſtamentum nouum q̄ vetus: quia illud eterna ꝓ an ſit me-
mittit: vetus temporalia promittebat. Contra. Me- lius me-
lius debet eſſe premium merito: ergo pro merito obſer rito.
uantie mandatorum male promittebatur premium tēporaliū. Rn̄. Non promittebant vt premiū principale ſed vt acceſſoriū ſiue vt ſtipendiū. Itē ſuper illud. Accedēs ad deū per ſe. Con. Ipſe eſt deus: nihil vero mouetur ad ſeipm̄. Rn̄. Ipſe vt homo accedit ad ſe vt deū

Item ſuper illud. Per ſemetipſum. Gloſ. Ut ſacerdotem et hoſtiam. Contra. Debet eſſe diuerſitas eſſentialis inter offerentem et oblationem. Reſponſio. Diuerſitas erat in natura: ſed non in perſona. Nam ipſe idem ſm ſpiritum offerebat ſe ſecundum carnem. Itē ſuper illud. Qui non habet neceſſe quotidie quemadmodum ſacerdotes. Gloſ. leuitici. Contra. Similiter quotidie offerunt ſacerdotes noſtri. Reſponſio. Non offerunt vt illi oblationem aliam et aliam: ſed ſemper eandem ⁊ vnicam.

Capitulum. viij.

Capitulum autem ſuper ea que dicuntur.

¶ Hec eſt ſecunda pars principalis totius Epiſtole. Oſtendit enim in precedentibus chriſti excellentiam ⁊ dignitatem. Hic aliqua et predictis quaſi recapitulando oſtēdit diffuſius ſcilicet teſtamenti veteris inſufficientiam et abolitionem. Et hoc. Primo: per comparationem teſtamenti noui. Secundo: per ritum ⁊ figuram tabernaculi. Capitulo. ix. Tertio per conditiones legalis ſacrificii. Capitulo. x. vſqꝫ ibi. Habentes ergo fratres fiduciam. In prima parte fit comparatio noui et veteris teſtamenti. Primo: quo ad ſacerdotem. Secundo: quo ad oblationem. ibi. Omnis enim pontifex ad offerenda munera. Tertio quo ad legem. ibi. Nunc autem melius ſortitus eſt. In prima Primo excitat audiendi attentionem. Secundo proſequitur ſuam intentionem. ibi. Talem habemus pontificem. Dicit ergo [Capitulum] quaſi. Multa de Chriſto pontifice dixi [autem] ſed hoc eſt [capitulum] id eſt: breuis completio [ſuper ea que dicuntur] id eſt: plus quā ea que predicta ſunt de chriſto pōtifice: dignius: ſcilicet eius laudem continens.

Talē habemus pontificem: qui conſedit in dextera ſedis magnitudinis in celis.

¶ Hic proſequitur ſuam intentionem. Ubi commendat chriſtum pontificem nouum. Primo in comparatione ad deum. Secundo ad angelos. ibi. In celis. Tertio ad ſanctos. ibi. Miniſter. Dicit ergo [Talem habemus pontificem] nos chriſtiani: non iudei [qui conſedit] id eſt: cum patre quieſcit iam diu et regnat [in dextera ſedis magnitudinis] id eſt: ſedis magne: ſcilicet in equalitate patris ſedens ſecundum naturam diuinam. Ps. Dixit dominus domino meo ſede a dextris.
Ps.cx. Uel in gloria excellente: id eſt: in potioribus bonis patris ſecundum naturam humanam. Mar. vltim. Et dominus quidem ieſus poſtquam locutus eſt eis aſſumptus eſt in celum: et ſedet a dextris ⁊c. Ipſe dico locatus [in celis] id eſt: ſuper omnes celos materiales. Ps.
Ps.xviij. A ſummo celo egreſſio eius: ⁊ occurſus eius vſqꝫ ad ſūmum eius ⁊ ſuper celos ſpūales. i. angelos. Supra. j. Tanto angelis melior effectus quāto differētius pre illis nomen hereditauit.

Sanctoꝛum miniſter et tabernaculi veri quod fixit deus et non homo.

¶ Hic commendat chriſtum in comparatione ad ſanctos. Et primo ad ſanctos comprehenſores. Secundo ad ſanctos viatores. ibi. Et tabernaculi veri. Dicit ergo [Sanctorum] Hoc dupliciter legitur. Uno modo ſecundum qꝫ ly [ſanctorum ⁊ tabernaculi] ſupponunt pro eodem. Alio modo ſecundum qꝫ pro diuerſis Ut dictum eſt in diuiſione. Primo modo ſic. Ipſe dico exiſtens [miniſter ſanctorum] id eſt: miniſtrans ſanctis vt patet Luc. xij. ⁊ in preſenti ſcilicet gratiam: et in futuro: ſcilicet gloriam: quia Gratiam et gloriam dabit dominus. Sanctorum dico [et] pro: id eſt [tabernaculi veri] quod eſt anime ſanctorum. Alio modo legitur ſecundum qꝫ ly ſanctorum ſupponit pro eccleſia triumphante et tabernaculum pro militante. Factum enim fuit in terra promiſſionis templuꝫ immobile qđ erat figura eccleſie triumphantis. In deſerto autem tabernaculum portatile quod figurabat eccleſiam militantem. Primum vocat hic ſancta. Secundum tabernaculum. Sic Ipſe dico exiſtens in celis [miniſter ſanctoruꝫ]. i. glorie ſanctorum per ſancta ſanctorum figurate. Luc. xij. Et tranſiens miniſtrabit illis [et miniſter tabernaculi veri]. i. veritatis quam tabernaculum vetus ſignabat. i. eccleſie militantis in qua miniſtrabat ſanctis gratiam. Luc. xxij. Ego ſum in medio veſtri ſicut qui miniſtrat [quod] tabernaculum verum: ſcilicet eccleſiam triumphantem ⁊ militantem [fixit deus] immobiliter ad differentiam vmbratilis quod erat portatile. Quia hoc eſt tabernaculum quod nequāqꝫ transferri poterit. Eſa. xxxiij. Fixit inqꝫ deus [et non homo]. ij. Cor. v. Edificationem ꝑ deo, habemus domum non manufactam.

¶ Notandum qꝫ In ſumma reperiuntur quatuor genera tabernaculorum. — A Tabernaculorum quatuor genera.

Prima Peccatorum. ſ. gloria ſecularis ⁊ diuitie temporales. Ps. Elegi abiectus eſſe in domo dei mei qꝫ habitare in tabernaculis peccatorum.

Et hec contemnenda.

Primo: quia fragilia ⁊ ruinoſa. Sapiens enim cauet a ruina. Job. viij. Tabernaculum impiorum non ſubſiſtet. Ideo Sap. quinto. Quid nobis profuit ſuperbia ⁊c. et Hierem. quarto. Repente vaſtata ſunt tabernacula mea.

Secundo: quia amara ⁊ anguſtioſa. Oſee. ix. Lapa in tabernaculis eorum. Lapa pungitiua ſignificat ſollicitudines ⁊ punctiones de Adquirendo Multiplicando Cuſtodiendo. Job. xx. Affligetur relictus in tabernaculo ſuo.

Tertio; quia noxia ⁊ periculoſa vtpote a diabolo obſeſſa. Job. xix. Obſederunt in giro tabernaculū meū. Sed heu quia a deo derelicta. Ps. In tabernaculis eorum non ſit qui inhabitet: deus. ſ. nec angeli. Ideo Num. xvj. Recedite de tabernaculis hominum impiorum ne inuoluamini in peccatis eorum. — Ps.lxviij.

Secunda: Damnatorum. Job. xviij. Hec ſunt tabernacula hominis iniqui. Hec ſcilicet que ſupra deſcripſerat a quatuor. Propter que ſunt Timenda et Fugienda: ſcilicet Quia ibi erit.

Timor ex obſcuritate. Unde dixerat Lux: ad literā. obtenebraſcet in tabernaculo eiꝰ Sap. v. Ergo errauimus a via veritatis.

Dolor ex ſupplicij eternitate: vnde ſequitur. Auellatur de tabernaculo fiducia eius. ſ. euadendi: et calcet ſuper eum quaſi rex interitus. Job. xv. Ignis deuorabit tabernaculum eorum qui munera libenter accipiunt. Siue a lingua: Siue a manu.

Horror ex ſocietate. Unde ſequitur. Habitēt in tabernaculo eius ſocij illius qui non eſt. i. demones. Et hoc merito vt qui eis per peccatuꝫ fecit de corde ſuo tabernaculum: cū eis habeat in tormento taber. ⁊c.

Fetor ex ſulphure: vt fetor fetori reſpondeat. Ūn ſequitur. Aſpergatur in tabernaculo eius ſulphur.

Tertia ſunt Juſtoruꝫ: vt clauſtrum eccleſia Prouer. xiiij. Tabernacula iuſtorū germinabūt. Ps. Uox exultationis ⁊ ſalutis ⁊c. — Ps.cxvij.

Hec ſunt habitanda ⁊ amanda.

Primo: quia ibi eſt pax ex temporaliuꝫ abiectiōe. Ubi vnus capit quod alius habet non eſt pax. Jac. iiij. Unde bella et lites in vobis ⁊c. Job. v. Et ſcies qꝫ pacem habeat tabernaculum tuum.

Secundo: quia ibi Securitas ex dei ⁊ angelorum protectione. Ps. Inhabitabo in tabernaculo tuo in ſecula prote. Eſa. iiij. Tabernaculum erit in vmbraculū diei ab eſtu: auaricie: ⁊ in ſecuritatem: a turbine ſuperbie: ⁊ abſconſionem luxurie.

Tertio: quia ibi Interna delectatio ex ſecreta dei allocutione. Job viceſimonono. Quis mihi det vt ſim iuxta dies priſtinos. Et poſt. Quando deus erat ſecreto in tabernaculo meo ⁊c.

Quarto beatorū. De quibus habetur infra ſequēti cap.

Omnis enim pontifex ad offerendum munera et hoſtias conſtituitur. Unde neceſſe eſt et hunc habere aliquid quod offerat.

¶ Hic fit comparatio quo ad oblationem. Ubi oſtendit. Primo ꝙ chriſtus ſicut ceteri offert ſacrificium. Secundo: quia ceteris dignius eſt eius ſacrificium. ibi. Si ergo eſſet ſuper terram In prima Primo oſtẽdit ꝙ ceteri offerunt. Secundo ꝙ et chriſtus offert. ibi Unde neceſſe eſt. Dicit ergo [Omnis] quaſi. Chriſtus eſt miniſter. Et vere omnis enim pontifex ad miniſtrandū inſtituitur. Et hoc eſt ꝙ dicit [omnis enim pontifex ad offerendum munera] ſcilicet panes thus et huiuſmodi [et hoſtias [de animalibus [cõſtituitur] Deut. xxxiii. Ponent tymiama in furore meo. ſ. placando. Et holocauſta ſuper altare meum [unde neceſſe eſt ꝛ hunc] pontificem maximum. quia Pontifex futurorum bonorum. Infra. ix. [habere aliquid quod offerat] ſcꝫ carnem humanam. Ps. Holocauſtum ꝛ pro peccato non poſtulaſti. Corpus autem aptaſti mihi ſecundum aliam literam.

Ps. xxxix.

Si ergo eſſet ſuper terram: nec eſſet ſacerdos: cum eſſent qui offerrent ſecundum legem munera.

¶ Hic oſtendit ꝙ ceteris dignius ſit eius ſacrificium. Ubi oſtendit. Primo ꝙ oblatio chriſti eſt celeſtis et vera. Secundo ꝙ oblatio aliorum eſt terreſtris et figuratiua. ibi. Qui exemplari ꝛ umbre. In prima. Primo proponit ꝙ oblatio chriſti non eſt terreſtris ducendo ad inconueniens. Secundo probat. ibi. Cum eſſent qui offerrent. Et eſt ratio talis. Si oblatio chriſti eſſet terreſtris: ſuperflueret: cum multi ſint qui tales offerant. Sed non ſuperfluit immo eſt neceſſaria: ergo non eſt terreſtris. Et hoc eſt ꝙ dicit [Si ergo ꝛc.] Hoc exponitur in gloſa quinque modis. Duobus modis: ſcilicet primo et quarto: ſecundum ꝙ hoc quod dico eſſe ſuper terram: ſupponit pro oblatione. Aliis modis ſecũdum ꝙ pro offerente. Primo modo ſic [Si ergo] Ita neceſſe eſt chriſtum habere aliquid quod offerat [ergo] quia ita eſt [ſi eſſet ſuper terram] illud ſcilicet qđ tale offerret: ſcilicet aliquid carnale terrenum [nec etiam eſſet ſacerdos] ipſe chriſtus: ſuperflueret enim eius ſacerdotium [cum eſſent] multi alii [ſacerdotes] ſcilicet legales [qui offerrent ſecundum legem munera] carnalia. Unde non eſſet neceſſe ꝙ fieret põtifex nouus ad offerendum aliquid carnale cum alii multi hoc poſſent facere: quaſi dicat. Neceſſe fuit ut haberet aliquid quod offerret: illud autem: aut fuit terrenum: aut celeſte: non terrenum: quia eius ſacerdotium ſuperflueret cum ad offerendum terrena ꝛ carnalia alii ſufficerent. Ergo fuit celeſte: et ita eius ſacerdotium precellit alia. Et hec expoſitio magis videtur concordare intentioni apoſtoli. Secũdo modo legitur ſic. Ita pontifex eis offert [ergo ſi eſſet] aliquis [ſuper terram] id eſt: aliquis terrenus ſacerdos et carnalis ſufficiens: ſupple qui poſſet oblatione ſua genus humanũ mundare [nec eſſet ſacerdos] aliquis ſecundum ordinẽ Melchiſedech: id eſt: non fuiſſet neceſſarium ꝙ aliquis nouus ſacerdos ſurrexiſſet: ſecundum ordinem Melchiſedech [cum eſſent] multi alii ſufficientes [qui offerrent ſecundum legem munera] ſufficientia. Tertio modo legitur ſic. Ita chriſtus conſtituitur ad offerendum [ergo] vel eſt terrenus: vel eſt celeſtis ſacerdos: ſed non eſt terrenus: quia [ſi eſſet ſuper terram] id eſt: terrenus ut Aaron: nec eſſet ipſe chriſtus ſacerdos in eternum ſecundum ordinẽ Melchiſedech [nec] neceſſe [eſſet] cum eſſent] multi alii ſacerdotes ſecundum Aaron [qui offerrent munera ꝛc.] Quarto modo ſic. Ita neceſſe eſt chriſtum aliquid habere quod offerat [ergo] ſemetipſum: quia [ſi eſſet ſuper terram] quod pro totius mundi peccato poſſet offerre [neceſſe] id eſt non tamen eſſet [ſacerdos] aliquis qui digne eſſet aliquid offerre [cum] pro quantis [eſſent] multi ꝛc. Quinto modo ſic. Ita omnis põtifex conſtituitur ad offerendum [ergo] et chriſtus obtulit: et poſt oblationem in celum aſcendit: quia [ſi] chriſtus [eſſet ſuper terram] id eſt: poſt oblationem non introiſſet in ſancta ſanctorum: ſcilicet in celum [nec eſſet ſacerdos] id eſt: nec ſacerdotii ſui ritus celebraretur [cum eſſent qui offerrent ꝛc.] id eſt: cum adhuc ritus Aaron ſupereſſet.

Qui exemplari et umbre deſeruiunt celeſtium: ſicut reſponſum eſt Moyſi: cum conſummaret tabernaculum. Uide inquit omnia facito: ſecundum exemplar quod tibi oſtenſum eſt in monte.

¶ Hic oſtendit ꝙ oblatio ſacerdotum legalium erat terreſtris et figuratiua. Et Primo hoc proponit. Secundo propoſitum per authoritatem oſtendit. ibi. Sicut reſponſum eſt Moyſi. Dicit ergo [Qui] ſacerdotes: ſcilicet legales [deſeruiunt] id eſt: plene ſeruiunt omnia implendo: ſecundum ꝙ dictum eſt Moyſi [exẽplari] id eſt: figure [et umbre] id eſt: tali exemplari quod non eſt veritas: ſed umbra. Umbre dico [celeſtium] myſteriorum: id eſt: eccleſie militantis et triumphantis. Infra. x. Umbram habens lex futurorum. Uocat autem exemplar et umbram: figuras veteris teſtamenti: que et exemplar ſunt et exemplum. Exemplum enim reſpectu precedentis veritatis quam oſtendit dominus Moyſi in monte: ut dicit Gloſ. ad cuius imitationem facta ſunt. Sed exemplar reſpectu veritatis ſequentis: ſcilicet eccleſie preſentis que ad eorum ſimilitudinem facta eſt: et quam prefigurabant. Deſeruiunt inquam [ſicut reſponſum eſt Moyſi] a domino [cum] ipſe Moyſes [conſummaret tabernaculum] non cum inchoaret: quia enim iam per ſe multa figuris expreſſerat: ſed ſine conſilio perficere non valebat: conſuluit dominum: a quo reſponſum eſt illud quod ſequitur [vide inquit] dominus et [omnia facito] de conſtructione templi: et de ſacrificiis [ſecundum exemplar] id eſt: ipſam veritatem [quod] exemplar [tibi monſtratum eſt] interius in mente per illuſtrationem: et exterius in monte Sina per ſimilitudinem: ſcilicet ubi lex dabatur. Exod. viceſimo. Job. xxxviii. Nunquid noſti ordinem celi et pones rationem eius in terra.

Oblatio ſacerdotii legalium qualis erat.

Nunc autem melius ſortitus eſt miniſterium: quanto et melioris teſtamenti mediator eſt: quod in melioribus repromiſſionibus ſancitum eſt. Nam ſi illud prius culpa vacaſſet: non utique ſecundi locus inquireretur.

¶ Hic fit comparatio quo ad legem. Et Primo in bonorum collatione. Secundo in malorum amonitione. ibi. Nam ſi illud prius a culpa. Tertio in duratione. ibi. Uituperans eos. In prima Primo proponit noui ſacerdotii excellentiam. Secundo probat propoſitam. ibi. Quãto et melioris. Tertio declarat probationem. ibi. Quod in melioribus. Dicit ergo [Nunc autem] quaſi. Illi deſeruiunt umbre: [autem] ſed: ieſus [ſortitus eſt] diuina electione: [nunc] in tempore gratie, ii. Corinth. ſexto. Ecce nunc tempus ꝛc. i. Corinth. decimo. Nos ſumus in quos fines ꝛc. Et. i. Joban. ii. Filioli noui. bo. ꝛc. [melius miniſterium] ſacerdotii quam fuerit in veteri lege. Melius inquam tanto [quanto et melioris teſtamenti mediator eſt] id eſt: medius dator inter deum et homines. Teſtamentum enim illud promittebat temporalia. Eſa. i. Si volueritis et audieritis me bona terre comedetis ꝛc. Iſtud eterna Matthei. v. Beati pauperes ſpiritu quoniam ipſorum eſt regnũ celorum ꝛc. [quod] teſtamentum nouum [ſancitum eſt] id eſt: confirmatum ut duret [in melioribus repromiſſionibus] quam eſſet in veteri teſtamẽto quod promittebat tñ terrena. Eſt ergo ſua ratio talis. Meliꝰ eſt teſtamentũ qđ meliora ꝛ ſpũalia legat.

Sed nouum melioꝛa ⁊ amplioꝛa legat quam vetus. Ergo nouum melius [Nam] q. Et vere melius eſt nouum [Nam ſi iſtud pꝛius] ſcilicet vetus teſtamentum. Quia pꝛius eſt quod eſt animale. j. Coꝛ. xv. [culpa vacaſſet] id eſt: vacare feciſſet quod vtiqꝫ non eſt verum [non vtiqꝫ inquireretur] a deo qui [pꝛius] per legem paulatim inſtruxit [locus]. i. opoꝛtunitas [ſecundi]. i. noui teſtamenti. Eſt ergo ſua ratio talis. Melius eſt quod magis vacare facit a culpa. Nouum eſt huiuſmodi. Ergo ⁊c.

Hic queritur ſuper illud. Qui conſedit ſan
Miniſteriũ duplex ctoꝛum miniſter. Contra. Conſidere non conuenit miniſtranti. Reſpõſio. Duplex eſt miniſterium: quoddam vie cum laboꝛe. Aliud patrie ſine laboꝛe. De pꝛimo verum eſt quod opponis. De ſecundo non quia fit ſola voluntate. Item ſuper illud. In dextera ſedens ⁊c. glo. in equalitate ſedentis deitatis: ſcilicet: dei patris qui quieſcit ⁊ iudicat. Contra. Joh. v. Pater non iudicat quemquam ſed omne iudicium dedit filio. Reſponſio. Pater iudicat authoꝛitate ſed dicitur non iudicare quia non innoteſcit iudicare. Item ſuper illud. Si enim eſſet ſuper terram. Gloſ. Celeſte eſt quod offertur quam humana caro. Contra. Caro quid terrenum eſt non celeſte. Reſponſio. Caro chꝛiſti in ſe conſiderata terrenum quid eſt: ſed vt vnita verbo celeſtis eſt participatione quadam. Uel ſic poterit quis inſtare. Chꝛiſtus ſeipſum obtulit inquantum homo: ſed inquantum hoc non erat celeſtis: ergo nõ obtulit celeſte. Reſponſio. Dicitur celeſtis: quia immunis fuit ab omni peccato. Item ibidem. Alia Glo. Hoc eſt verum ſacerdotium vbi nec rite poteſt offerri niſi per ſacerdotem ſanctum. Contra. Sacerdos malus rite conficit. Rñſ. Uerum eſt quo ad rem factam: ſed non quoad idoneitatem facientis. Item ibidem alia Gloſ. Qui moꝛtuus eſt: non eſt ſacerdos. Contra. Character ſacerdotij manet in anima. Rñſ. Manet vt res: non vt ſignum: vnde non manet in ratione ſacramenti. Item ſuper illud. Qui offerrent ſm legem munera. Gloſ. i. qui offerrent legalis. Sed quia illi moꝛtales erant ⁊ peccatoꝛes: ⁊ ideo humanum genus mundare non valentes. Contra. Nonne ſacerdos immundus vere baptizat: ergo ſic mundat. Rñſ. Uere baptizat ſed non mundat. Imo ſolus deus mundat. Sacerdos facit ad mundationem mergendo puerũ in aquã. Item ſuper illud. Nunc autẽ. glo. Melius habere xp̃o ieſus miniſterium: quia in ſpũalibus miniſtrat. Cõtra. Jeſus miniſtrauit in oblatione pꝛopꝛij coꝛpoꝛis: ergo in coꝛpoꝛalibus miniſtrauit nõ ergo in ſpũalibus. Rñ. Dicitur in ſpiritualibus miniſtraſſe: qꝛ immunis ab omni peccato: ſicut angelus ⁊ boni ſpũs. Item ibidem. Gloſ. In hac vltima etate. Contra. Adhuc reſtat ſeptima etas quieſcentium. Et octaua reſurgentium. Rñ. glo. loquitur de etatibus vite pꝛeſentis tantum. Item ſuper illud. In melioꝛibus repꝛomiſſionibus. Glo. In veteri ⁊ in nouo teſtamento non ſunt eadẽ ſacramẽta: qꝛ ibi pꝛomittebant: hic dant ſalutem. Contra ſm Bedã Circunciſio effectum baptiſmi habebat. Rñ. Loquitur Glo. de ſacramẽtis in lege inſtitutis non ſolũ appꝛobatis. Item ſuper illud. Nam ſi illud a culpa vacaſſet. Cont. Infra. ix. Sine ſanguine non fit remiſſio. Gloſ. Per aquã expiationis fiebat remiſſio peccatoꝝ. Rñ. Glo. loquitur de remiſſione quoad penam irregularitatis: non quo ad culpã. Item ibidẽ glo. Teſtamentum vetus non vacat a culpa. Cont. Ro. vij. habetur. Lex quidem ſancta ⁊ mandatuꝫ ſanctũ ⁊ iuſtum. Rñ. Non vacat a culpa. i. ab imperfectione. Item: ſi queratur (ſm Glo.) a nobis. Cur non eo ritu colamus deũ quo coluerunt eum hebꝛei patres. Rñ. Aliud deum nobis pꝛecipiſſe per patres noui teſtamẽti neqꝫ cõtra vetus teſtamentũ eſt: cum ⁊ in illo id ſit ante pꝛedictuꝫ. Sic enim
B pꝛenunciatũ eſt per Hiere. pꝛophetã. xxxi. Ecce di
Euãgeliũ es venient dicit dñs ⁊ feriã domui iſrael: ⁊ domui iu
quare di- da fedus nouum ⁊c. patebit intuentibus caꝑ.
citur te- ¶ Notandum qꝫ euangelium dicitur teſtamentum: qꝛ
ſtamẽtũ. moꝛe teſtamenti factum: quod patet: Quia.

Pꝛimo: oꝛe teſtatoꝛis dictatuꝫ. Mat. v. Aperiens os ſuum docebat eos ⁊c. Pſ. Diſpoſui teſtamentum ele- ps. lxxx-
ctis meis ⁊c. viij.
Secundo. Anulo eius. i. fide quam exprimit cõſignatum. ſm illud Eſa. viij. Liga teſtimoniũ ſigna legem in diſcipulis meis. Eccli. xliiij. In carne eius ſtare fecit teſtamentuꝫ: et hoc per ſignaculũ fidei.
Tertio: teſtium ſubſcriptionibus. i. apoſtoloꝝ pꝛedicationibus roboꝛatũ. Act. j. Eritis mihi teſtes. Eccli. xlv. Docere Jacob teſtamentũ ſuum ⁊c.
Quarto hereditatis inſtitutione vallatũ. Matth. v. Beati pauperes ſpũ: qm̃ ⁊c. Pſ. Animas pauperum
tuoꝛum ne obli. in fi. reſpice ⁊c. ps. lxxj.
Quinto Legatoꝛum magnitudine ditatũ. Joh. xiiij. Pacem relinquo vobis ⁊c. Et hoc melioꝛis teſtamenti quod in melioꝛibus repꝛobat.
Sexto: executoꝛum oꝛdinatione ſubſcriptũ. Mat. xvi Quodcunqꝫ ligaueritis ſuper terram ⁊c. Pſ. Congregate illi ſanctos eius qui oꝛ. te.
Septimo: moꝛte teſtatoꝛis conſummatum. Infra. ix. ps. xlix.
Teſtamentũ immoꝛtalitatis confirmatum eſt.
Octauo: Immutabiliter obſeruandum. Galat. tertio. Teſtamentum confirmatum nemo ſpernit aut ſuperoꝛdinat.

Uituperans enim eos dicit. Ecce dies venient dicit dominus: et cõſummabo ſuper domum Iſrael et ſuper domum Juda teſtamentum nouum.

¶ Superius oſtendit qꝫ nouum teſtamentum precellit vetus. Et in bonoꝛum collatione: ⁊ in malorum amonitione. Hic oſtendit qꝫ etiam pꝛecellit in duratione quia. ſ. noua lex eſt immutabilis: vetus mutabilis. Ad hoc autem pꝛobandum. Pꝛimo inducit pꝛophete auctoꝛitatem. Secundo ex ea oſtendit veteris legis mutationem. ibi. Dicendo autem nouum veterauit pꝛius. In auctoꝛitate pꝛophete. Pꝛimo ponitur noui teſtamenti pꝛomiſſio. Secundo pꝛedicatur eius ad teſtamentum vetus diſſimilitudo. ibi. Non ſecundum teſtamentum quod feci. Tertio: ad oſtendendum diſſimilitudinem ponitur multiplex teſtamenti noui commendatio. ibi. Quia hoc eſt teſtamentum. In pꝛima oſtendit. Pꝛimo: qñ dabit. Secundo: quibus dabit. ibi. Et conſummabo ſuper domũ. Tertio: quid dabit: qꝛ teſtamentum nouũ. Dicit ergo [Uituperans enĩ] q. Si pꝛius teſtamentũ vacaſſet a culpa: nõ inquireretur locus ſecundi: ſed inquiritur: ergo ⁊c. Qꝛ autem inquiratur patet [vituperans enĩ] Hieremias [eos] qui ſub lege erant: non ipſam legẽ. qꝛ lex de ſe irrepꝛeheñſibilis eſt. Rom. vij. Lex ſancta ⁊ mandatum iuſtum ⁊ bonũ [dicit] Hiere. xxxi. ſm. lxx. [ecce dies veniunt]. i. paulatim tempus xp̃i appꝛopinquat qḋ erit tẽpus diei ⁊ lucis: aliud autem erat tempus noctis. Ro. xiij. Nox pꝛeceſſit dies autem appꝛopinquauit [dicit dñs] verax in pꝛomiſſione: ⁊ potens in ſolutione [⁊ conſummabo teſtamentũ nouum]. i. teſtamentum cõſummans dabo: in quo. ſ. conſummabitur quod pꝛomiſſum eſt Abꝛahe. Geñ. xxij. Eſa. xxviij. Conſummationẽ ⁊ abbꝛeuiationem audiui a dño. ⁊ Eſa. x. Conſummatio abbꝛeuiata inundabit iuſtitiam. Conſummationẽ enim et abbꝛeuiationẽ dñs deus exercituum faciet in medio oĩs terre. et Leuit. xxvi. Comedetis vetuſtiſſima veterum: et vetera nouis ſuperuenientibus pꝛoijcientes. Cõſummabo inqꝫ [ſuper domum Iſrael ⁊ ſuper domũ Juda] id eſt: ſuper iudeos in duo regna diuiſos tempoꝛe Roboam. iij. Reg. xij. per quos intelligunt boni xp̃iani.
Hec enĩ duo requirũtur in quolibet fideli. ſ. Uiſio per C
coꝛdis credulitatem. Ro. x. Coꝛde creditur ad iuſtitiã.
Et confeſſio per oꝛis pꝛolationem. Oꝛe autem confeſ ps. cxv.
ſio fit ad ſalutem. Pſ. Credidi pꝛopter quod locutus D
ſum. Et hec duo intelliguntur per hec duo nomina Iſ Euãgeli-
rael et Juda. Iſrael enim interpꝛetatur videns deum um pꝛopter
Juda confitens. multas ra-
¶ Notandum eſt hic qꝫ euangelium dicitur teſtamẽ tiones di-
tum nouum pꝛopter rationes multas. no. teſta.

Primo: quia a nouo teſtatore conditur. De quo Eph. ij. In vno nouo homine faciens pacem. Uere nouo: q2 de virgine nato.
Secundo: quia In eo noua facta legũtur. Hiere. xxxj. Nouum faciet dñs ſuper terram: mulier circundabit virum. In viro: perfectio.
Tertio quia In eo antiqua miracula renouantur. Eccle. xxxvj. Innoua ſigna: immuta mirabilia vt de virga Aaron.
Quarto: quia noua precipiuntur. Joh. xiij. Mandatum nouum do vobis: vt diligatis inuicẽ ſicut dilexi. Ipſe enim dilexit inimicos ſuos.
Quinto: quia noua promittuntur: ſcilicet gaudia que oculus non vidit. Apoc. ij. Uincẽti dabo manna abſcõditum ꝛ dabo calculum lucidum: ꝛ in calculo nomẽ nouum ſcriptum.
Sexto: quia gratia renouans infunditur. Ezech. xj. Dabis nobis cor nouum ꝛ ſpiritum nouum: vtz in ſacramentis. Pſ. Cor mundum crea in me deus et ſpiritum rectum innoua ꝛc. Pſ. l.
Septimo: quia omnia renouanda docentur. Apoc. xxj Ecce noua facio omnia. Et ante. Uidi celum nouum et terram nouam.

Non ſecundum teſtamentum quod feci patribus eorũ: in die qua apprehendi manum eorum vt educerem illos de terra Egypti.

¶ Hic predicitur noui teſtamenti aduentus diſſimilitudo. ꝛ Primo quo ad dationem. Secundo quo ad obſeruationem. ibi. Quoniam ipſi non permanſerunt. Dicit ergo [Non ſcdm] q. dabo eis teſtamentum nouum quod ſit [non ſm teſtamentum quod feci patrib⁹ eorum] quia non erit de terrenis ſicut vetus. Et dicit feci: non dixi: quia non ſolum fuit ibi dicere ſed facere: ſcz impreſſio in tabulis lapideis. Feci inquã [in die] id eſt: in tempore [quo apprehendi manum illorum vt educerem eos de terra Egypti] Quia poſt exitum filiorum iſrael de Egypto data eſt lex. Exod. xx. Et dicit [apprehendi manum ꝛc.] Glo q. per ſe ſurgere non valentium. Quia oppreſſi erant dura ſeruitute Seruiebant enim in luto et latere. Exod. j. Uel [apprehẽdi manum illorum] Sicut nutrix manum paruuli ad ducendum eum per viam. Lex enim pedagogus noſter fuit in chriſto.

Quoniam ipſi non permanſerunt in teſtamento meo: et ego neglexi eos dicit dñs.

¶ Hic tangitur diſſimilitudo quo ad obſeruantiam. Ubi Primo ponitur tranſgreſſio veteris legis. Scdo: dãnũ tranſgreſſionis. ibi. Et ego neglexi. Dicit ergo [Quoniam] q. Ita apprehendi manum eorum: ſed ſup. non enim eſt de textu [quoniam ipſi non permanſerũt in teſtamento meo]. i. in lege data in Sina. Imo ſtatim receſſerũt: dũ enim legẽ expectarẽt fecerũt vitulũ ꝛ adorauerunt dicẽtes. Ecce dij. tui iſrael. Exo. xxxij. Pſ. Et fecerunt vitulũ in Oreb ꝛ adorauerunt ſculptile [et ego neglexi eos dicit dñs] Unde cepi non curare de eis quos tamẽ prius habebã: vt populũ peculiarem. Deut. vij. Elegit te dominus vt ſis ei populus peculiaris. Sed heu Ezech. xvj. zelus meus receſſit a te. Pſa. cv.

Quia hoc eſt teſtamentum: quod diſponã domui Iſrael poſt dies illos dicit domin⁹.

¶ Hic ſubditur noui teſtamenti cõmendatio. Cõmendat aũt ipſum Primo: a modo dãdi. Scdo: a cõmodo dati. ibi. Et ero eis in deũ. Ex modo dãdi cõmendat. Primo: q2 datũ fuit ordinabiliter. Ideo dicit Diſponã Secũdo: q2 itelligibiliter. Ideo dicit. Dabo leges meas. Tertio: q2 immobiliter. Ideo addit. Et in cordibus eorũ. Dicit ergo [Quia] q. Et vere dabo eis teſtamentũ nouũ: et nõ ſm illud qđ dedi patribus eorũ [quia hoc eſt teſtamentũ quod diſponã]. i. ordinabiliter dabo [domui iſrael]. i. domui videntium deũ: videntium per fidẽ. Nõ illis qui nec audire poterũt eũ. Exo. xx. Pſ. Diſpoſui teſtamentũ electis meis. Diſponam inq̃ non vtiq3 modo: ſed [poſt dies illos] a me pfinitos De quibus Hiere. xxxiij. In diebus illis ſaluabit iuda [dicit dñs] cui credendum eſt. Pſa. lxxxviij.

E

¶ Notandum q̄ diſponit Deus Homo ꝛ angelus.
Diſponit autem deus.
Uniuerſũ: vt cõpetenter regat: vt nihil ſupfluũ: nihil diminutum. Sicut ſapiẽs artifex opus: paterfamilias domũ. Sap. xj. Oia in nũero: põdere ꝛ mẽſura diſpoſuiſti. Sap. viij. Attingit a fine vſq3 ad fi. ꝛc. Teſtamẽtum: vt ſapienter inſtruat: vt nihil falſum vel erroneũ Sicut ſapiens doctor diſponit quos libros leget. Pſ. Diſpoſui teſtamentũ electis meis: vt hic.
Regnũ vt liberaliter diſtribuat. Sicut nobilis diſponit de ferculis abundãter ꝛ ſm exigentiã perſonarum miniſtrãdis. Luc. xxij. Et ego diſpono vobis ſicut di. ꝛc. Sap. xij. In paucis vexati: in multis bñ diſponent. F
Diſponit homo ſapienter de ſe ꝛ de ſuis ad quod faciẽdum incitant Tria. ſ.
Mors incerta ꝛc. Sicut infirmi faciunt. Eſa. xxxviij. Diſpone domui tue: quia morieris ꝛ non viues ꝛc.
Pugna continua. Sicut pugiles de mõ bellandi. Prouerb. xxiiij. Cũ diſpoſitione initur bellũ ꝛc.
Ratio reddẽda eſt. Sicut diſpẽſatores de modo cõputandi. Pſ. Iocundus homo qui miſeret ꝛ cõmodat ꝛc.
Diſponit angelus de negotijs noſtris. Tob. v. Credo q̄ bonus angelus cõcomitat ei ꝛ bene diſpo. oĩa. ꝛc.

Dabo leges meas in mentes eorum: et in corda eorum ſuperſcribam eas.

¶ Hic oſtendit q̄ dedit teſtamentũ nouũ intelligibiliter dicens: ꝛ [dabo leges] vel [dando leges] et eſt eadem ſententia. Diſponam inq̃ ꝛ [dabo] Uel diſponã [dãdo] per ſpm̃ſanctum [leges meas in mentes]. i. intelligentias [eorũ] vt aperte. ſ. intelligant. Unde aperiens os ſuum. i. aperte loquens docebat eos. Mat. v. [et in corda eorum]. i. in voluntates vt obediant [ſuperſcribam eas]. i. immobiliter imprimã. Glo. vt in eternum maneant. Et dicit [ſupſcribam] q̃tum ad dñandum vt dominentur eis huiuſmodi leges ꝛ ipſi eis obediant. Sicut autem lex vetus fuit ſcripta in tabulis lapideis digito dei. i. angelico miniſterio ſic lex noua in cordibus fidelium digito dei. Non vtiq3 atramento: vt alibi dicit Apoſtolus. ij. Cor. iij. ſed ſpiritu dei viui: id eſt ipſa preſentia ſancti ſpiritus: qui eſt digitus dei. Luc. xj quo preſente diffunditur in cordibus charitas. Ro. v. que eſt plenitudo legis. Rom. xiij. ꝛ finis precepti. j. Tim. j. Unde quantum digitus iſte diſtat ab illo: tanto vetus teſtamentum a nouo. Lex noua in cordibus fidelium digito dei fuit ſcripta.

Et ero eis in deum: et ipſi erunt mihi in populum.

¶ Hic commendat nouum teſtamentum a commodo ſiue ab effectu triplici. Primum eſt in preſenti. Secundum in futuro bonum glorie. ibi. Et non docebit vnuſquiſque. Tertium eſt remiſſio peccati ordinãs ad vtrũq3. ibi. Quia propitius ero. Dicit ergo [et ero] quaſi. Ita dabo leges meas ꝛc. ꝛ ſic [ero eis in deum] quia dicetur: iſti ſunt populus dei. Quia ſcilicet colunt me ſicut deuz in ſpiritu et veritate. Joh. iiij. Pſ. Beatus populus cuius dominus deus eius [et ipſi erunt mihi in populum] Apocalip. xxj. Ipſi populus eius erunt. Felix habitudo hominis ad deum per reuerentie debite exhibitionem: et dei ad hominem per gratie gratificantis infuſionem. ij. Corinth. vj. Inhabitabo in illis et ero illorum deus et ipſi erunt mihi populus. econtra ad veterem populum dicitur. Oſee. ij. Non populus meus vos. Pſa. cxliiij.

Et non docebit vnuſquiſque proximum ſuum: et vnuſquiſque fratrem ſuum dicens: cognoſce dominuz: quoniam omnes ſcient me a minore vſq3 ad maiorem.

¶ Hic tangit premium glorie in futuro. Ubi implicantur duo. Primum eſt ſufficientia beate ſcientie.

Secundum cauſe ſufficientie. ibi. Quoniam oēs ſciēt me. Dicit ergo[Et non docebit] Hoc aūt dupliciter poteſt legi. Uno modo de futuro. Alio modo de preſenti. Primo modo ſic[Et non docebit]in futuro.ſ. in patria[vnuſquiſq; proximū ſuum] Tunc enim erunt oēs docibiles dei. Ioh.vj.[et vnuſquiſq; fratrem ſuū]carnalem etiā quem plus diligit[dicens]alter ad alterū ita[cognoſce dn̄m] Nec erit neceſſe[qm̄ omnes me ſcient]ſicut ſum.i.me in futuro ꝛ aperte videbunt. Uidemus nūc per ſpeculū in enigmate.j.Cor.xiij. Oēs enim ſcilȝ[a maiore vſq; ad minorem] ſm ordinē dignitatis ꝛ ſanctitatis. Mat.xx. Dedit eis ſingulis denarium incipiens a nouiſſimis vſq; ad primos. Et intelligendum eſt[omnes].ſ.qui in preſenti crediderūt. Aliter nō. Eſa.vij. Niſi credideritis nō intelligetis. Felix patria in qua Oēs generaliter ſine exceptiōe Scient euidēter ſine enigmate Me eſſentialiter ſine defectione. A minore vſq; ad maiorē ordinabiliter ſine pſonarum acceptione. Alio modo legiꝛ pro preſenti ſic [et non docebit etiā in pſenti vnuſquiſq; ꝓximū ꝛc.] poſt receptionem ſpiritusſancti. Aperietur enim eis ſenſus ad intelligendum ſcripturas. Luc.vlt. Eſa.xj. Repleta eſt terra ſcientia domini[omnes] enim credentes ſcilicet[me ſcient].i.ſpiritumſanctum viſibiliter recipient. Act.ij.ꝛ.viij.[A minore vſq; ad maiorem ꝛc.]vt prius.

Quia propitius ero iniquitatibus eorum et peccatorum eorū iam non memorabor.

¶ Hoc dupliciter legitur. Uno modo ſm q̄ ſit diſtinctio inter iniquitates ꝛ peccata. Alio modo ſm q̄ accipiuntur pro eodē. Primo modo ſic. Ita hec ola faciam eis[Quia propitius ero iniquitatibus eorū]quas cōmiſerunt in proximū[ꝛ peccatorū eorum]que commiſerunt in ſeipſos[non recordabor] Alio modo legiꝛ ſic[propitius ero eorū iniquitatibus]penā.ſ.temporalē eis in pſenti dimittendo. Ezech. xviij. Si impius egerit penitentiam ab impietate ſua: omnium iniquitatum eius non recordabor[ꝛ peccatorum illorū iam non memorabor]penam: ſcȝ pro peccatis debitam in futuro relaxando.

Dicendo autem nouum: veterauit prius. Quod autem antiquatur ꝛ ſeneſcit: prope interitum eſt.

¶ Hic ex authoritate inducta oſtendit veteris legis abolitionem. Et primo hoc oſtendit ex authoritate. Secundo ex vetuſtate. ibi. Quod antiquatur. Dicit ergo[Dicendo autem]q. Ita dixit dominus conſummabo teſtamentum nouum[dicendo autem nouum veterauit prius].i.vetus oſtendit eſſe prius teſtamentū ſcilicet moyſi.ꝛ ſic veterauit accipitur actiue: ꝛ prius eſt accuſatiui caſus. Uel[veterauit prius].i.vetꝰ factum eſt prius teſtamentum. Et ſic veterauit accipitur neutraliter: ꝛ prius eſt nominatiui caſus. [Quod autem antiquatur]ſicut eſt in rebus inanimatis [ꝛ ſeneſcit]ſicut eſt in rebus animatis[prope interitū eſt] et ſic vetus teſtamentum prope interitum eſt ꝛ cito abolēdum eſt. Eſa.xliij. Antiqua ne intueamini ecce ego facio noua. Leuit.xxvj. Nouis ſuperuenientibus vetera proijcietis.

Hic queritur ſuper illud. Non ſecundum

teſtamentum. Glo. Q; non ſit de terrenis ſicut lex data in monte ſina. Contra. Precepta decalogi non ſunt terrena. Rn̄. Loquitur de his que cum lege inſtituta ſunt ꝛ terminata: precepta decalogi non ſunt terminata. Item ibidem alia glo. Quibuſdam patrum teſtamentum ſpirituale fecerat: vt Abrahā. Contra. Nunquam ei ſpiritualia expreſſe promiſit. Rn̄. Spiritualē vocat ſeminis benedictionem. Gen. xxij. Item in die qua eduxi eos de terra egypti. Contra. Data eſt lex die quinquageſima poſt exitum de egypto. Exod. xx. Rn̄. In die.i.in tempore. Uocat autem eductionem totum motum illum ab egypto vſq; in terram promiſſionis. Item dabo leges meas. Contra. Lex nona vnica eſt. Rn̄. Lex poteſt appellari vel quodlibet preceptum particulare: ſic multe leges vel tota collectio preceptorū: ſic vna. Item ſuper illud. Supſcribam. Glo. Ut maneant in eternū. Contra. Sacramēta euangelica non manebunt in eternum. Rn̄. Manebunt in effectu: non in ſe. Uel in eternū.i.vſq; in finem ſeculi. Item ibidem alia Gloſa. Promiſſa veteris teſtamenti: terrena ſunt. Contra. Premium debet eſſe melius merito. Rn̄. Obſeruantibus legem: terrena promittebantur: non principale premium: ſed vt ſtipēdium in premium ſecundarium.

¶ Notandum ſuper illud. Propitius ero q̄ ad propitiandum exiguntur quatuor cauſe. G

Efficiēs. Et hec eſt filius dei. Qui ad ꝓpitiādū nobis Uenit in hunc mundū. Sicut dn̄s propitius: ſeruū captum in aliena patria vadit liberare: vel mittit filium cū enſtage. Uel pater filium.j. Joh.iiij. In hoc apparuit chari. dei non q̄ dil. eum: ſed quia ꝑi di.n. et mi. filium ſuū propitiationem pro peccatis noſtris.

Suſtinuit patibulum. Sicut pelicanus propitians filijs fundit ſanguinē ſuū. Ro.iij. Quem propoſuit nobis propitiatorē per fidem in ſanguine eius. Sic, pugil propitians hereditati ponit ſanguinem.

Interpellat ad patrem ſuum. Sicut aduocatus perſuadet iudici pro miſerabili cauſa.j. Joh.ij. Aduocatum habemus apud patrem ieſum chriſtum. Et ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris. Ideo. Pſ. Propter nomen tuum do. propitia. ꝛc. ps. xxiiij.

Finis. Et hec eſt vtilitas hois. Nam xp̄s propitiādo. Sanat morbū anime. Sicut medicus propitians infirmo. Pſ. Qui propitiatur oībus iniquitatibus tuis ps.cij. Qui ſanat omnes infirmitates.

Remittit debitum gehenne. Sicut diues propitians egeno. Et iudex reo. Pſ. Ipſe eſt miſericors ꝛ ꝓpi. ps.lxxvij.

Adhibet remediū cuſtodie. Sicut pater propitians puero non dimittit ſolū in periculo. Nee.ix. Tu autē domine deus ꝓpitius ꝛ clemens non dereliquiſti eos.

Forma: et hec eſt ex parte hominis aliqua diſpoſitio: quia Actus actiuorū ꝛc. Et hec eſt Triplex.

Uera indignatio contra peccatū. Sicut quis volēs aliū habere ꝓpitiū: deteſtaꝛ eius aduerſarios. Hiere. xxxvj. Reuertaꝛ vnuſqſq; a via ſua peſſima ꝛ ꝓpitius ero iniquitati ꝛ peccato eorū. Hiere.l. Peccatū Juda non inuenieꝛ: quia propitius ero eis quos reliquero.

Humilis conuerſio ad deum. Sicut filius prodigus inuenit rediens patrem propitium. Luc.xviij. Deus ꝓpitius eſto mihi peccatori. Pſ. Quia apud te propitiatio eſt ꝛ propter legem. Hiere.v. Super quo propitius tibi eſſe potero. ps.cxxix.

Deuota ſupplicatio iuſtorum. Sicut Heſter ſupplicans reddidit Aſuerum iudeis propitium. Leui. Rogante pro eis ſacerdote propitius erit eis dominus.

Materia: et hec eſt defectus hois. Que eſt in ſumma triplex: propter qđ indiget homo propitiatione.ſ.

Culpe lapſus. Sicut puer lapſus i puteum vel lutum indiget propiciatione adiutoris. Sicut lapſus in latrones Samaritanus. Nee.ix. Patres noſtri ſuperbe egerunt ꝛ indurauerunt ceruices ſuas. Tu autem dn̄e propitius clemens ꝛ miſericors ꝛc.

Pene: ſiue tēporalis: ſiue gehēnalis reatꝰ. Sicut pauper debitor indiget propitio creditore.ij. Reg.vlt. Et propitiatus eſt dn̄s terre ꝛ cohibita eſt plaga a populo. Deut.xxxij. Et propitiꝰ erit terre populi ſui.

Infirmus ꝛ pronus ad malum ſtatus. Sicut infirmus vel debilis in lubrica via, indiget propitio adiutore. Num.xiiij. Propitius fuiſti egredientibus de Egypto vſq; ad locum iſtum.

Capitulum.ix.

Habuit quidem et prius iuſtificatiōes culture et ſanctum ſeculare.

¶ Superius oſtendit teſtamenti veteris inſufficiētiam ꝛ imperfectionē

per comparationem veteris ⁊ noui. Hic idem oſtendit per ritum ⁊ formam tabernaculi. Ubi oſtẽdit Primo tabernaculi veteris: et ritum: ⁊ imperfectionem: Secundo noui perfectionem. ibi. Chriſtus autem aſſiſtens pontifex. In prima primo proponit ꝙ tabernaculum habet lex vetus: et ritum imperfectum. Secundo deſcribit illum. ibi. Tabernaculum enim primũ. Tertio oſtendit ipſum fuiſſe imperfectum. ibi. Que parabola eſt inſtantis temporis. Dicit ergo [Habuit quidem] q. Ita vetus teſtamentum prope interitum eſt: tamen [habuit quidem prius] ſcȝ teſtamentum [iuſtificationes culture] id eſt: pro modo culture ſcȝ pro modo carnalis culture ſue que erat in immolatione pecudum. Iuſtificationes carnales non ſpirituales. Iuſtificabat eum ab irregularitatibus carnalibus: non a culpa [et] habuit etiam [ſanctum] ſcilicet templum [ſeculare] id eſt mutabile: non ſanctum ſpirituale et immutabile.

Tabernaculum enim factum eſt primum: in quo erant candelabra et menſa et propoſitio panum que dicitur ſancta.

¶ Hic deſcribit tabernaculum: et eius ritum. Ubi tangit tabernaculi formam et ornatum. Secundo ritum. ibi. His vero ita compoſitis. In prima deſcribit. Primo tabernaculũ primum. Secundo tabernaculum ſecundum. ibi. Poſt velamen autem. Tertio excuſat ſe a proſecutione ſingulorum. ibi. De quibus non eſt dicendum. Ad euidentiam autem litere. Notandum

A Tabernaculi moyſi magnitudo.

eſt hic ꝙ Moyſes poſt exitum filiorum iſrael de egypto fecit tabernaculum triginta cubitorum in longitudine: quod interpoſito velo: diuiſit in duas partes. Prima pars continebat viginti cubitos. Secunda decem. Primam partem vocat hic Apoſtolus primum tabernaculum. Que propter ſuam venerationem vocabatur Sancta: et etiam propter ſignificationem. Significabat enim eccleſiam militantem. Secundam partem vocauit Apoſtolus ſecundum tabernaculum. Et vocabatur ſanctaſanctoruȝ propter ſui maiorem venerationem: et etiam quia ſignificabat eccleſiam triumphantem. Sicut enim tabernaculum illud diuiſum fuit in duas partes: ſic eccleſia in duas: in militantem et triumphantem. Et ſicut prima pars maior erat in duplo quam ſecunda: ſic multo plures continet eccleſia militans: quia electos ⁊ reprobos quam triumphans que continet tantum electos. Dicit ergo [Tabernaculum enim] quaſi. Et vere teſtamentũ prius habuit ſanctuȝ ſeculare Habuit enim duo tabernacula [tabernaculuȝ enim] primum quod erat quaſi extrinſecum tabernaculum [factum eſt] humano artificio. Sicut habetur Exod. xxvi. [in quo] tabernaculo [erant candelabra] in parte meridionali: id eſt candelabrum vnum habens ſeptem brachia. De quo habetur Exod. xxv. [et menſa] in parte aquilonari [et propoſitio panum] id eſt: duodecim panes qui ſingulis ſabbatis ſuper menſam recentes ponebantur. Leuit. xxiiii. [Quod] tabernaculum primum [dicitur ſancta] pro veneratione illius temporis ⁊ maxime propter figuram eccleſie militantis.

B Eccleſia militans.

¶ Notandum ꝙ in primo tabernaculo, quo deſignabatur eccleſia militans.

Stilus candelabri ſignificat chriſtum: eccleſiam illuminantem.

Tria brachia a ſiniſtris: ſanctorum antiquorum: id eſt Continentium / Coniugatorum / ac Prelatorum trinũ ordinem.

Tria brachia a dextris: ſanctorum nouorum trinam diſtinctionem.

Menſa: ſacre ſcripture refectionem.

Panes duodecim: duodecim apoſtolorum officium et predicationem.

Panum renouatio: apoſtolici officii ſucceſſionem.

Thus interpoſitum: orationis pro populo ſibi commiſſo deuotionem.

Poſt velamentum autem: ſecundum tabernaculuȝ quod dicitur ſanctaſanctorum: aureum habens thuribulum et arcam teſtamenti: circuntectam ex omni parte auro: in qua vrna aurea habens mãna: et virga Aaron que frondu erat: et tabule teſtamenti ſuper que erant cherubin glorie: obumbrantia propitiatorium: de quibus non eſt modo dicendum per ſingula.

¶ Hic deſcribit ſecundum tabernaculum / A ſitu: quia poſt velamentum. A nomine: quia dicitur ſanctaſan. A continentia: quia habens thuribulum aureum ⁊c. Dicit ergo [Poſt velamentũ autem] id eſt: velo interpoſito. Quod erat ex quatuor coloribus: ſcilicet byſſo retorta: coco bis tincto purpura ⁊ hyacintho. Exod. xxvi. erat ſupple [ſecundum tabernaculum] id eſt: ſecunda pars continẽs decem cubitos [quod dicitur ſanctaſanctorum] pro maiori veneratione illius temporis: ⁊ quia ſignificabat eccleſiam triumphantem [aureum habens thuribulum] De quo tamen nuſꝗ legit: ſed forte quãdo ampliatus eſt cultus dei ſub Dauid ⁊ Salomone factum eſt huiuſmodi thuribulum [et arcã teſtamenti] contentiuã: in qua. ſ. repoſite erant tabule teſtamenti [circũtectam ex omni parte auro] Interius enim erat de lignis ſethin imputribilibꝰ. Per circuitũ autẽ intra ⁊ extra tecta erat laminis aureis. Exod. xxv. [in qua] arca ſupꝑ. erat [vrna aurea] continens mẽſuram gomor [habens mãna] in memoriã antiqui beneficii. quo. ſ. dñs filios iſrael nutrierat in deſerto mãna celeſti. Exo. xvi. [et virga Aaron que fronduerat] miraculoſe: non naturaliter. Num. xvii. [et tabule teſtamenti] in quibus lex ſcripta fuit. Non ille que fuerunt fracte: ſed alie de quibus infra ponẽdis habetur Exo. vii. [ſuper quã] eam: ſcȝ arcam [erant] ſupꝑ. [cherubin glorie] .i. cherubin glorioſe et decore figurata: quaſi imagines duoruȝ angelorum [obumbrantia] aliis. ſ. connexis [propitiatorium] .i. tabulam auream que erat ſuper arcam. Que dicebatur propitiatorium: quia inde reſpondebat dominus Moyſi: per angelum roganti pro multitudine. Exo. xv. Et ſuper hanc tabulã erant cherubin: verſis vultibus ad propitiatorium: et alis ſuis inuicem cõnexis obumbrabãt propitiatoriũ [de quibus non eſt modo dicendũ per ſingula] quia pauciora ſufficiunt ad propoſitum.

¶ Notandum ꝙ in ſecundo tabernaculo (quo ſignificatur eccleſia triumphans.)

C Eccleſia triũphãs.

Thuribulum aureum: ſignificat chriſti charitatem.

Arca teſtamenti ſcientie plenitudinem.

Urna aurea habens manna diuine fruitionis delectationem.

Uirga Aaron poteſtatem ſacerdotalem.

Tabule teſtamenti legiſlatoris dignitatem.

Cherubin glorie obumbrantia: angelorum reuerentiam ⁊ adorationem.

Propitiatorium: eius pietatem ⁊ propitiationem.

His vero ita compoſitis: in priori quidem tabernaculo ſemper introibãt ſacerdotes: ſacrificiorum officia conſummantes.

¶ Hic determinat vtriuſqȝ tabernaculi ritum. Et primo primi. Secundo ſecundi. ibi. In ſecundo autem ſemel. Tertio eius ſignificationem. ibi. Hoc ſignificante ſpirituſancto. Dicit ergo [His vero] tabernaculis ſcilicet [ita compoſitis] et ordinatis [in priori quidem tabernaculo] quod erat minoris venerationis ſcilicet in ſancta [ſemper introibant ſacerdotes] ad minus quotidie bis. In matutino ſcilicet ſacrificio et veſpertino que erant generalia ſacrificia. De quibus Numeri viceſimooctauo. Intrabant etiam in particularibus ſacrificiis que offerebant perſone ſingulares pro ſpecialibus cauſis Sicut habetur Leuit. ii. Et. iii. capitulis Sacerdotes dico [conſummantes officia ſacrificiorum] ponentes ſcȝ exterius ſacrificia ſuper altare

holocauſtoꝛum: qd erat ſub diuo in atrio. In quo offerebatur quotidie vnus agnus in mane. Et alter pinguioꝛ in veſpere. Poſtea autem accenſo igne ſumebat ſacerdos pꝛunas in thuribulo: ꝛ ſic pꝛogrediebatur ad altare incenſi qd erat intra ſancta: ꝛ ponebat in thuribulo thus: ꝛ dimittebat ſuper altare incenſi: ꝛ ſic conſummabatur ſacrificium.

D

Cādelabꝛa ſeptē ſiue lucerne i eccleſia ſeptez oꝛdines ſanctoꝛuꝫ poſſunt dici.

¶ Notandum ſuper illud. In quo erāt candelabꝛa. Et ſeptem candelabꝛa ſiue lucerne in eccleſia poſſunt dici ſeptem oꝛdines ſanctoꝛum. Inter que vidit Johā. Apoc. i. ambulantem filium dei.
Eſt ergo lucerna candelabꝛi.
Pꝛima Oꝛdo Apoſtoloꝛum. De quo. Pſalmiſt. Paraui lucernam chꝛiſto meo. Matthei. quinto. Vos eſtis lux mundi.
Secunda Oꝛdo euangeliſtarum. De quoꝛum quolibet poteſt dici illud. Mat. v. Neqꝫ accēdunt lucernaꝫ ꝛ ponunt eam ſub modio ꝛc.
Tertia Oꝛdo Pꝛophetarum. De quibus. ii. Petri. i. Habemus firmioꝛem pꝛopheticum ſermonem cui bene facitis attendentes tanqꝫ lucerne. Joh. v. Ille erat lucerna ardens ꝛ lucens.
Quarta eſt Oꝛdo Doctoꝛum. De quibus. Phil. ii. Inter quos lucetis ſicut luminaria in mundo verbum vi-
Ps. cxviii te continentes. De quo verbo. Pſ. Lucerna pedib⁹ meis. Machab. quar. Accēderunt lucernas que ſup candelabꝛum erant.
Quinta eſt Martyrum. De quibus. Judi. vii. Cumqꝫ hydrias confregiſſent: ſiniſtris manibus tenuerunt lāpades. Unde de quolibet ipſoꝛum poteſt exponi illud Pꝛou. xxxi. Non extinguetur in nocte: id eſt in aduerſitate lucerna eius.
Sexta eſt Oꝛdo confeſſoꝛum. De quib⁹. Lu. xii. Sint lūbi veſtri pꝛecincti ꝛ lucerne ardentes: ꝛ vos ſimiles hominū ꝛ cetera.
Septima eſt Oꝛdo virginum. De quibus. Mat. xxv. Pꝛudentes virgines acceperunt oleum in vaſis ſuis cum lampadibus. Unde ꝛ dominus pꝛecepit fieri emūctoꝛia in lucernis.

In ſecundo autem: ſemel in anno: ſolus pontifex non ſine ſanguine: quem offerret pꝛo ſua ꝛ populi ignoꝛantia.

¶ Hic tangit ritum ſecundi tabernaculi: vbi tangit Quis intrabat: qꝛ ſolus pontifex: Quādo: qꝛ ſemel in anno. Quomodo: qꝛ non ſine ſanguine. Quare: qꝛ ad offerendum ꝛc. Dicit ergo [In ſecundo autem] tabernaculo qd dicebatur ſācta ſanctoꝛum [ſemel in anno] .i. in feſto expiationis [ſolus pontifex] .i. pꝛinceps ſacerdotum ītroibat ſup. Nullus eīn tūc tempoꝛis introibat cum eo. De hoc Exo. xxx ꝛ Leui. xvi. Null⁹ hominum ſit in tabernaculo qn̄ pontifex ingredietur ſanctuarium vt roget pꝛo ſe ꝛ pꝛo domo ſua ꝛ pꝛo cetu filioꝛum iſrael. Solus pontifex inqꝫ introibat: ꝛ hoc [nō ſine ſanguine] Sepe eīn ſine ſanguine introibat: vt dicit glo. ſꝫ ſemel tm̄ in anno cum ſanguine. Alii etiā ſacerdotes aliquādo illud intrabant: ſed nō ad offerendum: vt cum neceſſitas erat deponendi tabernaculuꝫ. Tunc eīn intrabant in illud minoꝛes ſacerdotes ꝛ inuoluebant ea que in ipſo erāt ꝛ imponebāt leuitis ad poꝛtandum. Ut habetur. Num. iiii. Sāguine inquam [quē offerret ꝑ ſua ꝛ populi ignoꝛantia] .i. pꝛo peccatis ſuis ꝛ populi ignoꝛantia commiſſis.

E

Ps. lxxxiii ¶ Notandum ꝙ illud tabernaculum ſignificat patriaꝫ beatoꝛum. De quo. Pſalmiſta. Quam dilecta tabern. tu. domi. virtutum.
Ps. xli. Uere dilecta pꝛopter tria.
Pꝛimo: qꝛ Jocunda ꝛ gaudioſa. Ps. Trāſibo in locum tabernaculi admirabilis vſqꝫ ad domum dei. in voce exultationis ꝛc. Ergo dilecta. Et pꝛopter dei ſocietatē: qꝛ ad domum dei. Et pꝛopter exultationem quia in voce exultationis. Et pꝛopter veram refectionem: quia ſonus epulantis.
Scḋo: qꝛ pacifica ꝛ ſecura. Eſa. xxxii. Sedebit populus meus in pulcritudine pacis ꝛ in tabernaculo fiducie in requie opulēta. Ergo dilecta. Et pꝛopter pulcritudinē pacis. Et pꝛopter fiduciā ſecuritatis. Et ꝑpter opulentiam quietis.
Tertio: qꝛ eterna ꝛ inamiſſibilis. Eſa. xxxiii. Reſpice ſion ciuitatem ſolēnitatis tue: oculi tui videbunt ciuitatem hieruſalem opulentam: tabernaculum qd neqꝫ qꝫ transferri poterit. Ergo dilecta ꝛ pꝛopter leticiam ſolemnitatis. ꝛ pꝛopter opulentiam ciuitatis ꝛ ꝑpter immutabilitatem eternitatis.
Ad iſta tabernacula aſcendit homo ꝑ tria ad pꝛeſens. F
Pꝛimum eſt Mundicia caſtitatis. Ps. Domine quis habitabit in tabernaculo tuo: qui ingreditur ſine macula. Ideo Jude. Odientes ꝛ eam que carnalis maculata eſt tunicam. Ps. xi.
Secūdum eſt Lux bone operationis cum rectitudine intentionis. Ps. Emitte lucem tuam ꝛ veritatem tuā. Ps. xlii.
Non lucem ſine veritate. Sicut in hypocritis: que ſicut Bel ſunt interius lutei ꝛ exterius lucidi. Ipſa me deduxerunt ꝛ adduxerunt ꝛc.
Tertium eſt Opus pietatis. Luce. xvi. Facite vobis amicos de mammona iniquitatis.
Diſtinguuntur hec tabernacula: vt in pꝛimo ſit tabernaculum chꝛiſti ſaluatoꝛis. In ſecundo Marie virginis. In tertio totius curie celeſtis.
Pꝛimum ergo tabernaculum eſt dn̄i ſaluatoꝛis. Apo. xxi. Ecce tabernaculum dei cum ho. Tripliciter.
Per nature noſtre aſſumptionem. Ps. In ſole poſuit tabernaculum ſuum. i. in manifeſtatione viſibili.
Per gratie pꝛotectionem. Ezech. xxxvii. Ponam ſanctificationem meam in medio eoꝛum ꝛ erit tabernaculum meum in eis ꝛ cetera.
Per apertam viſionem. Leuit. xxvi. Ponam tabernaculum meum in medio veſtri ꝛ non abiiciet vos anima mea.
Secundum eſt tabernaculuꝫ Marie virginis. Hoc eſt tabernaculum federis De quo Num. xvi. Cum oꝛiretur ſeditio: ꝛ tumultus increſceret Moyſes ꝛ aaron fugerunt ad tabernaculum federis. Et hoc fuit.
Pꝛimo A deo ſanctificatum per plenitudinem mētis. Ps. Sanctificauit tabernaculum ſuum altiſſimus.
Secundo A deo inhabitatum per plenitudinem ventris. Eccleſia. viceſimoquarto. Qui creauit me requieuit in tabernaculo meo.
Tertio A deo mirabiliter eleuatum per plenitudineꝫ beatitudinis. Exodi. vltimo. Moyſes erexit tabernaculū ꝛ cetera.
Tertium eſt tabernaculum curie celeſtis in hominib⁹ et angelis. Numeri viceſimoquarto. Quā pulcra tabernacula tua Jacob ꝛc. Ergo commendātur.
Quia ſpecioſa: qꝫ pulcra.
Quia amena: vt valles nemoꝛoſe.
Quia fertilia: vt hoꝛti iuxta fluuios irrigui.
Quia ſublimia: quaſi cedri pꝛope aquas.
Quia inamiſſibilia: qꝛ que fixit deus ꝛ non homo.

Hoc ſignificante ſpirituſancto: nondum pꝛopalatam eſſe ſanctoꝛū viam: adhuc pꝛioꝛe tabernaculo habente ſtatum.

¶ Hic tangit tabernaculi introeundi ſignificationem: Ubi pꝛimo pꝛoponit ꝙ hoc inſtitutum fuit in ſignificantiam. Secundo expꝛimit rem ſignificatam. ibi. Nōdū pꝛopalatam eſſe. Tertio ſignoꝛum tempus ſiue durationem. ibi. Adhuc pꝛioꝛi. Dicit ergo [Hoc ſignificante] in his [ſpirituſancto] qꝛ ita inſtituit. quod eſt contra Manicheum [nondum pꝛopalatam] .i. manifeſtatam [eſſe ſanctoꝛum] id eſt celeſtium [viam] .i. aditum paradiſi nondum apertum donec veniret chꝛiſtus qui per pꝛopꝛium ſanguinem intraret. Uel [ſanctoꝛum viam] .i. chꝛiſtum qui per pꝛopꝛium ſanguinem. Quia eſt via veritas ꝛ vita. Joh. xiiii. Uel [ſanctoꝛum viam] id eſt ſpiritualem intelligentiam [adhuc pꝛioꝛe tabernaculo] ſcꝫ terreſtri [habente ſtatum] .i. carnalibus obſeruantiis adhuc durantibus.

Que parabola eſt tempoꝛis inſtantis: iuxta quam munera ꝛ hoſtie offeruntur que

non poſſunt iuxta conſcientiam perfectū facere ſeruientem ſolummodo in cibis: et in potibus: ⁊ in varijs baptiſmatibus: ⁊ iuſticijs carnis: vſque ad tempus correctionis impoſitis.

¶ Poſtq̄ deſcripſit vtriuſq̄ tabernaculi ritum. Hic oſtendit ipſum eſſe imperfectum. Et primo ratione ſigni. Secundo ex ratione cauſe. ibi. Iuxta quam munera. Tertio ex ratione temporis. ibi. Vſq̄ ad tempus. Dicit ergo [Que parabola] .i. ſimilitudo myſtica [eſt temporis inſtantis] .i. temporis gratie parabola. Omnia enim i figura contingebant eis. i. Co. x. Ideo dicebat Dauid. Aperiam in parabolis os meū [iuxta quā] parabolam [munera] de panibus huiuſmodi [⁊ hoſtie] de animalibus [offeruntur] a figuratiuis ſacerdotibus [que] munera ⁊ hoſtie [non poſſunt ſeruientem] deo in illis [facere perfectum] .i. plene mundatum [iuxta conſcientiam] .i. interi⁹ in conſcientia: licet forte exteri⁹ faciant ſm homines: ſicut erat iuſticia phariſeorum. Vel [iuxta conſcientiam] .i. teſte conſcientia. In animo enim nihil agebant. Infra. x. Impoſſibile eſt ſanguine taurorum aut hircorum auferri peccata. Seruientem inq̄ [ſolummodo in cibis] diſcernendis. Leuit. xi. ⁊ Deut. xiiij. [⁊ potibus] Leu. x. Vinum ⁊ omne qd̄ inebriare poteſt non bibet ſacerdos ⁊c. [⁊ varijs baptiſmatibus] .i. ablutionibus. De quib⁹. Mar. vij. Omnes iudei niſi crebro lauent manus non manducant [⁊] in alijs [iuſticijs carnis] .i. iuſtificationib⁹ carnalibus nō ſpiritualibus. De quibus Ro. x. Suā querentes ſtatuere iuſticiam: iuſticie dei non ſunt ſubiecti. Iuſticijs inq̄ [impoſitis] quaſi onus graue. Act. xv. Hoc eſt onus qd̄ neq̄ nos neq̄ patres noſtri portare ⁊c. [vſq̄ ad tēpus correctionis] .i. vſq̄ ad temp⁹ gratie in quo erant in melius corrigende. Pedagogus enī datur vſq̄ ad tempus perfecte etatis. Gal. tercij. Lex pedagogus noſter fuit in chriſto. Omnia ſonant in perfectionem. Et ritus figuralis: q̄ꝛ iuxta parabolam offeruntur. Et virtus ſuperficialis: q̄ꝛ non poſſunt iuxta conſcientiam per. Et ſeruit⁹ cerimonialis: q̄ꝛ in cibis ⁊c. Et iuſtificatio carnalis: q̄ꝛ iuſticijs carnis. Et duratio breuis: quia vſq̄ ad temp⁹. Et ſucceſſio correctionis: q̄ꝛ correctionis.

Hic queritur ſuper illud. Sanctum ſeculare. Glo. Non ſpirituale. Cōtra. Rom. vij. Scim⁹ quia lex ſpiritualis: ergo ſanctum ſpūale. Rñ. Seculare fuit in ſigno: ſʒ ſpirituale in ſignificato. Item ſup illud. Candelabra. Cōtra. Vnicum fuit candelabrum: vt patet Exo. xv. Rñ. Vnum fuit candelabrum totū ſʒ habebat ſeptē brachia: in quibus erant .vij. lucerne: quaſi ſeptem candelabra partialia. Ideo dicit pluraliter cādelabra cum tamen eſſet vnum. Item ſup illd̄. Thuribulum aureum. Cōt. Nuſq̄ legitur ꝙ intra ſancta eſſet thuribulum aureū in tota lege Moyſi. Rñ. ſm Augu. Thuribulum aureum vocat altare incenſi: qd̄ vt dicit erat intra ſancta ſanctorum. Cōtra. Hiero. dicit: ꝙ altare incenſi erat intra ſancta ⁊ extra ſancta ſanctorum. Et hoc habetur Leuit. xvj. Rñ. Vt dicit magiſter in hiſtorijs. Salomon ampliando cultū dei fecit vnum altare incenſi qd̄ poſuit intra ſancta. Illd̄ vero quod fecerat Moyſes poſuit intra ſancta ſanctorum. Similiter duplex erat thuribulum. Item ſuper illud. In qua erat vrna aurea. Contra. ij. Paral. v. Nihil aliud erat in arca: niſi tabule teſtamenti. Rñ. Nihil aliud dicit ibi eſſe ita pricipale: vnde ⁊ ab illis denominatur arca teſtamenti. Item ibidem opponitur: videtur ꝙ ibi eſſet lib. Deuteronomij. q̄ꝛ illum precepit dominus poni in latere arce. Deut. xxxi. Et tempore Ioſie fuit ibi inuentus. iiij. Reg. xxij. Rñ. Poſitus fuit in latere arce extra nō intra. Itē ſuper illd̄. Que nō poſſunt extra conſcientiam ⁊c. Cōtra. Circunciſio mundabat conſcientiam. Rñ. Loquitur de his que in lege erant conſtituta: nō ſolum approbata. Item ſup illud. Vſque ad tempus correctionis. Contra. Si erāt corrigenda: ergo mala. Rñ. Nō tm̄ dicitur corrigi qd̄ eſt malum: ſʒ etiam qd̄ eſt imperfectum

Chriſtus autem aſſiſtens pontifex futurorum bonorum: peramplius ⁊ perfectius tabernaculum non manufactum id eſt nō huius creationis.

¶ Superius deſcripſit vetus tabernaculum: ⁊ oſtendit eius imperfectionem. Hic deſcribit nouum ⁊ eius perfectionem. Vbi oſtendit tres effectus hoſtie chriſti. Primum eſt mundi redemptio. Secundus noui teſtamenti confirmatio. ibi. Et ideo noui teſtamenti mediator eſt. Tertium eccleſie mundatio. ibi. Neceſſe eſt ergo exemplaria quidem celeſtiū. In prima primo oſtēdit ꝙ chriſtus per ſanguinem ſuum nos redemit. Secundo probat a minori ꝙ nos redimere potuit. ibi. Si enim ſanguis hircorum aut ⁊cet. In prima tanguntur tria. Redemptoris ſtatus. Redimēdi modus. Redemptionis fructus. Status ſublimis: q̄ꝛ chriſtus aſſiſtens pontifex. Modus humilis: q̄ꝛ neq̄ per ſanguinē ⁊c. Fructus vtilis: q̄ꝛ in ſancta eterna redemptione inuenta. Vere ſtatus ſublimis. Et propter eminentiam ſanctitatis: q̄ꝛ chriſtus. Et propter eminētiam poteſtatis: q̄ꝛ aſſiſtens. Et propter excellentiam dignitatis: q̄ꝛ pontifex futurorum bonorum. Item modus humilis: q̄ꝛ per paſſionem. Circa quam oſtendit ꝙ paſſ⁹ eſt Vtiliter: q̄ꝛ introiuit peramplius ⁊c. Dignanter: quia per proprium ſāguinem: Sufficienter: q̄ꝛ ſemel. Item fructus vtilis. Et propter rei habite nobilitatē: q̄ꝛ in ſancta. Et propter poſſidēdi perpetuitatem: q̄ꝛ eterna. Et propter perditi recuperationem: q̄ꝛ inuenta. Dicit ergo [Chriſtus autem] q. Hoſtie ⁊ munera que a ſacerdotibus figuratis offerebātur: cū q̄bus introibant in ſācta: nō poterāt perfectū facere ſeruientē [autē] ſed [chriſtus aſſiſtens pontifex] nō per tales hoſtias: ſed per proprium ſāguinem introiuit ſemel in ſancta. Legitur hoc dupliciter ſm ꝙ hoc qd̄ dico [perāpli⁹] eſt vna dictio vel due. Primo modo ſic [Chriſt⁹ autem] id eſt vnctus oleo ſcʒ gratie [aſſiſtens] patri ad interpellandum pro nobis. Ro. viij. Vel [aſſiſtens] nobis ad adiuuandum. Act. vij. Ecce video celos apertos ⁊ ieſum ſtantem ⁊c. Aſſiſtēs inq̄ [pontifex] ad hoſtiam pro nobis offerēdum. Supra. viij. Talem habemus pontificem ⁊c. Pontifex dico dator non preſentium vel carnalium: ſed [futurorum bonorum] ſcʒ preſētis iuſticie ⁊ eterne glorie: que tempore legis futura erant: nōdum data. Pſ. Gratiam ⁊ gloriam dabit dominus. Iſte inq̄ introiuit [tabernaculum] id eſt celū. Et ponitur ſignās pro ſignato. Eſa. xxxiij. Tabernaculum quod nequaq̄ transferri poteſt. Tabernaculū dico [peramplius] id eſt valde amplius q̄ vetus tabernaculum qd̄ plures capit ſcʒ omnes ſanctos. Ioh. xiiij. In domo patris mei manſiones multe ſūt [⁊ perfectius] q̄ꝛ ibi eterna beatitudo. Hic autem ad horam apparebat gloria domini in quadā nubecula. Tabernaculum dico [non manufactum] ſcʒ humana: ſicut vetus tabernaculum: ſed operatione diuina. ij. Cor. v. Edificationem ex deo habemus domum nō manufactam ſed eternam in celis. Non manufactum dico [id eſt: nō hui⁹ creationis] id eſt nō conſimilis factionis: ſicut illud in heremo: q̄ꝛ illud opere humano. Exod. xxvj. Illud opere diuino. Appetibile tabernaculum glorie ſupra tabernacula mundi: q̄ꝛ illud ſpacioſi⁹ capacitate: q̄ꝛ peramplius. Specioſius duratione: quia perfectius. Precioſius conditiōe: quia nō manufactū

Chriſtus paſſus eſt vtiliter dignanter ⁊ ſufficiēter

Pſal. xxxiij.

Neque per ſanguinem hircorum aut vitulorum: ſed per proprium ſanguinem introiuit ſemel in ſancta: eterna redemptione inuenta.

¶ Hic oſtēdit ꝙ paſſus eſt dignanter q̄ꝛ introiuit in celum [Neq̄] pro ⁊ non [per ſanguinem hircorum aut vitulorum effuſū: vt in veteri teſtamento fiebat. Leuit. xvj. Intrabat enim pontifex in ſancta ſanctorum cum

ſanguine vitule rufe vel hirce[ſed per proprium ſanguinem introiuit ſemel].ſ. in aſcenſione. Mar.vltim. Dominus quidem ieſus aſſumptus eſt in celum. Uel [per proprium ſanguinem ſemel].ſ. effuſum in cruce: q2 Chriſtus reſurgens ex mortuis iã nõ moritur. Ro. vi. Introiuit[in ſãcta].ſ. ſanctorum.i. in celeſtia: quia prius vocauit tabernaculum nõ manufactum. Supra vi. Habentes ergo põtificem qui penetrauit celos ⁊c. Introiuit inquã: ⁊ hoc[eterna redemptione inuenta] a nobis vel a chriſto nobis: que in antiquis ſacrificijs nõ potuit inueniri. Et dicit eterna redemptione: quia Et redempti eterni.ſ. anime immortales. Et fructus redemptionis eternus.ſ. gloria. Secundo modo legit ſic[Chriſtus pontifex futurorum bonorum].ſ. dator [introiuit ſemel in ſancta].ſ. celeſtia: ⁊ nõ[per ſanguinem hircorum aut vitulorum]ſicut pontifex legalis [ſʒ per proprium ſanguinem]in cruce effuſum. Introiuit inquã[eterna redemptione inuenta[ſicut prius. Ipſe dico[aſſiſtens] patri[peramplius ⁊ perfectius tabernaculum].i. per carnem propriam Que eſt tabernaculum Amplius: propter habitationem toti9 diuinitatis: ⁊ Perfectius: propter excellentiam ſanctitatis. Tabernaculum dico[non manufactum].i. nõ humano opere: quia nõ ex virili ſemine ſʒ opere ſãcti ſpiritus. Luc.i. Spiritusſanctus ſuperueniet in te. Non manufactum dico[id eſt nõ huius creationis].i. conſimilis cum alijs hominibus: quia alij habent duplicem corruptionem. ſcilicet culpe ⁊ pene. Ipſe vnam tãtum ſcilicet pene.

In hac ergo ſecunda expoſitione caro xpi appellat
Tabernaculum Propter miliciam paſſionis.
Perãplius Propter inhabitationẽ totius diuinitatis.
Perfectius Propter abundantiam ſanctitatis
Non manufactum Propter modum conceptionis.

Chriſtus quare dicit põtifex.

¶ Notandum hic q Chriſtus dicitur: põtifex: q2 habet multiplex officium pontificis.

Primum Hoſtias immolare. Supra. viii. Omnis põtifex ad offerenda munera ⁊ hoſtias cõſtituitur. Et xps obtulit ſeipſum deo.

Secundum preces offerre. Supra.v. Poſtq̃ locutus eſt de pontifice chriſto: ſubdit qui in diebus carnis ſue preces ſupplicationeſq ⁊c.

Tertium. Peccata grauiora remittere. ii. Paral.xix. Põtifex noſter in his que pertinent ad deum poſſidebit. Luce. quinto. Ut ſciatis q2 filius hominis habet poteſtatem dimittendi peccata.

Quartũ: Excommunicatos abſoluere. Supra. quart. Non enim habemus pontificem qui non poſſit compati infirmitatibus noſtris. vnde. Ioh. vndecimo. Soluite eum ⁊ ſinite abire.

Quintum: Templa inſtaurare ⁊ dedicare. Unde. iiii. Reg.xii. Uocauit rex Ioas Ioiadem pontificem ⁊ ſacerdotes dicens eis: Quare ſartatecta nõ inſtauratis templi. Et de xpo legitur. Sanctificauit tabernaculũ

Ps.xlv suum.ſ. eccleſiam altiſſimus. Ps.

Sextum: Clericos ordinare. Supra. viii. Talem habemus pontificem qui conſedit in dextera ſedis magnitudinis ſanctorũ miniſtri: ⁊ tabernaculi veri. Eph. iiij. Quoſdam quidem poſuit apoſtolos quoſdam autem prophetas ⁊c.

Septimum: Bñficia cõferre Ut hic Chriſtus aſſiſtẽs pontifex futurorum bonorum.

Octauum: Eccleſias reconciliare. Supra. ii. Debuit per omnia fratribus aſſimilari vt miſericors fieret et fidelis pontifex ad deum vt repropitiaret debita populi. Ro.v. Cum enĩ inimici eſſemus recõciliati ſum9 deo p mortem filij ⁊c. Num. xxxv.

Nonum: chriſma conficere. i. Iohã. ii. Uos vnctionem accepiſtis a ſancto ⁊c.

Si enim ſanguis hircorum aut taurorum: ⁊ cinis vitule aſperſus: inquinatos ſanctificat ad emundationem carnis.

¶ Hic probat a minori q chriſtus nos redimere potuit. Et primo ponit qd eſt minus. Secundo qd ẽ maius. ibi. Quanto magis ſanguis. In prima tangit tria Primo ritum legalem in ſanguinis aſperſione. Secũdo ritus virtutem in ſanctificatione. Tertio virtutis quantitatem in carnali emundatione. Dicit ergo[Si enĩ ſanguis hircorum aut taurorum ⁊ cinis vitule aſperſus]mixtus ſcʒ aque qua ſanctificabantur immundi per totum annum. Unde dicebatur aqua expiationis. Accipiebatur enĩ vna vitula rufa: in qua nulla eſſet macula ⁊ que non portaſſet iugum ⁊ comburebat totaliter ſcʒ cum pelle ⁊ fimo ⁊c. Et poſtea puluis eius miſcebatur cum aqua: ⁊ ſic fiebat aqua expiationis: qua ſacerdos aſpergebat populum ⁊ ſanctificabatur ab ij regularitatibus legalibus: vt poſſet ingredi tabernaculum. Et ſignificabat aqua iſta: aquã baptiſmalem in qua eſt cinis vitule rufe combuſte: id eſt virtus paſſionis dominice a qua baptiſmus habet ſuam virtutem: Si inquã huius vitule cinis aſperſus qui ſignificabat ſolum futuram paſſionem chriſti[inquinatos ſanctificat]quantum ad penam peccati legalem ⁊ etiam a corporali macula: lepre ſcʒ: mundos oſtendendo. Leuiti. xiiij. Ipſe dico valens[ad emũdationem carnis]id eſt pene carnalis ẽm legem. Omnis enĩ anima que morticinium tetigerat immunda erat ſeptem diebus vt nõ liceret ei ingredi tabernaculum. Per aſperſionem enĩ aque expiationis mundabatur de hoc.

I Aqua expiationis quomodo fiebat.

Quanto magis ſanguis chriſti qui per ſpiritumſanctũ ſemetipſum obtulit immaculatum deo: emundauit conſcientiam noſtrã ab operibus mortuis ad ſeruiendum deo viuenti.

¶ Hic ponit qd maius eſt ſcʒ paſſionem chriſti. Ubi ſupplicat q paſſus eſt Ueraciter: q2 vſq ad ſanguinis effuſionem. Obedienter: q2 per ſpiritũſanctum. Libenter: q2 ſemetipſum obtulit. Innocenter: q2 immaculatum. Utiliter Et quantum ad amotionem mali: quia emundabat conſcientiam. Et quantum ad operationem boni: q2 ad ſeruiendum deo. Dicit ergo[Quanto magis]q. Si ita fecit ſanguis hircorum ⁊c.[quanto magis ſanguis chriſti]immaculatus[qui ſemetipſũ] Non aliam hoſtiam vt alij pontifices[immaculatum] quaſi agnum. Exo.xiii.i. Pe.i. Quaſi agni incontaminati ⁊ immaculati chriſti ieſu[obtulit deo] voluntarie Eſa.liii. Oblatus eſt q2 ipſe voluit. Obtulit inquam [per ſpiritum]dictantem.ſ. vt ſe offerret. Eſa.lix. Cũ venerit quaſi fluuius violentus quem ſpiritus domini cogit. Uel[obtulit ſemetipſum immaculatum]⁊ hoc [per ſpiritum]ſanctum qui abundanter in eum deſcendit ⁊ ipſum ſanctificauit. Eſai.xi. Requieſcet ſup eum ſpiritus domini. Quanto magis dico eius ſanguis[emũdauit].i. perfecte mundauit[conſcientiam noſtrã] nõ tantum carnem[ab operibus mortuis].i. a peccatis. Que dicuntur opera mortua: q2 ledunt vitam nature: carent vita gratie: auferũt vitam glorie. Ro.vi. Stipendia peccati mors. Mundatio grata: quanto: Et mundicia perfectior: q2 ſanguis. Et res maculata nobilior: quia conſcientiam. Et macula turpior: q2 ab operibus mortuis. Emundauit inquam. ⁊ hoc[ad ſeruiendum deo viuenti]ad differentiam idolorum: quibus ſeruiebant pagani qui ſunt dij mortui. Sapienti. decimoquarto. Pro vita mortuum rogat. Loquitur ibi de idolis.

Et ideo noui teſtamenti mediator eſt: vt morte intercedente in redemptionẽ earum preuaricationum que erant ſub priori teſtamento repromiſſionem accipiant: qui vocati ſunt eterne hereditatis.

¶ Hic ponitur ſecundus effectus hoſtie chriſti.ſ. teſtamenti noui confirmatio. vbi Primo oſtendit q mors chriſti confirmatiua noui teſtamenti. Secundo probat hoc exemplo teſtamenti humani. ibi. Ubi enim teſtamentum. Tertio idem confirmat exemplo veteris te-

ſtamenti.ibi.Unde nec primum quidem ſine ſāguine. In prima oſtendit confirmationis noui teſtamenti duplicem effectum. Primus eſt remiſſio culpe. Secūdꝰ adeptio glorie.ibi. Repromiſſionem accipiant. In prima circa remiſſionem culpe tanguntur tria.ſ.remiſſionis Autor conueniens:q2 noui teſtamenti mediator. Modus ſufficiens:q2 morte intercedente. Actus expediens:q2 in redemptionem earum preuaricationū. Dicit ergo[Et ideo]q. Ita xp̄s ſemetipſum obtulit[⁊ ideo noui teſtamenti mediator eſt].i.medius dator inter deum ⁊ homines:⁊ hoc Et mediatione ſubſtantiali:quia deus ⁊ homo. Et mediatione accidentali:quia participat proprietates vtriuſq3. Fuit eni mortalis cū hominibus ⁊ ſanctiſſimus cum deo. Mediator inquā ⁊ hoc[vt qui vocati ſunt] id eſt electi a deo electione eterna.

R Vocatio dei eſt duplex.
Eſt enim duplex vocatio dei.
Predeſtinationis. De qua. Ro.viij. Quos predeſtinauit hos ⁊ vocauit.
Preſentis iuſtificationis. De qua Matt.xxij. Multi vocati pauci electi. De prima loquitur hic[Accipiant

Ps.cxxvj. repromiſſionem eterne hereditatis].i.hereditatē eternam ſepe promiſſam. De qua. Ps. Cum dederit dilectis ſuis ſomnū:ecce hereditas dn̄i ⁊c. Accipiāt inquā:⁊ hoc[morte]xp̄i:ſine qua lex non iuuat[intercedēte]⁊ interueniente inter promiſſionem ⁊ completionem. Morte dico:q2 neceſſaria erat[in redemptionē earum preuaricationum que erant ſub priori teſtamēto].i.que lex faciebat occaſionaliter:non cauſaliter.

L Preuaricatio quid ſit. Preuaricatio eni proprie eſt tranſgreſſio legis. Unde ante dationem legis erant quedam peccata:ſed nō ꝓprie preuaricationes niſi large ſecundum ꝙ dicit Ambro. Peccatum eſt preuaricatio legis diuine. Data autem lege peccata dicuntur proprie preuaricationes. Ro.iiij. Ubi nō eſt lex neq3 preuaricatio.

Ubi enim teſtamētū eſt:mors neceſſe eſt:intercedat teſtatoris.

¶ Hic probat ꝙ mors chriſti fuit confirmatiua noui teſtamenti exemplo teſtamenti humani. Ubi primo oſtē dit ꝙ ad confirmationem teſtamenti humani mors requiritur. Secūdo probat hoc:q2 ſolum morte cōfirmatur.ibi. Teſtamentum enim in mortuis. Dicit ergo [Ubi enim]q. Et vere morte intercedente mediator eſt noui teſtamenti[Ubi enim teſtamentum eſt:mors neceſſe eſt intercedat].i. interueniat[teſtatoris]ante confirmationem ſiue ad hoc ꝙ ſit firmum. Ambulatoria eſt enim voluntas hominis vſq3 ad mortem:vnde vſq3 ad mortem poteſt mutari ſemper.

Teſtamentū enim in mortuis confirmatū eſt alioquin nondum valet:dum viuit qui teſtatus eſt.

¶ Hic probat ꝙ teſtamentum morte teſtatoris confirmatur. Ubi primo ponit rationem. Secundo rationis declarationem.ibi. Alioquin nondum valet. Dicit ergo[Teſtamentum enim in mortuis]ſc3 teſtatoribꝰ.i.per mortem teſtatorum[confirmatum eſt alioqn] ſi non interueniat mors[nondum valet]teſtamentum valore ſc3 immutabili ⁊ efficaci[dū viuit qui teſtatus eſt].i.qui condidit teſtamentum.

Teſtamētum qualiter dicitur nō valere
Et dicitur nō valere teſtamentum.
Quia poteſt mutari.
Quia non debet aperiri.
Quia non poteſt ex eo hereditas adiri.
Quia non poteſt ex eo legatum peti.

Hic queritur ſuper illud. Pontifex futurorum bonorum. Glo. dator:non preſentium. Cont. Deꝰ eſt dator omnium bonorum. Rn̄. Non preſentium intelligendum eſt ſolum. Item ſuper illud. Inquinatos ſanctificat. Glo. A corporali macula lepre. Cont. Talis ſanctificatio miraculum eſt. Rn̄. Sanctificare dicitur:nō mundiciam efficiendo:ſ3 oſtendendo:⁊ ſic ad communem conuerſationem reducendo. Item ſuper illud. Ab operibus mortuis. Glo. A peccatis. Cō. Peccata non habent aptitudinem ad vitam:ergo non poſſunt dici mortua. Rn̄. Mortua dicuntur metaphorice. Non proprie:q2 carēt vita gratie:que debet eſſe in actibus humanis. Item ſuper illud. Ad ſeruiendū deo viuenti. Glo. Circa finem dicit ꝙ ſine fide non prodeſt baptiſmus. Contra. Ergo nō prodeſt paruulis:ꝗ non poſſunt credere. Rn̄. Baptiſmus nō prodeſt ſine fide. Uel propria ſicut in adultis. Uel aliena ſcilicet eccleſie ſicut in paruulis. Item ſuper illud. Noui teſtamenti mediator. Glo. Medius dator inter deum ⁊ homines. Contra medium differt ab extremis:chriſtꝰ vero eſt deus ⁊ homo. Rn̄. Medium aliquid dicitur Uel per conuenientiam cum vtroq3 extremo. Uel ꝑ diſtantiam ab vtroq3. Sicut eſt in virtute ⁊ vicijs. Item ſuper illud. Earum preuaricationum. Gloſ. Tantum fuit noſtrum peccatū vt ſaluari non poſſemus niſi xp̄s pro nobis moreretur debitoribus mortis. Cont. Aug. dicit ꝙ fuit alius modus liberationis noſtre deo poſſibilis. Rn̄. Aliter ſaluari nō poteramus de iure ſtricto.ſ.ꝑ viam ꝯdigne ſatiſfactionis. Licet poſſemꝰ aliter de relaxatione iuris ſtricti.

Unde nec primum quidem ſine ſanguine dedicatum eſt.

¶ Superius probauit ꝙ chriſti mors fuit confirmatiua noui teſtamenti exemplo teſtamenti humani. Hic idem probat exemplo ſiue auctoritate veteris teſtamenti:vbi Primo oſtendit ꝙ vetus teſtamentum confirmatum fuit ſanguine. Secundo probat hoc legis auctoritate.ibi. Lecto enim omni mandato. Tertio addit ꝙ etiam tabernaculum dedicatum eſt ſanguinis aſperſione.ibi. Etiam tabernaculum ⁊ omnia vaſa. Quarto ꝙ omnis legalis mundatio fiebat ſanguinis effuſione.ibi. Et omnia pene in ſanguine. Dicit ergo [Uñ]q. Ita teſtamentum confirmatur morte teſtatoris[Unde]q2 ita eſt[nec primum quidem]teſtamentum.ſ. vetus[dedicatum eſt].i.confirmatum[ſine ſanguine]in figuram futuri teſtamenti noui:qđ nouo xp̄i ſanguine confirmatum erat.

Lecto enim mandato legis a Moyſe vniuerſo populo:accipiens ſanguinem vitulorū ⁊ hircorum cum aqua ⁊ lana coccynea ⁊ iſopo:ipſum quoque librum ⁊ omnē populum aſperſit dicens. Hic ſanguis teſtamenti:quod mandauit ad vos deus.

¶ Hic probat qđ propoſuit auctoritate veteris teſtamenti. In qua auctoritate tangitur quadruplex cauſa aſperſionis antique. Primo Efficiens:q2 Moyſes lecto mandato. Materia:q2 ſanguinem vitulorū ⁊c. Forma:q2 ipſum librum ⁊ omnem populum aſperſit. Finis:q2 hic ſanguis teſtamenti ⁊c. Dicit ergo[Lecto enim]primo[omni mādato legis]ſc3 morali:cerimoniali ⁊ iudiciali. M Mandatorū tria genera in lege

Hec enim erant tria genera mandatorum in lege. De quibus Deu.vj. Hec ſunt verba ⁊ cerimonie atq3 iudicia que mandauit dominus deus veſter. Lecto inquā [a Moyſe vniuerſo populo]ſicut habetur Exo.xxiiij [accipiens]ipſe Moyſes[ſanguinem vitulorum]duodecim quem in crateris afferri fecerat[⁊ hircorum]de hircis tamen non legitur:ſed tamen factum fuiſſe creditur:q2 ſic fiebat tabernaculi purificatio. Leuit.xvj. Sanguinem dico[cum aqua]mixtū:qđ ſignificat mūdationem futuram per aquam baptiſmi virtute paſſionis chriſti. Unde ⁊ de latere chriſti exiuit ſanguis et aqua. Joh.xix. In baptiſmo eni fit redemptio a pena ꝑ ſanguinem:ſed mondatio a culpa per aquam[⁊]etiam [cū lana coccynea ⁊ iſopo]De quibus fit aſperſoriū vt habetur. Num.xix Hec tamen non inueniuntur in lege ꝙ ita factum ſit:ſ3 tamen credendum eſt ita fuiſſe factum. In ſignum ꝙ miniſtri eccleſie ſignati ꝑ hoc aſperſorium:debent habere conuerſationem conformē paſſioni:qđ ſignificat in lana coccynea. Sicut eni de lana fit veſtis qua homo induitur ⁊ ornatur:ſic ex

terioꝛi conuerſatione homo oꝛnatur. Debent etiam cū hoc ſeruare humilitatē interius: quod ſignificatur in iſopo que eſt herba paruus adherens terre. Accipiens inq̄ꝫ hoc [ipſum quoqꝫ librum aſperſit] in ſignum cōfirmationis teſtamenti [ꝛ omnem populum] in ſignū future redemptionis per ſanguinem. Acſi diceret. Sic effundetur ſanguis ꝓ tranſgreſſione legis. Aſperſit in q̄ꝫ [dicens. Hic ſanguis teſtamēti] confirmatoꝛ eſt ſu pie. Teſtamenti dico [qđ mandauit ad vos deus] Et ſignanter dicit: mandauit: tanq̄ꝫ ad abſentes. Abſentibus eīn datum eſt illud teſtamentum. Remā ſerant eīn ad pedes montis: ſꝫ ſolus Moyſes aſcendit. Exo. xix. Sꝫ teſtamentum nouum preſentibus datum eſt. Diſcipuli eīn aſcenderūt in montem cū domino. Mat. vi. Simile verbum dixit dominus. Mat. xxvi. Hic eſt calix noui teſtamenti in meo ſanguine.

A
Săguinis xp̄i fidelit̄ cōſiderati efficacia multiplex

¶ Notandum ꝙ Sanguis chꝛiſti fideliter conſideratus multiplicem habet efficaciam.
Monet enim peccatoꝛes
Ad penitendum. De malicia penitentes.
Ad confidendum: De venia cōfidentes.
Ad pugnandum Contra vicia pugnantes.
Ad contemplandum Celeſtia contemplantes.
Ad perueniendum Ad premia contemplata.

Monet ergo ſanguis chꝛiſti.

Pꝛimo Peccatoꝛes ad penitentiam. Sic viſo patibulo coꝛrigitur latro. Unde vulgariter Pulcre ſe coꝛrigit: qui per alium ſe coꝛrigit. Job. xvi. Terra ne operias ſanguinem meum.

Monet enim.

Ad doloꝛem contritionis Uerbere catuli viſo: terretur leo: quanto plus e conuerſo. Sic conſiderata ſanguinis chꝛiſti effuſione pꝛopter peccatum: debet dolere peccatoꝛ. Gene. xlij. Nunquid non dixi vobis: nolite peccare in puerum en ſanguis eius exquiritur? Exemplum de adamante quam ſcindit ſanguis agni.

Ad pudoꝛem confeſſionis. Infirmus videns: exigente ſua infirmitate alium moꝛi ſolicitius conſulit medicū. Sic peccatoꝛ confeſſoꝛem viſo ſāguine chꝛiſti Infra. xij. Acceſſiſtis ad ſanguinis aſperſionem melius loquentem id eſt loqui facientem q̄ꝫ Abel. Exemplū de illo qui ne amicus occideretur confeſſus eſt peccatum ſuum publice.

Ad laboꝛem ſatiſfactionis Subditus videns pꝛelatū vel ſeruus dominum ponere manum ad operandū: monetur ad ſimile. Sic xp̄s ponens manus imo ſanguinē ad ſatiſfaciendū pꝛo nobis: monet nos ad ſimile Apo. xix. Ueſtitus erat veſtem aſperſam ſanguine: ꝛ exercitus celi ſequebatur eum. Hec tria figurata ſunt. Mathei. xvij. Ubi in paſſione domini Petre ſciſſe ſunt: in quo ſignificatur contritio. Monumenta aperta: in quo cōfeſſio. Multa coꝛpoꝛa ſurrexerūt in quo ſatiſfactio.

Scđo Penitentes ad confidentiaꝫ. Habitis gratis ab amico beneficiis maioꝛibus confidit homo de habendis minoꝛibus. Uñ ſi chꝛiſtus dedit ſanguinem conſiderandum ꝙ dabit veniam ꝛ gloꝛiam. Infra. x. Habētes fiduciam in introitu ſanctoꝛum in ſanguine chꝛiſti Cum eīn deſperatio ſurgat ex triplici conſideratione Uel culpe Sicut in Juda. Uel offenſe Sicut in Cain. Uel pene Ut in Saul. j. Reg. vlt.

Sanguis igitur chꝛiſti.

Mundat culpam. Conſidere debet homo ꝙ deus vult culpe dilectionem pꝛopter cuius odium effudit ſanguinem. Apoc. j. Dilexit nos ꝛ lauit nos a peccatis. Mater lauit filium in aqua. Sꝫ xp̄s nos in ſanguine. Exēplum de lepꝛa Conſtantini.

Conciliat offenſam. Cōfidendum eſt ꝙ pater condonabit penitēti: ex quo dedit filij ſanguinē peccatoꝛi. Col. j. Placuit per ipſum reconciliari.

Exoluit penam: qꝛ aufert eternitateꝫ: ꝛ mitigat eternitatem. Uñ tam nō opoꝛtet de penis computare cum alio q̄ꝫ cum eius vicario. Tā chere eīn emit nos ꝙ poſtea nō fuit qui retrahere poſſet foꝛū. j. Pet. j. Nō coꝛruptibilibus auro ꝛc. Hec tria figurata ſunt in paſſione: qꝛ Inclinauit caput in ſignum remiſſionis offenſe. Exiuit aqua de latere In ſignum ablutionis culpe. Et ſanguis In ſignum redemptionis pene. Luc. xxij. Pꝛo vobis effun.

Tertio Confidentes monet ad pugnam. Exemplum de muliere que oſtendit filiis camiſiaꝫ patris ſui cruentatam vt animaret eos contra homicidas. Sic viſo ſanguine chꝛiſti quis nō pugnet contra peccatum. pꝛime Machab. ſexto. Oſtenderunt elephāti ſanguinem vue ꝛ moꝛi. Et hoc Quia

Animat ꝛ armat ad aggrediendum Uiſo eīn vexillo e dn̄o pꝛimo ſurgente: colligit miles vires ſuas: ꝛ facit qđ nō alias faceret. Apo. vij. Hi ſunt qui venerunt de tribulatione magna ꝛc. j. Pet. quart. Chꝛiſto in carne paſſo: vos eadem cogitatione armamini.

Confoꝛtat ad ſuſtinēdum. Dn̄o ſuſtinente aduerſa et grauia: ſerui letantius cum eo ſuſtinent. Sic ꝛ ſubditi paupertatem cum pꝛelato. Infra. xij. Recogitate eū qui talem ſuſtinuit a peccatoꝛibus. Ps. Ut intingatur pes tuus in ſāguine. Ho; lxvij.

Roboꝛat ad triumphandum. Pugil videns aliū triumphare per ſanguinē: minus timet effundere ſuū. Apo. xij. Ipſi vicerūt illum ſcꝫ diabolum pꝛopter ſāguinem agni quem timebat.

Quarto: Pugnantes monet ad contemplationem pꝛemioꝛum Sicut canis currens per veſtigium ſāguinis conſiderat beſtiam intentam. Job. xxxix. Pulli aquile lābunt ſanguinem. Et hoc Quia

Clarificat ꝛ dirigit Aſpectum rationis ad videndum ꝛ meditandum. Exemplum de Lōgino ꝛ ſāguine columbe. Uulgariter dicitur ad inſinuandum maximum amoꝛem Darem ei de carne ꝛ ſanguine meo. Unde ſāguis datus dirigit oculos ad meditandum in tanto amico. Romano. quinto. Commendat autem deus charitatē ſuam in nobis ꝛc.

Allicit ꝛ trahit affectum voluntatis ad diligendum. Uiſu eīn reclamatoꝛio allicitur auis vt volet ad dominum Chꝛiſtus autem pellicanus qui ſanguine pꝛopꝛio nutrit ꝛ vocat nos. Johānis. ſexto. Caro enim mea vere eſt cibus ꝛc.

Certificat hominem de pꝛemio ad expectandum. Si emptio patris: eſt hereditas filij: ꝛ chꝛiſtus ſanguine ſuo emit regnum: ſi filij eius ſumus ſperamus ꝙ habebimus emptionem eius. j Joh. v. Tres ſunt qui teſtimonium dāt in terra. Spiritus deuotionis. Aqua compūctionis. Et ſanguis dominice paſſionis.

Quinto Contemplantes introducit ad pꝛemia. Sicut ſoluto debito reſtituitur impignerata hereditas. Leuit. xvij. Anima. i. vita hominis in ſanguine eſt. Ita ſicut in Adam omnes moꝛiuntur ita ꝛ in chꝛiſto oēs viuimus. Et hoc Quia.

Eripit a miſeria Quippe qꝛ ante effuſionem ſāguinis chꝛiſti nō terminabatur miſeria hominis: qꝛ omnes deſcēdebant i infernū. Sꝫ nūc non ſic. zac. ix. Tu quoqꝫ in ſāguine teſtamenti tui. Anime [illegible] deo eſt in ſanguine.

Pꝛotegit ab omni malicia. Qđ ſignificatum eſt. Exo. xij. in liberatione ab exterminatoꝛe angelo: viſo ſāguine agni ſup vtrunqꝫ poſtem in ſuperliminari.

Introducit in gloꝛia Eſt eīn meritus ad habendum gloꝛiam. Apoca. vlt. Beati qui lauant ſtolas ſuas in ſāguine agni. ꝛc. Qñ aliquis iratus percuſſit multum crudeliter quaſi penitens cōuertit gladium in vaginā. Ita diuina iuſticia in effuſione ſanguinis chꝛiſti percuſſit valde ſeueriter. Ideo quaſi euaginauit gladium ꝓhibentem introitum paradiſi: niſi quis ꝯtemnendo xp̄m ꝛ pollutum ducendo ſanguinem eius: cogat eam iterū gladium extrahere. Unde hic Chꝛiſtus aſſiſtens ꝛc.

Etiam tabernaculum ꝛ omnia vaſa miniſterij ſanguine ſimiliter aſperſit.

¶ Hic oſtendit ꝙ etiam tabernaculum dedicatuꝫ eſt ſanguinis aſperſione. Et poſt hoc dicit de tabernaculo. Secundo de vaſis quibus miniſtrabatur in eo. ibi. Et omnia. Dicit ergo [Etiam tabernaculum] q. Ita teſtamentum confirmatum eſt ſanguine. Nec ſolū hoc ſꝫ [etiam tabernaculum] qđ poſt teſtamentum in lege dignius erat [ꝛ omnia vaſa miniſterij] id eſt que pertinebant ad miniſterium tabernaculi [ſimiliter aſperſit

ſanguine] In ſignum q eccleſia xpi ſanguine ſanctificanda erat[ꝛ omnia vaſa]etiã.i.cũcti fideles qui dicũtur vaſa.ij.Tim.ij.In magna domo nõ ſoluz ſũt vaſa;ꝛc. Huiuſmodi tamẽ aſperſio tabernaculi nõ fuit ſancta eſſe qñ fuit facta ꝯfirmatio teſtamẽti qꝛ nõdum adhuc factum erat tabernaculũ: qḋ poſtmodum factum fuit Añ primum factum fuit. Exod.xxiiij. Et Leuit.xvj. In die purificationis.

Et omnia pene in ſanguine ſecundum legem mundantur:ꝛ ſine ſanguinis effuſione non fit remiſſio.

¶ Hic oſtẽdit q omnis legalis mundatio fiebat ſãguinis effuſione. Ubi proponit Primo propoſitum. Secũdo declarat per oppoſitum.ibi. Et ſine ſãguinis. Dicit ergo[Et oia]q. Ideo aſpergebãtur predicta ſãguine[ꝛ]ꝓ qꝛ[omnia pene ſm legem in ſanguine mũdantur] Pene dicit:qꝛ quedam vaſa aqua ſola mundabãtur:Uel ſm Chryſo.[pene]dicit:qꝛ imperfecta erat illa mundatio. Uel[pene]dicit:qꝛ ꝑ aquam expiationis aliquãdo fiebat mũdatio ſine ſanguine de nouo effuſo. Aqua em̃ expiatiõis fiebat de cinere vitule rufe:
Aqua expiationis. primo tamẽ effũdebatur ſanguis eius:ꝛ deinde comburebatur: ꝛ commiſcebatur cinis eius cum aqua:ꝛ fiebat aqua expiationis:qua mũdabãtur per totum ãnũ[ꝛ ſine ſanguinis effuſione]id eſt ſine ſanguine effuſo. Uel tũc Uel ante:non fiebat remiſſio peccati in veteri lege. Si ergo ſanguis animalium effuſus fuit cõfirmatio veteris teſtamẽti quanto plus ſãguis xpi effuſus eſt cõfirmatio noui.

Neceſſe eſt ergo exemplaria quidem celeſtium his mundari :ipſa autem celeſtia melioribus hoſtijs quam iſtis.

¶ Hic ponitur tertius effectus ſanguinis chriſti.ſ.eccleſie mundatio. Ubi oſtendit primo hoſtie a chriſto oblate efficaciam. Secundo eiuſdem ſufficiẽtiam.ibi. Neq; vt ſepe offerat. Tertio eam nõ eſſe iterandam. ibi. Et quemadmodum ſtatutum ẽ hominibus. In prima Primo oſtendit q per hoſtiam xpi fit mundatio celeſtium. Secundo probat hoc per effectum ſm gloſã. ibi. Non enim in manufactis. In prima Primo oſtdit quid mundabant legalia. Secundo quid mundat xpi hoſtia.ibi. Ipſa autem celeſtia. Dicit ergo[Neceſſe] q. Quia lex ita precepit ꝛ Moyſes ita fecit[ergo neceſſe ẽ exemplaria quidem].i. figuras[celeſtium]tabernaculum.ſ.ꝛ vaſa legalia[his]predictis[mũdari] corporaliter:ſꝫ[ipſa celeſtia]ſignificata ꝑ iſta:ſcꝫ eccleſiam mundari:ſuþ.[melioribus hoſtijs q̃ iſtis]id eſt hoſtia chriſti:quam ex comparatione ad ſigna plura precedentia in veteri lege pluraliter:deſignat:quia per omnes hoſtias legales figurabatur.

Non enĩ in manufacta ſancta ieſ9 introijt exẽplaria verorũ : ſꝫ in ipſum celum:vt appareat nunc vultui dei pro nobis.

¶ Hic probat quod propoſuit :vbi implicantur tria. Primo figure tabernaculi tranſitus:qꝛ ibi non intrauit ieſus. Secundo veri ꝛ eterni tabernaculi introitus ibi. Sed in ipſum celum. Tertio introeundi fructus. ibi. Ut appareat nunc. Dicit ergo[Non enim]quaſi Et vere per hoſtiam chriſti mundantur celeſtia:qḋ patet ab effectu[Non enim in manu ꝛc.]Uel ſic[nõ em̃] quaſi. Et vere hoſtia chriſti melior eſt q̃ ille veteres hoſtie qḋ patet[Nõ enim ieſus introiuit]per propriã hoſtiam[i ſanctis manufactis].i.in ſancta ꝛ in ſãcta ſanctorũ.ij. Cor.v. Edificationẽ habem a deo domũ ꝛc. Sanctis dico que ſunt tantummodo[exemplaria] .i.figure[verorum].i.celeſtium[ſed in ipſum celum] verum non figuratiuum. Marci vlti. Dominus quidez ieſus aſſumptus eſt in celum. Introiuit inquam[vt appareat nũc]poſt conſummationẽ:ꝛ hoc in tempore gratie[vultui dei pro nobis]ſcꝫ ad interpellãdum.ſupra
Hoſtia chriſti. ſeptimo. Accedens per ſemetipſum ad deum ſemper viuens ad interpellandum pro nobis. Ut mundus dñs ꝛ magiſter qui Umbram ꝛ figuras amouit: Ueritatez ꝛ felicitatem aperuit. Et pro nobis intercedit. Et ſic mundat eccleſiam:ab Ignorantia:ab Impotentia : ꝛ a Malicia.

Neque vt ſepe offerat ſemetipſum: quemadmodum pontifex intrat in ſãcta per ſingulos annos in ſanguine alieno. Alioquin oportebat eum frequenter pati ab origine mundi.

¶ Hic oſtendit hoſtie xpi ſufficientiam. Ubi primo oſtendit q chriſtum plures offerre hoſtias nõ oportuit. Secundo q ſemel ſufficiẽter obtulit.ibi. Nunc autẽ ſemel in conſummatione. In prima primo ꝓponit q eam iterare nõ fuit expediens. Secundo probat hoc ducẽdo ad inconueniens.ibi. Alioquin oportebat. Dicit ergo[Neq;]q. Ita introiuit vt appareat vultui dei ꝓ nobis[Neq;]ita appareat ſcꝫ[vt ſepe offerat ſemetipſũ.] .i.ſepe patiatur[quemadmodum pontifex]legalis qui non poteſt ſe offerre vultui dei:niſi oblatione iterata [intrat in ſancta]ſanctorum[per ſingulos annos in ſãguine alieno]ſcꝫ vitulorum ꝛ hircorum vt habeẽ Exo. xxx.ꝛ Leui.xvj. Et ſupra eodem Chriſtus vero in ſãguine proprio. Eſa.lxiij. Quare rubrum eſt indumentum tuum [Alioquin] ſi oporteret eum ſepe offerre[oportebat eum frequenter pati] incipiendo ab origine mundi qꝛ extunc peccatum incepit. Primo quidẽ die fuit peccatum angeli:ſꝫ nõ pro hoc pati oportuit:quia erat inemendabile:ſꝫ ſexta die fuit peccatuz hominis Totum autem illud tempus dicitur origo mundi.

Nunc autem ſemel in conſummatione ſeculorum:ad deſtitutionem peccati per hoſtiam ſuam apparuit.

¶ Hic oſtendit q ſufficienter obtulit. Ubi ſufficientiã oſtendunt tria videlicet. Oportunitas temporis. Perfectibilitas operis. Utilitas finis. Oportunitatem tẽporis oſtendunt duo. Determinatio:qꝛ nunc. Conſummatio:qꝛ in conſummatione ſeculorum. Illud quo indigemus in preſenti nec expedit differri: oportunum eſt habere. Similiter perfectionem operis oſtendunt duo Operatio preſentia:qꝛ apparuit. Operis ſufficiẽtia: qꝛ ſemel. Utilitatem finis oſtendunt duo. Deſtructio peccati:qꝛ ad deſtructionem peccati. Modus deſtruẽdi:qꝛ per hoſtiam ſuam. Dicit ergo[Nunc autem]ne eſſet peccatum inconueniẽs[apparuit ſemel per hoſtiam ſuam].i.per hoſtiam ſuam ſemel oblatam. Non ꝑ alienum ſanguinem:ſicut pontifex legalis. Apparuit inquam[in conſummatione].i.in fine[ſeculorum].j. Cor.x. Nos ſumus in quos fines ſeculorum deuenerunt. Et hoc[ad deſtitutionem peccati]vt ſcꝫ reatus dimittatur ꝛ vt fomes nõ dominetur. Geñ.iiij. Sub te erit appetitus peccati:ꝛ tu dominaberis il.

Et queãdmodum ſtatutum eſt hominibus ſemel mori:poſt hoc autem iudicium:ſic et chriſtus ſemel oblatus eſt ad multorum exhaurienda peccata : ſecundo ſine peccato apparebit omnibus expectantibus ſe in ſalutem(alias per fidem)

¶ Hic oſtdit oblationem chriſti nõ eſſe iterãdam. Ubi ad hoc oſtendendum. Primo proponit exemplum. Secundo applicat ad propoſitum.ibi. Sic ꝛ chriſtus. Exemplum ꝓponitur quo ad duo. Quo ad mortem viteam ſingulorum Quo ad aduentum ad iudicium.ibi. Poſt hac autem iudicium. Similiter applicatio fit quo ad duo. Primo quo ad chriſtum. In primo aduentu iſtum mori oportuit. Secundo q in aduentu ſecundo immortalis apparebit.ibi. Secundo ſine peccato. Dicit ergo[Et quemadmodum ſtatutum eſt hominibus ſemel mori]lege ſcꝫ nature deſtitute : non inſtitute.

Geneſis.ij. Quocunqꝫ die comederis ex eo: moꝛte moꝛieris. Ideo Ro.viij. Coꝛpus quidem moꝛtuum eſt ꝑpter peccatum. Unde etiaꝫ enoch ⁊ Helias ab hoc ſtatuto nõ eximuntur: imo moꝛientur vt habetur. Apoc. xj.[Poſt hoc autem]ſcꝫ ſemel moꝛi reſtat[iudicium] generale. Semel eñ moꝛi eſt cuiuſlibet iudicium particulare. De quo Mat.xxv.[ſic]eadem ſcꝫ neceſſitate ⁊ lege nature[⁊ chꝛiſtus ſemel]non ſepe[oblatus eſt]Statutum eñ nature qđ dederat non eſt tranſgreſſus: ſm illud. Patere legẽ quam ipſe tuleris. Oblatꝰ inquam[ad multoꝝ]quãtum ad efficaciaꝫ: licet ad oĩs quantum ad oblationis ſufficientiam [exhauriendꝫ peccata]quo tanqꝫ abyſſus inundabant Uñ. Matthe. xxvj. Hic eſt ſanguis meus noui teſtamenti qui ꝑ multis effundetur in re.pec.⁊c. Oſee.quar. Maledicium ⁊ mendacium ⁊ homicidium ⁊ furtum ⁊ adulterium inundauerunt. Ecce ergo oblatio Conueniens: qꝛ xp̃s Sufficiens: qꝛ ſemel oblatus. Expediẽs: qꝛ ad exhauriendꝫ peccata. Conferens: qꝛ multoꝝ. Confert eñ ſalutem multis: nõ omnibus[ſcđo].i. in ſecundo aduẽtu veniens ad iudicium[ſine peccato].i. ſine ſimilitudine carnis peccati. Non eñ veniet in infirmitate ſed in maieſtate. Luc.xxj. Tunc videbunt filiuꝫ hominis venientem in poteſtate magna ⁊c. Uel[ſine peccato] .i. ſine hoſtia pꝛo peccato. Tunc enim non erit hoſtia peccati ſed remuneratoꝛ peccati. Math.xx. Redde illis mercedem ſuam[apparebit]qui ſcꝫ in pꝛimo aduẽtu quaſi latuit. Unde ⁊ de nocte venit. Sap.xviij. Dũ medium ſilentium ⁊c. Sed tunc apparebit qꝛ Sicut fulgoꝛ veniet. Luce.xvij. Apparebit inquam[expectantibus ſe]per certam ſpem: ⁊ hoc[in ſalutem]coꝝ ſcꝫ. Et ideo dicitur. Eſa.xxxij. Beati omnes qui expectant te. Et Luc.xij. Et vos ſimiles hominibus expectantibus dominũ ſuũ qñ reuertatur a nuptijs ⁊c. Eſa. xxxiij. Ipſe veniet ⁊ ſaluabit nos ⁊c. Ergo veniet ad iudiciũ. Innocẽter: qꝛ ſine peccato. Patẽter qꝛ apparebit. Futaliter: qꝛ expectantibus. Utilr̃ qꝛ i ſaluteꝫ.

Hic queritur ſuper illud. Sanguinem cum aqua. Glo. Baptiſma ac paſſio ſimul ſunt: alterum ſine altero non valet. Contra. In articulo neceſſitatis ſaluatur quis ſine aqua: virtute paſſionis. Rñ. Loquitur Ubi nõ eſt neceſſitas qua excludit baptiſmum: ſꝫ contemptus baptiſmi. Item ſuper illud. Sine ſãguine nõ fit remiſſio. Glo. Per aquam expiationis fiebat aliquando remiſſio peccatoꝝ. Contra. Ergo aqua expiationis conferebat gratiam. Rñ. Glo. loquitur de remiſſione quo ad penam legalium irregularitatum. Nõ quo ad culpam. Item ſuper illud. Quemadmodum pontifex. Gloſ. Idem chꝛiſtus eſt ſacerdos: rex ⁊ hoſtia. Contra. Diuerſitas debet eſſe inter regem ⁊ ſacerdotem: ⁊ hoſtiam que offertur. Rñ. Idem eſt nõ ſecundum idem. Nam rex ſm diuinitatem: ſacerdos ſecundum animam: hoſtia ſm carnem. Item ſuper illud. Ad deſtructionem peccati. Glo. Ut vicium iam nõ dominetur. Contra. Nec ante dominabatur: qꝛ peccabãt voluntate non neceſſitate. Rñ. Dominabatur non ad culpam: ſed ad penam detẽtiõis in limbo. Item ſup illud. Statutum eſt hominibus ſemel moꝛi. Contra. Lazarꝰ ⁊ multi alij moꝛtui ſunt pluries. Rñ. Semel moꝛi ex cõmuni ſtatuto eſt: ſꝫ pluries ex ſpeciali cauſa ⁊ diſpenſatione. Item ſuper illđ. Sic ⁊ chꝛiſtus. Glo. Eadem neceſſitate ⁊ iure nature. Contra. Chꝛiſtꝰ nõ habuit neceſſitatem contractam ſicut nos. Rñ. Eadẽ neceſſitas eſt in genere non in ſpecie. Uel eadeꝫ eſt nõ eodem modo habita. Item ſuper illud. Ad exhauriẽda multoꝛum peccata. Glo. Illa hoſtia ſufficit ad exhauriendꝫ peccata multoꝛum. Non omnium. Contra. Hoſtia infinita ſufficit pꝛo infinitis. Rñ. Sufficit de ſe ſed defectus eſt a parte repꝛoboꝛum. Item ſuper illud Expectantibus ſe in ſalutem. Gloſ. Quia non ex neceſſitate: ſꝫ voluntate pꝛo peccatis eoꝛum moꝛtuꝰ eſt. Contra. Aſſumpſit omnes defectus noſtros: ergo neceſſitatẽ moꝛiendi. Rñ. Intẽdit excludere neceſſitatẽ ꝯtractã: qualis eſt in nobis: ſꝫ nõ voluntarie aſſumptã ⁊c. Eſa.liij. Oblatus qꝛ ipſe voluit.

Capitulum decimum.

Vmbꝛam enim habens lex futuroꝛum bonoꝛum: non ipſam imaginem reruꝫ: per ſingulos annos ijſdem ipſis hoſtijs quas offerunt indeſinenter: nunquam poteſt accedentes perfectos facere.

¶ Superius oſtendit inſufficientiam ⁊ imperfectionẽ veteris teſtamenti per comparationem veteris ⁊ noui Cap.viij. per ritum ⁊ figuram tabernaculi. Capit.ix. Hic oſtendit hoc idem per imperfectionem legalis ſacrificij quam tripliciter pꝛobat. Pꝛimo ex offerentiuꝫ inutilitate. Secundo ex diuina repꝛobatione. ibi. Ideo ingrediens mundum. Tertio ex ſacrificioꝛum frequenti iteratione. ibi. Et omnis quideꝫ ſacerdos pꝛeſto eſt quotidie. In pꝛima inutilitatẽ quo ad offerentes oſtẽdit dupliciter. Pꝛimo: qꝛ per ſacrificia legalia non fiebat eoꝛum a peccatis mundatio. Secundo: qꝛ fiebat ſola peccatoꝛum recoꝛdatio. ibi. Sed in ipſis commemoꝛatio. In pꝛima pꝛimo affirmat. Secundo pꝛobat. ibi. Alioquin ceſſaſſent. In pꝛima de lege veteri affirmat tria. Pꝛimo ꝙ habet obſcuritatem in ſignificãdo. Secundo ꝙ laboꝛem in operando. ibi. Per ſingulos. Tertio per impotentiam in iuſtificando. ibi. Nunquã poteſt. Dicit ergo[Umbꝛam]q. Ita chꝛiſtus oblatꝰ eſt ad exhaurienda peccata: ⁊ ideo agnus ſine macula erat offerendꝰ in lege. Exo.xj. ⁊ hoc vtiqꝫ neceſſe erat qꝛ per legem non poterant exhauriri[enim]qꝛ[lex habens vmbꝛam].i. extraneam ⁊ obſcuram ſimilitudinẽ non ſicut in noua lege expꝛeſſam. Ideo dicitur. Hier. vj. Ue vobis qꝛ declinauit dies: qꝛ longioꝛes facte ſũt vmbꝛe veſperi. In euangelio vero ſunt ſigna expꝛeſſiſſima. Sicut aqua ſignum gratie mundantis. Umbꝛaꝫ dico[futuroꝛum bonoꝛum]id eſt eoꝛum bonoꝛum que futura tunc erant: ⁊ modo exhibita. ſ. gratie ⁊ gloꝛie [non]autem habens ſuꝑ.[ipſam imaginem rerum]id eſt perfectam ſpeciem: ſcꝫ ipſam veritatem. Imago enim ſm Hila. eſt ſpecies indifferens[nunqꝫ poteſt accedentes]ſcꝫ pontifices multo minꝰ alios[perfectos facere]virtutibus. Neminem enim adduxit lex ad ꝑfectionem. Supꝛa.vij. Accedentes dico[per ſingulos annos]id eſt lꝫ ita frequenter accedant. Accedentes inquam cum[ipſis eiſdem hoſtijs].i. cum hoſtijs illis quas lex pꝛecipit[quas offerunt]ſacerdotes [indeſinẽter]qꝛ bis in die vt habetur. Exo.xxix. Ergo offerebãt Frequenter: qꝛ per ſingulos annos. Regulariter: quia eiſdem hoſtijs. Inſtanter: qꝛ indeſinenter. Et tamen ineſficaciter: qꝛ nunqꝫ poteſt.⁊cet. Unde ſi lex haberet aliquid virtutis: offerentes vtique tales hoſtias: ⁊ ita frequenter iuſtificaret.

Alioquin: ceſſaſſent offerri: ideo ꝙ nullam haberent vltra conſcientiam peccati cultores ſemel mundati.

¶ Hic pꝛobat qđ pꝛopoſuit. Et eſt ſua pꝛobatio talis. Medicina perfecte mundans moꝛbum: non eſt iteranda pꝛopter illud. Sed oblationes legales frequenter iterabantur. Ergo non mundabant perfecte peccatũ. Et hoc eſt qđ dicit[Alioquin]ſi ſcꝫ perfectos faceret accedentes[ceſſaſſent offerri]huiuſmodi hoſtie[ideo ꝙ cultoꝛes ſemel]id eſt perfecte[mundati]per huiuſmodi hoſtias[nõ haberent vltra conſcientiã peccati]ꝑteriti ⁊ ita pꝛo vt eius expiatione nõ amplius offerrẽt. Sicut medicina vulneri vel moꝛbo iam ſanato non apponitur.

Sed in ipſis: commemoꝛatio peccatoꝛum per ſingulos annos fit. Impoſſibile eſt enim ſanguine tauroꝛum ⁊ hircoꝛum auferri peccata.

¶ Hic oſtendit q per ſacrificia legalia fiebat ſola peccatorum commemoratio. Ubi oſtendit Primo q ibi recordabantur peccata. Secundo q nō auferebantur recordata. ibi. Impoſſibile eīn. Dicit ergo [Sz in] q. huiuſmodi hoſtijs nō fiebat pctōꝝ remiſſio [Sed] potius [in ipſis] hoſtijs [per ſingulos annos] oblatis [fit commemoratio peccatorum] eorumdem: non amotio. Uñ conſtat q peccata manent in offerentibus. Voluit eīn deus vt in offerendo eſſent memores ſuorum peccatorum: ⁊ ſic quererent medicum [Impoſſibile] q. Ita in ipſis fiebat peccatorum commemoratio; ſed nō amotio [Impoſſibile eſt enim ſanguine taurorum ⁊ hircorū] qui vtiqꝫ ſanguis erat ſine vlla virtute ſibi diuinitus impoſſita: ſicut vis impoſita eſt aque in baptiſmo [auferri peccata] Sed potius ſanguine agni incōtaminati ⁊ immaculati chriſti ieſu. j. Pet. j.

A
Lex vetꝰ propter multa vmbre comparatur. ¶ Notandum quod lex vetus vmbre comparatur propter multa.

Primo: q ex defectu radij ſolaris habet ortum. Unde Iob. iij. Non illuſtretur lumine: obſcurent eum tenebre ⁊ vmbre mortis. Sic tempore legis: non ortus ſed oriturus erat ſol iuſticie. Eſa. ix. Populus qui ambulabat in tenebris vidit lucē. Mal. iiij. Uobis timētibꝰ nomen meum orietur ſol iu.

Secundo: q apta eſt ad occultandum: vnde Iob. xl. Sub vmbra dormit in ſecreto calami in locis humentibus protegunt vmbre vmbram eius. Sic lex obſcuritatem occulte cognitionis habebat vnde comparatur nocti. Roma. decimotertio. Nox preceſſit dies autem appropinquauit.

Tertio: q preſtat refrigerium. Eſa. xxv. In vmbraculum ab eſtu. Sic Ionas ſedebat in vmbra. Ione viij. Sic in lege frigus torporis ad bene operandum frigefecit. Eccli. xliij. Frigidus ventus aquilo flauit. Pſ. Oēs declinauerunt ſimul inutiles facti ſunt.

Quarto: q indiſtincte figurabat corpus ſuum. Unde Iudi. ix. Umbras montium vides quaſi capita hominum. Sic lex indiſtincte incarnationis myſteria figurabat: q Finis legis chriſtus Ro. x. Et omnia in figura contingebant eis. j. Cor. x.

Quinto: q cauſa eſt terroris paruulorum. Iob. xxiiij. Si ſubito apparuerit aurora arbitrantur vmbrā mortis. Sic lex pueros. id eſt: imperfectos timore coercebat. Supra. ij. Eos qui timore mortis per totam vitā erant obnoxij ſeruituti.

Sexto: q deceptiua eſt debilium oculorum. Uñ. Sap. xv. Non enim in errorem induxit vmbra picture. Sic lex: de legis operibus glorian tes fallebat. Roma. iij. Ex operibus legis nō iuſtificabitur omnis caro. Et ſimiliter hic: q nunq̄ poteſt accedentes ⁊c.

Septimo: q mobilis eſt ad tranſeundum. Iob. xiiij. Qui quaſi flos egreditur ⁊ cōteritur. Sic lex ad tempus durare debebat ſcz donec radijs ſolis nebula fugaretur. Tranſlato eīn ſacerdotio neceſſe eſt vt legis tranſlatio fiat.

Ideo ingrediens mundum dicit Hoſtiam ⁊ oblationem noluiſti: corpus autem aptaſti mihi Holocauſtomata ⁊ pro peccato nō tibi placuerunt.

¶ Superius pbauit imperfectionem ſacrificij legalis ex offerentium inutilitate. Hic idem pbat ex diuina reprobatione. Ubi ad hoc probandū inducit autoritatem. Scdo ponit eius ad propoſitum adaptationē. ibi. Superius dicens ⁊c. In autoritate vero exprimit. Primo veteris ſacrificij reprobationem. Secundo noui introductionem. ibi. Tunc dixi ecce venio. Ueteris ſacrificij reprobationem oſtendit dupliciter. Primo quo ad indigniora. Scdo quo ad digniora. ibi. Holocauſtomata ⁊ pro peccato. In prima Primo tangitur reprobatio veteris ſacrificij. Scdo tempus reprobationis ſcz in aduentu noui. ibi. Corpus autem aptaſti.

Dicit ergo [Ideo] q. Uetus hoſtia non ſufficit: chriſti autem ſufficit [ideo] ad hoc confirmandum [ingrediens mundum] ipſe filius per carnis aſſumptionem q̄ prius erat in mundo: ⁊ vbiqꝫ per diuinitatem. Ioh. j. In mūdo erat ⁊ mundus ⁊c. Et poſt In propria venit. Eſa. xix. Aſcendet dominus ſuper nubem leuem. Et Baruch. iij. [dicit] loquens ſcz patri [Hoſtiam] de animalibus [⁊ oblationem] de ceteris rebus [noluiſti] o pater a tempore ſcz paſſionis [corpus autem] qd̄ omnibus ſacrificijs preeminet (vnde finis eſt omnium ſacrificiorum: ſicut optimum in vnoquoqꝫ genere) [aptaſti mihi] id eſt corpus aptum ad offerendum dediſti mihi: q paſſibile ⁊ mundum [Holocauſtomata] q. Non ſolū indigniora noluiſti: ſed etiam [holocauſtomata] ceteris digniora que incendebantur deo. Sicut habetur. Leuit. vj. Unde etiam holocauſtum dicitur ab holon qd̄ eſt totum: ⁊ cauma quod eſt incenſio [⁊ p peccato] Holocauſtum vnde dicitur. id eſt etiam oblata pro peccato. Hoc dicit: q nō omnia offerebantur pro peccato. Sicut habetur Leui. ſepti. [non tibi placuerunt] a tempore ſcz paſſionis: ſtatim ſcz ſm Hiero. poſt diuulgationem vero euangelij ſecundum Augu.

Tunc dixi. Ecce venio In capite libri ſcriptum eſt de me: vt faciam deus voluntatem tuam.

¶ Hic exprimitur noui ſacrificij introductio. Ubi determinat. Primo temporis oportunitatem. Secundo cauſe mouentis rationem. ibi. In capite libri. Dicit ergo [Tunc] ſcz quando vidi talia tibi diſplicere: ⁊ corpus ⁊ al⟨ias⟩ tempus ſm glo. aptum mihi datum [dixi] non verbo ſed facto [ecce venio]. i. tunc veni ad offerendum me. Eſa. xxv. Dicent in illa die. Ecce dominus deus noſter iſte. Et hoc [vt facerem voluntatem tuā deus]. i. vt complerem voluntatem tuam de ſalute hominum quod lex facere non poterat. Et hoc qui a [in capite libri ⁊c. Hoc tripliciter legitur. Uno modo de libro increato ſic [in capite libri] id eſt in conſilio dei qui eſt caput meum ſm q homo. Quia caput chriſti deus. j. Cor. xj. qui quidem ſum liber humani generis Eſai. viij. Sume tibi librum grandem ⁊c. [in capite] quidem huius [libri] id eſt in conſilio dei [ſcriptuꝫ eſt de me]. i. immutabiliter ordinatum: me ſcz pro ſalute hominum offerendum. Secundo modo legitur de libro creato ſic [in capite libri] pſalmorum ſcz: qui ſimpliciter liber appellatur propter vſus frequentiam: ⁊ propter ſcripture dignitatem: id eſt in primo pſalmo qui eſt caput omnium pſalmorum [ſcriptum eſt de me vt facerem voluntatem tuam] non meam. Ibi eīn dicitur In lege domini voluntas eius. Luce. viceſimo ſecundo. Et Mathei. viceſimo ſexto. Non mea volūtas ſed tua fiat.

B
Corpus xp̄i qualiter fuit optīe aptatum. ¶ Notandum q corpus chriſti fuit optime aptatum.

Primo: q In ipſa conceptione ſtatim lineatum ⁊ figuratum. Hiere. xxxj. Mulier circundabit virum.

Secundo: q In opere ſpūſſancti ſāctificatum. Lu. j. Quod enim ex te naſcetur ſanctum vocabitur filius dei.

Tertio: quia Diuinitate inhabitante repletum Col. ſecundo. In ipſo inhabitat plenitudo deitatis corporaliter.

Quarto: quia Anime regenti in nullo contrarium. In nobis vero Caro concupiſcit aduerſus ſpiritum. Gal. quinto. Corpus quod corrumpitur aggrauat animam. Sapien. nono.

Superius dicens: q hoſtias ⁊ oblationes ⁊ holocauſtomata ⁊ pro peccato noluiſti: nec placita ſunt tibi que ſecundum legem offeruntur: tunc dixi ecce venio: vt faciam deus voluntatem tuam: aufert primū: vt ſequens ſtatuat. In qua voluntate ſanctificati ſumus: per oblationem corporis chriſti ieſu ſemel.

¶ Hic ſubdit autoritatis ad ꝓpoſitum adaptationē. Ubi ex ea oſtendit. Primo ſacrificiorum ⁊ teſtamento

rum commutationem. Secundo commutationis vtilitatem. ibi. In qua voluntate ſanctificati. In pꝛimo facit tria. Pꝛimo replicat veteris rituu reprobationem. Secundo noui introductionem. ibi. Tunc dixi. Tertio ex hoc explicat ſactam mutationez. ibi. Aufert pꝛimum ⁊c. Dicit ergo [Superius] quaſi. Nec ſolum notat hec authoꝛitas: hoſtie legalis inſufficientiam: ſed etiam tranſlationem veteris teſtamenti [Superius] enim [dicens] ipſe dei filius per pꝛophetam [quia hoſtias] de animalibus [et oblationes] de terre fructibus [et holocauſtomata] que totaliter incendebantur [noluiſti] quantum ad indignioꝛa: ſcilicet hoſtias ⁊ oblationes [nec placita ſunt tibi] quantum ad dignioꝛa: ſcilicet holocauſtomata [que] tamen [ſecundum legem offeruntur.] Hoc ideo dicit ne idcirco diſplicere viderentur: quia non offerrentur ſecundum legem. Et dicens etiam hoc [tunc dixi: ecce venio] quādo vidi pꝛedicta tibi diſplicere. Iſtud: tunc: appellat apoſtolus: nunc. ij. Coꝛinth. vj. Ecce nunc tempus acceptabile. Venio inquam [vt faciam voluntatem tuam] Hoc inquam dicens filius per pꝛophetam [aufert] id eſt: auferendum oſtendit [pꝛimum] ſcilicet ſacrificium: et per hoc etiam teſtamentum ſecundum illud Dan. ix. In dimidio hebdomade deficiet hoſtia ⁊ ſacrificiuz. Aufert inquā pꝛimū [vt ſequens] ſcilicet ſacrificium: et etiā teſtamentum [ſtatuat] id eſt: ſtabile faciat. Matth. vltj. Ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus ⁊c. ſcilicet in ſacramento altaris [in qua voluntate] id eſt: oblatione voluntarie facta [ſanctificati ſumus] id eſt: deo: facta peccatoꝛum purgatione reconciliati. quia Hec eſt voluntas dei ſanctificatio veſtra. j. Theſſalo. quarto. Sāctificati inquam [per oblationem coꝛpoꝛis chꝛiſti ieſu] Ipſe enim pꝛo nobis ſanctificauit ſeipſum. Iohannis xvij. Per oblationem dico [ſemel] factam in re: que tamen quotidie fit in ſacramentali commemoꝛatiōe. Luce. xxij. Hoc facite in meam commemoꝛationem. Felix hoſtia: ſcilicet chꝛiſtus que oblata eſt. Liberaliter: quia in voluntate. Vtiliter: quia ſanctificati ſumus. Humiliter: quia per oblationem coꝛpoꝛis Ieſu. Sufficienter: quia ſemel factam. In pꝛimo: patientis affectus. In ſecundo: fructus paſſionis: In tertio patiendi modus. In quarto: paſſionis virtus commendatur.

C Omiſſo ingreſſu angelico diabolico ⁊ humano.

Dei filius ingreſſus. ¶ Notandum ꝙ dei filius ingreſſus eſt.

Pꝛimo: Virginis vterum: In incarnatione. Sicut ſponſus thalamum vt aliquam ſibi deſponſet. Ezech. xliiij. Poꝛta hec clauſa erit et non aperitur ⁊c. Quoniam deus iſrael ingreſſus eſt.

Ps. lxvij. Secundo: Conuerſationem hominum: Sicut ſatoꝛ agrum vt excolat ⁊ ſeminet. Ps. Viderunt ingreſſus tuos deus ⁊c. Eccl. pꝛimo. Ingreſſus illius mandata eterna.

Tertio: Paſſionis ⁊ locum ⁊ patibulum: Sicut pugil campum vt hereditatem recuperet. Ezech. iij. Surgens ingredere in campuz. Et poſt. Et tu fili hominis ingredere ⁊ includere.

Quarto Sepulchꝛum: Sicut lapis imum. Aulo nidū Fat hoꝛreum. Iob. v. Ingredieris in abundantia: ſcz diuinitatis ſepulchꝛum ſicut ⁊c.

Quinto Limbum patrum. Sicut ſol aerem Dominus carcerem vt captiuum liberet. Hiere. xxxvij. Ingreſſus eſt Hieremias in domum laci. zachar. nono. Tu autem in ſanguine teſtamenti emiſiſti vinctos tuos de lacu.

Sexto: Celum in Aſcenſione: Sicut peregrinus rediens ſuam domum. Homo lectum: vt quieſcat et exultet. Ps. Ingrediar in locum tabernaculi ad ⁊c. Ps. xli.

Septimo: Coꝛ humanum: Sicut lux. Vel caloꝛ domū vt illuminet ⁊ inflammet. Eccli. j. Multiplicationem ingreſſus illius quis intellexit.

Hic queritur ſuper illud. Alioquin ceſſaſſent. Contra. Hoſtia noua perficit ergo ceſſare differri debuit. Reſpōſio. Non offertur iam in re ſicut in cruce factum eſt ſed in ſacramento. Item ſuper illud. Ut nullam haberent conſcientiam peccati. Contra. Nullus poteſt mundari in vita iſta: ita ꝙ non habeat conſcientiam peccati ſecundum illud. j. Iohannis pꝛimo. Si dixerimus: quia peccatum non habemus ⁊c. Reſponſio. Nullus poteſt eſſe diu ſine conſcientia venialis: ſed poteſt eſſe ſine conſcientia moꝛtalis. Vel dicēdum Quod nullus poteſt eſſe ſine conſcientia peccati timida: ſed poteſt eſſe ſine conſcientia certa. Itē Ibidem Gloſa. Dicit ꝙ pꝛima hoſtia nihil valebat: ideo ſecunda offerebatur. Contra. Si nihil valebat ergo pꝛo nihilo ⁊ inutiliter a deo inſtituta fuerat. Reſponſio. Non valebat ad cauſandum ſed ad ſignificandum. Item ſuper illud. In ipſis commemoꝛatio peccatoꝛū fit: ergo nec ipſa purgare ſufficit. Contra. Similiter in frequentatione noue hoſtie commemoꝛatio peccatoꝛum fit: ergo nec ipſa purgare ſufficit. Reſpon. Non eſt ſimile: quia noua hoſtia non repetitur pꝛo ſua infirmitate: quia ſemper eadem offertur: ſed pꝛo noſtra: quia quotidie peccamus. Item ſuper illud. Hoſtias ⁊ oblationes noluiſti. Glo. Iam a tempoꝛe paſſionis. Contra. Imo videtur ꝙ nec ante: quia lex ⁊ pꝛophete vſque ad Iohannem. Matthei. xj. Reſponſio. vſque ad Iohannē dicitur lex duraſſe. Non quia tunc terminata ſit: ſed quia vſque tunc fuit in pleno ſtatu. Nondum enim regnum celoꝛum et euangelium: et legis euacuatio pꝛedicabat: ſed ex tunc in caſu ſiue in declinatione ad caſum: quia et noua lex tradebatur: ⁊ noua ſacramenta inſtituebantur. Item ſuper illud. Holocauſtomata. Gloſa. A tempoꝛe paſſionis ceperunt illa deo diſplicere. Contra. Auguſtinus dicit in Gloſa. Galat. ſecundo. Quod adhuc licebat ea ſeruari vſque ad tempus gratie diuulgate. Reſponſio. Diſpliculſſe dicuntur deo a tempoꝛe paſſionis quando fiebant: Spem in eis ponendo. Non ſi fierent. quaſi cum reuerentia ſepeliendo. Item ſuper illud. Tunc dixi. Gloſa. quando tibi omnia diſplicere vidi. Contra. Pꝛius venit quam illa diſplicuerint. Reſponſio. Pꝛius venit in carnem: ſed non in crucem: vbi ſe obtulit ⁊ ſimul ſacrificia euacuauit. Unde Gloſa. Ecce venio ad me offerendum.

Et omnis quidem ſacerdos pꝛeſto eſt quotidie miniſtrans: et eaſdem ſepe offerēs hoſtias que non poſſunt auferre peccata.

¶ Superius oſtendit imperfectionem legalis ſacrificij. Pꝛimo ex offerentium inutilitate. Secundo ex diuina reprobatione. Hic tertio idem oſtendit ex frequenti ſacrificioꝛum iteratione. Ubi oſtendit. Pꝛimo ꝙ ſacrificium legale frequenter iterare opoꝛtuit. Secundo ꝙ Ieſus Chꝛiſtus ſemel tantum ſe obtulit. ibi. Hic autem vnam pꝛo peccatis. Tertio ratione pꝛobat ꝙ pluries offerre non neceſſe fuit. ibi. Unam enim oblationem. Quarto ad hoc confirmādum authoꝛitatem inducit. ibi. Conteſtatur autem nobis. In pꝛima implicat tria. Pꝛimo ſacerdotum offerentium aſſiduitatem. Secundo frequentem hoſtiarum iterationem. ibi. Et eaſdem ſepe offerens hoſtias. Tertio pꝛeſentem iſtoꝛum inutilitatem. ibi. Que non poſſunt auferre peccata. Dicit ergo. [Et omnis] quaſi. Ita pōtifex per ſingulos annos offerens non peruenit ad conſummationem. Similiter [et omnis ſacerdos] legalis [pꝛeſto] id eſt: paratus [eſt quotidie miniſtrans] in muneribus et oblationibus [et offerens ſepe eaſdem hoſtias] de animalibus. Hec ideo addit: ne quis dicat ꝙ plus valebant oblationes ſacerdotum quam pontificum quia ſepius offerebant [que] hoſtie [nunquam] id eſt: nullo tempoꝛe [poſſunt auferre peccata] quo ad culpam: etiam quantumcunque iterent. Et ideo frequenter offeruntur.

Hic autem vnam: pꝛo peccatis offerens hoſtiam: in ſempiternum ſedet in dextera dei: de cetero expectans: donec ponantur

inimici eius ſcabellum pedum eius. Una enim oblatione conſummauit in ſempiternum ſanctificatos.

¶ Hic oſtendit ꝙ chriſtus ſe tãtum ſemel obtulit. Ubi implicat quatuor commendantia hoſtiam ſiue paſſionem chriſti: ſcilicet Sufficientiam quo ad precium: qr vnam hoſtiam Efficaciam contra peccatuȝ: qr pro peccatis offerens. Gloriam quo ad premium: quia in ſempiternum ſedet. Uictoriam quo ad aduerſarium: quia de cetero expectans. Ecce cõſummata hoſtia. Dicit ergo. [Hic autem] .i. chriſtus: cuius hoſtia ſufficiens eſt [offerens vnam hoſtiam] ſufficientem: ſcȝ ſeipſum [pro peccatis] totius mũdi. Ipſe enim eſt propitiatio pro peccatis noſtris. Non pro noſtris autem tantum: ſed etiam totius mundi. i. Ioh. ij. Ipſe inquam ſic offerens [ſedet] id eſt: quieſcit iã peracta obedientia. Non adhuc miniſtrat quotidie [in ſempiternum] id eſt: ſine fine [in dextera dei] id eſt in potioribus bonis patris. Marc. vlti. Poſtquam locutus eſt eis: aſſumptus eſt in celum et ſedet ad dexteram ꝛc. Ipſe dico [de cetero] id eſt: de eo quod reſtat ſcilicet de gloria beatorum et de pena reproborum [expectans] id eſt: patienter tolerans et ſine pena [donec inimici eius] .i. reprobi et peccatores [ponantur ſcabellum pedum eius] id eſt: plene et ſubijciantur ⁊ ſubiecti appareant. Et hoc vel voluntarie in preſenti: vel de neceſſitate in futuro. i. Corinth. xv. Oportet illum regnare donec ponat omnes inimicos ſub pedibus eius [Una enim] quaſi. Ita vnam tantum hoſtiam obtulit [vna enim oblatione] ſcilicet ſemetipſo [conſummauit] in virtutibus [ſanctificatos] a vicijs ſcilicet electos. Unde in paſſione dixit. Conſummatum eſt. Ioh. xix. Eſa. x. Conſummatio abbreuiata inundabit iuſtitiam. Conſummauit inquam [in ſempiternum] .i. ꝙdiu durabit hoc ſeculum. Sicut enim vnus ſol ſi mundus duraret in ſempiternũ ſufficeret omnibus illuminandis. Sic chriſtus ſine eius paſſio omnibus ſanctificandis.

Conteſtatur autem nos et ſpirituſſanctus Poſtquam enim dixit. Hoc autem teſtamẽtum quod teſtabor ad illos poſt dies illos: dicit dominus: dabo leges meas in cordibꝰ corum: et in mentibus corũ ſuperſcribam eas: et peccatorum et iniquitatum eorum: iam non recordabor amplius.

¶ Hic ad predicta confirmãda authoritatem inducit. Ubi primo allegat authoritatem. Secundo explicat authoritatis materiam. ibi. Poſtquam autem dixit. Tertio concludit intentam veritatem. ibi. Ubi autem horum remiſſio. Ubi explicat materiam ſiue verba authoritatis. Tangit quatuor circa nouum teſtamentũ. Primo datorem teſtamenti: quia ego teſtabor. Secundo: Opportunitatem teſtandi: quia poſt dies illos. Tertio: Modum dandi: quia dabo leges meas in cordibus. Quarto: Commodum doni: quia peccatorum et iniquitatum. Dicit ergo [Conteſtatur autem] quaſi. Nec ſolus ego hoc affirmo [autẽ] ſed [ſpirituſſanctus conteſtatur] id eſt: ſimul mecum teſtatur: confirmando ſcilicet verba mea de ſanctificatione: et conſummatione facienda per chriſtum [Poſtquam enim dixit] ipſe ſpirituſſanctus. Hierem. xxxi. [hoc eſt teſtamentum] nouum ſcilicet [quod teſtabor] ego ipſe per memetipſum. Non per miniſtrum. Uel notarium ſicut vetus teſtamentum per angelum et per Moyſen. Lex enim per Moyſen data eſt. Gratia ⁊ veritas per ieſum chriſtum facta eſt. Ioh. i. Teſtabor inquã [ad illos] id eſt: ad omnes fideles. Non ſicut lex vetus data eſt vni populo. i. filijs Iſrael [poſt dies illos] prenſiciatos. Poſtquam: inquam hoc dixit [dicit dominus] id eſt: hoc addit quod ſequitur ad conſummationis et ſanctificationis predicte probationem. Addit inquam hoc [Dabo leges meas ꝛc.] vel Teſtabor inquam [dando leges meas] ex mea mera voluntate egredientes [in corda ipſorum] id eſt: in voluntates. Non in tabulas lapideas ſicut legem veterem. Exo. xij. Oſee. ſecundo. Ducam eam in ſolitudinẽ: et loquar ad cor eius [et in mentes] id eſt: intelligentias [eorum ſuperſcribam] id eſt: deſuper ſcribam [eas] Supra mentem enim ſunt: et indiget hic ad hoc adiutorio ſuperno ſcilicet gratie. Et hoc pertinet ad conſummationem [peccatoruȝ] in ſe [⁊ iniquitatum eorum] in proximum [non recordabor] ſcilicet ad eternam penaȝ [amplius] nec hic nec in futuro. Et hoc pertinet ad ſanctificationem.

Ergo nouum teſtamentum edidit ipſe deus.
Perſonaliter. Unde dicit teſtabor.
Communiter. Unde dicit: ad illos.
Ordinabiliter. Unde dicit: poſt dies illos.
Liberaliter. Unde dicit dabo leges.
Amicabiliter: vnde addit in cordibus eorum.
Intelligibiliter. Unde dicit: et in ſenſibus.
Immobiliter. Unde ſubdit: ſuperſcribam eas.
Utiliter: quia peccatorum ⁊ iniquitatum eorum ꝛc.

Ubi autem horum remiſſio: iam non eſt oblatio pro peccato.

¶ Hic concludit ex dicta authoritate dicens [Ubi autem] quaſi. Ecce hic dicitur remiſſio peccatorum facta per chriſtum [vbi autem horum] peccatorum [remiſſio] eſt perfecta [iam non oblatio eſt] facienda [pro peccato] id eſt: ceſſat hoſtia legalis. Et ſic poteſt elici ratio. Ubi perfecte ſufficit vna hoſtia ad omnia: debent ceſſare alie. Sed vna hoſtia que eſt chriſtus ſufficit perfecte ad oĩa. Ergo debent ceſſare oẽs alie. D

¶ Notandum hic ꝙ hoſtias ita frequenter offerri in lege dominus inſtituit propter multas cauſas. Hoſtias in lege xp̄s offerri inſtituit propter multas cauſas.

Primo: propter idolatrie declinationem. Unde Leui. xvi. Adolebunt adipem ſuauitatis domino: et nequaquã immolabunt vltra ſacrificia ſua demonibus. Ideo Pſ. Holocauſta medullata offeram tibi.

Secundo: propter veri ſacrificij variam figurationem Unde. i. Corinth. decimo. Omnia in figura contingebant illis: ſcripta ſunt autẽ ꝛc. Unde oblatio agni immaculati paſchalis ſignificabat oblationem chriſti futuram. et ſic de alijs.

Tertio: propter ſuperborum et laſciuorum onus et depreſſionem. Act. decimoquinto. Hoc eſt onus ꝛc. Pſ. Ho. l.
Tunc acceptabis ſacrificium iuſtitie oblationes ⁊ holocauſta tunc ꝛc.

Quarto: propter excitandam offerentium deuotioneȝ Unde in extructione tabernaculi noluit ꝙ offerrent niſi voluntarij. Exo. xxv. Eccli. xxxv. Oblatio iuſti impinguat altare.

Quinto: propter virorum ſpiritualium conſolationẽ. Ut interim de abſentia ſignati: conſolarentur in preſentia ſigni. Unde antiquitus dicebant. Hierem. vi. Ue nobis: quia declinauit dies ꝛc. i. Mach. iiij. Obtulerunt holocauſtomata cum leticia.

Sexto propter populi ad templum reuerentiam ⁊ congregationem.

¶ Notandum ſuper illud. Non memorabor. Qr ad deſtruenda peccata chriſtus. E

Primo: In mundum venit ſicut medicus in domum infirmi. i. Timoth. primo. Chriſtus ieſus venit in hũc mundum peccatores ſaluos facere: quorum primus ego ſum. i. Iohannis tertio. Scitis quia iſte apparuit vt tolleret peccata.

Secundo: Penitentiam docuit: Sicut magiſter corrigens latinum diſcipuli. Mathei nono. Non veni vocare iuſtos: ſed peccatores. Iohannis decimoquinto. Si non veniſſem et locutus non fuiſſem peccatum non haberent.

Tertio: Benignitatem et familiaritatem eis oſtendit Sicut columba que comedit far mellitum: alias attrahit ad ſe. Ideo Matth. nono. Quare cum publicanis et peccatoribus manducat et bibit magiſter veſter. Ideo Iohan. primo. Ecce agnus dei ecce qui tollit peccata ꝛc.

Quarto nolentes conuerti expectat patienter: Sicut

agricola vitio defectum. Sap.xi. Diſſimulans peccata hominum propter penitentiã. Eccle.viii. Peccator ex eo ꝙ centies facit malũ ⁊ per pñiam expectat. Quinto: Volentes conuerti recipit faciliter. Et cõdonat liberaliter. Sicut pater piuſ filium prodigũ. Joh. viii. Mulier nemo te condẽnauit nec ego te condẽnabo: vade et amplius noli peccare. Eccli.xxi. Fili peccaſti non adiicias iterum ⁊c.

Sexto tot flagella ſuſtinuit humiliter. Sicut pugil pro aduerſario ſuperando. Eſa.xliii. Seruire me feciſtis in peccatis veſtris: prebuiſtis mihi laborem in iniquitatibus veſtris. i. Pet. ſecundo. Peccata noſtra ipſe portauit ⁊c.

Septimo iam in dextera dei ſedens allegat pro nobis vtiliter. i. Joh.ii. Siquis peccauit aduocatum habemus apud patrem ieſum chriſtum iuſtum ⁊ ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris.

Habẽtes itaque fratres fiduciam in introitu ſanctorum in ſanguine chriſti quam initiauit nobis viam nouam ⁊ viuentem: per velamen: id eſt carnem ſuã: et ſacerdotem magnum ſuper domum dei.

¶ Hec eſt tertia pars principalis totius epiſtole: poſtꝙ enim oſtendit chriſti excellentiam ⁊ dignitatem A capitulo.i. vſq; ad.viii. Et deinde veteris teſtamenti inſufficientiẽ ⁊ imperfectionẽ. Ab.viii.ca. vſq; huc. Hic tertio ſubdit moralẽ inſtructionẽ vſq; ad locum illum vltimi capituli. Orate pro nobis. Diuiditur autẽ pars iſta in tres. Primo enim ponitur exhortatio ad fidem: ſcilicet Capitulo iſto ⁊.xi. Secundo ad patientiam et pacem. Capitulo.xii. Tertio ad bonam conuerſationem. Capitulo.xiii. In prima ponitur exhortatio ad fidem. Primo ex parte eorum. Secundo ex parte fidei. Capitulo.xi. In prima hortatur ad fidem. Primo allegans vtilitatem fidem retinentium. Secundo damnum apoſtatantium. ibi. Voluntarie enim peccantibꝰ. Tertio precedentem conſtantiam ipſorum. ibi. Rememoramini autem priſtinos dies. In prima ex conſideratione ingrediendi cum chriſto in celis monet. Primo plenam fidem habere. Secundo ſpei confeſſionem firmiter tenere. ibi. Teneamus ſpei noſtre. Tertio ad hoc ſe inuicem prouocare. ibi. Et conſideremus inuicem. In prima oſtendit. Primo qua cõſideratiõe fides ſit tenenda. Secũdo qualis debet eſſe ⁊ quãta. ibi. Accedamus. Et in primo notetur conſideratio premii. In ſecundo operatio meriti. In prima implicat tria prouocantia ad confidendum de premio .ſ. Chriſti exemplum in obtinendo. Meritum in patiendo. Documentum in predicando. Ergo dedit exemplum in aſcenſione: quia initiauit viam Meritum in paſſione quia per velamen: id eſt: Documentum in predicatiõe: quia per ſacerdotem magnum. Dicit ergo [Habentes]q. Ita vna hoſtia chriſti ſanctificat ⁊ cõſummat: ⁊ quia ſic eſt et quia etiam talem habemus ſacerdotem [itaq;] vos o [fratres] ⁊ in carne ⁊ in fide [habentes fiduciam] .i. certitudinem [in introitu] .i. de introitu [ſanctorum] ſcilicet ꝙ cum chriſto introibimus in ſancta ſanctorum celeſtia. Vbi enim ego ſum illic ⁊ miniſter meus erit. Joh.xii. Et hoc [in ſanguine] .i. per ſanguinẽ [xpi quã viam] .i. quẽ introitum [initiauit nobis] ipſe chriſtus: quia primus aſcendit. Mich.ii. Aſcendit pandens iter ante eos. Joh.xiiii. Vado parare vobis locum [Viam dico nouam] quia nullus ante ipſum aſcendit [et viuentem] .i. permanentẽ: quia de cetero non claudetur. Ipſe enim aperit et nemo claudit. Apo.v. Eſa.xlv. Aperiam ante eum ianuas ⁊ porte non claudentur. Ecce ergo Patria deſiderabilis: q: in introitum ſanctorũ. Dux infallibilis: quia initiauit nobis. Via delectabilis: q: viam nouã ⁊ viuentem. Initiauit inq̃ [per velamen] .i. carnem ſuam. Eſa xlv. Vere tu es deus abſconditꝰ. Loquitur ad ſimilitudinẽ legalis põtificis qui per medium veluz intrabat in ſancta ſanctorum. Sic ⁊ chriſtꝰ [per velamen .i. carnem ſuam] .i. per paſſionem quã in carne ſuſtinuit: intrauit: et nos poſt eum intrabimus in celum. Et dicitur caro ſua velamen: quia eſt velamen deitatis: quia habitu inuentus eſt vt homo. Philip.ii. Vel etiam quia ſub velamine ſpecierum ſumitur in viaticum: id eſt: in ſacramento altaris [et] etiam habẽtes [ſacerdotem magnum] Vel quia introitus eſt per [ſacerdotem magnum] pre omnibus. Supra. vii. Intuemini quantus ſit iſte ⁊c. Et Eccli.xlv. Ecce ſacerdos magnus ⁊c. Sacerdotem dico [ſuper domum dei] conſtitutum .i. ſuper populum dei. Supra tertio. Que domus nos ſumus.

Caro xpi dicitur velamen.

Accedamus cum vero corde in plenitudine fidei aſperſi corda a conſcientia mala: ⁊ abluti corpus: aqua munda.

¶ Hic ſubdit qualis ⁊ quãta debeat eſſe fides. Et primo ex parte ſubiecti. ibi. Cum vero corde. Secundo ex parte obiecti. ibi. In plenitudine fidei. Tertio ex parte medii. ibi. Aſperſi corda ⁊c: ſcilicet ſit Fides vera non ficta. Integra non diminuta. Formata non mortua vel informis. Dicit ergo. Nos inquã habentes hoc [Accedamus] ad introitum ſanctorum [cum vero corde] non ficto: id eſt: pleno intellectu: et ſaltem ſi nõ poſſumus cum intellectu pleno: tamen [in plenitudine fidei] id eſt omnium credendorum integritate ⁊ bonorum operum perfectione. Jac.ii. Fides ſine operibus mortua eſt. Et Jaco.i. Poſtulet autem in fide nihil heſitans. Et poſſumus vtique accedere: quia ſumus] aſperſi corda] non tantum corpora. Sicut iudei. Hiere. quarto. Laua a malicia cor tuum [a cõſcientia mala] id eſt: habemus corda ſpirituali aſperſione ſanguinis Chriſti mundata. Et hoc quantum ad remiſſionem actualium [et abluti corpus aqua munda] baptiſmi ſcilicet: mundantis a peccato quod per concupiſcentiam carnis trahitur quantum ad remiſſionem originalis. Ezech.xxxvi. Effundã ſuper vos aquã mũdã.

Teneamus ſpei noſtre confeſſionẽ indeclinabilem. Fidelis enim eſt qui repromiſit.

¶ Hic hortatur confeſſionẽ ſpei firmiter tenere. Vbi primo ponit admonitionem. Secundo adquieſcendi rationem. ibi. Fidelis enim eſt. Dicit ergo [Teneamꝰ] quaſi. Ita accedamus in plenitudine fidei: et etiã quicquid occurrerit [teneamus ſpei noſtre confeſſionem] id eſt: ſpem et confeſſionem: cuius ſpes eſt cauſa [indeclinabilem] id eſt: non declinantem a dextris: vel a ſiniſtris in proſperis vel aduerſis. Qui enim heſitat ſimilis eſt fluctui maris: quia vento mouetur et circunfertur. Jacob.primo. [Fidelis enim eſt] deus id eſt: verax in promiſſis [qui repromiſit] id eſt: frequenter promiſit ea que ſperamus: id eſt: Sicut deus fidelis eſt nobis in promiſſis: ita vult nos ſibi fideles eſſe in promiſſis noſtris: ſcilicet que promiſimus in baptiſmo et in penitentia.

Et conſideremus inuicem in prouocationem charitatis et bonorum operum: non deſerentes collectionem noſtram ſicut conſuetudinis eſt quibuſdam: ſed conſolantes et tanto magis quanto videritis appropinquantem diem.

¶ Hic monet eos ad predicta ſe inuicẽ prouocare. Et hoc tripliciter. Primo conſiderando. Secundo cõmonendo. ibi. Non deſerentes. Tertio conſolãdo. ibi. Sz conſolantes. Dicit ergo [Et] ad hoc .ſ. facilius faciẽdum [conſideremus inuicem] alter alterum: ⁊ hoc [in prouocatione charitatis] in affectu vt .ſ. vnus prouocet alterum ad amorem ⁊ charitatem. Prouer.xxvii. Ferrum ferro acuitur: ⁊ homo exacuit faciem proximi ſui [et bonorum operum] in effectu. Et dicit. Conſideremus vt ſit diligentia. Sed inuicem vt ſit diligentia mutua. Sed in prouocationez charitatis: vt ſit diligentia bona. Vt ſit conſideratio.

ho.xxxvi. Non ad inuidendum Sicut inuidi iuſtum. Pſ. Conſiderat peccator iuſtum et querit mori. Eccl. xiiij. Ne q̄ eſt oculus liuidi.

ho.xxi. Non ad obſeruandum: Sicut iudei chriſtum. Pſ. Ipſi vero conſiderauerunt ꝛ inſpexerunt me. Luce. xiiij. At illi obſeruabant eum.

Non ad accuſandum: Sicut demones hominē. Apoc. xij. Proiectus eſt accuſator fratrū noſtrorum.

Non ad calūniandum: Sicut detractores fratrē. Ro. j. Detractores deo odibiles. Iob. j. Nunquid conſideraſti ſeruū meum Iob.

Nos dico [non deſerentes] tempore perſecutionis [collectionem noſtram] .i. ſocios noſtros in fide [ſicut eſt conſuetudinis] que altera natura ꝛ difficilis eſt ad mutandum. Hierem. xiij. Si poteſt ethiops mutare pellem ſuam ꝛc. [quibuſdam] veſtrum qui ad tempus credunt et in tempore tentationis recedunt. Et dicit [quibuſdam] quod eſt ſignum particulare: quia tales a cōmunitate in partem recedunt [ſed] potius ſimus [conſolantes] in iīcem. ij. Theſſal. vlt. Conſolamini puſillanimes [et tanto magis quanto] magis ſcʒ [videritis appropinquantem diem] tribulationis propter paſſiones: Que dicitur dies antonomaſice: quia nox quam faciebat vmbra carnis tollitur ꝛ dies eternitatis eluceſcit. Luc. xxi. Leuate capita veſtra. Ecce appropin

G quat redemptio veſtra.

¶ Nota ſanctorum Collectio non eſt deſerenda propter multas vtilitates.

Primo propter mutuam ſupportationem infirmitatū Ephe. iiij. Supportantes inuicem in charitate.

Secundo Propter corrobationē contra caſum. Eccles iiij. Ve ſoli: quia ſi ceciderit ꝛc.

Tertio: propter mutuam defenſionem contra aduerſarium. Prouerb. xviij. Frater qui adiuuatur a fratre quaſi ciui. firma.

Quarto: Propter mutuam exhortationem ad bonum Colo. iij. Docentes et commonentes voſmetipſos in pſalmis ꝛ hymnis.

Quinto: Propter terrorem demonum. Cā. vj. Terribilis vt caſtrorum acies ordinata.

ho.cxviij. Sexto: Propter participationē ſuffragiorū. Pſ. Particeps ego ſum omnium timentium te.

Septimo: propter diuinum conſortium. Matth. xviij. Vbi duo vel tres congregati fuerint in nole meo ꝛc.

Octauo: Propter maiorem efficaciam orationum. Matthei decimooctauo. Si duo ex vobis conſen. ꝛc.

Nono: Propter mutuam edificationem per exemplū. j. Theſſalonicenſ. quinto. Edificate alterutrum ſicut ꝛ facitis.

Hic queritur ſuper illud. Que nunquā poſſunt auferre peccata. Contra. Leui. vj. Orabitq̄ꝫ pro eo ſacerdos et pro peccato eius et dimittetur ei. Reſponſio. Non dimittetur virtute ſacrificij: ſed contritionis. Niſi forte quo ad penam legalem: non quo ad culpam. Item ſuper illud. Offerens vnam hoſtiaʒ Glo. que ſaluare poteſt. Contra. Hoſtia iſta eſt caro chriſti ſed caro non agit in animam: ergo non poteſt animas ſaluare. Reſpōſio. Caro vt caro non ſaluat: ſed vt vnita diuinitati. Item ſuper illud. Sedet in dextera dei Contra. Act. vij. Video celos apertos et ieſum ſtantem. Reſponſio. Hic ſedere accipitur pro quieſcere.

Sedere pro quieſcere ſumitur. Ibi ſtare pro paratum eſſe ad adiuuandum. Ipſe vero quieſcendo iuuare poteſt vnde huiuſmodi actus inuicem non repugnant. Item ſuper illud. de cetero expectant. Gloſ. Patienter tolerans ſine pena. Contra. Expectatio affligit tolerantem ꝛ expectantem. Reſponſio. Non omnis expectatio affligit ſed expectatio cum deſiderio ſtatim habendi. Item ſuper illud. Superſcribam. Gloſ. quia leges ille ſunt ſuper vires hominis. Contra. Lex debet eſſe poſſibilis homini: aliter non eſſet ei peccatum ſi non ſeruaret legem. Reſpōſio. Lex poſſibilis eſt homini cum adiutorio gratie dei licet non per ſe. gratia vero dei ſemper parata eſt ꝛ omnibus ſe offert. Item ſuper illud. Vbi eſt remiſſio iam non oblatio pro peccato. Contra. In noua lege fit peccatorum remiſſio: ergo nulla debet ibi eſſe pro peccatis oblatio. Reſponſio. Non eſt oblatio noua: ſed eadē ſub ſacramento repetita. Item ſuper illud. Per velamen: id eſt: carnem. Gloſ. Fides non habet meritum vbi humana ratio: id eſt: human⁹ ſenſus prebet experimentum. Contra. ergo beata virgo credendo ſe concepiſſe ſine viro: non habuit meritum. Similiter nec beatus Grego. et quidam alij: quibus oſtenſuʒ eſt. ſub ſpecie carnis corpus chriſti. Reſponſio. Ad primum. In hoc non habuit beata virgo meritum: ſed quia credidit ſe concepiſſe deum. Ad ſecundum reſponſio. Non ideo crediderunt quia viderunt. Nec meruerunt in viſione illius ſpeciei: ſed in fide ſacramenti. Unde intelligendum eſt: vbi humanus ſenſus tantum. Item ſuper illud. Abluti corpus. Gloſ. Peccatum corporale: ſcilicet originale quod per carnis concupiſcentiam contrahitur. Contra. Nullum peccatum poteſt eſſe in corpore: vt dicit Anſ. Reſponſio. Corporale dicitur: quia in carne eſt vt in cauſa. Non vt in ſubiecto. Item ibidē Opponitur. Semen hominis eſt infectum: ergo etiamſi conciperetur ſine concupiſcentia inficeret animam cui vniretur. Reſpōſio. Circa hoc duplex eſt opinio. Quidam enim dicunt q̄ inficeret: quia infectum eſſet habituali cōcupiſcētia licet non actuali. Alij vero vt Anſ. in lib. de conceptu virginali dicunt: q̄ non inficeret: quia licet eſſet infectum habitualiter ſiue potentialiter: illa tamen infectio niſi per concupiſcentiam ſeminantium in actum non reducitur. Item ſuper illud. Confeſſionem ſpei noſtre. Gloſ. Confeſſionem ꝛ ſpem que eſt cauſa eius. Contra. Cōfeſſio eſt opus fidei. Sed ſpes non eſt cauſa fidei: ergo nec confeſſionis. Reſponſio. Spes eſt cauſa finalis fidei et ſimiliter confeſſionis: non tamen efficiēs: vel formalis. Vel ſpes dicitur cauſa confeſſionis in diſcrimine mortis: facte: vt martyribus. Spe enim eternorum gaudentes confitebantur in tormentis nomen chriſti. Nec ex hoc ſequitur q̄ ſit cauſa fidei.

Voluntarie enim peccantibus nobis poſt acceptam noticiam veritatis: iam non relinquitur pro peccatis hoſtia.

¶ Superius monuit ad fidem tenendam allegans vtilitatem tenentium. Hic ad idem allegat damnum apoſtatantium ſiue fidem deſerentium. Vbi primo proponit apoſtatantium irremediabilem punitionem. Secūdo probat per rationē. ibi. Irritam quis faciens. Tertio confirmat per authoritatem. ibi. Scimus enim qui dicit mihi vindictam. In prima primo tangitur impoſſibilitas remedij. Secūdo grauitas ſupplicij. ibi. Terribilis autem quedam expectatio. In prima implicantur tria aggrauantia peccatum: ſcilicet Voluntas fixa: quia voluntarie peccantibus. Veritas nota: quia poſt acceptam noticiam. Remediabilitas non iteranda: quia iam non relinquitur. Dicit ergo [Voluntarie] quaſi. Ita debemus inuicem conſiderare in prouocationem charitatis ꝛ bonorum operum: ꝛ non deſerere collectionem noſtram. Et hoc vtiq̄ꝫ neceſſarium eſt [enim] quia [nobis peccantibus voluntarie] id eſt: in voluntate peccandi manentibus [iam non relinquitur pro peccatis hoſtia] id eſt: effectus vel vtilitas hoſtie: perfecta .ſ. mundatio a peccatis in baptiſmate: quod virtutem habet a paſſione. Non relinquitur inquam licet poſt acceptam noticiam veritatis] in quo aliqui confidunt ſed ex hoc potius aggrauatur peccatum. ij. Pet. ij. Melius erat illis viam veritatis non agnoſcere q̄ poſt agnitam retrorſuʒ conuerti ab illo quod traditum eſt illis ſancto mandato. Vel ſic [non relinquitur hoſtia] .i. oblatio hoſtie. Quia non vltra xp̄s offeretur in cruce [pro peccatis] Chriſtus etiam reſurgens ex mortuis iam non moritur. Rom. vj.

Terribilis autem quedam expectatio iudicij: et ignis emulatio que conſumptura eſt aduerſarios.

¶ Hic oſtenditur grauitas ſupplicij. Et hoc ex duob⁹.

Primo ex preſenti terrore ex aduentu iudicij. Secundo ex futuro dolore ex cruciatu inferni. ibi. Et ignis emulatio. Dicit ergo [Terribilis] quaſi. Ita non relinquitur hoſtia pro peccatis: ſed potius relinquitur [terribilis quedam expectatio iudicij] in preſenti interim crucians eos. Pſ. Terrores tui conturbauerunt me Sophonie.j. Dies illa dies ire ⁊c. Iob.xxv.

Ps. lxxxvij.

Poteſtas et terror apud eum eſt ⁊c. Et dicit [quedam terribilis] quia terribilior et magis afflictiua relinquitur eis a tempore mortis: vſq̄ ad tempus iudicij: ſic magis terretur expectando reus iam incarceratus q̄ dum adhuc eſt in libertate [et] relinquitur etiam [ignis emulatio] id eſt: infeſtatio ignis in futuro [que conſumptura eſt aduerſarios] chriſti: ſed ſine conſumptionis termino. Eccli. ſeptimo. Vindicta carnis impij: ignis et vermis.

Ita Iudicij expectatio pp̄ter multa eſt terribilis.

¶ Notandum q̄ expectatio iudicij eſt terribilis propter multa.
Primo: Propter ſignorum iudicij horrorem. Luc.xxj. Terroreſq̄ de celo ⁊ ſigna.
Secundo: Propter ignis precedentis inflammationem. Infra.xij. Terribile erat quia videbatur. Expone a minori. Pſ. Ignis ante ipſum precedet. Et hic.
Tertio: propter diei improuiſionem. Mat.xxv. Media nocte clamor factus eſt ⁊c. Ioel.ij. Magnus dies domini ⁊ terribilis valde.
Quarto propter iudicis aduentum terribilem. Pſ. Tu terribilis es ⁊ quis reſiſtit ⁊c. Et Matth.xxiiij. Sicut enim fulgor exit ab oriente ⁊ paret vſq̄ in occidentem.
Quinto propter comparēdi neceſſitatem.ij. Corinth. quinto. Omnes nos manifeſtari oportet ante tribunal chriſti. Prouerbi. viceſimo. Sicut rugitus leonis ſic terror regis.
Sexto: propter omnium actuum denudationem.j. Corinth.iiij. Illuminabit abſcondita tenebrarum ⁊ manifeſtabit conſilia cordium. Iob.vj. Terrores domini militant contra me.
Septimo propter iudicij diſtrictionem. Quia iudicium ſine miſericordia ⁊c. Iaco.ij. Iob.xiij. Manum tuam longe fac a me ⁊ formido tua non me terreat. Iob.xxv. Poteſtas ⁊ terror apud eum.
Octauo: propter executionis ſententie celeritatem. Matthei viceſimoquinto. Ite maledicti in ignem eternum ⁊c.
Nono propter ſententie irreuocabilitatem. Malach.

Ps.lxxxvij.

iij. Ego deus ⁊ non mutor. Pſ. In me tranſierunt ire tue ⁊ terrores tui.

Irritam quis faciens legem Moyſi ſine vlla miſeratione duobus vel tribus teſtibus moritur.

¶ Hic probat propoſitum per rationem a minori. Et primo ponit quod minus eſt. Secundo concludit quod maius eſt. ibi. Quanto magis putatis. In prima circa punitionem tranſgreſſorum legis tāgit quatuor: ſcilicet Punitionis cauſam: quia Irritam quis faciens. Ordinem: quia Duobus vel tribus teſtibus. Rigorem: quia Sine vlla miſeratione: Penam quia moritur. Dicit ergo [Irritam] quaſi. Ita peccatoribus relinquitur terribilis expectatio. Quod patet a minori [Irritam quis faciens] id eſt: tranſgrediens [legem Moyſi duobus vel tribus teſtibus] conuictus. Quia in ore duorum vel trium teſtium peribit: qui interficiendus eſt. Deuteron̄. decimoſeptimo [ſine vlla miſeratione moritur] morte nature quam lex precipit. Deuteron̄. decimonono. Morietur nec miſerebitur eius. Et Eſa.xxvj. Domine confundantur zelantes populi ⁊ ignis hoſtes tuos deuoret. Ideo vocatur Lex moyſi miniſtratio mortis.ij. Corinth.iij. Et ſi miniſtratio mortis ⁊c.

Quanto magis putatis deteriora mereri ſupplicia qui filium dei conculcauerit et ſanguinem teſtamenti pollutum duxerit: in quo ſanctificatus eſt: et ſpiritui gratie contumeliam fecerit.

¶ Hic concludit quod maius: vbi tangit et deſcribit. Primo penam a magnitudine: quia deteriora. A multitudine: quia ſupplicia. Secundo culpam: quia ſimiliter a magnitudine: quia filium dei conculcauerit: a multitudine: quia ſanguinem teſtamenti. Ab ingratitudine: quia ſpiritui gratie contumeliā. Dicit ergo [Quanto magis] Hoc dupliciter legitur. Vno modo de peccato in fide. Alio modo de peccato in moribus. Primo modo ſic [Quanto magis putatis deteriora mereri ſupplicia. Vnde ſupra ſecundo. Quomodo nos effugiemus ſi tantam neglexerimus ſalutem: quia eterna que in infinitum deteriora ſunt quam temporalia ſicut veritas pictura. [qui filium dei conculcauerit] ipſum: ſcȝ vilipendendo ⁊ ad ſalutem ſufficere non credendo. De quibus dicit Apoſtolus Gal.ij. Ergo chriſtus gratis mortuus eſt [et ſanguinem teſtamenti] noui.ſ. confirmatorē [pollutum] duxerit] inſufficientem.ſ. ad peccatorum ablationē reputando [in quo] tamen ſanguine [ſanctificatus eſt].i. a peccato in baptiſmo mundatus vel [ſanctificat⁹ eſt].i. ſanctificationis ſacramentū accepit.i. baptiſmū. Lauit enī nos a peccatis nr̄is ī ſanguine ſuo. Apoc.j. vnde maior eſt ingratitudo [et ſpiritui gratie].i. ſpirituiſancto gratis dato vel gratiam danti [contumeliam fecerit] eius ſanctificationem legi aſcribendo. Vel eum peccatis a ſe abijciendo ꝙ q.d. multo grauiora merebitur talia ſupplicia. Secundo modo exponitur de peccato in moribus: ſic [quanto magis] ⁊c. [qui filium dei conculcauerit] libere abſq̄ vllo timore ex certa ſcientia peccando: vel indigne corporis eius communicando [et ſanguinē teſtamenti] noui cōfirmatorem [pollutum duxerit] ſcilicet: poſt purgationem ad vomitum redeundo: vel penitere negligendo [in quo] tamen [ſanctificatus eſt] vt primo [et ſpiritui gratie contumeliam fecerit] eius beneficio ingratus exiſtendo. Ex dictis poteſt elici talis ratio. Maior iniuria magis eſt puniēda. Sed maior eſt iniuria ī filium dei quam in aliud. Ergo ſi peccans in legem Moyſi punitur morte: multo plus peccans in legem domini noſtri ieſu chriſti.

Scimus enim qui dixit. Mihi vindictam et ego retribuā. Et iterum. Quia iudicabit dominus populum ſuū. Horrendū eſt enī incidere in manus dei viuentis.

¶ Hic confirmat propoſitum per authoritatem. Vbi Primo oſtendit punitionis veritatem. Secundo comminatur punitionis grauitatem. ibi. Horrendum eſt. Dicit ergo. [Scim⁹] quaſi. Vere talis punietur [Scimus enim] illum [qui dixit] id eſt: cognoſcimus quam verax et quam potens ſit reddere quod premiſit. Dixit inquam hoc quod ſequitur [Mihi] ſupple: ſeruate [vindictam] iniuriarum veſtrarum [et ego retribuā] Eccli.xxviij. Qui vindicari vult a domino inueniet vindictam. Si autem vindicat aliorū iniurias multo magis ſuas ſecundum gloſam. Simile habetur Rom.xij Vbi autem hoc dicat dicunt quidam q̄ hec verba ſumuntur de Deutero.xxxij. Vbi dicitur. Mea eſt vltio et ego retribuam illis in tempore. Alij q̄ de Ezech.ix. Vbi dicitur: Appropinquauerunt viſiones vrbis. Dicit enim ibi gloſa q̄ ſeptuaginta habent Mihi vindictam et ego retribuam: et de vtroque loco ſatis bene poteſt accipi. [et iterum] dicit ſcriptura. Deute.xxxij. [Quia iudicabit dominus populum ſuum] quanto magis populum ſibi aduerſarium.j. Pet.iiij. Si primum a nobis quis finis eorum qui non crediderunt euangelio? [Horrendum] quaſi: ita vindicabit ſe et non leuiter [Horrendum eſt enim incidere] id eſt: ex improuiſo cadere [in manus dei viuentis] id eſt: dei omnipotentis ad differentiam idolorum qui ſe vindicare non poſſunt. Sicut habetur Baruch.vlti. Eccli.ij. Si non egerimus penitentiam incidemus in manus dei et nō in manus hominum.

3 ¶ Notandum ſuper illud quod ſequitur. Rememoramini priſtinos dies. Et ſunt dies Preteriti. Preſentes et Futuri. Preteriti memorandi. Preſentes ordinandi. Futuri preuidendi. Ergo debet homo.

Dies aliqui memorandi aliqui ordinandi et aliqui prouidendi.

Preteritos dies memorari. ſecundū illud Pſalmiſte. Cogitaui dies anti. Et in his cogitare debem⁹ tria.

Primo beneficia accepta: vt gratias agamus: et hec Creationis quod ad preſens tria ſcilicet Beneficiū: eſt magnum: quod patet per amiſſionem membrorum et recuperationem. Deutero. xxxij. Nunquid non ipſe eſt pater tuus ⁊c.

Redemptionis: quod eſt magnum. quod patet per defectum totius gaudij et recuperationem. zachar. octauo. Cogitaui in diebus iſtis vt benefa. hie. Ibi ſunt dies.

ps. xviij. Incarnationis. Pſ. Dies diei eructat ⁊c. iiij. Reg. vij Hec dies boni nuncij eſt. Hiere. xxxiij. In diebus illis germinare faciam dauid germen iuſtitie.

Paſſionis. Luc. xxiij. Et erat dies Paraſceues. Eccleſ. vij. Melior eſt dies mortis die natiuitatis.

ps. cxvij. Reſurrectionis. Pſ. Hec dies quam fecit dn̄s. Mat. xxvj. Oportet eum occidi ⁊ tertia die reſurgere.

Iuſtificationis: quod eſt magnū. Qđ patet ex fine. j. Macha. x. Felix dies in qua reuerſus es ad terram patrum tuorum. Pſ. In die mandauit miſericordiam ſuam. Hos dies non dedit angelis.

Secundo mala cōmiſſa vt peniteamus. Eccli. xxiij. dicitur peccatori. Maluiſſes non naſci et diē natiuitatis tue maledicas. Et. xxij. Luctus mortui ſeptē dies fatui autē ⁊ impij oēs dies vite. Ezech. xvj. Poſt omnes abominationes tuas ⁊ forni. ⁊c.

Tertio bona exemplaria vt ad ſimile animemur: vt hic rememoramini. Iohelis. j. Si factum eſt illud in diebus veſtris aut in diebus patrum veſtrorum ſuper hec ſi. ⁊c.

Item pſentes dies ordinate. Eccli. xxiiij. Non defraudaris a die ⁊c. Et hoc cōſiderando.

Acceptabilitatem: qꝛ Ecce nunc tempus acceptabile Imo diem pro anno dedi tibi. Ezech. iiij.

Breuitatem: quia breues dies hominis ſunt. Iob. xiiij. Imo quaſi nihil. Iob. vij. Parce mihi domine nihil enim ſunt dies mei.

Irreuocabilitatē: qꝛ Iob. vij. Dies mei velocius tranſierunt ⁊c. Et cōſumpti ſunt abſqꝫ ſpe.

Acceptabilitas monet ad bene operandum. Iohā. ix. Me oportet operari opera eius qui miſit me donec dies eſt: veniet nox ⁊c. zacha. viij. Non autem iuxta dies priores faciam reliquijs populi huius: ſed pacis ſemen erit.

Breuitas vrget ad inſtanter operandum. Iob. x. Nunquid non paucitas dierum meorum finietur breui: dimitte ⁊c. Ideo Pſalm. Notum fac mihi domine finem

ps. xxxviij. meum: et numerum dierum meorum quis eſt: vt ſciam quid deſit mihi. Ecce.

Irreuocabilitas ad continue ⁊ finaliter operandum. Eccleſ. vltimo. Memento creatoris tui in diebus iuuentutis tue. Pſ. Cantate domino et benedicite no-

ps. xcv. mini eius: annunciate de die in diem. Luc. j. Seruiamus illi in ſanctitate ⁊c.

Futuros dies preuidere. De quibus habes. Gala. vj. Dum tempus habemus operemur ⁊c. vt patebit in prouiſione formice.

Rememoramini autē priſtinos dies in quibus illuminati magnum certamen ſuſtinuiſtis paſſionum.

¶ Poſtquam hortatus eſt eos ad fidem tenendā. Hic vt magis eos excitet reducit ad memoriam priſtinam probitatem. Ubi hortatur eos. Primo ad preteritarum paſſionum memoriam. Secundo ad tenendam cōfidentiam ex eis ortam. ibi. Nolite itaque amittere cōfidentiam. Tertio ad fidem per quam eſt confidentia non deſerendam ibi. Iuſtus autem meus ex fide. In prima comm. emorat. Primo paſſionum magnitudinem Secundo multitudinem. ibi. Et in altero quidē. Tertio qualitatem. ibi. Nam ⁊ vinctis compaſſi. In prima primo excitat memoriam. Secundo explicat probitatem memorandam. ibi. In quibus illuminati. Dicit ergo [Rememoramini: quaſi. Ita horrendum eſt incidere in manus dei: ne ergo incidatis [rememoramini] id eſt: frequentꝰ memoramini [priſtinos dies] Iob. xxix Quis mihi det vt ſim iuxta menſes priſtinos quibus deus cuſtodiebat me: quaſi dicat: diu eſt iā ꝙ credidiſtis: vnde ipſa diuturnitas temporis debꝫ vos facere fortiores [quibus] diebus [illuminati] lumine fidei pro qua ſurgit tribulatio [ſuſtinuiſtis magnum certamen paſſionum] contra vos certantium: ſcilicet et in vobis ipſis patiendo et alijs patientibus compatiendo. Unde etiam Theſſalo. commendat apoſtolus: quia fuerunt imitatores ipſorum in patientia. j. Theſſalo. ſecundo. Uos autem fratres imitatores eſtis eccleſiarum que ſunt in iudea.

Et in altero quidem opprobrijs et tribulationibus ſpectaculū facti: in altero autem ſocij taliter conuerſantium effecti.

¶ Hic ſubdit paſſionum multitudinem. Et primo quātum ad paſſionem in afflictionibus proprijs. Secundo quantum ad compaſſionem in afflictionibus alienis. ibi. In altero autem ſocij. Dicit ergo [et in altero quidem] id eſt: in altera parte certaminis: ſcilicet proprie tribulationis [facti] eſtis [ſpectaculum] id eſt: omnibꝰ in deriſum quod eſt grauiſſimum: quia ſicut dicit Chryſoſtomus. Ualde appetens eſt glorie genus humanū: propterea opprobrijs facile captiuatur. Spectaculum dico et hoc [opprobrijs] que pertinent ad confuſionem [et tribulationibus] que pertinent ad afflictionem. j. Corinth. iiij. Spectaculum facti ſumus mundo: et angelis: et hominibus [in altero autem] id eſt: in altera parte certaminis: id eſt: dolore qui de ceteris patientibus habetur [effecti] eſtis [ſocij taliter conuerſantium] id eſt: aſſidue patientium. Ut apoſtolorum et huiuſmodi: eis ſcilicet compatiendo et neceſſaria miniſtrando. ij. Corinth. vndecimo. Quis infirmatur et ego non infirmor?

Nam ⁊ vinctis compaſſi eſtis et rapinam bonorum veſtrorum cum gaudio ſuſcepiſtis cognoſcentes vos habere meliorem et manentem ſubſtantiam.

¶ Hic ſubdit paſſionū qualitatem. Ubi implicat tria. Primo eorum compaſſionem. Secundo compaſſionis magnitudinem. ibi. Et rapinam bonorum. Tertio magnitudinis rectitudinem. ibi. Cognoſcentes vos habere. Dicit ergo. [Nam et] quaſi. Et reuera ita eſt. [nā et vinctis compaſſi eſtis] neceſſaria miniſtrando. xiij. Infra. Mementote vinctorum tanquam ſimul vincti et laborantium [et rapinam bonorum veſtrorum gaudio] non ſolum cum patientia [ſuſcepiſtis] meliora ſperando. Iacob. primo. Omne gaudium exiſtimate fratres mei cum in varias tentationes incideritis. Qui negligit damnum propter amicum iuſtus eſt. Prouer. duodecimo. Suſcepiſtis inquam et hoc quia eratis [cognoſcentes vos habere meliorem et manentem ſubſtantiam] Meliorem quia omnes boni contentiuam. Beatitudo quid. Beatitudo enim eſt. Status omnium bonorum aggregatione perfectus. Unde pſalm. Melior eſt dies vna ps. lxxxiij in atrijs tuis ſuper milia. Manentem quia datio dei: ſcilicet vita eterna permanet iuſtis. Eccceſiaſt. vndecimo. Econtra de impio. Iob. xv. Non ditabitur neqꝫ perſeuerabit ſubſtantia eius: ergo Honora dominum de tua ſubſtantia ſcꝫ temporali et ipſe honorabit te de ſua: ſcilicet eternali.

Hic queritur ſuper illud. Uoluntarie peccantibus non relinquitur ⁊c. Gloſa. id eſt: non prodeſt Chriſtus. Contra. Ergo non reſtat eis per penitentiam ſalus. Reſponſio. Non excludit effectum paſſionis Chriſti vltimum: ſcilicet ſalutem. Sed illum qui fit in baptiſmo: quia baptiſmus non iteratur.

Item ſuper illud. Mihi vindictam. Gloſa. reſeruate iniuriarum veſtrarum. Contra. ergo Male facta non ſunt vindicanda. Uel punienda: ſed vindicte dei reſeruanda. Reſponſio. Omnia reſeruāda ſunt deo. Uel in ſe Uel in miniſtro ſuo ſcʒ iudice. Itē ſup illud. Et ego retribuam. Gloſa. Si alienas vincat et ſuas. Contra. Uiri iuſti vindicant alienas iniurias non ſuas: ergo et deus cum ſit iuſtioꝛ et mitioꝛ. Reſponſio. Uiri iuſti ideo non vindicant ſuas: ne moueat eos: vel moueri videatur priuata affectio. De deo vero certum eſt ꝙ nihil eum mouere poteſt niſi iuſtitie rectitudo. Itē ſuper illud. Hoꝛrendum eſt incidere in manus dei. Contra. ij. Regum vltimo. Melius eſt mihi incidere in manus domini (multe enim miſericoꝛdie eius ſunt) quam in manus hominum. Reſponſio. Ibi loquitur Dauid de manu que flagellat in preſenti. Hic vero de manu qua punit in futuro: ſcilicet in inferno. Item ſuper illud. Rapinam bonoꝛum veſtroꝛum cum gaudio ſuſcepiſtis. Contra. Rapina illa erat peccatum: ergo dolendum erat inde: non gaudendum. Reſponſio. Actio rapine diſplicebat: ſed paſſio placebat eis.

Nolite itaqʒ amittere confidētiam veſtram: que magnam habet remunerationem.

¶ Superius eos monuit ad preteritarum paſſionum memoꝛiam. Hic monet ad tenendam confidentiam ex eis oꝛtam. Ubi pꝛimo monet vt obſeruetur confidentia. Secundo oſtendit ꝙ ad obſeruandum neceſſaria eſt patientia. ibi. Patientia enim vobis. Tertio oſtendit quare patientia ſit habenda. ibi. Adhuc enim modicum. In pꝛima pꝛimo monet ſeruare confidentiam. Secundo ſubdit vtilitatem ſequentem. ibi. Que magnam habet. Dicit ergo [Nolite] quaſi. Et quia ſic paſſi eſtis in confidentia vite eterne. [Itaque nolite amittere] per impatientiam [confidentiam veſtrā] Beatus enim vir qui confidit in domino. Hieremi. decimoſeptimo. [que magnam habet remunerationem] non ſolum habebit in futuro in eſt: ſed etiam iam habet in ſpe: quia Spe enim ſalui facti ſumus. Roma. octauo. Et Pſalm. In cuſtodiendis illis retributio multa.

Patientia enim vobis neceſſaria eſt: vt voluntatem dei facientes: repoꝛtetis pꝛomiſſionem.

¶ Hic oſtendit ꝙ ad obſeruandum confidentiam neceſſaria eſt patientia. Ubi pꝛimo pꝛoponit patientie habitum. Secundo meritum: ibi. Ut volūtatem. Tertio pꝛemium. ibi. Repoꝛtetis. Dicit ergo [Patiētia] quaſi. Nolite amittere confidentiam [enim] pro ſed: ad non amittendum autem [patientia vobis neceſſaria eſt] quia In patientia veſtra poſſidebitis animas veſtras. Luc. xxi. [vt voluntatem dei facientes] per patientiam. j. Pet. iiij. Hi qui patiuntur ſecundum voluntatem dei: fideli creatoꝛi commendant animas ſuas [repoꝛtetis] in futuro [pꝛomiſſionem]. i. vitam pꝛomiſſam ad quod valet patientia. Matth. v. Beati qui perſecutionem patiuntur pꝛopter iuſtitiam ⁊c. Et ſupꝛa. vj. Uerum imitatoꝛes eoꝛum qui fide ⁊ patientia hereditabunt pꝛomiſſiones. Et. ij. Coꝛint. nono. Qui ſeminat in benedictionibus: de benedictionibus et metet.

L Patiētia pꝛopter multa bona eſt neceſſaria.

¶ Notandum ꝙ patientia neceſſaria eſt pꝛopter multa bona que facit in homine patiente. Patientia enim. Pꝛimo Sine ictu de hoſte triumphat: vt patet in martyꝛibus. Qui enim vincit ſe: vincit oīa. Pꝛouerb. xvi. Melioꝛ eſt patiens viro foꝛti. Uerſus. Nobile vincendi genus eſt patientia vincit.
Secundo: In moꝛte vitam conſeruat. Eſt enim ſicut ſalamandra que viuit in igne: ⁊ aſinus qui paſcitur pūgitiuis. Luc. xxi. In patientia veſtra poſſidebitis animas veſtras. Ideo ibant apoſtoli gaudentes.
Tertio: Reum hominem domino reconciliat. Mirabile ꝙ molle agit in durum: ſcilicet mollis reſponſio, in dominum iratum. Pꝛouerb. xxv. Patientia lenietur pꝛinceps.
Quarto: Dominē perficit et cōſummat. Eſt enim ſicut aurum quod in igne purificatur. Iaco. j. Patientia opus perfectum habet.
Quinto: Nauem noſtrē ad poꝛtum ſalutis dirigit et gubernat. Sicut velum oꝛdinate oppoſitum ventus. Pꝛouerb. xiiij. Qui patiens eſt multa gubernatur ſapientia.
Sexto: De regno habendo ſecuritatem pꝛeſtat. Eſt enim ſicut pugil ſuſtinens ictus pꝛo domino ſuo non ducens malum vocabulum. Et ideo remunerandus: vt hic Patientia ⁊c. Matth. v. Beati qui perſecutionem patiuntur pꝛopter iuſtitiam quoniam ipſoꝛum eſt regnum celoꝛum.
Septimo: In tempoꝛalibus dilatat. Eſt enim ſicut vrſus qui impinguatur ictibus. j. Macha. viij. Poſſederunt omnia loca que pꝛope ⁊ que longe erant conſilio ſuo: et patientia.
Octauo: Sapientem demonſtrat ſicut habitus honeſtus caſtum. Pꝛouerb. xix. Doctrina viri per patientiam noſcitur. Si tacuiſſes philoſophus eſſes.

Adhuc enim modicum aliquantulum: qui venturus eſt veniet et non tardabit.

¶ Hic oſtendit quare patientia ſit habenda. Pꝛimo pꝛopter breuitatem tribulationis quia cito tranſit. Secundo pꝛopter veritatē remuneratoꝛis: qꝛ vere veniet. ibi. qui venturus eſt. Tertio pꝛopter celeritatē remunerationis quia cito erit. ibi. Et non tardabit. Dicit ergo [Adhuc enim] q. Et merito tenenda eſt patientia nam cito finietur tribulatio. Adhuc enim modicum] in tempoꝛe [aliquantulum] in pondere leuitate ſupple: patiendum eſt. ij. Coꝛ. quarto. Id enim quod in pꝛeſenti eſt momentaneum et leue tribulationis noſtre: ſupꝛa modum in ⁊c. Et tunc [qui venturus eſt] quandoqʒ ad iudicium [veniet] in moꝛte [et non tardabit] in retributione. Abachuch. ij. Si moꝛam fecerit expecta illum. quia veniens veniet et non tardabit. Et. j. Pet. tertio. Non tardat dominus pꝛomiſſionem ſuam. Martyꝛibus enim ſtatim in moꝛte gloꝛia datur. Simile habetur Agg. ij. Adhuc vnum modicum: et ego mouebo celum et terram et veniet deſideratus cunctis gentibus.

Iuſtus autem meus ex fide viuit: ꝙ ſi ſubtraxerit ſe: non placebit anime mee.

¶ Superius vt fidem tenerent hoꝛtatus eſt eos. Pꝛimo ad preteritarum paſſionum memoꝛiam. Secundo ad tenendam confidentiam ex eis oꝛtam. Hic tertio hoꝛtatur ad fidem per quam eſt confidentia non deſerenda. Et hoc triplici ratione. Pꝛimo ex commodo credentium. Secundo ex damno deſerentium. ibi. Q ſi ſubtraxerit ſe. Tertio ex preconio ipſoꝛum. ibi. Nos autem non ſumus. Dicit ergo. [Iuſtus autem] Hoc dupliciter legitur: et dupliciter continuatur. Pꝛimo modo ſic: quaſi. Ita patiendum eſt modicum aliquantulum et tunc ſtatim chꝛiſtus veniet ad retribuendum. Nec tamen ſolus martyꝛ ſaluabitur: ſed etiam fidelis cui non imminet paſſio. Et hoc eſt quod dicit [autem] ſed [iuſtus meus ex fide] id eſt: qui ꝑ me et per fidē iuſtificatus eſt [viuit] id eſt: viuet in futuro vita gloꝛie. Secundo modo ſic [Iuſtus autem] quaſi. Ita poſt modicum veniet ad retribuendum [autem] ſed interim [iuſtus meus ex fide viuit] vita gratie in pꝛeſenti. Sumitur autem hoc de Abachuch. ij. [ꝙ] pꝛo ſed [ſi ſubtraxerit ſe a fide non placebit anime mee] quia Sine fide impoſſibile eſt placere deo. Infra vndecimo. Abachuch. ij. Qui incredulus eſt: non eſt recta anima eius in illo.

Nos autem non ſumus ſubtractionis filij in perditionem: ſed fidei in adquiſitionē anime.

¶ Hic ſubdit preconium ipſorum credentium. Ubi Primo excludit ab ipſis infidelitatis malum. Secundo commendat in ipſis fidei bonum. ibi. Sed fidei in adquiſitionem ꝛc. Dicit ergo. [Nos autem] Hoc dupliciter legitur. Primo modo ſic [Nos autem non ſumus ſubſtractionis]. i. apoſtaſie a fide [filii] Subſtractionis dico: ducentis [in perditionem: ſed] ſumus ſup. filii [fidei] que valet [in adquiſitionem anime] Non pereunte. Quid enim prodeſt homini ſi vniuerſum mundũ lucretur: anime vero ſue detrimentum patiatur. Secundo modo legitur ſic [Nos autem non ſumus ſubtractionis filii in perditionem] id eſt: gentilium infidelium qui ſe a fide ſubtraxerunt. Et ideo perdent [ſed] ſumus filii [fidei] id eſt: prophetarum fidelium quorum fides valet [in adquiſitionẽ anime]. i. Theſſalo. vltimo. Filii lucis eſtis ꝛ filii dei: non filii noctis neqꝫ tenebrarum. i. Pet. ii. Uos eſtis genus electum regale ſacerdotium. Gens ſancta: populus adquiſitionis. Et Act. xx. Poſuit epiſcopos regere eccleſiam quam adquiſiuit ſanguine ſuo.

Hic queritur ſuper illud. Qui venturus eſt veniet ꝛ non tardabit. Gloſ. quia Martyribus ſtatim poſt mortem gloria datur. Contra. Martyr poteſt decedere cum aliquo exceſſu dilectionis vxoris ꝛ filiorum veniali. Uel cum debito maxime pene purgatorie: ergo non ſtatim euolabit. Reſponſio. Si diceretur ꝙ tunc non ſtatim euolaret non eſſet contra Glo. quia addit in quibus nihil eſt purgãdum per quod differant a gloria. Uerius tamen credimus ꝙ talis exceſſus in martyrio. Uel modificaretur ita ꝙ non eſſet peccatum. Uel virtute martyrii remitteretur pena debita quantacunqꝫ. Sicut dicimus fieri in baptiſmo. Unde
Martyrii efficacia. Auguſtinus de Cipriano dicit. Uirtute ſine falce martyrii hec omnia reſecantur. Sicut enim baptiſmus ex paſſione chriſti hanc habet efficaciam vt in ea dimittatur et culpa et pena: ſic et martyrium ſanctorum. Itẽ ſuper illud. Iuſtus ex fide viuit. Contra. Uita anime eſt charitas ſecundum illud. i. Ioh. iii. In hoc ſcimus ꝙ tranſlati ſumus de morte ad vitam quoniam diligimus fratres. Reſponſio. Fides formata de qua hic loquitur non eſt ſine charitate: vnde implicat charitatẽ: non excludit. Item ibidem Glo. Ecce quantum valet fides que ſola ſaluat. Contra. Iaco. ii. Siquis habeat fidem ſine operibus: nunquid poterit fides ſaluare eum. q. d. Non. Reſponſio. Glo. Intendit excludere martyrium: non opera. q. d. Fides ſola. i. ſine martyrio ſaluat. Uel loquitur in non habentibus tempus operandi.

Capitulum .xi.

Eſt autem fides ſperandarum ſubſtantia rerum argumentum non apparentium.

¶ Poſt exhortatiões ad fidem ex parte ipſorum credentium: ſubdit hic fidei commendationem. Commendat autem hic fidem tripliciter. Primo. Fidei habitum deſcribendo. Secundo. Fidelium qui fuerunt ante obtentam terram promiſſionis exempla ſingillatim enumerando. ibi. Fide plurimam hoſtiam Abel. Tertio. Fidelium qui fuerunt poſt obtentam terram promiſſionis: exempla ſummatim colligendo. ibi. Et quid adhuc dicam. Deficiet enim me tempus. In prima primo per finem obiectum deſcribit fidem. Secundo confirmat diffinitionis partem priorem. ibi. In hac enim. Tertio confirmat alteram partem. ibi. Fide: intelligimus aptata. In prima deſcribit fidem per tria ſcilicet per finem: qui eſt res ſperande: per Actum: qui eſt arguere: id eſt manifeſtare: per Obiectum: quod eſt veritas non apparens ſecundum cognitionem nature. Dicit ergo [Eſt autem fides] quaſi. Ita iuſtus ex fide viuit. Et merito [Eſt enim fides] habitus ſcilicet non tam informis quam formatus [ſubſtantia rerum ſperandarum] id eſt: cauſa ſubſiſtendi in nobis res ſperandas: ſcilicet: bona futura. Et hoc Uel in futuro: quia faciet in nobis ſubſiſtere res ſperandas in patria per apertam viſionem. Uel in preſenti: quia iam facit eas in nobis ſubſiſtere per ſpem ꝛ expectationem. Matth. i. Abraham genuit Iſaac. Glo. Fides ſpem. Et eſt etiam [argumentum] id eſt: probatio ſiue monſtratio quedam [rerum non apparentium] Sicut enim argumentum oſtendit concluſionem ſic fides oſtendit nobis inuiſibilia. Et hoc. Uel fides antiquorũ patrum. Quia enim ita crediderunt antiqui: concludimus: ergo ita eſt. Uel etiam fides noſtra. Ex quo enim ita dicit fides noſtra: ſequitur. Ergo ita eſt.

In hac enim teſtimonium conſecuti ſunt ſenes.

¶ Hic confirmat primam partem: quaſi. Et vere fides eſt ſubſtantia rerum ſperandarum. Eſt enim cauſa iuſtitie per quam ſunt in nobis ſperanda [In hac enim] fide [teſtimoniũ] iuſtitie [conſecuti ſunt] a deo: vel hominibus [ſenes] id eſt: antiqui patres. Quos vocat ſenes: non tam etate quam vite honeſtate. Sap. quarto. Senectus venerabilis non diuturna nec annorum numero computata: ſed etas ſenectutis vita immaculata.

Fide: intelligimus aptata eſſe ſecula verbo dei: vt ex inuiſibilibus viſibilia fierent.

¶ Hic confirmat ſecundam partem: quaſi. Uere fides eſt argumentum non apparentium: quod patet quia [fide] tantum [intelligimus] Eſa. vii. Niſi credideritis non intelligetis. Intelligimus inquam [ſecula aptata eſſe id eſt: ſapienter et apte diſpoſita. Ita vt mundi partes: apte ſibi conueniant ſicut note carminis bene ſite. Aptata inquam [verbo dei] id eſt: precepto dei quoniam Ipſe dixit et facta ſunt. Geneſ. i. Dixit deus Fiat ꝛc. Aptata inquam ita [vt ex inuiſibilibus] ꝛc. Hoc dupliciter legitur. Primo modo ſecundum ꝙ ly ex: tenet materialiter: ſic. Ita [vt ex inuiſibilibus]. i. elementis informibus: forma: ſcilicet diſtincta. Gen. i. Terra erat inanis ꝛ vacua ꝛ tenebre erant ſuper faciem abyſſi [fierent viſibilia] id eſt: diſtincta et formata forma: viſu diſtinguibili. Secundo mõ legitur ſecundum ꝙ ly: ex tenetur exemplariter. Sic [vt ex inuiſibilibus] ideis: ſcilicet in mente diuina exiſtentibus [viſibilia] iſta ſcilicet temporalia [fierent] id eſt: vt ex mũdo intelligibili tanquam exemplari exiſtente in mente diuina: fieret iſte mundus ſenſibilis. Sicut ex formis exiſtentibus in mente artificis: fiunt forme ſenſibiles in materia lignea. Iohan. i. Quod factum eſt in ipſo vita erat. Et Boetius. iii. de conſolatiõe. Qui cuncta ſuperno ducis ab exemplo pulchrum pulcherrimus ipſe: mundum mente gerens ſimiliqꝫ imagine formans. Felix artifex qui fecit omnia Ueraciter: quia intelligimus Decenter: quia: aptata eſſe. Generaliter: quia: ſecula. Faciliter: quia: verbo. Primordialiter: quia: vt ex inuiſibilibus. A

¶ Notandum hic ꝙ fides multipliciter dicitur. Fides
Primo: Actus promiſſionis. i. Timo. quinto. Habentes damnationem: quia primam fidem irritam fecerunt ꝛc. multiplex.
Secundo: Obſeruantia fidelitatis. Hiere. vii. Periit fides ꝛ ablata eſt ab ore ipſorum.
Tertio: Credulitas conſcientie ſiue opinionis. Rom. xiiii. Omne quod non eſt ex fide: peccatum eſt.
Quarto: Certitudo comprehenſionis Ro. i. Reuelatur iuſtitia dei ex fide in fidem.
Quinto: Habitus fidei. i. Corinth. xiii. Si habuero omnem fidem: charitatem autem non habuero: nihil ſum.
Sexto: Uirtus fidei per dilectionem operantis. Abachuch. ii. Iuſtus ex fide viuit.
Septimo: Symbolum articulorum. Unde Athanaſius Hec eſt fides catholica quã ꝛc.

Octauo Fidei ſacramentum. Glo. ſuper Act. x. Cornelius venit ad fidē. Vñ interrogat baptizādus quid petis? ad eccleſiam: Fidem.
Nono Facilitas credentium. Ro. j. Fides noſtra annunciatur ⁊ creſcit in vniuerſo mundo. Mat. viij. Nō inueni tantam fidem Iſrael. id eſt tam facilem ad credendum.
Decimo Deuotio fidei. Matthe. xv. Mulier magna eſt fides tua.
Undecimo Defenſio fidei. Unde in legēda beati Vincentij. Et nunc commēdo tibi fidem. i. defenſionem fidei: pro qua ſtas.

Fide plurimam hoſtiam Abel quam Cain obtulit deo: per quam teſtimonium conſecutus eſt eſſe iuſtus: teſtimonium perhibente muneribus eius deo: ⁊ per illam defunctus adhuc loquitur.

¶ Hic commendat fidem exemplo fidelium qui fuerūt ante obtentam terram promiſſiōis ſingillatim. Et primo exemplo eorum qui fuerunt in ſtatu legis naturalis: Secundo eorum qui fuerunt in ſtatu circunciſiōis ibi. Fide qui vocatur abraam. Tertio eorum qui fuerunt in ſtatu veteris legis. ibi. Fide moyſes nat⁹ occultatus eſt. In prima ponuntur tria exempla. Primo exemplum Abel offerentis qui gerit typum actiuorū Secundo exemplum Enoch: tranſlati in paradiſū qui tenet typum contemplatiuorum. ibi. Fide Enoch trāſlatus eſt. Tertio exemplum Noe rectoris arce qui tenet typum prelatorum. ibi. Fide Noe reſponſo accepto. In prima circa exemplū Abel tria fidei attribuit in actiuis. Primo approbationem hoſtie. Secundo: teſtimonium iuſticie. ibi. Per quam teſtimonium. Tertio: preconium fame. ibi. Et per illam defunctus. Dicit ergo [Fide] q. Ita ſenes per fidem conſecuti ſunt teſtimonium [Fide]. i. per fidē [Abel obtulit deo plurimam hoſtiam]. i. pluris vel maioris precij vel valoris [q̄ꝫ Cain] Per eam enim meruit vitam eternam. Non ſic aūt Cain De his oblationibus. Geñ. iiij. Uel ſcdm aliam litterā [Fide plurima]. i. maioris valoris . i. fide informata charitate [obtulit Abel hoſtiam q̄ꝫ Cain] qui fide informi obtulit [per quā] ſcꝫ fidem [teſtimonium cōſecut⁹ eſt eſſe iuſtus]. i. q̄ ſit iuſt⁹. Tūc quidē conſecutus eſt hoc teſtimonium a deo: q̄ꝛ Aſpexit dominus ad Abel ⁊ ad munera eius. Ge. iiij. Poſt modum autem ab ipſo xp̄o. Mat. xxiij. Ut veniat ſup̄ vos omnis ſāguis iuſtus qui effuſus eſt a ſanguine abel iuſti. Conſecutus eſt inquā: ⁊ hoc [deo perhibente teſtimoniū muneribus ei⁹]. i. oblationem eius: approbando ſcꝫ eā. Quod apparuit: q̄ꝛ igne celeſti eā combuſſit. Vñ vbi habemus Reſpexit dominus ad abel ⁊ ad mu. ⁊c. Tranſlatio Theodotionis habet. Inflammauit dn̄s ⁊c. [⁊ per illā] fidē [defūctus] abel [adhuc loquitur] dans ſcꝫ nobis regulā loquendi. Mors enim non extinxit memoriā eius ꝓpter fidei eius virtutē. Prouer. x. Memoria iuſti cum laudibus: ⁊ nomen impiorum putreſcat.

B

Tranſlatio iuſtoꝝ eſt multiplex.

¶ Notādū ſuper illō quod ſequitur Trāſlat⁹ eſt. Q᷒ trāſlatio iuſtoꝝ multiplex eſt.
Prima A culpa originali in gratiam. Sicut annulus de luto in digitum. Col. j. Eripuit nos de poteſtate tenebraꝝ: ⁊ tranſtulit in regnum ⁊c.
Scd̄a A culpa actuali in penitentiā Sicut pincerna Pharaonis in ſtatum priſtinū. j. Ioh. ter. Nos ſcim⁹: q̄ꝛ trāſlati ſum⁹ de morte ad vitam.
Tertia A vita ſeculari ad religioſā. Sicut obſeſſus de campo ad caſtrū. Sicut plāta de loco ad locū p̄s. Uineam de egypto tranſtuliſti eieciſti gētes. i. mores ſeculares: ⁊ plantaſti eam.
Quarta. De ſtatu ſubditi ad prelationis curā Sicut aſcēdens de gradu in gradū. Sicut ſol de mane i meridiē. Sap. x. Trāſtulit illos p̄ mare rubrum. Eccl̄i. x. Regnum transfertur de gente.
Quinta A labore actiue: ad cōtemplatiuā. Sicut apis de flore in florē vel in fauū. Eccle. ij. Cogitaui a vino abſtrahere carnem meam.
Sexta De mundo preſenti ad ſepulturā. Sicut lignū de nemore in caminū. Iob. x. Fuiſſem quaſi non eſſem de vtero tranſlatus.
Septima De miſeria ad gloriā. Sicut granum de area in horreum. Pugil de de campo in palatium. Eccleſiaſti. quadrageſimo ter. Enoch placuit deo ⁊ tranſlatus eſt in paradiſum.

Fide: Enoch tranſlatus eſt ne videret mortem: ⁊ non inueniebatur: quia tranſtulit illum dominus.

¶ Hic ſubdit exemplum Enoch tranſlati in paradiſū qui gerit typum cōtemplatiuoꝝ. Ubi attribuit tria fidei in contemplatiuis. Primo tranſlationem in paradiſum. Scd̄o beneplacitum diuinū. ibi. Ante trāſlationē. Tertio acceſſum ad deū. ibi. Credere eñ oportet accedentem. In pri̱ a circa trāſlationē tangit tria. Primo meritū: q̄ꝛ fide. Effectum: q̄ꝛ ne videret mortē. Locū: q̄ꝛ non inueniebatur. Dicit ergo [Fide]. i. merito fidei [Enoch tranſlatus eſt] in paradiſum: vñ Adā electus fuit. De iſto Enoch ⁊ ei⁹ tranſlatione habet̄. Geñ. v. Tranſlatus inq̄ꝫ [ne videret mortem] q. Non ſolum ne ſentiret in ſe ſed etiam ne videret in alijs: ⁊ hoc pro tempore illo. In fine autem morietur: ſicut habetur. Apocal. xij. [⁊ non inueniebatur] vſq̄ꝫ. Q̄ dicit ne putaretur eſſe in aliqua parte mundi habitata. Non inueniebatur inquam [q̄ꝛ tranſtulit eum dn̄s] qui ab omni conſpectu eum abſcondere potuit. Similiter tranſtulit Heliam quart. Regum ſecund. Utrūque enim preparauit in occurſum antichriſti. Apocalip. duodecimo.

Ante tranſlationem enim teſtimonium habuit placuiſſe deo. Sine fide autem: impoſſibile eſt placere deo.

¶ Hic commendat fidem Enoch ex beneplacito diuino. Ubi primo veritatem affirmat. Scd̄o affirmatam probat. ibi. Sine fide autem impoſſibile eſt. In prīa implicatur laus triplex: videlicet. Prima ex diuino beneplacito: quia placuit deo. Secunda ex beneplaciti teſtimonio: q̄ꝛ teſtimonium habuit. Tertia ex teſtimonij cumulo: q̄ꝛ ante trāſlationē. In primo commendatur Meritum vite. In ſecundo Exemplum fame. In tertio Firmitas perſeuerantie. Dicit ergo [Ante tranſlationem] q. Et vere merito fidei tranſlatus eſt [ante tranſlationem eñ teſtimonium habuit] a multis [placuiſſe deo] Unde ⁊ propter placentiam tranſlatus eſt. Sap. quar. Placens deo: factus dilectus: viuens inter peccatores tranſlatus eſt. Eccl̄i. xliiij. Enoch placuit deo ⁊ tranſlat⁹ eſt in paradiſum. Geñ. v. Ambulauit Enoch cum deo [Sine fide] q. Uere teſtimoniū habuit placuiſſe deo ad q̄d neceſſaria eſt fides [Sine fide enim impoſſibile eſt placere deo] Qui eñ incredulus eſt non eſt recta anima ei⁹ in eo Abacuch. ij. Eccleſiaſtici. primo. Beneplacitum eſt deo fides ⁊ manſuetudo.

Credere enim oportet accedentem ad deū quia eſt: ⁊ inquirētibus ſe remunerator ſit.

¶ Hic attribuit fidei acceſſum ad deum. Ubi primo ꝓponit neceſſitatē fidei. Secundo: obiectum l generali ibi. q̄ꝛ eſt ⁊ inquirentibus. Dicit ergo [Credere] q̄ſi. Et vere ſine fide impoſſibile eſt placere deo: quia nec etiam accedere ad ipſum [Credere enim oportet accedentem]. i. accedere volentem [ad deum] paſſibus mētis: non corporis. Credere inquam [quia eſt] omnium creator [⁊] quia [ſit remunerator inquirentibus ſe]. i. intus deuote querentibus. Ioelis ſecundo. Omnis q̄ inuocauerit nomen domini ſaluus erit. Sine hac fide ſecundum Glo. Nemo vnquam ſaluari potuit. Nec tamen hec fides ſufficit: imo oportet multa alia credere. Sed forte ante legem ſufficiebat credere hec duo explicite: cū fide implicite aliorum articulorum.

Fide: Noe reſponſo accepto de his que adhuc non videbātur: metuens aptauit arcam in ſalutem domus ſue: per quam damnauit mundum: ⁊ iuſticie que per fidem eſt heres eſt inſtitutus.

¶ Hic ponit exemplum Noe rectoris arce: qui tenet typum plate᷑. Ubi tria attribuit fidei in plaťis. Primo arce fabricationem. Scdo mundi dānationē. ibi. Per quam damnauit. Tertio iuſticie adquiſitionem. ibi Et iuſticie que per fidem eſt. In prima circa fabricationem arce tangit tria. ſ. Reuelationem: qꝛ reſponſū accepit. Neceſſitatem: qꝛ diluuium timuit. Obeditionē: qꝛ arcam aptauit. Dicit ergo [Fide Noe metuēs] Fides enī generat timorem de malis ⁊ ſpem de bonis

Fides timorē generat de malis et ſpem de bonis. [arcā optauit]. i. apte compoſuit liniens eam bitumine contra aquam extrinſecus: ⁊ faciens diſtinctiones ⁊ manſiuncula: propter diuerſorum animalium continentiam intrinſecus. Et hoc [reſponſo accepto] pri⁹ de his que adhuc nō videbanť]. ſ. de diluuio: cuius adhuc nullum ſignum apparebat: ⁊ tamen huiuſmodi reſponſo credidit: qn̄ ſcꝫ dictum eſt ei. Finis vniuerſe carnis venit coram me. Geñ. vi. Aptauit inquam [in ſalutē domus ſue] ii. Pet. ii. Octauum Noe iuſticie preconem cuſtodiuit [per quām] fidem vel arcam [dānauit]. i. damnabilem oſtendit [mundum] qui dum videret arcam fabricari non credidit. i. Pet. iii. Qui increduli fuerunt aliqn̄. Sicut in diebus Noe [⁊ inſtitutus eſt] a deo [heres]. i. ſucceſſor patrum in iuſticia. qꝛ iuſtus ſicut ipſi [iuſticie que per fidē eſt] non per legē. Romano. tertio. Arbitramur hominem iuſtificari per fidem ⁊ cetera.

Hic queritur ſuper illud. Fides eſt ſubſtantia. Contra. Fides eſt accidēs. Rñ. Subſtantia accipitur hic ſimilitudinarie pro fundamento. Subſtantificat enim in nobis ſperanda: ſicut ſubſtantia accidentia. Item ſuper illud. Rerum ſperandarum. Contra ſm Auguſtinum. Fides nō ſolum eſt de bonis ſperādis: ſed etiam de malis timendis. Rñ. ibi deſcribitur per finem: non per obiectum. Uñ tangitur in hoc fino: non obiectū. Item Diffinitio habitus debet dari per obiectum proprium: nō alienum. Ergo potius debuit dicere rerum credendarum q̄ ſperandarum Rñ. vt dictum eſt Ibi tangitur finis: non obiectum. Nō autem oē quod creditur eſt finis: ſꝫ potius qđ ſperatur qꝛ credenda ſunt ⁊ bona ⁊ mala: ſperanda vero bona tantū. Item ſuper illud. Argumentum. Contra. Boeti⁹ Ar-

Argumētū qd ſit. gumentum eſt ratio rei dubie faciens fidem. Fides vero eſt ſupra rationem. Rñ. Argumentū ſumitur hic ſimilitudinarie: nō proprie: qꝛ ſicut argumentū mōſtrat cōcluſionem: ſic fides veritatem. Item ſuper illud. Non apparentium. Contra. Apoſtoli credebant paſſionem chriſti quā tamē viderant. Item. Aut non apparentium ſenſui. Sic ſcientia eſt nō apparentiū. Aut nō apparentium intellectui. Et ſic intellectus nō poteſt obiectum fidei cognoſcere. Ad primum Rñ. Apoſtoli paſſionem hominis videbant: ſed paſſionem dei credebant. Ad aliud dicendum q̄ de non apparentib⁹ vtroq̄ modo loquitur: ſed non de qualibet apparētia: ſed ſm cognitionem naturalem. Item ſuper illud. Ut ex inuiſibilibus. Glo. Ex informibus elementis. Contra. Si elementa erant: habebant formas elementares. Rñſ. Informia vocat. i. confuſa. Uel elementa. i. materiam elementorum. Item Ibidem Glo. Materia prima facta eſt confuſa ⁊ informis. Contra. Omne eſſe eſt a forma: ergo non potuit fieri ſine vlla forma. Rñſ. Erat ſine forma diſtincta ⁊ completa. Non ſine omī forma. Item Ibidem Glo. Informem materiā nomine celi ⁊ terre que inde futura erant ſignificauit. Contra ſm Bedam. Celum concreatum fuit cum prima materia. Rñ. Beda loquitur de celo empyreo. Gl. de celo chryſtallino. Item Ibidem Glo. Hec materia dicta eſt abyſſus qꝛ ſpecie carens. Contra. Omnia conſtituit deus in modo ſpecie ⁊ ordine. Rñ. Speciem vocat hic formam diſtinctam: que eſt principium cognitionis. Non quencunq̄ formam. Item Ibidem Glo. Deus nota fecit: nō facta cognouit. Contra. Ergo non cognouit res factas: ſed ſolum fiendas. Reſp. Intelligendum eſt Non cognouit facta quia facta: qꝛ cognitio eius non cauſatur a rebus. Item Ibidē Gl. Non audeo dicere ipſi deo aliter innotuiſſe reo cū eas feciſſet: q̄ illo modo quo nouerat vt faceret. Contra. Primo nouit res vt futuras poſtea vt preteritas. Rñ. Non eſt alius modus a parte cognoſcentis: ſꝫ a parte rei cognite. Item Ibidem Glo. Ut ex inuiſibilib⁹. i. mundo intelligibili. Contra. Mundus intelligibilis deus eſt: ergo vnum non plura. Reſponſio. Pluraliter dicuntur inuiſibilia non propter ſe ſꝫ propter ꝯnotata.

Noe aptauit arcam in ſalutem domus ſue.

Thema eſt in conceptione: vel Natiuitate: vel Annūciatione beate virginis. Notatur quattuor ad opus neceſſaria. ſ. Efficiens: Forma: Materia: Et Finis. Efficiens arce: artifex altiſſimus: ſcꝫ ſpirituſſanctus qui intelligitur per Noe. Forma: compoſitio decentiſſima quod notatur. ibi. Aptauit. i. apte compoſuit. Materia: caro ſanctificata ⁊ puriſſima quod notatur. ibi. Arcam ſcꝫ que facta eſt de lignis leuigatis ⁊ dolatis. Finis: ſalus optima: quod notatur. ibi. In ſalutem domus. Ergo venerabilis propter artificem. Imitabilis ꝑpter formam. Commendabilis: ꝑpter materiā Deſiderabilis propter finem. Procede ſicut vis.

Fide qui vocatur abraam: obediuit in locū exire quem accepturus erat in hereditatem ⁊ exijt neſciens quo iret.

¶ Superius poſuit exempla fidelium qui fuerunt tēpore legis naturalis. Hic ſubdit exempla eorum qui fuerunt tempore circunciſionis. Et primo in ſpeciali exempla per que probatur q̄ ex fide eſt productio bonorum operum. Secundo in generali exempla per que ꝓbatur q̄ ex fide eſt perſeuerans expectatio premiorū ibi. Iuxta fidem defuncti ſunt omnes iſti. Tertio iterum in ſpeciali exempla: per que probatur q̄ ex fide eſt certa precognitio futurorum. ibi. Fide obtulit abraaꝫ Iſaac cum tentaretur. In prima proponit. Primo exempla obedientie in abraam obediente. Secundo exempla penitentie in Sara ſterili poſtmodum fructificante. ibi. Fide ⁊ ipſa ſara. In abraam autem tangit duo magna exempla obedientie. Quorum primum eſt egreſſus de terra propria. Scdꝫ: manſio eius in terra aliena. ibi. Fide demoratus eſt in terra. Circa primuꝫ notantur duo commendantia obedientiam. Primum eſt terram propriam egredi. Secundum ignotam aggredi. ibi. Exiit neſciens. Dicit ergo [Fide] hic ſecūdum Glo. deſcendit ſpecialiter ad patres iudeorū dicens [Fide] per fidem ille [qui vocatur abraam] nunc prius autem vocabatur abram. Sicut habetur Geñ. xvii. Non vocabitur tibi vltra nomen abram ⁊ appellaberis abraam qꝛ patrem multarum gentium conſtitui te. Ante promiſſionē enī de ſeminis multiplicatiōe vocatus eſt abram qđ interpretať pater excelſus: ſed poſt ꝓmiſſionem vocatus eſt abraam quod interpretať pater multarum: ⁊ ſubauditur gentium [obediuit] deo precipienti. Geñ. xii. Egredere de terra tua ⁊c. Obediuit inquam [exire] ſcꝫ de terra chaldeorum [in locū quem erat accepturus in hereditatem] id eſt in terraꝫ chanaan. Ge. xv. Semini tuo dabo terrā hāc [⁊ exiit] etiam animo qui iam egreſſus erat corpore [neſciens quo iret] In quo notatur maior virt⁹ obedientie qꝛ q̄ſi vagabundus erat.

Fide: demoratus eſt in terra promiſſionis tanquam in aliena: in caſulis habitando cū Iſaac: ⁊ Jacob: coheredibus repromiſſionis eiuſdem. Expectabat enim fundamenta habentem ciuitatem: cuius artifex ⁊ conditor deus.

¶ Hic commendatur obedientia abrae ex commora-tione in terra aliena. Ubi tangit primo factum: Secũdo motiuum ad faciendum. ibi. Expectabat enĩ. Dicit ergo[Fide].i. credulitate melioris terre[demoratus eſt abraam in terra repromiſſionis]id eſt in terra frequenter ſibi promiſſa. Geñ. xiij. xv. z. xvij. z hoc[tãq̃ in aliena]terra: licet ſibi promiſſa: cõmorat⁹ eſt enĩ in ea nõ tanq̃ indigena: ſed tanq̃ alienigena. Commoratus dico[habitando in caſulis].i. in domibus puis nõ in palatijs: z hoc nõ in vna: ſʒ in diuerſis: qꝛ pluries mutabat locũ manſionis: ſicut patet in Geñ. Demoratus inquam[cũ Yſaac z Jacob].i. ſicut ipſi morati ſũt non tamen eodem tempore. Cũ his inquã[coheredibus eiuſdem repromiſſionis].i. terre frequenter promiſſe. Yſaac enĩ facta eſt ꝓmiſſio. Geñ. xvij. Pactum meum ſtatuam ad Yſaac quẽ pariet tibi ſara. Similiter in Jacob facta eſt promiſſio. Geñ. xxviij. Terram in qua dormis tibi dabo. Commendabilis obedientia Et ratione more contracte: qꝛ demoratus eſt zc. Et ratiõe patrie ignote: qꝛ tanq̃ in aliena terra. Et ratione penurie ꝑpeſſe: quia in caſulis habitando. Et ratione cõtinuationis etiã in prole: qꝛ cum Yſaac z Jacob [Expectabat]q. Jta habitauit in terra aliena[expectabat enĩ]per certam ſpem[ciuitatem]celeſtẽ[habẽtẽ fundamenta].i. ſtabilẽ z firmã ꝑpetuitatẽ. ps. Fũdamenta ei⁹ in montibus ſanctis. Apoc. vlt. Fundamẽta ciuitatis. xij. Jdeo de iſta ciuitate dicitur. Eſa. xxxiij. Oculi tui videbunt ieruſalem ciuitatẽ opu. zc. Preſens enĩ ciuitas non habet fundamenta: ideo non eſt ſtabilis. Jnfra. xiij. Non habemus hic manentem ciuitatẽ[cui⁹]ciuitatis[artifex z cõditor]eſt[deus] nõ hõ. s. viij. Miniſter veri tabernaculi qđ fixit de⁹ z nõ homo. Cõditor eſt quo ad formã nature. Artifex quo ad formam glorie.

¶ Notandũ ſm Aug. Q vniuerſũ partitur in triplicem ciuitatem. Eſt enim.

ps. lxxxvi. Una ſuperiorum in qua boni z non mali. ſ. Paradiſ⁹: de qua ps. Glorioſa dicta ſunt. Et hic z hec deſiderãda. Quia ibi.

ps. xlv. Manſio amena: qꝛ. ps. Fluminis impetus letificat ciuitatẽ. Apoc. xxj. Jpſa ciuitas aurum mũdum z fundamenta.

ps. lxxxvi. Concio grata: qꝛ. ps. Sicut letantiũ omniũ habitatio eſt in te. Jdeo vocatur ciuitas fortium. Pro. xxj. Ciuitatem fortium aſcendens.

Fertilitas perfecta: qꝛ ps. Edificatur vt ciuitas cui⁹ ꝑticipatio ei⁹ i idipſuʒ. Eſa. xxxiij. Oculi tui videbũt ciuitatẽ ſolẽnitatis opulentã tabernaculum qđ nequaq̃ transferri poteſt.

ps. xlvij. Jbidem. Jocũditas perpetua. ps. Sicut audiuimus ſic vidim⁹ in ciuitate domini z cetera. Pſalmiſta. Magnus dominus z laudabilis nimis in ciuitate domini noſtri fũdatur exultatione.

Alia inferior: in qua habitant mali z nõ boni. ſ. infern⁹. De qua. Naum. iij. Ue ciuitas ſanguinum vniuerſa mendacij dilaceratione plena. Et hec fugienda. Quia ibi eſt.

Manſio deformis. Eſa. viceſi. v. Poſuiſti ciuitatem in tumulum.

Concio horribilis. Apo. xviij. Facta eſt habitatio demoniorum z cetera.

Defectus oĩs gaudij. Hie. xxxiij. Abſcondam faciem meam a ciuitate hac propter omnem maliciam eorũ Eſaie. triceſimo tertio Proiecit ciuitates non reputauit homines.

Perpetuitas oĩs ſupplicij. Eſa. xxij. Ulula porta clama zc. Eſa. primo. Terra noſtra deſerta eſt: ciuitates noſtre ſuccenſe.

Tertia media in qua habitant boni z mali. ſ. mũdus De qua infra. xiij. Nõ habemus hic manentẽ ciuitatẽ. Sʒ in hac negociandũ eſt Jnſtanter Prudenter: Jn-

ps. xxx. nocenter. Et hoc qꝛ hic habetur.

Facultas merendi ex diuina largitate. ps. Benedict⁹ dominus qui mirificauit miſericordiam ſuam in ciui.

ps. lv. zc. Jdeo negociandum eſt inſtanter. Geñ. xix. Eſt ciuitas hic iuxta ad quam poſſum fu.

Facilitas cadẽdi ex lubricitate vie. ps. Uidi iniquitatem z contradictionem in ciuitate. Jdeo ambulandũ eſt prudẽter. Eccli. ix. Noli circũſpicere in vicis ciuitatis: nec oberraueris in plateis illius.

Difficultas reſurgendi ex contagioſa ſocietate. Jdeo Eccli. vij. Non pecces in multitudine ciuitatis: nec te immittas in populum. Jdeo ambulandum innocenter. Job. xxxix. Contempſit multitudinem ciuitatis: clamorẽ exactoris non audiuit.

Fide z ipſa Sara ſterilis virtutem in conceptione ſeminis accepit etiam preter tempus etatis: quoniam fidelem credidit eſſe eum qui repromiſerat.

¶ Hic in Sara proponit exempla penitentie. Et hec duo. Primum eſt prolis conceptio. Secundum eſt cõcepte multiplicatio. ibi. Propter qđ z ab vno orti ſũt Jn penitentia enim Primo accedit boni ꝓpoſiti conceptio. Scđo bonorum operũ multiplicatio. Jn prima tanguntur Primo duo impedientia conceptum. ſ. ſterilitatem z ſenectutem. Scđo duo amouentia effectũ impedimentorum. ſ. Fidem humanam z virtutem diuinam: ibi Quoniam fidelem zc. Dicit ergo[Fide] id eſt per fidem ſeu merito fidei[z ipſa Sara ſterilis] ex natura[virtutem]id eſt fecunditatem. vt pʒ. Ge. xxj. [in conceptione ſeminis accepit]. ſ. ad concipiendum. Yſaac cum eſſet ſterilis z in ſenio. Et beata virgo maria virgo fide cõcepit. Luc. j. Beata que credidit quoniam perficientur in te zc. Accepit inquam[z preter tempus etatis]apte ad concipiendum. Ut maius eſſet miraculũ ibi: non ſolũ enĩ erat ſterilis ſʒ z vetula: qꝛ nonagenaria z abraam centenarius. Unde ipſe dixit putas ne centenario naſcetur filius z Sara nonagenaria pariet. Geñ. xvij. Et poſtq̃ conſenui z dñs meus vetulus eſt voluptati operam dabo. Geñ. xviij. ſic z Johannes ex matre ſterili: z vtroq; parente ſenenatus eſt Luc. j. Erat autem Eliſabeth ſterilis z ambo proceſſerant in diebus ſuis Fide inquam concepit z hac vtiq; fide[quoniam fidelem].i. veracem in ꝓmiſſis[credidit eum qui repromiſerat].i. iterato premiſerat Primo quidem dubitauit z riſit. Geneſis decimooctauo. ſed poſtea correcta de riſu iterate promiſſioni credidit.

Propter quod et ab vno orti ſunt et hoc emortuo: tanquam ſidera celi in multitudinem: z ſicut arena que eſt ad oram maris innumerabilis.

¶ Hic ſubditur prolis multiplicatio. Ubi primo ponitur multiplicatiuum principium mirabile generandorum. Scđo multiplicatio bonorum. ibi. Tanq̃ ſidera celi. Tertio innumerabilitas malorum. ibi. Et ſicut arena que ad oram. Dicit ergo[Propter quod]ſcʒ qꝛ credidit. i. merito fidei eius[ab vno]ſcʒ vtero Sare Uel[ab vno]ſcʒ patre abraam[orti ſunt]filij ſcʒ Orti inq̃[z hoc]vtero. ſ. Sare[emortuo]ad vſum cõcipiendi: maxime ex ſeniore. Uel[hoc]ſcʒ abraam[emortuo]ad vſum ſcʒ generandi in vetula. Roma. iiij. Non conſiderauit corpus ſuum emortuum cum iã centum fere eſſet annorum z emortuã vuluam Sare. Ortum inquã[tanq̃ ſidera celi in multitudinem]quãtũ ad bonos. Geñ. xv. Suſpice celum z numera ſtellas ſi potes. Sic erit ſemen tuum Et triceſimo primo. Multiplicabo nomen ſuum ſicut ſtellas celi[z ſicut arena que eſt ad oram]ſcilicet ad litus[maris innumerabilis]. ſ. quantum ad malos qui admodum arene inſtabiles z aridi. Thren. j. Peccatum peccauit hieruſalem propterea inſtabilis facta eſt. Et notabiliter dicit que ad oram maris non in mari. Per mare enim intelligitur gẽtilitas. Per orã maris ritus gẽtilitatis: mali ergo orti de abraã non fuerũt in mari: qꝛ nõ fuerunt omnino in gentilitate: ſed ad oram maris: qꝛ in ritu z vita eius ſimiles. Jnnumerabilitatem autem non addit ſtellis per quas intelliguntur boni: quia licet multi ſint

boni tamen pauciores malis: ſed addit arene per quã mali intelliguntur. Quia ſtultorum infinitus eſt nu-

E merus. Eccl's. primo.

Arene cõparantur mali.

¶ Nota hic Mali comparantur arene.

Primo ꝓpter inſtabilitatem. Prou. xi. Impius facit opus inſtabile. Et Threno. primo. Peccatũ fecit hieruſalem: ꝓpterea inſtabilis facta eſt. Et Eſa. lvii. Impii ſunt. q. mare feruens.

Secundo propter numeroſitatem. Job. xxi. Poſt ſe omnem hominem trahit: e ante ſe innumerabiles. Et Eccl's. i. Stultorum infinitus eſt numerus.

Tertio Propter ponderoſitatem. Eſa. lviii. Diſſolue colligationes impietatis ſolue faſciculos deprimentes. Et Infra. xii. Deponentes omne pondus.

Quarto Propter infructuoſitatem. Sap. iii. Uacua eſt ſpes illorum: e labores ſine fructu. Et ad Roma. vi. Quẽ fructũ habuiſtis: in quibus nunc erubeſcitis.

Juxta fidem defuncti ſunt omnes iſti non acceptis repromiſſionibus: ſed a longe eas aſpicientes ⁊ ſalutantes.

¶ Hic ponit exempla in generali per que probatur ꝙ ex fide eſt perſeuerãs expectatio ꝓmiorum. Ubi tangit primo fidelium expectantium deſiderium. Secundo deſiderii ſignum. ibi. Et cõfitentes qm̃ peregrini. Tertio ſigni argumentum. ibi. Et ſiquidem illius meminiſſent. Quarto argumenti fructum. ibi. Et ideo nõ confunditur deus. In prima tangit tria. Primo fidelium mortem. Secundo premii dilationem. ibi. Non acceptis repromiſſionibus. Tertio dilati expectationem. ibi. Sed a longe. Dicit ergo [Juxta fidem] q. Et recte horum exempla ꝓpoſui: q2 [omnes iſti] qui dicti ſũt ꝓter Enoch: vel [oẽs iſti] quibus facta eſt ꝓmiſſio [iuxta fidem]. i. adherentes fidei [defuncti ſũt nõ acceptis] plene ⁊ perfecte [repromiſſionibus [Licet enim habuerunt requiem a malis in limbo: nõ tamen copiã bonorum in celo. Uel ſic [oẽs iſti defuncti ſunt nõ acceptis repromiſſionibus] in preſenti ſiue ĩ terra: ⁊ hoc [iuxta fidem] eorum: credebant enim ſibi promitti celeſtia nõ terrena. Non acceptis inquam [ſed] poti⁹ erant [aſpicientes eas] oculo fidei ⁊ reuelationis. Aſpicientes inquã [a longe] q2 de loco exilii: ⁊ implendas in aduentu chriſti: ſcȝ poſt mortem ſuam Unde in aduentu cantatur. Aſpiciens a longe ecce video dei potentiam venientem. Eſa. xxxiii. Oculi eius cernẽt terram delonge [⁊ ſalutantes] eas id eſt gaudentes ⁊ deſiderantes. Loquitur ad modum nautarum ſm Chryſo. Naute enim viſis ciuitatibus quas deſiderãt cantant ⁊ ſalutant eas. Eſa. lxii. Qui reminiſcimini domini ne taceatis. Ergo expectauerunt Longanimiter: q2 vſqȝ poſt mortem. Conſtanter: q2 non acceptis repromiſſionibus. Confidenter: quia eas aſpicientes. Letanter: quia ſalutantes.

Et confitentes quia peregrini ⁊ hoſpites ſunt ſuper terram Qui enim hoc dicunt ſignificant ſe patriam inquirere.

¶ Hic ſubdit deſiderii ſignum. Et primo ponit ſignuȝ Secundo ſignatum. ibi. Qui eñ hoc dicunt. Dicit ergo [Et] q2 Ita deſiderabant ⁊ expectabant: ideo erãt [cõfitentes] id eſt corde ⁊ ore fatentes [quia peregrini] ſine hereditate [⁊ hoſpites] ſine certa mãſione [ſũt ſuper terraȝ.] Unde dicebat Jacob. Gen̄. xlvii. Dies peregrinationis vite mee centum triginta annorum ſunt parui ⁊ mali ⁊c. Et. i. Paralip. xxix. dicebat Dauid. Peregrini ſumus coram te ⁊ aduene ſicut omnes patres noſtri [Qui enim hoc] q. Ideo hoc confitebantur [eñ] q2 [qui hoc dicunt] verbo ⁊ facto ſe ſcȝ eſſe pegrinos ⁊ hoſpites [ſignificãt ſe patriam inquirere] ſcȝ aliam ꝗ̃ iſtam in qua erant. ſ. celum. Sicut e contrario: qui contrarium dicunt verbo vel facto ſignant ſe de patria nõ curare: ſicut illi qui querunt hereditatẽ ítra iordanem. Numeri. xxxii. Et dicit patriam abſolute: quia celum ſimpliciter eſt patria rationalis creature. Item bene dicit Super terram. Non ſuper celum ſũt boni ſaluati. Super terram boni nondum ſaluati. In terra mali nondum dãnati. Sub terra mali damnati.

Et ſiquidem illius meminiſſent de qua exierunt habebant vtique tempus reuertendi: nunc autem meliorem appetunt: id eſt celeſtem.

¶ Hic tangit ſigni argumentum. Ubi primo oſtendit ꝙ terram hanc contemnebant. Secundo ꝙ futuram inquirebant. ibi. Nunc autem melior eſt. Dicit ergo [Et ſiquidem] q. Ita ſignificabant ſe patriam inquirere: nõ tamen illã de qua exierunt. ſ. terram chaldeorũ. [Et ſiquidem]. i. certe [illius meminiſſent] ſcȝ patrie [de qua exierunt]. i. terre chaldeorum [habebant vtiqȝ tempus]. i. facilem oportunitatem [reuertendi] in illam. Unde non oporteret ꝙ plãgerent ſuã peregrinationem [nunc autem ⁊ meliorem appetũt] reſpectu cui⁹ peregrinos ſe dicunt [. i. celeſtem] Qð patet per hoc ꝙ reuerti volebant. Hãc patriaȝ appetebat Tobias: qui dicebat. Beatus ero ſi fuerint reliquie ſeminis mei ad videndum claritatem hieruſalẽ. Tob. vlt.

Ideo non confunditur deus vocari deus eorum. Parauit enim illis ciuitatem.

¶ Hic tangit deſiderii fructum. Ubi oſtendit Primo ꝙ deus illis ꝓſtituit ſpecialem gratiã. Secundo ꝙ ⁊ eiſdem parauit gloriam. ibi. Parauit enim illis ciuitatẽ. Dicit ergo [Ideo] ſcȝ q2 hanc celeſtẽ manſionẽ appetunt [nõ confũditur]. i. nõ erubeſcit [de⁹ vocari deus eorum] ſcȝ Abraam Iſaac ⁊ Jacob. Exod. iii. Ego ſũ deus Abraam ⁊c. qui deus dicitur deus angelorum. In iſtis honoratur vt habetur. Dan̄. ix. ⁊ x. Per ipſos eñ non blaſphematur nomen eius: ſed erubeſcit vocari deus malorum: q2 per ipſos nomẽ ei⁹ blaſphemat. Eſa. lii. Et iugiter tota die nomen meuȝ blaſphemat. Ro. ii. Nomẽ dei per vos blaſphematur inter gentes. Ideo dicit Oſee. i. Nõ ero veſter deus. [Parauit eñ] q. Ita ſignant ſe patriam inquirere ⁊ non fruſtra [Parauit enim ⁊c.] Joh. xiiii. Si abiero ⁊ preparauero vobis locum iterum venio ⁊ accipio vos ad me ipſum vt vbi ego ſum ⁊ vos ſitis. Uel ſic. q. Non erubeſcit [vocari deus eorum] Et vere [deus] eſt [eorum: parauit eñ illis ciuitatem] in qua erunt ſui conciues. De qua in ps. Glorioſa dicta ſũt de te ciuitas dei. O ꝗ̃ felix illa ciuitas in qua ⁊c. De paramento autem illius ciuitatis. Apo. xx. ⁊ Tob. vlt. habetur. ps. xlvi.

F

¶ Notandum ꝙ deus Abraam Iſaac ⁊ Jacob ſe appellari voluit.

De⁹ q̃re Abraam Iſaac et Jacob ſe appellari voluit.

Primo propter eorum in fide perfectionem primario temporibus ſuis.

Sc'do propter populi credentium precipuam multiplicationem in eis.

Tertio ꝓpter ꝓmiſſionẽ de chriſto primo factã ipſis.

Quarto ꝓpter apertam prefigurationem generationis eccleſie ſpiritualis. Nam:

Aliquando genuerunt liberos ex liberis: vt ex Sara Iſaac. Gen̄. xxi.

Aliquando ex ancillis ſeruos: vt ex Agar Iſmael. Geneſis decimoſexto.

Aliquando ex liberis ſeruos: vt ex Rebecca Eſau Geneſis viceſimo.

Aliquando ex ancillis liberos: vt ex Bala Dan. Gen̄. xxx. Sic quadruplex eſt in eccleſia ſpiritualis generatio. Nam aliquando ex bonis doctoribus generantur boni diſcipuli. Aliqñ ex malis mali. Aliqñ ex bonis mali. Aliquando ex malis boni.

Hic queritur ſuper illud. In locum quem accepturus erat. Contra Actuum. vii. Non dedit ei in ea nec paſſum pedis. Rñ. Accepturus erat non in ſe ſed in ſuo ſemine: ſꝫ illud. Gen̄. xv. Semini tuo dabo terram hanc. Item ſuper illud. Exiit neſciens ꝗ iret. Contra. Ut dicit Glo. Quando illud dictum eſt: iam in meſopotamia erat. Reſponſio exierat iam corpore: ſed nondũ animo: quia reuerti proponebat. Ut dicit Glo.

Item ſuper illud. Quoniam fidelem credidit eſſe qui repromiſerat. Contra Geñ. xviij. dicitur q riſit Sara dicens Nunquid paritura ſum anus. Rñ. Non credidit primo promittenti: ſed credidit repromittenti: vt patet. Geñ. xviij. Item ſuper illud Ab vno emortuo. Glo. ſ. vtero Sare quoniaꝫ ſenior femina: ꝫ ſi fluat et ſolita: de ſeniore parente parere non poteſt: de iuuene poteſt. Contra. Eodem modo ſe habet ad ſenem et ad iuuenem. Rñſ. Differentia eſt ex parte parentis qꝛ ſemen ſenum eſt frigidū: iuuenem vero calidum. Iteꝫ Ibidem Glo. Ab vno emortuo. ſ. Abraam. Contra. Abraam multos poſtea naturaliter genuit de Cethura Geñ. xxv. Rñ. Non erat emortuus ſimpliciter: ſed quantum ad vſum generandi ex vetula. Item ſuper illud. Iuxta fidem mortui ſunt omnes. Cōtra: Enoch trāſlatus fuit non mortuus. Supra eodem. Rñ. Glo. ſoluit dicens. Preter Enoch tranſlatum. Uel dicēduꝫ q apoſtolus loquitur hic de his quibus facte erant pmiſſiones. Non de aliis.

G Ciuitatē ſeptēpliceꝫ xp̄s a nobis ſpūaliter parauit.

¶ Notandum q ſpiritualiter de ciuitate loquēdo dñs parauit nobis ſeptemplicem ciuitatem.

Primā Anime ſancte Cuiꝰ ciues ſunt virtutes: Hieremi. i. Dedite in ciuitatem munitam.

Secundam Religionis bene ordinate Cuiꝰ ciues ſūt boni fratres. Eccli. ix. Qualis rector ciuitatis: tales habitantes in ea.

Tertiam Militantis eccleſie Cuius ciues ſunt fideles. Eccli. l. Qui preualuit amplificare ciuitateꝫ qui adeptus eſt ꝛ cetera.

Quartam Uirginis glorioſe Cuius ciuis ſpiritualis Chriſtꝰ. Eſa. i. Poſt hec vocaberis ciuitas iuſti: vrbs fidelis. Hec eſt ciuitas ſanctificationis.

Quintam Sacre ſcripture Cuiꝰ ciues ſunt doctores Prouer. ix. Miſit ancillas ſuas vt vocarent ad arceꝫ ꝛ ad menia ciuitatis.

Sextam Societatis angelice Cuius ciues ſunt celites. Ps. Fluminis impetus letificat ciuitatem dei.

Ps. xlv. Septimam Celeſtis patrie Cuius ciues ſunt felices Eſaie. quinquageſimo ſecundo. Induere veſtimentis glorie tue ciuitatis hieruſalem ſancti.

Fide obtulit Abraam Iſaac cum tentaretur: ꝛ vnigenitum offerebat in quo ſuſceperat repromiſſiones: ad quem dictum eſt. Quia in Iſaac vocabitur tibi ſemen: arbitrans qꝛ et a mortuis ſuſcitare potens eſt deus. Unde eum ꝛ in parabolam accepit.

¶ Poſitis exemplis fidelium: primo in ſpeciali illis ſcꝫ per que probatur q ex fide eſt bonorum operum pditio. Secundo in generali illis. ſ. per que probatur q ex fide eſt perſeuerās premiorum expectatio. Hic tertio ponit exempla fidelium iterum in ſpeciali: per que probatur q ex fide eſt certa futurorum preuiſio. Ponit autem quattuor exempla. Primum in Abraam in quo pſignatur chriſti paſſio. Secūdū in Iſaac. In quo preſignatur populi chriſtiani benedictio. ibi. Fide. ꝛ de futuris benedixit. Tertium in Iacob: per qd preſignatur regni chriſti in gentibus dilatio. ibi. Fide Iacob moriens. In exemplo autem abrae oſtēditur Primo deuotio facti. Secundo prefiguratio futuri. ibi. Unde ꝛ eum in parabolam accepit. Circa deuotionem facti tāgitur. Primo mirabilis obediētia Abrae. Secundo multiplex exaggeratio ad commendationeꝫ obedientie. ibi. Et vnigenitū offerebat. Ubi ēplicātur tria valde commendantia obedientiam Abrae. Primum ex parte pueri quem vnigenitum habebat. Scđm ex parte promiſſi qd in chriſto acceperat. ibi. qui ſuſceperat. Tertium ex parte fidei qua deum veracē ꝛ omnipotentem credebat. ibi. Arbitrans qꝛ. Dicit ergo [Fide] inuiſibilium [obtulit Abraam Iſaac] voluntate ſꝫ non re. Geñ. xxij. Obtulit inquā] cum tentaretur] a deo. Tentauit enim deus abraam. ꝛc. Ge. xxij. Tentauit autem non propter ſe. ſ. vt ipſe ſciret: ſed propter ipſum abraam ꝛ ceteros vt ipſe proficeret ꝛ ceteris innoteſceret [et offerebat vnigenitum] heredē ſcꝫ. Multos enim habuit alios filios concubinarum. De quibus Geñ. xxv. ſed ſolus Iſaac erat de libero ꝛ heres promiſſionum. Unigenitum inquā [qui]. i. in quo ipſe [ſuſceperat repromiſſiones] vñ videbaꝫ preceptū dei de immolando filio obuiare ſue promiſſioni [ad quē] ſcꝫ abraam [dictum eſt] Geñ. xxi. [qꝛ in Iſaac vocabitur tibi ſemen] id eſt nati ex te: per Iſaac reputabunꝫ tibi filij ꝛ heredes promiſſionum: nō autem ſic nati a te per alios. Et licet preceptum videretur eſſe contrarium promiſſioni: ipſe tñ offerebat [arbitrans] nihilominus deum eſſe veracem p hoc q [a mortuis potens eſt deus ſuſcitare.] Unde credidit q ſicut potuit ſibi eum miraculoſe dare: ita ꝛ poterat eum miraculoſe ſuſcitare. i. Regū. ij. Dominus mortificat ꝛ viuificat. [Unde]. ſ. qꝛ tantam fidem habuit. [ꝛ eum in parabolam] id eſt in figuram ꝛ ſignificationem paſſionis xp̄i [accepit] non immolatū: ſed p eo arietem herēteꝫ cornibus inter vepres immolauit. Sicut habetur Gene. xxij. In quo facta eſt expreſſa figura paſſionis chriſti. Per Iſaac em̄ non immolatum figuratur in xp̄o natura diuina impaſſibilis. Per arietem imolatum: caro xp̄i pro peccatis offerenda ꝛ immolanda in paſſione. Per hoc q aries herebat cornibus figurabatur q xp̄s inter cornua crucis erat ſuſpendendus. Per hoc autem q inter vepres: ſignificabaꝫ q ſpinis erat coronandꝰ. Per hoc autem q Abraam immolauit: figurabatur q a ſtirpe eius erat crucifigendus ꝛ occidendus. Per angelum vero lex ꝛ prophetia.

Abraā ſolus filium Iſaac de libera habuit.

Ps

Fide: ꝛ de futuris benedixit Iſaac Iacob et Eſau.

¶ Hic ſubdit ſecundum exemplū. ſ. in Iſaac in quo pſignatur populi chriſtiani benedictio. Ubi ēplicat tria ſcꝫ. Ipſā benedictionem: qꝛ benedixit Iſaac. Benedictionis ordinem: qꝛ iacob. Primo ꝛ poſt Eſau. Ordinis rationē: qꝛ Fide de futuris. Dicit ergo [Fide ꝛ de futuris] ſcꝫ que non videbantur habita [benedixit Iſaac Iacob ꝛ Eſau] Iacob prius: quia credit eum futurum meliorem: ꝛ melioris populi typum gerentem. Eſau poſteriꝰ Geñ. xxvij. In quo prefigurabatur: qꝛ populus chriſtianus licet minor. ſupplantaret benedictionē populi iudaici qui tñ non erat primogenitus ſcꝫ Iacob Eſau autem primogenitus.

Fide: Iacob moriens ſingulos filiorum Ioſeph benedixit: ꝛ adorauit faſtigium virge eius.

¶ Hic ponit tertium exemplum in Iacob. ſ. in quo pfiguratur regni chriſti in gentibus dilatatio. Ubi primo oſtendit q per fidem ordinate datur benedictio filiorꝫ Secundo q reuerenda exhibetur prefiguratio futurorum. ibi. Et adorauit. Dicit ergo [fide] habita de non viſis. [Iacob moriens ſingulos filiorum Ioſeph benedixit] propriis benedictionibus: primo quidem ſimul eos benedixit: ſed poſtea ſpecificauit. Sicut habetur. Geñ. xlviij. Et cū adduxit Ioſeph filios ſuos. ſcilicet Effraim ꝛ Manaſſe ad Iacob vt eis benediceret: ꝛ poſuiſſet manaſſem ad dexteram: ꝛ effraim minorē ad ſiniſtram Iacob cancellauit manus ponēs dextram ſuper effraim ꝛ ſiniſtram ſuper manaſſen. Et hoc qꝛ pͤuidebat q ex effraim faturꝰ erat rex in populo [ꝛ adorauit] Hoc tripliciter legitur Duobus modis: ſm q ē. ibi. ſuper. Tertio modo ſm q non eſt. ibi. Primo modo ſic [Et adorauit] deum ſub. ipſe Iacob ꝛ hoc ſuper [faſtigium]. i. erectus ꝛ incumbens ſuper ſummitatem [virge eius] ſcꝫ Ioſeph. quam ipſe Ioſeph ſecum detulerat ſicut mos eſt nobilium. Secundo modo ſic [et adorauit] deum ꝛ hoc ſuper [faſtigiuꝫ virge eius]. i. intentionem ſuam referens ſuper chriſti regnum in gentibus futurum: per faſtigium virge Ioſeph ſignificatum. Tertio modo ſic. [ꝛ adorauit faſtigium virge eius]. i. figurā. i. quod ſignificabatur per faſtigium. ſcꝫ chriſti regnum.

Fide: Ioſeph moriens de profectione filio,

runt iſrael memoratus eſt ⁊ de oſſibus ſuis mandauit.

¶ Hic addit quartum exemplum ſcʒ in Joſeph per qđ prefiguratur xp̄i reſurrectio. Ubi primo oſtendit ꝙ p fidem p̄dixit Joſeph exitum iudeorum de egypto. Secundo ꝙ mandauit oſſa ſua transferri ⁊ de loco illo. ibi. Et de oſſibus. Dicit ergo [Fide] habita de futuris [Joſeph moriens] ⁊ [memoratus eſt de profectione filiorum iſrael] ab egypto: in ſignum redemptionis fidelium de ſeruitute peccati. Gene. vlt. Scio ꝙ poſt mortem meā viſitabit vos dn̄s [⁊ de oſſibus ſuis] ſcʒ in terram promiſſionis aſportandis. Eccli. xlix. Oſſa illius viſitata ſunt [mandauit] ⁊ factum eſt qđ mandauit. Exo. xiij. Tulit Moyſes oſſa Joſeph ⁊c. Ipſe em̄ ⁊ alij patres p̄uidebant xp̄m in terra promiſſionis naſciturum: moriturum ⁊ reſurrecturum. Et ideo vt cum eo reſurgerent voluerunt in ea ſepeliri. Vn̄ ibi ſepulti ſūt Abraam Iſaac ⁊ Jacob: ⁊ Adam ⁊ Eua.

Fide moyſes natus occultatus eſt menſibus tribus a parentibus ſuis eo quod viſſent elegantem infantem: ⁊ non timuerunt regis edictum.

¶ Superius poſuit exempla fidelium qui fuerunt i ſtatu legis naturalis: ⁊ eoꝝ qui in ſtatu circūciſionis. Hic ponit exempla eorum qui fuerunt in ſtatu veteris legis. Et primo ponit exemplum legiſlatoris. Scđo exempla eorum quibus data eſt lex ibi. Fide tranſierūt mare rubrum. In prima quattuor exempla ponit in legiſlatore. Primum: qꝛ contra regis edictum conſeruatus fuit. In quo oſtenditur ꝙ per fidem eſt euaſio periculorum preſentium. Secundum qđ fide totam egypti gloriam contempſit. In quo oſtenditur ꝙ per fidē eſt contemptus bonorum temporalium. ibi. Fide moyſes grandis factus. Tertio ꝙ fide regem egypti non timuit. In quo oſtenditur ꝙ per fidem eſt audacia contra minas tyrannorum. ibi. Fide reliquit egyptum. Quartum ꝙ fide populū ab exterminatore liberauit. In quo oſtēditur ꝙ p fidem eſt ſaluatio a poteſtate demonum. ibi. Fide celebrauit paſca. In primo notat tria. Moyſi occultationem. Occultandi rationē. quia viderūt elegantem. Occultātium audaciam: qꝛ nō timuerunt ⁊c. Dicit ergo. [Fide] parentum: credētiū deum aliquid magnum p Moyſen facturum: qꝛ viderūt eum elegātis forme [Moyſes natus]. i. poſtꝙ natus fuit [occultatus eſt a parentibus ſuis] propt̄ metum Pharaonis: ⁊ hoc [menſibus tribus] ꝙdiu ſcʒ potuerunt eum celare. Exođ. ij. [eo ꝙ vidiſſent] eū parētes ſui [elegantem infantem] qꝛ in ortu fuit infuſa ei magna gratia venuſtatis: nō ex natura ſed ex dono dei ſm̄ Gl. Unde ⁊ propter hoc filia pharaonis: eius miſerta eſt. [⁊ non timuerūt] omnino: licet aliquatenus. ipſum. ſ. occultando ⁊ exponendo. Nō timuerūt inquā [regis edictū] de maſculis necandis ⁊ in flumine ſubmergendis. Exođ. j.

I Natiuitas multiplex inuenitur.

¶ Notādū ſup illud. Fide Moyſes natus. Qꝛ inuenitur multiplex natiuitas. Mirabilis: Miſerabilis: Uituperabilis: Commendabilis.

Mirabilis eſt Natiuitas diuina. Et hoc propter multa. Quia ibi naſcitur:

Caro ſine macula. In quo puritas. Matt. j. Qđ in ea natum eſt: de ſpū ſancto eſt. Ideo dicebatur germen iuſtū Hiere. xxxiij. Ideo. Eſa. lxij. Donec egrediatur vt ſplendor iuſtus eius.

Puer de puella. In quo nouitas: qđ innuebat angelꝰ reſpondente virgine. Quomodo fiet iſtud qm̄ virum non cognoſco. Et poſt. Quod enim ex te naſcetur ſanctum: vocabit̄ filius dei Eſa. vij Ecce virgo concipiet ⁊c. Eze. xliiij. Porta hec clauſa ⁊c.

Deus de femina. In quo humilitas. Pſal. Homo natus eſt in ea ⁊ ipſe ⁊c. Eſa. ix. Paruulꝰ natus eſt. Lu. j. Qđ em̄ naſcetur ex te ſanctum: vocabitur ⁊c. Mat. ij. Ubi eſt qui natus eſt rex ⁊c.

Fructus de virgula. In quo vtilitas. Luc. ij. Annunclo vobis gaudium magnum: quia natus eſt vobis hodie ſaluator mundi.

Uere vtiliter natus eſt chriſtus. Quia: K

In exemplum hūilitatis. Unde Paruulus natus eſt nobis. Eſa. nono. Unde Matth. vndeci. Diſcite a me quia mitis ſum ⁊ cetera.

In teſtimoniū veritatis. Joh. xviij. Ego ad hoc natus ſum vt teſtimonium perhi. ve.

In ſignum dilectiōis. Lu. j. Per viſcera miſericordie Ruth. iiij. De nuru tua. ſ. ſynagoga natꝰ eſt q̄ te dilexit.

In fedus reconciliationis. j. Paral'. xxij. Filꝰ qui naſcetur tibi erit vir quietiſſimus ⁊ce. Un̄ in natiuitate eius cātauerunt angeli. In terra pax ho.

In efficium ſalutis. Mat. ij Cum natus eſſet ieſus. i. ſaluator in bethleeʒ Propter hoc. Eccli. xlix. Nemo natus eſt in terra qualis Enoch. i. xp̄s. ſ. propter Puritatem: Nouitatem: Humilitatem: Utilitatem.

Miſerabilis eſt econtra. Natiuitas hūana. Et qꝛ eſt Uilis ⁊ immunda Ideo. Job. xv. Quid eſt homo qui immaculatus appareat natꝰ de muliere. Sap. vij. In ventre matris figuratus ſum: caro decem menſium tēpore: coagulatꝰ ſum in ſāguine. Peccato obnoxia. Ad Eph. ij. Eramus natura filij ire. Gloſa. In hac ira naſcitur omnis homo. L

Penalis ⁊ miſera. Job. xiiij. Homo natus de muliere breui viuens tempore ⁊c.

Concupiſcētia fomitis inflāmata. Jaco. iij. Inflāmat rotam natiuitatis noſtre.

Tenebris ignorantie obuoluta. Job. iij. Pereat dies in quo natus ſum. Noctem illā tenebroſus turbo ⁊c. Un̄ ieſus vidit cecum a natiuitate.

Tranſitoria ⁊ infructuoſa. Sapien. quinto. Quid nobis profuit ſuperbia. M

Cōmendabilis eſt Natiuitas gratie. Et ratiōe cauſe Et ratione effectus. Cauſa eſt:

Fides recta in aſpectu. j. Joh. v. Oīs qui credit qm̄ ieſus eſt xp̄s: ex deo natus eſt. Ideo Joh j. Dedit eis poteſtatem filios dei fieri.

Charitas vera in affectu. j. Johannis. iiij. Omnis qui diligit fratrem ſuum ex deo.

Juſticia operum in effectu. j. Joh. ij. Omnis qui facit iuſticiam ex deo natus eſt.

Effectus huius natiuitatis ſpiritualis triplex eſt Qꝛ hec natiuitas.

Fugit peccatum. prime Johā. iij. Oīs qui natus eſt ex deo peccatum non facit.

Uincit mundum prime Johan. v Omne qđ natū eſt ex deo vincit mundum.

Ducit ad regnum. Joh. iij. Niſi quis natus fuerit denuo non poteſt videre.

Uituperabilis eſt Natiuitas culpe. Et hoc propter multa ſcilicet quia facit. N Natiuitas culpe p̄pter m̃lta ē vituperabilis

Cecum ad eligendū. Joh. ix. Quis peccauit hic aut parentes eius vt cecus naſ.

Indignum ad docendum. Johannis nono. In peccatis natus eſt ⁊.

Infirmum ad bene agendum. Johannis. iij. Quod natum eſt ex car. ⁊ cetera.

Aptum ad vincendum. Luce. octauo. Quod autem ceci. ſuper pe. na.

Fide moyſes grandis factus: negauit ſe eſſe filium filie pharaonis magis eligens affligi cum populo dei quam temporalis peccati habere iocunditatē maiores diuitias eſtimans theſauro egyptiorum improperium chriſti. Aſpiciebat ei in remunerationē

¶ Hic ſubdit ſecundum exemplum in quo oſtendit ꝙ per fidem eſt contemptus bonorum temporaliū. Ubi oſtendit primo ꝙ per fidem eſt contemptus bonorum ſecularium. Secundo ꝙ ⁊ deliciarum carnalium. ibi. Magis eligens affligi. Tertio ꝙ ⁊ diuitiarum temporalium. ibi. Maiores diuitias. Quarto ꝙ per fidem eſt conſideratio bonorum eternorum. ibi. Aſpiciebat

enim in remuneratione. Dicit ergo[Fide]rerũ inuiſibilium[moyſes grandis effectus]ꝛ corpoꝛe ꝛ mente [negauit]facto etiã non verbo[ſe eſſe filium filie pharaonis]que adoptauerat eum in filium. Exod.ij. In hoc ergo contempſit honoꝛez regni. Ipſe dico[magis eligens affligi cũ populo dei].ſ.cum filiis iſrael fratribus ſuis[ꝗ temporalis]commodi.i.tranſitoꝛij[peccati habere iocunditatem]carnalem. Putauit ei peccatum:ſe letari in aula regis:fratribus in afflictione exiſtentibus. Prou.xvj. Melius eſt humiliari cũ mi-
Fo.lxxxiiij tibus ꝗ diuidere ſpolia cum ſuperbis.ideo.ps. Elegi abiectus eſſe in do.dei mei magis ꝗ habitare. Et iterum[exiſtimans maioꝛes diuitias]eſſe:theſauro egyptioꝝ[impꝛoperiũ xp̄i].i.impꝛoperiũ ꝓ xp̄o toleratũ Uel[impꝛoperium xp̄i].i.impꝛoperij xp̄i ſignũ:vt Io. viij. Demonium habes Uel[impꝛoperiũ xp̄i].i.impꝛoperium qđ ſuſtinuit ad ſimilitudinem xp̄i pro liberatione fratrũ ſic ꝛ xp̄o:Exod.ij. Uis nos interficere:ſicut interfeciſti egyptum?Et Infra.xiij. Exeamus ad ipſum extra caſtra impꝛoperium ei⁹ poꝛtãtes. Hoc autem fecit[eñ]qꝛ[aſpiciebat]oculo[fidei in remunerationem]vel[in remuneratoꝛem].i.ad ipſum deum qui eſt ꝛ remuneratoꝛ ꝛ remuneratio. Gene.xv. Ego ſum merces tua magna nimis. Conſideratio enim premij minuit vim flagelli:ſm̄ Gre. Ideo dñs dixit. Matt. v. Si vos perſecu.fue.ꝛc.

Fide:reliquit egyptum:non veritus animoſitatem regis. Inuiſibilem enim tãquã videns ſuſtinuit.

¶ Hic ponit tertium exemplum in quo oſtenditur ꝙ ꝑ fidem eſt audacia contra minas:ꝛ perſecutiones tyrannoꝝ. Ubi primo tangit factum. Secundo cauſã facti.ibi. Inuiſibilem enim tanꝗ videns. Dicit ergo [Fide reliquit[ipſe moyſes [egyptum] populum autem iſrael de egypto liberando:ſiue educendo[nõ veritus animoſitatem regis]qui ei volenti populum educere minabatur. Deuter.vj. Non tentabis dominum deum tuum Ut habetur etiam. Exod. Talis eñ decebat vt eſſet dux populi qui non timeret tyrannum. Eccli.vij. Noli querere fieri iudex niſi virtute valeas irrumpere iniquitates. Non veritus inquam ideo qꝛ[inuiſibilem enim]deũ.ſ.[tanꝗ videns].i.acſi eũ videret ſemper preſentem ꝛ protectoꝛem[ſuſtinuit] expectando per ſpem eius pꝛomiſſa. Sic debet homo educi de peccato.ſ. Irremediabiliter:quod notatur. ibi. Reliquit. Uiliter:qđ notatur.ibi. Egyptum. Cõſtanter:qđ notatur.ibi. Non veritus animoſitatem. Sapienter ſiue obedienter:quod notatur. ibi. inuiſibilem ꝛ cetera.

Fide:celebꝛauit paſca ꝛ ſanguinis effuſionẽ:ne qui vaſtabat pꝛimitiua tangeret eos

¶ Hic ponit quartum exemplum in quo oſtenditur ꝙ per fidem eſt ſaluatio a poteſtate demonum. Ubi pꝛimo tangit paſche celebꝛationem. Secundo celebꝛationis vtilitatem.ibi. Ne tangeret eos. Tertio vtilitatis neceſſitatem.ibi. Qui vaſtabat pꝛimitiua. Dicit ergo[Fide celebꝛauit paſca] ipſe moyſes. Exodi.xj. qꝛ.ſ.credidit populum ſic ſaluandum. Uel in figura liberationis future per chꝛiſtum quam credebat ꝛ celebꝛauit.ſ.[ui ſanguinis effuſionem]quo liniret vtroſq; poſtes domus:ꝛ superliminare vt habetur Exod.xij. [ne qui vaſtabat].i paſſim interficiebat.ſ.angelus ꝑcutiens qui modo bonus vel malus intelligi põt. Uaſtabat dico[pꝛimitiua].i.pꝛimogenita.ſ.egyptioꝝ. Sap̄.xix. Uno momento que erat pꝛeclarioꝛ natio eoꝛum exterminata eſt[tangeret eos]viſo ſanguine exterius In quo ſignificabatur ſanguis chꝛiſti quo ſignati non timent diabolum exterminatoꝛem. De hoc Exodi duodecimo.

Fide:tranſierunt mare rubꝛum tanquam per aridam terram:quod experti egyptij deuoꝛati ſunt.

¶ Poſuit exempla legiſlatoꝛis. Hic ſubdit exempla eoꝛum quibus data eſt lex:ꝛ hec tria. In pꝛimo oſtenditur ꝙ per fidem eſt liberatio credentiũ. In ſecundo ꝙ per fidem eſt deſtructio inimicoꝛum ipſoꝛum.ibi. Fide muri hiericho. In tertio ꝙ ꝑ fidem ſalus amicoꝛũ eoꝛum ibi. Fide Raab meretrix non. In pꝛima tangit duplex liberatio credentium. Pꝛima ab aquis tranſitum impedientibus. Scđa ab egyptijs inſequentib⁹. ibi. Qđ experti egyptij. Dicit ergo[Fide]qua credebant deo pꝛomittenti[tranſierunt]filij iſrael[mare rubꝛum tanꝗ per aridam terram]adducit domin⁹ vẽtem deſiccantem. Exod.xiij. Et Exod.xvij. Abac. iij. Uiam feciſti in mari equis tuis.ꝛ Sap̄.x. Tranſtulit eos per mare rubꝛum:ꝛ tranſuexit eos per aquam nimiam. Sap̄.xix. Terra apparuit arida:ꝛ ne hec caſu vel phantaſia factum videretur addit[ꝙ experti egyptij]ſequentes.ſ.eos per mare[deuoꝛati ſũt].i.abſoꝛpti ab aquis. Exo.xiiij. Inuoluit eos dominus in medijs fluctibus. Exod.xv. Submerſi ſunt quaſi plũbum in aquis vehemen.

Fide: muri hiericho coꝛruerunt circuitu dierum ſeptem.

¶ Hic ſubdit ſecũdum exemplum in quo oſtenditur ꝙ per fidem ſit deſtructio inimicoꝛum fidei. Ubi pꝛio notatur deſtructio infidelium. Secundo modus deſtructionis ipſoꝛum.ibi. Circuitu dioꝛum Dicit ergo [Fide]quam filij iſrael habebant[muri hiericho]que pꝛima ciuitas occurrit eis poſt ioꝛdanem foꝛtiter clauſa ꝛ munita. Joſue.vj. [coꝛruerunt]id eſt ſimul oẽs ruerunt in quo fuit mai⁹ miraculum. Unde vnuſquiſq; ingreſſus eſt per locum contra quem ſtabat. Et ſic fides etiam contra rem inſenſibilem habuit effectum. Coꝛruerunt inquam[circuitu ſeptem dierum] cõpleto a leuitis poꝛtantibus arcam:pꝛeceperat eñ dominus vt per ſeptem dies circuirent ciuitatem cum arca domini ꝛ tubis ſacerdotalibus quotidie ſemel:ꝛ in ſeptima die ſepties:in ſeptima autem circuitione clãgentibus tubis:ꝛ vniuerſo populo clamante muri coꝛruerunt. Non pꝛopter eoꝛum clamoꝛem ſed pꝛopter eoꝛum fidem.

Fide: Raab meretrix non perijt cum incredulis:excipiens exploꝛatoꝛes cum pace.

¶ Hic ponit tertium exemplum in quo oſtenditur ꝙ ꝑ fidem eſt ſalus amicoꝛum fidei. Ubi pꝛimo notatur ſalus mulieris. Secundo ratio ſalutis.ibi. Excipiens exploꝛatoꝛes. Dicit ergo.[Fide Raab meretrix].i.licet eſſet meretrix:qꝛ ſcꝫ credidit terram iudeis tradẽdam:Unñ dicebat Joſue.ij. Noui ꝙ dominus tradidit vobis terram[non perijt cum incredulis]viris hiericho. Ipſa dico[excipiens exploꝛatoꝛes cum pace]miſſos.ſ.a filijs iſrael. Chꝛyſoſt. Non dixit apud ſe. Nunquid ſapientioꝛ ſum viris pꝛudentibus qui non credũt ꝛ ego credo:ſed credidit deum potentem ciuitatẽ ſubuertere. Et ponit Apoſtolus exemplum de meretrice acſi di. Erubeſcite ſi fides efficacioꝛ ꝗ in nobis. Unde ponit exempla. Pꝛimo in perfectis patribus. Secundo in plebis vniuerſitate imperfecta. Tandem in peccatoꝛibus.i.in meretrice finit hiſtoꝛiam. Acſi diceret Publicani ꝛ meretrices pꝛecedunt vos in regno dei. Chꝛyſto. Finẽs in meretrice ꝛ erubeſcere eos faciẽs pro qualitate perſone non dilatat apoſtol⁹ hiſtoꝛias. M
¶ Notandũ ꝙ ꝑ muros hiericho ſignantur.vij.peccata capitalia:que circuitu ſeptem dierum.i.ſeptez virtutum coꝛruerunt. Muri hiericho

Pꝛimus murus eſt peccatum Superbie ſiue vane glorie: Qui coꝛruit per fidem:que fides contemplatur eternam gloꝛiam. Eſt eñ de inuiſibilibus Superbia temporalem gloꝛiam.

Secundus Accidie ſiue pigricie. Qui coꝛruit per ſpeꝫ quia ſpes mouet ad operandum pꝛopter habendam beatitudinem.

Tertius Inuidie. Qui coꝛruit per charitatem:que charitas pꝛocurat felicitatem alienam.

Quartus Auaricie. Qui coꝛruit per iuſticiam:que

cauet adquiſitionem iniuſtam.
Quintus Iracundie. Qui corruit ꝑ fortitudinē:que facit patienter ferre illatam iniuriam.
Sextus Luxurie. Qui corruit ꝑ temperantiā:que refrenat carnis laſciuiam.
Septim⁹ Gule. Qui corruit ꝑ prudentiam:que docet in vſu rerum temporalium ſeruare menſuram.

Hic queritur ſup illud. Fide obtulit abraā.

Glo. Non re ſed voluntate. Contra. Uelle occidere innocentem malum eſt. Rñ. Malum eſt per ſe:ſʒ ex diuino precepto bonum eſt. Item ſuper illud. Unigenitum offerebat. Contra. Alium filium habebat.ſ. hiſmael. Gen̄.xvj. Rñſ. Unigenitum intelligit de vxore libera ⁊ futurum heredem. Item ſuper illud. Fide ⁊ de futuris benedixit Iſaac Jacob ⁊ Eſau. Cōtra. Qꝫ prelo bñdixit Jacob ꝙ Eſau fuit per errorē:nō ergo fide qꝛ fidei nō ſubeſt falſū. Rñ. In hoc nō erat fides ſʒ in hoc ꝙ illū qui benediceret meliorem credebat.⁊ meliorio populi ſignum:vt dicit Glo. Item ſuper illud. Fide Joſeph ⁊c. Glo. Hoc ideo voluerunt:qꝛ in ea terra preuiderunt naſciturū chriſtum vt cum eo reſurgerent. Contra. Infra eodem. Ne ſine nobis cōſummarentur:ergo cū eo non ſurrexerunt. Rñſ. ſm quoſdam ſurrexerunt ad tempus vt ferrent chriſto reſurgenti teſtimonium:ſm quoſdam reſurrexerunt ſimpliciter. qđ autem dicit apoſtolus intelligitur ſm communē legē hoc autem ſecundum priuilegium paucorum. Item ſuper illud. Non timuerunt regis edictū. Contra. Propter timorem edicti poſuerunt eū in flumine. Exod.ij. Rñ. Timuerunt aliqualiter ſʒ non perfecte:qꝛ reſeruauerunt ad vitam. Item ſuper illud. Non verit⁹ animoſitatem regis. Contra. Exod.ij. Timuit moyſes ⁊ fugit in terram madiam. Rñ. Tunc timuit ſed egyptum cum filijs iſrael egrediendo nō timuit. Uel dicēdum ſm Glo. ꝙ nec tunc timuit regem:ſed timuit temptare deum remanendo:cum haberet conſilium humanum quo ſibi prouidere poterat. Item ſuper illud. Fide Raab. Glo. Quia credidit terram iudeis dandam. Contra hoc non pertinet ad fidem virtutem. Reſpon. Credere terram dandam ſimpliciter non pertinet. Sʒ credere dandam a deo omnipotente cui reſiſti non poteſt propter eius omnipotentiam:hoc pertinet ad fidē virtutē.ſic autē Raab credidit:vt patet Joſue.ij.

Et quid adhuc dicā? Deficiet enim me tēpus enarrantē:de Gedeon: Barach: Sāſon: Jepthe: Dauid: Samuel:⁊ alijs ꝓphetis

¶ Superius poſuit exempla fideliū qui fuerunt añ obtentam terram promiſſionis ea ſingillatim enumerando. Hic ſubdit exempla fidelium qui fuerunt poſt obtētā terram promiſſionis ea ſummatim colligendo:Ubi primo ponit exempla quorundam nominatorum per q̄ oſtenditur virtus fidei in operando ardua. Secundo exempla quorundam nequaꝗ nominatorum per que oſtendit ꝟtus fidei in ſuſtinendo difficilia. ibi. Alij autem diſtenti ſunt. Tertio exempla communiter omnium per que oſtenditur ꝟtus fidei in expectando premia. ibi. Et hi omnes teſtimonio fidei. In prima oſtendit primo cuiuſmodi ꝑſone fuerunt. Secundo que bona ꝑ fidem conſecuti ſunt. ibi. Qui ꝑ fidem viderunt. Tertio que mala ꝑ fidem effugerūt. ibi. Obturauerūt ora leonum. Dicit ergo[Et quid adhuc]⁊ multa de fide exempla poſui[⁊ quid adhuc dicam:deficiet em̄ tempus]epiſtole que iamis erit longa ſi volo cuncta proſequi. Uel[tempus]vite mee:tota em̄ vita mea non ſufficit ad proſequendum ſingula ſingillatim. Deficiet inquam expectando.ſ.[me enarrantem de Gedeon] qui accepto ſigno roris ⁊ velleris Madianitas deuicit Judic.vi.⁊.vij. Enarrantem etiam de[Barach]q̄ credens exhortatiōi. Delbore prophetiſſe ad preceptū domini Jabin regem Syrie deuicit. Judi.iiij. Enarrātem etiam de[Samſon]qui philiſteos grauiter ⁊ multipliciter afflixit. Judi xiij.xv. Et.xvj. Et plures moriens ꝙ viuus interfecit. Enarrantem etiam de[Jepthe]qui voto facto ꝙ primum ſibi occurrens reuertenti offerret deo Amonitas ſuperauit ⁊ domum redeūs filiam immolauit Judi.vj. Enarrantem etiaʒ de Dauid qui per fidem Goliam deuicit.j. Reg.xvij. Tu venis ad me cum haſta ⁊ clypeo ⁊ ego ad te venio in nomine domini. Enarrantem etiam de[ſamuel]qui fuit vnus de iudicibus iſrael:de quo.j. Reg.j. Et deinceps quaſi per totum librum primum. Enarrantem etiam[de prophetis alijs]ſcʒ Helia ⁊ Heliſeo nathā Iſaac: Hieremia ⁊c.

Qui per fidem vicerunt regna:operati ſūt iuſticiam:adepti ſunt repromiſſiones.

¶ Hic ſubdit bona que per fidem conſecuti ſunt. Et hec tria. Uictoriam reſpectu inimicorum. Iuſticiam reſpectu ſubditorum.ibi. Operati ſunt iuſticiam. Promiſſiones reſpectu ſubditorum diuinorum. ibi. Adepti. Dicit ergo[Qui per fidem vicerunt regna]aduerſariorum. Gedeon em̄ deuicit quatuor reges. Judich:vij. Joſue triginta. Joſ.xij.⁊ Dauid multos.ij. Reg.x.⁊ Abraam quinꝗ. Gen̄.xiiij.[operati ſūt iuſticiam].i.equum iudicium reſpectu ſubditorū:vt Dauid.ij. Reg.vij. Et abraam.xxj. Gen̄. Et Iſaac.xxvj Gen̄. Et Jacob.xxvij. Gen̄.⁊c[adepti ſunt repromiſſiones]⁊ hoc quo ad deum.i.ea que eis promittebant vt victorie ⁊ huiuſmodi. Et Dauid promiſſionem de ſucceſſione regni. Uel[repromiſſiones].i.frequenter factas promiſſiones de terra lacte ⁊ melle manante q̄ promiſſiones facte erant antiquis patribus ſcʒ Abraam Iſaac ⁊ iacob ⁊cetera.nec tamen implete. Ut ſupra eodem dicitur. Juxta fidem defuncti ſunt omnes non acceptis repromiſſionibus.

Obturauerunt ora leonū: extinxerunt īpetuʒ ignis:effugauerunt acieʒ gladij:conualuerunt de infirmitate.

¶ Hic enumerat mala que per fidem ſuperauerunt:⁊ Primo mala ſua propria. Scđo mala aliorum communia. ibi. Fortes facti ſunt. Tertio mala aliorum priuata. ibi. Acceperunt mulieres. Mala propria enumerat quattuor. Primo ea que proueniunt a beſtijs. Secundo que ab elementis. ibi. Extinxerunt impetum. Tertio que a violentia hominum. ibi. Effugauerunt aciem. Quarto que a naturali corruptione humorum. ibi. Conualuerunt de infirmitate. Et poſſunt ſic diſtingui iſta quatuor mala. Quia omne malū Aut eſt ab intrinſeco:ſic infirmitas. Aut ab extrinſeco:⁊ ſic Ab inſenſibilibus:ſic impetus ignis. Aut a ſenſibilibus:et ſic. Aut a rationabilib⁹:ſic acies gladij. Aut ab irrationabilibus:ſic ora leonum. Dicit ergo[Obturauerunt].q. Nec tantum contra homines:ſed etiam contra beſtias pugnauerunt ⁊ preualuerunt:qꝛ[Obturauerunt ora leonum]Et ſm Gloſ. ponitur plurale pro ſingulari:qꝛ non legitur niſi de Daniele ꝙ clauſerit aliquis ora leonum. Dañ.vj. Et.xiiij.[extinxerunt impetum ignis]qđ eſt res inanimata:vt tres pueri. Dañ.iij[Effugauerunt aciem gladij].i.exercitū accinctum gladijs:vt Joſue.x.⁊.xj. Et Dauid.ij. Regum.v. vt habetur in libris Regum ⁊ in multis alijs libris[conualuerunt de infirmitate]vt Ezechias. Eſa.xxxviij.⁊ Job.vltim. Ideo. Apoſtolus.ij. Cor.xij. Uirtus in infirmitate perficitur. Plurale ꝑ ſingulari.

Fortes facti ſunt in bello. Caſtra verterūt exterorum:acceperunt mulieres de reſurrectione mortuos ſuos.

¶ Hic oſtendit ꝙ ſancti ſuperauerunt aliorum mala communia. Et primo bellando fortiter contra rebelles. Secundo perſequendo conſtanter fugientes. ibi. Caſtra verterunt. Dicit ergo.[Fortes facti ſunt in bello]pugnando:vt Joſue. Eccli.xlvj. Fortes in bello ieſu naue. Et iudas machabeus. De quo.j. Mach.iij. Similis factus eſt leoni in operibus ſuis:⁊ alij multi[Caſtra verterunt]in fugam:ſepe etiam ante pugnā[exterorum].i.inimicorum. vt Judich.vij. Et.ij. Machabeorum.xij.[acceperunt mulieres mortuos ſuos]

venientes [de reſurrectione] .i. reſuſcitatos: ſicut factum eſt per Heliam. tertio Reg. xvij. & per Heliſeum iiij. Regum. iiij.

Alij autem diſtenti ſunt non ſuſcipientes redemptionem vt melioꝛem inuenirent reſurrectionem.

¶ Superius poſuit exempla quorundam nominatoꝝ per que oſtenditur virtus fidei in operando ardua. Hic ſubdit exemplo quorundam non nominatorum: per que oſtenditur virtus fidei in ſuſtinendo difficilia. vbi oſtendit pꝛimo quam conſtanter ſuſtinuerunt. Secundo quanta eis illata ſunt. ibi. Alij ludibꝛia. Tertio ꝗ̄tum ipſi ſe afflixerunt. ibi. Circuierunt in melotis. In pꝛima circa afflictionem eorum implicat tria. Pꝛimo qualitatem: qꝛ diſtenti. Secundo quantitatem: qꝛ non ſuſcipientes redemptionem. Tertio vtilitatem: qꝛ vt melioꝛem. In pꝛima notatur afflictorum anguſtia. In ſecunda affligentium proteruia. In tertio afflictionis efficacia. Dicit ergo. [Alij autem] pro fide [diſtenti ſunt] in eculeo & alijs tormentis: vt patet de mulieribus filios ſuos circumcidentibus .j. Machab. j. & de. vij. fratribus. ij. Machabe. vij. Ipſi dico [non ſuſcipientes redemptionem] .i. preſentem euaſionem de manu inimicorum [vt melioꝛem inuenirent reſurrectionem] melioꝛem. ſ. illa liberatione .i. vitam eternā. Quia qui odit animam ſuā inueniet eam. Matth. x. Uel melioꝛē tanto ꝗ̄to magis pateretur. Qꝛ ſicut ait Chryſoſto. Quanto magis quis patitur tanto glorioſi⁹ coronabitur. j. Pet. tertio. Si quid patimini ꝓpter iuſticiam beati &c.

Alij vero ludibꝛia & verbera experti: inſuper et vincula & carceres.

¶ Hic ſubdit quanta mala eis illata ſunt. Ubi tangit difficilia. Pꝛimo que antecedunt moꝛtem. Secundo que inducunt moꝛtem. ibi. Lapidati ſunt. Tertio ipſam moꝛtem. ibi. In occaſione gladij. Mala antecedētia moꝛtem tangit quattuoꝛ que ſic diſtinguuntur: quia

Malum alijs īferre conuenit dupl'r. Omne malum huiuſmodi. Aut eſt inferendo malum. Aut impediendo bonum. Inferre malum alijs conuenit dupliciter. Aut oꝛis: ſic ludibꝛia. Aut operis: ſic verbera. Impedire bonum ſimiliter conuenit dupliciter. Aut inſtrumēto: ſic vincula. Aut loco: ſic carceres. Dicit ergo [Alij vero experti ſunt ludibꝛia] quantum ad confuſionem. j. Coꝛ. iiij. Tanꝗ̄ purgamenta hui⁹ mundi facti ſumus. [& verbera] ꝗ̄tum ad doloꝛem: [inſuper] Et enim dicit: inſuper: notat hec eiſdem perſonis fuiſſe [& vincula] quibus vinciebātur [& carceres] quibus detinebantur: vt de Hieremia patet Hiere. xxxviij. Et de Michea. iij. Reg. vlt. Ergo operabātur Ludibus pudoꝛē: verbera doloꝛem: carceres: hoꝛroꝛem: vincula.

Lapidati ſunt: ſecti ſunt: tentati ſunt in occiſione gladij moꝛtui ſunt.

¶ Hic tangit mala que inducunt moꝛtem dicens [Lapidati ſunt] vt Hieremias in egypto: qui cum poſuiſſet lapides ſub porta domus Pharaonis: in ſignum ꝙ ibi poneret rex babilonis thꝛonum ſuum: & iudeos qui ibi transfugerent captiuaret a iudeis: eiſdem lapidib⁹ obꝛutus eſt. Similiter zacharias filius ioiade qui arguens regem Ioas lapidatus eſt. ij. Paral. xxiiij. Et Ezechiel in babylone. Similiter & Stephan⁹ ab eis lapidatus erat. Act. vij. [ſecti ſunt] vt Eſaias quem Manaſſes nepos ſuus (vt dicitur) fecit ſerrari ſerra lignea [tentati ſunt] pꝛomiſſionibus antequam occiderentur. Ut ſeptem fratres. ij. Macha. vij. Et qꝛ tentationibus non adquieuerūt: tandem [in occiſiōe gladij moꝛtui ſunt] vt Ioſias. iiij. Regum. xxiiij. & Urias. ij. Regum. ſecundo.

Circuierunt in melotis: in pellibus caprinis: egentes: anguſtiati: afflicti: quibus dignus non erat mundus.

¶ Habito ꝗ̄ conſtanter ſuſtinuerunt quanta eis mala illata ſunt. Hic oſtendit quantū etiam ipſi ſe afflixerūt. Ubi oſtendit quantum ſe afflixerunt. Pꝛimo cum hominibus conuerſando. Secundo quantum ab hominibus ſe ſeparando. ibi. In ſolitudinibus errantes. In pꝛima oſtendit quantum afflixerunt ſe. Pꝛimo quo ad bona foꝛtune. Secundo quo ad bona nature. ibi. Anguſtiati afflic. Tertio quo ad bona gratie mundane. ibi. Quibus dignus non erat. Quo ad bona foꝛtune. Tangit afflictionem triplicem: qꝛ nec habuerunt in loco quietem: qꝛ circuierunt. Nec in veſtitu mollicciem: qꝛ in mellotis in pellibus: nec in victu abundantiam: qꝛ egentes. Dicit ergo [Circuierunt in mellotis] multa mundi loca [in melotis] .i. in veſte facta de pilis cameloꝝ cuiuſmodi veſte vtebatur. Ioh. bapti. Mat. iij. Uel [in melotis] .i. in veſtibus factis de hiſpida pelle cuiuſdā animalis quod dicitur melus .i. taxi [in pellibus caprinis] .i. factis de huiuſmodi pellib⁹. Ut Helias. iiij. Reg. j. [egentes] neceſſarijs quo ad victū. j. Coꝛ. xiiij. Eſurimus & ſitimus: & colaphis cedimur. [anguſtiati] cura animi [afflicti] laboꝛibus coꝛpoꝛis [Quibus dignus] Hoc dupliciter legitur. Pꝛimo ſm ꝙ ly [quib⁹] eſt ablatiui caſus. Sic [quibus .i. quoꝝ conuerſatione [dignus non erat mundus] & ideo cito ſublati ſunt. Scdo legitur ſecūdum ꝙ eſt datiui caſus [quibus] .i. quorum conuerſationi [dign⁹ non erat mūdus] .i. nō erant digni habitare in mundo: qꝛ ita viles reputabantur a mundo vt non eſſet eis dignus ad habitandum: vnde etiam mūdus eijciebat eos. pꝛime Coꝛinth. quarto. Tanquam purgamenta mundi facti ſumus.

In ſolitudinibus errantes: in montibus & ſpeluncis: et in cauernis terre.

¶ Hic ſubdit quantum ſe afflixerunt ab hominibus ſe ſeparando. Ubi oſtendit loca que frequentabant fuiſſe Penurioſa: qꝛ in ſolitudinibus. Ignota qꝛ errantes Faſtidioſa: qꝛ in montibus &c. Dicit ergo [In ſolitudinibus errantes] per deuia ambulando. Sicut Dauid cum ſocijs pꝛi̅e. Reg. xxiij. Egreſſi de Ceyla huc atꝙ illuc vagabantur incerti. Similiter Mathathias & ſocij eius. pꝛi̅e. Macha. ij. Et Iudas machabe⁹. ij. mac. v. Et [in montibus] & collibus. j. Re. xxiij. [& in ſpeluncis] ſub͡. commoꝛantes .i. in receptaculis ſic a natura factis. Ut Helias quart. Regum. xix. Et filij pꝛophetarum ſub Ieſabel. tert. Regum. deci. octo. Et dauid cum ſuis ſocijs. pꝛime Regum. viceſimoquarto. [& in cauernis terre] que aliquo caſu facte ſūt vt equarum inundatione vel huiuſmodi. Uel ſpelunce poſſūt dici que ſunt in eminenti ſuper terram. Cauerne que in pꝛofundo terre.

¶ Notandum quod Societate ſanctoꝛum mundus nō erat dignus propter ingratitudinem ad eoꝛum beneficia. Ipſi enim.

Doctrina illuminabant. Marci. vltimo ca. Euntes in mundum vniuerſum pꝛedicate euangelium omni. cre. qui crediderit &c.

Uita edificabāt. Mat. v. Uos eſtis lux mundi &c. Et poſt. Sic luceat lux veſtra coꝛam hominibus.

Diſciplina caſtigabāt. Phi. ij. Sine repꝛehenſione in medio praue & peruerſe nationis inter quos lucetis ſicut luminaria in mundo verbum vite continentis. pꝛi̅e Coꝛ. vj. Et ſi in vobis iudicabitur mund⁹ &c. Eph vj. Edificate eos in diſciplina.

Oratione iuuabant. Ioh. deci. ſepti. Non pro eis rogo tantum: ſed pro eis qui credituri ſunt ꝑ verbum eoꝝ vt mundus credat: qꝛ tu me &c. ps. Dixit vt diſperderet eos ſi non moyſes electus eius.

Beneficijs ſuſtentabant. Ecce hi ſunt viri miſericoꝛdie. Eccli. quadrageſi. quar.

Cohabitatione conſeruabāt. Ioh. ter. Sic deus dilexit mundum vt vnigenitum ſuum daret: vt omnis qui credit in eum. Gene. xviij. Non delebo vrbem ꝓpter quadraginta: ſcꝫ iuſtos.

Miraculis attrahebant. Unde viſis miraculis chꝛiſti:

dixerunt pontifices. Ioh. xij. Videtis quia nihil profi-cimus ecce totus mundus poſt eum abijt. Luce. xiij. Omnis populus gaudebat in omnibus que ab eo mi-ra. fiebant.

Patiẽtia ſupportabant. ſ. Cor. iiij. Blaſphemamur et obſecramus tanq̄ purgamenta mundi facti ſumus. Iob xvj. In mundo preſſuram habebebitis. Iob. ix. Sub quo curuantur qui portant orbem.

Prouidentia ſaluabant. Geñ. xlj. Vocauit eum. ſ. Io-ſeph. lingua egyptiaca ſaluatorem mundi.

Q Thema in feſto martyrum. Sancti per fidẽ vicerunt

Sapiẽtis opus qđ ſit. regna operati ſunt iuſtitiam adepti ſunt repromiſſio-nem. Sicut opus agricole eſt Extirpare ſpineta. Se-minare grana. Et aſſequi meſſem. Sic opus ſapi-entis eſt Extirpare vitia. Serere virtutes. Et aſ-equi premia. Ab his tribus commendantur ſancti in verbis propoſitis. Primo ab extirpatione mali: quia vicerunt regna. Secundo ab operatione boni: qꝛ operati ſunt iuſtitiã. Tertio ab adepti õe p̄mii: qꝛ ade-pti ſũt ꝓmiſſionẽ. Primũ ſpecialr̄ eſt fortitudinis. Se-cundum rectitudinis. Tertium beatitudinis.

Admirabilis fortitudo. Et propter vincentiũ ſtatum quia ſancti. i. ſine terra. Et propter vincendi modum: quia per fidem que eſt de non viſis. Et propter trium-phum perfectum: quia vicerunt. Et propter exercitum deuictum quia regna.

Imitabilis rectitudo. Et propter ſpeciem operatio-nis quia iuſtitiam. Et propter perfectionem conſum-mationis: quia operati ſunt.

Appetibilis beatitudo. Et propter poſſibilitatem ha-bendi: quia adepti ſunt. Et propter delectabilitatem habiti: quia repromiſſiones.

Et hi omnes teſtimonio fidei probati non acceperunt repromiſſionem: deo pro nobis melius aliquid prouidente: vt non ſine no-bis conſummarentur.

¶ Superius poſuit exempla. Primo quorundã nomi-natorum per que oſtenditur virtus fidei in operando ardua. Secundo quorundã nequaq̄ nominatorum per que oſtenditur virtus fidei in ſuſtinendo grauia. Hic tertio ſubdit exempla cõmuniter omnium in expectã-do premia. Ubi tangit. Primo conditionem p̄miãdo-rum. Secundo dilationem premiorũ. ibi. Non accepe-runt. Tertio dilationis rationem. ibi. Deo pro nobis melius. Quarto declarationem rationis. ibi. Ut non ſine. Dicit ergo [Et hi omnes] q. Tanta per fidẽ ope-rati et paſſi ſunt [et] tamẽ [hi omnes teſtimonio fidei] id eſt: teſtimonio quod fides de eis ꝑhibuit. Iu hac e-nim teſtimonium conſecuti ſunt ſenes. ſ. xi. [probati] id eſt: approbati a deo [non acceperunt repromiſſionẽ] Hoc dupliciter legitur. Uno modo ſic [non acceperunt repromiſſionẽ]. i. duplicatẽ promiſſionẽ. ſ. ambas ſto-las: corporis ꝛ anime: ſed acceperũt tantũ vnam. ſ. ſto-lam ale. Apoca. vj. Date ſunt eis ſingule ſtole albe: et hoc [deo pro nobis aliquid melius prouidẽte: vt nõ ſi-ne nobis cõſummarent]. i. perficerent vtraq̄ ſtola: vt ſcꝫ in cõmuni reſurrectione oĩm: ſit maius gaudiũ ſin-gulorũ. Sicut dicit glo. ꝛ Chry. Nõ illis iniuriã fecit: ſꝫ nos honorauit. Scđo modo ſic [nõ acceperũt repro-miſſionẽ]. i. vitam eternã ſepe ꝓmiſſam vſq̄. ſ. ad ad-uentum xp̄i: ꝛ hoc [deo pro nobis aliquid melius pro-uidente]. ſ. vt noſtram naturam aſſumeret: ꝛ glorioſi-us eos nobiſcum exaltaret. Prouidente inq̄ [vt non ſi-ne nobis conſummarentur]. i. dei viſione fruerentur quod eſt conſummatio nature rationalis.

Hic queritur ſuper illud. Samſon. Cõtra.

Samſon cur in catalogo ſctõrum poſitus ſit cũ in peccato mortali mortuꝰ ſit Contra. Iudic. xvj. Legitur q̄ Samſon ſecum Phili-ſteis interfecit. Ergo in mortali peccato mortuus eſt. Ergo in catalogo ſanctorum poni non debuit. R̄n̄. ſi-cut dicit glo. Inſtinctu ſp̄uſſancti hoc fecit: per quẽ a-lia miracula faciebat. Item ſuper illud. Iepthe. Cõ-tra. Iudic. xj legitur q̄ ſine mandato dñi propriã filiã immolauit. R̄n̄. Non laudatur in hoc ſed quia in domi-no confidendo hoſtes ſuperauit. Itẽ ſuper illud. Ade-pti ſunt repromiſſiones. Contra. Infra eodem. Non acceperunt repromiſſionem. R̄n̄. promiſſa pertinen-tia ad preſentem vitam acceperunt: ſed non pertinen-tia ad futuram. Item ſuper illud. Acceperunt mulie-res de reſurrectione mortuos: ergo mulier maritũ ſu-ſcitatum debet recipere. Contra. j. Cor. vij. Si mor-tuus fuerit vir eius: ſoluta eſt a lege viri. R̄n̄. Non tenetur recipere de conſenſu antiquo: ſed poteſt de no-uo ſi libera ſit. Item ſuper illud. Ut meliorem inuenl-rent. Glo. Quanto magis quis patitur tanto glorio-ſius coronabitur. Contra. Aliquando aliquis ex mino-ri charitate plus patitur. Reſponſio. Glo. loquitur ce-teris paribus: et de corona premij accidentalis non eſ-ſentialis. Item ſuper illud. Non acceperunt repromiſ-ſionem. glo. ſecundam ſtolam. Contra. Matth. xxvij. Multa corpora ſanctorum qui dormierunt. R̄n̄. ſm aliquos non ſurrexerunt glorioſe ſed ad tempus. Se-cundũ alios Illud fuit ex priuilegio paucorũ nõ ex le-ge communi. Item ſuper illud. Ut non ſine nobis con-ſummarentur. Glo. Uſq̄ ad communem reſurrectio-nem. Contra. Ante nos meruerunt vtranq̄ ſtolam: er-go ante nos recipere debuerunt. R̄n̄. Non meruerũt vt dandam tunc: ſed poſtea. Item ibidem alia gloſ. Ut non ſine nobis conſummarentur. i. viſione dei frue-rentur. Contra. Statim ab ipſa paſſione viſione dei frui ceperunt: ergo ſine nobis. Reſponſio. Simul cum illis ſancti noui teſtamenti frui ceperunt. Ut latro et plures alij etiam: quantum eſt de ſtatu aperte ianue frui potuerunt: cuiuſmodi ianua per paſſionem Chriſti fuit aperta: nullus tamen ad locum intrauit vſq̄ ad a-ſcenſionem chriſti.

Capitulum. xij.

Ideoque et nos tantam ha-bentes impoſitam nubẽ te-ſtiũ: deponentes omne põ-dus et circunſtans nos pec-catũ: per patiẽtiã curramꝰ ad ꝓpoſitũ nobis certamẽ.

¶ Superius monuit eos ad fidei conſtantiam. Hic mo-net eos ad patientiam ꝛ pacem Et primo ponit exhor-tationem. Secundo implendi facilitatem. ibi. Cõtem-plantes ne quis deſit gratie dei. In prima monet. Pri-mo vt patientiam habeant in perſecutionibus. Secũ-do vt pacem habeant cũ perſecutoribus. ibi. Pacem ſe-quimini cũ omnibus. In primo monet. Primo ad mar-tyrium currere. Secundo currendo non deficere. ibi. Recogitate eum qui talem ſuſtinuit. Tertio currendo et deficiendo vſq̄ in finem perſeuerare. ibi: In diſcipli-na perſeuerate. In prima primo ponit currendi incita-mentum. Secundo remouet impedimentum. ibi. De-ponentes omne pondus. Tertio inducit exemplum. ibi Aſpicientes in authorem. Dicit ergo [Ideoq̄] quaſi Ita alij pro fide multa ſuſtinuerunt [Ideoq̄ ꝛ nos ha-bentes impoſitam] nobis in exemplum fidei ꝛ bonorũ operũ [tantam nubem]. i. tantam denſitatem ꝛ multi-tudinẽ: ad modum nubis nos exemplo ſuo in eſtu tribu-lationum refrigerantem: ꝛ pluuijs doctrine complueu-tem. Eſa. lx. Qui ſunt iſti qui vt nubes volant: Nubẽ dico [teſtium]. i. martyrum. Martyr enim ꝛ teſtis idẽ ſunt. Eſa. xliij. Uere vos teſtes mei dicit dñs [Depo-nentes omne põdus] peccati iã inherentis qꝛ ſicut gra-ue pondus trahit ſeu deprimit nos ad infernum. Pſ. Quoniam iniquitates mee ſup ꝛc. Eſa. lviij. Diſſolue colligationes impietatis: ſol ꝛc. [et circunſtans pc̄m] id eſt: vndiq̄ imminẽs: etſi adhuc nõdum inſit. Uel põ-dus: refertur ad penam: peccatum ad culpam ſic [depo-nentes omne pondus]. i. triſtitiam ꝛ tedium patiendi [et circunſtans nos pc̄m] quodcũq̄: ſiue iam inſit ſiue nõ [per patientiã] expediti Patientia enĩ tranſilit oĩa

obſtacula [curramus] voluntarie: non inuiti trahamur .j.Cor.ix. Sic currite vt comprehendatis. Pſalm. Sine iniquitate cucurri [ad propoſitum nobis certamen] martyrij: ſcilicet De quo.ij.Tim.iiij. Bonũ certamen certaui: Curſum conſummaui: fidem ſeruaui. Ecce ergo quatuor circa pugnam. Penitentia. Patientia. Voluntas. Neceſſitas. Penitentis: exiuit a noxiis. Patientia inducit neceſſarijs. Voluntas currit.

A Neceſſitas incumbit.

Martyrij efficacia. ¶ Notandum ꝙ ad Certamen martyrij currendũ eſt propter multas rationes.

Primo: quia martyrum animas a culpa perfecte mũdat. Apocalip. ſeptimo. Lauerunt ſtolas ſuas in ſanguine.

Secundo: Quia iter ad celum abbreuiat. Luc.xxiij. Dictum eſt latroni (qui martyr ſm Cyprianũ fuit) Hodie mecum eris in paradiſo.

Tertio: Quia de triplici hoſte glorioſe triumphat. Heb.xi. Sancti per fidem vicerunt regna.

Ps.cxv. Quarto: Quia vicẽ chriſto recõpenſat. Pſ. Quid retribuam ⁊c. Calicem ſalutaris accipiam.

Quinto: Quia paradiſum ſtatim reſerat. Act.vij. Ego video celos apertos.

Sexto: Quia glorioſe priuilegium impetrat. ſ. Aureolam. De quo.ij.Tim.ij. Non coronabitur niſi qui legitime certauerit.

Septimo: Quia fidem xpi roborat ⁊ confirmat. Unde martyr idem ꝙ teſtis. Act.j. Eritis mi.⁊c.

Octauo: Quia alios ad patiendum animat. ij. Machab. ſexto. Adoleſcentibus autem forte relinquam exemplum ⁊c.

Aſpicientes in authorem fidei et conſummatorem Jeſum: qui propoſito ſibi gaudio ſuſtinuit crucem: confuſione contempta atq; in dextera ſedis dei ſedet.

¶ Hic inducit exemplum. Ubi oſtenditur. Primo quis imitandus: quia author fidei. Secundo in quo imitandus: quia propoſito ſibi gaudio ſuſtinuit. Tertio quare imitãdus: quia in dextera ſedis ⁊c. Dicit ergo [Aſpicientes] oculo fidei [in Jeſum authorem fidei] in preſenti. j.Pet.iiij. Chriſto in carne paſſo ⁊ vos eadem cogitatione armamini [et conſummatorem] in futuro [qui] Ieſus [propoſito ſibi gaudio] eterno. Uel regni celeſtis tanquam termino paſſionum: quod gaudium ſemper erat ei preſens. Uel regni temporalis. Quando: ſcilicet iudei voluerunt eum facere regem. Joh.vj. [ſuſtinuit crucem] id eſt: mortem crucis. Philip.ij. Mortem autem crucis. Et hoc [confuſione] tam ignominioſe mortis. Sap. Morte turpiſſima condemnemus eũ [contempta atque] per hoc ſcilicet merito paſſionis [in dextera dei ſedet] propter hoc exaltauit eum deus: ⁊ donauit illi nomen ⁊c. Philip.ij. Pſ. De torrente in via bibit propterea exaltauit caput. Ergo paſſus eſt Chriſtus Libenter: quia gaudium propoſitum fuerat. Grauiter: quia crucem ſuſtinebat. Turpiter: quia confuſionem contemnebat. Utiliter: quia in dextera dei ⁊c.

Ps.cix. Chriſtus paſſus eſt libenter/ grauiter/ turpiter/ et vtiliter.

Recogitate enim eum qui talem ſuſtinuit a peccatoribus aduerſus ſemetipſũ contradictionem: vt non fatigemini animis veſtris deficientes.

¶ Hic monet currendo non deficere: ad non deficiendũ vero animat eos tripliciter. Primo conſideratione diuine paſſionis. Secundo conſideratione modice tribulationis. ibi. Nondum enim vſq; ad ſanguinem. Tertio comparatione superne conſolationis. ibi. Et obliti eſtis conſolationis. In prima tangit tria. Primo: Cogitãdi frequentiã. ibi. Recogitate. Cogitationis materiam. ibi. Eum qui talem ſuſtinuit. Cogitatus efficaciam ibi. Ut non fatigemini. Dicit ergo. [Recogitate] quaſi. Ita aſpicientes ⁊c. [Recogitate enim] id eſt frequenter cogitate. Threno.iij. Recordare paupertatis mee et trangreſſionis abſinthij et fellis. j.Pet. ſecũdo Chriſtus paſſus pro nobis ⁊c. [eum] ſcilicet Jeſum: vt ipſum imitemini [qui talem] ſcilicet tam vehementem [ſuſtinuit a peccatoribus] iudeis: quod valde indignum eſt [aduerſus ſemetipſum] Non tantum aduerſus aliquod membrorum ſuorum. Dicitur enim pati quando aliquod eius membrum patitur. Sicut dixit Petro: Venio Romam iterum crucifigi. Talem in quam [contradictionem.] In omnibus enim poſitus

C fuit in ſignum cui contradiceretur. Luc. ſecundo. Et Rom.x. Tota die expandi manus meas ad populum non credentem ſed contradicentem mihi. Quia ſicut dicit Bernardus. In verbis habuit contradictores. In factis obſeruatores. In tormentis illuſores. Imitabilis manſuetudo ſuſtinentis: que apparet. Et ex gente affligente: quia populus peccator. Et ex perſona ſuſtinente: quia innocens ſaluator. Unde dicit [aduerſus ſemetipſum]. Et ex afflictionis ſpecie: quia rebellionis tumor. Unde dicit [contradictionem vt] attendentes hec [non fatigemini] quibuſlibet aduerſis [deficientes animis veſtris] licet etiam ipſa corpora deficiãt. ij.Cor.iiij. Si licet is qui deforis eſt noſter homo corrumpatur: tamen is qui intus eſt renouatur de die in diem. Deficere eſt ſm Glo. Timore tribulationis fidem negare.

Deficere quid ſit.

Nondum enim vſq; ad ſanguinem reſtitiſtis: aduerſus peccatum repugnantes.

¶ Hic monet non deficere ex conſideratione modice tribulationis. Ubi implicantur tria tentato incumbentia: ſcilicet conflictus peccati. ibi. Aduerſus peccatũ Conatus vincendi. ibi. Repugnantes. Uirtus continuandi. ibi. Uſque ad ſanguinem. Dicit ergo. [Nondum] quaſi. Et non debetis deficere [Nondum enim vſque ad ſanguinem] id eſt: ſanguinis effuſionem [reſtitiſtis] licet vſque ad rerum veſtrarum amiſſionem. Ut ſupra .x. ſed etiam vſque ad ſanguinem reſiſtendũ eſt: Non reſtitiſtis inquam vos dico [repugnantes aduerſus peccatum] infidelitatis: quod antonomaſice peccatum dicitur. Uel aduerſus quodcunque aliud peccatum.

Et obliti eſtis conſolationis: que vobis tanquam filijs loquitur dicens. Fili mi noli negligere diſciplinam domini neque fatigeris dum ab eo argueris.

¶ Hic animat eos ad non deficiendum ex conſideratione diuine cõſolationis. Ubi ponitur. Primo increpatio memorie obliuiſcentis. Secundo exhortatio intelligẽtie negligentis. ibi. Fili mi noli negligere. Tertio conſolatio voluntatis ſuſtinentis. ibi. Quem enim diligit dñs. Dicit ergo [Et obliti] q. Et vere deficere non debetis [nunquid enim obliti eſtis conſolationis]. i. xpi conſolantis [que]. i. qui chriſtus conſolans [vobis tanquam filijs loquitur] Prouerbi.iij. Et inducit hic authoritatem Salomonis: quaſi in perſona domini [dicens Fili mi noli negligere] ſpernendo. i. de ea non curare Hierem.xxxj. Caſtigaſti me ⁊ eruditus ſum [diſciplinam domini]. i. retributiones quibus a domino erudiris. Job.v. Beatus homo qui corripitur a domino Increpationem ergo: domini ne reprobes [neq; fatigeris] deficiendo [dum ab eo argueris.]

Quem enim diligit dominus caſtigat: flagellat autẽ omnem filium quem recipit.

¶ Hic ſubditur conſolatio in tribulatiõe. Ubi circa flagellationem dei tangit tria. Primo motiuum. ſ. charitatem: quia quem diligit. Secundo effectum ſcʒ caſtitatem: quia caſtigat. Tertio premiũ. ſ. hereditatem eternam quia quem recipit. Dicit ergo. [Quem enĩ] q. Et vere non debetis fatigari [quẽ enim dñs diligit caſtigat]. i. caſtum agit corripiendo. Apoc.iij. Ego quos amo arguo ⁊ caſtigo. Unde frequens correctio ſignum eſt zelotypie diuine. Ezech.xvj. Auferetur zelus meus

s te ⁊ quieſcam nec iraſcar amplius[Flagellat autem omnem filium]etiam vnigenitum filiū naturalem: nõ ſolum adoptiuos. Eſa. liij. Diſciplina pacis noſtre ſuper eum. De eius flagellatione. Mat. xv. Si ergo exceptus es a paſſione flagellorum exceptus es a nume ro filiorum. Sicut dicit Gloſ. Omnē dico filium [quē recipit]ad eternam hereditatē. Per multas enim tribulationes oportet intrare in regnū celorū. Act. xiiij.

In diſciplina perſeuerate. Tanquaʒ filijs vobis offert ſe deus. Quis enim filius quē non corripit pater?

¶ Superius monuit apoſtolus. Primo ad martyriuʒ currere. Secundo currēdo non deficere. Hic tertio monet currendo ⁊ non deficiendo vſqʒ in finem perſeuerare. Et hoc triplici ratione. Primo propter diuine filiationis cõmodum. Secundo propter humane cõſuetudinis exēplum. ibi. Deinde quidē patres. Tertio propter future remunerationis premium. ibi. Ois autem diſciplina. In prima primo monet ad perſeuerandum. Secundo ſubdit perſeuerantiū cõmodum. ibi. Tanꝙ filijs offert. Tertio non pſeuerantiū incõmodum. ibi. Qd ſi extra diſciplinam. Dicit ergo[In diſciplina]q. Quia ita eſt ꝙ deus flagellat omnē filiū quem recipit [In diſciplina perſeuerate] ſuſtinendo vſqʒ in finem. quia Qui perſeuerauerit vſqʒ in finem hic ſaluus erit. Et debetis perſeuerare quia in hoc ꝙ[deus] diſciplinat vos[offert ſe vobis tanꝙ filijs].i. oſtendit ſeipſuʒ patrem ſicut patet exemplo humano[Quis enim filius quem non corripit pater?]q.d. nullus. Eccli. xxx. Qui diligit filium aſſiduat illi flagella. Et ibidē. Tūde latera eius dum infans eſt. Et Prouer. xiij. Qui parcit virge odit filium ſuum.

Qd ſi extra diſciplinā eſtis: cuiꝰ participes facti ſūt oēs: ergo adulteri ⁊ nõ filij eſtis.

¶ Hic ſubdit incõmodum non perſeuerantiū. Ubi primo ſupponit perſeuerantie defectum. Secundo defectus vituperiuʒ. ibi. Cuius participes. Tertio ſequēs incommodum. ibi. Ergo adulteri. Dicit ergo. [Qd ſi extra diſciplinam eſtis cuius]diſcipline[participes facti ſunt omnes] ſcʒ filij dei ⁊ ante legem: ⁊ ſub lege: et poſt legem. ij. Tim. iij. Omnes qui pie volūt viuere in chriſto perſecutionē patientur[ergo adulteri]⁊c. Hoc dupliciter legitur. Uno modo ſm ꝙ ly [adulteri]eſt nominatiui pluralis ſic. Si unquam ita eſt [ergo adulteri].i. filij adulterini ⁊ non filij legitimi eſtis. Pater enim corripit filios legitimos: ⁊ non adulterinos. Secūdo modo ſm ꝙ eſt genitiui ſingularis ſic[ergo adulteri eſtis].i. diaboli poſſeſſio: qui eſt adulter: quia corruptor ſponſarum dei.i. animarum. ij. Cor. xi. Timeo ne ſicut Euam ſerpens ſeduxit corrumpantur ſenſus veſtri[et non filij]dei[eſtis]ſed diaboli poſſeſſio. Unde Job. xvij. Cor eorum longe feciſti a diſciplina: propterea non exaltabuntur. Propter hoc etiam dicebat Job. xiij. Si occiderit me etiam in ipſo ſperabo.

Diabolus poteſt dici adulter

Hic queritur ſuper illud. Deponentes omne pondus. Glo. peccatorum. Contra. Non poſſumus viuere ſine peccato. Rñ. Pondus vocat peccatū graue.i. mortale. Non leue.i. veniale. Item ſuper illud. Per patientiam curramus. Contra. Ad patientiā pertinet ſuſtinere ⁊ pati: non agere et currere. Rñ. Currere ad martyriū: ad patientiam pertinet: vt ad cauſam que remouet prohibens. Ad fidem vero ⁊ charitatem vt ad cauſam efficientem ⁊ mouentem. Item ſup illud In authorē fidei: dicitur de xpo. Cõtra. j. Cor. xij. Fides eſt donum ſpiritusſancti. Ergo ipſe eſt author eius Rñſ. Spūſſanctus eſt author fidei ipſam infundendo ſed xpo ipſam predicando. Item ſuper illud. Confuſione contēpta. Glo. Oia bona terrena contēpſit xps: vt contēnenda monſtraret. Contra. Aliqua terrena ſūt neceſſaria nõ ergo contēnenda. Rñ. Bona terrena vt in celum ordinatiua non ſunt cõtemnenda: ſed prout ad terram inclinant. Item ſuper illud. Nondū vſqʒ ad ſanguinem. Gloſ. perfectior dilectio nulla eſt ea ad quam ſancti martyres peruenerunt. Contra. Charitas beate virginis ⁊ Johannis euangeliſte fuit perfectior. Rñſ. Ipſi etſi non peruenerunt ad martyrium actu peruenerunt tamen affectu.

Deinde patres quidem carnis noſtre eruditores habuimꝰ et reuerebamur eos. Nū multo magis obtemperabimus patri ſpirituum et viuemus.

¶ Superius monuit in diſciplina perſeuerare honore diuine filiationis. Hic monet ad idem exemplo humane conſuetudinis: quia ſi homo reuerenter ſuſcipit eruditionem patris carnalis: multo magis ſpiritualis. Et primo oſtendit hoc ex comparatione eruditorum. Secundo ex comparatione eruditionum. ibi. Et illi quidem in tempore paucorum. In prima circa eruditores. Primo proponit quod minus eſt quia patres carnis noſtre. Secūdo excludit quod maius eſt. ibi. Num multo magis obtemperabimus. Ubi tangit quod maius eſt. Et ex parte authoris: quia patri ſpirituum. Et ex parte finis: quia viuemus. Dicit ergo. [Deinde quidem]quaſi. Ex his que dicta ſunt patet ꝙ in diſciplina perſeuerare debetis et etiam vlterius ex his poteſt oſtendi. Et hoc eſt [deinde quidem] ideſt: certe[patres carnis noſtre]non anime[habuimus eruditores] vt preceptum erat eis. Deutero. xj. Docete filios veſtros vt illa meditentur ⁊c. Et Prouerb. xiij. Qui diligit filium: inſtanter erudit [et reuerebamur eos] id eſt: timebamus et honorabamus. Quia ſecundum gloſam. Reuereri eſt cum timore honorem impendere. Exod. xx. Honora patrem ⁊c. [Num multo magis obtemperabimus patri ſpirituum]id eſt: deo. Actuū. v. Obedire oportet deo magis quam hominibus: qui eſt pater ſpirituum: quia ſpecialis cura eſt ei de ſpiritibus. Num. xxvij. Prouideat deus ſpirituum vniuerſe carnis ⁊c. Et Prouerb. xvi. Spirituum ponderator eſt deus. Nihilo minus tamen corporum pater eſt: Et creator. cõtra Manicheos. Luce. xj. Stulte nonne qui fecit quod de foris eſt. Obtemperabimus inꝙ [et viuemus] Prouerb. iij. Cuſtodi legem meam atque cõ. ⁊c.

Reuereri quid ſit.

Et illi quidem in tempore paucorum dierū ſecundum voluntatem ſuam erudiebant nos. Hic autem ad id quod vtile in recipiē do ſanctificationem eius.

¶ Hic ſubdit cõparationem eruditionū. Et primo qđ minus eſt in tempore ⁊ in re ꝑponit. Scđo: quod maius eſt ſubdit. ibi. Hic aūt ad id quod vtile. Dicit ergo [Et illi quidē].i. patres carnales [in tēpore paucorū dierū]. ſ. in pueritia noſtra erudiebant nos[ſcđm voluntatem ſuā].i. in his que volebant. ſ. in ſuis varijs traditionibus. De quibus Mat. xv. Irritum feciſtis mandatum dei propter traditiones veſtras. Gal. j. Paternarum mearum traditionum amplius emulator exiſtens[Is autem]id eſt: pater ſpirituū deus erudit nos ſuþ. [ad id qđ vtile]eſt tantū ipſe enim nõ docet niſi vtilia. Eſai. xlviij. Ego dñs deus tuus docens te vtilia [in recipiendo ſanctificationem] Hoc dupliciter legitur ſecūdum Gloſ. Primo modo ſic. Erudit nos dico ad id quod vtile eſt ⁊ hoc[in recipiēdo].i. ſi ſumus ꝑmpti ad recipiendū[ſanctificatione eius].i. doctrinā eiꝰ ſanctificantē. Scđo mõ ſic. Erudit nos [ad id qđ vtile eſt in recipiendo].i. ad recipiendū [ſanctificationē] et mundiciam[eius] Eſa. viij. Dñs ipſe pauor noſter ⁊ ipſe terror noſter ⁊ erit nobis in ſanctificationem.

¶ Notandum ꝙ deus appellatur pater noſter ſpūalis octo rationibus.

Primo ratione creationis. Deute. xxxij. Nunquid non ipſe eſt pater tuus qui poſſedit ⁊c.

Secundo ratione regenerationis. Gal. j. Dedit ſemet ipſum pro peccatis noſtris: vt eriperet nos de preſenti ſeculo nequam ſecundū volūtatem dei ⁊ patris nri.

C Deꝰ octo rõnibus appellat pater nr ſpūalis.

Ps. Quomodo miſeretur pater filiorum. j. Pet. j. Qui regenauerit nos in ſpem vite.
Tertio ratione educationis. Mat. vj. Scit enim pater veſter quia his omnibus indigetis. Primum querite regnum dei et iuſtitiam eius et omnia. Eſa. j. Filios enutriui et exaltaui: ipſi autem ſpreuerunt me.
Quarto ratione caſtigationis. Supra eodem. Quis enim filius quem non corrigit pater. Ideo Eccli. xxiij. Domine pater et deus vite mee ne derelinquas me in cogitatu illorum. Prouerb. iij. Quem diligit caſtigat: flagellat autem omnem filium quem recipit.
Quinto ratione affectionis. Joh. xvj. Ipſe enim pater amat vos: quia vos me amaſtis.
Sexto ratione adoptionis. Rom. viij. Non accepiſtis ſpiritum ſeruitutis iterum in timore ſed etc.
Septimo ratione eruditionis. Eſa. xxxviij. Pater filijs notã faciet veritatẽ ſuam. Ideo Lu. x. Cõfitebor tibi dñe pater celi et terre. Et hic Pater ſpirituum etc.
Octauo ratione ſucceſſionis. Quia ſi filij et heredes. Rom. viij. Ideo Luc. xij. Nolite timere puſillus grex Complacuit enim patri veſtro vobis dare regnum.

Omnis autem diſciplina in preſenti quidẽ videtur nõ eſſe gaudij ſed meroris. Poſtea autem fructum pacatiſſimũ exercitatis per eam: reddet iuſtitie.

¶ Hic tertio monet ad perſeuerandũ in diſciplina propter fructum eterne remunerationis. Ubi oſtendit primo preſentẽ diſcipline aſperitatẽ. Secundo ſequentẽ in futuro vtilitatem. ibi. Poſtea autem fructũ. Tertio monet ad perſeuerantie firmitatem. ibi. Propter quod remiſſas manus. Dicit ergo [Omnis autẽ] q. Ita moneo vt ſtetis in diſciplina [autem] ſed verũ eſt q [omnis diſciplina]. i. correctio pro peccatis [in preſenti quidẽ] vita [videtur non eſſe gaudij ſed meroris] non cogitationibus. ſ. eius futuram vtilitatem. Ergo deus diſciplinat Leuiter quia videtur eſſe non gaudij. Breuiter quia in preſenti Corporaliter: quia meroris. [Poſtea autem]. ſ. in futura vita [reddet per eã exercitatis fructum pacatiſſimũ]. i. in omni pace poſſidendũ. ij. Cor. iiij. Quod in preſenti momẽtaneũ eſt et leue tribulationis noſtre ſupra modũ in ſublimitate eternum glorie põdus operatur in nobis. Et Leui. xxvj. Dabo pacẽ in finibus veſtris dormietis et nõ erit qui exterreat. Ps. Cũ ipſo ſum in tribulatione eripiam eum etc. Fructum dico [iuſtitie]. i. qualem iuſtitia exigit. Jaco. iij. Fructus iuſtitie in pace ſeminatur facientibus pacem. Et dicitur fructus ille pacatiſſimus: quia erit homini pax. Ad ſeipſum: ſcilicet carnis ad ſpiritum. Ad proximum. et Ad deum. Eſa. xxxij. Sedebit populus meus in pulchritudine pacis in tabernaculis fiducie etc. Ergo premiat dñs Oportune: quia poſtea: ſcilicet poſt dictam. Juſte: quia exercitatis. Perabunde: quia fructum pacatiſſimum. Integre quia iuſtitie.
ps.xc.

Propter quod remiſſas manus et ſoluta genua erigite: et greſſus rectos facite pedibus veſtris: vt non claudicans quis erret magis autem ſanetur.

¶ Hic monet ad perſeuerantie firmitatem. Et primo quantũ ad affectum. Secundo quantum ad effectum. ibi. Et genua eri. Tertio quantum ad aſpectum. ibi. Et greſſus rectos: vt ſit Affectus erectus. Effectus firmus. Aſpectus rectus. Dicit ergo [Propter quod]. ſ. vt habeatis talem fructum erigite ad deũ [manus remiſſas]. i. affectiones charitatis deum expectantes. Egeſtatem enim operatus eſt manus remiſſa. Prouer. x. Et ibidem Manus fortium dñabitur: que autẽ remiſſa eſt tributis ſeruiet [et erigite] etiam [genua ſoluta]. i. fortitudinem debilitatã qua ſtare ſolebatis. Hec ſũt genua cordis. De quibus. ij. Paral. vltim. Flecto genua cordis mei etc. Eſa. xxxv. Confortate manus diſſolutas et genua debilia roborate [et greſſus rectos] Hoc dupliciter legitur. Uno modo quantum ad fidem. Alio modo quantum ad mores. Primo modo ſic [et facite pedibus veſtris]. i. fidei veſtre: qua itur ad deum [rectos greſſus] id eſt: rectos inceſſus. ſ. recte credendo / confitendo: et etiam pro fide patiendo [vt non claudicans]. i. heſitãs et titubans modo ad vnam partẽ modo ad contraria [erret quis] in fide. Jac. j. Qui heſitat ſimilis eſt fluctui maris etc. iij. Reg. xviij. Uſque quo claudicatis in duas partes [magis autem ſanetur] ſi errauerit a fide. Secundo modo legitur ſic [et facite pedibus veſtris] id eſt operibus veſtris. De quibus Ps. Lucerna pedibus meis verbum tuum [greſſus rectos] omnia. ſ. recta intentione faciendo [vt non claudicans quis]. ſ. qui non habet rectam intentionem [erret] in via morũ [magis autem ſanetur] in moribus. ps.cxviij.

Pacem ſequimini cum omnibus et ſanctimoniam: ſine qua nemo videbit deum.

¶ Superius monuit habere patientiam in perſecutionibus. Hic monet ſeruare pacem cũ perſecutoribus. Ubi ponitur primo exhortatio. Secundo exhortationis ratio. ibi. Sine qua nemo. Dicit ergo [Pacem] q. Debetis habere patientiam. Et hoc ita fortẽ vt etiã cũ perſecutoribus habeatis pacem. Unde dicit [pacem]. i. innocentiam ad proximum [ſequimini] eam querendo. Nõ ſolum oblatã recipiendo ſm illud Ps. Inquire pacẽ et perſequere eã: et hoc [cum omnibus] etiã cum perſecutoribus. Ro. xij. Si fieri poteſt quod ex vobis: eſt cũ omnibus hominibus pacẽ habentes [et] ſequimini etiam [ſanctimoniã]. i. perfectionẽ in bonis operibus. Quidam enim propter pacem dimittunt aliorũ correctionem et accuſationẽ. iſti querunt pacẽ: ſed non ſanctimoniã. Uel [ſanctimoniã]. i. caſtitatem mẽtis et corporis: ergo pacem debemus querere. Inſtanter quod notatur ibi [ſequimini] Generaliter quia cũ omnibus. Prudenter quia et ſanctimoniam [ſine qua] pace et ſanctimonia [nemo videbit deũ] quia a ſolis mundo corde videtur Math. v. ad hoc enim vt imago in aqua videatur oportet q aqua ſit clara et tranquilla. Sic et cor debet eſſe clarum per ſanctimoniam et tranquillũ per pacem ad hoc q in eo deus videatur. ps.xxxiij.

D

¶ Notandum eſt hic q pax multa bona facit. Pax que bona faciat.
Primo: Filium dei conſtituit. Sicut pater vocat illũ filium eius qui cum expreſſe imitatur. Deus autẽ pacificus. Ps. Cum his qui oderunt pacẽ. Ideo Math. v. ps.cxix.
Beati pacifici quoniam filij dei vocabuntur.
Secundo: In nobis habitaculũ dei facit. Sapiens enim eligit quietum habitaculũ: pax vero facit cor quietum. Ps. In pace factus eſt locus eius. Alibi. In pace in idipſum. ps.lxxv.
Tertio: Oculos mentis ad dei viſionem diſponit. Sicut pax aque ad videndũ in ea. Ut dicitur hic.
Quarto Spm noſtrum deo iungit. Sicut pace facta iunguntur familiariter qui prius erant diuiſi. Eph. iiij Solliciti ſeruare vnitatẽ ſpũs in vinculo pacis.
Quinto: Bonorũ ſpũalium abundantiã adquirit. Sicut controuerſie depauperant cõgregationes. Ita ecõtra pax abundare facit. Ps. Fiat pax in virtute tua.
Sexto: Deo amabilẽ reddit. Sicut omne animal diligit ſibi ſimile. Sic deus pacificus hominem pacificum. Unde Dauid: filiũ vocauit Salomonem. i. pacificũ. Nathan vero vocauit Ididia. i. amabilem deo. ij. Regum. xij. Sicut iurgia odiũ ſic pax amorem generat. ps.cxxj.
Septimo Ad eternã quietem perducit. Sicut in mari quieto ſecurius venitur ad portũ. Eſa. lvij. Ueniat pax requieſcat in cubili ſuo. Ro. xiiij. Non eſt regnũ dei eſca.

Contemplantes ne quis deſit gratie dei: ne qua radix amaritudinis ſurſum germinans: impediat: et per illam inquinentur multi.

¶ Hec eſt ſecunda pars principalis huius capituli. Superius enim hortatus eſt ad patientiã et pacẽ. Hic oſtẽdit implendi hec facilitatẽ. ſ. per grãm paratã. Et primo monet eos ne deſint grẽ diuine. Secundo oſtẽdit grãm his qui ſunt in nouo teſtamẽto paratã eſſe. ibi. Nõ enim acceſſiſtis. Tertio monet doctrinam chriſti in nouo teſtamento minime recuſare. ibi. Uidete ne recuſetis.

In prima monet eos attendere tria. Primo ne gratiā abijciant. Secundo ne peccato conſentiāt. ibi. Ne qua radix amaritudinis. Tertio ne peccatum opere cōpleant. ibi. Ne quis fornicator. Dicit ergo [Cōtemplantes] q. Ut autem predicta poſſitis facere ſitis [cōtemplātes] attentione multa [ne quis] veſtrū [deſit gratie dei] que vobis offertur. i. Pet. i. Sperate in eā que vobis offertur gratiam: hunc enim defectum ſequitur excōicatio: quia qui deeſt gratie dei in preſenti: deerit curie ſanctorum in futuro. Cōtemplātes etiam. i. dſligēter cauentes ad gratiam retinēdam [ne qua radix amaritudinis]. i. ne cogitatio mala que eſt radix noxie delectationis quam ſequitur amaritudo] ſurſum germinans [. i. ad conſenſum vel opus peruenieēs [impediat] illam gratiam. Deut. xxix. Ne ſit inter vos radix germinans fel et amaritudinem [⁊ per illam] radicem [inquinentur multi] non ſolum vos ſed etiam alij exemplo veſtro quia. i. Cor. v. Modicum fermentum totā maſſam corrumpit. Infelix arbor cuius Radix ſapit amaritudinem. Germen impedit gratiam. Tactus inquinat hominem.

Ne quis fornicator aut prophanus vt eſau qui ꝓpter vnam eſcā vēdidit primitiua ſua.

¶ Hic monet ne peccatum opere compleant exemplo Eſau circa quem tria tangit. Primo eius culpam. Secūdo penam inflictam. ibi. Scitote enim quoniā. Tertio veniam denegatā. ibi. Non enim inuenit. Dicit ergo. Cōtemplantes etiam [ne quis] veſtrū ſit ſuꝑ [fornicator] Hoc dupliciter legitur ſm gloſ. Uno modo quo ad fidem. Alio modo quo ad mores. Primo modo ſic [ne quis] ſit [fornicator]. i. cum vera vxore. ſ. fide: tenens concubinam. ſ. legem [aut prophanus]. i. procul a phano. i. a templo dei: omnino. ſ. relinquens fidem. Secundo modo ſic [ne quis] ſit [fornicator] ad literam ſcꝫ per peccatum luxurie [aut prophanus]. i. contaminans phanum dei. i. corpus ſuum per peccatum caſtrimargie: talis enim de vētre facit deum. Phil. iij. Quorum deus venter eſt [vt Eſau] fuit ſup. fornicator ⁊ prophanus. Fornicator dicitur pro tanto quia propter voluptatem ex propria libidine: contra patris voluntatē accepit plures alienigenas vxores Geñ. xxvi. Prophanus autem dicitur quia propter guloſitatem vendidit ius primogeniture. Geñ. xxv. [qui] ſcilicet Eſau [propter vnam eſcam] ſcilicet lēticulam [vendidit primitiua ſua]. i. dignitatem primogeniture. ſ. dignitatē ſacerdotalem quam tūc habebant oēs primogeniti: ratione cuius benedicebant alijs ⁊ habebant duplices partes in veſtibus ⁊ huiuſmodi.

Eſau qualiter dicit⁹ eſt fornicator ⁊ prophanus.

Scitote enim quoniā et poſtea cupiens hereditare benedictionem: reprobatus eſt.

¶ Hic ſubdit penam pro culpa. Ubi oſtendit primo ꝙ fuit vere pena: quia inuoluntaria. Secundo ꝙ iuſta quia a deo inflicta. ibi. Reprobatus. Dicit ergo [Scitote] quaſi. Nec debetis eſſe ſicut eſau quia fuit reprobat⁹ [ſcitote enim quoniam ⁊ poſtea]. ſ. poſt illam captionem [cupiēs hereditare benedictionem]. i. benedictionem habere hereditariaꝫ [reprobatus eſt] a deo ⁊ etiā patre: confirmante benedictionem datam Iacob. Benedictionem enim hereditariam non habuit eſau ſed quādam aliam. Ut habetur Geneſ. xxvij. Unde dicebat. Num vnam tantum benedictionem habes pater? Mihi etiam obſecro vt benedicas.

Non enim inuenit penitentie locum quanquam cum lachrymis inquiſiſſet eam.

¶ [Non enim] quaſi. Et vere caruit benedictione [non enim inuenit penitētie locum] id eſt locum benedictionis per penitentiam vel benedictionem [cum lachrymis] ab Iſaac patre ſuo. Cuius ratio fuit: quia lachrymę ille non fuerunt compunctionis ſed rancoris ⁊ indignationis contra fratrem. Sicut nec Iude triſtitia fuit penitentia. Mat. xxvij. Unde dicebat eſau. Geñ. xxvij. Uenient dies luctus patris mei ⁊ interficiam Iacob fratrem meum.

Hic queritur ſuper illud. Pater ſpirituum Gloſ. i. animarum que non ſunt de materia. Contra. Omnis potētia paſſiua radicatur in materia ſed in anima eſt potentia paſſiua. Rñſ. Circa hoc eſt duplex opinio. Quidam enim dicunt ꝙ anime non ſunt compoſite ex materia et forma: habent tamen aliquid quaſi loco materie: et aliquid quaſi loco forme. Dicunt etiam ꝙ non omnis paſſio reducitur ad materiam ſed paſſio proprie dicta ſcilicet materialis paſſio que conſiſtit in abiectione vnius forme ⁊ introductione contrarie. Alij dicunt ꝙ anime componuntur ex materia ⁊ forma ſpiritualibus: ſicut corpora ex corporalibus. Item ſuper illud. Fructum pacatiſſimum. Gloſ. In pace poſſidenduꝫ qua nulla maior eſt. Contra. Pax dei maior eſt. De qua Philip. iiij. Pax dei que exuperat omnem ſenſum. Reſponſio. Loquitur in genere pacis create non vniuerſaliter. Item ſuper illud. Et greſſus rectos pedibus veſtris. Gloſ. Fides recte dicitur pes que totum ſupportat. Contra. Auguſt. Pes anime amor eſt. Reſponſio. Utrunqꝫ dicitur pes metaphorice: non proprie. Sed charitas propter ſimile effectum mouendi ⁊ ambulandi. Fides propter ſimile effectum ſupportandi ⁊ ſuſtinendi. Item ſuper illud. Uendidit primitiua. Glo. Primogenita appellat hic honorem ⁊ dignitatem ſacerdotij. Contra. Hic honor eſt ſpūalis ergo Iacob hunc emendo cōmiſit ſimoniam. Reſpon. Non emit honorem ſed cum ei deberetur ex ordinatione diuina redemit vexationem ſuam vt pacifice poſſideret. Item ſuper illud. Non inuenit penitentie locum. Contra. Nulli in preſenti vita negatur locus penitentie. Reſponſio. Non inuenit quia non ſufficienter queſiuit ſecundum glo. Ex indignatione enim non ex compunctione lachrymas fudit.

¶ Notandum ꝙ penitentia nō valet.

Si ſit cum odio alterius: vel rancore. Ut hic Non inuenit penitentie locum: id eſt: benedictionem per penitētiam ſecundum Gloſam.

Penitentia quādo dicitur nō valere.

Si ſit cū deſperatione venie. Ut patꝫ in Iuda. Mat. xxvij. Penitentia ductus retulit triginta argenteos. Si ſit extra ſtatum huius vite. Sap. v. de damnatis dicitur Penitentiam agentes ⁊ pre anguſtia ⁊c.

Non enim acceſſiſtis ad tractabilem et acceſſibilem ignem et turbinem et calliginem et procellam: et tube ſonum et vocem verborum: quam qui audierunt excuſauerunt ſe ne eis fieret verbum. Non enim portabant quod dicebatur.

¶ Superius monuit ne deſint gratie diuine. Hic oſtendit his qui ſub nouo teſtamēto ſunt: gratiam paratam eſſe. Ubi oſtendit primo ꝙ ſub lege fuerunt homines in ſtatu terroris. Secundo ꝙ ſub euangelio in ſtatu benignitatis et amoris. ibi. Sed acceſſiſtis ad ſiō. In prima terrorem legis oſtendit ex quatuor. Primo ex ſignis terribilibus que apparuerunt in datione legis. Secundo ex timore ꝓpter legem accipientis. ibi. Quā qui audierunt. Tertio ex precepto domini comminantis. ibi. Et ſi beſtia tetigerit. Quarto ex terrore ipſius Moyſi legiſlatoris. ibi. Moyſes dixit exterritus. Signa terribilia que apparuerunt in datione legis ponit ſex ſcilicet. Ignem. Turbinem. Caliginem. Procellam. Tubam et Uocem. Dicit ergo [Non enim] quaſi. Ita nullus deſit gratie dei. Nec vtique deberet quia ſemper parata eſt. [Non enim acceſſiſtis] ad aſperitatem legis: ſed ad benignitatem euangelij. Et hoc eſt quod dicit [Non enim acceſſiſtis ad ignem tractabilem] id eſt: corporalem et palpabilem [et acceſſibilem] ad quem: ſcilicet motu pedum accedi poteſt ⁊ et etiam non acceſſiſtis [ad turbinem] qui eſt vis ventorum cum grandine et pluuia [et] non acceſſiſtis [ad caliginem] que eſt tenebroſitas ignis et fumi qua legis obſcuritas ſignificabatur [et] non acceſſiſtis [ad procellam] id eſt: grauem tempeſtatē [et] nō acceſ

ſiſtis [ad tube ſonitum] .i. ſonum indiſtinctum ſicut tube qui eſt ſignum belli: ꝛ ideo terribilis [et] non acceſſiſtis [ad vocem verboꝛum] .i. ſonum diſtinctum et articulatum que vox fuit dei loquentis per angelos. De his omnibus habetur Exo. xix. Ceperunt audire tonitrua ꝛ mirari fulgura ꝛ nubes denſiſſima operuit montem. Clangoꝛ quoque buccine vehementius perſtrepebat totuſque mons ſina fumigabat. De his ſimiliter habetur Deut. v. Hec verba locutus eſt dominus in medio nubis et ignis ꝛ caliginis ꝛc. Ignis figurabat tranſgreſſoꝛum legis conſumptionem. Turbo peccatoꝛum multiplicationem. Uel legis comminationem. Caligo figurarum legis obſcuritatem. Procella legis rigoꝛem et ſeueritatem. Tuba legis authoꝛitatem homines terrentem. Uox inſtructionem et peccati cognitionem [quam] ſcilicet: vocem tubarum et angeloꝛum] [qui audierunt] ſcilicet filij iſrael [excuſauerunt ſe ne eis fieret verbum] dicentes Moyſi. Loquere tu nobis ꝛ audiemus. Non loquatur nobis dominus. Exo. xx. Et Deut. v. Excuſauerunt inquam [nõ enim poꝛtabãt] id eſt: poꝛtare poterant pꝛe timoꝛe [quod dicebatur] a deo per angelos.

Etſi beſtia tetigerit montẽ lapidabitur. Et ita terribile erat quod videbatur. Moyſes dixit. Exterritus ſum ꝛ tremebũdus.

¶ Hic oſtendit terroꝛem legis ex pꝛecepto domini cõminantis. Ubi pꝛimo tangit cõminationem. Secundo terroꝛem ſequentem. ibi. Et ita terribile. Dicit ergo [Et] dictum eſt eis hoc ſcꝫ [beſtia ſi tetigerit montẽ] ſina. ſ. [lapidabitur] .i. lapidibus grandinis interficietur qui operiebant totum montem. Hic tamen non videtur eſſe intellectus veritatis. Exod. xix. Ubi enim dicitur Beſtia ſi tetigerit montem lapidibus obꝛuetur vel confodietur iaculis. In quo ſignificatur ꝙ qui tangit montem diuinitatis: id eſt: blaſphemijs vel offenſis: debet lapidari. Unde de lapidatione habetur. Leuiti. xxiiij. [Et ita] quia ſcilicet iſta ſigna apparebant [terribile erat quod videbatur] vt ſcilicet nec audire nec accedere auſi eſſent. Unde [Moyſes] qui erat ceteris audacioꝛ. [dixit exterritus ſum] mente [et tremebundus] coꝛpoꝛe. Exod. iij. Abſcondit Moyſes faciem ſuam.

Peccatoꝛ pꝛopter multa ſimilis eſt beſtie.

¶ Notandum hic ꝙ peccatoꝛ ſimilis eſt beſtie pꝛopter multa.

Pꝛimo: Quia ratione non vtitur diſcrete eligendo. vnde Dañ. iiij. Dixit nabuchodonoſoꝛ poſtquã deſij eſſe quaſi beſtia redditus eſt mihi ſenſus meus. Pſ. Homo cum in honoꝛe eſſet non intellexit.

Secundo: Quia ad terram inclinatur terrena diligendo. Unde Job. xxxvij. Ingredietur beſtia latibulum ſuũ ꝛ in antro ſuo moꝛabitur. Pſ. Oculos ſuos ſtatuerunt ne viderent celum.

Tertio: Quia ad celum non conuertitur celeſtia contemplãdo. Eſa. xxxv. Beſtia mala non aſcendet nec inuenietur ibi. Dañ. decimotert. Euerterunt oculos ne viderent celum.

Quarto: Quia impetu fertur: carnis concupiſcentiam ſequẽdo. Unde Job. xl. Omnes beſtie agri ludunt ibi. Hierem. v. Equi amatoꝛes in feminas ꝛ emiſſarij facti ſunt.

Quinto: Quia ira rapitur: alios ledendo. Sap. vij. Ut ſciam naturas animalium ꝛ iras beſtiarum vim ventoꝛum ꝛc. Deuterõ. xxxij. Dentes beſtiarum immittam in eis ꝛc.

Sexto: Quia vitam aliam neſcit deſperando. Apoca. xvij. Beſtia que erat ꝛ non eſt ipſa octaua eſt: et de his ſeptima eſt et in interitum vadet. Sap. ij. Non eſt reuerſio finis noſtri.

Septimo: Quia coꝛpoꝛe perit eternaliter moꝛiendo. Sic Eleaſar moꝛtuus eſt moꝛtua beſtia loꝛicata. Pſ. Moꝛs depaſcet eos.

Sed acceſſiſtis ad ſion montẽ et ciuitatem dei viuentis: hieruſalem celeſtem: et multoꝛum miliuꝫ angeloꝛum frequentiã: et eccleſiã pꝛimitiuoꝛũ: qui cõſcripti ſũt in celis

¶ Hic oſtendit ꝙ qui ſunt ſub euangelio ſunt in ſtatu amoꝛis ꝛ benignitatis. Oſtẽdit autem bona huius ſtatus. Pꝛimo in comparatione ad eccleſiam. Secundo in comparatione ad chꝛiſtum. ibi. Et ad iudicem omnium deum. In pꝛima oſtendit bona huius ſtatus. Pꝛimo in comparatione ad eccleſiam militantium. Secũdo in comparatione ad eccleſiam triumphantium. ibi. Et ciuitatem dei. Tertio ad eccleſiam angeloꝛum. ibi Et multoꝛum milium. Quarto ad eccleſiam apoſtoloꝛum. ibi. Et eccleſiam pꝛimitiuoꝛum. Dicit ergo [Sed acceſſiſtis] q. d. Ita non acceſſiſtis ad legis aſperitatem [ſed acceſſiſtis ad ſion montem] id eſt: ad eccleſiam in alto deum contemplantem. Sion enim interpꝛetatur ſpecula. Nos autem reuelata facie gloꝛiam dei contẽplantes ꝛc. ij. Coꝛ. iij. Johã. xvij. Hec eſt vita eterna vt cognoſcant te deum ſolum ꝛ quem ꝛc. Ad ſion ergo acceſſiſtis non ad ſina montem fumigantem ꝛ terribilem. [Et] acceſſiſtis [ad ciuitatem dei viuentis] id eſt viuere facientis ſiue viuificantis ſcilicet [hieruſalem celeſtem] id eſt: viſionem celeſtis pacis in cuius atrijs iam eſtis: ſcilicet in eccleſia militante. Pſ. Stantes erant pedes noſtri in atrijs tuis hieruſalem [et] acceſſiſtis ad [frequentiam] id eſt: frequentem multitudinem [multoꝛum milium angeloꝛum] quoꝛum ſocij futuri eſtis. Dañ. vij. Milia miliũ miniſtrabãt ei et decies ꝛc. Matth. xxvj. An non poſſum rogare patrẽ meũ ꝛ dab. mihi pluſquã duodecim legiones angeloꝛum [ꝛ] acceſſiſtis ad [eccleſiam pꝛimitiuoꝛũ] .i. apoſtoloꝛũ qui pꝛimo crediderunt. q. d. Acceſſiſtis ad eccleſiã non in quocunque ſtatu ſed in pꝛimitiuo [qui] apoſtoli [cõſcripti ſũt in celis] .i. in libꝛo vite. Sicut olim dicebantur ſenatoꝛes patres conſcripti quia eoꝛum nomina ſcripta erãt in matricula imperatoꝛis: vt ſciret imperatoꝛ qui eſſent ſenatoꝛes. Luc. x. Gaudete et exultate quia ꝛc. Pſ. cxxi.

Et iudicem omnium deum ꝛ ſpirituꝫ iuſtoꝛum perfectoꝛum et teſtamenti noui mediatoꝛem Jeſum.

¶ Hic oſtendit ꝙ qui ſunt ſub euãgello ſunt in ſtatu amoꝛis et benignitatis ex acceſſu ad xp̃m. Et hoc quadrupliciter. Pꝛimo vt ad omnium iudicem. Secundo vt ad iuſtoꝛum remuneratoꝛem. ibi. Et ſpiritus iuſtoꝛum. Tertio vt ad noui teſtamẽti mediatoꝛem. ibi. Et teſtamenti noui. Quarto vt ad humani generis reconciliatoꝛem. ibi. Et ſanguinis aſperſionem. Dicit ergo [Et] Acceſſiſtis ad [deum iudicem oĩm] .i. ad familiaritatem chꝛiſti qui conſtitutus eſt iudex viuoꝛũ ꝛ moꝛtuoꝛum. Act. x. [et ſpiritus iuſtoꝛũ] ꝛc. Hec eſt triplex litera. Uno modo eſt ibi ſp̃m. Alio modo eſt ſpirituũ. Alio modo ſpiritus. Pꝛimo modo legitur ſic [et] acceſſiſtis ad [ſpiritum] .ſ. [iuſtoꝛum pfectoꝛũ] .i. iuſtos et perfectos facientem. Secundo modo ſic [et] q. Ita acceſſiſtis ad [deum iudicem omnium] et [etiam ad] deũ ſpirituũ iuſtoꝛum perfectoꝛum] .i. qui eſt merces iuſtoꝛuꝫ ꝛ maxime perfectoꝛũ. Tertio modo legit̃ ſic [ꝛ] acceſſiſtis ad [ſpiritus] .i. animas [iuſtoꝛum et perfectoꝛum] .i. ad ſocietatem animaruꝫ ſanctarũ [et] acceſſiſtis ad [ieſum mediatoꝛem] .i. medium datoꝛem inter deum et homines [teſtamenti noui] Supꝛa. ix. Ideo noui teſtamẽti mediatoꝛ eſt ꝛc.

Et ſanguinis aſperſionem: melius loquentem quam abel.

¶ Hic oſtendit ſtatum noui teſtamenti ſtatum amoꝛis ex acceſſu ad chꝛiſtum vt ad humani generis recõciliatoꝛem. Ubi oſtendit pꝛimo ſanguinis chꝛiſti effuſioneꝫ Secundo effuſionis excellentem vtilitatem. ibi. Melius loquentem. Dicit ergo [Et] acceſſiſtis etiam ad [ſanguinis aſperſionẽ] .i. emũdationẽ: factam per xp̃i ſanguinem. Eſa. lij. Ipſe aſperget gẽtes multas. Eſa. lxiij. Aſperſus eſt ſanguis eoꝛũ ſuper veſtimenta mea Sic ſcribit Petrus in epiſtolis canonicis. In aſperſione ſanguinis Jeſu chꝛiſti. Aſperſionem dico [melius

loquentem quam abel] id eſt: quam ſanguinem abel. Et hoc triplici ratione ſecundum gloſam: quia ille ſanguis loquebatur vindictam. Gen.iiij. Hic autem loquitur veniam. Item quia ille mundandi veritatē nō habebat: hic autē habet veritatē mūdādi. Item quia melius nos loqui facit de chriſto quaꝫ ſanguis abel de ipſo quia ſanguis chriſti facit ipſum dicere mundi redemptorem. Sanguis autē abel facit nos dicere chriſtum eſſe martyrem.

Uidete ne recuſetis loquentem.

¶ Superius oſtendit gratiam in nouo teſtamento paratam eſſe. Hic monet doctrinam noui teſtamenti non contemnere allegans. Primo contemptoribus penaꝫ inferendam. Secundo obtemperantibus gloriam promiſſam. ibi. Cuius vox nouit terram. Tertio omnibus gratiam paratam. ibi. Itaqꝫ regnum immobile. In prima primo monet. Secundo terret. ibi. Si enim illi non effugerunt. Dicit ergo [Uidete] q. Ita loquiẗ ſanguis chriſti ad quem acceſſiſtis. Et quia ſic eſt [videte] id eſt: diligenter cauete [ne recuſetis] .i. contemnatis [loquentem] chriſtum in euangelio. Supra. iij. Hodie ſicut dicit ſpiritusſanctꝰ. Si vocem eius audieritis nolite obturare ⁊c.

Si enim illi non effugerunt recuſantes eū qui ſuper terram loquebatur: multo magis nos: qui de celis loquentem nobis aduertimus. (alias auertimus.)

¶ Hic terret eos arguendo a minori. Ubi primo proponit quod minus eſt. Secundo infert quod maius eſt. ibi. Multo magis nos. Dicit ergo [Si enim illi] ſcilicet patres noſtri [non effugerunt] id eſt: non euaſerunt penam. Ipſi dico [recuſantes eum] ſcilicet Moyſen vel angelum [qui ſuper terram loquebatur] quia in terra .ſ. in monte: et etiam terrenas obſeruantias precipiebat. Et vere non effugiebant: quia Supra .x. Irritam quis faciens legem moyſi [multo magis nos] non effugiemus ſup. [qui aduertimus] id eſt: cognoſcimus per fidem [loquenteꝫ] ſcꝫ chriſtuꝫ [nobis de celo] quia loquitur celeſtia. Auguſti. In celo cathedram habet qui corda docet.

Nō ¶ Notandum ꝙ nullus debet recuſare chriſtum loquē
tem ꝓpter conditiones eorū que loquiẗ. Loquiẗ enī.
Primo Uera. Iohā. viij. Cur me queritis interficere
hominem qui veritatem locutus ſum vobis. Econtra
ps.lvij. peccatores loquuntur falſa de quibus. Ps. Errauerūt ab vtero locuti ſunt falſa. Ps. Perdes omnes qui
ps v. loquuntur mendacium.
Secundo: Iuſta. Eſa. lxiij. Ego qui loquor iuſtitiā ⁊c.
Econtra peccatores loquuntur aduerſus iuſtum iniquitatem in ſuperbia ⁊ in ⁊c. Sed vtinā. Ps. Obſtru-
ps. lxij. ctum ſit os loquentium iniqua.
Tertio Suauia. Ps. Quamdulcia faucibus meis elo
ps.cxviij. quia tua. Econtra peccatores aſpera. Ps. Sedēs ad-
ps.xliiij. uerſus fratrē tuū loquebaris. Cōtra illud Gen. xxxj.
ps.xlix. Caue ne quicꝙ aſpere loquaris contra iacob.
Quarto Efficacia. Ioh. vij. Nunquam ſic locutus eſt
homo. Econtra Uana locuti ſunt vnuſquiſque ad pro-
ps. xj. ximum. Ps.
Quinto: Utilia. Ioh. vj. Uerba que ego loquor ſpiritus ⁊ vita ſunt. Econtra de quibus .j. Tim. v. Non ſolum autem ocioſe ſed verboſe ⁊ curioſe loquentes que non oportet.
Sexto: Sublimia. Prouer. viij. Audite me qm̄ de rebus magnis locutura ſuꝫ. Ecōtra multi de minimis .ſ. terrenis. Ioh. iij. Qui de terra eſt ⁊ de terra loquitur.
Septimo manifeſta. Iohā. xviij. Ego palam locutus ſum mundo. Econtra doloſi tecta. Prouerb. xxix. Qui blādis fictiſqꝫ ſermonibus loquitur amico ſuo rete expandit greſſibus eius.

Cuius vox mouit terram tunc: et nunc autem repromittit: dicens. Adhuc ſemel: et ego mouebo: non ſolum terram: ſed ⁊ celū.

¶ Hic allegat gloriam promiſſam obtemperantibus. Et primo verba promittentis inducit. Secundo ea exponit. ibi. Nūc autem adhuc ſemel dicit. Circa primū implicat tria. Primo potentiam cōminantem in veteri lege: quia mouit terram tunc. Secundo clementiam promittentē in tempore gratie: quia modo promittit. Tertio ſapientiā diſponentē obtemperantes ꝓmiare. ibi. Adhuc ſemel. Dicit ergo [Cuius vox] q. Non debemꝰ recuſare loquentem: quia ipſe idē eſt [cuiꝰ vox] que eſt ipſius authoritate: ſed angelorū miniſterio [mo
uit terrā tunc] cū de terra loquebatur cōminādo. Exo.
xix. Ps. Terra mota eſt ⁊c. Ps. Qui reſpicit terrā et ps.lxvij.
facit eam tremere [nunc aūt repromittit] non dico mi- ps.ciij.
natur. Ideo magis audiendus. Repromittit inꝗ̄ [dicens] Aggei. ij. [Adhuc ſemel ⁊ ego mouebo non ſolū terram] ſicut tunc [ſed etiā celum] aereū non ſtellatū. Celum enī ⁊ terra tranſibunt. Mat. xxiiij. Et .ij. Pet. iij. Per quem celi ardentes ſoluentur.

Quod autem adhuc ſemel dicit: declarat mobilium tranſlationem tanquam factorum: vt maneant ea que ſunt immobilia.

¶ Hic exponit predicta oſtendens primo ꝙ mutabuntur celum ⁊ terra ꝗ̄tum ad mutabilitatē preſentis ſtatus. Secundo ꝙ manebit ſubſtātia ⁊ decor nouus. ibi. Ut maneant. Dicit ergo [Quod autem adhuc ſemel dicit] .i. Per hec duo que dicit .ſ. adhuc ⁊ ſemel [declarauit] .i. clare ⁊ aperte monſtrauit [mobiliū] .i. elementorum: prout ſunt mobilia [tranſlationem] .i. vehementē et magnam fieri mutationem. Quia ſm̄ Aug. Qualitates que nunc corporibus corruptibilibus conueniūt penitus interibunt. Per hoc enim ꝙ dicit adhuc mouebo ⁊c. Declarat ꝙ adhuc reſtat iſtorum mobilium aliqua mutatio. Tranſlationem dico mobilium [tanꝗ̄ factorum] per ipſum. Unde poteſt ea mutare et mouere quia facta poſſūt naturaliter mutari: quia omne quod a viſione incipit viſioni ſubiectum eſt. Ut dicit Dam. Declarauit inꝗ̄ tranſlationē mobiliū: ⁊ hoc ita [vt maneant ea que ſunt imobilia] .i. ipſa eadem elementa vt ſunt immobilia .ſ. ꝗ̄tuꝫ ad eſſentias ſuas: ⁊ qualitates nouas. Eſa. lxi. Ecce ego creo celos nouos et terram nouam. Per hoc autem ꝙ dicit ſemel: notat ꝙ poſt illam mutationē non reſtat alia mutatio et ſic ꝙ illa immobilia permanebunt.

Itaque regnum immobile ſuſcipientes habemus gratiam: per quam ſeruiamus placentes deo cum metu: ⁊ reuerentia.

¶ Hic allegat gratiam omnibus paratā. Et primo concludit ex predictis oībus paratā eſſe gratiā. Secundo cōfirmat per authoritatē. ibi. Etenim deus noſter. In prima implicanẗ tria bona habita ex gratia. Regnum perpepetuū. Seruitiū debitum. Genus ſeruiendi congruum. Dicit ergo [Itaqꝫ] q. Quia celū ⁊ terrā imobilia promittit deus [Itaqꝫ] patet ꝙ nos [ſuſcipiētes regnum immobile] nunc in ſpe tandē in re: quia in futuro erimus reges. Fecit nos deo noſtro regnū ⁊ ſacerdotes. Apoc. j. [habemus gratiam] .i. fidem ſpem charitatem ⁊ ſancta opera. Hec enim ſūt quatuor latera ſpiritualis edificij. Uel [habemus gratiā] .i. grati ſumus tanto beneficio. Col. iij. Grati eſtote [per quā] gratiam [ſeruiamus placentes deo] q2 ſine gratia ſeruitiū non placet. Seruiamus inꝗ̄ [cum metu] quia ipſe eſt dominus [et reuerentia] q2 ipſe eſt pater Mal. j. Si ego dominus vbi timor meus ſi ego pater vbi honor meus. Ps. Seruite dn̄o in timore. Et. Philip. j. Cū metu ⁊ tremore ſalutē veſtram operamini.

Etenim deus noſter ignis conſumens eſt.

¶ Hic ſubdit authoritatem dicens [Etenim] q. Et vere poſſumus placere per gratiam que nobis parata eſt [Etenim] pro q2 [deus noſter] .i. ſpūſſanctꝰ nobis datus per gratiā: ⁊ ita factꝰ nr̄ [ignis eſt] .i. fons caloris .ſ. amor patris ⁊ filij. Ignis dico [cōſumēs] pctā nr̄a que igne amoris habent cōſumi. Luc. vij. Remittunẗ

ei peccata multa quoniam dilexit multum. De hoc igne. Luce. xij. Ignem veni mittere in terram. Auctoritas ſumitur. Deutero. nono. Ante te ignis deuorans atq; conſumens.

Hic queritur ſuper illud. Et turbine. Glo. Turbo ſignificat impetum viciorum que per legem dominata ſunt. Contra. Ro. vij. Lex ſancta ⁊c. ergo per eam non dominabatur malum. Rñſ. per eam non dominabatur malum cauſaliter ſ; occaſionaliter. Itē ſuper illud. Et vocem verborum. Glo. per angelum loquebatur deus moyſi. Contra. Exo. xx. Ego ſum dominus deus tuus. Rñ. Angelus formabat verba ſ; in perſona domini: non in ſua. Item ſuper illud. Moyſes dixit exterritus ſum. Contra. j. Joh. iiij. perfecta charitas foras mittit timorem: vnde Qui timet: nō eſt ꝑfectus in charitate. Item non legitur moyſes dixiſſe. ſ. exterritus ſum. Rñſ. Perfecta charitas expellit timorem ſeruilem. ſ. gehenne: non naturalem. Ad aliud rñſ. Dixit facto etſi non verbo. Uel multa dicta ſunt que non ſunt ſcripta. Item ſuper illud. Hieruſalem celeſtē. Gloſ. Uiſionem celeſtis pacis. Contra. Nondum videbant eam. Rñſ. Uidebant per fidem et ſpem. nō per ſpeciem. Item ſuper illud. Multorum milium angelorum. Gloſ. Cum pluribus maior erit beatitudo. Contra Greg. Inſpecta pena reproborum maior erit gloria beatorum: ex damnatiōe augeť gloria beatorum: non ergo ſi ſaluarentur. Rñ. maior erit beatitudo quo ad premium accidentale non quoad eſſentiale. Uel maior extenſiue non ita intenſiue. Ad aliud qđ Greg. dicit. Rñ. Uerum eſt per accidens vnde gaudebunt ꝙ euaſerunt penam viſam. Itē ſuper illud. Primitiuorum. Glo. apoſtolorum qui primi credi derūt. Cont. Beata virgo prius credidit. Item Magdalena. Rñ. loquitur poſt aduentum chriſti. Magdalena vero intelligitur in apoſtolis: qꝛ fuit apoſtolorum apła. Item ſuper illud. Judicem omnium. Cont. Non reſurgunt impij in iudicio. Glo. dicit ꝙ non omnes iudicabuntur. Rñſ. Oēs iudicat iudicio particulari in morte: nō oēs iudicio diſceptationis in reſurrectiōe. Item ſuper illud. Mediatorem ieſum. Glo. Mediatorem inter deum ⁊ homines. Contra. Ipſe eſt deꝰ ⁊ homo. Rñ. Mediator eſt inter deum immortalem ⁊ ⁊ homines peccatores: ⁊ licet ſit homo non tamen peccator. Item ſuper illud. Ut maneant ea que ſunt immortalia. Glo. Manebunt ſecundum id quod ſunt in ſuis eſſentijs ⁊ formis extrinſecus ſumptis. Queritur que ſunt ille forme. Rñ. Ille forme ſūt qualitates incorporales q̄ dabuntur elementis in renouatione.

Magdalena fuit apoſtolorū apoſtola.

Capitulum xiij.

Charitas fraternitatis maneat in vobis ⁊ hoſpitalitatē nolite obliuiſci. Per hāc enim placuerunt quidā angelis hoſpitio receptis.

¶ Superiꝰ monuit primo ad fidei ſinceritatem. Secundo ad patientiam ⁊ pacem. Hic monet ad bonam operationem. Ubi inſtruit primo qualiter ſe habeant generaliter ad omnes. Secundo qualiter ſe habeant ſpecialiter ad prepoſitos ſuos ⁊ maiores. ibi. Mementote prepoſitorum veſtrorum. In prima inſtruit primo quomodo ſe habeant in operatione boni. Secundo in declinatione mali. ibi. Honorabile connubium. In prima monet ad opera charitatis. Primo reſpectu quorumlibet egenorum. Scđo ſpecialiť reſpectu captiuorum ⁊ afflictorum. ibi. Memento vinctorum In prima ponit exhortationē prīo ꝑbi. Scđo exempli. ibi. Per hanc enim placuerunt. In prima monet ad charitatem. Primo in affectu. Scđo in effectu ibi. Et hoſpitalitatem. Dicit ergo [Charitas] q. Ita habemus gratiam per quam ſeruiamus placētes deo. Ut autem ſeruitiū veſtrum placeat deo [charitas fraternitatis maneat in vobis] qꝛ ſine charitate nihil placet deo: ſm illud. j. Cor. xiij. Si linguis hominum loquar ⁊ angelorum: Et ergo dicit [Charitas fraternitatis]. i. charitas fraterna qꝛ fratres eſtis [maneat in vobis] Omnes honorate fraternitatem diligite. j. Pet. ij. Et. ij. Pet. j. In charitate fraternitatis amorē. Et dicit [maneat] vt non ſit tantum ad horam ſicut in illis De quibus Eccli. vj. Eſt amicus ſm tempus. Ergo charitas debet eſſe deuota qđ notatur. ibi. Fraternitas. Intima. ibi. In vobis. Firma. ibi. Maneat. Nam qui manet in charitate in deo manet ⁊ deus manet in eo. j. Joh. iiij. [⁊ hoſpitalitatē nolite obliuiſci]. j. Pet. quarto. Hoſpitales inuicem ſine murmuratione. Ro. xij. Hoſpitalitatem ſectantes: [per hanc enim ſc; hoſpitalitatem [quidam placuerunt] vt abraam. Gene. xviij. Et Loth. Geñ. xix. Placuerunt inquam [angelis hoſpitio receptis]. i. quia angelos hoſpitio receperunt: quos tamen non credebant angelos: ſed homines ſanctos. De eorum receptione. Geneſis decimooctauo. ⁊. decimonono.

Mementote vinctorum tanquam ſimul vincti: ⁊ laborantium tanquam ⁊ ipſi in corpore morantes.

¶ Hic hortatur ad opera charitatis reſpectu captiuorum ⁊ afflictorum. Ubi tangiť primo afflictos in patiendo. Secundo in agendo. ibi. Et laborantium. Dicit ergo. [Mementote] q. Non ſolum hoſpitales ſitis ſ; etiam [mementote vinctorum] pro fide chriſti benefaciendo eis. Ne dicatur vobis In carcere fui: ⁊ non viſitaſtis me. Ite ⁊cet. Mementote inq̄ ita eis compatiendo [tanq̄ ſimul vincti] cum eis. Supra. x. Nam ⁊ vinctis compaſſi eſtis [⁊] mementote etiā [laborantiū] quibus labor imminet corporalis. Job. quin. Homo naſcitur ad laborem [tanquam ⁊ ipſi in corpore cōmorantes] Unde experti eſtis labores corporales et quid neceſſe ſit laborantibus: qꝛ Corpus qđ corrumpitur aggrauat animam. Sap. ix.

Honorabile connubium in omnibus: ⁊ thorus immaculatus. Fornicatores enim ⁊ adulteros: iudicabit deus.

¶ Hic monet declinare malum. Primo luxurie. Secūdo Auaricie. ibi. Sint mores ſine auaricia. In prima primo dehortatur culpam. Secundo comminatur penam. ibi. Fornicatores autem. Dicit ergo [Honorabile] q. Nec ſolum predicta faciatis ſed etiam [connubiū honorabile] id eſt honeſtū ſit [in] vobis ſub. omnibus] bonis ſc; matrimonij quantum ad fidem: prolem ⁊ ſacramentum: ſiue inſeparabilitatem. j. Theſ. iiij. Sciat vnuſquiſq; vas ſuum id eſt mulierem ſuam poſſidere in ſanctificatione ⁊ honore [⁊ thorus immaculatus] ſc; ſine macula fornicationis ſiue adulterij. Joe. ij. Egrediatur ſponſus de cubili ſuo ⁊ ſponſa de thalamo ſuo. Ergo connubium honorabile q̄tum ad vxorem propriam. Thorus immaculatus q̄tum ad alienam. Et hoc vtiq; debetis facere. [Fornicatores eñ qui ſc; fornicantur cum ſolutis [⁊ adulteros] qui cum maritatis [iudicabit] ſc; condemnabit [deus] Epheſ. v. Omnis fornicator aut immundus aut auarus non habet partem in regno dei ⁊ chriſti. Gal. v. Qui talia agunt regnum dei non poſſidebunt.

Sint mores ſine auaricia contenti preſentibus.

¶ Hic monet declinare peccatum auaricie: ⁊ primo diſſuadet auariciam. Secundo remouet apparentem quorundam excuſationem. ibi. Ipſe enim dicit. Dicit ergo [Sint mores]. i. vita [ſine auaricia]. i. nimia tenacitate ⁊ hoc in retinendo diuitias iam habitas. Auaricia enim eſt idolorum ſeruitus. Ephe. v. Et. Eccli. x. Auaro nihil eſt ſceleſtius. Ideo Tob. iiij. Si multum tibi fuerit abundanter tribue. Mores dico [contenti p̄ſentibus] ⁊ hoc in non cupiendo non habita. j. Tim. vj.

Habẽtes alimenta ⁊ quibus tegamur his cõtenti ſumus.

A ¶ Notandum ꝙ Charitas eſt.

Charitatis laudes Cumulus peccata ſepeliens. j. Pet. iiij. Charitas operit multitudinem peccatorum. Prou. x. Uniuerſa delicta operit charitas.

Stimulus ad opera vrgens. ij. Corinthi. v. Charitas chriſti viget nos.

Titulus opa informans. j. Coꝛ. xiij. Si linguis hominum loquar ⁊ angelorum ⁊c.

Baculus debiles ſupportãs. Eph. iiij. Supportate inuicem in charitate.

Famulus omnibus ſeruiens. Gal. v. Per charitatem ſpiritus ſeruite inuicem.

Cumulus merita augens. Phil. j. Hoc oro vt charitas veſtra magis ac magis abundet.

Amicus deo deſponſãs. Hiere. ij. Recordatus ſum tui miſerans adoleſcentiam tuam ⁊ charitatem deſponſationis tue quando ſecuta es me in deſerto.

Oculus ſingula cõpꝛehendẽs. Eph. iij. In charitate radicati ⁊ fundati vt poſſitis compꝛehendere.

Modulus premia menſurans. pꝛime. Johannis ſecundo: In hoc eſt perfecta charitas vt fiduciam habeamus in die iudicij.

Riuulus ex deo emanans. Ro. v. Charitas dei diffuſa eſt in cordibus noſtris. j. Joh. iiij. Charitas ex deo eſt ⁊ qui manet in charitate. ⁊c.

Domina potentioꝛ. Roma. octa. Certus ſum enim ꝙ neqꝫ mors neqꝫ vita. Col. tertio. Super omnia charitatem habete quod ⁊c.

Magiſtra ingenioſioꝛ: qꝛ de cõmutatione temporaliũ in eterna inſtruit. ij. Coꝛ. viij. Bonum ingenium charitatis noſtre cõpꝛobans.

Miniſtra humilioꝛ: qꝛ nũquam preceptum preterit. j. Johanis quinto. Hec eſt charitas dei vt mandata eius cuſtodiamus.

Socia diutioꝛ: qꝛ de ſe nunꝙ hominem deſerit. pꝛime Coꝛ. deci. ter. Charitas nunꝙ excidit.

Ancilla fidelioꝛ: qꝛ non ſuam ſꝫ dñi ſui gloꝛiam querit pꝛime. Coꝛ. deci. ter. Charitas nõ querit que ſua.

Amica purioꝛ: qꝛ non diligit adulterium. pꝛie. Johan. ſecundo. Qui diligit mundum non eſt charitas patris in illo.

Hoſpita curialioꝛ: qꝛ homini dat quodcunqꝫ ad ſalutẽ neceſſarium Ut hic ⁊ pꝛime Johan. ter. Qui habuerit ſubſtantiam huius mundi.

Clauſtralis oꝛdinatioꝛ: qꝛ nũꝙ dimittit oꝛdinem ſuum Can. ſecun. Oꝛdinauit in me charitatem.

Uirtus maioꝛ: qꝛ informat ad meritum. pꝛime. Coꝛ. deci. ter. Nunc autem manent fides ſpes charitas.

Fructus pꝛioꝛ: qꝛ totius gaudij. initiũ. Gal. v. Fructus aut ſpũs charitas gaudium pax ⁊c.

Uia ſuperioꝛ: qꝛ ſemper trahit ſurſum. pꝛime. Coꝛ. xij Adhuc excellentioꝛem viam demonſtro.

Flamma ardẽtioꝛ: qꝛ amat etiã inimicum. Can. viij. Aque multe non poterunt extinguere charitatem.

Habitus vtilioꝛ.

Ipſe enim dixit. Non te deſeram neque derelinquam: ita vt confidenter dicamus. Dominus mihi adiutoꝛ eſt non timebo quid faciat mihi homo.

¶ Hic remouet apparentem auaroꝛum excuſationem qui timent penuriam futuram. Ideo oſtendit ꝙ ſpes ponenda eſt in deo. Et hoc oſtendit dupliciter. Pꝛimo auctoꝛitate dei loquentis. Secundo: exemplo Dauid confidentis. ibi. ita ⁊ confidenter dicamus. Dicit ergo [Ipſe enim] q. ita debetis contenti eſſe nec deſerere timere [Ipſe enim] deus qui eſt meram habens ſubſtantiam ſine vllo accidente qđ per pꝛonomen ſignificatur [dixit] ad ieſum naue. Joſ. i. [nõ te deſerã] neceſſaria. ſ. dando ſcḋm ꝙ vtile eſt.

Aliquã enim ſubtrahit pꝛopter maioꝛem vtilitatẽ. Supꝛa vndeci. Egẽtes anguſtiati [neqꝫ derelinquam] te: Ps. xxxvj. fame moꝛi permittendo. Secundum glo. Pſ. Non vidi iuſtum derelictũ: nec ſemẽ eius q̃rens panẽ. Mat. vj. Nolite ſolliciti eſſe dicentes: quid mandu. ⁊c. Scit enim pater veſter quoniam his omnibus indigetis. Ecc. ij. Nullus ſperauit in domino ⁊ confuſus eſt [us] . ſ. e ſt nobiſcum nec deſerit nos [vt confidenter dicamus] pꝛopter certitudinem pꝛomiſſionis Eſt enĩ deus verax. Ro. iij. [Dominus mihi adiutoꝛ] ſupplendo neceſſaria non habita [non timebo quid faciat mihi homo] ſubſtrahendo mea iam habita. Eſa. lj. Ne timeas ab homine moꝛtali. ⁊ Pꝛouerbioꝛum. vice ſimonono. Qui timet hominem cito coꝛruet.

Mementote pꝛepoſitoꝛum veſtroꝛum: qui vobis locuti ſunt verbum dei: quoꝛum intuentes exitum: conuerſationis imitamini fidem. Jeſus chꝛiſtus heri ⁊ hodie ipſe et in ſecula.

¶ Habito quomodo ſe debent habere ad omnes. Hic inſtruit qualiter ad ſuos rectoꝛes ⁊ ſuperioꝛes: vbi monet Pꝛimo ad imitationem bonoꝛum non errantium. Secundo ad declinationem maloꝛum errantium. ibi. Doctrinis variis ⁊ peregrinis. Tertio ad obedientiam tam maloꝛum ꝙ̃ bonoꝛum non tamen errantium. ibi. Obedite pꝛepoſitis veſtris. In pꝛima Pꝛimo monet ad memoꝛandum. Secundo docet memoꝛandi moduꝫ ibi. Quoꝛum intuentes exitum. Tertio ſubdit paratũ chꝛiſti adiutoꝛiũ. ibi. Jeſus chꝛiſtus. Dicit ergo [Mementote] q. Et qꝛ longum eſt de ſingulis dicere ⁊ monere: accipite exemplum in pꝛepoſitis ⁊ ſuperioꝛibus veſtris. Et ideo [mementote pꝛepoſitoꝛũ veſtroꝛuꝫ. i. apoſtoloꝝ ⁊ eoꝛuꝫ ſucceſſoꝛum: vt eos imitemini: qꝛ boni fuerunt. j. Theſ. v. Rogamus vt noueritis eos q̃ laboꝛant inter vos: ⁊ pꝛeſunt vobis [qui vobis locuti ſunt verbum dei] id eſt euangelium. Quod ſingulariter eſt verbum quod ab oꝛe dei eſt pꝛolatum. Supꝛa j. Multifarie multiſqꝫ modis ⁊c. Nouiſſime locutus eſt nobis in filio [quoꝛum] pꝛepoſitoꝛũ [intuentes exitũ] id eſt moꝛtem per paſſionem: ⁊ hoc ad imitandum [conuerſationis imitamini fidem]. i. fidei eoꝛum perfectionem que apparuit in eoꝛum conuerſatione. Fides enĩ dicitur eo ꝙ fit qđ dicitur ſcḋm Augu. Jac. ij. Oſtende mihi ſine operibus fidem tuam ⁊c. ⁊ Ro. xv. Non audeo aliquid loqui eoꝛum que per me non efficit chꝛiſtus q. d. Imitamini ſanctoꝛum fidem conuerſationeꝫ moꝛeꝫ ⁊ doctrinam. Jac. v. Exemplum accipite fratres exitus mali ⁊ longanimitatis laboꝛis ⁊ patientie pꝛophetarum ⁊c. Felix ille cuius fides catholica. Conuerſatio apoſtolica: Moꝛs viuifica. Doctrina euangelica [Jeſus xp̃s] q. Nec eſt dubitandũ de pꝛomiſſione pꝛedicta . ſ. non te deſerã ⁊c. qꝛ [Ieſus xp̃s] qui fuit adiutoꝛ [heri] quo ad ſanctos antiquos [⁊ hodie] quo ad modernos [ipſe ⁊ in ſecula]. i. vſqꝫ in finem ſeculi eſt adiutoꝛ futuroꝛum ſanctoꝛuꝫ. Apo. j. Qui eſt Qui erat Qui venturus eſt. Eſa. lix. Non eſt abbꝛeuiata manus dñi vt ſaluare non poſſit. Fides vñ dicitur.

Doctrinis variis ⁊ peregrinis nolite abduci. Optimum eſt enim gratia ſtabilire coꝛ non eſcis que non pꝛofuerunt ambulantibus in eis.

¶ Hic monet ad deuitationem maloꝛum errantiuꝫ. Et Pꝛimo diſſuadet falſaꝫ de ciboꝛum diſcretione doctrinam. Secundo ſubdit non ſequendi cauſam. ibi. Habemus altare. Tertio ſubdit doctrinam veram ⁊ ſequendam. ibi. Exeamus ergo ad eum. In pꝛima doctrinaꝫ falſam diſſuadet. pꝛimo in generali. Secundo magis in ſpeciali. ibi. Optimum eſt enim. In pꝛima doctrinas falſas vituperat. Et deſcribit a tribus quare ſunt vitande. ſ. Quia.

Inuicem contrarie. Ideo varie.

Ueritati diſſone. Ideo peregrine

Simplicibus nociue: qꝛ abducunt.

Dicit ergo [Doctrinis variis] id eſt diuerſis a noſtra doctrina: ad Gal. j. Qui aliud euangelizauerit anathema ſit. Et. j. Joh. iiij. Nolite omni ſpiritui credere: ſꝫ

pꝛobate ſi ſpiritus ex deo ſint[⁊ peregrinis].i.ratione extraneis:qꝛ eĩm ratio vniuerſaliter cõcoꝛdat veritati Jdꝛo quod falſum eſt peregrinum eſt a ratione[nolite

Hereticorũ doctrine quare dicũt varie ⁊ peregrine. abduci].i.a veritate fidei catholice in qua fundati eſtis ſeparari. Uel doctrine hereticoꝛum dicuntur varie pꝛopter earum ad inuicem diuerſitatem ⁊ contrarietatem. Peregrine pꝛopter eoꝛum a veritate diſſonantiam[Optimum eſt enim gratia]fidei.ſ. perfecte (ſtabilire].i.cõfirmare ⁊ roboꝛare[coꝛ]ne fluctuet erroꝛibus variis ⁊ deſideriis. Coꝛ enim impii quaſi mare feruens qḋ quieſcere non poteſt. Eſa.lvii. Et dicit [optimum eſt enim gratia]qꝛ Bona ſunt:dona foꝛtune. Melioꝛa dona nature. Sꝫ optima dona gratie. Jaco.i. Omne datum optimum ⁊ omne donum perfectũ deſurſum eſt. Tangit ergo gratie Subiectum:qꝛ coꝛ. Effectum:qꝛ ſtabilire. Fructum:qꝛ optimum. Subiectum nobile. Opus ſtabile. Commodum deſiderabile Stabilire inquam gratia[nõ eſcis].i. nõ eſcis diſcretione ſm legales obſeruantias. De quibus. Leui.xi. [que non pꝛofuerunt].i.cuiuſmodi eſcarũ diſcretio nõ pꝛofuit[ambulantibus in eis].i.diſcernentibus cibos Hoc dicit pꝛopter quoſdam qui dicebant eos diſcernere cibos ſicut in lege. Uel[nõ eſcis].i.non eſcarum ſuperfluitate:contra illos qui dicebant omnibus eſcis abunde ⁊ copioſe vtendum. Ro.xiiii. Non eſt regnum dei eſca ⁊ potus:ſed iuſticia ⁊ pax[que non pꝛofuerũt ambulantibus in eis].i.affluenter vtentibus eis. Sicut faciebat ille diues epulo. Luc.xvi. Jmo potiꝰ nocuerunt. Adhuc enim eſce eoꝛum erant in oꝛe ipſoꝛuꝫ: ⁊ ira dei aſcendit ſuper eos. Phil.iii. Multi ambulãt ꝗs ſepe dicebã vobis inimicos crucis xp̄i:quoꝛum deꝰ venter eſt. Eccli.xxxvi. Jn multis eſcis infirmitas:et ideo ꝑpter crapulam perierunt multi.

¶ Notandum ſuper illud. Non timebo Et non eſt timendum timoꝛe humano.

Pꝛimo:pꝛopter periculuꝫ ruine vitandum. Seruꝰ eĩm nimis timens dominum quandoqꝫ obedit in malis. Pꝛouer.xxix. Qui timet hominem cito coꝛruet. Exẽplum Dañ.xiii. Sic faciebatis filiabus iſrael.

Secundo:pꝛopter toꝛmentum maius.ſ.gehenne cauẽdum. Sapiens non timet medicinam vt caueat moꝛtem. Matthe.x. Nolite timere eos qui occidunt. Job vi. Qui timent pꝛuinam irruet ſuper eos nix.

Tertio:pꝛopter adiutoꝛiuꝫ diuine gratie paratũ. Sic

Ps. cxvij. bene veſtitus non timet frigus. Ps. Dñs mihi adiutoꝛ non ⁊c. ſecunde Paralip. viceſimo. Judea ⁊ Hieruſalem nolite timere ⁊c.

Quarto:pꝛopter triumphum victoꝛie obtinendum audaces foꝛtuna iuuat. Eccli.xlviii. De Helia Jn diebꝰ

Ps. xxvi. ſuis non pertimuit pꝛincipem. Ps. Dominus illuminatio mea ⁊ ſalus mea ⁊c.

Quinto:pꝛopter breuem humane potentie tranſitum Non ita timetur febris ephimera ſicut continua. Ps.

Ps. xlviij. Ne timueris cũ diues factus. Eſa.li. Quis es tu vt timeas ab homine moꝛtali.

Sexto:pꝛopter commodum future gloꝛie adipiſcendũ Sicut operarius non timet pondus diei ⁊ eſtus pꝛopꝛ denarium. Luc.xii. Nolite timere puſillus grex complacuit vobis dare regnum.

Habemus altare:de quo edere non habent poteſtatem:qui tabernaculo deſeruiunt.

¶ Hic ponit cauſã nõ ſequendi doctrinam falſã꞉ Pꝛimo ponit cauſam non ſequendi. Secundo pꝛobat per allegoꝛiam veteris teſtamenti.ibi. Quoꝛum eĩm animalium. Tertio confirmat idem per allegoꝛiam noui ibi. Pꝛopter qḋ ⁊ ieſus. Jn pꝛima tangit Pꝛimo damnũ ſequentium. Secundo:ſequendi modum. ibi. Qui tabernaculo. Dicit ergo[Habemus altare]Hoc dupliciter legitur. Uno modo ſm ꝙ tabernaculum ꝓ obſeruatiõe legali accipitur. Alio modo ſm ꝙ ꝓ coꝛpoꝛe humano. Pꝛĩo modo ſic[Habemus]q. Et reuera his non eſt vtendum:qꝛ[habemus altare].i. coꝛpus xp̄i. Exoḋ.xx. Altare de terra facies mihi.i de beata virgine. Uel[altari].i. eccleſiam in qua conficitur coꝛpus chꝛiſti[de quo altari edere non habent poteſtatẽ].i. licentiam[qui tabernaculo]coꝛpoꝛis.i.obſeruationi legalium ad modum tabernaculi tranſmutabili[deſeruiunt]De oblationibus enim tabernaculi illius debẽt viuere nõ de altari chꝛiſti.i. Coꝛ.ix. Qui altari deſeruiunt cum altari participantur. Secũdo modo ſic[habemus altare de quo edere non habent poteſtatem] vt ſupꝛa[qui deſeruiunt].i.ex toto ⁊ deuote ſeruiunt [tabernaculo]coꝛpoꝛis.i.coꝛpoꝛi ſuo illud latius pꝛocurando. Quod tabernaculum dicitur:qꝛ in eo ad tempus manendum eſt.ii. Pet.i. Scio ꝙ velox eſt depoſitio tabernaculi mei. Jdeo dicitur. Ro.xiii. Curaꝫ carnis ne feceritis in deſideriis.

Quoꝛum enim animaliuꝫ infertur ſãguis pꝛo peccato in ſancta per pontificem:hoꝛũ coꝛpoꝛa cremantur extra caſtra. Pꝛopter quod ⁊ ieſus vt ſanctificaret per ſuum ſanguinem populum extra poꝛtã paſſus eſt.

¶ Hic pꝛobat hoc per allegoꝛiam veteris teſtamenti. Et hoc legitur dupliciter. Pꝛimo modo ſm ꝙ ly hoꝝ ⁊ quoꝛum ſupponit pꝛo animalibus irrationabilibus. Secundo modo ſm ꝙ pꝛo rationabilibꝰ:id eſt ſanctis hominibus. Pꝛimo modo ſic[Quoꝛum]q. Jta reuera cure tabernaculi non eſt deſeruiendum ſed potius extra curam exeũdum[Extra caſtra enim].i.ſanctis qui ſunt[extra caſtra].i.extra voluntatem ſuoꝛum coꝛpoꝛum[cremantur coꝛpoꝛa hoꝛum animalium].ſ.vitule ruffe ⁊ huiuſmodi. Leuit.xvi.[quoꝛum infertur ſanguis in ſancta pꝛo peccato per pontificem]q.diceret. Illis ſolis qui ſunt extra voluptates coꝛpoꝛis:pꝛoficit coꝛpus domini:per illa animalia figuratum. Cuius ſanguis oblatus eſt patri pꝛo peccatoꝛ per ſeipſuꝫ pontificem:ſicut ⁊ ſanguis illoꝛum animalium inferebat in ſancta per pontificem legalem. Secundo modo legitur ſic. Uere cure tabernaculi non eſt deſeruiendum imo potius extra exeundum[hoꝛum enim]ſcꝫ ſanctoꝝ [coꝛpoꝛa cremantur extra caſtra].id eſt affliguntur extra coꝛpoꝛis voluptates[quoꝛum]eſt[ſanguis animalium]qui ſanguis[infertur pꝛo peccato in ſancta per pontificem]id eſt quoꝛum eſt ſiue quibus pꝛoficit ſanguis chꝛiſti per ſanguinem illoꝛum animalium figuratus[pꝛopter quod]ad deſignandum ſcꝫ ꝙ extra curaꝫ coꝛpoꝛis debemus egredi:vt oblatio noſtra placeat[⁊ ieſus extra poꝛtam]ciuitatis hieruſalem[paſſus eſt] Joh.xix. Et hoc[vt ſanctificaret]id eſt a peccatis mũdaret.i. Coꝛ.i. Qui factus eſt nobis ſapiẽtia:iuſticia ⁊ ſanctificatio[populum per ſanguinem ſuum]Apoc. i Lauit nos a peccatis noſtris in ſanguine ſuo. Eſaie. lii. Jpſe aſperget gentes multas. Omnia ponderanda circa paſſionem. Et dominus. Et actus Et modus. Et locus. Dominus mundi:quia ieſus. Actus mundãdi.qꝛ vt ſanctificaret. Modus amici qꝛ ſanguinem ſuũ Locus oppꝛobrii:qꝛ extra poꝛtam. Ergo i domino poteſtas. Jn actu vtilitas. Jn modo charitas. Jn loco humilitas.

Hic queritur ſuper illud. Charitas fraternitatis.

Glo. Ab hoc loco moꝛaliter inſtruit eos apoſtolus. Contra Supꝛa.x. Habentes ergo fiduciã. Gl. Hic incipit moꝛalis inſtructio. Rñ. Moꝛalis iſtructio dupliciter accipitur. Uno modo communiter ꝓut complectitur opera:⁊ ſic incipit ſupꝛa.x. Alio modo pꝛo vt non complectitur opera ⁊ ſic incipit hic. Jtem ſuper illud. Angelis hoſpitio receptis. Glo. Neſciebãt eos eſſe angelos. Contra. Geñ.xix. Loth adoꝛauit pꝛonus in faciem. Rñ. A pꝛincipio neſciebant eos eſſe angelos ſed putabant homines factos dei nuncios ⁊ ideo adoꝛabant:poſtea vero ſciuerunt eos eſſe angelos. Jtem ſuper illud. Contenti pꝛeſentibus. Contra ergo non licet curare aut pꝛouidere ſibi de futuris. Rñ. Licet pꝛouidere ſed non diffidere. Uel licet pꝛouidere ad neceſſitatem:non ad ſuperfluitatem. Jtem ſupꝛ illud Non te derelinquam. Glo. Derelinqueretur ille qui fame periret. Contra. Multi ſancti fame perieruͤt

ergo a deo derelicti fuerunt. Rñ. Non fame perierunt ſed fame ſaluati ſunt. Item ſuper illud. Imitamini fidem. Glo. Imitamini eos in fide perfecta. Contra. Non tenebantur ad fidem perfectam. Rñ. Tenebantur ad fidem perfectam perfectione ſufficientie nō abundantie. Item ſuper illud. Doctrinis variis. Gl. Per gratiā licitū eſt oībus cibis vti. Contra Act. xv. Ut abſtineatis a ſanguine ⁊ ſuffocato. Rñ. Per gratiā erant abſoluti ab hac obſeruantia: propter ſcandalum tamen iudeorum ad tempus hoc ſtatuerunt apoſtoli. Item ſuper illud. Habemus altare ⁊c. Gloſa. Marcus dixit dominum crucifixum hora tertia: alius euangeliſta: hora ſexta. ſ. Ioh. xix. Contra. Ergo euangeliſte contradicunt. Rñ. Secundum gloſā. Hora tertia fuit crucifixus linguis: hora ſexta clauis. Uel circa horam tertiam fuit inchoata crucifixio: hora ſexta cōſummata. Item ſuper illud. Quoꝝ ſanguis. Gloſa. Illis tantam prodeſt ſanguis chriſti qui voluptates deſerunt ⁊ corpus affligunt. Contra. Ergo non prodeſt paruulis baptizatis. Reſponſio. Loquitur de adultis tantum.

Exeamus igitur ad eum extra caſtra: improperium eius portantes. Non enim habemus hic manentem ciuitatē: ſed futuraꝫ inquirimus.

¶ Superius diſſuaſit ſequi doctrinam falſaꝫ. Hic ſubdit doctrinam verā. Primo: de declinatione mali. Secundo: de operatione boni. ibi. Per ipſum ergo offeramus. In prima primo monet deponere carnis curā. Secundo: ſubdit cauſā. ibi. Non enī habemus hic. In prima hortatur duo. Primum eſt fuga culpe carnalis. Secundum Tolerantia pene temporalis. ibi. Improperium eius. Dicit ergo [Exeamus] q. Ita chriſtus extra portam paſſus eſt vt nos ſanctificaret [igitur exeamus] fide ⁊ charitate. Fides ducit. Charitas viut [ad eum] imitandum [extra caſtra]. i. extra corporum noſtrorum voluptates. Qui enim in carne ſūt: deo placere non poſſūt. Ro. viii. ⁊ Gal. v. Qui chriſti ſunt carnem ſuam crucifixerunt. Uos dico [portantes]. i. patienter ſuſtinentes: ſicut ipſe [improperiū eius]. i. imitationem crucis ⁊ paſſionis eius: que infidelibus videtur confuſio: ſed fidelibus eſt honor. Gala. vi. Stigmata domini noſtri Ieſu chriſti in corpore meo porto. ps.
ps. lxviii. Opprobria exprobantium tibi ceciderunt ſuper me. Ecce ergo via Neceſſaria. Ideo exeamus. Recta: ad eum. Munda: extra caſtra. Tuta: portantes improperium eius q. baculum. Et vere debem⁹ exire extra caſtra [Non enim habemus hic]. i. in hoc ſtatu [manentem ciuitatem]. i. corpus immortale. Corpus enī mortuum eſt propter peccatum. Ro. viii. Corpus enī noſtrum eſt quaſi domus ruinoſa que quotidie minatur ruinam: q꞉ corpus qđ corrumpitur aggrauat animam. Sap. ix [ſꝫ futuram inquirimus]. i. corpus immortale in ſtatu futuro habendum. ii. Coꝛ. v. Scimus ꝙ ſi terreſtris domus noſtra corrumpitur: edificationem habemus a deo domum non manufactam.

Per ipſum ergo offeramus hoſtiam laudis ſemper deo: id eſt: fructum labiorum confitentium nomini eius.

¶ Hic ſubdit doctrinam veram de operatione boni. Ubi monet operari bonum. Primo in cōparatione ad deum. Secundo in comparatione ad proximum. ibi. Beneficientie ⁊ communionis. In prima Primo monitionem proponit. Secundo exponit. ibi. Id eſt fructum labiorum. Dicit ergo [Per ipſum] q. Ita ciuitatem futuram inquirimus [ergo] vt illam conſequamur [per ipſum] id eſt per chriſtum qui eſt verus pontifex. Aliter enim non valet oblatio. Ideo eccleſia fere in omnibus orationibus dicit Per dominum noſtrū [offeramus deo ſemper hoſtiam laudis] id eſt confeſſionem nominis chriſti qui eſt vera hoſtia. Et dicit offeramus pluraliter: q꞉ quanto hoſtia laudis a pluribus ſimul offertur tanto eſt gratior. Mat. xviii. Ubi duo vel tres congregati fuerint in nomine meo: ibi ſum in medio eorum. Ergo debemus offerre laudes Ordinabiliter: q꞉ per ipſum. Unanimiter: q꞉ hoſtiam laudis. Sapienter: q꞉ deo. Hoſtiam dico [id eſt fructū labiorū confitentium nomini eius] Oſee. xiiii. Reddemus vitulos labiorum noſtrorum. Eccli. li. Confitebor tibi dñe rex. ps. Domine labia mea aperies ⁊ os meum annunciabit laudem tuam. ps. l.

Beneficientie autem ⁊ communionis nolite obliuiſci. Talibus enim hoſtiis promeretur deus.

¶ Hic monet ad bonum opus qđ eſt in comparatione ad proximum: vbi Primo monet ad elemoſynarū erogationem. Secundo docet elemoſynarum valorē. ibi. Talibus enim hoſtiis. Dicit ergo [Beneficientie] q. Nec ſolum predicta faciatis [autem] ſꝫ [beneficientie] in effectu. i. largitatis elemoſynarum [⁊ communiōis] in effectu. i. charitatis qua omnia cōmunicantur. Charitas enim non querit que ſua ſunt. i. Coꝛ. xiii. [nolite obliuiſci] hoc dicit: q꞉ aliqñ tales fuerant. ii. Theſ. iii. Nolite deficere benefacientes. Nolite inquā [talib⁹ enim hoſtiis]. i. muneribus elemoſynarum: nō hoſtiis legalibus [promeretur deus]. i. habetur deus in mercede. Ecce quantus eſt valor elemoſyne. Tob. xii. Ipſa eſt que facit inuenire vitam eternam. i. Tim. quar. Pietas ad omnia valet promiſſionem habens vite q̄ nunc eſt ⁊ future.

¶ Notandum ſuper illud. Hoſtiam laudis Q꞉ ſolent laudari Quinqꝫ genera hoīꝫ propter quinqꝫ propter que precipue laudandus eſt deus. ſ. — C
Artifex ſubtilis. Eccleſiaſt. ix. In manu artificis opera laudabuntur. Prouer. vltimo. Laudent eum in portis opera eius. — Hominuꝫ quinqꝫ genera laudant propter ꝙque ⁊ de⁹ laudādus eſt
Diues humilis. Eccleſiaſtici. tricesi. primo. Beatus diues qui inuentus eſt ſine macula ⁊c. quis eſt hic ⁊ laudabimus eum.
Pugil fortis: Eccli. xlvii. Sic in decē milibus glorificauit Dauid ⁊ laudauit eum.
Medic⁹ diſcret⁹. Eccli. xxxviii. Uir ſapiens implebit benedictionibus ⁊ videntes illum laudabūt.
Mercator fidelis. Pro. xxviii. Uir fidelis multū laudabitur: qui autem feſtinat ditari non erit innocens.
Propter hec quinque ſpecialiter ⁊ precipue laudandus eſt deus. — D
Primo: q꞉ artifex fidelis in creatione. Si laudareꝫ ſāctum pro reſtitutione viſus vel ſenſus: quanto pl⁹ deū pro collatiōe eſſe totius. Ideo Eccli. xlvii. dicitur. Dauid de omni corde ſuo laudauit deū ⁊ dilexit dominuꝫ qui illū fecit. Sed laudabile ꝙ de nihilo oīa fecit. ps. Laudate dominum de celis.
Secundo: q꞉ diues: humilis in natiuitate: tunc enim ſimul in vnum diues ⁊ pauper. Si ſpeculator vel aſtrolaudat ortum diei. quanto plus chriſtianus ortuꝫ dei. Threñ. ſecundo. Conſurge lauda in nocte in principio vigiliarum. Sic laudabant angeli paſtores. Luce ſecundo.
Tertio: q꞉ pugil fortis in paſſione: ibi enim recuperauit nobis hereditatem perditam. Laudabilis pugil: q꞉ non agendo: ſed amore aduerſarii patiendo vincit aduerſarium. Eſaie. lii. Gaudete ⁊ laudate ſimul deſerta hieruſalēꝫ: q꞉ redemit dñs populum ſuū. Apocal. xix. Laudem dicite deo omnes ſancti eius.
Quarto: q꞉ medicus diſcretus in iuſtificatiōe Laudabilis medicus: q꞉ ſubito ⁊ integre ⁊ pro nihilo: q꞉ pro modica contritione ſanat. ps. Deo noſtro iocunda ⁊c. ps. cxlvi.
Quinto: q꞉ mercator fidelis in remuneratione Illud enim qđ emimus erit longum ſine fine. Ecce plus q̄ vlna ⁊ pollex erit precioſū ſine precioſitate. ps. Lauda hieruſalem dominum. ps. cxlvii

Obedite prepoſitis veſtris: ⁊ ſubiacete eis Ipſi enim peruigilant quaſi rationem pro animabus veſtris reddituri.

¶ Superius monuit Pꝛio ad imitationem Pꝛepoſitorum bonorum. Secundo: ad deuitationem malorū. Hic monet ad obedientiam tam malorum q̄ bonorum bona precipientium: ⁊ Pꝛimo dat preceptum. Secundo: allegat debitū. ibi. Ipſi eñ peruigilāt. Tertio oſtendit cōmodū. ibi. Ut cum gaudio. Dicit ergo [Obedite prepoſitis veſtris] mandata ſua implendo [⁊ ſubiacete eis] reuerentiam exhibendo. Col. iii. Filij obedite parentibus veſtris per omnia. Exod. xx. Honora patrem tuum ⁊c. ⁊ Supra. xij. Deinde patres quidem carnis noſtre eruditores habuimus [Ipſi enim] q. Et debetis eis obedire [ipſi enim peruigilant] id eſt valde vigilāt. Et ſolliciti ſunt. ſ. veritatem predicando: E bonū exemplum dando: exteriora prouidendo. hoc eſt triplex pabulū quod debent prelati ſubditis. ſ. Verbi: Exempli: Temporalis ſubſidij. Propter qḋ dictum eſt ter Petro: Paſce oues meas. Ioh. vlt. Peruigilāt inquam [quaſi rationem reddituri pro animabus veſtris] non ſolum pro ſuis. Unde iudicium duriſſimum in his que preſunt fiet. Sap. vj. Qꝛ non ſolum ꝓ ſuis ſꝫ etiam pro aliorum animab⁹ reddent rationē. Ideo paſtores erant in regione eadem vigilantes ⁊ cuſtodientes vigilias noctis ſuper gregem ſuū. Et. ij. Tim. iiij. Tu vero vigila: in omnibus labora: miniſterium tuū imple. Mat. xxiij. Que dicunt facite: que autē faciunt nolite facere. Ecce ergo cure prelatorum. Sollicitudo: qꝛ peruigilant. Magnitudo: qꝛ rationem reddituri. Multitudo: qꝛ pro animabus veſtris non tantum pro ſuis.

Ut cum gaudio hoc faciant: ⁊ non gementes. Hoc enim non expedit vobis.

¶ Hic oſtendit obediendi commodum: ⁊ Pꝛimo in prelato. Secundo in ſubdito. ibi. Hoc enim non expedit. Dicit ergo. Ita obedite ⁊ ſubiacete [vt cum gaudio hoc faciant]. ſ. peruigilent pro vobis [⁊] ſolliciti ſint videntes profectum veſtrū [nō gementes]. i. non cū murmure ⁊ triſticia videntes ſe nihil proficere in vobis. Uel [vt cum gau. hoc faciant]. i. rationē reddant: ſecuri de premio. Eſa. xxv. Sup caput eorum gaudiū ⁊ leticiam obtinebunt ⁊c. j. Thes. ij. Que eſt enim ſpes noſtra aut gau. ⁊c. Non gementes pre timore veſtre damnationis [hoc enim]. ſ. vt gementes curam veſtri [non expedit vobis] qꝛ tūc non tm̄ vobis proderit cura eorꝫ licet forte ipſum triſtari ⁊ gemere expediat eis.

Oꝛate pꝛo nobis. Confidimus enim quia bonam conſcientiam habemus in omnib⁹ bene volentes conuerſari.

¶ Hec eſt quarta pars principalis toti⁹ epiſtole. Superius enim oſtendit pꝛimo chꝛiſti excellentiam ⁊ dignitatem a principio vſq; ad octauum capitulū. Secūdo legis veteris inſufficientiā et imperfectionem. Ab octauo caplo vſq; ad decimū. ibi. Habentes itaq; fratres Tertio moralem inſtructionem vſq; huc. Hic concludit vltimo ſuam eplaꝫ. Ubi oſtendit ad eos ſuam affectionem tripliciter. Pꝛimo orando. Scḋo recommendando. ibi. Rogo vos fratres. Tertio ſalutando. ibi. Salutate. In pꝛima pꝛimo petit vt orent ꝓ ſe. Secundo orat pro eis. ibi. Deus autem pacis. In pꝛima oſtendit pꝛimo pro quo orent. Secundo qua de cauſa ibi. Confidimus enim. Tertio qua vtilitate. ibi. Amplius autem hoc depꝛecor: Dicit ergo [Orate pro nobis] In hoc oſtenditur apoſtoli humilitas. Simile habetur. j. Thes. v. Fratres orate pro nobis. Oretis in q̄ [confidimus enim] de vobis ſup. [qꝛ bonam conſcientiam habemus] de preteritis. j. Coꝛ. iiij. Nihil mihi ꝯſcius ſum. Habemus inq̄ [in omnibus] Non ſolum in gentilibus ſed etiam in vobis. Act. xxiij. Uiri fratres ego in omni conſcientia bona conuerſatus ſū inter vos. j. Coꝛ. vij. Uolo autem omnes homines eſſe ſicut meipſū. Uos dico [volentes bene cōuerſari in futuro ad omnes. Ideo petimus oratiōes ſuas vt. ſ. qui incepit bonam conuerſationem in nobis perficiat.

Amplius autem depꝛecoꝛ vos hoc facere: quo celerius reſtituar vobis.

¶ Hic oſtendit qua vtilitate orādum. Pꝛimo ergo petit orationem. Secundo ſubdit eorum vtilitatem. ibi. Quo celerius. Dicit ergo [Amplius] q. Ita dico vt oretis pro me: ⁊ hoc magis pro vtilitate veſtra q̄ mea ⁊ hoc eſt qḋ dicit [Amplius autē depꝛecor vos hoc facere] ſcꝫ orare pro me [quo celerius]. i. celeriter [reſtituar vobis] Rom. j. Deſidero videre vos vt aliquid impertiar vobis ⁊c.

Deus autem pacis qui eduxit de moꝛtuis paſtoꝛē magnum ouiūꝫ: in ſanguine teſtamenti eterni dominū noſtrū ieſuꝫ chꝛiſtuꝫ.

¶ Hic orat pro eis. Ubi implicantur tria. Pꝛimo cui orationem debemus dirigere: qꝛ deo patri. Secundo ſuper qua re. ibi. Aptet vos in omni bono. Tertio quo mediatore. ibi. Per ieſum chꝛiſtum. In pꝛima circa deum patrem commēdantur tria. Clementia in pacis collatione. Potentia in filij ſuſcitatione. Sapientia in paſtoris inſtitutiōe. Dicit ergo [Deus autem] q. Ego quidem ſuadeo vos ad bonum: [autem] ſed [de⁹ pacis] dator ⁊ amator. j. Coꝛ. xiiij. Non eſt diſſēſiōis deus ſed pacis [qui eduxit paſtorem magnū ouium] id eſt manſuetorꝫ humiliū: non luporum: illum. ſ. qui dicit Ioh. x. Ego ſum paſtor bonus.

Et dicitur magnus paſtor Quia: F Deus q̄re dicitur mag⁹ paſtor

Paſtor angelorum ⁊ hominum. Luce. xv. Ipſe enim dimiſit nonaginta nouem oues in deſerto: id eſt angelos in celo ⁊ venit ad ouem que perierat ſcꝫ hominem.

Paſtor iudeorum ⁊ gentium. Iohannis. decī. Alias oues habeo ⁊c.

Paſtor animarum ⁊ corporū. j. Pet. ij. Conuerſi eſtis ad paſtorem ⁊ Epiſcopum animarum veſtrarum. Eduxit inq̄ iſtum paſtorem magnum [de mortuis]. i. de loco mortuorum. ſ. de ſepulcro. Act. ij. Hunc deus ſuſcitauit a mortuis. Paſtorē dico: qui effectus eſt paſtor [in ſanguine] confirmatore [teſtamenti eterni] Hoc dicit ad differentiam veteris teſtamenti. Matth. xxvj. Hic eſt ſanguis noui ⁊ eterni teſtamenti. Paſtorē dico ſcilicet [dominum noſtrum] quoad diuinitatem [ieſuꝫ chꝛiſtuꝫ] quoad humilitateꝫ.

Aptet vos in omni bono: vt faciatis ei⁹ voluntatem: faciens in vobis quod placeat ſe per ieſum chꝛiſtum. Cui eſt gloꝛia in ſecula ſeculoꝛum Amen.

¶ Hic ſubdit ſuper qua re debemus orationem dirigere: qꝛ Pꝛimo pro bona voluntate. Secundo pro bona actione. ibi. Ut faciatis. Tertio ꝓ bono auctore. ibi. Faciens in vobis. Quarto pro bono fine. ibi. Et placeat coram ſe. Dicit ergo [Aptet] q. Iſte inq̄ de⁹ pacis [aptet vos]. i. aptos vos faciat [in omni bono] vt ſ. omne bonum velitis. Nec tantum vt velitis ſꝫ [vt faciatis voluntatem ei⁹]. i. id qḋ ipſe vult. j. Thes. iiij. Hec eſt voluntas dei ſanctificatio veſtra ⁊c. Ipſe dico [faciens in vobis qḋ placeat coram ſe] Ipſe enim operatur in vobis velle ⁊ perficere ꝓ bona volūtate. Phi. ij. Et Eſa. xxvj. Omnia opera operatus es in nobis domine. Et hoc [per ieſum chꝛiſtum] Nō per carnales obſeruantias [Cui]. ſ. deo ⁊ chꝛiſto [eſt gloꝛia]. i. frequens fama cum laude [in ſecula] conſecutiua [ſeculorum Amen] Confirmatio eſt. pꝛime. Timoth. pꝛimo. Soli deo honor ⁊ gloꝛia.

Rogo autem vos fratres vt ſufferatis verbum ſolacij. Etei perpaucis ſcripſi vobis.

¶ Hic oñdit affectionem ſuaꝫ ad eos recōmendando. Et pꝛimo Epiſtolam. Scḋo: nuncium. ibi. Cognoſcite fratrē. In pꝛia tangit duo cōmendantia Epiſtolam et etiā quancūq; ſcripturā. Pꝛio vtilitatem. Secundo: breuitatē. ibi. Etenī perpaucis. Dicit ergo [Rogo autem vos fratres] In hoc notatur eius humilitas: quia infirmos ⁊ inferiores vocat fratres Non filios [vt ſufferatis]. i. patienter ſuſtineatis ⁊ audiatis. j. Coꝛ. xj.

Sꝫ ⁊ ſupportate me[verbum ſolacij].i.Epl'am conſolatoriam.j.Mach.xij.Habētes ſolacio libros ſanctos qui ſūt in manibus noſtris. Non dicit verbuꝫ exhortationis: vt dicit Chryſ. In quo innuit ſe ſcripſiſſe eis tanq̄ tribulatis: nō tanq̄ pigris in quo captat eoꝝ beniuolentiā. Ecce ergo humilitas pſone: cū dicit. Rogo vos fratres. Captatio beniuolētie: cū dicit: vt ſufferatis. Vtilitas Epl'e: cū addit: verbum ſolacij. Et debetis patienter ſufferre[etenī perpaucis].ſ.reſpectu eoꝝ que dicenda erant [ſcripſi vobis] timens faſtidium veſtrum.

G preclati circa q̄ debēt vigilare.

¶ Notandum ſuper illud. Ipſi peruigilant Ꝙ Prelati debent vigilare.

Primo. In proprie conſcientie purgatione. Sicut lithargici ne obdormiant in morte. Eccli.xxxviij. Vigilia ſua mundabit fornacē. Apo.iij.penitentiam age q̄ ſi non vigilaueris veniam ad te tanq̄ fur.

Scd̄o. In celeſtium contēplatione. Sicut ſponſa expectās ſponſū in quo cogitat ſeru⁹ dominū. Cañ.v. Ego dormio ⁊ cor meum vigilat. Eſaie.xxvj. In precordijs meis de mane vigilabo ad te.

Tertio. In orationis aſſiduitate. Sicut pauꝑ mendicando ⁊ clamando ad hoſtium. Matt.xxvj. Vigilate ⁊ orate ⁊c. Epheſi.vj. Orantes omni tempore in ſpū ⁊ in ipſo vigilantes.

Quarto: in ſcripturaꝝ meditatiōe. Sicut magiſter vl' ſcholaris ad ſtudiū. pro.viij. Dicit ſapientia. Beatus qui vigilat ad fores meas quotidie. Eccle. xxxix. Iuſtus cor ſuum tradet ad. ⁊c.

Quinto: in dei laude. Sicut feſtinans ad laudandum ſāctum. Thre.ij. Cōſurge lauda in nocte in principio vigiliaꝝ. Eccleſia.xxxj. Vigilia honeſtatis tabefaciet carnes ⁊ cogitatus illi⁹ aufert ſomnum.

Sexto: in ſubditorum correctione. Sicut ancilla ad cuſtodiendum ⁊ coercendum infirmū ne ſe diſcooperiat. Et huiuſmodi. Apoc.iij. Eſto vigilans ⁊ confirma cetera que moritura erant.

Septimo: in aduerſarioꝝ repulſione. Sicut obſeſſi ad ſe defendendum.j.Pet.v. Sobrij eſtote ⁊ vigilate: q2 aduerſarius veſter ⁊c. Luc.xij. Si ſciret paterfamilias qua hora fur veniret vigilaret vtiq̄.

Octauo: in cuſtodia gregis ⁊ regimine. Sicut ſpecula ad cuſtodiendum caſtrum. Luc.ij. Paſtores erant in regione eadem vigilantes.ij. Timotheum.quart. Tu vero vigila.

Nono: in officij debita conſummatione ⁊ mercedis expectatione. Sicut faber ad opus conſūmandum propt' mat⁹ lucrū. Eccle.xxxiij. Qui vigilauerint inuenient benedictionem quia Beati ſerui illi quos cum venerit dominus inuenerit vigilantes. Amē dico vobis ⁊c. Luce.duodecimo.

Cognoſcite fratrem veſtrum Timotheuꝫ dimiſſum: cum quo ſi celerius venerit videbo vos.

¶ Hic recommendat eis Timotheum: vbi implicat Tria ꝑpter que debet honorifice recipi. primo ꝑpter ſui dignitatem q2 fratrem. Secundo propter ipſorum vtilitatem: q2 dimiſſum: Tertio ꝑpter apl'i adipſuꝫ familiaritatem: q2 cū quo ſi celerius. Dicit ergo[Cognoſcite] ſeruiēdo ⁊ honorādo[fratrē veſtruꝫ] coapoſtolum.ſ.⁊ coadiutorē in predicatiōe [Timotheū dimiſſum] a me ad vos. Vel[dimiſſum] ad predicandum Vel [dimiſſū] a carcere vbi mecū vinct⁹ tenebat[cū quo ſi celeri⁹].i.celeriter[venerit] ad me[vi.vos] In hoc reddit eos attentos ⁊ manſuetiores. de Timotheo autem adducendo facit ſpecialiter mentionem: q2 forte diligebant eum.

Salutate omnes prepoſitos veſtros ⁊ oēs ſanctos. Salutant vos de italia fratres. Gratia cum omnibus vobis Amen.

¶ Hic oſtendit affectionē ſuam ad eos ſalutando: vbi primo eos ex parte ſua ſalutari mandat Scd̄o ex parte alioꝝ eos ſalutat. ibi. Salutant. Tertio: ipſe eis ſalutem optat. ibi. Gratia cuꝫ omnibus. In prima mandat ſalutē Primo maioribus.; Scd̄o omnibus. ibi. Ex oēs. Dicit ergo[Salutate oēs prepoſitos veſtros.] In hoc innuit q̄ ſpecialiter minoribus nō rectoribus ſcripſit eplaꝫ: vt ſint eis gratiores[⁊ oēs ſanctos] ſubiectos in baptiſmo ſctificatos[Salutant vos] omnes [fratres de Italia] ꝑ hoc ptꝫ eum de Roma ſcripſiſſe [gratia] dei.ſ.i.purgatio pctōꝝ ⁊ dona virtutum[cuꝫ oībus vobis].ſ.incipientib⁹ proficientibus ⁊ perfectis ſit ſupp. Simile habetur.ij.Coꝛ.vlt. Gratia domini noſtri ieſu xp̄i ⁊c. In gratia autem terminat oēs.ſ. Epiſtolas ſuas tanq̄ ver⁹ gratie p̄co. Et dicit gratia cuꝫ omnibus vobis: q2 optima ſocietas gratie que nūquaꝫ deſerit aīam: ſꝫ per ducit ad dei viſionem: q2 Gratia dei vita eterna: Ro.vj.

Ih' Iħõ triade bet cognoſcerere

¶ Notandum ſuꝑ illud. Cognoſcite fratrem veſtrum Ꝙ homo debet cognoſcere tria: ad q̄ tenet' recte ordinari.ſ. ſeipſum: proximum ⁊ deum.

In ſeipſo debet cognoſcere ⁊ inueſtigare vt cognoſcat Tria.

Propriam iniquitatē vt doleat ⁊ deleat. Sicut mulier reſpicit in ſpeculo vt videat ſi eſt macula in facie et abſtergat. p̄s. A peccato meo munda me. Sic eger cognoſcens iniquitateꝫ implorat medicū.iij.Regū.viij. Siquis cognouerit plagam cordis ſui ⁊ expanderit manus ſuas in domo hac. p̄s.l.

Spūalē infirmitatē: vt caueat ne cadat: ſic cognoſcēs malū paſſuꝫ cauet ⁊ timet. Sic Adā ⁊ Eua cū cognouiſſent ſe nudos. Glo. Sentientes pruritum carnis cōſuerunt folia. Luce.xix. Videns ieſus ciuitatem fleuit ſuper eam dicens: quia ⁊c.

Neceſſariā ſꝫ incertam mortis horam vt ſibi ante prouideat Gallice qui garniſineſt hōni. p̄s. Notum fac mihi dn̄e finem meū. Alibi. Sol cognouit occaſū ſuum. p̄s.xxxviij

In proximo debet cognoſcere ⁊ attendere vt cognoſcat ſimiliter Tria.

Prelatoꝝ vtilitatē vt eis obediat ⁊ ſeruiat. Sic eger honorat ⁊ obedit medico: ſuuo domino: ꝑpter vtilitatē: vt hic cognoſcite fratrē veſtrū Timotheū dimiſſū.

Subditoꝝ cōditionem vt eos regat ⁊ ꝓuideat. Sic paſtor gregeꝫ ⁊ medic⁹ egrum. Sic ruſtic⁹ voluit cognoſcere quis eſſet fili⁹. ideo. Io.x. Ego ſū paſtor bonus Prouer.xxvij. Diligenter agnoſce vult.pe.tui.

Omnium naturā commonē vt oēs diligat ⁊ ſubueniat Sic Ioſeph cognoſcens fratres exhibuit eis opa charitatis. Gen̄.xlij. Vn̄ ⁊ xp̄s conqueritur de fratribus. p̄s. Conſiderabam ad dexteram. Exemplum de aquila quomodo cognoſcit pullos ſuos.

In deo debꝫ cognoſcere ⁊ attēdere vt cognoſcat tria Primo: admirabilem poteſtatem que ſpecialiter apparet in duobus ſcilicet.

In operando. Sic res cognoſcitur ꝑ veſtigiū. Sap̄.xiij. A magnitudine ſpēi ⁊ creature cognoſcibiliter poterit creator horū videri. Mirabile de nihilo aliquid facere: ſꝫ heu. Ioh.ij. Mundus per ipſum factus eſt.

In iudicādo: vt ſuſpendiū latronum oñdit iudicis poteſtatē. p̄s. Iudicia faciēs. Terribile eternalit' ꝯdemnare. ideo. p̄s. Cōfitebor tibi q2 terribiliter magnificatus es. Sed heu dicitur. Mich.iiij. Ipſi autē non cognouerunt: q2 congregauit eos ſicut fenum aree. p̄s. cxxxviij.

Secundo: imitabilem bonitatem q̄ ſpecialiter apparet in duobus: videlicet.

In cōdonatione peccatoꝝ: q2 ⁊ ob hoc datus eſt fili⁹.j.Ioh.iij. In hoc cognoſcem⁹ charitatē qm̄ ipſe pro nobis aīam ſuam poſuit Ob hoc etiā datur ſpiritusſctūs. In hoc cognoſcim⁹ qm̄ in ipſo manemus ⁊ ipſe in nobis: q2 de ſpūſancto dedit nobis: ſꝫ heu Vir inſipiens non cognoſcet ⁊ ſtult⁹ non intelliget hec. p̄s.

In promiſſione premioꝝ. Mirabilis bonitas ꝓ nihilo dare regnum. Iob.xxiij. Quis mihi det vt cognoſcaꝫ ⁊ inueniam illum ⁊ veniam ad ſolium eius: ſed heu q2 q2 quadraginta annis proximus fui generationi huic ⁊ dixi ſemper ⁊c. p̄s.

Tertio Fidelem ſapientiā que ſpecialiter apparet in duobus: videlicet.

In doctrina veritatis. Iohannis.vij. Siquis voluerit

voluntatem eiuſfacere cognoſcet de doctrina mea vtrum ex deo ſit.
ps.cxviij. In diſciplina equitatis. Quia pro bono verberat.ps. Cognoui domine q2 equitas iudicia tua.

Hic queritur ſuper illud. Beneficientie et cōmunionis. Glo. charitatis: qua oia reputantur communia. Cōt. Ergo contra charitatem eſt ſibi appꝓpriare aliqua. Rñ Glo. loquitur in articulo neceſſitatis. Itē ſuper illud. Talibus hoſtiis. Glo. Per elemoſynas pctā extinguuntur. Cōt. Niſi peccata prius extincta ſint non valet elemoſyna ad meritū vite. Rñ. Peccata extinguuntur ꝑ elemoſynā quo ad penā: non quo ad culpam. Itē ſuper illud. Subiacete eis. Gloſa. Prelati habent dignitatem: etiamſi vite ſint perdite. Cōt. Dicit auctoritas ꝙ peccator indignus eſt etiam pane quo veſcitur ⁊ omni bono. Rñ. Habent dignitatē officij: nō meriti. Itē ſuper illud. Ut cum gaudio hoc faciāt. Glo. Ut in die iudicij reddāt rationem ꝓ vobis ſecuri de premio veſtro non anxij de dānatione vſtra vel heſitantes. Cōt. In die iudicij ſaluādi reſurgent cū corporibus glorificatis: damnandi cū corporibus obſcuris ergo vtriq; manifeſti erunt: ergo nulla heſitatio de damnatione malorū. Rñ. Loquitur de die iudicij particularis nō vniuerſalis. Itē ſuper illud. Qd placeat corā ſe per Ieſum. Glo. Qr non ex nobis bonum eſt ſed ipſe facit. Cōt. Ergo nihil meremur. Rñſ. Bonū non eſt ex nobis principaliter: ſꝫ quaſi ſecundario. Itē ſuper illd. Perpaucis ſcripſi vobis. Contra. Multū longa eſt epla. R ñ. Quāuis multa ſint q̄ ſcripſit abſolute: tñ pauca reſpectu eorum que dicenda eſſent. Itē ſuper illd. Cōſciētiam habemus bonā. Gl. Cōſcientia in nullo nos accuſat. Cōt. Prou. xx. Quis poteſt dicere mundū eſt cor meum ⁊c. Rñ. Accuſatio cōſcientie eſt de mortalib⁹: nō de venialibus proprie. Itē ſup illd. In ſanguine teſtamēti eterni. Cōt. Ergo ante paſſionē erat paſtor: ⁊ per conſequēs per effuſionem ſanguis non eſt factus paſtor. Rñ. Ante paſſionem fuit paſtor verbo: poſt paſtor fuit eternus: ⁊ pauit nos paſtu eterno.

R

¶ Notandū ꝙ gratia dei multos habet effectus. — Gratia dei multos habet effectus.
Primo enī filios dei gignit: ad eſſe ſpūale ꝓducendo ſicut cōiunx fecūda. j. Cor. xv. Gratia dei ſū id qd ſuꝫ.
Scđo genitos nutrit: in eſſe illo cōſeruādo ſicut nutrix ſedula. Sap. xvj. Oīꝫ nutrici gratie tue deſeruiebāt.
Tertio erudit: de neceſſariis inſtruēdo: ſicut ſapiens magiſtra. Ad Titū. ij. Apparuit gratia dei omnib⁹ hominibus erudiens nos vt abne. imple.
Quarto ꝓtegit a periculis liberādo: tanq̄ gubernatrix ſiue nauis tuta. Eccl. xxxiij. Aliquotiēs periclitat⁹ ſum cauſa horum: ſed liberatus ſum gratia dei.
Quinto purgat a peccatis: iuſtificando: tanq̄ ſalubris medicina. Ro. iij. Iuſtificati gratis per gratiam ipſius Et hec gratia cum omnibus Glo.
Sexto iuuat i bonis collaborādo. Tanq̄ efficax ſocia j. Co. xv. Plus omnibus laboraui. non ego ſed gratia dei mecum.
Septimo cōfortat in tentationib⁹ ⁊ tribulationibus roborādo. Tanq̄ ſtabilis amica. ij. Tim. ij. Tu ergo fili confortare in gratia dei. Et ſupra eodem.
Octauo ſaluat vitā eternā. Tanq̄ fidelis aduocata. Ro. vj. Gratia dei vita eterna. ps. Gratiam ⁊ gloriaꝫ dabit dominus. ps. lxxxiij

Epiſtolare beati Pauli Apoſtoli ſiue Legati Ieſu xpi humanati: filij dei viui: Ipſi⁹ quoq; nominis ⁊ gratie: diffamatoris deuotiſſimi: Una cū explanatiōe luculenta ⁊ magiſtrali; Reuerēdi patris Fratris Nicolai de Gorran Pariſieñ. Ordinis Predicatorū: Sacre pagine Profeſſoris profundiſſimi ⁊ Prouincialis Francie. Impreſſum quidem in Edibus Anthonij Bonnemere e regione Diui Hylarij. Anno domini mileſimo quingenteſimo triceſimo primo.

Deo gratias.

Epiſtola ad Laodicenſes, cuius meminit Apoſtolus in epiſtola ad Coloſſē. ca. iiij. ſic inquiēs. Et cū lecta fuerit apud vos epiſtola hec, facite vt & in Laodicenſiū eccleſia legatur, et ea que Laodicenſium eſt vobis legatur.

Epiſtola Pauli ad Laodicenſes.

Paulus apoſtolus nō ab hoibus neq; per hoiem, ſed per ieſum chriſtum fratribus qui ſunt Laodicie. Gratia vobis & paxa deo patre noſtro & doio Ieſu xpo. Gratias ago chriſto per omnē orationē meam ꝙ ꝑmanētes eſtis in eo & pſeuerātes in operibus eius, ꝓmiſſū expectantes in diē iudicij, Neq; deſtituant vos quorūdam van iloq̄a inſinuātium vt vos auertāt a veritate euangelij quod a me predicatur. Et nunc faciet deus vt qui ſunt ex me ad ꝑfectum veritatis euāgelij deſeruiētes ſint, & faciētes benignitatē operaq; ſalutis vite eterne. Et nūc palā ſunt vincula mea q̄ patior in chriſto, quibus letor & gaudeo. & hoc mihi ad ſalutē ꝑpetuam, quod ipſum factū orationibus veſtris & adminiſtrante ſpiritu ſācto, ſiue per vitā ſiue per mortē. Eſt enī mihi viuere vita in xpo, & mori lucrū. Et ipſe vobis faciet miſericordiā ſuam, vt eandē dilectionē habeatis & ſitis vnanimes. Ergo dilectiſſimi, vt audiſtis preſentiā domini, ita retinete & facite in timore domini. Eſt enī deus q operatur in vobis, ei & facite ſine retractu quecunq; facitis. Et quod eſt optimū dilectiſſimi gaudete in xpo & precaue te ſordidos in lucro oēs. Sint oēs petitiōes veſtre palā apud deū, & eſtote firmi in ſenſu chriſti, & que integra et vera, & pudica, & iuſta, & amabilia ſūt facite, et que audiſtis et acc epiſtis, in corde retinete et erit vobis pax. Salutate oēs fratres in oſculo ſancto, Salutant vos ſancti. Gratia dñi Ieſu cum ſpiritu veſtro, Et facite hanc Epiſtolam legi Coloſſēſibus Et Coloſſenſiū vobis.

1-6